DE VITIS SANCTORVM

AB ALOYSIO LIPOMANO, EPISCOPO VERONÆ, VIRO DOCTISSIMO, OLIM CONSCRIPTIS:

Nunc primùm à F. LAVRENTIO SVRIO CARTHVSIANO emendatis, & auctis,

TOMVS SECVNDVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

Martij, & Aprilis.

VENETIIS, M D LXXXI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET AMPLISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

D. OTTHONI S. R. E. EPISCOPO CARDINALI ALBANENSI ET AVGVSTANO,

Præpoſito ac Domino Eluuangenſi, Germaniæ Protectori, Domino ac patrono ſuo colendiſſimo S. P. D.

PRODIT nunc in lucem Tomus ſecundus de probatis Sanctorum hiſtoriis, & quidem ſub illuſtriſsimæ Celſitudinis tuæ auſpiciis prodit, Cardinalis ampliſsime, clariſſime Princeps, noſtræ Germaniæ decus & ornamentum: In quem ſanè contuli, quotquot habere potui, duorum menſium, Martii & Aprilis, lectu dignas Sãctorum vitas, omiſsis illis, quæ parùm grauiter ſcriptę eſſe viderentur, ne amici noſtri, atrociſsimi Eccleſię hoſtes, pergant pro ſui euangelii candore noſtras Diuorum Legendas, lugendas per contumeliam appellare: & habeant Catholici, quod citra vanitatis & mendacii ſuſpicionem poſsint cum ingenti animarum ſuarũ vtilitate lectitare. Accidit enim, neſcio quo caſu, vt quibuſdam Sãctorum hiſtoriis, cùm ipſi eas ſuo ſtylo ſcribendas ſumpſiſſent, alii nonnulla admiſcuerint, quæ eruditos lectores facilè offendant, & parùm à commentitiis fabulis abeſſe videantur: ſed ii plerunq; homines ſunt incerti nominis, quos tamen ego puto non malo certe animo aut ſtudio fingendi eiuſmodi ſcripſiſſe, ſed zelo quodam Sanctos, quoad eius fieri poſſet, egregiè illuſtrandi. Ità incidi ego in duas bene longas vitas, quę propter authores, quorum nomina præferebant, adeò mihi gratę fuere, vt alteram, eamq; lõgiſſimam, deſcribendam curauerim, alteram mea manu deſcribendã ſuſceperim: ſed cùm vtranq; propiùs inſpexiſſem, inueni multa, neſcio à quibus, inſerta de ſplendore generis vtriuſq;, quę mihi à vero abhorrere viderentur: eaq; cauſa priorem illam penitùs omiſi, poſteriorem

ex alio inſigni manuſcripto codice deſcripſi, vbi nihil eiuſmodi admixtum habetur,ſed omnia grauiter & crudite contexta viſuntur. Voluerunt igitur homines quidam prorſus ignoti,ad ueras ſanctorum uirtutes etiam ſtemmatis ſplendorem & quędam alia parùm ſolida adiicere; ſed interim ex bonis ſolidiſq; hiſtoriis fecerunt ipſi alias non valdè bonas, & occaſionem prębuerũt importunis ingeniis Eccleſiam Dei calumniandi, quaſi hęc culpa Eccleſiæ ſit,& non potiùs paucorũ hominum, qui partìm imperitia, partìm zelo pręposteo nõ pernicioſos fidei errores,quod faciunt impii hęretici,ſed tantùm lapſus quoſdam hiſtoricos & friuola quædam in Diuorum Vitas inuexerunt: quod tamen de illis ſolis accipi velim, quæ ab hominibus Catholicis conſcriptæ ſunt:non de illis, quæ ex hæreticorum officinis prodiere, quas Gelaſius Pontifex & ſexta Synodus reprobarunt. Etſi autem etiã in quorundam certorum authorum libris, quos de rebus geſtis Sanctorum ediderunt, eiuſmodi lapſus & vitia inueniantur:non tamen eſt dubiũ, ab aliis eos ea deſcripſiſſe,non è ſuo cerebro commentos eſſe. Nec putandum eſt, hiſtorias omnes hactenùs editas, ita cõtaminatas eſſe,ſed quibuſdam id accidit ex earum genere, quæ certos & graues authores habent, quas alii vel fuſiùs uel comprehenſiùs ſcribere uoluerũt: quæ tamen ex caſtigatioribus & ſyncerioribus exemplaribus manuſcriptis facile deprehenduntur, immò & ſeipſas prodũt, dum plerunq; ii authores, quos tituli mentiuntur, in ipſo contextu allegantur. In illis autem, quas nos edimus, nihil tale lector comperiet. Nam diligenter in primis id curauimus, vt nihil eiuſmodi in hos Tomos admitteremus. Atq; hac in parte plurimùm nobis contulere non pauci egregii manuſcripti codices, quos etiam ex longinquis regionibus ad nos amici miſere, quorum quidem ſuo loco faciemus honorificam mentionem: e quibus ſane multas deſcripſimus ſanctorũ inſignes hiſtorias, quæ hactenùs in tenebris latuere. Et dolendum profectò eſt, neminem ex catholicis eam ſibi ante hàc operam ſumere voluiſſe, vt eæ hiſtoriæ typis excuderentur, cùm tamen in multis, præſertim Belgicis, Bibliothecis permultos inuenire liceat præclaros codices, in quibus extent: quãquàm plerunq; ſimpliciori ſcriptæ ſtylo, quàm ferat hoc ſæculũ. Nam potuiſſet hac ratione facillimè contundi impudentia & procacitas hæreticorum, qui pleraſq; hiſtorias hactenùs editas, petulãtiſſime ſibi lacerandas, irridendas, exibilandaſq; ſumpſerũt: quod citra ſummæ ſtul-

titiæ

titiæ & impietatis notam nunquàm illi feciſſent, ſi à Catholicis data fuiſſet opera, vt nõ niſi id genus graues & probatę fidei hiſtoriæ euulgarentur. Nam quòd illi etiam nonnullas à D. Hieronymo, Gregorio Romano Pontifice, aliisq́; celeberrimis Patribus conſcriptas reiicere auſi ſunt, ea re nihil conſecuti ſunt aliud, niſi quòd pectoris ſui veſaniam & impietatem omnibus perſpicue prodiderunt. Quis enim ferat perditos tenebriones in falſi ſuſpicionem etiam illas uocare Diuorum hiſtorias, quæ ſunt à uiris ſanctiſſimis conſcriptę? qui ſane quiduis perpeti maluiſſent, quàm uel leuibus confingendis mendaciis poſteritati illudere, & ſuo exemplo ad peiora etiam attentanda alios prouocare. Velint nolint, fateri coguntur, dum in Sanctorum probatis hiſtoriis cum eximia uitæ ſanctimonia tot inſignia miracula coniuncta legũt, nec ignorant eos omnes noſtræ. i. Catholicæ Chriſti Eccleſię homines fuiſſe, eaq́; & ſenſiſſe, & docuiſſe, & coluiſſe, quæ nos hodie ſentimus, docemus, colimus, ſe cum Chriſto & eius unica Eccleſia, cuius illi præclariſſima mẽbra fuere, nihil habere cõmercii, ſed pertinere ad ſynagogã ſatanę. Atq́; hoc eis tam miſerè dolet, quòd in illis uident tã multas prædicari eximias uirtutes, admirabilẽ mundi contẽptum, uoluptatum omnium faſtidium, cibi potusq́; ſummam parſimoniam, perpetuum Deum precandi, laudandi, cõtẽplandi ſtudium, perpetuã uitæ ſeueritatem, multaq́; id genus alia: atq́; his adiuncta ſtupenda miracula, quæ per illos efficere uoluit Deus, ut illos ſibi gratiſsimos declararet, ſe uerò ediuersò omni uera uirtute uacuos, mũdi huius oblectamẽtis deditos, pronos in libidinẽ, gulę illecebris uſq́; adeò addictos, ut etiam ab ipſis uſq́; Apoſtolis in Chriſti Eccleſia ſanctiſſimè obſeruata ieiunia prorsùs aboleuerint, ſanctarum precum faſtidioſos, quippe qui illos etiã ſolennes Deum laudandi, precandi, colendi ritus exploſerint, deniq́; mollis & delicatæ uitæ cumprimis ſtudioſos, atq́; proinde etiam indignos, per quos Deus ullum edat miraculum. Hoc igitur dolore, immò pluſquàm ſatanico liuore incitati, ſanctorum uitã ſanctiſſimam impiè proſcindunt, res præclarè geſtas fabularum loco habẽt, miracula calumniantur, eaq́; ad magorum & præſtigiatorum improbas artes referunt. Sed cum id faciũt etiam in iis hiſtoriis, quas dubiũ non eſt certos & fide dignißimos habere authores, multùm profectò cõferunt hominibus catholicis, qui illorũ malum dolũ perſpicue hinc poſſunt animaduertere. Nõ. n. alia ratione id faciunt, niſi ut ſua impia

cōmenta apud imperitam multitudinem efficiant probabiliora. Detrahunt.n.ſanctis, quòd intelligant res ſuas diù ſaluas eſſe non poſſe, ſi illorum in pretio & admiratione ſint. Oēs etiam ſancti, quorum in Eccleſia hiſtoriç habentur, tota ſua viuendi ratione dānant illorū putidam doctrinam, eamq; oſtendunt non Chriſti & Eccleſiæ Catholicæ eſſe, ſed illius, qui zizania ſua ſuperſeminat in medio tritici. Ab illo.n. omnis mendacii parente omnis falſa doctrina proficiſcitur: ſed ſi ad lucē illam, quç in Chriſti & omniū ſanctorum eius puriſſima vita cernitur, cōferatur, repentè obſcuratur. Atq; vtinam eſſet in hominibus Chriſtianis cura maior cognoſcēdi res à ſanctis præclarè geſtas, cōferrentq; inter ſe hiſtorias à probatis authoribus, aut alioqui grauiter cōſcriptas: viderent profectò permulta, quæ eos aut nulla ratione ſinerent cæca hæreticorū cōmenta vnquàm vel ad aures admittere, aut ſi illorū præſtigiis eluſi eſſent, citò illos in viā reuocarēt. Certiſſimum eſt.n. omnes ſanctos inter ſe incredibili quodam ſummæ concordiæ & conſenſionis ſtudio copulatos eſſe, vitamq; ſuā omnes eò retuliſſe, vt hæc concordia apud omnes coaleſceret, & in omnes propagaretur: nec obſcurum eſt, omnes eandem omnino doctrinam intrà vnius Catholicæ Eccleſiæ vnicum ouile ſectatos eſſe, omnes ueris obtinendis uirtutibus accuratè incubuiſſe, mundum & omnia, quç is præſtare poſſit, aut ſimpliciter à ſe reieciſſe, & nudum Chriſtum, ſpretis facultatibus, nudos eſſe ſecutos, aut rebus & opibus ſuis nō niſi ad miſericordiæ & benignitatis opera, aut ad amplificandum Dei cultū ſic uſos eſſe, ut ſe non tam poſſeſſores earum, quàm diſpēſatores profiteri uiderentur. Iam ſi conferamus hæc ad noſtrorum temporum ſectarios homines eorumq; doctrinā: niſi planè in talpas mutati ſumus uidebimus facillimè, quàm lōgè ab illis ſanctis Dei hominibus diſcrepent. Dant igitur operā, ut illorum res geſtæ peſſimè audiant apud imperitos, & cum impiiſſimis Phariſæis Spiritusſancti dona & chariſmata Beelzebub principi dæmoniorū tribuere non uerentur. Sed ò miſeros, qui ſanctis quidem nihil nocent, ſed ſeipſos in primis, deinde etiā innumeros alios ſecum præcipites agunt in tartarum. Nos uerò tā ſtolidi, Deo bene propitio, nunquàm erimus, ut relicta illla ſublimi & illuſtri ſanctorum Eccleſia, ad iſtorū obſcuras ac putidas, mirabiliterq; & miſerabiliter inter ſe diſtractas, diſſipatas, & perpetuò corrixantes ſynagogas nos conferamus. Et quis, oro, unquàm hoc poſſit, niſi prorſus

ſus amens ſit, qui modò Sanctorũ hiſtorias paulo penitiùs velit intueri, & in tanta inter ipſos ætatum, regionum, ingeniorum, conditionũ, profeſſionum diuerſitate contemplari incredibilem quẽdam animorum conſenſum, non niſi ad vnum ſcopum collimãtium, omnia ſua ſtudia, vitam omnem, deniq; ſe totos ad vnum finem referentiũ, idq; intrà vnam eandemq; Eccleſiam, vna eademq; fide & religione profitenda, & in diſparibus quidem viuendi inſtitutis, non tamen niſi ad vnius doctrinæ Catholicæ normam ſua omnia dirigendo, ſeſeq; mutuò, tanquàm vnius capitis & corporis membra, indiuidua charitate & ſyncera beneuolentia complectendo? Quæ omnia exulãt apud hæreticos, nec poſſunt habere locum infectis, quæ acerbiſſimis odijs inter ſe diuidũtur: & cùm à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſeſe auulſerint, nunquàm poſſunt vera inter ſe charitate coniungi, quippe illo ſpiritu deſtituti, per quem diffunditur charitas in cordibus piorũ. Cuius ſi velint etiam ipſi eſſe capaces & participes, neceſſe eſt, vt ad Eccleſiæ vnitatẽ, à qua non ſine magno ſcelere defecerunt, ſeſe recipiãt: & quibus veſtigiis ſanctos omnes, eius Eccleſiæ membra, inſtitiſſe vident, iiſdem ipſos pro ſuo modulo perſequantur. Sed hoc difficile illi poterunt, falſa & impia doctrina nimiùm deprauati: ſed non difficile tamen præſtare poteſt Deus, vt & velint & poſſint. Arcta quidem via eſt & anguſta porta, per quam ſancti omnes ingreſsi ſunt: ſed cũ ſua charitate dilatat Chriſtus corda mortalium, viam illam mandatorum Dei currunt alacriter, & mirabili mutatione, quod priùs delectabat, faſtidio eſt, & dulceſcit, quod paulò ante erat horrori, dicitq; cum Propheta animus cęleſtis gratiæ adſpiratione mutatus: Iniquitatem odio habui & abominatus ſum, legem autem tuam dilexi: itẽq;, Mihi adhærere Deo bonum eſt. Atq; huc ſanè plurimùm facit lectio ſedula ſacrarum hiſtoriarum, in quibus multa abundè ſuppeditant, quæ poſſint etiam ſaxea pectora ad pietatis ſtudia emollire. Quas quidẽ ſi, vti cœpi Deo fauente, ità poſsim etiam ad finem vſque perducere, habebit lector, quo ſe oblectet in Deo. Et mihi quidem præter colligendi, diſponendi & rudiori ſtylo conſcripta nonnihil expoliendi laborem, nihil hìc poteſt tribui, & ridiculum eſt, ex alienis ſudoribus laudem venari; qualequale tamen, i. quod à me præſtatur, totum opto cedere in gloriam præpotentis Dei, Sanctorum omnium honorem, & lectoris vtilitatem. Vtinam verò docti viri hanc prouinciã ſuſcipere voluiſſent: ii præ-

ij præſertim, quibus & librorum copia ſuppetit, & multa lectio admi nicula eſt, vt ad eiuſmodi laborem paratiores & inſtructiores poſſint accedere: nec deeſt facultas & opportunitas inſignes Bibliothecas per luſtrandi, in quibus interdùm præclaræ hiſtoriæ deliteſcunt. Interim lector boni cõſulat, quod à me offertur, tu verò in primis ampliſſime Cardinalis, patrone colendiſſime, cuius clariſſimo nomini Tomũ hũc ſecundum dedicatum volui. Id. n. a me iure quodam ſuo repoſcere vi debatur ſingularis in me beneuolentia illuſtriſsimæ Celſitudinis tuæ, tũ etiam rara virtus & apud omnes celebrata integritas, quæ cum am pliſsimis honoribus coniuncta, omnibus eam efficit & charam in pri mis & multum venerabilẽ. Atq; vtinam omni ex parte talibus colũ- nis Eccleſia Dei, hoc quidem turbulentiſsimo ſeculo valdè afflicta & calamitoſa, fulciretur. Solẽt. n. omnes defigere oculos in vitam & mo- res principum virorũ, & vt boni ex bonis mirabiliter incitantur ad ſtu dium virtutis, ità mali & improbi illorum exemplis non bonis vehe- menter inflammãtur ad cõſectandas res flagitioſas. Putãt. n. ſibi turpe nõ eſſe nec vitio poſſe verti, quod in Principe conſpiciatur. Vndè fit, vt quemadmodùm apud omnipotentem Deum in præcipua gratia ſunt boni Principes, quòd multis de ſe optima virtutũ & pietatis exẽ- pla præbeant: ità certè grauiſsima illos maneat damnatio, qui ſuis mo ribus alios tanquàm facibus quibuſdam inflammãt ad prauas & ne- farias cupiditates. Itaq; gratulamur noſtræ Germaniæ diuinæ prouidẽ tiæ magno beneficio tuam Illuſtriſsimam Celſitudinẽ, Cardinalis am pliſsime, in hac rerum omnium miſeranda perturbatione obtigiſſe, cuius vel ſola vitæ ſanctitas & innocentia, & catholicos in religionis auitæ ſtudio confirmare, & eos, qui in errores malorum dæmonum fraude inducti ſunt, inuitare poſsit ad reſipiſcentiam. Et hìc quidẽ non deeſſet mihi materia ingens laudum tuarum: ſed ità mihi perſuadeo, T. I. C. fretam teſtimonio conſcientiæ ſuæ, vſque adeò nõ delectari aut capi laudibus, vt eas etiam planè faſtidiat. Illis igitur meo more præter- miſsis, hunc qualemcunq; laborem meum T. I. C. offero, rogans & ob- ſecrans, vt pro ſua incredibili humanitate eum gratum habere velit. Dominus IESVS T. I. C. Eccleſiæ ſuæ in annos multos incolumem conſeruet: Ex Carthuſia Agrippinenſis Coloniæ anno ab inſtaurata ſalute 1571. 5. Nonas Martii.

T. I. C. obſequentiſſimus clientulus,

F. Laurentius Surius Carthuſianus.

INDEX GENERALIS VITARVM SS. TOMO HOC SECVNDO

Compræhenſarum.

MARTIVS.

I. DE s. Albino Andegauenſ. epiſcopo & confeſſore. 1
De s. Suiberte epiſcopo & confeſſore. 2
De s. Hirculano epiſcopo & martyre 13
De s. Siuiardo abbate Aniſolenſi. 14
De s. Ceadda uel Ceddn epiſc. ibid.
De ss martyribus Marino & Aſterio ibi.
De ss. martyribus Hemiterio & Chelidonio. 16
De s Vuinnualoco abbate ibid.
De s. Caluppano recluſo. 18
De s. Chunegunde Imperatr. & uirgine ibi.
VII. De s. Equitio abbate 20.
De s. Thoma Aquinat ordinis Prad. 21
IX De ss. Quadraginta martyrib. Cappadocib. 24
X. De ss. Codrato Cypriano, Dionyſio Anecto Paulo, Creſcenteq́; martyribus 27
De s. Attala abbate 28
XII. De s. Gregorio papa 30
De s martyre Petro Cubiculario 63
De s. Theophane alias Iſaacio, patre 64
XIII. De s. Sabino martyre. 66
De s. Euphraſia virgine, eiusq́; matre uidua etiam Euphraſia dicta. 67
De s. Nicephero patriarcha Conſtantinopolitano 70
De s. martyre Longino Centurione. 72
XVI. De s. Abramio confeſſore eiusq́; nepte Maria 73
De s. Hereberto archiepiſcopo Colonien. 78
XVII. De s Gertrude uirgine 89
De s. Cyrillo epiſcopo Hieroſolymitano 85
XVIII. De s. Eduardo rege & martyr. ibid.
XIX. De Ioſeph, putatiuo Chriſti patre 87
De s. Ioanne Syro confeſſore ibi.
De s. Landoaldo archipresbyt. 88
XX. De s. Vulfranno Senonen. archiepiſcopo 91
De s. Cuthberto epiſco. Lindisfarnenſi 93
XXI. De s. Benedicto abbate 102
XXII. De s. Lea fœmina religioſiſſ. 107
De s. Catharina Sueda, virgine, ſimul & vidua ibid.
XXIIII. De s. Simone martyre Tridentino 111
XXV. De Annũciatiõe genetricis Dei Mariæ 112
De s. Ioſeph Chriſti nutricio, Sermo 115
De annunciatione ſanctiſſ. Mariæ ſermo 115
De Hermelando abbate primo Antrẽſi ibi.
XXVI. De s. Lugero I. epiſcopo Monaſterienſi. 119
XXVII. De s. patre Iſaacio confeſſore 127
De s. Ruperto Vangionum & Salisburgenſi epiſcopo 128
XXIX. De s. Marcho Arethuſio epiſcopo & martyre 129
De ss martyribus Iona & Barachiſio ibid.
De s. Euſtachio abbate Luxouienſi 131
XXXI. De s. Ioanne Climacho confeſſore 133

APRILIS.

I. DE ss. fœminab. tribus, Agape, Chionia, & Irene, martyrib. 134
De s. Hugone epiſcopo Gratianopolitano ibi.
De s. Vualerico abbate 139
De s martyrib Amphiano (ſeu Aphiano) & Aedeſio 141
II. De s. Nicetio Lugdunenſi. epiſc. 142
De s. Theodoſia uirgine & martyre 143
De s. Franciſco Paulenſi ſeu Paulano ibi.
III. De s. Niceta confeſſore 146
De s. Richardo epiſ Ciceſtren. 151
IIII. De ss. martyrib. Theodulo & Agathopode 153
De s. Ambroſio epiſcopo Mediolanen, 154
De s. Iſidoro epiſcopo Hiſpalenſi 158
V. De s. Virgine Theodora, & Didymo martyre ibi.
De ss. mart. Thermis & Pherbuta &c. 159
De s Vincentio ordinis Prædicatorū Valentino 160
VI. De s. Eutychio patriarcha Conſtantinopolitano 170
De s. Vuilhelmo abbate Roſchildenſi 179
VII. De s. Calliopio martyre 183
De s. Aiberto presbytero Criſpinienſi 183
VIII. De s. Badeno archimandrita martyre 186
De s. Maria Aegyptiaca 186
X. De ss. martyrib. Terẽtio Africano &c 190

De s. Macarie patriarcha Antiocheno 190
XI. De s. Antipa epiſcopo Pergamenſi martyre 194
De Iſaac Syro peregrino ſeruo Dei 194
De s. Guthlaco anachoreta 195
De s. Stanislao epiſc. & martyre 197
XII. De s. Saba martyre Gottho. 198
XIII. De s. Iuſtino philoſopho & martyre 199
De ss. martyribus Carpo, Papylo &c. 200
De s. Martio abbate Auernenſi 202
De s. Ermigildo rege ac marty. ibid.
XVI. De ss. xviij martyrib Cæſaraugustanis. 203
De s. Paterno epiſc. Abrincenſi 203
XVIII. De ss. Eleutherio epiſcopo eiusq́; matre Euanthia, martyrib. 104
De s. Apollonio ſenatore mart. 206
De s. Vrſmaro epiſcopo ibid.
XIX. De s. Elphego arcpiepiſcopo Cantuar. & martyre 207
XXI. De ss. martyribus, ſimeone epiſc. Vſthazane Eunucho multisq́; alijs 209
De s. Anſelmo archiepiſcopo Cãtuarien. 218
De s. Epipodio martyre Lugdunenſi 222
XXII. De s. martyrib. Acepſima, Ioſeph, & Aeithala 223
De s. Theodore Archimandrita 226
De s. Opportuna uirgine & abbatiſſa 240
De s. Vuolphelmo abbate Bruuuilereu. 243
XXIII. De s. Georgio martyre magno 248
De ss. martyribus, Felice presbytero, Fortunate & Achilleo diaconis 256
De s. Adelberto epiſcopo & martyre 257
XXIIII. De s. Alexandro martyre Ledunenſi 262
De s. Mellito abbate & epiſce. 262
De s. Roberto, primo Caſæ Dei abbate 263
XXV. De s. Marcho apoſtolo & Euangeliſta 264
XXVI. De s. Baſileo epiſc. & martyre 266
De s. Richario presbytero 269
XXVII. De s. Anthimo epiſ. & martyre 271
XXVIII. De ss. martyribus Vitale & Valeria 272
De s. Theodora uirgine & martyre 274
De s. Paphnutio martyre. Quingentisq́; & quadragintaſex martyribus cum ipſo paſſis 274
De ss. martyrib. Maximo, Dada, & Quintiliano 277
XXIX. De s. Hugone abbate Cluniacenſ. 277
De s. Roberto I abbate Moliſmenſi, & Ciſtertienſi 279
De s. Petro Mediolanenſi, Ordinis Prædicatorij, martyre 28.
De S. Virgine Catharina Senenſi 284
XXX. De SS. martyribus, Mariano lectore, & Iacobo Diacono. 265
De S. Maximo martyre 196
INDEX

INDEX COPIOSVS

IN SECVNDVM HVNC DE SANCTORVM VITIS, REBVS, GESTIS, AC MARTYRIIS TOMVM,

Qui recens ex diuerſis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menſes Martium, ac Aprilem complectitur: in quo A primam, B ſecundam, C tertiam, D quartam paginam deſignat.

Abbas fratrum ſuffragijs & conſenſu electus 210.b
abbas cōſecratus a. Anſelmus ibid.d
abbas etiam Canonicorū præfectus appellatus 152.b
in abbatem relictis pietatis ſtudijs caterua tantùm ſectantem & fratres dirè tractātē diuina ultio 119.a
abbates clericatus officium adepti, monaſteria gubernare non permittuntur 37.a b
abbas Vuilhelmus omnibus fratribus die cœnæ Dominicæ Euchariſtiam porrigit 587.d
abbbatis boni exemplum inſigne ibi.
abbates operam nauant Anglis in fide ſuſcepta confirmandis 2. b
abbatis uel præfecti nomē ęgrè accipit s. Niceta 149.a
abbatis ſe functione abdicat s. Heemelandus 119.a
abbatis nomen fuit cum largitionibus, ambiri ſeditionibus & bellis acquiri ſoleret 149.a
abbatiſſæ ſe miniſterio abdicat s. Gertrudis 84.d
abedechalaa presbyter martyr 209.
abramii confeſſoris uita 78.a
abſalonis Roſchildenſis epiſcopi laus 180. d
abſtinentiæ inſignis exempla 17.c d
abſtinentia admirabilis 68.c
abſtinentia carnium 285.a
abſtinentia etiam à piſcibus crudis uictitat leguminibus Gregorius papa 68.a 30.c d
abſtinentiæ effectus 108.b
Acacius Arrianus 85.c
acca ex Anglia ad Friſones & Saxones conuertendos cū alijs miſſus 3.d redit in Angliam fit epiſcopus Lindisfarneo. ibi.
accuſationis in iudicio quæ ſint attendenda 52.d
accuſatus eum accuſatorem in gratiam quamuis rediſſet obiecta tamen crimina indiſcuſſa non ſiuit Gregor. Papa 53.d
acephalorū hæreſin ſtrenue oppugnauit Iſidorus 158.d
s. acepſimæ martyrium 223.b
ss. achillei & Fortunati & Felicis martyrium 256.c
s. aciſclus Cordubæ 203.a
acolytus 185.a
s. Adelberti uita 257.a
adelberti uitæ ſcriptor ei contemporaneus ac familiaris 259.a c
s. adelbertus regis Deirorum ſocium ſe adiungit iis qui Friſonibus Chriſtum annunciaturi ex Anglia mittebātur 3. d
s. adelbertus primus archidiaconus Traiectenſis in Egmonda miraculis clarus 6.c
s. adeltrudis 88.b
adoleſcentibus formandis ſingularem curam cur impēderit a. Anſelmus 114.b
adorationum duplex differentia 149.c
s. adriani martyris corpus eleuatum 88.d
aduerſæ res patienter ferendæ, Deuſque nihilominus laudandus 20.c
s. Aedeſii martyrium 142.c
ægrotorum magnam curam gerit s. Anſelmus 112.a uide infirmus
in ægyptum Ieſu deducto ſimulacra corruerunt 174.c
Acithalæ diaconi martyrium paſſus menſe iunio 226.b
Affectus carnales hoſtes animæ 1. a
s. Agapes, Chioniæ & Irenes martyrium 134.c
s. agathonica martyr 202.a
s. agathodori martyrium 20. d
s. agathopodis diaconi martyrium 153.c
agilulphus urbis Romæ obſidionem parat 59. a
agnetis ſanctimonialis de monte Politiano, hiſtoriola 255. a
agnoitarum hæreſis apud Alexandriam à Gregorio ſuppreſſa 41. a
agreſtius regulam s. Columbani calumniatur eius interitus 133.b
s. agricola Bononienſis 264.a
s. Alberti uita 384.d
Alberto Magno præceptore Coloniæ uſus Thomas Aquinas necromantiæ is falſo inſimulatur ibi. eius de Thoma Aquinate ſententia 22.c
albinus Childeberti regis tempore 1.a
s. albini tranſlatio 1.d
s. albinus confeſſor 88.a
albrici epi Traiectenſ. uitā s. Ludgerus deſcripſit 224.a
s. aldegundis Malbodij requieſcit 31.c
aldephonſus rex captus quo miraculo ereptus 278.d
alexandra Diocletiani coniunx fidem Chriſtianam palam profeſſa 252.a
s. alexandri martyrium eius feſtum 262.a
alexandria ſedes cur Apoſtolica 267.a
alexiæ cuidam uiduæ quid miri per Catharinam Senē. obtigerit 294.b
alleluia ut ad Miſſam dicatur, unde & quando introductum 36.a
Aloyſius Lipomanus Ioſeph uirginem fuiſſe contra ueteres propugnat eiuſdem de D. Georgii uita & martyrio cenſura 252.c
altare ſancta & ſacrata menſa appellatum 147.d
altare ſine reliquijs eſſe, non fert s. Vuolphelmus 247.c
altaria in honorem martyrum conſecrata & illorum reliquiis exornata martyria nominata 263.a
altare à s. Petro Romæ conſecratum 221.b
altaria multa per Germaniam conſecrat Leo III. 12.d
s. Amandi hiſtoria fit epiſcopus 88.a
s. amandus fit Traiecti epiſcopus 88.c
s. amantius in eadē cū s. Lādoaldo theca ſepultus 88.c d
ambianen. comes Sigobardus præeſt 139.c
ambitus eccleſiaſticarum dignitatum notatur 149.a
s. ambroſii uita, Aug. hortāte, à Paulino ſcripta 338.d
s. ambroſii ſoror Marcellina, Ambroſius pater Galliarum præfectus ibid.
s. ambroſius it legatus ad Maximum 340.a
ambroſij ſcripta 340.b o. s. Ambroſii librum de incarnatione qua occaſione ſcripſerit 340.a
amicorum per Damon & Pythias 275.d

amor

amor per delectationem perficit timor per ſolicitudinem cuſtodit 213. b
amoris quanta uis 287. c
amor turpis quo uadat 162. d
s. Amphiani & Aedeſij fratrũ inſigne martyrium 141. d
Anachoreta quidam Senen. unde qui à peſte liberatus 92. c
ananias presbyter martyr 210. a b
Anaſtaſium epiſcopum Antiochenum Iuſtinianus perſequitur 174. c
andreas quidam Senen. deſperatus, quomodo ueniam aſſecutus 291. c
andreæ corpus Conſtantinopoli 279. b
angeli ad obſequia hominum piorum à Deo mittuntur 137. c d
angeli hominum ualdè ſunt amãtes & ſtudioſi 115. c d
diligentem eorum curam gerunt 230. b
angelos uidit crebro s. Cuthbert[9], ab ijsq; paſcitur 95. b
angelus s. Paphnutio apparet 174. d
angelus ſe oſtendit s. Gregorio idemque ei cuſtos à Deo deſignatus 36. b
angelus s. Ambroſij cuſtos torquet maleficum 340. a
angelus quotidie s. Guthlaco locutus, ipſumque in tentationibus eſt conſolatus 196. c
angelus Cuthbertum ex pede laborantem ſanat 94. b
alijsque in anguſtijs eorum auxiliũ ipſe experitur ibid.
angeli confirmant martyres 190. c
angelus ad aures s. Ambroſij apparet 340. a
angeli ſuper concionantem s. Vincentium deſcendere cernuntur 166. b
angelica ſalutatio frequentiſsimè dicta 285. b
angelicæ ſalutationis explicatio 213. a
anginæ morbo medetur imploratus s. Suibertus 10. a
anginæ qui Catharina Senenſis mederi ſoleat 293. a
anglia ſic appellata à Eugiſto 3. d
angli forma elegantes 31. d
anglorum conuerſionem ſuſcipit Gregorius, & qua occaſione ibid.
anglorum apoſtolus D. Gregorius 30. a qua occaſione eorum ad fidem conuerſionem ſuſceperit. 31. d quos ipſis prædicatores miſerit 262. c
angli humaniter excipit Auguſtinum eiusque ſocios, atque ſe dociles exhibent 37. a
in Angliã Theodorus epiſcop[9] à Vitaliano miſſus 35. b
anglis miracula etiam exhibentur Chriſto primum illic prædicato 45. c
angli uerbum Dei auide audiunt 95. a
angli 10000. ab Auguſtino baptizantur Natali Chriſti die 37. c
anglorum à ſuſcepta fide ſingularis pietas 3. c
anglicanus populus ad fidem conuerſus, epiſcopos habet ex nobilibus propugnatos 3. a
angliæ primas s. Anſelmus 217. b
angli in precio habent Anſelmum 215. c
angliæ inter regem & Anſelmum diſſenſio 218. a
in Anglia Ceſtrenſis comes Hugo Anſelmum accerſit in Angliam 216. c
ad angliæ eccleſias rectè conſtituendas conſilium a Romano Pontifice Mellitus exquirit, & ab eo mandata defert in Angliam 262. c d
angliæ rex a Rom. Põtificis obediẽtia ſe ſeparat 218. a
in Anglis libertas eccleſiæ reſtituitur 222. b
angli a Friſonibus & Saxonibus propagati, eiſdem ad fidem conuertendis nauant operam 3. d
anglicis de rebus ſcripſit Edinerus 210. c
in anglia uariæ & multiplices mutationes ibid.
angliam uaſtat rex Danus Turkillus 216. b
anglis Danos reconciliare ſtudet Rom. Pontifex ibid.
anglorum aliquot principes 2.3 Angliæ Reges
adulphus 196. d
alchfridus 95. d
alchfrid Oſuui regius filius 14. d
alfridus rex Nord Humbrorum 3. d
angliæ regno potitus Canutus Danorum rex 209.
in anglia Merciorum rex Ethelbaldus à Conredo rege regno exutus 199. b
in ang. Ethelbertus rex Cantuariorum 37. a
in anglia Merciorum rex Ethelredus, Ethelredus imbellis 216. c
ang. rex Vuilhelmus Anſelmo affabilis b armis Anglia potitus 215. c
ang. rex Vuilhelmus s. Anſelmo cur infeſtus eſſe cœpe rit 216. b
ang. regis Vuilhelmus obitus 221. b
ang. rex Vuilhelmus Vuilhelmi filius eccleſiarũ & monaſteriorum oppreſſor 215. b
in anglia prouinciæ Merciorum rex Vulfhere 15. a
animarum curam abijcere periculoſum 215. b
animam morituri dæmones rapere contendunt 218. b
animam s. Vuilhelmi angelorum miniſterio delatam in cœlum per uiſum reuelatur 183. b
anima s. Suuiberti s. Vuillebrordo apparet 9. a
anima Gidhę s. Catharinæ apparet preces eius pro ſe exposcens 109. d
anima Traiani quemadmodum Gregorij precibus ea inferno eſſe liberata intelligatur 37. d
anima uidens Deum quam facile uideat quicquid eſt infra Deum 207. b c
s. anniani oratorium 218. b
anniuerſarium obitus parentum ſuorum diem s. Hugo eleemoſynis & ſacrificijs celebrem duxit 135. b
s. anno archiepiſcopus Colon. Sigbergenſe cœnobium conſtruit, eccleſiam B. Mariæ Coloniæ 245. a b
annonæ in charitate publicæ preces & proceſsiones habitæ 260. d
ansbertus Rothomagenſis epiſcopus, & abbas Fontanellen. 91. c
s. ansbertus translatus 93. b c
s. Anſelmi uita 221. c
anſelmi uitæ ſcriptor quando ei familiaris factus 214. d
anſelmi ſcripta 244. a
s. Anſelmus a Pontifice laudibus extollitur 219. c
anſelmus gratia curationum præditus 215. c obiit anno 1109. 221. c
s. anthimi epiſcopi martyrium 271. b
antichriſtus ſabbatum cum Dominico die obſeruari mãdabit 57. b
antiochus ſanctus Eremita ad Mauritiũ legatus 233. b c
antiphonæ, hymni, uigiliæ in Eccleſia Mediolanen. quando primum cantari cœpta 255. c
antiphonarium collegit D. Gregorius 35. b
antiquarij in monaſterijs 20. d
antoninus Pius ad Aſianos epiſtolam ſcripſit pro Chriſtianis 299. c
s. antonij uitam ss. Athanaſius & Hieronymus ſcripſerunt 255. a
antonius Montanus ſummus Theologus 166. d
ἀπάθεια s. Niceti quædam fuit 149. c
Apes infantis Ambroſij os ingreſſæ egreſſæque 255. a
aphthardocitarum in hæreſim lapſus Iuſtinianus Imp. eam ſcriptis confutauit s. Eutychius 174. a b
apocriſarius D. Gregorius Conſtantinopoli 32. a b
s. apodemus martyr Cæſarauguſtanus 203. c
apophthegma, Cariè ſatis emitur quod precibus obtinetur 55 2. b c Pontificis in freno quid facit aurum ibi.
apophthegma D. Ambroſii inſigne 257. d
apophthegma pium puellæ decennis 285. b
s. apollinaris corpus Rauennæ 273. b
s. apollonius apologeticum pro Chriſtianis ſenatui obtulit ſecuri percutitur 206. b

apolli-

apollinis à Diocletiano conſulti reſponſum 248. c
apollinis aram in Caſsino monte euertit D.Benedictus 104. b
s.apphiani martyrium 454.
Aquę benedictę mirabilis effectus,& quantū huic olim pij uiri tribuerint 226. b 235. d
aqua benedicta contra dæmones infeſtationes 69.c
aqua benedicta cum litanijs dæmonum infeſtatio profligatur 62. d
aqua benedicta ſanat morbo penè extinctū Cuthbertus 98. d
aqua benedicta & crucis ſigno cęcum ſanat s A.ſelmus leproſum mundat s.Theodorus 229.d
aqua benedicta cæco uiſum reſtituit s.Theodor⁹ 234.b
aqua ſacrata & crucis ſigno ſedat tempeſtatem s. Vincētius locuſtas & bruchos fugat 131.ab
aqua ſanctificata idolorū fana in eccleſias dedicari mādat Gregorius 37. a
aquileia ſe à Romana ſede ſchiſmate ſeparat 131. d
aquileienſis eccleſia ob ſchiſma duos metropolitanos accipit 96.a
aquileiæ principatus renaſcens 266. d
in aquis palatio Carolus Magnus moratus 525.c
Arbitrij de libertate Anſelmus tractatum ſcripſit 212.a
archidiaconus 6.b
archiepiſcopus pallium à Rom.pontifice accipit 516.b
archiepiſcopatus lloia pro obtinenda Romam ire cupit s.Anſelmus 518. a
archiepiſcopus Cantuarienſis ab omnibus epiſcopis Angliæ conſecratus 212.b
Aragoniæ reges Martinus & Ferdinandus ſingulari honore s.Vincentium proſecuti 136. c
Aragoniæ rege Martino nullis relictis legitimis filijs mortuo,de ſucceſsione uariæ diſputatum ibi.d
arriani 137. a
arriani ſanctis & per eorum corpora exhibitis miraculis detrahunt 156. a
arriani tumultuantur Mediolani 155.b
arrianorum deſenſor Valens Imp. 527.b
arriani Iuſtinæ reginæ patrocinio ſuſtentati 555.b
arrianus Liuigildus Vuiſigothorum in Hiſpania rex filium Catholicum regno exuit necari deinde mandat 103 a b
arriani clericos & monachos crudeliter pſequunt 106.d
arrianis fauens Beringerus comes Catholicum epiſcopum uirgis cæſum ignominia afficit 158.d
arrianorū hæreſis in Hiſpania à Gregorio ſuppreſſa 41.
arrianorum baſilicam Romæ Gregorius Catholice dedicat 36.c
arſinus ſanctus monachus 232. b
arteria alicuius ex eiulatu rupta,quomodo miraculosè curata 291. d
s.Aſterius ſenator Romanus, martyr 16. a
athanaſius s.Nicetæ certaminum ſocius moritur xxvij. Octobr. 148. d
athanaſius inſignis monachus à patre dire flagellatus manet nihilominus in propoſito 155.c
s.attalæ abbatis uita 28. d
auaritia animorum corruptela 254. a
auaritia latè dominatur 261. d
auaritia Italiæ omne malum inuexit 157. d
s.audoenus conſiliarius regius 88. a
s.audoenus epiſcopus 517. a
auguſtinus laudatus 59. c
auguſtinus & mellitus Anglis fidem annūciarunt 35.d
auguſtinus cum ſocijs ab Anglis humaniter excipitur ab Arelaten.epiſcopo epiſcopus conſecratus 77. a
auguſtino Britanniam adeunte cātus Romanus paſsim introductus 35. b
auinionenſis ſynodus 135.b
Anitus epiſc. 59.
aulici hæreſi addicti miſerè pereunt 556.b
aulicorum improbitas in paranda bonis apud reg. inuidia 525. b
aurea uirgo 132. d
auſtraſiorum dux 84.a

De Litera B:

BAcchanalia ab ethnicis celebrata 182.c
s.Bademi archimandritæ martyrium 186.b
baldiunus comes Tornaci ortam ſeditionem compeſcere conatus 193.a
balneas abominarę ſanctimoniales 68. a
baptizandi legitimum tempus paſcha diſpēſatione præuenitur 38. b
baptizandi per multos dies ante pœnitentia & abſtinētia præparabantur ibid.
baptizandi cathecumini prius de fide inſtruuntur ibid.
baptizandis ueſtes largitur Gregorius ibid.
baptiſmus à quocunque datus eſt ſemper idem 136.c
rebaptizandos Arrianorum pueros eſſe reſcribit Gregorius Papa 38. b
baptizari ſe à Catholico epiſcopo poſtulat s.Ambroſius 155.
ad baptizandum infantes laicus pia aſtutia miſſus quo ſacerdotem mittere non poſſet 123. c
baptiſmum ſuſcepturum quemadmodum s Eutychium precari docuerit eius auus 171.b c
in baptiſmo cum pater adhibitus 81. a
baptizandi infantis de nomine contendentibus patrinis ſacerdos nomen imponit ibid.b
ſine baptiſmo qui mori Chriſtianam ſobolem ſinebant ſacerdotes perſtringuntur 123.b
baptiſmum ſuſcipit mulier cui quod baptizata nō eſſet diuinitus reuelatur 156.b
baptiſmus ſanguinis 253. c
baptiſmum in proprio ſanguine martyres aliquot conſecuti 25.c
baptizati pueri,qui & in albis mortui 52. c
baptizati infantes paſchali uigilia 157.d
baptizati paruulus Conſt. Copronymus baptiſmi fontem fœdat 549. b
s. barachiſij martyrium 129. d
barbam raſiſſe eccleſiaſticos antiquitus 261. d
baſilei Amaſeæ epiſcopi martyrium 266.d
baſilei martyrium qui ſcripſit in carcere ipſum inuiſit, & a quo ea cognouerit 266. d
de s.baſilio Gregorij elogium 578.a
bauariæ dux Theodebertus 528.b
bauariæ dux Theodo. 528. a
bauaris ad fidem conuertendis operam ponit s. Rupertus inuitatus a Theodone duce ibid.
baioarijs prædicat s.Euſtachius 131.c
baioarij prædicat Agreſtius,ſed ſine fructu; utpote nō legitimè miſſus 131.d
bauariæ dux erga monaſt.largus 128. b c
s.bauonis monaſterium 193. a
Bedæ de uita s.Cuthberti liber eandem carmine deſcripſit 93. c
begga ſoror ſanctæ Gertrudis extruit monaſteriū 85. b
in bello qui ſupplices Deo facti conſeruati milites reliquis fugatis 26.a
s.benedicti uita eius diſcipulorum ex relatione per Gregorium Papam ſcripta 102. c
s.benedicti ſoror 107. a
s.benedictus præficitur monaſterio 102. b idem ob improbitatem fratrum deſerit ibid. monaſteria extruit claret miraculis 103. b 102. c
D.benedicto Florentius presb.necem machinatur ibi.

a.benedictus regulam monahorum ſcripſit 107.d
eam laudauit,& ſeruauit D.Gregor. Papa 62.a
D.benedictus coquinæ ſimulatum incendium, ab oculis diſcipulorum orando depulit 96.b
s.benedicti de urbe Roma prædictio 59.a b
a.benedictus in Floriacêſi monaſterio requieſcit 259.d
benedictus XIII.pontificatu ut ſe ſecundum Conſtantienſis concilij decretum abdicaret, s. Vincentius ſuadet 164.d
benedictiones poſtulare monachos tribuereque ſibi inuicem, malum non eſſe 132.a
benedictiones capiſtrorum, tintinnabulorum 239.c
beneficia in conſanguineos etiam idoneos non transfert s.Richardus epiſcopus 152.d
berengarij hæreſis ſpargitur in Gallijs 244.b
berengarius adſtruere niſus Chriſtum clauſis ianuis ad diſcipulos poſt reſurrectionem non intraſſe ibid. c
s.bernardini ſanctitatem prædicit B. Vincentius in ſanctos relatus 168.a
bernardus quoto ſub abbate Ciſtertiêſi monachiſmum profeſſus 280.b
beliſarij ducis inuicta dextera 171.b c
beryti in literis inſtitutus s. Apphianus 141.c
blaſphemiæ tentationem immittit s. Hugoni diabolus 167. b c
Boemorum effrenis libido, polygamia, & perditi mores 258.c
boemi reſpuunt ſuum epiſcopum s. Adelbertum emendationem polliciti ad ingeniũ reuertũtur 259. & ſeq.
boles laus rex, prauus, largus, audax, & cur ſic dictus 197. d
bonis admiſceri etiam malos 280.b
bonorum fortunæ & corporis quam ſint fluxa 64.c
bonorum ſiue redituum eccleſiæ pars quarta clericis tribuenda 55.a
bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratio non committenda laicis 38.e
bonorum eccleſiaſticorum raptor diu cruciatus mori non poteſt ante, quam id eſſet confeſſus 61.b
s.bonifacius Traiectenſis epiſcopus martyr a.d
s.bonifacij uitam & quidam primordia uitæ aduentum atque ordinationem deſcripſit s.Ludgerus 125.a
s.bonifaci⁹ in pago Oſtrache martyrio coronatus 121.a
bonifacius Pipinum regem Francorum conſecrat ac coronat 10.d
bonifacij diſcipulus Gregorius, abbas & presbyter adminiſtrat Traiectinam ſedem 120.c
Brachbantium à s. Huberto ab idolorum cultu purgatum 88.b c
brabantia pagana adhuc Pipino & Franciæ regi Chriſtianis paret 6.b
brandeum quid 48.d
brigittæ uitam & miracula deſcripta à Catharina filia eius Canonizationem Romæ ſolicitat ibi.111.a
a. Brigittæ Chriſtus quam promiſerat fidelem ſociam & adiutricem adiungit 108.c
s.brigitta Bononiæ uerſatur eius pater ſpiritalis Dominus Petrus Olauus ibi.
s.brigittæ pietas erga morbis afflictos 109.d
s. brigittæ obitus eius reliquiæ in Suediam per filiam delatæ ibid.
s.brigittæ miracula colligit eius filia Catharina 110.b
s.brigittæ ad reliquias miracula exhibita 110.a
britannis concionatur s.Richarius 170.a
britanniæ dux Ioannes & Petrus 170.a
britones Britonizantes linguam à cæteris Gallis differ étem habent 166.a
britonibus Britonizantibus biennium concionatus s. Vincentius 170.b
brunichildis regina à Gregorio contra Neophytorum hæreſim ſolicitatur 40.d
s.bruno cum ſocijs uenit ad s.Hugonem 144.a b
s.burgundofora Deo per ſanctum Columbanum conſecrata, religioſis ueſtibus per Euſtachium induta 131.c
burgundofora egregiè cõfutat Agreſtium regulam Columbani calumniantem 132.b

De Litera C.

CAecilianus martyr Cæſaraugustanus 103.c
calicem reſpuit ſanctus Theodorus ex meretricia argento factum 230.c
calixto III. prædicit s. Vincentius ipſum Pontificem futurum 167.d
s.calliopij uita & martyrium 182.b c
calumniator boni operis à dæmone corripitur 194.c
calumniæ patientia uincendæ ſpecimen 289.d
campaniæ dua 46.b
canonum diuinorum præſcriptũ ſequuntur ſancti 172.a
canonibus quod aduerſum eſſet, nullo modo ſibi eſſe approbandum putauit Greg. Papa 56.a
canonici in Traiectenſi eccleſia 2.c
canonicorum monaſterio præfectus ſanctus Ludgerus à Carolo Magno 121.a
canonicus Eboracenſis ex monacho factus ſanctus Suuibertus ex Canonico abbas 3.b c
canonicorum præfectus abbas uocatus 136.b
canonicos noctu officium nocturnale decantaſſe 120.b
canonico habitu uſus ſanctus Ludgerus 125.a
canonicorum apud collegia ſcholæ antiquitus 263.a
canonicorum deprauati mores 180.a
canonicorum inuidiæ expoſitus ſanctus Vuilhelmus ad pietatem uitam componens ibid.
canonici regulares 181.b
canonici Roſchildenſes in Dania reformati 581.d
canoniaatio ſanctorum non leuiter ſed diligenti examine præuio peragitur
canonizationis forma 151.a
canonizationem ſanctæ Brigittæ ſolicitat Catharina filia 151.c
111.a
canonizationem ſancti Vincentij multi principes ſolicitant inter hos Britanniæ dux Petrus 270.a
canonizauit ſanctum Vincentium Calixtus III. 160.c
cantus in eccleſia apud priſcos Chriſtianos 256.b c
cantus pſalmorum antiquiſsimus in Alexandrina eccleſia 264.d
cantus à Gallis deprauatus quorum ſit opera emendatus 35.b
cantores à Romanis inſtituti, Romanum cantũ in Germaniam Galliamque inuexerunt ibi.
cantorum ſchola à D.Gregorio inſtituta ibi.
B. canuti Dani regis & martyris meritis Ringſtadium illuſtrari 181.b
capti aliqui à prædonibus, quomodo diuinitus erepti 293. a
capuam obſidet Rogerus dux 706. b deditione capit 120.a b
cardinalis presbyter Syracuſanæ eccleſiæ 41.d
cardinalis eccleſiæ Neapolitanæ 35.d
ex cardinalibus Roman. eccleſiæ epiſcopos ordinat Gregorius Papa 41.a
cardinales epiſcopi, qui eccleſijs ſuis uaſtatis uacantibus ciuitatibus præficiebantur 35.c
s.carilephus 245.c
caro in ſacris literis dupliciter dicitur 32.a b
carnis domandæ cauſa flagellis è funibus factis corpus cædit ipſe uel cædendum alijs exhibuit ſanctus Vincentius 165.c
carnem quomodo domarint ſancti 125.a
carolus Magnus fit Imp.Rom, 13.a

carolum Magnum Aſtrologiam Alcuinus docet 126.b
carolus Magnus quid ab epiſcopis exigeret. quibus paſtoralem curam commendabat 525.b
caroli Magni egregia uox ibid. c
carolus Magnus reformari curat cātum in Gallijs 35.b
caroli Magni filius Carolus, Vueſtphalos uincit in prælio 13.a
carolus Martellus 93.a
caroli Francorum regis filia Ioanni Britanniæ duci nupta 170.a
ss.carpi, Papyli & ſociorum martyrium 200.a
carthuſiæ initia 516.b c
carthuſiæ eremus s.Hugonis opera extructa 138.a
carthuſianorum dura uita 135.b
in carthuſia bini primū in una cella cōmorati 136.b c
carthuſiani epiſcopi 446.b
carthuſiam ingreſſus epiſcopus, nihilominus oues ſuas reſpicit 136.b c
carthuſianus & eorum generalis rector factus Bonifacius defuncta uxore ibi.a
carthuſienſium monaſterium prope Valentiam porta cœli nuncupatum ibid.
caſtitate Chriſtū delectari, gētiliū deos laſciuia 223 b c
caſtitas corporis precibus à Deo imperrata 20.b
caſtitatis donū precibus à Deo imperrat Thomas Aquinas 52.a
caſtitati s.Vincentij uariè dæmon inſidiatur 162.d
in catalonia magiſtratus patres iurati 163.c
catechiſmi in morem ad reginam Marcomannorum epiſtolam ſcribit D.Ambroſius 157.bc
catechiſſam puerorum agit s.Vincentius 170.a
s.catharinæ filiæ s.Brigittæ uita 102.a b
de s.Catharina Vrbani VI.iudicium 108.d
catharinæ ſenenſis uita, res geſtæ mirandáque opera & uirtutes 284.c ac dein.
catharinæ ſenen.durities, uictus, lectus, uigiliæ, catena &c. 286.b
catharinæ ſenenſis pater qui mortuus, ac beatitudinem æternam adeptus 293.c
catholica fides miraculis illuſtrata 155.c
Ceadda epiſcopus Merciorum & Lindisfarorum eiuſque uita 14.c
s.Celſus martyr Mediolani 156.d
chalcedonenſem ſynodum uenerari compellit ſchiſmaticos Gregorius Papa uide ſynodum
charitate aliquem proſequens beatior quam cui charitas exhibetur 214.d
charitatis mire mirum exemplum 289.a
carthularius 39.c d
childebertus rex ſanctum Paternum acceſſit 201.b
childericus rex apud Traiectum ſedem habet 88.b
s.chioniæ martyrium 134 b
choſroes Perſarum rex Chriſtianorum fines populatur 176. a
chriſmatis ſacramentum 144.a b
chriſmatis in confirmandis baptizatis uſus 523.b
de Chriſto fides exponitur 27.b
Chriſtus cur homo factus ad nos uenerit 53.a
Chriſtus ex maria corpus humanum à propria gloria non recedens aſſumpſit 113.b
Chriſtus non ſimulatam, ſed ueram, humanitatem ſuſcepit 112.d
Chriſti corpus ex ipſa diuinitatis coniunctione eſſe incorruptum hæreſis in ꝗ lapſus Iuſtinianus Imp. 174.a
de Chriſto Catholica confeſsio contra Arrianos Baſilei martyris 269.a
Chriſtianæ religionis ſumma 200.c
Chriſto in Aegyptum deſcendente ſimulacra corruerunt 174.d
Chriſti ſepulchri cuſtos inter cæteros conſtitutus Longinus 72.b
ad chriſtianam uiuendi rationem egregia exhortatio 147. d
Clementis Papæ uitam ſcribere ſe uelle Ioannes diaconus affirmat 63.d
clero adſcribendos probari primo in habitu laico, tum in Monaſterijs exerceri uult D.Gregorius 35.d
clericorum quis ordo in conuentibus ſtationibusque eſſe debeat 44.a
clerici Rom.mappulis uſi tantummodo, aliis hoc non permiſſum 50.a
clericos ſibi conſiliarios & familiares delegit Gregorius Magnus 35.b
clero adſcripti ſtipendia quæ ſani accipiebant etiā ægrotis non deneganda 55.a
clericis etiam infirmis quartarum ſubſidia non imminuta 56.a
clerici eccleſiarum non debent fieri abbates 39.a
cleri deprauati mores 135.c
clotarius rex Francorum 116.c
clotarius Rex acceſſit s.Columbanum, ab eoque acceptas literas in ꝓcin hēt diiat Luxoui.monaſt. 131.a b
clotario regi gratus Euſtachi9 Colūbani diſcipulus ib.d
clotarius rex locum monaſterio extruendo s.Vualerico tribuit & eleemoſynis ſuis monachos ſuſtētat 139.d
in cœna Domini pedum lotio 97.b.c
in cœna Dñi lauandi pedes fratrū mos antiquus 185.b
cælibes ſacerdotes auaritiæ deditos itolerabile eſt 157.c
cogitationes illicitæ difficilime uitant, niſi quis ſenſus uigilanter comprimat 136.c
cogitationes præteritorum ſcelerum ad pœnitentiam conuerſos infeſtant 189.b
cogitationibus qualibus quos diabolus infeſtet 227.c
cogitationes quæ quas pariant, aut quid mereantur ibi.
cognitio prophetica uirginis cuiuſdam quanta 293.a
coloniæ Agrippinæ Dux Pipinus 10.c
coloniæ palatium ducum Agrippinenſium & Lotharingorum in clauſtrum ſanctimonialium conuerſum à Plectrude 7.c
colonienſ.epiſcopus pallium à Romano Pontifice accipit Herebertus uide pallium
coloniē.epiſcopus futurus prædicitur Pillegrinus 83.a
colonienſ.archiepiſcopus Hildebaldus eleuat reliquias s.Svuiberti 12.c d
colonien. epiſcopus per ſe, non per ſuffraganeum confirmat 243.d
colonienſium ſtationi ad s.Seuerinum adeſt s. Herebertus equo uectus 81.a
coloniæ proceſsio & Litania ob ſiccitatem & peſtilentiam ab Hereberto indicta & ſeruata Dei iram flectit 79. b
colonienſ. epiſcopus ad conſecrandi altari uicem committit Scarnenſis ſedis antiſtiti 247.b
coloniam nō æquo erga Herebertum animo uenit Henricus Imp. 81.d
coloniam ad s Martinum & in Capitolio altaria conſecrat Leo III.Papa 12.d
coloniæ celebris Albertus Magnus 22.a
columba gemitum pro cantu edit 78.d
concilio Barenſi adeſt s.Anſelmus, & Græcorum errorem confutat 120.a
columbæ in uirginis capite apparitio 592.a b
s.columbani uitam Ionas abbas ſcripſit 139.b
s.columbanus Abbas cum duodecim clericis Galliam docendo 3.c
s.columbanus ex Hybernia inſula ortus 68. monachorum in Luxouienſi monaſt.pater 139.a
columbanus Luxouio à Theodorico male à Brunichilde auia ſua perſuaſo cum fratribus pulſus 139.b
s.columbanus Burgundoforam dño conſecrat 131.b

s.columbani regulam calumniatur ſchiſmaticus Agreſtius 131.d
s.columbani diſcipuli Attala & Euſtachius 130.d
s.columbani ſucceſſor Attala 92.a
comes 139.
comes à Diocletiano conſtitutus s.Gregorius 148.d
cometes ante uiſus, mortuo Thoma Aquinate defecit 24.a
concilium Auinionenſe celebre 135.c
concilium Barenſe contra Græcos de proceſsione ſpiritus ſancti à patre & filio 216.d
conciliabulum iconoclaſtarum Conſtantinopoli ſub Leone Armenio 150.c
conciliabulum V.œcumenicum Conſtantinopoli coactum 172.b
concilium œcumenicum V. Conſtantinopoli celebratum trium capitulorum gratia ei patriarchæ adfuerunt 173.b
in concilio V.gene.ſacrificium diuinum incruẽtumque à patriarchis celebratum 172.b
concilium Imp.Iuſtiniani tempore de tribus capitulis 56.c
concilium Conſtantienſe 164.d
concilium Conſtantienſe cur indictum 164.a
concil.Mariſconenſe cur coactum 132.a
concili. ſecundum Nicenum ſub Irene & Conſtantino pro imaginibus 150.a
concilium Nicenum ſecundum 65.b
cõcilium Nicenum II diuinitus electum, ſanctum, œcumenicum, multi epiſcopi comproban. 71.c
concilio generali octauo legati Roman.Pontificis præfuerunt 53.c
concilia IIII. generalia ſicut quatuor Euangelia ſuſcipienda 58.b
concilia IIII. generalia ut quatuor Euangelia ſuſcipit Gregorius Papa 35.a
concilium item œcumenicum quintum ibid.
concilia quatuor Vniuerſalia hæreſim damnantes profiteri debuerunt ſe recipere 56.c
concilia generalia ſe recipere miſsis Synodicis epiſtolis teſſari patriarchæ ſoliti 53.a
concilium Romæ ab Vrbano Papa celebratum 120.ab
concilium apud Seleuciam 85.d
concionari quibus interdictum 20.c
concionatores uitæ munditia debẽt eſſe prædicti ibi.
conciones quæ ad ſuadendum efficaces 137.b
concubinam habens epiſcopus ſacerdotij iubetur honorem deponere 46.a
concubinarios beneficijs priuat s.Richardus epiſcopus 152.d
concubina ignota per ſanctam quandam uirginem ex fœtore agnita 189.a
confeſſores in eccleſia 143.d
confeſsio 185.a
confeſsionis præconia 111.a
confeſsionis uis quanta 192.d
confeſsionem & pœnitentiam ſedulo hortatus s.Hugo 137.c
confeſsio ſacramentalis 168.a
confeſsio ſecreta 184.d
confeſsio peccatorum pura 111.b
confeſsionem ad puram adhortatur dæmonum illuſionem paſſam s.Catharina 110.d
confitetur quotidie s.Catharina 111.a
per confeſsionem ueram & pœnitentiam peccata delẽtur 112.a
confeſsionem ſacerdoti facit s.Vincentius ab eoque impendi ſibi plenam omnium peccatorum remiſsionem petit 170.a
confeſsio, niſi ſubſequatur emendatio facti ſola non ſufficit 157.a
confiteri peccata ſua cæcum uult s. Ludgerus cui erat lumen miraculo redditurus 123.a
confiteri iuſſa ex qua dæmon erat eiectus 169.a
confeſsiones audiendæ poteſtas à Roman.Pontifi.s.Alberto mandata 185.c
confeſſos peccata ob pœnitentiam recipiendam s.Euſtachius fletu ſuo flere compellit 131.a
confitentes ad lachrymas ſuis fletibus excitare s.Hugo ſolitus 136.d
confitentes ſibi s. Albertus ad epiſcopum relegat, ut ei eadem etiam confiterentur 185.c
erga confitentes lapſus ſuos ob pœnitentiam percipiendam quemadmodum s.Ambroſius ſe geſſerit 157.a
confeſsiones mulierum ubi à pluribus conſpici poſſet, oculoſque ab eis auertens, s. Hugo audire ſolitus 136.d
confeſsionis medio ad libidinem ſolicitat s.Vincentiũ mulier eius amore capta 162.d
confeſsio per uim extorta, infirma cenſenda 55.a
confirmatio 5.d
confirmationis ſacramentum
confirmationis ſacramentum nuper baptizatis per pagos & uiculos circumiens epiſcopus tribuit 99.ab
confirmationis ſacramentum epiſcopus tribuit 243.d
confirmationis ſacramentum epiſcopos adminiſtraſſe uide 257.d
confirmationis ſacramentum tribuit infantibus s.Anſelmus 219.b
confirmat epiſcopus Ludgerus ſancti chriſmatis inunctione & manuum impoſitione baptizatos 123.b
coniugium reſpuit s.Gertrudis 715.c
in coniugio uirgines permanent Henricus II. Impe.& uxor Chunegundis 19.d
coniugia celebraſſe ſacerdotes peſsimo more Gre.VII. ætate 136.a
conſanguineis eccleſiaſtica beneficia minimè largitur s. Richardus epiſcopus 152.d
conſecrationes gratis celebratæ 137.b
conſtans quis ſit 2.
conſtantia admirabilis 201.a
conſtantiæ excelſæ exemplum 249.a
conſtantia Imp. 47.b
conſtantia Auguſta ibid.a
conſtantia à Gregorio caput s. Pauli petens repulſam paſſa 148.d
conſtantinus Heraclij fil.creatus Cæſar. 240.a
à conſtantino Licinius miſſus ad expugnandum Maximinum 266.d
conſtantinus Byzantium urbem ſuo nomine appellandam conſtruxit 268.d
conſtantini præclara facinora ibid.
de conſtantino Copronymo baptiſmi fontem fœdante prædictio epiſcopi 149.c
conſtantius Imp. 35.c
conſtantinopolis noua Roma 171.d
conſtantinopolitana eccleſia Romanæ ſubiecta 35.d
conſtantinopoli ẽps uniuerſalis ſibi titulũ uſurpat 34.b
conſtantinop.epiſcopus uniuerſalem ſe uocat cui à Pelagio & Gregorio reclamatur 47.b
conſtantinopoli patriarchæ aliquot iconomachi 72.b
cõſtantin ẽpi multi in hæreſeos uoraginẽ prolapſi 47.d
cõſtantiẽſi in concilio Martinus Pontifex creatus 166.d
conſtantienſi cõcilio tres pontificatu abire iuſsi, & creatus Martinus V. 164.d
conſtantienſis concilij patres s.Vincentium per legatus in rebus dubijs conſuluunt 166.d
conſuetudines contrarias traditioni Apoſtolicæ abrogat D.Gregorius 35.a
conſultori malo moriens periculum imprecatus, id nõ effugit

effugit 93. b
cõtactu manus ſuæ q̃ uirgo quas læſiones curarit 291. c
continentiæ poſt propoſitum ad nuptias ſolicitati indignè fert Theodoſius 67. c
contritio mira unde qui obtingat 287. b
cor qui ſuum uirgini alicui ablatum, aliudque ei pro illo reſtitutum 290. c d
cor qui uirginis alicuius ex amore diuino ruptum 291. b
ss. codrati Cypriani ac ſociorum martyrium 27. a
in corſica grauiſsimæ exactiones ad Longobardos deficere inſulares compellunt 47. b
coruus de manu D. Benedicti pane accipere & nutriri ſolitus 203. d
creatio omnium rerum quemadmodum producta 27. a
creditores debitorum filios detioniſſe 39. c
creditores liberum hominem per legem tenere non poſſunt 39. c
creſcentius capitalem ſentẽtiam ſubit Ottone III. mandante 78. c
crimina obiecta indiſcuſſa non relinquit Gregorius Papa, quanuis partibus inter ſe reconciliatis 54. c d
crucis uenerãdæ, immaculatæ ac p̃ciolæ inuẽtio 127. b
crucis ſanctæ particulam Conlugienſi eccleſiæ obtulit Chunegundis Imperatrix 29. b
crucem Dominicam templo à ſe fundato inferendam formari mandat Herebertus 79. d
crucis ſignum apparet in cœlo ſuper Caluariæ montem 85. d
crucis ſignum cur uenerentur Chriſtiani 79. d
crucis ad imaginem pia redemptionis in cruce factæ recordatio 29. b
crucem contra dæmones collocat s. Theodorus 137. b
crux lapidea in monumentum miraculi apud Heſſos erecta 124. a
crux collocata à nubis infeſtatione locum quendam prę ſeruat 239. b
cruces quatuor ad regionis cuiuſdam fines conſtituens, ipſam à noxia nube liberat s. Theodorus 231. c
cruce lignea ad amnis alueum defixa, eius imperum repreſsit s. Theodorus 231. b
crucem geſtat in manibus s. Ludgerus 122. b
in ſcipione item s. Macarius 192. a
crucem in manibus geſtans ex Foſetesland inſula diabolum pellit s. Ludgerus 122. a
cruce ex ſancta oleum ſcaturiens 174. d
crucis ſigna inhærent ueſtibus Iudæorum 81. a
crucifixi imaginẽ deoſculatur morti uicinus s. Richardus epiſcopus 153. a
cruces in ſupplicationibus geſtatæ 238. a
crucem auream ad ſupplicationis uſum Domitius Patritius fieri curat 238. b
cruces in proceſsionibus concuſſæ & agitatæ quid portenderint 233. d
crucem prę ſerunt Auguſtinus & eius ſocij Angliam primum ingreſsi 37. a
cruce perpetuo per iter uſus s. Macarius 192. d
crucis ſigno ſignare obuios & hoc deſiderantes archiepiſcopus ſanctus Anſelmus ſolitus 220. d
crucis ſigno munit uicũ diſcedens inde epiſcopus 77. d
cruce ut ſe ſignarent, pueros inſtituit ſanctus Vincentius 169. d
crucis ſigno frontem conſignare ſamiliaris s. Hereberto 76. c
cruce ſignat Maria Aegyptiaca oculos, frontem, labia, pectus 188. a
crux familiare perſugium s. Macario in cunctis actionibus 193. a
cruce quæ ſe non conſignarat, puellam dæmon inuaſit 169. a
crucis ſignum ad potus benedictionẽ adhibitũ 187. a b
crucis ſigno pocula ac quæuis uaſa ſignare, religioni nõ eſſe contrarium ut calumniabatur Agreſtius ſchiſmaticus 152. a
crucis ſigno non benedictam à ſe lactucam comedens, à dæmone corripitur 20. c
crucis ſignũ in frontibus faciunt martyres iudici ſiſtendi 154. c
crucis ſigno totum corpus munit s. Georgius ad ſupplicij locum ducendus 249. b
crucis Chriſti ſignaculo armari ſe rogat ab Eleutherico Corebo ex perſecutore Chriſtianus 215. b
crucis ſigno ſe muniunt ſancti martyres 203. d
crux in pariete cum hoc elogio, Chriſtus uobiſcum eſt ſtate reperta, conſolatur in exilium pulſum s. Eutychium 174. c
s. crucis ſigni efficacia 237. c
crucis ſignum contra diabolicas tentationes tutum prę ſidium 28. c
crucis ſignum contra dæmonum illuſiones præſidium adhibetur 60. b c
crucis ſignum contra dæmonum terriculamẽta pij uſurpant 169. a
cruce ſe munit s. Zoſimas contra dæmonis præſtigias 187. d
cruce contra dæmonis terriculamenta ſignatur à s. Niceta quidam 148. a
crucis ſigno pellit dæmonem auiculæ nigræ ſpecie ob oculos uolantem D. Benedictus eodem uas in quo uenenum ſibi miniſtrabatur, perfregit 103 b
crucis ſe ſigno munire iubet populum contra dæmonũ præſtigias s. Vincentius 169.
crucis ad ſignum dæmonum præſtigiæ euaneſcunt 20. c
crucis ſigno dæmonum præſtigiæ euaneſcunt 104. a
crucis ſignum cõtra magorum præſtigias præſidiũ 37. d
crucis ſigno Apollinis ſtatuæ impreſſo, hæc ſe nõ Deũ, ſed dæmonem confitetur 250. a
cruce frontem ſignantibus martyribus, idola in quæ inſufflabant corruunt 190. d
crucis ſigno reijcitur rapid⁹ fluuius in littus aduerſum 28. d
crucis ſigno facto ſuper aquas ambulat s. Maria Aegyptiaca 189. d
crucis ſigno reſtituit uitæ infantem in fruſta ſectum B. Vincentius 168. c
crucis ſigno multos ægros curat s. Georgius 249. d S. Vualericus s. Vincentius s. Calup panus 29. d
crucis ſigno edito abigit paralyſim s. Herebertus 80. d
crucis ſigno atque precibus ſanat mutũ s. Niceta. 148. b
crucis ſigno curatus cæcus 1. d crucis ſigno cæco uiſum reddit s. Papylus martyr 101. b. s. Euſtachius & s. Anſelmus 221. d crucis ſigno & aqua benedicta cæcum ſanat s. Anſelmus 221. d crucis ſigno dæmones pulſi 20. c crucis ſigno dæmoniaci curati 231. a crucifixus s. Calliopius deorſum uerſo capite crux quibus pro refrigerio amplectenda crucem in ſubſidium terræ ſanctæ prædicat authore Pontifice s. Richardus epiſcopus in Anglia 153. a crucigeri Pruſsiæ à s. Catharina acriter reprehenſi 110. b s. Cuthberti uita 93. c
Cyrili Hieroſolymitani epiſcopi uita 86. a
cyrillus ſede ſua pulſus eandem recuperauit 86. b

De Litera D.

DAemon ſiue diabolus
dæmones eijcere quæ uirgo qui ſolita 293. b
Diabolus à Chriſto illuſus 207. b
diabolus an futura prænoſcat 235. b
diaboli callida nequitia 113. b
diaboli in hominibus decipiendis ſtudium 218. b
diabolus quos euertat, quos non 153. a
dæmones uarijs cogitationibus immiſsis à pietatis propoſito ſanctos abducere conantur 209. a

diabo-

diaboli erga morientes quales ſe gerant 218. b
dæmones terrent s. Theodorum adhuc puerum euntẽ ad eccleſiam 217. b
dæmones infeſtant ſanctimoniales 69. b
diabolus uirtutis ſpecie fallit 41. d
dæmones pios uiros & ſanctos infeſtant, ut uana gloria blaſphemiæ tentationes. Hugonem 135. d
dæmones cruciant & torquent s. Guthlacum, ad fauces uſque inferorum eum pertrahentes 195. c
dæmon corporaliter affligit & ſauciat ſanctimonialem 69. b c
dæmon euertens murum, opprimit puerum 104. d
innocentem hominẽ ſuis artibus amentẽ reddit 148. b
dæmones noctu Theophani moleſti 65. b
dæmonum tentationes quibus infeſtatus D. Cuthbertus 98. a
dæmonum contra fraudes ſemper uigilandum 90. a
dæmonum præſtigiæ orationibus pijs detectæ 96. c
dæmonis infeſtatio oratione profligata 62. b
litannijs & aqua benedicta ibid. d
dæmones uariè infeſtantes ædes cuiuſdam, aqua benedicta pelluntur 238. c
dæmonum contra præſtigias cruce ſe inuenire plebem hortatur s. Vincentius 109. a
dæmonum præſtigiæ ad crucis ſignum euaneſcũt 162. c
dæmonum tentationes quibus moleſtabatur filia, uirgis s. Brigitta profligat 106. e
dæmonem muliere abſtentem, ſaluberrimis datis conſilijs profligat s. Catharina 510. d
aduerſus dæmones ſanctorum poteſtas 203. d
dæmones hominibus infeſtos compeſcit s. Theodorus 237. b
diabolicæ infeſtationes ubi minus ualeant 287. d
dæmon in uarias ſe figuras transformans, tentat pios & uariè affligit 227. c
dæmoniaci curati 204. a
à dæmone etiam innocentes occulto Dei iudicio corripiuntur 96. d
dæmonium occultum ſe prodere cogit s. Theodorus 239. a
dæmon ex puellæ quam obſidebat, corpore ad interrogata reſpondet 169. a
dæmoniaci per loca ſanctorum duci ſolita, ut ſanctorũ meritis liberarentur 80. a
à dæmoniaco per flagella dæmon eiectus per Theodorũ puerum 228. a
dæmoniaca uirga percuſſa Solennia in eis curandis uerba adiurati dæmones 263. d
dæmoniacos aqua benedicta adſperg, ic ruce ſignari preces peculiares legi apud ipſos conſueſſe 242. c
dagobertus Lotharij filius Auſtraſiorum princeps 88. a
dagobertus Rex patri ſuccedit 88. b
dagobertum s. Richarius corripit 270. b
dalmaticam Paſchaſij diaconi feretro eius impoſitam tangens dæmoniacus ſanatur 49. b
danis euangelium prædicatum 1. d
dani ad fidem conuerſi 209. b
dani uaſtant Angliam occupant Cantuariam 208. b
danorum rex Canutus Anglorum regno potitus 209. b
dauentriæ Chriſtum prædicauit Liafuuinus 121. a
item s. Ludgerus ibid.
dauidis regis inſigne reſponſum 57. b
decij edictum contra Chriſtianos 190. b
decimas ſacrilege detinentibus laicis ſe opponit Hugo legatus Grego. VII. 135. d
dedicat eccleſiam à Lanfranco extructam s. Anſelmus 216. c
dedicatio Confugienſis eccleſiæ 19. b
defenſores eccleſiæ 35. d
defunctos uiuorum precibus iuuari 37. d
defunctorum pro animabus orandi antiquiſſima conſuetudo 68. a
defunctæ animæ s. Catharinæ apparens, eius pro ſe preces expoſcit 109. b
pro defuncto orari ſanctus Vincentius hortatur 538. a
orare pro ſe & patre filiam uult Euphraſia 67.
defuncti pro Henrici Imp. anima ſuperſtes coniunx uult orari 19. b orat pro matre defuncta s. Theodor⁹ 229. d
defunctis Miſſæ ſacrificio pro ſe oblato adiuuantur 31. b
defuncti pro anima omni die Miſſam celebrat uel celebrari curat s. Anſelmus oſones ut ſiãt ſolicitat 212. a
defuncti fratris animam commendat Deo s. Opportuna 241. c Miſſarum officijs proſequitur ibi.
defunctos parentes eleemoſynis & ſacrificijs anniuerſario obitus die proſequitur s. Hugo 135. b
defunctorum in Miſſa memoria habetur 100.
pro defunctis in Miſſa oblatæ oblationes 106. b
defunctum Othonem coniunx eleemoſynis & orationibus cœlo commendat 258. d
defunctorum animas corporibus exutas abſolui poſſe 106. b
degradationes à s. Hugone peractæ 137. d
in delatores falſos acriter animaduerſum 54. b c
deſperandum nulli de peccatorum immanitate 33. c
deſperatio poſt grauia delicta 75. c
deſperatio alicui quomodo & per quam uirginem obtigerit uenia 291. c
deus cur homo factus 27. c
Dei immenſa ſubmiſsio in mulieris utero quod geſtari uoluerit 113. a
Deus tempora mutat & transfert regna 52. d
Deo inſpectori cordis actiones noſtræ probandæ 57. d
Dei auxilium quibus præſens adſit 256. a
Defuncti pro anima pſalmi decantati 212. d
Dei Miſericord. ſolam cupiditatem & uanitatem, ſi diuina non aſsit clementiæ, perditioni humanæ ſufficere 138. d
diaconus ex officio Euangelium legit 120. d
diaconus adhuc Ludgerus ad prædicandum Dauẽtriã miſſus ab Alberico 121. a
diaconi circa epiſcopum exiſtentis munus, pauperum curam agere 123. d
diaconos calceatus compagis procedere Meſſanenſibus permiſſum Catanenſibus non item 50. d & ſeq.
diaconiæ pauperum præfecti priuilegiũ cõceditur 38. c
de dialecticis ſuppoſitionibus liber à s. Vincentio editus 161. a
didymi martyris & Theodoræ uirg. uita 158. d
diocletianus quomodo Paphnutium martyrem occiderit 276. d
diocletiani uxor Alexandra Chriſtiana 249. b
dionyſius Areopagita Galliæ apoſtolus 259. d
s. Dionyſij Areopagitæ templum 5. a
dionyſius & Callimachus martyres 275. b
diptychis non adſcribunt epiſcopi nomen niſi ab eo ſuſcepta Synodica, Orientales 53. b
diſciplinam ſtrictam D. Benedicti non ferunt diſſoluti fratres 103. b
diſciplinam luxatam reuocat in ſuo epiſcopatu s. Hugo 136. a
diſciplina luxata
Pœnitentiam deargentatam Sancto Hugo conuictis uel confitentibus crimen nunquam impoſuit pag. 137. a. b
diſputationes quæ cum quibus, quam ſint periculoſæ uitandæ 280. d
diuinis officijs ex uarijs obſeruationibus ut quæ optima ſint ſeligat pro eccleſia Anglicana, Auguſtino reſcribit Gregorius 37. a b
Antiphonarium collegit Domin. Gregorius Scholam cantores

canto-

cantorum inſtituit Antiphonarius authenticus Romæ ubi aſſeruatus ibid.
Cantum Gregorianum Germani Gallique ſæpè depra-
uarunt. ibid. reſtitutus ſæpè & Caroli demum ſtudio ibidem
ad Diuina officia ſigna donata 127.a
diuinis officijs occupati & intenti, omnes alias cogita-
tiones amouere debent 125.b
diuitem non opes, ſed cupiditas facit 40.e
diuitiarum fallacia & uanitas 224.a
diuitiæ, niſi rectè utamur, uitiorum magis quam uirtu-
tum miniſtræ 64.c
diuitenſe caſtrum monaſterium factum 74.e
templum corruit ibid.
Dominico die quid agendum 57.c ſacrificium tum of-
ferri ſolitum 177.bc
dominico die cum nundinas minimè licere eodem mercatū
celebrari non fert Adelbertus epiſcopus 159.b
s.Dominicus collationibus patrum legendis eſt delecta-
tus 22.d
dominici Dominicanorum patriarchæ encomia quæ
quanta 291.b
s.Dñici inſtitutum Thomas Aquinas amplectitur 21.b
dominicus Petri Mediolan. ſocius, quomodo poſt magi-
ſtrum letaliter cæſum, à carnifice eodem tractatus
283.c
s.domitianus 589.b
donatiſtas Aphricanos Gregorius Papa ſuppreſsit 40.c
Drogo dux Campaniæ Pipini legitimus ex Plectrude fi
lius 8.c
s. Dunſtanus Elphegum epiſcopum conſecrat diuini-
tu 208.a
s.Dunſtanus apparet s.Elphego in carcere 209.a

De Litera E.

Edbertæ epiſcopi obitus 102.a
Eaduualdus anachoreta uir pius ibi.
Eccleſia mater & filia Chriſti 10.c
eccleſię principatum Petrus authore Deo habuit
54. b
eccleſiæ militans uiuis & precioſis lapidibus decorata
à Deo 144.a
eccleſia una Apoſtolica & uniuerſalis, in qua ſola poſ-
ſunt laxari peccata 35.a
eccleſiæ cum unus ſenſus eſt, tunc Reſpu. itē floret 70.d
eccleſiam manichæi infamant, ſeque eccleſiæ nomine
uenditant 281.d
eccleſiaſticæ quæſtiones in eccleſia, nō in palatio, inqui
rendæ 150. b earum deciſionem ſibi arroganter tri-
buit Leo Armenus imp. ibid.
eccleſijs imperitos & nullius precij homines hæretici
præficiunt 71.b
eccleſia una in duos metropolitanos ob ſchiſma diuiſa
56. a
eccleſiam Mauritio extruit Otho.I. Magdeburgi 257.c
eccleſiæ ad luminaria de cenſu ſuo tribuit Dagobertus
rex 270.ba
eccleſiæ prædia donat s.Ambroſius, uſufructu germanæ
ſuæ reſeruato 157.a
eccleſiæ poſſeſsiones ſuas largitur mater ſancti Callio-
pij 183.b
eccleſiaſticas res bonaque per Laicos non uult D.Grego
rius adminiſtrari 35.c
de eccleſiaſticis reditibus tam ueteribus quàm nouiter
acquiſitis canonica diſpoſitio quartarum obſeruanda
53. a abuſus circa eorum diſtributionem reprehen-
ſus ibi.
eccleſiæ theſauros in pauperes diſtribuit neceſsitatis tē
pore s.Elphegus 208.a
eccleſiaſt. bona pauperum patrimonia in malorum uſus
non expendenda 137.b
eccleſiaſti. bona per ſacerdotes coniugatos diſsipata &
diſtracta uariè 136.a
eccleſiæ bona uſurpantium temere hæredes infortuna-
tos fore Anſelmus prædicit 217.d
eccleſiaſticæ immunitatis protectio 552.d
eccleſiarum immunitas acriter à D. Ambroſio defenſa
156. d
eccleſiaſticæ de libertatis uiolatione pœnitentiam agit
Stilico, & ſatisfacit D.Ambroſio 157.a
eccleſiarum inueſtituras qui dant laici, & qui ab eis ac-
cipiunt, excommunicati 120.c
eccleſia extrahi à populo non permittitur Germanus
52. d
ad eccleſiam qui confugit, Sacramento accepto ab eis
quorum intereſt de ſeruanda lege & iuſtitia exire cō
monendi 58.a
eccleſiæ libertatē qui uiolarant, puniri miraculoſe 157.a
ecſtaſes frequentes D.Thomæ Aquinatis 33.bc
ecſtaſium mirabilium ſpecies 290.d
B.Edmundus Cantuarienſis epiſcopus 151.d
s.Egbertus archiepiſcopus Eboracenſis s. Suuibertum
epiſcopum conſecrat Friſonum 3.b
Electio per clerum & populum facta non ſine ſchiſma-
te 77.c
electio epiſcopi uide epiſcopus
eleemoſynæ præclarus fructus 255.b
eleemoſynæ & preces legati noſtri ad Deum 215.d
eleemoſynis & multa fide peccata expurgari 815.b
eleemoſyna pro ſatisfactione pœnitentibus à s.Hugone
imperata 137.b
eleemoſynas Angelo largitur naufragi habitu hanc pe
tenti D.Gregorius 30.c
eleemoſynarum largus largitur s.Hugo 137. item Dom.
Gregorius 38.cd
eleemoſynas alterius diſpenſandas ægrè ſuſcipiebat, &
caute diſpenſabat D.Gregorius 44.c
eleemoſyna ex illicitis rebus Deo non eſt grata 44 d
s.elphegi uita 208.d
s.elphegi hiſtoriam deſcripſit Osbernus iuſſu Lanfran
ci 215.b
s.elphegus ep̄s an ſanctus & martyr cenſendus ibid. a
ss.eleutherij epiſcopi & Euanthiæ eius matris marty-
rium 204.d
aliæ duplex ſpiritus quid 80.a
s.eligius conſiliarius regina 88.ab
s. encratè uirgo Cæſarauguſtæ 203.b
ephræm familiariſsimus Abramio 76.a
s.epipodij martyrium 212.d
epiſcopatus regum munificentia erecti ac dotati 262.c
ep̄atuum ſedes tranſmutatæ & quam ob cauſam 43. d
epiſcopatui presbyter præſidet ad gradum epiſcopalem
nondum ordinatus 120.d
epiſcopus & populi rector qualis eſſe debeat 513.a
epiſcopum eſſe, magnum donum atque gratia 250.b
epiſcopatu ſiue ſummo ſacerdotio qui ſit dignus diffici
le eſt inuenire 557.bc
epiſcopatu Cuthberto puero puer trimus uaticinatur
94. a
epiſcopi ſerui per epiſcopatus onera 58.a
epiſcopatus pondera fugit D.Gregorius 33. ab epiſco
parum ægrè ſuſcipit s.Cuthbertus 99. c epiſcopi or-
dinari ſoliti qui paganis prædicarent 119.b
epiſcopi Neophyti non ordinandi & quam hoc turpe
ſit 41.b c epiſcopi ex laicis repente nō ordinādi ibi.d
epiſcopus miraculoſè electus D.Ambroſius adhuc cate
chumenus 163.ab
epiſcopus expetitur coniugatus Florentinus 140.b
epiſcopi Lindisfarnen. cum toto clero ſuo ſunt monā-
chi

chi 96.b
epiſcopus ex Carthuſiano. 139.a
epiſcopus ex monacho, habitum monaſticum non abijcit s. Ansbertus 60.a
epiſcopi ex nobilibus in Anglia recens ad fidem conuerſa 8.d
epiſcopi ſecundarii paſtores non humana præſumptione intrudendi, ſed electione Dei vocandi 79.b
epiſcoporum electio 42.b.c
epiſcopi in electione clerici & monachi diſcordes 207.d
epiſcopus in Synodo electus s. Cuthbertus 98.a
epiſcoporum electioni epiſcopum adfuiſſe, & quæ illius in hac partes 44.a
epiſcopi eligendi de criminibus quæ electionē impedirent inquiſiti 47.d
epiſcopus decretum electionis omnium ſubſcriptionibus roboratum ferre & conſecrandum ſe Pontifici iubetur ſiſtere 44.a
epiſcopi electionis decretum ſiue relatio ſubſcriptione omnium munitum ſit oportet 53.a
epiſcopi electio per archiepiſcopū & eius ſuffraganeos irrita pronunciata 131.a
epiſcopi Sueciæ electionis ſuæ confirmationem à Romano Pontifice obtinere ſoliti 131.c
epiſcopi eligēdi poteſtatem à Rege impetrant ex more 121.a
epiſcopi idonei vt conſtituerētur quanta cura prouiderit D. Gregorius 47.d
ab epiſcopis paſtoralem eis ſolicitudinē committens quid exigeret Carolus Magnus 125.a
epiſcopatum regio auſpicio conſecutus Anſelmus, indignationem regis incurrit, quod mille libras denariorum ipſi gratitudinis ergo dare recuſaret 216.b
epiſcopatum Conſtantinopol. ab Imperatore ambiunt multi 17.c
epiſcopatum per uim inuadit contra Canones Maximus 51.a idem excommunicatus.
ad epiſcopatus inuitati aliunde digni hoc munere 43.b
epiſcopi ex alia ciuitate ut eligi poſſent, ceſsionem facere eius ciuitatis epiſcopū prius oportebat 43.b.c
epiſcopus uirgam & annulum accipit 259.c
epiſcopum Adalbertum paſtorali virga inueſtit Otho Imp. 172.a
epiſcopos annulum in conſecratione accipere ſolitos collige 213.d
epiſcoporum baculus paſtoralis 136.a
epiſcopum ſine uirga paſtorali iter agere non conſueſſe 259.c
epiſcopo quas fecit cum clero ſuo, ſponſiones ſeruandæ 51.a
epiſcopi inſigne, ſuperhumerale 151.a
epiſcopus S. Hugo à ſuo archiepiſcopo quòd Simoniæ infamia laboraret, non ouit 135.d
epiſcopus ſacrarum manuum impoſitione & initiatione conſecratur, ſancto ſpiritu inūgitur 173.a in ſedē ſublimem conſcendit, ſedet in ſolio. ad populum dicit Pax omnibus 161.b.
epiſcopus conſecratus & oleo inunctus 258.a
epiſcopi conſecratio à tribus facta epiſcopis 4.c
epiſcopi in conſecratione duo epiſcopi euangeliorum codicem ſuper caput eius tenent 78.a
epiſcopis crux præferri ſolita 89.a
ad epiſcoporum curam quæ pertineant 41.c
epiſcoporum munia 137.b
ad epiſcopatum uocatus quid agendum 78.a
epiſcopi boni exemplar 98.c
eccleſia per bonos epiſcopos felix & contra 43.b
epiſcopus ad Dominum pro populi delictis interceſſor 35.a
epiſcopos eorum qui ſibi commiſsi ſunt, peccata portare 55.c
epiſcopus & orationibus plebem protegit, & admonitionibus ad cœleſtia inuitat 98.c
epiſcopus Albricus ut ſuam Traiectenſem curarit eccleſiam 121.b
epiſcoporum officiū, diœceſim circumire s. Ludgerus hoc pacto diœceſim ſuā circū eundo luſtrat 125.c
epiſcopus diœceſim uiſitando plebi ſuæ prædicat id pedes facere cogitans, prohibetur a Carthuſiæ magiſtro 136.b
epiſcopi munus, concionari. 137.a
concionatur pro more Herebertus archiepiſcopus Coloniēn. ad populum 80.a
epiſcopus S. Ludgerus populis inceſſanter ſcripturas & ſacramenta elucidat 125.c
epiſcopi S. Ambroſij concionantis ad aures angelus apparet 155.d
epiſcopus s. Richardus concionatur, confitentes audit &c. 253.a
epiſcopus confeſsiones audit, & quemadmodum in eis audiendis ſe geſſerit 236.d
epiſcopus confirmationis Sacramentum adminiſtrat 257.c. per uiculos circumiens recens baptizatis ad accipiendam Sp. ſancti gratiam manus imponit Cuthbertus 99.b
epiſcopi ordinatio, epiſcoporum munus 155.d
epiſcopi uirginum uelum conſecrant 240.c
epiſcoporum munus, miſſarum celebrare ſolemnia 198.b
epiſcopus Communionem diſtribuit ab hora tertia ad nonam uſque 177.d
epiſcoporum ad officium pertinet quibus feſtis feriandum per ſuas diœceſes iubere 127.a
epiſcopis ſua in ſuos clericos iuriſdictio permittenda 54.c
epiſcopi aut ab his deputati iudices, ſuorum clericorū cauſas cognoſcant ibid.
epiſcoporum iuriſdictioni exemptum monaſterium S. Theodori 234.b
epiſcopi in redarguendo Imperatore conſtantia 156. Ambroſius excommunicat Theodoſium, & cogit publicam agere pœnitentiam ibid.
epiſcopus D. Ambroſius Maximum Imp. excommunicat 155.d
epiſcoporum authoritas anathematizat Ottonē comitem ob illicitum connubium epiſcopus Moguntinus 82.b
epiſcoporum authoritatem agnoſcit Imperator Henricus 81.d
epiſcopus s. Ludgerus illicitum nobilis fœminæ matrimonium ex paſtorali officio diſſoluere ſtudet 123.b
epiſcopus diœceſin uiſitans pauperum etiam ſingularē curam gerit 152.b
epiſcopus Elphegus quantam pauperum curam geſſerit 208.a
epiſcopum ope quotidiana certos pauperes ſuſtentaſſe 81.a
epiſcopi Hereberti erga pauperes benignitas 81.a
epiſcopus ſecularibus cauſis occupari non ſinitur 146. a pauperum habet prouiſionem ibid.
epiſcopus annulis aureis & gemmatis calic. diſtractis, pauperibus ſubuenit 137.b
epiſcopum pauperi literas quibus ſibi per deuotorum domus eleemoſynam flagitaret dediſſe 143.b
epiſcopus inhoſpitalis reprehenſus 44.d
epiſcopus à ſua parœcia abeſſe non permittitur 45.b
epiſcopos à ſua parœcia ſe abſentans monaſterio addici iubetur ibid.

ad

ad epiſcopatum redire à quo ſe abſentauerat s. Theodorum s. Georgius cogit 232.d
epiſcopum ad epiſcopatum redire Metropolitanus coacta Synodo imperat 259.b c
epiſcopatu ſe abdicat s. Macarius 191. d
epiſcopatu ſe abdicare, Pontifice authore, Hugo contendit 137.d s. Anſelmus 220.a
epiſcopatu cur ſe s. Theodorus abdicarit 233.c
epiſcopatus onere s. Theodorum metropolita liberat inſignibus ipſi relictis 234. a
epiſcopum uiuenti ſuperordinari, contra canonum & patrum eſt decreta 24. d
epſs s. Rupertus ſucceſſorẽ ſibi uitalem fieri petit 128. d
epiſcopis ſpontè cedentibus, ſucceſſore dato, de reddita relictæ eccleſiæ ſufficienter eſſe prouidendum Grego. Papa cenſuit 56. a
epiſcopus ob corporis imbecillitatem nõ deponendus niſi ipſe hoc ſic uelit fieri 56. b
alioqui diſpenſator illi adiungendus ibi. qui eo defuncto conſecretur ibi.
epiſcopum infirmum conſtituto qui epiſcopij curam gerat, pro recuperanda ſanitate Romam uenias, Gregorius inuitat 57.b
epiſcoporum ut nunc appellamus, coadiutores qui eis in epiſcopatu ſuccedant, cur olim dati 56. b
epiſcopo s. Hugoni ſucceſſor eo uiuente & ſic uolente ſubſtituitur 138. e d
epiſcopi accuſatio niſi reſtitutio ipſo in ſedem, & integram non recipienda ſecundum Canones. exemplũ huius 174.b
epiſcoporum cauſas ubi de eis deponendis agebatur, diligentiſsimè prius expendendas agendasque 54. a
epiſcoporum in accuſatione quæ ſint iudici conſideranda ibi.
epiſcopus iniuſte depoſitus reſtituitur in ſedem, & iuriſdictioni eius epiſcopi à quo erat depoſitus eximitur 53. b
epiſcopus ſedibus pulſos alijs epiſcopis ſuſtentandos commendat Gregorius 43. c
epiſcopus ob crimina manifeſta depoſitus ibi. d
epiſcopus Carthuſiæ incultor nihilominus onẽs ſuas reſpicit 136.b
epiſcopum reducem quanta eum lætitia exceperint Cõſtantinopolitani 177. b
epiſcopi eccleſijs alijs incardinati 43. c
epiſcopi librorum hominum ethnicorum lectione prohibentur 45. a
epiſcopum Auguſtinum cum ſuis clerici communiter uiuere uult Gregorius 96.d
epiſcopi ad menſam ſacri codices lecti 136. d
epiſcopi à domo exulãr hiſtriones, milites, equites 43.d
epiſcopus concubinam habens ſacerdotij iubetur honorem deponere 46. a
epiſcopi teſtamentum lectum publice in foro ſecundũ Romanam legem 142. c
epiſcopi funus peculiari modo adornari ſolere 153. a
epſs ueſtibus ſacris indutus ſepulturæ traditur 222. d
epiſcopus cum baculo Pontificali ſepultus s. Herebertus 83. d
epiſcopo defuncto uiſitatio eccleſiæ dum alius eligatur uicino epiſcopo commiſſo 44. b
s. Equitij uita 20. b
equus albus quid in Apocalypſi 160. c
s. Eraſmi corpus ubi requieſcat 43. b
eremitæ cuidã peſte correpto unde qui ſubuẽtũ 292. b c
s. erembertus Toloſanus epiſcopus 91. d
s. erentruda s. Ruperti neptis 128.d
Erbelredus rex Merciorum 195. b
Euangelium Marchus Romæ ſcripſit 266. d
euangeliſtarum corpora ubi quieſcant 267. a
euangelizat ſine fructu Agreſtius, quippe non legitimè miſſus 131.d
euchariſtiæ adoranda myſteria 135.a
euchariſtia ſacroſanctum & ſalutiferum Domini noſtri Ieſu Chriſti corpus 139. a
euchariſtia corpus Chriſti ex uirgine natum & cruci affixum 109.a
in euchariſtia corporis Chriſti ueritas miraculo comprobata 37.c
euchariſtiam non eſſe reuera corpus & ſanguinẽ Chriſti Berengarij hæreſis 244. b
de euchariſtia Thomæ Aquinatis confeſsio 24. g
euchariſtiæ uis qualis 190. c
euchariſtiæ effectus mirabiles 291. a
euchariſtiæ in Miſſa eleuatæ mirabilis effectus 290. d
euchariſtiæ Chriſti corporis ſupra demortui corpus poſitæ effectus 106. a
euchariſtiam impertiens uincto Georgio a. Theodorus eius uincula ſoluta ſunt 238.a
euchariſtiam ex pane nitido confectam diſtribuit epiſcopus populo 258.c
euchariſtiæ in ſumptione s. Catharinæ præcatio 109.a b
euchariſtiam ſæpè accipit s. Theodorus adhuc puer 227. a
euchariſtiæ percipiendæ ingens deſiderium & erga hãc pius uirginis affectus 291. a
euchariſtiæ ad communionem Amen reſpondiſſe communicantes 231. b
euchariſtia nomirum eiecta, in ignem proijcitur 175.d
euchariſtia die Dominica in monaſterijs ſanctimonialibus diſtribui ſolita 175. b
euchariſtia initio quadrageſimæ diuinis ſacramẽtis peractis uiuificum & intemeratum corpus & ſanguinẽ Chriſti monachos ſumpſiſſe 187.
euchariſtiam omnibus fratribus a cœnæ Dominicæ die porrigit abbas Vuilhelmus 187. d
euchariſtia paſchæ feſto à populo percipi ſolita 619. b
euchariſtia reſurrectionis feſto ab epiſcopo diſtributa populo 179. a
euchariſtiam peracto ſacrificio diſtribuit epiſcopus Eutychius 174. b
euchariſtiam morituris data 135. a
euchariſtia naufragium metuentes ſe muniunt 105. a
euchariſtia morientium uiaticum 157. d
euchariſtiæ uiaticum petit ſibi exhiberi morti uicinus Thomas Aquinas 24. a
euchariſtiam ſub obitum deſiderat & ſumit Maria Aegyptiaca 189. c
D. Ambroſius ab Honorato 157. d
euchariſtia ſe munit ſub mortem Ceadda epſs 48. a & quamplures alij
euchariſtiæ uiaticum eis quos excommunicarat, dari uult morituris Gregorius 46. b
s. Euenici eccleſia 230. a
s. euentus martyr Cæſarauguſtanus 203. c
eugenio III. authore Canonici ad s. Genouefam, ad s. Auguſtini regulam reformari 180. c
eugenius Imp. aram Victoriæ & ſumptus cæremoniarũ Romanis concedit, ob quod factum à D. Ambroſio obiurgatus eius cædes 156. d & ſeq.
s. eulalia 203. a
eulogiæ ab epiſcopis benedictæ 2. a
euphraſiæ uirginis uita 67. b
s. euretus 227. d
euſebius librum de ueteribus martyribus compoſuit 206. b
euſebius cum 400. militibus credit 176. c
euſtachij Luxouienſis abbatis uita 130. d
s. euſtachius è laicorum manibus recuperat cœnobiũ Luxouienſe 139. a

euty-

euchychii patriarchæ Conſtantinop. uita 170.d
Exactiones grauiſsimæ ad Longobardos fugere compulerunt Corſicæ incolas 47.a
exactiones iniuſtas ſubditis imponens, animæ ſuæ perpetua tormenta lucrari aſſeritur 188.d & ſeq.
exarchus Italiæ Romanus 46.c
exarchi Romani malitia 47.a
exarchus Italiæ Gallinicus 91.c
exceſſus ſeu ecſtaſis mentis in uirgine aliqua quor dies ac noctes continuè durarit 291.b
excommunicatio 152.c
excommunicatio pro iniurię proprię uindicta non irroganda 44.d
excommunicatio ob inobedientiam 42.c ob inceſtas optias irrogata 2.a
excômunicantur malæ rei conſultores qui fuerant 41.b
excommunicantur coniugem relinquens 27.d
excommunicatur ſchiſmaticus Petrus Leo 138.a
Henricus Imperator ibi.
excôicat D. Ambroſius Maximû Theodoſium 155.156.
excommunicatus à s. Hugone Guigo comes 157.a
excommunicationis contra Henricum Imper. decretæ quanta uis 138.a
excommunicatus à Miſſarum ſolennijs primum, tum à communione corporis & ſanguinis Domini 51.a
excommunicatis ad duos mêſes uiaticum nihilominus dandum permittit Gregorius, ſi quid humanitus acciderit 46.b
excommunicatio apud Monachos 38.b
excommunicationem Sanctimonialibus per D. Benedictum comminatam, eaque poſt earum obitum uim habet 108.a
excommunicationis uinculo ſolutæ animæ corporibus exutæ ibi.
excommunicationis uinculo ſoluitur mortuus per orationem 38.b
excommunicatus Miſſas canit & Sacramenta percipit epiſcopus 51.a
excommunicationis anno ſeptimo pœnitentia ducitur Maximus epiſcopus 51.c
exemplum memorabile uirginis infirmæ 288.d
exemplis qualibus ſatanas ad decipiêdum utatur 287.c
exequiæ 204.d
exequiæ defunctis paratæ à priſcis Chriſtianis 24.a
exequiæ celebres 186.a
exequiæ celeberrimæ D. Ambroſij 506.b s. Vincentij 20.a
exequias ſumptuoſas reſpuit ex Imperatrice ſanctimonialis Chunegundis ibid.
exequiæ triduanæ Chunegundi Imperat. celebratæ ibi.
exequiæ s. Suuiberti poſtridiè quàm mortuus celebratæ poſtea ſepultus 9.a
exercitia ueterum Chriſtianorum & Sanctorum pietatis pleniſsima 256.b
exercitia aſsidua D. Gregorij 99.
exercitia puellæ cuiuſdam uixdum ſexennis, quæ, qualia 284.d In mare uſque ad collum ingreſſus Cuthbertus Deo noctibus laudes perſoluit 95.d pernoctat in precibus perſiſtit 97.a
extra nos eſſe duobus modis dicimur 103.b

De Litera F.

FAmam alterius lœdentem pœna afficit magiſtratus 163.c
fami imminenti occurit D. Gregorius frumento ex Sicilia procurato 41.d
familiæ inſtitutio optima quæ 284.c
s. felix martyr Cæſarauguſtanus 203.c
felix ex perſecutore Chriſtianus factus prædicationes Eleutherij 304.b
felicis presbyteri & ſociorum eius martyrium 256.b
ss. Ferreoli & Ferrutionis ad ss. Felicem, Fortunatum, & Achilleum literæ 256.c d
feſti Chriſtianorum dies Dominico die quid agendum 57.b lauari tum an liceat ibid. Dominico die ad Miſſas audiendas adhortatus s. Ludgerus 124.a
feſti reſurrectionis præclara elogia 178.d Reſurrectionis Dominice dies, dies indulgentiæ & remiſsionis, dies exultationis & liberationis, dies dierum 193.b
feſto paſchatis laborare uolens diuinitus punitus 119.d
B. Mariæ feſtiuitas 233.a
feſt. Natiuitatis B. Mariæ 216.a
ſanctorû memoria à priſcis Chriſtianis celebrata 227.d
feſta ss. martyrum ſingulis annis conuentu celebrata 154.d
in feſtis martyrû inſtituendis & celebrandis quid Chriſtianis propoſitum fuerit 253.c
feſta quorundam ciuitatum peculiaria ad quæ uicini cô uenire ſoliti 23.c
feſt. Exaltationis ſanctæ crucis celebritas Hieroſolymis 188.d
feſtum exaltationis s. Crucis XIIII. die Septemb. à Conſtantinop. patriarcha celebratum 177.a
feſti alicuius feriæ ſine epiſcopi diœceſis iuſſu non introducendæ 127.a
ſolennem eſſe s. Hugonis diem Innocêtius ſtatuit 135.a
feſt. Canonizationis s. Suniberti pridie Non. Septembr. diem Vuerdenſibus celebrandum ſtatuit Leo III. Papa s. Ludgeri annua ſolemnitas qua feriandum miraculo admonentur 127.a
fiducia quæ quanti habenda 106.c 187.b
fides in miraculoſis curationibus neceſſaria 205.c d
fidei Symbolum expoſitum 27.c
Flagellum Dei peſtilentia 32.
flagella Dei non ceſſant, dum non ceſſatur à ſceleribus 53.d
flandriæ Marchio comes Balduinus 192.b flandria Franciæ regi paret 6.a Florêtiâ obſedit Radagaiſus 126.b
fœminarum colloquia non ſecus ac ſerpentes fugit s. Thomas Aquinas 22.a
fortitudo eximia in tormentis 35.d
fortunatus presbyter uitam s. Albini ſcripſit 1.a
ss. fortunati & Achillei diaconorum martyrium 256.c
foſete Friſonum idolum 122.a
s. Franciſcus de aſsiſio 144.c
s. Franciſci in ſanctos relatio 144.b
s. franciſci de Paula uita 144.c
s. franciſcus de Paula obijt 1507. anno 145.c
franciſci Maleuolti mira mutatio unde ei prædicta 294.a
franciſcæ curioſæ puellæ mira côuerſio qui facta 292.a
francorum regnum fide ſuſcepta floruit maxime 88.a
cum francis bellum gerit Arbogaſtes 556.
francis Friſii aliquot ſe dedunt 122.a
franciæ regi parent Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ 6.a
franci Orientales Traiectum in poteſtate habent 3.d
francorum imperio Friſia quando acceſſerit 120.c
franci Carolini 258.a
fraternitates 82.512.d
friſiorum rex Radbodus 4.
friſiam citeriorem Pipinus Radbodo, occupat 4.a
Traiecto per Pipinum pellitur 1.a
Friſonum eiſcopus Vuillebrordus 88. c eiſdem conuertendis Vulfrannus diligentem ponit operam ibi. 88.b item s. Ludgerus demolitis fanis & dæmonum ſimulacris 122.a
friſonum apoſtolus Snuibertus 3.c
qui friſonum epiſcopus conſecratur 5.a
friſones difficilimè fidem ſuſcipiunt 3.d

in fri-

in friſeiæ ulco DoeKem martyrio coronatus s. Bonifacius 101.d
friſij à fide deficiunt 131.d
friſia ſecundò à fide defecit 132.d & ſeq.
friſigildis Regina Marcomannorum credit 10 Chriſtum 157.a
s.Fronto martyr Cæſarauguſtanus 203.c
fructus & lucra animarum quæ in uirgine quærat 292.b
s.fructuoſus 294.a
Funus patris dignatione procurationi ab Hugone ſilio 135.b
furea quo ſupplicio affecti apud Saxones 124.a
furtum negantis pœna 30.d

De Litera G.

Gabriel in Dei myſterijs miniſter ſolet adhiberi 113.a
s.gaius Cæſarauguſtanus 203.c
galliam Normanni uaſtant 89.a
gaudia mētiū piarum intrinſeca quāta aut qualia 290.e
gaufrido comiti Andegauenſi Calamitas prænunciata 278.a
s.Genoueſa Galliarum decus & ornamentum 180.d erga eius reliquias Gallorum ingens zelus ibidem
genouefæ templum miraculo inſignitum 278.b
genuflexionibus frequētibus uſi ſancti & pij uiri 185.a
genubus ante ſomnum quatuor horas incumbere ſolita D.Catharina 109.d
ex geniculatione frequenti cutis Tharſillæ camelorum more induruit 45.b
georgij uita hæc apocrypha non eſt neque ea quam D. Gregorius reprobauit 251.a
s.georgij martyris uita 248.e
de s.georgij martyrio hiſtoria citata 254.d
s. germani Capuani epiſcopi, animam in cœlum ferri s.Benedictus cernit 107.b
germaniæ ad fidem conuertendæ Angli dāt operā 3.d
germania conuerſa epiſcopij & eccleſijs illuſtrata 88.c
germani nimo dediti infeliciter contra Francos pugnāt 257.d
s.gertrudis uita eius pater Pipinus 84.a b
obiit XVI.Calend.Aprilis anno ætatis XXXIII. 84.d
de ss.Geruaſio & Protaſio 89.a
uanæ gloriæ tentationibus multi ſuccumbunt 185.c
gloriæ inani quale remedium oppoſuerit s. Iohanne Climacus 124.b
glycerius martyr 271.b
s.godegrandus epiſcopus Sagienſis frater s.Opportunæ iugulatur claret miraculis 241.a & ſeq.
godefridi Ambianēſis epiſcopi de Hugone abbate Cluniacenſi uiſio 279.a b
gordiani patris D Gregorij figurā 61.c
gothorum de origine s.Iſidorus ſcripſit 158.b
gothi obſident Peruſium & capiunt 14.a
gothiæ rex Atharidus Rhoreſti filius perſequitur Chriſtianos 198.e
Græci ſpiritum ſanctum à filio procedere negant, qui eorum error in concilio Barenſi confutatus 120.a
græcam in linguam Gregorij paſtoralis liber & Dialogus conuerſus 60.c
à græcis corruptos Dialogus Gregorij, ubi in eo de proceſsione ſpiritus ſancti à patre & filio mētio eſt 60.c
gratianus Imp.conſtituit Theodoſium 127.c
grauatæ rea Machometa Saracenus acerſit s. Vincentium 166. b
gratia Dei rectè utentium, ſeu rectè uti ſcientium, emolumenta quanta 290.c
deſtitutorum ſenſibili gratiæ ſuauitatis ſolatium & exemplum inſigne 287.d
s.gregorij Papæ uita 28.d authoritate Rom. præſulis deſcripta 29.a
gregorius, latinè uigilantius ſonat 30.c
gregorij tres amicitiæ 45.b eius atauus Felix Ro. Pontif. 445.c & d
gregorij ſuper caput in ſimilitudine columbæ ſpiritus ſanctus à Petro Diacono uiſus 60.a
gregorij Papæ ſcripta pleraque cur intercidetint 60.a
quo quæque tempore ſcripſerit 60.b
gregorij Paſtoralis liber in Græcā linguam uerſus 60.c
græcam linguam Gregorius ignorauit 61.b
gregorij commentarij in Iob, ipſo uiuo, ad Vigilias lecti 61.a
gregorius Magnus Leandro familiariter uſu moritur 60.a eius Epitaphium ibid.
gregorius ſenex admirandus, prophetiæ gratia donatus 64.d
gregorius Papa XI. cur quid priuilegij Cathariuæ Senenſi concefferit 294.c
gregorij Traiectēn.epiſcopi encomium 2.b
gregorij Traiectenſ.presbyt.uitam s. Ludgerus deſcribit 125.a
gregorij Turonen.epiſcopi pater Florentius, auus Gregorius 202.e
gregorius Turonenſis oculatus teſtis miraculorum Caluppani 13.d
grimoaldus Maior domus, Pipini legitimus ex Plectrude filius
Guido comes s.Hugoni infeſtus 324.c

De Litera H.

Habitus regularis 138.e
hæreſis cuiuſmodi patronos habeat 481. & epiſcopos 157.c
hæreſes poteſtate principum fultæ, ueritati uidētur præualere 150.b
hæreticorum fraudes 150.d & ſeq.
hæretici imperitos & nullius precij homines eccleſijs præficiunt 71.b
hæreticarum mulierum impudentia 155.b
ab hæretico Arriano epiſcopo baptizari uult s. Ambroſius 155.b
hæretici libri lectio prohibita 55.b
hæretici libri ob lectionem in ſuſpitionem ac crimen hæreſeos uocatus 55.c
hæretici librum flammis exurendum cenſet Tiberius Imper. 32.b
hæreticorum Arrianorū perfidia miraculis quibus Catholica fides creuit diminuta 155.c
hæreticorum dogmata tenebroſa execrandaque, ut Moſes Aegyptium, ita à ueris Iſraelitis damnata ſub ſabulo conduntur 173.b
hæreticorum prauitas zelo, rectæ fidei cōprimēda 55.b
hæreticos, eorumq́; rationes improbare atque euertere ſtuduit Iuſtinianus Imp. 173.c
hæreſibus exortis Synodi & patres ſancti reſtiterunt 149.a
hæreti Eutychianam hæreſim profligat Do. Gregorius 32.a
Hæreſes à Gregorio expugnatæ: Donatiſtarum per Africam, Manichæorum per Siciliam, Arrianorum in Hiſpania, Agnoitarum apud Alexandriam, Neophytorum in Gallijs,
hæreticæ prauitatis inquiſitores 161.a
inquiſitio hæretica unde aut cur Petro Mediolan. initiata 283.a
hære. loquaciſsimi mira & ſubito obmuteſcētia 251.d
hæretici

hæretici poſt mortem etiam anathemate feriendi 572.d
agnoitarum 41.a
hæreſis Aphthardocitarum 557.a 558.
Arriana 41.a
hære Berengarij 784.b
Donatiſtarum 41.a Eurychiana 32.a
hæretici Imperatoris uitam, Adelbodus Traiectenſ.epiſcopus ſcripſit 19.a
henricus Imp.locupletiſsimus & eruditus 75.d
cur Hereberto infenſus ibid. 113.b caſtrum Hamerſtein obſidet b
henrici ſancti Imperatoris encomium errorem in Hereberto perſequendo confeſſus ſe ipſum oſculatur Imper.Henricus 113.bc
s.Henricus in Bamberg ſepultus, eiusque uxor Chunegundis 20.a
henricus Imp.paſchalem Pont.capit 138.a excommunicatur ibid.
henrici poſteritas imperiali dignitate priuata 443.b
heraclius Imp. 540.a
heraclius Aug.ſanctæ crucis relator 213.b
s.herculani martyrium 13.d
s.herebertus toti orbi ſanctitatis fama notiſsimus 223.d eius uita 76.c epiſcopus conſecratus nocte natiuitatis Domini 76.c
herebertus præpoſitus Vuormatienſis Ottonis III. primus Cancellarius ibid.presbyter antequam epiſcopus factus frater eius Henricus epiſcopus Herbipolenſis 76.d & ſeq.
hereberto cur infenſus Henricus Imp. 78.d
s.herebertus miracula edendi dono præditus 80.a
herebertus obijt xvij.Calend.Aprilis 83.a
s.hermelandi uita 116.a
herminigildi martyrium 102.c
Hierocles Aegypti adminiſtrator ſæuit in Chriſtianos 142.ab
hildebaldus Vuormatienſis epiſcopus 76.b
hiſpaniæ rex Recared⁹ Siſebut⁹ Scintillanus rex 158.bc
hiſpaniæ rex Ioannes magno honore s.Vincentium proſecutus 166.b
in hiſpania Vuiſigothorum gens Arriana ad Catholicam fidem conuerſa prædicatione Leandri 203.a
hiſtoriarum ſacrarum utilitas 116.c
hiſto.de rebus Anglicis ſcripſit Edinerus 210.a antiquorum actus regumque certamina cantare, Friſonum mos priſcus 123.a
hiſtriones uaſa perditionis & organa falſitatis exulant ab aula Hugonis epiſcopi 124.d
hollandia pagana Franciæ regi Chriſtiano patet 6.a
hollandis Euangelium prædicatum 6.d
homiliæ D.Gregorij 123.a
homo cura Deo conditus 57.c
hominis præſtantia 112.b
hoſtiæ ſacræ particula coinam diuinitus, inſcio ſacrificante, obrigerit 294.c
Humana natura in Chriſto quàm exaltata 112.b
humani terrores & gratiæ fumo ſimiles 58.a
horæ canonicæ. Conſtituta orādi tempora priſcis 187.a off.diuina.horis competentibus canonici hymni perſoluuntur 95.d
horatiæ præter Curſus Appellatæ 125.b præfinitum pſalmorum numerum perſoluit s.Theodorus 237.d
horarias preces ſiue Curſum tam monaſterialem quam Gallicanum, in magno ſtudio indefinenterque celebrat s.Vualeritus 140.d
horis dicendis occupatus non ante noctem uenit ad Caſolum Imp.quàm has abſoluiſſet s.Ludgerus 125.b
hoſpitalitatem ſua largitate recompeſat Deus 141.d
hoſpitem excipere iratus angelum ſuſcipit Cuthbertus 94.d
hoſpitalitas D.Gregorij mirifica peregrini in ſpecie Chriſto miniſtrauit ibid. Angelum conuiuā habuit 36.a b
hoſpitalitatis mos manus & pedes hoſpitū lāuare 99.b
hoſpitalitatis exemplum 267.c
hoſpitalis s.Anſelmus 214.c
in hoſpitem iniuria diuinitus uindicata 208.a
hoſpitales domos uiſitat D.Brigitta 109.d
s.Hugonis uita cum Innocentius ſanctorum catalogo adſcribit 34.d
hugo Gregorij uij legatus in Galliam 335.b
s.hugo moritur 1132.anno 138.d
hugonis abbatis V.Cluniacenſis hiſtoria 277.d & dein.
hugonis abb.Cluniacen.feruor, zelus, & poteſtas qualis 278.a
hugonis abb.Cluniacen.uaticinia miracula 578.c
hugo Cluniac.abb.quam periculoſo ex lapſu quomodo illæſus euaſerit ibid.d
humilitatem ueram iniuriæ patienter perlatæ probant 550.a
humilitatis in ſupperandis tentationibus quanta uis & commoditas 287.d
humilitatis illuſtris exempla 81.a
s.hubertus Brachbantiis conuertēdis operam dedit 88.d
ex Hybernia ſacerdotes in Galliam uenere, ad pietatem Gallos informaturi 269.b

De Litera I.

Iacobi minoris qui iuſtus frater Domini dictus quis fuerit pater, quæ ue mater 114.c
Iconoclaſtarū hæreſis exorta, eiusve impietas 149.a
iconoclaſtarum hæreſis ab Imperatoribus ortum habuit 149.b
iconomachos Irene profligat ibi.c
idolo immolatum edere reſpuēs Valeria cæditur 200.b
ieiuniis Chriſtum delectari gentilium deos commeſſatione 39.b
ieiunia ſectanda culpas ſuas emēdare cupientibus 524.d
ieiunium inferat fratribus s. Niceta, pro amentis curatione Deum rogaturus 145.b
ieiuniis ſe Chriſtum celebrare reſpondet Calliopius ad bacchanalia ludicra inuitatus 183.b
ieiuniis ſe contra perſecutionem munit s. Calliopius ibidem
ieiunium triduanum ob ſiccitatem & peſtilentiam indictum 193.c
ieiunium ſextæ feriæ perantiquum, & cur id à quibuſdam obſeruatum 94.b
ieiunium ſextę ferię religioſè obſeruanti diuinitus ſub ueſperum eſca præbetur 94.b
ieiunat quarta & ſexta feriis etiam adoleſcens B. Vincentius ibid.c
ieiunant ſabbato ſancto etiam pueri 30.b
ieiunium à ueſpera in ueſperam 68.b dierum aliquot ſeptimanæ 68.d non prandet D. Ambroſius niſi Dominico, & ſabbato & natalitiis celebrium martyrum 157.b
ieiunium XL. dierum ad ſuperandas dæmonum tentationes ſuſceptum 68. d & ſeq.
ieiunium Quadrageſimæ, uide Quadrageſima.
ieiunio quotidiano D.Ambroſius corp⁹ macerauit 157 b tota ſeptimana s.Vualericus nihil cibi non raro capere ſolitus 140.d
ieiunia aſsidua s.Richarij 270.d
ieiunijs & uigiliis s.Niceta planè exhauſtus 148.a
ieiunia immoderata improbata eorūque effectus 195.c
ieiunia ob immoderata reprehenſus à s.Catharina Lincopien.epiſcopus 110.c
Igne purgatorio cruciato ſacrificii oblatione ſubueniēdum cenſet D.Gregorius 31.c

Imagina-

Imaginatione quali quæ diaboli machinæ uincantur 286. a
imaginum uſus ex Apoſtolorum per manus tradita inſtitutione 65. a
eas Leo Imp. impugnat ibid.
imaginum antiquiſsimus 24. c concilio habito approbatus 71. a
imagines quid conferant 34. c Aenea ſtatua Saluatoris Conſtantinopoli 52. c
imagines angelorum 71. c hiſtoriæ piæ ſimulacris delectiſſio parietibus depictæ 175. c Saturnius monachus Apoſtolorum Petri & Pauli effigies depinxit ad quas candela diuinitus nonnunquam accenſa 61. c
ex imagine picta D. Andreas cognitus 63. b
imagines parentum & ſuam Gregorius depingi curauit 61. c Gregorij ſcribentis ſuper caput imago ſpiritusſancti in columbæ ſpecie cur pingi ſolita 61. a
imago D. Georgius quemadmodum pingi ſolitus 229. c
imago s. Eutychij à pictore, quem ipſa curarat, depicta 175. c
imag. s. Theodori imag. effìcta 239. a tabella picta in qua Do. Theodori imago & ab eo miraculum exhibitum 235. d Coſmus & Damianus apparens in ſimo ea forma qua pingi ſolent 229. d
imaginem Chriſti atque crucem præferunt Angliam ingreſsi Auguſtinus eiusque ſocij 68. b
imaginis honor ad exemplar ipſum pertranſit 478. b
ante imaginem Chriſti ſublatis in cœlū manibus, orat Euphraſia 64. b
imaginem crucifixi pie oſculatur morti uicinus Richardus epiſcopus 153. a
imago crucis, uide crux.
imago S. Mariæ in atrio templi Hieroſolymitani, corā qua B. Virginis implorauit ſuffragia Maria Aegyptiaca 188. d
ex imagine Chriſti duæ roris ſtillæ decidentes, s. Theodorum à morbo curant 227. b
ex imagine B. Mariæ oleum ſcaturire ſolitum Sozopoli 174. d
imago s. Mariæ reſpondet interrogata 106. c
ex imagine oleum diuino munere manans 136. c
imagines ſanctorum dæmones oppugnant 66. a
contra imagines neuerandas impia & Deo inuiſa dogmata Byzantij ſpargi cœpta 127. a
imaginibus templorum ornamentis ſpoliant templa iconomachi 71. b
imagines à quibus adductus & perſuaſus Leo impugnādas ſuſceperit 71. a
imaginum hoſtes Leo iſauricus, Conſtantinus Copronymus 149. b
imaginum hoſtes de ſede deiecto Nicephoro Conſtantinopoli concilium habent Iudaicum 150. a
aduerſus imagines bellum triginta annis durauit 71. c
imaginum in cauſa ſecunda Nicena ſynodus habita. 150. b
imagines reſtituuntur Niceni II. concilij decretis approbatis 71. d
imaginum euerſores anathemati ſubiecti ibi.
contra imagines argumenta diluuntur 149. b
immunitas monaſterio s. Theodori à mauritio tributa 234. a
imperatores Romanorum à gentium regibus quid differant 52. d
imp. electio. Henricum principes regni regem ſibi elegerunt 72. c
imperatores à Pontifice unctos coronam accipere à Carolo Magno initium ſumpſit 259. d
imperatori legatum Romanæ ſedis adeſſe priſcus mos 72. c
imperatorem in palatio epiſcopum habuiſſe qui palatio epiſcopus nominatur 26. a
Imperator Otho I. paſtorali uirga inueſtiuit Adalberrum Pragenſem epiſcopum 258. a
imperatores Pontificibus debent reuerentiam 5. b
imp. excommunicat D. Ambroſius, & cogit publicam pœnitentiam agere 156. d
indulgentia plenaria 146. a
indulgentias Leo III. Aquiſgraui, Coloniæ & alijs in locis largitur 12. c
indulgentias eccleſiæ Vuerdenſi confert Leo III. papa 12. d
indulgentiæ locum ſepulturæ s. Franciſci Paulani depoſitionis eius die uiſitantibus conceſſæ 146. a
indulgentias ad promerendas ad ſtationes Romanas accedi ſolitum 108. d
indulgentias ad promerendas ſanctorum ad templa iri ſolitum 109. b
infantuli in cunis combuſtis miraculoſa conſeruatio 172. d
infamiam non meritam Virgo pie & quo merito ſuſtinuerit 289. d
infantiæ canæ deſcriptio 284. d
infeſtationes quæ nbinam minus ualidæ 287. d
inferorum cruciatus uidit s. Guthlacus à dæmonibus coperductus 195. c
infirmitate detentus paſsionem Chriſti, pſalmos pœnitentiales, Litaniam legi ſibi petijt ſanctus. Vincētius 170. c
ingratitudinis exemplum 35. d
inimicitiarum remiſsio præclara uirtus 202. a
innocentio quarto pontifici quid debeant Inſubres ſiue Longobardi 283. a
inobedientiæ pœna 106. b
inueſtituras eccleſiarum Angliæ rex ægre à ſe auferri paſſus 221. c
inueſtituras dantes laici & ab his accipientes utrique excommunicati ab Vrbano Papa 220. c
inuocat s. Nicephorum Theophanes 75. a
inuocanti ſe s. Andreas auxilio adeſt 63. b
Ioannes Apoſtolus in Patmon relegatus 194. a Apocalypſim ſcripſit ibid. b
ioannes diaconus uitam s. Gregorij quo authore deſcripſerit 30. d
ioannes diaconus uitam Clementis Papę ſcribere ſe uelle affirmat 63. d
B. ioannis Climaci uita 133. a
ioannes eremita inſignis 184. a
B. Ioannis Syri uita 87. d
ioannes Cardinalis s. Angeli ad s. Vincentium legatus 160. c
ss. Ionæ & Barachiſij martyrium 329. c
ionas Scotus s. Attalæ uitam ſcripſit 30. a
Ionas abbas uitam s. Columbani ſcripſit 339. b
Iordanis unde profluat 49. b
ioſeph patris Chriſti putatitij cum patriarcha collatio 87. c
Ioſeph cur Maria deſponſata 67. b cur eam dimittere cogitarit 87. c
ioſeph num ex alia uxore filios ſuſceperit 114. c
ioſeph presbyteri martyrium 223. d
Ira quod commotionis tempore facit, omne id iuſtum putat 46. b
iræ furor reſtringendus ratione eſt ibid.
iracundiam obedientiæ gladio occidit Ioannes Climacus 133. b
s. irenæus Valentinis prædicatores mittit 256. b
s. Irenæus Ferreolum & Ferrutionem Veſuntionenſibus prædicatores miſit 256. d
irenæ cum filio Imperij gubernacula adminiſtrat 64. d
irene imperatrix iconomachos profligat 149. c d

s.ireues martyrium 134.d
s.Iſaac ſerui Dei uita 194.c
s.iſaacij uita 127.h
iſidori Hiſpalenſis epiſcopi uita temporibus Heraclij Imp. 158.bc
iſidori ſcripta ibid.
itali ad fidẽ Petri & Marci prædicatione cõuerſi 166.a
iudæi Iuliani iuſſu Hieroſolymitanum templum inſtaurare agreſsi cælitus prohibiti 85.b
iudæi s.Euchariſtię & Diuę uirgini quotidiè idque perpetuo decreto maledicunt 112.a
iudæi per inuidiã naturaliter Chriſtianis infenſi 209.c
iudæi quotidie Chriſtianos deuouẽt & execrantur 112.a
eorundem de Chriſto blaſphemia ibid.
iudæi in paraſceue mactant Chriſtianos pueros, eorumque ſanguine contra fœtorem ſe præſeruant 111.b
Tridenti atrocißime puerum excarnificant 511.d
iudæi Deum in Thalmud ſtudere aiunt 115.a
iudæos quam olim auerſati pontifices Romani 57.h
iudæi muneribus Recharedum regem corrumpere incaſſum tentant 57.h
iudæi non ui, ſed prædicatione 56.d
iudæi duo primarij à Thoma Aquinate & diſputando & precibus pro eis fuſis conuerſi 22.b
iudæos ut Chriſto lucretur depenſionibus eis remitten dum cenſet Grego. Papa 39.c
iudæos Ferdinandus s. Vincentium concionantem audire mandat 169.h
iudæi multi prædicatione s.Vincentij conuerſi 172.a & ſeq.
iudæi Vincentium ſcripturas in alium ſenſum trahere calumniati, ab eodem egregie confutantur 169.
iudæi niſi quantum illis per legem licet in ſynagogis præſumant 56.d
iudæis iudæum Chriſtianorum fieri uolentem uendendi poteſtas non permittitur 57.a
iudæis paganum circuncidere fas non eſt 57.a
iudæi Chriſtiana mancipia habere non permittendi 56.d
iudæis ad eccelſiam fidei cauſa confugientes ſerui ancillæque non reddendi 57.a
iudicium extremum inſtare diuinitus iuſſus s. Vincentius docet, & probabiliter edito libello confirmat 64.bc
in iudicio Dei pro maleficijs alij pœnas luẽt, alij pro recte factis prœmia percipiens 210.a
iudicium rebus ambiguis non debet abſolutũ eſſe 45.d
ſententia certa in re dubia non eſt ferenda 53.c
iudicium accuſationis quemadmodum peragendũ 53.d
iudicium iniquum, in quo iidem iudices qui accuſatores 53.d
s.iudocus regis Anglici filius Anachoreta 3.c
s.Iulianus martyr 263.h
s.iuliani martyris corpus eleuatum 89.a
s.iulianus Briuatenſis 264.a
iulianus fruſtra templum Hieroſolymitanum reſtaurare conatus 31.b
iuliani in Chriſtianos ſæuitia 36.a
iulianũ in periculis ſeruarat s. Marcus ab eo poſtea crudeliter excarnificatus 36.a
iuriſdictio ſua unicuique epiſcopo in ſuos relinquenda 54.c
iuſtiniani tempore concilium de tribus capitulis habitum 55.d
iuſtiniano Imp.concilium V.œcumenicũ habitũ 172.b
iuſtinianus exilio mulctat & ærumnis afficit Eutychiũ Conſtantino. & Anaſtaſium. Antiochenum patriarchas 74.b
iuſtiniani Imp.pium ſtudium 176.a in hæreſim ille lapſus Aphthardocitarum 173.b
iuſtini philoſophi & martyris uita 199.a
iuſtini philoſophi ſcripta 199.b
iuſtinum Imperator. fore prædixit s. Eutychius 207.c
iuſtini Imp.auunculus Iuſtinianus ibid.
Iuſtina Imp. Ambroſio infeſtiſſ. 157.d
s.iuſtus Compluti 203.a
iuſiurandum ante corpora ſanctorum præſtari ſolitum ut s.Apollinaris iuramenti formula 52.d 51.
iuſiurandum apud corpus B.Petri patrimonij eius recto res exhibebant 40.b
iuramentum ad corpus s.Apollinaris 51.c
iuſiurandum per res creatas ueretur ne non ſeruetur à tyranno martyr 224.
iuſtitiæ exercitiũ, magni beneficij loco hẽdum 190.c
iuuauium inſtaurat s. Rupertus, & ſedem epiſcopalem conſtituit 128.b

De Litera K.

Kyrieeleiſon ad Miſſam à Græcis Latinisque non eodem modo dicitur 36.a

De Litera L.

Lachrymari humanæ naturæ proprium 224.d
lachrymę etiam poſt ingens gaudium ſuboriri ſolent 177.c
lachrymarum gratia 185.a
lactis materni uis & utilitas 284.c
laicis res eccleſiaſticæ non committendæ 39.d
laicos excludit D. Gregorius eccleſiaſticis rebus adminiſtrandis 55.d
laici eccleſiarum inueſtituras dantes ab Vrbano papa excommunicati 220.a
s.lãbertus à s.Landoaldo nutritus 87.d eius pater Aper uir illuſtris b puer ignem illæſus fert in gremio ibid.
s.lambertus Taxandriam ad fidem prædicatione conuertit 87.d
lambertus de illicito connubio Pipinum quòd increpaſſet, martyrium ſubijt 8.c
s.lamberti innocentem mortem dolet Pipinus 8.a
lampades accendi diuinorum officiorum tempore ſoliti 179.a
lampades cælitus accenſæ 49.a oleum in eis diuinitus ampliatum ibid.
s.landrada 89.a
s.landoaldus 93.b
s.landoaldi uita 87.d
lanfranci præclarum encomium eius diſcipulus factus s.Anſelmus a
lanfrancus & Anſelmus inter ſe comparati 215.a
lanfrancus Becci monachus 211.a
lanfrancus ex Codomenſi abbate archiepiſcopus Cantuarienſis 215.a
lanfrancus curat deſcribi hiſtoriam s.Elpbegi 215.b
lanfranco extinctoeccleſias & monaſteria oppreſsit rex Vuilhelmus 216.a
s.Leæ abbatiſſæ uita 166.a
lapſæ & mariti ſui parentum Catharinæ Senen. deſcriptio 284.c
leander conuertit ab Arianiſmo Herminigil dum regiũ filium 20 a.c Reccharedum item
lebuinus alias Liafuuinus Dauentriæ Chriſtum prædicauit apparet s.Ludgero 121.a
lebuinus Friſonibus ac Saxonibus prædicaturus ex Anglia miſſus 3.c
leuinus epiſcopus martyr apud Gandauum 6.a
leuinus Traoſileſanis Chriſtum annunciat 2.b
lectores in Eccleſia Apoſtolorum prophetarumque lectionibus audientium fidem confirmabant 153.c

lec

leo ſiue Leontius Imperium per uim inuadit 71.a
imagines impugnat ibid.
leo Iſauricus Imperium inuaſit, tyrannide in Theodoſium iuniorem uſus 149.b
leo Iſauricus primus contra imagines bellum ſuſcipit ibid.
leo Armenus Imperium inuadit exturbato Michaele 149.d
Leonem Iſauricum in impietate imitatur ibid.
leo Armenus ſe orthodoxum ſimulat 151.a
leo Armenus Imp. interficitur. 155 b
leo Imperator ſordidi patris filius atque ſucceſſor 64.d
leo V. Imperator iconomachus 65.c.
leo V. iconomachus ſacris in locis in quæ fuerat debacchatus, uitam amiſit 65.d
leo Copronimi filius impietatem patris non eſt ſectatus 14.c
quinquennio imperium tenuit ibid.
leo III. pôtif. à Romanis oculis & lingua priuatur. 12.d
in Germaniam uenit, & quæ illic geſſerit ibid.
leo in martyrem immiſſus, plantas eius lambit 206
S. leodegarij marty. oratorium 118.a
leproſæ luridiſsimæ & ingratæ, undè quàm piè inſeruitum 289.a
leproſi mira per Hugonem Cluniacenſem abb. curatiõ 278.c
lepræ ea leproſa contractæ, mira per leproſæ contactũ curatio 289.a b
lex impia Mauritij Imp. 289.a Iuliani ibi.
libros probandi uel reprobandi poteſtas penes pontificem Rom. 19.c
libros gregorij nomine inſcribit Andreas monachus à ſe ſcriptos & epiſtolas ad ſe ſcriptas corrumpit 61.b
libri Chriſtianis ablati Maximini perſecutione 134.c
librorũ ethnicorum lectione epiſcopos arcet Gregorius Papa. 45.a
licinius quẽadmodum ea hac uita ſit ſublatus 268.a
liudisfarenſis eccleſia multos habet ſanctos uiros 4.d
litaniæ ſolennes 50.b
in litania maiore proceſsio Romæ ex laterano ad S. Laurentium 32.d
litaniæ bia hebdomadam ad Dei iram & hoſtilem incurſionem auertendam, indicendæ 58.a
litania cum ieiunio triduano ob ſiccitatem & peſtilentiam 78.d
litania ſeptiformis peſtilentia ſæuiente ad Dei iram placandam 41 c
litanijs & aqua exorcizata dæmonum infeſtatio profligata 63.a
litaniæ apud infirmos dictæ 20.a
litania in translatione reliquiarum 88.c
locorum ſanctorum uiſitatio religionis & promerendarum indulgentiarum gratia 109.c
loca religioſa uiſitaſſe pios Chriſtianos 144.a
locuſtæ agros depaſcentes, precibus pijs occiſæ ac pulſæ 230.a
longini centurionis martyrium 71.b
longobardi Italiam infeſtant 36.d
longobardorum infeſtationibus Romanos per 35. annos premi queritur Gregorius 52.d idem
longobardorum inter gladios xxvij. annis ſe uixiſſe ſcribit 47.d
cum Longobardis pacem quam fecerat, ſibi ſubductam quæritur 52.a
lotharingiæ dux Pipinus 10.d
lotharingorum ducum palatium Coloniæ 7.c
lotharingis Euangelium prædicatum 5.d
lothario rege eccleſia maximũ adepta incremẽtũ. 88.b
S. Lucæ corpus Conſtantinopoli 179.b
S. lucas in Bithynia paſſus, Cõſtantinopolim eſt translatus 267.a
s. ludgerũ epiſcopũ futurũ prædixit Marcellinus epiſcopus Monaſterienſis ab Albrico Traiectẽſi directᵘˢ. 10.c
S. ludgerus in occidentali Saxonia epiſ. factus 21.c
S. ludgerus Romam ad Leonẽ pôtificẽ profectus 125.c
S. ludgeri ſcripta 125.a
S. ludgerus obijt anno 809. vij. Kalẽd. April. 125.d
ſepultus Vuerdenæ ibid.
S. ludgeri annua ſolennitas 127.a
ludouicus xj. S. Frãciſcum de Paula ad ſe accerſit 466.b
eccleſiam & cœnobium extruit ibid.
lugdunenſe ad concilium inuitatus Thomas Aquinas à Gregorio x. 24.b
S. Lupercus martyr Cæſaranguſtanus 203.c
lupus infantem abreptum, quam miraculosè matri reportarit 273.a
luxouienſe cœnobium ex quo pulſus S. Columbanus è laicorum manibus recuperat S. Euſtachius 129.a
luxuria ex gulæ fornace uelut flamma erumpens quomodo reſtingui queat 133.b

De Litera. M.

Macarij antiocheni patriarchæ uita 561.a
magdalenæ & Catharinæ Senenſis collatio 290.c
magdeburgenſis archiepiſcopatus à quo ſit inſtitutus 257.c
magiſtratus pol. Bunoſſus proconſul acriter à S. Theodoro caſtigatus & officij admonitus 239.b
magi appellati Chriſtiani, miracula Dei uirtute efficiẽtes 67.b
magorum præſtigiæ crucis ſigno detectæ 38.a
malefici tormentis tentati confeſsio 155.d
malos qui non plectit, ſcelera nutrit 46.b
manichæos in Sicilia Grego. Papa ſuppreſsit 41.a
manichæorum oppugnationi magno ſtudio Thomas Aquinas incubuit 23.c.
manichæorũ error ubi nõ ita pridem inualuerit 273.c
In mappulis procedere Rom. clericis ſolum licuit 50.b
marcellinus & Leuinus Chriſtũ annuuciant tranſiſelanis 2.c
marcellinus ſocius & cõterraneus S. Suuiberti atque comes 5.d. et. ſeq.
marcellinus ſcriptor uitarum SS. Suuiberti & Vuillebrordi cum eiſdem ad euangelizãdum Saxonibus ex Anglia miſſus 3.d à ſeniſa retulit 6 b
marcellinus presbyter exequijs S. Suuiberti adeſt, & miracula à ſe conſpecta deſcribit 8.a
marcellini eximia laus miracula claret, moritur in Aldenſeel 10.c d
marcellina ſoror S. Ambroſij uirginitatẽ profeſſa 155.a
S. marcellus Dienſis 264.a
marcomannorum regina credit in Chriſtum 157.a
mardonius martyr 271.a
s. marci euangeliſtæ martyrium 264.b
S. marci reliquiæ in Italiam relatæ 266.d
maria Ioſeph cuſtodem non agnoſcens, quomodo mater eſſe poſſit admiratur 114.a
maria cur deſponſata Ioſeph 279.b cur eam Ioſeph dimittere cogitarit 87.b
maria cur uiro deſponſata 116.a
de maria propheticæ prædictiones 113.b
mariæ fœcunditatem præſignificantia oracula 113.b
mariæ prudentia ſingularis 113.c. et deĩn.
mariæ præclara epitheta de in s. mariæ ſuffragia implorat Maria Aegiptiaca 188.d
B. mariæ patrocinium ambit miles quidam emendationem uitæ moliens 263.b
S. mariæ patrocinium implorat moriturus S. Richardus epiſcopus hac antiph. Maria mater gratiæ &c. 153.a

S.Maria apparet ſe imploranti S. Aiberto 185.a
ad s.Mariam quæ in Blachernis colitur, ſupplicãdo pro ceſſum 178. b
B.Mariæ interceſsiones per quas mundus ipſe conſiſtit, inficiatur Copronymus, eiuſdem in B. Mariam blaſphemia 149.c
mariæ Aegyptiacæ uita 184.d
s.marini martyrium 15.c
s.martialis martyr Cæſarauguſtanus 103.c
s.martini uitam Seuerus ſcripſit 154.c
B.martini in tranſitu angelos pſallentes audiuit s. Seuerinus 78. d
B.martini oratorium ea Apollinis templo in caſtro Caſſino extruit D.Benedictus 104. b
martinus Papa Amando ſocios adiungit 88.b
s.martij abbatis uita 195. c
martyres an ij ſoli qui pro nominis Chriſti Conſtanti confeſsione mortem tolerant 213.b
martyrum an aliquæ etiam ſint partes cum ipſi tormenta per inhabitantis Dei gratiam ſuperent 255. d
martyrio peccata extinguuntur 261. c
martyris s. Bademi cæde ſui temporis imbecillitatem firmatam Metaphraſtes ſcribit 64.c
martyrum inſignis conſtantia, fortitudo & præclaræ uoces 154.c
martyrum IX.nomina in perſecutione ſaporij Perſæ regis 159.c
martyres 100. à ſapore necari iuſsi 209.d
martyres innumeri à ſapore trucidati 210.a
martyres XVIII. Cæſarauguſtæ & eorũ nomina 203. c
martyrum X L. martyrium in Cæſarea Cappadociæ 24. c
martyres XL. 275.b
martyres 20000.in Nicomedia 272.b
maſcezel in Childonem ducens cõfirmatur uiſione per s.Ambroſium 55.a
matthæus quidam senen. quam miraculoſe à peſte liberatus 292.c
s.matthæus in Aethiopia peremptus requieſcit in ſalernitana urbe 166. c
matrimonium Iacob cũ duabus ſororibus, figuram eccleſiæ præ ſe ferebat ex Iudæis & gentibus congregatæ 173.c
matrimonium niſi ſciente & approbante matre non ſe contracturum reſpondet s. Calliopius, ſponſa ſibi oblata 183. b quinquennis Euphraſia deſpondetur 67. c
matrimonia Anglis in tertia uel quarta generatione iũgere permittit D.Gregorius 120. a uxorem illam habere quam ſtupro decepiſſet, Grego.reſcripſit 65.c
matrimonium niſi fornicationis cauſa non diſſoluendum ibid.
matrimonium diſſolui per conuerſionem utriuſque poteſt, alterius tantummodo non item ibid. qui inuita uxore ingreſſus fuerat monaſterium, uxori mandatur reddi ibid. coniugum in perpetuam continentiã conſentientium exemplum 64.a
monaſterium uterque ingreſſus. 64.b
matrimonium ob illicitũ Otto comes ab epiſcopo Moguntino iudicio generalis concilij anathematizatus 81. c
matrimonium illicitum diſſoluere ex paſtorali officio conatus s.Ludgerus 123.c
s.maurilionis baſilica Andegauis 2. b
mauritius aduerſus Perſas à Tiberio miſſus ipſos uicit 231. d
mauritium Tiberio eſſe ſucceſſurum à s.Eutychio prædictum eidem hoc prædicit s.Theodorus 221.d
mauritius Imp. 234.a
mauritij Imp.lex 35 c
mauritij filius Theodoſius ſocer Germanus 31.c
mauritij filium à lepra s.Theodorus mundat 235.c
mauritij Imp.filium D.Gregorius ſuſcepit 40. d
mauritius generum Philippicum de imperio inuadẽdo ſuſpectum habet 52.d
mauritio Gregorij oppreſsionem medianti mors prædicitur idem precibus Gregorij ſtudet ſibi Deum placare 52. c
mauritij interitus 52. d
maurunius pro Chriſti amore nuptias cõtempſit 140. c
maurus adiutor D. Benedicti ei ab Euicio parente oblatus 154.ab
mauro pœnitentiam indicit D.Benedictus quod de inimici & perſecutoris ſui morte exultaſſet 164.
maurus currit ſuper aquas 164.b
maximiani de tradendis ſacris libris edictum 134.
s.maximiliani in honorem eccleſia dedicata 128.
maximum imperij inuaſorem excommunicat D. Ambroſius 255.d
maximinus diuinitus punitur 267.a
maximi, Dadæ, & Quintiliani certamen 277.& deinc.
maximi martyris quãta facũdia & dicẽdi libertas 277.a
medicinæ ſtudet Codratus martyr 27.b
medicus e ueſtigio morienti uitam pollicetur 62.a
mediolanenſis clerus Longobardorum ob infeſtationẽ Genuam profugit 53.a
s. mellitus epiſcopus primus Londonienſis apud Anglos 262.d
mellitus pellitur è ſede ſua 262.d
mẽs inter omnia immobilis quãtũ Dei fit munus 291.a
metropolitanus per ſuos ſuffraganeos de ſedis Apoſtolicæ cõſenſu cõſecratus antiquitus 53. a Michael Theophili filius Imp.Conſtantinop. 71.ab
michael Imp.Leoni Armeno ſubſtituitur 158 .c
michael Imp. a Leone exturbatus monaſtica dignitate excellit 150. a
militiæ cingulo depoſito multi milites ſe s. Roberto adiungunt 263.b
milites ad Dei auxilium cõfugientes cõſeruantur 26. a
militum duorum mutua de cæde ſua clàm agẽtium miſera conuerſio 279. c s. Mille ſiue Meliſius 216.b
miracula & electi & reprobi edere poſſunt 137.a
miracula ſancti nunc orationis ui aliquando ex poteſtate exhibent 106.d
miraculis Anglorum Apoſtolus Auguſtinus clarus fidẽ illic plantans 37. c
miracula patrum Italorũ Grego. ſcripſit rogatus 60. c
miracula tanquã magica arte peracta calumniatur Diocletianus 249.c
miracula diaconus quidam impunè non carpit 232.b
miracula edũt ſancti poſt obitũ ſi petẽtiũ fides exigat & maiora interdũ ubi minimè p ſeipſos iacẽt 107.a &c.
miracula ut edantur, fides requiritur eorum in quibus illa exhibenda 274. d
miſſa ſeu ſacrificium incruentum 147. c d
miſſa quemadmodum ab Apoſtolis celebrat 36.a
miſſas celebrauit Iohannes Euangeliſta 47. b
miſſarum de ſolennijs codex Gelaſianus à D. Gregorio in unum uolumen redactus 36.a
miſſarum in ſolennijs orationes & collectas multiplicare ſolitus s.Columbanus 132.b
miſſarũ in celebratione Gallicana eccleſia diuerſas obſeruationes à Romana habuit 37. a
miſſas celebrat D.Gregorius ſuper corpora Apoſt. 35.d
miſſas per ſtationes publicas Greg. Papa celebrat 37.c
miſſa in mari celebrata 88. a
miſſæ priuatæ & in domib^9 antiquitus celebratæ 155.b
miſſam manè canit presbyter s.Ludgeri, ipſe hora tertia 125.c
miſſarũ ſolennia in tẽplorũ dedicatione celebrata 36. c

miſſam

miſſam Hildebaldus Colonien. archiepiſcopus celebrat in canonizatione s. Suuiberti 12.d
miſſarum in ſolennijs diaconus ex more clamat Si quis non communicat, det locum 106.a
ad miſſam oblationes à populo cuiuſmodi factæ 106.a
miſſarum inter ſolennia epiſcoporum nomina memorata 91.b
miſſas duas quotidie celebrat s. Albertus pro uiuis alteram, alteram pro defunctis 592.b
miſſarum xxx. quæ à uulgo B. Gregorij dicuntur, origo 51.b
miſſæ ſacrificium quanto animi ardore peregerit s. Vuilhelmus 185.a
miſſas contrito corde profuſiſque lachrymis peragit s. Cuthbertus 97.a
miſſæ operationi intentus maieſtatem in uultu præſe ferebat s. Herebertus 81.c
miſſæ in ſacrificio Argentinenſis epiſcopi leuitas, & cõſecuta diuina ultio 78.a
miſſa inter ſacrificandum uiſionem uidere ſæpè ſolitus s. Theodorus 234.a
miſſarum ſolennia primos in Anglia epiſcopos celebraſſe 262.d
miſſarum ſolennia celebrauit primus Noricorum doctor s. Rupertus 128.d
miſſam celebrat s. Ludgerus primus monaſterien. epiſcopus 253.a
miſſam s. Ludgerus quotidiè etiam infirmitate correptus celebrat 125.c
miſſas celebrat frequenter s. Herebertus etiam in itinere conſtitutus 80.c
miſſarum ſolennia celebrat Hildegerus archiepiſcopus Colonien. 12.c d
miſſas celebrare graui infirmitate detentus non ceſſat Gregorius Papa 59.d
miſſæ ſacrificium quotidie offert D. Thomas Aquinas 21. d
miſſam celebrat s. Adalbertus iter ad euangelizandum gentibus ingreſſus 560.d
miſſarum in ſolennijs pro defunctis oblationes offerri ſolitæ 106.a
miſſæ ſacrificium pro defunctis pœnis purgatorij cruciatis 32.b
miſſam omni die pro charo ſuo Osberno uel ipſe celebrat, uel per alium celebrari curat s. Anſelmus 212.b
miſſarum ſolẽnia pro defuncto Hereberto celebrari curat Henricus Imp. 83.b
miſſarum officijs animam defuncti fratris proſequi curat s. Opportuna idem pro ſe fieri mandat 242.a b
miſſam in exequijs abbatis Bruuuilerenſis s. Vuolphelmi celebrat epiſcopus Colonien. 248.a
miſſarum ſolennijs pro defuncto oblatis, is eximitur è purgatorij pœnis 168.b
ante miſſam qui biberãt, à s. Vulrico repræhẽſi 140 c
miſſarum ad ſolennia hora tertia conuenit populus. 143. c
miſſam quotidie audit, licet imbecillis, ſanctus. Anſelmus 221.c
miſſarum ſolennia ſibi celebrari morti uicinus curat s. Suuibertus 8. d
miſſarum à ſolennitate ſuſpenſio pro delictis irrogatæ 73. d reliqua uide ſacrificium incruentum
Moguntinus archiepiſcopus Pragenſem epiſcopum cõſecrat 258.a
moguntinum epiſcopatum uaſtat Otto comes 81.c
moliſmus quid 273.a
monachicæ exercitationis uiam Elias Theſbites & Ioannes baptiſta ſolitudinem primi incolentes, demonſtrarunt 572. a
monachorum angelicus chorus 174.d
monachorum ſtatus cæteris uitæ generibus perfectior 116.c
monaſticam profeſsionem delere peccata 212.a
monachatus uerus quid ſit, s. Anſelmo in uiſione demõſtratur 213.c
monachorum conſortium D. Gregorio quem fructum contulerit 32.a
monachorum regula à B. Benedicto ſcripta 505.d uide regula
monaſticæ gubernationis prudenter inſtitutæ forma 147.c
monaſticen anachoreſi Cuthbertus modeſtiæ cauſa præfert 98.a
monachatus & eccleſiaſticus ordo diſtincti omnino ordines 39.a
monachorum uiuendi conſtitutiones plura tormenta quam tyranni martyribus intulerint, in ſe continere 275. a
monachi profeſsionem amplexi, tentationibus dæmonum obnoxij 215.d
monachorum Generalis per metropolim conſtitutus s. Eurychius 172.b
monac. informãdis Anſelmi prudẽtia & diſcretio 211.d
monachiſmum profeſſus ineunte adoleſcentia Cuthbertus 96.a
monaſterio traditus xiij. ætatis anno s. Franciſcus de Paula 544.a
in monaſteriis pueri quõ tractandi, educandi've 210. a
monaſticum inſtitutum xv. ætatis anno ſuſcepit s. Suuibertus 3. a
monachũ facere Anſelmũ inſcio pr̃e recuſat abbas 210.d
monaſterium ingreſſus inuitis parentibus s. Vualericus 139. a
monachorũ ueſtit⁹ atq; habit⁹ peculiaris 257.c d & ſeq.
monachorum cuculla 125.a
monachi habitum ſumentes, uita non mutata, à s. Elphego repræhenſi 207. d
monachorum regularis promiſsio 215.a
monachi probationis tempore expleto tum ſacram promiſsionem profitentur 117.a
monachi paupertatem uoluntariam profitentur 79.a
monachi nil proprium poſsident 139.a
monachus s. Anſelmus proprium habere nulla uult ratione 210.b
monachus in terra poſſeſsiones quærens monachus non eſt 194.c
in monachum peculium habentem s. Gregorij ſeueritas 100. b pœnis purgatorij punitur 31. b
monachus a ſanctimoniali mappulas accipiens, à D. Benedicto corripitur 105.c
monachus proprietarius priuatur communione 38.a
monaſtica religio obedientiæ ſtudio perficitur 23. b
de monachis ex obedientia externa negocia curantibus deque aliis ad ea ſponte adſpirantibus 212.b
monachorum opus præcipuum, ut orationem puram offerant Deo 131.a
monachi, qui præter conſuetos pſalmos integrum pſalterium quotidie pronunciarunt 147.c
monaſtica exercitia 131.a
monachorum priſcorum exercitium, libros ſcribere 131. a
monachi priſci apud Anglos populo uerbum Dei prædicabant 95.a
monachi Chriſtum apud gentiles prædicãt abbatis permiſsione 139.a
monachi agrum colunt 29.a
monachi Vallis Vmbroſæ laboribus manuum ſuarum uiuunt 184.b
monacho matrem uiſitandi, intra nouem annos poteſtas minimè facta 29.b fœminas ſeruorũ Dei cellas ingredi

di nefas exiſtimabat s.Vincentius 166. a
monaſterij ad fores corpus s. Thomæ Aquinatis exportatum, ut quando ingredi eius nepti per Canonē non licebat, id uidere tamen poſſet 24.a
monacho monaſterium ſuum non mutandum 213. b
monachi contemnentes minima ſui ordinis, in bonorū omnium contemptum prolabuntur 215. c
in monaſterio clám fratres diſpoſiti, qui cuiusque dicta facta patribus nunciabant 146. c
monachi pro negligentia ueniam petere ad exercēdam humilitatem ſoliti 259. c
in monaſterijs familiaria uitia, murmura, obtrectationes 184. c
monachorum uirgarum diſciplina flagellari iuniores ob perpetratas culpas iubet s. Vualericus, id tamē crebro fieri uetat 140. d diſſoluti fratres non ferunt Do. Benedicti ſtrictam diſciplinam 103. b
mōachi facti ea regi Craduallа & Offa apud Anglos 3. c
monachi inſtitutum ſemel ſuſceptum, neutiquam deſerendum 183. d
monachus ob apoſtaſiæ meditationem dira paſſus 30. d
alius à dæmonio correptus 31. a
monachi inſtitutum qui deſeruerat, male à dæmonio torquet eo pulſo, ad monaſteriū redire iuſſus 183. d
monachum apoſtatam, etiam ſuſceptis liberis & in extremis exiſtentem, ad habitum optat redire 146. d
à monachiſmo quendam abſterrere nititur diabolus
contra monachos eorumque regulam ridiculæ ſchiſmatici obiectiones 132. a
monaſticum ordinem delere conatus Conſtan. Copronymus 181. b
monachorum irriſores infideles compeſcit Cuthbertus 96. c
monaſteriorum antiquiſsima origo 267. a
monaſterio ad pœnitentiam agendam mancipandum qui uirginem uitiauerat, nisi uxorem eam acciperet 50. b
monaſterium ad pœnitentiam agendam ingreſſus Iadectinus epiſcopus 51. a
monaſterio deputatus presbyter ob tranſgreſsionem 46. c
monaſteriorum aditu fœminæ per Canonem monaſticum prohibentur 24. a
monaſterium Gregorianum à Latinitate in Græcitatem conuerſum 61. b
monaſterio Canonicorum præfectus s. Ludgerus à Carolo Magno 125. a
in Monaſte. Vuerdenſi Prior 13. c
in monaſterio Vuerdenſi communis menſa in uſu 13. d
in monaſterijs quibuſdam unum omnium mortuorum monumentum in Nicetæ ſinguli ſingula habuerunt 148. c
monaſteria ad extruenda priſci Chriſtiani alacres & largi 164. a
monaſt. ad extructionem piam operam priſci Chriſtiani conferebant 117. d
monaſteria ad extruenda priſcorum Chriſtianorum feruor 194. c
monaſteria Angliæ reſtaurat Edgarus Rex & prædijs ditat 56. a
monaſterium extruere meditatur pro animæ ſuæ ſalute Henricus Imperat. prædia in huncuſum largitur ibidem. b
monaſterium Alchfridus rex conſtrui uult pro animæ ſuæ redemptione 97. c
monaſterio extruendo Clotarius rex locum s. Vualerico tribuit, & eleemoſynis ſuis monachos ſuſtentat 139. b
monaſterium in Bamberg ab Henrico II. Imp. eiusque coniuge extructum 18. d
monaſterium cōſtruit rex Ethelbaldus in Anglia 196. d
monaſterium in fundo paterno extruere cogitat s. Ludgerus 121. d ad eam rem reliquias ipſi largitur Leo Papa ibid.
monaſter. Becci de ſuo patrimonio Herluinus extruait 221. a
monaſt. in Amaſeorum urbe ab epiſcopis Meletio Vranio Seleuco extructum 171. b
monaſticus ordo mirificè ſub Irene auctus 149. c Caleſienſis abbatia s. Hugonis opera extructa item Excubiarum eremus 137. d
monaſterij protectionē rea Chil lebertus ſuſcipit 118. a
monaſteria ditat Theodebertus bauariæ princeps 118. c
monaſteriorum neceſsitatibus ſubuenit Gregorius Papa 39. b
monaſteriorum curam negligentes epiſcopi reprahēſi 46. b
monaſterium epiſcopus tenens, de mortis diu admonitus, fit monachus & lætus obit 61. c
monaſterijs tanquam diuerſorijs utentes, diuinitus territi 62. d 63. a
in monaſterio hoſpitium authore pontifice nactus, inde ſe, diuinitus Fundatore apparente iubetur proripere 92. d
monaſterij res alio transferens, dat pœnas 63. a 63. b c
monaſt. balneum Ciceronis uocatum 20. b
mon. S. Bauonis Gandenſe 91. a
monaſt. s. bauonis apud Gandanum abbas Vuomarus 87. d
mon. Bruvulerenſe quibus extructum & opibus auctum 243. c & ſeq.
monaſt. Caſa Dei ordinis Cluniacenſis 232. d
monaſt. S. Florentij quod Glanna uocatum, triginta ab Andenſi milliaribus diſtans 118. a
monaſt. Laura s Sabæ abbatis Hieroſoly. 231. b
morbis diuina diſpenſatione ad meritum maius comparandum aliquos decoqui 99. b
morbo corporis remedium afferre rogatus s. Theodorus, ad interiores morbos peius curandos adortatur 208. a
ad mortis contemptum exhortatio 27. b
ad mortis contemptum ad martyrio coronādos exhortatio 210. a
morte pro ſua ut Deum oret s. Theodorum rogat Thomas patriarcha 238. d
mortis meditatio s. Nicetæ aſsidua fuit cogitatio 147. a
morte ne repentina interiret, ſed longa ægritudine ut decoqueretur, Eadbertus Deum rogauit 101. d
morti quo quis uicinior, eo magis ſolicitum eſſe conuenit 41. a
mortis diē ſancti uiri uigilijs, orationibus & bonis operibus præueniunt 15. a
moriturus omnia ſua largitur pauperibus s. Herebertus 82. c
moriturus euchariſtiam & extremam unctionem accipit s. Herebertus 82. b
mori Chriſtianum in cilicio & cinere expoſitum debere B. Martini ſententia 182. c
moriturus coram Chriſto iudice, accuſante diabolo, adiuuantibus ss. Andrea, & Gregorio, cauſam ſuam egit 62. a
morientium exitus cum pſalmodijs commendari ſolitus pio ijſdem ſolennes hoſtiæ immolatæ Deo ibid.
mortuum Miſſarū ſolennijs pſalmis & orationibus proſequendum curat Imp. s. Herebertum 83. b
morientibus non eſt obtrectandum ſed Deo precibus commendandi 62. a
mortuorum corpora lauari ſolita 170. c
mortuum excitat s. Georgius 254.
s. Vualericus 139. d
mortuum infantulum ſuſcitat D. Ambroſius 156. c

mortui

mortui uiuis ap. Felix Papa Tharſillæ amitæ D. Gregorij. 45.d
mortuus ad uitam reuocatus purgatorij pœnas ad modicum ſibi luendas ait, atque pro ſe ut oretur rogat 197. d
mulierum ad colloquium admiſſarum faciem intueri S. Hugo formidat 136.c
Mygdonius martyr 271.b

De Litera N.

Natales ſanctorum cur dicantur ipſorum migrationis dies 272.b
s. Nazarii corpus leuatum à s. Ambroſio 156.d
Neophytorum hæreſis, ſynodo collecta, per Gregorium anathemate percuſſa 41.a
nequitiæ ſingularis ſpecimen quod quam nequitioſum ac ſingulare 294.d
Nicena ſecunda ſynodus 150.b
nicenum II. diuinitus electum, ſanctum œcumenicum concilium approbatum 71.c
nicenam ſecundam ad ſynodum uocatus Theophanes monachus 65.b
nicephorus Imp. 70.cd
nicephorus Imperator orthodoxus pauperum ac monachorum ſtudioſiſ. 149.d
nicephorus II II. die Maij moritur 147.d
nicephori Conſtantinop. epiſcopi prudentia 150.a pellitur in exilium 150.c
S. Nicephori Conſtantinop. patriarchæ in exilium oratio 70.c
s. Nicetij epiſcopi Lugdun. uita 140.b
nobilitas generis nonnullis generare ignobilitatem mentis ſolet 105.d
nodgerus epiſcopus Leodienſis uitam s. Landoaldi ſcripſit 88.a
nordhumbrorum in Anglia regnum 12.c
noricorum dux Theodebertus 128.c
noricis euangelizat S. Rupertus 128.c
noricæ fœminæ nobiliores coronam auream in capite geſtabant 109.d
normanni uaſtant Galliam 88.c
normanni populantur Sagienſem populum 242.d
normannorum excurſiones in Briſiam ex uiſione ſibi oblata prædicit s. Ludgerus 122.b
normanniam obtinet Angliæ rex 222.a
normannorum rex non admittit Ludgerum euangelizare illic uolentem 122.b
normanni Adelelmum uariè affligunt 242.c
Nuptias pro Chriſti amore contempſit Maucontus uir nobiliſſ. 140.b
nuptias Chriſti cauſa recuſauit Theodora uirgo 158.d

De Litera O.

Obedientiæ uis 217.d
obedientiæ uirtus nihil non à Deo promereri ualet 109.ab
obedientiæ inſigne exemplum 147.a
ab obedientia laudatus Ioannes Climacus 13.a
inobedientia punita diuinitus 292.d
Occulta qui nouerit Hugo abbas Cluniacenſis 278.a
oculorum mirabilis continentia in s. Hugone 136.d
Officia eccleſiaſtica duo uni non committenda 39.a
oleum diuino munere manat Sozopoli 236.c
oleum ex cruce precioſa & imagine B. Mariæ ſcaturire ſolitum 174.d
olei benedicti efficacia 202.b
olei benedicti uſus & efficacia 207.b
oleo benedicto ſanatur ægra 98.d
curatur muta
uirus profligatur 208.b
oleo precioſo inunctus puer debilis robur accipit item alius b ſurdus ac mutus curatus 275.a
operum bonorum remuneratio, & merces martyrium eſt 215.d
operum præclarorum meritum præmium martyres obtinuerunt 27.c
opera quantacunque ſint ſine auxilio tamen diuino gratiæ & pietatis ſalua per ea ſit nemo 284.b
S. opportunæ uita 140.a
oppreſsis interceſsione apud Auguſtam ſubuenit s. Gregorius 47.b
s. optatus martyr Cæſarauguſtanus 203.c
oratio martyrum aſylum 139.d
per orationem auſpicatur omnes ſuas actiones D. Thomas Aquinas 22.d
oratio ſingulare & efficax contra tētationes præſidium 133.c
ab oratione abſtrahit monachum diabolus 103.c
orantem dæmon interturbare per ſpectra fruſtra conatus 114.b
orationes frequentandæ culpas ſuas emendare cupientibus 137.b
erat tribus continuis diebus Iſaac ſeruus Dei 194.c noctes inſomnes in precibus duxit s. Vualericus 140.d & ſeq.
orationis obaſsiduitatem cupiti & genua Tharſillæ camelorum more induruerunt 45.c
orationes Dominicas 300. una nocte recitat & morbo quidem moleſtatus s. Hugo 138.b
orat ſalutationem angelicam de rebus ſpiritualibus colloquitur s. Catharina dicere ſolita 110.b
orationem Dominicā Romæ ſolus ſacerdos apud Græcos reliquus populus ad Miſſam dicit 136.a
oratio cum genuflexione 34.
orat genibus flexis & cum lachrymis s. Georgius 250.a
orationis lachrymis rigatæ uis 102.d
orante Maria Aegyptiaca corpus ſurſum tolli pre feruore ſpiritus cernit Zoſimas 188.a
orantem s. Herebertum lux crebro circumfulſit 50.d
orant s. Vincentius mirabili claritate circunfuſus per rimas cernitur 135.a
orationis piæ & ardentis magna uis 2.a 5.c 110.d 96.b & ſeq.
orationes pro ſe aliorum efflagitat Gregorius 61.b
orationis alienæ uis in alio quanta 290.d
ordinandos inuitos non eſſe 42.c
ad ordines ordinate perueniendum 41.d
ordines per interualla à canonibus ſtatuta accipi t s. Eutychius ad ſacerdotium per gradus conſcendit s. Anthimus 271.b
ordines ſacri ſubdiaconus, diaconus, presbyter s. Theodorus, ut apparet eodem tempore conſecratus 228.b natus annos xviij. ex priuilegio ibid.
ordinibus ſacris priuantur, qui ut ab accuſatione epiſcopi deſiſterent, ordinari meruerant 54.d
ordinari ex laicis ſacerdotes ſubito reprehenſum, 41.bc
ordinaretur ut alterius parochiæ clericus, ſui pontificia ceſsionem interuenire oportebat 44.a
ordinibus pro ſacris nihil accipiendum 42.a
ordinationis ſuæ diem ſolennem egiſſe epiſcopos 50.b
ordo s. Auguſtini 180.b
ord. Cluniacenſis 136.a
ord. Dominici uiri egregij Ioānes Teutonicus Magiſter ordinis 22.a
F. Ioannes de S. Iuliano Regioaldus ſocius D. Thomæ ibidem.
Albertus Magnus. F Romanus 23.a

ordo

ordo minimorum 141.c
ordinis minimorum inſtitutor s. Franciſcus de Paola 144. b
Otto I.Magdeburgum in archipræſulatũ erexit 257. b
eccleſiam s.Mauritio extruxit ibid.ſcholæ apud collegiatas eccleſias 257.b
otho II.Imperator infauſtus 257.d
othonis II.infauſta prælia contra Sclauos, Francos, Saracenos ibi,
othonis II.temeritas 258.c
otho III.Imp.ungitur à Gregorio V. 259.d
otto III.Imp.ueneno perijt 78.c
otto III.Aquiſgraui ſepultus 78.d
otto iunior 89. b
s.Oſunaldus rex martyr 6.b

De Litera P.

Pallium 77. d
pallium Auguſtino in Angliam mittit Gregorius Papa 36.d
pallium Siagrio regibus etiam intercedentibus nõ ante dat Gregorius, quam Symoniacos ipſi expuliſſent 41.a
pallij ob dationem nihil accipiendum 42.a
pallio miſsionis præmiſſo, Herebertus linea indutus diſcalceatusque Coloniam ingreditur 78.a
pallio uſi epiſcopi dum reliquiæ conderentur ibid,
pallium in plateis geſtans epiſcopus repræhẽſus, & eiuſdem uſu ipſi etiam ad miſſas propterea interdictum 50. b
pallio ut in litanijs utantur, contra priſcum eſt morem 50.b
pallij uſus in litanijs ſolennibus Raucunati epiſcopo permiſſus ibid.
pallio archiepiſcopus niſi in ſua ciuitate non utatur, & in Miſſarum ſolennijs tantummodo 50.c
pallii uſu interdictum epiſcop.ob inobedientiam 42. c
pamphili martyris diſcipuli Apphianus & Aedeſius ſita tres martyres 141.a
panis miraculoſa auctio 194.b
s.paphnutii martyrium 174.d
in parentibus uterus liberorum maiorem naturalis charitatis & affectionis flammam incitat 73.c meretrice natus s.Theodotus archimandrita 289.a
parthenopolis metropolis 250.b
pariſiis eccleſia SS.Apoſtolorum Petri & Pauli & s.Genouefæ Canonicos aliquando habuit 108.a
ijs ſucceſſerunt Canonici ſecundum D.Auguſtini inſtitutum ibi.& ſeq.
pariſienſis urbs quali Hugonis Cluniacenſis miraculo illuſtrata 178.b
pariſienſium qualis aliquando quod ob miraculum concertatio ibi.
paſcha contra Canones à xiiij. ad xxj. lunam Britones celebrant 14.d
paſchali noctæ uigiliæ agi ſolitæ 157.d
paſchæ Sabbato baptizati infantes ibid.
paſsionem Chriſti prælegi ſibi morti uicinus uoluit s. Vincentius 170. c
s.Paſtor Compluti 203.a
s.paternum Childebertus accerſit 204.b
patientia in aduerſis Deum nobis placamus 40.a
patientiæ merita quanta 291.c
patriarchæ uiui, & precioſi militantis eccleſiæ lapides 143. d
patriarchæ ſynodicas ſibi epiſtolas electi uiciſsim mittunt 113.a
paulus diaconus Ro.pontificum conſtitura & geſta cõpendio explicuit è græco uitam Mariæ Aegyptiacæ tranſtulit 86.d
paupertas uoluntaria diſtributis in pauperes facultatibus 64.d
paupertas uoluntaria ob Chriſtum ſuſcepta, etiam in hac uita ab eo illuſtrata 110.a
paupertas Euangelica à multis diuitibus s. Vincentij hortatu ſuſcepta 160. c
pauperes benignè adiuuans, nihil ex ea re fit pauperior 65. b
pauperes negligens, Chriſti corporis membrum non eſt 108. a
pauperibus ſubtrahens ordinatam refectionem, diuinitus punitur 62. b
circa pauperes œconomia eccleſiaſtica 40. b
pauperum curam gerere patrimonij eccleſiaſtica rectores uult D.Grego. 39.b
pauperum curam agere, diaconi officiũ apellatur 123.d
pauperum menſis diaconi præpoſiti, priuilegium accipiunt 38.d
pauperi epiſcopus literas dedit, quibus per deuotorum domus eleemoſynam flagitabat 143. b
pauperes s.Herebertus fratres ſuos, dominos ac patronos uocat 81.c
eos multa benignitate proſecutus non modo domeſticos, uerum etiam peregrinos 81.b
eis moriturus omnia ſua largitur
pauperum prouiſorem habet s.Herebertus 81.c
eos moriens primarijs uiris commendat b
pauperum debiliumque quantam curam D.Gregorius geſſerit 36.b
pauperes etiam longe poſitos iuuat eleemoſynis Greg. Papa 38.c
erga pauperes illuſtris epiſcopi benignitas 151.b
pauperum quantam curam geſſerit Elphegus epiſcopus 208. a
in pauperes benignitatis memorabile exemplum 288.d
peccato de originali liber à s.Anſelmo ſcriptus 120.d
peccatorum ſuorum catenis quiſque obſtringitur, quorum ſoluendi poteſtas ſacerdotibus à Deo data 175.d
peccata per confeſsionem ueram & pœnitentiam delentur 213. a
peccatum nullum eſt quod non pœnitentia expietur 76. b
peccata qui pœnitentia non delent eos multæ pœnæ manent 147.c
peccata eleemoſyna & fide expurgari 38.d
peccati ſordes martyrio ablui 224.b
peccandi conſuetudine nos irretitos tanquam filo detinet diabolus, quod magno conatu rumpendum nobis eſt 218.b
peccatum quantopere s.Anſelmus horruerit 118.a
de peccatis ſecuros nos eſſe non debere, niſi cum in die uitæ ultimo ea plangere non ualemus 89.c
peccata calamitatum quas perpetimur, ſæpè cauſa ſunt 123. a
peccata immiſsis calamitatibus Deus uindicat 89.c
ſic ſicilia ſimoniaca hæreſi ſordeſcens, ab hoſtibus euertenda prædicitur Italia à ſclauis infeſtatur 89. b
peccatis noſtris exigentibus Deus immittit calamitates, ut Normannorum incurſiones in Friſiam 122.c
à peccatis dum non ceſſatur, flagella item Dei non ceſſant 90.b
pecuniam accipere, imò contingere, horret s.Aibertus 185. b
pelagius Gregorium apocriſiarium Conſtantinopolim mittit 147.c
pelagij Papæ ad Gregorium epiſtola 32.b
pelagius Papa peſte inguinaria occumbit 32.d
penſio. Epiſcopum ob infirmitatem cedentem ex reliqua eccleſiæ reditibus ſufficienter alendum cenſuit Gregorius

gorius Papa 56.a
peregrinatio religionis ergo 258.c
peregrinationes religionis ergo etiam reges & regij liberi ſuſcipiunt primi apud Anglos Chriſtiani 2.c
pereg.rel.ergo, Hieroſolymam magnus populi fuit concurſus ob exaltationem s.Crucis 188.c
peregrinatio ad limina Apoſtolorum aliaque ſancta loca pietatis cauſa 241.d
peregrinationes religionis ergo ad martyrum ſepulcra 28.c
peregrinationes ad ſanctorum loca 147.a Theodorus diuinitus incitatus ad D.Mariæ templum quod eſt sozopoli profectus 235.c
peregrinantes peram & baculum coram altari accipere ſolitos 119.a
peregrinatio in perpetua nudis pedibus peracta per Frumoldum 234.b
perfectionis ſummæ ſpecimen, & exemplum inſigne 288.c
perſarum regi Armeniorum regis filia data, ut pacis obſes eſſet 224.d
perſarum regis Choſroæ irruptio in Rom.Imperij fines 176.a
perſarum rex ſapores contra Chriſtianos per magos ludæoſque incitatus 209.c
perſecutionis tempore fugere licere, & cur id quidem 35.c
perſecutio atrox à Cõſtantino Copronymo in Catholicos mota 149.c
perſecutio ſub Commodo intermiſſa 206 b
perſecutio Deciana 190.b
perſecutione Decij in Aphrica præfectus Fortunatianus ibid.
pſecutione Decij & Valeriani ꝑfectus Græciæ Iaſõ 88. Diocletiani 274.d.eius occaſio unde ſumpta 274.d.in ea præſes per Aegyptũ Arianus Euſtrathius præſes Alexandriæ ibidem Lucius Quæſtor ibid.præfectus Hermopoli Arianus nomine 66.c
perſecutio Leonis Iconomachi 65.d
perſecutio Leonijs Armenij adſum in Orthodoxos ſuſcepta 150.b.ea ſedatur Michaele Imp. 151.a
perſecutio Licinij 267.a.Agricolaus præfectus perſecutionis Licinij tempore 35.d
perſecutio Maximini 341.c
perſecutio Maximiani 241.c
perſecutione Maximiniani Theſſalonicæ præfectus Fauſtinus Vrbanus Quæſtor 153.c.d
perſecutione Maximiani libri Chriſtianis ablati eius de tradendis libris edictum 134.a.b
perſecutio Saporis regis Perſarum 141.d.129.c
perſecutione Saporis in clerum edicto propoſito quàm maxime ſæuitum 210.c
peſtis inguinaria Romæ 40.d
peſtifero morbo quę virgo qui mederi ſolita 293.a
peſtilentiæ tempore ſupplicationes a s.Eutychio peractæ 178.b
peſtilentiæ tempore triduanum ieiunium indictũ, corpora Sanctorum exportata &c. 193.c
petrus authore Deo ſanctæ Dertecelefiæ principatũ habuit 179.c.cum Marco Chriſti iugo ſubijcijt Italorũ gentem 266.a.ſeptennio Marco ſuperuixit 266.b
petrus martyr 271.b
s.Petri cubicularij Diocletiani martyrium 63.d
petri Mediolan.martyris hiſtoria ſeu res geſtæ 282.b.& deinde.Ei quale vnde teſtimonium datum ibid.
petrum Mediolañ ex parentibus hæreſi Manichæica infectis ortum 282.c
petri Mediolanenſ.martyris concionantis fructus qui aut quales, qualiaque miracula 238.a
petrus Mediolanenſ.martyr, vnde, quomodo, aut cur, cæſus 27.
petri Mediolanen.martyris adhuc adoleſcentis pericula quanta 281.c eius religio, exercitia integritas, humilitas 283.d
Patri Mediolanen.martyris inquiſitorium ſtudium, uaticinium, mors 285.b c
petri Diaconi s.Gregorij mors mirabilis 59.c
phocam Imp.curat s.Theodorus 232.b
ad phocam ductus Georgius Cappadox reus maieſtaſis 238.b
Pictos inuadens Egbertus Anglus rex in prælio cadit 99.a
pingi ſuam & parentum effigiẽ Gregorius curauit 61.c
pietatis erga fœminã cancro laborantem inauditæ exẽplum 289.d
pilatus Longino infenſus ipſum apud Cæſarem accuſat 72.b.eiuſdem in caput Longini crudelitas 72.c
pillegrinum ſucceſſurũ ſibi s.Herebertus prædicit 83.a
pipinus Maior domus Franciæ, Radbodum fugat 11. citeriorem Friſiam occupat ibid.
pipini legitimi filij Drogo & Grimoaldus, ex pellice Alpaide Carolus Martellus 8.c
pipinus dolet innocentis s. Lamberti mortem 8.b accerſit s.suuibertum ibid.
pipinus princeps Vuillebrordum ad ſergium Papã mittit ab eo ut epiſcopus conſecretur 4.d
pipini ſub patrocinio Friſonibus libere euãgelizãt Vuillebrordus & ſocij 3.d
pipinus Franchorum Rex Zachariæ mandato conſecratus 10.d
pipinus rex Francorum cum ſaxonibus bellũ geſſit ibid.
planeta inter ſacratas Miſſæ ueſtes, qd aut qualis 278.b
plectrudis palatium Ducum Agrippinenſium & Lotharingorum Coloniæ, in clauſtrum ſanctimonialium mutatum 7.d
pœnam temporariam ad peccatorum purgationem à Deo immitti 132.d
pœnitentiæ ſacramentum 277.a
ad pœnitentiam D.Gregorij exhortatio Peſtilentia ſæuiente 41.a
pœnitentem Dauid ſequantur, peccantem qui ſunt imitati 156.a
pœnitentia digna Deum placans, ſecurus tribunal iudicis æterni adſpiciet 46.a
pœnitẽtia ſatisfacientes, cõmunioni reſtituuntur 51.c
pœnitentia indicta à peccatorum confeſsione 127.a
pœnitentiæ tempus ad animi morbos uel ieiuniis, uel eleemoſynis, uel precationibus expiandos s.Theodorus præfigit 239.c
pœnitentia grauis à s.Alberto imponi ſolita 285.c
pœnitentibus.s.Hugo ſatisfactionis loco, ieiuniũ, orationem & eleemoſynam imperare ſolitus 137.b
pęnitentis illuſtre exemplum 189.a
ad pęnitentiam multa millia prædicatione s. Vincentij conuerſi 159.d
pœnitentiam publicam Theodoſio D. Ambroſius indicit 156.a
pœnitentia publica epiſcopi salonitani 51.c
pęnitentiam publicam agentes circunducit s. Vincentius, qui ſeipſos humeris nudatis flagellabant ex eius præſcripto 130 a.161.a
pęnitentiales VII. pſalmos quotidiæ legit s.Catharina 109.d
pęnitentiales pſalmos ſibi legi uult morti uicinus s.Vincentius 170.c
poloniæ rex Boleslaus eius proauus Boleslaus magnus 197.c
Boleslaus Caſimiro patri ſuccedit 107.a
pontificum exemplum quod imitentur, Gregorius 29.c

pontificalibus ornamentis mediocribus uſua Gregorius Papa 34.d
præpoſitos ſubd iti cur timere debeant 54.a
precum piarum & ardentium magna uis uide Oratio.
presbyteri honorem habentes oportet pro omnibus orare 188.a
presbyterorum ſancto altari aſsiſtere 188.a
presbyter qui deliquerat, monaſterio ad tempus addicitur 146.c
s. primitiuus martyr Cæſarauguſtanus 303.c
principibus zelus & manſuetudo ſectanda 153.a
s. priuatus Mimatenſis 564.a
probitas factis atque rebus ipſis, nō ſpecie tātum, oſtendenda 57.b
s. procopij templum 66.b
procopij laudatio in s. Marcum 265.a
prophetæ uini & precioſi militantis eccleſiæ lapides 143.d
prophetię ſpiritus ſanctis an ſemper, an uero adſit per interualla 105.d
prophetiæ ſpiritu prædici ſancti uiri 394.c
prouidentia diuinæ quanta habenda fiducia 183.d
pruſsia euangelium prædicaturus s. Adalbertus, quem admodum ab eis acceptus 260.c
pruſsiæ Crucigeris euentura, diuinitus s. Brigittæ reuelata 110 b
Pſalmodia nocturna 267.c
pſalmi familiares ſanctis martyribus in ſupplicijs 26.c
pſalterium ſemper à s. Alberto ante nocturnas preces abſolutū 184.c
pſalmos VII. pœnitentiales quotidie legit s. Catharina 9.d
S. Puplius martyr Cæſarauguſtanus 203.c
puellæ cuiuſdam vixdum ſexennis, uiſio quæ qualis 284.c
Impudicarum mulierum ubera ſugere renuit infans S. Catharina 106.b
purgatorij in pœnis conſtituta Thomæ Aquinati ſoror apparet, eius pro ſe preces expoſcens 23.a
purgatorij in locis aliquandiu ſibi eſſe permanendum quidam a mortuis excitatus reſpondet 197.d
purgatorij pœnas luit F. Romanus dies xv. & ob quam cauſam Defuncti apparent uiuis 23.a
purgatorij pœnas triduo perſoluturum quendam ſuum ſocium diuina reuelatione cognoſcit S. Vincentius 108.b Miſſarum & precum ſuffragijs animam eius à pœnis ereptā ad cælos euolaſſe ibidem.
puſices martyr 510.a
Pythagoras Italis perſuadere ſua dogmata nequiuit 365.c

De Litera Q.

QVadragenarius numerus myſticus 173.a
quadrageſimæ abſtinentia & ieiunium 118.b c
quadrageſimæ tempus à cunctis fidelibus ſancta deuotione obſeruandū 150.c
quadrageſimæ ieiuniū in magna abſtinentiæ, orationis & lacbrimarum deuotione à ſanctis uiris tranſactū 101.d in eo piorum exercitia 139.a
quadrageſimæ ieiunio præter pauca pania fruſtula & aquā, eaque ad ueſperam, nihil guſtat quidam Stephanus 219.c
quadrageſimam ut obſeruarint priſci quidam monachi 187.b
quadrageſimæ ieiunio carnem maceraſſe s. Eduardum regem 54.d
quadrageſimam ſacram celebrat Impera. Henricus 151.b.c.d.
quadrageſimale ieiunium primis apud Noricos Chriſtianis obſeruatum 328.d
quadraginta martyres 326.b
quadraginta martyrum templum 171.a
quadringenti milites cum duce Euſebio martyrice cōbuſti. 276.d
s. quintilianus martyr Cæſar auguſtanus. 203.b
quintiliani & ſociorum eius martyrium 277.a b

De Litera R.

RAdbodus rex Friſię 510.b
radbodus retrahit a fonte pedem 92.d inſtem vox barbara ibidem accerſit S. Vuilebrordum ibidem. obit miſere ibidem anno 93.a
rauennatum epiſcopus, pallium ſuperbe frequentatēt in Litanijs 50.c
Recharedus rex catholicus 203.a
recharedi lex contra Iudæorum perfidiam 57.b
regimboldus Alemannorum comes 76.d
regula s. Auguſtini 280.b
regula s. Benedicti 184.b
regulam monachorum, diſcretione præcipuam s. Benedictus ſcripſit ibid.
regula D. Benedicti laudata à Gregorio & obſeruata etiam 61.b
in regulæ s. Columbani calumniatores diuina ultio 332.d
regulam s. Columbani calumniatur ſchiſmaticus Agreſtius 332.a
regulam Monaſticam ſcripſit S. Iſidorus 58.c
regulæ s. Saluatoris approbationem ab Vrbano VI. impetrat s. Catharina 111.a
regula s. Brigittæ 110.c
regulæ tres fratrum ac ſororum à s. Franciſco de paula inſtitutæ eædem à ſummis Pont. approbatæ 145.a c
regum pietas in templis extruendis 263.a
reges ab epiſcopis conſecrari ſoliti. s. Eduardus 8. b
reges ſacerdotibus in religionis negocio ſubiecti 125.b
aduerſus regem rebellionem ſi mouiſſent, iuſtè rebellotum peti martyres affirmant 225.c
religionis cura ad epiſcopos & doctores, non ad reges, pertinet 150.b
religionis in cauſa ſacerdotibus reges ſubiecti 125. b
religionis in dogmatis conſtituendis aliquid ſibi tribuens Imp. in hæreſim lapſus. & eam tueri conatus, Orthodoxos perſecutus eſt 174.a & ſeq.
religionis in negocio non eſſe tempori ſine gratia quicquam dandum, illluſtre exemplum 150.d
reliquiæ opes Chriſtianis inuiolabiles, malignis ſpiritibus flagellum terribile, ægrotantibus ros & certa medela 106.b
reliq. Corpora ſanctorum parem cum animis ipſorum uim habent 179.a
Spiritusſancti templa ſanctorum corpora 168.c
à s. corporibus abſtinent feræ, atque uolucres 156 d
reliquias ſuas in terra non perituras, s. Marco cælitus patefactum 555.a
Sanctorum corpora incorrupta diu conſeruantur 24.b
reliq. in s. Herculano nulla ueſtigia abſciſsi capitis apparent, licet id ei abſciſſum in martyrio eſſet 14.a
reliquiæ in flumen per tyrannos proiectæ, diuinitus conſeruatæ & oſtenſæ 26.d aliæ diuinitus manifeſtatæ 39.a Sancti Eduardi corpus cæleſti indicio reperitur 861.d ſic ss. Vitalis & Agricola. D. Ambroſio ſe reuelarunt 156.d. Longinus uiduę caput ſuum reuelat, quod ipſa repurgatum à fimo, unguentis ungit honorifice 73.a
reliquiæ s. Baſilei in mare coniecta corpus atque caput

quo

quo appulerint, diuinitus reuelatum 268.b corpus capiti iunctum quod ante fuerat diſiunctum, è mari extractum 268.c illæſum & ſuauè olens ibi.
s.Georgius apparens Aemiliano, quam is habebat capitis ſui particulam digitum & dentem, s.Theodoro dare iubet 245.c
reliquiæ quod eiuſmodi eſſent miraculo comprobatæ 38.a
reliquiarum quibus contradicebatur, ueritas concilio approbata 95.d & ſe.
martyrum corpora Mediolani equieſcentia magnum theſaurum nominat Paulinus 156.d
corpora ſui gleba nihil ſe precioſus poſuiſſe relinquere reſpondet apparens s. Nicetius; calumniati quod nihil eccleſiæ in qua erat ſepultus, teſtamento reliquiſſet 143.d
in reliquijs ſanctorum quanta urbibus ſit præſidij 102.d
reliquijs s.Marci Alexandriam precioſius nihil habuiſſe 261.d
reliq. Apoſtolorum Andreæ, Lucæ Timothæi corpora Conſtantinopoli 179.b
reliquiæ s.Andreæ Conſtantinopolim quando perlatæ 266. d
reliquiæ Euangeliſtarum ubi conſeruentur ibid.
s.Apollinaris corpus Rauennæ 50.d
reliquiæ s. Antipæ magno ſtudio collectæ à fidelibus 194. b
reliq.s.Eraſmi Formijs 43.a
reliquias tangere Romanis, atque Occidentalibus intolerabile, neque multum abit 42.d
reliq.Pauli apoſtoli caput Conſtantiæ Aug. mittere neque ſe poſſe, neque audere reſcribit Gregorius Papa 48. c
reliq.Petri & Pauli corpora in Orientem deferre conati, ut fulguris &c prohibiti 48.d
transferre oſſa s.Pauli corpori coniuncta conatus, ſubita morte extinguitur 48.c
reliquias quèadmodum Gregorius alijs eas petentibus mittere ſolitus 37.c
romani non ipſa corpora ſeu oſſa, ſed brandeum ad reliquias prius poſitum tranſmittere ſoliti 48. d poſt etiam ueſtium particulas b
ad reliquias adferēdas Romam miſſus presbyter à Gregorio Turonenſi 14.b c
reliquias Roma tulit in Daniam Vuilhelmus abbas 181. a
reliquias Auguſtino mittit D.Gregori⁹ in Angliā 37.a
Sudarum corpori s.pauli coniunctum 48.d
catenæ s.Pauli ibi.ea quorum limatura ad cæteros tranſmiſſum ibidem. ueſtes ſub altari s. Ioannis euangeliſtæ ibid.48.a
reliq.ligni s.Crucis, ſepulcri Domini, ueli B.Mariæ particulæ in crucis aureæ ad ſupplicationum uſum donatæ, umbilicum conſlatæ 238.c
crucē aureā cui particula s.Crucis incluſa, donat Vuerdenſibus Leo 3. 13.a
reliquiarum de impetratione magnopere ſibi gratulatus Lanfo uir illuſtris 89.b
reliquiarum s.Priſcæ particulam, maximi faciendam cēſuit s.Anſelmus 39.b
facietergium s. Nicetij quod obitus ſui die capiti fuerat impoſitum 147. a id tanquam munus cœleſte ſuſcepit Gregor.Turonen. ibid.
reliquiæ s.Marci reuerenter locatæ & habitæ 264.d
reliquiæ ss. Apoſtolorum ſumma deuotione in ipſorū baſilica Mediolani poſitæ 156.d
reliq.ss.martyrum cum lampadibus & hymnis præclare depoſitæ 201.a
reliquias s. Nicephori complectitur, & religioſiſsimè transfert Methodius 71.c
reliquiarum eleuatio 91.c
Eduardi corpus eleuatur 87.a
Vitalis & Agricolæ corpora Bononiæ leuata à Do.Ambroſio & Florentia ſub altari depoſitæ 156.c
Nazarij martyris corpus leuatum ad baſilicam Apoſtolorum tranſtulit D.Ambroſius 156. d
reliquias s. Suiberti eleuatæ & uenerationi expoſitæ 10. b & ſeq.
reliquiæ cum pſallentio, ſic loquitur Gregorius Turonenſis, deductæ ac deportatæ 243. a
reliquiæ cum condebantur, pallio epiſcopi uſi 50.c
reliquiæ s.Suiberti in capſa magni precij 13.b
reliquiæ templis dum conſecrantur, inferri ſolitæ 143.a
reliquias Leo Papa 3. Ludgero largitur monaſterium extruere cogitanti 121. b
reliquiæ martyrum à Mediolanenſibus ſumma cum deuotione ſuſceptæ 158.a
reliquijs s. Brigittæ clerus & monachi plebs obuiam procedunt ſolenniterque ſuſcipiunt 110.c
reliquiæ Sanctorum quo in precio olim habitæ 26.d
reliquias priſci Romani, quanta ſint reuerentia proſecuti 48.d
ſanctorum martyrum corpora Abdiſſotas emit care ad modum 130.d
reliquias s.Brigittæ aliorumque ſanctorum Suedi reuerenter amplexi 110.c
reliquias s.Genoueſæ ingens zelus 180.d
reliquiarum ueneratio & ad eas adorandas peregrinationes ſuſceptę celeberrimè frequētata à priſcis Chriſtianis corpora ss.Naboris & Felicis 155. c orat ad ſanctorum tumulos Prudentius 102.d
Sanctorum ſepulcra cancellis ab iniuria defenſa 155.c
erga reliquias populi Chriſtiani ſingularis affectus & religioſa reuerentia 90.a b 147.a
ad reliquias ſanctorum candelas deferre priſcus 91.a
reliquijs ſanctis annulos, nummos, reſq ue alias applicādi pius populi mos 139.a
D.Gregorij pallium, phylacteria halteus in eius feſto ad oſculandum exponi ſolita 61.b
ad reliquias oblationes à pijs collatæ 91.b
herbas in tumulum conijcere ſoliti, ex his ſecum alij domum referebant, alij particulas ceræ, alij parumper pulueris &c. 143.a
reliquias s. Agnetis ad collum ſuſpenſas ferre ſolitus Thomas Aquinas 23.d
curat his morbum ſocii ibi.
per reliquias cur aliquando maiora ſigna ſancti faciant clam per ſua corpora 107.c
reliquiæ Chriſtianis diuitiæ, morbis & malis ſpiritibus propulſandis præſens remedium 102.a
reliquiæ deportatæ miraculis coruſcant 133.a
ad ss.Geruaſii & protaſii corpora miracula 155. c
ad reliquias ſanctorum atque corpora miracula exhibita 91.a 110.c & ſeq.
ex brandeo reliquiis appoſito ſanguis emanat 48. d 143.a
reliqu.ueſtes s.Ioannis euangeliſtæ miraculis coruſcāt ibid. 48.d
reliquias ad s. Cuthberti non ſolum corpus ſed ueſtimenta etiam, petentium fide exigente, miracula exhibita 101.d
puluis è s.Nicetii tumulo deſumptus & hauſtus ſanitatem confert 143.b
reliq.s.Nicetii lectulus cultus & ad eum miracula exhibita 143.a
reliq.uitæ s.Nicetii liber cæcum illuminat 143.c
reliq.ex ſepulcro s. Athanaſii cupreſſus nata, ad ſanitatem adhiberi ſolita 148. c
reliq.ad lectulum s.Gertrudis miracula 85.b

reli-

reliquiarum Siſinni & Alexandri loculum contingens, uiſum recipit cæcus 158.a
reliqu. Febri correpti quamplurimi curati in culcitra s. Vincentii poſtquam decubuerunt 170.c
reliq. per martyrum loca tranſmiſſus dæmoniacus pro ſanitate recuperanda 105.a
reliquijs & quæ per ea edebantur, miraculis detraxiſſe Arrianos 155.c
reliquias patre ſceleſtior Conſtantinus Copronymus cõtempſit 149.b
reliquias irridens non fert hoc impunè 242.d
reliquiarum loco effuſis iuxta eccleſiam s. Pauli corpora Græci deferre in Græciam conati 48.d
s. Richardi Ciceſtrenſis epiſcopi uita 151.c
s. richarii presbyteri uita 169.c
s. Roberti abbatis uita 263.a
roberti abbatis Moliſmenſis & Ciſtertien. primi hiſtoria 279.b & dein. eius mortẽ quæ mira ſecuta 273.b c
robertus Francorum rex 193.a
rogerus dua Capuã obſidet 220. deditione capit 220.b
reipub. tunc floret cũ unus in Eccleſia ſenſus uiget 76.d
reipub. ſalus concordia & fidei ſynceritas 76.b
in reſurrectione qualia noſtra corpora ſint futura 103. deque hoc Eutychij error 32.a
de reſurrectione corporum quod non recte ſentiret, in ſuſpitionem uenit s. Eutychius 178.d
Romam Babylonis nomine appellat D. Petrus 266.b
Romæ, Regio urbis Suburra dicta, in qua templum Arrianorum 36.c
Traiani forum 38.a
porta B. Pauli Apoſtoli 30.c locus cella noua dictus monaſt. s. Sabæ ibid.
rom. locus ad Catacumbas dictus Suburra 48.d & ſeq.
Coſmæ & Damiani baſilica per quem & quo loco extructa 30.b s. Andreæ monaſterium Baſilica ss. Ioannis & Pauli ad Cliuum Scauri ibid.
romam Totilas & Arnulphus uaſtarunt 50.a
romam Agilulphus ingreſſus, Romanos in Franciã uenales traxit 52.a
romana eccleſia ab Aiſtulpho oppreſſa Pipinum ad eius defenſionem Stephanus Papa ſolicitat 11.b
rom. Pontif. Cardinales eligunt 12. c Oſtienſis archiepiſcopus conſecrat ibid.
romanus Pontifex eligitur inuitus D. Gregorius apud Impera. ne conſentiret, intercedit ibid.
romani Pontificis electionem Impera. approbat 157.b & ſeq.
romanus Pontif. Gregorius ſeruum ſeruorum Dei primus ſe ſcripſit 34. d dominum ſe appellari non fert 58. a
romanorum Pontificum cõſuetudo, Synodicas ſuas mittere patriarchis 35.a
romanus pontifex Auinione reſidet 108.d
romanæ eccleſiæ patrimonium in Gallijs 38.b
rom. eccleſię patrimonio per diuerſas regiones rectores præficiuntur 38. c d quemadmodum diſpenſatum ibid. & ſeq.
rom. pontifex pecuniam ex Gallijs partam, Romæ non uult expendi 38.b
de Romana ſede Chriſti pronunciatum 231.d
Romana eccleſia fons perennis 35.b
Romana ſedes Imperatoribus ſemper uenerabilis fuit 47 d
Rom. pontifex à Synodo Chalcedon. dictus eſt Vniuerſalis 47.d
romani pontif. hoc nomen reſpuerunt ibid.
roman. pontifex Vigilius concilio V. generali interfuit 173.b
rom. pontificis legati octauo generali concilio præfuerunt 53.a
romanus pont. pelagius Synodi Conſtantinopolitanæ cuiuſdam acta reſcindit 47.c
rom. ſedes cunctis Deo authore prælata eccleſiis 53.a
rom. pontifici totus commiſſus mundus 135.a
rom. pontifici Eccleſiarum omnium cura iniuncta 50.b
romanæ Eccleſiæ Conſtantinopolitana ſubiecta 36.a
romano cum pontifice de neceſſarijs Anglorum cauſis tractaturus Romã aſcendit Mellitus epiſcopus 262.c
romana eccleſia in rebus grauibus cunctanter & maturè procedit 145.d
romanorum pontificum conſtitutionibus Eccleſiam reuerenter uti 186.d
rom. pontifex qua in ſententijs uſus formula 55.c
rom. pontif. unicuique epiſcopo ſuam in ſuos clericos relinquendam iuriſdictionem reſcribit 54.c
romano pontifici probandorum ſiue reprobandorum ſcriptorum poteſtas à Deo data 29.a
rom. pontifici ſubiecti epiſcopi 54.a
rom. pont. Gregorius à ſuis ſuffraganeis xenia recuſat accipere 44.b
romanum ad pontificem decretum electionis archiepiſcopi pro eius conſenſu mitti antiquitus ſolitũ 53.a
à roma. Pontifice pallium archiepiſcopi Cantuarienſis archiepiſcopus accipit 208.a
romanum ad pontificem pro conſecratione profectus s. Hugo, archiepiſcopo ſuo Simoniæ infamia laborante 135.d
romano à pontifice confirmati Epiſcopi Suediæ 111.b
roman. pontifice authore, Aquilienſis eccleſia in duos metropolitanos ob ſchiſma exortum diuiſa 50.a
rom. pontifex poteſtatem facit s. Adalberto infidelibus euangelizandi, ſi à ſuis non admittatur 260.c
romanam curiam adit pro ſui monaſterij libertate confirmanda abbas Criſpinienſis 184.b
romanum pontificem ſolicitat s. Hugo dimittendi epiſcopatus ſibi poteſtas ut fiat 138.a
rom. ad pontificis ſeu eius legati cognitionem epiſcoporum cauſæ pertinent 54.c
rom. pontifex ſaluum conductum quos ad ſe uocabat, ſchiſmaticis epiſcopis pollicetur 55.c
romam uenit Maximus epiſcopus ſatisfacturus pro Simoniaca hæreſi aliiſque criminibus 51.a
rom. pontifex Tergandum Treuerẽſem & Gunthari um Colonienſem epiſcopos ſacerdotali officio priuauit 63. a
rom. pontifex epiſcopum ſedem inuadentem & Simoniace ordinatum excommunicat 51.b
roman. ſedes afflictorum poſt Deum in terris refugium 152. b
roman. ſedi aliorum iniuſtas retractare ſententias competit 54.a
romanam ſedem epiſcopus depoſitus appellat, ad eamque confugit 53.b
rom. pontifex iniuſte depoſitum epiſcopum ſedi ſuæ reſtituit. & eius iuriſdictionem à quo depoſitus fuerat eximit 53.b
rom. pontifex epiſcoporum cauſas per legatos cognoſcit, etiam partibus inter ſe reconciliatis 54.d
romana à ſede epiſcopi cauſam, ſi arduat ſin autem, ab eius reſponſali decidendam reſcribitur 53.b
rom. pontifex communioni reſtituit ab alijs epiſcopis iniuſte excommunicatos 55.a
rom. pontifex abſoluit de hæreſi per delegatos à Conſtantinopolitano iudices condemnatum 55.b
rom. pontif. agnoſcere non uult Angliæ rex 218.a
romanam ſedem nunquam ſe appellaturum iurare uult Anſelmum Angliæ rex 218.d
Roman. pontifex Danos Anglis reconciliare niſus. 208. c
romani pontificis pedes oblatione honorãdi mos 219.c

rom. Pontificum legatum Imp. adeſſe priſcus mos 52. a
roma. eccleſia ſchiſma Petri Leonis contra Innocentium 138. a
romana eccleſia in ſchiſmate tres eodem tempore Pontifices habuit 164. a
romana in eccleſia qui ſacrum ordinem accepit, egrediendi inde licentiam non habet 43. d
roma ſacros codices adferri curat s. Gertrudis 74. c
B. remaclus Traiecti epiſcopus 88. b
Romaricus primæ nobilitatis uir, monachus factus 132. c
s. Rumoldi martyris eccleſia Machliniæ 192. b
s. Ruperti Vangionum &c. epiſcopi uita 128. b
rupertus abbas Tuitienſis ſcripſit uitam ſancti Hereberti 76. c

De Litera S.

SAbæ laus in ſexta & ſeptima Synodo celebrata 50. c
s. ſabæ Gotthi uita 198. b
ſabbatum noſtrum, Chriſtus eſt 57. b
ſabbato ab opere uacandum fuerunt Gregorij ætate qui docerent 57. b
ſabbati ſancti ieiunium 30. c
s. ſabini martyrium 66. b
ſacellarius 36. b
ſacerdotum dignitas 52. a
ſacerdotum dignitas quid regiæ præſtet & in quo illa ab hac ſuperetur 125. b
ſacerdotium refugit Bruno modeſtiæ cauſa 77.
s. Abramius 74. a
ſacerdotes cælibes 157. c
ſacerdotibus coniugatis ſe Hugo Gregorij VII. in Gallia legatus acriter opponit 135. c
Sacramentis in diſpenſandis perſonæ non ſpectandæ 81. a
ſacramenta quæſtus cauſa non adminiſtranda, & in hoc abuſus notatus ibi.
ſacramentis eccleſiaſticis ſub mortem munitus s. Vincentius 170. b
ſacrificium Chriſtianorum 537. a b & ſeq.
ſacrificium incruentum oblatum 74. a
ſacrificium Dominica die offerri ſolitum 177. b
ſacrificatur s. Paphnuti pallio ſe & linteni induit 274. d
in ſacrificijs calice ante marmoreo uſus S. Theodorus poſt argenteum ſibi parauit 230. c
inter ſacrificandum diſcus in ſublime ſublatus ad ſanctum panem oſtendendum 238. a
ſacrificium peragit s. Eutychius & ſanctam communionem diſtribuit 174. b
ſacrificium ad offerendum ad clariſsimam matronam inuitatus s. Ambroſius 551. b
ſacrificium diuinum incruentumque Chriſtum imitari patriarchas in V. concilio celebraſſe 173. b
ſacrificium offerens Marcus ipſe hoſtia mactandus comprehenditur 266. c d
ſacrificium ſeu oblationē cœleſtem offerre Paphnutius ab Angelo iuſſus 274. c
ſacrificium unicam ſalutis noſtræ hoſtiam ſingulis diebus immolat s. Vuolphelmus 254. b
ſacrificium quotidianum Deo offert s. Hermelādus presbyter factus 117. a b
ſacrificium incruentum & diuinum à s. Eutychio oblatum 171. a & ſeq.
ſacrificium obtulit Sozopolis, Theodorus rogatus ab epiſcopo 236. c
ſacrificijs celebrat obitus diem anniuerſarium parentū ſuorum s. Hugo 135. b
ſacrificans s. Theodorus à Deo pluuiam impetrat 235. d
ſacrificia in eccleſijs ne fierent, Valens edixit 127. b
ſalutatorium ex quo ad Miſſam proceditur 50. c
ſecretarium idem appellatum 50. b
ſanctorum Veteris teſtamenti catalogus 256. c
ſancti cura Deo mundo collati ibi.
in ſanctis uiris interdum praua quædam uitia cur hæreant 195. a
ſancti iudicia Dei ut ſciant, itemque neſciant dum ſunt in terra 105. b
ſancti an omnia quæ uelint poſsint, impetrent've omnia quæ deſiderant obtinere 107. a
ſanctorum poteſtas quanta ſit 106. d
ſanctos & pios uiros contemnentes offendentesque diuinam ultionem non effugiunt 140. c
ſanctorum & piorum hominum perſecutores diuinam ultionem non effugiunt 241. b
ſanctorum martyria legere quam habeat utilitatē 200. a
ſanctorum natalis cur dicatur migrationis eorum dies 272. c
ſancti à Chriſtianis hymnis congruentibus culti, ut ab Alexandrinis Marcus 266. c
ſanctorū memoria a priſcis Chriſtianis celebrata 227. d
ſanctos ſua corpora ubi requieſcerent reuelaſſe, ut Protaſius & Geruaſius D. Ambroſio 155. c
ſanctorum ſepulcra inuiſit orationis cauſa s. Adalbertus 29. d
ſanctorum loca & ſepulcra priſci quadrageſimæ tempore inuiſere ſoliti 347. b
ſancti apud ſuas reliquias curationes implorati exhibēt 271. a
ſanctos beneficia uiuentibus apud ſua ſepulcra præſtare 159. d
ſancti quaſi quædam turres contra aduerſariorum incurſum refugium exhibent 25. c
ſancti Zenonis merito templum eius fūdatione Athaſis liberum permanet, quamuis ad tectum aqua pertingere 35. c
ſancti ciuitatibus patrocinij ſui protectionem præſtant 283. c D. Ambroſius Florentiu. obſeſsis apparens, liberationem prædicit 157. c
ad ſanctum Marcum, tanquam ad firmiſsimum præſidiū Alexandrini neceſſario tempore confugiunt 266. d
patronus Iuuauienſium S. Rupertus 128. d
ſanctus Vincētius Britonibus ſe ipſorum patronum fore pollicetur 170. b
ſanctum peculiarem, patronum ſibi qui eſſet, aſſumit s. Catharina 109. a
ſancti patroni noſtri Deum pro nobis orant 126. a
Sāctorū pro intereeſsione exēpla ac teſtimonia 119. b c
ſancti in cœlo quam facilè res noſtras ſciant, nobiſque opitulentur 294. a
ſancti in Dei lumine uidere quod infra Deum eſt, facile poſſunt 107. b
ſanctorum inuocatio 25. c 27. a
ſanctis præclara epitheta tribuit Baſilius, inuocationē eorumque ſuffragia pro nobis confirmantia 25. d
ſanctus Marcus oratione pia inuocatus 266. c
ſanctos interpellauit & docuit interpellandos B. Anſelmus 221. b
ſanctum Eutychium eius uitæ ſcriptor Euſthatius 180. a
ſanctum Adalbertum uitæ eius ſcriptor 261. c
s. Suuibertus inuocatur 9. d
ſancti non fruſtra interpellantur 266. c s. Suuibertus ſe inuocanti adeſt 15. b
s. Suuibertum neceſſario tempore, neque fruſtra inuocat Pipinus 10. d patronum ſibi eum deligit b ei quotidie certas preces offert 11. a
ſanctos imploratos ſanitatem tribuiſſe 119. b
ſancta Genoueſa inuocantem ſe Vuilhelmum abbatem graui morbo liberat 182. a
s. implorantes ſe ad alios remiſiſſe, & cur id quidē 119. b

* * * ſanctus

ſanctos niuis apparuiſſe poſt mortem 119.bc
D.Ambroſius multis apparet 157.c
ſanctus Gregorius cuidam monacho 62. a Andreas
B. Andreas monacho cuidam 62.bc
s. Bartholomæus s.Guthlaco 195.c D.Thomæ Aquinati frater Romanus 23.a
S.Herebertus loquitur poſt obitum cum Volperto Abbate 83.c
s. Cæcilia & Lucia uiſitant & conſolantur infirmam s. Opportunam 245.a
ſanctus Stanislaus apparens corpus ſuum transferri mādat 198.b
ſanctorum in cathalogum relatus s.Hugo 135.a
ſanctorum cathalogo Vincentium adſcripſit Calixtus III.Vide Canonizatio 160.c
ſanctorum honori & per eorum corpora editis miraculis etiam Arrianos detraxiſſe 155.c
ſancti nomen ſanctis adimit Conſtantinus Copronym. Apoſtolos tantummodo & martyres non s. Apoſto. s.martyr.appellandos cenſens 149. b ne Mariæ quidem hoc tribuit ibid. c
ſanctimonialiū monaſterio præfici cur recuſarit s.Ludgerus 131.a
ſanctimonialis Scholaſtica omnipotenti Deo ab infantiæ tempore dedicata 107.a
è monaſterio ſeptennis puella, non poteſt abduci 69.b c
ſanctimonialis duodecimo ætatis anno in monaſterio collocata s.Theodori ſoror Blatta 149.a
uirginum uelandarum ritus mutant ueſtes, præciduntur capilli, uelum imponitur ab epiſcopo, annulo ſubarrantur &c. 69.b
ſanctimo.uelamen epiſcopali benedictione conſecratū capiti imponitur 146.c
ſanctimo.à s.Columbano Deo uirgo conſecrata s.Burgundofora 143.b
capilli ut coronæ ſimilitudinem referrēt s.Gertrudis per matrē attonſi 84. c uelamen ſacrum ab epiſcopo traditum ibid.
deſponſatio Chriſti & uirginis ſanctæ qualis ant cuiaſmodi 288.a
ſanctimoniales Chriſti ſponſi imaginem habere, antiquiſsima conſuetudo 36.c
uirginum ſacrarum religioſæ ueſtes & monachicus habitus 68.bc
ſanctimo.religioſis ueſtibus per epiſcopū indutæ 131.a
habitum ſanctæ conuerſationis ſuſcipit, Egberto rege mortuo, eius uxor 99.a
in monaſterio fœminarum auſtera uiuendi ratio 36.c
ſanctimoniales literas diſcebant, pſalterium mandabāt memoriæ, in ueſperum uſque ieiunabant quotidie antiquitus 36.d
ſanctimo.Cantica diuina ſibi & ſuis meditanda quæ interpretarētur, gnaros hoies adhibet s.Gertrudis 84.c
ſanctimonialem exercet ad obedientiam abbatiſſa 37.c
ſanctimonialibus Communio dari Dominicis diebus ſolita 75.a
ſanctimoniales nocturnas dæmonum infeſtationes patiuntur, & eas quemadmodum ſuperent 37.cd
ſanctimonialis ut eſſet, in eccleſiam fugit Gregoria nuptias aſpernata 194.c
ſanctimonialis Eduardi regis ſoror 86. d Ailena filia Elfredi regis 87.a
monaſticū habitū induit Chunegūdis Imperatrix 19.b
ſanctimoniales nobiles in loco proprio cōuerſatæ 105 d
ſanctimonialis in ſtupratorem ſeueritas s.Richardi epiſcopi 152.d
monaſterio pecunias & poſſeſsiones acquiri non uult Abbatiſſa 227. a abbatiſſa non uult oblatas pecunias accipere 36.c
ſanct.monaſterium uirginum in proprio fundo extruit Romaricus 70.c
monaſt.uirginū extruxit Begga ſoror s. Gertrudis 85.b
ſanctimonialium monaſt. à s. Ruperto extructum cui ſororem præfecit 128.d
monaſterium ſanctimonialiū Romæ Cliuus Scauri uocatum 7.b
monaſt.Sanctimonialiū in Coludi urbe in Anglia 95.c
monaſt.in loco Confugia, ab Henrico II.extructum 19.a uirginum
ſancti.monaſt.Malbodium 195.c
oiuellenſe uirginum 84. c uirginum monaſterium cui Aurea præfecta Pariſijs 123.d aliud in Bituricēſi urbe
monaſt. uirginum Sceptonia in Anglia, ad quod s. Eduardi corpus translatum 97.a ab Elfredo huius auo extructum ibid.
ſaporis rex Perſa perſequitur Chriſtianos Magis adminiſtris 213.d
ſaraceni multi per s.Vincentium conuerſi 531. a b 160.c
ſardicenſe concilium, Conſtantij & Conſtantis uoluntate inſtitutum 54.a
in Sardinia gentiles miſſo Epiſcopo. Gregorius ad fidē inſtrui curat 47.b
ſatanæ infeſtationibus qua potiſsimum ratione reſiſtendum 587.c
pro ſatisfactione pœnitentibus s. Hugo imperat ieiunium, orationem, eleemoſynam 137.b
ſaturnini quatuor martyres Cæſarauguſtani 203.c
ſaxonum ſaxea corda 7.c
ſaxones in ſacrificio multos boues occidere ſoliti 36.c
ſaxonum ſatrapæ Bruno 7.c
ſaxones Boructuariorum fines depopulantur 7.c
ſaxones populantur Chriſtianorum fines 21.ab
Vuerdam euertunt ibid.
ſaxones Chriſtianos pſecuti, duce Vuindekindo 121.c
ſaxones ad fidem ut conuerteret facilius poſſet, Vuerdā à Pipino impetrat s.Suuibertus 7.d
ſaxonum occidentalium epiſcopus s. Ludgerus 132.c
ſaxones reliqui per Auguſtini diſcipulos ad fidem conuerſi 37.a
ſaxo præpoſitus Roſchildenſis Danorum hiſtoriographus in Gallias miſſus 181.a
Scādalizatos ſua ſimulatione qua ſolē adorauerat Vſthazanes, erigendos illuſtri confeſsione & martyrio exiſtimauit 510.a
ſcientiam precibus magis quam ingenio & ſtudio conſecutus D.Thomas Aquinas 22.d
ſchiſmatis tollendi negocium s.Vincentio commiſſum 164. b
ſchiſma duorum Pontificum & aliquandiu trium, unde qui prædictum 294.a
ſchiſmaticis quos ad ſe uocabat Gregorius Papa, ſaluū conductum pollicetur 55.c
ſchiſmatici, cum cautione iuratoria recepti 56.a
ſcholæ apud eccleſias & collegia 563. a Herebertus in eccleſia Vuormatienſi ſtudijs traditus 77.a
ſchola Cantorum à D.Gregorio inſtituta 35.a
ſcholaſtica ſoror s.Benedicti ſanctimonialis 107.b
ſcripturæ ſacræ libros tradere martyrem nuli iudex ſub Maximiani perſecutione 154.b
ſcripturarum ſententia diuinitus D.Thomæ Aquinati per Petrum & Paulum explicata 22.d
in ſcripturis ſacris à Pamphilo inſtitutus s. Apphianus 141. c
Eutychius librum de reſurrectione mortuorum 32.ab
ſcript.Expoſitiones in Iob ſcribit Gregorius ibid.
Gregorij dialogorum libri Homiliæ XL. 35.b
paterius ea libris Gregorij utiliſsima deflorauit ibid.
ſcript.Gregorij libros inuidi poſt eius obitum exurere moliti 193. a inde eſt quod pleriq; interierint. b eius ſcripta recēſentur 60.b Pratū ſpirituale 39.b

ſcrip.

ſcript. Cantica Canticorum exponit fratribus Foſſę Nouæ morti uicinus Thomas Aquinas 24.
Secundicerius 35.b
ſecretarium ea quo ad Miſſam proceditur 30.b
idem Saluatorium appellatum 50.c
ſeleuci epiſcopi miraculum inſigne 272.c
ſenæ urbs Italica, cuius potiſsimum uirginis ortu illuſtrata 284.c
ſenſus niſi quis uigilanter comprimat, cogitationes illicitas ægrè uitabit 136.c
ſepeliri i ſepulcro maiorũ cur deſiderauerit Iacob 273.d
ſepulturæ ut mandaretur ſupplicio affectus epiſcopus, curat s. Ludgerus 124.a
ſepulcrũ unguibus Leo parat Mariæ Aegyptiacæ 190.a
ſepeliri ſe panno ueteri inuolutã uult s. Gertrudis 84.d
ſepeliendi mortuos cum cereis &c. antiquus eccleſiæ mos 62.c
ſepultura s. Eutychij magnifica 279.b
ea ſepulturis apud eccleſiam commodum ſperare uetat D. Gregorius 35.c
ad ſepulcra Sanctorum ſanitates & miracula exhibentur 20.c
ad ſepul. San. mira. eab. ibid.
ſeruus precio domino perſoluto in libertatem ſe aſſerit 127.a
ſerui Iudæorum Chriſtiani fieri deſiderantes, in libertatem uindicandi 57.a
s. Seuerinus in tráſitu B. Martini uoces angelorum pſallentium audire meruit 78.d
s. ſeuerini oratorium in Gregorij monaſterio 61.b
Sigiſmundus Imp. & alij Principes eccleſiæ ad concordiam redigendæ ſtudio Perpiniani conuentum habuere 269.c
ſimeonis Creſiphontis archiepiſcopi martyrium 209.c
ſimeonis pueri a iudæis necati martyrium 151.c
ſimoniaca hæreſis prima orta & damnata prima 41.c
ſimoniaci per Gallias ſynodo collecta à Gregorio anathematizantur 41.cd
ſimoniaca hæreſi ſordeſcens Sicilia, per hoſtilem incurſionem uiſitatur 57.d
à ſimoniaco conſecrari epiſcopus nõ uult s. Hugo 135.c
ſimoniacam per hæreſim Maximus epiſcopatus inuaſor ſacerdotium adeptus 52.a
ſimoniaca ab hæreſi iuramento ſe purgare iubetur 51.c
ſiſinni & Alexandri martyrum reliquiæ Mediolanum perlatæ 158.a
s. ſiuiardi abbatis uita 24.b
ſolicitudinis deſiderium & acceſſus qui Catharinæ Senenſi ſucceſſerit 285.a
ſomni paucitas in s. Ioanne Climaco laudata 133.b
ſomniũ matris s. Theodori, eiusque interpretatio 226.d
in ſomnis D. Benedictus adhuc uiuens alijs ſiſtitur, & apparet 105.d
Spiritumſanctum Deum non eſſe Baſilius imperitis uiſus eſt docere 178.c
ſpiritumſanctum à filio non procedere, Græcorum error in concilio Barenſi confutatus 246.d
ſpiritumſanctum à patre filioque procedere in dialogo cũ Gregorius ſcripſerit, Græci nomẽ hij eraſerũt 60.c
ſquinantia quid, & unde qui ſoleat curari 293.a
s. Stanislai uita 197.a
ſtationes ut inſtituerit D. Gregorius Papa 75.d
s. Stephanus martyr ſub Conſt. Copronymo 149.c
ſtephanus Papa uenit ad Pipinum regem 11.a ad s. Dionyſium ægrotat ibid.b
ſtigmata quomodo ſua Chriſtus uirgini cuidam impreſſerit 291.ab
ſtilico de hoſte uictoria potitus 157.d
ſtiliconis de s. Ambroſio dictum 157.c
ſtilico comes pœnitentiam agit & ſatisfacit D. Ambroſio ob uiolatam eccleſiaſticam libertatem 157.b
ſubdiaconi ueſtiri apud Græcos Romæ & in ſicilia expoliati in lineis tunicis procedunt 35.d
ſubditi præpoſitos timere cur oporteat 54.a
s. ſucceſſus martyr Cæſarauguſtanus 203.c
ſuediæ regis filius Ericus ſacrum s. Catharinæ corpus cum alijs regni principibus deportat 111.c
ſueuorũ & Vuandalorũ hiſtoriã ſcripſit Iſidorus 158.b
s. ſulpitius archidiaconus Bituricenſis 88.a
ſuperbiæ & elationis uenenum recte factis aſpergere dæmon ſolitus 185.c
ſuperbiam obedientiæ manſuetudine domat Ioannes Climacus 133.b
ſupplicatio ſabbati poſt Domini reſurrectionem 236.c
ſupplicationes in afflictis rebus indictæ 236.d
contra dæmonum infeſtationem 237.a
ſupplicationes aduerſus ſiccitatem 135.cd
ſupplicationibus ab Eccleſia ad eccleſiam factis s. Eutychius peſtilentiam abegit 178.b
ſuſatenſes fidem quando ac quomodo cognouerint 9.c
ſuuibertus Anglus 2.b
s. ſuuibertus natus anno 648. obijt anno 717. 2.c
ſuuiberti mirabilis natiuitas 2.d
ſuuibertus cum alijs XI. ex Anglia ad Germanos conuertendos miſſus 3.d
s. ſuuibertus Canonizatus ſquinantiæ patronus 11.ab
s. ſuuiberti uita per Marcellinum in eius Canonizatione lecta 12.c
ſymmachi relationi Valentiniano directę reſpondit D. Ambroſius 156.c
ſymbolum s. Gregorij Papæ 34.d
s. ſymphorianus Heduenſis 264.a
ſynodi hæreſes exortas opprimẽdas ſibi ſumpſere 149.a
ſynodus Anglicana ſub Egberto cui præſedit Theodorus archiepiſcopus 98.b
ſynodus Conſtantinopolitana Nectario præſide 85.d
ſynodi Conſtantinopolitanæ cuiuſdam acta reſcindit Pelagius 47.c
ſynodus Romana VIII. anno Phocæ Imp. 263.a
ſynodus contra Neophitos à Gregorio coacta 41.a
ſynodus Traiectenſis 6.a
ſynodales epiſtolas mittendi conſuetudo 53.a
ſynodica Epiſtola Gregorij Papæ ad patriarchas 35.a

De Litera T.

TActus cuſtodia diligens 141.c
s. tarbulæ & duarum ſororum martyrium 111.b
tarquinius cõſul quos martyres qui tractarit 277. a & ſeq.
tatiani diſcipuli Iuſtini liber contra Gentes 99.d
taxandria ad fidem per s. Lambertum conuerſa 88.b
s. Tecla ab igne, theatro, tetris ac marinis beſtijs Dei uirtute defenſa 190.d
tempeſtate aliqua exorta quid agendum, & cuius nos illa admonere debeat 15.b
tẽpeſtatis pellendæ ſeu euadendæ modus optimus quis 287.c
templa pace per Conſtantinum Chriſtianis parta per urbes extructa paſsim 267.b
templa ex idolorum phanis Chriſtiani conſecrant 6.a
conſecratum à s. ſuuiberto phanum gentilium in honorem B. Mariæ 4.d
templa regum munificentia condita 262.b
templo extruendo Conſtantini uxor ſumptus ſuppeditat 267.b
templum in Bamberch extruxit Hẽricus II. Imper. & uxor Chunegundis 18.d
tẽplũ à Dagoberto extructũ Traiecti in honorẽ D. Thomæ eo per Friſones demolito, oratoriũ s. Crucis 2.d

templum XL. martyrum extructum per Eutychiũ 171 a
templa Sanctorum ex fidelium collationibus & oblationibus extructa 241. d
templis in ædificandis feruor Chriſtianæ plebis 144. b
templorum in conſtructiones largus s. Ludgerus 125. b
templa in honorem ss. à pijs extructa 6. d
templa in honorem Sanctorum ab epiſcopo conſecrata & dedicata 4. d
temp. ded. Leo III. per Germaniam templa & altaria cõſecrat 15. c
templorum dedicatio per aquas ſanctificatas 36. d
templa ſacrata ac benedicta ab epiſcopis, Reliquiæ in conſecratione illatæ 143. a b
templa dedicare cum ſanctorum reliquijs antiquus mos 36. c
templis in ipſis quæ infeſtationes minus infeſtæ 287. d
templorum immunitas, ad templa confugientes ſerui ſu[illegible] Chriſtiani libertati aſſerendi 57. a
templa alia diruit, alia in ſtabula redigit Valens 157. b
tentat diabolus ad meliorem uitam conuerſum 212. a
tentationibus grauiſsimis infeſtata, quæ à uita turpi cõuerſa, pœnitentiæ ſe dederat 189. a
tentatione blaſphemiæ grauiter impugnat s. Hugonem diabolus 135. d
tentationes quæ nouitijs monachis à diabolo ſuggeruntur 113. a b
tentationes dæmonum paſsi eas detegunt. Cuthberto 98. a
in tentationibus confirmatus à s. Bartholomæo s. Guthlacus 195. c
tentationes quibus moleſtabatur filia uirgis profligit s. Brigitta 108. d
tentationem carnis uehementem in urticarum & ueprium fruticis uolutatus reſtinguit Dom. Benedictus 103. a
tentationes multas ſuperat ſanctus Eutychius 176. c
tentationes grauiſsimæ quomodo aut pellendæ, aut ſuſtinendæ 247. d
tentationibus diabolicis reſiſtendi modus optimus quis ibidem
ss. Terentij, Aphricani & ſociorum martyrium 190. b
teſtamentum epiſcopi ſecundum Romanas leges in foro publice lectum 142. c
teſtam. s. Theodulus poſt martyrium apparet cum ſtola & decoro habitu, præcipiens ut facultates ſuæ uiduis & orphanis ex æquo diſtribuerentur 154. c
tetgaudum Treuerenſem Nicolaus ſacerdotali officio priuat ab Adriano idem D. Gregorij monaſterio hoſpitatus 63. d
theodo. Bauariæ dux inuitat s. Rupertum ad euangelizandum Bauaris ab eodem baptizatur 118. b
s. Theodoræ uirginis & Didymi martyris uita 118. d
theodoricus Burgundiorum rex pellit s. Columbanum cum ſuis fratribus 139. c
s. theodori ſiceorum archimandritæ uita 226
s. theodori uitæ ſcriptor 239. c
s. theodori uitam qui ſcripſit Georgius ipſius fuit diſcipulus 228. d
s. theodor⁹ Mauritio p̃dicit, Imperatorẽ ipsũ fore 231. d
s. theodori diſcipuli præclari 231. b
s. theodori martyris templum 71. b
theodorus epiſcopus à Vitaliano Papa in Angliam miſſus epiſcopos illic ordinat ibid.
theodorus archiepiſcopus Anglicanæ ſynodo præeſt ſub Egberto 98. b
theodorus monacherarius appellatus 65. a
s. theoduli lectoris martyrium 153. b
s. theodoſiæ martyrium 145. a
theodoſius Imp. 67. c
theodoſius uir fidelis glorioſus & orthodoxus, à Gratiano conſtitutus Imp. 127. c
theodoſius Imp. ab Ambroſio repræhenſus 155. b excõmunicatus item ibid.
theodoſio Imp. Conſtantinop. ſynodus habita 85. d
s. theophanis uita 64. a
theophanis oratio in exilium s. Nicephori patriarchæ Conſtantinop. 70. d
theophilus martyr 271. b
theophilus Imp. Conſtantinop. 71. b
s. thermes & Pherbutæ martyrium 159. d
s. Thomæ Aquinatis uita 21. a
s. thomas Aquinas uitæ ſuæ anno. 50. Domini 1274 obijt 24. a
s. thomas Aquinas in diuos relatus à Ioanne xxij. 24. c
thuringiæ dux Pipinus 10. d
Tiberis mira inundatio 31. c
tiberius Imp. 177. c
tiberius Imp. Iuſtini antea notarius 176. d
tiberium Imp. futurum prædixit s. Eutychius ibid.
tiberius Imp. s. Eutychium infirmum inuiſit 179. a
obijt quatuor menſibus poſt huius mortem ibid.
timor per ſolicitudinem cuſtodit, amor per delectationem perficit 243. b
s. timothei corpus Conſtantinopoli 279. b
s. timothei feſtum 277. c
tonitruis aerem concutientibus quid facere D. Thomas Aquinas ſit ſolitus 23. d
tonſura eccleſiaſtica 260. d Capillos deponit lector factus s. Eutychius 171. d
totilas Romam uaſtat 19. a
totilæ regis uerſutia à s. Benedicto retegitur 104. d eiuſdem erga ſanctum uirum reuerentia quot ſit annos regnaturus, ipſi prædicit ibid.
Traditiones Apoſtolicæ ſtudioſe à D. Gregorio obſeruatæ 44. a
traditionibus Apoſtolicis contrarias conſuetudines tollit Gregorius Papa 35. a
traditione antiquiſsima imagines habẽt & colunt Chriſtiani 150. b
tradi ſibi ſacras ſcripturas à s. Theodulo uult Fauſtinus iudex 154.
tradere ſacros libros quaſi Chriſtum prodere exiſtimauit s. Irene, & mauult uiua comburi quam eos prodere 134. d
traiani pro anima ubertim flens D. Gregorius exauditur 38. a
traiectum ſiue in Vuiltremburg aduecti s. Vuillebrordus cum locijs 4. a
traiectum Vuillebrordo epiſcopo donant Pipinus & filius Carolus Martellus 6. a
traiecti archiepalis ſedes à s. Vuillebrordo cõſtituta 5. d
traiecti templum extructum à Dagoberto 4. d
tranſiſelana regio Euangelium recipit Marcellini prædicatione 6. b
trãslatio ſanctorũ exẽplo patriarchæ Ioſeph nititur 71. c
tranſlatio s. Albini cum pſallentium concentu 2. a
tranſlatio corporis Thomæ Aquinatis 24 b
tranſlationis s. Nicephori celebritas 72. a
tranſlationi ſancti ſe ſubducere uolens punitus diuinitus 89. c
trecenſis epiſcopi qualis in quos religioſos liberalitas 273. a
trinitatis confeſsio 266. b
trinitatis ſanctæ una eſſentia 180. a
trinitatis in confeſsione & adoratione hominum, ſalus conſiſtit 528. a
trinitatis ſubſiſtentias unius eſſe ſubſtantiæ, figura ueteris teſtamenti arguit 47. a
trinitatis myſterium ex angeli ad Mariam reſponſione cognoſcitur 114. a

tri-

trinitatis unitas à ſancto Ambroſio contra Arrianos aſſerta 356.a

De Litera V.

Valens Imperator Arrianos orthodoxos perſequitur 327.c
ualens uiuus ignibus concrematur 327.d
ſecundum s. Iſaaci prædictionem ibid.
ualentia Galliæ quorum opera ad fidem cōuerſa 256.d
ualentiam Felix cum ſocijs miſſus a s. Ireneo ibid.
ualentiniano relatio a Symmacho ſub nomine ſenatus directa, cui reſpondet D. Ambroſius 256.c
ualentinianus Ambroſium ad epiſcopatum poſtulari gaudet 255.b
ad ualentinianum iuniorem s. Ambroſij epiſtola 356.a
ualentinianus Viennæ obijt 356.c
ualentiniani 30. deos colnerunt 356.b
s. ualerius epiſcopus 203.a
uandalos Daniæ finibus pellit Vvaldemarus rex 381.a.b
eoſdem ad Chriſtianiſmum adduxit ibid.
uangiones Arrianiſmo addiſti 338.b
uaſa ſacra Auguſtino in Angliã mittit Gregorius 36.d
uaſis marmoreis in ſacrificio uſus s. Theodorus, poſt argenteum comparauit 330.d
uaſe ex uacuo quantum uini quomodo aut quando hauſtum 204.c
s. Venceslaus a fratre occiſus eius feſtum 260.a
uelamen factum accipit Itta mater s. Gertrudis 84.c
in Verba obſcœna locutos diuina ultio 140.d
ueſtes ſacerdotales Apoſtolorum tempore 49.b
ueſtimenta clericalia mittit in Angliam Auguſtino Gregorius 36.d
ueſtes ſacræ, caſula, capſa, cucullus 142.d
ueſtes ſacræ epiſcoporum 83.b
ueſtitus p'rurum nlis. eaque ſpecie quam naturalis ouiũ lana miniſtrat 97.a
ueſtitu aſpero uſus puer adhuc s. Theodorus 328.c
uigiliæ natalis Domini 143.c
uigilias ſacras negligentem uindicat ſeuere Deus ibid.
uigiliæ priſcorum Chriſtianorum 356.b
uigiliæ frequentes s. Richarij 270.d
uigilijs & ieiunijs s. Niceta exhauſtus 348.a
uigilij doctiſſimi Papæ baſilica 36.b
B. Vincentij Dominicani uita Calixto III. ſanctorum catalogo adſcriptus 160.b.c
s. vincentius obijt 170.c
s. vincentium Calixtus III. ſanctorum catalogo adſcribit 107.d
s. vincentius martyr 203.b
s. vincentij martyris templum 3.d
s. uinciana 89.a
uinctũ uincula diſſoluit imploratus s. Nicetius 143.a
uirgo aliqua qui ruptione cordis ad horas aliquot mortua reuixerit 291.b
uirginitatis perpetuæ commendatio 64.c
uirginitatis profeſsio antiquiſsima 274.a
uirginitatis uotum undenam primo omnium factum 285.a
uirgo Theodora ſe Chriſti cauſa nubere nolle rogata reſpondet 158.d uirginitatem item ſe ſuam Deo dicauiſſe 159.a
uirgines quæ ſua ſponte ſe Dei cultui conſecrauerant, lenonibus a tyrannis traditæ 456.a
uirgo Theodora in lupanar ducta Chriſti quem implorabat adiutorio liberatur 159.a
uirgo Theodora ad lupanar duci iuſſa, unde Dei fauore & militis opera elapſa 274.b
uirgo Deo dicata nuptias maximè abominatur 160.a
ut nec eius mentionem audire ſuſtineat ibidem
uirginitatem profeſſas in proprijs domibus habitaſſe antiquitus, ut ſoror Ambroſij 285.a
uirgines ſacræ tres Gregorij Papæ amitæ in domo propria ſocialem uitam ducunt 41.b
uirginitatem uouit s. Opportuna 340.b
uirginem ſeptennem uirginitatis feciſſe uotum 285.a
uirginitatem, conſecrat Deo Chunegundis coniugio iuncta Henrico II. Imp. 18.d
uirginitatis profeſsionem diuini timoris, conſecrationis, &c. oblita deſerit Gordiana 41.c
uirgines ſacras ad nuptias reuerti grauiſsime fert Gregorius Papa 46.c neque inultam iniquitatem tantam paſſurus uidetur 46.d
uirgines religioſis ueſtibus proiectis ſecularem ad habitum quæ reuerti nolunt, ab epiſcopo coercendæ 45.c
plura uide ſanctimonial.
uirtus latere non poteſt 200.a
uirtus in periculis exploratur 27.d
uirtutis ſpecie fallit diabolus 41.c
per uiſiones Deus apparet ſanctis & de ſua eos uolnnta te commonefacit 103.a
uiſiones quibus de futuris admonentur pij 329.c
uiſione de morte admonitus s. Vuolphelmus 247.c
uiſiones nocturnæ in quibus defuncti uiuis apparuiſſe leguntur 45.c
uiſiones nocturnæ & quid portenderint 31.c
uiſiones ſanctis & pijs ſiue per ſomnum, ſiue aliter oſtēſæ, quibus diuinitus de narijs admonentur, ac certiores efficiuntur 83.d.a.d 70.a
uita hæc quibus comparanda 378.b
uita hominum molendino comparata 317.a
uitam contemplatiuam Rachel actiuam Lia repræſentat 41.c
uitis multorum ſanctorũ atque martyrijs undè fit quo d careamus 36.c
uitæ ss. legentibus quid conferant fructus 64.a
s. uitalis Rauennæ requieſcit 273.c
s. uitalis & agricolæ corpora leuata & ſub altari poſita per D. Ambroſium 356.c
de ss. uitale & Valeria 275.c
uitia contrarijs uirtutibus extinguit Ioannes Climacus 133.b
Vlpianus martyr 141.d
unctio infirmorum 174.d
uniuerſalis nomen Romani pontifices ſibi a Chalcedonenſi ſynodo tributum reſpnunt 49.b
uniuerſalis uocabulum ſibi uſurpans epiſco. Conſtant. repræhenditur a Gregorio Papa 34.d
uniuerſalis Conſtantinop. epiſcopus appellatione ſibi ſuperbe in ſynodo tribuit 47.c redarguitur a Pelagio & Gregorio 47.d
Volperti primi Tuitienſis abbatis egregia laus 83.c
uota Deo perſoluenda 13.c
uota monaſtica Deo omnipotenti reddenda, aut Deus uindex erit 46.d
poſt uotum caſtitatis quam pater nuptijs tradere uolebat excitate percutitur 331.c
uotum continentiæ perpetuæ 362.d
uouit uirginitatem s. Opportuna 340.b
uotum tertiæ regulæ D. Franciſci 144.d
uouēt caſtitatē cōiuges s. Catharina & Eghardus 108.b
uotum parentum de filio 144.c
uotum Claudiæ reginæ Franciæ de nomine, filio ſi quis ei naſcatur imponendo 145.a
ad uotum parentum s. Adalbertus ſubito conualeſcit ui cinus morti 257.b
uotum ſanctorum reliquias cum munere cum cereis ui ſitandi 121.a
uotum peregrinationis ad s. Suuibertum 12.a
uota peregrinatio ad s. Suuibertum per Pipinum 10.d

pe

per Hunaldum comitem de Angiers per Gregorium Traiecten. epiſcopum 2. b
uotum de templo s. Suuiberti reſtaurando 12. a
uotum differens eaequi, à Deo punitus 24. b
uotam oblationem reddere differentē ſanctus cui erat uota, apparens redarguit 143. d
uotum quo ſe nunquam caput abluturum uouerat, ſeruat ad uitæ uſque finem s. Eutychius 172. a
s. Vrbanus martyr Cæſarauguſtanus 203. c
urbanus Papa ſeatus quo euentu Catharinam Senēſem Romam uenire iuſſerit 194. b
s. Vrſmari uitā Anſo ſcripſit, expoliuit Ratherius 206. c
s. Vſthazanis Eunuchi Saporis martyrium 209.
Vualburgis uirgo, ſoror Vuinnibaldi & uuillibaldi 8. a
s. uualerici abbatis uita 136. a
s. uualerici miracula Ragnebert[9] abbas cōſcripſit 141. a
uuaraſcis p̄dicat s. Euſtachius Luxouienſis abbas 131. b
uuerenfridus comes s. Suuiberti 3. d
s. uuerenfridus Bataui euangelizat 6. b
uueſtphalis Chriſtum annunciat s. Suuibertus ibid.
uueſtphalos debellat Pipinus 10. d
uueſtphalorum munitionem ſuam Dromi dictam recuperare contendunt 13. a
uuigbertus ex Anglia miſſus ad Friſones conuertendos 3. c
s. uuigbertus in Foſtelant martyrio ab Radbodo coronatus 34. d c
uuilfetrudis abbatiſſa Niuellenſis 84. d
s. uuilfridus Merciorum epiſcopus 4. d
s. vuilfridus Friſijs prædicare Chriſtum incipit 1. d
s. uuilhelmi abbatis Roſchildenſis uita 180. a
s. uuilhelmus obijt anno 1203. pag. 182. a
uuilhbaldus Friſonibus prædicaturus ex Anglia miſſus item vuinnibaldus 3. d
vuillibaldus primus Eiſtatenſis epiſcopus 6 a
s. villebrodus 2. d
uuillebrordus ex Anglia ad Germanos conuertendos miſſus eius uitā ſcripſit Marcellinus eius collega 3. d
uuillebrordus epiſcopus Friſonum conſecratur à Sergio pontifice 4 c
uuillebrordus cognomēto Clemens, Friſonum epiſcopus acceſſitus abs Radbodo, interitum eius prædicit 9. c
s. uuillebrordus archiepiſcopalem ſedem Traiecti conſtituit 6 a
uuillebrordus I, archiepiſcopus Traiectenſis 6. a Traiectenſem ciuitatem à Pipino & Carolo Martello impetrat ibid.
uuillebrordus s. Suuiberti exequijs adeſt 9. a
s. uuillebrordus oratorium in honore s. Saluatoris extruait 131. b
s. uuillebrordi diſcipulus Marchelmus ibid.
uuilleicus presbyter s. Suuiberti 2. c
uuilleicus presbyter s. Suuiberti apud Plectrudem remanet, ipſo ad Pipinum profecto 8. a
s. uuilleicus primus Canonicus Traiectenſis, item præpoſitus vuerdēſis 8. c eius laudes ibid. eius obitus 8. d
s. uulnebaldus Heyndelamenſis abbas 5. d
uuinfridus archiepiſcopus Moguntinen. conſecratur, idem II. archiepiſcopus Traiectenſ. idem Bonifacius epiſcopatum nactus appellatur 5. d
s. uuinotus regis Anglorum filius Anachoreta 3. c
uuinunaloci abbatis uita 16. c
uuiſigothorum rex Recharedus 57. b
uuiſigothorum regis Luigildi filius Ermigildus ex Ariano Catholicus factus 102. c Recharedus item eum tota gente ibid. d
uuiſigothorum pro cauſa Conſtantinopolim Leander uenit ab ipſis eo miſſus 60. b
s. uuolphelmi abb. uita nomine eius interpretatio 243. a
s. uulphranni Senonum archiepiſcopi uita 91. c

De Litera X.

Xanthicus menſis, i. Aprilis 141. d
Xenia ab epiſcopis miſſa non accipit Gregorius papa 44. b
ad xenodochium conſtruendum Hieroſolymā probum abbatem D. Gregorius mittit 35. c
xenodochijs præfecti priuilegium conſequuntur 38. c
xenodochiū Hieroſolymis extruxit Gregorius papa ibi.

De Litera Z.

Zachariæ papæ mandato rex conſecratur pipinus 10. d
Zeno fortiſſimus martyr 240. b
ad s. zenonis templum inſigne miraculum 32. c
s. zoellus Cordubæ 202. d
zoſimas perfectiſſ. in monachica diſciplina 187. a
zoſimas centum natus annos moritur 190. a b
zoſimas alter hæreticus 187. a

F I N I S.

VITA S. ALBINI, ANDEGAVENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS,

Edita à Fortunato presbytero.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

PROLOGVS.

MEMINI, uir Apoſtolice, cũ ad orbẽ, quam Chriſto præſule regitis, ueſtris me præſentaturus obtutibus occurriſſem, inter reliqua maturitatis conſulta, quæ ſenſu diuite torrentis more nihi nilus es inundare, etiam de ſacratiſſimo uiro Domiuo Albino antiſtite uos feciſſe tenuiter mẽtionẽ. Sicut enim eius uita immarceſcibilibus meritis florere probatur cæleſtibus impreſſa libellis, ad ædificationem etiam plebis, humanis etiam fixa mandaſtis ut conderetur in chartis, duplici beneficio populis conſulturi, dum & in illo tenerent admiranda, quæ colerent, & in ſe reſpicerent, quod unuſquiſque ſagaciter emendaret, id eſt, dum apud unum tot prædicanda cognoſcerent apud ſe reſecare ſua ſinguli non differrent, quatenus tam unica beati uiri relatio, medela publica fieret audientium. Intelligens uerò uelociter fugientes à ſeculo memoriæ ſubripi, timeo de uita ſanctiſſimi negligenter aliqua citò lapſura literis alligare, nec facile rurſus in animum recipi, ſi ſemel inciperet, obliuione temporis inuadente, ſubduci, cuius rei impulſor quidam, mãdata ueſtræ beatitudinis exequens, à me, ꝙ annuerem, flagitauit, illud adiiciẽs, ut quæ ipſe de geſtis ſancti uiri iuxta fidem compererat, ego, ipſo insinuante, indubitabiliter propalarẽ, in hoc magis teſtimoniarum molem conficiens, eò ꝙ quæ prædictus uir occultè quidem, ſed digna relatu geſſerat pro ueritatis indagine, ſed nec ad eius ſingula meruit peruenire, & aliqua ſe de cognitis memorauerit oblitum eſſe. In his autem, quæ meminit, ſine ambiguitate ſuo teſtimonio populum nobis attulit aſſentantem, cum certè de eius præteritis dubitare non liceat, qui operatur in ſingulis quotidiè clariora. Cõgratulatus uerò relaturo, eò ꝙ de ueſtris nutrimentis talis uir adoleuerit, qui iniuncta ſibi rem tam ſtrenuè perorarct, & de pruprio aliquid cauſa uenuſtatis nec incompetenter offerret, immò, ſi uelit ipſe, per ſe quod alũde popoſcerat, explicaret. Siquidem quicquid de illo dicetur, ueſtris hoc præconiis reputatur, quoniã eſt meritum magiſtri, laus diſcipuli, & in miniſtri ſolertia ſunt pontifici ornamenta. Quod cum ego, meæ exiguitatis cõſcius, attingere trepidarem, reuerà qui nouerint hoc debere cõmitti expertis ingenio, facũdis eloquio, deuotis officio, probatis ſtylo, qui ſunt ſenſu diuites, linguæ rota torrentes, famulatu celeres carmine coruſcantes, cum ante peritiã ueſtram ipſa Ciceronis, ut ſuſpicor, eloquia currerent uia ſecura, & cui apud Cæſarem Romæ liberæ licuit uti, Aquitanico iudice in Gallia forſitan formidaret. Quid ergo à me, infra doctorum ueſtigio latitante, rex alta requiritur, quem ad ſcribendi ſeriem nec natura profluum, nec literatura facundum, nec ipſe uſquequaque uſus reddit expeditum, cum etſi uoto trahetur, rei magnitudine deterreret, quia radiantem uitam ſi pigri relatoris impar lingua prædicat, obſoletat: & quod illuminare debuit, hoc nube ſermonis abſcondit, ubi ageretur rectius, ſi quæ ab aliis poſcitis, ederetis. Vnde certus intelligo, non uos huiuſmodi quopiam indigere, ſed ut de peregrinis noſtra nobis aliquid *lactartia non negaret, & uelut inter fruges triticeas, ſterilitatis meę hordacea ſe conferrent. Nunc itaque cauſas ambiguitatis in arbitrii ſtatera ſuſpendens eligo ruſticus agnoſci pro obedientiam magis, quàm indeuotus effici per doctrinam, ut cuius faſtidire poteritis eloquium, ſaltem approbetis affectum. Hoc autem mihi uidelicet in hoc opere præcauendum eſt, ne ad aures populi minus aliquid intelligibile proferatur. Idcirco igitur tota mediocritate contentus, etſi relator ineptus, tam beatæ uitæ cupio geſta breuiter intimare: ſupereſt qui nouit mederi magis, ipſe fluctuanti paginæ portum ſuæ dexteræ ſubminiſtret.

S. Albini geſta fideliter cõſcripta.

*for. *ciſtartia, aut ſiſtarchia.*

VITA S. ALBINI.

1. Ma.

Religioſorum uita uirorum quantum eſt meritis clarior, tantum uoce celebrior populorũ, quia dum illi uniuerſis beneficia tribuunt, in ſuam laudem linguas excitant ſingulorum. Igitur beatiſſimus Albinus Veneticæ regionis, Oceani Britannici quæ eſt confinis, indigena, non exiguis parentibus oriũdus, immò digni germinis digniſſima proles emergens, decus, quod ſumpſit ex genere, felicis uitæ meritis ampliauit, dum in illo & quod glorificaret, Chriſtus elegit, & quod uniuerſus ueneraretur mundus, effulſit. Qui inter ipſa nouellæ iuuentutis exordia tanto fidei feruore flagrauit, ut parentes, ad quorum deſideria ſolet infantia recurrere feſtinanter, pro charitate Chriſti magis ille uoluntariè reliquiſſet, & uelut hoſtes animæ carnales affectus effugeret, credens ſibi ſufficere, ſi omnem delectationem in ſolo cæleſti patre plantaret. Mox autem in Cincillacenſi monaſterio tanta animi humilitate Domino placiturus ſe ſubdidit, ut ſalua morum honeſtate, nihil ſibi de ingenuitatis priuilegio uendicaret, ubi quem origo liberum genuit, famulum uoluntas addixit: intelligens magis eſſe laudabile, ut amore Chriſti nobilitas inclinaret, quod erat, quàm faſtidiret, quod non erat. Proficiebat deni que in eo exercitationis quotidianæ proceſſus, ità ultra ſe ſemper aſcendens, ut meritis non ſolum reliquos uinceret, ſed edomito corpore, de ſeipſo potius triumpharet. Quis enim expediet, quàm fuerit in ieiuniorum parcitate præcipuus, in uigiliarum delectatione propenſus, in orationis aſsiduitate laudabilis, in miſerationis opere ſingularis, ut & hoſtẽ qui ſibi repugnabat, extingueret, & unde ſe ſolus affligeret, cunctis ſpe maxima ſubueniret? Erat enim

Patria S. Albini.

Petit monaſteriũ, relictis parentibus.

Catalogus uirtutum eius.

A ad ube-

**promptus*

ad obediendum* paruulus, ad uitia calcanda maturus ità ut in ipſo iuuentutis tyrocinio iam ſenectutis eſſet exemplum, hoc ſolum habens cum homine commune, quod natus eſt, cæterum totum uoluit eſſe Chriſti, quod uixit, non oculum uoluptati, non aurem ludibrio, non animum accommodans leuitati, ſemper ſe regens anchora grauitatis. Talem itaque ſe intra monaſterii ſepta tractauit, ut ſi quando proceſſit in publicum, eſſet infra carcerem ſui cordis ſemper incluſus, nec aliud extra ſe adſpiciendum prætulit, quàm Chriſtum, quem in pectore fidelis portator baiulauit.

His igitur ſtudiis occupatus, in tantam uitæ claritatem peruenit, ut eius deuotum ſeruitium mundo Dominus per miracula teſtaretur. Denique cum adhuc puerulus per pagum in Abbatis ſui proficiſceretur obſequium, applicante eo apud quendam locum tanta eum detinuit uiolentia tempeſtatis; tantumque ſe pluuialis imber effudit, ut ipſam domū nec ſua tecta defenderent. Cum ergo pro magnitudine pluuiæ caſa pro campo conſtaret, madefactis omnibus, qui eodem tenebantur hoſpitio, ſolum beatum Albinum tunc imber tangere expauit, quia ubi flammam fidei ſenſit, ne iniuriam faceret, ſe gutta detorſit. Quo comperto, conſcientia ſanctitatis, quæ celabatur annis, innotuit meritis, eò quod in flore adoleſcentiæ uirtutis odor fragraret. Dehinc cæleſtibus donis cum ætate creſcentibus, annorum circiter triginta & quinque, monaſterii rector & pius paſtor eligitur, quippe qui ſuo ſplendore ad ſe traxerat dignitatem. Interea ſub magiſtri cenſura, congregationis diſciplina uegetabat, ubi ſeueritate diſtricta, licentia peccandi perierat. Feruebat autem pietatis intuitus, exultabat pſallendi concentus, coruſcabat inter fratres obedientiæ radius præcellebatque ſanctæ charitatis ornatus, quia ſicut erat ad uitia eradicanda ſolicitus, ità ad inferenda dona cæleſtia circunſpectus. In quo Abbatis officio per uiginti & quinque annos congregationem ſibi commiſſam feliciter gubernauit. Et quia tanti meriti fama ſepulta non latuit, ſed felicibus pennis cuncta peruolans occupauit, contigit Andegauum ciuitatem paſtoris gubernatione nudari. Tunc ab uniuerſitate populi, ſed humilitatis ſtudio ipſo reſiſtente, ad pontificalem gradum, duce Chriſto, concorditer eligitur. Qui honorem ſacerdotii debitum conſecutus, ità ſe in alimoniis pauperum, in defenſione ciuium, in uiſitatione languentium, in redemptione præbuit captiuorum, ut beata unius actio, generale fieret ſaluamentum, quibus ex ſtudiis cæleſtes in eo fructificauere uirtutes. Igitur in ciuitate Andegaua cum ei quædam mulier, Grata nomine, ſed debilitate contractæ manus ingrata, neruis ſtupeſcentibus occurriſſet, ſignum crucis ſuper infirmā dexteram fecit, Hinc præmortuæ palmæ prius ſe uiuax tepor infudit. Item ſequenti die in ipſo loco ut ab eo ſignaretur, ſe obtulit. Quo facto, cœperunt uenæ ſuos excurſus agnoſcere. Tertia uerò die, ubi ſuper illam ſigillum crucis impreſſet, ſtatim ſe arentium digitorum fila laxarunt, & recepto miniſterio, mulier in Chriſti nomine rediuiua dextera ſe ſignauit.

Imber importunus, omnibus madefactis Albini domicilium non audet attingere.

Fit abbas.

Creatur Andegauenſis epiſcopus & exhibet uerum epiſcopū.

Nota uim S. Crucis.

Quadam uice cum ad uicum Geginam prætericns acceſſiſſet, adoleſcentem Malabandum nomine, amiſſo uitæ reperit iam munere. Audiens autem à parentibus extremam filii mortem deplorari, occurrit, ut & mortuum uiuum erigeret, ſe in oratione proſternit. Quò incumbens, diutius orauit, & dum palleſceret iacens ſacerdos in puluere, animæ uiuacitas rubeſcebat in corpore, donec pulſatu cælo, patefactoque tartaro, iuuenis reuocaretur à funere ſacerdotis prece. Deinde cum Aſiacum monaſterium paterna ſolicitudine uiſitaſſet, quidam ut ei ſuccurreret, iam fide illuminatus, cæcus exclamabat. Cui ut ſanctæ crucis medicamentum impoſuit, tam fuit illi lumen citò recipere, quam quæſiſſe. Item Andegauis cum quidam Maurilio clauſis oculis lumen ſibi reſtitui poſtularet tunc pontifex ad nota arma cōuertens, mox ut ſignū uenerabile ſuper palpebras eius extendit, uelut baliſta fortiſſima penetratis tenebris crux poſt ſe cæco lumē inuexit. Item cum Marcellinus, circiter decem annos tranſigens in nubilo cæcitatis, tractus ad beatum pontificem perueniſſet, ubi ſignum adorandæ crucis ſuper oculos eius ipſe extendit, ſtatim erumpente ſanguine, effugatiſque tenebris, lux intrauit.

Adoleſcentē mortuū excitat

Cæcum illuminat S. crucis ſigno.

Iiſdem alium.

Item alium.

Illud etiam nobis eſt factum memorabile recenſendum. Cum illuſtris Aetherea, iuſsione regia perſequente, in Dullacenſi uilla militum cuſtodia teneretur obſeſſa, tunc ei periclitanti ſuccurrente ſancto paſtore, ſolus, ut à nullo cognoſceretur, ad ipſam ingreditur. Quo uiſo, amplectens eius ueſtigia, lugēs mulier inhærebat. Tunc infelicis cuſtodis inſana procacitas, dum uult eam quaſi lupus à ueſte paſtoris euellere, iniuriam uir ſanctus excepit. Tunc inſufflauit in eius faciē, & temerator ſacerdotis, celeri morte mulctatus eſt. Hinc terrore urgente, reliqui reuerentiam, habuere pontifici, & unius pœna fecit alios immunes à culpa. Nec prius a muliere diſceſſit, quàm dato regi precio ipſe eam liberaret, ſicque uno momento, & ſalus fuit ſupplici, & mors extitit præſumptori. Nec id quidem omittendum eſt, quod tradi memoriæ ſit utiuum. In uicum, cuius uocabulum eſt Albinia, piæ deuotionis ſtudio ſanctus pater acceſſit. Vbi dum quidam cæcus ab eo opem miſericordiæ poſtularet, cœpit idem, qua dudum captus fuerat, infeſtatione dæmonii, corporis uexatione torqueri. Tunc in orationem, cui ſemper animi ſancta intentione uacabat, corpus etiam proſtrauit, captum lumen priſtinū reddidit oculis, & peſtem immundi ſpiritus effugauit. O ineffabilis gratia pietatis, à qua dum ſubſtantia ſola quæritur, triplex remedium obtinetur, Victu pauit egenum, munerauit uiſu cæcatum, reddidit libertati captiuum.

Liberat illuſtrē fœminam

Cæcum dæmoniacum curatur.

Itemque occurente eo regi Childeberto Pariſiis nunciatur pontifici, regem uenationis cauſa de ciuitate in craſtino eſſe diſceſſurum, mandatque, ſe dignum duceret expectandum. Sed quia beatum Albinum corporalis infirmitas præpediuit, ad eius præſentiam prædictus rex occurrere maturauit, qui donec per illam uiam, quæ ad ſacerdotem ducebat, inceſſit, feliciter properauit. Cum uerò in quoddam triuium perueniſſet, uelletque alibi deuiare, equus eius ac ſi metallum fuſile, greſſum mouere non ualuit. Suſpicans igitur rex, culpam equi magis eſſe quā cauſæ, alterum ſibi fecit ſterni. Quem dum per ipſum iter gradi compelleret, acſi muro impediente, curſus ire non ualuit. Intelligens igitur nihil profeciſſe, mutaſſe uehiculum, niſi mutaret & curſum, cœpit ab equo diſcere, quòd homo peccaret: & humanus intellectus haberet, quod pecus corrigeret: deflectenſque eū in uiam, quæ ad ſacerdotem ducebat, ea cœpit alacritate diſcurrere, acſi ereptus de fouea, campi mollis planitiem recepiſſet.

Eſt operæprecium, de quodam cadauere rem uernam proferre. Cum ad ciuitatem Veoetenſem ipſe uir apoſtolicus acceſſiſſet uno de obſequentibus iam cōuerſo adoleſcentulo, quem pro morum qualitate peculiari* diligebat, in loco defuncto atque ſepulto, poſt annū eius corpuſculū pſallendo ad propria reuocabat. Tunc remorante eo pro cauſa, uoluerunt ſeruientes prius corpus mouere, quàm ſacerdos occurreret, ſed tanto pondere ſit grauatum, ut anteà potuiſſent gigantæa membra preſſare, quàm puerile corpus

Corpus extinctum, loco moueri nō poteſt.

ſufferre

ſufferre, dum adhuc cadauer inſepultum, crederetur iam marmore premi, nec equi greſſum poterant promouere, acſi puluis eius de ſe uincula eis generaſſet, donec antiſtes rediens oratione ſolueret, quos tacente uoce confixit. Hoc iterum non minus eſt prædicandum miraculum, cum in Cincillacenſi monaſterio Gennomerna monachus eſſet oculorum luce priuatus, & annoſa tẽpora noa eſſent nocte cæcitatis trãſcurſa, petijt ſibi à uiro ſanctiſſimo fieri crucis ſignaculum. Quo facto, luminis uitalis ſplendor intrauit, & fugatis tenebris, ſol pegrinus illuxit. Eſt & hoc inter reliqua uenerabile documentum: Cum in ciuitate Andegaua turris portæ cohærens, damnatis carcer eſſet effecta, prætereunte beato Albino, fiebat in ſolentia de uocibus incluſorum. Tunc ad iudicẽ precator accedit, ut eus pietatis cauſa de cuſtodia relaxaret. Quod cum ille aure ſurda differret, mox pontifex ad Deum ſe ſida petitione conuertens, tam familiari uoce ſuggeſſit, ut in loco, quo orationem ſanctus effudit, miræ magnitudinis ſaxeus quadrus exiliens, portæ aditus fieret carceratis: quia ante eius precem, ſoliditatem ſuam lapis ſeruare nõ potuit. Hinc egreſſi quaſi de ſepulcro uiuentes, in baſilica ſancti Maurilionis domino Albino gratias referẽtes, ſe ad ueſtigia eius proſtrauerunt, eò quòd ſuſpectos de funere, redire fecerat ad ſalutem.

Precibus ad Deum fuſis aperit carcerem.

Item dum quædam mulier, arrepta à maligno ſpiritu, ſe beatiſſimo uiro Albino uociferans & eiulans præſentaſſet, mox aduerſarius ipſe ſupra eius oculum in ſimilitudinem ueſicæ ſanguineæ ſe collegit. Tunc pontifex faciens ſignum ſanctæ crucis, increpauit dicens: Inimice, oculum quem non dediſti, nec poſſis auferre. Mox de collectione ipſa, i phlebotomiæ ſimilitudinem, ſubtiliter ſanguis erupit. Quo fluente, ſine læſione oculi, immundus hoſtis euanuit, & puella incolumis, imperãte ſigno crucis, euaſit. Sed & hoc magnanimitatis exemplum oportunum ducitur explicandum, quòd pro Dei negocio apud eum non fuerit ulla regum potentumque perſonalis acceptio. Denique ad cumulum cœleſtis gratiæ conquirendum, inceſtarum nuptiarum execrabilis copulationis iura condemnans, beati Iohannis irreprænhenſibilis imitator, quanta ſuſtinuerit, nullus dignè poterit explicare. Siquidem martyr effici concupiuit, ſi non defuiſſet dextera percuſſoris. Sed proculdubio palmã martyrij meruit, qui uoti deſideria non abſcondit. Vnde præter labores reliquos, etiam per ſynodus, pro ipſa cauſa ſæpius excitatis, excurrens, ad poſtremum quamplurimum epiſcoporum iniunctione, ut excommunicatas à ſe perſonas abſolueret, ui fratrum coactus eſt. Et cum rogaretur, ut eulogias, quas reliqui antiſtites, ad perſonam communione ſuſpenſam dirigentes, benedixerant, ut & ipſe ſignaret, ait ad ſacerdotale concilium: Etſi ad imperium ueſtrum ego ſignare cõpellor, dum uos cauſam Dei recuſatis defendere, ipſe potens eſt uindicare. Quo facto, antequam eulogias excommunicata perſona ſuſciperet, expirauit: & priuſquã portitor perueniret, ſermo ſacerdotis obtinuit. Qui etiam ad beatũ Cæſarium Arelatenſem præſulem, pro eadem cauſa cõſulturus occurrit.

Signo crucis pellit dæmonem.

Sed quia eius ſingula non ualemus retexere facta, ſufficiat de plurimis uel pauca dixiſſe. Illud quoque beatiſſimi teſtimonium, uiuentis poſt obitum, neceſſarium credimus præ cæteris explicandum. Quia licet teneretur clauſum corpus eia tumulo, attamen iuſti animæ merces exuberauit in fructu. Igitur cum ſanctus Germanus epiſcopus Pariſiorum, uel cõprouinciales ac pontifex ſucceſſor eius & populus, uellent membra ſancti Albini in nouam baſilicã deuotè trãſponere, & propter cellulæ anguſtiã, in qua conditus fuerat, non daretur ſacri corporis extrahendi licentia, conctis hæſitantibus & incertis quid agerẽt, curis popularibus ſe uirtus beatiſſimi uiri mediatrix interſerit. Nam expectantibus omnibus & nihil deliberantibus, repente nutu diuino diſciſſo pariete cellulæ, qui erat ad pedes eius, à parte orientali lapides decidunt, ſcilicet dato ſigno per qualem locum ſe iuberet educi poſſe. Interea facto aditu, dum concentus pſallentium ad ſanctum ſepulcrum progreditur, in loco, per quem eſt eductus, palam tres paralytici, iamdiu deſperati, redditi ſunt ſanitati, ac nerui præmortui, uiuificari didicerunt meritis Dei uiri ſepulti. Statimque duo cæci ſunt pariter illuminati, tandem aliquando ſumẽtes lumina diei ab umbra defuncti: nimirum agnoſcentes eius adminiculo ſe poſſe lumẽ cõſequi, cuius uirtute paries potuiſſet feneſtrari. His & cõſequẽtibus infinitis miraculis, etſi ſummi põtificis membra recubãt in ſepulcris, attamen per creatoris gratiam in æterna ſecula uiuũt merita confeſſoris. Hic itaque cœleſti dono uenerãdis floribus adornatus, *uuſginti annis & ſex menſibus põtificalem apicem Eccleſiaſtica regulariter cẽſura gubernans, uitæ autem octogeſimo anno illud propheticum in potentatibus beatitudinis culmine feliciter explẽs, animã Deo clariſſimam, ereptam de ſeculo, manſuram cum Chriſto, angelis plaudentibus Calendis Martij emiſit ad cœlos, præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Ameu.

De trãslatione eius corporis.

Tres paralytici ſanantur ad eius ſepulcrum. Item 2. cæci.

**uiginti quinque. Pſ. 89.*

VITA S. SVVIBERTI, VVERdenſis Eccleſiæ primi Epiſcopi & confeſſoris, Saxonum Friſiorumque Apoſtoli: ſcripta à B. Marcellino presbytero.

PROLOGVS MARCELLINI ad D. Gregoriũ Traiectenſem Epiſcopũ.

VEnerabili & dilecto in Chriſto domino & patri D. Gregorio, ſanctæ Traiectenſis Eccleſiæ epiſcopo, Friſonicæ gentis prædicatori eximio, Marcellinus præsbyter, gẽtilium prædicator inutilis: bonum, quod præſtat omni bono. Multoties dudum exhortando monuiſti me uerbis & ſcriptis, nouiſsĩme uerò præcepiſti * tua paterna authoritate, beatiſſime pater, quatenus conſcriberem & in lucem protraherem ſanctiſſima exordia natiuitatis, ac magnifica geſta ſiue uirtutes & meritorum præconia ſanctiſſimi Suuiberti pontificis, & egregij paganorum prædicatoris: ne tam magnifica & uirtuoſa opera tam glorioſi patris obliuiſcantur, ſed ſcriptis ea commendarem, ut ea agnoſcat generatio altera, patribus ſuccedens, & in perpetua permaneãt momoria: eò quòd æterna ſapiẽtia, dũ uiueret, excellẽtiã ſuæ ſingularis uitæ ſignis & prodigijs probauit, ac nũc ſecũ regnare crebris miraculis quotidiè in Vuerda ad ſecus ſuæ Eccleſiæ & ſalutẽ ſuorũ fideliũ manifeſtat: ut tu ipſe benè expertus es, ut mihi literatorie inſinuaſti, dũ à Colonia Agrippina Traiectũ celeriter nauigãs, fere cũ tuis apud Vuerdã naufragiũ paſſus fuiſſes, eò quòd ſine ſalutatione ſancti Suuiberti feſtinãter præterire propoſuiſti, quia arduũ negociũ eccleſiæ Traiectenſis ualde te urgebat. Moxque memor ſancti Suuiberti, emiſſo uoto Deo, ut ipſum uiſitares periculum & naufragium protinus euaſiſti. Sed mirari non ſufficio, glorioſe antiſtes, quod mihi tantum onus imponis, cum tui nominis tuæque nobilitatis fama multis in locis magna dignaque

**mihi*

memoratu habetur: Quippe qui literarum ſciētia uiges, & præpollenti ſtylo, rhetorico ornatu dictitare, floresque ſanctorum contexere & compilare conſueuiſti. Prætereà in conuentu tuo Traiectenſi tecum aliquot oratores & rhetores ac diuerſis ſcientijs præditos, me utique literatiores, magnificos habetis & regitis magiſtros & doctores, qui elegantiori ſermone melius & ornatius componereot geſta ipſius, quàm ego: qui inueteratus dierum, cuius ſenſus iam hebetati & debilitati, ac uires corporis attenuatę & ferè conſumptæ ſunt, utpotè qui ſexagintaquinque annis pro modulo meo indeſinenter prædicationibus & cōuerſionibus paganorum inſudaui: quinque ante pontificatum ſanctorū Vuillebrordi & Suuiberti, & quadragintatā ſub ſancto Vuillebrordo, quā ſub ſancto Suuiberto: & decē & ſex ſub egregio pontifice & martyre ſancto Boniſacio, prædeceſſore tuo, & quatuor iā ſub te, qui me Dauentriam & ad paganam gentē Trāſiſelanam cum dilecto confratre & patriota meo Leuino presbytero miſiſti, prædicaturum ipſi ſanctum & terribile nomen Domini.

Marcellinus & Leuinus Christū annūciāt Transiſelanis.

Et quia pridem, ut prælibaui, creberrima tua exhortatione & ſolerti monitione tuorum aliquorum confratrū perſæpè requiſitus, ut conſcriberem, proculdubio non temerariè recuſaui uel dimiſi, ſed piè diſtuli propter puſillanimitatem & imbecillitatem meam, ineptum me iudicans ea cōſcribere: tamen quia nuper tua pontificali authoritate & diffinitione ſiue concluſione concanonicorum dominorum meorum conuentus Traiectenſis, à me ſpecialiter eadem ſanctiſſima geſta ipſius cōſcribi decreuiſti, & mihi ſtrictè præcepiſti, eò quod à iuuentute mea in Anglia cum illo conuerſatus fui, & cum ipſo & ſancto Vuillebrordo & cæteris cōfratribus meis ex Anglia in Germaniam nauali euectione deueni, & ſancto Suuiberto miniſtraui, donec optimus cōfrater noſter Vuilleicus, dignus ſacerdos Dei, ipſi deuotè ſeruiuit, & cum illo ad Boructuarios proficiſcens, fideliter cum eo uerbum uitæ ipſis prædicando euangelizauit, me manente & annūciante uerbum ſalutis & uitæ gētibus & neohpytis tuæ diœceſis. Ideoque ne inobediens & temerarius cenſear, tuis uolens parere mandatis & petitionibus, tuisque & confratrum tuorum, canonicorum conuentus Traiectenſis precibus, & præcipuè meritis ſanctiſſimi confeſſoris & pontificis Suuiberti confiſus, reiecto pudoris uelamine, licet imperitia mea dehortabatur, ſuadebat tñ charitatis uirtus imperioſa, dicente Paulo: Charitas uincit omnia.

Pſ. 80.

Spem ergo ad illum dirigens, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quo non ſolum, quæ de eodem ſancto Suuiberto à ueridicis audiui, ſed & quibus interfui, & quæ oculis meis uidi, licet rudi & incultiori ac plebeio ſermone compilando, pauca de multis, tamen uera, digna relatu, aptaque memoratu digeſſi de eo, ut plerique in conuentu Traiectenſium in præſentiarum feliciter militantes, uiderunt & audierunt. Quapropter peto, ut grammaticæ me excuſatum cum tuis habeas, orans ne uerborum nodoſitas, aut argumentoſa loquacitas in præſenti Legenda à diſerto lectore requirantur: quia & nemus in tēplo Domini plantari prohibetur, & iniuſtè me ſentio, deſcripturum geſta tam magnifici Chriſti pontificis, regulis Donati ſubiacere, aut Ariſtotelicis parere argumentis, quoniam & argumentum ſeculare perijt, ubi uirgo Deum peperit, & ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum: qui utique errarent, ſi uerba potius quam res perpenderent, & non magis uirtutem rerum, & gratiam ſancti ſpiritus ſpectare gauderent, quàm uerborum phaleras pōpasque ſermonum.

Deut. 16.

1. Cor. 1.

Quoniamquidem regnum cœlorum non in eloquentia, ſed in fide conſtare, & ſalutem ſeculo non ab oratoribus, ſed à piſcatoribus, nunciatam fuiſſe, fidelium neminem abigere aut ignorare credimus. Hæc igitur ſunt, quæ de eo conſcribi, dulciſſime pater & optime pontifex & ſanctitati tuæ tranſmiſi, ut tua authoritate, ſi quidem iudicas dignum, rata & firma permaneant, atque ad quoſcunque uenerint, pōtificali tuo decreto roborata ualeant. Petens ſyncero corde & humiliter efflagitans, ut ea, quæ rudi ſtylo de eo digeſſi & conſcripſi more euangeliſtarum, qui plano ſtylo euangelia Chriſti conſcripſerunt, ſanctitas tua corrigere & urbaniori ſtylo cū tuis canonicis, dominis & magiſtris meis perlucidare dignetur, ſi placeat & utile ſit, ne efficiar blaſphemantium & detrahentium magnorum magiſtrorum deriſio: ſed ut Chriſtus, qui eſt gemma pontificum & gloria ſacerdotum, meritis ſancti Suuiberti magnificetur & glorificetur, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum.

VITA.

De nobilitate Parentum S. Suuiberti, ac præſagio ſuæ natiuitatis. Cap. 1.

1. Martij. Hic Pōtifex in exilio martyrium ſ.

TEmpore, quo ſanctiſſimus Martinus papa & martyr, in Apoſtolica Romanorum ſede præſidebat & uniuerſalem orthodoxæ fidei Eccleſiam feliciter gubernabat, ac Conſtantinus ſiue Conſtans, qui auo ſuo felici Heraclio Imperatori in Romanorum imperium ſucceſſerat, imperaret, atque glorioſus & inclytus Oſuuinus rex, frater ſancti Oſuualdi regis & martyris, ſceptra regni Angliæ diuina prouidentia auſpicabiliter gubernaret, ſcilicet Anno à natiuitate Domini ſexcenteſimo quadrageſimoſeptimo, in Anglia in regno Nord Humbrorum, quod eſt ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam, ubi gens habitabat cum rege ſuo, erat quidam princeps, Comes de Nortingram, Sigebertus nomine, ex ſpectabili ſtemmate, natiuitate excellentiſſimus, miles ſtrenuus armis & induſtrius, habens coniugem quandam deuotam & ingenuam fœminam, nomine Bertam, ex nobiliſſimis & ſplendidiſſimis Anglorum principibus propagatā, cuius mater Oſtrida, cuius pater Edilredus, cuius pater Oſtus, cuius pater Eugiſtus, à quo Britannia Anglia appellata eſt.

Sigeberti Comitis & Bertæ pietas.

Qui cœlibes coniuges, diuinis præcincti legibus, miræ uirtutis fulſere inſignijs, Deum timebant, & præcepta eius obſeruabant, religioſis actibus, crebris precibus, eleemoſinarum actibus, ſiue charitatis & miſericordiæ operibus quotidiè intenti inſiſtebant. Berta uerò, pia & nobilis Comitiſſa, uidens multorum principum & militum filios in epiſcopos & abbates exaltatos, qui Anglicanum populum Domini nouiter conuerſum in fide confirmabant, ſine ceſſatione dies aſſiduabat orationibus & eleemoſynis, petens à Deo talem ſibi filium dari, qui iugiter in templo ſibi ſeruiret. Dominus autem, qui uelox eſt exauditor humilium, taliter eam dignatus eſt gratia conſolari.

Viſio Bertæ.

Nocte enim quodam, dum in ſtrato ſuo cum Comite marito ſuo repauſaret & dormiret, uidit in ſomnis in firmamento cœli unam ſtellam miræ magnitudinis, inter cæteras ſtellas inæſtimabili claritate cæleſtis gloriæ fulgurantē. Cuius radius clarior & fulgētior erat ſole, ex cuius orientali parte duo lucidiſſimi longi radij fulgurātes procedebāt: Quorū unus verſus Germaniam, alter uerſus Galliam ſe extendebāt. Cumque

diu his miraretur, tandem ſplendor oimius e iuſdem ſtellæ & odorificæ ſuauitatis fragrantia totam ſuam perluſtrauit cameram, ac ſtella illa ſplendiſsima ex firmamento cadens, cecidit ſuper ſtratum eius, in quo quieſcendo recubabat, circundans eam. Attonita uerò ipſa & nimium turbata ac territa, ſubito præ timore caſus illius ſtellæ eacitata, impetuosè clamare cœpit. Sigebertus autem de tam inſolita eacitatione & grandi turbatione eius eapergefactus, depræhendit eam ualde pauidam & trementem, & admirans aromatis raritatem & ſplendoris claritatem, turbatus fuit. Ipſique Comiti ſuo pia matrona poſt diutinam conſolationem cauſam ſuæ turbationis ſciſcitanti, uiſionem præfatam cum magis ſingultibus retulit & enucleauit. Ipſe uerò in ſe reuerſus, rem tacitus cōſiderans, ipſam benignè conſolans io Domino, precibus uigiles permanſerunt uſque manè. Statimque aurora radiante, uenire ad ſe petierunt ſanctum Aidaoum Lindisfarnenſem ſiue Auguſtaldenſem epiſcopum, ſibique tanti negocii uiſionem diligenter eaponunt. Qui ſancti ſpiritus gratia inſpiratus, reſpondit: Hæc uiſio diuinitus manifeſtata, non ſolum eaultationis regni noſtri materia eſt, uerumetiam multarum oationum gētibus gaudium erit, quoniam puer, Deo donante, naſcetur uobis, qui lucerna patriæ & ſummus pontiſea ac conſtantiſsimus propagator fidei Chriſti, populis Dei eſt futurus in uiá ſalutis æternæ. Quod illi audientes, diutiſsime Chriſto retulerunt laudes, & deinceps caſte uiuentibus, precibus & ieiuniis ac operibus miſericordiæ præſtantius inſtiterunt. Adueniente autem ueneranda hora, qua benedictus puer á clariſsima genitrice naſceretur, ſubito totam illam regalem cameram, in qua felix Berta pareret, fulgor nimius repleuit, ſtupentibus & mirātibus cunctis: manſitque irre uerberatis radiis protēſus, donec peperit filium ſuum. Quo nato, paulatim claritas receſsit. Matronæ uerò illic cum obſtetricibus cōgregatæ, glorificantes Deum, ubiquæ promulgauerunt magnalia claritatis & uiſionis Bertæ piæ Comitiſſæ. nato uerò puero. Suuibertus á parentibus appellatur nomine aui ſui Comitis de Noirtingtam.

Interpretatio uiſionis.

Naſcēte Suuiberto, cernitur lumen mirabile.

Vt ſcholas uiſitauerit. Cap. 2.

ITaque ſanctus Suuibertus puer, aqua & ſpiritu ſancto purificatus, ab incunabulis Deo mācipatus ſanctisq; pollens eaordiis, ſanctioribus uerò poſtmodum inſiſtens ſtudiis, ſanctiſsimo fiue curſum uitæ conſummauit. Nanque per momenta ætatum & incrementa temporum, Dei, quam ſuſcepit, gratiam piis augmentauit actibus, atque animum ſuum perfectè á iuuenilibus cohibēs illecebris, omnia, quæ uirtutibus habentur, peregit, uitiorum ſeu uoluptatis deceptiuá mollitiem cauit, eccleſiam & diuina myſteria haud ſegniter frequentebat, & quæcunque ex prædicationibus audierat memoriæ firmiter commendabat, pauperes inſuper in caſtro de Noirtingram, auidiſsimè ducens, eacipiebat & pauit, frequētans ſcholas. & ex quo erat capaa ingenio, omnia, quæ á magiſtris audierat, animo retinuit. Proceres uerò & milites ſui caſtri, ut cuncta illius uerba & opera uirtutem fidei redolere uiderunt, admirantes, quaſi ſpiritu prophetico adinuicē perſæpè dicebant. Si puero iſti Dominus cōceſſerit uitá, ſanctus erit. Erat enim per ſummæ manſuetudinis & pietatis, uitiorum fugax & conteuptor.

Vt monaſterium petierit. Cap. 3.

ET quia quotidiè, de uirtute in uirtutē proficiebat, diuini amoris igne ſuccenſus, ac ſancti ſpiritus gratia á iuuentute illuſtratus, cū attigiſſet decimūquintū ætatis ſuę annū, monaſticā ſeculari uitā prætulit, io qua liberius cæleſtibus uacaret ſtudiis, & in bonis religionis ſe operibus abundantius eaerceret. Audierat enim, ꝙ in prouincia Liodiſſæ eſſet monaſterium Bearnenſe, cui præfuit Abbas Higbaldus, uir manſuetiſsimus & ſanctiſsimus, in quo multi ſancti patres ea Hybernia, Scotia & Anglia, regulari inſtitutione inſignes, pietatis & charitatis opera diligenter obſeruantes, die noctuque indeſinenter in magna pœnitentia Deo ſeruirēt, propoſuit animo, ſpretis paternis diuitiis & deliciis, illuc, Deo opitulante, etiam intrare, & habitum religionis aſſumere. Quod ubi parentibus ſuis fleais genibus humiliter enarrauit, habita aliqua deliberatione, memores antedictæ uiſionis, libenter eius uotis ac deſideriis cæleſtibus annuerunt, eumque inſiſtere cœptis ſalutaribus cum multis lachrymis iubent. Igitur uale dicto & oſculatis parentibus, ſanctus Suuibertus perſpicaa iuuenis perreait, uno tantummodo puero comite, ad præfatum monaſterium cum literis commendaticiis, ſibi ab illuſtri comite patre ſuo traditis, ibique gratiosè receptus, monachorum famulatui ſe tradeos, diligenter ea, quæ monaſticæ caſtitatis ac pietatis erant, & diſcere curabat & agere, in quo ſcientiam ſacratum ſcripturatum & bonorum operum ſumens eaempla, tonſuræ Eccleſiaſticæ coronam deuotè ſuſcepit. Qua ſuſcepta, ætatem moribus & uirtutibus tranſiens, ita ſe modeſte & circūſpectè in omnibus geſsit, ut á maioribus quaſi unus ea ipſis amaretur & ueneraretur. Nam cum ipſe cunctos charitate perfecta diligeret, diligebatur á cunctis, quia totum ſe in Dei ſeruitutē transfudit: cumquè in eodem monaſterio per nouem annos in magna continentiæ & abſtinentiæ caſtigatione uiaiſſet, gratia compunctionis ſemper ad cæleſtia ſuſpenſus, non modicam curam ſacris lectionibus ſimul & monaſticis diſciplinis ſedulus impendēs, inſiſtens ieiuniis, orationibus & indefeſsis uigiliis, presbyteralis ordinis dignitatem adeptus, eundem gradum condignis conſecrans actibus, acceptabile ſacrificium obtulit Deo. Et licet eſſet carne nobilis, multo tamē animo & uirtutibus nobiliorem ſe eahibuit. Erat enim eximiæ pietatis & religionis, ornatus decore omnium uirtutum, orationum deuotioni ſolertiſsimè intentus. Ipſe tempore matutinæ laudis ſæpius ad diem uſque in orationibus deuotiſsimè perſiſtebat, dirigens animum ad cęleſtia ſemper amanda & petenda, & hoc alios docendo, magnam de ſe cæteris fratribus ædificationem dabat, ita quòd ubiquæ fama & gloria uirtutis eius in laudem Dei prædicabat.

Cōplectitur uitam monaſticam adoleſcentulus.

Parentes libēter eius propoſito aſſentiūtur.

Initiatur ſacerdotio.

Matutina laudis, pro nocturna.

Vt reuocatus à monaſterio per ſanctum Egbertum archiepiſcopum, factus ſit canonicus Eboracenſis. Cap. 4.

IGitur poſtquam in eodem monaſterio decem & ſea annis ſtrenuè Chriſto militaſſet, ac inter fratres quaſi reluigens Lucifer inter aſtra, ut dictum eſt, proceſsiſſet, facta eſt fama nominis eius, diuina prouidēte pietate, ꝑ uniuerſum regnum Nord Humbrorum intantùm celebris, ut non ſolum regis & ſuorum primatum ſtupere & mirari faceret aures, uerum etiam cunctorum prælàtorum, ita ut ueluti uir apoſtolicus prædicaretur á cunctis. Gaudebat rea de tā nobilis uiri uirtutibus. Gaudebat & inclytus Sigebertus Comes pater eius cū felice Berta matre eius, Deo immenſas referentes gratias de tā celebri filio ꝑpēdētes præſagiū uiſionis & interpretationis eius ſenſim adimpleri. Sed præcipuè ſanctus Egbertus Archiepiſcopus Eboracenſis eccleſiæ, audiēs digna precōnia ipſius, & ipſum multis fulgere uirtutibus, nimio repletus gaudio, ipſum accerſitum cum honore

Fit Canonicus Eboracenſis.

Creatꝰ Abbas Dacoren.

S. Colũbanus.

Craduualla et Offa reges, fiunt monachi.

SS. Iudocus & Vuinotꝰ reges anachoreta

ſibi præſentari iuſsit, & in eccleſia metropolitana ſanctiſsimi principis Apoſtolorum Petri in Eboraco ipſum canonicum ordinãs illic, ſecum manere & Chriſto ſeruire præcepit. In quo conuentu tam ſtrictè per biennium ieiuniis, orationibus, uigiliis & monaſticis diſciplinis ſe mancipauit, ut magis angelicã, quã terrenam uideretur ducere uitam. Et cum eſſet ſic forma & exemplar omnibus fratribus, perfectè & regulariter uiuẽtibus, electus fuit in Abbatẽ monaſterii dicti Dacore: qđ monaſteriũ cognomẽ accepit ab amne ſup cuius ripã cõſtructũ hactenus patet. Eodẽ tpe tãta erat deuotio hominum Angligenarũ, poſtq̃ tota inſula fidei ſacramẽtis erat ĩbuta, ut nõ ſolũ nobiles, ignobiles, clerici, laici, uerũetiã reges & filii regũ de gente Anglorũ, ſpretis regnis & deliciis mundi, eligerẽt ea maxima deuotione ad tps peregrinari ꝓ Chriſto in terris: Quidam ad docendum indoctos, ut ſanctus Colũbanus Abbas, qui cum duodecim clericis Galliam perluſtrauit, & in fide confirmauit: Quidam ad uiſitandum loca ſanctorum, utpotẽ Craduualla, præpotens rex Angliæ, & Offa rex Cantuariorum, qui anno ab incarnatione Domini ſexcẽteſimo octuageſimonono Romam proficiſcentes, relictis regnis temporalibus, ut cæleſtis regni introitum & æterna gaudia adipiſci poſſent, à ſancto papa Sergio in monachos attonſi, regi regum deuotẽ militauerunt: Quidam ad conuertendum incredulos, uel in ſolitudine anachoreticam uitam ducentes, ut ſanctus Iudocus, ſanctus Vuinotus, filii regis Angliæ, & plures alii. Et hi omnes, ut familiarius à Deo & ſanctis eius recipi mererentur in cęlis. Sed ſanctus Suuibertus, electus in Abbatem, occultiori cõſilio ſpiritusſancti edoctus non propria ſalute contentus, honori renuncians, magis elegit in exteris partibus amore Chriſti peregrinari, & populos incredulos, ſedentes in tenebris, diſpenſante diuina gratia, ad lumen fidei conuertere, quam paucis præeſſe Chriſticolis. Rexit tamẽ idem monaſterium uice Abbatis ex mandato ſancti Egberti Archiepiſcopi unum circiter annum.

Vt SS. Vuilfridus epiſcopus & Vuigbertus presbyter, primi per Friſiam & inferiorem Saxoniam Chriſtum prædicauerunt. Cap. 5.

S. Vuilfridus epiſcopꝰ Chriſtũ Friſiis annũciat.

Itaque anno ab incarnatione Dominica ſexcenteſimoſeptuageſimoſeptimo, cum ſanctus Vuilfridus epiſcopus Lindiſfarnenſis ſiue Auguſtaldenſis, deinde Merciorum, nouiſsime Eboracenſis archiepiſcopus, Romam iturus, nauem aſcendiſſet, flante fauonio, pulſus eſt ad Friſiam, & honorificè ſuſceptus à barbaris, ſimul & à rege Aldgillo, prædicabat eis ꝑ hyemem Chriſtum, & aliquos uerbo ueritatis inſtruens, à peccatorum ſuorum ſordibus fonte ſalutari abluit. Et ſic ipſe ſanctus Vuilfridus primus opus Euangelicum cœpit illic exercere, quod egregii uiri & põtifices ſãcti Vuillebrordus & Suuibertus poſtmodum cum ſuis ſociis cum deuotione magna compleuerunt. Cumque rumore probato Friſiam & Saxoniam idolorum cultibus ſordeſcere & longa infidelitatis cęcitate irretitos teneri, ad aures ſancti Egberti perueniſſet, ualde doluit, ſtatuenſque ſalubri deliberatione cum plerisque ſacerdotibus illuc tendere, ut eos ad agnitionem fidei prædicando perduceret, diuino oraculo retentus, miſit ad eos unum de canonicis ſuis Vuigbertum nomine, cum duobus pueris & clericis, eo ꝙ ipſe eſſet in contemptu mundi, & doctrinæ ſcientia inſignis. Qui aſcendens nauim, & in Friſiam perueniens, duobus continuis annis genti illi ac regi Radbodo uerbum ſalutis prædicabat. Sed obſtante diabolicæ fraudis aſtutia, cum barbarici mo-

Vuigbertus Friſiis prædicat Chriſtũ

ris rigido populo plerunque diſputans & prædicãs, parùm profecit, infectoque negocio, Angliam uerſus triſtis transfretauit de cuius infructuoſo reditu ſanctus Egbertus, lachrymarum imbre perfuſus, multum ingemuit.

Vt SS. Vuillebrordus & Suuibertus cum alijs decem presbyteris ad Germaniam miſsi prædicauerunt fidem Chriſti. Cap. 6.

Attamen magnificus præſul ſanctus Egbertus ſitiens & affectans ſalutem omnium hominũ & præcipuè paganorum Friſonum & Saxonũ eo ꝙ Angli ab eis propagati ſunt, non deſiſtens à bonæ uoluntati inchoato propoſito, tentauit adhuc in opus uerbi Dei mittere illuc ſanctos & induſtrios & ad prædicandum uerbum uitæ ſtrenuos, & idoneos uiros, utpotè actione & eruditione ꝑclaros. Elegit ergo & congregauit inſtar duodecim Apoſtolorum, 12. Apoſtolicos uiros, in fide conſtantes ex diuerſis monaſteriis ad prædicandum Germanis catholicam fidem. Fuerunt autem hi miſsi Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigberus, Vuillibaldus, Vuinibaldus, Lebuinus, duo Euualdi, Vuerenfridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc hiſtoriam, ſicut & ſancti Vuillebrordi conſcripſi. Omnes præfati presbyteri & ſacerdotes fuerunt, ac ſanctiſsimus Adelbertus Leuita, filius regis Deirorum, qui pro Chriſto dimittens regale patrimonium, cũ prædictis electus à ſancto Egberto, amore Chriſti peregrinum non recuſauit exilium. Et quoniam hi ſancti doctores propagati fuerunt in Anglia de ſtirpe Friſonica & Saxonica, ideo conuenienter prædicare potuerunt euangelium Chriſti in lingua Germanica. Quorũ aliqui poſtmodum palma martyrii coronati fuerunt. Alii prædicationibus continuis inter barbaros uſque ad obitum inſtiterunt: Alii uacantibus epiſcopiis ſubrogati fuerunt, ut infra patebit. Igitur præparatis omnibus quæ tantis uiris neceſſaria uidebantur, mox præfati duodecim egregii Dominici gregis arietes, ſalutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximii archiepiſcopi, ſuperna comitante clementia, proſpero uento celeriter in Vuiltenburg ſiue Traiectum aduehuntur, anno ſcilicet ab incarnatione Domini ſexcenteſimo nonageſimo, pontificante Romæ Apoſtolico uiro ſancto Sergio Papa, anno ſuo tertio, imperãte piiſsimo Imperatore Iuſtiniano, ac regnante in Anglia glorioſo Alfrido, rege Nord Hũbrorũ, qui catholicas Eccleſiæ regulas ſequi ſemper & amare deſiderabat: Epiſcopante in eccleſia Colonienſi Aldeuuino decimo epiſcopo eiuſdem eccleſiæ. Qui poſtquàm illò adueniſſent, ordinauerunt & inſtituerunt inter ſe eandem conuerſationem, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit apoſtolis & diſcipulis Chriſti, in quibus nullus eorum ex his, quæ poſsidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia cõmunia. Intrantes ergo Traiectum & citeriorem Friſiam, ubique conſtanter Chriſtum euangelizabant. Sed parùm primò profecerunt, eò ꝙ Friſones eſſent homines indomabiles, duræ ceruicis & barbaræ mentis, magis idolis quàm Chriſto ſeruire gaudentes. Et non ſolum arroganter aſpernabantur eos & legem Chriſti, ſed atroci morte ipſos opprimere, niſi deſiſterent, minabantur. Quod attendentes ſancti ſacerdotes, ipſis charitatiuè condolentes, deuoto corde precabantur Deum, quatenus gentibus illis, ad quas miſsi erant, tantam gratiam conferre dignaretur, illuminando corda eorum, ut abominatis idolis eorumque cultu, ſpretis phanorum fatuitatibus, auguriorum fallacioſis blandimentis crederent in eum, ne tam formoſas,

Duodecim monachi mittuntur ex Anglia ad conuertendos Germanos.

Aldeuuinus 10. Colonienſ. Epiſcopus.

Act. 4.

ſas perſonas inſatiabilis Tartarus uoraci fauce abſor
beret,& in peditionem ſecum traheret.

De martyrio ſancti Vuigberti & constructione
ſanctæ Traiectenſis eccleſiæ. Cap. 7.

MOrabatur autem perfidus Radbodus rex Fri
ſiæ illo tempote expulſus à Traiecto per illu
ſtrem & Chriſtianiſsimum principem Pipi-
Difficulter Friſij poſſunt duci ad Chriſtum. num de Herſtallo Maiorem domus Franciæ apud in-
ſulã Foſtilandiæ, quæ è quodam deo ſuo,dicto foſte,
tunc Foſtilandia appellabatur, quæ ualde ſolennis e-
rat propter ſuperſtitioſam ſectam idolatriæ. In qua in
ſula ſacerdotes Dei ſuggeſtione ſancti Vuigberti con
uenientes,prophana ſtatim delubra Iouis & Foſtę de
ſtruxerunt,& conſtanter prædicando, tres ſolummo-
do homines, ſatanæ pompis abrenunciantes,orthodo-
xæ iunxerunt fidei. Radbodus uerò rex,ſtrenuiſsimus
idolatra,odio habens Chriſtianos, audiens idola ſua
deſtructa à Chriſtianis,iratus ualde, atque iniuriam
S. Vuigberti cædes. deorum ſuorum ulciſci diſponens, S. Vuigbertum,
quem dudum nouerat Chriſtianum, unum ex conſo-
ciis ſanctorum, dito tormento iugulari iuſsit, qui cõ
tinua prece Deum exorare ſolebat pro conſequenda
palma martyrii,cæteroſque eliminauit ab inſula præ-
dicta. Sacerdotes uerò perpedentes, quoniam Radbo
dus rex nequaquam ab idolorum cultura deſiſteret,
& q̃ in lucrandis animabus parum proficerent pro-
pter tyrannidem regis,diuerterunt ad præfatũ prin-
cipem Pipinum,à quo grauanter ſunt ſuſcepti. Et qui
nuper citeriorem Friſiam, expulſo Radbodo rege,ce
perat, illò eos denuò ad prædicandum miſit, præci-
piens paganis ſibi ſubditis authoritate regia,ne quis
prædicantibus quicquam moleſtiæ inferret. Vnde fa-
ctum eſt, opitulante diuina gratia, ut multos quoti-
diè in breui, prædicatione ſua ab idolatria ad fidem
conuerterent Chriſti. Atque conuenientes ad caſtrũ
Traiectenſe,quod pridem Vuiltẽburg dicebatur, q̃d
Traiectum, olim Vuilten burg. in poteſtate Orientalium Francotum eo tẽpore fuit
& permanſit,ubi dudum imperante Heraclio Cæſare
inclytus Dagobertus, ſanctus rex Franciæ, conſtrui
fecit eccleſiam in honore ſancti Thomæ Apoſtoli,
quam non multo poſt præ durę ceruicis Friſones ſolo
tenus deſtruxerunt: In quo loco propè ruinam illius
prioris eccleſiæ ſancti Thomæ,anno a natiuitate Do-
mini ſexcenteſimo nonageſimo quinto,ſuperædifica
uerunt in honore ſanctæ Crucis oratorium: In quo
renati,fontis conſecrarunt bapiſterium,ut Chriſti fi
deles, ob defenſionem caſtellani Traiectenſis,ſecurũ
illic haberent acceſſum ad ſuſcipiendum ſacri baptiſ-
matis ſacramentum.

Vt S. Suuibertus miſſus in carcerem, ab angelo
fuerit liberatus. Cap. 8.

DEinde præfati ſacerdotes,attendentes meſſem
quidem multam, operarios uerò paucos,iue-
runt more Apoſtolorum & diſcipulorũ Chri
Lu. 10. ſti,bini & bini trini & trini adiunctis ſibi aliquot neo
phytis,in diuerſis Germaniæ prouincijs fidem Chri-
ſti gentibus denunciaturi. Inter quos ſanctus Suuiber
tus,glorioſus ſacerdos Chriſti, diuini amoris igne
feruidus, uenit eodem tempore cum Vuerenfrido &
mecum,in grandem uicum, dictum Duerſtat,qui ui-
cus refertus fuit cæremoniis,ornatuſque diuerſis ido
lorum templis,duobus diſtans milliaribus à Traiecto
ad Orientem. ubi dum prædicaret Chriſtum uerum
Deum,qui uitam æternam in ſe credentibus daret,ad
monens, ut ſimulacrorum uanos & inanes contem-
nerent cultus,eo q̃ idola quæ pro diis colebant,reple
ta eſſent dæmonis,& nihil ſalutis habere,nec ſuis cul
toribus auxilium conferre poſſe affirmaret,ſtatim à
paganis & idolorum ſacerdotibus capitur, & graui-
ter uerberatur, clamantibus & dicentibus: Blaſphe-
mator ille noſtram prophanat legem deos noſtros *S. Suuibertus uerberatur.*
omnipotentes dæmonia affirmat,populum ſeducit,
crucifixum ſolum Deum uerum audacter prædicat,
& niſi occidatur aut effugetur,cultus deorum noſtro
rum euacuabitur, & paternæ traditiones extermina-
buntur: His dictis, clamore omnium tenetur, & in
carcerem mittitur, ut altera die occulte trucidare-
tur. Non enim palam audebant ipſum occidere,quo
niam uicus erat ſub ditione Chriſtianorũ Francorũ.
Nos uerò, Vuerenfridus & ego Marcellinus,dolen-
tes & flentes ſequebamur eũ uſque ad carcerẽ. Quod
cernens ſanctus Suuibertus,læto ore conſolando,hor
tabatur nos conſtanter ſtare pro fide Chriſti, nec
mortem timere pati pro Chriſto. Eadem uerò nocte
circa gallicantum S. Suuiberto orante, nobis autem
dolentibus, eccè uenit angelus Domini cum magna
claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere ſerue *Per angelum educitur è cuſtodia.*
Dei, quia Dominus tecum eſt: & uidentibus & ſtu-
pentibus cuſtodibus carceris,liberauit ipſum,præci-
piens,ut conſtanter Chriſtum paganis ubique euan-
gelizaret. Quo facto, angelus Domini æthera petiit.
Ipſe uerò ad nos ueniens, gaudenter flectens genua,
& nos ſecum, gratias deuotiſsimè Deo retulit de an-
gelica uiſitatione & conſolatione. Pagani uerò,& præ
cipuè ſacerdotes idolorũ, altera die audientes libera
tionem illius, uacillare cœperunt de impotentia ido
lorum,laudantes uirtutem Chriſti. Ipſe uerò altera
die cõſtantiſsime prædicans,multos in ſtuporem uir
tutis & ad Chriſtum conuertit, & nemo iniecit ma
num in eum. Quo myſterio peracto, cum Traie-
ctum nobiſcum perueniſſet, omnia per angelum
patrata ſecum in Duerſtat, confratribus enarra-
uit. Qui unanimi uoce, flentes præ gaudio, be-
nedixerunt Deum.

Vt uicum Hagenſtein ad Chriſtum conuerterit
S. Suuibertus. Cap. 9.

SEceſsit deinde in diuerſos uicos & uillas per Fri
ſiam & Hollandiam ac Teiſterbandiam,cunctis *Multos S. Suuibertus conuertit ad Chriſtum.*
palam conſtanter Chriſtũ euangelizans. Et quã
uis multa contraria inter ipſos gentiles in diuerſis lo
cis perpeſſus fuiſſet,& æquanimiter toleraſſet,tamẽ
diuino functus auxilio, ſalutifera ſua exhortatione
populum multum ad agnitionem fidei Chriſti per-
duxit. Eodem anno demum peruenit nobiſcum, ſci
licet cum Vuerenfrido & me Marcellino,in Orienta
lem partem principatus Hollandiæ, in quo erat uil-
la, diſtans à Traiecto ad auſtrum per unum millia-
re,dicta Hagenſtein. Vbi cum inſigni die quodam ſo
lennitatis gentilium ueniſſet, in quo multitudo co-
pioſa gentilium deorum ſuorum cæremonias colens,
funeſta ſacrificia rhuetificando idolis immolarent,ac-
ceſsit in medio illorum, clamans & dicens: O uiri *Concionatur in Hagẽſtein.*
ſapientiſsimi, accedite & audite. nuncius enim ſum
Dei excelſi. dii enim iſti,quos colitis, idola ſunt dæ-
monibus immundis repleta,qui uos decipiunt. non
ſunt dii,ſed opera manibus hominũ cõpacta, & dia-
bolica arte inuenta. Recedite ergo,chariſsimi, à cul
tura eorum,credẽtes in Ieſum Chriſtũ, qui uerus eſt
Deus,natus propter nos & noſtrã ſalutẽ ex puriſsima
uirgine Maria,ut humanũ genus lapſum reſtauraret,
qui licet corpore,ꝓ peccata protoplaſti Adæ,incar-
natus & crucifixus fuit, tamen tertia die in eodẽ cor-
pore reſurrexit,& diſcipulis ſuis cernentibus, aſcen-
dens in cælum, ſedet ad dexteram patris omnipoten
tis. Inde uenturus iudicare uiuos & mortuos. Et
qui hic credunt in eum,renunciantes nefariis idolis,
æternaliter gaudebunt in regno cælorum, qui uerò
idolis ſeruiunt, perpetuò cruciabuntur cum dia-

 bolis.

bolis.Credite ergò in eum,agentes pœnitentiam de
ignorantia ueſtra,& baptizemini in nomine eius,ut
ſaluemini.Miſericors enim eſt,ne ſimul cum diis per
eatis,incidentes in ignem æternum.Cumq; ſic Chri
ſtum conſtanter prædicaret,affirmans & concludés,
quanta ſigna miraculorum ſequerentur credentes in
eum,feſtinanter uolentes hoc experiri gentiles, il-
luc cum magno cœtu conglomerati, obtulerunt &
adduxerũt quendam adoleſcentem,Giſebertum no-
mine,ab utero materno cæcum natum,clamantes,&
dicentes,ut fidem illius Dei crucifixi, ab eo tam cõ
ſtanter prolatam,ueridicis confirmaret actibus, illu
minando illum cæcum in nomine eius, ut crederẽt
in ipſum, ſin autem,ipſum tanquam inimicum deo-
rum & deſtructorem paternarum traditionum,repẽ
te cum ſuis trucidarent. Mox ſanctus Suuibertus,iu
ſta neceſsitate compulſus, flectit genua ſua ad Do-
minum,exhortans nos ut ſimiliter faceremus,depre
cans & dicens, Exaudi preces noſtras, Domine Ieſu
Chriſte, & da iſti cæco uiſum ad gloriam benedicti
nominis tui, ut ſic per iſtius corporalem illumina-
tionem in iſtorum cordibus gentilium ſpiritualis
Pſ. 69. lucis gratia accendatur:Et confundantur omnes,qui
adorant ſculptilia, & gloriantur in ſimulacris ſuis,
ſcientes quia tu es ſolus Deus,& nõ alius præter te.
Neque uero fides ſua feſellit eum. Nam ſurgens ab
oratione,fiduciam magnam habens in Chriſtum, ſi-
Signo gnum ſanctæ Crucis faciens ſuper oculos cæci,con-
Cru- ſtanter ſonora uoce dixit:In nomine Domini noſtri
cis cu- Ieſu Chriſti ueri Dei, quem prædico, præcipio tibi
rat ca- ut uideas & cõfitearis creatorem tuum, quo dicto,
cum na protinus cooperãte diuina clementia, adoleſcẽs ape
tum S. riens oculos ſuos clare uidit,& optato gaudens lumi
Suui- ne Deo gratias agens,lætos cũctos effecit & ſtupidos
bertus prouolutuſque pedibus ſancti Souiberti,clamauit di
cens:Non eſt alius uerus Deus, quàm Ieſus Chriſtus,
creator cœli & terræ,quem iſte ſeruus eius ob ſaluté
noſtram prædicat. Perculſi admiratione & obſtupefa
cti gentiles,hæc noua uidentes & audientes, tumul-
tuare contra ſanctum Suuibertum deſierunt, & com
puncti cum flamine idolorum eiuſdem uillæ, ueniã
Multi protinus ignorantiæ ſuæ precabantur. Quos ſanctus
accedũt Suuibertus,coram Deo & hominibus magnificus ſa
ad fidẽ. cerdos perſuaſionibus ſcripturarum in fide confirma
uit.Et factum eſt gaudium magnum in eadem uilla
& eadem die,& magnificatum eſt nomẽ Domini no
ſtri Ieſu Chriſti ab uniuerſis. Multos inſuper ex eis
credentes in Chriſtum purgauit à perniciosiſsima ſu
perſtitiõe idololatriæ fonte baptiſmatis. Altera uerò
die,cõuocato omni populo cum cæco illuminato in
phano idolorum, prædicauit eis piè Chriſtum & fi-
dem catholicam. In tantum uerò Chriſtus aperuit
corda eorum,ut omnes ſere credentes in Deum uolũ
tariè,eliminata ſpurcitia idolorum,redegerint pha-
num deorum in eccleſiam Dei,quam poſtea idem ſan
ctus Suuibertus,me præſente, ordinatus Epiſcopus
conſecrauit in honorem Dei & glorioſæ uirginis Ma
riæ.Cuius miraculi fama cum percrebuiſſet ueridica
per ciuitatem, multi pagani cæcum illuminatum
cognoſcentes,ſequebantur ipſum prædicantem:& au
dientes uerbum Dei ex ore eius,crediderunt nonnul
li & baptizabantur ab eo.

SS. Suuibertus & Vuillebrordus Epiſcopi con ſecrantur. Cap. 10.

DEnique creſcente quotidie numero fidelium,
prædicantibus cum magna deuotione præſa
tis prædicatoribus, & credentibus gratiam
baptiſmi quicunque ex eis erãt ſacerdotali gradu præ
diti,miniſtrarent,nec eccleſias conſecratas haberent,
ad quas populum conuerſum conuocare & diuina ce
lebrare & complere poſſent communi decreto om-
nium cõfratrum & neophytorum,duos ex eis in epi-
ſcopos conſecrandos elegerunt, qui populo Friſoni-
co præeſſent uerbo prædicationis,& eccleſias dedica
rent,& ordines ſacros celebrarent, utporè ſanctum
Vuillebrordum, inter omnes merito præfulgentem,
uirum humilem,& totius honeſtatis exemplis refer-
tum,& ſanctum Suuibertum, uirum corde mãſuetũ,
ſcripturis ſacris & Eccleſiaſticis diſciplinis apprime
inſtructum.Sanctus uerò Suuibertus ad Britanniam
ſiue Angliam perrexit cũ Acca & duobus Euualdis,
cæteriſque nonnullis neophytis, & ego Marcellinus
cum eis.Venimus autem in conuentum Eboracẽſem
in uigilia ſancti Laurentij precioſi martyris,à quo &
præcipue à parentibus & amicis gratioſe recepti fui
mus.Tandem tendentibus duobus Euualdis confra-
tribus noſtris de licentia ſancti Suuiberti uerſus Hy
berniam,promiſsione facta,ut nos ſequerẽtur ad Ger
maniam,quãto citius poſſent, migrauit ſanctus Suui
bertus nobiſcum ad ſanctum Vuilfridum,tunc epiſco
pum Merciorum,ſancto Egberto Archiepiſcopo Ebo
racenſi,depreſſo graui infirmitatis incommodo, ex-
poſuitque ei cauſam,quatenus ea petitione fratrũ in
Friſia ab eo epiſcopus cõſecraretur. Sãctus uerò Vuil
fridus glorioſus epiſcopus, ubi proſperatum ei opus
euangelij inter Friſones cõperit,magno gaudio exul
tauit in Domino, eo quod ſcintillam orthodoxæ fi-
dei ſuccenderat in mentibus multorum, & numerus
credentium quotidie, ſpretis abominandis idolis,
augmentaretur,atque ipſum cum magna lætitia & ſo
lennitate conſecrauit epiſcopum in feſto ſancti Bar-
tholomæi Apoſtoli, anno ſcilicet ab incarnatiõe Do
mini ſexcenteſimo nonageſimoquinto, uocatis ad ſe
in miniſterium ordinationis aliis duobus epiſcopis.
Quo conſecrato, dum remitteret ipſum, confortans
& exhortans dixit ſanctus Vuilfridus: Dilecte frater,
nullus te labor aut maledicorum hominum linguæ
& manus barbarorum deterreant, & noli timere eos,
qui corpus occidunt,animam autem occidere nõ poſ
ſunt,ſed omni inſtãtia omnique feruore quæ inchoa-
ſti,Deo authore,conſtanter perage.ſcis enim, quod
magnum laborem maior æternæ retributionis glo-
ria ſequetur. Et oſculans,remiſit ipſum conſocijs in
miniſterium Dei,retento ſecum Acca,dilecto presby
Acca tero & conſocio noſtro, quem in epiſcopum Angu-
fit epi- ſtaldenſis ſiue Lindisſarneñ eccleſiæ conſecrauit.San
ſcopus ctus uerò Vuillebrordus eodem anno Pipinum prin
Lindis cipem adiit, & cum illo longo tempore permanens,
farnẽſ. detentus ab eo,tandem anno ſequenti Romam mitti
tur ad ſanctũ Sergium Papam, ut ibidem ab ipſo epi
ſcopus cõſecraretur genti Friſonum. Quod ita,ut pe
tierat,eſt completum,ab incarnatione Domini anno
Hunc a- ſexcenteſimo nonageſimoſexto, anno primo Leonis
lij Leõ Imperatoris Romanorum.Sed ſanctus Suuibertus or
tium dinatus fuit anno quarto Iuſtiniani piiſsimi Impato
uocant. ris,Ordinatus autem fuit ſanctus Vuillebrordus in ec
cleſia ſanctæ Cæciliæ uirginis & martyris archiepi-
ſcopus Friſonum,in die natalis eiuſdem uirginis,ſci
licet Cæciliæ.

Vt ſanctus Suuibertus Epiſcopus comitatum Teiſterbandiæ conuerterit. Cap. 11.

IGitur ſanctiſsimus Suuibertus,euãgelicus præſul,
pontificali fultus authoritate & honore, ac cor-
roboratus confirmatione ſancti Vuilfridi, ſaluta
tis parentibus & amicis,cum Chriſti famulis qui cũ
eo erant,rediit in opus euangelij & uerbi Dei,perue
nitque Vuiltemburg ſiue Traiectum,per annũ & mul
to amplius,antequam ſanctus Vuillebrordus Roma
rediret

rediret Traiectum, ibiq; à fratribus & neophytis honorifice multo cum gaudio ſuſceptus, gradum epiſcopatus condignis ornans uirtutibus, uixit deinceps in maiori humilitatis, manſuetudinis, ſimplicitatis & iuſtitiæ perfectione, cœptumque euangelicum opus conſtanter explens, oppida, rura, caſas, uicos, caſtella, propter euangelizandum, non equitando, ſed Apoſtolorum more, pedibus incedendo peragrans, etiam longe lateque Friſiam, Hollandiam, & præcipue comitatum Teiſterbandiæ peruagatus, multum populum ad Chriſtum doctrinis & prædicationibus reduxit, ubique ſolerter idolatriam extirpauit, ita ꝙ multitudo paganorum, maxime iam prophanam ſectam refutantes, catholicæ fidei documentis ſalutaribus adhæſerunt. Conuertebat uerò ſua dulciflua prædicatione fere totum comitatum Teiſterbandiæ, in quo conſtruebãtur eccleſiæ multis in locis, aut templa idolorum conſecrabantur in eccleſias Dei & ſanctorum, utpote eccleſiam ſancti Vincentii martyris in Zanduuick prope Tielam, in Arkel, in honorem ſanctæ Dei genitricis uirginis Mariæ, in Hoernaer, in honorē ſancti Dionyſij Areopagite, in Stoenreford, in Anthueſden, in Aelborch, in Vuondricben, in Ghielen, in Rijſduuic, in Almkerck, in malſem, in Erkum, in Auclaet, & in pluribus alijs locis, quas cum magna deuotione ipſe conſecrauit. Erat enim affabilis & benignus omnibus, qui ad ipſum conſolationis & ædificationis gratia conueniebant: Atque conuerſam plebē per ipſum, orationibus protegebat aſſiduis, & admonitionibus ſaluberrimis ad cœleſtia uocabat.

Permultos Chriſto lucratur S. Suuibertus.

Vt ſanctus Suuibertus quendam ſubmerſum à morte excitauerit, & fere uicum Duerſtat ad fidem conuerterit.

Cap 12.

CVm uerò mirificauit Dominus ſanctum Suuibertum prodigijs & prædicationibus, & fauor uirtutum ipſius celebri rumore Friſiam, Hollandiam & uicinas regiones illuſtrauit, ut non ſolum idolatræ & pagani, ſed & ſacerdotes idolorum mirarentur & ſtuperent in uirtutibus & actibus eius, uoluit omnipotens Deus deorum amplius in mirabilibus ſuis ipſum ante conſpectum gentium glorificare. Diuina nanque prouidente clemētia, dum ſanctus Suuibertus anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo nonageſimoſexto, octauo Kalendas Octobris dedicaret eccleſiam in Malſem, in comitatu Teiſterbandiæ ſuper amnem, Lioghen dictum, contigit ut eodē die quidam generoſus adoleſcens, dictus Splinterus de Andcogyn, filius primicerij de grandi uico Duerſtat, uolens curioſe experiri miniſterium fidei Chriſti, & præcipue actus ſācti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipſe incredulus & fidei ignarus eſſet, ſcapham cum tribus clientibus mane hora ferè ſeptima intraret, uolens uidere dedicationem eccleſiæ in Malſem, eo ꝙ uilla Malſem diſtet à Duerſtat ad Auſtrum paruo milliari. Cumque in medio fluminis Rheni ſiue Leccæ eſſet, & laſciuè ioculando & nauigando ſederet ſuper litus nauiculæ, incumbens ſuper mucronem ſuum, lapſu pedum ſuorum ex lubricitate nauiculæ retrorſum cadens, cecidit in aquam, quem ſtatim uorax unda abſorbuit, & in profundum quaſi lapis deſcēdit, & ſubmerſus fuit. Quod cernentes ſocij & ſerui, in eadem nauicula poſiti, ipſum iuuare & ei ſubuenire non ualentes, dolore maximo conſternati, utraque litora clamoribus & fletibus repleuerunt. De cuius caſu & ſubmerſione non ſolum parentes & cognati dolebant, ſed & luctus erat omnibus, & mœrore incredibili confundebantur uniuerſi. Serui uerò concito curſu fugerunt præ timore parentum & amicorum. Tandem eadem die, hora ferè duodecima, à piſcatoribus ſagenis cum multo dolore inuentus, lamētabiliter portatus fuit in domum parentum, & licet inflexibilis eſſet artubus & membris, tamen conſilio flaminum idolorum, calido impoſitus lecto, defertur ad phanum ſiue templum Martis. Audierāt enim, ꝙ Chriſtiani aliquot ſubmerſos ſiue ſubitò defunctos, in eccleſias ipſorum portantes, uitæ priſtinæ ſacrificiis & precibus epiſcoporum reſtituiſſent. Guntherus uerò egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri ſubmerſi, properans cum familia & amicis ad templum Martis, libauit funeſtum ſacrificium, mactando diuerſa animalia magno deo Marti, ut pietate diuinæ potentiæ ſuæ unicus filius ſuus reuiuiſcēs ſuſcitaretur. Cumque lugubriter mœſto & tribulato corde uſque in horam ferè ſecundam precibus ſacrificiis incubuiſſent, & nihil ſalutis inueniſſent, deſperauit de uita ipſius, eo ꝙ nunquàm audiſſet priſcis temporibus deos ipſorum talia peregiſſe. Erant autem eodem die multi Chriſtiani in ea ciuitate, qui ut uiderent finem, ſequebantur iuuus uſq; in atrium phani Martis. Qui uidentes inenarrabilem dolorem Guntheri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, uocauerunt Guntherum ſeorſū ut Chriſtus ibi magnificaretur, ſuadentes & conſulētes ei, ut celeriter pro ſancto Suuiberto Chriſtianorū epiſcopo, exiſtēte in Malſem, ad quem filius ſuus equitare propoſuerat, mitteret ipſe proculdubio precibus ſuis reſuſcitaret eum uirtute Domini Ieſu Chriſti, dū modo abrenuncians idolis, toto corde crederet in ipſum. Guntherus uerò his auditis, memor qualiter idē ſanctus Suuibertus in eadem ciuitate captus, liberatus per angelum fuit, & qualiter in Hagenſte in cæco nato in nomine Ieſu præſtitiſſet uiſum, ſtatim animatus & allectus uerbis Chriſtianorum, adiunctis ſibi aliquot honeſtis amicis, ſine dilatione Malſen uſq; celerrimè properauit, uidensque ſanctum Suuibertū mox de equo deſiliēs, prouolutus pedibus ſancti, oſculando manus eius, per ægra lachrymarum ſuſpiria aperuit ei triſtiſsimam mórtem & ſumerſionem unigeniti ſui, deprecans ut ſecum dignaretur proficiſci Duerſtat, & in uirtute ſalutiferi nominis Ieſu ueri Dei omnipotentis, reſuſcitaret filium ſuum, pollicēs ſecum omni familia ſua & cognatis crediturum, & ſacrum baptima percepturum. Sanctus uerò Suuibertus ipſū humaniter eleuans & honorificè ſuſcipiens, benignè conſolabatur, & licet condoluit lamentabilibus uocibus & gemitibus ipſius, tamen Deum tentare ſuper huiuſcemodi facto grandi formidans, ſe piè excuſauit. Miles uerò denuo amplectens pedes eius, importunè precabatur, ut ſecum pergere dignaretur amore Ieſu Chriſti Dei uiui. Sicq; uictus eiulatu eius, & præcipuè precibus Vuerenfridi & meis aliorumque neophytorum, ibidem præſentium, celeriter uectus curru, & nos cum eo, uenit circa ſextam horam poſt completorium in uicum Duerſtat. Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni ſiue Leccæ, prǽſtolantes aduentum ſancti Suuiberti, dolentibus prophanis ſacerdotibus phanorum. Igitur tranſmiſſo amne Lecca, cum iret ad defunctum cum diſcipulis ſuis, ſequēti ipſum grandi turba paganorum, occurrit ei domina Mechtildis, mater Splinteri ſubmerſi, ut inſana mulier, prouolutaque pedibus eius in publica platea, clamauit, dicens: Serue Dei uiui, ſuccurre mihi, & reſuſcita filium meum in nomine Dei tui, credamque cū tota familia mea in eum, quia dii noſtri, impotentes ſunt ad reſuſcitandum eum. Quam ſanctus Suuibertus eleuans & conſolans, parum ingemuit. Erat antē Splinterus ſubmerſus, denuò ex templo Martis portatus in domum patris ſui, ueniensq; ad præſentiam de-

ſuncti

Celebris ſit S. Suuiberti fama diffunditur.

Submergitur Splinterus adoleſcens.

Mars fruſtra inuocatur.

Deprecatur S. Suuibertus excitationem defuncti.

functi, petiit ut flamines ſiue ſacerdotes idolorum dignarentur ſibi adeſſe, ut uiderent uirtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei omnipotentis. Interim præcepit nobis, deuotè orationibus uacare, Deique miſericordiam implorare, ut defunctus reſuſcitaretur, & ipſe orauit. Vniuerſa igitur multitudine flente, cum alii qui phanatici ſacerdotes pauidi, uocati per dominũ Guntherum, aduenißent, ſanctus Suuibertus ſonora uoce, flexis genibus, lachrymarum imbre perfuſus, clamauit ad Dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte qui refugium factus es nobis: inclina aurem tuam ad preces noſtras, ut reueletur hominibus iſtis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomẽ ſanctum tuum, ut ſciant, quia non eſt uana fides noſtra, nec alius deus præter te, cuius pietas nõ habet finem, nec dona menſuram, & reſuſcita ad gloriam & honorem nominis tui hunc ſeruum tuum, diabolica fraude deluſum, ut ſciant, ꝙ omnia idola, quæ pro diis colunt, ſtatuæ ſunt dæmonibus plenæ, uidentes uirtutem pietatis tuæ, credentes in te, ſaluentur. His dictis, ſurgẽs ab oratione, fiduciam magnam habens in Chriſtum, dixit: Domine Ieſu Chriſte, mœſtorum conſolator, qui dixiſti: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: Domine piiſsime Deus, qui reſuſcitaſti ad fletum ſanctarum ſororum Mariæ Magdalenæ & Marthæ Lazarum quatriduanum mortuum, reſuſcita & hunc in nomine tuo oſtendendo potentiam diuinitatis tuæ. Et accipiens dexteram ſubmerſi, dixit: In nomine Domini Ieſu Chriſti crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, ut ſurgas & uiuas, & confitearis creatorem tuum. Statim uerò defunctus aperiens oculos ſuos, & quaſi de graui ſomno ſuſpirans, ſurrexit. Amplectensque pedes ſancti, cum magnis ſuſpiriis clamauit: Non eſt alius Deus in cælo & in terra, quàm Dominus Ieſus Chriſtus crucifixus, quem prædicat ſanctiſsimus ſeruus eius Suuibertus, qui me ſua benigna miſericordia ad preces eius ab inferis & à morte reſuſcitauit. O uita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum ſpoliauit, ſpem magnam habens in Chriſto. proculdubio mors ibi iura nõ tenuit, ubi ſanctus Suuibertus uim orationis ingeſsit. Statimque omnes mirati & ſtupefacti, qui uiderant & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatẽ per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum dignis extullere præconiis, qui ſanctum Suuibertum ſeruum ſuum tam inſigni clarificare miraculo dignabatur. Prouoluti que pedibus ſancti epiſcopi cum ſacerdotibus idolorum, credentes in Chriſtum, baptizari petierunt, ſpretis uanis cultibus idolorum. Denique lætiſsime accurrentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & ſancto eius gratias, deuotè ipſum amplectentes & oſculantes cũ diſcipulis ſuis. ſed & ipſe ſanctus Suuibertus cum cæteris Chriſtianis humiliter in terram proſtratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo ſuo. Tantus uerò in platea erat clamor paganorum, reſuſcitatum uidere cupientium, ut ſanctus Suuibertus neceſsitate compulſus, reſuſcitatum ueſtibus indutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, ut à cunctis uideretur. Quem uiuum & ambulantem cernentes, clamauerunt: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum, qui talia per ſeruũ ſuum operatus eſt. Factum eſt ergo gaudium magnũ coram omnibus hæc uidentibus, & magnificatũ eſt nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eodem tempore baptizatus eſt Splinterus reſuſcitatus, cum parentibus & cognatis & aliis, numero centum uigintiſex, demptis pueris & uirginibus. Altera denique die congregata infinita turba hominum paganorum, ſanctus Suuibertus, præmiſſa oratione ad ſpiritum ſanctum cũ diſcipulis ſuis, ut Deus aperiret corda illorum ad ſpernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis tranſgreſsionẽ protoparentis noſtri Adæ, incarnationem uerbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam miſericordiam Dei. Inſuper ꝙ æternaliter damnabũtur, qui ſpreto uero Deo, adorant idola & ſculptilia, & gloriantur in ſimulacris ſuis: ita ꝙ ferè pars magna ciuitatis credidit in Chriſtum. Erat autem ciuitas, licet pagana, ſub poteſtate Chriſtianorum principum, ſcilicet regis Franciæ & Pipini ducis, & tota ferè uicinitas & prouincia Chriſtianæ fidei ſubdita, utpotè Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ, ſic ꝙ pagani de Duerſtat ſæpè cum Chriſtianis conuerſati, pridem multoties multa de Chriſto audierant. Manſit autem multis diebus in eadem ciuitate, uigilanti inſtantia prædicando fiducialiter Chriſtum paganis, confirmãdo neophytos, ita ut non ſolum pagani, uerum etiam multi idolorum ſacerdotes, uidentes cæleſtem gratiã & miraculi magnitudinem in ſancto Suuiberto, abiecto perfidiæ uelamine, baptiſmi gratiam ab ipſo deuotè ſuſciperent.

Precatio ad Dominum Ieſum S. Suuiberti.

Io. 14.

Io. 11.

Excitat uita functũ.

Eo miraculo multi reuiuiſcunt in anima.

Vt S. Vuillebrodus Roma rediens, cum S. Suuiberto per Friſiam prædicauerit.

Cap. 13.

ITaq; anno à natiuitate Domini ſexcenteſimo nonageſimoſeptimo ſanctus Vuillebrordus, adepta iam Apoſtolicæ benedictionis authoritate, conſecratusquè Archiepiſcopus à ſancto Sergio Papa, rediit ad Germaniam. Cui occurrens ſanctus Suuibertus cum clericis & diſcipulis & multis Chriſtianis uſque Embricam, recepit eum cum magna honorificẽtia, & gauiſi ſunt in Domino. Audiensquè ſanctum Suuibertum Epiſcopum, conſecratum, & Comitatũ Teiſterbandiæ cum tota ferè Batua, ac magnam partem inferioris Friſiæ prædicatione ipſius conuerſam, & eccleſiam Traiecten. numero fidelium ualde multiplicatam, immenſas deuotè Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes, ſtatim in fundo baſilicæ ſancti Thomæ Apoſtoli prope caſtrum Traiecten. canonicorum cœnobitarum conſtruxerunt eccleſiam in honorem ſancti Martini Epiſcopi Turonen. in qua ſanctus Vuillebrordus Archiepiſcopus Friſonum cathedralem eccleſiam ſibi ſtabiliri iuſsit, quam per primitiuam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suuibertus epiſcopi, cum cæteris confratribus, propriis manibus benedicendo conſecrauerunt. Deinde mortuo Radbodo rege Friſonum, Chriſtiani liberè permiſſi ſunt ubique Friſiam publicè euangelium Chriſti prædicare. Quapropter præfati ſancti Epiſcopi cum ſacerdotibus & clericis Hollandiam & Friſiam ubique peruagantes, rudem populum documentis euangelicis informauerunt, docentes prophanum idolatriæ cultum abolendo relinquere, catechumenos baptizauerunt, neophytos confirmauerũt, ſacros ordines celebrauerunt, ac in pagis ſingulis euãgelium pacis conſtanter & deuotè prędicauerunt, & per loca ſingula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in uerbo fidei & miniſterio baptizandi adiuuarent, maximè in magno uico Duerſtat. In quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Chriſti, ac phana idolorum commutantes in eccleſias Chriſti, quinquagintaduas dedicauerunt eccleſias parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis & aliorum amicorum. Et non ſolum per Friſiam prædicauerunt & Lotharingiam, ſed & uſque in Daciam prædicando, populum multum, purgatum à barbarica gentilitatis idolatria, orthodoxæ iunxerũt fidei. Cumque ſic per aliquot annos feruenter euangelici

S. Suuibertus Embricã uſq; procedit obuiã S. Vuillebrordo.

SS. Vuillebrord' & Suuibert' Batauis & Friſiis prædicant. Itẽ Lotharingis & Danis.

lici pontifices & uerbi Dei præcones pariter & continuè in diuerſis prouinciis Chriſtum annũciaſſent, redierunt & uenerunt cum exultatione Traiectũ ad confratres & cooperatores uerbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos feciſſet. Et licet ſanctus Suuibertus, egregius pontifex, præceſſerit ſanctum Vuillebrordum tempore, tamen ſanctus Vuillebrordus præcedit ſanctum Suuibertum dignitate, & primus archiepiſcopus Traiecteñ. reputatur, eo ꝙ à ſancto Sergio Papa Archiepiſcopus Friſonum ſpecialiter conſecratus, & à ſede Apoſtolica ad eundem populum miſſus fuerit, atque ꝙ ab illuſtri principe Pipino de Herſta'lo, & à glorioſo filio eius Carolo Martello ex regali donatione ciuitatem Traiectenſem cum ſuis appendicibus pro ſe & ſuis ſucceſſoribus Epiſcopis Traiecteñ. Eccleſiæ impetrauerit. Et ideo ſanctus Suuibertus non epiſcopus Traiecteñ. appellatur, ſed coepiſcopus ſancti Vuillebrordi.

S. Vuillebrordus primus epiſcop' Traiecten.

Vt ſancti ſocij & presbyteri SS. Vuillebrordi & Suuiberti in diuerſas prouincias miſſi, Chriſtum prædicauerint. Cap. 14.

Synod' Traiecten.

DEinde animaduertentes præfati ſancti pontifices & egregii prædicatores, qui cum eis ex Anglia uenerunt Traiectum, ꝙ multus populus, Deo proſperante, ab infidelitatis errore ad Chriſtũ cõuerſus eſſet, cõuocata ſynodo in nouella Eccleſia Traiecteñ. decreuerunt more Apoſtolorũ & diſcipulorũ Chriſti, in diuerſas circuniacentes barbaricas nationes præſtantiores prædicatores dimittere, ad prædicandum ipſis fidem Chriſti. Erant autem eo tempore in eadem primitiua eccleſia Traiecteñ. apoſtolici pontifices, & canonici egregii prædicatores, qui ſanctum Suuibertum Epiſcopum cum ſanctis Eunaldis ſequentes, conſtanter Chriſtum gentibus prædicauerunt, utpotè ſanctus Vuinfridus ſacerdos, qui poſtquàm tredecim annis in Eccleſia Traiectenſ. ut canonicus degiſſet, Archiepiſcopus Moguntinenſ. conſecratur, & Bonifacius appellatur, qui poſt obitum ſancti Vuillebrordi epiſcopi Traiectenſ. rediens, ſecundus Archiepiſcopus Traiectenſ. ordinatur, qui poſtquàm decem & ſex annis per Friſiam prædicaſſet, martyrio in Friſia coronatur cum ſuis. Similiter ſanctus Vuiro epiſcopus Delrorum, ſanctus Plechelmus epiſcopus de Maſſa candida, uel, ſecundum Bedam, candida Caſa. ſanctus Othgerus Leuita, cum pleriſq; aliis glorioſis ſacerdotibus & prædicatoribus cui ſanctæ Synodo præfuerunt ſancti Vuillebrordus & Suuibertus antiſtites conſtantiores, in qua concluſum & diffinitum fuit, ut omnes primi prædicatores in exteras prouincias prædicarent uerbum Dei. Igitur ſanctus Acca, ut eſt ante dictum, cum ſancto Suuiberto in Angliam rediẽs, à ſancto Vuilfrido epiſcopo Auguſtaldenſ. Eccleſiæ epiſcopus conſecratus, poſt ſanctiſſimam uitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Foſtelanc martyrio coronatus fuit, ut prædictum eſt. Sanctus Vuillibaldus Orientalem Franciam adiens, Aureatenſ. ſiue Eiſtatenſ. epiſcopus effectus eſt. Sanctus Vuinebaldus, frater eius, Heyndelamenſ. Abbas eſt ordinatus: Quorum germana Vualburgis uirgo. *Lebuinus pontificatum adeptus, martyrio propè Gandauum coronatur. Duo quidem ſancti Eunaldi Nabiam introeuntes, Chriſtum prædicando confeſſi ſunt, qui ab inde aſcendentes in Saxoniam, glorioſo martyrio coronati ſunt. Sanctus Vuerenfridus presbyter & egregius prædicator, uerſus Batuam miſſus, nouellum Chriſti populũ in Elſt & Vueſteruuoirt & in finibus illis feliciter rexit & infinitis clarificatus miraculis, tam in uita quã in morte, idibus Septembris apud Vueſteruuoirt ſpiritum creatori reddens miraculosè in Elſt tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi regis Deirorum, filij ſancti Oſuualdi regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium conſtruens, poſt multorum paganorum conuerſionem & laudabilem ſanctæ uitæ ſuæ conſummationem, multis miraculis clarus, ſeptimo kaléd. Iulij felici fine requieuit in Chriſto, ſepultus in Egmonda, ubi uſque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confeſſor, primus archidiaconus Eccleſiæ Traiectenſ. fuit. Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à præfatis pontificibus miſſus ad partes Tranſiſelanas, locum Aldẽſeel, Trentam & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam, rego, & Dei Prouidentia totum fermè populum Chriſto prædicando lucratus ſum, & purgaui à cultu idolatriæ: permanſitque ſanctus Vuillebrordus in diœceſi ſua Traiectenſi, feruenter prædicando euangelium Chriſti cunctis gentibus. Cæteri uerò hac illacque diſperſi propter uerbum Dei, poſt conuerſionem multorum paganorũ, ſalubri fine in Chriſto quieuerunt.

Catalogus egregiorum uirorum, qui fidẽ Chriſti Germanis prædicarũt. Hiſt. eccl. lib. 5. c. 24

** Leuinus.*

S. Adelbertus, regis Deirorum filius prim' Archidiaconus Traiectenſ.

Vt S. Suuibertus in Vueſtphalia mulierem paralyticam ſanauerit, & populum conuerterit. Cap. 15.

ITaque ſacerrimus põtifex Suuibertus in oſculo pacis cum multis lachrymis uale dicto ſancto Vuillebrordo cæteriſq; præfatis ſanctis prædicatoribus alijs canonicis Traiectenſ. Eccleſiæ, adiunctis ſibi Vuilleico, Gerardo, Theodorico & Boſone glorioſis pſbyteris & prædicatoribus, aliiſque duobus pueris laicis Vualtero & Ioanne, peruolauit ut nubes paganiſmum, tanquam fidei uexillifer de loco ad locũ per Vueſtphaliam & inferiorem Saxoniam quotidie fideliter in uinea Domini tanquam miles ſtrenuus laborans magnam quoque gentem pleriſque in locis ab idolorum ueſania ad Chriſti perduxit fidem, & quocunque diuertebat, ad execrandam diabolicæ uerſutiæ ſupplantationem & idola confringenda ſummopere laborare cum ſuis ſtuduit & curauit. Et ubique confluebant pagani ad ipſum ad audiendum uerbũ uitæ ab ipſo. Erat enim dulcis in exhortationibus, & cunctis affabilis & eloquio mitis. Conſtruebantur etiam aliquot eccleſiæ in confinibus Vueſtphaliæ admonitione ipſius, quas etiam conſecrauerat. Hucuſq; ego Marcellinus, præfatus diſcipulus ipſius & ſancti Vuillebrordi, cum ſancto Suuiberto cõuerſatus, quæ conſcripſi uidi, & fermè omnibus præſcriptis interfui: Et deinde ipſo tendente cum ſuis ad Minimigardum, i. Monaſterium, ego redij habita benedictione ipſius Friſiam uerſus, & ſic, quæ ſequuntur, ex relatione ueridicorum fratrum conſcribo. Perueniens ergo hyeme Minimigardum, indefinenter palam omnibus prædicauit Chriſtum clamãs & dicens: Auſcultate & audite me, fratres dilectiſſimi, qui ad imaginem & ſimilitudinem Dei creati eſtis, à quo per maledictas paternas traditiones damnabiliter alienati diuerſa idola uana, dæmonibus plena, pro dijs ignorãter colitis, quæ nec proculdubio dii ſunt, ſed idola, nequitia diabolicæ fraudis & uerſutiæ inuẽta, ex præcepto potentum regum & tyrannorum, pro dijs colenda & adorãda ſimplicibus hominibus tradita, ſed unus eſt Deus omnipotens, qui ſecundum ſuam diuinitatem ſolo uerbo creauit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Sed propter tranſgreſſionem & præuaricationem protoplaſti noſtri Adæ, ne humanum genus periret, compatiens miſeriæ humanæ naturæ, quia omnes homines ſaluos uult fieri, ex nimia charitate idem Deus, creator omnium, in fine

S. Suuibertus Vueſtphalis Chriſtũ annunciat.

Hodie dicitur Monaſterium epiſcopatus.

ſeculorum homo factus, ſua benedicta paſsione reformauit bumanam naturã lapſam, regoãs ut Deus omnipotens in cęlis. Reſpicite, reſpicite ergo dilectiſſimi fratres, ad uerum creatorẽ & ſaluatorem ueſtrũ Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, uerum Deum credentes in eum, qnia miſericors eſt, ſaluans omnes ſpernentes idola uana, ſibiqne ſeruientes. Nonne abſurdum & miſerum eſt, lapidem Deum credere, & lignum, arte bominum compactum, ad auailium inuocare ac derelicto creatore, adorare miſeras damnataſque creatnras pro dijs? Cum hæc & bis ſimilia euangeliaaſſet, multi compuncti, ipſum cum ſuis hoſpitio recipientes, confirmari in fide catholica poſtulabant. Erat autem in eadem ciuitate quædam mulier enormiter contracta, ita ut ſerè eſſet & appareret monſtrum in natura, quæ cum multa in medicos capendiſſet, & nibil ſalutis & remedij impetraſſet audiens quendam peregrinum illud aduentaſſe, & quendam nounm Deum prædicare, petijt à ſuis, ut ad uirum Dei ueheretur. Altera uerò die, cum ſanctus Suuibertus coram magna multitudine prædicaret, ad uecta fuit ad eum mulier iam dicta. Quam cum in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſigno crucis benediaiſſet, ſtatim cunctis uidentibus & mirantibus ſanata fuit. Quæ poſt gratiarum actiones gaudens & hilaris, læta facie & alacri animo ad domum cum ſuis repedauit, ac deinde cũ multis rediens, credens in Chriſtnm, baptiaata eſt. Nec immemor optatæ ſoſpitatis, hortatu ſancti Suuiberti epiſcopi conſtruait in bonorem Dei & ſancti Pauli apoſtoli oratorium ſiue eccleſiam circa domum ſuam, eo qnod in feſto ſancti Pauli apoſtoli ſanata fuit.

Monaſterienſes quidã credunt in Dominum.

Vt S. Suuibertus epiſcopus in Biluedia quendam ſacerdotem à peſte ſquinantiæ uel angina liberarit. Cap. 16.

ERat autem in Bilueldia diues quidam, nomine Albertus, repente tortus dolore ſquinantiæ, ita ut penitus nihil deglutire poſſet, & omnes de uita eins deſperarent, qui audiens famam ſancti Suuiberti & uirtutis patratæ per ipſum in nomine Ieſu ueri Dei in quadam contracta, miſit celeriter duós honeſtos pueros ad Minimigardum, petens ut amore eiuſdẽ Ieſu Dei ſui ipſum uiſitare dignaretur, ſpondens ſi liberaret & ſanaret ipſum, crediturum ſe procul dubio in ipſum uerum Deum. Sanctus uero Suuibertus epiſcopus hoc audiens, ad honorem Dei & ſalutem gentium cum ſuis presbyteris & clericis profectus Bilueldiam, inuenit eum in eatremis agoniaãtem. Statimque poſt diutinam orationem & diuinorũ celebrationem porrigens ei coram multis agentibus ablutionem, cum bibiſſet parum, moa ſanatus fuit, & a ſancto in fide confirmatus baptiaatusque cum multis benediait Dominum. Volat fama miraculi illius per prouinciam, concurrunt uicini, cognati & amici congratulantes ei de liberatione imminentis periculi & mortis. Omneſque laudant potentiam Domini Ieſu Chriſti. Multi inſuper eorum, ſpretis abominandis cultibus idnlorum, crediderunt in Cbriſtum, & baptiaati, ſeqnebantur & comitantur multi ea eis ſãctum Domini. Manſitque per aliquot dies ibidem prędicando cunctis Chriſtum.

Sanat hominẽ S. Suuibertus angina laborãtem.

Vt quendam cæcum illuminarit. Cap. 17.

REdiens uerò Minimigardum, ad petitionem quorundam infirmorum gentilium, ſtipatus multis Chriſtianis & paganis obuium habuit quendam cæcum in alia parte ſtratæ uiæ: qui intelligens ſanctum Suuibertum Chriſtianorum epiſcopũ adeſſe, petijt à ſuo doctore, ut ad eius præſentiam duceretur. Sed ductor, dimiſſo cæco, currens ad ſanctũ Suuibertum, eleemoſinam piè precabatur accipere. Porrò clamanti cęco nemo intendebat. Cumque magis ac magis clamaret, audiuit eum ſanctus Suuibertus: qui Vuilleicum presbyterum ſuum uocans, diait: Audis? quis eſt, qui clamat ad nos? Qui reſpondit: Audio, ſed quid ſit, ignoro. Diaitque. Accipe baculum iſtum, & perge ad clamantem, & da illi, præcipiens ut cum ſuſteotaculo iſto ueniat ad me in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Iuit ergo ſanctus Vuilleicus presbyter, dicens cæco: Dominus Suuibertus epiſcopus tranſmiſit tibi iſtud ſuſtentaculum, ut uenias ad eum. Stetit uerò ſanctus Suuibertus, præſtolans aduẽtum eius. Statim ergo ut cæcus accepit baculum, uidere parum cępit, ueniensque ad ſanctum Suuibertum proſtratus cum gratiarũ actione pedibus eius, baptiaari in nomine Ieſu ab eo precabatur, affirmans ſe aliquid uidere. Mox ſanctus Suuibertus, munijt ſigno crucis ſanctæ oculos eius, & ille clare uidit. Pagani uerò hæc uidentes, prouoluti pedibus eius, credẽtes in Chriſtum, abrenunciatis ſpurcitijs idolorum, baptiſmum ſuſceperunt. Cum ergo Minimigardum ueniſſet, & pauco tempore non paucam Chriſto plebem prædicando, acquiſiſſet, eamque in fide & amore Cbriſti confirmaſſet, migrauit cum ſuis ad Saaoniam, peruenitque in grandem uicum, dictum Brunſuuiek, ibique diebus aliquot predicauit Chriſtum, & conuertit multos.

Cæco crucis impreſſione redditur uiſus.

Brunſuicenſibus prædicat S. Suuibertus.

Vt ſanctus Suuibertus BrunſuuicK quendam paralyticum ſigno ſanctæ Crucis ſanauerit. Cap. 18.

POſtquam igitur cum ſuis presbyteris & clericis in Brunſuuick ſeceſsiſſet, nil ueritus eſt paganorum ſæuitiam, corpus, non animam, occidẽtiũ, ſtatimque ſolitum ſibi opus euangeliaandi eaequiẽs, multos & eaemplo uirtutis, incitamento ſermonis, ſemonis idolatriæ tenebris, duait ad uerum lumen fidei. Nunquam enim uel raro à uirtutibus quieuit. Nã quoties à prædicatione & miniſterio uerbi Dei uacaret, orare, ſtudere uel legere ſolebat. Erat autem in eodem uico quidam adeo à ſiniſtro latere præpeditus ut nec illius lateris manum aut pedem poſſet quo quo modo mouere, aut quicquam ſiniſtro oculo uidere. Poſt plurimorum medicorum antidota atque collyria inuanum eaperta, audiens à quibuſdam ipſum uiſitantibus, de ſalutaribus monitis & inſignibus miracnlis in diuerſis Vueſtphaliæ pagis & locis per ſanctũ Suuibertum in nomine Domini Ieſu ueri Dei patratis, miſit ad eum, efflagitans, ut ipſum uiſitare dignaretur. Itaque ſanctus Suuibertus cum ſuis presbyteris & magna ſiequentia incredulorum ipſum uiſitando accedens, poſt deuotam orationem latus eius ſigno crucis tetigit, utroque benediait, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu Cbriſti omnipotentis Dei ſurge. Qui ſtatim de grabato ſurgens uſum recepit, & eſt integrè reſtitutus. & multi hæc uidentes, & credentes in Chriſtum, & baptizati ſunt. Cum ergo quotidie prædicando multos conuerteret, & fama miraculorum & uirtutum eius per totum uicum ad laudem Dei à pleriſque promulgaretur, & ad aures ſacerdotum paganorum perueniſſet, irati ualde, ſtatim collegerunt populum incredulum, cum qnibus uenerunt ad ſatrapam uici, clamantes & dicentes: Ciuitas tota peribit, niſi temerarius & publicus inimicus deorum noſtrorum occidatur aut effugetur, qui per nouas magicas artes populũ ſeducit & alienat, mẽteſque eorum euertit, prædicando quendam ignotum crucifiaum uerum Deum, eoſque ſeparando à uenerabilibus diis. Quibus ſatrapa ait: Quomodo magica arte ſeducit homines, cum ſolummodo prædicet de quo-

Exercitia S. Suuiberti.

Nota uim S. Crucis

quodam Deo crucifiao nobis ignotato, cuius uirtute & poteutia, non medicaminibus & ſerro, curat infirmos, ſed uerbo & ſigno illius. Et quia deos multos habemus, quos omnes uon cognoſcimus, licet in alijs remotis nationibus cognoſcuntur, forſan hic etiã eſt unus deorum. Qui ſi non eſſet Deus potens in cælo & in terra, tam mira per miniſtros ſuos nullatenus faceret: Et licet dii noſtri potentes ſint, nunquam tamen aliqua ſigna ſanitatis inter nos nec alibi fecerũt, ſicut iſte in nomine Dei crucifixi facit. Erat autem ſatrapa conſanguineus apoplectici, ſanati per ſanctũ Suuibertum. Hæc audientes ſacerdotes idolorum cũ ſuis cæteris paganis, congregata magua multitudine gentilium, non ſolum ſanctum Suuibertum cũ ſuis ſed etiam ſatrapam occidere decreuerunt. Petitione igitur ſatrapæ ſanctus Suuibertus, ualedicto ſatrapę, confirmatiſque nouelli Chriſtianis, & relicto felice Boſone, glorioſo presbytero & prædicatore neophytis, ne recidiuarent, ſeceſſit per diuerſas prouincias, Chriſtum ubique prædicans, donec ueniret ad Boructuarios. Impoſſibile eſt tanti uiri geſta per quotidianos uirtutum profectus & gentilium conuerſionem euoluere, digniſque faſtorum laudibus magna eius merita congruenter attollere, quæ in diuerſis germaniæ locis, pagis & prouincijs peregit.

Vt Boructuariorum magnam partem ad fidem perduxerit Chriſti. Cap. 19.

CVmque ad Boructuarios ueniſſet, ſcilicet anno ab incarnatiõe Domini ſeptingenteſimoquinto, ſtatim ſalutifera uerba diuini præcepta ſtolidis ipſorum cordibus euangelizando tradidit, feraſque eorum mentes, tetris ignorantiæ caliginibus cæcatas, euangelicæ prædicationis lumine perluſtrauit, glorioſus apparens in uerbis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, ita ut à prophanis idolorum ſuperſtitionibus fidem Chriſti multos conuertendo in radice ueræ fidei miraculorum prodigijs ſolidando cõfirmari. Sed cum ubique prædicatione ſanctiſſimi Suiberti multi conuerſi baptizatique, Chriſto ſeruirent, & quotidie plures ad orthodoxam fidem conuolarent nefandiſſimus hortator ſcelerum, animarũ prædo, gaudens in peius abire omne genus hominũ, non poſſe cælos adire, ſatagit per ſuæ malignitatis fautores ipſum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis gentibus, ſacrilegi ſacerdotes paganorum, calice Babylonis inebriati, inſurrexerunt aduerſum eum, qui ipſum uerberatum pugnis retortis baculis & lapidibus à finibus ipſorum eliminare & expellere conabantur: ſed ereptus induſtria quorũdam fortium Chriſtianorũ, aliquot diebus ſecretè latuit, (non enim palã ipſum trucidare audebant timore ſatrapæ ipſorum) non tamen ceſſauit à prædicatione, quin ſparſit ſemina uitæ per agros multorum cordium, ità ut indies multos, deſpectis idolis, publicè Chriſtum confitentes, baptizaret.

Multos Chriſto Lucrifacit.

Sacerdotes dæmonũ ualdè eum affligũt

Vt quendam dæmoniacum liberauerit, & cum multis baptizarit. Cap. 20.

ERat autem eodem tempore in quadam Boructuariorum uilla Velſenberch nomine, uir quidam diues & potens, Ethelhere dictus obſeſſus à dæmonio, ferro & catenis adſtrictus, eò quòd omnes morſu arriperet, & ueſtes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus, qui ſanctum Suuibertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidiè dirè uexaretur, & à multis uiſitaretur, tandem quadam die, præſentibus nonnullis idolorum ſacerdotibus & aliis paganis ipſi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Niſi huc ueniat ſeruus Dei uiui Suuibertus Chriſtianorum epiſcopus, hinc non egrediar. Cumque magis ac magis hæc iterando clamaret, confuſi abceſſerunt idolatræ, & amici dæmoniaci, perplexi & dubii, quidnam facerent. Demum communi omnium deliberatione ab ipſis ſanctus Suuibertus quæritur, & inuentus, obnixè rogatur & inuitatur ad uiſitandum dæmoniacũ præfatum. Igitur ſanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniaco compatiens, cum iret cum ſuis presbyteris & clericis, eſſetquè in uia ad uiſitandum eum, mox cœpit dæmoniacus ſpumare, dentibusq; dirè ſtridere, & horribiliter uociferando clamare plus ſolito: de quo præſentes ualde mirabantur. Sed ſancto Suuiberto appropinquante domui, ceſſauit dæmoniacus iacens in lecto, ac ſi ſomno dulciter preſſus eſſet. Quem ſanctus cernens, præcepit ſuis, ut omnes orationibus deuotè uacarent, & ipſe orationi incumbens, Deum deuotiſſimè precabatur, ut ad laudem & gloriam ſanctiſſimi nominis ſui & ad cõuerſionem incredulorum, dæmoniacum expulſo dæmone liberaret, ſurgensquè cum ſuis ab oratione, ſignauit dæmoniacum ſigno ſalutiferæ crucis, dicens: In nomine Domini Ieſu Chriſti præcipio tibi immunde ſpiritus, ut exeas ab hac Dei creatura, ut agnoſcat ſuum uerum creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore ſpiritus malignus exiens, clamare cœpit: Nõ diu in iſta pmanebis prouincia ſerue magni Dei. Nã ſicut me ab hac mea habitatione expuliſti, ita expelli te faciam ex iſta terra & prouincia. Ethelhere à dæmonio liberatus, ſurgens palam, inhærens pedibus ſancti Suuiberti, ueniam petens de commiſsis in eũ, baptizari in nomine Ieſu Chriſti inſtantiſsimè popoſcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi pagani cum duobus idolorũ ſacerdotibus, qui præſentes fuerunt, pedibus ſancti epiſcopi prouoluti, myſterium fidei Chriſtianæ diſcere & ſcire expetierunt. Quos ſanctus eleuans, docebat diuinam ſapientiam deſcendiſſe de cælo ad terram, ut hominem, qui mortuus fuerat peccato, ſuo ſanguine & benedicta morte in ara crucis uiuificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis quadragintaduos, exceptis paruulis utriuſque ſexus & mulieribus.

Ecce quã ſolemne fuit ſanctus uiris, ad edenda miracula, crucis adhibere ſignũ.

Multi ſacrum baptiſma percipiunt

De uirtutibus & conuerſatione ſancti Suuiberti. Cap. 21.

ET licet Boructuarii eſſent gens barbara, ſæua & inculta, & plures deos adorarẽt, prophanis & ſacrilegis ſacrificiis reſponſa à dæmonibus exquirentes, auguriis & diuinationibus ſeruientes, tamen Sanctus Suuibertus, condolens ipſorum miſeriæ, ſedula prædicatione, crebris deuotionibus & mirabili ſanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem ueri perduxit luminis: ita ut relictis idolorum ſordibus, in Chriſtum credentes, phana, in quibus idola anteà adorare conſueuerãt, propriis manibus deſtruentes, eccleſias conſtruerent, in quibus presbyteros & diaconos ſibi in adiutorium per diuerſa eccleſiarũ loca ordinauit. Qui poſt quàm præfatũ errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & ſermonibus extirpaſſet, frequentabatur à populis circunquaquè poſitis, cateruatim ad eum confluentibus, qui eximiæ conuerſationis & miraculi præfati fama excitati, uidere & audire eum ſitiebãt. Quibus, libera uoce documenta inſinuãs euangelica, multos ex eis conuertit, quos ſacro baptiſmatis fonte abluit & purgauit, ſicque per biennium inter eos moratus, uitæ meritis & uirtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & uenerabilis facta eſt. Fraterno deniquè amore plenus, cũctis ad ſalutem prodeſſe ſatagebat,

Deſtruuntur prophana idolorum tẽpla, et Chriſti eccleſia conſtruuntur.

ipſe

Ipſe uerò, ut omoibus omnia fieret, cunctos egenos io neceſſitatibus & infirmitatibus ipſorũ uiſitauit, nõ ſolum Chriſtianos, quos in fide uiſitãdo & eahortando confirmauit, ſed & feroces paganos, errore idolatriæ irretitos, ut eos à uano cultu dæmonum ereptos, ad fidem perduceret Chriſti. Itaque intra biennium cunctis barbaris ſanctis moribus prælucens, dnos præcipuos paganos, ualida febre quartana laborantes, & unum hydropicum gentilem cum ſuis clericis uiſitans, prece ſua ſanatos & conuerſos, ac in fide Chriſti confirmatos, baptizauit. Multas inſuper alias uariasque uirtutes inter gentiles in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti peregit, ac populum multũ nimis melliflua ſua prædicatione & benigna eahortatione ſolerter orthodoaæ iunait fidei multis in locis.

Vt S. Suuibertus Coloniam ueniens, à præclara principe Plectrude honorificè ſuſceptus, duobus miraculis coram ea claruerit. Cap. 22.

QVanuis autem diabolus ſit mendax & pater mẽdacij, uerumtamẽ ſancto prædixit Suuiberto, cum per eum eapulſus eſſet ab obſeſſo. nam poſt biennium ueniens illuſtris Bruno, magnus ſatrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoctansque in ulco Ratingen, ea nimia ebrietate orta diſſenſione magna inter ipſum & primicerium eiuſdem uici de Ratingen, ex inſtigatione & ſuggeſtione diabolica ipſũ occidit cum duobus ſamulis: quibus per uicum dolenter patefactis, amici & affines occiſorum ad arma cõuolantes, eundem nobilem ſatrapam fere cum omnibus ſuis in uindictam trucidauerunt. Fama uerò per Saxoniam increbeſcente ueridica, Saaones irati nimis intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipſis intulerunt, uicumque Ratingen funditus liuore pertinaci deſtruaerunt. Econtra Boructuarij, & præcipue amici occiſorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas uillas & munitiones Saannum igne & ferro demoliti ſunt. Sicque uiciſſim dum diu committerent magnæ depopulationis eacidium, Boructuarij & præcipue Chriſtiani, qui à ſancto Suuiberto uerbum Dei receperunt, perpendentes quod Saannum potentiæ & inſolentiæ reſiſtere non poſſent, uale dicto ſancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migraueruot in cæteras prouincias, ut liberius ibidem Chriſto ſeruirent. Interea attendens ſanctus Suuibertus, glorioſus pontifex, gregem ſuum hac illacque diſperſum, & quod nullum fructum nullasq; inducias inter utraſque partes cum ſuis propter ſaxea Saaonum corda facere poſſet, eaorauit aſſidue Dominum, ut ei iam ſeni locum oſtenderet, ubi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum ducẽ & Plectrudem eius coniugem, qui ei aptum locũ permanendi cum ſuis condonarent. Igitur ſanctus Suuibertus ualefaciens Boructuarijs, cum ſuis presbyteris & clericis ac nonnullis Chriſtianis, per ſqualida & deuia loca in magno diſcrimine ferocium Saaonũ Colooiam uſque, Deo comitante & dirigente uias ſuas, peruenit. Erat autem eo tempore sereniſſimus Pipinus dua habitans in Ioppillia cum Alpaide pellice ſua: Plectrudis uerò dux eximia & deuota princeps, moram trahit Coloniæ Agrippinæ in palatio ducum Agrippinenſium & Lotharingorum, quod per eam mutatum & cõſecratum eſt in clauſtrum ſanctimonialium, intitulaturque eccleſia glorioſæ uirginis Mariæ ad Capitolium. Cumque ea audiuiſſet aduentum ſancti Suuiberti, magnifici præſulis, gauiſa eſt gaudio magno. Audierat enim multoties à pluribus celeberrimam ipſius opinionem, depoſitoque faſtu regalis eacellẽtiæ ipſum cum uenerabili patre Annone Archiepiſcopo Colonienſi, honorificè & deuote recepit, ſecumque aliquot diebus detinuit, ac miro ſemper eum humilitatis effectu coluit, ut ab eo ſecretioribus colloquijs ſalutis uerba mereretur audire. Eodem tempore quidam illuſtris palatinus, Heraldas nomine, ueniẽs Coloniam miſſus per Pipinum ab Herſtallo ſiue Ioppillia ad Plectrudem. cum decenti militia, ſtatim propter borealem rigidum uentum incidit in grauem morbum inflationis gutturis, idque adeo, ut à nullo medicorum poſſet ei ſubueniri, quia nullam potionem recipere uel deglutire ualuit. Cum ꝑcipue oẽs lamentarentur illum, deſperantes de uita ipſius, Plectrudis memor uirtutum ſancti Suuiberti epiſcopi, deuotiſſime petijt ab ut amore Ieſu Chriſti dignaretur uiſitare nobilem palatinum iam agonizantem, & ipſum pontificali ſua benedictione ſanctificare, ac pro eo coram omnipotenti Deo intercedere. Sanctus uerò Suuibertus, ut erat columbinæ ſimplicitatis & pudicæ naturæ, humiliter cum beato Vuilleico ſuo presbytero & duciſſa ad ipſum accedens, ꝑmiſſa deuota oratiõe, cum ſignaſſet guttur eius, mox apoſtema illud diruptum, omnibus cernentibus crepuit, & horribiliter per nares & per os effluait tabes uenenoſa putredo. Et ſic eapulſis illis noaijs humoribus, ſtatim ſaoatus fuit. De quo oẽs magnificè Deum laudabant qui meritis ſui dilecti antiſtitis talia operari digoatus eſt. Erat autem io eodem palatio cocus quidam, qui obſeſſus à dæmonio, multum uexabatur quotidiè ab eo: qui ad inſtantiam aulicorum uiſitatur à ſancto Suuiberto, moa à graui iugo diaboli liberatus fuit. Et deinceps omnes uenerabãtur ſanctũ Suuibertum, ut uirum & epiſcopum ſanctum, uidentes gratiam Dei in ipſo.

Ebrietas mater cadium.

S. Suibertus ab angelo iubetur ire Coloniam

Palatium mutatum in templũ & cœnobium uirginum.

Sanat Palatinum periculoſè laborantẽ. Item dæmoniacũ.

Vt ſanctus Suuibertus à Pipino Vuerdam impetrans ibidem monaſterium conſtruxerit. Cap. 23.

IGitur felix Plectrudis, religioſa ducilla, uidens ſanctum Suuibertum inæternæ mentis feruore ad cœleſtia ſuſpirare, licet ſublimata culmine terreni principatus eſſet, & ſecum multos egregios prædicatores haberet, tameo ſpecialiter de cœleſti inquiſitione à ſancto Suuiberto uiro Dei ædificari cupiebat. Qui cum eam de futuri regni beatitudine, de iudicij metu & ſpe æternitatis familiari colloquio præmoneret, illa eum libenter audiebat. uerum æſtimari non poteſt, quanto priocipis illius animus eaultarit gaudio, quod tanti uiri præsẽtia gaudere, benedictione foueri, collocutiooe meruiſſet ædificari. Et ne ingrata illis beneficijs uideretur, conſenſu & admiſſione uenerabilis patris Anoonis Archiepiſcopi Colonienſis, direxit ſanctum Suuibertum epiſcopum cum præfato Geraldo nobili Palatino de Ardenna, ſanato à peſte anginæ per eundem ſanctum Suuibertum, cũ literis commendatitijs ad illuſtrem Pipinum principem, petens & poſtulans obnixè, ut uiro Dei Suuiberto donaret uicum Vuerdam in inſula ſiue litore Rheni, ut gentili Saxonico populo illic cum ſuis prodeſſe & præeſſe poſſet. Pipinus uerò ſenea prouectæque ætatis, honorifice ſanctum ſuſcipiens Suuibertum cum ſuis, aliquanto tempore ſecum detinuit, ut uerba uitæ ab eo audiret, eo quòd pridem à pleriſq; multa laude digna audierat. Tandem ut hilaris dator, ſitiens æſtuanter conuerſionem gentilium, uolensque cultum diuinum augmentare, ea regali munificentia benigne eundem uicum ei propter profectum & firmamentum ſuorum principatuum donauit, addens & offerens ex copioſo theſauro ſuo aurum & argentum multum nimis, quibus eccleſiam ſiue monaſterium

Pipinus largitur S. Suuiberto Vuerdẽſem uicum.

rium ibidem ad honorem Dei ædificaret,& populum Barbaricum,fidei Chriſti prorſus ignarum, uerbo uitæ reficeret. Itaque ualedicto cum nimia deuotione & gratiarum actiõe Pipino principi, ſanctus & benedictus Suuibertus rediјt Coloniam ad ſanctam Plectrudem, cuius potentia & induſtria cum multis laboratoribus & cæmentariјs Vuerdam ueniens cœpit ſtatim prope Rhenũ fundare monaſterium in honore glorioſæ uirginis Mariæ:ibique cum quanta humilitate, deuotione & reuerentia rudi gentili populo euangelizauerit fidem Chriſti, & præcipue cum quãta puritate mentis & corporis & timore Miſſas celebrauerit ac diuina peregerit difficulter poſſit explicari.

Vt quendam in Vuerda à morte ſuſcitauerit. Ca. 24.

ANno uerò Dominicæ incarnationis ſeptingẽteſimo undecimo, cum ſanctus Suuibertus feruenter prædicans, non ſolum in Vuerda, ſed & in pagis & uillis uicinis enũciaret profanis Saxonibus Euangelium:contigit quadam die Martis, ut ipſe extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum uenerabili presbytero ſuo Vuilleico in uillam uicinam,& quidam diues gentilis,Hungerus nomine,poſtea conuerſus & baptizatus in feſto apoſtolorum Petri & Pauli, & a ſancto Suuiberto appellatus Petrus ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru aduehi curaret arenam & lapides, reliquaq́ue tali ædificio congrua & oportuna ad monaſterium ſancti Suuiberti. Procurante autem omnium bonorum æmulo diabolo,idem Petrus coruẽs ſub carruca onuſta lapidibus,efferebatur mortuus, quia penè ſuffocatus & per diuerſa uulnera capitis extinctus fuit. De quo cum omnes non immeritò dolerent,magnusque concurſus populorum ad illud miſerandum ſpectaculum fieret gementium & dolentium propter inopinatam illius mortem,cumque exequiæ præpararentur, ut corpus Eccleſiaſticæ commendaretur ſepulturæ, ſuperuenit pius pater ſanctus Suuibertus cum deuoto Vuilleico ſuo capellano, qui cum didiciſſet ex gemitu, audiſſetque à circunſtantibus mortem illius Petri,antequam ſepeliretur, ut ad cellam ſuam deportaretur iusſit. Quod cum factum fuiſſet, ipſe,adſtante magna turba populorum,rei exitũ præſtolante,largiter cum multis ſuſpiriјs lachrymas fundens,flexis genibus deuotisſimè orauit ad Dominum pro reſuſcitatione Petri famuli monaſteriј. Cumque diu preces precibus continuaſſet, ſurgens tangendo cum oſcularetur funus,ſtatim mortuus non ſolum reuixit & ſurrexit,uerum etiam nullæ cicatrices uulnerum, nulla conglomeratio ſanguinis per totum corpus apparuerunt:de quo omnes laudabant benignitatem Chriſti Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciam promulgata,neophyti in fide ſolidati confirmantur. Multi uerò infideles ad Chriſtum cõuerſi, fonte baptiſmatis Chriſto regenerati ſunt. Vixit autem poſtea idem Petrus ſanus & incolumis uſque ad conſummationem eccleſiæ Vuerdenſis,etiam poſt migrationem ſanctisſimi patris Suuiberti.

Excitat mortuum mirabiliter.

Vt S. Suuibertus multos gentilium cõuerterit,& monaſterium inſtituerit in Vuerda. Cap. 25.

SAnctus uerò Suuibertus, cuius fama & actus nõ ſolum per Chriſtianiſmum, uerumetiam & per paganiſmum in laudem Dei prædicabantur,adiutorio primatum & præcipuè glorioſæ duciſſæ Plectrudis, aliorumq́ue Chriſti fidelium,uelocisſimè cœpit monaſterium ſuum in Vuerda conſtruere & perficere. in quo collecto agmine famulorum Chriſti,cœpit euangelicis illos inſtruere diſciplinis,non rigoroſe,ſed docuit & inſtituit diſciplinam uitæ regularis, quam rudes & neophyti capere & cuſtodire poſſent, iuxta uocem Domini, dicentis: Iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue. ſed & ipſe cum beato Vuilleico cæteriſque deuotis diſcipulis, ſub arctiori ſanctæ regulæ iugo,ſanctisſimam & continentisſimã uitam ducebat. Qui licet gentibus,in uicino habitantibus, prædicando primo parum uel nihil profecit in conuerſione earum,eò quòd eſſent homines duræ ceruicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc deſtitit, quin indeſinenter cum feruore prædicans, multos nobilium & ignobilium conuerteret ex eis, qui repudiatis ſordibus idolatriæ, ſunt fide abſoluti. Quibus,ut bonus paſtor in populo, diſpenſauit, tanquam fidelis & prudens negociator, menſuram Dominici tritici. Ipſe enim ſpreuit mundi pompas & uanitates ſpe ſuperuorum præmiorũ. Et ideo maximis uirtutum donis cælitus ditatus,Deo in omnibus gratus,ut gemma fulſit in clero. Nam poſitus inter gentiles,illic præclarum opus inter gentes operatus eſt, Domino cooperante & ſermonem eius confirmante ſequentibus diuerſorum miraculorum ſignis. Cũq; in monaſterio Vuerdenſi uitæ cœleſtis inſtitutio quotidianum ſumeret incrementum, cõtigit anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo decimoquarto Pipinum de Herſtallo,ſtrenuum principem & Maiorem domus Francorum, dolentem ſuper innocente morte ſanctisſimi Lamberti Tungrenſis epiſcopi, ad mortem ægrotare. Accerſitusq́ue ſanctus Suuibertus egregius pontifex ad uiſitandum eum per nobiles uiros pertexit prius cum Vuilleico & theodorico diſcipulis ſuis Coloniam ad Plectrudem illuſtrem duciſſam Lotharingię ſiue Auſtraſiorum,conſilium ab ea experens,quidnam facere deberent. Quæ enim religiosè ſuſcipiens & tractans,tandem retento Colonię pio Vuilleico presbytero ſancti Suuiberti apud ſe cauſa deuotionis & conſolationis, (erat enim felix Vuilleicus euangelicus ſacerdos) miſit ſanctum Suuibertum & Agilolphum Colonienſ.archiepiſcopum cũ pleriſque aliјs prælatis ad Pipinum principem, coniugem eius, ad informandum eum, ſi obiret,ne illuſtres legitimos ſuos filios Drogonem, Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti regis Franciæ, exhæredaret, hæredem ſcribendo Carolum Martellum illegitimum,ex Alpside pellice genitum in detrimentum & damnationem animæ ſuæ,& in confuſionem ſui & totius Eccleſiæ, atque in ſcandalum ſuorum primatum & ſubditorum. Et quia ſanctus Lambertus Epiſcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat,martyrium ſubiit. Venientes igitur præfati põtificis Ioppiliam ad ægrotantem principem Pipinum benigne ab eo ſuſcepti ſunt. Qui ipſum conſolantes,& ad tolerantiam aduerſitatum temporalium & infirmitatem corporalium confortantes, aiebãt quod Deus electis ſuis iter aſperum facit, ne, dum delectarentur in uia,obliuiſcerentur eorum quæ ſunt in patria. Tandem nacto oportuno tempore & congruo, inter cætera pro ſalute & remedio animæ ſuæ,cauſam,pro qua uenerant, ei deuotè & ſalubriter pontificis exponentes, & de illicito matrimonio increpantes,ſtatim cum indignatione repulſam patiebantur. Alpais uerò legationem ſanctorum pontificum ſciſcitans & comperiens, irata ualde pontifices abire celeriter præcepit,& ipſa interpellãs importune pro Carolo Martello filio ſuo apud Pipinũ impetrauit cuncta pro eodẽ filio ſuo quæ petierat. Pipinus uerò eodẽ anno moriẽs, eundẽ Carolum Martellũ ſuorũ principatuum reliquit hæredem. Quod cernẽtes prælati pontifices, ingloriј & triſtes Coloniam redierũt, narrantes præclaræ Plectrudi omnia, quæ geſta erant in Ioppilia à Pipino,conſolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.

Ad Vuerdẽſe monaſterium multi confluunt.

Math. 11.

Mar. 16.

S. Suuibertus cum aliјs mittitur ad Pipinum.

SS. Pontifices dũ arguunt illicitas Pipini nuptias, repelluntur.

De

De uita ſancti Vulleici Confeſſoris, presbyteri ſancti Suuiberti Epiſcopi, & de miraculis per ipſum perpetratis Coloniæ. Cap. 26.

S. Vuilleicus. primus Canonicus Traiecten.

SAnctus Vuilleicus presbyter, primus Canonicus conuentus nouellæ Traiecten. eccleſiæ, uas uirtutum, pura intentione, ſpe ſupernæ retributionis derelinquens mundum, Chriſto ſyncero corde ſeruire ſtuduit. Ipſe enim ab adoleſcentia ſua cum ſancto Suuiberto in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum ſcripturarum uitam felicem ſedulus agebat. Ipſe nihil huius mundi quærere uel curare & amare curabat. In diuinis ſcripturis ſufficienter à ſancto Suuiberto inſtructus, Latina lingua & Germana eruditus fuit. Erat enim eloquentiſſimus & manſuetiſſimus, iræ & auaritiæ uictor, ſuperbiæ, ſimul & uanæ gloriæ contemptor, pauperum & infirmorum cõſolator. Ipſe erga inopum prouiſionem non ſolum pietate mentis, ſed etiam ſtudij labore ſolicitus fuit. Multos gentiles in diuerſis prouinciis ſua ſaluberrima prædicatione à ueneno idolatriæ ad dulcorem fidei Chriſti perduxit. In monaſterio uerò Vuerdenſi factus Præpoſitus ſub ſancto Suuiberto, abſtinentiæ & cõtinentiæ cæterarumque uirtutum, omnibus fratribus exemplum dabat. Plures etiam & authoritate magiſterij, & exemplo ſuæ actionis regularem inſtituebat ad uitam. Nec ſolum ipſi, monaſterio regularis uitæ monita ſimul & exempla præbebat, ſed & uulgus circumpoſitum, longe lateque à ſtultæ idolatriæ, uitæ conſuetudine, ad Chriſti & cœleſtium gaudiorum curabat conuertere amorem. Et quidẽ cuius meriti fuerit, etiam miraculi ſigno internus arbiter edocuit. Eodem enim tempore, quo præfati pontifices ſacri ac Pipinum ægrotantẽ legatione fungebantur, & ipſe uenerabilis pater Vuilleicus, ad inſtantiã glorioſæ & deuotæ Plectrudis, Coloniæ manebat: ægrotabat quidã primarius Colonien. Gotebaldus nomine, acerrima ægritudine preſſus, ita ut deficiẽte penitus omniũ membrorũ officio, iam mortuus eſſe uideretur. cui iam funebria iuſta præparata erãt, & loculus, in quo defunctus condi deberet. Maria uerò coniunx eius, precibus & lachrymis interpellans glorioſam principem Plectrudem, impetrauit ut infirmus a beato Vuilleico presbytero ſancti Suuiberti, uiſitari deberet. Credidit uerò, ꝙ bonus diſcipulus à bono magiſtro educatus, ſi intraret domũ eius, oraturus ꝓ eo, manumque imponeret illi atq; benediceret, ſtatim melius haberet. Intrauit ergò ſanctus Vuilleicus cũ deuota familia felicis Plectrudis domum ægroti poſt diuinorum celebrationem, uidensque eum, mœſtis omnibus, iam morti proximũ, ac loculũ ante cubiculum, in quo ſepeliendus poni deberet, proſternens ſe in oratione, cum oraſſet diu cũ lachrymis, ſurgens dixit: Domine Ieſu Chriſte, clementiſſime Deus, qui dixiſti diſcipulis tuis: Super ægros manus imponent, & bene habebunt: oſtende hic pietatem tuam, & cura infirmum hunc potenti tua uirtute, ut nomen ſanctum tuum, benedictum in ſecula, magnificetur ab omnibus. Cumque hæc dixiſſet, imponens manũ ſuã ſuper caput, benedicensque eum ter, continuo ſurrexit, & ueterno infirmitatis dicuſſo, induit ſe ipſe ueſtimentis ſuis. Egreſſusque cubiculum cum ſancto Vuilleico, iuſſit menſam præparari, cibos apponi, & conuiuium inſtrui, quia delectaretur cum ſancto Vuilleico manducare & bibere. Cum uerò omnes multum gauderent de ſoſpitate illius, ſanctus Vuilleicus cum gratiarum actione deuote orationibus incubuit, donec potius raptus quàm uocatus, inter eos reſidiſſet. Gotebaldus uerò prope ſanctum Vuilleicum aſſidens, ueſcebatur, bibebat lætabaturque quaſi unus è conuiuis, ac gratias agebat, & multis poſt uixit annis. Plectrudis uerò religioſa Domina hæc audiens, maximo deinceps ſanctum Vuilleicum habuit in honore, DEVM, qui mirabilia magna ſolus facit, collaudans. Præfuit autem ſanctus Vuilleicus monaſterio Vuerdenſi annis decem poſt deceſſum ſanctiſſimi præſulis Suuiberti, & mortuus eſt anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo uiceſimoſeptimo, feſto Nonas Martii. Ad cuius ſepulcrum, ad indicium uirtutis illius, ſolent crebra ſanitatum miracula fieri.

Itẽ præpoſitus Vuerdẽſis.

Mar. 16.

Reſtituit ſanitati hominẽ prope mortuum.

De obitu ſancti Suuiberti Epiſcopi. Cap. 27.

REdeuntibus à Ioppillia & à Pipino glorioſis põtificibus Agilolpho Colonienſi & Suuiberto Vuerdẽſi, sãctus Suuibertus, delectatus in Domino ſuper ſalutari gratia, à Deo per Vuilleicum presbyterum ſuum Coloniæ patrata, ſalutata & licentia impetrata à pia matrona Plectrude, redijt Vuerdam cum ſuis diſcipulis: Ibique per triennium ſanctiſſimè uiuens, perfecit opera, quæ Deus poſuit prodigia ſuper terram miraculis coruſcando, atque ut uox tonitrui in rota, prophanis CHRISTVM euangelizando, idolatriam libera uoce damnando, multas gẽtes paganas, ſacro fonte baptiſmatis Chriſto regenerauit. Tandem Deus, qui eſt ſuorum fidelium merces magna nimis, qui & per carnis mortem uiuos Eccleſiæ lapides de terrenis ſedibus ad cœleſte tranfert ædificium, ſanctum Suuibertum, ſtrenuum fidei pugilem, coronandum in cœlis de terrenis euocare dignatus eſt. Igitur anno à natiuitate Domini ſeptingenteſimo decimoſeptimo ſanctus Suuibertus, omnium uirtutum charismatis plenus, ex omnibus animi medullis uidendi Deum deſiderio flagrans, cum in feſto principis Apoſtolorum ſancti Petri ad Cathedram, in ſuo monaſterio diuina celebraſſet, mox languor eum inuadens lecto decumbere coegit. Languore itaque per momenta temporum ingraueſcente, conuocans fratrum ſuorum collegium ferè uiginti, primo admonuit eos, ut ueſtigia Chriſti ſequerentur, & ut uirtutem dilectionis & pacis adinuicem & in omnes domeſticos Dei ſeruarent. Inſtituta quoque diſciplinæ regularis, quæ ab eo didiciſſent & in ipſo uidiſſent, indefeſſa fide cuſtodirent. Deinde ſubiunxit, diem ſui obitus in proximo inſtare. Quod audientes fratres circunſtantes, mœrore perculſi flere cœperunt. Quibus ſanctus pontifex dixit: Nolite dilectiſſimi flere, magis autem gaudete. iam enim ſanctorum laborum meorum glorioſiſſimum recipiam fructum & præmium. Receſſui fragilitatis meæ debitum charitatis impendite, & orationibus protegite. Quo dicto, ipſe in Domino gaudens, informabat eos de contemptu mundi & appetitu regni cæleſtis, & ut exitũ ſuum, cuius hora incerta eſt, uigilijs, orationibus, bonisque operibus præuenire meminerint. Cũque hæc & his ſimilia plura loqueretur, illi accepta benedictione iuſſu ipſius triſtes ad eccleſiam exierũt. Retinuit ſecum ſanctum Vuilleicum, cum quo diuina meditans, Deum corde deuotiſſimo inuocabat. Appropinquante denique die obitus ſiue obdormitionis ſuæ, quam preſciuit angelico miniſterio, conuocans fratrum ſuorum prælatorum felicem cateruam celebrari ſibi ſacra fecit Miſſarum ſolennia. Deinde perceptione corporis Dominici ſe muniens, ac ſanctæ Crucis uexillo ſe cunctosque circũſtantes ſignãs in mortis inquiete dormiens, tranſijt feliciter de mũdo, & ab angelicis choris anima eius ſancta in conſortio ſanctorum & felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda ſuſcepta eſt. Statimque facies eius, ut glorificata,

Coruſcat miraculis S. Suuibertus, et multos conuertit.

Adhortatio eius extrema ad ſuos

Munit ſe Eucharistia, ſignoq; Crucis & migrat è corpore

tificata, lucens ſplenduit. Cella uerò eius ut aphoteca redoluit, omniumque ora & pectora fragantia ſuaui tatis repleuit. Defunctus eſt autem ſanctiſsimus Suuibertus Vuerdenſis epiſcopus anno, ætatis ſuæ ſexageſimononono, Calend. Martii, feria ſexta, hora 12. qua hora Saluator mundi morte ſua nos uiuificans, ianuam regni cæleſtis reſerauit, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

De ſepultura ſancti Suuiberti, ac miraculis quibuſdam, à Deo per ipſum factis.
Cap. 28.

TAndem ſanctiſsimum corpus, gementibus cunctis fratribus deuotè per Vuilleicum, Theodoricum, Gerardum, alioſque principales ſuos diſcipulos portatum fuit, poſitumque in medio eccleſiæ, in honorato feretro, ut exequiæ ipſius ſabbato celebrarentur. Confluebant autem multi homines ex diuerſis pagis & uillis, flentes & dolentes, & præcipuè pauperes, fruſtrati decætero largis eleemoſynis, quas ab ipſo piè pro amore Chriſti receperant. Inter quos adductus fuit quidam uir dæmoniacus, grauiter obſeſſus, qui poſtquàm tetigiſſet feretrum, ſuper quod ſanctum corpus iacuerat, cunctis cernentibus ſtatim à dæmone liberatus fuit, laudabatque Dominum & dilectum famulum eius ſanctum Suuibertum.

Dæmoniacus tactu feretri curatur.

Reliquus uerò populus uocem eleuans, clamore magno benedicebat Dominum, qui tam magna fecit ad declarandum merita famuli ſui dilecti Suuiberti, præſulis ſancti. Anima uerò eius in hora exitus ſui apparuit cum magna luce & gaudio ſancto Vuillebrordo Epiſcopo Draiectenſi, dilecto conſocio ſuo, tunc redeunti de Epternaco Veronam, petens & admonens, ut ſuis exequiis in Vuerda cum ſuis intereſſet, & eum ſepulturæ commendaret. Quod cum nobis, ſcilicet ſuis diſcipulis & miniſtris, dolens intimaſſet, ſtatim celeri nauigio Vuerdam uſque perrexit. Affuit & illuſtris ſpiritualis filia ſua, felix Plectudris cum aliquot Prælatis eccleſiarum, benedicens Deum in meritis ſui ſancti confeſſoris & pōtificis Suuiberti. Cumque ſanctus Vuillebrordus & felix principiſſa cum fratribus ſabbato uigilias defunctorum (ut moris eſt) decantarent ecce adducunt quendam adoleſcentem, cæcum ex tonitruo & fulgore coruſcationum effectum, ut multis illic præſentibus conſtabat. Qui interrumpens immodeſtè canticum mœroris uigiliarum, clamando obnixè, & deuotè pro ſui illuminatione ſanctum inuocando, cum tetigiſſet feretrum, ſtatim omnibus uidentibus & ſtupentibus uiſum recepit. Præterea furioſus quidam ſimiliter adductus, cum deuotè oſcularetur tegmen feretri, protinus ſanatus fuit. Mox clamor omnium attollitur in laudem Dei, uigiliæ dimittuntur, & omnes glorificabant Deum, qui tanta mirabilia meritis ſui ſanctiſsimi confeſſoris & Epiſcopi dignatus eſt operari.

Item cæcus uiſum recuperat, & furioſus redit ad ſanitatem.

Igitur Dominica die, expletis deuotè & ſolenniter exequiis, in eodem monaſterio Vuerdēſi, inquo degens, Chriſto feruenter & feliciter ſeruierat, honore condigno cum hymnis & laudibus deuotè & reuerenter ſepeliebatur per ſanctum Vuillebrordum Archiepiſcopum Traiectenſem, & ſanctum Vuilleicum presbyterum, & glorioſam Plectudrem Auſtraſiorum principiſſam, ceteroſque fratres & diſcipulos ſuos.

De miraculis ſanctiſsimi Suuiberti Epiſcopi Vuerdenſis & confeſſoris.
Cap. 29.

VErum quia ego Marcellinus presbyter, qui hanc hiſtoriam conſcripſi, dudum diſcipulus & cōlocius ſancti Suuiberti Epiſcopi, exequiis eius unà cum S. Vuillebrordo interſui, & ad inſtantiā dilectorum, Vuilleici, Gerardi & Theodorici, cæterorumque fratrum, cauſa conſolationis per quindenam in monaſterio Vuerdenſi manſimus, pauca de multis, quæ oculis meis uidi proferam miraculorum teſtimonia, quæ etiam multorum aliorum ſunt oculis conſpecta, ut merito poſsit, immo & debeat ueraciter credi, quòd magnus ſit coram Deo, atque mirabilis ſit eius gloria in cælis, quem tot fulgoris radiis elucere facit in terris. Nam poſt migrationem in loco ſepulturæ ſuæ infirmos curare non deſinit qui ſemper, dum uiueret, infirmis & pauperibus ſubuenire & conſulere conſueuerat, & egenis opem ferre non ceſſabat. Nam poſt dormitionem eius contigit feria ſexta ſequenti, ut quidam gentilis paterfamilias, dictus Hathagerus de Coeſueldia, fidei prorſus ignarus, longo paralyſi & calculi morbo grauatus, ac acerrimo dolore detentus, quotidie ualde torqueretur. Cumque familiares & domeſtici domus acerba & intolerabili ipſius infirmitate dolerent, ſuperuenit quidam Chriſtianus, natus prope Vuerdam, nomine Henricus. Qui cum huiuſcemodi infirmitatis tædio ineffabili ipſum torqueri cerneret, condoluit ei. Erat enim conſanguineus eius. præcipiens denique idem Chriſtianus, nullum releuamen Hathagerum ſentire ex medela & cura peritorum, quamuis medici eum appoſitis pigmentorum fomentis & liquaminibus emollire niterentur, inſpiratione diuina dixit Chriſtianus: Hathagere dilecte cognate, audi, ſalubre conſilium meū. Non enim diffido, ſi conſtanti animo reiectis damnatis diis, qui nec ſe, nec aliquem iuuare queunt, crederes in Deum uerum, Saluatorem tuum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum crucifixum, permitteresq; te uehi in Vuerdam, & uiſitares ibidem cum fide & deuotione locum habitationis ſepulturæ ſancti Suuiberti Epiſcopi Chriſtianorum Dominica proxima elapſa illic ſepulti, qui ex benignitate & bonitate Dei facit quotidie uaria & ualida miracula, quæ nunquā ſunt audita, ſuper egenos & infirmos, proculdubio ſemota omni infirmitate tua conualeſceres. Quo audito, quidam pagani ipſum delirare arbitrantes, ſpreuerunt conſilium eius, alii aſſeruerunt, impoſsibile eſſe, mortuum uiuenti poſſe ſanitatem præſtare. Et ſic uerbis illius Chriſtiani nullatenus fidem accommodauerunt. Sed ingraueſcente indies ægritudine, Hathagerus ſaniori uſus conſilio, intrinſecus compunctus ad informationem Henrici cognati ſui, ſpopondit Deo fore ſe Chriſtianum ſpretis idolis, modo in Vuerda conſequi poſsit ſalutem. Igitur ipſum carro imponētes, ſequente uxore cum familia, & aliquibus cognatis, ipſum Vuerdam cum oblationibus condignis duxerunt, comitante Henrico Chriſtiano, & in fide ipſum confirmante in uia. Vuerdam itaque ſimitantes in die Martis, Hathagerus mox anhelans ad ſanitatem, ſe ad ſepulchrum ſanctiſsimi pontificis Suuiberti duci petiit. Ibique ante corpus ſancti ſe proſternens, pura fide & intentione ſupplex diuinam pietatem rogauit, ut meritis ſancti ſui, dilecti confeſſoris Suuiberti, priſtinam recuperaret ſanitatem. Itaque cū deuotè ſāctū inuocaſſet Suuibertū, cūctis adſtātibus, inter preces uelut in ſoporē ſolutus dormiēs, uidit, ut poſtea referre ſolitus erat ꝙ qdā in habitu pōtificali, gerēs ſignū crucis in manu dextra, ipſū acceſſit:

Paralyticus ſanatur.

eaque ter ipſum benedicens, omnino ſanauit. Mox euigilans, ſaniſsimus ſurrexit, atque pro adepta ſanitate rependit humilimè Deo & ſancto eius Suuiberto gratias, & quid erga ſe ſanctus Suuibertus Epiſcopus egerit, omnibus gaudens & deuote explicando patefecit. Cunctiſque gaudentibus, & Deum & ſanctum Suuibertum laudantibus, ex ſuggeſtione Henrici ſupradicti, & præcipuè ex informatione ſancti Vuillebrordi, ut ſpopondit, ſacramenta fidei & baptiſmatis cum omnibus ipſum comitantibus per ſanctum Vuilleicum. Vocatuſque fuit, ob memoriam miraculi, Hathagerus in baptiſmo Suuibertus. Quo patefacto & diffamato longè lateque miraculo, multi per dies locum ſepulturæ eius frequentari, & ſanitatum ibi gratiam capere tum ſibi, tum ſuis cœperunt. Optatam nanque ibi, nobis præſentibus, recepit ſoſpitatem multitudo languentium.

De curatione cæcorum Suſati. Cap. 30

Adoleſcens quidam natus Vuerdæ, Suuederus nomine, ueniens anno Domini ſeptingenteſimo decimooctauo in ciuitatem gentilium, Suſatum nomine, hoſpitabatur in domo cuiuſdam peſsimi pagani. in qua prandebant Vueſtphali multi malitioſi, inter quos & reſidebat prandens idem Suuederus. Inter eos tandem orta fabulatione de generoſitate & potentia deorum, & impotentia Chriſti, Dei Chriſtianorum, idem Suuederus placidè enarrauit paganis uirtutes & miracula, quæ Dominus meritis ſancti Suuiberti declarauit, & quotidiè declarauit, in Vuerda. Gentiles uerò ebrii, comperientes Suuederū Chriſtianum, irati ualde & ſurgentes cum furore, ipſum capiunt, & inter multa uerbera & ludibria linguam ei præſcindunt, arbitrantes per hoc obſequium magnū ſe præſtare diis ſuis. Quo facto, redeuntes hilariter ad prandium cum, multa probroſa conuicia in Chriſtum & ſanctum eius iactaſſent, ſtatim omnes cæci effecti ſunt, panes etiam & fruſta panum in lapides conuerſi mutati ſunt. Suuederus uerò, ut inimicus deorum, extra hoſpitium tractus, & in publica platea tanquā fœtidum animal proiectus, uolutatuſque in proprio ſanguine orauit corde beatum Suuibertū, dicens: O ſanctiſsime confeſſor Suuiberte ſi tantæ uirtutis es & poteſtatis coram Deo, ut nobis dicitur, ede tale ſignū ex tua benigna miſericordia & gratia in corda iſtorū peſsimorum paganorum, Deo & tibi detrahentium, ut à ſua duritia & malitia conuertantur. Statimque pagani commoti, ad cor redeuntes, & agnoſcentes, quia index manus Chriſtianorum Dei tetigit eos cœperunt dolere & ſanctum inuocare Suuibertum pro auxilio habendo: terribilibus uocibus clamantes & petentes præfatum Chriſtianum, ignominioſe ab eis tractatum introduci, ut ab eo ueniam de commiſsis peterent, & eum ſatisfactione condigna ad honorem Dei & ſancti Suuiberti placarent. Sed nemo eis intendebat, diſcurrentibus familiaribus ſeruis & ancillis præ nimio terrore extra domum, Hoſpes uero, capitaneus blaſphemator Dei, non ſolum corpore, ſed & mente cæcatus, ex nimia ueſania & grandi dolore inſaniens, cœpit deos blaſphemare & omnib' maledicere. Quo miraculo ex clamoribus cæcorum patefacto, concurrunt non ſolum uicini, ſtupentes & mirantes de tam inſolito ſigno, ſed & ferè tota ciuitas. Qui uidentes illud grande ſpectaculum, tam mirabile, quàm miſerabile, pro diuerſitate hominum diuerſis quoque modis muſsitabant, tandem circa crepuſculum, amici prophani hoſpitis Suuibertum Chriſtianum piè ex luto tollentes, ad uiros diuinitus cæcatos deportarūt. Qué cæci lupi, iam agni effecti, præſentem agnoſcentes, protinus in terram proſtrati, lachrymis uberrimis & mœſtis uocibus de commiſsis in eum ueniam precabantur. ipſe uerò eleuans eos pro uiribus ſuis, dolens de temeritate ipſorum, potius tamen gaudens de diſtricta animaduerſione & cæcatione ipſorum ut cognoſcerent uirtutem Dei, indulſit piè eis, declarando eis ſignis, nutibus & ſcriptis, ut relictis idolis, ſecum omnes in Vuerdam ad ſanctum Suuibertum peregrè properarent: ubi omnes proculdubio meritis eius priſtinum uiſum reciperent: Erant autem numero ſeptem, qui cæcati fuerant. Altera uerò die omnes duobus curribus impoſiti, comitantibus uxore & conſanguineis ſcriptis, Vuerdam uſque properant, afferentes ſecum panes in lapides mutatos. Cumque omnes ad ſepulcrum ſancti Suuiberti ſtarent, adoleſcens Suuiberus, licet uerbis non poſſet, corde tamē toto beatiſsimum Suuibertum Epiſcopum inuocauit, dicendo intra ſe: O beatiſsime Suuiberte, tu multos in tribulationibus & neceſsitatibus adiuuiſti, tu ſcis, quia amore Domini noſtri Ieſu Chriſti iſta pertuli. Te ergò glorioſe præſul Suuiberte inuoco, & totis uiſceribus cordis mei tuum auxilium humiliter lachrymando imploro, ut ſi merita tua accepta fuerunt coram Deo, mihi ſubuenire ad gloriam Dei ne differas. Qui uix talem meditationem compleuerat, & ecce ſanctus Suuibertus ſtatim pyxidem plenam unguento in manibus portans, affuit, dicens: Amice uocaſti me. ecce adſum. Deinde os illius ungens, dixit: Dominus Ieſus q tetigit linguam muti, dicens: Epheta, quod eſt, Aperire: det tibi loquelam tuam, in cuius nomine dico tibi *Mar. 7.*

Mutus loquitur Cæci uident.

Loquere & da laudem Deo creatori tuo. Qui ſtatim deuotiſsimè ſonora uoce benedixit Deum & ſanctum Suuibertum, egregium pontificem. Cæci uerò audientes adoleſcentē loquentem, & ſanctum Suuibertum pro recuperatione amiſſæ loquelæ laudantem, maiorem amplectentes fiduciam in Chriſtum & ſanctum eius, corde toto implorant eius auxilium, atque uiſum omnibus amicis adſtantibus recipiunt, panes uerò in ſignum miraculi ante eius ſepulcrum obtulerunt, & ipſi ibidem, per triduum perſeuerantes, in fide imbuti, baptiſmum ſuſceperunt. Redeuntes itaque, multos paganos Suſati exemplo illius ſigni ad Chriſti fidem traxerunt.

De quatuor uiris, morbo anginæ laborantibus. Cap. 31.

Eodem anno, quatuor uiri diuerſis temporibus uſque ad mortem morbo anginæ laborantes, ad ſepulcrum eius doloroſe adducti cum oblationibus, ſani & gaudentes ad propria cum gratiarum actionibus in laudem Dei redierunt.

De curatione Epiſcopi Colonienſis. Cap. 32.

Poſteà uerò tempore Pipini regis Francorum, filij Caroli Martelli principis, Hildegerus Archiepiſcopus Colonien. qui mediante Rengefredo, ſancto ſucceſſerat Agilolpho, cum eodem Pipino in expeditione contra perfidos Saxones profectus fuiſſet, corruens armatus de caballo ſuo ſuper quandam rupem, fractis ſcapulis & uno brachio cum tempore capitis, ſemimortuus portabatur ad tentorium. nocte uerò ſequenti apparens Suuibertus in uiſu, præcepit ut ſepulcrum eius in Vuerda uiſitaret, & integram ſanitatem recuperaret.

Suuederus malè mulctatur ab ethnicis.

Ethnici cæci fiunt.

Reſipiſcūt & S. Suuiberti implorant.

perarer. Epiſcopus protinus expergefactus, præcepit ſine dilatione ipſum uehi ad ſanctum Suuibertum in Vuerda. Illucque ueniens, cum deuotione ſanctum inuocans, ſtatim potenti medicamine ſanatus eſt: Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cū patre & ſancto ſpiritu uiuit & regnat Deus per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Hucuſquè uita S. Suuiberti per Marcellinum presbyterū ſcripta: ſequuntur nunc quædā de illius in diuot relatione & miraculis poſt obitum, & aliis nō nullis, authore S. Ludgero Monaſteriēſi Epiſcopo.

EPISTOLA RIXFRIDI TRAIECtens. Epiſcopi, ad S. Ludgerum Monaſterienſem Epiſcopum.

Dilecto patri & confratri Ludgero ſanctæ Monaſterienſis eccleſiæ Epiſcopo, Rixfridus ſanctæ Traiectenſis eccleſiæ indignus ſacerdos & Epiſcopus. Gratia Dei cum incremento uirtutum & profectu ſalutis. Cum apud nos in noſtro cōuentu Friſiæ in uico Dockem, in quo beatus Boniſacius, ſecundus Traiectenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ut tibi peroptimè conſtat, cū quinquaginta uno fratribus martyrium pertulit, habeamus & reuerenter poſsideamus libellum, continētem geſta & Legendam ſanctiſsimi Suuiberti Epiſcopi, conſocii & Coepiſcopi ſancti Vuilebrordi, editam mandato & authoritate Apoſtolica ſancti Patris Gregorii, Epiſcopi Traiectenſis Eccleſiæ, à ſancto Marcellino presbytero, conſodali & confratre ſanctorum Vuilebrordi & Suuiberti cæterarumque confratrum quem librum glorioſus Albricus ſiue Albertus, quartus Traiectenſis Pontifex, natione Anglicus Eboracenſis diœceſis, & conſanguineus ſancti Suuiberti epiſcopi, in eodem conuentu honore debito cuſtodiri, & ſeruari decreuit, uoluit & præcepit, diligenter poſtulans à ſuo ſucceſſore Theodardo Epiſcopo Traiectenſi, ut ibi catalogo ſanctorum confeſſorum aſcriberetur, impetrando procuraret ab authentica & probata perſona in ſcripta redigi modum & ordinem eleuationis & canonizationis eius, ut inſereretur & adderetur prædicto libro ſanctiſsimæ uitæ ſuæ editæ & exaratæ a præfato Marcellino presbytero. Qui Teodardus quintus Traiectenſis Epiſcopus, ipſum ab Harmacaro ſucceſſore ſuo, deſiderio magno exoptauit. Harmacarus uerò, ſimiliter natione Anglicus ex regno Humbrano, & Eboracenſis diœceſis, à me, utpotè è ſuo ſucceſſore & à cæteris confratribus conuentus Traiectenſis requiſiuit & poſtulauit hoc ipſum. Ego uerò promiſsionis meæ & deſideriorum meorum prædeceſſorum pontificum Traiectenſis Eccleſiæ memor, audiens ipſum ſanctum Suuibertum iam nuper, ſcilicet ſecundo Nonas Septembris ſolenniter à ſanctiſsimo Papa Leone in præſentia ſereniſsimi Caroli Magni, Romanorum Imperatoris, cæterorūque multorum Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporū, procerum & primatum, canonizatum, oſſaque eius ſacroſancta propter crebra miracula ſua eleuata, & in arcam ſiue capſulam, auro & argento comptè ornatam, decenter collata, cunctiſque Chriſticolis adoranda, ueneranda expoſita, ut interceſsione & ſuffragio ipſius à malis omnibus erui & liberari mererentur. Et merito, qui omnipotens ſingularis uitæ eius excellentiam, non ſolum dum uiuerent, multis magniſq; miraculis approbauit: uerumetiam poſt felicem tranſitum ipſius ipſum ſecum regnare in cælis, certis coruſcantibus crebriſque ſignis & prodigiis quotidiè manifeſtat & declarat, quorum quædam à digniſsimis probatiſque teſtibus, fratribus noſtri conuentus, qui interfuerunt & uiderunt, audiuimus, de quibus omnes laudantes bonitatem Saluatoris noſtri, congratulamur in noſtro conuentu. Propterea ſolicitus ſum, ut ueraci ſtylo ab authentica perſona conſcribātur prædicta, ne aliqua immiſceantur ficta, uel apocrypha ex pietate, ſed planè & debite, ut res ipſa in ueritate ſe habuerit. Ego uerò ſciens, quòd in cōfinio tuæ parochiæ requieſcit, & zelum legis Dei habes, & excellentia diuinarum ſcripturarum in tua anima uiget & floret: idcirco egregie pontifex Ludgere, mi dilectiſſime confrater, admonitione & exhortatione fratrum conuentus Traiectenſis, & præcipue fratrum in Dockem, ad tuam fraternam dilectionem fidiſsimum habeo acceſſum, piè efflagitans, ut ordinem modumque eleuationis & canonizationis ipſius, & qui interfuerunt, amore Albrici Epiſcopi Traiectenſis eccleſiæ cōſanguinei ſupradicti ſanctiſsimi Suuiberti Epiſcopi, qui te ad Minimigardum prius, nunc uerò Monaſterium dictum direxit Epiſcopum, ad confirmandum neophytos, in ſcripta probato ſtylo redigere digneris, ut illa addantur libro, de uita ipſius exarato & conſcripto. Et non ſolum ordinem ſiue modum ſuæ eleuationis & canonizationis, ſed & quædam miracula, quæ poſt felicem eius tranſitum Dominus noſter Ieſus Chriſtus dignatus eſt oſtendere & patrare, meritis & interceſsionibus ipſius in Vuerda uel prope, & adhuc quotidiè declarat, ne ea quæ gratia Dei fiunt in tempore, ſimul cum tempore labantur, ſed perpetuentur ſcriptis ad decus Eccleſiæ, ut pia eius interceſsione pontificale tuum miniſterium & cuncta opera tua in præſenti ſalubriter proſperentur, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi ualeas.

Quando S. Suuibertus ſit catalogo ſāctorum adſcriptus.

EPISTOLA S. LVDGERI AD Rixfridum Traiectenſem Epiſcopum.

Venerabili confratri & gentilium prædicatori eximio, Rixfrido Traiectenſis Eccleſiæ Epiſcopo, Ludgerus ſeruus Ieſu Chriſti, Salutem & omne bonum. Poſtulas à me dilecte pater, rem quidem opere non difficilem, ſed opere ueritatis præſumptuoſam, dum expaueſco & tremiſco aliquid addere ad complementum illius libri, editi & conſcripti à tam excellenti gentilium prædicatore, egregio; presbytero ſancto Marcellino, qui utique ultra ſeptuaginta annos euāgelizando feruenter Chriſtum, præfuit paganis & gētilibus, magnam partem Friſiæ conuertendo. Qui procul dubio ſacerdos erat magnarum uirtutum, prophetiçique ſpiritus plenus, ut tu noſti, quo & Friſonibus uerba uitæ, monita uirtutum ſimul & exempla præbebat, ad cæleſtium gaudiorū curabat conuertere amorē. Sed eo propter ſuam imbecillitatem, decrepitamque ætatē ex Friſia ad cōuentū Traiectēſem p præfatū ſanctū Gregoriū Epum reuocato, multi ppe Aldēſeel in Friſia, & in cōfinibus eius, neglectis ſacramentis fidei, qbus erāt feliciter ab ipſo imbuti, ad erratica idolorū phana & phylacteria dęmoniacæ artis ſe cōtulerūt. Ad quorū errorē corrigēdū, ipſe à qbuſdā incolis Chriſtianis eiuſdem prouinciæ, ut celeriter rediret ad illos perfidos, humiliter requiſitus, & ab eodem ſancto Gregorio Epiſcopo ad illos miſſus & directus

Eximia laus Marcellini presbyteri.

Friſios apoſtatas ad fidem reuocat Marcellinus

eos ſua fructifera prædicatione ad uiam ueritatis denuo reuocanit cũ Gerardo, Onõe & Adalgero, aliiſq; qui & in ueco Dokrem publicè corã Haddone Thraburgo, Henrico, Gerardo, Onone & Adalgero aliiſque fratribus, prædixit & prænunciauit Epiſcopatus honore me ſublimandum, & populis rudibus uerba uitæ miniſtraturum. Quæ omnia ſortita ſunt effectũ, ut in præſentiarum cernis. Præterea cum currum aſcenderet ad eũdum in Aldenſeel, omnibus fermè fratribus conuentus Traiectenſis mecum ipſum ad currum comitantibus, & propter ſuum receſſum piè mœrentibus, eccè obuiam habuit ante portas monaſterii Traiectenſis duos uiros, ſqualida lepra infectos, ligneo crepitaculo eleemoſynas petentes: quos ut uidit, confiſus in Domino, ſuſa tacitus præce ad Dominum, calicem ſibi ad potandum porrectum benedicens, & illis leproſis mittens, propter confirmationem neophytorum adſtantium præcepit ex eodem calice eos bibere. Qui bibentes, ſtatim mundati ſunt, nobis omnibus adſtantibus & ſtupentibus de tã inſolito miraculo. Ipſe uerò Deo gratias referens, ſalutatiſque ſingulatim piè fratribus mœrentibus recedens, apud Aldenſeel aliquot annos degens, Chriſtumque deuotè annuncians, ac multis aliis miraculorum ſignis effulgens, ibidem in Aldenſeel feliciter in Domino requieuit. Attamen quia opera Dei, quæ in hominibus per ſanctos Dei fiunt, non ſilentio tegere, ſed prædicare decet, quia gloria & honor Dei eſt, merita & uirtutes ſanctorum enarrare, eaſque ſcriptis commendare, quæ quò latius propagantur, eò boni in Domino magis glorientur & mali erubeſcunt, quia omnipotens Deus, qui facit mirabilia magna ſolus, per interceſsiones & merita ſanctorum, quos in terris celebritate congrua ueneramur, mirabili dignatione imperfectum noſtrum ſuppleri prouidit, ſic quod noſtris meritis implere non ualemus: eorum ſuffragiis aſſequamur. Inſuper licet nihil nouæ perfectionis uel gloriæ ſanctus accreſcat, ſi honorantur & inuocantur à Chriſti fidelibus, ac felicia ipſorum geſta conſcribantur. eò quòd humana laude (quorum laus Chriſtus eſt) nullo modo egeant, tamen licet præ grandi ſenio lecto frequenter incumbo, ſæpedictam optatam eleuationem corporis ſancti Suuiberti & celeberrimam canonizationem, ut ſub teſtimonio ſpiritusſancti à deuoto patre Theodorico Syburch, Priore conuentus ſanctiſsimi Suuiberti Epiſcopi in Vuerda, & ab illis qui uiderunt eleuationem ſancti corporis eius, atque canonizationi eius corporaliter interfuerunt, qui hodieque uiuunt, in ueritate didici, & quam relatu ueraciſsimo mihi deuotè retulerunt, & cætera, quæ de eodem ſancto Epiſcopo patrata conſtant ad gloriam Dei & decus Eccleſiæ, & ad laudem & honore ſanctiſsimi Suuiberti Apoſtolici Epiſcopi, & ad profectum fidelium contexere ſcriptis exordiar, confiſus patrociniis & meritis ipſius ſancti Suuiberti, uictus inſtantia tua fratrumque tuorum. Non enim fucis uerborum ueritatem obducam, ſed per uiam ſimplicem incedam. Et ſi uerò ſermo rudis offendat, breuitas ad legendũ prouocat. Precor igitur orationibus tuis fratrumque tuorum, mihi ſubuenire ſtudeas, ut ad honorem Dei ea quæ dixi, ita conſcribere ualeam, ut ſalus & deuotio credentium inde augeatur. Saluta mihi in uinculo ueritatis omnes fratres conuentus tui, & præcipuè, directum conſanguineum meum nobilem Lambertum de Lemgauuen.

Duos leproſos ſanat. Multis claret miraculis & moritur in Aldãſeel.

Pipinus dux caſtrum in Vuerda conſtruxerit, & meritis ſancti Suuiberti uictoriam contra paganos obtinuerit. Cap. 1.

IGitur anno triceſimotertio poſt celebrem tranſitum ſanctiſsimi Suuiberti, glorioſi Epiſcopi & confeſſoris, anno ſcilicet à natiuitate Domini ſeptingẽteſimo quadrageſimooctauo, illuſtriſsimus & Chriſtianiſsimus princeps Pipinus, filius Caroli Martelli, Maior domus Franciæ, qui fuit dux Agripinenſis, Auſtriæ, Thuringiæ & Burgundiæ prouinciæ, & totius Lotharingiæ, antequàm fuit coronatus Francorum Rex, debellans potenter perfidos Saxones & Vueſtphalos, ſimul & Angarios: Inter cætera pietatis ſua ſalubris opera, allectus ſama ſanctitatis & miraculorum gloria ſancti Suuiberti Epiſcopi, eò quòd ad ſepulcrum ipſius infirmi ſanabantur, cæci uiſum, claudi greſſum, ſebricitantes incolumitatem impetrabant, munitionem extrui in eadem uilla Vuerda, In qua ſanctum eius corpus requieſcit, celeri opere prope eccleſiam eiuſdem ſancti Suuiberti fecit propter defenſionem eccleſiæ eiuſdem ſancti, & deuotorum fratrum ibidem Deo militantium munitionem. Qua nobiliter conſtructa & firmata, contigit ut idem egregius princeps Pipinus anno ſequenti, anno ſcilicet Domini ſeptingenteſimo quadrageſimonono, Saxones & Vueſtphalos debellans, potitusque uictoria cum triumpho, cum ſuo exercitu multum laſſo ad Coloniam Agripinam reditum maturaret. Vueſtphali uerò dolentes, Chriſtianos eis dominari, licet Deo auxiliante, triumphali gladio ipſius Pipini uicti profligati & proſtrati ſuccubuiſſent: indignati ualdè, exercitum fortem nimis feſtinanter denuò congregantes, per compédia itinerum & deuia exercitum Chriſtianorum præuenientes, poſitis inſidiis, multum hoſtiliter & calidè prope Vuerda Pipinum cum ſuis Chriſticolis animoſe inuadere, & bellum rurſus inſtaurare & committere decreuerunt. Quod inclytus princeps, per ſuos exploratores percipiens, primò parum doluit, tum propter laſsitudinem exercitus ſui tum propter defunctos & ſauciatos, fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatusque miraculorum ſanctiſsimi Suuiberti, deſcendens de caballo ſuo, proſtratus in terram, flexis genibus ſanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans, uouit Deo & ipſi S. Suuiberto, quòd ſi is pro honore nominis Chriſtiani à Chriſto ſibi & exercitui ſuo ſuis meritis & precibus uictoriam contra paganos impetraret, Chriſtianum populum protegeret, ut ſanum indè reduceret, in Vuerda cum ſuis primatibus ſuppliciter peregrè uiſitaret. Quo emiſſo uoto, ſtatim lux immenſa ſuper exercitum Chriſtianorum ſplendens, non ſolum paganos exterruit, ſed & ferè excecauit, pauorque ingens eos inuaſit. Quod cernentes pagani, timore ualido perculſi, formidantes manum potentis Dei Chriſtianorum ſuper eos ſæuire, cælumque ſuper eos ruere, conſilio celeriter inito, miſerunt duos ſatrapas ad Pipinum petentes quæ ſunt pacis, eique ſe ſubdentes, ac referentes conſtanti animo quæ uiderant & eis contigerant. Pipinus uerò cum hoc audiſſet, intelligens hoc meritis ſancti Suuiberti accidiſſe, lætus in terram cum ſuis proceribus, Deum adorans & gratias deuotè referens, receptis à paganis pacis obſidibus, Vuerdam cum ſuo exercitu humiliter intrauit, diſcalceatusque cum ſuis inclytis primoribus & præcipuis miniſtris, ſepulcrum S. Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus uiſitans, benedixit Deum & ſanctum Suuibertum, qui abſque effuſione ſanguinis humani uictoriã ſibi contra perfidos præſtitiſſet, & deinceps ſanctũ

Pipinus oppugnat Saxones.

Vide priſcorum Chriſtianorum erga ſanctos piã fiduciã & uenerationem. Vide effectũ.

Suuibertum in ſuum protectorem & patronum ac ſpecialem elegit aduocatum.

Vt S. Suuibertus illuſtrem principem Hunaldum à peſte angina & periculo mortis cum multis alijs liberauerit. Cap. 2.

DEinde anno à natiuitate Dñi ſeptingẽteſimo quinquageſimoquinto, sereniſsimus Pipinus præfatus, iã per ſanctum Bonifaciũ, Mogun tineñ. & Traiact. eccleſiarum Archiepiſcopũ, Rex Frãcorum authoritate & mandato Zachariæ Papæ conſecratus & coronatus, ordinauit no bilẽ principẽ armis ſtrenuum, Hunaldum nomine, principem & comitem de Angiers, capitaneum Chriſtianorũ in munitione Vuerdenſi ſiue propugnaculo, ad tuendum ſi nea Chriſtianorum contra impetus paganorum. Accidit autem eodem anno, ut ipſe Hunaldus cum pleriſque ſui exercitu militibus ſqualido ſquinãtiæ morbo infectus, ad mortem uſque ægrotaret. Cumq; de uita quorundam & præſertim principis Hunaldi deſperaretur, & mœror eſſet ualidus propterea inter Chriſtianos, ipſe Hunaldus egregius princeps, medicis de uita ipſius deſperantibus, fiduciam magnam in ſanctum concipiens Suuibertum, eò quod multa miracula dudum ab ipſo patrata didicerat, publicè multis coram adſtantibus nouit ipſum deuotè uiſitare, & ſibi deinceps fideliter ſeruire, modò ipſum ab imminenti periculo & peſte ſuis meritis & precibus liberaret. Voto peracto, ſtatim abſq; humano medicamine conualuit, uotumque cum ſuis lætus humiliter adimpleuit, & ut uouit, quandiu uixit, ſeruitio eius ſe mancipauit. Quo miraculo inter aulicos, eadem ſquinantiæ peſte infectos, diuulgato, etiam ferè in extremis laborãte uotum ſimiliter de uiſitando ſepulcro eius, ut ſanarentur à languoribus ſuis, uouerunt, & pleriq; ſanati, uotum nudis pedibus deuotè implentes, laudauerunt Deum in ſancto Suuiberto, quia mirificauit ipſum tantis miraculis. Poſt hoc autem habitus fuit in maximo honore ab omnibus fidelibus, frequẽtantibus & honorantibus ſepulcrum ipſius cum diuerſis oblationibus & muneribus. Eodem anno idem illuſtris Hunaldus comes de Angiers, diſpoſitis rebus bellicis in eodem caſtro de Vuerda, abiit ad Pipinum regem Pariſios, & eidem omnia perpetrata per ſanctum Suuibertum, potentem Dei medicum, deuoto corde patefecit. Vnde his, rex lætus effectus, benedixit Deum de tanta gratia, Hunaldo ſuo duci, cæteriſq; clientibus exhibita per merita & interceſsiones ſancti Suuiberti. Deinceps uerò idem rex, in ſanctum Suuibertum maiorem fiduciam cõcipiens, ſeruiuit ei quotidiè certis orationibus, deprecans ut ipſum & regnum populumque ſibi ſubiectum ſuis meritis protegat. Hæc autem ego Ludgerus, minimus ſeruorum DEI, ab eodem rege Pipino Coloniæ audiui, orto ſermone de miraculis ſancti Suuiberti in menſa regia.

En tãtus prẽceps uotũ uouit S. Suuiberto, & mox ab ipſo ſere mortis aditu redit ad ſanitatem corporis. Pipin⁹ rex quotidie certas S. Suuiberto preces offere, Stephanus Papa uenit ad Pipinũ regem.

De prima eleuatione corporis ſancti Suuiberti Epiſcopi. Cap. 3.

EOdem anno ſanctus Stephanus Papa, eius nominis ſecundus, ob infeſtationem & oppreſſionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ab Aiſtulpho, atroce rege Longobardorum, factam & perpeſſam, in Franciam ad Chriſtianiſsimum regem Pipinum, defenſorem Eccleſiæ & propugnatorem Catholicæ fidei, ueniens cũ ſuis Cardinalibus, regaliter ab eodem rege receptus & ad eius eſt perductus palatiũ. Itaq; collatione habita de oppreſsione Romanæ Eccleſiæ cum eodem felici rege, idem rex inter cætera expoſuit ſanctiſsimo pontifici feliciſsimam uitam & miracula ſancti Suuiberti, petens benignè ab eo, ut catalogo ſanctorum Confeſſorum per ipſum aſcriberetur. Sanctus uerò Stephanus Papa aliqualiter apud ſanctum Dionyſium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter ſenium, tum propter oppreſsionem Romanæ Eccleſiæ, uolẽs ſatisfacere felici & iuſtæ petitioni Chriſtianiſsimi regis, commiſit uices ſuas ad experiendum actus, uirtutes & geſta ac miracula ipſius ſancti Suuiberti ad canonizandum ipſum ſanctum uice ipſius, uenerabilibus Patribus & Pontificibus, ſancto ſcilicet Hildolpho Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum archiepiſcopis, Fulcario Leodiẽſi epiſcopo & præcipuè Hildeuero Colonienſi Archiepiſcopo, in cuius parochia ſanctiſsimus Suuibertus Epiſcopus migrauit ad Chriſtum. Qui uenerabiles Patres, propter incurſionem Saxonum & expeditionem exercitus inclyti regis Pipini contra præfatum Aiſtulphum, perſecutorem Eccleſiæ Romanæ, in Vuerdam non conuenientes, diſtulerunt canonizationem ſancti Suuiberti Epiſcopi uſque ad reditum ipſorum ab Italia, quia neceſsitate imminentis belli urgente, hoc facere commodè nequibant. Sicque canonizatio ipſius aliquanto tempore protracta fuit. Attamen uenerabilis & Diuus pater Hildegerus Colonienſi Archiepiſcopus, antequàm in bello Saxonico apud Vueſeram occiſus, immò martyr pro fide Chriſti effectus fuit, Vuerdam cum ſuis clericis properauit, ut altera die ipſum ſolenniter authoritate Apoſtolica exaltaret. Igitur altera die, quæ fuit quarto Idus Iunii, Miſſarum ſolennis per eumdẽ archiepiſcopum expletis, acceſsit deuotè in pontificalibus cum ſuis presbyteris, clericis & fratribus conuentus in Vuerda, ad tumulum ſancti Suuiberti. Cũque depoſita terra, arca, in qua ſacroſanctum corpus ſancti Suuiberti iacuit, aperta eſſet, odor mirificus omnium ora & nares perfudit. Archiepiſcopus uerò reuerenter & deuotè ſanctum corpus ex tumulo eleuans, in aliam pulchram capſulam ad hoc præparatam idem corpus ſanctum, inuolutum mundiſsimis pontificalibus indumentis ac ornamentis, ritè collocauit. In cuius corporis ſancti eleuatione quidam ciuis Colonienſis, Robertus nomine, dictus de ueteri monte, mutus & ſurdus, auditum & loquelam meritis & interceſsionibus ſancti Suuiberti, oſculando manum eius in præſentia Archiepiſcopi & fratrum conuentus Vuerdenſis & omnium aliorum adſtantium, recuperauit. Factumque eſt in illo die gaudium magnum in Vuerda ab omnibus. Condidit nihilominus idem uenerabilis Archiepiſcopus idem ſanctum corpus in crypta ſubterranea propter incurſionem uicinorum gentilium. Statuit inſuper idem archiepiſcopus eundem diem eleuationis corporis ſancti Suuberti, ſcilicet quartum Idus Iunii, per totum uicum de Vuerda celebrari perpetuis temporibus, ut diem Dominicam, ab omnibus incolis ipſius uici in honorem ſancti Suuiberti. Et deinceps frequentabatur ſanctus Suuibertus ab omnibus uicinis Chriſtianis deuotè & ſolenniter peregrè cum diuerſis oblationibus, appellabaturque ubiquè terrarum patronus peſtis ſquinantiæ, ità ut multi infecti tali & tam periculoſa peſte, uouentes deuotè ipſum peregrè uiſitare & ipſi ſeruire, liberati ſint ab eadem peſte, adducti ad ſacroſanctum & uenerandum corpus illius.

Hildegerus Epiſcopus Colonien. pro fidẽ Chriſti caſus.

Mutus & ſurdus curatur

De crudelitate Saxonum & incrematione eccleſiæ ſancti Suuiberti & deſtructione oppidi Vuerdenſis. Cap. 4.

POſtremò imperante Carolo Magno, rege Francorum, inclyto filio præfati regis Pipini, eum is, ſubiugatis potenter Saxonibus & Vueſtphalis, decreuiſſet cum grandi exercitu Chriſtianorum contra gentiles Hiſpanos ire in Hiſpaniam, & eos mittere ſub iugũ fidei Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, anno ſcilicet à natiuitate eiuſdem Domini noſtri ſeptingẽteſimo ſeptuageſimooctano, Indictione prima ferociſſimi & perfidi Saxones & Vueſtphali, excitati ſpiritu ſatanæ, ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus rex eſſet cum toto ſuo exercitu in Hiſpania, putantes & uidentes ſe habere aptum tempus ulciſcendi damna, à Carolo & a Chriſtianis ipſis ſæpè illata, conglomerati in inuicem præceptis ſatraparum ipſorum, uenerunt cum ualidiſsimis & grandibus agminibus ſtrenuorum & ferocium armigerorum, depoplãtes longè lateque crudeli ferro & edaci flamma cuncta, quæ erant Chriſtianorum. Veneruntque uſque ad litora Rheni, & intantum ſæuit ira & crudelitas ipſorum, ut nullatenus parcerent nec eccleſiis Dei, nec ſexui, nec ætati hominũ, quin oĩa cõſumerent ac demoliretur uſque ad internecionẽ, ſed anno ſequenti maxima uindicta ſubſequuta fuit, & denno ad fidem reuocati triumphali gladio ſereniſſimi Francorum regis Caroli, propugnatoris fidei Chriſtianæ, fuere. Qua horrida clade ſæuiente, prædictæ ferociſſimæ gentes Saxonum & Vueſtphalorum ad eccleſiam ſanctiſsimi Suuiberti ad oppidum Vuerdam ferocitatis ſuæ direxerũt greſſum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro ſolotenus deſtruxerunt. Eadem tempeſtate eccleſia cum conuẽtu ſancti Suuiberti concremata fuit, ſacerdotes uerò aut trucidati, aut effugati, incolæ utruſque ſexus ferè occiſi, libri ſacri exuſti, uicuſque ferè in ſolitudinem redactus eſt, dempto ſacro corpore ſancti Suuiberti, ſagaciter ſubtus terram depoſito & depreſſo. quod licet induſtriè per totum conuentum quæſierint minimè tamen inuenire potuerunt. Et licet eſſent Chriſtiani ui adacti, & hæc crudelia peragerent, oderãt tũ ſanctum Suuibertum, eò quòd pridem Chriſtianis Francigenis præſtitiſſet uictoriam contra eos, &, ut arbitrabantur, inimicus ipſorum eſſet, & defenſor Chriſtianorum.

Saxones populantur ditiones Chriſtianorum.

Vuerda à Saxonibus deſtruitur.

Vt malè perierit, qui eccleſiam ſancti Suuiberti primus incenderat. Cap. 5.

ERat autem in eodem flagitioſo exercitu quidã ſatelles diaboli, nomine Ogellus Oeſterbach de Paderborne, qui in eadem ſæua depolatione oppidi de Vuerda, infinita flagitia cõmiſerat, gaudens in rebus peſſimis. Is tota ui conatus inflammare S. Suuiberti eccleſiam, ignem primus copioſum ad faſtigium iactauit eccleſię. Sed protinus ignis ſæpè repulſus & emortuus, extinctus & diminutus fuit, uim enim uirtutis ſuæ meritis S. Suuiberti primò oblitus eſt ignis. At ille obſtinatus in malitia, licet hæc cerneret, nullo modo deſiſtere dignaretur, tãdẽ permiſſione diuina eã incẽdit, & lætus abiuit. Igitur cum hæc effera & bellicoſiſſima gens Saxonum, infinita abominabilia ubiquè in Chriſtianos graſſando ad libitum peregiſſet, diuiſis inter eos lætarentur rapinis ac ſpoliis, ſediſſentque in ſuburbanis & uicinis pratis uirẽtibus oppidi Vuerdenſis, ouantes & gratulantes de cædibus & oppreſſionibus Chriſticolarum, eccè uenit illò ſceleratiſſimus & ſacrilegus Ogellus ad commilitones & conterraneos ſuos, in eodem prato prandentes. cachinnando recitans, ut ipſe Eccleſiam ſancti Suuiberti, protectoris Francorum incenderit, quanuis commodè eam aliquandiu incendere nullatenus potuiſſet. Statimque Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt ſplendor ſanctorum ſuorum, uolens ſacrilegis Saxonibus palam oſtendere, cuius meriti ſanctus Suuibertus nobilis pontifex apud ipſum eſſet in regno cælorum, illum neſandum Ogellum miſerabiliter puniuit, ut alii terrerentur, & à talibus deſiſterent. Nam cum pernicioſus Ogellus hęc prædicta mala, per ipſum perpetrata, coram prãdentibus ſociis & complicibus ſuis cachinnando, immò Deum blaſphemando recitaret, ſtatim ira Dei aſcendit ſuper ipſum, cadenſque retrorſum coram omnibus ſuper planam terram, fracto colo, dignas temeritatis ac ſacrilegii pęnas debita & horribili morte luit. Quod alii ſacrilegi uidentes & audientes, exterriti ualde, cõpuncti pęnitentia ſalutari, quidam ipſorum iram Dei mitigauerunt.

Vide pœnas hominis ſacrilegi.

Vt ſatrapæ Saxonum duo diuinitus flagellati, meritis ſancti Suuiberti priſtinæ reſtituti ſanitati fuerint. Cap. 6.

NEC hoc ſufficiebat Deo ad laudem ſancti Suuiberti, quinetiam illuſtrius honorare uoluit ſanctum ſuum coram omni exercitu Saxonũ & Vueſtphalorum. Nam cũ ſacrilegus Ogellus mortuus, coopertus uelamine, ſic per tres ferè horas iacuiſſet, & ſigno dato iuberentur ubiquè per totum exercitum caſtrametari in alio loco, ſtatim conuenerunt conſanguinei & ſocii malitiæ nefandi Ogelli, eũque ſepelire in cœmeterio eccleſiæ ſancti Suuiberti decreuerunt, ſed nullo modo ualebant. Nanque cũ indigeſtam terram effoderent, conantes facere ſepulcrum in præfato cœmeterio, in quo ipſum condendo ſepelirent, ſtatim digeſta terra per ſe defluxit in eandem foueam, ac ſi nõ fuiſſet ſulcata, de quo omnes ualde mirabantur. Cumquè iterum atque iterum fodiendo tẽtaſſent, & multum laboris inſumpſiſſent, ut facerent ſepulcrum, licet in aliis locis eiuſdem cœmeterii, & ſemper terra per ſe omnibus ſtupentibus ſubitò decidiſſet in eãdem foueam, permanens & apparens plana terra ut antè, deſiſtebant à fodiendo ſepulcro in eodem ſacro cœmeterio, & exterriti, dicebant alterutrum, ipſum indignum eccleſiaſtica ſepultura, & præſertim ſepultura illius cœmeterii, eò ꝙ eccleſiam illam & cœmeterium cremando prophanaſſet. Et ſic multum attoniti recedentes, cum ueniſſent ad cadauer mortuum, & abiecto uelamine, denudaſſent faciem eius, eccè tam horribilis & miſerebilis apparuit facies eius, ꝙ omnes in terrorem & formidinem uertit, ita ut omnes trementes, ſtupidi & pauidi, citò recederent ab eo, ignorantes quidnam cum corpore facerent. Sed inſtante receſſus tẽpore, quidã alii ſatellites ex alia prouincia Saxonica, prædicta audientes, & ipſum mortuum inuenientes, proiecerũt indignanter cadauer in Rhenum, ut eſſet pabulũ piſcium, & ſic malus malè periit. Itaque cum ex præcepto ſatraparum per totum facinoroſum exercitum ſigno dato iuberentur caſtra mouere, domũq; diſcedere: eccè nunciatum fuit contribulibus & cõplicibus malitiæ & commiſſi ſacrilegii, duobus præcipuis ſatrapis Nothelino & Occoni, ſtrenuũ Ogellũ de Paderborne, qui primus eccleſiam ſancti Suuiberti incenderat, ex uindicta Dei & ſancti Suuiberti, patroni illius loci plagatum & punitũ eſſe, fregiſſeq; collũ ſuum ſuper planam terram, cum iocando iactitaret, quòd illud facinus ſacrilegum commiſiſſet. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc caſu accidiſſe, & nõ ex uindicta alicuius ſancti, & præcipuè ſancti Suuiberti, ꝙ ſanctus Suuibertus eſſet impotẽs

Nõ poſſunt ſacrilego fodere ſepulcrum.

& nullius

& nullius uirtutis ac poteſtatis, qui nequiuiſſet ſuum oppidum ſuamque eccleſiam tueri. Cumque hæc & huiuſcemodi multa alia uerba blaſphemiæ, ſuperbè & indignanter protuliſſent, non dantes gloriã Deo & ſancto eius, ſimulatq; receſſiſſent illi duo ſatrapę ab inuicem, Nothelinus in uia glorians de uictoria habita contra Chriſtianos, priuatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris ſuis grauiorem morte pœnam tã diu ſuſtinuit, donec rubore coopertus, & in ſe reuerſus, ac ſe colligens, quanta in Deum & in ſanctum Suuibertum ſuperbè commiſerat, medullitus ſuſpirando agnouit & doluit. Itaque creſcente per momenta temporum, dolore corporis, conſilio proborum flexis genibus humiliter Deo, nouit deuotè uiſitare ſepulcrum ſancti Suuiberti, & eccleſiam eius in fauillas redactam, iuxta facultatem ſuam reſtaurare, modo interceſſionibus ipſius à Deo recuperaret priſtinũ uiſum & ſanitatem corpori. Quo uoto coram multis doléter, & deuotè facto, protinus dolor uiſcerũ ceſſauit, uiſus rediit, & ipſe ſurgens, lachrymabili uoce Deum deuotiſſimè laudans, cunctis aperuit, ut meritis ſancti Suuiberti liberatus ſit, & Vuerdam uſque properans, uotum cum multa familia deuotè adimpleuit.

Nothelinus percutitur cæcitate & diuiſsimè torquetur.

Votum facit Deo, et mox reualeſcit.

De altero ſatrapa Occone. Cap. 7.

ALter uerò ſatrapa, Occo nomine, opimis ditatus ſpoliis, cum equeſter cum ſuis uernaculis rediret ab Vuerda, ignorãs ut Nothelinus à Deo punitus eſſet, recitaretque in uia, quàm benè uẽdicaſſent Saxones contra Chriſtianos contumelias & oppreſſiones, ipſis à Carolo pridem illatas, & ut humana pariter & diuina in finibus Chriſtianorum perturbaſſent, & præſertim ut eccleſiam pontificis Suuiberti, in quo Chriſtiani multum confidebant, incendiſſent, mox coram omnibus mulctatus à Deo, auditu caruit & loquela, rediensque domum mœſtus & dolens, manſit longo tempore ſurdus & mutus. Qui ſimiliter in ſe reuerſus, erubeſcens ingemuit ualde, perpendens ꝙ Deus uindicat blaſphemias ſanctis ſuis illatas. Salutari igitur pęnitentia ductus, dolens toto corde de commiſsis in Deum & in ſeruum eius Suuibertum, eleemoſynis & precibus ſperabat à Deo recuperare priorem ſanitatem. ſed nihil proficiebat & nihil obtinuit. Cum uerò didiciſſet, qualiter Nothelinus ſatrapa cæcitate percuſſus, meritis ſancti Suuiberti liberatus fuit, ſpem magnam concipiens in ſanctum Suuibertum, ſimiliter uouit peregrè uiſitate ipſum ſanctum Suuibertum, in Vuerda, & ſeruituti eius ſe mancipare, modo priſtinæ meritis ipſius ſanitati reſtitui poſſet ſoſpitati. Eadem hora ſanatus à cæleſti medico, diſpoſita domo ſua, publice accedens cũ ſolenni familia ad eccleſiam ſancti Suuiberti in Vuerda, uotum impleuit reuerenter & deuotè, rediteque quoque domum ſperneus ſumptibus ſuis & præfati ſatrapæ Nothelini, aliorumque multorum deuotorum hominum eandem exuſtam eccleſiam anno ſequenti elegãter reſtaurauit, & dignitati ſui ſatrapatus renuncians, in Vuerda apud ſanctum Suuibertum conſenuit, ſeruiens feruenter Deo & ſancto Suuiberto omnibus diebus uitæ ſuæ.

Occo ſacrilegus egregie flagellatur à Deo et ſuũ ſacinus agnoſcens, uotum nuncupat.

De quodam Saxone letaliter ſauciato in bello, & meritis ſancti Suuiberti ſanato. Cap. 8.

ANno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo octuageſimotertio, Indictione ſexta, cũ uictorioſiſſimus Carolus Francorum rex præſidia & propugnacula rebellium Saxonum & Vueſtphalorum uaſtaret, ueniſſetque in Vueſtphaliã firmã munitionẽ, Dromi dictã, & illã expugnans deſtruaiſſet, commiſiſſetq; eandẽ munitionẽ inclyto filio ſuo Carolo, eò ꝙ rex Carolus ad interiora loca Saxonũ diuertiſſet, eccè illo abſente occurrerunt præfato principi Carolo infeſtiſſimis animis Vueſtphali, cũ grandi turba armatorũ, ad expellendũ ipsũ potenter cũ ſuis Francigenis extra regionẽ ipſorũ & patriã aut formidoloſũ cũ illo prælũ cõmittendum. Quos conferto prælio, congreſſuque inter eos facto iuxta munitionem Dromi, ſereniſsimus princeps Carolus, filius Caroli Magni regis, ſtatim uiocii equitatu ſuo, trucidans multos, inter quos erat quidã bonus Chriſtianus Vueſtphalus, qui coactus per ſuum ſatrapam, interfuit bello, in paganiſmo dictus Eldack, ſed Chriſtiano nomine Bruno, uir diues & potens, fortis uiribus, audax animo, & armis ſtrenuus. Hic bruno poſtquàm uiderat & perpenderat, mente ſæpè reuoluens nefandũ Ogellum de Paderborne, contercaneũ ſuum malè periiſſe ſe pręſente, qui ſancti Suuiberti eccleſiã incenderat, & Occonem & Nothelinum ſatrapas ipſorum à Deo percuſſos, iterũ meritis S. Suuiberti ſanitati priſtinæ reſtitutos, honorauit deinceps ſanctũ Suuibertũ, atq; dolẽs de cõmiſsis in Vuerda in prædicta Saxonũ expeditione, omni die deuotè legit ad honorẽ ipſius ſancti unã orationẽ Dñicã & angelicã ſalutationẽ, efflagitans deuoto corde, ut imminente extremæ ſuæ neceſsitatis articulo dignaretur ipſi auxiliari & adeſſe, & Deo ſuis patrociniis ipsũ reconciliare. Igitur hic Bruno, cũ ſtaret in prima terribili acie ſtrenuè bellans, tandem oppreſſus grandi equitatu partis aduerſæ, & inter cætera uulnera grandi lancea impetus, in pectore haſta confixus, & proſtratus, corruens in terram pedibus equorum, cum multis, aliis miſerabiliter conculcatur, ita ut de ſua deſperaret uita. Cumq; ſic uolutatus in proprio ſanguine penè deficeret, & in extremis ferè laboraret, deuotione qua ualuit inuocauit mœſto, & contrito corde sãctum Suuibertum, petens ut ſibi, utpotè famulo ſuo, iam in neceſsitate tanta & periculo conſtituto adeſſet, & Deo ſuis precibus cõmendare ſe dignaretur, uouẽs, ꝙ ſi ea inflictis uulneribus conualeſceret & ſanaretur, deuotè uiſitaret ipſum in Vuerda, ſpretisq; ſeculi curis, ſeipsũ ſeruitio ſuo, quãdiu ſuperſtes eſſet, manciparet. Quo expleto promiſſo, facto illi in ecſtaſi, apparuit cũ magna claritate ſanctus Suuibertus, ornamẽtis põtificalibus indutus, tãgẽsq; ipsũ baculo paſtorali, dixit: Eccè Bruno confortare, & gaude, hac uice hic nõ morieris, quia precibus meis impetraui ab omnipotentẽ Deo uitam tibi, eò ꝙ deuotè in hac præſenti anxietate auxilium implorasti à me, ut tibi adeſſem. ſed poſtquàm per gratiã Dei conualueris ab his plagis, non negligas uiſitare ſepulcrũ meũ in Vuerda, ut ſpopondiſti cum condignis oblationibus ne æterna morte inuoluaris. His dictis, ſignans cũ ſigno ſanctæ crucis diſparuit, & claritas euanuit. Hæc autem facta fuerunt finito bello. Victores uerò cũ uiderent illam claritatem ſupra corpora occiſorum, quidam ex iis Deum timentes, accurrerunt ad eundem locum, in quo illam perſpexerat claritatẽ ſuſpicantes ibidem quendam ſanctum uirum occiſum uel agonizantem, cuius mentem Deus per illam claritatem ipſis declararet. Bruno autem inter occiſorum cadauera ſimilis mortuo ferè exanguis aliquo tempore iacens, meritis S. Suuiberti parum ſe erigens, cum uidiſſet uiros hoſtilis exercitus, arbitrans eos amicos, qui ipſum liberarent & curam ſui agerent, cœpit flebili uoce, prout potuit, implorare auxilium ab eis, ut ſui miſererentur. Milites uerò uidentes ipſum tam horribilibus uulneribus grauatum, & præcipuè grandi haſta confeſſum, uiuere adhuc potuiſſe, mirabantur

Vueſtphali infeſtis animis incurrũt in Carolum.

S. Suuibertus apparet Brunoni, grauiter uulnerato, & ipsũ piè inuocãti.

bantor ualdè. Qui poſtqoàm eis inter multa enarraſſet, qualiter ibidem in tam horrido inſtantis mortis periculo ſanctum inuocaſſet Suuibertum, glorioſum epiſcopum, quem omni die ſpaciali oratione deuotè honorarę conſueuiſſet, & ut ab eo ipſi apparente ſeruatus eſſet, addidit ꝙ coactus per ſuum ſatrapam eidem bello interfuerit, quia urgente & ſtimulante conſcientia, contra Chriſtianos bellare ſibi ualdè graue fuiſſet. Victores uerò hoc audientes, memores claritatis ab eis uiſæ, pietate moti, liberauerunt ipſum, armis ſanguinæ madidis eruūt, adhibentes ei diligentē curam, ut conualeſceret. Ponebant ipſum inſuper in quodam excelſo loco, poſtquàm ligauerunt uulnera eius, ità uulneratum, ad honorē ſancti Suuiberti epiſcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabāt, ut omnes animaduerterent eum temporariā mortem non euaſurū, niſi meritis ſancti Suuiberti id fieret. Sereniſsimus uerò rex Carulus Magnus tunc in Saxonia apud locum, dictum Stomingi, poſitus, hæc audiens, & ut Pipinus rex, genitor ſuus, in maximo honore ſanctum Suuibertū habuerit, propter uictoriam meritis ipſius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans præcepit præfatum Brunonem, quàm citò poſſet commodè & abſque timore corporis migrare de loco ad locum, ſibi adduci & præſentari. Qui cum ei præſentatus eſſet, & cuncta uulnera uidiſſet, audiſſetque ab eo, qualiter ſanctus Suuibertus patronus ſuus ſibi apparens, conſolatus eum, laxauit ipſum à captiuitate, reſtituens ipſum priſtinæ libertati ad honorem ſancti Suuiberti. Et deinceps idem rex Carolus Magnus ſemper in honore habuit ſanctū Suuibertum omnibus diebus uitæ ſuæ. Et ſubiugatis Saxonibus & Angariis cum Vueſtphalis, in gratiarū actionem ſtatim fratres conuentus ſancti Suuiberti, in diuerſis tutis locis diſperſos, reuocauit, eccleſiam ſancti Suuiberti diuerſis precioſis ornamentis decorauit, ablata reſtituens & recuperans, multa dona & prędia ex regali fiſco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentus ſancti Suuiberti. Bruno tandem conualuit, & ut uouit, ipſum peregrè deuotè in Vuerda cum condignis oblationibus uiſitauit, ibidē Deo & ſancto Suuiberto, quandiu uixit, ſeruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vueſtphali deuotè ipſum in ſpecialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt.

Carolꝰ Magnꝰ in multo honore habet S. Suuibertum & eius eccleſiā egregijs cumulat donis.

Vt S. Suuibertus ſolenniter à S. Leone Papa ſanctorum Confeſſorum catalogo ſit adſcriptus. Cap. 9.

ANno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimoſexto. Indictione quarta, defuncto Adriano Papa, ſanctus Leo, illius nominis tertius concorditer à Cardinalibus in Papam electus, conſecratur in eccleſia ſancti Petri à uenerabili patre Bernardo Oſtienſi archiepiſcopo, & à cæteris epiſcopis. Qui poſteà, ſcilicet anno Domini ſeptingenteſimo nonageſimonono, Indictione ſeptima, dum in Litania maiori, in feſto ſancti Marci euangeliſtæ, ab eccleſia Lateranenſi ad eccleſiam ſancti Laurentii egregii martyris ſtipatus, ut decuit, multo clero proceſsionē haberet, eccè per inſidias uenium praui Romani, qui in proceſsione eum ui captum oculis priuauerunt & lingua. Qui cum ſic miſerabiliter uolutatus proprio in ſanguinæ iaceret, à Deo angelico miniſterio ſanitati reſtitutus, ad Carolum regem properat. Qui ipſum ſua induſtria in Romanam ſedem reſtituens & ante ſe præmittens, ſubſequebatur, anno ſcilicet octingenteſimo, ad urbem Romanam cum magno exercitu, ibique cum ſuis principibus exiſteos in feſto Natalis Domini, ab eodem ſancto Papa in Imperatorem Romanorum inuitus coronatur, acclamantibus Romanis Imperatorias laudes. Poſt cuius deceſſum à Roma ad Germaniam & Galliam, idem ſanctus Leo Papa anno Dominicæ incarnationis octingenteſimotertio cū magna ſolennitate ſuorum Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & prælatorum ac primatum, ad Imperatorem Carolum in Germaniam ueniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum, [illegible] ſuſceptus, inter multa pietatis ſuæ opera, inſtantia eiuſdem ſereniſsimi Imperatoris & regis, Aquiſgrani in palatio dedicauit eccleſiam perpetuæ uirginis Mariæ, donans eandem eccleſiam multis indulgentiis. Deinde humili petitione & inſtantia uenerabilis patris Gerbaldi epiſcopi Leodięſis conſecrauit eccleſias glorioſæ uirginis Mariæ tam in Tungris, quàm in Vlteto: Et Coloniæ Agrippinæ tam ad ſanctum Martinum, quàm in Capitolio altaria conſecrauit. Et multa alia monaſteria & altaria ac capellas per Alemaniam & Galliam conſecrauit, ubique multas indulgentias conferendo. Tandem deuota inſtantia glorioſisſimi Imperatoris Caroli, & uenerabilis patri Hildebaldi Archipræſulis Colonienſis, uenit à Colonia idem ſanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam, ſtipatus imperatoria maieſtate, ac ſacrato choro ſanctorum Cardinalium & Archiepiſcoporū ac multorum procerum comitatu. Cui occurrunt uſque ad Rhenum deuoti fratres conuentus ſancti Suuiberti proceſsionaliter, cū incolis eiuſdē oppidi de Vuerda, introducentes eum com Imperatore & cæteris in eccleſiam ſancti Suuiberti multum deuotè ac honeſtè. Et illo die, quo intrauit ieiunauerunt incolæ de Vuerda com toto conuentu authoritate Apoſtolica. Altera uerò die, quæ fuit pridie Nonas Septembris, omnes tam Papa ſanctus Leo, quàm Carolus Imperator, & alij conuenientes in eccleſia & conuentu ſancti Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in eccleſia, ſtatim celebrante ſolēniter ſummam Miſſam felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo, & ſantiſsima uita ipſius cum innumeris miraculis, conſcripta per uenerabilem presbyterum Marcellinum, ſocium & conterraneum ipſius ſancti, ibidem lecta, Papa ſanctus Leo, de aſſenſu pariter & cōſenſu ſuorum Cardinalium cæterorumque prælatorum, illic coram adſtantium, ſolenniter catalogo ſanctorum cōfeſſorum ipſum adſcripſit. Quo facto, pulſata campana conuentus per aliquot horas, ad honorem Dei & gloriam ipſius ſancti, cum per dulcia modulamina laudum fratres deuotiſsimè Deo rependiſſent gratias cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus, & reliquiæ ſine oſſa ipſius ex monumento, in præſentia ſanctiſsimi apoſtolici, Leonis & Caroli Imperatoris cæterorumque per præfatum Archiepiſcopum Colonienſem tollerentur deuotè, maxima dulciſsimi odoris in eodem loco cælitus effuſa eſt fragrantia, cuius ſuauitas omnium ora & corda adſtantium reficiebat, ita, ut nullus ambigeret, ibidē adeſſe angelorum choros. Facta ſunt hæc pridiè Nonas Septembris, præſentibus ibidem uictorioſisſimo Carolo, ſemper Auguſto Romanorum Imperatore & Francorum rege, uenerabilibusque patribus Cardinalibus & Archiepiſcopis, Bernardo Oſtienſi, & Fortunato Treuirorum, Theodoro Sabinenſium, Nicolao tituli ſanctę Crucis in Hieruſalem, Euſtochio ſanctæ Praxedis, Bonifacio tituli ſanctorum Marcellini & Petri, presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodienſi, Volquino Normenſium epiſcopis, & præſertim felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo cuius induſtria & pia inſtantia ſanctus Leo Vuerdam nauigauit, & ſanctum Suuibertum in diuos retulit, cum

Leo 3. à Romanis oculis priuatur.

Carolus Magnus fit Imperator Romanorum.

Leo Papa 3. uenit in Germaniā, & quæ illic geſſerit.

S. Suuibertus refertur in numerum diuorum.

cum multis aliis prælatis & proceribus. Statuit inſuper ſanctiſſimus Papa Leo, illum diem canonizationis & exaltationis ſancti Suuiberti egregij epiſcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum à cunctis incolis Vuerdæ celebrandum ob honorem ſancti Suuiberti apoſtolici epiſcopi. Obtulit autem idē ſanctus Papa eidem eccleſiæ ſpeciales indulgentias cunctis fidelibus, celebrantibus feſtum ſancti Suuiberti epiſcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa contulit paruam auream crucem, refertam particula ſanctæ Crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Imperator uerò Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidem ampullas eiuſdem auri, cum multis alijs eccleſiarum clenodijs precioſis: ut dum diuinū myſterium in Vuerdenſi conuentu perageretur cum eiſdem, ipſius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt præterea omnes à maiori uſque ad minorē iuxta deuotionem & inſpirationem ſpiritus & pro facultate, ut fieret ſolennis capſula & precioſum feretrum, in quo collocarentur ſacroſancta oſſa ſancti Suuiberti epiſcopi, Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat cum Deo patre in unitate ſpiritusſancti per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Pōtifex quid cō tulerit Vuerdē ſi eccleſiæ. Quid uē Carolus Magnus.

De miraculis ſancti Suuiberti, ut puerum ſubmerſum excitauerit. Cap. 10.

IGitur cum rumor aduentus ſancti Leonis Papæ & Caroli ſereniſſimi Imperatoris, cæterorumque prælatorum & principum in Vuerdam ad canonizandum ſanctum Suuibertum ubiquè per uicinam prouinciam peruolaſſet, confluebant multi populi utriuſque ſexus cum filiis & filiabus ſuis Vuerdam, ad percipiendum à ſancto Papa remiſſionem ſuorum peccatorum & apoſtolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina, nomine Irmgardis, mulier honeſta & proba, germana uenerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiſcopi, uxor ſtrenui Bartoldi, domicelli de Grinbergen, habitans & reſidens illo tempore in Troia ſiue Xantis. Quæ domicella cū duabus ſolummodo pediſſequis & primogenito ſuo Gocellino ſemiocto annorū puero, & cū multis alijs honeſtis perſonis ex Xantis Vuerdam nauigans, eidē celebritati conſenſu mariti ſui intereſſe uoluit & decreuit. Et appropinquantes Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naues ibidem cōgregatas ſubitò amplustre mutaret, & conuenientius littori nauim applicaret Gocellinus ſtans prope matrem in prora nauis, ex colliſione nauium ceſpitans pedibus, corruit extra nauem in Rhenum, & ſubmerſus eſt. Quod mater eius uidens, quæ etiam cecidit ex colliſione nauium in nauim, & puerum ſuum iuuare nō ualens, ſeipſam in Rhenum præcipitare conabatur: ſed tenta & impedita per pediſſequas & alios probos homines, ſciſſo uelamine capitis ſui, præ nimio dolore inconſolabiliter flens, magno eiulatu & lamento repleuit litora Rheni. Erat autem hora ferè quinta ueſpertina. Archiepiſcopus uerò frater eius illa audiens, ingemuit & multum triſtabatur. Pediſſequa quoquè cōcita denunciauit domicello Bartoldo diſcrimen ſubmerſi pueri ſui. Domicella itaque comploſis manibus, tanquàm mulier ueſana, intrans eccleſiam ſancti Suuiberti, cū magno ululatu & gemitu Dei exorauit pietatem, ut meritis ſancti Suuiberti filium ſuum ſibi reſtituere dignaretur. Conſolata denique à multis honeſtis matronis, & præcipuè ab Archiepiſcopo fratre ſuo, ducente eam in hoſpitium ſuum, ut eam refocillando conſolaretur, ſed ipſa quieſcere nullatenus ualens, noctem illam totam inſomnem ducens, implorauit aſſiduè deuoto & contribulato corde ſanctum Suuibertum, petens, ut qui dudum multis in tribulationibus ſubueniebat, ſibi iam deſolatę ſolita pietate ſubuenire non dedignaretur: Vouensque, ſi ipſum ſui ſuffragantibus meritis uiuum recipere poſſet, perpetuis temporibus ipſum ſuo miniſterio aſſignaret. Altera uerò die, cum aurora eminentibus radiis illuceſceret, quidam honeſti uiri, amore Dei & petitione Archiepiſcopi, amotis nauibus cœperunt ſubmerſum domicellum Gocellinum quærere ſagenis & uncis & alijs opportunis inſtrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Miſſarum ſolennia, quidam dictus Lambertus Doſel de Embrica, unco ſentiens & tangens ipſum ueſte, uocatis alijs ſocijs, ſagaciter ex profundo Rheni per ueſtem ſurſum trahens & eleuās, defunctum matri præſentauit. Quæ ipſum defunctum uidens, exanguis effecta & in ecſtaſi poſita ſtupuit. Sed ad ſe reuerſa, puerum ulnis amplectens, ſequentibus eam multis honeſtis utriuſque ſexus perſonis, flentibus & ei condolentibus, depoſuit illum ante ſepulcrū ſancti Suuiberti, factaque ab omnibus deuotè oratione, ſpiritus in illum redijt, oculos aperuit, & reuixit: ſurgensque ſtetit ſupra pedes ſuos, admirans multitudinem & frequentiam populorum ipſum intuentium, loquebatur matri ſuæ dulciter. Statimque exuentes eum madidis ueſtibus propter compreſſionem hominum, de conſilio quorundam poſuerunt in eminentiori loco, ut ab omnibus poſſet uideri. Quo uiſo, factus eſt clamor omnium, Deum in ſancto Suuiberto collaudantium de tāta tāque manifeſta gratia, ibidem meritis ſancti Suuiberti palam omnibus oſtenſa. Eademuerò hora uenit feſtinanter equeſter pater eius Bartoldus cum decem tātum uernaculis, multum nimirum triſtis & gemēs de perditione dilecti filij ſui. Erat enim perfectus Imperatoris Caroli in illis horis. Intrans uerò Eccleſiā, cum audiſſet & uidiſſet eum à morte reſuſcitatum, glorificauit Deum in ſancto ſuo Suuiberto. Igitur ſanctiſſimus Apoſtolicus & Imperator Carolus iſta percipientes ab Archiepiſcopo Colonienſi, auūculo Gocellini reſuſcitati, eundem puerum ad ſe accerſiri & adduci præceperunt. Quem uiuum uidentes, qui per quindecim ferè horas ſub aquis in profundo Rheni iacuerat, laudauerūt pietatem Dei, qui ſemper diuerſis ſignis dilectos ſuos magnificat & honorat. Archiepiſcopus uerò, conſenſu parentum, depoſita argentea torque, quam circa collum geſſit idem Gocellinus reſuſcitatus, ipſum clericum ordinauit, mutansque nomen eius, ipſum Suuibertum nominauit, qui intra annum monaſterium ſancti Suuiberti intrans, eidem ſancto ſemper humiliter ſeruiuit. Aſſignauitque domicellus Bartoldus eidē monaſterio, amore ſancti Suuiberti & filij ſui, certa prædia, perpetuis tēporibus poſſidenda.

Irmgardis, ſoror Hildebaldi Colonienſis Epiſcopi.

Gocellinus puer in Rheno ſubmergitur.

Gocellinus puer reuiuiſcit ad ſepulcrum S. Suuiberti.

NOTA, quòd inter crebra miracula, quæ Dominus meritis ſanctiſſimi Suuiberti epiſcopi & cōfeſſoris dignatur oſtēdere fidelibus, ut ab eis deuotius & ardentius honoretur, duo inſignia miracula, frequenti memoria digna, recitabo, quæ, ut infra patebit, Dominus operatus eſt & fecit ad augmentum laudis, gloriæ & honoris ſancti Suuiberti dilecti ſui famuli.

De tribus fratribus, capſam S. Suuiberti ſpoliare uolentibus. Cap. 11.

IGitur anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo ſeptuageſimoſeptimo, Indictione undecima, nocte quadam tres petulantes adoleſcentes, de nobilioribus eiuſdem patriæ orti, uenerunt in eccleſiam ſancti Suuiberti, in qua aſſeruabantur oſſa ipſius in capſula, ſplendore gemmarum aurique fulgo-

te

re decorata: quę quatuor pedes habebat ex ære fuſiles pedibus leonis ſimiles, inquantum periti artificis induſtria formare poterat. Cum autem fures ad capſulam acceſsiſſent, ut metallum de illa tollerent, mirum dictu, arca tota ſuper duos pedes in ſublime ſe extollens erexit, & quaſi uita in illa eſſet, duobus pedibus ungulis contra fures ſe defendit. Videntes igitur ſe nihil proficere, unus eorum ſaltum dedit, aſcendêſque ſuper arcam, ut in equo ſuper eam ſedit, & duas laminas, in quibus duo ſculpti erant apoſtoli, ui abſtraxit. Quo facto, omnes iniere fugam. Et cum eatra uicum Vuerdæ putarent ſe eſſe, iterum in atrio ſe inuenere. Rurſumque dum conarentur eaire, hoc idem eis accidit. Sic errantes per triduum, non ſumpſerunt cibū neque potum, neque quicquam, quod ad humanam naturam pertinet, facere potuerunt. Tandem cuidā argentario metallum monſtrauerunt, & ut illud emeret, rogauerunt, Quod ut ille uidit, ait: Argētum hoc de capſula ſancti Suuiberti eſt furtiuè ablatum, quia proprijs meis manibus illud fudi & appoſui. Dum ſic adinuicem loquuntur, audit populus & accurrit, ipſique fures peccatum & quid eis acciderit, manifeſtè confitentur. Sed quia de nobili progenie duxerant originem, ad horam mortis euaſeruot diſpendium, quia parentes eorum ſtrenuè militabant Imperatori Corolo ubique terram tamen & regionem illam abiurare & uitare coacti ſunt, ſed reſtituta prius fuerunt omnia ablata ſancto Suuiberto.

In tapſa magni precij iam olim cōdita reliquia S. Suuiberti. Nota miraculum.

De clerico morbido, curato à S. Suuiberto epiſcopo. Cap. 12.

Paterfamilias quidam Seuerinus de Vueſalia inferiori, uir potēs & diues, filium habuit ſpecioſum ualde, apprime literatum, & optimum muſicum, Conradum nomine, uigintitrium ſemis annorum, ſed lunaticum. Cum autem huiuſcemodi infirmitatis tædio pater filium laborare cerneret, & propterea à Bononienſi ſtudio domum reuerſus eſſet, in abditisſimis pectoris ſui latebris dolore ſauciabatur. Et quia filius ſuus Cooradus huic ſeculo inutilis erat quid de eo facere poſſet penitus ignorabat. Poſt multas uerò cogitationum peruagationes tale reperit cōſilium: Vadam, inquit, ad monaſterium deuotorum fratrum in Vuerda commorantium, & illic filiū meū illorum aſſociare cœtui curabo: ſicque, ſalua honoris mei gratia, ab illo ero liber. Veniens itaque cū Cōrado filio ſuo ad monaſterium ſancti Suuiberti in inſula, uenerabilem patrem dominum Theodoricum Priorem, cæterosque fratres talibus uerbis allocutus eſt: Domini mei dilecti in Chriſto, religionis ueſtræ ſerenitatem humi deuotionè depoſco, quatenus filiū meum, cum competentis pecuniæ, pondere in conſortium ueſtrum ſuſcipiatis, ut uobiſcū degere queat & Deo ac beato Suuiberto, quandiu præſentem lucē carpſerit, ſedulum præſtare obſequium, quia clericus & muſicus probatus eſt, & plurimum affectat uobiſcum ſeruire Deo & ſancto Suuiberto. Tali quidem uiri uerſuti circunuentione deuotorum fratrum deluſa eſt innocentia, & clericus in eorum contubernium eſt receptus. Interiecto deinde admodum paucorum dierum curriculo, nocte quadam, cum fratres ad nocturnas uigilias ſurgerent, Conradus in medio ipſorum eſt collapſus. Fratres huiuſcemodi uiſione obſtupefacti & perterriti, huc illucque diffugerunt, unus ſolus cum eo remanſit, & quantum potuit, eum adiuuit. Igitur cum morbus quotidiano incremento clericum grauiter affligeret, tædium maximum parturiuit. Denique a collegio honorabilium fratrum eſt ſegregatus & ab eccleſia & communi menſa remotus. Conradus uerò clericus, uidens ſe deſpectum & ab alijs ſeparatum, grauiter tulit, & ut ad ſeculum fugeret, aut in aquis ſe ſuffocaret, in conſcientiæ ſuæ ſecretis tractauit. Cum autem ferè per unius anni ſpatiū huiuſcemodi tentationibus uteretur, nocte quadam, dum in ſtratum ſuum dormitum iiſſet, & ſanctum Suuibertum, ſicut ſolitus erat, ſemper, deuotè pro remedio ſuæ horribilis infirmitatis inuocaſſet, uidit in ſomnis ſanctum Suuibertum, pontificalibus indutum, adſtantem ſibique dicentem: Quare cor tuum multis illicitis cogitationibus dilaniare non formidas? Quarè uotum tuum frangere deſideras? Quarè ad ſeculū fugere diſponis? Quod Deo non coactus promiſiſti, indefeſſo curſu adimplere feſtina, non enim bona incipientibus, ſed in bonis perſeuerantibus meritorum præmia conferuntur. Et ſcias, quia ab hac hora infirmitas tua à te recedet, ita ut amplius ad te redeundi nullum omnino acceſſum habeat. Vade ergo & dic fratribus meis, ut decætero te permittant intereſſe diuinis & generali refectioni. His dictis, & benedicens ipſum, receſsit ab eo. Pandit uiſionem, creditum eſt ibi ita factum eſſe, & receptus eſt honoriſicè denuo in conſortium fratrum, laudantium Deum in pietatem ſancti Suuiberti, dilecti patroni ipſorū. Sanatus igitur in anima & corpore, cum omni mētis iuuacitate & uirium facultate, ſe Deo & eius ſeruitio totum dedit, & in uirtutibus acquirendis tantam ab illa die deinceps obtinuit gratiā, ut inter cæteros fratres, uitæ ſanctisſimæ itinera ſectantes haberetur probatisſimus & diligentisſimus, ut à ſæpedicto patre Theodorico, Priore monaſterij ſancti ſuuiberti in Vuerda, ſub teſtimonio uirtutum cœlorum audiui. Deus procuidubio eſt laudandus, qui facit mirabilia magna ſolus, qui ſibi ſeruientes hic honorat, & poſt uitæ curſum in cęlo coronat, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Fraudulenter homo morbidus fratribus Vuerdēſis cœnobij obtrudit.

Vota Deo perſoluenda.

Morbidus curatur per ipſum à S. Suuiberto.

HAEC ſunt ſpecialia, uenerabilis pater & dilecte confrater, quæ iuxta tua tuorumque fratrum petita, de exaltatione, canonizatione & miraculis ſancti Suuiberti inſcripta dignum duxi redigere, & tuæ ſanctitati tranſmittere: quæ ſanè ut ante dixi, à ueridicis didici & audiui, & probatisſima ac uerisſima ſūt, ut teſtor Deum ut omnes ſanctos eius. Fiūt uerò plura alia communia miracula quotidiè in cæcis, claudis & uarijs oppresſis languoribus corā ſacroſanctis reliquijs eius, quæ cauſa breuitatis prætermitto. Peto igitur attento corde, ut ea libro ſanctisſimæ uitæ eius adiungere & communicare fratribus tuis, tam in Traiecto, quàm in Dockem & in Egmonda, & in cæteris tuæ diœceſis eccleſijs digneris, ut Deus, qui eſt ſuper omnia benedictus, & in ſanctis ſuis laudandus, glorificetur per omnia ſecula ſeculorū. Amē.

MARTYRIVM S. HERCVLANI epiſcopi Peruſini, Scriptum à B. Gregorio Papa, Dialog. lib. 3. cap. 13.

NVper Floridus, uenerabilis uir uitæ Epiſcopus narrauit quoddā memorabile ualde miraculum, dicēs. Vir ſanctisſimus Herculanus, nutritor meus, Peruſinæ ciuitatis Epiſcopus fuit, ex cōuerſatione monaſterij ad ſacerdotalia ordinis gratiam deductus. Totilæ autem perfidi regis temporibus, eandem urbem annis ſeptem continuis Gotthorum exercitus obſedit, ex qua multi ciuium fugerunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno uerò ſeptimo nondū finito obſeſſam urbem Gotthorum exercitus intrauit. Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad regem

1. Ma.

Peruſium obſidetur à Gotthis, & capitur

gẽ Totilam nuncios miſit, exquirens quid de Epiſcopo uel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Epiſcopo prius à uertice capitis uſque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa, omnem uero populum, qui illic inuentus eſt, gladio extingue.

S. Herculanus cæditur.

Tunc idem Comes uenerabilem uirum Herculanum Epiſcopum ſuper urbis murum deductum, capite truncauit, eiusque cutem iam mortui à uertice uſque ad calcaneum incidit, ut ex eius corpore corrigia ſublata uideretur. Mox corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulſi, abſciſſum caput ceruici apponentes, cum uno paruulo ſoſante, qui illic extinctus inuentus eſt iuxta murum corpus Epiſcopi ſepulturæ tradiderũt. Cumque poſt eandem cædem die quadrageſima rex Totila iuſsiſſet, ut ciues urbis illius, qui quolibet diſperſi eſſent, ad eã ſine aliqua trepidatione remearent, hi, qui prius famem fugerant, uiuendi licentia accepta, reuerſi ſunt. Sed cuius uitæ eorum Epiſcopus fuerat, memores, ubi ſepultum eſſet corpus illius, quæſierunt, ut hoc iuxta honorẽ debitum in eccleſia B. Petri Apoſtoli humarent. Cumque itum eſſet ad ſepulcrum, effoſſa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati, utpotè iam die quadrageſima, tabe corruptum & uermibus plenũ: corpus uerò Epiſcopi, acſi die eodẽ eſſet ſepultum.

Nota inſigne in extincto corpore miraculum.

Et quod eſt adhuc magna admiratione uenerandum, quia ita caput eius unitum fuerat corpori, ac ſi nequaquam fuiſſet abſciſſum, ſic uidelicet, ut nulla ueſtigia ſectionis appareret. Cumque hoc & in terga uerterent, exquirentes ſi quod ſignum uel de alia monſtrari inciſione potuiſſet, ita ſanum atque intemeratum omne corpus inuentum eſt, ac ſi nulla hoc inciſio ferri tetigiſſet.

VITA S. SIVIARDI ABBATIS Aniſolenſis, per Quendam eius contemporaneum ſcripta.

1. Mar. Pſa. 67. Ephe. 1

FRatres dilectiſsimi, Dominum omnipotentem qui & in ſuis eſt admirabilis ſemper electis, quos & præſciuit atque prædeſtinauit ante mundi conſtitutionẽ, oportet nos tota mẽtis fortitudine collaudare. Et licet unusquiſque iuxta ſenſus ſui capacitatem id conetur agere, tamen oportet, ut creatura rationalis ſuum aſsiduè glorificet atque collaudet factorẽ. Quid enim aliud retribuemus Domino pro omnibus, quæ gratis nobis & largiter ipſe tribuit? niſi ut mente ſagaci uniuerſa conſiderantes eius beneficia, reddamus pro uniuerſis Domino ſacrificium laudis, quæ eſt in conſpectu eius uera & acceptabilis hoſtia, ſi proceſſerit omnino à mente deuota: Vnde & præſenti opuſculo, plano uidelicet & ſimplici, hæc hiſtoriola, quam contexere dignum profectò putauimus ad Dei laudem, exordium ſumat, à cuius pio munere tribuitur ſingulis, quicquid in ſeruis ſuis utiliter eruditionis inuenitur. Igitur de quodam famulo, patre noſtro Siuiardo, egregio ſacerdote, & de eius admirabili uita uel conuerſatione ſancta, quibuſdam amicis flagitantibus, ſcribere decreuimus, unde & fraterna concordia optimo eius ædificetur pietatis exemplo, & Chriſti laus ſemper accreſcat per ſuum fidelem famulum ſupradictum.

Hinc habes ætatẽ authoris hiſtoriæ huius.

Noſtro etenim tempore extitit hæc nobis ſancta propago, per cuius os Deus larga prædicationis pocula ſuæ propinauit Eccleſiæ. Et quidem ipſius ſancta origo non de genere ruſtico, ſed magis de nobili proſapia proceſſit. Natus enim eſt in pago Cenomãnico, & in parochia De ableutica, Chriſtianis ac Deum timentibus parentibus, à genitore ſcilicet Dei famulo Sigiranno, necnõ uenerabili ac Deum timẽte fœmina genitrice ipſius, quæ uocabatur Adda.

Genus S Siuiardi & patria.

A b his namque nobilibus atq; felicibus genitoribus procreatus, proceſſit in mundũ hic optimus Chriſti miles Siuiardus. Cuius nos conuerſationem ſanctam atque honeſtiſsimam ab adoleſcentia ſua optimè nouimus. Et quidẽ in ipſa ſua adoleſcentia inter reliquos coætaneos ſuos ualde diſsimilis erat in conuerſatione, ætate ſcilicet iuuenis, ſed moribus grãdæuus erat. Nõ em̃ pueriliter leuis fuit, ſed magis grauitate fundatus.

Mores eius in adoleſcẽtia. Eſt diſcẽdi ſtudioſus.

Et illud, quod ſolet iuuenilis ætas literaturæ diſciplinam fugere ac laborẽ, hic ſummo eapetijt deuotionis cultu. Ex quo ſacro uſu comitãte Chriſti gratia, ita uelut eſuriens fauce auida cibum diuinæ ſapientiæ hauriebat, ut etiam ſatiatus, ſemper ipſe plus eſuriret, ut & ipſa de ſe loquitur Dei ſapientia. Qui me, inquit, edit, adhuc eſuriet: & q bibit, adhuc ſitiet. Ex quo ſacro cibo, hic magnus puer Dei ſufficienter in breui tempore cellulam ſuæ memoriæ de theſauro Dei copioſe repleuit. Et licet iam in eius mente ſpiritus ſapientiæ & intellectus ex Dei munere refulgeret, tamẽ ut omnia per ordinem ageret, ad magiſtros, uiros doctiſsimos, ſæpiꝰ recurrebat, & aſsiduè prudenter interrogabat. Prudẽs etem lector magis docet, ſi prudenter interrogauerit: ita & hic famulus Dei & ſemetipſum ex hoc plenius id cõferendo erudiuit, & alios poſteà plures ad ſalutem inſtruxit, ut uerus magiſter docuit. Non enim ſolummodo uerbis ſed potius mirificum humilitatis oſtendebat exemplum. Feſtinauit namque ad perficiendam atque complendam perfectionẽ euangelicam, ut optimus negociator uenditis omnibus compararet pretioſiſsimam cœleſtem margaritã. Deſiderabat enim clericatus religioſum officium, ut uerus & obediens monachus fieret, & ut Chriſti ueſtigia, relictis omnibus, per uiam humilitatis & obedientiæ ſequeretur.

Ec 24. Cõplectitur uitam monaſticam.

Quod &, cõſolante Domino, rectè perfecit, dum palam mitis & humilis cunctis in cõuerſatione apparuit. Erat ſanè uir Dei aſpectu gratus, uultu placidus, moribus temperatus, animo deuotiſsimus: uerbum ſemper diuino ſale conditum habuit, & ad ædificationem fraternam paratum: factus uerò eſt non ſolum monachus, ſed & per electionem fratrum, ſacerdos & pater magnus ac doctiſsimus in cunctis ſalutaribus diſciplinis. Et ualde ex gratia ſuperna proficiebat, magis conualeſcens, ut lumen fieret præclarum huic mundo, & poſitus ſuper Eccleſiæ ſanctæ candelebrum, fulgeret coram hominibus ex bonis ac ſanctis operibus, uelut lucerna optima. Et reſplendebat in eo liquidè fulgor cœleſtis gratiæ. Erat igitur ornatus uniuerſis uirtutibus, quaſi præclariſsimis gẽmis. Fidei etenim uirtute robuſtus, & ſuper petrã ſolidã, id eſt, Chriſtum firmatus, prudentia mira ſolers, iuſtitia rectus, humilitate præcipuus, & eloquentia clarus.

Catalogus uirtutum eius.

In miſericordia promptus, atque in fraterna dilectione ſemper paratus: Honorem condignum ſenioribus exhibebat, & coæqualibus pietatis affectum: iunioribus uerò rigorem diſciplinæ cum temperantiæ moderamine. Præcipuè quoque caſtitatis & pudicitiæ gratia ab Infantia fuit ſemper mundiſsimus, & in locutione cautus. Aſsiduus inſuper in oratione cum lachrymis, & in uigilijs ſanctis pernoctans. In abſtinentia uerò corpus ſuum caſtigabat ſæpius, & ne qd nimis fieret, in oi actione erat omnino diſcretus & ſobrius. Miſeris ac dolentibus per pietatem cõpatiẽs, & conſolans deſtitutos. Diligebat præterea peregrinos uelut proprios, eratque largus hoſpitibus, & diſpenſator hilaris, pauperibus cibum retribuens, & nudos

dos indumtnto contegens, ac infirmos uiſitatione cõſolans atque confortans. Hic certe uir Dei forma optima & exemplum fuir ante oculos fidelium. Poſt genitoris ſui ſancti Sigiranni deceſſum, fratres ea Aniſolenſi munaſterio elegerunt ſibi præeſſe optimum paſtorem. Qui non ſolum terreno, ſed multo magis cœleſti & ſpiritali cibo eos ſæpius reficiebat, & ipsá Dei domum, ut uir prudens, tam in ſtructura, quàm & in ſpiritali rigore pulcherrimè ædificauit, & inibi felicem curſum uitæ ſuæ miro modo conſummauit. Similem penè, ut apoſtolus Iohannes, ipſe habuit uocationis ſuæ finem. Neque etenim audiuit aliquis plágere eum, aut contriſtari ante obitũ ſuum. Et in eius ſanctæ animæ egreſſu, uni tunc ex fratribus oſtenſa eſt uiſio, ita ut oſtenderetur cunctis palam, quanto ipſe uir Dei eſſet culmine ſanctitatis præcipuus. Nam uiſum eſt illi, ut dixit, lumen ſummæ claritatis, idque ſibi uicinius appropinquare. Eiſdum hanc admirabilem ipſe uiſionem conſideraret, adſtiterunt ei beatiſſimi apoſtoli Petrus & Paulus & in medio eorum anima illa ſancta domini Siuiardi nimio fulgore candebat. Qui utrique apoſtoli utranque eius manum tenere uidebantur. Et ferunt ad eum ille dixiſſe: Frater, ego Chriſto ago gratias, qui me dignatus eſt tunc in requie ſua ſuſcipere. Vado ecce cum dominis meis præſentibus: uos uerò eulodias, quas ego paraui, ferte germanæ meæ & eius ſororibus. O ſacerdotem uerum, qui nec poſt tranſitum oblitus eſt fraternæ dilectionis, ſed magis ac magis ſemper in eo flammauit feruor charitatis pleniſſimæ. Nam fides & ſpes ceſſant aliquando in ſanctis, & ſula in eis poſt obitum excreſcit flamma charitatis. Ita & in huius ſancti clarè apparuit reuelatione. Eccè inter apoſtolos uiſus eſt ille ſanctus, qui per mũditiam caſtitatis, & opera pleniſſimæ ac mortificationis continentiam, & patientię perfectionem ad merita rectè creditur perueniſſe apoſtolica, eorumque, inter quos clarus apparuit in fine, & à quibus perductus eſt in cœleſtem patriam ad maximam gloriæ coronam. Ecce quo præmio honoratur, & ſupra multa conſtituitur bonus ille ſeruus qui ſuper pauca inuentus eſt fidelis. Reuera enim pater iſte uenerabilis perſeuerauit ſemper cum fratribus, & non ceſſabat uſque in finem exhortari eos & conſolando admonere, ut iugiter in ſancto ordine perſeuerarent atque in Dei laudibus permanerent. Et cum cognouit proximum finem ſuum, non contriſtatus eſt ualde, ſed orauit ſobriè, & poſitis in lectulo ſanctis membris, obdormiuit quietus in pace. Et quidem octauo anno regni Domini Theodorici regis Calendis Martij ſarcinam ſuæ depoſuit carnis, & receptus eſt cum ſanctis angelis in ſedem cœleſtem, & apud Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum requieſcit, quem uerè dilexit, cui eſt gloria, honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Creatur Abbas Aniſolenſis.

Decedit. & uiſio offertur fratri cuidã de eius gloria.

Matt. 25.

Ad perſeuerantiã ſuſcepti propoſiti ſemper hortabatur monachos.

DE S. CEADDA VEL CEDDA Epiſcopo, Bedæ uenerabilis Eccleſiaſtica hiſtoria gentis Anglorum.

1. Ma. Lib. 3. c. 25.

INterea rea Alchfrid miſit Vnilfridum presbyterum ad regem Galliarum, qui eum ſibi ſuiſq; cõſecrari faceret epiſcopum. At ille miſit illum ordinandum ad Agilbertũ, de quo ſupra diximus, qui relicta Britannia, Pariſiacæ ciuitatis factus erat epiſcopus. & conſecratus eſt magno eum honore ab ipſo, conuenientibus plurimis epiſcopis in uice regio, qui uocatur, In Compendio. Quo adhuc in tranſmarinis partibus poſt ordinationem demorante, imitatus induſtriam filij regis Oſuui, miſit Cantiam uirum ſanctum modeſtum moribus, ſcripturarum lectione ſufficienter inſtructum, & ea, quæ agenda in ſcripturis didicerat, operibus ſolerter exequentem, qui Eboracenſis eccleſiæ ordinaretur epiſcopus. Erat autem presbyter, uocabulo Ceadda, frater reuerendiſſimi antiſtitis Ceddi, cuius ſæpius meminimus, & Abbas monaſterij illius, quod uocatur Leſtingaheu. Mihique rea cum eo presbyterum ſuum, uocabulo Eadhedum, qui poſtea regnante Egfrido, Rypenſis eccleſiæ præſul factus eſt. Verum illi Cantiam peruenientes, inuenerunt Archiepiſcopum Deuſdedit iam migraſſe de ſeculo, & necdum alium pro eo conſtitutum fuiſſe pontificem. Vnde diuerterũt ad prouinciam occidentalium Saxonum, ubi erat Vuini epiſcopus, & ab illo eſt uir præfatus conſecratus antiſtes, aſſumptis in ſocietatem ordinationis duobus de Britonum gente epiſcopis, qui Dominicum Paſchæ diem, ut ſæpius dictum eſt, ſecus morem canonicum á quartadecima uſque ad uiceſimamprimam Lunam celebrant. Non enim erat tunc ullus, excepto illo Vuini, in tota Britannia canonice ordinatus epus. Conſecratus ergo in epiſcopatũ Ceadda, maximam mox cœpit Eccleſiaſticæ ueritati & caſtitati curam impendere, humilitati continentię lectioni operã dare, oppida, rura, domus, uicos, caſtella, propter euangelizandum non equitando, ſed apoſtolorum more pedibus incedendo peragrare. Erat enim diſcipulus Aidani, eiſdẽque actibus ac moribus, iuxta exemplum eis ac fratris ſui Ceddi, ſuos inſtituere curauit auditores.

Virtutes S. Ceaddæ.

Ceadda conſecratur epiſcopus.

Lib. 4. c. 2.

Itaque Theodorus perluſtrans uniuerſa (fuerat is Theodorus Romæ à Vitaliano Pontifice ordinatus epiſcopus, & miſſus in Britanniam) ordinabat locis oportunis epiſcopos, & ea, quæ minus perfecta reperit, his quoque iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam epiſcopum cum argueret non fuiſſe ritè cõſecratum, reſpõdẽs ipſe uoce humilima, dixit: Si me, inquit, noſti epiſcopatum non ritè ſuſcepiſſe, libenter ab officio diſcedo, quippe qui neque me unquam hoc eſſe dignum arbitrabar, ſed obedientiæ cauſa iuſſus ſubire hoc quamuis indignus conſenſi. At ille audiẽs humilitatem reſponſionis eius, dixit non eũ epiſcopatum dimittere, ſed ipſe ordinationem eius denuo catholica ratione conſummauit.

Lib. 4. c. 3.

Eo tempore prouinciæ Merciorum rex Vulfhere præfuit, qui cum mortuo Iarumanno, ſibi ſuiſque à Theodoro epiſcopum dari peteret, nõ eis nouum uoluit ordinare epiſcopũ, ſed poſtulauit à rege Oſuuio ut illis epiſcopus Ceadda daretur, qui tunc in monaſterio ſuo, quod eſt in Leſtingaheu, quietam uitá agebat, Vuilfrido adminiſtrante epiſcopatum Eboracenſis eccleſiæ, necnon & omnium* Nordan Humbrorũ, ſed & Pictorum, quouſque rex Oſuui imperium protendere poterat. Et quia moris erat eidem reuerendiſſimo antiſtiti opus Euangelij magis ambulando per loca, quàm equitando perficere, iuſſit eum Theodorus, ubicunque longius iter inſtare, equitare, multũque renitentẽ ſtudio & amore pij laboris, ipſe eũ manu ſua leuauit in equum, quia nimirum ſanctum uirum eſſe comperit, atque equo uehi quo eſſet neceſſe, compulit.

** Nordãhumbrorũ.*

Pro monaſteria conſtruendo quã tum illi rex contulerit.

Suſceptum itaque epiſcopatum gentis Merciorũ ſimul & Lindisfarorum, Ceadda iuxta exempla patrũ antiquorum, in magna uitæ perfectione adminiſtrare curauit. Cui etiam Rex Vulfhere donauit terram quinquaginta familiarum ad conſtruendum monaſterium in loco, qui dicitur Etbearut, id eſt, ad nemus, in prouincia Lindiſſi: In quo uſque hodie inſtituta

ab ipſo

ab ipſo regularis uitæ ueſtigia permanent. Habuit autem ſedem epiſcopalem in loco, qui uocatur Liecidſedh, in quo & defunctus ac ſepultus eſt, ubi uſque hodie ſequentium quoque prouinciæ illius epiſcopatum ſedes eſt. Fecerat uerò ſibi manſionem non longè ab eccleſia remotiorem, in qua ſecretius cum paucis, id eſt, ſeptem ſiue octo fratribus, quoties à labore & miniſterio uerbi uacabat, orare ac legere ſolebat.

Ecc. 3.

Qui cum in illa prouincia duobus annis ac dimidio eccleſiam glorioſiſſime rexiſſet, affuit ſuperno diſpenſante iudicio tempus, de quo loquitur Eccleſiaſtes. Qui tempus mittendi lapides & tempus colligendi. Superuenit nanque clades diuinitus miſſa, quæ per mortem carnis uiuos Eccleſiæ lapides de terrenis ſedibus ad ædificium cœleſte transferret. Cumque plurimis de eccleſia eiuſdem reuerendiſſimi Antiſtitis de carne ſubtractis, ueniret hora ipſius, ut tranſiret de hoc mundo, ad Dominum, contigit die quadã ut in præfata manſione forte ipſe cum uno tantum fratre, cui uocabulum erat Ouuinus, commoraretur cæteris eius ſociis pro cauſa oportuna ad eccleſiam reuerſis. Erat autem idem Ouuinus magni meriti monachus, & pura intentione ſupernæ retributionis mũdum derelinquens, dignuſque per omnia, cui Dominus ſpecialiter ſua reuelaret arcana, dignus, cui fidẽ narranti audientes accomodarent. Venerat enim cũ Regina Edildride de prouincia Orientalium Anglorum, eratque primus miniſtrorum, & princeps domus eius. Qui cum creſcente fidei feruore, ſeculo abrenunciare diſponeret, non hoc ſegniter fecit, ſed adeò ſe mundi rebus exuit, ut relictis omnibus, quæ habebat ſimplici tantum habitu indutus, & ſecurim & aſciam in manu ferens, ueniret ad monaſteriũ eiuſdem reuerendiſſimi patris, quòd uocatur Leſtingen. Nõ enim ad ocium, ut quidam, ſed ad laborem ſe monaſterium intrare ſignabat, quod ipſum etiam facto monſtrauit. Nam quò minus ſufficiebat meditationi ſcripturarum, eò amplius operi manuum ſtudium impendebat. Denique cum epiſcopo in præfata manſione pro ſuæ reuerentia deuotionis inter fratres habitus cum illi intus lectioni uacabant, ipſe foris, quæ opus eſſe uidebat, operabatur.

Ouuinus egregius monachus ex præfecto aula regia.

Qui cum die quadam tale aliquid foris ageret digreſſis ad eccleſiam ſociis, ut dicere cœperam, & epiſcopus ſolus in oratorio loci lectioni uel orationi operam daret, audiuit repentè, ut poſtea referebat, uocẽ ſuauiſſimam cantantium atque lætantium, de cœlo ad terras uſque deſcendere. Quam uidelicet uocem ab Euroauſtro, id eſt, ab alto brumalis exortus primò ſe audiſſe dicebat, ac deinde paulatim eam ſibi appropinquare, donec ad tectum uſque oratorij, in quo erat epiſcopus, perueniret, quod ingreſſa, totum impleuit, atque in gyro circundedit. At ille dum ſolicitus in ea, quæ audiebat, animum intenderet, audiuit denuo, tranſacto quaſi dimidio horæ ſpatio, aſcendere de tecto eiuſdem oratorij idem lætitiæ canticum, & ipſa, qua uenerat, uia, ad cœlos cum ineffabili dulcedine reuerti. Qui cum aliquantulum horæ quaſi attonitus maneret, & quid hæc eſſent, ſolerti animo ſcrutaretur, aperuit epiſcopus feneſtram oratorii, & ſonitũ manu faciens, ut ſæpius conſueuit, ſi quis foris eſſet, ad ſe intrare præcepit. Introiuit ille concitus. Cui dixit Antiſtes. Vade citò ad eccleſiam, & hos ſeptem fratres huc uenire facito, tu quoq; ſimul adeſto. Qui cum ueniſſent, primò admonuit eos, ut uirtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes fideles ſeruarent. Inſtituta quoq; diſciplinæ regularis, quæ uel ab ipſo didiciſſent, & in ipſo uidiſſent, uel in patrum præcedentium factis ſiue dictis inueniſſent, indefeſſa inſtantia ſequerentur. Deinde ſubiunxit diem ſui obitus iam proximè inſtare. Nanque hoſpes, inquit, ille amabilis, qui fratres noſtros uiſitare ſolebat, ad me quoque hodie uenire, hocque de ſeculo euocare dignatus eſt, propter quod reuertentes ad eccleſiam, dicitè fratribus, ut meum exitum Domino precibus cõmendent, & ſuum quoque exitum, cuius hora incerta eſt, uigiliis, orationibus, bonis operibus præuenire meminerint.

Sancti uiri exitũ ſuũ uigilijs orationibus & bonis operibus præueniunt.

Cumque hæc & huiuſmodi plura loqueretur, atque illi, percepta eius benedictione, iam multum triſtes exiſterent, rediit ipſe ſolus, qui carmen cœleſte audierat, & proſternens ſe in terram, ait: Obſecro pater, licet ne aliquid iterrogare? Interroga, inquit, quæuis. At ille: Obſecro, inquit, dicas, quod erat canticũ illud lætantium, quod audiui, uenientium de cœlis ſuper oratorium hoc, & poſt tempus redeuntium ad cælos. Reſpondit ille: Si uoces carminis audiſti, & cæleſtes ſuperuenire cœtus cognouiſti, præcipio tibi in nomine Domini, ne hoc cuiquam ante meum obitũ dicas. Reuera autem angelorũ fuere ſpiritus, qui me ad cœleſtia, quæ ſemper amabã ac deſiderabam, præmia uocare uenerunt, & poſt dies ſeptem ſe redituros ad me ſecum adducturos eſſe promiſerunt. Quod quidem ita, ut ei prædictum erat, opere completum eſt. Nam confeſtim languore corporis tactus eſt, & hoc per dies ingraueſcente, ſeptimo, ut promiſſum ei fuerat, die, poſtquam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, ſoluta ab ergaſtulo corporis anima ſancta, ducentibus, ut credi fas eſt, angelis comitibus, æterna gaudia petiuit. Non autem mirum, ſi idem mortis, uel potius diem Domini lætus adſpexit, quem ſemper, uſq; dum uiueret, ſolicitus expectare curauit.

Eucharestia ſe munit ſub mortẽ.

Nanque inter plura continentiæ, humilitatis doctrinæ, orationis, uoluntariæ paupertatis, & cæterarũ uirtutum merita, intantum erat timori Domini ſubditus, intantum nouiſſimorum ſuorum in omnibus operibus ſuis memor, ut ſicut mihi quidam frater de his, qui me inſcripturis erudiebant, & erat in monaſterio ac magiſterio illius educatus, uocabulo * Trumbrechs, referre ſolebat, ſi forte legẽte eo, uel aliud q̃d agente, repente flatus uenti maior aſſurgeret, continuo miſericordiam Domino inuocaret, & eam generi humano propiciari rogaret. Si autem uiolẽtior aura inſiſteret, iam clauſo codice, procideret in faciem, atque obnixius orationi incumberet. At ſi procella fortior aut nimbus perurgeret, uel eſſet coruſcatio, ac tonitrua terras & aera terrerent, tunc ueniens ad eccleſiam, ſolicitus orationibus ac pſalmis, donec ſerenitas aeris rediret, fixa mente uacaret.

**Trũbert*

Pſ. 17.

Cumque interrogaretur à ſuis, quare hoc faceret, reſpondebat: Non legiſtis, quia intonuit de cœlo Dominus, & altiſſimus dedit uocem ſuam: Miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aera Dominus, uentos excitat, iaculatur fulgura, de cœlo intonat, ut terrigenas ad timẽdum ſe ſuſcitet, ut corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet, ut ſuperbiam eorum diſſipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quãdo ipſe, cœlis ac terris ardẽtibus, uenturus eſt in nubibus cum poteſtate magna ac maieſtate ad iudicandos uiuos ac mortuos. Propter quod, inquit, oportet nos admonitioni eius cæleſti debito cum timore & amore reſpondere, ut quoties aere commoto, manum quaſi ad feriendum minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit, mox eius imploremus miſericordiam, & diſcuſſis penetralibus cordis noſtri atque expurgatis uitiorum ruderibus ſoliciti, ne unquam percuti mereamur, agamus.

Matt. 25.

Quid agẽdũ, dũ aeris graſſatur tẽpeſtas.

Conuenit autem reuelationi & relationi præfati fratris

Habetur in eius Periſtephano.

VITA SANCTORVM MARTYrum Emiterij & Chelidonii Calaguritanorum, per Aurelium Prudentium uirũ conſularem ſcripta.

Scripta ſunt cœlo duorum Martyrũ uocabula:
Aureisque Chriſtus illic annotauit literis,
Sanguinis notis eadem ſcripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem terra Iberaſtemmate.
Hic locus dignus tenendus oſſibus uiſus Deo:

Hoſpes pudicus beatorũ corporum.

Qui beatorum pudicus eſſet hoſpes corporum
Hic calentes hauſit undas cæde iunctus duplici,
Illitas cruore ſancto nunc arenas incola
Confrequentant, obſecrantes uoce, uotis, munere,
Exteri nec non & orbis huc colonus aduenit:

Peregrinationes & conuentus ad ſepulcra ſanctorum.

Fama nam terras in omnes procurrit proditrix
Hic patronos eſſe mundi, quos precantes ambiant.
Nemo puras hic rogando fruſtra congeſſit preces.
Lætus hinc terſis reuertit ſupplicator fletibus,
Omne quod iuſtum popoſcit, impetratum ſentiens.
Tanta pro noſtris periclis cura ſuffragantium eſt:
Non ſinunt inane ut ullus uoce murmur fuderit.
Audiunt, ſtatimq́; ad aurem regis æterni ferunt.
Indè larga fonte ab ipſo dona terris influunt:

Interpellantur ab indigẽtibus.

Supplicum cauſas petitu quæ medelis irrigant,
Nil ſuis bonus negauit Chriſtus unquam teſtibus,
Teſtibus, quos nec catena, dira nec mors terruit
Vnicum Deum fateri ſanguinis diſpendio:
Sanguinis ſed tale damnum lux rependit longior.

Præſtãt beneficia poſcentibus.

Hoc genus mortis decorum eſt: hoc probis dignum uiris,
Membra morbis exedenda texta uenis languidis
Hoſtico donare ferro, morte & hoſtem uincere.
Pulchra res ictum ſub enſe perſecutoris pati.

Preces fundũt pro nobis ad Deum.

Nobilis per uulnus amplum porta iuſtis pãditur.
Lota mens in fonte rubro ſede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris ante uitam duxerant
Milites: quos ad perenne cingulũ Chriſtus uocat.

Hemiterius & Chelidonius milites

Sueta uirtus bello & armis militat ſacrarijs.
Cæſaris uexilla linquunt, eligunt ſignum crucis.
Proq́; uentoſis draconum, quos gerebant, pallijs;
Præferunt inſigne lignum, quod draconẽ ſubdidit.
Vile cenſent, expeditis ferre dextris ſpicula,
Machinis murum ferire, caſtra foſſis cingere,
Impias manus cruentis inquinare ſtragibus.
Forte tunc atrox ſecundos Iſraelis poſteros
Ductor aulæ mundialis ire ad aram iuſſerat,
Idolis litare nigris, eſſe Chriſto deſugas,
Liberam ſuccincta ferro peſtis urgebat fidem.
Illa uirgas & ſecures, & biſulcas ungulas
Vltro fortis expetebat, Chriſti amore interrita.
Carcer illigata duris colla baccis impedit.
Barbaras forum per omne tortor exercet manus.
Veritas crimen putatur, uox fidelis plectitur.
Tunc & enſe cæſa uirtus triſte percuſſit ſolum,
Et rogis ingeſta mæſtis ore flammas ſorbuit.
Dulce tunc iuſtis cremari, dulce ferrum perpeti.
Hic duorũ chara fratrũ conualeſcunt pectora,
Fida quos per omne tempus iunxerat ſodalitas.
Stant parati ferre, quicquid ſors tuliſſet ultima;
Seu foret præbenda ceruix ad bipennem publicã;
Verberum poſt uim crepãtum, poſt cataſtas igneas;
Siue pardis offerendum pectus, aut leonibus
Nos ne Chriſto procreati, Mammona dicabimur:
Et Dei formam gerentes, ſeruiemus ſeculo?
Abſit, ut cæleſtis ignis ſe tenebris miſceat,
Sit ſatis, quòd capta primo uita ſub chirographo
Debitum perſoluit omne, functa rebus Cæſaris.
Tempus eſt Deo repẽdi, quicquid eſt propriũ Dei.

Renunciant militiæ

Ite ſignorum magiſtri, & uos tribuni aſſiſtite:
Aureos auferre torques ſauciorum præmia.
Clara nos hinc angelorum iam uocant ſtipendia.
Chriſtus illic candidatis præſidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto, damnat infames deos,
Voſq́;, qui ridenda nobis monſtra diuos fingitis

Atrociter puniuntur.

Hæc loquẽtes, obruuntur mille pœnis martyres.
Nexibus manus utraſque flexus inuoluit rigor,
Et chalybs attrita colla grauibus ambit circulis
O uetuſtatis ſilentis obſoleta obliuio.
Inuidentur iſta nobis: fama & ipſa extinguitur.

Nota hic cauſam, quarè multa ſanctorum uita perierint.

Chartulas blaſphemus olim nam ſatelles abſtulit:
Ne tenacibus libellis erudita ſecula,
Ordinem, tempus, modumq́; paſſionis proditum
Dulcibus linguis per aures poſterorum ſpargerẽt.
Hoc tamen ſolum uetuſta ſubtrahunt ſilentia,
Iugibus longum catenis an capillum pauerint,
Quo uiros dolore tortor, quà ue pœna ornauerit.
Illa laus occulta non eſt, nec ſeneſcit tempore,
Miſſa quòd ſurſum per auras euolarunt munera,
Quæ uiam patere cœli præmicando oſtenderent.
Illius fidem figurans, nube fertur annulus:
Hic ſui dat pignus oris (ut ferunt) orarium.
Quæ ſuperno rapta flatu lucis intrant intimum:
Per polos liquentis axem fulgor auri abſconditur.
Ac diu uiſum ſequacem textilis candor fugit.
Rubuehuntur uſque in aſtra, nec uidẽtur amplius.
Vidit hoc conuentus adſtans, ipſe uidit carnifex,
Et manum repreſſit hærens ac ſtupore ob palluit:
Sed tamen peregit ictum, ne periret gloria.
Iam ne credis bruta quondã Vaſconum gentilitas,
Quam ſacrũ crudelis error immolarit ſanguinẽ?
Credis in Deum relates hoſtiarum ſpiritus?
Cerne quam palàm feroces hic domãtur dæmones,

Eccè quæ uirtutes fiant ad ſepulcra ſanctorum Martyrum.

Qui lupino capta ritu deuorant præcordia,
Strangulãt mentes & ipſas, ſeque miſcẽt ſenſibus.
Tunc ſuo iam plenus hoſte ſiſtitur furens homo,
Spumens effluans ſaliuas, cruda torquens lumina,
Expiandus quæſtione non ſuorum criminum.
Audias, nec tortor adſtet, eiulatus flebiles.
Scinditur per flagra corpus, nec flagellũ cernitur.
Creſcit & ſuſpenſus ipſe uinculis latentibus.
His modis ſpurcũ latronẽ martyrũ uirtus quatit:
Hæc coercet, torquet, urit, hæc catenas incutit.
Prædo uexatus, relictis ſe medullis exuit.
Linquit illæſum rapinam, faucibus ſiccus fugit:

Vide quot curatiões fiant apud sãctorũ pignora.

Vngue ab imo uſque ad capillum ſalua reddit oĩa,
Confitens ardere ſeſe, nam gehenna eſt incola.
Quid loquar purgata logis alba morbis corpora,
Algidus cum decolores horror artus concutit?
Hic tumor uultũ relinquit, hic color uerus reddit,
Hoc bonum Saluator ipſe quo fruamur præſtitit,
Martyrũ cùm mẽbra noſtro conſecrauit oppido,

Soſpitant

Feſta dies horum Martyrum.

Soſpitant quæ nunc colonos, quos Iberus alluit.
State nunc hymniſtæ matres pro receptis paruulis.
Coniugum ſalute læta uox maritarum ſtrepet:
Sit dies hæc feſta nobis, ſit ſacratum gaudium.

VITA S. VVINVVALOCI ABbatis, ex uetuſtis MS. Codicibus, mutato ſtylo per F. Laurent. Surium deſcripta, & quidem aliquot locis paraphraſticos.

3. Ma. S. Vuinuualoci patria & parentes.

FVitio Britannijs uir illuſtris Fracanus nomine, conſobrinus Conij regis Britannici, idemque uir bonus & integer, Chriſtianaque religione initiatus. Hic ex coniuge ſua, cuius nomen non exprimitur, filium ſuſcepit Vuinuualocum, qui in ipſis primæ ætatis initijs cœpit ardere deſiderio rerum cęleſtiũ, mũdi reſpuere illecebras, & ſoli Deo uelle uiuere. Orabat itaque oportunè, importunè parentes ſuos, ut literarum ſtudijs imbuendus cuidam uiro Dei traderetur. Pater id renuebat, cupiens eum ad ea, quæ mundi huius ſunt, promouere. At pius puer dolens ſe ſuo fruſtrari uoto, ad Deum ſe conuertit, eius opem attentisſimis precibus implorans. Non defuit Dominus eius religioſis deſiderijs. Cum enim die quodam pater eius proficiſceretur ad uiſendos greges ſuos, qui amœnis in locis paſcēbantur, ubi eò peruenit, ſubito cœpere ſuper eum horrẽdã cœli tonitrua, & ſic cum ruentia cælitus fulgura complexa ſunt, ut nimio terrore & horrore proſtratus, penè exanimis in terram decideret. In has igitur de improuiſo redactus anguſtias, animaduertit diuinitus iſthuc fieri, Deũq; ab ipſo repoſcere filium, quem ille mundi negotijs uellet implicari. Itaque mox in has prorupit preces: Domine Deus, rex omnipotens, cuius ſanctisſimæ uoluntati par eſt neminem obluctari: ſcio quòd cauſa filii mei quem tibi deuotum, ego ijs quę mundi ſunt uolui applicare iſthæc patior. Sed ecce eum tibi deuoueo, tuũ ego tibi reſtituo, quinetiam ambos eius germanos fratres, natu maiores, tuæ militiæ libens tranſcribo.

Pater eius cũ Christo conſecrat.

Euoluto inde ſeptem dierum ſpatio, cum filio ſuo Vuinuualoco ad quendam uirum Dei, qui tunc columna Eccleſiæ uidebatur profectus eſt. In ipſo autem itinere ingens orta tempeſtas, diem ſerenum in obſcurã noctem repente mutare uiſa eſt. Stupebat & pauebat pater, at Vuinuualocus religioſus puer ſecuro & hilari animo dixit ei: Noli timere pater. Num cenſes difficile ei: qui ex nihilo omnia creauit, hanc aeris tempeſtatem in placidisſimam tranquillitatem conuertere? Cum ſint uerò omnia poſſibilia credenti, fidele ei preces offeramus, & reſtituet nobis ſerenam lucem. Simulatque ab illis oratum eſt, adeo per Dei gratiam illa repentina tempeſtas & horrida nox in iucundam eſt mutata tranquillitatem & ſerenitatem, ut nec tenuis nubecula cœli faciem obfuſcaret. Ea res itineris comites ad agendas Deo gratias laudesq́ue permouit. Tandem uentum eſt ad uirum ſanctum, ad quem habebant iter, eique Vuinuualoci pater, quid in itinere eueniſſet, expoſuit. Admiratur ille uir Dei, iubetque pium puerum ſuis ſiſti conſpectibus. Adueniens autẽ Vuinuualocus puer, totũ ſe humi proſternit, & Deũ in ſancti uiri pectore habitantem adorat. At ille uir uenerabilis, gratiam Dei in puero tacitus contẽplans, patri eius dixit: Hic filius tuus ætatem moribus tranſcendens permultis erit cauſa ſalutis æternæ. Et tu quidem ætate eum puerum conſpicis, ego uerò animo eum iam cerno uirum perfectum. Cum hæc & id genus alia in laudem pueri uir ſanctus dixiſſet, patrem eius mirificè exhilarauit: qui accepta ab eodem benedictione, relicto ſub ſuaui Chriſti iugo & ſancti ſpiritus magiſterio filio ſuo, lætus ad ſua reuerſus eſt. Porrò ſãctus puer Vuinuualocus, pro carnali parẽte amplectens ſpiritalem, ſub illo nõ modo literarum, ſed etiam uirtutum ſcholam ingreſſus eſt, breuique tempore pro ingenii felicitate & uiuacitate magnos in literis progreſſus habuit, ita ut in ipſis adoleſcentiæ annis etiam in diuinarum intelligentia ſcripturarum non mediocriter excellere uideretur. Aderat enim illi gratia ſpiritus ſancti, quæ eius mentem ſuis radijs illuſtraret.

Marc. 9.

Vuinuualocus puer precib. pellit tẽpeſtatẽ.

Vaticiniũ de S. Vuinuualoco.

Profectus eius in literis.

Per id tempus eius pater ſpiritalis orandi cauſa locum quẽdam inuiſurus, puerum Domini Vuinuualocum cum condiſcipulis in monaſterio reliquit, facta hortatione prius eorum confirmatis animis, ne quid ætas lubrica ipſo abſente peccaret. Verum illo cuſtode remoto, Vuinuualoci condiſcipuli gaudent aprici gramine campi, parumque memores paternarum admonitionum, ut ſolet indomita puerorum ætas, quodam die uacant luſibus, & per agros curſitantes, oblectant ſeſe: ſed ecce interim unus ex illis crus frangit, & extrema gaudii luctus ingens & mœror occupat cunctis eo caſu ualde dolentibus. At uerò pius puer Vuinuualocus hortatus eſt eos, ne turbarẽtur, ſed toto pectore in preces incumberent, ſalutemque læſo à Domino impetrarent. Non enim difficile eſt, inquit, illi crus fractum reformare, qui intra matris uiſcera totum hominem formauit. His uerbis cõpuncti ſunt corde, & cęperunt orare clementiam Saluatoris. Porro Vuinuualocus erectis in cęlum manibus & oculis, ita precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, qui ligni ueti concupiſcentia proſtratum mundum uitalis ligni remedio inſtauraſti, & in eodem æternę ſalutis guſtum te eſurientibus obtuliſti: Domine omnipotẽs, qui cæcis uiſum, claudis greſſum, mancis manuum officia, leproſis munditiã, mortuis uitam reddidiſti: audi preces quas tibi ſupplices deferimus, & tua inuiſibili medicina huic fratri noſtro priſtinam reſtitue incolumitatem. Sic orauit, & ſalutari crucis ſigno plagæ locũ undique conſignãs dexteram eius appræhendit, & dixit clara uoce: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & Deo gratias age. Ad hanc uerò uocem tam ille mox ſurrexit ſanus & incolumis, ut nec ueſtigiũ quidem ullum fracti cruris appareret. Et Vuinuualocus quidem rogauit eos, qui aderant, ut hanc rẽ apud ſe tacitam haberent: ſed Deo uolente producta eſt in publicum, & ad omnium notitiam peruenit.

Precib. & crucis ſigno ſanat fractum crus.

Obtinebat ſancti huius pueri animum ingens commiſeratio erga mendicos & inopes, & cum uideret ſtipem publicè emendicantes, non raro, ab imo pectore ductis ſuſpirijs, lachrymas fundebat, cumque nõ ſuppeteret, quo eorum poſſet leuare inopiam, ſolebat eos cæleſtibus fouere conſolationibus, & qui corporibus non poſſet, ſaltem animis aliquod adhibere leuamẽ. Quo quidem in ſtudio cum ille eſſet aſſiduus non defuit, qui unde proficere debuit, inde ſibi inuidiæ & liuoris materiam hauriret, & ſanctum Dei hominem conuicijs proſcindere non uereretur. Ille uerò arrepto patientiæ ſcuto, pro maledictis benedictionem reddidit, eique gratias egit. Interim ex Actibus Apoſtolorum eius animo ſuccurrebat, quemadmodum beatisſimus Petrus Apoſtolus mendicantem claudum non auro uel argento, ſed Dei uirtute curaſſet, moxque de Dei benignitate & ope ſecurus, cæcum quendam è medio hominum languidorum ſeorſom abduxit, & ſic Dominum rogauit: Ieſu fili Dauid, aperi quæſo oculos cæci huius, ut tuam il-

Eius commiſeratio in inopes.

Act. 3.

le

le ſentiens eximiam uirtutem, te in creaturis tuis admirabilem & glorioſum prædicet, teque laudet & benedicat. Deindè pijs manibus utrunque contrectans oculum, & ſaliua oris ſui perungens, clara uoce dixit: Apoſtolicis ego te uerbis compello: Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri reſpice. Confeſtim ille uidit, cunctis admirantibus, & Deo ſanctũ ſuum mirificanti, gratias agentibus.

Cæcus uiſum recipit.

Erat uerò ſancto Vuinuualoco ſoror unica, quæ in parentum manebat domo, uirgo & puella tenerrima. Hæc die quodam cum puellis coætaneis puerili ſe ludo oblectans, in magnam repentè incidit calamitatem. Nam anſer unus ex domeſticis eius, excuſſit oculum & deglutiuit. Mox autem dolor ingens puellam obtinuit, ità ut ad mortem urgeri uideretur. Ea res ſupra modum parentes eius afflixit, ità ut nullam prorſus conſolationem admitterent, ſed eam perindè atquè iam extinctam plorarent. Quorum miſertus Deus, per angelum ſuum rem geſtam Vuinuualoco indicauit, iuſſitque eum ire ad paternas ædes, & ſorori oculum, parentibus uerò animi iucunditatem reſtituere. Eadem nocte ſurgit Vuinuualocus, uenit ad parentes ualdè perturbatos, iubetque, ut ab angelo edoctus erat, anſeres coram ſe adduci, ex ijsque unum appræhendit, eiusque uentrem ferro ſecans, oculum ſororis integrum indè extraxit, reſtituitque in locum priſtinum non ſine multa eorum, qui huic ſpectaculo intererant, admiratione. Porrò etiam anſerem ſanum iuſſit abſcedere ad gregem ſuum. Poſteà ualedicens parentibus, ad amici habitationis locum reuerſus eſt.

Sorori ſuæ S. Vuinuualocus oculum reſtituit.

Cœperunt uerò intereà quidam ſe in eius tradere diſciplinam, quibus ille ſanctarum ſcripturarum arcanos & myſticos ſenſus aperiebat. Accidit autem, cùm aliquandò quaſdam illis quæſtiones pro more enodaſſet, ut unus ex diſcipulis eius ſecedens, quæ ex magiſtri ore audierat, accuratè ſecum ipſe repeteret & ruminaret. Sed huic ſtudio intentum ſomnus corripuit: & eccè è ſuis latibulis ſeſe ſerpens proripiens, dormientis pedem morſu uirulento appetit, rurſusque in ſuas ſe latebras abdit. Mox ſe per omnes artus letiferum diffundit uirus, & intumeſcente corpore, iam mors ſubitanea adfutura uidebatur. Euigilans ille, & in tam præſenti ſe periculo conſtitutum admirans, cùm facilè ſentiret, niſi diuinitus ipſi ſubueniretur, actum fore de uita ſua: cum bona fiducia adijt Vuinuualocum magiſtrum ſuum, & cum multis lachrymis ab illo petijt, ut ſuis precibus à Domino ſalutem ipſi impetraret. Eum uerò ſanctus Vuinuualocus humi iacentem erexit, & cum illo pariter abijt ad locum, ubi à ſerpente percuſſus erat: ibique fuſa ad Deum prece, uoce magna iuſſit ſerpentem ſuo ſpecu prodire in publicum. Mox ille è ſua cauerna egreditur, ſquamis horridus, linguamque uibrans triſulcam, ictus mortiferos intentabat. Porrò ſanctus Vuinuualocus contra illum extenſa manu, crucis figuram exprimit, & ſigno uitali tanquàm haſtæ cuſpide ità eum transfixit, ut creparet medius, finemque faceret deinceps alios lædendi.

Crucis ſigno ſerpentẽ perimit, & oleo ſacrato pellit uirus.

Deindè aquam oleo, ipſius benedictione ſacrato, permixtam ægro bibendam dedit, eaque uirus omne profligauit. Redibant detumeſcentia membra ad decorem priſtinum, & homini eſt aucta ſalus & incolumitas corporis. Fertur poſteà uir ſanctus, à patre ſuo & alijs fidelibus rogatus, à Deo id precibus obtinuiſſe, ut in illa regione ſerpentes uiuere non poſſint. Nã ſi qui experiendi experimenti cauſa eò adducantur, eos tanquàm telo ictos, mox expirare aiunt.

Opilione quodam ſuas paſcente greges, fulgura & tonitrua ſubitò extitere, & cùm ijs pariter ingens aeris tempeſtas, adeò ut ille propemodùm exanimis redderetur. Itaque huc illucque diffugiunt oues, & eum inſtar coronæ undique lupi circundant. Diſcuſſa uerò tempeſtate, cùm ſe collegiſſet, lupoſque circunſiſtentes eſſet intuitus, multùm exhorruit, magnaque uoce exclamans, Vuinuualoce, inquit, ſerue Dei, in tanto periculo nè deſis mihi. Vix ille uerba compleuerat, & eccè uiſus eſt adeſſe ſanctus Vuinuualocus, & uſque ad diluculum immanes beſtias, hominis ſanguinem ſitientes, leui uirga abigere. Quibus profligatis, Opilio integras ſuas collegit oues, ac deindè ſancti Vuinuualoci monaſterium adijt, in quo uir ſanctus illa nocte in Dei laudibus pernoctarat, eique rem omnem explicauit. At uir Dei, humanos uolens declinare fauores, præcepit ei nè cuiquam alij diceret, ſeque in cellulam abdidit. Opilio uerò indignum arbitratus diuina reticere beneficia, quid per ſanctum ſuum Dominus ipſi præſtitiſſet, omnibus enarrauit.

Nota uiri ſancti modeſtiam.

Pater uiri Dei Fracanus cum duce quodam eiuſdẽ regni equeſtris certaminis ſpectaculũ editurus, diem opportunum præfixit, quo equi illorum inter ſe curſu certarent. Aderat iam ille dies, & ad ſpectaculum multi confluxere mortales. Procedunt in mediũ campum egregiè inſtructi & equi & equites, & ſigno dato, laxatiſq; habenis, uolant equi & fit ingens ſpectantiũ applauſus. Interim dubia adhuc uictoria pendent animi omnium: & equus quidem patris Vuinuualoci iam omnes facilè anteuerterat, ſed ſeſſorem ſuum, iuuenem florenti ætate & multa nobilitate ſpectatiſſimum, eius rapidiſſimum curſum ferre non ualẽtem, inter ſaxa aſpera à ſe ità excuſſit, ut is animã exhalaret. Tum uerò in luctum mutatũ eſt gaudium: maximè uerò flebant iuuenis parentes, eiusq; corpus miſerè quaſſatum colligentes, exequias apparabant. Inter hæc, tanquàm à Deo miſſus, de improuiſo adeſt ſanctus Vuinuualocus, audit quid acciderit, alienum dolorem ſuum facit, & præſentia ſua illos iam ad ſpem meliorem reuocat. Accedit ad corpus extinctum, illudque manu contingens, Adoleſcens, inquit, excitet te Dominus Ieſus Chriſtus, qui te & cùm non eſſes, creauit, & ſuo ſanguine redemit. Ad hanc uocem ille, tanquàm à graui excitatus ſomno, non modò rediuiuus, ſed adeò ſurrexit incolumis & robuſtus, ut membra eius illo atroci caſu diſſipata & diſſoluta, nullum prorſus ſentirent dolorem. Cœperunt omnes, qui aderant, in Dei laudes & gratiarum actiones erumpere, quòd per ſeruum ſuum Vuinuualocum tam ſtupendo miraculo, gaudio incredibili affeciſſet populum ſuum.

Adoleſcẽtem extinctũ ad uitã reuocat.

Per idem tẽpus claruit S. Patritius, Eccleſiæ Chriſti eximium decus, & totius Hyberniæ ſplendidum ſidus. Cuius eximiæ uirtutis opinio adeò S. Vuinuualocum affecerat, ut modis omnibus ad eum proficiſci peroptaret, ut uiuendi normam ex eius ſanctiſſima inſtitutione capeſſeret. Sed cùm in ea uerſaretur cogitatione, per uiſum ei S. Patritius ſeſe exhibuit, uultu angelico, & capite aureo diademate coronatus: aitque ad eum: En ego ſum Patritius, quem tantoperè cupis adire. Sed nè mea cauſa tam lõgum iter terra mariq; ſuſciperes, miſit me Dominus, ut uoti tui compos, & adſpectu & colloquio meo perfruaris. Deindè blando eum ſermone conſolans, admonebat, ut non ſe, ſed Chriſtum ſuis ubiquè præſentem accederet, & eum ſibi uitæ præceptorem deligeret.

Nota ætatem S. Vuinuualoci.

geret. Prædixit etiam illi, futurum cum alijs militiæ ſpiritalis ducem, ſalubrique eum conſilio inſtruxit. Porrò etiam hortabatur eũ, ut à magiſtro ſuo ſocios expeteret, & cum eis ad alium ſeſe locum transferret. Vbi ea uiſio diſparuit, Vuinuualocus quamprimùm cellam petijt, in qua monaſterij pater diuinæ meditationi & contemplationi uacabat. Cumque ei uiſionem expoſuiſſet, ille hilaritate perfuſus, Diuina, inquit, uiſitatione & reuelatione clarificatus es fili. nec quicquam moratus, ac ſi cælitùs mandatum accepiſſet, undecim ei attribuit diſcipulos, in Diuini operis exercitio promptiſſimos: quos cùm oſculatus, eiſque benè precatus eſſet, inter lachrymas ualedicens, ait: Valete filij chariſſimi, & ſit Deus dux itineris ueſtri: cumque ad Chriſtum perueneritis, ſitis quæſo memores mei. Iam cum illis capeſſebat iter Vuinuualocus, & tamen quò iret ignorabat: ſed multa in Deum erectus fiducia, tandèm Chriſto duce ad inſulam quandam appulit, in eaque cum ſocijs ſuis triennio manſit, uitam ducens eremiticam. Sed cùm nimiæ eum locum infeſtarent tempeſtates, eſſetque ob ſuam ſterilitatem hominum habitationi ualdè incommodus, Deum rogauit, ut aptiorem illi locum oſtendere dignaretur. Audiuit Dominus preces fidelis ſerui ſui & ultra mare locum ei indicauit: ſed cùm nauis deeſſet qua ueherentur, magna cum fiducia orauit Dominum, ac deindè ait ad fratres: Confortamini chariſſimi, & in fidei firmitate fundati, ſicut me uideritis ſequentis me fratris tenere manum, ità uos quoquè ſinguli præcedentis fratris apprehendite manũ, & eius ueſtigijs inſiſtite. Tum uerò inuocans nomen Domini, paſtorali uirga mare percuſſit, & renouante Deo priſtinum maris rubri miraculum, illud ſe peruium præbuit ingredientibus: ſicque conſertis, ut uir Dei iuſſerat, manibus, ipſo in fronte gradiente, per ſiccum tranſiere mare, aquis hinciudè uelut in murum coaleſcentibus, cantabantque Domino hymnum trium puerorum. Vbi autem ad locum cælitùs monſtratum peruenere, multùm uir Dei eius grata amœnitate & fructuum ubertate gauiſus eſt. Voluit autem cum CHRISTO Domino illic famulantibus adeò eſſe attributum, ut nulli unquàm fœminæ ad eum pateret acceſſus. At uerò locus ille aquarum penuria laborabat: itaque uir ſanctus ſublatis in cælum oculis & manibus, Domino precem obtulit. Deindè uirga, qua mare diuiſerat, terræ puluerem deſignans, fontẽ uberrimum produxit.

Trãſit cum ſocijs mare pedibus.
Dan. 3

Eodem tempore nocte quadam oratorium ingreſſus, more ſuo, in ſanctis precibus peruigil manſit. Ibi draco antiquus, eius in Deum deuotionem & pietatem acerbè ferens, multas ei moleſtias excitauit. Nã immanis cuiuſdam monſtri ſpeciem induens, minas intentare & horrorem uiro Dei incutere cœpit. Transformabatur identidèm in uarias formas miſer ille fuligine nigrior, nunc uolucrum, modò ſerpentum, mox beluarum tum terreſtrium, tum marinarum. Interdùm ad nubes uſque ſuperbum tollebat uerticem, nonnunquàm in puluerem ſeſe ſubmittebat. Sed cùm cerneret CHRISTI militem eiuſmodi phantaſmatis nihil commoueri, ſed magis etiã animis in ſuo propoſito confirmari, conuicijs eum aggreſſus eſt. At beato uiro pſallente, in eumque ſanctæ Crucis triumphale ſignum cum ſcripturæ diuinæ ſententijs uibrante, inſtar umbræ mollis euanuit teterrimo poſt ſe fœtore relicto, indice fœditatis ſuæ.

Dæmõ ſpectris cũ terrere conatur.

Hactenus quidem ſancti uiri non ferè niſi miracula commemorauimus: ſed libet nunc etiam quædam de uitæ eius ratione & auſteritate interſerere, ut ex ijs lector & auditor ædificationem accipiant. Erat nimirum pater hic uenerabilis, adſpectu angelicus, ſermone compoſitus, in DEI opere ſtrenuus & indefeſſus, mente & corpore integer, ingenio perſpicax, conſilio magnus, fide catholicus, ſpe patientiſſimus, in Dei & proximi charitate perfectus, orationi diu noctuque intentus. A uiceſimo ætatis ſuæ anno ad ſupremum uſque uitæ diem nunquam uiſus eſt in templo ſedere, nunquam aut inepta lætitia ſolutus, aut inani dolore contractus eſt. Omnibus ſemper ſe affabilem & beneuolum præbuit. In terra degebat corpore, ſed animo in cæleſtibus uerſabatur. Cũ pſalmodiæ eſſet intentus, aut extenſis in cælum manibus, aut flexis in terram genibus, aut uno aliquo in loco fixus & immotus pſallebat. Quotidie pſalterium dicere ſolebat: centies interdiu, & centies noctu flectebat genua. Veſtis ei non lanea aut linea, ſed ex caprinis erat pellibus. Lectus ei non ex plumis aut pannis mollibus ſeu etiam ex paleis, ſed ex duriſſimis arborum corticibus ſternebatur. Sedes eius, mollis erat arena, lapillis permixta. Panis, quem quotidiè eodem ſumebat pondere, hordeaceus erat, cineribus permixtus. Pulmentum ei fiebat ex farinula hordeacea & modico olere. Sabbatis & Dominicis diebus piſce & caſeo ueſcebatur. Quadrageſimæ temporibus, bis in hebdomada ſumebat cibum. Vinum & potionem omnem quæ ebrietatem adferre poſſet, haud aliter atquè uenenum repudiabat. Sed hæc de eius uitæ inſtitutis pauca è pluribus commemoraſſe ſufficiat.

Catalogus uirtutũ S. Vuinnualoci.

Confluebant ſanè ad eum undiquè cæci, ſurdi, claudi, leproſi, paralytici, diuerſiſque affecti morbis & omnes ab illo ſe incolumes redire lætabantur. Iam nomen eius in tota Britania celebrabatur, & uelut angelus Dei cœpit ab omnibus in honore haberi. Rex quoquè quidã eius prouinciæ, auditis eius miraculis & eximiis uirtutibus, poſito diademate & purpura, humili ſe tegens habitu, ad illum acceſſit, eiuſque ſe pedibus toto corpore proſternens, precibus eius apud Dominum ſe petijt adiuuari. Eum autem uir ſanctus è terra erigens, ad mundi contemptum & cæleſtis regni deſiderium familiari ſermone adhortatus eſt. Eius oratione exhilaratus rex, atque etiam ſacerdotali benedictione corroboratus, quaſi totus in uirum alterum mutatus, ad ſuum ſe palatium recepit.

Morbis uarijs affecti, ab eo curãtur.

Materfamilias quædam haud procul ab eius monaſterio graui languore ad mortem uſque uexabatur. Eius filius à uiro Dei in monaſterio inſtituebatur, qui multum ſuæ matri condolens, ſua uiſitatione eam leuare uoluit. Abiturus autem, à S. Vuinuualoco aquam benedictam accepit. Vbi autem ad eius uenit ædes, illa iam obierat, & ad pœnarũ loca, ut S. Vuinuualoco oranti diuinitus erat reuelatum, perducta fuit. Circunſtabant exanime corpus amici lachrymantes, & funeri opportuna præparãtes, at filius eius ſperans adhuc uitali eam frui halitu, aquam ſanctificatam illi adſperſit, dixitque clara uoce Sanet te, mater, Dñs Ieſus Chriſtus, in cuius nomine magiſter meus tam multos curat uariis morbis affectos. Ad hæc uerba ſurrexit illa, tanquàm à ſomno excitata ſedebatque in lectulo, multum ſudans, quaſi multo fuiſſet fatigata labore. Et primò quidem omnes, qui aderant, proni in faciem corruerunt, & Deum, in ſancto Vuinuualoco uirtutem ſuam mirificè declarantem, unanimiter collaudarunt, deinde uerò ex illa percontabantur, quo pacto eſſet ſuo reſtituta corpori. Tum illa, Dæmonum, inquit, turba me circundedit uinctiſque manibus ac pedibus, ad loca tormentorum perduxit. Interim uerò ſanctus Vuinuualocus nobis uenit obuiam, dæmoneſq; his uocibus increpauit: Quænam hæc ueſtra eſt temeritas & audacia, ut hanc

Mulier defuncta redit ad uitam.

mei

mei iuris famulam uobis uendicetis? Mox illi conſternati & territi, uiro Dei me permiſerunt, cuius precibus ſum ad uitam reuocata.

Erant in illa prouincia tres latrones, qui nocturnis horis furta & prædas paſſim agerent, & hominibus eius regionis ualdè ſe infeſtos præberent: quorum audacia eò tandèm progreſſa eſt, ut etiam locum, quem ſancto Vuinnualoco & ſocijs eius diuina prouidentia aſſignarat, malignis animis peterẽt: cumq; intempeſta nocte eò ingreſſi eſſent, oſtium monaſterij apertum, & multa luce perfuſum offendunt. Qua re cùm illi terreri, ſeque colligere & ad meliorem frugem recipere debuiſſent, magis etiam ad ſcelus inflammati ſunt, ſeque mutuò hortantes, dicebant: Videtur Deus probare facinus noſtrum. Vndè enim alioqui hæc nobis lux radiaret? quonam pacto oſtiũ iſthuc aliàs clauſum & munitum, uobis ultrò pateſceret? Itaque ſaccos illi ſuos ad ſummum uſque impleuerunt: ſed interim, quid illi agerent, non latebat ſanctum Vuinnualocum, qui cùm diuinitùs id didiciſſet, fratribus indicauit. Illis uerò in preces incumbentibus, mox diuina ultio latrones illos perſecuta eſt. Nam unus ex ijs, coxendice diſſoluta, ſub onere corruit: alter inſtar ſaxi immotus hæſit, nec ſe loco mouere potuit: tertius cæcitate percuſſus, neſciuit quò pergeret. Poſtquàm autem ſe ſol terris reddidit, exierunt fratres cum uenerando patre, hoſtes ſuos haud aliter atquè ægrotos uel carceribus incluſos uiſitaturi. Ad quos cùm perueniſſent, ſanctus Vuinuualocus eorum facinus primò reprændit, deindè & animis & corporibus ſalutarẽ adhibuit curationem. Inter alia admonebat eos, ut cùm rebus neceſſarijs indigerent, ab ipſis peterent potiùs, quàm ob eiuſmodi uilia & caduca animas ſuas perderent. Sunt, qui ſcribant, adeò illos uiri Dei ſermonibus fuiſſe emendatos, ut ad decrepitam uſque ætatem bonis operibus intenta cum illo permanſerint.

Fures diuinitùs puniũtur.

Vidit quandoquè uir Dei, cælum apertum, & angelos Dei deſcendentes & aſcendentes ſupra ſe. Vidit inter eos angelum quendam cum eximio ſplendore & immenſa odoris ſuauitate ad ſe uenientem, & ore iucundiſſimo, amiciſſimaque familiaritate indicantem ipſi quorundam fratrum feliciſſimum ex hac uita deceſſum, & in cælos aſſumptionem. Per idem tempus quædam in primis nobilis mater familiàs, repentè oculorum lumine orbata eſt: ſed cùm eſſet prudentiſſima, non uoluit ea calamitate frangi, potiùs uerò ad agendas Deo gratias ſe contulit, biduaniſque ac triduanis ſe afficiens ieiunijs, pſalmis & orationibus, itemque eleemoſynis & alijs pijs operibus uacauit. Nec fraudata eſt tanta eius animi deuotio ſpe & expectatione ſua. Apparuit enim ei in ſomnis angelus Domini cum multa luce, & ait: Eleemoſynæ & preces tuæ ſunt corã Deo, tibique eius opem conciliant. Primo igitur diluculo abi ad patrem Vuinuualocum, & per illum recipies amiſſum oculorum lumen. Ijs auditis, ſine mora illuſtris matrona oriente ſole, filijs & ampla familia comitantibus, ad uirum Dei profecta eſt, eique quid uidiſſet & audiſſet exponens, perijt lumen ſibi reformari. Ait autem ad illam uir Dei: Fides, quæ in te radiat, hanc à te excludat cæcitatem: ſimulque tangens utroſque oculorum orbes, ſic Dominum precatus eſt: Ieſu benigniſſime, qui cęlum ornaſti lumine, hos oculos tua uirtute reforma. His dictis, matronæ lux reddita eſt. Ità nimirùm multis à ſancto uiro, ſed in digito Dei, præclarè patratis miraculis, & Deus in Vuinuualoco ſuo, & Vuinuualocus eſt clarificatus in Deo.

Viſio ſancto Vuinuualoco oblata.

Precibus ſanat cæcã matronã.

At nunc quandoquè ad uiri Dei felicem exitum ueniendum eſt. Nocte itaque illa, quæ eius ſanctiſſimi obitùs diem anteceſſit, angelus Domini per uiſum illi dixit: Eugè Vuinuualoce ſerue Dei, cælicolæ omnes te ciuem cupiunt habere ſuum. Hodiè migrabis ad Dominum, & iam emeritus miles nobis in regno ſociaberis. Euigilans autem uir ſanctus, accitis ad ſe fratribus angelicam retulit uiſionem, exitumque ſuum illorum Deo dignis precibus commendauit. Cùm autem illi triſtes & lachrymabundi ab eo quærerent, quis ei eſſet futurus in ſancto regimine ſucceſſor, ex ipſis paſtorem eis conſtituit, eumque cum grege ipſi concredito paſtorum principi commẽdauit. Deindè ad horam tertiam cęleſtis ſacrificij uiuam immolauit hoſtiam, communicatoque cum diſcipulis Dominicæ pacis oſculo, & agni Dei uiuifico refectus conuiuio, ità ut ſacræ aſſiſtebat aræ, animam citra dolorem in manus creatoris efflauit. Et corpus quidem diſcipulorum miniſterio honorificè terræ mandatum eſt: anima uerò, angelis ſubuehentibus, aulam illam cæleſtis regni penetrauit: ubi corona à Chriſto accepta perfruitur, & in cõſpectu Dei ſine fine lætatur. Obijt uir Dei 5. Nonas Martij, hebdomada prima Quadrageſimalis ieiunij, quarta ſabbati, hora illa, qua Chriſtus pro mundi redemptione cruci affixus eſt: Cui cum patre & ſpiritu ſancto laus, honor, uirtus, gloria, poteſtas & imperium per infinita ſeculorum ſecula, Amẽ. Floruit autem, ut habet quidã codex typis excuſus, circa annum Domini. 459.

Ad altare reddit Domino ſpiritum.

VITA SANCTI CALVPPANI Recluſi, authore D. Gregorio Turonen. Epiſcopo.

SEmper paupertas ſeculi regna reſerat cœli atque utentes ſe non modò præparat polo, uerũetiam glorificatos miraculis, illuſtres eſſe declarat in mundo. Quo fit, ut dum illa ergaſtularis contritionis reuinctio paradiſi ianuam patefacit, anima angelicis choris inſerta, in requie ſempiterna perfruitur: ſicut nunc de beato Caluppano recluſo, quod uerum cognouimus, prorſus ſilere nequimus.

Hic autem ab ineunte ætate ſemper religionis Eccleſiaſticæ bonum quæſiuit & reperit, & apud monaſterium Meletenſe termini Aruerni conuerſatus, in magna humilitate ſe fratribus præbuit. Erat etenim ſummæ abſtinẽtiæ, ità ut ab inedia nimiùm attritus, quotidianam cum reliquis fratribus operam explere nequiret. Vndè, ut mos eſt monachorum, magnũ improperiũ inferebant, dicẽtes ſibi præſertim Præpoſito: Qui nõ deliberat laborare, ĩdignè poſtulat mãducare.

Vide ſancti humilitatẽ & abſtinẽtiam.

Dum autẽ ille aſſiduè uteretur his exprobrationũ uerbis, uallem haud procul à monaſterio cõſpicatur, de cuius medio lapis, natura præbente, conſurgens, prouehitur in excelſum, quaſi quingentis, aut eo ampliùs pedibus, nullam penitus habens cum reliquis montibus circumpoſitis coniunctionem. Cuius uallis medium fluuius alluit, qui hunc montem placidè contingens dilabitur. In huius ergò lapidis ſciſſuram, quod priſcis quondàm propter tranſitum hoſtium receptaculum fuit, eremita ſanctus ingreditur, & exciſo lapide, habitacula ſtatuit, in quæ nunc per ſcalam ualdè difficilem ſcanditur. Locus etenim ille tam difficilis eſt ad incedendum, ut etiã feris beſtijs illuc accedere ſit labor. In hoc loco oratorium paruulum fecit: cui oranti, ut ipſe nobis cũ lachrymis referre erat ſolitus, ſerpẽtes ſuper caput eius ſæpius decidebãt, & inuoluẽtes ſe circa collũ eius, nõ minimũ ei inferebãt horrorẽ. Sed quia diabolus ad ſpẽm callidi

Nota loci ſitũ & ſerpẽtum infeſtationem.

ſerpentis habetur, non ambigitur eius has fuiſſe immiſsionis inſidias.

Nam cum ille ad hæc perſtaret immobilis, nec moueretur minorum anguium ictibus, quodam die duo dracones immenſæ magnitudinis ad eum ingreſsi, adſtiterunt propè, quorum unus (ut arbitror) ipſe dux teotationis ualidior altero erat, qui erecto pectore os ſuum contra os beati quaſi aliquid muſsitaturus erexit. At ille timore perterritus, tanquam æneus ualde diriguit, nullumque penitus membrũ mouere poterat, oeque manum eleuare, ut ſignum beatæ Crucis opponeret. Cumque ambo diutiſsimè in ſilentio cõſtitiſſent, uenit in meotem ſancto per ſpiritum, ut orationem Dominicam, etſi labia monere nõ poterat uel corde clamaret. Quam dum tacitus pronunciat, cœperunt paulatim membra eius, quæ inimici fuerant arte reuincta, diſſolui, & ſentiens ſe manum dexteram habere iam liberam, ori ſignum beatæ Crucis imponit, rurſumque conuerſus ad hydram, pingit iterum Crucem Chriſti aduerſus eam, dicens: Tu ne ille es, qui protoplaſtum de paradiſi habitaculo ꝓiecisti, qui germani dexteram parricidio cruentaſti, qui Pharaonem, ut populum Dei perſequeretur, armaſti, qui ad extremum ipſum Hebræum populum, ut inuidia ſuccedente perſequeretur Dominum, excitaſti? Diſcede à ſeruis Dei, à quibus ſæpius ſuperatus diſcesſiſti confuſus. Tu es eoim in Cain proiectus, in Eſau ſupplãtatus, in Golia proſtratus, in Iuda traditore ſuſpenſus. & in ipſa illa Dominicæ uirtutis Cruce cum poteſtatibus & dominationibus tuis triumphatus atque contritus es. Abde nunc, inimice, caput, & humiliare ſub ſignaculo Crucis Diuinæ: quia non eſt tibi portio cum ſeruis Dei, quorum eſt hæreditas regnum Chriſti. Hæc & huiuſmodi ſancto dicente, Crucemque per ſingula faciente, Draco huius uexili uirtute confuſus, uiciſsim ſe humilians terræ ſubditur. Sed dum hæc agerentur, ille alius circa pedes & tibias ſancti in inſidijs uoluebatur. Cumque hunc pedibus ſuis circunuoluſum ſanctus Eremita uideret, orationem faciens, eum abire iuſsit, dicens: Vade retro, ſatana, nihil mihi in oomine Chriſti mei poteris ultra oocere. At ille uſque ad limen cellulæ egreſſus, ſonum ualidum per inferiorem partem emiſit & tanto cellulã fœtore repleuit, ut oihil aliud, quam diabolus credi poſſet, nec ultra coram ſancto aut ſerpens, aut draco comparuit.

Signũ B. Crucis, potentiſsima arma contra oẽs diaboli tentationes.

Erat autem aſsiduus iu opere Dei, nec uacabat ad aliud, niſi aut legeret, aut aliquid oraret. Etiam cum parumper cibi caperet, ſemper orabat. Sumebat interdum piſcem de flumine, raro quidem, ſed cum uoluiſſet, opitulante Domino confeſtim aderat. Cibum panis nõ aliunde ſumebat, niſi qui de monaſterio mittebatur. Si quis uero deuotorum panes detuliſſet, aut uinum, id in cibos deputabatur egentium, illorum tamen, qui ab eo aut ſigoum ſalutare ſuſciperent, aut refectione foueri ſoliti eſſent, illud Domioi recolens, quod in Euangelio de turbis, quas à diuerſorum morbotum cootagio ſanauerat, dixit: Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiaot io uia.

Matth. 15.

Sed nec illud beneficium occuli debere arbitror, quod ei in loco illo diuina pietas eſt largita. Nam cũ à profundo uallis illius quaſi ſtadia decem aqua deferretur, orauit Dominũ, ut ei in ipſo cellulæ ſuę habitaculo fontis uenam oſtenderet. Et noo defuit uirtus illa cæleſtis, quæ quondam ſitientibus populis aquas produxit è ſilice. Statim igitur ad huius orationem gutta laticis à caute prorumpens, cœpit ſolum ſtillis frequentibus irrigare. At ille munere cæleſti congaudens, concauum in lapide paruulum in modũ ciſternæ faciens, quod tenebat quaſi condia duo, lymphas diuinitus ſibi indultas ſuſcipiebat, de quibus tã tum ei miniſtrabatur ꝑ dies ſingulos, quantum ipſi pueroque ſufficeret, qui ei miniſter fuerat datus. Acceſsimus autem & nos ad locũ cũ beato Autto Epiſcopo, & ex omnibus, quæ narrauimus, quædam ab ipſo relata cognouimus, quædam oculis proprijs inſpeximus. A memorato autem Pootifice diaconatus ac presbyterij ſortitus eſt gradum, & multa populo diuerſis uexato morbis, remedia contulit. Nulli tamẽ cellulam egreſſus ſe prębuit contemplandum, ſed tantum per feneſtellam extẽdens manum, ſalutare ſignaculũ imponebat. Et ſi à quoq̃, uiſitatus fuiſſet, ad hãc accedẽs, ſpeculã, orationem colloquiũq; prębebat. Deniq; in hac religione curſum uitę conſummãs quinquageſimo, ut opinor, ęui anno migrauit ad Dominũ.

Exod. 17. Nũ. 20

Signo S. crucis pellit morbos.

VITA S. CHVNEGVNDIS IMperatricis & uirginis, grauiter & fideliter conſcripta, tametſi author nomen ſuppreſſit ſuum, aut fortaſsis librariorum incuria illud intercidit.

EX nobiliſsimo parentum Auguſtorum, magnorum quoque ſanguine duo immarceſcibilis gloriæ flores emicuerunt: Secundus uidelicet Henricus Romani Imperij glorioſiſsimũ decus, eiuſque digoiſsima cõiunx, piæ memoriæ Chunegundis Imperatrix. Eadem uerò beata & Deo dilecta Chunegundis terreno Imperatori corporaliter, non carnaliter, coniuncta, cæleſti regi uirginitatem ſuam conſecrauit, quam uſque in finem caſti coniugis conſenſu, Deo teſte, conſeruauit. Quod poſtmodum diuinitatis teſtimonium, ne lumen io tenebris lateret, oſtendit, dum eam ad cõfundendum uirginitatis hoſtem, & obſtruendum os mendacium, cootra uirginem Chriſti loquentium, ſuper ignitos uomeres incedere, & illæſam procedere dedit. In faſcibus itaq; Imperij conſtituta, continentiæ ſuæ gloriam ſub terreni chlamyde imperij ſatagebat abſcondere, ut tanto propenſius, quanto efficacius poterat, promoueret, quæ Deo inſtigante, illo quoque adiuuante, ad laudem ipſius cogitabat perficere. Denique poſt nouellam fœcundiſsimæ plãtationis ſuæ eccleſiam, quam cum illo ſuo ſtudioſiſsimo cooperatore Henrico in loco Bambergenſi ueonuſtiſsimè ſicut hactenus cernitur, fabricauit ſub patrocinio principis Apoſtolorum beati Petri & ſancti Georgii martyris: monaſteriũ ſub regula beati Benedicti ad aquilonarem plagam in honore ſancti Michaelis archangeli extruxit, nõ minori ſtudio, prędiorum quoque ac diuerſorum donarijs ornamentorum. Tertiam demum uerſus meridiẽ ſub ordine canonicorũ ſub titulo beati protomartyris Stephani, paruo quidẽ ſchemate, ſed maiori opera de ſuo matrimooio eccleſiam dedicauit, ad quam dedicandam Benedictum Papam quem præfatus Deo dignus Imperator Hẽricus ad confirmandum Bembergenſem pontificatum aduocauerat, uenire rogauit. Ipſa quoq; illud Pſalmographi ſecum decantans: Domioe, dilexi decorem domus tuę, diuerſa eidem eccleſię iuxta imperialem magnificentiam munera contulit, in diuerſis eccleſiæ ornamentis, quæ omnia idẽ Romanus Põtifex, ut ſemꝑ memoria fundatricis ipſius illic floreat, ne qđ ꝑ fraudem uiolentiam uel furto ſubtraherentur inde, diræ anathematis ſui innodatione ſeptuaginta quoque duorum epiſcoporum, qui illic aderant, authoritatę ipſo die coofirmauit. Item monaſterium ad honorem ſancti Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti & eius uictorioſiſsimæ Crucis, in loco, qui Cõfugia dicit̃, magñficè conſtruxit

3. Marty. Henricus. Imperator, dictus Claudus. Imperatores in cõiugio uirgines.

Eccleſia extructa.

Benedictus põtifex.

Pſalm. 25.

conſtruxit, & ancillarum Dei, ibidem Deo ſecundum regulam beati Benedicti ſeruientium, congregationem decentiſsimè * declinauit. Porrò, cooperante ei in omnibus imperiali maieſtate, idem monaſterium omni ornatu decorauit, ante principale altare immaginem ex auro & lapidibus præcioſiſsimis ſtatuit, calices aureos & argenteos, catinos aureos, aureos urceos, pallas & caſulas, uela & cortinas, cappas auro & gemmis præcioſis intextas, & cætera utenſilia ſiue uaſa ad miniſteria tanto ſtudio & tam ſumptuoſis expenſis eidem eccleſiæ contulit, ut quicunque ei intuentur, regiam munificentiam & miram utriuſque, Imperatoris uidelicet & Imperatricis, deuotionem in Deum, magnoperè admirari nõ ceſſent. Præter has principales ſuæ operationis primarias eccleſias, quæ conuentualis eccleſia, quæ monaſteria illorum donatiuo non glorientur ſe aut in prædiis dilatata, aut decorata ornamentis? Alias enim antiquitate collapſas reædificauerunt, quaſdam etiam deſtructas & ad nihilum redactas, in priſtinum uel etiam in meliorem ſtatum inſtaurauerunt, & ſicut prudentes uirgines, oleum ſuæ miſericordiæ in diuerſos effuderunt, ut merito dicere poſsint: Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. O coniugium, non uoluptate, ſed bona uoluntate copulatum. O ſanctum matrimonium, ubi una fides inuiolatæ caſtitatis, ubi unus ſpiritus miſericordiæ & ueritatis, ubi idem uelle in uirtutibus, & idem nolle in uitiis, ubi nec primus, nec alter diſcerni potuit, dum alter, quod primus, uoluit, ubi par animus, in multiſariis operum effectibus, pares in duobus oſtendit effectus. Quales has nuptias dixerim, neſcio. Vnum ſcio, quia noſtra neſcit modo regio tales, dum propter regnum cælorum ſe caſtrantes, nec prolem terrenæ fœcunditatis expectantes, cælidem à Deo generationem reciperent, à quorum ore laus Dei nunquam deficiet. Hæc eſt generatio quærentium Dominum, qui uiuentes in Chriſto, & membra ſua mortificantes propter Chriſtum ſuper terram morientium, modo regnantes cum Chriſto, bona Domini ſui uident in regione uiuentium. Quoniam de uita & miraculis pij Henrici, Imperatoris Chriſtianiſsimi, & de miſerationibus uarijs quas fecit in domo Domini, de ſignis quoque & miraculis quæ poſt tranſitum eius per eum fecit Deus, ſatis ac dignè ſcripta, ſancta recepit Eccleſia, nunc animum pupugit ac in mentem uenit uitam memorandæ uirginis noſtræ breuiter explicare, & memoriæ ſcripto commmendare, ut ad exemplum huius ſe intuens quæcunque uirgines, quæcunque ueræ uiduæ, perfectæ uitæ normam arbitrentur conuerſationem illius. Indignum enim nobis & magis operæ precium dignè duximus, ne illi officium ſubtrahamus oris, cuius prouidentia quotidiè alimenta percipimus corporis. Henrico itaque ſuo, ſuæ caſtitatis patientiſsimo ſemper cuſtode, ubi eam ſuis uirginem: uti trãſduxerat, in Chriſto reſignauit, ad cæleſtia, quæ iugiter ſuſpirabat, gaudia tranſlato, illa ſe ad Deum, ut ſemper, totam contulit, ipſum ſuæ caſtitati, neceſsitati ac ſaluti, illum ſuis eccleſijs, illum filijs, quos ei in Chriſto aggregauerat præſentem aduocare, uigilijs orationibusque inſtare, die practicam cum Martha, noctu contemplatiuam cum Maria uitam agere non ceſſabat. Quanta uerò eleemoſynarum largitate, quanta orationis inſtantia pro beati coniugis anima deſiderauerit, in ſubſcripta pagina, quam ipſa per ſe (nam literarum & artium aliarum* diſtinguere auro gemmiſq; ſacras ueſtes pariſsima fuit) compoſuit & ſcripſit. quicunque uoluerit, agnoſcere poterit. Chunegundis, diuina diſpenſatione ſolo nomine Imperatrix, ſpecialiter dilectæ cõgregationi in Confugia, quicquid iuſtæ conuentui dilectioni: Propriæ aduerſitatis ſarcinam (uelut æſtimo) facilius tolerarē, ſi ueſtras res ſaluas incolumesque exiſtere uiderem. Quanuis enim meus procelloſis curarum fluctibus undique quatiatur, ueſtræ tamē recordationis ancora à cordis profunditate non auellitur. Et ſicet longè remotæ ab oculis ſitis, ab animo tamen nuſquam recedetis. Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Caſus doloris, an longinquitas remotionis? Quinetiam ſi amiſſæ facultatis uſus concederetur, uoluntas hæc operis exhibitione comprobaretur. Ipſum tamen modicum, quod adhuc Deo uolente reliquum tenemus, ueſtræ commonitioni alienum eſſe nolumus, ut participatione paruitatis reuehetur magnitudo deuotionis. Mater nanque, ſi parum habuerit, parum filijs tribuit. Ecce hæc modici ſumptus munuſcula ad refectionem uobis mittuntur carnis, ut animam ſenioris patris noſtri continua orationis alimonia reficiatis, quoniam tot iuſtorum preces unanimiter continuatæ, apud Deum multum, poſſunt proficere, Iacobo atteſtante: Multum ualet deprecatio iuſti aſsidua. Ille etiam atque etiam iuſtus Dominus, qui iuſtitias dilexit, æquitatem ſupplicationis exaudire non reſpuit: ſed uobis indefeſsis interceſſoribus, ſupradicti chari memoriam facientibus, ſalutis dabit pmium, quod ipſe promittit, dicens: Qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Atque bonum opus in conſpectu etiam Dei placitum eſſe cernitis, ſi non ſolum pro illis, qui in hac uita poſiti, multa uobis bona, ſed pro illis etiam, qui nulla fecerunt, orauerītis. Obſecro ergo, ut eum à cordibus ueſtris nunquam abijciatis, qui uos tanquam proprias amauit, atq; hũc locum ueſtra ſeruitute florere uoluit, Eſtote quoque meæ neceſsitatis memores, ſemper in hilaritate cordis miſericordes, ſecundum illud Apoſtoli: Dilectio ſine ſimulatione. Nec non ueſtræ mentes in quandam mutuæ charitatis ſoliditatem magis ac magis concreſcant, quatenus in die tribulationis clamorem ueſtrũ ipſius aures exaudiant, qui dicit: Vbi duo uel tres cõgregati fuerint in nomine meo, in medio eorũ ſum. Quod uos omni modo promereri hortor, eodem præſtante, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Denique Conrado ſibi ſuccedente in regno, ipſa curis ſecularibus, ſicut iamdiu deſiderauerat, exonerata, iam in ipſo anniuerſario die tranſitus S. Henrici, archiepiſcopos ad dedicationem Confugienſis eccleſiæ conuocauit, ubi inter Miſſarum ſolennia imperiali decentiſsimè omni ornatu culta, ante principale altare uirgo Deo deuota proceſsit, ibique theſaurum incomparabilem, ligni uidelicet Dominici crucem, paruam quidem in materia, ſed maximam in uirtute Domini obtulit. At ibi lectio euangelij, in qua ſuper arborem crucis aſcendens, conſpicientem ſe Ieſum ſuſcipere, & ab eo benedictionem puſillus meruit accipere, lecta fuit regalem purpuram exuens, tunicam fuſciorem, quam ipſa ſibi manibus ſuis opera fuerat, ſacerdotali benedictione data, ueſtem religionis induit, & multis quidem pro ſe flentibus, pro illa autē gaudentibus, quæ iam ſeculum damnaſſet in ueſtibus, capillis, qui hucuſque in eodem monaſterio pro ueneratione ſeruantur, præciſis, impoſito ſibi ab epiſcopo uelo, annulo fidei ſubarrata, gratulabunda concinuit: Poſuit ſignum in faciem meam, & annulo ſuo ſubarrauit me Dominus meus Ieſus Chriſtus. Ita ſpõſo Chriſto conſecrata, dum filiarum ſuarum ſe ſanctiſſimo contubernio applicuiſſet, non ut mater filiabus ſe præferebat, ſed omnibus inſeruiens, ſeruilem perſonam ſe oſtendebat: ita tamen, ut cum omnia faceret, oſtẽtationẽ fugeret ſingulorũ, ne reciperet in pſenti ſeculo mercedẽ ſuã. Operabat manib. ſuis, ſciẽs

** deſtinauit aut aliquid eiuſmodi legẽdum.*

Liberalitas Imperatorũ in monaſteria & eccleſias.

2.Cor. 2.

Adelbodus epiſcopus Vltraiectẽ. ſcripſit huius S. Imperatoris uitam teſte Sigeberto

Exercitia S. Chunegundis

** deeſt perita, aut aliquid tale.*

Epiſtola S. Chunegundis

Vult orari p anima Henrici Imp.

Iaco. 5.

Pſal. 10

Matth 10.

Ro. 12.

Matth 18.

Luc. 19.

S. Chunegundis monaſticũ induit habitũ poſita purpura.

Omnibus inſeruit.

2. Theſ 3. Eius uirtutes.

ſcriptum eſſe: Qui non operatur, non manducet. Spõſo ſuo aut orans loquebatur, aut pſallens. Ad eccleſię limina penè inuiſa properabat. Nihil ſeueritate illi⁹ iucundius, nihil iucunditare ſeuerius: triſtis in riſu, in triſtitia ſuauis: breue uitæ ſpatiũ æterna memoria cõpenſabat. Idẽ illi orationis locus fuit & qetis, idẽ ſemꝑ habitus, incultũ corpus, dũ ſciret reiiciendas delicias corporis, quod paulopòſt uermibus exarãdũ fuit. Sẽꝑ eã legere aut legẽtẽ audire uidiſſes. Multa illi circa cõtubernales deuotio, frequẽs decubãtiũ uiſitatio, ſolicita pauperum cõſolatio. Præterea eã feciſſe plura miracula credimus, ſed ꝙ gloriã humanã & oleũ adulatiõis ſemꝑ fugeret, illa uoluit eſſe ſuppreſſa: aut certe incuriæ hominũ, ſeu reuolutioni tẽporũ, nõ uirtutũ defectui, deputãdũ. Vnde etiã tãta maieſtate indigna, ſcribendi minor materia fuit: pauca tamen, quæ in ſcriptis reperimus, uel ueridica sãctimonialiũ, ubi illa ꝑ Chriſto militabat, relatione cognouimus, hic inſerere dignũ duximus.

Lectus eius cilicio inſtratus.

Cũ poſt orationis freqũẽtiã, inter lectionis laſsitudinẽ, ancilla Chriſti in lecto, nõ plumis extructo, ſed cilicio ſtrato, mẽbra ſopore grauata remiſiſſet, puella ſacra, q̃ de more illi aſsidebat ſacros codices legens, cũ ferè ad mediũ noctis lectionẽ extẽderet, caligantes oculos clauſit, lumenq; è manibus elapſum, paleas corripiens, ſuo fragore circuniacentes ſorores excitauit. Clamore ex cõcuſſu facto, uirgo Chriſti de ſomno excuſſa, dũ colluctãtes inter ſe flãmas circa ſe adſpexit, ad orationis arma ſe conuertit, & ſigno crucis aduſtionem illã abſq; omni ſuarũ læſione ueſtium auertit. Tua hæc Chriſte opera, q Babyloniæ regẽ in ſuo furore confudiſti, & Babylonios temperaſti ignes, ut pueri tui liberarẽtur illæſi.

Precibus & ſigno crucis flãmas extinguit.

Aliud miraculum, tã timendũ q̃ mirãdũ, huic placuit ſubiungere, ex quo animi illius conſtãtiã & rigoris ſeueritatẽ diſcere poteris. Habuit ſecũ ſororis ſuæ filiã, Iuttã nomine, q̃ à primis annis educatã, omni diſciplina, ſecularıũ quoque literarũ ſcientia inſtruxerat. Hæc materterã, non minus religionis q̃ dilectionis amore, in monaſterio ſecuta & cõſecrata fuit. Hãc in omnibus plenè inſtructã, ut eius in orationibus, uigiliis ac ieiuniis ꝑſeueraotiã, & ad omnia patientiã ꝑſpexit, omniũ aſſenſu & rogatu primã in ipſo cœnobio eã abbatiſſam præfecit.

Optimè inſtituit Abbatiſſam neptem ſuam.

Tũ uirgo mater filiã ſuſcipiens, iuxta commonitionẽ ſanctã, iamdudũ habitã, præcedentiũ patrũ repetẽs alloquia, monet ob ſalutis affectũ utilia ac Deo placita ſæpe dicere, frequẽter audire ſolitas religioſi itineris uias non deſerere, magis magisq; errorũ deuia ac diaboli calcare figmẽta, nullã luci ac tenebris, ueritati atq; mendacio, turpitudini atq; honeſtati apud Dei ſeruos docet eſſe cõmunionẽ: ſolicitè cauere, ne uana ſectando, deſineret eſſe tẽplũ Dei, ne fieret habitatio tenebrarũ, ne fieret dæmonis monumentũ, lumina ſua figere in Dei adſpectũ: Primũ quoq; docet facere, ut fructũ doctrinæ ſuæ ipſa in illis, Deo adiuuãte, poſsit inuenire.

Honores mutãt mores.

Hæc & huiuſmodi iterũ atq; iterũ materno ſtudio ei inculcans, quaſi in oĩbus iam perfectã, & ipſa magiſtrã uenerari cœpit. Illa ubi in immatura libertate poſita eſt, paulatim à rigore ſuo deficere, meliorẽ cultũ, lautiorẽ cibum, uitiorũ alimẽta deſiderare: ultima in choro, prima in cõuiuio, puellarũ fabulis intereſſe & in omnib⁹ laxius ſe gerere cœpit. Pro huiuſmodi leuitatibus dũ eã ſancta Dei priuatim inter ſe, publicè coram omnibus argueret, ſępius obſecraret, increparet, nec illa, uelut materteræ patrocinio aut familiaritate uanè cõfiſa, emendaret, quadã die, cũ ipſa cum cõuentu crucẽ (nam dies Dominicus erat) ſequitur, Abbatiſſa defuit. Quã illa inquirẽs, & epulantẽ cũ coæuis in cõclaui reperiẽs, zelo pietatis armata, eã uerbo correptionis dextrã maxillã eius percuſsit: quæ quaſi ſigillũ quoddam formã digitorũ accepit, qua oĩ tẽpore uitę ſuę non caruit.

S. Chunegundis cadit diſſolutã abbatiſſam.

De quo nimirũ facto conſtat, ꝙ non tãtũ pro ſe, ſed pro aliorũ quoque emendatione hoc pertulit, ut huius rei uiſio aliis proficeret, & ad melioris uitæ ſtudium à uitiis ſuis reuocaret.

Fortè & illud detractoribus fabuloſum, & infidelibus ridiculum uidebitur, ꝙ ſanctitatẽ illius, quã gratiã humilitatis ipſa homines latere noluit, elementa loquuntur. Deniq; cũ poſt lectionẽ euangelii ſuo ſolẽni more ad altare quippiam oblatura accederet, dexteræ manus ſuæ chirothecã detrahens, cũ nullus, q reciperet, adeſſet, à ſe reiecit: quã radius ſolis per feneſtræ rimulas intrans ſuſcepit, & tamdiu quaſi famulãdo ſuſtinuit, donec illa facta oblatione rediens, eã reciperet. Tale etiam quiddã in ueſte beati Goaris aliquando diuina uirtute oſtenſum fuiſſe legitur: qui dũ à ſede Ruſtici Treuerẽſis pontificis deſpicitur, à ſumma maieſtate ꝑ maioris luminaris famulatũ honoratur. Omniũ itaq; capax erat meritorũ, quæ iudicẽ cũctaũ meruit habere uirtutũ. Quindecim in ſancto ꝓpoſito ſuperuixit annos, tã humilitatis gratia, q̃ pro religionis reuerentia, omnibus admiranda.

15. annis uixit in monaſterio.

Tandem pro nimia ciborũ abſtinentia, orationis & uigiliarum incredibili perſeuerantia cœpit corpore lãgueſcere, & ingraueſcente morbo paulatim deficere, ſed dũ mẽbra dolore cõtraherẽtur exterius, tñ ſpiritu (quia laus Dei ſemper in ore eius) confortabatur interius. Vocabat ſanctos angelos, quorũ hic uita, illic nũc cõſortio fruitur. Apoſtolos & cõfeſſores, quorũ fidẽ ſemper & confeſsionẽ tenuit, interpellabat. Virginũ Chriſti in ſuo exitu inuitabat chorũ, quarũ æmulatione in carne dũ ꝑter carnẽ uiueret, immaculatũ Chriſto conſecrauerat torum: oĩum Deo famulantiũ ſibi adeſſe, ſibi occurrere orabat auxiliũ. Verè, quod ſcriptũ eſt, Diligẽtibus Deũ omnia cooperantur in bonũ: in obitu tantæ uirginis uidimus cõprobatũ.

Ro. 8.

Necdũ ſpiritũ exhalauerat, necdũ Chriſto debitã reddiderat uitã, & iã fama uolãs tanti prænuncia luctus, non tãtum ſacratas uirgines aut diuerſi ordinis uiros, ſed & totius urbis populos ad exequias cõgregabat. Sonabant pſalmi, & totã domũ, ubi ſacrũ corpuſculũ in medio ſuper illo nobili ſuo cilicio cõpoſitũ iacebat, in ſublime reſonans litania pro exeunte anima quatiebat. Interim ex more regales tãquã Imperatrici, nõ ut pauperculæ debentur ſorori, parantur exequiæ: aurea feretro obtendenda proferuntur uelamina, cum illa pſallentes uultus, quos ante, ut ſponſo ueniẽte, lætos uideres, ad os retorquere, manu annuere: Amictus iſte, ait, non eſt meus: auferre hinc. Ornatus hic, alienus eſt: iſtis terreno ſpõſo, & his cæleſti ſũ copulata. nuda de utero matris meæ egreſſa ſum, nuda reuertar illuc. his miſeræ carnis uilẽ materiã inuoluite, & corpus meũ iuxta tumulũ fratris mei ac domini Henrici Imperatoris, quem me uocantem uideo, in proprio locello reponite.

Non uult ut imperatrix, ſed ut ſanctimonialis ſepeliri.

His iam dictis, in manum Domini ſpiritum commendans, carnis ſarcina abiecta, ad ſuum anima reuolauit authorem, & in antiquam poſſeſsionem diu peregrinata conſcendit, terris matrem communem ſe amiſiſſe flentibus cælis autẽ concinẽ in ſuum conſortiũ ſe ſuſcepiſſe gaudentibus.

Moritur.

Ita demũ ſacro illo corpore, feretro ſuppoſito, nobiliũ ordine præeũte, multis hincinde cõfluẽtibus turmis, cum illo ſibi ſemper familiariſsimo pauperum contubernio ad locũ prædeſtinatũ ſepulturæ felices reliquiæ uſque delatæ ſunt. Tum uerò relictas urbes, uacua rura, deſolatas ciuitates, undique concurrere populos uideres, matres paruulos ſuos in brachiis geſtantes, infirmos in grabatis iacentes, ſanitatis gratiã ſperare, felicem ſe credere, ſi cui aut feretro iungi, aut ab ipſo contigiſſet obumbrari. Tandem in eccleſiam

B.Petri

Triduanæ exequiæ.

B. Petri corpus non ſine labore deportatum, triduanas ibi, meritis ſuis ac beneficiis condignas habuit exequias: filii quos ipſa illuc in Chriſto aggregauerat, de matris pace iam ſecuri pro ſe autem ſolliciti, inceſſanter pſallebant, dum eam ſibi ad horam ſubtractam, ſine timore amiſsionis in ſpe perpetuæ orationis recepiſſe plaudebant, mater de cælo filiorum proſpectans affectũ gaudebat, Ita uelatum corpus ſacrũ ſacris ueſtibus, diademate Chriſti ſuppoſito, ſuo loculo in dextro latere, ſicut hactenus ueneratur, repoſitum eſt. O felix Bambergenſis eccleſia, recepiſti theſaurũ, quẽ amiſeras, ꝓcax & maledica lingua detractorũ, oculorũ teſtimonio confutata eſt, uirginitas eius, rebus approbata, ſanctitas clareſcentibus ſignis teſtata uidetur per Chriſtũ Dominũ noſtrũ. Chriſtianæ religioni proficiẽs Eccleſia fidelis, quæ in Euangelio, uoce Dñi teſtante Dei mater & filia per gratiam nominatur, mater, quia ſanctæ operationis exemplo filios Domino generat, filia, quia uirginis filio, pro ſalute mundi incarnato eruditione ſanctorum patrum quotidiè generatur, ſalutẽ miſſam à Domino, celeſtis archiatri effectibus medicinæ planam, tam corporis auribus animaduertat. Mundanæ machinæ conditor humano generi, per inobedientiã lapſo, condolens, ut æternæ uitæ fructus facientem nouã plantationem, ſcilicet primitiuam Eccleſiam, inſereret, patriarchas & prophetas in mundum mittere dignatus eſt. Qui creditum ſibi officium, quinq; corporis ſenſibus, ſextoq; qui eſt ſpiritus prophetiæ, myſterium incarnationis Chriſti & omnia, quæ de ipſo annuncianda erant, prædicantes, alii aſperitate uitæ, alii diuerſis pœnarum mortibus, ipſi quem prophetabant, famulatum ſuum fideliter impleuerunt. Horum limes Chriſtus, limes æterni patris conſilio pro liberandis hominibus de intemeratæ uirginis utero proceſsit, ut iam inchoatæ plantationi, miſsis per orbem Apoſtolis, atque de ſuo corpore fuſo cruore fabricatam, nouellam ſuperædificaret Eccleſiam, q̃ ſanctæ Trinitatis fide imbuta, & mũdata baptiſmi gratia, martyres, confeſſores & infirmi ſexus uirgines animo tamen conſtantes, primitias obtulit. Inter quas B. Chunegundis, flos Bambergenſis eccleſiæ, cum S. Henrico, qui Romanorum imperium tenuit, ſub coniugii ſpecie immortali ſponſo caſtæ uirginitatis honore deſeruiunt. Vnde iam eius ſanctitatis merita per orbem manifeſtã declaratione apparent, quia in loco, ubi ſanctum eius corpus quieſcit, infirmi, quacunque laborantes ægritudine, ſanitatem recipiunt.

Matth. 9. Eccleſia, mater & filia Chriſti.

Miracula ad ſepulcrũ S. Chunegundis.

Vt autem ad omnia reſtes cautiſsimi ſimus ueritatis amatoribus, ætati noſtræ ſuccedentibus, de his, quæ ſcribimus, curioſe indagantibus, ſcilicet quo tempore opera curationũ præfatæ Impatricis initiũ habuerint, largiente Domino, prout poſſumus, uolumus explicare: Anno incarnationis Domini 1189. Indictione ſecunda, Tremone tertiodecimo Bambergenſis eccleſiæ epiſcopo, quarto ſui pontificatus anno ad uincula S. Petri, ne de ſanctitate prædictæ uirginis ambigeremus, ſignorum experientia certificati ſumus. Nã dum ſolito more populus ad prædictum locum orationum & uigiliarum cauſa conueniſſet, affuit etiam quidam dæmoniacus, qui nec pietatem agnoſcẽs, nec ſcelus abhorrens, filium ſuum igne cremauerat. Hic duris funibus adſtrictus, ad ſepulcrum S. Chunegundis ita manſueſcere cœpit, ut furiali morbo abſolutus, Deum omnipotẽtem laudaret, eique, cuius patrocinantis meritis hoc accidiſſe cognouit cum caterua, quæ præſens erat iterat, debitas laudes declamaret. Igitur dum hæc cũ ſolennitate chori & populi deuotione agerentur, quidam contractus in ſuburbio, de hoſpitali ſancti Aegidii adductus ſanitatem poſtulabat, & miſericorditer exauditus, quod precabatur obtinuit. Dum ſignorum fama totum Bambergenſem locum reſperſiſſet, contractus de domo Conradi Præpoſiti maioris eccleſiæ ſanitatẽ affectans, & quamuis natura in membris eius oberraſſet, tñ prout uelocius potuit reptans, ſepulcro uenerabili ſe ingeſsit, ubi à Domino ſalutem optatam inuenit. Audiens hæc etiã contractus de domo Ottonis in eadem eccleſia canonici, uenit quantocyus ad locum ſepulchri, ſperans ſibi ea beneficio gratię, ſicut cæteris, ſubueniri, cui ſine mora ſubuentum eſſe, in Chriſto teſtamur

Itẽ contractus.

VITA S. EQVITII ABBATIS, per D. Gregorium Papam ſcripta, Lib. I. Dialog. Cap. IIII.

7 martii.

GRegorius. Fortunati uiri uenerabilis, Abbatis monaſterii, qđ appellatur Balneũ Ciceronis, aliorũque etiã uirorũ uenerabilium didici relatione, qđ narro. Vir ſãctiſsimus, Equitius nomine, ĩ Valeriæ ꝓuinciæ partibus, pro uitæ ſuæ merito apud omnes illic magnæ admirationis habetur, cui Fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirũ Equitius, pro ſuæ magnitudine ſanctitatis, multorum in eadem prouincia monaſteriorũ pater extitit. Hũc cũ iuuentutis ſuæ tẽpore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipſæ ſuæ tẽtationis anguſtiæ eũ ad orationis ſtudium ſolertiorẽ fecerunt. Cũque hac in re ab omnipotẽti Deo remedium continuis precibus q̃reret, nocte quadã, aſſiſtẽte angelo, eunuchizari ſe uidit: eiuſq; uiſioni apparuit, ꝙ omnẽ motũ ex genitalibus eius abſcinderet, atque ex eo tẽpore ita alienus extitit à tẽtatione, ac ſi ſexũ nõ haberet in corpore. Qua uirtute fretus, ea oĩpotẽtis Dei auxilio, ut uiris ante ꝑerat, ita cępit poſtmodũ ẽt fęminis ꝑeſſe, nec tñ diſcipulos ſuos admonere ceſſabat, ne ſe eius exẽplo in hac re facile crederẽt: & caſuri non tentarẽt donum, quod non accepiſſent.

Continuis precibus mirandã obtinet corporis caſtitatẽ.

Eo aũt tẽpore, quo malefici in hac sũt Romana urbe dep̃henſi. Baſilius, qui in magicis operibus primus fuit, in monachico habitu Valeriã fugiẽs petiit. Qui ad uirũ reuerẽdiſsimũ Caſtoriũ, Amiterninæ ciuitatis ep̃um, ꝑgẽs, petiit ab eo, ut eũ Eq̃tio abbati cõmitteret, ac ſanãdũ monaſterio illius cõmẽdaret. Tunc ad monaſteriũ uenit ep̃us, ſecũque Baſiliũ monachũ deduxit, & Eq̃tium Dei famulũ rogauit, ut eũdẽ monachũ in cõgregationẽ ſuſciperet. Quẽ ſtatim uir ſãctus intuẽs, ait: Hũc, quẽ mihi cõmẽdas pater, ego nõ uideo monachũ eẽ, ſed diabolũ. Cui ille reſpõdit: Occaſionẽ q̃ris, ne debeas p̄ſtare, qđ peto. Ad quẽ mox Dei famulus dixit: Ego q̃dẽ hoc eũ eẽ denũtio, qđ uideo, ne tñ nolle me obedire exiſtimes, facio qđ iubes, ſuſceptus itaque in monaſterio ẽ. Poſt nõ multos uerò dies idẽ Dei famulus, ꝓ exhortãdis ad deſideria ſuꝑna fidelibus, paulò lõgius à cella digreſſus eſt. Quo diſcedente, cõtigit ut in monaſterio uirginũ, in quo euiſdẽ patris cura uigilabat, una earum, q̃ iuxta carnis huius putredinẽ ſpecioſa uidebat, febricitare inciperet, & uehemẽter anxiari, magniſque uocibus cũ ſtridore clamare: Modo moritura sũ, niſi Baſilius monachus ueniat & ipſe mihi p ſuæ curationis ſtudiũ ſalutẽ reddat. Sed in tãti patris abſentia accedere quiſpiã monachorum in congregationẽ uirginũ nõ audebat, quanto minus ille, qui nouus aduenerat, eiuſque adhuc uitam congregatio fratrum neſciebat? Miſſum repentè eſt, & Dei famulo Equitio nũciatum, ꝙ ſanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilii monachi uiſitationem anxiè quæreret. Quo audito, uir ſanctus dedignando ſubriſit, atque ait: Nunquidnam dixi, quòd diabolus eſt ille, non monachus? Ite, &

Baſilius magus monachũ ſe ſimulat.

Monaſteriũ uirginum.

eum de cella expellite. De ancilla autem Dei, quæ anxietate febrium urgetur, nolite eſſe ſoliciti: quia ex hac hora neque febribus laboratura eſt, neque Baſiliũ quæſitura. Regreſſus eſt monachus: & ea hora ſalu

Io. 4.

ti reſtitutam Dei uirginem agnouit, qua eandem ſalutem illius, Dei famulus Equitius longè poſitus nunciauit, in uirtute ſcilicet miraculi, exemplum tenens magiſtri, qui inuitatus ad filium Reguli, eum ſolo uerbo reſtituit ſaluti, ut reuertens pater ea hora filiũ reſtitutum uitæ cognoſceret, qua uitam illius ex ore ueritatis audiſſet. Omnes autem monachi, iuſsionẽ patris ſui implentes, eundem Baſilium ex monaſterij habitatione repulerunt. Qui repulſus, dixit frequẽ

Baſilius magus: flãmis exuſtus

ter ſe cellam Equitii magicis artibus in aera ſuſpendiſſe, nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Qui non poſt longum tempus in hac Romana urbe, exardeſcẽte zelo Chriſtiani populi, igne crematus eſt.

Quadam uerò die una Dei famula, ex eodem monaſterio uirginum, hortum ingreſſa eſt, quæ lactucam conſpiciens concupiuit, eamque ſigno crucis benedicere oblita, auide momordit, ſed arrepta à diabolo, protinus cecidit. Cumque uexaretur, eidem patri Equitio ſub celeritate nunciatum eſt, ut ueniret concitus, & orando ſuccurreret. Moxque hortum idem pater ut ingreſſus eſt, cœpit ex eius ore quaſi ſatisfaciẽs ipſe, qui hanc arripuerat, diabolus clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam ibi ſuper lactucam, uenit illa, & momordit me. Cui cum indignatione uir Dei præcepit ut diſcederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abſceſsit, nec eam ultra contingere præualuit.

Concionari quibus interdictum.

Quidam uerò felix nomine, Nurſiæ prouinciæ nobilis, pater huius Caſtorii, qui nunc nobiſcum in Romana urbe demoratur, cum eundem uenerabilem uirum Equitium ſacrum ordinem non habere conſpiceret, & per ſingula diſcurrere, atque ſtudioſe prædicare, eum quadam die familiaritatis auſu adiit, dicẽs: Qui ſacrum ordinem non habes, atque à Romano põtifice, ſub quo degis, prædicationis licentiam non accepiſti, prædicare quomodo præſumis? cui, eius inquiſitione compulſus, uir ſanctus indicauit, prædicationis licentiam qualiter accepit, dicens: Ea, quæ mihi loqueris, ego quoque tecum ipſe pertracto. Sed quadam nocte ſpecioſus mihi per uiſionem iuuenis adſtitit, atque in lingua mea medicinale ferramentum, id eſt phlebotomiam poſuit, dicens: Ecce poſui uerba mea in ore tuo: egredere ad prædicandum. Atque ex illo die, etiam cum uoluero, de Deo tacere nõ poſſum.

Petrus: Vellem etiam patris huius opus agnoſcere, qui fertur talia dona a Deo percepiſſe.

Gregorius: Opus, Petre, ex dono eſt, non donum ex opere, alioquin gratia iam non eſt gratia. Omne quippe opus dona præueniunt, quamuis ex ſubſequenti opere ipſa etiam dona ſuccreſcunt. Ne tamen uitæ eius cognitione frauderis, benè hãc reuerendiſsimus uir Albinus, Reatinę antiſtes eccleſię, cognouit, & adhuc ſuperſunt multi, qui ſcire potuerunt. Sed quid plus quæris operis, quando concordabat uitæ mundi

Vitæ munditia debent eſſe prædiſi cõcionatores.

tia cum ſtudio prædicationis? Tantus quippe illum feruor ad colligendas Deo animas accenderat, ut ſic monaſteriis præeſſet, quatenus per eccleſias, per caſtra, per uicos, per ſingulorum quoque fidelium domos circunquaque diſcurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cæleſtis excitaret. Erat uerò ualdè uilis in ueſtibus, atque ita deſpectus, ut ſi quis illum fortaſſe neſciret, ſalutatus etiã reſalutare deſpiceret, & quoties alia tendebat ad loca, iumento ſedere conſueuerat, quod eſſe deſpicabilius omnibus iumentis in cella potuiſſet, in quo etiam capiſtro pro freno, & ueruecum pellibus pro ſella utebatur. Per ſemetipſum ſacros codices, in pelliceis ſacculis miſſos, dextro læuoque portabat latere, & quocunq; peruenisſet, ſcripturarum aperiebat fontem, & rigabat prata mentium.

Adulatorum lingua exitialis.

Huius quoq; opinio prædicationis ad Romanæ urbis notitiam peruenit, atque, ut eſt lingua adulantiũ, auditoris ſui animũ amplectẽdo necans, eo tempore clerici huius Apoſtolicæ ſedis antiſtiti adulando queſti ſunt, dicentes: Quis eſt iſte uir ruſticus, qui authoritatem ſibi prædicationis arripuit, & officium Apoſtolici noſtri domini ſibimet indoctus uſurpare præſumit? Mittatur ergo, ſi placet, qui huc eum exhibeat, ut quid ſit Eccleſiaſticus rigor agnoſcat. Sicut aũt moris

Multis occupato facile imponit adulatio.

eſt, ut occupato in multis animo, adulatio ualdè ſubrepat, ſi ab ipſo cordis oſtio nequaq̃ fuerit citius repulſa, ſuadentibus clericis conſenſum pontifex ꝓbuit, ut ad Romanam urbem duci debuiſſet, & quænã ſua eſſet menſura, cognoſceret. Iulianũ tñ tunc defenſorẽ mittens, qui Sabinenſi eccleſiæ poſtmodũ in epiſcopatu præfuit, hoc præcepit, ut cum magno eum honore deduceret, ne quàm Dei famulus ex conuentione eadem iniuriã ſentiret. Qui parere de eo clericorum uotis concitus uolens, feſtinè ad eius monaſteriũ cucurrit, ibique abſente illo antiquarios ſcribentes reperit ubi: Abbas eſſet, requiſiuit. Qui dixerunt: In ualle hac quæ monaſterio ſubiacet, fœnum ſecat. Idem uerò Iulianus ſuperbũ ualde atq; cõtumacem puerũ habuit, cui uix poterat uel ipſe dominari. Hunc ergo miſit, ut ipſum ad ſe ſub celeritate perduceret. Porrexit puer, & protéruo ſpiritu pratũ uelociter ingreſſus, homineſq; illic intuens fœnum ſecantes, requiſiuit quiſnã eſſet Equitius. Moxque ut audiuit, quis eſſet eũ adhuc longè poſitus adſpexit, & immenſo timore correptus cœpit timere, laſſeſcere, ſeq; ipſum outãti greſſu uix portare poſſe. Qui tremens ad Dei hominẽ peruenit, atque ulnis humiliter ſubmiſsis, eius genua deoſculãs ſtrinxit, ſuumquẽ dñm ei occurriſſe nunciauit. Cui reſalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fęnũ uiride, porta pabulum iumentis, in quibus uenistis: ecce ego (quia parum ſupereſt) opere expleto te ſubſequor. Is autẽ, qui miſſus fuerat, Iulianus defenſor mirabatur ualde, quidnam eſſet, ꝙ redire moraretur puer. Cũque reuertentem puerum conſpicit, atque in collo fœnũ ex prato deferentẽ, uehementer iratus cępit cla

Vide sãcti uiri humilitatem.

mare, dicens: Quid eſt hoc? Ego te miſi hominẽ deducere, non fœnũ portare. Cui puer reſpondit: Quẽ quæris, ecce ſubſequitur. Et ecce uir Dei clauatis calceatus caligis, falcem fœnariam in collo deferens ueniebat. Quẽ adhuc longè poſitum puer ſuo dño, quia ipſe eſſet quẽ quæreret, indicauit. Idem uerò Iulianus repente ut uidit Dei famulũ, ex ipſo habitu deſpexit, eũquẽ qualiter deberet alloqui, proterua mente præparabat. Mox uerò ut ſeruus Dei cominùs affuit, eiuſdem Iuliani animũ intolerabilis pauor inuaſit, ità ut tremeret, atq; ad inſinuãdũ hoc ipſũ, ꝑ quo uenerat, uix ſufficere lingua potuiſſet. Qui humiliato mox ſpiritu, ad eiꝰ genua cucurrit, orationem pro ſe fieri petiit, & qa pater eius, Apoſtolicus põtifex, eũ uidere uellet, indicauit. Vir aũt uenerãdus Equitius cępit immẽſas gratias omnipotenti Deo agere, aſſerens, ꝙ ſe per ſummũ põtificẽ gratia ſuperna uiſitaſſet. Illicò uocauit fratres, præcepit hora eadẽ iumẽta ꝑparari, atque executorẽ ſuũ cœpit uehementer urgere, ut cito abire debuiſſent. Cui Iulianus ait: Hoc fieri nullatenus poteſt, quia laſſatus ex itinere, hodiè non ualeo abire. Tunc ille reſpõdit: Contriſtas me fili, qa ſi odierna die non egredimur, iã craſtina nõ exiemus. Dei itaq; famulus executoris ſui laſsitudine coactus, in monaſterio ſuo eadem nocte demoratus eſt. Sequenti uerò die ſub ipſo lucis crepuſculo, uehementer equo in curſu fatigato,

tigato, ad Iulianum puer cum epiſtola peruenit: in qua præceptum eſt ei, ne ſeruum Dei contingere uel mouere de monaſterio auderet. Quem cum ille requireret, cur ſententia eſſet mutata: cognouit, quia nocte eadem, in qua ipſe executor illuc miſſus eſt, per uiſum pontifex fuerat uehementer exterritus, cur ad exhibẽdum Dei hominem mittere præſumpſiſſet. Qui protinus ſurrexit, ſeque uenerandi uiri commendans orationibus, ait: Rogat pater noſter, ne fatigari debeatis. Cumque hoc Dei famulus audiret, cõtriſtatus ait: Nũquid non die heſterno dixi tibi, quia ſi ſtatim nõ pergeremus, iam pergere minimè liceret? Tunc pro charitatis exhibitione aliquantulum executorem ſuum in Cella detinuit, eique laboris ſui commodũ coacto renitentique dedit. Cognoſce igitur, Petre, in quanta Dei cuſtodia ſunt, qui in hac uita ſeipſos deſpicere nouerunt: cum quibus intus ciuibus in honore numerantur, qui deſpecti foris hominibus eſſe non erubeſcũt: quia & contra in Dei oculis iacent, qui apud ſuos & proximorum oculos per inanis gloriæ appetitum tument. Vnde & quibuſdam ueritas dicit: Vos eſtis, qui iuſtificatis uos coram hominibus: Deus autem nouit corda ueſtra, quia quod hominibus altum eſt, abominabile eſt ante Deum.

Lu. 16

Petrus: Miror ualde, quod de tali uiro ſurripi pontifici tanto potuerit.

2. Reg. 16. & 19.

Gregorius: Quid miraris Petre, quia fallimur, qui homines ſumus? An menti excidit, quod Dauid, qui prophetiæ ſpiritum habere conſueuerat, contra innocentem Ionathæ filium ſententiam dedit, cum uerba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per Dauid factum eſt, & occulto Dei iudicio iuſtũ credimus & tamen humana ratione qualiter iuſtum fuerit, non uidemus. Quid ergo mirum, ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui prophetæ non ſumus? Multum uerò eſt, quod uniuſcuiuſque præſulis mentẽ curarum denſitas uaſtat. Cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad ſingula: tantoque ei in unaqualibet re ſurripitur, quanto latius multis occupatur.

Petrus: Vera ſunt ualde, quæ dicis.

Punitur irreuerẽtia erga monumentũ S. Equitij.

Gregorius: Silere non debeo, quod de hoc uiro, Abbate quondam meo reuerendiſſimo Valentino narrante, agnoui. Aiebat nãq; quia corpus eius, dum in beati Laurentij martyris oratorio eſſet humatum, ſuper ſepulcrum illius ruſticus quidam arcam cum frumento poſuit, nec quantus qualiſque uir illic iaceret, perpendere ac uereri curauit. Tunc repẽte turbo cælitus factus, rebus illic omnibus in ſua ſtabilitate manentibus, arcam, quæ ſuperpoſita ſepulcro eius fuerat, excuſſit, longeque proiecit, ita ut palam cuncti cognoſcerent, quanti eſſet meriti is, cuius illic corpus iaceret.

Etiam ea, quæ ſubiungo, prædicti uenerabilis uiri Fortunati, qui ualdè mihi ætate, opere & ſimplicitate placet, relatione cognoui. Eandem Valeriæ prouinciam Longobardis intrantibus, ex monaſterio reuerendiſſimi uiri Equitij in pdicto oratorio ad ſepulcrũ eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi ſæuiẽtes monaſterium intraſſent, cœperunt eoſdem monachos foras trahere ut eos aut per tormenta diſcuterẽt aut gladijs necarent, quorum unus ingemuit, atque acri dolore cõmotus, clamauit: Heu heu ſancte Equiti, placet tibi qđ trahimur, & nõ nos defendis? Ad cuius uocẽ protinus ſæuientes Longobardos immũdus ſpiritus inuaſit, qui corruentes in terram, tam diu uexati ſunt, quouſque hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoſcerent, quatenus locum ſacrum temerare ulterius non auderent. Sicque uir ſanctus, dum diſcipulos defendit, etiam multis poſt remediũ illuc fugientibus præſtitit.

Nota miraculum ad ſepulcrũ ſãcti uiri

VITA S. THOMAE AQVINAtis, Sanctitate & Doctrina Clariſſimi per F. Laur. Surium ex ſcriptis fide dignis collecta & confecta.

7. Ma.

PRæſtantiſſimus uir D. Thomas Aquinas, tot fuit diuinitus auct' & naturæ & gratiæ donis, ut inter præcipuas Eccleſiæ Dei colũnas non immeritò numeretur. Vita eius à diuerſis conſcripta habetur, ſed à pleriſque nimis breuiter: à nonnullis uerò prolixè ſatis, ſed ſtylo, quod ad quoſdam attinet rudi & impolito, ut lectorẽ emũctioris naris facile poſſit offendere. Itaque quæ ad tanti uiri laudem & gloriam facere uidebantur, aliquanto fuſiùs, ſeruata tamen mediocritate, colligere ſtudui, idque paulo latinius, quã ij, ex quibus ea deſcripſi, ut laudetur præpotens Deus in ſãcto ſuo, & uir beatiſſimus eo, quo par eſt, ab omnibus honore afficiatur. Quòd igitur ad genus eius & patriam attinet, patrem habuit ex illuſtri familia Comitum Aquinatum, eumque Landulphum nomine matrem uerò Theodoram, & generis & morum nobilitate inſignem, patria Neapolitanam. Porrò cũ adhuc mater eius Theodora eũ utero geſtaret, uir q-dam ſanctus, in campaniæ monte quodam cum pleriſque aliis uitam ducens eremiticam, re & nomine Bonus, ob uitæ ſanctitatem iam fama celebris, ad eam in caſtro ſuo Roccha Sicca morantem acceſſit, eique dixit ſpiritu prophetico: Lætare domina Theodora, paries enim filium Thomam, qui toto orbe ob uitæ & eruditionis præſtantiam celebrabitur porrò S. Dominici inſtitutum idem ipſe cõplectetur. Cui illa reſpondit: Fiat Domini uoluntas. Natus deinde puer eſt, & Thomas uocatus, nutricique traditus: quæ cum eum aliquando in balneo aquis uellet abluere, manum extendens infantulus, chartulam è terra ſuſtulit nullo uidente, eamque compreſſa cœpit retinere manu. Nutrix autem eum lauare cupiens, conata eſt chartulã è manu eius extrahere: at ille id non ferẽs, acriter flere cœpit. Itaque nutrix pietate commota, noluit ei moleſta eſſe: illaque ceſſante, ille quoque lacbrymari deſiit. Relicta igitur in manu eius chartula, nutrix eũ abluit, ablutũq; exterſit & induit. Rem autem totam matri eius indicauit, quæ ęgrè tandem infantis manum aperuit, ex eaque chartulam euulſit, in qua ſcripta uiſcebatur angelica ſalutatio. Infans uero chartulam inſtanter repetiit, atque demum ploranti redditam, ille mox deglutiuit. Viſa eſt ea res pleriſque non uacare & miraculo & myſterio, quod eximius olim Eccleſiæ doctor futurus, in eam chartulam ante omnes incidiſſet, quæ noſtræ ſalutis iucundiſſima initia contineret. Solebant poſtea illi lacbrymanti libellũ aliquem offerre, eoque appræhenſo, lachrymas remittebat non ſine multorum admiratione, qui inde colligerent, magnos illum in literis progreſſus habiturũ. Quoties etiam librum aliquem conſpexiſſet in tenera ætate, ad illũ accurrebat, & uoluendo chartas, eiuſmodi ſe ludo inſtar puerorum oblectabat.

Genus & patria S. Tho.

Eremita Bonus.

Chartulam angelica ſalutatione inſcriptã deglutit.

Iam uerò ubi ad quintum peruenit ætatis annum, à parentibus ad ampliſſimum illud Caſinenſe monaſterium miſſus eſt, & pietate & literis imbuendos. Eius monaſterii fratres militant Chriſto ſub regula S. Benedicti. Factum hoc eſt magno diuinæ prouidentiæ conſilio, ne tantilla ætas, ſi in prauos & mundo huic deditos magiſtros incidiſſet, aliquam ab ijs labẽ cõtraheret. Adhibitus autem illi eſt in eo monaſterio præceptor, qui eum & optimis moribus, & egregiis inſtrue-

Traditur in Caſinẽſe monaſterium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM. ANUELE

inſtrueret diſciplinis. Ab hoc uerò ſanctus puer ſæpè importunis precibus extorquere ſolebat, ut ipſi diceret, quid ſit Deus. Quæ autem ab illo magiſtro dicebãtur, manebant apud puerum alta mente repoſta. Erãt in illo monaſterio etiam aliorum nobilium uirorum pueri: in quibus ſi quos uidiſſet aut arrogantes, aut diſolutis & incompoſitis moribus, eorum cõſortia deuitabat. Geſtare ſolebat manu chartulam, prima puerorum rudimenta continentem. Multa in illo uiſebatur niorum maturitas, nulla puerilibus annis familiaris leuitas, nulla loquendi futilitas aut garrulitas. incipiebat enim iam tum in ſilentio ſecum ipſe utilia meditari, & certè in illa tam tenera ætate duabus amplius horis in precibus & Dei laudibus uerſabat. Mouebãt

Mores pueri.

hæc eius cœnobij Abbatem, quippe cui haud obſcure indicarent, nihil uulgare aut mediocre ab illo ingenio quandoque expectandum, tandemque eò permouerunt, ut puerum tam præclaræ indolis parentibus remitteret, ſimul hortans, ut Neapolim eum diſciplinis liberalibus accuratius inſtituendum ablegarent. Et ita factum eſt, Venit Thomas annos natus plus minus decem Neapolim, & pro admirabili ingenij uiuacitate ita profecit in literis, ut cõmilitones ſuos omnes antecelleret. In Grammatica, Dialectica & Rhetorica fertur quodam Martino peritiſſimo præceptore uſus, in Phyſicis uerò Petri Hybernici fontes eſſe ſectatus. Iam fama increbreſcebat Neapoli eſſe adoleſcentem, qui eximiis uirtutibus ætatem uinceret. Verum ille, licet ualde adhuc puer, iam alia animo uoluebat, nec quid de ipſo prædicarent homines, ſed quomodo poſſet ipſe gratam præpotenti Deo offerre ſeruitutem, ſibi cogitandum exiſtimabat. Per id tempus frater quidam Dominicani inſtituti, ingenium eius uehementer admirans, uidere ſibi uiſus eſt radios quoſdam luculentos de eius uultu uibrari, qui longe lateque diffuſi, cernentium oculos illuſtrarent.

Mittitur. Neapolim

Contigit autem F. Ioannem de S. Iuliano, cuius erat admodum celebris opinio, in colloquium ſancti Thomæ tunc fortaſſis incidere, Dei utique ſpiritu id agente. Is eum hortari cœpit, ut contempta mundi uanitate, ut Dominicani inſtituti, cuius ipſe quoque ex profeſſo erat monachus, complexum ſe conferret. Erat hoc nihil aliud, niſi iam currenti calcar addere, Iam enim ille uenerabilis puer ſecum ſtatuerat ad illud ſe uitæ genus transferre. Itaque quod mente deliberarat confert in opus, & annos natus tredecim, contempta tam illuſtri generis dignitate, poſthabitis ampliſſimis opibus, omnique faſtu & pompa mundi huius proculcata, induit habitum S. Dominici, magis eligens abiectus uideri in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum, & omnibus mũdi huius falſis & commentitijs bonis circunfluere. Eius uerò ſacri ordinis habitũ ei contulit uir eximius & Deo deuotus F. Thomas Agni de Lentino, tunc quidem Prior Neapolitanus, ſed poſtea ex Meſſanenſi Archiepiſcopo Hieroſolymitanus Patriarcha. Permouit autem animos omnium, quòd nobiliſſimus puer rem tãtam eſſet eggreſſus, & ex opulento ſpõte elegiſſet fieri inops & pauper, nihilque huius mundi poſſidere.

Amplectit S. Dominici inſtitutum.

Solẽt enim in omnibus piis & Deo deuotis id ſuopere admirari, nonnunquam etiam irridere & contennere illi, qui in magna felicitate ponunt, honoribus & diuitiis, atque alijs id genus uitæ huius uanitatibus affluere. Et tamẽ de ipſo filio Dei dicit Apoſtolus, Qui cum eſſet diues, propter uos egenus factus eſt. Immo uerò ipſe dicit de ipſo: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput ſuum reclinet.

2. Cor. 2.

Ma. 8

Exemplum igitur dedit nobis, ut ſi uellimus ad perfectionem adſpirare, rebus omnibus nuncium remittamus. Fecerunt hoc innumeri ſexus utriuſque ſanctiſſimi homines, atq; in ijs etiam Imperatores, reges & principes, fecit etiã S. Thomas, ſed mater eius, ut eſt matronarum in filios uehemẽs affectus, ualde id acerbe tulit, nolens priuari filio ſuo. Itaque multis ſtipata matronis, uenit Neapolim. Et in hac quidem re cõmemoranda nonnihil uariant ſcriptores. Alii enim dicũt gauiſam fuiſſe matrem, cum recordata eſſet olim id prædictum fuiſſe, fore ut Thomas ſe conferret ad monaſticum uitæ genus, atque ea cauſa iuiſſe Neapolim, ut filium in eo propoſito confirmaret, at tandem tamen animo fuiſſe commotam, cum non daretur ei facultas filium alloquendi. Verebantur enim patres Dominicani, ne mater filium ſuis blandis colloquiis ab inſtituto reuocaret, dederũtque operam, ut primum Romam, inde in Tuſciam, mox Pariſios Thomas perduceretur. Nec ceſſabat mater abeuntem Romam uſque inſequi, ſed ibi eum non inueniens, perturbari cœpit, maximè quod nõ crederetur ipſi aſſirmanti, ſe nõ niſi cõfirmãdi filij cauſa eius colloquium expetere. Eo tempore fratres ſancti Thomæ Landulphus & Arnoldus, uiri ſtrenui & prudentes, in caſtris Friderici s. Imperatoris militabant. Ad illos ſcribit mater, dent operã, ne Thomas poſſit ex Italia trãſire in Gallias. Illis lectis literis, non mediocriter commoti, aſſentiente Imperatore locis oportunis fortiſſimos collocãt uiros, qui eum intercipiant. Nec defuit illorum conatibus proſper ſucceſſus. Cum enim Thomas ſanct⁹ puer cũ quatuor ſocijs eiuſdem profeſſionis iter capeſſeret, & labore feſſus, ad puteum ſederet, à militibus comprahenſus eſt, qui eum habitu monaſtico ui ſpoliare uolentes, cum eum cernerent modis omnibus obniti, ne quid incõmodi acciperet, eum ad fratres illius adduxerunt. Ij porro ad matrem eum ducendum curarunt. Dolebant interea fratres Dominicani, quod ea ui conſpicerent abduci tantæ ſpei puerum. Porrò mater uiſo Thoma, ingenti gaudio affecta eſt, ſed uincente muliebri affectu perſuadere illi conatur, ut religioni habitum deponat. Sed fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Erat eius optimi pueri mens longe firmior & robuſtior in Chriſto, quam quæ maternis poſſet blandimentis euerti. Cumquè nihil proficeret, cuſtodiendum illum tradit militibus in caſtro quodam, donec eius propinqui & cognati aduentarent. Nec ſibi tamen ferendam putabant Patres Dominicani illam uim allatam ſuæ profeſſionis fratri, querelaſque deferebãt ad Innocentium 4. Romanæ ſedis Pontificem. Pontifex non immeritò rei indignitate permotus, ad Fridericum Imperatorem nuncios cum literis miſit, adhortãs eum, ut eius iniuriæ adminiſtros inquiri iuberet. Fridericus Imperator non id negligendum ratus, ꝙ Pontifex admonuiſſet, milites comprahendi iuſſit & duci in cuſtodiam, nec diu poſt fratres Dominicanos hortatus eſt, ut ſua preces ipſi offerrent. Illi uerò cum in ſpem bonam uteniſſent recuperandi Thomæ, per uim & iniuriam ablati, nolebant quærelas apud Imperatorem deponere, nec quid ille in milites grauius ſtatuiſſet, ſcandalum inde naſceretur, & ſcrupulus quidam conſcientiis iniiceretur.

Fratres S. Toma

Thomas cõprabẽdũtur.

Pron. t Traditur cuſtodia.

Mittũtur in carcerẽ, qui Thomã cõprabẽderunt

Iam fratres S. Thomæ Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiſcebantur, ſed omittendum hoc loco non eſt, quòd cum illi ad Thomam ueniſſent, eiuſque inſuperabilem cõſtantiam cognouiſſent ſorores, ſuas hortari ſunt, ut ad eum ſe conferrent, cumquè à ſententia deducerent. Non recuſarunt illæ, quod iuſſæ erant, ſed ubi in eius congreſſum colloquiumque uenerunt, ita, ab illo, iam diuinitus ualde illuſtrato puero inſtitutæ ſunt, ut altera eorum poſthabitis mundi pompis ſacris uirginibus in monaſterio ſe coniunxerit

tunaerit, ac demum ijs præfecta, in ſancta profesſiõe ſanctè obierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiã concitauit, ita ut ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent, & iniurijs atque conuicijs eum exagitarẽt, denique habitum monaſticum diſcerperẽt, ut ille pudore affectus, ipſis aſsẽtiret. Sed sãctus puer cedens furori, & fragmenta ueſtium colligens, ijs ſe, ut potuit, rurſus induit, ea iniurijs, conuicijs & cootumelijs pulchras ſibi contexens patientiæ coronas. Nõ potuit autem iritatus furor quieſcere, ad atrociora ſe eius fratres arma conuertunt. Reuerà inimici hominis, domeſtici eius. Erat mulier uenuſta ſpecie, quę nõ ita pridem nupta, iam corpus ſuum omnibus proſtituebat. Hanc inuitant, ut quibus posſit blanditiis & lenociniis pudicisſimum adoleſcentem ad turpitudĩoem impellat. Ingreditur illa cultu & animo meretricio ad S. Thomam io carcerem, uerbisque laſciuis & tactibus cœpit eius aoimum ſolicitare de re nefaria. Vt autem ſenſit caſtisſimus adoleſcens ſe illius impuris illecebris & peſtiferis ſuggeſtionibus nonnihil moueri, Ne quæſo ſinas, inquit, Domine Ieſu & tu ſanctisſima Chriſti mater & uirgo Maria, ut tam immani me ſcelere obſtringam: moxque à foco arrepto titione, illam procacem & impudẽtem fœmioam procul à ſe abegit. Deinde clauſo oſtio, in quodam custodiæ angulo crucis figuram illo titione pinxit in pariete, ſeque proſternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, ut ipſi largiretur perpetuæ continentiæ & integritatis donum. Inter orandum autem cum eſſet ſomno correptus, duo ei dormienti apparuere angeli, qui ei dixerunt, preces ipſius à Domino exauditas: ſimulque cingulo eius ſtrinxerunt renes, ita dicẽtes: Nos à Domino iusſi, zona caſtitatis te cingimus, nulla poſt hac ratione diſſoluenda. Interim uerò ille ex ea conſtrictione dolorem ſentiens, exclamauit. Accurrebant autem cuſtodes, uolentes ſcire, qua ex cauſa eos clamores edidiſſet. At ille prorſus indicare noluit, quoad ſuperuixit: ubi autem ſe ſenſit moriturum, indicauit fratri Reginaldo ſocio ſuo, quem etiã aliorum ſecretorum ſuorum cõſcium eſſe uoluit. Fertur uir ſanctus ab eo tempore, quo hæc illi accidit tẽtatio, uſque adeo uitaſſe fœminarum colloquia, præterquam ubi uel utilitas uel necesſitas aliud poſtularet, ut ſolent homines ſibi à ſerpentibus & ſcorpionibus cauere.

Mich. 7. Matt. 10.

Tentatur eius pudicitia.

Tandem uerò mater eius Theodora, cum iam bienio fere ĩ cuſtodia illum detinuiſſet, uerita ne Dei in ſe iram concitaret, fratribus Dominicanis copiam fecit eum ad ſe reuocandi. Eo autem tempore, quo ſic aſſeruabatur uelut in carcere quodam, crebro illum inuiſebat F. Iohannes de S. Iuliano, cuius ſupra meminimus, quippe qui eum non mediocriter in Domino amaret, afferebatque illi ueſtes neceſſarias, idque tã occulte, ut ijs ſeſe quidem indueret, ſed rurſus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa ſanè admiratiõe dignum eſt, quod quidam annotarunt, S. Thomã in eo carcere multa in literis tam egregiè calluiſſe, ac ſi ea ab eximijs præceptoribus didiciſſet. Porrò autẽ matre conniuente, ſubtractisque cuſtodibus, per feneſtram è caſtro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicanis, qui iam eo aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducitur. Inde uerò Romã miſſus eſt. Id temporis Iohannes Teutonicus, Ordinis S. Dominici Magiſter, ut uocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam ſecum Pariſios abduxit, ibi cum aliquot menſes feciſſet, miſſus eſt Coloniam Agrippinam, ut Alberti Magni, multiplici doctrina & uitæ ſanctitate celeberrimi, prælectionibus intereſſet. Quem ſanè ut audiuit, mirifice lætatus eſt, tantum ſe inueniſſe præceptorem. Iam ante enim crebro Dominum precatus erat, ut quandoque liceret ipſi ad tantum uirum peruenire. Vbi ſanę obiter illorum repræhendenda eſt temeritas, inſcitia & impudentia, qui ſanctum uirum necromantiæ inſimulant, & ei neſcio quæ alia imperitè, ne dicam ſcelerate, attribuunt. ſed hæc fortaſsis alibi fuſius dicentur. Fuit ille ſanè incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoque uitæ ſanctimonia præditus, ut nõ immerito S. Thomas illo præceptore gloriaretur. Multam ſibi eruditionis materiam ſub illo collegit Thomas, qui iam quaſi Pythagoricum quoddam ſibi ſilentium indixiſſe uidebatur, ut poſſet ad ſtudia literarum maiorem animi attentionem adferre. Adeo uerò perpetuò ferè ea taciturnitate utebatur, ut condiſcipulis eo nomine propemodum in contemptum ueniret, qui eum bouem mutum appellabant. Forte per id tempus Albertus Dionyſii de diuinis Nominibus librum prælegit, & Thomas nõ ſegniter auſcultabat. Aderat ibi inter alios quidam bene literatus, qui cum Thomam adeo ſilentii ſtudioſum cerneret, eum obtuſo ingenio & hebeti exiſtimãs, Percurramus, inquit, ſiue repetamus, quæ ab Alberto prælecta ſunt. Thomas pro ſua modeſtia libenter annuit. Inter repetendum autem cum ille nonnihil erraret, à Thoma admonitus eſt, aliter Albertum ſẽtire, quàm ab ipſo putaretur. Cumque ille rogaret, ut Alberti ſententiam explicaret, Thomas ita Dionyſium interpretatus eſt, ut Albertum etiam uincere uideretur. Perlatum hoc fuit ad illum, quem ſtudioſorum magiſtrum uocant, qui poſtera die ad locum clam acceſſit, ubi Thomas prælectionem Alberti repetebat, diligenterque auſcultans, eius ingenium & doctrinam ualde admirabatur, moxque rem totam Alberto aperuit.

E cuſtodia dimittitur.

Mittitur Coloniam & audit Albertum Magnum.

Taciturnus Thomas.

Non diu poſt Albertus in publica diſputatiõe quæſtionem difficilem tractandam ſuſcepit. Aderat Thomas, & dicta Alberti tenaci memoria aſſeruans, deinde ſcripto compræhendit: ſed cum è cubiculo feſtinus exiret, chartula, ĩ qua ea deſcripſerat, ei excidit neſciẽti, inuentaque ab alio quodam, ad Albertum allata eſt. Qui cum legiſſet, diuinam in eo gratiam, eamque ſingularem, animaduertit. Itaque iusſit, ut in proxima diſputatione ad quæſtionem nõ cuiuis obuiã Thomas reſponderet. Ille principio recuſauit præ uerecũdia & humilitate. ſed cum Albertus inſtaret, cesſit humiliter. Cum autem non tam ſuo ingenio, quàm diuina gratia niteretur, ad obſecrandum Dominum Ieſum ſe contulit. Vbi ad diſputationem uentum eſt, tanta in reſpondendo dexteritate uſus eſt, ut Albertus ei palam diceret: Thoma tu mihi non tam reſpondentis, quàm doctoris locum obtinere uideri: cõuerſusque ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum uocatis, ſed ille certè tales quandoque docendo mugitus dabit, ut totus posſit orbis audire. Nihil uerò ſancti iuuenis animum hæc efferebant, ſed in multa ſe animi humilitate & ſynceritate cõtinens, licet alios ingenio & eruditione ſuperaret, neminem tamen uel leuiter præ ſe contempſit, neque ſibi aliquid arroganter attribuit. Ita factum eſt, ut & Alberto magiſtro & condiſcipulis admirabilis haberetur, quippe qui nõ obſcure intelligerent, plenum illum eſſe ſpiritu Dei. Cum iam uerò aliquandiu Coloniæ hæſiſſet, & ſub Alberto non mediocriter in literis & moribus profeciſſet, idem Albertus præclarum eius doctrinæ & sãctitati teſtimonium reddẽs, perſuaſit Magiſtro Ordinis, ut eum Lutetiam reuocaret, in S. Theologiæ Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iusſit Ordinis Magiſter, ut Pariſios rediret, & ſe ad Sententiarum libros prælegendos compararet. Itaque Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licet inuitus, quod ſe ex multa humilitate indignum putaret,

Alberti de Thoma ſententia.

Pariſiis fit S. Theologiæ Baccalaureus. ret, ornatus eſt. Inde ſe contulit ad Sententias Petri Lombardi prælegendas. In qua prælectione cum tanta gratia & dexteritate uerſatus eſt, ut omnibus longe anteceſſere putaretur, omneſque eius doctrinam & ſapientiam ſuſpicerēt ac ſtuperent. Vtebatur enim peculiari quadam methodo, & ſingulares quaſdam ſuis dictis rationes adhibebat, ut auditores eius minimè ambigerent, a patre luminum cœleſti illum lumine perfuſum & egregiè illuſtratum.

Poſtquam autem Sententias cum omnium admiratione abſoluit, & iam tempus aduentabat, ut Doctoris quoque nomine & titulo inſigniretur, Pariſienſis Acadamiæ Cācellarius, ut uocant, eius rei admonuit Priorem fratrum Dominicanorum, qui Lutetiæ morabantur. Prior itaque mandat Thomæ, ut ad eam capeſſendam dignitatem ſe pararet. Sed hic uir ſanct⁹ & humilis, ad ſolita modeſtiæ præſidia cōfugiens, cœpit multa prætexere, ſe nec ſcientia nec ætate tanto honori parem aſſerere. Neque enim id temporis annum ætatis trigeſimum compleuerat. At uictus tandē obedientia, & cum maiorum ſuorum non poſſet declinare imperium, cum magna humilitate illorum ſe ſe uoluntati accomodauit. rurſuſque ad orationis ſtudium ſe conferens, petiit ab omnipotente Deo opem & auxilium. Poſtea illi dormienti quidam uenerādus ſenex apparuit, eique dixit: Quid habes, frater Thoma, quod ſic Deum lachrymabundus oras? Cui ille reſpondit: Cogor magiſterii & nomen & munus in me recipere, cui neſcio imparem eſſe: nec uideo, quid thematis loco ſumere debeam, quemadmodum in ſcholis more receptum eſt. Tum ille ſenex: Noli, inquit, puſillo eſſe animo: uult Deus, ut Maioribus tuis hac in re obtemperes. Thematis autem loco habebis illud

Pſ. 103 ex Pſalmo: Rigans montes de ſuperioribus ſuis &c. His dictis, uiſio ablata eſt, & Thomas expergefactus Deo gratias egit, quod tam clemēter ipſius preces admiſiſſet.

Promouetur in Doctorē. Promotus inde in S. Theologiæ Doctorem, nihil de ſtudio remiſit, ſed multas reliquit Eccleſiæ doctiſſimas & utiliſſimas lucubrationes, quas norunt ſtudioſi. In iis ſunt illi eruditiſſimi libri, quos inſcripſit Summam contra Gentiles: in quibus, ſicut & in cæteris ſancti uiri ſcriptis, non debemus dictionē ſpectare, quæ pro illius ſeculi more ſimplex eſt & ſcholaſtica: ſed res & ſententias, quæ doctiſſimorum uirorū iudicio ſunt in illis admirabiles. Fuit uerò etiā in ſermone familiari ad perſuadēdum ualde efficax, quemadmodum res ſubiecta docebit. Venit quandoque ad Chriſti natalem diem Mollatiam, quod eſt oppidum non longe ab urbe Roma, ubi tum morabatur Cardinalis Richardus: uenerunt autem eò etiam duo prædiuites Iudæi, in rebus Iudæicis egregiè inſtructi. Voluit igitur Cardinalis, ut cum illis Thomas ſermonem conferret, & ad Chriſti religionem eos traducere niteretur. Suſcepta eſt cum illis diſputatio, multiſque ultrò citroque allatis rationibus tandem ſcripturæ diuinæ teſtimoniis Thomas euicit, iam Chriſtum & Meſſiam aduenisſe, quem infelices Iudæi adhuc uenturum ſomniant. Et illi quidem tunc à Thoma ea conditione dimiſſi ſunt, ut in craſtinum ſecum deliberarent, & ſi quas haberent rationes cōtrarias adferrēt:

Duo primarij Iudæi ab illo conuertuntur. interim uerò ille feruēti ſpiritu rogabat pro illis Dominum, ut eos ad ſe conuertere dignaretur, qui pro peccatoribus naſci uoluerit. Altero illuceſcente die, uerus Lucifer in eorum cordibus ortus eſt, reuerſique ad S. Thomam, poſita Iudæicæ perfidiæ obſtinatione Chriſto nomen dedere, & ſacro abluti baptiſmate, Chriſtum induerunt.

Ecſtaſes ei⁹. Admiranda fuit ſancti uiri inter orandum animi pietas & deuotio, & cum ſe daret rerum diuinarū contemplationi, adeò perſæpè uiſus eſt mente in Deum ſumiter exceſsiſſe, ut corpus pariter in aere ſuſpenſum uideretur. Præcipua autem deuotione afficiebatur erga illud præſtantiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ſolebatque quotidiè Miſſæ offerre ſacrificium, niſi aduerſa ualetudine eſſet impeditus: nec hoc contentus, etiam alterius fratris Miſſam auſcultabat, cui etiam ut plurimum ipſe inſeruiebat. Sub ipſo autem ſacrificio, tanti ſacramenti amore ebrius, nō raro in Deū rapiebatur, totus lachrymis infuſus. Horis nocturnis, poſt breuem ſomnum, multum uocabat precibus ut a Domino poſſet obtinere gratiam ſcribendi & docendi, quæ expediret. Quicquid illi ad neceſſaria corporis in ſomno ciboque ac potu parce capiendo refectione ocij ſuperfuit, id totum orationi, lectioni, meditationi, ſcriptioni impendebat, ita ut nullum temporis ſpatium abſque fructu tranſmitteret. Cum hominū colloquiis intereſſe cogebatur, ne illud quidē, licet exiguum, tempus abſque animi profectu tranſi-

Animi eius puritas. gebat, ſemper aliquid eiuſmodi proponens, quod audientium ſaluti proficeret. Vbi autem licebat ad amica Cellulæ ſilentia redire, omiſſis omnibus, cum quibus erat locutus, qualeſcunque etiā illi fuiſſent, mox ad rerum diuinarum meditationem ſeſe recipiebat, idque animo tam libero & ad rogandum Dominum expedito, acſi interea ſecum uerſatus fuiſſet. Quod utique argumento erat cæteris quidem rebus intereſſe & occupari eum potuiſſe, ſed non uiſi Deo & rerū diuinarum ſtudio & contemplatione fuiſſe delectatum. Et eſt ſanè hoc in ſancto uiro accuratè obſeruandum, quod quoties uel ad diſputationē, uel ad lectionem ſiue ſtudium, uel ſcriptionem ſe conferre uellet, prius ad feruenter rogandum Dominum ſe contulit,

Eccl. 1 idque cum profuſis lachrymis ſciens ſcriptum, omnem ſapientiam eſſe a Domino Deo. Inde factum eſt ut illa etiam, de quibus antea dubitarat, poſt eiuſmodi preces tam dilucide perſpecta haberet, acſi ea lectione didiciſſet. Et hoc facit, quod ipſe ſocio ſuo fratri Riginaldo ſecreto aperuit, & uſque ad obitū ſuū tacitum haberi uoluit, ipſum ſcientiam & eruditionē ſuam, non tam ingenio & ſtudio, tametſi illa quoque ei non defuere, quam fuſis ad Dominum precibus acquiſiuiſſe. Quod quidem ille Reginaldus poſt eius deceſſum crebro in ſcholis & alibi referre ſolebat, dignū profecto, quod ſtudioſi imitentur. Nam qui poſthabito Dei timore ſui ingenii uiribus ſuaque induſtria nituntur, illi cum in literis nonnihil proficiunt, animis intumeſcunt, & quēadmodum à Leone pontifice dictum eſt, cauſa illuminationis fit eis materia cæcitatis, & tum ſe ipſos, tum alios ſæpè in abſurdos præcipitant errores. Sed de hoc ſatis. Eſt autem hoc quoque in ſancto uiro memorabile, ꝙ cum ei eſſet integrum, libenter ſolitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lectitare, ne ex rerum ſubtilium ſpeculatione affectus eius nonnihil tepeſceret, poſſetque ſe rurſus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Et in hoc quidē S. Dominicum ſectatus eſt, quem eius libri lectione conſtat magnoperè fuiſſe delectatum, & ad magnam uitæ perfectionem incitatū atque promotum. Occurrit quandoque S. Thomæ locus difficilis in Eſaia propheta, quem tum interpretabatur: cumque ad eius ſenſum & mentem penetrare non poſſet, multis diebus in ieiunia & orationes incubuit, donec à Domino aperiretur, quod clauſum

Diuinitus edocetur. & abditum uidebatur. Ita nocte quadam, cum precibus uacaret, ſocius eius Reginaldus audiuit quoſdā cum illo miſcere ſermones, licet percipere non poſſet, quinam illi eſſent, uel quibus de rebus colloquerentur. Illis autem abeuntibus, Thomas ad ſe Reginaldum uocat, eumque iubet ſcribere commentaria quædam in Eſaiam, perinde illi ea dictans, ac ſi ex li-

bro

bro recitaret. Deinde iuſſus, Reginaldus quieti membra reddere, ad Thomæ pedes corruit, eum obnixè rogans, & per Chriſti nomen obteſtans, ut diceret, cũ quibus tã prolixe fuiſſet locutus. Recuſante diu Thoma, & rem ſecretam pandere nolente, Reginaldus in prece perſtitit. Tandem igitur, ne Chriſti nomen, per quod adiuratus erat, negligere uideretur, cũ lachrymis ei dixit: Scis fili Reginalde, quàm me hiſce diebus afflixerim, ob loci huius obſcuritatem, cuius iã expoſitionem ex ore meo ſcripſiſti. Miſit autem pius Dominus ad me apoſtolos Petrum & Paulum, quos mihi apud illum interceſſores adhibueram, & cum illis iam dulcia habui colloquia, iîque hunc mihi locũ ualdè luculenter explicarunt. Sed ego omnipotentis Dei uerbis tibi præcipio, ne hoc, quod ex me adiurato cognouiſti donec ero in hac uita, cuiquam omnino reueles.

Petrus & Paulus ei apparent.

Idem Reginaldus incidit quandoq; in febrem ualde moleſtam & cõtinuam. Eum Thomas acceſſit, & optimis ſermonibus hortabatur ad patientiam. Ferebat autem uir ſanctus ad collum ſuum ſuſpenſas reliquias quaſdam S. Agnetis uirginis & martyris, quam ſingulari amore & deuotione proſequebatur: monebatque Reginaldum, ut ipſe quoque in illam ſanctiſſimam uirginem animi deuotionem conciperet: ſimulque eius pectori ſacras reliquias imponens, Dominũ pro fratris ſalute precabatur, & ille mox è lecto ſurrexit incolumis. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor, Ordinis S. Dominici, quem ille ſibi Pariſijs in prælectionibus reliquerat ſucceſſorem, qui nõ iam pridem obierat, Thoma ignorante. Vt ergo illum uidit iuxta ſe ſtantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisſe, ſed quando oro, ueniſti? Reſpondit ille: Ego iam exceſſi è corpore: permiſſum autem mihi eſt pro tuo merito tibi apparere. Territus eo reſponſo nonnihil ſanctus uir, cum ſe collegiſſet, ait: Adiuro te per Dominum, ut indices mihi, num placeant Deo opera mea. Reſpondit Romanus: Perſeuera in hoc ſtatu, nec dubites grata eſſe Deo, quæ facis. Et Thomas, Tecum uerò, inquit, ut agitur? Reſpõdit: Ego uita fruor ſempiterna. Attamen ob negligẽtius curatum teſtamentum, à Pariſienſi Epiſcopo mihi traditum, pœnas lui in locis Purgatoriis ad dies quindecim. Et Thomas. Scis, inquit, crebro nos in diſputationem illam adduxiſſe quæſtionem, an permaneant in animo ſcientiæ, in hac uita acquiſitæ, quæſo, ut eam mihi expedias. Reſpondit Romanus: Ego Deũ intueor: noli hac de re ex me ſciſcitari. Et Thomas: Vides ne, inquit, Deum ſine medio, aut aliqua re interpoſita? Tum ille: Sicut audiuimus, ait ſic uidemus in ciuitate Domini uirtutum, moxque diſparuit, & S. Thomam multa relinquit conſolatione perfuſum. Alio tempore eidem ſancto uiro in preces incumbenti Pariſijs ſoror eius apparuit, ſeque in Purgatorijs locis cruciari dixit, orans, ut ſacrificia & preces pro ipſa Domino offerret. Curauit uir ſanctus, ut fratres pro ea facerent ut petierat. Interiecto inde aliquanto temporis ſpatio, Romæ illi rurſus ſe uiſendam obtulit, indicans ſe à pœnis liberatam, uiuere in beata uita. Interroganti autem S. Thomæ de duobus fratribus ſuis, reſpondit illa, Landulphum quidem teneri adhuc in locis Purgatoriis, Arnoldum uerò habitare in cœlis: addiditque: Tu quoque frater breui nobis iũgeris, ſed maior te gloria expectat, quam nos ob ſuſceptos pro Eccleſia labores.

Reliquiæ S. Agnetis curat morbũ.

Pſ. 47.

Soror ei apparet.

Inuitauit quandoque S. Thomam ad ſumendũ cũ ipſo cibum Diuus Ludouicus Galliæ rex. Excuſabat ſe Thomas, ꝙ propter ſtudiorum occupationes non eſſet ſibi integrum uenire ad menſam regis. At compulſus tamen eſt iuſſu Prioris Pariſienſis. Acriter id temporis animo incumbebat in Manichæorum oppugnationem: cumque ſederet ad regis menſam ijs cogitationibus intentus, manu percutiens menſam, Definitum eſt, inquit, contra hæreſin Manichæorum: uocanſque ex nomine ſocium ſuum, perinde acſi eſſet in ſuo cubiculo, Surge, ait, & ſcribe. Prior uerò illi aſſidens, eumque manu tangens, Domine Doctor, inquit, ad menſam regis hic ſedes, non ad menſam Cellulæ tuæ. Tum ille ad ſe reuerſus, uerecundè ait ad regem: Ignoſce mihi Domine mi Rex, quia putabam me domi uerſari in cubiculo meo. At ſanctus Rex ualde admirans, eum inter epulas uſqueadeo extra ſe poſitum prudenter acciuit librarium, iuſſitque ut quamprimum annotaret, quæ ſancto uiro erant diuinitus inſpirata. Similiter contigiſſe fertur, cum ſanctus uir ad Cardinalis Legati Tuſciæ menſam ſederet, qui eius uiſendi cumprimis erat cupidus, quo tempore ſcribebat illud opus inſigne aduerſus gentiles. Crebros patiebatur eiuſmodi mentis exceſſus: ſed tum præcipuè diuturnum, cum eſſet in caſtro ſororis ſuæ Theodoræ, nõ longè ante obitum ſuum, ubi ſanè per triduum ferè permanſit à corporeis ſenſibus abſtractus, adeò ut ſoror eius, talium rerum imperita, non minimum turbaretur, quæreretque ex ſocio ſancti uiri, quidnã ita ſubito fratri ſuo accidiſſet. Cui ille reſpondit, Sæpè quidem illum extra ſe rapi, cum ſe daret arcanorum contemplationi: at nunquam tamen antea tam prolixe eum ſe uidiſſe in eo mentis exceſſu. Tandem uerò idem frater ſanctum uirum fortiter traxit, eius apprehenſo cucullo, ſicque ad ſe rediit, & ſuſpirans ait: Tibi fili Reginalde ſecretum aperio, prohibeoque ne id me uiuente cuiquam reueles. Ego iam ſcribẽdi finem facio. ſunt enim mihi talia diuinitus oſtenſa, ut illorum cõparatiõe ea, quæ hactenus ſcripſi & docui mihi exigua ſanè uideantur. Spero autem in Deo meo, quòd ſicut ſcribendi, ita & uiuendi mihi propediem finis aderit. Solebat uerò ſancti uiri mens in eiuſmodi raptibus nõnunquam uſqueadeo abalienari à corpore, ut etiam magnos ei illatos dolores minimè ſentiret. Erat illi ex medicorum conſilio in tibia adhibendum cauteriũ. Ait itaque ad ſocium fratrem: Vbi uenerit is, qui tibiam uſturus eſt, me fac quæſo certiorẽ. Factum eſt ita. cumque urendus eſſet, extendit quidẽ tibiam, ſed adeo fuit mente abſtractus, & in Deũ ſubleuatus, & ut uſtionem illam neutiquam perciperet. Itidem alio quodam tempore in cubiculo ſcriptitans & manu ardentem candelam tenens, extra ſe raptus eſt, ita ut candelam, eius manum diu adurentem, prorſus nõ aduerteret: Id genus alia ſæpius illi Pariſijs accidiſſe compertum eſt.

Ad mẽſam regis Gallorum ſedet ecſtaticus

Præ mẽtis exceſſu nõ ſentit uſtionem tibiæ.

Fuit uerò etiam multa illi gratia in habẽdis ad populum ſacris concionibus: in quibus tamen uitare ſolebat ea, quæ ad curioſitatem potius, quàm ad auditorum utilitatem pertinere uidebantur, ad hominum illorum, quibus loquebatur, captum ſe accommodãs, & acutas ſubtileſque quæſtiones ad ſcholas amãdãs. Tanta autem cum reuerentia auſcultabat eum populus, acſi è cœlo eius uerba manarẽt. Et erat ſermo eius ad perſuadendum efficax, cum nihil uerbis doceret, quod factis ipſe non præſtaret. Ardebant uerba eius inſtar facularum, & auditorum animos ad Dei amorem & animi compunctionem inflammabant, Domino cooperante & ſermonem eius confirmante ſequẽtibus ſignis. Concionabatur quandoque Romæ in ſacratiſſimo Paſchatis die, & abſoluta concione cum è ſuggeſtu deſcendiſſet, mulier quædam, quæ multo tempore ſanguinis fluxum patiebatur, nec ullius medici opera curari poterat, fimbriam cuculli eius attigit, credens ſe ſancti uiri meritis poſſe ſanari. nec eſt

Eſt egregiꝰ concionator.

Miraculum.

ſpe

ſpe fruſtrata ſua, ilicò à tacto reſtituta ſanitati. Sequebatur autem eum uſque ad monaſterium S. Sabinæ, fratrique Reginaldo, quid ipſi contigiſſet indicauit.

Humilitas & obedientia ſancti uiri. *Ma. 11.*

Præter alias animi uirtutes, ingens quoquè in ſancto uiro humilitas relucebat, quæ eſt cuſtos uirtutũ cæterarũ, de qua dicit Dominus Ieſus: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Cũ enim Bononiæ in cœnobio ambularet contemplationi intentus, frater quidam alterius cœnobij, qui ſanctum uirum nõ nouerat, à Priore petiit ut liceret ipſi cum fratre, qui primus ei ueniſſet obuiam, ad quædam expedienda negocia egredi in urbem. Priore annuente, ante omnes incidit in S. Thomam, dixitque ei: Dilecte frater, Prior iuſſit te mecum ire. Mox præeuntem fratrem uir ſanctus ſequitur, ſed cum ille iret feſtinantius, nõ potuit eum aſſequi. Itaque non raro ab illo arguebatur, ſed uir ſanctus humiliter ſe excuſabat. Vt autem ciues uiderunt tantum uirum parui momenti fratrẽ ſequi, exiſtimabãt id errore fieri. Accedũt igitur ad illum fratrem, indicant quem uirum poſt ſe ducat. Tũ ille ad S. Thomam conuerſus, obnixè rogauit, ut ueniam daret ſuæ ignorantię. Ciues aũt cum multa reuerentia uirum Dei compellantes, ſciſcitabantur cur adeò ſe abiicere uoluiſſet. Quibus ille reſpondit: Monaſtica omnis religio ſanctæ obedientiæ ſtudio perficitur, qua homo homini ſe ſubiicit propter Deũ, quemadmodum Deus ipſe hominibus cauſa ſalutis humanæ ſe ſubmiſit.

Perfectio uitæ monaſtica.

Eius ingeniũ. *Memoria tenaciſſima.*

Præclaro inprimis ingenio eum fuiſſe, præter erudita quæ extant, eius ſcripta, etiam illud confirmat, quod aliquando in colloquio familiari ipſi dixiſſe fertur, ſe nunquam legiſſe librum, quem non etiam intellexiſſet, quod certè pauciſſimorum eſt. Memoria uerò uſqueadeò tenaci fuit, ut quod ſemel legiſſet, facilè animo retineret. Referre de illo ſolebat frater Reginaldus, itemque alij, quòd de diuerſis rebus dictarit quandoquè tribus, interdum uerò etiam quatuor amanuenſibus ſiue librariis ſcribenda. Erga pauperes & in peccata lapſos ex infirmitate multa commiſeratione mouebatur. Diuitias, licet uir admodum nobilis genere, planè faſtidiuit: Iuerat aliquandò ad ſanctũ Dionyſium, cum Pariſiis degeret, ad uiſendas ſacras reliquias, iamque reuertenti oſtendebat ſocii ciuitatem Pariſienſem, eamque laudibus efferebant. Tum uerò ille ait: At ego mallem mihi domo dari Chryſoſtomi Homilias in Matthæum, quàm Lutetiam Pariſiorum. Honores etiam ampliſſimos, ultrò ipſi oblatos, reſpuit. Clemens eius nominis 4. Romanus Pontifex, qui ſanctum uirum amabat, Archiepiſcopatum Neapolitanum ei tradidit, ſed ille non modo recuſauit, uerumetiam cum multa humilitate perijt, ne deinceps id genus dignitatum in ipſum conferret.

Recuſat Archiepiſcopatum Neapolitanũ. *Forma corporis.*

Quantum quidem ad corporis eius habitudinem attinet, fuit ſtatura procerus & rectus, colore triticeo magno capite, eoque quadam adſperſo caluitie, uiribus robuſtus. Cum tempeſtates & tonitrua aerem cõcuterent, ſigno crucis ſe muniebat, ità dicens: Deus carnẽ ſuſcipere dignatus eſt. Deus noſtra cauſa mortuus eſt & reſurrexit. Eo autem anno quo uita functus eſt, cum decumberet Neapoli, Iohannes Copa Neapolitanus & eius germanus frater Conus, profeſſione Dominicanus, eum inuiſerẽt, amboque uiderunt per feneſtram ſeſe inſerentem ſtellam luciḋiſſimam, quæ cum aliquandiu hæſiſſet ſuper caput ſancti uiri, deindè rurſus abſceſſit. Iam uerò tempus erat, quo Concilium generale Lugduni habebatur ad quod eum proficiſci uoluit Gregorius Romanus Pontifex, eius nominis decimus. Annus cum agebatur à Chriſto nato 1274. Igitur Neapoli diſcedens uir ſanctus, in ipſo itinere ad caſtrum quoddam Franciſcæ neptis ſuæ peruenit, ubi eum morbus corripuit, qui eius appetitum omnem ferè deiecit. Sciſcitanti uerò medico Iohãni de Guidone, num quem cibum omnino appeteret, ille reſpondit: Si haleces poſſent obtineri, quales habẽtur Pariſiis, fortaſsis liceret iis ueſci. Sed hi piſces hic non extant. Abeunti autem medico, obuiam uenit, quidam piſces ferens, quos ſardas uocant. Illos medicus emit, & ubi attulit domum, in haleca mutati ſunt. Vbi uerò ad ſanctum Thomam recentes haleces, quæ nunquàm iis in locis feruntur haberi, allatæ ſunt, ille Diuinam admiratus benignitatem, noluit eas in cibũ ſumere, imitatus S. Dauidem regem, qui cupitam aquam ex ciſterna Bethleemitica hauſtam, noluit bibere, ſed libauit eam Domino. Porrò miraculum illud paſſim diuulgatum eſt, & multi ex iis halecibus comederunt. Tandem tamen alio ſe cibo & potu non nihil refocillauit uir Dei, diuinæ ſe prouidentiæ cõmittens. Cœpto autem pergens itinere, cum præteriret cęnobium Foſcæ nouæ Ciſtercienſis Ordinis, ab Abbate & fratribus humaniſſimè inuitatus eſt, ut ad ipſos diuerteret, donec eſſe redditus ſanitati.

2. Reg. 23.

Cõfert ſe in cœnobium Foſſa noua. *Pſ. 131*

Quorum ille preces contemnere noluit, ſed fuſa prius ante aram oratione, ad illos ingreſſus eſt. Sentiens autem ex diuina reuelatione non longè abeſſe ſupremum uitæ ſuæ diem, clara uoce multis audientibus dixit ad ſocium ſuum: Fili reginalde, hæc requies mea in ſeculum ſeculi: Hic habitabo, quoniam elegi eam. Abbas autem iuſſit eum honeſto loco recipi, ubi ſe quieti daret. Intereà uerò morbo ingraueſcẽte, uir ſanctus lecto decubuit dies non paucos: at fratres eius monaſterii cum tanta reuerentia & humilitate ei miniſtrabant, ut etiam humeris ſuis è ſylua ligna comportarent. erat enim hyems. Quorum officiis uir pius & humilis non ſine commiſeratione utens, ità dixit: Quis ego ſum, ut ſerui Chriſti mea cauſa tantos ſuſcipiant labores? Sed morbus in dies capiebat augmẽta, nec tamen uir ſanctus à ſalutari doctrina ſe potuit continere. Rogatus enim à quibuſdam eius loci capacioribus fratribus, ut doctrinæ ſuæ aliquod apud ipſos monimentum deponeret, breuiter eis expoſuit Cantica Canticorum Salomonis, tanquàm migraturus ad ſempiterna cantica ſpirituum beatorum.

Exponit Cãtica Cãticorũ.

Cum autem ſentiret paulatim ſe uiribus deſtitui, cum multa deuotione petiit ſibi ſacroſanctam Eucharistiam exhiberi. Id uerò ab Abbate & fratribus admodum reuerenter præſtitum eſt. Vt autem allata fuit Eucharistia tametſi fractis eſſet uiribus, humi ſe proſtrauit, cum lachrymis & admirabili pietate orans Dominum. Interrogatus autem, ut habet conſuetudo Eccleſiaſtica, num crederet in ſacra illa hoſtia uerum eſſe Dei filium, qui noſtræ cauſa ſalutis ex uirgine natus, & in cruce mortuus eſt & reſurrexit, libera uoce & cum multa deuotione lachrymans dixit: Ego planè credo, immò pro certo noui hunc eſſe uerum Deum & hominem Ieſum Chriſtum, æterni patris & uirginis matris filium, & quod puto corde credo, etiam labiis ſyncerè confiteor. Deinde illud uiuificum accepit ſacramentum. Poſtero autem die etiam extremã ſibi uoluit Vnctionem adhiberi, ubi cum ad ſingulas uerborum formas ſana mente reſpondiſſet, iunctis & ſurſum ad Deum erectis manibus, ſpiritum ſuum piiſſimo commendans creatori, feliciſſimè obdormiuit in Domino, hora quidem matutina, ipſis Nonis Martii, Anno à Chriſto nato 1274. uitæ autem ſuæ 50. Illo decedente, è diuerſis monaſteriis Dominicanorum multi aderant fratres, qui ad eum uiſendum confluxerant, aderant etiam non pauci Franciſcani. Porrò Abbas cũ ſuis fratribus aliisq; permultis religioſis & nobilibus uiris ſancto Doctori honorificas celebrauere exequias. Aderat inter alios etiam Epiſcopus Tara

Eiuſde Eucharistia confeſſio.

Excedit è uiuis.

cinenſis.

cinenſis. Neptis etiam ſancti uiri, domina Franciſca eò aduolauit, ſed cum Canon monaſticus non admittat, ut fœminis pateat aditus in monaſterium, ipſa multum deprecante, ſacrum corpus ad fores monaſterii exportatum eſt, ut poſſet ab illa uideri. Ibi uerò luctus ingẽs obortus eſt, dolentium tanti uiri obitu. Fertur eodem tempore mulus, quo ſanctus uir ſedere ſolebat, ruptis loris è ſtabulo accurriſſe ad funus, uiſoq; feretro, repente corruiſſe exanimis, ut etiam brutum animal extinctum illud Eccleſiæ lumen plorare uideretur. Ad extremum illatum eſt ſacrum corpus in templum, & ante altare cum multa ueneratione tumulatum.

Praeclarum F. Reginaldi de ſancto uiro teſtimonium.

Porrò frater Reginaldus, cuius iam crebrò mentio habita eſt, ad eorum, qui aderant, ædificationem, ſancti uiri innocentiæ & puritati inſigne tum reddidit teſtimonium, ità dicens: Ego ſancti Doctoris huius & uitam & conſcientiam optimè noui, quippe qui & ſæpè antehac, & iam etiam uitæ finem eius confeſsionẽ generalem recepi: teſtorque Dominum Ieſum, me eã ſemper in illo puritatem comperiſſe, qua ſolent eſſe quinque annorum pueri. nec enim unquàm ſenſit carnis ſuæ corruptelam, nec ullius mortiferi peccati habuit in uoluntate conſenſum. Is Reginaldus fuit indiuiduus S. Thomæ ſocius, eique officioſè, & ſedulè in omnibus, haud ſecus ac patri filius, inſeruiuit. Cum enim ad cæleſti uir angelicus ſæpè raperetur, ſocio fideli opus habebat, qui eius curam gereret, ne quid ei accideret aduerſi. Paucis diebus ante, quàm è corpore uir beatus emigraret, uiſus eſt Cometes, qui quid portenderet, re ipſa ſatis indicauit, quandò ſpiritum reddente uiro Dei, ipſe pariter defecit. Ea ipſa autem hora, qua mortuus eſt uir ſanctus, Frater Paulus Aquilinus, inſigni probitate & exiſtimatione, in cœnobio Neapolitano in uiſione imaginaria uidit illũ Neapoli in frequenti auditorio prælegentem, & Apoſtolum Paulum cum multa ſanctorum frequentia ingredientem in ſcholas. Cum autem ſanctus Thomas è Cathedra deſcenderet, honoris cauſa in eius occurſum proceſſurus, Apoſtolus iuſsit eum pergere in prælectione ſuſcepta. Sciſcitabatur uerò ex illo Thomas, num probè aſſecutus eſſet mentem Epiſtolarum eius. Cui Apoſtolus reſpondit: Quantum quidem aſſequi põt quiſpiam in mortali corpore. & ſubdidit: At nunc tamen eò te perducturus ſum, ubi longè maiori inſtrueris cognitione & intelligentia. Atque hæc dicens, uidebatur illum, apprehenſa eius ueſte, ſecum è ſcholis educere. Tum uerò Frater Paulus Aquilinus, cœpit clamare fortiter: Succurrite, fratres, ſuccurrite, en Frater Thomas aufertur à nobis. Ad quos clamores excitati fratres, quærebant ex eo, ecquidnam uidiſſet ità clamitans. Illo aũt uiſionẽ omnem ordine referẽte, hora annotatur, & facta diligenti inquiſitione, animaduerſum eſt, ea ipſa Doctorem ſanctum exceſsiſſe è uiuis.

Caecus recipit lumen ad ſancti corpus.

In cœnobio Foſſæ nouæ monachus erat Iohannes Ferentinus, utroq; penè orbatus lumine. Is priuſquã ſancti uiri corpus humaretur, ad illud ſe duci curauit cumque eius faciẽ eſſet deoſculatus, orauit Dominũ, ut tanti uiri meritis amiſſum ſibi lumen reſtitueretur. eoque recuperato, in has uoces erupit in præſentia fratrum cæterorum: Benedictus Deus. Eccè S. Thomæ meritis clariſsimè uideo.

Poſtquàm autem ſepulturæ mandatum fuit ſacrũ corpus, Abbas & fratres eius cœnobii non immeritò uereri cœperunt, nè tantus theſaurus ipſis quandoq; eriperetur. Erat enim eis inſtar depoſiti illud corpus commendatum, & Frater Reginaldus eius ſocius ad eam rem notarium & teſtes adhibuit, iuſſeratque uir ſanctus corpus ſuum opportuno tempore Neapolim deferri. Itaque intempeſta nocte Abbas cũ fratribus ſuis id ad ſancti Stephani ſacellum tranſtulit uerum ſanctus Doctor Iacobo Florentino, qui eius monaſterii Prior erat, apparens in ſomnis, dire eum obiurgauit, minaſque intentauit, ni ad priſtinum locum corpus reduceretur. Veritus autem ille diuinæ ultionis cenſuram, cum aliquot monachis & fratribus illis Laicis, quos Donatos uocant, ad ſacellum ſancti Stephani accedens, ſepulcrum aperuit: unde tanta erupit odoris ſuauitas, ut per monaſterium diffuſa, mox fratres omnes ad ſe inuitaret, quibus præſentibus detectum ſacrum corpus, omnibus membris repertum eſt integerrimum, & ipſe quoque habitus prorſus incorruptus. Quæ res tanto magis uiſa eſt admirabilis, ꝙ uir ſanctus magno & amplo ea naturali habitudine, fuiſſet corpore, & locus ſepulturæ humidus eſſet, quæ ſolent celeriorem adferre putrefactionem. Vbi igitur fratres illi tam inſigne miraculum uiderunt, maiori erga ſanctum uirum deuotione concepta, corpus ſacrum reuerenter & honorificè ad priſtinum locum reportarunt. Altera uerò die, indignum arbitrati Miſſam defunctorum pro illo cantare, in quo tam mira Dei opera conſpexiſſent, Miſſæ officium celebrarunt, quod ſolet de Cõfeſſore non pontifice dici. Hæc aũt prima ſancti uiri translatio ſeptimo plus minus menſe ab eius obitu facta eſt.

Transfertur ſacrum corpus.

Odor ſuauiſſimus e corpore

Secundo trãſfertur & cernitur corpus integrũ

Cum autem iam anni ſeptem euoluti eſſent à prima hac translatione, Petrus Abbas monaſterii Foſſæ nouæ, ſancti uiri corpus denuò exhumatum, iuſsit in ſepulcro marmoreo ſupra terram reponi, & tunc itidem odor ſuauiſsimus inde manauit, corpusquè & ueſtes illæſa fuere, niſi ꝙ parum deerat extremi pollicis dextræ manus, atque huius ſanè rei idem Abbas teſtis iuratus fuit. Rurſus autem, ut ad omnes celebrior, & certior de ſancti uiri gloria & meritis fama perferretur, eiuſdem monaſterii Abbas anno quartõdecimo ab obitu illius, rogatus à ſorore eius Theodora, ut manum eius dexteram inter ſacras reliquias aſſeruandam ipſi daret, monumentum aperuit, & tanta inde eſt odoris fragrantia effuſa, ut monachi omnes accurrerent, rei nouitate obſtupefacti, & tunc quoque nihil neque in ſacro corpore, neque in ueſtibus corruptionis inuentum eſt, præterquã ꝙ extrema ſui parte naſus nonnihil imminutus cernebatur. Exiſtimans autem Abbas leui tractu ſe poſſe manum à brachio auellere, cum id fruſtrà tentaſſet coactus eſt ferro eam detruncare, quam quidem ſancti Doctoris piiſsima ſoror Theodora cum lachrymis admodum reuerenter ad ſacellum caſtri ſui detulit, & inter alias reliquias collocauit. Porrò anno à morte S. Thomæ 42. Canonicus quidam Salernitanus, ſacras reliquias inquirens, quas reponeret in ſacello S. Crucis ab ipſo conſtructo ubi manus S. Doctoris ſeruabatur, aduenit, multaſque ipſi oſtenſas ſanctorum reliquias reuerenter, ut par erat, uenerabatur. Cum autem diceret ſacellanus caſtri, ſe adhuc maioris precii habere reliquias, nempe manum integram fratris Thomæ Aquinatis, ille ſpreuit & irriſit, dicens, illum ſanctum non eſſe, ſed unum è familia ſancti Dominici. Mox uerò contemptum ſecuta eſt uindicta cæleſtis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mirè intumuit. Tum ille ad ſe ad rediens, ſeſeque temeritatis arguens, ueniam humiliter petiit à ſacerdote, manumque ſancti Thomæ reuerenter exoſculans, & tremorẽ & tumore ſe ſenſit liberatum. Percepit autem odorem mirificum ex ſacræ manus attactu, qui etiam illius ueſti diù poſteà inhæſit, adeo ut ualdè admirati illi, inter quos uerſabatur, ſciſcitarentur ex eo, unde eſſet odor tam eximius. Quibus ille crebro

Tertio aperitur ſepulcrũ, & corpus incorruptũ conſpicitur.

bro exponebat totius geſtæ rei ſeriem. Multa alia ſancti Doctoris meritis ſunt diuinitùs edita miracula, quorum etiam quædam recitat ſummus Pontifex Iohannes 22. in Bulla, qua ſancti uiri in Diuos relationem explicat, quæ euidentiſſimæ declarant, quantum poſſit apud præpotentem Deum. Nos breuitati ſtudentes, ea omiſimus, quoniam multa ſunt, & habentur apud alios diuerſos. Eſt autem uir beatiſſimus ſanctorum catalogo adſcriptus ab eo quem iã diximus, Romano Pontifice Iohanne 22. Anno Chriſti 1323. die 18. Iulii.

Octauo die Martij habent Martyrologia Philemonis & Apollonij martyriũ, ſed de illis copioſè agitur in Paſſione Thyrſi, Lucii &c. 14. Decembris, quò Lectorem remittimus.

HOMILIA BASILII MAGNI in quadraginta Martyres, qui apud Cæſaream Cappadociæ paſſi ſunt. Extat in primo Tomo Operum eius.

9. marty.

QVis modus aut quæ ſacietas martyrium memoriam proſequendi erit, illi præſertim, qui eorũ amore ac charitate magnoperè tenetur? Nam honor in bonos à conſeruis collatus beneuolentiæ ſignificationem apud communẽ Dominũ habet. Palam eſt enim, quemadmodum, qui generoſos homines ac fortes cũ honore exceperit, in ſimili, ſi forte contingat, occaſione imitari non dedignabitur. Venerare igitur legitimè martyres, ut egregiè tuæ uoluntatis te teſtem adducas, ac demũ ſiue perſequutione, ſine igne ſine uerberibus ac plagis, eodẽ cũ illis præmio dignus habearis. Nobis hodierna die non unum propoſitũ eſt celebrare, neque duos neque decem, ſed uiros quadraginta, qui unam in diuerſis corporibus animam retinentes, in una conſpiratione & concordia fidei, eandem erga res arduas conſtantiam, & pro ueritate ſtabile propoſitum oſtenderunt. Omnes inter ſe ſimiles, pares ſententia, pares certamine. Quam obrem & parẽ coronę gloriam ſunt promeriti.

Martyres uenerãdi.

Quæ digna laus, quæ ſermonis copia his poterit adhiberi? Non enim linguæ quadraginta ad proſequẽdam talium uirorum uirtutem ſat fuerint. Nec ſolum multitudo tanta, phalanx militaris, cuneus inſuperabilis, æquè & in bellis inexpugnabilis, ac in laudibus inenarrabilis, ſed horum unus tãtum, ſi legitimè fuerit oratione commendandus, noſtram facilè uim ingenii ſermoniſque facũdiam ſuperabit. Igitur in mediũ eos per commemorationem adducentes, ad communem omnium hic adſtantium utilitatem conſtituere palamque omnibus, quemadmodum in pictura, fortia illorum facta reddere conabimur. Nam magnifica in bellis geſta, & oratores ſępenumero, & pictores pulcherrimè demonſtrant: Hi oratione, illi tabulis deſcribẽtes atque ornantes, amboque plures ad fortitudinem imitandam inducentes. Quæ enim ſermo hiſtoriæ per inductionem præbet, eadem & pictura tacens per imitationem oſtendit. Sic & nos martyrum uirtutem commemorantes, uos adſtantes excitabimus, ac uobis ſub adſpectum ipſorum facta reducentes, eos, qui ſunt animo aliquantulum generoſo, ac ipſis uoluntate propinquiores, facilè ad imitandum accendemus. Hæc eſt enim martyrum uera laus, alios ad eorum uirtutem æmulandum inuitare. Non enim encomiorum legibus, aut eorum, quæ in genere demonſtratiuo reperiuntur, ſermones de ſanctis ullo modo ſeruiunt. Quoniam qui laudant cæteros, ex mũdi huius rebus materiã uſurpare ſolent, quibus autẽ mundus crucifixus eſt, quomodo ex eo quicquam q̃d ad laudem faciat, mutuari poterit? Non erat his ſanctis una patria alius aliunde uenerat. Quid igitur? ſine patria dicemus eos, aut orbis ciues? ſicut enim in ſymbolorum collationibus, quæ oblata ſunt, communia exiſtunt omnium conferentium, ſic & in his beatis, cuiuslibet patria communis omnium erat, & omnes è diuerſis terrarum locis, tanquàm ex uno, duxerant omnia communia. Sed quid opus terreſtres memorare patrias, cum liceat, quæ iam illis uera patria ſit noſſe? Patria igitur horum martyrum, Dei ciuitas eſt, cuius author atque conditor ipſe Deus. Hæc eſt ſuperna Hieruſalem, quæ libera eſt quæ eſt mater Pauli; & omnium ei ſimilium. Genus autem humanũ, aliud alii, genus uerò ſpirituale, unum omnibus omnino. Communis nanque eis pater Deus, & fratres omnes non ab uno & una deſcendentes, ſed ex adoptione ſpiritus in unam concordiam inter ſe per charitatẽ cõuenientes. Chorus paratus, cõuentus maximus eorũ, qui ab initio Deum laudant non ſingulatim cõgregati, ſed cumulatim diſpoſiti.

Orationes & pictura quid cõferant.

Martyrum uera laus.

Martyrum patria. Gal. 4.

Quis autem diſpoſitionis modus? Hi magnitudine corporis, & ætatis flore ac uirtute, cæteris omnibus præcellentes, ad militares ordines regendos promoti ſunt. In tantam quoque Imperatoris dignationem uenerunt, ut ob bellorum experientiam & animi fortitudinem primas apud eum obtinerent. Vbi uerò iniquũ præconiũ edictumque omnibus denunciauit, ne quis Chriſtum profiteretur, propoſitaque omnia pœnarũ genera confitentibus, multa quoque à iudicibus iniuſtis ira & feritas prodit, multæ tendebantur ubiquè inſidię, doli, delationes, ignis inſuper paratus, enſis in promptu, crux affixa, botrus, rota, flagella. In tanta igitur fidelium turbatione, nonnulli fugiebãt, alii ſuccũbebant, alii fluctuabant, quidam ante certamen ſolis minis abſterrebantur, alii ubi coram uidebant intentatos cruciatus, conſternabantur, alii certamen ineũtes, deinde uſque ad finem laborum durare nequeuntes, pugnã ac periculum detrectabant, & uelut in pelago naufragantes, quæ uirtute patientiæ parta multorum annorum ſecum in naui uehebant, per impatiẽtiam amiſerunt. Tunc igitur hi quadraginta inuicti & generoſi Chriſti milites, cum præfectus Imperatoris literas oſtendiſſet, & obedientiam requireret, libera uoce, audacter ac fortiter, nihil ex iis, quæ uiderant, exemplis expaueſcentes, ſed minas omnes contemnẽdo, in medium procedentes, ſeſe Chriſtianos eſſe faſſi ſunt. O beatas linguas, quę ſacram illam uocem emiſerunt, quàm aer quidẽ excipiens, ſacer eſt factus, angeli audientes plauſerunt: diabolus uerò cũ dæmonibus magnam accepit plagam, Dominus poſtremo in cælo deſcripſit.

Martyrum 40. præſtantia & dignitas.

Conſtãtia martyrum.

Igitur horum quilibet in medium procedens: Ego, ait, Chriſtianus ſum. Et uelut in ſtadiis, qui ad certamen prodeunt, dicunt ſua nomina, & in locum pugnę deſcribuntur, ſic & hi tunc nobilitatis generiſque, ac dignitatis proprię obliti, tantum ſaluatoris ſui profeſſi ſunt nomen, ꝙ omnes ordine fecerunt. Ex quo facta eſt omnium una appellatio. Non enim talem ac talẽ, ſed Chriſtianos omnes ſe clamantes. Hoc itaque cernẽs præfectus, anxius ac dubius erat, an blandis uerbis uel potius minis eos ad obtẽperandum deduceret. Primum quidem ipſos, ſi quo modo à pietate obſtinata poſſet auertere, dulci aggreditur ſermone: Nolite inquit, iuuenes ætatem perdere ueſtram, neque intẽpeſtiuam mortem cum dulci hac & amœna uita commutare. Abſurdum nanque eos qui in bellis ſunt aſſue

Blanditur primum, ut alliciat.

ti fortia gerere facta, morte prauorũ hominũ perire. Poſt hæc pecuniam pollicebatur, honores ex Imperatore, dignitatesq; ac ordines militiæ primos offerebat. Cũ his rebus nihil proficeret, aliud genus aliũq; modum tentauit: plagas, mortes, pœnas intolerabiles oſtendit. Et hic quidẽ talia: Martyres uerò qualia?

Terret, ut euertat.

Martyram egregia uox.

Quid, inquiunt, muneribus tuis nos demulcere ſtudes Dei hoſtis, ut diſcedamus à Deo uiuente, ac dæmonibus pernicioſis ſeruiamus? Putasne tantum te daturum, quantum eripere contendis? Tua reſpuo dona, quæ nocumentum mihi conciliant: non accipio honorem, undè mihi naſcetur ignominia. Pecuniam da, quæ permaneat ac continuo duret: gloriam, quæ ſemper floreat. Me Imperatori uis facere familiarem, ſed me à uero rege alienare quæris? Quid.n. hæc minima, quæ tu uocas magna, ex mundo polliceris, cùm mundus uniuerſus à nobis deſpiciatur? Non ſunt omnia, quæ uideri poſſunt, ſpei paria, quam continuo retinemus. Vides hoc cœlum, ut adſpectu pulchrum, ut magnum, & terram, quanta eſt, quantue in ipſa mirabilia? Nihil horum iuſtorum felicitati ac beatitudini æquiparari poterit. Illa nanque uelociter tranſeunt, hæc continuo durant. Vnam tantum iuſtitiæ palmam expecto, circa unam gloriam, quæ in regno eſt cœlorum, ſolicitor. Honoris ſuperni cupidus ſum, pœnas uarias gehennæ metuo. Illius ignis mihi formidoloſus eſt. Nã ignem eum, quem uos nobis intentatis, conſeruus eſt. Nouit & ipſe uereri eos, qui idola contemnunt. Sagittas inſantium, noſtras plagas exiſtimamus. Corpus enim cædis, quod eò clariorem aſſequeretur coronam, quò magis tibi reſiſtet. Si uerò defecerit, eò citius à iudicibus uiolentis ſolutum abſcedet: qui quoniam corporum dominium accepiſtis, etiam animabus dominari contenditis: & niſi Deo noſtro præferamini, non ſecus indignamini, quàm ſi ad extremum uſque à nobis uituperemini: & hac ratione horrenda hæc ſupplicia intentatis, ut pietatem noſtram culpabilem reddatis. At nacti eſtis non meticuloſos, neque huius uitæ cupidos, nec qui facilè conſternantur. Pro charitate, proq; fide in Deum, & in rota poni, & cruci affigi, & flãmis uri, ac oĩbus demũ modis torqueri parati ſum'.

Vbi uerò hæc audiuit barbarus ille ac ſuperbia tumidus, audaciam ac loquendi libertatem minimè ferens, furore percitus, modum conſiderare cœpit, quo mortem eis acerbiſſimam prolixamq́ue pararet: inuenit tandèm. Audite itaque rem quàm duram ſit commentus. Animaduerſo ille regionis naturam ſalebroſam & collibus præruptam eſſe, ac brumæ tempus inſtare: obſeruauit, in qua maximè parte frigus uehemens, ac boreæ flatus horridior eſſet. Iuſſit omnes nudos ſub dio in media ciuitate congelando mori. Noſtis autem fratres dilectiſſimi omnes, qui hyemis horroris eſtis experti, quod ſit genus hoc pœnę. Non enim noſſe licet, niſi iis, qui exemplis ſimilibus periculum fecerunt. Corpus inprimis frigore proſtratum, primùm in pallorem concreto ſanguine uertitur: deindè turbatur & fremit, dentes frendunt, uenæ contrahuntur, adeoq́ue & totum corpus conſtringitur. Dolor inſuper quidam acutus, & labor inenarrabilis per medullas penetrans, intolerabilem facit ſic frigore concretis dolorem. Deindè in acutum tendit, ut ab igne cum ſumma cremantur. Ab extremis nanque corporis partibus conſequens uapor, & ad interiora ac pernitiora confugiens, quædam undè abſiſtit, mortua relinquit: nonnulla uerò ad quæ tendit, doloribus afficit morte paulatim procedente. Igitur ſancti Dei ſub dio pernoctare in ſtagno quodam iuſſi ſunt, quod pro mœnibus ciuitatis erat: ac per brumã ita glacie concretũ apparebat, ut equis peruium & accolarũ pedibus tritum eſſet: aquæ uerò ſolitum nõ retinerent curſum, earumq́ue natura mollior in lapidis duritiẽ cõcreſceret. Boreæ nãque mordentis ſpiritus, animantia omnia iuxtà uerſantia interimebat.

Crudele ſupplitiũ ab immani iudice conſtitutum.

Martyrum admiranda fortitudo.

Hic itaq;, audita damnationis iuſſu, martyres conſiderate quãta fuere cõſtantia: qui loco cũ ſumma lætitia cõſpecto, ultimũ nuditatis amictũ alacriter reiicientes, per frigus ad mortẽ properarunt: nõ tanquã ad ſuppliciũ, ſed ad glorioſiſſima ſpolia rapienda, ſe inuicèm hortãdo deſcẽdentes. Non enim, inquiunt, amictũ exuimus, ſed ueterẽ hominem, cõcupiſcentiæ deceptione corruptũ, deponimus. Gratias agimus tibi Domine, ꝙ cũ iſto amictu ſimul & peccatũ exuere licet: quoniã ob ſerpentẽ, eum induimus: ob Chriſtũ uerò, exuimus. Relinquamus hunc amictũ propter paradiſum quem perdideramus. Quas Domino, qui pro nobis eſt ſpoliatus, dignas gratias reddemus? Quid magnum ſeruo, ſi ea, quæ paſſus eſt Dominus ſubeat? Nos cauſæ ſumus, ut illi ueſtis detraheretur: longè magis quàm militũ audacia, qui eã diripuere ac ſortiti ſunt. Durũ profectò frigus, ſed dulcis paradiſus. Affligẽs glacies, ſed delectabilis requies. Breui tẽpore durãtes, ſinus Abrahã nos perpetuo fouebit. Vnã noctẽ cũ æuo ſempiterno cõmutabimus. Incendatur frigore pes, ut cũ angelis cõtinuo ſaltet. Torpeſcat frigore manus, ut facultatẽ habeat in Deũ attollendi. Quot.n. noſtri cõmilitones ceciderũt, fidẽ mortali regi ſeruãtes? Nos pro fide in Deũ uerũ ſeruanda hanc uitã nõ proiiciemus? Quot itẽ malefici homines mortẽ tulerunt in ſcelere depræhenſi? Nos uerò pro iuſtitia mortẽ nõ ſubeamus? Nè obſecro cõmilitones emolliamur, ne terga diabolo demus. Quando ſemel mori oportet, moriamur ut uiuamus. Fiat ſacrificiũ noſtrũ corã te Domine: & uelut hoſtiæ uiuentes tibi placẽtes, nosmet hoc ſæuo gelu immolantes abs te recipiãtur. Pulchrũ quidẽ ſacrificiũ, pulchra oblatio, pulchrũ holocauſtũ: nõ quidẽ per ignem, ſed per frigus abſumptũ. Hæc igitur & his ſimilia credibile eſt inter ſe dixiſſe, ac cõmunẽ laborẽ ĩ Domino cõſolatos eſſe. Veluti quandã in bello cuſtodiã inſtruentes, eam noctẽ ſæuos cruciatus ſuſtinẽdo atq; algẽdo prę terierunt, tantũ ſpe certa gaudẽtes, & hoſtẽ cõtinuo deridentes. Vnũ erat oĩum uotũ: Quadraginta in ſtadiũ intrauimus, totidẽ Domine coronas tribue. Non deſit numero nec unus quidẽ. Precioſum eſt tẽpus, quod quadraginta dierũ ieiunio ornaſti, per quod diuina lex in orbem tranſiuit. Quadraginta dierum ieiunio Elias Dominum exquirens, uidere meruit. Et oratio quidem eorum talis.

Exod. 34. 3. Reg. 19.

Vnus deficit in tormentis.

Vnus ex eorum numero, indè per animi inconſtantiam ſubterfugiens, mœrorem ſociis maximum reliquit: nec propterea Dominus eorum uota inania permiſit eſſe. Nam propè aderat quidam, cui eorum cuſtodia credita eſt in gymnaſio quodam è uicino, à frigore ſeruatus, & exitum rei expectans, paratusq́ue martyres, ſi qui fugerent, ut eis clarè pollicitus fuerat, in lauacro quodam aquæ calidæ, quod iuxtà ſitum erat, excipere ac feruare. Res à Præfecto aſtutè excogitata, talem uidelicet inuenire certaminis locum, in quo paratum damnati haberent refugium, ut omnem cœpti propoſiti conſtantiam amitterent. Sed hoc martyrum patientiam clariorem reddidit. Non enim qui cogitur, eſt conſtans, ſed qui liber & in oblectationis copia dura pati poteſt, is demũ conſtans ac patiens eſt. Cuſtos itaq; dum hos obſeruaret, quoſdã è cœlo deſcendentes angelos, ac coronas ſingulis martyribus, uno excepto, diſtribuẽtes adſpexit. Is aũt, quẽ indotatũ illi reliquerũt, ac honorib' cæleſtib' indignũ iudicauerũt, ea repert' eſt animi mollitie atq; incõſtantia, ut ſtatim laboris tolerã-

Cõſtãs quis ſit.

tiam deſperans, ad hoſtes transfugeret, miſerabile prorſus ſpectaculum, miles transfuga, uir fortiſſimus captus, Chriſti ouis à lupo direpta: & quod miſerabilius, à uita perpetua cœleſtiq; excidens, neq; hac poſtremò diù gaudens. Nam ubi calidam attigit aquam corpore, quod glacie torpebat, diſſoluto, ſtatim interijt. Cuſtos uerò, qui prodigium hoc uiderat, ubi illú fugientem conſpexit, relictis omnibus, ſeſe in eius dimiſit locum, ac unam cum ſanctis illis uocem emiſit: Chriſtianus & ego ſum. Itaque cùm eius ſubita mutatione ſtuporem illis incuteret, & numerum impleuit, & mœſtos ob ſocium amiſſum ſanctos conſolatus eſt: eos imitando, qui in acie prima, ubi fortè aliquis ceciderit, ſtatim ordini alium reſtituũt ac ſubrogant, ne proximi incommodum patiantur. Talem igitur ipſe ſe geſſit. Vidit miracula cœleſtia, agnouit ueritatem, ad Dominum confugit, cum martyribus annumeratus eſt. Exemplum eſt apoſtolorum imitatus. Abijt Iudas, Matthias eſt ſubrogatus. Imitatus & Paulum, qui heri perſecutor, hodiè factus eſt euangelizator. Superoé & ipſe uocatus, non ab hominibus neque per homines, credidit in nomine Domini Ieſu Chriſti. Baptiſmum ſuſcepit, non ab ullo, ſed à propria fide: non in aqua, ſed in proprio ſanguine. Cùm uerò primũ illuxit, adhuc ſpirantes, igni traditi ſunt, ac cineres in fluuium proiecti, ut per omnem creaturam eorum tranſiret certamen. In terra primùm exerciti, deindè in aere ſubdio durauere: poſtremò igne crematos aqua excepit. Horum eſt ergò uera uox illa. Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium.

In apoſtata locum cuſtos martyrũ ſuccedit.

Act. 1.
Act. 9.
Pſ. 65.

Hi ſunt, qui noſtram obtinentes regionem, quaſi quædam turres contra aduerſariorum incurſum refugium exhibent. Nec uno in loco, ſeſe clauſerunt, ſed in multis locis hoſpitio recepti multorum patrias ornauerunt: nec tamen ſeparati, ſed inter ſe commixti: ſi in ſingulos ipſos diuiſeris, proprium numerum non excedunt: ſi uerò in unum congregaueris, quadraginta nihilominus erũt, ac ita ut ignis natura permanent. Nam ille & ad progredientem tranſit, & totus eſt apud habentem: ſic hi quadraginta ſunt unũ, & omnes apud ſingulos. Beneficium igitur hoc, fratres dilectiſſimi, gratiam hanc minimè deficientem, ex Deo obtinemus. Paratum eſt hic Chriſtianis auxilium, Eccleſia uidelicet martyrum, exercitus triũphantium, chorus laudantium Deum. Sæpè operam dediſtis, ſæpè laboraſtis, ut unum pro uobis orãtem inueniretis: quadraginta ſunt hi, unã orationis emittentes uocem. Vbi enim ſunt duo uel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus eſt. Vbi uerò quadraginta fuerint, quis dubitat Deum eſſe præſentẽ? Qui aliqua premitur anguſtia, ad hos confugiat; qui rurſus lætatur, hos oret. Hic ut à malis liberetur, ille ut duret in rebus lætis. Hic mulier orans pro filijs auditur: peregrinanti uiro reditum incolumẽ, ægrotanti uero ſalutem implorat. Cum his ergò martyribus noſtras effundamus preces. Adoleſcentes, ſuos coæuos imitentur: patres, talium eſſe filiorum parentes exoptent: matres, exemplum matris optimæ ſpectent. Nam unius illorum mater alios iam penè frigore conſumptos adſpiciens, ſuum uerò filium ob uires aliquantulum ualidiores, & aduerſus dura conſtantiam, adhuc uiuum & permittentibus lictoribus, uitæ conſulere ualentem: ipſum proprijs accepit manibus, ac currui, in quo reliqui iacentes ad pyram ferebantur, appoſuit martyris uera mater. Non enim lachrymam indecoram effundere, aut aliquid humile loqui, uel indignum agere uiſa eſt. Sed ò nate, inquit, perfice cum tuis contubernalibus iter beatum, nè à chorea deſertaris, ne ue inferior alijs Domino appareas. O matrem felicem, ò bonæ radicis bonum germen. Oſtendit generoſa parens, quemadmodũ pietatis inſtitutis eum magis quàm lacte educauerat. Et hic quidẽ ſic nutritus, ſic elatus eſt à pia genitrice. Diabolus uerò his uiſis, præ uerecundia diſceſſit. Fruſtrà nanque omnem propè creaturam mouerat, & tamen omnia à uirtute martyrum ſuperata uidit. Nox horrida & uentoſa, tempus anni frigidiſſimum, corporea nuditas, patria borealis.

In ſanctis paratum nobis eſt auxilium

Matt. 18.

Sancti inuocãdi.

Matris egregiũ facinus

O ſanctum chorum, ò ſacrum ordinem, ò cuneum inexpugnabilem, ò communes generis humani cuſtodes, optimi curarum ſocij, precum ac uotorum inuicèm ſuffragatores, legati apud Deum potentiſſimi, aſtra mundi, flores eccleſiarum: uos non terra contexit, ſed cœlum excepit. Apertæ ſunt uobis paradiſi portæ, dignum profectò exercitibus angelorum, patriarchis, prophetis, & iuſtis omnibus ſpectaculum. Viri ætate florentes ac pares, uitam alacriter deſpiciẽtes, ſupra parentes ac filios Deum amantes, in ipſo uitæ flore exiſtentes, temporariam hanc uitam contempſerũt, ut in membris ſuis Deum reciperent, mundo ſimul & angelis & hominibus ſpectaculum facti, mœſtos erexerunt, dubios in fide confirmauerunt, pijs deſiderium auxere: unum omninò pro pietate trophæum erigentes, una iuſtitiæ corona ornati fuere: in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & imperium nunc & in æterna ſecula, Amen.

Nota quæ hic dicuntur de ſanctis.

MARTYRIVM EORVNDEM ſanctorum quadraginta militum, ex Simeone Metaphraſte.

TEmpore Licinij Imperatoris magna fuit in Chriſtianos homines perſecutio, & omnes, qui piè de Chriſto ſentiebant, dijs immolare cogebantur. Ad hoc autẽ diaboli miniſterium propẽſiſſimus erat Agricolaus, præfectus pernicioſus atq; ſæuiſſimus. Chriſtianis igitur, qui in exercitu militabant, imperabatur, ut dijs ſacrificarent. Erant porrò ex Cappadociæ regione, qui uno in contubernio piè Deum colebant, milites quadraginta, uiri in bello fortiſſimi, atq; inuicti, quorũ nomina hæc ſunt: Domitianus, Eunoicus, Siſinnius, Heraclius, Alexander, Iohannes, Claudius, Athanaſius, Valens, Helianus, Melition, Ecditius, Acacius, Viuianus, Heluius, Theodulus, Cyrillus, Flauius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Cludion, Sacerdon, Priſcus, Euthycus, Smaragdus, Philoctimó, Aetius, Michallius, Lyſimachus, Domnus, Theophilos, Euthycius, Xantius, Angias, Leontius, Iſychius, Caius, Gorgonius, Candidus. His comprehenſis, Præfectus imperat, ut dæmonibus immolent: eosq; alloquitur ad hunc modum: Mutuam inter uos concordiam in bellis declaraſtis: qua quidem cõcordia uictoriam exercitui peperiſtis. Eundẽ nũc ẽt conſenſum, pari uoluntate Imperatoris legibus obtẽperãtes, oſtendite, dijsq; priuſquã ſuppliciorũ ui cogamini, ſacrificare.

9. martij.

Nomina 40. militũ.

Ad hæc ſancti milites tyranno reſpondẽtes: Si pro mortali Imperatore pugnantes, inquiunt, uicimus, ut ipſe teſtaris infelix, quanto magis pro immortali certamen ſubeuntes, malitiam doloſque tuos ſuperabimus? Tunc Agricolaus Præfectus: E duobus, inquit, utrum magis libet, eligite, ut uel dijs immolantes, ad maiores dignitatis gradus aſcendatis: uel id recuſantes, ignominia notati, honore militari ſpoliemini. Conſiderate igitur & eligite, quod uobis utilius uidetur. Sancti uerò milites: Vtilitas, inquiunt, noſtra

Cõſtãs reſponſum martyrum.

Deo

Deo erit curæ. Præfectus autem: Omiſſis, inquit, nugis, craſtina die ad immolandum dijs accedite. Et eos in carcerem conijci iuſſit. Quò illi ingreſſi, flexis genibus Dominum his uerbis precabantur: Eripe nos, Domine, à tentationibus, & à ſcandalis operan- *Pſ. 90.* tium iniquitatem. Cùm autem ueſpera aduenisset, cœperunt pſalmum hunc canere, atque dixerũt: Qui habitat in adiutorio altiſſimi, in protectione Dei cæli cõmorabitur: & quæ ſequuntur. Cũq; pſalmũ hunc percurriſſent, dimidium noctis inſomnes tranſegerunt. Præcinebat autem illis ſanctus Cyrion. Sancti *Mat. 10. 24.* uerò Candidus & Dominus reſpondebant. Sed Dominus ipſis ſe perſpicuum præbens: Initia, inquit, uobis præclarè ſe habent: ſed qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Hanc uocem omnes audiuerũt, & perterrefacti, ad auroram uſque inſomnes permanſerunt.

Præfectus autem, amicis omnibus conuocatis, ſanctos adduci iubet, atque ità loquitur: Quæ in præſen- *Serpentina uox.* tia dicam, non loquar ad gratiam, ſed ut ſeſe ueritas habet. Quotquot Imperator milites habet, nec ſapientia ſunt uobiſcum, nec fortitudine, nec pulchritudine comparandi, neque ità diliguntur à me, quemadmodùm uos. Itaque nolite beneuolentiam in odium conuertere. In ueſtra enim eſt manu, ut uel odium à *Contẽnitur à ſanctis* me, uel gratiam ineatis. Cui ſanctus Candidus reſpondit: Cum moribus, inquiens, congruit nomẽ tibi Agricolæ: Es enim agreſtis adulator. At ille: Nõne, inquit, dixi, in ueſtra eſſe poteſtate, ut uel odium, uel gratiã ineatis? At ſanctus Candidus: Quoniam, inquit, hoc in nobis eſt, ideò te odio proſequimur: Dei autem noſtri gratiam atque beneuolentiam quærimus. Tu uerò, agreſtis & immanis homo, atque inimice Deo noſtro, noli nos diligere, cùm ſis impius atque inuidus, & ignorantiæ tenebris coopertus, feriſque moribus agreſti nomini reſpondeas tuo. His uerbis Præfectus indignatus, & dentibus frendens ut leo, iuſſit eos in uincula atque cuſtodiam trudi. Sed ſanctus Cyrion: Non habes, inquit, poteſtatem puniendi nos, ſed tantùm interrogandi. Qua territus oratione Præfectus, *Ducuntur in cuſtodiam.* iuſſit illos ſolutos in carcerem duci, Aglaioque cuſtodi, ut eos diligenter ſeruaret, imperauit. Ducis enim aduentum expectabat. At illi per totam diem & noctem à ſancto Cyrione erudiebantur, qui ſic eos alloquebatur: Dei conſilio factum eſt, amici, ut in hac caduca militia coniungeremur. Quamobrem operam demus, nè ſeiungamur. Sed quemadmodum uno animo, eademque ſententia uiximus, ſic etiam martyriũ perferamus. Et quemadmodum hic grati fuimus mortali Imperatori, ità immortali Imperatori Deo chari eſſe ſtudeamus.

Diebus igitur ſeptem elapſis, cùm adhuc in carcere ſancti detinerentur, Dux redijt Cæſaream. Cũq; Sebaſten ingreſſus eſſet, atque in tribunali unà cum Præfecto conſediſſet, octauo die ſanctos in iudicium adduci imperauit. Eos autem in uia ſanctus Cyrion ſic adhortabatur: Fratres, nè timeamus. Nonne cùm eſſemus in prælio, Deum inuocauimus, & opitulatus eſt nobis, & uicimus? Memoria repetite, cùm manus consereremus in magno prælio, & reliqui omnes ſe fugæ dediſſent, & nos in hoſtium medio ſoli quadraginta relicti eſſemus, Deo cum lachrymis ſupplicaſſe, eiusque auxilio partem ipſorum occidiſſe, partem ità profligaſſe, ut nemo ex nobis in tanta turba uulneraretur. Nunc autem tres ſunt, qui nos oppugnant, Satanas, Dux, & Præfectus. Immò uerò nos unus tantùm hoſtis perſequitur, qui nõ perſpicitur. Vnus ergò quadraginta ſuperabit? Abſit. Id, quod ſemper fecimus, nunc etiam nobis faciendum exiſtimo, ut ad Deum confugiamus. Hoc nobis opitulante, nec carcer nos lædet, nec tormenta, nec uincula. Nonne ſemper inſtitutum hoc obſeruauimus, ut prælium ineuntes, pſalmum hunc diceremus: Deus, in *Pſ. 53.* nomine tuo ſaluũ me fac, & in uirtute tua iudica me Deus, exaudi orationem meam, auribus percipe uerba oris mei? Nunc item pſalmum hunc dicamus, & exaudiet nos Deus atque adiuuabit. Hunc igitur pſalmum, dum ad tyrannos ducerentur, pronunciabant. Omnes autem ad ſpectaculum concurrebant.

Verùm cùm ad Ducis & Præfecti præſentiã eſſent conſtituti, Dux, oculis in eos defixis: Iſti cogentur, inquit, ut ad maiores honoris gradus nelint conſcendere? Et ad illos conuerſus: Maximas, inquit, à me dignitates & plura, quàm alij munera percipietis. Vo- *Blanditur, ut fallat: terret, ut frangat.* bis iam datur optio, ut uel deis ſacrificantes, maxima dona & maiorem dignitatem conſequamini: uel ſi id facere recuſabitis, honore militari priuemini, & ſupplicijs ſtatim afficiamini. Candidus: Aufer, inquit, nobis non ſolùm militiæ honorem, ſed etiam ipſa corpora. Nihil enim Chriſto præſtantius, aut magis præclarum exiſtimamus. Tunc Dux imperauit, ut ora ſanctorum lapidibus percuterentur. Candidus autem, O dux, inquit, tenebrarum, & totius magiſter iniquitatis, aggredere id facere, & uidebis ſuppliciũ tuum. Tunc Dux dentibus frendens, ad miniſtros ait: O ſerui peſſimi, cur celeriter non facitis imperata? At illi, ſublatis lapidibus, mutuis ſeſe ictibus percutiebant. Sancti uerò milites, re perſpecta, confirmabantur. At Dux indignatione atque ira percitus, arrepto lapide, ut unum è ſanctis militibus percuteret, eum in faciem Præfecti coniecit, & totum illi os contriuit. Tunc ſanctus Cyrion ait: Qui oppugnabant nos, afflicti ſunt ipſi, & ceciderunt. Verè gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringantur. Per deos, inquit Præfectus, præſtigiæ aliquæ præceſſerunt. At ſanctus Dominus: Per Chriſtum, in- *Pſ. 36.* quit, Deus præceſſit. Ora enim ueſtra impudentia, quæ aduerſus filium ſuum loquuntur iniquitatem, impleuit confuſione. Nonne erubeſcis, ebrie tenebricoſeque diabole, & ab omni ueritate aliene, qui ſcandala ſeminas? Tu caput es diaboli, Agricola, & Dux, qui tecum eſt, furoris caudam obtinet. Ambo eſtis ſatanæ miniſtri. Nihil uos mouet primum experimentum tormentorum, alterum aggredimini. Miniſtri uerò: O dementes, inquiunt, & ab omni deorum beneuolentia remotiſſimi, cur dijs non immolatis? Nos, inquit ſanctus Cyrion, per Ieſum Chriſtũ, in ſpiritu ſancto, Deum unum colimus, & certaminis noſtri curriculum alacri animo cõficere feſtinamus ut fraude ueſtra deuicta, coronas accipiamus immortalitatis. Tunc eos Dux in carcerem iuſſit abduci, ut *Reducuntur in carcerem.* quid de illis agendum eſſet, conſideraret.

At illi, cum in carcerem eſſent concluſi, pſalmum illum canere cœperunt: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Ecce ſicut oculi ſeruorum in *Pſ. 122* manus dominorum ſuorum, ità oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Et quæ ſequuntur. Qua quidem precatione perſoluta, Saluatoris uocem, qui ſe illis perſpiciẽdum præbuit, exaudierunt ità dicentis: Qui credit in me, etiamſi *Ioã. 11* mortuus fuerit, uiuet. Confidite, tormenta ipſorum nolite timere. Celeriter enim præterennt. paululùm ſuſtinete, legitimè certate, ut coronemini. Hac illi conſolatione Chriſti confirmati, noctem tranſegerunt. Sed cum dies illuxiſſet, tyrannorum iuſſu è carcere in eorum conſpectum adducti: Facite, inquiunt, quod nobis lubet. Nos enim Chriſtiani ſumus, nec idola nolumus adorare. Diabolus autem dextera manu gladium, ſiniſtra uerò draconem tenẽs apparuit, & in aurem Agricolao dixit: Meus ex-

pugna. Tum Præfectus imperauit, ut funibus omnes uincti in lacum traherentur. Eſt enim apud Sebaſten lacus, in quo magna eſt aquæ copia Et quo tempore ſancti Martyres cruciabantur, uehemens erat frigoris *Mittũtur in ſtagnũ.* uis. Nudi igitur in medio lacu ſunt conſtituti, cùm hyems eſſet, & diei hora acerbiſſima. Iam enim ueſper apparebat. Porrò cuſtodes unà cum carnifice relicti ſunt, qui illos obſeruarent. Erat autem in propinquo balneum, cui ignem ſubiecerunt, ut ſi quis uellet deficere, poſſet ad illud transfugere.

Hora noctis prima Sancti frigore cruciabantur, & corpora illorum diſrumpebantur. Verùm cùm unus eorum, frigoris impatiens, ad balneum transfugiſſet, ſimulac calorem attigit, diſſolutus eſt & animã egit. *Hcba. 3.* At reliqui Sancti transfugam conſpicati, uno omnes ore, atque una uoce dixerunt: Nè in flũminibus iraſcaris Domine, neque ſit in fluminibus furor tuus, aut in mari indignatio tua. Qui enim à nobis defecit, tãquàm aqua effuſus eſt, & diſcerpta ſunt omnia oſſa *Pſ. 142* eius. Nos autem à te non deficiemus. Viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus, quem laudant omnes res procreatæ, dracones & omnes abyſſi, ignis, grando, nix, glacies & ſpiritus procellarum: qui ambulas ſuper mare, tanquàm ſuper terram, & æſtuantis impetus nutu manus tuæ mitigas atque demulces. Et nũc idem es, Domine, qui precãtem Iacob, & fratris Eſau minas fugientem exaudiſti, qui Ioſeph adiuuiſti & conſeruaſti, qui Moſen edentem ſigna, atque prodigia in Aegypto aduerſus Pharaonem & populum ipſius, diuidentemque mare, & populum tuum in deſerto ducentem exaudiſti. Qui ſanctos Apoſtolos tuos audiuiſti, nos item audi, Domine, Nè demergat nos aquæ procella, neve abſorbeat nos profundum, quoniam pauperes facti ſumus ualdè. Adiuua nos, Deus Saluator noſter, quia ſtetimus in profundo maris, & tincti ſunt pedes noſtri in ſanguine noſtro. Onere nos leua, & aeris acerbitatem mitiga, Domine Deus noſter. In te ſperauimus, & non ſumus confuſi. Intelligant omnes, nos ad te clamaſſe, & fuiſſe ſeruatos.

Circiter tertiam noctis horam, Sol eos circunfulſit ità calidus, ut eſt in æſtate, frigusq́; diſſoluit, & aquã calidam reddidit. Cuſtodes autem ſomno detinebantur, & ſolus clauicularius uigilabat: qui cùm illos precantes audiuiſſet, cogitaretque, quomodò is, qui ad balneum profugerat, ſtatim propter calorem interijſſet, illi uerò tanto in rigore frigoris adhuc uiuerent: *Corona 39. cœlitus lapſa.* cumq́ue lucem circùm illos cerneret, ſublatis in cœlum oculis, ut uideret, undenam illa lux proueniret, conſpexit coronas numero nouem & triginta ſuper Sanctorum capita deſcendentes. Cõſiderabat autem, qui fieri poſſet, ut cùm eſſent quadraginta, una corona deficeret, & intellexit, eum, qui ad balneum transfugerat, ab eorum numero excludi. Itaque cuſtodibus excitatis, & proiectis ueſtimentis ſuis, in conſpectu ipſorum inſilijt in lacum, magna uoce clamans, ac dicens: Ego quoquè Chriſtianus ſum. & in medio ſanctorum militum conſiſtens: Domine Deus, inquit, in te credo, in quem & hi crediderunt, me ad numerum ipſorum aſcribe, & dignum effice, ut pro te cruciatus tormentaque ſuſtineam, atque ità probatus inueniar.

Querela dæmonis. At diabolus uictus, & in hominis ſpeciem mutatus, genua ſua manibus complectens, coram omnibus uociferabatur: Væ mihi, inquiens, à ſanctis uiris ſuperatus ſum, & factus ſum omnibus deriſui. Nõ habui ſocios ac miniſtros unanimes: neque enim *Pſ. 76.* uictus fuiſſem. Quid reliquum eſt, niſi ut meorum principum animos conuertam, & Sanctorum corpora comburam, in fluuiumq́ue projciam, nè reliquiæ ipſorum reperiantur? Sanctus autem Cyrion: Quis, inquit, deus magnus, ſicut Deus noſter? Tu es Deus, qui facis mirabilia. Eos enim, qui contra nos erant, pro nobis ſtare feciſti, & imminutum quartæ decadis numerum expleſti, & Satanam confudiſti. Et canere cœperunt: Salua nos, Domine, quia defecit Sanctus.

Manè autem cùm impij Tyranni ueniſſent, & clauicularium cum ſanctis reperiſſent, à militibus quæſierunt, quànam re perſpecta adductus id effeciſſet. Milites autem reſponderunt: Nos graui ſomno oppreſſi detinebamur, cùm ille, qui tota nocte uigilauerat, repentè nos excitauit. Et circùm milites ingens *Egregium mulieris exẽplum.* lumen adſpeximus. Ille uerò ſtatim, ueſtimentis ſuis abiectis, ad eos deſilijt, clamans & dicens: Ego quoquè ſum Chriſtianus. Tunc Tyranni furore permoti, iuſſerunt eos uinctos ad ripam trahi, baculisq́ue crura eorum confringi. Vnius autem eorum mater Sanctorum animos confirmabat. Filius enim ipſius erat omnium natu minimus. Quamobrem metuebat, nè ui tormentorum in certamine ſe minùs fortiter gereret. Itaque defixos in eum oculos perpetuò tenebat, manibusq́ue protentis, dicebat: Fili dulciſsime, *Pſalm. 123.* paululùm adhuc perfer, ut perfectus ſis. Nè timeas, fili: Ecce enim Chriſtus adeſt adiutor tibi. At Sancti, dũ diſrumperentur, atque animas agerent, dicebant: Anima noſtra, ſicut paſſer, erepta eſt de laqueo uenantiũ. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. Et omnes dicentes, Amen, animas Deo reddiderunt. Sed filius ille, quem mater cohortabatur, nomine Meliton, adhuc ſpirabat. Iuſſerunt autem Tyranni, ut Sanctorum corpora plauſtris impoſita ad fluminis ripam ueherẽtur, relicto iuuene, quẽ adhuc uiuere exiſtimabant. Sed mater, quæ filium ſolum relictum cernebat, reiecta imbecillitate muliebri, uirilemq́ue animum ac robur aſſumens, humeris ſuis filium impoſuit, & ſtrennè plauſtra ſequebatur. Iuuenis autem, dum geſtaretur à matre, lætus animam efflauit. Mater uerò plauſtra iam conſecuta, ſuper illa filium proiecit. Conſtructa autem incenſaque pyra, Sãctorum corpora combuſta ſunt.

Nota, quo in precio olim habita ſanctorum reliquiæ. At Tyranni ſeſe mutuò conſpicientes, dixerunt: Si reliquias iſtas ità reliquerimus, eas tollent Chriſtiani, & mundum uniuerſum complebunt. Agè igitur ipſas in flumen projciamus. Quo facto, reliquiæ nihil à flumine ſunt imminutæ. Sed tertio pòſt die ciuitatis Epiſcopo Petro per uiſum Martyres aperuerunt quo in loco reliquiæ ſeruarentur. De nocte, dicentes, ueniens è flumine nos educito Adhibitis igitur Epiſcopus clericis uiris religioſis, ad fluminis ripã acceſſit. Et ecce reliquię ſanctorũ in aqua, tanq̃ ſtellæ, fulgebant. Et locus, ubi reſidebãt, ab ipſo lumine indicabatur. Aſſumptas igitur inde ſanctorũ Martyrum reliquias, in loculis aſſeruauerũt. Sic illi, qui decertarũt, & coronati ſunt in Chriſto, ſtellarũ inſtar, in orbe lucent. Deo crediderunt, Chriſtum confeſſi ſunt, ſpiritum ſanctum non abnegarunt, in Chriſto gloriam acceperunt, uitæ monimentum relinquentes ad ſalutem omnium, qui credunt in patrem, filium, & ſpiritumſanctum. Paſſi ſunt autem ſancti Martyres quadraginta, VII. Idus Martij, Licinio Imperatore, immò uerò Domino noſtro Ieſu Chriſto regnante: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

SAN-

SANCTORVM CODRATI, CYPRIANI. Dionyſij, Anecti, Pauli, Creſcentijque martyrium, quo affecti ſunt Corinthi. Ex Simeone Metaphraſte.

10. Martij.

OMnes quidem Sanctorum celebritates, ſi uerum fatendum eſt, laudibus proſequi debemus, ut à nobis pro uiribus exornẽtur: ſed hanc tamen potiſſimũ, quæ ſanctorum Martyrum cõcurſu peragitur. Deo enim ab initio conſecrati, ad id, quod omnium pulcherrimũ eſt, peruenerunt. Nã cũ & temporis longitudine grauitatem eſſent aſſecuti, & exquiſita uiuendi rõne ad pietatis faſtigium perueniſſent, nihil tamẽ à ſe præclarè geſtum, nihil laude dignũ exiſtimarũt, niſi priùs ſacra certamina ſubijſſent. Itaq; cũ magnã magnis in rebus uirtutẽ præſtitiſſent, hac tamẽ uictoria ceteris obſcurarunt: immo uerò apud eũ, qui præmia certaminibus proponit, hac reliquas etiam illuſtrarunt. Declarati ſunt enim martyres generoſi, & Dei maximi imitatores. Ad ſummum igitur uirtutis culmen prouecti, meritũ à Deo præmiũ, melioremq; finẽ, & quæ poteſt hominem cadere, immortalitatem obtinuerunt. Qui enim apud Deum uirtutis obtinet teſtimoniũ, is aſſequitur immortalitatẽ. Quamobrem Martyres ea operibus admiramur, qui uirtutes amplexi, uoluptatibus renunciarunt, & animos ſuos fortitudine armantes, omnẽ ignauiam repulerunt, totiq; in ſpem uictoriæ erecti, atq; alacriter aduerſa omnia perpetientes, in ea, quam ſibi ab initio propoſuerant, pietatis ac religionis lege immobiles perſtiterũt. Vbi enim præſtat ſe fortiter gerere, quàm cùm ſe Deus ducẽ præbet? Vbi ſatius eſt dare uirtutis ſpecimẽ, quàm unà cum Ieſu Saluatore? Quæ porrò dulcior corona, quàm illa, quæ nos cum præſtantioribus coniungit? Ad hoc igitur ſignum Martyres reſpicientes, & ardẽtiore quodam ſanctæ gloriæ deſiderio inflammati, rerum turpium cupiditates reiecerũt, & in uirtutis atq; honeſtatis ſtudium incumbentes, pulcherrimum poſteris exemplum ad imitandum reliquerunt. Quæ.n. tempore atque ut ſunt antiquiora, nos magis ad rerum honeſtarum ſtudium incendunt.

Merita obtinuerunt præmium.

Virtutis & honeſtatis ſtudioſi martyres.

Virtutum igitur inimicus, qui in multis ſæpè petulanter agens, & ciuitates euertit, & falſos rumores diſſeminauit, & mentes hominum immutauit, & grauitatis pulchritudinem infecit, & omnia in deterius traxit, admirandis Chriſti pugnatoribus inuentus eſt imbecillior, cùm nec ab honeſto illos propoſito poſſet abducere, nec rationem ipſorum ſubuertere, quos Chriſtus armabat. Itaque impetus eius aduerſus Sanctos nihil naturam illorum læſit. Quinetiam quemadmodùm inuidia pulchritudinem corporis obtutu, tanquàm morbo, fruſtrà conatur inficere atque corrumpere, cùm decor ipſius priſtino in ſtatu conſeruetur: ſic etiam Martyribus accidit, quorum animi pulchritudini nec impetus inimici, nec res iſtæ caducæ quicquam obfuerunt. Nihil igitur metuens ſanctorum Martyrum cœtus, pari conſenſu ad fortiter agendum ſe comparauit, & ſtrenuè ad ſanctam gloriam, honoremque contendens, præmium eſt conſecutus. Vbi primùm enim ad uirtutis ſpecimen exhibendum uocati ſunt, (quod quidem fuit, cùm militiæ Chriſti fuerunt adſcripti) uidere licuit, Chriſtichorum antecedentem militem Codratum, qui ſeipſum Deo primum dicare feſtinabat, illic uelle educationis gratum animum oſtendere, ubi Deo placuiſſet. Neque enim æquum eſt, ut rem admiratione dignam ſilentio prætereamus. Nam cum educationem præter naturam habuiſſet, quantoperè Deo eſſet charus, manifeſtum fuit.

Codrati mirabilis educatio.

Studet medicinæ.

Hic enim iamindè ab ipſis Incunabulis nutrimẽtũ incertum habuit, quippe qui matrem adhuc infans amiſit, & maternis uberibus caruit. Chriſtus autem illi ſignis minimè obſcuris alimenta ſubminiſtrauit, cùm eius iuſſu nubium globus è cœlo infantẽ amplecteretur, alimentumq; ſuppeditaret, undè ipſe quantum ſatis eſſet in futurum, percipiebat. Verùm cùm adoleuiſſet, ætati congruentem diſciplinã percepit, & in primis rudimentis didicit medendi facultatem. Vir autem effectus, pariter cum diſciplina naturam diuiniorem & perfectiorem aſſumpſit, continuoque declarauit, qualiſnam eſſet futurus. Omnes enim labores fortitudinemque complexus, factis gloriam cõfirmauit, cùm à Chriſto, quò ipſi placebat, duceretur.

Iaſon igitur Græciæ Præfectus, poſt immane Decij & Valeriani Imperatorum mandatum, ad crudelitatem ſe inſtruens, inſurrexit aduerſus Chriſtianos, timoremq; ſingulis inijciens, tormenta atque cruciatus minabatur, niſi eos dicto audientes reperiſſet. Ac primùm quidem pulcherrimi cœtus principem ſic eſt aggreſſus: Codrate, quæ te inſania ducit, ut tãtam cruciatuum acerbitatem uelis experiri? Aut quæ te ſpes mouet, ut intrepidè carcerem ac uincula negligas, ſponteque patriam amittas, & ab amicorum conſuetudine diuellaris? Cur non potiùs Imperatorum decretis obtemperans, & dijs immolans, in obſcurum eligis beatus eſſe, & amabili uitæ præſentis iucunditate frui? His ille conabatur ſanctum uirum à recta ratione deducere. Codratus uerò blãda Præfecti oratione, qua nefarius animus tegebatur, neglecta, reſpõdit: Nemo, inquiens, cui naturæ ratio cognita ſit, iucũdam eſſe uitæ gratiam negabit. Sed tamen hãc Deus largitus eſt. Quamobrẽm neceſſarium eſt, ut tãti muneris largitorem uirtutis ſtudio commendemus, & eius gloriam teſtimonio noſtro propagemus. Neque uerò tanti faciendum eſt huius uitæ tam breue curriculum, ut illius amittendæ metu, adorationem, quæ Deo ſoli conuenit, idolis tribuamus. Quem porrò deum meliorem poſſumus appellare illo, qui ſummis nos ab initio, perpetuiſque beneficijs cumulauit? Ea tot autem ac tantis beneficijs, quem niſi Chriſtum poſſumus Saluatorem cognoſcere? Aut quem Saluatorem prædicare fas eſt, niſi Ieſum, qui pro nobis cruciatus & mortem pertulit? Illud inprimis ad uirtutem nobis propoſitum eſt, ut pro uera pietate ac religione tormenta ſuperemus, nec ullis unquàm difficultatibus ab ea deficiamus. Qui autem diuinorum myſteriorum ſtudioſos amanteſque conantur corrumpere, eorum & animus impius eſt, & oratio deteſtanda. Præſtat autem, quæ meliora ſunt, imitari. Illud item cogitandum eſt, non eos protinus ſequendos eſſe, qui probitatis ſpeciem præ ſe ferunt, ſed res & facta eſſe perpendenda: quæ ſi praua ſint, maior periculi timor eſt. Scito igitur, nos Maiorum inſtituta complectentes ad ea, quæ meliora ſunt, tendere. Quarè nè ſtudeas nobis inimiciſſimis perſuadere, ut ad partes tuas transfugiamus, neque ut Chriſtum relinquentes, aliò nos conferamus. Veritas enim nobis adeſt conſiliaria, pietatiſq; leges ad perſuadendum uim habent maximam. Hæ nos genere moribuſque ſimiles Deo coniungunt. Illud præterea conſideremus, communi naturæ lege omnibus eſſe moriendum, & ab ea quidem neceſſitate liberum eſſe neminem: Quæ autem fortiter & ex uirtute geruntur, ea uiris bonis gloriam parere ſempiternam, in hoc animi propoſito permanẽtes, & in

Codratæ præclara uox.

Nõ ſpecies, ſed facta expendenda.

hac ſententia confirmari, præclarum imitari uolentibus exemplum relinquemus. Nam qui rectè ſentiunt, nihil aliud ſtudent, niſi ut ad ea, quæ præſtãtiora ſunt habeant occaſionem.

Ad hæc Præfectus: Codrate, inquit, ſi iam inde ab ipſa pueritia Dei beneficiis adductus, eum tibi meritò colendum putas, rectè facis, teque gratum hominem præbes. Verum uide, ne dum alterum Chriſtum prædicas, inaniorem Dei naturam aſſeras. Tunc Codratus: Si uis, inquit, Præfecte, indignatione depoſita, ueritatem adſpicere, & animum à crudelitate ad manſuetudinem reuocare, quamuis magnis de rebus loqui difficile ſit, & ego tanto oneri ſuſtinendo impar ſim tamen aliquid dicam. Admirabilem, ait præfectus, naturæ Chriſti orationem perſpicuè declarato. Tum Codratus: Principiũ, inquit, mundi procreationis Deo quidem cognitum erat. Verbo autem perfectum fuit. Ac patris quidem uoluntas fuit, procreationis autem actio à filio habuit conſtitutionem opere confirmatam. Cum igitur præfinitum à Deo tempus affuit, cæteræ quidem res omnes præclarè factæ ſunt, quas quidem opifici Verbo placuit in mundum inducere, initio atque fine ſingulis conſtituto. Sed cũ rerum uniuerſitatem mente ac ſcientia immenſa perfeciſſet, eaque ratione diuina regeret ac gubernaret, uellet autem aliquos eſſe, qui bonis fruerentur, & in iis, quæ fabricauerat, habitarent, opifex ipſe condidit hominum genus, ut ei totam hæreditatem aſſignaret, & cum ratione quadam ſenſus dimenſus eſſet, & genus ipſorũ corporibus uarium effeciſſet, animas immiſit, eoſque in loco deliciarum collocauit. At illi, rerum uniuerſitatis perſpecta uarietate, ſtatim gauiſi ſunt, & plantis fruendi poteſtatem acceperunt.

Homo cur à Deo cõditus.

Cogitantes autem, quàm præclara conditione atque ordine conſtituti eſſent à Deo, æquum eſſe iudicarunt, ut ſeſe illi gratos præſtarent, atque ità uirtutis uiam ingreſſi ſunt. Verum impoſtor ille calidiſſimus rabie furens, & oris ueneno dolos illinens, doloſes, quos intus gerebat, in eos euomuit, & pro uiribus cupiditates illis iniecit, ut à diuina uitæ conditione miſeros exturbaret. Dignitatem igitur ipſorum polluens, uolentibus errorem immiſit. Ex quo factum eſt ut qui cum Deo uerſabantur, in exilium eiicerentur, & qui bona mente gloriæ diuinæ participes extitiſſent, cupiditatibus inuoluerentur. At Deus miſericordia motus, & imbecillitatis humanæ rationem habens, non diuinitate nuda, ſed carne contecta, uoluit nobiſcum uerſari, ut ad nos miſeros ac perditos accedẽs, à ſeruitutis uinculis liberaret, & mortis imperio ſubditos in libertatem reſtitueret. Itaque ſanctum Verbum ſuum extremis temporibus in caſto uirginis Dei genitricis utero ſic uoluit inhabitare, ut totũ hominem indueret. Quæ quidem Virgo concipiens è Spirituſſancto, Deum humana forma indutum edidit. Atque ità oculis uerè perſpectus eſt, quem Chriſtum eſſe dicimus. Hic ità ſe hominum cognitioni patefecit, ut cum Deus ſit, corpoream è Virgine naſcens formam aſſumpſerit. Et aduerſus inſtabilem poteſtatem pugnans, ampliſſimos ſibi benemerendi terminos ſtatuit, eos nimirum, quos illi pater præfiniuerat, mortis decreta abrogans, eiuſque fila reſcindens diuinitatis poteſtate. A qua quidem benignitatis cõmunione neminem repulit. Et Saluator uocatus eſt primus, qui populos uniuerſos, & integras regiones ab interitu atque periculis liberauit, & humanitatis theſauris patefactis, munera ſua uoluit omnibus eſſe communia. Cum igitur omnes à tyrãnica confuſione liberauerit, omnem hæreditatem ſuam ab exitio liberam incolumemque conſeruat. Nihil enim Chriſti præſentiam cognitionemque fugit, non ortus initiũ, non uitæ ſpatium, non mortis exitus, non aliud quippiam, quod in cognitionem cadat. Sed quæ Patris decreto facta ſunt, hæc filio ſunt ad opus perſpicua. Hic eſt ille Chriſtus, quem prædicamus. Hic eſt ille, cui generis humani ſalus curæ fuit. Hic eſt ille, qui gratiæ nobis magnitudinem elargitur, qui ad benemerendum ſemper & ubiquè præſtò eſt, nè rectam uiuẽdi rationem negligamus.

Cur Deus homo factus.

Præfectus, etſi Codrati reſponſum admirabatur, tamen cùm ad ueritatis fidem uenire non poſſet, De rebus, inquit, ſublimibus Codrate mihi uideris nugas confingere, qui perturbationibus humanis Deũ ſubiicias, eumq́; dicas mulierculæ gremio potuiſſe cõprehendi, quæ uterum gerens, Chriſtum pepererit, atq; ità Deum in terra uiſum eſſe, corporis formam geſtãtem, alibi autem eſſe uerum Deum. Pietatis arcana perſcrutari profanis non licet, inquit Codratus, nec eius cognitio parua eſt, aut facilè comparatur: neque nos permittemus, ut homines impuri ſacris perſpiciẽdis admittantur. His ſe filius Dei ſponte ſubiecit, ut Deus idem atque homo eſſet, & ut nos e dæmonum eriperet ſeruitute. Tu autem iſta tua peruerſa audacia impietatis indicium in te moues. Neq; enim improbitate tua ſtudium noſtrum corrumpis. Natura enim ubiquè dominatur, & actiones ſeruiunt uoluntati. Præfectus autem, ut à uirtute alienus, & ueritatis rationem non intelligens, egregium Chriſti ſeruum uirgis cædi iuſſit. Miniſtri uerò homines ignauiſſimi, uirgis admotis, cruciatuũ immanitate ſæuiebant. At Codratus tormentorum uictor, Ignoras, inquit, Præfecte, quicquid à uiolentia proficiſcitur, eſſe contrarium libertati, nec ullam ad perſuadendum uim obtinere? Qui enim cogit, ſe iniuſtum atque improbum eſſe ſignificat, qui uerò ſuadet & hortatur, is ſe manſuetum humanumque declarat. Quamobrem cũ te uirtutis apertum indices, indignum oſtendis cui fides habeatur. Nè putes nos metu uirtutem atque honeſtatem deſerturos, aut morum abiecturos grauitatem. Cum enim Chriſti ſtudioſi amanteſque ſumus, eũ ſolum confeſſionis habebimus adiutorem. Is nobis ærumnas omnes præmiorum ſpe leniet ac mitigabit, docebitque nos, non eſſe cedendum aduerſariis. Tantùm in periculis uirtus ualet, & uiris cõſtantibus præclara propoſita ſunt præmia.

Codratus uirgis cæditur.

Tum Præfectus primi fortitudine territus, ad alterum ſeſe cõuertit, & blanda dulciq; oratione in ſentẽtiam ſuam adducere conabatur. Cyprianus aũt adoleſcens, quãuis primo pubeſceret ætatis flore, tamen libertatis dignitatẽ conſiderans, ſeſe ad perferẽdos cruciatus parabat. Et Codratus hic itẽ animo ad Chriſtũ properans, ſociis generoſis, recteque ſecum ac piè ſẽtientibus cõſilia tẽpori cõuenientia ſuggerebat: Moneo, inquiens, uos, ò rerũ pulcherrimarũ ſocii, ut memineritis, quam multa uobis bona propoſita ſint, rum gloriæ propter religionem, tum honoris, quem à Deo conſequemini, tum auxilii, quod uobis à Chriſto de cœlis præſens aderit, in primiſque, quòd Ieſu miſericordia digni exiſtimemini. Nunc igitur uirtus explotanda eſt: nunc tẽpus poſtulat, ut uos maiore dignos admiratione præbeatis, ut alacri animo legẽ adimpleatis, ut morum ueſtrorum ſpecimen detis, ut re ipſa atque factis profeſſionem ueſtram comprobetis: nunc boni à malis diſcernent: nũc in cõſeruãda pietate cuſtodia maior adhibẽda: Cauete, nè diſpari morũ ratione diſcrepetis: Sed eandẽ pietatis normã ſequimini, ut qui à tali Deo iudicandi ſitis. Virtutis uiam nè deſeratis, qui iamiam cũ Chriſto perfecti eſtis futuri. Deum bonũ bona mente comprobate. Nolite propter adoleſcẽtiã ignauiæ ſuccumbere. Cogitate in foribus eſſe certamẽ, & iuuẽtuti pro pietate, quæ nos Deo cõ-

Codrati ad ſocios martyres oratio.

iungit

iungit, pericula iucunda eſſe debere, cui uires ſuppetunt, & nerui uigent. Vos igitur mutuò cohortamini, certatim in hoc pietatis ſtudium incumbite, idem ſentite, tormentorum formidine nolite deficere: ſed cruciatibus corpora tradentes, dolores æquo animo tolerate, ut uictoriam adepti, gloriam conſequamini, in martyrum ordine ac numero collocati. Hac Codrati cohortatione iuuenes alacriores & fortiores reddebantur.

Cyprianus uerberatur.

Præfectus autem hortatorē & conſiliariū audiens cruciabatur, quòd ſe ab eo, quod ſpetabat, depulſum intelligebat. Iracundia autem ſæuiebat, quod adoleſcentes decipere non poſſet. Quamuis enim ſinguli ætate eſſent iuuenes, uirtutis tamen propoſito ſe uiros præbebant. Itaque cùm & Cyprianum multis uerberibus tentaſſet, ab eo uictus erubeſcebat. Primus igitur pugil ante alios confeſſionis coronam adeptus eſt. Alter autem æmulationis pulchritudine primum imitatus, magno tempeſtatis æſtu ſuperato, cum illo in Chriſto ſeſe coniunxit. Nec tertius, nomine Dionyſius, inferior fuit. ſed illos ſpectans, ſocius eorum fieri feſtinauit, quamuis tortores eum à Chriſto ſtuderent abalienare. Quartus uerò, qui Anectus appellabatur, ductus eſt: qui cùm torquentium crudelitate uictoriam amiſſurus exiſtimaretur, neglexit uim tormentorum, nec ullam cruciatuum acerbitatem recuſauit. Qua re perſpecta, Princeps fortitudinē hominis admiratus, atque impietate furens, quintum ad quæſtionem adduci iubet, cuius præſtantiam uel nomē ipſū declarabit: Paulus enim uocabatur. In hunc item crudelitatem ſuam tortores ut exercerent, Præfectus imperauit. At Martyr futura contemplans, propoſiti ſui excellentiam oſtendit. Neque enim Tyranni cōtumelia fractus, grauitatem abiecit: ſed præcedentes ſocios aſſequendi ſtudio incenſus, libenti animo certamen ſubijt. Inuidia uerò rectè factorum inimica, hunc fruſtrà propoſitis cruciatuum doloribus territans ſequebatur. At Creſcens cùm conſideraret, ſemper eſſe difficile Principibus aliquid perſuadere, in medio ſtans, uirtutis ſpecimen dedit. Cùm enim ad maiora tenderet, egregium ſe pugilem, & ſacro ſociorum cœtu dignum præſtitit, & æternam futuri præmij ſpem habēs uictoriam reportauit.

Dionyſis certamen.

Item Anecti.

Itēquè Pauli.

Creſcētis itē.

Preces ſanctorū martyrum.

Cæterùm dum carcere, tormentisq́; conſtantiam Martyrum exploraret Princeps inſanus, & ſingulis periculorum terrorem incuteret, eos ſalutis curſum perfecturos non putabat. Verùm ubi animos ipſorū intrepidos uidit, cruciatuumq́; uictores, nō dubitauit ampliùs, quin uictoriæ præmia apud Deum eſſent habituri. Itaq; ſuprà, q̄ decet, ira permotus, talem in uiros innocentes ſententiam tulit, ut capite plecterentur, ſinguli ſingulos ſequerentur carnifices. Sāctos igitur Martyres totidem numero fraudis miniſtri, ut facerent imperata, traxerunt ad locum, ubi in homines ſceleratos ſolet animaduerti, ubi damnati beſtijs obijciuntur, ubi gladiatores mutuis ictibus, quos pedum celeritate & ſaltu declinare nō poſſunt, ſeſe trucidāt, ut ſpectantium oculi immani uoluptate delectentur. At martyres, hoc etiam in loco difficultatibus ſuperatis, hymnum uictoriæ ſignum Chriſto canere ſtuduerunt, ut ei precibus initiarentur: & miniſtros, ut ſtudio ſuo obſequi uellent, obſecrabant. Qui licèt acerbi ſæuique eſſent, tamen eorum optatis acquieuerūt.

Sancto igitur ſpiritu afflati, ſic una omnes, uoce, ſprecabantur: Deus, qui diuinam harmoniam cōcordem indiſſolubilemque feciſti, & labentem ordinem nutu confirmas tuo: qui uarios cæli curſus ità moderaris, ut mutuò inter ſe coniuncti, diuerſis neceſſitatibus ſeruiant, & perpetuas eximis naturæ inimicitias: qui Solis ortus & occaſus intueris, & curſum eius inſtabilem dirigis: qui cæli ſtellas, & ſidera, & pulchritudinem Lunæ, & amplitudinem ætheris, & quicquid à diuina quiete ſeiunctum eſt, fabricatus es atque exornaſti: Pater cœleſtis, qui rerum terram ambientium motus perpetua celeritate confirmas, qui tēporis ſpatia quaternis tempeſtatum uarietatibus temperas, cuius mandato ex arboribus flores fructusque proueniunt: qui grauiſſimi hoſtis diaboli impietatem à nobis repuliſti, qui peccati maculas nobis abſterſiſti, ut arcanis nos ſignis renouares: Chriſte Ieſu, qui ex antiquo peccati genere nos eruiſti, & meliorem ſpem in futurum adieciſti: qui ea, quæ Patre ſunt digna tuo perficiens, in immenſum poteſtatem tuam propagaſti: qui tutam & facilem uiam proponis, & per illam iter facientes ad teipſum trahis: qui tuo egentibus auxilio promptus ades, maioremque gratiā tribuens, nobis, tanquam amicis, quæ commoda opportunaq́; ſunt, ſubminiſtras: Tu nobis uitam educatione dignā dediſti, & facta profeſſioni congruentia largitus es: Tu nobis ſacrorum ſermonum, & exercendæ pietatis es author: Tu nunc ordinem nobis oſtendiſti, & ad præbendum uicturis ſpecimen euocaſti, ut quod honeſtum atque utile eſt, eligamus. Tu non permiſiſti, ut aduerſarij crudelitati atq; minis ſuccumberemus. Tu perfeciſti, ut omnes tormentorum acerbitates uictoriæ præmijs inferiores iudicaremus, ut ad ſeruorum tuorum numerum adſcribamur. Deus, qui antequam pateremur, effeciſti, ut quæ futura ſunt, omnē ſpem ſuperantia cerneremus: qui teipſum dignis fruēdum, & ſanctam perſonarum Trinitatē in una eſſentia cognoſcendam ſtudioſe contemplātibus præbes, & bis trinam profectò ſocietatem noſtram una mente coniunctam tibi conciliaſti, ut libero pietatis curſu confecto, & decurſo ueræ uictoriæ ſtadio, regnis cæleſtibus admitteremur, largire per ſanctum filium tuum, ut in hoc pio propoſito conſtantes ſimus, quò puris lucis radijs in cœlum ſublati, apud te uictoriæ præconium concinamus.

Plectūtur capite SS. martyres.

Hac precatione abſoluta, malorum operarijs ceruices obtulerunt. Qui gladijs dexteras manus armantes, ſingulis ictibus, magna ſpectantium commiſeratione, capita ſanctorum obtruncarunt. Madebat ſubiecta terra ſanguine paſſim irrigata, & locum illū ingens occupabat mœror, & triſtes quædam tenebræ ciuitatis oculis, ciuium funerum cædem indignè ferētis, oſtendebantur.

Rem nobis memoratu dignam diuinorum Martyrum celebritas ſuggerit, quæ rerum geſtarum certiſſimum poſteris teſtimonium afferet. Nam ſimulac à ſacris pugnatoribus certamen peractum eſt, & corpora ſunt exuta, Chriſtus maximum illis remunerationis ſignum dedit: quod quidem omnes, qui ad ſpectandum accedunt, admirantur. Quemadmodum enim Deus incolis conceſſit, ut ſancti Martyres apud eos certamen abſoluerent: ſic etiam dignis magnam gloriam confirmauit. Duplici igitur ſpectaculo, qui præſentes erant, uariè ſunt affecti, tum miſericordia, tum admiratione: miſericordia, calamitatem humanam conſiderantes: admiratione, id, quod Chriſtus incredibile ac nouum effecerat, obſtupentes. Prædicabant omnes diuinum opus, quod ſpontè Deum cognoſcentibus apparuerat. Nam ubi Martyres mirabile lucrum perceperunt, ibi Dei iuſſu clari fontis latices emanarunt. Ibi decliuis fluento aditus patuit, ubi ſacrati Deo uiri gloriam pertulerunt. Prope ſacram ædem nimirùm quæ ſeruando ſanctarum reliquiarū pignore digna fuit.

Fons erūpit eo loco, ubi cæſi ſunt.

Ità Chriſtus iuſtū ſe iudicem præbens, eos, qui mutua & pia beneuolentia iuncti ſunt, qui ſacra nūc certamina ſubeunt, lætātes accipit: ſacrisq́; coronis redimiros,

mitos, Martyrum laudibus exornat: ultores autem ac uiodices ioimicis ſuis in futurum parat. Sic illi, qui uirtutem complexi, ſe oiros fortes ac ſtrenuos in rebus arduis præſtiterũt, & cum Chriſto cõiuncti ſunt, noo ſolùm à præſentibus laudanrur, ſed ex ultimis terrarum finibus uiſuntor: & tanquàm mundi ſtellæ, cętu ſuo coronam conficiunt. Certatim igitur homioes pij & omnes, qui rectè ſactis digoam mercedem propoſitam eſſe conſpiciebaot, congredientes, corpora ſaoctorum ſacris in loculis collocarunt, ubi ſanctorum martyrum cœtus celebratur.

Peregrinationes religionis ergo.

Aequum eſt igitur, fratres, ut conſiderantes præſentia ſic à Chriſto diſponi & gubernari, ut perpetuò nobis afferant utilitatem, eos, qui lege diuina ipſi cõſecrati ſunt, quique ſe cæteris hominibos præſtantiores exhibuerunt, & Chriſti ærumnas delicijs prætuleruot, meritis laudibus celebremus, eosq; ad maiora conteodentes, ſtudeamus imitari: Quoniam eſt gloria, honor & imperium Deo patri, & filio, & ſpiritui ſaocto, oune & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amẽ.

VITA S. ATTALAE ABBATIS,
Edita ab Iona Scoto Abbate, eiuſque diſcipulo.

10. Martij.

Genus S. Attala.

CVm uenerabilis pater Colombaous de hac luce migraſſet, omni religione laudabilis Attala in locom eius ſuffectus eſt, cuius poſt magiſtrum uirtutes clarè fulſeruot. Qui Burgundiorum ortus genere, nobilis natione, ſed nobilior ſaoctitate, perfectè magiſtri ueſtigia ſecutus eſt. Huios aurem beati uiri rudimeota, qualiter inter ipſa primordia uberem à Domioo profectum inoenerint, prætermittendum non eſt. Igitur dũ à patre oobili liberalibus literis imbutus fuiſſet, Arigio quondàm pontifici ab ipſo genitore commendatus eſt. Sed bonæ indolis puer, nihil ibi utilitatis agi cernens, cępit meote ac ſpiritu ad potiora teodere, & ad altiora anhelare. Dedit ergò operam, ut poſtpoſitis muodi phalerameotis, monachorum iuu geretur cohorti. Clàm itaque à ſodalibus progreſſus, duobus pueris contentus, ad Lirinenſe cęnobium uenit. Quo in loco diù degẽs, cùm cerneret monachos eiuſdem cœnobij oequaquàm regularis diſciplinæ habenis colla ſubmittere, cœpit anxio animo ruminare, quà potioris conſilij aditùs uiam panderet.

Literis inſtituitur.

Petit Lirinen. cœnobiũ.

Progreſſus ergò iodè, ad beatum Columbanum Luxouium uenit. Quem uir ſanctus cùm ingenij ſagacis ſolertem eſſe cerneret, ſuo monaſterio iunxit, atq; omnibus diuinis monitis erudire tentauit. Cumque beatus Attala egregiè ac ſtrenuè poſt magiſtrum patremque ſuum Columbanum ſupradictum cœnobiũ regeret, & io omni diſciplina regularis tenoris fratres erudiret, cępit contra eum antiqui hoſtis uerſutia letiferum diſcordiæ uirus noxijs ictibus laxare; excitans & ioſtigans aduerſus eum aliquorum corda ſubditorum fratrum, qui muſſitando ac ſacræ religioni derogando, dicebaot ſe nimij feruoris authoritatem ferre oon poſſe, & arduæ diſciplinæ pondera portare oon ualere. At ille, ſagaci ut erat animo, pia fomenta præbere, & ſalutaris antidoti, quo ſanies putrefacta amputaretor, potum dare ſtudẽs, rumentia corda mollire nitebatur. Sed cùm diù caſtigatos ſecum retinere oon poſſet, mœrore animi turbatus, multis precibus cum pietatis officio proſequebatur eos, orãs ut ſe oon relioquerent, ſed ardui itineris callem fortiter teoerent, reminiſcentes, quia ſancti patres per mortificationem carnis & contemptum præſentis uitæ, regna cælorum poſſiderunt. Tandem cum nihil ſe proficere cerneret, nec alio nitentes aoimos ſuæ ſocietatis habenis contioere poſſet, ſiuit eos pertinaces abire. Poſtquam ergo ſegregati ſont ab eo, alij eorũ marinis finibus recepti ſunt, alii locum eremi ob libertatem habendam petierunt, ſed temeritatis & arrogãtiæ ſuæ ioibi poſiti mox damna ſenſerunt. Nam cum io eiſdem locis morareotur, & oirum Dei ſuis detractionibus laniarẽt, unus eorum, qui Roccoleoos dicebatur, qui & iurgiorum, ut credebatur iocrementa miniſtrauerat, ſubitò ictu febrium igneo accenſus, inter pœnarum iocendia clamare cœpit, ſe, ſi ualuiſſet, ad beatum Attalam uenire uelle, admiſſa criminis damna pœnitentiæ medicamento lenire. Nec mora, oix hæc dicere licoit, ſtatimque obmutuit, ad extremum halitum dimiſit. Aſt hi, qui aderant, uidentes uiri Dei iniurias diuina ultione uiodicari, plurimi eorum ad uirum Dei remeant, ſuasque noxas confitentur, ſe in omnibus, ſi recipiantur, emendaturos pollicentur. Quos uir ſanctus miro gaudio, ac ſi è loporum ore liberatas oues recipit, & ſuis io locis ſingulos eorum reſtituit. At uerò alii, qui uerecundia præueniente, uel temeritate ac arrogantiæ oitio maculati, redire ooluerunt, & datum pœoitentiæ locum contẽpſerũt, diuerſis mortibus ſunt direpti, ut manifeſtè daretor intelligi, ſocios eos fuiſſe eius ad excitanda contumaciæ incrementa, quẽ ultio diuina percuſſerit ac proptereà cum cæteris oeniam non meruiſſe. Nam unus eorum, Theodomundus nomine, ſecuri percuſſus interiit, alius dũ parui fluminis alueũ trãſmearet, irretitis poplitib⁹, perparuula fluuii unda necatus eſt. Tertius uerò, qui Theodorius dicebatur, cũ ſe carinæ credidiſſet, in mari demerſus eſt. Vidẽtes hæc qui adhoc ſupererant, uerecundia ſubmora, ad beatum patrẽ Attalam repedãt, à quo, ut alii ſupra memorati, benignè ſuſcepti ac ſaluati ſunt.

Pœna grauis murmuratoris.

Pœna itẽ aliorum rebelliũ monachorũ.

It Luxouiũ.

Succedit S. Columbano.

Plura poſt hæc ab eo patrata miracula, omnium in ſopradicto monaſterio fratrum teſtimonio approbãtur. inter quos ego poſitus, & beati uiri miniſterio deputatus tenebar. De quibus etiam nuoc aliqua diſſerere tẽtabo. Quodam tempore fluuiolus, Bobius nomioe, turbidis aquarũ molibus ac rapici curſo uiolenter defluens, ut ſolent torrentes ex alpium cacuminibus dilapſi, & imbrium effuſionibus aucti, ſaxorũ rupes & arborum coogeries, nimia ui tumeſcens, coacervabat, molendinumque monaſterii impetu ualido ſuffodere, & totam iam officinam quatiens, demergere nitebatur. Quo fragore audito, cuſtos molendini, nomioe Agibodus, ad moleodinum uelociter cucurrit, ut uideret, ſi tanti fragoris moles inibi diſpendii damna generaret. Qoo cum ueoiſſet, uidit, oiſi celeri auxilio ſubueniret, cuncta diruptum iri. Feſtinus igitur patri Attalæ nunciandũ credidit, ot adiutores præbeat qui oportuna oeceſſitati ex aqoarũ fluctibus liberarẽt. Ad qoem oir Dei ait: Vade, uoca mihi Sinoaldum diaconum: tu uerò ſtratu tuo receptus, ſomnum cape nec metu aliqoo detentos ſis, aut mœrori mentẽ ſubijcias. Erat enim manè, priuſquàm aurora funderet grata lumina terris. Vocatus ergò Sinoaldus, uenit ad uirum Dei. Cui beatus pater Attala ait: Appræhenſo baculo, quo ſuſtentor, uade ad Bobium, imperantique uoce dicito ei, ſigno Dominicę crucis pręlato, ut iſtas deſinat perfodere ripas, nec præſumptæ audaciæ modũ ſuppleat: ſed ad alia cedens litora, iſta ſinat illæſa, imperijsq; Domini ſe agnoſcat ceſſurũ. Tunc Sinoaldus diaconos, imperio patris obediens, cũ fidei adminicolo pergit: impoſitoq; ripæ baculo, imperat fluuio ex uiri Dei præceptis, anouente diuina potẽtia, ab illo loco citiùs peomoueri, aliaq; collis latera uiolẽto conatu

Signo crucis reycitur rapidus fluuius in litus aduerſum.

natu petere. Mox obediēs fluuius relicto alueo, collis ad latera cedēs, fluendo per ardua uelut ſtrictis ripis latices ſuſtētabat, quouſq; cōcaua aluei paterēt, quo ſuſtinente, liquido fluerent. Iāq; prorūpens ſol, mūdo ut lumē panderet, ſurgebat, cœpitq; Sinoaldus intra ſemetipſum cogitans dicere: Vadam & uidebo, ſi uiro Dei uiolenti fluctus obediant. uenitque ad ripam aluei, ubi ſleterit prius pleno tunc fluctu, & cernens iam ſubitò uacuum litus, ſpectabat qualiter ad alterius collis latera ex imperio patris cederet, ut ſibi alueum, quo fluere poſſet, aperiret. Feſtinuitque ad uirum Dei uenit partæ uictoriæ trophęum nunciauit. Cui uir Dei, Nullatenus, inquit, me in hoc ſeculo uiuente ulli dicere præſumas, proculdubio ne fauor adulatorū corda plena uirtutibus macularet. Quod uitium, quā uis ſint diuerſis uirtutibus ditati, ab omnibus tamen ſanctis eſt ſtudioſè uitandum atque fugiendum. Nam hoc callidus hoſtis malitioſè ſtudet, ut dum in maioribus ac certis culpis ſanctus Dei maculare non ualet, ſaltem uel in occultis quæ minora uidentur, polluat.

Deinde cum in aliquo tēpore unus monachorum, Fraimerus nomine, ad frumenta ſuſcipienda uomere tellure excoleret, ſubitò ſtiuæ firmitatem duræ glebæ aſperitas confregit. Quam cum prædictus frater componere conaretur, inopinato ictu ferramenti pollicē de læua amputauit, ſoloque conditum ſuperpoſita gleba uelut funus ſepulturæ tradidit. Relictoque uomere, ad monaſterium pergit, patrique per confeſſionē humi proſtratus prodit. Quod uidens uir Dei, Vbi eſt, inquit, pars abſciſſi pollicis? At ille fatetur eam eſſe terra conditam, ſulcoque ſepultam. Malè, ille ait, feciſti. Cur eam ad me non detuliſti? Concito ergo gradu, nulli cauſam indicans, perge, ſumptamque eandē pollicis partem huc deporta. Egreſſus ille, pergit ad locum, effoſſamque portionem pollicis detulit ad uirum Dei. Erat autem iter quaſi unius miliaris, cum propter ardui montis, tum interfluentis fluminis flexuoſos circuitus. Porrò uir Dei ſuſcipiens fruſtra pollicis, ſuisque ſaliuis liniens, ſimul coniunxit, ſtatimq; pollex carnis glutino compactus, uelut antè fuerat, ſanus ſibi adhæſit. Tunc pater ſanctiſsimus, imperato ſilētio, ne alicui hoc proderet, ut abiret, opusq; inceptum perficeret, iuſſit. O mira uirtus omnipotentis Dei, quæ ſic ſuos in terris glorificat, ut frigida abſciſſaque membra eorum interuentu priſtinæ ſanitati atque decori reddat.

Pollicē præciſum reſtituit in locū ſuum.

Idem etiam ſanctiſsimus uir cum quodam tempore Mediolanum ueniſſet, quidam ibi puerulus in extremis febrium anxietatibus poſitus, uitæ tantum expectabat exitū. Cuius parentes, audito beati Attalæ aduētu feſtina ad eū properāt curſu, eūq; precantur, ut illi ſubueniat. Quod uir Dñi eum diſſimulare uoluiſſet, illi eum fletibus & terribilibus ſacramentis compellebant, ut ante accedat ad puerum quàm eum noxius ardor uitalibus priuet auris. Anxius ergo & popularis fauoris rumores fugiens, Ite, inquit, ego ut potuero, uos proſequar. Pergens ergo, baſilicas ac ſanctorum loca circuiit, & pro infirmo puero precatur, ut protinus ſoſpitati reddatur. Deinde ut promiſſæ fidei impleret effectum, ad infirmum feſtinus uenit, ſed nè quis largitori ſalutis, præco exiſteret laudis, latenter domum ingreſſus, infirmum attigit, moxque uirtus diuina, ſanctis fauens precibus, ſanitati priſtinę ægrū reddidit. Grates ſimul conditori parentes referunt, q ſic ad ſuorum petitiones famulorum pietatis ſuę aures accommodat. Erat nimirū beatus pater Attala uir gratus omnibus, ſingularis cuiuſdam feruoris, ſingularis alacritatis, ſingularis charitatis erga pauperes & peregrinos. Nouerat & ſuperbis reſiſtere, & humilibus ſubditus eſſe, ſapientibus condigna rependere, ſimplicibus myſtica aperire, in ſoluendis ac componendis quæſtionibus ſagax, aduerſus hæreticorum procellas rigens ac ſolidus, fortis in aduerſis, ſobrius in proſperis, temperatus in omnibus, diſcretus in cunctis, redundans amore & timore in ſubditos. Redolebat eius doctrina in diſcipulis, nullus iuxta eum uel mœrore deiiciebatur, uel nimia lætitia extollebatur.

Vide quàm uir ſanctus declinauerit oēm oſtentationem

Virtutes S. Attalæ.

Obitus ſuus uiro Dei reuelatur.

Cumque iam ſeruum ſuum ab ærumnis ſeculi rerum conditor liberare uellet, monſtrare ei per uiſionem uoluit, ut de mundo egreſſurus paratum in omnibus iter haberet, quinquaginta dierum ſpatio ſuſpēſo, quo pararet iter uenturum. Verum animus uiri Dei non cognouit apertè, an iſtud eſſet exitus uitæ eius, an ad alium locum eſſet progreſſurus. Præparat autem ſeſe ad utrūque, denſat ſepta monaſterii, tegmēta renouat, omnia roborat, ut ſi abeundum ſit, nihil imbecille dimittat. Vehicula ad iter agendum componit, libros ligaminibus firmat, ſupellectilia ablui, diſſuta conſui, corrupta renouari, calceamenta præparari iubet, ut ad manus præſto ſint omnia. Ipſe uerò corpus ſuum ieiuniis, uigiliis & precibus afficit, ita ut nūquàm intentius anteà in orationem uiſus ſit incubuiſſe. Et ne cuiquam incredibile uideatur, quod refero, apertè narro, quid in me idem ſanctiſsimus pater peregerit. Cum iam nouem annorum per circulum in monaſterio conuerſatus fuiſſem, & ſæpè parentes mei poſtulaſſent, ut ipſos eius permiſſu uiſitarem, nec impetrare ualuiſſent, quadam poſteà die, nullo indè mentionem faciente, ait: Vade fili feſtinus, & matrem fratremq; uiſita, & nulla mora præpediente, quantocyus reuertere. Cum autem ego differrem, & temporis opportunitate euenire in proximo dicerem (erat enim tempus nimii frigoris, tēpus uidelicet Februarii menſis) ille reſpondit: Accelera iter, quod dixi. Nā ignoras, utrum in poſterum liceat illud agere tibi. Datis ergo comitibus, Blidulpho presbytero & Hermenoaldo diacono, uiris religioſis, ad deſtinatum peruenimus locum, à monaſterio diſtantem centum & quadraginta millibus. Quò cùm uenimus, gratuita pietate à genitrice poſt tantorum interuallum annorū ſuſceptus ſum, ſed nō diù genitrix optato fruitur dono. Nam eadem nocte febre correptus, inter incendia clamare cœpi, me uiri Dei precibus torqueri, ne inibi cōtra interdictum aliquātiſper moram facerem, & ſi nō me citò ſubmouens, quocunque poſſem conamine ad monaſterium repedarem, me citò morte præueniendum. Mater ad hæc: Præſtat me ibi ſanum te ſcire, inquit, quàm hic mortuum plangere. Fateor, longū ſuit diei expectare aduentū. Vix erumpente aurora, ad monaſterium repedare ſtuduimus. Nequaquàm ego cibi per triduum quicquam cepi, donec ad medii penè itineris loca pertingeremus. Feſtinātibus ergo & iter urgentibus nobis, ſoſpitatem rurſum recepi, uenientesque ad monaſterium, patrem noſtrum Attalam iam febribus detentum reperimus ac morti proximum. Ipſe uero uiſis gratulatus eſt. Sicque apertè cognouimus, uiri Dei in hoc præualuiſſe preces, ut me uis febrium urgeret citò ad monaſterium ante eius redire. Qui cum ſupremas uitæ præſentis horas duceret, & adhuc uigens halitus pereſſet, iuſſit ſe extra cellam perduci. Surgensque è ſtrato quo ualebat conamine ſuſtentantibus undiquè fratribus, extra cellulam eſt progreſſus, ibiquè adſpiciens crucem, quam ipſe in eodem loco poni præceperat, ut ingrediens egrediensque cellulam, eius tactu frontem ſuam muniret, cœpit mœſtus lachrymas fundere, ac trophæum crucis commemorare: Aue, inquit, alma crux, quæ mundi precium portaſti; quæ uexilla fers æterna, tu noſtrorū uulne-

Nō finitur legationis apud matrē hærere contra iuſſum S. Attalæ.

Nota hæc de crucis imagine.

uulnerum medicinam attuliſti, tu cruore eius illita es, qui ut humanum genus ſaluaret, de cælo in hanc lachrymarum uallem deſcendit, qui in te primi Adæ rugam extendit dudum, iam iamque ſecundus Adã, lauacro maculam abluens. Cum hæc oraret ſanctus Attala, precatus eſt oẽs, ut abeant, ſeſeque cellulæ reddant, ſibiquè paulisper locum quietum præbeant. Abeuntibus ergo omnibus, unus tantum frater, nomine Blidemundus, poſt tergum uiri Dei tacito anhelitu ſtetit, cogitans, ſi uiri Dei poplites labefactari uidiſſet, ſe ad ſuſcipiendum eum paratum fore.

Oratio ſancti uiri ad Dominum.

Cum ergo nullum ſupereſſe ſanctus pater putaret, cępit conditoris clemẽtiã cũ lachrymarum ubertate flagitare, ut largitatis ſuæ ſibi, etſi indigno, dona largiretur, & ueteres maculas delens, omnia ſaluti redintegraret, ac antiquam miſericordiam exercens, ſe à cæleſti munere non abdicaret. Inter hæc mœſta ſuſpiria & fluẽtes lachrymas cælos intuens, uidit ſibi eos apertos, quos multarum horarum ſpatio affectuosè inſpiciẽs, uberes cordis rugitus promebat.

Videt apertos cælos.

Gratias deinde referens omnipotenti Deo, qui ſibi ianuas cæli apertas demonſtrarct, quas poſt paululum corporis membris exuta anima penetratura eſſet, facto ſigno, ut fratres aduenirent, præcepit, ut eum cellulæ redderent. Hæc nobis ſupradictus frater eadem die retulit. Hãc quippe conſolationem famulo ſuo Chriſtus oſtendit, ut extremum halitum, ſecurus de futura uenia, immò gloria, ouans dimitteret. Quod uir Dei libenter occultare uoluiſſet, ſi ſupradictus Blidemundus abditè poſt eius dorſum non remanſiſſet. Altera die ualeſaciens omnibus fratribus uir Domini ſanctus Attala, exhortabatur eos, ut cœptum iter non relinquerent, ſed ut melioribus actibus roborati, quotidie perſeuerãdo firmarent.

Hortatur fratres ad ſuſcepti propoſiti conſtãtiam.

Conſolatis ergò cunctis uitæ præſentis nexibus abſolutus animam cęlo feliciter reddidit. Meritò itaque rerũ conditor, & humani generis reparator ſanctos ſuos uirtutũ copia adornat, ſicut ſcriptũ eſt: Spiritus eius ornauit cælos, quia illi ad cęleſtem uitam anhelantes, eius præceptis parere ſtudet, ut de labore obedientiæ fructus recipiant uitæ æternæ, Amen.

VITA S. GREGORII, SVMMI & incomparabilis Viri, urbis Romę Pontificis.

SVſcipe Romuleos paſtor ueneranda triumphos:
Gregorij ſancti ſuſcipe geſta tui.
Qui nituit factis, uerbis, ſcriptisq́ꝫ beatis,
Vt iubar auricomi ſolis in orbe cluit.
Norma, decus, ſpeculum tibi ſit, uia, uita per æuum,
Si cupis æternum ferre ſacerdotium,
Nam qui non huius ſequitur ueſtigia præſul,
Ante Deum præſul non erit, immò pecus.
Pſ. 40. *Hinc Pſalmiſta canit hominem ſimilare caballis*
Ignauum ſtultis, qui ſub honore perit.
Nocturnum dedimus ſancto, cantumq; diurnum,
Carminibus clarum concinimusq́ꝫ uirum.
Redde uicem ſcriptor, ſeruans cola, commata, puncta,
Nè tua mendoſum pagina ſeruet opus.
Diſſimilis cunctis uox, uultus, uita, uoluntas,
Mens ſociata bonis, diſſociata malis.
Ludere me libuit uariabilis ordine campi,
Poſtquàm proſa fugit, Muſa iocoſa redit.
Hæc mihi tu tribuis doctor precioſe Gregori,
Qui bona das famulis, ſed mala nulla tuis.

Veſtitus cœpi, nudus tua numia dixi.
Indue me factis, uelleribusq; tuis.
Vt quia mortalis deſunt commercia carnis,
Da mihi ſub pedibus poſſe iacere tuis.

RROLOGVS IN VITAM S. Gregorii, editam à Iohanne diacono Romano. Claruit is Iohannes Diaconus anno Domini 872.

Ex bibliotheca Vaticana ex codice uetuſtiſſimo manuſcripto

BEatisſimo ac felicisſimo domino Iohanni, ſanctæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanę Eccleſię præſuli Iohannes ultimus Leuitarum. Nuper ad uigilias beati Gregorij Romani Pontificis, Anglorum ſcilicet gentis Apoſtoli, Lectione de Paulino ciuitatis Nolanæ præſule conſuetudinaliter perſonante, uiſus es à uenerabilibus Epiſcopis diuino quodam inſtinctu commotis. requirere, cur tantus Pontifex, qui multorum ſanctorum uitas texuerat, geſtis propriis in propria duntaxat eccleſia caruiſſet, præſertim cum & apud Saxones, & apud Longobardorum ſibi potius infenſiſſimam gentem, geſtis propriis ubique polleret. Cũq; uenerabiles epiſcopi has ab utriuſque gentibus haberi quidem, ſed compendioſiſsimè reſponderent, meã quoque paruitatem conſciſcens, præceperas ut uitã ipſius, de ſcrinio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ tanto plenius, quanto & certius carpere ſtuduiſſem. Sed dum ego propriæ inertiæ conſcius, me meis prioribus, ac per hoc ſapientioribus, qui uitam eius licet breuiter tamen pionenta, pulcherrimoque ſtylo deſcripſerant, conferre penitus dubitarem, identidem iubendo uehementer hortatus ea Romanæ ſedis Pontificem, eiuſdem ſedis præſulis authoritate deſcriberem, cui Deus omnipotens probandorum ſeu repellendorum ſcriptorum omnium ſpecialem dederit proculdubio poteſtatem.

Vide authoritatẽ Romanorum pontificis.

Itaque iam imperioſis authoritatibus tandem compulſus, uix primum librum Gregorianæ uitæ compleueram, quandò hunc in eiuſdem uigiliis, annua uertigine, reuolutis, tua probauit pariter ac publicauit authoritas. Ergò ſolicitior factus ad cætera, pauca de multis, te inuentore, te præceptore, te fautore, teque iudice colligens, in libris quatuor, auxiliante Domino, coarctaui, & ſecundum diſtributionem eiuſdem doctoris, qua librum regulæ paſtoralis quadripartita ratione diſtinxerat, ego quoque illũ, qualiter ad culmẽ regiminis uenerit, in primo huius operis libro perhibui. Et ad hoc ritè perueniens, qualiter uixerit, in ſecundo differui. Et benè uiuens, qualiter docuerit, in tertio deſignaui. Et rectè docens, infirmitatem ſuam quotidiè quanta conſideratione cognouerit, in quarto concluſi.

Diſtributio huius operis.

Neque magnoperè tempora temporibus contuli, ſed rebus ſimilibus ſimilia coaptaui. Quoniam reuerà non tantum quando feciſſet, ſed quantum feciſſet, ſolicitus deflorare curaui. In quibus quanquàm multa & uaria memoratu digna ſtudio breuitatis omiſerim, nihil poſuiſſe me memini, quæ ſcriptorum ueterum nequeant authoritate defendi. Exceptis illis miraculis, quæ noſtris temporibus, facta, multorum adhuc ſuperſtitum uiuis uocibus celebrantur. Si cui tamen aliter uiſum fuerit, ut aſſolet, ad plenitudinem ſcrinii ueſtri recurrens, tot *cartactos libros epiſtolarum eiuſdem patris, quot annos probatur uixiſſe, reuoluat. Et quia quædam illarũ uario tempore deſtinatę, uarietatẽ ſenſuum retinẽt,

*for. * chartaceos.*

exdemque

eædemque nonnullis integræ, quibuſdam uerò parte aliqua diminutæ pro perſonarum, locorum, ſiue temporum diſpenſatione uidentur, ſinetenus relegendo conſpiciat, ſicque demum lucidam ueritatem cognoſcens, me aut cum amaſiis defendat, aut cum oloribus arguat. Quanquàm in eo, quod tuo iudicio placeo, cunctis ueritatem tuentibus me perpetuo placiturum fore præſumam. Peto igitur, ut ſicut tuis iuſsionibus humiliter parui, ſic beati Gregorij precibus, & in hoc ſeculo ab æmulorum inſidiis, & in futuro à peccatorū nexibus merear miſericorditer liberari, per Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

CAPITA LIBRI PRIMI.

De genere beati Gregorii. 1
Quòd ſeronicos fuerit. 2
De Inſtitutione eius. 3
Vbi prætor urbanus exprimitur. 4
Vbi ſex monaſteria in Sicilia iacit. 5
Vbi ſub Abbatibus in ſuæ domus monaſterio militans, poſtmodum Abbas efficitur. 6
Vbi paſchali ſabbato ieiunare non ualet. 7
Vbi à Domino ieiunandi fortitudinem impetrat. 8
Vbi mater Syluia ei conſuetudinaliter legumina mandat. 9
Vbi duabus uicibus ab angelo Dei tentatur, tertia uerò liberaliſsimus comprobatur. 10
Vbi frater furtū faciens, à dæmone uexatur, & à Gregorio liberatur. 11
Vbi fugitiuus frater cæcatur, & à uigiti canis morſibus liberatur. 12
Vbi frater fugā molitus, à dæmone corripitur, à Gregorio liberatur. 13
Vbi fratrum latebræ caballorum immobilitate cognoſcuntur. 14
Vbi frater luſtus pro re peculiari ſeueriter in morte punitur. 15
Vbi eius anima de inferni cruciatibus liberatur. 16
Vbi dimiſsis peccatis Antonius mori iubetur. 17
Vbi Gerontius ſecum quoſdam fratres aſſerit morituros. 18
Vbi frater Merulus ex albis floribus ſe ſomniat coronatum. 19
Vbi Iohannes ab Apoſtolo ſanatus, à defuncto uocatur. 20
Vbi de uenalibus Anglorum pueris percontatur. 21
Vbi pro conuertendis Anglis Britanniam petiturus abſoluitur. 22
Vbi à præſule, tribus ſententiis conſternato, redire iubetur. 23
Vbi per locuſtam ſe cognoſcit eo tinendum uerſurū. 24
Vbi à monaſterio tractus, diaconus conſecratur. 25
Vbi Conſtantinopolim apocriſarius deſtinatur. 26
Vbi pro exponendo libro beati Iob enixè rogatur. 27
Vbi cum Eutychio diſputans, uictor agnoſcitur. 28
Vbi liber Eutychii ab Auguſto ignibus deputatur. 29
Vbi Eutychius moriens, pellem manu ſua tenebat, dicens ſe in ea ueraciter reſurrecturum. 30
Vbi apocriſariatus Gregorii qualitas declaratur. 31
Epiſtola Pelagii Papæ Gregorio mittitur. 32
Vbi Maximianus cū fratrib. à naufragio liberatur. 33
Vbi Romana urbs diluuio Tiberis inundatur. 34
Vbi Atheſis fluuius mirabiliter ſolidatur. 35
Vbi dracone, cum beſtiis in mari necato, aer corrumpitur. 36
Vbi ſagittis cæleſtibus cladem ferentibus, Pelagius præſul extinguitur. 37
Vbi Theodorus, à dracone liberatus, conuertitur. 38
Vbi Gregorius nolens ad Pontificatum eligitur. 39
Vbi Pontificium ſubterfugere geſtiens, Imperatori literas latenter mittit. 40
Vbi pro concione pœnitentiam prædicat. 41
Vbi ſeptiformem litaniam localiter ordinat. 42
Vbi octoginta homines peſtilentia proſternuntur. 43
Vbi ab urbe diffugiens, indicio cæleſti monſtratur, & reductus, primæ ſedis pontifex conſecratur. 44
Vbi uoluiſſe ſummum ſacerdotium ueraciter demonſtratur. 45
Vbi diſcretionis eius perfecta qualitas indicatur. 46
Vbi conabatur extra mundum & extra carnem fieri, & ad ſpeciem anhelare. 47
Vbi condoluit ruinæ ſuæ gemitum renouari. 48
Vbi ex ſcriptis Anaſtaſij Patriarchæ quaſi beatitudinis requiē, ſalutem accipiens, fontem ſitiens, umbrā æſtuans inuenit. 49
Vbi ab Andreæ illuſtria charitate & animo non receſſit. 50
Vbi Iohannis ex conſulis bona excellentiæ ſit expertus. 51
Vbi Leandro Hiſpalenſis Epiſcopo reſpondere noluit Epiſtolis ad ſe tranſmiſsis. 52
Vbi cum magno angore animi ſummum ſacerdotium ſuſceperit. 53
Vbi inueſtigare ſuperna iudicia nullus homo ſufficere queat. 54

LIBER PRIMVS. CAP. I.

12 Mart.

Parentes & patria S. Gregory.

Gregorius genere Romanus, arte philoſophus, Gordiani uiri clariſſimi, & beatæ Syluiæ filius, præfuit Romanæ ſedi annis tredecim, menſibus ſex diebus decem, temporibus Tiberii, Mauritii & Phocæ Auguſtorum. Iſte ſenatoria ſtirpe progenitus, tam nobiliſsimam quàm etiam religioſiſsimam genealogiam duxit, ità ut quartus Felix Apoſtolicæ ſedis pontifex, uir magnæ in Chriſti Eccleſia reuerentiæ, qui baſilicam ſanctorum Coſmæ & Damiani martyrum, uia ſacra iuxta templum Romuli, ſicut hactenus cernitur, uenuſtiſsimè fabricauit, eius atauus fuerit, & beati Tarſilla uirgo, quæ moritura, promiſsionis cæleſtis audiuit harmoniam, & Ieſum Chriſtum ad ſe recipiendam uidere meruit, amita nihilominus eius extiterit.

Vide Gregorij Homi 38 in Euāgelia, & dialog. lib. 4. cap. 16.

2 Quam Gregorius geminæ nobilitatis lineam piis moribus extulit, probis actibus exornauit, adeò ut præſagio quodam Græcè Grigoreos quod Latinè uigilantius reſonat, uocaretur. Nam recta, quæ docturus erat, dum uiuis operibus adimpleuit, ſibimetipſi utiquè ſe uigilaſſe perdocuit. Dum uerò recta, quæ faciebat, docendo quoque differuit uigilaſſe quoquè dignoſcitur, non ſolum ſibi, ſed & futuri temporis Chriſtianis.

3 Siquidem iuerant, ei in tenera ætate matura iam ſtudia, & auditurus incognita, religioſis ſenibus indagator ſolertiſsimus adhærebat, ſumptaque doctrinæ ſemina, tenaci memoria ruminanda, quæ pòſt in populos mellito declamaret gutture, congerebat. Deniquè docilis adoleſcens, cum tranſmiſſo communiter ſtylo ſurgentis infantiæ, ad biuium Pythagoricæ literæ perueniſſet, incunctanter ſiniſtrum tramitē cū ſeculi uoluptate relinquere, & ad dexterum cœpit eum cæleſti deſiderio totis uiribus anhelare.

4 Sed dum conuerſionis ſuæ gratiam longius protrahens, tutius ſe Chriſto famulaturum putaret, ſi ſub prætoris urbani habitu mundo ſpecietenus deſeruiret,

uiret, cœperunt multa contra eum ex eiuſdem ſeculi cura ſucceſcere, ità ut non iam, ſicut propoſuerat, ſpecie, ſed in eo retineretur & mente.

Septẽ monaſteria cõdidit

5 Tandem patre orbatus, ubi liberam diſponẽdarũ rerum ſuarum nactus eſt facultatem, ſex monaſteria in Sicilia fabricans, ſufficientibus fratribus cumulauit. Quibus tantum prædiorum contulit, quantũ poſſet ad uictum quotidianum Deo illic militantium ſine indigentia ſuffragari.

6 Septimum intrà Romanæ urbis mœnia, ſub honore ſancti Andreæ Apoſtoli iuxta Baſilicam ſanctorum Iohannis & Pauli ad cliuum Scauri monaſterium in proprio dogmate fabricauit. In quo, relictis ſericis, auro gemmiſque radiantibus togis, ſimulque ſupellectilibus reliquis in uſum pauperum erogatis, ex huius mundi naufragio nudus euaſit, diuque deſideratum monachicũ capiens indumentũ, primò ſub Hylariona, deinde ſub Maximiniani uenerabiliũ patrum regimine, multis ſibi ſociatis fratribus, regulari tramite militauit. Pòſt uerò, cum ſubeſſe mallet, fratrum nutura concordia imminente, præeſſe non renuit, ſicut in conſequentibus apparebit.

Fit monach⁹.

7 Erat ei abſtinentia tanta ciborum, ſedolitas orationum & ieiuniorum ſtudioſitas tã deſiderata ſacrorum librorum, ut infirmato ſtomacho laſſeſcens, uix ſubſiſtere proculdubio uideretur. Nam cum quodam tempore inciſionem uitalium, quam Græci dicunt ſincopim, pateretur, crebriſque anguſtiis per horarũ momenta deficeret, & ad exitum appropinquaret, ac niſi eum fratres frequenter cibo reficerent, uitalis ei ſpiritus funditus intercipi uideretur, paſchalis ſuperuenit dies: Et dum ſacratiſſimo ſabbato, in quo omnes etiam paruuli pueri ieiunant, ipſe ieiunare non poſſet, cœpit plus mœrore quàm infirmitate deficere.

Nota ieiunium ſabbati ſancti.

8 Mox accerſito uiro ſanctiſſimo Eleutherio, dudũ penes Spoletum multis præpoſito, tunc uerò eiuſdẽ ſui monaſterii monacho, à quo uidelicet audierat fuiſſe mortuum ſuſcitatum, oratorium petiit, ſeſeque cũ lachrymis, ut ſaltem die illo ad ieiunandum ſibi uirtus daretur, in orationem dedit. Et poſt paululum cõpleta oratione digreſſus, tantam uirtutem ſuum ſtomachum percepiſſe cognouit, ut ei cibus & morbus funditus de memoria tolleretur. Cœpit ſecum mirari, quis eſſet, quis fuerit, & cum ad animum redibat infirmitas, nihil in ſe ex his, quæ meminerat, recognoſcere præualebat. Cumque in diſpoſitione monaſterii occupata mens eſſet, obliuiſcebatur funditus ægritudinis ſuæ. Si uerò rediret ægritudo ad memoriam, cũ tam fortem ſe eſſe ſentiret, mirabatur ſi non comediſſet. Qui ad ueſperum ueniens, cognouit ſibi tantam fortitudinem permanere, ut ad diem alterum transferre potuiſſet ieiunium, ſi uoluiſſet. Verum quanquã penè quotidiano languore tabeſceret, nullam tamen corpori ſuo cupiebat quietẽ, quo minus aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret.

Precib⁹ morbũ pellit.

9 In huius ſacri monaſterii penetralibus idem uir omnipotentis Dei Gregorius à matre Syluia, tunc tẽporis iuxta portam beati Pauli apoſtoli loco, qui dicitur Cella noua, quo actenus oratorium nomini eius dedicatum, & famoſum ſancti Sabæ confeſſoris Chriſti monaſterium, cuius laus eſt in ſexta & ſeptima ſynodo, conſtitutum uidetur, degente, crudis leguminibus paſcebatur.

Ei⁹ exercitia. Crudis uictitat leguminibus.

10 Vbi hunc de more quadam ſcribentem Angelus Dei reperiens, miſereri ſibi flebiliter ſub habitu naufragi poſtulabat. Cui Gregorius ex intimo corde compatiens, bis ternis nummatibus datis, abire præcepit. Nec multo pòſt eadem idem naufragus rediit ſeque multa perdidiſſe, pauca uerò recepiſſe perhibuit. A quo ſenis parimodo nummiſmatibus ſumptis lætabundus abſceſſit. Sed die tertia rediens, identidem adiutorium naufragus importunis uocibus requirebat. Cui liberaliſſimus pater, accerſito ueſtiario alia ſex nũmiſmata dari pcipiẽs, cognouit in ueſtiario nil nummiſmatum, unde poſſet conſolari naufragum, remanſiſſe. Quid faceret, neſciebat. Aeſtuabat Deo deuoti pectoris pietas, non ſufferẽs uacuam proximi reliquiſſe miſeriam. Rurſus ueſtiariũ ſuum, ſi fortè uas quodlibet aut ueſtimentum haberet interrogans, audiuit nil penitus remanſiſſe, præter matris argenteã, quæ cum infuſis leguminibus mitti ſolita erat, ſcutellam. Mox alacrior factus: Ergò, inquit, frater hanc defer, ne triſtis abeat, qui conſolari quærit, pauper. Itaque delatam ſcutellam Gregorio ſatis hilariter largiẽte, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expetenda, ſed ad conferenda ſuffragia rediturus. A quo uidelicet Angelicæ uiſitationis tempore, tantis miraculis, tantis eſt uirtutibus publicatus, ut omnibus ſecum uiuentibus & exemplo fuerit & terrori. Quippe qui non ſolus, ſed ſocialiter cum beato Andrea apoſtolo, ſuo monaſterio ſignis euidentibus ſit præfuiſſe putatus.

11 Nam ut pauca de multis loquar, quadã die duos exinde fratres tranſmiſit, qui aliquid emere pro eiuſdem monaſterii utilitate debuiſſent. Vnus iunior, qui prudẽtior uidebatur, alter ſenior, qui cuſtos erat iunioris. Perrexerũt utriq;, & de precio, quod acceperant, ipſe, qui cuſtos iunioris miſſus fuerat, neſciente altero, furtum fecit. Qui mox ut in monaſterium ſuum reuerſi, atque ante oratorii limen uenerunt, arreptus à dæmonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimiſſus autem à dæmonio, concurrentibus monachis, Abbatis iuſſu requiſitus eſt, an fortè de eo, quod acceperat, furtum feciſſet. Negauit, & iterum uexatus eſt, dimiſſus, atque iterum requiſitus negauit, atque iterum uexatus eſt. Octo itaque uicibus negauit, octo uicibus uexatus eſt. Poſt octauam uero negationem, Gregorio interrogante, confeſſus eſt, quod nummos furto abſtulerat, eique proſtratus, ſe peccaſſe teſtatus eſt, perceptaque pœnitentia, ulterius ad eum dæmoniũ non acceſſit.

Pœna furis. Pœna furtum negantis.

12 Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiuſdem apoſtoli, iam meridianis horis fratres requieſcerent, ſubitò quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, uoces ingentes emittere quibus uocibus reſtabatur ferre ſe non poſſe, quod patiebatur. Cucurrerunt fratres, uiderunt cæcum oculis apertis, tremẽtem & clamantem, & præſentibus alienum, nihilque quod foris agi poterat, ſentientem. Hunc in manibus leuauerunt, ante altare ſancti Andreæ apoſtoli iuſſu Gregorii protecerunt, ipſique pro eo in orationem proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, confeſſus eſt quia ſenex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilacerandum dimiſit, dicens: Quarè fugere uoluiſti de monaſterio iſto? Cumque euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, uenerunt quidam monachi, & eũdẽ ſenẽ pro me rogauerũt. Qui ſtatim iuſſit canẽ abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Hic & ſæpè confeſſus eſt poſteà, dicens ꝙ eo die, quo iſta pertulerat, cõſiliũ habuerit de monaſterio fugiendi.

Ob apoſtaſiæ meditationẽ quid monachus paſſus

13 Alius quoque monachus diſcedere ex eodem monaſterio latenter diſponens, oratorium ingredi noluit, ſed dæmone corripiente nequiuit. Reſtoquebatur à dæmonio, quandiu extra oratorium ſtabat. Si ingredi conabatur, ſtatim maligno ſpiritui traditus, uexabatur. Hoc dũ ſæpius fieret tandem Gregorio inquirente, ſe de monaſterio fugere uoluiſſe confeſſus eſt, eiuſq; per triduum ſimul cum fratrum precibus ità pietate diuina curatus eſt, ut ad eum poſtmodum malignus ſpiritus nunquam accedere tentaret.

Si hæc conſiderraſſent noſtri temporis apoſtatæ, non tot à monaſteriis defeciſſent.

14 Alij

14 Alii quoque duo fratres de eiuſdem patris monaſterio ſugerunt, qui aliqua prius colloquendo fratribus ſigna dederant, ꝙ per Appiam uiam deſcendentes Hieroſolymam tenderent. Hi exeuntes, diuerterunt de itinere, & ut à ſequentibus inueniri minimè poſſent, retruſas cryptas iuxta Flamineam portam inuenientes, in eis ſe occultauerunt. Cum uerò ueſpertinis horis iuſſu Gregorii requiſiti, minimè in congregatione inuenti fuiſſent, aſceoſis caballis eos quidam fratres ſecuti ſunt. Per Metrouii portam exeunte, ut eos in Latinam uel Appiam uiam ſequerentur, ſubito eis conſilium ortum eſt, ut eos in Salaria uia extra ciuitatem requirere debuiſſent. Igitur pergentes deflexerunt iter, & in Salaria eos uetere non inuenientes, per portam Flamineam decreuerunt redire. Cumque reuerterentur, mox ut equi ante cryptas illas uenerunt, quibus ſe monachi abſconderant, fixerunt gradum. Pulſati & compulſi, paſſum mouere noluerunt. Conſiderauerunt equites rem talem ſine myſterio eſſe non poſſe. Attendentes ergo ad cryptas, uiderunt earū aditus miſſa maceria prædamnatos ſed caballis ſuis nuſquam ire uolentibus deſcenderunt, & lapides, qui ad ora cryptarum compoſiti fuerant, deponentes, ingreſſi ſunt, eaſque in eiſdem tenebroſis latibulis, conſternatos terrę inuenerunt. Qui ad monaſterium reducti, tam ſtupore miraculi, quā exhortatione uenerabilis patris Gregorii, ſic meliorati ſunt, ut eis multum profuerit ad paruum tempus de monaſterio receſſiſſe.

Monachos apoſtatas prodit eq.

Monachus proprietarius.

15 Alio quoque tēpore quidem monachus, Iuſtus nomine, medicinali arte imbutus, beato Gregorio ſedulè obſequi atque in aſſiduis ægritudinibus eius excubare conſueuerat. Hic itaque corporis lāguore prę uentus, ad extrema deductus eſt. Cui in ipſa moleſtia frater germanus, Copioſus nomine, ſeruiebat. Sed prædictus Iuſtus cum iam ſe ad extrema perueniſſe cognoſceret, eidem Copioſo fratri ſuo quia occultos tres aureos haberet innotuit. Quod nimirum fratribus celari non potuit. Qui ſubtiliter indagantes, atq; illius medicamenta omnia perſcrutantes, eoſdem tres aureos inuenerunt in medicamine abſcōditos. Quod mox ut Gregorio nunciatum eſt, tantum malè tulit de fratre, qui ſecum communiter uixerat, æquanimiter ferre nō ualuit. Quippe q eidē monaſterio iā dudū regulā conſtituerat, ut cūcti fratres ità cōmuniter uiuerent quatenus eis ſingulis nulla habere, propria liceret. Tunc Gregorius nimio mœrore perculſus, cogitare cœpit, uel quid ad purgationem morientis faceret uel quid ad exemplum uiuentibus prouideret. Speciofo igitur eiuſdem monaſterii præpoſito ad ſe accerſito, dixit: Vide ut nullus ex fratribus ſe ad eum morientem iungat, nec ſermonem conſolationis ex cuiuslibet eorum ore percipiat, ſed cum in morte conſtitutus fratres quæſierit, ei ſuus frater carnalis dicat, quia pro ſolidis, quos occultè habuit, à cūctis fratribus abominatus ſit, ut ſaltem in morte de culpa ſua mentem illius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato, quod perpetrauerat, purget. Cum uerò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, ſed quamlibet foſſam in ſterquilino facite, ibique ſuper eum tres aureos, quos, reliquit, iactate ſimul omnes clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditione, & ſic eum terra cooperite. In quibus utriſque rebus ſolertiſſimus pater Gregorius unam morienti, alteram uerò uiuentibus fratribus prodeſſe decreuit, ut & illū amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos auaritiæ tanta damnatio miſceri talibus prohiberet. Quod ita factum eſt. Nam cum idem monachus peruenisset ad mortem, atque anxiè ſe quæreret fratribus commendare nulluſque fratrum ei applicare, uel loqui tentaret, ei ſuus carnalis frater, cur ab omnibus eſſet abominatus, aperuit. Verum ille protinus, ut audiuit, de reatu ſuo uehementer ingemuit atque in ipſa triſtitia de corpore exiuit. Qui ita eſt ſepultus, ut Gregorius iuſſerat, ſed fratres omnes eadem eius ſententia perterriti, cœperunt ſinguli extrema quæque & uilia & quæ eis habere regulariter ſemper licuerat, ad medium proferre, uehementerque formidare, ne quid apud ſe eſſet, undè reprehendi potuiſſent.

Vide ſeueritatē ſācti uiri in monachū Peculium habētē.

16 Cum uerò poſt mortem fratris triginta iam eſſent dies euoluti, cępit animus Gregorii miſericorditer ei compati, eiusque cum graui mœrore ſupplicia penſare, & ſi quod eſſet ereptionis eius remedium, inquirere. Tunc euocato ad ſe eodem Specioſo monaſterii ſui ꝓpoſito, triſtis dixit: Diū eſt, ꝙ frater ille Iuſtus, qui defunctus eſt, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid charitatis impendere, & ei inquātum poſſumus, ut eripiatur, adiutorium noſtrum accommodare. Vade itaque, & ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo ſacrificium ſtude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius ſalutaris hoſtia non mactetur. Qui, protinus abſceſſit & paruit. Gregorio autem alia curante, atque euolutos dies minimè numerante, iſdem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo Copioſo per uiſum apparuit. Quem ille cum uidiſſet, inquiſiuit, dicens: Quid eſt frater? Quomodo es? Cui ille reſpondit: Nunc uſque malè fui, ſed iam modo benè ſum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens, protinus indicauit in monaſterio fratribus. Fratres uerò ſolicitè computauerunt dies, & ipſum diem inuenerunt fuiſſe, quo pro eo triceſima oblatio fuerat impleta, cum & Copioſus neſciret, quid ꝓ eo fratres authore Gregorio agerēt, & fratres ignorarēt, qd de eo Copioſus uidiſſet. Vno igitur eodēq; tēpore dum agnoſcit ille oblationem, iſti audiunt ſomnium, trigeſimumque diem cognoſcunt, cōcordante ſimul uiſione & ſacrificio, res apertè claruit, quia frater, quem ſub animaduerſionis ſententia Gregorius mori permiſerat, per ſalutarem hoſtiam à ſupplicio liberatus eſſet.

Iubet ꝓ eo offerri ſacrificium.

Liberatur à pœnis Purgatorii. Habes hic originē 30 Miſſarum, q̄ uulgo beati Gregorii dicūtur.

17 Sed quia idem uenerabilis pater quemadmodū fratribus terrori fuerit, ea parte iam tetigi, qualiter eius exēplis iidē profecerint, breuiter indicandum putaui. Frater quidam in eodem monaſterio, Antonius nomine, beato Gregorio ſedulus adhęrebat, qui tanti patris uerbis exemplisq; communitus, multis quotidianiſque lachrymis ad gaudia patriæ cæleſtis anhelabat. Cumque ſtudioſiſſimè & cum magno feruore deſiderii ſacra eloquia, duce Gregorio, ſcrutaretur, non in eis uerba ſcientiæ, ſed fletum compunctionis quærebat, quatenus per hæc incitata mens eius exardeſceret, & ima deſerens, ad contemplationem cæleſtis patriæ peruolaret. Huic per nocturnam uiſionem dictum eſt: Paratus eſto, & quia Dominus iuſſit, migra. Cumque ille non habere ſe ſumptus ad migrādum diceret, reſponſum protinus audiuit, dicens: Si de peccatis tuis agitur dimiſſa ſunt. Quod dum ſemel audiſſet & magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia iis eiſdem eſt uerbis admonitus. Poſt quinque uerò dies febre correptus cunctis fratribus flentibus orantibusque deffunctus eſt.

Antonius egregius monachus & diſcipulus S. Gregorii.

Viſio Gerontio oſtenſa de fratribus morituris.

18 In eodem monaſterio frater quidam, Gerontius nomine, qui dum graui moleſtia corporis fuiſſet depreſſus in uiſione nocturna albatos uiros & clari nimiū modo habitus in hoc ipſum monaſterium deſcendere de ſuperioribus adſpexit. Qui dum coram lecto iacentis aſſiſterent, unus eorum dixit: Ad hoc uenimus ut de monaſterio Gregorij quoſdam fratres in militiam

tiam mittamus. Atque alteri præcipiens dixit: Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum, atque alios quorum ego cognitionem non habeo. Quibus expletis, addidit, dicens: Scribe & hunc ipſum, qui nos adſpicit. Ex qua uiſione Gerontius certus effectus, facto manè innotuit fratribus, quot & qui eſſent ex eodem monaſterio morituri, ſeq; illos cōtinuò ſecuturū. Cū die altero prædicti fratres mori cœperunt, atque ſub eodem ordine ſe in mortem ſecuti ſunt, quo fuerant in deſcriptione nominati, ad extremum uerò & ipſe obiit, qui eoſdem fratres morituros præuidit.

Merulus, insignis aſsiſpulus S. Gregorij.

19 Alius etiam frater in eodem monaſterio Merulus dicebatur, uehementer lachrymis atque eleemoſynis ex Gregorij uiri uenerabilis doctrina intentus. Pſalmodia uerò ex ore illius penè nullo tempore ceſſare conſueuerat, excepto cum aut alimenta corpori, aut membra dediſſet ſopori. Huic nocturna uiſione apparuit, quia ex albis floribus corona de cœlo in caput illius deſcendebat. Qui mox moleſtia corporis occupatus, cum magna ſecuritate animi atque hilaritate defunctus eſt. Ad cuius ſepulcrum dum poſt annos quatuordecim Petrus, qui pōtificatus iſtius beati Gregorii tempore, monaſterio eidem præfuit, ſibi ſepulturā facere uoluiſſet, tāta de eodē ſepulcro fratris Meruli fragrantia ſuauitatis emanauit, ac ſi illic florū omniū fuiſſent adoramenta congeſta. Ex qua re manifeſtè patuit quia uerum fuit, qđ per nocturnam uiſionē tanti patris diſcipulus uidit.

Viſio F. Iohānis adoleſcentis eximij.

20 Alius quoquè frater in eodem monaſterio, Iohānes dictus eſt, magnæ indolis adoleſcens, qui ætatem ſuam intellectus & humilitatis dulcedine & grauitate morū, docente Gregorio, tranſcēdebat. Huic ægrotanti atque ad extremum perducto, per nocturnam uiſionem ſub habitu ſenis beatus apoſtolus Andreas apparuit, & hunc uirga tetigit eique dixit: Surge. Ex hac enim moleſtia modo minimè morieris. Sed paratus eſto, quia longum tempus hic facturus non eris. Qui dum iam eſſet à medicis deſperatus, repentè ſanatus eſt atque conualuit. Rem, quam uiderat, narrauit, ſeque per biennium in Dei ſeruitio, ſicut prędixit, ultra ætatis ſuæ annos exhibuit. Euolutis autem duobus annis, cum quidam frater fuiſſet mortuus, atque in cœmeterio eiuſdem monaſterii à Gregorio fratribusq; ſepultus, cunctis indè diſcendentibus, idem Iohānes, ſicut poſtmodum pallens & tremens Gregorio & fratribus indicauit, ſolus inuentus ab eodem fratre, qui ſepultus fuerat, de ſepulcro uocatus eſt. Quod mox ēt ſubſequens finis oſtendit. Nam poſt dies decem correptus febribus, moriendo uocantem ſubſecutus eſt. Verum quia longum eſt, & multa reſtant, quæ de huius uiri ſanctimonia certis poſſunt atteſtationibus prædicari, quæ etiam ex relatione Maiorū ſcriptisve priorum compererim, his inſerenda decreui.

Pueri è Britannia Romæ uenales.

21 Quadam die cum aduenientibus nuper negociatoribus multa uenalia in foro Romanæ urbis fuiſſent propoſita, multique ad emendum undiquè confluxiſſent, contigit & Gregorium uirum Deo digniſſimū præterire. Qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, uultu uenuſtos, capillorū quoque nitore perſpicuos eſſe uenales, interrogauit mercatorem, de qua patria illos attuliſſet. Ille reſpondit: De Britannia inſula, cuius, incolarum omnium facies ſimili candore fulgeſcit. Gregorius dixit: Chriſtiani ſunt iidem inſulani, an adhuc paganis tenentur erroribus implicati? Mercator reſpōdit: Non ſunt Chriſtiani, ſed paganis tenentur laqueis irretiti. Tunc Gregorius grauiter ingemiſcens: Heu pro dolor, inquit, quàm ſplendidas facies princeps tenebrarum nunc poſſidet, tantaque frontis ſpecies uacuam ab interna Dei gratia mentem geſtat. Rurſus interrogauit, quod eſſet uocabulum gentis illius. Mercator reſpondit: Angli uocantur. At ille: Benè, inquit Angli quaſi angeli, quia angelicos uultus habent, & tales in cœlis angelorum decet eſſe conciues. Iterum ergo interrogat, quod nomen haberet ipſa prouincia. Mercator reſpōdit: Prouinciales illi, Deiri uocantur. Et Gregorius: Benè, inquit, Deiri quia de ira ſunt eruendi, & ad gratiā Chriſti conuocandi. Rex (ait) illius prouinciæ quomodo nuncupatur? Mercator reſpōdit: Aelle uocatur. Et Gregorius alludens ad nomen, dixit: Benè, quia rex dicitur Aelle. Alleluia enim in laude creatoris oportet illis in partibus decantari.

22 Mox itaque accedens ad Benedictum, Apoſtolicæ ſedis pontificem, cœpit uehementer expetere, ut in Britāniam aliquos uerbi miniſtros emitteret. Quò cum neminem ire uelle cognoſceret, ſemetipſum quoque non dubitauit ingerere, dummodo Pontifex ſibi licentiam commodaret. Qui licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregoriū ſponte proficiſci cupientem abire permiſit, imprecatus ei diuinitus proſpera miniſtrari.

S. Gregorius it ad cōuertendos Britānos.

23 De cuius abſentia Romani plurimum perturbati, deliberato cōſilio, trifariè per loca uix contigua, unde Pontifex ad beati Petri profecturus erat baſilicā partiuntur, eumque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendiſti, Romam deſtruxiſti, quia Gregorium dimiſiſti. Quibus ſententiis omnino Papa perterritus miſit continuo nuncios, qui uirum Dñi reuocarēt Gregorium, quod ipſe ſibi commeantibus iam prædixerat fore futurum.

24 Iamquè trium dierum itinere profligato, ad quēdam locum requieturi fortè diuerterant. Quò ſingulis quieſcentibus, Gregorius lectitabat. Quem locuſta ſuperueniens, coegit paululum à legendo quieſcere & ex conſideratione ſui nominis docuit eum in eodē loco reſtare debere. Tunc fertur dixiſſe: Locuſta, inquit, dici poteſt, quaſi loco ſta. Statimque comites adhortatus, feſtinantius ire certabat, ſed præuenientibus Apoſtolicis nunciis, licet magnopere triſtaretur, redire ad proprij compulſus eſt monaſterij curam.

Reuocatur ex itinere.

25 Deniquè cernens Benedictus uenerabilis Pontifex uirtutum gradibus Gregorium ad alta conſcendere, uiolenter eum à quiete ſui monaſterii abſtrahens, Eccleſiaſtici ordinis officio ſublimauit, Leuitamque ſeptimum ad ſuum adiutorium conſecrauit. In quo uenerabilis pater Gregorius tanta humilitate pijuit, tāta ſolertia miniſtrauit, ut in Eccleſiaſticæ hierarchiæ miniſterio uideretur diuinis angelis non ſolum nitore habitus, uerum etiam charitate morum probabiliū ueraciter coæquari.

Creatur Leuita.

Agit apocriſariū Cōſtātinopoli.

26 Nec multò poſt pro reſponſis Eccleſiaſticis ad urbem Conſtantinopolim à Pelagio præſule deſtinatur. Vbi quamuis in terreno conuerſaretur palatio, uitæ cæleſtis non intermiſit propoſitum. Secuti nanque ſunt eum multi ex ſuo monaſterio fratres, germana deuincti charitate, quod diuina factum diſpenſatione conſpicitur, ut eorum uidelicet exemplo ad orationis placidum litus, quaſi ancoræ fune ſtringeretur, & dū cauſarum ſecularium continuatis uertiginibus fluctuaret, ad illorum conſortiū, uelut ad tutiſſimi portus ſinum, refugeret. Et licet illud eum miniſterium à monaſterio abſtractum, à priſtinæ quoque quietis uita mucrone ſuæ occupationis extingueret, inter eos tamen per ſtudioſæ lectionis alloquium, quotidianæ adſpiratio compunctionis animabat.

Nota de conſortio monachorū quātū ei cōtulerit.

27 Horum ergo conſortio non ſolum à terrenis eſt munitus incurſibus, uerum etiam ad uitæ cæleſtis exercitia magis magiſque ſuccenſus. Nam ab eiſdem fratribus enixè rogatus, maximeq; à Leandro Hiſpalenſis

Scribit expoſitiones ī S. Iob.

lenſi epiſcopo, qui pro cauſis Vuiſigothorum legatus eodem tempore Conſtantinopolim uenerat, compulſus eſt, ut librum beati Iob multis inuolutũ myſterii enodaret. Neq; ille negare potuit opus qđ ſibi amor fraternus multis utile imponebat futurum. Sed eundem librum quomodo iuxta literam intelligendus, qualiter ad Chriſti & Eccleſiæ ſacramenta referẽdus quo ſenſu unicuique fidelium ſit aptandus, per triſarias intelligendi ſpecies, miranda ratione perduxit. In quibus tamen itá de uirtutibus uitiiſque diſſeruit, ut nõ ſolum uideatur eadem uerbis exponere, ſed formis quodammodo uiſibilibus ſeu palpabilibus demõſtrare. Vndè non eſt dubium, perfectionem ipſarum eum conſecutum fuiſſe uirtutum quarum tam efficaciter ualuit indicare profectus.

Eutychianã hæreſim profligat.

28 Prætereà uenerabilis Leuita Gregorius in eodẽ Vrbe regia conſtitutus, naſcentem nouam hæreſim de ſtatu noſtræ reſurrectionis, cum ipſo, quo orta eſt initio, iuuante gratia noſtri redemptoris attriuit. Siquidem Euthychius, eiuſdem ciuitatis epiſcopus, libro de reſurrectione mortuorum confecto, dogmatizabat corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria impalpabile uentis aereque ſubtilius eſſe futurum. Qđ Gregorius audiens, & ratione ueritatis, & exemplo Dominicę reſurrectionis, probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnimodis eſſe contrarium. Catholica etenim, inquit, fides habet, quòd corpus noſtrum in illa immortalitatis gloria ſublimatum, ſubtile quidẽ erit per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per ueritatem naturæ: Iuxta exemplum Dominici corporis de quo à mortuis reſuſcitato, dicit ipſe diſcipulis ſuis: Palpate & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere. Cumque hoc euangelicæ ueritatis teſtimonium Gregorius protuliſſet, Eutychius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, ut dubitationem reſurrectionis ſuæ de diſcipulorũ cordibus amoueret. Cui Gregorius dixit: Mira eſt res ualdè, quam adſtruis, ut indè nobis dubietas ſurgat, unde diſcipulorum corda fuerũt à dubitatione ſanata. Quid enim deterius dici poteſt, quàm ut hoc nobis de eius uera carne dubium fiat, per quod diſcipuli eius ad fidem ab omni ſunt dubietate reparati? Si enim hoc non habuiſſet adſtruitur, quod oſtendit, undè fides diſcipulorum eius confirmata eſt inde noſtra deſtruitur. Eutychius ait: Corpus palpabile habuit, quod oſtendit ſed poſt confirmata corda palpantium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in ſubtilitatem aliquam eſt redactum. Ad hæc Gregorius reſpondit: Scriptum eſt: Chriſtus reſurgens à mortuis, iam nõ moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Si quid ergo in eius corpore poſt reſurrectionem potuit immutari, contra ueridicam Pauli ſententiam, Dominus rediit in mortem poſt reſurrectionem. Quod quis dicere uel ſtultus præſumat, niſi qui ueram carnis eius reſurrectionem negat? Tunc Eutychius obiecit, dicens: Cum ſcriptum ſit, Caro & ſanguis regnum Dei nõ poſſidebunt, qua ratione credendum eſt reſurgere ueraciter carnem? Cui Gregorius reſpondit: In ſacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturã, atq; aliter iuxta culpã uel corruptionem. Caro quippe dicitur iuxta naturam, ſicut ſcriptum eſt: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Et: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Caro uerò iuxta culpam, ſicut ſcriptum eſt: Non permanebit in hominibus iſtis ſpiritus meus, eo ꝙ ſunt caro. Et ſicut Pſalmiſta ait: Memoratus eſt, quia caro ſunt, ſpiritus uadens & non rediens. Vnde & diſcipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epiſtolas trãſmittebat: Sed quia paſſiones carnalium deſideriorum uicerant, iam liberi per uirtutẽ

Eutychii error. *Lu. 24* *Rom. 6* *1. Co. 15* *Gen. 2.* *Iohã. 1* *Gen. 6.* *P. 77* *Rom. 8*

ſpiritus, in carne non erat. Quod ergò Paulus Apoſtolus dicit, Quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, carnem ſecundum culpam intelligi uoluit, non carnem ſecundum naturam. Vndè & mox, quia carnem ſecundum culpam diceret, oſtendit ſubdens: Neque corruptio incorruptelam poſſidebit. In illa ergo cæleſtis regni gloria caro ſecundum naturã erit, ſed ſecundum corruptionem uel etiam paſſionis deſideria nõ erit. Quia deuicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis, Eutychius conſentire ſe protinus reſpondit, ſed tamen adhuc corpus palpabile reſurgere poſſe denegabat. Qui etiam in libello, quem ſcripſerat, Pauli quoque teſtimonium indiderat, dicentis: Tu quod ſeminas, non uiuificatur, niſi prius moriatur. Et quia non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum. Hoc nimirum oſtendere feſtinans, quia caro uel palpabilis, uel ipſa non erit. Dum ſanctus apoſtolus de reſurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum eſt ſeminari dixerit, ſed nudum granum. Sed ad hæc citius Gregorius reſpondit: Paulus apoſtolus dicens, Non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, hoc inſinuat, quod uidemus, quia uidelicet granum cum culmo & foliis naſcitur, quod ſine culmo & foliis ſeminatur. Ille itaque in augmento gloriæ reſurrectionis non dixit grano ſeminis deeſſe, qđ erat, ſed adeſſe, quod erat. Tu autem dum uerum corpus reſurgere denegas, nequaquam dicis adeſſe quod deerat, ſed deeſſe quod erat.

1. Co. 15 *Ibidẽ.* *Ibidẽ.*

29 Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus & Eutychius Conſtantinopolitanus epiſcopus, hac de re in longa contentione perducti grauiſſima cœperunt ab inuicem ſimultate reſilire. Tum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinopolitanus Imperator, ſecreto utrunque ſuſcipiens, quid inter eos diſcordiæ uerſaretur, agnouit. Et utriuſque partis allegationem ſubtiliter penſans, eundem librum, quem Eutychius de reſurrectione conſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberauit ut flammis cremari debuiſſet. A quo uidelicet piiſſimo Imperatore, ut ſimul egreſſi ſunt longiſſimæ diſputationis conflictum pariter ægrotantes, in lectulum deciderunt.

Eutychius reſipiſcẽs moritur.

30 Dũ ergo Gregorius ualidiſſimis febribus æſtuaret, Eutychius cum morte confligens, pellem manus ſuæ tenebat, coram omnibus dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne reſurgemus. Poſtquã catholicæ fidei confeſſionem defunctus eſt. Quo mortuo, quia penè nullus erat, qui eius dicta ſequeretur, Gregorius diſſimulauit cœpta perſequi, ne in fauillas uideretur uerba iaculari.

31 Quanta autem authoritate miniſterium ſui apocriſariatus impleuerit, quantæ reuerentiæ apud Auguſtos extiterit quantaque ſolicitudine afflictæ Italiæ ſuccurri ſæpius fecerit, ſi quis plenius noſſe deſiderat, epiſtolas anteceſſoris ſui Papæ Pelagii, ad eum ſuper multimodis Eccleſiæ Dei neceſſitatibus deſtinatas, quæ hactenus in ſcrinio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſtudioſiſſimè conſeruantur, percurrat. Ex quarum multitudine hic unam interſero, quatenus & illius miniſterii qualitas, & reliquarum quoque conſequentia cognoſcatur.

Pelagii Papæ ad Gregorium Epiſtola.

32 Quæ ità ſe habet: Pelagius epiſcopus, dilecto filio Gregorio uenerabili diacono. Omnia quidẽ quæ neceſſaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curauimus indicare. Quem cum fratre & coepiſcopo Sebaſtiano, ad dilectionem tuam direximus, ut quia in illis partibus ad Rauennam uſque nunc cum uiro glorioſo domino Decio patritio fuit, ipſe ſua relatio ſtudeat te ex omnibus informare, uel ſi qua neceſſaria iudicaueris, poſſit domino Imperatori ſuggere-

re:

re: Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ ſunt, contra ſuũ proprium iuſiurandum, ut nullus poſsit ad referendum ſufficere. Prædictũ autem fratrem Sebaſtianum quomodo ſuſceperimus, uel in quali apud nos te ſuggerẽte fuerit charitate, ipſius poteris relatione cognoſcere. Qui etiam iam promiſit nobis neceſsitates uel pericula totius Italiæ piiſsimo domino Imperatori ſuggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo noſtris celeriter poſsitis ſubuenire periculis. Quia ita hic coanguſtata eſt reſpublica, ut niſi Deus piiſsimi in corde principis inſpirauerit, ut inſitã ſibi miſericordiã ſuis famulis largiatur, & ſuper illã diacopoſim uel unũ magiſtrũ militũ & unum ducem dignetur concedere, in omni ſimus anguſtia deſtituti. Quia maximæ partes Romanæ omni præſidio uacuatæ uidentur, & Exarchus ſcribit nullum nobis poſſe remedium facere, quippe qui nec ad illas partes cuſtodienda ſe teſtatur poſſe ſufficere. Imperet ergo illi Deus noſtris uelociter periculis ſubuenire, antequàm nefandiſsimæ gentis exercitus loca, quæ adhuc à republica detinentur, Deo ſibi contrario (quod abſit) præualeant occupare. Presbyterum autem ad nos tranſmittere Deo iuuante feſtina, quia & in monaſterio tuo, & in opere, cui eum præpoſuimus, neceſſarius eſſe omnino cognoſcitur. Data quarto Nonarum Octob. Ind. 3.

Infeſtationes Longobardorum.

33 Huic ſiquidem monaſterio, cuius hic Papa Pelagius meminit, Siculus Maximianus, qui pòſt Syracuſanus epiſcopus extitit eodem tempore præfuit. Qui ad uenerabilem Leuitam Gregorium in eiuſdem regiæ urbis palatio, pro reſponſis Eccleſiaſticis deſudantẽ, uiſitationis gratia cum fratribus uenit, & dum ad monaſterium eius, ſibi quoque commiſſum, Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempeſtate depræhenſus, inæſtimabili ordine atque inuſitato miraculo erga ſe cunctoſque, qui ſecum aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit, & gratiam. Nam cum in eorum morte uentorum nimietatibus fluctus eleuati ſæuirẽt ex naui claui perditi, arbor abſciſa eſt, uela in undis proiecta, totumque uas nauis nimiis quaſſatum fluctibus, ab omni fuerat ſua compage diſſolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque uſque ad ſuperiores tabulas impleuit, itá ut non magis nauis inter undas, quam undæ iam intrà nauim eſſe uiderentur. Tunc in eadem naui reſidentes, non iam ex mortis uicinia, ſed ea ipſa eius pręſenti uiſione turbati. Omnes ſibimetipſis pacem dederunt corpus & ſanguinẽ redemptoris acceperunt, Deo ſe ſinguli commendantes, ut eorum animas benignus ſuſciperet, quorum corpora ita pauendæ morti tradidiſſet. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter terruit, eorum quoque uitam per meritum famuli ſui Gregorii pro cuius ſpeciali amore uenerant, mirabilius ſeruauit. Nam diebus octo nauis eadem, uſque ad ſuperiores tabulas aquis plena, iter proprium peragens enatauit. Nono autem die, ad Cotronenſis caſtri portum deducta eſt. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cũ prædicto Maximiano uiro uenerabili nauigabant. Cũque poſt eos ipſe quoque fuiſſet egreſſus, mox in eiuſdem portus profundum nauis demerſa eſt, ac ſi illis egredientibus, pro pondere ſubleuatione caruiſſet, & quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat atque natauerat. Maximiano cum fratribus recedente, aquas ſine hominibus in portu, nec portare ualuerit nec natare: Vt hinc omnipotens Deus oſtenderet, quia per meritum Gregorii, quem fratres uiſitauerãt hanc onuſtam ſua manu tenuerat, quæ ab hominibus uacua, permanere non potuit ſuper aquas.

Aſſeruata in naui ſacra Eucharistia.

Miraculũ inſigne.

Inũdatio Tiberis.

34 Igitur poſtquàm Romam Gregorius uenerabilis Leuita reuerſus eſt, aliquanto interiecto tempore, tanta inundatione Tiberis fluuius alueum ſuum egreſſus eſt, tantumq; excreuit, ut eius undæ ſuper muros urbis influerẽt, atque in ea regiones maximas occuparent, & antiquarum ædium plurima monimenta deiicerent, eccleſiaſtica quoque horrea uiolenter ſubuerterent, in quibus nonnulla modiorum tritici millia periere.

35 Tunc ſiquidem apud Veronenſem urbem fluuius Atheſis, ut idem Gregorius refert, excreſcens, ad beati Zenonis martyris atque Pontificis eccleſiam uenit. Cuius eccleſiæ dum eſſent ianuę apertæ, aqua in eam minimè intrauit. Quæ paulatim creſcens, uſque ad feneſtras eccleſiæ, quæ erant tecto proximæ, peruenit. Sicque ſtans aqua, eccleſiæ ianuam clauſit, ac ſi illud elementum liquidum, in ſoliditatem parietis fuiſſet immutatum. Cumque eſſent multi interius inuenti, ſed aquarum magnitudine circundata omni eccleſia, qua poſſent egredi, non haberẽt, ibique ſe ſiti ac fame deficere formidarent, ad eccleſiæ ianuam ueniebant, & ad bibendum hauriebant aquam, quæ uſque ad feneſtras excreuerat, & tamen intrà eccleſiam, ut aqua, defluere nullus modo præualebat. Stans autem ante ianuam, ad oſtẽdendum cunctis meritum martyris, & aqua adiutorium, & aqua non erat ad inuadendum locum. Quod nimirum miraculum, Babylonici illius ignis miraculo non diſsimile poterit æſtimari, qui trium puerorum & ueſtimenta non tetigit, & uincula incendit.

Nota miraculũ ſtupẽdum.

Dan. 3

36 Tunc etiam innumerabilis multitudo ſerpentiũ cum magno dracone in modũ trabis ualidæ, per Tiberim fluminis alueum in mare deſcendit. Sed ſuffocatę beſtiæ inter ſalſos maris turbidiſsimi fluctus, ſine mora in litore deſederunt, ſuaque putredine totum aerem corruperunt.

Serpentes extincti corrũpũt aerem.

37 Sequuta eſt è ueſtigio clades inguinaria, quæ Romanam urbem adeò uehementi peſtilentia laniauit, ut etiam corporali uiſu ſagittæ cælitus uenire, & ſingulos quoſque percutere uideretur. Quæ in menſe undecimo ueniens, primum omnium, iuxta illud, quod in Ezechiel propheta legitur, A ſanctuario meo incipite: Pelagium Papam percuſsit, & ſine mora extinxit. Quo defuncto, ita in reliquum uulgus deſæuit, ut ſub tractis habitatoribus, domus in urbe plurimas uacuas omnino reliquerit.

Peſtis inguinaria.

Pelagius Papa moritur.

38 Eodem tempore in monaſterio uenerabilis Leuitæ Gregorii, puer inquietus ualde, Theodorus nomine, cum fratre religioſo magis neceſsitate quàm uoluntate degebat, cui nimium grauis erat, ſi quis ei pro ſua quicquam ſalute dicebat. Bona autem non ſolum facere, ſed etiam audire non poterat. Nunquàm ſe ad ſanctæ conuerſationis habitum uenire, iurando, iraſcendo ac deridendo teſtabatur. Qui tamen eiuſdem peſtilentiæ clade percuſſus in inguine eſt, & perductus ad mortem. Cumque extremum ſpiritum ageret, conuenerunt cum Gregorio fratres, ut egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum, in ſolo tantummodo pectore uitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autẽ, qui aderant, tantum pro eo cœperunt enixius orare, quantum eum iam uidebant ſub celeritate diſcedere. Cum repentè cœpit eiſdem fratribus aſsiſtentibus clamare, atque cum magnis uocibus orationes eorũ interrumpere, dicens: Recedite, eccè draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter ueſtram præſentiam me deuorare non poteſt. Caput meum in ſuo ore iam abſorbuit. Date locum, ut me amplius nõ crucier, ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad deuorandum datus ſum, quarè propter uos moras patior? Tunc fratres cũ Gregorio cęperunt ei dicere: Quid eſt quod loqueris frater? ſignum tibi ſanctæ Crucis imprime. Reſpondebat

Exemplũ terribile.

debat ille cum magnis clamoribus, dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia ſquamis huius draconis premor. Cumque hoc fratres audirent, unà cum Leuita Dei Gregorio in terram proſtrati, cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius uehementius Dominum deprecari. Et eccè ſubitò cœpit æger cum magnis uocibus clamare, dicens: Gratias Deo: eccè Draco, qui me ad deuorandum ſuſceperat, fugit. Orationibus ueſtris expulſus eſt, ſtare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia cõuerti paratus ſum, & ſecularem uitam funditus relinquere. Homo ergò, qui, ſicut dictum eſt, ab extrema fuerat parte præmortuus, Gregorii precibus, & morte corporis caruit, & ſalutem animæ acquiſiuit.

S. Gregorius plane nolens creatur Ro. Pontifex.

39 Sed peſtilentia ſupra modum ſæuiente, quia Eccleſia Dei ſine rectore eſſe non poterat, Gregorium, licet totis uiribus renitentem, Clerus, Senatus, populusque Romanus ſibi concorditer pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis uiribus euitare decernens, ſe te indignum omninò tali honore clamitabat: uidelicet metuens, nè mundi gloria, quam prius abiecerat, ei ſub Eccleſiaſtici colore regiminis aliquo modo ſubrepere potuiſſet.

40 At ubi decretum generalitatis euadere nequiuit, conſenſurum ſe tandem aliquandò ſimulauit, & Imperatori Mauritio, cuius filium ex lauacro ſancto ſuſceperat, latenter literas deſtinauit, adiurãs & multa prece depoſcẽs, nè unquàm aſſenſum populis præberet, ut ſe huius honoris gloria ſublimaret: ſed præfectus urbis, Germanus nomine, eius nuncium anticipauit, compræhenſumque ac diſruptis epiſtolis, conſenſum, quem populus fecerat, Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia diaconi, eo quòd locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperiſſet, data præceptione, ipſum ordinari præcepit. Interim dum ab urbe regia Imperatoris præſtolaretur aſſenſus, & lues ipſa populum uehementius deuaſtaret, uenerabilis Leuita Gregorius uerbum ad plebem exorſus eſt, dicens:

Oratio eius ad populũ.

41 Oportet, fratres dilectiſſimi, ut flagella Dei, quæ metuere uentura debuimus, ſaltem præſentia & experta timeamus. Conuerſionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis noſtri duritiã ipſa, quam patimur, pœna diſſoluat. Vt enim propheta teſte prædictum eſt, Peruenit gladius uſque ad animas noſtras: Eccè etenim cuncta plebs celeſtis iræ mucrone percutitur & repentina ſinguli cæde uaſtantur. Nec languor mortem præuenit, ſed languoris moras, ut cernitis, mors ipſa præcurrit. Percuſſus quiſque ante rapitur, quàm ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Penſate ergò, qualis ante conſpectum diſtricti iudicis perueniet cui non licet flere, quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte ſubtrahuntur, ſed pariter corruũt. Domus uacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes adſpiciunt, & ſui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnuſquiſque ergo noſtrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percuſsionem uacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commiſsimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confeſsione & ſicut propheta admonet, Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum. Ad Dominum quippe corda cum manibus leuare, eſt, orationis noſtræ ſtudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat tremori noſtro fiduciam, qui per prophetã clamat. Nolo mortem peccatoris, ſed ut cõuertatur & uiuat. Nullus autem de iniquitatem ſuarum immanitate deſperet. Veternoſas nanque Niniuitarum culpas, triduana pœnitentia abſterſit, & conuerſus latro uitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præſumamus nos iam præcepiſſe quod petimus: citius ad precem iudex flectitur, ſi à prauitate ſua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduerſionis gladio nos, importunis præcibus inſiſtamus. Ea nanque, quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet, iudicio ueritatis placet. Quia pius ac miſericors Deus uult à ſe precibus ueniam exigi, qui quantum meremur, nõ uult iraſci. Hinc etenim per Pſalmiſtam dicit. Inuoca me in die tribulationis tuæ, eripiã te, & glorificabis me. Ipſe ergò ſibi teſtis eſt, quia inuocantibus miſereri deſiderat, qui admonet ut inuocetur. Proinde fratres reuerendiſsimi, cum contrito corde & correctis operibus, craſtina die primo diluculo ad ſeptiformem Litaniam, iuxta diſtributionem inferius deſignatam, deuota cum lachrymis mente ueniamus. Nullus ueſtrũ ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præſumat, quatenus ad ſanctæ genitricis Domini eccleſiam conuenientes, qui ſimul omnes peccauimus, ſimul omnes mala, quæ fecimus, deploremus, ut diſtrictus iudex dum culpas noſtras nos puniſſe conſiderat, ipſe à ſententia propoſitæ damnationis parcat.

Ier. 4. *Thr. 3* *Leuare corda cũ manibus.* *Ezech. 18.* *Iona 3.* *Luc. 23.* *Pſ. 49.* *Litaniarum uſus antiquiſſimus in eccleſia.*

Litania ſeptiformis.

Litania clericorum exeat ab eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtę. Litania uirorum, ab eccleſia ſancti martyris Marcelli. Litania monachorum, ab eccleſia ſanctorum Iohannis & Pauli. Litania ancillarum Dei, ab eccleſia beatorum martyrum Coſmæ & Damiani. Litania fœminarum coniugatarum, ab eccleſia beati primi martyris Stephani. Litania uiduarum, ab eccleſia beati martyris Vitalis. Litania pauperum & infantum, ab eccleſia beatæ martyris Cæciliæ.

43 Igitur dum magna multitudo diuerſæ ætatis ſexus atque profeſsionis, iuxta præceptionem Leuitę Gregorii, die cõſtituta Dominum rogatura ueniſſet, intantum lues ipſa iudicio diuino deſæuiit, ut intra unius horæ ſpatium, dum uoces plebs ad Dominum ſupplicationis emitteret, octoginta homines ad terram corruentes, ſpiritum exhalarent. Sed nequaquã deſtitit facundiſsimus rhetor populo prædicare, ne ab oratione ceſſarent, donec miſeratione diuina peſtis ipſa quieſceret.

Fugit mutato habitu & latitat.

44 Enimuero cum adhuc futurus antiſtes putaret ſe principem à conſenſu conſecrationis ſuæ penitus auertiſſe, cognouit tandem ſuas literas à Germano præfecto urbis interceptas fuiſſe. Cuius rei gratia Imperiale reſponſum, quod uidelicet uoluntati ſuæ contrariũ uidebatur, præueniens, quia palam egredi portas ciuitatis non poterat, à negociatoribus exponendũ ſe diſſimulato, ut fertur, habitu callidus impetrauit, ſyluarum ſaltus expetiit, cauernarum latibula requiſiuit. In quibus dum ab omnibus ſumma ſolicitudine quæreretur indicio columnæ fulgidæ, ſuper ſe iugiter à cœlo dependentis, agnoſcitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri apoſtolorum principis tẽplum ſummus pontifex conſecratur.

Li. 1. epiſt. 3.

45 Verum quia ſunt nõnulli Longobardorum perfidi qui Gregorium appetiſſe magis pontificium aurumẽ q̃ fugiſſe, operæpreciũ reor pauca dẽ multis inſerere quibus eũ, in quantum ſine pertinaciæ uitio potuit noluiſſe pontificiũ immò quaſi pondus importabile penitus cauere uoluiſſe, luce clarius manifeſtũ ẽ. Ait. n. pene in ipſo cõſecrationis ſuæ principio in epiſtola Paulo Scholaſtico. Quicquid mihi ex honore ſacerdotalis officij extranei arridẽt, nõ ualde pẽſo. De uobis aũt mihi hac ex re arridẽtibus nõ mediocriter doleo, qui deſideriũ meum pleniſsimè ſcitis, & tamẽ profeciſſe me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, ſi potuiſſem implere quod uolui, ſi uoluntatem meam, quam dudùm cognitam habetis,

perficere optatæ quietis perceptione ualuiſſem. At
nunc quia honoris huius uinculis in ciuitate teneor
Romana religatus, habeo aliquid, quod etiam ueſtræ
gloriæ exultem. Quia uiro eminentiſſimo domino
Leone exconſule ueniente, uos in Sicilia remanere
non ſuſpicor, & cùm ipſe quoque tuo honore religa-
tus, Romæ retineri cœperis, quid mœroris, quid ama
ritudinis ego patiar, agnoſces. Veniente autem uiro
magnifico domino Maurentio chartulario, ei quæſo
in Romanæ urbis neceſſitate concurrite, quia hoſti-
libus gladiis foris ſine ceſſatione confodimur, ſed &
ſeditione militum interno periculo grauius urge-
mur. Item.

46 Gregorius Iohanni patriarchæ Conſtantinopoli-
Lib. 1. tano: Si charitatis uirtus in proximi dilectione conſi
epiſt. 4. ſtit, ſi ſic diligere proximos ſicut nos iubemur, quid
Matt. eſt, quòd me beatitudo ueſtra non ità ut ſe diligit?
22. Quo enim ardore, quo ſtudio epiſcopatus pondera
fugere uoluerim, ſcitis. Et tamen hæc eadem epiſco-
patus pondera nè mihi deberent imponi, non reſtiti-
ſtis. Conſtat ergò, quia nô me ſicut uos diligitis: quia
illa me uoluiſtis onera ſuſcipere, quæ uobis imponi
noluiſtis. Sed quia uetuſtam nauim uehementerque
confractam indignus ego infirmuſque ſuſcepi: (Vn-
diquè enim fluctus intrant, & quotidiana ac ualida
tempeſtate quaſſatæ, putridæ naufragium tabulæ ſo-
nant) per omnipotentem Dominum rogo, ut in hoc
mihi periculo orationis tuæ manum porrigas: quia
tanto enim ius poteſtis exorare, quanto & à confuſio-
ne tribulationum, quas in hac terra patimur, longius
ſtatis. Item.

Lib. 1. 47 Gregorius Theoctiſtæ ſorori Imperatoris: Mens
epiſt. 5. mea ueſtræ uenerationi quanta deuotione ſubſterni-
tur, explere uerbis nequeo. Nec tamen me prodere la
boro, quia & me tacente in ueſtro corde legitis, quid
de mea deuotione ſentiatis. Miror autem, quòd in me
collatas dudum continentias ueſtras, ex hac moder-
na paſtoralis officii continêtia diſtraxiſtis: in qua ſub
colore epiſcopatus ad ſeculum ſum reductus, in qua
tantis terrenis curis inſeruio, quantis me in uita lai-
Hæc ca nequaquàm deſeruiſſe remi niſcor. Alta enim quie
uir ſan tis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, aſcendiſſe
ctus ex exterius uideor. Vndè me à conditoris mei facie lon
ſumma gè expulſum deploro. Conabar nanque quotidie ex-
animi tra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantaſmata
mode- corporis ab oculis mentis abigere, & ſuperna gaudia
ſtia di- incorporaliter uidere: Et non ſolis uocibus, ſed totis
cit. medullis cordis ad Dei ſpeciem anhelans, dicebam:
Tibi dixit cor meum, quæſiui uultum tuum, uultum
Pſ. 26. tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo
appetens, nihil pertimeſcens, uidebar mihi in quodã
rerum uertice ſtare, ità ut in me penè impletum cre-
Pſ. 58 derem, quod pollicitante Domino ex propheta didi-
ciſſem: Suſtollam te ſuper altitudines terræ. Super al-
titudines etenim terræ ſuſtollitur, qui & ipſa, quæ al-
ta ac glorioſa præſentis uidentur ſeculi, per mentis de
ſpectum calcat. Sed repentè à rerum uertice tentatio
nis huius turbine impulſus, ad timores pauoreſque
Nota corrui: Quia & ſi mihi nihil timeo, eis tamen, qui mi-
animi hi commiſſi ſunt, multum formido. Vndique cauſa-
ſecuri- rum fluctibus quatior, ac tempeſtatibus deprimor,
tatem ità ut rectè dicam: Veni in altitudinem maris, & tem
& forti peſtas demerſit me. Redire poſt cauſas ad cor deſide-
tudinẽ. ro, ſed uanis ab eo cogitationum tumultibus exclu-
ſus, redire non poſſum. Et hoc ergò mihi longè factũ
Pſ. 6. eſt, quod intra me eſt, ità ut obedire nequeam prophe
ticæ uoci, qua dicitur, Redite præuaricatores ad cor.
Eſ. 46 Sed ſtultis preſſus cogitationibus, ſolummodò eſe la
mare compellor, Et cor meum dereliquit me. Con-
templatiuæ uitæ pulchritudinem uelut Rachelem di
lexi ſterilem, ſed uidentem ac pulchram. Quæ etſi per *Pſ.* 39.
quietem ſuam minus generat, lucem tamen ſubti-
lius uidet. Sed quo iudicio neſcio, Lia mihi in nocte
coniuncta eſt, actiua uidelicet uita, fœcunda, ſed
lippa, minus uidens, quanuis amplius pariens. Se-
dere ad pedes Domini, cum Maria feſtinaui, uerba
oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor *Luc.* 10
in exterioribus miniſtrare, atque erga multa ſatage-
re. Expulſa à me, ut credidi, legione dæmonũ, uolui
& obliuiſci quos noui, & ad Saluatoris pedes quieſcere: *Mar.* 5
& ecce mihi nolenti atque cõpulſo dicitur: Reuertere
in domum tuam, & annuncia quanta tibi fecerit do-
minus. Sed quis inter tot terrenas curas ualeat Dei
miracula prædicare, cum iam mihi difficile ſit ſaltem
recolere? Preſſum nanque in hoc honore, tumultu ſe
cularium negociorũ, ex eis me eſſe uideo, de quibus
ſcriptum eſt. Deiecisti eos dum alleuarentur. Neque *Pſ.* 72
enim dixit, Deiecisti eos, poſtquam alleuati ſunt: ſed,
dum alleuarentur, quia praui quique dum ſeculari
honore ſuffulti, foras uidentur ſurgere, intus cadunt.
alleuatio ergo ipſa, ruina eſt: quia dũ gloria falſa ſub
nixi ſunt, a uera gloria uacuantur. Hinc iterum dici-
tur: Deficientes ut fumus deficiant. Fumus quippe aſ *Pſ.* 67.
cendendo deficit, & ſe dilatando euaneſcit. Sic uide
licet fit, cum peccatoris uitam præſens felicitas comi
tatur. Quia unde oſtenditur, ut altus ſit: inde agitur,
ut non ſit. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Deus meus, pone *Pſ.* 82.
illos ut rotam. Rota quippe ex poſteriori parte attol
litur in anterioribus cadit. Poſteriora autẽ nobis ſunt
bona præſentis mundi quæ relinquimus: Interiora ue
rò ſunt æterna & permanêtia, ad quæ uocamur, Pau-
lo atteſtante, qui ait: Quæ retro oblitus, in ea quæ
ſunt priora extendens me. Peccator ergo cum in præ *Phil.* 3.
ſenti uita profecerit, ut rota ponitur: quia in anterio
ribus corruens, ex poſterioribus eleuatur. Nam cum
in hac uita gloriam percipit, quam reliquid: ab illa
cadit, quæ poſt hanc uenit. Et quidem multi ſunt, qui
ſic exteriores profectus regere ſciunt ut per eos ne-
quaquam interius corruant. Vnde ſcriptum eſt. Deus *Iob* 36.
potentes non abiicit, cùm & ipſe ſit potens. Et per Sa *Prou.* 1.
lomonem dicitur: Et intelligens gubernacula poſſi-
debit Sed mihi hæc difficilia ſunt, quia & ualdè one
roſa. Et quod ens uoluntariè non recipit, congruè nõ
diſponit. Eccè ſereniſſimus Dominus Imperator fieri
ſimiam leonem iuſſit. Et quidem pro iuſſione illius
uocari leo poteſt, fieri autem leo non poteſt. Vnde ne
ceſſe eſt, ut omnes culpas ac negligentias meas non
mihi, ſed ſuæ pietati deputet, qui uirtutis miniſteriũ
infirmo commiſit.

48 Gregorius Narſi patricio: Dum contemplatio- *Lib.* 1.
nis dulcedinem altè deſcribitis, ruinæ meæ mihi ge- *epiſt.* 6.
mitum renouatis. Quia audiui quod intus perdidi,
dum foràs ad culmen regiminis immeritus aſcendi.
Tanto autem me perculſum mœrore cognoſcite, ut
uix loqui ſufficiam. Oculos enim mentis meæ dolo-
ris tenebræ obſident. Triſte eſt, quicquid aſpicitur.
quicquid delectabile creditur, cordi meo lamenta-
bile apparet. Penſo enim, ab alto quietis meæ culmi-
ne corruens, ad quàm deiectum exterioris prouectus
culmen aſcendi. Et pro culpis meis in occupationis
exilium à facie dominantis miſſus, quaſi deſtructæ *Tre.* 1.
Iudææ uocibus cùm propheta dico: Qui conſolaba-
tur me, longè receſſit à me. Quòd uerò cauſæ & no-
minis ſimilitudinem faciendo per ſcripturam, clau-
ſulas declamationeſque formatis, certè frater reue-
rẽdiſſime ſimiam leonem uocas. Quod eo modo uos
agere conſpicimus, quo ſcabioſos ſæpè catulos, par-
dos uel tigres uocamus. Ego.n. bone uir quaſi filios
perdidi, quia per terrenas curas recta opera amiſi. No *Rut.* 1.
lite ergò me uocare Noemi, id eſt, pulchram, ſed uo-
cate

cate me Mara, quia amaritudine plenus ſum. Item.

Lib. 1. epiſt. 7. & 25.

49 Gregorius Anaſtaſio Patriarchæ Antiocheno: Scripta ueſtræ beatitudinis ut ſeſſus requiē, ſalutē æger, fontem ſitiens, umbram æſtuans inueni. Neque enim illa uerba per linguā carnis uidebantur expreſſa: quia ſic ſpiritualem erga me amorem ſuum, quē geſtabat, aperuit, acſi mens per ſemetipſam loqueretur. Sed durum ualdè fuit, quod ſecutū eſt: quia amor ueſter terrena me portare onera præcepit: & quem priùs ſpiritualiter diligebatis, pòſt, ut æſtimo, tēporaliter amātes, uſq; ad terram me ſuperpoſito onere depreſſiſtis: ità ut omnem mentis rectitudinem funditùs perdēs, contemplationiſq; aciem amittens, non per prophetiæ ſpiritum, ſed per experimentum dicam: Incuruatus ſum, & humiliatus ſum uſquequaq;. Tanta quippe

Pſ. 37.

me occupationum onera deprimūt, ut ad ſuperna animus nullatenus erigatur. Multis cauſarum fluctibus quatior, & poſt illa quietis ocia, tumultuoſæ uitæ tēpeſtatibus affligor, ita ut rectè dicam: Veni in altitu-

Pſ. 68.

dinem maris, & tempeſtas dimerſit me. Periclitanti igitur mihi orationis ueſtræ manum tendite uos, qui

Nota mirabilē animi candorem & puritatem.

in uirtutum litore ſtatis. Quòd uerò me os Domini, & lucernam dicitis, & loquendo multis prodeſſe, multiſq; poſſe lucere perhibetis, æſtimationem mihi fateor in dubietatem maximam perduxiſtis. Conſidero nanque quis ſum, & nihil in me ex huius boni ſigno depræhendo. Conſidero autem qui eſtis, & uos mentiri poſſe non arbitror. Cum ergò credere uolo quod dicitis, contradicit mihi infirmitas mea. Cùm diſcutere nolo quod in laude mea dicitur, contradicit mihi ſanctitas ueſtra. Sed quæſo uir ſanctæ, nobis aliquid de hoc certamine noſtro conueniat: Vt ſi non quod dicitis, ità eſt: ſit ità, quia dicitis. Item.

Lib. 1. epi. 29

50 Gregorius Andreę illuſtri: Omnipotens Deus dulciſſimo cordi ueſtro indicet, quia & abſens corpore, à charitate ueſtra animo non receſſi. Bona enim ueſtra, etiam ſi uolo, obliuiſci non ualeo. Hoc autem quòd me ad epiſcopatus ordinem cognoſcitis perueniſſe, ſi me diligitis, plangite: Quia tantæ hic huius mundi occupationes ſunt, ut hic per epiſcopatus ordinem penè ab amore Dei uideam me eſſe ſeparatum. Quod inceſſanter defleo, atque ut pro me Dominum exoretis, rogo. Item.

Lib. 1. epi. 30

51 Gregorius Iohanni exconſuli & patricio atque Quæſtori, Bona ueſtræ excellentiæ expertus, tanto erga uos amore cōſtringor, ut ueſtra memoria de meo pectore aboleri nullatenus poſſit. Sed cōtra amorem non modicè contriſtor, quia quietem me quærere cognoviſtis, & ad inquietudinem perduxiſtis. Vobis quidem omnipotēs Deus, quia hoc bono animo feciſtis, bona æterna retribuat: ſed me à tanto loci huius periculo qualiter uoluerit, abſoluat: Quia ſicut peccata mea merebantur, non Romanorum, ſed Longobardorum Epiſcopus factus ſum. Quorum ſyntychiæ ſpathæ ſunt, & gratia pœna. Eccè ubi ueſtra patrocinia me perduxerūt. Gemo quotidiè occupationibus preſſus, & reſpirare non ualeo. Sed uos qui adhuc ualetis, mundi huius occupationes fugite: quia quantum in eo quiſque profecerit, tātum, ut uideo, ab amore Dei ampliùs decreſcit. Item.

Lib. 1. epi. 41.

52 Gregorius Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo: Reſpondere epiſtolis ueſtris tota intentione uoluiſſem, niſi paſtoralis curæ ità me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quàm aliquid dicere. Quod ueſtra quoq; reuerentia in ipſo literarum mearum textum uigilanter intelligit, quandò ei negligenter loquor, quem uehementer diligo. Tantis quippè in hoc loco huius mundi fluctibus quatior, ut uetuſtam ac putreſcētem nauim, quam regendam occulta Dei diſpenſatione ſuſcepi, ad portum dirigere nullatenus poſſim. Nunc exaduerſo fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli ſpumoſi maris intumeſcunt: nunc à tergo tempeſtas inſequitur. Inter quæ omnia turbatus, cogor modò in ipſam clauum aduerſitatem dirigere, modo curuato nauis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemiſco, quia ſentio quòd, negligente me, creſcit ſentina uitiorum, & tempeſtate fortiter obuiante, iam iamque putridæ naufragium tabulæ ſonant. Flēs reminiſcor, quòd perdidi meæ placidum litus quietis, & ſuſpirando terram conſpicio: quam tamen, rerum uentis aduerſantibus, tenere non poſſum. Si ergo me frater reuerendiſſime diligis, tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende: ut quo laborantem me adiuuas, ex ipſa uice mercedis in tuis quoquè laboribus ualentior exiſtas.

Hæc omnia ab incredibili animi humilitate proficiſcuntur.

53 Sed quia Gregorium non ſolùm declinare uoluiſſe, quin etiam cum magno angore animi ſummum ſacerdotium ſuſcepiſſe, ſatis (ut opinor) probatū eſt: qua diſcretione id fecerit, uidetur breuiter indicandum, nè ſcilicet tantus uir aut pertinaciæ, aut puſillanimitatis uitio ſaltem leuiter ſuccubuiſſe putetur.

Lib. 1. epi. 26

Ait enim in epiſtola ad Anaſtaſium Corinthiorum Archiepiſcopum. Iudicia Domini quanto ſunt inueſtigabilia, tanto debent humanis mentibus eſſe metuenda. Et quia ea ratio mortalis comprahendere nō ualet, his ſe neceſſe eſt humili cordis ceruice ſubſternat: quatenus quò eam regentis uoluntas duxerit, illuc obedientibus mentis greſſibus proſequatur. Ego autem conſiderans infirmitatem meam ad Apoſtolicæ ſedis culmen non poſſe pertingere, onus hoc malui declinare, nè in paſtorali regimine imparis adminiſtrationis actione ſuccumberem. Sed quia contraire non eſt Domini diſponentis arbitrio, obedienter ſecutus ſum, quod miſericors de me regentis manus uoluit operari. Nam fraternitati ueſtræ, etſi præſens non eueniret occaſio, neceſſariò fuerat indicandum, quòd licèt indignum, me Apoſtolicæ ſedi Dominus præeſſe dignatus eſt.

Lib. 1. epi. 31.

54 Item idem de eadem re, Philippico comiti excubitorum: Inquantum homo diſcutere & inueſtigare iudicia ſuperna non ſufficit, intantum ſub eis debet ceruicem cordis inflectere. Et quia id, quod ſibi tribuitur, quo iudicio diſponatur ignorat, nec ad appetendum locum procax inſiſtere, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vndè indignus ego, ad ſuſcipienda epiſcopatus onera iuſſioni omnipotentis Dei ueſtræque uoluntati me ſubdidi, cui me præeſſe largitate magis gratiæ, quam iudicii æſtimatione uoluiſtis. Potens eſt enim Deus, propter quem me indignum diligitis, hanc uobis in perpetuum repenſare mercedem, ut gratiam quam indignis famulis eius impēditis, apud eum multiplicius inuenire ualeatis.

At ego hic à deflorationis opere paululum reſpirabo, ut quæ ſpecialiter de pontificio eius dicenda ſunt, in libello alio, ſuffragante Domino, referantur.

FINIS LIBRI I.

CAPITVLA LIBRI II.

VBi Gregorius ſeruum ſeruorū Dei ſe ſcribens, mediocribus ueſtimentis amicitur. 1
Vbi fidei ſuæ inrepræhenſibile ſymbolum dictat. 2
Vbi patriarchalibus thronis ſuam ſynodicā dirigit. 3
Vbi quinque Concilia ſe uenerari fatetur. 4
Vbi collecta ſynodo, prauas conſuetudines damnat. 5
Vbi Antiphonarium centonizans, cantorum conſtituit ſcholam. 6

Cur occidentales dulcedinem cantilenæ corrũpãt. 7
Quòd per Iohannẽ Romanũ cantorẽ correcti ſunt. 8
Qualiter Carolus Rex, diſſonantia cantus offenſus, duos clericorũ ſuorũ erudiẽdos Romæ dimiſerit. 9
Quemadmodum idem Carolus, diſſonantia cantus offenſus, duos Romanos cantores ab Adriano Papa perceperit. 10
Vbi Gregorius, pulſis laicis, familiares ſibi clericos elegit. 11
Vbi talem Eccleſiam Romanam exhibuit, qualis prima ſub Apoſtolis fuit. 12
Quanta & qualia tunc Romæ ſtudia reflorebant. 13
Quod non diuites, ſed ſapientes ad conſilium conuocabat. 14
Quamobrem laici primò cœperint tonſurari. 15
Vbi Laicos non ad Eccleſiaſticum officium, ſed tantũ ad monaſticum habitum admittit. 16
Vbi codicem Gelaſianum coarctat. 17
Vbi ſtationes conſtituens, tractatus euangeliorum declamat. 18
Vbi cũ uerbi pabulo, pauperibus alimẽta miniſtrat. 19
Vbi conſuetudines nouas inducit 20
Vbi murmurãtibus pro eiſdẽ, humiliter ſatisfacit. 21
Vbi pro hoſpite Dominum recipit. 22
Vbi duodecim inuitatis, tertiumdecimum Angelum ſibi deputatum diuinitus recognoſcit. 23
Vbi quater in anno diſtribuẽdum per polyptychum cenſet. 24
Vbi aureos & peregrina ueſtimenta largitur. 25
Vbi Kalendatim diuerſas ſpecies erogat. 26
Vbi tribus millibus ancillis Dei octoginta libras annualiter præſtat. 27
Vbi dietim per ueredarios cocta ſtipẽdia deſtinat. 28
Vbi pro paupere mortuo uehementiſsimè lamentatur. 29
Quot & qualium remunerandorum nomina in ſcrinio teneantur. 30
Vbi Arrianorum Baſilicam in Suburra Domino dedicat. 31
Quot & qualia miracula ibi diuinitus ſint oſtẽſa. 32
Vbi pro conuertendis Anglis Saxonibus Auguſtinũ cum aliis mittit. 33
Vbi hoc profectu redire uolentes, ad proficiſcẽdum hortatur. 34
Vbi Auguſtinus proficiſcens, iuſſa compleuit. 35
Vbi Auguſtinus epiſcopus conſecratus, poſtulat adiutores. 36
Vbi ei Gregorius palliũ & diuerſa neceſſaria, ſimulq; nonnulla reſponſa tranſmittit. 37
Vbi de conſanguinitatibus percontatus, ponit pontifici Felici rationem. 38
Quanta & qualia de conuerſione Saxonum, ſignisq; diſcipulorum ſuorum Gregorius præconetur. 39
Vbi Auguſtinum monet, nè pro miraculis tumeat. 40
Vbi panis fruſtum in carnem, carnis rurſus in panis primordia reformauit. 41
Vbi pannum pupugit, & ſanguis effluxit. 42
Vbi maleficos cæcitate mulctauit. 43
Qualiter intelligi debet, Gregorium Traiani animã de inferni cruciatibus liberaſſe. 44
Vbi monachum, ſub excommunicatione defunctum, mirabiliter ſoluit. 45
Vbi paganos pueros comparat, ut Chriſtianos efficiat. 46
Vbi pro paganis ruſticis Epiſcopis comminatur. 47
Vbi Iudæos conuerſos à penſionibus leuigat. 48
Vbi baptizandis ueſtimenta largitur. 49
Vbi pueris Arrianorum ſubueniri prædicat. 50
Vbi ſingulis diaconiis uel xenodochiis ſingulos rectores conſtituit. 51
Vbi Hieroſolymis Xenodochium conſtituens, & ibi & in monte Sina monachis annualia ſtipendia aſsignauit. 52
Vbi ſingulis patrimõiis ſingulos rectores cõſtituit. 53
Vbi uni perſonæ duo miniſteria nullo modo cõmittenda definit. 54
Vbi eleemoſynas localiter ac perſonaliter ordinat. 55
Quòd omni petenti ſe uoluntariè tribuit. 56
Quòd etiam non petenti neceſſaria miniſtrauit. 57
Vbi liberalitatis eius innocentia comprobatur. 58
Vbi pro eleemoſynis faciendis frumenta comparat quinquaginta libris auri. 59
Quale de eo ſomnium Eremita cognouerit. 60

LIBER SECVNDVS CAP. I.

AGè iam nunc, quoniam athletæ Chriſti Gregorii, uiriliter in gymnaſio ſanctæ ipſius Eccleſiæ deſudantis, prælato libello tirocinia membra deſcripta ſunt: qualiter in palæſtra quoq; cõflixerit, adſpirãte Domino proferat. Siquidẽ mox ut ſummũ pontificium feliciſsimæ Romanæ urbis, Chriſto mortalibus cõſulẽte, ſortitus eſt, ſuperſtitioſum Vniuerſalis uocabulũ, quod Iohãnes Cõſtãtinopolitanus Epiſcopus inſolẽter ſibi tunc temporis uſurpabat, more anteceſſorũ ſuorũ pontificũ, ſub diſtrictiſsimæ interminationis ſentẽtia refutauit, & primus oium ſe ĩ principio ſuarũ epiſtolarũ ſeruũ ſeruorũ Dei ſcribi ſatis humiliter diffiniuit, cũctisq; ſuis ſucceſſoribus documẽtũ ſuæ humilitatis, tã in hoc, q̃ in mediocribus põtificalibus indumẽtis, quod uidelicet hactenus ĩ ſancta Romana Eccleſia cõſeruat, hæreditariũ reliquit.

Seruũ ſeruorũ Dei ſe ſcribit.

Denique in ſpecula ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ uir totius humanitatis & authoritatis ac orthodoxæ fidei, undè uideri & audiri clarius Euangelicus Præco ualeret, cõſiſtẽs: oris ſui diuiniſsimo gladio & rectã fidẽ muniit, & cũctas hæreſes uno ſymbolo diſsipauit. Quod uidelicet ſacræ cõfeſsiõis ſymbolũ ità ſe habet:

Credo in unũ Deũ omnipotentẽ, patrẽ & filium & ſpiritũ ſanctũ tres perſonas, unã ſubſtantiã: Patrẽ ingenitũ, filiũ genitũ: ſpiritũ uerò ſanctũ nec genitum, nec ingenitũ: ſed coæternũ, de patre & filio procedentẽ. Cõfiteor unigenitũ filiũ cõſubſtãtialẽ, & ſine tẽpore natũ de patre, oium uiſibiliũ & inuiſibiliũ cõditorẽ, lumẽ ex lumine, Deũ uerũ de Deo uero, ſplendorẽ gloriæ, figurã ſubſtantiæ: qui manẽs uerbũ ante ſecula, perfectus homo creatus eſt iuxta finẽ ſeculorũ, cõceptus & natus ex ſpiritu ſancto & Maria uirgine: qui naturã noſtrã ſuſcepit abſq; peccato, & ſub Põtio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus, tertia die reſurrexit à mortuis: die aũt quadrageſimo aſcendit in cœlũ, ſedet ad dexterã patris: indè uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos, poſiturus ante oculos oium oia occulta ſingulorum, daturus iuſtis perpetua præmia regni cœleſtis, iniquis autem ſupplicia ignis æterni: In nouaturus ſeculũ per ignẽ, & carnis reſurrectionem. Confiteor unam fidẽ, unũ baptiſma, unã Apoſtolicã & uniuerſalẽ Eccleſiã, in qua ſola poſſunt laxari peccata in nomine Patris & filii & Spiritusſancti.

Symbolum S. Greg.

3 Synodicã quoq; ſuã Gregorius, ſecundũ priſcam prædeceſſorum ſuorum conſuetudinẽ, Iohanni Conſtantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Iohãni Hieroſolymitano, & Anaſtaſio Patriarchæ Antiochiæ deſtinauit. Quæ ità ſe habet:

Lib. 1. epi. 24. Epiſtola Synodica ad Patriarchas.

Cõſideranti mihi, ꝙ impar meritis, ac toto animo renitẽs, paſtoralis curæ põdera portare cõpulſus ſim, caligo mœroris occurrit, & triſte cor nihil aliud, niſi eas, quæ uidere nil ſinũt, tenebras uidet. Nã quid Antiſtes ad Dñm, niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? Qua itaq; fiducia ad eũ pro peccatis alienis interceſſor

terceſſor uenio, apud quem de propriis ſecurus non ſum? Si fortaſſe quiſpiam apud potentem uirum, qui & ſibi iratus, & mihi eſſet incognitus, interceſſorem ſuum me fieri quæreret, protinus reſponderem: Ad intercedendum uenire nequeo, quia eius notitiam ea ſedula familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem, de quo minimè præſumpſiſſem, fieri interceſſor erubeſcerē: quantæ hoc audaciæ eſt, quòd apud Deum pro populo locū interceſſoris obtineo, cui familiarem me per uitæ meritum non agnoſco? Qua in re eſt mihi adhuc aliud grauius formidandū, quia ſicut cuncti liquidò nouimus, cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Et ualdè pertimeſco, nè commiſſa mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depereat, cuius uſque nunc Dominus æquanimiter delicta tolerabat. Cum uerò utcunquè hunc timorem ſupprimo, & conſolatam mentem ad pontificalis operis ſtudia accingo, conſiderata ipſa rei immenſitate deterreor. Perpendo quippe, quòd omni cura uigilandum eſt, ut rector cogitatione ſit mundus, operatione præcipuus, diſcretus in ſilentio, utilis in uerbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis io contemplatione ſuſpenſus, benè agētibus per humilitatē ſocius, cōtra delinquētiū uitia per zelū rectitudinis erectus, & cætera, quæ latius pòſt in libro Paſtorali proſequitur.

Rector qualis eſſe debeat.

Roma. 10.

Concilia V. œcomenica quanti fecerit.

4 Præterea quia corde, inquit, creditur ad iuſtitiā: ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſicut ſancti Euangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & uenerari me fateor. Nicenum ſcilicet, in quo Arrii peruerſum dogma deſtruitur: Conſtantinopolitanū quoque, in quo Eunomij, & Macedonii error conuincitur: Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas iudicatur: Chalcedonenſe uerò, in quo Entichis Dioſcoriq́ue prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio. Quia in his, uelut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cuiuslibet uitæ atque actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque Concilium pariter ueneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus, perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantiis ſeparans, ad impietatis perfidiā cecidiſſe conuincitur. Scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu * inuidentiæ prolata refutantur. Cunctas uero, quas præfata ueneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas uenerantur, complector. Quia dum uniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, non illa, deſtruit, quiſquis præſumit aut ſoluere quos religant, aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit.

** Demētia.*

5 Hoc modo, poſtquàm Gregorius fundamentum fidei ſuæ, ſecundùm priſtinum prædeceſſorum ſuorū pontificum morem, luculēter Apoſtolicis thronis expoſuit, animaduertens ideò ſe à Domino ſuper gentes & regna ſummum pontificem conſtitutum, ut iuxta illud propheticum, uitiorum radices euelleret, deſtrueret atque diſperderet: ſicq́ue demum ædificaret plantaretque uirtutes: omnes conſuetudines, quas cōtra priſcam traditionem Apoſtolicam nouiter pullulaſſe cognouerat, uidelicet de miniſtris, de cātoribus, de laicis pontifici familiariter adhærentibus, de titulandis præiudicialiter quibuslibet rebus: de contegēdo dalmaticis Apoſtolico feretro, de * pallillatico pro pallio uel conſecratione pontificum, & de non admittendis paſſim laicis ad eccleſiaſtici iuris officiū: primò quidem à Romana Eccleſia, poſtmodum uerò, collectis circūquaque poſitarum prouinciarū epiſcopis, à totius ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ corpore ſegregauit, eaq́ue ſub interpoſitione terribilis anathematis, tā generaliter quàm perpetualiter cōdēnauit.

Tert. 1

Traditioni Apoſtolica contrarias tollit cōſuetudines.

** Paſtillaco.*

6 Deindè in domum Domini, more ſapientiſſimi Salomonis, propter muſicæ compunctionem dulcedinis, antiphonarium centonem cantorum ſtudioſiſſimus uimis utiliter compilauit, ſcholamq́ue cantorū, quæ hactenus eiſdem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, conſtituit, eiq́ue cum nonnullis prædiis duo habitacula, ſcilicet alterum ſub gradibus eccleſiæ ſancti Petri Apoſtoli, alterum uero ſub Lateranenſis patriarchii domibus fabricauit. Vbi uſque hodiè eius, quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, ueneratione congrua, cum authentico antiphonario reſeruantur. Quæ uidelicet loca per præcepti ſeriem, ſub interpoſitione anathematis, ob miniſterii quotidiani utrobiquè gratiam ſubdiuiſit.

Schola cantorū & Antiphonarius.

7 Huius modulationis dulcedinem, inter alias Europæ gentes Germani ſeu Galli diſcere, crebroq́ue rediſcere inſigniter potuerunt: incorruptam uerò tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quàm feritate quoquè naturali, ſeruare minimè potuerunt. Alpina ſiquidem corpora, uocum ſuarum tonitruis altiſonè perſtrepentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinem propriè non reſultant: quia bibuli gutturis barbara feritas, dum inflexionibus & repercuſſionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore quaſi plauſtra per gradus confuſe ſonantia, rigidas uoces iactat, ſicq́ue audientium animos, quos mulcere debuerat, exaſperando magis ac obſtrependò conturbat.

Cātus a Gallis deprauatur.

8 Hinc eſt, quòd huius Gregorii tempore cum Auguſtino, tunc Britannias adeunte, per occidētem quoquè Romanæ inſtitutionis cantores diſperſi, Barbaros inſigniter docuerunt. Quibus defunctis, occidentales eccleſiæ ità ſuſceptum modulationis organum uitiarunt, ut Iohannes quidam Romanus cantor cū Theodoro, æquè ciue Romano, ſed Eboraci Archiepiſcopo per Gallias in Britannias à Vitaliano ſit præſule deſtinatus: Qui circunquaque poſitarum eccleſiarum filios ad priſtinam cantilenæ dulcedinem reuocans, tam per ſe, quàm per ſuos diſcipulos, multis annis Romanæ doctrinæ regulam conſeruauit.

9 Sed & Carolus noſter patricius, rex aūt Francorum, diſſonantia Romani & Gallicani cantus Romæ offenſus, cū Gallorū procacitas cantum à noſtratibus quibuſdā næniis argumentaretur eſſe corruptum, noſtriq; è diuerſo authenticum antiphonarium probabiliter oſtentarent: interrogaſſe fertur, quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam conſeruare ſoleret? Reſpondentibus, fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lympham uſq; hactenus bibimus, ad perennis fontis neceſſe eſt fluenta principalia recurramus. Mox itaq; duos ſuorum induſtrios clericos Adriano tūc epiſcopo dereliquit. Quibus tandem ſatis eleganter inſtructis. Metenſem metropolim ad ſuauitatem modulationis priſtinæ reuocauit, per quam illam totam Galliam ſuam correxit.

Carolus magnus reforma ritu rat cantum in Gallijs,

Eccleſ. Romana, fons perennis.

10 Sed cū multa poſt tēpora defunctis his, qui Romæ fuerāt educati, cantū Gallicanarū eccleſiarum à Metenſi diſcrepare prudētiſſimus regum uidiſſet, ac unūquēque ab alterutro uitiatū cantum iactantē aduerteret: Iterum, inquit, redeamus ad fontē. Tunc Regis precibus, ſicut hodiè quidā ueridicè adſtipulantur, Adrianus Papa permotus, duos in Galliā cātores emiſit: quorū iudicio Rex oēs quidem corrupiſſe dulcedinem, Romani cantus leuitate quadam cognouit: Metēſes uerò ſola naturali feritate, paululū quid diſſonare peruidit. Deniq; uſq; hodiè quātum Romano cātui Metēſis cedit, tātū Metēſi cedere Gallicana

pora dici ad Miſſas fecit, Subdiaconos expoliatos procedere ſtatuit, Kyrieeleiſon cantari præcepit, & orationem Dominicam mox poſt Canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari.

21 De quibus cùm poſteà quoſdam murmurare ſentiret, tanquàm qui Conſtantinopolitanæ eccleſiæ cõſuetudines ſequeretur, pijſſimus pater non dedignatus eſt reddere rationem, dicens: Nos in nullo horũ aliam eccleſiam ſecuti ſumus. Nam & alleluia hic ut diceretur, de Hieroſolymorum eccleſia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damaſi Papæ traditur tractum.

Lib. 7. Ep. 63

Et ideò magis in hac ſede illã conſuetudinem amputauimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut ſpoliatos procedere facerem, antiqua conſuetudo Eccleſiæ fuit. Sed placuit cuidam noſtro pontifici, neſcio cui, qui eos ueſtitos procedere præcepit. Nam Siciliæ eccleſiæ nũquid à Græcis traditionem acceperunt? Vndè habent ergò hodie, ut ſubdiaconi in lineis tunicis procedant, niſi quia hoc à matre ſua Romana Eccleſia perceperunt? Kyrieeleiſon autẽ nos neque diximus, neq; dicimus, ſicut à Græcis dicitur: quia in Græcis omnes ſimul dicunt: Apud nos uerò a clericis ſimul dicitur, à populo reſpondetur. Et totidem uicibus etiam Chriſteeleiſon dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Miſſis, alia, quæ dici ſolent, tacemus: tantummodò kyrieeleiſon & Chriſteeleiſon dicimus, ut in his deprecationis uocibus paulò diutiùs occupemur.

Miſſa ab apoſtolis celebrata.

Orationem uerò Dominicam idcircò mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorũ fuit, ut ad ipſam ſolummodò orationem, oblationis hoſtiam conſecrarent. Et ualdè mihi inconueniens uiſum eſt, ut precem, quam Scholaſticus compoſuerat, ſuper oblationem diceremus, & ipſam traditionem, quam Redemptor noſter compoſuit, ſuper eius corpus & ſanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos uerò à ſolo ſacerdote. In quò ergo Græcorũ conſuetudines ſecuti ſumus, qui aut ueteres noſtras reparauimus, aut nouas & utiles conſtituimus, in quibus tamen alios comprobamur imitari? Ergò ueſtra charitas, cùm occaſio dederit, ut ad Catanenſem ciuitatem pergat, uel in Syracuſana eccleſia eos, quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collatione doceat, & quaſi alia ex occaſione eos inſtruere non deſiſtat.

Eccleſia Cõſtantinop. ſubiecta eſt Romanæ.

Nam de Conſtantinopolitana eccleſia quod dicunt, quis eã dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſe ſubiectam? Quod & pijſſimus dominus Imperator, & frater noſter eiuſdem ciuitatis epiſcopus aſſiduè profitentur. Tamen ſi quid boni uel ipſa uel altera eccleſia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis probibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus eſt enim, qui in eo ſe primũ exiſtimat, ut bona, quæ uiderit, diſcere contemnat.

Hoſpitalitas S. Gregorij. Vide eius Homi. 23. in Euãgelia.

22 Tantæ hoſpitalitatis Gregorius in ipſo etiam patriarchio permanſit, ut exceptis his, quos tam per diuerſas regiones, quàm Romæ quoquè, Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, Eccleſiæ ſtipe miſericorditer nutriebat, quotidiè ad menſam ſuam peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadàm unus acceſſit, in cuius manibus dum ipſe ex humilitatis miniſterio aquam fundere uellet, conuerſus urceum accepit: ſed repẽtè eum, in cuius manibus aquã fundere uoluerat, inuenire non potuit. Cumq; hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem nocte Dominus ei per uiſionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, heſterno autẽ die me in memetipſo ſuſcepiſti.

23 Alio quoq; tempore idem Gregorius iuxta cõſuetudinem ſuam præcepit ſacellario, ut duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergens, iuſſa cõpleuit, eosq; ad menſam pariter ordinauit. Dum autem ſimul diſcumberent, intuens Papa, tredecim numerauit. Et accerſito ſacellario, cur contra iuſſionem ſuam tertiumdecimum inuitare præſumpſerit, inquiſiuit. Ille obſtupefactus, conuiuantes peregrinos curioſius numerauit, & duodecim ſolos inueniens, ueluti ſecutus reſpondit: Crede mihi, honorabilis pater, non ſunt niſi duodecim, ſicut ipſe iuſſiſti. Ergo dũ conuictus ſæpius duodecim identidèm numeraret, ac tertiumdecimum, quẽ ſolus Papa uidere poterat, non uideret, animaduertens ſpiritualis pater Gregorius uirum propiùs diſcumbentem, uultus crebro cõuertere, & nunc adoleſcentem, nunc uerò ſe uetulũm ueneranda quadam canitie ſimulare, finito conuiuio, duodecim quidem abire permiſit: tertiumdecimum uerò manu ſuſcipiens, in cubiculum ſuum induxit, uehementer adiurans, ut ei ſe nomenque ſuum ſimpliciter prodere dignaretur. Qui reſpondens, dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod eſt mirabile? Veruntamen ſcito memoria recognoſcens, quia ego ſum naufragus ille, qui quondam ueni ad te, quando ſcribebas in cella monaſterij tui ad cliuũ Scauri, cui dediſti duodecim nummiſmata & argenteam ſcutellam, quam tibi miſerat cum infuſis leguminibus beata Syluia mater tua. Et hoc tibi pro certo ſit cognitum, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuiſti, deſtinauit te Dominus fieri præſulẽ ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, pro qua & proprium ſanguinem fudit, & eſſe te ſucceſſorem atque Vicarium Apoſtolorum Principis Petri, cuius & uirtutem imitatus es, cùm ſubſtantias offerentiũ diuideret, prout cuique opus erat.

Act. 2 & 4.

Hæc audiens Gregorius, dixit: Et tu quomodo noſti, quòd tunc me Dominus præeſſe ſanctę ſuæ Eccleſiæ deſtinarit? At ille inquit: Quoniam ego Angelus eius ſum, & tunc abeo ad tuum inquirendum propoſitum deſtinatus.

Angelus ſe oſtẽdit S. Gregorio.

Tunc Gregorius, quia nondum manifeſtè uiderat angelum, prorſus expauit, ſibique hunc taliter dicentem audiuit: Nè timeas, neque formides. Eccè enim remiſit me Dominus, ut ſim tibi cuſtos quidiu fueris in iſto mortali ſeculo: quatenus quãcunq; rem petieris, per me apud eum fiducialiter ualeas impetrare. Ilicò Gregorius in faciem ſuam corruit, dicens: Si propter puſillum meæ paruitatis munuſculũ tanta mihi retribuit omnipotentiſſimus Dominus, ut & pontificem me ſanctæ ſuæ Eccleſiæ faceret, & cuſtodem mihi ſuum angelum deputaret: quanta putẽ mihi reſtituet, ſi in præceptis eius totis uiribus permanens, plura ſtuduero de pluribus erogare?

Eius admiranda liberalitas.

24 Igitur incipiens tantùm largior eſſe de collato tẽporali commodo, quantum certior de recipiẽdo præmio ſempiterno, cunctorum patrimoniorum prædiorumq; reditus, ex Gelaſiano polyptycho, cuius nimirum ſtudioſiſſimus uidebatur pediſſequus, adærauit, eorumque penſionibus in auro argentoque collatis omnibus ordinibus Eccleſiaſticis, uel palatinis, monaſterijs, eccleſijs, cęmeterijs, diaconijs, xenodochijs, urbanis, uel ſuburbanis, quot ſolidi quater in anno diſtribuerentur, Paſcha ſcilicet, natali Apoſtolorum, natali ſancti Andreæ, natalitioque ſuo, per polyptychum, quo hactenus erogantur, indixit.

25 Extra quos, primo Dominicæ Reſurrectionis diluculo, in baſilica quondam doctiſſimi Papæ Vigilij, iuxta quam conſuetudinaliter habitabat, ad impertiendum pacis oſculum reſidens, cunctis epiſcopis, presbyteris, diaconibus, aliiſque axiomaticis, aureos erogabat. Natalitio uerò Apoſtolorum uel ſuo, mixtos ſolidos peregrinis nihilominus ueſtimentis donabat.

26 Omnibus omninò kalẽdis, pauperibus generaliter eadẽ ſpẽs, quæ cõpetebant ex reditibus, erogabat.

Et ſuo tempore frumeotum, ſuo uinum, ſuo caſeum, ſuo legumen, ſuo lardum, ſuo manducabilia animalia, ſuo piſces, uel oleum, paterfamiliâs Domini, diſcretiſſimè diuidebat. Pigmenta uerò aliaq; delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, itâ ut nihil aliud, quàm commuoia quædam horrea, communis putaretur Eccleſia.

3000. monacales alit. Lib. 6. Epiſto. 117.

27 Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monaſtrias nocant, quindecim libras auri pro lectiſternijs dedit, eiſque pro quotidianis ſtipendijs octoginta libras annualiter conferebat. De quibus Theoctiſto patricio ſcribens, Harum, inquit, talis uita eſt, atque intantum lachrymis & abſtinentia diſtricta, ut credamus quia ſi ipſæ non eſſent, nullus noſtrum iam per tot annos in loco hoc ſubſiſtere inter Loogobardorum gladios potuiſſet.

28 Quotidianis quibuſque diebus per omnium regionum uicos uel compita, infirmis ſeu qualibet corporis parte debilibus, cocta ſtipendia per conſtitutos ueredarios emittebat. Verecundioribus uerò, antequàm ipſe cibum caperet, à menſa ſua benedictionis Apoſtolicæ oſtiatim dirigere curabat ſcutellam: itâ ut neminem prorſus exciperet miſericordiſſimi beneuolentia prouiſoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio creatoris.

Pauperis obitu quã fuerit afflictus.

29 Horum dum quendam pauperem in anguſtis andronarum receſſibus à ueſpillonibus inueniri mortuum contigiſſet, æſtimans eum ſtipis inopia periſſe, itâ per aliquot dies, ut dicitur, à Miſſarum celebratione oacando triſtatus eſt, tanquàm ſi cum proprijs manibus, quod dictu nefas eſt, peremiſſet.

30 Extat uſque hodiè in ſacratiſſimo Lateranenſis Palatij ſcrinio, huius confectum temporibus chartaceum prægrande uolumen, in quo communis ſexus cunctarum ætatum ac profeſſionum nomina, tã Romæ quam per ſuborbana ciuitateſve uicinas, necnon longinquas maritimæ orbes degentium, cum ſuis cognominibus, temporibus & remunerationibus expreſſius continentur. Quorum ſummam, nè uidelicet faſtidiatur, ego transferre diffugio, meiqoe lectoris oculom ad illius uenerandi ſcrinij plenitudinem, cuius ipſe penè in cunctis authoritatem, Papa largiente, ſecutos ſum, tranſmitto.

31 Præterea cùm Arrianorum Baſilica in regione urbis huius, quæ Suburra dicitur, clauſa uſque ad Gregorii Pontificatus tempora remanſiſſet, placuit ei, ut in fide Catholica, introductis illuo beati Sebaſtiani & ſanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuiſſet: quod factum eſt. Nam cũ magna populi multitudine Gregorius laudes canendo perueniens, Baſilicam præfatam ingreſſus eſt. Cumque uenerabilis Pontifex iam Miſſarum ſolennia celebraret, ac propter eiuſdem loci anguſtias populi ſe turba comprimeret, quidam ex his, qui extra ſacrarium ſtabant, porcum ſubitò inter ſuos pedes hoc illucque diſcurrere ſenſerunt. Quem dum unuſquiſque ſentiret, & ioata ſe ſtantibus indicaret, idem porcus eccleſiæ ianuas petiit, & omnes, per quos tranſiit, in admirationem conuertit. Sed uideri nihil potuit, quãuis ſentiri potuiſſet. Quod idcircò diuina pietas oſtendit, ut cunctis pateſceret, quia ueniente cum reliquijs ſanctorom Gregorio, de loco eodem immundus habitator ſanctorom ea iret.

Dedicare tẽpla cũ ſanctorum reliquijs, antiquus mos eſt Eccleſia.

32 Peracta igitur Miſſarum celebratione, Papa cum plebe receſſit. Sed adhuc nocte eadẽ magnus in eiuſdem eccleſiæ tectis ſtrepitus factus eſt, acſi in ea aliquis errando diſcurreret. Sequenti autem nocte grauior ſonitus excreuit, cùm ſubitò tantus terror inſonuit, acſi omnis illa eccleſia à fundamẽtis fuiſſet euerſa. Et protinus receſſit, ac nulla illic ulterius inquietudo antiqui hoſtis apparuit. Sed per terroris ſonitum, quem fecit, innotuit, à loco, quẽ diù tenuerat, quia per inuocationem Gregorii coactus exibat. Poſt paucos uerò dies in magna ſerenitate aeris ſuper altare eiuſdem eccleſiæ nubes cælitus deſcendit, ſuoq; illud uelamine operuit, omnemq; ne eccleſiam tãto terrore ac ſuauitate odoris impleuit, ut patentibus ianuis nullus illuc præſumeret intrare. Et ſacerdos atq; cuſtodes, uel hi, qui ad celebranda Miſſarum ſolennia uenerant & rem uidebant, ingredi minimè poterãt, & ſuauitatem mirifici odoris trahebãt. Die uerò alia in ea lampades ſine lumine ſunt accenſæ. Poſt paucos iterùm dies, cùm expletis Miſſarum ſolenniis, extinctis lampadibus cuſtos ea eadẽ eccleſia egreſſus fuiſſet, poſt paululùm intrauit, & lampades, quas extinxerat, lucentes reperit. Quas negligenter extinxiſſe ſe credidit, atque ea iã ſolicitus extinxit. Qui exiẽs, eccleſiam clauſit: ſed poſt horarum trium ſpatium regreſſus, lucentes lampades, quas extinxerat, inuenit: ut uidelicet ea ipſo lumine apertè clareſceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem ueniſſet.

Nubes cælitus deſcendit in templũ.

Lampades diuinitus accenduntur.

33 Sed cùm ſanctus Gregorius pro cõuertendis Anglis Saxonibus, quemadmodũ in monachatu ſuo propoſuerat, aſſiduis cogitationum fluctibus urgeretur, mox ubi Eccleſiæ ſtatu compoſito, quartum ſui pontificatus annum intrauit, Auguſtinum cum aliis domus ſuæ monaſterii monachis in Britanniam euangelizandi gratia deſtinauit. Qui ſuſceptæ peregrinationis poſt dies aliquot inerti tædio prægrauati, redire domum potiùs, quàm barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Nec mora, Auguſtinum, quem eis epiſcopum conſecrandum, ſi ab Anglis exciperentur, ſtatuerat, Romam remittunt, ſummum præſulem deprecantes, ut tam laborioſam, tam incertam, tamque periculoſam peregrinationem ſibi nupèr impoſitam remoueret, & ad ſuos reuerti permitteret. Quibus ille reſcripſit, dicens.

Mittit ad conuertendos Anglos.

34 Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ſeruis Domini noſtri Ieſu Chriſti: Quia melius fuerat bona non incipere, quàm ab his, quæ cœpta ſunt, cogitatione retrorſum redire: ſummo ſtudio, dilectiſſimi filii, oportet ut opus bonum, quod cœpiſtis, auxiliante Domino compleatis. Nec labor uos ergò itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant, ſed omni inſtãtia, omnique feruore, quæ inchoaſtis, Deo authore peragite: ſciẽtes, quòd laborem magnũ maior æternæ retributionis gloria conſequetur. Remeanti autem Auguſtino Præpoſito ueſtro, quem & Abbatem uobis conſtituimus, in omnibus humiliter obedite: ſcientes hoc ueſtris animabus per omnia profuturum, quicquid à uobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotẽs Deus ſua uos gratia protegat, & ueſtri laboris fructum in æterna me patria uidere concedat, quatenus etſi uobiſcum laborare nequeo, ſimul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare ſcilicet uolo.

Literis confirmat à ſe miſſos.

35 His exhortationibus Auguſtinus cum fratribus roboratus, per Etherii Arelatenſis uatis, perque aliorum Epiſcoporum Galliæ Regumq; quibus eos piiſſimus pater propriis literis commendarat, hoſpitia, Britanniam petiit, & ad Ethelbertum regem Cantuariorum ueniens, Dei cooperante gratia, nõ ſolùm licentiam prædicandi, uerùm etiam uictos & manſiones in ciuitate Doruerneoſi, quæ erat regni eius metropolis, facilè impetrauit. Ad quam Auguſtinus cum ſociis, prælata cruce, ſeu Saluatoris imagine, appropinquans, cecinit dicens: Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua, ut auferatur furor

Humaniter accipiũtur in Anglia.

tuus

Præſe-rũt cru cẽ & imagi-nẽ Xpi Multi credũt.

tuus & ira tua à ciuitate iſta & à domo ſancta tua,quã do peccauimus. Prædicantibus autem eis, & in nomine Ieſu miracula facientibus, crediderunt multi, & baptizati ſunt, mirantes innocentis uitæ ſimplicitatem, complecteoteſque dulcedine cæleſtis doctrinæ.

36. Quapropter Auguſtinus Arelatem uenit, & ſecundum Gregorii iuſſionem, ab Eutherio Epiſcopus conſacratus, in Britanniã remeauit. Ilicoque per Laurentium presbyterum & Petrum monachum, Papæ Gregorio conuerſionem gentis Anglorum, ſeque conſecratum innotuit, ſuggerens ut mitteret plurimos uerbi miniſtros, eò φ meſſem quidem multam haberet, operarios autem paucos.

37. Quibus relationibus Gregorius in Chriſto lætificatus, miſit Auguſtino plurimos uerbi miniſtros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Iuſtus, Paulinus & Ruſinianus: & per eos uniuerſa, quæ ad cultum erant Eccleſiæ neceſſaria, uaſa uidelicet ſacra, & ueſtimenta clericalia, Apoſtolorum & multorum ſanctorum reliquias, & codices multos. Miſit ei & pallium, iubens ut ſub metropoli ſua Cantiæ duodecim Epiſcopos ordinaret: ad Londoniam & Eboracum ſingulos Epiſcopos mitteret, qui ſub ſe duodecim nihilominus epiſcopos conſecrantes, pallium ab Apoſtolica ſede perciperent. Et poſt Auguſtini obitum ipſe inter eos primus haberi debuiſſet, qui prius conſecrari meruiſſet.

Pallij uſus per antiquũ

A quã ſancti ficata.

Præcepit quoque, ut in Anglorum gente idolorũ fana non deſtrueret, ſed ſanctificatis aquis reſperſa, in baſilicas dedicaret. Et quia ſolebant Saxones in ſacrificio dæmonum boues multos occidere, iuſſit ut in die dedicationis uel natalitiis ſanctorum martyrum, quorũ illic reliquiæ ponerentur, tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arborũ facerent, & religioſis cõuiuiis ſolẽnitates denitas celebrarent. Et quia ſuper quibuſdã capitulis Auguſtinus eum interrogãs, qualiter epiſcopus cum ſuis conuerſari deberet clericis, requiſiuit, Doctor humilimus inter cætera ſic reſcripſit: Quia tua fraternitas monaſterii regulis erudita, ſeorſum uiuere non debet à clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quæ nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet conuerſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit patribus noſtris: In quibus nullus eorum ex his, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Cum una fides ſit, cur ſuper Miſſarum celebratione Gallicana Eccleſia à Romana diſcordet, Auguſtino requirenti, Gregorius ait: Nouit tua fraternitas Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, ut ſiue in Romana ſiue in qualibet eccleſia aliquid inueniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicitè eligas, & Anglorum eccleſia, quæ adhoc noua eſt ad fidem, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſiis colligere potuiſti, infundas. Non enim pro locis, res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſq; eccleſiis quæ pia, quæ religioſa, quæ re ſunt eligas, & hæc quaſi in faſciculum collecta, apud Anglorum mẽtes in conſuetudinem uertas. Interrogatus etiam; quomodo ea, quæ fures de eccleſiis abſtulerint, reddere debeant, mitiſſimus pater, Abſit, inquit, ut eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus uidetur amittere, & lucra damnis quærat. Sanè requiſitus ab eodem Auguſtino, uſque ad quotam generationẽ fideles debeant copulari, Gregorius diſpenſatorie ſic reſcripſit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſiue frater & ſoror, ſeu duorum fratrum germanorũ, uel duarũ ſororũ filius & filia miſceãtur. Sed experimento dicimus, ex tali coniugio ſobolẽ nõ poſſe ſuccreſcere, & ſacra lex prohibet cognatiõis turpitudinem reuelare. Vndè neceſſe eſt, ut iam tertia uel quarta generatione, generatio fidelium licenter ſibi iungi debeat. Nam ſecunda, quam prædiximus, omnimodo debet abſtinere.

12. q. 1. Quia tua.

Act. 4

Diſ. 12 Nouit.

Leu. 18

38. Verum poſt multum temporis à Felice Meſſanæ Siciliæ præſule requiſitus, utrum Auguſtino ſcripſiſſet, ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minimè ſolueret, humilimus pater Gregorius inter cætera talem reddidit rationem: Quod ſcripſi Auguſtino Anglorum gentis epiſcopo, alumno uidelicet, ut recordatus es, tuo de cõſanguinitatis coniunctione, & ipſi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem uenerat, nè à bono, quod cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter, & non generaliter cæteris, me ſcripſiſſe cognoſcas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas teſtis exiſtit. Nec ea itẽtione hæc illi ſcripta maneant, ut poſtquam firma radice in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatẽ inuenti fuerint, non ſeparentur, aut infra affinitatis lineam, id eſt, uſque ad ſeptimam generationem iungant. Sed adhuc illos neophytos exiſtẽtes, ſæpiſſimè eos prius illicita docere uitare, & uerbis ac exẽplis inſtruere, & quæ poſt de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta Apoſtolum qui ait, Lac uobis potum dedi, non eſcam, iſta illi modo, non poſteris, ut præfixum eſt, temporibus tenenda indulſimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, ſed cœptum firmaretur & uſque ad perfectionem cuſtodiretur. Hæc ego idcircò perſtringenda curaui, ut hic, qui occaſione nouæ diſpenſationis illicita matrimonia cõtrahunt, eruditiſſimũ Papã Gregoriũ nõ regulariter quartæ generationis copulã cõceſſiſſe, immò uenialiter ſimulq; tẽporaliter permiſiſſe cognoſcant. Cuius nimirum precibus Deus omnipotẽs tantam Auguſtino, eiuſque ſociis faciendorum ſignorum contulit gratiam, ut uerbum uitæ quod ore prædicabant, ſignorum officia cõfirmarent. Vndè factum eſt, ut paucis elabentibus annis, etiam cæteri Saxones ad Chriſti Domini fidem per diſcipulos eius accederent.

Lib. 12 Epi. 31

1 Cor. 3

Miracula apud anglos.

39. De cuius gentis conuerſione ſimulque miraculorum prodigiis, quæ ibidem fiebant, ità Gregorius in libros Moralibus perhibet, dicens: Eccè lingua Britãniæ, quæ nihil aliud nouerat, quam barbarum frendere iamdudum in Dei laudibus Hebræa cœpit uerba ſonare. Eccè quondam tumidus, iam ſubſtratus ſanctorum pedibus, ſeruit Oceanus, eiuſque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiuerãt, hos pro diuina formidine ſacerdotum ora ſimplicibus uerbis ligant, & qui cateruas pugnantium infidelis nequaquàm metuerat, iam nunc fidelis humiliũ linguas timet. Quia enim perceptis cæleſtibus uerbis clareſcentibus quoque miraculis, uirtus ei diuinæ cognitionis infunditur, eiuſdem diuinitatis terrore refrenatur, ut prauè agere metuat, ac totis deſideriis ad æternitatis gratiam uenire concupiſcat. Eulogio quoque patriarcha Alexandrino de doctrina ſuæ Eccleſię conuerſione hæreticorum, concordiaque fideliũ plauſibilia referenti, Gregorius ita reſcripſit: Quoniam in bonis, quæ agitis, ſcio φ & aliis congaudetis, ueſtræ quoq; gratiæ uicẽ reddo: Quia dũ gens Anglorũ, in mũdi angulo poſita, i cultu lignorũ ac lapidũ perfida núc uſque remaneret, ex ueſtræ mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam monaſterii mei monachum trãſmittere, Deo authore, debuiſſem. Qui data à me licẽtia, à Germaniarum epiſcopi epiſcopus factus, cũ eorum quoque ſolatiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus eſt. Et iam nunc de eius ſalute & opere ad nos ſcripta peruenerunt, quia tantis miraculis uel hi, qui cum eo tranſmiſſi ſunt, in gente eadem coruſcant, ut Apoſtolorum uirtutes in ſignis, quæ exhibent,

Li. 27. ca. 8.

Lib. 7. Ep. 30

Germaniarũ, p..a. lia...

hibent, imitari uideantur. In ſolennitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ prima indictione tranſacta eſt, pluſquam decem millia Angli ab eodem nunciati ſunt fratre & coepiſcopo noſtro baptizati. Quod idcircò narraui, ut cognoſcatis, quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Veſtræ enim orationes ſunt in eo loco ubi nõ eſtis quorum operationes ſanctæ monſtrantur in eo loco, ubi eſtis.

Lib 9. Ep. 58

49 Nihilominus eidem Auguſtino pro eiſdem miraculis inter alia ſcribit, inquiens: Scio quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi uoluit, magna miracula oſtendit. Vnde neceſſe eſt, ut de eodem dono cæleſti, & timẽdo gaudeas, & gaudẽdo pertimeſcas. Gaudeas uidelicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiã pertrahuntur: Pertimeſcas uerò, nè inter ſigna, quæ fiunt, infirmus animus in ſui præſumptione ſe eleuet, & unde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat.

41 Quæ autem de Gregorii miraculis penes eaſdẽ Anglorum eccleſias uulgò leguntur, omittenda non arbitror, ne ſtudioſi lectoris animus aut defraudaſſe ſe peruicaciter, aut negligenter prætериiſſe me cognitionem congruam ſuſpicetur. Matrona quædam beato Gregorio, per ſtationes publicas Miſſarum ſolennia celebranti, ſolitas oblationes obtulerat. Cui poſt myſteria traditurus, cum diceretur, Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti conſeruet animam tuam, laſciua ſubriſit. Ille continuo dexteram ab eius ore conuertens, partem illam Dominici corporis ſuper altare depoſuit. Expletis uerò Miſſarum ſolennііs, Matronam coram populo inquiſiuit, quamobrem corpus Dominicum ſumptura ridere præſumpſerit. At illa diu muſſitans, tandem prorupit. Quia panem, inquiens, quem proprii manibus me feciſſe cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum toto plebe ſe in orationẽ proſtrauit. Et poſt paululum ſurgens, particulam panis quã ſuper altare poſuerat, carnem factã reperit. Quã coram cunctis incredulæ Matronæ demonſtrans, ad credulitatis gratiam tuam illam reuocare potuit, quã totũ populũ confirmare curauit. Rurſus itaque in orationem cum eiſdem proſtratus, carnis fruſtum in panis primordia reformauit.

Nota hinc ueritatẽ corporis Christi in Eucharistia.

42 Alio quoque tempore uir Dei Gregorius miraculum penè huic ſimile perpetrauit. Nam cum, petentibus quibuſdam occidentalibus, per legatos, in ſingulis pyxidibus, ſub nominibus petitorum martyrum brandeum ſolito more concludens, deſuper ſigillaſſet legatis largitus eſt. Illi ſuſceptas reliquias ueneratione congrua deferentes, poſtquã quædã itineris millia conſumpſerunt, ſtultè ſe tm̃ uiaticũ cõfeciſſe murmurare cœperunt, ſi neſciãt utrum ſanctorum oſſa an magis carnes à Romano pontifice ſuſcepiſſent. Itaq; communi conſilio remoto pontificali ſignaculo, reſeratiſq; pyxidibus, particulas brandei repererunt. Mox ad urbis mœnia cum furore nimio reuertentes, per Archidiaconem à Gregorio ſe deluſos fuiſſe, ut pro reliquiis uilem pannum ſuſciperent, flebiliter querebantur, dicentes dominos ſuos pulcherrimis palliis abundare, ac per hoc Romanorum uilibus brandeis non egere. Fortè tunc Gregorius Miſſarum ſolẽnia celebrabat. Quibus expletis, ab eiſdem legatis brandeum coram cunctis recipiens, ſuper altare compoſuit, ſeque cum omnibus in orationem dedit, ut Deus omnipotens utrum quod à liminibus Apoſtolorũ de more tranſmiſſum eſt, pro reliquiis martyrum uenerari deberet, quantocyus indicaret. Deinde ab oratione ſurgens, incredulos legatos propius adſtare fecit, cultellum petiit, more ſanctiſſimi papæ Leonis brandeũ pupugit, de cuius punctionibus ſanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati confuſi, quàm omnes qui aderant tremefacti, iuſſu Gregorii eum eo terræ proſtrati ſunt, nec antea ab oratione ceſſauerũt, quam cuncta brandeorum foramina diuinitus clauderentur.

Reliquia reuerẽter habita.

Nota hanc ſanguinis emanationẽ.

43 Quidam prætereà diuitum Romanorum, relicta coniuge, fuerat à pontifice communione priuatus. Quod ille moleſtiſsime ferens, & authoritatem tanti pontificis euacuare non præualens, magorum ſuffragia requiſiuit, qui magnis muneribus perſuaſi, poſſe ſe ſuis carminibus agere, ut immiſſo dæmone, tã diu caballus pontificis uexaretur, quouſque cum ſeſſore ſuo periclitaretur, fiducialiter promiſerunt. Hac inceſtus iudex pollicitatione lætatus, magos iuxta uiam, per quam Pontifex ad ſtationem profecturus erat, in abdito & edito ſtare permiſit, ut uidere tranſeuntes, non uideri à tranſeuntibus potuiſſent. Cumque magi ex planetarum mappulatorumque proceſsionibus magnum Pontificem cognouiſſent, immiſſo dæmone tam fortiter eius equum uexari fecerunt, ut nequaquã à ſeſſore ſiue à ſtratoribus teneri poſſe putaretur. Tũc Gregorius, reuelante ſpirituſſancto, dæmoniacã immiſsionem cognoſcens, facto crucis ſignaculo, tam caballum à præſenti rabie liberauit, quam maleficos ex latenti culmine iubens deponere, perpetua cæcitate mulctauit. Quos reatũ ſuum ſuggeſtione inceſti iudicis confitentes, ac poſtmodum ad ſacri baptiſmatis gratiam uenientes, luminibus quidem, nè magiam relegerent, reddere noluit, eos tamen eccleſiaſtica ſtipe nutriri præcepit.

Vides S. Crucis uim admirandã.

44 Legitur etiam penèa eaſdem Anglorum eccleſias, q Gregorius per Forum Traiani, quod ipſe quondam pulcherrimis ædificiis uenuſtarat, procedens, iudicii eius, quo uiduam conſolatus fuerat, recordatus atque memoratus ſit. Quod ſcilicet, ſicut à prioribus traditur, ità ſe habet. Quodam tempore Traiano ad imminentis belli procinctum uehementiſsimè feſtinanti, uidua quædã proceſſit, flebiliter dicens: Filius meus innocens te regnante peremptus eſt. Obſecro, ut quia eum mihi reddere non uales, ſanguinem eius digneris legaliter uindicare. Cumque Traianus, ſi ſanus reuerteretur à prælio, hunc ſe uindicaturum per omnia reſponderet, uidua dixit: Si tu in prçlio mortuus fueris, quis mihi præſtabit? Traianus reſpondit: Ille, qui poſt me imperabit. Vidua dixit: Et quid tibi proderit, ſi alter mihi iuſtitiam fecerit? Traianus reſpondit: Vtique nihil. Et uidua: Nonne, inquit, melius tibi eſt, ut tu mihi iuſtitiam facias, & mercedem tuam accipias, quàm alteri hanc tranſmittas? Tunc Traianus ratione pariter pietateque commotus equo deſcendit, nec antè diſceſſit, quàm iudicium uiduæ per ſemet imminens profligaret. Huius ergo mãſuetudinem iudicis aſſerunt Gregorium recordatum ad ſancti Petri Apoſtoli baſilicam perueniſſe, ibique tam diu ſuper errore tam clementiſsimi principis defleuiſſe, quouſque reſponſum ſequenti nocte cepiſſet, ſe pro Traiano fuiſſe auditum, tantum pro nullo ulterius pagano preces effunderet. Sed cum de ſuperioribus miraculis Romanorum ſit nemo, qui dubitet, de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id uel maximè dubitari uidetur, q tantus doctor nequaquam præſumere pro pagano prorſus orare, qui quarto dialogorum ſuorum libro docuerit, eandem cauſam eſſe, cur non oretur à ſanctis in futuro iudicio p peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam cauſa eſt, ut non orent ſancti homines pro hominibus infidelibus impiiſque defunctis. Nõ aduertentes, quia non

De Traiani anima.

Pro ueritate huius miraculi, quod totus Oriens atq; occidẽs teſtatur, lege Ioannem Damaſcenũ, De defunctos uiuorum beneficiis iuuari.

nnn legitur pro Traiano Gregorium exoraſſe, ſed tantum fleuiſſe. Sic enim cum non orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, ſicuti cum Moyſes dolendo taceret, potuit clamaſſe uideri. Cui Dominus tacētis labiis, Quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda reneſque ſcrutatur, & frequenter ea miſertus concedit, quæ homo quanuis ut carnalis deſideret, ea tamen petere nō præſumit. Vndè Pſalmiſta, Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, & deſideria cordis eorum exaudiuit auris tua. Et notandū, quia non legitur Gregorii precibus Traiani anima ab inferno liberata & paradiſo repoſita, quod omnino incredibile uideretur, propter illud, quod ſcriptum eſt: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non intrabit in regnum cœlorum, ſeu ſimpliciter dicitur ab inferni ſolummodo cruciatibus liberata, quod uidelicet poteſt uideri credibile. Quippe cum ita ualeat anima in inferno exiſtere, & inferni cruciatus per Dei miſericordiam non ſentire, ſicut unus gehennæ ignis ualet omnes peccatores pariter detinere, ſed per Dei iuſtitiam cunctos æqualiter non ualet exurere. Nam uniuſcuiuſque quantum meruit culpa, iuſto Dei iudicio tantum ſentietur & pœna.

Pſal. 9. *Iohā. 3.*

45 Nihilominus ex libro, qui à Græcis lymon dicitur, à Latinis uerò intelligitur campus uel pratum, præceptor meus inter alia, toto orbe diffamata iam miracula interpretatus eſt mihi, ſcribens: Enarrauit nobis presbyter nomine Petrus, de ſancto Gregorio Papa Romano. (illinc enim erat reuerendiſſimus hic presbyter.) Is, inquit, effectus Papæ, ædificauit monaſterium uirorum magnum & dedit mandatum ut nullus monachorum proprium aliquid haberet uſque ad unum obolum. Frater ergo de monaſterio habebat fratrem ſecularem, & poſtulauit eum: *Caſulam non habeo, ſed fac charitatem, eme mihi. Dicit ei ſecularis frater: Ecce tria nummiſmata, ſuſcipiens cōpara, qualis tibi placet. Acceptis itaque monachus tribus nummiſmatibus, habebat ea apud ſe. Alius autem frater uidens eum habentem tria nummiſmata, pergens nunciauit Abbati. Abbas uerò audiens, retulit beatiſſimo Papæ. Beatiſſimus autem Gregorius diſcens hoc ab Abbate, ſegregauit eum à cōmunione, tanquàm eum, qui ſoluerat regulam monaſterii. Igitur poſt modicū temporis, moritur frater ſegregatus, neſciente Papa. Poſt duos ergo aut tres dies pergens, Abbas, nūciauit ei quia frater requieuit. In hoc itaque non mediocriter triſtatus eſt, quia antequàm exiret, de hac uita, non ſoluit eū ab excommunicationis *epitono. Et ſcribens orationem in *pictatio, dedit uni Diaconorū ſuorum, iubens ei ire, & ſuper fratrem eam legere. Erat autem oratio, ſoluens ab excommunicatione defunctum. Vadit ergò diaconus, ſicut præceptum ei fuerat, & ſuper tumulum fratris legit pictatium, habens orationem. Et ipſa nocte uidit Abbas fratrem illum defunctum, & dixit ei: Non es mortuus frater? Ille reſpondit, Etiam. Et iterum interrogat eum Abbas: Vbi eras uſque hodiè? Reſpondit frater: Verè Domine in cuſtodia, & uſque heri non ſum abſolutus. Notum itaque factum eſt omnibus, quia in hora, qua Diaconus orationem dixit ſuper ſepulcrum, in ea hora abſolutus eſt ab excommunicatione, & liberata à damnatione anima eius.

Eſt Prati Spiritualis capi 192. **Tunicam.* *Monachus proprietarius priuatur communione a S. Grego.* **uinculo* **forma epiſtola.*

46 Igitur Gregorius nō ſolum Saxones, in propriis edibus commanentes, Chriſto Domino dedicauit: uerùm etiam pueros eorum, per exteras regiones diffuſus ſuis preciis comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat. Vndè Candidum presbyterum commonet, dicens: Pergens auxiliante Domino noſtro Ieſu Chriſto ad patrimonium, quod eſt in Galliis, gubernādum, uolumus ut dilectio tua ex ſolidis, quos acceperit, ueſtimenta pauperum, uel pueros Anglos, qui ſint ab annis decem & ſeptem uel decem & octo, ut in monaſteriis dati Deo proficiant, comparet. quatenus ſolidi Galliarum, qui in terra noſtra expendi non poſſunt, apud locum proprium utiliter expendantur. Si ſquid uerò de pecuniis redituum, quæ dicuntur ablatæ, recipere potueris: ex his quoquè ueſtimenta pauperum comparare te uolumus, uel ſicut præfati ſumus, pueros, qui in omnipotentis Dei ſeruitio proficiant. Sed quia pagani ſunt, qui illic inueniri poſſunt, uolo ut cum eis presbyter trāſmittatur, nè quid ægritudinis contingat in uia: ut quos morituos conſpexerit, debeat baptizare.

Lib. 5. epiſ. 10 *Anglos pueros uult emi, & tradi in monaſteria.*

47 Sardiniæ quoquè ruſticos mitiſſimus rector Gregorius in errore uetuſtatis adeò permanere condoluit, ut Ianuarium Caralitanum epiſcopum pro negligentiis increpando, inter cætera ſcriberet: Accidit aliud ualdè lugendum, quia ipſos ruſticos, quos habet eccleſia, nunc uſque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis ueſtræ permiſit. Et quid uos admoneo, ut ad Dominum extraneos adducatis, qui ueſtros corrigere ab infidelitate negligitis? Vndè neceſſe eſt uos per omnia in eorum conuerſione uigilare. Nam ſi cuiuslibet epiſcopi in Sardinia inſula paganum ruſticum inuenire potuero, in eodem epiſcopo fortiter uindicabo. Iam uerò ſi ruſticus tantæ fuerit perfidiæ & obſtinationis inuentus, ut ad Deum uenire minimè conſentiat: tanto penſionis onere grauandus eſt, ut ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare.

Lib 3. epi. 26. *Dolet ruſticos non pertrahi ad fidem.*

48 Quod cùm Gregorius fructuoſe ſimulque ſalubriter in Sardiniæ ruſticos proceſſiſſe cognoſceret, etiam in Iudæos patrimonii uni ſuorum ruſticos nō diſſimiliter eſt conatus extendere. Vndè Cypriano diacono ſcribit, dicēs: Peruenit ad me, eſſe Hebræos in poſſeſſionibus noſtris, qui conuerti ad Dominum nullatenus uolunt. Sed uidetur mihi, ut per omnes poſſeſſiones, in quibus Hebræi eſſe noſcuntur, epiſtolas tranſmittere debeas, eis ex me ſpecialiter promittens, quòd quicunque ad uerum Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ex eis conuerſus fuerit, onus penſionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quòd ità quoquè fieri uolo, ut ſi quis ex eis conuerſus fuerit, ſi ſolidum penſionis habet, tremiſſis ei relaxari debeat. Si tres uel quatuor, unus ſolidus relaxetur. Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, uel certè iuxta quod dilectio tua præuiderit, ut & ei, qui conuertitur, onus releuetur, & Eccleſiaſtica utilitas non graui diſpendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, ſi pro leuandis penſionis oneribus, eos ad Chriſti gratiam perducamus. Quia etſi ipſi minus fideliter ueniunt, hi tamen, qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipſos ergò, aut filios eorum lucrabimur. Et ideò nō eſt graue, quicquid de pēſione pro Chriſto dimittimus.

Lib. 4. epiſt. 6.

49 Eninmerò tam leuigationibus dationum, quàm promiſſionibus regni cœlorum Iudæi per diuerſa loca ad Chriſtum, quem patres eorum negauerunt, uenire cœperunt. Quibus cum ſalute animæ, ueſtimenta quoquè baptizandis habilia conferebat. Vndè *Fāſtino defenſori, Domina, inquit, Abbatiſſa monaſterij ſancti Stephani, quod in Agrigentino eſt territorio conſtitutum, indicante comperimus, multos Iudæorum ad Chriſtianam fidem, diuina gratia inſpirante, uelle cōuerti: ſed eſſe neceſſarium, ut aliquis illuc ex noſtro mandato debeat proficiſci. Proindè huius tibi authoritatis tenore præcipimus, ut omni excuſatione remmota, ad prædictum locum pergere, & deſiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare feſtines. Quibus tamen ſi longum uel triſte

**Fauſtino* *Lib. 7. epi. 24.*

uidetur

*Ecce quomodo baptiẓandi per multos dies ante pœnitētia & abſtinētia præparabātur. *cladē.*

uidetur ſolennitatem ſuſtinere Paſchalem, & eos nūc ad baptiſma feſtinare cognoſcis, nè, quod abſit, longa dilatio eorum retrò poſsit animos reuocare, cum epiſcopo loci ipſius loquere, ut pœnitentia ac abſtinentia quadraginta diebus indicta, aut die Dominico aut ſi celeberrima feſtiuitas fortaſsis occurrerit, eos omnipotentis Dei miſericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam, quæ ſibi imminet, * damnationem impellit, ut deſideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoſcunque uerò ex eis pauperes & ad ueſtem ſibi emendam non ſufficere poſſe cognoſcis, te eis ueſtem, quam ad baptiſma habeant, comparare uolumus ac præbere, in quibus pretium, quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si uerò ſanctum Paſcha elegerint expectare, item cum epiſcopo loquere, ut modò quidem catechumeni fiant, atque ad eos frequenter accedat, geratque ſolicitudinem, & animos eorum admonitione ſuæ adhortationis accendat: ut quanto quæ expectatur, elongatur feſtiuitas, tanto ſe præparare & eam deſiderio feruenti debeant ſuſtinere. Item Petro epiſcopo Corſicæ, inter alia, tranſmiſimus, ait, Fraternitati tuæ quinquaginta ſolidos, ad ueſtimenta eorum, qui baptizandi ſunt, comparanda.

Lib. 1. epi. 17

50 Nihilo minus pro Arrianorum paruulis, fidei catholicæ ſociandis, Gregorius paſtoralis curæ ſolicitudinem prorſus extendit. Quapropter vniuerſis epiſcopis Italiæ ſcribens, ait: Quoniam nefandiſsimus Autarith in hac, quæ nuper expleta eſt, Paſchali feſtiuitate, Longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa eum diuina maieſtas extinxit, ut ſolennitatem Paſchæ ulterius non uideret, ueſtram fraternitatem decet cunctos per loca ueſtra Longobardos admonere, ut quia grauis mortalitas imminet, eoſdem filios ſuos in Arriana hæreſi baptizatos, ad catholicam fidem concilient, quatenus iram ſuper eos Dei omnipotentis placent. Itē Præiectitio epiſcopo Narnienſi: Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate ueſtra mortalitatem omnino graſſari, quæ res nos nimis addixit. Quamobrem ſalutantes Fraternitatem ueſtram, inſtantiſsimè ſuademus, ut à Longobardorum ſiue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, nulla ratione ceſſetis, & maximè à gentilium & hæreticorum, ut ad ueram rectamque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina miſericordia, pro ſua forſan eis conuerſione & in hac uita ſubueniet, aut ſi eos migrare contigerit, à ſuis, quod & magis optandum eſt, tranſient facinoribus abſoluti.

Lib. 2. epiſt. 2.

Priuilegia eorū, qui præfecti erāt xenodochijs &c.

51 Igitur prudentiſsimus paterfamiliàs Chriſti Gregorius, ſingulis diaconiis uel xenodochiis uiros idoneos deputauit. Quos etiam, ut ſecurius, immò ſagacius in opere pietatis ac miſericordiæ laborarent, huiuſmodi priuilegiis muniendos eſſe decreuit. Licèt eos, qui pia intentione ſolicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt, ſua apud omnes ualeat tueri deuotio, melius tamen eſt, ſi pro quiete ſua de his fuerint muniti, quæ geſſerint, nè inde eis inquietudinis occaſio, unde magis laudandi ſunt, oriatur. Quia igitur te uirum religioſum, intentionis tuæ ſtudio prouocati, menſis pauperum exhibendæ diaconiæ elegimus præponendum, ne qua tibi ex hac naſcatur adminiſtratione dubietas, hac te munitione proſpeximus fulciendum: Conſtituentes, ut de hoc, quod ad menſas pauperum uel diaconiæ exhibitione percepiſti, ſiue ſubinde perceperis erogādum, nulli unquàm hominum quolibet modo ſeu ingenio cogaris ponere rationem, uel aliquam debeas moleſtiam ſuſtinere. Sed quia humanis te ita omnibus eſſe nolumus ratiocinibus abſolutum, ut Deo noſtro de his, quæ tibi commiſimus, rationem te noueris poſiturum: hortamur, ut fidei in te ſynceritas uigeat: ſit mens in rebus intentior, cura propenſior, ſtudium uigilantius, deuotio clarior, exhibitio efficacior: quatenus dū diuino intus auxilio, hoc opus ſolerter impleueris, & illi pro quibus ſolicitudinem geris, ſtudij tui ſolatio utiliter conſolentur, & tu mercedis tuæ bonum in æterna uita, redemptoris noſtri gratia compenſante, recipias.

Xenodochiū Hieroſolymis extruxit.

52 Hæc quidem Gregorius intrà uel extra urbem ſtudio pietatis exercuit. Cæterùm Probum religioſum Abbatem cum multis pecuniis Hieroſolymam deſtinauit, cuius inſtantia uenerabile xenodochium conſtituit. Et tam ibi, quàm in monte Sina penes Arabiā, Dei famulis ſub regimine Palladii conſtitutis, quotidiani uictus & ueſtimenti copiam, quandiu uiuere potuit, annualiter mittere procurauit.

Rectores patrimoniorū ab illo conſtituti.

53 Nihilominus per diuerſas prouincias pro cuſtodia ſacræ religionis rebuſque pauperum ſtrenue gubernandis, Eccleſiæ ſuæ uiros induſtrios rectores patrimoniorum aſciuit. In quibus & Cyprianum diaconum patrimonii Siculi, Pantaleonem notarium Syracuſani, Fantinum defenſorem Panormitani, Sergium defenſorem Calabritani. Romanum notarium Apuli, Benenatū defenſorem Samnitici, Anthemium ſubdiaconem Neapolitani, Petrum ſubdiaconem Campani, Candidum defenſorem Tuſci, Vrbicum defenſorem Sabini, Optatum defenſorem Nurſini, benedictum defenſorem Carſeolani, Felicem ſubdiaconem Appiæ, Caſtorium chartularium Rauennatis, Caſtorium notarium Hyſtriani, Antonium ſubdiaconem Dalmatini, Iohānem notarium Illyriaciani, Symmachum defenſorem Sardiniæ, Bonifacium notarium Corſicani, Pantalaonem notarium Liguriæ, Hieronymum defenſorem Alpium Cottiarum, Hilarium notarium Germaniciani, & Candidum presbyterum Gallicani. Hæc autem prudentiſsimus pater Gregorius non ſolū in Romana, ſed & per diuerſas eccleſias perpetualiter obſeruanda cenſebat. Vnde Iannario Caralitano epiſcopo inter cætera ſcribit, dicens: Indicatū nobis eſt, quòd laicis quibuſdam curam ueſtri patrimonii committentes, poſtmodum in ruſticorum noſtrorum deprædationibus atque per hoc & fatigationibus fuerint deprehenſi. Quod ſi ita eſt, diſtrictè à uobis diſcuti conuenit, atque inter eos eccleſiæq; ueſtræ ruſticos, cauſam examinari ſubtilius, ut quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus ſtatuta reddere compellantur. Decætero uerò cauēdum à fraternitate ueſtra eſt, nè ſecularibus uiris, atque non ſub regula noſtra degentibus, cuiuslibet res eccleſiæ committantur, ſed probatis de ueſtro officio clericis: in quibus ſi quid reperiri poterit prauitatis, ut in ſubditis emendare, quod illicite geſtum fuerit ualeatis. Quod uidelicet apud uos habitus ſui officium magis conueniat, quàm excuſet.

Lib. 7 epi. 66

Res eccleſiaſtica nō cōmittēda laicis.

54 Singula quoque eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulariter committi debere dicebat, aſſerens, quia ſicut in uno corpore multa habemus membra, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in eccleſiæ corpore, ſecundum ueridicam Pauli ſententiam, in uno eodemq; ſpiritu alij conferendum eſt hoc officium, alij committendum eſt illud. Neque uni quantuolibet exercitatæ perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda. Quia ſi totum corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim uarietas membrorum per diuerſa officia & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem repræſentat: ita uarietas perſonarum, per diuerſa nihilominus officia diſtributa, & fortitudinem & uenuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur

Ro. 12.

1. Cor. 12

Duo officia nō ſunt uni committenda.

officio

officio: ita nimirum noxium ſimulq; turpiſsimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. Hinc eſt, quòd quibuſdam ambitioſis, ſicut in ſuis literis, quas ego ſtudio breuitatis omiſi, poterit inueniri, moderationis frena frequenter impoſuit. Vnde Anthemio ſubdiacono pro Paſchaſio epiſcopo, qui per ſemetipſum ſibimet maior domus & uicedominus permanebat, inter cætera præcipit, dicens: Volumus autem, ut frater noſter Paſchaſius, & uicedominum ſibi ordinet, & maiorem domus: quatenus poſsit uel hoſpitibus ſuperuenientibus, uel cauſis quæ ueniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si uerò uel negligentem eum proſpicis, uel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clerus eius adhiberi debet, ut communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, ualeant ordinari. Item Rauennatibus clericis, ad monaſteriorum regimina importune tendentibus, reſiſtit, Iohanni Rauennati epiſcopo ſcribens: Peruenit ad me, quòd in eccleſiis fraternitatis tuæ aliqua loca, dudum monaſteriis conſecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorũ facta ſunt: Dumque hi, qui ſunt in eccleſiis, fingunt ſe religioſè uiuere, monaſteriis præponi appetunt, & per eorum uitam monaſteria deſtruuntur. Nemo etenim poteſt & eccleſiaſticis obſequiis deſeruire, & in monachica regula ordinatè perſiſtere, ut ipſe diſtrictionem monaſterii teneat, qui quotidie in miniſterio eccleſiaſtico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum eſt, emendare feſtinet: Quia ego nullo modo patior, ut loca ſacra per clericorum ambitum deſtruantur. Item Mariniano epiſcopo Rauennæ: Dudum ad nos multorum relatione peruenerat, monaſteria, in Rauennatibus partibus conſtituta, omninò clericorum ueſtrorum dominio prægrauari: ita ut occaſione quaſi regiminis, ea, quod dici graue eſt, uelut in proprietate poſsideant. Quibus non modicum condolentes, deceſſori uero literas miſimus, ut hoc emendare per omnia debuiſſet. Sed quoniam uitæ eſt termino citius præoccupatus, nè hoc onus monaſterio remaneret, fraternitati ueſtræ eadem nos ſcripſiſſe recolimus. Et quia, ut comperimus, in huius rei hactenus correctione ceſſatum eſt, hæc ad uos iterum præuidimus ſcripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora omnique excuſatione ſubmota, ita monaſteria ipſa ab huiuſmodi ſtudeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, uel hi, qui in ſacro ſunt ordine conſtituti, ob aliud habeant, niſi orandi tantummodo cauſa, accedendi licẽtiam, aut ſi fortè ad peragenda ſacra Miſſarũ fuerint inuitati myſteria. Sed nè uel pro cuiuslibet monachi aut Abbatis promotione onus aliquod fortaſsè ſuſtineant, ſtudendum uobis eſt, ut ſi quiſpiã Abbatum aut monachorum ex quocunque monaſterio ad clericatus officium uel ordinem ſacrum acceſſerit, non illic aliquam habeat, ut diximus, ulterius poteſtatem, ne monaſteria huius occaſionis uelamine, ea, quæ prohibemus, ſuſtinere onera compellantur. Hæc itaque omnia uigilanti cura emendare, iam ſecundo commonita ſanctitas ueſtra non differat, ne ſi poſt hoc negligentes uos eſſe, quod non credimus, ſenſerimus, aliter monaſteriorum quieti proſpicere compellamur. Nam notum uobis ſit, qui tantæ neceſſitati ſeruorum Dei congregationem amplius ſubiacere non patimur. Item Maximiniano epiſcopo Syracuſano poſt aliqua: Presbyteros, diaconos, cæterosq; cuiuslibet ordinis clericos, qui eccleſiis quoquo modo militant, Abbates fieri per monaſteria non permittas: ſed aut admiſſa clericatus militia, monachicis nõ prouehantur ordinibus: aut ſi in Abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cum unum ex his pro ſui magnitudine diligenter quis non poſsit explere, ad utrunque iudicetur idoneus: Sicque inuicem & eccleſiaſticus ordo uitæ monachicæ, & eccleſiaſticis utilitatibus regula monachatus impediatur.

Lib. 4. Epi. 1.

Lib. 4. epi. 40. Monaſteria non debent a Clericis occupari.

Lib. 3. epi. 11. Clerici eccleſiarũ. non debent fieri Abbates.

55 Qualiter ſanè Gregorius per procuratores eccleſiaſticorum patrimoniorum, uelut Argus quidam luminoſiſsimus, per totius mundi latitudinem ſuæ paſtoralis ſolicitudinis oculos circuntulerit, non ab re forſitan duxerim perſtringendum. Ait enim in epiſtola Anthemio ſubdiacono: Diſcedenti mandauimus tibi, & poſtmodum præceptis diſcurrentibus iniunxiſſe me memini, ut curam pauperum gereres, & ſi quos illi egere cognoſceres, ſcriptis recurrentibus indicares, & uix de paucis hæc facere curaſti. Volo autem, ut domnæ *Patriarchiæ meæ mox, ut præſentem iuſsionem ſuſceperis, offeras ad calceamenta puerorum ſolidos quadraginta, & tritici modios quadringentos: Domnæ Palatinæ relictæ Vrbici ſolidos uiginti, & tritici modios trecentos: Domnæ Viuianæ relictæ Felicis, ſolidos uiginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes ſimul octoginta ſolidi in tuis rationibus imputentur. Summam uerò penſionis ſub feſtinatione tranſmitte, & ad Paſchalem diem, Domino auxiliãte, occurrito. Item eidem. Inſinuatum nobis eſt, ancillas Dei quaſdam Nolanæ ciuitatis, in Aboridana domo commanentes, nimiam uictus ueſtitusq; penuriam ſuſtinere. Quibus ex præcepto Dei ſubuenire nos conuenit, & inopiam earum, quantum poſſumus, donante Domino, ſubleuare. Propterea experiẽtiæ tuæ præſenti iuſsione mandamus, ut de hac præſenti nona indictione quadraginta ĩ auro eis ſolidos dare debeas, & deinceps ſuccedentibus indictionibus annuatim uiginti ſolidos miniſtrare, qui tuis poſsint rationibus imputari. Prætereà Paulino presbytero monaſterii ſancti Eraſmi, quod in latere montis Soractis ſitũ eſt, ſed & duobus monachis, in oratione ſancti archangeli ſeruientibus, quod in Callano caſtro iuxta ſancti Petri baſilicam eſſe dignoſcitur, binos te in præſenti ſolidos dare præcipimus, qui & ipſi tuis rationibus imputentur. Itá ergò fac, ut impenſæ mercedis tuæ quoquè participium ſortiaris. Item eidem: Si in proximorum neceſsitatibus habita compaſsione benigna mente concurrimus, in noſtris proculdubiò petitionibus clementem Dominum reperimus. Palatina ſiquidem illuſtris fœmina, continua hoſtilitate inſinuauit ſe plurimis neceſsitatibus ſubiacere. Propterea experientiæ tuæ præſenti authoritate præcipimus, ut ei pro ſuſtentatione eius annuos triginta ſolidos dare non differas, qui tuis poſsint poſtmodũ rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & tu bene miniſtrando commodum mercedis ſuſcipias, & noſtra ad effectum præcepta perducas. Item Petro ſubdiacono: Inſinuatum nobis eſt, Marcellum *Barruntitanæ eccleſiæ, ibidem in ciuitate Panormitana in monaſterio ſancti Adriani in pœnitentiam deputatum, non ſolũ uictus neceſsitatem pati, ſed & nuditatis nimiam ſuſtinere moleſtiam. Pro qua re neceſſe habemus ſtrenuitati tuæ præſenti iuſsione præcipere, ut ipſi pro uictu ac ueſtimento ſtratoq; ad conditionem, pueroq; eius annonam, quantum proſpexeris ſatis eſſe, conſtituas, ut inopia nuditasque eius tali prouidentia poſſint habere conſultum: & ut ea, quæ eidem uiro deputaueris, tuis poſtmodum poſsint rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & noſtram iuſsionem impleas, & tu quoque hoc ipſum bene diſponendo, hac ipſa poſſis participari mercede. Item eidem: Monaſterium ſancti archangeli, quod in Tropeis eſt conſtitutum, indicante præſentium portitore, uictus habere neceſſitatem

Lib. 1. epi. 37.

**Patriarchia.*

Lib. 1. epi. 23.

Lib. 1. epi. 57.

Lib. 1. epi. 18.

**Barubicana.*

Lib. 2. Epi. 1.

ſitatem didicimus. Ideoque experientia tua diligen-
ter inuigilet. & ſi eiuſdem loci monachos bene ſe tra
ctare cognoueris, in quibus eos neceſsitatem habere
manifeſta ueritate patuerit, eis ſubuenire, hac autho
ritate ſuffultus, modis omnibus feſtinabis: ſciturus
tuis eſſe rationibus, quicquid noſtra præceptione præ
bueris, imputandum. Sed & terrulam Eccleſiæ noſtræ
uicinam ſibi, quam ſolidum unum & tremiſſes duos
penſitare aſſerunt, ſi ita eſt, libellario nomine ad ſum
mam tremiſsis unius habere concede. Studij ergo tui
ſit, hæc omnia ita complere, ſi, ſicut diximus, eius mo
nachi in Dei ſeruitio, ſicut decet, ſolertes perſtiterint.
Lib. 1. Item eidem: Diuina præcepta nos admonent dilige-
epi. 44. re proximos tanquàm nosmetipſos: & cum hac eos
præcipiamur charitate diligere, quanto magis debe-
mus his in ſubſidiis neceſsitatum carnalium ſubueni
re, ut eorum anguſtias, ſi non ex omnibus, ſaltem ali-
quibus ſuſtentaculis ſubleuemus? Quoniam ergo Go
delſtadij dignisſimi filium non ſolum amiſsione ui-
ſus, ſed etiam inopia uictus egeſtatem pati cognoſci-
mus, neceſſarium duximus, inquantum poſsibilitas
ſuppetit, ei præbere conſultum. Propterea experien-
tiæ tuæ præſenti iuſsione præcipimus, ut ei annis ſin
gulis uigintiquatuor modios tritici, fabæ quoq; mo-
dios duodecim, & uini decimatas uiginti pro ſuſten-
tatione uitæ debeat miniſtrare: quod tuis poſtmodũ
poſsit rationibus imputari. Ita ergo fac, ut præſen-
tium lator nullas de percipiendis Domini donis mo-
ras ſuſtineat, & tu in die Domini bene diſpenſatę mer
cedis poſsis particeps inueniri. Item.

Gregorius Cypriano diacono: Coſmas ex uariis pe
Lib. 2. riculorum neceſsitatibus multis ſe dicit debitis obli-
epi. 55. gatum, ita ut pro eis a creditoribus ſuis ſuos dicat fi-
lios detineri. Quæ res ſi ita eſt, nos omnino commo-
uet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, ut
quia de rebus pauperum dandis agitur, cauſam eius
cum ſumma ſubtilitate perquiras: & ſi inueneris eum
prædictis debitis ueraciter ita inuolutum, ut non ſit
ſubſtantia, unde poſsit hæc ipſa perſoluere, prædictos
creditores eius adeas, & propter recolligendos filios
eius, quanta cognoueris quãtitate componas. Et quia
ipſe, ſicut dicit, nõ habet unde reſtituat, de rebus pau
perum ex præſenti noſtra authoritate perſolue. Sciẽs
quicquid illic te prouidente datum fuerit, patrimo-
Lib. 5. nij noſtri penſionibus eſſe reputandum. Item eidem:
Epi. 4. Zeno frater & coepiſcopus noſter quoſdam in ciuita
te ſua alimoniarum neceſsitatem ínnotuit ſuſtinere.
Quibus quoniam, ut poſsibile eſt, aliquod ferre deſi-
deramus conſultum, idcircò dilectionem tuam ante-
dicto fratri & coepiſcopo noſtro mille modios triti-
ci, aut ſi plus leuare potuerit, uſq; ad duo millia, ſcri-
ptis te dare pręſentibus deputamus. Hortamur ergo,
ut in his præbendis, nullam moram aut excuſationẽ
adducas, quatenus dum tempus ſinit, & hic cum Dei
adiutorio ſine periculo ad propria remeare, & citius
neceſsitatem ualeat patientibus ſubuenire. Item.

Gregorius Euſebio religioſo Abbati: Credat mihi
Lib. 2. charitas tua, quia ualde contriſtatus ſum de triſtitia
epi. 24. tua, &c. Propterea centum ſolidos per Petrum ſubdia
conum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto ut abſ-
que iniuria ſuſcipiat. Item.

Gregorius Candido defenſori: Neceſsitatẽ patien-
Lib. 3. tibus pontificale conuenit adeſſe ſubſidium. Pro qua
epi. 28. re experiẽtiæ tuæ præſenti authoritate præcipimus,
quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam
Martini coloni, ſingulis annis duos tremiſſes ſine ali-
qua dilatione præſtare non deſinat: non dubitatura,
ſuis hoc ſine dubio rationibus imputari. Item.

Lib. 3. Gregorius Faotino defenſori: Lator præſentium
epi. 43. Coſmas Syrus in negocio, quod agebat, debitum ſe
contraxiſſe perhibuit. Quod & multis aliis & lachry
mis eius atteſtantibus, uerum eſſe credimus. Et quia
centum quinquaginta ſolidos debebat, uolui ut credi
tores illius cum eo aliquid paciſcerentur: quoniam &
lex habet, ut homo liber nullatenus pro debito te-
neatur, ſi res defuerint, quæ poſsint eidem debito ad-
dici. Creditores ergo ſuos, ut aſſerit, ad octoginta ſo-
lidos conſentire poſsibile eſt. Sed quia multum eſt,
ut a nihil habente homine octoginta ſolidos petant,
ſexaginta tibi ſolidos per notarium tuum tranſmiſi-
mus, ut tu cum eiſdem creditoribus ſubtiliter loqua-
ris, & rationem reddas, quia filium eius, quem tene-
re dicuntur, ſecundum leges tenere non poſſunt. Et ſi
poteſt fieri, ad aliquid minus, quàm nos dedimus, cõ-
deſcendant: & quicquid de eiſdem ſexaginta ſolidis
remanſerit, ipſi trade, ut cum filio ſuo exinde uiuere
ualeat. Si autem nil remanet, uel ad eãdem ſummam
eius debitum incidere ſtude, ut poſsit ſibi liberè poſt-
modum laborare. Hoc tamen ſolerter age, ut acceptis
ſolidis, ei plenariam munitionẽ ſcripto conficiãt. Itẽ.

Gregorius Caſtorio diacono, & chartulario Ra- *Lib. 4.*
uennæ, inter cætera: Valerianum monachum, quem *epi. 24.*
emendatum in monaſterio beati Iohannis in claſſe
poſito tradidiſti, in eodem eum monaſterio uolumus
ſine dubio permanere. Præterea ne quam neceſsitatẽ
in expenſis tuà experientia patiatur, de reditibus ſan
ctæ Romanæ Eccleſiæ, qui illic te prouidente aggre-
gati ſunt, omnes expenſas tuas te facere uolumus. Et
ſi quid ſuperfuerit, nobis, cum ueneris, defer. Item.

Gregorius Romano defenſori: Diuinorum nos ad-
monent eloquia præceptorum, neceſsitatem patienti *Lib. 7.*
bus eccleſiaſticum præbere ſubſidium. Quia ergo di *epi. 38.*
lectiſsimus filius noſter Cyprianus diaconus Gaudio
ſum defenſorem ſedis noſtrę, qui Syracuſis degere cõ
probatur, paupertatis aſſerit inopia conſtringi: idcir-
cò experientiæ tuæ præſenti authoritate mandamus,
ut à præſenti ſecunda Indictione ſex ſolidos annis ſin
gulis ei dare non differas: ut & ille huius remedij ſo-
latio potiatur, & tu quod dederis, tuis ſine dubio no-
ueris rationibus imputandum. Item.

Gregorius Libertino expræetori: Quanta uos ſeculi
huius premat anguſtia, incognitum non habemus. *Lib. 8.*
Sed quia in ſumma tribulatione poſitis ſola eſt conſo *epi. 31.*
latio miſericordia creatoris, in eũ ſpem ueſtram po-
nite, ad ipſum tota nos mente conuertite: Qui & iu-
ſtè quem uult, permittit affligi, & confidentem in ſe
miſericorditer liberabit. Ipſi ergo gratias agite, & pa
tienter quæcunque illata ſunt, ſuſtinete. Nam rectæ *Recti*
mentis eſt, Deum non ſolum in proſperis benedicere, *animi*
ſed etiam in aduerſitatibus collaudare. In his igitur, *eſt, in*
quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordi *omnib'*
ueſtro ſubrepat: quia ad quid hoc creator noſter ope *lauda-*
retur, ignotum eſt. Forſitan enim, magnificè fili, ali- *re Deũ.*
quid illum in proſperis poſitus offendiſti, unde te cle
menti amaritudine uult purgare. Et ideò nec tempo-
ralis te frangat afflictio, nec rerum dãna diſcrucient:
quia ſi in aduerſis gratias referens, Deum tibi patien-
tia feceris eſſe placabilem, & quæ amiſſa ſunt, multi-
plicata reddentur, & ſuper hæc gaudia æterna præſta
buntur. Peto autem, nè iniurioſum ducatis, quòd ui-
ginti annuos ueſtitus ad pueros ueſtros per Romanũ
defenſorem ſcripſimus præberi: quia de beati Petri
Apoſtoli rebus quãuis parua ſint quæ offerantur, pro
magna ſemper benedictione ſuſcipienda ſunt. Quo-
niam & hic uobis ualebit maiora impendere, & apud
omnipotentem Deum beneficia æterna præſtare. Itẽ.

Gregorius Philippo epiſcopo: Suſcepi epiſtolas di *Li. 11.*
lectionis tuæ, in quibus mihi innoteſcere curaſti, q *epi. 26.*
uir uenerabilis Andreas presbyter de hac luce migra
uit. De cuius ereptione gauiſus ſum, quia ad ea, quæ
ſemper

ſemper expetiit, gaudia æterna peruenit. De ſolidis uerò, qui pro faciendo xenodochio à filio noſtro Probo Abbate Hieroſolymis relicti ſunt, hoc quod deliberatum fuerat, ut fieri debuiſſet, immutare non potui: ſed benedictionem paruulam ſanctitati ueſtræ quinquaginta ſolidos tranſmiſi.

56 Longum eſt nimiſq; difficile, ſi eleemoſynarum eius ſaltem huiuſmodi proſequar actiones. Hoc breuiter aſſero, quia & non petentibus ultrò diſtribuit, & omnibus petentibus hilariter miniſtrauit. Vnde Eliæ presbytero & Abbati prouinciæ Iſauriæ, Euan-
Li 11. epi.30. gelia, inquit, ſicut mandaſtis, tranſmiſimus. Et poſt pauca: Solidos autem uobis uoluiſtis pro neceſsitatibus Cellæ quinquaginta tranſmitti. Quod multum eſſe æſtimantes, ex eis nos decem donaſtis, ut quadraginta mitteremus. ſed ne forſitan uel hoc graue eſſet, alios decem nobis ex eis adhuc dignati eſtis largiri. Sed quia uos ualde in continentia ueſtra benignos inuenimus, eidem benignitati uice ſimili reſpõdentes, quinquaginta tranſmiſimus. Et nè forſitan minus eſſet, alios decem ſuperaddidimus. Nè uerò & hoc adhuc minus eſſet, alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cognoſcimus charitatem ueſtrã, quia de nobis ità præſumitis, ſicut nos præſumere debetis.

Li. 11. epi.21. 57 Item idem Iuliano: Gloriæ ueſtræ ſcripta ſuſcipiens, legenda lætus aperui, ſed triſtis perlecta replicaui. In eis quippe dicebatur, quòd pudoris cauſa fuerit, mihi uos ea, quæ dicenda erant, tempore longo tacuiſſe. Et certum eſt, quia minus amatur, qui adhuc erubeſcitur. Abſque modo contriſtatus ſum, quia me à uobis comperi minus, quàm æſtimaueram, amari. In hoc autem ualde me contineτis, ſi mercedis cauſas mihi aſsiduè prouidendas ſtudioſè requiritis. Nec debet eſſe uerecundiæ, ei aliquid de eleemoſynis importunè dicere, quem conſtat non ſuas, ſed ad diſpenſandum res pauperum habere. De cauſis itaque mercedis apud epiſcopum liberè agere debuiſtis, etiam ſi meum animum, qualis in amore ueſtro exiſteret, neſciretis. Poſtquàm & uos omninò gloriam ueſtram diligimus, & diſpenſationis locum in rebus, ſicut ſcitis, pauperum tenemus, ueſtra fateor uerecundia ualdè accuſabilis fuit. Quam ideò tot uerbis increpando inſequor, ut hanc a corde ueſtro funditus repellã, & in mercedis cauſis magnum ſolatium ueſtræ prouiſionis habeam. Monaſterio itaque ueſtro, quod à uobis in Catanenſi urbe conſtructum eſt, per Adrianũ notarium & rectoré patrimonij emiſſa præcepti pagina, decem annuos ſolidos dare deputauimus. Quos petimus ſine iniuria ſuſcipi, quia non hoc uobis noſtra oblatio, ſed ſancti Petri Apoſtolorum principis benedictio offert.

58 Sanè quia ſunt nonnulli, quia ea quidem quæ habent tribuunt, ſed aliena, quæ non habent, rapere nõ deſiſtunt: & dum ualde uideri munifici appetunt, uiolenter ab habentibus auferunt, quæ quaſi miſericorditer non habentibus largiantur, duas hic Gregorij epiſtolas inſero, quibus liberalitatis eius innocentia mi-
Li 11. epi.39. rabiliter doceatur. Ait enim in epiſtola Pantaleonni notario: Experientia tua, quod uel quale apud ſacratiſsimum corpus beati Petri Apoſtoli iuſiurandum præbuerit, memor eſt. Vnde nos quoque ſecuri, ei diſcuſsionis cauſam in patrimonio partis Syracuſanæ commiſimus. Oportet ergo te fidem tuam, & eiuſdè beati Petri Apoſtoli timorem ſemper ante oculos habere, atque ita agere, ut neque ab hominibus in præſenti uita, neque ab omnipotenti Deo in extremo iudicio ualeas repræhendi. Valerio ſiquidem chartulario noſtro narrante cognouimus, quia modium, cum quo coloni eccleſiæ frumenta dare compellebantur, uigintiquinque ſextariorum inueneris, quod omnimodè execrati ſumus, atque eandem diſcuſsionis cauſam te tardè feciſſe doluimus. Quia uerò eundem modium te fregiſſe, & iuſtum feciſſe commemoras, gauiſi ſumus. Sed quia prædictus chartularius ſummam quoque nobis iudicare ſtuduit, quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territorijs eſt collecta, ſicut te ſtudioſè feciſſe fracto iniuſto modio gaudemus, quia de futuro nobis proderit: ita etiam de peccatis præteritis cogitamus: nè ſi ea, quæ fraudulenter conductores à ruſticis abſtulerunt, ad nos perueniunt, peccata, quæ ab ipſis perpetrata ſunt, ad nos trahantur. Et ideò uolumus cum omni fide omnique puritate, conſiderato timore omnipotentis Domini, reducta ad memoriam diſtrictione beati Petri Apoſtoli, per unamquanque maſſam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam deſcribere, atque ex eis pecuniis, quæ in fraudibus ſunt inuentæ, uaccas, oues, porcoſque comparare, & ſingulis colonis pauperioribus ea diſtribuere. Quod facere tecum conſilio uiri reuerendiſsimi Iohannis epiſcopi atque Adriani chartularij noſtri & rectoris uolumus. *Nota ſanctiſſimi uiri integritatẽ & religionẽ.* Si autem neceſſe propter conſilium fuerit, etiam filius meus dominus Iulianus debet adhiberi: ita ut nullus alius hoc cognoſcat, ſed omninò ſecretum ſit. Vos igitur inter uos pertractate, utrum in auro, an certè in pecuniis eiſdem colonis pauperibus dari eadem continentia debeat. Quicquid uerò communiter ſteterit, prius deſcriptionem, ſicut dixi, facito, & poſtmodum ſingulis iuxta qualitatem ſuæ paupertatis diſtribuere ſtude. Ego enim, ſicut Magiſter
Phil. 4 gentium teſtatur, habeo omnia & abundo: nec pecunias, ſed mercedem quæro. Ita ergo age, ut in die iudicij de eadem cauſa mercedis, quæ experientiæ tuæ commiſſa eſt, mihi fructum quem feceris, oſtendas. Quòd ſi purè ac fideliter & ſtrenuè egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & poſtmodum retributioné plenariam in æterni iudicij examine habebis. Item
Lib. 1. Epi.4. idem Petro ſubdiacono: Quòd reſponſalem tuum tardè dimiſimus, Paſchalis feſtiuitatis occupationibus implicari, eum relaxare citius minimè ualuimus. Cauſas uerò, de quibus indicandum curaſti, omnes ſubtiliter perquirentes, qualiter diſpoſuerimus, inferius agnoſces. Cognouimus ruſticos Eccleſiæ uehementer in frumentorum preciis grauari, ita ut inſtituta ſumma eis in comparatione abundantiæ tempore nõ ſeruetur. Et uolumus, ut iuxta precia publica omni tempore, ſiue minus ſiue amplius frumenta naſcantur, in eis comparationis menſura teneatur. Frumenta autem, quæ naufragio pereunt, per omnia uolumus reputari: ità tamen, ut à te negligentia ad tranſmittendum minimè fiat: nè, dum tranſmittendi tempus negligitur, damnum ex uitio ueſtro generetur. Valdè autem iniuſtum & iniquum eſſe perſpeximus, ut à ruſticis Eccleſiæ de ſextariaticis aliquid accipiatur, & ad maiorem modium dare compellantur, quã ĩ horreis Eccleſiæ infertur. Vnde præſenti admonitione præcipimus, ut pluſquam decem & octo ſextariorum modio nunquam à ruſticis Eccleſiæ frumenta debeant accipi: niſi fortè ſi quid eſt, quod nautæ iuxta conſuetudinem ſuperaccipiunt, quod minui ipſi in nauibus atteſtantur. &c. quæ in ipſo ſanctiſsimi uiri Epiſtolarum opere requirantur.

59 Hactenus de Gregorianæ liberalitatis innocentia me retaliſſe ſufficiat. Cæterum quia famis tempore, ut uidelicet haberet, unde Chriſti pauperibus ſubueniret, frumenta comparare ſtudebat, nullo modo prætermittam. Ait enim in alia epiſtola eidem Petro ſubdiacono inter cætera: Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in

locis,

locis, iu quibus non pereant, repone, ut mẽſe Februario illuc naues, quantas poſſumus, dirigamus, ut eadem ad nos frumenta deferantur. Sed & ſi nos tranſmittere ceſſamus, ipſe naues pnnide, & ad nos, auxiliante Domino, Februario menſe hæc eadem frumenta tranſmitte. Exceptis duntaxat frumentis, quę nuuc menſe, Septembrio uel Octobrio iuxta cõſuetudinem tranſmitti præſtolamur. Ita ergò tua experientia faciat, ut ſine alicuius uexatiõe coloni eccleſiaſtici frumenta congregentur. Quia tam hic parua natiuitas fuit, ut niſi auxiliante Domino de Sicilia frumenta congregentur, fames uehementer immineat.

Eremitæ cuiuſdam oratio ad Deũ

60 Huius liberalitatis multitudinem quidam eremitarum, uir magnæ nirtutis, qui nihil in mundn poſſidebat præter unam cattam, quam blandiens crebrò quaſi cnhabitatricem in ſuis gremiis refonebat, cognoſcens, oraſſe fertnr ad Deum, ut ſibi oſtendere dignaretur, quam futuræ remunerationis manſionem ſperare debuiſſet, qui pro illius amore ſeculnm deſerẽs, nil ex eius diuitiis poſſideret. Cumque nocte quadam dormitet, cognouit ſibi reuelatum fuiſſe, ut cum Gregorio Romano pontifice manſionem ſibi præparandam ſperare debuiſſet. At ille fortiter ingemiſcẽs, parnm ſibi profuiſſe uoluntariam rerum inopiam, tãtaque ſuæ remotionis ieiunia putabat, ſi cum eo manſionem reciperet, qui tantis mundialibus diuitiis redundaret. Cùm uerò Gregorianas diuitias ſuæ paupertati die noctuque ſuſpirando conferret, alia nocte quieſcens, audiuit ſibi Dominum in ſomnis dicentẽ: Quandò diuitem non poſſesſio faciat diuitiatum, led cupido, cur audes paupertatem tuam Gregorii diuitiis comparare? Qui magis illam cattam, quam habes, quotidiè palpando, nullique conferendo diligere comprobaris, quàm ille, qui tantas diuitias nõ amando, ſed contemnendo, cunctiſque liberaliter largiendo diſpergit? Itá ſolitarius increpatus, Deo gratias retulit, & qui meritum ſuum decreuiſſe putauerat, ſi Gregorio conferretur, orare uehementius cœpit, ut cum eo manſionem quãdoqnè percipere mereretur. Sed iſtius iam ſecundi Libri finis adueniat, ut quæ ſecutura ſuut, auxiliante Domino, tertius proſequatur.

Diuitẽ nõ opes ſed cupiditas facit.

CAPITVLA LIBRI III.

QVibus Gregorius ſtudiis commiſſam ſibi regebat Eccleſiam. 1
Quantis authoritatibus cõtra Simoniacam & Neophytorum hæreſes dimicarit. 2
Qnod pro eiſdem fieri ſynodum iuſſerit. 3
Quòd contra eaſdem totis uiribus non pugnantes, cum Simone Mago portionem habituros prædixerit. 4
Qnàm ſapienter etiam paſtellaticum pro uſu pallii uel conſecratioue pontificis dari ſiue accipi prohibuerit. 5
Quòd tria genera Simnniacæ dationis notauerit. 6
Quòd in ordinandis epiſcopatibus, neque cardioalibus Eccleſiæ ſuæ, neque monachis pepercerit. 7
Quòd uolenter nemiuem omninò promouerit. 8
Quòd uiolenter promotos, in priſtinum gradum reduxerit. 9
Quòd Cardinales in forenſibus parochiis promotos, ad cardinem reuocauerit. 10
Quòd undecunquè meliores eligere poterat, epiſcopos conſecrabat. 11
Quanta diſtrictione conſecrandos examinaret. 12
Quòd etiam alterius diœceſis epiſcopos ad regẽdas ſuæ diœceſis eccleſias inuitabat. 13
Quemadmodùm epiſcopatuum ſedes unierit. 14
Quòd uacantes epiſcopos uacantibus iucardinarit eccleſiis. 15
Quòd inthronizatis epiſcopis expulſos præſules inuexerit. 16
Quòd ſedium loca mutauerit. 17
Quòd nulla occaſione pontifices ab una in aliam eccleſiam aut mutauerit, aut mutari permiſerit. 18
Quòd alterius parochianum ſibi cardinalem ſacrauerit. 19
Qualiter alterius eccleſiæ clericos aliis incardinari permiſerit. 20
Quòd nunquàm prioribus clericis poſterius ordinatos prætulerit. 21
Qualiter defunctorum epiſcoporum eccleſias uicinis uiſitatoribus committebat. 22
Quòd pro inuentario faciendo uihil accipiendum decreuerit. 23
Quòd conſuetudines dationum uel xeniorum repulerit. 24
Quòd epiſcopos ad urbem Ro. nõ niſi ſemel iu quinquennio uenire ſtatuerit. 25
Quòd etiam rerum precia ſuſcipere recuſarit. 26
Quòd ſuffraganeis ſuis epiſcopis neceſſaria prærogarit. 27
Quàm curioſe ab eiſdem ſanctitatem, ſapientiam & liberalitatem quærebat. 28
Vbi Marinianum epiſcopum auaritia notat. 29
Vbi Serenum epiſcopum pro confractis imaginibus arguit. 30
Vbi Ianuarium epiſcopum ſuas iniurias uindicãtem deterret. 31
Vbi eundem pro exaratione meſſis die Dominico exaſperat. 32
Vbi Deſiderium epiſcopum pro lectione librorum gentilium corripit. 33
Vbi Natalem epiſcopum de negligentia ſimulq; conuiuiis repræhendit. 34
Quòd facetiſſimè eundem propriis aſſertionibus obligat. 35
Quòd epiſcopus ab eccleſia ſua deeſſe uetuerit. 36
Quòd epiſcopos per diuerſa loca non uagari cenſuerit. 37
Quòd lapſum propriæ amitæ nõ dubitauerit memoriæ commendare. 38
Vbi Vitalianum epiſcopum pro fęmina, quæ religioſum habitum mutauerat, arguit. 39
Vbi Sergium defenſorem pro negligentia repræhendit. 40
Vbi Paſchaſium epiſcopum pro fabrica nauis & ſui uilitate compeſcuit. 41
Vbi Campanorum epiſcoporum & Victoris Panormitani negligentias increpat. 2
Quàm moderatè Andream epiſcopum pro concubina diiudicat. 43
Quòd à prauis conſiliariis abſtinendum cenſuerit. 44
Quòd lapſos uel criminoſos ab epiſcoporum familiaritate repulerit. 45
Quòd reſtringendam præpoſitorum iram, & unius culpam alii non eſſe nociuam ſtatuerit. 46
Quòd liberos homines uerberari uel includi uetuerit. 47
Qualiter iudicum uitia redarguens publicarit. 49
Quòd inſtigante diabolo Iudices contra eum ſæuierint. 49
Vbi Mauritio Imperatori, peſſimam legem ferenti, uiriliter contradicit. 50
De hypocriſi Iohannis Conſtantinopolitani epiſcopi ſe uniuerſalem fatentis. 51
Vbi Auguſtales literas pro eo ſupplicantes redarguit. 52

Vbi

Vbi tempora Mauritij moreſque deturpat. 53
Vbi ſuperbiam hypocritæ Iohannis ſapienter eneruat. 54
Vbi conſtantiam ſuam demonſtrans, aſſerit ſe pro Imperatore fidem nullatenus perditurum. 55
Quamobrèm poſtulatas reliquias Imperatrici non dederit. 56
Quòd uſque ad illa tempora Romanus Pontifex pro reliquijs Brandeum conferebat. 57
Quantis miraculis ueſtes ſancti Iohannis claruerint. 58
Quid ſit de eiſdem ueſtibus ſentiendum. 59
Quòd Gregorius peſtem uniuerſalis nominis, à totius Eccleſiæ ſuæ uniuerſitate repulerit. 60

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

TAlibus uenerabilis Papa Gregorius commiſſam ſibi diuinitus Eccleſiam ſtudijs efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Hiberos, alioſq; à ſchiſmate ſub libello confeſſos, Chalcedonenſem ſynodum uenerari compellens, ad unitatem ſanctæ Eccleſiæ reuocarat. Iam Barbaricinos Sardos, & Campaniæ ruſticos, tam prædicationibus quàm uerberibus emendatos, à paganizandi uanitate remouerat, iam Donatiſtarum hæreſim penès Aphricam, Manichæorem penes Siciliam, Arrianorum penes Hiſpaniam, Agnoitarum uerò penes Alexandriam, ſcriptorũ ſuorum ualidiſsimis authoritatibus importuniſque legationibus, Domino ſuffragante, à corpore totius ſanctæ matris Eccleſiæ ſequeſtrarat. Sola penès Galliam Neophytorum hæreſis, quot Simoniacis muneribus, quaſi tot radicibus pullulans, longè lateque proſus excreuerat, & manebat. Contra quam uenerabilis pater apud Brunichildem reginam, Theodoricum quoquè & Theodebertum Francorum reges fortiter expugnauit, donec collecta generali ſynodo, hanc ſub anathemate damnandam penitus impetraret. Nec antè Siagrio epiſcopo Auguſtudunenſi, regina & regibus palliũ multis precibus flagitantibus, dedit, quam præſente Cyriaco ſuo Abbate ipſi, quod de propellendis hæreſibus moniti fuerant, adimplerent.

Hæreſis Neophytorum in Gallijs.

Vſus pallij perantiquus.

Lib. 7. Epiſt. 113.

2 Nam pro his Brunichildi reginæ inter cætera ſcribit, dicens: Sacerdotale officium in tantam illic, ſicut didicimus, ambitionem perductum eſt, ut ſacerdotes ſubitò, quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur. Sed quid iſti acturi, quid populo præſtaturi ſunt, qui non ad utilitatem, ſed fieri ad honorem epiſcopi concupiſcunt? His igitur, qui necdùm quod docere debeant, didicerunt: quid aliud agere, niſi ut paucorum prouectus illicitus, fiat multis interitus, & in confuſionem Eccleſiaſticæ moderationis obſeruantia deducatur? Quippe ubi nullus ordo regularis ſeruatur. Nam qui ad eius regimẽ improuiſus uel præcipitatus accedit, qua admonitione ſubiectos ædificet, cuius exemplum non rationem docuit, ſed errorem? Pudet profectò, pudet alijs imperare, quod ipſe neſcit cuſtodire. Nec illud quidem, quod ſimili emẽdatione radeodum eſt, præterimus, ſed omninò execrabile & eſſe grauiſsimũ deteſtamur, ꝙ ſacri illic ordines per Simoniacam hæreſim, quæ prima contra Eccleſiam orta, & diſtricta maledictione damnata eſt, conferantur. Hinc ergò agitur, ut ſacerdotalis dignitas in deſpectu, & ſanctus ſit honor in crimine. Perit utiquè reuerentia, adimitur diſciplina: quia qui culpas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione, honorabilis ſacerdotij ducitur in deprauationem cenſura. Nam quis denuò ueneretur, quod uenditur? Aut quis non uile putet eſſe, quod emitur? Vndè ualdè contriſtor, & terræ illi condoleo: quia dum ſpiritum ſanctum; quem per manus impoſitionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere deſpiciunt, ſed præmijs aſſequuntur, ſacerdotium illic ſubſiſtere diù non arbitror. Nam ubi dona ſupernæ gratiæ uenalia iudicantur, ad Dei ſeruitium non uita quæritur, ſed magis contra Deum pecuniæ uenerantur. Item de eiſdem, Theodorico & Theodeberto regibus Francorum, poſt aliqua: Ferſur Simoniaca hæreſis, quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica plantatione ſurrepſit, & in ipſo ortu ſuo, telo Apoſtolicæ ultionis percuſſa atque damnata eſt, in regni ueſtri finibus dominari, cùm in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum uita: quæ ſi deeſt, fides meritum non habet, beato Iacobo atteſtante, qui ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Quæ enim opera eſſe ualeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti conuincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, ut ipſi quoquè, qui ſacros ordines appetunt, non uitam corrigere, non mores componere ſtudeant, ſed diuitias, quibus honor ſacer emitur, congregare. Hinc fit etiam, ut inſontes & pauperes à ſacris ordinibus prohibiti deſpectique reſiliant: & dum innocentia pauperis diſplicet, dubium non eſt, quòd præmium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & uitium. Hinc igitur non ſolùm in ordinatoris & ordinati animam letale uulnus infigitur, uerùm etiam excellentiæ ueſtræ regnum, epiſcoporum culpa, quorum magis interceſsionibus iuuari debuerat, prægrauatur. Si enim is dignus ſacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copiæ ſuffragantur: reſtat, ut nihil ſibi in honores eccleſiaſticos grauitas, nihil defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum uitia honore muneratur, in locum ultoris is, qui forſaſſe fuerat ulciſcendus, adducitur: atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potiùs indicantur. Vulnerato nanque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quandò populum orationis clypeo tuebitur, qui iaculis ſe hoſtium feriendum exponit? Aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius grani peſte radix infecta eſt? Maior ergò metuenda eſt locis illis fore calamitas, ubi tales inter cæteros ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocent, quam per ſemetipſos populis placare debuerant. Nec hoc quoquè malum ſolicitudo noſtra patitur negligenter omittere, quòd quidam, inſtinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repentè habitu ſacerdotij honorem arripiunt: & quod dicere pudet, & tacere graue eſt, regendi, Rectores: & qui docendi ſunt, doctores nec erubeſcunt fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter aſſumunt, quia uia omnis ignota doctoris eſt, & quò uel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Nam dum dux exercitus non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe debeant, qui epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere, huius ſaltem rei comparatione cõſiderent, & aggredi repentè inexpertos labores timeant, nè cæca honoris ambitio & ipſis in pœna ſit, & alijs peſtiferæ erroris ſemina iaciãt, quippe qui nõ didicere quod doceant. Proinde paterno ſalutantes affectu, petimus præcellẽtiſsimi filij, ut tam deteſtabile malũ de regni ueſtri ſtudeatis finibus prohibere, & nulla apud uos excuſatio, nulla cõtra animas ueſtras ſuggeſtio locũ i-

Act. 8.

Hæreſis Simoniaca.

Act. 8.

Iacob. 2.

Ex laicis repẽte fieri ſacerdotes quàm ſit turpe.

ueniat:quia facientis proculdubio culpam habet,qoi quod poteſt corrigere,negligit emendare. Item pro eiſdem hæreſibus Siagrio epiſcopo Auguſtudunenſi: Nuncio apud nos olim diſcurrente oulgatũ eſt, qnòd

Lib 7. epi. 110

in Galliarum partibus ſacri ordioes,per Simoniacam hæreſim conſeraotur, & uehementi tædio mœroris afficimur,ſi in eccleſiaſticis officijs quenquam babet locnm pecnnia,& fit ſeculare,quod ſacrnm eſt. Qnicunq; ergò hoc precij ſtuder datione percipere ſacerdos non eſſe,ſed dici tantũmodò inaniter cõcupiſcit. Quid ſcilicet,quid per hoc aliud agitur, niſi ut oulla de actu probatio,nulla ſolicitudo de moribus, nulla ſit de uita diſcusſio:ſed ille ſolũmodo dignus, qui dare preciũ ſuffecerit,ęſtimetur? Ex qua re,ſi recti libraminis examioatione penſetur, dnm improbè ad inanem gloriam locum feſtinat utilitatis arripere,coipſo magis,ꝙ honorem quærit,indigous eſt. Sicut antè is, qui inuitatus renuit,quæſitus refugit,ſacris eſt altaribus admoueodus:ſic qui ultrò ambit, uel importunũ ſe ingerit,eſt proculdubiò repellendus. Nã qui ſic nititur ad altiora cõſcendere,quid aliud agit,niſi ut creſcendo decreſcat,& aſcendendo exterius, interins in profunda deſcendat? Itaq; frater reuerendisſime, in ſacerdotibus ordinãdis ſynceritas uigeat:ſit ſimplex ſine oenalitate conſenſus, pura præferatur electio: ot ad ſumma ſacerdotij non ſuffragio nenditorum prouectus,ſed Dei credatur eſſe iudicio. Nam quia graue omnioò ſit facinns, Dei donũ uel precio cõparare uel nendere, euangelica eſt teſtis authoritas. Tẽplũ enim Dominus & redemptor noſter ingreſſus, cathedras uẽdentiũ columbas euertit. Quid aliud eſt columbas uendere, niſi precium de manus impoſitione percipere, & ſanctum ſpiritum, quem omoipotens Deus hominibus tribuit, uenundare? Quorũ ſacerdotiũ ante Dei oculos cadere, cathedrarum utiquè patẽter euerſione ſignatum eſt. Et tamen exerit adhuc nequitiæ prauitas uires ſuas. Nã cogit uendere, quos decepit, ut emerent. Et dum nõ attenditur, qood diuina noce præcipitur, Gratis accepiſtis, gratis date: agitur ut creſcat, & geminata fiat in unǫ eodẽq; delicto conditio, ementis ſcilicet, & uendentis. Et cũ liqueat hanc hæreſim ante oẽs radice peſtifera ſurrepſiſſe, atq; in ipſa ſua origioe Apoſtolica eſſe deteſtatiooe damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc ut fiat hæreticus, promouetur? Plerunq; igitur aduerſarius animarum, dum non poteſt in his, quæ ad faciem ſunt prana, ſubrepere: callidè, ſpecie quaſi pietatis iniecta, nititur ſupplantare: ſuadetq; forſiran debere ab habentibus accipi, ut ſit, quod non posſit non habentibus erogari, dũmodo uel ſic uenena mortifera, eleemoſynæ celata obombratione, transfuodat. Nam nec uenator feram, nec anem auceps deciperet, uel piſcẽ piſcator caperet, ſi aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum in eſca abſcooditum non haberet. Omoinò ergò metuẽda & cauenda eſt hoſtis aſtutia, nè quos aperta nequit teotatione ſubuertere, latente telo ſænius ualeat trucidare. Neq; enim eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpẽſetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui bac intentione male accipit, ot quaſi benè diſpẽſet, grauatur potius quàm ionatur. Eleemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebns conceſsis & beoè acquiſitis inpenditur. Vndè etiam illud certum eſt, quia & ſi monaſteria aut Xenodochia uel quid aliud de pecnnia, quæ pro ſacris ordinibus datur, conſtruatur, mercedi non proficit: quonlam dum peruerſus & emptor honoris sn locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſui ſimilitudioem ſub commodi datione couſtituit, plura male ordinaodo deſtruit, qoàm ille poteſt ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepir. Nè ergò ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, apertè ſacra ſcriptura nos prohiber, dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles Domino, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis Dei iracundiam non placat, ſed iritat. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus. Qui ergò malè tollit, ut quaſi benè præbeat, conſtat ſioe dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoquè per Salomoem dicitur: Qui offert ſacrificium de ſnbſtantia pauperis, ac ſi uictimet filium in conſpectu patris. Qnantus autem dolor patris ſit perpendamus, ſi io eius cõſpectu filius uictimetor, & hinc facile cognoſcimus, quanto Dens omnipotens dolore exaſperatur, quaodò ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergò declinandum eſt, dilectisſime frater, ſub obtentu eleemoſynæ peccata Simoniacæ hæreſis perpetrare. Nam aliud eſt, propter peccata eleemoſynas facere: aliud, propter eleemoſynas peccata committere. Hoc qnoquè ad nos perueniſſe non disſimili dignum deteſtatione complectimur, quòd quidam deſiderio hnooris inflammati, defunctis epiſcopis tooſurantur, & fiunt repentè ex laicis ſacerdotes, atque inuerecundè religioſi, prepoſiti ducatum arripiunt, qui oec eſſe adhuc milites didicernnt. Quid putamus, quid iſti ſubiectis præſtaturi ſint, qui antequàm diſcipulatus limeo attingant, tenere locum magiſterij non ſnrmidant? Qua de re neceſſe eſt, ut quanuis inculpati quiſque ſit meriti, ante tamen per diſtincta ordinis Eccleſiaſtica exerceatur officia. Videat quod imitetur, diſcat quod doceat, informetur qood teneat, ut poſteà nõ debeat errare, qui eligitur uiam errantibus demonſtrare. Diù ergò religioſa meditatione poliatur, ot placeat: & ſic lucerna ſuper candelabrum poſita luceat, nt aduerſa uentorum uis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat, ſed augeat. Nam cùm ſcriptum ſit, Vt priùs quis probetur, & ſic miniſtret: multo ampliùs antè probandus eſt, qui populi iotercesſor aſſumitur, oè fiant cauſa ruioę pnpulis ſacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excuſatio, nulla poteſt eſſe deſeoſio: quia conctis liquidò notum eſt, quæ ſit in huius rei negligentia egregij ſolicitudo doctoris, qni neophytum ad ordines uetat ſacros accedere. Sicnt autem tunc neophytus dicebatur, qui ioitio in ſanctæ fidei erat * eruditione plantatus: ſic modò neophytus habeodus eſt, qui repeotè in religionis habitu plantatus, ad ambiendos bonores ſacros irrepſerit. Ordinatè ergò ad ordines aſcendeodum eſt. Nam caſum apperit, qoi ad ſumma loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Et cùm idem Apoſtolus doceat inter alia ſacri ordiois inſtituta diſcipolum, manum non eſſe cuiquam citius imponendam: qoid hoc celerius, quidve præcipitantius, quàm ut exoriatur à ſummitate principium, & antequàm eſſe incipiat diſcipulus, ſit magiſter? Quiſqois igitur ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad otilitatem adipiſci deſiderat, priùs uires ſuas cum eo, quem eſt ſubiturus, bonore metiatur, ut & impar abſtineat, & ad id cum metu, etiam qui ſe ſufficere exiſtimat, accedat. Ab re autem oon facimus, ſi ad argumentnm rationabile, nſnm rerum irrationabilium colligamus. Apta nanque ædificationibus de ſyluis ligna ſucciduntur, nec tamen adhuc uiridibos ædificij pondus imponitur, niſi eorum uiriditatem multorum dierum mora ſiccauerit, & apta ad neceſſarium uſum effecerit. Quæ ſi obſeruantia fortè negligitur, citiùs ſuperimpoſita mole franguntor, & gigoit ruinã ad aoxiliũ res prouiſa.

Sacerdos non eſt, qui precio uult effici.

Matt. 21.

Columbas uendere quid ſit

Matt. 10.

Virtutis ſpecie ut fallat diabolus.

Prouer. 21.

Prou. 3

Ecc. 34

Contra eos, qui repentè ex laicis ſtudent fieri epiſcopi.

1. Tim. 3.

Ibidẽ.

** Conuerſatione.*

1. Tim. 5.

Elegãs ſimilitudo.

ſa. Hinc etenim medici, qui corporum curam gerũt, quædam adiutoria, recenti adhuc confectione formata, indigenti non offerunt, ſed maturanda temporibus derelinquunt. Nam ſi immaturè quis dederit, dubium non eſt, quia fit cauſa periculi res ſalutis. Diſcant itaque diſcant in officio ſuo ſacerdotes, quibus animarum credita eſt cura, ſeruare quod diuerſarum artium homines docente ratione cuſtodiunt, & à præcipiti ſe ambitione, & ſi non metu, ſaltem pudore contineant. Sed nè forſitan ad hoc prauæ ſe conſuetudinis quiſquam uelit obiectu defendere, fraternitatis tuæ diſcretio rationis eos freno coerceat, & labi in illicitis non permittat: quia quicquid ultione dignũ eſt, non ad imitationis, ſed potius ad exemplum debet correptionis adduci. Et poſt pauca:

3 De ijs itaque, quæ ſuperius dicta ſunt, Fraternitatem ueſtram authore Deo uolumus ſynodum congregare, atque in ea reuerendiſſimo fratre noſtro Aregio epiſcopo, & dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco Abbate mediantibus, omnia quæ ſanctis canonibus, ſicut prædiximus, ſunt aduerſa, diſtrictè ſub anathematis interpoſitione damnentur: Id eſt, ut nullus pro adipiſcendis eccleſiaſticis ordinibus dare aliquid cõmodum præſumat, uel pro datis accipere. Neque ex laico habitu quiſquam repentè audeat ad locum ſacri regiminis peruenire, neque ut aliæ mulieres cum ſacerdotibus habitent, niſi hæ, quæ à ſacris canonibus ſunt permiſſæ.

4 Has peſtiferas hæreſes cernens prudentiſſimus doctor Gregorius, per ſacerdotum conniuentiam ſine taciturnitatem magis magiſque diffuſis muneribus quaſi peſtifer cancer, non ſolum infirma poſſe corrodere, uerum etiam fortia mẽbra mucrone pulcherrimarum rerum corrumpere, diuino zelo commotus, Victori epiſcopo generalem ſententiam protulit, dicens: Quiſquis ad hoc facinus, uidelicet Simoniæ ac Neophytorum hæreſim emendandum, officij ſui conſideratione uehementer non arſerit, cum ipſo ſe habere non dubitet portionem, à quo prius hoc piaculare flagitium ſumpſit exordium.

Lib. 10 epi. 33.

5 Cùm uerò quoſdam cognoſceret ad euitandæ Simoniacæ hæreſis crimina, peſtiferæ negociationis munera paſtellaticum callidè uocitare, ac huiuſmodi mutato nomine, ſuæ cupiditatis auaritiam uelle contegere, prudentiſſimus doctor Gregorius ſentẽtiam, quam in primordio ſui pontificatus coram ſynodo promulgauerat, iteratò protulit, dicens: Antiquorum patrum regulam ſequens, nulli quicquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neq; ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia enim in ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, euangelicam uerò lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit, ſicut non decet epiſcopum, manum, quam imponit, uendere: ità miniſter uel notarius non debet in ordinatione eius, uocem ſuam uel calamum uenundare. Pro ordinatione ergò uel uſu pallij, ſeu chartis atque paſtellis, eundem, qui ordinãdus eſt uel ordinat, omninò aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus ſi quis hinc aliquid commodi appellatione exigere uel petere fortè præſumpſerit, in diſtricto Dei omnipotentis examine reatui ſubiacebit. Item Iohanni epiſcopo Corinthiorum poſt multa: Nouit, inquit, fraternitas noſtra, quia prius pallium niſi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere, ſub diſtricta interdictione uetuimus. Oportet ergò, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis uel permittatis adduci.

Paſtellaticũ quid.

Nihil pro ſacris ordinibus accipiẽdum.

Lib. 4. epi. 55.

6 Sed aſtuta turpiſſimæ cupiditatis iniquitas non ſufferens tantis ſe commodis licèt turpiſſimis, immò periculoſiſſimis anguſtari, commentum ſatis artificioſum reperit, quò ſcilicet illos ſacerdotio ſublimaret, qui ſibi poſt conſecrationem tanto ſubiectiores eſſe debuiſſent, quanto non diuino, quin potius humano iudicio ſe fuiſſe promotos ipſi proculdubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius in euangeliorum tractatibus, ut ſcilicet frequentius legi uel audiri potuiſſet, diſputat, inquiẽs: Sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt, gratis nõ tribuunt, quia de impenſo officio ſanctitatis expetunt nummũ fauoris. Vndè benè, cùm iuſtum uirum deſcriberet, Propheta ait: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, Qui excutit manus ſuas à munere. ſed adiunxit, ab omni. Quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa. Munus à manu, pecunia. Munus à lingua, fauor. Qui ergò ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quandò in diuinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiã non requirit.

Hom 4 in Euãgelia.

Eſa. 33 Munus uariũ.

7 Hæ ſunt Gregorij ſuper ſimoniacis & illicitis ordinationibus doctiſſimi Papæ ſentẽtiæ, quas ipſe ſummo cultu ſeruaſſe dicetur in eo, quòd ab ipſo ſuæ conſecrationis exordio per omnem diœceſim ſuam epiſcopos undecunque meliores inuenire potuit, ſtudioſiſſimus ordinauit. Et ſi quandò neceſſitas ordinandi ſacerdotis obrepſit, neque Cardinales Eccleſiæ ſuæ, neque monachos monaſterij ſui penitus excuſauit, quò minus illis eccleſiam regendam committeret, qui exemplis & uerbis pariter illam ædificare melius potuiſſent. Nam ut pauca de multis cõtingam, ex presbyteris Cardinalibus Eccleſiæ ſuæ conſecrauit epiſcopos Bonifacium Rhegij, Habentium Peruſij, & Donum Meſſanæ Siciliæ. Ex ſubdiaconibus uerò Glorioſum Oſtiæ, Feſtum Capuæ, Petrum *Trecas, & Caſtorium Arimini. At uerò ex monachis monaſterij ſui, Marinianum Rauennæ, Maximianum Syracuſis, & Sabinum Callipoli præſules ordinauit. Sed & Auguſtinum penès Anglos à Galliarum epiſcopis ordinari præcepit. Poſt quem nihilominus ad epiſcopatum in eadem gente, monachi eiuſdem patris tempore diuerſo prouecti ſunt, Mellitus, Iuſtus, Laurentius & Paulinus. Solis diaconibus Apoſtolicæ ſedis ſuper hac quodammodò parte parcebat. Quorum cùm decem & nouem plenitudine redundaret, ipſe Bonifacium, Florentium & Epiphanium conſecrauit. Nec quenquam eorum ab officio, niſi Laurentium archidiaconum pro ſuperbia reliquiſque criminibus, in baſilica Lateranenſi, quæ dicitur aurea, ubi mox Honoratum archidiaconum conſtituit, ſequeſtrauit.

Optimos quouſq; conſtituit epiſcopos.

**Trecis.*

8 Cũq; Gregorius, percepta occaſione, ſuæ Eccleſiæ Cardinales, ſi tamẽ cõſentirẽt, ſatis uolũtariè proueheret, neminé prorſus quãtacũq; neceſſitate coactus uiolẽter promouere certabat, nè ſub huiuſmodi occaſione quẽquã eliminando deponere uideretur. Vndè Scholaſtico *duci Campaniæ ſcribens, ait: Dũ de Neapolitanæ ciuitatis cura deſtitutę ſacerdotis ſolatio uehemẽtius angeremur, ſuperuenientes præſentiũ latores, cum decreto, in Florentium ſubdiaconum noſtrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitatio-

**Iudici Lib. 2. epi. 15 Indict. 11.*

nis pondere reuelarionis inuenerunt. Sed dum præfa
tus ſubdiaconus noſter, refugiens ciuitatem ipſam, or
dinationem ſuam lacbrymabiliter eultaſſet, quaſi ex
maiori quadam deſperatione noſtram cognoſcite cre
uiſſe mœſtitiam: Atque ideò ſalutãtes hortamur ma
gnitudinem ueſtram, ut conuocantes Priores uel po-
pulum ciuitatis, de electione alterins cogitetis, quis
dignus posſit cum Dei ſolatio ad ſacerdotinm pro-
moueri. In quo decreto ſolenniter facto, atque ad hãc
Vrbem trãſmiſſo, ordinatio illic tandèm, Chriſto au-
xiliante, proueniat.

Lib. 2. ep. 16 Indict. 10.
9 Ab alijs quoquè uiolenter promotos, in gradus
priſtinos reuocabat. Vndè Antonino ſubdiacono ſcri
bens, dicit: Honoratus archidiaconus eccleſiæ Saloni
tanæ à ſanctæ memoriæ deceſſore meo miſſa ſupplica
tione popoſcerat, ut ab antiſtite ſuo inuitus pronehi
ad fortioris gradus ordinem contra morem nullo mo
do cogeretur. Hoc enim fieri ſibi nõ prouehendi gra
tia, ſed cauſa ingratitudinis perhibebar. Pro qua re
tunc ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Na
tali fratri coepiſcopoq; noſtro interdixerat, nè prædi
ctum Honoratum archidiaconum inuitum prouehe-
ret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in
corde retineret. Cumque & à me hæc eidem ſummo-
pere fuerint interdicta, non ſolùm mandata Dei ne-
gligens, ſed etiam ſcripta noſtra contemnens, præla-
tum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorẽ pro-
uehens, conatus eſt callidè degradare. Vndè actum
eſt, ut eo de archidiaconatus loco ſubmoto, aliũ ac-
cerſiret, qui eius obtemperare moribus poſſet. Quem
Honoratum archidiaconum arbitramur antiſtiti ſuo
aliundè diſplicere non potuiſſe, niſi quòd eum uaſa ſa-
cra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam
ſubtili uoluimus & tunc ſanctæ memoriæ deceſſor
meus, & nunc ego indagatione diſcutere. Sed ipſe ſuo
rum actuum conſcius, perſonam ad iudicium poſtpo
ſuit deſtinare. Proindè experientiam tuam præſentis
præcepti authoritate duximus fulciendam, quatenus
conueniens in Salonam, Natalem fratrem coepiſco-
pumq; noſtrum, ſaltem tot ſcriptis admonitũ ſtudeat
adhortari, ut ſuprà memoratum archidiaconum in
ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quòd ſi facere hoc cõtuma-
citer, ut conſueuit, fortè diſtulerit, uſum ei pallij, quis
ab hac ſede conceſſus eſt, ex authoritate ſedis Apoſto
licæ contradicito. Quem ſi, etiam amiſſo pallio, ad-
huc in eadem pertinacia perſeuerare perſpexeris, Do
minici quoquè corporis ac ſanguinis eundem antiſti
tem participatione priuabis. Eum uerò, qui contra iu
ſtitiæ regulam ad locum alterius prouehi conſenſit,
ab eiuſdem archidiaconatus honore deponi præcipi
mus. Qui ſi ulterius in loco eodem miniſtrare præ-
ſumpſerit, communionis ſacræ participatione priua-
mus. Aequum enim eſt, ut aſperos de iuſtitia ſentiat,
quos erga ſe poſitos in charitate contempſit. Reſtitu-
to ergò loco ſuo Honorato archidiacono, inſtructam
perſonam ſupradictus antiſtes, te compellẽte, dirigat,
qui intentionem eius eſſe uel fuiſſe iuſtam, ſuis no-
bis allegationibus posſit oſtendere. Sed & eundem ar
chidiaconum ad nos uenire præcipimus, ut quicquid
iuſtum, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit,
cognitis aſſertionibus partiũ, decernamus. Nos enim
nullum pro perſonali amore defendimus, ſed autho-
re Deo, normam iuſtitiæ, poſtpoſita cuiuslibet acce-
ptione perſonæ, ſeruamus. Item Honorato Salonita
no, iam ex presbyterio in diaconarum reducto. Dudũ
Lib. 2. epi. 32 Indict. 11.
quidem deceſſoris noſtri noſtraque præceptio ad di-
lectionem tuam cucurrerat, in qua & de obiectis tibi
calumnioſe capitulis fueras abſolutus, & in tui gra-
dus ordinem ſine aliqua te inſtituimus altercatione
reſtitui. Sed quia rurſus ante non multum temporis
ſpatium ad Romanam ciuitatem ueniens, de quibuſ-
dam illic actis incongruè, & de ſacrorum es conque-
ſtus alienatione uaſorum: atque dum pro hac re, quæ
tuis obiectionibus reſpondere potuiſſent, ſuſtinere-
mus in hac ciuitate perſonas. Natalis epiſcopus tuus
de hac luce migrauit: neceſſarium iudicauimus, eaſdẽ
præceptiões tam deceſſoris noſtri quàm noſtras, quas
dudùm, ut dictum eſt, pro tua abſolutione tranſmiſi-
mus, præſentibus deinceps apicibus confirmare.
Quamobrem à cunctis tibi obiectis capitulis te ple-
nius abſoluentes, in tui te ordinis gradu ſine aliqua
uolumus altercatione permanère, ut nihil tibi peni-
tus mota à præfato uiro quæſtio qualibet occaſione
præiudicet.

10 Item cardinales, uiolenter in parochijs foreoſi-
bus ordinatos, in priſtinum cardinem Gregorius re- *Lib. 11 eps. 34*
uocabat. Quapropter Iohanni epiſcopo Syracuſano
ſcribens: ait, Quorundam ad nos relatione peruenit,
Coſmam, qui ex monacho monaſterij ſanctæ Lucię,
à deceſſore tuo uenerandæ memoriæ Maximiano, in
eccleſia Syracuſana ſubdiaconus factus, atque à te po
ſteà in poſſesſione, quæ Iuliana uocatur, presbyter di
citur ordinarus, ita nimia triſtitia & loci qualitate ue
hementer afflictum, ut uitam ſibi pœnam exiſtimet,
& cõtritioni ſuæ, lugæ quærat auxilium. Et ideò quia
tales erga ſubiectos noſtros debemus exiſtere, quales
nos, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros uolueramus eſſe prę
poſitos: magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam,
ubi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas tua redu-
cere, atque illic presbyterum ſtuduerit conſtituere
cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur,
debes, ſi nihil eſt, quod iuſtè contra ipſum animum
tuũ exaſperet. Si uerò aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc
epiſtolis fraternitas tua, ut ſcire posſimus inſinuet.

11 Quanta curioſitate Gregorius idoneos quoſque
ad regimen deſtitutarum quæſierit plebium, breui-
ter indicabo, ut tantus uir non ſolum doctrinis, quin
& operibus uerus paterfamilias fuiſſe gregis Domi-
nici probabiliter colligatur. Ait enim in epiſtola *Lib. 2.*
Maximiano epiſcopo Syracuſano: Felix uir clarisſi- *eps. 18*
mus, præſentium lator, edocuit nos, eſſe quendam in *Indict.*
illis partibus presbyterum, qui ad epiſcopatus ordi- *10.*
nem prouehi probatæ uitæ merito dignus appareat.
Hunc ergò fraternitas tua coram ſe deduci faciat, &
eum, ſicut certus ſum, propter animæ periculum di
ligenter examinet. Quem ſi ad hunc prouehi gra-
dum dignum eſſe perſpexerit, ad nos ſtudeat deſti-
nare, ut eum, Domino diſponente, loco cui præui- *Lib. 4.*
derimus, posſimus ordinare paſtorem. Item Cy- *eps. 19*
priano diacono: Amarisſimas dilectionis tuæ epiſto-
las de domini Maximiani obitu menſe Nouembri ſu-
ſcepi. Et quidem ille ad præmia deſiderata perue-
nit: ſed infelix populus Syracuſanæ ciuitatis lugen-
dus eſt, qui paſtorem talem diu habere non meruit.
Proindè dilectio tua ſolicitudinem gerat, ut in eadẽ
eccleſia talis debeat ad ordinandum eligi, qui poſt do
minum Maximianum eiuſdem regiminis locum non
indignus uideatur aut immeritus ſortiri. Et quidem
credo, quòd Traianum presbyterum maxima pars
eligat: qui, ut dicitur, bonæ mentis eſt, ſed quan-
tùm ſuſpicor, ad regendum locum illum idoneus
non eſt. Tamen ſi melior inueniri non ualet, & ip-
ſe nullis criminibus tenetur inuolutus, condeſcen-
di ad eum, cogente nimia neceſsitate, poteſt. Si au-
tem mea uoluntàs ad hanc electionem quæritur, ti-
bi ſecrète indico quod uolo, quia nullus mihi in
eadem eccleſia poſt dominum Maximianum tam di-
gnus uidetur, quàm Iohannes archidiaconus Ca-
tanenſis eccleſiæ. Qui ſi fieri poteſt, ut eligatur,
credo quòd apta ualdè perſona inueniatur. Sed ipſe
quoquè

quoquè prius de criminibus, quæ impedire poſſunt,
à te ſecretius requirendus eſt, à quibus ſi liber inuen-
tus fuerit, eligi iure poteſt. Quod ſi factũ fuerit, etiã
frater & coepiſcopus noſter Leo ei ceſsionem facere
Lib. 8. debebit, ut liber ad ordinãdum ualeat inueniri. Item
epi. 17. Clementinæ patritiæ: Amandum presbyterum à Sur
rentinis ad epiſcopatum, glorioſa filia, electum eſſe
cognoſcas. Quem quia huc ſcripſimus debere tranſ-
mitti, contriſtari de eius abſentia non debetis, quia
nec abſcedere creditur, qui mẽte nobiſcum eſt. Et quo
niam paſtorem quærentibus is, qui uobis olim pla-
cuit, gratus eſt, omnipotentem Deum benedicẽtes,
Chriſtiana magis in hac deuotione gaudete. Et ut ad
nos celerius alijs profuturus uenire debeat, hilariter
ſtudet: quia ſynceræ charitatis eſt exultare, quãdo is,
Lib. 10 qui diligitur, ad hoc uocatur ut creſcat. Item Paſsino
epi. 13. epiſcopo: Benè nouit fraternitas ueſtra, quàm longo
tempore Aprucium paſtorali ſit ſolicitudine deſtitu-
tum. Vbi diù quæſiuimus qui ordinari debuiſſet, &
**Opportunus.* nequaquàm potuimus inuenire. Sed quia * Importu
nus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, i amo
re orationis ualdè laudatur, & religioſam uitam om
nimodò agere dicitur; hunc uolumus ut fraternitas
ueſtra ad ſe faciat uenire, & de anima ſua admoneat,
quatenus in bonis ſtudijs creſcat. Et ſi nulla ei crimi-
na, quæ per legis ſacræ regulam morte mulctantur,
obuiant, tunc hortandus eſt, ut uel monachus, uel à
nobis ſubdiaconus fiat, & poſt aliquantulùm tempo-
ris, ſi Deo placuerit, ipſe ad paſtoralem curam debeat
Lib. 11 promoueri. Item Venantio patritio Panormitano,
epi. 14. petenti ſibi quendam presbyterum epiſcopum conſe
crari, reſcribit, inter cætera dicens: Hunc presbyterũ
dare omnimodò nobis excellentia ueſtra ſciat eſſe dif
ficile, quia perſonarum nos neceſsitas ad ordinanda
alia loca paſtoribus deſtituta non leuis anguſtat.

12 Sed quia neceſsitate ordinandarum ſe anguſtatũ
meminit perſonarum, nè indiſcuſſe quenquam pro-
mouiſſe putetur, uno exemplo uidetur docendum.
Lib. 12 Ait enim in epiſtola Iohãni epiſcopo: Nè incauta eo-
epi. 6. rum ordinatio, qui ad epiſcopatum eliguntur, ualeat
prouenire, uigilanti de eorum perſonis eſt ſolicitudi-
ne requirendum. Indicatum ſiquidem nobis eſt, Florẽ
tinum archidiaconum eccleſiæ Anconitanæ, qui ad
epiſcopatum electus fuerat, ſcripturæ quidem ſacræ
ſcientiam habere, ſed ità ætatis eſſe ſenio iam confra
ctum, ut ad regiminis officium non poſsit aſſurgere.
Adijcientes etiam, ità illum tenacem exiſtere, ut in
domum eius amicus ad charitatem nunquàm intro-
eat. Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſię, qui ſi
militer electus fuerat, uigilãs quidem homo dicitur:
ſed quantum aſſeritur, pſalmos ignorat. Florentinum
uerò diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui electus ab
omnibus memoratur, ſolicitũ eſſe nouimus: ſed qua-
lis ſit interius, omninò neſcimus. Ideoq; fraternitas
tua unà cum fratre & coepiſcopo noſtro Armenio, ſu
praſcriptæ eccleſiæ Anconitanæ uiſitatore, illuc feſti
net accedere, & diligenter de uita ac moribus ſingulo
rum requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcij,
quod eos ad hoc officium uetet accedere. Pariter etiã
requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato archidiaco-
no dictum eſt, quia nunquàm amicus domum eius in
greſſus eſt, ità ſe ueritas habeat. Et utrùm ex neceſsi-
tate, an ex tenacia talis ſit: aut ſi ità ſenex eſt, ut ad re-
gendum non poſsit aſſurgere, uel ſi tactis ſacroſanctis
euangelijs (ſicut nobis nunciatum eſt) iuſiurandum
præbuit, nunquàm ſe ad epiſcopatum accedere. Sed
& de Ruſtico diacono, quãtos pſalmos minus tenet,
ſcrutandum eſt. Florentino autẽ diacono Rauennati,
ſi nullũ, ſicut diximus, crimen eſt quod obſiſtat, apud
epiſcopum eius agi neceſſe eſt, ut ei debeat ceſsionẽ
concedere. Non tamen ex noſtro mandato uel dicto,
nè contra ſuam eum uoluntatem cõcedere uideatur.

13 Et quidem Gregorius prudenter cognoſcens, to- *Eccleſia per*
tum corpus Eccleſiæ tam per bonos epiſcopos ſelici- *quos*
ter ſtare, quàm per malos infeliciter cadere: non ſolũ *uel ſtet,*
diuerſarum gentium diuerſi ordinis clericos, uerum *uel ca-*
etiam uacantes epiſcopos in ſuæ diœceſeos epiſcopa *dat.*
tus inuitabat. Vndè Sebaſtiano epiſcopo * Smyrnenſi ** Serinienſi.*
inter cætera ſcribit, dicens: Debitum ſalutationis allo *Lib. 4.*
quium ſoluens, indico, quòd ad me Bonifacio defen- *epi. 35.*
ſore referente peruenerit, quia uir ſanctiſsimus frater
noſter dominus Anaſtaſius Patriarcha in una ſuarum
ciuitatum regendam uobis eccleſiam committere uo
luit, & conſentire noluiſtis. Quem ſenſum atque ſa-
piẽtiam ueſtram, ualdè ego libenter amplexus ſum,
& laudaui uehemẽter, & uos felices, me infelicẽ eſſe
deputaui, qui tali hoc tempore regimen Eccleſiæ ſu-
ſcipere conſenſi. Si tamen animus ueſter fortaſsis fra-
tribus condeſcendendo, & miſericordiæ operibus in
tentus, ad hoc unquàm conſentire decreuerit, peto
ut amori meo alium minimè præponatis. Sunt enim
in Sicilia inſula eccleſiæ uacantes Epiſcopis. Et ſi uo-
bis placet, authore Deo, Eccleſiam regere, iuxta beati
Petri Apoſtoli limina cum eius adiutorio melius po-
teſtis. Si uerò non placet, feliciter ſtate, & pro nobis
infelicibus exorate.

14 Intereà Gregorius locis munitis Epiſcopis conſti
tutis, diſsipatas eccleſias adunabat. Quapropter * Ba- ** Bacãda.*
gandæ Formienſi Epiſcopo ſcribit, dicens: Et tempo
ris neceſsitas nos perurget, & imminutio exigit per- *Lib. 1.*
ſonarum, ut deſtitutis eccleſijs ſalubri ac prouida de- *epiſt. 8.*
beamus diſpoſitione ſuccurrere. Et ideo quoniam ec-
cleſiam * Minturnenſem funditus tam cleri quàm ple ** Menturienſem.*
bis deſtitutam deſolatione cognouimus, tuamq; pro
ea petitionem, quatenus Formianæ eccleſiæ, in qua
corpus beati Eraſmi martyris requieſcit, cuiq; frater- *S. Eraſmi*
nitas tua præſidet, adiungi debeat: piam eſſe ac iuſtiſ-
ſimam præuidentes, neceſſarium duximus, conſulen- *martyris cor-*
tes tam deſolationi loci illius, quàm tuæ eccleſiæ pau *pus ubi ſit.*
pertati, reditus ſupradictæ eccleſiæ Minturnenſis, uel
quicquid ei antiquo modernoque iure uel priuilegio
potuit poteſtve qualibet ratione competere, ad tuæ
eccleſiæ ius poteſtatemque hac præcepti noſtri, au-
thoritate migrare, ut à præſenti tẽpore, ſicuti de pro
pria eccleſia debeas cogitare, eique competentia tua
prouiſione diſponere: quatenus deinceps quod perire
nunc uſque potuit, pauperum eccleſiæ tuæ utilitati-
bus clerique proficiat.

Item Benenato epiſcopo: Et temporis qualitas, & *Lib. 2.*
uicinitas nos locorum inuitat, ut Cumanam atq; * Mi *epi. 31.*
ſenatium unire debeamus eccleſias. Quoniam hæ nõ *Indict.*
longo à ſe itineris interuallo ſeiunctæ ſunt, nec pec- *10.*
catis facientibus tanta populi multitudo eſt, ut ſingu ** Muſſtanam.*
los, ſicut olim fuit, habere debeant ſacerdotes. Quia
igitur Cumani caſtri ſacerdos curſum uitæ huius ex-
pleuit, utraſq; nos eccleſias præſentis authoritatis pa
gina uniſſe, tibiq; commiſiſſe cognoſce, propriumq;
utrarunque eccleſiarum ſcito te eſſe pontificem. Et
ideò te quæcunque tibi de earum patrimonio uel cle
ri ordinatione promotioneve iuxta canonum ſtatu-
ta uiſa fuerint ordinare atque diſponere, habebis ut
proprius re uera ſacerdos, liberam ex noſtræ authori-
tatis conſenſu atque permiſsione licentiam. Vbi uerò
cõmodius ac utilius eſſe perſpexeris, habitato: Ità ſa-
nè, ut alteram eccleſiã, à qua corporaliter ad præſens
abſens es, ſolicita prouidentiq; cura diſponas, quate-
nus diuina illic myſteria ſolẽniter auxiliãte Domino
peragantur. Fraternitas ergò tua tanta in adhortatio
ne populi lucrãdisque animabus ſolicitiore cura ſem
per inuigilet, quanto ſe unitarum eccleſiarum guber

nationis onera ſuſcepiſſe cognoſcit. Item Iohaoni epiſcopo Veliterno: Poſtquàm boſtilis impietas diuerſarum ciuitatum ità peccatis facientibus deſolauit eccleſias, ut teparandi eas ſpes nulla populo deficiente remanſerit, maiori ualdè cura conſtringimur, nè defunctis earum ſacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo paſtoris moderamine gubernatæ, pet in uia fidei, hoſtis callidi rapiantur, quod abſit, inuidia. Huius ergo tei ſolicitudine ſæpè commoniti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut uicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideoque fratetnitati tuæ curã gubernationemq; trium Tabernenſium eccleſiæ præuidimus committendam. Quam tuæ eccleſiæ aggregari uniriq; neceſſe eſt, quatenus utrarũq; eccleſiarũ ſacerdos & rector, Chtiſto adintore, poſsis eaiſtere: & quæcũq; tibi de eius patrimonio uel cleri otdinatiooe ſeu promotione uigilanti ac canonica uiſa fuerint cura diſponere, quippe ut pontifex proprius, liberã habebis ea præſenti noſtra permisſinne licentiam.

Lib. 1 epi. 77 15 At uerò cinitatum deſolatarum pontifices Gregorius uacantibus incardinare curabat. Vndè Martino epiſcopo Corſicæ inter cætera ſcribens: Quoniã, inquit, eccleſia Tamitana, in qua dudum fuerat bonore ſacerdotali tua fraternitas decorata, ità eſt delictis facientibus hoſtili fetitate occupata & diruta, ut illic ulterius ſpes remeandi nulla remanſerit: in eccleſia te * Alirenſi, quæ iamdiu pontificis eſt auxilio deſtituta, Cardinalem ſecũdum petitionis tuæ modum hac authoritare cõſtituimus ſine dubio ſacerdotem, Ità ergò ſtudio uigilanti cum Dei amore ſecundum canonum præcepta cũcta diſpnne & ordina, ut & fraternitas tua ſuis deſiderijs ſe gaudeat fuiſſe potitam, & eccleſia Dei alterno gaudio repleatut, Cardinalem te ſuſcepiſſe pontificẽ.

**Saonenſi.*

Lib. 2. epi. 25. Indict. 10. Item Iohanni epiſcopo Squillaceno: Paſtoralis officij cuta nos admonet, deſtitutis eccleſijs proprios cõſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicum paſtorali debeant ſolicitudine gubernare. Proptereà te Iohannem, ab hoſtibns captiuatæ Liſitanæ ciuitatis epiſcopum, in Squillacena Catdinalẽ oeceſſe duximus conſtituete ſacerdotem, ut & ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas, & licèt à tua, hoſte imminente, depulſus ſis, aliam quæ paſtote uacat, debeas eccleſiam gubernare: Ità tamen, ut ſi ciuitatem illam boſtibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem ſtatum contigerit reuocari, in eam, in qua prius ordinatus es, eccleſiam renertaris. Si autem prædicta cinitas continua captiuitatis calamitate prematur, in hac, in qua à nobis icardinatus es, debeas eccleſia ꝑ manere.

16 Sed & expulſos epiſcopos, quos tam citò Gregorins uel incardinate non poterat, uel quorum reditũ ad ſedes ptoprias contingere poſſe ſperabat, alijs epiſcopis, qui tunc uidelicet in locis ſuis degebant, interim pro ſuſtentatione ac ſtipendijs præſentis uitæ inogebat, generaliter dicens: Fratres & coepiſcopos ooſtros, quos & captiuitatis diuerſarumq; neceſsitatum anguſtiæ comprimunt, ſtudete conſolandos, conuiuã dosq; uobiſcum in eccleſiaſticis ſuſtentationibns libẽter ſuſcipere: Non quidem ut per communionem epiſcopalis throni dignitas dinidatur, ſed ut ab eccleſia iuxta poſsibilitatem ſufficientia debeant alimẽta percipere. Sic enim & proaimum in Deo, & Deũ in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in ueſtris eccleſijs autboritatem tribuimus, ſed tantnm ueſtris ſolatijs eos cootineri ſummopere hortamur.

Lib. 2. epi. 11. Indict. 10. 17 Loca quoqne ſedinm prudentisſimus põtifex, accepta iuſta occaſione, mutabat. Vndè Iohanni epiſcopo Veliterno ſcribit, dicens: Temporis qualitas admooet, epiſcoporum ſedes, antiquitus certis ciuitatibus conſtitutas, ad alia, quæ ſecuriora putamus, eiuſdem diœceſis loca tranſponere, quo & habitatores nnnc degere, & barbaricum poſsint periculum facilius declinare. Proptereà te Iobannẽ ſtatrem coepiſcopũq; noſtrum Veliternenſis ciuitatis, ſedemq; tuam in locum, qui appellatur Arenata, ad ſanctum Andream Apoſtolum præcipimus eaindè tranſmigrare: Quatenus & ab hoſtilitatis incurſu liberiot exiſtere ualeas, & illic conſuetndinum ſolennium ſeſta diſponas.

18 Et notandum quòd Gregorius licèt monaſteria & epiſcopatus unierit, atque uacanres epiſcopos uacantibus ciuitatibus incardinare ſtuduerit, nunqnàm tamen epiſcopum ab integritate ſuæ eccleſiæ, nel ipſe in aliam commutauit, uel ſub quacunque occaſione migrare conſenſit. Nam poſtquàm Demerrium Neapolitanum epiſcopũ ſuper criminibus manifeſtis depoſuit, cùm ab eiſdem Neapolitanis incardinari ſibi Paulum Nepeſinum epiſcopum magnopere quæreretur, diſcretisſimus pontiſea niſitatione ciuitatis Nepeſinæ Iohanni epiſcopn delegata, eundem quidẽ Paulum uiſitatorem illis tribuit, Cardinalẽ uerò conſtituere tam primò diſpeoſatorie diſtulit, quàm poſteà penitus recuſauit. Cui poſtmodum licentiam reuertendi ad ſuam diœceſim concedens, centum ſolidos de Neapolitana eccleſia & unum puerulũ orphanum, qualem ipſe de familia eiuſdem eccleſiæ uoluiſſet, dari præcepit.

19 Aliarum parochiarum clericos ſibi, & alijs diſcrẽtisſimus pontifex diſcretisſimè incardinare curabat. Quapropter Eliæ ptesbytero & Abbati prouinciæ Iſauriæ poſt aliqua ſctibens: Filium, inquit, ueſtrum Epiphanium mandaſtis, ut ad ſacrum otdinem proue bere deberemus, uobisq; tetranſmittere. ſed in uno uos audiuimus, in altero uero minimè potuimus. Diaconus quidẽ ſactus eſt, ſed quiſquis ſemel in hac eccleſia ſacrum otdinem acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. Si ergò uidere uos non potui, bac ex re conſnlationem habeo, quia in filio ueſtro requieſco. *Lib. 4. epi. 30.*

20 Item Maximiano epiſcopo Syracuſano: Præſentium lator Felia diaconus, cùm nullatenus in bæreticorum dogmata lapſus ſit, nec à catholica fide diſceſſerit, prauis illectus aduerſus Conſtantinopolitanam ſynodum ſuſpicionibus, in Iſtricorum ſe ſeparatione remouerat. Qui cùm Romam nentiſſer, recepta à nobis, iuuãte Domino, ratione, eaceſſum ſuum recepta Dominici corporis & ſanguinis commnotooe correxit. Quia ergò, ut dictum eſt, non in hæreſim incidir, ſed à ſacris generalis Eccleſiæ myſterijs quaſi rectæ ſtudio intentionis errauit, imbecillitati eius atque neceſsitatibus conſulentes, maximeqne ſuſtentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Syracuſana eccleſia eum præuidimus cardinandum. *Lib. 3. epi. 14.* Item Fortunato epiſcopo Neapolitano. Fraternitatem tuã à nobis petijſſe recolimus, ut Gratianum eccleſiæ Venafranæ diaconum tuæ coocederemus eccleſiæ cardinãdum, & quoniam nec epiſcopum, cui obſecundare, oec propriam habet eccleſiam, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſnum debeat miniſterinm eahibere, petitionem tuam non prænidimus differendam, idcircò ſcriptis tibi præſentibus eum oeceſſariò duximus cõcedendnm, habituro licentiam diaconem illum, noſtra interueniente authoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem. *Lib. 5 epi. 11* Irem Cypriano diacono: Sicut dilectio tua ſtudioſe laborauit pro perſooa fratris & coepiſcopi noſtri Iobannis, ut in Syracuſana eccleſia authore Deo debuiſſet ordinari: ità nũc oeceſſe eſt, ut per dilectionis tuæ ſtndia ei quoque regiminis ſolatia miniſtrentur. Quendam enim presbyterum proprium habuiſſe ſe perhibet, qui *Lib. 5. epi. 20.*

tamen

tamen à fratre & coepiſcopo noſtro Leone in Catanenſi eccleſia dicitur ordinatus. Et quia in nouam eccleſiam uadit, & nos illic proprios homines habere neceſſe eſt, ut dum cauſarum tumultibus premitur, in ſecreto ſuo inueniat ubi requieſcat: prædicto fratri & coepiſcopo noſtro Leoni blande & leniter perſuadere debes, ut ei præfatũ presbyterum cedere debeat, nè, quem tam benignus ad ordinandum ceſſit, ordinatum detinere fortaſſe uideatur.

31 Antiquiſſimum Eccleſiaſticæ cõſuetudinis ordinem Gregorius ab Apoſtolis traditum, & ad ſua uſque tempora ſolenniter conſeruatum, adeò ſtudioſiſſimè retinebat, ut nullum quantalibet ſanctitate, ſapientia, nobilitateve polleret, anterioribus clericis in conuentu, conſeſſu, ſtatione ſiue ſubſcriptione præponeret. Vndè Ianuario Caralitano epiſcopo ſcribens: Liberatus, inquit, de quo nobis tua fraternitas indicauit, qui diaconi fungi perhibetur officio, ſi à deceſſore tuo non factus eſt Cardinalis, ordinatis à te diaconibus nulla debet ratione præponi: nè eos, quos cõſecrando probaſſe cognoſceris, reprobare ſupponendo quodammodo uidearis. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat ſpiritus, omni inſtantia ab intentionis ſuæ prauitate compeſce, & ultimum inter diaconos ſtare cõſtitue: nè, dum ſe illicitè præferri contendit, immeritus loco, in quo nunc ſitus eſt, iudicetur. Cuius tamen ſi obedientia fueris inuitatus, & eum poſt hoc facere Cardinalem uolueris, niſi pontificis ſui ceſſionem ſolẽni more meruerit, abſtinendum ab omni eius incardinatione memineris. Quoniam æquitati conuenire nõ ambigis, ut alijs ſeruare non differas, quod ipſe quoque tibi ſeruari deſideras.

Lib. 1. epi. 81.

32 Cuius uidelicet antiquiſſimæ conſuetudinis ordine Gregorius prouocatus, defunctorum epiſcoporũ eccleſias pro faciendo inuentario, & eligendo legitimæ opinionis epiſcopo, uicinis epiſcopis commendabat, hoc modo ſcribens: Obitum illius antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter uiſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus. Quam ità te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſterijſq́; uel quicquid illud eſt in patrimonio eiuſdem, à quoquam præſumatur, eccleſiæ. Et ideò fraternitas tua ad prædictã eccleſiam ire properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque eius admonere feſtinet, ut remoto ſtudio, diuerſarum partium uno eodemq́; conſenſu, talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus ualeat reperiri, & à uenerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, omniũ ſubſcriptionibus roboratũ, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos ueniat conſecrandus: Prouiſurus ante omnia, nè ad hoc cuiuslibet conuerſationis uel meriti laicæ perſonæ adſpirare præſumãt & in periculum ordinis tui, quod abſit, incurras. Monaſteria autem, ſi qua ſunt in ipſius parœcia conſtituta, ſub tua cura diſpoſitioneq́;, quouſq́; illic proprius fuerit epiſcopus ordinatus, eſſe concedimus, ut ſolicitudinis tuæ uigilantia propoſito ſuo congrua, Deo adiuuante, actione reſpondeat.

Lib. 2. epi. 19. & 26. Indict. 10.

Item clero, ordini & plebi: Veſtri antiſtitis obitum cognoſcentes, curæ nobis fuit deſtitutæ eccleſiæ uiſitationem illi fratri & coepiſcopo noſtro ſolẽniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſterijſq́; à quoquam uſurpari patiatur. Cui uos aſſiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in eccleſiaſtico obſequio ſacerdos exquiratur, qui à uenerandis canonibus nulla diſcrepet ratione. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & uiſitatoris pagina proſequẽte, ad nos ueniat ordinandus. Prouiſuri ante omnia, nè cuiuslibet uitæ uel meriti laicam perſonam præſumatis eligere. Et nõ ſolum ille ad epiſcopatus apicem nulla ratione prouehetur, uerum etiã uos nullis interceſſionibus ueniam poſſe promereri cognoſcite: Sed omnes, quos ex uobis de laica perſona adſpirare conſtiterit, ab officio & à communione alienos faciendos procul dubio noueritis.

Lib. 2. epi. 27. Indict. 10.

33 Nulla occaſione Gregorius quicquã de donarijs ſiue prædijs quarũlibet eccleſiarũ patiebatur auferri. Idcirco Maximiano Syracuſano epiſcopo inter alia ſcribit, dicẽs: Charitatem tuã cõmonere curauimus, ut ſi quiſpiã epiſcoporũ de hac luce migrauerit, uel, quod abſit, pro ſuis fuerit motus exceſſibus, cõuenientibus hierarchicis cunctiſq́; cleri prioribus, atque in ſui præſentia inuentariũ eccleſiæ rerũ faciẽtibus, oĩa quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nè, ſicut anteà fieri dicebatur, ſpecies quædã aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi inuentarij labore, tollatur. Sic nãq́; ea, quæ ad munitionem facultatis pauperum pertinẽt, deſideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitioſis hominibus uenalitatis relinquatur occaſio. Viſitatores eccleſiarũ, clerici quoque eorum, qui cum ipſis per non ſuæ ciuitatis parœcias fatigantur, aliquod laboris ſui capiãt, te diſponente, ſubſidium. Iuſtum nanque eſt, ut illic conſequantur ſtipendium, quo pro tempore ſuũ commodare reperiuntur obſequium.

Lib. 3. epi. 11.

34 Conſuetudines dationũ uel xeniorum à ſuis epiſcopis accipere Gregorius, quaſi pondus quoddã peſtiferum, toto mẽtis conamine detrectabat. Vndè Felici epiſcopo Meſſanenſi: Cõſuetudines, inquit, quæ eccleſijs grauamẽ noſcuntur inducere, noſtra nos decet cõſideratione remittere: nè illic aliqua cogantur inferre, undè ſibi referenda debent potius expectare. Clericis quidẽ tuis uel aliorũ conſuetudinem te oportet illibatã ſeruare, eiſq́; annis ſingulis, quæ ſunt conſueta, trãſmittere. Nobis uerò decæterò, nè quid trãſmitti debeat, inhibemus. Et quoniã nõ delectamur xenijs, palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cũ gratiarum actione ſuſcepimus. Sed eas, nè quod exindè ſentire potuiſſes diſpendiũ, digno fecimus precio uendari, & id tuæ fraternitati tranſmiſimus ſigillatum. Sed quia charitatem tuã ad nos uelle uenire cognouimus, ſcriptis præſentibus admonemus, ut ad ueniendũ nõ debeas laborem aſſumere: ſed ora pro nobis, ut quanto nos itineris interualla diſſociant, tãto animis noſtris adinuicem, Chriſto adiuuante, ſimus in charitate cõiuncti: quatenus alterna nos obſecratione iuuantes, ſuſceptũ officiũ uẽturo integrũ iudici reſignemus. Itẽ Iohãni epiſcopo primæ Iuſtinianæ, cui & palliũ mittit, & uices ſuas cõmittit, poſt multa ſcribit: Xenia aũt ueſtræ ſanctitatis ſuſcipere oĩno noluẽramus, q̃a ualdè eſt incõgruũ, ut à prædatis & afflictis fratrib' munera pcepiſſe uideremur. Sed reſpõſales ueſtri alio me argumẽto uicerũt, ad eũ illa deferẽtes, à quo nõ poſſent oblationes ueſtræ fraternitatis repelli.

Lib. 1. epi. 64.

Nota tanti uiri mirabilẽ ſyncer itatem.

Lib. 4. epi. 15.

35 Hinc eſt, q̃ Gregorius epiſcoporum neminem ad Vrbem fatigare delectãs, Maximiano Syracuſano epiſcopo uices ſuas per Siciliam totam cõmiſit, præcipiens, ut omnes epiſcopi ſemel in quinquennio Romã uenirent. Vndè Cypriano diacono ſcribẽs, ait: Nouit dilectio tua hanc olim cõſuetudinem tenuiſſe, ut fratres & coepiſcopi noſtri Romani ſemel in triennio de Sicilia conuenirent, ſed nos eorum labori conſulentes, ſcias conſtituiſſe, ut ſuam hic ſemel in quinquennio præſentiam exhiberent, &c. Vbi notandum, quia ſi B. Gregorius xenia, quod credi nefas eſt,

anhelaret, non epiſcoporum aduentus à triennio in quinquennium protelaret, immo à triennio in biennium proculdubio feſtinaret.

26 Sed quandò xenia gratè ſuſciperet, qui quanuis diſpenſandas alterius eleemoſynas recuſare timeret, eas tamē & timendo ſuſcipiebat, & cautiſsimè diſpēſabat? Quique adeò ſua dare, & aliena non accipere conſueuerat, ut etiam rerum quarundam precia penitus refutaret. Vndè Eulogio patriarchæ Alexandrino inter cætera ſcribit, dicens: De lignis quòd ſcribitis, quia breuia fuerint: nauis, per quam tranſmiſſa ſunt, qualitas fecit. Quia ſi maior nauis ueniſſet, potuiſſem ligna etiam maiora tranſmittere. Quod autem dicitis, quia ſi maiora tranſmittimus, precium datis: largitati quidem gratias agimus, ſed accipere precium, euangelio interdicente, prohibemur. Nos enim ea, quæ tranſmittimus, ligna non emimus: & quomodò poſſumus precium accipere, cùm ſcriptum ſit, Gratis accepiſtis, gratis date? Nunc ergò iuxta modum nauis per nauclerum parua ligna tranſmiſimus: ſequenti uerò anno, ſi omnipotenti Deo placuerit, maiora præparamus.

Lib. 7. epi. 29. — *Matt. 10.*

27 Non mirum, ſi liberaliſsimus pontifex nullas conſuetudines à ſuis ſuffraganeis, nulla xenia capiebat, quibus ipſe, ſi qua neceſſaria habere uidebantur, ſatis hilariter miniſtrabat. Vndè Venantio epiſcopo Peruſino ſcribit, dicens: Fratrem & coepiſcopum noſtrum Eccleſium frigore omninò laborare cognouimus, pro eo, quòd hyemalem ueſtem non habeat, & quia aliquid ſibi à nobis petiit debere tranſmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus * Amphimachum, tunicam & pectorale, ut à te ei debeant ſine mora tranſmitti, & ideò ad prædictum fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude tranſmittere, atque nobis hoc ipſum quia tranſmiſeris, tuis renunciare epiſtolis non omittas. Sed ita fac, ut ad tranſmittendum, quia uehemens frigus eſt, morā aliquam minimè facias. Item eidem Eccleſio Cluſino epiſcopo: Scripta fraternitatis ueſtræ ſuſcipiētes, contriſtati ſumus, quòd uos per ea & grauiter infirmatos, & adhuc debiles eſſe cognouimus. Et licèt ſanctitatem ueſtram uidendi deſiderium haberemus, benè tamen feciſtis iſto uos illic tempore continere, nè uenientes huc, de ægritudinis ueſtræ moleſtia recidiuam nobis triſtitiam faceretis. Et poſt pauca: Vnū autem caballum nobis qualem inuenire potuimus, de benedictione ſancti Petri tranſmiſimus, ut habeatis, cum quo poſt infirmitatem uectari poſſitis.

Lib. 10 epi. 54. — ** Amphibalum.* — *Lib. 8. epi. 46.*

28 Tali patrono tunc illius temporis pontifices ampliati, tam nouas eccleſias à fundamentis conſtruentes ornare, quàm ueteres quoque ſplendidiſsimè renouare cœperunt. Nam Gregorius nihil in ſuis coepiſcopis magis, quàm ſanctitatem, ſapientiam & liberalitatem, curioſiſsimè quæritabat. Quod ut ſignificantius eluceſcat, quaſdā epiſtolarum eius adhibeo, quarum teſtimonio lector meus quorundam Epiſcoporū uitia repræhenſa cognoſcat. Ait enim in epiſtola Secundino ſeruo Dei inter cætera.

In Epiſcopis quid requiſierit.

29 Fratrem noſtrum Marinianum Epiſcopum uerbis quibus uales, excita, quia eum obdormiſſe ſuſpicor. Nam uenere quidam ad me, in quibus erant quidam ſenes mendicantes. Qui à me diſcuſſi ſunt, à quibus quid acceperint: & per ſingula retulerunt, quanta eis & à quibus in itinere data ſunt. Quod dum ſolicite de prædicto fratre requirerem, quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo nihil accepiſſe: ità ut neque panem in uia acceperint, quod dare omnibus illi eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim: Reſpondit nobis, dicens: Non habeo, quod uobis dem: & miror, ſi is qui ueſtes habet, argentum habet, cellaria habet: quod pauperibus debeat dare, nō habet. Dic ergò illi, ut cum loco mutet mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus ſtudeat ſedere, & de manu nihil fructificare. Sed largam manum habeat, neceſsitatem patientibus occurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet, uacuum epiſcopi nomen tenet.

Lib. 5. epi. 29.

30 Item Sereno Epiſcopo Maſsilieſi poſt aliqua: Perlatum ad nos fuerat, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines, ſub hac quaſi excuſatione, nè adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem quia eas adorari uetuiſſes, omninò laudauimus: fregiſſe uerò repræhendimus. Dic frater, à quo factum ſacerdote aliquandò auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, uel illud te debuit reuocare, nè deſpectis aliis fratribus ſolum te ſanctum eſſe crederes & ſapientē? Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus. Quia in ipſa ignorantes uidēt quod ſequi debeāt: in ipſa legunt, qui literas neſciunt. Vndè & præcipuè gentibus pro lectione pictura eſt. Quod magnopere à te, qui inter gentes habitas, attendi decuerat, nè dū recto zelo incautè ſuccenderis, ferocioribus animis ſcandalum generares. Frangi ergò non debuit, quod non ad adorandum in eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodo mentes fuit neſcientium collocatum. Et quia in locis uenerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione uetuſtas admiſit, ſi zelum diſcretione condiiſſes, ſine dubio & ea, quæ intendebas, ſalubriter obtinere, & collectum gregem non diſpergere, ſed diſperſum potius poteras congregare: ut paſtoris in te meritum nomen excelleret, non culpa diſperſoris incumberet. Hinc autem, dum in hoc animi tui incautè nimis motus exequeris, ità tuos ſcandalizaſſe filios perhiberis, ut maxima eorum pars à tua ſe communione ſuſpenderet. Quando ergò ad ouile Dominicum errantes oues adduces, qui quas habes, retinere non præuales? Proindè hortamur, ut uel nunc ſtudeas eſſe ſolicitus, atque ab hac te præſumptione cōpeſcas, & eorum animos, quos à tua diſiunctos unitate cognoſcis, paterna ad te dulcedine omni annīſu omniq; ſtudio reuocare feſtines.

Lib. 9. epiſt. 9. — *Non ſunt tollēda ſacra imagines.* — *Imaginū uſus in Eccleſia antiquiſsimus.*

31 Ianuario quoquè Caralitano Epiſcopo poſt aliqua ſcribit, dicens: Inter querelas multiplices Iſidorus, uir clariſsimus, à fraternitate tua fruſtrà ſe excommunicatum anathematizatumque conqueſtus eſt. Quod quamobrem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præſens erat, uoluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo, quòd te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos uehementer affligit, Quia ſi ità eſt, nil te oſtendis de cœleſtibus cogitare, ſed terrenam te conuerſationem habere ſignificas, dum pro uindicta propriæ iniuriæ, quod ſacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis inuexiſti. Vndè de cætero omnino eſto circunſpectus atque ſolicitus, & talia cuiquam pro defenſione iniuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſteà uindicandum.

Lib. 2. epi. 34. Indict. 10.

32 Item eidem: Prædicator omnipotentis Domini Paulus Apoſtolus præcipit, dicens: Seniorem nè increpaueris. Sed hæc eius regula in eo ſeruanda eſt, cū culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitū corda iuniorum. Vbi enim ſenior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum eſt: Laqueus iuuenum omnes nos. & rurſum Propheta dicit: Puer centum annorū, maledictus erit. Tanta autem nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, ut eam, niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa iam maledictione feriremus. Di

Lib. 7. epiſt. 1. Indict. 2. — *Eſ. 42.* — *Eſ. 66.*

ctum quippe mihi ſit, quòd dominicorum die, prinſquàm Miſſarum ſolennia celebrares, ad exarandam meſſem latoris præſentium perrexiſti, & poſt exarationem eius, Miſſarum ſolennia celebraſti. Poſt Miſſarum uerò ſolennia etiam & terminos poſſeſſionis illius eradicare minimè timuiſti. Quod factum quę pęna debuit inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubij autem de tanta hac peruerſitate fueramus: ſed filius noſter Cyriacus Abbas, à nobis requiſitus, dum eſſet Caralis, ità ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, aliquando reſipiſce ſenex, atque à tanta leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcere. Quia quanto morti uicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior atque timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus.

33 Omnes omnino pontifices à lectione librorum gentilium Gregorius inhibebat. Quapropter Deſiderio Galliarum epiſcopo, pallium poſtulanti ſcribit,
Lib. 9. inquiens: Cùm multa nobis bona de ueſtris fuiſſent
epi. 48. ſtudijs nunciata, ità cordi noſtro eſt nata lætitia, ut negare ea, quæ ſibi fraternitas ueſtra concedenda depoſcerat, minimè pateremur. Sed poſt hoc peruenit ad nos, quod ſine uerecundia memorare non poſſumus, Fraternitatem tuam grammaticam quibuſdam exponere. Quam rem ità moleſte ſuſcepimus, ac ſumus uehementius aſpernati, ut ea, quę prius dicta fuerant, in gemitum & triſtitiã uerteremus: quia in uno ſe ore, cum Iouis laudibus, Chriſti laudes nõ capiunt. Et quàm graue nefandũq; ſit epiſcopis canere, quod nec laico religioſo conueniat, ipſe conſidera. Nam quãuis dilectiſſimus filius noſter Candidus presbyter, poſtmodum ueniens hac de re ſubtiliter inquiſitus negauerit, atque uos conatus fuerit excuſare, de noſtris tamen adhuc animis non receſſit. Quia quanto execrabile eſt hoc de ſacerdote narrari, tanto utrũ ità necne ſit, diſtricta & ueraci oportet ſatisfactione cognoſci. Vndè ſi poſt hoc euidenter hæc, quæ ad nos perlata ſunt, falſa eſſe claruerint, neque uos nugis & ſecularibus literis ſtudere conſtiterit, & Deo noſtro gratias agemus, qui cor ueſtrũ maculari blaſphemis nefandorum laudibus non permiſit, & de concedendis, quæ poſcitis ſecuri iam & ſine aliqua dubitatione tractabimus.

Lib. 2. 34 Nihilominus Natali Salonitano epiſcopo ſcribit,
epi. 14. dicens: Multis ab urbe tua uenientibus, frater reueren
Indict. diſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis re conui-
10. uiis occupatum. Quæ audita non crederem, niſi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia lectioni nequaquàm ſtudeas, nequaquàm exhortationi inuigiles, ſed ipſum quoque uſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt in teſtimonium, quòd eis, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

35 Sed cum Natalis per inanem philoſophiam ſcriptis proprijs ſe niteretur inculpabilem demonſtrare,
Ibidem mitiſſimus doctor Gregorius ità reſcripſit: In conui-
Epi. 37 uiorum defenſione ueſtra fraternitas Abrahæ conui-
Gen. 18 uium memorat, in quo, teſte ſacro eloquio, tres angelos ſuſcepiſſe perhibetur. Sed hoc exemplo neq; nos beatitudinem ueſtram repræhendimus, ſi hanc ſuſci-
Gen. 27 pere angelos in hoſpitalitatem cognoſcimus. Rurſum narrat tua fraternitas Iſaac ſatiatum, filio benedictionem dediſſe. Quæ utraque ueteris teſtamenti, quia ità ſunt geſta per hiſtoriam, ut tamen ſignarent aliquid per allegoriam: utinam ualeamus ſic res geſtas legendo percurrere, ut poſſumus etiam gerendas prævidẽdo ſentire. Ille quippe in tribus Angelis unũ ſalutans, Trinitatis ſubſiſtentias unius ſubſtantiæ eſſe declarauit. Iſte uerò ſatiatus benedicit filium, quia qui diuinis epulis repletur, illius ſenſus in prophetiæ
Epula uirtutem extenditur. Diuinæ autem epulæ, ſacri elo-
diuinæ, quij uerba ſunt. Si igitur aſſiduè legitis, ſi exemplum
ſcriptura ſacra. ab exterioribus trahentes, interna penetratis, quaſi de agri uenatione ſatiati, mentis uentrem repletis: ut antepoſito filio, ſuſcepto uidelicet populo, poſſitis uentura nunciare. Sed iam in hoc ſeculo caligat, qui de Deo aliquid prophetat: Quia profectò dignum eſt, ut hic iam per concupiſcentiam minus uideat, cuius ſenſus per intelligentiam intus coruſcat. Hæc ergò ad uoſmetipſos trahite, & ſi uos tales agnoſcitis, ni-
Matt. hil eſt, quod de ueſtra æſtimatione dubitetis. Gaude-
11. re quoque beatitudinem ueſtram inuenio, ſi ueracis nomen cum rerum authore ſuſtineat. Quod ego breuiter expono, quia ſi de uobis falſum dicitur, nomen hoc ueraciter cum rerum authore ſuſtinetis. Si uerò de uobis uerum eſt, quod de illo falſum fuiſſe quis dubitet, abſoluere nos nõ ualet par nomen, quorum diſpar eſt cauſa. Nam cum eo crucem etiam periturus latro ſuſcepit: ſed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non abſoluit. Ego tamen quãtis ualeo precibus depoſco, ut ſanctiſſimam fraternitatem ueſtrã authori noſtro Deo non ſolum nomen, ſed etiam cau-
Conuiuia quanam ex charitate proficiſcantur. ſa coniungat. Conuiuia autem, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè ueſtra ſanctitas in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciẽdum eſt, quia tũc ueraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla abſentium uita mordetur, nullus ex irriſione repræhenditur, & non in eis inanes ſecularium negociorum fabulæ, ſed uerba ſacræ lectionis audiuntur: cũ nõ plus quàm neceſſe eſt, ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur, ut ad uſus exercendæ uirtutis habea-
Ro. 14. tur. Hæc itaque ſi uos in ueſtris conuiuijs agitis, abſtinentium (fateor) magiſtri eſtis. Quòd ergo Pauli Apoſtoli ad me teſtimonium poſuiſtis, Qui non manducat, manducantem non iudicet: omnino exiſtimo incongruum fuiſſe. Quia neque ego non comedo, neque ob hoc à Paulo Apoſtolo dictum eſt, ut membra Chriſti, quę in eius corpore, id eſt, in Eccleſia ſibi charitatis compage connexa ſunt, nullam de ſe ullo modo curam gerant. Sed ſi neque ego ad te, neque tu aliquid pertineres ad me, iure tacere compellerer: ut eũ non repræhenderem, qui emendari non poſſet. Hæc ergò ſententia propter eos ſolummodò dicta eſt, qui illos iudicare ſtudent, quorum cura ſibi commiſſa nõ eſt. At poſtquàm nos authore Domino unum ſumus, ſi nobis ea, quæ corrigenda ſunt, tacemus, ualdè delinquimus.

36 Neminem ſanè pontificum à parœcia ſua ſaltem parumper abſque ineuitabili prorſus neceſſitate diſcedere Gregorius permittebat, quos nimirũ in cauſis mundialibus occupari, uehementiſſimè prohibe-
Lib. 8. bat. Vndè Romano defenſori ſcribit, dicẽs: Perlatum
epi. 11. ad nos eſt, reuerendiſſimum fratrem noſtrum Baſiliũ epiſcopum, uelut unũ de laicis, in cauſis ſecularibus occupari, & prætorijs inutiliter obſecundare. Quæ res quoniam & ipſum uilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat, ſtatim ut experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ità ad reuertendum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic, te inſiſtente, quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat: Nè, ſi qualibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Lib. 5. 37 Item Anthemio ſubdiacono: Peruenit ad nos,
epi. 23 Primenium, Amalphitanæ ciuitatis epiſcopum, in eccleſia ſua reſidere nõ eſſe contentum, ſed foras diuerſa per loca uagari. Quod uidentes alij, nec ipſi in caſtro ſe retinent: ſed eius exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes, ipſi po-

tiu

tius ad ſuam hoſtes deprædationem inuitant: idcirco
hac tibi authoritate præcipimus, ut ſupraſcripto epi
ſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc decæte
ro facere non præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali
more reſideat. Quem ſi forte non emendari poſt tuã
interminationem cognoueris, in monaſterio eum de
putare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut
quid facere debeas, noſtra iterum præceptione co-
gnoſcas.

38 Non mirum, ſi Gregorius ea miniſterio ſibi cre-
dito, curabat uitia quorumlibet præpoſitorum uerbis
ſalubribus increpare, qui lapſum propriæ amitæ non
dubitauerit ad inſtructionem populi poſterorum me
moriæ commendare. Siquidem euangelica ſententia,
Matt. 22. qua dicitur, Multi ſunt uocati, pauci uerò electi, uo-
lens multorum uocationem à paucorum electione
Homi. 38. in Euangelia formis exemplorum diſcernere, perhibet, dicens: Pa-
ter meus tres ſorores habuit, quæ cunctæ, ſacræ uirgi
nes erant. Quarum una Tharſilla, alia Gordiana, alia
Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore conuerſæ,
uno eodemq; tempore ſacratæ, ſub diſtrictione regu
Tres amitæ S. Gregorij. lari degentes, in domo propria ſocialem uitam duce
bant. Cumque eſſent diutius in eadem conuerſatio-
ne, cœperunt quotidianis incrementis in amoré con
ditoris ſui Tharſilla & Aemiliana ſuccreſcere, & cum
ſolo eſſent hic corpore, quotidiè animo ad æterna trã
ſire. At contrà Gordianæ animus cœpit ab amore ca
loris intimi per quotidiana detrimenta tepeſcere, &
pauliſper ad huius ſeculi amorem redire. Crebro au
tem Tharſilla dicere Aemilianæ ſorori ſuæ cum ma-
gno gemitu ſolebat: Video Gordianam ſororem no-
ſtram, de noſtra ſorte non eſſe. Perpendo enim, quia
foras defluit, & cor ad quod propoſuit, non cuſtodit.
Quam curabant blanda quotidie redargutione cor-
ripere, atque à leuitate morum ad grauitatem ſui ha-
bitus reformare. Quæ quidem reſumebat uultum ſu-
bitò grauitatis inter uerba correptionis, ſed cũ eiuſ-
dem correptionis hora tranſiſſet, tranſibat protinus
& ſuperducta grauitas honeſtatis: moxq; ad leuia uer
ba redibat. Puellarum gaudebat ſocietate laicarum,
eique perſona ualdè onerosa erat, quæcunq; huic mũ
do dedita non erat. Quadam uerò nocte huic Thar-
ſillæ amitæ meæ, quæ inter ſorores ſuas uirtute ora-
tionis continuæ, afflictionis ſtudioſæ, abſtinentiæ ſin
gularis, grauitate uitæ uenerabilis, in honore & cul
mine ſanctitatis excreuerat, ſicut ipſa narrauit, per
Felix Roma Pontifex, atauus S. Gregorij. uiſionem atauus meus Felix, huius Romanæ Eccleſię
Antiſtes, apparuit, eique manſionem perpetuæ clari
tatis oſtendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis man-
ſione ſuſcipio. Quæ ſubſequẽti mox febre correpta,
ad diem peruenit extremum. Et ſicut nobilibus fœ-
minis uiriſque morientibus multi conueniunt, qui
eorum proximos conſolentur: eadem hora, eius exi-
tum præſtolantes, uiri ac fœminę lectulum circumſte
terunt, inter quas mater quoq; mea adfuit. Cum ſubi
to ſurſum illa reſpiciens, Ieſum uenientem uidit, &
cum magna animaduerſione cœpit circunſtantibus
clamare, dicens: Recedite, recedite, Ieſus uenit. Cũq;
in eum intenderet, quem uidebat, ſancta illa anima
carne ſoluta eſt. Tantaque ſubito fragrantia miri odo
ris adſperſa eſt, ut ipſa quoque ſuauitas cunctis oſten-
deret, illic authorem ſuauitatis ueniſſe. Cumque cor
pus eius ex more mortuorum ad lauandum eſſet nu-
datum, longæ orationis uſu, in cubitis eius & genibus
camelorum more inuenta eſt obdurata cutis excre-
uiſſe: & quid uiuens eius ſpiritus ſemper egerit, mor
tua caro teſtabatur. Hæc autem geſta ſunt ante Domi
nici Natalis diem. Quo tranſacto, mox Aemilianæ ſo
rori ſuæ per uiſioné nocturnæ uiſitationis apparuit,
dicens: Veni, ut quia Natalem Dominicum ſine te fe-
ci, ſanctam Theophaniam iam tecum faciam. Cui il-
la protinus, de Gordianæ ſororis ſuæ ſalute ſolicita,
reſpõdit: Et ſi ſola uenio, Gordianam ſororem noſtrã
cui dimitto? Cui triſti uultu iterum dixit: Veni. Gor-
diana etenim ſoror noſtra inter laicas deputata eſt.
Quam uiſionem mox moleſtia corporis eſt ſecuta,
atque ita, ut dictum fuerat, ante Dominicæ appari-
tionis diem, eadem moleſtia ingraueſcente, defuncta
eſt. Gordiana autem mox ut ſolam remanſiſſe ſe repe
rit, eius prauitas excreuit: & quod prius latuit in de
ſiderio cogitationis, hoc poſt effectu prauæ actionis
exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudo *Gordiana deſerit profeſſionem ſuã diuini timoris oblita.*
ris & reuerentiæ ſuæ, oblita conſecrationis, condu-
ctorem poſtmodum agrorum ſuorum maritum du-
xit. Eccè omnes tres uno prius ardore conuerſæ ſunt,
ſed non omnes in uno eodemque ſtudio permanſe-
runt: quia, iuxta Dominicam uocem: Multi ſunt uoca
ti, pauci uero electi.

39 Subditorum quoquè negligentias Gregorius ſub
tiliter inquirebat, & diſtrictiſſimis redargutionibus
emendabat. Vndè Vitaliano epiſcopo Sipontino ſcri-
bens: Si cuſtos, inquit, religioſi habitus, aut eſſe noſ- *Lib. 7. epiſt. 9. Indict. 1.*
ſes epiſcopus, filiæ glorioſę memoriæ Tulliani magi-
ſtri militiæ re illic poſito, nec proiectis religioſis ue-
ſtibus ad ſecularé reuerti habitum, nec ad nos licuiſ-
ſet peruerſam epiſtolam deſtinare. Sed quia nimia de
ſidia, nimioque torpore depr imeris, in tuo dedecore
res ad præſens illicita impunè commiſſa eſt. Nam ſi,
ut præfati ſumus, ſolicitus extitiſſes, prius ad nos ul-
tio mulieris prauisſimæ, quàm culpa debuit perueni-
re. Quia ergò tantum hebes, tantumque es negligẽs,
ut niſi canonicam in te fueris coerctionem expertus,
in alijs diſtrictionem & diſciplinam neſcias cuſtodi-
re: qualiter debeas eſſe ſolicitus, congruo tibi, ſi Do-
mino placuerit, tempore demonſtrabimus.

40 Item Sergio defenſori. Si homo eſſes, aut diſcre- *Ibidem epi. 10.*
tionem aliquam habuiſſes, ità regularis diſciplinæ
debuiſti cuſtos exiſtere, ut ea, quæ illic illicitè com-
mittuntur, ante uindicta corrigeret, quàm ad nos eo
rum nuncius perueniret. Sed dum nimia te facit ſtul
titia negligentem, non ſolum de illis offendimur, ſed
etiam ad ulciſcendum deſidiam tuam nihilominus
prouocamur.

41 Item Anthemio ſubdiacono Campaniæ: Perue- *Lib. 11 epi. 29.*
nit ad nos fratrem & coepiſcopum noſtrum. Paſcha-
ſium, ità deſidem negligentemque in cunctis exiſte-
re, ut in nullo quia eſt epiſcopus agnoſcatur: adeò ut
neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſiue filij uel
oppreſſi pauperes, eius erga ſe dilectionis ſtudiũ ſen-
tiant, nec aliquam ſupplicantibus ſibi, in quibus iu-
ſtum eſt, opem defenſionis accommodet: &, quod ad
huc dici eſt grauius, conſilia ſapientium & recta ſua
dentium nulla patiatur ratione ſuſcipere: ut quod ip
ſe per ſe nequit attendere, ab alio ſaltem poſſit addi-
ſcere. Sed rebus, quæ ad paſtoris curam pertinẽt, præ
termiſſis, ad fabricandam nauim toto ſe ſtudio inuti-
liter occupet. Vndè, ſicut fertur, contigit quadringẽ
tos aut eo amplius illum iam ſolidos perdidiſſe. Hoc
quoque eius culpis adiungitur, quòd ità quotidie de
ſpectus, cum uno aut duobus clericis dicitur ad mare
deſcendere, ut apud ſuos in fabula ſit, & extraneis ſic
uilis ac deſpicabilis uideatur, ut nihil habere epiſco
palis uel ingenij, uel reuerentiæ iudicetur. Quod ſi
ità eſt, non ſine culpa tua eſſe cognoſcas, qui eum ob-
iurgare atque coercere, ut dignum eſt, detuliſti. Quia
ergò hoc tantum non ſolum ipſum reprobat, ſed etiã
ad ſacerdotalis officij pertinere probatur opprobriũ:
uolumus, ut eũ coram alijs ſacerdotibus, uel quibuſ-
dam filijs ſuis nobilibus conteſtari debeas ac horta-
ri, ut uitio torporis excuſſo, deſes eſſe non debeat, ſed

iu

in eccleſiæ ſuæ ac monaſteriorum cura ſit uigilans, Paternam filiis ſuis charitatem exhibeat, in defenſione pauperum ſit alacer cum diſcretione, in quibus iuſtitia ſuaſerit, ſit erectus: conſilia ſapientum libenter ſuſcipiat: quatenns & ciuitas illa eius queat ſolicitudine conſolari, & ipſe deſidiæ ſuæ culpas naleat operite. Si uerò, qnod non credimus, poſt hsnc adhortationem noſtam ſolito adhuc more negligens eſſe tentauerit, ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus: ut hic poſitus diſcere poſſit, quid uel qualiter ſecũdnm Dei timorem agere conueniat ſacerdotem.

Ibidem epi. 33.

42 Item eidem: Qnoties illa de fratribus coepiſcopiſque noſtris audimus, quæ & illos repræhenſibiles oſtendere, & nobis triſtitiam ualeãt generare, de eorum nos emendatione nou mediocriter cogit neceſſitas cogitare. Quia ergò nuuciatum nobis eſt, Campaniæ epiſcopos ità negligentes exiſtere, ut immemores honoris ſui, neque erga eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ uigilantiæ curam exhibeant, uel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum ſe panperum tuitionem impendant: Ideò hac tibi authoritate præcipimus, ut eis ad te conuocatis, ex noſtro illos mandato diſtrictè commoneas, quatenus deſides ulterius eſſe non debeant, ſed ſacerdotalem ſe habere aelum & ſolicitndinem opere doceant: Atque ità in his, quæ eos iuſtè ſm Deum agere conueuit, uigilantes exiſtant, ut nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem uerò eorum poſt hæc negligentem cognoueris, ad nos eum ſine aliqua excnſatione tranſmitte: ut quàm ſit graue nolle ab his, quæ repræhenſibilia & ualdè uituperanda ſunt, corrigi, regulari in ſe ualeat diſtrictione ſentire.

Lib. 4 epi. ſ4.

Item Victori epiſcopo Panormitano poſt aliqua: Cuins, inquit, iam culpæ ſis intelligis, ut ego tam longè poſitus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoſcam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, diſponam.

43 Notandum ſanè, quia ſicut manifeſta crimina diſcretiſſimus præſul Gregorins aut uix, aut nunquàm ſine uindicta lsxabat: ità nimirũ in rebus dnbijs nnnquàm aliquandò certam ſententiam proferebat. Quapropter Andreæ Tarentino epiſcopo ſcribit, dicens: Tribunal iudicis æterni ſecutus adſpiciet, quiſqnis reatus ſui conſcius, digna eum modò placare pœnitentia contendit. Habuiſſe te ſiquidem concubinam, manifeſta ueritate comperimus. De qua etiam contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio. Sed quis in rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum. Qua de re ſi in ſacro ordine conſtitutus eius te permixtione eſſe recolis maculatum, ſacerdotij honore depoſito, ad miniſtrãdum nullo modo præſumas accedere, ſciturus in animæ tuæ periculum miuiſtrsre, & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationem, ſi huius ſceleris conſcius, in eo, quo es, ordine celans ueritatem, permanere uolueris.

Lib. 2 epi. 44 Indict. 11.

Notẽ, qui in ſacerdotio cõſtituti, concubinas habent, et à ſe dimittere nolunt.

44 Oh hoc ſolicitiſſimns Eccleſiæ Dei cuſtos Gregorius, nniuſcuinſque conſiliarios arguens, quantùm in ſe erat, omnes omninò ſalutare certabat. Vndè Venãtio ex monacho patritio. poſt aliqua ſcribens, ait: Scio quia cùm epiſtola mea ſuſcipitur, protinus amici conueniunt, literati clientes uocantur, & de cauſa uitæ conſilium à fautoribus mortis quæritur. Qui dũ non te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi, niſi quæ ad tempus placeant, loquuntur. Tales etiam fuere, ſicut ipſe reminiſceris, dndum conſiliarij, qui te ad tanti facinus perduxere delicti. Et ut tibi aliquid ſecularis authoris loquat, cum amicis omnia tractãda ſunt, ſed prius de ipſis. Si uerò in cauſa tus hominem conſiliarium quæris, conſiliarium me, rogo, ſuſcipe. Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilinm poteſt, quàm qui nõ tua, ſed te diligit. Item Iohauni Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopo poſt nonnulla: Ego beatiſſimo uiro domino Iohanui reſcripſeram: ſed credo, quia mihi familiaris ueſter ille iuuenculus reſcripſit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui uiſcera charitatis neſcit, qui in cœleſtibus rebus ab omnibus accuſatur, qui inſidiari quotidie diuerſorum mortibus per occulta teſtamenta nec Deum metuit, nec homines erubeſcit. Mihi crede, frater reuerendiſſime, ſi zelum ueritatis perfectè habes, ipſnm prius debes corrigere: ut ex his, qui uobis uicini ſunt, etiam hi, qui nicini nõ ſunt exemplo melius emendentur. Illius linguam noli recipere. Ille ad conſilium ueſtræ ſanctitatis deber dirigi, non autem ueſtra ſanctitas ad uerba illius inflecti. Si enim illum audit, ſcio quia pacem cum ſuis fratribus habere non poterit.

Lib. 1. epi. 33.

Lib. 2. epi. ſ2. Indict. 11.

Item Ianuario Caralitano epiſcopo: Eos, inquit, quorum conſilijs meſſem alterius exaraſti, & eradicate terminos minimè timuiſti, in duobus menſibus excommunicatos eſſe decernimus: ità ut ſi quid eis intrà duorum menſium ſpatium hnmanitus euenerit, benedictione uiatici non priuentur: Deinceps autem ab eorum conſilijs cautns exiſte, teqne ſolicite cuſtodi, nè ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus magiſter in bono eſſe debuiſti, nec ſimplicitati tuæ, nec ulterius ſenectuti parcamns.

Lib. 7. epiſt. 1. indict. 2.

Item Gallinico Exarcho Italiæ poſt nõnulla; Illud uerò cognoſcite, quia me uon modicè contriſtauit, quòd maior domus, qui petitionem epiſcopi, uolentis à ſchiſmate reuerti, ſuſcepit, eam ſe perdidiſſe profeſſus eſt, & poſtmodum ah aduerſarijs Eccleſiæ tenebatur. Quod ego non negligentia, ſed uenalitate eins factum arbitror. Vndè mirnr, quia in eo culpam hãc minimè ueſtra excellentia uindicauit. Sed tamẽ quia hoc miratus ſum, memetipſum citius repræhendi. Nam ubi dominus Iuſtinus conſilium præbet, qui pacem cum catholica Eccleſia non habet, ihi non poſſunt hæretici addici. Præterea ſancti Petri apoſtolorum principis natalitium diem in Romsna ciuitate uos facere uelle perhibetis. Et oramus omnipotẽtem Dominum, nt ſua nos miſericordia protegat, & uota ueſtra uos implere concedat. Sed prædictus uir eloquentiſſimus peto ut ſimul ueniat. Qui ſi non uenerit, à ueſtris obſequijs recedat. Vel certè ſi neſtra excellentia fortaſſe emergentibus cauſis uenire nequiuerit, ipſe tamen ſanctæ Eccleſiæ unitati communicet. Bonnm enim uirum audio, ſi peſſimi nõ eſſet erroris.

Natalitius dies S Petri Apoſtoli.

45 Item Sereno Maſſilitano epiſcopo poſt multa: Petnenit ad nos, quòd dilectio tua libenter malos homines in ſocietate uel conſilio ſuo recipiat: adeò ut presbyterum quendam, qui poſtquàm lapſus eſt, & in ſuæ adhuc dicitur iniquitatis pollutinne uerſari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto nõ credimns, quia qui talem recipit, ſcelera nõ corrigit, ſed magis alijs talia perpetrandi uidetur dare licentiam. Sed nè forte aliqua tibi ſubreptione uel diſſimnlatione, ut à te reciperetur atque adhuc haberetur gratns ſuaſerit, non ſolum hunc a te longius expellere, uerùm etiam exceſſus ipſius ſacerdotali te zelo modis omnibns conuenit reſecare. Alios uerò, qui praui eſſe memorantur, paterna adhortatione à ſua prauitate compeſcere, & ad uiam ſtude rectitudinis reuocare. Quòd ſi, qnod abſit, ſalubri monitu eos uideris in nullo proficere, & hos quoquè curabis à te procul abijcere, nè prauitates eorum ea eo, quòd recipiuntur, diſplicere minimè uideantur: & non ſolum ipſi inemendati remaneant, ſed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et conſidera, quàm & hominibus execrabile, & periculoſum ante Dei ſit oculos, ſi per eum,

Lib. 9. epiſt 9.

enm, à quo plectenda ſunt crimina, nutriri uitia uideantur. Hæc igitur dilectiſsime frater diligenter attende, & ità agere ſtude, nt prauos ſalubriter corrigas, & ſcandalum de malorum ſocietate filiorum tuorum antmis non inducas.

Lib. 8. epi. 12.

46 Pro unins culpa uindicari alium rectiſsimus index Gregorius minimè permittebat. Ideoque Godeſcalco Duci Campaniæ ſcribens, ait: Illa præpoſitorū ſolicitudo utilis, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nil uendicat. Reſtringenda ergò ſub ratione poteſtas eſt, nec quicquam agendum, priuſquàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore inſtum omne putat ira, qnod fecerit. Peruenit itaque ad nos, magnitudinem tuam uſque ad hoc eſſe impetu furoris impulſam, ut nō ſolùm frangi ianuas monaſterij ſancti archangeli, nerùm etiam diripi eaindè, quod ibi inuentum eſt, ſeceris. Inſuper autem ſic contra Abbatem eiuſdem monaſterij diceris exarſiſſe, ut niſi occultans ſe, iracundiæ quæ tempore latuiſſet, non leue diſcrimen incurreret. Denique ut metu tuo perterritus, de domo, in qua olim ſe receperat, exire nuncuſquè non audeat. Quod nè fruſtrà feciſſe forſitan uidereris, fugam monachi ipſius, qni ad hoſtes abijt, ad eius, quantùm ad nos perlatum eſt, crimen impingis, aſſerens quòd illius uoliſtate fugerit. Quod ſi ità eſt, contriſtamur, & ualdè ueſtram ſapientiam mitamur. Nam ſi licitum putatis, ut aliorum culpa alij ſit nociua, multi hnic poſſunt crimini ſubiacere. Diuerſorū enim nobilium ſerui, multarum eccleſiarum clerici, diuerſorum monaſteriorum monachi, multorum iudicum homines, ſæpè ſe hoſtibus tradiderunt. Ergò ſi hoc creditur, ſeruorum utiquè domini, clericorum epiſcopi, monachorum Abbates, diuerſorum fugacium iudices, omnes ſub culpa ſunt & crimine conſtituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuæ multi de ciuitate in qua conſiſtis, ad Longobardorum milites fuga non lapſi ſunt? Et quis tantæ indiſcretionis, tantæque poſſit ſtultitiæ reperiri, ut eorum iniquitatem tibi æſtimer applicandam?

Lib. 8. epi. 51.

47 Libertatem uniuſcuiuſque hominis Gregorius contra iudicum inſolentias, liberis uocibus nihilominus ſimiliter defendebat. Vndè Leontio exconſuli poſt aliqua ſcribens, ait: Si Libertinus in iſta cauſa cautionis culpabilis inuenitur, de alijs cauſis quid pro ſe alleget, neſcio. Vnum tamen hoc benè atque conſtanter noui, quia & ſi quam rebus publicis fraudem fecit, ſubſtantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc, qnòd liberi homines cædnntur uel includuntur, ut taceam, quòd omnipotens Deus offenditur: ut taceam, quòd ueſtra opinio uehementer grauatur, pijsſimi tamen Imperatoris noſtri omninò tempora fuſcantur. Hoc enim inter Reges gentium, & Imperatorem Romanorum diſtat, quia Reges gētium, domini ſernorum ſunt: Imperator nerò Romanorū, dominus liberorum. Vndè & uos quicquid agitis, prius quidem ſeruata iuſtitia, deinde cuſtodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum eſt enim: Quod tibi non uis fieri, uide nè alteri facias. Et per ſemetipſam ueritas dicit: Quæ uultis, ut faciant uobis homines, & uos eadem facite illis. In libertate ergò eorū, qui uobis in diſcusſione commiſſi ſunt, ueſtram ſpecialiter attendere debetis: & ſi ipſi à Maioribus ueſtris iniuriari libertatem ueſtram non uultis, ſubiectorū ueſtrorum libertatē honorando cuſtodite. Scimus enim qui dixit: Cœlum & terra tranſibunt, uerba autē mea non tranſibunt. Cuius quia uerba non tranſeunt, ſed per omnia implentur, metuamus qnod iterum dicit: In qua mēſura menſi fueritis, in ea remetietur uobis. Quid autem gloria ueſtra exiſtimat, quia ſi ſuperbè,

Inter reges gētium & Imperatores Romanorū quid interſit

Tob. 4.

Mat. 7

Matt. 24.

Mat. 7

ſi crudeliter agimus, deſpecto Deo, nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipſe, qui deſpicitur, cū contra nos, quem deſpecto Deo placare uolumus, irritat. Curemus ergò per omnia placare Deum, qui potens eſt & iratos homines ad manſuetudinem reducere. Nam, ſicut dixi, etiam manſueti homines, indignāte Deo, ad iracundiam prouocantur. Si autem dicitur, quia ſine uerberibus atque terroribus fraudes publicæ inueniri non poſtunt: hoc admittere poteram, ſi in ratiociniorum cauſa dominus Leontius non ueniſſet. Nam uerum etiam eſt, quia illi ſolent manibus excedere, qui in ſenſu & lingua deficiunt.

48 Cunctorum iudicum cupiditates uel ſcelera Gregorius quaſi camo frenoque, pontificij ſui ualidisſimis authoritatibus reſtringebat: & ſi quos dulciter à prauitate corrigere non ualebat, ſcriptorum ſuorum redargutionibus publicabat. Vndè Romano exarcho Italiæ reſidenti Rauennæ ſcribit, inquiens: Apud excellentiam ueſtram prauorum audacia correptionis debet aculeos magis, quam defenſionis inuenire ſolatium. Nam ſatis graue eſt, illic habere prauam ut contingat actionē refugium, undè diſciplinæ decet prodire cenſuram. Peruenit itaque ad nos, Speciosum quendam presbyterum, qui cauſa poſcente in monaſterio à Iohanne fratre & coepiſcopo noſtro fuerat deputatus, contra ſui paſtoris exindè uoluntatē exiſſe, & Eccleſiaſticæ conſtitutionis uigore deſpecto, antedicto epiſcopo, ueſtra fretum tuitione, reſiſtere. Quod quia excellentię ueſtræ ſine dubio pulſat inuidiam, neceſſe eſt, ut ab eius uos, habita diſcretione, debeatis tuitione ſuſpendere: nè ſi nominis ueſtri occaſione paſtori ſuo inobediens uel contumax fuerit, ad tempus & ueſtros contra uos iudices defenſare, atque excellentiam ueſtram hac ea re cogatur offendere, & nos pariter de ueſtra diſcordia contriſtari. Comperimus etiam, quod dici nefas eſt, quaſdā mulieres, quæ nuncuſquè in religioſo atque monachico habitu permanſere, religioſam ueſtem deponere, & coniugibus, quod ſine graui referre dolore non poſſumus, ſociari. Sed hoc quidem ut dicere uel attentare præſumant, fauoris ueſtri patrocinio fulciri dicūtur. Quod nos credere, peruerſitatis ipſius acerbitas nō permittit. Petimus ergò, ut in tāto uos peccato miſcere nullatenus debeatis. Nam huiuſmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quæſumus, ut excellentia ueſtra in talium cauſarum ſe defenſione non miſceat, nè & Deus ſuam defendat iniuriam, & inter uos aliorum pariat culpa diſcordiam. Item Venantio ex monacho patricio: Multi homines ſtulti putauere, quòd ſi ad ordinem epiſcopatus eueheret, te alloqui ac per epiſtolas frequentare recuſarem. Sed non ità eſt: Quia ipſa iam loci mei neceſſitate compellor, ut tacere uō debeam. Et poſt pauca: Hac igitur cōſideratione compulſus, uelis nolis, locuturus ſum. Quia omni uirtute, aut te cupio ſaluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis, & ſupernæ diſtrictionis animaduerſione poſtpoſita, ad quid ſis delapſus, agnoſcis. Culpam ergò tuam penſa dum uacat. Diſtrictionem futuri iudicis, dum uales, exhorreſce: nè tunc illam amaram ſentias, cùm eam iam nullis fletibus euadas. Et infrà: Teſte euangelio ſcis, quia diuina ſeueritas de ocioſo ſermone nos arguit, & de uerbo inutili rationes ſubtiliter exquirit. Penſa ergò, quid factu eſt de peruerſo opere, ſi quoſdā in iudicio ſuo reprobat de ſermone. Ananias Deo pecunias uouerat, quas pòſt, diabolica uictus perſuaſione, ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſapis. Si ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit: conſidera quanto periculo in diuino iudicio

dignus

Lib. 4. epi. 18.

Nota, quàm doleat uir ſanctiſsimus ſanctimoniales nubere.

Lib. 1. epi. 33.

Vide, quàm grauiter obijciat huic apoſtaſiam.

Matt. 12.

Act. 5.

Attendant hæc apoſtatæ.

dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum omnipotenti Deo, cui te ſub monachico habitu deuoueras, ſubtraxiſti. Quapropter ſi correctionis meæ uerba ſecuturus audieris, quam ſint blanda & dulcia, in fine cognoſces. Eccè fateor mœrens loquor, & facti tui triſtitia adductus, edere uerba uix ualeo. Et tamen animus tuus actionis ſuæ conſcius, uix ſufficit ferre, quod audit, erubeſcit, confunditur, auerſatur. Si ergo ferre non ualet uerba pulueris, quid facturus eſt ad iudicium conditoris? Fateor tamen, quia ſupernæ gratiæ eſſe miſericordiam maximam credo, ꝙ te effugere uitam conſpicit & tamen adhuc ad uitam reſeruat: Quòd ſuperbientem te uidet, & tolerat. Cumque Venantius, in eadem apoſtaſia permanens, obortis quibuſdam ſimultatibus, oblationes ſuas à Iohanne Syraculano epiſcopo execratas cognoſceret, contra epiſcopum hoſtili more commotus eſt, eumque non timuit Gregorio accuſare. Cui ipſe reſcribit, dicens: Multum nos ea, quam direxiſtis, iam nos contriſtatos

li. epiſ. 42.

inuenit epiſtola, ꝙ inter uos & Iohannem fratrem & coepiſcopum noſtrũ, de quorum deſiderabamus gaudere concordia, ſcandalum prodijſſe cognouimus.

Quæuis enim cauſa fuiſſet, non uſque ad hoc debuit furor erumpere, ut armati homines ueſtri, ſicut audiuimus, in epiſcopum irruerent, & diuerſa hoſtili more mala committerent, atque uos hęc res à paterna interim charitate diuideret. Nunquid nõ poterat, ſi quælibet contentio fuit, tranquillè diſponi, ut nec partiũ utilitas detrimentum, nec ſentiret gratia læſionem? Cuius autem grauitatis, cuius ſanctitatis, cuius manſuetudinis ſupraſcriptus frater noſter ſit, non habemus incognitum. Ea qua recolligimus, quia niſi uis eum doloris nimia coegiſſet, ad hanc rem, de qua uos contriſtatos aſſeritis, eius fraternitas nullo modo perueniſſet. Nos tamen, ubi hoc eo ſcribente cõperimus, ilicò ei ſcripſimus, admonentes, ut & oblationes ueſtras, ſicut ante, ſuſciperet, & Miſſas in domo ueſtra non ſolum celebrari permitteret, ſed ſi uelitis, eam ipſe perageret, &cæt. Verum Venantius eum epiſcopo in concordiam rediẽs, cum per undecim annos à Gregorio multiplicibus literis ea hortatus, redire ad monachicum propoſitum detractaret, in grauiſſimã ægritudinem cecidit. Quòd à Iohanne Syracuſano epiſco

li. 9. ep. 31.

po Gregorius audiens, reſcripſit, dicens: Fraternitatis ueſtræ ſcripta ſuſcepi quæ mihi de dulciſſimi filij mei domini Venantij ægritudine loquebantur, & cuncta erga eum qualiter acta ſunt, enarrabant. Sed uno tempore auditis, & illum deſperatè ac grauiter ægrotare, & in rebus orphanorum, filiorum ſcilicet eius, homines iniquos inſiſtere, uix ſe in corde meo dolor capere poterat. Sed in hoc ſolatium fuit, ꝙ lachrymæ mihi per gemitus erumpebat. Veſtra igitur ſanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, ut de anima eius cogitare debeat eum hortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineſtabilem eius miſericordiam promittendo, ut ad habitum ſuum redire uel in extremis debeat, ne ei reatus tantæ culpæ in æterno iudicio obſiſtat. Si quos tamen iudicium à ſuis prauitatibus inconuertibiles Gregorius aduertebat, eos ſcriptis propriis penes principes denotabat. Vnde Conſtantiæ Auguſtæ quæritur, dicens: Dum in

Lib. 4. Ep. 33

Sardinia inſula multos eſſe gentilium cognouiſſem, eoſque adhuc prauæ gentilitatis more idolorum ſacrificijs deſeruire, & eiuſdẽ inſulæ ſacerdotes ad prædicandum redemptorem noſtrum torpentes exiſterent, unum illuc ex Italiæ epiſcopis miſi, qui multos gentilium ad fidem, Domino cooperante, perduxit. Sed quidam rem mihi ſacrilegam nunciauit, quia hi, qui in ea idolis immolãt, iudici præmium perſoluũt, ut hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati eſſent, etiam immolare idolis deſeruiſſent, adhuc ab eodem inſulæ iudice etiam poſt baptiſmum, illud præmium exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione conſueuerat. Quem cum prædictus epiſcopus increparet, tantum ſe ſuffragium promiſiſſe reſpõdit, ut niſi de cauſis etiam talibus impleri non poſſit.

Grauiſſimæ exactiões in Corſica.

Corſica uerò inſula tanta nimietate exigentium, & grauamine premimur exactionum, ut ipſi, qui in illa ſunt, eadem quæ exiguntur, complere uix filios ſuos uendendo ſufficiant. Vnde fit, ut derelicta pia republica, poſſeſſores eiuſdem inſulæ ad nefandiſſimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius pati poſſunt à barbaris, quã ut conſtricti atque compreſſi, ſuos uendere filios compellantur? In Sicilia autem inſula Stephanus quidam marinatum partium chartularius tanta præiudicia, tantaſque oppreſſiones operari dicitur, inuadendo loca ſingulorum, atque ſine dictione cauſarum per poſſeſſiones ac domos titulos ponendo, ut ſi uelim acta eius ſingula, q̃ ad me peruenere, dicere, magno uolumine hæc explere non poſſim.

Orat Auguſtã pro oppreſſis.

Quæ omnia ſereniſſima domina ſolerter adſpiciat, & oppreſſorum gemitus compeſcat. Et poſt pauca: Quæ enim mentes, qualia uiſcera parentum eſſe poſſunt perpendite, quando filios ſuos diſtrahũt, ne torqueantur. Qualiter autem miſerendum ſit filiis aliorum, hoc bene ſciunt, qui habẽt proprios. Vodè mihi hęc breuiter ſuggeſſiſſe ſufficiat, ne ſi ea, quæ in his partibus aguntur, pietas ueſtra non cognoſceret, me apud diſtrictum iudicem ſilentij mei culpa mulctaret.

49 Hinc eſt, ꝙ huius Gregorij tempore tot ſacerdotes & laici per diuerſas regiones miraculis coruſcaſſe Dialogo teſte, probantur, quot nunquàm ſub poſterioribus pontificibus in ueniri poſtea potuerunt. Tãtis igitur Eccleſiæ Dei felicitatibus hoſtis humani generis inuidens, nonnullos pontificum, ſimulque ſecularium iudicum ad eius inuidiam conflagrauit. Su-

Lib. 2. epi 32. Indict. 10.

per quorum afflictione Iohanni Rauennati epiſcopo inter cætero quęritur, dicens: Peccatis hoc meis reputo, quia iſte qui nunc intereſt (haud dubium, quia Romanus exarchus) & pugnare contra inimicos noſtros diſſimulat, & nos facere pacem uetat. Quamuis iam modo, etiam ſi uelit, facere omnino non poſſumus, quia Ariulfus exercitum Auarich & Nodulfi habens eorum ſibi dari precario deſiderat, ut nobiſcum loqui aliquid de pace dignetur. Item Sebaſtiano epiſcopo *Sirmiẽſi poſt aliqua: Quæ ſanctiſſime frater de amici ueſtri domni Romani perſona in hac terra patimur, loqui minimè ualemus. Breuiter tamen dico,

**Seriensi. Lib. 4. Ep. 35*

quia eius in nos malitia gladios Longobardorum uincit, ita ut benigniores uideantur hoſtes, qui nos interimunt, quam reipublicæ iudices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallaciis in cogitatione conſumunt, & uno tempore curam epiſcoporum atque clericorum, monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſolicitum uigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cuius laboris ſit, cuius doloris ſit, ueſtra fraternitas tanto uerius penſat, quanto me, qui hæc patior, purius amat. Item Anaſtaſio Patriarchæ poſt multa: Quæ mala à barbarorum gladiis, quæ à peruerſitate iudicum patimur, beatitudini ueſtræ narrare refugio, ne eius gemitum augeam, quem minuere conſolando debueram.

Lib. 8. epi. 45.

Item Palladio presbytero de monte Sina poſt plurima: Peto ut pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & a malis me ſpiritibus, & peruerſis hominibus cuſtodire dignetur. Quia in hac uitæ meæ peregrinatione mala me ſimul & multa circũdant, ita cum Pſalmiſta iure dicam, In me tranſierunt

Pſa. 87

iræ

iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Circúdederunt me ſicut aqua tota die, circúdederűt me ſimul.

50 Porro Mauritio, tunc auariſſimo ſimulq́ue rapaciſſimo principi, ſuggeſtionibus inimicorum ſuorű funeſtiſſimam legem ferenti, ut nulli militum, qui uidelicet in manu ſignatus fuiſſet, conuerti liceret, inter cætera ſic reſpondit: Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines pietati dominorum meorum cælitus data

Lib. 2. epi 61. Indi. 11. eſt, ut qui bona appetunt, adiuuentur, ut cælorű uia largius pateat, ut terreſtre regnum cæleſti regno famuletur. Et eccè aperta uoce dicitur, ut ei, qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, Chriſto militare non liceat. Ad hæc eccè per me ſeruum ultimű ſuum & ueſtrum reſpondet Chriſtus dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, & non ſolum hoc etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſpôde, rogo, piiſſime domine ſeruo tuo quid uenienti & hæc dicenti reſponſurus es in iudicio Domino tuo? Et poſt pauca: Requirat ergo dominus meus, quis prior Imperator talem legem dederit & ſubtilius æſtimet, ſi dari debuerit. Item Theodo-

Ibidem Ep. 64 to medico poſt aliqua: Peccatis, inquit, meis facientibus, ex quorum ſuggeſtione uel conſilio neſcio, talẽ in republica ſua legem protulit Imperator, ut nullus qui actionem publicam egit, nullus qui optio, uel manu ſignatus uel inter milites habitus eſt, ei in monaſterio conuerti liceat, niſi forte militia eius fuerit expleta. Quam legem primű, ſicut hi dicunt, qui leges

Impia lex Iuliani Apoſtatæ. ueteres nouere, Iulianus protulit. De quo ſcimus omnes, quantum Deo aduerſus fuerit.

51 Confortabat inſaniam iudicum ſiue fouebat Iohannes, tunc ex monacho regiæ urbis antiſtes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio præſule deſtinatus apocriſiarius, penes Conſtantinopolim morabatur, fugere ſe ſummum ſacerdotium quaſi humiliter finxit. Sed eô ſuſcepto, uſqueadeo in ſuperbiam doloſæ mentis excreuit, ut ex cauſa alia occaſionem quærens, ſynodum faceret, in qua ſe Vniuerſalem appellare conatus eſt. Quod mox Papa Pelagius ut agnouit directis epiſtolis ex authoritate ſancti Petri apoſtoli, eiuſdem ſynodi acta caſſauit: Diaconorum uerò, qui iuxta morem pro reſponſis Eccleſiaſticis faciendis Imperatoribus adhærebat, cum eo Miſſarum ſolennia celebrare prohibuit. Cuius ſententiam beatus quoque Gregorius ſequens prædictum Iohannem ſæpè commonitum acquieſcere differentem, ſententia pari mulctauerat, omnibusq́ue pontificibus ſub interminatione proprii honoris mandauerat, ne unquam Vniuerſalis profanum uocabulum aut ſcriberent, aut ſcriptum ſuſciperent, aut ubi fuiſſet ſcriptum, ſubſcriberent. Quapropter Iohannes, multis fallaciis ad ſuam hypocriſim conſenſum auariſſimi Imperatoris redimens, obtinuit, ut Imperator Gregorio ſcriberet ꝙ ſibi pacificus exiſteret. Quapropter ipſe Imperatri-

Lib. 4. Ep. 34 ci Conſtantiæ inter alia ſcripſit, dicẽs: Sabiniano diacono reſponſali meo ſcribente cognoui, in cauſis beati Petri apoſtolorum principis contra quoſdam ſuperbè humiles, fictè blandos, quanta ſe iuſtitia ueſtra ſerenitas impendat. Vndè adhuc peto, ut nullius præualere contra ueritatem hypocriſim permittatis.

Quia ſunt quidam, qui iuxta egregii prædicatoris uo-

Ro. 16. cem, per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Qui ueſte quidem deſpecti ſunt ſed corde tument, & quaſi in hoc mundo cuncta deſpiciunt, ſed tamen ea quæ mundi ſunt, cuncta ſimul adipiſci quærunt. Qui indignos ſe omnibus hominibus fatentur, ſed priuatis uocabulis contenti eſſe nô poſſunt, quia illud appetunt, undè omnibus digniores eſſe uideantur. Et poſt pauca.

52 Prætereà indico, quia piiſſimi domini ſcripta ſuſcepi, ut fratri & conſacerdoti meo Iohanni debeam eſſe pacificus. Et quidem ſic religioſum dominum decuit ut ſacerdoti iſta præciperet. Sed cum ſe noua præſumptione atque ſuperbia idem frater meus Vniuerſalem epiſcopum appellet, ita ut ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tempore adſcribi ſe in ſynodo tali hoc ſupbo uocabulo faceret q̃uis cũcta illius ſynodi, ſede Apoſtolica côntradicẽte, ſoluta ſit, triſte mihi aliqd ſereniſſimus dominus innuit, ꝙ non eum corripuit qui ſuperbit, ſed me potius ab intentione mea declinare uoluit, qui in hac cã Euangeliorum & Canonű ſtatuta humilitatis atque rectitudinis uirtute defendo. Qua in re à prædicto fratre & conſacerdote meo, contra Euangelicam ſententiam, contra beatum quoque Petrum Apoſtolum, & contra omnes Eccleſias canonumq́; ſtatuta agitur. Sed eſt omnipotens Deus, in cuius manus ſunt omnia, de quo ſcriptum eſt: Non *Pro. 21*
eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium cõtra Dominum. Et quidem ſæpefatus ſanctiſſimus frater ſereniſſimo domino multa ſuadere conatur, ſed bene noui, quia tantæ illæ orationes eius & lachrymæ, nil ei à quoquam contra rationem aut animam ſuam ſubripi permittunt. Triſte tamen ualdè eſt, ut patienter feratur, quatenus deſpectis omnibus, prædictus frater & coepiſcopus meus, ſolus conetur appellari epiſcopus. Sed in hac eius ſuperbia quid aliud, niſi propinqua iam Antichriſti eſſe tempora deſignantur? Quia illum uidelicet imitatur, qui ſpretis in ſociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere, dicens: Super aſtra cæli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamẽ *Eſa. 14*
ti, in lateribus aquilonis: Aſcendam ſuper altitudinẽ nubium, ſimilis ero altiſſimo? Vndè per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis ueſtræ tempora permittatis unius hominis elatione maculari, neque tã peruerſo uocabulo ullum quoquo modo præbeatis aſſenſum. Atque in hac cauſa nequaquam me pietas ueſtra deſpiciat: Quia etſi peccata Gregorii tanta ſunt

Sedes Apoſtolica q̃ ſemper fuerit uenerabilis etiã Imperatoribus. ut pati talia debeat, Petri Apoſtoli peccata nulla sũt, ut ueſtris temporibus pati talia mereantur. Vndè iterum atque iterum per omnipotẽtem Dominű rogo, ut ſicut priores principes ſancti Petri apoſtoli gratiam quæſierunt, uos quoque hanc uobis & quærere & ſeruare curetis, & propter peccata noſtra, qui ei indignè ſeruimus, eius apud nos honor nullatenus minuatur, qui & modo uobis adiutor eſſe in omnibus, & poſtmodum ueſtra ualeat peccata dimittere. Viginti autem iam & ſeptem annos ducimus, ꝙ in hac Vrbe inter Longobardorű gladios uiuimus. Quibus quàm multa ab hac eccleſia quotidianis diebus erogentur, ut inter eos uiuere poſſimus, ſuggerenda non ſunt. Sed breuiter indico, quia ſicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ ſacellarium habet, qui cauſis ſuperuenientibus quotidianas expenſas faciat, ita & in hac Vrbe in cauſis talibus eorum ſacellarius ego ſum. Et tamen hæc Eccleſia, quæ uno eodemq́ue tempore clericis, monaſteriis, pauperibus, populo atque inſuper Longobardis tam multa indeſinenter expendit, eccè adhuc ex omnium eccleſiarum afflictione premitur, q̃ de unius hominis ſuperbia multum gemunt, & ſi dicere nil præſumunt.

53 Auariſſimo quoque principi Gregorius uoce li- *Lib. 4. epi. 32.*
berta contradicit, poſt aliqua ſcribens: Eccè claues re- *Ma. 16*
gni cæleſtis haud dubium, quin Petrus accepit. Pote- *Ioh. 21*
ſtas ei ligandi atque ſoluendi tribuitur, cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur; & tamen Vniuerſalis

uerſalis Apoſtolus non uocatur, & uir ſanctiſsimus,
conſacerdos meus Iohannes, uocari Vniuerſalis Epi-
ſcopus conatur. Exclamare compellor & dicere: O
tempora, ò mores. Eccè cuncta in Europæ partibus
barbarorum iuri ſunt tradita, deſtructæ urbes, euerſa
caſtra, depopulatæ prouinciæ. Nullus terram cultor
inhabitat, ſæuiunt & dominantur quotidiè in necē
fidelium cultores idolorum, & tamen ſacerdotes, quī
in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, ua-
nitatis ſibi nomina expetunt, & nouis ac profanis uo
cabulis gloriantur. Nunquid ego in hac re, piiſsime
domine, cauſam propriam defendo? Nunquid ſpecia
lem iniuriā uindico? Cauſam omnipotentis Dei ago,
cauſam uniuerſalis Eccleſiæ quæro. Quis iſte eſt, qui
contra ſtatuta euangelica, contra canonum decreta
nouum ſibi nomen uſurpare præſumit? Vtinam uel
ſine imminutione unus ſit, qui eſſe appetit uniuerſus.
Et certè multos Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in hæ
reſeos uoraginem cecidiſſe nouimus ſacerdotes, &
non ſolum hæreticos, ſed etiam hæreſiarchas factos.
Indè quippe Neſtorius, qui mediatorem Dei & homi
num Chriſtum Ieſum duas eſſe perſonas exiſtimans,
quia Deum hominem fieri potuiſſe non credidit, uſ-
que ad Iudaicam perfidiam erupit. Indè Macedonius
qui conſubſtātialem patri & filio ſpiritum ſanctum,
Deum eſſe denegauit. Si igitur illud nomen in ea ec-
cleſia ſibi quiſquā arripit, undè tot hæreſiarchæ pro-
diſſe noſcuntur, uniuerſa ergo Eccleſia, quod abſit, à
ſtatu ſuo corruit, quando is, qui appellatur Vniuerſa
lis, cadit. Sed abſit à Chriſtianis cordibus nomē iſtud
blaſphemiæ, in quo omnium ſacerdotum honor adi-
mitur, dum ab uno ſibi dementer arrogatur. Certè
pro beati Petri apoſtolorum principis honore, per ue
Ro. Pontifex à ſynodo Chalcedonen. dictus eſt uniuerſalis.
nerandam Chalcedonenſem ſynodum Romano pon
tifici oblatum eſt, ſed nullus eorum unquàm hoc ſin
gularitatis nomine uti conſenſit ne, dum priuatim ali
quid daretur uni, honore debito ſacerdotes priuaren
tur uniuerſi. Quid eſt ergo, quod nos huius uocabuli
gloriam & oblatam non quærimus, & alter ſibi hanc
arripere etiam non oblatam præſumit? Ille ergò ma-
gis eſt piiſsimorum dominorum præceptione flectē
dus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere cō
temnit. Ille coercēdus eſt, qui ſanctæ uniuerſali Eccle
ſiæ iniuriā facit, qui corde tumet, qui gaudere de no-
mine ſingularitatis appetit, qui honori quoquè Impe
rii ueſtri ſe per priuatum uocabulum ſuperponit. Ec
cè omnes hac de re ſcandalum patimur. Ad uiam igi
tur rectam reuertatur author ſcādali, & omnia ſacer
dotum iurgia ceſſabunt. Ego enim cunctorum ſacer-
dotum ſeruus ſum, inquantum ipſi ſacerdotaliter ui-
uunt. Nam qui contra omnipotentem Deum per ina
nis gloriæ tumorem, atque contra ſtatuta patrum ſuā
ceruicem erigit, in omnipotente Domino confido,
quia meam ſibi nec cum gladiis flectet. Quid autem
nuper in hac Vrbe ex huius uocabuli auditu geſtum
ſit, Sabiniano diacono ac reſponſali meo ſubtilius
indicaui.

Lib. 4. Ep. 38
45 Item Iohanni epiſcopo Conſtantinopolitano:
Eo tēpore, quo fraternitas ueſtra in ſacerdotali hono
re prouecta eſt, quantam eccleſiarum pacem atque cō
cordiam, inuenerit, recolit. Sed quo auſu, quove tu-
more neſcio, nouum ſibi conata eſt arripere nomen
unde omnium fratrum corda potuiſſent ad ſcandalū
peruenire. Qua in re uehementer admiror, quia nè
ad epiſcopatum uenire potuiſſes, fugiſſe te uelle me
mini, quem tamen adeptum ità exercere deſideras
ac ſi ad eum ambitioſo deſiderio decurriſſes. Qui .n.
indignum te eſſe fatebaris, ut epiſcopus dici debuiſ-
ſes, ad hoc quandoque perductus es, ut deſpectis fra-
tribus, epiſcopus appetas ſolus uocari. Et paulo poſt:
Verè enim flens dico, atque ex intimo uiſcerum do-
lore peccatis meis reputo, quòd ille meus frater nūc
uſque reduci ad humilitatem non ualuit, qui ad hoc
in epiſcopatus gradu conſtitutus eſt, ut aliorum ani
mas ad humilitatem reducat, quòd ille, qui ueritatē
docet alios, ſemetipſum docere, nec me quoque de-
precante, conſenſit. Item poſt aliqua: Quis, rogo, in
hoc tam peruerſo uocabulo niſi ille ad imitandū pro
ponitur, qui deſpectis angelorum legionibus, ſecum
ſocialiter conſtitutis, ad culmen conatus eſt ſingulari
tatis erumpere, ut nulli ſubeſſe, & ſolus præeſſe omni
bus uideretur? Qui etiam dixit: In cœlum conſcendā *Eſa. 14*
ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum, ſedebo in
lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nu
bium, ſimilis ero altiſsimo. Quid enim fratres tui,
omnes Eccleſiæ uniuerſalis epiſcopi, niſi aſtra cæli *Epiſcopi aſtra cæli.*
ſunt, quorum uita ſimul & lingua, inter peccata erro
reſque hominum, quaſi inter noctis tenebras lucent?
Quibus dum cupis temetipſum uocabulo elato præ
ponere, eorumque nomen tui comparatione calcare
quid aliud dicis, niſi in cælum cōſcendam, ſuper aſtra
cœli exaltabo ſolium meum? An non uniuerſi epiſco
pi nubes ſunt, qui & uerbis pluunt, & bonorum ope- *Epiſcopi, nubes.*
rum luce coruſcant? Quos dum ueſtra fraternitas de
ſpiciens, ſub ſe premere conatur, quid aliud dicit, niſi
hoc, quod ab antiquo hoſte dicitur, Aſcendam ſuper
altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cum flens con
ſpicio, & occulta Dei iudicia pertimeſco, augentur
lachrymæ, gemitus ſe in corde meo non capiunt, quod
uir ille ſanctiſsimus, dominus Iohannes, tantæ abſti
nentiæ atque humilitatis, familiarium ſeductione lin
guarum, ad tantam ſuperbiam erupit, ut in appetitu
peruerſi nominis illi eſſe conetur ſimilis qui dum ſu
perbè eſſe Deo ſimilis uoluit, etiam donatæ ſimilitu
dinis gratiam amiſit, & ueram beatitudinem perdi-
dit, quia falſam gloriam quæſiuit. Certè Petrus prin
ceps apoſtolorum, membrum ſanctæ & uniuerſalis
Eccleſiæ eſt. Paulus, Andreas, Iohannes quid aliud,
quàm ſingularum ſunt plebium capita? Et tamen ſub
uno capite omnes membra, atque ut cuncta breui cin
gulo locutionis adſtringam, ſancti ante legem, ſancti
ſub lege, ſancti ſub gratia, omnes hi perficientes cor
pus Domini, ſunt in membris Eccleſiæ conſtituti, &
nemo ſe unquam Vniuerſalem uocari uoluit. Veſtra
ergò ſanctitas agnoſcat, quantum apud ſe tumeat,
quæ illo nomine uocari appetit, quo uocari nullus
præſumpſit, qui ueraciter ſanctus fuit. Item poſt pau *1. Iob. 2*
ca: Certè olim clamatur per Apoſtolū: Filioli, nouiſſi *Luc. 21*
ma hora eſt: &, ſecundum quod ueritas prædicit, Pe-
ſtilentia & gladius per mundum ſæuit, gentes inſur
gunt gentibus, terra concutitur, orbis cum habitato
ribus ſuis, terra dehiſcente, ſorbetur, omnia quæ præ
dicta ſunt, fiunt. Rex ſuperbiæ propè eſt, & quod dici
nefas eſt, ſacerdotum ei præparatur exercitus, quia
ceruici militant elationis, qui poſiti fuerant, ut duca
tum præberent humilitatis. Sed hac in re etiam ſi no
ſtra lingua minimè contradicat, illius uirtus contra
elationem in ultionem erigitur, qui ſuperbiæ uitio
per ſemetipſum ſpecialiter aduerſatur. Et infrà: Cō- *Heb. 12*
ſiderate nos conuenit, ne qua radix amaritudinis ſur
ſum germinans impediat, & per illam coinquinen-
tur multi. Quod tamen ſi nos conſiderare negligimus
contra tantæ elationis tumorem iudicia ſuperna ui-
gilabunt. Item eidem in alia epiſtola poſt multa: Sed
etiam nunc dico, aut eaſdem perſonas, uidelicet Io-
hannem Chalcedonenſem, & Athanaſium Iſauriæ
presbyteros, in ſuis ordinibus ſuſcipe, eiſque quietē *Lib. 2. epi. 52 Indi. 11*
præbe. Aut ſi hoc fortaſſe nolueris, omni altercatio-
ne poſtpoſita, de eorum cauſa ſtatuta maiorum aut
canonum terminos cuſtodi. Si uerò neutrum feceris,

oos

nos quidem riaam,inferre nolumus,ſed tamen uenie
tem à uobis non deuitamus. Quid autem de epiſco-
pis,qui uerberibus timeri nolnnt canones dicant,be
nè fraternitas ueſtra nouit. Paſtores etenim facti ſu-
mus,non percuſſores. Et egregius prædicator dicit:
2.Ti.4 Argue obſecra,increpa, cũ omni patientia & doctri-
na. Noua uerò atq; inaudita eſt iſta prædicatio,quę
uerberibus exigit fidem.

55 Item Aniano Diacono Conſtantinopolitano.
De cauſa fratris noſtri,uiri reuerendiſsimi Iohannis
Lib.4 epiſcopi Conſtantinopolitani, duas epiſtolas facere
Ep.29 noluerim,ſed nna breuiter facta eſt,quæ utrũq; habe-
re uideretur admixtum,id eſt,& rectitudinem,& blã
dimentum. Tua itaque dilectio eam epiſtolam,quam
nunc direxi, pro uoluntate Imperatoris ei dare ſtu-
deat. Nam de ſubſequenti talis alia tranſmittetur,de
qua eius ſuperbia non lætetur. Ad hoc enim uſque p
uenit,ut ſub occaſione presbyteri Iohãnis geſta huc
tranſmitteret, in quibus ſe penè per omnem uerſum
œcumenicum patriarcham nominaret. Sed ſpero in
omnipotentem Deum,quia hypocriſim illius ſuperna
maieſtas diſſoluet. Miror autem, ꝙ dilectionem tuã
fallere potuit, ut permitteres domino Imperatori p
ſuaderi,quatenus ad me ſua ſcripta de hac cauſa trãſ
mitteret,in quibus admoneret, ut cum eo pacem ha
bere debuiſſem. Qui ſi iuſtitiam tenere uult,illum de
buit admonere ut ſe à ſuperbo uocabulo compeſce-
ret,& protinus inter nos fieret pax. Tamen qua calli-
ditate à prædicto fratre noſtro Iohanne factum ſit,
ut ſuſpicor,minimè penſaſti. Idcirco enim hoc ille fe
cit,ut aut audiretur dominus Imperator, & ille in
ſua uanitate confirmatus eſſe uideretur,aut non à me
audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed
nos rectam uiam tenebimus,nihil in hac cauſa aliud
niſi omnipotentem Dominum metuentes. Vnde tua
dilectio in nullo trepidet. Omnia,quæ in hoc ſeculo
uidet alta eſſe contra ueritatem, pro ueritate deſpi-
ciat,& omnipotẽtis Dei gratia atq; beati Petri Apo-
1.Ioh.4 ſtoli adiutorio confidat. Vocem ueritatis recolat,dicẽ
tis: Maior eſt,qui in nobis eſt,quam qui ĩ mũdo,& in
hac cauſa quicquid agendum eſt, cum ſumma autho
ritate agat. Poſtquam enim defendi ab inimicorum
gladiis nullo modo poſſumus, poſtquàm pro amore
reipublicæ argentum aurum,mancipia ueſteſque p-
didimus, nimis ignominioſum eſt ut per eos etiam fi
dem perdamus. In iſto enim ſceleſto uocabulo con-
ſentire,nihil eſt aliud quã fidem perdere. Vndè ſicut
iam tranſactis epiſtolis ſcripſi, cum eo nuſquam pro
cedere præſumas.

56 At uerò Iohannes,nouæ præſumptionis inuen-
tor,ubi Mauritium Deo aduerſum, Gregorio cũ ſuis
complicibus fecit inſenſum, cernens Conſtantiam
Imperatricem totis conatibus Romanæ Eccleſiæ ſer
uanda priuilegia ſuadere, quantis ualuit artibus inci
tauit,ut propter eam,quam in honorem ſancti Pauli
apoſtoli in Palatio ædificabat eccleſiam, à Gregorio
caput eiuſdem Apoſtoli, aut aliud quid de ipſius cor
pore ſibi dirigi poſtularet. Quam calliditatem beatiſ
ſimus Papa cognoſcens, Imperatricis animo taliter
Lib.3. ſatisfecit: Dum illa mihi deſiderarem imperari,de q-
Ep.30 bus facilimam obedientiam exhibens, ueſtram erga
Nota, me potuiſſem gratiam amplius prouocare,maior me
quæ hic mœſtitia tenuit, ꝙ illa præcipitis, quæ facere nec poſ
dicun- ſum,nec audeo. Nam corpora ſanctorũ Petri & Pauli
tur de- apoſtolorum,tantis in eccleſiis ſuis coruſcant mira-
corpo- culis atque terroribus,ut neque ad orandum ſine ma
ribus a- gno illuc timore poſſit accedi. Denique dum beatæ
poſtolo- recordationi deceſſor meus, quia argentum,quod ſu
rũ,&c. pra ſacratisſimum corpus ſancti Petri apoſtoli erat,lõ
gè tamen ab eodem corpore, ferè quindecim pedi-
bus,mutare uoluit, ſignum ei non paruit. Sed & ego
aliquid ſimiliter ad ſacratisſimum corpus ſancti Pau
li apoſtoli meliorare uolui,& quia neceſſe erat,ut iu
xta ſepulcrum eiuſmodi effodi altius debuiſſet, præ-
poſitus loci illius oſſa aliqua, non quidem eidem ſe-
pulcro cõiuncta,reperit. Quæ quoniã leuare præſum
pſit,atque in alium locum tranſponere apparentibus
quibuſdam triſtibus ſignis, ſubita morte defunctus
eſt. Præter hęc autem ſanctæ memoriæ deceſſor meus
idem ad corpus ſancti Laurentii martyris quædam
meliorare deſiderans, dum neſcitur ubi corpus eſſet
uenerabile collocatum,effoditur exquirendo, & ſubi
tò ſepulcrum ipſius ignoranter apertum eſt. Et hi quí
præſentes erant atque laborabant monachi & mãſio
narii, quia corpus eiuſdem martyris uiderunt,quod
quidem tangere minimè præſumpſerunt,omnes in-
tra decem dies defuncti ſunt, ita ut nullus uitæ ſupe-
reſſe potuiſſet, qui ſemiuſtum corpus illius uiderat.
Cognoſcat autem tranquilisſima domina, quia Ro-
manis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reli- *Nota*
quias dãt,ut quicquam tangere præſumant de corpo *uenerẽ*
re,ſed tantummodo in pyxide brandeum mittitur at *tiã er-*
que ad ſacratisſima ſanctorũ corpora ponitur. Quod *ga ſa-*
leuatum in eccleſia,quæ eſt dedicanda debita cum ue *cras re*
neratione reconditur. Et tantæ per hoc ibidem uirtu *liquias*
tes fiunt,ac ſi illic ſpecialiter eorum corpora deferan
tur. Vndè contigit,ut beatæ recordationis Leonis Pa
pæ tempore,ſicut à Maioribus traditur, dum quidam
Græci de talibus reliquiis dubitarent,prædictus pon
tifex hoc ipſum brandeum allatis forficibus incidit,
& ex ipſa inciſione ſanguis effluxit. In Romanis nã-
que uel totius Occidentis partibus omnino intolera
bile eſt atque ſacrilegum,ſi ſanctorum corpora quiſ-
quam tangere fortaſſe uoluerit. Quod ſi præſumpſe- *En ut*
rit, certum eſt, quia hæc temeritas impunita nullo *ultio di*
modo remanebit. Pro qua re Græcorum conſuetu *uina p-*
dine,qui oſſa leuare ſanctorum ſe aſſerunt, uehemen *ſecuta*
ter miramur, & uix credimus. Nam quidam Græci *ſit tan-*
monachi huc ante biennium uenientes,nocturno ſi- *gentes*
lentio iuxta eccleſiam ſancti Pauli corpora mortuo- *ſancto-*
rum in campo iacentia effodiebant,atque eorum oſ- *rũ cor-*
ſa recondebant,ſeruantes ſibi dum recederent. Qui *pora.*
cum tenti,& cur hoc facerent, diligenter fuiſſent di
ſcuſſi,confeſſi ſunt, ꝙ illa oſſa ad Greciam eſſent tan
quàm ſanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exẽ
plo, ſicut prædictum eſt, maior nobis dubietas nata
eſt,utrum uerum ſit, ꝙ leuari oſſa ſanctorum dicun-
tur. De corporibus uerò beatorum apoſtolorũ quid
ego dicturus ſum,dum conſtet,quia eo tempore,quo
paſſi ſunt,ex Oriente fideles uenerunt,qui eorũ cor-
pora ſicut ciuium ſuorum repeterent? Quæ ducta uſ
que ad ſecundum Vrbis milliarium,in loco,qui dici-
tur Catacumbas, collocata ſunt. Sed dum ea exindè
leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur,ita eos uis tonitrui atque fulguris terruit ac di-
ſperſit ut talia denuo nullatenus tentare præſumerẽt.
Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui
hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauere,& in lo
cis,quibus nunc ſunt condita,poſuerunt. Quis ergo,
ſereniſsima domina, tam temerarius poſſit exiſtere,
ut hæc ſciens, eorum corpora non dico tangere,ſed
uel aliquatenus præſumat inſpicere? Dum igitur ta- *Iohan*
lia mihi à uobis præcepta ſunt, de quibus parere nul *nẽ epi*
latenus potuiſſem, quantum inuenio, non ueſtrum *ſcopum*
eſt, ſed quidam homines contra me pietatem ueſtrã *uidetur*
excitare uoluerunt,ut mihi, quod abſit,uoluntatis ue *pſtr in-*
ſtræ gratiam ſubtraherent, & proptereà quæſiuerunt *gere.*
capitulum,de quo uobis quaſi inobediens inuenirer.
Sed in omnipotenti Domino confido,quia nullo mo
do benigniſſimæ uoluntati ſubripitur, & ſanctorum
apoſtolorum

apoſtolorũ uirtuté, quos toto corde & méte diligitis, nõ ea corporali præſentia, ſed ex protectione ſemper habebitis. Sudariũ uerò, quod ſimiliter tráſmitti iuſſiſtis, cũ corpore eius eſt: quod itá rãgi nõ pôt, ſicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia ſereniſſimæ dominę tã religioſum deſideriũ uacuum eſſe nõ debet, de catenis, quas ipſe ſanctus apoſtolus Paulus in collo & in manibus geſtauit, ex quibus multa miracula in populo demonſtranť, partẽ uobis aliquã tráſmittere feſtinabo, ſi tamẽ hanc tollere limando ualuero. Quia dũ frequenter ex catenis eiſdẽ multi ueniunt, & benedictionẽ petũt, ut parũ quid ea limatura percipiãt, aſſiſtit ſacerdos cũ lima, & aliquibus petentibus itá cóciṫè aliquid de catenis eius excutitur, ut mora nulla ſit. Quibuſdam uerò petentibus, diù per catenas ipſas lima ducit, & tamẽ ut aliquid indè exeat, non obtinet.

Nota de catenis S. Pauli.

57 In quibus Gregorij, ueracibus utiquè, uerbis apparet, quia uſque ad illa tempora pro reliquijs brandeum Romanus pontifex conferebat, cùm poſteriori tempore de ueſtibus, quæ ſub altari ſancti Iohannis in baſilica Conſtantiniana ſeruantur, particulæ cœperunt pro ſacris reliquijs petentibus dari.

Vide et hic mira de ueſtibus D. Iohannis Euangeliſta.

58 Quæ quidẽ ueſtes uſq; hactenùs tantis miraculis coruſcare probanť, ut ſiccitatis tẽpore foras excuſſæ, pluuiã cõferãt: inundationis uerò, ſerenitatẽ reducãt. Nã ſuper hæc, q̃ p ſingulas eccleſias faciũt, q̃ in oratorio domus meæ in Subutra poſitæ, p eas Dñs oĩpotẽs fecerit, nõ celabo. Nuper Adriani põtificis tẽpore uiſum mihi eſt, ut altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod extra oratoriũ ſãcti Iohãnis ĩ apertiſſimo atrio poſitũ, cõgruis luminaribus honorari nõ poterat, intrà oratoriũ locari debuiſſet. Accerſitus uerò Gaudericus Veliternus, qui adhuc ſupereſſe uidetur, epiſcopus, cum hymnis & cãticis ab altari ueteri pyxidulas duas ſigillatas excuſſit. Quarũ alterã, me deprecante, nimiũ timoratus aperiẽs, de illis tunicis, quãtũ ex ſimilitudine curioſis oculis potuit depræhẽdi, particulas reperit, quas ſolenniter ſub nouo altari depoſuit. Vbi ex tũc, ſicut multi norunt, qui adhuc ſuperſtites eſſe probanť, diuinitus accẽſę lãpades frequẽtius ſolito patuerunt. Nã iſta, octaua Indictione in hebdomada ante Dominici natalis diẽ, cũ ego ſuper huiuſmodi parũ quid dubitarẽ, cõpletis matutinalibus hymnis, mãſionarius candelã extinxit. Quã poſt ueſperũ ſuccendere cupiens, accenſam reperit, eamq; ſe negligenter extinxiſſe perpẽdẽs, die altera ſolicitius prorſus extinxit, & obſeratis ianuis, ad ueſperam ſuccenſurus lampadem remeauit. Quam ubi nihilominus accenſam reperit, ex conſcientia ſeruatæ à ſe clauis & miraculo non diminuti olei profectò cognouit, quia lampadem ille ſuccenderat, qui nè oleum in ea diurna ſucceſſione minui potuiſſet, diuinitus ampliarat.

Lampades diuinitus accenſæ.

59 Harũ quidẽ ueſtiũ, ſicut opinor, altera, q̃ ſtrictioribus manicis cõſtat, ueraciter ſancti Iohãnis eſt tunica: quã beatus Gregorius ſuo tẽpore, quodã epiſcopo deferẽte, ſuſcepit. Vndè Iohanni Abbati inter cætera ſcribit, dicẽs: De tunica ſancti Iohãnis oĩno gratè ſuſcepi, quia ſolicitus fuiſti mihi indicare. Sed ſtudeat dilectio tua mihi ipſam tunicã, aut, quod eſt melius, eundẽ epiſcopũ, qui eã habet, cũ clericis ſuis & cũ ipſa ad me tráſmittere: quatenus & benedictione tunicæ pfruamur, & de eodẽ epiſcopo uel clericis mercedẽ habere ualeamus. Altera uerò, q̃ largioribus manicis non tunica, ſed uideť planè eſſe dalmatica, niſi fallor, ſancti Paſchaſij Apoſtolicæ ſedis diaconi conſtat. Qui, iuxta quod idẽ beatus Gregorius in quarto dialogorũ libro meminit, cum tẽporibus Symmachi Papæ fuiſſet defunctus, eius dalmaticã feretro ſuperpoſitã dæmoniacus tetigit, ſtatimq; ſanatus eſt. Sed quãobrẽ ambæ ueſtes ſancti Iohãnis dicanť, ideò priſcã cõſuetudinẽ obtinuiſſe crediderim, q ſub eius altari cõſuetudinaliter recõdanť. Nã q eorũ altera Iohãnis Euangeliſtæ, nõ aũt Baptiſtæ ſit, nemo eſt qui dubitet: pſertim cũ oẽs ſapiẽs nouerit, Baptiſtã camelorũ pilis pro ueſtibus uſum fuiſſe: Euãgeliſtã uerò, qui p tot annos poſt paſſionẽ Domini põtificiũ gerẽs, Miſſarũ ſolennia frequẽtiſſimè celebrabat, ſine ſacerdotalibus eſſe nequaquàm ueſtibus potuiſſe. Si aũt dicitur, q tunica & dalmatica, quia pontificalia ſunt indumẽta, utraq; ſancti Iohannis credi debeant, conſiderandũ eſt, quia Gregorius Iohanni Abbati non dalmaticam, ſed tunicam nominarit. Qui ſi dalmaticã quoquè ſancti Iohãnis fuiſſe ſentiret, eius tunicam quærens, conſequenter habere ſe ipſius dalmaticam non taceret.

Lib. 2. epiſt. 3. Indict. 11.

Lib. 4. cap. 40

Iohannes Apoſtolus Miſſas celebrauit.

60 Hæc de ſancti Iohãnis ueſtibus, de quibus à quãplurimis dubitať, me utcũq; in beati Gregorij geſtis inſeruiſſe ſufficiat. Cæterũ Iohãnes Cõſtãtinopolitanus hypocrita, qui ab Vniuerſalis nominis ambitione conuerti multis tergiuerſationibus recuſabat, iuxta eiuſdẽ patris prophetiã, iudicia Domini ſup ſe uigilare cognoſcẽs, poſt nõ multi tẽporis ſpatiũ, ſubita morte defungiť: & cuius ambitioſam ſuperbiã totus capere mũdus uix poterat, in unius ſepulcri anguſtia facilè collocať. Poſt cuius paulatim diſceſſum, cũ Mauritius Imperator, ſacerdotũ uidelicet Chriſti contemptor, pro Cyriaco, qui Iohãni ſucceſſerat, ſuaderet, nè pro cauſa tã friuoli nominis Gregorius laboraret, ipſe tãdiu Pontificatus ſui authoritatibus reſtitit, quouſque peſtẽ Vniuerſalis nominis ab ipſis etiã ſubdolis adulatorũ labijs penitus abſtuliſſet. Quapropter Eulogio patriarchæ Alexãdrino poſt aliqua ſcribẽs, ait: Indicare ueſtra beatitudo ſtuduit, iã ſe quibuſdã non ſcribere ſuperba uocabula, q̃ ex uanitatis radice prodierũt: & mihi loquiť, dicẽs: Sicut iuſſiſtis: quod uerbũ iuſſionis, peto, à meo auditu remouete: quia ſcio, qui ſum, qui eſtis. Loco enim, mihi fratres eſtis, moribus patres. Nõ ergo iuſſi, ſed q̃ utilia uiſa ſunt, indicare curaui. Nõ tamẽ inuenio ueſtrã beatitudinem hoc ipſum, quod memoriæ ueſtræ intuli, pfectè tenere uoluiſſe. Nã dixi, nec mihi uos, nec cuiquã alteri tale aliquid ſcribere debere. Et eccè in pfatione epiſtolę, quã ad meipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis uerbũ, Vniuerſalẽ me Papã dicẽtes, imprimere curaſtis. Qđ peto dulciſſima mihi ſanctitas ueſtra ultrà nõ faciat, quia uobis ſubtrahiť, quod alteri pluſq̃ ratio exigit pbet. Ego enim nõ uerbis quæro proſperari, ſed moribus. Nec honorẽ meũ eſſe deputo, ĩ quo fratres meos honorẽ ſuũ pdere cognoſco. Meus nãq; honor eſt, honor Vniuerſalis Eccleſiæ. Meus honor eſt, fratrũ meorũ ſolidus uigor. Tũc ego uerè honoratus ſum, cũ ſingulis quibuſque honor debitus nõ negať. Si enim Vniuerſalẽ me Papã ueſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fateť uniuerſum. Sed abſit hoc. Recedãt uerba, q̃ uanitatẽ inflant, charitatẽ uulnerant. & quidem in ſancta Chalcedonẽſi Synodo atque poſt à ſequentibus patribus, hoc deceſſoribus meis oblatum ueſtra ſanctitas nouit: ſed tamen nullus eorum uti hoc unquàm uocabulo uoluit: ut dum in hoc mundo honorem ſacerdotum diligerẽt omniũ, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum.

Iohannes Epiſcop' ſubitanea morte extinguitur.

Lib. 7. epi. 30. Indi. 1.

Chalcedonen. Synodus Romã. Põtificem uocauit uniuerſalem.

CAPITVLA LIBRI IIII.

DE temperantia Gregorij. 1

Qualiter Iohanni Rauennati epiſcopo uſum pallij mappularumque ſubduxerit. 2

Quòd eidem ſuppliciter uſum pallij repetenti, quater in anno per plateas conceſſerit. 3

Vbi eidem pro diuerſis uitijs increpato, diem ſuæ uocationis prædixit. 4

Vbi Iohanne defuncto, Rauennatem eccleſiam uiſitatori committit, Mariniano que conſecrato epiſcopo, pallij uſum ſimili modo concedit. 5
Vbi Andrea ſupplicante pro pallio, ꝑcipit iuſiurãdũ. 6
Quod Martiniano conſuetudinem pallij, ſicut conuenerat, defendere non ualente, Gregorius in ſententia ſua permanſerit. 7
Quòd pro uſurpatione campanarum diaconos Catanenſes arguerit. 8
De Maximo, Salonitanæ eccleſiæ peruaſore. 9
Qualiter authoritatem ſui pontificatus contra tyrannum Imperatorem deſenderit. 10
Vbi contra uotum Imperiale Maximum cum ſuis cõplicibus excommunicans, epiſcopos ipſius ad Eccleſiam reuerti coegit. 11
Vbi Maximini cauſam præcipit Rauẽnæ uẽtilari. 12
Vbi Maximus in terram procidens, lachrymabiliter ueniam petit. 13
Vbi Gregorius Maximo, corã ſancti Apollinaris corpore ſatisſacienti, miſerendum eſſe decernit. 14
Vbi Maximo ſatisſacienti humiliter communionis gratiam reddit, & pallium ſe daturũ promittit. 15
Quàm didaſcalicis reſponſionibus ſuperbum Imperatorem terruerit. 16
Vbi Mauritio, in Gregorium ſæuienti, mors per gladium prophetatur. 17
Vbi Mauritius pœnitens, uidet in ſomnis ſe diuino iudicio cum uxore & filijs Phocæ militi tradi. 18
Vbi ſeditione commota, Mauritius Phocæ iuſſu cum cuncta cognatione ſua perimitur. 19
Vbi imagine Auguſtali ſuſcepta, ſapienter Mauritij uitia Phocæ Imperatori dinumerat. 20
Vbi ei apocriſarium ex more tranſmittit. 21
Vbi pondere grandi remoto, Imperiale iugum leuius reddidiſſe fatetur. 22
Quòd ex conſuetudine ſynodicam ſuam direxit, & quòd Orientales nullius in diptychis nomen ſuſcipiant, donec ſynodicam fidei eius cognouerint. 23
Quòd ſuſceptis decretis Mediolanenſium, eis epiſcopum ordinari conſenſerit. 24
Quòd Anaſtaſium Antiochenum poſt multos throno reddiderit. 25
Quòd Adrianum Thebanum epiſcopum ordini ſuo reſtitueos, diœceſim ipſius Alarici epiſcopi poteſtati ſubduxerit. 26
Quòd exceptis manifeſtis criminibus, neminẽ de ſacerdotio depoſuerit, ſed cõmunione priuauerit. 27
Quanta diſtrictione accuſatorum lites iudicauerit, & qualia in ordinibus iudiciorum decreuerit. 28
Qualiter aliorum authoritates epiſcoporum ſua authoritate confirmabat, non minuebat. 29
Quòd cunctis epiſcopis propria iura cõſeruãs, executores dari & iudices eligi ab accuſatis uoluerit. 30
Quòd falſarios delatores talione mulctauerit. 31
Quòd ſemel ingeſta crimina, indiſcuſſa præterire nõ paſſus ſit, & qualibus pœnis peccatorum malos accuſatores mulctauerit. 32
Quòd conſueta ſtipendia etiam infirmis clericis iuſſerit miniſtrari. 33
Quòd cautiones epiſcoporum, ſuis clericis factas, firmauerit, eiſque quartas pleniter dari iuſſerit. 34
Quòd ab alijs obligatos abſoluerit. 35
Quòd ab hæreſi ſe purgantes receperit. 36
Quòd ſchiſmaticos ad ſuſcipiendam ſatisfactionem Romam inuitare curauerit. 37
Quòd Seuerum Aquileienſem epiſcopum Rauẽnam uenire coegerit: qui poſtquam ad unitatem redijt, denuò ad ſuum ſchiſma recurrens, Catholicoſque ſacerdotes affligens, cauſa perpetuæ diuiſionis ſuæ diœceſis effectus eſt. 38
Quòd pro ægritudine corporis nemini ſucceſſorem dederit, & quòd renunciantibus ſuis ſedibus, ſucceſſores non denegarit, eiſque de ſumptibus eiuſdem eccleſiæ commoda miniſtrari præceperit. 39
Quòd ſtupratã, in uxorẽ à ſtupratore duci iuſſerit. 40
Quòd uirũ iã tonſuratũ, coniugi reddi mãdauerit. 41
Quòd uim nullam Iudæis inferendam ſtatuerit. 42
Quòd Chriſtianos eis ſubijci, nulla occaſione debere cenſuerit. 43
Quòd Chriſtianos eis uiolenter auferri iubebat: quorũ ſi qui auferri non poterant, redimi ſanciebat. 44
Quòd eorum mancipia, confugientia ad Eccleſiam, reddi uetuerit. 45
Quòd pagana eorum mancipia, uenire ad fidem uolentia, non reddenda ſtatuerit. 46
Quòd Iudæorum mancipia, ſuos dominos ad fidem præcedentia, in eorum ſeruitium nullatenus redigenda indixerit, etiã ſi ipſi eos ad baptiſmatis gratiam ſequerentur. 47
Quòd neminem circũcidi paganorum permiſerit. 48
Quòd à Iudæis munera nõ ſuſcipiẽda decreuerit. 49
Qualiter Iudæi fuerint a Romanis Pontificibus habiti. 50
Quòd Gregorius non obſeruari ſabbatum iuſſerit, & lauari Dominico permiſerit. 51
Quantæ compaſſionis extiterit in infirmitatibus Caſtorij, Eulogij & Mariniani epiſcoporum ſiue Ruſticianæ patritiæ. 52
Quòd pro barbaricis incurſionibus fieri litanias uoluerit. 53
Quòd ſpiritum prophetiæ habuerit. 54
Quòd peiora prioribus futura prædixerit. 55
Quòd neminem iniuſtè ab Eccleſia defendi permiſerit. 56
Quòd confugientibus ad Eccleſiam, ſacramenta præſtari iuſſerit de ſeruandis ſibi iuſtitijs. 57
Quòd omnes epiſcopos, fratres & coepiſcopos: diaconos, dilectiſſimos filios: utriuſque uerò ſexus laicos, dominos uocitarit. 58
Quòd de fide tam Teudelindæ reginæ, quàm ſuo ſubdiacono ſatisfecerit. 59
Vbi ſe indignum memorat reuelatione Dei. 60
Vbi ſe presbytero comparans, illum ſuperiorem melioremque pronunciat. 61
Vbi ſe indignum alieno fauore ſatetur. 62
Vbi monacho ſibi procidẽti ſe in terrã proſtrauit. 63
Quòd accuſatus, innocentiam ſuam expoſuit. 64
Quid de fine ſeculi ſenſerit. 65
Qualia de incommoditate Vrbis ſcripſerit. 66
Qualiter barbaricis incurſiõibus ab exponẽdis libris deſtiterit, & quibus doloribꝰ cruciatus extiterit. 67
De eius obitu, & faſtigijs argenteis ab eo paratis, necnon ſepulturæ ipſius loco uel titulo. 68
Qualiter æmulis, libros eius incendere molientibus, Petrus diaconus moriendo defenderit. 69
Quãta Claudius ex uerbis eius notauerit, & ꝙ multa Gregorius dictauerit, q̃ nũc nequeant inueniri. 70
Quòd duodecim epiſtolarum ſuarum libros reliquerit, ex quibus Adriani Papæ tempore duo uolumina uidentur excerpta. 71
Quòd in diaconatu ſuo Moralia cœperit, & qualiter ea in epiſcopatu ſuo per libros digeſſerit, eaq; Leãdro Hiſpano epiſcopo roganti direxerit. 72
Quòd in epiſcopatus ſui exordio librum regulæ paſtoralis Iohanni epiſcopo Rauennati exponẽs, imperitos compreſſerit. 73
Quòd per ſtationes diſcurrens, quadraginta euangelij lectiones dictauerit, quas Secundo ſeruo Dei pœnitenti mandauerit. 74
Qualiter dialogorũ quatuor libros deſcripſerit, quos

poſteà Zacharias, Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, in Græcam linguam conuertit. 75
Quòd ciuibus ſuis petentibus, primam & ultimam Ezecbielis prophetiæ partes, per homilias uiginti duas tractauerit. 76
Quàm bumilia ipſe de ſuis tractatibus ſenſerit, qui à poſteris doctoribus facundiſſimi prædicantur. 77
Quòd libros ſuos, in comparatione Auguſtini tractatuũ, furfures nominãs, quouſq; uixit, legi uetuerit. 78
Quanta conſideratione quotidie infirmitatem ſui cordis cognouerit. 79
Quòd corpus eius à gregorio quarto Papa translatũ ſit, & de antiquitate ipſius, uel mediocritate, ac regulari ſpecialitate. 80
Quòd Græcam linguam neſciens, falſos tractatus ſuo nomine titulatos inuenerit. 81
Quòd monachi, qui ab eo in Saxoniam miſſi ſunt, ſancti Benedicti regulis fuerant mancipati. 82
De formis & ueſtimentis patris & matris eius. 83
De forma & babitu ſiue diſticho eius. 24
Quòd poſteà Saturninus monachus, iuxta eius effigiẽ imagines Apoſtolorum depinxerit. 85
De Iohanne præpoſito, qui cum diabolo coram Chriſto conflixit, & de reuelatione atque terribili tranſitu ipſius. 86
De cruciatibus Andreę conductoris, qui cum eodem præpoſito monaſterij chartulas ſe uendidiſſe profeſſus eſt. 87
De præſagio mortis Athanaſij œconomi, qui conſuetudines pauperum defraudauit. 88
De diabolo à monaſterij clauſtro fugato, qui monachum iacentem percusſit. 89
De uiſione monachi, qui duodecim homines intrà dies totidem morituros præuidit. 90
De Lucidi Ficulenſis epiſcopi conuerſione, uiſione & tranſitu. 91
De reuelatione Monachi, qui per excuſſionẽ lachrymarum cuiuſdam incluſi presbyteri, fratris ſui ſanitatem reuerſionemque cognouit. 92
De dæmone, à fundo Barbiliano excuſſo, qui conductorem & bubulcos occidens, Vrſellium fuerat perſecutus. 93
De uiſione Tetgaudi Treuerenſis quondam epiſcopi, qui à beato Gregorio pulſus eſt à monaſterio. 94
De increpatione Faraldi, qui à dæmonibus tota nocte ſuſpenſus eſt. 95
De Indulfo deſertore monaſterij, à ſene percuſſo, & de reuelatione clerici, & digresſione Supponis. 96
De Dominico presbytero, qui Gregorianum fontem detexerat, ligato & liberato, eiusq; miſerabili tranſitu. 97
De modio monaſterij & diuerſitate ipſius redũdationis, necnõ miraculo multiplicati diuinit' panis. 98
Quàm frequenter in diuerſis locis Gregorius demõſtretur. 99
De uiſione ſcriptoris, qui ab æmulo terreri potuit, & à beato Gregorio meruit conſolari. 100

LIBER QVARTVS. CAP. I.

Haec eſt Gregorij, de refutatione nominis Vniuerſalis, plena rationis humilitatisq; ſententia. Qui uidelicet cõtra ſuperbos prudenter uti nouerat ſerpentis aſtutia, & à columbæ ſimplicitate circa humiles minimè recedebat. Quapropter ſuæ tẽperãtiæ conſcius, Dominico Carthaginenſi epiſcopo poſt cętera: De Eccleſiaſticis, inquit, priuilegijs, quod ueſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ità ſingulis quibuſq; eccleſijs ſua iura ſeruamus. Nec cuilibet, fauente gratia, ultrà, quàm meretur, ĩpertior, nec ulli hoc, quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante derogo: ſed fratres meos honorare per oĩa cupio, ſicq; ſtudeo honore ſingulos ſubuehi, dummodò non ſit, quod alteri iure ab altero poſſit opponi. Itẽ Eulogio Alexãdrino & Anaſtaſio Antiocheno Patriarchis ſcribit, dicẽs: Cũ prædicator egregius dicat: Quãdiù quidẽ ſum gentiũ apoſtolus, miniſterium meum honorificabo: qui rurſus alias dicit: Facti ſumus paruuli in medio ueſtrum: exemplũ proculdubiò nobis ſequentibus oſtendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamẽ ordinis noſtri dignitatem ſeruemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio ſit ſuperba. Et cætera: Quod Gregorius, ſicut ex præcedentibus ac ſubſequẽtibus manifeſtiſſimè colligi poterit, & fecit & dixit.

Lib. 2. epi. 39. Indict. 11.

Lib. 4. epi. 36.

Ro. 11

1. Theſ. 2.

2 Nã Iohãnẽ Rauennatẽ epiſcopũ, typho ſuperbiæ palliũ frequentantẽ, ſuosq; presbyteros ac diaconos in mappulis procedere permittentẽ, primò quidẽ per Caſtorium chartulariũ familiariter arguit, pòſt ex cõſuetudine ſiue priuilegio ſibi hæc cõceſſa pertinaciter defendentẽ, tali ſententia poſt nõnulla mulctauit: Vt enim, inquit, ea, quæ ſuperius dixi, breuiter colligam, admoneo quatenus, niſi deceſſorũ meorũ munificẽtia tibi hæc per priuilegiũ attributa docueris, uti in plateis pallio ulterius nõ præſumas, nè non habere & ad Miſſas incipias, quod audacter & in plateis uſucpas. De ſecretario autẽ, q fraternitas tua reſediſſe cũ pallio, & filios eccleſiæ ſuſcepiſſe ſe & fecit & excuſauit, nũc interim nihil quærimus: quia ſynodorũ ſentẽtiã ſequentes, minores culpas, quæ negantur, ulciſci recuſamus. Hoc tamẽ quia ſemel & iterũ ſit factũ, cognouimus. Fraternitas aũt tua ſit omninò ſolicita, nè hoc, quod præſumptioni inchoãti adhuc creditur, in proficiẽte deterius uindicẽt. Et poſt pauca: Illud aũt, quod pro utẽdis à clero ueſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt clericis fortiter obuiatum, dicẽtibus nulli hoc unquàm aliæ cuilibet conceſſum fuiſſe eccleſiæ, nec Rauẽnates clericos uel illic, uel in Romana ciuitate tale aliquid cũ ſua cõſciẽtia præſumpſiſſe, nec ſi tẽtatũ eſſet, ex furtiua uſurpatione ſibi præiudicium generaretur. Sed etiã ſi in qualibet eccleſia hoc præſumptũ fuerit, aſſerunt emendandũ, quod nõ cõceſſione Romani Põtificis, ſed ſola ſubreptione præſumiẽ. Sed nos ſeruãtes honorẽ fraternitati tuæ, licèt contra uoluntatem antedicti cleri noſtri, tamẽ primis diaconibus ueſtris, quos nobis quidã teſtificati ſunt, etiam antè eis uſos fuiſſe, in obſequio duntaxat tuo mappulis uti permittimus: alio autem tempore, uel alias perſonas hoc agere uehementiſſimè prohibemus.

Lib. 2. epi. 54. Indict. 11.

3 Quam ſententiam uir uanæ gloriæ cupidiſſimus, moleſtiſſimè ferẽs, per quoſcũq; poterat, uſum pallij ſibi reſtitui magnoperè flagitabat. Cui Gregorius ità ſcripſit fraternitatem ueſtram ualdè inuenio cõtriſtatam pro eo, quòd in litanijs induere pallium rationis cenſura prohibetur. Sed per excellentiſſimum Romanum patriciũ, & per eminẽtiſſimũ præfectũ, atque per alios ciuitatis ſuæ nobiles uiros importunè expetiit, ut hoc debeat cõcedi. Nos aũt ſolicitè requirentes ab Adeodato, quondam diacono fraternitatis tuæ, cognouimus quia nũquã cõſuetudo fuerit deceſſoribus tuis, ut in litanijs pallio, niſi in ſolẽnitate B. Iohannis Baptiſtæ, B. Petri apoſtoli, & B. Apollinaris martyris uterentẽ. Cui quidẽ nequaquã credere debuimus, quia multi apud ciuitatem fraternitatis ueſtræ reſpõſale ſæpius fuerũt, qui ſe tale aliquid nũquã uidiſſe fatentẽ. Et hac de re multis potius credendum eſt, quàm uni pro ſua eccleſia aliquid atteſtanti. Sed quia nos frater

Lib. 4. epiſ. 10

Vide hic uſum pallij & ſolēnes litanias.

nitatem neſtram contriſtari nolumus, & petitionem filiorum noſtrorum apud nos minimè fruſtrati, uſum pallij, donèc ſubtilius ueriusq; aliquid cognoſcamus, in Litanijs ſolennibus, ideſt die natali tin B. Iohannis Baptiſtæ, B. Petri apoſtoli, & B. Apollinaris martyris, atque in ordinationis ueſtræ celebratione concedimus. In ſecretario uerò ſecundùm morem priſtinū, ſuſceptis ac dimiſſis eccleſiæ filijs, induere ueſtra fraternitas pallium debeat, atque ad Miſſarum ſolennia ità proficiſci, & nihil ſibi ampliùs auſu temerariæ præſumptionis arrogare: nè, dum in exteriori habitu inordinatè aliquid ambitur, ordinatè etiam quæ licere poterant, amittantur.

Lib. 4. epi. 14.

4 Sed iidem Iohannes ab inanis gloriæ ambitione freno apoſtolicæ moderationis coercitus, ad detractionem pontificis totus conuertitur. Vndè prudentiſſimus pontifex ſic eum admonet, dicēs: Primùm me hoc contriſtat, quia mihi fraternitas tua duplici corde ſcribit: & alia blandimenta in epiſtolis ſuis exhibet, alia in lingua ſua ſeculariter oſtendit. Deindè graue mihi eſt, quia irriſiones illas, quas habere notarij adhuc pueri ſolent, uſq; hodiè frater meus Iohannes in lingua ſua retinet, mordenter loquitur, & quaſi de tali aſtutia lætatur: amicis præſentibus blanditur, de abſentibus obloquitur. Tertiò graue mihi & omninò execrabile eſt, quia ſeruis ſuis, qua hora fuerit cōmotus, turpia crimina imponit, ut effœminati, & adhue grauiter hoc apertius uocentur. Poſt hoc acceſſit, q̄ diſciplina ad uitā clericorū cuſtodiendam nulla eſt, ſed tantūmodo clericis ſuis dominium exhibet. Vltimum uerò eſt, quod tamen pondere elationis primū eſt: ſcilicet de uſu pallij extra eccleſiam, quod tēporibus deceſſorū meorū facere nunquàm quiſquam præſumpſit, nunquàm à deceſſoribus eius præſumptū eſt, ſicut reſpōſales noſtri teſtantur, excepto niſi reliquiæ conderentur: quod tamē de reliquijs unus tantummodò potuit inueniri, qui meis diebus in deſpectū meū cum ſumma audacia nō ſolū faciebat, ſedetiā frequētabat. Ex quibus oībus inuenio, quia honor epiſcopatus ueſtri totus foris in oſtenſione eſt, nō in mente. Et quidē omnipotenti Deo gratias ago, quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures deceſſorum meorū nunquàm peruenerat, Lōgobardi inter me & Rauennatem ciuitatē poſiti fuere. Nā oſtendere forſitan hominibus habui, quantū ſcio eſſe diſtrictos. Nè aūt credas, quia ego eccleſiā tuā in aliquo granari aut minui uolo, recordare inter Miſſarū Romanorum ſolennia, ubi Rauennas diaconus ſtabat, & require ubi hodiè ſtat, & cognoſces, quia Rauennatē eccleſiā honorare deſidero. Sed ut quicunq; quodlibet ea ſuperbia arripiat, hoc ego tolerare non poſſum. Tamē hac de re iam diacono noſtro Cōſtantinopolim ſcripſi, ut per oēs, qui ſub ſe etiam tricenos & quadragenos epiſcopos habēt, requirere debeat. Et ſicubi iſte uſus eſt, ut in Litanijs cum pallijs ambulēt, abſit ut per me honor Rauennatis eccleſiæ in aliquo minuatur. Hæc ergò omnia, quæ ſuperius dixi, frater chariſſime recogita, diem tuæ uocationis attende, quas rationes de ſarcina epiſcopatus redditurus es conſidera. Emenda illos mores notarij. Vide quid in lingua, quid in actu epiſcopum deceat. Eſto totus purus fratribus tuis. Nō aliud loquaris, aliud in corde habeas. Nec appetas ultrà uideri, quàm es, ut poſſis ultrà eſſe, quàm uideris.

Iohannes epiſcopus Rauennas obit.

5 Hæc quia Iohannes emendare ſuperbiæ faſtu deſpexit, eodē anno, iuxta quod Gregorius ei prædixerat, diem ſuæ uocationis dum nō attendit, incurrit, & antè tumidus crepuit, quàm meruiſſet amictu pallij ſaturari. Cuius rei gratia Gregorius uiſitationē Rauēnatis eccleſiæ Seuero Ficulino epiſcopo ſecundū conſuetudinē priſcā cōmittens, Marinianū monachum ſamiliarē ſuū Rauennatibus epiſcopū cōſecrauit, cui & palliū dirigit, ſcribens: Apoſtolicæ ſedis beneuolētia, & antiquæ cōſuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quā in Rauennati eccleſia gubernationis conſtat ſuſcepiſſe officiū, pallij uſum præuidimus concedendum. Quo non aliter uti te memineris, niſi in propriæ tuæ ciuitatis eccleſia, dimiſſis iam filijs eccleſiæ, procedens à ſalutatorio ad ſacra Miſſarum ſolēnia celebrāda. Peractis uerò Miſſis, id in ſalutatorio rurſum curabis deponere. Extra eccleſiam uerò nō aliter illo tibi, niſi quater in anno, in litanijs, quas ad deceſſorē tuum Iohannem expreſſimus, uti permittimus.

Lib. 5 epi. 33

6 Sed Marinianus clericorū ſuorum ſuggeſtionibus delinitus, tā per Andreā uirū magnificum, quàm per quoſcūq; potuerat, reſtitui ſuæ eccleſiæ uſum pallij flagitabat. Quapropter Gregorius Caſtorio chartulario inter cætera ſcribit, dicēs: Tua experientia nullius perſonā, nullius uerba cōſideret. Solū Dei timorē & rectitudinē ante oculos habeat, & ſeniores perſonas eiuſdem eccleſiæ & archidiaconū, quē nō ſuſpicor pro alterius honore peierare, & alios antiquiores, qui in ſacris ordinibus ante Iohannis epiſcopi tēpora fuerāt, requirat, uel ſi qui maturiores ſunt ſacros ordines, & ueniant ante corpus ſancti Apollinaris, & tacto eius ſepulcro iurent, quæ cōſuetudo ante Iohānis epiſcopi tēpora fuerit. (Quia, ſicut ſcis, idē uir multum præſumptor extitit, & multa ſibi per ſuperbiā conabatur arrogare.) Et quicquid à fidelioribus uiris & grauibus iuratū fuerit, ſecundū indiculum, qui ſubter annexus eſt, hoc uolumus in eadē eccleſia conſeruari. Sed uide nè negligēter agas, nè quis fidē aut deuotionem tuā in hac cauſa corrumpat. Zelū. n. tuū ſcio, age ſolicitè, ità tamē, ut prædicta eccleſia cōtra iuſtitiam nō grauetur, ſed uſus, qui ante Iohannis epiſcopi tēpora extitit, ei cōſeruetur. Perſonas aūt nō duas uel tres ad ſatisfaciendū tibi, ſed quantas antiquiores & grauiores inueneris, require: ut neq;, quod uſus fuit antiquitus eiuſdē eccleſiæ, denegemus, neq; quod nouo auſu appetitū eſt, concedamus. Sed omnia age blandè & dulciter, ut & actio tua diſtricta ſit, & lingua mitis:

Forma iuramenti ad corpus S. Apollinaris.

Iuro ego N. per patrem & filium & ſpiritum ſanctū, inſeparabilem diuinæ potentiæ Trinitatē, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore perſonæ, neque commodo aliquo interueniēte teſtari: ſed hæc ſcio, & per memetipſum cognoui, quia ante tempora Iohannis quondam epiſcopi, Rauēnas epiſcopus præſente apocriſiario ſedis Apoſtolicæ, illo atque illo, illis & illis diebus conſuetudinem utendi pallio habuit, & non cognoui, quia hoc latenter uel abſente apocriſiario uſurpaſſet.

Lib. 7 epi. 76. Indi. 2.

7 Hoc Gregorius per indictionē quartamdecimam iuſiurandum præceperat. Quod quia, ſicut rei exitus manifeſtat, deficiētibus teſtimonijs per tres cōtinuos annos infectum remāſerat, iterū Marinianus, ſuorū ſuggeſtione cōpulſus, uſum pallij, quem ex cōſuetudine ſicut cōuenerat, uindicare nō poterat, importunitate precum ſe poſſe recipere cōfidebat. Quapropter Gregorius, in eadē ſententia permanens, eidē chartulario per indictionem ſecundam ſcribit, dicens: Dum Florentinus Rauennatis eccleſiæ diaconus apud nos pro reuerendiſſimo fratre & coepiſcopo noſtro Mariniano de uſu pallij ageret, requiſitus à nobis, quæ eēt antiqua cōſuetudo, reſpōdit, q̄ in oībus Litanijs pallio Rauennas epiſcopus uteretur. Quod ità nō eſſe, & ab alijs didicimus, & ex epiſtolis Iohannis quondam epiſcopi, quas ei oſtēdi fecimus, euidēter apparuit. Sed hoc aſſeruit, quod dicere iuſſus eſt. Nam tēpore, quo à te iſdē Iohānes quōdā epiſcopus eſt inhibitus, nè pallio inordinatè ac temerè uti præſumeret, ſcripſit nobis, hanc fuiſſe priſcam conſuetudinem, ut eius

tatis

ratis ipſius epiſcopus pallio in Litanijs ſolênibus uteretur. Quarum tibi literarum exemplaria pro tua informatione tranſmiſimus. Adeodatus uerò, prædictæ eccleſię diaconus, dum apud nos têpore, quo hic fuit, ſimiliter de eiuſdê pallij uſu agere enixius ſtuderet, uolentes cognoſcere ueritatem, eum ſimiliter, quæ eſſet conſuetudo, curauimus requirendum. Qui ut credi ſibimet ſuaderet, atque à nobis ualeret, quod petebat, exigere: ſub iureiurando teſtatus eſt, antiquam côſuetudinem fuiſſe, ut in quatuor aut quinque ſolennibus litanijs pallio ciuitatis ſuæ epiſcopus uteretur. Experientia ergò tua diligêter inuigilet, & cum omni ſolicitudine, quot litaniæ ſolennes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas ſolennes nominando requirere ſtudeat, ſed maiores: ut per hoc, quod nobis præfatus Adeodatus diaconus teſtatus eſt, & prædicti Iohannis epiſcopi fatetur epiſtola, dum conſtiterit quâ ex litaniæ ſolennes fuerint, quotiès indui ſolebat in litanijs pallio cognoſcentes, libentiſſimè côcedamus. Sed hoc nô ab illis perquirat, qui ab eccleſiaſticis exhibentur, ſed ab alijs, quos ſine fauore partis ſuæ eſſe cognouerit: & quęque ſolicita indagatione repererit, nobis ſubtiliter indicet: ut ueritate, ſicut diximus, cognita, fratris & coepiſcopi noſtri reuerendiſſimi Mariniani animos releuemus. At quia priſca conſuetudo à noſtratibus ſubtiliter inquiſita, à Rauênatibus probari nullo modo potuit, Gregorium in ſua ſententia permanſiſſe proculdubio illud oſtendit, quòd neque ob hoc, quantùm ex apicibus eius dinoſcitur, à quoquam ſolicitatus extitit, neque à ſemetipſo commotus ulterius omninò reſcripſit.

Lib. 7. epi. 28. indic. 1

8 Non ſolum in magnis rebus Gregorius ſolicitudinis ſuæ oculos conuertebat: uerùm etiam nè impunè præſumerentur quandoquè maiora, hoc in rebus minimis curioſiſſimè præcauebat. Vndè Iohanni Syracuſano epiſcopo ſcribit, dicens: Eccleſiaſtici uigoris ordo confunditur, ſi aut temerè illicita præſumâtur, aut impunè non conceſſa tentantur. Peruenit itaque ad nos, diaconos Eccleſiæ Catanenſis, calceatos compagis procedere præſumpſiſſe. Quod nulli hactenus per totam Siciliam licuiſſe, niſi ſolis tâtummodò diaconibus eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim a prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe conceſſum, benè recolitis. Quia ergò tantæ temeritatis auſus non eſt leuiter attêdendus, cum omni hoc fraternitas ueſtra perquirat ſubtilitate: & ſi ità, ſicut ad nos peruenit, inuenerit, utrùm à ſe uel alicuius hoc authoritate pręſumpſerit, nobis ſubtiliter innoteſcat: ut cognita ueritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ malè uſurpantur, omittimus, exceſſus uiâ alijs aperimus.

9 Intereà Natali epiſcopo defuncto, cû Dalmatinorum generalitas Honoratum archidiaconum, quem ipſe ex presbytero in diaconum côuerterat, ſibi præficiendum côcorditer elegiſſent, eorumq; decretum pontifex approbaſſet, factione Malchi epiſcopi, rectoris Apoſtolici patrimonij, manuq; militari Maximus, multis criminibus inuolutus, epiſcopatum Salonitanæ ciuitatis inuaſit. Quod Gregorius audiens, Dalmatinis & Iadertinis epiſcopis, nè illi manum imponerent, ſub magna interminatione prohibuit. At uerò Maximus, qui epiſcopatus ſedem contra canones inuaſerat, etiã ſacerdotiû côtra Deum per Simoniacam hæreſim ab epiſcopis duntaxat excômunicatis corruptisque non timuit promereri, fauente ſibi occaſione têporum ex cupiditate ſimul inſolentiaque Auguſti. Quem, diſpergendo facultates inuaſæ eccleſiæ, ad e defenſorê ſcelerû ſuorû effecit, ut à Gregorio nô ſolû frequenter poſtularet, quatenus indiſcuſſam Maximi promotionê relinqueret, uerum etiã Romam, latisfactorum pro Simoniaca hæreſi alijsque criminibus, uenientem cum honore ſuſciperet. Gregorius uerò faciem illius contra ueritatem cuſtodiens, ipſum Maximum primò à Miſſarum ſolennijs, pòſt à communione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti quouſque ſuam præſentiam exhiberet, priuauit. Maximus autem imperialibus militiis fultus, poſt excômunicationem & Miſſas cecinit, & ſacramenta ſatis indignus accepit. Quapropter Conſtantiæ Auguſtæ poſt multa alia ſcribit, dicens:

Temeritas Maximi, inuaſoris ſedis Salonitanæ. Lib. 4. epiſ. 34.

10 Salonitanæ ciuitatis epiſcopus, me ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt, & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinatè ordinatus eſt, protinus miſi, ut omnino Miſſarum ſolênia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius à ſereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent. Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandaui. Et contempto me atque deſpecto, in audacia quorundam ſecularium hominum, quibus, denudata ſua eccleſia, præmia multa præbere dicitur nunc uſque Miſſas facere præſumit, atque ad me uenire ſecundû iuſſionê dominorû noluit. Ego aût præceptioni pietatis eorû obediens, eidê, Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, ꝙ in ordinatione ſua me uel reſponſalem prætermittere præſumpſit, ità ex corde laxaui, ac ſi me authore fuerit ordinatus. Alia uerò peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia, quę cognoui, uel quia cum pecunijs eſt electus, uel ꝙ excômunicatus Miſſas facere præſumpſit, propter Deû irrequiſita præterire nô poſſum. Sed opto & Dominû deprecor, quatenus nihil in eo de his, quę dicta ſunt, ualeat inueniri, & ſine periculo animæ meæ cauſa ipſius terminetur. Prius tamen quàm hæc cognoſcantur, ſereniſſimus dominus diſcurrente iuſſione præcepit, ut cum uenientê cû honore ſuſcipiã. Et ualdè graue eſt, ut uir, de quo tâta & talia nunciantur, cû antè requiri & diſcuti debeat, honoretur, & ſi epiſcoporum cauſæ mihi cômiſſorû apud pijſſimos dominos aliorû patrocinio diſponunt, infelix ego in Eccleſia iſta quid facio? Sed ut epiſcopi mei me deſpiciant, & côtra me refugiû ad ſeculares iudices habeât, omnipotêti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter ſuggero, quia aliquantulum expecto, & ſi ad me uenire diù diſtulerit, exercere in eo diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo. In omnipotente autem Domino confido, quia longã pijſſimis dominis uitam tribuet, & nos ſub manu ueſtra non ſecundùm peccata noſtra, ſed ſecundùm ſuæ gratiæ dona diſponet.

11 Hæc Gregorius diſſimulatrici Auguſtæ: Cæterû eodem Maximo in ſua præſumptione manente, conſecratores atque omnes Dalmatinos & Iadertinos epiſcopos ab eius communione ſub excommunicatione disiunxit: adeò ut nè nomen quidem Maximi inter ſacra Miſſarum ſolennia memorarent. Quo facto, ità omnes conſternati ſunt animo, ut ſub pœnitentiæ ſatisfactione, relicto Maximo, ueniam poſtularent. Vnde miſericordiſſimus pontifex Sabiniano Iadertino epiſcopo ſcribês: Sicut, inquit, perſeueranti culpæ debetur iure uindicta: ità reſipiſcentibus eſt uenia côcedenda. Nam ut res illa contra ſe meritò poteſt iracundiam excitare, ſic hæc in ſua prorſus dilectione ſolet concordiam propagare. Et ideò quia fraternitatem tuam à conſortio & cômunione Maximi, ubi te prius neglectus impulerat, iotantùm poſtea grauitas ſacerdotij ad animum reducta ſuſpendit, ut eius ſola nullatenus patereris eſſe ſegregatione contentus, niſi & in monaſterij te clauſtra recipiens, dudum commiſſa defleres, ea propter in noſtra te gratia ac communione receptum eſſe non dubites. Nam quantùm nos priùs

Caſtigat temeritatem epiſcopi Salonitani Lib. 7. epi. 12. indic. 1.

culpa tuæ charitatis offenderat, tantùm pœnitentia mitigauit.

12 Itaque Maximus cernens tandèm aliquandò durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, relictis imperialibus adminiculis, per Gallinicum exarchum ſatis humiliter concedi ſibi pœnitentiam, ſimulq; ueniam à Gregorio poſtulauit.

Lib. 7. epi. 68. Indict. 2.

Quem ipſe Romam fatigari nolens, cauſam eius diſcutiendam Rauennæ commiſit, Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo ſcribens: Maximus, inquit, Salonitanæ eccleſiæ præuaricator, poſtquàm per poteſtates maiores ſeculi obtinere nil ualuit, ad minores ſe contulit, nobisque tam nimietate precum, quàm atteſtatione bonorum operum præualere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, ſi is, qui ſe quaſi multùm timere me dicit, in aliquo me temperariorem minimè inuenire potuiſſet. Et ideò decreui, ut reuerendiſſ. frater & coepiſcopus noſter Marinianus, eius cauſam debeat in Rauennati urbe cognoſcere. Si autem perſona eius ſuſpecta forſitan habebitur, nolumus, ut ueſtra quoque fraternitas, ſi ei laborioſum non eſt, ad eandem ciuitatem fatigare ſe debeat, & cum prædicto fratre in eodem iudicio pariter ſedere. Quicquid autem ueſtræ utrorunque ſanctitati placuerit, ſcitote mihi modis omnibus placiturum, & ueſtrum ego iudiciũm eſſe deputo.

Pœnitẽtia publica episcopi Salonitani.

13 Inter hæc præuaricator Maximus anno ſeptimo excommunicationis ſuæ, poſt caſtigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petijt, & iactauit ſe tenſus in ciuitatem in media ſilice, clamans & dicens: Peccaui Deo & beatiſſimo Papę Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus exarchus & Caſtorius Chartularius Eccleſiæ Romanæ cum Mariniano epiſcopo, & eleuauerunt eum de ſilice.

Lib. 7. Epi. 79 Indict. 2.

Qui etiam cœpit ampliorem pœnitentiam agere coram eis. Quod Gregorius ut audiuit, ad miſericordiam protinus redijt, Mariniano epiſcopo inter cætera ſcribens: Qualis de cauſa Maximi fraternitatis ueſtræ uoluntas ſit ac magis petitio, præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renunciãte cognouimus. Ideoque ſi idem Maximus coram uobis & prædicto chartulario noſtro de Simoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tantummodò requiſitus, liberum ſe eſſe reſponderit: cauſam ipſius, fraternitatis ueſtræ de eo, quòd excommunicatus Miſſarũ ſolẽnia agere præſumpſit, iudicio committimus, qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideò quicquid uobis ſecundùm Deum placet, ſecuti diſponite, nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid à uobis hac de cauſa fuerit ordinatũ, nos & gratè ſuſcipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen, ut debeatis eſſe ſoliciti, & ità quæ fienda conſpicitis temperetis, quatenus & illi, ſi ità uidebitur, cõmunionem præſtetis, & uigoris Eccleſiaſtici genium congrua, ut oportet, diſpenſatione ſeruetis. Suprascriptum uerò portitorem in præſenti quid nobiſcum ei ſit agendum, inſtruximus. A quo cuncta ſubtiliter adiſcentes, ſic uos in omnibus exhibere, ut in ueſtra ſolicitudine noſtram fuiſſe præſentiam ſentiamus.

ibidem epiſ. 80.

14 Item Caſtorio notario & chartulario Rauennæ: Quanto credi tibi à nobis, & neceſſarias uides cauſas iniungi, tanto te magis ſtrenuum debes & ſolicitum exhibere. Proindè ſi Maximus Salonitanus, præſtito ſacramento, firmauerit Simoniaca ſe hæreſi non teneri, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tantummodò requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit, & de inobedientia ſua pœnitẽtiam, ſicut deputauimus, egerit: uolumus, ut ad conſolãdum illum epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus, ubi ei & gratiam noſtram & communionem nos reddidiſſe ſignauimus, experientia tua dare debeat. Quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterum humiliatis & pœnitentibus negare locum ueniæ non debemus.

15 Cumque Maximus penès corpus beati Apollinaris ſecundùm iuſſum Gregorij de cunctis humiliter ſatisfeciſſet, Caſtorius chartularius conſolatoriam ei epiſtolam præbuit, uerbis Gregorij afferentẽ:

ibidem epiſ. 81

Quanuis culpabilibus ordinationis tuæ primordijs graue malum per inobedientiæ culpam addideris, nos tamen ſedis Apoſtolicæ authoritatem eo, quo decuit, moderamine temperantes, nunquàm cõtra te uſque ad hoc, quod cauſa poſcebat, exarſimus. Sed ut longius ſe ingratitudo noſtra, quam tu tibi excitaſti, produceret, credita nos ſolicitudo uehementer angebat, ne quædam illicita, quæ de te audieramus, negligenter omittere uideremur. Quæ ſi benè conſideres, ipſe per te ſatisfacere differendo firmabas, atque ex hoc aduerſum te zelum noſtrum acrius incitabas. At ubi ſalubri tandèm conſilio uſus, iugo te obedientiæ humiliter ſubmiſiſti, & dilectio tua pœnitẽtiã agẽs, digna ſe, ut deputauimus, ſatisfactione purgauit, redditam tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atq; in noſtro te receptum conſortio gratulare. Quia ſicut perſeuerantibus in culpa diſtricti, ità reſipiſcẽtibus nos benignos decet eſſe ad ueniam. Poſtquàm ergò fraternitas tua Apoſtolicæ ſedis communionem ſe reparaſſe cognoſcit, perſonam ad nos tranſmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, ſic ea, quæ ſunt conſuetudinis, non negamus. Licèt autẽ ad hæc concedenda diſpenſatio nos loci noſtri uocauerit, multum tamen à nobis petitio dulciſſimi atque excellentiſſimi filij noſtri domini Gallicini exarchi, ut temperatius erga te ageremus, exegit. Cuius chariſſimam uoluntatem nec pertulimus, nec potuimus contriſtare.

Tenacitas Mauritij Imperat.

16 Præterea cupidiſſimus ac tenaciſſimus Imperator, qui conſuetudinibus antiquiſſimis dationum, legionum quoquè milites frequentiſſimè, ſicuti Romanorum narrat hiſtoria, defraudabat, cernens Gregorium contra omnes mundi ſtrepitus Auguſtalibus defenſionibus, quarum ſuffragio ad arcem pontificatus hunc ſe proueniſſe iactabat, penitus non egere, immò canonicis authoritatibus, ſanctitatis ac prudẽtiæ ſuæ uirtutibus, Chriſto propitio cunctis alta ſapiẽtibus præualere: ad odium detractionemq; famæ illius magis magisq; cõuerſus eſt, liberalitatem pontificis,

Carpit S. Gregorij liberalitatem.

quia famelicis militibus tã eccleſiaſtica quam publica frumenta diuiſerat, ſubdolis aſſertionibus repræhẽdens. Cui Gregorius (ut potè qui prouectionẽ ſuã diuino iudicio, in cuius omnium manu corda regum conſiſtentia, quocunquè uoluerit inclinantur, nõ caducis humanis fauoribus deputabat) uoce libera cõtradicens, his eum reſponſionibus fregit, deturpauit,

Prouer. 21.

atque nonnulla de futuro Dei iudicio differendo deterruit: In sereniſſimis, inquit, iuſſionibus ſuis dominorum pietas, dum me de quibuſdam redarguere ſtuduit, parcendo mihi minimè pepercit. Nã in eis urbanæ ſimplicitatis uocabulo me fatuũ appellat.

Lib. 4 epi. 31

In ſcriptura etenim ſacra, cum in bona intelligentia ſimplicitas ponitur, uigilanter ſæpè prudentiæ aut rectitudini ſociatur. Vndè etiam de beato Iob ſcriptum eſt: Erat uir ſimplex & rectus. Et beatus Apoſtolus admonet, dicens: Eſtote ſimplices in malo, & prudentes in bono. Et per ſemetipſam ueritas in euangelio admonet, dicens: Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut colũbæ: Eſſe ualdè inutile iudicãs, ſi aut ſimplicitati prudẽtia, aut prudẽtię ſimplicitas deſit. Vt ergò ſeruos ſuos ad cuncta eruditos efficeret, eſſe eos & ſimplicea

Iob. 1. Ro. 16. Matt. 10.

& ſimplices ſicut columbas, & prudentes ut ſerpentes uoluit: quatenus in eis & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſerpentis, & ſerpentis aſtutiam ſimplicitas columbæ temperaret. Ego igitur, qui in ſereniſſimis dominorum iuſſionibus ab Arnulphi aſtutia deceptus, non adiuncta prudentia ſimplex denuncior, conſtat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ità eſſe, ego quoque ipſe confiteor. Nam ſi hoc ueſtra pietas taceat, cauſæ clamant. Ego enim ſi fatuus nõ fuiſſem, ad iſta toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minimè ueniſſem. In ea autem re, quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde uenire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus eſſe repræhendor. Sed etſi ſacerdos non ſum, ſcio grauem eſſe hanc iniuriam ſacerdoti, ut ueritati ſeruiens fallax credatur. Et dudũ noui, quoniam Arnulpho plus eſt creditum quàm mihi, Leoni amplius quàm mihi. Et nunc eis, qui eſſe ad medium uidentur, pluſquàm meis aſſertionibus credulitas impenditur. Et quidem ſi terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excreſceret, de deſpectione mea atque irriſione lætus tacerem. Sed hoc me uehementer affligit, quia undè ego crimen falſitatis tolero, indè Italia quotidiè ducitur ſub Longobardorum iugo captiua: dumq; meis ſuggeſtionibus in nullo creditur, uires hoſtiũ immaniter excreſcunt. Hoc tamen pijſſimo Domino ſuggero, ut de me mala omnia quælibet exiſtimet: de utilitate uerò reipublicæ, & cauſa ereptionis Italiæ, non quibuslibet facilè pias aures præbeat, ſed plus rebus quàm uerbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eum, cuius ſerui ſunt, eis ità dominetur, ut etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliquandò dij, aliquandò angeli uocantur. Et per Moyſen de eo, qui ad iuramentum adducendus eſt, dicitur: Applica illũ ad deos, uidelicet ad ſacerdotes. Et rurſum ſcriptum eſt: Dijs non detrahes, ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituũ eſt. Quid ergò mirum, ſi illos ueſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipſe etiam appellat Deus? Eccleſiaſtica quoquè teſtatur hiſtoria, quia cùm piæ memoriæ Conſtantino principi in ſcripto oblatæ accuſationes contra epiſcopos fuiſſent, libellos quidẽ accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, epiſcopos conuocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos dij eſtis à uero Deo conſtituti. Ite & inter uos cauſas ueſtras diſponite: quia dignum non eſt, ut nos iudicemus deos. In qua tamen ſententia pie domine ſibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa. Ante eum quippe pagani in Republica principes fuerunt, qui uerum Deum neſcientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, ſi Chriſtianus Imperator, ueri Dei cultor, ſacerdotes dignetur honorare, dum, ut prædixi, pagani principes honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis ſeruiebant? Hæc ego pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. Ego enim peccator homo ſum, & quia omnipotenti Deo inceſſanter quotidiè delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen ipſius eſſe remedium ſuſpicor, ſi inceſſantibus quotidiè plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto uobis amplius placatis, quanto me ei malè ſeruientẽ diſtrictius affligitis. Multas enim iam plagas acceperam, de ſuperuenientibus dominorum iuſſionibus, inueni conſolationes, quas nõ ſperabam. Si poſſum, has celeriter plagas enumero. Primò, quòd mihi pax ſubducta eſt, quam cum Longobardis in Tuſcia poſitis ſine ullo Reipublicæ diſpendio feceram. Deindè corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati ſunt. Et quidem alij ab hoſtibus, alii uerò Narniis & Peruſij poſiti, & ut Peruſium teneretur, Roma relicta eſt. Poſt hæc plaga grauior fuit, aduentus Agilulphi, ita ut oculis meis cernerem Romanos, more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur uenales. Et quia nos, qui intra ciuitatem ſumus, Deo protegente manus eius euaſimus, quæſitum eſt, unde culpabiles eſſe uideremur: Videlicet, cur frumenta defuerint quæ in hac urbe diu multa ſeruari nullatenus poſſunt, ſicut in alia ſuggeſtione plenius indicaui. Et quidem de memetipſo in nullo turbatus ſum, quia teſte conſcientia, fateor aduerſa quælibet pati paratus ſum, dummodo hæc omnia cũ ſalute duntaxat meæ animæ euadam. Sed de glorioſis uiris, Gregorio præfecto & Caſtorio magiſtro militum, non mediocriter ſum afflictus. Qui & omnia, quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores uigiliarum & cuſtodiæ ciuitatis in obſidione eadem uehementiſſimos pertulerunt. Et poſt hæc omnia graui dominorum indignatione percuſſi ſunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non ſua acta, ſed mea perſona grauat. Cum quo quia pariter in tribulatione laborauerant, poſt laborem pariter tribulantur. Quòd autem dominorũ pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, nè hoc ulterius faciat. Nam adhuc neſcimus, quis ibi qualis ſit: & Paulus egregius prædicator dicit: Nolite iudicare ante tempus, donec ueniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Hoc tamen breuiter dico, quoniam peccator & indignus plus de uenientis Iesu miſericordia, quàm de ueſtræ pietatis iuſtitia præſumo. Et ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe quæ uos laudatis, ille repræhẽdet: & quæ uos repræhenditis, ille laudabit. Inter ergò omnia incerta ad ſolas lachrymas redeo, petens ut idem omnipotens Deus pijſſimum dominum noſtrum & ſua hic manu regat, & in illo terribili iudicio liberum ab omnibus delictis inueniat: & me ità placere, ſi neceſſe eſt, hominibus faciat, ut æternã eius gratiam non offendam.

Imperatores pontificibus debent reuerẽtiam.

Exod. 22.

Ibidem

Mal. 2

Nota ſanctiſſimi uiri humilitatem.

1. Cor. 4.

17 Deniq; Mauritius Imperator libertatem uocis tãti pontificis, repræhenſionisq; conſtantiam admiratus, quia de futuro Dei iudicio ſe terruerat, ad exercendam in eum tyrannidem prodire nitebatur: cùm protinus eodem anno uir quidam, monachicis ueſtimentis indutus, diuina quadam uirtute commotus, dextra ſpatham cepit. Quam uidelicet à foro uſq; ad æneam ſtatuam gladiatoris nudam circunferens, Imperatorem gladio cunctis moriturũ prædixit. Quod Mauritius ut audiuit, à tyrannide Gregorio inferenda ſemet continuit, & iudicium diuinum, quod ei minatus fuerat, citò ſe ſubiturum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non poſſe mentiri.

18 Mox itaque ſcripto preces compoſitas, tam eidẽ, quàm cunctis patriarchis, epiſcopis & monachis ciuitatum ſiue ſolitudinum pecunias multas, cereos & thymiamata deſtinauit: hoc potiſſimum deprecans, ut Domino ſupplicarent, quatenus in hoc ſeculo merita ſuorum malorum reciperet, tantùm ut à futuris cruciatibus redimi mereretur. Cumque hoc & ipſe uehementius per multa tempora cum lachrymis poſtulaſſet, quadam nocte dormiens, uidit

Mauritius Imper. precibus S. Gregorij &c. ſtudet ſibi placare Deum

apud æneam palatij portam ſe coram multo populo æneæ ſtatuæ Saluatoris aſsiſtere. Tunc uox terribilis facta eſt ea ipſo incarnati uerbi charactere, dicẽs: Da te Mauritiũ. Et capientes eum iudiciorum miniſtri, poſuerunt iuxta purpureũ umbilicum, qui illic erat. Cui eadem uox characteris ait: Vbi uis reddam tibi mala, quæ in hoc ſeculo perpetraſti? Ille reſpondit: Amator hominum Domine & iudex iuſte, hic potius ea mihi, & non in ſeculo futuro, retribue. Statim diuina uox iuſsit tradi Mauritium & Conſtantiã uxorem eius cum filijs & filiabus, omniq; cognatione ipſius, Phocæ militi. Euigilans ergò Mauritius, miſit parochœnum, & uocauit ad ſe Philippicum generũ ſuum, quẽ dudum ſuſpicatus fuerat Imperium ſi uelle ſuſcipere. At ille pro ſuſpicione ſe perdendum cõijciens, aduocatæ Cordiæ uxori ſuæ, tanquàm non ſe reuiſuræ, ultimum uale dixit. Sacramentoque communionis accepto, ad palatium uenit, & cubiculum Imperatoris ingrediens, ad pedes eius procidit. Cui Imperator aſſurgens, ad pedes eius nihilominus corruit, dicens: Ignoſce deprecor mihi, quia nunc profectò diuina reuelatione doctus cognoui, quòd nihil in me undè ſuſpicabar, commiſeris: ſed ſi quem in agminibus noſtris cognoſcis, qui Phocas ſoleat uocitari, dicito mihi. Et Philippicus diù apud ſe recogitans, ait: Vnum Phocam cognoſco, qui nuper procurator ab exercitu nuncupatus, cõtradicebat tuo Imperio. Cùm uerò Mauritius de qualitate eius inquireret, Philippicus ait: Eſt quidem iuuenis, & temerarius, ac timidus. Et Mauritius: Si timidus, inquit, profectò & homicida. Dumque ſuper huiuſmodi titubaret, in craſtinum Magiſtrianus ab Eremitis, quibus Imperatoris preces portauerat, rediens, reſponſum retulit, dicens: Deus recepta pœnitentia tua, ſaluabit animã tuam, & cum ſanctis te cum tota domo tua cõſtituet: ab Imperio uerò cum ignominia & diſcrimine decides.

Sententia Chriſti in Mauritium &c.

19 Quibus auditis, Mauritius Dominum glorificãs, pœnitentiam tenuit, ſed à cupiditatis auaritia uſqueadeò nõ receſsit, ut exercitus in periculoſis locis hyemarent, & tranſito Danubio, uictum ſibi de Sclauorum regione periclitabundo quærerent, nè uidelicet alimenta publica manducarent. Quod cùm Petro prætori ferialibus literis immineret, ille Taxiarchis uocatis, ait: Nimis mihi uidentur grauia Imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hyemare iubẽtia. Nam illi non obedire, ſæuum eſt: & rurſus obedire, ſæuiſsimum. Nullum bonum parit auaritia, quia mater omnium malorum conſiſtit. Qui Imperator languens, horum maximorum malorum cauſa Romanis efficitur. Exercitus itaque hoc per Taxiarchas audito, ad ſeditionem conuertitur, exaltatumque ſuper clypeum Phocam centurionem, Exarchum acclamarunt. Fugatoque prætore, Theodoſio filio Imperatoris & Germano ſocero eius dirigunt, ut alter eorũ ſibi imperare ſtuderet. Illi nullo modo conſenſerunt: immò hoc Mauritio retulerunt. At ille Germanũ perdere uoluit: qui quoniam in eccleſiam fugerat, filium tanquàm proditorem ſui conſilij flagellauit, multoſque hunc ab eadem eccleſia extrahendum tranſmittens, nunquàm permittitur: immò multis conuicijs à populo laceratus, Marcioniſta hæreticus appellatur. Et commoto intrà Conſtantinopolim graui tumultu, Mauritius, diſsimulato habitu, cum uxore & filijs noctu dromonem cõſcendit, & fugiens, apud ſanctum Antonomum uenit. At uerò Phocas cũ exercitu in Septimum ueniẽs, Imperator efficitur. A quo Mauritius cum filijs, uxore ac filiabus penès Chalcedonem, quemadmodum ſibi denunciatum fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorij, qua illum petierat in terribili Dei iudicio liberum à delictis omnibus inueniri, uacua eſſe non poterat, idem Mauritius id recepit quod meruit, & in cunctis ſuis incommodis Dominum benedicens, à ſempiterno ſupplicio meruit liberari.

Mauritius cũ ſuis caditur.

20 Igitur ſeptimo kalendarum Maiarum, Indictione ſexta, imago Phocæ & Leontiæ Auguſtorum cum eorundem fauorabilibus literis Romam delata eſt. Et poſtquàm à clero & ſenatu acclamatum eſt eis in baſilica Iulij, iuſſu Gregorij in oratorio ſancti Cæſarij Lateranenſi palatio conſtituta reponitur. Qui etiã Phocæ Imperatori ita reſcripſit. Gloria in excelſis Deo, qui, iuxta quod ſcriptum eſt, mutat tempora, & trãſfert regna, & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam ſuum loqui dignatus eſt, dicens: Quia dominatur excelſus in regno hominum, & cui uoluerit, ipſe dat illud. In omnipotentis quippe Dei incomprehenſibili diſpenſatione, alterna uitæ mortalis moderamina conſiſtunt, & aliquandò cum multorum peccata ferienda ſunt, unus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo ſubiectorum colla deprimantur. Quod nos in noſtra diutius tribulatione probauim⁹. Aliquãdò uerò, cùm miſericors Deus mœrẽtia multorum corda ſua decernit conſolatione refouere, unũ ad regiminis culmen prouehit, & per eius miſericordiæ uiſcera in cunctorum mentibus exultationis ſuæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem ueſtræ pietatis ad Imperiale faſtigiũ perueniſſe gaudemus. Lætentur cæli, & exultet terra, & de benignis ueſtris actibus uniuerſæ Reipublicæ populus, nunc uſque uehementer afflictus, hilareſcat. Comprimantur iugo ueſtræ dominationis ſuperbæ mentes hoſtium, releuentur ueſtra miſericordia contriti ac depreſsi animi ſubiectorum. Virtus cœleſtis gratiæ inimicis uos terribiles faciat, pietas ſubditis benignos. Quieſcat feliciſsimis temporibus ueſtris in uniuerſa Republica Reipublica prolata ſub cauſarum imagine præda pacis. Ceſſent teſtamentorum inſidiæ, donationum gratiæ uiolẽter exactæ. Redeat cunctis in rebus proprijs ſecura poſſeſsio, ut ſine timore habere ſe gaudeant, quæ non ſunt ab eis fraudibus acquiſita. Reformetur iam ſingulis ſub iugo pij Imperij libertas ſua. Hoc namque inter reges gentium & Reipublicæ Imperatores diſtat, quòd reges gentium domini ſeruorum ſunt. Imperatores uerò reipublicæ, domini liberorũ.

Lib. 11 epi. 16

Dan. 2

Dan. 4

Diſcrimen inter reges gentium & Imperatores.

21 Cumque Phocas mandari ſibi Romanæ ſedis diaconum cum magna humilitatis reuerentia poſtularet, Gregorius ità reſcripſit: Conſiderare cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quòd remoto triſtitiæ iugo, ad libertatis tempora ſub Imperiali benignitatis ueſtræ pietate peruenimus. Nam quòd permanere in palatio, iuxta antiquam conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis diaconum ueſtra ſerenitas non inuenit, non hoc meæ negligentiæ, ſed grauiſsimæ neceſsitatis fuit. Quia dum miniſtri omnes huius Eccleſiæ tam contrita aſperaque tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, ut ad Vrbem regiam in palatio permanſurus accederet. Sed poſtquam ueſtram clementiam, omnipotentis Dei gratia diſponente, ad culmen Imperij perueniſſe cognouere, ipſi quoquè ſuadente lætitia ad ueſtra ueſtigia uenire feſtinant, qui illuc prius accedere ualdè timuerant. Sed quia eorum quidam ità ſenectute ſunt debiles, ut laborem ferre uix poſſunt: quidam uerò Eccleſiaſticis curis uehementer implicantur, & lator præſentium, qui primus omnium defenſor fuit bene mihi ex longa aſſiduitate compertus eſt, uita, fide ac moribus approbatus,

Lib. 11 epi. 43.

probatus, hunc aptum pietatis ueſtræ ueſtigiis eſſe iudicaui. Vndè eum authore Deo diaconũ feci, & ſub celeritate tranſmittere ſtudui, qui cũcta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore, ualeat clementiæ ueſtræ ſuggerere. Cui rogo ut ſerenitas ueſtra pias aures inclinare dignetur, ut tanto nobis celerius ualeat miſereri, quanto afflictionem noſtram uerius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladiis, & quantis Longobardorum incurſionibus ecce iam per triginta & quinque annorum lõgitudinem premimur, nullis explere ſuggeſtionis uocibus ualemus. Sed in omnipotente Deo confidimus, quia ea, quæ cœpit, cõſolationis ſuæ nobis bona perficiet, & qui ſuſcitauit in Republica pios dominos, extinguet crudeles inimicos.

Ibidẽ Ep. 44

22 Itẽ Leontiæ Auguſtæ: Quæ lingua eloqui, quis animus cogitare ſufficiat, quantas de ſerenitate ueſtri Imperii omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera ceruicibus noſtris amota ſunt, & Imperialis culminis leue iugum rediit quod libeat portare ſubiectis? Reddatur ergò creatori omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cęlo, perſolnatur ab hominibus gratiarum actio in terra, quia uniuerſa Reſpublica, quæ multa mœroris pertulit uulnera, iam nunc conſolationis ueſtræ inuenit fomenta. Vndè nobis neceſſe eſt omnipotentis Dei miſericordiam enixius exorare, ut cor ueſtræ pietatis ſua ſemper dextera teneat, eiusque cogitationes cæleſtis gratiæ ope diſpenſet, quatenus tranquillitas ueſtra tanto rectius ualeat ſibi ſeruientes regere, quãto dominatori omnium nouerit uerius deſeruire. In amore Catholicæ fidei faciat defenſores ſuos, quos fecit ea benigno opere Imperatores noſtros. Infundat in ueſtris mentibus zelũ ſimul & mãſuetudinẽ, ut pio ſemper feruore ualeatis & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquere, & ſi quid in uobis delinquitur, parcendo tolerare.

Zelus & mãſuetudo ſectãda principibus.

23 His Gregorius laudibus aut ideo nouos principes demulcebat, ut audientes quales eſſe debebant, fierent mitiores, quàm Mauritius fuerat, cuius tot criminibus inuoluta tempora cognoſcebant: aut quia eos ſibi ſuæque Eccleſiæ deuotiſſimos cernens, non eos ad tyrannidem ruituros eſſe putabat. Qui ſicut quorumlibet uitia liberis uocibus arguebat & contra canones priſcasve conſuetudines uenire nemĩnẽ permittebat: ita quæ conſuetudinis fuerant, nulli penitus denegabat. Nam mox ut epiſcopus Apoſtolicæ ſedis enituit, patriarchalibus ſedibus ſuam ſynodicam deſtinauit, & poſtmodum Secundino ſeruo Dei incluſo, inter cætera ſcribens, dicit: Hinc eſt, ut quoties in quatuor præcipuis ſedibus antiſtites ordinantur, ſynodales ſibi epiſtolas uiciſſim mittant, in quibus ſe ſanctam Chalcedonenſem ſynodum cum aliis generalibus ſynodis cuſtodire fateantur. Item Athanaſio presbytero de Iſauria poſt multa: Fratri noſtro Cyriaco, Conſtantinopolitanæ ciuitatis antiſtiti, qui nuper in Iohannis reuerendiſſimi epiſcopi loco ordinatus eſt, noſtra uoluimus ſcripta tranſmittere. Sed quia nõ eſt conſuetudo, ut priuſquàm ad nos eius ſynodica deferatur, ei ſcribere debeamus, idcirco nunc diſtulimus, poſteà autem indicabimus. Quam uidelicet conſuetudinem, ſicut noſtri quoque qui ante biennium, ab Adriano liberaliſſimo Papa miſſi, in ſancta octaua ſynodo præfuere, teſtantur, ita orientales præcipuè retinent uſque hactenus ſedes, ut in ſuis diptychis nullius pontificis nomen deſcribant, quouſque ſynodicam ipſius ſuſcipiant & tandiu defunctum pontificem inter uiuentes annumerent, quandiu ſucceſſor illius ſuas literas ſtuduerit deſtinare.

Lib. 7. Ep. 53 Indi. 2.

li: 6. ep. 64.

24 Hinc eſt nimirum, ꝙ Gregorius à conſuetudine priſca non diſcrepans, Iohanni ſubdiacono, rectori patrimonii Liguriæ ſcribit, dicens: Quanto Apoſtolica ſedes, Deo authore, cunctis prælata conſtat eccleſiis, tanto inter multiplices curas & illa nos ualde ſollicitat, ubi ob conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio, eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri Conſtantii diaconi ſui unanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem nõ fuit ſubſcripta relatio, ne quid quod ad cautelam pertinet, omittamus, idcirco huius præcepti authoritate ſuffultum Genuam te proficiſci neceſſe eſt, & quia multi illic Mediolanenſium coacti, Longobardorum barbarica feritate conſiſtunt, eorum te uoluntates oportet, conuocatis eis, in commune perſcrutari. Et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis unitate diſterminat, ſiquidem in prædicto filio noſtro Conſtantio omnium uoluntates atque conſenſus perdurare cognoſcis, tunc eum à proprijs epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ authoritatis aſſenſu ſolatiante Domino, facias conſecrari: Quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium uigorem retineat, & à ſe conceſſa aliis ſua iura non minuat. Sed cum poſt annos aliquot Conſtantius, functus inſigniter Pontificio, dormiſſet in Domino, clerus & plebs Mediolanenſis Deuſdedit diaconum eligentes, ab Agilulpho rege terrebantur quatenus illum eligerent, quem Longobardorum barbaries uoluiſſet. At illi decretum ſuum Gregorio dirigentes, conſilium & licentiam petunt. Quibus ipſe inter cætera ſic reſcripſit: Illud, quod uobis ab Agilulpho indicaſtis ſcriptum, dilectionem ueſtram nõ moueat. Nam ꝙ nos utilitati ueſtræ ſalubriter conſulere uelimus, in hominem, qui non à Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur nulla præbebimus rationeconſenſum: Quia Vicarius ſancti Ambroſii indignus euidenter oſtenditur, ſi electus à talibus ordinatur. Et poſt pauca: Vt igitur in ordinando Deuſdedit diacono, qui à nobis electus eſt, nulla poſſit mora cõtingere, Pantaleonem notarium noſtrum tranſmiſimus, qui eum, ut moris eſt, adnitente conſenſus noſtri authoritate, faciat conſecrari.

Lib. 2. Ep. 30 Indi. 11

Nota antiquum morẽ cõſecrãdi. Metropolitanũ p ſuos ſuffraganeos de ſedis Apoſtolica conſenſu.

Lib. 9. Ep. 65

25 Ab aduerſis poteſtatibus prægrauatos fortiſſimus miles Chriſti Gregorius uiriliter defendebat, iniuſteque deiectos non ſolum inter depoſitos non habebat uerum etiam priſtinis gradibus authoritatis ſuæ priuilegio reformabat. Nam Anaſtaſium Antiochenum Patriarcham, qui Iohannem Conſtantinopolitanum præſulem uoce libera repræhendens, Imperatoris Iuſtini iuſſu detruſus in exilium, ab ipſis Iohãnis Papæ temporibus uſque ad ſui pontificatus tempora permanebat, mox ut ſummum ſacerdotium meruit, inter patriarchas eum reputans, ſcriptis talibus animauit. Præterea, inquit, ſicuti patriarchis aliis patribus ueſtris, ſynodicam nobis epiſtolam direxi: quia apud me ſemper hoc eſtis, quod ex omnipotẽtis Dei munere accepiſtis eſſe, non quod ex uoluntate hominum putamini non eſſe. Item eidem in alia epiſtola poſt non multa ſcribens ait: Fraternitati tuæ indico, quia à sereniſſimis dominis quantis ualui precibus poſtulaui, ut uos honori proprio reſtitutos, ad ſancti Petri apoſtolorum principis limina uenire, & quouſque ita Deo placuerit, hic mecum uiuere concedant quatenus dum uos uidere mereor, peregrinationis noſtræ tædium, de æterna patria inuicem loquendo, reuelemus. Deniquè ſtudioſiſſimus pater Gregorius tam diu penes Mauritium Imperatorem ſuggeſtionibus ſuis imminuit, donec poſt multorum annorum curricula magnus Anaſtaſius throno proprio redderetur. Cui congratulabundus reſcripſit, dicens: Gloria

Li. 1. ep. 25.

Li. 1. ep. 7.

Li. 4. epi. 37

ria in eacelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, quia magnus ille fluuius, qui quondam aiētia Antiochiæ ſaaa reliquerat, ad propriū alueū reuerſus, ſubiectas & iuxta poſitas uales rigat, ut unum trigeſimum, aliud ſeaageſimum, aliud uerò centeſimum fructum ferat.

26 Adrianum Thebanæ ciuitatis epiſcopum, à Iohanne primæ Iuſtinianæ, atque altero Iohanne Lariſſæo epiſcopis iniuſte depoſitum, non ſolum ſedi propriæ reddidit, uerum etiam ipſis eccleſiam Romano iure defendens, à Lariſſæi epiſcopi poteſtate ſubduxit, inter cætera dicens: Adrianum epiſcopum reperimus, & tuo contra ſacerdotales mores odio laboraſſe & nullo iure pecuniariis in cauſis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuiſſe ſententia. Quia igitur & ab antefato Iohanne, primæ Iuſtinianæ epiſcopo, cōtra ius canoneſq; depoſitus, honoris ſui gradu carere non potuit, in ſuam eum reformari eccleſiam, atque in propriæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communionem priuari, ꝙ admonitione ſanctæ memoriæ deceſſoris mei contempta, per quam eum eccleſiāque eius poteſtatis de tua iuriſdictione exemit, rurſus in eis aliquid tibi iuris & ditionis ſeruare præſumpſeris tamē nos humanius decernentes, cōmunioniſque tibi ſacramentum interim conſeruantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo eccleſiaque eius omnem antehabitam ſuæ poteſtatem iuriſdictionis abſtineat, ſed ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri, ſi qua cauſa uel fidei uel criminis uel pecuniaria aduerſus præfatum Adrianum conſacerdotem noſtrum potuerit euenire, uel per eos, qui noſtri ſunt uel fuerint in urbe reſponſales, ſi mediocris eſt quæſtio, cognoſcatur, uel huc ad Apoſtolicam ſedem, ſi eſt ardua, deducatur, quatenus noſtræ audientiæ ſentētia decidatur. Quòd ſi contra hæc quæ ſtatuimus, quolibet occaſione uel ſurreptione uenire tentaueris, ſacra te communione priuatum, nec eam te, excepto ultimo uitæ tuæ tempore, niſi conceſſa Romani pontificis decernimus iuſſione recipere. Hoc enim conſona ſanctis patribus diffinitione ſancimus, ut, qui ſacris neſcit obedire canonibus, nec ſacris adminiſtrare, uel communionem capere ſit dignus altaribus.

Li. 2. eps. 7. Indi. 11

Eccè pœna ſtatuta ſacrorū Canonū cōtēptoribus.

Item Iohanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ: Poſt lōgas tribulationes, quas Adrianus Thebanæ ciuitatis epiſcopus, conſacerdotibus ſuis uelut ab hoſtibus pertulit, in Romanam ciuitatem confugit. Et licet aduerſus Iohannem Lariſſæum epiſcopum eius fuiſſet prima ſuggeſtio, non ab eo in cauſis pecuniariis lege eſſe iudicatum, tamen poſt hoc magis contra perſonā fraternitatis tuæ, à qua non iuſtè ſe ſacerdotii gradu flagitabat eſſe deiectum grauiſſimè querebatur. Et infra: Quòd uerò, inquit, ad præſens attinet, caſſatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex beati Apoſtolorum principis Petri authoritate decernimus, triginta dierum ſpatio ſacra te communione priuatum, ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus ueniam cum ſumma pœnitentia & lachrymis exorare. Quòd ſi hanc ſententiam noſtram te cognouerimus impleſſe remiſſius, non iā tantum iniuſticiam, ſed & contumaciam fraternitatis cognoſcas, adiuuante Domino, ſeuerius puniendā. Præfatum uerò Adrianum, fratrem & coepiſcopum noſtrum, ex tua ſententia, ut diximus, nequaquam canonibus atque legibus ſubſiſtente damnatū, in ſuum locum atque ordinem reuerti, Chriſto comitante, diſponimus, ut nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iuſtitiæ tramitem prolata ſententia, nec charitas tua, pro placanda futuri indignatione iudicii, incorrecta remaneat.

Ibidem epi. 6.

27 Hinc eſt, ꝙ exceptis criminibus, neminem de ſacerdotio Gregorius deponebat, immò pro qualitatibus delictorum, uniuerſaliter cōmunione priuabat. Vnde Iohanni epiſcopo Calliopolitano poſt aliqua ſcribens, ait: Matriculam, quam frater & coepiſcopus noſter Andreas Tarentinus epiſcopus fecit fuſtibus caſtigari, quamuis eainde poſt octo menſes hanc obiiſſe non credamus, tamen quia eam contra propoſitū ſui ordinem huiuſmodi fecit affligi, duobus hunc menſibus à Miſſarum ſolennitate ſuſpende, ut uel hæc eum uerecundia, qualem ſe decætero exhibere poſſit inſtituat.

libro 2 epiſt. 45. indic. 11

28 Siquando ſuper ſacerdotum criminibus erat aliquid uētilandum, cum ſumma diſtrictione grādique cautela Gregorius uniuſcuiuſque capituli modulos quærens, ſententiam ſuam magis difficulter, quàm facíliter promulgabat. Vnde Natali Salonitano epiſcopo ſcribens, ait: Cum cuncta negocia indagandæ ſolicitudine ueritatis indigeant, tum quæ ad deiectionem ſacerdotalium pertinent graduum, ſunt diſtrictius trutinanda, in quibus non tam de humanis conſtitutis, quàm de diuinæ quodammodo benedictionis refragatione tractatur. Nunciatum ſiquidem nobis eſt, Florentium, Tauritanæ ciuitatis epiſcopum à quibuſdam fuiſſe in cauſis criminalibus accuſatum, & nullis canonicis probationibus exquiſitis, nec ſacerdotalis concilii præueniente iudicio, eum honoris officio non iure, ſed authoritate depoſitum. Quia ergo non poteſt quēquam epiſcopatus gradu, niſi iuſtis ea cauſis, concors ſacerdotum ſubmouere ſentētia, hortamur fraternitatem noſtram, ut præfatum uirum ex eodem, in quo detruſus eſt, eiici faciatis exilio, cauſamque eius epiſcopali diſceptatione perquiri. Et ſi in quibus accuſatus eſt, canonica fuerit probatione conuictus, canonica proculdubio eſt ultione plectendus. Quòd ſi aliàs, quàm de eo eſtimatum eſt, ſynodali fuerit inquiſitione compertum, neceſſe eſt, ut & criminatores iuſti diſtrictionem iuris exhorreant, & in criminato innocentiæ ſuæ ſeruentur illibata ſuffragia. Exequutionem uerò antefati negocii Antonino ſubdiacono noſtro ex noſtra præceptione mandauimus, quatenus eius inſtantia, & quæ ſunt legibus cannnicis placita decernantur, & decreta, iuuāte Domino, mancipentur effectui. Item Conſtantino Mediolanēſi: Relectis epiſtolis, quas ad nos per Mauritinum latorem præſentium tranſmiſiſtis, gratam nobis ſolicitudinem noſtram fuiſſe reſcripſimus, ꝙ eā, quæ ad nos de fratre & coepiſcopo noſtro Pompeio qui à nobis ità eſt nominandus, peruenit, cauſam diſſimulare minimè pertuliſtis. Sed ſi qualis fuit in requiſitione cura, talis fuiſſet in diſcuſſione ſubtilitas nihil ex hoc, quod de eo dictum eſt, fuiſſet ambiguū, ſed utrum, an eſſet compoſitum, patuiſſet. Quia iam contra ipſum dudum in Sicilia apud reuerendæ memoriæ fratrem noſtrum Maximianum epiſcopum talis quæſtio, ut cognouimus, mota eſt: Sed quia cauſa ipſius ſubtili omnino inueſtigatione quæſita eſt, inuentus eſt innocens, qui fuerat accuſatus in crimine. Nunc igitur quoniā illa quæ contra eum dicta ſunt, non ſub illa, qua decuit diſtrictione quæſita ſunt, & geſta, quæ exinde apud fraternitatem ueſtram confecta ſunt, neque ad condemnatiónem, neque ad abſolutionem eius probantur poſſe ſufficere, non leuis res agitur, ut incautè, uel in tranſcurſu debeat diffiniri. Nam graue eſt ſatis & indecens, ut in re dubia certe ducatur ſententia. Et hæc quidem geſta, eſſe poterant ad diffiniendum ſatis idonea, ſi accuſati ea confeſſio ſequeretur, ſi tamen eandem confeſſionem ſubtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio uehemens extorqueret, quæ frequenter hoc agit

libr. 2. epiſt. 8. indi. 11.

libr. 8. ep. 30.

De dubys nō eſt certa ferēda ſententia.

fligit, ut noxios ſe fateri etiam cogantur, innoxii. Nā poſtquam præfatus epiſcopus, ut dicitur, cuſtodia cruciari cremarique ſe fame aſſerit, ſcire debetis ſi itá eſt, utrum noceat, ſi ſic fuerit extorta confeſſio. Nunquid quando ſententiam tales cauſæ ſuſcipiunt, & ad ſedem Apoſtolicam appellatur, non & perſona, quæ iudicatur, præſens eſt, ut diſtrictiſſimè atque ab omni latere ueritas requiratur, uti tunc, ſi debeat nec ne manere ſententia, decernatur? Nec non & ſi prædictus epiſcopus ad ſedem Apoſtolicam appellare uoluerit, cauſa ipſius interius, & cum omni eſt diligentia perſcrutanda? Et ideo poſtquàm & perſona abſens eſt, & geſta, quæ ad nos tranſmiſiſtis, nobis, ſicut præfati ſumus, idoneè ſatisfacere non uidentur, temerè aliquid de epiſcopi perſona decernere, nec debemus nec poſſumus: ne, quod abſit, repræhēſibiles inueniamur in noſtris, quibus aliorum iure competit retractare ſententias.

Libr. 11 Ep. 50

Item Iohanni defenſori poſt aliqua: Quia, inquit, Stephanus epiſcopus in odio ſuo quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſte ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt, primò ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt. Deindè cauſarum qualitas, ſi digna exilio uel depoſitione fuit, ſi eo præſente ſub iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit, ſed & de perſonis accuſantium ac teſtificantium ſubtiliter quærendum eſt, cuius uitæ, cuius conditionis, cuiuſq; opinionis, aut ne inopes ſint, ne fortè aliquas contra præfatum epiſcopum inimicitias habuiſſent. Verum teſtimonium ex auditu dixerunt aut certè ſe ſcire ſpecialiter teſtati ſunt. Si ſcriptis iudicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quòd ſi fortè hæc ſolenniter acta non ſunt neq; cauſa probata eſt, quæ exilio uel depoſitione digna ſit, in eccleſiā ſuam modis omnibus reuocetur.

29 Authoritatem quorumlibet ſummorum Pontificum Gregorius authoritatis ſuæ magnitudine nullo modo minuebat, quin potius multipliciter roborabat. Et quāuis inter culpabiles authoritatē ſui prioratus agnoſceret, tamen inter inſontes epiſcopos ſe præbebat prorſus æqualem. Quapropter Iohanni Syracuſano epiſcopo inter cætera ſcribens, ait: Quod primas Byzacenus à ſuis epiſcopis impetitus, ſe ſedi Apoſtolicæ dicit ſubiici, ſi qua culpa in epiſcopis inuenitur, neſcio quis ei epiſcopus ſubiectus non ſit. Cum uerò culpa non exigit, omnes epiſcopi ſecundū rationē humilitatis æquales ſumus, &c. Item in libro regulæ paſtoris. Liquet, inquit, ꝙ omnes homines natura æquales genuit, ſed uariante meritorum ordine, alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diuerſitas, quæ acceſſit ex uitio, diuino iudicio diſpenſatur, ut quia omnis homo æquè ſtare non ualet, alter regatur ab altero. Vndè cuncti, qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: Nec præeſſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe hominibus gaudeāt, ſed prodeſſe. Antiqui etenim patres noſtri non reges hominum, ſed paſtores pecorum fuiſſe memorantur, & cum Noe Dominus filiiſque eius diceret, Creſcite & multiplicamini, & replete terram, protinus adiunxit, Et terror ueſter ac tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Quorum uidelicet terror ac tremor, quia eſſe ſuper animantia terræ præcipitur, profectò eſſe ſuper homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris natura prælatus eſt. Et idcirco ei dicitur, ut ab animalibus & non ab homine timeatur: Quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali uelle timeri. Et tamen neceſſe eſt, ut rectores è ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt, ut humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquàm tamen præpoſiti ex hoc quæſito timore ſuperbiunt, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubiectorum iuſtitiam quærunt. In eo enim, ꝙ metum ſibi à peruerſe uiuentibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur. Quia uidelicet ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiam formidini iacere ſubſtrati. Sed plerunquè rector eo ipſo quo cæteris præminet, elatione cogitationis intumeſcit, & dū ad uſum cuncta ſubiacent, dum ad uotum uelociter iuſſa complentur, dum omnes ſubditi, ſi qua bene geſta ſunt laudibus efferunt, malè geſtis autem nulla authoritate contradicunt, dum plerunque laudant etiā quæ reprobare debuerant, ſeductus ab his, quæ infra ſuppetunt; ſuper ſe animus tollitur, & dum foris immenſo fauore circundatur, intus ueritate uacuatur, atque oblitus ſui, in uoces ſe ſpargit alienas, talemq; ſe credit, qualem foris audit, non qualem intus diſcernere debuit. Subiectos deſpicit, eoſque æquales ſibi naturæ origine non agnoſcit, et quos ſorte poteſtatis exceſſerit, tranſcendiſſe etiam uitæ meritis credit. Cunctis ſe æſtimat amplius ſapere, quibus ſe uidet amplius poſſe. In quodam quippe ſe conſtituit culmine apud ſemetipſum, & qui æqua cæteris naturæ conditione conſtringitur, ex æquo cæteros reſpicere dedignatur. Sicque uſque ad eius ſimilitudinem ducitur, de quo ſcriptum eſt: Omne ſublime uidet, & ipſe eſt rex ſuper uniuerſos filios ſuperbiæ. Qui ſingulare culmen appetens, ꝙ ſocialem angelorum uitam deſpiciens, ait: Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. Miro ergo iudicio intus foueā deiectionis inuenit, dum foris ſe in culmine poteſtatis extollit. Apoſtatæ quippe angelo ſimilis efficitur dum homo hominibus eſſe ſimilis dedignatur. Sic Saul, poſt humilitatis meritum, in tumorem ſuperbiæ, culmine poteſtatis excreuit. Per humilitatem quippe prælatus eſt, & per ſuperbiam reprobatus, Domino atteſtante, qui ait: Nonne cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput te cōſtitui in tribubus Iſrael? paruulum ſe prius in ſuis oculis uiderat, ſed fultus tēporali potentia, iam ſe paruulum non uidebat. Cæterorum nanque comparationi ſe præferens, quia plus cunctis poterat, magnū ſe præ oibus æſtimabat. Miro aūt mō cū apud ſe paruulus, apud Deū magnus, cū uerò apud ſe magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerunq; ergo dū ex ſubiectorū affluētia animus inflatur, in luxū ſuperbiæ, ipſo potētiæ faſtigio lenocinante corrumpitur. Quam uidelicet potentiam bene regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Benè hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerunque extollitur, etiam cum nulla poteſtate fulcitur. Quanto magis in altum ſe erigit, cū ſe ei etiam poteſtas adiungit? Quam tamen poteſtatē rectè diſpenſat, qui ſolicitè nouerit, & ſumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tētat, & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, tamen ſe peccantibus zelo ultionis anteferre. Sed hanc diſcretionem plenius agnoſcimus, ſi paſtoris primi exempla cernamus. Petrus nanque authore Deo, ſanctæ Dei eccleſiæ principatum tenens, à benè agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter proſternente, immoderatius uenerari recuſauit, ſeque illi ſimilem recognouit, dicens: Surge, ne feceris, & ego ipſe homo ſum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia ſuper cæteros excreuiſſet oſtendit. Verbo nanque eorum uitam perculit, quam ſpiritu perſcrutante depræhendit.

Margin notes: *Libr. 7 Ep. 64 Indi. 2.* — *Paſtoralis curæ par. 2. cap. 6.* — *Gen. 9.* — *Hos debent timere præpoſitos.* — *Iob. 41* — *Eſa. 14* — *1. Re. 15* — *Poteſtates quis recten-tatur.* — *Act. 10.* — *Ac. 5.*

dit. Et ſummum ſe intrà Eccleſiam contra peccata re
coluit, quod bnnore ſibi uehementer impenſo, corã
bene agentibus fratribus non agnouit. Illic quippe
communinnem æqualitatis meruit ſanctitas actio-
nis, hic aelus ultinnis ius aperuit poteſtatis. Et paulò
poſt: Sed cum delinquentes ſubditos præpoſiti corri
gunt, reſtat neceſſe eſt, ut ſolicite attendãt, quatenus
per diſciplinæ debitum, culpas quidem inre poteſta-
tis feriant, ſed per humilitatis cuſtodiam, æquales ſe
ipſis fratribus, qui corriguntur, agnoſcant. Quamuis
plerunque etiam dignum eſt, ut eoſdem quos corri-
gimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorũ
nanque per nos uitia diſciplinæ uigore feriuntur, in
his uerò, quæ ipſi committimus, ne uerbi quidem ab
aliquo inuectione laceramur: Tanto ergo apud Domi
li. 9. num obligatiores ſumus, quanto apud homines in-
epi.66 ulte peccamus. Et reliqua.
30 Hac Gregorius æqualitate ſeruata, Romano de-
li. 9. fenſori Siciliæ ſcribit, dicens: Peruenit ad nos, quòd
epi.32. ſi quis contra quoslibet clericos cauſam habeat, de-
ſpectis eorum epiſcopis, eoſdem clericos in tuo facias
iudicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia ualde conſtat
incongruum, hac tibi authoritate præcipimus, ut
hoc denuo facere non præſumas. Sed ſi quis contra
quemlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopum ip
ſius adeat, ut aut ipſe cognoſcat, aut certe ab ipſo iu-
dices deputentur. Aut ſi ob hoc fortaſſe ad arbitros
eundum eſt, partes ad eligendos iudices ab ipſos exe
cutio deputata compellat. Si quis uerò uel clericus
uel laicus contra epiſcopum cauſam habuerit, tunc
te interponere debes, ut inter eos aut ipſe cognoſcas,
aut certe te admonente, ſibi iudices eligant. Nam ſi
ſua unicuiq; epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid
aliud geritur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus
cuſtodiri ordo debuerat, confundatur?
31 Sicut conuictum de crimine ſine uindicta cano
nice Gregorius neminem relinquebat, ſic nimirum
falſarium delatorem regulari tramite puniebat. Vn-
de Anthemio ſubdiacono ſcribens, ait: Cum fortius
punienda ſint crimina, quæ inſontibus, & maximè ſa
cris ordinibus ingeruntur, quam ſitis culpabiles om
nes, qui in cauſa Iohannis diaconi reſediſtis, attendi-
te, ut Hilarium, criminatorem eius, nulla ex definitio
ne ueſtra pœna ueniens caſtigaret. Nec illud ad excu
ſationem ueſtram eſſe credatis idoneum, quod uobis qua
ſi iudicare uolentibus, ſolus frater & coepiſcopus no
ſter Paſchaſius dicitur diſtuliſſe. Nam ſi zelus in uo-
bis rectitudinis uiguiſſet, facilius uni à multis ratio
nabiliter ſuaderi, quam multi ab uno poterant ſine
cauſa differri. Quia ergo tantæ nequitiæ malum non
debet ſine ultione tranſire, ſupraſcriptum fratrem no
ſtrum Paſchaſium uolumus admoneri, ut eundem
Hilarium prius ſubdiaconii, quo indignus fungitur
priuet officio, atque uerberibus publice caſtigatum,
faciat in exilium deportari, ut unius pœna, multorũ
poſſit eſſe correctio. Cuius ſi forte lenitatem diaconij
ſui adhuc opinio lacerata non commouet, & in hoc,
quod non credimus, torpens extiterit, experientia
tua hæc, quæ diximus, faciat, & de illius nobis negle-
ctu renunciet. Idcirco Gregorius non probantem,
quod obiecerat, ſubdiaconum officio iubet priuari,
quia iuxta canonicas patrum ſententias, qui calum-
niam illatam non probat, pœnam debet incurrere,
quam, ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret. Ac per hoc
quia ſubdiaconus crimen diacono probare non po-
tuit, quoniam impoſitionem manus, qua carere po-
tuiſſet, non habuit, non ſacerdotio, ſed officio caruit,
& tanquam re uera infamis, meruit uerberibus caſti
gari. Nam cui cum tribus teſtibus ueluti laico crimẽ
quolibet approbatur, non eſt mirum, quod obiecit,
dum probare non ſufficit, ſi corporali infamiæ, quem
admodũ laicus, ex iuris ſimilitudine ſubiugaẽ. Quod
enim eſſet diacono gradũ amittere, hoc fuit ſubdiaco
no famæ plenitudine caruiſſe.
32 Crimina ſemel audita Gregorius indiſcuſſa nul Lib. 2.
lo modo prætcribat, etiamſi accuſatus cum accuſato- Ep. 38
re ſuo rediſſet in gratiam. Quapropter uniuerſis epi Indi. 11
ſcopis Corinthi ſcribens, ait: Deſiderii noſtri eſt ad
concordiam redigere diſcordes, & unitos eſſe in gra
tia eos, quos diuiſos ab alterutra dilectione uolunta
tis facit eſſe diuerſitas. Scripta igitur fraternitatis ue
ſtræ relegentes, agnouimus quod hi, qui contra Adrianũ
fratrem & coepiſcopum noſtrum aliqua dixerant,
modo cum eodem epiſcopo in amicitiam conueniſ-
ſent, & magna nobis ad præſens facta eſt de eorũ uni
tate lætitia. Sed quoniam ea, quæ dicta ſunt, indiſcuſ
ſa remanere non patimur, ſedis noſtræ diaconum ad
ea inueſtiganda dirigimus, quia nunciati nos faci-
noris qualitas uehementer impellit, ut ea, quæ audi
uimus, diſſimulare nullatenus debeamus. Præſertim
cum accuſatores, & accuſatum inter ſe feciſſe gratiam
indicaſtis, hoc nobis neceſſe eſt ſubtilius perſcrutari,
ne fortaſſe eorum ſit comparata concordia. Quæ ſi,
quod abſit, non ex charitate, ſed ex præmio facta con
ſtiterit, maiori hoc emendatione plectendum eſt. Nã
nos, qui canonice, reuelante Deo, mala, ſi quidem ue
ra ſunt, reſecare præcedentia feſtinamus, commiſſam
poſtmodum culpam ſine uindicta nulla ratione di-
mittimus. Item Iohanni epiſcopo Corinthiorum Libr. 4
poſt aliqua: Paulum, inquit, diaconum, latorem præ Ep. 50
ſentium, quanuis culpa ſua uehementer confundat,
atque redarguat, quod deceptus promiſſione, ab accuſa
tione nuper depoſiti, quõdam epiſcopi ſui deſtiterit,
& cupiditatis ſtudio ſilere animam ſuam potius, quã
prodere uera conſenſit, tamen quia pios plus nos eſſe
conuenit, quàm diſtrictos, hanc ei culpam ignoſci-
mus, atque eum in ordine locoque ſuo recipiendum
cenſemus. Nam ei à tempore prolatæ ſententiæ affli-
ctionem, quam pertulit, credimus ad uindictã huius
culpæ poſſe ſufficere. Euphemium uerò atq; Thomã
qui pro deferenda accuſatione ſacros ordines accepe
runt, eiſdem ordinibus priuatos eſſe, atque, ita, ſicuti
ſunt depoſiti, uolumus permanere, nec unquam eos
ſub qualibet excuſationis ſpecie ordines reuocari de
cernimus. Nam nimis indignum, & contra eccleſia-
ſticæ regulam diſciplinæ eſt, ut honore, quem non ex
meritis, ſed pro ſceleris præmio percepere, fungan-
tur. Quia tamen plus miſericordiæ, quàm diſtrictæ
nos conuenit operam dare iuſtitiæ, eoſdem Euphe-
mium atque Thomam in ordinem locumque tantũ-
modo, unde ad ſacros ordines promoti fuerant, uolu
mus reuocari, & cunctis diebus uitæ ſuæ eorundem
locorum continentiam, ſicut conſueuerat ante, perci *Cle-
piant. *Clementium uerò lectorem ſimiliter benigni maiũ.
tatis intuitu in ordinem locumque ſuum reuocandũ
eſſe cõſtituo. Quibus etiam omnibus, id eſt, Paulo dia
cono, Euphemio, Thomæ, atque Clementio commo
da ſua ſecundum locum & ordinem, in quo quiſque
eorum eſt, ſicut ſolitus erat accipere, à præſenti Indi-
ctione fraternitas ueſtra ſine aliquà ſtudeat imminu
tione præbere.
33 Continere clericorum ſtipendia nullis quarunli
bet ægritudinum occaſionibus miſericordiſſimus pa
ter Gregorius retrahebat. Vnde Candido epiſcopo Lib. 2.
urbis ueteris ſcribens, ait: Cum percusſio corporalis Epi. 5.
utrum pro purgatione an pro uindicta contingat, Ind. 10
Dei in hoc iudicium ignoratur, non debet à nobis
addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ, quod abſit, of-
fenſa reſpiciat. Et quia præſentium lator Calumnio
ſus pro hac percusſione quam ſuſtinet, conſueta ſibi
commoda

commoda ab eccleſia ueſtra aſſerit denegari, idcirco fraternitatem tuam præſentibus hortamur epiſtolis quatenus nihil eũ percipienda quæ cóſneta ſunt, hæc ægritndo debeat impedire. Quia diuerſis in Eccleſia militantibus, uaria, ſicut noſti, ſæpè contigit infirmitas. Et ſi hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cætero, qui Eccleſiæ miliret, poterit inneniri. Sed ſecundum loci eius ordinem quæquè ei, ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ eccleſiæ poteſt accidere, fraternitas tua, diuini contemplatio ne iudicii, ægrotanti præbere non deſinat.

Libr. 11 epi. 49 34 Epiſcoporum uenerabilium factas propriis clericis ſpooſiones, Gregorius Apoſtolicæ ſedis authoritatibus roborabat. Vnde Iohanni Panormitano epiſcopo ſcribit, dicens: Implenda ſemper ſunt poſtulantinm deſideria, qnoties illa poſcuntur, quæ à ratione non deuiant. Et ideo quia quædam capitula, quæ ſeruaturum te clericis tuis petentibus promiſiſti, noſtra ab eis poſtulatut authoritate firmari, fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut ea, quæ præſentia ſcripta continent, ſine aliqua debeat refragatione ſeruare. Primum, ut de reditibus eccleſiæ qnartam io integro portiooem eccleſiæ tuæ clericis, ſecundum meritum uel officium ſiue laborem ſuum, ur ipſe unicuique dare, proſpexeris, ſine aliqua præbere debeas tarditate. De boc verò, qnod ex fideliũ oblatione acceſſerit, itidem quartam partem in ſolidis uel cellario eis, iuxta priſtinam cóſnetudinem, dare non differas. Reliqua autem mobilia omnia io tua retineas poteſtate, immobilia cuncta eccleſiaſticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate, clericorum tuorũ uſibus, Deo largiente, proficiaot, *Tabellarium autẽ **Tabularius.* una cum conſenſu ſeoiorum & cleri memineris ordinandum, qui annis ſingulis ad amputandam ſraudis ſuſpicionem, ſolenniter ſuas debeat rationes exponere. Vindemiarum uerò tempore idem clerus emendi uinum de poſſeſſionibus eccleſiæ tuæ ad inſta precia, inquantum uendendum eſt, remedium conſequantur. Nam ſatis contra rationem eſt, ut quod poteſt extraneis uenũdari, clericis dato precio denegetur. Poſſeſſiones igitur, uel ſi qua ſunt alia Eccleſiaſtico iuri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cũ omni ſtudio, ſeruata ciuilitate, in ius eccleſiæ tuæ reparare feſtina, ut negligens io aliquo uideri non ualeas. Si quid uerò de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, qnod te iuſtè poſſit offendere, facilè non credas, nec ad uiodictam te res accendat incognita, ſed præſentibus eccleſiæ tuæ ſenioribus, diligenter eſt ueritas perſcrutanda. Et tunc ſi qualitas rei popoſcerit, caoonica diſtrictio culpam feriat delinquẽtis. Hæc itaqne omoia ſic ſolicitè ac manſuetè ſtudii tui ſit cuſtodire, quatenus nec tu promiſſionis tuæ uidearis immemor extitiſſe, oec illi inſtam contra te occaſionẽ inueoire ualeãt murmurandi. *Lib. 3. epi. 11.* Item Maximiano epiſcopo Syracuſano poſt pauca: Cognouimus de reditibus eccleſiæ nouiter acquiſitis, canonicam diſpoſitionem quartarum minimè prouenire, ſed epiſcopos locorum tantum modo diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc uerò quæſita, ſuis uſibus retinere. Quamobrem prauam ſubintrodnctam conſuetudinem fraternitas tua niuaciter emẽdare feſtinet, ut ſiue de præteritis reditibus, ſiue de his, quæ nouiter obuenere, uel obuenientibus, quartæ ſecundũ diſtributionem canonicam diſpenſentnr: Incongruum náqne eſt, unam eádẽque eccleſiæ ſubſtantiam, duplici quodammodo iure cenſeri, id eſt, uſurpationis & canonum.

Lib. 1. Ep. 26 Ind. 11 35 Ab aliis epiſcopis communione priuatos, Gregorius cómunioni priſtinæ reformabat. Quapropter Magno presbytero Mediolanenſis eccleſiæ ſcribens ait: Sicut exigente culpa dignè quis à ſacramento cõmunioois abigitur, ita ioſontibus, nullu modo talis irrogari debet uindicta. Comperimus ſiquidem, quod Laurentius frater & coepiſcopus noſter, nullis te culpis extantibus communione priuauerit. Ideoque huius præcepti noſtri authoritate munitus, officiũ tuũ ſecurus perage, & communionem ſine aliqua ſume formidine.

36 Purgantes ſe à crimine cuiuslibet hæreſis, Gregorius non ſolum recipiebat, immò etiam Catholicos declarabat. Vnde Iohanni Cõſtãtinopolitano epiſcopo ſcribit, dicens: *Lib. 5. epi. 15.* Sicut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda, ita ueræ cõfeſſionis eſt integritas complectenda. Nam ſi credi fideliter cooſitenti deſpicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atque errores ex incauta diſtrictione mortiferi generantnr. Et hinc non ſolum errantes oues ad caulas minimè Dominicas reuocantnr, ſed etiam intus poſitæ, ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo ſubtiliter frater reuerendiſſime perpẽdamus, nt ſub prætextu hæreſis affligi quempiam, ueraciter profitentem fidem catholicam, non ſinamus. Valde enim mirati ſumus, cur hi, qui in cauſa fidei iudices contra Iobannẽ Chalcedonenſis eccleſiæ preſbyterum, à nobis fuerant deputati, oegligentes ueritatem, opinioni crediderunt, & credere diſtrictè profitenti nolnerunt, maximè cũ accuſarores ipſius Marcioniſtarum, quam memorabant, hæreſim, undè eum reum moliebantur efficere, interrogati quæ eſſet neſcire ſe maoifeſta profeſſione reſponderiot. Ex qua re euidenter agnoſcitur, quia perſonam ipſius ſine Dei reſpectu non iuſtè, ſed contra animas ſola graua re uolnntate tantummodo uoluerint. Nos itaque facto concilio, ſicut geſtorum apud nos habitorum tenor oſtendit, cuncta, quæ erant neceſſaria ſubtiliter perſcrutantes atque tractantes, quoniam io nullo antedictnm presbyterum reum inuenire potuimus, præcipuè quia libellus, quem delegatis à uobis iudicibus obtulit, rectæ fidei per omnia ſynceritati concordat, ea propter eorundem iudicum reprobantes ſentẽtiam, noſtra eum diffinitione Catholicum, & ab omni hæreticorum crimine liberum eſſe, Chriſti Dei redemptoris noſtri gratia reuelante, denunciauimus. *Lib. 5. epi. 16.* Item Mauritio Imperatori poſt pauca: Relatis in cõcilio, quæ cõtra Iohannem eccleſiæ Chalcedonenſis presbiterum acta ſunt, ſimul & ſerio iudicata, maiorẽ illum iniuſtitiá ſuſtinuiſſe cognouimus. Quippe quẽ clamantem ſe atque monſtrantem eſſe catholicum, uon reatus culpa, ſed diu accuſatio incerta protriuit intantum, quia accuſatores Marcioniſtarnm, quam memorabant, hæreſim neſcire ſe aperta reſponſione profeſſi ſunt. Et qui ilicò in ipſo iudicii fuerant limine repellendi, in accuſatione eius incerti permanere permiſſi ſnnt. Sed oe ficta eum ſaltem lacerare potuiſſet opinio, libellum fidei obtulit, in quo ſe patenter oſtendere fidei rectæ profeſſorem ſtuduit & ſequacẽ. Sed hunc à ſanctiſſimo Iobanne coepiſcopo meo iudices deputati, ioiuſtè ac irrationabiliter negligentes, dum in eius ſe niſi ſunt occupare grauamine, ſe potius repræhenſibiles oſtenderuot. Nam nullus ambigit infidelitatem eſſe, fidem fidelibus oon habere. *Lib. 5. epi. 14* Item Narſi comiti de eodem poſt alia: De Iobanne uerò presbytero cognoſcite, quia cauſa illius per ſynodnm deciſa eſt, in qua aperte cognoui quia eius aduerſarii eum facere hæreticum uoluerunt, & diu conati ſunt, ſed minimè potuerunt. *Lib. 5. epi. 64.* Item Athaoaſio presbytero, de Iſauria: Sicut de eis, quos ab unitate Eccleſiæ hæreticę prauitatis error abſcidit, affligimur & dolemus, ita de his, quos intrà ſioum ſunm Catholicæ fidei profeſſio continet, congaudemus. Et ut paſtorali

ſtorali ſolicitudine illorum nos oportet impietati-
bus obuiare, ſic piis horum profeſsionibus congruit
fauorem impendere, & ſyncera eſſe, quæ ſapiunt, de-
clarare. Atque ideo, dum tibi ab Athanaſio presbyte
to monaſterii ſancti Melç, cui eſt uocabulum Tanno
co, quod in Lycaonia eſt prouincia conſtitutum, con
traria integræ fidei orta ſuſpicio eſt, ut profeſsionis
tuæ potuiſſet integritas apparere, ad Apoſtolicam ſe
dem, cui præſidemus, elegiſti recurrere, aſſerens etiã
te corporaliter uerberatum, aliqua iniuſte ac uiolen
ter feciſſe. Et quanquam ea, quæ ui impulſionis fiunt,
canonum minimè cenſura recipiat, & iure habean-
tur infirma, quia ipſe eã diſſoluit, qui iniuſtum fateri
compellit, ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectẽ
da confeſsio, quæ ea ſpontanea monſtratur uolunta-
te proderere, ſicut apud nos feciſſe dinoſceris: Ne qd
tamen nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſsi-
mo Iohanni, quondã fratri noſtro Conſtãtinopolita-
næ ciuitatis antiſtiti, de te præuidimus ſcribendum
ut ſuis nos, quid actum eſſet, epiſtolis informaret.

Extorta cõfeſſio, infirma cẽſẽda.

Qui ſæpè à nobis admonitus, reſcribens innotuit,
quendam codicem apud te fuiſſe inuentum, quo plu
ra continebantur hæretica & ob hoc aduerſus dile-
ctionem tuam fuiſſe commotum. Quem quia ad nos
ſtuduit pro ſatisſatione tranſmittere, priores eius par
tes ſolicita lectione percurrimus. Et quoniam mani-
feſta in eo hæreticæ infectionis uenena reperimus,
ne denuo debuiſſet legi, uetuimus. Sed quia hunc te
ſimpliciter legiſſe teſtatus es, & ad amputandam am
biguæ ſuſpicionis materiam, libellum nobis manu
tua porrexiſsi perſcriptum, in quo fidem tuam expo-
nens, omnes generaliter hæreſes, uel quicquid aduer-
ſus Catholicæ profeſsionis integritatem eſt, apertiſ-
ſime condemnaſti, & cũcta, quæ ſanctæ quatuor Vni-
uerſales ſynodi recipiunt, te ſemper recepiſſe ac reci
pere, quæ condemnauerunt, condemnaſſe condem-
nareque profeſſus es: Eã quoque ſynodum, quæ Impe
ratoris Iuſtini temporibus de tribus capitulis facta
eſt, te & ſuſcipere, & cuſtodire promiſiſti, & prohibi
tus à nobis codicem ipſum legere, in quo peſtiferæ
fraudis uirus innexum eſt, libentisſime conſenſiſti, re
probans etiam atque condemnans omnia, quæ in eo
contra Catholicæ fidei integritatem dicta uel laten-
ter inſerta ſunt, nec eum te legere denuo promiſiſti:
Hac ratione permoti, poſtquã etiam ex probata à te
libelli pagina, & fides tua nobis catholica Deo cuſto
diente preclaruit, ab omni te hæreticæ peruerſitatis
macula, iuxta profeſsionem tuam, liberum eſſe decer
nimus & catholicũ atq; ſynceræ in omnibus fidei pro
feſſorem ac ſequacem, Ieſu Chriſti ſaluatoris gratia,
claruiſſe pronunciamus: Liberã quoque tribuendo
licentiam, ad tuũ monaſterium in tuo te loco uel or-
dine nihilominus remeare.

37 Schiſmaticos ad recipiendam ſatisfactionem ue
nire Gregorius inuitabat: Quibus, etiam ſi nunquam
ad unitatem Eccleſiæ redire uoluiſſent, nullam ſe fa-
cturum uiolentia promittebat. Vnde Petro & *Proui
dentio epiſcopis de Iſtria ſcribens, ait: Deus qui læta
tur in unitate fidelium, ꝙ reuelat quærentibus ueri-
tatem, cordi ueſtro dilectiſsimi fratres aperiat, quan
to uos deſiderio in gremio cupiam ſanctæ uniuerſa
lis Eccleſiæ contineri, & in eius manere unitate con
cordes. Quod fore non dubito, ſi abiecto contentio-
nis ſtimulo ſatisfieri nobis ueraciter de his de quibus
eſt dubietas, intendatis. Remeantis autem Caſtorii
notarii mei relatione edoctus ſum, fraternitatem ue-
ſtram ad me habere deſideriũ ueniendi, ſi promiſſum
fuerit, quia nullam moleſtiam ſuſtinebit. Hoc ego co
gnoſcens, & opto, & ſucceſus ardore charitatis inni
to, ut ad me ueniendi debeatis laborem aſſumere,

**Prudentio. Lib. 4. epi. 49.*

quatenus pariter conferentes quæ uera & redempto
ri noſtro ſunt placita, & communiter loquamur, &
modis omnibus teneamus. Ego uerò diuinæ gratia
protectionis ſuffragante, ſatisfacere uobis, de quibus
dubitatis paratus ſum, & confido de omnipotentis
Dei noſtri clementia, quia ita uobis ſatisfactio mea
interius inhærebit, ut nihil charitati ueſtræ decætero
poſsit ambiguum remanere. Nam illa, quæ ſanctiſsi-
mæ quatuor Synodi ſapuerunt atque diffiniere, &
prædeceſſor noſter Leo ſanctiſsimus Papa: ita & nos
ſapimus, ſequimur ac tenemus, nec ab eorum fide ali
quo modo diſſentimus. Sed quia plus perſona præ-
ſens, quàm epiſtola ſatisfacit, hortor, dilectiſsimi fra
tres, ut ad me uenire, ſicut præfatus ſum, debeatis, dũ
modo ratione percepta, à concordia ſanctæ uniuerſa
lis Eccleſiæ diſſenſio uos nulla diſſociet. Hoc tamen
certa ueſtra ſit charitas, quia uos & cum affectu, quo
decet, ſuſcipio, & cum gratia relaxabo. Nec aliquam
uos uel quoſcunque alios, qui pro hac ad me cauſa ue
nire uoluerint, afflictionem uel moleſtiam ſuſtinere
permitto. Sed ſeu ad conſentiendum mihi cor ueſtrũ
miſericordia diuina compunxerit, ſiue, quod ab-
ſit in ea uos durare diſſenſione contigerit, ad propria
uos remeare, quando uolueritis, iuxta promiſ-
ſionem meam, ſine læſione uel moleſtia relaxare cu-
rabimus.

38 Seuerum Aquileienſem epiſcopum, caput to-
tius ſchiſmatis exiſtentẽ, Romã uenire compellit, di
cens: Sicut gradientem per deuia, perdentem deu uo
rectum tramitem, tota Dominus auiditate comple-
ctitur, ita demum de deſerẽte cognitam ueritatis niã
maiori mœrore quam gaudio, quo de conuertente
lætatur fuerat, contriſtatur. Quia minoris exceſſus
eſt ueritatem non cognoſcere, quàm in eadem agni
ta non manere, aliudque eſt, quod ab errante commit
titur, aliud, quod per ſcientiam perpetratur. Et nos ſi
quidem quanto incorporatum te iampridem fuiſſe
in unitate Eccleſiæ gauiſi fueramus, tanto abundan-
tius nunc diſſociatum à Catholica ſocietate, confun
dimur. Pro qua re imminente latore præſentium, iu-
xta Chriſtianisſimi & ſereniſsimi rerum domini iuſ-
ſionem, ad beati Petri Apoſtoli limina cum tuis ſe-
quacibus uenire te uolumus, ut authore Deo aggre-
gata ſynodo, de ea, quæ inter uos uertitur, dubietate
iudicetur. At Seuerus Apoſtolica ſimul imperialique
iuſsione coactus, imminente *Smaragdo exarcho, ſi-
mulque Antonio Eccleſiæ Romanæ defenſore, Rauẽ
nam perducitur. Vbi ueritus cum Gregorio ſynoda-
lem ſubire cõflictum, ad unitatem ſanctæ uniuerſa-
lis Eccleſiæ, mediante Iohanne Rauennati pontifice
remeauit. Sed cum poſt anni ſpatium ad propria re-
diiſſet, ab aliis ſchiſmaticis perſuaſus, non ſolum ad
priſtinum uomitum rediit, uerum etiam Mauritii,
Deo ſemper aduerſi, iuſsione ſurrepta, qua iubeba-
tur, ut ſchiſmatici redire ad unitatem Eccleſiæ mini-
mè cogerentur, reliquis epiſcopis Eccleſiæ ſe iungen-
tibus, maxima ſeditione conflabat. Quapropter Gre-
gorius neminem iam reuerentiam ſine cautione iu-
ratoria penitus ſuſcipere ſatagebat. Qua præſtita, hu
iuſmodi literis eidem patricio exarcho commen
dabat. Firminus frater & coepiſcopus noſter, Trege
ſtinæ antites eccleſiæ, ante aduentum noſtræ excellẽ
tiæ ſalubri conſilio à ſchiſmate, cui inhæſerat, reſipi-
ſcens, atque ad unitatem matris Eccleſiæ rediẽs, no-
ſtris eſt epiſtolis confirmatus, quatenus in ueræ, quã
agnouerat, ſinu matris Eccleſiæ fortitudine animi fi-
xus ac ſtabilis permaneret. Quo audito, Seuerus Gra
denſis Epiſcopus, eiuſdem caput ſchiſmatis, eum di
uerſis primum cœpit, ſi poſſet, ſuaſionibus à bono
reuocare propoſito. Quod dum perficere authore
Deo

Lib. 1 Ep. 16

Seueri Epiſcopus reſipiſcit. Redit ad uomitũ.*

Li. 11. epi. 38

Deo mini mè ualuiſſet, ſeditionem illi ſuorum ciuiũ excitare non timuit. Quanta uerò prædictus frater & coepiſcopus noſter Firminus ex eadem immiſſione pertulerit, plenius illic ac ueracius è uicino poteritis agnoſcere. Directis itaque excellentiæ ueſtræ iuſſionibus his, qui in Iſtriæ partibus locum ueſtrum agere, Deo authore, noſcuntur, diſtrictius iubere, quatenus & ſæpedictum fratrem noſtrum ab illatis debeãt defenſare moleſtiis, & quietem illius, multis ad imitã dum profuturam, modis omnibus procurare: Vt hæc ueſtra prouiſio, & conuerſorum ſit optata ſecuritas, & occaſio* oborta ſequentium. Denique Seuerus quia ad unitatem ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ redire non meruit, ad ſcindendum quoquè ſuæ ipſius diœceſis unitatem, Romanum pontificem ſua uecordia ſuſcitauit: adeo ut ab ipſo illius obitus tempore, Aquileiẽſis diœceſis in duos metropolitanos, Catholicorum uidelicet & ſchiſmaticorum, diuiſa ſit. Neque potuit poſtmodũ, licet oẽs generaliter ad unitatem de ſchiſmate repedauerint, ad priſtinæ cõiunctionis unionẽ uſque hactenus reformari.

* *apta*

39 Sicut nulli clericorum pro infirmitate corporis quartarum ſubſidia Gregorius minuebat, ita nulli pontificum pro ægritudine qualibet ſuccedendum fore docebat. Vnde Anatolio Conſtantinopolitano ſubdiacono reſcribens, ait: Scripſit mihi dilectio tua, piiſſimum dominum noſtrum reuerendiſſimo fratri noſtro, primo Iuſtinianæ epiſcopo, pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere ſuccedi, ne fortaſſe dum epiſcopi iura eadem ciuitas non habet, quod abſit, ab hoſtibus pereat, & quidem nuſquam Canones præcipiunt, ut pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur. Et omnino iniuſtum eſt, ut ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione ueniat. Sed ſuggerendum eſt, ut ſi is, qui eſt in regimine, ægrotat, diſpenſator illi talis requiratur, qui poſſit eius curam omnẽ agere, & locum illius in regimine eccleſiæ, ipſo non depoſito, ac in cuſtodia ciuitatis implere; ut nequè Deus omnipotens offendatur, neque ciuitas inueniatur eſſe neglecta. Si uerò idẽ reuerẽdiſſimus Iohãnes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab epiſcopatus honore debeat uacare, eo petitionem ſcripto dante concedendum eſt. Aliter autem nos id facere pro omnipotẽtis Dei timore omnimodo nõ ualemus. Quòd ſi hoc petere ille noluerit, quod piiſſimo Imperatori complacet, quicquid iubet facere in eius eſt poteſtate, ſicut nouit, ipſe prouideat. Nos tantummodo in depoſitionem inſontis nõ faciat permiſceri. Quod uerò ipſe fecerit, ſi canonicum eſt, ſequimur, ſi uerò canonicum non eſt, inquantum poſſumus ſine peccato noſtro, portamus. Pontificibus uoluntarie ſuis renunciantibus ſedibus, ſucceſſores Gregorius nullo modo denegabat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ eccleſiæ ſufficienter nutriendos eſſe cenſebat. Vnde Mariniano Rauennati epiſcopo ſignificans, ait: Qualiter ordinati à nobis ſacerdotes, corporis qua notum eſt impediente moleſtia, Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta dudum fraternitas ueſtra cognouit, quem dum, habitatorum loci illius precibus permoti, ſæpius hortamur, ut ſi de eadem capitis, qua detinebatur, moleſtia melioratum ſe eſſe ſentiret, ad ſuam, auxiliante Domino, reuerteretur eccleſiam, datis induciis, in hoc quadriennio expectatus eſt. Quem dum monitu clericorum uel ciuiũ illinc uenientium, noſque precibus arguentium, inſtantius hortaremur, ut ſi ualeret, cum eis auxiliante Domino remearet, data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit, ut quia ad eiuſdem eccleſiæ regimẽ uel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinebatur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet, eccleſiæ ipſi ordinare epiſcopum deberemus. Vnde quia cunctarum eccleſiarum iniuncta nos ſolicitudinis cura conſtringit ne diutius gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, illorum precibus, huiuſque ex ſua impoſſibilitate renunciatione compulſus, uiſum nobis eſt, eidem Ariminẽſi eccleſiæ debere epiſcopum ordinari. Et datis ex more præceptis, clerum plebemque eiuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concurrant.

Lib. 9. epi. 41.

Nõ debet ob corporis ægritudinẽ epiſcopus deponi

Lib. 7. epi. 49. Indi. 2.

Eccleſiarũ omniũ cura demandata Rom. Pontifici.

Item Eleutherio epiſcopo: Quamuis triſte nobis ſit ualde, quod loquimur, atque fraterna nos magis compaſſione urgeat, quàm de auditis aliquid diffinire permittat, ſuſcepti tamẽ ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & antequam harum poſſit utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo authore, diſponere. Peruenit igitur ad nos, quendam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, ut quæ mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore, grex, quod abſit, inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, uel eccleſiæ ipſius utilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare. Et ideo quia uiuente epiſcopo, quem ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen, abducit, alium loco eius, niſi recuſante eo, nulla ſinit ratio ordinari, ſi interualla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione, nec ſe ulterius ad hoc miniſterium ſubuertente infirmitate, nec ad alia officia poſſe fateatur aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenni electione alter, qui dignus fuerit, epiſcopus conſecretur, ſic tamen, ut quouſque eũdem epiſcopum in hoc ſeculo uita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. Enimuerò ſi nullo tempore ad ſanæ mentis redit officium, perſona fidelis ac uitæ eſt probabilis eligenda, quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos ſub diſciplinæ uindicta reſtringere, eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum atque efficacem ſe in omnibus exhibet. Quietiam, ſi epiſcopo qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco eius debeat conſecrari.

Li. 11 epi. 7

40 Virginem ſtupratam Gregorius iubebat uxorẽ percipere, aut ſtupratorem eius, caſtigatum uerberibus, in monaſterio deputare. Vnde Felici Sipontino epiſcopo ſcribit, dicens, expectabamus fraternitatẽ tuam ſua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Qua de re nimis contriſtamur, quia ediuerſo in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutriſti, culpa monſtrata eſt. Peruenit itaque ad nos, quòd ſupraſcriptus Felix, Euangeli diaconi tui filiam ſtupro deceperit. Quod ſi uerum eſt, quamuis graui eſſet de lege pœna plectendus, nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes, huiuſcemodi diſponendo præcipimus, ut aut quam ſtuprauit, uxorem habeat, aut certè ſi renuendum putauerit, diſtrictus ac corporaliter caſtigatus excõmonicatuſq;, in monaſterium, in quo pœnitentiã peragat, retrudatur de quo ei nulla ſit egrediendi ſine noſtra præceptione licentia.

Lib. 2. epi. 42 ind. 11

41 Virum ſine uxoris propriæ uoluntate conuerſum, etiam ſi fuiſſet iam tonſuratus, Gregorius uxori reddi iubebat. Quapropter Adriano Panormitano notario ſcribens, ait: Agathoſa latrix præſentium queſta eſt, maritum ſuum contra uoluntatem ſuam in monaſterio Vrbici abbatis eſſe conuerſum. Quod quia ad eiuſdem Abbatis culpam & inuidiam non eſt

Lib. 9. epi. 44.

dubium

dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus, ut
diligenti inquiſitione diſcutiat, oe fortè cum eius uo
luntate conuerſus ſit, uel ipſa ſe mutare promiſerit. Et
ſi hoc repererit, & illum io monaſterio permanere
prouideat, & hanc, ſicut promiſit, mutare compellat.
Si uerò nihil horum eſt, nec quondam fornicationis
crimen, propter quod uiro licet uxorem dimittere,
prædictam mulierem commiſiſſe cognoueris, ne il-
lius conuerſio, uxori relictæ in ſeculo, fieri poſsit per
ditionis occaſio, uolumus ut maritum ſuum illi, etiã
ſi iam tonſuratus eſt, reddere omni debeas excuſatio
ne ceſſante. Quia & ſi mundana lex præcipit, conuer
ſionis gratia utrolibet inuito, ſolui poſſe coniugium,
diuina lex fieri non permittit. Nam excepta fornica-
Ma. 5. tionis cauſa, uirum uxorem relinquere, nulla ratione
concedit. Quia poſtquam copulatione coniugũ, uiri
atque mulieris unum corpus efficitur, non poteſt ex
parte conuerti, & ex parte io ſeculo permanere.
Lib. 1. 42 Iudæorũ perfidiam rationibus magis, quàm uio
Ep. 45 lentiis excutere Gregorius decertabat. Quapropter
Virgilio & Theodoro epiſcopis Galliarum poſt ali-
qua ſcribens, ait: Plurimi Iudaicæ religionis uiri, in
hac prouincia commanentes ac ſubinde in Marſiliæ
partibus pro diuerſis negociis ambulantes, ad noſtrã
perduxere notitiam, multos conſiſtentium in illis
partibus Iudæorum, ui magis ad fontem baptiſmatis
quàm prædicatione perductos. Nam intentioné qui
dem huiuſcemodi & laude dignã cenſeo, & de Domini
noſtri deſcendere dilectione profiteor. Sed hanc ean
dem intentionem niſi competens ſcripturæ ſacræ co
mitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exindè
non proueniat, aut iuxta aliquid animarum, quas eri
pi uolumus, quod abſit, diſpendia ſubſequantur. Dũ
enim quiſpiam ad baptiſmatis fontem, non prædica-
tionis ſuauitate, ſed neceſsitate peruenerit, ad priſti-
nam ſuperſtitionem remeãs, inde deterius moritur,
unde renatus eſſe uidebatur. Fraternitas ergo ueſtra
huiuſcemodi homines frequenti prædicatione pro-
uocet, quatenus mutare ueterem magis uitam de do
ctoris ſuauitate deſiderent. Sic enim & intentio no-
ſtra recte perficitur, & conuerſi animus ad priorem
denuo uomitum non mutatur. Adhibendus ergo il-
lis eſt ſermo, qui & errorum ſpinas in ipſis urere de-
beat, & prædicando, quod in his tenebreſcit, illumi-
net, ut pro his admonitione frequenti mercedem fra
ternitas ueſtra capiat, & eorum, quantas Deus dona-
uerit, animas ad regenerationem nouæ uitæ per-
Lib. 7. ducat. Item Victori epiſcopo Panormitano: Sicut
epi. 26. Iudæis non debet eſſe licentiæ, quicquam in ſynago-
Indi. 1. gis ſuis ultrà, quàm permiſſum eſt lege, præſumere,
ita io his, quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præiu
dicium ſuſtinere.
** præfe* 43 Quemadmodum Iudæos uiolenter baptizari
cto. Gregorius denegabat, ita Chriſtianos eis quoquomo
do ſubiici, nullatenus permittebat. Vndè Libertino
Li. 2. *prætori Siciliæ ſcribens, ait: Fertur, quòd Naſas qui
ep. 37. dam ſceleratiſsimus Iudæorũ, ſub nomine beati Eliæ
Indi. 11. oratorium punienda temeritate conſtruxerit, mul-
toſque illic Chriſtianorum ad adorandum ſacrilega
ſeductione deceperit. Sed & Chriſtiana, ut dicitur, mã
cipia comparauit, & ſuis ea obſequiis ac utilitatibus
deputauit. Dum igitur ſeueriſsime in eum pro tantis
facinoribus debuiſſet ulciſci, glorioſus Iuſtinus me-
dicamento auaritiæ, ut nobis ſcriptum eſt, delinitus,
Dei diſtulit iniuriam uindicare. Gloria autem ueſtra
hæc omnia diſtricta examinatione perquirat, & ſi hu
iuſcemodi manifeſtum eſſe repererit, ita diſtrictiſsi-
me ac corporaliter io eundem ſceleratum feſtinet
uindicare Iudæum, quatenus hac ex cauſa, & gratiã
ſibi Dei noſtri conciliet, & his ſe poſteris pro ſua
mercede imitandum mõſtret exemplis. Mancipia
autem Chriſtiana, quæcũque eum comparaſſe patue
rit, ad libertatem iuxta legum præcepta ſine ambigui
tate perducite, ne quod abſit, Chriſtiana religio Iu-
dæis quoquomodo ſubdita polluatur. Item Venan-
tio epiſcopo Lunenſi: Multorum ad nos relatione p
Lib. 3. uenit, à Iudæis in Lunenſi ciuitate degentibus, in ſer
epi. 21. uitium Chriſtiana detineri mancipia. Quæ res no-
bis tãto uiſa eſt aſperior, quanto à fraternitatis tuæ
patientia operoſior. Oportebat quippe te reſpectu
loci tui ac Chriſtianæ religionis intuitu, nullam re-
linquere occaſionem ſuperſtitioni Iudaicæ, ut ſimpli
ces animæ non tam ſuaſionibus, quàm poteſtatis iure
quodammodo deſeruirent. Quamobrem horta-
mur fraternitatem tuam, ut ſecundum piiſsimarum
legum tramitem, nulli Iudæo liceat Chriſtianum
mancipium io ſuo retinere dominio, ſed ſi qui penes
eos inueniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex le
gum ſanctione ſeruetur.
44 Si quos Chriſtianorum pro longitudine itine-
ris per prouincias ab Hebræorum ſeruitio per legalé
uiolentiam Gregorius liberare non poterat, ſuis pre
Lib. 6. ciis redimendos eſſe cenſebat. Vnde candido presby
epi. 21. tero per Gallias ſcribens: Dominicus, inquit, præſen-
tium portitor, lachrymabiliter nobis innotuit, qua-
tuor fratres ſuos de captiuitate à Iudæis redemptos
eſſe, atque eos nunc Narbonæ in eorundem Iudæo-
rum ſeruitio detineri. Et quia omnino graue execrã
dumque eſt, Chriſtianos eſſe in ſeruitio Iudæorum,
dilectionem tuam ſcriptis præſentibus adhortamur,
ut cum omni ſubtilitate & ſolicitudine ſtudeat per-
ſcrutari, & ſi re uera ita eſt, atque manifeſta tibi ueri
tate conſtiterit quia neque ipſi undè ſe redimant, ne-
que ſupraſcriptus portitor habet, eos ſtudii tui ſit re
dimere, ſciens quia quicquid in eis dederis, tuis ſine
dubio rationibus imputabitur.
45 Iudæorum mancipia ſemel confugientia ad Ec
cleſiam, nunquam quibuslibet ſuaſionibus reddi iu-
Lib. 3. bebat. Vnde Ianuario Caralitano epiſcopo inter cæ
epi. 9. tera ſcribens, ait: Peruenit ad nos ſeruos, ancillaſque
Iudæorum fidei cauſa ad Eccleſiam refugientes, aut
infidelibus reſtitui dominis, aut eorum, ne reſtituan
tur, precium dari. Hortamur igitur, ut nullatenus rã
prauã cõſuetudinem manere permittas. Sed cum qui
libet Iudæorum ſeruus ad uenerabilia loca fidei cau-
ſa confugerit, nullatenus eum patiamini præiudiciũ
ſuſtinere. Sed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit
baptizandus, ſine ullo Chriſtianorum pauperum dã
no, religioſo Eccleſiaſticæ pietatis patrocinio, in li-
bertatem modis omnibus defendatur.
46 Non ſolum Chriſtiana mancipia Gregorius in
libertatem priſtinam legaliter reuocabat, uerum
Lib. 5. etiam pagana, ad fidem uenire uolentia, uendi nullo
epi. 31. modo permittebat. Vnde Fortunato Neapolitano
epiſcopo inter cætera ſcribens, ait: Fraternitatem ue
ſtram oportet eſſe ſoliciram, & ſi de Iudæorum ſerui
tio non ſolum Iudæus, ſed etiam quiſquam pagano-
rum fieri uoluerit Chriſtianus, poſtquam uoluntas
eius fuerit patefacta, ne hunc ſub quolibet ingenio
uel argumento cuipiam Iudæorum uenundandi fa-
cultas ſit. Sed is, qui ad Chriſtianam conuerti fidem
deſiderat, defenſione ueſtra in libertatem modis om
nibus uindicetur. Hi uerò, quos huiuſcemodi oportet
ſeruos amittere, ne forſitan utilitates ſuas irrationa
biliter æſtimet impediri, ſolicita uos hoc conuenit cõ
ſideratione ſeruare. ut ſi paganos, quos mercimonii
cauſa de exteris finibus emerint, intra tres menſes,
dum emptor, cur uendi debeant, inueniatur, fugere
ad eccleſiam forte contigerit, & uelle ſe dixerint fie-
ri Chriſtiani uel etiam extra eccleſiam hanc talem
uoluntatem

uolantatem prodiderint,precium eorum à Chriſtiano ſcilicet emptore percipiant.Si autem poſt præfinitos tres menſes quiſquam huinſcemodi ſeruorum Iudaicorum uelle ſuum ediacrit,& fieri uoluerit Chriſtianus,nec aliquis eum poſtmodùm emere , nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat uenundare, ſed ad libertatis procuidubiò præmia perducatur: quia hunc non ad uendendum, ſed ad ſeruiendum ſibi intelligitur reſeruaſſe.

47 Pagana mancipia Iudæos , uidelicet dominos ſuos,ad fidem præcedentia,in eorum ſeruitium , etiam ſi ipſi eos ad Chriſtianitatem ſubſequebantur , nullo modo reuocabat. Vndè Iohanni Syracuſano epiſcopo:

Lib. 7. epi. 22. Indi. 1.

Felia,inquit,præſentium portitor queſtus nobis eſt,cùm ſit de Chriſtianis natus parẽtibus, à quodam Chriſtiano,Samaræo ſe,quod dici ſcelus eſt,eſſe donatũ:& dum huiuſcemodi ſuperſtitionis homines Chriſtiana quolibet modo mancipia poſſidere , nec ratio legis,nec reuerentia religionis admittat,ſe tamẽ per decem & octo annos in eius aſſerit ſeruitio permanſiſſe:ſed cognoſcente hoc deceſſore ueſtro ſanctæ memoriæ Maximiano,ab eo ſe zelo,ſicut decuit,ſacerdotali commoto,de Samaræi nefario ſeruitio dicit liberatum. Sed quia eiuſdem Samaræi filius poſt quinque annos factus dicitur Chriſtianus, & ſupraſcriptũ Felicem in eius ſeruitium,quantùm ipſe dicit, quidã nitunsur redigere,ſanctitas ueſtra hæc,quæ edocti ſumus , diligenter inquirat:& ſi ità ei eſſe conſtiterit, cum tueri ſtudeat , & à nullo ſub qualiber occaſione grauari permittat:quia dum ſuperſtitioſæ ſectæ mancipia,dominos ſuos ad fidem præcedẽtia,ſeruitio eorum apertè redigi iura prohibeant, quãto magis hic de Chriſtianis parentibus natus , & factus à paruulo Chriſtianus,hanc non debet quæſtionem aliquo modo ſuſtinere? maximè quia nec patris eſſe ſeruus potuit,quem liquet ea praua potius præſumptione pœnam poſſe nenientem de legibus ſuſtinere.

Lib. 5 epi. 32

48 Circuncidi ſaltem paganorum neminem Gregorius permittebat.Quamobrem Leoni Catanenſi epiſcopo:Res,inquit,ad nos omninò deteſtabilis & legibus inimica peruenit,quæ ſi uera eſt,fraternitatẽ tuã uehementer accuſat, quia eã de minori ſolicitudine probat eſſe culpabilem. Comperimus autem, quòd Iudæi uel Samaræi degentes Catanæ , pagana mancipia emerint,atq; ea circuncidere auſu temerario præſumpſerint.Idcircò neceſſe eſt, ut omnimodò zelum in hac cauſa ſacerdotalem exerceas,& cum omni hoc uiuacitate ac ſolicitudine ſtudeas perſcrutari.Et ſi ità reperetis,mancipia ipſa ſine mora in libertatem modis omnibus uendica,& Eccleſiaſticam eis tuitionem impende. Nec quicquam dominos eorum de precio quolibet modo recipere patiaris; qui non ſolum hoc damno mulctandi , ſed etiam alia erunt pœna de legibus feriendi.

lib. 7. epi. 126 indi. 2.

49 Sanè quia Iudæorum perfidia zelum Chriſtianorum,datis contra ſe muneribus,ludificare ſolebat,nõ ſolùm nil ab eis penitus capiebat, quinimmò eorum munera Gregorius execrabilia iudicabat. Vndè Recharedo regi Vuiſigothorũ poſteà ſcribit,dicens:Præterea indico,quia creuit de ueſtro opere in laudibus Dei hoc,quod dilectiſſimo filio meo Probino presbytero narrante cognoui : quia cùm ueſtra excellentia conſtitutionem quandam contra Iudæorum perfidiam dediſſet,hi de quibus prolata fuerat,rectitudinem ueſtræ mentis inflectere , pecuniarum ſummam offerendo moliti ſunt . Quam excellentia ueſtra contempſit , & omnipotentis Dei placere iudicio quærens,auro innocentiam prætulit.Qua in re mihi Dauid regis factum ad memoriam uenit. Cui dum concupita aqua de ciſterna Bethlehemitica,quæ inter hoſtiles cuneos habebatur,ab obſequentibus militibus fuiſſet oblata,protinus dixit : Abſit à me, ut ſanguinem iſtorum hominum bibam. Quam quia fudit,& bibere noluit,ſcriptum eſt:Libauit eam Domino. Si igitur ab armato rege in ſacrificiũ Dei uerſa eſt aqua contempta,penſemus quale ſacrificium omnipotenti Deo rex obtulit,qui pro amore illius non aquam, ſed aurum accipere contempſit. Itaque fili excellentiſſimè fidenter dicam,quia libaſti aurũ Domino,quod contra eum habere nullo modo uoluiſti,Et cætera.

2. Reg. 23.

50 Hinc eſt,quòd,ſicut à Maioribus traditur, & nos uſque ad noſtra tempora,dum adhuc pubeſceremus, oculis noſtris conſpeximus , conſuetudo uetus obtinuit,ut omnes ſuperſtitionis illius homines , quantũcunque pulcherrima mercimonia detuliſſent,nunquàm pontificalibus alloquiis fruerentur , nunquàm obtutibus Apoſtolicis potirentur:ſed extra uelum lõgiſſimæ porticus,non quidem in ſcamnis, ſed in marmoreo pauimento ſedentes , ſuſcepta precia numerabant,nè uidelicet uiderentur aliquid de manu pontificis accepiſſe. Nam reuerendæ memoriæ Nicolaus pontifex Arſenium quondàm,Hortanæ ciuitatis epiſcopum,Iudaicas tunc primum pellicias introducere molientem , adeò auerſatus eſt , ut ei palatinam proceſſionem uellet adimere , niſi ſuperſtitioſæ gentis * ueſtibus adiurando , cum ſacerdotalibus inſulis conſuetudinaliter procedere ſtuduiſſet.

Roma. Pontifices quã olim auerſati Iudæos.

*Legendum uidetur, *, ueſtes abiurãdo.*

Lib. 11 epi. 3.

51 Antichriſti præcurſores, obſeruari debere ſabbatum prædicantes , Gregorius comminando taliter refutauit. Peruenit ad me , quoſdàm peruerſi ſpiritus homines , praua inter uos aliqua & ſanctæ fidei aduerſa ſeminaſſe,ità ut die ſabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, niſi Antichriſti prædicatores dixerim?qui ueniens diem ſabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri.

Quia enim mori ſe ſimul & reſurgere ſimulat , haberi in ueneratione uult diem Dominicum . Et quia iudaizare populum compellit, ut exteriorem ritum legis reuocet, & ſibi Iudæorum perfidiam ſubdat,coli uult ſabbatum . Hoc enim, quod per Prophetam dicitur : Nè inferatis onera per portas neſtras die ſabbati : tandiu teneri potuit , quandiu legem licuit iuxta literam cuſtodiri. At poſtquàm gratia omnipotentis Domini noſtri Ieſu Chriſti apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta ſunt, iuxta literam ſeruari non poſſunt. Nam ſi quis dicit hoc de ſabbato eſſe ſeruandum, dicat neceſſe eſt,etiã carnalia ſacrificia perſoluenda, dicat præceptum quoquè de circuncſione corporis adhucuſquè retinendum . ſed contra ſe Paulum Apoſtolum audiat dicentem : Si circundamini , Chriſtus uobis nihil prodeſt. Nos itaque hoc , quod de ſabbato ſcriptum eſt , ſpiritualiter accipimus,ſpiritualiter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur . Verum autem ſabbatum , ipſum redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum Dominum habemus. Et qui lucem fidei eius cognoſcit , ſi peccata concupiſcentiæ ad mẽtem per oculos trahis , in die ſabbati onera per portas introducit. Non ergò in die ſabbati onera per portas introducimus , ſi in redemptoris noſtri gratia conſtitutẽ, pondera peccati ad animam per ſenſus corporeos nõ trahamus. Nam idem Dominus ac redemptor noſter , multa in die ſabbati legitur operatus , ità ut Iudæos repræhenderet , dicens : Quis ueſtrum bouem aut aſinum ſuum non ſoluit in die ſabbati, & ducit adaquare ? Si ergò ipſa per ſe ueritas non cuſtodiri iuxta literam ſabbatum præcepit , quiſquis ocioſus ſabbatum ſecundùm legis literam cuſtodit , cui alteri, niſi ipſi ueritati contradicit ? Aliud quoquè ad me perlatum eſt , uobis à peruerſis hominibus

Hiere 17.

Gal. 6

Sabbatum noſtrum, Chriſtus.

Lu. 13

nibus eſſe prædicatum, ut Dominicorum die nullus debeat lauari. Et quidem ſi pro luxu animi atque uoluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro neceſsitate corpo-

Eph. 5
Ro. 13.

ris, hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptũ quippe eſt: Nemo unquàm carnem ſuam odio habet, ſed nutrit & fouet eam. Et rurſum ſcriptum eſt: Carnis curam nè feceritis in concupiſcentijs. Qui igitur carnis curam in concupiſcentiis fieri prohibet, profectò

Dominico die quid agendũ.

in neceſsitatibus concedit. Nam ſi Dominicorum die corpus lauare peccatum eſt, lauari ergò die eodẽ nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente neceſsitate, toti corpori denegetur? Dominicorũ uerò die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodò orationibus inſiſtendum: ut ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.

Lib. 2. epi. 22. Ind. 10

52 Tanta compaſsionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, ut alterius infirmitatem in ſuo corpore hunc ſuſtinuiſſe, ſi uelis, aſpicias. Vndè Iohanni Rauennati epiſcopo ſcribens, ait: Dominicis mandatis præcipimur proximos, ſicut noſmetipſos diligere, eorumque languoribus tanquàm propriis infirmitatibus condolere. Quorum memor ueſtra fraternitas, competenti ſibi more Caſtorium fratrem coepiſcopumque noſtrum, & prius per compaſsionem ſtuduit uiſitare, & cum poſtmodùm pro excreſcente moleſtia corporis, in Rauennati urbe ſuſcipere. Vndè nõ ſolùm nos impenſæ charitatis, ſed & Deum nobis feciſtis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate condoluiſſe probamini, ipſumq; ægrum in ſui membri moleſtia, non ſolum uiſitaſſe, ſed etiam ſuſcepiſſe. Quem quidem ipſe pro ſua ſimplicitate illic ordinare omninò renuebam, ſed petentium importunitas

Lib. 2. epi. 24. Indi. 1.

fecit, ut nullatenus contradicere potuiſſem. Si autem fieri poteſt, multum mihi & ipſi conſulitis, ſi cum ad me uel per Siciliam tranſmittatis. Item Leontio epiſcopo Vrbinati: Caſtorium fratrem coepiſcopumque noſtrum Romæ pro corporis ſui moleſtia retinemus.

Ibidem epi. 25.

Et quia nunc ad ſuam non ualet eccleſiam remeare, proptereà eo abſente, eccleſiæ ipſius fraternitati tuæ uiſitationis operam præuidimus delegandam. Item uniuerſis habitatoribus Arimini: Si culpam ueſtram, filij dilectiſsimi, intentius uelitis attendere, aſsidua uos apud Deum debetis oratione purgare, quòd epiſcopum ueſtrum non deuota mente, nec ut filij ſuſcepiſtis. Quem inquietudo & tribulatio à uobis illata, ad hoc uſque perduxit, ut moleſtiam corporalem

Lib. 11. epi. 47.

incurreret. Quanuis in eo nihil de his, quæ nobis ſunt ſcripta, cognouimus, ſed ſolam in eſſe debilitatẽ uidimus, pro qua cum hic retinere curauimus. Item Eulogio Patriarchæ Alexandrino: Ante hoc temporis Bonifacij chartularij reſponſalis mei, qui in urbe regia demoratur, uehementer me ſcripta turbauere, quæ dicebant dulciſsimam mihi atque ſuauiſsimam ſanctitatem ueſtram defectum corporei luminis pertuliſſe. Ex quibus ſcriptis graui mœrore perculſus ſum. Sed ſubitò creatoris ac redemptoris noſtri gratia proſperante, beatitudinis ueſtræ ſuſcepi epiſtolã, & ſanum de ea corporis moleſtia, quã audierã, agnoſcens, exultaui uehementer: quia tanta lætitia cordis ſecuta eſt, quanta prius triſtitiæ amaritudo præceſſe-

Lib. 11 epi. 24.

rat. Scimus enim, quia in omnipotentis Dei adiutorio, multorum ſalus eſt uita ueſtra. Item Ruſticianæ patritiæ: Quoties de urbe regia ad nos aliquis uenit, curæ nobis eſt, de corporis ueſtri ſoſpitate requirere: ſed peccatis meis facientibus, ſemper audio, quæ me tædet audire. Quia in tanta tenuitate ac debilitate, adhuc in uobis referunt podagræ dolores excreſcere. Sed oro omnipotentem Deum, ut omnia, quæ in ueſtro corpore aguntur, ad ſalutem animæ dirigantur. Flagella temporalia æternam uobis præparent quietem, & per eos dolores, qui cum fine ſunt, gaudia uobis ſine fine concedat. Item Mariniano epiſcopo Rauennati: Venientes quidam Rauennates homi-

Lib. 9. epi. 27.

nes, grauiſsimo me mœrore inuenerunt perculſum, quia fraternitatem tuam retulerunt de uomitu ſanguinis ægrotare. Ea qua re ſolicitè & ſingulatim eos, quos hic doctos lectione nouimus, medicos fecimus requiri: & quid ſinguli ſenſerint, quidve dictauerint, ſanctitati ueſtræ ſcriptum miſimus. Qui tamen quietem & ſilentium præ omnibus dictant. Quam ſi tua fraternitas in ſua eccleſia poſsit habere, ualdè ſum dubius. Et ideò uidetur mihi, ut ordinata illic eccleſia, uel qui Miſſarum ſolennia explere ualeât, uel qui epiſcopij curam gerere, hoſpitalitatem & ſuſceptionem poſsit exhibere, quive monaſteriis cuſtodiendis præeſſe norint, tua fraternitas ad me ante æſtiuum tempus debeat uenire, ut ægritudinis tuæ ego ſpecialiter, inquãtum ualeo, curam geram, quietemque tuam cuſtodiam. Quia huic ægritudini æſtiuum tempus medici uehementer dicunt periculoſum: & ualdè pertimeſco, nè ſi curas aliquas cum aduerſitate corporis ceperis, amplius ex eadem moleſtia pericliteris. Ego enim ipſe ualdè ſum debilis, & omninò eſt utile, ut cũ Dei gratia ſanus ad tuam eccleſiam redeas: aut certè, ſi uocandus es, inter manus tuorum uoceris: & ego, qui me proximum morti uideo, ſi me omnipotens Deus antè uocare uoluerit, inter tuas manus debeam tranſire.

Lib. 9. epi. 45.

53 Pro barbarorum incurſionibus bis in hebdomada fieri Litanias Gregorius decernebat. Quapropter uniuerſis epiſcopis Siciliæ ſcribẽs, ait: Super afflictiones & gemitus, quos annoſa hic continuatione de hoſtibus ſuſtinemus, maior nos metus excruciat, quòd inimicos noſtros omni anniſu ad Siciliæ inuaſionem cognoſcimus feſtinare. Sed nè hoc illis molientibus, proſperitatem multitudo noſtrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad redemptoris noſtri remedia conferamus, & quibus uirtute reſiſtere non poſſumus, lachrymis obuiemus. Nam quid nobis cauendum, quidve ſit uehementius formidandum, ea iſtius prouinciæ debetis deſolatione colligere. Itaque hortor, fratres reuerẽdiſsimi, ut omni hebdomada quarta & ſexta feria Litaniam inexcuſabiliter indicatis, & contra hos barbaricæ crudelitatis incurſus, ſupernæ protectionis auxilium imploretis.

Lib. 3. epi. 12.

54 Eandẽ Siciliam Simoniaca hæreſi libidineq; ſordentem, Gregorius, ſicut modò cernitur, perituram prædixit, Maximiano Syracuſano epiſcopo ſcribẽs: Tãta nobis ſubindè mala, quæ aguntur in illa prouincia, nunciantur, ut peccatis facientibus, quod auertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus.

Lib. 8. epi. 36

55 Sed & peiora prioribus eſſe futura, præſago ſpiritu Maximo Salonitano epiſcopo ſcribit, dicens: Ad Romanam Vrbem ueniens communis filius presbyter Veteranus, ità me podagræ doloribus debilem reperit, ut fraternitatis tuæ epiſtolis per me reſpondere nullatenus ualuiſſem. Et quidem de Sclauorum gẽte, quæ uobis ualdè imminet, & affligor uehementer, & turbor. Affligor in his, quæ iam in nobis patior: conturbor autem, quia per Iſtriæ aditum iam ad Italiam intrare cœperunt. De Iuliano autem Scribo

Futura prædicit.

ne quid dicam, quandò ubiquè uideo, quia nobis peccata noſtra reſpondeant, ut & foris à gentibus, & intus à peruerſis iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnimodò contriſtari, quia qui poſt nos uixerint, deteriora tempora uidebunt, ità ut in comparatione ſui temporis, felices nos æſtiment

dies

dies habuiſſe. Inquantùm uerò præualet fraternitas
Prou. tua,opponere ſe pro oppreſsis debet. Quæ etiam ſi
24. prodeſſe minimè ualuerit,ipſa omnipotenti Deo mẽ
tis deuotio ſufficit,quam dedit. Scriptum eſt enim:
Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur
ad interitum,liberare nè ceſſes. Quòd ſi dixeris,Vi-
res non ſuppetunt:qui inſpector eſt cordis, ipſe intel-
ligit. In omni ergò,quod agis,inſpectorem cordis ap
pete habere placatum. Quicquid eſt, undè illi pla-
ceas, facere non omittas. Nam humani terrores &
gratiæ,fumo ſunt ſimiles,qui leni aura raptus euane-
ſcit. Hoc certiſſimè ſcito, quia placere Deo & prauis
hominibus nullus poteſt. In tanto ſe ergò æſtimet
fraternitas tua omnipotenti Deo placuiſſe,quanto ſe
peruerſis hominibus diſplicuiſſe cognouerit. Ipſa ta-
men defenſio pauperum,moderata & grauis ſit,nè,ſi
quid nimis rigidè agitis, ex iuuentute uos arbitren-
tur homines ſuperbire. Sed talis neceſſe eſt ut inue-
niatur pro oppreſsis ueſtra defenſio, quatenus & hu-
miles protectionem ſentiant,& oppreſſores non faci
lè inueniant,quod ex maleuola mente repræhendát.
Attende ergò,quod ad Ezechielem dicitur: Fili ho-
minis,increduli & ſubuerſores ſunt tecum, & cum
Ezec. ſcorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater fui
2. draconum,& ſocius ſtruthionum. Et Paulus diſcipu-
Iob 30. lis dicit: In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter
Phil. 2. quos lucetis,ſicut luminaria in mundo. Tanto ergò
debemus cautius ambulare, quanto nos ſcimus inter
Dei inimicos uiuere.

Lib. 7. 56 Huius cautelæ ſuæ conſcius, Romano defenſori
epi. 24. Gregorius ait: Peruenit ad nos,quia quidam homi-
Indi. 2. nes minorem omnimodò diſcretionem tenentes, in
ſuis nos periculis implicari deſiderent, atque ità uo-
lunt ab Eccleſiaſticis perſonis defendi, ut ipſæ quoq;
perſonæ eccleſiaſticæ ex eorum culpa teneantur. Idcir
cò præſenti te præceptione admoneo, & per te fra-
trem & coepiſcopum noſtrum dominum Iohãnem,
uel cæteros,qui intereſſe poſſunt, ut patrocinia eccle
ſiaſtica,ſiue mea ſuſcipiatis ſcripta,ſiue etiam ea mini
me fuerint directa, ſub tanto moderamine debeatis
impendere,quatenus ſi qui in furtis publicis implica
ti ſunt,à nobis non uideantur iniuſtè defendi,nè opi
nionem malè agentium ex indiſcretæ defenſionis au-
ſu in nos ullo modo transferamus. Sed quantùm de-
cet eccleſiam,admonẽdo,uerbum interceſsionis ad-
hibendo,quibus ualetis ſuccurrite, ut & illis opem
feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ non inquine-
tis.

57 Item Iohanni epiſcopo poſt aliqua: Si qui eorum,
de quibus eſt aliqua quæſtio, in eccleſiam fortaſſe re-
fugerint,ità debet cauſa diſponi,ut nec ipſi uiolentiã
patiantur,nec hi,qui dicuntur oppreſsi, damna ſuſti-
neant. Curæ ergò ueſtræ ſit,ut eis ſacramentũ ab his,
quorum intereſt,de ſeruanda lege & iuſtitia promitta
tur,& per omnia commoneantur exire, atque ſuorũ
actuum reddere rationem. Quibus etiam eccleſiæ ue-
ſtræ defenſorem deputare uos conuenit,cuius ſolici-
tudine ea,quæ illis fuerint promiſſa,ſeruentur.

58 Quantæ humilitatis Gregorius fuerit, cũ ex mul
tis,tum ex his maniſeſtiſsimè poterit deprehendi, ꝙ
omnes quidem ſacerdotes, fratres & comminiſtros:
clericos autem diuerſi ordinis,dilectiſsimos filios: at
uerò laicos uiros,dominos: & fœminas, dominas in
ſuis literis nominabat, neque ab aliquo ſe ſummum
põtificem,aut uniuerſalem ſiue dominũ uocari æqua-
nimiter permittebat. Nam ut ea,quæ ſuper huiuſmo-
di compræhenſa ſunt,prætermittam, Ruſticianæ pa-
Lib. 9. tritiæ ſcribens,ait: Excellentiæ ueſtræ ſcripta ſuſcepi,
epi. 38. quæ me in grauiſsima ægritudine poſitum, de ſalute,
de deuotione,ac de dulcedine ſua omnino releuarũt.
Vnum uerò ægrè ſuſcepi,quia in eiſdem epiſtolis ad
me,quod ſemel eſſe poterat,ſæpius dicebatur, Ancil-
la ueſtra,& Ancilla ueſtra. Ego enim, qui per epi-
ſcopatus onera ſeruus ſum omnium factus,qua ratio-
ne te mihi ancillam dicis,cuius ante ſuſceptum epi-
ſcopatum proprius ſui? Et ideò rogo per omnipoten-
tem Deum,nè hoc uerbum aliquandò ad me in ſcri-
ptis ueſtris inueniam.

59 Huius humilitatis manſuetudine Gregorius non
ſolum Theudelindæ reginæ Longobardorum pro tri
bus capitulis, uerùm etiam inter alios Sauino quoq;
ſuo ſubdiacono ſatiſfacere non renuit,dicens: Exeun- *Lib. 2.*
tes maligni homines,turbauere animos ueſtros, non *epi. 10.*
intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus *Indict.*
affirmant: Aſtruentes,quod aliquid de ſancta Chal *11.*
cedonenſi ſynodo piæ memoriæ Iuſtiniani tempori-
bus ſit imminutum: quam nos omni fide omnique de-
uotione ueneramur, & ſic quatuor ſynodos ſanctæ
uniuerſalis eccleſiæ, ſicut quatuor libros ſancti Euan-
gelij recipimus. De perſonis uerò, de quibus poſt
terminum ſynodi aliquid actum fuerat, eiuſdem piæ
memoriæ Iuſtiniani temporibus eſt uentilatum, ità
tamen,ut nec fides in aliquo uiolaretur, nec de eiſdẽ
perſonis aliud aliquid ageretur, quàm apud eandem
ſanctam Chalcedonenſem ſynodum fuerat conſtitu-
tum. Anathematizamus autem,ſi quis ex definitio-
ne fidei,quæ in eadem ſynodo prolata eſt,aliquid im-
minuere præſumit, uel quaſi corrigendo eius ſenſum
mutare:ſed ſicut illic prolata eſt, per omnia cuſtodi-
mus. Te ergò,fili chariſsime,decet ad unitatem fidei
remeare,ut finem tuum ualeas in pace concludere,nè
malignus ſpiritus,qui contra te per alia opera præua-
lere nõ poteſt,ex hac cauſa inueniat, undè tibi in die
exitus tui in aditu regni cœleſtis obſiſtat.

60 Item Gregoriæ cubiculariæ Auguſtorum poſt cæ *Lib. 6.*
tera: Quod dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, *epi. 22.*
importunam ſe mihi exiſtere,quouſque ſcribam mi-
hi eſſe reuelatum,quia peccata tua dimiſſa ſint, rem
& difficilem & inutilem poſtulaſti. Difficilem qui-
dem, quia ego indignus ſum, cui reuelatio fieri de-
beat: inutilem uerò,quia ſecura de peccatis tuis fieri
non debes,niſi cùm iam in die uitæ tuæ ultimo plan-
gere eadem peccata minimè ualebis. Quæ dies quo-
uſque ueniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida,me-
tuere culpas debes,atque eas quotidianis fletibus la-
uare.

61 Item Anaſtaſio presbytero Iſauriæ poſt aliqua, *Lib. 6.*
Tua itaque fraternitas quantùm in charitate perfe- *epi. 29.*
cta ſit,ſcio. Et quia omnipotentem Deum multùm
diligit,oportet ut de proximo multùm præſumat.
Non enim loca uel ordines creatori noſtro nos proxi
mos faciunt,ſed ei nos aut merita bona coniungunt,
aut mala diſiungunt. Quia ergò adhuc incertum eſt,
quis interius qualis ſit,cur non audeas ſcribere, dum
inter me & te quis ſit ſuperior,ignores? Et quidem be
ne te uiuere ſcio, me autem multis oneratum pecca-
tis cognoſco,ſed & ſi ipſe peccator es, me tamen mul
to es melior,quia tua tantummodò, ego uerò & eo-
rum,qui mihi commiſsi ſunt,peccata porto. In hoc
ergò ego te altum,in hoc magnum adſpicio, quia an
te humanos oculos in magno atque in alto loco mi-
nimè profeciſti. In quo ſæpè dum exterius ab ho-
minibus honor tribuitur,ad ima animus mergitur, *Pſ. 83.*
quia curis diſcerpentibus grauatur. Tibi autem om-
nipotens Deus,iuxta hoc quod ſcriptum eſt, Aſcen-
ſus in corde diſpoſuit in conualle lachrymarum.
Multo nanque mihi altior,multo ſublimior uideri po *Lib. 6.*
teras, ſi neque ducatum monaſterij, quod Neas dici- *epiſt. 8.*
tur ſuſcepiſſes. *Eccl.*

62 Itẽ Stephano epiſcopo inter alia: Multũ mihi & *11*

ultrà, quàm indignus audire debui, fauorē in ueſtris epiſtolis demonſtraſtis. Et ſcriptum eſt: Nè laudes hominem, quandiù uiuit. Tamē etſi audire talia dignus nō fui, orationibus ueſtris peto ut dignus efficiar: ut ſi bona in me non ideò dixiſtis, quia ſunt: ideò ſint, quia dixiſtis.

63 Sed nè ſolis uerbis tanti præſulis humilitas inculcari credatur, ſupereſt ut Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis, eadem patris humilitas uiuis operibus demonſtretur. In quibus uidelicet ità refertur: Enarrauit nobis Abbas Iohannes Perſa, ſanctus & reuerendus uir exiſtens, de magno Gregorio beatiſsimo Papa Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorādum loculos ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & una dierum cùm ſtarem in medio ciuitatis, uideo Papam Gregorium per me tranſiturū, & cogitaui me mittere ante eum. Cùm ergò appropinquaſſet mihi Papa, uidens, quia pergerem ut mitterem me ante eum, ſicut corā Deo dico fratres, primus miſit ſe ante me ſuper terram, & non antè ſurrexit, quàm ego prior ſurgerem: & amplexatus me cum multa humilitate, tribuit mihi per manum tria nummiſmata, & iuſsit dari mihi caſulam & neceſsitates meas omnes. Glorificaui ergò Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & eleemoſynam, & charitatem.

64 Hinc eſt, quòd patientiſsimus paſtor Gregorius penès Imperatorem Mauritiū, ſibi prorſus infenſum, dudum accuſatus, quòd Malchum epiſcopum, ſui patrimonij prouiſorem, pro recentis penſionibus tādiù in cuſtodijs afflixiſſet, quouſque ſpiritum exhalaret,

Lib. 7. epi. 1. Indi. 1. Sabiniano ſuo Conſtantinopolitano diacono ſcribēs, ait: Vnum eſt, quod breuiter ſuggeras ſereniſsimis dominis noſtris; quia ſi ego ſeruus eorum in mortē Longobardorum me miſcere noluiſſem, hodie Longobardorum gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in ſumma confuſione diuiſa eſſet. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miſcere formido. Malchus autem idem epiſcopus neq; in cuſtodia fuit, neque in aliqua afflictione: ſed die, qua cauſam dixit, & addictus eſt, neſciente me, à Bonifacio notario in domum eius ductus eſt, ibiq; prandidit & honoratus eſt ab eo, & nocte ſubitò mortuus eſt inuentus.

65 Igitur in omnibus ſuis dictis uel operibus Gregorius imminentem futuræ retributionis diem ultimū perpendebat, tantoque cautius cuncta cunctorū negocia ponderabat, quanto propinquius finem mundi ſubſiſtere, ruinis eius crebreſcentibus, aduertebat.

Homi. 1. in Euangelia. Quapropter in Homilijs euangelicis perhibet, dicēs: Exurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & erunt terræmotus magni per loca, & peſtilētia, & fames. Et quibuſdam interpoſitis, adiunxit: Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuū. Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus alia è proximo uentura formidamus. Nam gentem ſuper gentem exurgere, earumq; preſſuram terris inſiſtere, plus iam in noſtris tribulationibus * patimur, quàm in codicibus legimus. Quod terræmotus urbes innumeras ſubruat, ex alijs mundi partibus, ſcitis, quàm frequenter audiuimus. Peſtilentias ſine ceſſatione patimur. Signa uerò in ſole & luna & ſtellis adhuc apertè minimè uidimus. Sed quia hæc non lōgè ſunt, ex ipſa iam aeris immutatione colligimus. Quantus prius, quàm Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies uidimus, ipſum, qui poſteà humani generis fuſus eſt, ſanguinem coruſcātes. Confuſio autem maris & fluctuum necdum noua exorta eſt. Sed cùm multa iam prænunciata completa ſunt, dubium non eſt, quin ſequantur etiam pauca, quæ reſtant: Quia ſequentium rerum certitudo, eſt præteritarum exhibitio. Et paulò pòſt: Ecce fratres mei iam cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidiè & crebreſcentibus malis mundus urgetur. Ex illa plebe innumera quanti remanſeritis, aſpicitis: & tamen quotidiè flagella urgent, repentini caſus opprimunt, nouæ nos & improuiſæ clades affligunt. Sicut enim in iuuētute uiget corpus, forte & incolume manet pectus, toroſa ceruix, plena ſunt brachia: in annis autem ſenilibus ſtatura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequentibus ſuſpirijs pectus urgetur, uirtus deficit, loquentis uerba anhelitus intercidit. Nam ſi languor deſit, plerunquè ſenibus ipſa ſalus, ægritudo eſt. Ità mundus in annis prioribus uelut in iuuentute uiguit, ad propagandam humani generis prolem robuſtus fuit, ſalute corporum uiridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipſa ſua ſenectute deprimitur, & quaſi ad uicinam mortem moleſtijs crebreſcētibus urgetur. Et iterum: Euntes prædicate, dicentes: *Homi. 4. in Euangelia.* Quia appropinquabit regnum cœlorum. Hoc iam fratres dilectiſsimi, etiam ſi euangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ namque illius, uoces eius ſunt. Qui enim tot attritus percuſsionibus à gloria ſua cecidit, quaſi iam nobis è proximo regnum aliud, quod ſequatur, oſtendit. Ipſæ enim eius ruinæ prædicant, quòd amandus non eſt. Si enim ruinam ſui domus quaſſata minaretur, quiſquis in illa habitaret, fugeret: & qui ſtantem dilexerat, recedere quantotius à cadente feſtinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amādo amplectimur: opprimi uolumus potius, quàm habitare. Quia nulla nos ratio à ruina illius ſeparat, quos in eius paſsionibus amor ligat. Facile eſt ergò nunc iam cùm deſtructa omnia cernimus, animū noſtrum ab eius dilectione diſiungere. Sed hoc illo in tempore difficillimum fuit, quo tunc apoſtoli prædicare cœleſte regnum inuiſibile mittebantur, cùm longè lateque omnia cernerent florere regna terrarum.

66 Quæ autem de iſtius Vrbis Gregorius incommoditate deſcripſerit, indicabo, quatenus hi, qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinatiorem, ac per hoc ualentiorem fuiſſe non autumant, contremiſcant. Ait enim in expoſitionis Ezechielis Homilia octauadecima ſic: Quid eſt iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbiquè luctus aſpicimus, undiquè gemitus audimus. Deſtructæ urbes, euerſa ſunt caſtra, depopulati ſunt agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, penè nullus in urbibus habitator remanſit. *Flagella Dei non ceſſant, dū non ceſſatur a ſceleribus.* Et tamen ipſæ paruæ generis humani reliquiæ, adhuc quotidiè & ſine ceſſatione feriuntur, & finem non habent flagella cœleſtis iuſtitiæ, quia nec inter flagella correctæ ſunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici uidemus. Quid eſt ergò, quod in hac uita libeat, fratres mei? ſi talem mūdum adhuc diligimus, non iam gaudia, ſed uulnera amamus. Ipſa autem, quæ aliquandò mundi domina eſſe uidebatur, qualis remanſerit Roma, conſpicitis. Immenſis doloribus multipliciter attrita, deſolatione ciuium, impreſsione hoſtium, frequentia ruinarum, ità ut in ea completum eſſe uideamus, quod contra Samariam per Ezechielem prophetam prædictum eſt: Pone ollam, pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere *Ezech. 24.* fruſta eius in ea. Et paulò pòſt: Efferbuit coctio eius, & decocta ſunt oſſa illius in medio eius. Atque iterum, Congere oſſa, quæ igne ſuccendam. Conſumentur carnes, & coquetur uniuerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. Pone quoq; eam ſuper prunas uacuam, ut incaleſcat, & liqueſiat æs eius. Tunc enim nobis oſſa

ponta

*cernimus.

poſita eſt, cum hæc eſt ciuitas conſtituta. Tunc in ea aqua miſſa eſt, & fruſta eius congeſta ſunt, quandò ad eam undiquè populi confluebant, qui uelut aqua calens actionibus mundi ferueſcerēt, & quaſi fruſta carnium in ipſo ſuo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & decocta ſunt oſſa illius in medio eius. Quia prius quidem in ea uehementer incaluit actio gloriæ ſecularis, ſed poſt modū ipſa gloria cum ſuis ſequacibus defecit. Per oſſa etenim, potentes ſeculi: per carnes uerò, populi deſignantur. Quia ſicut carnes portantur oſſibus, ità per potentes ſeculi infirmitas regitur populorum. Sed eccè iam

Clades urbis Romæ tēpore S. Gregorij. de illa omnes huius ſeculi potentes ablati ſunt. Oſſa ergò excocta ſunt. Eccè populi defecerūt: carnes eius liquefactæ ſunt. Dicatur itaq;: Cōgere oſſa, quæ igne ſuccendam. Conſumentur carnes, & coquetur uniuerſa compoſitio, & oſſa tabeſcēt. Vbi enim ſenatus? Vbi iam populus? contabuerunt oſſa, conſumptæ ſunt carnes. Omnis in ea ſecularium dignitatum ordo extinctus eſt, excocta ergò eſt uniuerſa cōpoſitio eius. Et tamen ipſos nos paucos, qui remanſimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergò: Pone quoquè eam ſuper prunas uacuam. Quia enim ſenatus deeſt, populus interijt, & tamē in paucis, qui ſunt, dolores & gemitus quotidiè multiplicantur, iam ergò uacua ardet Roma. quid autem iſta de hominibus dicimus, cùm ruinia crebreſcentibus, ipſa quoquè eius deſtrui ædificia uidemus? Vndè apte de ciuitate iam uacua ſubditur: Incaleſcat & liquefiat æs eius. Iam enim & ipſa olla conſumitur, in qua prius carnes conſumebātur & oſſa: quia poſtquàm defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi enim ſunt, qui in eius aliquando gloria lætabantur? Vbi eorum pompa? Vbi ſuperbia? Vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum eſt in ea, quod contra deſtructam Niniuem per prophe-

Nahū. 2. tam dicitur: Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuerſas mundi prouincias diſcurrentes, prædam ſæuiendo & interficiendo rapiebant? Hinc leonum, catuli inueniebant paſcua, quia pueri, adoleſcentes, iuuenes, ſeculares & ſecularium filij huc undiquè concurrebant, cùm proficere in hoc mundo noluiſſent. Sed eccè iam deſolata, eccè contrita, eccè gemitibus oppreſſa eſt. Iam nemo ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & uiolentus remanſit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergò: Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum? Contigit ei, quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitiū

Mich. 1. tuum ſicut aquila. Caluitium quippe hominis, in ſolo capite fieri ſolet: caluitium uerò aquilæ. in toto fit corpore: quia cùm ualdè ſenuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus illius membris cadunt. Caluitium ergò ſuum ſicut aquila Roma dilatat, quia plumas perdidit dum populos amiſit. Alarum quippe pennæ ceciderunt, cum quibus uolare ad prædam conſueuerat: quia omnes eius potentes extincti ſunt, per quos aliena rapiebat. Item Dialogorum libro ſecundo: Præ-

Lib. 2. cap. 15 tereà, inquit, antiſtes Canuſinæ eccleſiæ ad Benedictum Domini famulum uenire cōſueuerat, quem uir Dei pro uitæ ſuæ merito ualdè diligebat. Is itaque dū cum illo de ingreſſu regis Totilæ & Romanæ urbis

Prophetia S. Benedicti de Roma. perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regē ciuitas iſta deſtruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Cui uir Domini reſpondit: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus ac terræmotu fatigata, marceſcet in ſemetipſa. Cuius prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora, qui in hac urbe diſſoluta mœnia, euerſas domos, deſtructas eccleſias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternantur, uidemus. Item in epiſtola Iohan-

Lib. 2. epi. 32. Ind. 10 ni Epiſcopo Rauennati poſt aliqua: Si quando eſt aliquādo locus obtinendi, agat apud Exarchum fraternitas ueſtra, ut pacem cum Arnulpho, ſi aliquid parū poſſumus, faciamus: quia miles de Romana Vrbe ablatus eſt, ſicut ipſe nouit: Theodoſiani uerò, qui hic remanſerunt, rogam non accipientes, uix ad murorū quidem cuſtodiam ſe accommodant: & deſtituta ab omnibus ciuitas, ſi pacem eius non habet, quomodò ſubſiſtet?

67 Tantis curarum tumultibus pro animarum pariter ac ciuitatis cuſtodia Gregorius grauabatur, ut in coli moleſtias corruens, non ſolum, ſicut propoſuerat, per ordinem Ezechielis myſteria minime pertractaret, uerùm etiam hoſtilibus incurſionibus, multisque corporis debilitatibus aggrauatus, à ſtudio expoſitionis omninò deſiſteret, & ad dies illos ſe peruenisſe defleret, atque diſſolutionem ſui corporis totis

Ibidem conatibus flagitaret. Quapropter eidem Iohanni epiſcopo quæritur, dicens: Quòd multia ueſtræ beatitudini minimè reſpondi, non hoc corpori meo, ſed languori deputare: quia peccatis meis facientibus eo tempore, quo Arnulphus ad Romanam Vrbem ueniens, alios occidit, alios detruncauit, tanta mœſtitia affectus ſum, ut in * coli moleſtiam caderem.

** Colicam.* *In præfatione libri 2.* Itē in expoſitione ultimæ uiſionis Ezechielis prophetæ: Quia multis curis prementibus prophetæ librum coram charitate ueſtra totum per ordinem perſcrutari non licuit, bonis ueſtris deſiderijs placuit petere, ut ſaltem extrema eius uiſio, quæ ei facta eſt de ædificio in monte conſtituto, quæ & cunctis eſt uiſionibus eius obſcurior, exponi debuiſſet. Et quidem uoluntati ueſtræ me parere neceſſe eſt, ſed duo ſunt, quæ hac in re perturbant animum meū: Vnum, quòd hæc eadem uiſio tantæ obſcuritatis nebulis tegitur, ut uix in ea aliquid intellectu interlucente uideatur. Aliud, quòd iam Agilulphum Longobardorum regem ad obſidionem ueſtram ſummopere feſtinātem, Padum tranſiſſe cognouimus. Vndè penſate fratres chariſſimi, in caliginoſis ac myſticis ſenſibus penetrare quid ualeat mens miſera, timoris ſui perturbationibus occupata? Quanto enim circa terrena plus ſatagit, tāto in his, quæ ſunt cæleſtia, minus uidet. Et pro eo quòd curis ſuis extra ſe ducit, ualde intus minor eſt. Quia ſcriptū eſt: Deprimit terrena inhabitatio ſenſum mul-

Sap. 9. ta cogitantem. Quæ enim ſuperiora penetrare etiam collecta non ſufficit, penſate quid agere poterit diuiſa. Scimus omnes, quia & fluuius, qui in multis riuis diuiditur, à ſuo alueo ſiccatur. Item idem in

Homi. 11. in Ezechielē. eiuſdem prophetæ tractatibus, Homilia 11. Siue, inquit, iuſtus in culpam, ſiue peccator in mortem corruat, ſpeculatori timendum eſt, nè hunc ex ſuo ſilentio reatus peccantium pariter inuoluat. Sed interim dum loquor, auertere à memetipſo oculos nolo, & eccè iterum ſermo diuinus me impingit in memetipſum, ut meam negligentiam uideā, & mihi dici hæc, quæ audio, pertimeſcam. Sicut enim ſuperius dixi, cuius cor innumeris curis ſparſum, ſe ad ſe colligat? Quando etenim poſſum & ea, quæ circa me ſunt, ſolicite omnia curare, & memetipſum adunato ſenſu cōſpicere? Quādò poſſum prauorum nequitias inſequēdo corrigere, bonorum actus laudando & admonēdo cuſtodire: alijs terrorem, atque alijs dulcedinē demōſtrare? Quādò ualeo, & de his, quæ ſunt neceſſaria fratribus, cogitare, & contra hoſtiles gladios de Vrbis uigilijs ſolicitudinem gerere, nè incurſione ſubita ciues pereant, prouidere, & inter hæc oīa pro animarū cuſtodia plenè atque efficaciter uerbū exhortatio-

nis impendere? Loqui etenim de Deo, quietæ ualdè & liberæ mentis eſt. Tunc nanque benè lingua dirigitur in ſermone, cùm ſecurè ſenſus quieuerit in tranquillitate. Quia nec concuſſa aqua imaginem reſpicientis reddit, ſed tunc in ea uultus intendentis adſpicitur, cùm non mouetur. Quam ergò exhortationẽ nobis ſpeculator ueſter fratres chariſſimi faciat, quẽ tot rerum confuſio perturbat? Et paulò pòſt: Sacerdos etiam poſt compunctionem ac lachrymas cogitur neceſſaria quæque filiorum ſuorum cognoſcere, & ea, quæ refugit animo, patienter audire, atque poſt ſuſpiria cœleſtium, quorunlibet carnalium hominũ onera portare, & ſæpè cum ſuperuenientibus cor in diuerſam qualitatem transfundere. Nam aliquandò de lucris ſpiritualibus gaudet, ſed cùm quilibet mœrens ſuperuenerit, niſi eius mœrorem in ſe ſuſceperit, tribulationi illius compatiens non eſt. Et aliquandò de damnis animarum luget, ſed repentè ſuperueniunt, qui de ſuis proſperitatibus lætantur. Quorum ſi lætitiæ ſacerdos non congaudet, minus amare creditur filios, in quorum gaudio non exultat, præcipuè cùm Paulus dicat: Gaudere cum gaudentibus, flere
Ro.12. cum flentibus. Nihil ergò tam oneroſum in ordine ſacerdotum uideo, quàm rigorem mentis compatiendo flectere, & cum perſonis ſuperuenientibus animũ mutare. Et tamen hoc ualdè eſt neceſſarium. Nã quandò ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, ſi ipſe, qui prædicat, uidet ingratus?

Homil. 22. Item in fine eiuſdem uoluminis: Eccè hæc ut Domino largiente potuimus, coram uobis fratres chariſſimi rimati ſumus. Nemo autem me repræhendat, ſi poſthàc a locutione ceſſauero. Quia ſicut omnes cernitis, noſtræ tribulationes exercuerunt. Vndiquè gladijs circunfuſi ſumus, undiquè imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nunciantur. Iam cor linguam ab expoſitione retinere, quia tædet animam meam uitæ meæ. Iam nullus in me ſacri eloquij ſtudiũ requirat, quia uerſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in uocem flentium. Iam cordis oculus in myſteriorum diſcuſſione non uigilat, quia dormitauit anima mea præ tædio. Iam minus lectio animo dulcis eſt, quia oblitus ſum mãducare panem meum à uoce gemitus mei. Cui autem uiuere non licet, de ſcripturæ ſacræ ſenſibus loqui myſtica qualiter libet? Et qui cogor quotidiè amara bibere, quandò poſſum dulcia propinare?

Item idem Italicæ patritiæ & Venantio ex mona-
Lib. 7. epiſt. 127. Indi. 2. cho patricio: Quoſdam de Sicilia uenientes, affectu, quo debui, de ſoſpitate ueſtræ excellentiæ requirere curaui. Sed de aſſiduitate ægritudinum mihi triſtia reſponderunt. Hæc autem dicens, nec ego uobis de meipſo inuenio aliud, quod debeam nunciare, niſi ꝙ peccatis meis facientibus, eccè iam undecim menſes ſunt, quòd ualdè rarum eſt, ſi de lecto ſurgere aliquandò potui. Tantis enim podagræ doloribus tantisque moleſtiarum premor angoribus, ut uita mea mihi grauiſſima pœna ſit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando ſuſpiro. In Clero uerò huius Vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt, ut penè nullus liber, nullus ſeruus remanſerit, qui eſſe idoneus ad aliquod officium uel miniſterium poſſit. De uicinis autem urbibus ſtrages nobis mortalitatis quotidie nunciantur. Aphrica autẽ qualiter mortalitate & languoribus uaſtetur, quanto uiciniores eſtis, tanto credo ꝙ ſubtilius cognoſcatis. De Oriente uerò qui ueniunt, grauiores deſolationes nũciant. In his itaq; omnibus, quia appropinquãte fine
Lib. 8. epi. 35. mundi generalem percuſſionẽ eſſe cognouimus, affligi nimis de proprijs moleſtijs non debemus. Itẽ Eulogio patriarchæ Alexandrino: Tranſacto anno ſuauiſſima ſanctitatis ueſtræ ſcripta ſuſcepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate reſpondere nunc uſq; nõ ualui. Eccè enim iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantisque podagræ doloribus affligor, ut uix in diebus feſtis uſq; ad horarum trium ſpatiũ ſurgere ualeam, Miſſarum ſolennia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, ut cruciatum meum non poſſim gemitu interrumpente tolerate: qui dolor interdum lentus eſt, interdũ nimius: ſed neq; ità lentus, ut recedat: neq; ita nimius, ut interficiat. Vndè fit, ut qui quotidie in morte ſum, quotidie repellar à morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu teneor incluſus. Vndè compellor exclamare: Educ de carcere animã meã
ad confitendum nomini tuo Domine. Sed quia meis *Pſ.141.* adhuc precibus obtinere non mereor, rogo ut ueſtræ ſanctitatis oratio ſuæ mihi interceſſionis adiutorium præbeat, meque à peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam quam bene noſtis, libertatem
gloriæ filiorum Dei. Item eidem: Pero autem, ut pro *Lib. 7. epi. 78. Indi. 2.* me enixius ueſtra ſanctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorum gladijs, & curarũ afflictionibus inceſſanter premor. Sed ſi mihi orationis ueſtræ opem impẽditis, credo quod me contra omnia
aduerſa fortiter iuuetis. Item eidem; Rogo ergò, ut *Lib. 11 epi. 47.* pro me peccatore enixius oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immenſa uaſtitas mortalitatis, inter tot barbarorum gladios me uehementer affligit: inter quæ omnia non temporalem, ſed æternam conſolationem requiro. Quam per me impetrare non ualeo, ſed per interceſſionem ueſtræ beatitu-
dinis hanc me obtinere confido. Item *Mariano epi **Maximiano. Lib. 9. epi. 27.* ſcopo Arabiæ: Multũ iam tempus eſt, quo ſurgere de lecto non ualeo. Nam me modò podagræ dolor cruciat, modò neſcio quis in toto corpore cum dolore ignis expandit: & fit plerunque, ut uno in me tempore ardor cum dolore confligat, & corpus in me animusque deficiat. Quantis autem alijs neceſſitatibus extra has, quas protuli, infirmitates eſſiciar, enumerare non ualeo. Sed breuiter dico, quia ſic me infectio noxij humoris imbibit, ut uiuere mihi pœna ſit, & mortem deſiderãter expectem, quam gemitibus meis ſolam eſſe credo remedium. Proindè frater chariſſime diuinę pro me pietatis miſericordiam deprecare, ut percuſſionis ſuæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi cõcedat, nè nimio, quod abſit, tædio in impatientiam cor erumpat, & quæ curari per plagam poterat culpa, creſcat ex murmure.
Itẽ Ruſticianæ patritiæ: De podagræ moleſtia, quã uo *Lib. 9 epi. 38* bis eueniſſe ſignaſtis, & contriſtatus uehemẽter ſum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens, ſuperiora profectò deſeruit: Contriſtatus uerò, quia in tã tenuiſſimo corpore dolores nos nimios perpeti pertimeſco. Vbi enim deeſt caro, quæ uirtus eſſe poterit doloribus reſiſtens? Me etenim, quẽ qualis fuerim noſtis, ità amaritudo animi, & aſſidua exacerbatio, atq; præter hoc podagræ moleſtia affecit, ut corpus meum tanq̃ in ſepultura ſiccatum ſit. Vndè fit, ut
iam rarò de lecto ſurgere ualeam. Itẽ eidem: Ego tanto *Lib. 11. epi. 2* gemitu & occupationibus uiuo, ut ad dies, quos ago, me perueniſſe pœniteat, ſolaq; mihi in cõſolatione ſit mortis expectatio. Vndè peto, ut pro me orare debeatis, quatenus de hoc carnis carcere citius educar, nè tantis laboribus diutius torquear. Item Ana-
Lib. 7. epi. 3. Indi. 1. ſtaſio Antiocheno: Rogo, ut pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam ab omnibus malis pro ueſtra interceſſione tueatur, & citius me de tot procellis huius tẽpeſtatis eripiat, atq; in æternæ quietis litore perducat.

Tantis

68 Tantis precibus Gregorius tandem aliquando diuinitus exauditus, poſtquàm ſedem ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ annis tredecim, menſibus ſex & diebus decem, doctrinis pariter ac operibus feliciſsimis illuſtrauit, anno imperij Phocæ ſecũdo, indictione ſeptima, quarto Iduum Martiarum, à carnis corruptione ſubtractus eſt, incorruptionis perpetuæ glorię ſublimandus. Qui uidelicet omni uitæ ſuæ tempore ſicut nouas baſilicas minimè fabricarat, ità nimirum fabricatarum ueterum ſartatecta cum ſummo ſtudio annualiter reparabat. Quas redditibus, luminaribus, officijs atque donarijs cumulans, in baſilica B. Petri apoſtoli faſtigium de argento puriſsimo, quod à Leone tertio pontifice in baſilica Siatiana, ſanctæ Mariæ nomini dedicata, translatum eſt, fabricauit: & in baſilica beati Pauli apoſtoli ſuper altare nihilominus aliud faſtigium procurauit. Huius præterea uenerabile corpus in extrema porticu baſilicæ beati Petri apoſtoli ante ſecretarium tunc antiquiſsimum, quo uidelicet Leo, Simplicius, Gelaſius atque Symmachus, Apoſtolicæ ſedis epiſcopi, cum nonnullis alijs tumulati, ſuis hactenus epitaphijs prædicantur, ſepulcum tali titulo decoratur:

Morì-tur bea-tiſsi-mus Pōtifex

Epita-phiū S. Grego-rij.

Suſcipe terra tuo corpus de corpore ſumptum,
Reddere quod ualeas uiuificante Deo.
Spiritus aſtra petit: Leti nil iura ualebunt,
Cui uita alterius mors magis ipſa uia eſt.
Pontificis ſummi hoc clauduntur membra ſepulcro,
Qui innumeris ſemper uiuit ubiquè bonis.
Eſuriem dapibus ſuperauit, frigora ueſte,
Atque animas monitis texit ab hoſte ſacris:
Implebatq́, actu, quicquid ſermone docebat,
Eſſet ut exemplum, myſtica uerba loquens.
Anglos ad Chriſtum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua
Hic labor, hoc ſtudiũ, hæc tibi cura, hoc paſtor agebas,
Vt Domino offerres plurima lucra gregis:
Hisq́, Dei conſul factus lætare triumphis,
Nam mercedem operum iam ſine fine tenes

69 Quo ſcilicet liberaliſsimo paſtore defuncto, uehementiſsima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licèt rerum inopia toto penè mundo monſtrauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit. Nam ſicut à maioribus traditur, cùm calumniarum ueterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremq́; multiplicis patriarchatus theſauri perſtreperent, deficiente perſonali materie, ad comburendos libros eius cœperunt pariter anhelare. Quorum dum quoſdam iam combuſſiſſent, & reliquos uellent exurere, Petrus diaconus familiariſsimus eius, cum quo quatuor Dialogorum libros diſputauerat, creditur uehementius obſtitiſſe, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorũ exuſtionem nihil proficere, quorum exemplaria diuerſis petentibus mundi ambitũ penetraſſent. Subiungens, immane ſacrilegium eſſe, tanti patris tot & tales libros exurere, ſuper cuius caput ſpiritum ſanctum ipſe in ſimilitudine columbæ tractantis frequentiſsimè perſpexiſſet. Cumq́; dudùm deuotum populum Diaconus cerneret occaſione temporis cum inuidis reſultare, in hoc omnium ſententiam dicitur prouocaſſe, ut ſi quod dixerat iureiurando confirmans, mori continuo meruiſſet, ipſi à librorum exuſtione deſiſterẽt. Si uero ſuperſtes ſui teſtimonij extitiſſet, ipſe quoque combuſtoribus manus daret. Itaque cum euangelijs in ambonem uenerabilis Leuita Petrus aſcẽdens mox ut Gregorianæ ſanctitati teſtimonium præbuit, inter uerba ueræ confeſsionis ſpiritum efflauit: & à dolore mortis extraneus, iuxta pyrgi baſim, ſicut hactenus cernitur, confeſſor ueritatis meruit ſepeliri.

Calum-nia in eũ poſt obitum.

Nota rem mi-rabilẽ.

70 Hinc eſt, quòd conſuetudinaliter ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper ſcribentis Gregorij caput depingitur: & quòd expoſitionum illius pars maxima, quæ utiquè ab inuidis exuſta recolitur, non habetur. Quarum ipſe ſummam Iohanni ſubdiacono Rauẽnæ reſponſali ſuo ſignificare uidetur, inter cætera ſic deſcribens: Quia chariſsimus quondã filius meus Claudius aliqua, me loquente, de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoquè Regum, & de Heptatico audierat, quæ ego ſcripto tradere pręinfirmitate non potui, ipſe ea ſuo ſenſu dictauit, nè obliuione deperirent, ut apto tempore hæc eadẽ mihi inferrentur, & emendatius dictarentur. Quæ cùm mihi legiſſet, inueni dictorum meorum ſenſum ualdè in multis fuiſſe permutatum. Vndè neceſſe eſt, ut tua experientia omni excuſatione atque mora ceſſante, ad eius monaſterium accedat, eumq́; uenire faciat, & cum omni ueritate quantaſcunque de diuerſis ſcripturis chartulas detulit, ad medium deducat. Quas tu ſuſcipe, & mihi celerrimè tranſmitte. Enimuero quia ſtudioſitas Gregorij, qui poſt hæc tribus fermè annis ſuperfuit, falli non potuit, conſtat nimirũ, quia plures libros, quàm nunc habeantur, compoſuit. Quorum memoriam quidam in Epiſcopali ſuo perſtringens, ait: Iob, Ezechiel, Euangelia & Paſtoralem expoſuit, & multa alia: ut ſubaudias, quæ iam inueniri non poſſunt. Quoniam reuerà antè ſuccenſa ſunt, quàm edita, ſicut reliqua ipſius opera, quæ nũc in ſancta Romana retinentur Eccleſia adhuc ſub cuſtodia, nè penitus uulgarentur.

Scripta pleraq́; S. Gregorij cur intercide-rint.

Lib. 10 epi. 22.

71 Itaque ſi curioſus perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo libros, qui nunc habentur, expoſuit, à diaconio ſuo uſque ad penultimum ſui pontificatus annum extenditur. Et licèt Longobardorum perfidia ſæuiente, poſt Ezechielis tractatus ab expoſitione librorum deſtiterit, ab exponendis tamen epiſtolis, quandiu uiuere potuit, nunquàm omnino ceſſauit. Quarum uidelicet tot libros in ſcrinio dereliquit, quot annos deuixit. Vndè tertiumdecimum epiſtolarum librum ſeptimæ indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eiuſdem indictionis terminum nõ pertingit. Ex quarum multitudine primi Adriani Papæ temporibus quædã epiſtolæ decretales per ſingulas indictiones excerptæ ſunt, & in duobus uoluminibus, ſicuti modo cernitur, congregatæ. Et Gregorius iamdudum in monaſterio poſitus, ubi eum angelus Domini ſub habitu naufragi ſcribẽtem repererat, nimirum quædam dictauerat, ut ad expoſitionem tantæ profunditatis, quã in libro Iob penetrare potuit, eò paratior, quò ex dictandi conſuetudine doctior, perueniret.

72 Ergò Gregorius in diaconio ſuo, dum illum in Conſtantinopolitana urbe ſedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & Leandrum Hiſpanum epiſcopum iniuncta pro cauſis fidei Vuiſigothorum ibi legatio perduxiſſet, eodem Leandro, ſicut in primo libro dixiſſe me recolo, cum fratribus, tunc Gregorio adhærentibus, importuniſsimè compellente, librum beati Iob cœpit exponere. Quibus coràm poſitis, priora libri ſub oculis dixit: & quia tempus paulo uacantius reperit, poſteriora tractando dictauit. Cumque ei ſpatia largiora ſuppeterent, multa augẽs, pauca ſubtrahens, atq́; ità, ut inuenta ſunt, nonnulla derelinquens, ea quæ ſe loquẽte excepta ſub oculis fuerãt, per libros emendando cõpoſuit. Qui cum iam factus epiſcopus, Romæ poſtrema dictaret, quo ſtylo prima

S. Iob quando cœperit D. Gregorius exponere.

dixerat, ſolicitè attẽdens egit, ut ea, quæ locutus fuerat, ſtudioſa emendatione tranſcurrens, quaſi ad ſimilitudinem dictantis erigeret, & ea quæ dictauerat, nõ longè à colloquentis ſermone diſcreparent: quatenus dum hoc tenditur, illud attrahitur, edita modo diſſimili, res non diſſimilis formaretur. Quamuis tertiam ipſius operis partem ut colloquendo protulit, penè ità dereliquit: quia dum eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc ſubtilius emendari noluerunt. Quibus multa iubentibus, dum parere modò per expoſitionis myſterium, modò per contẽplationis aſcẽſum, modò per moralitatis ſtuderet inſtrumentum, hoc opus per triginta & quinque libros extenſum, in ſex codicibus expleuit. Quorum exẽplaria primò per Vrbis monaſteria ſubdiuiſit, poſtremò uerò eidẽ Leãdro epiſcopo deſtinauit.

73 Sed in ipſo ſui epiſcopatus exordio, dum à Iohãne Rauennatis urbis epiſcopo humiliter repræhenſus fuiſſet, cur paſtoralis curæ deliteſcendo pondera fugere uir tam idoneus uoluiſſet, librum regulæ paſtoralis compoſuit. Quam quadripartita ratione diſtinguens, ualdè penſandum eſſe perdocuit, cùm rerum neceſſitas expoſcit, ad culmen regiminis quiſque qualiter ueniat, atque ad hoc ritè perueniens, qualiter uiuat: & benè uiuens, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidiè quanta conſideratione cognoſcat, nè aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni uita contradicat, aut uitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Primũ ergò appetitum timor temperet, pòſt autem magiſterium, quod à non quærente ſuſcipitur, uita commendet. Deindè neceſſe eſt, ut paſtoris bonum, quod uiuẽdo oſtenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum uerò ſupereſt, ut perfecta quæque opera conſideratio propriæ infirmitatis deprimat, nè hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quoſdam imperitos ad ſacerdotium conſpiraſſe cognouerat, quoſdam conſpiraturos eſſe prȩuidebat, qui metiri ſe neſcientes, quæ non didicerunt docere concupiſcerent, quique pondus magiſterij tanto leuius æſtimarent, quãto uim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipſo libri ſui repræhendit exordio: ut ſi quandò indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetiſſent, à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa Gregorianæ locutionis ianua pellerentur. Hunc librum Anatholius diaconus, eius apocriſarius, quærenti ac iubenti Imperatori quondam obtulerat, quem magnus Anaſtaſius Antiochenus epiſcopus in Græcam linguam transfudit, & Orientalibus eccleſijs opus uenerabile procurauit.

Paſtoralis curæ librum quando ſcripſerit.

In Prologo eius operis.

Teſtatur id S. Gregorius. Lib. 10 epi. 22.

74 Deindè ſicut in ſecundo huius operis libro iam retuli, dum adhuc Gregorius ad loquendum uoce, flatuque ſibi ſufficeret, per ſtationes diſcurrens, X X. Homilias Euangelij diuerſo tempore coram populo declamauit. Reliquas uerò eiuſdem numeri dictauit quidem, ſed laſſeſcente ſtomacho, languore cõtinuo, alijs pronunciare permiſit. Quarum exemplaria Secundo ſeruo Dei petenti mandauit.

Opus 40. Homiliarum in Euãge.

75 Cumque à ſuis familiaribus, ut aliqua de miraculis Patrum deſcriberet, Gregorius enixius rogaretur, Maximiano Syracuſano epiſcopo ſcripſit, dicens: Fratres mei qui mecum familiariter uiuunt, omnimodò me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audiuimus, ſub breuitate deſcribere. Ad quam rem ſolatio ueſtræ charitatis uehementer indigeo, ut quæque uobis in memoriam redeunt, quȩque cognouiſſe uos contigit, mihi breuiter indicetis. De Domno enim Nonnoſo abbate, qui iuxta Domnum Anaſtaſium de Pentomijs fuit aliqua retuliſſe te memini, quæ obliuioni mandaui. Et hæc ergò, & ſi qua ſunt alia, tuis peto epiſtolis imprimi, & mihi ſub celeritate tranſmitti, ſi tamen ad me ipſe non proficiſceris. Hinc Gregorius roboratus, ſanctorum miracula Patrum cum Petro ſuo diacono, quæ per Inquiſitionem atque reſponſionem protulerat, expoſitionis altius ſtudium interrumpens, ſola nominum prænotatione diſtinxit, & in libros quatuor ordinauit: Vt ſicut in libris expoſitionum ſuarum, quibus eſſet uirtutibus inſudandum, docuerat: ità etiam, deſcriptis ſanctorum miraculis, quæ uirtutum fuiſſet earundem claritas, luce clarius oſtentaret. Quos libros Zacharias, ſanctæ Eccleſiæ Romanæ epiſcopus, Græco Latinoque ſermone doctiſſimus, temporibus Conſtantini Imperatoris, poſt annos fermè centum ſeptuagintaquinque in Græcam linguam conuertens, Orientalibus eccleſijs diuulgauit: Quamuis aſtuta Græcorum peruerſitas, in commemoratione ſpiritus ſancti à patre procedentis, nomen filij ſuaptim radens abſtulerit.

Lib. 2. epi. 50. Indi. 11

Dialogus quã do ſcripſit.

Græci corrumpunt Dialogum S. Gregorij.

76 Primam quoquè & ultimam Ezechielis prophetæ partes, quæ uidebantur obſcuriores, Romanis poſtulantibus pertractauit, eaſque per Homilias uiginti & duas diſtinguens, quantum lucis intus habeant, demonſtrauit: & in his tractandi, ſicut ſuperius patuit, finem fecit.

Homiliæ in Ezechielẽ.

77 Qui libri dum à doctoribus ſequentis temporis tam rectiſſimis ſententiis editi quàm luculentiſſimo rhetoricæ facundiæ ſtylo compoſiti ueraciter doceãtur, eos beatus Gregorius ex humilitatis ſuæ dulcedine incultos perhibet, Leandro epiſcopo inter cætera ſcribens: Quæſo ut huius operis (haud dubium quin Moralium) dicta percurrens, in his uerborũ folia non requiras: quia per ſacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuoſæ loquacitatis leuitas ſtudioſe compeſcitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti proculdubio ſcimus, quia quoties in folijs malè læta ſegetis culmi proficiunt, minori plenitudine ſpicarum grana turgeſcunt. Vndè & ipſam loquendi artem, quam magiſterium diſciplinæ exterioris inſinuat, ſeruare deſpexi. Nam ſicut huius quoquè epiſtolæ tenor enunciat, non metaciſmi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem deuito, ſitus motuſque præpoſitionum caſuſque ſeruare contemno. Quia indignum uehementer exiſtimo, ut uerba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque enim hæc ab ullius temporis interpretibus in ſcripturæ ſacræ authoritate ſeruata ſunt. Ex qua nimirũ quia noſtra expoſitio oritur, dignum profectò eſt, ut quaſi edita ſoboles ſpeciem ſuæ matris imitetur. In quibus uerbis agnoſcitur Gregorius non affectaſſe locutionẽ pompaticam, ſed ex priſtina ſecularis exercitij conſuetudine potius incurriſſe. Cuius facundiæ coulonã tiam Iſidorus, Hiſpalenſis urbis epiſcopus, in expoſitione Geneſeos admiratur: Sumpta, inquit, ſunt hæc ab authoribus, Origene, Victorino, Ambroſio, Hieronymo, Caſſiano, Auguſtino, Fulgentio, ac noſtris tẽporibus inſigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda presbyter in libro de ſchematibus oratores homæoteleuton facere perhibens, exemplum propoſuit, dicens: Beatus Iob Deo ſoli ſibique cognitus, in tentatione ad noſtram notitiam perducendus, tactus eſt uulnere, ut odorem ſuarum uirium tanto latius ſpargeret, quanto more aromatum melius ex incenſione flagraret. Quo ſchemate ipſe, qui hoc dixit, beatus Papa Gregorius ſæpiſſimè uſus fuiſſe cognoſcitur. Et huiuſmodi orationes eſſe reor, quas Beatus Hieronymus concinnas rhetorum declamationes appellat.

In fronte expoſitionis in S. Iob.

cap. 5. Deut. 16.

78 At Gregorius humilitatis ſuæ cautela commonitus, non ſolum facundiæ ſuæ redolentiam contemnebat,

nebat, uerum etiam in comparatione tractatus alterius, dictatum ſuum, furfurem nominans, libros ſuo legi, quandiu uiueret, uehementiſsime perhibebat, Innocentio præfecto Africæ inter cætera ſcribens: Quod in expoſitione ſancti Iob tranſmitti uobis codicem uoluiſtis, noſtro omnino ſtudio congaudemus quoniam illi rei eminentiam ueſtram ſtudere conſpicimus, quæ nec totos foras uos exire permittat, & ad cor iterum ſecularibus curis diſperſos recolligat. Sed ſi delicioſo capitis pabulo ſaginari, beati Auguſtini patriotæ ueſtri opuſcula legite, & ad comparationē ſiliginis illius, noſtrum furfurem non quæratis. Item Iohanni epiſcopo Syracuſano: Præterea audio, quod aliqua de his, quæ ſcripſiſſe me memini, fraternitas ueſtra ad menſam ſuam coram extraneis legi faciat. Quod mihi nō uidetur eſſe faciēdū, quia hoc qđ uos pro charitate facitis, poſſunt quidam, quantum ad me eſt, uanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum authoritate ualeant, qui audiunt, informari. Item Iohanni ſubdiacono Rauennæ poſt multa: Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatum eſt, quia reuerendiſsimus frater & coepiſcopus meus Marinianus legi commenta beati Iob publicè ad uigilias facit, non gratè ſuſcepi: quia non eſt illud opus populare, & auditoribus rudibus impedimentum magis quàm prouectum generat. Sed dic ei, ut commenta Pſalmorū legi ad uigilias faciat, quæ mentes ſecularium ad bonos mores præcipuè informāt. Neque enim uolo, dū in hac carne ſum, ſi qua dixiſſe me cōtigit, ea facile hominibus innoteſci.

Lib. 8. epi. 37.

Lib. 6. ep. 9.

Lib. 10. Ep. 21.

Scripta ſua uult ne ſciri.

79 Quanta ſanæ conſideratione Gregorius, qui ad culmē regiminis humiliter perueniſſet, ad hoc opus perueniens, bene uixiſſe, bene uiuendo rectè docuiſſe ſatis, ut opinor, monſtratus eſt, infirmitatem ſuam cognouerit, in extremo libro Moralium manifeſtat, cū dicit. Expleto itaque hoc opere, ad me mihi uideo eſſe redeundum. Multum quippe mens noſtra etiam cum recte loqui conatus, extra ſemetipſam ſpargitur. Integritatem nanque animi, dum cogitantur uerba qualiter proferantur, quia trahunt extrinſecus, minuunt. Igitur à publico locutionis redeundum eſt ad curiam cordis, ut quaſi in quodam concilio conſultationis ad meipſum diſcernendum conuocem cogitationes mentis, quatenus ibi uideam, ne aut incautè mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum, cum is, qui dicit, ſoli ei, à quo accepit, per id appetit placere quod dicit. Et quidē mala me aliqua & ſi dixiſſe non inuenio, tamen quia omnino non dixerim, non defendo. Bona uerò quæ diuinitus accipiens dixi, meo uidelicet uitio minus me benè dixiſſe profiteor. Nam ad me intrinſecus rediens, poſtpoſitis uerborum foliis, poſtpoſitis ſententiarum ramis, dum, ipſam ſubtiliter radicem meæ intentionis inſpicio, Deo quidem ex ea me ſummopere placere uoluiſſe cognoſco, ſed eidem intentioni, qua Deo placere ſtudeo, furtim ſe neſcio quomodo intentio humanæ laudis interſerit. Quod cum iam poſtmodum tardeque diſcerno, inuenio me aliter agere, quod ſcio me aliter inchoaſſe. Sic enim ſæpè intentionem noſtram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè ſubiuncta & eam uelut in itinere compræhendens, intentio humanæ laudis aſſequitur. Sicut pro neceſsitate quidem cibus ſumitur, ſed in ipſo eſu, dum furtim gula ſurrepit, edendi delectatio permiſcetur. Vnde plerūque contingit, ut refectionem corporis, quā ſalutis cauſa cœpimus, cauſa uoluptatis expleamus. Fatendum eſt igitur, ꝙ rectam quidem intentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit, nonnunquàm intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus quærit, inſidiando comitatur. Si autem de his diuinitus diſtrictè diſcutimur, quis inter iſta remanet ſalutis locus, quando & mala noſtra, pura mala ſunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona eſſe nequaquàm poſſunt? Sed hoc mihi operæpretium credo, ꝙ fraternis auribus omne, quod in me latenter ipſe repræhendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celaui quod ſenſi, confitendo non abſcondo quod patior, per expoſitionem pateſeci dona, per confeſsionem detego uulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere nec parui deſunt, qui dictis meis debeant inſtrui, nec magni deſunt, qui cognitæ meæ ualeant infirmitati miſereri, per hæc utraque aliis fratribus, quantum poſſum, curam confero ab aliis quæro. Illis dixi exponendo, quod faciant, iſtis aperio confitendo, quod parcant. Illis uerborum medicamenta non ſubtraho, iſtis lacerationem uulnerum non abſcondo. Igitur quæſo, ut quiſquis hoc legerit, apud diſtrictum iudicē ſolatiū mihi ſuæ orationis impendat, & omne, quod in me ſordidum depræhendit, fletibus diluat. Orationis autem atque expoſitionis uirtute collata, Lector meus in recōpenſatione me ſuperat, ſi cum per me uerba accipit, pro me lachrymis reddit.

Lib. 35 Ep. 26

Hæc uir ſanctiſsimus ex humilitate & modeſtia dicit.

80 Huius beatiſsimi Gregorij uenerabile corpus, à Gregorio quarto, ſedis Apoſtolicæ præſule, poſt annos circiter quinquaginta tranſlatum ante nouellū ſecretarium conſtructis abſidibus, ſicuti modo cernitur, ſub altari ſui nominis collocatur, quo eius anniuerſaria ſolennitas, cunctis certatim pernoctantibus, ueneratione gratiſsima celebrantur. In qua pallium eius & phylateria, ſed & balteus eius conſuetudinaliter oſculantur. Quæ ſingulatim conſiderata, & antiquitatem uiri, & mediocritatem habitus, & ſpeciem regularis propoſiti ſignis perſpicuis repræſentant. Nā in eo, ꝙ pallium eius byſſo candente contextum, nullis ſuiſſe cernitur *accubitis perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obuolutum fuiſſe, non autem confixum, dignoſcitur, ſicuti uetuſtiſsimis muſiuis uel picturis oſtenditur. Quòd autem reliquiarum phylacteria, tenui argento fabricata, utilique pallio de collo ſuſpenſa fuiſſe uidentur, habitus eius mediocritas demonſtratur. Porro in exilitate baltei, quæ unius pollicis menſuram, nunquàm excedit, ſpeciem propoſiti regularis, olim à ſancto Benedicto ſtatuti, cuius ipſe uitam deſcribens in dialogo, regulam quoque laudauerat, eum ſeruaſſe luce clarius manifeſtat, præſertim cum idem uenerabilis doctor Gregorius Græcam linguam neſcierit, & ſui monaſterii monachos, Benedicti utique regulis mancipatos, in Saxoniam deſtinarit.

Anniuerſaria ſolēnitas S. Gregorij.

**acubus*

Lib. 2. cap. 36

Saxoniā, pro Anglia

81 Siquidem ꝙ Græcam linguam neſcierit, ipſe teſtatur in epiſtola, Euſebio Theſſalonicenſi epiſcopo ſcribens: Lator præſentium Theodorus, eccleſiæ ueſtræ lector, ad ſanctorum apoſtolorum limina ueniēdum omnes, quippe ut homo nouus haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad ſanctum Paulum incluſus fuerat, res & chartas, quas detulit, ut reuerà olim noto, innocenter depoſuit, credens ꝙ mens ipſius, ſicut & nos ante putaueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille prauitatis inuentus eſt, ut ſi eius ſtultitiæ ſub incluſionis ſpecie paulò adhuc amplius licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ falſitate deciperet, & quæcunque potuiſſet, non leuia ſcandala generaret. Nā inter alia quæ iſdem Andreas peſſime cogitauit & fecit, eam quoque, quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſam à præfato lectore eſſet depoſita, inſalſauit epiſtolam, ut quicunque eam legeret, nos nec catholica, nec recta ſapere euidenter argueret. Ex qua re contigit ut dum ueritatem ſtudioſe quæreremus,

Lib. 9. epi. 69.

Andreæ monachi incluſi peruerſitas

reremus, eius, quæ latebat, iniquitas uulgaretur, & tãta in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quocunque laico crederẽtur. Et quia inter diuerſa mala, aliquos etiam ſermones ſcripſit, atque eos ea noſtro nomine titulauit, & ſuſpecti ſumus, ne eos alicubi tranſmiſerit, fraternitas ueſtra ſolicitudinẽ gerat, & ſi quid tale repererit, eos excindi, & omnino faciat aboleri, ut quod imperitus literarum, & ſcripturæ diuinæ neſcius, noſtro, ſicut diximus, noĩe ꝑnotauit, quorũdã animos nõ poſſit inficere. Nã nos nec Græcè nouimus nec aliquod opus aliquando Græcè conſcripſimus.

82 Quòd uerò monachi, qui à Gregorio in Saxoniam miſſi ſunt, ſancti Benedicti regulæ fuerint mancipati, inter alia etiam illud oſtendit, quod ex ipſius diſcipulis uix poteſt in illis partibus monachus aliquis inueniri, à quo non obſeruetur tam in propoſito quàm in habitu regula Benedicti. Quapropter ſicut conſtat Gregorianum monaſterium à Latinitate in Græcitatem neceſſitate potius quàm uoluntate cõuerſum, ita fideliter præſtolatur, in Latinitatis cultũ, fauente Domino, denuo reuerſurum.

83 In cuius uenerabilis monaſterii atrio, iuſſu Gregorii, iuxta nymphium duæ iconæ ueterrimæ artificialiter depictæ uſque hactenus uidentur: In quarum altera beatus apoſtolus Petrus ſedens conſpicitur, ſtãtem Gordianum regionarium, uidelicet patrem Gregorii, manu dextera per dexteram nihilominus ſuſcepiſſe. Cuius Gordiani habitus, caſtanei coloris planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, ſtatura longa, facies deducta, uirides oculi, barba modica, capilli condenſi, uultus grauis. In altera uerò mater Gregorii ſedens depicta eſt Syluia, candido uelamine à dextero humero taliter contra ſiniſtram reuoluto contecta, ut ſub eo manus tanquam de planeta ſubducat & circa pectus ſub gula inferior tunica ſplendolactinei coloris appareat, quæ magno ſinuamine ſuper pedes deſiat, duabus zonis ad ſimilitudinem dalmaticarum, ſed latioribus omnino diſtincta: Statura plena, facies retunda quidem & candida, ſed ſenio iam rugoſa, quam ipſa quoque ſenectus pulcherrimam fuiſſe ſignificat: Oculis glaucis & grãdibus, ſuperciliis modicis, labellis uenuſtis, uultu hilaris, ferens in capite matronalem mithram, candentis blandei raritate *niblatam, duobus dexteræ digitis ſignaculo crucis ſe munire uelle prætendens: In ſiniſtra ueſtra patens pſalterium retinens, in hoc ſcriptum eſt: Viuet anima mea, & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero uerò cubitu uſque ad ſiniſtrum circa ſcapulas uerſus, aſcendens reflectitur, qui ita ſe habet: Gregorius Syluiæ matri fecit.

Forma Gordiani, patris S. Gregorij.

Itẽ matris eius Syluiæ.

**umblatã fortè umbratã.*

Pſ. 118

84 Sed & in abſidicula* poſt fratrum cellarium, Gregorius eiuſdem aurificis magiſterio in rota gypſea pictus oſtenditur. Statura iuſta & bene formata, facie de paternæ faciei longitudine & maternæ rotunditate ita medie tẽperatã cũ rotũditate quadã decẽtiſſime uideaẽ eſſe deducta, barba paterno more ſubfulua & modica: Ita caluaſter, ut in media fronte gemellos eincinnos raruſculos habeat, & dextrorſum reflexos. Corona rotunda & ſpatioſa. Capillo ſubnigro & decenter intorto, ſub auriculæ medium propendente, fronte ſpecioſa, elatis & longis, ſed exilibus, ſuperciliis: Oculis pupilas furuis, non quidem magnis, ſed patulis, ſubocularibus plenis, naſo à radice uergentiũ ſuperciliorum ſubtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulò recuruo, & in extremo patulis naribus præminente, ore rubro, craſſis & ſubdiuiduis labiis, genis compoſitis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquilino & uiuido, nondum, ſicut ei poſtea contigit, cardiano. Vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & habilibus ad ſcribendum. Præthereà planeta ſuper dalmaticam caſtanea, Euangelium in ſiniſtra, modus crucis in dextera, pallia mediocri, à dextro uidelicet humero ſub pectore ſuper ſtomachum circulatim deducto, deinde ſurſum per ſiniſtrum humerum poſt tergum depoſito, cuius par altera ſuper eundem humerum ueniẽs propria rectitudine non per medium corporis, ſed ex latere pendet, circa uerticem uerò tabulæ ſimilitudinem, quod uiuentis inſigne eſt, præferens, non coronam. Ex quo manifeſtiſſime declaratur, quia Gregorius, dum adhuc uiueret, ſuam ſimilitudinem depingi ſalubriter uoluit, in quo poſſet à ſuis monachis non pro elationis gloria, ſed pro cognitæ diſtrictionis cautela frequentius intueri, ubi huiuſmodi diſtichon ipſe dictauit.

** ſuper*

Forma S. Gregorij.

Chriſte potens Domine, noſtri largitor honoris,
Indultum officium ſolita pietate guberna.

85 Ibi etiam tempore iam Petri archidiaconi & Iohannis œconomi, Saturninus monachus dextra læuaque beati Gregorij, effigies ſanctorum apoſtolorum quemadmodum modo uidentur, depinxit. Quo ſcilicet loco nonnunquam diuinitus candela ſuccenditur, & in eiuſdem ſimilitudinis effigie pro regimine ſui monaſterii ſæpe beatus Gregorius præſentatur.

Nota cã delã diuinitus accẽ ſa.

86 Nam ut pauca de multis contingam, Leonis quarti pontificis tẽpore, cũ Megiſtus Oſtienſis epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis bibliothecarius, eidem monaſterio præeſſet, Iohannes presbyter eiuſdem præpoſitus, cum quadam fœmina turpiter uiuens, uehementiſſimo podagræ dolore correptus eſt. Qui medicorum manu cauteriatus, per exuſtionis uulnus *calcem cœpit effundere, quam reſtringere nullis artibus præualens, in tantam deſperationem perductus eſt, ut ab omni illius fœminæ uiſitatione deſiſteret, & illa ſibi alterum ſub eodem facinore copularet. Sed poſt annum presbyter ad priſtinam ſanitatem reuertens, quanquam propoſitum ſibi fuiſſet, ut ulterius nullam contineret, ad eandem tamen miſſo nuncio futuro die Dominico ſe redire profeſſus eſt. Quo recepto, ubi ſuo deſiderio uotum quoque mulierculæ conuenire gauiſus eſt, ad balnea proceſſit. Vnde reuertens tantum lætitiæ potionibus & cantionibus ſe diſſoluit, ut ſuprepẽte ſomno intereſſe nocturnis cũ fratribus nũquàm potuiſſet officijs. Eadem nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in ſomnis apparens, ait: Surge, & dic præpoſito, ut pœnitentiam agens, peculium ſuum, quod eum aggregare non puduit, pro peccato cõſcientiæ ſuæ diſpergat, quia die tertia funditùs extinguet à uita. Quod præpoſitus uehementer, ut audiuit, expauit, & quia mandato Gregorij incredulus eſſe non poterat, pœnitentiam cœpit, cunctaq; ſua ſanus diſtribuens, tanto febris ardore correptus eſt, ut ad diluculo diei tertij uſque ad horam tertiam cum ingenti fragore præ incendio linguam ab ore proijciẽs, ultimum ſtatum protraheret. Quem presbyteri tam duriter laborare uidentes deputatis illic monachis, qui cum pſalmodijs eius exitum commendarent, ipſi pro eo ſludere omnipotenti Domino ſolennes hoſtias immolare. Sed monachi pſalmodiam deſerentes, non timuerũt inter ſe morienti fratri detrahere. Cùm ecce presbyteri à Miſſarum ſolennijs circa horam ſeptimam remeantes, Iohannem presbyterum, quem incredibiliter cum morte luctantem reliquerant, leuiùs ſe habere mirati ſunt, eumque nominatim clamare cœperunt. Mox ille oculos ſubridendo concutiens, Parcat, inquit, uobis Dominus, fratres: quare me ſolicitare

S. Gregorius cuidã monacho apparet.

tare uoluiſtis? qui ab ipſo huius diei principio uſque nunc, coram Chriſto præſidenti multis millibus angelorum, cum diabolo ad iudicium ſteti, & adiuuantibus me ſanctis Andrea & Gregorio, cunctis eius obiectionibus benè reſpondi. Sciatis autem, quia monaſterii ſextarium, modium, libram, conſuetudinem eleemoſynarum & luminum, omnemque menſuram curioſiſſime Chriſto quærenti uſque ad ſcabellū pedum eius portaui: ſed de una obiectione fateor conuictus erubui. De qua me nimium, ſicut uidiſtis laborando uexaui, & me adhuc liberare non potui. Cumque fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quando uos me clamaſtis, & à ſancto Gregorio redire iuſſus ſum, ut uobis etiam de menſuris & conſuetudinibus monaſterii ponerem rationem, diabolus conqueſtus eſt, putans q̄ me pater Gregorius ad pœnitentiam remiſiſſet. Quapropter beatum Gregorium uadem dedi, ne commotam calumniam cuilibet reuelarem. Illis magis imminentibus, & ſe pro eo deprecaturos Dominū promittentibus, ne cauſam fratribus reuelaret, defunctorum quorundam domos & uiuentium merita proferebat, dicens: Iſte dignus, iſte indignus eſt. Rurſus interrogatus, ad monachos, qui pridem ſecum remanſerant, conuerſus eſt, dicens: Omnia, in quibus mihi detraxiſtis, fratres, audiui, quanquàm reſpondere nequiuerim, & impedimentum mihi non modicum generaſtis, quia tam à uobis quàm à diabolo ſub uno tempore accuſatus neſciebam cui calumniæ primitus reſponderem. Sed ſi quando quemlibet migrantem uideritis, compatimini ſorti communi, & nolite de eo iudicare, qui ad tam diſtricti iudicis cum criminatore ſuo iudicium uadit. His expletis, cunctos iubet abſcedere, ſolum presbyterum, qui ſibi mortem prænunciauerat, ſecum tenens: qui ſolus remare pauēſcens, alterum ſecum tenuit; hortatus ut cauſam, pro qua conflixerat, ſaltem ſibi pandere non timeret. At ille uehementer ingemuit, & conuerſo ad parietem capite, clamabat dicens: O Andrea, Andrea hoc anno pereas, qui me prauo cōſilio ad periculum compuliſti. Eueſtigio Zacharias medicus, qui anno præterito ad ſuos, uidelicet Saracenos, apoſtatando reuerſus eſt, affuit, tactiſq; temporibus, iurare cœpit, presbyterum ea eadem ualetudine minimè moriturum. Quem languidus ut audiuit, cum ingenti animaduerſione repulit, dicens: Fratres, iam omne corpus meum eſt mortuum, in extremis faucibus ſpiritum permiſſum retineo, continuo moriturus. Tantum pſallite, ut reuideam angelos quod uidebam, & innuens uobis oſtendam. Quibus orantibus totus cœpit tremere, palleſcere, ſurſum deſideranter adſpicere. Cum ſubito ſpiritus aduentare conſpiciens, reuolutis terribiliter oculis, monachis innuit, & abſceſſit: eoſque tanto terrore perculſos dimiſit, ut multis noctibus ibi iacere timuerint.

Non eſt obtrectādū morientibus.

Moriturus p̄p̄ſitus imprecatur dira Andrea.

87 Eodem die, ſicut poſtea deprehenſum eſt, eodemq; momēto, quando presbyter moriens Andreæ periculum fuerat imprecatus, idem Andreas fundi Barbiliani, poſiti ſcilicet in uia Oſtienſi, conductor, in lectulum decidit, in quo per multum tēporis continuo languore correptus, ità totus emarcuit, ut omne corpus eius particulatim uideretur diſſolui. Cūque defluentibus carnibus conſumi poſſet, mori autem non poſſet, uxor, quæ fœtorem ulcerum uirique cruciatus iam ſuſtinere non poterat, intellexit tanti languoris incommoda ſine diuinæ ultionis ſententia hūc nullatenus incurriſſe: quem flendo curauit inquirere, ut quoniam à moriente præpoſito fruſtrà uocari non poterat, quid cum ipſo commiſerat, ut monachis reuelaret, ſi forte Dominus eius confeſſionem recipiens, eum à tantis cruciatibus liberaret. At ille cognoſcens malum, quod fecerat, latere non poſſe, monaſterii monachos conuocari rogauit, eiſque confeſſus eſt, cum eodem præpoſito quaſdā monaſterii chartulas rapuiſſe, ac receptis precüs, extraneis tradidiſſe ſeque certum exiſtere, quia pro hoc flagitio mori non poſſet, quouſque hoc coram omnibus reuelaret. Quod uidelicet uerum fuiſſe rei, exitus euidenter oſtendit. Nam mox ut tantum facinus cunctis innotuit, is, qui dudum mori uolens non poterat, intèr uerba ſuæ confeſſionis ſpiritum efflauit. Quem idcirco omnipotens Deus diu cruciari noluit, mori autem, donec reatū ſuum confiteretur, nō poſſe permiſit, ut exemplo ſui cruciatus oſtenderet, quid conſumptores rerum Gregorii de ſemetipſis uti que ſperare debuiſſent.

Andreas diuinitus caſtigatur

88 Ipſius quoque pontificis tempore eiuſdem patris monaſterio Athanaſius præfuit, uir quidem caſtitate cōſpicuus, & ſui monaſterii cautiſſimus exequutor. Qui cum ſæuientis inopiæ tempus agnoſceret, ne monachis neceſſitas fortaſsis incūberet, quadraginta pauperum, quos beatus Gregorius paſci ſemel in anno decreuerat, refectionem ſubduxit. Quod impune ſe feciſſe perpendens, etiam duodecim pauperum totidē denarios, qui die depoſitionis beati Gregorii pro commemoratione duodecim, ab eo quondam inuitatorum, quorum tertiuſdecimus angelum ſe eſſe profeſſus eſt, conſuetudinaliter paſcebantur, penitus intercepit. Cum eiuſdem Quadrageſimæ tēpore beatus Gregorius eidem presbytero cui ſupra, & monacho in ſomnis apparuit, dicens: Vade, & dic œconomo, quia diminuit conſuetudinem, quam ego conſtitui, Dominus quoq; dies eius diminuit. Quod œconomus ut audiuit, primo quidem contremuit, poſt uerò tanto minus credidit, quanto longius uitā ſuam cognoſcebat extendi. Et ecce ſub ipſis Albis paſchalibus in oratorio ſancti Seuerini cum fratribus ueſpertinis aſſiſtens officiis, ardere parietem uidit, quem fratribus extinguere imperauit. Quibus hunc uinolentum credentibus, ipſe tandem ferulam, quam tenebat, proiiciens, manuſque per parietem circunducens, conabatur foris flammas extinguere, quas cōſtabat intima eius depaſcere. Denique tādem ad hoſpitium rediens, tantæ febris ardore ſuccenſus eſt, ut peruenire ad diē ſeptimum nullatenus potuiſſet. Quia ergo dum conſuluiſſe putauit ſe monachis, pauperibus nocuiſſe non timuit, ac per hoc, quo ſe placare poſſe Gregorium credidit, prorſus offendit: fruſtrà flāmas parietis extinguere uoluit, qui tenacitatis ſuæ flammas extinguere recuſauit.

Athanaſi monaſterÿ præfectus ſubtrahit pauperibus

Diuinitus punitur.

89 Eodem nihilominus tempore poſt abſidē oratorii ſanctæ Mariæ ſemper uirginis, oratorio ſanctæ Barbaræ, ubi Gregorius laudes Domino celebrare ſolebat, coniuncti, dæmon apparuit, ſibique in antro, quod illic cernitur, hoſpitium faciens, nocturnis horis tanto crepitabat fragore, ut omnia fundamenta monaſterii putaretur conuellere. Nonnunquam equos de ſtabulis auferens, audiebatur tota nocte diſcurrere, quorum duos præcipitio demerſiſſe probatus eſt. Cumque pauore tanti ſonitus monachos, à triclinio, in quo ad auram propter feruorem caumatis iacere ſolebant, penitus auertiſſet, unus eorum confiſus in uirtute Dei omnipotentis, ante foramen decūbens oratione facta, cœpit dormire. Cui dæmon in ſimilitudine catti apparuit, eumque unguibus eſt aggreſſus diſcerpere, quo monachus oratione repulſo, identidem ſopori ſe tradidit. Cum ſubito dæmon in ſimilitudine cuiuſdam Aethiopis lancea minando apparuit, dicens: Ego quidem hinc uado, ſed te uulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam uibrauit, monachuſque

Infeſtatio mali dæmonis.

ehusque eiulauit, tanquam ſi reuerà percuſſus extiterit. Accurrentibusque monachis, licet pauidus, quod uiderat indicauit, & deinceps ibi ulterius dæmoniũ non acceſſit.

R. Gregorius apparet ægroto, eumq́; ſanat.

90 Benedicti quoque pontificis tempore, Lucido Ficulino epõ eidẽ monaſterio præminẽte, cũ peſtilẽtia ſanciũ multitudo quotidiè maxima deperiret, idẽ monachus præcluſis faucibus uenit ad mortẽ. Cui deſperanti beatus Gregorius in ſomnis apparuit, dicẽs: Vis ſan⁹ fieri? At ille ſe uelle reſpõdit. Et B. Gregorius: Si mihi, inquit, promiſeris ea, quæ tibi dixero, fore dicturum, ſcito te eſſe ſanandum: ſin uero, citius moriturum. Cumque ille ſe dicturum tota certitudine promitteret: audiuit: Ito denuncians Sabæ, Iohanni, Benedicto, Martino, Palumbo, & Antonio monachis Laurentio coco, Gemmoſo carpentario, Accepto piſtori, Andreæ, Romano & Leoni laicis, quoniam à craſtino incipiẽtes, omnes dietim ſe moriendo ſubſequantur. Poſt quorum deceſſum denuncia Lucidum epiſcopum, qui tenet id monaſterium, die ſeptimo moriturum. His dictis, Monachũ oſcitare præcipiens duos digitos in faucem coniecit, uulnusq; diſrumpens, ut eum crearet iniunxit. Ille tusſiens, partem coagulati ſanguinis in morem lapidis re uera proiecit, & ab ipſis penè mortis ianuis liberatus, eadem nocte contra ſpem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus fratribus ſanitatis ſuæ modum innotuit, quos quandò & qualiter e monaſterij familia morituros præuiderit, indicauit. De ſola interim epiſcopi morte dubitando, conticuit. Et e ueſtigio in cunctorum morti deputatorũ auribus uolans fama diſcurrit, & dum ea relatione monachi ſe morituros certo die cognoſcerent, diſpoſitis ſuis rebus, ità ſe in mortem ſecuti ſunt, ſicut fuerant in ſomno nominati.

91 Cumq; presbyter & monachus Lucido epiſcopo tam dirum nuncium reuelare timeret, tacere autẽ penitus non auderet, monaſterio ſe tandem proripuit, & ad domum epiſcopi non longe à flumine Tiberi regione uidelicet iuxta baſilicam ſanctorum Cyri & Iohannis poſitam, ſomnium nunciaturus acceſſit. Quem ſcilicet ubi cum pontifice in palatio prandere cognouit, expectans redeuntem ſacerdotalibus ueſtimentis indutum, colore fulgidum, ualetudine quoque ſaniſſimum ſalutare curauit. Cui epiſcopus ait: Iam nũc in tota urbe pro diuino haberis, quia de eis, quos morituros pronunciaſti, ſolus unus remanſit. At ille: Vtinã ſicut & ille, quẽ uiuere putas, defunctus eſt, ſic ipſe, qui hũc ſequi prædictus eſt, exiliret. Cũq; epiſcopus de eo tota curioſitate requireret, & monachus dicere palpitaret, tandem ubi die ſexto ſe moriturum cognouit, expalluit atque contremuit, reſumptisque uiribus, contra Monachum frenduit, quẽ redire uolentẽ retinuit, interiora cubiculi peruagus, penetrauit paulatim ſibi fauces dolere perſenſit. Deindè tacto ſibi pulſu, mox febris ſigna cognouit, monacho credidit, domum ſuam diſpoſuit, ad monaſteriũ, cui præerat, eiſdem redimitus, quibus à patriarchio reuerſus fuerat, uenit, ſecunda feria, cunctis tam ſubitam conuerſionem mirantibus, monachicum habitũ ſuſcepit, & paulatim ingraueſcente moleſtia, ſextæ feriæ diluculo ſubdormiuit. Ac denuo ſuſcitatus, apparuiſſe ſibi ſanctum Andream Apoſtolum, ſeque circa horam tertiam uocandum eſſe, ſibique præceptum perbibuit, ut quia ſuæ mortis expectatione ſuſpenſi monachi, ſanct; Fabiani munia ſolita celebrare non poterant, mox corpus ſuum ſepulturæ traderent, acceptisque à ſe cereis ac thymiamatibus, ad peragendis ſolennia feſtiuarent. Hora itaque tertia epiſcopus lætus defungitur, ut in ipſa uultus eius lætitia, conuerſio ipſius Deo fuiſſe placabilis cunctis uidentibus monſtraretur.

lucidus epiſcop⁹ repentè mutat⁹ fit monachus & obit. Vide antiquũ eccleſiæ morẽ ſepeliẽdi mortuos. nẽpe cũ cereis &c.

92 Eodem tempore germanus cuiuſdam monachi mentis inſaniam paſſus eſt, ita ut humana conſortia fugiens, multo tempore peruagus per cryptas ſolitarias & cœnoſa monomẽta diſcurreret. Cuius inſaniæ frater nimium condolens, quotidie ſanctum Gregorium profuſis lachrymis precabatur, ut ſibi fratrem ſoſpitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadã poſt huiuſmodi fletus quieſceret, beatus Gregorius apparuit ei, dicens: Vidẽs lachrymas tuas, ſuſcepi orationem tuam. Et ecce germanum tuum tibi hodie reducam ſanum & hoc tibi ſignum, quia ſtatim ut dies illuxerit, iuſſu pontificis presbyter qui hic incluſus eſt, extrahetur. Qui ſurgens, matutinali tempore fratribus indicauit. Forte tunc idem presbyter Campanus de loco, qui Clauſtrum, non longè à Terracina, uocatur à ſuis pro quodam crimine accuſatus, in eodem monaſterio tenebatur, & temporibus multis labentibus, à ſuis accuſatoribus iam contemptus, à cunctis quoque ſuis fuerat in obliuionem ductus, cũ nullum propinquum, nullum in urbe cognitum habere potuiſſet, qui de eo pontifici ſuggeſſiſſet, & monachi quidem pro eo ſatagerent, ſed perficiendi aditũ non haberent, Pontifex diuinitus recordatus eiuſdem, diluculo hunc ab ergaſtulo iuſſit extrahi, liberumq́ue dimitti. Nec multò poſt monachi frater ità ſanus reuerſus eſt, ut uideretur hactenus in eiuſdem patris monaſterio tanto fidelius deſeruiſſe, quanto ſe illius adminiculo meminit ad ſanitatẽ priſtinam remeaſſe.

Dæmõ in tauri ſpecie multos infeſtat etiã inuiſibiliter.

93 Reuerendæ quoque memoriæ Nicolai pontificis tempore regimen eiuſdem monaſterii Zacharia, ciuitatis Anagninæ præſule, ſicut hodie ſupereſt, procurante, ſundum Barbilianum, cuius ſuperius fecerã mentionem, pro incolarum ſceleribus dæmon aggreſſus eſt, & in ſimilitudine taurelli de pratis mugiendo ad domum recurrens, inuiſibiliter ſuis corniculis uirum ſentiebatur noctu percutere, ouesque à præſepiis extrahens, p cõtiguos campos & compita curſu uelociſſimo fatigare. Cumque hoc diutius faceret, crebroque ruſticis noxius immineret, huiuſmodi percuſſionibus Saxulum quoddam, eiuſdem prædii conductorem, affligendo diſperdidit. Deinde bubulcos aggreſſus, tanta cæde perdomuit, ut intra trium menſium ſpatium neminem, illic præter unum tantum, Vrſellum nomine, quem ſimiliter affligebat, reliquerit. Qui Romam ueniens, dum tantæ cladis periculum fratribus indicaret, interrupto ſermone, monaſterii portis egreſſus eſt, & obſtupeſcentibus monachis nõ niſi mane facto reuerſus eſt. A quibus curioſe diſcuſſus, quonam ſe pridem tam ſubita uelocitate proriperet, confeſſus eſt, dicens: Dum uobis inſaniam dæmonis reuelarem, taurellus affuit, anterioribusq; pedibus me complectens, ac ſuis corniculis tundens ante ſe cœpit minare, & tota nocte me ſubire muros coegit & arbores. Cumque nouiſſime per pontem me conaretur, demergere, de complexibus ipſius exiliui, cumque toto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius œconomus fecerat, monaſterii huius perueni. Quas clauſas inueniens, ambabus manibus ambos eius annulos appræhendi, & dum ab eis me eluctaretur diuellere, quidam caluus pontiſex obliquo latere ſe inter portarum rimas excutiens, ferula caput taurelli percuſſit, eumque in fugã cõpellens, me ab illius perſecutionibus liberauit. Ergo dum incolæ deperiſſent, nullus ibidem habitator accederet, ac per hoc monachi pro deſolatione loci ſatagerent, cuidã eorum Gregorius in ſomnis apparens, iubet, ut ſi dæmonem à monaſterii fundo uoluiſſent depellere, ab oratorio ſanctæ Martinæ in eodẽ fundo, uſque ad ora

torium

Litaniis, & aqua benedicta profligatur dæmō.

torium ſanctæ Mariæ, ibidem in Dominico conſtitutum, fratres cum litaniis aquam ſpargentes exorcizatam procederent? Quo facto, ita dæmon ab omni monaſterii poſſeſſione repulſus eſt, ut poſtea per confinii limites ore, naribus atque oculis flammas eiicere, porcoſque cogere à ſubulco notatus ſit, ſed intra fines monaſterii nunquam intrare permiſſus.

De Tetgaudo Treuirorum Episcopo, dimiſſus punito.

94 Alio quoque tempore, Tetgaudus, quondā Treuirēſis epiſcopus, qui cū Gunthario, Agrippinæ Coloniæ epiſcopo, à reuerendæ memoriæ Nicolao fuerat ſacerdotali priuatus officio, liberalitate Adriani pontificis in eodem monaſterio manſionem ſuſcepit. Cui beatus Gregorius in ſomnis apparens, maximū terrorem, quo de ſuo monaſterio concitus egrederetur, incuſſit. Ille perpendens uiſum fuiſſe phantaſticum, oratione facta, rurſus dormire cœpit. Cui Gregorius pontificali habitu redimitus apparens, Nōne, inquit, dixi tibi, ut à monaſterio meo, quod in rebus propriis per inuocationem ſancti Andreæ Apoſtoli Domino dedicaui, recederes, quia diuerſorium fieri nullo modo licuiſſet? Cumque Tetgaudus hoſpitandi ibi licentiam ſuſcepiſſe ſe à pontifice reſpondiſſet, Gregorius ait: Et tu qui petiſti, & ille qui dedit, utrique contra Deum feciſtis, cuius uindictam citius incurres. Euigilans Tetgaudus, intremuit, & facta oratione, ſopori ſe reddere uoluit, cum repente uenientium ſonitum audiens, uehementer expauit, ſeque dormire ſimulauit. Appropinquans ergò Gregorius, ſanctum Andream Apoſtolum per dexteram tenens, præcepit ſubdiacono, qui ſe præibat cum lumine dicens: Corripe illum. Qui dum correptus in lectulo clauſis oculis reſediſſet, Gregorius ait: Adſpice in nos. Intuitus in eos Tetgaudus, magis intremuit, eū que ſibi taliter comminantem audiuit: Quia ſecundo commonitus, uerbis oris mei credere noluiſti, & me tua inobedientia adeo prouocaſti, ut hunc Apoſtolum Dei huc fatigare ſtuduerim, ſcito cognoſcens quia niſi hodie ab hoc monaſterio meo receſſeris, futura hebdomada cum tuis omnibus uita priuaberis. Si uero receſſeris, ab hac quidem momentanea ſentētia liberaberis, ſed neque tu, neque aliquis hic tecum degentium ſuam patriam reuidebit. Mox Tetgaudus lectulo ſe proripuit, & primo ſuis, deinde monaſterii monachis, poſtremo quibuſcunque potuit, ſomniū reuelauit. Et quia aliud hoſpitium citius à pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos concedens eodē anno cum ſuis omnibus uita priuatus eſt.

Vide quanta ſancti poſſunt poſt mortē.

95 Eodem quoque tempore Suppo Piceni comes ibi applicuit. Qui monachis quidē plurimam dapſilitatem oſtendit, & in rebus tam uenerabilis monaſterii uſurpationem ſuorum prohibuit. Huius familiaris quidam, nomine Faraldus, exiſtens, ſi quando Suppo ad palatium proceſſiſſet, fornicarias illuc, deteſtantibus monachis, non uerebatur inducere, atque cum eis comeſſationes & ſaltationes illicitas celebrare. Is denique noctis principio ſeceſſum petens, ſpiritibus immundis in aere per capillos appenſus eſt. Cumque tota nocte pendens, uocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei uidendum ſe præbuit, dicens: Inimice Dei, non tibi ſufficiunt alia mala, quæ in meo monaſterio pernicaciter perpetraſti, niſi inſuper ſcenicas meretriculas in clauſtro monachicó, tanquam in theatro, conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc magnis cœpit uiribus pœnitentiam ſupplicare, & decætero plenam correctionē promittere. Continuo Gregorius iuſſit eum dimitti, qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodē anno uerā fuiſſe Gregorii ſententiā moriēdo probauit.

Foraldi improbitas.

Farraldus extinguitur.

Indulphi petulātia

96 Eiuſdem Comitis homo ſub alio tēpore Indulphus uocatus eſt. Cui dum cocus pro cōparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare ſed nefario iure percepit licentiam, ut tegulas & feneſtras & uicini dormitorii tabulas aggreſſus diripe ret, earumque ignibus ſibi prandium præpararet. Cū ſequenti nocte idē Indulphus ad ſeceſſum pergens, cur monaſterii tabulas tam petulanter incendi præcepiſſet, à quodam ſene diſcuſſus eſt. At ille more Gallico ſanctum ſenem increpans ſollem, ab eo quidem uirga leniter percuſſus eſt, ſed uir ſuperbus tanto pōdere lapſus eſt, ut ſemiuiuus humi decumberet. Eodē momento ſub eadem ſpecie cuidam clerico foris dormienti, idem ſenex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, ut ab hoc meo monaſterio, in quo diuerſorium fieri omnino non licet, antequam me ad iracundiā prouocet, ſaluus recedat. Eccè ego familiari eius mihi obnoxio, quem uidelicet percuſſum ante ſeceſſum dimiſi, congruam medelam refundam. Quem cum, quis eſſet, clericus requirens, ipſum ſe eſſe perhibuit, qui ea pictura, quæ lectulo præminebat facile potuiſſet agnoſci. Statim clericus ſurgens, lumen arripuit, & ex picturæ ſimilitudine ſanctum Andream Apoſtolum ſibi apparuiſſe cognouit. Itaque ad Indulphum iacentem perrexit, eum ſemiuiuum iā reperit. Quem magnis eiulatibus clamare incipiens, tam Comitem, quam cunctos, qui ſub eiſdem domibus dormiebant, miſerabili uociferatione uenire coegit. Et in faciem iacentis aquam infundens, per inuocationem ſancti Andreæ apoſtoli tandem aliquando loqui fecit, atque cuncta, quæ ſibi reuelata fuerant, cū eo pariter Comiti reuelauit. Qui die facto, monachos euocauit, quid contra ſanctum Andream commiſerit querelabundis, cœpit uocibus inquirere. At illi delectū dormitoriū cocorū manibus oſtenderunt. Cūque Deo deuotus Comes eos uelle ſupplicio ſubiugare, confeſſi ſunt, ſe illud ædificiū Indulphi iuſſionibus deleuiſſe. Pro cuius reparatione dum Comes monachis argentum noluiſſet tribuere, Sergius magiſter militum reſtitit, promittens illud ſe pro eo continuò melius refecturum. Mox Comes humiliter à monaſterii clauſtro ſecedens ad domū Petri filii quondam Caroli cum omnibus ſuis ſeceſſit, neque ulterius in eodem monaſterio hoſpitū ſibi dari conceſſit. Indulphus uerò in domo eiuſdem Sergii magiſtri militum derelictus diſperiit, ſibiq; ſanctum apoſtolum præualuiſſe ſuo ipſius detrimento monſtrauit.

Diuinitus percutitur

Ex pictura D. Andreas cognit⁹ eſt.

Vide S. Andreæ inuocationē & illi⁹ exauditionem.

97 Nuper Dñicus quidam presbyter, Zacharia epiſcopo, de quo præfatus ſum Gregoriani monaſterii curā gerente, præpoſitus extitit monaſterii, qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiā quandam ſancti montalē à monaſterio ſancti Andreæ apoſtoli, quod appellatur Cliuus Scauri, diripuit uel ſubduxit, & in regione ſeptem uiarū loco, qui dicitur Vipera, collocauit. Cui cum corrupta ſanctimonialis, quia latrinā & furnū cōtignū nō habebat, crebro uideret eſſe moleſta, Infelix presbyter peccatū peccato connectens, ut meretriculæ placere potuiſſet, beatū Gregoriū nō recuſauit offendere. Cuius mirabilis, immò ſaluberrimi fontis regulas diſſipiens ſeceſſum & furnum proſtitutæ fœminę non erubuit fabricare. Quibus peractis, cū ſequēti nocte iam ſecurior à querelis laſciuæ mulieris, in eadē domo dormiret, uidit duos quoſdā terribiles cubicularios ſe ligatis manibus ad uenerabile monaſteriū reducentes, quos interrogās, cuius p̄cepto ſibi talia facerēt, audiuit, hoc Romanū pōtificē p̄cepiſſe. Fortè tunc Iohānes ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Pōtifex cōtra Saracenorū incurſu litora peragrabat. Cuius abſētiæ ligatus presbyter recordatus, increpādo ſubiūxit: Dñs Papa pridie cōtra Saracenos perrexit, & uos quō dicitis, q̄ ipſe me ligari iuſſerit, qui eſt poſtea nō uidiſtis? At illi dixerūt: Si Iohannes Papa

Dominicus presbyter corrumpit uirginē Deo ſacratā & abducit.

Nota.

rit, cõmemorare placet, eamque lectoribus ſpectandã relinquere, ut inde, quæ reliquis etiam eius ſodalibus contigerint, animaduerti poſſit.

Nicomediã ducit.

Quidã illorum in ciuitate ſupra cõmemorata corã Imperatoribus, quos diximus, in medium adducitur, qui cum iuſſus idolis immolare, omnino recuſaret, mandarunt nudum in ſublime tolli, ac flagellis euſque toto corpore dilaniari, quo ad ſupplicio euictus, etiam animo inuito quod erat imperatum, præſtaret.

Petrus caditur atrociter.

Sed ubi iſta perpeſſus, conſtans & immutabilis perſiſteret, de reliquo oſſibus eius, iam carne denudatis, acetum ſale permixtum, in corporis membra cruciatu attenuata & prope contabefacta, infuderunt. Atque ut iſtos dolores protriuerat, & ueluti pedibus conculcarat, inde craticula & ignis una in medium trahuntur, & reliquiæ eius corporis, tãquam carnes ad comedendum paratæ, ignis incendio, non repente, ut breui è uita decedens, omni dolore liberaretur, ſed paulatim abſumptę fuerunt.

Aſatur in craticula.

Neque qui eum impoſuerant in rogum, etiam poſt tot tamque grauia cruciamenta, ei ullum reſpirandi locum dare in animo habebant, niſi prius ipſorum imperata facturum annueret. Sed ille propoſito ſuo mordicus adhæreſcens, uictor in tormentis animam efflauit. Tale unius regiorum famulorũ martyrium extitit, appellatione ſua (Petrus enim nominatus fuit) reuerà dignum.

SANCTI PATRIS NOSTRI Theophanis, qui & Iſaacius dictus eſt: Vita atque laudatio, ex Simeone Metaphraſte.

12. ma.
Elegãs ſimilitudo

QVæ mercatoribus, mundi pelagus & longinqua maria maioris lucri gratia traiicientibus, ſolẽt accidere, dum cum inuictis fluctibus atque undis, quæ tum inter ſe, tum cum uentis furentibus decertant, ipſi luctantur, & tenebris obruti, ac procella iactati, prope deſperata ſalute, naufragium expectant, ſi paruus ſtellæ ſalutaris ſplendor periclitantibus ipſis affulſerint, eius luce perſpecta reſpirant, animumq; recipiũt, ac rectorem nauis ad gubernacula ſedẽtem hortantur, ut alacrius munere fungatur ſuo, ille uerò ſublatis oculis, ſplendorem intuetur, eoque tanquam duce, procellæ impetum uitat, & ad rectum curſum nauem dirigit: Eadẽ ferè in hoc uitæ pelago nauigantibus, & ad totũ futuri ſeculi portum ſtudioſe tendentibus, contingere conſueuerunt.

Res geſtæ ſanctorum quid cõferant.

Incredibili enim tentationum æſtu laborantibus, & dæmonum impetu atque inſidiis, tanquam denſiſſimis tenebris, circunfuſis, res a ſanctis uiris geſtæ, oculis eorum propoſitæ, ſplendore ſuo tenebras diſcutiunt, diuinaque doctrina perturbationũ impetum proſternentes, iucundiſſimã afferunt tranquillitatem, & precioſis mercibus onuſtos atque lætantes, ad optatam facilime proueh unt hæreditatem. Alios igitur aliis ornatos uirtutibus inuenies. Hic abſtinentiæ præſtat integritate. Ille temperantia ſplendet, & quõ intẽperantiæ dominatus ſuperetur, oſtendit. Alius uitã hanc docet eſſe cõtemnendam. Alius inanem gloriã negligendã declarat. At ſi uiri ſanctiſſimi patris noſtri Theophanis res geſtas conſideraueris tanquam in horto florido, uirtutum omnium exempla perſpicies.

Has ego ut laudatione proſequerer, multorũ precibus adductus, & eius auxilio fretus, prompto animo prouinciã ſuſcepi, non ut uiro diuino & admirando gloriam cõciliarẽ: (Quæ enim illi gloria ex oratione mea, q̃ uirtutibus eius lõge eſt inferior, acquiri põt?) ſed cõtra potius ut rebus ab ipſo geſtis cõmemorãdis & orationẽ meã exornarẽ, & eas imitari ſtudẽtibus adiumentũ afferrẽ. Quanq̃ in ipſo ſtatim principio anteq̃ in ipſum laudationis ſtadium ingrediar, tanto me oneri imparem ſentio. Simul enim & patria, & genus, & natura præſtantior, & quæ magnitudine naturam ſuperat, uirtus, ità concurrunt, ut unde potiſſimum exordiar, dubitem. Patria enim tum laudationum legibus, cum cauſa ipſius armata, primas ſibi uẽdicat partes, oratque nos atq; obteſtatur, ne propriis ornamentis ſpolietur. Parentes aũt hãc cubito oppoſito propellunt, educatione ac diſciplina ipſius gloriantes. Virtutes uerò, glorioſa ceruice ſublata, propoſito eis ac poſſeſſione confiſæ magna uoce reliquis clamant ſolum illius ſtudium atque animum ſpectari oportere. Cui uictoria ſit adſcribenda, uos facile cernitis. Ego autem inter res, quæ ſe uinci non patiuntur, iudex cõſtitutus quid faciã? Parũper in prioribus immorabor, ut oſtendã, quænã ipſe creatoris amore inflãmatus, cõtempſerit, & pro nihilo duxerit. Deinde me totũ ad eius uirtutes perpendendas conuertã.

Patria Theophanis.

Tulit uirum hunc admirabilem illa patria, quæ imperii dignitate decorata, cæteris omnibus tantũ antecellit, quantum reginam ſubditis præſtare par eſt. De qua me multa dicere uolentem impedit, tum q̃ nulla poſſunt oratione explicari, tum q̃ omnibus, quaſcunque ſol adſpicit, terræ partes habitantibus ſunt cognita.

Parentes.

Parentibus ortus eſt tali patria dignis, qui & diuitiarum copiis, & gloria militari, & uirtutibus omnibus affluebant. Hos diligebant non ſolum omnes illi, qui Deo ſunt chari, quiq; uirtutis ſtudio atque honeſtatis cõciliantur, aut qui paribus erant dignitatibus inſignes, licet peſſimo eẽnt aĩo præditi, atq; amicitiã propriis utilitatibus metirentur, ſed ipſi principes atque Imperatores uirtutis eorum præſtantiam uenerantes, eos inprimis diligebant. Iſaacius & Theodota ſi quid uobis etiam nomen eſt curæ, uocabatur. His ampliſſimæ hæreditatis natus eſt hæres ille, qui nobis in præſentia laudandus eſt.

Iere. 1.

Autumni tempore ex utero matris in lucem editus, eximia corporis pulchritudine, ſimilẽ animi præſtantiam indicabat. Neque enim mortalis hominis ſed Dei filius eſſe uidebatur, ex uentre matris (Quod de magno illo propheta Hieremia ſcriptum legimus) ſanctificatus, & iam inde ab ipſo ortu ad extremum uſque uitæ finem uirtutibus omnibus excellens.

Obitus patris.

At pater ipſius, cum exiguo temporis ſpatio in hoc mundo uixiſſet, puerum ipſum cum timulus adhuc eſſet, Imperatori curandum ac gubernandum relinquens, præfinitum omnibus peregrinationis terminum abſoluit. Mater autem *

** Hic, prudẽs Lector multa in exẽplari deerãt quæ hiſtoriã hãc mãcã reddere uidentur Sed tu qđ dare poſſumus benignus accipe In reliquis excuſatos habe.*

Deſunt nonnulla.

illud cãticũ expreſſerunt, quo tres Pueri, contempto Tyrãni iuſſu, in medio camini ardẽtis Saluatorẽ collaudabãt. Sed cũ oẽs in hilaritatẽ lætitiãq; profuſi, nuptiarũ cõuiuiũ celebrarent, mens tamen illius rebus diuinis uacãs & animi ꝓpoſitũ explere cupiens, minimè obtundebatur. Nocte aũt cũ in cubiculo eſſet cũ ſpõſa ſua, & in lectulo conſideret, & toto animo res diuinas agitaret, ſuſpirio indicãs deſideriũ ſuũ, ſic eã alloq aggreſſus ẽ: Vitæ curriculũ, cõiunx, ut oĩbus patet, exiguum eſt & incertũ. Nemo.n. mortaliũ nouit, q̃n mors ſit acceſſura, noſq; hinc ad futurũ illud, iudiciũ, qđ oĩbus ẽ cõe, dimiſſura, in quo rerũ geſtarũ ratio ſeueris q̃ſtionibus reddẽda erit, cũ imparati non nũq̃ & magnis peccatorũ cumulis onerati, illuc homines rapiãtur, & rerũ ꝓcreatarũ pulchritudine ſpoliati, oĩum cruciatũ acerbitate, atq; igne cõficiẽt ſẽpiterno, &, cũ bona q̃dã exigua, ſi tñ dicẽda sũt bona q̃ ſpecie tñ & opinione sũt eiuſmodi, poſſederint, innumerabilibus

numerabilibus torqueantur calamitatibus, quæ morte ſunt ipſa lõge grauiores. Atque ut interim taceã, q̃ breuia hæc ſint atque inſtabilia, diuitiæ, niſi recte illis utaris, uitiorũ magis q̃ uirtutũ miniſtræ ſunt, & multorum inſidiis obnoxiæ, & anteq̃ partæ ſint, dilabũtur. Quid ipſa corporis pulchritudo, q̃ conſtat ex quadã coloris ſuauitate, atq; apta figura mẽbrorũ, nõne uel tempore extinguitur, uel morbo deflorescit? Iã humana gloria qd inanius, ò cõiunx chariſſima, præſertim ſi cum æterna illa, q̃ nec oculus uidit, nec auris audiuit, cõparetur? Hanc qui mane adeptus eſt, ignorat, an ſit uſque ad ueſperam permanſura. Quamobrẽ nihil eſt, cur numeretur in bonis. Quæ cum ita ſint, ſi uidetur, naturæ legibus renunciantes, noſtri iuris ſimus, cæleſtiaque ſpectemus, & quæ perpetuo non permanẽt, prõptis animis reiiciamus & aſpernemur.

Hæc atque alia multa ille corpore iuuenis, ſed prudentia ſenex loquebatur, cum pura, atque integra Chriſti columba & turtur ſolitudinis, & caſtitatis cupidior, q̃ nuptiarum, Chriſti amore ſuccenſa, & muliebrem ſuperans infirmitatem, ac ſeſe in omnibus, quæ honeſta eſſent, ſponſo ſuo ſociam ſore promittens, ita reſpondit. Multo præſtantius eſt, ſponſe chariſſime, uirginitatis pulchritudinẽ sẽper integrã conſeruare, q̃ eã maxima ex parte corrũpere. Quis aũt ſore ſpondeat, ut qui huic uitæ ſeruiunt, & liberis operã dant, uoti compotes ſint futuri? Nonne ſatius eſt, ut, inani ſpe repudiata, quæ certa ſunt, complectamur? Longe laudabilius eſt, ut leue Chriſti iugum ab adoleſcentia ſubeuntes, beatitudine, quæ inde ſequitur, nos dignos præſtemus, q̃ ut rebus iſti caducis & inanibus omni ſtudio incumbentes, peſſimi reperiamur. Hæc illa cum dixiſſet, obſtupuit adoleſcens, ſuperauerat enim omnem ſuam expectationem. Ac primum quidẽ humi proſtratus, gratias egit creatori, deinde lætiore uultu coniugem intuitus, pollicitus eſt, ſe illam honeſtis omnibus in rebus ſociam habiturum, ut in ſeculo uenturo præclari muneris ſimul cum ipſa præmium perciperet. Ac principio quidem ſeiuncti, & cæleſtem agentes uitam in mundo coniuges ſanctiſſimi, atque animorum ſulcos ſcindentes, & in cæleſtibus horreis triticum recondentes, Chriſtũ, bonus ipſius odor effecti, delectabant, & bonum eius unguẽtorũ odorẽ percipiẽtes, illius præſentia fruebant.

Perpetua uirginitatis commendatio.

Conſentiunt in ꝑpetuã continẽtiam.

Cum igitur noctem ſic inter ſe tranſegiſſent, tota domus boni odoris fragrantia repleta eſt, quæ longo interuallo omnem modum ſuperans, Domini præſentiam indicabat, qui bonum ipſorum propoſitum comprobans, aduentu ſuo locum ipſum gaudio, lætitiaque repleuerat. Seſe igitur humi proſternentes, ut ſibi miſericordiæ fontes aperiret, obſecrabant. Ac diuinæ quidem præſentiæ ſignum id fuit, ꝙ ea re tranſacta, inanes diuitias pauperum manibus diſtribuẽtes, ad uitam in ſolitudine degendam ſe parabant. Sed cõmunis hoſtis inuidia q̃ ipſe ex rebus omnibus honeſtis præclariſque contrahit, aduerſabatur. Nam ſocer eius, qui omnem in ipſis ſolis ſpem poſitam habebat, eam rem ſic ægre tulit, ut ipſum quoque Imperatorẽ in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit, ſordidi patris filius atque ſucceſſor, qui & ipſorum adoleſcentiam commiſeratus, & proprium amicum patrem honorans, iureiurando comminatus eſt adoleſcenti, ſe illi, niſi à propoſito deſiſteret, oculos effoſſurum. Et Cyzicum miſit eum, munuſque præclarũ commiſit, ut rebus inanibus atque caducis adminiſtrandis, earum, quæ ſemper permanent, ſplendorem obliuiſceretur. At ille, tanquam murus, in ſuo inſtituto ſtabilis manens libenti animo iter ingreſſus apud Sigrianem occurrit admirando ſeni, qui Gregorius appellabatur, & tum aliis donis, tum prophetiæ gratia præſtabat. Multis enim ſudoribus animum à perturbationibus liberum, ſeque tum ad contemplationem rerum diuinarum, tum ad eorum, quæ eſſent euentura, cognitionem aptum reddiderat. Huic Theophanes animi ſui propoſitũ aperit, ſibique certum iam eſſe dicit, exilium eligere uoluntarium. At ille ſancto ſpiritu, ut erat ſolitus illuſtratus: Nihil eſt, inquit, ò iuuenis, quamobrem de exilio cogites. Paulo poſt enim licebit tibi nemine prohibente, ad ſolitudinem te conferre. Socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad uitam priſtinam reuocaberis. Et hæc dicens, ſolito murmure labiis intonabat, quemadmodum ipſe iuuenis tempore ſuo comitibus dixit, cum eius teſtimonium narraret.

Diſtribuunt ſuas facultates pauperibus.

Vult eos impedire ſatan.

Senis autem iumento uſus eſt, eoque magis quam regio equorum miniſterio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu, & aliorum patrum conſilio confirmatus, reditum in patriam diſtulit, et una cũ ſociis in loco, quẽ nactus eſt cũ ſupellectili ſua cõſedit. Verum cum & magnis caloribus, & ſiti cruciarentur, non tamen indignatus eſt, nec aquæ penuria ſententiam mutauit, nec proprium orauit Dominũ ut ſiti mederetur, ſed ſolitas illi preces fundens, ſuper rupem recubuit, ut ſomno pauliſper ſitim leuiret. At rerum admirabilium effector Deus, iuuenem inrutens propter ſe libẽti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit. Qui enim ingrato populo ex duriſſima petra latices effudit cur grato iuuenis neceſſaria non ſubminiſtraret? Prope igitur, ubi ille iacebat, diuino iuſſu fons mirabilis emanauit, tactuque ſuo Dñi ſeruum excitans, ſeſe illi patefecit, qui ſociis conuocatis, ſitis remedium à Deo datum oſtendit. Cauis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt. At ne quis poſſet ſuſpicari, caſu fontem illum repertum fuiſſe, nocte repente ſic euanuit, ut ne ueſtigium quidem eius ullum mane relinqueretur. Hoc amoris, quo ſanctus hic iaminde ab ipſa adoleſcentia Deum proſequebatur, ſignum fuit, tanto maius illis, quæ Moſes Dei inſpector edidit, ꝙ ipſe precibus ea impetrauit, hic autem ne id poſtulans quidem. Pręterea ille murmurantium adductus neceſſitate, Dñm ad largiendum impulit, hic aũt patientia & gratiarum actione utens cum ſociis ſuis, proprium Dominum mouit. Ad hæc Iudæi (ne dicam Moſem) munus dubitatione coinquinarunt, hic autem donum honeſtatia propoſito commendauit.

Exo. 17 Nu. 23

Nondum anni tres præterierant, cum ſocer eius & Imperator à præſenti gloria depulſi ſunt, & ad domicilium illis cõueniens miſſi. Irene autem mulier illa fortis atque diuina cũ filio Imperii gubernacula ſuſcepit: Si tamen mulier dicenda eſt, quæ aduerſum hoſtes atque perturbationes uirilem animum geſſit, & homines, qui diuturno bello conflagrauerant, tum inter ipſos conciliauit, tũ etiã Deo. Quamobrem, diſcuſſis mundi tenebris, lætiorem omnia faciem ſuſceperunt. Tunc ſol, qui cuncta luſtrat, clariorem liberioremque diem extulit, & mœrorem atque triſtitiam quę diu orbem occupauerat, exuens, nitidius illuxit. Tunc igitur ſponſa, Dei ſeſe oculis ornans, & caſtitatis ſtudioſa, cum iuris ſui eſſet effecta, diuitias, quibus multum abundabat, domo protulit, & omnibus inopia laborantibus diſtribuit. Sic una Dei amantium domus, multis, quæ uictui erant neceſſaria, ſubminiſtrans, & pauperum, qui ſe DEO dediderant, calamitates eximiè ſubleuans, Deum ipſum qui eas ſibi proprias fecerat, uehementer oblectabat.

Irene imperio potitur

Cum igitur hæc & alia multa perfeciſſent, illa quidem in monaſterio ſuis facultatibus conſtructo uitam egit, hic autem ad magnum ſenem

Sponſa Theophanis petit monaſterium.

redit,

redijt, qui apud Sigrianè degebat in oppidulo, quod illi ad ipſo ocij quietiſq; gratia donatũ fuerat. Hoc in loco manibus eius tondetur, immo uerò conſecratur hoſtiam offerens, hoſtia ſancti Iſaac multo ſacratiorẽ: ſiquidẽ grauius cẽſendũ eſt, ꝙ uolũtare ſit quam ꝙ præter uoluntatẽ: & id, quod perficitur, eo, quod nõ perficitur. Illic manſione proprijs ſumptibus cõſtructa, & multis muneribꝰ exornata, eius permiſſu & uoluntate ad inſulam, quam Calonymum uocant, ſe cõtulit, & prædiũ quod in ea paternum habebat, in monaſteriũ cõmutauit, uiris in ſolitudine degentibus ex Theodori, quem Monacherarium appellãt, monaſterio congregatis. Quantæ autem uirtutis eſſet uel unl gi prouerbium facile indicat. His uiris monaſterij tradita gubernatione omniumque probatiſſimo duce declarato, obedientiæ exemplar ſeipſum exhibuit: tanta enim præſtabat humilitate, ut aliorũ nemini compararetur. Sic autem ſe exercebat, atque humi cubabãt, ut longo omnes poſt ſe relinqueret interuallo. Diuinorum librorum lectioni aſſidue incumbebat, eoſque non humana diſciplina, ſed labore perpetuo & diuina gratia planè intelligebat. Noctem precando conſumebat, & cum Chriſto, quem optabat, uerſabatur, & beneuolentiam eius ſibi conciliabat. Cumq; aduerſus dæmones & cupiditates pugnaret, mitis ac manſuetus omnibus, ut alter Moſes, uidebatur. Rerum terrenarum cupiditatem ſic obiecerat, ut diuinis tantum uacaret. Quanta porrò fortitudine eſſet ac temperantia, & quantopere negligeret dignitates, extrema ipſius tẽpora potiſſimum indicarunt.

Theophanes fit monachus.

Eius exercitia & uirtutes.

Hoc igitur uirtutibus florente, monaſterii Præfectus ab hac mortali uita diſceſſit ad immortalẽ. Omnes aũt ad hunc cõcurrentes & lachrymãtes ſupplicabant, ut ſibi preeſſe uellet, & eorum, inter quos licet extremum locum teneret, uirtutibus tamen & factis præfulgebat, ſaluti uellet cõſulere. Sed animum eius mouere non potuerunt, qui in rebus obiectis ac uilibus conſtituerat permanere: & quantò ſublimior uirtute tollebatur, tantò ſe gerebat ſummiſſius. Res enim omnes mortales pro nihilo ducebat. Baculum igitur in manum ſumẽs, & ſpe in Chriſtũ, cui per omnem uitam innixus fuerat, bene armatus, ad Sigrianæ mõtem peruenit, & ab agricola quodã prędiolum emit pecunia à Dei amicis mutuata. Neque enim animo quicquam poſſidebat: ſed uili panno corpus induerat, & ſenſibus ſilentium ac quietem indicens, carne extra mundum uerſabatur. Hoc in loco ſibi domicilium ſtatuit & manuum labore tãtum adiuuante Deo, profecit, ut paruo temporis ſpatio, & mutuo ſumptam pecuniam redderet, & uictui neceſſaria compararet. In dies autem ſeipſo melior euadens, & quæ retro ſunt (ut Apoſtoli uerbis utar) obliuiſcens, ad meliora contendebat. Neque enim ſatis eſſe ducebat in propoſito permanere: immò non mediocre damnum exiſtimabat, ſi proficiendo non progrederet. Comes autem & adiutrix omnibus in bonis illi erat gratia Dei, quæ in ipſo adhuc puero ita conquieuerat, ut eum nunquam teliquerit.

Fugit monaſterij præfecturam.

Phil. 3.

Quis eius in orationibus familiaritatẽ cum Deo, qua ſic à rebus terrenis purus euadebat, ut diuinarum actionum inſtrumentum fieret, pro dignitate queat explicare? Quis temperantiæ decus cordis eius enarrare poſſit, quæ ſic eum rebus incorporeis coniongebat, ut Dei puriſſimum eſſet habitaculum, & Deum contemplaretur, & quæ futura erãt tanquam præſentia cernere? Quæ nam oratio aſſequi ualeat incredibilem illius erga Deum & proximum charitatem licet ui ſua cœlum cõſcendat? Quã fidei õrmitatem ab omni duplicitate alienam? Quæ ſpei conſtantiam qua ille iam inde ab ipſa pueritia inſtructus fuit? Rebus futuris, tanquam præſentibus, fruebatur. Virtus autem eius ardentibus gratiarum iaculis multos ad imitandum inflammabat: qui ſuaue Chriſti iugum ſubeuntes, hunc ſibi ad uirtutem aſſequendam ducem proponebant. Summa enim ipſius erga proximum charitas, ſic humilem eius de ſeipſo ſenſum uincebat ut eorum præfectus uideretur. Quamuis enim illius animi ſummiſſio contemptum apud eos, qui erãt inſtiandi pareret: tanta tamen erat cum beneuolentia & & charitate coniuncta, ut eius uirtutem uenerantes, ei ſeſe ſubmitterent.

Ecce uirtutũ eius catalogũ.

Is diuina ſanè gratia ſic illuſtrabatur, ut facilimè poſſet, quæ recta & conſentanea eſſet intueri. Quæ in Bithynia atque alibi ſunt, monaſteria inuiſens, & in eis, tanquam in floridis pratis uerſans, uirtutumque exempla, quaſi roſas decerpens, demum ad ſuos reportabat, perfectæ charitatis & ſublimis humilitatis ſecum circunferens documenta. Perpetua uerò abſtinentia ſic erat confirmatus, ut cũ amicorũ præſentia ad communionem uocaretur eius pulchritudini charitatẽ anteponeret, & unà cum magno Paulo ſciret & abundare & penuriam pati atque ita manem euitare. Pulcherrimum illius factũ me penè præterijt. Cũ enim Niceæ ſynodus ſecunda coacta eſſet, ad eam ipſe quoque cum alijs patribus uocatus eſt. Cumq; omnes equis præſtantibus & ſplendidis ueſtimentis ornatiu enirent, ipſe ueſte ſolita indutus lacera, & aſinæ inſediens, læto animo iter ſuſcepit. Sed cum omnes uiderẽt eum, qui prius omnibus diuitiarum copijs abũdauerat, ſic indutum, maiorem ex illo, quam ex reliquia, utilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate animi repleti ſunt. Ipſe uerò ueritatem amplexus, & errores aſpernatus, maxima uirtutum opinione inſignis redijt.

Phil. 4.

Venit ad 2. Nicenam ſynodum.

Verum cum malitiæ authores dæmones præclaris ipſius factis inuiderent, ei nocte parumper dormienti impudẽter illudere conati ſunt. Manus enim ipſius pollicẽ tanquã ſues agreſtes, dentibus corripientes, acerbum dolorem intulerunt, in eaque corporis parte luxata, dentium ueſtigia reliquerunt. At ille Dei amore confixus, & nequitia dæmonum animum gerens ſuperiorem, non permiſit, ut ea re diutius inuidi dæmones gloriarentur: ſed precioſi ligni unguento manum luxatam inungens dicto citius, quod mirabile fuit, eam curauit. Gratia enim diuina perpetuo illiꝰ laboribus, ſummiſſique animi moribus præſens, eum que munerum apoſtolicorum gratia illuſtrans, rerum admirabilium effectorẽ reddebat. Equidẽ ſi oĩa, quæ diuina gratia in hoc ſancto uiro inhabitans elargita eſt, munera enumerare noluero, & laudandi leges trãſiliam, & oratio mea inſtar nauigij in medio mari diſſoluetur. Quod ſi pauca quædam, pluribus omiſſis, cõmemorabo, & oratio, tanquam litora legens, in tuto uerſabitur, & ex ijs, quæ dicta fuerint, reliqua facile conijcientur.

Dæmones eũ mordẽt.

Cum ſæui dæmonis impetu quidam opprimeretur, repente mentis uim amiſit, & carnes proprias, tanquam alienas, laniabat. Erat autem omnibus accedẽtibus grauis. Itaque uinculis & compedibus à compluribus cuſtodibus coercebatur. Sed uir ſanctus unius ueſpere ſupplicatione ad Deum fuſa, liberauit hunc miſerum, & uincula ex eius corpore ſtatim exciderunt: & qui mente captus erat, atq; omnibus moleſtus ad ſanitatẽ redijt. Vt uero, ut uir ſanctus ad oppidum quoddam maritimum accerſeretur: ſed in medio curſu tempeſtas ingens oborta eſt, qua pelagus intumuit: fluctibusque ſublatis iactabantur, & impediebatur nauigatio. Vt uir ſanctus ſolita ſi-

Curat furentẽ dæmoniacũ.

de fretus, proprium explenti miniſterium ait: Conſeruo mari denūcia, ut frenet tempeſtatem, & fluctus tranquillos reddat, ut iter noſtrum placidè conficere ualeamus. Atque ita confeſtim effectum eſt, ut Chriſtus & Deus noſter hac item in re, quemadmodum in reliquis omnibus, uera dixiſſe demonſtraretur, cū maiora miniſtros ſuos, quàm ipſe faceret, pollicitus eſt effecturos.

Ioā 14.

Cæterum cum omnibus uirtutibus excelleret, curandis tamen & ſubleuandis pauperibus maiorem diligentiam adhibebat. Cum enim amore fraterno maximè teneretur, Miſericordiam ex eo proficiſcentem in primis complectebatur. Et ſalutarem accedentibus manum porrigens, quatuor menſium ſpatio cibum, monaſterij uſibus comparatum effundebat. Cumque miniſter rem ægrè ferret, atque illum ne familiæ quidem ſatis eſſe diceret, miti oratiōe iubebat, ut frumentum numeraret. Quod ille cum feciſſet, nullum aceruo modium deeſſe reperit. Verum facilius ſit, undas maris enumerare, aut caua manu pelagus dimetiri, quam res ab illo geſtas admirabiles oratione complecti. Quamobrem alijs cætera relinquentes commemoranda, quæ rei inſtitutæ magis conueniunt, perſequemur.

Benignitas eius in pauperes.

Ager eccleſiæ bonis omnibus abundabat. Nam & rectis inſtitutis inſtructus erat, & factis congruentibus affluebat. Imperatores autem Dei amantes, pietatis ſtudio potius, quàm Imperij amplitudine, gloriabantur. Porrò magnus Pontifex ſublimem cathedrā ſortitus, uirtutis lumina per uniuerſum orbem terrarum accendebat. Et qui ſub ipſo erant ſacerdotes, ſine reprehenſione ſuos ſinguli greges tutos in portus perducebant. Monaſteriorum autem rectores, quibus tanquam ſol, admirandus hic uir prælucebat, uiam in cælum ducentem, antea impeditam, diſcipulis ſuis demonſtrabant. Sed inuidus ſerpens Eccleſiam tā multis bonis florentem uidere non poterat, & ex multitudinis peccato occaſionem arripiens, ita permittente Deo, Eccleſiæ pulchritudinem peruertere aggreſſus eſt. Verum cum propriæ peruerſitatis miniſtrū idoneū quæreret, aptiorem inuenit, quàm optabat: Leonē inquam, hominem pernicioſiſsimum, qui ab Armenijs & Aſſyris genus ducēs, utriuſque gentis dolos & feritatē immitatus, immò uerò ſuperans & ad mentiendum promptus erat, & ad perſuadendum ea quæ mentiebatur, aptiſsimus. Fraude, loco uirtutis utebatur, eamq; aduerſus coniunctiſsimos exercebat. Hic in blandum & præclarum Imperium cōſurgens, ornatiſsimum & inacceſſum Eccleſiæ ſolem deiecit, & cum illo omnes ferè ſacerdotum principes exturbauit. Et hanc ab Apoſtolis per manus traditam inſtitutionem negligens atq; contemnens, diuinæ Chriſti carnis imaginem defodit: idemque de matris eius & ſanctorum omniū imaginibus fecit, & Eccleſiam grauioribus, quam fuerint Aegyptiæ, tenebris impleuit. Barbaræ enim uiolentiæ patriam ſtultitiā adiuncens, & ueterem illum Rapſacem ſuperās, iniquitatem in ſublimè loquebatur, & ciuitatem Dei, quæ eſt, Eccleſia, multis dolis perturbare ſtudebat. Qua quidem fluctuū tempeſtate omnis recta inſtitutio periclitari cœpit, cum illi ne repugnaretur quidem. Nam qui uirtutum præſtantia reliquos ad cœleſtia ducere debebāt, illius improbitatis fluctibus obruebantur, & ſocordia uinci ſe permittebāt. Qui uerò & rebus terrenis neglectis & uita cōtēpta, ſcelus induſtria ſua ſuperabāt, partim fame, partim uerberibus cruciabantur, nonnulli etiam noctu conijciebantur in mare.

Leo V. Imperator iconomach⁹.

Nota, quod uſus imaginum eſt ex Apoſt. inſtitutiōe per manus tradita

Tunc igitur, tūc ad certamen uocatur etiam Theophanes admirandus, non tamen manu tyrannica aut uiolenta, ſed blanditijs ac dolis. Aduerſus hoſtes, dicebat impoſtor ille, mihi pugnandum eſt, ſed antequam manus cum illis conſeram, precibus tuis armari me oportet. Theophanes autem, cognita hominis malitia, quamuis renum & urinæ difficultate laboraret, (Inſtrumentis enim per naturalem cuniculum in ueſicam admiſsis, quæ lapides inſitos conſtringerēt, humidis excrementis exitum præbebat) maximiſque moleſtijs uexaretur, & in lectulo ægrotus aſsiduè decumberet, naui tamen ad urbem ſe regiam contulit. Quod cum ſceleſtiſsimus ille intellexiſſet, ſancti uiri conſpectum (ut arbitror) ueritus, per nuncium hæc illi ſignificauit: Si ueniſti, ut mihi morem geras, (Aduentus enim celeritas bonam mihi ſpem attulit) ſcito tam multis te bonis fruiturū, quàm multis eos frui par eſt, qui propriæ uoluntati Imperatoris uoluntatem & conſilium anteponunt, & monaſterium tuum uarijs muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teque primas apud me amicitiæ atque authoritatis partes habiturum. Sin, quod uix cogitare fas eſt ſtudio tuo preces meas poſt habueris & conſilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur, præmia ſueris aſpernatus, inuitus facies, quæ uolens recuſas, & maximi tibi ipſe dedecoris atque calamitatis author exiſtes.

Ad hęc diuinus uir, perſpecta dictorum ſtultitia, ità nuncio reſpondit: Ego nec pecunias, nec poſſeſsiones: nec reliqua huius uitæ bona ullo modo curo. Quæ enim adoleſcens, cum ijs frui poſſem, amore Chriſti inflammatus repudiaui, ea iam ſenex quomodò complectar, ab inſtitutoquè recedam: præſertim cum corpus morbis confectum ſit, ut uitæ finis procul abeſſe non poſsit, & hæc inania eſſe cōſtet? Quod autem ad monaſteriū propinquosq; pertinet, id Deo erit curę, cui à me cōmendantur: & quibus ipſe Deus melius, quàm Imperatores & Principes, poteſt conſulere. Quòd ſi, quemadmodum pueros parum generoſos magiſtri ſcutica perterrefaciunt, ita tu me morbo & ſenectute confectum, minis territum iri ſperas, rogus accendatur, tormenta parentur, & omnia cruciatuum genera: ut ſcias planiſsimè, Chriſti uirtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego qui per humum iter facere nequeo, ualetudinis infirmitate ſuperata, in ignem inſiliam.

Præclarū eius reſponſum ad Leonē impiū.

His auditis, impuriſsimus ille conſtantiam quidē animi fortis admiratus eſt, de uictoria tamen non deſperauit, hominis facinoroſiſsimi, quē apud ſe habebat, fretus aſtutia, qui ſophiſtarum præſtigijs, & gentium auſpicis, & iecinoris inſpectionibus inſtructior erat: quam diſciplinis: & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipſum ualebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradit: ſperans pręſtigijs ipſius omnino deceptum iri. Sed tanquam ad lyram depræhenſus eſt. Inuictam enim uiri ſancti dicendi libertatem admiratus, antequàm congrederetur, ſe uictum eſſe confeſſus eſt: Imperatorique nunciauit, eum eſſe præſtantiorem, quàm ut oratione aut minis ſuperari poſſet, quin etiam, ſi ibi diutius commoraretur, fore, ut aliorum animos, quos in ſententiam ſuam adduxerant, abalienaret. O mentem adamante firmiorem, & nullis cedentem machinis oppugnantibus neceſsitatem, O beneuolentiam erga creatorem incredibilem, quæ nullis uitæ tentationibus diſſolui potuit. Cæterum ab impugnatione non deſtitit homo tyrannica plenus crudelitate: ſed uirum ſanctum in Eleutheri palatio includi iubet, adhibitis cuſtodibus, ne quis humanitate ductus, ei propter Chriſtum patienti conſolationem ullam afferret. Itaque corpus eius diuturna fame confectum, paulatim tabeſcebat, & ad acerbā mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio deſtituti, grauius ſæuiebant

Vincit præſtigiatorem.

Includitur à tyrāno & fame cruciatur.

bant, & uitam reddebant morte ipſe longe acerbiorem. Vt ipſe optatiſsimam Dei pulchritudinem mẽte contemplans, ea, quæ ne auditu quidem tolerabilia ſunt, patienti & æquo animo perferebat. Gaudebant angeli, cum fortitudinem, quæ longo tempore à mortalibus abfuerat, ad eos rurſum redeuntem conſpicerent: & uiri ſancti præſtanti aduerſus hoſtes uirtute lætantes, uictoriæ præconium concinebant. Horrebant dæmones, quod ſanctos, quorum nomina audire nõ poterãt, & imagines oppugnabant, rurſum factis florentes ſpectare cogerẽtur: & ſatellites ac miniſtros ſuos ignauiæ coarguebant. Chriſtus uero muneribus orationem omnem ſuperantibus, pugilem ſuum decoratum, uictoriæ corona donauit.

Duos igitur annos cum acerbiſsimum carcerẽ pertuliſſet, in Samothracem inſulam deportatur: quod ipſe diuino animo proſpiciens, ei, qui ſibi miniſtrabat prænũciauerat. Cumquè tribus & uiginti diebus in inſula uixiſſet: tanquam ſuauis hoſtia cõmuni Domino oblatus eſt, & eius manibus ſacrum atq; ſanctũ ſpiritum tradidit, ut ad diu optatam hæreditatem admitteretur. *Migrat à corpore* Neque uero corpus eius, quod uictoriæ particeps fuerat, & animo ſemper in omnibus bonis inſeruierat: meritis muneribus caruit. Nam piorum uirorum manibus in lignea arca compoſitum, & conuenientibus cantibus, ut tempus ferebat, elatum, admirandis gratijs à Deo fuit illuſtratum. Cum enim lues in pecora illius inſulæ deſæuiret, adeo ut mortua repente conciderent, aquam illius arcæ admouentes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peſte laborãtia cõſpergebant, & à periculo liberabãtur. *Nota.*

Haud multo poſt immanis ille aper Eccleſiæ Chriſti pro multis peccatis uno ſupplicio affectus eſt, & ſacris in locis, in quę fuerat debacchatus, turpiter uitã amiſit. *Leo caeditur.* Quare denſa caligine paulilper diſiecta, quidam ueluti libertatis ſol, tenuiſsimis tamen adhuc nebulis tectus, illuxit. Tunc igitur ſancti uiri diſcipuli fiduciam ſumunt, & nauigio ad inſulam accedentes, præclarum illud & ſplendidiſsimis gratijs effulgens corpus in arca ſublatum, geſtant in locum quẽ eam, Sacrum dictum, qui à monaſterio abeſt duodecim ſtadiorum interuallo, & in templo ſancti martyris Procopij, ibi exiſtente deponunt.

Hic ille, qui eos, à quibus honoratur, honoribus afficit, ut futuræ gloriæ ſtatum ſancti ſui declararet: incolas omnes illius regionis munerum ipſius fecit eſſe participes. *Miracula ad eius sacrũ corpus.* Confluebant enim, undarum inſtar, qui morbis grauiſsimis, nec ullam curationem admittentibus, laborabant: & qui à dœmonibus uexabantur, illis inuitis, & dolorem ſuum clamore gemituque teſtantibus, huc trahebantur: & ſolo arcæ attactu liberati recedebant, Deo, per ipſum ſanctum ſeruãti, gratias agentes. Et qui clam ea peſte laborabant, inhabitantibus dœmonibus athletæ iuſſu neceſſariò patefactis & expulſis, liberi oſtendebantur. Paralytici, qui uix in lectulis ſuis geſtari poterant, ſancti uirtute mẽbra corroborantes, humeris lectulos ſuos cum diuinis laudibus reportabant, Cæci, qui omni corporis actione ſpoliati, aliorum manibus ducebantur, & ueros duces oculos requirebant, uoti compotes facti, ſine labore ita redibant, ut alienæ manus operam minimè requirerent. Claudi membra corporis, quæ terrã attingere non erant ſolita humi fœde trahentes, aut ad iter faciendum alienas manus mutuantes, caprearum in morem rectis tibijs ſaliendo diſcedebant. Iam qui aurium, aut linguæ munere fungi non poterant, præter omnium expectationem, & aliorum ſermones intelligebant, & una omnes uoce agebãt gratias. Fœminæ, quæ perpetuo ſanguinis fluxu laborantes, inſiti caloris diſceſſu ad mortem appropinquauerãt, non Domini fimbriæ, ſed ſerui arcæ contractu, mirabiliter exiccato fluxu, gratiarum fontes emittebant. Chirographum flagitioſis actionibus plenum, cum arcæ obſignatum admoueretur, ſic omnibus apparuit, ac ſi nihil unquam in eo fuiſſet ſcriptum: & Apoſtolicam poteſtatem ex huius arca manantem, admirabantur. Verum quis ea, quæ tunc ab ipſo geſta ſunt ſingulatim aut oratione, aut ſcriptis ualeat explicare, quamuis illi linguæ ſint centum, oraquè centum, cum ne genera quidem numerari facilè queant?

Transfertur ad ſuũ monaſteriũ. Integrum igitur annum in templo ſancti martyris Procopij commorati, ne preces diuinam ab ipſo gratiam implorantium impedirent, ſero, & uix tandem recta ad eius monaſterium peruenerunt, cum ordine quadruplici circa feretrum iuſſu conſtitiſſent. *Heb. 9* Medij enim inter patres locum obtinentes uiri lectiſsimi, humeris ſuis ſanctiſsimam arcam geſtabant, in qua urna erat ingrati populi cibum conſeruans, non lapideæ tabulę, non uirga Aaron: ſed corpus illius, qui uirtutem omni reprehenſione ſuperiorem oſtenderat: Qui naturali tranquillitate inuidiæ aculeus obtuſos hebetesquè reddiderat: Qui charitatis inſignijs e ſimiæ excelluerat: Qui fide cui nihil eſt difficile, in primis præſtiterat, & eius auxilio hoſtium arces euerterat: Qui ſpe in Chriſtum inuicta, per omnem uitã armatus extiterat, & aduerſariorum tela cunctis inania demonſtrarat: Qui munerum ſpiritusſancti tanquam fluuius erat; Qui animos omnium gratijs hilares efficiebat: Qui in Eccleſiæ firmamento, quaſi nitidus quidam ſol fulſerat, Qui hæreticorum oculos doctrinæ ſplendore perſtrinxerat: piorum autem animos direxerat ad rectam fidem.

Inuocat S. Theophanẽ author. O ægrotantium medice, ò miſerorum prefugium, largire mihi celerem mearum ęgritudinum curationem, ut recuperata ſanitate, rurſum ad te ſupplex accedam, & grati animi teſtimonium afferam. Libera me à periculis, quæ quotidiè imminent, ut pulcherrimis lactis incumbam, & per te, illorum authorem Deum agnoſcam. Peccatorum mihi ueniam à Deo iuuentutis meæ delictorum obliuionem impetra, ut instar illius chartæ, quæ arcę tuæ contractu ab omni ſcriptione libera apparuit, ante tribunal horrendum iuſti iudicis, obliterata uideantur. Peſsimam contra nos incitatam inuidiam extingue, & ab inuidorum peſte totus integrosque conſerua: ut ſine offenſione ſalutis ſemitam conficientes, almi præſidij tui præconium lætis animis celebremus, in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum.

MARTIRIVM SANTI SAbini.

IMperante Diocletiano, edictum per uniuerſum orbem terrarum promulgatum eſt, ut qui iuſsis eius non obtemperarent, nec dijs immolarent ſupplicija excruciati necarentur. *13. Mar.* Quæ quidem fama per omnem Aegypti regionẽ peruagata eſt. Quamobrem cum magna aduerſus Chriſtianos perſecutio uigeret, & tota Aegyptus ea tempeſtate iactaretur, Sabinus quidam Hermopoli princeps, atque illuſtri loco natus, Chriſtianæq; religionis cultor egregius, in ea rerum perturbatione è ciuitate diſceſsit, & in parua domuncula cum alijs Chriſtianis habitabat, & nocte atque die ieiunijs & precationibus incumbebat. *Nota exercitia ueterum Chriſtianorum.* Sed cum multi Chriſtiani eſſent comprehenſi,

omneſque Sabini celebre nomen detuliſſent, ab iniquis hominibus diligẽter quærebatur. Ad quos cum mendicus quidam poſt aliquot dies acceſsiſſet, qui ſolebat ab illis cibum accipere, (ſciebat autem locũ, ubi ſanctus Sabinus commorabatur) Quid uultis, inquit, mihi dare, & oſtendam uobis ubi Sabinus, quẽ quæritis, delitеſcit? Huic cum duos nummos dediſſent, ſecuti ſunt eum, & ad locum peruenerunt, pulſaruntque fores, tanquam aliquid uellent ſibi reſpon deri. Cũ autem unus è fratribus aperuiſſet, ut, quid uellent, intelligeret, ſtatim irruerunt homines ſcelerati, & ſanctum Sabinum cum ſex alijs fratribus ſtãtem & pſallentem oſtenderunt, uinctuſque extra domum extraxerunt. Cumque quæſiſſent, quis eorum eſſet Sabinus, & comperiſſent, eum ſeparatim duabus catenis uinxerunt, iniectoque ceruici eius graui uinculo, ad Præfectum duxerunt.

Vinct⁹ ducitur ad præfectum.

Tunc autem Hermopoli præerat quidã nomine Arianus, qui cum ad fluminis ripas egreſſus eſſet, procul adſpexit multitudinem cum magna militum manu uenientem: & relicta fluminis ripa, in lucum quendam floridum & amœnum animi gratia ſe contulit, ac duabus poſt horis, ſublatis oculis, uidit ſanctum Sabinum, qui à magna militum copia trahebatur, & ad tribunum: Quis eſt, inquit, ille, quem noſtri ordinis milites ducunt? Reſpondit: Vnus aliquis, domine Princeps, ut arbitror, ex infelicibus Chriſtianis. Et paulò poſt milites accedentes, per tribunum nunciarunt, eum eſſe Sabinum Chriſtianorum propugnatorem, quem ipſe conquirendum mandaſſet. Quo audito, uehementer lætus: Gratias, inquit, ago benignis & immortalibus dijs. Statimque iuſsit tribunal conſtitui. Et ipſe in ſella ſublimi ſedens: In iudicium, inquit, adducatur flagitioſus Sabinus, impiæ Chriſtianorum ſectæ ſtudioſus. Tribunus ſtatim adduxit, & ait: Sabinum, quem amplitudo ueſtra iuſsit comprehendi, ſiſtimus ad tribunal ueſtrum. Doceat, inquit, Arianus præfectus, nomen & fortunam, & unde ſit. Reſpondit ſanctus: Sabinus uocor, & Chriſtianus ſum. Seruus es, inquit Præfectus, an liber? Reſpõdit Sabinus. Liber ſum, & dum per ætatem licuit, in militia Ducis locum obtinui. Cur, inquit, Præfectus militiam talem deſerere maluiſti, quàm diuinis Imperatoribus & legibus ipſorum parere? Quia animaduerti, reſpondit Sabinus decreta eorũ aduerſum Chriſti ſeruos iniuſta, elegi magis abiectus eſſe in domo Dei mei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Non audiſti, inquit Præfectus, ab Imperatoribus fuiſſe conſtitutum, ut, in omnibus prouincijs & regionibus oẽs ubiq; dijs propitijs immolẽt atq; ſacrificent? Impium iſtud edictũ, reſpõdit Sabinus, ut antè dixi, nos minimè latuit, neq; leges, quibus multos offenderunt & perdiderunt, Quæ quidem leges, quoniam abhorrent à natura, imprudenter ipſi Imperatores Dñm ſuũ, & de ipſis optimè meritum iniuria afficiunt. Ego uerò Deo meo Chriſto Ieſu ſacrifico, & ipſum ſolum adoro.

Siſtitur ad tribunal.

Pſal. 83.

His uerbis indignatus Arianus præfectus: Malum, inquit, caput, audes in glorioſos Imperatores noſtros, & leges ipſorum maledicta conijcere, quas quidem nobis pro humanitate ſua ad communem ſalutem tulerunt? Scito, inquit Sabinus, ò Præfecte, te minis tuis nunquam effecturum, ut dijs immolem. Hæc cum audiuiſſet Præfectus: Ego, inquit, deorum adductus beneuolentia, benignus erga te ſum. Quamobrẽ confitere beneficos eſſe ueros deos. Quod ſi recuſas, tormenta & cruciatus, quibus afficiendus es à me, efficiẽt, ut eos cognoſcas eſſe ueros deos. Nunquid inquit Sabinus: terrebis me tormẽtorum minis. Diuinis inquit Præfectus, auguſtisq; legibus tormenta uaria præſcripta ſunt, quibus excruciaberis, ſi cõtumax permanſeris. Si terrena, inquit Sabinus, tormenta & cruciatus ſic extimeſcimus, quotquot illa ſint, quæ nobis, niſi uanis dijs ſacrificemus, propoſita ſunt, cũ nec perpetua eſſe queant, nec ſine fine hominem illis affectum cruciare, quantò magis metuendus eſt nobis Chriſtus Ieſus, qui ſupplicijs aduerſus impios paratis poteſt eos, qui ſibi nõ obedierint, afficere in ſempiternum? Oportet igitur potius timere Deum & Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ, quàm eos, quos deos dicitis, qui ſunt uani. His auditis, Ego inquit Præfectus, admonui te, ut reſipiſceres, & deos eſſe fatereris quod ſi recuſaueris te, uel inuitum cogam id facere. Confitere igitur, & nulli nim expectare. Tu ne me reſpondit Sabinus, coges fateri deos, quos aſſeris? Ego potius cogam te coram uniuerſo hoc populo confiteri, eſſe Deum in cœlo, nec ullum eſſe alium, niſi Chriſtum Ieſum Sabini Deum.

Præclara Sabini ſententia.

Tunc Præfectus uehementer commotus, iuſsit eũ in armamẽtario ſuſpendi, & diſſecari. Quo quidẽ modo ſic excruciatus eſt ſanctus Dei martyr, ut carnes eius omnes in ſolum conciderent. Et Præfectus, Nondum, inquit, immolare uis dijs? Minimè uero, reſpõdit Sabinus. Vnus autem ex aduocatis, qui adſtabant, nomine Biſambo: Domine inquit, non eſt amplius mentis compos, ſed animam agit ac moritur. Sabinus ſtatim magna uoce, Sum, inquit, planè mentis compos, nec ullo modo ſenſum amiſi. Quamobrem abſit, ut à Deo, qui me procreauit, abaliener. Adhuc, inquit Arianus, audax es & obſtinatus? Verum ego te hic nõ afficiam ſupplicio. Antinopolim petamus, & illic diſces eſſe ueros deos, quibus Imperatores ſacrificare nos uolunt. Sabinus igitur ante Præfectum Antinopolim ducebatur. Cumque aliquot horis prius fluuiũ traieciſſet, pauliſper propè ripam reſpirabat, & à cuſtodijs obſeruabatur. Exibant autem è ciuitate multę turbæ, ut beatum Martyrem conſpicerent. At Præfectus, conſcenſa naui, Antinopolim, quo ſanctum Sabinum præmiſerat, contendebat: Sed cum ſanctus Dei Martyr à circunſtantibus turbis intelligeret, Præfectum in nauim conſcendiſſe, ut in ipſam urbem ingrederetur, ſurrexit, & ſtans in medio uniuerſi populi orauit: Deus meus, inquiens, Chriſte Ieſu, propter quẽ hos dolores pertuli, & triumphans ac nudus conſpicior ab hac multitudine, exaudi me hodie, & extẽde potentem manum tuam, & illuſtra nomen tuum, & me peccatorem atque inutilem ſeruum tuum exaudi in medio huius populi. Sic illuſtrabitur ſanctum nomẽ tuum, ſi retinueris iniquum Præfectum in medio fluminis, nauimquè ipſius ira cohibueris, ut moueri non poſsit, ſed in periculo uerſetur, donec ipſe honoret celeberrimum & maximum nomen tuum, id quod ſe facturum negauit.

Crudeliſsimè laniatur.

Ducitur Antinopolim.

Hæc cum à ſancto Sabino dicerentur: nauis in medio fluminis cohibita eſt, & ualde fluctibus iactabatur. Quod ubi Præfectus animaduertit, ad eos, qui ſecũ erãt in naui, Videtis, inquit, quid acciderit? Aliquid fortaſſe dixit ille magus, & præſtigijs eius factũ eſt, in medio fluminis coerceamur. Ego expaueſco, dũ magiæ ipſius uim cõſidero. Iuſsit igitur, ut aliã nauigia ferrẽt auxiliũ. Et qui cum ipſo erãt in naui, magna uoce ſignificarunt, ut nauigia ad opitulandũ accederẽt. Sed cũ nauigia ad locũ, ubi erat nauis Præfecti perueniſſent, ipſa quoq; uehementer uẽtis & fluctibus iactabãtur, cũq; regredi conarẽtur, ſummũ periculũ adibãt. Vnũ porro nauigiũ ex illis, cũ ad Præfecti nauẽ nõ poſſet appropinquare, reuertebatur. Clamauit autẽ Præfectus ad eos, q̃ in illo erãt nauigio: Ad ripam, ingens: accedite, & quẽdam ante urbem, nomine Sabinum, cõquirite, qui tormentis affectus eſt, & ei dicite,

Præfectus fluctibus iactatur.

cur

cur nos magia ſua prohibeat curſum noſtrum conficere, & ad fluminis ripam peruenire: Sed ipſe tormenta omninò formidat, & idcircò nos uetat traiicere. Iuſſa faceſſunt, qui erant in nauigio, inuentoq; ſancto Sabino, mandata nunciant. At ille reſpondens. Viuit, inquit, Dominus Deus meus Ieſus Chriſtus, propter quem ego patior, Non prius ad ripam peruenies, quam confitearis nomen Domini mei Ieſu Chriſti. Hermeas autẽ unus ex illis, qui ſanctum Sabinũ cuſtodiebant: Quomodo inquit, intelligere poteris, utrum Præfectus confiteatur, cum procul abſit? Reſpondit ſanctus Sabinus, & ait: Quando literas exarauerit, quibus Deum meum confiteatur, easque mihi uobis omnibus præſentibus, legendas miſerit, tunc ipſi licebit in urbẽ ingredi. Redeuntes igitur cum nauigio, retulerũt ea quæ ſanctus Sabinus reſponderat. Iamq; ipſe una cũ illis, qui ſecũ erãt, de ſalute deſperabat. Itaq; chartam flagitauit, & ſcripſit hæc uerba

Præfectus cogitur Chriſtũ cõfiteri.

Vnus eſt Deus Sabini, Chriſtus Ieſus poſt quem non eſt alius. Quæ cum eſſent ab illo ſcripta, & ad ſanctũ Sabinum miſſa, tranquillitas confeſtim ſubſecuta eſt & nauis ad ripam peruenit.

Cum igitur Præfectus in urbem ingreſſus eſſet, & in tribunali ſederet, iuſſit ad ſe ſanctum Sabinum adduci, & ſic eum eſt allocutus: Tu quidem facinus & dijs & Imperatoribus inuiſum & execrandum aggreſſus es, quippe qui magia adhibita, nos in medio fluminis cohibuiſti, & uiribus tuis abuſus es in me, quantũ tibi collibuit. Quare ſi quid ego quoque poſſum, in te id exercebo. Tum quaternas iuſſit faces accẽſas in-ſerri, & athletam Chriſti quaternis funibus extenſum ad quatuor palos alligari, faceſq; uentri, & lateribus eius ſubiici, donec carnes ipſius, inſtar ceræ liqueſactæ, defluerent. Quibus ille cruciatibus affectus nullam uocẽ emiſit, ſed perindè ſuſtinuit omnem acerbitatem, ac ſi non ipſe, ſed alius pateretur.

Atrociſſimè ſæuit in martyrem.

Arianus præfectus: Dic, inquit, mihi, ſtulte, quid ſibi uult hoc, quòd nihil ſentis, cum tam uehementer & acerbè torquearis? Quid expectas, aut in quem ſperas? Spes meas, inquit ſanctus Sabinus, in Deo meo Ieſu Chriſto poſitas habeo, qui poteſt me ab inanibus tormentis tuis liberare, & regno ſuo æterno dignum efficere. Vis igitur!, inquit Præfectus, miſerè interire? Reſpondit Chriſti pugil: Si moriar, rurſum, ut dixi, uitam habebo ſempiternam. Quibus uerbis Præfectus furore cõcitatus, ad milites: Eccè, inquit, Solẽ uobis & Lunã teſtor, me uarijs tormentis operã dediſſe, ut impius iſte reſipiſceret: uerum ipſe, quemadmodum cernitis uos omnes, qui urbem incolitis, adduci non potuit, ut dijs immolaret, ac ſeruaretur, ſed maluit cruciatibus mori. Oportet igitur in ipſum ſententiam ferri. Atque ita locutus, imperauit, ut in flumen proijceretur, & in profundo periret.

Comprehenſum igitur milites ad ripam fluminis perduxerunt, & ſaxũ ingens pedibus eius alligarunt, ut ſic eum ex Iudicis ſententia in flumen proijcerẽt. Cum autem quidam ex fratribus cibos attuliſſent, ut ederet: Quid, inquit ille, chariſsimi fratres laborem hunc ſuſcipitis? Ego non veſcar amplius cibo terreno, quippe qui propero ad illas epulas, quas nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Cupio autem uos omnes, qui me ſequimini, atque conſpicitis, ita certare, ut digni efficiamini uita ſempiterna. Hæc illum loquentem miniſtri in ſcapha nauigij cum ſaxo, quod pedibus eius ſuſpẽderãt impoſuerunt. Cumq; ad fluminis medium perueniſſent, ille rurſum magna uoce multitudinem adſtantẽ & proſpicientem allocutus eſt ad hunc modum: Adſpicite me, & mei memores eſtote, & cum die craſtina quieueritis, tertia ab hinc die accedite à parte Boreæ, quæ reſpicit ciuitatem, & corpus meum in terrã ſubductum reperietis. Volo autem, ut ſaxum hoc, quod pedibus meis ſuſpenſum eſt, ſimul cum meo corpore ſepeliatis. Hæc cum dixiſſet ſanctus Dei pugil Sabinus, ſublatis in cælum oculis orauit: Domine, inquiens, Ieſu Chriſte, gloria tibi, qui per me ſeruum tuũ indignum res magnas & admirabiles effeciſti, & homines improbos confudiſti, oſtendens potẽtiam eorum infirmam, & inania tormenta, ſeruum autem tuum fortitudinis corona decorans, & in conſpectu totius multitudinis glorioſum efficiens. Ago tibi gratias, Pater, & nomen tuum ſanctiſsimum ueneror, qui largitus es mihi, ut te confiterer, & ſanctũ filium tuum Ieſum Chriſtum, & ſpiritum ſanctum tuum autorem uitæ, & prædicarem nullum eſſe Deũ præter te, neque in cælo, neque in terra, neque in mari. Qui ſeruas omnes ſperantes in te, ſuſcipe animã meam in pace, & dignum me fac æterno regno. Hæc locutũ impij miniſtri in medium flumen proiecerũt.

Eius precatio extrema.

Tertio autem poſt die factum eſt id, quod beatus Sabinus prædixerat. Accedentes enim ad locum, à S. Sabino præſcriptum, uiri illi, qui fuerant certaminis eius ſpectatores, almas ipſius atque uenerandas reliquias inuenerunt. Et quidam ex ipſis zelo bono compulſi, ueſperi eas ſuſcipientes, clam propter metum præfecti in domunculam comportauerunt, & unguẽtis conditas, in arca noua prope ciuitatem repoſuerunt una cum ipſo lapide, quemadmodum ille præceperat. Martyrio coronatus eſt ſanctus Chriſti Sabinus 3. Idus martij, regnante impio Diocletiano, immò uerò Domino noſtro Ieſu Chriſto: cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. EVPHRASIAE NOBILISSIMÆ Virginis, ex uitis patrum & inſigni MS. codice, mutato ſtylo per F. Laur. Surium deſcripta

13. martij.

IMperij habenas moderãte Theodoſio piiſsimo principe, in urbe regia Conſtantinopoli Senatorij ordinis uir fuit: Antigonus nomine, ipſi Imperatori & genere & conſuetudine coniunctus. Erat is non ſermone duntaxat, ſed etiam factis ſapiens, ad bona ſemper adhortãt principem, ut ad pietatis præſcriptũ Reip. negocia curaret. Inerat uerò etiam illi erga miſeros pia commiſeratio, qua fiebat, ut benignè cunctis egẽtibus res neceſſarias ſuppeditaret. Princeps Theodoſius, non modo ut parentem & ſenatorem, ſed etiam ut Chriſtianum & pium, ſemperque optima conſulẽtem, illum ualde charum habebat. Tantæ autem illi ſuppetebant opes, ut Conſtantinopolis neminem illi diuitijs & rectè factis parem haberet. Accepit uerò coniugem generis ſui, id eſt, quæ Imperatorem quoque ſanguine contingeret, Euphraſiam nomine, matronam cumprimis religioſam, Deumque ualde timentem in templis aſsiduam, & Deo pias preces cũ lachrymis offerentem. Multos illa inopes fecit locupletes, multaque ſacris ædibus & locis munera deferebat. Amabant illam intenſe Auguſtus & eius coniunx, tum quod ſuæ eſſet familiæ, tum quod moribus optimis, inprimiſque honeſta & religioſa uidetur. Porro temporis ſucceſſu nata eſt eis filia, quã Euphraſiã dici uoluerunt. Ea prole aucti cũ eſſent, dixit uxori Antigonus: Noſti ſoror mea Euphraſia, quàm prorſus nihil ſit hæc uita præſens, quam nihil quantumuis amplæ facultates, quàm

Cõiugẽ ducit Eufraſiã Antigonus

Eufraſia naſcitur.

nihil uanitas omnis mundi huius prętetlabentis. Aetas hominis octoginta annis peragitur cum multis calamitatibus. Opes autem in cœlo ſi recondantur, in infinita ſecula permaneont Deum timentibus. Et eccè nos mundanis implicati curis & cogitationibus, illis nos æternis diuitiis priuamus, opumq; fluxarum circũſcripti fallacia, tempus omne uitæ noſtræ inaniter tranſmittimus, nulla noſtris aiabus lucra acquirẽtes.

Antigonus hortatur uxorem ad continẽtiam.

Hæc cum dixiſſet Antigonus, Euphraſia reſpondit: Quid uis igitur, mi Domine, ut faciamus? Cui Antigonus: Vnam, iam, inquit, Dei beneficio filiam habemus. Et nobis ſufficiat, nec deinceps nos huius ſeculi miſeriæ & calamitati miſceamus. Tum uerò Euphraſia ſurgens, manibus ſurſum erectis, ductiſque ab imo pectore ſuſpiriis, dixit Antigono: Benedictus Deus, qui te ſuo timore dignatus eſt, ueritatiſque notionẽ tibi præſtitit. Equidẽ Domine mi crebro rogaui Deũ, ut ſuæ gratiæ lumen tibi adſpiraret, ſed id tibi indicare auſa non fui. Quando uerò tuipſe prior hac de re uerba feciſti, liceat mihi tua pace dicere, quæ uolo. Cui Antigonus: Dic, ait, ſoror mea, quicquid uiſum erit. Et Euphraſia: Noſti, inquit, mi Domine, iã olim

1.Co.7 dixiſſe Apoſtolum: Tempus breue eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tanquàm non habentes ſint. præterit enim figura huius mundi: & mundus tranſit,

1.Io.2. & concupiſcentia eius. Quę enim uiſum habebit hæc pecunia & tam amplæ facultates? Non poterimus ſanè quicquam ex eis abſportare nobiſcum in tartara. Quod igitur conſultiuè conſtituiſti, feſtina liberaliter ex his impartiri pauperibus, nè ſine fructu id animo pertractaſſe uidearis.

Antigoni benignitas in pauperes, & obitus.

His auditis, Antigonus Deo grates laudeſq; agẽs, multa in egenos beneficia contulit, & admodum piè uitam ſuam inſtituens, poſtquàm ab uxoris abſtinuit commercio, uno duntaxat anno ſuperuixit, rebuſque ſuis benè diſpoſitis, in pace ſepultus eſt. Fleuerunt uerò de morte illius Imperator & Auguſta, quippe ſuæ ſtirpis uiri iuſti & religioſi, uicemq; Euphraſiæ dolebant, quæ & ipſa eis eſſet cognata, & ætate iuuenili.

Coniuges uiuunt cõtinẽter.

Annis quippe duobus & menſibus tribus uixerat cũ marito ſuo. Porrò annum unum continenter exegerant pariter, matrimonij conſuetudinem ultro ſibiipſis interdicentes. Poſtquàm autem ſepulturæ traditus fuit Antigonus, Imperator & eius coniunx multum incumbebant in Euphraſiæ conſolationem. Porrò illa ad eorum ſe pedes abiiciens atq; cum lachrymis & multo gemitu filiam ſuam illis offerẽs: In manus, inquit, Dei & ueſtras hanc orphanam commẽdo. Sitis, quæſo, memores Antigoni ueſtri, & hanc ſuſcipite tuendam, ut non alios quàm parẽtes ſuos uos ſibi ſentiat extitiſſe. Ad has eius uoces multi ex iis, qui aderant, ubertim lachrymas fuderunt, nec ipſi principes a lachrymis abſtinuerunt.

Eufraſia iunior deſponſatur.

Non multo poſt, cum iam nonnihil de luctu remiſiſſet Euphraſia, ſuaſit ei Imperator, ut filiam ſuã Euphraſiam cuidam Senatori ditiſsimo traderet uxorẽ. Fit contractus inter illos, & arrhas accipit Euphraſia. Interim differebantur nuptiæ, donec puella adoleſceret, cuius ætas id temporis uix quinquennij ſpatia cõpleuerat. Atqui Senator aliquanto poſt ad ipſius Euphraſiæ ſenioris matrimonium cœpit animum adiicere, perſuaſitque per matronas quaſdam Imperatrici, ut neſciente Imperatore ea de re animum Euphraſiæ ſolicitaret. Euphraſia ubi id cognouit, acerbiſsimè fleuit, matronisque ad ipſam miſsis ita dixit: Væ uobis in illo futuro ſeculo, quæ mihi talia perſuadere inſtituitis, mulieri non niſi ſecundum Dei præceptum piè uiuere cupienti. Diſcedite a me, quæ rem à meo inſtituto abhorrentem attentatis. Illæ uerò cum ignominia rejectæ, rem geſtam Auguſtæ indicarunt.

En pius Imperator quàm dolet, Eufraſiã, poſt continẽtiæ propoſitũ, ad nuptias inuitari.

Vt autem Imperator didicit quid actum eſſet, grauiter inuectus eſt in Auguſtam, atque illi indignabundus: Reuerà talem rem deſignaſti, quæ te minimè deceret. Iſthuc ne Chriſtianæ Auguſtæ officium eſt? Itane pollicita es Deo te piè repugnaturam? Haſce uices reddis Antigono, cuius in nos fidem & ſtudium ſemper experti ſumus? Feciſti profectò rem noſtro Imperio minimè congruentem, dum fœminam iuuenculam, quæ cum marito ſuo uix anno uno uixit pro matrimonij conſuetudine, ac deinde ex mutuo conſenſu propter cœleſte regnum perpetuam ſibi indixit continentiam, ruſus ad ea, quæ ſunt mundi huius, redire compellis, nec timuiſti Deum, ut tantum in te facinus admitteres. Non dubium, quin omnes me autore id factum eſſe ſint exiſtimaturi. Abſurde & præter decorũ feciſti, quod nec audiri à me oportuit propter Antigonum, amicum noſtrum integerrimum. His auditis, Auguſta multo affecta pudore & uerecundia, inſtar lapidis per duas horas obmutuit, ortaque eſt in Imperatorem & ipſam perturbatio ingens propter Euphraſiam. Id poſtquàm reſciuit Euphraſia, parum abfuit quin præ mœrore è uita decederet, cogitabatque alio proficiſci. Flenſq; acriter, dixit Euphraſia filiæ ſuæ: Filia mea, ſunt nobis amplæ facultates in Aegypto: eamus illuc, & paternas inuiſamus poſſeſſiones: Mea omnia, tua ſint.

Abit Eufraſia in Aegyptum.

Ità ergo ab urbe regia diſceſsit cum filia, neſciente Principe, uenitque in Aegyptum & illuc morabatur, ſubinde inuiſens prædia ſua. Profecta autem eſt in interiorem Thebaidem cum procuratoribus & miniſtris ſuis, quibus cura & adminiſtratio rerum ipſius credita erat, illicque ſacris locis inhærens, in utriuſq; ſexus monaſteria multam uim pecuniæ elargita eſt, multaſque fecit oblationes.

Inſigne fœminarum cœnobium.

Erat autem in quadam urbe monaſterium fœminarum, in quo plus minus centum & triginta degebant. In eo cœnobio nemo uel uinum, uel oleũ, uel uuas, aut ficus aut poma in cibum ſumebat. Erãt inter eas, quæ ab ipſa infantia ſe ne nouiſſe quidem poma aſſererent, eæque interdum leguminibus, alias oleribus ueſcebantur, ſed nullo oleo conditis. Quædam earum ueſperi ſumebant cibum, quædam poſt biduum, nonnullæ poſt triduum. Nulla earum pedes lauabat aqua: balneas uerò, quòd eis corporum nudatio abominabilis uideretur, nec audire ſuſtinebant. Cubabant omnes humi in cilicio, quod in latum unius, in longum trium eſſet cubitorum: nec erat requies diuturna. Veſtes quoque habebant cilicinas, quæ in pedes uſq; ſe porrigerent. Laboris autem tantum quæque ſiue operis ſuſcipiebat, quantum uires paterentur. Si qua in morbum incidiſſet, nulla ei medicorum fomenta adhibebantur, ſed pro maximo Dei beneficio accipiebat eam morbi moleſtiam, ferens ęquanimiter, donec à Domino curaretur. Nulla ex eis è monaſterio egrediebatur. Ad monaſterij fores ianitrix erat, quæ ſi quid nunciatum eſſet, intrò perferebat, reſponſaque referebat. Multæ illic curatiõnes diuinitus fiebant.

Harum itaque uenerabilem uiuendi conſuetudinem non mediocriter amans Euphraſia, crebrò illas uiſitabat, offerens thymiama & cereos. Quodam autem die ait ad Abbatiſſam & primas eius cœnobij, Exiguum uolo munus conferre huic monaſterio, nẽpe auri libras uiginti uel triginta, ut oretis pro hac orba filiola mea, & ſitis memores Antigoni patris eius.

Noluit recipere oblatas pecunias.

Reſpondit Abbatiſſa, Domina Euphraſia, ancillæ tuæ non habent opus reditibus, neque pecunias concupiſcunt. Idcircò n.[?] ſe cunctis mundi huius facultatibus nudarunt, ut poſsint frui bonis ſempiternis. Et hæc nobis ratio eſt, cur nihil in terris habere, nihil

poſsidere

poſsidere uelimus, ne ſcilicet ab illa cœleſti beatitudine excludamur. Ne tamẽ ea nobis aliqua tibi mœroris offeratur materia, parum aliquid olei ad lucernas, & thymiama in uſum oratorij recipere non recuſabimus, quod quidem tibi iuſtitiæ mercedem cõciliabit. His igitur oblatis, rogabat eas Euphraſia, ut orarent pro Antigono & filia ſua Euphraſia. Accidit interea, ut puellæ Euphraſiæ diceret Abbatiſſa, tentandi animo, Domina mea Euphraſia, diligis ne nos & monaſterium noſtrum? Reſpondit illa, Immo certe ego amo uos ò Domina. Rurſus Abbatiſſa cum ioco. Si nos, inquit, amas, mane nobiſcum & utere noſtro habitu. Reſpondit puella, Reuerà ſi ſcirem non ægrè laturam matrem meam, non exirem è monaſterio. Et Abbatiſſa, Plus ne nos, ait, diligis, aut uerò ſpõſum tuum? Sed neq; ego illum noui, ait, Euphraſia, neque ille me, Vos autẽ & noui, & amo. Sed dicite, quæſo, mihi, Vos quem diligitis, me ne, an illum potius? Abbatiſſa reſpondit, Nos te diligimus & Chriſtum noſtrum, Tum puella, Ego uerò, inquit, & uos diligo; & Chriſtum ueſtrum. Sedebat interim mater eius, & cum audiret hos necdum ſeptennis puellæ ſermones, ex eius oculis lachrymarum imbres manabant, aitq; ad illam: Veni filia, eamus hinc, nã ueſper incumbit. At illa reſpondit, Ego hic manebo cum Domina Abbatiſſa. Ait uerò illi Abbatiſſa, Abi hinc Domina Euphraſia. hic enim nemo manere poteſt, niſi ſe Chriſto deuoueat. Ad quam puella: Et ubi, inquit, eſt Chriſtus? Tum Abbatiſſa Dominicam ei imaginem oſtendit, quam cum illa eſſet exoſculata, Reuerà, inquit, ego me Chriſto uoueo, nec ulterius cum domina matre recedam. Iam ueſperaſcebat, & neque mater eius, neque Abbatiſſa ei perſuadere poterant, ut ſe domũ conferret. Dicebat quidem Abbatiſſa: Non potes hic manere, nec eſt hic locus ubi maneas: at illa reſpõdit. Vbi uos manetis illic & ego manebo, Aliquammultis igitur diebus & Abbatiſſa & mater eius in id ſummoperè incumbebant, ut eam è monaſterio educerent, ſed cùm fruſtrà ſe niti animaduerterent, ait ad illã Abbatiſſa: Si uis igitur permanere apud nos, oportebit te literas diſcere, pſalterium mãdare memoriæ, in ueſperam uſque ieiunare quotidiè, quemadmodũ reliquæ omnes faciunt. Reſpondit puella, Ego & ieiuniis me afficiam, & dabo operam literis, tantum oro, ut liceat mihi degere nobiſcum, Tum uerò Abbatiſſa ait ad matrem eius, Domina mea, patiaris hanc puellam apud nos morari. Video enim cæleſtis gratiæ lumine eius mentem perfuſam. Surgẽs itaque mater Euphraſia, appræhenſamque filiam ducens ad imaginem Saluatoris, ſublatis in cœlum manibus cũ lachrymis, ità precata eſt: Domine Ieſu Chriſte, ſuſcipe curam infantulæ huius. te enim concupiuit, ſeque tibi commendauit. Conuerſa autem ad filiam, dixit: Deus, qui fundauit montes immobiles, te in ſuo timore confirmet. His dictis, tradidit eam Abbatiſſæ, flenſque receſsit, & tundens pectus ſuum, omnes ad lachrymas commouit.

Vſus imaginũ antiquiſſimus.

Eufraſia puella non põt abduci è monaſterio.

Altera die Abbatiſſa eam adduxit in oratorium, & cum fudiſſet preces ad Dominum, monaſtico illã habitu induit, dicens: Rex ſeculorum & Domine Dominorum, qui in ea cœpiſti opus bonum, tu illud perfice uſque in finem. Præſta illi, ut uiuat conuenienter mandatis tuis, & inueniat ſemper fiduciam in conſpectu tuo. Dixit autem illi Euphraſia mater eius: Viſne filia hoc habitu ueſtiri? Et illa hilariter reſpondit: Etiam Domina mater. Vt enim ex Abbatiſſa & ſororibus audiui, hunc habitum arrhabonis loco præbet Chriſtus diligentibus ſe. Ait uerò mater: Chriſtus igitur, cui deſponſata es, ipſe te ſeruet & dignam faciat thalamo ſuo. Et hæc cum dixiſſet, ualedixit Abbatiſſæ & ſororibus, filiamque deoſculans, egreſſa eſt, & per monaſteria proficiſcens, præſtabat eleemoſynas pauperibus. Iam ubique eius optima cõuerſatio apud omnes diuulgabatur, & quàm liberaliter res ſuas conferret monaſteriis & ſacris locis. Peruenit hic rumor etiam ad aures Imperatoris & Senatus, qui omnes eã admirabantur & glorificabant Deum. Audiebant enim illam prorſus abſtinere à uino, ſed neq; piſcibus ueſci: omnibus autem ciborum deliciis repudiatis, à ueſpera in ueſperam protrahere ieiunium, & modò olera, modò legumina edere. Paucis inde elapſis diebus, Abbatiſſa illam ad ſe euocauit, dixitque ei ſecreto: Domina mea Euphraſia, habeo quod indicem tibi, ſed quæſo ne perturberis. Cui Euphraſia reſpondit: Loquere Domina mea. Tum Abbatiſſa, inquit, in ſomnis Antigonum maritum tuum in magna gloria, rogantem Chriſtum, ut ab hac mortali uita transferaris ad illam ſempiternã, liceatque tibi deinceps eſſe cum illo, & frui ea gloria, qua ipſe fruitur ob merita uitæ optimè tranſactæ. Hæc ubi didicit Euphraſia, multum exhilarata eſt, quippe quæ optaret è rebus humanis excedere, & eſſe cum Chriſto. Mox igitur accerſitæ ad ſe filiæ ſuæ dixit: Ego iam uocor à Chriſto, ſicut mihi indicauit domina Abbatiſſa, & propè adeſt finis uitæ meæ. Itaque tibi, filia mea, omnes patris tui & meas facultates trado in manus, quas cum ea pietate diſpenſes, ut poſsis eſſe conſors hæreditatis ſempiternæ.

Induit habitũ monaſticum penè infans.

Abſtinentia Eufraſiæ ſenioris.

Hæc ut Euphraſia audiuit, ingemuit & fleuit, dicẽs: Hei mihi, quia peregrina ſum & orphana. Dicit ei mater eius: Cum habeas Chriſtum, nec peregrina es, nec orphana. Matris autem officia omnia erga te & ſtudia exequetur domina Abbatiſſa. Tu iam feſtina implere, quod pollicita es. Deum time, & dominas ſorores uenerare, ſeruiens eis cum omni humilitate. Caue, nè unquàm cogites in animo tuo: Regio ſum prognata ſanguine, nec me iſtis ſeruire par eſt. Sis interim pauper in terris, ut quãdoq; diues efficiaris in cœlis. Abſq; intermiſsione roga Deum pro me & pro patre tuo, ut inueniamus miſericordiam apud illum, & à gehennæ ſuppliciis ſeruemur. Hæc cum præcepiſſet filiæ ſuæ, tertio poſt die defuncta eſt, & in eodem monaſterio ſepulta. Poſtquàm autem reſciuit Imperator illã migraſſe ad Dominum, accito ad ſe Senatori, cui eius deſponſata erat filia, ait eam degere in monaſterio. Ille uerò rogauit Imperatorem, ut miſsis ad eam literis, iuberet eam uenire Conſtantinopolim & celebrare nuptias. Vbi autem Imperatoris literas accepit Euphraſia, legit ea ridens, moxque ſua manu hunc in modum illi reſcripſit: Domine Imperator, ità ne ſuades ancillæ tuæ, ut repudiato Chriſto, homini corruptibili & quem paulo poſt uermes edent, coniungar: qui hodie pie eſt, cras uerò nuſquàm apparet? Abſit hæc tanta peruerſitas ab ancilla tua. Oro igitur domine Imperator, nè tibi deinceps uir ille hac de re moleſtus ſit. Ego enim me Chriſto deuoui, & fieri non põt, ut illum abnegem. Precor autem Imperium tuum, ut ſis memor parentum meorum, noſtraſque opes & facultates diſpenſes in pauperes & Chriſti Eccleſias. Seruos uerò omnes manumittas, & patris mei actoribus præcipe, ut debitum omne remittant agricolis iamindè ab obitu patris mei uſq; in præſens, ut ſine ſolicitudine poſsim ſeruire Chriſto, cui me totam commiſi. Ora pro ancilla tua, oret etiam Chriſto amabilis domina mea Auguſta pro ancilla ſua. Deinde obſignans epiſtolam, tradidit illam ueredario. Cum autem Imperator & Auguſta eam legiſſent, ubertim fleuerunt: conuocanſq; mox Senatum omnem & patrẽ eius, cui deſponſata fuerat Euphraſia, iuſsit Imperator, ut in præſentia omniũ epiſtola recitaretur. Quod

Mãdata Euphraſiæ morituræ ad filiam.

Litera Eufraſiæ ad Imper.

cum fieret, omnes lachrymati ſunt dixeruntque: Reuerà hæc eſt Antigoni & Euphraſiæ filia, qui tibi Imperatori ſanguine coniuncti fuere. Reuera religioſorum parentum religioſa filia: ſanctæ radicis ſanctus eſt ramus. ſimulque omnes eius nomine Deum glorificarunt, & pro ea orauerunt: nec unquàm poſteà uiſus eſt importunus ſenator ille. Imperator autem omnia piè diſponens, & res puellæ bene diſtribuens, & ipſe uita functus eſt, & ſepultus cum patribus ſuis in pace.

Euphraſia uerò ſe totam componebat ad uoluntatem Dei, & quidem ſupra uires ſeſe affligebat. Erat enim annorum duodecim, quando pro pietate ſacra ſuſcepit certamina. Et primò quidem a ueſpera in ueſperam ieiuna permanſit: poſteà biduo triduoque ab-

Abſtinentia mirabilis S. Eufraſia, & humilitas.

ſtinebat a cibo. Nulla præter illam mundabat triclinium, lectulos ſororibus ipſa ſternebat, aquam hauriebat è puteo, & in coquinam apportabat. & hæc omnia faciebat libenti & iucundo animo. Erat illo in monaſterio more receptum, ut ſi qua ſoror in ſomnis diabolica fuiſſet illuſione tentata, mox id Abbatiſſæ aperiret. Illa uerò cum lachrymis orabat Dominum, ut maligni infeſtatio ab ea arceretur: iubebatque illi, ut ſub ſtrato ſuo lapides poneret, & cineribus adſpergeret cilicium, ſicque in decimum uſq; diem cubaret. Accidit uerò, ut Euphraſia uirgo ſanctiſsima aliquid eiuſmodi pateretur. Itaque lapides ſuo ſtrato ſuppoſuit, & cineres ſparſit in cilicium. Id ut uidit Abbatiſſa, dixit uni è ſororibus: Euphraſia cœpit dæmonis infeſtationes perpeti. Orauit igitur pro ea, dicens: Deus omnipotens, qui eam creaſti, & ad hoc religioſum uitæ inſtitutum uenire permiſiſti, conſerua eam in timore tuo. Deinde uocauit illam ad ſe, & ait: Cur non expoſuiſti mihi maligni dæmonis tentationem? Illa uerò ad eius collapſa pedes: Ignoſce mihi, ait, Domina: nam me uerecūdia retinuit, ne tibi eam aperirem. Dixit autem Abbatiſſa: Quandoquidem iam pugnare cœpiſti cum hoſte, uiriliter age, ut poſt uictoriam coroneris. Poſt dies non multos iterum tentata eſt, & ſorori Iuliæ, quæ intenſe illam amabat, & eam exercebat ad certamina, quid ſibi accidiſſet, aperuit. At illa dixit: Domina mea Euphraſia, ne celes quæſo iſthuc dominam Abbatiſſam, ſed explica ei, ut roget Dominum pro te. Fertur enim multas ab ineunte ætate diabolicas pertuliſſe tentationes, & diebus quadraginta nihil accepiſſe uel cibi uel potus, ſed immobiliter in precibus perduraſſe, ſicque diaboli fraudes & inſidias ſuperaſſe. Omnes autem impugnamur a diabolo, ſed ſperamus in Domino quòd illum uincemus. His cognitis, Euphraſia illi gratias egit, dicēs: Chriſtus te adiuuet ſoror, quandoquidem ædificaſti me, & animum meum tuis ſermonibus confirmaſti. Ego aūt proculdubio accedam ad dominam Abbatiſſam, & rem omnem illi enunciabo. Dixit illi Iulia: Itá quæſo fac, ut oret pro te, & aliquid addat tuę abſtinentiæ. Dixit ergo Euphraſia Abbatiſſæ, quid paſſa eſſet. Cui illa reſpondit: Nihil filia reformides maligni illius infeſtationes omnes, quibus nos oppugnat: ſed conſtanter agas, & animo immoto reſiſtas illi, nec poterit aduerſum te præualere. Multas illius tentationes paſſura es: ſed certa uiriliter, ut Chriſto ſponſo tuo uictoriæ triumphos promerearis. Qui enim legitimè certauerit, ampliſsima dona & præmia conſequetur. Interrogauit autē illam, quot dies ieiunaret. Cumq; illa dixiſſet. Tres, iuſsit ut quartum etiam diem huic abſtinentiæ adiungeret. Quam illa iuſsionem cū ingenti lætitia excipiens, diſceſsit. Poſtquàm autem ad uiceſimum ætatis annum peruenit, iā ſancti ſpiritus eam confirmante gratia, præualebat. Erat ſanè ualde ſpecioſa, utpotè regio procreata ſtemmate. Cum uerò rurſus illi tentatio accidiſſet & ad Abbatiſſam retuliſſet, illa dixit: Noli timere filia, Dominus tecum eſt. Erat autem in quodam monaſterij loco aceruus ſaxorum. Itaque Abbatiſſa eam probare uolens, & ad obedientiæ lucra maiora prouehere, dixit: Tolle hinc ſaxa, & apud furnum depone. Fecit hoc illa hilariter, arreptaque in humeros, ſola quò iuſſa erat, ea deportauit, cum in eis quædam eſſent tanti ponderis, ut iis ferendis duæ ſorores uix ſufficerent. nec interim dixit: Adiuuet me aliqua è ſororibus, nec ſaxorum molem cauſabatur, nec ſua proferebat longa ieiunia, nec operis difficultatem: ſed cum pia fiducia obedientiæ officia impleuit. Altera uerò die rurſum illi ait Abbatiſſa: Non par eſt, filia, hic iacere ſaxa: reporta ea in locū priſtinum. Mox Euphraſia cum multa alacritate fecit, ut iuſſa erat. Hac ratione ad dies triginta eam occupauit, ut eius patientiam probaret. At illa iucundo animo & pſallens in illo opere uerſabatur, ità ut ſorores omnes eius obedientiam mirarentur. Non tamen deerant, quæ eam irriderent: porrò aliæ acclamabant: Viriliter age Euphraſia. Et illa quidē rurſus, diuini operis celebratione peracta, ad opus illud ſe accingebat, ſed ait illi Abbatiſſa: Ceſſa iam filia ab hoc miniſterio: porrò accipe farinam, & coque panes in clibano, ut ad ueſperam parati ſint. Illa ſtudioſe iuſſa compleuit. At rurſus malignus dæmon eam nonnihil uacantem reperiens, huiuſmodi ei ſomnium immiſit, ut ſibi uidere uideretur Senatorē illum, cui deſpōſata fuerat, cum militibus in monaſterium intrantem, eamq; inde ui auferētem. Quæ humi cubans, cum eam uim & moleſtiam ferre non poſſet, exclamauit. Abbatiſſa uerò & quædam ſorores expergefactæ, eius clamores audiunt, accurruntque ad eam, ſciſcitanturque cum eam excitaſſent, quænam tanti eſſet cauſa angoris. At illa confeſtim ſomnium enarrauit. Tum Abbatiſſa, ſororibus omnibus excitatis, una cum illis pro Euphraſia in preces incubuit, donec diluceſceret. Deinde Euphraſia tenens manu codicē, cæteris ſedentibus, ſtans legebat uſque ad horam tertiam. Tertiæ uerò precibus abſolutis, ad ſororum miniſteria acceſsit, eis præparans neceſſaria, uerrens tricliniū, lectulos ſternens, aquam hauriens & deferens in culinam, legumina coquens, ligna ſecans, farinam fermentans, & panes in furno efficiens. Tot autem modis occupata, neq; no-

Abbatiſſa Euphraſiam exercet.

Preces Tertia Sexta, None, veſperarum.

cturnis neque diurnis aberat precibus, non tertiæ, nō ſextæ, non nonæ, non ueſperarum: ac nihilominus ſola omne miniſterium, quod diximus, exequebatur. Accedebat autē ad laborem abſolutis ueſpertinis precibus: nonnihil tamen à Iulia ſorore adiuuabatur, quæ, ut ante dictum eſt, plurimum illam diligebat.

Aderat autem rurſus ſatan, & dormienti infeſtiſsimum ſe exhibens, maximum ei certamen attulit. Illa quamprimum Abbatiſſæ ſuas anguſtias detexit. Quæ cum pro illa rogaſſet, ait ei: Filia mea, certaminis hoc tempus eſt. Caue, nè ille iniquus eneruet animum tuum, & perdas omnes labores tuos. Si ad breue tempus illius impetum ſuſtinueris, ubi ſe ſenſerit uictū, cum ignominia iterum à te aufugiet. Dixit autem ei etiam ſoror Iulia: Domina & ſoror mea, ſi in hac ætate cum illo non confligimus, eumque profligamus, quas ad bellandū uires in ſenectute habituræ ſumus? Cui reſpondit Euphraſia: Viuit Dominus, ſoror mea Iulia, ſi iuſſerit domina Abbatiſſa, tota hebdomada ne panem quidem ſumam, donec eum, Domino adiuuante ſuperem. Ad quæ Iulia: Equidē, ait, totius hebdomadæ inediam ferre non poſſum, tu ſi potes, & in terris & in cœlis beata eris. In hoc uerò monaſterio nulla hactenus totam ſeptimanam abſque cibo tranſigere potuit, dempta domina Abbatiſſa. Deinde iterum ad Abbatiſſam ueniens Euphraſia, cōfeſſa eſt nocturnam dæmonis tentationem. rogauitque eam, ut

liceret

liceret ipſi tota hebdomada ab omni cibo abſtinere. Cui Abbatiſſa, Fac, inquit, filia quicquid te poſſe uideris, & Deus omnipotens, qui te creauit, robur addat tibi, & conferat tibi ex illo cruento hoſte uictoriam. Itaque tota cœpit ſeptimana ſe inedia conficere, nec tamen quicquam de pſallendi officio remittere, nec ſororum miniſteria omittere, adeò ut omnes eius tolerantiam mirarentur, ſimulque & formæ elegantiam, & ætatis iuuentutem. Quædam etiam hoc de illa teſtabantur, quòd toto anno obſeruaſſent illã, & neque noctu, neque interdiu unquàm illam ſedentem conſpexiſſent, præterquàm cum ſe ad quieſcendum in lectulo ſuo humi collocaſſet, immò ne comedendo quidem unquàm illam ſediſſe.

Eufraſia hebdomadarum inedia ſe macerat.

Erat autem in illo monaſterio ſoror quædam, Germana nomine, quam ignobili genere, nempe matre ancilla, ortam dicebant. Eius animum uaſtabat liuor & inuidentia erga Euphraſiam, inſurgensq; clam aduerſus illam in culina, ait, Tu quidem Euphraſia ex præſcripto dominæ Abbatiſſæ ſemel tantum cibum capis in ſeptimana, quod nos non poſſumus aſſequi. Si igitur illa nos quoque ad id adigere uoluerit, quid faciemus? Reſpondit Euphraſia, Domina ſoror, domina Abbatiſſa iuſsit, ut unaquæque certamen ſuſcipiat pro uiribus, nec illa mihi temere aut abſque neceſsitate hoc iugum impoſuit. Ait illi Germana, O te impoſtricem, omni uafricie & calliditate inſtructam, quis non uideat hoc animo & conſilio te iſthuc facere, ut decedenti Abbatiſſæ tu ſuccedas? Ego uerò credo in Chriſtum, quòd nunquàm te Deus Abbatiſſę honore dignabitur. Hæc cum audiuiſſet Euphraſia, eius ſe pedibus proſternens, ait, Ignoſce mihi domina mea, & ora pro me. peccaui enim in Deum & in te. Vbi autẽ res hæc ad Abbatiſſæ notitiam peruenit, coram omnibus iuſsit adeſſe Germanam, dixitque ei, Ancilla nequam & aliena a Deo, quid tibi nocuit Euphraſia, ut eius bona ſtudia uelis interturbare? Itaque aliena ſis a ſororum congregatione, quia indigna es miniſterio & earum conuictu. Euphraſia uerò multum deprecabatur Abbatiſſam, ut ei ueniam daret, ſed flectere eã non potuit, donec exacti eſſent dies triginta. Triceſimo autem die uidens Euphraſia ſe nihil rogando proficere, aſſumens Iuliam & ſeniores eius loci ſorores, orabat, ut pro Germana apud Abbatiſſam intercederent. Quod cum illæ feciſſent, Abbatiſſa rurſus corã omnibus eam accerſiuit, aitque illi, Nonne debuiſti perpendere cum animo tuo, quòd Euphraſia, cuius optimos conatus impedire uoluiſti, cum eſſet Imperatoribus ſanguine iuncta, tamen humiliauit ſeſe, & Chriſti amore tibi inſeruiuit? Tandem omnibus pro ea ſupplices preces Abbatiſſæ offerẽtibus, eam in gratiam recepit. Porrò diabolus odio inflammatus in Euphraſiam, quadam nocte phantaſmata & errores ſeculares in illam immiſit. At illa repentè exiliens, ſeſeque conſignans, egreſſa eſt foras, ſtansque ſub dio, expandit manus ſuas in cœlum; rogauitque Deum, ut ab ipſa malignum dæmonem amoueret. Interim Abbatiſſæ nunciatur Euphraſiam agere ſub dio. Illa quã primum eò properauit, dixitq; ei, Confirmet te Deus & det tibi tolerantiam in timore ſuo. Omnes quoque ſorores orabant Deum pro illa, & condolebant iuuentuti eius. Erat enim annorum plus minus uigintiquinque, Cum autem in decimum vſque diem ſic ſtetiſſet, orauit Abbatiſſa cum ſororibus, eius patientiam uolens explorare. Vt autem dies triginta completi ſunt, mirari cœpit Abbatiſſa, dixeruntque ei ſorores, Reuerà Domina mater, dies quadraginta in hac ſtatione permanere decreuit, quemadmodum tu aliquando feciſti. At illa reſpondit, Dominus illam ſuo in timore corroboret. Poſt dies autem quadraginta, etiã aliis quinque ita ſtetit, ſed tandem nimium debilitata, cecidit in terram, & inſtar mortuæ iacebat. Itaque ſorores accurrentes, eam intulerunt in triclinium, ſed neque manus, neque pedes eius flectere potuerunt, adeò inſtar ligni aridi tabefacta uiſebatur, nec eius uox ulla audiebatur. Abbatiſſa uerò cibum illi offerens, ait, Filia mea Euphraſia, ſume hanc eſcam, in nomine Domini Ieſu Chriſti. Quod cum illa feciſſet, uires recepit.

Germana inuidentia aduerſus Euphraſiam.

Abbatiſſa Germanam caſtigat.

Eufraſia ſe lõgiſſimo ieiunio penè cõficit.

Cernens itaque diabolus tantam eius laborum tolerantiam, nequaquàm ad id genus tentationes redire uoluit, ſed id magis ſtudebat, ut eam poſsit citò auferre è medio. Nam cum die quodam abiiſſet ad hauriendam aquam, arripuit eam iniquus ille unà cum hydria, detruſitque in puteum, ita ut capite, quemadmodum illa poſtmodum retulit, ad fundum uſq; pertingeret. In ipſo autem puteo clamauit: Chriſte, adiuua me. Qua uoce audita, ſorores accurrerunt, & cum Abbatiſſa pariter eam è puteo extraxerunt. Cumque inde exiiſſet, conſignauit ſe, & ſubridens, dixit, Viuit Chriſtus meus, non me uinces ſatan, neque cedam tibi. Et hactenus quidem una hydria deinceps duabus feram aquam in culinam. quod etiam ità fecit. Vidẽs autem hoſtis humani generis, quòd in puteo eã extinguere fruſtra tentaſſet, alia uice, cum ligna ſcinderet, colligauit manus eius, & uſque ad calcaneum attraxit, dirumq; ei uulnus inflixit. Quod ut illa uidit, & multum inde ſanguinem profluentem, abiiciens ſecurim, in terram corruit. Iulia autem terrore correpta, nunciauit ſororibus, Euphraſiam ictu ſecuris exanimatam iacere.

Diabolus eam detrudit ĩ puteum.

Dirè eã ſauciat.

Cũq; illę concurrent & clamores ederent. Abbatiſſa aquam benedictam in eius faciem ſparſit, complectenſque eam dixit: Filia mea Euphraſia. quid ita anxia es? Collige te, & loquere ſororibus. At illa intuẽs in Abbatiſſam, ait: Noli flere Domina mea mater. anima enim mea mecum eſt. Tum Abbatiſſa crucis ſignum imprimens fronti eius, orauit, dicens: Domine Ieſu Chriſte, ſana ancillam tuam. nam propter te multa patitur. cumque eius pedem pãno cilicino obligaſſet, eleuauit eã: & appræhenſa manu eius, duxit in monaſterium. Illa autem ut uidit ligna iacentia: Viuit Dominus, niſi ligna collegero, & meas ijs vlnas compleuero, non aſcendã. Cui Iulia dixit: Noli Domina ſoror. nam imbecillior es quàm ut poſsis. At illa non acquieſcens, manus ſuas ligna compleuit, & ſic aſcendit. Aderat autem illic quoquè diabolus: & cum iam ſummum attigiſſet. Euphraſia gradum, imprudens calcauit oram ueſtimẽti ſui, & in ipſa ligna corruit: infixumq; eſt lignum unum in frontem eius, ità ut ſorores putarẽt eius oculum planè confectum & confoſſum: exclamanſque Iulia, An non dixi tibi, inquit, Domina ſoror, quòd labor hic uires excederet tuas? Ad quam Euphraſia, Noli, ait, dolere ſoror, mea: tantum modeſte extrahe lignum. nam oculus meus ſanus eſt. Id cum factum eſſet, multus indè fluxit ſanguis. Abbatiſſa uerò adhibito ſale & oleo, pro ea orauit, dixitq; illi ſoror Iulia: Abi, & pauliſpèr quieſce in lectulo tuo. Ego tuo interim fungar miniſterio. Illa reſpondit: Viuit Dominus: non dabo me quieti, donec omne exequar officium meum. Rogabant etiam aliæ ſorores, ut propter quietem aptaret, ſed illa non cedens, utraq; ex parte ſaucia, læto animo ſuum erga ſorores miniſterium exercebat, & neque ab ullo Dei opere, neq; à monaſterij ſeruitio ſeſe ſubducebat.

Aqua benedicta.

Signũ crucis.

Nullã ſibi dat requiẽ licèt ſaucia.

Alio quoque tempore cum Iulia aſcendit in tertium ſolarium. Ibi tum cam corripiẽs improbus dæmon, deorſum præcipitauit. Exclamãte autem Iulia, ſorores aduolarunt, exiſtimantes ſe illam exanimem reperturas.

Præcipitatur à dæmo-

ne, ſed illæſa p-manet.

repertam. At illa ſurgens, occurrit eis, duxeruntque illam intro ad Abbatiſſam. Cui ſciſcitanti, num aliqua parte corporis læſa eſſet, reſpondit: Viuit Dominus, Domina mater, nec quemadmodum ceciderim noui, nec ut ſurrexerim. Vt autem cognouit Abbatiſſa ab editiſsimo loco eam decidiſſe, nec tamen uel parum læſam eſſe, glorificauit Deum, dixitque ei: Perge filia ad opus tuum, & Dominus erit tecum. Iterũ autem malignus hoſtis eam extinguere uolens, cum ea feruẽtem ollam teneret, in qua coquebat olus, ut iam coctum olus in uas effunderet: obligatis eius pedibus eam ſupinam præcipitauit, atque in eius faciem ebulliens olus effudit.

Nihil læditur olere ebulliente perfuſa.

Quod cum cernerent ſorores, ualde animis conſternatæ ſunt. Illa uerò exiliens & ridens dixit eis: Cur ſic animo turbatæ eſtis? At Abbatiſſa uidens nihil ei incommodi accidiſſe, inſpexit in ollã cumque id quod remanſerat, ebullire cerneret, multum admirans, ait ad eam: Deus te ſeruet filia, & tibi perpetuam ſuo in timore præſtet toleratiã. Euphraſia uero aſſerebat ſe non aliter ſenſiſſe, atque ſi frigida aqua perfuſa fuiſſet. Ingreſſa porrò oratoriũ Abbatiſſa, conuocauit primarias ſorores, aitque illis: Sanè aduertiſtis Euphraſiæ diuinitus magnam collatã gratiam, quippe quæ nec ex præcipitio tam immani, neque ex feruenti olere aliquid paſſa eſt detrimenti. Reſponderunt illæ. Reuerà Dei famula eſt Euphraſia & Dominus curam eius gerit, qui eam in huiuſmodi tẽtationibus ſeruauit illæſam.

Infantes morbidi curantur ĩ monaſterio.

More autem comparatum erat apud incolas eius ciuitatis & regionis, ut ſi quos haberent infantes morbis affectos, eos ad illud monaſterium adducerent curandos. Clarebãt enim illæ ſorores miraculis, & Abbatiſſa illos infantes ad ſe recipiens, in oratoriũ ferebat, fundebantque pro eis preces ad Dominum, & mox ſanabantur. Eos autem matres illorum ſanos reducentes domum glorificabant Deum. Porrò in ipſo monaſterio quædam erat mulier, à primis ætatis initijs à dæmone nequiſsimo & primario obſeſſa. Eam namq; parentes eius commendauerant Abbatiſſæ, & erat uincta catenis, ſpumabatq; & ſtridebat dentibus terrosq; edebat clamores, ità ut ijs auditis, omnes timore nimio corriperentur. Et frequẽter quidem Abbatiſſa cum ſororibus pro ea Domino preces obtulerat, ſed curata nõ fuit: nec ulla auſa erat ad eã accedere, ut, uel cibum ei offerret. Alligebant autem eſcam & potum uirgæ, atq; ità procul ei porrigebant: & interdùm quidem ijs ueſcebatur, plerunq; uerò in offerentium facies reijciebat. Contigit autem, ut oſtiaria nũciaret Abbatiſſæ, adeſſe præ foribus monaſterij fœminam, geſtantem paruulum quendam ſurdum, mutum & paralyticum. Dixit itaque Abbatiſſa Euphraſiæ, Ito filia, & affer hũc infantem.

Euphraſia ſanat puerum paralyticũ &c.

Quod cum illa faceret, uideretq; puerum trementem & ualde miſerè affectum, miſerta illius, conſignauit eũ, & dixit: Qui te creauit fili, ipſe te ſanet, ſicque eum adducebat ad Abbatiſſam. Interim ſalus redditur puero, & cœpit loqui & pedibus ſuis uelle ingredi. Id ut uidit Euphraſia, terrefacta depoſuit eum in terram. At ille cucurrit ad matrem ſuam. Vidit id ianitrix, & currens indicauit Abbatiſſæ. Illa iubet acciri matrem pueri, aitque illi, Cur nos ſoror tẽtare uoluiſti? Quæ dixit, Per Chriſtum, Domina mea, neque ambulauit, neque uel loqui uel audire potuit puer uſque in præſens, ſed cum accepiſſet eum hæc domina ſoror, mox locutus eſt. Dicit ei Abbatiſſa: Accipe igitur eum ſanum, & uade in pace. Illa abiit cum puero, dans gloriam præpotenti Deo.

Deinde Abbatiſſa conuocans ſorores primarias, ait ad illas. Ecquid uobis uidetur de Euphraſia? Illæ reſponderunt, Profectò Dei famula eſt. Iuſsit igitur illam adeſſe Abbatiſſa, & dixit ei, Filia mea Euphraſia, uolo ut huic dæmoniacæ, quæ apud nos eſt, cibũ præbeas, ſi tamen non times illam. Cui Euphraſia, Non timeo, inquit, Domina mea, quicquid etiam iuſſeris. Tulit igitur Euphraſia in uaſculo quodam legumina & panem, & attulit dæmoniacæ.

Cibum offert dæmoniacæ valdè feroci.

At illa ſtridẽs dentibus & ualdè fremens, impetu facto irruit in eã, appræhendensque uaſculum, confringere illud uoluit. Euphraſia uerò eius tenens manus, dixit, Viuit Dominus, ſi tu id feceris, ego te humi proſternam, & tam dirè flagellabo, ut deinceps nunquam auſura ſis aliquid tale attentare. Videns illa Euphraſiam ſuperiorem quieuit. Tum uerò Euphraſia cœpit illi blandiri & dicere, Sede mea ſoror, & ſume cibũ, nec quoquam turberis. Non recuſauit illa, ſicque quotidie ex eius manibus cibum potumque recepit. Cum autem id uidiſſent ſorores, orabant Dominum pro illa, ſi uerò illa indignari & commoueri cœpiſſet, dicebant ei ſorores, Ceſſa ſoror, & noli malignè te gerere. Alioqui ſi id ſenſerit Domina Euphraſia, acriter te uirgis cædet. Quibus auditis, illa modeſtè ſe gerebat. Rurſùs autem Germanam inuidia momordit, aitque ad ſorores, Ità ne præter Euphraſiam nulla alia inueniri potuit, quæ huic mulieri eſcam porrigat? Date mihi cibos, & ego illi offeram. Sumptum igitur cibum attulit ad eam, & dixit, Accipe ſoror & comede. At illa in eam repentè inſiliens, ueſtes eius diſcerpſit. cumque eam humi proſtrauiſſet, cœpit eius carnes manducare.

Germanam dirè lacerat dæmoniaca.

Clamore igitur excitato, cũ nulla ad eã auſa eſſet accedere, Iulia ad Euphraſiam properè cucurrit, inuentaque in culina dixit, Feſtina Domina ſoror, nã dæmoniaca Germanam propemodum enecauit. Currens ergò Euphraſia, apprehendit illius guttur & manus, Germanamque miſerè laceratam & cruẽtam eripuit, dixitque, Ab hac hora ſi in ſorores malignam te præbueris, non tibi parcam neque miſerebor, ſed Dominæ Abbatiſſæ uirga cædam te atrociſsimè. Illa uerò ſedens, ilico ceſſauit. Manè facto, expleto ſacro miniſterio, ſororibusque ab oratorio egredientibus, Euphraſia abijt ad dæmoniacam. At illa ſuam lacerarat ueſtem, illique in terram proiectæ inſidens, colligebat ſtercus & edebat. Id cernẽs Euphraſia, fleuit, Abbatiſſæque nunciauit. Illa uero iuſsit ei aliam dari ueſtem, & ea indui. Accepit ergo Euphraſia tunicam & uaſculum cum legumine & pane, dixitque illi, Cur te ſic turpiter dehoneſtaſti ſoror? Accipe hanc ueſtem, & indue te, ac deindè comede cibos hos. Sũpſit illa. & comedit ac bibit, eamq; Euphraſia induit, non ceſſans pro ea gemitus, lachrymas & preces fundere uſque ad ueſperam, ut Dominus eam ſanitati reſtituere dignaretur. Manè autem Abbatiſſa ad ſe uocauit Euphraſiam, eique dixit, Cur me celaſti filia, quod pro hac uexata preces Deo offerre uoluiſti? Si mihi id communicaſſes, ego tecũ pariter laboraſſem. Cui Euphraſia reſpondit, Ignoſce mihi Domina. Vidi enĩ illam turpiter ſe nudaſſe, maleque affectam, & dolui uicem eius. Ait rurſus Abbatiſſa, Habeo quippiam, quod te noſſe uelim, ſed caue ne fallente dæmone, animo efferaris, Eccè Chriſtus tibi poteſtatem contulit hunc dæmonem eijciendi.

Vide ſanctæ uirginis modeſtiã.

Audiens hoc Euphraſia, caput cinere conſperſit, humique ſe abijciens, clamabat, Quæ ſum ego miſera & immunda, ut hunc profligem dæmonem, quem uos tam diuturni temporis precibus ab ea depellere non potuiſtis? Dixit ei Abbatiſſa, Te filia ſuſtinebat hoc opus. Nam in cælis amplíſsima tibi merces repoſita eſt. Itaq; Euphraſia ingreſſa in monaſterium, coram altari ſe proſtrauit, petens diuinitus ſibi præſtari opem & auxilium. Deinde è pauimento ſurgens, iuſſu Abbatiſſæ adijt dæmoniacam, ſequebãturque eam ſorores omnes, ut rei exi-

cum

tum contemplarentur, Dixit igitur dæmoniacæ Euphraſia: Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus, qui creauit te, moxque ſignum crucis in eius frontem impreſſit. Exclamauit autem dæmon, O impoſtricem & fallacem Tot annos in hac habitani, nunquam potui ab ea excludi, & hæc impura luxurioſa me uult eijcere? Cui Euphraſia dixit, Nõ ego te expello, ſed Chriſtus omnium Dominus. Reſpondit dæmon, Ego hinc non emigro immunda, neque enim tibi me expellendi facultas data eſt. Reſpondit Euphraſia, Ego plane immunda ſum, & omni malignitate plena, ut tu quoque aſſeueras, at tu nihilominus Chriſto iubente diſcede. Nam ſi accepero uirgam Abbatiſſæ, egregiè te flagellabo. Cum uerò ille obluctaretur, nec uellet egredi, corripuit Euphraſia Abbatiſſæ uirgam, dixitque ei: Aut exi hinc, aut certe ego te cruciabo. Ait dæmõ: Qua ratione ab illa poſſum diſcedere? Mox Euphraſia cœpit cædere, & cum tertiò percuteret, dixit: Miſſum fac hoc Dei plaſma immunde ſpiritus. Increpet te Dominus Ieſus Chriſtus. Reſpondit dæmon: Si exiero, quò iturus ſum? Illa dixit: In tenebras exteriores, in ignem æternum, in ſupplicia nullum finem habitura, quæ ſunt parata tibi & patri tuo diabolo, & cunctis eius uoluntatem facientibus. Interim ſorores omnes intendebant in eam, nec audebant propiùs accedere, eratque acre illud Euphraſiæ cum refractario & peruicace dæmone certamen. Suſpiciens igitur in cœlum, dixit: Domine Ieſu Chriſte, noli me pudore afficere in hac hora, nec me ſinas ſuperari ab hoc impuro dæmone. Tum uerò ſpumans & ſtridens dæmon, cum ingenti clamore abſceſsit, & mulieri integra eſt ſanitas reſtituta. Duxerunt autem eam in oratorium, dantes gloriam Deo pro tanto miraculo. Priùs autem illam Euphraſia aqua abluerat, & ueſtibus induerat, atque ſic adduxerat ad Abbatiſſam. Nõ ſolùm autem nihil hinc elata eſt Euphraſia, ſed magis etiam ſeſe humiliauit, noctes ſine ſomno tranſigens, & integris ſeptimanis, uti conſueuerat, ieiunia permanens, ac nihilo ſecius ſine defectu & cum omni humilitate, manſuetudine & animi iucunditate ſororibus cunctis officioſe inſeruiens.

Dæmonem ab obſeſſa expellit

Viſio Abbatiſſæ.

Accidit interea Abbatiſſæ ſomnium uel uiſio in ſomnis, unde non mediocriter fuit perturbata, nec tamen cuiquam explicare uoluit quid uidiſſet. Cumq; diu apud ſe rem tacitam haberet, tandem ſorores primariæ eam obnixe rogarunt, ut uiſionem ediceret cauſamque ſuorum gemituum, quibus ipſæ pariter affligerentur, non reticeret. Tum uerò illa dixit, Euphraſia nos deſerit, cras hinc migratura ad Dominũ. Sed nemo id illi indicet: ne mœrore afficiatur. Cœperũt autem multis horis miſerè eiulare ſorores. Vna autem è ſororibus ut id audiuit, accurrit ad furnum, inuenitque Euphraſiam, adiuuante illam pro conſuetudine ſorore Iulia, panes coquentem: aitque illi: Noueris Domina Euphraſia intus apud Abbatiſſam tua cauſa ſorores in magno luctu uerſari. Quo audito, Iulia & Euphraſia pariter obſtupuere, cũque diu ſtetiſſent attonitæ, tandem ait Iulia: Fortaſsis perlatum eſt ad Dominam Abbatiſſam, ſpõſum illum tuũ mittere huc homines, qui ex mandato Imperatoris te extrahant è monaſterio, & hac cauſa lamentis ſe afficit cum ſororibus. Reſpõdit Euphraſia: Viuit Dominus meus Ieſus Chriſtus, etiamſi omnia mundi regna & ipſius quoque terræ fundamenta commouerentur, non mihi tamen perſuadere poterunt, ut ipſum Dominum meum derelinquam. Sed quæſo te Domina ſoror, ito percontatum, dum interim coquuntur panes, quæ ſit harum cauſa lachrymarum, ne ægre ſit animo meo. Abiit Iulia, auſcultansque foris, audiuit Abbatiſſam ſomnium referentem hoc modo: Videbã quaſi duos egregia forma uiros huc aduentantes, mihique dicentes, Dimitte Euphraſiam, ut eat nobiſcũ. Rex enim illa opus habet, Iterum uidi etiam alios uenientes atque dicentes, Aſſume Euphraſiam, & adduc eam tecum ad Dominum. Ego itaque tuli eam unaque properauimus cum uiris illis, cumque ueniſſemus ad portam quandam, cuius ſplendorem enarrare non ſufficio, ea nobis ultro aperta eſt. Porrò intro ingreſſæ, uidimus palatium incredibilis elegantiæ, thalamumque ſublimem & ſolium nuptiale non manufactum. Et ego quidem non potui ad interiora penetrare, ſed illam ſecum abducentes, Domino offerebant. Illa uerò ſtatim eum adorauit, oſculataque eſt pedes eius immaculatos. Vidi illic angelorum myriades, & turbas ſanctorum innumerabiles, in Euphraſiam ſuos obtutus defigentes. Ecce autem mater Domini adueniens, tulit eam ſecum, oſtenditque ei palatium & thalamum & nuptiale decus, coronamque illi præpararam. Audiui autem uocem dicentem: Euphraſia, hæc eſt merces tua. Et nunc quidem redibis ad tua, ſed poſt dies decem reuocaberis huc, & frueris his bonis per infinita ſecula. Cum ſit autem nona dies, poſteaq̃ hæc uiſio mihi oblata eſt, cras morief.

Viſionẽ exponit Abbatiſſa.

Hæc cũ audiſſet clàm Iulia, pectus faciemque ſuã uerberans & flens amariſsimè, rediit ad Euphraſiam. Quod illa cernens, dixit ei, Coniuro te per filium Dei ſoror Iulia, ut indices mihi, quid audieris, & quamobrem ità plangas. Illa reſpondit, Hodie nãque ab inuicem ſeparabimur. Vt enim audiui, cras excedes è uita. Hoc illa audiens, angore correpta, cecidit in terram, rogabatque Dominum dicens, Cur Domine abominaris me peregrinam & orphanam? cur me deſpicis pie Ieſu? Ecce nunc tẽpus adeſt, quo cõfligere me oportebat cũ improbo dæmone, & anima mea à me repetitur. Miſerere mei Domine Ieſu Chriſte, & patere me adhuc annum unum permanere in hac uita, ut plangam peccata mea. Sum enim Domine expers pœnitentiæ & omni pietate deſtituta. Nemo in inferno confitebitur tibi non eſt in ſepulchro pœnitentia, non poſſum poſt mortem quicquam lachrymis proficere, ſed uiuens confitebitur tibi & laudabit nomen ſanctum tuum. Hæc illam dicentem quædam è ſororibus audiuit, & retulit Abbatiſſæ, quæ iuſsit illam ad ſe adduci, dixitque ei acerbè ploranti: Quid habes filia? quid ita ingemiſcis? Illa reſpondit: Ploro Domina mea, quia ſciuiſti mihi ſupremum impendere diẽ, nec mihi indicaſti, ut lugerem peccata mea. Hæc dicens, procidit in pauimentum, tenensque pedes Abbatiſſæ, ait: Miſerere mei Domina, & ora pro me, ut Dominus uel unius anni mihi ſpatia impertiatur, ne me ſine pœnitentia decedentem tenebræ comprehendant. Reſpondit Abbatiſſa, Viuit Dominus, filia, quia beatorũ concilio dignam te fecit rex tuus Chriſtus, narrauitq; ei ſomnium, rogabatque eam, ut pro ipſa rogaret Dominum, quo eius particeps eſſe mereretur.

Humilitas admiranda ſancta virginis.

E ſ. 38.

Paulo poſt acris febris Euphraſiam inuaſit, ſororumque miniſterio in *ualetudinarium perducta eſt ubi uſque in ueſperam cum illa permanſere. Veſperi autem, cum hora cibi ſumendi adeſſet, iuſsit omnes diſcedere Abbatiſſa, ſolam Iuliam ſecum retinens, ne Euphraſia ſola relinqueretur, clauſiſque oſtiis, uſque in lucem alterius diei erant apud illam, dixitque ei Iulia, Domina ſoror, ne ſis quæſo mei immemor. Tu ſcis, quàm ſemper tibi indiuidua adhæſerim in terris, ora Dominum, ne me ſinat unquàm ſeparari à te, ſed ut iubeat me tecum hinc egredi cũ bona fiducia. Die illuſcente, Abbatiſſa omnes adeſſe iuſsit, Euphraſia extremum iam trahente ſpiritum. Accurrunt omnes, uale dicunt Euphraſiæ, cum lachrimis dicentes: Memento

** oratoriũ Euphraſia febre corripitur.*

Memento

mento noſtri Domina ſoror. Poſtea uenit etiam illa, à qua dæmonem expulerat, & oſculans manus eius, dicebat. Per Deum & haſce manus à me dæmon excluſus eſt. Cum autem ei multum lugenti & beneficia ipſi ab ea præſtita commemoranti Euphraſia reſpondere non poſſet, dixit Abbatiſſa, Filia mea, non te miſeret huius? Cur nihil ei loqueris tã ualde propter te afflictæ? Tum illa reſpiciens in eã, dixit, Quare me ſic luges ſoror mea? Sine me iam quieſcere nam plane deficio uiribus. Time Deum tuum, & ille te ſeruabit ab omni malo. Deinde Abbatiſſam intuẽs. Ora pro me, inquit. nam in magno certamine uerſatur nunc anima mea. Orante igitur Abbatiſſa, & ſororibus dicentibus, Amen, uirgo ſanctiſsima reddidit ſpiritum, anno ætatis ſuæ triceſimo, conditaque eſt in ſepulcro matris ſuæ: & ſorores glorificabant Deum, quòd promeruiſſent ſororem habere. Porrò Iulia magiſtra eius, triduo flens, ab eius monumento non receſsit. Illa enim docuerat eam literas & pſalterium, & præcipuo eam complectebatur amore. Quarto autem die exhilarata Iulia, dixit Abbatiſſæ: Ora pro me domina, quia uocat me Chriſtus, pro me peccatrice beata Euphraſia intercedente. Et hæc dicens, oſculata eſt ſorores omnes, & die quinta obiit, atque apud Euphraſiam humata eſt.

Feliciter migrat ad Chriſtũ

Iuliacã ſeqtur.

Poſt dies triginta Abbatiſſa maiores natu ſorores ad ſe euocans, ait: Eligite uobis matrem, quæ meo loco præſit uobis. Reſponderunt illæ: Cur id itá iubes domina mater? Dixit eis Abbatiſſa: Vocat me Chriſtus, flexus precibus dominæ Euphraſiæ: qua rogante, etiam Iulia eius conſors eſſe meruit & ingredi in illud tabernaculum non manufactum. Itaque & ego feſtino, ut poſsim digna haberi illarum in cœlis conſortio. Quod cum audiuiſſent ſorores, elegerunt Theogeniam, ut ipſis præeſſet. Eam uerò ad ſe Abbatiſſa accerſiens, ait illi: En teſtimonium tibi perhibent ſorores omnes, uoluntq́ue te præfectam eſſe traditionum monaſterij huius, in meumq́ue locum ſuccedere. Itaque adiuro te per intemeratam & conſubſtantialem Trinitatem, nè acquiras huic monaſterio pecunias aut poſſeſsiones, neque curis huius mundi occupes ſororum animos, ut peritura reſpuentes, bonis mereantur cæleſtibus augeri, rurſumq́ue ſororibus ait: Quandoquidem probè cognitam habetis dominæ Euphraſiæ uitam & conuerſationem, ad eius uos imitationem componite, ut eius poſsitis effici cõſortes. Hæc cũ dixiſſet, oẽsq́ue reſpondiſſent, Amen: cunctis ualedicens, ingreſſa eſt oratorium, clauſisq́ue oſtijs præcepit, nè qua illarum ante alterius diei ortum introiret. Itaque manè intrantes, inuenerũt eam obdormiſſe in Domino: hymnumq́ue Deo dicentes, proſuerunt eam in Euphraſiæ ſepulcro. Deinceps uerò nullam aliam illic condiderunt. Multa uerò ad illud monumentum facta ſunt hodieq́ue fiunt miracula, multæq́ue curationes. Clamabant uerò expulſi dæmones: Etiam poſt obitum aduerſum nos præuales Euphraſia. Feſtinemus igitur etiam nos huiuſmodi uitam obtinere, ſectari benignitatem, humilitatem, obedientiam, laborem, mãſuetudinem, longanimitatem, ut ad beatiſsimam ſupernorum ſpirituum ſodalitatem & immenſa illa gaudia pertingere mereamur: per magnum regem & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Abbatiſſa quoque abit è uita.

THEOPHANIS PRESBYTERI & præpoſiti oratio in exilium S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinopol. & in trãlationem ſanctarum ipſius reliquiarum.

13. martij.

PLurima profectò diuerſis occaſionibus atque tẽporibus, in gentibus & ciuitatibus præclara facinora, ad eximias Dei maximarumq; rerum demonſtrationes, facta ſunt, quibus uera ipſius cognitio perſpicuè fuit confirmata: quemadmodum in pſalmis canitur: Dies diei eructat uerbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Quibus uerbis etſi perpetua illa Dei uirtus rerum omnium, atque uniuerſi orbis conſeruatrix ac moderatrix indicatur: non minus tamen, immò uerò magis etiam ſignificantur ea, quę noſtris tẽporibus in primis excellentia atque admirabilia geſta ſunt ab eadem ipſa diuina uirtute, quæ eximia potentia ſua cuncta gubernat ac regit. Siquidem nõ in una parte, neque in gente minima, aut contemnenda, eiuſmodi bonorũ munera uiguerunt: ſed publicè & paſſim, & in proprio atque electo Chriſti clero, qui Apoſtoli Petri uerbis meritò uocatur regale ſacerdotiũ, gens ſancta, populus acquiſitionis. Verum quoniam rerum maximarum argumenta præſtantiſsimos requirunt enarratores, qui dicendi ui eas ualeant explicare, nè inornata orationis tenuitate earum amplitudo imminuatur: ego, qui orationis laboro paupertate, uehementer a ſcribendo deterrebar: ſed tamen aſsiduis me ad munus hoc ſuſcipiendum adhortantium precibus non potui non obtemperare. Dei igitur, qui dicendi facultatem elargitur, benignitate cõfiſus, ad ſcribendum accedo, adiuuante me precibus ſuis, orationemq́ue moderante diuino patre Nicephoro, qui ſe nobis maximum ad dicendum argumentum præbuit.

Pſ. 18

1. Pe. 2.

Cum præclarè res noſtræ ſeſe haberent, & ex utilitate ac dignitate gererẽtur, tunc nimirum, cum unus in Eccleſia ſenſus uigebat, & impia cuncta ac peregrina dogmata, tanquàm ſcelera atque piacula deteſtanda reiiciens, omnes hæreticorum nugas ad nihilum redigebat: Nicephorus Imperij ſceptra moderabatur, & Nicephorus ſacram excelſæ, atque urbium reginæ ciuitatis ſedem obtinebat, qui luminis inſtar perpetuò fulgentis, uniuerſum orbem terrarum uirtutum radiis illuminabat. Iam & in principe ac beata Trinitate una & eadem eſſentia, & in una Dei uerbi carnem induti perſona duæ naturæ, & duæ uoluntates clariſsimè fuerant opportunis conciliis conſecutæ & declaratæ, contrariis opinionibus reiectis atque improbatis, & utilis ſacrarum imaginum uſus iam indè ab initio inſtitutus, & per manus traditus, in omnibus Eccleſiis ornatè decoreq́ue demonſtrabatur, quemadmodum proximis temporibus, ſanctorum patrum concilium celebrantium ſuffragiis, diuinitus fuerat comprobatus.

Reſp. quando florue.

Anno Chriſti 808.

Vſus imaginũ antiqſſimus in Eccleſia.

Verum poſteaquàm Nicephorus Imperator unà cum filio huius uitæ finem ſortitus eſt, & ad Michaelem eius generum Imperij gubernatio peruenit ſub Leontij nomine crudeliter frendens inuaſit, hunc ualdè ſæuus immaniſque Leo, ex Armenia genus ducẽs, qui & defectionem à Deo, & aduerſus Imperatorem, apud quem in honore erat, minimè obſcuram aut tectam tyrannidem machinabatur. Quod quidem illi è ſententia ſucceſsit. Nam per uim ſibi Imperium uindicauit. Cæterum haud aliter duxit, potentiam ſuã ſore diuturnã, niſi contra nos audacter bellũ ſuſciperet, & ueno-

Anno 815.

Leo Armenus Iconomach⁹.

& uenerabilium imaginum interitum omni ſtudio atque arte moliretur. Ad hunc enim furorem atque dementiam à dæmonibus, à quibus inſtruebatur, & falſis uatū mendacium ſomnijs, & incertis tēpori. promiſsis miſerè cōpulſus erat. Impium autem atq; audax facinus ad optatos exitus ſe perducturum nō ſperauit, niſi præclarum Eccleſiæ ducem, & ab omni repræhenſione remotum, rectæ doctrinæ regulam, Nicephorum è ſacra ſede exturbaret, ut propriæ malitiæ propugnaculū Eccleſiam conſtitueret, &, nemine conatibus ſuis repugnāte, omnia ex ſententia ſua, & eorum qui ſibi fauebant, tutò moderaretur.

Et ſcripturarum teſtimonijs, & longiſſimi temporis cōſuetudine comprobatus imaginum uſus.

Primùm igitur tempus obſeruabat, ut eum artibus ac dolis ſententiā ſuā adduceret, fingens ſeſe in recta dogmatū exercitatione uerſari. Verū cùm uir ille diuinarum rerum peritiſsimus & prudentiſsimus, tum multis ſermonibus, tum ſcripturarum teſtimonijs, tum longiſsimi temporis conſuetudine comprobatū imaginum uſum demonſtraret, nec tamen inſolentē hominem à propoſito poſſet dimouere, tunc dolus, qui anteà latuerat, in apertum erupit. Mores enim ferinos nomini congruentes gerebat. Itaque tanquàm pernicioſus quidam aper, aut ſæuiſsimus leo, immaniſq; fera, ſalutaribus magiſtri documentis ſic aures occludens, ut aſpis incantationibus, nihil mouebatur: ſed obſtinatiùs inſaniebat. Statim igitur & pietatis zelo, & præſtantioris auxilio confirmatus uir, cui à uictoria nomen erat, & proptereà Nicephorus uocabatur, ſtrenuè aduerſus impietatem, & Tyrannum impietatis defenſorem inſtruitur; coactiſq; primarijs ſacerdotibus, uiris tum uita, tum doctrina probatis, qui ſimul pro pietate pugnare parati erant, de communi ſententia iniquè ſe gerentem Imperatorem, licèt fruſtrà, coarguērunt, & tanquàm contumelioſum Dei, rerumque diuinarum hoſtem iudicarunt. Quam obrèm arrogans & ſuperbus ille confeſtim & ſimulationem, quam occultabat, aperire, & reconditam malitiæ rationem, tanquàm redundantem quandam corruptorum humorum ex cruditate copiam, euomere, aut deformes & imperfectos ex abortu fœtus in lucem edere coactus eſt. Tyrannica igitur audacia celeberrimum Patriarcham, è ſede ſua depulſum, in exilio uiuere compulit: ue illud quidem ueritus, ſi nihil aliud, quòd impoſitione & obſignatione manuum ipſius (quod fieri non debuit) Imperij coronam acceperat. Verùm, ut uериſimile eſt, defectionis & tyrānidis lubrico lapſus, ſimul cum pietate prudentiam & rationem ac mentem amiſerat. Itaque nefanda impietatis atque audaciæ facinora aggrediebatur.

Nicephorus agitur in exilium.

Patriarcha uerò, ut pacifici magiſtri diſcipulus, ab Eccleſia diſceſsit triſtis & lachrymabundus, ut qui ſponſam immaculatā, ſibi à Deo traditā, diſceſſu ſuo mœrentem ingemiſcentemq; relinqueret. Populum autem & gregē ſuum opportunis ſermonibus inſtruebat & cohortabatur, ut integram in uinculo pacis fidem obſeruaret. At ille inſaniens & furore percitus, pietatem pro uiribus pergebat inſectari: nec contentus ijs, quæ in Patriarcham diuinum commiſerat, adhuc malitiæ ſuæ ſpectacula lamentationibus & gemitibus digna in plures edèbat. Omnes, qui recta ueritatis dogmata complexi cum magiſtro conſenſerant, primarios ſacerdotes monachaſque & præſtantes in populo, tum uiros, tum etiam fœminas, non ferendis pœnis atque ſupplicijs afficiebat. Alij enim ipſorum plagis, ac tormentis crudelibus excruciabantur. Alij fame & ſiti in carcere diù premebantur. Multi ſine ulla ueniæ ſpe mittebantur in exilium. Non pauci ſpoliabantur fortunis ob id ſolúm, quòd erant pietatis ſtudioſi. Quidam etiam, ut fama eſt, clàm necabantur. Nonnulli igitur magiſtratus & in dignitate

Catholici à Leone affligūtur.

conſtituti, & ſacerdotes, & monachi, & ex reliqua multitudine, partim imperātis ui pertracti, illi adhærebāt: partim metu, partim ignauia, partim adulatione, partim gloriæ cupiditate corrūpebantur. Sed maxima pars ſtabiles & cōſtantes in fide animos conſeruabat. Tūc in ſacra regiæ ciuitatis ſede tres ueri paſtoris aduerſarij, ordine unus poſt aliū, impiè conſederūt, Theodorus, Antonius, & Iohannes: qui tanquā graues quidā lupi, paſsim Eccleſiā lacerauerūt ac deuorarunt. Et alijs in locis & ciuitatibus, eiuſdē opinionis ſacerdotes, ac duces imperiti, & nullius precij homines, Eccleſijs præfecti ſunt: qui execrabile ac deteſtandum ſectæ ſuę decretū impiè & ſtultè confirmātes, uarijs modis ita conati ſunt imaginū uſum abrogare, ut quantū in ipſis fuit, nullū earū ueſtigiū relinqueretur, quod uel Dei uerbi carnē induti, uel ſanctiſſimæ Dei genitricis, uel cæleſtium Angelorum, aut totius reliqui ſanctorum atque iuſtorum ordinis ſpeciem præ ſe ferret.

Nota quales habeat hæreſis eccleſiarū præfectos.

Erat autem admodùm abſurdum & graue, uidere paſsim ſacroſancta tēpla ab obſcuris & execrādis hominibus, pulchritudine ſua & ueteribus ornamentis ſpoliari. Atq; iſta quidē mali dominatio grauiſsimas calamitates inuexit, & cuncta permiſcuit ac perturbauit, nō exiguo aut breui tēporis interuallo Imperatoris robore munita, ſed triginta propè annorū ſpatio. Quorū cùm quatuordecim in exilio diuus pater Nicephorus trāſegiſſet, ab hac mortali uita migrauit ad immortalē: & ſepultus eſt iuxta tēplū ſancti martyris Theodoti in monaſterio, quod ipſe à fundamētis cōſtruxerat. In hoc enim, cùm eſſet mulctatus exilio, piam & ſacram uitā traduxit, & uirtutum ſtudio mētem ſuam diligenter excoluit atque expurgauit, ſeque purum Dei rerumque diuinarum templum exhibuit, cùm ſimilis eſſet angelorum: & ſimul tum monaſticæ, tum pontificiæ uitæ dignitatem uirtutibus ſuis exornauit.

Tēpla ſpoliantur.

S. Nicephorus moritur.

Hactenus commemorauimus, quemadmodum beatiſsimus Nicephorus, ut optimus gubernator, munus eccleſiaſticum ſapienter adminiſtrarit: & tam uitę honeſtate, quàm cognitionis excellentia & ſenſus omnes, & animū rectè ad pietatem inſtituerit: & quòd ad fidē pertinet, tranquillè ſemper curſum tenuerit: & legitimas uitæ ciuilis inſtitutiones obſeruarit: & quemadmodùm inuidia, quæ rectè facta carpere conſueuit, liuore commota, cùm Chriſti gregem optimis quibuſq; auctū atq; ornatum inſtitutis intueri nō poſſet, Leonem Imperatorem, pernicioſum animæ propriæ inimicum, impulerit: ut nouarum rerum in religione ſtudio aduerſus Deum inſurgeret, & pro uiribus res ſanctas atque diuinas contumelijs afficeret & contaminaret, & ad extremum è ſacra ſede diuinū hunc uirum exturbaret, atque in exilium eijceret: ubi uirtutibus & contemplationibus animum excolens, & cum Deo uerſans, benè beatéque uitam traduxit. Nunc autem tempus eſt, ut, cùm prouidentia Dei, qui mortis umbram in matutinum ſplendorem, & tenebras in lucē conuertit, mœrorē atq; triſtitiam in gaudium lætitiamque commutauit, in reliqua orationis parte breuiter demonſtremus, quemadmodùm ſacrum illius corpus in regiam urbem translatum ſit. Hoc enim nobis potiſsimùm propoſueramus, licet in alijs rebus recenſendis ſimus immorati.

Poſteaquàm enim, defuncto Theophilo, Imperium ad eius uxorem Theodoram, & filium eorum Michaelem admodum adoleſcentem delatum eſt, in pietatis ſtudium curamque maximè incubuit fœmina uerè Dei munere (ut nomen eius indicat) data, ex omnibus præclaris & magnis facinorib9, quibus principes probari ſolent, nullum prӕſtantius exiſtimās, quo tutiùs

Anno Chriſti 482.

tius ſibi imperium confirmaret, aut uirilem in fœminea perſona fortitudinem exerceret, quàm ſi pietatis & religionis cultu Deum ſibi propitium redderet: Id autem nullo pacto facilius aut commodius poſſe contingere, quàm ſi perturbationem in Eccleſia iamdiù excitatam ſedaret, & partem in illo morbo laborantem reduceret ad ſanitatem: ut qui inter ſe animis eſſent ab alienati, conciliarentur, atque idem omninò ſentirent: Sic enim fore, ut cum una eſſet omnium ſententia, atque idem ſenſus, uera ſynceraque fides, Apoſtolorum patrumque inſtitutis, tanquàm ſolidis fundamentis inhærens, firma atque immobilis conſeruaretur: & ſibi deinceps Imperij gubernatio facilis ac tolerabilis permaneret. Hæc igitur cùm illa uerè animo excellens, ac mente fortis Regina ingenio ſuo excogitaſſet, & prudentia conſideraſſet, re cum illis, qui erant in magiſtratu & dignitate conſtituti, cõmunicata, accerſit cũ ipſis eos, qui inter monachos præſtabant, & de imaginũ inſtauratione quæſtionem propoſuit. Cumque idem omnes ſentientes comperiſſet, diuturnoque eius rei deſiderio teneri, atque animo excruciari propter religionis in ea remuratione, poſtulauit, ut ſe patrum etiam authoritatibus ad ueritatẽ confirmarent, quas uarijs in libris inueniſſent: mandauitque quo in loco palatij præfinito cœtus eccleſiaſticus uniuerſus cogeretur, & ad populum ea de re quàm apertiſsimè uerba faceret. Tanta autem multitudo confluxit, ut numero compræhendi non poſſet. Conuenerunt enim non ſolùm illi, qui mentem ſanam in pietatis temporibus conſeruarant, uerùm etiam complures ex ijs, qui cum pietatis hoſtibus cõſenſerant, quique ſacerdotijs & Eccleſijs regendis ab ipſis electi fuerant: è ueſtigioque mutata ſententia, eos, qui ſanctas imagines oppugnarant, anathemati ſubiecerunt.

Concordia & fidei ſynceritas, ſalus Reipub.

Qua quidem celeri & inſperata rerum commutatione, Iohannes, qui tunc impiè munus pontificium adminiſtrabat, ſtupore & mentis caligine captus, parũ abfuit, quin ſibi ipſe manus afferret, mortemque conſciſceret. Hic enim ſceleris caput & ſumma fuerat: qui cùm impiè ſentiret, & apud Imperatorem authoritate poſſet anteà plurimùm, eos mendacijs & dolis, imprudenter inconſiderateque cõfictis, in impietatis barathrũ impellebat. Eo igitur propter flagitia, quæ in Deum admiſerat, uno omniũ cõſenſu, & cunctis tũ magnorum Imperatorũ, tum uniuerſi cœtus Eccleſiaſticis ſuffragijs à ſacra ſede cum ignominia eiecto, Methodius uir & uita, & doctrina ualdè probatus, & qui pro ueritate & religione permulta certamina & longum exilium pertulerat, atque indè plagis & carcere diù cruciatus redierat, omnibus in dignitate cõſtitutis approbantibus, electus eſt, qui ſacram reginę urbium ciuitatis ſedem obtineret. Tunc Nicææ ſecundùm diuinitus electum ſanctum œcumenicum Concilium, quod Irenæ Imperatricis, uerum ab ipſa pace nomen habentis, & Taraſij maximi beatiſsimique Patriarchæ ſtudio celebratum eſt, meritò firmam obtinuit authoritatem ac robur, cum omnes quæ, Deo adſpirante, in ipſo decreta fuerant, comprobarent.

Iohannes epiſcopus Conſtãtinop. Iconomachus deponitur. Methodius ei ſubſtituitur.

Tunc omnes eccleſiæ ſuum ubiquè decus receperũt, & uenerabilium imaginum ſplendore fuerunt illuſtratæ: eiectiſque illis, qui eas nefariè inſectabantur, ſacerdotes in eis ac duces, recti dogmatis ſtudioſi, ſunt conſtituti.

Reſtituuntur ſacræ imagines.

Quadriennio igitur poſt ſacratiſsimus Methodius, diuino planè ſpiritu impulſus, opportunè ſapienterque diuinam Imperatricem Theodoram admonuit, non eſſe ex Imperij & Reipublicæ dignitate, quòd uenerandus & inter Patriarchas illuſtris Nicephorus, qui pro glorioſæ ſyncereque fidei defenſione à ſacra ſede depulſus, in longiſsimo exilio defunctus erat, negligeretur: ſed omni ſtudio curandum eſſe, ut diuinũ corpus ipſius in ciuitatem reportaretur. Alioquin ingrati animi uitium, inquit, non euitabimus, ſi poſt mortem etiam ipſum in exilio, tanquàm iure damnatum reliquerimus: præſertim cum non ignoremus, eos, qui ex genere erant Ioſeph, in benedictionis parte poſuiſſe, ut patris oſſa poſt quadringentos ferè annos ex Aegypto in Chananitidem exportarẽt. Quod cùm ità ſit, nos, qui ſumus pietatis filij, diutiùs priuari patiemur patris illius præſentia, à quo diuinis documentis enutriti ſumus? Hæc quidem omnium, quas intuetur ſol, urbium præſtantiſsima & regia ciuitas, ſacri ducis atque paſtoris ſui reliquias ſanctas deſiderat, quas piè conſeruet & colat. Sponſi ſui præſentia fruatur rurſùm Eccleſia ipſius amantiſsima, & quo uiuo, iniuſtiſsima Imperatoris manu, ſpoliata fuit, mortui corpus, annuente ſtudioſa paſtoris Imperatrice, complectatur. Cernis, quemadmodum hic populus, qui per te ſecurus in uera religione conquieſcit, incredibili ſtudio poſt mortem etiam, ſpiritu uocem eius audire concupiſcit? Quòd ſi tabernaculum eius tantùm ad ſe relatum adſpexerit, ſe illum ipſum recepiſſe ſpirantem exiſtimabit, & tanquàm theſaurum aliquem precioſiſsimum recondet & obſeruabit. His precibus & cohortationib[9] celerrimè ac libentiſsimè inclyta annuit Imperatrix. Perſpicuum eſt enim, inquit, hoc apud oẽs poſteros & mihi, & liberis meis honori futurum.

Exod. 13.

Tunc ſacer ciuitatis Antiſtes cum ſacerdotibus & monachis, uniuerſoq; populo ad ſancti Theodori tẽplum accedit, in quo gratia plenæ reliquiæ iacebant, eaſque cum ueneratione & lachrymis complectens, tanquàm ſanctum ipſum uiuentem ſic allocutus eſt: O uir beatiſsime, qui eiſdem laboribus & ærumnis, quibus ſanctus Iohannes Chryſoſtomus, affectus es, ſicut eodem religionis ſtudio & dicendi libertate præſtabas, quęque pariter & ſede priuatus, & mulctatus exilio, & idem trigintatrium annorum ſpatium extorris tum uiuus, tum mortuus tranſegiſti: nunc te nobis tui amantiſsimis reſtitue, atque hinc diſcedẽs, ad propria redi, ut te nũc, ut ipſum olim, populus tui ſtudioſiſsimus cum gaudio ſuſcipiat. Tibi iam à Deo alienus Imperator uiuenti aduerſatus eſt, & inconſideratè ab eccleſia te depulit: ſed dignas furore ſuo pęnas dedit, miſerandoq; exitu Imperio ſimul & uita priuatus eſt, audaciæque ſuæ debita præmia tulit. Hodiè Imperatores, Deo propter morum pietatem chariſsimi, mortuo Eccleſiam reddunt, quam, uti filij per Euangelium effecti, mecum conſtituunt, non habentem maculam neque rugam, qualem tuis ornatam & confirmatam Inſtitutis reliquiſti. Adſpice & uide congregatos filios, qui ex propinquo uenerunt, cùm reliqui procul tuũ ad ſe reditum expectẽt: quos tu, uelut orphanos, noli tua mœrentes abſentia relinquere. Habeat ciuitas tua loco muneris precioſiſsimi tuũ beatiſsimum tabernaculum, quo magis quàm Imperij amplitudine, ornata glorietur & gaudeat. Hæc uoce flebili ſupplicãs ſacratiſsim[9] Patriarcha Methodius, nocturnum pſalmorum cantum, & myſticum ſacrificium cum populo fideli perficiens, præclarum è tumulo corpus retexit, quod unde uiginti annorum ſpatio integrum omninò purumque manſerat: & in arca ab ipſo compoſitum; & ſacerdotum manibus ſublatum, cum luminibus & frequenti pſalmorum cantu in nauim ad hoc paratam illatum eſt.

Vniuerſus clerus & populus abit ad reducẽdas Nicephori reliquias.

Corpus eius 19 annis integrũ mãſit.

Sed cum fretum traieciſſet, & ad urbis litus appropinquaſſet, Dei cura Michael, Imperator iuuenis, & ampliſsimis dignitatibus præſtãtes uiri, & patricij, & reliqui ciues læti, faceſq; manibus tenentes obuiam pro-

Vide huius trãſlationis celebritatem.

proceſſerunt, & arcam illam precioſam cum fide ac ueneratione humeris ſui ſubeuntes, ad magnam uſque geſtarunt eccleſiam, ex qua pontificia dignitate ſpoliatus, eiectus fuerat. Atque indè rurſum, aſsiduis item diurnis nocturniſque pſalmorum cantibus uiciſſim utentes, & cum omni luminum genere per mediam urbem ipſum geſtantes, in ſanctorum Apoſtolorum templo collocarunt. Tanta autem erat concurrentis populi uirorum & fœminarum, atque ætatum omnium multitudo, ut numerari non poſſet. In biuijs enim & porticibus premebantur, & ubiquè per uim ſibi exitum parabant: adeò, ut quāuis multæ propter Imperatores & ſacerdotes uarijs temporibus celebritates extiterint, nulla tamē cū hac cōferri queat. Nonnulli ĕt in uia ſpiritibus immundis uexati, dum ab alijs comprimerentur, miſerādas atque maledicas uoces emittebant: quorum è numero quidam ab ipſo curati ſunt. Populi igitur impetu uix euitato, ſanctum eximij Patriarchæ corpus in celeberrimo Apoſtolorum templo, ſacris myſterijs Deo peractis, in ſepulcro recens conſtructo, manibus ipſius Methodij compoſitum eſt, i i j. Idus Martij. quo quidem die in exilium etiam eiectus fuerat, ut utraque re ſit memorabilis.

Nos autem, ò patrum ſanctiſsime, o ſacrorū præconum decus, qui digni facti ſumus, ut te & terreſtrē haberemus ciuem, & cæleſtem apud Deum interceſſorem, ad arcam tuam cum deſiderio accedimus, eāque cum omni ueneratione complectentes, has tibi uoces effundimus: O ſublimium & arcanorum myſteriorum inſpector & contemplator: ò diuini adſpectus atque ſplendoris gloria abundè propter mentis puritatem illuſtrate. o Patriarcharum atque pontificum ſocietatis particeps, qui & nomine & re ſimul cum illis uictoriæ præconia & præmia, ærumnis & periculis ſuperatis, percepiſti: ſuſcipe benignè ſynceri cordis erga te fidem & affectionem, uiciſsimque tuas pro nobis ad Deum puras caſtaſque preces exibe: ut Eccleſia ſancta in tranquilitate uerſetur, & fidē integra cuſtodiatur. In perpetum nobis Deū propitiū redde, & nos, qui iucundiſsima tua monumenta, quā pulcherrima ad ſalutē inſtituta uariis in libris à te relicta perlegimus, in recta dogmatum doctrina firmos immobileſque conſerua, & in omni temporum uarietate conſtantes, ut omnem reliquam uitam exemplo tuo ſanctè tranſigamus, ut Deo chariſsimus, & quæ iuſtis promiſſa ſunt, bona conſequamur: Illius miſericordia ac munere, qui propter nos homo fieri, & carne indutus perſpici non eſt dedignatus, Chriſtus De[us] noſter, qui colendus & orandus eſt cum patre, qui eſt ante principium, & diuino ſpiritu, qui eſt eiuſdem cū illis eſſentiæ, authorq; uitæ in ſecula ſeculorū Amen.

Inuocat S. Nicephorū Theophanes.

MARTYRIVM SANCTI ET glorioſi martyris Longini Centurionis. Simeone Metephraſte authore.

15. Martij.

CVm Deo uerbo propter eam, quæ ex inobedientia nobis fuit importata, à bonis prolapſionē, uiſum eſſet fieri ſicut nos, & uoluntaria cruce & morte propter nos fuiſſet cōdemnatus propter ſuam in nos miſericordiam: & chorus quidem diſcipulorum, timore amicitiæ Chriſti eſſet oblitus: qui aūt in eū cædē ſpirabāt Iudæi, eū iā morte dānaſſent, unus erat ĕt Longinus e Synagoga Iudæorū, & conſtitutus fuerat Cēturio cuiuſdā numeri militū. Cū aūt executioni eſſet mandata ſcelerata ſententia, & ipſe Chriſtus in ligno eſſet affixus, medicans ſumptum ex ligno guſtū, admirādus hic Lōginus habebat crucis cuſtodiā ſibi cōmiſsā cū ſuis militib[us]. Signis aūt & ꝓdigijs q̄ circa crucē facta ſunt, ad ueritatē deductus, oī excuſſo metu liberè Chriſtū ipſum & Deū cōfeſſus eſt in medio ſynagogæ Iudæorum, Verè, dicens, filius Dei eſt hic. *Matt. 27.*

Poſtquam ſepulturæ mandatum fuit uiuificum Chriſti corpus, ut nos à peccati ſepulcris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rurſus iuſsit Pilatus, uitæ ſepulcrum tueri cuſtodia militari. Et ille quidem fecit id quod erat imperatum, & ſi non eſſet eiuſdem de Chriſto cum Pilato ſentētiæ, ut iam didicimus. Cùm autem peractū eſſet magnū myſteriū reſurrectionis, & milites miracula, quæ erāt maiora, quàm ut ea caperet humana cogitatio, principibus ſacerdotum, & preſbyteris Iudaici cœtus annūciaſſent, hoc illi ignominiā & dedecus ſibi afferre exiſtimātes, & miraculū uolētes extinguere, pecunijs perſuaſerunt militibus, ut calūniarentur Chriſti reſurrectionem. Illi igitur ad Pilatū accedētes, falſā dixerunt eſſe reſurrectionem. Verùm nō ſic Longinus: ſed mendacij quidem fuit præclarus confutator, uerax autem teſtis ueritatis, ut qui non ſuſtinuerit calumniari Chriſtum, tanquàm furto ſurreptum: ſed lingua & mente libera eum uerum eſſe Deum prædicarit, & è mortuis eſſe excitatum affirmauerit. Quo factum eſt, ut & ipſe Pilatus, & Iudæorū ſynagogæ principes, inuidiam qua prius mouebantur in Chriſtum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum nunc in Longinum transferant, ei adeò iraſcentes, ut quicquid pateretur Longinus, exiſtimarent eum non ſatis daturum eſſe pœnarum. Hinc ea res uenit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei ſignificata. Quapropter magis uolens abijci cum Chriſto, quàm habitare in tabernaculis Iudæorum, cum ueſte & cingulo dignitatis, ipſam quoque ſimul quamprimum exuit militiam. Et acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Chriſto & ueritate, declinat cum populo congreſsionem, & cum Deo ſolo & ſecum uerſatur.

Lōgini conſtantia.

Pilatus & Iudæi ei infenſi.

Deſerit militiam.

Nec multum interceſsit temporis, & relictis Hieroſolymis, uenit in Cappadociam, præco ſimul & apoſtolus Chriſti admirabilium operum, & quæ ſunt præter opinionem cum illis duobus militibus effectus. Cùm autem eorum nihil lateret Iudæos, utpotè quòd fama ad omnes Longinum tranſmitteret, & perindè ac alata perniciter omnem percurreret regionem, ij ſimul conuenientes perſuadent Pilato, ut de Longino maledicat, & ſi nificet Cæſari, quòd aliena ſentiret ab Imperio Romanorum, & quòd neglectis armis, Chriſtum prædicet quendam regem gentibus: & ſic omnes in ſuam redigens poteſtatem, attrahat ad illius fidem. Eorum autem, aiebant, quæ dicūtur ſignū eſt, quòd uniuerſam Cappadociam ea impleuit doctrina. Cum his ..teris ſimul etiam emittūt pecunias, in aures Cæſaris uolentes irrepere, ut Longini mortē facilè emerent. Quod quidem proceſsit etiam, ut uidebatur, Iudæis. Et Roma ſtatim in Iudæam ad Pilatum mittuntur literæ, quæ Longinum morte damnabant. Pilatus ergò acceptis literis, eas ſtatim tradit Iudæis, & ad beati uiri cædem alacris alacres emittit. Illi aūt cùm totam, quæ intercedebat, regionem maxima peruaſiſſent celeritate, ueniunt in Cappadocū regionem: & cùm audijſſent Longinum in quodam agro paterno agere uitam ab omni negocio remotā, ſtatim ueniunt in agrum, & cū Longino ſermones cūferunt, neſcientes eum eſſe, propter quem tam magnos labores ſuſcepiſſent, & iter confeciſſent. Unde etiam illum ipſum rogabant, quiſnam eſſet Lōginus, & in

It in Cappadocia.

& in quonam prædio habitaret. Longinum enim ſtudebant clàm aggredi, timentes nè ſalutem ſibi fuga quæreret. Ignorabant autem eum magis ſtudere ut caperetur, quam illi ut caperent. Imitabatur enim mortem illius uoluntariam, quem cùm uidiſſet in cruce, Deum fuit confeſſus: & quomodò Chriſtus propter nos, ità Longinus propter Chriſtum cædem ſitiebat.

Cùm ergò ſpiritus ſanctus illa hora ei omnia ſignificaſſet, ſenſim ad ipſos conuerſus, miti & leni uoce dicit: Sequimini, & ipſe eum, quem quæritis, oſtẽdam. Tunc ergò ueluti apud ſe lætans ille beatus, & futuri gaudium præcipiens, & ante martyriũ mortem martyrij amplectens, hæc ſecum dicebat: Quàm

Eſ. 52

ſpecioſi pedes euangelizantium bona. Nunc uidebo cælos apertos, Nunc adſpiciam gloriam patris. Nũc; ſicut primus martyr Stephanus, ipſe quoquè dicam:

Act. 7

Domine Ieſu Chriſte, accipe ſpiritum meũ: quem clariſſima uoce audiui mortem ad ſe uocantem. Nunc ſupernam Hieruſalem, angelorum quidem patriam, totius autem chori ſanctorum metropolim, cum uictoriæ plauſibus, & canticis, & glorioſis tropbæis aſcendam. Nunc exuo è luto confectam tunicam, & lamentabilia depono carnis uincula. Nunc liberor ab interitu & corruptione, & lætus induo incorruptionem. Egredior è uita caduca & momentanea, & ex tempeſtate, cuius ſunt magni fluctus & grauia naufragia, & uenio ad uerum & ſolum portum, in quo uita eſt ab omni triſtitia remota & æterna. Lætare anima, quæ uadis ad tuum effectorem. Oſtende lætam, tempore id poſtulante, faciem. Eos qui tibi tot bona cõciliant, ò Longine, benignè excipe. Eos qui nos ad cœnam uocant regalem, lauto & magnifico accipiamus conuiuio.

Hæc cùm apud ſe locutus eſſet Longinus, eos, qui ad ipſum uenerant, ſtatim ducit in domum ſuam, & cùm hoſpitio præclarè accepiſſet, incipit deindè rogare poſt cœnam cur ueniſſent, & quænam eſſet tanta Longini inquiſitio. Illi autem, cùm ſacramentũ, tanquàm aliquod pignus, ab eo accepiſſent, non eſſe publicaturum, quæ ei dicerent, neque ſecretum eſſe aperturum, dicunt quæ Pilato ſcripta fuerant a Cæſare, & quòd ueniſſent, ut Longini cum duobus militibus capita amputarent. Cùm autem ſciuiſſet, quinã eſſent cũ ipſo morituri, illi ſcilicet qui Iudaicæ mercedi Chriſtum prepoſuerant, ſignificauit eis, qui non diù antè ab eo diſceſſerant, ut primorum bonorũ eſſent ſibi ſocij. Cumque ſemèl atque iterùm eos, qui miſſi fuerant à Pilato, hoſpitio magnificè accepiſſet, poſtridiè eos ducens in agrum, expectabat eos, quos accerſiuerat. Cùm autem accepiſſet eos iam appropinquare, ſtatim annunciat ijs, qui miſſi fuerant à Pilato: Ego ſum, qui à uobis quæror, Longinus. Illi autem primùm quidem non credebant. Quomodò enim exiſtimaſſent eum eſſe, qui erat paſſurus, cùm eum uiderent tam lætum ad periculum? Poſtquàm autem rectè ſciuerunt illum eſſe, & nulla eis fuit relicta dubitatio, ægrè ferebant, & à conſcientia multas plagas accipiebant, quid non quidem dicentes, quid non autem facientes, cùm eſſet adhuc recens recordatio, ut qui pro bonis eſſent malas reddituri gratias? O infelicem, dicebant, cœnam. O graue hoſpitium. Curnam, ò chare Longine, hoc tibi cœptum uenit in mentem, ut eos, qui uenerant ad tui cędem, domus tua acciperet? O miſerum habitaculum, ò acerbum conuiuium. Mors tibi euadit hoſpitium, & teipſum menſæ appones, eos præter opinionem inuenies latrones, qui hoſpitio à te fuerunt accepti. Quid facies, ſic moleſtia affeciſti eos, qui te ſunt occiſuri? Abi ergò accepta mercede hoſpitij, nempe mortis remiſſione.

Prodit ſeipsũ lictoribus

Non ſuſtinemus enſem tibi inferre: cædem moliẽtẽ manũ tuo capiti afferre formidamus: cõmunẽ ſalutẽ ueneremur: nos pudore afficit menſa, ad cædem torpet manus, abhorret animus morte afficere benefactorem. Facilius eſt periculum, quod nobis eſt à Pilato paratum, quàm uulnera conſcientiæ, Parati ſumus omnia pati potiùs, quàm Longino tales referre gratias.

Milites reformidãt cedere hoſpitem ſuum.

Sic quidem milites dicebant Chriſti martyri ualdè miſerabiliter. Cæterùm nõ poterant Longino perſuadere, ſed eis fortiter reſpõdet uir uerè generoſus, Cur magna mihi bona inuidetis, quibus nos inuiti me eſtis remuneraturi? Cur meã mortẽ defletis tam miſerabiliter? Cur triſtes eſtis propter meam perpeſſionem? Non eſt hoc mihi mors, ſed uitæ primitiæ. Mihi reuerà potiùs eſt mors, quæ hic eſt conuerſatio, quoniam non aſſiſto meo Domino, nec fruor ea, quæ eſt illic, beatitudine. Finis finem malorum, non etiã finem uitæ mihi conciliabit, ſed ad uerã tranſmittet beatitudinem, & efficiet, ut ſim particeps illius æterni ſplendoris. Habetis, ò amici, habetis apud uos ſolatium, propè eſt uobis conſolatio. Quem enim propter finem lugetis, eum uos poſt finem beatum reputabitis. Sufficit autem hoc ad afferendam animi tranquilitatem, ſcire amicum fore multorum bonorũm participem, quomodò eſt inuidorum, uel odio potiùs habentium hominũ, ſtudere eum priuare ſplendore. Nolite deflere eum, qui deficit, ſed gratias agite ei, qui accipit. Non mihi illius gloriæ detrimentum afferatis, quam ego uidi elementa mouentem. Non negauerim eum, quem Dei ſemel filium ſum confeſſus. Timeo nè creatam naturam inueniam accuſatricem, ſi in eum apparẽ infidelis, ꝓꝑ cuius paſſionem cælum quoquè ipſum eſt affectum triſtitia, & ſol contraxit radios, & lux diei miſerabiliter deducta fuit ad noctem.

Hæc adhuc dicente Longino, & eis, qui miſſi fuerunt à Pilato pſuadente, ut facerent quod eis fuerat imperatum, ueniunt milites, qui cum eo morte damnati fuerant. Ille autem læto & alacri uultu eos intuens, & dexteram eis inijcit, & collum amplectitur, & oculos ſuauiter deoſculatur, & Saluete, inquit, o Chriſti commilitones, & hæredes regni, ſaluete. Iam enim aperta eſt porta, quæ eſt in cœlis, & angeli ſunt noſtras accepturi animas, & oblaturi filio unigenito. Eccè, & lampades uideo, & apparent mihi brauia, cum quibus ſiſtendi ſumus ad iudicis tribunal. Sed enim ſi quid uobis eſt imperatũ, dicebat eis, qui miſſi fuerant, adimplete. Deindè etiam conuerſus ad domus curatorem, iubet ueſtem mundam ad ſe deferri, ut qui iam eſſet uocatus ad nuptias & thalamum, & eò feſtinaret. Porrò autem cùm induiſſet ueſtem, & manu oſtendiſſet tumulum, in quo uolebat poni corpus, in genua cùm ijs duobus, qui erant cum ipſo, inclinatus, (o beatum finem) peregit certamen, & amputatis eorum capitibus, illi adſcribuntur in choros martyrum & Apoſtolorum, illorum quidem fortitudinem, horum uerò zelum pro Chriſto oſtendentes.

Longinus cõfirmat duos milites.

Capite plectitur cũ illis.

Quid uerò poſt hæc conſecutum? Martyricum illius Lõgini caput cùm ſtatim accepiſſent ij, qui eum interfecerant, ad fidem plenè faciendam, quòd Longinus eſſet mortuus, id portant ad Pilatum, ut qui ſcirent ſe nullo alio dono, quàm eo magis illi gratificaturos. Ipſe aũt ſtatim conuocauit Iudæos, magna ſecũ uoluptate afficiendos, ut qui Lõgini ualdè mortẽ ſitirent, & eam emiſſent pecunijs. Quod quidẽ cũ factũ fuiſſet, ut eis placebat, iubet rurſus indignus Pilatus, & ante portã ciuitatis ꝑ ignominiã fuit ꝓiectũ ꝓcioſũ eiꝰ caput. Sed is, cui uiſũ fuerat pati ꝓ nobis eiꝰ q ꝓꝑ ipſũ fuerat paſſus, nẽ nũcqđ ẽ oblitꝰ, ſed ueluti

Pilati crudelitas in caput eius.

perpe-

perpetuo apparentem quandã facem iis, qui aderant, cernẽdam præbebat ante ciuitatem, & in ſterquilinio iacentem, tanquàm in domo regia conſeruatam, tuto protegebat, non ſolùm non permittens, ut aliquid pateretur à fimo: ſed etiam liberãs alios, nè aliquid propter id paterentur. Quædam enim mulier uidua, quæ morte maritum amiſerat, cum filio autem unico conflictabatur, & præter uiduitatem ſuſtinuerat etiã oculorum orbitatem, malo fide ſuperato, cum filio uadit Hieruſalem, ſanctorum, quæ ibi erant, locorum contactu & adoratione, quos amiſerat corporis duces, ſperans ſe recuperaturam. Cùm autem à filio deducta terram caperet & puluerem, & imponeret oculis, adiicitur uiduitati & oculorum orbitati. (Qualia ſunt Dei iudicia) alia quoquè grauis calamitas. Morbus enim quidã inuadens puerũ, qui pro amiſsis oculis fuerat ei alius oculus, repẽtè (proh dolor) abripit à ſinu matris.

Vidua ingens calamitas.

Statim ergò duplices ad eum accedunt tenebræ, & uitæ ſua ſimul extinguitur cum luce oculorũ: eratq; omninò infelix illa immobilis, tanquam aliquo fulmine, perculſa calamitate. Cùm autem paulopòſt à malo ad ſe rediiſſet, deflebat miſerabiliter, & miſerãdas uoces emittebat ad Dominum: ò Domine, dicens, cur ſic grauata eſt manus tua ſuper me, & ſupra dolorem uulnerum meorum addidiſti? Et nunc lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum. Num uires lapidum uires meæ? Ipſa quoque dicam, quod Iob: Poſuiſti me parabolam Domine, & motũ capitis in omnibus: & pudore affecti ſunt ſuper me, qui ſuſtinẽt te Domine uirtutum. Num ſola ſic peccaui ego? & ſola ſic punior, ꝙ me luce & unigenito filio, qui erat inſtar lucis, priuaſti? Quænam mihi eſt deinceps ſpes ſalutis? Quænam mihi uia cõſolationis? Hei mihi, chariſsime, quandò mihi malum conſolaberis? Quandò oculorum leuabis calamitatem, me deducens ad ſalutem? Neſciuiſti, ò fili, quòd maiori omni alio, tuo caſu mihi damnum afferres maximum? Abis planta mihi iucundiſsima, me miſera ſola relicta? Sed ſic quidẽ mater, & mater unigeniti, qui ſic fulciebat eam, quæ ſe habebat tam miſerabiliter.

Iob. 6.

Interim autem dum fuiſſet in ſomnum reſoluta, diuinus ei apparet Longinus, & omnia dicit, quæ ad ipſum pertinebant, quæ in cruce Saluatoris noſtri facta fuit, confesſionem, mortẽ qua à Cæſare & Pilato fuit cõdemnatus, capitis amputationem, & alia, quæ martyr propter Chriſtum ſuſtinuit magnificè. Quin etiã dicit ei: Oportet te obſeruare meũ caput multo fimo tectum, ad tuorum oculorum curationẽ: Nam ſi illud attigeris, lux ſtatim te ſequetur. Porrò autẽ ego quoquè tibi adducam puerum cum gloria, qui, quem propter eum accipis, dolorem conſoletur. His uerbis mulier animo recreata, & corpore ſatis corroborata, properabat ad opus. Cùm autẽ deducta iam perueniſſet ad locum, in quo ſciebat caput eſſe repoſitũ, prompto & alacri animo fodiebat manibus. Et cùm ueluti quẽdam theſaurum caput inueniſſet, ſimul cum eius inuentione, ſuam quoquè lucem inuenit: & adſpicit ſolem, aut etiam ipſum caput cernit, tanquàm lucidam ſtellam, apparuiſſe. Deindè id ardenter complexa, cũ à ſtercore expurgaſſet, & unguentis unxiſſet honorificè, reuertitur, ad eum, qui illam hoſpitio exceperat, precioſam illam afferens margaritam.

Longinus ei reuelat caput ſuum.

Repurgatũ à fimo, honorifice ungitur unguẽtis caput.

Sequenti autẽ nocte diuinus rurſus accedit Longinus, læto uultu ſubridentẽ, & quaſi ſponſalibus ueſtimentis nitentem filium ſuum inducens, ſuauiterque & paternè eum amplectens, & dicit ei: Eccè quem lugebas, filium, ò mulier, quæ lugebas: eccè quantus ſit nunc eius honor & gloria, & teipſam conſolare. Deus enim ipſum retulit in numerum militiæ ſui regni egoque nunc eum habeo acceptum à Saluatore, nec à mea unquàm recedet dextera. Accipe ergò meum caput & corpus tui filij, & ſepeli in eadẽ arca, & nè amplius lugeas filiũ tuũ unigenitũ, neque te uerberet corruũ. Nã magna gloria & lætitia, & magnis laudibus celebrãdæ choreæ, & feſta celeberrima ei data ſunt à Deo, qui eũ accepit. Hæc cum audiiſſet mater filij, ſtatim ſurgit, & acceptũ martyris caput, reddit patriæ martyris: (Pago aũt nomẽ eſt Sandiale) & cũ corpus filij capiti martyris lubẽter appoſuiſſet, & in loco inſigni honeſtè compoſuiſſet, hæc apud ſe dicebat: Nunc ſcio, ꝙ iis, qui Deũ diligũt, oĩa ad bonũ cõferũt. Quærebã oculos carnis, ego aũt accepi etiam oculos ſpiritus. Me afficiebat triſtitia iactura filij, ſed eccè eũ habeo hæredẽ, Deo cũ gloria regia aſsiſtentẽ, & nũc noctù & interdiù mihi matri blandè arridet, cõglorificatus honoribus prophetarum & martyrum, & cum eis exultans, & cum Longino crucem ferens, & regni cœlorum præclarum ferens tropæum inter angelos: adeò ut Longini factus diſcipulus, ipſe quoque ſacrã emittat uocem, hymnicamque & myſticam, & epinicij inſtar habentem: Verè Dei filius erat iſte, & eſt, & erit. Regnum eius, regnum omnium ſeculorũ, & eius dominatio permanebit in æternum. Ei gloria & potentia in ſecula ſeculorum. Amen.

Ro. 8.

Pſ 144

Dan. 7

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Abramij confeſſoris, & Mariæ Neptis eius: Authore Simeone Metaphraſte, qui eam ex S. Ephræm uidetur interdùm fuſius, plerunquè compræhenſius deſcripſiſſe. Eſt autem hæc hiſtoria multo elegantius Latinè conuerſa, quàm illa, cuius author fertur S. Ephræm.

Virorum uirtutis ſtudioſorũ uita, & eorũ quæ ab eis geſta fuerũt, 16
narratio, oĩbus quidem, qui piẽ uiuere ſtuduerũt, tanq̃ utilis & iucunda, ſummo ſtudio eſt expetenda: maximè aũt iis, qui uirtutẽ exercẽt, & qui beatã illam Dei mandatorũ ſemitã ingredi decreuerunt. Fiunt enim eis ueluti quidã duces itineris, ut quod ipſi prius confecerint, & re ipſa experientia oſtẽdere poſsint iis, qui ſequuntur: ubi quidẽ oporteat aliquid remittere de ingreſſus uehementia, ubi aũt rurſus gradũ accelerare & intendere. Sicq; certam uirtutis uiam & facilem illis faciunt, qui eam aggrediuntur. Quoniam autẽ ex iis maximè inſignis Abramius, non ſolum cum eſſet adhuc ſuperſtes, ſed nunc quoque oratione ueluti quadam expreſſus imagine, id plenè præſtare poteſt, res eius nunc à nobis narrãdæ ſunt pro uiribus, ut ſequamur, & quoad eius fieri poterit, imitemur ueſtigia eius uirtutis.

Mar- ty. Hiſtoriæ ſanctorum, quid cõferant.

Hic ergò ſecũdus Abrã, & cũ primo cõferẽdus, ex nobili quidẽ radice germinauit ramus nobilis. Nam fuerunt quidẽ ei parentes clari genere, uita autẽ illuſtres, & qui diuitiis & gloria mũdana ſibi ſummopere placebãt. Cũ aũt uiderẽt puerum ab ineunte ætate oẽm uirtutẽ exercentẽ, tenebantur quidẽ uehementi igne in eũ amoris & deſiderij. Sunt enim talia eorũ, qui genuerunt, uiſcera, & natura eſt eis inſitũ, ut uirtus filiorũ maiorẽ in eis incitaret flãmã naturalis charitatis & affectionis. Quamobrẽ cũ eſſet eorũ in eum amor & inſatiabilis, & lõgè ardẽtiſsimus, deſiderabãt uidere fructus pulchri huius germinis, ut cernentes tanq̃ imagines filij nepotes, ſui in eũ amoris ſedarent uehemẽtiã, & ſimul ſucceſsioni generis hoc iacerent fundamẽtũ. Itaq; ſtudebãt, ut & filius duceret uxorẽ, & alligaretur uinculis matrimonij, & ad pcipuas & maximè illuſtres mũdi proueheretur dignitates. Abramio

Abramij genus.

autem nihil horum erat curæ: Nam ea delegerat, quæ parentum animo planè aduerſabantur: & eccleſiam quidem, tanquàm ſponſam quandam, ſibi deſponderat, ei, ut ſolent ſponſi ardentes, noctù & interdiù aſſidens, & animum ſimul & aures demulcens iis, qui in ipſa fiunt ad Deum, hymnis & melodiis. Vnum uerò uerum honorem, ad Deum exiſtimabat profectũ. Magiſtratus autem & poteſtates & honorum altitudinem, & dignitatum magnitudinem, & quid aliud mũdanum & terrenum, exiſtimabat omnia ludibriũ & ſcenicam actionem, quæ nihilo melius ſunt affecta quam ſomnium & umbra.

Faſtidit ea, quæ huius mũdi ſunt.

Conſentit in matrimoniũ.

Cùm autem parentes inſtarent & uehementiſsime urgerent, ut uxorem duceret, quinetiam mater uidẽs eum differentem, ſæpè lachrymas emitteret ex oculis, quæ ſunt certa ſigna flammæ internæ, & quæ, ſi quid aliud, filij ualdè poſſunt animum infringere: neſciret uerò egregius Abramius quid faceret, cedit matris precibus & iuſſis patris, & iugum accipit matrimonij, ut qui ſciret hoc eſſe unum ea Domini præceptis, patri & matri parere. Nam ad illum quoque tranſire honorem pulchrè ſciebat, à quo profectũ eſt præceptum: & qui eſt communis omnium & primus pater, & opifex, & præcipua cauſa, ut ſimus & uiuamus. Sed mihi arrigantur omnes aures ad audiendum: iam enim in animo Abramij incipiunt oriri radij gratiæ. Sex quidẽ præterierant dies, ex quo peragebatur conuiuium, & celebrabantur nuptiæ, & canebatur hymenæus: ſeptimo autem, in quo erat eis ſoluendum matrimonium, fit res quædam admirabilis, & quæ uix credi poſſit. Nam ſedebat quidem ad menſam cum ſponſa ſplendidè admodùm Abramius, tanquàm ſpõſus reuerà in thalamo ſuo: tumultu autem & plauſu tota domus perſtrepebat, menſæque & conuiuiis erãt omnes intenti: occultus autem amator noſtræ ſalutis, & qui intelligentia percipitur, animarum noſtrarum pronubus & ſponſus Chriſtus, illarum ſcilicet, quæ ſunt dignæ thalamis ſuis, dulci quodam radio cœleſtis & ineffabilis ſplendoris ſenſim immiſſo in thalamum ſuaui & allicienti luce oculos illuſtrauit Abramij, ueluti ad ſe accerſens, & ipſum per lucem attrahens. Illius enim animæ apertè amabat pulchritudinem, & uolebat eum collocare in longè melioribus thalamis.

Lux cœlitus illabitur eius pectori.

Huius autem lucis dulcedine ſummè captus Abramius, ut quæ ei per oculos ad animum affluxerat; & ineffabili iucunditate & ſplendore cor habens repletum, neque cibum neque potum uolebat ſumere: ſed ſtabant immoti eius oculi, ad lucis illius ſpeciem intuentes: & apud ſe optabat, ut citò ſolueretur conuiuium. Quod quidem ut deſiderabat, ſoluto, & ſingulis conuiuis domum reuerſis, tacitè domo egreditur, à nullo alio, niſi à ſolo Deo, qui eum uocabat, niſus. Et cùm circa duo ſtadia abeſſet à ciuitate, peruenit ad quandam cellam, quæ pulchrè erat poſita ad quietem & ſilentium. Eam autem quàm iucundè eſt ingreſſus? Aliquid enim ei oſtenderat, quæ apparuerat uiſio, quod ſpectabat ad eius habitationem. Deinde, ut aſſolet in rebus huiuſmodi, cùm domi frequentiſsimè nominaretur ſponſus, & eſſent omnes occupati ad illi inſeruiendum, ipſe autem minimè adeſſet, ſtatim recordati ſunt parentes prioris filij ſententiæ, & illius in Deum propoſiti, & magnæ aduerſus nuptias conſtantiæ: neque eam rem poterãt aliud uocare, niſi apertum ſeceſſum. Et ideò ſcrutabantur, non theatra ſolum, & fora, & regiam, & domos amicorum, ſed ſolitudines, & montes, & monachorum habitacula, & ſicubi eſſet aliquis locus aptus ad ſeceſſum & ſilentium. Cũ multi ergò ubiq; quærerent Abramiũ, decimoſeptimo die poſtq̃ ſeceſſerat, inuenitur in dicta cella, nullum habens, qui ſimul habitaret, ſed ipſe ſolus incluſus. Atq; illos quidem, qui ipſum inuenerant, inuadit ſtupor commiatus lætitia & triſtitia: ut qui lætarentur quidẽ, ꝙ inueniſſent adoleſcentẽ: ſtuperent aũt tam repentinã eius mutationẽ, & ſtatim ab initio ſuſceptã uitã illam ſolitariam, & remotã ab omni cõſuetudine & ſocietate: dolerent uerò propter Abramij iacturam, ꝙ talis ſcilicet adoleſcẽs ſic ante tẽpus ſe à mundo remouiſſet, & rebus q̃ ad mũdũ pertinẽt.

Clàm fugit, ſponſam deſerẽs.

Inquiritur.

Inuenitur.

Ille autem cùm eos ſic uidiſſet affectos, placidè & benignè eos alloquens: Neque triſtitia, inquit, affici oportet, nec admirari: ſed Deo potius agere gratias, & eius ineffabili benignitati & clementiæ, quæ me ſapienti quadam & arcana prouidentia à mundi ſubduxit nequitia. Orate ergò, inquit, amici mei & fratres, deinceps orate, ut bonum eius iugum portem uſque ad finem, & non onus eius leue abiiciam: ſed ſemper ſequar legem, & illius præcepta & uoluntatem. Deinde etiam uehementer rogauit, nè illuc aſsidue uenientes, ſuum deſideratum obturbarent ſilentium, & impedirent profectum eius ad meliora. Illi quidem cũ hæc audiſſent & uidiſſent, ſunt reuerſi. Ille uerò obſtructo aditu domunculæ, & relicta parua quadam feneſtra, per quam panis ſolùm & aqua ei preberetur, ſoli decætero orationi uacabat & ieiunio. Cùm in his autem eſſet Abramius, & hanc philoſophicam exerceret uiuendi rationẽ, de eo ſpargebatur fama in oẽs partes, & magna hominum multitudo confluebat ad illum ſpectandum, deſiderans ab illo aliquam conſequi benedictionem. Decimo aũt anno poſtq̃ ſeceſſiſſet, decedunt quidem eius parentes: ad eum aũt deferuntur illorum diuitiæ, & omnis paternarũ facultatũ fit hæres Abramius. Ille uerò, cùm iam olim tales curas iuſſiſſet ualere, cuidam ex ſuis amicis committit, ut curam gerat hæreditatis, mandans, ut pars eius maxima conſumatur in egenos. Quod quidem cũ factum fuiſſet, ut iuſſerat, & pulchrè profuſæ fuiſſent eius diuitiæ, & opẽ tuliſſet multis pauperibus, ſolutus omni cura fuit Abramius. Nam in hoc ille perpetuò incumbebat, ut eius animus occuparetur in nulla re mũdana & terrena, ſed eum totum haberet ad cœlũ extenſum, ſemperque leuem & ſublimem ad ſpiritalia.

Vacat orationi & ieiunio.

Veſtitus eius & ſupellex.

Cùm ergò tanquàm poſſeſsionem precioſiſsimam deſideraſſet nil poſſidere, nihil aliud habere ſuſtinuit præter ea ſola, quæ ſunt corpori neceſſaria. Ea autem erant; pallium & cilicium, quibus erat indutus, & ſtorea ad breuem corporis accubitum, & poculum, quo modicam ſumebat aquam. Sed quò magis egebat iis, quæ pertinebant ad uſum corporis, eò magis abundabat bonis animæ, in orbe uirtutũ, qui eum circundabat, ſemper reſplendentẽ humilitatẽ habens, & charitatẽ, quas cuiuslibet boni matres eſſe definiunt. Hinc æqualem quidẽ cõmuniter in oẽs oſtendebat charitatem. Proximi aũt ſalutẽ ſemper ſuæ præponebat. Quæ uerò ex eius labiis procedebant, quam non poterant animam demulcere, & attrahere ad uirtutem? Nam ualdè quidem doctè adhortabatur: repræhẽdebat aũt paternè & amanter: manſuetudoq; & gratia undique in eo florebat, internam animi conſtitutionẽ perfectè aperiens. Meritò antẽ admirabitur quiſpiam eius in certaminibus fortitudinẽ & conſtantiã. Nam cũ ante mortem cõtinuos quinquaginta annos tranſegerit in exercitatione, nunq̃ molliter aut ſegniter aggreſſus eſt labores, neq; quicquã remiſit de ei ab initio tradita regula abſtinentiæ: ſed perindè ac ſi ſpiritales labores recẽs attingeret, ità ad certamina accedebat quotidiè, ſeipſum in dies ſuperans. Non erat aũt Dei omninò permittere ut talis lux ſub modio lateret: neque fieri poterat, ut qui erat huiuſmodi, & perindè ac clara quædam & illuſtris ciuitas, ueluti in quodam mon

Eius fortitudo & cõſtantia.

te rerum maximarum & pulcherrimè geſtarum, poſitus erat, abſconderetur. Nec ergò fuit abſconſus. Sed quomodò nuper ipſe Dominus diſcipulis, ità etiam nūc illorum imitatori deſuper apoſtolicum committit miniſterium, & eius bonorat uirtutem chriſmate ſacerdotij, & ſudoribus monaſticæ exercitatiōis athletica etiam certamina adiungit, & laboribus abſtinentiæ præter opinionem & admirabiliter annectit coronas martyrij. Quonam modo autē, deinceps exponā.

Tænia uicus gētiliū.

Lampſaci, quod eſt oppidum ad Helleſpontū, erat quidam magnus uicus, & frequens populo, qui uocatur Tænia. Quoniam autem qui in eo uico habitabant, tenebātur à graui errore gentilium, magna quidem multitudo ſacerdotum & diaconorū ab Epiſcopo ad eos mittebatur: plurimi quoque ex iis, qui uitā ſuſceperant monaſticā, ab eo conſtituti erant uici magiſtri. Sed nemo eos poterat cōuertere ab errore: immò piis potius illi inferebant tormenta & ſupplicia: neque erat ullum pœnæ genus, quod non terribiliter eis intentaretur. Cū ergò dubitaret Epiſcopus, quidnam oporteret facere, ut qui errabant, errorem agnoſcerent, & rem aliquandò cum ſuis communicaret, uenit eis interim in mentem Abramij admirabilis. Tum nō expectans ipſe aliorum de eo teſtimonia, eis ſtatim oſtendit, quid de illo eſſet ſibi perſuaſum, dicens: Credite mihi, filij, dicturo teſte ueritate, quòd in tota uita nunquàm mihi contigit uidere talem uirum, & qui in tanta uirtute uiueret & pietate. Cùm ij autem, quæ ab ipſo dicta fuerant, una uoce confirmaſſent, ipſe rurſus: Venit, inquit, mihi in mentem quædam cogitatio: ea eſt autem, ut arbitror, diuinioris cuiuſdam prouidentiæ, eum initiare Chriſmate Sacerdotij, & ei tradere uicum, qui eſt ad Helleſpontum. Fortè poterit, opem ſuperna ei ferente gratia, & multos deducere ad agnitionem ueritatis. Hæc dixit, & è cathedra ſtatim ſurgens Epiſcopus, uadit ad beatum Abramium cum uniuerſo clero. Et iam ſolitis dictis precibus, poſtquàm eum in Chriſto ſalutaſſet, & oſculum dediſſet, de uico ei exponit omnia. Præterea autem eum quoquè ualdè rogauit, ut illorum ſuſciperet præfecturam. Ille uerò cùm primùm quidem Epiſcopum aduenisſe ægrè tuliſſet, ut qui putaret ſe eſſe indignum, ad quem tantus uir accederet: deindè etiā quæ dixerat, grauiter accepiſſet, propter magnam illam cordis contritionem & moderationem, & quòd ſe nulla re putaret eſſe dignum, ea reſpondit, quæ & tali uitæ conueniebant, & tantæ humilitati: Quis ego ſum Domine mi, dicens, ut ſacerdotij tātam ſubeam magnitudinem, & grauis populus mihi cōmittatur docendus? Sine per Chriſtum, ſine me acerbè mea deflere peccata.

Recuſat ſacerdotium.

Cui rurſus Epiſcopus reſpondens: Rectè ſcio, rectè ſcio, inquit, ò chare fili Abrami, quòd gratia, quæ tibi data eſt à ſpiritu, potēns es & uerbis & factis. Nè ergò dubitaueris ad munus accedere, quod erit quidem cauſa tantæ animarum utilitatis, magnas autem apud Deum tibi conciliabit remunerationes. Ille uerò perſeuerans in prioribus: Sine, rogo, rurſus dicebat, ſine me mala propria deflere. Ille uerò reſpondens, acrioribus eum uerbis excepit: Eccè, dicens, cū & mundum, & quæ mundi ſunt omnia reliqueris, & quid non laudabile quidem exercueris, quodnā autē Dei præceptum non accurate ſeruaueris? id quod eſt præcipuum, neſcio quomodò imprudens prætermiſiſti, nempe obedientiam. Hæc cū ille audiſſet B. Abramius, oculos ſuffuſus lachrymis, & ex imo grauiter ſuſpirans: Quis ego ſum, Domine, Domine mi, inquit (ut rurſus repetam ea, quæ dicta ſunt) ut de me talem ſuſceperis cogitationem, & me, qui ſum uilis & abiectus, ſic tota manu cōtendas attrahere ad tantam uirtutis altitudinem? Epiſcopus autē: Quoniam, inquit, qui ſibi quidē ſoli uiuit, & ſolùm curat, ut res ſuæ rectè ſe habeant, ſibi ſoli parat utilitatem. Alios autem corrigere, & animarum ſibi creditam curam gerere, quantum habet emolumentum, & quantum charitatis in Deum indicium? Quòd autem id ſit maius quouis alio cultu creatoris & Domini, adducā tibi illius ipſius teſtimonium: Si enim diligis me Petre, inquit, paſce oues meas. Quamobrem Deo tantæ ſunt curæ greges, ut maximum ſignū in ipſum dilectionis, eorū curam eſſe ſtatuat. Talibus conſiliis, monitis & ſermonibus perſuaſus Abramius, Epiſcopum ad urbem eſt ſecutus. Cumque ille in ipſo, quæ par erat, peregiſſet, & ſic eum perfectum creaſſet ſacerdotem, & deindè cum toto clero & populo eum deduxiſſet, propoſitā illinc uiam iniit, multas interim fundens lachrymas, & ſupernum inuocans auxilium.

Iohan. 21.

Fit ſacerdos & abit ad uicū Tæniā

Rom. 1

Cùm aūt ueniſſet in uicum, & eum inueniſſet iacētem in profundis tenebris impietatis, & ut dicit diuinus Paulus, gloriā unigeniti mutatā in ſimilitudinem ſculptilis ſic Deum precabatur in contritione cordis, Benigne & clemens Domine Chriſte Deus, qui es ſolus bonus, qui es ſolus patiēs, qui es ſolus miſericors, qui creaſti hominē benignitate ineffabili, qui intelligis in omnia opera eius, & corda & renes examinas, & intelligis eius cogitationes, nè deſpicias tuū figmētum, opus tuarū manuū, quod malè necatur à bellua, quæ percipitur intelligentia, ſed libera eos à tyrānide inimici, & da eis ueritatis tuæ agnitionem. Tu enim ſcis, ꝙ non propter humanā gloriam, ſed propter animarū ſalutē ſuſcepi hanc curā & hoc miniſteriū. Cū ſic ergò eſſet precatus, & aliquas accepiſſet pecunias, quæ remanſerant apud amicū, cui curā commiſerat ſacultatū, ex ipſis ædem extruit oratoriā longè elegantisſimā. Poſtquàm aūt finitum fuit ædificiū, incruentum in eo ſacrificium Deo offerebat, & ſimiles prioribus rurſus fundebat preces: Collige, Domine, dicēs oues tuas errantes in hanc mandram recenter ædificatam, aperiens eis uiam ſalutis per tui agnitionē, ad gloriā tui glorioſi nominis. Tu es enim Deus ſolus miſericordiæ & miſerationum, qui non uis mortem peccatoris, ſed magis ut conuertatur & uiuat. Cùm has ei preces obtuliſſet, & cor deindè uir ſapiens confirmaſſet, & fuiſſet repletus zelo & deſiderio, obiens ſtatuas dæmonū, eas omnes diruit, & humi euertit, quæ erant uerè terra dignæ, ſoloque cinere & puluere.

Extruit adē ornatisſimā, & offert incruētū ſacrificium.

Ezec. 18.

Cū aūt poſt hæc accesſiſſent quidā ex infidelibus, ut illis ſacrificarent ſtatuis, & eas precarentur, uidiſſentq; graui caſu corruiſſe, nō ignorarūt hoſtem, ſtatimq; correptis lignis & lapidibus, repentè in ſanctū irruerūt, nec prius ceſſarūt eū petere & crudelisſime percutere, ꝙ eū uidiſſent planè defeciſſe, & extremā iā agere animā. Receſſerūt enim, exiſtimātes eum mox eſſe moriturū. Ille aūt cū circa mediā noctem recreatus eſſet ab illis intolerandis doloribus, uix tandē ſurgens, in tēplū eſt ingreſſus, & cū ſe pronū humi deieciſſet, flens grauiter, & fronte ſolū uerberans, acerrimo & maximo ſtudio fundebat ꝑces pro illorū ſalute, ut depelleret impietatis nubē, ꝙ eos detinebat, & pure adſpicerēt ad radios ueritatis. Manè aūt cum illi ad tēplū accesſiſſent, nō gratia orationis, (Quomodò enim, cū eorū animi fluctuarent adhuc ſalo impietatis?) ſed ad uidendā ædificiorū ſtructurā (erat enim tēplum benè figuratum, & ea, qua par erat, ſymmetria cōſtructum, & quod animum & oculos ſatis poterat lætificare) cū, inquā, ueniſſent in tēplū, & offēdiſſent ſanctum in eo precantem, priorem rurſus ſæuitiam & rabiem in eum oſtenderunt: & cum eum rurſus uariis modis & uehementer cecidiſſent, uinculis & funibus omni ex parte compræhenſum, trahunt per medium

Dirè cæditur

Rurſus cæditur atrocisſime & lapidatur.

 uicum,

uicum, & in eum omni ex parte lapides uiue cadente denſiores coniecerunt, ignorãtes ſtulti, pro quali gratia, pro quali pro ipſis precatione, qualẽ reddiderint ei remunerationem. Ille ergò tunc quidem ab eis relictus eſt ſemimortuus iam à plagis diſſolutus & in terram fluxionibus. Cùm autem media nocte ad ſe rediiſſet, dicebat: Domine, quouſque obliuiſceris mei in finem? Quouſque auertis faciem tuam à me? Quouſq; opera manuum tuarum deſpicis, quæ pereunt? Hæc Deo dicebat, & uerba miſcebat lachrymis. Deindè autem uix tandèm è ſolo ſurgit, perindè acſi nõ eſſet confectus tot plagis & uulneribus, & in dictum templum rurſus ingreditur.

Die autem ſequenti belluæ illæ Chriſti inimicæ, cùm illic rurſus ueniſſent, & eum orantem inueniſſent, ne tunc quidem potuerunt id ferre moderate: ſed cùm ei plagas priores, aut etiam multo maiores impoſuiſſent, & eum ſimilibus uinculis alligaſſent & traxiſſent, procul à uico proiecerunt. In his ergò ſe tres annos deinceps fortiter geſſit Abramius, non fractus, non cedens, nec ulli malè imprecans: ſed odio charitatem adiungens, iræ manſuetudinem, maledictis benedictiones, admonens, conſulens, adhortans, ſenes, adoleſcentes, omnem, ut ſemel dicam, ætatem, ut patres, ut filios, ut fratres, nihilq; omninò oſtendens, quòd ſit puſilli & abiecti animi: ſed re ipſa implens, quæ ſunt diuini Dauidis, & inter neceſſitates & afflictiones meditans præcepta Domini. Propter hæc in ipſum floruit eius ſanctificatio. Nam cùm repente conueniſſent illi, qui nuper erant impij & infideles, (Eſt autem hoc Dei omninò, qui docet hominem ſcientiam, & illius gratiæ in Abramiũ) omneſq; qui illum uicum habitabant, congregati eſſent, &, ut eſt conſentaneũ in cœtu multitudinis, ſermones omni ex parte haberentur, res Abramij in medium adducebatur, & omnium animi implebantur admiratione. Itaque cùm præ ſtupore in magnam adducti eſſent dubitationem: Videtis, dicebant inter ſe inuicẽ, qualia à nobis facta ſunt aduerſus Abramium: ille autem quàm benignè & clementer in nos ſe gerit, quàmq; fortiter ac generoſe tulit mala, quæ ſunt ei illata? Omninò niſi eſſet uerè Deus aliquis æternus & immortalis, qui poſſet pro laborum meritis reddere remunerationes, non oſtendiſſet tantam pro ipſo tolerantiam. Porrò autem deorum noſtrorum imagines uidetis quàm facilè & citra ullum laborem euertit, neque ullus ex iis diis potuit à ſe propulſare iniuriam?

Pſ. 118
Pſ. 131
Pſ. 93.

Hæc illi quidem inter ſe dicebant: Deus autem uerbis finem impoſuit conuenientem. Ii enim protinus incitati animis, dixerunt: Adeſte omnes, ad huius boni uiri genua procidamus, conſentientes Deo, qui ab ipſo prædicatur. Quæ ſimulatq; dixiſſent, concurrunt protinus ad templum, tanquàm una lingua & anima clamantes: Gloria tibi Deo cœli, qui miſiſti ſeruum tuum Abramium, ut nos à ſimulacrorum liberares caligine. Quod quidem cùm ille beatus uidiſſet præter omnem ſpem, ineffabili in corde repletus lætitia, repente tempus quoque arripit: &, O patres in Domino, & filij & fratres, inquit, adeſte, & Deo ſimul reddamus gloriam, qui tam admirabiliter & arcane illuminauit ueſtros animæ oculos: & accipite ſignaculũ ſpiritus. Accedite ad ipſum, & illuminamini: & ueſtri uultus pudore nequaquàm afficientur. His uerbis cõiungit etiam doctrinam ueritatis. Et cùm, quomodò credere oporteat, uerbis eſſet perſecutus, eos in filiorum adoptionem aſciſcit per baptiſmum, cùm eſſent numero circa mille. Et deinceps erat multus in eis quotidie admonendis & docendis. Ille antè tanquàm bona terra, & pinguis, & aquis irrigua, reddiderunt

Ethnici impij reſipiſcũt.

Pſ. 33.

Baptizãtur.

fructus multiplicatos diuinorum ſeminum. Atq; annus quidem in his fuit conſumptus ab Abramio.

Deindè timens, nè, dum in Vici curis uerſaretur & tumultibus, ſibi aliqua re indulgeret ex iis, quæ ad uictum pertinent: cumque iam uideret gregem perfectum & abſolutum in diuinis mãdatis, ſtatuit ad priorem reuerti ſolitudinem. Cùm noctù itaque ſurrexiſſet, dicebat: Domine, qui es ſolus bonus, qui ſolus es immemor acceptæ iniuriæ, qui hanc recẽs collectam multitudinem ſoluiſti à uinculis aduerſarij, & per eã, quam in te habent, fidem, tuo colligaſti uinculo: conſerua hunc paruum tuum gregem inuictum ab inſidiis dæmonum, eos tanquàm armis muni tua protectione, & eum accinge forti tua potentia: te autẽ propitium ego quoquè miſer inueniam, quãdo iudicium pones in ſpem & miſericordiam tuam in trutinis. Ad peccati rationẽ nihil mihi imputetur à tua benignitate hic meus receſſus. Tu enim es occultorum cognitor, & cordium examinator, & tu è longinquo cognouiſti cogitationes meas, quòd propter te & tui amorem ſuſcepi hãc peregrinationẽ: & eccè me ſubduco ab iis omnibus, quæ ad uictum pertinẽt, nè ſi ad aliquid horum, tanquàm ad ſcopulum impegero, in medio mari curarum mundanarum ſubeam naufragium. Atque ſic quidem finem acceperunt eius preces: & cùm Dominico ſigno uicum muniiſſet, & eum Deo commendaſſet, ſe clanculum proripit ad receſſum.

Abramius fugit.

Manè ergò cùm de more ueniſſent uicani ad tẽplũ Dominicum, ut benedictionem Paſtoris aſſequerentur, cumque eum ibi non inueniſſent, illos inuaſit cõfuſio, mœrorque & animi ægritudo. Eum igitur diligenter quærunt, non paruam terræ partem obeuntes. Sed reuerſi uacuis manibus, cũ calidis lachrymis accedunt ad Epiſcopum, & apud eum deflent, ſe eſſe priuatos ſuo Paſtore. Ille autem ſauciatus paribus telis ægritudinis, eum quoquè quærit ſimiliter. Poſtquàm uerò & ipſe cognouit ſe ea facere, quæ erant inutilia, (tutò enim propter quietis ac ſilentij cupiditatem latebat Abramius) tunc, ſui cleri accepta parte aliqua, cùm ueniſſet ad uicum, primùm quidem illorum animos ſatis conſolatur, qui ægreferebant Paſtoris abſentiam: Deindè cùm eos elegiſſet, qui erant uirtute inſigniores: & alios quidem Presbyteros, alios autẽ Diaconos conſtituiſſet, & alios cooptaſſet in alios ſacros gradus: & iis ueluti quandam tradidiſſet regulam, & formam glorificationis, quæ fit in eccleſia, & eis precatus eſſet uitam pacatam & à moleſtia liberam, recedit. Quæ quidem nec diuinum quidem latuerunt Abramium. Sed ipſe quoquè, cùm in eo, in quo latebat, loco hæc per ſpiritum cognouiſſet, ab illius uici curis animum liberauit. Nam etſi trahebatur amore ſolitudinis, curis tamen gregis rurſus erat uinctus uinculis inſolubilibus.

Presbyteri & diaconi &c. creantur in Tama.

Cum ergò, quòd ad hæc attinebat, quieto eſſet animo, & Deo, ut par erat, egiſſet gratias, rurſus reuertitur ad uetus illud habitaculum. Et cum ei contiguam ædificaſſet domũculam, & obſtruxiſſet aditum, prioriſe tradit ſolitudini. Quænam autem ſunt deindè conſecuta, & quoſnam ei tendit laqueos, qui rebus eiuſmodi inuidet inimicus, non eſt prætermittẽdum. Erat quidem nox media, cum conſuetas preces funderet Abramius: Præſes autẽ tenebrarum, ſuſcepta perſona luminis, & eam ipſam lucem eſſe ſimulans, ad eum emittit uocem, tãquàm ex magna multitudine, dicentem: Beatus es ſenex Abrami, uerè es beatus, & nemo in rebus diuinis fuit tam perfectus, ſicut tu. Ille autem cum rem minime ignoraret, ſed eum illum eſſe cognoſceret, qui decepit primum hominẽ, ei ſuggerẽdo, quòd futurus eſſet Deo ſimilis, & ſciret

Fallacia dæmonis.

Gen. 3.

hanc

Profligatur ſanctis uiri hu miliatate.

hanc lucem eſſe ueluti quandam eſcam uanæ gloriæ: Compeſcere, dixit: te increpat Chriſtus Deus, ò maligne. A me citò recede: abſit enim, ut me aliquid aliud eſſe putem, niſi terram & cinerem. Hæc dixit, & in fumum ſtatim fuit diſſoluta phantaſia luminis, & manifeſtus fuit actus ſimulatus, & ſcena abiecit perſonam. Sic ergò pudore affectus, eum cõtraria ratione aggreditur: ſicut illic per adulationem, ità hic per timorem eum conans ſupplantare. Non multũ enim interceſſit temporis, & rurſus ab eo cernitur manu tenens ſecurim: & uidebatur quidem mediam tecti trabem diſſecare, grauiter autem concutere & mouere domunculam, & multitudinem in Abramium quaſi magno quodam ſtudio conuocare, & ad ſummam eũ grauiter perturbare. Ille autem hic quoquè rurſus idẽ erat, hoſtem minimè ignorans. Viſione itaque nihil territus, Omnes gentes me circundederunt, ſenſim apud ſe dicebat, & in nomine Domini ultus ſum eos.

Pſ. 117

Talibus aduerſus inimicum carminibus Abramius, talibus armis eſt uſus. Quid ille ergò? In eum rurſus bellum gerit poſteà, ut qui uehemẽti igne uideretur comburere ſtoream. Ille autem nihil affectus ea uiſione, interrito uultu eum inuaſit, dicens: Super aſpidem & baſiliſcum ingredieris, & cõculcabis leonem & draconem.

Pſ. 90.

Deindè uenit tempus comedendi: & illic quidem ſolam ſibi aquam apponit: malignus autem mutatus in adoleſcentem, manu tãgit poculum, illud conans euertere. Diuinus autẽ Abramius nihil perterritus, conſtanti uultu aquam accepit. Vide autem mihi maligni impudentiam. Sæpè repulſus ne ſic quidem recedebat, ſed rurſus in unũ ex iis, qui ſancto miniſtrabant, ueſte & forma ſeipſum mutans, cùm ſanctus tũc comederet, lucernam ei apponebat: Deindè etiam uidebatur talia canere: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini.

Pſ. 118

Hic autem uerè beatus, erat planè ſurdus, ut qui aures ad hæc obſtrueret, donec ſumpſit illud modicum cibi. Poſt hãc autem paruam corporis curationem, crucis ſigno munitus: Si beatos, inquit, noſti eos, qui diligunt Dominum, cur non ceſſas aſſiduè eis exhibere moleſtiam? Ille autem reſpondens, uel inuitus ſuã confitetur malitiam, & dicit: Quoniam eos bonum exercere uideo, nec poſſum pati id uidere. Hæc cùm dixiſſet, ſtatim abiit.

Infeſta dæmonũ præſtigia.

Nondùm autem quinque dies interceſſerant, cùm denuò eum aggreditur hic ſæuus hoſtis cũ maligna, quæ erat circa ipſum, caterua, & conſuetis ſuis machinis & importunitate. Videbantur autem funibus domunculam omni ex parte compræhendiſſe, & totis manibus eum trahere, & ſe inuicem adhortari, ut fieri ſolet in multitudine: Videte, dicentes, ut eũ de propinquo proiiciamus præcipitio. Ille autem (O interritum animum, O generoſum ſpiritum) ne ſic quidẽ pertimuit importunum iuuentum: ſed dicebat, Circundederunt me, ſicut apes fauum: & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini ultus ſum eos.

Pſ. 117

Hæc ille quidem apud ſe dicebat. Illi autem cum magno fugati ſunt timore, tanquàm egregij alicuius Imperatoris, ne minas quidem ſolas ſuſtinentes. Atq; ſic quidem ſacroſanctus Abramius, qui ad ſpiritalis philoſophiæ tantam aſcenderat altitudinem.

Vultus eius ſẽper floridus.

Porrò autem in iis, quæ de illo narrantur, hæc quoquè addere oportet: quæ, quòd attinet ad admirationem, nulli cedunt ex prioribus, quòd ſcilicet non ſolùm lætum radium ſemper è uultu emitteret, & ſi nõ eſſet robuſto corpore, immò à magna abſtinentia uideretur conſumptus, & liqueſactus: ſed etiam, quòd tẽpore ultimæ migrationis & reſolutionis is rubor, quem habuit in iuuentute, ſnam non ignoraret naturam, cùm adhuc uigeret, & floridus in genis inſideret: & quod eſt his longè pulchrius, pãnis, quibus erat indutus, toto illo tempore, quo ſe exercuit (in exercitatione autem uixit Abramius quinquaginta annos) non ceſſerunt prolixitati temporis, nec effluxerunt, ſed perpetuò floridi ac recentes tegebant ſancti corpus.

Veſtes 50. annis nihil attrita.

Nunc autem tempus eſt tranſeundi ad admirabilem illam narrationem, quæ eius ex Deo zeli, & apoſtolicorum uiſcerum, & bonæ affectionis eſt maximè inſigne. Id autem principio quidem triſtitia & dolore afficiet auditores poſtremò autem multa uoluptate, & animi tranquillitate animas implebit, & perſuadebit nè deſperent homines, etiamſi ad ſummam deducti fuerint improbitatem. Ità autem habet.

Mortuus eſt Abramij ſecũdùm carnem frater, mortuus eſt autem, unica relicta filia. Ea uerò erat planè infans, & ambobus parentibus orba, mater enim iam antè erat mortua. Illam ergo accipientes, qui ad ipſam attinebant, iam ſeptimum annum agentem ducunt ad patruum, nempe ad diuinum Abramium.

Neptẽ ſuã ſancte inſtituit.

Qui & fratris iacturam conſolans, & miſertus puellæ teneræ ætatis & orbitatis, ſupinis eam accipit manibus, & ei attribuit domunculam, quæ erat extra cellam, eamq; decætero proſpiciebat ex feneſtra, & eam ſacras docebat literas, optimamque uiam ei indicabat: necnon confirmabat & excitabat ad certamina ſpiritalia: ac in ſumma, puellæ erat ueluti quædã aquila, quæ pullum alis ſuſtinet, alleuatque, & portat & cum eo ſcindit aerem, ſicque eam docebat uolare ad uirtutis altitudinem. Illa autem, etſi ceſſet ætate tenera & immatura, ad hæc tamen incrementum accipiebat, & maiorem, quàm licebat pro ætate, oſtendebat uirtutem. Propter quæ toto corde & uiſceribus exultabat Abramius, non ſecus atquè pater propter ſuam filiam: & rogabat, ut ſine offenſione poſſet curſum perficere exercitationis. Lætabatur autem omninò, quòd in ea ætate tantum ualeret in rebus ſpiritalibus, & in eis eſſet adeò ſtudioſa & diligens.

Cùm ea autem eſſet eiuſmodi, & in tanta haberetur admiratione, ubi proceſſit ætate, & iam peruenit ad annum uigeſimum, uir quidam habitu quidẽ monachus, mente autem perditus & ſceleratus, lege amicitiæ accedens ad beatum, cùm eam adſpexiſſet oculis impudicis, turpem quoquè ei iniicit amorem cũ eo congrediendi. Erat autem hoc omninò ars & aſtutia maligni, ut tantam uirtutem efficeret ludibrium obſcœnæ libidinis, & ſacroſanctam Abramij animam ſuperaret per maximam animi ægritudinem & calamitatem. Ab impudico ergò amore coacta uirgo, ſeipſam educit extra domunculam, & cum ſcelerato illo & execrando congreſſa, acri expleta cupiditate, protinus fuit animo ſaucia, & propter ea, quæ admiſerat, uehementer compuncta, ſeipſam deflebat ualdè miſerabiliter clamans: Hei mihi miſeræ, hei mihi, quæ Dei templum uiolaui, quæ pollui illam regiam imaginem, quæ inquinaui figmentum eius manuum.

Maria neptis eius corrumpitur.

Hei mihi miſeræ, hei omnium infeliciſſimæ fœminarum, quòd uiolaui pactum cum Deo conuentum, quòd omne præteritum tempus exercitationis breuiſſima uendidi uoluptate.

Valde luget facinus ſuum.

Hei mihi, quòd omnia, quæ à me anteà fuerant ædificata, inania euaſerunt & irrita. Quibus oculis ego cœlum intuebor, cum eos habeam cæcutientes impudicis adſpectibus? Quanam lingua Deum precabor, uel quænam labia mouebo ad ſupplicationem, cum ea feram inquinata libidinoſis & uerbis & oculis? Cum quanam autem fiducia accedam ad feneſtram: feneſtram, inquam, illam, per quam meo gutturi affluebant dulcia eloquia? Quomodo autem patruum alloquar, quæ tranſgreſſa ſum illius mãdata, quæ nõ ſeruaui ei facta promiſſa, quæ

ſum improba, ſcelerata & execranda, corporeq; polluta & animo? Hei mihi, quid de me fiet? Quò ioe uertam? Cur ſum adhuc ſuperſtes? Vtinam mors ad me ueniſſet ante libidinē. Vtinam prius rapta fuiſſem ex corpore, ut mortis donum haberem in puritatē corporis. Nunc autem quinam fontes lachrymarū mihi poterunt tantas ſordes abluere? Eam ſic acerbe deflentē, per eum dolorem malignus arripit ad deſperationē, ueluti timens, ut arbitror, nè per pœnitentiam fieret promptiori & alacriori animo, & longè magis & uehementius reluceret, quàm prius. Deſperans ergò ſuam ſalutem, aufugit in ciuitatem quandam Aeſum nomine, quæ aberat duorum dierum itinere: & diuerſans in quodam diuerſorio, cùm mutaſſet habitum, & ueſtem ſumpſiſſet ſecularem, erat cuiuis uolenti prompta miniſtra acerbæ uoluptatis.

Deſperans fugit, ſeq́; omnibus proſtituit.

Cùm illa ergò ſic ſe haberet, & ſic eſſet propoſita ad laſciuos illiciendos oculos, Abramio quieſcenti in interiore cella exiſtit tale ſomnium: Videbatur ei draco ingentis magnitudinis, & adſpectu horribilis, à ſua cauerna prorepſiſſe, & ueniens ad eius domunculam, quæ intus erat, columbam deuoraſſe: deinde rurſus ſuam reperiiſſe ſpeluncam. Ille ergò excitatus pręcimore, triſti animo erat, & conturbato: & ſuſpicans illam uiſionem ſignificare perſecutionem aliquā aduerſus eccleſiam, de cætero erat uehementius intētus orationi, rogans, ut ei aperte reuelaretur uiſio. Non diù autem tardauit euentus: ſed tertio die poſteà uidebatur rurſus uidere illum draconē emerſiſſe ex eo loco, quem ſubierat: & cùm ad eū prorepſiſſet, & eius pedibus caput ſubmiſiſſet, illum quidē protinus eſſe diſruptum: columbam autem, quam fuiſſe ab eo deuoratam præcedens oſtenderat ſomnium, totam puram & immaculatam è medio eius uentre euolaſſe. Hæc cùm uidiſſet, & exiſtimaſſet uiſionem ſignificare aliquem lapſum animæ fratris ſui, conturbatus & animi ægritudine affectus, proſpiciēs è feneſtra: Maria, Maria mea, inquit, quid eſt, ò filia, quod tibi tantā attulit ſocordiam, ut totos hos duos dies non moueris os ad laudes, non reddideris conſuetas glorificationes, non petieris doctrinam, non eloquiorum illorum auditionem, quæ fuerunt melle & fauo ori tuo dulciora?

Somnium Abramij

Cùm hæc dixiſſet fratris filiæ, & nihil ab ea audiuiſſet, (Quomodò enim, cū illa in diuerſorio uerſaretur in amoribus & comeſſationibus?) aperte cognouit uiſionem de ea ſignificare: & protinus grauiſſimo dolore affectus, & in uiſceribus ſupra modum cruciatus, ſuſpirio ueluti quodam fumo ex interna flamma emiſſo, Deū rogabat, ut ea reſipiſceret & exurgeret, & rediret ad priorem probæ uitæ inſtitutionē. Nam etſi rune ignorabat, quò abſceſſiſſet, & locum, in quo Maria uerſabatur: ꝙ tamen latenter receſſiſſet, & propter uiſionem illam, quæ apparuerat, nō bonā ſpem de ea conceperat. Duos itaq; annos Deū pro ea rogauit. Somnij enim duplex uiſio, bienniū tēporis ſignificabat. Circa finē aūt ſecundi anni reuertitur quidam amicus, qui ad eam quærēdam fuerat ab ipſo miſſus, ubinàm uerſaretur fratris filia, & apud quem, & quo, omnia aperte ſignificans Abramio. Ille uerò ſtatim nihil cūctatus, ſed multū ualere iubens & ſenium, & exercitationem, & ſilētium, monaſticumq; habitum & inceſſum, ut liberaret animā à laqueis diaboli, cū ueſtem induiſſet militarē, & in ſinum nummum unū immiſiſſet, (tantum enim erat ei opus) & equum conduxiſſet, & eum quamprimū cōſcendiſſet, ipſe quoq; inſtar primi Abrahæ, uiam iniit, quæ ducebat ad diuerſorium. Nam ille quidem expeditione ſuſcepta aduerſus quinque reges, Lot fratris filium ſeruauit à captiuitate. Hic autem, cùm in certamen proceſſiſſet contra aduerſarium, & eum ui expugnaſſet, reduxit ſui fratris filiam ad priorē uirtutis exercitationē.

Habitu mutato abit ad neptem ſuam.

Gen. 14

Cùm perueniſſet itaque ad diuerſorium, non ſecus ac uenator peritus huc illuc obſeruabat, ſicubi poſſet prædam parumper adſpicere. Verùm tempus ab eo terebatur, & eam, quam quærebat, non poterat adſpicere. Illa enim pudicos tantùm uitabat oculos, quantum contra accurrebat ad laſciuos & impudicos.

Cùm ergò ſic eam nō poſſet intueri, excogitat rem quādam, quæ uel ſola poteſt oſtēdere magnum illius zelum, & quemadmodum, ut ſeruaret animā, à nulla re omninò abſtinebat. Amatoris quidē ſimulat & habitum, & mores, qui eò peruenerat, ut eſſet, ſicut angeli, propè expers materiæ: & fingit ſe amare amore carnali. Itaque ſenſim accedens ad dominum diuerſorij: Audio, inquit, apud te eſſe puellam inſigni pulchritudine, quæ præeſt diuerſorio, & uolentes admittit amatores. Illius igitur ego quoque captus amore, huc acceſſi. Præfectus autem diuerſorij intuens ad canos Abramij, rem uerò ignorans, & neſciēs quidnam ſibi uolens ſe amare ſimularet, animo quidem eū abominabatur, & eum magnæ damnabat impudicitiæ & intemperantiæ, ꝙ nec in tanta quidem ſenectute & canitie ſuſtineret eſſe temperans, ſed eius mores adeo diſcreparent ab ætate. Nè autem priuaretur mercede, quam propter puellam erat habiturus, uiſum eſt illi ſenem prouocare & incitare, atque ad maiorē accendere libidinem, dicens eſſe quidem puellam elegātem & pulchram, & aliis fœminis tātùm præſtantiorem, quantùm eſt roſa lætior cæteris floribus: nomen autem ei eſſe Mariam.

Fingit ſe turpi captum amore.

Hæc cùm dixiſſet dominus diuerſorij, audito nomine, Abramius aperte cognouit hanc eſſe illam, neque dubitabat amplius. Manu igitur in ſinum immiſſa, & nummo ſoluto domino diuerſorij, iubet parari cœnam, & introduci puellam. Cœna itaque opipare parata, diuerſorij dominus ad eam educit puellam, quæ ualdè erat delicata, mollis & diſſoluta. Quam cum uidiſſet ſic meretricie ornatam Abramius, corde medio ſauciatur: & conabatur quidem cohibere lachrymas, nè actum proderet, puellam effugaret, earum tamen minimè poterat ſiſtere fluxionem, uictus a doloris neceſſitate, undè etiā guttatim lachrymabatur, in alteram partem conuertens faciem, & à genis repelliens lachrymas. Vt autem huius rei omnē auferret ſuſpicionem, amatoriis apud eam uerbis utebatur, annuebatque & ſuauiter arridebat, & alia omnia faciebat, quæ poſſunt prouocare, & ad amorē accendere. Illa autem uiciſſim Abramio offerebat oſculum, & arctè collum eius amplectebatur. Interim uerò cùm ſenſim redolentem caſtorum & exercitationi deditorum membrorum * flagrantiam ſenſiſſet, & uitæ prioris eſſet recordata, & boni caſtitatis, & à quantis bonis excidiſſe miſera, ualdè lachrymabatur & ingemiſcebat, &, Væ mihi miſeræ, dicebat, uæ mihi, quæ ſum implicata tot funibus peccatorū. Hei mihi, quid agam? Quomodò me nunc terra non deuorat? Propter quæ in magnam adductus dubitationem dominus diuerſorij, ut qui nihil ſciret eorum, quæ præceſſerant: Maria Domina mea, dicebat, hoc totū biennij tempus iam tecum degens, nunquàm te uidi ad tātam adductam triſtitiam & animi ægritudinem. Præ dubitatione itaque deficio & contremiſco, cogitans, undenam & quonam modo hæc dicere tibi uenerit in mentem: Illa autem, tanquàm ei cauſam ſignificās, Vtinam, inquit, duobus annis antè deceſſiſſem. Sic enim fuiſſem omninò inter beatas.

Non poteſt tenere lachrymas.

**Fragrātiā.*

Maria quoque plorat.

Propter hæc ueritus diuinus Abramius, nè ipſe euaderet manifeſtus, deindè aufugeret filia eius fratris, ut quam magna illa morderet pœnitētia, & q̄ nō amplius

plius ferret eũ intueri, cuius præcepta tã aperte cõtẽpſiſſet: & ſic aufugeret prẹda ex mediis eius manibus, priuſquàm totã eſcam deuoraret, & propterea uolẽs omnem auferre ſuſpicionẽ, petulantiores mores amatoris ſuſcipiens: Reprime, dicebat, ò mulier, hæc triſtia uerba. Non enim ideò huc conuenimus, ut recordareris eorum, quæ feciſti. Et conuerſus ad dominum diuerſorij: Amice, inquit, affer nobis citò quæ paraſti, ut ambo collætemur: è longinquo enim, ut uides, acceſſi propter ipſam. Lautè itaq; exhibito cõuiuio, qui totos quinquaginta annos ne ſuſtinuerat quidem adſpicere mulierem, & nec panẽ quidem, nec aquã, quæ ſunt maximè neceſſaria, ſumpſerat ad ſatietatẽ: uinum bibit, & ueſcitur carnibus, & conuiuatur cum meretrice. Nam beatum quoq; ſciebat Paulũ, ad quẽ ipſe intuebatur, & cuius uiſcerum & zeli contẽdebat eſſe imitator, ſe aliquando purificaſſe, & caput etiam *Act. 21.* raſiſſe, Timotheum etiam circuncidiſſe, & ità ne Iudaiſmo quidem peperciſſe, ut infideles animas attra- *Act. 16.* heret ad pietatem.

Cùm ſic ergò eſſent conuiuati, ſe inuicem manu accipientes, in intimam ingrediuntur domunculam. In ea autem ſtabat quidam lectus, molliter ſtratus ad quietem. In quo cùm molliter ſediſſet Abramius, qui ſemper terra uſus erat pro ſtratu: Sine, inquit puella, ut tibi ſoluam calceos. Ille autem iubet prius ueſtem obdi foribus. Cumq; illa inſtaret uehementius, ut prius ſolueret calceos, beatus Abramius non ſuſtinuit. Tandèm ergò perſuaſa, cùm oſtium tutò clauſiſſet, ad ſanctũ acceſſit. Poſtquàm uerò eam per manum cepit Abramius, & uidit eam non poſſe amplius effugere, & iam prædam eſſe retibus irretitã, tũc amatoris perſonam deponens, & abiiciens omnem ſcenã & ſimulationem, qui intrinſecus latebat, aperit Abramium: & ablato pileo, quẽ habebat in capite, & grauiter ſuſpirans: Cor meum, inquit, Maria, neſcis quiſnam ego ſim? Non agnoſcis cognatum? Quid eſt, anima mea, quod tibi accidit? Quis eſt, qui te traxit ad interitum? Vbi nunc eſt ille angelicus habitus uirginitatis? Vbi eſt uita cruci affixa? Vbi eſt lachryma compunctionis? Quomodò tantarum uirtutum altitudine deſcendiſti ad ultimum barathrum deceptionis?

Abramius ſe prodit nepti ſuæ.

Cur mihi nõ ſtatim ſignificaſti atrocem illam pugnã inimici? Cur non de graui illo lapſu è ueſtigio triumphaſti? Omninò ego & chariſſimus Ephræm lachrymis & precibus pro te apud Deum interceſſiſſemus. Cur te tantum elongaſti à nobis, & cur à te obliuioni datus ſum, tanquàm mortuus à corde? Cur te adeò cepit deſperatio, quæ eſt maligni hamus ineuitabilis, ut nec tibi quidem peperceris deinceps, ſed inuerecundè feceris ea, quæ ſunt turpiſſima, & inimici plagis tuas adieceris: cùm oporteret potius exurgere, & propter ea, quæ admiſeras, magnam oſtendere pœnitentiam? Non noſti Dei in nos uiſcera, & quemadmodũ noſtri curam gerit magis quàm mater, ut qui nos uelit congregare (idq; cùm ſæpè à nobis contemnatur, & deſpiciatur) non ſecus ac gallina pullos ſuos ſub alis? Propterea ergò rogo te, ioi uiam, quæ ducit ad meliora. Rogo, inquã, per meos canos, per labores propter te ſuſceptos, & illas intolerabiles animi ægritudines, & hunc mœrorẽ, & cõfuſionẽ, redi ad priorem uiuendi rationẽ. Concede mihi, ut paululũ reſpirẽ, & nè cũ dolore meam ſenectutem tranſmittas ad inferos.

Hæc filiæ fratris dicens Abramius, uidebatur ſurdo canere. Deorſum enim terram inclinata facie, & præ magno illo pudore eius uoce repreſſa, ſtabat terrã intuens: ex quibus ſignificabatur angor & animi perturbatio. Quamobrem ille eam ſic confuſam recreans, cũ magna lenitate & moderatione: Cur, inquit, ò filia, tu mihi non reſpondes? Neſcis me propter te tantum

Maria animo conſternatur.

iter eſſe ingreſſum? Neſcis me propter te & propter tuam ſalutem hæc omnia ſimulaſſe, ueſtem militarẽ, amorem, eſum carnium, quem ſcis nihil aliud noſſe, præter cellam & ſilentium? Non eſt ullum peccatum humanum, pro quo deſperare oporteat. Nullum eſt animæ uulnus adeò immedicabile, quod nõ curetur, uſtum pulchro igne pœnitentiæ. Super me ſit tua iniquitas, ò filia. Ego pro te Chriſto reddam rationem. Solum ueni mecum, & ad ſolitudinis reuertamur habitaculum. Ad hæc illa uix humile quippiam & triſte, & ueluti ægritudine animi emortuum ſubmiſſe loquitur: Cùm ad te & uultum tuum ne oculos quidẽ habeam, qui poſſint intueri, ò uenerãde pater, ut qui ſint tecti propter tantum pudorem, quomodò potero ad Deum accedere, à maligno grauiter animo ſauciata, & ſcatens tam multis peccatorum ulceribus? Ille autem uerba eius excipiens: Super me, inquit, ò filia, ſit iniquitas tua, & onus collo meo erunt tuæ actiones: ſolùm reuertamur ad priores noſtras habitationes. Eccè enim dilectiſſimus quoquè Ephræm, pudore propter te afficitur & animi ægritudine. Concede ergò nobis, ut reſpiremus, & ab hoc graui propter te liberemur mœrore. His puella ualdè animo contrita, cadit ipſa quoque, non ſecus ac meretrix illa, ad pedes præceptoris, acerbè deflens, & eos irrigans fluuiis lachrymarum. *Luc. 7.*

Cùm ij ergò ità ſe haberẽt, & ille quidẽ apud eam uteretur admonitionibus, & in bonam terram ſic ſeminaret: illa autem lachrymis quodammodò irrigaret ſemina, ut fructus citò proferrent, & hinc pœnitẽtiam oſtenderet & contritionẽ, nox iam deducta erat ad matutinum: & ipſe quidem fratris filiam iubebat ſequi ad montem. Cùm illa rogaſſet autem, quidnam de ueſtibus, & auro, & argento, & ſtragulis ueſtibus deinceps faceret, (erat enim ſplendide & ſumptuoſe ornata) ut conuenienter diuino præcepto omnia relinquat, diuinus admonet Abramius, & eum ſolum ſequatur, & contendat ad ueras illas uitæ futuræ diuitias. Ea ergò accepta, egreditur clàm è diuerſorio: & cùm ipſam equo impoſuiſſet, ille præcedebat pedes, equum manu trahens. Cùm autem fuiſſent in mõte, mutant ordinẽ domuncularum: & eam quidem, quæ erat exterius, ipſe ſtatuit habitare: filiæ autem fratris tribuit interiorem. In qua cùm ſe coercuiſſet, & fores occluſiſſet domunculæ, illic fuit perpetuò, precibus, ieiuniis & lachrymis delens labes peccatorũ animæ. Etenim ut quæ nuper reſipuiſſet à uitiis corporis, ſic ea ſemper habebat præ oculis infernè uerſantia animam, & admodum acerbè pungentia conſcientiam, & ſi Deus ſæpè ei oſtenderet peccatorum remiſſionẽ, nec hoc ſolùm, ſed etiam eam tanta impertiret fiducia, ut & aſſiduè miracula, & à morbis & uitiis liberationes per eam oſtenderet. Propter quæ corde lætabatur Abramius, & Deo agebat gratias, quòd ſpe minime eſſet fruſtratus, ſed ſuſceptorum propter ipſam laborum fructus ferret ſuauiſſimos.

Abramius neptem reducit in eremum. Egregiam illa agit pœnitẽtiã.

Atque ille quidem cùm ad profundam perueniſſet ſenectutem, è uita excedit, & ad æterna tranſit tabernacula, ad efferendum corpus magna undiquè confluente multitudine, atque eius pannorum & ciliciorum parùm quid attrahere unoquoque contendente, ad cuiuſuis boni theſaurum, ad mala omnia propulſanda. Quinto autem anno poſt illius mortem, moritur etiam fratris filia. Quæ cùm animam deſideratò Domino tradidiſſet, & iam eſſet mortua in ſepultura, in eius uultu ſuauiſſima quædam florebat gratia: & illinc quidam micabat radius, apertum ſignũ eius animæ ſplendoris: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio in ſecula ſeculorum. Amen.

Abramius excedit è uita.

Maria obit.

tas Dei circũfulſit, ipſa nocte, immo ſub ipſo lucis ſequentis crepuſculo, inter Miſſarum ſacra ſoleonia, quorum hæc prima uox eſt, Lux fulgebit hodie ſuper nos, conſecratus eſt pontifex ueri baiulus luminis, eorumque ſortitus miniſterium, quibus dictum eſt: Vos eſtis lux mundi &c. Quis dubitet hoc eueniſ- *Ma. 5.* ſe per prouidentiam ſiue ordinationem Domini, eadem cura uel gratia, qua memoratum ſignum eo naſcente præmiſit? Verum de hac re ſuo loco plenius dicendum erit.

De materno genere eius, & ut ſtirps, unde talis naſciturus erat, è captiuitate, Deo prouidente, redempta fuerit. Cap. 3.

TAli, ut dictum eſt, cum præſagio puer hic, beatæ prædeſtinationis filius, in Vuormatia Galliarum urbe ortus eſt. Porrò illuc, ſcilicet in *S. Hereberti patria.* Gallicum Vuormatiæ territorium, genus eius maternum de fonte Alemannico caſibus aduerſis deriuatum fuerat. Siquidem auia eius materna nomine Emma, Regimboldi nobiliſſimi Alemannorum comitis filia extitit, ab Hunnis deprędantibus è caſtro patris cum duabus ſororibus extracta, atque in prædictæ urbis territorio captiua uiolenter abducta eſt, *Emma auia ei⁹ capitur* Quam uir quidam nobilis ut uidit, protinus inſtinctu Dei, ſine quo nec paſſer unus in terram cadit, formam captiuæ liberalem miſeratus eſt, eãq; redemit. Quid multa? prouidente Deo, ut radix ſeruaretur, de qua naſciturus eſſet fructus, qui permaneret in acquiſitione ſalutis, pater eius puellæ dũ ſorte pergeret ad curiam Imperatoris, in domo eiuſdem uiri nobilis *Redimitur.* hoſpitium habuit. Illic inter multa colloquia filiam recognouit, gratulatus eſt, eamque uiro, qui redemerat, poſtulanti coniugem, cum dote multa tradidit. Ex illis nata nuptiis ſancti huius mater eſt. Hoc idcirco non præterire libuit, quia nonnihil ſpectat ad laudem & gloriam Dei, quòd amaritudo illa tantis ſuperata eſt benedictionibus dulcedinis, ut redempta captiuitas, talem tantumque partu ederet ciuem cœli.

Vt apud Hildebaldum Vuormatiæ præſulem per Dei gratiam in ſacris diſciplina eccleſiaſtica ſtudiis profecerit. Cap. 4.

Rom. 8 IGitur proſpiciente propoſito Dei, qui & ante tẽpora ſecularia ſanctos omnes præſciuit, & prædeſtinauit, conformes fieri imaginis filii ſui, & in ſuo quenque tempore uocauit, iuſtificauit, & magnificauit: hic ſanctus pręſcitus, ut naſceretur, uocatus eſt, non ſolum ut per baptiſmi gratiam iuſtificaretur uerum etiam ut honore pontificalis gratiæ magnificaretur. Huius nimirum magnificentiæ præparatio *Traditur Herebert⁹ ſtudiis literarum.* in eo extitit, quod in eadem eccleſia Vuormatienſi ſtudiis liberalibus traditus eſt. Tãta quippe facilitate diuinæ pariter & humanæ philoſophiæ fluenta potauit, ut dubitandum non eſſet, eum interinſecus doctorem habere illum, de quo Apoſtolus dicit: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit: *1. Co 3.* maximè quia cum ſpiritu ſcientię clareſcebat in eo ſpiritus pietatis & timoris Domini, à quo ſanctus *Pſ. 110 Prou. 1 & 9.* ōis ad ſapiẽtiã aſcẽdere incipit, ſicut ſcriptũ eſt: Initiũ ſapiẽtiæ timor Dñi. Hoc perpendens uir uenerabilis Hildebaldus, q tpe illo pontifex erat eiuſdem eccleſiæ Vuormatiñ. & prudẽtẽ adoleſcentẽ cognoſcens ex ſtudiis ipſius, ſicut ſcriptura dicit: Ex ſtudiis ſuis co- *Eſa: 3* gnoſcitur puer, utrum munda ſint opera eius, gaudebat in eo, ſpe bona reputans, ꝙ homo hic utilis foret ſanctæ eccleſiæ. Erat nanque idem pontifex eius beneuolentiæ, quam in propheta ſpiritusſanctus inſinuãs: Dicite, inquit, iuſto, quoniam benè, quoniam fructũ adinuentionum ſuarũ comedet. Et in euangelio Dominum dixiſſe nouerat: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, ut *Lu. 16.* mittat operarios in meſſem. Itaque ſanctæ eccleſiæ proſperum eſſe cupiens, & in ea, cui præerat, ſede iã paratum ſibi à Deo ſperans ſucceſſorem, bene agentẽ *Fit præpoſitus eccleſiæ Vuormatien.* condigna laude confortare ſtudebat. Denique defuncto tunc tpis eiuſdẽ eccleſiæ ꝑpoſito, protinus hunc ſubrogauit. At ille ſanctus & uerus, q habet ſtellas, q ambulat in medio ſeptẽ cãdelabrorum aureorum, in alio firmamenti ſui loco ſtellam iſtam figere, & ſuper *Ap. 1.* alterius eccleſiæ candelabrum lucernam illam ponere diſpoſuit.

Quomodo per bonam famam Imperatori Ottoni innotuerit, & archicancellarius effectus, ſuaſuſquè ab eo, presbyterij gradum cũ ſocio Brunone aſcenderit. Cap. 5.

PRoinde ut longius innoteſceret, qui longius *Pro. 21* erat expetendus, Otto Romanorum Imperator tertius, de uiro illuſtri, quis uel qualis eſſet audiuit, & inclinante cor eius Deo, ſicut ſcriptũ eſt, Cor regis in manu Dei, adeo uiri probitas illi cõplacuit, ut eum ſuo lateri ſociaret, primumque cãcellarium ſibi conſtitueret. A quo etiam perſuaſus hic beatus, iugum Domini, ſcilicet presbyterii honorem alacriter ſuſcepit, ſocio Brunone, qui poſtea Romani dignitate pontificii functus eſt. Attamen tunc idem Bruno, ut presbyter fieret, non cito acquieuit, humiliter excuſans ueluti maiorem ſuis meritis accipere gratiam. Sane uterq; laudabilis, & hic qui animo ala- *Ma. 8.* cri cito acquieuit, & ille, qui primo ſtupefactus, rem arduam refugere tentauit. Nam & Centurio, qui dicenti ſibi Domino, Ego ueniam, & curabo puerum tuum iacentem in domo paralyticum, reſpondit, dicens: Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic uerbo, & ſanabitur puer meus ſtatim ab eodem Domino ſecundum fidei ſuę humi- *Luc. 19* litatem laudatus eſt, & Zachæus, qui dicente illo, Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere, ſtatim feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens, ſecundum charitatis ſuæ lætitiam dignus iudicatus eſt, cui diceret Dominus. Quia ſalus hodiè huic domui facta eſt. Verum hic quoque qui presbyteratus officium rogatus citò, ut iam dictum eſt, ſubiit, adhuc excellentiorem pontificii gradum poſtmodum ſibi oblatum ſuſcipere humiliter recuſauit. Defuncto nanque paulò poſt Eccleſiæ Vuir- *Herebertus recuſat epiſcopatum Herbipolẽſẽ.* zeburgenſis Epiſcopo, optabat Imperator, ut illi ſubrogaretur. Recuſauit, ut iam dictum eſt, indignum ſe profitens, & in fratrem ſuum, nomine Henricum, tanquam ſeipſo longe digniorem, mox eandem trãſferri obtinuit electionem. Factũque eſt, & frater eius eccleſiæ iam dictæ præſedit, ipſe autem in humilitate & dilectione ſua, præfinito ſibi à Deo, tempori & loco ſeruatus eſt. Intereà Romano pontifice defuncto iam dictus Bruno ſedem ſortitur Apoſtolicam, agno- *Gregorius V. Roma Pontifex.* minatus Gregorius, uixitque in ea annos fermè duos, & menſes nouem, undecimus ſupra Brunonem alterum, qui & nonus Leo dictus eſt. De iſto qualiter à Romanis Imperatori rebellantibus, primo expulſus, ac deinde ueneno peremptus ſit, quoniã

ad

ad rem præſentem minus attinet, nunc omittentes, potius propoſitum proſequamur.

Vt à Colonienſi populo facta concordia, in Archiepiſcopum electus ſit. *Cap. 6.*

NON multo poſt Colonia metropolis uidua facta eſt, defuncto Euergero eiuſdem ciuitatis Archiepiſcopo. Eccè autem dum eligere conantur ſucceſſorem, ſciderunt unanimitatem, clerusque & populus grauiter diſſentiebant abinnicem. Nam alium clerus, aliumque ſua electione poſcebat populus, & intantum proceſſit partium diuerſarum conflictus, ut prope ad arma concurrerent. Itaque uelut abſente Ieſu, nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Sed laborantibus uelocius ſuccurrit ipſe, & uenit ad eos ſupra mare. Nam is, quē non probante populo clerus eligebat, uidelicet Vuezelinus, domus ſancti Petri præpoſitus, repente ſilentium flagitans, per uoluntatem Dei ſic omnes alloquitur: In cauſa iſta, Patres & domini, non ſua ſinguli, ſed pariter ea quærentes, quæ Domini ſunt, melius quoad poſſumus ineamus conſilium. Nam præeſſe uobis nec ipſe cupio, nec alteri inuideo, ſed in hac re liber ab utroque, ſcilicet inuidia & ambitione, alium uobis notum deſigno qui dignus ſit, uidelicet illuſtrē Herebertum, ualentem ſecundum Deum & ſecundum ſeculum, utpote Chriſto deuotum, & Imperatori charum. Soluamus ergo litem, in huius digniſſimi concedendo electionem. Vix ille hæc dixerat, rapiumque ex ore eius, Herebertum uniuerſa turba conclamabat. Vna omnium uox, una uoluntas, quos eatenus diſcordantes, nunc miro modo non abſente homine uinculum pacis alligabat. Ita Domino imperāte, ceſſauit uentus, & tranquillitas facta eſt. Cuius uerò tranquillitatis tam celerem euentum magis memorabilem nobis facit aliorum temporum ſiue locorum nonnunquam audita uel uiſa tempeſtas, ubi quodammodo dormiente ſiue abſente Ieſu, non antè motus maris ſedatus eſt, quam multus animarum, immò & corporum rerumque cæterarum periret ac profligaretur numerus. Nimirū iuſto Dei iudicio pp peccata inhabitantium, ubi tale quid accidit, aſcribendū eſt. Nam ꝙ nauiculæ Colonienſis Eccleſiæ, dū illis diſcordiæ fluctibus iactaretur, tam cito, ne arma perueniretur, ſubuentum eſt, miſericordiæ diuinitatis aſcribi debet. Porrò meritorum beati uiri in hoc quoque euidens adſtipulatio eſt, ꝙ oblato ad electionem nomine ipſius, animoſa cleri & populi diſcordia quieuit, & pax reddita eſt. Subtiliter nanque attēdētibus res ipſa loquebatur, ꝙ mitteret illū princeps pacis, lapis angularis, & pax noſtra Chriſtus, qui fecit utraque unum, qui inimicitias interfecit in ſemetipſo, & per ſanguinem ſuum pacificauit omnia, quæ in cœlis & quæ in terris ſunt.

Nota ī ſignem probitatem huius Vuezelini.

Herebertus eligitur epiſcopus Colon.

Eſa. 9. *Pſ. 17.* *Eph. 2.*

Vt pro electione eius Imperator gauiſus ſit, & quàm ſapienter electionis eius gratiam acceperit. *Cap. 7.*

IGitur cum præſentia Domini electio memorabiliter celebrata eſt ſerui fidelis, & hæc tam à Deo quàm ex hominibus continuo teſtimonium laudemque habere meruit. Siquidem & Imperatoris ſupra memorati cor iam tetigerat manus Domini, ut per hunc uirum ledaret iam fama compertos ſibi motus ciuitatis diſcordantis. Nam & cum pecunia tentaretur ab alio, quem (ut iam ſupradictum eſt) acclamauerat diſſenſio populi, ipſe reſponſum differēs, contemptumque oblatæ pecuniæ diſſimulans, hæc interim à territorio Beneuentano, ubi tunc temporis commanebat, manu propria beato uiro ſcripſit, tunc Rauennæ cum ciuitatis eiuſdem antiſtite iuſſa ab Imperatore negocia peragente: Otto Imperator Auguſtus ſola Dei gratia, Hereberto Archilogothetæ gratiam & Coloniam & pallii cubitum unum. Vbi uerò Colonienſium adfuit legatio, uiri complures honorati, tam de clero, quàm de populo & qui in utroque ordine uidebantur præſtantiſſimi, cum quibusdam de principibus terræ maximis, electionē coram deprompſerunt perſonæ talis. Tum uerò uehementer exhilaratus idem Imperator, prudenti cōſilio ciuitatis grates non minimas egit, quia quod ipſe optabat, quodque optimum ſibi uideretur, hoc ipſi quoq; ſentirent & eligerēt uno eodēq; ſecū ſpiritu. Ità prorſus euidenter huic oſtiarius aperuit, intraturo in ouile ouiū, pacificans cunctos in electione eius, ut nullum fieret obſtaculum. Hæc omnia uir laudabilis reuerà ſapienter accepit, qui intereà petens eccleſiam, ſtratusque ſolo, gratiarum cæleſtium largitori Domino Deo toto mentis affectu grates egit, non utique pro gloria temporali exultans, ſed ſupernæ benedictionis munus adorans. Quomodo enim non gauderet, qui ſe tam euidentibus experimentis Deo curæ eſſe perſpiceret? Imitatus nanque eſt ſanctum regem & prophetam Dauid, qui cum audiſſet ſermonem Domini, per prophetam Nathan dicentis: Cumque impleueris dies tuos, ut uadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis, & ſtabiliā regnum eius, ipſe ædificabit mihi domum & firmabo ſolium eius uſque in æternum &c. Ingreſſus eſt & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, ut præſtares mihi talia? Et ſubiunxit: Nunc igitur Domine, ſermo quem locutus es famulo tuo ſuper domum eius, confirmetur in perpetuum, & fac, ſicut locutus es. Hæc & cætera cum diceret rex fortis, ſapiens & humilis, exultabat, non utique pro temporali memoria domus uel tēpli manu facti, qđ filius eius Salomō facere habebat nomini Dñi, ſed pro æterna Chriſti, ſui ſecundum carnem filii, & Eccleſiæ gloria, quā in illius Salomonis filii ſui & templi eius figura prophetico ſpiritu intelligebat. Hoc nimirum exemplo & hic beatus egit, & agere debet omnis, qui uocatur à Domino, ut domui Dei rector, ſiue ouibus Chriſti paſtor præſit, non humanam gloriam, ſed diuinam amplectendo gratiam, quia profecto magna gratia, paſtorem & epiſcopum eſſe animarum, computanda inter dona maxima, quæ dedit hominibus aſcendēs Chriſtus in altum. Nam & Apoſtolus cum dixiſſet: Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cęlos, ut impleret oīa, & ipſe dedit quoſdā qdē Apoſtolos, quoſdā aūt ꝓphetas: alios uerò euāgeliſtas ſecutus eſt & ait: Alios aūt paſtores & doctores ad cōſummationem ſanctorum. Rectè igitur & ſapienter hic pro collato ſiue conferendo benedictionis & paſtoralis gratiæ munere grates egit.

Imperatoria litera ad Herebertū

2. Re. 7

Quid agendū illis qui ad dignitates uocantur.

Eph. 4

Quàm liber ab ambitione fuerit, & de morte Argentinenſis Epiſcopi. *Cap. 8.*

IAm de ambitionis uitio quàm liber ab illo fuerit cum tota eius uita indicio, ſit illud quoque memorabile teſtimonium, ꝙ 8. Idus Iulii, quæ dies ſancti Kiliani martyrio erat celebris, cum creari deberet Archiepiſcopus, differri in craſtinum propterea propter præſentes exequias lugubres,

quæ

quæ ibidem agebantur, Straſburgenſis Epiſcopi, uidelicet ne aliis lugentibus, & flentibus, ipſe ridere uideretur cum ſuis, memor ſcripturæ, dicentis: Hæreditas ad quam feſtinatur in principio in nouiſſimis ſuis benedictione carebit. *Prou. 20.* Et reuerà dolendum erat pro exitu eiuſdem Epiſcopi, quia uidelicet terribiliter acciderat, præeunte ſigno nô bonæ æſtimationis. Nam cum ille mitra redimitus, Miſſarum ſolennia celebrare ingrederetur, ubi ſe ad populum uertit, dicturus de more, Pax uobiſcum: Imperatorem intẽdens, tanto riſu ſolutus eſt, ut funditus oblitus eſſe uideretur, ad quid ſe conuertiſſet. Vt uerò ad prandium uentum eſt, cunctis pariter confidentibus, percutitur morbo pleuretico, interq; manus ad proprium delatus hoſpitium, die decimo quarto reddidit ſpiritum. *Epiſcopi Argẽtinenſis leuitas in miſſa ſacrificio, quã diuina ultio ſecuta ẽ.* Viderat autem ante annos ſeptem, ut ſolitus erat narrare, uiſionem, uidelicet adſtitiſſe ſibi ſenem quendam, ueſte purpurea pontificalique redimitum infula, qui ſe profitens eſſe Kilianũ, Tale, inquit, ille mihi profudit oraculum: Age per hos ſeptem annos, qualia Epiſcopum decent opera, quia non longius tibi à Domino uitæ ſpatium poſitũ eſt. Quomodocunque ille uiſionem acceperit, qualitercunque ſe præparauerit, qualiſcunque in illa hora ſuæ mortis inuetus fuerit, rectè nimirũ ſapienti huic talis, ut prædictum eſt, illius exitus meditationem mortis renouauit uel auxit, magnumq́ue fuit temperantiæ eius indicium, pro tempore flendi, differendo ſibi uel ſuis tempus gaudendi, triſtibus exequiis priuatus intereſſe maluit.

Quanta cum humilitate Coloniam uenerit, & quando conſecratus. Cap. 9.

Et quidem Beneuentani pontificalis ei honor datus eſt 7. Idus Iunii: Et exinde Romam profectus, pallium ab Apoſtolicæ ſedis præſule accepit, ſed ciuitatem Coloniam ingreſſus eſt, & in ſede ſua ſedit die, quæ apud Chriſtianos uô incognita eſt, ſcilicet in uigilia Domini. Quò cum accederet, iamq́ue in uicino adeſſet, dignum memoria eſt, qualiter Apoſtolicæ doctrinæ recordatus eſt, qua dicit: Obſecro aũt uos ego uictus in Domino, ut digne ambuletis uocatione, qua uocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine. *Eph. 4* Nã uerè humilis & manſuetus, pallio miſſionis Apoſtolicæ præmiſſo, ipſe indutus linea, diſcalceatusq́ue lento pede ſecutus, cum frigus hyemale pro tempore calceatis quoque permoleſtum eſſet. *Heriberti inſignis humilitas.* Attẽdebat et iam uocationem ſuam, quòd nõ ad regna gentium, ſed ad miniſterium uocaretur ſanctorum Chriſti diſcipulorum. Et quanuis ad inſignẽ iam ueniret ſuam ciuitatem Coloniam, tali ſchemate confitebatur cum beatis patriarchis, quorum Apoſtolus meminit, ꝙ peregrinus & hoſpes eſſet ſuper terram, patriam ſe quærere ſignificans meliorem, id eſt, cæleſtem, & quam parauit illis Deus, ciuitatem. *Heb. 11.* Venit itaque duce ſpiritu ſancto, ſpiritu humilitatis, cũ animo contrito, non tamen abſque ſancto & ſpirituali gaudio, & ſicut ſuperius iam prælibatum eſt, ipſa nocte gaudii ſui ſcilicet natalis Domini, conſecratus eſt inter Miſſarum ſolennia, quæ ex more celebrabãtur paulo ante uel circa ortum diei. *Cõſecratur epiſcopus.* Venerant quippe ad hoc ipſum cum eo plures epiſcopi. Iam uerò in illa conſecratione eius quis diuinam ordinationẽ non miretur? Quis non uereatur hic altitudinem cõſilii diuini, quo ita fieri complacuit? Denique totum illud officium matutinum ſanctis paſtoribus ouium Chriſti ſpiritusſanctus compoſuit, quorum nimirum myſticum exemplar paſtores illi fuerunt, qui nocte illa uigilantes uigilias noctis ſupra gregem ſuum, circumfulgente ſe claritate Dei, nunciũ bonũ, gaudium magnum nati Saluatoris quod à ſanctis angelis primi audierant, uidere meruerunt, ſicut ſanctum eiuſdem Miſſæ narrat euangelium.

Cunctæ nimirum eiuſdem officii partes, paſtorum Eccleſiæ uoces ſunt, quales rationabilibus curæ ſuæ ouibus perſonare debent, natum de uirgine pro ſalute mundi ſaluatorem. *Luc. 2.* Plane niſi legentium uitandũ eſſet faſtidium, promptum erat exponere partes ſingulas ſecundum eiuſmodi ſenſum. Vnum tamen eſt quod iure non prætereundum ſit, uidelicet propheticum capitulũ, quod in eodem officio lectionẽ Apoſtolicam ex more præcedit, maximè quia huius ſancti paſtoris perſonæ locus ille miro modo ſeſe accommodauit. Denique dum in conſecrando illum, epiſcopi duo codicem euangeliorum ſuper caput ceruicemq; eius tenerent, reuoluto mox eodem codice, uerſiculus ille primus occurrit: Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, ad euangelizandum pauperibus miſit me. Propheticum nanque hic Eſaiæ capitulum euangelicis literis hoc modo inſertum eſt: *Eſ. 61.* Et regreſſus eſt Ieſus, inquit Lucas, in uirtute ſpiritus in Galileam, & uenit Nazareth, ubi erat nutritus, & intrauit ſecundum conſuetudinem die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. Et traditus eſt ei liber Eſaię prophetæ. Et ut reuoluit librum, inuenit locum, in quo ſcriptum erat: *Luc. 4.* Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus miſit me prædicare captiuis remiſſionem, prædicare annũ Domino acceptũ & diem retributionis. Et cum plicuiſſet librum, reddidit eum miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum. Cœpit autem dicere eius, quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in aurib⁹ ueſtris. Cõſtat q̃ ergo pſona Chriſti eſt, quæ hæc in propheta ſuo de ſemetipſo loquitur. At ille nimirum non ſolum unctus, ſed unctus eſt præ omnibus, ſicut alia ſcriptura dicit: Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Omnes nanque ſancti, omnes quicunque illius ſpecioſi & gratioſi regis participes ſiue conſortes ſunt, eodem ſpiritu, eodem oleo lætitiæ uncti ſunt, quippe qui nec ſancti abſque unctione hac ullo modo eſſe poſſunt. *Pſ. 44.* Cum itaque uniuerſos eius participes unctos eſſe cõſtet eodem ſpiritu Domini, de quo ille princeps & potentiſſimus dicit: Spiritus Domini ſuper me &c. conteſtans & dicens: Quia hodie ſcriptura hæc completa eſt in auribus ueſtris, ſine dubio præſules eccleſiarum, quorum eſt pauperibus euangelizare, & prædicare captiuis remiſſionem, & ad hoc ſacro chriſmate uncti ſunt, ipſi ſinguli ſcire debẽt, & de ſemetipſis poſt Chriſtũ dicere poſſũt: *Sancti omnes quo ungãtur oleo.* Spiritus Dñi ſuꝑ me ꝓpꝫ qđ unxit me &c. Igitur dum in huius beati pontificis unctione, aperto ſuper caput eius euangelico uolumine primam ſcriptura ſancta uocem hanc edidit, *Eſa. 61* reuera iure omnes, qui aderant, uenerabiliter pro uero diuinitatis oraculo ſententiam arripuerunt, credendo quia Dominus hunc miſit, non dubitando, quia hunc ſpiritus Domini unxit. Cum hac lectione prophetica ſicut eſt ordo eiuſdem officii matutini, conſonantibus atque alternantibus choris, concrepabant diuinæ uoces ſacra præconia lucis & decoris, quem princeps paſtorum Deus & Dominus noſter induit, qui nocte illa illuxit nobis, de quibus non eſt modo explanatio continuanda, ne, ſicut iam dictum eſt, prolixitas faſtidium pariat. Hoc tantum indubitãter dixerim, quia quædam ſigna erant hæc perſiſtentis in tenore ſuo propoſito Dei, & qui & dum naſceretur hic beatus, ſplendorem lucis pro ſigno mirabiliter edidit, & dum conſecraretur, ſic eandem conſe-

cratur,

erraretur; ſic eandem conſecrationem diſpoſuit, ut ſolennia circa illum audirentur præconia ueri luminis cuius nuncii debeant eſſe paſtores cuncti animarum ſecundum exemplum paſtorum illorum, quos nocte illa claritas Dei circunfulſit.

Vt quorundam ſuſtinuerit inuidiam, & Henrico Imperatori cœperit eſſe ſuſpectus Cap. 10.

Ioã. 14

TVum eſt hoc opus Chriſte, cuius ſermo uerus eſt, immò qui es ipſa ueritas, cuius ſententiá permanere oportet, dicentis: Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita. *Ma. 5.* Item: Nemo accẽdit lucernam & io abſcondito ponit, *Ibidem* neque ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Sed quæ unquàm ciuitas ſic ſuper montem poſita, non inuidiam paſſa & oppugnata eſt, à ciuitate Cain terrena & in ualle poſita, cuius princeps eſt ſatanas? *Sancti inuidia patent.* Aut quæ unquam lucerna ſic ſuper candelabrum poſita fuit, & nullus ei nequam oculus inuidit? Quod ut iam manifeſtius dicam, quis unquàm ſanctorum ædificatus in monte uirtutum, uerboquè & exemplo lucens ad ædificationem uidentium & audientium, nullam ab ingratis & inuidis paſſus eſt tribulationem? Quis inter ſupernatum gaudia gratiarũ propriam non habuit menſuram eiuſmodi lachrymarum, quas faciunt filii lucis habitatores Cedar, ideſt, tenebrarum? Nam hoc eſt quod in Pſalmo gementes ſinguli dicũt: Heu me, quia incolatus meus prolõgatus eſt habitaui cum habitantibus Cedar, multũ *Pſ. 119* incola fuit anima mea. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Et quanuis tribulentur, non tamen permittũtur tribulari ſine menſura, ideſt, ſupra id, quod ſuſtinere poſſunt. Item ipſi dicunt: Domine Deus uirtutũ *Pſ. 79.* cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis io menſura. Oportebat igitur & hũc ſanctum, cuius anima, regis Dei ciuitas ſupra montẽ poſita, qui lucerna erat ſuper inſignis eccleſiæ candelabrum conſtituta, oportebat, inquam, & hunc pati aduerſa inter proſpera uirtutum, quibus intus proficiendo ardebat, & inter radios ſignorum, quibus foris ad gloriam Dei lucebat, ſicut protinus narrationis ordo monſtraturus eſt. Quomodo autem uel qualem per occaſionem aduerſitas in eo reperit aditũ? Videlicet per ingentem muri uel præcelſæ turris eius ruinam, ideſt, per mortem Imperatoris ſæpedicti, cuius, dum adiuueret, amicitia pro muro illi eſſe poterat contra aduerſarios, quos contra eum poſtmodum inuidia ſuſcitauit. Qui oimirum Imperator ſi, ut in cæteris, ira & in cauſa, per quam mortem incurrit, conſilium beati uiri attendiſſet, multo melius ſapientiæ appropinquaſſet, & non pœnituiſſet eum, quemadmodum ipſa ſapientia dicit: Omnia fac cum conſilio, *Eccl. 32.* & poſt factum non pœnitebis. Quod quia non fecit, iocidit inſidias mulieris malæ, uidelicet eius cuius uirũ Creſcentiũ, ſibi rebellantẽ, captum iuſſerat capitalem ſubire ſententiam. *Otto 3. Imper. ueneno perit.* Et ab illa non præcauens, quanuis à ſancto uiro ſæpius eſſet cõmonitus ueneno intra cubiculũ dormiẽs infectus eſt. Obiit itaq; Romę anno poſt ordinationem beati uiri tertio. Ierat autem tunc quoque ſanctus idem cum illo, utpote ad diſponenda per neceſſarius maxima regni negocia. Cui cum die ſequenti confeſſus fuiſſet peſtem quam perceperat, ſeque mori perſentiret, id quoque ſupremũ ab eo poſtulauit, quatenus corpus eius Aquiſgrani ſepeliendum transferret. Hoc agere inſiſtens uir fidelis regalia quoque penes ſe habuit, & electioni non interfuit noui principis Henrici, tunc Baioariorum duci, quem ſecundum ſeculi dignitatem locupletiſſimũ & literarum ſtudiis non tenuiter inſtructum, principes regni regem ſibi elegerunt. Hæc fuit occaſio, quã aduerſus illum rapere potuerunt aduerſarii, quales in eccleſia nunquam defuerunt, ex quo ſacrificia Deo, primi obtulerunt Abel & Cain, ſcilicet falſi fratres *Gen. 4.* quibus & ſcriptura dicit, quia abierunt in uia Cain, *Iuda.* quorum preſſuram Apoſtolus quoque inter cætera *2. Co. 3* pericula maximè gemit. Et hæc quidem regalia repetita, cito reddidit, ſed quia noui, ut iam dictum eſt, principis electioni non interfuit, extunc illi ſuſpectus erat. Vnde & idem rea obtrectatoribus ſancti pronius aurem præbebat, *Henricus Impera. cur Heriberto infenſus.* denique impacato ſemper eum odio perſecutus eſt? donec à Domino redargui meruit paulò ante obitum ſancti, quod in ſuo loco præſens narratio non prçteribit. Nunc memorabilium eius ad laudem Domini miracula percurramus.

De ſiccitate, & quomodo per ſpeciem columbæ gratia ſpiritusſancti ſuper eum apparuit, utque lachrymis ſuis repentinam è cœlo pluuiam obtinuerit. Cap. 11.

RES ipſa, quæ iam nunc enarranda eſt, ſatis lucidè commendat, non caſu, ſed per diuinam diſpenſationem id, quod ſupra memorauimus, eueniſſe, ut ſcilicet in conſecratione ſancti, præſulis prima ſe ex euangelii, codice offerret illa uox miſeri *Eſ. 61.* cordis pontificis Chriſti, Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me. Subſecuta nanque poſtmodũ ſiccitas, peccata populorum uehementer arguebat, *Fames & peſtis graſſantur.* ut ferè omnis herba præmortua, omnis ager exuſtus, non qualemcunque famem, ſed famem mortiferam iamiamque minaretur. Denique cum ſiccitate peſtilentia quoque ſæuiebat, multique moriebantur, multi adhuc ægra uix trahebant corpora. Erat ergo piiſſimo pontifici non parua uel qualiſcunque ſolicitudo ſed & in ſolicitudine cõpatientis animi tribulatio, & ĩ tribulatiõe ingis & lachrymoſa oratio. Vnde q a ſerrũ p trãſibat animã ei⁹, & in corde eius gemebat ſpiritusſanctus, *Rom. 8* ſicut dicit Apoſtolus: Nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus. ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarabilibus, meruit & populum *Ec. 44.* reconciliare Deo, ſicut de ſacerdote magno & digno quidam ſapiens dixit: Et in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio. & inter reconciliandum, glorioſo glorificari miraculo. Indicto ieiunio triduano, luctuoſus ibat pupulus per urbem fœcundam tot ſanctorum millibus & ad ſingulorum patrocinia locorum fideliter atque ſuppliciter lachrymoſas fundebat preces, *Indicit triduanum ieiunũ fitque ſolẽnis proceſſio & litania* quatenus ab imminẽtibus, iamiamque præſentibus malis eriperetur. Erat autem publicus cleri & populi, monachorum quoque atq; ſanctimonialium proceſſus, & omni ordine utriuſque ſexus lingua quidem diuerſa, ſed una intentione & eodem ſenſu concrepando Kyrie eleiſon, altitudo cœli pulſabatur. Inter omnes & præ omnibus mœſtus & ſupplex triſtium filiorum ſpes & pater patriæ procedebat Archiepiſcopus, ità uulnerato corde tantiſque cum gemitibus, ut miro modo conſolatione ſua dignum eum iudicaret ſpiritusſanctus paraclytus. Cũ igitur oratoriũ ſancti Seuerini litania ſolennis egreſſa, beati Pantaleonis adiret oratorium, eccè liuei candoris columba, uidentibus multis, caput eius circũuolitabat, *Colũba miraculum.* eademque repente diſparens, iterum uiſibilis comparebat. Videbant eam multi, ſed nõ omnes: quia uidelicet ne terrena ſpecies, ſed cæleſtis erat

gratia

gratia, quam aliquibus uidere donatum eſt. Vt autē uentum eſt ad locum, ubi iam dictus confeſſor Domini Seuerinus in tranſitu beati Martini uoces angelorum pſallentium audire meruit: uidēt eminus eandem columbam caput beati uiri tertio circumuolantem, quæ & protinus in ſublime eleuata, cœlos petiit, nec ultra comparuit. Vnde quis dubitet ſpiritusſancti gratiam, qualis in domo pectoris eius habitabat talem deforis apparuiſſe, præſertim in tali luctuoſo tempore? Columba nanque, ſicut & turtur, auis gemituoſa eſt, gemitumque pro cantu edere ſolet, & ſicut illa ſoliuaga, ſic iſta auis gregatim gemere conſueuit. Veriſſime ergo cum ſigno huiuſmodi orantē pariter & gementem præ omnibus hunc deſignabat ſpiritusſancti gratia, & de iſto quoque quodammodo idipſum dicebat, quod de alio quodam non ignoto, ſed eximio propheta dictum ſacra narrat pagina: Hic

2. Ma. 15.

eſt fratrum amator & populi ſui: hic eſt, qui multum orat pro populo & pro ciuitate iſta. Nimirum & iſte uir in populo ſuo mitiſſimus apparuit, ſecundum ſimilitudinem columbæ mitis & ſimplicis, ſancto redundans ſpiritu pietatis, atque idcirco gemitus & oratio eius perire non potuit. Nā ubi ad prandium uētum eſt, cum ipſe appoſitis cibis ferè ieiunaret, ita tamen more ſuo, & tunc maxime, ieiunium diſſimularet, quibuſdam ad ipſum reſpicientibus, & cum dolore loquentibus, ꝙ ea die profuſis tam multorum lachrymis necdum propitiato Domino cœlum aperiretur, dignum memoria uerbum reſpondit hic beatus, uerè mitis, uerè manſuetus, Veſtri, inquit, ò chariſſimi, paſtoris eſt culpa, ꝙ cœlum deſuper tam ferreum eſt, ꝙ multitudo uiſcerum Domini & miſerationum eius continuerūt ſe ſuper nos. Niſi enim Dominus meis irritatus eſſet ſceleribus, qui inter ipſum & uos debebam ſtare medius, iam dirupiſſet cœlum, & beneficium eius deſcēdiſſet, & ſtillaſſet ſuper nos.

Nota ſancti uiri inſignem modeſtiam.

Hæc eo dicente, pariter quaſi quidam ſanguis fluebāt animæ uulneratæ ex oculis lachrymæ, quas erumpētes, & cum impetu currentes coram multis uolebat quidem, ſed non poterat, continere. Lachrymis ergo uictus, caput ſuper menſam declinauit in manibus, & cum fortiſſimo ſpirituum Deo forti humilitate atque ardenti oratione luctabatur. Erat autem hora eadem tanta cęli ſerenitas, ut nulla in aere nubes appareret, cum eccè ſubito fragore magna pluuiæ uis inūdando erupit, ita ut prius imbrium crepitus audiretur, quam uir ſanctus caput ab oratione ſubleuaret.

Efficacia precū eius.

Cuncti protinus circunſedentes, à menſa ſeſe excuſſerunt, & proſilire conati ſunt, ut in laudem Chriſti tantique eius pontificis hymnis perſonarent, & ſigna eccleſiaſtica concrepare facerent. At ille uir prouidus & humilitatis ſuæ cuſtos uigilantiſſimus, terribiliter adiurando illos, hoc fieri uetuit, uixque obtinuit, ut interim quidem à ſemetipſo quieſcerent Dei uerò laudē ac gratias Chriſto agendas nunꝗ tacerent. Nec uerò inſufficiens pluuia tunc extitit, ſed ita uberrimè terram irrigauit, ut iam præmortuas ſegetum radices ad fœcunditatem repararet.

Non ſuſtinet ſe laudari.

Quòd communi propoſito ſuo & Imperatoris Ottonis ipſe ſuperſtes cœnobium conſtruere deliberauerit. Cap. 12.

INtereà cum multis, & magnis miſericordiæ operibus inſiſteret pauperum pater uiduarumque & orphanorum quotidianus prouiſor, incumbebat animo eius cura continua, ſeruituris Deo monachis, conſtruere cœnobium, quorum ordo uidelicet profitetur, quia pauperes ſunt, pauperes uoluntarii nihil in hoc mundo habēdo ꝓprijs. Habuerat aūt Imperatorem Ottonem, dum adnineret, huiuſce rei monitorem. Denique cum nouiſſima profectione Italiā ingrederetur rempublicam diſpoſiturus, beatum uirum habens in comitatu, cunctis proſpere ſuccedentibus, tractans cum uiro Dei de ſalute animæ ſuæ, & quodammodo dicens: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? conſilium hoc accepit, quatenus ob ſalutem ſuam cœnobium conſtrueret monachorum in honorem ſanctæ Dei genitricis, omniumque Sanctorum.

Otto Imperator agit cū illo de conſtituendo cœnobio.

Hoc inito ſalubri conſilio, necessaria protinus ad hanc rem prædia Chriſto delegauit, quæ & beato uiro in manum dedit, cum pollicitatione uel ſponſione huiuſmodi, ut quoniam uita mortalium incerta eſt, ſi quem ex ipſis neceſſitas mortis præoccuparet, alter quicunque ſuperſtes exiſteret, uotum perficeret. Talis, Chriſto mediante, inter illos conditio conuenit, & ita pauperum memores extiterunt uiri ſummi, hæredes æternæ uiriditatis, de qualibus in pſalmo ſpiritus propheticus dicit: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit.

Largitur cœnobio ꝓdia Imperator

Pſ. 103.

Hoc nanque præconio, ſub nominibus lignorum, cāpi & cedrorum Libani, myſticè à ſancto ſpiritu diuites & potentes ſeculi promiſſi ſunt, hoſpitales futuri pauperibus, id eſt, Eccleſiæ filiis ſpiritualibus, de quibus ibidem continuo ſubiungit: Illic paſſeres nidificabunt: Herodii domus. dux eſt eorum, quia propter ipſum pauperes fiunt, præparando animos diuitum ſecularium, ut quomodo paſſeres in ramis lignorum campi cedrorumque Libani nidificant, ita ipſi in poſſeſſionibus ſiue facultatibus illorum parata ſibi uitæ huius neceſſaria percipiant. Hæc idcirco commemorare libuit, ut pariter recogitet quiſque qui de talium conſtitutu uiuit, profeſſus Chriſti ſeruitiū ſanctamque paupertatem, quam Chriſtus ipſe docuit quia tanquam paſſer uolare, id eſt, cæleſtia cogitare debet, ut dignus ſit hoſpitio uel ſtipendio, quod paſſerum, id eſt, pauperum ſiue humilium ſpiritualis uitæ paratum eſt. Nam hinc eſt, ꝙ idem Dn̄s Chriſtus, inſtruēs pauperes ſuos: Nolite, inquit, cogitare de craſtino. Item: Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit enim pater noſter cæleſtis, quid nobis neceſſe ſit. Quærite ergo primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur uobis.

Ma. 6. Luc. 6.

Quod idem eſt ac ſi dicat. Securi ò uos omnes, qui laboratis & onerati eſtis, uenite ad me, & ego reficiam uos, ſecuri & cōfidentes uenite ad uitæ contemplatiuæ requiem, nihil de craſtino ſoliciti, quia iamdudum pater ueſter cæleſtis, ſciens quid uobis neceſſe ſit, promiſit & parauit uobis uictum & ueſtitum, dicendo in propheta Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illi paſſeres nidificabunt.

Ma. 6. ibidem

Sed bis omiſſis, reuertamur ad rem. Neque enim propoſitum nobis fuerat docere monachos, ꝙ ſtatuta percipere ſtipendia non debeant, niſi per contemplationis pennam uolent, & à ſeruili opere peccati uacent, ſed geſtorum beati uiri texere narrationem.

Pſ. 103

Quòd ſancta Dei genitrix illi apparuit, et quo in loco cœnobium conſtruere deberet, indicauit. Cap. 13.

CVm beatus Herebertus propoſitum electo in loco conſtruere optaret cœnobium, & nuſquam locum reperiret, quem aptum putaret ſatis & idoneum, conuertens ſeſe ad Dominum ſanctamque eius genitricem in ieiuniis, & orationibus, poſtulabat ſibi ipſius reuelare uoluntatem. Fecit hoc inſtanter, & ſicut de ſancta Anna propheriſſa ſcriptum eſt, Vultus illius non ſunt amplius in diuerſa

ſa mutati, non ante deſtitit, donec ſuis condignū meritis reſponſum cælitus accepit. Denique nocte quadam, dum poſt uigilias fatigata ſopori membra dediſſet, eccè adeſt per uiſum illa beata angelorum & omnium regina ſanctorum, quæ ſtellato ſedens ſolio, latum & amplum cęlorum cum filio ſuo poſsidens regnum, non paruipendebat etiam hoc paruum, quod ſibi in terris fideli deuotione offerebatur domiciliū. Et aſsiſtens, Scias, inquit, ò Hereberte, exauditas eſſe orationes tuas, iam eccè uenio ad te, ut indicem tibi, uotum, quod mente geris, quo in loco perficias. Ego enim ſum Maria mater Domini. Surge ergo, & Diuitenſe caſtrum petens, locum in eodem mundari præcipe, ibique monaſterium Deo mihi & omnibus Sanctis conſtitue, ut ubi quondam abundauit peccatum & cultus dæmonum, ibi iuſtitia regnet in multitudine Sanctorum. His dictis, miſericordiæ mater diſparuit, beato ſcilicet uiro euigilante, atque ita relabenter à dulcedine tantæ uiſionis. Erat autem in eodem caſtro ſita chors, pertinens ad ſeruitium epiſcopii.

1. Re. 1.

S. Maria regina angelorū illi apparet.

Surgens igitur, & gratias Deo corde & ore deuotiſſime agens, & ei, quæ ſibi apparere dignata fuerat, ſalutis perpetuæ genitrici non ingratus exiſtens, confeſtim prædictæ chortis miniſterialem accerſiuit, iuſſitque quantocyus chortem illam emundari, quoniam regis cælorum & genitricis eius iam deberet curia fieri, ut exportata ſupellex uniuerſa, recum daret aduenienti, atque habitaturo illic nomini Domini. Factūque eſt, & exportata rerum omnium, quæ multa erat, copia, citius q̄ ſperari poterat, locus emundatus eſt. Quid multa? Iactis fundamentis, alacriter atque celeriter ſtructura ſpecioſa ſurrexit.

Tēplū corruit

De ſtructura tēpli ut ceciderit, & alia ſtructura ſurrexerit, & cuius rei exemplum conuenienter inde poſsit accipi. *Cap. 14.*

SEd quid dicam? cum enim opus ferè peractū eſt, iamque ſicut propoſitum fuerat, ſeruientium Deo monachorum cœtus adunatus exiſteret, quadam nocte dum ſiniius matutinorum ſolennijs, omnes fuiſſent egreſsi, repentè ſic tota ſtructura concidit, ut lapis ſuper lapidem non remaneret, præter unum parietem paruulum qui ſolus inter illas ruinas ſtans repertus eſt. Quid de euentu ſapiens auditor arbitretur? Niſi enim cæleſti authoritate ſtructura ſurrexiſſet, niſi tali tamque ſublimis perſonæ, quæ apparuit, ſicut iam dictum eſt, dignitas opus tali in loco fieri iuſsiſſet, & niſi fundator operis hic pontifex notæ ſanctitatis exiſteret, fortuito accidiſſe arbitraremur. Nunc autem cōſiderata rerum uel perſonarum qualitate, arbitrari licet, diuina & iuſta hoc actum eſſe diſpoſitione. Et quidem quoniam altitudinem diuini conſilii perſpicere non ualemus, hoc tantum dicere libet, quia cunctis loca ſancta inhabitantibus, & eis maximè, qui eodem in loco ſanctum deinceps ſubituri erant ſeruitium, terribile ſignū datum eſt. Nā quod ueraciter de filio uirginis dictum eſt: Eccè hic poſitus eſt in ruinam & in reſurrectionem multorū: idipſum non inconuenienter de iſto, & eiuſdem uirginis oratorio, & de omni Sanctorum loco dici poteſt quia in ruinam & in reſurrectionem multorum poſitus eſt. Quorū in ruinā, niſi illorū qui ſancto i loco uitam perditam ducunt, & idcirco maius portaturi ſūt iudicium? Et quorum in reſurrectionem, niſi illorum qui de ſeculo nequam exeuntes, & peccata præterita fugientes, ad ſanctum locum, pœnitentiam acturi, eò fugiunt atque ita in ſtatum iuſtitiæ reſurgunt? Nimirum & illorum ruinam in iam dicta ruina lapidum, & iſtorum reſurrectionem non abſurdum eſt intelligi in ſtructura iterata, quæ protinus in melius conſurrexit. Nam uir Dei grauiter quidem tulit id quod accidit, ſed cito reſumptis uiribus ſancti deſiderii, totū ipſum ſpatiū ædificandi monaſterii in altitudinē mali naualis effodians, rurſus fundamenta iecit, ocyuſque conſummatum, quinto nonas maii monaſterium dedicauit. Porrò de lapidibus prioris ſtructuræ, clauſtrum cum officinis conſtruxit. Igitur dum eiuſmodi rem geſtam legis aut recolis, quicunque mente ſtudioſa exempla ſpiritualium de quorumlibet corporalium ſimilitudine ſcrutari delectaris, non curans quali ſine, quam humili ex re tuæ capias inſtrumenta ſalutis, dummodo poſsis utiliter ædificari, opportune ſimul & illud ad memoriam redit, quod manifeſtè diuina cum authoritate ſcriptum eſt, ubi Dominus ad prophetam dicit: Surge & deſcende in domum figuli, & ibi audies uerba mea. Et deſcendi, inquit, in domū figuli, & eccè faciebat opus ſuper rotam. Et diſsipatū eſt uas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis. Et cōuerſus, fecit illud uas alterū ſicut placuerat in oculis eiꝰ ut faceret. Hæc & cætera pſequi uel tractare, præſentis narrationis propoſitum non admittit, hoc breuiter ſtudio intendente, quatenus hoc loco ad memoriam reuocaretur, in omni ordine & ſuperbos pro ſua duritia cedere uel diſsipari, & humiles pro ſua manſuetudine ad pœnitentiam conuerſos, reſtaurari.

Illa ruina quid ſignificaſſe uideatur

Luc. 2.

Inſtauratur & dedicatur templū

Iere. 18

De cruce Dominica, quæ non de qualicunque ligno, ſed de una tandem arbore formari potuit, & cuius res etiam in hoc, exemplum ſit. Cap. 15.

ACcidit & aliud, quod ſimiliter non prætereundum, neque ratione uacare putandum. Nam uir Domini ſtatim ut eccleſiæ fundamenta iecit, crucem Dominicam, quæ ibidem ſtatueretur, formari præcepit. Artifices uerò uigilanter quidem inſtiterunt, ut præceptum perficeretur, ſed nullo modo diligentiam ſequebatur effectus. Quotidie reiectis aliis alia ligna cædebant, & nullatenus ex quolibet ligno, quamuis electo, ſuæ artis officium peragere ualebant. Multo igitur labore, ſed & maiore defeſsi tædio omnino ab eiuſmodi opere deſiſteret decreuerunt. Quadam uerò die uir beatus in quandam deuenerat poſſeſsionem ad ſe pertinentem, menſaque illi iuſſu ipſius in pomario, quod domui ſuæ contiguum erat, parata eſt. Stabat pirus ex aduerſo in altum porrecta, quæ ramis diductis, immò quaſi brachiis diſtentis, quodammodo Domini effigiem manus in cruce expandentis, imitari uidebatur. Cum itaq; ſedens, oculos inter prādēdum fortuitis motibus deduceret, eccè talis effigies in arbore ille repente ſeſe obiecit, miroque modo ad primum intuitum quendam terrorē diuinū animo eius incuſsit. Nec mora, facto pręoculis illo familiari, ſibi ſigno crucis, totus in ſe rediens, rē diuinitus præmiſſam, ſuiſque oculis oblatā eſſe prudēter intellexit. Statim igiť accerſito artifice, arborē illā ſuccidi, & ex illa crucē Dñicā, & in ea Saluatoris imaginem diligenter formari imperat. Paruit ille, & compendio ſatiſque efficaciter artem operis elegantia ſecuta eſt. Quid ex facto huiuſmodi conijci poteſt? Nunquid de lignis aut de truncis Deo cura eſt, ut indicare debeat, quod uel quale lignum ſibi eligat aut eligere debuerit artifex? Sed reuera eſt aliud, unde curat Deus, quod prudens auditor non inutiliter ſecundum hanc ſimilitudinem contempletur. Nam ſignum Crucis uel imaginem, quam in recordationē Saluatoris Chriſtianus ueneratur populus, ſubleuatā ante oculos, ſicut Moyſes in deſerto ſerpentem æneū pro ſigno exaltauit, imitari honore ſecundario debēt paſtores, quos ſpiritusſanctus poſuit regere Eccleſiam

Iubet fieri crucem Dominicam.

Ex nullis poteſt lignis cōfici.

Signū crucis cur ueneretur Chriſtiani.

Nu. 21.

ſiam Dei, quã ſuo ſanguine acquiſiuit, ut uice Chriſti honorentur, quos uicem conſtat agere Chriſti. Nimirum non humana præſumptione ad diſpenſationẽ domus Dei ſunt intrudendi, ſed electione Dei uocandi, ut uidelicet ille conſtituatur, quem Deus elegerit, quem ut præeſſe mereatur, Deus uelut operarium ſuum dignum ſpirituſancto demonſtrare dignatus ſit. Recte ergo huius ueritatis, huius diuinæ electionis meminiſſe nos faciet res ipſa, quæ penè ſimiliter accidit, dum non qualecunque lignum, nõ quodcunq; uolebant homines artifices, ſed quod nutu diuino monſtratum eſt, ad eiuſmodi operis effectum perduci potuit.

Ac. 20

Quòd faciendo ſigna, ſemper famam uel gloriam fugit: & de Eliſæo, cur ſigna duplicia quam Elias facere uoluerit, dicens: Oro ut fiat ſpiritus tuus duplex in me. Cap. 16

1. Co. 12

OPerandi uirtutes hic beatus à ſpirituſſancto, diuidente ſingulis prout uult, gratiam habuit, ſed gloriam ſemper fugit, quippe qui egregiè cuſtos humilitatis, uolebat, immò fugiebat iuſtitiam ſuam ab hominibus uideri. Denique talium maxime operum luce, ſanctorum uita coram hominibus innoteſcit. Huius rei clarum ſatis & euidens indicium eſt, quod cum gratiam hanc haberet, ut iam dictum eſt, nunquam tamen precem ad Dominum fudiſſe reperitur pro cuiuslibet operatione uirtutis, ſed nihilominus per eum nonnulla facta ſunt miracula eiuſmodi, nonnunquam inuito, nonnunquam & neſciente ipſo, ſicut ſequens ſermo declarabit. Verum tamen in hac laudatione humilitatis huius, nihil magnorum Sanctorum authoritati uel gloriæ derogauit, qui opus huius gratiæ fuſis perſepè precibus impetraſſe leguntur. Omnia nanque tempus habent, dicit Eccleſiaſtes. Denique ſicut de generibus linguarum, quæ ab eodem ſpiritu dantur, dicit Apoſtolus: Quia linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus, ita, & de operatione uirtutũ recte dicas, quia uirtutes ad teſtimoniũ ſũt, nõ fidelibus, ſed in fidelib⁹ & ibi ſũmopere ſãctis optãdæ ſũt, ubi ignorãtiã ueri Dei habens, ad fidem erudítur populus. Vnde ſanctum Eliſæum laudabiliter egiſſe animaduertimus, qui dicente ſibi Elia, Pete quod uis, antequam tollar à te, pro tuus petens, Oro, inquit, ut fiat ſpiritus tuus duplex in me. Videbat nanque miſerabilem Iſrael, ſequentẽ fornicationes impiiſſimæ Iezabel claudicare in duas partes, ſequendo Baal idolum Iezabel, & hæſitando poſt Deum patrum ſuorum, qui unus & uerus Dominus Deus eſt, & non poſſe populum eundem in ſuum reſtitui gradum, niſi per multarum operationem uirtutũ. Proinde rem dificilem quidem poſtulauit, at tamen quia non ſuam, ſed Dei gloriam & communẽ quærebat populi ſalutem, factum eſt quod petiuit, & duplex ſpiritus Eliæ ſuper eum requieuit. Duplum nanque donum ſpiritus in operatione uirtutum ille accepit. Nam ſi ſcripturam conſulas, & diligenter cõputes, Elias quidem octo, Eliſæus autẽ circiter ſexdecim miracula operatus eſt. Igitur & illi laude digni ſunt ſancti, qui per charitatem uel propter ædificationem infidelium, fuſis ad Deum precibus, uirtutes operati ſunt, & hic atque cæteri iure honorandi ſunt qui cunque propter humilitatis cuſtodiam quodammodo fugere ſtuduerunt datam ſibi cælitus & ultro proſequentem, eandem uirtutum gratiam. Sed iam earundem uirtutum ſancti huius narrationẽ ingrediamur.

Eccle. 3
1. Co. 14
2. Re. 2
3. Reg. 18.
Duplex ſpiritus Eliſæi quid

De homine dæmoniaco, ut eo ſermonem faciente liberatus ſit, Cap. 17.

DIe ſolenni hic ſanctus Dei ſermonem de more faciebat ad populum. Erat autem dies ille quem Chriſtianitas appellat diem Palmarũ, quo uidelicet die rex cælorum ſanctam ingreſſus eſt ciuitatem Hieroſolymam, ſedens ſuper pullum aſinæ nimirum ob contemptum ſuperbiæ regum terræ, de qualibus Pſalmiſta dicit: Hi in curribus & hi in equis ſubiungens protinus, Nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus, in quo uidelicet nomine tũc ille paſſurus aduenit, clamantibus turbis: Benedictus qui uenit in nomine Domini. Erat ergo ſermo in ore eius tempori & rei congruens, uidelicet quomodo diabolus per ſeductionem primi hominis, atrium huius mundi tanquam fortis armatus occupauerit, & quõ ſuperueniens fortior filius Dei, per humilitatẽ crucis & paſſionis ſuæ fortem illum uicerit, & uniuerſa eius uaſa, id eſt, nos homines ab eo iure uictoris tulerit. Eccè autem in maxima turba audientium quidam aderat, ab eodem forti & tenebrarum principe corporaliter obſeſſus, & ob hoc nexibus duris obſtrictus. Iam anteà per multa ſanctorum loca fuerat deductus, ut meritis ſanctorum liberaretur, & non prouenerat, & illi optata ſalus, quia uidelicet liberatio eius, beatiſſimi huius meritis per Dei prouidentiam reſeruabatur. Cum igitur ſermo eiuſmodi ab ore beati uiri proflueret, non ſuſtinuit uirtutem uirtutis fortitudo inimici, qui ad ſingula dicta, tanquam ad totidem uerbera, uehementius eiulabat, dentibusque miſerrimi hominis tanquam ſuis in ſemetipſo ſtridebat, audiens illas, quibus à Chriſto uictus narrabatur, hiſtorias. Itaque qui iam notus fuerat multis homo captiuus, omnibus innotuit, dũ clamoribus cunctorum ſilentia turbaret, atque ad audiendum Dei uerbum intentam totius regionis multitudinem ſolus inquietaret. Ad clamores eius maxime, uir ille miſericordiæ filius, totus intendit, & ſermonem, quem habebat in ore, proſequi non præualens, quoniam magnitudine compaſſionis occupabatur, orabat tacita mente, ut in uno manifeſtaretur homine uirtus liberatoris, qui totum mundum liberauit. Hæc tacitus orans, iterum atque iterum de induſtria repetebat capitulum, uictoris Chriſti gloriã, & uicti diaboli referens ruinam, ita ut mente exceſſiſſe uideretur, unam eãdemque toties iterando ſententiam, flene pariter & uberibus, quod perpulcrum eſt, lachrymis perornans oris eloquentiam. Non ergo ſuſtinuit, ut iam dictum eſt, ille hoſtis antiquus, ſed uirtute uerbi omnipotentis coactus effugit, liberamque quem diu poſſederat, hominem reliquit. Illo nanque exturbato, is, qui uinctus à multis tenebatur placido ſermone: Obſecro, inquit, ſoluite me, ut ea, quæ beatus ille pontifex loquitur, poſſim & ego quietus audire. Cum hæc primò diceret, putabatur adhuc in illo nequam hoſtis fallere, ſed loquebatur homo conſtantius, iterum atque iterum ſe liberatum aſſerens beati pontificis meritis, & ſana uerba proferre. Soluerunt ergo illum, & ſtabat ſana mente, cum audientibus reliqua ſermonis intentius audiens. Teſtes atque miratores uirtutis erga beatum uirum tanti extiterunt, quanti illum ſermocinantem tali in loco circunſtabant, qui diligenter attenderant eius intuitum geſtumque lachrymoſum, cum nihil quidem labiis pro liberatione captiui diceret, & tamen liberationem eius tacitæ orationis uirtute perficeret.

Concio Hereberti apud populũ
Ma. 21
Pſa. 16
Ma. 21
Luc 11
Oratio ne pellit ab obſeſſo dæmonem

De

De Abbate Volberto, qualiter per uiſum monitus, de aqua unde uir ſanctus poſt Miſſam manus lauit, ſanitatem recepit. Cap. 18.

Volbertus Abbas Tuitien.

ALiud ſub eodem tempore actum eſt uirtutū eius indiciom, in quo amplius ſplenduit deſurium, qui humilitatis ſtudio apud ſe premebatur deorſum. Trei nanque ex eis qui male habebant, ob meriti eius teſtimonium cælica uiſio direait ad illum, tanquam ad ſalutis medicum. Primus illorom cœnobii, ſupra iam memorati, quod idē ſanctus conſtruxerat, Abbas oomine Volbertus extitit, uir ueoerabilis, qui capitis oculorumque duro ac diutino uexabatur incommodo. Huic una noctium dioinitus per uiſum intimatum eſt, ut ex aqua, qua ſanctus Dei pontiſea poſt Miſſarum celebrationem manus de more lauiſſet, caput ſibimet oculoſque profundendo foueret, indubitanter credens, ꝙ protinus ſanitatem recepturus foret. Credidit ille, quippe qoi præ multis aliis familiariter conſcius erat uitæ illius ſanctiſſimæ. Venit ergo, prius tamen ab eodem accerſitus, ut ſæpè ſolet aceerſiri & requiri de monaſterii iā dicti neceſſarii rebus. Cumque ad celebranda Miſſarū ſolēoia pontiſea de more pararetur, accedens propius ut erat familiaris, uiſum retulit, aqnam de manibus iuſſu eiuſdem ſibi, ot præmonſtratum fuerat, dari poſcit. At ille quaſi uehementer commotus, & quodā modo ſuæ maoſuetudinis oblitus, io qua ueraciter dicere poterat: Domine, noo eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neq; ambulaui in magnis, neque in mirabilibos ſuper me, repulit à ſe hominē uelut delirum & amentem, qui neſciret ant oon uidiſſet Rhenum, pro foribus ſuis præterfluentem, in quo ooo ſolum capite & oculis, ſed & toto poſſet corpore, quaotuni uellet, muodari. Repulſus ille, perſtitit noo incredulus uiſiopi, & à miniſtris eiuſdem poo tificis clā ſibi, quod petebat, reſeruari obtinuit, moxque ut caput & oculos ex aqua illa perfudit, integrā ſanitatem recepit.

Nota tāti uiri humilitatem.

Pſ. 130

Aqua qua uir ſanctus manus abluit in Miſſa, uis.

Vt mulier cæca, per uiſum monita, de uino, quo poſt Miſſam digitos lauerat, oculos intinxerit, & illuminata ſit. Cap. 19.

Vinum quo digitos lauit cæcā curat.

POſt hunc quædam mulier, quæ multo tempore cæca fuerat, uiſum penè eundem uidit. Dictū oanque illi eſt, ꝙ ſi ea uino, quo idem ſanctus Dei poſt Dominici corporis & ſanguinis communioem digitos de more lauiſſet, ſibimet oculos intingeret, amiſſum protious lumeo reciperet. Credidit illa, danſque operam, ut oſtenſum poſſet remedium conſequi, protious ut oculos uino intinxit, lumen optatum recepit.

De muliere paralytica quomodo item per uiſionē monita, benedictionem ab eo flagitauit; & ſanata eſt. Cap. 20.

Signo crucis edito, abigit paralyſim.

ALia deinde mulier, diu paralytica, p uiſum cōmonita eſt, quatenus beati uiri benedictionem caperet, confideos de uirtute Chriſti, quod per meritum beati pontificis infirmitate propulſa, confeſtim ſanitas ſuccederet. Illa nihil dubitās uirorum manibus ſeſe deferri poſtulauit, & ſecus uiā collocari, qua tranſiturus eſſet uir Dei. Itaque illo prætereunte clamauit benedictionem petens in oomine Domini. At ille paululum ſubſiſtens, com ea præſentibus cognouiſſet ꝙ paralytica eſſet, & ꝙ benedictionem poſtularet, ſtans eminus, eleuata manu ſignum crucis edidit, ſtatimque reddita ſanitas, diſſoluta membra ſolidauit, & quæ aliorum manibus deuecta fuerat, ſurgens ad propria remeauit incolumis. Ita miro modo qui apud ſe latere uolebat, magis ac magis ex Deo clareſcebat, & uox ueritatis implebatur, dicentis: Noo poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, & nemo accendit lucernam, & in abſcondito ponit, ſed ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideaot. *Ma. 5.*

Vt familiaris clericus ab eo uiſitatus, repente de ardore febrium conualuerit. Cap. 21.

ALiquando quidam familiaris clericus, & in miniſterio quotidiano neceſſarius, ualida febre correptus, grauiſſimè uexabatur, ita ut pene à cūctis uita eius deſperaretur. Erat autem tunc ſanctus pontifex cum Imperatore in profectione, & de Vaogionum ciuitate cum illo Moguntiam proficiſcebatur habens clericum iam dictum ſecom in itinere, ut ſemper foris & intus obſequio, eiuſdem cooſuetudinaliter utebatur. Cum ergo febris illū in profectione corripuiſſet, & penè uſque ad mortem fatigaret, patri, ſemper pium ſuper afflictos habenti affectum cum eodem pietatis affectu ſolicitudo quoque familiaris obſequii non parua pro tempore & re ſuborta eſt. Acceſſit ad lectulum, ſuumque propius uiſitauit infirmum, paterne percontans, ſi quid uellet, ſi quid ſaltē guſtare præualeret. Ille ut ardebat ualido æſtu febrium, nihil præter aquā ſe poſſe profeſſus eſt. Qua cum benedictione cōceſſa, ipſe de more ſoleoni Miſſarom ingreſſus eſt. Nihil quod audiretur foris, pro uirtutis operatione, ut ſibi ægroti concederetur ſalus, orauit, ſicut iam ſuperius dictum eſt, quia nunquam pro huiuſmodi ſignis aut uirtutibus precem manifeſtam fudit. Orabat tamē, Deo quidem loquēs, ſed hominibus tacitus, & maximè io eiuſmodi cauſis euangelicum conſilium obſeruabat Domini, dicentis: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum. Clauſo nanque oris oſtio, orabat pro talibus, ut cum peruenisset uirtutis effectus ipſe nihil egiſſe putaretur, atque ita iuſtitia eius oon uideretur ab hominibus. Quid multa? Peractis Miſſarum ſolennitis, dum ſuom ſorſus uiſitaret ægrotum, ille iam ſine dubio meritis eios de magois febrium ignibus ac ſuſpicionibus mortis inſtantis ereptus, adeo conualuerat, ut auiditatem quoque ciborum adeptus, rogaret ſibi tranſmitti pulmentum de mēſæ ipſius apparatibus. Factum eſt, & exindè uſque ad ſatietatem refectus, adeo de infirmitate conualuit, ut proxima die cum aliis propoſito itinere Moguntiam præiret, & epiſcopalis obſequii munia ex integro, ut erat ſolitus, adimpleret.

Piè uiſitat febricitātē clericum.

Ma. 6.

Fugit oſtentationē.

Febricitans eius precib' reualeſcit.

Vt ipſe inter tenebras noctis orans, circunfuſa diuinitus luce clarificatus fuerit, & quod multoties hoc ipſum acciderit. Cap. 22.

IDem familiaris clericus, poſtmodum domus S. Petri præpoſitus, plurima de eodem patre magna & magnifica nouerat & narrare conſueuerat. Quorum pleraque, cum ob breuitatis ſtudiom prætermiſſa ſint, unum eſt, quod ſilentio tranſire non habuit, quia uerè ſignum magnom eſt & euidens, quòd oratio eius uerè ignis fuerit, & ante oculos diuinitatis uelut lampas ardēs & lucens, charitas eius extitit. Nocte quadam, cunctis circa ipſum dormientibos, lumen, quod de more coram ipſo poſitum fuerat, ut toto noctis ſpatio, luceret, extinctum eſt. At ille iam dictus familiaris clericus repente ſomno excitatus conſurgens, & hac illacque ſub horrido in ſilentio circunſpiciens, dum pro recuperando lumine

ſolicitus trepidat, rem diuinã & memoria dignam, ut ipſe cum iuramento teſtabatur, conſpicatus eſt. Nam inter ipſas noctis tenebras, eccè de lectulo, in quo beatus pontifex peruigil orabat expãſis manibus, lux immenſa refulſit: cuius etiã magnitudine inualeſcente, nec maons eaſdẽ, ut ipſe fatebatur, uidere aut diſcernere potuit. Hoc nimirum ſigno ſatis claruit, q̀ uerè filius eſſet lucis, & filius diei, & quia oratio eius uerè ut ignis peccata conſumit, & poteſtates tenebrarum uincit. Nec uerò illa tantũ uice, ſed & multoties cũ poſt matutinales hymnos, pſalmorumq́ue continuas decantationes lumẽ materiale alicubi reconderetur, lumẽ ſpirituale pontificẽ ſanctũ ſecretius orãtem itã circũfulſit, ut putareẽ adeſſe ꝑſentia ſolis meridiani.

Illo orãte, lux immenſa diffunditur in tenebris.

Crebro id contigit.

De humilitate eius, qua contemptum à presbyteris omnibus, pauperis ſui filium baptizauit. Cap. 23.

IAm de humilitate eius glorioſa ſigna ꝑmiſſa ſunt quia in operatione uirtutũ, & patris, qui in cœlis eſt, glorificationẽ quærebat, & ſic operãtẽ, ſciri uel uideri ſe ab hominibus refugiebat. Porrò ipſa humilitatis uirtus, tunc demũ dulcis & ſua perfectione laudabilis eſt, quandò is, qui totus plenus Deo, creatori ſuo ſeſe ſubiicit in cõfractione cordis, foris quoque ad infimorũ cõdeſcenſionẽ hominũ ſemetipſum quanto maior eſt, tãto amplius pro eo & tẽpore ſubmittit. Libet igitur narrationi huic inſerere rem geſtã, magnæ humilitatis exẽplũ ferentẽ, & teſtimonio utilẽ, ut maximè in ſacris rebus nulla Eccleſiaſtica dignitas qualẽcũque deſpiciat pauperẽ fidelẽ. Simul quia plerique ſalutariũ ſacramẽtorũ miniſtri nimiũ peccant, dum ſacra uenditant, cunctaque quæſtus cauſa faciũt, libẽter hoc illis exẽplũ ingerendũ eſt: quia uidelicet peccatũ quoque illorũ uehemẽter hæc res geſta redarguit, in qua ſanctus iſte magna, ut iã dictũ eſt, laude refulſit. Pauperi cuidã ex his, quos pater ſanctus ope quotidiana ſuſtentabat, infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæſtus in manu habebat, cõtẽnebatur à ſacerdotibus, per totã urbẽ Coloniã puerulũ illũ circũferens, & eidẽ filiolo regenerationis gratiam offerri poſtulans. Defeſſus ergò & cõtemptus, ad ſanctũ recurrit pontificẽ, & q̀ tali in re cõtemptus eſſet, magna & flebili uoce cõqueſtus eſt. Ille ut uerè ſapiẽs Currens, inquit, affer illũ ad me. ego enim eum habeo baptizare. At ille: Suſcipe, inquit, ergò eũ tu quoq; de ſacro fonte, & cõpater meus eſſe dignare. Baptizauit itaque pauperculũ, nõ pro perſona noſtræ ſalutis appendẽs ſacramẽtũ: ſuo nimirũ facto & exẽplo tãtæ ciuitatis tã multos redarguens presbyteros, q̀ auſi fuiſſent fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti habere in acceptione perſonarũ, iudicãtes, ut ait apoſtolus, apud ſemetipſos, & facti iudices cogitationum iniquarũ. Etenim, inquit, ſi introierit in cõuẽtũ ueſtrũ uir, annulũ aureũ habens, in ueſte candida: introierit aũt & pauper in ſordido habitu, & intẽdatis in eũ, qui indutus eſt ueſte preclara, & dicatis ei, Tu ſede hic bene: pauperi aũt dicatis, Tu ſta illic: aut, Sede ſub ſcabello pedum meorũ: nõne iudicatis apud uoſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationũ iniquarũ? Quòd ſi in quouis iudicio iure hæc authoritas Apoſtolica redarguit acceptores perſonarũ: quãto magis in diſpenſatione ſacramentorũ, quæ de cœlo gratis profluxerũt, uir ſanctus exẽplo ſuo redarguere debuit paupertatis cõtẽptum? Rectè igitur gradiẽs ſecũdùm regulã uel cõſiliũ ſapiẽtiæ dicẽtis: Si bene feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa: tradidit ſacramentũ ſalutis, nõ perſonæ intẽdens, ſed creaturæ formatæ ad imaginẽ Dei: & ipſe de ſacro fonte ſuſcepit puerum, factuſq́ue cõpater, dedit patri, undè nutriret eũ. Quadã poſtmodum die, cùm celebrata ſtatione apud S. Seuerinum, reuerteretur, multa cleri & populi turba comitatus, tranſibat exiguum iam dicti pauperis tugurium. Ille ut prætereuntem uidit, nõ parũ alacri uſus cõfidentia, prorupit, frenum equi corripuit, ſimul clamans & adiurans per nomen Chriſti & per maieſtatẽ diuinæ charitatis, ut paululum ſubſiſteret, & uel modicum quid de compatris ſui apparatu perciperet: memor fœderis, quod ſecum pepigiſſet in iam dicta regeneratione uel ſuſceptione filioli. Audiãt & hoc exẽplũ, quicunque quaſi iure ſacerdotali de pauperibus libẽter obſonia cupiunt, inimò & uiolenter exigunt; qualibus per prophetã Dominus cum dixiſſet: Vę qui opulenti eſtis in Sion: ſubſecutus & hoc addidit: Qui comeditis agnum de grege, & uitulos de medio armẽti. Audiant, inquam, hoc & imitentur exemplũ, quia põtifex magnus ad huiuſmodi tugurium compatris digreſſus, optimum ſumpſit conuiuium, panis uidelicet fruſtum, & gallinæ pullum, necnon & tenuis ceruiſiæ poculũ. Talis cauſa ſit, talis pietatis cuſtodia, talis charitas, ubi uel quoties ſacerdotalis dignitas pro accipiendo munere ad pauperes ſeſe inclinat. Hæc ꝑ humilitatis eius teſtimonio uel exemplo dicta ſint.

Baptizat pauperis filium, ab omnibus reiectum.

Iacob 2

Ecci. 12.

Amos. 6.

Tãtus põtifex non reſpuit tenuem menſam tenuis hominis.

De *miſericordia eius, ut damnatum pro ſacrilegio clericum, de ſuſpendio liberauerit.* Cap. 42.

POrrò de miſericordia q̃ magnã in pectore eius domũ ſibi ædificauerit, q̃ uerè miſericors & miſericordiæ filius fuerit, teſtes erant pauperũ multitudines, & penè innumerabiles eſurientium cunei: quos non uno tantum tẽpore uel anno, ſed pluribus epiſcopatus ſui annis, fame per totũ penè orbẽ graſſante, de multis regionibus confluentes, paterno affectu & materna pietate in magna benigniſſimi cordis ſui latitudine ſuſcipiebat, diſpertiẽs illos ꝑ epiſcopij ſui poſſeſſiones, q̃rũ cuiuſcũque fundi facultatẽ ſuſtinere poſſe ꝑpẽdebat. Verũ ꝑter quotidiana hæc pietatis eius experimẽta, q̃dã aliquando memoria dignã rẽ geſſit, in qua ꝑ ꝑabundãtiã miſericordiæ, ꝑpè mẽdacij ſiue ſimulatiõis ac duplicitatis iniquitatẽ incurriſſe poſſit exiſtimari. Sed nos eiuſmodi rẽ geſtã commemorãtes, ſimul ad memoriã reuocemus illud dictũ Sapientis: Melior eſt iniquitas uiri, q̃ benefaciens mulier. Res hoc mõ geſta eſt: Clericus quidã ex pauperibus, qui, ut iã dictũ eſt, ad beati põtificis curã & eleemoſynam cõfluxerat, nõ cõtentus ſtipẽdio charitatis, quod ſibi ex illo die porrigebaẽ, uſq; in Saxoniã trãſuolauerat, & ocioſitatẽ ſectatus, q̃ ut ait ſapiẽtia, multã docuit malitiã, furtũ ꝑpetrauerat. Denique tres noctũ effringẽs eccleſias, cũ uaſis & ueſtibus ſacris exinde ſublatis, ſacrilegus Coloniã uerſus repedauerat. Illic depræhẽſus, imò ſubſequẽtibus è ueſtigio his, qui dãnũ ꝑtulerãt, iudici eiuſdẽ ciuitatis reus repræſentatus fuerat. Nec erat dubia ſnĩa, quin ſicut habet forẽſis lex, cõuictus fur ſacrilegus, ſtatim ſuſpẽdio interiret. At tũ ſanctus pater in ipſa urbe ꝑſens aderat. Audito ergò quod acciderat, cõfeſtim iudicẽ ad ſe euocat, iubetq; tãq̃ furti uindex animoſus, ut furẽ ſecũ in ſuã ꝑſentiã deducat, Nõ, inq̃t, hodie quicquã cibi aut potus ꝑcipiã, donec in cõſpectu meo ille mortis reus appareat. Factũq; eſt, & corã adductũ, q̃nis toruis oculis adſpiciẽs, Te, inq̃t, uiuere fas nõ eſt, cui mors tãto acquiſita ſcelere, iã debita iãq; parata eſt. Hæc palàm cũctis minaciter elocutus, optimo illum executori.ſ. pauperũ ꝑuiſori, reũ cõmittẽs, ſecretius edixit, ut neceſſariis ſumptibus ubertim reficereẽ. Ipſe ad prãdiũ diſcũbẽs, q̃ ſola cauſa pœnã illius differre uidebaẽ, aſſidẽte omni frequẽtia, cũctiſq; ad epulãdũ intẽtis, ipſe propoſiti nõ immemor, iam dictum prouiſorẽ pauperum clàm aduocãs, clamq́ue auri inſuſurrãs: Educ, inquit, clericum, meumq́ue ſeſſuro illi ſterne quãrogyus equũ, tuq́ue pariter adequitãs, deduc iro ultra ſyluam proximã: danſq́ue illi librã argenti, illo in ſalutẽ

Benignitas eius in pauperes.

Ecci. 42.

Ecci. 33.

Reum mortis clericũ mira ſimulatione liberat à ſupplicio.

dimiſſo,tu quàtocyus reuertẽs,coram adſtabis.Factũ eſt,ut imperauit.Et miniſtro,qui redierat corã adſtãte,ipſe ſimulata ſeueritate:En,inquit,ubi eſt reus ille? Hæc dicẽs,uidebatur,immò uideri uolebat,de pœna illius iã maturãda tractare. At ille uolũtatis ei⁹ ſimul & facti cõſcius,triſtitiã ſimul & pauorẽ cõfingens:Fuga,inquit,mi Domine lapſus eſt.Tũc & ipſe diſcurrẽs fictumque metum uerbis atq; queſtibus depromens, cunctos qui aderãt,attonitos reddidit.Quem ſanctus pontifex quaſi uehementer increpitans & minaciter obiurgans , conuerſus ad populum , ſpectaculi cauſa confluentem,Eccè,inquit,reus ille effugit,euaſit.Ite, currite,quatenus retractus ex fuga, debitam quantocyus pœnam ſoluat. Hoc inſigne pietatis egit memorandus hic fraternæ ſalutis artifex, ſimulator fidelis, &,ſi dici fas eſt,ſplendide mendax:de cuius tali commento ſi cuiquam mendacij nota non carere uideretur,iterum atque iterum decantare licet id, quod ſupradictum iam eſt , Quia melior eſt iniquitas uiri , q̃ benefaciens mulier.Vir nanque is eſt , qui ad uirtutẽ tendit,& in omnibus,quæ agit,regno charitatis intẽtus eſt.Mulier autem,ideſt,mollis iudicatur,quiſquis quolibet in ſexu malum intendit , & regno cupiditatis deditus eſt.Ergò hic in facto ſuo,quãquàm ſimulationis uitium ſubiiſſe uideatur , uir eſt , & hæc iniquitas melior eſt,quàm benefactum eius, qui dum iuſtitiæ zelum ſimulat,crudelitatem exercet.

Ecc. 42.

De ſancti uiri perſecutionibus. *Cap.* 25.

INter tot ac tãta pietatis opera ſeruus Chriſti quaſi malè operans,perſecutionibus, ut iam ſuperius prælibatum eſt ,non carebat. Nec mirũ.Dicit enim Apoſtolus,immò is,qui in Apoſtolo ſuo loquit Chriſtus:Omnes qui piè uolunt uiuere in Chriſto , perſecutionem patiuntur.Et in pſalmo prophetica ueritas cùm dixiſſet de ſanctis eccleſiarum rectoribus , Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationẽ in aquis multis:ipſi uiderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo:continuo ſubiunxit, Dixit,& ſtetit ſpiritus procellæ,& exaltati ſunt fluctus eius. Aſcẽdunt uſque ad cœlos , & deſcendunt uſque ad abyſſos &c.Oportebat ergò & iuſtũ, quoniã piè in Chriſto uiuebat,perſecutionem pati: & quia nauim in mari,ideſt,eccleſiam in hoc ſeculo regẽdam ſuſceperat, oportebat eum fluctibus turbari & moueri . Perſecutionem patiebatur ab inuidis , quorum moribus ipſe minimè conueniebat. Illis nanque grauis erat etiam ad uidendum,& ubi ſanctius atque reuerentius corã Domino,humilis & paruus in oculis ſuis,procedebat ſiue adſtabat,ibi amplius inuidis diſplicebat.Erat uerò uultu ualdè reuerendus,& earum, quæ in mente illius regnabãt , uirtutum quædam maieſtas forinſecus in facie quodam modò uiſibiliter ſentiebatur , maximè cum ſancto altari aſſiſteret,ſacris Miſſarum ſolenniis intentus . Tunc etenim tam reuerendus apparebat,ut in faciem eius intendere uolentes, quadã uelut magiſterij dignitate ſubditos terreret, niſi quos dilectio confortabat, quæ ſola Dei & ſanctorum eius adſpectu digna eſt. Hoc amplius indignantes inuidi,execrabantur,procaciter ad alterutrum loquentes, & dæmonem eum eſſe dicebant,quem conſtabat eſſe angelum Domini,ſecundùm ueritatem ſcripturæ, dicẽtis; Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,& legem requirunt ex ore eius , quia angelus Domini exercituũ eſt. Videre,aiebant,dæmonem, quomodo ſe in effigiem transfigurat angeli,ità ut nemo noſtrum faciem eius intueri poſſit.Et quid mirum,ſi ueritas uerum dixit , & ſecundùm dictum eius locuti ſunt domeſtici falſitatis? Dixit enim:Si patremfamilias Beelzebub uocauerunt,quanto magis domeſticos eius?

2.Ti. 3.

Pſ.106

Inuidos patitur infeſtos.

Maieſtas uultus eius ſacrificantis.

Mala. 2.

Matt. 10.

De S.Henrico Imperatore,qui ab inuidis male perſuaſus,ſancto uiro infenſus erat. *Cap.* 26.

POrrò maiores fluctus illi excitabat in Imperatoris animo uentus cõtrarius,quia uidelicet ſuſpicionẽ,quã cõtra ſanctũ uirum in initio regni ſui, ſi ut iam ſupradictum eſt,mente cõceperat, inuidi iã dicti ſemper augere laborabãt detractoriis ſuſurrationibus. Denique res euſq; proceſſit, ut iam dictus Imperator,nimio cõtra illũ furore ſuccẽſus, Coloniã peteret,hoc propoſitũ habens,ut eũ pontificatu amoueret:aut certè,ſi hoc rationabiliter fieri nõ poſſet, quolibet modo iniurioſe illũ & indigne tractaret. At uerò Deus,maris & fluctuũ Dominus,qui ad beatũ Iob myſticè loquẽs:Circũdedi,inquit,mare terminis meis,poſuiq; uectẽ & oſtiã,& dixi:Huc uſq; uenies,& hic cõfringes tumẽtes fluctus tuos : nõ pmiſit procellam hanc hucuſque pcedere,ut pficeret Imperator,quod intẽderat:ſed occurrens ſubuenit ambobus, uidelicet & ei,qui patiebatur immeritus: & illi, qui de innocentis cõſciẽtia malè ſentiens, peccabat errore deceptus. Cauſa,pp quã tali cũ animo Imperator Coloniã properabat,huiuſmodi extiterat. Imperator exercitu cõmoto comitẽ quendã Ottonẽ,ſeculi dignitate præpollẽtẽ, in caſtro,quod dicitur Hamerſtein , ſito ſupra Rheni litus , obſederat. Is nãq; Otto epiſcopatũ Mogũtinũ multa infeſtatiõe ſæpius peruagãs,ferro & igne depopulabatur,odio magno cõtra eiuſdẽ ciuitatis pſulem uehemẽter inflãmatus. Fuerat nãque ab illo pp illicitum cõnubiũ iudicio generalis cõcilij anathematizatus.Cũ ergò querimonia eiuſdẽ pſulis excitatus Imperator, prædicto in caſtro illũ obſediſſet, uenerabili huic uiro demãdauit,quatenus & ipſe cũ ſuis ad hoc negociũ feſtinus adueniret. At ipſe tũc immẽſis uexabatur febribus, & idcirco adimplere non ualuit, quod imperabatur. Quã impoſſibilitatẽ eius cauſam ut audiuit Imperator, nõ credidit, uidelicet antiqua ſuſpicione poccupatus,& putãs illũ ſemp exoſa ſui habere tẽpora imperij . Reſpõdẽs igitur cũ furore, magnoq; ſpiritu iracũdiæ:Si,inquit,ad me dedignat uenire,ipſe eũ,quia ægrotat, habeo uiſitare, atque cũ hac iracũdia mox,ubi hoſtẽ expugnauit, Coloniã , ut iã dictũ eſt, pperabat, imminẽtibus nimiſque ſeſe ingerẽtibus inuidis ſuprà memoratis, qui ſatis ardẽtẽ furoris eius ignẽ magis ac magis pflabãt, linguis maleuolis detrahẽdo innocẽti uiro Dei. Sed quia tẽpus erat iã cõſolãdi, terminũque ponẽdi fluctibus illis, & tẽpeſtati diutinæ aduerſitatis; pſpiciens de cœlo Dominus, ſtatuit pcellã eius in aurã, & ſiluerũt fluctus eius. Nã ipſa nocte, qua Coloniã ingreſſus & officioſiſſime à uiro Dei erat ſuſceptus, cum ſe ſopori dediſſet, uidet in ſomnis quẽdã quaſi uenerabilẽ uirũ, põtificali ueſte ornatũ, q̃ illum ſic allocutus eſt: Caue, inquit, ò Imperator, ne poſt hac amplius pecces in cõſeruũ meũ Herebertum. Scito illũ Deo eſſe acceptũ , in quẽ ſi quid admiſeris, tu ſine dubio portabis iudiciũ. Nimirũ gratia miſerẽtis Dei, taliter pmonẽdo Imperatorẽ, ignorãtiæ eius pepercit, quia uidelicet in eo, q̃ uirũ eiuſmodi ſuſpectũ habebat, nõ malitia, ſed ignorãtia peccabat. Siquidẽ eiuſdẽ Imperatoris animã timor Domini poſſidebat, neq; ſciẽter diſponere aut iudicare quicquã in regno cupiebat, per quod cœleſtis offenderet maieſtas. Denique cũ aliquid de regni negociis diſponere aut iudicare intenderet, diſpoſitiones oẽs ſiue iudicia ſua precibus & eleemoſynis præueniebat, quatenus mẽs eius & actus cęleſti regimine gubernaretur, nè quando exorbitaret agẽdo uel iudicãdo, quod diuinis contrairet legibus . Rectè igitur ſecundũ intentionẽ ſuã diuino, ut iam dictũ eſt, oraculo præuẽtus & ſeruatus eſt, nè tantorum meritorum pontificem iniuriãdo, ut propoſuerat, ipſe reus iudicio diuinitatis exiſteret.

Vide ut etiam ſancti principes male lingua nũquã fallant

Iob. 38

S. Imperator mirũ ſanctũ, ab æmulis male perſuaſus ſuſpectũ habet.

S. Imperator per uiſum admonetur.

Vide hic ſancti Imperatoris encomion.

Vt Imperator ſanctum uirum, cernentibus æmulis, ter oſculatus ſit. *Cap. 27.*

QVid multa? Manè facto, cū Imperator mente mutatus uirum Dei aduocaſſet, & id, quod cœlitus euenerat, quòd ſuperno reſpectu rex compunctus fuerat, uir ſanctus adhuc ignoraret, ac perindè lacbrymoſis oculis apud illum querelam depromeret, cauſas requirens, propter quas ſibi tandiu Imperator infeſtus exiſteret, repente, quod non ſperabatur, idem Imperator exurrexit, & uirum Dei amplexatus eſt. Ille admirans, hæc pariter conſolationis

Imperator humiliter fatetur errorem ſuum.

ab eodem dicta accepit: Ex quo ad regni faſtigium, Deo donante, cōſcendi, detrahentium linguis nimiū credulus fateor, uenerande pater, te exoſum habui, & hanc odij trabem in oculo geſtans, & ideò nihil uidens, iniquum de te iudicium habui, tuamq; iuſtitiā, immò Dei gratiam in te fulgentem, uidere non merui. Porrò, te tacente, cœlum clamat ſuper te, tuáq; cauſam defendit apud me. Nam ipſe, qui de ſanctis

Pſ. 104.

ſuis curam habet ſemper & habuit, ſicut ſcriptū eſt, Nō reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges, dicens: Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari: ipſe me pro te corripuit, ut ſciam, ꝙ inter electos eius computatus ſis. Indulge ergo, precor te, ꝙ in te malignatus ſum, uel ꝙ te ſeruum Dei tangere deliberaui: quia peccatum meum cognoſco, nec amplius addam aduerſari tuæ

Oſculatur tertio ſanctum uirum.

ſanctitati. His dictis ſemel & iterum ac tertiò ſanctū pōtificem deoſculatus eſt, triplicem nimirum nectēs dilectionis nodum, de quo Sapiens loquitur: Funiculus triplex difficilè rumpitur. Profectò Imperatorem dignum & eccleſiaſticum uirum, ut erat eruditus, &

Eccēs. 4.

literarum ſcientia ad unguem perfectum arbitrari licet euangelij memorem fuiſſe, ubi primus Apoſtolorum Petrus trinæ negationis culpam, trina dilectionis deleuit confeſſione, tertiò reſpondens: Tu ſcis Do-

Iohan. 21.

mine, quia amo te. Pulchre igitur & dignè trinum dedit oſculū dilectionis & pacis, ſub teſtimonio ſanctæ Trinitatis: atque hac dulcedine gratiæ & honoris, præteritæ infeſtationis amaritudinem ſuperauit. Nec moratus, uirum Dei, iam amicus amicum, prope ſe reſidere fecit. Hæc uidentes aduerſarij, qui quaſi tempus opportunum nacti, aduerſum illum conuenerant, ſuaſque diu linguas ad accuſandum acuerant,

Prou. 21.

confuſi, protinus in fugam conuerſi ſunt. At uerò cœteri benedicebant Dominum, ueritatē magnificantes ſcripturæ, dicentis: Quia cor regis in manu Dei eſt.

Vbi Imperatori, ſuppliciter denuò ueniam petenti, prædixerit obitum ſuum. *Cap. 28.*

Matt. 18.

NEc contentus hac ſatisfactione rex religioſus, adhuc de iudicio diuino erat ſolicitus. Etenim is, in quem peccatū aliquod commiſſum eſt, præceptum quidē uel conſilium habet euangelicum, ut peccanti in ſe ex corde ſuo dimittat: ſed adhuc timendus eſt ille, qui legem dedit, quique per prophe-

Zac. 2.

tam dixit: Qui tangit uos, tangit pupillā oculi mei. &

Ro. 12.

de quo item ſcriptum eſt: Mihi uindictā, & ego retri-

Vide ſancti Imperatoris eximiā humilitatem, & ut agno-

buam, dicit Dominus. Bene ergò ſolicitus, & præterita reconciliatione nō cōtentus, nocte ſequenti, finitis matutinorum ſolēniis, aſſumpto uno ex clericis, idē Imperator cubiculum ſancti pontificis adiit: ſed non ibi quieſcentem, uerum in proximo S. Iohannis oratorio uigilantem, ut ſolebat, & orationibus inſiſtētem reperit. Protinus abiecta chlamyde, ſolo ſtratus ante pedes eius, in ſpiritu humilitatis & in animo cōtrito ſe ſuſcipi poſtulat, & ea poteſtate, quam ſacerdotibus ſuis Dominus cōtulit, ueniam ſibi dari cunctorū, quæ

ſcat pō tificum authoritatem.

in ipſum commiſerat. Nec moratus omnipotētis Dei famulus, Imperatorem proſtratum à terra ſubleuat, & Chriſto mediante, qui dixit: Vbi duo uel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum:

Matt. 18.

ac deinde: Amen dico uobis, Quæcūque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terrā, erunt ſoluta & in cœlo: abſolu-

Pſ. 83.

tio culpæ ſecūdū fidem regis in cœlo & in terra peracta eſt. Erat autē hoc ſeruo Domini initium ſempiternæ conſolationis, quippe qui de illa ualle lachrymarum protinus aſcenſurus erat ad gaudiū diuinæ uiſionis, ſicut Pſalmiſta dicit: Beatus uir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in ualle lachrymarum. Et ſubinde: Ibunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus deorū in Sion. Etenim hoc idem uir Domini, reuelante ſibi ſpiritu, prænoſcens, ait in illo ſecreto inter cætera ad eundē Imperatorē. Noueris certiſſimè, quia poſt diſceſſum noſtrū, quo nunc ſeparandi ſumus, noſtras inuicem facies iam in hoc ſeculo nequaquā uidebimus. Eo magis Imperator corde cōpunctus, iterum in amplexus & in oſcula ruit, flens pariter & cūcta penè membra, manus & oculos, collū quoq; fixis demulcens oſculis. Hoc facto, clàm ad cubiculum rediit, mœſtam reportans memoriam prophetiæ beati uiri, quam & poſtmodum, tranſitu eiuſdem ſubſequente, ueram fuiſſe comperit, & ipſe, ut audierat, ore proprio denarrauit. Nec ſui uerò trāſitus tātummodò, ſed & obitus Imperatoris prophetico ſpiritu hic ſanctus Dei preſcius extitit, quod poſtmodum ſuo loco præſens narratio non tacebit.

Febre corripitur uir ſanctus, & Eccleſiaſticis ſacramentis munitur. *Cap. 29.*

IGitur poſt diſceſſum Imperatoris beatus Herebertus, cœlorum ciuis, longa in hoc ſeculo peregrinatione fatigatus, cum ſuſpirans proſpiceret manſionem æternam patriæ cœleſtis, tandem febre corripi-

Nouaſſii corripitur febre. Iaco. 5.

tur, & eccè ſeruus Domini pro ipſa expectatione peruigil, ſentire ſeſe arbitratus eſt, ꝙ iam ueniret, iamq; pulſaret Dominus, ut ſibi aperiretur. Erat autem tunc temporis in quadam ſuæ diœceſis uilla, quæ Nuſſia dicitur. Cùm igitur urgente atque ingraueſcente moleſtia uexaretur, properè Coloniam mittens, Abbatem Eliam accerſiuit. Quo ueniente, ip-

Extremā unctionē & Eucharistiā moriturus accipit.

ſe, ſecundùm præceptum Apoſtoli, ſacro eſt unctus oleo in nomine Domini, pariterque corporis & ſanguinis Dominici ſacramentis munitus, tunc demum carinæ illatus eſt, ut Coloniam deduceretur. Tunc in Apoſtolorum principis oratorium iuſſu ſuo delatus, atque coram altari ſanctæ Crucis, quod ad medium ſitum eſt, depoſitus, prout ualuit, capite oculiſque ac manibus in cœlum protenſis, prolixius ora-

Pſ. 140

uit. Aderant nanque tam ex clero quàm ex populo quamplurimi, mirantes pariter & compuncti pro ſuauitate orationum & pietate ſupplicantis, cui ueraciter omni tempore & tunc maximè in extremis ſuis congruebat illud Dauidicum: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium ueſpertinum. Oratione ergò bono cum odore ac religioſo exemplo completa, in cubiculum oratorio coniunctum delatus eſt. Prædictus Abbas ab eodem pro conſolatione retentus, continuis duabus noctibus, ubi parum quid ſomnij pcepiſſet, uiſionibus clariſſimis inſtruebatur, ꝙ eadē infirmitate ſine dubio idē foret è corpore migraturus.

Viſio Eliæ Abbatis.

Viſiones Eliæ Abbatis de obitu ſancti uiri. *Ca. 30.*

ERat autem huiuſmodi una uiſio, quam mox hora matutina beato uiro, carnis ſuæ ſolutionē deſideranti, hoc modo retulit, Videbā, inquit, me

beati Petri oratoriũ introiſſe, & eccè illud erat quaſi magna & ſolenni frequentia plenum, ſplendidis clericorum atque ſanctimonialium choris conſiſtentibus, & quaſi ad procedendum paratis obuiam cuidã magnæ perſonæ, ut ab ipſis honorificè ſuſciperetur. quo uidelicet honore ſacras illuſtresque perſonas in tempore præuenire, Eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt. Neſciebam, inquit, quæ illa deberet eſſe perſona, ueruntamen magnam aliquam atque inſignis reuerẽtiæ ſuſcipiendam fore perſonam, meus ſomniantis ſenſus habebat. Ergò licèt tremebundus, in gradu meo conſiſtens immotus, eum, qui primus inter eos uidebatur, acciui, & quiſnam ab ipſis ſuſcipiendus foret, percontatus ſum. Ille reſpondens: Deo, ait, ſanctisque omnibus dilectum, uidelicet Archiepiſcopum Herebertum uenimus ſuſceptum. Ego uehementer admirans tanti tamque ſplendidi occurſus feſtiuitatẽ, hæc audiui ab eodem protinus: Si ſcires qualiter uel a quibus poſtmodùm ſuſcipiendus eſt, nequaquàm admirareris ſuper hoc proceſſu noſtro, qui re ipſa lõgè minor eſt. Huiuſmodi uiſum bis, qui uiderat, beato uiro confeſtim diluculo referens, uerè tanquàm bono nuncio ſanctam lætificabat animam diſſolui, & cum Chriſto cupiẽtem eſſe. Nam expectationi deſiderioq; eius anhelanti celerem adeſſe pollicebatur effectum, & eam, de qua iam ſupradictum eſt, diſceſſus ſui confirmabant præſcientiam. Denique & ante uiſionem hanc aliud quiddam iam dictus uir uenerandus Elias uiderat, quod proculdubio ad eiuſdem rei ſignificationem pertinebat. Fuerat autem huiuſmodi ſomnium, eundem pontificem, ſacris atque feſtiuis indumentis perornatum, procedere quaſi ad celebranda ſolennia Miſſarum, ſolum tamẽ atque incomitatum, clero expectãte taciturno: cuius idem pontifex, quaſi Romam peregrè profecturus, benedictionem flagitaret: qui & ſolus, ut uidebatur, declinauit, & nuſquam repertus eſt. Talia, non dubiam interpretationem habentia, cùm ille triſtis referret, uir beatus in abundantia lætitiæ ſuſcipiebat: quippe qui iandudum finẽ ſuum habens præcognitum, præſentibus adhuc iuuabatur documẽtis, ut diceret: Diſrumpe uincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Maiora bis, per quæ longè uel propè beati huius uiri tranſitus uel meritũ ſignificatum eſt, loco alio ſeruata ſunt. Nunc eundem eius cœptum ſermo proſequatur tranſitum.

Alia eius uiſio.

Pſ. 115

Vt uir ſanctus fratrem ſuum flentem conſolatus ſit. Cap. 31.

CVm ergò abſq; dubio per præſentis ægritudinis moleſtiam pulſaret Dominus, hic ſeruus fidelis aperire illi properabat, lumbis iamdudũ præcinctis, & lucernis clarè ardentibus. Diſtribuebãtur omnia, quæ ſuperfuerãt, pauperibus, ut profecturus ad æterna tabernacula, pauper ipſe grata uice reciperetur. Reſidebat autem ad caput lectuli frater eius Comes, nomine Gezemannus, profundas lachrymas atq; amariſſimos continuãs gemitus, uelut qui in magno pelago tempeſtatem circumſpiciẽs, fractoque gubernaculo naufragus periclitaretur. Cui uir piiſſimus ualde compatiẽs: Quid, inquit, frater mi tam miſerabili temetipſum afficis eiulatu? Parce, quæſo, lachrymis & gemitibus: quia ſperantibus in ſe non deerit conſiliarius & conſolator Deus. Tu ergò iacta cogitatum tuum in illo: & quia cunctis in hoc ſeculo uiuendi tempus breue eſt, & migrare oportet, nunc interim præparare, & miſerere animæ tuę, ut dignus habearis ſeculo uenturo. Præparationis hic modus tibi pernéceſſarius & optimus eſt, ut de rebus tuis quoad potes, pauperibus impertiendo, amicos tibi facias: ut cum defeceris, ſicut ait Dominus noſter, recipiant te in æterna tabernacula. Hæc & huiuſmodi ſalubria monita danti, ille reſpõdit: Iſta, Domine mi, Deo adſpirante, libenti animo agere curabo: ſed tuus ab hac uita diſceſſus, fratris tui orphanitas & inconſolabilis animæ meæ uiduitas eſt. Noſti præterea quia maieſtas imperialis tuis omnibus propinquis aduerſa ſemper extitit, & dum adviueres, tunc quoque nobis propter ipſum periculoſus erat ſtatus uitæ præſentis. Eccè autẽ refugium noſtrum, murus & antemurale noſtrum cadit, dum tu ab hac uita diſcedit, cuius muniebamur uirtute & gratia, magnisque apud Deum & homines meritis peruulgatis. Ad hæc uir Dei ſpiritu prophetico prædoctus: Regem, inquit, immortalẽ modis, quibus iam dixi, ſtude tibi efficere propitiũ, de iſto autem homine communis neceſſitas finem factura eſt, ut & ipſe uiam uniuerſæ carnis egrediatur. Noueris enim quia poſt obitum meum, trium non peraget annorum curriculum.

Mori-turus omnia ſua largitur pauperibus.

Optimi conſulit fratri ſuo comiti.

Lu. 16.

Prædicit obitũ Imperatoris.

Vt in extremis pauperum memorem ſeſe declararit. Cap. 32.

POſt hæc, morbo inualeſcente, iamque nõ incerto eius tranſitu, ſpirituales, ipſo iubente, à fratribus exequiæ pſalmorum decãtationibus inchoãtur. Ipſe quoque pectoris anhelantis, quoad poterat, citharam extendebat, pariter pſallens & quodammodo dicens. Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei, in uoce exultationis & confeſſionis. Intereà pauperum procuratorem, cui curã illorum ipſe commiſerat, inter mœrẽtium cateruam cominus ſibi aſſiſtere uidit. Et quid, inquit, nũc agunt fratres mei? Num illorum ſeruitio deeſt aliquid? Dicebat autem de pauperibus. Etenim illos humili cõſciẽtia fratres ſuos, immò & dominos & patronos apud Deum æſtimare conſueuerat. Cùm ille cuncta, quæ ſibi aſſignata fuerant, ſe expendiſſe, iamque nihil ſupereſſe reſpondiſſet, protinus eccleſiæ præpoſitum, & ciuitatis acceriens aduocatum, his illos allocutus eſt, Audiſtis, chariſſimi, immo & uigilanter audire debetis ſcripturam dicentem, Quia fœneratur Domino, qui miſeretur pauperi, & quia ſicut ignẽ extinguit aqua, ità eleemoſyna reſiſtit peccatis. Ego ſiquid exempli boni ſecundùm uerba hæc uobis præbui, ſi quid in pauperibus ſeminaui, nunc iam repoſita compenſabitur merces, & meſſis quã acquiſiui, nunc iam recipienda eſt, ſicut item ſcriptum eſt, Qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Iam enim uobiſcum diutius non ero hic, ubi ſeminatur. Migrandum eſt, & iam hora inſtat, ut eam illuc, ubi metitur, propria corporis mei, prout geſſi, recepturus. Vos igitur tanquàm filios chariſſimos pater moriens & ultimũ ſpiritum trahens, hac nouiſſima reſtatione cõuenio, quatenus pauperum memores ſitis, atque hoc animæ meæ ſolatium impendatis, ut quoaduſque ſucceſſor epiſcopus ſubrogetur, conſtitutum à me pauperibus refrigerium, ueſtra ſuppeditante cura, non deſit. His auditis, uehementer compuncti ſunt, ſeque hoc libẽtiſſime acturos ſpoponderunt, eo magis abeuntẽ congemiſcentes, quò ſactis præteritis perpendebant conuenire uerba nouiſſima, reſpicientes qualis erat, qualiter uixerat, quanto ſibi ſemper ſtudio miſericordiam theſaurizauerat & inſtãtis horæ neceſſitatẽ finẽque, in quo laus omnis canitur, quàm ſapiẽter prouiderat.

Pſa. 41

Pauperes uocat fratres ſuos & dominos.

Prou. 19.

Eccl. 3

2. Cor. 9.

Cõmendat pauperes primarijs uiris.

Prædicit quis ipſi ſit ſucceſſurus, & moritur. Cap. 33.

ET quia de ſucceſſore mẽtionẽ fecerat, altius in planctum excitati, uelut pupilli iã deſerti, percũctabantur & quæritabãt, quiſnã tãto præſule uiduatam

atam

atam recepturus foret matrem ipſorum eccleſiam. Ille, aiebant, uirtute uenerabilis eſt, & ille alius utcunque idoneus eſt: atque ita diuerſorum qualitates perpendendo, ſolicitudinem ſuam inuicem anhelando conferebant. At ille prophetico, ut iam ſupra dictum eſt, prædoctus ſpiritu: Neque illum, inquit, neque hunc quem putatis: ſed Pillegrinum habebitis epiſcopum, & hic in hac eccleſia pontificatus officium breui tempore adminiſtrabit. His dictis, carne ſolutus, de uitæ præſentis anguſtia ad æternæ patriæ ſempiternã cõſolationem aſcendit, fructum percipiens perpetuæ iucunditatis. Migrauit autem ſeptimodecimo Calend. Aprilis, ſepultusque eſt in Vuitenſium caſtro, in oratorio ſanctæ Dei genitricis, quod ipſe condidit multis deinceps ibidem coruſcãs miraculis ad laudẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vbi cum ſanctum corpus eius humatum fuiſſet, tunc demum reminiſcens is, qui uillicus ſancti pontificis extiterat in chorte ipſa in qua iam dictum per ſuperius memoratam reuelationem conſtructum erat oratorium, admirando diuinam prouidentiam, dicebat: Locus hic, in quo corpus hoc ſanctum ſepultum eſt, tumulus erat omni tẽpore herbidus, ſemper mundus & amœnus, omniumque oculis iugiter gratioſus. Quod nimirum laudibus proficit beatiſſimi uiri, cuius futuris exequiis, ſeruandisque reliquiis taliter ſeſe loci facies, iubente Deo, præparauit, ut ſemper ſeruaretur uiridis ille ſinus terræ, in quo requieſcere haberet poſſeſſor ſẽpiternæ uiriditatis, cui repoſita erat hæreditas incorruptibilis, incontaminata, & immarceſcibilis. Proindè cũ Apoſtolo regi ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honorem dicamus & gloriam, in ſecula ſeculorum, Amen.

Prædicit quẽ ſit habiturus ſucceſſorẽ.

Moritur.

Nota de loco ſepulturæ eius

1.Ti.1.

Viſio oblata Epponi epiſcopo poſt obitum ſancti uiri. Cap. 34.

EOdem tempore uir memorabilis Eppo Babenbergenſis epiſcopus præclaris moribus, & non contemnendis florebat uirtutibus. Hic tam lõge poſitus, eadem nocte, qua uir Domini Herebertus poſt emeritam uitæ huius militiam, ſupernum, ut iã dictum eſt, donatiuum accepit, uiſionem uidit huiuſmodi. Ingrediebatur quaſi quoddam magnum ſplendidumque Capitolium, & eccè illic innumerabilis reſidebat concio perſonarum uenerabilium, epiſcoporum abbatum, regum atque Imperatorum, cęterorũque cuiuſcunque ordinis uirorum illuſtrium ſecundum ſuum quique ordinem ueſtiti, & omnes pulchri ac reuerendi, quaſi ad agendum generale concilium congregati. Porrò in medio conſidentium, loco euidenti ſella uidebatur epiſcopalis, ſeſſorem nondum habens: Veruntamen ad hoc parata, ut in illa reſideret aliquis. Vt ergo tantæ amplitudinis locum, tamq; uenerande multitudinis conuentum introſpiciens uidit, ſicut ipſe referebat, admiratione pariter & timore compreſſus ſtetit, & nequaquam introire præſumpſit. Nam uiſionem hanc diluculo Imperatori Henrico feſtinus intimare curauit. Is enim tunc inibi degẽs, Quadrageſimam celebrabat. Aiebat ergo: Cum ita ſtarem ſtupefactus, eccè unus de illo ſancto ſenatu, tantoque quaſi patritiorum cœtu ſurgens, & uſque ad me pro foribus ſtantem procedens, quem & ego dudum noueram, apprehenſum manu introduxit me, annuens ut ſuper ſedem uacantem, ſicut iam dictũ eſt, reſiderẽ. Ego ueritus, hoc facere recuſaui. Sciebam enim ſellã eandẽ poſitã non mihi, ſed alteri, quem eatenus ignorabam, uiro maioris reuerentiæ & dignitatis amplioris. Nec mora, is, qui conuentus eiuſdem primatum tenere uidebatur, duobus ex eodẽ conſeſſu uenerabilibus epiſcopis præcepto edixit, ut foras exeuntes, eum quem primũ inuenirent ſtantẽ & paratum, introduceret & in ſede illa media, quæ ſeſſioni eius præparata fuiſſet, digne collocarẽt. Fecerũt illi, ut fuerat imperatum: & ecce quem adducebãt, is erat dominus Herebertus archiepiſcopus Coloniẽſium, ſacro redimitus ornatu tanquam in die ſolenni ad celebranda ſolennia Miſſarum. Eum in illa ſede medium, ut fuerant iuſſi ſedere fecerunt. Veruntamẽ unum ad ornatum eius ſcilicet balteus, deeſſe uidebatur. Cum ergo uidiſſent illum principes tanti cõſedẽtes balteumque illi deeſſe animaduertiſſent, quaſi uehementi admiratione concitati ſuſcitabãtur quiſnam ille eſſet qui tanti pontificis ornatum diminuere præſumpſiſſet. Ad hæc ipſo tacente, prælocutus eſt unus de primoribus, dixitque, quod is eſſet Imperator Henricus. Hæc, ut iam dictum eſt uenerabilis epiſcopus mane facto Imperatori retulit pariterque ut erat certus de uiſionis ueritate, affirmabat, quod ſanctus Domini Herebertus iam ſeparatus à terrenis, & translatus eſſet ad immortalem ſenatum curię cæleſtis. Nec uerò illum conſtantia ſua ſefellit. Nam poſt dies aliquot nuncius uenit, qui Imperatori ſacram, ut iam dictum eſt, Quadrageſimam celebranti, Colonienſis archiepiſcopi, obitum adnunciauit. Requiſitus quoque diligenter, quando obiiſſet, & utrum nocte, an interdiu de corpore migraſſet cum ſicut ſe res habebat, reſpondiſſet admirati ſunt tam Imperator, quam is qui uiſionem uiderat, epiſcopus, quod talia tamque longe poſitis Dominus fuerit reuelare dignatus. Nam ipſa nocte qua uiſum epiſcopus uiderat ſanctum Domini migraſſe conſtabat. Sed & antequã nũcius iam dictus adueniret, Imperator non incredulus uiſioni, reſponderat eandem epiſcopo narranti, Si balteo caruit, me predone, ille ſanctus & uenerãdus uir Domino adiuuante, meque operam dante rapina hęc reſtituetur illi. Recordabatur autẽ & nouiſſime eius collocutionis, qua Imperator pro reatu ſuo coram illo ſatisfecit, & hoc ab eodem audiuit quod ſuas inuicem alterius facies nõ eſſent uiſuri. Item & illud prudenter in hac re coniectorem non latebat, quia quod à ſe dicebatur uir tãtus balteo ſuo ſpoliatus, hoc erat quod à ſe non fuiſſet digne pro meritis ſuis honoratus. Igitur Imperialem manum largius extendens, donaChriſti Eccleſiis pauperibusque diſtribuit, ſacrisq; Miſſarum ſolenniis, pſalmis & orationibus tranſitum beati preſulis edixit celebrari, cui balteum ipſe ſuſtuliſſet, id eſt, qui uiuentem longè minus, quam deuerat, honorificaſſet. Verè ut ſapiens hoc egit, quia nimirum nullo modo melius rapinam eius poterat reſtituere, quam faciendo pro ſemetipſo fructus dignos pœnitentiæ. Quapropter arbitrari licet, uiſionem huiuſmodi non tantũ pro beati pręſulis honore, uerum etiam pro eiuſdem Imperatoris melioratione celebratam fuiſſe, quoniam ipſe ſuperius memorata ſatisfactione ſua promeruiſſet, ut ſicut eum perſona non accuſabat, ità nec illum ſuperſtes cauſæ ueſtigium accuſaret. Nam in prædicta uiſione ſancto percontante concilio, quis ornatum eius minuiſſet diligenter notandum, quod non ipſe beatus præſul reſpõdit, neque Imperatorem accuſauit: quia uidelicet uiuens, euangelici memor præcepti, totum ex corde ſuo dimiſerat illi. Itaque uel modicum cauſæ ueſtigium quod ſupererat, ne accuſaret eum, pulchre talis uiſio iuuit, ad miſericordiæ opera ſuſcitans eius animam.

Viſio Epponis epiſcopi.

Imperator S. Henricus celebrat Quadrageſima ieiunium.

Pius Imperator agnoſcit culpam ſuam, & eam largiſſ. miſeleemoſynis etc. expiat.

Matt. 18.

criter tangebant tam confinia, ramque contigua patrum funera. At ille uenerabilis pater qui nunc taliter diſceſſerat, reuera feliciter ad æternæ uitæ prandium cœnamque immortalitatis inuitatus proceſſerat, ueram uiſionem ſuam, uerum oraculũ illius, exitu ſuo comprobans, qui diaerat illi, Quia die obitus mei trigeſimo mecum es pranſurus. Allatum itaque defuncti corpus, prope ſepulcrum eiuſdem uatis ſui, uidelicet ſancti præſulis cum libitina depoſitum eſt. Ecce autem inter exequiarum uigilias pauper quidã, à cunabulis contractus, quem idem ſanctus pontifex, dum adhuc uiueret, alebat, inter ſepulcrum ſancti & hulos defuncti feretrum triſtis prorepſerat, & inter duos mortuos, ſuæ inopis uitæ patronos, iacens, tota nocte ſe illis ſuperſtitem eſſe deplorabat. Viderunt illum, qui coram Deo uiuebant, & eadem clementia, qua uiuentes in carne uictualem illi præbebant alimoniam, defuncti iidem mirabilem totius corporis eius operati ſunt medelam. Deniquè circa lucis exortum, matutinos fratribus hymnos perſoluentibus, repentè is, qui contractus iacuerat, uehementer exclamauit, uelut ad ſuccurrendum ſibi, uidelicet uirente inuiſibili concuſſus, ueruisque ſolutis in longum extẽſus. Quo eius clamore audito, nõnulli ex fratribus ſeniores accurrunt, uidentque illum extenſum iacere, riuumque tetri ſanguinis per pauimentum. Allata protinus aqua, refocillatus eſt, & poſt puſillum ſanus ſurrexit, ac permanſit incolumis. Huius opus uirtutis rectè utriuſque aſcribi debet meritis. Cæterùm à beati præſulis tranſitu, intra paucorum dierum decurſus, uiri pariter & mulieres fermè quadragintaquinque diuerſis incommodis liberati ſunt ad ſepulcrum eius glorioſum, laudantes nomẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Contractus ad ſepulcrum S. Herberti curatur.

Multa miracu fiunt ad eius ſepulcrum.

VITA S. GERTRVDIS ILLVſtriſſimæ Virginis, conſcripta ab authore quidem anonymo, ſed qui teſtetur ea ſe ſcribere, quæ partim ipſe uiderit, partim ab idoneis teſtibus auditione acceperit. Porrò ſtylus in gratiam lectoris mutatus eſt per F. Laur. Saurium.

PROLOGVS.

Sancta ac indiuidua perſuaſi charitate credimus, & ſtabili atque inconcuſſa fide tenemus, iis, qui iter illud, quod ad cœleſtẽ perducit patriam, ingredi, cunctaq; huius labentis ſeculi lucra & emolumenta abiicere cupiunt, ad æterna illa capeſſenda præmia impendio hoc adminiculari, ſi res geſtas Sanctorum utriuſque ſexus hominum, ad aliorum profectũ & ædificationem, uel breuiter, at bona tamen fide, ſiue ſcribendo, ſiue concionando commemoremus: ut illorum exempla pectorum noſtrorum tenebras flamma feruentis amoris & ardore ſanctæ compunctionis illuſtrent. Atque hanc ob rem, adiuuãte nos omnium opifice ſancto Spiritu, de uita beatiſſimæ uirginis Chriſti Gertrudis, eiuſque conuerſatione, qua ſecundum Deum & monaſticam diſciplinam, dum eſſet in humanis, regulariter uixit: ad exemplum ſanctæ familiæ Chriſti, ea iã ſcribere aggrediar, quæ uel ipſe meis uidi oculis, uel à teſtibus idoneis & fide dignis accepi: maximè id à me poſcente ſacra uirgine & Abbatiſſa Dominicana, ſanctaque * Niualenſis cœnobij, cui Gertrudis beatiſſima præfuit, congregatione.

** Nieuelenſis.*

NARRATIO.

17 Martij.

Et quidem, quod ad illius genus & familiã attinet, longum eſt ea hic recenſere: præſertim cùm in tota Europa apud omnes peruulgata ſint clariſſimæ ſtirpis huius & loca & nomina. Ad alia igitur accedamus: Cũ in paternis ædibus uerſaretur ſacra puella Gertrudis, ad pedes beatæ memoriæ parentis ſuæ * Ittæ, die ac nocte uerbi Dei ſapiẽtiam meditabatur, Deoque chara & hominibus grata ac amabilis, coætaneas ſuas longè anteibat. Fuit uerò hoc primum illius in Chriſti ſeruitio initium, quemadmodum ab homine ueraci & iuſto, qui præſens illic aderat, cognoui: Cùm pater illius Pipinus regem Dagobertum in ſuas ædes ad ſplendidas epulas inuitaſſet, quidam eò adoleſcens aduenit, filius ducis Auſtraſiorum, isque tum à rege, tum à parentibus S. Gertrudis eam ſibi cõiugem dari petiit, ſuam illis, ut eſt ſeculi huius more comparatum, uiciſſim amicitiam & ſtudium promittens. Et regi quidem iucundus fuit hic ſermo, hortabaturque patrem puellæ, ut ad ipſius conſpectum puella unà cum matre adduceretur. Venerunt illæ, tametſi ignorarent, quam ob cauſam rex illas acciri uoluiſſet: inter edẽdum autẽ cùm ex puella rex ſciſcitaretur, num illum adoleſcentẽ auro fulgentem & ſericis comptum ueſtibus, uellet habere ſponſum, illa indignabunda, etiam adhibito iureiurando, reſpondit: Ego neque hunc, neque quẽuis alium mortalem hominem, ſed Chriſtum Deum ac Dominum meum uolo ſponſum habere. Quæ cũ audiuiſſet rex & proceres eius, ſtupebant ad tam teneræ puellæ ſermonem, diuino utiq; inſtinctu prolatũ: porrò adoleſcẽs pudefactus, receſſit cũ indignatione. At illo poſthabito, ſancta Dei puella ad matrẽ ſe cõtulit.

** Itana*

Puella Gertrudis reſpuit nobiliſſimi adoleſcẽtis coniugium.

Ab illo aũt die animaduerterunt parentes eius, regi illam nõ mediocriter charam eſſe. Elapſis indè annis quatuordecim, Pipinus uita functus eſt. Tum uerò matri uiduæ Gertrudis ſedula adhærebat, eiusque iuſſis officioſe, ſobrie & caſte inſeruiebat. Cùm uerò mater eius quotidianas ſuſciperet curas & cogitationes de familia & filia orba Gertrude, uir Dei Amandus Epiſcopus ad eius uenit ædes, uerbum Dei prædicans: Rogauit autem eam, ut ſibi & filiæ, Chriſtiq; famiſiæ cœnobium conſtrueret. Poſtquàm igitur a ſancto Epiſcopo rem ad animarum ſalutem pertinẽtem didicit, mox ſacro accepto uelamine, facultates ſuas oẽs, ſeq; Deo obtulit. Res ea malè habebat antiquum humani generis hoſtem diabolũ, qui ab initio ſemper pios oẽs ſtimulante inuidia, inſectatus eſt. Itaq; incitauit quorundam animos in illã, idq; adeò, ut ab illis qui ad exequendã Dei uoluntatẽ adiutores ſe ei præbere debuerãt, nõ parùm moleſtiæ pateretur, immò multas perferret iniurias, multa afficeretur ignominia, & rebus neceſſariis priuaretur unà cũ ſancta Gertrude filia ſua. Quæ quidẽ ſi nos ſingulatim cõmemorare uelimus, nimium prolixi futuri ſumus. Quãta uerò eius animi fuerit erga Deum deuotio, quàm diuinis flagrarit deſideriis, ſequentia declarabunt.

Pipinus pater S. Gertrudis obit.

Itta mater S. Gertrudis ſacrum accipit uelamẽ.

Nè enim animorũ corruptores, Dei famulam Gertrudẽ ad illicebroſas huius mũdi uoluptates ui adhibita pertraherẽt, arrepta forfice, capillos eius ità abſcidit, ut coronæ ſimilitudinẽ referre uiderent. Interim lætabatur ſancta Gertrudis, & gratias agebat Deo, quod in hac uita momentanea pro Chriſti amore coronam in capite ſuo repræſentare meruiſſet, ut in illa uita ſempiterna coronã perpetuã ob corporis & animæ

S. Gertrudis à matre tondetur.

operimento ſe contegi ualuit, niſi cilicio, quo erat in duta, & panno ueteri, quo cilicium illud tegebatur. dicebat enim, ſuperflua nihil neque uiuentibus, neque morientibus poſſe conferre, quod quidem ita ſe habere, etiam ſapientes affirmant.

Cum iam propè adeſſet dies migrationis eius, uni ad ſe accito è fratribus dixit: Abi celeriter ad illum peregrinum monachum, qui Vltanus dicitur, degitque in monaſterio, quod *Voſſuinſe appellant, dicasq; illi: Virgo Chriſti Gertrudis miſit me ſciſcitatū ex te, quo ſit die ab hac luce deceſſura, ualde.n.ſe formidare dicit, pariterq; lætari. Porrò ab illo auditurus es, quę ad me reſponſa referre debeas. Abi igitur nihil hæſitās. Fecit ille, quod iuſſus erat, reſponditq; ei ſeruus Chriſti Vltanus: Craſtino die intra Miſſarum ſolēnia Chriſti uirgo Gertrudis è corpore abſcedet, dicas uerò illi, ne quicquam trepidet ad ſuum obitum, ſed læta proficiſcatur, ſancto Patritio epiſcopo cum beatiſſimis angelicis ſpiritibus cū ingenti gloria ipſam excepturo. Interrogante fratre, num hæc diuinitus ipſi eſſent reuelata, ille reſpondit. I properè, certus illā cras Domino ſpiritum reddituram. Quid præterea ex me requiris? Abiit itaq; frater, & omnia ordine enarrauit ſanctæ Gertrudi. Illa quaſi è ſomno euigilans, gratias egit Deo, quod per ſeruum ſuum ipſam dignatus eſſet conſolari, multumque illa promiſſione exhilarata, totam noctem cum ſororibus in pſalmis & precibus duxit inſomnem, die autem poſtero qui erat Dominicus, horā circiter ſextam, ut uir Dei prædixerat, ſacratiſſimum Chriſti corporis & ſanguinis uiaticum accepit, cumque ſacerdos precem illam, quā Secretam uocant, abſoluiſſet, anno ætatis ſuæ triceſimotertio, 16. Calendas Aprilis, gratias agens piiſſimo creatori, quod à corporis corruptione alienam, ipſam ad ſuum regnum uocare dignaretur, feliciter in Domino obdormiuit.

*Foſſuenſe.

Vltanus prædicit obitum S. Gertrudis.

Sub obitū munit ſe Eucharistia.

Tum uerò ego unà cum fratre Richino accerſitus eò ſum, ob ſorores eius moerentes obitu, conſolādas. Dixit autem ad me frater ille: Sētisne aliquid? Reſpōdi: Nihil equidem ſentio, ſed ſorores uideo moeſtiſſimas. Hoc cū dixiſſem, ſuauiſſimus erupit odor, tanquā fragrantium unguentorum, totam complens cellulā ubi ſacrum uirginis corpuſculum iacebat, inhæſitq; diu illa miri odoris ſuauitas noſtris naribus, etiā poſteaquā è cella digreſſi eramus. Impletis autem funeris officiis, in ciſtella, quam ipſa olim ſibi parauerat, à ſacerdotibus & Chriſti ancillis cum diuinis laudibus ſacrum beatiſſimæ uirginis corpuſculum honorificè conditum eſt, ubi quotidie orantibus multa diuinitus præſtantur beneficia. O nimium felices illos, qui in hoc ſeculo degentes, uitam æmulantur angelicam & licet corpore agant inter homines, at mente & animis in illa æternitate figuntur, rerumque diuinarum & cæleſtium contemplatione perpetuo occupantur Fecit hoc Chriſti famula Gertrudis, cuius uitam ſcribimus, nam tametſi corpore uerſaretur inter homines, & famulorum famularumque Chriſti eſſet moderatrix, qui eius ditione cōtinebātur, at tamē internæ & ſempiternæ uitæ cogitationem & ſtudium nunquā abiecit, nihilque de ſtatu rectitudinis ſuæ, nihil de morū grauitate, nihil de diſciplinæ regularis ſeueritate remiſit. Itaque hoc apud omnipotentem Dominū promeruiſſe illam perſpicuum eſt, ut non exiguæ per illā uirtutes fiant, ut eius uita hominibus innoteſcat, planumque fiat, quantum poſſit precibus efficere apud Deum, præſertim cum uirtutes, & ſigna, quæ Dominus, prout fides petentium exigit, ad eius monumentum dignatur operari, ueritati teſtimonium perhibeant, è quibus nonnulla referemus.

In Treuirenſi monaſterio Abbatiſſa fuit, Modeſta nomine, ab infantia ſua Deo conſecrata, & ſanctiſſimæ Gertrudi uirgini ſingulari amicitia deuincta. Multis quidem à ſe inuicem milliaribus corpore diſiunctæ erant, at amor eas ſibi mutuo præſentes ſemper exhibebat. Vnum enim Chriſti iugum ambæ ducebant, & ſynceris mentibus Domino pari ſtudio ſeruiebant. Poſt multum uerò temporis Modeſta Abbatiſſa, coenobii ſui templum precandi animo ingreſſa cum ſe ante aram beatiſſimæ Mariæ uirginis proſtrauiſſet, atque inde, finita precatione, ſurrexiſſet ſubitò uidit ad dextrum altari latus ſanctam Gertrudem adſtare eo in habitu, quo uti conſueuerat, audiuit etiā illā ſibi dicentem: Soror Modeſta, nihil de huius uiſionis ueritate ambigas, ſed certò noueris, me hodie migraſſe è uita. Ego enim ſum Gertrudis, quam ſummopere amaſti. His dictis, ab eius oculis diſparuit. At illa ſecum tacita cogitabat, quid ſibi ea uellet uiſio, nihil tamen illo die cuiquam indicare uoluit. Altera autem luce uenit ad monaſterium eius Treuirenſis epiſcopus Clodulphus, ex quo illa inter alia percontabatur de S. Gertrude, quo habitu uel forma corporis illa fuiſſet. Ille uero ordine expoſuit & ſtaturam corporis eius, & formæ elegantiam. Itaque ex eius uerbis cognouit ſacra uirgo modeſta uerā ſibi oblatam fuiſſe uiſionem, atque ad Epiſcopum: Confiteor nunc tibi Domine Epiſcope, quod hactenus celaui, reuelatum mihi eſſe, heſterna die hora quaſi ſexta ea hac luce illam abiiſſe. Epiſcopus diem & horam annotauit; & rem ita ſe habere, ut Abbatiſſa dixerat, comperit.

S. Gertrudis apparet Abbatiſſa Treuiren.

Clodulphus Treuiren. Epiſcopus.

Anno ab obitu ſanctiſſimæ uirginis Gertrudis decimo, in Niuellenſi coenobio ignem tanta ui erupiſſe ferunt, ut nemo non deſperaret illum à quoquam extingui poſſe: Chriſtique ancillæ, quæ in eo degebāt, extra murum ad loca uicina confugerāt. Ille autem, cui monaſterii cura demandata erat, repentè oculos ſuos eleuans, uidit S. Gertrudem ſtantem in ſuprema refectorii parte, ea forma & habitu, quo fuerat uiuens, ſuoque uelo à domo flammas abigentem. Quod ut uidit, non ſolum nihil perterritus eſt, ſed multo etiam perfuſus gaudio, hortabatur ſocios ut conſtanter agerent, feſtinusque ſurſum aſcendit, ut rei exitū ſpectaret, & eccè miro modo repentè uident omne ab illo monaſterio profligatum incendium.

Ignem extinguit S. Gertrudis.

Nimium prolixi erimus, ſi omnia commemorare uelimus, quæ ad eius ſacras reliquias diuinitus declarantur miracula. Satis itaque ſit compendio dixiſſe; quotquot cum fide eius implorant patrocinia, eos omnes Dei benignitate inde incolumes redire. Ad lectulum quoque eius, in quo poſt lōgas uigilias & prolixas preces feſſa membra nonnihil refouere ſolita erat, qui poſtea in S. Pauli Eccleſiam trāslatus eſt per multa ſigna edita ſunt. Cum autem poſt Vuilſetrudem Agnes, quæ etiam fuerat S. Gertrudis alumna, Abbatiſſæ locum obtinuiſſet, & in S. Gertrudis honorem templum conſtruxiſſet, eiusque lectulum in illud intuliſſent, eadem nocte cum multa ſolennitate uigilias ibi celebrarunt ſacræ uirgines, expletisque nocturnis precibus, lampades omnes, demptis ſeptē, quæ ſemper illic ardebant, extinxerunt, & eccè mane illuc reuerſæ, lampades extinctas ardentes uiderunt. Quæ res uero longe lateque diuulgata eſt. Begga quoque uenerabilis matrona, S. Gertrudis germana ſoror monaſterium conſtruxit, petiitque ab Agnete, quā diximus, Abbatiſſa & eius ſororibus ſacras uirgines & reliquias, ut coeptum poſſet opus abſoluere. Dataeque ſunt ei ſacræ reliquiæ & libri ſanctarum ſcripturarum, & eiuſdem habitus aliquot religioſæ ſorores, quæ illic monaſticę religionis prima iacerent fundamenta, addita eſt etiam pars quædam lectuli eius, in quo S. Gertrudis ſoror eius, ſupremum Chriſto

Hæc ſummatim ſūt reddita ob uitādā prolixitatem.

Miracula ad lectulū S. Gertrudis.

Begga ſoror S. Gertrudis.

Chriſto reddiderat ſpiritum, quem lectulum piiſſima Begga curauit reponi iuxta altare S. Genoueſæ uirginis, ad quem certè innumera facta ſunt miracula, Chriſto glorificante ſponſam ſuam, cui eſt cum Patre & Spirituſſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. CYRILLI EPISCOPI Hieroſolymitani, Quam noſtra ætate ex Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptoribus collegit D. Iohannes Grodecius Decanus Glogouienſis.

14. ma.

CYrillus Hieroſolymitanus inter ueteres Eccleſiæ patres ſanctos illos uerè Catholicæ & Apoſtolicæ doctrinæ aſſertores ac propugnatores, clariſſimus antiſtes recenſetur. Nã & compluribus ex illis Eccleſiæ columnis æqualis, multis etiam antiquior fuit, doctrinam uero orthodoxam communem cum omnibus catholicis habebat. Claruit temporibus Conſtãtii Imperatoris & aliquot eius ſucceſſorum, quod multis in locis plerique ſcriptores Eccleſiaſt. hiſtoriæ, ut Socrates, Theodoretus, Sozomenus & alii demonſtrant, & honorificam ſemper illius faciunt mẽtionem. A quibus etiam Nicephorus id accipiens, & catalogum Patrum, qui circiter tempora Sardicenſis Concilii floruerunt, quod de Conſtantiis & Conſtantis uoluntate inſtitutũ erat, longa ſerie recenſens, inter cæteros æquales Cyrilli, magnæ authoritatis unà cum illo & clariſſimos fuiſſe ſanioris doctrinæ defenſores, commemorat Paulum Conſtantinopolitanum *Lib. 9. ca. 14. Eccleſ. hiſt.* Athanaſium Alexandrinum, Antonium Aegyptium unà cum uniuerſo Aegyptiorum monachorum cœtu. Deinde ſubdit: Multi denique ſpectati alii uiri eiſdem annis uiguere, atque in eccleſiis Dei enituere: Inter quos præcipuè eruditione & eloquentia floruit Euſebius Emeſenus epiſcopus, Titus Boſtrenſis, Serapion Tmuæus, Baſilius Ancyranus, Eudoxius Germanicenſis, Acacius Cæſarienſis Euſebii ſucceſſor, Cyrillus, qui poſt maximum Hieroſolymitanam adminiſtrabat eccleſiam, & Theodorus Perinthius, tum & Ephraim Syrus. Hæc & alia permulta ſcribit eo in loco Nicephorus de claris & catholica pietate excellentibus illius ſeculi uiris, inter quos cum & Cyrillus Hieroſolymitanus recenſeatur, quæ ſit & quanta illius authoritas, facile quiuis perſpicere poteſt. *Cyrillus prophetiæ ſpiritu præditus.* Legitur quoque de eodem Cyrillo, non modo aliis uirtutibus, uero Epiſcopo dignis, illum fuiſſe præditum, uerum etiam dono prophetiæ non caruiſſe. Nam cum Iulianus Imperator, ut ſcribit in Eccl. hi. Socr. li. 3. c. 20. (ſecundum quoſdam 17.) Iudæis templum Hieroſolymis inſtaurare iuſſiſſet, & de publico ſumptus ſubminiſtraſſet, tum temporis Cyrillus Hieroſolymorum epiſcopus, memor uaticinii Danielis *Dan. 9. Matt. 24. Luc. 19* prophetæ, quod & Chriſtus in ſanctis euangeliis confirmauit, ac multis futurum prædixit, quod in eo templo lapis ſuper lapidem non maneret: Hoc, inquit, Saluatoris oraculum adimplebitur. Cum hoc dixiſſet Epiſcopus, noctu terræmotus magnus factus, lapides fundamentales ueteris templi ſtructuræ euulſit, ac cunctos unà cum contiguis ædificii diſperſit. Et cum multi ad miraculum Iudæi conueniſſent, ignis cælitus delapſus, cuncta artificium inſtrumenta conſumpſit. Sequenti uerò nocte ſigna crucis, inſtar radii ſolaris ſplendentia, ueſtibus illorum impreſſa comparuerũt, quæ extergere nullo pacto potuerunt. Hæc adeo ſtupenda prodigia unum illud Cyrilli uerbum diuino planeque prophetico ſpiritu prolatum, conſecuta ſunt.

Signa Crucis inhærẽt ueſtibus Iudæorum.

Neque uerò his tantum in terra prodigiis prædictionem eius confirmare: uerum etiam in cœlo maiori miraculo Epiſcopatum illius Deus illuſtrare dignatus eſt. Nam illo præſide ſacrorum Hieroſolymis, ſignum Crucis in cœlo ex lumine, ſuper ſacrum montem Caluariæ diebus Pentecoſtes, hora fere diei tertia apparuit, & ſole tunc lucente, radios Solis, illius Crucis fulgores longe præcelluerunt, ita ut lucis illius excellẽtia uniuerſus populus Hieroſolymitanus concitatus maxima cum admiratione ſignum illud filii hominis aliquandiu ſpectauerit. *Signũ Crucis apparet in cœlo.* Nam & magnitudine Crux illa fuit tanta, ut quindecim ſtadia excelleret, ab ipſoque ſacro Golgotha ad montem uſque Oliueti protenderetur, & luce tanta, ut non modo Chriſtiani omnes iſtic illuſtratos ſeſe confirmatosque ſentirent: uerum etiam Iudæi ac gentiles aduenæ, ab erroribus tenebrarum auerſi, illuminarentur & crucifixum, uerum eſſe Deum profiterentur. Quem admodum ipſe Cyrillus optime id deſcribit in epiſtola ſua, quam de eodem admirando ſigno ad Conſtantium Imperatorem dederat, & Nicephorus in Hiſtoria Eccleſiaſtica idem pluribus commemorat. *Lib. 9. ca. 22. Ec. hi.* Ita ſanè tum coruſcabat Hieroſolymis uerbum Dei multo amplius, quam hiſce noſtris poſtremis temporibus apud nos, non modo prædicatione Cyrilli, uerum etiam uirtute Dei ſequentibus, tam admirandis ſignis.

Succeſſit autem Cyrillus in Hieroſolymitana ſede Epiſcopo Maximo, & ipſe quoque iſtic maximus fidei catholicæ defenſor erat, Sic enim ſcribit Theodoretus: *Lib. 2. ca. 27. interprete Iohanne Chriſtophorſono.* Primatum autem Hieroſolymorum poſt Macarium illum, cuius ſæpe à me facta eſt mentio, obtinuit Maximus, uir ob certamina pro pietate ſuſcepta egregie nobilitatus. Cuius & oculus dexter erutus fuit, & dextri pedis flexis prorſus labefactatus. Iſto ad uitam immortalem tranſlato, Cyrillus alacris & promptus doctrinæ Apoſtolicæ propugnator, in epiſcopatus gradu locatur. Hæc ille. Qua de cauſa maximas etiam paſſus eſt perſecutiones ab Arrianis. *Cyrill⁹ è ſua ſede pellitur.* Nam cum animaduertiſſent illum uehementer hæreſibus obſtare, & Apoſtolica dogmata adeo ſtrenue tueri, congeſtis quibuſdam calumniis, in quodam conciliabulo ſuo accuſare illum & deinceps, ita ut alios permultos catholicos epiſcopos, more ſuo deponere non dubitarunt, idque ex negocio pietatis illius erga egenos quæſito prætextu, ut author eſt Sozomenus li. 4. ca. 25. ſecundum Chriſtophorſonum 24. Eccl. hiſt. Cæterum epiſcopi catholici centum quinquaginta, qui non ità multo poſt Seleuciam ad Synodum conuenerant, depoſitionem illam ratam non habuerunt, ut teſtatur Theodoretus in Chriſtophorſoni uerſione li. 2. ca. 27. Eccleſ. hiſt. immò ipſum potius aduerſarium illius & authorem depoſitionis Acacium, quam Cyrillum, ab illa Synodo excludere maluerunt. Nicephorus uerò de eiuſdem Seleucianæ Synodi actis & de Acacianis ſcribens: Neque eãdem, inquit, cũ aliis fidẽ profiteri, neque ad obiecta crimina reſpondere ſuſtinuere. *Lib. 9. ca. 43. Ec. hi.* Quinetiam ad Cyrilli Hieroſolymitani cauſam audiendam inuitati, quẽ ipſi Epiſcopatu abire iuſſerant, non adfuere, neque enim qui eos cogeret, aderat quiſquam. At alteri illi (nempe Catholici) non modo libere hæc egerunt, ſed Acacium & quicunque ad eum confugiſſent, (quippe qui intentata eis crimina diluere timuiſſent) dignitate priuarunt.

Ex his patet, quanta fuerit Cyrilli integritas, quẽ ne accuſare quidem coram legitimis iudicibus aduerſarii ueritatis audebant, ſed tantum apud ſuos ſectarios, *Cyrilli integritas.*

rios: quorum adeò tum creuerat potẽtia & audacia, cum intelligerentur Imperatorem ſuarum eſſe partium, ut ipſi nihilominus quos ſemel iniquè depoſuiſſent, iniquius ui & armis de ſuis ſedibus extruderent, & alios pro arbitrio ſuo ſubſtituerent. Quemadmodum accidit & Cyrillo, quo de ſede Hieroſolymitana deiecto, Heraclius eſt illi ſubſtitutus, ut ait *Li. 9. cap. 49* Nicephorus: atque huic rurſum ſucceſſit Hilarius. Iſti namque uſque ad Theodoſij imperium eam eccleſiam adminiſtraſſe traditi ſunt. Poſt quos D. Cyrillus deinceps ſedem ſuam recuperauit. Quomodo autem is denuo ad ſedem ſuam peruenerit, & quo pacto in ea ſeſe geſſerit, ex literis Synodi Conſtantinopolitanæ, quæ Nectario præſide ſub Theodoſio celebrata eſt, ad Damaſum, Ambroſium & reliquos epi- *Niceph. lib. 12. ca. 16.* copos Romæ coactos, uidere eſt, cùm ſcribunt: In ea uerò eccleſia, quæ aliarum omnium mater eſt, Hieroſolymis reuerendiſſimum & Deo amantiſſimum Cyrillum epiſcopum eſſe ſcimus, ritè iamdudum à prouincialibus epiſcopis electum: qui ſanè diuerſis in locis plurimum aduerſus Arrianos decertauit.

Epiphanius quoque lib. 3. Tom. 1. Hæreſi 73. Cyrilli huius meminit, quòd præter Acacium Arrianum, cum aliis quoque illius ſectæ epiſcopis contendere religionis ergò non dubitauit. Et Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum de illo ſcribit: Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus ſæpè pulſus eccleſia & receptus, ad extremum ſub Theodoſio principe octo annis inconcuſſum epiſcopatum tenuit. Itaque ex his & aliis permultis Eccleſiaſticorum Scriptorum teſtimoniis certum eſt, Cyrillum fortiſſimũ Chriſti athletam, & orthodoxæ fidei aſſertorem conſtantiſſimum, multis annis pro ueritate fidei decertaſſe, perſecutiones uarias pertuliſſe, atque hoc bonum certamen certaſſe à primis ferè annis Conſtantij Imperatoris, uſque ad complures annos Theodoſij: curſum autem ſuum tum demum conſummaſſe, cùm Theodoſius, deuicto Maximo tyranno, qui Romanum Imperium in Occidente inuaſerat, rebus Romanis rectè conſtitutis, Conſtantinopolim reuerſus, *Li. 12. ca. 24* filios ſuos Arſenio erudiendos traderet, ut ſcribit Nicephorus: Eadem tempeſtate Timotheus & Cyrillus, qui in Alexãdrinæ & Hieroſolymitanæ eccleſiæ thronis enituerant, uita defuncti, alter quidem Alexandriæ Theophilum, alter autem Hieroſolymis Iohannem ſucceſſorem habuit, uſque ad tempora Anaſtaſij & Innocentij Pontificum Romanorum. Iohannis uerò ſucceſſor erat Hieroſolymis Nepos. Hactenus Nicephorus. Et Cyrillus quidem ità, ut legimus, bonum certamen certauit, curſumque uitæ ſuæ conſummauit: de cætero autem repoſita eſt illi corona iuſtitiæ, quam retribuet illi iuſtus iudex. Quàm præclaram autem & ſanctam ſui memoriam apud poſteros etiam reliquerit Cyrillus, tum ſcripta illius, quæ extant: tum Orientalis Eccleſiæ faſti ſeu calendaria, in quibus preces anniuerſariæ & commemorationes Sanctorum deſcriptæ ſunt, abundè teſtẽtur. Nam *Feſtũ S. Cyrilli apud Græcos* ut aliorum Patrum, qui in Sanctorum cœtu clariores habentur, ità huius quoque Cyrilli Hieroſolymitani die 18. Martij in Eccleſiis Græcis ſancta celebratur memoria: ac ſcriptis quoque illius apud Græcos nomen ſancti Patris præfixum ubique reperitur.

S. EDVARDI REGIS VITA ET martyrium ut in antiquis MS. Exemplaribus habentur: ſed paulò Latinius hic reddita ſunt per F. Laurentium Surium.

18 Martij. INclytus Rex Eduardus multa fuit generis claritudine, ab antiquis Britanniæ regibus originem ducens: & quod longè illuſtrius eſt, in teneris annis à Dunſtano ſanctiſſimo pontifice Cantuarienſi Chriſti ſacramento regeneratus, cœpit uirtute & probitate pollere. Patrem habuit Edgarum regem, rebus & bello & *Parentes S. Eduardi.* pace geſtis ualde inſignem: matrem uerò Elfledam, prępotentis cuiuſdam Orientalium Anglorum Ducis filiam. Et quidem Edgarus poſtquàm non pauca ſibi eius terræ loca ſubdiderat, & iam monarchiam obtinere uideretur, ſolus imperio potitus, ubi prius multi regnauerant: hortantibus eum SS. Dunſtano Cantuarienſi & Athelwoldo Vuintonienſi Epiſco- *Edgarus rex cõſtruit cœnobia.* pis, permulta monaſteria illarum regionũ, quas ſubiugarat, ab aliis uaſtata, ſuis impendiis iuſſit inſtaurari, nonnulla etiã noua à fundamentis extrui: ad quorum alia miſit Abbates cum aliquot monachis, diſciplinæ monaſticæ conuenienter uicturis: ad alia uerò *Attribuit illis prædia etc.* ſanctimoniales, Chriſto ſeruituras. Omnibus autem prædia & uillas attribuit, unde affatim eis ſuppeterent, quæ ad uictum ueſtitumque pertinerent. Et ipſe quidem pius rex cõſtituerat monachorum cœnobia ſubinde inuiſere & fratres conſolari: Porrò reginam uoluit idem præſtare erga fœminas Deo ſacratas. Habebat autem ex altera coniuge etiam filium Ethelredum. Interim Eduardus maior natu filius, optimæ indolis puer, laſciuiam omnem & illecebroſas uitæ huius uoluptates reſpuens, ità ſe erga Deum & homines comparare ſtuduit, ut Deo quidem ante omnia mentis & corporis integritate ſectanda placeret: hominibus uerò gratum & amabilem ſe exhiberet. Erat uerò etiam multa induſtria & prudentia cõſpicuus. His permotus pater eius Edgarus, illũ poſt ſe uoluit regni ſceptra tenere: ac deinde compoſitis regni rebus, piiſſimus rex uita functus eſt anno à Chriſto nato 977. regni uerò ſui 16. menſis Iulij die octauo.

Edgari mors. Eo defuncto, Eduardus ex patris uoluntate à S. Dunſtano & quibuſdam regni proceribus rex creatur. Ipſo autem conſecrationis eius tempore quidam regni optimates illi ſe oppoſuerunt. Id ui uidit S. Dunſtanus, nihil à ſententia ſua dimotus, uexillum S. Crucis, quod pro more ante illum ferebatur, *Eduardus conſecratur rex.* à medio ſtatuit, & cũ cæteris regni epiſcopis Eduardũ regẽ cõſecrauit: eũq; quoad vixit, ſanè paterno amore cõplexus eſt, quippe quẽ à primis ætatis annis in filiũ adoptauerat. Vbi igitũ ad regni gubernacula Eduardus rex peruenit, à rege regum Chriſto opt. max. in uiam iuſtitiæ & ueritatis dirigebatur, & cùm eſſet regia maieſtate ſublimis, in dies ſtudebat animi humilitate *Eius conſiliarij.* fieri ſubmiſſior. Et ut regni negocia prudenter curaret, noluit in conſilium adhibere iuuenes aut minus ſapientes: ſed eius quem diximus, ſancti pontificis Dunſtani monitis obtemperabat, & ex illius aliorumque religioſorum & ſpectatæ integritatis uirorum conſilio, in iudiciis ſententiam promebat. Paternis quoque ueſtigiis inſiſtens, tam rebus bellicis q̃ Eccleſiaſticis negociis ſtrenuum ac deuotum intendit animum: hoſtibus quidem & flagitioſis hominibus ſeuerum & terribilem: piis uerò, & illis præcipue, qui eſſent ſacris initiati, quẽadmodũ à patre didicerat, benignum ſe præbebat, & ab omni illos infeſtatione tuebatur. Erat præterea hæc illi quotidiana exer-

exercitatio, inopes alere, pauperes beneficiis fouere, nudos tegere, in maximis lucris ponere, quicqd in miſeros contuliſſet. Magna tunc apud Anglos lætitia, inconcuſſa & pax & tranquillitas, multa rerum opulentia extitebat. Videbant enim regem ſuum in tenera adhuc ætate talibus ſtudiis deditum, tum quoque cunctis affabilem, caſtitate uenerabilem, facie iucundum & decorū, conſilio & prudentia ſpectatiſſimū.

Benignitas in egenos.

Torquebatur interim inuidia coluber tortuoſus, totius boni æmulus, eiuſque felices conatus & communia regni totius gaudia interturbare modis omnibus annitebatur. Itaque odio inflammat animum nouercæ eius Elfridæ, quæ ægre ferebat Eduardū ſuo filio Ethelredo antelatum. Conuertitur interim ad callida conſilia mulier deteſtabilis, & tandem quod animo ſecum diu tractarat, quibuſdam ſuis conſiliariis, & regni primoribus exponit, communicatoque cum illis conſilio, orat & obteſtatur, ut ipſi faueant, cogitētque uiā, qua Eduardū regni ſede deturbare, ſuumque filium Ethelredum in eius locum ſufficere poſſint. Illi uerò in Eduardi necem pariter conſpirant, eiuſque celeriter illi afferēdæ machinas excogitant. Iam tres annos & menſes octo Eduardus regno potitus erat, & eccè die quodam cum canibus & equitibus in ſyluā, cui uilla Vuerdam adiacet, uenationis cā proficiſcitur. Erat id temporis ea ſylua bene grandis, tametſi hodiè rara tantum ſpinea & nucum arbores neglecto ſitu, campis late patentibus illic uiſuntur. Cum autem in ea uenatione aliquandiu hæſiſſet, inceſſit animum illius cupido inuiſendi fratrem ſuū Ethelredum. Amabat enim illum ſyncerè & ex animo. Porrò ſyluæ illi adiuncta erat domus nouercæ eius, ubi Ethelredus educabatur eo in loco, quem incolæ Corph uocant, qui ad ea, quam diximus, uilla tribus abeſt miliaribus, ubi nunc caſtrum ſic ſatis egregium conſtructum eſt. Eo igitur iter intendens Eduardus, paucos ſibi comites adhibuit, qui tamen ludendi cauſa hac illac diſperſi, regem ſolum reliquere. At ille cum iam eminus domum nouercæ cerneret, illuc ut agnus mitiſſimus ſolus ire perrexit nihil quicquam ſibi metuens, quippe qui neminem ſe uel minima re læſiſſe uel offendiſſe meminiſſet. Nūciatur interim reginæ illum aduentare. Illa uerò plena dolo & iniqua in piiſſimum adoleſcentem cogitatione, ad complenda animi ſui deſideria opportunum tempus adeptam ſe gaudens, obuia mox cum ſatellitibus & ſuæ nequitiæ adminiſtris tanquam eius aduentu ſibi gratulans, illi procedit, blandè & comiter ſalutat, inuitat ad hoſpitium. Illo recuſante ingredi, tantumque fratrem ſe uidere & alloqui uelle affirmante, regina ad alia ſe tranfert machinamenta, iubet abſque mora potum regi offerri. Affertur potus, rex nihil mali ſuſpicans, admouet ori poculum, & eccè unus ex reginæ adminiſtris cæteris ad audiendum promptior, & ad ſcelus patrandum immanior, cum prius teterrima ſimulatione regem oſculatus eſſet, quemadmodum Iudas Chriſtum, rege ſummis labiis potum deguſtante, in illum cruentiſſimus latro inſilit, cultelloq; eius uiſcera transfixit. Ille tam atroci accepto uulnere, paulúlum inde deflexit, & mox ex equo, quo ſedebat, exanimis corruit. Incidit tā barbarum facinus in annum Christi 981. & quod dictu quoque nefas eſt, in ſacrum Quadrageſimę tempus, nempe diem 15. Calendas Aprilis. Nos quidem pie credimus diuinæ prouidentiæ mirabili diſpenſatione id ita accidiſſe ad maiorem militis ſui gloriam, ut qui annuo Quadrageſimæ ieiunio carnem ſuā macerando, aliaque pietatis opera exercendo pro laudabili more & inſtituto Chriſtianorum ad ſacratiſſimū Dominicæ reſurrectionis diem ſeſe præparabat, bono fine conſummatus, cum bonorum operum fructu in cæleſte illud palatium à Chriſto ſuſciperetur. Vbi uerò cognouit regina illum de equo cecidiſſe mortuum, iubet corpus exanime proiici in uicinum domicilium, ne tantum ſcelus innoteſceret. Obtemperant crudeles miniſtri ſceleratæ mulieri, & ſacrum corpus per pedes contemptim arreptum, eo, ubi illa iuſſerat, abiiciunt, & uili ſtramine tegunt.

Nouerca illi cum aliis quibuſdā necem parat.

Rex pius crudeliter necatur.

In illa autem domuncula mulier erat à primo ortu cæca, quam regina alebat. Ea cum proxima nocte illic apud ſacrum corpus ſola pernoctaret, ipſa intempeſta nocte immenſa lux domicilium illud compleuit, & cæca illa mulier Dominum deprecans, meritis ſancti regis lumen diu deſideratum obtinuit in cuius rei memoriam eodem in loco poſtea à Chriſtianis tēplum ędificatum eſt. Illuceſcente autem die, cum rē geſtam ex fœmina didiciſſet crudelis regina, multū anxia timere cœpit cædem, cuius ipſa author fuerat propalatum iri. Mox igitur præcipit tolli ſacrum corpus, & in paludes deprimi, ne poſſet ab ullo unquam reperiri, nec hoc contenta, palam edicit, ne quis regē extinctum ploret, nec de illo omnino loquatur. Deinde proficiſcitur ad quendam ſuæ ditionis locum, qui decem aberat milliariis, ne poſſet in ipſam patratę necis ulla cadere ſuſpicio. Ethelredus autem adeo mœrebat ob crudelem fratris ſui cædem, ut neque lachrymas cohibere, neque ullam poſſet conſolationem admittere. Id moleſte ferens atrox regina, furore correpta, cum non haberet ad manus alia, candelis tandiu uerberauit illum, donec eius ululatum compeſceret. Iam annus ferè elapſus erat, & uolens præpotens Deus martyrem ſuum mūdo ut innoteſceret, & quanti apud ipſum meriti eſſet, declarare, corpus eius uenerabile quibuſdam fidelibus, deuote illud inquirentibus, reuelare dignatus eſt. Nam eo in loco, ubi in paludem depreſſum erant, columna ignea cælitus demiſſa apparuit, & ſuis radiis omnia circunquaque illuſtrauit. Viderunt id pii quidam uiri in uicina uilla, (nam ſæpe lux illa extitit) & in unum collecti, tranſtulerunt ſacrum corpus in uillam ſuam. Fit magnus hominum concurſus, plangentium obitum piiſſimi regis & fidiſſimi protectoris ſui, deportaturque cum multo gemitu uenerabile corpus ad templum beatiſſimæ Mariæ uirginis, & in eius orientali parte officioſiſſime ſepelitur Idibus Februarii, ubi lignea ædicula à uiris religioſis ædificata, hodieque cernitur & fons eo loco, ubi prius iacuerat, dulces & perſpicuas iam inde ab illo tempore emanat aquas, diciturque fons S. Eduardi, ubi ſanè multa ægris quotidie præſtantur beneficia in laudem & gloriam Chriſti.

Nocte intēpeſta lux immenſa ad corpus S. Eduardi, & cæca illuminatur.

Ethelredus fratris necem plorat.

Corpus eius diuinitus indicatur.

Iam uerò fama diuulgante, per Britanniam reginæ fraus & impietas propalatur, rex innocens laudibus in cœlum tollitur, uirtutes & merita eius ubique celebrantur. Peruenit etiam ad aures comitis Alferi, ſacrum corpus regis cæleſti indicio repertum, isque mirifice exhilaratus, & domino ſuo tanquam adhuc ſuperſtiti fidelem cupiens nauare operam, ad locum inſigniorem illud transferre decreuit. Itaque epiſcopos, abbates & regni proceres, quotquot ſibi adiungere potuit, hortatur ut in eandem curam unā ſecum incumbant. Miſit etiam nuncium ad Vuilfredam abbatiſſam cœnobii Vuiltonienſis, orans ut cum uirginibus ſuis tanti regis exequiis non deſit. In eo autem monaſterio erat regis Eduardi ſoror, uirgo admodū uenerabilis, multa uitæ & morum integritate pollens. Conuenientibus igitur Epiſcopis, Abbatibus & aliis permultis cum multa ueneratione & ſtudio, comes Alferus è Dorſata multos utriuſque ſexus homines collegit, & ad eum locum, ubi ſanctis regis corpus humatum fuerat, cum magna deuotione peruenit.

Eduardi regis ſoror ſanctimonialis.

nit. Ibi tum ſacrum illud corpus in tantæ multitudinis præſentia detectum, adeo ab omni corruptione repertum eſt alienum, ac ſi die illo tumulatum fuiſſet. Quod ut uiderunt epiſcopi & alii omnes, Deum hymnis & laudibus glorificarunt, qui ſancti martyris innocentiam tam euidenti ſigno declararet. Porrò ſoror eius antedicta ad ſacrum corpus accurrēs, illud ſtringit amplexibus, religioſe exoſculatur, largis lachrymarum imbribus rigat faciem, nec ſatiari poteſt tanta fratris ſui gloria. Accedunt inde uiri uenerabiles, & cum ingenti cleri populique gratulatione illud ſanctum corpus ad celeberrimum cœnobium Sceptoniam deferunt, quod olim diuæ memoriæ Elfredus eſt, S. Eduardi atauus, condiderat, & pro amore filiæ ſuæ Ailenæ, q̃ cæleſti ſponſo deſponſam, in illud monaſterium tradiderat, ampliſſimis auxerat donis & poſſeſſionibus.

Corpus eius incorruptum.

Accurrebant interea permulti ſexus utriuſque homines, & in iis duo pauperes adeo contracti, ut uix manibus & cruribus per terram poſſent repere, Deū & S. Eduardum pro incolumitate reddenda exorarunt: cumque feretro propinquaſſent, & illi, qui ſacrum ferebant corpus, eis feretrum impoſuiſſent, confeſtim cunctis aſpectantibus ſanitati ſunt reſtituti. Fit repente clamor populi, S. Eduardi merita prædicantur. Ad reginam quoque perferuntur tam præclara miracula, & illa corde compungitur ob admiſſum ſcelus, aſcenſoque mox equo, ueniam petitura, ſe accingit itineri, quod ducit ad corpus martyris. Eccè autem inter equitandum ita diuinitus retardabatur, ut equus eius retrocedere potius q̃ progredi uideretur, nec ulla ratione efficere poſſet, ut is procederet. Animaduertens igitur pro ſuo immani facinore iſthuc ſe perpeti, ab equo deſcendit, pro maiori reuerentia pedib⁹ ſuis itura ad corpus ſācti martyris: ſed tūc quoq; ſenſit ſe repelli retro, nec potuit uoto potiri ſuo. Porro ſacrū corpus ad locū deſtinatum perductum, à uirginibus Christi honorifice exceptum, & ad ſummi altaris partem borealem reuerenter admodum conditum eſt 12. Calend. Martii, ubi deinceps multa ſunt ægris diuinitus collata beneficia, multa uerò etiam miracula ſcriptorū negligentia non ſunt literis annotata, neque nos alia de ſancto Chriſti martyre referre uoluimus, quam quæ ab aliis bona fide conſcripta inuenimus, aut fideliū hominum relatione didicimus. Tandem anno Domini 1001. qui fuit 21. ab eo, quo illic corpus uenerabile tumulatum fuit, eleuatum eſt incredibili odoris ſuauitate inde manante, & in locello accurate præparato repoſitum, atque cum aliis ſanctorum reliquiis in ſanctis ſanctorum honorifice collocatum. Nam & ipſe ſanctus rex cuidam in uiſione præceperat, ut eius cœnobii Abbatiſſa indicaret fratri ipſius regi Ethelredo, ut alio ſanctum corpus tranſferret, & ipſe ſacri pignoris tumulus quotidie mirabili facilitate à terra eleuabatur, non obſcuro utique argumento, ſanctum regem ſacras reliquias ſuas alibi uelle transponi.

Duo cōtracti ſanantur.

Nota diuinā ultionē.

Corpus ſacrū eleuatur

DE S. IOSEPH, PATRE PVTAtitio Ieſu Chriſti Domini noſtri, de Quo & ſi ſparſim apud ſanctos Patres habeantur nonnulla, quæ ad eius faciant commendationem, tamen quia nos non tam encomia quædam, quam integras hiſtorias, ubi fieri poteſt, edere cupimus, omiſſis illis, pauca duntaxat ex D. Bernardo huc adſcribemus, ne tantum Patriarchā neglexiſſe uideamur. Porro Lector non dubitet tantū fuiſſe hunc uirum quātum eſſe decuerit & patrem, licet putatitium Saluatoris, & ſponſum præſtantiſſimæ uirginis.

Martij. 19.

Ex D. Bern. Ho. 2 ſuper Miſſus eſt.

NEceſſario fuit deſponſata Maria Ioſeph, quando per hoc & à canibus ſanctum abſconditur, & à ſponſo uirginitas comprobatur, & uirginis tam uerecundiæ parcitur, q̃ famę prouidetur. Quid ſapientius, quid dignius diuina ꝓuidentia? Vno tali cōſilio ſecretis cæleſtib⁹ & admittit teſtis, & excludit hoſtis, & integra ſeruat fama uirginis matris. Alioquin quō perpeciſſet iuſtus adulteræ? Scriptū eſt autem: Ioſeph autem uir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, uoluit occulte dimittere eam. Bene cum eſſet iuſtus, noluit eam traducere, quia ſicut nequaquā iuſtus eſſet, ſi cognitam ream conſenſiſſet, ſic nihilominus iuſtus non eſſet, ſi probatam innoxiam condemnaſſet.

Mat. 1.

Cum ergo Iuſtus eſſet, & nollet eam traducere, uoluit dimittere eam. Quare uoluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, ſed patrum ſententiā. Propter hoc Ioſeph uoluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à ſe repellebat, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, propter quod & Centurio à domo ſua eum prohibebat, cum diceret: Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meū. Ita ergo & Ioſeph indignum & peccatorem ſe reputans, dicebat intra ſe, à tali & à tanta non debere ſibi ultra familiare præſtari contubernium, cuius ſupra ſe mirabilem expaueſcebat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ præſentiæ certiſſimum geſtantem inſigne, & quia myſterium penetrare non poterat, uolebat dimittere eam. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem, expauit Centurio præſentiæ maieſtatem. Exhorruit nimirum & Ioſeph ſicut homo, huius tanti miraculi nouitatem, myſterii profunditatem, & ideo occulte uoluit dimittere eam: Miraris, q̄ Ioſeph prægnantis ſeſe conſortio uirginis iudicabat indignū cum audias & ſanctam Eliſabeth eius non poſſe ferre præſentiam, niſi cum tremore & reuerentia? Ait nanque: Vnde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ideo itaque Ioſeph uoluit dimittere eam.

Ioſeph cur uoluerit dimittere S. Mariā

Luc. 5.

Ma. 8.

Luc. 1.

Sed quare occulte, & non palam? Ne uidelicet diuortii cauſa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enī uir iuſtus reſponderet populo duræ ceruicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod ſentiebat quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli & crudeles Iudæi ſubſannarent illum lapidarent illam? Quando nanque ueritati crederent tacenti in utero, quam poſtea contempſerunt clamantem in templo? Quid facerent needum apparenti, cui poſtmodum impias manus iniecerūt, ēt miraculis coruſcanti? Merito ergo uir iuſtus, ne aut mētiri, aut diffamare

ſamare cogeret innoxiã, uoluit occultè dimittere eã.

Sin uerò aliter quis ſentiat, & Ioſeph ſicut hominem dubitaſſe contendat, ſed quia iuſtus erat, uoluiſſe quidem habitare cũ ea propter ſuſpicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere uoluiſſe ſuſpectam, & ideo uoluit occultè dimittere eam: Breuiter reſpondeo, etiã ſic dubitationẽ illam Ioſeph fuiſſe neceſſariã, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe ſcriptum eſt: Hæc autem eo cogitante, ſcilicet, ꝙ occultè dimitteret eam, apparuit ei angelus in ſomnis, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipe *Ma.1.* re Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Itaque propter iſtas rationes deſponſata eſt Maria Ioſeph, uel potius, ſicut ponit Euangeliſta, uiro, cui nomen erat Io- *Luc.1.* ſeph. Virum nominat, non quia maritus, ſed ꝙ homo uirtutis erat, uel potius, quia iuxta alium Euangeliſtam, non uir ſimpliciter, ſed uir eius dictus eſt, meritò appellatur, quod neceſſariè putatur. Debuit ergo uir eius appellari, quia neceſſe fuit & putari, ſicut & pater Saluatoris non quidem eſſe, ſed dici meruit, ut *Luc.3.* putaretur eſſe, dicente hoc ipſo Euangeliſta: Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur, filius Ioſeph. Nec uir ergo matris, nec filii pater extitit, q̃uis certa (ut dictũ eſt) & neceſſaria diſpenſatione utrunque ad tempus & appellatus ſit & putatus.

Coniice tamen ex hac appellatione, qua, licet diſpenſatoria, meruit honorari à Deo, ut pater Dei & dictus & creditus ſit: coniice & ex proprio uocabulo quod augmentum non dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iſte Ioſeph. Simul & memẽto magni illius quondam Patriarchæ uenditi in Aegypto, & ſcito ipſius iſtum non ſolum uocabulum fuiſſe ſortitum, ſed & caſtimoniam adeptum, innocentiam aſſequutum & gratiã. Siquidem ille Ioſeph fraterna ex inuidia uenditus, & ductus in Aegyptum, Chriſti uẽ- *Ge.37.* ditionem præfigurauit: Iſte Ioſeph Herodianam inui- *Mat.2* diam fugiens, Chriſtum in Aegyptum portauit. Ille domino ſuo fidem ſeruans, dominæ noluit cõmiſceri: *Ge.39.* Iſte dominam ſuam Domini ſui matrem uirginem *Mat.1* agnoſcens, & ipſe continens fideliter cuſtodiuit. Illi *Ge.40.* data eſt intelligentia in myſteriis ſomniorum. Iſti datum eſt, conſcium fieri atque participem cœleſtium ſacramentorum. Ille frumenta ſeruauit non ſibi, ſed omni populo: Iſte panem uiuum à cęlo ſeruandũ accepit tam ſibi, q̃ toti mundo. Non eſt dubium, quin bonus & fidelis homo fuerit iſte Ioſeph, cui mater deſponſata eſt Saluatoris. Fidelis, inquam, ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuæ matris ſolatium, ſuæ carnis nutritium, ſolum denique in terris magni conſilii coadiutorem fideliſſimum.

Huc accedit, ꝙ dicitur fuiſſe de domo Dauid. Verè *S. Ioſeph nobilitas.* enim de domo Dauid, uerè de regia ſtirpe deſcendit uir iſte Ioſeph, nobilis genere, mente nobilior. Planè fili Dauid, non degenerans à patre ſuo Dauid. Prorſus, inq̃, filius Dauid, non tm̃ carne, ſed fide, ſed ſanctitate, ſed deuotione: quẽ tanq̃ alterũ Dauid Dñs inuenit ſcḋm cor ſuũ, cui tuto cõmitteret ſecretiſſimũ ſui cordis arcanum, cui tanquam alteri Dauid incerta *Pſ.50.* & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit, & dedit illi nõ ignarũ eſſe myſterii, qḋ nemo principum huius ſeculi agnouit, cui deniq; datũ eſt, qḋ multi reges & prophetæ cũ uellẽt uidere, nõ uiderũt, audire & nõ audie- *Luc.10* rũt, nõ ſolũ uidere & audire, ſed ẽt portare, deducere amplecti, deoſculari, nutrire & cuſtodire. Nõ tm̃ aũt Ioſeph, ſed & Maria deſcẽdiſſe credẽda eſt domo Dauid. Alioqn nõ eſſet deſpõſata uiro de domo Dauid, ſi nõ eſſet & ipſa de domo Dauid. Ambo igiẽ erãt de *Pſ.131* domo Dauid, ſed in altera completa eſt ueritas, quam iurauit Dominus Dauid, altero tantum conſcio & teſte adimpletæ promiſſionis.

VITA B. IOANNIS SYRI CONfeſſoris, ab Adone epiſcopo conſcripta in ipſius Martyrologio.

APud Penarenſem urbem natale beati Iohannis, magnæ ſanctitatis uiri, qui de Syria oriundus, uenit ad Italiam: Cumq́ue quæreret locum habitationis ſuæ, orationem fudit ad Dominum: Te deprecor Domine, qui lumẽ *19. ma. E Syria uenit in Italiã.* es uerum, ſi proſperum facis iter meum, hoc mihi ſignum fiat: Vbicunque ambulauero, ſi Pſalterium meũ dedero, & eadem die mihi redditũ fuerit, ibi ſit permanſionis meæ locus. Factũ eſt, Recepit eum hoſpitio matrona quædam, cui uir Dei Pſalterium ſuum dedit, requiſiuit, eique mox à muliere redditur. Hoc itaque ſigno, ut ſtationem ſuã ibi uir Dei faceret, confirmatur, ac inde non longe plus minusve q̃ duarũ ſagittarũ progreſſus, habuit angelum Dei obuium, qui ei dixit: Serue Dei, hic tibi locus permanſionis à Domino parabitur, Erat autem hyems, & ſedebat uir Dei ſub arbore. Venatores uerò cum per locum tranſitum facerent, uiderunt eum ſedentem, atque arborem illam iuxta illum foliis ueſtitam. Requirentes autem uirum, quis eſſet, ob Domini ſeruitium ſe de ultramarinis partibus locis ueniſſe morarique hic uelle reſpondit. Nunciantibus igitur illis, famaq; uitã beati uiri lõgius ſpargente, tãta frequentia populi Dei undequaq́ue illuc aduenit, *Plurimi ad eũ, accurrũt & fiũt monachi.* ut monaſterio facto, congregatio magna ſeruorum Dei ſimul habitantium ibi fieret. Cui præfuit multis clarus uirtutibus beatus Iohannes quadraginta quatuor annos, & requieſcẽs in pace, depoſitus eſt 14. Calend. Aprilis in loco, ubi præſtantur beneficia Dei uſque in hodiernum diem.

VITA S. LANDOALDI, S. ROmanæ eccleſiæ archipresbyteri & confeſſoris, itemq́ue translatio eius & ſociorum, ab Nodgero epiſcopo Leodiẽſi duobus libris explicata.

PRAEFATIO AVTHORIS.

NOdgerus, quem, etſi indignum ſanctæ Mariæ, ſuiq́ue Lamberti mancipium, prædicant tamen epiſcopum, Vuomaro uenerabili in Chriſto patri, & fratribus Gandenſibus, omnibusq́ue fidelibus quocunque locorum poſitis, hęc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem uitæ cœleſtis. *Vuomarus Abbas S. Bauonis apud Gãdauũ.*

Poſtulare, immo exhortari facultatulam noſtræ modicitatis, patres reuerendiſſimi, non dubitaſtis, ut ex mirabilibus ſeculis omnibus & gentibus prædicãdis, noſtris diebus, licet ſimus indigni, nobis quidem manifeſtatis, uobis inſuper prærogatis, in tranſlatione ſcilicet S. Landoaldi archipresbyteri & ſociorum eius reuelatis, quia ex noſtra elati diœceſi, ueſtro, preordinante Deo, ceſſerunt iuri, debemus, quantum ad nos uſque, fama uulgante potuit perferri, omniũ, immò ueſtræ ſatisfacere petitioni. Iuſta quidem petitio & digna exhortatio: quæ iuxta quendam ſapientem,

tem, & de præſentis honeſtate propoſiti & de futura ætatis utilitate coniuncta eſt. Niſi enim geſta eorum, incuria prædeceſſorum noſtrorum deperiſſent, nobis hodieque ſufficerent. Sed quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres noſtri narrauerunt nobis, ea uidelicet, quæ adhuc noſtra tenet memoria, rogatis ſcripto mandanda, ne itidem, & nos damnemur à poſteritate ſubſecutura. Poſitis adhæc in ancipiti, quia præſulatum apud uos omnium artium artem conſtat eſſe & credi, ſuſpenſam mentem ſilentium librabat, illudque poeticum animum offendens: In ſyluam ne ligna feras, parum quid diffidentiæ importabat. Sed quia in culpa eſt animus, qui ſe non effugit unq̃, diffidentiæ torpor ceſſit, expoſtulatio ueſtra inualuit, niſi q celeritas, quæ iuxta Socratem beneficium gratius facit plus feſtinare, q̃ res expoſtularet, nos compulit. Erat nanque ante nos dictum, uires, quas imperitia denegat, charitas ſubminiſtrat, & quia incepto tantū opus eſt, cætera res expediet. Igitur adorſi ſumus, ne ueſtram authoritatem defugere uideremur. Præſumēti enim authoritas datur cum credit, quem poſtulat, præſtare poſſe quod petitur, & ſcienti econtra parere æqualis eſt gloria cum imperante. Si quis autem ſotte futurus obtrectator, obliquo hæc oculo nō timuerit limare, & odio obſcuro morſuque præſumpſerit uenenare, in eius ſatisfactionem Ieſum & ſanctos angelos eius, iudiciumque futurum teſtamur, nos parū hic aliud poſuiſſe, q̃ quæ aut à presbytero Sarabetto id ſanctè iurante, à uobiſque, ut ipſe retulit, fortiter & horum merita ſanctorum obteſtato, audiuimus, aut in ſcripto ueſtro, nobis delato fideliter mandata reperimus, exceptis duntaxat iis, quæ ex epiſcopatu noſtro decerpta, huic ſchedulæ pro tēporis ratione uidebantur congruenter præponenda. Valete, datum tertiodecimo Calend. Iulii, anno Dominicæ incarnationis nonagenteſimo octogeſimo, Indictione octaua, Imperante domino Ottone poſt mortem patris anno octauo, Epiſcopatus noſtri anno nono.

VITAE S. LANDOALDI LIBER I.

6. ma.

Lotharrius rex Heraclius Auguſtus. Dagobertus Auſtraſiorum princeps.

FRancorum regnum à ſui principio ſemper infatigabile tunc præ cæteris ſibi collimitaneis uiſum eſt florere, cum iugo Dominicæ fidei colla paſſum eſt inclinare, & quod prius adorarat, incendere, quod incenderat, uoluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum ſub eo ſancta Dei Eccleſia ſtatum, cum Lotharius rex, iuxta ſucceſſione hinc quartus, monachã ſingulariter trium regebat regnorum, & cum quadrageſimum agebat annum, quē Heraclius Auguſtus, ſanctæ crucis relator, quartum decimum. Hic ſceptro ſuo nullius circumpoſitis ſceptrū paſſus eſt occurre, ſed quicquid penè Gallia & Germania regum & gētium cōtinebat, ſuis habenis ſtuduit coercere. Hic filiū ſuū inclytum Dagobertum Auſtraſiis præfecerat, eiuſque dominio Germaniæ regnū coniunxerat. Quorum fideliſſimo tempore intantum exuberauit Chriſtianitatis titulus ubique, ut penè rara aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque eccleſia, quæ non alicuius eius ſancti temporis nobis prætendat patrocinia. Sed ut ſileamus interim de innumeris, ſancti uiri Eligius & Audoenus Palatinis incipiebant inſudare curis, beatus Arnolphus cum Romarico iã tūc intererãt regalibus cōſiliis, ſanctus aūt Amãdus Aquitaniam natiuitatis ſuæ illuſtrabat auſpiciis. Qui dum puer adhuc eſſet, patriam parētesq; reliquit: Ogiamque inſulã, ad Occidentē maris Oceani poſitam, expetiuit. Illic à fratribus ſpiritualibus cum magno recipitur gaudio, & quia ſacras literas didicerat, in Dei quotidie ſeruitio maiori feruebat deſiderio. Poſt hæc ætate qdē adultior, ſed animi intētione feruētior apud Turones ſãcti Martini petiit ſepulcrū. Ibi eius interuētionis orauit auxiliū, ut ſibi gratiæ apponi poſtulet Dominum, quatenus peregrinationi totius uitæ ſibi concedat depēdere curſum. Ab oratione ſurrexit, capitis comam ſibi abſcindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiam, peregrinãdo tñ, tranſcendit per ordinē Bituricos deinceps adiit, cum beato Auſtrigiſilo eiuſque archidiacono ſancto Sulpitio ſanctiſſime conuerſatus, in cella, à ſe ædificata, per quindecim annos arctiſſimæ uitę ſe addixit. Deinde Romam quoque regreſſus, & à B. Petro per uiſum monitus, ut Gallias prædicationis cauſa repedaret, tandem Coactus, à rege & ſacerdotibus, epiſcopus ad prædicandum, ut tunc moris erat, eſt ordinatus. Circūquaq; etenim paganorū errore adhuc impendente, neceſſe erat tam religioſis principibus, q̃ Dñi ſacerdotibus, alios ad uerbum Dñi annunciandū, baptizandūq; populum & confirmandum ordinare. Quod ut nemini uideatur ambiguum, teſtis eſt Taxandria, poſt multos hinc annos à B. Lamberto idolorum culturis ſtirpitus liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentiliū irretitum ab eius ſucceſſore S. Huberto ex parte correctum: Germania etiam pene tota, nouiter non ſolum conuerſa, ſed etiam, nouis epiſcopiis & eccleſiis, illuſtrata pariter & ditata. Ex iis alios nouimus prędicationi uſque ad obitum inſtitiſſet, alios uacantibus epiſcopiis aut abbatiis poſtea ſubrogatos eſſe, alios nouis eccleſiis, epiſcopia noua inſtituiſſe. Beatus uerò Amandus officiū ſuſceptum ſtrenue impleuit circumcirca poſitis, Vacceiam, id eſt, Vaſconiã & Danubium ultra perrēptans, uerbum Dñi annunciauit, donec uires ſuas ad opus tam arduum uidens non ſufficeret, Romam deliberauit iterato adire. Romanum uniuerſalem Pontificatum Martinus Papa tū adminiſtrabat. Cui B. Amandus uotum, cuius obtentu uenerat, exprompſit, qui ut ſibi ad id opus peragēdum ſuppetias mitterentur, popoſcit. Deſtinati ſunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus, quos etiam comitatæ ſunt ſanctæ fœminæ Vinciana & Adeltrudis, cũ aliis uiris & mulieribus ſeptem. Per idem ferè tempus B. Iohannes Tungrēſiū uel Traiecten. feliciter, regens pontificatum, mortē occubuit. Dagobertus rex, qui patre defuncto rerum potitus auſpicabiliter ſucceſſerat, B. Amandum euocauit, Traiectenſium cathedræ præſidere fecit. Qui per triennium uicos & caſtra, uerbum uitæ annunciando, circuiuit, ſed nil ſe proficere cernens, ſacerdotes inſuper & Leuitas inſultare ſibi dolens, ad alia deinceps loca demigrauit. Incompertum eſt, deinde quanta temporis intercapedine plebs Traiectenſium fuerit uſque ad B. Remaclum ſine paſtorali benedictione niſi quia fama ad nos uſque perferēte accepimus, B. Lãdoaldum illic remanſiſſe, & per nouem annos uices pontificis adminiſtraſſe. Cui opinioni illud nos facilè facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus ſpecialem patronum noſtrum, ſanctum ſcilicet Lambertum, prima pueritia nutriuiſſe. Propter qđ & illuſtris uir Aper, eiuſdem pueri pater, prædiū uocabulo Vuēterſbonū, ſuper Archa fluuiū poſitum, eidem ad inhabitandum & eccleſiam conſtruendam perpetuo iure conceſſit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere conſtituit. Vbi dum artifices operi inſiſtunt, & aquam utpotè de paludibus turbidam, faſtidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto,

SS. Gligius [sic] Audoenus Arnulphus. Romaricus. Amandus. Hiſtoria S. Amandi.

SS. Auſtrigiſ. & Sulpitius.

Amandus fit epiſcopus.

Marinus Papa. S. Amãdus ſocÿ complures adiunguntur. Romæ abeūti.

Fit Traiecti Epiſcop⁹

S. Lãbertus à S. Lãdoaldo nutritus.

Fōs ad eorum preces ſcatu-rit.

Lamberto, inuocato Chriſti nomine, cum crucis pro tenſione fontem limpidiſſimum baculi impreſſione omnium uſibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet uſq; hodie. Alio itidē tpe cū uſui neceſſario ignis deeſſe uideret, accitus à uiro ſācto puer, ignē inferre iubet. Cœpit idē imperio reniti, & cur ſtatim iubenti non ſatisfecerit, palam fateri. Vas, inquit, Dñe, quo ignis opportune importetur, deeſſe uides, & quo hūc modo inferri iubes? Promptus quidē, tibi obtemperare, mihi eſt animus: ſed ut uotis tuis cōtraire uideat, ipſe uaſis cogit defectus. At pius pater, ubi hæſitātis pueri animum pſenſit. Placet ne, inquit, fili paternæ iuſſioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, ueſte ignis ſatis commode queat inferri? Qua puer motus increpatione, cum præterea obedientiæ exemplo cogeretur, imperio patris ſanè obtemperat, pauloque progreſſus, ignem requirens properat. Quo tandem inuēto, nil adeſſe uidens, quo eum oportunius ferret, gremium prunis ardentibus laxat, eaſq; nihil cunctatus infra collocat, & ita ueſte illæſa ad patrem uſque deportat. Tunc uir ſanctus nouitatem miraculi ſecum altius conſiderare, feliciſque pueri meritum perfectorū ēt nō dubitat uirtutibus cōparare, quo qdē ardēs elemētū naturā ſuā uel oſtēdere timuit, uel oīno coactū eſt occultare. At ubi ad populares aures recēs adhuc miraculū peracceſſit, tū oium ore puer extollit, tū ēt res diuinitus geſta cum obedientis merito, iubētis imperio aſſcribitur. Itaque ex utriuſque ſanctitate, uirtus eadē acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorū meritū illic Chriſtus miracula facturus quorū rumore Childericus rex, tunc ſedē habēs apud traiectū, tactus cōpaſſione, ſūptus neceſſarios mittebat ei quotidie.

S. Lābertus puer, ignem fert in ueſte abſque adustione.

Childericus rex alit S. Lādoaldum

Sed quadam uice Adrianus, eiuſdem beati uiri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pōdera deportare creditus, à latronibus eſt interceptus, & in medio uiæ loco uillari martyriū indeptus. Beatus uerò Landoaldus, curſū uitæ præſentis eaplēs, in ſenectute bona repauſationē indeptus, hominem exuit, brauiū coronæ perennis accepit, ſepultus in eccleſia, q̃ ipſe ædificauerat, & in honore B. Petri p Calendas Decēbris dedicauerat. Deceſſit aūt quartodecimo Calēdas Aprilis.

Adrianus martyr.

S. Lādoaldus obit.

Sed & comites peregrinationis eius, ſupra denominati, ſuis, prout Chriſto libuit, temporibus hac luce quique euocati, circa eū ſunt in eadē eccleſia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius, in eadem cum ipſo theca, quia eius, ut fama fert, in baptiſmate filius extiterat, ſepeliri eſt contentus.

Trāſlatio S. Landoaldi & ſociorum.

Plurimis deinde elapſis annorum curriculis, ſanctus Florebertus, tertio loco poſt ſanctum Lābertum regens Traiectenſe uel Leodienſe epiſcopiū audita illic multitudine ſignorum, monitus pater reſponſis uiſionum, eos illinc cum digna reuerētia tranſtulit, & eorum tumbas pro poſſibilitate ſua decorari mandauit. Facta eſt aūt hęc tranſlatio Calend. Decēbris, quo & dedicationē eiuſdē eccleſiæ ſupradiximus memoratā. Māſit uerò honor, cultus, & reuerētia circa ſanctorū corpora, quoadúſque efera gēs Nortmānorum, ſedibus ſuis non contenta, totā penè Galliam perturbauit, & timore eruptionis eorū, ne ſanctorū uiolarētur buſta, terræ ſūt à fidelibus remādata.

Nortmanni uaſtāt Galliā.

Huic repoſitioni interfuit qdā Frāgerus, homo noſtra ætate ſeniſſimus, qui & ante infeſtationē paganorū nouē annis uillæ eiuſdem extiterat procurator & uillicus. Hildebrandus quoque presbyter, quē propria manu ante annos tumulauit Sarabertus æquè presbyter huius notitiæ relator fideliſſimus, qui & hæc, q̃ pmiſimus, ab eodē Frāgero commemorat multis atteſtantibus ſe audiſſe, & libellū de uita eorū pariter uidiſſe. Quē quia antiquaria manu cōmemorat ſcriptū, & à ſtillicidio certæ penè infuſū, lectorem eius non ignoramus fuiſſe perrarum. At uerò q̃ hactenus paucis pſtrinximus uerbis, illinc ſe delibaſſe, nuperrimè uerò incurſione Hungrorum, pp incuriam cuſtodiæ, cum aliis rebus eundem libellum deflagraſſe. Sed hæc hactenus.

Sepulcrū ſanctorum cur aliquādiu neglectum.

Poſt Nortmannicam autem repulſionem, primus quidam Thierboldus locum prælibatū, ubi corpora ſanctorum erant repoſita, a Comite Flandrenſi, Abbatiam ſancti Confeſſoris Chriſti Bauonis tenente, accepit iure beneficii, poſt eum Adelgandus. Qui potius cogitantes, quæ ſunt mundi, quam quæ Domini, aliquem reuerentiæ cultum Sanctorum paruipenderunt reliquum eſſe honori. Quocirca paulatim haberi cœpit contemptui. Vt uerò Aper, noſtræ ætati finitimus, cū filiis locum precario ſortitus eſt ipſum, iam ipſius Dei timore poſtpoſito, eccleſia ipſa non tātum Sancti honore condebito, uerum ſuo omnino uacua eſt ornamento. Vuanboldus deinceps in Domino eiuſdem ſucceſſit uillæ, ubi & accepit locum ſepulturę. Pro cui⁹ tumulatione, filius deīde eius Lābertus, cordis tactus eſt deuotione, ut locum hunc deberet excolere, pariterque miraculorum, quæ illic fiebant, ſuſpenſus admonitione. Namque Domino prædium ipſum ſibi tunc uendicante, à uicinis, præeuntibus inimicitiis quibuſdam, diſſidente familia ipſius oīllę telas & alias ueſtes, ad eccleſiā confugiū faciēs, ſuper ſanctorum tumbas abiecit: Presbyter econtra Sarabertus exinde ea deturbauit. Sed iis iterum à familia reportatis ibidem, & presbytero deterrito, ne ulterius reſiſteret eis, nox ſuperuenit, familia ipſa dormitum ſe locauit. Manè expergefacti, uident inſpirato & ſine ſua læſione telas & quæ depoſuerant, ambuſta eſſe.

Phylacteriū S. Lādoaldi.

Eſt prætereà phylacterium, quod uerè dicitur S. Landoaldi fuiſſe propriū, in quo qui periurare præſumit, non impunitus abſcedit. Familia plus 12. uirorum, ac multorum Vuitgeri & Lamberti fratrū ſacramento, ne aufugerent, in eo phylacterio eſt obſtricta. Quod irritum ducens inſuper & theſaurum in eadē eccleſia dñorum ſuorū reconditum uiolando auferens, aufugit. Sed mane circumcirca à perſequentibus fruſtra requiſita, & à reuertentibus ſub arbore prope eccleſiam dormiens, ſaluo theſauro eſt reinuēta. Alius quidam, quodam flagitio uerè imperitus, in eodem periurauit. Eadem nocte cum domo & unico filio miſer deflagrauit. Et alia quoque miracula illic fieri contigit, quæ nunc dicere ſuperſedeo.

Lātſo nō, de cu, quē ſupra Lābertū.

Quapropter ſedem Lantſo uenerabilem uirum anteceſſorem noſtrū, dominū ſcilicet Euradum, ſupplex adiit rogās ut aut per ſe, aut per uicarios ſuos ſanctorū corpora transferrentur, & unde ante Nortmannicam depoſiti erant infeſtationem, releuarentur. Sæpius poſtulādo, hæc iterans, tandem impetrauit: & Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus utiquè uiris, Thierboldo & Vhodone, ſed & cū aliis ex monaſterii, ſancti ſcilicet Trudonis, Beliſiæ & Tungris, illuc aduenerunt, & cū litania ſolenni ea tumulis, quibus negligenter nimis ſqualebant, extulerūt.

Eleuātur ſanctorū corpora.

Inuenerunt aūt plures thecas, ſed una erat, in qua S. Landoaldus archipresbyter & diaconus ſuus pariter tegebantur Amantius. Aderat & lapis ad capita eorū nominibus ipſorum inſculptus. Aliæ continebat ſanctas Adeltrudem & Vincianam, quod indicabat cruciculа quædam argentea, pectori S. Vincianę⁹ ſuperinuenta. His retectis pariter & relatis, dum ſanctorum corpora uino ſimul & aqua diluerentur, auicula quædā per feneſtrā feretro ſanctorū illapſa, ſimul & importunæ aliquoties eis q huic officio iterērār, immerſe, aliquoties in defoſſum deuolās, quo corpora ſāctorū erāt elata, omnibus adſtantibus & hæc uidentibus miraculū incuſſit pariter & horrorē. Nam & colore pulchritudinis erat diuerſæ, ſed antehac, inuiſo, &

Auicula rara ad feretrū circumuolat.

ſtridore

ſtridere uocis quidem dulciſſuæ, ſed inaudito. Quæ licet ab adſtantibus poſſet comprehendi, à nemine præſumpta, eſt temerari. Quæ quaſi quibuſdam plauſibus lætitiæ & iubilatione hac illac circunuolans, & iterum feretro ſanctorum inſidiens, non deſtitit ab incepto, donec oia cõpetenti conſummarẽtur officio.

Cæca ad ſanctorum corpora lumẽ recipit.

Eadẽ die cæca quædam de uilla Hasbina, quæ erat in uicinia, uulgante fama, quod ſanctorum offerẽtur corpora, accurrit celeriter cum candela. Biduum deinde ſuſtinens, & ſanctorum patrocinia indeſinenter expoſcens, tertia die receſſit clarè uidens. Sequenti igitur anno uxor iam dicti Lantionis, nomine Sigeburgis, morbo ſic intercutis laborabat, cruraque eius cum pedibus ita intumuerant, ut pene per totum annum nec ſaltem eccleſiam, niſi ſella geſtatoria ueheretur, intrauerit, nec toro uiri, nec cõuiuio participata ſit, edulium omne faſtidierit, potum, excepta aqua, uniuerſum execrata ſit. Hæc intempeſtæ cuiuſdam noctis ui-

Viſio.

ſione ſubita ſemiuigilans corripitur, atque in hæc uerba mouetur: Cum dominos dominasque noſtras terra extuleris, cur & nos fideles eorum in luto deliteſcere finis? Ego quippe ſum Lãdrada: Adrianus martyr & Iulianus, ipſi quoq; ſunt de ſocietate nr̃a. Hanc uiſionẽ illa uiro intimauit, & ut aut Ep̃us aut authoritas epi ad ſubleuationẽ eorũ inuitaretur, rogauit. Ille preterito anno ita in eleuatione cæterorum quæſtus eſt obſonatũ, ut ei per manus hæc inceptare nimis uideat arduũ. Poſt dies aliqđ apparente iterũ eadẽ uiſione eadem, q̃ prius, ſanctimonialis ſecundum effigiem de negligentia corripitur, de contemptu cõfunditur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expẽdiſti, nec curari meruiſti, ſi nos ex luto efferres, iam ſanari meruiſſes. Et ubi, inquit illa, nos inueniemus? Sella, qua ad eccleſiam geſtaris, inquit, tua noſtra irreuerenter deprimit buſta: arca autem retro poſita, nimiũ eſt nobis oneroſa. Et ſi cauſaris, quia epiſcopum aut eius uicarios non mereris, è uicino Saraberrum ſaltem preſbyterum habes & alios ad id perficiendum uiros fideles. Manè itaque, quid ſuper his facto opus eſſet deliberanti, adeſt quædam ex gynecceo eius puella, cum eadem uiſione referens ſe monitam per hæc eadẽ ſigna: ea nunc in uilla Guodengohouo habitat. Sigeburgis autem domina eius cui hæc demonſtrabantur, à cuiusque ore iurantis hæc & obteſtantis nos iſta decerpſimus, adhuc uiuit: Viuit, inquam & præſenti luce ſana & incolumis ueſcitur: nobilis perſona domus ampla, rem fideliter quærentes ſcire, nõ ſinit latere. Quę cum omni feſtinatione mittens presbyteros, qui hæc explerent, accerſire interim ipſa pro obtentu recuperandæ ſalutis nõ paſſa quieſcere, fecit ſe ferri ad eccleſiam, & interim à loco denominato paulatim egerere terram. Et uix ſemipedem terræ eruerant: & eccè ſanctorum ciſternæ in ipſa pene ſuperficie apparebant.

Inueniuntur ſanctorũ corpora. Sigeburgis hydropica curatur.

Adueniunt & præsbyteri, quicunque fuerant euocati & retectis ſanctorum ſepulcris, repererũt nomina eorum exprompta in breuiculis. Et dum quæque digna tranſlationi adimplent pro poſſe, ipſa iam dicta matrona, quæ operi inſiſtebat attentius, ſubito cõuerſa, riuos ueneni & putredinis ſaniem ad ſextarij menſuram uidet excuſſiſſe ſibi ex cruribus. Quæ admirata, & de recepta ſoſpitate hilarior reddita, domum pedes redijt, conuiuium hoſpitibus & domeſticis opulẽter apparauit, ipſa interſedit, nec edulium aliquod faſtidiens, nec uini potionem uel alterius ſorbitionis iã abhorrens. Fert autem fama multorum & ante nos & in præſentiarũ, hanc beatam, dum ſanctimonialibus Beliſiæ poſitis præfecta ſuauiſſimos ſuperpæ contemplationis carpere fructus, ſacratiſſimam uirginẽ præclareque nobilitatis Amelbergam ſanctis inſtituiſſe moribus ſtudijsque. Facta eſt uerò hæc tranſlatio tertio Nonas Martij. Illud quoq; in memorabili ſanctorum clarificatione miraculum minimè temur ſilendum, quod perinde ſtupenda ſui nouitate conſtat magnificum. Pręfato quippe Lantſoni cum baſilica uel fundus ſacratiſſimè quietis prædictorum ſanctorum, poſt nonnullos forte ſucceſſiſſet, bene ſibi cõſcius determinato rationis tenore, (nam in eum conſtitutio chirographi finem ſtatuerat poſſidendi) ſucceſſuram ſibi ſtirpis ſuæ progeniem, prælibato fore priuandã prædio, conſultè ſibi proſpicere deliberauit, eo animo, ut rurali priuatus fundo ſanctorum ſaltẽ pignorum non fraudaretur ſolatio. Expetens enim eiuſdem diœceſios magnificẽtiã pontificis, tantæ illi ſuæ deuotionis intimauit arcanũ. Cuius ilico benedictione ſignitus & authoritate roboratus, præciola ũgazarũ adijt repoſitorũ diligens ex ſacris corporibus, quas ſtimauit, portiunculas. Eccè aũt in ipſo præcipuo paſcalis feſti gaudio ſubmiſſis baiulorũ ceruicibus, impendiolum inuadunt laborẽ itineris & ad fores uſq; ędis ſacratæ properãtes perueniunt. Verũ mirabile dictu

Non poteſt Lãtſo ſacras aſportare reliquias, diuinitus impeditus

ne utique ipſas tranſgredi præualentes, repentinis opinate defixi paſſibus hæreſe. Omni tñ anniſu multa diu fruſtra moliti, tãdẽ diuina potentia ſe intelligũt arceri: ſicq; inuiti pudoris ſui ceſſere difficultati. Porrò illuſtris Lãtſo à propoſito nequaq̃ deſtituitur. Verum diem ipſam noctemque contiguam eleemoſynarum largitionibus crebriſque precum continuans obſecrationibus, rurſus dies fruſtraẽ, ut prius, immo perendinatis totius hebdomadæ diebus, quotidiè coſtẽ conatus conſimilis ſequitur liminaris obſtaculi repulſus. Hac ergo quia minus ſucceſſerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus aggreditur uia. Licet enim tot antea fuſis nequaquam profeciſſet orationibus, tunc oi uirtutis conamine precordialia accumulans uota, plurimaq; ſpondens obſequia delegauit ad ipſam quietis eorum baſilicam, nouam frugum ſuarũ portionem, quia decimam alterius conſtaret eſſe eccleſiæ. Ei uerò loco cui deuotionis ſuæ inferre ſatagebat fructum, non modicam cum alijs xeniorum impẽſis, hęreditatis ſuæ largitus eſt poſſeſſionem. Sicque tandem ſanctorum obtentu, benignum miſericordis Dei meruit reſpectum, uotique compos ac ſpe potitus optabili, uilipendit priſtinæ difficultatis diſpendia, magnifica Domini miſeratione adeptus deſiderij ſui lucra.

En quãtum ſibi gratulatur uir nobilis ſacrarũ impetratiõe reliquarum.

Suebenmenha nomen eſt fundi, unde quidam, Manimius nomine, contractus omni neruorum uirtute, nec manum gratia cibi ſumendi poterat ad os ducere, nec niſi alio ſubuehente, ad neceſſaria ſaltem naturæ procedere. Is quidem carpento ad ſanctorũ patrocinia ẽ prouectus: ſed eis ſalutẽ pleniſſimã impartientibus, domũ redijt pedes & ſanus. In uilla Lena, Huberto cuidã primario ab Leodiẽſi ẽpo beneficiata, erat mulier, Geyla uocabulo, ſed legionario plena dæmonio: quod deinde patuit. Nam ducta à cognatis per diuerſa uirorum Dei cœnobia, ſcilicet ſanctorum Geruaſij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cum nuſquam poſſet curari, præſentatur iam deſperata eò loci: quia ſanctos nouiter mirificãdos ſpectabat de hoſte plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedicto redundante depoſita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cępit inclamare, & magnũ ab ore muſcarũ examẽ emittere. Quæ mediante hebdomada paſchali, meruit emũdari.

Dæmoniaca liberatur

Cæca uidet.

Mulier alia, S. Bauonis, ancilla, Andresburgi eatenus cõmorata, p̃ neglecto p̃ annos cẽſu, oculorũ uiſa ẽ mulctata. Quarto iã anno cęcitati ſuccũbẽs de cętero emẽdationẽ pollicẽs cãdelã ſãctorũ luminarijs attulit, cẽſum neglectũ retulit, illuminata ilicò ſana receſſit. Zubleua dicit & alia uilla. illic quędã mulier 6. annorũ curriculo patiebaẽ hidropis morbũ. videt in uiſu nocturno ſe illuc adduci cum

 obla-

Hydropica reſtituit. oblatione,& recepta regredi ſoſpitate. Quod euigilans continuo expleuit in plauſtro illo ſe deduci mandauit: & poſtquam ſanitatem recuperauit, à domino ſuo Hildrado tradita Sanctorum iuri,deinde receſſit. Quidã Hildico nomine, omni diſſipatus actione ſyluam eccleſiaſticam ſæpius extirpans increpatus tandem quadam die per nomen ſanctorum,ut ſaltem deſiſteret:cum monitores inſuper ſuos cum Sanctis,uerbis nilibus annullaret:progreſſus ſequenti die,ut itidem faceret,fagum cum ſecuri ilico ſuperbus conſcẽdit,& continuo inuerſo cadens collo guttur liquidũ quod blaſphemiam ſpirauerat,eliſit,ſicque peſſimam *Sacrilegi horrenda mors.* uitam digna morte finiuit.Presbyter Sarabertus equũ furtim nocte quadam latronibus ſubripientibus,perdiderat.Manè comperto ad notum præſidium cucurrit,candelam facere maturat. Quam ut ſanctis attulit *Equus ablatus reddit.* & precum ſuarum uota deprompſit,reuerſum equum foribus adſtantem reperit.Sic ergo copioſa,quæ per eorum Dominus merita dignatus eſt operati,miracula nos ſignis tenacitate ſilentij perhorreſcentes ſuccingere,res quidem memorabiles,tamen paulo diffuſa prolixitate ſignauimus. Præſenti uerò tempore nihilominus apud nos geſta ſuppetunt adhuc perplura,quæ noſtra itidem mandantes roboranda authoritate,petiſtis huic quam breuiter inſeri ſchedulæ. Nos autem reſpirationi legentium uel auditorum conſulentes affectui,néue magni Domini magnifica in anguſtum cogantur beneficia,dilatis ſequẽtibus, ſermonem iſtum iſto claudendum fine iudicauimus, ut uiribus interim per ſilentium recreatis,quæ reſtant quoniam proprio indigere uolumine pernoſcuntur, alio rurſus initio commodius & inſignius prætitulerunt.

LIBER SECVNDVS.

RElaturi mira Domini cuncti potentis opera, quibus dilectum ſui nominis Confeſſorem beatum Landoaldum ſociosq́ue eius noſtris in temporibus mirificè dignatus eſt propalare,dignũ remur nec ſuperfluum , memorabilem translationis eorundem ſanctorum præmittere iucunditatem, per quam & ipſorum ſignorum enituerunt nonnulla , & locus ueſter uel regio dignationis eorum meruit feliciter inſigniri præſentia. Igitur emenſo dierum curriculo, eum inexplicabilis æui mortalis ita exigeret determinatio,præfatus illuſtris Lantſo determinatus uidelicet præmemorati poſſeſſor fundi,cunctis uiuentibus commune debitum ſoluit,prolique ſuæ ſucceſſionem eiuſdem poſſeſſionis hæreditate deſtituit. Imperialis autem ſerenitatis moderante clementia (quæ laudabilli deuotionis uoto , ſuapte natura beneuolũ induxit animum , ſeruorum Dei impendio utilitatibus proſpicere)eadem poſſeſſio,abſque refragationis obſtaculo , ueſtræ poteſtatis relegata ceſſit ditioni, prælatorum ſcilicet ſanctorum prælecti Chriſti militis egregij confeſſoris Banonis. Igitur quia ſapiens ſemper agit ſapiẽter,ueſtro reſtitutam iuri ſagaci perluſtrantes induſtria,altiori intellexiſtis cõſilio,honorabile depoſitum eius ipſam præponderate omnimodo,nec tam præcioſi theſauri thecam eo loci tantillo occulendam modio. Super qua re trutinata inter uos diu mutuæ collationis deliberatione,adſtipulãte prę*Transferũtur ſacræ reliquiæ Gandauum.* terea archipræſulum & antiſtitum prudẽtiumq́ue uirorum conniuentia, ad ueſtri præpollentioris uidelicet, eminentiam locĩ ſanctorum cinerum transferri decreuiſtis pignora. Sed inter iteragendum, dum uidelicet ſanctæ deuotionis tandem celebraretur executio,ſanctorumq́ue precioſiſſimę per non modicam itineris intercapedinem transferentur reliquiæ , contigit,ut par erat,plurimos finitimorum tam felicis opinionis occupari rumore. Inter nonnullos itaque auditorum comperit hæc languida quædam, quæ ægritudinis depreſſa pondere , lectuli detinebatur ſtrato, ut non diebus iam numeroſis ab eo niſi baiulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditi rumoris iucunditate,in ſpem bonam pariter erigitur,de deſtitutæ ſalutis recuperatione per ſanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Vnde non cunctata,per unanimẽ ſibi collateralem, apparatum candelæ munuſculum, ſanctorum meritis & præſentiæ precatur celeriter exhiberi. Aſſenſit ille fideliter, ſanctumque fidei aggrediens officium implere maturauit. Eccè autem,dictu *Aegra ſubito reualeſcit* mirabile , repentinum ſanctorum ſuffragium derelicta coniux experitur infirma. Eueſtigio nanque dirigit,qui præmiſſum à ſanctorum acceſſu remouerent maritum,utpote ipſa mox ſecutura,Sanctorumq́; pręſentiam expetitura,& per ſemet quæ mittebat, oblatura. Sed inhibente loci uel temporis anguſtia,ne Sanctorum moraretur profectio,lator munuſculi Sanctorum ſe miſericordiæ præſentialiter ſubmiſſus intulit, coramque ipſis omnium,qui aderant, notitiæ in uxore exhibita pietatis eorum opera,ad laudem & gloriã cunctipotentis Domini proteſtatus & profeſſus eſt. Præterea quoniam profectionis conducebat competentia,locata nauis cum mercenarijs iucundæ Sanctorum deuectioni inſtituitur famulari. Eccè autẽ unus *Vltio diuina in quendã ſe temere ſubducentẽ ſanctorum trãſlationi* remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud lõgè infortunium, rei familiaris diſpendio ſtimulatus, ſuſceptoque labore obſaturatus, ante deſtinatum itineris expenſum tam ſancto infelix ſeſe ſubripere præſumpſit officio. Sed quia non contemnenda,nec utilitati priuatæ ſubſtituenda Sanctorum feretra fuerint abſque moroſo perſenſit interſtitio. Vltroneus namque & inexorabilis electorũ Dei auulſus miniſterio, non modo deliberatæ non profuit utilitati,immò dignam non ſponte paſſus eſt redargutionem. Diſcedẽs itaque non ſpatioſa peragrat itinera,neque deſiderata experit ſpatia:uerum mentis alienatus integritate, priſtino quoque membrorum fruſtratus uigore , uix proximæ ſibique citius oblatæ ſepem cum greſſibus offendens commigrat uiciniæ , ibique ſtupidus deijcitur. Quinetiam ſuperantem nihilominus inſtãtis diei particulam, tot umque ſequentis noctis excurſum debitæ impendens ultioni , hærebat attonitus. Attritus ergo aliquandiu tanto correptionis uerbere,tandemque pio ſanctorum , quos uilipenderat, obtentu benigno miſerentis Dei uiſitatus reſpectu, ipſe reatus ſui medullitus itelligit offenſam. Mox igitur ut feneſtratum mentis penetrale,ſera licet tranſegit pœnitentia cõſopito pariter corpori deſides reuiguere uires poſt habitisq́ue priſtinæ intentionis mordacibus curis ſolo uerò ſanctorum, pridem neglecto,nunc inhianter flagrans obſequio,emenſa retrorſum feſtinis paſſibus remetitur itinera,ut tandem lætabundus eorum ſeſe inferret præſentiæ. Cuius nimirum receſſit caſtigatio uerberis,uetaq́ue conuerſio pœnitudinis,uelocia reddiderant *. Nec requieuit,donec uoti compos optabilis,glorioſa ſanctorum præſentialiter conſequeretur *for. * ueſtigia* merita,coramq́ue ipſius & multorum frequentia expertam in ſe proteſtatus eſt caſtigationem & clemẽtiam. Ipſo autem die,id eſt,octauo Calendas Aprilis, *Cæcæ duæ lumen recipiunt* quo in monaſterium præfatum cum reliquijs eiſdem eſt intratum, mulier quædam,Leuekin nomine prę uenit, lumen diu amiſſum recepit idibus Aprilis,feria tertia ſcilicet hebdomadæ paſchalis. Puella quædam cæca de uilla Schòl aduenit , nomine Teuſmudis , Veſpertinam ſynaxim fratribus celebrantibus ſuſtinens , rediit clarè uidens nec uitæ ducem ulterius quærens. In ipſa uilla fuit & altera intra annos

nos

Tres paralytica ſanantur

nos infantiæ ita debilitata, ut ante annum nec pedibus incedere, nec ſaltem à lecto quiuerit ſurgere. Hãc mater ſupradictis uirtutibus excita, primo manè inter brachia ſub dio ſuſtulit, pro eius recuperatione uotum Sanctis fecit, ſcilicet illo ſe cum ſobole uenturã oblationem pariter deuotã ſecum delaturam. Quod ut expleuit, puella paulatim ſubrigens ſeſe in pedes, ſtetit, conualuit, ambulare cœpit, & abiit. Ibidem extitit & alia, Leuuich nocitata itidem omni corporis uirtute inualida. Et cum iam penè deſperaſſet de uita audita ſignorum, quæ illic fiebant, fama, cereum ſanctorum luminarijs deuouit. Mox ut illuc deſtinauit, ualentia totius corporis ſtatim reintegrari meruit. Vuentiæ nomen uillæ. Riberta erat illic mulier nuncupata, narijs paſsionibus detenta, & penè omni mẽbrorum officio deſtituta. Ad horum memoriam deuota acceſsit aliquantis diebus demorari inſtituit, ſanitatem conſecuta receſsit.

Cæcus idemq; gibboſus fit ſanus.

Mulier præterea quædam 13. Calend. Maij pro filio rogatura uenit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non ſolum lumine oculorum deſtitutus, ſed & capitis & corporis rheumatis motu gibboſus totus. Mater pro eius recuperatione orauit, uotum fecit: timore filij, quem deſpetatum reliquit, citius redijt: ut domum remeauit, filium uidentem reperit, cætera incolumitate gaudentem læta recepit.

Cæca uidet.

Poſt hæc ſub die ſeptimodecimo Calend. Iunij, aduenit ancilla, Egerin uocata, albedinem uel lippitudinẽ in oculis per annos multos perpeſſa. Quæ Sanctorum meritis ſoſpitatem indepta, ſine ductore gaudẽs & exultans remeauit ad propria. Deinceps quinto Calend. Iunij mulier de uilla Rothen, paupercula Adalmudis uocitata, dum ex infirmitate nimia facta fuiſſet cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum deſiderabat peruenire patrocinia: ſed dum inflatis cruribus uix reperet, & à ſuis præ paupertate illo deduci neglecta eſſet & hac deſperatione nimis tabeſceret, nocte ſuperueniente ſe ſopori indulſit ſanctum Landoaldum & Vincianam habitu ſplendidiſsimo incenſis cereis adſtantes ſibi cognouit. Euigilans, reintegrationem totius corporis adeſſe ſibi perſenſit, dolorem totius infirmitatis receſsiſſe didicit.

Alia cæca uidet.

In craſtinũ de illuminatione iam certa de reliqua ſanitate non dubia, per ſe cum alijs admiratoribus multis, Sanctorum liminá tentauit inuiſere, gratiarum actiones pro poſſe non ceſſauit impendere. In craſtinum, id eſt, quatto Calend. Iunij, quædam fœmina Frethuuara, & ipſa cæca Sanctorum limina orationis gratia, cauſa ſaluti expetendæ, adibat. Sed in ipſa uia necdum illuc peruenerat, & ecce priſtina ſanitate recepta, incedẽs gaudebat.

Contractus reualeſcit

Sequenti demum die ſancto Pentecoſtes, quod eſt tertio Calend. Iunij, quidam Theodoricus neruis totius corporis per annos multos contractus, multis ueridicis teſtibus coram adſtantibus, omnino ſoſpitatem eſt adeptus. Deinde tertio Nonas Iulij, feria quinta eiuſdẽ hebdomadæ, mulier cæca ex pago Brachbantenſi, Sanctos cum auxiliatum inuocaſſet, & luminare deferendum eis pro poſſe paraſſet, nõ mora extitit & lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit altera mulier, quæ nimio renum affecta dolore, per unius fermè anni ſpatium ad nullius, ut ipſa fatebatur officij commoditatem ualuit exurgere. Hæc ubi Sanctorum pignora delata didicit, & per ea illic mira operari cognouit, candelam pro readipiſcenda ſalute deuouit, ut ſui in tãto dolore miſererentur, orauit. Cõtinuo ſoſpitati priſtinæ reddita, candelam ſanctis deuotè offerens, cinctorium ſimul protulit, pro indepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immenſas retulit.

De translatione S. Landoaldi & ſociorum eius ad Ganden. cœnobium.

VTilem creditur ad excitandas torpentium mẽtes, occulta ſanctorum miracula ad nouam uſque audientiam importare: quorum probata uirtus, curſum feſtinantis animæ ad ſuperos ſufficit inflammare. Quis enim auditis beati Landoaldi præconiis, non ſtatim meliore mente ad Deum euolat, niſi quem ad ſupernam Hieruſalem nec ſpes nec uoluntas excitat? Nota eius merita, & tot miraculis celeberrima, quæ cum pre magnitudine non rapit Oriens remotum uſque ad Occidẽtem ſunt porrecta. Nam præter ea quæ adhuc uiuus egit, quis non miretur ad ſepulcrum eius tot fieri uirtutes, quot ueniunt languentes? Quæ cunctis notiſsimæ apud Vuintershouum tamen magis celebres habentur: ubi apud cęteros diuulgata, uiſu teſte, ſigna probantur. Cum igitur ſurdi & claudi, & id genus male habentium circũquaq; ſancti merita laterentur incongruum putabatur, ſancti reliquias humili eccleſia detineri, raro adhuc honore uenerari, officiumque diuinum paruo presbyterorum conuentu agi. Quæ omnia animos fratrum in Gandenſi cœnobio eo concitauerunt, ut ſui crederent eſſe periculi, reliquias diu neglectas, raro adhuc honore uenerari. Accito ergo Vuomaro Abbate, quid agendum putet, unanimes exorant. ipſumque ad transferendas reliquias facile exoraſſent, niſi quòd quædam impedimẽta ſano negocio obſtiterũt. Nam quidam clericus Ottonis iunioris, qui Francis Imperator præfuit, prædictam S. Bauonis uillam ſuo iuri addicere præſumpſit eamque dimittere rogatus ſuam eſſe maluit. Cui iniuſtitiæ Imperator contraire monitus, ultro cõſenſit, eo ſcilicet deuotior, quod nouiter in fraternitatem fratrum ſuſceptus, eorum etiá orationibus communicauit. Ita excluſa clerici præſumptione, S. Bauo ſua recepit. Tũc Imperator ad trãſferendas reliquias operam dare exhortatus, priuilegio ſui nominis locum prius ad honorem ſancti Bauonis deliberare, dein ad exequenda fratrum deſideria pari deuotione cœpit æſtuare. Ita accepto eiuſdem priuilegio, data inſuper à Papa Ioanne authoritate, pars fratrum non modica ad Vuintershouum uſque proficiſcitur, & quid opus facto ſit, ex arbitrio prudentiorum penſatur. Erat in eodem procinctu presbyter quidam quo nemo præſentium rem melius nouerat, Sarabertus nomine, ſanctorum ibidem miracula eo magis expertus, quo eos uenerabatur attentius. Hũc miſſo legato rogant adeſſe ſanctos ſibi inſinuari, & quæ plurima nouerat, eorum inſignia reuelare. Sarabertus econtra: Signa, inquit, hic diuinitus acta, adeo magna putantur, ut fidem excedant audientium, niſi quòd ſana fides nihil impoſsibile credit apud Deum. Nam ad corroborandam uirtutum ſeriem certa adſunt experimenta, infirmorum baculi, repentium ſcabella. Sed quia conueniſtis eas quæ apud nos ſunt, reliquias cognoſcere, en tria i publico ſcrinia, quæ à me audire cupitis, uoſipſi potius uiſu teſte perpendite. Si tamen ea, quæ ab anteceſſoribus comperta habeo, delectat in medium producere, illo in ſcrinio, quod altius eminet, beati Lãdualdi archipresbyteri integrũ corpus cum beato Amantio diacono ſuo, claudi ſcitote. In ſecundo eidemque contiguo continetur ſoror eius beata Vinciana uirgo ab ineunte æuo integerrima, quæ blãdimẽta mũdi reſpuẽs, à Roma hũc uſq; locũ dilecti fratris ſecuta ẽ ueſtigia. Illud aũt paulo remotius ſcrinium ſanctã continet Landradã, quæ immortali ſpõſo copulata exacto uitę ſuę curſu uirginitatis ſuæ recepit coronã. Quẽ ubi uerbis fecit finem fra

Otto iunior, Francis, pro Germanis.

Deliberare, Gallicaphraſi, pro, In manus dare ſeu reddere.

Luc. 1.

Vinciana ſoror S. Landoaldi.

tres maiori ardebãt deſiderio ad ſcrinia accedere cau te apetire, & quæ narrauerat, proprio uiſu cognoſcere. Et accedentes, inuenerunt Epitaphium dignisſimi confeſſoris, ad caput ipſius in precioſisſimo marmore diligenter deſcriptum, quod tamen per omnia perlegere nequiuerant propter incendium paganorum olim iactum, quod ideo uidebatur ex parte confractum fuiſſe. Igitur beatum Landoaldum uitamque eius breui Epitaphio recolligunt, cæteraſque Deo dilectas uirgines proprio nomine oſtendunt.

Tunc conſulto opus eſſe æſtimantes, prædictum preſbyterum alioſquè huic operi idoneos aduocant, & quomodo honeſtius ſancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato conſilio, ordinatiſquè ad trãsferendum reliquias circumfinitimus accurrit populus, humeros ſubijciunt, hilariquè uultu, plurimis tamen gementibus, ad uiciniam cuiuſdam agelli ſanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud pleroſque magis celebre putabatur, quod nunc ita, ut accidit, euoluere locus ipſe adhortatur. Itaque euentum rei paucis uerbis abſoluam. Erant quidam ueſanæ mentis omnem circa regionem ferro igneque uaſtantes, incerti loco, cædis auidi ſuam perfidiam humano ſanguine uix temperantes. Qui depopulatis aliquot ciuium ædificijs, dum nec eccleſijs ſanctiſque parcunt, hos ſecum etiam ferendos loco prædicto auferunt.

Vaſtatores quidã non poſſunt tollere sãctorum reliquias.

Dumque ad hunc locum ulterius progreſſuri perueniunt rigeſcente greſſu, totoquè immobiles corpore ultra progredi nequeunt: ubi uident illicito operi nullum cedere effectum, ſeipſos deteſtãtur, iniuſtum increpãt negocium, ſanctoſque loco inuiti reſtituũt. Deinde ſanctis humiliter exoratis, maturabant diſcedere, alio quantocyus tẽdere, ne uindicta ſui commiſſi traherentur membra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriã reuocat, uiſum eſt eis, Sanctos ob ſimilem rei euentum inclamare, ut utrum reportari mallent, quàm transferri, aliquo dignarentur indicio reuelare. Defixis in terram uultibus alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus grauius erat Sanctorum præſentia uiduari, altius cœperunt gemere.

En reuerentiã erga ſacras reliquias

Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum uolebant, eundi moram increpabant tolliquè reliquias, eaſquè efferri imperabant. Subiiciunt rurſus humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor ceſſit oneri conclamatum eſt: idque eis omnibus ſanè creditum uoluiſſe eos transferri. Cumque iam procul à monaſterio ſancti Trudonis agerent, (ibi quippe primam manſionem elegerant) primus fratrum, qui utilitatis cauſa longius preierat, obuiam uenit plurimusquè ſexum utriuſque concurſus diuerſa Sanctis donaria intulit. Nonnulli quibus metalli copia aut precioſæ ueſtis ornamenta defuere, cereos aut ſumptum lateri cinctum obtulerunt alij, quibus nec horum copia erat, ſeipſos in contritionem cordis dederunt. Qui uerò opulentiores uidebantur, ea hoc, quod abundauit illis, miſere: nihilominus eos æquiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen ſibi detinuere.

Viſum eſt interea neceſſarium in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat prædicari in populo uerbum Dei. Cumque ad audientiam & nomina ſanctorum & merita præceſſerunt, omnes, qui habebant infirmos nihil de ſalute eorum cunctari, adduxerunt. Videres cõtractos erigi, illuminari cæcos, ſurdos tam recipere auditum quàm diuerſos languentes ſoſpitatem. Nẽ ne hæc miraculorum inſignia poſteritati ſuccedentium uiderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam ſcilicet ſanctorum poſteris trãſmittẽdam.

Multa fiũt miracula ad ſacras reliquias

Factum eſt autem ut unusquiſque eum cæteris circa locum ſanctum diſcurrebat puerulus cupiditate ſeductus, candelas & alia, quæ fideles cum magna deuotione contulerant furando auferret. Qua de re ſine mora ab antiquo hoſte miſerabiliter eſt poſſeſſus, ac integro ſenſu penitus priuatus. Inde parentes eiuſdem pueri cum fletu nimio pœnitentiam agentes, & cum puero ad locum accedentes atque furtum reſtituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt ſanitatem.

Puer ſacrilegus à dæmone vexatur.

Sanatur.

Sed hæc plenius deſcribenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli confinio ipſa & alia multa miracula, Domino auxiliante, facta ſunt. His itaque peractis, cum reliquias ſuſceptas ad monaſterium ſancti Trudonis feſtinarent deportare, non ſolum turba, uerumetiam palliata monachorum proceſſio cum cereis & id genus ornamẽtis obuiam ruere, eas honeſte ſuſcipere, deinde intra monaſterium ſumma cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in craſtino turbis pauca de Sanctis ad ædificationem adſtantium enarrãtur: dataquè tam populo benedictione, quam ipſi eccleſiæ reliquiarum portione, ad uillam quam Andesbrucken dicunt proficiſcuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorundem Sanctorum diu in præcariam tenebat, adeunt: plurimaquè cum ea inin de Sanctis de ſua utilitate conferunt.

Suprà lib. 1. Andreſburgũ dicitur

Tum illa: Ego, inquit, quæ de iſtis ſum experta in me, breuiter tentabo euoluere, ſi tamen uobis eſt animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione ſancti Landoaldi, cum me minus uoluntariam exhibuiſſem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboquè indies inualeſcente, offenſam potius Sancti, quàm periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatæ Landradæ cautior effecta, me totum ipſi uirgini officioſam, reddidi, eiusquè ſuffragantibus meritis ſanitatem, quam merito perdideram, recepi. Vix ea uerba finierat, cum ecce quidam ipſius matronæ miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem ſanctorum horum idoneus teſtis peraccedo, eorumquè in me beneficia, quoad uiuam, tacere nequeo Nam quodam ſiniſtro euentu cum iram dñi mei Lantſonis, eiusquè cõiugis Sigeburgis incurriſſem, quid agerem quam in partem me uerterem, ignorabam. Cumque artius ad hoc peruenisſem, ut de ipſa patria fugere deliberaſſem. adij die quadam presbyterum Sarabertum, nimia ſolicitudine eiuſmodi curæ fluctuans, & cùm eo, quid mihi iam deſperato eſſet agendum, conſulendo, & adhuc ſemel miſeriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curaui. Ille uerò nihil hæſitans, fidere iuber, atque precium unius cerei præparare hortãtur, ut hoc ſancto Landoaldo deportetur. Continuo his conſilijs diligẽter acquieui, & deuotisſimè, ſicut iuſſerat, expleui.

Mira inde res & mihi multum profutura. Nam ut ad beatam ſancti Landoaldi memoriam accesſi, & hunc pro anguſtijs meis interceſſorem eſſe fideliter petij, ecce dominus meus prædictus Lãtſo poſt me ueniẽs, & ipſe oraturus introgreſſus eſt inſperatè baſilicam. Cœpi ergo mox ad adſpectum eius paleſcere, atque nimis trepidare, ne cum me uideret ſubito interritũ irrogaret. Sed longe aliter, quàm æſtimaui, ſancto Lãdoaldo interueniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus eſt mali, ſed miniſterium meum, ſicut prius, agere præcepit. Nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die uſque nunc ſecurus de præteritã anguſtia conſiſto. Talibus ergo & his ſimilibus indicijs & miraculis per eum oſtenſis, certum eſt apud me illum eſſe in numero beatorum. His ab eo dictis, fratres inter alia immani onerati lucro egrediebãtur,

& ita nauim intrantes cum magna proſperitate, Domini præeunte uirtute, inde cum gaudio magno profecti ſunt. Poſt hæc nautis ſtudioſè nauigantibus cũ iã quieuiſſent, & in uno loco reſediſſent, accidit ut feretrum, in quo ſancta Landrada continebatur, ſaltum cũctis cernentibus daret, ac ſe à ſancto Landoaldo remoueret, præbens miſerabiliter tanto ſacerdoti reuerentiam & competentem honorem. Illud ſane miraculum, quod non multo poſt in ipſo itinere factum eſt de quodam nauta, nec non & illud, quod de illo homine per merita ſanctorum contigit: qui cor perditũ & mentem per eorum miſericordiam recepit, non eſt neceſſe iſto in loco plenius perſtringere, cum alias diligenter ſit deſcriptum. His ergo miraculis, ut ſimpliciter propter neſcientes proſecuti ſumus, ita peractis in ipſo ſacratiſſimo Dominicæ Annunciationis atq; incarnationis die perueneruht, Deo uolente, ad ſancti Bauonis monaſterium, quod rectiſſime uocatur Gaudenſe cœnobium. Et cum fideles quique ab beatas reliquias undique cum exultatione nimia confluerent, quædam mulier aliorum manibus adducta, continuo eſt per eorum merita illuminata. Fratres uerò deuotiſſimi, merito in aduentu Sanctorum gaudio magno præ cæteris ſunt repleti, ac proinde ſolenni more ueſtiti, cum uniuerſo eccleſiaſtico ornatu, & infinito agmine undique confluentium populorum, obuiam delonge pſallendo uenientes, eaſdem ſanctiſſimas reliquias ouantes in humeros ſuos ſuſceperunt; & in baſilicam eum exultatione magna intraduxerunt, anno ab incarnatione Domini nongenteſimo octogeſimo, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Bauonis Gandenſe cœnobiũ.

Eleuatio S. Lãdoaldi archipresbyteri, ſociorumque eius Idibus Iunij, à quodam Gaudauenſi, ut apparet, monacho conſcripta.

GLorioſus in ſanctis ſuis omnipotẽs Dominus, mirabilis in maieſtate ſua, faciens mirabilia ſolus, dilectum ſuum Landoaldum, eiuſque ſocios glorificauit multarum uirtutũ inſignibus. Ipſo enim, qui futura prœuidet, ordinante, ac domino Abbate Vuomaro iubente, cum omni diligentia pro poſſibilitate temporis poſiti ſunt in crypta, Sanctæ Mariæ uirginis honori dedicata, quouſque latius manifeſtarentur eorum merita, & meritorum teſtimonia. Interea Dominus ſanctorum non immemor corpi reliquias nuper delatas, ac ſine debito honore depoſitas, miraculis multis glorificare, quod ueræ reliquiæ eſſent, cunctis manifeſtare. Nam cæci ibidem recipiebant, Deo annuente, uiſum, claudi greſſum, manci reſtaurationem, atque uariis oppreſſi languoribus perfectiſſimam cæleſtia medicinæ recuperationem. Tunc Chriſtianus populus, ſeu prope ſeu procul poſitus, cum cereis & uariis oblationibus illuc uenerunt, & coram ipſis reliquiis Deo inceſſanter pro neceſſitatibus uota uouerunt. Igitur dum hæc à Deo & per Deum agerentur in Gandauo, conſurrexerunt aduerſus Dominũ & aduerſus Chriſtos eius, quidam in ſpiritu maligno, qui ſigna Domini uidentes non uidebant, & miracula Sanctorum audientes non intelligebant, & in eos, tanquam in mortuos malignantes, conſilium & infamiam promulgauerunt uſque ad Rhemenſiũ archepræſulis audientiã. Abbas uerò & fratres ſancti Bauonis excitati zelo domus Dñi, & illorum ſpiritualis nequitiæ mendacio & errori opponentes ſcutũ fidei, & gladium ſancti ſpiritus, pfecti ſũt Rhemos ſtatuta die cõcilii. Vbi lectis & relectis actib' Sãctorũ, & ueritate ꝓbata de Sãctis, authoritate omnium epiſcoporum ſancitũ eſt ab omni conuentu ſynodaliũ, ex altare ſanctos intra ſanctuarium. Redeuntes igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindulphum Nouiomenſem epiſcopũ adeunt, cum authoritate archiepiſcopi monent, orant & impetrant illum intereſſe ſtatuto die ſanctorum eleuatione Gandauum inde perueniunt, Gandẽſibus de proſperitate ſui itineris gaudium magnum inferunt & uenturæ feſtiuitati neceſſaria præparare non deſiſtunt. Circunfluens itaque fidelium multitudo maxima, non ceſſabat in theſauros eccleſiæ, ſicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc uiri, hinc fœminæque præciola offerentes pro anima ſua, tria decẽter ex auro argentoque conſtruxerunt ſcrinia. Floruit ibi diuinæ miſerationis operatio quia ad omnes male habentes cœleſtis confluxit medicatio: ſanitas ſuccedũt ſanandi & medicatis certatim ſe ingerunt medendi. Tertio igitur anno poſt aduectum Sanctorum in Gandauum Lindulphus Nouiomenſium epiſcopus, ſicut promiſerat, ueniens, cum uniuerſo clero, ab Abbate & cæteris fratribus cum ingenti ſuſceptus eſt gaudio. Aderant ibi primates regni & populi, conuenerant ſacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, felici ſanctorum rumore excitati. Et præparatis, quæ neceſſaria erant ad effectum ſolennitatis fratres ſolenniter accurati obſeruabant chorum in ordine ſuo, populus expectans ſtabat in gradu ſuo, cum idem pontifex totus feſtiuus cum ordinibus ſacris egreditur de ſacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, confidentiam cordis habere in Domino, quatenus inceptum opus, eius digne perficeretur auxilio. Et data omnibus benedictione, cryptam, ingreditur diſpoſita monachorum & clericorum proceſſione Eccleſiaſtica, cantantium & pſallentium Deo cum omni reuerentia. Apertiſque ſanctorum loculis, cuncti primates cum pontifice cernunt deſiderabilem theſaurum Domini, cœleſti nimirum dulcedinẽ delectati, quaſi in paradiſo deliciarum Dei eſſent conuerſati. Nam exhalans ſubito de retectis ſanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium ſuauiſſimus. Vnde max magna ſalus tam corporis quàm animæ emanauit adſtantibus. Cœleſtis interim cantilenæ murmur auditur in ſcriniolis ſanctorum. De quo certiſſimè creditur, congratulari concíuibus ſuis angelicos ſpiritus cœlorum. O quam mirum & dulce ſpectaculum, dulce quidem cœleſtibus mirum autem mortalibus. O beati & felices oculi, Sanctorum corpora intuẽtium, quorum procul dubio precium erit æternæ ſalutis gaudium. Virtus enim diuina in oſſibus recondita uiuificis, efflauit fragrantiam miri odoris & ſupernæ dulcedinis, que in hominibus operata eſt ſalutem utriuſque hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto perſiſtentes opere & officio, Sanctorum corpora condiebant more fidelium & more debito. Eleuantesque ea de uilibus & antiquis eorum uaſculis, tranſtulerunt in ſcrinia, noui ter honorifice compoſita. Apertis deinde cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monaſterium introeunt, ſed nec ipſe tẽpli locus ſufficiebat oblationes Sanctis deferentibus. Tunc imperante epiſcopo fortiter clamatum eſt in populu, ut quantocyus eccleſiã exirent ſub diuo ne forte quiſq; intus cõprimeretur ab alio. Certatim uerò pruẽtes, latã adiacẽtis prati planitiẽ petũt, ſi forte uel ibi liberiorẽ ad eos acceſſũ habere poſſint. Qui aũt Sanctorũ ferebãt corpora, cũ difficultate erũpẽtes exibant & trahendo magis quàm ferendo in campum perueniebant. Videres illo multifluum concurrere populum, quaſi de ſumis in preceps concurrere cõgregatiões aquarũ. Vbi ſacerdos aſcẽdẽs in altũ an-

Multa declarantur miracula ad S. Landoaldi & ſociorum reliquias

Sãctos quidã calumniant.

In ſynodo Rhemenſi confutantur.

Exod. 36.

Odor ſuauiſſimus è ſanctorum corporibus.

Cæleſtis cantilena.

Eleuãtur ſacra corpora.

nunciabat populis uerbum Domini, & recitatis quibuſdam beati Landoaldi miraculis, omnes qui aderãt fecit in Domino congratulari. Finitis ergo à ſacerdote uerbi Dei ſermonibus, Sanctorum reportantur reliquiæ, & populus pręiens & ſubſeqnẽs pſallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex uerò præ foribus eccleſiæ expectans, excepit Sanctos Dei omni deuotione & debita ueneratione, monachos & clericos monens in hymnis & confeſſionibus Deum benedicere. Et progreſſns, ubi in ſancta ſanctorum aſcendit compoſuit & ordinauir in theſauros Dei theſaurum à Deo conceſſum coniungens. Sanctos Sanctis in unica baſilica, quos in cœleſti Hieruſalem cohæredes Chriſti collocauit Deus omnipotens in æterna gloria. Hinc pontificalibus infulis decoratus, celebrauit ad honorẽ Sanctorum Deo Miſſarum ſolenne decus: & omnibus à Deo & in Deo felici more peractis ſtatuit & demãdauit epiſcopali authoritatę hunc diem ſolennẽ agere omnibus annis ad honorẽ Dei & Domini noſtri, qui ſanctos ſuos glorificat ſemper, & hic & in ſeculum ſeculi. Facta eſt aut hæc ſacratiſſima eleuatio Deo & hominibus placidiſſima atque ſanctis angelis per omnia gratiſſima, à Lindulpho uenerabiliſſimo uiro Nouiomæ ciuitatis epiſcopo, cum inenarrabili clericorum ſiue monachorum gaudio necnon infinito cœtu fideliũ populorum, anno incarnati uerbi Nõgenteſimo octogeſimoſecundo, indictione decima, Idibus iunii, tertio quoque anno aduentus ad nos glorioſiſſimorum ſanctorum.

VITA S. VVLFRANNI, SENOnenſis Archiepiſc. Anthore Iona Abbatæ eius contemporaneo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Euerẽdiſſimo atq; sãctiſſimo præſuli urbis Taruẽnæ, Abbatiq; cęnobii Fõtanellæ Baino, ultimus ſeruorum Chriſti ſeruus Ionas. Iubet apoſtolatus ueſtri celſitudo, ut almi patris Senonum archiepiſcopi meo ſtudeam ſtylo condere uitam. Qui tempore regiminis ſancti Ansberti abbatis Fontanellenſis cœnobii futuri præſulis Rothomagẽſis eccleſiæ, hoc adiẽs cœnobium, abruptis ſeculi aqueis, militiam Chriſti perſeuerandi definitione ſuſcepit, atque ad predicandum Friſonum genti, eatenus in ignorantiæ cæcitatę ſedenti, euangelici miniſterii opus aſſumẽs, animum conuertit. Nam penes nos ſuperſtes manet uenerabilis uitæ presbyter Ouo ex ipſa Friſonum natione oriundus, qui uiua uoce narrat, quanta per eundem pontificem ſanctum in eadem gente Chriſtus uirtutũ miracula operari ſit dignatus. Ex quibus pauca pro captu ingenii & oportunitate audientium fideli ſermone inſeremus. Sed tam preclaro operi pauper ſuccumbit ingenium, tamq́ue profunde rei nõ ſufficit ſermo ſterilis, & ab omni ſcientiæ fœcũditate ieiunus. Quãlibet ergo inualidis humeris impoſitum onus obediẽtiæ amore ſuſcipiã, dabit Dñs oratione beata antiſtitis dicẽdi uires q diuitias bonitatis ſuę ſine ullo defectu ſcit effundere, & neſcit, cum effuderit, euacuari.

NARRATIO.

20. Mart.

Patria S. Vulfranni

Eatus igitur Vulfrannus Senonum põtifex exordium natiuitatis in territorio Vaſtinẽſi habuit, patrimonio nũcupato Mauriliaco. Fuit enim carnis origine nobilis, ſed culmine mẽtis nobilior. Genitor quoque eius, Vulbertus nomine in aula regis Dagoberti & filii eius Clodouei militari operi ænum impendit prædictus uerò Dei famulus in puerili ætate conſtitutus, ab ipſo magiſtris catholicis traditus eſt, ſacrarum literarum ſtudiis imbuẽdus. Qui per omnia pueritiæ uel adoleſcentiæ tempus exercens, uſque ad uirilem ætatem ab hac intẽtione animum non reflexit. Ex increſcentibus meritis piæ intentionis, clericatus habitum ſumens, parẽtum hortatu hac ſuffragii adminiculo fultus, in aula regũ iunioris Lotharij & Theodorici eccleſiaſtici ordinis curæ delegatus, diuinis ſtudebat attẽtiſſime inſeruire edictis, terrena uidelicet tranſiliens, atque ad cœleſtia ſemper amanda, petenda & quęrenda peruolans. Sub horum tempore regum, electione populi Senonicæ urbis, conſenſuque ac fauore omnium pontifex eligitur & benedicitur. Succeſſit autem in ordine epiſcopatus uenerabili Lamberto pontifici. Qui ſuſceptum epiſcopatus gradum ad imitationem priorum ſanctorum, uirtutum ornabat operibus. Cõmiſſam nanque ſibi plebem & orationibus protegebat aſſiduis, & admonitione pia ad cœleſtia anhelanda prouocabat. Et quod maximè doctores iuuare ſolet ea, quæ agenda dicebat, ipſe prius agendo præmonſtrabat. Erat enim diuinæ dilectionis igne ſuccenſus, patientiæ uirtute modeſtus, orationum deuotioni ſolertiſſimè intentus affabilis omnibus, qui ad ſe conſolationis gratia ueniebant. Erat abſtinentię caſtigatione inſignis, & gratia compũctionis ſemper ad cœleſtia ſuſpenſus,

Pater

Fit clericus.

Creat Senonẽſis antiſtes.

Virtutes ſancti uiri.

Aliquot autem annis in preſulatu adminiſtratis, ſuperno oraculo in uiſu admonitus, ut genti Friſonum uerbum Domini antea illis inauditum euangelizaret, inito opere apoſtolico propoſuit aliquatimo pluribus prodeſſe. Erat autem eo tempore in urbe Rothomagenſi, quæ & ipſa mater eſt ciuitatum, præſul ſanctiſſimæ religionis & Abbas monaſterii Fontanellæ famulus Domini Ansbertus, & ipſe ſcientia literarum imbutus, ſed & eccleſiaſticis ſimul & monaſterialibus diſciplinis ſummè inſtructus, monachicum & nomen ſeruãs & habitum in predicto monaſterio multorum pater extans monachorum. Hunc pontificem adiens beatus Vulfrannus, ſuam ei patefecit uoluntatem, ut predicto populo, in tenebris ignorantiæ ſedenti uerbum uitæ immortalis annunciaret. Nam & antea poſſeſſionem ſuam, quæ uocatur Mauriliacus, quæ ſita eſt in territorio Vaſtinenſi per teſtamenti ſeriem prædicto ſacro loco & ipſi ſancto patri cõtradiderat, quæ facta erat anno 15. regis Theodorici. Necdum enim idem uir Dei pontificatus conſcenderat gradum, Intererat in hoc conuentu, & confirmauerat cum aliis illuſtribus uiris hoc ſcriptũ ſanctus Herebertus, epiſcopus urbis Toloſę & monachus eiuſdem cœnobii Fontanellenſis, cuius nunc oſſa ſacra in eodem monaſterio uirtutum gloria pollent. Nepos quoque prædicti ſancti Vulfranni pontificis nomine Mogislus, aliam largitionem edidit de patrimonio Maniaco ſiue uillati, quod eſt ſitum in pago Meldunenſi. Qui in predicto monaſterio monachus effectus, & regularibus ſubditus diſciplinis, ſpretis terrenis cœleſtia ſperare didicit.

Anſbertus Rothomagen. Epiſcopus idẽ & monach⁹.

Herebertus monachus epiſcopus Toloſanus.

Sed his omiſſis, nunc intimãdũ, qualiter dict⁹ ſanctus pſul eſt præfata Friſonũ gẽte plurimã predicãdo cõuerterit partẽ ad Chriſtũ. Siquidẽ ad præfatũ Fontanellẽſe monaſteriũ pueniẽs, de eodẽ loco cooperatores uerbi ſtrenuos & ad pdicandũ idoneos, utpote actiõe ſimul & eruditiõe pclaros aſſumẽs preparatis omnibus quæ nauigantibus neceſſaria eſſe uidebantur, in portu eiuſdem monaſterii nauim aſcendit, & per fluuium magnum Sequanæ mare introiens Gallicum nauigauit in Friſiam, & genti illius ac duci eius Radbodo uerbum Dei annunciabat, dicens deos non

eſſe,

Vulfrānus prędicat Chriſtū Friſiis.

eſſe qui manibus hominum facti eſſent: Dei materiā, lignum uel lapidem eſſe non poſſe: quorum reciſuræ uel igne abſumerentur, uel in uaſa quælibet, humano uiui neceſſaria formarentur & pedibus conculcata, in terrā uerterentur: Deum potius intelligendum maieſtate incomprehenſibilem, humanis oculis inuiſibilē oīpotentē, æternū qui cęlū & terrā, maria & humanū genus creaſſet regeret & iudicaturus eſſet orbē in æquitate cuius ſedes æterna, non in uili & caduco metallo, ſed in cœlis eſſet credenda. Hæc & his ſimilia proſequēte inclyto Chriſti ſacerdote una cū comitibus, libenter audiebatur, multiq; quotidie nobiliū & infirmorū, abrenunciata ſorde idolatriæ, fidei fonte abluebantur.

Friſii multi dant Chriſto nomen & in iis Radbodi filius.

Nec prohibuit prædictus dux uerbū, ut ſi qui uellent audire, prædicaretur, inter quos & filius prædicti Radbodi ducis credens, baptizatus eſt, impoſito ſibi nomine ſui genitoris à præfato pontifice, & ab eo de ſacro fonte ſuſceptus, adhucq; in albis poſitus, carne ſolutus, mundus, ut creditur, tranſiuit è mundo. Nec ſilentio eſt pretereūdū q̄ diuina pietas per eundē ſanctū pontificē operari dignata eſt. Plurima .n. uirtutū miracula in itinere dū, ad eā iret, & in eadem gente, per eundem fiebant. Ex quibus unū memoriæ tradere & poſteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui eū familiariter nouerunt, & corā quibus patratū eſt, dicere ſolēt, & maximè uir reuerēdiſsimus Vuādo, tūc tēporis diaconus & cooperator in uerbo Dei eiuſdē præſulis, poſtea aūt pſbyter, & ſuccedēti tpe eiuſdē monaſterij Fontanelleſis Abbas in quo educatus fuerat.

Vuādo Abbas

Dum enim nauigaremus, inquit, in Friſiā, poſitis nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum affuit hora in qua ſacrificiū Deo uictime ſalutaris immolandum erat. Tunc poſitis ancoris nauis immobilis pmanebat. Et celebrante eodē ſancto pōtifice Miſſarū ſolēnia, uētū eſt ad locū, ubi miniſter, patenā præſulis porrigere debuit, eātēſq; manu expectabat horā, qua ſuſciperet eā.

Miſſa celebratur in mari.

Sed dū miniſter eā abluere uellet, in mare cecidit, proſtratus que pedib⁹ ſancti pōtificis, humiliter ueniā precabatur dicēs: q̄a dū eā abluere noluiſſet ſuis manib⁹, in maris elapſa profunda, ima periſſet. Moxque idē uir Dei flectēs genua ſua ad patrē Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, p̄cabat̄ ei⁹ clemētiā, ut qui quōdā coꝝ patrib⁹ in mari rubro fecerat mirabilia, propitius ſuis adeſſet p̄cibus Finita uerò oratione, im pat diacono, ut in eū ī quē patena ceciderat, locū mitteret manū. Quo facto, mox ab imo maris eadē patena diuinitus reuecta, eiuſdem. miniſtri manui inhæſit.

Miraculū inſigne.

Qđ uidētes nauiæ cæterique nauis cōites Dn̄m cūctipotētē totis uiſcerū p̄cordijs collaudauerūt, q̄ p ſeruū ſuū tale dignat⁹ ē opari miraculū. Sicque cōmixtionē corporis & ſanguinis idē ſanct⁹ preſul faciēs, nomēq; Saluatoris glorificās, ſacroſācta Miſſarū ſolēnia cōpleuit. Nec impar hic beat⁹ pōtifex ī hoc facto fuit ſancto Eliſeo prophetæ, & beato patri Benedicto, p quos ſimilia Chriſtus fecerat miracula. Ad eorū .n. preces ferrea de profundis aquarū remearūt inſtrumēta & iſto claro preſule orāte, lux aurea diuinitus extēplo rediit ad ſupera.

4. Re. 6

Diuulgatūq; ē hoc miraculū & celebre factū apud īcolas Galliarū Germmanorū ad quos hoc factū pnenire potuit, uſque ī preſentē diē. Nā & ipſa patena in eodē cœnobio Fontanellēſi pro munere facto ſeruata tenet̄, q̄ idē uenerandus preſul cū calice ſuo ibidem largitus eſt, dū monachicum ſponderet uotum. Altare quoque conſecratum in quatuor angulorum locis & in medio reliquias continens ſanctorum in modum clypei, quod ſecum dum iter ageret, uehere ſolitus erat. Vaſcula quoque & inſtrumenta largitus eſt, & tabernacula eccleſiaſtici* miniſteria plurima.

**ordinis.*

Aliud quoque eiuſdem patris memorabile miraculum, ſicut ab eis didicimus, coram quibus factum eſt, ob ædificationem poſterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Friſonum contigit quadam die puerum quendam ex ipſa gente Friſonum ortum, dijs immolandum duci ad laqueum. Orabat autem S. pontifex incredulum ducem, ut huius pueri ſibi uitam donaret, nec hominē ad imaginem Dei factum, ſacrificium execrabile dæmonibus immolaret. Vocabatur aūt idem puer Ouo. Reſpondebat autem dux patrio ſermone decretum eſſe lege perenni olim à prædeceſſoribus ſuis, omnique Friſonum gente, ut quemcumque ſors elegiſſet in eorum ſolennijs dijs offerēdum ſine mora.

Barbarā Friſiorum lex.

At uerò ſanctus preſul dum perſiſteret in precibus, & prefatus populi princeps eius digne petitioni ſatiſfacere uellet, animoſi gentiles, zelo uani erroris deuicti, ſicut ſcriptum eſt: Zelus apprehēdit populum ineruditum: unanimes fruſtrabant eius precem, dicentes: Si tuus Chriſtus de tormento mortis eum eripuerit, ſit tuus, eiuſque ſuo perrenni ſeruus. Ad hæc S. pōtifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, ſed Domini Chriſti fiat uoluntas. Appenditur denique puer in patibulo, adſpicientibus Chriſtianorum ſimulque gentiliū turmis, per duarum ferè ſpatium horarum. Exiemploq; ſacerdos Domini pro ſalute & uita non ſolum illius, qui in tormento erat mortis conſtitutus, uerum etiā pro obcæcatione populi, qui ſatanæ uinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuiſibilis, immortalis & æternę, exorabilis tuis eſto ſupplicibus: & ſicut quondam Danielem liberaſti de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius ſæui leonis, qui circumiens quærit quem deuoret, ut de illius duplici ſaluatione populus hic incredulus, depoſita ſordę idolatriæ, ad ueritatis conuertatur agnitionem & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in ſecula.

Precatio S. Vulfra.

Dan. 6

Hæc completa oratione, ilico diſrupta ſunt uincula, quibus ſemiuiui pueri guttur illigatum fuerat, ſicque illæſus in terram ruit. Videbatur aūt illi, ut poſt ipſe narrabat, quaſi ſopore graui teneretur oppreſſus, ſanctique pontificis zona pectore circumligatus, ſubleuaretur omnis eius corporis ſtatus. Apprehenſaque eius manu, pontifex ſanctus ait: In nomine Domini Ieſu Chriſti exurge concite ſanus. Quo dicto, ilico incolumis ſurrexit nullam illatæ ſibi pœnæ ſentiens dolorem, atq; ex hoc facto plurima Friſonum multitudo conuerſa eſt ad Dominum credebantque & baptizabantur, quotquot preordinati erant ad uitam æternam.

Multi Friſii credūt in Chriſtum.

Prædictus autem Ouo, lauacri ſalutaris unda præfuſus, atque à prefato pontifice Fontanellā perductus, literiſque ſacris eruditus, poſtea diaconus conſecratus deinde ſequenti tempore à uenerādo pontifice Reginaldo urbis Rothomagenſis presbyter ordinatur. Et quia erat ī arte ſcriptoria eruditus, plurimoſq; codices in predicto ſcripſit monaſterio, ſed & teſtamenta & largitiōes fidelium plurimas, quas ipſi loco felici munere conferebant. Ibique magno confectus ſenio, ſub Oſtrulphi Abbatis tempore uitam Deo digna conuerſatione terminauit, magiſtri & domini ſuo Vulfrāni ſacerdotis eximij imitando ueſtigia.

Alios quoque duos adoleſcentes ex ipſa Friſonum gēte, qui ſimiliter ritu profano dęmonibus erāt immolandi, quorum unus uocabat̄ Turiuus, alterique Ingomarus, deprecāte claro pōtifice Vulfrāno, prætaxatus dua uitæ donauit & eidem gratuito munere contradidit. Qui diuinis myſterijs imbuti atque in fide confirmati, in ſancteque Trinitatis nomine baptizati, & à dæmoniacæ ſeruitutis iugo erepti, libertate

 per-

perenni donati ſunt. Sicq́ue à prędicto pontifice Fon
tanellam perducti, Hildeberto Abbati educādi tradi-
ti ſunt. Qui ſacris literis & cęleſti diſciplina eruditi,
ſub regimine & dominio eiuſdem patris & ſucceſſo-
rum eius, per plurima ſtrennè militauerūt tempora,
ibiq́ue in ditione eiuſdem cœnobij uſque ad uitæ ſuę
metas permanſerunt.

Mos planè barbarus ducis Friſiorū.

Illud quoq; ſtupendum & antea inauditū, & niſi
Apoſtolo Petro, rariſsimè alicui ſanctorū conceſſum
miraculū, uerax ſcribentis ſtylus pādat auribus fide-
liū. Mos peſsimus, diabolica fraude inuetus, prædicto
incredulorū duci inerat, ut corpora hominū dānato-
rū, in ſuorū ſolēnijs dæmonū & non deorum execrabi
liter ſæpiſsimè diuerſis litaret modis: quoſdam uide-
licet gladiatorū animaduerſionibus interimēs, alios
patibulo appēdēs aliorū uitā laqueis accerbiſsimis ex
torquēs: prætereà & alios marinorū ſiue aquarū flu-
ctibus inſtinctu diabolico ſubmergebat. Erat in præ
dicta gēte mulier quædā uidua, duos chariſsimos ha-
bēs filios, qui ex ſorte miſſa, dæmonibus immolandi
fuerant, & gurgite maris enecandi. Ducti nanq; ſunt
ad quendam locum, bithalaſsi more aqua incluſum,
ut dū rheuma maris eundem locum cooperiret, mile
rabiliter fluctibus abſorberentur. Erat verò, ut fertur,
unus ætate ſeptēnis, alterq́ue quinquennis. Cumq́ue
rheuma maris tempore malaciæ prædictum impleret
locum, is, qui maior natu erat, puerulus minorem fra
trem ulnis nitebatur ſuſtollere, dum iam ingurgitarē
tur. Aderat nanque ad ſpectaculum infandum præfa-
tus dux incredulus cum innumera turba gentiliū: ſed
nulla compaſsionis pietas uel miſerātis affectus, eius
ſaxeum pectus, emollire quiuit. Sacer uerò Vulfrānus
pontifex eos ſibi uiteq́ue donari rogabat, dicens nō eſ-
ſe iuſtum de hominibus ad imaginē Dei factis, ludū
exiberi dęmonibus. Tunc dux icredulus: Si Deus tu⁹,
inquit, Chriſtus eos de præsēti periculo liberauerit,
eius eos domino perpetim concedo, ſitq́ue eorū De⁹,
& ipſi eius perenniter ſerui. Tunc S. pontifex Vulfran
nus: Secundùm, inquit, tuum promiſſum fiat. Orante
aūt eo Dominū, cōcitè rheuma maris in altum ſe ſu-
brigens cumulū, Domino iubente, prædictum ſubitò
reddidit locū aridū, in quo ſtabant innocentes, in pro

Præclariſsimū miraculum. Matt. 14.

ximo morituri. Sicq; S. pontifex de Dñi pietate fiſus,
more Apoſtoli Petri, ad Dñm ſup aquas uenietis ſup
undas maris ambulauit, adſpicientibus gentilium
turmis, donec ad prædictos puerulos perueniens, u-
num manu dextera, aliumq́ue ſiniſtra appræhendēs,
plantis tantummodò aqua tinctis, quaſi ſuper humū
gradiens ſiccam, ſic aquas maris calcans, pueros præ-
fatos Deo donante, de periculo eripuit mortis, & flē
ti matri reddidit incolumes, ac ſacro baptiſmatis fon
te abluens, uti nomen ſuum impoſuit, à quo apud in-
colas Friſonū hoc nomē enituit. Quo uiſo miraculo,
plurima gentilium multitudo conuerſa eſt ad Domi-
num, credebant q́ue & baptizabantur, quotquot præ-
ordinati erant ad uitam.

Præfatus autē princeps Radbodus, cū ad percipiē-
dū baptiſma imbueretur, percontabatur à ſancto epi
ſcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domi
ni adſtringēs, ubi eſſet maior numerus regū & princi
pū ſeu nobiliū gentis Friſonum, in illa uidelicet cæle
ſti regione, quam, ſi crederet & baptizaretur, perce-
pturum ſe promittebat: an in ea, quam dicebat tarta-
ream regionem. Tunc B. Vulfrannus: Noli, inquit, er-
rare inclyte princeps. Apud Deum certus eſt nume-
rus ſuorum electorum. Nam prædeceſſores tuos prin
cipes gentis Friſonum, qui ſine baptiſmi ſacramento
deceſſerunt, certum eſt damnationis ſuſcepiſſe ſen-
tentiam. Qui uerò abhinc crediderit & baptizatus
fuerit, cum Chriſto gaudebit in æternum. Hæc audiēs

Radbodi barbara uox.

dux incredulus, (Nam ad fontem proceſſerat, ut fe-
runt) à fonte pedem retraxit, dicens non ſe carere poſ
ſe conſortio prædeceſſorum ſuorum Friſonum prin-
cipum, & cum paruo pauperum numero reſidere in
illo cœleſti regno. Quinpotius non poſſe facilè no-
uis dicti aſſenſum præbere: ſed potius permanſurum
ſe in his, quæ multo tempore cum omni Friſonum
gente ſeruauerat. At B. pontifex: Heu proh do-
lor, inquit, deceptum te uideo à ſeductore, qui huma
num decipit genus. Sed niſi pœnitentiam egeris, &
credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris,
ianuam regni perennis non intrabis, ſed æternæ dam
nationis pœnæ plecteris. Hæc dicente & docente S.
pontifice, multi Friſonum credebant & baptizaban-
tur, prædicto rege in paganiſmo perſeuerante. Nam

Radbodus à ſacro fonte retrahit pedem. Sap. 1.

à ſacro fonte infeliciter receſsit, & iam Vuillebrordū,
cognomento Clementem, epiſcopum & doctorem
præfatæ gentis accerſiri fecit, ut ad eius conſulta ſi-
mul cum B. Vulfranno in doctrina ſuæ religionis cō
cordante efficeretur Chriſtianus. Sed quoniā, ut ſcri-
ptum eſt, in maleuolam animam non introibit ſapi-
entia: quia dubitando per omnia in fide catholica, &
tentando ſanctos antiſtites loquebatur, ideo obtine-
re non meruit, quod fictè quærebat. Cùm uerò eius
legatum ſuper hoc facto ſuſcepiſſet, Vuillebrordus
reſpondiſſe fertur: Quia prædicationem ſancti fratris
noſtri Vulfranni pontificis dux noſter audire contem
pſit, meis quomodò obſecundabit dictis? Nam hac no
cte uidi illum in uiſu catena religatum ignea. Vnde

Radbodus miſerè obijt.

certum fore conſtat, dānationem illum iam ſubijſſe
æternam. Cumq́ue iter carperet, quod ad domum ei-
uſdem damnati ducis ducebat, nunciatur ei ipſum ſi-
ne baptiſmi ſacramento iam eſſe mortuum. Sicq́ue
cœptum deſerens iter, ad propria repedauit habi-
tacula.

Nec prætereundæ ratio eſt, quam de præfato duce
Radbodo, uenerabili presbytero Ouone narrante, di
dicimus, cur in Chriſtū credere, ac fonte regeneratio
nis noluit mergi. Nam in ægritudine poſitus, de qua

Diabolus apparet Radbodo, cūque fallit.

& præſentis uitæ lucem clauſit, perpetuaſq́ue Auerni
deſcendit ad umbras: dum ſopori deditus foret, de-
ceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omniputē
tis permiſſu in angelum ſe transfigurat lucis, & appa
ruit diademate aureo, circunfulgentibus gemmis, ca
pite opertus, ueſteq́ue aurea textilli toto amictus cor
pore diuq́ue attonitus præfatus princeps, diligenter
in eum attendebat ſtupens ac tremebundus, admirās
cuius ſpeciei & uirtutis eſſet, qui ei apparebat. Iſq́ue
multimodæ artis nocendi ſæuiſsimus draco inquit ad
eum. Dic, quæſo, fortiſsime uirorum, quis te ita ſedu
xit, ut à cultura deorum & à religione prædeceſſorū
tuorum uelis recedere? Noli ita obſecro, agere: ſed in
his, quæ actenus tenuiſti, culturis deorum permane:
ibiſq́ue ad domos aureas æternaliter manſuras, quas
tibi in proximo ſum daturus, ut uerborum meorum
dictis adſtruam fidem. Quapropter cras accerſiens
Vulfrannum doctorem Chriſtianorum, inquire ab
eo, ubinam ſit illa manſio æternæ claritatis, quam pol
licetur te, ſi Chriſtianū ſuſceperis dogma, in cæleſti-
bus habiturū. Quā cū demōſtrare nequiuerit, utriuſ-
que partis mittātur legati eroq; dux itineris, & demō
ſtrabo illis manſionē eximię pulchritudinis & fulgo
ris imēſi, quā tibi poſt modicū ſū daturus. Qui euigi-
lās, S. pōtifici Vulfrāno cūcta p ordinē pādit. Sāctus
aūt pontifex ingemiſcens eius damnatione, ait: Hæc
illuſio diaboli eſt, qui omnes uult perire, & neminē
ſaluari: Quapropter ſalua temetipſum uir nobilis,
credendo in Chriſtum, & feſtina ad fontem baptiſ-
mi, in quo eſt remiſsio omnium peccatorū, & nullo
modo fidē accōmodes uerbis diaboli mēdacib⁹. Ipſe

eſt

eſt enim ſeductor, qui uniuerſum ſeducit orbem: q propter ſuam ſuperbiem de alto cæli culmine proſtratus ruit terram, & ex benigno, dæmon teterrimus effectus eſt: cuius inuidia mors introiuit in orbē terrarum, dum primum hominem concupiſcentiam docuit, eique ad inobedientiæ culpam traxit. Nam qui promittit aureas largiri manſiones ſibi credentibus, tartareas potiùs inferi deducit ad ſedes, fœtidumque lacum Cocyti. Vnde ut ab his pœnis eripi ualeas, & bonis frui æternis, feſtine in Chriſto baptizari, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum, & per quem uitæ cœleſtis tribuitur ingreſſus. Hæc & huiuſmodi plura proſequente S. pontifice, reſpondit prædictus incredulus princeps, omnia ſe facturum quæ iubebat, ſi illa non demonſtraretur manſio à ſuo deo, quam ſibi largiturum ſpoponderat. Cumque inſuperabilem in cunctis Chriſti ſeruo animum illius cerneret, ut à gentilibus alia fingerentur pro aliis, miſit continuò cum quodam Friſone ſuum diaconum. Qui cum paululùm ab oppido proceſſiſſent, obuium ſibi repererunt in humana effigie quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis citò: nam oſtenſurus ſum uobis manſionem eximiæ pulchritudinis, quæ præparata eſt à deo ſuo principi Radbodo. Qui ducem ac comitem itineris proſequentes, loca diù peragrant incognita, donèc uiam ingredientes latiſſimam, diuerſorum generibus marmorum eam cernūt polito opere decoratam. Videntque à longè domum auream, ac perueniunt uſque ad plateam, quæ ante præfatam domum ſita erat, & ipſa auro gemmiſque ſtrata. Intrantesque in domum aurei ſplendoris & incredibilis pulchritudinis, adſpiciunt thronum miræ magnitudinis. Tum ductor itineris: Hæc eſt, inquit, domus; & iſte pulcherrima ſedes, quam poſt eius mortem principi Radbodo Deus ſuus largiturum ſe ſpopondit. Et diaconus ſtupefactus in his, quæ uiderat, dixit: Si a Deo cunctipotēte facta ſunt iſta, perpetuò maneant; ſi autem à diabolo, citò diſpereant. Et cum uallaret ſe continuò S. Crucis munimine, dux itineris, qui uidebatur homo, euaneſcendo tranſijt in diabolum, & domus uerſa eſt in lutum. Remanſeruntque hi duo ſimul, Friſo ſcilicet & diaconus, in medio locorum paluſtrium, quæ plena erant longiſſimis rauſcis uirgultis. Triduoque immenſi laboris iter conficientes, reuerſi ſunt ad oppidum, inuenientes præfatum ducē Radbodum ſine baptiſmatis ſacramento mortuum. Narrantque B. Antiſtiti, quantam à diabolo pertuliſſent illuſionem. Friſo autem credidit in Chriſtum, & baptizatus eſt. Vocabatur autem Ingomarus. Qui & ipſe ad Fontanellenſe cœnobium B. Vulfrannum ſecutus eſt: Induciaſque ſibi renunciandi, quas putaue rat ſe adipiſci, prædictus dux minimè ualuit impetrare: quia non erat ex ouibus Chriſti, neque ad uitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc ſtupendum miraculum apud incolas gentis Friſonum, eiq; ex hoc facto plurimæ gentis multitudo conuerſa eſt ad Dominum. Mortuus eſt autem infeliciter præfatus dux Radbodus, anno Domini Dei nſi Ieſu Chriſti, in quem ipſe credere contempſit, 719. qui erat annus ſeptimus inclyti principis Caroli.

Apoc. 12.

Sap. 2.

Vide præſtigias dæmonum, ut ſoleant illudere humanis ſenſibus.

Ad ſignū S. Crucis ſatanica præſtigia euaneſcunt.

Is eſt Carolus martellus.

Venerabilis autem præſul Vulfrānus, cùm potuiſſet pontificatum Senonenſis urbis, cum licentia regis Childeberti & Pipini principis, ad prædicandum præfatæ Friſonum genti, ſicuti diuinitùs ſibi fuerat reuelatum, animum conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimus, Pipini quoque principis annus 13. Quod opus per annos quinque infatigabiliter peregit, ad Fontanellam monaſterium ſæpiùs reuertens, ubi & monachicum aſſumpſerat habitum. In eadem uerbi Dei prædicatione occupatus & in maiori ſenectute iam poſitus (Nam & pedum dolore frequenter uexabatur) ordinato in epiſcopatu Senonicæ urbis Gerico uenerando pontifice, receſſit ad præfatum Fontanellæ cœnobium, ibique regularibus ſubditus diſciplinis, coronam expectabat æternam. Nam & in hoc monaſterio baſilicam in honore S. Stephani primi martyris fabricauit, iuxta quam manſionem eidem præparauerat fratres; ubi diuino cultui deditus, ſolicitus operis Dei curam exhibebat: quæ diſtabat à baſilica S. Apoſtoli Pauli paſſibus ferè 30. Annis itaque pluribus caperis erat lectuli. Cuius corpus ſub monachali tunica cilicium tegebat. Nam & ægrotis medelam ità conferebat, ut quicunque quis languore detentus fuiſſet, ſi ab eo uiſitari, benedici ac contrectari meruiſſet, incolumitati mox priſtinæ redderetur. Vir nanque uenerandus Beregandus monachus, patruus uidelicet Vuandonis Abbatis, ex ea peſſione, quæ Græco eloquio paralyſis dicitur, ità ſubitè membrorum diſſolutione percuſſus fuerat, ut & loquelam pariter & omne corporis officium amitteret. Ad quem cùm B. Chriſti pontifex Vulfrannus uiſendum ueniſſet, & oleo pontificali benedictione cōſecreto eum tetigiſſet, incolumitati mox priſtinæ redditus eſt, fugataque eſt ilicò omnis moleſtiæ corporis. His & huiuſmodi miraculorum ſignis qualis fuerit eius uitæ, arbiter æternus edocuit. Cuius etiam doctrinam id maximè commendabat omnibus: quia nō aliter uiuebat, quàm docebat. Nihil enim huius mundi quærere, nil amare curabat. Cuncta, quæ ſibi à regibus uel diuitibus ſeculi donabantur, mox hilariter pauperibus erogabat. Nunquàm diuitibus, honoris ſiue timoris gratia, ſi quæ deliquiſſent, reticebat: ſed aſpera illos inuectione corrigebat, atque ad eleemoſynas operumq; bonorum executionem & uerbis excitabat & actibus. Denique cùm ſacrificium uictimæ ſalutaris Deo offerret, non clara in altum uoce, ſed profuſis ex imo pectore lachrymis, Domino uota cōmendabat. Cumque docendo uerbū Dei, in præfata prouincia degeret occupatus, diuino admonitus oraculo, rediit ad uenerabile cœnobiū Fontanellæ, quia ſuæ reſolutionis diem iam proximè inſtare cognouerat: ſicut ipſe quoque tempore eodem nonnullis, ſed uerbis obſcurioribus, quæ poſteà manifeſtè intelligerent, ſolius ſibi benigniſſimæ dilectione pandebat. Quibuſdam hoc idem etiam manifeſtè reuelabat. Reuerſo autem eo ad cœnobium Fontanellæ, acri cœpit ardore febrium fatigari, & per aliquod tempus eadē corporis laborabat moleſtia: in quo toto ipſo tēpore & conditori gratias agere, & fratres publicè ac priuatim non prætermittebat docere. Admonebat nanq; eos, ut uirtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes ſeruarent. Inſtituta quoque diſciplinæ regularis, quæ à ſanctæ recordationis patre Vuandregiſilo didicerant, uel in ipſo uiderent, in patrumque præcedentium factis ſiue dictis inuenerant, indefeſſa inſtātia ſequerentur. Denique ſubiunxit diem ſui obitus in proximo imminere. Cumque hæc & huiuſmodi plura ſanctæ exhortationis uerba inter ſacra Miſſarū ſolennia eis loqueretur, eique percepta eius benedictione, de ſuo tam cito *receſſu triſtes flentesque exiſterent, rediit ad atrium, quòd iuxta eccleſiam S. Stephani martyris in manſiuncula ſua fratres ei præparauerant. Ibique languore corporis, quem diù protraxerat, per dies ingraueſcente, ſeptimo, ut ſibi diuinitùs promiſſum fuerat, die, poſtquàm obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, ſoluta ab ergaſtulo corporis ea ſancta, ducentibus angelis, æternæ felicitatis gaudia & conſortia ciuium petiit ſupernorum. Obiit uerò uenerandus pontifex 13. Calend. Aprilium die, Anno domini

Pipinus, pater Caroli Martelli.

S. Vulfrānus abdicat ſe pontificatu.

Vita eius in monaſterio.

Sanat paralyticum.

Eius optima adhortatiōes ad monachos.

forſe receſſu

Abitè uita.

ca

ex incarnationis 730. Sepultusque eſt, primo quidẽ in eccleſia B. Pauli Apoſtoli iuxta ſacerdotem Domini Vuandregiſilum, in dextera parte in quo loco iacuit per annos 9. S. quoque pater Vuandregiſilus requieuit in eadem baſilica annis 40. Ansbertus annis 11. Tranſlati quoque ſunt inde in baſilicam B. Petri Apoſtoli à S. Baino epiſcopo urbis Taruennæ, & rectore Fontanellen. cęnobij, ſub anno regiminis ſui 5. qui erat annus ab incarnatione Domini 729. Qui ita integri ab omni corruptione cum ueſtimentis, quibus induti fuerant, reperti ſunt quaſi eodem die ſepulturæ fuiſſent traditi. Hæc ergo dies, cunctorum uotis præſtolata, aduenerat, ſacerdotes, monachi, clericorumque chori unà cũ fidelibus aderãt plebibus. Tunc cum hymnorum laudibus tumuli aperiuntur, de quibus tantus ineſtabilis fragrantię odor prodijt ut mira dulcedine non ſolum in eccleſia circunſtãtẽ populum uerum & in atrijs ſitam repleret plebem. Illati ſunt autem in eccleſiam B. Petri Apoſtoli, & poſiti in abſidia eiuſdem in orientali parte, ubi ſignis & miraculis coruſcant, præſule Chriſto, cui eſt cum Deo Patre in unitate Spiritusſancti omnis honor & gloria, per cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

Tranſlatio SS. Vulfrãni, Vuãdregiſili & ſi Ansberti.

VITA S. CVTHBERTI EPISCOPI Lindiſſarnen. Authore uenerabili Beda presbytero.

PRAEFATIO.

DOmino ſancto ac beatiſsimo patri Eadfrido Epiſcopo, ſed & omni congregationi Fratrum, qui in Lindiſfarnenſi inſula Chriſto deſeruiunt, Beda fidelis ueſter conſeruus, Salutem.

Quia iuſſiſtis dilectiſſimi, ut libro, quem de uita beatæ memoriæ patris noſtri Cuthberti ueſtro rogatu compoſui, præfationem aliquam in fronte iuxta morẽ præfigerem, per quam legentibus uniuerſis & ueſtræ uoluntatis deſiderium, & obeditionis noſtrę pariter aſſenſio fraterna clareſceret: placuit in capite præfationis & uobis, qui noſtis, ad memoriam reuocare, & eis, qui ignorant, hæc fortè legentibus, notum facere, quia nec ſine certiſsima exquiſitione rerum geſtarum aliquid de tanto uiro ſcribere, nec tandem ea, quæ ſcripſeram, ſine ſubtili examinatione teſtium indubiorum paſſim trãſcribenda quibuſdam dare pręſumpſi: quinpotius primò diligenter exordium, progreſſum ac terminum glorioſiſsimæ conuerſationis ac uitæ illius ab his, qui nouerant, inueſtigans, quorum etiam nomina in ipſo libro aliquoties ob certũ cognitæ ueritatis indicium apponenda iudicaui: & ſic demum ad ſchedulas manum mittere incipio. At digeſto opuſculo, ſed adhuc in ſchedulis retento, frequenter reuerendiſsimo fratri noſtro Herefrido preſbytero huc aduentanti, & alijs, qui diutius cum uiro Dei conuerſati, uitam illius optimæ nouerãt, quę ſcripſi, legenda atque ex tempore præſliti retractanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout uidebantur, ſedulus emendaui: ſicque ablatis omnibus ſcrupulorum ambagibus, ad purum certam ueritatis indaginem, ſimplicibus explicitam ſermonibus, commendare membranulis, atque ad ueſtræ quoque fraternitatis præſentiam abſportare curaui: quatenus ueſtræ authoritatis iudicio uel emendarentur falſa, uel probarentur uera eſſe, quæ ſcripta ſunt. Quod cum Domino adiuuante patrarem, & coram ſenioribus ac doctoribus ueſtræ congrationis libellus biduo legeretur, ac ſolertiſsimè per ſingula ad ueſtrũ penſaretur examen, nullus omnimodis inuentus eſt ſermo, qui mutari debuiſſet, ſed cuncta, quæ ſcripta erant, communi conſilio decernebantur abſque ulla ambiguitate legẽda, & his qui religionis ſtudio uellent, ad tranſcribendum eſſe tradenda. Sed & alia multa nec minora his, quæ ſcripſimus, præſentibus nobis adinuicem cõferẽtes de uita & uirtututibus beati uiri, ſuperintuliſtis, quæ prorſus memoria digna uidebantur, ſi non deliberato ac perfecto operi noua interſerere uel ſuperaddere minus congruum atque indecorum eſſe conſtaret. Dehinc admonẽdam ueſtrę almitatis coronam ratus ſum, ut ſicut ipſe manus obedientiæ meæ, quod iubere eſtis dignati, prõptus ſoluere non diſtuli, ita uos quoque ad reddendum mihi ueſtræ interceſsionis præmium, pigri nõ ſitis, ſed cum eundem librum relegentes, pia ſanctiſſimi patris memoria ueſtros animos ad deſideria regni cæleſtis ardẽtius attollitis, ꝓ mea quoq; paruitate meminerítis diuinã exorare clemẽtiam, quatenus & nunc pia mente deſiderare, & in futuro perfecta beatitudine merear uidere bona Domini in terra uiuentium: ſed & me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quaſi pro familiaris & uernaculi ueſtri, orare & Miſſas facere, & nomen meum inter ueſtra ſcribere dignemini. Nam & tu ſanctiſsime antiſtes, hoc te mihi promiſiſſe iam retines, in cuius etiam teſtimonium futuræ conſcriptionis religioſo fratri ueſtro Gudfrido Manſionario præcepiſti, ut in albo ueſtræ ſanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem ſanctitas ueſtra, quia uitam eiuſdem Deo dilecti patris noſtri quam uobis proſa editam dedi, aliquanto quidem breuius, ſed eodem tamen ordine, rogantibus quibuſdam è noſtris fratribus, heroicis dudum uerſibus edidi. Quos ſi uos habere delectat, à nobis exemplar accipere poteſtis. in cuius operis præfatione promiſi, me alias de uita & miraculis eius latius eſſe ſcripturum, quam uidelicet promiſsionem in præſenti opuſculo, prout Deus dederit, adimplere ſatago. Orantem pro nobis beatitudinem ueſtram Dominus omnipotens cuſtodire dignetur incolumem, dilectiſsimi fratres & Domini mei, Amen.

Nota ſidem huius hiſtoriæ.

Petit Beda pro ſe defuncto Miſſas & preces fieri

Scripſit hãc uitã Beda etiã carmine.

Quomodo Cuthbertus octennis puer, per infantem ſit de epiſcopatu præmonitus. Cap. 1

PRincipium nobis ſcribẽdi de uita beati Cuthberti, Ieremias propheta conſecrat, qui anachoreticæ perfectionis ſtatum glorificans, ait: Bonum eſt uiro, cũ portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius & tacebit, quia leuabit ſeſuper ſe. Huius nanque boni dulcedine accenſus uir Domini Cuthbertus, ab ineunte adoleſcentia iugo monachicæ inſtitutionis collum ſubdidit, & ubi opportunitas iuuit, arrepta etiam cõuerſatione anachoretica, non paruo tempore ſolitarius ſedere, atque ob ſuauitatem diuinæ cõtemplationis, ab humanis tacere delectabatur alloquijs. Sed ut hęc in maiore ætate poſſet, ſuperna illum gratia ad uiam ueritatis paulatim à primis iam pueritiæ incitauerat annis. Siquidem uſque ad octauum ætatis annũ, qui poſt infantiam pueritię primus eſt, ſolis paruulorum ludis & laſciuiæ mentem dare, nouerat ita ut illud beati Samuelis tunc de ipſo poſſet teſtimonium dici. Porrò Cuthbertus necdum ſciebat Dominum, neq; reuelatus fuerat ei ſermo Domini. Quod in præconium

20 Mar.

Thren

Adoleſcens Cuthbertus monachũ profitetur.

1. Re. 3

oium laudis dictum eſt pueritiæ illius qui ætate maior, perfectè iam cogniturus erat Dominum, ac ſermonem Domini reuelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, ut diximus iocis & uagitibus, & iuxta quod ætatis ordo poſcebat, paruulorum conuenticulis intereſſe cupiebat ludentibus colludere deſiderabat. Et quia agilis natura, atque acutus erat ingenio, contendentibus ludo ſæpius præualere conſueuerat, adeo ut feſsis nonnunquàm cæteris, ille indefeſſus adhuc, ſi quis ultra ſecum uellet certare quaſi uictor lætabundus inquireret. Siue enim ſaltu, ſiue curſu, ſiue lactatu, ſeu quolibet alio membrorum ſinuamine ſe exercerent, ille omnes æquæuos, & nonnullos etiam maiores, à ſe gloriabatur eſſe ſuperatos. Cũ enim eſſet paruulus, ut paruulus ſapiebat, ut paruulus agitabat, qui poſtmodum factus uir pleniſsimè ea, quæ paruuli erant, depoſuit. Et quidem diuina diſpenſatio primitus elationem animi puerilis digno ſe pædagogo compeſcere dignata eſt. Nam, ſicut beatæ memoriæ Trumuuine Eps ab ipſo Cuthberto ſibi dictum perhibebat, dum quadã die ſolito luctamini in campo quodam non modica puerorum turba inſiſteret, intereſſet & ipſe, &, ſicut ludentium leuitas ſolet, contra congruum naturæ ſtatum uarijs flexibus membra plerique ſinuarent, repentè unus de paruulis triennis fermè, ut uidebatur, accurrit ad eum, & quaſi ſenili conſtantia cœpit hortari, ne iocis & ocio indulgeret, ſed ſtabilitati potius mẽtem ſimul & membra ſubiugaret. Quo monita ſpernente, luget ille corruens in terram, & faciem lachrymis rigans. Accurrunt conſolaturi cæteri, ſed ille perſtat in fletibus. Interrogant quod haberet repentinum, unde tãtis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans cõſolanti ſe Cuthberto, Quid, inquit, ſanctiſsime antiſtes & presbyter Cuthberte hæc & naturæ & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter paruulos non decet, quem Dominus etiam maioribus natu magiſtrũ uirtutis conſecrauit. Audiẽs hæc bonæ indolis puer, fixa intentione ſuſcepit, illo nimirum ſpiritu interius eius præcordia docente, qui per os infantis exterinſecus eius auribus inſonuit. Nec mirandũ cuiquã, paruuli laſciuiã per paruulũ potuiſſe, Domino agẽte, cohiberi, q ad cohibẽdã prophetæ inſipiẽtiã, ore ſubiugalis muti rationabilia uerba, cum uoluit, edidit: in cuius laude dictum eſt ueraciter: Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.

Admonetur Cuthbertus puer à trimo infante.

Mirabilis Deus in ſanctis ſuis

Nu. 22
2. Pe. 2
Pſal. 8.

Quomodo genu dolente claudus ſit effectus, & angelo mediante, ſine mora ſanatus. Cap. II.

VErum quia omni habenti dabitur, & abundabit, id eſt, habenti propoſitum amoremq; uirtutum, harum copia ſuperno munere donabitur: quoniã puer Domini Cuthbertus quæ per hominem accepit hortamenta, ſedulo corde retinebat, etiam angelico uiſu & affatu confortari promeruit. Nam ſubito dolore genu correptum illius, cœpit acri tumore groſſeſcere: ita ut neruis in poplite contractis, pedem primo à terra ſuſpenſum, claudicans portaret, dehinc ingraueſcente moleſtia, omni pœna priuaretur inceſſu. Qui die quadam deportatus foras à miniſtris atque ſub dio recumbens, uidit repente uenientem delongè equitem albis indutum ueſtimẽtis, & honorabilem uultu: ſed & equum, cui inſidebat, incomparandi decoris. Qui cum adueniẽs manſueto illum ſalutaret alloquio, addidit quaſi per iocum inquirere, ſi aliquod tali hoſpiti uellet præbere obſequium. At ille: Iã, inquit, promptiſsimè tuis cuperem deuotus adſtare obſequijs, ſi non, exigentibus culpis, huius compede languoris retineret. Diu nanque, eſt, quòd moleſtia genu tumentis oppreſſus, nulla cuiuslibet medicorum induſtria poſſum ſanari. Qui deſiliens equo ac genu languidum diligẽtius conſiderans: Coque, inquit, triticeam in lacte farinã, & hac confectione calida tumorem ſuperunge, & ſanaberis. Et his dictis, aſcendens equum, abijt. Ille iuſſis optemperans, poſt dies paucos ſanatus eſt: agnouitque angelum fuiſſe, qui hæc ſibi monita dediſſet, mittente illo, qui quondam Raphaelem archangelũ ad lanandos Tobiæ uiſus deſtinare dignatus eſt. Qđ ſi cui uidetur incredibile, angelum in equo apparuiſſe, legat hiſtoriam Machabæorum, in qua angeli in equis & ad Iudæ Machabæi & ad ipſius templi defenſionem adueniſſe memorantur.

Matt. 15.

Tob. 11

2. Mac 10. & 3.

Quomodo uentis oratione mutatis, rates in Oceanum delapſas, reuocarit ad littus. Cap. 3.

ABhoc autem tẽpore deuotus Domino puer, ſicut ipſe poſtea familiaribus ſuis atteſtari ſolebat, ſæpe in anguſtijs ſe uallantibus orãs Dominum, angeli meruit opitulatione defendi, nec non etiam pro alijs in periculo cõſtitutis, quia benigna pietate ſupplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperem exaudire, & ex omnibus tribulationibus eius conſueuit eripere. Eſt denique monaſterium non longe ab oſtio fluminis * Tini ad meridiem ſitum, tunc quidem uirorum, nunc autem mutato, ut ſolet, pro tempore rerum ſtatu, uirginũ Chriſto ſeruientium nobili examine pollens: qui uidelicet famuli Chriſti dum ligna monaſterij uſibus apta per memorati alueum fluminis delonge ratibus ueherent, iamque è regione eiuſdem monaſterij uehendo deueniirent, ac rates ad terram educere conarentur, eccè uentus ſubito ab occaſu intempeſtiuus aſſurgens, abripuit rates, atque ad oſtium fluminis trahere cœpit. Quod uidentes è monaſterio fratres, emiſsis in fluuio nauiculis, eos qui in ratibus laborabant, adiuuare nitebantur: ſed ui fluminis ac uentorum uiolentia ſuperati, nequaquàm ualebant. onde facta deſperatione humani adiutorij, confugerunt ad diuinum. Egreſſi nanque de monaſterio, & labẽtibus in Oceanũ ratibus, collecti in primo obice, flectebant genua, ſupplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis diſcrimen iamiamque irruere cernebant. Sed prouiſione diuina, quanuis diu precantiũ, uota ſunt dilata, ut uidelicet quãta eſſet in Cuthberto uirtus precandi, pateſceret. Stabat enim in altera amnis ripa uulgaris turba non modica, in qua ſtabat & ipſe quæ cum, adſpectantibus cum triſtitia monachis, raptas porrò per mare cerneret rates, adeo ut quaſi quinque aues paruulæ (quinque enim erant rates) unde inſidentes apparerent, cœpit irridere uitã conuerſationis eorum, quaſi meritò talia paterẽtur, qui communia mortalium iura ſpernentes, noua & ignota darent ſtatuta uiuendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus: Quid agitis, inquiẽs, fratres, maledicentes his, quos in lætum iam trahi uidetis? Nonne melius eſſet & humanius, Dominum pro eorum deprecari ſalutẽ, quàm de illorum gaudere periculis? At illi ruſtico & animo & ore ſtomachantes aduerſus eum; Nullus, inquiunt, hominum pro eis roget, nullius eorum miſereatur Deus, qui & ueteres culturas hominibus tulere, & nouas qualiter obſeruare debeant, nemo nouit. Quo accepto reſponſo, ipſe oraturus Dominum, genua flexit, caput in terrã declinauit, ſtatimque retorta ui uentorum, rates cũ his qui ducebantur, gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipſum monaſterium in loco opportuno depoſuit. Videntes autem ruſtici, erubuerunt de ſua infidelitate, fidem uerò uenerabilis Cuthberti extunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare

Pſalm. 33.

**Thini*

Irriſores monachorum cõpeſcuntur à Cuthberto.

Pudeſiunt infideles monachorũ.

irriſores.

care nullatenus ceſſabant, adeo ut frater quidam noſtri monaſterij probatiſsimus, cuius ipſe hæc relatione didici, ſeſe hæc ab uno ipſorum ruſticæ ſimplicitatis uiro, & ſimulandi prorſus ignaro, coram multis ſæpe aſsiſtentibus audiſſe narrauerit.

Quomodo cum paſtoribus poſitus, animam ſancti Aidani lindiſfarnenſis epiſcopi ad cœlum ferri ab angelis adſpexerit. Cap. 4.

AT ubi Gubernatrix uitæ fideliũ gratia Chriſti uoluit famulum ſuum arctioris propoſiti ſubire uirtutem, altioris præmij gloriam promereri, contigit temotibus in montibus commiſſorum ſibi pecorum agere cuſtodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus ſocijs, ipſe iuxta morem peruigil in oratione duraret, uidit ſubito fuſum de cœlo lumen, medias longe noctis interrupiſſe tenebras: in quo cęleſtium choros agminum terras petiſſe, nec mora, rapta ſecum anima claritatis eximiæ, ſupernam rediſſe ad patriam. Compunctus eſt multum hoc uiſu Deo dilectus adoleſcens ad ſubeundũ gratiam ſpiritualis exercitij, ac promerendæ inter magnificos uiros uitæ felicitatiſque perennis: confeſtimque Deo laudes, gratiarumque referens actiones, ſed ſocios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione prouocans, Heu miſeri, inquit, qui ſomno & inertiæ dediti, non meremur ſemper uigilantium miniſtrorum Chriſti cernere lucem. En ipſe cũ modico noctis tempore peruigil orarem, tanta Dei magnalia cóſpexi, aperta eſt ianua cœli, & inductus illuc angelico comitatu ſpiritus cuiuſdam ſancti, qui nunc, nobis in infima caligine uerſantibus, ſupernæ manſionis gloriam ac regem illius Chriſtum perpetuò beatus intuetur. Et quidem hunc uel epiſcopum quemlibet ſanctum, uel eximium de fidelium numero uirum fuiſſe exiſtimo, quem tantæ ſplendore lucis, tot ducentium choris angelorum cœlis illatum uidi. Hæc dicens uir Domini Cuthbertus, nó parum corda paſtorum ad diuinæ laudationis reuerentiam accendit, agnouitquè mane facto antiſtitẽ Lindiſfarnenſis eccleſiæ Aidanũ, magnæ utiquè uirtutis uirũ per id temporis, quo uiderat, raptum de corpore cæleſtia regna petiſſe. ac ſtatim commendans ſuis pecora, quæ paſcebat, dominis, monaſterium petere decreuit.

Viſio S. Cuthberti.

Aidani anima petit regna cælorum.

Quomodo iter faciens, cibos Domino procurante, percepit. Cap. 5.

CVmquè nouũ uitæ continentioris ingreſſum ſedulo iam corde meditaretur, affuit ſuperna gratia, quę animum eius arctius in propoſito firmaret, ac manifeſtis edoceret indicijs, quia quærentibus regnum Dei & iuſtitiam eius, ea, quæ ad uictum pertinent corporis beneficio diuinæ prouiſionis adijciuntur. Quadam nanque die, dum iter ſolus ageret, diuertit hora tertia in uillam, quam eminus forte poſitam reperit, intrauitquè domum cuiuſdam religioſæ matris familias, paululum ibidẽ quieſcere deſiderans, & iumento potius, cui inſedebat, quàm ſibi alimentum poſcere curans. erat enim tempus incipientis brumæ. Suſcepit ergo eũ mulier benignè, rogauitquè ſolicitè, ut prãdium parare atque illum reficere liceret. Negauit uir Domini poſſum, inquiens, adhuc mãducare, quia dies ieiunijeſt. Erat nanquè ſexta ſabbati, qua pleriquè fidelium ob reuerentiam Dominicæ paſsionis, uſque ad nonam horam ſolent protelare ieiunium. Perſtitit in rogando mulier, hoſpitalitatis ſtudio deuota; Ecce inquiens, itinere quo uadis, nullum uiculum, nulla hominum habitacula reperies. & quidem longum reſtat

Mat. 6

Ieiunium ſextaferia tã antiquum.

iter, neque ante ſolis ocubitum ualet conſummari. Vnde precor, antequam egrediaris accipias cibos ne tota die ieiunium ſuſtinere, uel etiam procraſtinare cogaris. At ille, quamuis multum rogante fœmina, rogantis inſtantiam religionis amore deuincens, ieiunus uiam repetijt, ieiunus diem duxit ad ueſperã. Cumque inſtante iam ueſpera, cerneret ſe iter, quod propoſuerat, eodem die non poſſe finire, neque ulla in proximo hominum hoſpitia, ubi manere poſſet, adeſſe, eccè ſubito iter faciens, uidit iuxta paſtorum tuguria, quæ eſtate infirmiter poſita, tunc iam deſerta patebant. Huc propter manendum ingrediens equum, in quo uenerat, alligauit ad parietem, collectũquè fœni faſciculum, quem tecto uentus abſtulerat, edendum illi appoſuit, ipſe orãdo horam ducere cœpit. At ſubito inter pſallendum uidit equum, elato ſurſum capite, tecta calæ carpentem ore* uiſumquè trahentem, atque inter cadentia fœna tecti, inuolutum pariter decidere linteum, uolenſq; dinoſcere certius quid eſſet, finita oratione, acceſsit, & inuenit inuolutum linteo dimidium panis calidi & carnem, quæ ad unam ſibi refectionem ſufficere poſſent, laudemque decãtans beneficijs cęleſtibus, Deo, inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiunanti, & meo comiti cœnam prouidere dignatus eſt. Diuiſit ergo fragmen panis, quod inuenit, partemque eius dimidiam equo dedit, reliquum ſuo eſui reſeruauit, atq; ex illo iam die promptior factus eſt ad ieiunandum, quia nimirum intellexit, eius dono ſibi refectionem procuratam in ſolitudine, qui quondam Eliam ſolitarium, quia nullus hominum aderat qui miniſtraret, eiuſdem cibo per uolucres non pauco tempore pauit, cuius oculi ſuper timentes eum, ſperantes autem in miſericordia eius, ut eripiat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Hæc mihi religioſus noſtri monaſterij, quod eſt ad oſtium Vuiri fluminis, presbyter nomine Inguuald, qui non longæ gratia ſenectutis magis corde mundo cæleſtia, quam terrena carnalibus contemplatur adſpectibus, ab ipſo Cuthberto, iám tunc epiſcopo, ſe audiſſe perhibuit.

**rituq;*

Diuinitus S. Cuthberto eſca pbetur.

3. Reg. 17.

Pſalm. 32.

Quod ei teſtimonium uenienti ad monaſterium Boiſilus uir ſanctus in ſpiritu perhibuerit. Cap. 6.

INterea uenerabilis Domini ſeruus, relictis ſeculi rebus monaſterialem properat ſubire diſciplinam, utpote cęleſti uiſione ad appetenda perpetuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerãdam pro Domino eſuriem ſitimque temporalem, epulis inuitatus cæleſtibus. Et quidem Lindisfarnenſem eccleſiam multos habere ſanctos uiros, quorum doctrina & exemplis inſtrui poſſet, nouerat, ſed fama præuentus Boiſili, ſublimium uirtutum monachi & ſacerdotis, Mailros petere maluit, caſuquè contigit, ut cũ illo perueniens, equo deſiliſſet, ingreſſuruſquè ad orandum eccleſiam ipſum pariter equum & haſtam, quam tenuerat manu, miniſtro dediſſet (nec dum enim habitum depoſuerat ſecularem) Boiſilus ipſe prę foribus monaſterij conſiſtens, prior illum uiderat, præuidenſquè in ſpiritu, quantus conuerſatione eſſet futurus quem cernebat, hoc unum dixit adſtantibus: Ecce ſeruus Dei, imitatus illum, qui uenientem ad ſe Nathanael intuitus, Ecce, inquit, uere Iſraelita, in quo dolus nó eſt. ſicut religioſus ac ueteranus Dei famulus & presbyter Sigfridus ſolet atteſtari, qui eidem Boiſilo hæc dicenti inter alios adſtabat, tunc in ipſo monaſterio adoleſcens, primis adhuc monachicæ uitæ rudimentis inſtitutus, nunc in noſtro, id eſt, Giruenſi monaſterio perfectum in Chriſto agens uitum, & inter ægra ſpiritus extremi ſuſpiria lætum uitæ alterius ſitiens introitum. Nec plura loquens

Multi ſancti uiri in eccleſia Lindiſfarnẽſi

Iohã 1.

Boiſilus.

Boiſilus, peruenientem moa ad ſe Cuthbertum benignè ſuſcepit, cauſamque itineris caponentem, quia uidelicet monaſterium ſeculo prætulerit, benignius ſecum retinuit. erat enim propoſitus eiuſdem monaſterij. Et poſt dies paucos adueniente ultro beatæ recordationis Eata, tunc presbytero & Abbate monaſterij ipſius, poſtea Lindisfarnenſis eccleſiæ ſimul & eiuſdem loci antiſtite, indicauit ei de Cuthberto, & quia boni propoſiti animum gereret eapoluit, obtinuitq; apud eum, ut accepta tonſura, fratrum iungeretur conſortio. Et ingreſſus monaſterium, confeſtim æqualem cæteris fratribus uitæ regularis obſeruantiam tenere, uel etiam arctioris diſciplinæ ſtudijs ſupergredi curabat: legendi uidelicet, operandi, uigilandi, atque orandi ſolertior. Sed & iuxta exemplum Samſonis fortiſsimi quondam Nazaræi, ab omni, quod inebriare poteſt, ſedulus abſtinebat, non autem tantá eſcarum ualebat ſubire continentiam, ne neceſſarijs minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robuſtus corpore & integer uiribus, atque ad quæcunque uolebat, aptus exercitia laboris.

Cuthbertus tonditur, & fit monachus

Iud. 13

Quomodo angelum hoſpitio ſuſcipiens, dum panem quærit miniſtrare terrenum, cæleſti ab eo remunerari meruerit. Cap. 7.

CVmque poſt aliquot annos regi Alchfrido placeret, pro redemptione animæ ſuæ locũ quendam regni ſui, qui uocatur Inthipum, ad conſtruendum ibidem monaſterium Eatæ Abbati donare, tollens idem Abbas quoſdam à fratribus ſecum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monaſterium, atque eiſdem, quibus antea Mailros, inſtitutis diſciplinæ regularis imbuit: ubi famulus Domini Cuthbertus ſuſcipiendorum officio præpoſitus hoſpitum, probandæ ſuæ gratia deuotionis, angelum Domini ſuo ſuſcepiſſe fertur hoſpitio. Exiẽs enim primo manè de interioribus monaſterij ædibus ad hoſpitum cellulam, inuenit ibi quendam ſedentem iuuenem: quem hominem æſtimans, ſolito mox humanitatis more ſuſcepit. Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes ipſe abluit, linteo exterſit, fouendos humiliter manibus ſuo in ſinu compoſuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo reficiendus expectaret, rogauit: ne ſi ieiunus iret, fame pariter & frigore laſſaretur hyberno. Putabat nanque hominem nocturno itinere ſimul & flatibus defeſſum* niueis, illo requieſcendi gratia diluculo diuertiſſe. Negauit ille, & ſe cito iturum, quia longius eſſet manſio, ad quam properaret, reſpondit. At Cuthbertus diu multumque rogans, tãdem adiuratione addita diuini nominis, ad manendũ coegit: ſtatimque ut expletis horę tertiæ precibus, ueſcendi tempus aderat, appoſuit menſam, ſumẽdas obtulit eſcas, &, Obſecro te, inquit, frater reficias, dum ſediens calidum panem affero. Spero enim quia iam cocti ſint. At ubi rediit, non inuenit hoſpitem quẽ edẽtem reliquerat. Explorat ueſtigia, qua ierat, ſed nulla uſpiam inuenit. Recẽs autem nix terram texerat, quæ facillimè uiantis iter proderet, & quò declinaret, monſtraret. Stupefactus ergo uir Dei, & ſecum quęrens de facto, repoſuit menſam in conclaui. Quod ingreſſus, continuò obuiam habuit miri odoris fragrãtiam. Circumſpiciens autem, unde eſſet orta tanta odoris ſuauitas, uidit iuxta poſitos tres panes calidos inſoliti cãdoris & gratiæ, pauensque, talia ſecum loquitur: Certo quòd angelus Dei erat, quem ſuſcepi: paſcere, non paſci, ueniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia cãdore, & roſas odore, & mella præcedunt ſapore. Vnde conſtat, quia nõ de noſtra tellure orti, ſed de paradiſo uoluptatis ſunt allati. Nec mirum, quòd epulas in terris ſumere reſpuerit humanas, qui æternæ uitæ pane fruitur in cęlis. Itaque uir Domini de oſtenſa miraculi uirtute compunctus, maiorem ex eo uirtutum operibus curam impendebat. Creſcẽtib⁹ autẽ uirtutibus, creuit & gr̃a cæleſtis. Denique ſæpius ex eo tempore angelos uidere & alloqui, ſed & eſuriens, cibis, ſpeciali munere à Domino præparatis, meruit refici. Nam quia affabilis & iucundus erat moribus plerunque dum ad exemplum uiuendi præſentibus patrum præcedentium geſta referret, etiam quid ſibi doni ſpiritualis ſuperna pietas contulerit, humiliter interſerere ſolebat. Et aliquãdo quidem palam, aliquando autem uelatè, quaſi ſub perſona alterius, id facere curabat. Quod tamẽ qui audiere, quia de ſeipſo diaerit, intelligebant, iuxta exemplum magiſtri gentium, qui modo apertè ſuas uirtutes replicat, modo ſub prætextu alterius perſonæ loquitur, dicens: Scio hominem in Chriſto, ante annos quatuordecim, raptum uſque ad tertium cœlum. & cætera illius loci.

Alchfridus rex conſtruit cœnobiũ

Angelum hoſpitio accipit Cuthbertus.

*for. *nimijs.*

Tres panes ab angelo relicti.

Vidit crebrò angelos, & cælitus paſcitur.

2. Cor. 12.

Quomodo ſanato à languore Cuthberto, Boiſilus moriturus, omnia quæ ei uentura erant prædixerit. Cap. 8.

INterea quia fragilis eſt & more freti uolubilis omnis ſeculi ſtatus, inſtante ſubito turbine, præfatus Abbas Eata cum Cuthberto & cæteris, quos ſecũ adduxerat, fratribus domum repulſus eſt, & locus monaſterij quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Chriſti mutatione loci mutauit mentem ab arrepto ſemel propoſito militiæ cæleſtis, uerum diligentiſsimè, iuxta quod & ante facere conſueuerat, beati Boiſili dictis pariter auſcultabat & actis. Quo tempore, ſicut Hereſridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monaſterij Lindisfarnẽſis, ipſum referre ſolitum teſtatur, morbo peſtilentiæ, quo tunc plurimi per Britanniam longe lateque deficiebant, correptus eſt. At fratres monaſterij illius totam, pro eius uita & ſalute precãtes, duxere noctem peruigilem. Omnes enim, quaſi hominis ſancti neceſſariam ſibi eius adhuc in carne præſentiam uerebantur. Quod dũ ipſi mane quidam de illis indicaret, (nã eo neſciẽte fecerant) reſpõdens ſtatim: Et quid iacen, inquit? Neque enim dubitandum eſt, quia tot taliumque uirorum preces Deus nõ deſpexerit. Date baculum & caligas. Statimque exurgens cœpit tentare inceſſum, baculo innitens: & creſcẽte per dies uirtute, ſanitatẽ quidem recepit, ſed quia tumor qui in femore apparebat, paulatim à ſuperficie detumeſcens corporis, ad uiſcerum interiora prolapſus eſt toto penè uitæ ſuæ tempore aliquantulum interaneorum non ceſſabat ſentire dolorem, uidelicet ut iuxta Apoſtolum, uirtus in infirmitate perficeretur. Quẽ cum famulus Domini Boiſilus à ualetudine ſanatum cerneret, ait: Vides frater, quia liberatus es à moleſtia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra iam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore, ſimulque moneo, ut quia me mors uicina præſtolatur, diſcere à me aliquid, quãdiu docere ualeam, non omittas. Nõ enim plus quam ſeptem dies ſunt, quibus mihi ad docendum ſanitas corporis & lingua ſuppetat uirtus. Reſpondit Cuthbertus, nihil hæſitans de ueritate dictorum illius: Et quid, rogo, mihi optimũ eſt legere, quod tamen una ualeam conſummare ſeptimana? At ille: Iohannem, inquit, euangeliſtam. Eſt autem mihi codex, habens quaterniones ſeptẽ, quos ſingulis diebus ſingulos poſſumus, Domino adiuuante, legendo, & quantum opus eſt, inter nos conferẽdo percurrere. Factumque eſt ut dixerat. Quam ideo lectionem tam citiſsimè colere uolebant, quia ſolam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, ſimplicitatẽ,

Cuthbertus peſte corripitur.

2. Cor. 12.

Vaticiniũ Boiſili.

non

non autem quæſtionum profunda, tractabant. Completa ergo poſt dies ſeptem lectione, memorato morbo arreptus uir Domini Boiſilus, diem peruenit ad ultimum, & hoc magna cum exultatione tranſſcenſo, ad gaudium perpetuæ lucis intrauit. ferunt illum his ſeptem diebus omnia Cuthberto, quæ futura reſtabant, expoſuiſſe. Propheticus nanque, ut dixi, & miræ ſanctitatis erat homo. Denique præfatæ acerbitatem peſtilentiæ triennio, priuſquam ueniret, Eatano Abbati ſuo prædixit fuiſſe futuram, nec ſe illa tollendum celauit, ipſum uerò Abbatem ſuum non ea moriturum ſed illo potius morbo, quem dyſenteriam medici appellant, ueridico, ut rerum exitus docuit, ſermone præmonuit. Sed & Cuthberto inter alia, quia epiſcopus eſſet ordinādus, inſinuauit. Vnde idem Cuthbertus, poſtmodum in receſſu anachoreſeos poſitus, dicere quidem nulli uolebat, quia epiſcopum eum prædixerat futurum, ſed tamen uiſitantibus ſe aliquoties fratribus ſolebat multo cum dolore proteſtari, quia etiā ſi fieri poſsit, ut in caute permodicam domunculam habens deliteam, ubi circunferentes me undique fluctus Oceani tumeſcentes, à cunctorum mortalium uiſu pariter & cognitione ſecludant, nec ſic quidem liberum me ab inſidijs mundi fallentis æſtimo, ſed ibi quoque, quia qualibet ex cauſa philargyria me tentās abripere poſsit, uereor.

Boiſilus migrat ad Dominum

Multa futura prædicit.

Quàm ſedulus erga miniſterium uerbi Cuthbertus extiterit. Cap. 9.

POſt obitum uerò dilecti Deo ſacerdotis Boiſili memoratum Præpoſiti officium Cuthbertus ſuſcepit, & per aliquot annos ſpirituali, ut ſanctum decebat, exercens induſtria, non ſolum ipſi monaſterio regularis uitæ monita ſimul & exemplū præferebat, ſed & uulgus circumpoſitum longe lateque, a uia ſtultæ conſuetudinis, ad cæleſtium gaudiorum conuertere curabat amorem. Nam & multi fidē, quā habebant, iniquis proſanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto ſidei, quo imbuti erant, ſacramento, ad erratica idolatriæ medicamina concurrebant, quaſi miſſam à Deo conditore plagam, per incantationes uel alligaturas, uel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana, cohibere ualerent. At utrorunque ergo corrigendum errorem, crebro ipſe de monaſterio egreſſus aliquoties equo ſedens, ſed ſæpius pedes incedens, circumpoſitas ueniebat ad uillas, & uiam ueritatis prædicabat errātibus, quod ipſum etiā Boiſilus ſuo tempore facere conſueuerat. Erat quippe moris eo tempore populis Angelorum, ut ueniente in uillam clerico uel presbytero, cuncti ad eius imperium, uerbum audituri, confluerent, libenter ea, quæ dicerentur, audirent, libentiusq́; quæ audire & intelligere poterant, operando ſequerentur. Porrò Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor perſuadendi quæ cœperat, tale uultus angelici lumē, ut nullus præſentium latebras ei ſui cordis celare præſumeret, omnes palam quæ geſſerant, cōfitendo proferrēt, (quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putabant) & confeſſa, dignis (ut imperabat) pœnitētiæ fructibus abſtergerent. Solebat autem ea maximè loca peragrare, illis prædicare in uiculis, qui in arduis aſperiſq́ue montibus procul poſiti, alijs horrori erāt ad uiſendum, & paupertate pariter ac ruſticitate ſua doctorum prohibebant acceſſum: quos tamē ille, pio libenter mancipatus labori, tāta doctrinæ excolebat induſtria, ut de monaſterio egrediens, ſæpe hebdomada integra, aliquando duabus uel tribus, nonnunquā etiam menſe pleno domum non rediret: ſed demoratus in montanis, plebem ruſticam uerbo prædicationis ſimul & exemplo uirtutis ad cæleſtia uocaret.

Dat operam hominibus ad Deum conuertendis.

Anglorū feruor ad audiendum uerbū Dei.

Quomodo animalia maris, in quo pernox orauerat, illi egreſſo præbuerint obſequium, & frater, qui hæc uidebat, præ timore langueſcens, eius ſit oratione recreatus. Cap. 10.

CVm uerò ſanctus uir in eodem monaſterio uirtutibus ſigniſq́ue ſuccreſceret, famaque operum eius circunquaque crebreſceret, erat ſanctimonialis fœmina & mater ancillarum Chriſti, nomine Ebbe, regens monaſterium, quod eſt in loco, quē Colndi urbem nuncupant, religione pariter & nobilitate cunctis honorabilis: nanque erat ſoror uterina regis Oſuuini. Hæc ad uirum Dei mittens, rogauit, ut ſe ſuumq́ue monaſterium gratia exhortationis inuiſere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo charitas ex ancillæ Dei corde popoſcit. Venit igitur ad locum, dieſq́ue aliquot ibi permanens, uiam iuſtitiæ, quam prædicabatur omnibus, actu pariter & ſermone pandebat. Qui cum more ſibi ſolito, quieſcentibus noctu cæteris, ad orationem ſolus exiret, & poſt longas intempeſtæ noctis uigilias, tandem inſtante hora cōmunis ſynaxeos domum rediret, quadam nocte unus è fratribus eiuſdem monaſterij, cum egredientem illum ſilentio cerneret, clanculo ſecutus eius ueſtigia, quo iret, quid ue agere uellet, dinoſcere quærebat. At ille egreſſus monaſterio, ſequente exploratore, deſcēdit ad mare, cuius ripæ monaſterium idem ſuperpoſitum erat, ingreſſuſq́ue altitudinem maris, donec ad collum uſque & brachia unda tumēs aſſurgeret, peruigiles undiſonis in laudibus tenebras noctis exigit. Appropinquante autem diluculo, aſcendens in terrā denuò cœpit in littore flexis genibus orare. Quod cū ageret, uenere continuò duo de profundo maris quadrupedia, quæ uulgo Lutræ uocantur. Hæc ante illum ſtrata in arena, anhelitu ſuo pedes eius fouere cœperunt, ac uillo ſatagebant extergere. Completoque mīniſterio, percepta ab eo benedictione, patrias ſunt relapſa ſub undas. Ipſe quoque mox domum reuerſus, canonicos cum fratribus hymnos hora competēte cōpleuit. At frater, q eū de ſpeculis præſtolabat, perculſus pauore ingenti, uix p̄ anguſtia premente domum nutante greſſu, peruenit: primo q́ue mane accedēs ad eū ſeſe in terram ſtrauit, ueniam de reatu ſtulti auſus cū lachrymis flagitauit, nil dubitans illum noſſe, quid ipſe noctu egerit, quid ue pateretur. Cui ille: Quid habes frater? Quid feciſti? Nū noſtrum iter nocturnum luſtrando explorare tentaſti? Sed ea ſolum conditione tibi hoc indulgeo cōmiſſum, ſi promiſeris te, quæ uidiſti, nulli ante meum obitum eſſe dicturū. In quo nimirum præcepto eius ſecutus eſt exemplum, qui diſcipulis in monte gloriam ſuæ maieſtatis oſtendens, ait: Nemini dixeritis uiſionē, donec filius hominis à mortuis reſurgat. Promittentem ergo quæ iuſſerat, fratrem benedixit, pariterque culpam & moleſtiam, quam temerarius incurrerat, abſterſit: qui uirtutem, quam uiderat, ipſo uiuente ſilentio tegens, poſt obitum eius plurimis indicare curabat.

Ebbe Abbatiſſa, ſoror Oſuuini regis.

In mare uſq; ad collum ingreſſus Cuthbertus Deo noctibus laudes pſolurt.

Matt. 17.

Quomodo nautis tempeſtate præcluſis ſerenum mare ad certum prædixerit, & orando cibos impetrauerit. Cap. 11.

COepit interea uir Dei etiam ſpiritu prophetiæ pollere, uentura prædicere, abſentia nūciare. Quodam enim tempore pergens de ſuo monaſterio, pro neceſsitate cauſæ accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari uocantur, nauigando peruenit comitantibus eum duobus è fratribus, quorum unus poſtea presbyteri functus officio, uirtutem miraculi, quam ibidem uir Domini monſtrauit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illo poſt natalis

lis

lis Dominici diem ſperantes ſe, quia undarum ſimul & auarum arridebat temperies, citius eſſe redituros, ideoque nec cibaria ſecum tulere, tanquam ocyus reuerſuri. ſed longè aliter, quàm putabant, euenit. Nam mox ut terrã tetigere, tempeſtas ſera ſuborta eſt, quæ iter eis omne remeandi præcluderet. Cumq́; per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula laterent, (quo tamen tempore uir Dei non marcida luxu ocia gerere, nec ſomnis uacare uolebat inertibus, ſed pernox in oratione perſtare ſatagebat) aderat ſacratiſſima Dominicæ apparitionis dies. *Pernox in precibus perſiſtit.* Tum ille ſocios blãdo, ut iucundus atque affabilis erat, ſermone alloquitur: Qnid, rogo, tanta ignauia torpemus, & non quacunque iter ſalutis inquirimus? En tellus niuibus, nebulis cœlum horreſcit, aer flatibus aduerſis furit, fluctibus æquor, ipſi inopia deficimus, nec adeſt homo qui reficiat. Pulſemus ergo Dominum precibus, qui ſuo quondam populo maris rubri uiam aperuit, eumq́ue in deſerto mirabiliter pauit: orãtes, ut noſtri quoque miſereatur io periculis. *Exod. 14. & 16.* Credo, ſi non noſtra fides titubat, nõ uult hodierna die ieiunos permanere, quã ipſe per tot ac tanta ſuæ miracula maieſtatis illuſtrare curauit, precorquè, eamus alicubi quærentes, quid epularum oobis in gaudium ſuæ feſtiuitatis præſtare dignetur. Hæc dicens, eduxit eos ſub ripam, ubi ipſe noctu peruigil orare conſueuerat. *Diuinitus illi & ſocijs eſca præbetur.* Eò aduenientes, inuenerunt tria fruſta delphioinæ carnis, quaſi humano mioiſterio ſecta & præparata ad cocturam, flexiſq́ue genibus, gratias egerunt Domino. Dixit autem Cuthbertus: Videtis dilectiſsimi, quæ ſit gratia confidendi & ſperandi in Domino. Eccè & cibaria famulis ſuis præparauit, & ternario quoque numero, quot diebus hic reſidendum ſit, nobis oſtendit. Sumite ergo munera, quæ miſit nobis Chriſtus, & abeuntes reficiamus nos, maneamusquè intrepidi. Certiſsima enim nobis poſt triduum ſerenitas cœli & maris adueniet. Factum eſt, ut dixerat, manente triduo tempeſtate præualida, quarto demum die tranquillitas promiſſa ſecuta eſt, quæ illos ſecundis flatibus in patriam referret.

Quomodo iter faciens, aquila miniſtra uiaticum & percepturum ſe eſſe prædixerit, & perceperit. Cap. 12.

QVadam quoque die, cum prædicaturus iuxta conſuetudinem ſuam populis de monaſterio exiret, uno comite puero, iamq́ue diu gradiẽdo fatigatis non parum adhuc reſtaret itineris, quouſque ad uicum, quò tendebant, peruenirent, ait ad puerum tentans eum: Dic age ſodalis, ubi hodiè refici diſponas: an habeas aliquem in uia, ad quem diuertere ualeas, hoſpitem. At ille reſpondens, ait: Et hæc ipſa mecum, inquit, tacito in corde tractaui, quia nec uiaticum ituri tulimus nobiſcum, neque aliquem in itinere notũ habemus, qui nos ſuo uellit recipere hoſpitio, & nõ parum adhuc itineris ſupereſt, quod ieiuni ſine moleſtia cõplere nequimus. cui uir Domini inquit: Diſce filiole fidem ſemper & ſpem habere in Domino quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter ſeruit. Et ſurſum adſpectans, uidensquè aquilam in alto uolantem: Cernis, inquit, aquilam illam porrò nolãtem? Etiam per huius miniſterium poſsibile eſt Domino, nos hodiè reficere. Talia confabulantes, agebãt iter iuxta fluuium quendam, & eccè ſubito uident aquilam in ripa reſidẽtem. dixitquè uir Dei, Vides ubi noſtra, quam prædixi, miniſtra reſidet? *Piſcem ab aquila accipit.* Curre, rogo, & quid nobis epularum, Domino mittẽte, attullerit, inſpice, & citius affer. Qui accurrens, attulit piſcem non modicum, quem ille nuper de fluuio præhenderat. At uir Dei. Quid, inquit, feciſti fili? Quare miniſtræ ſuam partem non dediſti? Seca citius medium & illi partem, quam oobis miniſtrãdo meretur, remitte. Fecit, ut iuſſerat, ſumptaq́ue ſecum parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximũ uicum, & dato ad aſſandum piſce, ſe pariter & eos ad quos intrabant, gratiſsimo refecere conuiuio, prædicante Cuthberto uerbum Dei, atque eius beneficia collaudante, & quia beatus uir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in uanitates & inſanias falſas. *Pſalm. 39.* Ac ſic reſumpto itinere, ad docendũ eos, quos propoſuere, profecti ſunt.

Quomodo prædicans populis, phantaſticum ſubito ignem diaboli & præuiderit uenturum, & uenientem extinxerit. Cap. 13.

EOdem tempore, dum congregatis in quadam uillula perplurimis, uerbum uitæ prædicaret, præuidit ſubito in ſpiritu antiquum hoſtem, ad retardandum opus ſalutis, adeſſe, moxquè eius inſidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Nanque inter ea, quæ diſputauerat, repente huiuſmodi monita inſeruit, Oportet, chariſsimi, ut quoties uobis myſteria regni cæleſtis prædicantur, intento hæc corde ac ſenſu ſemper uigilantiſsimo audiatis, ne forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, ſuperuacuis uos curis ab æternæ ſalutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denuo ſermonis, quem intermiſerat, ordinem repetijt, ſtatimquè hoſtis ille nequiſsimus phantaſticum deferens ignem, domum iuxta poſitam incendit, ita ut uiderentur faces ignium totam uolitare per uillam, ac iuuante uento fragor aera concutere. *Diabolus igne phantaſtico turbã à contione auocat.* Tum exiliens, quaſi ad extinguendum ignem, turba penè tota, quam docebat (nam paucos ipſe manu miſſa retinuit) certatim aquas iactabat, nec tamen unda uera falſas potuit reſtinguere flammas, donec orante uiro Dei Cuthberto, fugatus author fallaciarum, ficta ſecum incendia uacuas reportaret in auras. Quod uidens turba, multum ſalubriter erubuit, rurſusque ad uirum Dei ingreſſa, flexis genibus, inſtabilis animi ueniam precabatur, cõfitens ſe intellexiſſe, quia diabolus ad impedienda ſalute humana nec ad horam uacaret. At ipſe confirmans inconſtantiã fragilium, rurſus, quæ cœperat, uitæ monita exequitur.

Quomodo flammas domus cuiuſdam, uero igne ardentis, orando reſtinxerit. Cap. 14.

NEc tantum ignem phantaſticum, ſed etiam uerum, quem multi frigidis fontium undis minimè ualebant extinguere, ipſe ſolis feruentibus lachrymarum riuulis compreſsit. *Act. 9.* Siquidem dum more Apoſtolorum, gratia ſalutiferæ inſtructionis uniuerſa pertranſiret, deuenit die quadam in domum cuiuſdam deuotæ Deo fœminæ, quam crebrius inuiſere curabat, quia & bonis operibus intentam nouerat, & ipſa eum primis pueritiæ nutriebat ab annis, unde & mater ab eo cognominari ſolebat. Habebat autẽ domum in Occidentali parte uiculi. Quam cum uir Domini Cuthbertus uerbum ſeminaturus intraret, repente in Orientali plaga eiuſdem uici per culpam incuriæ domus incenſa uehementer cœpit ardere. Nam & uentus ab eodem climate aſſurgens non modicus, abripiebat ignitos fœnei tecti faſciculos, & totam latè iactabat per uillam. Iactantes aquam, qui aderant, fortior flamma repulit, longiusque fugauit. Tum præfata Dei famula cucurrit cõcita ad domum, in qua uirum Dei receperat, obſecrans ut orãdo ſuccurreret, priuſquam domus ipſius & tota ſimul uilla periret. At ille: Nè timeas, inquit, mater, animæquior eſto. Nõ enim tibi tuis ue hæc quanlibet ferox flãma nocebit. Statimq́; egreſſus, ante oſtiũ ſternit ſe in terrã. Quo adhuc orante, mutatur flatus uentorum, ſpirans

que

què ab occaſu, totum tanti incendii periculum ab ĩn uaſione uillulæ, quam uir Domini intrauerat, reiecit. Sicquè in duobus miraculis, duorum patrum eſt uirtutes imitatus, in phantaſticis quidem & euacuatis incendijs, uirtutem reuerẽdiſsimi & ſanctiſsimi patris Benedicti, qui ſimulatum ab antiquo hoſte quaſi ardentis coquinæ incendium, ab oculis diſcipulorũ orãdo depulit, in ueris uerò æquè uictis ac retortis igniũ globis, uirtutem uiri uenerabilis Marcellini Anchonitani antiſtitis, qui ardente eadem ciuitate, ipſe contra ignem poſitus, orando flammas compeſcuit, quas tanta ciuium manus aquam proijciendo nequiuerat. Nec mirandum, perſectos & fideliter Deo ſeruientes uiros, tantam contra uim flammarum accipere poteſtatem, qui quotidiana uirtutum induſtria, & incentiua ſuæ carnis edomare, & omnia tela nequiſsimi ignea norunt extinguere. Quibus aptiſsimè cõgruit illud propheticum, Cum tranſieris per ignem, non combureris, & flamma non ardebit in te. At ego & mei ſimiles, propriç fragilitatis & inertiç conſcij, certi quidem ſumus, quia contra ignem materialem nil tale audemus, incerti autem an ignem illum inextinguibilẽ futuræ caſtigationis immunes euadere queamus. Sed potens eſt & larga pietas Saluatoris noſtri, quæ indignis nobis & nunc ad extinguenda uitiorũ incendia, & euadendas in futuro pœnarum flammas gratiam ſuæ protectionis impendat.

Sancti homines cur facilè poſsint flãmas extinguere.
Eſa. 43.

Qualiter dæmonium ab uxore præfecti, necdum adueniens eiecerit. Cap. 15.

VErum quia paulò ſuperius, quantum idem uenerabilis Cuthbertus aduerſum ſimulatitias diaboli fraudes ualuerit, expoſuimus: nunc etiam, quid aduerſus uerum apertumq; eius furorem ualeat, explicemus. Erat præfectus Egfridi regis, Hildmer nomine, uir religioſus cum omni domo ſua deditus piis operibus, ideoquè à B. Cuthberto ſpecialiter dilectus, & cũ itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo uiſitatus. Cuius uxor cum eleemoſynis & cæteris uirtutum fructibus eſſet intenta, ſubitò correpta è dæmone, acerrimè cœpit uexari, ita ut ſtridendo dentibus, uoces miſerabiles emittendo, brachia uel cætera ſui corporis membra in diuerſa raptãdo, non minimum cunctis intuentibus uel audientibus incuteret horrorem. Cumquè iaceret exploſa, & iãiamq; uiderent eſſe moritura, aſcendit uir eius equum, & concitus uenit ad hominem Dei, præcatusquè eſt eum, dicens: Obſecro, quia uxor mea malè habet, & uidetur iam proxima morti, ut mittas presbyterum, qui illam, priuſquam moriatur, uiſitet, eiquè Dominici corporis & ſanguinis ſacramẽta miniſtret, ſed & corpus illius hic in locis ſanctis ſepeliri permittat. Erubeſcebat enim eam confiteri inſanam, quam uir Domini ſobriam ſemper uidere conſueuerat. Qui cum ab eo parumper diuerteret, uiſurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognouit repentè in ſpiritu, quia non communi infirmitate, ſed dæmonis infeſtatione premeretur coniux pro qua ſupplicabat. Reuerſusquè ad eũ: Noli, inquit, aliũ mittere, ſed ipſe ad uiſitandã eam tecum pergere debeo. Cũq; agerẽt iter, cœpit flere hõ, & dolorẽ cordis ꝓfluentibus in maxillã lachrymis prodere. Timebat.n. ne cũ eã dæmonioſã inueniret, arbitrari inciperet, qa ĩtegra Dño, ſed fide ficta ſeruiſſet. Quẽ uir Dñi blãdè cõſolat⁹, Noli, iqt, plorare quaſi iuẽtur⁹ ſim cõiugẽ tuã, qualẽ ñ uelim. Scio.n. ipſe, quãuis te dicere pudeat, quia dæmonio uexatur, ſcio etiã, quia priuſquam illo perueneritimus, fugato dæmonio, liberabitur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurrens, has ipſas habenas ſaniſſima mente excipiet, noſquè intrare citius obſecrãs, miniſterium, quod conſueuerat, nobis ſedula impendet. Neque enim tali tormẽto ſoli ſubiiciuntur mali, ſed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc ſeculo non tantum corpore, ſed & mente captiuantur à diabolo. Dumq; hæc & huiuſmodi uerba in conſolationẽ & eruditionem illius perorãre Cuthberto, appropinquarent domui, fugit repente ſpiritus nequam, aduentum ſpiritusſancti, quo plenus erat uir Dei, ferre non ualens. Cuius ſoluta uinculis mulier, quaſi graui expergefacta de ſomno, ſurrexit cõtinuo, ac uiro Dei gratulabunda occurrens, iumentum, quo ſedebat, per frenum tenuit, mox ad integrum recepto uigore mentis & corporis, eum cito deſcendere, atq; ad benedicendam domum ſuam præcabatur ingredi deuotumquè illi miniſterium præbens, teſtabatur palam quomodo ad primum freni eius tactum, omni ſe moleſtia priſcæ uexationis abſolutam ſenſiſſet.

Hildmer Præfectus religioſus.
Eius pia coniunx obſidetur à dæmone.
Inſignis prophetica cognitio in S. Cuthberto.
Pia matrona liberatur à dæmone.

Qualiter in Lindisfarnenſi monaſterio uixerit uel docuerit. Cap. 16.

CVm ergo uenerabilis Domini famulus, multos in Mailroſenſi monaſterio degens annos, multis uirtutum ſpiritualium clareſceret ſignis, tranſtulit eum reuerendiſsimus Abbas ipſius Eata in monaſterium quod in Lindisfarnenſium inſula ſitum eſt, ut ibi quoque regulam monachicæ perfectionis & Præpoſiti authoritate doceret, & exemplo uirtutis oſtenderet. Nam & ipſum locum tunc idem reuerendiſsimus pater Abbatis iure regebat. Neque aliquis miretur quod in eadem inſula Lindisfarnea, cum perrmodica ſit, & ſupra epiſcopi, & nunc Abbatis & monachorum eſſe locum dixerimus, reuera enim ita eſt. Nãque una eademquè ſeruorum Dei habitatio, utroſque ſimul tenet, immo omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus eiuſdem loci epiſcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum ſuis omnibus uitam ſemper agere ſolebat. Vnde ab illo omnes loci ipſius antiſtites uſque hodie ſic epiſcopale exercent officium, ut regente monaſterium abbate, quem ipſi cum cõſilio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores cæteriquè gradus Eccleſiaſtici monachicam per omnia cum ipſo epiſcopo regulam ſeruent. Quam uiuendi normam multum ſe diligere probauit beatus Papa Gregorius, cum ſciſcitanti per literas Auguſtino, quem primum genti Anglorũ epiſcopum miſerat, qualiter epiſcopi cum ſuis clericis conuerſari debeant, reſpondit inter alia. Sed quia tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum fieri non debet à clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quæ Deo authore, nuper adhuc ad fidem perducta eſt, hãc debet conuerſationem inſtituere, quæ in initio naſcẽtis Eccleſiæ fuit patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his, quæ poſsidebant, aliquid ſuum eſſe dicebãt, ſed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindiſfarnenſem eccleſiam ſiue monaſterium uir Domini adueniens, mox inſtituta monachica fratribus uiuendo pariter & docendo tradebat. Sed & circunquaq; morantem uulgi multitudinem, more ſuo crebra uiſitatione ad cœleſtia quærenda ac promerenda ſuccendebat. Necnõ etiam ſignis clarior effectus, plurimos uarijs languoribus & tormentis compræhenſos, orationum inſtantia priſcæ ſanitati reſtituit, nonnullos ab immundorum ſpirituum uexatione, non ſolũ præſens orando, tangendo, imperando, exorcizando, ſed & abſens uel tantum orando, uel certe eorum ſanationem prædicendo curauit. In quibus erat illa præfecti uxor, de qua ſupra retulimus. Erant autẽ quidam in monaſterio fratres, qui priſcæ ſuç cõſuetudini, quam regulari mallent optemperare cuſtodiæ, quos tamen ille modeſta patientiæ ſuæ uirtute ſuperabat, & quotidiano

S. Cuthberto fit Præpoſitus cœnobij Lindiſfarnen.
Epiſcopi Lindiſfarnen. cũ toto clero ſuo ſunt monachi.
Eſt lib. 12. Epiſtolarũ ad eius calcem.
Act. 4.

Patientia ſua frangit quorundã pertinaciã

tidiano exercitio paulatim ad melioris ꝓpoſiti ſtatũ couertebat. Deniq; ſæpius in cętu fratrũ de regula diſputans, cùm acerrimis contradicentium fatigaretur intutiis, exurgebat repente, & placido uultu atq; animo egrediens, dimittebat conuentum: ac ſequente nihilominus die, quaſi nil obiectionis pridie ſuſtinuiſſet, eadem, quæ prius, monita eiſdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea, quæ uellet, conuerteret. Erat nanque uir patientiæ uirtute præcipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quæ uel animo, uel corpori aduerſa ingerebantur, inuictiſſimus, nec minus inter triſtia, quæ cõtigiſſent, faciem prætendens hilarem: ita ut palàm daretur intelligi, quia interna ſpiritusſancti conſolatione, preſſuras cõtemneret extrinſecas.

Vigiliarum patientiſſimus.

Sed & uigiliarum atque orationis ita ſtudioſus exiſtebat, ut aliquoties tres ſiue quatuor noctes cõtinuas peruigil trãſegiſſe credatur, cùm per tantũ tẽporis nec ad lectum propriũ, nec extra dormitoriũ fratrũ, locũ aliquẽ in quo pauſare poſſet, haberet. Siue enim locis ſecretioribus ſolus orationi uacabat, ſiue inter pſallendũ operabatur manibus, torporẽq; dormiẽdi laborãdo propellebat, ſeu certe circuibat inſulã, quo ſe ſingula quæque haberẽt, pius explorator inquirẽs, pariter & lõgitudinẽ ſibi pſalmodiæ ac uigiliarũ incedendo alleuians. Deniq; arguere ſolebat puſillanimitatẽ fratrũ, qui grauiter ferrent, ſi qui ſe nocturnæ uel meridianæ quietis tẽpore importuna fortè inquietudine ſuſcitarẽt, dicẽs: Nemo mihi moleſtiã facit me excitãdo de ſomno, ſed potius lætificat me, qui excitat. Facit enim me, diſcuſſo torpore ſomni, utilitatis aliquid agere uel cogitare.

Gratia lachrymarum abũdãs

Tantũ aũt cõpunctioni erat deditus, tãtũ cœleſtibus ardebat deſideriis, ut Miſſarũ ſolẽnia celebrãs, nequaq̃ ſine ꝓfuſione lachrymarũ implere poſſet officiũ: ſed congruo ſatis ordine, dum paſſionis Dominicæ myſteria celebraret, imitaretur ipſe, quod ageret, ſeipſum uidelicet Deo in cordis cõtritione mactãdo, ſed & adſtantes populos ſurſum corda habere & gratias agere Domino Deo noſtro, magis ipſe cor q̃ uocem exaltãdo, potius gemendo, q̃ cantando admoneret. Erat zelo iuſtitiæ feruidus, ad arguendũ peccantes: erat ſpiritu mãſuetudinis modeſtus ad ignoſcendũ pęnitentibus: ut nonnunq̃ ſibi confitentibus peccata ſua, his, qui deliquerant, prior ipſe, miſerãs miſeros, lachrymas funderet, & quid peccatori agendũ eſſet, ipſe iuſtus ſuo mõſtraret exemplo.

Eius ueſtitus

Veſtimentis utebatur cõmunibus, ita tẽperanter agens, ut horũ neq; munditiis, neq; ſordibus eſſet notabilis. Vnde uſque hodie in eodẽ monaſterio exemplo eius obſeruatur, nè quis uarij aut precioſi coloris habeat indumentum: ſed ea maximè ueſtium ſpecie ſint contenti, quam naturalis ouiũ lana miniſtrat. His & huiuſmodi ſpiritualibus exercitiis uir uenerabilis, & bonorum quorumque ad ſe imitandum prouocabat affectum, & improbos quoſque ac rebelles uitæ regularis, à pertinacia ſui reuocabat erroris.

Qualiter ſibi in inſula Farne, pulſis dæmonibus, habitationem fecerit. Cap. 17.

Petit locum deſertũ S. Cuthbertus.

At poſtq̃ in eodẽ monaſterio multa annorũ curricula expleuit, tandẽ diu cõcupita, quæſita ac petita ſolitudinis ſecreta, comitãte præfati Abbatis ſui ſimul & fratrũ gratia, multũ lætabundus adiit. Gaudebat nãq;, quia de longa perfectione cõuerſationis actiuæ, ad ociũ diuinæ ſpeculationis iam mereretur aſcendere.

Pſ. 83.

Lætabatur ad eorũ ſortem ſe pertingere, de quibus canitur in Pſalmo: Ambulabũt de uirtute in uirtutẽ: uidebitur Deus deorum in Sion. Et quidẽ in primis uitæ ſolitariæ rudimentis ſeceſſit ad locũ quendã, qui in exterioribus eius cellæ partibus ſecretior appareret. At cũ ibidem aliquandiu ſolitarius cũ hoſte inuiſibili orando ac ieiunando certaret, tandẽ maiora præſumẽs, longinquiorem ac remotiorem ab hominibus locũ certaminis petiit.

Farne inſula.

Farne dicitur inſula, medio in mari poſita: quæ nõ, ſicut Lindiſfarnenſium incolarum regio, bis quotidie, accedente æſtu Oceani, quem rheuma uocant Græci, fit inſula, bis renudatis, abeunte rheumate, litoribus, contigua terræ redditur: ſed aliquot millibus paſſuum ab hac ſemiinſula ad Eurum ſecreta, & hinc altiſſimo, & inde infinito clauditur oceano. Nullus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum ſolus ualebat inhabitare colonus, propter uidelicet demorantiũ ibi phantaſias dæmonum: uerum intrante eam milite Chriſti, armato galea ſalutis, ſcuto fidei & gladio ſpiritus, quod eſt uerbũ Dei, omnia tela nequiſſimi ignea extincta, & ipſe nequiſſimus cum omni ſatellitum ſuorum turba porrò fugatus eſt hoſtis.

Eph. 6

Qui uidelicet miles Chriſti, ut deuicta tyrannorũ acie, monarcha terræ, quam adierat, factus eſt, condidit ciuitatem ſuo aptã imperio, & domos in hac æquè ciuitati cõgruas erexit.

Aedificiũ ab Cuthberto extructum.

Eſt aũt ædificiũ ſitu penè rotundum, à muro uſque ad murum mẽſura quatuor fermè ſiue quinque perticarum diſtentum. Murus ipſe deforis altior longitudine ſtantis hominis. Nam intrinſecus uiuã cædẽdo rupem, multo illum fecit altiorem, quatenus ad cohibẽdam oculorum ſiue cogitationum laſciuiã, ad erigendam in ſuperna deſideria totam mentis intentionem, pius incola nil de ſua manſione præter cęlum poſſet intueri. Quem uidelicet murum nõ de ſecto lapide, uel latere & cæmento: ſed impolitis prorſus lapidibus & ceſpite, quem de medio loci fodiẽdo tulerat. E quibus quidam tantæ erant granditatis, ut uix à quatuor uiris uiderentur potuiſſe leuari: quos tamen, angelico adiutus auxilio, illuc attuliſſe aliunde & muro impoſuiſſe repertus eſt. Duas in manſione habebat domos, oratorium ſcilicet & aliud ad cõmunes uſus aptum habitaculum: quorum parietes quidẽ de naturali terra multum intus foriſque circumfodiẽdo ſiue cædendo confecit: culmina uerò de lignis informibus & fœno ſuperpoſuit. Porrò ad portum inſulæ maior erat domus, in qua uiſitantes eum fratres ſuſcipi & quieſcere poſſent: nec longè ab ea fons, eorundem uſibus accommodus.

Quomodò precibus aquam de arida produxerit, uel qualiter in Anachoreſi vixerit. Cap. 18.

At uerò ipſa eius mãſio aquæ erat indiga, utpotè in duriſſima & propè ſaxea rupe cõdita.

Pſ. 113

Accitis ergò uir Domini fratribus, (necdũ enim ſe ab aduenientiũ ſecluſerat adſpectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops ſit manſio, quã adij? Sed rogemus (obſecro) illũ, qui cõuertit ſolidã petrã in ſtagna aquæ, & rupes in fontes aquarum: ut; non nobis, ſed nomini ſuo dans gloriam, de hac quoque rupe ſaxoſa nobis uenã fontis aperire dignetur.

Precibus in inſula fontem impetrat.

Fodiamus in medio tuguriũculi mei, credo, torrẽte uoluptatis ſuæ potabit nos. Fecerunt ergò foueã, quã in craſtinũ, emanãte ab internis unda, repletã inuenerunt. Vnde dubiũ nõ erat, hãc orationibus uiri Dei de aridiſſima ac duriſſima prius terra elicitã fuiſſe aquã. Quæ uidelicet aqua mirum in modum primis cõtenta ripis, nec foras ebulliendo pauimentũ inuadere, nec hauriẽdo nouit deficere: ita moderata gratia largitoris, ut nec neceſſitati accipientis ſuperflueret, nec ſuſtentandæ neceſſitati copia deeſſet. Facta ergò, iuuantibus ſe fratribus, manſione ac domibus præfatis, incipit habitare ſolus uir Domini Cuthbertus. Et primò quidẽ uenientibus ad ſe fratribus, de ſua cella egredi, eiſq; miniſtrare ſolebat: quorum dum pedes aqua calida deuo-

ſuos lauaret, coactus eſt aliquoties ab eis etiã ſe diſcalceare, ſuoſq; pedes illis ad abluendum præbere. Nãq; intantũ à cultu ſui corporis animũ ſuſtulerat, atq; ad animæ ſolius cultum cõtulerat, ut ſemel calceatus tibracis, quas pelliceas habere ſolebat, ſic menſes perduraret integros. Aliquandò etiã calceatus in paſcha, non niſi poſt annum, redeunte paſchæ tempore, propter lauationẽ pedum, quæ in cœna Domini fieri ſolet, ſe diſcalceaſſe dicatur. Vnde ob crebras preces incuruationeſq; genuum, quas calceatus exercebat, callum oblongum nec exilem in cõfinio pedum & tibiarum habuiſſe depræhenſus eſt. Deinde increſcẽte ſtudio perfectionis, includitur in ſuo monaſterio, atque ab hominũ remotus adſpectibus, ſolitariã in ieiuniis orationibus & uigiliis diſcit agere uitã, rarũ cũ aduenientibus deintus habens colloquiũ, & hoc ꝑ feneſtrã: qua primitus aperta, & uideri a fratribus, & fratres, quos alloquebatur, ipſe uidere gaudebat. Exindè procedente tempore & ipſam occluſit, nec niſi dandæ benedictionis uel alterius cuiuslibet certæ neceſſitatis gratia, reſerabat.

Viuit planè ſolitarius.

Qualiter à meſſe, quam ſua manu ſeruerat, uerbo uolucres abegerit. Cap. 19.

ET primũ quidẽ permodicũ ab eis panẽ, quo ueſceretur, accipiebat, ac ſuo bibebat è fonte: poſtmodũ uerò ꝓprio manuũ labore, iuxta exẽpla patrũ, uiuere magis aptũ ducebat. Rogauit ergò afferri ſibi inibi inſtrumenta, quibus terrã exerceret, & triticũ, quod ſereret. Sed ſeminata uerno tẽpore terra nullos uſque ad mediũ æſtatis, reddidit fructus. Vndè uiſitãtibus ſe iuxta morẽ fratribus, aiebat uir Dei: Forſitan aut telluris huiuſce natura, aut uoluntas Dei nõ eſt, ut hoc in loco mihi triticũ naſcat. Afferte (rogo) hordeũ, ſi forte uel illud fructũ facere poſſit. Quòd ſi nec illi Deus incrementũ dare uoluerit, ſatius eſt me ad cœnobiũ reuerti, q̃ alieno hic labore ſuſtẽtari. Allatumq; hordeũ, dum ultra omne tẽpus ſerendi, ultra oẽm ſpẽm fructificandi terræ cõmendaret, mox abundanter exortũ fecit fructũ copioſum. Quod dum matureſcere cœpiſſet, uenere uolucres & huic depaſcendo certatim inſiſtebant. Ad quos piiſſimus Chriſti ſeruus appropiãs, (ſicut poſt ipſe referebat: ſolebat enim ſæpè, quia læti uultus & affabilis erat, ad cõfirmandã fidẽ audiẽtiũ, aliqua etiã de eis, quæ ipſe credẽdo obtinuerat, in mediũ proferre) Quid tangitis, inquit, ſata, quæ nõ ſeruiſtis? An forte uos plus me his opus habetis? Si tamẽ à Deo licentiã accepiſtis, facite quod ipſe permiſit: ſin aũt, recedite, neq; ulterius aliena lædatis. Dixerat, & ad primã iubentis uocẽ uniuerſa uolucrũ multitudo receſſit, ſeq; per oĩa deinceps ab eiuſdem meſſis inuaſione cõtinuit. Et hic quoq; uenerabilis Chriſti famulus in duobus miraculis, duorũ patrũ eſt facta ſecutus: in aqua uidelicet elicita de rupe, factũ B. patris Benedicti, qui idẽ penè & eodẽ modo legitur feciſſe miraculũ: ſed ideirco vberius, quia plures erãt, qui aquæ inopia laborarẽt. Porrò in arceſſitis à meſſe uolatilibus, reuerẽdiſſimi & ſanctiſſimi patris Antonij ſequebatur exẽplum, qui à læſione hortuli, quẽ ipſe plãtauerat, uno onagros ſermone cõpeſcuit.

Triticum nõ facile in inſula matureſc

Hordeum creſcit abũdc.

Aues illo iubẽte recedunt.

Quomodò corui iniuriam, quam uiro Dei intulerãt, precibus, & munere purgauerint. Cap. 20.

LIbet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum præfati patris Benedicti, factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate, palàm contumacia & ſuperbia condemnatur humana. Erant ſiquidem corui multo ex tempore eiuſdem inſulę ſedibus aſſueti: quos cùm die quadam uir Dei nidificantes hoſpitiolum fratrum, de quo præfatus ſum, roſtro lacerare, ablatoſque culmo, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre cõſpiceret, coercuit eos leui protenſione dexteræ, atque à læſura fratrum iam ceſſare præcepit. Sed illis imperium ſpernentibus: In nomine, inquit, Ieſu Chriſti abite quantocyus, neq; in loco, quem læditis, ultra manere præſumatis. Vix uerba compleuerat, & confeſtim triſtes abiere. Peracto autem triduo, unus è duobus rediit, & fodientem reperiens famulum Chriſti, ſparſis lamentabiliter pennis, & ſubmiſſo ad pedes eius capite, atque humiliata uoce, quibus ualebat indiciis ueniam precabatur. Quod intelligens uenerabilis pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox ſodalem adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, & ſecum digna munera ferunt, dimidiam uidelicet axungiam porcinam. Quam uir Domini aduenantibus poſtea fratribus ſæpius oſtendere, atque ad ungendas * caligas præbere ſolebat, conteſtans eis, quanta hominibus obedientiæ, quanta ſit cura humilitatis habẽda, cùm auis ſuperbiſſima nunciam, quam uiro Dei intulerat, precibus, lamentis & muneribus feſtinauit abluere. Denique ad dandum hominibus exẽplum correctionis, multos deinceps annos in ipſa inſula manebant & nidificabant, neque aliquid moleſtiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem uideatur abſurdum, à uolatilibus formã diſcere uirtutis, cùm Salomon dicat: Vade ad formicam ò piger, & conſidera uias eius, & diſce ſapientiam.

** ocreas*

Prou. 6

Qualiter eius neceſſitatibus etiam mare ſeruierit. Cap. 21.

NOn ſola autem aeris, ſed & maris animalia, immò & ipſum mare, ſicut & aer & ignis, iuxta quod in ſuperioribus expoſuimus, uiro uenerabili præbuere obſequium. Qui enim authori omnium creaturarum fideliter & integro corde famulatur, nõ eſt mirandum, ſi eius imperiis ac uotis omnis creatura deſeruiat. At nos plerunque idcirco ſubiectæ nobis creaturæ dominium perdimus, quia Domino & creatori omnium ipſi ſeruire negligimus. Et ipſum, inquam, mare promptum famulo Chriſti, ubi opus habuit, impendebat officium. Diſponebat nanque paruulam ſibi in ſuo monaſterio, ſed quotidianis neceſſitatibus aptam condere caſulam, cui à parte maris, qua alluuione frequentium gurgitum excauata rupis altiſſimum, nec breuem fecerat hiatum, baſis ſupponẽda erat, & hæc, iuxta latitudinem hiatus, duodecim pedes longa. Rogauit ergò fratres, qui ſe uiſitaturi aduenerant, ut cùm redire uellent, lignum ſibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculæ baſim, deferrent. Qui promiſerunt ſe libentiſſime facturos, quod petiit. Sed accepta benedictione ab eo, ubi domum ſunt reuerſi, fugit mentem petitio patris: reuerſique die debito ad eum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benigniſſime receptis, & oratione ſolita Deo commendatis, Vbi eſt, inquit, lignum, quod uos afferre rogabam? Tum illi reminiſcentes petitionem eius, ſuamque cõſitentes obliuionem, ueniam de admiſſo precabãtur. At uir mitiſſimus blando illos ſermone conſolatus, uſque ad mane in inſula manere & quieſcere præcepit, dicens: Credo, quia Deus nõ obliuiſcatur meæ uoluntatis & neceſſitatis. Fecerunt, ut dixerat, & exurgentes mane, uiderũt quia nocturnus Oceani æſtus lignũ memoratæ longitudinis attulit, & in ipſo ſuper loco depoſuit, ubi in ędificiũ deſuper erat imponẽdũ. Videntes autẽ, mox & uiri uenerabilis ſanctitatẽ mirabantur, cui etiam elementa ſeruirent: & ſuæ mentis tarditatem debito cum pudore culpabãt, quos etiã inſen-

Lignũ ei neceſſariũ diuinitus adducitur.

inſenſibile elementum, quàm ſit ſanctis obtemperandam, doceret.

Quomodò multis ad ſe uenientibus monita dans ſalutis, fragiles expoſuerit antiqui hoſtis inſidias. Cap. 22.

Multi ad eum conſolationis repertã da cauſa conueniunt.

VEniebant aũt multi ad uirum Dei, non ſolum de proximis Lindisfarnẽſium finibus, ſed etiã de remotioribus Britanniæ partibus, fama ni mirum uirtutum eius acciti, qui uel ſua, quæ commiſiſſent errata, uel dæmonũ, quæ paterentur tentamenta profitẽtes, uel certe communia mortalium, quibus affligerentur, aduerſa pateſacientes, á tantæ ſanctitatis uiro ſe conſolandos ſperabant. Nec eos fefellit ſpes. Nanque nullus ab eo ſine gaudio conſolationis abibat: nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus eſt. Nouerat quippe mœſtos pia exhortatione refouere: ſciebat anguſtiatis gaudia uitæ cœleſtis ad memoriam reuocare, fragilia ſeculi huius & proſpera ſimul & aduerſa monſtrare: didicerat tentatis multifarias antiqui hoſtis pandere uerſutias, quibus facile caperetur animus, qui uel fraterno uel diuino amore nudatus exiſteret. At qui integra fide roboratus incederet, inſidias aduerſarij, Domino auxiliante, quaſi caſſes tranſiret araneæ. Quoties, inquit, meipſum de alta rupe per præceps miſere? quoties quaſi ad interficiendum me lapides iactabãt? ſed & aliis aliiſque phantaſiarum tentamentis me appetentes deterrere, ac de loco huius certaminis conabantur eliminare: nec tamen ullatenus uel corpus meum læſura aliqua, uel mentem timore contaminare ualebant. Hoc quoque fratribus ſolebat crebrius intimare, nè conuerſationem eius, quaſi ſingulariter celſam, mirarentur, quia contemptis ſecularibus curis, ſecretus uiuere mallet. Sed iure, inquit, eſt cœnobitarum

Cœnobiticã uitã præfert ſuæ anachoreſi cauſa modeſtia.

uita mirãda, qui Abbatis per omnia ſubiiciuntur imperiis, ad eius arbitrium cuncta uigilandi, orandi, ieiunandi atque operandi tempora moderantur: quorũ plurimos noui paruitatem meam longè & munditia mentis, & culmine gratiæ prophetalis anteire. E quibus eſt uenerabilis & cum omni honorificentia nominandus ſeruus Chriſti Boiſilus, qui me in Mailroſenſi monaſterio quondam ſenex adoleſcentem nutriebat, & inter enutriendum cuncta, quæ mihi erant uentura, prophetica ueritate prædixit, & unũ tantum modo reſtat ex omnibus, ab eo mihi prædictis, quod utinãm nunquàm impleatur. Hoc autem dicebat, quia præfatus Chriſti famulus epiſcopatus eum gradu ſignificabat eſſe functurum, cuius perceptionem ipſe non parum deſiderio uitæ ſecretioris horrebat.

Quomodò Elfled Abbatiſſa & puella eius, per Zonam ipſius ſint ſanatæ. Cap. 23.

Elfled Abbatiſſa, regio orta ſtemmate.

NEque uerò ſanitatum miracula per hominem Dei, tametſi longè ab hominibus poſitum, fieri ceſſabãt. Siquidem uenerabilis ancilla Chriſti Elfled, quæ inter gaudia uirginitatis non paucis famularum Chriſti agminibus maternæ pietatis curã adhibebat, ac regalis ſtẽmata nobilitatis potiori nobilitate ſummæ uirtutis accumulabat, multo uirum Dei ſemper excolebat amore. Hæc eo tempore, ſicut ipſa poſtea reuerendiſſimo Lindisfarnenſis eccleſiæ presbytero Herefrido, & ille mihi referebat, graui percuſſa languore, ac diu uexata, penè uiſa eſt perueniſſe ad mortem. Cui cùm nil curationis poſſent adhibere medici, ſubito diuina intrinſecus gratia curãte paulatim morti ſubtracta eſt, nec tamẽ plenè ſanata, Nam dolor quidem interaneorum abſceſſit, membrorum uigor rediit: ſed facultas ſtandi uel ambulandi prorſus defuit, quia nec ad ſtandum erigi, nec niſi quadrupes ualebat ingredi. Cœpit ergò triſtis æternam timere debilitatem, nam & de medicorũ auxilio iampridem facta fuerat deſperatio. Cui cùm die quadam inter anguſtias triſtium cogitationum ueniret in mẽtem beata & quieta conuerſatio reuerendiſſimi patris Cuthberti: Vtinam, inquit, haberẽ aliquid de rebus Cuthberti mei, ſcio certe & credo & confido in Domino, quia cito ſanarer. Et non multò pòſt aduenit, qui ei zonam lineam, ab eo miſſam, deferret. Quæ multum gauiſa de munere, & deſiderium ſuum uiro ſancto iam cœlitus pateſactum intelligens, ſuccinxit ſe illa, & manè mox erecta ad ſtandum, tertia uerò die plenè eſt reddita ſanitati: Poſt dies autẽ paucos cœpit ægrotare quædam de uirginibus monaſterij ipſius, dolore capitis intolerabili. Quæ cum, ingraueſcente morbo per dies, uideretur eſſe moritura, intrauit ad uiſitandam eam uenerabilis Abbatiſſa. Cũq; eam grauiter afflictam conſpiceret, tulit memoratam uiri Dei zonam, & hac illi caput circunligare curauit. Quæ eodem mox die, abeunte dolore, curata eſt: tollenſque zonam, ſua cõdidit in capſa. Quam cùm poſt dies aliquot Abbatiſſa requireret, neque in capſa eadem, neque uſpiam prorſus potuit inueniri. Quod diuina diſpenſatione factum intelligitur, uidelicet ut & per duo ſanitatis miracula Deo dilecti patris ſanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de ſanctitate illius occaſio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona ſemper adeſſet, ſemper ad hanc cõcurrere uoluiſſent ægroti: & dum forte ea his aliquis non mereretur á ſua infirmitate curari, derogaret im potentiæ non ſaluantis, cùm ipſe potius eſſet ſalutis indignus. Vndè prouida, ut dictum eſt, diſpenſatione ſupernæ pietatis poſtquàm fides credentium confirmata eſt, mox inuidiæ perfidorum materia detrahendi eſt prorſus ablata.

Zona S. Cuthberti pellit morbũ Abbatiſſa.

Itẽ uirginis cuiuſdã.

Quid ſciſcitanti eidem Elfledæ de uita Egfridi regis & epiſcopatu ſuo prædixerit. Cap. 24.

ALio item tẽpore miſit eadẽ reuerẽdiſſima uirgo & mater uirginũ Chriſti Elfled, rogauitq; uirum Dei, adiurãs in nomine Domini, ut eũ uidere & de neceſſariis mereretur alloqui. Qui aſcen ſa naui, cum fratribus uenit ad inſulam, quæ Coquedi fluminis oſtio præiacens, ab eodem nomẽ accepit, & ipſa monachorũ cœtibus inſignis. Nã præfata Abbatiſſa illo eũ ſibi occurrere rogauerat. Cuius potita colloquiis, cũ multa ab eo, quæ ſciſcitabatur, audiret, ecce repente in medio ſermone aduoluta pedibus eius, adiurauit eũ per nomen illud terribile ac uenerabile superni regis & angelorũ eius, ut diceret illi, q̃ longo tempore uicturus eſſet Egfridus frater illius, & regnũ gubernaturus Anglorũ. Scio enim, inquit, quia prophetiæ ſpiritu, quo polles, hoc dicere potes, ſi uis. At ille expauens ad iuramentũ, nec tamẽ uolens aperte, quod petebatur, reuelare ſecretũ: Mirum, inquit, quare ſapiens fœmina & in ſanctis erudita ſcripturis, longa uocare uelis humanæ tẽpora uitæ, dicente Pſalmiſta, quia anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: Et cũ moneat Salomon: ſi annis multis uixerit homo, & in his oĩbus lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis & dierum multorũ: qui cum uenerint, uanitatis arguuntur præterita. Quanto magis is, cui unius ſolum anni uita ſupereſt, breui uidetur tẽpore uixiſſe, ubi mors adſtiterit in ianuis? Hæc audiẽs illa, fuſis lachrymis, præſagia dira deflebat: exterſaque facie, rurſus audacia fœminæ adiurauit p maieſtatẽ ſũmæ diuinitatis, ut diceret, quẽ habiturus eẽt hæredẽ regni, cũ

Inſula Coquedi monachorum cœtibus inſignis.

Pſ. 89.

Ecc. 11

Futura prædicit S. Cuthbertus.

N 2 filiis

filiis careret & fratribus. Qui parum ſilens, Nè dicas,
inquit, quia cares. Habebis enim ſucceſſorem, quē ger
mana, ut ipſum Egfridum, dilectione cōplectaris. At
illa: Obſecro, inquit, dicas, quibus in locis ſit ille. Qui
ait: Cernis hoc mare magnū & ſpatioſum, quot abun
det inſulis? Facilè eſt Deo de aliqua harum ſibi proui
dere, quem regno præficiat Anglorū. Intellexit ergò,
quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuiſſe pa
tris illius, & tunc in inſulis Scotorū ob ſtudiū litera-
rum exulabat. Sciebat aūt, quia Egfridus proponeret
eū cōſtituere epiſcopum, uolensq; dinoſcere ſi propo
ſitum ſequeretur effectus, ità quærendo exorſa eſt: O
q̄ uaria intentione diuiduntur corda mortaliū. Qui-
dā adeptis gaudent diuitiis: alij amantes diuitias, ſem
per egent: tu gloriā mundi, quāuis offeratur, reſpuis:
etiamſi ad epiſcopatū pertingere poſſis, quo ſublimi*
apud mortales nihil eſt, tui clauſtra deſerti huic gra-
dui præferes: At ille: Scio me, inquit, tanto gradu di-
gnum nō eſſe, nec tamē iudiciū ſuperni gubernatoris
uſpiam effugere queo: qui ſi tanto oneri me ſubiicien
dum diſpoſuit, credo quia poſt modicū liberū redder,
& fortaſſe nō amplius, q̄ duobus annis exactis, ſolitā
me meæ ſolitudinis remittet ad requiē. Præcipio aūt
tibi in nomine Domini & Saluatoris noſtri, nè cui an-
te obitum meū, quæ à me audiuiſti, referas. Cumque
illi hæc & multa alia, quæ quærebat, exponeret, atque
eam, de quibus opus habebat, inſtrueret, reuerſus ad
inſulā & monaſteriū ſuū, ſolitariam, ut cœperat, age-
bat ſedulus uitā. Nec multò pòſt, congregata ſynodo
nō parua ſub præſentia piiſſimi ac Deo dilecti regis
Egfridi, cui beatæ memoriæ Theodorus archiepiſco
pus præſidebat, unanimi oīum conſenſu ad epiſcopa-
tum eccleſiæ Lindisfarnenſis electus eſt. Qui, cū mul-
tis legatariis ac literis ad ſe præmiſſis, nequaq̄ ſuo lo-
co poſſet erui, tandem rex ipſe præfatus unà cum ſan-
ctiſſimo antiſtite Trumuuino, necnon & aliis quam-
plurimis religioſis ac potentibus uiris ad inſulam na
uigauit, genu flectunt oēs, adiurāt p Dominū, lachry
mas fundunt, obſecrant, donec ipſum quoq; lachry-
mis plenum dulcibus extrahūt latebris, atq; ad ſyno
dum pertrahunt. Quò dum perueniret, quāuis mul-
tum renitens, unanima oīum uoluntate ſuperat, atq;
ad ſuſcipiēdū epiſcopatus officiū collū ſubmittere cō
pellitur. Nec tamen ſtatim ordinatio, ſed peracta hye
me, quæ imminebat, expleta eſt: atque ut uerbis eius
propheticis per omnia ſatisfieret, Egfridus poſt annū
Pictorum gladio trucidatur, & * Aldſridus in regnū
frater eius nothus ſubſtituitur: qui non paucis ante tē
poribus in regionibus Scotorū lectioni operā dabat,
ibi ob amorem ſapientiæ, ſpontaneum paſſus exiliū.

Synodus Anglicana.

En q̄ difficulter uir ſanctus trahi poteſt ad epiſcopatū

** Alefridus.*

Quomodò electus ad epiſcopatum, ſeruum comitis languentem aqua per ſe benedicta curauerit. Cap. 25.

CVm ergò electus ad epiſcopatum uir Domini
Cuthbertus, ſuā remeaſſet ad inſulā, atque ali-
quantulū tēporis ſecretus Domino ſolita deuo
tione militaret, euocauit eum uenerabilis epiſcopus
eius Eata, atque ad ſuū colloquiū Mailros uenire præ-
cepit. Quo expleto colloquio, dū domū redire cœpiſ-
ſet, occurrit illi comes quidā Egfridi regis, rogauitq;
obnixe, ut ad benedictionē dandam in uillulā ſuā do-
mumq; diuerteret. Quo cum perueniſſet, & gratifico
oīum ſuſceptus eſſet officio, indicauit ei uir de infir-
mitate famuli ſui, dicens: Deo gratias ſanctiſſime pa-
ter, q̄ nos uidere, noſtrāq; domū intrare dignatus es.
Et uerè credimus, quia maximū nobis lucrū & mētis
& corporis præſtet aduentus tuus. Eſt aūt nobis famu
lus, peſſima diutius infirmitate cruciatus, & in tantū
doloris hodie perductus, ut morienti ſimilior, q̄ lan-
guenti appareat. Extrema nanque corporis parte præ-
mortua, permodicum ore & naribus flatum trahere
uideſ. Qui cōfeſtim benedixit aquā, & dedit miniſtro
comitis nomine Baldhelmo, qui nuncuſq; ſupereſt, &
in eccleſia Lindisfarnenſi presbyterij gradum officio
tenēs, moribus implet, uirtutesq; uiri Dei cunctis ſci
re uolētibus referre melle dulcius habet, qui & mihi
hoc ipſum, quod refero, miraculū narrauit. Huic ergò
dans aquā benedictā uir Dei: Vade, inquit, & guſtan-
dam præbe languenti. Qui dictis parens, attulit aquā
ægrotanti. Quā dum tertiò ori eius infunderet, conti
nuo contra morem ſe quietum dimiſit in ſoporē. Erat
enim iam ueſpera. Qui etiam ſilētio tranſegit noctē,
& uiſitanti ſe domino ſuo ſaluus mane apparuit.

Aqua benedicta ſanat morbo penè extinctum.

Qualiter in epiſcopatu uixerit. Cap. 26.

SVſceptū aūt epiſcopatus ordinem uenerabilis uir
Domini Cuthbertus, iuxta præcepta & exempla
Apoſtolica, uirtutū ornabat operibus. Cōmiſſam
nāque ſibi plebem & orationibus ꝓtegebat aſſiduis,
& admonitionibus ſaluberrimis ad cœleſtia uoca-
bat. Et, quod maxime doctores iuuat, ea, quæ agenda
docebat; ipſe prius agendo præmonſtrabat. Eripie
bat inopem de manu fortiorū eius, egenū & pauperē
à rapientibus eū: triſtes ac puſillanimes cōſolari: male
aūt gaudentes, ad triſtitiā, quæ ſecūdū Deum eſt, re-
uocare curabat. Solitā ſibi parſimoniam, exercere ſe-
dulus, & inter frequentiā turbarum monachicæ uitæ
rigorē obſeruare ſolicitus gaudebat. Eſurientibus ali-
menta, indumenta præbebat algentibus, cæterisq; ui
tæ pōtificalis inſignibus rite decoratus incedebat. Cu
ius internis .i. animi uirtutibus ea quoq;, quibus foris
effulgebat, miraculorū ſigna teſtimoniū dabāt. Ex qui
bus aliqua breuiter memoriæ cōmendare curauimus.

Quomodò interitum Egfridi regis & militiæ eius, quem prædixerat, abſens uiderit in ſpiritu. Cap. 27.

IGitur dum Egfridus rex auſu temerario exercitū
in Pictos duceret, eorūq; regna atroci ac feroci ſæ
uitia deuaſtaret, ſciēs uir Domini Cuthbertus ad-
eſſe tēpus, de quo anno præterito interroganti eius ſo
rori prædixerat, nō eum amplius q̄ uno anno eſſe ui-
cturum: uenit ad Lugubaliam ciuitatē, quæ à popu-
lis Anglorū corruptè Luel uocatur, ut alloqueret re-
ginam, quæ ibidem in monaſterio ſuæ ſororis euētum
belli expectare diſpoſuit. Poſtera aūt die deducenti-
bus eum ciuibus, ut uideret mœnia ciuitatis, fontēq;
in ea miro quodam Romanorū opere extructū, repen
te turbatus ſpiritu, ut ſtabat ſuper baculum, mœſtam
faciē deflexit ad terram: rurſumque ſe erigens, atque
ad cœlum oculos attollens, ingemuit grauiter, & nō
grandi uoce ait: Fortè modò diſcrimē factū eſt certa-
minis. At presbyter, qui adſtabat, intelligens de quo
diceret, incauta uelocitate ductus, reſpondit & dixit:
Vnde ſcis? Nolens autem ille amplius de his, quæ ſibi
erant reuelata, patefacere, Nonne uidetis, inquit,
quàm mire mutatus ac turbatus ſit aer? Et quis morta
lium ſufficit inueſtigare iudicia Dei? Attamen confe
ſtim intrauit ad reginā, & ſecreto eam alloquēs, (erat
autem dies ſabbati) Vide, inquit, mature illuceſcente
ſecunda ſabbati aſcēdas currum, quia die Dominico
curru ire non licet: uadaſque & regiam ciuitatem ci-
tiſſimè introeas, nè forte occiſus ſit rex. Ego aūt, quia
craſtina die ad uicinum monaſterium ob dedicādam
ibi eccleſiam uenire rogatus ſum, expleta dedicatio-
ne, te continuo ſubſequor. Veniente autem die Domi
nico,

Efridus rex depopulatur Pictorū ditiões.

nico, prædicans uerbum Dei fratribus eiuſdem monaſterij, finito ſermone & fauentibus cunctis, qui aderant, rurſus ita cœpit: Obſecro, dilectiſſimi, iuxta Apoſtoli monita, uigiletis, ſtetis in fide, uiriliter agatis, & confortemini: nè fortè ſuperueniens aliqua tentatio, nos imparatos inueniat: ſed memores potius ſemper illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, nè intretis in tentationem. Putabant autem, quia nõ multo ante peſtilentiæ clades & eos & multos circũquaque lata cæde ſtrauerat, eum de huiuſmodi plaga iam reditura fuiſſe locutum. At ille rurſus aſſumpto ſermone: Quondam, inquit, cùm adhuc in mea demorarer inſula ſolitarius, uenerunt ad me quidam de fratribus die ſancto Dominicæ natiuitatis, rogabantque ut de mea caſula & manſionem egrediens, ſolennem cùm eis & lætum diem tantæ uenerationis tranſigerem. Quorum ego deuotis precibus acquieſcẽs, egrediebar, & conſedimus ad epulas. At in media forte refectione diai ad eos: Obſecro, fratres, cautè agamus & uigilanter, nè per incuriam forte & ſecuritatem inducamur in tentationem. At illi reſponderunt: Obſecramus, hodie lætum agamus diem, quia natale eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ego: Sic, inquã, faciamus. Cumque poſt hæc aliquandiu epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rurſus admonere cœpi, ut ſolliciti exiſteremus in orationibus & uigiliis, atq; ad omnes tentationũ incurſus parati. Et illi, Bene, inquiunt, & optime doces: ſed tamen, quia abundant dies ieiuniorum, orationis & uigiliarum, hodie gaudeamus in Domino. Nam & angelus, naſcente Domino, euangelizabat paſtoribus gaudium magnum, quod eſſet omni populo celebrandum. Et egò: Bene, inquam, faciamus ſic. Sed cùm epulantibus nobis & diem lætum ducentibus, tertiò eiuſdem admonitionis uerba repeterem, intellexere illi, quia non fruſtra hæc ſpã ſtudioſe ſuggererem: & expaueſcentes, dicebant: Faciamus, ut doces, quia neceſſitas magna nobis incumbit, ut contra inſidias diaboli & omnia tentamenta ſemper accincti ſpiritualiter uigilemus. Hæc dicens ego, neſciebam, ſicut nec illi, aliquid nobis occurſurum nouæ tentationis: ſed tantùm inſtinctu mentis admonitus ſum, aduerſus ſubitas tentationum procellas ſtatum cordis ſemper eſſe muniendum. Sed ubi reuerſi à me, manè ad ſuum, id eſt, Lindiſfarnenſe monaſterium redierunt, eccè quendam de ſuis morbo peſtilentiæ obiiſſe reperiunt. Et creſcente ac ſæuiẽte per dies, immò etiam per mẽſes & annum totum eadem clade, nobiliſſimus ille patrum fratrumque cœtus ſpiritualium penè uniuerſus migrauit ad Dominum. Et nunc ergò fratres uigilate & uos in orationibus, ut ſi quid uobis tribulationis ingruerit, uos iam paratos inueniat. Hæc dicente uenerabili antiſtite Cuthberto, rebantur, ut præfatus ſum, quia de ſedito peſtilentiæ diceret. Sed poſt unum diem adueniens qui ſugerat è bello, occulta uiri Dei uaticinia miſeris expone bat eloquiis. Probatumque eſt, ipſa die eademque hora, qua uiro Dei iuxta puteũ ſtãti reuelatũ eſt, cæſis circũ tutoribus, regem hoſtili gladio fuiſſe proſtratum.

1. Cor. 16.

Matt. 26.

Inter epulas hortatur ad caute agẽdũ.

Luc. 2.

Semper uigilãdum contra fraudes diaboli.

Egfridi regis cædes.

Quomodò Hereberto anachoreta obitum ſuum prædixerit, comitatumq́; illius à Domino precibus obtinuerit ſine mora. *Cap. 28.*

NOn multo poſt tẽpore, idem famulus Domini Cuthbertus ad eãdẽ Lugubaliã ciuitatẽ rogatus aduenit, quatenus ibidẽ ſacerdotes cõſecrare, ſed & ipſam reginã, dato habitu ſanctæ conuerſationis, benedicere deberet. Erat aũt presbyter uitæ uenerabilis, nomine Herebertus, iãdudũ uiro Dei Cuthberto ſpiritualis amicitiæ fœdere copulatus, qui in inſula ſtagni illius pergrandis, de quo Deoruuentionis fluuij primordia erumpunt, uitã ſolitariã ducens, annis ſingulis ad eũ uenire, & monita ſalutis perpetuæ ab eo accipere conſueuerat. Hic cũ audiſſet eum ita in ciuitate demoratum, uenit ex more, cupiens ſalutaribus eius exhortationibus ad ſuperna deſideria magis magiſque inflammari. Qui dum ſeſe alterutrũ cœleſtis ſapiẽtiæ poculis debriarẽt, dixit inter alia Cuthbertus: Memẽto frater Hereberte, ut modo quicquid opus habes, me interroges, mecumque loquaris: quia poſtquàm ab inuicem digreſſi fuerimus, nõ ultra nos inuicem in hoc ſeculo carneis oculis uidebimus. Certus ſum enim, quia tempus reſolutionis meæ inſtat, & uelox eſt depoſitio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus eius pedibus, fuſiſque cum gemitu lachrymis: Obſecro, inquit, per Dominum, nè me derelinquas: ſed tui ſodalis memineris, rogeſque ſupernam pietatem, ut cui pariter in terris ſeruiuimus, ad eius uidendam claritatem pariter tranſeamus ad cœlos. Noſti enim, quia ad tui oris imperium ſemper uiuere ſtudui, & quicquid ignorantia uel fragilitate deliqui; æquè ad tuæ uoluntatis arbitrium caſtigare curaui. Incubuit precibus epiſcopus, ſtatimque edoctus in ſpiritu impetraſſe ſe, quod petierat à Domino Surge, inquit, frater mi, & noli plorare: ſed gaudio gaude, quia donauit nobis ſuperna clementia, quod rogauimus eam. Cuius promiſſi & prophetiæ ueritatem ſequens rerum finis adſtruxit: quia & digredientes ab inuicem, nõ amplius ſe corporaliter uiderunt: & unius eiuſdemque momẽto temporis egredientes è corpore ſpiritus eorum, mox beata inuicem uiſione coniuncti ſunt, atque angelico miniſterio pariter ad regnũ cœleſte tranſlati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate decoquitur: illa fortaſſis diſpẽſatione Dominicæ pietatis, ut ſi quid minus haberet meriti à beato Cuthberto, ſuppleret dolor continuus longæ ægritudinis: quatenus æquatus gratia ſuo interceſſori, ſicut uno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam unã atque indiſſimili ſede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi.

Prædicit obitũ ſuũ.

En quã facile impetrat rẽ grandẽ à Domino.

Quomodò uxorem comitis per presbyterum ſuum aqua benedicta ſanauerit *Cap. 29.*

QVadã aũt die, dum parochiã ſuã circumiens, monita ſalutis oĩbus ruri caſis & uiculis largireẽ, necnõ etiã nuper baptizatis, ad accipiẽdã ſpiritusſancti gratiã, manũ imponeret: deuenit ad uillulã cuiuſdã comitis, cuius uxor male habẽs, quaſi proxima morti iacebat. Cui iam uenienti occurrẽs ipſe comes, flexis genibus gratias egit Domino de aduẽtu illius. Et introducẽs eũ, benigno recepit hoſpitio. Cumq; lotis more hoſpitalitatis manibus & pedibus reſediſſet antiſtes, cœpit referre illi uir de languore cõiugis deſperatæ, obſecrans, ut ad aſpergendã eam, aquã benediceret. Credo, inquit, quia mox aut ſanitati, Deo donante, reſtituatur, aut ſi moritura eſt, perpetuã de morte trãſeat ad uitã, citiusq; moriẽdo, cõpendiũ tã miſerabilis ac diutinæ uexationis accipiat. Annuit deprecãti uir Dei, & allatã benedicẽs aquã, dedit presbytero, pcipiens ut ſuper languidam aſpergeret. Qui ingreſſus cubiculum, in quo illa exanimi ſimilima iacebat, aſperſit illam & lectulum eius: ſed & os illius aperiẽs, guſtum ſalutiferi hauſtus immiſit. Res mira & uehementer ſtupenda. Mox ut eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorſus ignorantem, ita plenam mẽtis & corporis ſanitatem recepit, ut confeſtim reſipiſcẽs, benediceret Dominum, gratiaſque referret ei, qui tales tantosq; hoſpites ad ſe uiſitandam curandãq; deſtinare dignatus ſit. Nec mora, exurgẽs ipſis ſuæ ſanitatis miniſtris miniſteriũ ſana præbuit, pulchroque ſpectaculo ipſa

Sacramẽtum Confirmationis.

En quã tũ olim pij tribuerint aqua benedicta

Mirabilis ſacrata aquæ effectus

prima de tota tanti uiri familia epiſcopo potum refectionis obtulit, quæ per ipſius benedictionem poculũ mortis euaſit, ſecuta exemplum ſocrus apoſtoli Petri, quæ curata à febribus per Dominum, continuò ſurgens, miniſtrabat illi ac diſcipulis eius.

Luc. 4.

Quomodò puellam, oleo perunctam, à dolore capitis laterisq́ curauerit. Cap. 30.

NEque huic disſimile ſanitatis miraculum à uenerabili antiſtite Cuthberto factũ, multi, qui præſentes fuere, teſtati ſunt: è quibus eſt religioſus presbyter Ediluualdus, tunc miniſter uiri Dei, nũc autem Abbas cœnobij Mailroſenſis. Dum enim more ſuo pertranſiret uniuerſa docendo, deuenit in uicum quendam, in quo erant fœminæ ſanctimoniales non multæ: quibus timore barbarici exercitus à monaſterio ſuo profugis, ibidem manendi ſedem uir Domini paulò ante donauerat: quarum una, quæ erat cognata præfati ſacerdotis Ediluualdi, grauisſimo tenebatur languore depreſſa. Per integrum nanque annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore uexata, funditus à medicis erat deſperata. Indicãtibus autem de illa uiro Dei, & pro ſanatione eius obſecrantibus his, qui uenerant cum eo, miſeratus ille miſeram, unxit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, poſt dies paucos plena ſoſpitate conualuit.

Olea benedicta ſanat ægram.

Quomodò per panem ab eo benedictum infirmus ſit ſanatus. Cap. 31.

NEc ſilentio prætereundum arbitramur miraculum, quod eiuſdem uiri uenerabilis uirtute, quamuis ipſo abſente, patratum cognouimus. Meminimus ſuprà Hildmeri præfecti, cuius uxorem uir Dei ab immundo ſpiritu liberauerit. Idem ergo præfectus poſteà decidit in lectũ, grauisſima preſſus infirmitate, adeò ut creſcente moleſtia per dies, iamiamque uideretur eſſe moriturus. Aderant multi amicorum, qui ad conſolandum uenerant languentem. Cumque lecto iacentis aſſiderent, repente unus eorum intulit, quia ſecum haberet panem, quem ſibi nuper uir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dediſſet. Et credo, inquit, quia huius guſtu posſit, ſi tamen fidei noſtræ tarditas non obſiſtit, medelam recipere ſalutis. Erant autem laici omnes, ſed religioſi. Cõuerſi igitur ad inuicem, cõfitebantur ſinguli, quia abſque ulla dubietate crederent, per eiuſdem benedicti panis communionem eum poſſe ſanari. Implentesq́; calicem aqua, immiſerunt pauxillulum panis illius, & dederunt ei bibere. Cuius ſtatim ut uiſcera guſtus ille aquæ per panem ſanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabitudo mẽbrorum. Nec mora, expeditum à languore uirum ſalus ſubſecuta confirmauit, atque ad laudandam famuli Chriſti ſanctitatem & admirandam fidei non fictæ uirtutem, merito & ipſum & omnes, qui celeritatem tam inopinatæ ſalutis uidere uel audiere, ſuſtulit.

Miraculum panis à S. Cuthberto benedicti.

Qualiter oblatum ſibi in itinere iuuenem moriturum, orando reuocarit ad uitam ſine omni mora. Cap. 32.

QVodam quoque tempore, dum ſanctisſimus gregis Dominici paſtor ſua illuſtrando circuiret ouilia, deuenit in montana & agreſtia loca, ubi multi erant de circum poſitis late uillis, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus eccleſia uel locus inueniri potuit aptus, qui põtificem cum ſuo comitatu ſuſciperet, Tetenderũt ergò tentoria in uia, & cæſis de uicina ſylua ramuſculis, ſibi quique tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt. Vbi dum confluentibus ad ſe turbis uir Dei uerbum biduo prædicaret, ac ſpiritus ſancti gratiam nuper regeneratis in Chriſto per manus impoſitionem miniſtraret, ecce ſubito apparuere mulieres, ferentes in grabato iuuenem, longæ ægritudinis acerbitate tabefactum, ponentesq́ue in exitu ſyluæ, miſerunt ad epiſcopum, rogantes, ut ad accipiendam benedictionem ad ſe hunc afferri permitteret. Quem cùm ad ſe perductum acerrime uexatum conſpiceret, iusſit omnes ſecedere longius: & ad ſolita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit peſtem, quam ſolicita medicorum manus pigmentorum compoſitione nequiuerat. Denique eadem hora ſurgens, & accepto cibo conſortatus, reddita Deo gratiarum actione, regreſſus eſt ad eas, quæ ſe portauerant, fœminas. Sicq́ue factum eſt, ut quæ eum illo triſtes languidum aduexerant, cum eis indè gaudentibus & ipſe ſoſpes ac lætabundus domum rediret.

Precibus & benedictione pellit peſtem.

Quomodò tempore mortalitatis morientem puerum matri ſanum reſtituerit. Cap. 33.

EOdem tempore peſtilentia ſubito exorta illis in partibus, grauisſima nece incubuit, ita ut in magnis quondam refertisq́ue habitationibus, uillis ac poſſesſionibus, uix paruæ raræq́ue reliquiæ, & interdum nullæ reſiderent. Vnde ſanctisſimus pater Cuthbertus diligentisſime ſuam luſtrans parochiam, eiſdem minimis, quæ ſuperfuere, reliquiis miniſterium uerbi & neceſſariæ conſolationis opem ferre non deſiit. Adueniens autem in uiculum quendã, ibidemque omnibus, quos inuenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum ſuum: Putaſne ſupereſt quiſpiam his in locis, cui noſtra uiſitatione & allocutione opus ſit, an cunctis, qui male habebant, uiſis, iam ad alios tranſire licet? Qui circunſpiciens omnia, uidit mulierem eminus ſtãtem, quæ extincto paulò ante filio, fratrem eius, iam morti proximum tenebat in manibus, lachrymisq́ue faciem rigãtibus, præteritam pariter & præſentem teſtabatur ærumnam. Quam cùm uiro Dei oſtenderet, nil moratus, acceſſit ad eam: & benedicens dedit oſculum puero, dixitque ad matrem: Nè metuas, nec mœſta ſis, ſaluabitur enim & uiuet infans, neque ullus ultra de domo tua hac mortalitatis peſte deficiet. Cuius propheciæ ueritatis, ipſa cum filio mater, multo exinde tempore uiuens, teſtimonium dabat.

Sanisſima peſtis.

Curat infantẽ moribũdum.

Vt animam cuiuſdam, qui de arbore cadendo mortuus eſt, ad cœlum ferri conſpexerit. Cap. 34.

INtereà dum præſcius uicini ſui obitus uir Domini Cuthbertus, iam decreuiſſet animo, depoſita cura paſtoralis officij, ſolitariam redire ad uitam, quatenus excuſſa ſolicitudine externa, inter libera orationum & pſalmodiæ ſtudia, diem mortis, uel potius uitæ cœleſtis præſtolaretur ingreſſum, uoluit prius non ſolum ſua circuita parochia, ſed & aliis circa fidelium manſionibus uiſitatis, cunctos neceſſario exhortationis uerbo confirmare, ac ſic deſideratæ ſolitudinis gaudio refoueri. Quod dum ageret, rogatus à nobilisſima & ſanctisſima uirgine Chriſti Elflede Abbatiſſa, cuius ſuperius memoriam feci, uenir ad poſſesſionem monaſterij ipſius, quatenus ibidẽ & ipſam uidere atque alloqui, & eccleſiam dedicare deberet. Nam & ipſa poſſesſio non pauco famulorũ Chriſti examine pollebat. Vbi dum hora refectionis

Inuiſit ſanctisſimam Abbatiſſam Elflede

ad

ad mēſam cōſediſſent, ſubito uenerabilis pater Cuthbertus auerſam à carnalibus epulis mentem ad ſpiritualia contemplanda contulit. Vndè laſſatis ab officio ſuo membris corporis, mutato colore faciei, & quaſi attonitis contra moré oculis, cultellus quoque, quem tenebat, decidit in menſam. Quod dum presbyter eius, qui adſtabat & miniſtrabat, adſpiceret, inclinatus ad Abbatiſſam, dixit ſilentio: Interroga epiſcopum, quid uiderit. Scio enim, quia non ſine cauſa manus eius tremefacta, cultellū deſeruit, uultuſq; mutatur illius: ſed uidit aliquid ſpirituale, quod nos cæteri uidere nequiuimus. At illa ſtatim conuerſa ad eū Obſecro, inquit, Domine mi epiſcope, dicas quid uideris modo. Neque enim fruſtra laſſata tua dextera cultellum quem tenebat, amiſit. Qui diſſimulare conatus uidiſſe ſe quippiam ſecreti, iocoſe reſpondit: Num tota die manducare ualebam? Iam aliquando quieſcere debui. Illa autem diligentius adiurante ac flagitāte, ut exponeret uiſionem: Vidi, inquit, animā cuiuſdam ſancti manibus angelicis ad gaudia regni cœleſtis ferri. Rurſus illa: De quo, inquit, loco aſſumpta eſt? Reſpondit: De tuo monaſterio. Adiecit nomē inquirere. Et ille, Tu mihi, inquit, die craſtino Miſſas celebranti nomen eius indicabis. Hæc audiens illa, confeſtim miſit ad maius ſuum monaſterium uidere qui nuper raptus eſſet è corpore. At nuncius omnes ibidem ſaluos incolumeſque reperiens, poſtquàm manè facto reuerti ad dominam cœpit, obuios habuit eos, qui corpus defuncti fratris ſepeliendum in carro deferent. Interrogansq; qui eſſet, didicit, quia quidam de paſtoribus, bonæ actionis uir, incautius in arborem aſcendens, deciderat deorſum, & contrito corpore, ipſa hora ſpiritum exhalauit, qua hunc uir Domini ad cœleſtia ductum uidebat. Quod dum ueniēs Abbatiſſæ referret, ſtatim illa ingreſſa ad epiſcopū, iam tunc dedicantem eccleſiam, ſtupore fœmineo;, quaſi nouum aliquid incertumque nunciatura, Precor, inquit, Domine mi epiſcope, memineris ad Miſſas Hadualdi mei, (hoc enim uiro erat nomen) quia heri cadendo de arbore, defunctus eſt. Tunc liquido omnibus patuit, quia multiformis prophetiæ ſpiritus uiri ſancti præcordiis inerat, qui & in præſenti occultum animæ raptum uidere, & quid ſibi in futuro ab aliis indicandum eſſet, potuit præuidere.

In menſa reſidens, uiſum uidet.

Quomodo aquam guſtando, in uini ſaporem conuerterit. Cap. 35.

INdè peragratis ex ordine ſuperioribus locis, uenit ad monaſterium uirginum, quod nō longè ab oſtio Tini fluminis ſitum ſupra docuimus, ubi à religioſa & ad ſeculū quoquè nobiliſſima ſamula Chriſti Verca Abbatiſſa magnifice ſuſceptus, poſtquàm de meridiana quiete ſurrexerunt, ſitire ſe dicens, ut biberet, rogauit. Quærebant quid bibere uellet, rogantes, ut uinum ſiue ceruiſiam afferri liceret. Aquā, inquit, date mihi. Qui hauſtam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, ubi paululum guſtauit, dedit adſtanti presbytero ſuo. Qui reddidit miniſtro. Et miniſter accepto poculo, Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit epiſcopus? Reſpondit, Etiam. Quare non liceat? Erat autem & ille presbyter eiuſdem monaſterij. Bibit ergò, & uiſa eſt ei aqua quaſi in uini conuerſa ſaporem. Tantique ſibi teſtem uolens adhibere miraculi fratrem, qui proximè adſtabat, porrexit ei poculum. Qui cùm & ipſe biberet, eius quoque palato pro aqua uinum ſapiebat. Aſpectabant autem mirantes adinuicem. Et ubi uacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebantur alterutrum, quia uiderentur ſibi nunquàm melius uinum bibiſſe, ſicut unus ex ipſis poſteà in noſtro monaſterio, quod eſt ad oſtium Vuiri fluminis, non paruo tempore moratus, ibidemque nunc placida quiete ſepultus, ſua mihi relatione teſtatus eſt.

Verca Abbatiſſa nobiliſſima.

Aquā benedictione mutat in uinū S. Cuthbertus.

Quomodo inobedientes ei quoſdam fratres tempeſtas maris per ſeptem dies obſederit. Cap. 36.

DVobus igitur annis in epiſcopatu tranſactis, uidens in ſpiritu uir Domini Cuthbertus appropinquare diem ſui tranſitus, abiecit pondus curæ paſtoralis, atque ad dilectum eremiticæ conuerſationis agonem quàtocyus remeare curauit, quatenus inolita ſibi ſolicitudinis mundanæ ſpineta, liberior priſcæ compunctionis flamma conſumeret. Quo tempore ſæpius ad uiſitantes ſe fratres de manſione ſua egredi, eoſque præſens ſolebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius eluceſcat, quantum uiris ſanctis obtemperandum ſit etiam in his, quæ negligentius imperare uidentur. Quadam die dum ueniſſent quidam, egreſſuſque ille, exhortatorio illos ſermone reficeret, poſt admonitionem completam ſubiunxit, dicens, Iam hora eſt, ut ad mā ſionem meam regrediar, uos autem quia proficiſci diſponitis, primò ſumite cibos, & aucam illam (pendebat enim auca in pariete) coquite & comedite, & ſic in nomine Domini nauē aſcendite, ac domum redite. Dixerat hæc, & data benedictione & oratione, ſuam manſionem introiuit. Illi autē ut præceperat ſumpſere cibos, ſed quia abundabant cibis, quos ſecum attulerāt, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant. At cum refecti nauiculam uellent aſcendere, exorta ſubito tempeſtas fera, omnem eis nauigandi facultatem abſtulit. Factūque eſt, ut ſeptem diebus feruente unda concluſi, triſtes in inſula reſiderent, nec tamen culpam inobedientiæ, pro qua huiuſmodi carcerem patiebantur, ad memoriam reuocarent. Qui cùm ſedulo ad patris colloquium reuerſi, ac de reditus ſui diſpendio conquæſti, patientiæ ab illo monita perciperent, ſeptima tādem die egreſſus ipſe ad eos, uolebat mœſtitiam eorum gratia ſuæ uiſitationis & piæ conſolationis uerbo lenire. Ingreſſus autem domum, in qua manebāt, ut uidit aucam non fuiſſe comeſtam, placido uultu & læto potius ſermone redarguit eorum inobedientiam, Nonne, inquiens, incomeſta adhuc pendet auca? Et quid mirum ſi uos mare non ſinit abire? Citiſſimè ergò mittite eam in caldarium, coquite & comedite, ut poſſit mare quieſcere, & uos domum remittere. Fecerunt ſtatim ut iuſſerat, contigitque miro ordine, ut cùm ad præceptum uiri Dei coctura in caldario, foco agente, feruere cœpiſſet, eadem hora unda in mari, ceſſantibus uentis, ſuo à feruore quieſceret. Expleta itaque refectione, uidentes mare placidum, aſcenderunt nauem, & ſecundis flatibus cum gaudio ſimul & pudore domum remeauerunt. Pudebat nāque eos inobedientiæ & ſenſus tardioris, quo uerebātur ſuum etiam inter flagella conditoris dinoſcere & emendare reatum, Gaudebant, quia intellexere tantam fuiſſe Deo curam de fideli ſuo ſamulo, ut cōtemptum eius etiam per elementa uindicaret. Gaudebāt, quia uidere tantam ſuimet curam ſuo fuiſſe creatori, ut etiam manifeſto miraculo ipſorum errata corrigeret. Hoc ſanè, quod retuli, miraculum, non quolibet authore, ſed uno eorum, qui interfuere, narrante cognoui, uitæ uidelicet uenerabilis monacho & presbytero eiuſdem monaſterij Cynemundo, qui pluribus latè fidelium, longæuitatis & uitæ gratia iam notus exiſtit.

Abdicat ſe epiſcopatu.

Viris ſanctis quanta ſit præſtanda obedientia.

N 4 Quanta

Quanta ægrotus tentamenta pertulerit, quidve de ſua ſepultura mandauerit. *Cap. 37.*

REpetiit autem inſulam manſionemq́ue ſuam uir Dei Cuthbertus, mox peracto die ſolenni natiuitatis Dominicæ. Cumq; eum nauē aſcenſurum caterua fratrum circunſtaret, interrogauit unus ex eis ueteranus & uenerabilis uitæ monachus, fortis quidem fide, ſed dyſenteriæ morbo corpore iam factus imbecillis: Dic nobis, inquiens, Domine epiſcope, quandò reditum tuum ſperare debeamus. At ille ſimpliciter Interroganti, ſimpliciter & ipſe, quod uerum nouerat, pandens: Quando, inquit, meū corpus huc referetis. Qui cùm duos fermè menſes in magna repetitæ ſuæ quietis exultatione tranſigeret, multo conſuetæ diſtrictionis rigore corpus mentéq; conſtringeret, arreptus infirmitate ſubita, temporali igne doloris ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Cuius obitum libet uerbis illius, cuius relatione Farnenſi monaſterio Abbatis iure præfuit. Tribus, inquit, hebdomadibus continuis infirmitate decoctus, ſic ad extrema peruenit. Siquidē quarta feria cœpit ægrotare, & rurſus quarta feria, finita ęgritudine, migrauit ad Dominum. At cùm manè primo inchoatæ infirmitatis uenirem, (nam & ante triduum cum fratribus inſulam adieram) cupiens ſolitæ benedictionis & exhortationis ab eo ſolatia percipere, ut dato iuxta morem ſigno me aduenisse prodidi, proceſſit ad feneſtram, & ſalutanti ſe mihi ſuſpirium pro reſponſo reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi epiſcope? an fortè nocte hac tuus te languor tetigit? At ille: Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de ueteri ſua infirmitate, cuius quotidiana penè moleſtia cōſueuerat excoqui, nō autem de noua & inſolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia iam tēpus nauigandi ac domum remeandi adeſt. Facite, inquit, ut dicis: aſcendite nauem, ac domum ſalui redite. Cùm autem Deus ſuſceperit animam meam, ſepelite me in hac manſione iuxta oratorium meū ad meridiem contra orientalem ſanctæ Crucis plagam, quā ibidem erexi. Eſt autem ad Aquilonalem eiuſdē oratorij partem ſarcophagus terræ ceſpite abditus, quē olim mihi Cudda uenerabilis Abbas donauit. In hoc corpus meum reponite, inuoluētes in ſindone, quam inuenietis iſtic. Nolui quidem ea uiuēs indui, ſed pro amore dilectæ Deo fœminæ, quæ hāc mihi miſit, Vercæ uidelicet Abbatiſſæ, ad obuoluendum corpus meū reſeruare curaui. Hæc ego audiens: Obſecro, inquam, pater, quia infirmum & moriturum te audio, aliquos de fratribus hic ad miniſtrandum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modò: tempore autem opportuno redite. Cumque diligentius obſecrans, ut miniſtrum ſuſciperet, nequaquàm impetrare ualerem, tandem interrogaui, quādò deberemus reuerti. Qui ait: Quando Deus uoluerit, & ipſe uobis oſtenderit. Fecimus, ut iuſſerat. Cōuocatisque mox in eccleſiam fratribus cunctis, iuſſi orationem fieri ſine intermiſſione pro eo: quia uidetur, inquiens, mihi ex quibuſdam uerbis illius appropinquare diē, quo ſit exiturus ad Dominum. Eram autem ſolicitus de reditu propter infirmitatem eius: ſed quinque diebus obſtitit tempeſtas, nè redire poſſemus. Quod diuinitus diſpēſatum fuiſſe, rei probauit euentus. Vt enim omnipotēs Deus famulum ſuum ab omni labe mūdanæ fragilitatis ad purum caſtigaret, utq́ue aduerſariis eius, quàm nihil contra fidei uirtutem ualerent, oſtēderet, uoluit eum tanto tempore ſegregatum ab hominibus, & ſuæ carnis dolore & antiqui hoſtis acriori certamine probari. Vt autem reddita tranquillitate inſulam repetiuimus, inuenimus eum, ſuo monaſterio egreſſum, ſedere in domo, in qua nos manere ſolebamus. Et quia neceſſitas quædam poſcebat fratres, qui mecum uenerant, renauigare ad proximum litus, ipſe remanens in inſula, confeſtim patri miniſterium præbere curaui. Siquidem calefaciens aquam, abluebam pedem eius, qui gratia diutini timoris iam tūc ulcus habebat, profluente ſanie, cura indigebat. Sed & uinum calefaciēs attuli, eumq́ue guſtare rogaui. Videbam namque in facie eius, quia multùm inedia ſimul & langnore erat defeſſus. Completa curatione, reſedit quietus in ſtratu: reſedi & ego iuxta eum. Cumque ſileret, dixi: Video Domine epiſcope, quia multùm uexatus es ab infirmitate, poſtquàm receſſimus à te. Et mirum, quarè nolueris, ut aliquos noſtrum, qui tibi miniſtrarent, hic dimitteremus abeuntes. Ac ille ait: Dei prouidentia & uoluntate geſtum eſt, ut præſentia & auxilio deſtitutus humano, aliqua paterer aduerſa. Poſtquàm enim à me digreſſi eſtis, continuo cœpit languor ingraueſcere: ideoque de mea manſione egrediens, huc intraui, ut quicunque ueſtrum mihi miniſtraturi aduenirent, hic me poſſent inuenire, nec meam manſionem neceſſe haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens, hac in ſede membra compoſui, non moui me hinc, ſed quinque diebus his & noctibus hic quietus permanſi. Cui ego aio: Et quomodò domine mi epiſcope ſic uiuere potuiſti? Num abſque cibi perceptione tanto tempore māſiſti? Tum ille retecto lectiſternio, cui ſuperſedebat, oſtendit ibi cepas quinque reconditas, & ait: Hic mihi uictus erat his quinque diebus. Quotieſcunque enim os ariditate ac ſiti nimia aruit & ardebat, hæc guſtando me recreare ac refrigerare curaui. Videbatur autē una de cepis minus quam dimidia parte corroſa. Inſuper ait: Et cōcertatores mei nunquàm per omne tempus, ex quo in hac inſula cōuerſari cœpi, tot mihi pſecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non audebam interrogare, quæ eſſent tentationes, de quibus dixerat, tantùm rogaui, ut miniſtros ſuſciperet. Annuit ille, & quoſdam noſtrum ſecum retinuit, in quibus erat maior Beda presbyter, qui miniſterio eius familiariter ſemper adeſſe conſueuerat, ideoque donationum acceptionumq́ue eius omnium conſcius erat indubius, quem ob id maximè ſecum manere uoluit, ut ſi cuiuslibet acceptis muneribus digna recompenſatione nō reſpondiſſet, illius admonitione recoleret, & priuſquàm obiret, ſua cuique reſtitueret. Sed & aliud quendam de fratribus, ut inter miniſtros ſibi adeſſet, deſignauit, qui longo quidem uentris fluxu grauiter ægrotabat, neque à medicis poterat curari, ſed merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus extiterat, qui teſtis eſſet uerborū, quæ uir Dei ultima diceret, uel quo ordine ad Dominum migraret. Intereà rediens domum, narrabam fratribus, quia uenerabilis pater in ſua ſe inſula ſepeliri iubebat, &, Videtur, inquam, mihi iuſtius eſſe multo & dignius impetrare ab eo, quatenus huc trāſferri corpus ſuum, & iuxta honorem congruum in eccleſia condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixeram, & uenientes ad epiſcopum, rogabamus dicētes, Non auſi ſumus domine epiſcope contemnere iuſſionem tuam, qua te hic tumulari mandaſti, & tamē rogandum uidebatur nobis, ut te ad nos transferre, & nobiſcum habere mereamur. At ille, Et meæ, inquit, uoluntatis erat hic requieſcere corpore, ubi quantulumcunque pro Domino certamen certaui, ubi curſum cōſummare deſidero, undè ad coronam iuſtitiæ ſubleuandum me à pio iudice ſpero. Sed & uobis quoque commodius eſſe arbitror, ut hic requieſcam propter incurſionem profugorum uel noxiorum quorūlibet. Qui cùm ad corpus meum fortè confugerint,

quia

Herefridi narratio de obitu ſancti uiri.

Virtutē fidei illius dicit, qua diuino fecerūt amore.

Cepæ ſufficiūt quinq; diebus.

Quas dæmonū certamina tulerit iis diebus.

quia, qualiſcunque ſim, fama tamẽ exiuit de me quia famulus Chriſti ſim, neceſſe habetis pro talibus ſæpius apud potentes ſeculi intercedere, atque ideo de præſentia corporis mei multum tolerare laborem. At uobis multum diu precantibus, laboremque huiuſmodi gratum ac leuem fore aſſeuerantibus, tandẽ cum conſilio locutus uir Domini, dixit: Si meam diſpoſitionem ſuperare, & meum corpus illo reducere uultis, uidetur mihi optimum, ut interioribus baſilicæ ueſtræ illud tumuletis, quatenus & ipſi, cum uultis, meum ſepulcrũ uiſitare poſsitis, & in poteſtate ſit ueſtra, an aliqui illò de aduenientibus accedãt. Gratias egimus permiſsioni & conſilio illius, flexis in terrã genibus, ac domum redeuntes, frequentius illum exinde uiſitare non deſtitimus.

Quomodo miniſtrum ſuum à profluuio uentris ſanauerit ægrotus uir beatus. Cap. 38.

Cumque increſcente languore, uideret tẽpus ſuæ reſolutionis inſtare, præcepit ſe in ſuam manſiunculã atque oratoriũ referri. Erat aũt hora diei tertia. Portauimus ergo illum, quia præ moleſtia languoris, ipſe non ualebat ingredi. At ubi ad portam peruenimus, rogabamus, ut alicui noſtrum liceret ad miniſtrandum ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quiſpiam illuc, preter ipſum, intrauerat. Qui circunſpectis omnibus, uidit fratrem, cuius ſupra memini, uentris fluxu languentẽ, & ait: Vualchſtod ingrediatur mecum. Hoc enim erat nomen fratris. Qui cum ad nonam uſque horam intus cum illo maneret, ſic egrediens uocauit me: Epiſcopus te iuſsit ad ſe intrare. Poſſum aũt tibi rẽ referre nouam permirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi epiſcopum, deducturus eum ad oratorium, continuo ſenſi me omni illa longæ infirmitatis moleſtia carere. Non autem dubitãdum, ſupernæ pietatis hoc diſpenſatione procuratum, ut qui multos anteà ſoſpes adhuc ualensque curauerat, hunc quoque moriturus curaret, quatenus hoc quoque indicio pateret, etiam corpore infirmatus uir ſanctus quantum ſpiritu ualeret. In qua profectò curatione ſequebatur exẽplum ſanctiſsimi & reuerendiſsimi patris Aurelii Auguſtini epiſcopi, qui dum preſſus infirmitate, qua & mortuus eſt, decumberet, uenit quidam cũ ſuo ægroto, rogans ut eidem manum imponeret, quo ſanus eſſe poſſet. At ille ait: Si aliquid in his poſsẽ, mihi hoc utique primitus præſtitiſſem. Rurſus is qui uenerat: Te, inquit, uiſitare iuſſus ſum, ſiquidem in ſomnis dictum accepi: Vade ad Auguſtinum Epiſcopum, ut eidem manum imponas & ſaluus erit. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens impoſuit nec mora, ſanum ad propria remiſit.

Tactu epiſcopi profligatur dyſenteria.

Quæ ultima fratribus mandata dederit & percepto uiatico, inter uerba orationis ſpiritum reddiderit cœlis, 39.

Intraui autem ad eum circa horam diei nonam, inuenique eum recumbentem in angulo ſui oratorii contra altare, aſsidere cœpi & ipſe. Nec multa loquebatur, quia pondus ægritudinis facilitatem loquendi minorauerat. Verum me diligentius inquirente quem hæreditarium ſermonem, quod ultimum Vale fratribus relinqueret, cœpit diſſerere pauca, ſed fortia, de pace & humilitate, cauendisque, eis, qui his obluctari, quam oblectari mallẽt. Pacem, inquit, inter uos ſemper & charitatem cuſtodite diuinam, & cum de ueſtro ſtatu conſilium uos agere neceſsitas popoſcerit, uidete attentius, ut unanimes exiſtatis in conſiliis. Sed & cum aliis Chriſti ſeruis mutuam habetote concordiam, nec uenientes ad uos hoſpitalitatis gratia domeſticos fidei, habeatis contemptui, ſed familiariter ac benigne tales ſuſcipere, tenere ac dimittere curate, nequaquam uos meliores arbitrantes cæteris eiuſdem & fidei & uitæ conſortibus. Cum illis autem, qui ab unitate catholicæ pacis, uel paſcha non ſuo tempore celebrando, uel peruerſe uiuendo aberrant, uobis ſit nulla communio. Sciatisque & memoria retineatis, quia ſi uos unum è duobus aduerſis eligere neceſsitas coegerit, multo plus diligo, ut eruẽtes de tumulo, tollentesque uobiſcum oſſa mea, recedatis ab his locis, & ubicunque Deus prouiderit, incolæ maneatis, quàm ut ulla ratione conſentientes iniquitati, ſchiſmaticorum iugo colla ſubdatis. Catholica patrum ſtatuta diligentiſsime diſcere atque obſeruare contendite. Ea quoque, quæ per meum miniſterium uobis diuina pietas inſtituta uitæ regularis dare dignata eſt, exercete ſoliciti. Scio enim, quia nec quibuſdam contemptibilis uixi: poſt meum tamẽ obitum, qualis fuerim, quam mea doctrina non ſit cõtemnenda, uidebitis. Hæc & his ſimilia uir Dei per interualla locutus, quia uis, ut diximus, infirmitatis poſsibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad ueſperã. Cui etiam peruigilem quietis in precibus continuauit & noctem. At ubi conſuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis à me ſacramentis ſalutaribus exitũ ſuum, quem iam ueniſſe cognouit, Dominici corporis & ſanguinis communione muniuit, atque eleuatis ad cœlum oculis, extenſisque, in altum manibus, intentam ſupernis laudibus animam ad gaudia regni cœleſtis emiſit.

Pax & humilitas ſeruanda.

Schiſmaticis uitãdi.

Statuta Patrũ obſeruãda.

Euchariſtiam accipit, ſubmoriẽs & it in cœlos.

Quomodo iuxta prophetiam Pſalmi, quem eo moriente cantauerat, Lindisfarnẽſes ſint impugnati, ſed Domino iuuante, iterum protecti. Cap. 40.

At ego ſtatim egreſſus, nunciaui obitum eius fratribus, qui & ipſi noctem uigilando atq; orando tranſegerant, & tunc fortè ſub ordine nocturnæ laudis dicebant pſalmum, quinquageſimumnonũ, cuius initium eſt: Deus repuliſti nos & deſtruxiſti nos, iratus es, & miſertus es nobis. Nec mora, currens unus ex eis, accendit duas candelas, & utraque tenens manu, aſcendit eminentiorem locum, ad oſtendendum fratribus, qui in Lindisfarnenſi monaſterio manebant, quia ſancta illa anima iam migraſſet ad Dominum. Tale nanque inter ſe ſignum ſanctiſsimi eius obitus condixerant. Quod cum uideret frater, qui in ſpecula Lindisfarnenſis inſulæ longè de contra euẽtus eiuſdem peruigil expectauerat horã, cucurrit citius ad eccleſiam ubi collectus omnis fratrum cœtus, nocturnæ pſalmodiæ ſolennia celebrabat: contigitque ut ipſi quoque intrante illum præfatum canerent pſalmum: quod ſuperna diſpenſatione procuratum, rerum exitus oſtendit. Sepulto ſiquidẽ uiro Dei, tanta eccleſiam illam tentationis aura concuſsit, ut plures è fratribus loco magis cedere, quàm talibus uellent intereſſe periculis. Attamen poſt annum, ordinato in epiſcopatu Eadberto, magnarum uirtutum uiro, & in ſcripturis nobiliter erudito, maximequè eleemoſynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, ut ſcripturæ uerbis utar, ædificauit Hieruſalem, id eſt, uiſionem pacis Dominus, & diſperſiones Iſraelis congregauit. Sanauit contritos corde, & alligauit contritiones eorum, ut palã daretur intelligi, quid ſignificauerit pſalmus cum cognita beati uiri morte cantatus, quia uidelicet poſt eius obitum repellendi ac deſtruendi eſſent eius ciues, ſed poſt oſtenſionem iræ minantis, cœleſti protinus miſeratione refouendi. Cuius ſequentia quoque pſalmi

Lindisfarnen eccleſiæ perturbatio ingens.

Pſ. 146

pſalmi: eidē ſēſui cōcordare, q recte tractat, intelligit. Impoſitum autem naui uenerabile corpus patris, ad inſulam Lindisfarnenſium retulimus, quod magno occurrentium agmine, chorisque canentium ſuſceptū eſt, atque in eccleſia B. Apoſtoli Petri ad dexterā altaris petrino in ſarcophago repoſitum.

Defertur ſacrū corpus in inſulā Lindisfarnenſem.

Quomodo puer dæmoniacus ſanatus ſit aqua in humo miſſa, cui lauacrum corporis ſancti ſuſuſum eſt.

Cap. 41.

SED nec defuncto ac tumulato Chriſti famulo, ſigna ſanitatum, quæ uiuens exercuerat, ceſſare potuerunt. Contigit nanque puerum quendam in territorio Lindisfarnenſium atrociſſimo dæmone uexari, ita ut ſenſu rationis funditus amiſſo, clamaret, eiularet, & uel ſua membra, uel quicquid attingere poſſet, morſibus dilaniare niteretur. Miſſus eſt ad energumenum presbyter de monaſterio, qui cum ſolitus fuiſſet per exorciſmi gratiam immundos fugare ſpiritus, huic tamen obſeſſo prorſus nil prodeſſe ualebat. Vnde dedit conſilium patri illius, ut impoſitum carro puerum ad monaſterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi ſunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monuerat, ſed noluere ſancti Dei martyres ei petitam reddere ſanitatem, ut quam celſum inter ſe locum Cuthbertus haberet, oſtenderēt. Cum ergo inſanus ululando, ingemiſcendo, & frēdendo dentibus, nimio cunctorū uiſus & auditus horrore concuteret, nec eſſet, qui aliquod remedii genus excogitare quiuiſſet, tum eccè quidam de presbyteris edoctus in ſpiritu, per opitulationem beati patris Cuthberti illum poſſe ſanari, uenit clanculo ad locum, ubi nouerat effuſam fuiſſe aq̄, qua corpus eius defunctum fuerat lotum, tollensque modicam humi particulam, immiſit in aquam, quam deferens ad patientem, infudit in ore eius. Quo horribiliter hiante, uoces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam, continuit clamorē, clauſit os, clauſit & oculos, qui ſanguinei & furibundi patebant, caput & corpus totum reclinauit in requiem. Qui etiam placido ſopore noctem tranſegit, & manè de ſomno ſimul & ueſania conſurgens, liberatum ſe à dæmonio, quo premebatur, beati Cuthberti meritis & intercesſione cognouit. Mirandum & bonis omnibus delectabile ſpectaculum, cum uideres filium cū patre ſoſpitem loca ſancta circumire, ſanctorum auxilio gratias ſaniſſima mente referre, qui pridie præ inſania mentis nec ſeipſum, qui eſſet, uel ubi eſſet, poterat agnoſcere. Qui ubi, tota fratrum caterua adſtante, uidente, & congratulante ad reliquias martyrum, genibus flexis dedit laudem Deo Domino & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto, iam & ab hoſtis uerbere liberatur, & in fide firmior, q̄ fuerat, effectus, ad propria rediit. Oſtenditur uſque hodie foſſa illa, cui memorabile infuſum eſt lauacrum, quadrato ſchemate facta, ligno undique circundata, & lapillis intus impleta. Eſt autem iuxta eccleſiam, in qua corpus eius requieſcit, ad partem meridianam. Factumque eſt ex eo tēpore, ut plures ſanitatum operationes per eoſdem lapides uel eandem terram, Domino donante, fierent.

Mirauis terra in quā effuſa fuerat aqua, qua ſacrū corpus erat ablutum.

Quomodo corpus eius poſt undecim annos ſit ſine corruptione repertum. Cap. 42.

VOlens autem latius monſtrare diuina diſpenſatio, quanta in gloria uir ſanctus poſt mortē uita ſublimis, crebris etiam miraculorum patebat indiciis, tranſactis ſepulturæ eius annis undecim immiſit in animo fratrum ut tollerent oſſa illius quæ more mortuorum, conſumpto iam & in puluerem redacto corpore reliquo, ſicca inuenienda rebantur, atque in leui arca recondita, in eodem quidem loco, ſed ſupra pauimentum dignæ uenerationis gratia locarent. Quod dum ſibi placuiſſe, Eadberto antiſtiti ſuo medio fermè Quadrageſimæ tempore referrent, annuit conſilio eorum, iuſſitque ut die depoſitionis eius, quæ eſt tertiadecima Calendarū Aprilium, hoc facere meminiſſent. Fecerunt autem ita, & aperientes ſepulcrum, inuenerūt corpus totum, quaſi adhuc uiueret, integrum & flexibilibus artuum compagibus, multò dormienti quam mortuo ſimilius. Sed & ueſtimenta omnia, quibus indutum erat, non ſolum intemerata, uerum etiam priſca nouitate & claritudine miranda parebant. Quod ubi uiderunt, nimio mox timore & tremore ſunt perculſi, adeo ut uix aliquid loqui, uix auderent intueri miraculum, quod parebat, uix ipſi, quid agerent, noſſent. Extremam aūt indumentorum eius partem pro oſtendendo incorruptionis ſigno tollentes, (nam quæ carni illius proxima aderant, prorſus tangere timebant) feſtinarunt referre antiſtiti, quod inuenerant, qui tum forte in remotiore à monaſterio loco, refluis undiquè maris fluctibus cincto, ſolitarius manebat, (in hoc etenim, ſēper Quadrageſimæ tempus agere, in hoc, quadraginta ante Dominicum natalem dies in magna continētiæ, orationis, & lachrymarum deuotione ducere conſueuerat, in quo etiam uenerabilis prædeceſſor eius Cuthbertus, priuſquam Farne peteret, ſicut & ſupra docuimus, aliquandiu ſecretus Domino militauerat). Attulerunt autem & partem indumentorum, quæ corpus ſanctum ambierant. Quæ cum ille & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret, (nam & ipſa indumenta, quaſi patris adhuc corpori circūdata, miro deoſculabatur affectu) Noua, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tuliſtis, circundate, & ſic reponite in thecā q paraſtis. Scio autem certiſſime, quia non diu uacuus remanebit locus, qui tanta cæleſtis miraculi uirtute conſecratus eſt. Et beatus eſt multum, cui in eo ſedem quieſcendi Dominus, ueræ beatitudinis author atque largitor, concedere dignatur. Adiecitque mirando, quæ quondam uerſibus dixi, & ait:

Poſt 11 annos corpus planè integrū itēq; ueſtes.

Eadberti epiſcopi abſtinētia &c.

Quis Domini expediet cæleſtia munera dictis?
Vel paradiſiacas quæ tadit auris opes?
Cum pius infeſti dirupto pondere leti,
Viuere ſiderea ſemper in arce dabit.
Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
Fulchraq; perpetua pignora præſtat opis.
Quamq; beata domus, ſub tanto quæ hoſpite fulges,
Neſcia qua nexu, lumine læta micas. Ion. 2.
Nec tibi difficile omnipotens mandare ſub arno.
Ne depoſta uoret funera labes edax,
Qui triduo ſeruas ceti ſub uiſcera uatem,
Lucis iter pandens mortis ab ore tuo. Da. 3.
Qui ignibus in medijs inſontia membra tueris,
Ne Hebræum lædat Chaldea flamma decus.
Dena quater renouas per frigora plebis amictū, De. 19.
Quæ Phariam fugiens, inuia ſeruat, humum.
Qui rediuiua leuem formas in membra fauillam,
Cum tremet angelicis mundus ab axe tubis.

Hæc ubi multis cum lachrymis ac magna compunctione pontifex tremente lingua compleuit, fecerunt fratres ut iuſſerat, & inuolutum nouo amictu corpus leuique in theca reconditum, ſupra pauimentum ſanctuarii compoſuerunt.

Quomodo

Quomodo corpus Eadberti epiſcopi in tumulo uiri Dei ponentes, ſarcophagum illius deſuper poſuerunt. Cap. 43.

Eadberti epiſcopi obitus.

INterea Deo dilectus antiſtes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & creſcente per dies multum que ingraueſcente ardore languoris, non multo pòſt, id eſt, pridie Nonas Maias, etiam ipſe migrauit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligentiſſime petierat, uidelicet ut non repentina morte, ſed longa excoctus ægritudine, tranſiret è corpore. Cuius corpus in ſepulcro beati patris Cuthberti ponentes, appoſuerunt deſuper arcam, in qua incorrupta eiuſdem patris membra locauerat. Vbi nunc uſq; ſi petentiũ fides exigat, miraculorum ſigna fieri non deſinũt. Sed & indumenta, quæ ſanctiſſimum corpus eius uel uiuum uel ſepultum ueſtiebant, à gratia curandi non uacant.

Miracula per ueſtes S. Cuthberti.

Vt quidam ægrotus ad tumbam eius orando ſit ſanatus. Cap. 44.

DEnique adueniens tranſmarinis è partibus clericus quidam reuerendiſſimi & ſanctiſſimi Vuillebrordi Clementis, Friſonum gentis epiſcopi dum aliquot dies ibidem hoſpes moraretur decidit in infirmitatẽ grauiſſimam, ita ut inualeſcẽre per longum tempus ægritudine iam deſperatus iaceret. Qui cum uictus dolore, uideretur ſibi, nec mori nec uiuere poſſe, inuẽto ſalubri conſilio, dixit miniſtro ſuo: Obſecro, perducas me hodie poſt celebratas Miſſas adorare ad corpus ſacratiſſimũ uiri Dei, (erat enim dies Dominica) ſpero, ꝙ per gratiã interceſſionis eius his cruciatibus eripiar, & uel ſanatus ad uitam redeam præſentem, uel defunctus perueniam ad æternam. Fecit ille, ut rogauerat iſte, baculoque innitentem ægrotum, in eccleſiam non paruo cum labore perduxit. Qui cum ad ſanctiſſimi ac Deo dilecti patris ſepulcrum genua curuaret, caput in terram dimitteret, pro ſua ſoſpitate rogaret, tantas continuo uires ſuum corpus de incorrupto illius corpore accepiſſe perſenſit, ut abſque labore ipſe ab oratione reſurgeret, abſque adminiculo uel miniſtri ducentis uel baculi ſuſtentantis ad hoſpitiũ rediret. Qui poſt dies paucos, roborata ad integrum uirtute, uiam, quã diſpoſuerat, peregit.

Ad ſepulcrũ ſancti uiri orãs languidus mox reualeſcit

Quomodo paralyticus per eius calceamenta ſit ſanatus. Cap. 45.

ERat in monaſterio quodam, non procul inde poſito, adoleſcens, ea quam Græci paralyſim uocant infirmitate omni membrorum officio deſtitutus. Vnde Abbas ipſius, ſciens in monaſterio Lindisfarnenſi medicos eſſe peritiſſimos, miſit eum illò rogans, infirmanti, ſi quid poſſent curationis, conferrẽt. Qui cũ, ſuo quoq; Abbate & epiſcopo iubẽtibus diligenter illi aſſiſterẽt, & ꝗcquid uoluiſſent, erga eũ induſtriæ medicinalis impenderent, nihil omnino proficere ualebant, quinpotius creſcebat morbus quotidie, & paulatim in deteriora uergebat, adeo ut excepto ore, nullum penè membrum poſſet loco mouere. Cumque à carnalibus medicis, diu fruſtra laborantibus, deſperatus ac deſertus iaceret, confugit ad diuinum cæleſtis medici auxilium, qui in ueritate po-

Pſ. 120

titus, propitius fit omnibus iniquitatibus noſtris, quis ſanat omnes languores noſtros. Rogauit nanque miniſtrũ ſuũ ut aliq̃ ſibi portiũculã de incorruptibilibus ſacri corporis afferret exuuiis quia crederet per huius ſe uirtutem ad gratiam ſanitatis, Domino largiẽte, reuerſurum. Qui conſulto Abbate, attulit calceamenta, quæ uiri Dei in ſepulcro pedes induerant & ea pedibus diſſolutis ægroti circundedit, ſiquidem primo à pedibus eum paralyſis apprehenderat. Facit autem hoc noctis initio, cum tempus requieſcendi adeſſet, ſtatimque ille placidum dimiſſus in ſoporẽ procedẽte intempeſtæ noctis ſilentio cœpit alterius palpitare pedibus, ut palam, qui uigilabant & uidebant, miniſtri aduerterent, quia donata per reliquias uiri ſancti uiri ſacti uirtute medicandi, ſanitas optata à planta pedum per cætera membra eſſet tranſitura. At ubi conſuetum in monaſterio nocturnæ orationis ſignum inſonuit, excitatus ſonitu, reſedit ipſe. Nec mora, ſolidatis interna uirtute neruis, artuũque compagibus uniuerſis, & dolore fugato, ſanatũ ſe eſſe intelligens, ſurrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ ſiue matutinæ pſalmodiæ tempus ſtando perſoluit. Manè autem iam facto, proceſſit ad eccleſiam, uidentibusque & congratulantibus uniuerſis, circuminit loca ſancta orando, & ſuo Saluatori ſacrificium laudis offerendo. Factũ nanque eſt, ut pulcherrima rerum conuerſione is, qui diſſolutus toto corpore illuc in uehiculo perlatus fuerat, inde ſtrictis firmatiſque membris omnibus, domum per ſe rediret incolumis. Vnde meminiſſe iuuat, quia hæc eſt mutatio dexteræ excelſi, cuius memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non ceſſant.

Si per calceamentũ ſancti uiri talia fiũt quid nõ poteſt apud Dominũ eius ſpiritus?

Qualiter anachoreta Felgildis operimento parietinas in uultu ſit mundatus Cap 46.

NEc prætereundum arbitror, quid miraculi cæleſtia etiam per reliquias ſanctiſſimi oratorii, in quo pater uenerabilis ſolitarius Domino militare conſueuerat, diuina pietas oſtenderit, quod tamen utrum meritis eiuſdem beati patris Cuthberti, an ſucceſſoris eius Ediluualdi, uiri æquè Deo deditì aſcribendum ſit, internus arbiter nouerit. Neque aliqua ratio uetat, utriuſque meritum factum credi, comitante etiam fide reuerẽdiſſimi patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipſum, quod refero, ſanationis completum eſt. Ipſe eſt qui tertius eiuſdem loci & militiæ ſpiritualis hæres, hodie maior ſeptuagenario, in magno uitæ futuræ deſiderio, terminum præſentis expectat. Cum ergo uiro Dei Cuthberto ad cæleſtia tranſlato, Ediluualdus eiuſdem inſulæ & monaſterii colonus exiſtere cœpiſſet, qui & ipſe multos anteà per annos in monachica conuerſatione probatus, ritè gradum anachoreticæ ſublimitatis aſcenderat, reperit, quia parietes præfati oratorii, qui tabulis minus diligenter coaptatis erant compoſiti, longe eſſent uetuſtate diſſoluti, & ſeparatis abinuicẽ tabulis, facilem turbinibus præbuiſſent ingreſſum. Sed uir uenerabilis, qui cæleſtis ædificiis magis, ꝗ terreni decorem quærebat, ſumpto fœno uel argilla, uel quicquid huiuſmodi materiæ reperiſſet, ſtipauerat rimulas, ne quotidianis imbriũ ſiue uentorum iniuriis, ab orandi retardaretur inſtãtia. Cum hæc igitur Ediluoaldus, ingreſſus locum, uidiſſet, poſtulauit à frequẽtantibus ſe fratribus pelliculam uituli, eamque in illo angulo, & quo & ipſe & prædeceſſor eius Cuthbertus, ſæpius orans ſtare uel genu flectere ſolebat, clauis affixam, uiolentiis procellarum oppoſuit. At poſtquam ipſe quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium ſupernæ beatitudinis intrauit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere cœpit, placuit reuerẽdiſſimo Lindisfarnenſis eccleſiæ pontifici Eadfrido, diſſolutum uetuſtate oratorium illud à fundamentis reſtaurare. Quod dum eſſet opus expletum, & multi deuota te ligione à beato Chriſti athleta Felgildo poſtularent quatenus aliquam illis particulam de reliquiis ſancti ac Deo dilecti patris Cuthberti, ſiue ſucceſſoris eius

eius Ediluueldi dare debuiſſet, uiſum eſt illi diuiſam particulatim memoratam palliculam petentibus dã dam, ſed daturus eam aliis, prius in ſe ipſe, quid hæc uirtutis haberet, expertus eſt. Habebat nanque uultũ deſormi rubore ſimul & tumore perfuſum, cuius quidem futuri in eo languoris & prius, cum adhuc communi inter fratres uita degeret, adſpicientibus in facie eius ſigna patebant. At cum in ſolitudine remotus, minorem corpori cultum, maiorem adhiberet continentiam, & quaſi diutino carcere incluſus, rarius uel ſotu ſolis, uel aeris utaretur afflatu, exereuit languor in maius, faciemque totam tumenti ardore repleuit. Timens ergo, ne forte magnitudine huiuſmodi infirmitatis ſolitariam deſerere uitam, & communem neceſſe eſſet conuerſationem repeteret, fidelis ulus eſt præſumptione, ſperauitque ſe illorum ope curandum, quorum ſe manſionem tenere & uitam gaudebat imitari. *Inſigne miraculum.* Mittens enim præſatæ partem pelliculæ in aquam, ipſa aqua lauit faciem ſuam, ſtatimque tumor omnis, qui hanc obſederat, & ſcabies fœda receſſit, iuxta quod mihi & primo religioſus quidam presbyter huius monaſterii Gyruenſis indicauit qui ſe uultum illius & prius tumentem ac deformẽ noſſe, & poſtea mundatum per feneſtram manu palpaſſe referebat, & ipſe poſtmodum Felgildus retulit, adſtruens quia res ita, ut presbyter narrauerat, eſſet expleta, & quod ex eo tempore, cum incluſus per multa annorũ curricula maneret, ut prius immunem ab huiuſmodi moleſtia uultum ſemper haberet, agẽte gratia Dei omnipotentis, quæ & in præſenti multos, & in futuro cordis & corporis noſtri languores ſanare conſueuit, ſatiansque in bonis deſiderium noſtrum, ſua nos in miſericordia & miſeratione coronat in ſecula ſeculorum, Amẽ. Hactenus uita S. Cuthberti, authore Beda uenerabili. At longo poſt tempore ſcripſit quidam ſatis grauiter: ſancti eiuſdẽ corpus etiam, poſt annos quadrigentos & decem & octo æquè incorruptum fuiſſe repertum. Mirabilis Deus *Luc. 1.* in ſanctis ſuis, apud quem etiam non eſt impoſſibile omne uerbum.

VITA S. BENEDICTI, ABBAtis Præſtantiſſimi, à ſanctiſſimo pontifice Romano Gregorio conſcripta. lib. 2. Dialog.

21. Martij. FVit uir uitæ uenerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipſo ſuæ pueritiæ tempore cor gerẽs ſenile. Aetatem quippe moribus tranſiens, nulli uoluptati animũ dedit. Sed dum in hac terra adhuc eſſet, quo temporaliter libere adhuc uti potuiſſet, deſpexit eam quaſi aridum mundum cum flore. *Eius patria.* Qui liberiori genere ex prouincia Nurſiæ exortus, Romæ liberalibus ſtudiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta uitiorum cerneret, eum, quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem, ne ſi quid de ſcientia eius attingeret, ipſe quoque in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque literarum ſtudiis, relicta domo rebusque patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur ſcienter neſciens, & ſapienter indoctus. Huius ego omnia geſta nõ didici, Sed pauca, quæ narro, quatuor diſcipulis illius referẽtibus, agnoui: Conſtantino ſcilicet, reuerendiſſimo ualde uiro, qui ei in monaſterii regimine ſucceſſit: Valẽtiniano quoq;, qui annis multis Lateranẽſi monaſterio pfuit: Simplicio, qui congregationẽ illius poſt eum tertius rexit. Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conuerſatus fuerat, præeſt.

Hic itaque cum iam, relictis literarum ſtudiis, petere deſerta decreuiſſet, nutrix, quæ hũc arctius amabat, ſola ſecuta eſt. Cumque ad locum ueniſſet, qui dicitur Enfide, multiſq; honeſtioribus uiris pro charitate ſe illic detinentibus, in beati Petri Eccleſia demorarentur: prędicta nutrix illius ad purgandum triticum a uicinis mulieribus præſtari ſibi capiſterium petiit, quod ſuper menſam incautè derelictum, caſu accidente fractum eſt, ſic ut in duabus partibus inueniret diuiſum. Quod mox rediens nutrix illius ut inuenit uehemẽtiſſime flere cœpit, quia uas quod præſtitum acceperat, fractum uidebat. Benedictus autẽ religioſus & pius puer cum nutricem ſuam flere conſpiceret, eius dolori compaſſus, ablatis ſecum utriſq; fracti capiſterii partibus, ſeſe cum lachrimis in orationem dedit, qui ab oratione ſurgens, ita iuxta ſe uas ſanũ reperit, ut in eo inueniri fracturæ nulla ueſtigia potuiſſent: moxque nutricem ſuam blande conſolatus ei ſanum capiſterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis eſt agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc *Benedictus puer fractũ capiſteriũ oratione inte grũ reſtituit.* ipſum capiſterium eius loci incolæ in Eccleſiæ ingreſſu ſuſpenderent, quatenus & præſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, à quanta Benedictus puer conuerſationis gratiam perfectione cœpiſſet. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & uſque ad hæc Longobardorum tempora ſuper fores Eccleſiæ perpendit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti, quàm laudes, & pro Deo laboribus fatigari, quam uitæ huius fauor extolli, nutricẽ ſuam occulte fugiens, deſerti loci ſeceſſum petiit, cui Sublacus uocabulum eſt, qui ab Romana urbe quadraginta ferè milibus diſtans frigidas atque perſpicuas emanat aquas. Quæ illic uidelicet aquarum abũdantia in extenſo prius lacu colligitur, ad extremum uerò in omnem deriuatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit, quò tenderet requiſiuit. Cuius cum deſiderium cognouiſſet, & ſecretum tenuit, & adiutoriũ *Induit habitũ monaſticum.* impendit, eique ſanctæ conuerſationis habitum tradidit, & inquantum licuit, miniſtrauit. Vir autẽ Dei ad eundem locum perueniens, in arctiſſimum ſpecũ ſe tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus manſit. Qui uidelicet Romanus non longe in monaſterio ſub Theodati patris regula degebat, ſed pie eiuſdem patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad manducandum ſurripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem uerò ſpecum à Romani cella iter non erat, quia excelſa deſuper rupes eminebat, ſed ex eadem rupe longiſſimo fune ligatũ Romanus deponere panem conſueuerat, in qua etiã ſelli paruum tintinnabulũ inſeruit, ut ad eius ſonum uir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis unius charitati inuidens, alterius refectioni: cum quadam die ſubmitti panem conſpiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit. Romanus tamen horis congruentibus miniſtrare non deſiit. Cum uero iam Deus omnipotens & Romanum uellet à labore quieſcere, & Benedicti uitam in exemplum hominibus demonſtrare, ut poſita ſupra candelabrum lucerna clareſceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei *Paſchalis ſolẽnitas.* ſunt luceret: cuidam presbytero longius manenti, qui refectionem in paſcali feſtiuitate: per uiſum Dominus apparere dignatus eſt, dicens: Tu tibi delicias pręparas, & ſeruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus ſurrexit, atque in ipſa ſolennitate paſchali

ſchali cùm alimentis, quæ ſibi parauerat, ad locũ tetendit, & uirum Dei per abrupta montium, per cõcaua uallium, per deſoſſa terrarum quæſiuit, eumque latere in ſpecu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem conſediſſent, poſt dulcia uitæ colloquia is, qui aduenerat, presbyter dixit: Surge, ſumamus cibum: quia hodie paſcha eſt. Cui uir Dei reſpondit, dicens: Scio, quia paſcha eſt: quia hodie uidere te merui. Longe quippe ab hominibus poſitus, quia die eodẽ paſchalis ſolẽnitas eſſet, ignorabat. Venerabilis autem presbyter rurſus aſſeruit, dicens: Veraciter hodie reſurrectionis Dominicæ paſchalis dies eſt: abſtinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc miſſus ſum, ut omnipotentis dona Dei pariter ſumamus. Benedicentes igitur Dominum, ſumpſerunt cibum: expleta itaque refectione & colloquio, ad eccleſiam ſuam presbyter receſſit.

Presbyter adfert cibum S. Benedicto.

Inueniuntur in ſpecu à paſtoribus.

Eodem quoque tempore hunc in ſpecu latitantẽ etiã paſtores inuenerunt: quem dum ueſtitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam beſtiam eſſe crediderunt: ſed cognoſcentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à beſtiali mente mutati ſunt. Nomen itaque eius per uicina loca innotuit cunctis. Factũque eſt, ut ex illo iam tempore à multis frequentari cœpiſſet: qui cùm ei cibum afferrẽt corporis, ab eius ore in ſuo pectore alimenta referebant uitæ.

Cap. 2.

Tentatio carnis uehemẽs.

Quadam uerò die dum ſolus eſſet, tentator affuit. Nam nigra paruaque auis, quæ uulgò merula nominatur, circa eius faciem uolitare cępit, eiusque uultui importune inſiſtere, ita ut manu capi poſſet, ſi hãc uir ſanctus tenere uoluiſſet: ſed ſigno crucis edito, receſſit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente, ſecuta eſt, quantam uir ſanctus nunquàm fuerat expertus. Quandam nanque aliquando fœminam uiderat; quam malignus ſpiritus ante eius mẽtis oculos reduxit, tantoque igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accẽdit, ut dum in eius pectore amoris flamma uim caperet, etiam penè deſerere eremum, uoluptate uictus, deliberaret. Tunc ſubito ſuperna gratia reſpectus, ad ſemetipſum reuerſus eſt, atque urticarũ & uepriũm iuxta denſa succreſcere fruteta cõſpiciẽs, exutus indumẽto, nudum ſe in illis ſpinarum aculeis & urticarum incendiis proiecit, ibique diu uolutatus, toto ex eis corpore uulneratus exiit, & per cutis uulnera eduxit à corpore uulnus mentis, quia uoluptatem traxit in dolorem. Cumque bene pœnaliter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendiũ. Ex quo uidelicet tempore, ſicut poſt diſcipulis ipſe perhibebat, ita in eo eſt tentatio uoluptatis edomita, ut tale aliquid in ſe minime ſentiret. Cęperunt poſtmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius magiſterium feſtinare. Liber quippe à tentationis uitio, uero iure iam factus eſt uirtutum magiſter. Vnde & per Moyſen in Exodo præcipitur, ut Leuitæ à uigintiquinque annis & ſupra, miniſtrare debeant, ab anno uerò quinquageſimo, cuſtodes uaſorum fiant.

Fortiter ſuperatur.

Nu. 8.

Petrus: Iam quidẽ prolati teſtimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: ſed tamen hoc plenius exponi poſtulo.

Gregorius: Liquet, Petre, quòd in iuuẽtute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquageſimo calor corporis frigeſcat. Vaſa autem ſacra, ſunt fideliũ mentes. Electi ergò cũ adhuc in tentatione ſunt, ſubeſſe eos ac ſeruire neceſſe eſt, & obſequiis laboribuſque fatigari. Cùm uerò iam mentis ætate tranquilla calor receſſerit tentationis, cuſtodes uaſorum ſunt, quia doctores animarum fiunt.

Petrus: Fateor, placet, quod dicis: ſed quia prolati teſtimonij clauſa reſeraſti, quæſo, ut de uita iuſti debeas, ea, quæ ſunt inchoata, percurrere.

Gregorius: Recedente igitur tentatione, uir Dei quaſi ſpinis erutis, exculta terra, de uirtutum ſegete feracius fructus dedit. Præconio itaque eximiæ conuerſationis celebre nomen eius habebatur. Non autẽ longè monaſterium fuit, cuius congregationis pater defunctus eſt: omniſque ex illo congregatio ad eundẽ uenerabilem Benedictũ uenit, & magnis precibus, ut eis præeſſe deberet, petiit. Qui diù negando, diſtulit: ſuis illorumq; fratrum moribus ſe conuenire non poſſe prædixit: ſed uictus quandoque precibus aſſenſum dedit. Cumq; in eodem monaſterio regularis uitæ cuſtodiam teneret, nulliq;, ut prius, per actus illicitos in dexteram læuamq; partem deflectere à conuerſationis itinere liceret: ſuſcepti fratres inſanè ſæuientes, ſemetipſos prius accuſare cęperunt, quia hunc ſibi præeſſe popoſcerant, quorum ſcilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cumque ſibi ſub eo conſpicerent illicita nõ licere, & ſe dolerẽt adſueta relinquere, durumque eſſet, ꝙ in mente ueteri cogebãtur noua meditari, & quia grauis eſt ſemper prauis moribus uita bonorum, tractare de eius morte aliqui conati ſunt, qui inito conſilio, uenenum uino miſcuerunt. Et cùm uas uitreum, in quo ille peſtifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monaſterij ad benedicendum fuiſſet oblatum, extenſa manu Benedictus ſignum crucis edidit, & uas, quod longius tenebatur, eodem ſigno rupit, ſicque confractum eſt, ac ſi in illo uaſe mortis, pro cruce lapidem dediſſet. Intellexit protinus uir Dei, quia potũ mortis habuerat, quod portare non potuit ſignum uitæ, atque ilico ſurgens, uultu placido, mente tranquilla, conuocatos fratres alloquutus eſt, dicens: Miſereatur ueſtri, fratres, omnipotens Deus, quare in me facere uoluiſtis? Nunquid non prius dixi uobis, quia ueſtris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta ueſtros mores patrẽ uobis quærite, quia poſthac me habere minime poteſtis. Tũcq; ad locũ dilectæ ſolitudinis rediit & ſolus in ſuperni ſpectatoris oculis habitauit ſecũ.

Cap. 3.

Diſſoluti fratres nõ ferunt ſancti uiri rectitudinem.

Benedictus, ſigno crucis edito, uas, in quo uenenũ erat, perfregit.

Petrus: Minus patenter intelligo, quidnam ſit, Habitauit ſecum.

Gregorius: Si ſanctus uir contra ſe unanimiter conſpirantes, ſuæque conuerſationi longè diſſimiles, coactos diu ſub ſe tenere uoluiſſet, fortaſſe ſui uigoris uſum & modum tranquillitatis abſcinderet, atque à contemplationis lumine ſuæ mẽtis oculum declinaſſet. Dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret ſua, & ſe forſitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per cõtagionis motum, nimium extra nos ducimur, & nos ſumus, & nobiſcũ non ſumus, quia noſmetipſos minime uidentes, per alia uagamur. An illum ſecum fuiſſe dicimus, qui in longinquam regionem abiit, portionem, quam acceperat, conſumpſit, uni in ea ciuium adhæſit, porcos pauit, quos cùm manducare uideret ſiliquas, & eſuriret, qui tamẽ cùm poſtmodum cępit cogitare bona, quæ perdidit, ſcriptum de illo eſt: In ſe reuerſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundãt panibus? Si igitur ſecum fuit, unde ad ſe rediit? Hunc ergò uenerabilem uirũ ſecum habitaſſe dixerim, quia in ſua ſemper cuſtodia circumſpectus, ante oculos cõditoris ſe ſemper adſpiciens, ſe ſemper examinãs, extra ſe mentis ſuæ oculum non diuulgauit.

Lu. 15

Petrus: Quid ergò, quod de Apoſtolo Petro ſcriptum eſt, dum de carcere ab angelo eductus fuiſſet: Qui ad ſe reuerſus, dixit: Nunc ſcio uerè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum?

Act. 12.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapſum ſub noſmetip-

ſos

Duobus modis extra nos ducimur.

ſos recidimus, aut per cõtemplationis gratiam ſuper noſmetipſos leuamur. Ille itaque, qui porcos pauit, uagatione mentis & immunditiæ ſub ſemetipſum cecidit: Iſte uerò, quem angelus ſoluit, eius mentẽ in ecſtaſim rapuit, extra ſe quidem, ſed ſuper ſemetipſum fuit. Vterque ergò ad ſe rediit: quandò & ille ab errore operis ſe collegit ad cor: & iſte à contemplationis culmine ad hoc rediit, quod in intellectu communi ut prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa ſolitudine habitabat ſecum, inquantum ſe intra cogitationis clauſtra cuſtodiuit, nam quotieſcunque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, ſe proculdubio ſub ſe reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, ſed quæſo reſpondeas, ſi deſerere fratres debuit, quos ſemel ſuſcepit?

Miniſteriũ ſuſceptũ nũ liceat deſerere.

Gregorius: Vt ego Petre exiſtimo, ibi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, ubi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur boni. Nam ubi omnimodò de bonis fructus deeſt, fit aliquandò de malis labor uacuus, maximè ſi è uicino cauſæ ſuppetant, quæ fructum Deo ferre ualeant meliorem. Vir itaque ſanctus propter quem cuſtodiendum ſtaret, qui omnes unanimiter ſe perſequentes cerneret? Et ſæpè agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundum non eſt: quia cùm laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vndè ille quoque egregius prædicator, qui diſſolui cupit, &

Phil. 1.

cum Chriſto eſſe, cui uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum: qui paſſionum certamina non ſolum ipſe appetiit, ſed ad toleranda hæc & alios accendit: Damaſci

Act. 9. 2. Cor. 11.

perſecutionem paſſus, ut poſſet euadere, murum, funem, ſportamq; quæſiuit, ſeq; latenter deponi uoluit. Nunquid nõ Paulum mortem dicimus timuiſſe, quã ſe ipſe pro amore Ieſu teſtatur appetere? Sed cùm in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe cõſpiceret, & graui labore ad laborem ſe alibi cum fructu ſeruauit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit. Vndè idem quoque uenerabilis Benedictus, ſi libenter audis, citius agnoſcis, quia non tantos ipſe indociles deſeruit, quãtos in locis aliis à morte animæ ſuſcitauit.

Petrus: Ita eſſe ut doces, & manifeſta ratio, & prolatum congruũ teſtimonium declarat. Sed quæſo, ut de uita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

S. Benedictus 12. monaſteria extruit.

Gregorius: Cùm ſanctus uir diù in eadem ſolitudine uirtutibus ſignisque ſuccreſceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei ſunt ſeruitium congregati, ita ut illic duodecim monaſteria cum omnipotentis Ieſu Chriſti Domini opitulatione conſtrueret, in quibus ſtatutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos uerò ſecum retinuit, quos adhuc in ſua præſentia aptius erudiri iudicauit. Cœpere etiã tunc ad eum Romanæ urbis nobiles & religioſi concurrere, ſuosque ei filios omnipotenti Deo nutriẽdos dare. Tunc quoque bonæ ſpei ſuas ſoboles, Euicius Maurum, Tertullius uerò patritius Placidum tradidit, è quibus Maurus iunior, cùm bonis polleret moribus, magiſtri adiutor cœpit exiſtere: Placidus uerò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

Cap. 4.

Diabolus monachũ ab oratione abſtrahit.

In uno aũt ex eis monaſteriis, quæ circũquaque cõſtruxerat, quidã monachus erat, qui ad oratione ſtare nõ poterat: ſed mox ut ſe fratres ad ſtudium orationis inclinabãt, ipſe egrediebatur foras, & mente uaga, terrena aliqua & trãſitoria agebat. Cũque ab Abbate ſuo ſæpius fuiſſet admonitus, ad uirum Dei deductus eſt, qui ipſe quoque ſtultitiã eius uehemẽter increpauit, & ad monaſteriũ reuerſus, uix duobus diebus uiri Dei admonitionẽ tenuit. Nã die tertia ad uſum proprium reuerſus, uagari tẽpore orationis cœpit. Quod cũ ſeruo Dei ab eodẽ monaſterij patre, quẽ cõſtituerat, nunciatũ fuiſſet, dixit: Ego uenio, eũq; per memetipſum emẽdo. Cũque uir Dei ueniſſet ad idẽ monaſteriũ, &

Diabolus monachũ ab oratione.

cõſtituta hora expleta pſalmodia ſeſe fratres in orationẽ dediſſent, adſpexit, ꝙ eundẽ monachum, qui in oratione manere nõ potuit, quidã niger puerulus per ueſtimẽti fimbrias foras traheret. Tunc eidẽ patri monaſterij, Põpeiano nomine, & Mauro Dei famulo ſecrete dixit: Nunquid nõ adſpicitis, quis eſt, qui iſtum monachũ foras trahit? Qui reſpũdẽtes dixerũt: Non. Quibus ait: Oremus, ut uos etiã uideatis, quẽ iſte monachus ſequitur. Cumque per biduum eſſet oratum, Maurus monachus uidit: Pompeianus uerò eiuſdem monaſterij pater, uidere non potuit. Die igitur alia,

Caſtigatus uirga monachus, manet cõſtãs.

expleta oratione, uir Dei oratorium egreſſus, ſtãtem foris monachum reperit, quẽ pro cæcitate cordis ſui uirga percuſſit: qui ex illo die nil pſuaſionis ulterius à nigro iam puerulo pertulit, ſed ad orationis ſtudiũ immobilis permanſit, ſicque antiquus hoſtis dominari non auſus eſt in eius cogitatione, ac ſi ipſe percuſſus fuiſſet ex uerbere.

Cap. 5.

Ex his aũt monaſteriis, q̃ in eodẽ loco cõſtruxerat, tria ſurſum in rupibus montis erãt, & ualde erat fratribus laborioſum, ꝙ ſemper ad lacum oportebat deſcẽdere, ut aquã haurire debuiſſent, maximè quia è deuexo montis latere erat graue deſcendẽtibus in timore periculũ. Tunc collecti fratres ex eiſdem tribus monaſteriis, ad Dei famulũ Benedictũ uenerũt, dicẽtes: Laborioſum nobis eſt ꝑꝑ aquã quotidie uſque ad lacũ deſcendere, & idcirco neceſſe eſt ex eodem loco monaſteria mutari. Quos blande cõſolans, dimiſit, & nocte eadẽ cũ paruo puerulo, nomine Placido, cuius ſuperius memoriã feci, eiuſdẽ montis rupem aſcẽdit, ibique diutius orauit. Et oratione cõpleta, tres petras in loco eodẽ pro ſigno poſuit, atque ad ſuũ, cunctis illis neſciẽtibus, monaſteriũ rediit. Cumque die alia ad eũ pro neceſſitate aquæ prædicti fratres rediiſſent, dixit: Ite, & rupem illã, in qua tres ſuper inuicẽ poſitas petras inueneritis, in modicũ cauate, ualet enim omnipotẽs Deus etiã in illo montis cacumine aquã producere, ut uobis laborẽ tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quã Benedictus prædixerat, iam ſudantẽ inuenerunt. Cũque in ea cõcauum

Precibus è rupe fontem elicit.

locũ feciſſent, ſtatim aqua repletus eſt, quæ tã ſufficiẽter emanauit, ut nuncuſque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine uſque ad inferiora deriuetur.

Cap. 6.

Alio quoque tempore Gotthus quidã pauper ſpiritu, ad conuerſionẽ uenit, quẽ Dei uir Benedictus libentiſſime ſuſcepit. Quadã uerò die ei dare ferramẽtum iuſſit, quod ad falcis ſimilitudinẽ falcaſtrũ uocatur, ut de loco quodã uepres abſcinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus aũt ipſe, quẽ mundandũ Gotthus ſuſceperat, ſuper ipſam laci ripam iacebat. Cũq; Gotthus idẽ denſitatem ueprium totius uirtutis annıſu ſuccideret, ferrum de manubrio proſiliẽs, in lacũ cecidit: Vbi ſcilicet tanta erat aquarum profunditas, ut ſpes requirendi ferramenti nulla iam eſſet. Itaque ferro perdito, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus, damnum fecerat, nunciauit, & reatus ſui pœnitentiam egit. Quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare.

Inſigne miraculum.

Vir igitur Domini Benedictus hæc audiẽs, acceſſit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium, & miſit in lacum, & mox ferrum à profundo rediit, atque in manubrium intrauit. Qui ſtatim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Eccè labora, & noli contriſtari.

Cap. 7.

Quadã uerò die dum idem uenerabilis Benedictus in cella cõſiſteret, prædictus Placidus puer, ſancti uiri monachus, ad hauriendã de lacu aquã egreſſus eſt, qui uas, quod tenuerat, in aquã incaute ſubmittens, ipſe quoque adẽdo ſequutus eſt. Quẽ mox unda rapuit,

puit,

mii, & penè ad unius ſagittæ curſum, eum à terra introrſus traxit. Vir autē Dei intrà cellam poſitus, hoc protinus agnouit, & Maurum feſtine uocauit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendā aquam perrexerat, in lacum cecidit: iamq; eū longius unda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolū inuſitata. Benedictione etenim poſtulata atq; percepta, ad patris ſui imperium concitus perrexit Maurus. Itaq; uſque ad eum locum, quo ab unda deducebatur puer, per terram ſe ire exiſtimans, ſuper aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, curſu rapido rediit. Qui mox ut terrā tetigit, ad ſe reuerſus, poſt tergum reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet, agnouit: & quod præſumere non potuiſſet ut fieret, miratus extremuit factum. Reuerſus itaque ad patrem, rem geſtam retulit. Vir aūt uenerabilis Benedictus hoc non ſuis meritis, ſed illius obedientiæ deputare cœpit. At contra Maurus pro ſolo eius imperio factū dicebat: ſeque cōſciū in illa uirtute nō eſſe, quā neſcius feciſſet. In hac itaque mutuæ humilitatis & amica cōtentione acceſſit arbiter puer, qui ereptus eſt, nā dicebat: Ego cū ex aqua traherer, ſuper caput meū melotē Abbatis uidebam, atque ipſum me ex aquis educere cōſiderabam.

Maurus currit ſuper aquas.

Petrus: Magna ſunt ualde, quę narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni uiri miracula quo plus bibo, eo plus ſitio.

Cap. 8.

Gregorius: Cùm iam loca eadē in amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, longè lateque ferueſcerēt, & ſecularem uitam multi relinquerent, & ſub leui redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: ſicut mos prauorum eſt, inuidere aliis uirtutis bonū, quod ipſi habere nō appetunt: uicinæ eccleſiæ presbyter, Florentius nomine, huius noſtri ſubdiaconi Florentij auus, antiqui hoſtis malitia percuſſus, ſancti uiri ſtudiis cœpit æmulari, eiuſque cōuerſationi derogare, quoſque etiā poſſet, ab illius uiſitatione cōpeſcere. Cūque iā ſe cōſpiceret eius profectibus obuiare nō poſſe, & cōuerſationis illius opinionē creſcere, atque multos ad ſtatū uitæ melioris ipſo quoque opinionis eius præconio indeſinenter uocari: inuidiæ facibus magis magiſque ſuccenſus, deterior fiebat: quia conuerſationis illius * apparebat habere laudē, ſed habere laudabilē uitā nolebat. Qui eiuſdē inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc uſque perductus eſt, ut ſeruo omnipotētis Dei infectum ueneno panē quaſi pro benedictione tranſmitteret. Quē uir Dei cū gratiarum actione ſuſcepit: ſed eum, quæ peſtis lateret in pane, nō latuit. Ad horā uerò refectionis illius ex uicina ſylua coruus uenire cōſueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cū more ſolito ueniſſet, panē, quem presbyter trāſmiſerat, uir Dei ante coruum proiecit, eique præcepit, dicēs: in nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri tolle hunc panem, & tali eum in loco proiice, ubi à nullo hominū poſſet inueniri. Tunc coruus aperto ore, expāſis alis, circa eundem panē cœpit diſcurrere, crocitare, ac ſi aperte diceret, & obedire ſe uelle, & tamē iuſſa implere nō poſſe. Cui uir Domini præcipiebat, iterū atque iterum dicens: Leua leua ſecurus, atque ibi proiice, ubi inueniri nō poſſit. Quem diù demoratus, quandoque coruus momordit, leuauit, & receſſit. Poſt triū uerò horarū ſpatium, abiecto pane, rediit, & de manu hominis Dei annonā, quā cōſueuerat, accepit. Venerabilis aūt pater cōtra uitam ſuā inardeſcere ſacerdotis animū uidens, illi magis q̄ ſibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia magiſtri corpus necare nō potuit, ſe ad extinguendas diſcipulorū animas accēdit: ita ut in horreo Cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas ſeptē puellas mitteret: q̄ corā eis ſibi inuicē manus tendentes, & diutius ludētes, illorū mētes ad peruerſitatē libidinis inflāmarent. Quod uir ſanctus de cella cōſpiciens, lapſuſque adhuc tenerioribus diſcipulis pertimeſcens, idque pro ſua ſolius perſecutione fieri pertractans: inuidiæ locū dedit, atque oratoria & cuncta quæ conſtruxerat, ſubſtitutis præpoſitis adiunctis fratribus ordinauit, & paucis ſecum monachis ablatis, habitationē mutauit loci. Sicque uir Dei eius odia humiliter declinauit, quē omnipotēs Deus terribiliter percuſſit. Nā cū prædictus presbyter, ſtās in ſolario, Benedictū diſceſſiſſe cognoſceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipſum tantū, in quo ſtabat, ſolariū cecidit, & Benedicti hoſtē cōterens extinxit. Quod uiri Dei diſcipulus, Maurus nomine, ſtatim uenerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodē uia decē millibus aberat, æſtimauit eſſe nunciandū, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te perſequebatur, extinctus eſt. Quod uir Dei Benedictus audiens, ſeſe in grauibus lamentationibus dedit, uel quia inimicus occubuit, uel quia de inimici morte diſcipulus exultauit. Qua de re factum eſt, ut eidem quoque diſcipulo pœnitentiā indiceret, q̄ mandans talia, gaudere de inimici interitu præſumpſiſſet.

Florentius presbyter necem machinatur ſancto uiro.

** appetebat.*

Florentius nititur perdere animas diſcipulorum S. Benedicti.

Percutitur à Deo.

Petrus: Mira ſunt & multum ſtupenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta, Moyſen; in ferro uerò, quod ex profundo aquæ rediit, Heliſæum, in aquæ itinere, Petrum, in corui obedientia, Eliam, in luctu autem mortis inimici, Dauid uideo, & perpēdo quia uir ille ſpiritu iuſtorum omnium plenus fuit.

Exod. 17. 4. Reg. 6. Matt. 14. 3. Reg. 17. 2. Reg. 1.

Gregorius: Vir Dei Benedictus, Petre, unius Dei ſpiritū habuit, qui per conceſſæ redemptionis gratiā, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohannes dicit, Erat lux uera, quæ illuminat omnē hominē uenientem in hunc mundum. De quo rurſus ſcriptum eſt, De plenitudine eius nos oēs accepimus. Nā ſancti Dei homines potuerūt à Domino uirtutes habere, nō etiā aliis tradere. Ille aūt ſigna uirtutis dedit ſubditis, qui ſe daturū ſignum Ionæ promiſit inimicis, ut coram ſuperbis mori dignaretur, corā humilibus reſurgere, quatenus & illi uiderēt, quod cōtemnerēt, & iſti quod uenerantes amare debuiſſent. Ex quo myſterio actum eſt, ut dum ſuperbi adſpiciunt deſpectum mortis, humiles contra mortē acciperēt gloriā poteſtatis.

Iohā. 1. Ibidem Matt. 12.

Petrus, Quæſo te, poſt hæc ad quæ loca uir ſanctus migrauerit, uel ſi aliquas in eis uirtutes poſtmodum oſtenderit, innoteſce.

Innoteſce, alibi ue dicit

Gregorius, Sanctus uir ad alia demigrans loca, non hoſtem mutauit. Nam tanto pòſt grauiora prælia pertulit, quantum contra ſe aperte pugnātem ipſum malitiæ magiſtrum inuenit. Caſtrum nanque, quod Caſſinum dicitur, in excelſi mōtis latere ſitum eſt, qui uidelicet mons diſtenſo ſinu hoc idem caſtrum recipit, ſed per tria millia in altum ſe ſubrigens, uelut ad aera cacumē tendit. Vbi uetuſtiſſimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium, à ſtulto ruſticorū populo Apollo colebatur. Circūquaque etiā in cultu dæmonum luci ſuccreuerāt, in quibus adhuc eodē tēpore infidelū inſana multitudo ſacrificiis ſacrilegis inſudabat. Illuc itaque uir Dei perueniēs, cōtriuit idolū, ſubuertit aram, ſuccēdit lucos, atq; in ipſo tēplo Apollinis, oraculū B. Martini, ubi uerò ara eiuſdē Apollinis fuit, oraculū S. Iohannis cōſtruxit, & cōmorantē circūquaque multitudinē, prædicatione cōtinua ad fidē uocabat. Sed hæc antiquus hoſtis tacite nō ferēs, nō occulte uel p̄ ſomniū, ſed aperta uiſione eiuſdē patris oculis ſeſe ingerebat, & magnis clamoribus uim ſe perpeti cōquerebatur, ita ut uoces illius etiā fratres audirent, quāuis imaginē minime cernerent. Vt enim diſcipulis ſuis uenerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idē antiquus hoſtis teterrimus & ſuccēſus apparebat, qui in eū ore oculiſque flāmātibus ſæuire uidebatur. Iam uerò quæ diceret, audiebāt oēs. Prius

Caſtrū Caſſinenſe.

Aram Apollinis euertit.

enim

enim húc uocabat ex nomine. Cui cũ uir Dei minimè reſpõderet, ad eius mox cõtumelias erũpebat. Nã cũ clamaret, dicẽs, Benedicte Benedicte, & eũ ſibi nullo modo reſpõdere cõſpiceret, protinus adiungebat: Maledicte, nõ Benedicte, quid mecũ habes? quid me pſequeris? Sed iã nũc expectãda ſunt cõtra Dei famulum antiqui hoſtis noua certamina cui pugnam quidẽ nolẽs intulit, ſed occaſiões uictoriæ miniſtrauit inuitus.

Fremit in eũ ſathanas

Cap. 9.

Quadam die dum fratres habitacula eiuſdem cellæ conſtruerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerũt. Cumque eum duo uel tres mouere non poſſent, plures adiuncti ſunt, ſed ita immobilis manſit, ac ſi radicitus in terra teneretur, ut palam daretur intelligi, quod ſuper eũ ipſe per ſe antiquus hoſtis ſederet, quẽ tãtorum uirorum manus mouere non poſſent. Difficultate igitur facta, ad uirum Dei miſſum eſt, ut ueniret, & orando hoſtem repelleret, ut lapidem leuare poſſent. Qui mox uenit, & orationem faciens, benedictionem dedit, & tanta lapis celeritate leuatus eſt, ac ſi nullum prius põdus habuiſſet.

Cap. 10

Tunc in conſpectu uiri Dei placuit, ut in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolũ fratres inuenerunt. Quo ad horam caſu in coquinam proiecto, exire, ignis repentè uiſus eſt, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiuſdem coquinæ ædificium conſumeretur, oſtendit. Cumque iaciendo fratres aquam ad ignem quaſi extinguendo perſtreperent, pulſatus eodem tumultu uir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum eſſe, in ſuis uerò non eſſe conſiderans, caput protinus in orationem flexit, & eos, quos phantaſtico reperit igne deludi, uocauit fratres, monuit ut oculos ſuos ſignarent, ut & ſanum illud coquinæ ædificium aſſiſtere cernerent, & flammas, quas antiquus hoſtis finxerat, non uiderent.

Preſtigia dæmonũ.

Cap. 11

Rurſus dũ fratres parietem, quia res ita exigebat, paulo altius erigerent, uir Dei in orationis ſtudio intra cellæ ſuæ clauſtra morabatur. Cui antiquus hoſtis inſultans apparuit, & ei, quod ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod uir Dei per nuncium celerrimè fratribus indicauit dicens: Fratres, cautè uos agite, quia ad uos hac hora malignus ſpiritus uenit. Is qui mandatum detulit, uix uerba compleuerat, & malignus ſpiritus eundẽ parietem, qui ædificabatur, euertit, atque unum puerulum monachum, cuiuſdam curialis filium opprimens ruina contriuit. Contriſtati omnes ac uehementer afflicti, non damno parietis, ſed contritione fratris, uenerabili patri Benedicto celeriter cũ graui luctu nũciarũt. Tũc idẽ pater Benedictus dilaceratum puerum ad ſe deferri iubet. Quem portare non niſi in ſacco potuerunt, quia collapſi ſaxa parietis non ſolum eius membra, ſed etiam oſſa contriuerant. Præcepitque uir Dei ſtatim eum in cella ſua in pſyacio, quo orare conſueuerat, proiici, miſſiſque foras fratribus, cellam clauſit, qui orationi inſtantius quàm ſolebat incubuit. Mira res, eadem hora hũc incolumen, atque ut prius ualentem, ad eundem iterum laborem miſit, ut ipſe quoque parietem cũ fratribus perficeret, de cuius ſe interitu antiquus hoſtis Benedicto inſultare crediſiſſet.

Dæmõ euertẽs murũ, opprimit puerum.

Eũ S. Benedictus excitat.

Cap. 12

Cœpit uerò inter iſta uir Dei ꝓphetiæ etiã ſpiritu pollere, uẽtura pdicere, pſẽtibus etiã abſẽtia nũciare. Mos etenim cellæ fuit, ut quoties ad reſpõſũ aliquod egrederentur fratres, cibũ potũq; extra cellã minimè ſumerẽt. Cũq; hoc de uſu regulæ ſolicitæ ſeruaref, quadã die ad reſpõſũ fratres egreſſi ſunt, & in eo tardiore cõpulſi ſunt hora demorari. Qui manere iuxta religioſã fœminã nouerãt cuius ingreſſi habitaculũ, ſũpſerunt cibũ. Cũq; iã tardius ad cellã rediiſsẽt, benedictionẽ patris ex more petierũt. Quos ille protinus percontatus eſt dicens: Vbi comediſtis? Qui reſpõderũt: Nuſquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nũquid illius talis fœminæ habitaculum non intraſtis? Nunquid hos, atque illos cibos non accepiſtis? Nunquid tot calices non bibiſtis? Cumque eis uenerabilis pater & hoſpitium mulieris, & genera ciborum, & numerum potionum diceret, cognoſcentes cuncta, quæ egerãt, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & ſe deliquiſſe confeſſi ſunt. Ipſe autem protinus culpæ* pœnitentiã præcepit, perpendens quod in eius abſentia ultrà non facerent, quem præſentem ſibi eſſe in ſpiritu ſcirent.

Abſẽs, in ſpiritu uidit quid fratres agerẽt.

**culpa peyeu,*

Cap. 13

Frater quoque Valentiniani, eius monachi, cuius ſuperius memoriam feci, uir erat laicus, ſed religioſus. Qui ut ſerui Dei orationem perciperet, & germanũ fratrem uideret, annis ſingulis de loco ſuo ad cellam eius ieiunus uenire conſueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monaſteriũ faceret, ſeſe illi alter uiator adiunxit, qui ſumendos cibos in itinere portabat. Cumque iam hora tardior excreuiſſet dixit: Veni frater, ſumamus cibum, ne laſſemur in uia. Cui ille reſpõdit: Abſit frater, hoc non faciam, quia ad uenerabilem patrem Benedictum ieiunus ſemper peruenire conſueui. Quo reſponſo percepto, ad horã conuiator tacuit. Sed cum poſt hoc aliquãtulũ itineris ſpatiũ egiſſent, rurſus admonuit, ut manducarent. Noluit conſentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum conſenſit. Cumque iter longius agerent, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia uideri. Tunc conuiator ait: Eccè aquam, eccè pratum, eccè amœnus locus, in quo poſſumus refici & parum quieſcere, ut ualeamus iter noſtrum poſtmodum incolumes explere. Cum igitur & uerba auribus, & loca oculis blandirentur, tertia admonitione perſuaſus conſenſit & comedit, ueſpertina uerò hora peruenit ad cellam. Præſentatus autem uenerabili Benedicto patri, ſibi orationẽ petiit, ſed mox ei uir ſanctus hoc, quod in uia egerat, improperauit, dicens: Quid eſt, frater, quod malignus hoſtis, qui tibi per conuiatorem tuũ locutus eſt, ſemel tibi perſuadere non potuit, ſecundo nõ potuit, tertio uerò perſuaſit, & te ad hoc quod uoluit, ſuperauit? Tunc ille reatum infirmæ ſuæ mentis agnoſcens, eius pedibus prouolutus, tanto magis cœpit culpã deflere & erubeſcere, quanto ſe cognouit etiã abſentem in Benedicti patris oculis deliquiſſe.

Obiicit culpã, quã abſens cõmiſerat

Petrus: Ego ſancti uiri præcordiis Eliſæi ſpiritum uideo ineſſe, qui abſenti diſcipulo præſens extitit.

4. Re. 5

Cap. 14

Gregorius: Oportet, Petre, ut interim ſileas quatenus adhuc maiora cognoſcas. Gotthorum nanque tẽporibus, cum rex eorum Totila ſanctum uirum prophetiæ habere ſpiritum audiſſet, ad eius monaſteriũ pergens, paulò longius ſubſtitit, eique ſe uenturum eſſe nunciauit. Cui dum protinus mandatum de monaſterio fuiſſet ut ueniret, ipſe, ſicut perfidæ mẽtis fuit, an uir Dei prophetiæ ſpiritũ haberet, explorare conatus eſt. Quidã uerò eius ſpatharius Riggo dicebatur, cui calceamenta ſua præbuit, eumque indui ueſtibus regalibus fecit, quẽ quaſi in pſona ſua pgere ad Dei hominẽ pcepit. In cuius obſequio tres, qui ſibi p cæteris adhærere cõſueuerãt, comites miſit, ſcilicet Vulteticũ Rudericũ & Blindinum, ut ante ſerui Dei oculos ipſũ regẽ Totilã eſſe ſimulãtes, eius lateri obambularẽt, cui alia quoq; obſequia quaſi ſpatharii præberẽt, ut tam ex eiſdem obſequiis, quàm ex purpureis ueſtibus rex eſſe putaretur. Cumque idem Riggo decoratus ueſtibus, obſequentũ frequentia comitatus, monaſteriũ fuiſſet ingreſſus, uir Dei eminus ſedebat. Quẽ uenientẽ conſpiciens, cũ iã ab eo audiri potuiſſet, clamauit, dicens:

Totilæ regis uerſutia à S. Benedicto regitur.

dicẽs, Pone fili, pone, hoc quod portas, non eſt tuum. Qui Riggo protinus in terrã cecidit, & quia tanto uiro illudere præſumpſiſſet, expauit, omneſque qui cum eo ad hominẽ Dei ueniebant, terræ conſternati ſunt. Surgẽtes aũt, ad eũ minimè propinquare præſumpſerunt, ſed ad ſuũ regem reuerſi, nũciauerunt trepidi, in quanta uelocitate fuerant deprænhenſi.

Cap. 15.
Enbarbari regis erga ſanctũ uirum reuerẽtia.

Tunc per ſe idem Totila ad Dei hominem acceſsit quem cum longe ſedentẽ cerneret, non auſus accedere, ſeſe in terram dedit. Cui cum uir Dei bis ter ue diceret, Surge, ſed ipſe ante eum de terra erigere ſe non auderet, Benedictus Chriſti Ieſu famulus per ſemetipſum dignatus eſt accedere ad regem, proſtratumq́; de terra leuauit, & de ſuis actibus increpauit, atque in paucis ſermonibus cuncta, quæ illi erant uentura, prænũciauit dicens, Multa mala facis, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate conquieſce. Equidem Romam ingreſſurus es mare tranſiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, rex uehemẽter territus, oratione petita receſsit, atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & non multò poſt Romam adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autẽ regni ſui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnum cum uita perdidit. Præterea Canuſinæ antiſtes eccleſiæ ad eundem Dei famulum uenire conſueuerat, quem uir Dei pro uitæ ſuæ merito ualde diligebat. Is itaque dum cũ illo de ingreſſu regis Totilæ & Romanæ urbis perditione colloquium haberet, dixit. Per hunc regem ciuitas iſta deſtruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Cui uir Domini reſpondit, Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus ac terræmotu fatigata, * marceſcet in ſemetipſa. Cuius prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora, qui in hac urbe diſſoluta mœnia, euerſas domus, deſtructas eccleſias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternantur uidemus, quamuis hoc Honoratus eius diſcipulus, cuius mihi relatione compertum eſt, nequaquam ex ore illius audiſſe ſe perhibet, ſed quia hoc dixerit, dictum ſibi à fratribus fuiſſe teſtatur.

Epiſcopus Canuſin°. S. Benedicti uaticiniũ de Roma.
** marceſcet.*

Cap. 16

Eodem quoque tempore quidam Aquinenſis eccleſiæ clericus dæmonio uexabatur, qui à uenerabili uiro Conſtantio, eiuſdem eccleſiæ antiſtite per multa fuerat martyrum loca tranſmiſſus, ut ſanari potuiſſet. Sed ſancti Dei martyres noluerunt ei ſanitatis donũ tribuere, ut quanta eſſet in Benedicto gratia, demonſtrarent. Ductus itaque eſt ad omnipotentis Dei famulum Benedictum, qui Ieſu Chriſto Domino preces fundens, antiquum hoſtem de obſeſſo homine protinus expulit. Cui ſanato præcepit, dicẽs, Vade, & poſt hac carnem non comedas, ad ſacrum ordinem nunquam accedere præſumas, quacunque autem die ad ſacrum ordinem accedere præſumpſeris, ſtatim iuri diaboli iterum mancipaberis. Diſceſsit igitur clericus ſanus, & ſicut terrere ſolet animum pœna recens, ea, quæ uir Dei præceperat, interim cuſtodiuit. Cum uerò poſt annos multos omnes priores illius de hac luce migraſſent, & minores ſuos ſibimet ſupponi in ſacris ordinibus cerneret, uerba uiri Dei quaſi ex longo tempore oblitus poſtpoſuit, atque ad ſacrum ordinem acceſsit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus tenuit, eumque uexare quouſque animam eius excuteret, non ceſſauit.

Curat dæmoniacũ.

Petrus, Iſte uir Dei diuinitatis, ut uideo, etiam ſecreta penetrauit, quia perſpexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, ne ad ſacrum ordinem auderet accedere.

1.Co.6.

Gregorius, Quare diuinitatis ſecreta non noſſet qui diuinitatis præcepta ſeruaret, cum ſcriptum ſit, Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo?

Ro.11.

Petrus: Si unus fit cum Domino ſpiritus qui Domino adhæret, quid eſt, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Valde enim eſſe inconueniens uidetur, eius ſenſum, cum quo unus unum factum fuerit, ignorare.

1.Co.2.

Gregorius: Sancti uiri, inquantum cum Deo unum ſunt, ſenſum Domini nõ ignorant. Nã idem quoque Apoſtolus dicit: Quis enim ſcit hominũ, quæ hominis ſunt, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in ipſo? Ita & quæ Dei ſunt, nemo cognouit, niſi ſpiritus Dei. qui ne ſe oſtenderet noſſe, quæ Dei ſunt, adiunxit Nos autẽ non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt. Hinc iterum dicit: Quod oculus nõ uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quę præparauit Deus diligentibus ſe, nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum.

Ro. 11

Petrus: Si ergo eidẽ Apoſtolo ea, quæ ꝑ Dei ſpiritũ ſunt reuelata, quomodò ſuper hoc, quod propoſuit, præmiſit, dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius? Sed rurſum mihi hæc dicenti, alia ſuboritur quæſtio. Nam Dauid propheta Domino loquitur dicens: In labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cum minus ſit noſſe, quàm etiam pronunciare, quid eſt, quòd Paulus incompræhenſibilia eſſe Dei iudicia aſſerit: Dauid aũt ſe omnia non ſolum noſſe, ſed etiam in labiis pronunciaſſe teſtatur?

Pſalm. 118.

Gregorius: Ad utraque hæc tibi ſuperius ſub breuitate reſpondi, dicens, quòd ſancti uiri, inquantum cũ Domino unum ſunt, ſenſum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuote Dominum ſequuntur, etiã deuotione cum Deo ſunt, & adhuc carnis cõrruptibilis grauati pondere, cum Deo non ſunt, occultaq́; Dei iudicia, inquantũ coniuncti ſunt, ſciunt, inquantũ diſiuncti ſunt neſciũt, quia enim ſecreta eius adhuc perfectè non penetrant, incomprænhenſibilia eius iudicia eſſe teſtantur. Qui uerò mente ei inhærent, atque inhærendo uel ſacris ſcripturæ eloquiis, uel occultis reuelationibus, inquantum accipiunt, agnoſcunt, & nouerũt hæc & pronunciant. Iudicia.n. q̃ Deus tacet, neſciũt, q̃ Deus loquit̃ ſciũt. Vnde & Dauid ꝓpheta, cũ dixiſſet: In labiis meis ꝓnunciaui oĩa iudicia, ꝓtinus addidit Oris tui, ac ſi aperte dicat: Illa ego iudicia & noſſe & pronunciaſſe potui, quæ te dixiſſe cognoui. Nam ea, quæ ipſe non loqueris, à noſtra proculdubio cognitione abſcondis. Cõcordat ergo prophetia Apoſtolicaq́; ſentẽtia, quia & incõprænhenſibilia ſunt Dei iudicia, & tamẽ quę de ore eius prolata fuerint, humanis labiis pronunciantur, quoniã ſciri ab hominibus, & prolata prodi poſſunt, & occultari non poſſunt.

Iudicia Dei occulta ut ſciãt ſancti itemq́; neſciat dũ ſunt in terris.

Petrus: In obiectione meæ quæſtiúculæ patuit cauſa rationis. Sed quæſo te, ſi qua ſunt adhuc de uiri huius uirtute, ſubiunge.

Cap. 17.

Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobus nomine, eiuſdem Benedicti patris fuerat admonitione conuerſus, qui pro uitæ ſuæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eius cellam eſſet ingreſſus, hunc amariſsimè flentem reperit. Cũq́; diu ſubſiſteret, eiuſque nõ finiri lachrymas uideret, nec tamen uir Dei conſueuerat orando plangere, ſed mœrẽdo, quænam cauſa tanti luctus exiſteret, inquiſiuit. Cui uir Dei ilico reſpondit: Omne hoc monaſteriũ, quod cõſtruxi, & cuncta, quæ fratribus præparaui, omnipotentis Dei iudicio gentibus tradita ſunt. Vix autem obtinere potui, ut mihi ea hoc loco animæ concederentur. Cuius uocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus, qui deſtructum modo à Longabardorum gente eius

Prædicit excidium cœnobij ſui.

monaſterium ſcimus. Nocturno enim tēpore & quieſcentibus fratribus nuper illi Langobardi ingreſsi ſunt, qui diripientes omnia, ne unum quidem hominem illic tenere potuerunt, ſed impleuit omnipotens Deus, quod fideli famulo Benedicto promiſerat, ut ſi res gētibus traderet, animas cuſtodiret. Qua in re Pauli uicem uideo tenuiſſe Benedictū, cuius dum nauis rerum omnium iacturam pertulit, ipſe in conſolatione uitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

Act. 29.

Cap. 18.

Quodam quoque tempore Exhilaratus noſter, quē ipſe conuerſum noſti, transmiſſus à Domino ſuo fuerat, ut Dei uiro in monaſteriū uino plena duo lignea uaſcula, quæ uulgo flaſcones uocantur, deferret, qui unum detulit, alterum uerò pergens, in itinere abſcōdit. Vir autem Domini, quem facta abſentia latere nō poterant, unum cum gratiarum actione ſuſcepit, & diſcedentem puerum monuit, dicens: Vide fili, ne de illo flaſcone, quem abſcōdiſti, bibas, ſed inclina illum caute, & inuenies, quid intus habet. Qui cōfuſus ualde, à Dei homine exiuit. Et reuerſus, uolēs adhuc probare, quid audierat, cum flaſconem inclinaſſet, de eo protinus ſerpens egreſſus eſt. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc, quod in uino reperit, expauit malum quod fecit.

Furtū uidet in ſpiritu.

Cap. 19.

Non longè autem à monaſterio uicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione cōuerſa. Ibi quoque quædam ſanctimoniales fœminæ inerāt & crebro illuc pro exhortādis animabus fratres ſuos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam uerò die miſit ex more, ſed is, qui miſſus fuerat, monachus, poſt admonitionem factam, à ſanctimonialibus fœminis rogatus mappulas accepit, ſibiq; eas abſcondit in ſinu. Qui mox ut reuerſus eſt, eum uir Dei uehemētiſſima amaritudine cœpit increpare, dicēs: Quomodò ingreſſa eſt iniquitas in ſinum tuū? At ille obſtupuit, & quid egiſſet oblitus, unde corripiebatur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præſens non eram, quādo ab ancillis Dei mappulas accepiſti, tibique eas in ſinu miſiſti? Qui mox eius ueſtigiis prouolutus, ſtultè ſe egiſſe pœnituit, & eas, quas in ſinu abſconderat mappulas abiecit.

Cernis abſens mappulas dari monacho.

Cap. 20.

Quadam quoque die, dum uenerabilis pater ueſpertina iam hora corporis alimenta perciperet, eius monachus cuiuſdam defenſoris filius fuerat, qui ei ante menſam lucernam tenebat. Cumque uir Dei ederet, ipſe autem cum lucernæ miniſterio adſtaret, cœpit per ſuperbiæ ſpiritum in mente ſua tacitus uoluere, & per cogitationem dicere: Quis eſt hic, cui ego manducanti aſſiſto, lucernam teneo, ſeruitium impē do? Quis ſum ego, ut iſti inſeruiam? Ad quem uir Dei ſtatim conuerſus, uehementer cœpit eum increpare dicens, Signa cor tuum frater. Quid eſt, quod loqueris? ſigna cor tuum. Vocatiſque ſtatim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli, ipſum uerò iuſsit à miniſterio recedere, & ſibi hora eadem quietum ſedere. Qui requiſitus à fratribus, quid habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto ſuperbiæ ſpiritu intumuerat, & quæ contra uirum Dei uerba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus patuit, quòd uenerabilem Benedictum latere nil poſſet, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis uerba ſonuiſſent.

Occultas uidet monachi cogitationes.

Cap. 21.

Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magnaque omnes alimentorū indigētia coanguſtabant. Iamque in Benedicti monaſterio triticum deerat. Panes uerò pene omnes conſumpti fuerant, ut non pluſquàm quinque ad refectionis horā fratribus inueniri potuiſſent. Cūq; eos uenerabilis pater contriſtatos cerneret, eorū puſillanimitatē ſtuduit modeſta increpatione corrigere, & rurſum promiſſione ſubleuare, dicens: Quare de panis inopia ueſter animus contriſtatur? Hodiè quidem minus eſt, ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequēti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in ſaccis inuenti ſunt, quos omnipotens Deus quibus deferentibus tranſmiſiſſet, nunc uſque manet incognitū. Quod cū fratres cernerēt, Domino gratias referentes, didicerūt iam de abūdantia, nec in egeſtate dubitare.

Farina diuinitus allata.

Petrus: Dic, quæſo te, Nunquid non credendū eſt, huic Dei famulo ſemper prophetiæ ſpiritū adeſſe potuiſſe, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ ſpiritus implebat?

Gregorius: Prophetiæ ſpiritus, Petre, prophetarū mentes non ſemper irradiat, quia ſicut de ſancto ſpiritu ſcriptū eſt, Vbi uult ſpirat, ita ſciendum eſt, quia & quando uult adſpirat. Hinc eſt enim, quòd Nathan à rege requiſitus, ſi conſtruere templū poſſet, prius conſenſit, & poſtmodū prohibuit. Hinc eſt, quòd Eliſæus cum flentem mulierem cerneret, cauſamque neſciſſet ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eā, quia anima eius in amaritudine eſt, & Dominus celauit à me. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis diſpēſatione diſponit: quia dum prophetiæ ſpiritū aliquādo dat, & aliquando ſubtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celſitudine, & cuſtodit in humilitate, ut & accipientes ſpiritū, inueniant quid de Deo ſint, & rurſum prophetiæ ſpiritum non habentes, cognoſcant quid ſint de ſemetipſis.

Iohã. 3.

2. Reg. 7.

4. Re. 4

Petrus: Ita hoc eſſe, ut aſſeris, magna ratio clamat, ſed, quæſo, de uenerabili patre Benedicto quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

Gregorius, Alio quoque tempore à quodam fideli uiro fuerat rogatus, ut in eius prædio iuxta Tarracinenſem urbem, miſsis diſcipulis ſuis, conſtruere monaſterium debuiſſet. Qui roganti conſentiens, deputatis fratribus patrem conſtituit, & quis ei ſecundus eſſet, ordinauit. Quibus euntibus ſpopondit, dicens, Ite & die illo ego uenio, & oſtendo uobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo ſuſceptionem hoſpitum, uel quæque ſunt neceſſaria, ædificare debeatis. Qui benedictione percepta, ilico perrexerunt, & conſtitutum diem magnoperè præſtolātes, parauerunt omnia, quæ his, qui cum tanto patre uenire potuiſſent, uidebātur eſſe neceſſaria. Nocte uero eadē, qua promiſſus illuceſcebat dies, eidem ſeruo Dei, quem illic patrem conſtituerant, atque eius præpoſito, uir Domini in ſomnis apparuit, & loca ſingula, ubi quid ædificare debuiſſent, ſubtiliter deſignauit. Cūque utrique à ſomno ſurgerent, ſibi inuicem, quid uiderant, retulerunt. Non tamen uiſioni illi omnimodo fidem dantes, uirum Dei, ſicut ſe uenire promiſerat, expectabant. Cumque uir Dei conſtituto die minimè ueniſſet, ad eum cum mœrore reuerſi ſunt, dicentes, Expectauimus pater, ut uenires, ſicut promiſeras, & nobis oſtēderes, ubi quid ædificare deberemus, & nō ueniſti. Quibus ipſe ait, Quare fratres, quare iſta dicitis? Nunquid ſicut promiſi, non ueni? Cui cum ipſi dicerent, Quando ueniſti? reſpondit, Nunquid utriſque uobis dormientibus non apparui, & loca ſingula deſignaui? Ite, & ſicut per uiſionē uidiſtis, omne habitaculum monaſterij ita conſtruite. Qui hæc audientes, uehementer admirati, ad prædictum prædium ſunt reuerſi, & cuncta habitacula, ſicut ex reuelatione didicerant, conſtruxerunt.

Cap. 22.

In ſomnis apparet ad huc uiuens uir ſanctus & docet q̃ promiſerat.

Petrus, Doceri uelim, quo fieri ordine potuit, ut lōge iret reſponſum dormientibus dicere, quod ipſi per uiſionem audierant, & recognoſcerent.

Grego-

Gregorius: Quid eſt quod perſcrutans rei geſtæ ordinem, ambigis Petre? Liquet profectò, quia nobilioris naturæ eſt ſpiritus, quàm corpus. Et certè, ſcriptura teſte, nouimus quod propheta ea Iudæa ſubleuatus

Dã. 14

repente eſt cum prandio in Chaldæa depoſitus, quo uidelicet prãdio prophetã refecit, ſeq; repente in Iudæa iterum inuenit. Si igitur tã longe Abacuc potuit ſub momento corporaliter ire, & prandium deferre, quid mirum, ſi Benedictus pater obtinuit, quatenus iret per ſpiritum, & fratrũ quieſcentium ſpiritibus neceſſaria narraret, ut ſicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iſte ad inſtitutionem ſpiritalis uitę ſpiritaliter pergeret?

Petrus: Manus tuæ locutionis terſit meæ (fateor) dubietatẽ mentis, ſed uelim noſſe, in communi locutione qualis iſte uir fuit.

Cap. 23.

Gregorius, Via ipſa, Petre, cõmunis eius locutio à uirtutis erat pondere uacua, quia cuius cor ſeſe in alta ſuſpenderat, nequaquam uerba de ore illius in caſum cadebant. Si quid uero unquam non iam decernendo, ſed minando diceret, tantas uires ſermo illius habebat, ac ſi hoc non dubie atque ſuſpẽſe, ſed iam per ſententiam protuliſſet. Nã longè ab eius monaſterio duę quædam ſanctimoniales fœminæ, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conuerſabantur, quibus quidã religioſus uir ad exterioris uitæ uſum præbebat obſequium. Sed ſicut nonnullis ſolet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, ut minus ſe in hoc mundo deſpiciãt, qui plus ſe cæteris aliquid fuiſſe meminerũt nec dũ prædictæ ſanctimoniales fœminæ perfectè linguã ſuã ſub habitus ſui freno reſtrinxerant, & eũdẽ religioſum uirũ, qui ad exteriora neceſſaria eis obſequiũ pbebat, incautis ſæpe ſermonibus ad iracundiã prouocabãt. Qui dũ diu iſta toleraret, perrexit ad Dei hominẽ, quantaſque pateretur uerborũ cõtumelias, enarrauit. Vir autẽ Dei hæc de illis audiens, eis protinus mãdauit, dicẽs, Corrigite linguã ueſtram, quia ſi

Minatur excõmunicatione linguis procacibus.

non emendaueritis, excõmunico uos. Quam uidelicet excommunicationis ſententiam nõ proferẽdo intulit ſed minando. Illæ aũt à priſtinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ ſunt, atque in eccleſia ſepultæ. Cũq; in eadem eccleſia Miſſarũ ſolennia celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locũ, nutrix earum, quæ pro eis oblationẽ Dño offerre cõſueuerat, eas de ſepulcris ſuis

Illius excommunicationis comminatæ uis.

progredi & exire uidebat. Quod dũ ſæpius cerneret, quia ad uocẽ diaconi clamãtis exibãt foras, atque intra eccleſiam permanere nõ poterãt ad memoriã reduxit, quæ uir Dei illis adhuc uiuentibus mãdauit. Eas quippe ſe cõmunione priuare dixerat, niſi mores ſuos & uerba corrigerẽt. Tũc ſeruo Dei cum graui mœrore indicatũ eſt, qui manu ſua ꝓtinus oblationẽ dedit, dicẽs, Ite, & hãc oblationẽ pro eis offerri Domino facite, & ulterius excõmunicatæ nõ erũt. Quæ dũ oblatio pro eis fuiſſet immolata, & à diacono iuxta morẽ clamatũ eſt, ut nõ cõmunicantes, ab Eccleſia exirẽt, illæ exire ab eccleſia ulterius uiſæ nõ ſunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dũ inter eos qui cõmunione priuati ſunt, minimè recederent, cõmunionem a Domino per ſeruum Domini recepiſſent.

Petrus, Mirum ualde, quod dicis, quamuis uenerabilem & ſanctiſsimũ uirũ, adhuc tamẽ in hac carne corruptibili degentem, potuiſſe animas ſoluere in illo iã inuiſibili iudicio conſtitutas.

Mat. 16. Abſolui poſſunt animæ etiã corporibus exutæ.

Gregorius, Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat, Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quæ ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis? Cuius nunc uicẽ ligando & ſoluendo obtinent, qui locum ſancti regiminis fide & moribus tenent. Sed ut tanta ualeat homo de terra, cæli & terræ conditor in terram uenit è cælo atque ut iudicare caro etiã de ſpiritualibus poſſit, hoc ei largiri dignatus eſt, factus pro hominibus Deus caro, quia inde ſurrexit ultra ſe infirmitas noſtra, unde ſub ſe infirmata eſt firmitas Dei.

Petrus: Cum uirtute ſignorum concorditer loquitur ratio uerborum.

Ca. 24

Gregorius: Quadam quoque die, dum quidam eius puerulus monachus parentes ſuos ultra, quàm deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, ſine benedictione de monaſterio exijſſet, eodẽ die mox ut ad eos peruenit, defunctus eſt. Cumq; eſſet ſepul-

Pœna inobedientia.

tus, die altero proiectũ foras corpus eius inuentũ eſt, qđ rurſus tradere ſepulturæ curauerũt. Sed ſequẽti die iterũ proiectũ exterius atq; inhumatũ, ſicut prius, inuenerũt. Tũc cõcitè ad Benedicti patris ueſtigia currẽtes, cum magno fletu petierunt, ut ei ſuam gratiã largiri dignaretur. Quibus uir Dei manu ſua protinus cõmunionẽ Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque

Effect⁹ corporis Chriſti

hoc Dominicũ corpus ſuper pectus eius cum magna reuerentia ponite, & ſic ſepulturæ eũ tãdite. Qđ dum factũ fuiſſet, ſuſceptũ corpus eius terra tenuit, nec ultra proiecit. Perpendis Petre, apud Ieſum Chriſtũ Dominum cuius meriti iſte uir fuerit, ut eius corpus etiã terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet?

Petrus: Perpendo planè, & uehementer ſtupeo.

Cap. 25.

Gregorius: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monaſterio nolebat. Cumq; eum uir Dei aſsiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipſe uerò nullo modo conſentiret in congregatione perſiſtere, atque importunis precibus, ut relaxaretur, innueret, quadã die idẽ uenerabilis pater, nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſsit

Inſtabilis monachus draconem uidet.

ut diſcederet. Qui mox ut monaſterium exiit, contra ſe aſsiſtere aperto ore draconẽ in itinere inuenit. Cũque eũ idẽ draco, qui apparuerat, deuorare uellet, cœpit ipſe tremens & palpitans magnis uocibus clamare, dicens: Succurrite ſuccurrite, quia draco iſte me deuorare uult. Currentes autem fratres, draconẽ minimè uiderũt, ſed trementẽ atque palpitantẽ monachũ ad monaſteriũ reduxerunt. Qui ſtatim promiſit nunquam ſe eſſe à monaſterio receſſurum, atque ex hora eadem in ſua promiſsione permanſit, quippe qui ſancti uiri orationibus contra ſe aſsiſtere draconem uiderat, quem potius non uidendo ſequebatur.

Cap. 26.

Sed neque hoc ſilendum puto, quod illuſtri uiro Antonio narrante cognoui, qui aiebat patris ſui puerum morbo elephantino fuiſſe correptum, ita ut iam pilis cadentibus, cutis intumeſceret, atque increſcentem ſaniem occultare non poſſet. Qui ad uirum Dei ab eodem patre eius miſſus eſt, & ſaluti priſtinæ ſub omni celeritate reſtitutus.

Cap 27.

Neque illud taceam, quod eius diſcipulus, Peregrinus uomine, narrare conſueuerat, quia die quadã fidelis uir quidam neceſsitate debiti compulſus, unum ſore ſibi remedium credidit, ſi ad Dei uirum pergeret, & quæ eſt urgeret debiti neceſsitas, indicaret. Venit itaque ad monaſterium, omnipotentis Dei famulũ reperit, quia a creditore ſuo pro duodecim ſolidis grauiter affligeretur, intimauit. Cui uenerabilis pater nequaquam ſe habere duodecim ſolidos, reſpondit, ſed tamen eius inopiam blanda locutione cõſolatus, ait: Vade, & poſt biduum reuertere, quia deeſt hodie, quod tibi debeam dare. In ipſo autem biduo more ſuo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is, qui neceſsitate debiti affligebatur, rediit, ſuper arcam monaſterij, quæ erat frumento plena, ſubito tredecim ſolidi ſunt inuenti. Quos uir Dei deferri iuſsit, & afflicto petitori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, & unum in expenſis proprijs haberet. Sed

ad ea nunc redeam, quæ eius diſcipulis, in libri huius exordio, prædictis, referentibus agnoui. Quidam uir grauiſsima aduerſarij ſui æmulatione laborabat, cuius ad hoc uſque odium prorupit, ut ei neſcienti in potu uenenum daret, Qui quamuis uitam auferre nō ualuit cutis tamen colorem mutauit, ita ut diffuſa in corpore eius uarietas, lepræ morē imitari uideretur. Sed ad Dei hominem deductus, ſalutē priſtinā citius recepit. nā mox ut eum tetigit, oēm cutis illius uarietatē fugauit.

Sanat ueneno infectū.

Cap. 28.

Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Cāpaniam grauiter affligebat, uir Dei diuerſis indigentibus monaſterij ſui cuncta tribuerat, ut penè nihil in cellario, niſi parum quid olei in uitreo uaſe remaneret. Tunc quidam ſubdiaconus Agapitus nomine, aduenit, magnopere poſtulans, ut ſibi aliquātulum olei dari debuiſſet. Vir aūt Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, ut in cælo omnia reſeruaret, hocipſum parum, quod remanſerat, olei iuſsit petenti dari. Monachus uerò, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubētis uerba, ſed implere diſtulit. Cumque poſt paululum, ſi id quod iuſſerat, datum eſſet inquireret, reſpondit monachus ſe minimè dediſſe, quia ſi illud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc iratus, alijs præcepit, ut hocipſum uas uitreū, in quo parum olei remanſiſſe uidebatur, per feneſtram proijcerent ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque eſt. Sub feneſtra autem eadem ingens præcipitium patebat, ſaxorum molibus aſperum. Proiectum itaque uas uitreum uenit in ſaxis, ſed ſic manſit incolume, ac ſi proiectum minimè fuiſſet, ita ut neque frangi, neque oleum effundi potuiſſet. Quod uir Domini pcepit leuari, atque ut erat integrū petēti tribui. Tunc collectis fratrib. inobedientē monachū de infidelitate ſua & ſuperbia coram omnib. increpauit.

Benignitas in egenos.

Inſigne miraculum.

Cap. 29.

Precibus impetrat oleum à Deo.

Qua increpatione completa, ſeſecum eiſdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, ubi cum fratribus orabat, uacuum erat ab eo oleo dolium & coopertum. Cumque ſanctus uir in oratione perſiſteret cœpit operimentum eiuſdem dolij oleo excreſcente ſubleuari. Quo commoto atque ſubleuato, oleū, quod excreuerat, ora dolij tranſiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aſpexit, protinus orationem compleuit, atque in pauimentum oleum defluere ceſſauit. Tunc diffidentem inobedientemque fratrem latius admonuit, ut fidem habere diſceret & humilitatem. Idem uerò frater ſalubriter correptus erubuit, quia uenerabilis pater uirtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimauerat, miraculis oſtendebat, nec erat iā ut quiſquam de eius promiſsionibus dubitare poſſet, qui in uno eodemque momento pro uitreo uaſe penè uacuo, plenum oleo dolium reddidiſſet.

Cap. 30.

Quadam die dum ad beati Iohannis oratorium, quod in ipſa montis celſitudine ſitum eſt, pergeret, ei antiquus hoſtis in mulo medici ſpecie obuiam factus eſt, cornu & *tripidicam ferens. Quem cum requiſiſſet, dicens: Quo uadis? ille reſpondit: Eccè ad fratres uado, potionem eis dare. Itaque perrexit uenerabilis pater Benedictus ad orationem, qua completa, concitus rediit. Malignus uerò ſpiritus unum ſeniorem monachum inuenit aquam haurientem, in quem ſtatim ingreſſus eſt, eumque in terram proiecit, & uehementiſsimè uexauit. Quem cum uir Dei ab oratione rediens, tam crudeliter uexari conſpiceret, ei ſolummodo alapam dedit, & malignum ab eo ſpiritum protinus excuſsit, ita ut ad eum redire ulterius nō auderet.

**trepedicā*

Alapa pellit dæmonem.

Petrus: Velim noſſe, ſi hæc tanta miracula uirtute ſemper orationis impetrabat, an aliquando etiam ſolo uoluntatis exhibebat nutu.

Miracula ut faciant ſancti. Ioha. 1. Act. 5.

Gregorius: Qui deuota mente Deo adhærent, cum rerum neceſsitas expoſcit, exhibere ſigna modo utroque ſolent, ut mira quæque aliquando ex prece faciāt aliquando ex poteſtate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperūt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui filii Dei ex poteſtate ſunt, quid mirum, ſi ſigna facere ex poteſtate ualeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, teſtatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando ſuſcitauit, Ananiam uerò & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim oraſſe in eorum extinctione legitur, ſed ſolummodo culpam, quā perpetrauerant, increpaſſe. Conſtat ergò, quòd aliquando hæc ex poteſtate, aliquando uero exhibent ex poſtulatione, dum & iſtis uitam increpando abſtulit, & illi reddidit orādo. Nam duo quoque fidelis famuli Dei Benedicti facta nūc replico, in quibus apertè clareat aliud hūc acceptā diuinitus ex poteſtate, aliud ex orōne potuiſſe.

Gotthorum quidam *Galla nomine, perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ regis eorum temporibus, contra catholicæ Eccleſiæ religioſos uiros ardore immaniſsimæ crudelitatis exarſit, ita ut quiſquis ei clericus monachus ue ante faciem ueniſſet, ab eius manibus uiuus nullo modo exiret. Quadam uerò die auaritiæ ſuæ æſtu ſuccenſus, in rapinam rerum inhians, dum quendam ruſticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per ſupplicia diuerſa laniaret, uictus pœnis ruſticus, ſeſe res ſuas Benedicto Dei famulo commendaſſe profeſſus eſt, ut dum hoc à torquente crederetur ſuſpenſa interim crudelitate, ad horā uita repararetur. Tunc idem Galla ceſſauit ruſticum tormentis affligere, ſed eius brachia loris fortibus adſtringens, ante equum ſuum cœpit impellere, ut quis eſſet Benedictus, qui eius res ſuſceperat, demonſtraret. Quē ligatis brachiis ruſticus antecedens, duxit ad ſancti uiri monaſteriū, eumque ante ingreſſum cellæ ſolū ſedentē reperit & legentē. Eidē autē ſubſequenti & ſæuienti Gallæ ruſticus dixit, Eccè iſte eſt, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido ſpiritu cū peruerſæ mentis inſania fuiſſet intuitus, eo terrore, quo conſueuerat, acturum ſe exiſtimans, magnis cœpit uocibus clamare, dicens, Surge, ſurge, & res iſtius ruſtici redde, quas accepiſti. Ad cuius uocē uir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eūque intuitus, mox ēt ruſticū, q ligatus tenebaē attēdit. Ad cuius brachia dū oculos deflexiſſet, miro modo tāta ſe celeritate cęperūt illigata brachiis lora deuoluere, ut diſſolui tā cōcitē hoīum feſtinatione potuiſsēt. Cūque is, q ligatus uenerat, cępiſſet ſubito adſtare ſolutꝰ, ad tātę poteſtatis uim tremefactꝰ Galla, ad terrā corruit, ceruicē crudelitatis rigidę ad eiꝰ ueſtigia inclinans, ſe orōnibus illius cōmēdauit. Vir aūt ſanctꝰ à lectione minimè ſurrexit, ſed uocatis fratribꝰ, eū introrſus tolli, ut benedictionē acciperet, pcepit. Quē ad ſe reductū, ut à tantæ crudelitatis inſania quieſcere deberet, admonuit. Qui fractus, recedēs, nil ulterius petere à ruſtico pſump ſit, quē uir Dñi nō tāgēdo, ſed reſpiciēdo ſoluerat. Eccè eſt, Petre, qđ dixi, quia hi qui oīpotēti Deo familiariꝰ ſeruiūt, aliqn mira facere ēt ex poteſtate poſſunt. Qui.n. ferocitatē Gotthi terribilis ſedens repreſsit, lora uero nodoſque ligaturę, q̄ innocētis brachia adſtrinxerāt, oculis diſſoluit, ipſa miraculi celeritate indicat, quia ex poteſtate acceperat habere qđ fecit. Rurſum quoque quale quantumque miraculum orando ualuit obtinere ſubiungam.

Cap. 31.

**Zela Arianus perſequitur clericos & monachos.*

Vires quas poſsint ſancti uiri.

Quodam die cum fratribus ad agri opera fuerat egreſſus. Quidam uero ruſticus defuncti filij corpus in ulnis ferens, orbitatis luctu æſtuans, ad monaſteriū uenit Benedictum patrem quæſiuit. Cui cum dictum eſſet, quia idem pater cum fratribus in agro moraretur, protinus ante monaſterij ianuam corpus

Cap. 32.

exti-

extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum uenerabilem patrem ſeſe in curſum concitus dedit. Eadem uerò hora uir Dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur. Quem mox ut orbatus ruſticus adſpexit, clamare cœpit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac uoce ſubſtitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abſtuli? Cui ille reſpondit: Mortuus eſt, ueni, reſuſcita eum. Quod ut mox Dei famulus audiuit, ualdè contriſtatus eſt, dicens: Recedite fratres, recedite, hæc noſtra non ſunt, ſed ſanctorum Apoſtolorum. Quid nobis onera uultis imponere, quæ non poſſumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in ſua petitione perſtitit, iurans, quòd non recederet, niſi eius filiũ reſuſcitaret. Quem mox Dei famulus inquiſiuit, dicens: Vbi eſt? Cui ille reſpondit: Eccè corpus eius ad ianuam monaſterij iacet. Vbi cum uir Dei cum fratribus perueniſſet, flexit genu, & ſuper corpuſculum infantis incubuit, ſeſeque erigens, ad cœlum palmas extendit, dicẽs: Domine, non adſpicias peccata mea, ſed fidem huius hominis, qui reſuſcitari filium ſuum rogat, & redire in hoc corpuſculum animam, quam abſtuliſti. Vix in oratione uerba compleuerat, & regrediente anima, ita corpuſculum pueri omne contremuit, ut ſub oculis omnium, qui aderant, apparuerit concuſsione mirifica tremendo palpitaſſe. Cuius mox manũ tenuit & eũ patri uiuentẽ atque incolumem dedit. Liquet, Petre, quia hoc miraculum in poteſtate nõ habuit quod proſtratus petiit, ut exhibere petiiſſet.

Humilitas ſancti uiri

Reſtituit uita defunctum.

Petrus: Sic cuncta eſſe, ut aſſeris, conſtat patenter quia uerba, quæ propoſueras, rebus probas. Sed quæſo te, ut indices, ſi ſancti uiri omnia quæ uolunt, poſſunt, & cuncta impetrant, quæ deſiderant obtinere.

Cap. 33.

2. Cor. 12.

Gregorius: Quiſnam erit, Petre, in hac uita Paulo ſublimior, qui de carnis ſuæ ſtimulo ter Dominum rogauit, & tamen quod uoluit, obtinere non ualuit? Ex qua re neceſsè eſt ut tibi de uenerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod uoluit, ſed nõ ualuit implere. Soror namque eius, Scholaſtica nomine, omnipotenti Domino ab ipſo infantiæ tempore dedicata, ad eum ſemel per annum uenire conſueuerat. Ad quam uir Dei non longè extra ianuam in poſſeſſione monaſterij deſcendebat. Quadam uerò die uenit ex more, atque ad eam cum diſcipulis uenerabilis eius deſcendit frater, qui totum diem in Dei laudibus ſacriſque colloquiis ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, ſimul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad menſam ſederent, & inter ſacra colloquia tardior ſe hora protraheret, eadem ſanctimonialis fęmina ſoror eius eum rogauit, dicens: Quæſo te, ut iſta nocte me non deſeras, ut uſque manè de cæleſtis uitæ gaudijs loquamur. Cui ille reſpondit: Quid eſt, quod loqueris ſoror? Manere extra cellam nullatenus poſſum. Tanta uerò erat cæli ſerenitas, ut nulla in aere nubes appareret. Sanctimonialis autem fœmina, cum uerba fratris negantis audiſſet, inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominũ rogatura, declinauit. Cumq; de menſa leuaret caput, tanta coruſcationis & tonitrui uirtus, tãtaque inundatio pluuiæ erupit, ut neque uenerabilis Benedictus, neq; fratres, qui cum eo aderãt, extra loci limen, quo conſederãt, pedẽ mouere potuiſſent. Sanctimonialis quippe fęmina caput in manibus declinans lachrymarũ fluuiũ in menſam fuderat, per quas ſerenitatẽ aeris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius poſt orationem inundatio illa ſecuta eſt, ſed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, ut de menſa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus unum idemque eſſet momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc uir Dei inter coruſcos & tonitruos atq; ingentis pluuiæ inundationem uidens ſe ad monaſterium non poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, ſoror: quid eſt quod feciſti? Cui illa reſpondit: Eccè te rogaui, & audire me noluiſti: rogaui Dominum meum, & audiuit me. Modo ergo, ſi potes, egredere, & me dimiſſa, ad monaſterium recede. Ipſe autem exire extra tectum nõ ualens, qui a remanere ſponte noluit, in loco mãſit inuitus. Sicq; factũ eſt, ut totã noctẽ peruigilẽ ducerẽt atq; per ſacra ſpiritalis uitæ colloquia ſeſe uicaria relatione ſatiarẽt. Qua de re dixi eũ uoluiſſe aliquid, ſed minimè potuiſſe: q̃a ſi uenerabilis uiri mẽtẽ adſpicimus dubiũ nõ eſt, quin eandẽ ſerenitatẽ uoluerit, in qua deſcẽderat, permanere: ſed cõtra hoc, q̃ uoluit, in uirtute omnipotentis Dei ex fœminę pectore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo fœmina, quæ diu fratrem uidere cupiebat, in eodem tempore ualuit. Quia .n. iuxta Iohannis uocẽ, Deus charitas eſt: *1. Io. 4.* iuſto ualdè iudicio illa plus potuit, q̃ amplius amauit.

Scholaſtica ſoror S. Benedicti, ſanctimonialis

Efficacia precũ eius.

Petrus: Fateor, multum placet quod dicis.

Cap. 34.

Gregorius: Cumque die altero eadem uenerabilis fœmina ad cellam propriã receſsiſſet, uir Dei ad monaſterium rediit. Cum ecce poſt triduum in cella conſiſtens eleuatis in aera oculis, uidit eiuſdem ſororis ſuæ animam de eius corpore egreſſam in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Qui tantę eius gloriæ congaudens, omnipotẽti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiuſque obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinus miſit, ut eius corpus ad monaſterium deferrent, atque in ſepulcro, quod ſibi ipſe parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una ſemper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec ſepultura ſepararet.

Anima Scholaſtica in columba ſpecie cæli ſecreta penetrauit.

Cap. 35.

Alio quoque tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monaſterij, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondam patricio fuerat conſtructum, ad eum uiſitationis gratia ex more uenire conſueuerat. Eius quippe monaſterium frequentabat, ut quia idem quoque uir doctrina gratiæ cœleſtis influebat, dulcia ſibi inuicem uitæ uerba transfunderent, & ſuauem cibum cœleſtis patriæ, quem adhuc perfectè gaudẽdo non poterant, ſaltem ſuſpirando guſtarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris ſuperioribus ſe uenerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus ſe Seruandus diaconus collocauit: quo uidelicet in loco inferiora ad ſuperiora peruius continuabat aſcenſus. Ante eãdem uerò turrim largius erat habitaculũ, in quo utriuſque diſcipuli quieſcebant. Cumque uir Dei Benedictus, quieſcentibus adhuc fratribus, inſtãs uigilijs, nocturnæ orationis tempora præueniſſet, ad feneſtram ſtans & omnipotentem Deum deprecans, ſubito intempeſta noctis hora reſpiciens, uidit fuſam lucem deſuper, cunctas noctis tenebras effugaſſe, tantoque ſplendore clareſcere, ut diem uinceret lux illa quæ in tenebris radiaſſet. Mira autem res ualde in hac ſpeculatione ſecuta eſt: quia, ſicut poſt ipſe narrauit, omnis etiam mundus, uelut ſub uno ſolis radio collectus, ante oculos eius adductus eſt. Qui uenerabilis pater dum intentã oculorum aciem in hoc ſplendore coruſcę lucis infigeret, uidit Germani Capuani epiſcopi animam in ſphæra ignea ab angelis in cœlum ferri. Tunc tanti ſibi teſtem uolens adhibere miraculi, Seruãdum diaconũ, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine uocauit. Cumque ille fuiſſet inſolito tanti uiri clamore clamatus aſcendit, reſpexit, partẽq; iã lucis exiguã uidit. Cui tantũ hoc obſtupeſcẽti miraculũ, uir Dei per ordinẽ, quæ fuerãt geſta, narrauit: ſtatimq; in Caſinũ caſtrũ religioſo uiro Theoprobo mandauit, ut ad Capuanã urbẽ ſub eadẽ nocte trãſmitteret, & q̃d de Germano epõ agereſ,

Seruandus diaconus & Abbas.

S. Benedictus uidet animã S. Germani ferri in cælum.

agnoſceret & indicaret. Factumque eſt: & reuerendiſſimum uirum Germanum epiſcopum is, qui miſſus fuerat, iam defunctum reperit ſubtiliter, agnouit eodem momento fuiſſe illius obitum, quo uir Domini eius cognouit aſcenſum.

Petrus: Mira res ualde, & uehementer ſtupenda. Sed hoc, quod dictum eſt, quia ante oculos ipſius quaſi ſub uno ſolis radio collectus omnis mundus adductus eſt ſicut nunquam expertus ſum, ita nec conijcere ſcio, quonam ordine fieri poteſt, ut mundus omnis ab homine uno uideatur.

Anima uidens Deum quã facile uideat, quicquid eſt infra Deum.

Gregorius: Fixum tene Petre, quod loquor: quia animæ uidenti creatorem, anguſta eſt omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris adſpexerit, breue ei fit omne, qđ creatum eſt, quia ipſa luce uiſion intimæ mentis laxatur ſinus, tantumque expanditur in Deo, ut ſuperior exiſtat mundo. Fit uerò ipſa uidentis anima etiam ſuper ſemetipſam. Cumque in Dei lumine rapitur, ſuper ſe in interioribus ampliatur, & dum ſub ſe conſpicit exaltata, comprehendit quàm breue ſit, quod comprehendere humiliata nõ poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneum, angelos quoque ad cælum redeuntes uidebat, hęc procul dubio cernere nõ niſi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, ſi mundum ante ſe collectum uidit, qui ſubleuatus in mentis lumine, extra mũdum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cœlum & terra contracta eſt, ſed uidentis animus eſt dilatus, qui in Deo ratus, uidere ſine difficultate potuit omne, quod infra Deum eſt. In illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulſit, lux interior in mente fuit, quæ uidẽtis animum cum ad ſuperiora rapuit, ei, quam anguſta eſſent omnia inferiora, monſtrauit.

Pertus: Videor mihi utiliter non intellexiſſe, quæ dixeras, quando ex tarditate mea tantum creuit expoſitio tua. Sed quia hæc liquidè meis ſenſibus inludiſti, quæſo ut ad narrationis ordinem redeas.

Ca. 36 D. Benedictus ſcripſit monachorũ regulã diſcretione p̃cipuam

Gregorius; Libet, Petre, adhuc de hoc uenerabili patre multa narrare, ſed quædam eius ſtudioſè prætereo, quia ad aliorum geſta uoluenda feſtino. Hoc autem nolo te lateat, quòd uir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit doctrinæ quoque uerbo nõ mediocriter fulſit. Nam ſcripſit monachorum regolam, diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Cuius ſi quis uelit ſubtilius mores uitamquè cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione regulæ omnes magiſterij illius actus inuenire, quia ſanctus uir nullo modo potuit aliter docere, quam uixit.

Ca. 37

Eodem uerò anno, quo de hac uita erat exiturus, quibuſdam diſcipulis ſecum conuerſantibus, quibuſdam longè manentibus ſanctiſſimi ſui obitus denunciauit diem præſentibus indicens, ut audita, per ſilentium tegerent: abſentibus indicans, quod uel quale eis ſignum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante ſextum uerò ſui exitus diem aperiri ſibi ſepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cumquè per dies ſingulos languor ingraueſceret, ſexta die portari ſe in oratorium a diſcipulis fecit, ibique exitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, atque inter diſcipulorum manus imbecilla membra ſuſtentans, erectis in cœlum manibus ſtetit, & ultimum ſpiritũ inter uerba orationis efflauit. Qua ſ. die duobus de eo fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius poſito, reuelatio unius atq; indiſſimilis uiſionis apparuit.

Mortẽ ſuã munuit Euchariſtia, & feliciter obdormit

Viderunt nanque, quia ſtrata pallis atque innumeris coruſca lãpadibus uia recto Oriẽtis tramite ab eius cella in cęlũ uſque tendebatur. Cui uenerádo habitu uir deſuper clarus aſſiſtẽs, cuius eſſet uia, quã cernerent, inquiſiuit. Illi autẽ ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ipſe ait, Hæc eſt uia, qua dilectus Domino cęlum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti uiri obitum ſicut præſentes diſcipuli uiderũt, ita abſentes ex ſigno, quod eis prædictum fuerat, agnouerunt. Sepultus uerò eſt in oratorio beati Ioannis Baptiſtæ, quod deſtructa ara Apollinis, ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu, in quo prius habitauit, nunc uſque, ſi petentiũ fides exigat, miraculis coruſcat.

Nuper nanque eſt res geſta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum funditus ſenſum perdidiſſet, per montes & ualles, & ſyluas & campos die noctuque uagabatur, ibi tantummodo quieſcebat, ubi hanc quieſcere laſſitudo coegiſſet. Quadam uerò die dum uaga nimium erraret, ad beati uiri Benedicti ſpecum deuenit, ibique neſciens ingreſſa manſit. Manè autem facto, ita ſanata ſenſu egreſſa eſt, ac ſi eam nunquã inſania capitis ulla tenuiſſet, quæ omni uitæ ſuæ tempore in eadem, quam accepit ſalute permanſit. Ca. 38

Amẽs mulier redit ad ſanitatem.

Petrus, Quidnam eſſe dicimus, quod plerunque in ipſis quoque patrocinijs martyrum ſic eſſe ſentimus, ut non tanta per corpora ſua, quanta beneficia per reliquias oſtendant, atque illic maiora ſigna faciũt, ubi minimè per ſemetipſos iacent?

Gregorius Vbi in ſuis corporibus ſancti martyres iacent, dubium Petre non eſt, quod multa ualeant ſigna demonſtrare, ſicut & faciunt, & pura mente quærentibus innumera miracula oſtendunt. Sed quia ab infirmis poteſt mentibus dubitari, utrum ne ad exaudiendum ibi præſentes ſint, ubi cõſtat, quia in ſuis corporibus non ſint ibi neceſſe eſt eos maiora ſigna oſtẽdere, ubi de eorum præſentia poteſt mens infirma dubitare. Quorum uerò mens in Deo fixa eſt, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deeſſe ab exauditione. Vndè ipſa quoque ueritas, ut fidem diſcipulis augeret, dixit; Si ego non abiero, paracletus non ueniet ad uos. Cum enim conſtet, quia paracletus ſpiritus à patre ſemper procedat & filio, cur ſe filius receſſurũ dicit, ut ille ueniat, qui à filio nunq̃ recedit? Sed quia diſcipuli Dominum in carne cernẽtes, corporeis hunc oculis ſemper uidere ſitiebant, rectè eis dicitur; Niſi ego abiero, paracletus non ueniet, ac ſi apertè diceretur; Si corpus non ſubtraho, quis ſit amor ſpiritus, nõ oſtendo, & niſi me deſieritis carnaliter cernere, nunquam me diſcetis ſpiritaliter amare. Petrus, Placet quod dicis.

Sancti utique poſſunt ipſi in uotis reſtituere.

FINIS.

Vitam S. Lupicini Abbatis inueniet Lector in primo Tomo, pagina 1034. ultimo Februarij die.

VITA LEAE, RELIGIOSISSImè fœminæ, & monaſterij Præfectæ, authore Diuo Hieronymo Epiſtola 24 ad Marcellam.

CVm hora fermè tertia hodiernæ diei ſeptuageſimum ſecũdũ Pſalmorum, id eſt, tertij libri principiũ legere cœpiſſemus, & docere conaremur, tituli ipſius partem ad finem ſecundi libri, partem ad principium tertij libri pertinere, quòd ſcilicet, Defecerũt hymni Dauid filij Ieſe, finis eſſet prioris, Pſalmus uerò Aſaph, principium ſequentis, & uſque ad eum locũ peruenilſemus, in quo iuſtus loquitur, Si dicebam, Narrabo ſic, ecce generationẽ filiorũ tuorũ preuaricat⁹ ſum quod in Latinis codicibus nõ ita habemus expreſſũ, repente nobis nũciatũ eſt, ſanctiſſimam Leam exiſſe 22. Mart.

de

de corp ore. Ibique ita te palluiſſe cōſpexi, ut uerè aut pauca, aut nulla ſit anima, quæ fracto uaſe teſtaceo, non triſtis erumpat. Et tu quidem, non quòd futuri incerta eſſes, dolebas, ſed quod triſte funeri obſequiū non dediſſes. Denique in medijs fabulis rurſum didicimus, reliquias eius iam Oſtiam fuiſſe delatas. Quæras: Quò pertinet illa replicatio? Reſpondebo tibi uer-

Rom. 2

bis Apoſtoli: Multum per omnem modum. Primum, quod uniuerſorum gaudiis proſequenda ſit, quæ, calcato diabolo, coronā iā ſecuritatis accepit. Secūdo, ut eius uita breuiter explicet. Tertio ut deſignatū cōſulē do ſuis ſeculis detrahentes, eſſe doceamus in tartaro.

Vita Leæ ſūmatim perſtricta. Eius humilitas.

Et quidem conuerſationem Leæ noſtræ quis poſsit digno alleuare præconio? Ita eam totam ad Dominum fuiſſe conuerſam, ut monaſterij princeps, mater uirginum fieret, poſt mollitiem ueſtium, ſacco membra triuiſſe, inſomnes orationibus duxiſſe noctes, & comites ſuos plus exemplo docuiſſe, quàm uerbis. Humilitatis fuit tantæ tamque ſubiectæ, ut quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur, niſi quòd eo Chriſti magis eſſet ancilla, dum domina hominū non putatur. Inculta ueſtis, uilis cibus, neglectum caput, ita tamen, ut, cum omnia faceret, oſtentationem fugeret ſingulorum, ne reciperet in præſenti ſeculo mercedem ſuam. Nunc igitur pro breui labore æterna beatitudine fruitur, excipitur angelorum choris,

Lu. 16.

Abrahæ ſinibus confouetur, & cum paupere quondam Lazaro, diuitem purpuratum & non palmatum conſulem, ſed atratum, ſtillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio. Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui, quaſi de ſubiectis hoſtibus triumpharet, Capitolinas aſcendit arces, quem plauſu quodam & tripudio populus Romanus excepit, ad cuius interitum urbs uniuerſa commota eſt, nunc deſolatus & nudus, non in lacteo cœli palatio, ut uxor mentitur infelix, ſed in ſordentibus tenebris continetur. Hæc uerò, quam unius cubili ſecreta uallabant, quæ pauper uidebatur & tenuis, cuius uita putabatur amētia, Chri-

Pſalm. 46.

ſtum ſequitur & dicit: Quæcunque audiuimus, ita & uidimus in ciuitate Dei noſtri, & reliqua. Quapropter

Duæ tunicæ. Calceamenta. Pera. Virga.

moneo, & flens gemensque conteſtor, ut, dum huius mundi uiam currimus, non duabus tunicis, id eſt, duplici ueſtiamur fide: non calceamentorum pellibus, mortuis uidelicet operibus prægrauemur: non diuitiarum nos pera ad terram premat, non uirgæ, id eſt, potentiæ ſecularis quæramus auxilium, non pariter & Chriſtum uelimus habere & ſeculum, ſed pro breuibus & caducis æterna ſuccedāt, & cū quotidiè (ſecūdū corpus loquor) præmoriamur, in cæteris non nos perpetuos exiſtimemus, ut poſsimus eſſe perpetui.

VITA SANCTISSIMAE VIRginis Pariter & Viduæ Catharinæ, Filiæ S. Birgittæ, cuius ob diuinas relationes eſt in Chriſti Eccleſia celeberrimum nomē, authore quidem non prorſus certo, ſed tamen fideliter conſcripta: porrò ob uitandā prolixitatē, & ne ſtylus rudior lectorē eruditum offenderet, per F. Laurentiū Surium aliquanto compræhenſius reddita.

CAP. I.

22. Mar.

Eius parentes.

VEnerabilis & Deo dilecta Catharina, patre Vlphone uiro nobili & matre Birgitta, quam omnis celebrat Eccleſia, in hanc lucem edita eſt. Quæ cum adhuc in cunis uerſaretur, futuræ ſanctitatis eius indicia non obſcura diuinitus oſtenſa ſunt. Nam adhibita illi nutrice, eius ubera ſugere noluit, laſciuia & uitæ eius turpitudine, ut probabilis eſt coniectura, abſterrita: Porrò ſanctæ matris ſuæ & aliarum pudicarum mulierum ubera citra horrorem ſugebat, ab incontinentibus fœminis cum lachrymis & uagitu prorſus abhorrens. Poſtquā

Traditur cuidā Abbatiſſæ inſtituenda.

autem ablactata eſt, ſancta mater eius tradidit illam religioſe inſtituendam Abbatiſſæ Riſagergenſi, cuius erat ſpectata uitæ integritas. Accidit interea, ut Abbatiſſa nocturnas Deo preces offerente, puellam Catharinam dormientem, malus dæmon, ſumpta bouis cornupetæ ſpecie, è lectulo cornibus excuteret, & & ſemiuiuā proſterneret in pauimentū. Dat illa ge-

Dæmō ei infeſtus.

mitus miſerabiles, & repentè accurrens Abbatiſſa, ſemimortuam in ſuo reponit ſinu, apparet illic teterrimus dæmon, &, O quam libens, inquit, illam iugulaſſem, niſi fuiſſet à Deo negata facultas. Cum ſeptimū ætatis annū ageret, perſuaſa à puellis coætaneis, quadā uice cum illis cœpit puparū ludo operā dare. Sed quia ad maiora à Domino parabatur, illam tātillæ ætatis puerilem uanitatē non paſſus eſt abire impunitam, ne animū eius tales ineptiæ ut plerunque ſolent, diſſoluerent. Permiſit igitur, ut proxima noctè ualde infeſtos ſentiret dæmones. Videbat enim in ſomnis multos impuros ſpiritus in puparum ſpecie ad ſuum uenire cubiculum. Cumque ad eam acceſsiſſent, è le-

Ceditur à dæmonibus.

ctulo extractam atrociter flagellarunt, ita ut toto corpore liuida cerneretur. Mox igitur huiuſmodi ludis & uanitatibus longum ualere iuſsis, deinceps ſe nullis prorſus ludentibus miſcuit: immo contra illius ætatis ingenium, quandam præ ſe morū ferebat maturitatē.

CAP. II.

Nubit uiro.

VBi ad nubiles peruenit annos, uoluit pater ut nuberet. Illa, quæ multa in Deum & Chriſti ſanctiſsimam matrem ſeruandæ integritatis fiducia niteretur, non recuſauit. Nupſit ergo uiro nobili Eghardo: ſed ita nupſit, ut ipſum quoque ſponſū ad nuncupandum Deo caſtitatis uotum, diuina faciē te gratia, adduxerit. Ambo igitur ſuā pudicitiam, interpoſito iureiurando, Chriſto conſecrarunt, & dein

Vouent ambo continētiam.

ceps in Domino caſtiſsimè pariter degentes, ſub pompa ſeculari ſancta quadam calliditate hoſti pudicitiæ illuſerunt, cum qua nobis eſt bellum inteſtinum, poſteaquàm ſanctis præcibus, genuflexionibus & uigiliis noctu incubuerant, humi in cubiculo ſubſternebant pannū aliquem, capitique ceruicalia ſingula ſupponētes, ita ſeparatim cubabāt, ne hyeme quidē hūc morem immutantes. Solebat ſancta Catharina caſtiſſimo coniugi ſuo crebro referre uirtutum exercitia & aſperitatem pœnitentiæ, quæ ipſa in ſanctiſsima matre ſua Birgitta partim uiderat, partim ab aliis didicerat, ut ipſi quoque his ſeſe conformarent. Itaque uigiliis & præcibus etiam ieiunia adiungebant, ut in ſeruitutem caro redigeretur, Chriſtique amore non modo à uetitis, ſed à pleriſque etiā licitis abſtinebant

Abſtinentiæ effect⁹.

eſcis. Nouerant enim quanta ſit abſtinentiæ uirtus, quippe quæ uitam producat, caſtitatem tueantur, Deum conciliet, profliget dæmones, illuſtret intellectum, animum confirmet, uitia expugnet, carnem edomet, diuini amoris gratiam in hominis pectus inuehat. Felix plane horum coniugium, quod nō fœda

Carolus frater reprehendit S. Catharina inſtitutū.

carnis libido, ſed ſyncera in Chriſto dilectio conflauerat, & coram Deo quidem inſtar liliorum ſuauiter redolebant fragrantia caſtitatis, porro apud proximos uirtutum exemplis & exercitiis & gratia bonæ famæ & optimæ exiſtimationis. Erāt uerò in eorū familia hoies ſpiritalis uitæ rudes, q apud Carolum Catharinę fratrē. eū ſuſpitionis inſimularēt. Ille ductus curioſitate, clā in eorū cubiculū ingredi, uidetq; eos

non uolnptati deditos, ſed laneis iiſque aſperis indutos ueſtibus, ſpreta lecti molitie, humi ſeiunctim cubare. Id ille moleſte ferens, ut ſolent, qui non ſapiunt ea, quæ ſunt ſpiritus, tanquam fatuos & ſuperſtitioſos eos obiurgauit, nec effecit tamen, ut ullis uel repræhenſionibus, uel obtrectationibus, uel irriſionibus à continentiæ & abſtinẽtiæ ſtudijs retraherẽtur.

CAP. III.

Abijcit pompoſas ueſtes.

SEd quia carnis continentia ſola, non ſufficit, niſi etiam animus ſit impollutus, & à ſuperbiæ fœtore alienus: uenerabilis Chriſti ancilla Catharina ſuæ pudicitiæ firmum præſidium adhibuit, uerã & uoluntariam animi ſummiſsionem & humilitaté. Cęperat rum illa ueſtium ſimplicitas, quæ antiquitus in ea regione ſeruata fuerat, mutari in faſtum & pompas, maximè apud nobiles: ſed ſancta uirgo id genus ueſtiũ paulatim à ſe remouit, nec ullis obtrectationibus & irriſionibus adduci potuit, ut ab humilitate & priſca patriæ conſuetudine diſcederet. Eius autẽ exemplo permotæ multæ nobiles, conſodales & cognatæ eius, ueſtium pompas & cultum ſuperfluum abiecerunt. In iis fuit nobilis domina, uxor Caroli, cuius ante mentio habita eſt: quæ licet initio pertinaciter illi reſiſteret, at poſtea in melius uitam commutauit. Cum enim in Chalmarnenſi urbe pariter orarent ſancta Catharina & hæc fratris eius coniux in ſacello beatiſsimæ Mariæ, idque coram illius imagine, paululum ipſa obdormiuit, uidebatque diuinam Virginẽ blando uultu Catharinam, ſe uerò toruis oculis iracũdè intueri. Itaque multum anxia, cum lachrymis dixit ad matrem Dei: Cur me ita terribiliter reſpicis Domina mea? Cui illa reſpondit: Et quare tu non obtemperas conſilijs mihi dilectæ Catharinæ? Si tu eius exẽplo & monitis habitum moreſque tuos correxeris, ego te quoque blanditer reſpiciam. Illa ad ſe reuerſa, non immemor quid uidiſſet & audiuiſſet, illicò repudiatis ſuperbis ueſtium ornamentis, ad ſanctæ Catharinæ exempla ſe compoſuit. Id ut uidit maritus eius Carolus, qui tum adhuc totus erat mundo deditus, turbato animo dixit ſorori ſuæ Catharinæ: Non ſat erat, ut te nobis monacham exhiberes, niſi meam quoque coniugem tibi adiungeres, & omnibus ridendam propinares? At ſancta uirgo æquo ferebat animo opprobria & irriſionea: porrò ſe laudari ob rectè facta moleſtè ferebat, obteſtans eos, qui ipſam laudabant, ne id facerent, immo familiares ſuos, qui ſecretorum eius erant conſcij, & eam pro ſeruata in matrimonio pudicitia uirginali felicem prædicabant, cum lachrymis ſæpiſsimè obiurgabat, ne aliquid eiuſmodi deinceps dicerent.

Nõ fert ſe laudari.

CAP. IIII.

Obitus patris eius.

NOn multum intercesſit temporis ab inito coniugio, & pater eius dominus Vlpho Gudmarſſon, Neritiæ princeps, in ſenectute bona defunctus in cœnobio Aluaſtra honorificè tumulatus eſt. Eo mortuo, ſancta Birgitta coniux eius, diuinitus iuſſa, Romam abiit: cumquè ſolicita eſſet pro obtinẽda ſuæ peregrinationis fideli ſocia, quæ eam in negociis arduis familiarius adiuuaret, à Chriſto iuſſa eſt bono eſſe animo: ipſum enim curaturum, ut fida potiretur adiutrice, quam etiam ſpeciali ſuæ benedictionis gratia eſſet peruenturus. Itaque cum iam quinquẽnium ferè præteriiſſet, poſtquam S. Birgitta à Suedia Romam uenerat, incredibili Romam adeundi deſiderio ardere cœpit Catharina filia eius. Nec latebant Eghardum eius ſuſpiria immenſa, cauſam què rei inſolitæ ex ea ſciſcitanti, non reticuit Catharina, quid animo agitaret. Ille uerò ſciens animi eius conſtantiam, eam diuinitus perurgeri exiſtimabat, nec auſus fuit ei ſe opponere, licet tenerrimè illam diligeret. At nihilhominus ueritus, ne quid fœminæ tanti decoris & florentis ætatis, puta quæ annos duntaxat haberet decem & octo, in tam longinqua perfectione aduerſi accideret, non illicò aſſenſus eſt. Victus tandem & illius precibus & animi religione, ſumptus in iter neceſſarios & honeſtos comites comparat. Iam nihil niſi è patria exceſſas expectabatur, & eccè Carolus Catharinæ frater ira percitus, minas atroces intentat Eghardo, ſi permittat ſororem ipſius ire peregrè. Cõmodum tum domo aberat Eghardus, & literæ Caroli in manus Catharinæ uenere, quæ ſuſpicata quod erat, literas reſignans legit, minaſquè fratris ad auunculum ſuum Iſraelem uirum potentem, multaque in Deum pietate & prudentia inſignem retulit. Is iubet eam ob fratris minas non diſcedere à propoſito, dicẽs ſe iram illius facile ſedaturum. Addidit uerbis humaniſsimis etiam munera, ut maturius proficiſceretur. Mox igitur ſe dat itineri cum D. Gorſtano Thunaſſon Maraſtello Suediæ, & aliis duabus Suediæ nobilibus matronis.

CAP. V.

Catharina Romã uenit.

MAri non ſine multa difficultate emenſo, per Germaniam iter habuere in Italiam, atque tandem Auguſto menſe Romam Catharina peruenit, agebat tum ſancta mater eius Bononiæ, quo Chriſtus eam miſerat cuiuſdam Abbatis & fratrum eius admonendorum cauſa. Erat cum illa D. Petrus Olauus, pater eius ſpiritalis, & pauci è familia. Porrò Catharina neſciens quò illa abiiſſet, ad dies octo anxiè quæſiuit eam Romæ. Interim D. Petrus Olauus cœpit urgeri quibuſdam intolerabilibus animi ſtimulis, ut Romam rediret. Aſcenſit, licet inuita S. Birgitta & ille celerrimè proficiſcens, ubi Romam uenit, in æde S. Petri Catharinã & comites eius offendit, quã ſanè humaniſsimè ſalutans, nihil iam dubitabat eius cauſa ſi fuiſſe compulſum ire ad urbem. Sequenti die cum illa & ſociis eius profectua eſt ad matrem, & ab Abbate monaſterij pro S. Birgittæ amore, cuius ſanctis exhortationibus iam ad meliorem ſe frugem receperat, honorificè accepti ſunt. Poſt dies paucos hortante matre, Catharina cum ſuis Romam repetiit, & cum multa deuotione ad ſtationes & limina ſanctorum acceſsit. Deinde exactis Romæ aliquot ſeptimanis, patriam reuiſere conſtituit, cumquè iam ad iter accincta eſſet, mater ex illa percontata eſt, nollet ne cum ipſa Romæ manere, & Chriſti cauſa labores & aduerſa quæque perpeti. Tum illa tota inflãmata ſpiritu reſpondit ſe non modo patriam, cognatos, amicos, diuitias & delicias, ſed ipſum quoque Eghardum quem ſuo corpore chariorẽ haberet, pro Chriſti uolũtate & amore libenti animo relicturã. Vbi igitur conſenſit matri, Chriſtus ei reuelauit, ipſam eſſe fidelem adiutricem quam ei promiſiſſet. Adiecit etiam, ſe illã multis acturũ gratiæ muneribus. Et certè ab eo tẽpore, quo ſe uouit cũ matre permanſuram, mirabilis ei à Deo collata eſt eloquentia, ita ut etiã apud principes & eruditos uiros de ſcripturis diuinis præclare diceret. Atq; ipſe etiã Romanus Pontifex Vrbanus VI. cũ aliquãdo coram ipſo & Cardinalibus uerba faceret, uſque adeo eius miratus eſt ſapientiam, ut ei familiariter diceret: Reuera filia, tu bibiſti de lacte matris tuæ. Porrò antẽ nõ diu poſt horrere nonnihil cœpit inſolitũ uiuẽdi modũ, & memor libertatis priſtinæ, multũ anxia rogauit matrem, ut liceret ipſi redire in Suediã. Senſit ſancta mater eius tẽtatione inimici id fieri, & ad Chriſtũ ſe cõuertit, preces ei fundẽs. Qui ei indicauit obijſſe Eghardũ, & eam admoneri uoluit ut à matre non diſcederet. Hoc ut illa percepit, ſubmiſit ſe quidẽ humiliter diuinæ uoluntati, nec tamen ceſſabat tortuoſus ſerpẽs ei ob animi oculos repræſentare

Romæ ſacra tempſit loca.

Eloquentia & ſapientia eius.

Tentatur ſatana.

tare natalis ſoli delicias: & licet eas ratione & noluntate reſpueret, tamen cum ei eſſet moleſtiæ & importunæ ſatanæ uexationes, à matre ſibi petijt adhiberi remedium. Et illa quæ iam eiuſmodi tentationes uictrix ſuperaſſet, oportunum filiæ carnali adhuc affectione laboranti, remedium appoſuit, moleſtum ſanè carni & ſanguini, ſed quod ipſa quoque Catharina ſummoperè appeteret. Curauit enim eam aliquoties uirgis cædi, donec omnis illa tētatio inſtar fumi euanuit. Non potuit ſuperbus dæmon tantam ferre humilitatem, ſed tāquam ipſe eſſe flagellatus, cum ignominia aufugit.

CAP. VI.

PEr id tempus Romanus pontifex Auinione reſidebat. Præbuit ea res improbis multis occaſionem prædas agendi Romæ, & multa cōtra fas attentandi, adeò ut peregrini & tenuiores homines, illorum audacia & importunitate abſterriti, non auderent ad promerendas cōdonationes, quas indulgētias uocant, atque ad ſtationes accedere: maximè uerò periculū impendebat fœminis ætate & forma præſtanti. Quæ res in cauſa fuit, ut etiam S. Birgitta Catharinæ filiæ interdiceret, ne ſine multis ſocijs ſacra loca inuiſeret. Itaque matre cum ſuo confeſſario ad ſtationes & indulgentias abeunte, illa dies non paucos cum ſuis ancillis hæſit domi. Adeſt rurſus ſatan, & acerbas in eius animum cœpit cogitationes immittere, tanquam alijs ſuarum animarum lucra captantibus, ipſa inſtar bruti animantis, ab omnibus ſpiritualibus bonis arceretur. Addebat his, eius cognatos, fratres & ſorores in patria cum ſumma tranquillitate ſeruire Deo, ipſam uero miſeram ducere uitam: præſtare igitur, ne in lucem quidem editam fuiſſe, quàm id genus inertem uitam uiuere. Erat hæc in animo ſanctæ uirginis tentatio uehemens, adeoque eam mœrore & perturbatione oppleuerat, ut matre illius reuertente, & ſerio præcipiente, ut tanti mœroris cauſam ediceret, ſimpliciter reſponderet, ſe loqui non poſſe. Et certè iam planè inſtar mortuæ facies eius expalluerat, oculi tranſuerſi erant: intantum ei moleſtus erat dæmon, id genus importuniſſimis ingerendis cogitationibus. Porrò nocte proxima in ſomnis uiſa ſibi eſt uidere totum mūdum quaſi inflammatum, ſeque in medio ignis politam in parua quadam planitie, planeq; deſperantem ab illis ſe poſſe flammis eripi. Tum uerò apparentem ipſi beatiſſimam Mariam uirginem, his ſe uerbis deprecantem: Adiuua me clariſſima Domina mea. Illam uerò reſpondentem: Et qua te poſſum ratione iuuare, quæ tanto patriæ teneris deſiderio, oblita ſponſionis tuæ, & neque Deo, neque mihi, neque matri tuæ, neque patri ſpirituali obediens? Si uerò offerentem ſe ad omnia exequendaque, iuberet Dei mater: atque tum demum Dei genitricem dicētem: Obedias igitur matri tuæ & patri ſpirituali. Expergefacta inde Catharina, matrem cum omni humilitate celeriter adijt, ueniam ſuæ incōſtantiæ petiit, promiſitque ſe deinceps ad mortem uſque libenter in exilio cum ipſa permanſuram.

Rurſus eam tētat hoſtis.

Viſio illius.

CAP. VII.

VOlens igitur S. Birgitta eius ſaluti certius cōſulere, ne fortaſſis materna indulgentia remiſſius ageret, Dominum Petrum confeſſarium ſuum, uirum ſanctiſſimum & multiplici ſancti ſpiritus munere cumulatum, multis eo tandem precibus adigit, ut pateretur Catharinam filiam ipſius ſibi obedientiam polliceri. Et fecit id tunc Catharina, adeoque præſtitit, quod promiſerat, ut nihil omnino abſque illius permiſſu facere uellet. Munita igitur ſanctæ obedientiæ uirtute, quam non ignorabat nihil nō poſſe promereri apud Deum ſpiritualis exercitij militiam accuratius complectitur, & corpori ſuo ſubiugādo frena caſtitatis arctius adhibet, ne qua ratione in mortiferæ uoluptatis conſenſum prolabatur. Nam tametſi etiam in matrimonio uirgo integra permanſiſſet, non poterat tamen non timere ætati lubricæ, & ne quid hoſtis uerſutus fraudis ipſius iuuentuti molliretur. Poſuit igitur Deum altiſſimum refugium ſuum, illum obnixe deprecans, ut uires ſuggereret contra inſidias inimici. Cumque ſabbato quodam ſacram eſſet ſumptura Euchariſtiam, ipſo ſacerdote audiente, ita ferè precabatur: Redemptor piiſſime, qui hoc corpus de uirgine intemerata accepiſti, & in cruce attrociſſimè diſſendi uoluiſti, obſecro te indigna peccatrix, ne me ſinas labi in peccata. Ex quia militem egregium in hac uita mortali habui cuſtodem pudoris mei, illo iam uita functo, alium mihi aſciſcere uolo ſanctum Sebaſtianum militem cumprimis ſtrenuum, & martyrē tuum ſanctiſſimum, eiuſque oro, ut me tuæ committere digneris. Hæc & alia ut dixit, ſacram accepit Euchariſtiam: tantaque precum eius fuit efficacia, ut deinceps à multis periculis non ſine miraculo eam conſtet præſeruatam. Vixit autem ſub matris cura haud ſecus atque in monaſterio, habuitque confeſſariū D. Petrum Olauum, cuius ſalutaribus conſilijs promptè ſe accommodabat. Matris quoque uitam & mores ob oculos ſtatuebat, didicitque ab ea certis temporibus tenere ſe intra ſilentium, non ignorans, quot bona ex ſilentio, quàm innumera mala ex loquacitate naſcantur. Si interrogata fuiſſet, pauca & rationi cōſentanea reſpondebat porro de ijs, quæ pertinent ad implendā Dei uoluntatem & ad eius exequenda præcepta, omnibus, præſertim inopibus & peregrinis, humiliter loquebatur, obſeruans illud ſapientis cuiuſdam: Omnis enarratio tua ſit in præceptis altiſſimi. Romæ degēs, pauperes & peregrinos humaniter fouebat, permultos è patria eò aduentantes, tum eleemoſynis, tū ſuaui & familiari ſermone creabat, hortans eos ad patientiam & Chriſti Ieſu amorem crebro id inculcās, ut aſſiduè memores eſſent acerbiſſimæ paſſionis eius, & à præceptis neqaquam deflecterent. In ijs unus erat pauper & peregrinus, quem crebro ad ſe accire ſolebat, prælegens ei aliquid ex ſacris euangeliis, ſiue de uitis ſanctorum; diuina quoque præcepta ei exponens, & ad uitanda ſeptem illa mortifera peccata ſummoperè illum inuitās. Is poſtea cum ea reuerſus in patriam, in monaſterio Vuaſtena frater Conuerſus, ut uocant factus, bonam Chriſto militiā militauit, multaque laude digna de eius ſanctitate fratribus referre conſueuit.

Promittit obedientiā confeſſario.

Eius precatio.

Ec. 16.

Eius humanitas erga pauperes & peregrinos.

CAP. VIII.

CVm adhuc Romæ ageret, uiuēte matre, etiam ī ætate iouenili, puta annos habēs nō amplius uiginti morū fuit grauitate ſpectabilis, & ſenſus canos præ ſe ferens. Accedebat eo corporis elegantia, quæ omnium oculis eam amabilē reddebat, adeo ut non pauci magnates illam optarent habere coniugem, notumque ſuum, tum per ſeipſos, tum per alios ei aperirent, multa eaque ampliſſima offerent munera. At illa conſtanter omnibus reſpondit, ſe Chriſto perpetuam uouiſſe continentiam, nec uelle mortalis uiri ſubire torum. Dolebant illi nihil ſe potuiſſe blādis efficere pollicitationibus: itaque ad minas & uim inferendam conuertuntur: ponunt inſidias in uijs publicis, ut eam caperent uel inuitam. Accidit tum temporis, ut, matre eius alijs occupata, cum multis nobilibus Romanæ urbis matronis ad S. Sebaſtianū extra muros, ob condonationes ſiue indulgētias, promererdas ſe conferret. Et eccè comes quidam cum magna hominum caterua ſeſe in ſyluas abdit, & ut certo cognouit Catharinam illac tranſituram, iubet ſuos eſſe para-

In iuuētute moribus maturam ſe exhibet

Multi eam conantur ſibi adſciſcere coniugē

paratos ad rapiendam illam. Et illi quidem è ſuis prorumpunt latibulis: ſed ſubito offert ſe illis ceruus, cui capiendo dum acriter intendunt, Catharina cum cæteris matronis celeriter redit ad urbem, eruta illar auis ea inſidijs aucupis. Viderat eius & periculum & euaſionem ſancta mater eius in ſpiritu, reuertentique tantam felicitatem gratulabatur. Ex illo tempore nō ibat palam ad ſtationes, ſed contenta uiſitaſſe uicinū templum domui ſuæ, raro in plateis uideri uoluit. Nō tamen etiam extra urbis muros religionis ergo proficiſci dubitauit, quoties mater eius diuinis edocta reuelationibus, id uoluiſſet. Ita quandoque inſtante ſolennitate S. Laurentij, mater eius dixit illi: Cras, Deo benè uolente, ſimul ibimus ad S. Laurentium. Cumque illa reſponderet, uereri ſe, ne ab illo Comite ui adhibita raperetur, mater dixit: Confido in Domino Ieſu, nos eius miſericordia ab omni periculo immunes fore. Ipſis ergo D. Laurentij ferijs cum ſe S. Crucis ſigno muniſſent, & ſanctiſſimo martyri commendaſſent, abeunt ad eius eccleſiam. Porrò comes latitabat illic quidem cum ſuis ſatellitibus, ſed diuinitus cæcitate percuſſus, tandem ad S. Laurentij ædem perductus proſtrauit ſe coram illis, ueniamq; obnixè petēs, promiſit ſe nihil eiuſmodi deinceps attentaturum, immò eas pro uiribus defenſurū, & modis omnibus eis gratificaturum. Tum uerò illis Dominum pro eo deprecantibus, illico uiſum recepit: atq; deinceps multa eas reuerentia multiſque beneficijs proſecutus eſt: ipſumquè miraculum coram Vrbano Romano pontifice & eius Cardinalibus enarrauit.

Comes eam rapturus, fit cæcus, & recipit lumen.

CAP. IX.

MVltis ſanè modis antiquus ſerpēs per ſua organa eius Deo conſecratam ſæpè oppugnauit caſtitatem. Iuſſa quodam tempore diuinitus fuit mater eius inuiſere Aſſiſium & eccleſiam, quæ de portiuncula dicitur, una etiam proficiſci Dominus uoluit filiam Catharinam, promittens quod à cunctis infeſti dæmonis machinamentis ipſas eriperet, & in itinere ab omni periculo ſeruaret immunes. Abeunt igitur Aſſiſium, nec deſunt comites. In ipſo autem itinere cum die quodam non poſſent hoſpitiū honeſtum nocte impendente, attingere, ad quandam peruenerunt pauperem cauponulam, & ægrè à caupone admiſſæ, inter anguſtas eius tugurij latebras, ut ab imbribus & niue corpora, ut cunque tuerentur, ſeſe condiderunt. Eccè autem nocte media multi eò latrones accurrunt, accendunt ignem, uultus omnium inſpiciunt, & capti pulchritudine Catharinæ, obſcœnos ſermones, eique uim afferre conſtituunt. Quibus tum illa pudica mens correpta fuerit angoribus, quis explicet? Iam omne aberat humanum præſidium: nō ſolum ſupererat, ut precibus Domini miſericordiam implorarent. Quod cum facerent ſanè deuotè, auditur mox tanquam ſonitus aduentantis magni cuiuſdam exercitus, itemque armorum ſtrepitus: tum quoque uoces clamantium, ut capiantur illi perditi latrones. Quibus illi mirabiliter conſternati, aufugiunt, nec auſi fuere ea nocte reuerti. Manè uerò S. Birgitta cum filia & reliquis comitibus ſuſceptū proſequitur iter. Ibi rurſus adſunt ſcelerati homines, ut quod nocte efficere nequiuerant, clara luce deſignarent, ſuamque explerēt libidinem. Et illi quidē uiam ab utraque parte obſederant, ſed percuſſi cæcitate, uidere non potuerunt cum bona in Deum fiducia illac ſecurè tranſeuntes. Ita ergo diuina fretæ protectione, Aſſiſium peruenerunt, ubi diuinis cum eſſent recreatæ conſolationibus, Romam reuerſæ ſunt.

Patitur latrones infeſtos

Latrones obcæcantur.

CAP. X.

CErnens autem Catharina tam euidentia erga ſe diuinæ bonitatis indicia, ut præpotēti Deo poſſet magis magiſque placere, uirtutum cæterarum fundamentum, puram ſanctam humilitatem, uſqueadeo ſectata eſt, ut non modo ſibi ipſi uileſceret ſed uellet etiam ab alijs uilis haberi, & duci pro nihilo. Et quamuis eius præclara externæ uitæ merita, nequaquam tamen ab alijs ſibi ſanctitatem uoluit attribui, ſed potius non alio, quam peccatricis loco haberi. Ab illa uerò interna animi ſubmiſſione proficiſcebatur exterior illa ſui abiectio, atque humiliatio in uerbis & corporis habitu, cunctiſque actionibus. Nec ferre æquo poterat animo, ut à quoquam laudaret, laudem omnem ſuorum rectè factorum illi tranſcribi uolens, quem ſciebat bona omnia in nobis efficere & operari. Charitate quoque in Deum fuit eximia: & ut omittamus eam ab infantia preces Horarias diuæ uirginis, ſeptem pſalmos, quos pœnitentiales uocāt, multaque alia quotidiè legiſſe, prius quam ſe ad dormiēdum componeret, diebus ſingulis horas quatuor continenter impendebat flectendis genibus & tundendo pectori, multiſque fundendis lachrymis in Dominicæ paſſionis commemoratione, ueluti totam ſe Domino in holocauſtum offerens. Deindè & noctumis & diurnis feſſa laboribus, ſomno membra fatigata promiſit, ſed nō ualde diuturno. Nā ſemper admodum manè ſurgens, redibat ad preces, in ſilentio quotidianum Deo ſacrificium impendens, nec ante meridiem, niſi urgeret neceſſitas, à ſanctis occupationibus deſiſtens. Orauit quodam tempore Romæ ante aram S. Iohannis Euangeliſtæ in æde maiori D. Petri, apparuitque illi fœmina peregrina, alba induta ueſte, præcincta balteo, album ferens in capite uelameo, & pallio atro operta. Acceſſit autem celeriter ad illa, ſalutanſque eam nominatim, ſupplex rogauit, ut oraret pro anima Noricæ. Sciſcitante autem Catharina cuias eſſet, reſpondit ſe Suedam eſſe, uxoremque fratris eius Caroli obijſſe. Tum illa rogauit, ut ueniret ad ædes matris ſuæ. Illa uerò ait id ſibi non licere: porrò breui ipſas habituras non parum ſubſidij è patria. nā Noricam legaſſe eis auream capitis ſui coronam, iterumque repetebat, ut fideliter precaretur pro anima illius: ſicque diſparuit. Admirata autem Catharina, rogabat ancillas, quonam abijſſet matrona illa. Reſponderunt illæ, ſe quidem audiuiſſe uocem cum ipſa loquentis, ſed neminem uidiſſe. Stupens igitur indicauit matri ſuæ, cui oranti reuelatum fuit migraſſe è corpore Cidham uxorem Caroli, eiuſque animam petendæ opis cauſa, filiæ apparuiſſe. Non multo poſt uenit è Suedia Ingeualdus Amundiſon, familiaris Catharinæ, qui ei & obitum indicauit Cidhæ, & coronā attulit auream, quam pro more patriæ in capite ferre ſolebat. erat enim ex nobiliori Noricorum ſtemmate orta. Fuit autem tanti precij corona illa, ut ad totius anni uictum S. Birgittæ & filiæ Catharinæ, totique earum familiæ ſuffecerit. Solebat uerò Catharina Domino preces oblatura, locum ſecretum expetere, ut poſſet liberius Domino cor ſuum effundere.

S. Catharina conſortia hominum uitat

Precibus deuotiſſime uacat

Anima mortui Caroli apparet, & opem poſcit

CAP. XI.

FVit ſanè tanta erga proximos beneuolentia & commiſeratione, ut poſſet ipſa quoq; ſibi uſurpare illud ſancti Iob: Ab infantia mea creuit mecum miſeratio, nempe erga inopes & morbis affectos. Solebat enim ſanctiſſima mater eius ad huc tenellā ſecum ad domos hoſpitales & noſocomia ducere, & illic ipſa inſpectante, miſerorum plagas, uulnera & ulcera ſine horrore ſuis manibus deuotè contrectare, multa quoque eis conferre beneficia, & optimis ſermonibus illos conſolari; ut filia eius exemplo diſceret

Iob 31

S. Birgittæ pietas erga morbis afflictos.

ſceret per omnem ætatem eis ſimilia impendere humanitatis officia. Erant quidem nonnulli, qui reprehenderent piam matrem, quod teneras filiolas ſuas ad id genus loca perduceret, ueriti ne quid eis aduerſi accideret ex fœtore: at illa reſpondit ea cauſa ſe id facere, ut diſcerent filiæ ſeruire Chriſto in morbidis & egenis. Et certè filiæ eius Catharinæ materna tum dicta, tum exempla adeo pectus penetrauerant, ut erga pauperes & afflictos ſumma afficeretur miſericordia, eoſque tum ſermonibus, tum beneficijs liberaliter conſolaretur. Solebat uerò etiam clam noctibus matri in duro pauimento cubanti tegmen capitis ſui ſupponere, dolens uenerabilem dominam tam duriter ſe habere. Et quia animi deuotionem uel maximè impediunt mundi & carnis deſideria, ea tanquam uirus mortiferum ſummopere conata eſt profligare, & ut poſſet pro modulo ſuo Chriſto ſe conformare, qui cũ diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, & humiliauit ſemetipſum: paupertatem & abiectiorem uiuendi rationem ultro complexa eſt: mundique calcatis diuitijs, uoluptatibus & pompis, immò ipſa quoq; propriæ uoluntatis abdicata libertate, alteri ſe per obedientiam ſubiecit, & exilium poſthabitis amicorum ſolatiis ipſa patria charius habuit, ut poſſet dilectiſſimo Domino ſuo & rebus cœleſtibus animi intentionem liberius affigere. Hanc uerò eius uoluntariam ſui obiectionem munificus ille caſtarum mentium ſponſus Chriſtus Ieſus etiam in hac uita in gloriam commutauit. Nam cum aliquando quædam nobiliores Romanæ matronæ peterent à matre eius, ut permitteret ei cum ipſis animi cauſa extra muros egredi, idque ob illarum inſignem probitatem mater annueret, ubi ad uinearum macerias uentum fuit, uideruntque maturæ botros ultra macerias propendere, rogabant S. Catharinam, ut illos botros ipſis decerperet. Erat enim procera corporis ſtatura, præter alias egregias utriuſque hominis dotes, quæ eam cunctis reddebant amabilem. Illa uerò ſtudio paupertatis iam manicas habebat attritas & conſutas, neque uerebatur apud tantas matronas uilis & inops uideri. Itaque extendit brachia ut uuas carperet: & ecce matronæ illæ uidere ſibi uiſæ ſunt brachia eius purpura magni precij operta. Accedunt igitur præ multa admiratione, tanguntque ſingulæ, cernuntque manicas inſigni purpura rutilantes, aiuntque ad eam: Quis unquam crederet, domina Catharina, tanti precij ueſtibus uti te uoluiſſe? Ignorabant enim Chriſtum cohoneſtaſſe ſponſam ſuam. Teſtabatur hæc familia, quæ his interfuerat, itemque ſanctæ memoriæ magiſter Petrus, eius cõfeſſarius.

Prauas cupiditates abominatur. 2. Cor. 8.

Viles manicæ apparẽt purpureæ.

CAP. XII.

DEcubuit quandoque ſancta uirgo, matre adhuc Romæ degente. Erat tum graui correpta morbo, petiitque ab eius matre eã inuiſendi copiam quidam nobilis baro, Ludouicus nomine. Erubuit uerò familia, quod uir tantus ad eam in uili lectulo iacentem eſſet acceſſurus. Erat is lectulus ſtramineus: ad caput ceruical exiguum; porrò operimẽtum uetuſtum conſutum, ac nullius penè precij. Sed Dominus Ieſus, qui ſua inopia ſeruorum ſuorum uoluntariam paupertatem maximè illuſtrem reddidit non deſuit ſponſæ ſuæ. Cum enim potens ille & opulentus uir multis ſtipatus ad eam acceſſiſſet, uidebatur ei lectulus illius aureo & purpureo tectus operimento. Stupens igitur dixit famulis ſuis: Hæ dominæ pauperes ab omnibus putãtur. nam ſæpè ob res neceſſarias emendas pecuniam mutuo accipiat. Præſtaret, illas tanti precij purpuram, tantumque apparatum, quem illic uidimus, diſtrahere, quam premi inopia. Inter alias uirtutes, quarum celebri opinione apud omnes mirificè redolebat, erga domeſticos & qui eam iniuria afficerent, ſancta uirgo egregiam, ſemper animi patientiam declarabat. Accurate enim ſecum perpendit ſi quid à nobis benè geſtum ſit, id facile redigi in nihilum, ſi ſit animus patientia deſtitutus. Vt igitur ſolent odores tum latius ſpargi cum commouentur: ita hæc ſancta uirgo, iniurijs & perſecutionibus infeſtata, præcipuam exhibebat patientiam: haud aliter quã qui eam affeciſſent beneficio, diligens eos, à quibus offenſa fuiſſet. Verum autem uera quis ſit humilitate præditus, tum poteſt intelligi, ſi placide ferat iniuriã. Præclarum ſanè huius uenerabilis uirginis patientiæ teſtimonium reddidit religioſa Deoque ſacrata uirgo Margareta Caroli fratris eius filia: quæ cum quinquẽnio ei inſeruijſſet, affirmabat ſe nullam unquam impatientiæ uocem, immò ne ſignum quidem commoti animi in eos, qui eam læſiſſent, animaduertere potuiſſe.

Paupertas eius à Chriſto cohoneſtatur.

Eius egregia patientia.

CAP. XIII.

ANnis uiginti & quinque cum ſanctiſſima matre ſua Romæ & quocunq; illa profecta fuiſſet, permãſit: ſacra cum illa loca inuiſens etiã procul in diuerſis & longinquis regionibus, Dominicumq; adiens ſepulcrum in Ieruſalem. Feruens Chriſti amor tantos labores facile ſuperauit. Cum eſſent Hieroſolymæ, ſancta mater eius febre correpta eſt, quæ etiam illi inhæſit, donec Romam reuerteretur; ubi Chriſtus obitus eius diem & pleraque alia ei reuelauit. Et illa quidem ſanctiſſima matrona Romæ defuncta eſt & humata: ſed poſt quinque ſeptimanas inde recedens filia eius, ſecum eius ſacras reliquias abſportauit in Suediam. Interim multæ ad eam accedebant matronæ tum nobiles, tum etiam è plebe, ſacras illas reliquias deuotè exoſculantes, quas uirgo ſancta contrectabatur, ut poſthabitis mundi labentis illecebris ac pompis, cœleſtibus bonis ardenter inhiarent. Et multi ſanè utriuſque ſexus nobiles, eius ſermonibus permoti, ad meliorem ſeſe frugem recepere. Venit tandem cum ſacro pignore Dantiſcum in Pruſſiam, ubi ſanè ſeueriter repræhendit peccata Crucigerorum, propoſuitque eis minas terribiles, diuinitus matri eius reuelatas. Poterat tum dicere cum propheta, Loquebar in teſtimonijs tuis in conſpectu principum, & non confundebar. Stupebant uerò illi cum diuina ſapientia coniunctam uirginis eloquentiam, nec potuit quiſquam contradicere uera loquenti. Inde nauigant Suediam uerſus, & ſtella duce, quæ ſolis fertur ſuperaſſe ſplendorem, meridie perueniunt ad quendam Suediæ portum, de quo ne cogitarant quidem. Inde ſoluentes, appellunt ad Oſtrogotthiæ portum Sudhercopẽſem. ubi eorum aduentus innotuit, quem iam multi auidè expectauerant, innumera eis occurrit multitudo nobilium, plebeiorum, clericorum & monachorum, qui illos & ſacras reliquias B. Birgittæ, multorumque aliorum ſanctorum, quas matri & filiæ donauerant Cardinales, regina Neapolitana, barones & nobiles matronæ Romanæ, compluresque monaſticæ uitæ profeſſores, cum præcipua deuotione & gaudio uſque ad monaſterium Vuatſtenam deduxere. Venerat cum S. Catharina Petrus de Aluaſtro ordinis Ciſtertienſis Prior admodum uenerabilis. Is à Sudhercopia Vuatſtenam uſque in urbibus & pagis crebro ſermonem habuit ad populum confluentem, exponens eis quam mira Deus per illam feciſſet, quantiſque miraculis illuſtraſſet matrem eius ſanctiſſimam Birgittam diuerſis in regionibus.

Annis 25. peregrinatur cum matre.

Obitus S. Birgittæ.

Pſ. 118

Reuerentia Suedorum erga ſacras reliquias.

CAP. XIIII.

CVm Lincopiam ueniſſet S. Catharina cũ ſacris reliquijs, Nicolaus ſanctæ memoriæ eius urbis Epiſcopus obuiam proceſſit, idque ritu ſolenni,

ni, cum clero & monachis, populo ſubſequente. Pulſabantur campanæ, reſonabant organa, laudes canebantur Deo, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis, & glorificat honorificantes ſe. Vbi ad maiorem ædem uentum eſt, concione abſoluta, Epiſcopum & canonicos ſeorſim cõuocat Catharina, ſua negocia explicat, & ipſum antiſtitem cum multa reuerentia de quibuſdam ieiunijs immoderatis admonuit. Multo enim tempore ille ſe incluſerat, ſoli Deo uacans in ieiuniis, uigilijs & precibus, poſthabita cura paſtorali: non quod laborem detrectaret, ſed quod mala uſque adeo excreuiſſent in regno Suediæ, ut citra cleri & eccleſiarum diſpendia non poſſet ſe murum opponere pro domo Domini. Zelus domus Dei comederat eũ, & opprobria exprobrantiũ priuilegiis eccleſiæ ceciderãt ſuper cor eius. Sed audito ſapienti ſanctæ uirginis conſilio, decreuit æquo ferre animo afflictiones: multumquè deinceps ueneratus eſt eam. Tandem quarta feria intra octauas Petri, & Pauli ad Vuadſtenenſe monaſterium S. Catharina peruenit, & cum ingenti gaudio excepta eſt. Habita deinde collatione cum fratribus, ad ſorores ſiue ſanctimoniales ingreſſa eſt, cum illis intus permanſura. Ab eo autem tempore cœpit illis præeſſe, & regulam Saluatoris, quam apud matrem tot annis didicerat, ipſis ſuo exemplo declarare multumq; abhorrebat ab illis ouibus, quæ eſſent à ſancta illarum profeſſione alienæ. In primis autem deteſtabatur obtrectationes, q̃ alienæ famæ morſus uenenatos infingũt. Videbant in ea omnes tum fratres tum ſorores exempla totius honeſtatis & ſanctimoniæ: feruorem in diuinis officijs in rebus duris, & aduerſis patientiã: Poſt preces horarias ſolebat cum una è ſororibus pſalteriũ relegere. Euocabat autem modo ſingulas, modo uniuerſas ſorores, & ad regulæ obſeruantiam humaniſſimè eas incitabat.

1. Re. 2

Lincopen. antiſtitem ob ieiunia immoderata reuerẽter admonet.

Præeſt monaſterio Vuatſtenen.

CAP. XV.

POſteaquam reliquiæ beatiſſimè Birgittæ in Vuatſtenenſi cœnobio repoſitæ fuere, multis cœperunt coruſcare miraculis, permultique ex diuerſis regionibus eo confluxere, laudantes Dominum in operibus admirandis, quæ per eius merita fiebãt. Permouit ea res regem & regni proceres, miſerũtque Catharinam, ut Romæ ageret cum Pontifice de S. Birgittæ in diuos relatione. Fecit illa, ut iuſſa fuit, & Romam ueniens, omnium in Romana curia animos negocio huic promouendo addictos comperit. Veniebant tum ad eam multi Romani nobiles eius preces expetentes, memores priſtinæ eius conuerſationis. Erat id temporis extra urbem uidua quædam nobilis ſoror Latini baronis Romani. Ea uiuebat parum honeſtè: admonitaque crebro à fratre ſuo Latino & uiris religioſis, ut caſte uiueret, non ſolũ nihil mutata fuit, ſed multo etiam magis uoluptatibus dedit operam. Aegrè tandem ab ea Latinus impetrauit, ut Romæ cum ipſo moraretur. Et eo quidem uenit cum multo faſtu, ſed in tantam incidit ægritudinẽ, ut eius ſalus à medicis deſperaretur. Tũ frater eius per ſeipſum, & alios pios homines multum admonebat illas ut peccata ſua purè confiteretur. Illa animo obdurato ſemper reſpondebat, ſe ſatis eſſe confeſſam. Rogauit igitur Latinus S. Catharinam, ut uellet miſeram adire, & inuitare ad ueram confeſſionem. plurimum enim de eius ſanctitate ſibi pollicebatur. Illa ut erat ad conſolandos ægros ſemper propẽſa, nihil detrectauit: uenit ad languidam: hortabatur ut integrè confiteretur, ſed nihil obtinuit. Cernens ergo eius obſtinatum animum, orat circunſtantes, ut Deo preces offerant pro ſalute miſeræ: moxque in genua procumbit, Deum rogatura. Et eccè repẽte è Tiberi perſpicuè cernebatur emergere fumus quidam aterrimus, figura orbiculari, ingẽti mole inſtar plauſtri fœno onuſti. Is ſurſum elatus in aëra, ferebatur pẽdulus ſupra ædes, ubi illa decumbebat: tantæque illic extitere tenebræ, ut alij ab alijs uideri non poſſent. Magno autem impetu è cœlo ruens illa fuligine nigrior moles, ſolo tenus oppreſſit domũ proximam cubiculo, in quo miſera iacebat. Ad cuius terribilem, horridiſſimumq́ue fragorem ægra ingenti timore correpta, Catharinam ad ſe uocat, promittitq; cum lachrymis ſe facturam, quicquid illi uiſum eſſet. Mox accerſitur confeſſarius, ipſa id ſummoperè, quæ prius totà abhorruerat, expetente: factaque diligenter confeſſione, altero manè ſacramentis munita, ſpiritum efflauit. Quotquot uerò illic aderant, fatebãtur eam gratiam illi precibus S. Catharinæ obtigiſſe.

Miracula ad reliquias S. Birgit.

Orat pro ſæ mina durat & illa reſipiſcit.

CAP. XVI.

ROmæ matrona quædam nobilis ſeptem abortus ediderat. Cernens uerò ſe marito ea cauſa minus gratam, cum iam iterum grauida eſſet, ſupplex adijt S. Catharinam, de cuius ſanctitate nihil hæſitabat, eique ſuam expoſuit calamitatem. At illa quaſdam ei ſanctiſſimę matris ſuæ reliquias dedit, admonens, ut uſq; ad partum illas apud ſe deferret, promittens etiam ſe parturienti adfuturam. Vbi pariendi cœpit adeſſe tempus, matrona ad ſe illam aduocat. Illa celeriter accurrit, adeſt laboranti, nec ceſſat à precibus, donec uiuam eſt enixa puelam, quam etiam Birgittam uoluit nominari. Tota uerò urbe eius rei fama diſperſa eſt, & omnes non uulgaris miraculi loco habuere. Accidit etiam quandoque, ut, Catharina Romæ manente, Tiberis tanta exiſteret inũdatio, ut Romani Vrbis excidium uererentur. Iam enim pontem Lateranenſem, & S. Iacobi monaſterium, multaque adiacentia ædificia unda exceſſerat. Itaque habito conſilio, aduolant ad S. Catharinam, orant ut ne grauetur cum ipſis deſcendere ad inſanientem fluuium, ſuas preces illi oppoſitura. Illa cum lachrymis negat, ſe indignam arbitrata. At Romani eam uel inuitam tollunt, & è domo exportatam, ſæuientibus undis obijciunt. Mox ut illa aquas pedibus attigit, confeſtim retrorſum abiere, ſuum alueum repetentes Stupentes omnes, laudantque immenſam creatoris potentiam, qui etiã in undis mirabilia efficit per ſanctos ſuos. Huic ſpectaculo aderat ſanctæ memoriæ D. Petrus Prior ordinis Ciſtertienſ. cuius ſupra mentio habita eſt, dixitq́ue familiæ S. Catharinæ: Memoria retineatis ea, quę uidiſtis, hodiè, hæc namque & alia eius miracula, & uirtutes olim requirentur. Cum autem ſancta uirgo profecta eſſet Neapolim, illicq́ue hæreret ob colligẽda & conſcribenda miracula, quæ per S. Birgittam tã in uita, quam poſt obitum eius Dominus ibi operatus eſt, fama ſanctitatis eius permota, quędam magna domina uenit ad eam, & cum lachrymis explicauit ei, quemadmodum filia eius, uiro orbata, grauiſſimè infeſtaretur à dæmone nocturno, quod quidem ob cõmunem uerecundiam non eſſet auſa aperire propinquis, ſed ex opinione ſanctitatis eius ſumpta fiducia, ipſi indicare non dubitaſſe. His auditis, ualde illarum uicem dolebat Catharina, & tacitè ſecum legens ſemel ſalutationem angelicam, ut ſemper erat ſolita, cũ de rebus ſpiritalibus conſuleretur, ſaluberrimum eis conſilium impertiit. Primò, ut purè ſua peccata confiterentur. Aiebat enim, ob peccata in confeſſione celata, plerunque id genus illuſiones accidere. Deinde, ut nudis pedibus & abſque lineis induſijs cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Chriſti, coram imagine ipſius à cruce pendentis legerent ſepties Dominicam orationem & angelicam ſalutationem. Addebat uerò, ſe quoque licet indignam ex commiſeratione

Matrona ſeptem abortus paſſa prolem impetrat

Tiberim tumentem domat & ſiſtit.

Dæmonē moleſtantem, ſalubribus dans cõſilijs, profugat.

tione libenter pro ipſis Dominum rogaturam. Fecerunt illæ dominæ, ut iuſtæ erant, & eccè die octauo uenerunt ad Catharinam, ingentes Domino gratias agentes, quod iam liberatæ eſſent ab illo impuro dæmone Catharinæ cõſilijs obtemperando. His & id genus alijs magna ſanctitatis exiſtimatio conciliata eſt S. Catharinæ non modo Romæ & Neapoli, ſed etiam in multis alijs Italiæ & Germaniæ regionibus: compluresque afflicti ad eam confugiebant, ut eius precibus à Domino conſolationem obtinerent, nec ſunt ſpe fruſtrati ſua.

CAP. XVII.

Expeditis Neapoli, quæ illic exequenda ſuſceperat, Catharina Romam redit, & urgebat quidem matris ſuæ in diuos relationem, ſed Pontifice Gregorio xj. moriẽte, non potuit ita facile rem ad effectum perducere. Itaque totum illud negocium ad Vrbanum VI. Romanum Pontificem deuolutum eſt. Nouerat is Pontifex Birgittam, & cupiebat, eius ſanctitatis cõſcius, eam ſanctorum catalogo adſcribere, ſed ſchiſma tum recens ortum, multaque alia eius conatus retardabant. Iam quinquennium Catharina Romæ egerat huius rei cauſa, non ſine magnis impẽdijs: ſed cum uideret ob ſchiſma impendens ſpem nullam meliorem oſtendi, quæcunque ad impetrandam ſanctæ matris ſuæ canonizationem, ut uocant, facere uidebantur, puta uitam & miracula eius, cum fide dignis teſtimonijs conſcripta, Romæ reliquit, diuinæ prouidentiæ rem totam committens: impetrataque à ſummo Põtifice Regula Saluatoris & priuilegijs quibuſdam monaſterij Vuatſtenenſis, conſtituit redire ad ſuos. Erat tum Romæ Cardinalis Eleazarus, qui à iuuentute ſua multum dilexerat S. Birgittam tam uiuentem, quam uita functam, quippe qui in uita rectè inſtituenda eius ſemper conſilijs ſe accommodauerat. Is Catharinæ quæcunque potuit in eius promouendia negocijs beneficia & auxilia humaniſſimè præſtitit, illius uitæ ſanctitate permotus. Romanus quoque Pontifex Vrbanus VI. cum cæteris dominis Cardinalibus, ſingulari quadam beneuolentia eam proſequens, literas Apoſtolicas ei contulit ad loca omnia, ad quæ eſſet acceſſura: adiũcto etiam ei magnę authoritatis uiro, qui per Italiam ad Alpes uſque tuto eam deduceret. Eæ literæ effecerunt, ut ab Italiæ & etiam Germanię principibus & ciuitatum magiſtratibus admodum honorificè exciperetur. Vbi in Pruſſiam tandem peruentum eſt, labore & morbo ualde exhauſta curru uehebatur. Quidã uerò ex eius familia ſomno correptus, è curru decidit inter equorũ pedes: porrò ſuccedentes mox rotæ adeo eius coſtas atriuerunt, ut uix anhelitum ducere uideretur. In currum autem ſublevatus, animum Catharinæ multo dolore affecit. Itaque ſuo more dicebat angelicam ſalutationem, & leuiter hominis quaſſatum latus contrectabat. Mox adeo ille reſtitutus eſt, ut qui præ doloris accerbitate ſpirare uix poterat, eodem die lætus diſcurreret, Chriſtum laudans & S. Catharinam, cuius meritis eſſet ſalutem tam celeriter adeptus. Porro ab eo tempore, quo ab Vrbe diceſſit, corpore cœpit debilitari: & licet morbus quotidiana caperet incrementa, at nihil ei de animi pietate & deuotione deceſſit: nec medicorum uoluit uti opera, quippe quæ toto pectore cuperet diſſolui & eſſe cũ Chriſto. Deinde in monaſteriũ Vuatſtenenſ. reuerſa, ab octauis Apoſtolorum Petri & Pauli, uſque ad Dominicæ annunciationis ſolennitatem, uarijs continenter exercebatur corporis moleſtijs. Sed quanto erat corpore infirmior, tanto magis animi uirtus & robur augeſcebat. Accidit tum, ut quidam ex familia monaſterij ab alto ædificio præceps in ligna & lapides decideret, fractisque dextri lateris oſſibus, uix ſpiritum trahere uideretur. Id ubi illa reſciuit, ad monaſterij oſtium deſcendit, oratione præmiſſa leſa membra tetigit, doloremque omnem ita repẽte depulit, ut æger, membris cõſolidatis, ſtatim ad laborem reuerſus ſit, magnificans Deum, qui talẽ poteſtatem dedit hominibus.

Vrbani Pontificis erga eã beneuolẽtia.

Sanat cõtactu manus ſuæ hominem mirè cõfractũ.

Item alterum.

CAP. XVIII.

Indies autẽ morbo inualeſcente, beata Catharina crebro ſe ſacramentorum uſu muniuit. Ab eo autem tempore, quo cum matre peregrinationes ſuſceperat, quotidie ſolita fuit peccata ſua corde contrito confiteri: interdum bis ter ue id faciebat. Sciebat enim, Confeſſionem eſſe ſalutem animarum, uitiorũ expultricem, uirtutum inſtauratricem, oppugnatricẽ dæmonum, & quæ tum os tartari obſtruat, tum paradiſi portas referet. Euchariſtiam uerò in hac extrema ægritudine ob ſtomachi paſſiones ſumere non audebat: ſed quibus poterat deuotioribus ſignis ſacroſanctũ Chriſti corpus uenerans, leuatis in cœlum oculis, & quia lingua non poterat, ſpiritu Dominum deprecãs, adſtantibus ſororibus, feliciter obdormiuit. Viderũt tum homines quidam religioſi ſupra domum, in qua corpus eius exanime iacebat, per dies & noctes ſtellã conſiſtere, donec eſſet tradita ſepulturæ. Corpore autem ad monumentum allato, ſtella pariter ſuo uiſa eſt loco moueri, tanquam obſequium funeri præſtitura. Inter Miſſarum autem ſolennia, corpore in templo repoſito, ſtella mãſit pendula ſupra feretrum: deniq; corpore humato, ſtella euanuit. Nec deerant, qui ſanctè iurarent uidiſſe ſe luminaria mirè radiantia in aere, quæ ipſum feretrum antecederent, dum ad eccleſiam deportaretur. Ad eius obitũ in Vuatſtena plurimi conuenere prælati, archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates ex regnis Suediæ, Daniæ, Nouergiæ & Gotthiæ. Aderat etiam Ericus filius regis Suediæ cum multis principibus, magnatibus & baronibus: ut omittamus inferiorum ordinũ clericos & laicos, quorũ fuit ingẽs copia. Sacrũ ſanctæ uirginis corpus exportabat Ericus iã dictus cum regni principibus & proceribus: ſed turbis ad ſacrum contingendum corpus certatim irruentibus, ægrè potuit ad ſepulcrum deferri. Sepulturæ officium non ſine lachrymis expleuit ſanctæ memoriæ Nicolaus Lincopenſis antiſtes, adſtantibus illi archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus & multa cleri potẽtia. Inter hos erat Tordo epiſcopus Strengenenſis, magna tum eruditione, tum authoritate præditus. Is pro ſingulari erga illam etiamnum in corpore degentem familiaritate & deuotione, manum eius compræhendit, eius ſe precibus commendans. Et eccè ſenſit ille manum ſuam fortiter comprimi manu S. Catharinæ, ut ſolet fieri inter illos, qui mutuo ſibi fidem dant. Et quidem non parum apud Romanum pontificem eiuſque Cardinales & eos, quos curiæ officiales uocant, iã olim laborauerat Catharina pro obtinenda illi ſuæ electionis confirmatione, cum ea cauſa is Romam uenniſſet. Obijt multa ueneratione digniſſima Catharina in monaſterio Vuatſtenenſi anno Chriſti 1381. XI. Calendas Aprilis, pridiè Annunciationis Dominicæ.

Confitetur quotidie annis plurimis.

Reddit ſpiritũ.

Apparet ſtella.

Ericus regis filius portabat eius ſacrum corpus.

Nota rẽ miram.

Ad eius tumulum & ſanctam memoriam multa piè petentibus preſtantur beneficia, largiente ille, qui in ſanctis ſuis & laudabilis & mirabilis eſt: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Marty

MARTYRIVM SIMONIS INnocentiſſimi pueri Tridentini, à Iudæis crudeliter necati, authore Ioãne Matthia Tiberino.

24. Martij

IOhannes Matthias Tiberinus, liberalium artium & Medicinæ Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque Briaiano ſalutem. Rem maximam, qualem à paſſione Domini ad hæc uſque tempora, nulla unquam ætas audiuit, ad uos ſcribo magnifici Rectores, ciueſque præclariſſimi: quam nuper his diebus elapſis Dominus noſter Ieſus Chriſtus, humano benignè miſertus generi, tanto tamquè horribili ſcelere ſtomachatus, tandem produxit in lucem: ut catholica fides noſtra, ſi qua in parte debilis eſt, fiat tanquam turris fortitudinis, & antiqua Iudæorum rabies toto ex orbe Chriſtiano deleatur, & de terra uiuentium, eorum penitus memoria pereat. Audite, qui regitis populos inauditum ſcelns, & paſtorum more fidelium ueſtris populis inuigilate. Expergiſcantur habitantes terram & uideant quales in ſinu proprio uiperas nutriant.

Iudæi quam Chriſtianis perniciosi.

Crudeles Iudæi non ſolum Chriſtianorum res rabioſa uſuratum fame conſumunt, ſed in capita noſtra perniciemque cõiurati, filiorum noſtrorum uiuo ſanguine paſcuntur, quos atroci in ſynagogis ſuis: affiguor ſupplicio, & inſtar Chriſti crudeli funere iugulant. Nuper in ciuitate Tridentina, quæ uerſus Aquilonem Italiam à Germania, Lauiſio flumine interlabente, diſterminat: ea in regione, quæ ab Atheſis ponte recedens, uerſus caſtellum à læua protenditur, tres Iudæorum familiæ conſedebãt, quorum capite fuere Tobias, Angelus, & Samuel: apud quem ſenex quidam *barbatus, Moyſes nomine, quem uenturi Meſſiæ tempus & horam prophetico ſpiritu ſcire decantabãt. Hi ea in hebdomade, quam nos Chriſtiani ſanctã appellamus, die Martis, duodecimo Calendas Aprilis, anno incarnati Verbi ſeptuageſimoquinto ſupra millenum quaterrentenum, conuenerunt in domum Samuelis, ubi Synagoga & eorum templum ſpectandi gratia uiuentem uitulum, qui ad eos ea luce de Leuigi pago delatus erat. Et dum inter ſe plurima uario ſermone conferrẽt, Angelus hanc rabido fudit de pectore uocem: In iſta Paraſceue & carnes & piſces abũde nobis ſunt: unum tantum nobis deeſt. Reſpondit Samuel: Et quid tibi deficit? Tunc coniectis oculis adinuicem taciti omnes intellexerunt, quod de immolãdo Chriſtiano infante loqueretur, quem in cõtemptum Domini noſtri Ieſu Chriſti mactant atrociter, & exhauſto ſanguine ueſcentes in azymis ſuis, à fœtore, quo grauiter olent Chriſtiano cruore præſeruant: huncque ſuum appellant Ioel, id eſt, Iubileum. Sed annuebãt cauti uſ

*legendum puto, morabatur.

Iudæi in paraſceue mactant Chriſtianos pueros.

eioqui oportere propter ſeruos, qui ob inſtantem paraſceuem, diuerſis impediti miniſterijs, nunc huc, nũc illuc diſcurrebant. Poſtero autem die, cum omnes in Synagoga conueniſſent, conſultabant quonam in loco poſſent illum aptius occidere. Tobias & Angelus in domibus ſuis earum ob anguſtiam fieri recuſabant propterea quod exiguo in loco difficile eſſet à pueris tam uaſtum facinus abſcondere: ſed propter rerũ omnium commoditatem & amplitudinem loci, melius apud Samuelem fore aſſeuerabant. At ubi ſic decreuiſſent, diſputabant quo poſſent ingenio maſculum infantem ſurripere. Dumque inter ſe diuerſa opinione cõtenderent, Samuel ad ſe ſeruum ſuum Lazarum iuſſit accedere. Coram quo ſtatim cum adſtitiſſet, Lazare, inquit tibi præſtat animus Chriſtianũ puerũ ſurari, & nobis illum tradere, centum ilico te donabimus Philippeis. Ad quæ reſpõſum paucis ita reddidit ille Res hæc, patres uenerandi, maximi diſcriminis eſt: eã ego penitus tentare recuſo. Et confeſtim exiẽs de tẽplo, collectis ſarcinulis ſuis, ad alias terras commigrauit. Die autem Iouis omnes in Synagoga congregati, ad Tobiam dixerunt: Animaduertimus neminẽ plus uotis noſtris poſſe ſatisfacere, quam te. Verſaris enim quotidiè cũ Chriſticolis, & pene omnes tibi familiares ſunt. Facile potes unũ intercipere: quia nemo, cũ per ciuitatẽ obãbnlas, in te aduertit. Dabimus operã profectò, ut tibi multa bona à nobis ſemper accedãt. Negat Tobias, & periculũ in negocio multis aſſignat rationibus. At illi ſuis hunc execrationibus adſtringunt, & niſi pareat, minantur ſe illi perpetuo interdicturos Synagoga. Tobias ergo uidens omnes ita eum conſpiraſſe, & premium ſibi iam fore propoſitum, auri cæca cupidine captus: Aggrediar, inquit, patres libenter prouinciam hanc. Verũ, ut noſtis, pauper ſum ego, & ad cõmode uiuendũ ars mea non ſufficit. Sunt & plures mihi filioli: eos & me uobis unicè cõmendo. Reſponderunt omnes: Adfer puerum huc, nulla enim unquam erga te nos arguet ingratitudo. Tunc ad Samuelem conuerſus proditor, inquit: Nulla claue poſtes tui cõcludantur, ut ſi mihi quiſquam opportune contigerit, intro poſſim illum leuiter impellere. Et tranſactis ueſperis egreſſus, cœpit totam uiciniam ſolus obambulare: tranſienſque per uiam, quam Foſſatum uulgus appellat, ſeſe uſque ad plateam celeriter tranſtulit. At ubi commode reperit neminem, flexit iter propere, ſimul & ueſtigia retro obſeruata legit. Poſteaquam locum illum attigit, quem Foſſatam accitant incolæ, inſignem puerum ante fores patris ſuper ligno ſedentem cõſpexit, nomine Simonem, qui nondum uigintinouem menſes natus, adeo formoſus erat in cunctis, ut in eo nõ compræhenderetur, quod iure reprehendi poſſet. Et accedẽs, luſtrat neminem in puerum aduertere. Porrigit digitum Tobias blandus infanti. Specioſus puer, benignus ut erat & facilis cãdida manu capit molliter indicem. Procedit, ſequiturque puer non paſſibus æquis. Cumque genitoris ſedem pertranſiſſet proditor, rabida dextera pulcherrimã manũ prænſat infantis, & nũc illũ trahit, & nunc mollia terga pulſans genibus impellit. Tunc reſpiciẽs puer, cœpit cum lachrymis pios extollere uagitus, & dulce matris inuocare nomen. Exanimatus ilico proditor, denarium extraxit argenteum, & porrigens infanti, illum blãdo ſermone compeſcuit. Poſteaquam ad extremum uiæ peruenit carniſex, omnia rite luſtrans, cerdonem a ſiniſtris reſpicit conſuentem. Ibi exanimatus, ilico greſſum continuit, donec aliorſum tandem lumina flecteret artifex. Tunc occaſionem nactus, celeri gradu uiam pertranſiens, in domum Samuelis intruſit infantem. Hic Samuel, ueluti tigris expectãs ad ſanguinẽ, corripiens puerũ, ocyus in ſuũ thalamũ ſuſtulit. Prætereo hic quanta tunc dracones illi ſunt affecti lętitia. Vlulabãt ſiccis faucibus ſuper Chriſtianum ſanguinem. Et ne puer, peregrino loco deterritus, clamorem effunderet, alij porrigebant uuas, alij poma, alij res alias, quibus ut plurimum infantẽs delectantur, donec ſilante puero dies ſe cum nocte coniungeret. Interea genitrix eius Maria puerũ ut uidit abeſſe, nec ſolito more apud uicinos illum offenderet, percuſſo pectore, una cum coniuge Andrea totam per ciuitatem explorabat infantem. Pueri & omnes, è quorũ labris ſæpè ſpiritus ſanctus eloquitur, illum apud Iudæos inquirendum aſſerebãt. Furtum enim, ut eũ rapuiſſent Iudæi, & in Chriſtianæ fidei opprobrium in cruce ſuſpenderent. Et niſi de medio nox repente uiã abſtuliſſet, ad Iudæos uertiſſent iter. Vnde collap

Tobias ſe recepit puerũ Chriſtianum furſurum.

Simon infans à Tobia abducitur.

ſis

ſis tenebris ĩpulſi, flẽtes amare, domũ ſeſe receperũt.

Atrociſſima innocẽtis paruuli excarnificatio.

Tempus erat, quo prima quies humana reficit pectora, atque quieſcebãt uoces hominumque canumque. Tunc crudelis Moyſes una cum reliquis atrociſſimis Iudæis benignũ illũ deportantes infantẽ, ingreſſi ſunt ueſtibulum, quod cum primis Synagogæ foribus adiũgitur: ibique in ſcamno iuxta caminum reſidẽs, puerum ſuis ſuper genibus excepit. Porrò circũfuſi omnes, ueſtem ei ad umbilicum & cubitos uſque uerſo ordine detraxerunt, colligentes flẽteſque tunicam ſuccinxerunt ſolaceti, ita ut à femore uſque ad talos detractis caligis nudaretur, & apprehendẽs ſudariũ Samuel, quod eius pendebat à cingulo, colloque circumuolens comprimebat puerum, ne uagitus effunderet, alij uerò manus pedeſque continebant. Tunc euaginato Moyſes cultro, ſummum uirgæ perforauit infantis, correptaque forfice, cœpit maxillam dextram iuxta mentum dilaniare, & particula carnis abſciſſa, in parato ibi cratere repoſuit. Colligebant adſtantes ſacrum ſanguinem, & alterno ordine forfice porrecta, quilibet ſibi fruſtulum uiuæ carnis excindebat. Sic fecerunt omnes primi; donec tumulus oui rotunditatem multum excederet. Et ſi quando cedente laqueo puer gutture perſtrepebat, admotis crebro manibus ad os, illum crudeliter ſuffocabant. Hoc Moyſes ita peracto dexteram tibiam conſeſtim eleuauit infantis, eamq; ſuis ſuper genibus ſtatuens, aggreditur & anteriorẽ partem, quæ inter cauillam & cruris muſculum interiacet, ſimiliter eodem ferro conuellere, & capta forfice uiciſſim carnem uiuam uiuo cum ſanguine lacerabãt. Poſtmodum ſeniſſimus ſenex ille, tãti ſceleris caput, ſemimortuum erigens infantem, petiit Samuelem à ſiniſtris pueri ſecum conſidere, & uterque ſanctiſſima illius brachia inſtar crucifixi uiolenter extendentes, hortabantur reliquos, ut ſacrum illud corpus duris acubus infoderent. Collecti ergo omnes circum incipientes à uertice uſque ad plantas, illum denſis ictibus perforabant, dicentes, Tolle Ieſſe mina elle parichiet elle patſuſen pegmalen, quod eſt, Sicut Ieſum Deum Chriſtianorũ, qui nihil eſt, trucidemus iſtum, ſic inimici noſtri confundantur in æternum. Iam plus quam per horam miſerandus puer terribili durauerat in ſupplicio, & interdicto ſpiritu collapſis uiribus deficiebat, attollens grauis oculos in cœlum, ſuperos aduocare uidebatur in teſtes. & inclinato capite ſanctũ Domino reddidit ſpiritum, Purpureus ueluti cum flos ſuccisus aratro, Langueſcit moriens, laſſoque papauera collo Demiſere caput pluuia cum forte grauantur. Tunc Moyſes & omnes reliqui oculos & palmas eleuantes in cœlum egere gratias Deo, quod de Chriſtianis uindictam ſimul & ſacrificium obtuliſſent, relictoque illic corpore, cũ plauſu & clamore maximo ſumma per tecta diſcurrentes ineffabilem lætitiam ſe percepiſſe demonſtrarunt. Et deſcendẽtes ad cœnam ſeruis præcepit Samuel, ut ſub cadis uinarijs illud occultarẽt. Timebãt enim proclamationes antiſtitis, & crebreſcente in eos magis magiſque fama, ne furore populi capti & cæſi, ad torturam ſubito traherentur.

Scindũt Iudæi particulas è maxilla pueri.

Acubus totũ pueri corpus perforatur.

Lætantur cum maleſecerint, & exultant in rebus peſſimis

Altero die qui paſſionem Domini cunctis in Chriſtum credentibus ad memoriam reuocat, reſtrictis latentibus in urbem fluuijs, parentes infantis una cum cohorte prætoria ubicunque quærentes, non inuenerunt eum. Die autem ſabbati conuenientes Iudæi in Synagoga, cunctis cernentibus, cadauer ſuper almemor extenderunt. Eſt enim almemor menſa quædam ante altare, ubi pſalmos, antiphonas, hymnoſque decantant. Perfectiſq; orationibus ſuis, rurſus eodẽ in loco repoſuerũt corpus. Tertio uerò diẽ, qui ſanctum Paſcha Chriſti fidelibus attulerat, ut præſenſerunt Iudæi omniũ penè mentes in eos eſſe ſuſpẽſas, inito conſilio, libratiſque plurimorũ opinionibus, dixerũt: Proijciamus corpus iſtud ueſtrum in flumẽ, quod noſtra domo ſubterfluit: & euntes ad pontificẽ, dicamus quoniã illud in domũ noſtram aqua deduxit, & crate ferrea retentum, non potuit una cum flumine delabi. Talibus enim uitijs, nemo credet Iudæos puerum extinxiſſe. Placuit omnibus ſententia: & aſcendens ad pontificem proditor, rerum ſeriem eo, quo fuerat inſtitutum, ordine pandit. Tunc gauiſus pontifex, Iohãnem de Salis prætorem & Iacobum de Sporo præfectum ſuæ Tridentinæ ciuitatis illic, ubi iacebat puer, ſecum iuſſit accedere. Et deſcendentes ſtatim, inuenerunt cadauer in aqua pãnis inuolutum: quo protinus extracto, illiuſque uulneribus diligenter annotatis, illud in baſilica S. Petri collocauerunt: ubi maxima populorum languentiumque cõfluente frequentia, multis maximiſque in dies miraculis fulget. Eccè Chriſtiane Ieſum inter latrones rurſus crucifixum. Eccè quid facerent Iudæi; ſi inter Chriſti fideles haberent imperium. Glorioſus Simon, uirgo, martyr & innocẽs uix ablactatus, & cuius lingua nondum humanum ſonabat eloquium, in contemptum noſtræ fidei à Iudæis eſt extenſus in cruce. Audi, qui tam crudele hominũ genus tuis in urbibus pateris. Iudæi æterno ſtatuto decreuerũt, ut diuinę Euchariſtię beatæq; Marię ſemper uirgini quotidie maledicatur: polluta oĩa uerba peccatũ aſſerentes, præter illa, quæ in contemptum Romanæ Eccleſiæ urgere dinoſcuntur. Itẽ in tertio libro Thalmud (hunc enim codicẽ præferunt Iudæi libris Moyſi & prophetarũ: & ut magis credatur Thalmud, fabulæ addunt fabulas, dicentes, quod Deus ſtudeat Thalmud) ibi, inquam, perpetua lege ſancitur, ut ter ſingulis diebus in oratione, quam efficaciorem cũctis precibus exiſtimant, omnes Chriſti fideles deuoueantur. Hanc etiam orationem ſtantes iunctis manibus, ad nullam rem mundi intentionem agentes, euomũt, uiri Hebraicè, mulieres ea lingua, quam à primis annis didicerunt. Solus Leuita eam alta uoce decantat, alijs omnibus reſpondentibus, Amen. Verba orationis ſic ſonant: Conuerſis non ſit ſpes, & omnes repente diſpergantur: in matricibus minorẽtur paruuli, ac amplius non reſurgant: & omnes inimici tuæ gentis Iſrael deſtruantur, & regnum nequitiæ Chriſtianorum eradicetur & confundantur. Fac Domine fac, impleas quod petimus in diebus noſtris uelociter: quia tu es Deus Benedictus, fugãs inimicos & deſtruens impios. Et in ſecundo Thalmud affirmãt, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus maxima in inferno tormenta patiatur. Non eſt mirum Chriſtiani, ſi nos bello, fame, ſiti, grandine, pruina Chriſtus affligat: ſi nos populum ſuum precioſo ſuo ſanguine redemptum, ſemper ad deteriora labi ſuſtineat: Cum patiamur inter nos regnare inimicos eius, quid quæſo hoc eſt aliud, quam ſacroſancta fide deſpecta, eius perpetuis hoſtibus adhærere? Natus eſt Simon, de quo agimus, die ueneris 6. Calend. Decembris, anno à partu uirginis ſalutifero 72. ſupra millenum quater centenum, ex Andrea & Maria parentibus pauperrimis, D. Iohanne Hinderbach quarto pontifice & domino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Iudæi omnes à maiore uſque ad minorem, in carceribus cateniſque concluſi ſunt, non inde receſſuri prius, quam debitas pœnas luant. Valete. Tridenti 2. Non Aprilis. 1475.

S. Pueri corpus multis claret miraculis.

Impiiſſima Iudæorũ decreta.

Iudæi ter quotidie Chriſtianos execrantur

Iudæi omnes ĩ carceres coniecti

Sancti

SANCTI PATRIS NOSTRI Andreæ Archiepiſcopi Cretæ Hieroſolymitani, in Annunciationem ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ Dei genitricis Oratio.

25. Martij

Aduenit hodiè omniũ gratia, quæ primam illam execrationem ſoluit. Paſſim aduenit ut omnia gaudio repleret. Quomodo autẽ aduenit? Non ſatellitibus non exercitu angelorum ſtipata, non oſtẽtans aduentum ſuum, ſed ſilẽtiũ & quietem adhibens, ut lateret principem tenebrarum, & arte ſapientiæ ſerpentem irretiret, draconemque decipiens, id eſt, mentem illã Aſſiriam, quæ in ſeruitutem ſuam omnem nobilitatẽ humanam redegerat, ſpolia ipſi detraheret. Neque .n. infinita eius erga nos miſericordia tam præclarũ manuũ ſuarũ opus nempe hominẽ, propter quẽ cęlos cõdiderat, terram firmauerat, aerem diffuderat, mare extenderat, & omnia, quæ ſub adſpectũ cadunt procrearat, affici detrimento ſuſtinuit. Idcirco Deus in terra, Deus è cœlo, Deus in hominibus, Deus in Virginis utero geſtatur, qui nuſquam concluditur.

Hominis præſtantia.

Hinc hominis natura lætitiæ ducit exordium, & diuinæ conditionis initium ſumit. Hinc multiplices ſuas à peccato natura diuitias ſeparans, creatori, tanquam ſponſa, exornatur. Hinc renouationem ſuſcipit noſtra formatio, & ſenex mundus contractam ex peccato uetuſtatẽ deponit. Lætetur cœlum deſuper, & nubes pluant iuſtitiam. Stillent montes dulcedine, & colles exultent: quoniam miſertus eſt Deus populi ſui. Hodiè enim myſterium, quod ante ſecula abſconditum fuerat declaratur: & omnia in Chriſto perfectionem recipiunt. Hodie rerum omnium potentia procreatrix, conſilium, quod ſibi in illis procreandis propoſuerat, ad exitum perducit, ut malitiæ principis dolos ab initio excogitatos deſtruat. Itaque lætantur homines, gaudẽt angeli, & recreatus in ſe redit orbis uniuerſus. Quæ mens hæc concipere? Quæ lingua explicare? quę oratio aſſequi, aut auris percipere ualeat? Merito igitur diem hunc fauſtum lætumque dicimus quo noſtri generis maſſam à Deo aſſumptam celebramus. Ex quo lætitia geſtit omnis creatura, & humana natura excitatur.

Materia gaudiorum huius diei.

Hodiè lætitiæ nuncius affertur: Dei erga nos benignitatis patent iudicia, mundi totius ſalus oſtẽditur. Vndénam, & à quo, & cui affertur hic nuncius? E cœlo & à Deo, & Virgini uiro deſpõſatæ. Quæ nam hęc uirgo? Ecquis iſte uir? Et quibus nominibus appellantur? Illa quidem Maria, hic autem Ioſeph. Ambo ex genere Dauidis. Quo internũcio hęc geſta ſunt? Et unde is uenit? Archangelo Gabriele, qui ab altiſſimo miſſus, rem admirabilem nunciauit. Oportebat enim, ut miniſter altiſſimi, ex altiſſimis in terram proficiſcens, maxime omnium admirandum myſterium indicaret, Quod nam myſterium? Dei ſubmiſſionem arcanam ſeruandi generis noſtri rationem abſconditã à ſeculo Diuinæ uoluntatis prouidentiæque conſiliũ. Sed ubi hæc, & quando, & cuius gratia? In Nazareth ciuitate Galilææ, ſexto menſe, ex quo Iohannes conceptus fuerat, ut uenientem, dum adhuc in utero geſtaretur, nũciaret, Gabriel igitur ab æthereis ſedibus ad terreſtrem Dei thalamum deuolans, & ad Virginẽ accedens ſine ſtrepitu, uirginei partus arcanum ſignificauit.

Hoc inter Deum atque homines, reconciliationis myſterium Dei cum hominibus coniunctionem, aſſumptæ carnis diuinitatem, imaginis noſtræ inſtaurationem, & mutationem in melius, atque ſublimem in cœlos exaltationem hodiè celebramus. Quamobrẽ omnia incredibili gaudio exultant. Lætatur omnis cœleſtium Virtutum chorus, quibus gratum eſt, quod Deo ſimus reconciliati, & meliorem in ſtatũ perducti. Benigni enim admodum ſunt, & hominum amantes ac ſtudioſi, quippe qui in miniſterium mittuntur eorum, qui ſalutis hæreditatem ſunt accepturi.

Angeli homines ualde amant.

Res igitur omnes hodiè lætẽtur & gaudeant, triũphet ipſa natura. Aperitur enim cœlum, & terra ratione inuiſibili ſuſcipit orbis regẽ. Nazareth imitatur Eden, & ipſius Eden plantatorem in ſinum ſuſcipit. Pater miſericordiarũ abiectã naturã humanã unigenito filio deſpõdet ſuo. Et Gabriel myſterio ĩſeruit, ac Virgini ſuccinit illud, AVE: ut lætitiam, quam primus parens Eua perdidit, filia Adam, orta ex Dauidis ſtirpe reſtituat. Hodiè gloriæ pater genus humanum commiſeratus, naturam in Adam corruptã, benignis oculis intuetur. Hodiè clementiæ largitor, clementium uiſcerum ſuorum abyſſum patefacit, & naturæ miſericordiam effundit, ut aquæ copia maria contegat. Cõſentaneum enim erat, ut is, ex quo, & per quem, & in quo omnia conſiſtunt, antiquæ contra nos execrationis ſententiam miſericordia cõmutaret, & gloria ſua naturam, quæ in Adam fœdata fuerat, honeſtaret, & pernicioſum patris mendacij conſilium, quo primi parentes noſtri ceciderant, excluderet. Ideo magnus inter reges, ac diuin' pater Dauid: Miſericordia, inquit, & ueritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Cur dixit hæc? An nõ filij miſericordiã ex bona patris uoluntate, qua noſtrĩ miſertus ipſe miſericordiæ dator, factus eſt, excepto peccato, quales nos ſumus, & ueritatem aduentus eius ad nos ſignificaret? Neque enim, ut aliquis forte ſuſpicatur, ſimulatam ex nobis humanitatem aſſumpſit, ſed ueram. Benignẽ.n. & humano more ex hominis eſſentia ſumpſit eſſentiam, qui omni eſt eſſentia præſtantior, & totam naturam noſtram in ſeipſo diuinam reddidit: neque diſpẽſationem finxit, ſed carnis ueritatem ſuſcepit, diuinitate ipſius aliena ab omni mutatione permanente.

Hebr.1.

Pſal.

Humanitatem Chriſti quis credat.

Quoniam igitur miſericordia & ueritas (ut prophetia teſtatur) obuiauerũt ſibi merito iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Iuſtitia quidem, quæ aduerſus eum, à quo primi parentes iniuria affecti fuerant, ſententiam tulit. Quando? Et apud quem? Hodiè, & apud altiſſimum patrem, qui natura benignus & hominum ſtudioſus, dignum duxit, ut filius ſuus unigenitus humanam formam indutus, aduerſarium cõdemnaret. Pax autem, quam è cœlo repente chorus Angelorum in ortu pacifici filij ſecundum carnem decantauit: Gloria, inquiens, in altiſſimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona uolũtas. Gloria nimirum, qua humana natura per Chriſtum ſuper cœlos euecta eſt, & ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & uirtutẽ, ut magnus inquit Apoſtolus. Pax autem, qua medius ipſe cõciliator interceſſit, terreſtribus cœleſtia coniũgens, & nouam in cœlum redeundi ſemitam mortalibus patefaciens. Bona porrò uoluntas, qua Patri placuit dilectum filium ad nos damnatos mittere: qui ſalutem noſtram patrẽ in ipſo approbatam, eiuſdem cum patre uoluntatis expleret. Hoc nos hodiẽ celebramus. Hoc Gabriel mandatum exequitur: & diuinitati atque humanitati nuncius eſt, reconciliationiſque pignus affert ad uirginem.

Luc.2.

Ephe.1

Nam miſericordiarum pater genus noſtrum, peccati labe iam corruptum, miſeratus, meminit operũ manuum ſuarum: nec paſſus eſt, ut in perpetuum periremus. Primum legem tabulis lapideis inſcriptam Moyſis manibus impoſuit. Quæ quidem lex cum nihil

Ex.31

ad-

admodũ proficeret, uiros diuino ſpiritu afflatos, uem pe Prophetas futura proſpicientes ac denunciantes miſit, qui rectas Dei ſemitas demonſtrarent. Verùm cùm ij, ad quos miſsi fuerant, ſenſibus occluſis, nihilominus in peccatis iacerẽt, nõ deſpexit opifex opus à ſe conflatum: ſed ex optimo ſinu ſuo & perfectiſsimo, filium eiuſdem potentiæ ſapientiæque ac bonitatis genitum miſit ad nos indignos, ad quos fines ſeculorum deuenerunt. *1. Cor. ca. 10.* Satius enim eſſe duxit, ut peccatorum ſalutem perageret, quàm ut opus à ſe confectum deſpiceret. Vni igitur ex præſtantioribus Angelis mandat, ut myſterium exequatur, & amplitudinis ſuç nutu ſic illi, ut arbitror, imperat: Age Gabriel, abi in Nazareth ciuitatem Galilææ, in qua puella uirgo habitat, nomine Maria, uiro, qui uocatur Ioſeph, deſponſata. Abi, inquit, in Nazareth. Quid ita? Vt Deo gratiſsimum uirginitatis decus, tanquàm ſuauiſſimam roſam, è ſpinoſa regione decerpat Omnipotens. *Iohan 1* Et prophetiam, quæ Nazaræum uocatum iri prædixit. Quem? Eum, qui à Nathanaele poſtea Dei filius, & rex Iſrael uocatus eſt. Solet utique Gabriel in Dei myſteriis miniſter adhiberi, ut patet in Daniele. *Dan. 8 & 9.* Abi igitur in Nazareth ciuitatem Galilææ: cumque illuc perueneris, hunc primum Virgini lætitiæ nuncium affer, quem Eua iam amiſit. Caue perturbes animum eius. Gaudij enim, non mœroris, hoc eſt indicium: Solatij, non perturbationis, hæc eſt ſalutatio. Quod enim maius humano generi gaudium eſſe poteſt, quàm ut fiat diuinæ particeps naturæ, & unum cum Deo propter coniunctionem in perſona efficiatur? Quid porrò admirabilius, quàm Dei ſubmiſsionem eiuſmodi uidere, ut in mulieris utero geſtetur? *Eſa. 66* O rem maximũ omnium admirandam. Deus, cui cœlum ſedes eſt terra autem ſcabellum pedum eius, quẽ cœli non capiunt, qui idem, quod pater, ſolium habet æternitatis, in Virginis utero concluditur. Quid maiore dignum admiratione, quàm Deum ſub hominis forma à propria diuinitate non deficientem intueri? Et humanam cernere naturam, totam omnino cũ ſuo creatore coniunctã, ut totus homo Deus euadat?

Gabriel igitur, cùm hæc audiſſet, mandatumque diuino nutu confirmatum, ſed uiribus ſuis maius accepiſſet, inter metum atque lætitiam dubius hærebat, cùm nec ſibi ipſe fideret, nec iubenti repugnare tutum exiſtimaret. Quamobrem diuina iuſſa faceſſens, ad Virginem deuolauit. Cumque Nazareth perueniſſet, ad domunculam conſtitit, & cogitabundus atque hæſitans, hæc ſecum ipſe, ut arbitror, uolutabat: Quomodò quæ mihi à Deo mandata ſunt, perficere aggrediar? Celeriter in thalamum introeam? At animum Virginis perturbabo. Tardius ingrediar? At puella introitum abſcondere me uoluiſſe indicabit. Foresne pulſem? Quo pacto, cùm id non ſit Angelorum proprium, nec quicquam eorum, quæ cõtinẽt, aut continẽtur, impedire poſsit ea, quæ corporis ſunt expertia? Oſtium aperiam? At mihi, uel oſtio clauſo, licet ingredi. Vocemne Virginem nomine? At illi terrorem iniiciam. Sic igitur faciam. Ex illius, à quo miſſus ſum, uoluntate greſſum meum moderabor. Hoc enim illi propoſitum eſt, ut genus ſeruet humanum. Quod quidem reconciliationis conſilium ut nouum eſt & admirabile, ſic eſt benignitatis & clementiæ plenum. Quomodò igitur ad Virginem accedam? Gaudium illi nunciabo? An Dominum in ea dicam eſſe? An ſpiritus aduentum, aut altiſsimi obumbrationem ſignificabo? Gaudium igitur illi nunciabo, indicabo myſterium admirabile, accedam, ſalutabo, buccinam uocem hanc, Aue, Gaude, Lætare. Aptum ad fiduciam principium, eſt ſalutatio. Hoc uerbum mihi Virginem alloquendi aditum pateſaciat. Nihil enim illi timoris poteſt iniicere: quin etiam animum eius leniet. Sic igitur exordiar, ut primum illi gaudij & lætitiæ nuncium afferam. His enim uerbis decet Reginam ſalutare. *Maria regina.* Nam hoc eſt gaudij negocium, tempus lætitiæ, tranquillitatis imperium, conſilium ſalutis, initium conſolationis. Hæc ipſe ſecum Archangelus.

Tum domum petit, & ad thalamum, in quo Virgo habitabat, accedens, ſenſim ad fores appropinquauit. Cumque iam eſſet intus, miti uoce Virginem alloquens: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. *Angeli ſalutatio.* Qui eſt ante te, hodie tecum eſt, & paulò pòſt erit ex te. Illud quidem ab omni æternitate, hoc autem in tẽpore. O immẽſam humanitatem, ò benignitatem incredibilem. Non fuit ſatis gaudium indicaſſe, niſi ipſum gaudij authorem ineſſe Virgini ſignificaret. Illud enim, Dominus tecum, perſpicue Regis præſentiam declarat: qui ſic ex ipſa corpus aſſumit humanum, ut à propria gloria non recedat. Aue gratia plena: Dominus tecum. *Epitheta inſignia S. Mariæ* Gaude lætitiæ Inſtrumẽtum, per quod triſtis execrationis ſententia in lætum gaudij iudicium commutatur. Gaude, uerè benedicta. Gaude, Virgo præclariſsima. Gaude, ornatiſſimum diuinæ gloriæ templum. Gaude, ſacroſanctum regis palatium. Gaude thalame, in quo ſibi Chriſtus humanitatem ſponſam adiunxit. Gaude, electa à Deo ante, quàm genita. Gaude diuinum inter Deum atque homines conciliationis perfugium. Gaude, theſaure uitæ immortalis. Gaude cœlum, in quo Sol gloriæ ſplẽdet: domicilium cœlo præſtantius. Gaude unicum illius, qui nuſquàm capitur, ampliſsimum habitaculũ. Gaude ſancta terra uirginea, ex qua nouus Adam formatur, qui ueterem Adam ſeruet. Gaude fermentum ſanctum ac Deo gratum, ex quo totius generis humani maſſa fermentatur, & in unius corporis Chriſti panem euadit, & admirabili ratione coagmẽtatur. *Gen. 1.* Aue, gratia plena: Dominus tecum, qui dixit: Fiat lux, & facta eſt lux: Fiat firmamentum, & factum eſt: cuius deniq; amplitudinis opera ſunt omnia, quæ facta ſunt. Gaude, gaudij mater ſempiterni. Gaude, noua Dei arca, in qua Dei ſpiritus conquieſcit. Arca, in qua noſter Noë Chriſtus humanitatem ſeruauit. Arca, in qua nouæ gloriæ ſanctificatio, & qui natura ſanctus eſt, in uirginea naturæ officina corpus ſibi ratione mirabili fabricatus eſt: non deponens id, quod erat (eſt enim immutabilis) ſed aſſumẽs id, quod non erat (eſt enim benignus, & hominum amantiſsimus.) *Exod. 16.* Gaude urna aurea, quæ continet illum, qui dulce manna & mel è petra ingrato populo ſubminiſtrauit. *Deut. 32.* Gaude, Seraphica myſtici carbonis ardentis forceps. *Eſa. 6.* Salue ſpiritale præcognitionis perſpicuæ ſpeculum, per quod Prophetæ infinitam erga nos Dei ſubmiſsionem myſticè uaticinati ſunt. Gaude ſpeculum, per quod iuſtitiæ Solem uenientem è cœlo ſuſcipientes ij, qui denſis in tenebris peccati uerſabantur, illuſtrati ſunt. Salue Prophetarum & Patriarcharum omnium decus, & clariſsima arcanæ præcognitionis humanæ tuba.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uẽtris tui. *Maria benedicta.* Et meritò benedicta: benedixit enim te Deus tabernaculum ſuum, quoniã paternę gloriæ plenũ Chriſtum Ieſum, hominem eundem & Deum in iis, ex quibus & in quibus naturis conſiſtit, admirabili ratione in utero tuo geſſiſti. *Coloſ. 2* Benedicta tu in mulieribus quę cęleſtẽ theſaurũ, in quo ſunt oẽs theſauri ſapientiæ & ſciẽtiæ Dei recõditi, in ſacro uirginitatis tuę penu ſine anguſtia cõprehẽdiſti. Tu uerè benedicta es, cuius uterus areæ cumulus eſt: quia benedictionis fructũ, immortalitatis ſpicã Chriſtum, ſine ſemine, ſine cultoris labore, multiplicẽ frugũ innumerabiliũ meſſem, noſtræ ſalutis agricolæ produxiſti. Tu uere benedi-

ɛ̃ta, quę ſola ex oĩbus matribus creatori tuo mater ele
ɛ̃ta es,&, quod eſt matrum omnium proprium, igno-
raſti: cuius quoque excellentia uirginitatis, maternis
doloribus corrupta non eſt: uirgineo germine tuo ſi-
gna tuæ caſtitatis integra conſeruante. Tu uerè be-
nedicta, quæ ſola ſine uiri coniunctione filium genui
ſti, qui cœlos condidit,& terram uirginitate tua cœ-
lis exæquauit. Benedicta tu in mulieribus, quæ ſola
Gen. 22 benedictionem ſuſcepiſti, quam Deus per Abraham
gentibus omnibus promiſit. Tu uerè benedicta, quæ
ſola benedicti filij Ieſu Christi & Saluatoris noſtri de
Pſ. 117 clarata es mater, per quam clamant gentes: Benedi-
Pſ. 71. ctus qui uenit in nomine Domini,&: Benedictum no
men gloriæ eius in ſecula & Implebitur gloria eius
Pſ. 44 omnis terra, fiat, fiat. Benedicta tu in mulieribus, quã
beatam dicunt omnes generationes: quam reges ho-
norant, principes uenerantur, diuites populi obſe-
crant, uirgines, quæ uel præceſſerunt, uel ſequuntur,
a. 8. in templum Regis comitantur. Benedicta tu in mu-
& 7. lieribus, quam Eſaias oculis propheticis adſpiciens,
propheliſſam,& uirginem,& laterem, & locum, &
caput libri obſignatum arcana ratione nominauit.
Ezech. Benedicta tu uerè, quam Ezechiel auroram, & por-
44. tam concluſam, per quam ſolus Deus ingreſſus eſt,&
rurſum concluſam appellauit. Tu ſola uerè benedi-
Dan. 2. cta, quam uir deſideriorum Daniel montem uidit,&
Haba. Abacuc admirabilis montem opacum Montem quo-
que Dei, montem pinguem, montem coagulatum,
3. montem, in quo placitum eſt Deo inhabitare, te tuus
Pſ 67. ille progenitor atque rex prophetice decantauit. Be-
Zac. 4. nedicta tu in mulieribus, quam Zacharias rerum di-
uinarum inſpector eximius, candelabrum aureum ui-
dit, ſeptem lucernis & ſeptem infuſoriis, ideſt, ſeptem
ſpiritus ſancti muneribus, exornatum. Tu uerè bene-
dicta, quę, tanquàm paradiſus, intra te contines ipſius
Eden plantatorem Chriſtum, qui infinita uirtute ex
almo utero tuo prodiens, inſtar fluuij, quatuor prin-
cipijs per Euangelium rigat faciem uniuerſæ terræ.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus
uentris tui. Fructus, ex quo protoplaſtus Adam ue-
Benedi ſcens, euomet ueterem illam potionem, per quã frau
ctus fru dis uenenum hauſit. Fructus, ex quo ligni amaritu-
do dulceſcit, qui expurgat humanitatem: qui uero
ctus Iſraeli fontes uberrimos præbet in ſolitudine, qui a-
Mari quas amaras efficit dulces,& nouum panis ac cibi im-
brem emittit. Benedictus fructus, qui ex incorrupta
uirginei uteri planta maturus racemos extulit. Bene-
dictus fructus, ex quo fontes emanant aquæ ſalientis
in uitam æternam. Fructus, ex quo uitalis panis Do-
minici corporis,& ſalutare immortalitatis poculum
conficitur. Benedictus fructus, quem omnis lingua cę
leſtium, terreſtrium & infernorum celebrat triplici
ſanctitate, in una diuinitate Trinitatem indicans per-
ſonarum. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus
fructus uentris tui.

At illa turbata eſt, inquit, hoc ſermone,& ſecum
ipſa cogitabat, qualis eſſet ea ſalutatio: Non incredu-
litate, (abſit) ſed orationis potius nouitate commota.
Mirabile enim uaticinium uidebatur. Neque diffi-
dentia ſubſtitit, ut antea fecerat in adytis Zacharias.
Quamobrem pœna illi ex procreandi inſtrumentis
Luc. 1. ad ea, quæ ad loquendum pertinent, tranſlata eſt, &
qui prius liberis caruerat, tum loquendi caruit facul-
tate. Sed cùm eſſet ab omni repræhenſione remo-
Pruden tiſſima,& ab hominum coniunctione & conſuetudi-
tia ſa- ne aliena, cumque aſſidue in rerum cœleſtium con-
templatione uerſaretur, ex ea ſalutatione non potuit
cratiſſi- non commoueri. Etenim cùm minime eſſet audax,
ma uir- & ad loquendum uelox, acri prius rationis iudicio,
ginis. quæ dicebantur, expendit, nè temere & inconſidera-
te reſponderet. Quod ſapienter admodum indica-
uit Euangeliſta, Cogitabat, inquiens. Porrò mentis
examine Angeli uerba perpendebat, nè illa ſine iudi-
cio ſuſciperet. Quænam, dicebat, hæc eſt ſalutatio?
Conſentaneum enim eſt, eam, utpotè nobilem & Da- Gen. 3.
uidis filiam, diuinarum ſcripturarum non fuiſſe igna
ram,& animum ſtatim ad primæ matris caſum con-
uertiſſe, cogitaſſeque quomodo decepta corruiſſet,
& mente ueteres alias eiuſdem generis hiſtorias com
præbendiſſe. Non immerito igitur eam Euangeli-
ſta cogitabundam deſcripſit. Sed ut prudentiam ip-
ſius declararet, ſtabilem etiam mentis conſtantiam
adiunxit, quæ reſpondendo nondum aſſentiretur, pro
pterea quòd illi de rei æquitate conſideranti nõ con-
ſtaret. Turbationem igitur Virgo ſedare ſtudens, ora
tionem non adhibuit: ſed geſtu ſolo parumper dubi-
tationem ſignificans, animi habitum & morum pro-
bitatem demonſtrauit, ſecum ipſa cogitans, qualis eſ-
ſet ea ſalutatio. Solane ego, dicebat, inter mulieres
naturæ ordinem immutabo? Egone ſola uentris fru-
ctum feram ſine uiri congreſſu? Qualis hæc eſt ſalu-
tatio? Quis mihi nuncium hunc attulit? Vndè ingreſ-
ſus eſt? Homone eſt iſte, qui loquitur? At corporis ex-
pers uidetur. Angelusne? At loquitur ut homo. Quid
illud, quod uideo, ſit, ignoro,& de eo, quod loquitur,
dubito.

Quid igitur Gabriel? Vt Virginis turbationem ani Ange
maduertit, ad nihil aliud attendens, ſtatim uocē emi lus con
ſit,&: Nè timeas, inquit, Maria: inueniſti enim gratiã firmat
apud Deum, quam amiſit Eua. Gratiam dicens, ani uirgin
mo dubitationem ademit,& quod fieri non poſſe ui-
debatur, adiiciens: Inueniſti gratiam apud Deum: fe-
cit, ut credibile eſſet,& Virgini metum eripuit. Nè
timeas, Maria, non ſunt hæc fallentis uerba, non ue-
nio, ut te decipiam, non loquitur fallax ſerpens: è ter-
ra tibi non loquor: ſed bonum ex altiſſimis nuncium
affero, nec bonum tantùm, ſed lætitiæ plenum. Non
ludicra, nec inuilis hæc eſt ſalutatio. Dominus tecum,
qui omnis lætitiæ largitor eſt,& mundi ſaluator uni-
uerſi. Tecum eſt, qui de ſinu patris non recedit, &
in utero tuo concipitur. Gratia plenam te appellaui,
ut myſterij gratiam in te exiſtentis ſignificarem.
Gratia plenam te eſſe dixi, quoniam totam gratiam
ſuſcipis in utero tuo, & ſtolam uerè diuinarum gra-
tiarum ſplendore decoratam. Dominus tecum, adie-
ci, ut potentiam in te præcurrentis declararem. Do-
minus enim eſt Deus potens,& Princeps pacis, & pa
ter futuri ſeculi, idemque tuus, ò Virgo, filius atque
omnium Saluator. Dominus tecum: gratia, & ueri-
tas tecum: Dominus quidem legis, pater autem gra-
tiæ,& ueritatis fons. Nè timeas, Maria: Dominus
tecum. Qui omnium dominationum eſt princeps,
qui patris luminum filius eſt, qui ſine principio ab
ipſo genitus eſt, is in tempore ex te naſcitur. Qui ſur-
ſum totus eſt in ſinu patris, is deorſum totus eſt in ute
ro tuo. Ipſe tecum & in te eſt. Adueniens enim in te
deſiliit,& in uterum tuum ingreſſus eſt, atque in te
compræhendi uoluit, qui natura compræhendi non
poteſt. Nè timeas, Maria, inueniſti enim gratiã apud
Deum. Gratiam, quam non ſuſcepit Sara, quam Re-
becca non inuenit, quam Rachel ignorauit. Inue-
niſti talem gratiam, qualem Anna, licet fuerit exau-
dita, non habuit. Tu ſola ita mater es futura, ut ſimul
etiam uirginitatis decus retineas. Nè timeas igitur:
inueniſti enim gratiam apud Deum. Gratiam, quam
nemo unquàm accepit. Quænam talis eſſe queat
apud Deum gratiæ præſtantia? Inueniſti enim gra-
tiam apud Deum. Eccè concipies in utero,& paries
filium, & uocabis nomen eius Ieſum. O rem admi-
rabilem. Primùm illi dubitationis cauſam ademit,
deinde

deinde rem explicauit. Vide autem, quàm multa quàm paucis exequatur. Metum eripit, gratiam indicat, conceptus rationem exponit, partum prænunciat, filij nomen declarat.

Neque uerò hic cõſtitit: ſed ut amplitudinem eius maieſtatis oſtenderet, ſubiecit: Hic erit magnus, & filius altisſimi uocabitur: & dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Cernis quomodò Virginis metum abſtulerit? Cernis quantopere animum eius confirmarit? Cùm enim altisſimi filium dixiſſet, patrem orituri Dauidem nominauit. Statim igitur erectus eſt animus Virginis, ut indicát ea, quæ ſequuntur. Sed eius prudentiam conſidera, quæ cùm hæc audiſſet, & immutabilem diuinæ uoluntatis potentiam cognoſceret, ad Angelum: Quomodò, inquit, fiet iſtud, quoniam uirum non cognoſco? Noua, inquit, mihi & quæ naturam ſuperant, nuncias. Nuptiarum ſum expers. Deſponſata enim ſum, ſed non cum uiro coniuncta. Ioſeph ſponſum tantum, non autem maritum agnoſco. Domo, non lecto, mihi iunctus eſt. Fœcundus quidem eſt uenter, ſed non cultus. Quomodò erit mihi hoc, quoniam uirum non cognoſco? Mene ſolam natura ſine uiri coniunctione matrem declarabit? Egone præter naturam ſola nouum atque inauditum naturæ partũ edam? Nuptiæ non præceſſerunt, uirum experta non ſum: Ioſeph non maritum, ſed ſponſum & cuſtodem tantum agnoſco. Et quomodò erit mihi hoc?

Prudẽtia S. Mariæ

Reſpondit Gabriel, & reſpõſionis ſublimitate Virginis diluit dubitationem: Cur hæc dicis, Virgo beatisſima? Ego è cœlo ueniens, cęleſtis aſtero nuncium conceptionis. Non de terra loquor tibi. Dixi, Dominus tecum: & tu dubitas, quomodò id tibi ſit futurum? Ego eum, qui aduentum meum antecedit, in utero tuo nuncio: & tu mihi de uiro, deque terrena loqueris generatione? Et dicis: Quomodò erit mihi hoc? Quomodò hoc erit tibi? Cogita, quomodò uirga floruerit, quomodò petra copiam aquarum effuderit, quomodò ignis in rubo ardens eum non combuſſerit. Quæ ſi credis, & id, quod nuncio, crede. Is enim hoc faciet, à quo & illa facta ſunt. Noua, & præter naturam ratione mater es futura. Non ut Eliſabeth, non ut Anna, ex qua tu orta es. Illæ enim ex uirorum ſemine factæ ſunt matres: tu autem ſine uiri coniunctione paries eum, qui ſine ſemine in te inhabitat. Quòd ſi modum requiris, eum quoque tibi declarabo. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altisſimi obumbrabit tibi. Non enim ex uoluntate uiri, neque ex uoluntate carnis gignetur. Nulla carnis uoluptas intercedet. Naturæ enim terminos ſuperat. Quãuis enim naturalis conditionis omnino non ſit expers futurus, quem paries: præſtantiori tamen ratione concipitur, & ſine ulla perturbatione, quemadmodum & ab æterno ſine perturbatione genitus eſt. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altisſimi obumbrabit tibi. Conſidera, quomodò Trinitatis myſterium declaretur. Spiritum enim ſanctum inquiens, nõ alium, quàm paracletum indicauit. Nam uirtus aperte filium ſignificat. Vox autem illa, Altisſimi, Patris perſonam declarat. Illud uerò, Obumbrabit tibi, mihi uidetur innuere id, quod antea propheticis oculis Abacuc uiderat, cùm montem umbroſum Virginem appellauit, quaſi obumbrantem illi Patris uirtutem deſcribens, & arcanum ſibi tabernaculum efficientem in carnis aſſumendæ ratione, qua ſibi templum corporis non manu factum, in utero Virginis, ab omnibus maculis alieno atque integerrimo ipſe Dominus fabricauit. Id quod ex ſequentibus patet. Ait enim: Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei. Qui enim ex ſancto Spiritu per ſanctum Patrẽ diuina ratione formatur Puer, merito ſanctus erit, & filius altisſimi uocabitur, cùm altisſimi ſit Verbum ſempiternum.

Num. 17. Exod. 17. Exod. 3.

Haba. 3.

Dilucide igitur Virgini demonſtratum eſt, quid, & unde, & quale id, quod in ipſa conceptum eſt: Nempe ſanctum, & ex ipſa, & filium Dei eſſe, quem pariet. Verùm ut clarius adhuc & expresſius oſtendat Verbi uirtutem, Eliſabeth exemplum adducit. Quaſi diceret: Qui uentrem in uetula præter ſpem fœcũdum efficere potuit, uirginem etiam poterit præter naturæ rationem matrem reddere. Atque ita ſubiicit: Quoniam nõ erit impos ſibile apud Deum omne uerbum. His Virgo auditis, & inhabitantis ſpiritus ſplendore illuſtrata, & fauſtæ promisſionis lætitia affecta, in tranquillitate uerſabatur, & animi gratiam cum pulchritudine oculorum præ ſe ferebat, quemadmodum de Dauide ſcriptura commemorat. Re enim admirabili & ſalutatione gaudebat, in qua ſumma lætitia continebatur. Facile igitur ſapienterque Gabriel Virgini perſuaſit, ut miraculum crederet: Non erit, inquiens, apud Deum impoſſibile omne uerbum.

1. Reg. 16.

Quid autem ſequitur in Euangelio? Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum. Prudentiam Virginis animaduertis? Vides præclare cunctationis decus? Cùm enim fœtus conceptionem & filij ortum intellexiſſet, & quis, & cuius eſſet filius, & quo foret nomine appellãdus, & cuius ſedis ſucceſſor, & quibus imperaturus, & regni eius nullum finem futurum, ſtatim lætisſimam uocem emiſit: Ecce, inquiens, ancilla Domini, illud aperte ſignificans: Ecce parata ſum, & nihil prohibet. Animus promptus eſt, uterus opportunus, utpote minime inquinatus, & ſoli ſeruatus creatori. Ecce ancilla Domini, ad obediendum parata, ad ſeruiendum idonea, ad ſuſcipiendum prompta. Fiat mihi ſecundum uerbum tuum. Quoniam, inquit, quoad fieri potuit, recte nunciaſti, & quod faciendum eſt, diuina eſt gloria plenum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum. O prouidentiam & gratiam admirabilem: ò conſilium ab æternitate præcognitum atque inſtitutum. Vere ſpiritus ſanctus in Virgine inhabitabat, & uirtus altisſimi obumbrabat eam ex præfinito eius conſilio & præcognitione.

Obediẽtia ſanctisſimæ Virginis.

Et diſcesſit ab ea Angelus. Cùm ea nimirum, quæ ſibi mandata fuerant, perfeciſſet, diſcesſit ab ea Angelus: ſed Dominus non diſcesſit. Angelus enim, licet ſit expers corporis, loco tamen includitur. Dominus autem, quamuis in Virginis corpore atque utero capiatur, nullis tamen locorum terminis circumſcribitur. Et ille quidem uenientem ad ſalutem hominum nunciauit ex Virginis utero oriturum: Hic autem eſſentiam noſtram à ſe ſuſceptam reformauit, naturæque imaginem ac dignitatem, quam contumacia primi parentes amiſerant, reſtituit, eamque ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & uirtutem, atque omne nomen, quod in hoc, aut futuro ſeculo nominatur, prouectam, in cœleſti ſolio collocauit. Ipſi gloria, & imperium, & honor, & adoratio cum Patre & Spiritu ſancto nunc & ſemper & in æterna ſecula, Amen.

Eph. 1.

ALOYSIVS LIPOMANVS Epiſcopus Veronenſis, Candido Pioque Lectori.

PRiuſquam ad hunc, qui ſequitur, Diui Ioannis Chryſoſtomi ſermonem legendum accedas, benigne Lector, eſt quòd te aliquantulum detineam, cautumq; reddam. Videbis nanque magnum Chryſoſtomum eiuſdem hic eſſe ſententiæ, cuius & in libro de excidio Hieroſolymitano Egeſippus, & Euſebius Cæſarienſis lib. 2. cap. 1. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, multique ex Græcis patribus fuiſſe leguntur: nempe beatisſimum Ioſeph ſanctisſimæ Deiparæ ſponſum, filios ex alia uxore ſuſcepiſſe, & inter cæteros Iacobum Apoſtolum, cognomento fratrem Domini: Ea uerò deinde repudiata, ſeu, ut alij uolunt, præmortua, in caſtitate uixiſſe, & liberos in diſciplina & timore Domini educaſſe. Huius etiam opinionis fuiſſe uidemus Diuum Hilarium Pictauorum Epiſcopum, ſuper Matthæum capite primo, & Diuum Ambroſium Mediolanenſem Antiſtitem, ſuper Epiſtolam ad Galatas capite primo. Chryſoſtomum quoque ſecutus eſt compilator eius Theophylactua Bulgariæ Archiepiſcopus, qui eundem Iacobum, & reliquos fratres, filios aſſerit fuiſſe Ioſeph: ſed alio modo, quàm Chryſoſtomus autumet. Cuius uerba, ut melius res percipiatur, ſubnectam. Ait enim is ſuper Matthæum capite decimotertio: Fratres habuit Dominus, & ſorores, Ioſeph filios, quos genuit ex uxore fratris ſui Clopæ. Mortuo enim abſque liberis Clopa, Ioſeph, iuxta legem, uxorem eius accepit, & pueros procreauit ſex, quatuor mares, & duas fœminas: Mariam, quæ dicebatur Clopæ filia ſecũdum legem, & Salomen. Et hæc quidem ille. Vide igitur, quid magni utriuſque Eccleſiæ uiri de B. Ioſeph ſentiant.

Ego, ut uerum fatear, & animum meum corã Deo, tèque ac toto Chriſtiano orbe teſtatum faciam (pace ſit dictum omnium horum præcellentium uirorũ, quos in aliis ſequor plurimum, amplector, & tãquam uenerabilisſimos patres uehementer obſeruo: at in hoc mihi placere nequaquàm poſſunt) ſemper contrariam tenui ſententiam, tenereque profitebor uſque ad mortem: niſi ſancta mater Eccleſia diuerſum aliquid ſuper hoc ſtatuat: uel niſi quis me potentioribus & efficacioribus urſerit rationibus, ut à mea uictus recedam opinione. Credoque & firmiter teneo, beatisſimæ Virginis ſponſum, uirginem & ipſum fuiſſe, nec unquàm pudicitiæ ſuæ florem amiſiſſe. Talem enim matrem, talem ſponſum, & talem tantumque filium, talem putatiuum patrem habere par erat. Et nè ex meo cerebro hæc eruta uideatur ſententia, *S. Ioſeph perpetuo uirginem manſiſſe.* tribus eam, ſi potero, enitar mediis confirmare: Sacræ primum ipſius ſcripturæ fontibus, iiſque piè recteque, & ſecundum germanum ſenſum deductis: conſtanti etiam, ut credimus, & quæ uinci non poſſit, ratione: Tum demum ſanctorum aliquorum patrum authoritate. Quod niſi effecero, tum tu me imperitiæ ſtultitiæque arguito: atque ego liberam tibi concedam, quicquid uolueris, credendi poteſtatem. Audi ergò diligenter & patienter auſculta, quæ pro hac ſententia firmanda tibi affero.

Ac primùm quidem id nobis explorãdum cenſeo, num ex ſcripturis, quiſnam uerus pater, & quæ uera mater fuerit Iacobi iſtius minoris, qui etiam dictus ſit frater Domini, reperiri poſſit. Credoque non fore id difficile, immò ex propatulo loco ſatis conſtare. Sed aſſertio illa præmittenda, quam negare mihi nequaquàm poſſunt etiam ij, qui uel ſacras literas eminus ſalutauerint: Scripturam nempe ſacram quoties ita loquitur, Iſaac Abrahæ, uel Iacob Iſaac, hunc in audientium aures ſenſum & intelligentiam immittere, & non aliam, Iſaac eſſe filium Abrahæ, & Iacob filium eſſe Iſaac. Hoc Lucæ 3. capite maxime oſtendere poſſumus, ubi genealogia Domini ex Ioſeph aſcẽdendo uſque ad Deum deſcribitur. *Luc. 3.* Dicitur nanque ibi: Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum xxx. ut putabatur, filius Ioſeph, qui fuit Heli, ſubauditur filius: qui fuit Matthat, nempe filius: & ſic de ſingulis uſque ad Adam, de quo ultimo loco dicitur: Qui fuit Dei: & ſubintelligitur filius. Hoc idem probatur Iohannis ultimo, cùm dicit Dominus Petro: Simon Iohannis, amas me? Hoc eſt, Simon fili Iohannis. *Iohan. 21.* Quod ita eſſe oſtendit Dominus ipſe Matthæi xvj. ubi dicit ad eundem: Beatus es Simon bar Iona: quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cœlis eſt. Bar enim Hebraicè, Latinè filium ſonat.

Vnus eſt duntaxat locus, in quo propoſitio iſta nõ currit, quando uidelicet aliter interpretari ſcriptura ipſa te neceſſario compellit. Et ut me intelligas, opportunum tibi affero exemplum Lucæ ſexto, ubi duodecim Apoſtolorum nomina recenſentur: quo in loco inter cætera habetur: Et Simonem, qui uocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor. Quomodò hic expones Iudam Iacobi? Filiumne? Minime quidem, quoniam te alia ſcriptura ita facere prohibet. Quomodò ergò? Iudam Iacobi fratrem interpretaberis, quoniam is in ſua Canonica Epiſtola, ita de ſeipſo loquit: Iudas Ieſu Chriſti ſeruus, frater autem Iacobi. Vbi autem nulla nos adigit ſcriptura, ſemper prædicta regula propoſitioque tenenda eſt.

Venio nunc ad ipſum quæſtionis ſcopum, & patrẽ Iacobi minoris, dico nõ fuiſſe Ioſeph, ſed Alphæum. *Iacobi minoris patrem Alphæum.* Hoc probamus ex Matthæi capite 2. ubi ponens Euãgeliſta duodecim Apoſtolorum nomina, ita inquit: Duodecim autem Apoſtolorum nomina hæc ſunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomæus, Iacobus Zebedæi & Iohannes frater eius, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thadæus, Simon Chananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit eum. Marcus quoque capite tertio & Lucas capite ſexto & ipſi duodecim Apoſtolorum catalogum recenſentes, ſicut primum Iacobum cum Iohanne fratre, Zebedæi, ita Iacobum alterum, Alphæi dicunt. Quòd ſi primum illum Zebedæi filiũ exponere cogeris (Eius enim filius fuit, ut ex Matthæo eodem capite quarto, & Marco capite primo conſtat) ita etiam ſecundum Iacobum, hunc uidelicet minorem, fratrem Domini nuncupatum, Alphæi filium exponere, uelis nolis, compelleris. Cur enim Iacobum illum ex Zebedæo natum patre aſſeras, hunc autem ex Alphæo natum neges? Aut ergò utroſque filios expone, aut utroſque nega: uel ſcripturam adducito aliquam, propter quã Zebedæum Iacobi maioris patrem dicere cogaris, Iacobi autem minoris Alphæum patrem non ita. Quam certo ſcio haudquaquàm inuenire poteris. Crede ergò expoſitioni noſtræ. Et hoc quantum ad patrem pertinet.

Quæ uerò Iacobi huius Iuſti mater fuerit, & ipſa ſcriptura ſe conſulentibus aperit. Si enim legeris 27. Matthæi caput, inuenies profecto ita in eo ſcriptum: Erant autem ibi (nempe ubi crucifixus eſt Dominus) mulieres multæ à longe, quæ ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioſeph mater, & mater filiorũ Zebedæi. *Maria eius mater.* Et nè qua detur tibi dubitãdi occaſio,

cuſio, quis iſte ſit Iacobus, cuius mater Maria dicitur, ſcrupulum tibi omnem aufert Marcus, capite decimo quinto inquiens: Erant autem & mulieres de lōgè adſpicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater, & Salome: quæ, cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei. Et quia futuros eſſe hæreticos præuidebat Spiritus ſanctus, qui hanc Mariam, quæ Iacobi minoris & Ioſeph mater dicitur, eandem eſſe, quæ & Saluatorē noſtrum peperit, quæque ex Ioſeph marito Iacobum hunc fratrem Domini, & alios fratres eius genuiſſet, impudentiſsime aſſerturi erant: Iohannes diſcipulus Domini dilectus, omnium Euangeliſtarum ultimus, hanc hæreticorum blaſphemiam omnino ſuſtulit, cū dixit capite 19. Stabāt autem iuxta Crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Mariam Cleophæ, id eſt, filiam accipe, ſecundùm propoſitionem noſtram primo loco poſitā. Eccè ergò quam alij Euangeliſtæ Mariam Iacobi minoris, & Ioſeph matrem nominant, Iohānes ſororem matris Ieſu dicit, & Cleophæ filiam. Et quia ſoror erat ſanctæ Dei genitricis, ideò Iacobus, Ioſeph, Iudas & Simon fratres Domini uſitato ſcripturæ more, quo filij duorum fratrum, ſeu duarum ſororum, hoc eſt, patrueles, uel conſobrini, fratres nuncupari ſolēt, & ipſi fratres Domini dicti ſunt, Matthæi 13. in fine.

Ex his omnibus luce, ut arbitror, clarius meridiana liquet, patrem Iacobi minoris, fratris Domini dicti, & fratrum illius fuiſſe Alphæum: eorum uerò matrem Mariam ſororem ſanctiſsimæ Deiparæ, filiamque Cleophæ. Quæ autem Mariæ iſtius mater fuerit, ad præſens intactū relinquo. (fortè in fine huius epiſtolæ & de hoc aliquid dicetur) Non enim ad præſentem quæſtionem multum ſpectare uidetur. Satis namque nobis eſt ſcire, ſororem illam beatiſsimæ Virginis extitiſſe. Quòd ſi Iacobus, & cæteri eius fratres, Alphæi, & huius Mariæ Cleophæ filiæ, filij fuerunt, uideant, obſecro, quomodò id fieri poſsit, ut Ioſeph pater Domini putatiuus, ex alia uxore eos genuerit.

Ratio trimēbris.

Venio modò ad rationem urgentiſsimam trimembrem, cui iudicio meo nullus aptè ſatis, & idoneè reſpondere poterit: quæ eſt huiuſmodi: Aut Ioſeph aliā uxorem, ex qua Iacobum & alios fratres ſuſcepit, ante beatam Virginem habuit: quæ poſteà mortua eſt, uel repudiata. Aut ſimul cum beata Virgine & alteram illam habuit. Aut denique poſt mortem ſanctæ Mariæ alteram uxorem ſuperinduxit, ex qua filios illos ſuſcepit. Nec enim quartum membrum mihi dare poteris.

Si primo modo dixeris, ut uelle uidetur Hilarius: uidelicet ex priori coniugio filios illos ſuſceptos, hoc profectò falſum eſt, & à ueritate alienum. Nam iſta coniunx, quam tu prætendis ante ductam, & poſteà mortuam, non potuit eſſe altera à Maria iſta, ſorore matris Domini, quæ ab euāgeliſtis mater dicitur fuiſſe Iacobi minoris: quæ tamen tempore mortis Chriſti uiua erat, & ſtabat iuxta crucem Ieſu unà cum ſorore ſua ſancta Deipara, quæ dudum ante, & iam annis 33. fuerat ipſi Ioſeph deſponſata, ut ſuperius ex Euangeliis oſtenſum eſt. Quòd ſi dicas, Ea quidem uiua potuit eſſe, ſed repudiata, ut uult Chryſoſtomus: uide, obſecro, quomodò id aſſerere poſsis: tum quia non conuenit uiro iuſto, cuiuſmodi erat Ioſeph, Euāgelio teſte, ſanctam mulierem, quæ continue Dominum ſequebatur miniſtrans ei, repudiare: tum quia, ea adhuc uiuēte, minimè beatam uirginem ſororem ſuam habere potuiſſet, ut in ſequenti membro euidēter patebit.

Matt. 1.

Dices forſitan: Ambas Ioſeph uno, eodemque tempore uxores habuit, Mariam ſcilicet Domini matrē, & Mariam alteram ſororē eius. Hoc ſimili modo mendacium eſſe conuincitur, ſed & inſulſius primo dicto. Nam licet Iacob Patriarcha duas ſimul uxores habuerit, Liam, & Rachelem, hoc tunc ex diuina permiſsione, aut etiam ſignificatione factum eſt. *Gen. 29* Præſignificabatur enim in duabus illis ſororibus Iudæorum Synagoga, & Eccleſia de gentibus congreganda, ſiue actiua uita & cōtemplatiua. Quòd ſi fortaſſe in aliis quoque factum fuiſſe reperiatur, quod haud credo facile oſtendi poſſe: id uſque ad legis Moſaicæ promulgationem licuit: At ea lata, minimè: immò qui id faceret, mandatum eſt tolli de medio populi ſui. *Leuit. 20.* Adduco autem tibi diuinam ipſam legem, factum hoc omnino inhibentem, quæ eſt huiuſmodi, Leuitici 18. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius, adhuc illa uiuente. uel ut alij legunt: uxorem cum ſorore eius nō accipies ad æmulationem, uel ad laceſſendum: Nempe ſicut faciebant duę uxores Iacob, quæ magna inter ſe ob uirum ardebant zelotypia. *Gen. 39 &c.* Quam legem Heſychius, Radulphus, cæterique libri illius expoſitores, de eo intelligunt, qui uxori ſimul & eius ſorori iungatur, ità ut duas ſorores pariter uxores habeat, illæque in unius uiri contubernio ſimul habitent, aut quomodocūq; una uiuēte, quam cognouerit, alteram ſuperinducat.

Supereſt ergò, ut tertium modum eligas, & dicas, poſt mortem ſanctiſsimæ uirginis Ioſeph hanc Mariam in coniugem accepiſſe, ex qua Iacobum minorem, & alios filios & filias genuit. Hoc ſi dixeris, in eandem, & adhuc maiorem foueam te pręcipitem dabis, à qua nūquam exire poteris. Nam cùm beata uirgo poſt mortem filij ſui ſuperuixerit, quomodò potuit Ioſeph, ea mortua, ſororem Mariam ducere, & Iacobum, & cæteros fratres eius ex ea generare, qui iam, adhuc uiuente Saluatore noſtro, grandæui erāt, & in Apoſtolos eius aſſumpti: ut patet ex Euangeliſtarum libris, in quibus etiam Maria hæc Iacobi minoris iam profectò nati, & non naſcituri, matris titulo pręnotata, iuxta crucem Domini ſtetiſſe reperitur? Impoſsibilia hæc ſunt, & eruditis auribus indigna. Vides iam, quocunque te uertas, indiſſolubiles eſſe tricas, à quibus te explicare non poſsis? Non ergò uerū, Ioſeph ex alia uxore Iacobum minorem, cognomine fratrem Domini, genuiſſe.

Tertiū erat mediū, quo noſtrā hanc aſſertionē nos probaturos dixeramus, ſanctorū nōnullorum patrum authoritas, qui Virginē fuiſſe ſanctum quoq; Domini patrē putatiuum manifeſte adſtruunt. Inter hos poſt Abdiam Babyloniæ Epiſcopum, in uita ſanctorū Apoſtolorū Simonis & Iudæ, quā is eorū diſcipulus longo ſermone deſcripſit, primū obtinet locū Diuus Hieronymus, qui in libro de perpetua uirginitate Mariæ cōtra Heluidiū hæreticū ita ait: Tu dicis Mariā uirginē nō permanſiſſe: ego mihi plus uendico, etiā ipſum Ioſeph uirginē fuiſſe ꝑ Mariā, ut ex uirginali coniugio uirgo filius naſceretur. Si enim in uirū ſanctū fornicatio nō cadit, & aliam eum uxorem habuiſſe nō ſcribitur: Mariæ aūt, quam putatus eſt habuiſſe, cuſtos potius fuit, q̃ maritus: relinquitur, uirginem eum manſiſſe cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.

Huic proximè ſuccedit Diuus Auguſtinus, & ipſe Eccleſiæ Doctor inſignis, qui in fine Sermonis 14 de Natiuitate Domini ita dicit: Habe ergò, Ioſeph, cum Maria cōiuge tua cōmunem uirginitatē membrorū, quia de uirgineis membris uirtus naſcitur Angelorū. Sit Maria ſponſa Chriſti, in carne ſua uirginitate ſeruata: ſis aūt & tu pater Chriſti, cura caſtitatis, & honorificentia uirginitatis, ut de uirgineis mēbris genitricis ſeculis Chriſtianis nulla ſit zelotypia. Et paulo poſt: Gaude itaq; Ioſeph, nimiumq; cōgaude uirgini

tati Mariæ, qui ſolus meruiſti uirginalē affectū poſſidere coniugij: quia per meritū uirginitatis ita ſeparatus es à cōcubitu uxoris, ut pater dicaris Saluatoris.

Rupertus quoque Abbas Tuitienſis ſuper Matthęū capite 1. relatis Diui Hieronymi uerbis contra Heluidium, eius ſententiam amplectitur & approbat.

Sequitur hanc eandem & Hugo de Sancto Victore, in Annotationibus ſuper Epiſtolam ad Galatas, quæſtione 5.

Demum Beda Venerabilis, quem de induſtria in ultimo loco reſeruaui, in hanc ſententiam & ipſe accurrit, qui etiam ſuper Marci caput 6. de fratribus Domini loquens, inter cætera ait: Fratres & ſorores Domini, Iudæi ſecum eſſe teſtabantur: qui tamen non liberi Ioſeph, aut Mariæ, iuxta hæreticos, putandi ſunt: ſed potius, iuxta morem ſacræ ſcripturæ, cognati ipſorū ſunt intelligendi: quomodò Abraham & Lot fratres
Gen. 13 appellantur, cùm eſſet Lot filius fratris Abrahæ. Cuiuſmodi inuenies multa. Vides ergò, ſi quis dixerit hos Domini fratres, uel ex beato Ioſeph natos, uel ex ſancta ortos Dei genitrice, nedum inhoneſtam aſſertionem, ſed etiam hæreticam inuentionem eſſe.

Quòd ſi adhuc clarius, quomodò Iacobus & cæteri fuerint Domini fratres, cognoſcere deſideras, & per quem ſanguinis gradum, uel cognationis, ſiue affinitatis lineam, lege Hugonem ipſum in prædicto loco, qui abundè tibi in hoc ſatisfaciet, idipſum oſtendere ſatagens. Quòd ſi fortè nec, quæ ibi dicit, tibi placuerint, nempe Cleopham poſt mortem Ioachim accepiſſe Annam beatæ Virginis matrem in uxorem, ex qua Mariam hanc Iacobi & cæterorum fratrum matrem genuerit: quemadmodum nec mihi placere poteſt, tantam illam matronam poſt ſterilitatis diuina gratia ſolutum impedimentum, & poſt digniſſimæ illius plantulæ fœturam, nempe Reginæ Angelorum & Dominæ noſtræ ortum, mortuo Ioachim, unum atque alterum, ut uulgò dicunt, ſibi maritos ſuperinduxiſſe & rurſus atque rurſus coniugales amplexus adamaſſe: dicito Cleopham, qui hanc Mariam Iacobi matrem genuit, fratrem germanū ſancti Ioſeph fuiſſe, ut Theophylactus aſſerit, qui ex coniuge ſua, quæcunque ea fuerit, Mariam hanc genuerit, quæ poſtea Alphæo nupta, mater horum filiorum effecta ſit. Cū ergò ſanctiſſima Maria ſponſa fuerit beati Ioſeph, Cleophæ glos fuit, illeque ei leuir, atque filia eius Maria beatæ Virginis neptis, quæ eius ſoror, more ſcripturarū, dicta fuerit, ſicut Lot frater Abrahæ. Hincq; factum, ut Iacobus minor, & reliqui eius fratres, fratres etiam Domini dicti fuerint. Et hoc modo ſi dixeris, in nullam incides difficultatem: Quòd ſi nec hoc tibi placet, aliam tu excogita rationem meliorem, cui ego libens acquieſcam, modò nè dixeris, ſanctum & iuſtum uirum Ioſeph, à Deo ad cuſtodiam caſtiſſimi templi eius & Spiritus ſancti tabernaculi, hoc eſt, beatiſſimæ Deiparæ, electum, & tanta dignitate decoratum, ut pater filij ſui in terris dici mereretur, alterius ſe uxoris oſculis & amplexibus miſcuiſſe, ac ſuauiſſimum decoræ pudicitiæ florem amiſiſſe. Non quòd, ſi
Hebr. 13. hoc feciſſet, aliquid iuſtitiæ eius, aut beatiſſimæ Virginis, uel admirabilis filij eius ſanctitati detraheret, cùm honorabiles ubique prædicentur nuptiæ, & torus immaculatus: ſed quia indecēs quodammodo Dei filio uideretur, ſi, dum uirginitatis gloriam, meritum ac priuilegium in ſua, ſanctiſſimæque matris perſona, primùm dedicabat, eandem minimè in patre quoque ſuo putatiuo, tanquàm non ſuauiter omnia diſpo-
Zac. 9. neret, cooptaſſet: Cùm ille maximè ad noui teſtamenti gratiam, in qua bibitur uinū germinans uirgines, pertinuiſſe uideatur.

Quòd ſi dixeris: Et quid ad dicta ſanctorum patrū, contrariam ſententiam tenentiū, reſpondebis? Quid, inquis, reſpondebo? De duobus alterū: uel (quod tangere uiſus eſt Beda) ab hæreticis hæc in eorum uoluminibus fuiſſe interiecta, cuiuſmodi plurima etiam aliis in rebus immiſta quandoque cognoſcere poſſumus: uel quæ ab eis dicta ſunt, imprudentiuſcule ac minus accurate (prout humana fragilitas fert, quòd grauiſſimi etiam & eruditiſſimi uiri quandoque dormirent) fuiſſe enunciata. Nam ſi maiori cum diligentia Euangelicos codices perpendiſſent, nequaquàm Iacobum minorem fratrem Domini, filium Ioſeph, ſed Alphæi proculdubio aſſeruiſſent: ſicut & Iacobū maiorem, Zebedæi filium, & Petrum Ionæ uel Iohannis, adſtruere compulſi ſunt.

Habes ergò meam, bone lector, hac de re ſentētiā: quam & te quoq;, ſi pius es, ſi caſtitatis & ſanctimoniæ amator, ſi beati Ioſeph deuotus filius exiſtis, ſecuturum non ambigo. Plura autem, ſi Veronæ in Epiſcopatu meo fuiſſem, ſuper hoc forſitan collegiſſem, ubi & librorum mihi copia ſuppeditat, & adſunt nonnullarum Epiſtolarū ſchedæ ultro citroq; miſſarū, dum recolendæ memoriæ Iohannes Cochlæus uir doctiſſimus, & de Chriſtiana republica optimè meritus, adhuc nobiſcum in humanis ageret. Nam memini hac de re inter nos multa & dicta & cōſtituta fuiſſe. Hæc uerò, quæ per me nunc apud nobiliſſimum Poloniæ regnum Pontificium Legatum agentem, & libris ferè carentem, atque aſſidue huc illucque obequitantem, ac negociis difficillimis implicatū, quaſi ex memoria dici potuerunt, tu & benigne ſuſcipito, & æqui bonique conſulito. Vale.

SANCTI PATRIS NOSTRI Iohannis Chryſoſtomi Archiepiſcopi Cōſtantinopolitani, in ſanctiſſimæ Dei genitricis Annunciationem Oratio.

RVrſus lætitiæ nuncij, rurſus libertatis indicia, rurſum reuocatio, rurſum reditus, rurſum gaudia, rurſum à ſeruitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, quoniam ſerpēs cum muliere locutus fuerat. Sextò, inquit, mēſe miſſus eſt angel9 Gabriel à Deo ad Virginem deſponſatam uiro. Miſſus eſt Gabriel, ut totius mundi ſalutem nūciaret. Miſſus eſt Gabriel, ut ſcriptum reuocationis Adam afferret. Miſſus eſt Gabriel ad Virginem, ut mulieris dedecus in honorē conuerteret. Miſſus eſt Gabriel, ut puro ſponſo thalamum pararet. Miſſus eſt Gabriel, ut inter creaturā & creatorem ſponſalia celebraret. Miſſus eſt Gabriel ad animatum palatium regis angelorum. Miſſus eſt Gabriel ad Virginem deſponſatam quidem Ioſeph, ſed ſeruatam filio Dei. Miſſus eſt ſeruus incorporeus ad Virginem immaculatam. Miſſus eſt à peccato integer ad corruptionis expertem. Miſſus eſt lucernæ ſplendor, qui iuſtitiæ ſolem nunciaret. Miſſus eſt nitor auroræ, qui diei lumen præcurreret. Miſſus eſt Gabriel, ut oſtenderet eum, qui eſt in ſinu Patris, in matris etiā ulnis geſtari. Miſſus eſt Gabriel, ut indicaret, qui eſt in ſolio, in ſpelunca etiam iacere. Miſſus eſt miles, qui Imperatoris myſterium promulgaret. Myſterium, quod fide cognoſcitur, & curioſitate non inuenitur. Myſterium adorandum, non humana prudentia ponderandum. Myſterium diuinis, non humanis, rationibus explicandum.

Gen. 3. Gabriel cur miſſus ad Virginem.

In menſe ſexto miſſus eſt Gabriel ad Virginem. Quem ſextum menſem dicit? Quem? Ex quo nimirū

Sextus menſis.

Eliſabeth

Eliſabeth bonum accepit nuncium, ex quo Iohánem concepit. Vndè id planum fit? Ipſemet Angelus Virginem alloquens, ſic interpretatur: Eccè Eliſabeth, inquit, cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis eſt ſextus illi, quæ uocatur ſterilis. *Luc. 1.* Menſe ſexto: ſcilicet, conceptionis Iohannis. Oportebat enim, ut miles anteiret: conſentaneum erat, ut miniſter antecederet: æquum erat, ut index Domini præſentiam ſignificaret. Menſe ſexto miſſus eſt angelus ad Virginem deſponſatam uiro. Deſponſatam, nô autem coniunctam. Deſponſatam quidem, ſed ſeruatá. Cur deſponſatam? Nè celerius latro myſterium intelligeret. Nam per uirginem quidem regem eſſe uenturum improbus non ignorabat, quippe qui Eſaiæ ipſe quoque uerba illa audierat: Eccè uirgo in utero habebit, & pariet filium. *Eſa. 7.* Itaque ſingulas uirgines obſeruabat, ut ubi myſterium impleri animaduerteret, infamiam pararet. Idcircò Dominus per deſponſatam uenit. Quæ enim deſpôſata fuerat, deinceps in manum ſponſi tradenda erat. Menſe ſexto miſſus eſt Gabriel ad Virginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph. Audi quid de hoc uiro & de Virgine dicat Propheta: Dabitur hic liber obſignatus uiro ſcienti literas: Ideſt, Virgo planè immaculata. *Eſa. 29* A quo dabitur? A ſacerdotibus utique. Cuinam uiro? Fabro Ioſeph.

** Cauſe hoc lege. nã Ioſeph etiã uirginem fuiſſe credimus, quod ſuperius euidentiſſimis medijs conuicimus.*

* Hic Ioſeph, fratres, claro prius iunctus matrimonio ſuſceperat liberos: pôſt autem, uxore repudiata, in caſtitate uixit, & liberos in diſciplina & timore Domini educauit. Cùm enim Paulus Apoſtolus ad Euangelij promulgationem proficiſceretur, & unum ex filiis eius repeririſſet: Alium, inquit, Apoſtolorum uidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini, non ex Maria, ſed ex Ioſeph genitum.

Cùm igitur ſacerdotes caſto Ioſeph Virginem deſpondiſſent, eam illi commendarunt, nuptiarum tempus expectantes. Verùm eam ipſe ſuſcipiês, integram erat côſeruaturus. Id quod multo ante Propheta pronunciarat: Dabitur, inquiês, liber obſignatus uiro ſciêti literas, hoc eſt, matrimonio coniuncto, & dicet: Nô poſſum legere. Cur non potes legere Ioſeph? Nô poſſum, inquit, legere, quia liber eſt obſignatus. Cui ſeruatur? Rerum omnium procreatori pro domicilio. Sed ad propoſitû reuertamur. Menſe ſexto miſſus eſt Gabriel ad Virginem. Qui profectò eiuſmodi à Deo mandata accepit: Ades huc, Angele, miniſter eſto myſterij grauis & reconditi: miraculo inſerui. Miſericordia mea commotus, ad requirendum Adam, qui aberrauit, deſcendere feſtino. Peccatum proſtrauit eum, qui ad imaginem meam factus eſt: corrupit opus manuum mearum: infecit decus à me confectum. Lupus deuorat alumnum meum. Exulat incola Paradiſi. Vitæ lignum à flammeo gladio cuſtoditur. *Gen. 3.* Clauſus eſt locus deliciarum. Errantis me miſeret. Hoſtem capi nolo. Placet, ut uirtutes omnes, quæ in cœlo ſunt, myſterium hoc lateat, & tibi ſoli ſit manifeſtum. *Pſ. 86.* Vade ergò ad Mariam Virginem. Vade ad animatam ciuitatem, de qua loquitur Propheta: Glorioſa, inquiens, de te dicta ſunt, ciuitas Dei. Vade ad Paradiſum mea ratione præditum. Vade ad portam Orientalem. Vade ad habitaculum Verbo meo dignum. Vade ad alterum cœlum, quod eſt in terra. Abi ad nebulã leuem, & præſentiæ meæ illi nûcia integritatem. Abi ad ſanctuarium mihi paratum. Abi ad thalamû diuinæ humanitatis meæ. Abi ad purum cubiculum ortus mei ſecundum carnem. Loquere in auribus arcæ meæ ratione præditæ, ut paret mihi auditu ingreſſum. Caue oſtendas aut turbes animum Virginis. Templum illud diuinum modeſtè adi. Prima tua uox illi gaudium afferat. Dic: Aue gratia plena: ut ego miſerear afflictæ Euæ.

Audiuit hæc Angelus, & ſecum, ut par erat, hæc cogitabat: Noua res hæc eſt, cuius intelligentia nullis uerbis explicari poteſt. Quem metuunt Cherubin, quem Seraphin intueri non poſſunt, quem omnes Virtutes Angelicæ compræhendere nequeunt, ſpeciali quodam modo nunciatur cum puella Virgine conuerſaturus, & propriæ eius perſonæ præſentia ſignificatur, immò uerò ingreſſus per auditum ei promittitur. Qui Euam condemnauit, eius filiam glorificare tantopere feſtinat? Ait enim: Vt paret mihi auditu ingreſſum. Nunquid poteſt Virginis uterus eum capere, qui compræhendi non poteſt? Verè myſterium magnum & uenerandum. Sic Angelo cogitâti: Quid, inquit Dominus, turbaris, ò Gabriel, nouitate rei? *Luc. 1.* Nonne paulò antè miſſus es à me ad Zachariam ſacerdotem? Nonne illi Iohannis ortum nunciaſti? Nonne incredulo ſacerdoti pœnam intuliſti? Nonne ſenem taciturnitate mulctaſti? Nonne quæ tu pronunciaſti, ego rata habui & comprobaui? Nonne nuncium tuû res ipſa conſecuta eſt? Nonne ſterilis concepit? uterus paruit? ſterilitatis morbus diſceſſit? naturæ fugit inertia? Quid eſt, quod ego non poſſim efficere? Cur igitur dubitas? Tunc Angelus: Naturæ, inquit, errores, Domine, corrigere, morborum nebulam diſſoluere, membra mortua ad uitalem uim reuocare, naturæ præcipere, ut liberos gignat, à certis membris ſterilitatem remouere, ſeneſcentem ſtipulam ad uiridem formam reducere, terram infœcundam ſtatim efficere manipulorû matrem, ſolitû eſt tuæ uirtutis opus. Teſtis eſt Sara, tum Rebecca, pôſt autem Anna: quæ cùm graui ſterilitatis morbo laborarent, abs te liberatæ ſunt. *Gen. 21 & 25 1. Reg. 1.* Virginem uerò ſine uiri congreſſu parere, ſuperat naturæ leges, & præſentiam tuam in puella denunciat, ut quê cœli terræque termini nô capiunt, Virginis uterus compræhendat. Quomodò, inquit Dominus, me tabernaculum Abrahæ potuit continere? Quoniam, inquit Angelus, hoſpitalitatis pelagus habebat. Verùm illic, ò Domine, te conſpicuû Abrahæ præbuiſti in oſtio tabernaculi, & pertranſiſti, qui omnia comples. *Gen. 18* Quomodò autem feret Maria diuinitatis ignem? Solium tuum ardet ſplendore illuſtratum, & uirgo te ferre poterit, ut non comburatur? Si læſit, inquit Dominus, rubum ignis in ſolitudine, lædet omninò Mariam quoq; præſentia mea: ſin ignis ille, qui diuini ignis mei præſentiam ſignificabat, rubum potius irrigauit, quã combuſſit, quid de ueritate dices, non in igne flammæ, ſed in pluuiæ ſpecie deſcêdente? *Exo. 3.*

Tunc Angelus Dei iuſſa faceſſens, Virginem adiit, & clara uoce: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. Nô eſt amplius diabolus contra te. Vbi enim prius hoſtis ille uulnus inflixit, illic medicus adhibet medicamentum. Vnde mors ingreſſus principiû habuit, indè uita ſibi aditum patefacit. Per mulierem mala fluxerunt, per mulierem emanant bona. Aue, gratia plena. Nè te pudeat, quòd mulier cauſa damnationis extiterit. Tu enim Iudicis & Redemptoris mater extiſtes. *Epitheta illuſtria S. Mariæ* Aue, gratia plena, quæ mundi paries Saluatorê. Aue, gratia plena, genitrix uitæ, quæ mortê delebit. Aue, animatum Dei templum. Aue, cœli terræque pariter domicilium. Aue naturæ illius, quæ compræhendi non poteſt, ampliſſimum habitaculum. Per hanc adeſt, chariſſimi, ægrotantibus medicus in tenebris conſidentibus: Illuxit iuſtitiæ ſol, tempeſtate iactatis factus ancora, portuſq; tutiſſimus, Deo inuiſis & inimicis reconciliatio, captiuis redemptio, in bello uerſantibus munitiſſimum propugnaculum: ille nimirû, qui eſt pax noſtra. Qua quidem pace utinam detur nobis frui, per gratiam eiuſdem Dei noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & imperium cum Patre & ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculorum. Amen.

VITA S. HERMELANDI NOuiomagenſis, primi Abbatis Antrengrauiter & bona fide conſcripta, licet author ſuum nomen reticuerit. Sed quia ſermone parum grato uſus eſt, quiſquis ille fuit, aliquanto Latinius, plerunque etiam paraphraſticos, interdum diſtrictius eam expreſsit F. Laurentius Surius.

PROLOGVS.

SAcroſancta mater eccleſia excellentium Patrum, quos diuinæ gratię fretos auxilio, ex antiquo illo ſerpente palmam retuliſſe lætatur, & poſt huius uitæ emēſa curricula in circunſcriptæ Diuinitatis luce incomparabili in omnem æternitatem fruituros non ambigit, res præclare geſtas non uerborum phaleris, comptæque dictionis lenociniis, quæ non multum ab adulatione abhorrere uidentur, ſed ſimplici narrationis ſerie ad poſterorum notitiam tranſmittēdas conſulte quidem inſtituit atque decreuit. Nam cùm illi iam ad cœlos translati, ſub hominum adſpectum non cadant lectione, & recitatione eorum, quæ de illis conſcripta ſunt, quaſi humanis obtutibus repræſentari uidentur. idque ut fortia illorum facta & præclara facinora dum mortales imitāda pro uiribus ſuſcipiunt, uirtutibus augeantur: aut certe dum ſe ad illorum excellentiam pertingere non poſſe cōſpiciūt, ſibiipſis ex uera animi humilitate uileſcant. Atque hinc ſanè perſpicuum fit omnibus, qui rectè ſapiunt, eos, qui pia animi affectione ducti, ſanctorum hominum uitas ſtudioſe literis commendant, præmio dignos: contrà uerò eos, qui cùm poſsint, ſiue ſocordia ſiue incuria id negligunt, à culpa abeſſe non poſſe.

Vtilitas hiſtoriarum ſacrarū.

Quod cùm multum diuque apud me cogitaſſem, fratres quoque me magnopere obſecrarent, cōſtitui quidem beati uiri Hermelandi (qui ab Germaniæ oris ad nos accedens, tanquàm alter quidam Benedictus fulſit uirtutibus) res geſtas, quas partim uiſu, partim relatione fratrū didici, in ſcripta referre: ſed duo ſe mihi obiiciebant impedimenta: nè aut temeritatis arguerer, ſi rudi ſtylo id attentarem, & nulla ferè eruditione præditus, tanti patris actus incondito ſermone digererem: aut improbus etiam & impudens nō immeritò uiderer, ſi per deuia quæque erraticus uiator incedens, uiri ſanctisſimi, qui à recto itinere nūquā deflexit, uitam aliis uellem imitandam proponere, quam ego minimè imitarer. Hoc ego gemino timore aliquandiu retardatus, tāquàm humi proſtratus, propemodum inerti me ocio dedere mihi uiſus ſum: at tandem fratrum precibus pulſus, opus, quod iamdiu ſubterfugere deliberaueram, ſancta fretus obedientia & miſericordia præpotentis Dei, aggreſſus ſum, & quæ ipſe donaret, ſtylo exaranda ſuſcepi, obnixè rogans eos omnes, qui hanc lucubratiunculam legere non dedignabuntur, nè ex oratione impolita ſanctiſſimi patris geſta metiantur: ſed in ſuis precibus memores ſint opuſculi huius inepti authoris, ut à pio iudice peccatorum ueniam & beatitudinis coronam cōſequatur, & ipſi pro precibus benignè fuſis, à Chriſto uitam obtineant ſempiternam.

Hinc apparet fides huius hiſtoriæ.

VITAE HISTORIA.

CVm iā toto orbe reges permulti Chriſto nomen dediſſent, & fides catholica atque ueritatis Euangelicæ lux, pulſis errorum tenebris, in omni ditione Clotarij regis Francorum multa pace frueretur, Hermelandus apud Nouiomagenſes nobiliſsimis parentibus ortus eſt: nobiliterque educatus, cùm generoſo, ut aſſolet, animo atque ingenio polleret, literis imbuendus, a parentibus ſcholis adhibitus eſt. Ibi tum ille cæteros coætaneos diſcendi celeritate facile antecesſit, nec tamen animo inflatus eſt, ſed puerilis ætatis leuitatem morum grauitate compeſcens, nullis uoluptatum illecebris ſe paſſus eſt irretiri. Nam carnis petulantiā ſpiritus ardore cōterens, nobilitatē animi, carnis nobilitati anteſerebat, itā ut in ipſis ſcholis, iam multa probitate cōſpicuus, puer admirabilis ab oībus haberet. Porrò eius parentes, ut uiderunt eum iam literis nō mediocriter inſtructū, aptumq; aulicis miniſteriis, à ſcholis reuocatū, in aulam adduxerunt, Francorūq; regi multo cū honore militaturū cōmendarūt: ut hoc militiæ perfunctus munere, ad Maiorū ſuorū pertingeret honores & dignitatē. At uir Dei Hermelandus oēm uitæ huius ſplendorē, omneq; culmē honoris caduci præ Chriſti amore faſtidiens, longè maluit per uitæ momētaneæ labores ſemper manſuea iuſtorum gaudia promereri, q̃ per inanē & lubricā mundi gloriā, ſempiterna impiorū ſupplicia in ſuas accerſire ceruices. Itaq; à uoluntate parentū longè eius animi ſanctum diſcrepabat deſideriū. Quod enim illi ad conciliandā ei præſentis uitæ gloriæ moliebātur, id ipſe ad ſalutis ſuæ perniciē ſpectare arbitrabat, nō ignorans dictū ab Apoſtolo: Nemo militās Deo, implicat ſe negociis ſecularibus. Et eccè niſi uerit us ille eſſet, nè in illā eiuſdē Apoſtoli ſentētiā impingeret, qua is dicit: Filij, obedite parētibus: nulla ei rōne unq̃ ꝑſuaſiſſent terrenā cōplecti militiā, qui adeò ad cœleſtia anhelaret. Cauens igitur, nè ulla ex parte ſalutaribus monitis defuiſſe uideret, ſimul etiā cōſiderans necdū ſibi licere ſuo uiuere arbitratu, militarē habitū, quē animo reſpuebat, extrinſecus quidē, ſed ſanè inuitus accepit. Domino uerò illū mirificè adiuuāte in aula regia, ex tyronè ita repentè in ꝑfectū mutatus eſt militē, ut cū Regi & Optimatibus eius eſſet gratisſimus, Regis effectus ſit pocillator, immò & pocillatorū princeps: ſed hoc quoq; munus in ſe nolēs recepit. Porrò in ea functione cū ſumma oīum gratia & multa prudentia uerſantē parentes & amici hortanē, ut cuiuſdā nobiliſsimi uiri filiā accipiat uxorē. Ibi uerò ille multum quidē ab ea re abhorrens, attamē eam ſibi paſſus eſt deſponderi, dieſq; nuptiis certus eſt ꝓſtitutus. Verum ſub hoc prętextu nō modò à cōiugio, ſed etiā ab omni actione ſeculari ſeſe expedire, colluq; mētis nō mūdi uanitatibus, ſed ſuaui Chriſti iugo ſubdere moliebatur. Nō enim ſurda aure Dominū audierat dicētē, & humano generi ſaluberrime cōſulentē: Si quis uenit ad me, & nō odit patrem ſuū, & matrē, & uxorem & filios & fratres & ſorores, adhuc aūt & animā ſuā, nō poteſt meus eſſe diſcipulus: & qui non baiulat crucem ſuam, & uenit poſt me, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. ſed fideli hæc animo cōplectens, in rem cōferre uoluit eximius ꝓclaræ inſtitutionis executor. Itaq; Domino illius piis conatibus adſpirāte, cuncta mūdi huius oblectamenta reiicere, ipſam quoque ſponſam & nuptias miſſas facere, terrenas à ſe actiones omnes abiicere, atque itā nudus & ab omnibus expeditus, nudam Saluatoris crucem, contra ſpiritales nequitias dimicaturus, egregius Chriſti athleta amplecti, re-

25. Martij.

Ingenij felicitas.

Cogitur eſſe aulicus.

2. Tim. 2

Epheſ. 6

Fit regi Frācorum pocillator.

Puella ei deſpōdetur.

Luc. 14

giumque

ginmque tenere iter, doctrinis munitus euangelicis,
planè deliberauit. Veritus autem, ne eius propoſitum
Petit à rege miſſionem.
mundanorum ſtrepitus negociorum interturbaret, ſi
in hominum frequentia diutius moraretur, regem
adiit, & ualde ſummiſſe ac deuotè ab illo petiit, ut cũ
maieſtatis eius bona uenia liceret ipſi, poſt habita mi
litia palatina, ad monaſterium ſe conferre. Id ut rex
audiuit, pro ſumma erga illum beneuolentia & amo
re, eius preces planè reiecit, nec illum à ſe paſſus eſt
ſeparari, multumq̃ue hortabatur, ne in illo ætatis
flore ab ipſo diſcederet. Et id genus perſuaſionibus
diu quidem eius animum uexauit, at tamen ſanctum
eius propoſitum nulla potuit ratione immutare. Cũ
que in precibus perſeueraret, tandem diuino timore
pium principis animum impellente, id quod diu per
negauerat, benignè illi permiſit. Itaque uir beatus cũ
regis & optimatum eius fauore è palatio recedens,
ad Fontanellenſe cœnobium, cui tum uenerandus il
Monachus fit in cœnobio Fontanellẽ.
le Lambertus præfectus erat, celeriter aduolauit, in il
lorum fratrum ſodalitatem ſe admitti petiit, nec diſ
ficulter, Abbate & fratribus eius preces libenter ad-
mittentibus, impetrauit. Vbi ex more iſtituti mona-
ſtici in Cella, ut uocant, nouitiorum probatus, ita p
fectus inuentus eſt, ut uitæ integritate non modo re
centiores & iuniores, ſed illos etiam, qui ad multam
iam perducti ætatem, longa uitę ſpatia ſub perfectio
nis habitu tranſmiſerant, & in uitæ contemplatiuæ
ſtudiis omnes corporis uires penè detriuerant, non
ſolum aſſequi, ſed etiam certiſſimis indiciis excelle
re uideretur. Expleto inde probationis tempore ut ha
Profitetur monachũ.
bet Regulę ſeu Canonis monaſtici conſuetudo, mona
chum adhibita ſacra promisſione profeſſus eſt, at-
que omnibus mũdi pompis planè proculcatis, tot cũ
militonum fultus præſidio, bellator ſtrenuus tã eſt
uiriliter uirtutum omnium conſectatus, iter, ut non
ſolum nullis malorum dæmonum prauis ſuggeſtioni
bus ceſſerit unquam, ſed mox à primo initio peſtife
rum antiqui ſerpentis contriuerit caput. Adhibebant
illi nequam ſpiritus ſua tentamẽta, ſed omnia uiro ſã
cto uertebãtur in materiã triumphi. Erat ille nimirũ
charitate feruidus fide deuotus obediẽtia præcipuus
oratione aſſiduus, ſpe firmus, tranquillus patientia,
abſtinentia moderatus, ſtrenuus in uigiliis, deniquè
ita cunctis uirtutibus inſtructus, ut inter cęteros ſa-
cræ profeſſionis commilitones tanquam quidam Lu
Fit p̃sbyter.
cifer illuſtrior appareret.

Quod ut haud obſcuris indiciis uenerabilis Abbas
Lambertus animaduertit quẽ regularibus inſtituẽdũ
Audoenus epiſcpus.
diſciplinis ſuſceperat, haud ſecus atque magiſtrũ pro
uirtutũ ſplẽdore & uenerabatur, & amabat, dignum-
que eum cenſens, qui ſacris aris admoueretur, ab eius
loci epiſcopo ſancto Audoeno presbyterum uoluit
conſecrari. Ille uerò ſacerdotio initiatus, tanta erga il
lud ſacrum miniſterium animi deuotione ferebatur
ut quotidianum Deo ſacrificium ſtudioſe offerens, ſe
ipſum pariter maceratione ſui corporis hoſtiam ui-
uam eidem præpotenti Domino exhiberet. Per id tẽ
**Paſquarꝰ.*
pus pię memoriæ * Paſcharius epiſcopus Nanoetenſi
eccleſiæ præerat. Is dum quodam die ad Clerum &
pupulum, inter quos mutua eaq́ue haud uulgaris ui-
gebat charitas, ſermonem haberet, quidq́ue utriſque
congrueret, celebri ſanè facundia explicaret, in tertii
ordinis, puta monachorum, incidit mentionem, qui
hactenus incognitus propè manſerat illis, qui occidẽ
tale Oceani litus accolunt, atque ex ipſius Chriſti ſer
monibus illum cæteris perfectiorem oſtendit, dicen-
te Domino: Si uis perfectus eſſe, uade, & uende om-
Ma. 19
nia quæ habes, & da pauperibus & ueni, ſequere me.
Mox auditores omnes, ſancti ſpiritus incitati inſtin-
ctu, orant pontificem, huius rei deſiderio ante om-

nes incenſum, ut monaſticæ profeſſionis uiros unde-
quaquè dignaretur accire, qui apud ipſos ſi poſſet ido
neus haberi locus, uitam perfectionis obtinendæ ſtu
dioſam excolerent. Fatebantur enim, ſe de Domini
pietate confidere, ſi eius inſtituti uiri apud ipſos de-
morarentur, etſi fortaſſe ad imitationem excitandam
paucis, tamen ad intercedendum omnibus eius re-
gionis incolis poſſe ſufficere. Sentiens autem anti-
ſtes ſe, populumq́ue ſuum diuinitus eodem affici
deſiderio, non eſt conctatus diu, nec ſubditorum re-
Nannetẽſis epiſcpi ad S. Lãbertũ legatio.
pulit preces, ſed maturè ad uenerabilem Abbatẽ Lã
bertum, qui tunc Fontanellenſe cœnobium ſub ſacro
uitæ monaſticæ habitu moderabatur, ſtrenuos miſit
nuncios, qui eius orarent ſanctitatem, ſua benignita-
te ut curaret ſuum, populiq́ue ſui deſideriũ ut poſſet
ad effectum perduci. Nuncii ſui antiſtitis benedictio
ne muniti, ad Fontanellenſe cœnobium iter inten-
dunt, eoq́ue celeriter perlati, à fratribus humaniter
excipiuntur, & Abbati Lamberto offeruntur, apud
quem ita ferè locuti ſunt: Sanctitatis tuæ inprimis ſtu
dioſus Paſcharius epiſcopus, ſancta feruens animi de
uotione, totiusq́ue ipſi creditæ plebis precibus inci-
tatus, ſummoperè id expetit, ut in eius diœceſi mo-
nachi, quibus ipſe locum præparabit, ad eccleſiæ ſuæ
profectum & perennem Dei laudem, uitam ſectẽtur
regularem atque monaſticam. Cum comperiſſet aũt,
fama tuæ ſanctitatis iam longè lateq; diffuſa, iſthoc
cœnobium ſanctæ religionis integritate cæteris an-
tecellere, orat & obſecrat, ut tua ſanctitas mona-
chos ſpectata religione ad ipſum mitere ne grauetur
qui monaſticam uitam exacte uiuere aliiſquè exco-
lendam tradere nouerint, ut ſuo per eos poſſit uo-
to potiri.

His ita peroratis, ut uenerabilis Abbas didicit Do
mini ſacerdotem cum plebe ſua tali feruere deuotio
ne, primo gratias egit benigno Deo, deinde accito ad
ſe Hermelãdo, preces antiſtitis coram illo repeti iuſ-
ſit, atque tum demum einſmodi reſponſa reddidit:
Vota Paſcharii epiſcopi eiusq́ue ſancti gregis, dubiũ
non eſt diuinitus orta, eoque ſanctiſſimam redolere
deuotionem, quorum ut ego quoque particeps eſſe
merear, tametſi non ignoro quanto deſtituar ſolatio
quod a noſtra exiguitate poſtularunt, per hunc mihi
longe chariſſimum Hermelandum fratrem aliosq́ue
illi adiungendos exequi conarer, ſi certo mihi con-
ſtaret eiuſmodi apud uos cœnobium conſtructũ iri,
in quo futuris temporibus fratres, quantum quidem
Monaſtica profeſſio quid repoſcat.
caueri poteſt, nullius infeſtatione perturbentur. No
ſtra enim profesſio multam exigit, quietem nec po-
teſt non maxima ſentire detrimenta, ſi diuinæ
intenta contemplationi, improborum hominũ que-
relis & uexationibus inde retrahatur. Et ueſter qui-
dem antiſtes ubi cœnobium extruxerit in ſuæ eccle
ſiæ ditione, dum ipſe ſuperſtes erit, non eſt fortaſsis
paſſurus, ut fratrum illic degentium pax infeſtetur,
at illo defuncto, ſi monaſterium ſub ſui ſucceſſoris do
minio reliquerit, non deerunt importuni homines,
qui praua cupiditate impulſi, multas fratribus exci-
tent moleſtias, quæ illos etiam inde recedere tandem
cõpellant, atque huc illucq́ue incertos uagari. Quod
ſanè, ſi, ut pleriſque aliis, ita huic quoque monaſterio
acciderit, mihi, qui fratres eo ablegarim, non parum
impendebit periculi, porro ueſtro antiſtiti nihil acce
det mercedis. Si igitur cæleſtis præmii contemplatio
ne uult cęnobium conſtruere, hortor ut illud regiæ
authoritati tuendũ permittat, efficiatq́ue ut rex pro
ſua clementia edicto ſanciat, ne quis alius, ius domi-
nium ve in illud ſibi uendicans, malo inſtigante dæ
mone, fratribus infeſtus ſit, uti ſic regiæ maieſtatis
muniti pręſidio, pro eius totiusq́ue regni pace perpe
tua

tua liberis mẽtibus Chriſti miſericordiam implorẽt. Ad hæc legati ſic reſponderunt: Noli pater id genus retardari ſuſpicionibus, ſed certo tibi de pontificis noſtri Paſcharii humanitate perſuadeas, eum diligẽter curaturum ea, quę diaiſti.

Hac Lambertus Abbas legatorum ſpõſione firmatus, ait ad Hermelandum: De tua ego, frater charisſime, religione plurimum confidẽs, tametſi ſcio abſentiam tuam mihi inincundam, immò & diſpendioſam fore, ad Paſcharium epiſcopum cum duodecim fratribus te uolo proficiſci, meoq́ue loco illis eſſe patrẽ, ut ad tuum pręſcriptum monaſterium pro epiſcopi deſiderio exædificetur. Verum enimuerò nihil præter tuam ſententiam hac in re tentaturus ſum, ſed totum iſthuc tuæ prudentiæ permitto. Cui Hermelandus, Ne, quæſo, inquit, Pater meam hic requiras uolũtatem, quam propter Chriſtum in tuum transtuli arbitrium: Ego uerò, modo Dei & tua uoluntas fiat, libens proficiſcar quocuuque me miſeris, haud ſecus ac ſi diuinitus id imperetur. Tunc Lambertus pater perfuſus gaudio, eius præclaræ congratulabatur obedientiæ, & ait: Age fili mi, accingere ut miles Chriſti ad iter, ægregiumq́ue hoc opus ſuſcipe, quod & tibi & aliis multis aditum paret ad regna cœlorum. Cumq́; & illum & fratres cum eo abituros optimis inſtrueret admonitionibus, inprimis hortans, ut accuratè & uirili conſtantia monaſtico canoni ſeſe accommodarent, poſt mutuos ampleaus & lachrymas, impertitã q́ue diſceſſuris benedictionem dimiſit illos, rogans Deum cum fratribus, quos apud ſe retinebat, ut ſua illis gratia & auailio adeſſet. Abeunt igitur cum Epiſcopi nunciis, & Chriſto propitio ad Nannetenſem urbem celeriter perueniunt, ubi moa ad baſilicã beatisſimorum Petri & Pauli Apoſtolorum precãdi cauſa ſeſe contulere. Audiens autem reuerendus antiſtes eos adeſſe, incredibili affectus hilaritate, dixit: Recordatus eſt mei Dominus Deus, nec me uoto fruſtratus eſt meo, occurrensq́ue fratribus ad iam dictæ baſilicæ fores, ait B. Hermelando: Benedictus Deus, qui te miſit huc, ad ipſum introitum tuum, quiq́ue quod per prophetam ſuum teſtatus eſt eſſe bonum & iucũdum, hodiè compleuit, faciens habitare fratres in unum. Deinde cum eos omnes haud aliter atque angelos quoſdam conniuio eacepiſſet, uotumq́ue ſuum omne eis eapoſuiſſet, B. Hermelandus ea, quę Lambertus Abbas nunciis eius propoſuiſſet, quæque illi reſpondiſſent, coram illo retexuit, ac poſtremo ita ſubiunxit: Si tua ſanctitas non uult deeſſe iis, quæ Abbas noſter eapetiit, nos pro uiribus quicquid iuſſeris, eaequemur, ſin autem aliter uiſum eſt, nos, ſalua & integra charitate, ad Abbatem noſtrum ita ut iuſſi ſumus, reuertemur. Tum uerò epiſcopus: Non puto, inquit, eſſe quenquam frater charisſime, qui perinde, atque ego, cupiat hoc opus eſſe firmũ atque perpetuũ. Nã cum ego eius author atque fundator eſſe uidear, nolim cuiquam hac in re eſſe ſecundus. Atque hac de cauſa pro tuo atque Abbatis tui conſilio & hortatu, nunciorumq́ue meorum ſponſione, non modo cœnobium cum rebus omnibus, quas illi attribuero, ex Canonica authoritate regiæ dominationi commitã, eiusq́ue uobis ſanctionem impetrabo, uerumetiam quicquid, quod, ad eius quietem inconcuſſam faciat, tecum pariter excogitare potuero, libẽtisſimè illi impertiam. Quibus ex uerbis animaduertens Hermelandus liberalem antiſtitis animum, & ab auaritiæ ſordibus alienum demiſſe admodum illi diait: Dominus qui hoc tibi aſpirauit deſiderium, ipſe etiam ad effectum perducat, conſiliumq́ue tuum confirmet. Ego interim in craſtinum uſque ſpatium cogitandi mihi ut largiaris, obſecro & quicquid, Domino donante, hac de re mecum pertractauero cras tuæ reuerentiæ aperiam.

Promptisſima S. Hermelandi obedientia.

Pſ. 132

Altera luce, abſoluto matutinę laudis officio, uenit ad Paſcharium Hermelandus, eique dixit: Iubeas nobis apparari nauiculam, qua per Ligerim ad mare uſque ſubuecti omnia eius litora luſtrare posſimus ꝙ ſi locus cœnobio conſtruendo opportunus non apparuerit, per omnem ditionem tuam locum idoneum inquiremus. Cui ſic antiſtes reſpondit: Non ego neceſſarium puto ad mare uſque nos fatigari. Sunt enĩ inſulæ quædam, ab hac urbe tribus diſiunctæ milliaribus, quas hic fluuius circunfluit, atque inſuper mare eaæſtuans quotidiè ter ambiendo alluit. Quæ autẽ ſit earum inſularum fertilitas, uel quæ magnitudo, mihi hactenus per curas eccleſiaſticas eaplorare non licuit. Sed tu, quæſo, eas luſtra accuratè, & ad me, quæ uideris, reſerto, maaimè, num posſit in aliqua ea iis cęnobium conſtitui. His dictis, actutum iuſſit præſtò eſſe nauim, quam Hermelãdus ingreſſus, rogauit Dominum, ut locũ aptũ ipſi indicare dignaretur. Nautæ uerò celeritate uſi, ad inſulam appulerunt, cæteras amplitudine ſuperantem. Tũ Hermelandus è naui esiẽs, comperit eam in longum obtinere ſtadia quatuor & uiginti. Porrò in aliarum inſularum medio ſita, in ſublime ſuſtollit uerticem, montola in medio, atque idcirco immunis ab inundatione tum Ligeris fluuii, tũ eaæſtuẽtis maris, tutam præbet incolis habitationẽ, nec deſunt illi amplisſima ſpatia, tum ponendis colẽdisque uitibus, tum hortis quoque & pratis efficiendis opportuna. Nec patet ad eam acceſſus, niſi quis naui ſubuehatur. Habet uerò etiam ſyluas denſas. Quæ ſanè omnia, tum quoque nonnulla abſtruſa loca uirũ Dei permouerunt, ut eam Antrum uellet appellari, quemadmodum inſulam ad Auſtrum ſitam, hac quidem ſpatiis minorem, ſed habitudine uel ſpecie illi ſimilimam, Antriginum uocauit. Reperit autem illic in quadam ædicula oratorium beatisſimi confeſſoris Martini. Erant etiã illic armentarii non pauci, ꝙ eius ubertas alendis pecoribus eſſet ualde opportuna. Piſcatoribus autem circuncirca tam ex Ligeri quam ex mari tanta ſuppetebat piſcium diuerſorum generum copia, ut illis, qui in aliis fluminibus capiendis piſcibus nauant operam, res uideatur incredibilis, niſi coram inſpeaerint. Nec tamen uulgi perſtrepentis illic audiuntur uoces, ſed uarii generis auium iucundæ reſonant melodiæ, & in iis olores dulci ſundunt modulamine cantus. Deniquè tantum illic ſilentium, tanta tranquillitas eſt, ut anachoreticam appetentibus uitã mirificũ eremi deſiderium adferre uideatur. Quæ quidem omnia poſteaquam uir Dei Hermelãdus partim ſuis oculis, partim uicinorũ relatione cognouit eaultans in Domino ait: Benedictum ſit in ſecula ſanctisſimum nomen tuum, ò ſumma Trinitas, quæ mihi talẽ demonſtrare locum dignata es, quo ego nullum adhuc uiderim commodiorem in omnibus illis monaſteriis, quæ unquã adierim. Deinde ocyus ad Paſchariũ epiſcopum regreſſus, Fateor, inquit, nunquam me neque amœniorem, neque eatruendo cœnobio aptiorem uidiſſe locum duabus illis inſulis, quas hodie perluſtraui. His auditis, lætabatur antiſtes & gratiis actis præpotenti Deo, toto illo die egit cum Hermelando de cœnobii ſtructura: cumque diu mutuis ſeſe colloquiis ſpiritalibus adhortati eſſent, tandem cibum unà ſumpſerũt. Inde diuinis abſolutis laudibus, cubitum iere: rurſusq́ue poſt breuem ſomnum ad preces reuerſi, quicquid noctis ſupererat: in Dei laudibus transmiſere.

Hermelandus luſtrat inſulã, eamq́; Antrũ uocat.

Poſtera die Hermelandus diait epiſcopo: Quando quidem locum cumprimis opportunum nobis Dominus oſtendere dignatus eſt, nolim moras nectere,

ſed

ſed tua benedictione munitus, quamprimum eò me conferam, ut tua aliorumque fretus ope, cœnobii ſtructuram aggrediar. Benedictione igitur data ab epiſcopo poſt mutuos amplexus, Hermelandus ad inſulā reuerſus, locū aptiſſimum deſignauit, iactiſque ędiū fratribus neceſſariarum fundamentis, iam illas, quam tépla duo, alterū ſancti Petri, alterū ſancti Pauli Apoſtolorum Chriſti cum uniuerſo cœnobio, Domino opitulante, breui exædificauit, non ſegnem ei nauantibus operam permultis eius regionis incolis. Deinde Epiſcopus Eccleſias dedicaturus aduenit cum ſuis Canonicis, & cum bono omnium fauore atque conſenſu, ſicut antea promiſerat, illhuc priuilegii beato Hermelando & fratribus impertiit, ut nulli ſucceſſorum eius ex illo monaſterio uel rebus omnibus, quas tum ipſe, tum alii Dei amore fratribus contuliſſent, quicquam ſibi ſub dominii prætextu uſurpare liceret. Poſtea beatum Hermelandum ad regis aulam ſecum ducens regi Childeberto eum eiusque cœnobium & fratres omnes deinceps tuendos commendauit. Scripſit uerò idem rex ſanctionem, eamque beato Hermelando tradidit, de illo monaſterio & rebus eius, putà ne quiſquam omnino fratribus illic degentibus moleſtiā excitaret, ſed ut regia illi freti protectione, abſque alicuius infeſtatione, liberis animis pro rege eiusque regni pace Dominū precarentur. Ea regis beneuolentia & amicitia cohoneſtatus uir Dei, ad monaſterium ſe recepit. Ex eo tempore multi, contempto ſeculo, ad illud cœnobium conuerſionis gratia confluxere, monaſticum complexi inſtitutum, multi ſuas proles illic Chriſto militaturas obtulerūt. Porrò uir Domini Hermelandus omnes & uerbo & exemplo ad uitæ contemplationi deditæ ſtudia incitauit. Et ingens ſanè fratrum numerus illic excreuit, qui ſub tanto patre tantos in uirtutibus & uitæ ſanctitate fecere progreſſus, ut iam fama illorum longe lateque ſeſe diffunderet, & in eorum ſanctis ſtudiis, oēs, ad quorum notitiam perferebantur, magnificarent patrem eorum, qui in cœlis eſt.

Antrēſe monaſteriū conſtruitur.

Regis ſanctio & priuilegiū.

Multi in Antrenſi cœnobio fiunt monachi.

Nocte quadam uir ſanctus pro ſua conſuetudine in baſilica ſancti Petri Apoſtoli diuinæ contemplationi intentus, Abbatis Maurenti, uiri ualde uenerabilis animam è monaſterio ſancti Florentii, quod Glaonā uocant, ab Antrenſi cœnobio ad triginta diſtāre milliaria, ducibus angelis, relicto corpore, migrare uidit ad cœlos. Cumque in eam diu oculos defixiſſet, ſigno dato fratres conuocauit, iuſſitque ut Maurenti Abbatis animam Domino commendarent. Fecerunt hoc illi quidem prompta & alacri obedientia, at mirabantur tamen, cum inter utrunque monaſterium tam lōga itineris ſpatia intercedant, quonam pacto uir Dei animam eius è corpore abeuntem uidere potuerit. Vt igitur de tota re certiores redderentur, hominem ablegare ſtatuere, qui de obitu Maurenti Abbatis inquireret. Ecce autem adſunt fratres è ſancti Florētii monaſterio, ſuamque plorantes orbitatem, Abbatis ſui exceſſum nunciant. Adhibebant autem illis Antrēſes monachi fraternæ conſolationis pia fomenta, ſimulque, qua hora defunctus eſſet Abbas, percontabātur. Quā ſanè eādē omnino fuiſſe didicerunt, qua ab Abbate ſuo Hermelando eum migraſſe audierant.

Viſio S. Hermelandi.

Contigit quandoq; uirū Dei cū aliquot fratribus iter habere per Nannētenſem pagum. Forte iū illis obuiā uenit Arnoldus quidā, multa dignitate multiſque diuitiis inſignis, magna obſequentiū turba ſtipatur. Ad eum prolixe cū è ſcripturis diuinis ſermonem habuit uir ſanctus, optimis eū ſermonibus inſtituens. Iis iam finitis, dixit uni è fratribus: Hactenus quidē pro ingenioli noſtri tenuitate huic illuſtri uiro ſpiritalem miniſtrauimus potū, at nūc ſupereſt, ut hortāte nos charitate, corporalem etiam pariter ſumamus. Reſpondente fratre, perexiguum illic uini adeſſe, quodque uix heminæ mēſurā excederet, hoc ipſum uir ſanctus iuſſit adferri, in illius uirtute confidens qui quinque panibus, quinque hominum millia abundè refecit. Allato uino ſignum crucis expreſſit, porrigique iuſſit Arnoldo, quem diximus, cunctiſque qui illum comitabantur. Diſtribuitur mox omnibus, ſinguli ſingulos bibunt calices plenos, nec tamen uinum exhauritur. In cuius ſane præclari miraculi teſtimoniū uaſculum illud, unde uinum fundebatur, in ſancti patris aſſeruatur monaſterio.

Ma. 14
Ioha. 6.

Vinum edita cruce augeſcit.

Sedebat aliquando beatus Hermelandus ſub quadam arbore apud oratorium ſancti Leodegarii martyris, legebatque ſolito attentius. Interim erucæ, illā arborem depaſcentes, in librum ipſius identidem decidebāt, legentemque interturbabant. At ille, ut erat mitiſſimus, patientiſſime id perferebat. Porrò frater quidam id animaduertens, cœpit eas conterere pedibus, ſed uir Domini eum prohibebat, ne id faceret ità dicens: Noli frater, quæ diuino accidunt iudicio, uelle auertere. Verum omnipotens Deus, ut ſancti uiri patientiam pręclare remuneraretur, erucas omnes, quæ iamdiu arborem illam uaſtauerant, uſqueadeo nocte illa profligauit, ut ne una quidem ſupereſſet.

Erucarū excidium.

Conſueuit uir Dei Quadrageſimæ diebus ob uitādam hominum frequentiam, qui illum fratreſque uiſitaturi, cum oblationibus ad monaſterium aduentabant, Antiginum petere, atque illic cum paucis fratribus multa abſtinentia corpus ſuum macerare, ut in Paſchali ſolennitate poſſet ſeipſum Deo hoſtiam gratiſſimam exhibere. Accidit autem quodam die, ut uigiliarum & precum inſtantia defatigatus, ſub diuo animi cauſa nonnihil deambularet, & deinde in litore parumper feſſum ſe reponeret. Aderat tum quiſpiam, qui diceret Nānetenſem epiſcopum habuiſſe piſcem, quem uulgo* namprædam uocant. Ad quem uir Dei, Et quid iſthuc, inquit, frater ad rem pertinet? An uerò putas imbecillam eſſe præpotentis Dei manum, ut non poſſit etiam nobis eiuſmodi largiri piſcem? Necdum uerba ſua expleuerat uir ſanctus, & eccè eius generis piſcis ab ipſo Ligeris fundo ſeſe ſubrigens, celerrime ad illum adnatauit, & ante eius pedes in arenas proſiluit. Ille non ignorans diuinitus hoc ipſi munus oblatum, cum gratiarum actione iuſſit leuari è terra, dixitque uni è fratribus: Tolle hūc piſcem fili, & in tres partes ſeca, quarum una apud nos permaneat, reliquæ duę in monaſterium ad fratres mittantur. Factum eſt, ut imperarat, & accidit res ſanè admirabilis. Nam ſancti uiri meritis ita fratres omnes, tam qui cum illo erant, quā qui in monaſterio uerſabantur, quorum certe erat non exiguus numerus, tantillo piſce exatiati ſunt, ut magna piſciū copia uſi fuiſſe uiderentur.

**forte, lāpetrā*

Piſcis miraculum.

Magna erat in ſancto uiro prudentia & moderatio, qua ita nouerat demandatum ipſi exercere miniſterium, ut nec pro ſui cuſtodia fratrum curam negligeret, nec ita fratribus ſuſtentandis, iiſque neceſſariis procurandis eſſet addictus, ut ſibiipſi negligenter inuigilaret. Quod ut accuratè præſtare poſſet, interdiu res illas curabat, quę eſſent fratribus neceſſariæ: Porro nocturnis horis poſt ſomnum breuem, quem tamen humanæ fragilitatis neceſſitate adactus potius, quàm uel modicæ quietis ſtudio & amore capiebat, totus in rerum cæleſtium contemplatione, atque in ſanctis precibus & pſalmodiis uerſabatur. Cum autem nocte quadam precandi gratia ſui monaſterii baſilicas luſtraret, in una ex iis uidit extinctum lumen. Iuſſit ergo fratri, ut illud rurſus accēderet. Sed cum ille frater manu geſtaret lucernam,

Exemplū optimi prælati.

ſtante

Signo crucis expreſſo extinctũ accẽdit lumẽ.

flante acrius uento, extincta eſt. Illo propere abeunte, ut denuo accenderet, uir Domini iuſſit eum gradum ſiſtere, & extenta manu ſignum edidit crucis, moxque lumen reſtitutum eſt: quod cum frater ad baſilicam deferret, lucernam extinctam accenſurus, tametſi importunior, quàm ante, uentorum procella ſæuiret, non potuit tamen lumen diuinitus datum extinguere.

Non ſegniter in eam curam uir Dei incũbebat, ut continenter ad altiora proficeret, & quotidianis uirtutum incrementis animi puritatem cumularet. Itaque quadam nocte in Aotrigino inſula (ubi, ſicut ante dictum eſt, tempore Quadrageſimæ corpuſculum ſuum rigida abſtinentia conficiebat) in oratorio ſancti Anoiani illo ambulãte, uia, cui inſiſtebat, reliquo pauimento candidior uiſa eſt: atque adeo locus ille, in quo fixus in oratione permanere conſueuerat, tali eſt candore cõſpicuus, ut uſque in præſens quotquot ad eum accedunt, perſpicue intelligant, quanta eius pectus mundicia & candore nituerit.

Iam partes occiduas fama ſanctitatis eius longe lateque peruagata, etiam in Aquilonis regiones ſeſe intulit. Nam cum aliquando in pago Conſtantino res monaſterii neceſſario perluſtraret, quidam eius loci nobilis uir, Launus nomine illum cum diſcipulis eius uocauit ad prandium. Non recuſauit uir ſanctus, ut erat comis, affabilis & iucundus. Ingreſſus igitur domum eius, bene illi precatus eſt. In ea autem regione humus non gignit bottos. Inde accidit, ut Launus non niſi parum haberet uini in uaſculo quodam. Et quidem tanto ille hoſpite lætus, conuocauit amicos, ex eoque uino non illis duntaxat, ſed etiam pauperibus & peregrinis ſuperuenientibus iuſſit liberaliter diſtribui. Bibebant omnes hilariter, & interim Domino benedicente, non modo nihil de uino deceſſit, ſed uaſculum propemodum uino redundare uiſum eſt. Et illo quidem die ea de re ſilentium fuit, at luce altera intantum per omnem illam regionem diuulgata eſt, ut incolæ omnes plane ſibi perſuaderent ea ſanctitate eſſe uirum Dei, ut ſi quid in eum à quoquam collatum eſſet beneficii, non ſolum nihil eius facultatibus deceſſurum, ſed multum etiam acceſſurum ultra illam, quæ illi in cœlis eſſet repoſita, mercedem. Peracto prandio, uir Domini ad ædes ſuas in uillam Oglãdam rediit: Porrò Launus poſtridie ex uxore ſciſcitatus eſt, an ne uel parum aliquid uini ſupereſſet, quod ad uirũ Dei pro benedictione tranſmitteretur. Abiit uxor, & diligenter uaſe inſpecto, plenum illud reperit, moxque uiro indicauit. Ille exhilaratus, mittit inde ad uirum ſanctum, ſimulque certiorem eum reddit, quanto ipſum Dominus ob eius merita beneficio affeciſſet. At uir ſanctus iuſſit eum rem tacitam habere, rogans ne ipſius meritis adſcriberet, quod in pauperum ſubſidium diuinitus eius liberalitati donatũ eſſet. Launus uerò pernegabat ſuæ liberalitatis cauſa id feciſſe Dominum, ſed ob ſola ipſius ſancti uiri merita tale miraculũ contigiſſe. Erat ſanè inter eos pro humilitate amica contẽtio, ſed nemo ambigit B. Hermelandi meritis adſcribendum eſſe tam inſigne diuinitatis miraculum.

Vinum mirificè augetur.

Humilitas sãcti uiri.

Cernens autem pernicioſus dæmon eximiis uirum Dei pollere uirtutibus, nec poſſe ſe ullis tentationũ machinamentis eum uel ad breue tempus in peccati conſenſum impellere, cœpit commouere quoſdã ad infeſtãdum illum, creandaſque illi moleſtias, ut ſi nõ poſſet domum eius, in firma petra fundatam, penitus euertere, hoc ſaltem in lucro deputaret, ſi uel ad momentum eius perturbaſſet animum. Excitat ergo ruſticum quendam, isque improba cupiditate inflammatus, de ephippio ſancti uiri quippiam præcidit. At mox illum diuina ultio perſecuta eſt. Nam repentè cœpit tanquam ignibus inflammatus conflagrare, magnosque eiulatus edere, ſimul etiam compellare uirum Dei his uocibus: Succurre mihi ſancte Hermelande. nam pro furto exiguo, quo rem tuam mihi auſus ſum uendicare, pœnas luo inæſtimabiles. Et hæc dicens, rem furto ablatam, è ſinu protulit & abiecit, quæ hodieque in oratorio beati Petri Apoſtoli, quod eſt in Oglenda Cella, ſuſpenſa manet. At ſanctus pater hominem ſcelere uinctum, precibus abſoluit, & cibo potuque abunde refectum, admonitumque ne deinceps maligno hoſti aſſenſum præberet, incolumem à ſe dimiſit. Alius quoque, ſtimulante cupiditate, boues ſancti uiri, qui onuſta lignis plauſtra trahere ſolebant, furto abſtulit. Senſit uir Dei magno ſecò modo deſtitutum, ſed tamen æquo ferens animo, ad ſolita orationum præſidia ſe recepit, rogans Dominũ ut boues abacti reſtituerentur. Tanta uerò fuit earum precũ uis, ut miſer ille, qui boues procul abigere moliebatur, multo confectus labore, mane ad cœnobii fores eos adduxerit. Gauiſus uir Dei, recepit boues ſuos, porro furem blande caſtigatum, admonuit ne poſthac ſe ab inimico dæmone in flagitium impelli pateretur, ne & hic obnoxius criminis, pœnas daret, & poſtea apud inferos æternum cruciaretur.

Furtũ ruſtici diuina ultio proſequitur.

Fur à uento cogitur reſtituere abductum.

Agatheus uir inclytus, Nannetenſis, atque Rodonicæ urbis comes, utriuſque loci epiſcopatum occupans, Antrenſem inſulam tum precandi, tum colloquendi cum uiro Dei cauſa adiit. Acceptus eſt autem à ſancto uiro non inhumaniter. Facta oratione, uir Domini eius quædam facta reprehendit, hortabaturque ut reſipiſceret. Deinde in refectorium, ut uocant, eum perducit, iuſſitque uini calicem illi præberi. Cuius cum partem dimidiam exhauſiſſet, uelletque calicem reddere fratri, uir ſanctus hortabatur ut ebiberet, attolenſque dexteram manum, denuo crucis ſignum ſupra calicem illum expreſſit. Necdum manũ retraxerat, & eccè ſubito in tantum repletus eſt calix, ut uinum redundans in brachia comitis effluxerit. Tũ uerò ille ſe tanti ſacerdotis conſeſſu indignum iudicans, celerrime ad pedes eius tremebundus corruit, obſecrans ut pro ipſius peccatis Dominum deprecaretur. Ita ille exterrito compulſus eſt miraculo eius, de qua infidus dubitabat, agnoſcere ſanctitatem. Nec dubium eſt, ſignum hoc, diuina diſpenſante prouidẽtia, idcirco contigiſſe, ut bruta mens, quæ ſanctæ exhortationis uerbis nihil mouebatur, uel timore perculſa, ad meliorem ſe frugem recipere cogeretur. Et ex illo quidem tempore non parum ille de priſtina crudelitate remiſit.

Calix prope exhauſtus uino implet.

Inuiſebat quodam tempore ſanctus pater utilitatis gratia poſſeſſiones monaſterii ſui. Venit autem ad Pauliacum uillam, ubi cum cuncta, prout res poſcere uidebatur, expediuiſſet, iam nocte impendente, ſuo more peruigil in diuinarum rerum contemplatione permanſit, noctemque duxit inſomnem. Interim ſub ipſa cæleſtium ſpeculatione uidit in Aquitaniæ partibus in Crexne Cella ſiue monaſterio ſuo, quod ei ſcripto traditum fuerat, & ab eo loco, ubi tum ipſe degebat ad 80. aberat milliaria, cuiuſdam uenerabilis monachi animã, qui eius fuerat inſtitutionibus imbutus atque ea cauſa illic ab eo conſtitutus, ut tum illud, tum Colonenſe quoque curaret monaſteriũ ſiue Cellam, è corpore migrantem, atque angelicis fultã præſidiis, recta ad cælos tendentem. Mox edito ſigno, fratribus uiſum aperit. Non deerant tum in iis ipſis quidam ætate iuniores, qui ſanctum uirum, iam multo confectum ſenio, delirare putarent. At ille Domino adhærens, eo ſpiritu quo procul uiderat animam fratris è corpore decedentem, etiam horum non ſolum

Videt animam fratris in cælum ferri.

dicta,

dicta, ſed etiam cogitationes cognouit. Illorum enim diſfidentiam arguens, certiſſime confirmabat iam dicti fratris animam, corpore ſolutam, ſempiterna in cœlis requie potiri. Vera autem illum dixiſſe, & quidem eadem, qua dixerat, hora illum fratrem obiiſſe, nunciorum ab illo monaſterio uenientium uerba comprobarunt.

Ita nimirum uir ſanctus, inter neceſſaria illa miniſteria, quæ curæ fratrum ipſi commiſſorum impendenda erant, non neglexit ea ſtudia, quæ ipſi quotidiana uirtutum augmenta conciliarent. Non ille uiſus eſt, ut ſolent plerique ueterani, ſub ætatis grandæuæ prætextu remiſſius ſeſe gerere, ſed cum ætate accreſcente uirtutum cumulandarum deſiderio, aliquid potius ad conuerſationis rigorem quatenus quidem ferre potuit, adiicere curauit, non minimam ſe iacturam feciſſe arbitratus, ſi non quotidiè aliquid uirtutum eius exercitiis acceſſiſſet. Itaque cum prouecta iam eſſet ætate, paruum oratorium in honorem S. Leodegarii martyris ad fores monaſterii orientales extruxit: ubi abdicata paſtorali adminiſtratione, quam non ambitione, ſed neceſſitate diu geſſerat, facta quoque fratribus poteſtate alium eius loco ſibi patrem deligendi, ſeſe incluſit, ut curis omnibus expeditus, libere ſoli diuinæ poſſet eſſe contemplationi intentus. Acceſſit eo etiam regis conſenſus & fratrum, tametſi non parum diu tanto ſe patre deſtitutos luxere. Adiunxit autem ſibi quatuor fratres eiuſdem propoſiti, quos unà ſecum incluſit. Porro fratres cœnobii Antrēſis ſubrogarunt ei Adalfredum Abbatem, rege id approbante. Verum eius electioni B. Hermelandus intereſſe noluit. Et ille quidem oblitus ſe patrem eſſe, maligni dæmonis inſtinctu deprauatus, paternam functionem mutauit in tyrannidem. Nam tunc ſui, tum fratrum neceſſariam curam abiiciens, rebus ſuperuacaneis ſeſe dedidit, & ab interioris uitæ ſtudiis iuſto Dei iudicio prolapſus, ſola externa ſectatus eſt. Extruxit uerò etiam ſibi aulam, non cōtentus ſtructuris neceſſariis, animi quodam faſtu eum impellente. Quod ut reſciuit B. Hermelandus, eum ob multa eius non rectè facta illum obiurgaret inter cætera ait: Quid eſt hoc frater, q̃ poſthabitis animorum lucris, fratrumque neceſſariis negociis, in res ſuperuacuas te totum effundis? An non ſatis multa hic tibi uidentur conſtructa ædificia? Obtempera, quæſo, dictis meis, & his cōtentus eſto. Alioquin hoc in loco nihil abs te exædificabitur. Hoc autem uir ſanctus prophetico dixit ſpiritu, ſciens diuinam ei impendere ultionem, quæ illo anno tolleret eum è medio. At ille animo obcæcatus uiri Dei æquiſſimas admonitiones contemnens, fratribus etiam neceſſaria ſubtraxit alimenta, atque illis etiam, qui cum S. Hermelando erant, ſtatutam iuſſit annonam negari. Nec hoc contentus, fratres diriſſime uoluit flagellari. Accidit autem, ut ea crudelitate etiam in unum ex iis, qui apud S. Hermelandum degebāt, immaniter deſæuiret. Qui nimio dolore cōpulſus, ita dixit: Pater Hermelande, cur nos uiuos deſerere uoluiſti? Quod audiens miſer Adalfredus, præcepit atrociores illi admoueri cruciatus, dicens: Non tibi quicquam tuus opitulabitur Hermelandus. Tandem euaſit ille, & celeri curſu ad S. Hermelandi Cellam properās, humi ſe abiecit, multumque eiulans dixit: Ecqua in nobis, pater Hermelande, flagitia inueniſti, ut nos ſub tanta crudelitate relinqueres? Vtinā liceat excedere è uita, ne tam immanis tyranni iniuriis exagitemur. Porro fratres, qui cum illo erant, indicarunt uiro Dei, q̃ dira fame afficerentur. Tum uerò ingemiſcens uir ſanctus, Silete, inquit, fratres, ſilete. Videbitis repentinum eius interitum. Nec enim uel unius menſis ſpatio licebit ei lucis huius uſura perfrui. Tertio ab hoc die miſer ille Adalfredus in uiſione ſe uidit pro ſua inobedientia ſcipione beati Hermelādi uerberari, atque eiulans cœpit ueſut ignibus inflammatus dirè torqueri, ſicque & æterna & temporaria affectus morte, uitam pariter cum Abbatis functione repente amiſit, licet autem ſepultura indignus eſſet, at tamen, hortante uiro Dei, fratres, cum terra condiderunt.

Cum ætate accreuit illi feruor mentis.

Oratoriū S. Leodegarij.

Abdicat ſe Abbatis functione.

Adalfredus Abbas inhumanus.

Diuina ultio in Adalfredū.

Illo extincto, collecti in unum fratres, S. Hermelandum ualde obnixè rogarunt, quandoquidem ſua illos præſentia uoluit eſſe deſtitutos, ut ne ſineret eos rurſus in Abbate deligēdo aberrare, ſed ipſe eis Deo dignum crearet Abbatem, qui eius ueſtigiis inſiſtens uiam Domini ipſos edoceret. Flexus uir Dei fratrum precibus, iuſſit adeſſe unum è fratribus, quem ipſe diuinis imbutum diſciplinis, in bonis actibus educauerat. Donatus is dicebatur. Hunc propenſa omnium uoluntate Abbatem cōſtituit, ſimulque inſtituit, quē admodum & in temporariis & in ſpiritalibus rebus adminiſtrandis ſedulum, atque ſolicitum ſeſe exhiberet. Et ille quidem ſancti uiri optimis inſtitutionibus ſeſe accommodans, Chriſto iuuante, magiſtroq; ꝓ illo apud Deū intercedēte, humilitate & charitate egregie inſtructus, monaſteriū quoad uixit cum multa laude gubernauit. Hucuſque uitam & uirtutes hominis Dei, quas per illum Dominus efficere dignatus eſt, utcunque digeſſimus, ſed tamen non niſi paucis commemoratis, prætermiſſis uerò plurimis, nunc ad eius obitum, qui fuit illi aditus in uitam ſempiternam, ueniendum eſt. Poſteaquā igitur permultos ab improba uita ad Dominum conuertit, & ad Chriſti fidem traduxit, poſtquam in monaſteriolo (cellam uocat author) dies non paucos inclusus, Deo ſoli uacans, precibus ſuis ægrotis multis, pro eius fama ſanctitatis ad ipſum confluentibus, priſtinas reformauit uires, cum iam ueneranda canities eius ad id uſque uirtutis excreuiſſet, ut propemodum nihil ei perfectionis accedere poſſe uideretur, prophetico ſpiritu, quo multa iam ante prǫuiderat, ſui etiam obitus diem quibuſdam fratribus non diu poſt futurum prædixit. Illi autem crebrò experti, habere illum donum prophetiæ, incunctanter uerbis eius fidem commodarunt, & illo, quo ſe moriturum dixerat, die pariter congregati, eum ualde rogarunt, ut quemadmodum in terris eis fuiſſet magiſter iuſtitiæ, ita in cœlis perpetuus non dedignaretur eſſe patronus, & interceſſor. Quos ille omnes ſingulatim, ut in ſancto permanerent propoſito, hortabatur, ac deinde corporis & ſanguinis Domini ſacramento ſeſe præmuniens longa iam fractus ætate, inter uerba orationis feliciter ſpiritum in manus efflauit benigniſſimi creatoris, obdormienti ſimilior quàm morienti, tamque alienus à mortis acerbitate, quàm fuerat ab omni fœda carnis libidine. Conditus autem eſt in baſilica Pauli Apoſtoli iuxta oratorium Vuandregiſili, in abſide, quæ uergit ad Auſtrum. Multi uerò ad eius tumulum magna diuinitus ſanitatum beneficium ſunt adepti.

Donatus ſuccedit Adalfredo.

Prædicit obitū ſuū S. Hermelandus.

Feliciter obdormit in Domino.

Cum autem iam multi fluxiſſent anni, quadam nocte Sadreuertus, eius cœnobii uenerabilis monachus uocem audiuit eiuſcemodi: Cras, ubi ſurrexeris, dic Abbati tuo ut corpus ſancti Hermelandi in baſilicam beati Petri Apoſtoli trāsferat, & honorifice admodū condat apud altare. Abbas à Sadreuerto, quem pro eius ſanctitate nō mediocriter amabat, hæc audiens, magno afficitur gaudio, ſacrumque ſancti uiri corpus cum ſarcophago eleuans, cum hymnis, canticis & lampadibus, thuriſque ſuffitu, fratribus eum comitantibus, quo fuerat iuſſus, deportauit. Cum autem ad refectorii oſtium perueniſſent, feretrum tanto cœpit

Transfertur eius ſacrū corpus.

pit pondere deorſum premi, nt nulla poſſet ratione è terra leuari. Stupebant omnes rei repentina nouitate, ſimulque orabant Dominum, ne ſineret diſtineri ſacri corporis ad locnm deſtinatum translationẽ. Ea prece abſoluta, uenerabilis Abbas Dauid ait Cum ſit iam Miſſæ capletũ miniſterium, puto equidem beatiſſimum Patrem Hermelandũ, pro ſolita humanitate ſua, uelle nos poſt tantos labores in refectorio ſumere uini calicẽ. Obtemperatum eſt illi, ſumpſerunt ſinguli ſingulos calices, & eccè mira facilitate & celeritate leuant corpus, & ad S. Petri ędem deferunt, ibiq; reuerenter condunt in monumento accurate fabrefacto. Die antem tertio tanta ſuauiſſimi odoris fragrantia ex eo monumento erupit, ut primum baſilica omnis, deinde uniuerſum cœnobium illo compleretur, atque in octauũ uſq; diẽ ꝑpetuo ꝑduraret. Quotquot aũt tũ præſentes adfuere, qui etiãnũ ſupſunt, palã teſtantur, nunquam ſe tanta fuiſſe odoris ſuauitate perfuſos. Longũ eſſet referre miracula omnia quæ ad ſancti uiri ſacras reliquias diuinitus declarata ſunt, nos ea iis pauca duntaxat commemorabimus.

Odor ſuauiſſimus ex eius ſepulcro.

Eufredus quidam impia incenſus cupiditate, in pago Oaimenſi oillam, quam Crannam uocant, ſancti uiri monaſterio abſtulit. Et eccè in ſomnis paulò poſt uidet ſanctum Albinum Confeſſorem omni edendi & bibendi facultate ipſum priuantẽ, donec ad S. Hermelandi ſepulcrum accederet, & cum digna ſatiſfactione res ei ablatas reſtitueret. Eapergeſactus ille, cũ multo timore penſitabat quid uidiſſet, ac illuceſcẽte die, eqno conſcenſo, propere abiit ad aliam eius monaſterii uillam Cludionẽ, ubi inuento monacho Emdrano, quid ſibi accidiſſet expoſuit, rogauitq; ut cũ ipſo ad ſancti confeſſoris ſepulcrum proficiſcereẽ. Ille quidẽ petẽti annuit, hortabarur aũt, ut aliquid cibi & potionis acciperet. Qđ cũ ille temere attentaret, panẽ ſumptum nulla potuit ratione deglutire, immo uerò ẽt unà cũ ſanguine corã omnibus euomuit. Itaque maturauit ſuſceptum iter, & ad ſancti uiri ſepulcrum accedens, in preces incubuit, ablatam uillã ſe redditurum promiſit, atq; in ſuper de ſuis prædiis & facultatibus monaſterio quædam elargitus eſt. Ita bublicè ſuum facinus confeſſus, multaque ductus pœnitẽtia, beati confeſſoris meritis ſanus effectus eſt, atque illic cibo potuque recreatus ad ſua receſſit.

Pœna in uſurpãtem uillam monaſterij.

Ruſticus quidam, Sicbaldus nomine, ſanctæ reſurrectionis dominico die flagellum arripuit, & ad excutienda frumenta acceſſit ſanè quã temere. Nõ dormitauit aũt diuina uindicta. Subito flagellum adhæret manui, & diſſolutis membrorũ iuncturis, caput & brahia cæteroſque artus horrendum in modum agitabat. Non potuit ulla ui uel ad momentum ſe comprimere, quo minus horribili membrorum tremore quateretur. Proficiſcitur igitur Turoues ad S. Martinum, cuius quidem intercesſione id obtinuit à Dño, ut flagellũ ex eius manu caſiret, uerum tremor ille corporis nihilo fuit remiſſior. Nocte proxima in ſomnis uidet S. Martinum auditque admonentẽ, ut ſi uelit ab illa mẽbrorum agitatione abſolui, Antrenſem inſulam, S. Hermelandi confeſſoris ſuffragia petiturus, accedat. Credit ille uerbis beatiſſimi Martini, celeriterque ſe cõfert ad Antrũ inſulã, proſtratuſque coram tumulo S. Hermelandi, ſalutẽ q̃ capetiit, non difficulter impetrauit. Cum enim fratres ueſpertinas Dño laudes perſoluerent, apparuit illi ſenex quidam ſtola candida indutus, decora canitie uenerabilis: iſque dextra illi annuit ut ad ipſum accederet. Vult ille propere ire ad uocantem ſe, ſed mox in medio fratrũ pſallẽtiũ choro corruit, ibique diu iacens, & orans, tãdẽ manũ ad fratres extendit, quorum opera è terra ſubleuatus, priſtinæ ſe ſenſit incolumitati reſtitutum.

Vindicta diuina in ruſticũ in Paſchate laborare uolẽtem.

Multorum Antrenſis cœnobii monachorum, qui hominem illum, de quo dicturus ſum, nouerunt, relatione didici ſequens miraculum: Aldeſredus quidã iam annos natus octoginta, ab ipſo primo ortu cęcus & claudus fuit. Is ſanitatis obtinendæ cauſa Romam profectus eſt oraturus ad ſacrum corpus beatiſſimi Apoſtolorũ Principis Petri Apparuit autem ei cum bona fiducia aliquandiu illic hærenti beatus Petrus, aitque ad illum: Abi Turones, & precibus S. Martini pedum, ac manum accipies ſanitatem. Inde proficiſcere ad inſulã Antrenſem, & apud tumulum, S. Hermelandi lumen cõſequeris. Abiit homo, orauit ad S. Martini ſacras reliquias, ſoluũtur manus, q̃ pectori, itẽq; pedes, qui natibus adhæſerãt. Moa properat ad S. Hermelandum, orantique ſe uidendum offert uir ſanctus, tenet manu mẽtum eius, ſacros pollices eius imponit oculis, dicens: In nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis reſpice. Euigilat ille, reſpicit, & ut ipſe aſſeruit, ſanctum uirum à tergo inſtar fulguris micantẽ uidet. Luce proxima abluit cruorem, qui ex palpebrarũ diruptione fluxerat, & ſanis oculis cum magno ſtupore coram oĩbus ꝑpotẽtis Dei, quas ante non uiderat, miratur creaturas. Quòd aũt beatiſſ. Apoſtolus ad cuius umbrã olim adhuc in terra degẽtis curabãtur ægri, hunc hominem curandum ad alios remiſit, idcirco feciſſe putandus eſt, ut oĩbus innoteſceret, q̃ illlorũ ſit efficax apud Deum interceſſio, ſi cum fide eorum poſcantur ſuffragia. Porro ille ſalutem tãtã adeptus, in uirginitate permanens, in B. Hermelandi monaſterio precibus & uigiliis præclare deditus fuit, & uſque ad ſupremũ uitæ ſuæ diem uitam illic egit multa laude dignã. Hæc quidẽ & plura alia, quæ ſtudio breuitatis prætermiſi, multorum Antrenſium fratrum, qui hodieque ſuperſunt, relatione cognoui, & certè permulti etiãnũ memoria retinẽt beatiſſimi uiri ſanctam conuerſationem, quippe qui nõ ita pridẽ ab hac uita deceſſerit. Obſecro aũt ſummiſſe eos omnes, qui hæc lecturi ſunt, ut inertiſſimi ſcriptoris in precibus ſuis uelint eſſe memores, ut & ipſi, beato Hermelando intercedente, cum illo mereãtur uita frui ſempiterna, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Curatur claudus & cæcus.

Act. 5.

VITA S. LVDGERI PRIMI Epiſcopi Monaſteriẽſis, ſcripta per monachos Cœnobii Vuerthinenſis ſiue Vuerdenenſis, à ſancto Ludgero extructi.

PROLOGVS.

OMnibus ubique in Chriſto fidelibus, Dei ſanctorũque eius nõ fictis amatoribus, fratres in cęnobio S. Saluatoris, & ſancti confeſſoris Ludgeri, eã quæ in Chriſto eſt omniũ ſaluatore, ſalutẽ. Quia atteſtãte ſcriptura, opera Dei reuelare magnificũ ẽ, operæpretiũ nobis uideẽ, ſi de uirtutibus ſancti ac beatiſſimi patris Ludgeri & de cæleſti eius in terris uita aliquid cõſcribamus. Dignũ eſt.n. ut mortalibus uita eius declareẽ, cui⁹ nomẽ in libro uitæ aſcriptũ teneẽ. Sic q̃ppe illud Pſalmiſtæ implebiẽ: In memoria æterna erit iuſt⁹: dũ eius merita & uirtutes nobis ſine literis ꝑ trãſitoria & ꝑ ſuccedẽtia ſibi tẽpora ſcriptura repræſentat. Ad qđ opus q̃uis nos, q̃ ꝓprii eius alũni ſumus, & debitũ trahat & uolũtas, ſciẽtiæ tñ tenuitas, & ſuſpecta quorũdã de narrandis uirtutibus fides repellit. More nãq; humani ingenũ, quo filii, ſi deformiores parentibus pulchris, & parentes forte minus laudabiles, filii laudabiliores uidẽtur: pleroſq; æſtimaturos putamus ſancti

Tob. 12.

Pſ. 111

ſancti huius patris & noſtri ſpecialiter patroni actus uel ſupra meritum nobis placuiſſe, uel ſupra modũ eſſe laudatos. Qua in re quanuis libere fateamur nos eũ omnino nõ poſſe, quãtum uolumus, laudare, huic tñ uel cogitationi, uel obiectioni, quadrifarie uidemus poſſe occurri. Nã qualecũq; ſit qđ ſcribimus hoc aut ſapiẽtiores lectori ſũt, aut inſipiẽtiores. Si ſapiẽtiores, dũmodo uera dicant, iuxta Apoſtolicũ dictũ, libẽter ſufferẽt inſipientes, cũ ſint ipſi ſapiẽtes, ſi inſipiẽtiores, ſui conſideratione & aliorum non immerito minorem ſapiẽtiã tolerabũt. Et certe ſi quibus aliqua de his, quæ dicturi ſumus, dubietas interuenerit, ſidẽ illis aut noua, quæ ad eius modo tumbam miracula fiunt, perſuadere, aut ſanctiſſimæ eius uitæ conſcii, q adhuc aliquanti in corpore ſuperſunt, inculcare uolẽbũt. Proinde q̃uis plura alia p eũ Dñs feciſſe feratur, nos ea ſolũmodo in hoc opuſculo ponemus, q̃ aut ab illis cognouimus q eius iugiter cõuerſationi interfuerunt, aut in ſchedulis, quis ordine cõfuſo, poſita inuenimus, aut certe quæ oculis noſtris ad ſacroſanctas ſui corporis exuuias geſta eſſe perſpeximus. Vnde & uolumen duobus libellis diſtinximus, quorum prior eius uitã cõtinet atq; obitũ, poſterior miracula deſcribit, q̃ poſt eius obitũ ad eius memoriã facta eſſe probantur. In quo opere ea moderatione ſtylum pro ingenioli facultate tẽperare curabimus, ut nec contractior breuitas intellectui obſiſtat, nec progreſſior copia faſtidiũ gignat. Itaque Chriſto fauente, & ſanctorũ meritis nobis patrocinantibus, atque potiſſimum nos adiuuãte, de quo ſcribere diſponimus, ad Dei laudem & ad ſerui ſui glorificationem, ad audientium profectum, uitam ſancti & beatiſſimi Confeſſoris Chriſti Ludgeri, q̃ta poſſumus ueritate euoluamus.

2. Cor. 11 · *Partitio opuſculi.*

EPIGRAMMA.

Mellea Ludgeri reboat primordia ſancti
Iſte liber, noſtro ſcriptus amore pio.
Friſia decticanis cuius condita loquelis
Omnis ouat ſtirpe ſua genitum.
Haud minus hic clarus alijs cluit undiq; terris.

VITAE S. LVDGERI EPISCOPI LIBER I. Cap. I.

26. Mart. *Patria & parentes S. Ludgeri.*

IGitur Ludgerus ea Friſia oriũdus fuit. Parentes eius non ſolum ad ſeculum nobiles, ſed & in fide catholica Chriſtianiſſimi erãt. Auus eius, noĩe Vurſingus, ex illa primũ familia Chriſto nomẽ dedit. Is Ado cognomẽto à rege Radbodo, qui tunc Friſiæ imperitabat, ob iuſtitiæ defenſionẽ à patria effugatus, & in Frãciã pulſus eſt. Sed cum poſt mortem Radbodi, Carrolo regnante, Friſia Francorum acceſſiſſet imperio, ab ipſo demum ad patriam cauſa fidei roborandæ remiſſus eſt.

De matre eius, q̃ puſilla, aquis necari iuſſa eſt. Cap. 2.

Crudelitas auiæ S. Ludgeri.

HVius filius iunior, uocabulo Thiadgrinus, ſancti uiri pater erat, mater Liafburga dicebatur. Hæc auiam ex paterno genere habebat gentilẽ. Quæ cum doleret filio tñ filias naſci, furore fœmineo ſuccẽſa, matrẽ ſancti uiri eadẽ, qua nata fuerat, hora aquis necari præcepit. Vnde cũ iniqua crudele eius mandatum, ſitulæ aqua plenę à mancipio, cui hoc erat iniunctum, immergeretur, puellula brachiolis extenſis, utraque manu marginem ſitulæ appræhẽdit, & quibus potuit uiribus tenui, ne mergeretur, cępit. Mirandum plane ſpectaculũ natã ſub ea hora paruulã ætati perfectæ reluctari. Itaq; in hac eorum colluctatione prorſus mirabili, iuxta miſericordiſſimã miſericordis Dei diſpoſitionem, uicina mulier ſuperuenit & miſericordia mota, infantulam de manu mergẽtis eripuit. Et q̃a, iuxta ſuperſtitionẽ gẽtiliũ, ſemel aliq̃d guſtãtes illicitũ erat necari infantes, eum puella ſecũ in domũ regreſſa, ori eius de melle aliquantulum immiſit, qđ cũ ſtatim ipſa ſorbuiſſet, ab imminentis mortis periculo liberata eſt. Nam cũ ipſi, quibus ad perimẽdũ paruula fuerat cõmiſſa, neque ea contra ſuæ religionis ſectam perimere pſumerẽt, neq; ſuæ crudelitatis moras dñę, quæ in toto filii domo dominabatur, profiteri auderent, ipſi eam, quæ eripuerat, muliérculæ furtim nutriẽdã pmiſerũt, & ita demũ occulte in domo eius per nutricẽ aliquanto tẽpore educata, poſt auiæ mortem matri reſtituta eſt. Cuius hoc munere cuius, niſi, tua Chriſte, gratia actum eſt? Quis tantillæ infantiæ intelligentiã, quis fortitudinẽ præbuit reſiſtendi? Tua hoc pietas Deus, tua clementia fecit. Ipſa eã meritis ſancti Ludgeri, qui ex ea poſtea naſciturus erat, & ab imminẽti diſcrimine liberauit, & futuræ eius generationi reſeruauit. Felix planè & oĩ laude digniſſima, tãta prole, & talibus ſui ortus auſpiciis mater. Nã licet Moyſe qui ſicut legitur, Deum facie ad faciẽ uidebat, iſta longè uel meritis uel dignitate inferior habeatur, quadã tñ uel mortis ſententia, uel ereptionis ſimilitudine, ei comparãda uidetur. Sicut enĩ ipſe olim ab impio rege aquis necari præceptus eſt, ſic nihilominus iſta ab impia & crudeli auia, eandem mortis ſententiam accepit. Moyſem narũ, utpote puerũ elegãtẽ, mẽſibus tribus mater occultauit, hæc neque una ſaltẽ morula, quo miſerior eius eſſet occaſus ẽulæ & miſeræ matri reſeruata eſt. Ipſũ regis filia adoptauit in filiũ, hãc paupercula loco filiæ educauit. Ipſa uagiẽtẽ miſerata eſt: Hæc ẽt renitẽtẽ liberauit. Poſtremo Moyſes populũ Hebręorũ de Aegypto eduxit: illa, quod in ſe natura minus habuit, per ſobolẽ adimpleuit, qui tantam de errore gentilium multitudinẽ liberauit. His indiciis uenerabilis fœminæ probitas iã in ipſa infantia commendabatur.

Nota morem ethnicũ erga infantes. · *Ex. 33* · *Nu. 12* · *Ex. 2.* · *Ibidẽ.*

De lapſu & reſtauratione matris eius. Cap. 3.

Caſus acerbus matris eius. · *Pſal. 9.* · *Luc. 2.*

VErũ cũ iã marito iũcta, uirũ Dei Ludgerũ in utero geſtaret, caſu prolapſa corruit. Cuius latus cũ palus, ſuper quẽ ceciderat, penetraſſet, mortua pene & exanimis ablata eſt. Immanis oẽs timor, ingẽs dolor inuaſit, dũ hincinde uel p morte puerperæ uicina dolebant, uel puerperiũ iã partui uicinũ interiturum eſſe timebant, ſed Dei, qui adiutor eſt in opportunitatibus in tribulatione, nõ diu abfuit pietas. Nã mulier paulatim reſumpto ſpiritu, priſtinæ ſanitati reſtituta eſt, & in puero poſt paucos dies edito, nulla læſionis macula apparuit. Quõ.n. uel matrẽ tãto uiro fœtã interire, uel ipſũ aliquatenus lædi, eius ſanctitatis pręcius Deus pateretur? Proinde nõ ut læderetur, (qđ nõ abſurde credimus) ſed ut magnificentius liberaretur, hũc lapſũ uenerabilis fœmina incurrit. Plus quippe fuit de ipſis mortis faucibus euaſiſſe, q̃ caſũ euitaſſe. Qđ ſancti pueri ex ea naſcituri meritis actũ fuiſſe qs dubitet? Sicut.n. olim ſãcta Dei genitrix, & ſancta mater præconis, meritis & ſpiritu paruulorũ pphetabãt, ita & hæc pia mulier ſui liberationem meritis ſanctæ eius prolis atteſtabatur. Denique his ſuæ natiuitatis exordiis quantus deinceps eſſet futurus præmonſtrabat.

De eius ſcriptura. Cap. 4.

Ab infantia maturos præ ſe mores tulit

POſtubi iam baptizatus, ſenſim puerulus ambulare & in uerba balbutienti adhuc lingua prorumpere cœpit, canum ſtatim ſenſum & ſenilem aſſumpſit. Moribus quidem non immaturis & uita immaculata tenerã ætulã tranſcendens, nullis animũ illecebris nulli dedit uoluptati. Luſũ pueris ad modũ familiarẽ, tãq̃ peſtẽ fugiebat ſcripturas, quas nec

dum

dũ p ætatẽ diſcere q̃uit, iã ſe animi affectu p̃meditari certis quibuſdã indiciis præmonſtrabat. Nã aliis pueris ludentibus, ipſe arborum cortices colligere, quibus uti ad luminaria ſolemus, & inde quaſi libellos componere conſueuit. Quos, cum forte liquorem inuenisſet, feſtuca utiliter, ut ſibi uidebatur, inſcriptos nutrici, acſi proficuos admodum libros, tradidit cuſtodiẽdos.

1.Co.13

Et hæc quidẽ ille, iuxta hoc, quod Apoſtolus dicit, Cum eſſem paruulus, loquebar ut paruulus ſapiebam ut paruulus, cogitabam ut paruulus, ſenſu puerili, acſi infantulus, agebat, cæterum Deus, cuius prouidentisſima diſpenſatione nihil in terra fit ſine cauſa, iſtis eũ ſignis doctorem Eccleſię eſſe futurum, portendit.

Prouidentia Dei.

Deniq; cũ ab aliquo interrogaretur, q̃d p diẽ operatus fuiſſet, ſe p totũ diẽ aut libros cõpoſuiſſe, aut ſcripſiſſe, aut legiſſe reſpondit. Qui cum ulterius inquireretur, quis eum docuiſſet: Deus, inquit, me docuit. O uere Apoſtolica, & perfecto uiro digna & in tantillo pectore miranda omnino doctrina. Nõne his uerbis dixiſſe uidetur. Cur me interrogatis q̃s me docuerit, quaſi quiſq̃ alius ſingulos doceat, quam Deus? Quis aperit ora mutorum, & linguas infantiũ facit diſertas, niſi Deus? Niſi Deus mẽtẽ intus docuerit, laborare forinſecus homo poteſt, proficere nõ poteſt. Ego, inquit, Apoſtolus, plantaui, Apollo rigauit: Deus aũt incremẽtũ dedit. Deus ergo me docuit qui me creauit nõ homo, q ſeipsũ nõ cognoſcit. Talis erat prima uiri ætas tali eius infantia tyrocinio militabat.

Nota mirabile paruuli reſpõſum.
Sap.10
1.Co.3.

Vt petierit ſe præceptori admoueri. Cap. 5.

Ro.10.

VErum ubi cũ ætatis proceſſu uir Dei Ludgerus ſciẽtia ſimul & meritis accreuit, literis demum imbui ardenti admodũ uoto cupiebat. Sciebat. n. pleroſque, iuxta Apoſtolicũ dictũ, zelũ Dei habere, ſed nõ ſm̃ ſcientiã. Vnde ne contra propoſitũ & uoluntatẽ ſuã ignorantia forte in aliquo laberetur parentes proprios adiit, obnixe poſtulans, ut eorum induſtria alicui erudito in ſcripturis uiro commendaretur. Parẽtes piæ intentioni eius & uoluntati congratulantes, dignas inde Deo gratias egerunt, & eius quantocius uotis ſatisfacere curauerunt.

Vt ſit in diſciplinam traditus Gregorio presbytero. Cap. 6.

Gregorius p̃sbyter ad miniſtrat eccleſiã Traiecten.

ERat ea tempeſtate & literarũ ſcientia, & morũ probitate uir merito nõ infimus, nomine Gregorius, qui diſcipulus ſimulque ſucceſſor ſancti Martyris Bonifacii, Traiectinæ ſedi in gradu preſbyterii p̃ſidebat. Huius curæ & ſolicitudini uirum Dei parentes commendauerunt. Qui eius ſagacitate ſimul & deuotione cõperta, benigne ſuſceptum & cũ honore habitum ſtudioſisſime enutrire ſtudebat. Vbi non minimũ uel in timore Dñi & ſeruitio diuino uel in ſcripturarũ documentis proficiẽs, & mundialibus negociis abrenunciare cogitabat. Nouerat enim Apoſtolum dixiſſe, quod nemo militans Deo implicat ſe negociis ſecularibus, ut placeat ei, cui ſe probauit. Proinde tonſura accepta, totũ ſe in Traiectẽſi monaſterio ad Dei ſeruitiũ & ad inſtrumẽta artis ſpiritalis conuertit. Mira illi circa conſcolaſticos ſuos charitas, mira circa eccleſiaſticũ officiũ deuotio erat. Semper aut legebat aliq̃d aut pſallebat, aut certe orationi inſtabat. Secularẽ literaturã nõ multopere ſcire curabat aſſiduus meditator diuinę ſcripturæ, eam maxime mẽti recondebat, quæ aut laudẽ Dei ſonare, aut ad fidẽ catholicã ptinere uidebat. Ipſe beatus uir uno ſẽp uultu, eodẽq; animo erat: læta quidem facie & admodũ iucunda nec tamen facili & prompta ad riſum. Ita in omnibus actibus ſuis prudentiam cum temperantia complectens, non ſolum à magiſtro quaſi unicus filius diligebatur, ſed etiam ab omnibus conſcholaſticis ſuis & notis in maximo habebatur affectu. Neceſſe enim erat, ut quem Deus tanta uirtutum perfuderat gratia, ab omnibus amaretur.

2.Ti.2
S. Ludgerus accipit tõſurã.

Vt ſit ordinatus Diaconus, & præceptore Alcuino uſus. Cap. 7.

*Alubertus Anglus. *chorepiſcopi*

HIs diebus quidam Alubertus de terra Anglorum ad Abbatem Gregorium uenit, cuius ſcientia uel moribus delectatus eum ſibi *epiſcopum fieri poſtulauit. Quod cum ille ſe non aliter facturum reſponderet, niſi a ſuo demum epiſcopo ordinaretur, eum denuo ad ipſum remiſit. Et quia idem Gregorius non erat ad gradum epiſcopalem ordinatus ſed presbyter, põtificali cathedræ præſidebat, Ludgerum ſimul cum eo, ut Diaconii ibi perciperet gradum, direxit. Eo ibi tempore Alcuinus ſcholam moderabatur, uir omni ſcientia celeberrimus, Huius cõfeſtim familiaritate uir Dei Ludgerus potitus, ſedulo illi per annum iungebatur, & ſcripturas cum eo diuinas conferebat. Vnde cum percepto diaconatus ordine, cum eodem, cui comes præſtitus erat, Aluberto poſt anni circulum reuerteretur, quadam die, iuxta uſum officii ſui, contigit eum corã Gregorio Euãgelium legere. Cui Domino, ut credimus uolente, in quodam uerbo offendenti, Gregorius coram populo emendauit. Ille publica correctione confuſus acceptã uerecundiam ad ſuas utilitates conuertit. Nam quia ea eo tempore, quo de Anglis uenerat, magno Alcuini, quem ibi magiſtrum eſſe diximus, deſiderio te‑ne‑batur, optabili occaſione percepta, denuo ad eum redeundi licentiam poſtulauit, indignum ſed dicens, percepto officio poſſe uideri, qui illud ex more implere neſciret, ſe coram eo ante non lecturum, quam illud, Domino adiuuante, pro uiribus emendare curaret. Quod audiens Gregorius ægrè admodum ſe ab eo deſeri ferebat, noluit tamen aperta repulſione, ne eum contriſtaret, eius petitionem negare, ſed blanda eum cœpit diſſuaſione à ſua intẽtione reuocare. Qua in re cum parum ipſe profeciſſet, patrem quoq; eius ſibi adiunxit, ut ſi uni reſiſteret, duobus cederet. Sed eum poſt etiam eum omnino in eo, quod cœperat, ſuum perſiſtere uideret, tandem uel infatigabilitate eius uel ratione uictus, eius annuit poſtulationi. Denique his, quæ neceſſaria itineri erant, paratis, cum Dei gratia & ſuæ permisſionis licentia eum a ſe dimiſit. Qui ſuæ ſanctitatis exempla, quo acceſſerat, dereliquens, tandem ad Eboracum ciuitatem peruenit. Ibi quippe uir Dei Alcuinus cunctis qui ad eum hincinde confluxerant, ſcripturarum documenta tradebat, à quo cũ ingenti uel honore, uel gaudio ſuſceptus, tribus cum eo annis & ſex menſibus manſit. Quo in loco quàm amabilis magiſtro, quàm deſiderabilis condiſcipulis, quàm honorabilis monachis ibidem conſiſtentibus, quam charus, omnibus, qui eum noſſe poterant, fuerit, nequaquam digne explicare ualemus. Diligebat eum magiſter, morum eius probitate & literarum ſtudio delectatus, deſiderabant condiſcipuli, ſedulitate eius & obſequiis deuincti: Honorabant monachi, piam eius conuerſationem & meritorum ſanctitatem uidentes, amabãt poſtremo omnes eum cognoſcentes, miro eius ad ſingulos uel amore, uel honore puocati. Quis. n. eũ nõ amaret, quis non honoraret, cum ipſe omnes & unicè diligeret, & ſummopere ueneraretur? Itaque quan-

Ludgerus amore adheret Alcuino.
Ludgerus redit in Angliam ad Alcuinum.
Eſt omnibus merito gratus.

uis

Alcuino in primis. *Iohan. 15.*

uis omnibus charus eſſet, à magiſtro tñ ſpeciali dile-
ctionis priuilegio colebatur. Quod in eo uel maximè
apparet, quòd aliquoties dicere ſolebat, ſe, ſi ei optio
daretur, ſuam antea uitam daturum, quàm dilecto fi-
lio ſuo (Sic enim eum appellare cõſueuit) aliquid ma
lè aut aduerſitatis eueniret. O uere dignum uel tali di
ſcipulo magiſtrum, uel tali magiſtro diſcipulum qui
euangelica illa uiciſsim dilectione plent, qua nemo
maiorem habet, ut animam ſuam quis ponat pro ami
cis ſuis, pro ſe inuicem impendi & mori deſiderabant.
Igitur Ludgerus apud magiſtrum tres continuos an
nos & ſex menſes manens non ſolum totum cum eo
uetus & nouum teſtamentum perlegit, & nonnullos
ſecularis literaturæ libros, ſed & monachorum, qui in
illo loco erant, perfectè didicit uitam. Poſtea ad ſuos
reuerſus, patri Gregorio & cæteris omnibus tanto de
inceps gratior & dignior erat, quanto tunc & literarũ
ſcientia inſtructior, & librorum copia plenior, & mo
nachorum regulis eruditior fuit.

De obitu Gregorij, & ſucceſsione Albrici. Cap. 8.

Albricus ſuccedit Gregorio.

DEfuncto autem Gregorio Albricus nepos ſuc
ceſsit. Is unico Ludgerum affectu diligebat.
Cuius prudentiæ & fidei non ignarus, ad quẽ
dam eum locum in ſua parochia cõſtitutum
qui Dauentre dicitur, prædicationis cauſa & fidei cor
roborandæ gratia pergere ſuaſit. Ad hunc locum qui-
dã olim de terra Anglorum Dei ſeruus, nomine Lia-
fuuinus, diuinæ uiſionis admonitione ad prædicandũ
miſſus, & plurimos ad fidem conuertit, & eccleſiam
ibi ædificauit, in qua ipſe uſque ad diem dormitionis
ſuæ permanens, in eadem poſt ſuam de hoc ſeculo e-
uocationem ſepultus eſt. Sed quia iſdem locus in con-
finio Francorum & Saxonum poſitus, ab eiſdem Sa-
xonibus, dum adhuc gentilitatis erroribus inuoluti
tenerentur, frequenter depopulari conſueuit, eadem
ab eis eccleſia incenſa eſt. Vnde quia memorato ſacer
doti illicitum uidebatur, aut cœptam ibi prædicatio-
nem deſeri, aut locum cõfeſſoris Chriſti corpori dedi
catum negligi, ſanctum, ut diximus, Ludgerum illuc
proficiſci hortabatur. Cuius uoluntati eum promptiſ
ſimè ipſe paruiſſet, & ad locum ueniẽs, memoratum
corpus quæſiſſet, nec inueniſſet, intra ambitum ſpatij,
quo illud eſſe putauit, ædificare eccleſiam cœpit. Cũ-
què iam poſitis fundamentis, parietes erigere pararet,
in uiſione ei per noctem ſanctus ſacerdos Chriſti Lia
fuuinus apparuit, benè eum dicens feciſſe, quòd à gẽ-
tilibus dirutam denuo reædificaret eccleſiam, ſaluam
ſui laboris ei apud Deum mercedem manere, corpus
uerò ſuum ſub auſtrali ædificii parte eſſe humatum.
Quod cum mane, Domini laudibus expletis, in loco,
quo dixerat, ipſe inueniſſet, in eadem illud eccleſia di-
gno eum honore collocauit. Vbi per Dei gratiam ad
oſtendendum uel ſuum uel ſepulti meritum, plura uſ
que in hodiernum diem miracula fiunt, & eorum pa-
trocinio ille deinceps locus à gentilium eſt incurſio-
ne conſeruatus.

Liafuuinus, quem alias Lebuinũ uocant, Dauentriæ Chriſtũ prædicat. *Ludgerus tẽplum Dauentriæ reſtaurat.*

Ludgerus Friſiis Chriſtum annunciat. Cap. 9.

Ludgerus in Friſia demolitur fana & ſimulacra dæmonũ.

EO ſerui Dei in loco uel induſtria, uel ſucceſſu
Albricus animatus, maiora adhuc per eum &
facere cogitauit, & fecit. Siquidem in Friſiam
eum ad deſtruẽda fana deorum, & diuerſa ido
lorum ſimulacra auferẽda deſtinauit. Plures enim ad
hunc ibi gentilium dediti ſuperſtitionibus erãt. Quo
ille ſtatim, nihil cunctatus, quanquàm cum ſui capi-
tis periculo, perrexit. Mira Dei gratia, mira in uiro
Dei conſtantia, eum ſine aliqua contradictione corã
cultoribus ſuis & delubra deſtruxiſſe, & idola abſtuliſ
ſe. Quis hoc fecit, niſi ille, qui, ut in Euangelio legitur
quaſi flagellum fecit de funiculis, & ſolus omnes eie-
cit de templo? Quis tunc per uirum Dei idolorum tẽ-
pla diruit, niſi qui olim per ſemetipſum cathedras uẽ
dentium columbas euertit? Quis immodicam tunc
per illum pecuniam de ſpoliis deorum Eccleſiæ uſibus
congregauit, niſi qui per ſemetipſum olim æs nummu
lariorum effudit? Ipſe ſeruo ſuo tantam uirtutem, ip-
ſe aduerſariis tantam attulit uirium diſſolutionem,
ut opera ſua illum deſtruere, aurum & argẽtum, quæ
etiam mortales petunt, abripere illi uiderent, nec rẽ
pugnarẽt. Eo Ludgerus tempore diaconij adhuc offi
cio fungebatur. Verum Albrico pontificatus ordinem
ſortiente, ipſum quoque presbyteri ſecum fecit perci
pere gradum. Et quia Friſones adhuc rudes erant in fi
de, Ludgerum Albricus tam propter fidei puritatem
& mentis conſtantiam, quàm propter ſuos parentes,
qui apud eos potentiſsimi habebantur, doctorem ec-
cleſiæ cõſtituit in pago Oſtrache, in loco, quo ſanctus
Bonifacius martyrio eſt coronatus. Dignus plane uel
tali loco ſacerdos, uel tanto locus ſacerdote. Nam &
talis ſacerdos non iniuria illum meruit locum, qui tã
ti martyris ſanguine eſſet dedicatus, & locus talis tan
to dignus erat ſacerdote, qui ipſi, cuius martyrio lo-
cus ipſe inſignis habetur, non immerito adæquandus
uideretur. Ita uiciſsim uel locus ſacerdotem, uel locũ
commendat ſacerdos. Cui etiam teſtimonium perhi-
buit quidam Alcuini diſcipulus, uerſibus Heroicis ta
lia mandans.

Iohã. 2. *Matt. 21.* *Ludgerus fit presbyter.*

Verſus Ioſeph. ut habet quidam MS. codex.

Frater amore Dei, cognato dulcior omni,
Et conſanguineis merito precioſior ipſis,
Ludger amate mihi, Chriſti te gratia ſaluet,
Viue tuæ gentis Freſonum clara columna.
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens & mente profundus,
Ipſe gradum meritis ornas & moribus almis.
Vt puer en ſenibus humilis & corde miniſtras,
Vt germanus agis cunctis æqualibus æuo,
Atque parens pueris uita documenta rependis.
In melius creſcendo, mei memor eſto ſacerdos,
In precibusquè tuis commendes, quæſo, Tonanti
His breuibus uatem, qui te laudauit in odis.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas, ſors hæc mercedula uati.
Concordat modico. felix ſine fine ualeto.

Igitur tribus per annum temporibus, Hyemali, uer
no, æſtiuo, quibus eum crebriores & celebriores feſti
uitates abeſſe non permittebant, in doctrinæ ibi cu-
ſtodia occupabatur: Autumno ſpecialiter ſedi Traie-
ctenſi ſui antiſtitis iuſſu præſidebat. Siquidem Albri-
cus, curans ne unquam principali ſui epiſcopatus ca
thedræ doctrina deeſſet, quadrifaria eam uel per tem
pora, uel per doctores diſtributione ordinauit. Verè,
quando ſua potiſsimum præſentia opus erat, per ſe eã
ipſe adminiſtrabat: Aeſtate Adalgerum Presbyterum,
Autumno ſanctum, ut diximus, Ludgerum, Hyeme
Thiadbertum præfecit.

Albricus epiſc. ut Traiecten. curarit eccleſiã.

Vt ſanctus Ludgerus in preces & lectionem incubuerit. Cap. 10.

Oratorium Saluatoris.

SAnè Ludgerus in ordine uicis ſuæ ſi quando ali-
quas, quæ eum in doctrina & curis commiſſorũ
detinebant, occupationũ eſt ferias adeptus, mox
aut lectioni inſudare, aut pſalmodiæ inſiſtere cœpit,
præcipuè nocturnis temporibus, quando ſecretius ei,
qđ ſæpe amauerat, orõni uacare dabatur. Erat ibi ora
toriũ, qđ ſãctus olim antiſtes Vuillebrord' in honore
ſãcti Saluatoris & cõſtruxit & dedicauit. Ibi poſt pſal
modiã & ſpeciales, quas ſẽp, ut dixim' amabat orõnes

Ludgerus membra dare quieti conſueuit.

Vt apparuerit ei Gregorius: & de tribus aceruis. Cap. II.

NOcte igitur quadam cum ſe ibi poſt peractam ex more pſalmodicam ſopori dediſſet, nutritorem quõdam ſuum Gregorium ſibi in ſomnis aſſiſtere uidit. Quem cum hilari uultu ïntuitus, & familiaritate, qua uiuens ſolebat, collocutus: Frater, inquit, Ludgere, ſequere me. Quem ipſe, ut uidebatur, ſecutus, in quendam eminentiorem cũ eo locum peruenit. Ibi prolatis & coram eo iactatis quaſi membra nulis & ueſtibus diuerſis, ea ipſum Gregorius in aceruos colligere præcepit. Cumque iuxta eius mandatum tres ea eis aceruos feciſſet: Bene, inquit, iſta egentibus diſtribue, & ego tibi horum copiam præbebo. Poſt hæc ab eo, ut ſibi uidere uidebatur, ſignaculo crucis ſignatus, à ſomno expergeſactus euigilauit. Eo erat tempore cuſtos Traiectenſis eccleſiæ, uir miræ ſanctitatis, nomine Marchelmus. Hic Anglus natione, ſancti quõdã Vuillebrordi diſcipulus fuerat. Cui cũ ſomniũ mane Ludgerus retuliſſet, ſiue ex humanæ rationis coniectura, ſiue (quod magis credibile eſt) ea diuinæ inſpirationis oſtenſione, hoc ille ita interpretatus eſt, ut poſtea rei euentus probauit. Eminens, inquit, locus, in quem perductus es, epiſcopatum, quem adhuc es adepturus, oſtendit. Membranulæ & ueſtes, quas coaceruatim collectas, fideliter diſtribuendas accepiſti, doctrinæ ſunt & exempla maiorum, quibus commiſſos pro captu & neceſſitatibus ſingulorum inſtruere & munire debebis. Tres ea eis acerui, trium ſunt gubernacula plebium, quibus te adhuc paſtorali præeſſe ſolicitudine oportebit. Ad hæc Ludgerus, etſi ſomnium iuxta rationis conſequẽtiam eum eſſe interpretatum non ignoraret, humiliora tamen de ſe, ſicut ſemper facere ſolebat, & ſciens & optans: Vtinam, inquit, in loco mihi credito aliquem poſſem facere fructũ. Hoc mihi neceſſarium, in hoc ſatis eſſe probaretur. Deniq; ita deinceps illis in locis prædicationi inſiſtere cœpit, acſi antea nihil egiſſet. Timebat enim uir beatus, ſe prius à commiſſa plebe aliqua occaſione ſubtrahendum, quàm eam ſecundũ intentionis uotũ, uel in fide plene inſtruere, uel Chriſtianę religionis moribus aſſuefacere poſſet. Ita per ſeptem ferè annos ibi in doctrinæ ſtudio permanſit. Interea à Saxonibus, gente & agilitate & uirtute non ignobili, Chriſtianis, qui illis in locis erant, perſecutione commora, Friſiæ pars maior à fide defecit.

Marchelmus diſcipulus S. Vuillebrordi.

Viſionẽ ei interpratur.

Friſii deficiũt à fide.

Vt beatus Ludgerus Romam adierit. Cap, 12.

Vuinde Kindus dux Saxonum

EA tempeſtate dux Saxonũ Vindekindus erat, uir, etſi paganus, & ſapientiæ ſama, & eloquẽtiæ ſplendore, & bellorũ exercitijs nõ immerito inter optimos duces numerandus. Eo duce, Friſiam aggreſſi Saxones, & eccleſias incenderunt, & Dei famulos expulerunt, & cuncta cædibus, incendijs & rapinis complentes, Friſones uſque ad Flea fluuiũ ñdem derelinquere, & ſecundum morem erroris priſtini idolis immolare fecerũt. In hac perturbatione, cum S. Ludgerus neque Martyrium, quod optabat, mereretur, neque ullum ſuæ prædicationis locum, cunctis unanimiter reſiſtentibus, dari uideret, cedẽdum tempori ratus, & ſe tranquillioribus tẽporibus reſeruandum putauit. Quocirca quia ſub idem tempus ſuus antiſtes Albericus deceſſit, Romam Dei dilectus pergere cogitauit. Quod quidem iam olim uotum habebat, ſed non prius ei occaſio & locus prouenit. Itaque aſſumpto ſecum fratre Hildigrimo, qui natu iunior, doctrina & exemplis eius inſtruebatur, Romã, ut diſpoſuerat, contendit. Quo cum Chriſto uiæ comite proſpere perueniſſet, ibi cum Papa Leone, qui tunc Apoſtolicam ſedem gubernabat, locutus, honorifice & benigne ſatis habitus eſt. Nam ſiue præſcius eius ſanctitatis intuitu, ſiue inſita diuinitus ſummis ſacerdotibus gratia, tantum eum Eccleſiæ doctorem futurum prænoſcens, amiciſſimum & familiariſſimũ habuit. Sane cognito, q in hæreditate paterna monaſterium conſtruere cogitaret, & piam eius uoluntatem comprobauit, & ſuæ benedictionis, ut fieret, authoritatem induſit. Datiſque dignis admodum reliquijs, ſancti ſcilicet Saluatoris & ſanctæ Dei genitricis Marię, & Apoſtolorum principis Petri, ſed & aliorum quamplurimorum, in quorum honore ſuus ille conſtrueretur, à ſe eum, Dei ſanctorumque eius auctum benedictione, dimiſit. Qui Roma digreſſus, Beneuentum ad monaſterium S. Benedicti tetendit: qđ ab eo inſtitutum, regularem propenſius uitam & noſſe & obſeruare credebatur. Et quia pater monaſterij genere ſibi propinquus erat, cum eo locutus, duobus ibi annis & ſex menſibus manſit. Qua hoſpitalitatis prolixitate liquidò apparet, uel qualibus illic delectaretur exemplis, uel quantum eius conuerſatio fratribus placuerit. Quomodò enim non placeret, qui nulli ſe oneroſum, cunctis amabilem præbẽs, utiliſſimus eis factorum ſuorum exemplo doctor aduenit? Siquidem cuncta, quæ in S. Benedicti regula legebant, in huius uiri factis uidebant. Neque diu latitare potuit, quanuis in angulo monaſterij poſita, tanta lucerna. Nam non ſolum per Franciam, ſed & per Italiam meritis eius diuulgatis, fama sãctitatis eius ad aures quoque Caroli Imperatoris, Deo uolente, peruenit.

Albricus mors

S. Ludgerus ueniens Romã ad Leonem Pontificem.

Reliquias accipit egregias à Pontifice.

Hos docetur cum Beneuentanis.

Carolus Magnus.

Vt ſit euocatus ad Carolum Magnum. Cap. 13.

SVB idem tempus Alcuinus, quem ſuperius in Eboraica ciuitate literarum magiſtrum eſſe diximus, de terra Anglorum in Frãciam uenit. Qui cum à rege fauorabiliter eſſet ſuſceptus, antiquũ amicum non negligendum putauit. Ea primo nanq; aduentus ſui tempore de Ludgero ſolicitus, comperto ubi eſſet, quadam die inter familiaria cum rege colloquia, quendam ſe in eius regno clericum ſcire dixit, qui poſt Deum ſanctoſque eius nulli melius competeret, quàm ſibi: eum aliquandiu ſecum legiſſe: eſſe illum & literis eruditum, & morũ probitate ſanctiſſimum: ipſum Ludgerum uocari, & tunc in Beneuentano monaſterio ſancti Benedicti conſiſtere talem uirum, regijs utilitatibus & reipublicæ maximè profuturum: quem & prudentia & morum probitas commendaret. Quem cum miſſus nuncijs ad ſe res Carolus uenire mãdaret, ille, quanuis omnem animam poteſtatibus ſublimioribus ſubdendam, iuxta Apoſtoli præceptum, noſſet: tamen ad eum prima euocatione uenire diſtulit. Semel quippe prægustata monaſticæ conuerſationis dulcedo, aliud eum deſiderare nõ permittebat. Vnde intelligens Imperator hunc eum modo non facile à monaſterio auelli poſſe, literis eũ magiſtri quondam ſui Alcuini ad ſe euocari fecit. Quod cum iuxta uoluntatem ſuam proceſſiſſet, & ab eo ſibi eſſet præſentatus & commendatus: Duorum, inquit, monaſteriorum optionem do tibi: Vnius maioris, in quo ſanctimoniales habentur: alterius minoris, in quo canonicorum congregatio Domino famulatur. At ille ſatis prudenter maiori maiora quoque diſcrimina inhærere conſiderans, quanuis neutro ſe habilẽ & dignũ, minori tamen ſe conuenientius dixit præfeſſurum: plura ex fœminis tentamenta uenire, plures ab alijs detractiones ſecuturas: uirorum ſibi magis, ut potẽ uiro, gubernacula competere, quàm

Alcuinus uenit in Galliam

Carolus mittit ad ſe uocari S. Ludgerum Ro. ii

Bracbent, id eſt, Brabantia.

quam uirginum. Quod eius reſponſum cū rex libēter admodū accepiſſet, quoddā ei in Bracbent monaſteriū, quod Lotuſa uocatur, conceſſit. Ille hoc nō tā ad ſuas utilitates, quam ad ſubiectorū obſequiū putās datum, Dominicum illud ſequi exemplū cupiebat, quo dicitur, Filius hominis nō uenit miniſtrari, ſed miniſtrare. Et item. Qui maior eſt, inquit, ueſtrum, erit miniſter ueſter. Ita prodeſſe illis, nō præeſſe ſtudens, & diligi magis quam timeri gaudens, nulli unquā cōmiſſorū arduū aliquid iuſſit, quod ipſe pri⁹ nō impleſſet. Vere felix & omni laude digniſſimus, qui illud Apoſtolicum dicere poterat, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

Matt. 20.

Phil. 3.

Vt rex Carolus præfecerit eum quinque pagis.

Cap. 14.

His fere diebus quinque in Friſia pagi, Huhmerki, Hunuſga, Fiuilga, Emilga, Federitga, Francorum ſponte ditioni acceſſerunt. Qui cum aliquem ſibi, cuius loquelam intelligerent, docendæ Chriſtianitatis gratia à rege concedi orarent, Ludgerum eis cū magno omniū gaudio prælecit, addicta inſuper ad prædictos pagos inſula una, quæ Bant appellatur, Proinde uir Dei, iuxta euangelicum documētū ſciens cui plus cōmittitur, plus etiā ab eo requiri, omni uirium poſſibilitate circa cōmiſſæ plebis utilitatē inuigilare cœpit. Nam & idolorum fana deſtruxit, & pro eis eccleſias conſtruxit, & ipſos quantū fidei rudimenta patiebantur, perfecte in Chriſtianitate inſtruxit, ita generaliter erga omnes, & ita ſpecialiter erga ſingulos agēs, acſi ſingulos ipſe genuiſſet. Huius fidei uel induſtriæ uel charitatis teſtes ſunt uſq; hodiè populi regionis eiuſdem, quos in Chriſto Ieſu per euangelium & baptiſmatis gratiam generans, à priſco errore ad ueritatis agnitionē reuocauit. Teſtes quoque eccleſiæ, quas per loca ſingula cōſtruxit, teſtes & Deo famulantiū congregationes, quas aliquibus adunauit in locis, teſtes etiam alij, quibus non neceſſitate, ſed uoluntate uerbum Domini annunciauit. Quia enim nouerat ſcriptū. Verbū Domini non eſſe alligatū: ſed ſapientiā Dei attingere à fine uſq; ad finē fortiter, & diſponere omnia ſuauiter, ꝑdicationis ſuæ documēta intra Friſiæ terminos noluit cohibere, ſed ultra quoque doctrinæ ſuæ fluenta deriuare.

Ludgerus præficitur Friſiis.

Lu. 12.

2. Thi. 2.

Sap. 8.

Vt diabolum ex inſula depulerit. Cap. 15.

Eſt inſula in ipſo Friſonū atq; Danorum cōfinio cōſtituta, quæ, à quodam Foſete, quem deum errore gentili æſtimauerunt, & à patria lingua Theodiſca Foſeteſlant eſt appellata. Ad hanc ex conſilio & uoluntate Dñi, prædicationis cauſa S. Ludgerus profectus eſt. Quæ cum iā in proſpectu poſita, nō lōgè abeſſet, & uir Dei cruce in manibus ſumpta dixiſſet: Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius & fugiant, qui oderunt eum à facie eius, ſicut deficit fumus, deficiant, oēs, qui in ipſo cū illo erant nauigio uiderunt tenebroſiſſimā caliginē inſtar fumi de ipſa exire, & ea paulatim pertranſeunte, ſerenitatem denuo redire. Vnde intelligēs præuiam Dei gratiam de illo loco effugaſſe diabolum: Gratias tibi, inquit, bonorum omnium author Ieſu Chriſte refero, qui noſtrum iter præueniens, antiquum humani generis hoſtem de hac inſula nobis uidentibus effugaſti. Ita Domine, parum tibi fuit ad confortandos ſeruos tuos, ut hoc inuiſibiliter ageres, niſi etiam uiſibiliter demonſtrares. Iā ſecurus, iā lætus ad euāgelizādū uerbū tuū accedo: quia hoc iā, aduerſario perturbato, & laborioſum eſſe nequiuit, & te corda inſulanorū ad fidem præparāte, infructuoſum nō erit. Itaq; magna alacritate inſulā aggreſſus, cū maxima agilitate prædicare uerbū Dñi cœpit. Tantā aūt Dei pietas eius prædicationi gratiā tribuit, ut ipſe ſtatim inter primos princeps crederet, & filiū ſuū nomine Lādricū, ei ad fontē lauādū offerret. Quē ipſe poſtea ſacris literis imbutū, etiā presbyterū ordinauit. Deniq; omnibus inſulanis ad fidē Chriſti cōuerſis, & iuxta Eccleſiaſticū morē baptizatis, non ſolum cūcta dæmonum delubra deſtruxit ſed & Chriſti eccleſiam pro eis fabricauit.

Theodiſca, pro Teutonica.

Pſalm. 67.

Multi credūt in Chriſtum.

Vti uoluerit Nortmannos adire, & de uiſione eius.

Cap. 16.

Igitur cum huiuſmodi quotidiè operibus, & apud Deum ſuæ ſanctitatis meritū augeretur, & apud homines fama eius magis magiſq; diuulgaretur, etiam Nortmānos euāgelizādi gratia adire cogitauit illū uir beatus in hac uolūtate imitatus, qui uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: Et ea charitate nimirū repletus, quæ iuxta Apoſtolum Paulū, nō quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ alterius in dilectione. Verū cū rex ei ſuum nullo modo ad hoc præberet cōſenſum, ſatis cōtriſtabatur, uel propter dilatā illorū ſaluationē, uel ꝑꝑ mala quæ ab illis populo Chriſtiano irrogāda diuinitus præuidit. Siquidē cū quodā tēpore eſſet ſecus mare in loco, qui uocatur Vuerina, ubi ipſe ſibi in hæreditate paterna eccleſiā cōſtruxit, monachorū ibidē cōgregationi monaſteriū facere cogitauit. Sed hoc ibi eſſe nō potuiſſe, ex diuina mox reuelatione cognouit. Nā cū in his curis & in hac intētione ꝑmaneret, huiuſmodi ſomniū uidit. Vidit em̄ ab Aquilonari maris parte dēſiſſimas & teterrimas nubes exurgere, quæ paulatim excreſcētes, ad ipſum uſq; ſolē peruenerunt. Quas dū ille, quaſi fugiēs inſequētes, à maritimis locis longius remoueret, ab inſpicientium oculis penitus abductus eſt. Cuius abſceſſione dū nubiū dēſitate tenebræ ingētes & immēſa caligo maritima loca abduceret, immanis habitatores pauor inuaſit, dū uel ſibi ſinguli, uel rebus ſuis timere cœperūt. In qua trepidatione cū diu ꝑmanerēt ſenſim iterū radios ſol ſuos emittere cœpit, donec in ſuū rurſū orbē, & licet minor, in priſtinā lucē reuerſus, exortas nubes deterſa caligine trans mare effugauit. Quā uiſionē dum manè ſanctus Ludgerus ſorori ſuæ Heriburgæ, quæ tūc fortè ſecū erat, retuliſſet, altius ingemiſcere & flere ubertim cœpit. Vnde cū ipſa uel ſōnii ſignificationē, uel cauſas lachrymarū ab eo requiſiſſet: Cogitaui, īqt, in hoc loco monachorū monaſteriū cōſtruere, ſed hoc nequaq̄ iuxta uolūtatē meā fieri pōt, quia peccatis nr̄is exigentib⁹, hæc maritima loca deprædāda ſunt & in ſolitudinē redigēda. Nā nubes, quas de mari exurgere uidi, ipſos prædatores ſignificāt. Sicut.n. nubes ex maris humore cōcreſcūt, ſic & illi ꝑ mare ad nos uēturi ſūt. Quòd uerò ab aquilonari eius parte exurrexerūt, Nortmānos innuit, qui in ſeptētrione cōſiſtūt. Sicut aūt nubēs paulatim excreſcētes, ad ipsū nouiſſimè ſolē ꝑuenerūt, ſic & ipſi prædatores primo furtiuis incurſionibus prædas acturi, poſtmodū aperto bello hæc loca ſunt inuaſuri. Porrò ꝙ ſole nubiū acceſſione fugiēte, & noſtris uiſib⁹ abducto, humor & caligo hæc maritima loca circūfudit, hoc deſignat, ꝙ inito bello cū piratis, & noſtris terga uertentibus, omne retro gaudiū obliuiſcetur, & rapinis, incēdijs atque mortibus omnia implebūtur. Sed quia in ſempiternū nō repellit Dominus, iterū ad ſeruos ſuos reuerſurus, & pacē his locis daturus eſt. Sicut nāque ſol, & ſi minor, in ſuum denuo orbem reuerſus & luci priſtinæ eſt reſtitutus, ſic & horum locorum habitatores, quamuis mortibus uel abductionibus hominum, deſtructionibus ædificiorum, damnis ſubſtantiarum minorati, in priſtinum tamen ſtatum & priorem rerum abundantiam, Domino donāte reuerſuri ſunt. Quod autem nubes & caligo, quæ

1. Ti. 2.

1. Cor. 13.

Rex Nortmannorum, quos hodiè Noruegos uocant; nō admiſit ſanctum Ludgerum.

Viſio ſācti Ludgeri.

Heriburga, ſoror S. Ludgeri.

Exponit uiſū

Thr. 3

hæc prius loca poſſidebant, ſole iterum reuerſo, trãs
mare effugata ſunt: portendit mala, quæ Nortomanni
prius alijs irrogabant, alijs alta pace exultantibus, in
ſemetipſos poſtremo eſſe retorquenda. Ad hæc cum
ſancti uiri ſoror, audita genitalis ſoli deſolatione, fle-
ret, & ſe his malis non reſeruari, ſed antea de hac uita
exire optaret: Non ita erit, inquit, beatus Ludgerus.
Ego quidem iſta non nidebo: quia prius uitæ curſum,
conſummabo: tu uerò & mihi ſuperuictura, & ſuper-
uenturæ tribulationis mala es uiſura. Cuius rei uatici
nium nos iam non tam ex eius dictis credimus, quam
rebus ipſis cognoſcimus. Siquidẽ, iuxta eius prophe-
tiam, & ſoror ei ſuperuixit, & mala quæ prædixerat
uidit, & quandiu ipſe in corpore fuit, nullã Friſia per-
turbationem paſſa, hæc uel unquam fieri poſſe, incre-
dibile iudicabat.

De irruptione Nortomannorum.
Cap. 17.

POſt eius uero obitum ſequenti ſtatim anno na-
uali claſſe illuc aduecti, plura per plures ibi an-
nos mala & miſeranda fecerunt. Nam ſubſtan-
tia ablata, eccleſijs incenſis monaſterijs deſtructis, ho
minibus partim occiſis, partim captiuatis, loca illa
maritima pene in ſolitudinem ſunt redacta. Sed quia
ipſos Nortmannos in ſua iam uiſcera uidemus conuer
ſos, pacem quoque, iuxta ſancti promiſſum, locis quæ
uaſtauerunt, Dei credimus miſeratione reddendam,
piratis, qui hactenus niatia & uicina eis flumina clau
ſerant, uel bello, uel naufragio, uel morbo, uel quocũ
que alio modo conſumptis. Qua in re conſiderare di-
ligẽtius libet, quãtę ſanctitatis & meriti uir iſte apud
Deum fuerit, cui & ſuperuentura mala oſtendit, & ta
mẽ hæc in diebus ſuis noluit euenire. Quia enim pro
pter inhabitãtium peccata hæc euenire neceſſe erat,
meritis tamen eius & precibus hæc, ipſo uiuente, nõ
eſſe ſuperuentura oſtendit, ſui nimirum promiſſi me-
mor Dominus, quo per prophetam repromittit, ſe
puſillum aut grande non facturum, niſi prius reuela
ret ſeruis ſuis prophetis. Quocirca Dominus iuſtus &
miſericors, dum mala futura prædicit, quid aliud ad-
monet, niſi ut eum precibus flectamus, aut morũ emẽ
datione auertamus? Verè, ut diximus, miſericors &
pius, uerè, iuxta pſalmographum, iuſtus in omnibus
uijs ſuis. Pietatis nanque fuit ut declinarentur, prædi
ci: iuſtitiæ uerò, declinare nolentes feriri.

Vt diuinitus illis oſtenſus ſit locus fundandi mo-
naſterij. Cap. 18.

IGitur ſanctus Ludgerus futuram maritimæ regio
nis deſolationem recognoſcens, animum quidem
ab ædificando ibi monaſterio reuocauit: ſed ubi
conſtruere poſſet, ſedulus tractauit: Itaque acceſſibi-
lia maris uicinitate prædonibus loca omnino deuitãs
perſuadebat religioſis & Deum timentibus perſonis,
ut ſi quid de hæreditatis ſuæ proprietate Dei ſeruitio
tradere uellent, hoc in illis facerent locis, quo impe-
tus gentilium attingere nequiret. Vnde cum ex huiuſ
modi locis unus in Vuithmundi iuxta fluuium Iſla,
alter in loco, qui ad Cruces dicitur, iuxta fluuiũ Arna
pa, ad reliquias, quas ab Apoſtolico acceperat, trade-
rentur, in uno eorum monaſterij ædificationem in-
choare penſauit. Sed ne forte iudiciũ ſuum in loci ele
ctione erraret, Dei ſuper hoc uoluntatem conſulen-
dã putauit. Proinde cũ hui⁹ rei gratia quadã nocte ad
Cruces in niue maxima pernoctaret, Diuina reuelatio
ne monaſterium ibi etiam eſſe nõ poſſe cognouit: ſed
locum eſſe in ſaltu quodam iuxta fluuium Rura, qui
Vuiduberg uocaretur: ipſum fundando monaſterio
diuinitus iam eſſe dicatum, ibi monaſticę profeſſio-
nis iaciendum eſſe fundamentum. Quapropter cum
dignas inde Deo gratias ageret, qui ſe diutius hac il-
lacque fluctuare non pateretur, & ſuæ uitæ comitibus
quæ diuinitus cognouerat, retuliſſet, ad promiſſum a
Deo locum cũ ſumma feſtinatione properauit. Actũ
eſt hoc ante datũ ſibi epiſcopatũ nouem fermè annis.
Quapropter quamuis actutum ordiri ædificationẽ uel
let, locus tamen ſyluoſiſſimus, & ſuorum neceſſario-
rũ remotio, hoc ipſum, utpotè inter externos poſitũ,
perficere non permiſerunt.

Vt Saxones ſint conuerſi ad fidem, & S. Ludgerus
creatus epiſcopus. Cap. 19.

EA fere tempeſtate Saxones ab idolatria conuer *Saxo-*
ſi, fidem Chriſti & baptiſmatis gratiam perce *nes dãt*
perunt. Vnde uictorioſiſſimus Imperator Ca- *nomen*
rolus, cuius partim beneficijs, partim diſtrictione ad *Chriſto*
fidem ſunt coacti, Ludgerum eius in parte Saxoniæ
Occidentali præfecit. Ita ſomnium adimpletum eſt,
quod olim de illis tribus aceruis ſanctus uir uiderat,
quod trium plebiũ gubernacula ſignificare diximus.
Siquidem duarum, unius in Brabant, alterius in Fri
ſia, iam antea curam ſuſcepit: tertiæ illi ſolicitudo, id
eſt, epiſcopatus*Mimigerneſordenſis eccleſiæ cõmiſ- *Hodiè
ſus eſt: in qua tamen eccleſia ſine ordine pontificali an *Mona-*
nis fere duodecim manſit. Nam quia nouerat dixiſſe *ſterien*
Apoſtolorum: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum *ſis dicit̃*
opus deſiderat: opus quidem epiſcopi pro uiribus a-
gere cœpit: gradum autem recipere renuit. Ita quod *1.Ti.3*
oneris erat, ſuſcipiens, quod honoris declinãs: quod
inflare poterat, cauit: quod ædificare, ſubiuit proinde
diœceſim ſibi commiſſam ſine epiſcopo eſſe nolens,
& tamen ipſe epiſcopus eſſe declinans, eorum aliquẽ
quos ipſe enutrierat, põtificalem pro ſe ſuſcipere gra
dum ſedulus poſtulauit. Quod cum Hildebaldus, qui *Hilde-*
tunc Colonienſem metropolim habebat, & ſancto ui *baldus*
ro amiciſſimus erat, omnino fieri nollet: ſed ipſum *Coloni-*
magis ut epiſcopus conſecraretur, obſecraret, & eſſe *en. epi-*
dignum tantam dignitatem eum percipere, reſpõdit, *ſcopus.*
ſe ſuæ indignitatis conſcium, illam Apoſtoli ſenten- *1.Ti.3*
tiam uereri, qua dicit, oportere epiſcopum irrepræhẽ
ſibilem eſſe, ſe in multis eſſe repræhenſibilem, & ideo
contra Apoſtolicam authoritatẽ ad tam altũ ordinem
aſpirare non audere. Cui cum Hildebaldus diceret,
hoc in ſe non fuiſſe complerum, neque aliquẽ epatũ
iam percepturum, ſi illi ſoli, qui in nullo ſe repræhen
ſibiles cognoſcunt, ſint percepturi: maximè cum prin
cipem Apoſtolorum Petrũ repræhenſibilẽ uideri iſdẽ *Gal. 2.*
Paulus deſcribat, tandẽ uel authoritati eius ceſſit uel
rationi & pontificiũ ſuſcipere conſenſit. Verè utrobi-
que mirandus, utrobique laudandus, qui & humanã
laudẽ ſiue gloriam fugiens, tandiu ne ordinaretur, re
ſtitit, & cogẽtibus alijs inuitus quodãmodo poſtre-
mo cõſenſit. Sicut.n. qui ad oblatos nimis ardẽter in-
hiat honores ſupbiæ ueſtẽ nõ effugit: ita & q impoſi
tis pertinaciter reſiſtit, diuerſa licet uia, ſuperbiæ ni-
hilominus malũ incurrit. Bonorũ quippe propriũ eſt,
honore quidẽ nõ appetere, ſed tñ impoſitos nõ recuſa
re. Sic Moyſes, ſic innumerabiles alij ſancti patres fe-
cerũt, qui & mittenti Dño ſuæ infirmitatis cauſa hu-
militer obtenderũt, & iubẽti nõ grauiter obtẽperarũt
Vnde uel ſancti Moyſis, uel huius in re nõ diſſimili ſa *Exo. 3.*
ctũ pauliſper cõparandũ uidetur. Moyſes olim ad du-
ræ ceruicis Hebræorũ populũ miſſus, eorũ increduli-
tatẽ queſtus eſt, ſanctus Ludgerus ad durã nihilomi-
nus & adhuc ſemichriſtianam Saxonum gentem pa-
ſtor eſt deſtinatus. Ille cum uirga paſtorali, hic cum
ferula epiſcopali. Ille ſe impeditoris & tardioris lin-
guę, ex quo ad eũ Dominus locutus eſt, fuiſſe teſtatur
iſte poſtquã per Apoſtolum audiuit: Oportet epiſco
pum irrepræhenſibilem eſſe, indignum ſe epiſcopatu
iudicauit. Ille dixit: Obſecro Domine, mitte quẽ miſ
ſurus es iſte alium quoq; pro ſe ordinari ſedulus po *Ti. 13.*
ſtula

ſtulauit. Poſtremo Moyſes diuinis obtemperans iuſſis innumera in populo ſigna operatus eſt: Sanctus Ludgerus commiſſam ſibi plebem ſuſcipiens, plura in ea & ipſe miracula fecit. Quanti namque perfidiæ cæcitate ſolem iuſtitiæ & ueram lucem Chriſtum non agnoſcentes, per eum illuminati ſunt? Quanti iuſtitiæ exhortatione obturatas aures habentes, auditum receperunt? Quantorum ipſe ora, prius in Dei laudibus muta, ad confitendum eum reſerauit? Quantis ipſe in bono opere torpentibus & aridis, uel errore aliquo claudicantibus, uel manuum officium, uel pedum reſtituit uſum? Quantos ſuperbiæ hydrope inflatos, mundialium rerum ambitione gibboſos, auaritiæ tenacitate recuruos, inuidiæ tabe languidos, triſtitia ſeculi ægrotos, iræ furore inſanos, uentris ingluuie turgidos libidinis æſtuatione ſebricitantes, uirtutum antidoto ſanauit? Quantos poſtremo peccatorum iam enormitate defunctos quodammodo & ſepultos, de ipſa morte & ſepulcro reſuſcitauit? Proinde licet iſta ſigna, quæ in mentium ſalute & animarum curis, prædicationis officio ſpiritaliter operantur, longe his, quæ in corporibus medendis fiunt, præferantur: quia tamen ea, quę corporaliter aguntur, mentem plerunque familiarius tangũt, & uiſibiliter admota, quaſi quadam manu pulſant, pauca de his quoque perſtringẽda eſſe putamus.

Vt cæcum illuminarit. Cap. 20.

QVodam tempore cum Euangelizandi gratia uir Dei Ludgerus ad quandam in Friſia uillam, nomine Heligouerde, acceſſiſſet, inter alios, qui illuc ad audiendum eum confluxerant, quidam etiam cæcus aduenit. Is Bernleeſ cognomento, uicinis ſuis admodum charus erat: quia antiquorum actus regumque certamina more gentis ſuæ, non inurbane cantare nouerat: ſed per triennium ita erat cõtinua cæcitate depreſſus, ut nullum ſibi lumen uel extremæ uiſionis remaneret. Vnde qui aderãt, eum ſancto uiro oblaturi, orabant, ut pro eius illuminatione Dominum precaretur. Quod ille facere diſtulit, non negauit. Nam quia iam ad menſam poſitus, ſecreto facere hoc nequiuit, propter humanam gloriam uitandam, in conſpectu conuiuantium hoc facere noluit. Miraculorum quippe operationem magnorum dixit eſſe uirorum: ſe gratia curationum omnino indignũ eſſe, illi quoque mentis ſalutem magis eſſe neceſſariã de eius forde, exteriores ei forte tenebras euenisse, de interna illuminatione prius ſtudendum, ſic exteriores conſequenter tenebras fore pellendas. Proinde interrogauit, ſi peccata ſua confiteri & pœnitẽtiam pro his accipere & agere uellet. Quod cum ille ſe uelle reſpondiſſet, Craſtina, inquit, die ad me uenite matura, ſponſionem tuam factis adimpleturus. Quod ſi feceris, nõ infructuoſum tibi fore noueris. Potẽs eſt enim Deus & peccatis tuis ueniam tribuere, & amiſſam tibi denuo lucem condonare. Qua ille ſpe animatus, lætus diem ſequentem expectauit. Vix non tranſierat cũ ille primo diluculo ſurgens, ad ſanctum uirum properare cœpit. Verum quia ipſe de illo iam aliquantum loco progreſſus erat in itinere eum conſecutus eſt. Quem ut uidit, accepto per frenũ eius caballo, à turba, quæ eum ſequebatur, ſeorſum duxit: & ibi confitẽti peccata ſua pœnitentiam indixit. Deinde ſignum ſanctæ crucis oculis eius impoſuit, & tenens manum ſuam coram eo interrogauit ſi aliquid uideret, At ille cum magno gaudio ſe manum eius uidere reſpondit. O uere euangelicum diſcipulum. O uere Chriſti in omnibus imitatorem. Nã ſicut ipſe olim paralytico ſibi oblato, peccata prius indulſit, & ſic corporalem ſalutem condonauit: ita & iſte huic cæco pro peccatis ſuis prius pœnitentiam indixit, & ita demum exteriorẽ curã adhibẽdã eſſe putauit. Ita cęcus paulatim uiſu reſũpto, cũ illo ad uillam, quę proxima erat, peruenit. Proinde uir beatus explorare uolens, ſi uiſum integre recepiſſet, interrogauit ſi uillam cui appropinquabãt cognoſcere poſſet. At ille non ſolum eam proprio ſtatim uocabulo nominauit, ſed & arbores & ſingula quæque ædificia ei ſingulatim oſtendit. Vnde beatus Ludgerus factam uirtutem ad diuinam gloriam referens: Saluatori, inquit, tuo gratias age, neque meæ in hoc facto aliquid uirtuti aſcribas. Caro non prodeſt quicquam: ſpiritus eſt, qui uiuificat. Ipſe quippe te illuminauit, qui illuminator eſt omnium Deus. Deinde cũ ueniſſet ad uillam, quæ Vuſcuurd appellabatur, eum ſecum in eccleſia orare & Deo pro ſua illuminatione gratias agere fecit. Quibus expletis, ſacramento eum conſtrinxit, ne cui ante obitus ſui diem per ſe fuiſſe illuminatũ indicaret. Paruit ille, licet inuitus, uiri Dei præceptis: & ipſo quidem uiuente nulli hoc publicauit, ſed poſt ei⁹ demũ dormitionẽ, qualiter ab eo p diuinam uirtutem eſſet illuminatus, confeſſus eſt. Denique ut admirationem ſubitaneæ illuminationis tolleret, cęcitate aliquãdiu ſimulata, ductu aliorum utebatur. Poſt quaſi ſenſim uideret, inſpiciens, priſtinæ luci diuinitus reſtitutũ eſſe teſtatus eſt. In quo ſancti Ludgeri facto conijcere poſſumus, quanta de his eius uirtutibus lateant, quas uel ſolus, teſte Deo fecit: uel ita in alijs perpetrauit, ut eas ante ſuam mortem publicari uetaret. Potuit enim contingere pleroſque ex illis quos ſanauerat, ante ſuum obitum tranſire. Itaq; iſte cæcus, ut comperimus ſignorum quæ per eum Dominus operatus eſt, fuit initium. De cuius teſtimonio minus hæſitabit, qui uitæ eius probitatem & pium in Domino ſtudium recognoſcit. Nam quamuis coniugali eſſet uinculo alligatus, poſt ſuam tamen illuminationem eruditos quoſque uiros frequentare, & pſalmos ab eis, uel ſi quid aliud ex ſcripturis poterat, diſcere conſueuit. Cuius ſtudio ſanctus Ludgerus delectatus, eius induſtria in fidei quoque cauſa utendum putauit. Quia enim illis diebus Friſia à fide ſecũdo defecit & famulis Dei inde expulſis, ipſe ad eos acceſſũ habere nequiuit, per illum paruulæ ſaltem ætati conſulere uoluit, ſi perfectæ nequiret. Proinde quia à multis diligebatur, & de eo utpote laico, nulla huiuſmodi ſuſpicio haberi poterat per ſingulorum domos eũ diſcurrere iuſſit, dato præcepto, ut perſuaſis matronis quarum ingenium naturali conditione ad credẽdum eſſe facilius nouerat morituros earum infantulos benedicta ſimpliciter aqua in nomine Domini cum inuocatione ſanctæ Trinitatis baptizaret. Cuius ille iuſſis libenter obtemperans, octodecim infantes baptizauit: qui omnes in albis defuncti ſunt, exceptis duobus, quos ſanctus ſacerdos, pace reddita, ſancti chriſmatis inunctione & manuum impoſitione firmauit. Ita memoratus uir in percepta illuminatione uſque ad decrepitam ætatem permanſit. Cui cum iam morituro uxor ſuæ ſolitudinis cauſas queſta, ſe ei ſuperuiuere non poſſe cũ lachrymis teſtaretur: Si ego inquit, à Domino aliquid impetrare potuero, poſt meũ obitum non longo tẽpore in hoc ſeculo es uictura. Hãc eius uocem mors corporis ſubſecuta eſt, & eius nihilominus mortem uxor, quæ tum ſana & incolumis erat die quintodecimo moriendo ſecuta eſt. Quod ideo, licet extraordinariẽ poſitum alicui poſſit uideri narrauimus, ut factæ illuminationis teſtimonium ex merito atteſtantis probetur. Igitur libet conſiderare in Dei & proximi dilectione, uel ſancti Ludgeri feruorem, uel noſtrum uiciſſim teporem. Ille & apoſtatarũ incrementis baptiſmatis ſacramẽta procurauit: nos Chriſtianorũ ſoboli illud in ſũma mortis neceſſitate præbere recuſamus. Ille uolentibus & omnino

Q 3 repel-

[Left margin notes:] *Nota ſancti uiri modeſtiam.* — *Vide quid exigat ab cæco lumen expetente.* — *Audit cæci confeſſionẽ, & ſic lumen reſtituit.* — *Luc. 5.*

[Right margin notes:] *Iohã. 6* — *En ſancti uiri humilitatem.* — *Primũ S. Ludgeri miraculũ.* — *Laico utitur ad baptizandũ, quia ſacerdote non potuit.* — *Confirmationis ſacramentum.* — *Perſtringitur quorundam tepidorũ Chriſtianorũ ſocordia.*

repellentibus Dei gratiam ultroneus irrogauit, nos petentibus & quodammodo nos trahentibus eã retrahimus. Ille, quia per ſacerdotem non ualuit, ſaltẽ per laicum protoplaſti reatui obnoxiis ſuccurrendũ putauit, nos originali peccato obligatos, ante oculos ſacerdotum, ut ita dixerimus, muti uidemus, nec dolemus. Proinde ille in perſecutione Eccleſiæ impleuit quod nos in pace eius ſacere uel indignum uel laborioſum iudicamus. Quocirca pro diuerſitate meritorum diſpar quoque præmium accipientes, ille in ſingulis, quos Dei gratia ſaluauit, coronabitur, nos ſine pœnitentia, niſi ſatisfecerimus in ſingulis, qui noſtra negligentia perierunt, pœnas luemus.

De melle ei tranſmiſſo. Cap. 21.

ALio itidem tempore dum diœceſim ipſe ſuam paſtorali officio circumiret, ad eccleſiam ſuam in loco qui Billerbeki uocatur, uenit. Erat ibi uicina quædam mulier, genere quidem nobilis, ſed illicito matrimonio inceſtuoſa. Hęc beatum uirum illuc aduenire cognoſcens, eum ab intentione qua huiuſmodi copulam diſſoluere parabat, muneribus auertere, & animos eius flectere tentauit. Denique *Deu.16* uas teſteum prægrande melle plenum ei quaſi pro benedictione miſit. Ille abſynthii amaritudinẽ ſub melle latere non ignorans, & ſciens munera excæcare ẽt oculos ſapientium, omnino illud ſuſcipere recuſauit, *Reſpuit oblatũ munus ab inceſta.* dicens ei ſe participare non poſſe, quæ ſe illicito connubio alienam ab Eccleſia feciſſet, indignum quoque ſibi uideri, ſi poſtulata non facturus, eius eulogium ſuſcepiſſet, ſciret magis, ſe nunquam Domino uolente, ceſſaturum, niſi illud non tam coniugiũ, q̃ inceſtũ facto diuortio diſſociaret. Ita illi qui miſſi fuerant, à ſacerdote ſimul cum munere repulſi, pleroſque ex diſcipulis eius conuenerunt, ut ipſi ſaltem tranſmiſſum eulogium ſuſciperent, orantes. Illi cupiditate ducti, mel ab eis, epiſcopo neſciente, ſuſceperunt, & ſe ei p̃ſuaſuros repromiſerunt. Et quia repente alium, ubi reponerent, locum inuenire nequiuerunt, ſubtus altare linteis undique coopertum illud locauerunt. Iamque aderat tempus, quo ſacerdos Miſſam celebrare debebat. Cum iam coram altari ſtans, os ad orationem *Nota inſigne miraculũ.* aperuiſſet, uas illud, quod ſub altari erat, crepuit, & melle effuſo, minutatim diſciſſum eſt, acſi pro oratione lapidem in illud ieciſſet. Ita melle foras elato, omnes in commune Dominum laudauerunt, & ſeruum ſuũ Ludgerum, cuius meritum uel euangelici exẽpli imitatione commendatur, uel tanti miraculi indicio declaratur. Nam ſi præco Domini & baptiſta Iohannes *Mat.14* laudatur, q; regem, qui fratris uxorẽ ipſo uiuo habebat, increpauit quõ non ſanctus Ludgerus omni laude dignus habebitur, qui inceſtum non ſolum corripuit, ſed & terrendis aliis de patria exturbauit? Ille perſecutioni Herodiadis non ceſſit, iſte nobilis adæque mulieris muneribus à iuſtitiæ tramite deflecti nequiuit. Vtrique à mulieribus, utrique ab inceſtis, quãuis diuerſo modo tẽtãtur ille minis, iſte blãditiis. Ille poſtremo pro ueritate in carcere truſus, ad ultimũ gladio percuſſus eſt iſte nihilominus, iuxta Apoſtolorũ, *1.Co.5* qui huiuſmodi homines tradere ſatanæ in interitum carnis præcepit illos, qui inceſtum commiſerunt, pœnitentia mortificauit, ut ſpiritus uiuificaret.

De Sturione non ſine miraculo capto. Cap. 22.

EA ferè tempeſtate iſdem ſacerdos prædicationis gratia Friſiam adiuit. Cumque ad eccleſiã ſuam in loco, qui dicitur Heleri, iuxta fluuiũ Ladam ueniſſet, propter hoſpites, qui eum frequentabant, petiit loci illius piſcatores, ut ſibi aliquem ſturionem comprahenſum offerrent. Illi iam tẽpus huius capturę præteriiſſe reſponderunt, & appropinquare hyemale iam tempus, quo huiuſmodi piſces capi non ſolerent. Sed Deus, inquit, filii, temporum conditor, cum tempore non tranſit. Ite ergo, facite quæ dixi, captura, Deo uolente, proueniet. Potens eſt enim Deus deſiderata ſeruis ſuis omni tempore præſtare. Proinde cum illi uoluntati eius ſatisfacere & mandatis obtemperare pararent, eleuatis ſurſum oculis, uiderunt in aere quaſi alitem, qui uolatu paulatim demiſſo, aquis appropinquans, non longe ab eis in ipſas cecidit. Quod illi auſpicium diuinitus euenire credentes, in illo loco quo auis primum incidit, rete iactauerunt. Neque illa ſpes, quam de uirtute & meri- *Capitur ſturio ingẽs non abſque miraculo.* tis ſancti uiri conceperant, fefellit. Siquidem miræ magnitudinis ſturionem ilico comprahenderunt, quem cũ gaudio ſancto uiro allatum, capturæ ei prouentum per ordinem narrauerunt. Ille more ſolito cũcta ad Dei gloriam referens, & ſibi nihil tribuẽs: Agamus, inquit, omnipotenti Deo gratias, bonorum omnium authori, qui dat eſcam omni carni. Proinde ne *Pſ.135* meæ hoc uirtuti aſcribatis, neque meis hoc factum meritis uel ipſi putetis, uel aliis referatis. Deus eſt enim qui omnibus, quorum oculi in eum ſperant, dat eſcã in tempore opportuno, aperiens manum ſuam, & im- *Pſ.144* plens omne animal benedictione, ipſi gloria in ſecula Amen. Ita nimirum tria in hoc ſancti uiri facto uidemus uel miranda eſſe, uel laudanda, futurorum ſcilicet notitiã, miraculi operationẽ, miraculi non publicandi humilitatem. Nouerat enim ſcriptum: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et ideo quantum *Ecc.3.* in ſe fuit, omnes ſuas latere cupiebat uirtutes, & reticere præcepit non inuidus ſuarum uirtutum, ſed eius imitator, qui, ut in Euangelio legitur, miracula, quæ *Mat.8* propter aliorum ſalutem reticenda non eſſe cognouit, ut nobis exemplum præberet, reticeri mandauit. Sed occultorum cognitor & arbiter Deus & hanc eius uoluntatem coronauit, qua ſe humiliter contra iactantiæ uitiũ cuſtodire curauit, & tñ ad ſui nominis gloriã & audientium ædificationem, eius merita ſignorum oſtenſionibus publicauit, & in notitiam hominum adduxit.

De cæco, quem non ſponte ſanauit. Cap. 23.

VErum Ludgerus, quanuis cuncta huiuſmodi *S. Ludgerus celare ſe uult ſed non poteſt.* opera occultare uellet, non tamen hæc Deo reuelante uſquequaque effecit. Villa eſt in Saxonia in pago Sudergo, quæ Alna nuncupatur. Ad hanc dum parochias ſuas circumiens ueniret, die quadã ſedente eo ad menſam, audiebatur pauper clamare foris, anxie obſecrans, ut epiſcopus cæcum hominem reſpicere dignaretur. Feſtinauit diaconus, cuius id erat officii, putans unum eſſe de pauperibus, qui ſtipem peteret, ſumenſque panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud ſibi dicens eſſe neceſſarium. Deferebatur potus, ille nec hoc ſe uelle reſpõdit, nec p̃p ſtipẽ petẽdã ueniſſe, ſed ut ante ep̃um intromitteretur, ut cæco homini ſubueniret. At diaconus non intellecto q̃d poſtularet dimiſſo illo in domũ regreſſus eſt. Porrò cum ille foris relictus, iterato diu clamore uociferaretur, tãdẽ circũſpiciẽs Ludgerus: Quare, inquiens ad diaconũ, tã diu uis diſſimulare q̃d audis? Qui r̃ndit: Detuli ei cibũ potũq; ſed ille nihil horũ curat. Nũmũ, ait, da ei. Q̃d cũ feciſſet, & hoc nihilominus ſperneretur, iuſſit eũ epiſcopus ad ſe introduci. Dum introductus eſſet, ait ei: Quid frater habes, quid eſt, q̃d expetis? Ille reſpondit: Fac ut uideã, obſecro, te pater, p̃ amorẽ Dei. Videas, inq̃t Ludgerus p̃ amorẽ Dei. Et mirum in modũ, cũ hoc non imperãdo dixerit, ſed tãtũ miratus petitionẽ, ſimilia uerba reſponderit, ſtatim ille uidit, iuſſuſque accedere ad menſam, lætior comedit & bibit, abiitque in uiã ſuã.

De

De ſuſcitato Buddone. Cap. 24.

Heſſos uocat prouinciales. Nota genus ſupplicij.

FErebãt autem ueraciſſimi uiri de diſcipulis eius quod quodam tempore, dum ad comitatũ pergens, per Prouinciales, qui Haſſi dicuntur, iter ageret, per orationes eius homo mortuus reuixerit. Qui ſcilicet propter furtum caballorum Vuidekindi Saxonum ducis huic morti adiudicatus ſit, ut in campo ad ſtipitem ligatus, iactatis in eum ſudibus acutis & lapidibus, necaretur. Quod dũ factum eſſet, corpus exanime in campo relictum ſit. Venit autem Ludgerus ſecus locum, & comperto, quod Chriſtian* fuerit, mittens, ad Vuidekindum, impetrauit ad humãdum corpus. Deinde diſcerpta totius corporis mẽbra pallio colligi iuſsit, & inferri in tẽtorium ſuum, donec humando corpori ſepulcrum pararetur. Dum ad hoc uentum eſſet, ut elatum de tentorio, in foſſam poneretur, iuxta ſtans epiſcopus: Efferte eum, ait, è tumulo: nanque illi ſpiritus ineſt. Qui dum eleuatus eſſet reſpirare cœpit. Et iterum illatus in tentorium, oblato potu, refocillabatur, ligarique iuſsit epiſcopus uulnera eius & in tempore pauco conualuit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux, in monumentum miraculi huius ab incolis erecta, & ex nomine eiuſdem uiri, qui Buddo nocatus eſt, campus ille Buddonſelt uſque hodie nocatur.

Excitatur homo omnib' mẽbris dilaceratus.

De homine ſuſpenſo in patibulo. Cap. 25.

OPpidum eſt in Saxonia notum plurimis, Meppea nominatum, in cuius uicinia dum antiſtes ſanctus Friſiam pergens deueniret, adſpexit haud longe à uia uulgi concilium, die Dominica congregatum. Illuc itaque diuertit, uolens cognoſcere, quæ cauſa huiuſmodi conuenticuli eſſet tali die. uiditque in colle, quem circumuallauerant, reo cuidam ſuſpendium præparari. Accedensque propius, affatus eſt eos blande, poſtulans ſibi concedi hominem, aut ſi neceſſe eſſet eum interfici, hoc eo die non facerent, magis ipſi ad eccleſiam, Miſſas audituri, conuenirent. Cumque nil horum à ruſticis impetrare poſſet, contumelioſis inſuper uerbis clerico inſultãtibus, etenim ad ſuam parochiam locus ille nõ pertinebat, uix obtinere potuit, ut parumper cum homine loqui ſuper eius pœnitentia permitterent. Factum eſt hoc, diceſſit epiſcopus, & homo in patibulum eſt ſuſpenſus.

Homo ſuſpẽſus admirabiliter liberatur.

At uerò ueſpere illius diei, cum antiſtes itineris ſex ab eo loco milliaria peregiſſet, manens in uilla, quæ nocatur Aſchentorp, en ueniens homo ille, quem paulo ante ſuſpenderant, ad pedes epiſcopi corruit, Mirantibus ac ſciſcitantibus, quomodo de eo gereretur, rem taliter pandit, Dũ ego, inquiens, epiſcopo inde digreſſo ſurſum in patibulum traherer, uidebam duos, incredibilis decoris uiros à latere epiſcopi equitãtes, & aliquandiu pariter cum eo loqui. Dehinc poſt paululum alter ſeſtine rediens, neſcio quid mihi pendenti ſuppoſuit, ſuper quod firmiter ſtans, cruciatum non ſentiebam, donec diſperſis his, qui me ſuſpenderant, & ad occaſum uergente ſole, me idem ipſe deponeret. Depoſitum itaque iuſsit ocyus iter ueſtrum ſequi, & pro conceſſa uita ſacro antiſtiti gratias agere, quam ipſe, dum à ſtatuis contemneretur, a Domino impetrauit. Addiditque nullo pacto ſe ſcire poſſe, qualiter poſt uirum Dei tantum uiæ ſpatium in momento percucurrerit. Ferũt & alia mirãda uenerabiles uiri de diſcipulis eius, à B. Ludgero geſta uel dicta, quæ cuncta ponere, immoderationis fortaſſe prolixitatis uidebitur.

Quid erga contumaces ruſticos actum ſit. Cap. 26.

IGitur res quam narraturi ſumus, uiri ueraciſſimi aduocati quondam noſtri, Botbololdi nobis relatione innotuit. Oppidum nanque eſt haud longe à monaſterio *Vbiti nũcupato, in quo uir Dei mãſum, dato precio, à quodam uiro comparauerat, quem poſt ea ipſe, a malignis quibuſdam amicis ſuis perſuaſus cœpit denegare. Inito nanq; conſilio inter ſe, ſtatuerunt hoc, ut ſi iuſte & rationabiliter nequirent, ſaltẽ iniuſte ac uiolenter retinerent: quippe uirum Dei contemnentes eique inuidentes. Facto itaque hac de re cõcilio, aderat epiſcopus, ſed ea hora nihil præualuit. Iterum concilio collecto, ſimiliter actum eſt. Tertio uerò concilio nihilominus facto, cum epiſcopus præſens adeſſet, eique iam multa contumeliarum uerba illata fuiſſet, quidam etiam ruſticus admodum contẽptibilis atq; omnino deformis, huiuſmodi uerbis circunſtantes alloquitur: Nónne grandis eſt confuſio, ꝙ peregrinus hic noſtram hæreditatem ſibimet uſurpare præſumit? Audiens ergo uenerabilis pontifex, poſt tergum reſpexit, uolẽs cognoſcere, quiſnam eſſet qui talia loqueretur. Is uerò adſpectum Epiſcopi uiſus deuitare, caput poſt tergum uertit, quaſi non hoc ab ipſo, ſed ab alio aliquo diceretur: ſtatimque collum eius inflexibile factum, uſque ad finem uitæ permanſit. & ob hanc cauſam Caco eſt appellatus. Prælati igitur ruſtici huius facti uiſo miraculo cõlibenter reddiderũt, quod pertinaciter negauerant.

**Vberiti.*

Nota diuinã ultionẽ in hominem cõtumelioſum.

Quàm religioſe uir ſanctus diuina officia peregerit. Cap. 27.

POrrò quia in ſuperioribus ſanctorũ officiorum incidit mentio, prætereundum non æſtimo & id, quod narrant: quia dum ad opus Dominicũ uir Dei ſtaret ineffabiliter timorata intentione fixaque mente manſerit. Aliquando dum in itinere eſſet lectus illi ad uicinum focum conſtruebatur. Vnde dũ noctu ſtans iuxta lectum, matutinales laudes cum clericis caneret, tectis cinere prunis, fumus euaporãs in faciem illi exhalauit. Ille quaſi nihil ſentiens, immotus mente ſtabat & corpore. At unus ex clericis auferre uolens incommodum hoc, curuato genu carbones detexit, & inſufflans ſopitos ſuſcitat ignes. Manè autem uocãs clericum, diſtricte ſciſcitatus eſt, quare huius mentis fuerit, ut ſacris hymnis dimiſſis, ſe potius incuruauerit ad conſtruendum focum: & pœnitentiã aliquot dierum illi indicens, clericos docuit, dum ad opus diuinum aſſiſtitur, omnes occurrentes cogitationes amouendas, & quantum humani cordis fugacitas patitur, & primitus diuina clementia ſuppetit, nil aliud cogitandum, nil agendum.

Inter precandũ quã fuerit Deo intentus. Nota ſãcti uiri Zelum.

Vt Vuerdinam adierit, & ſuis precibus nemus euertit. Cap. 28.

EO adhuc tempore locus, quem ſanctum Ludgerum in Vuerdina comparaſſe diximus, incultus & inhabitabilis erat. Nam plurimæ eius occupationes, quibus in iugi prædicationis inſtantia, in ſollicitudine eccleſiarum, in cura plebis commiſſæ iugiter occupatus tenebatur ad hoc eum ad illud uſque tẽpus uacare non permittebant. Itaque informata Chriſtianæ religionis moribus plebe, conſtructis pro locorum ſibi commiſſorum diuerſitate, uel monaſterijs uel eccleſijs, ad conſtruendum in memorato loco monachorũ cœnobiũ animũ conuertit. Aſſumptiſque ſecũ, quos huic operi neceſſarios ſciuit, ad ipsũ profect* eſt. Erat ibi nemus quoddã, arborũ opacitate & arbuſtorũ denſitate undique cõcluſum. ibi fixis tentorijs, mane primo arbores diruere, & locum ponendis ædificijs expurgare, ſi qua facultas daretur, diſponebãt. Quod tamen fieri illis poſſe, omnino impoſſibile uidebatur. Vnde & beatum uirum à ſua intentione penitus reuocare ſtudentes, dixerunt incredibile prorſus uideri illum unq̃ locum habitabilẽ fieri poſſe: quo

ni am arborum denſitate & ramorum obductiooe,cœ
lum quoque ipſum abſconderetur. At ille ſpem ſuam
Ma- iu Domino ponens:Quæ homioibus,inquit,impoſsi
gna ſan bilia ſunt,Deo poſsibilia ſunt.Proinde io ipſum ſpe-
cti uiri remus,in ipſum credamus: qui non ſolum ipſe omnia
in Drũ poteſt,ſed & credẽti omnia poſsibilia eſſe promittit.
fiducia. Ita nocte ingruente,cum tẽporius ad uigilias noctur
Matt. uales ſurrexiſſent, poſt peractum officium, ſeſe cubi-
tũ denuo receperunt.Cũq; iam oẽs dormire putaret,
19. ſilenter exurrexit & tentorium egreſſus,paululũ ora-
Ma.9. tionis gratia ſeceſsit. Sed quia quidam ex eius contu-
bernio clericus,nomine Thiadbaldus,eadem hora ui
gilauit, ipſum confeſtim foras exeuntem ſecutus eſt.
Quod mox uir Dei cognouit, & pauliſper quaſi ꝑ bo
ræ inſpectione ſubſtitit: Deinde tabernaculum ingreſ
ſus,eum rurſus obdormieoté præſtolari cœpit.Quod
cum fieri putaret, rurſum exiit : ſed eundem iterum
clericus,qoem diximus,pedetentim ſubſecutos eſt.
Ita ſecunda quoque uice oratione eius intercepta cle
ricum ſtratum ſuum repetere, nec aote lucem exurge
re præcepit.Ipſe quoque,ut eius curioſitatem delude
ret,ſeſe cubitum recepit. Cumque aliquaodiu expe-
ctaret,& iani neminem uigilare putaret,tertio eaur-
rexit,& egreſſus, ſub quadam ſe arbore in orationem
proiecit.Verum cum memoratus clericus eum con-
tra authoritatis ſuæ præceptum ſequi non auderet,&
omnino,quid agere uellet,explorare intenderet papi
lione iuxta lectum ſuum eleuato,in oratione poſitum
uidit.Erat enim nox;luna & ſtellis lucentibus, admo
dum clara.Cumque diutiſsimè oraſſet,& ſe per ſpiri
tum à DEO auditum cognouiſſet, tentorium cuo-
Vir ſan ctis,ut putabat,ignorantibus repetiuit.Mutata ilico,
ctus pre quæ tũc erat,ſerenitas,obſcurata luna,obducta aſtra,
cibus & uentis hinc inde exurgentibus, tempeſtas nimia
ſuis ſubſecura eſt.Cadebant annoſa circunquaque arbuſta
multas & cum magno licet omnium timore, ipſa mundi ele
euertit menta famulo Dei militabant.Nam cum diluculo ex
arbores urrexiſſent,uidebant ſyluam hinc inde erutam,ſundã
ut ſit lo do monaſterio locum ſatis amplum dediſſe, & arbo-
cus con res paſsim iacentes,ſufficientem lignorum ad ædifica
ſtruẽdo tionẽ copiam præbuiſſe..ita quod manu humana aut
cænobio nequaquam, aut uix per longa temporum ſpatia effi-
ci poterat,Diuina potenter maieſtas in momento ef-
fecit.Rari quique frutices & arbuſculæ minores dere
lictæ ſunt, quæ ab operarijs facile uel extirpari, uel
præcidi ualerẽt. Vnde ſanctus Ludgerus cum die iam
clara ſuos reliquo operi inſtare hortaretur, eos per-
contari gratulabundus cœpit,an ne adhuc cœlum ſe
ex illo loco crederent conſpecturos. Proinde intueri
libet,quanta in eo fuerit fides,cuius munere tãta pars
ſyluæ in momẽto euerſa,cuius beneficio locus ad mo
Matt. naſterium ſatis amplus datus eſt. Nam cum montes
17.1. transferri,iuxta euangelicam ſimul & apoſtolicã ſen
Cor. tentiam, clariſsima fidei indicia habeantur, & ipſe
13. non minorem in eradicandis arboribus uirtutem ſit
operatus: oon abſurde credimus, hoc quoque ipſum
per diuinam potuiſſe gratiam, ſi uel neceſsitas exigiſ-
ſet,uel ipſa poſtulare uoluiſſet. Neque enim diſtare
uidemus, utrũ quis montes & arbores orationes trãſ
ferat,an euertat, cum utrumque humanis uiribus im-
poſsibile eſſe apertiſsimum ſit.Et Deum quidem hoc
potuiſſe oon dubium eſt:ſed per eum iſtud aliud po-
tius feciſſe credendus eſt: quia maius eſt tollere impe
dimenta,q̃ oeceſſaria reſeruare. Locũ quippe fundan
do monaſterio,euerſis arboribus,dedit: ligna ædifica
tioni neceſſaria non ſubtraxit. Ita olim pueris illis tri
Dan.3 bus, quos rex Babylonis in fornacem mitti præcepit,
ligamenta,quæ impedimento erant ignis abſumpſit:
ueſtimenta,quæ uſui erant,non attigit.

De arbore, quæ remanſit non diruta. Cap. 29.

VErum ut ad cœptam narrationem redeamus
ex arboribus, quas intra ſpatium fundandi
monaſterij corruiſſe diximus, una ſolũ non di
ruta remanſit, ſub qua eadem nocte uir Dei orauit:
ſub hac ſellula iam luce clara poſita ſuos ad operãdũ
hortabatur.Ibi quidam ad eum ex eius clericus,nomi
ne Odilgrimus,ex itinere,quo directus fuerat,uenit:
quem inter mutua,quæ habuerunt, colloquia ipſe in
terrogauit, quid ſibi de illo loco uideretur, utrum'ne
eum monachorum collegio congruum arbitraretur?
At ille uultu eius ſolito clariorem uidens: In ueſtra,
inquit, facie uideo, hoc opus ſine Dei uoluntate non
eſſe inchoatum,& locum iam olim à Deo electũ opor
tuniſsimum diuino ſeruitio futurum. Qua eius reſpõ
ſione delectatus:Gratias,ait, habeo, quod ſecũdũ uo-
luntatẽ meã locutus, es, & beneuolentiã, quã ſolum
homo põt,tuã erga me oſtendis: cæterum effectus in *Prædi-*
Dei eſt poteſtate cõſtitutus. Illud ſanè te noſſe nolo, *cit locũ*
qđ tñ alijs, me uiuo, te publicare interdico,in hoc lo *ſepul-*
co me diem iudicij expectaturum,& corpore exutum *cri ſui.*
me,hic,ubi nunc ſedeo, monumentum habiturum.
Ita clericus arborem,quandiu ibi ſtetit,diligenter ob
ſeruauit.Sed cum poſtea in uſum eccleſiæ,quæ ad Oc
cidentalem eius partem conſtruebatur, præciſa eſſet,
lapidem in eodem loco,nullo alio ſciente, pro ſigno
infodit,qui ibidem, cum poſtea ſepulcrum ſancto ui-
ro foderetur,inuentus & effoſſus eſt.

De diſcretione ſpirituum ei data diuinitus.
Cap. 30.

IGitur quanuis plura quoq; ſanctus Ludgerus mi-
rabiliter per diuinam gratiam uel feciſſe dicatur
uel propheraſſe, hæc tamen pauca de multis nũc
ſufficere credimus. Ad oſtendenda quippe eius meri-
ta,ad procuranda audientibus exempla, idipſum pau
ca ualent,quod plura:quanuis pauca non iure dican-
tur, ubi cũcta penè, quæ Apoſtolus connumerat,gra
tiarum dona inueniũtur. Nam cum diuerſa chariſma *1.Cor.*
tum dona dixiſſet: Alij quidem,inquiens,per ſpiritũ *12.*
datur ſermo ſapientiæ:alij autem ſermo ſcientiæ ſecũ
dum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu,
alij gratia ſanitatum in uno ſpiritu,alij operatio uir-
tutum,alij prophetia,alij diſcretio ſpirituum,alij ge
nera linguarum,alij interpretatio ſermonũ: quæ qui-
dem alijs plerunque ſingula ſingulis dantur,ſed in ſan
cto Ludgero cuncta ſimul fuerunt,Habuit quippe ſer *Sermo*
monem ſapientiæ,qua non ſolum ipſe Deum intelle- *ſapiẽtia.*
ctu compræhendit, & quodam dilectionis ſapore per
cepit,ſed etiam alijs,qualiter credẽdus eſſet, aperuit. *Sermo*
Habuit ſermonem ſcientiæ, qua, iuxta Apoſtolicum *ſcientia*
illud,pleroſque zelum Dei habere didicit,ſed non ſe *Ro.10.*
cundum ſciẽtiam : qualiter Deus colendus, qualiter *Fides.*
proximus diligendus, qualiter per omnia uiuendum
eſſet,& ipſe ſciuit,& alijs patefecit.Habuit fidem,qua
tanta nonnunquam contra ius naturæ, & rerum ordi
nem meruit.Habuit gratiam curationum,qua incom *Gratia*
moditatibus & infirmitatibus corporum plerunque *curatio*
medicatus eſt.Habuit operationem uirtutum,qua mi *num*
ra frequenter uel inuiſibiliter intus uel uiſibiliter fo- *Opera*
ris operatus eſt.Habuit prophetiam, qua alijs abſcon *tio uir-*
dita, ſæpius & longè poſt futura prædixit. Habuit *tutum.*
diſcretionem ſpirituum, qua uel utilium uel inuti *Prophe*
lium ſuaſores & patratores iuſtæ lancis trutina diſcre *tia diſ-*
uit.Habuit & genera linguarum:quas etſi omnes nõ *cretio*
noſſet, Thuidiſcam tamen & Latinam, ne plures *ſpirituũ*
dicamus, id eſt, Barbaram & Romanam, non igno- *&c.*
rauit. Habuit quoque interpretationem ſermonum
qua

qua populis inceſſanter ſcripturarum ſacramenta elucidauit. Huiuſmodi uirtutum prærogatiuis beatiſsimam illius conuerſationem diuina largitio ſemper comitabatur.

Thuidiſcam id eſt Teutonicam.

De doctrina & ingenio eius. *Cap. 31.*

ERat enim iſdem ſanctus Ludgerus in ſcripturis ſacris non mediocriter eruditus, quod in pleriſque opuſculis, quæ ipſe fecit, liquido apparet. Nam ea, quæ in paſsione ſancti Martyris Bonifacii de eo prætermiſſa nouerat, primordia ſcilicet uitæ eius, aduentum, atque ordinationem, pulchro ſermone conſcripſit. Compoſuit & libellum de uita ſuorũ quondam doctorum, uenerabilium æque ſacerdotum, Gregorii & Albrici, in quo uel ingenii eius acumen uel eloquii ſplendor elucet. Quodque non minima admiratione eget, inter uarias occupationes, quibus in dictando prædicando, orando iugiter occupatus tenebatur diſcipulis quotidie ſuis diuinas ſcripturas ſemotim tradere conſueuit, & profundiora quæque eis explanare. Quicquid in ipſis morale eſſe uidebatur, auditoribus ſuis ſedulo commendauit, quicquid alios docuit, ipſe prius impleuit. Ita ſuis duplici conſulebat modo, durioribus & ſimplicioribus, uita, intelligentioribus, lingua. Illos exemplis, iſtos uerbis ad ueritatis uiam trahebat. Vnde non immerito tale præmium merebatur, talem eius eſſe doctrinam, qualem & uitam talẽ uitam, qualem doctrinam, ita eum docere, ut facere, ita facere, ut docere. Cucullam ideo non portabat, quia regularem nunquam promiſsionem fecit, ſub canonico habitu monachorum perfectè uitam impleuit. Cilicium, quod ueſte abſcondi poterat, ita uſque ad finem uitæ tulit, ut hoc eum nemo præter familiariſsimos ſuos ferre ſciret. Carnem ſpiritui repugnantem uigiliis, ieiuniis & omnibus, quibus poterat, modis domabat, moderatiorem tamen ſe aliorum oculis oſtendere malebat, ne quis eum iuxta id, quod Apoſtolus ait, exiſtimaret ſupra id, quod uidebat illũ, aut audiebat ab illo. Cuius rei gratia, ut probaret omnia munda mundis, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, carnium eſum certis temporibus non tenuit, ſaturatum tamen illum cibo aut potu nemo audiuit, nemo certè unquam uidit. Cõuiuia, utpote epiſcopus, nõnunquam exhibebat, ad hæc communiter uel diuites uel pauperes inuitans, corpora eorum alimentis, animas reficiebat documentis. Inter ſummos & minimos ita medius inceſsit, ut illorum altitudinem humiliaret, iſtorum deiectionem ſublimaret. Ita ſe, iuxta Apoſtolum, pro ſingulorum meritis & utilitatibus ſingulis conformãs & coaptãs, neque ſubiectos contra ius conditionis deſpexit, neque prælatos contra iuſtitiæ regulam honorauit.

Scripta S. Ludgeri.

Cilicio utitur, ſed ſecretiſſimè.

2. Cor. 12.

1. Co. 4.

1. Co. 9.

De trina uocatione eius ad Carolum Imperatorem. *Cap. 32.*

PArnam dicturi ſumus rem, ſed tamen ad hoc, quod diximus, probandum neceſſariam, quanquam huius raritas exempli, hoc iam inter maxima iure faciat deputari. Carolus Imperator eum ad ſe pro quadam reipublicæ utilitate euocari fecit. Qui cum ſecundum præceptum eius ueniſſet, & iuxta palatium manſionem accepiſſet, primo ſtatim mane, miſſo ad eum rex cubiculario, ipſum ad ſe uenire præcepit. Ea ipſe hora perſoluẽdis ea more * curſibus cum ſuis inſiſtebat. Cumque his expletis ſe uenturum nuncio reſpondiſſet, & hoc regi ille retuliſſet, ſecũda quoque uice & tertia ad eum acceſſendum miſit, ſed ille diuinum ſeruitium cunctis alijs rebus anteponendũ eſſe non ignorans, omnino uenire diſtulit, donec cœptam pſalmodiam conſummaret. Qua finita, in conſpectum regis cum ueniſſet, eum, cur ad imperiũ ſuũ uenire contempſiſſet, interrogauit. Ad hæc ille uultu intrepido, mente cõſtantiori: Ego, Imperator, inquit, tuum ſemper præceptum ita in omnibus exequendũ putaui, ut tamen Deum tibi ubiquè præferendum nõ dubitarem, quem omnibus anteponendum omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipſe mihi præcepiſti, quando paſtoralis curæ ſolicitudinem mihi commendabas, ut Deo primum ſeruiendum ſcirem, poſt hæc tuis conſequenter imperiis cognoſcerem eſſe obtemperandum. Hanc tui mandati authoritatem, hanc iuſtiſsimæ diſcretionis regulam ſecutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo, neque tuũ eſſe credidi, quod huic iuſsioni & perſpicaciſsimæ rationi contrarium eſſet. Ideo non regię poteſtatis inhonorationem & contemptum, ut maleuoli criminantur, ſed potius propter tuam ſalutem, quæ Deo debebam, exoluere curaui, & ita conſequenter ad tuum expeditior ſeruitiũ ueni. Hãc eius reſponſionem rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeto epiſcopo, quia qualem te eſſe credidi ſemper, talem te nunc eſſe expertus ſum. Nam aliqui quidem fuerũt, qui hoc tuum factum aliter interpretandũ, & ad meã iniuriam retorquẽdum putarunt, ſed hos, utpote tuæ ſanctitatis inuidos, minus deinceps gratos habebo, & nullius decætero contra te accuſationem auditurum, me, Deo uolente, repromitto. Tu, ut hactenus feciſti, Dei ſemper operare uoluntatem, & ſimul nobis deuotus & fidelis, pro noſtri imperii ſtatu orare memento. Ita inuidia, q̃ liuidi ſancto uiro apud regẽ facere parabant, ad eius magis apud eũ gratiã & gloriã profecit. O quam imitabile uel in ſacerdote ſacerdotibus, uel in rege regibus exemplum. Diſcant in ſacerdote ſacerdotes, regibus honorem deferre, non cedere: Diſcant illis ita obſequi, ut diuinum ſeruitium non negligant. Diſcant reges in rege, nemini ſuum officium exequenti iraſci. Diſcant ſacerdotibus Dei præcepta ſeruantibus non contraire. Sciant ſacerdotes ſic regibus honorem exhibere, ut Deum ſemper præponant, ſciant reges ita hominibus ſe in mũdialibus negociis eſſe prælatos, ut modis omnibus Deo in Chriſtiana religione ſubiiciantur. Sacerdotes liberè de teſtimoniis Dei in conſpectu regum loquantur, & non confundantur, regibus in Dei cauſa libertas placeat ſacerdotum. Cognoſcant ſacerdotes uiciſsim & reges, ſeſe inuicem ſibi pro ſuæ dignitatis officio eſſe ſubiectos, in diuina religione ſacerdotibus reges, in humanarum legum iure regibus ſacerdotes. Quam inter utroſque diſcretionem cum ratio ipſa doceat, tum in uno eodemq; Deo & homine Ieſu Chriſto aperte cõprobatur, qui utranque ueram & ſacerdotis & regis in ſe perſonam geſtauit, & hæreditariam ad ipſos tranſmiſit. Itaque ut dicere cœperamus, beatus Ludgerus tumidam ſuperborum ceruicem Chriſti iugo premens, & laborãtes, & oneratos reficiens, illis ſe ſuperiorem, iſtis præbebat æqualem: Illos ad bona operanda crebra admonitione hortabatur, illos uariis modis ſuſtentabat. Diuites eleemoſynis peccata ſua redimere monebat, in pauperes tã largus erat, ut ipſos cum ſuorum plerunque nuditate ueſtiret. Quicqd de ſubſtãtia ſua in pauperes nõ diſtribuit, monaſteriorum & eccleſiarũ conſtructionibus uel impendit, uel deputauit. Paternã hęreditatem, quam ſatis amplã habuit, ad reliquias tradidit, quas ab Apoſtolico accepit, ipſas loco, quem Vuerdena appellatum, eum comparaſſe diximus, & fratribus in eo loco Domino ſeruituris, pro patrocinio delegauit. Ita tanq̃ nihil habẽs & omnia poſsidẽs, quotidie morum probitate & meritorum ſanctitate proficiebat, quotidie de uirtute in uirtute ibat, ut aliquando uidere Deum deorum in Sion mereretur:

Do

** Curſus, dicis praeces Horarias.*

Nota p̃clarum egregij epiſcopi reſponſum.

Vox digna Carolo Magno.

Quòd dignitas ſacerdotũ p̃ſtet regia, uide Chryſoſt. homil. 4. & 5. in uerba Eſaie, Vid. Dominũ. & Ambr. lib. de Dignitat. ſacerdota li, c. 2.

Pſalm. 83.

De aduerſa eius ualetudine & obitu. Cap. 33.

CVmque iam omnipotens Deus perennem mercedem piis eius ſtudiis reddere decreuiſſet, aliquanto ante obitum ſuum tempore, infirmitate corporis laborare cœpit. Eo ipſe tempore, dirigendæ Chriſtianitatis gratia, diœceſim ſuam circũ iens, ad locum, qui Billurbeki uocatur, ubi eccleſiam habebat, uenit. Ibi ergo, ut diximus, corporali moleſtia præuentus quanto mundialibus negociis agendis inualidior, tanto in ſpiritali exercitio & uirtutum exercitamentis ualidior erat, iuxta illud Apoſtoli: Quando enim infirmor, tunc potens ſum. Semper enim aut legebat aliquid, aut pſallebat ſemper ad Deum manibus expanſis, nunquam animum ab oratione feriatũ eſſe permittebat, nunquam cordis oculos à cæleſtium rerum contemplatione reflectebat. Et quia, morbo ingraneſcente, per ſe ipſe legere non poterat, coram ſe libros diuinos legere alios faciebat. Miſſam tamen incredibili mentis uigore quotidie ferè in hac infirmitate celebrauit. Creſcebat paulatim morbus, & ſenſim per membra diffundebatur, iam uirtus omnis defecerat, iam dolor uitalia pulſarat, cum tamen animo ipſe inuictus duraret. Dominica ſiquidem, quæ dormitionis eius noctem præceſsit, immenſa deuotione in Deum, inæſtimabili fidei feruore in duabus eccleſiis ſuis, ſibi admodũ contiguis, publicè prædicauit. Manè primo in loco, Coesfeld appellatur, canente Miſſam presbytero: Hora tertia in loco, ubi eum infirmatum iacere diximus, ubi etiam tunc ipſe deuotè ultima Miſſarum ſolennia celebrauit. Quibus expletis, creditis ſibi ouibus ualefaciens, & ad bona ſemper opera cohortans, omnipotenti Domino eas commendauit. Poſt hæc ſeorſum clericis, qui ſecum erant, conuocatis. Scitote, inquit, filioli, me nocte ſubſequenti de hoc eſſe mundo exiturum. Proinde nolite corpus meum in hoc loco ſepelire, ſed ad monaſteriũ, quod in Vuerdena fundaui, deferte, & extra eccleſiã in parte eius Orientali humate. Ibi quippe me diem iudicii expectaturũ iam olim, Domino reuelante, cognoui. Scio tamen omnino populum, ne illuc deferatur, cõtradicturum. Vnde interim ad *Mimigernafordenſem eccleſiam deportatum, inhumatum relinquite, donec ad fratrem meum, Catalaunenſis eccleſiæ epiſcopum Hildegrimum mittatur, & ipſe cũ rege agat, quatenus eius imperio in memorato loco ſepeliatur. Quod ex hoc ſigno regem permiſſurum noueritis, quia poſt mortem meam aliquantulum ſanguinis ex narribus meis profluxiſſe inuenietis. Quantus tunc luctus omnium, quantus planctus erat, audita ſui deſtitutione, audita tanti patris diſſolutione. Ipſe ſolus quanuis de eorum triſtitia doleret, de ſuorum tamen actuum retributione ſecurus, gaudebat, & illos, ut Dei in hoc uolũtatem æquanimiter ferrent, admonuit. Ita quod reliquum erat diei, pſalmis & orationibus cum his, qui ſecum erant, conſummauit. Iamque nocte ingruẽte, exitus eius hora aduenit, cum inter orationes & pſalmos, quæ hinc inde adſtantibus dicebantur, ſancta illa & Deo dilecta anima carne ſoluta eſt. Quis tunc ſe à lachrymis prohibere, quis à fletibus temperare quiuit, cum talem tantumque ſacerdotem de mũdo exeuntem uideret? Flebant qui aderant omnes, & ſui potius deſtitutione, quàm eius morte ingemiſcebant. Nouerant enim eum tunc demum laborum ſuorum præmia percepturum, & ſe iam nunquam talem eſſe paſtorem accepturos. Vnde quanuis de eius glorificatione certiſsimi eſſent, de ſuo tamen detrimento dolebant. Sed Deus omnipotens ad conſolandos ſeruos ſuos, ad declarãda ſancti ſui merita, in ipſa ſui exitus hora clementiæ ſuæ dignatus eſt oſtendere ſignũ.

2. Cor. 12.

Exercitia ægrotantis.

Nota in ægroto mentis robur.

** id eſt Monaſterien.*

Reddit ſpiritũ in manus creatoris feliciſſimè.

Nam Gerfridus presbyter, nepos ſimul eius & ſucceſſor cum nocte eadem cum fratribus gratia uiſitandi ad illum feſtinus properaſſet, & paululum adhuc itineris remaneret, cum omnibus pariter, qui ſecum erant, uidit ante ſe lucem magnam quaſi ignem in ſublime conſcendere, ac cunctas terræ noctis tenebras effugaſſe. Et ſtatim per hoc indicium intelligentes ſancti ac uenerabilis patris obitum, quod reliquum erat uiæ, cum ſumma uelocitate peregit ipſumque eodem quo lumen uiderat, momento obiſſe comperit.

Gerfridus 2. epiſcopus Monaſterien.

Vt eius mortem Carolus Imperator didicerit. Cap. 34.

EO tempore Carolus Imperator in Aquis palatio morabatur. Qui cum eadem hora progreſſus foras cum Alcuino, à quo Aſtrologiæ cognitionem percepit, ſtellarum inſpectioni intentus maneret, hoc ipſum lumen cum omnibus, qui præſentes erant, uidit, ſed quid ſignificaret, omnino ignarus ingenti admiratione perculſus eſt. Verum aliquanto poſt tempore elapſo, contigit Gerfridum, ſancti uiri nepotem, ad palatium uenire. Quem cum rex de eius tranſitu interrogaſſet, & ille cuncta per ordinem retuliſſet, de lumine quoque, quod uiderat, narrabat. A quo cum ipſe uel diem Calendarum uel noctis horã diligenter requiſiſſet, agnouit eodem momento ueri luminis aſsiduum ſpeculatorem & amatorem migraſſe ad Dominum, quo ipſi lumen fuit oſtenſum. Proinde intelligi datur, quàm clara ſancta eius anima in cõſpectu Domini uenerit, quæ tanta luce comitata fuit, quàm ſplendida, ubi lux indeficiens & dies eſt ſempiternus, incedat, quę mundi quoque tenebras & noctis caliginem illuminauit. Quæ illud Pſalmiſtæ inter angelorum tunc choros gratulabunda cantauit: Et nox illuminatio mea in deliciis meis. O uere glorioſum: O ſemper prædicandum per ſecula prædicatorem, & ipſa ſui tranſitus excellentia ſancto prophetæ Eliæ comparandum. Ille enim, ad oſtendendum diuinæ charitatis feruorem, igne circunfuſus eſt, iſte, ad declarandã ſuæ mentis puritatem, lumine illuſtratus eſt. Ille curru & equorum miniſterio uſus eſt: iſte angelorum fultus auxilio aſcendit. Ille turbinis impetu raptus eſt, iſte per Dei gratiam meritorum ſanctitate ſubleuatus eſt. Illi aſcendenti pallium decidit, iſte defunctus corporales exuuias in terra dereliquit, & animam cælo inuexit. Ita ſancti Ludgeri uel tranſitus ſeſe habuit, uel meritorum diuinitus declaratio prouenit.

Pſalm. 138.

4. Re. 2

Vt Vuerdenam ſacrum eius corpus deportatum ſit. Cap. 35.

IGitur diſcipuli non immemores, eum præcepiſſe ut in monaſterio, quod Vuerdena uocitatum eſt, ſuum corpus ſepeliretur, hoc populo, ut conſentiret, perſuadere cœperunt, ſed hoc nequaquàm fieri potuit, quia multitudo, quæ aduenerat, illius recolẽs ſanctitatem & merita, ægre admodum ferebat à ſua diœceſi in aliam eum parochiam tranſportari. Proinde inter utraſque partes conuenit, ut ad Mimigernafordenſem eccleſiam deferretur, & ibi uſque ad aduẽtum fratris eius Hildigrimi inhumatum relinqueretur, qui Catalaunẽſis eccleſiæ epiſcopus, tunc ibidem morabatur. Factum eſt hoc, & in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ poſitum, & magno honore uſque ad memorati antiſtitis præſentiam cuſtoditum eſt. Cuius cum primum nuncius de ſancti uiri obitu ueniſſet, ſtatim ad Aquis palatium, ubi tunc erat Imperator, feſtinus tetẽdit. A quo mandato accepto, ut ubi uiuus deſiderabat ſanctus Ludgerus, ibi ſepeliretur, die ferme poſt obitum eius triceſimoſecundo, ad locum, in quo

Amor populi erga ſanctum uirum

frater

Corporis incorruptio & fragrãtia.

frater ei ut inhumatus ſeruabatur, peruenit. Miram rẽ dicturi ſumus, cadauer tanto poſt mortem tempore necdum aliqua corruptione diſſolutum fuiſſe, ſed integrum prorſus, mira fragrantia cunctos qui aderant, repleuiſſe. Cui miraculo illud acceſsit, quod ſecundũ eius uaticiniũ, ſanguinis aliquãtulũ ex naribus eius profluxiſſe inuentum eſt. Itaq; digne, ut debitũ erat, corpore inuoluto, cũ laudibus & hymnis, eleuatũ, & extra eccleſiam elatum eſt. Vix portã atrij exierant, cũ ſiue caſu, ſiue (quod magis credibile eſt) Deo uolente, quendã ex clericis, qui præcipuè huic trãſlationi reſtitiſſe dicitur, feretrũ tam ualide percuſsit, ut ad terrã penè proſterneretur. Mirati omnes, & beati uiri meritis hoc factũ eſſe intelligentes, in maiores Dei laudes exurrexerunt. Perſonabãt hinc inde reſponſoria, perſonabãt antiphonæ & pſalmi, & multitudo, quæ nimia ad exequias confluxerat, Kyrie eleiſon per omnem uiã alternãs, cũ ſumma alacritate ad locũ quem præmiſimus, ſancti corporis exuuias perduxere. Verũ quia beatus ſacerdos adhuc uiuẽs præcepit, ne in eccleſia humaretur, ad Orientalẽ partem effoſſo ſepulcro lapidem, quem pro ſigno poſitum diximus, erude rauerunt. Ita ex uaticinij ueritate meritũ paruit prophetantis. Defunctus eſt autẽ ſanctus Ludgerus anno Dominicæ incarnationis octingenteſimonono, ſeptĩmo Calendas Aprilis, & ſexto Calendas Maij depoſitus. De cuius ſacroſancto tranſitu nobis non tã dolendũ, quàm gaudendũ eſſe uidemus. Gratias enim agere Deo debemus, quòd talem noſtris temporibus uirum conceſsit, qui & prioribus ſanctis æquandus, & huius ætatis hominibus incõparabilis, & poſteris imitandus exiſtit. Gratias agere debemus, quod eũ nos ex paſtore patronũ habere fecit. Nam quamuis omnes ſanctos nobis patronos fore cõfidamus, ipſum tamẽ ſpeciali nos, licet indignos, patrocinio tueri non abſurde ſperamus, qui noſtrũ primus locũ fundauit & rexit. Quantũ autẽ eius apud Deũ patrocinia ualeãt, teſtantur gaudia populorũ, quos interpellatus exaudit, teſtãtur ſanitates morbidorũ, quibus in uarijs neceſsitatibus ſuccurrit. Proinde nõ ut mortuũ plangimus, ſed ut uerè uiuentẽ nobis ſuarũ precum ſubſidio ut ſubueniat, oramus. Neq; enim ille nobis mortuus eſt, qui toties nos & corporaliter ſanat, & ſpiritaliter uiuificat. Non eſt abſens, quẽ quotidie tot miracula nobis repræſentant. Nõ eſt ocioſus, qui ſingulis nos momentis ſuorũ morum probitate & ſanctiſsimè uitæ exemplis inſtruit & informat. O uerè beatũ, & omni laude digniſsimũ uirum, Angelis Prophetis, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus atque Virginibus non immerito comparandum: Angelis, cordis munditia & cæleſtiũ contemplatione: Prophetis, futurorũ notitia: Apoſtolis, & paſtoralis curæ ſucceſsione, & prædicationis imitatione: Martyribus, carnis caſtigatione & martyrij deſiderio: Confeſſoribus, diuini nominis coram regibus & gentib. confeſsione: Virginibus, corporis ſimul & mẽtis caſtitate. Quis talẽ tantumq; uirũ digne cogitare: quis dignè poſsit laudare? Quis eius ſanctitatẽ nõ ueneretur? Quis miraculorũ operationẽ nõ obſtupeſcat? Quis in ſignis occultandis eius humilitatem nõ miretur? Maiora ſunt iſta, quàm ut dignè ea noſtræ linguæ ariditas ualeat explicare. Nec eget ille ſermonis noſtri præconio & noſtra laudatione, qui tantum apud mortales prodigiis clarus, qui tantum inter angelos & omnium ſanctorum choros in cælo eſt glorificatus, ubi nunc Chriſto coniunctus, pro nobis eius ſeruis, ſuiſque ſeruitoribus apud ipſum intercedas, qui cum patre & ſpiritu ſancto unus uiuit, & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Sancti nec mortui ſũt, nec abſcentes.

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

Lvdgeri merita multifariè ſuo De⁹ pandit teſtimonio, & gloriæ & honoris, qua cum Deo fruitur, plurima ex ſignis ſalutaribus indicia conſtant. Tot etenim ſalutes ad eius ſacri corporis locũ infirmi ſæpè reſumpſerunt, necnon & abſentes in ſuis neceſsitatibus eius opem ita frequenter experti ſunt, ut hæc enumerari impoſsibile ſit, & ſcribendi excedant modũ. Sed quia ſuperiori libello uitam, atque miracula ſanctiſsimi Ludgeri, Chriſti Cõfeſſoris, ſtrictim percurrimus nunc ea breuiter attingamus, quæ poſt ſanctum eius obitum diuina per eũ gratia operari dignata eſt. Nam ſacroſancta illius merita cunctis hinc inde ad ipſum confluentibus pro ſingulorum fide ſuffragari non ceſſant, quibuſdam quidem longe manentibus, quibuſdam ad eius uenerabilem memoriam degentibus, quibuſdam quoque ad eius ſepulcrum meantibus, uel inde domum regreſsis. Vnde curſim, ut diximus, aliqua de his, quæ uel ipſi oculis noſtris perſpeximus, uel fidelium narratione comperimus, quanta poſſumus ueritate perſtringamus.

Vt Irmingerus ſit ſanatus. Cap. 1.

Fvit quidam in pago, qui Nordgoa uocatur, nomine Irmingerus, qui ſancto Ludgero iuuentutis ſuæ tempore ſeruiebat. Hic lumen oculorũ amittens, tredecim annis continuis in cæcitate permãſit. Sed tanti uiri ſeruitorem Diuina pietas diutius ſine luce noluit eſſe. Quadam ſiquidem nocte beatus Ludgerus per uiſionem ei apparuit, & eum proprio nomine uocans, interrogauit ſi uigilaret. Quod ſe facere cum dixiſſet: Vade inquit, dic domino tuo Dindoni, ut te ad eccleſiam faciat perduci, quam in Vuerdena Domino fabricaui, ubi corpus meum ſepultum eſt. Quo cum perueneris, & coram tumulo meo Dei miſericordiam imploraueris, priſtinum ibi oculorũ recipies lumen. Deinde manu ſua, ut ipſi uidebatur, faciem eius tangens: Ne, inquit, dubites me uerè tibi apparuiſſe, cognoſces in loco, quo te nunc teneo, colorem cutis reliquæ diſsimilem eſſe. Ita expergefactus domino ſuo uiſionem per ordinem narrauit, & ſignũ; quod uultui eius impoſuerat, oſtendit. Mira res, colorem in eo loco cutis reliquæ, iuxta uerborum uiri Dei, diſsimilem omnibus diebus uitæ eius permanſiſſe. Tunc Dominus eius ex ſigno, quod oſtenderat, ſomnium uerum eſſe cognoſcens, una cũ coniuge ſua ad memoratum monaſterium perrexit, & ipſum ſecum adduxit. Et quia eo ibi tempore Gerfridus, ſancti uiri nepos ſimul & ſucceſſor, cum fratribus & monachis fuit, ipſis cuncta, quæ mandata & geſta fuerant, narrauerunt. Vnde eundem Irmingerum in præſata eccleſia nocte ſequenti manere fecerunt. In qua cum uigilaſſet & oraſſet, continuo per Dei gratiam priſtinum oculorum lumen ipſa nocte, ſecundũ uerba uiri Dei, plene recepit.

S. Ludgerus apparet cæco & iubet eũ ire ad eccleſiã ſuam.

Cæcus illuminatur.

De paralytica & alia quadam ægrota ſanata. Cap. 2.

Eadem nocte quædam etiam paralytica, coram ſepulcro ſancti uiri poſita, eius opem ſupplici uoto poſtulauit, nec mora, ſanitati priſtinæ reſtituta eſt. In pago, qui Sudergoa appellatur, matrona quædam, nomine Siburg, colonum habuit uocabulo Ricmoldum. Huius uxor longa ægritudine depreſſa, ſine aliqua ſpe recuperandæ ſalutis iacebat. Cum igitur

Paralytica curatur.

Ægra

igitur nocte quadam inter ægra ſuſpiria paululũ mēbra deſeſſa laberetur in ſomnum, uidit in ſomno quēdam ſibi præcipientem, ut cum Ludgero epiſcopo loqueretur. At illa, ut poſtea narrare ſolebat, nec grauiter dormiens, nec perfecte uigilans, uidit illum ſtātē, ad Orientem conuerſum. Cumque illum reuerentiæ eius intuitu alloqui non præſumeret, ille ad eam conuerſus: Probaui inquit, patientiam tuam proinde, ut cœpiſti, patientiam habeto, & Dominus curabit te. Qua uiſione completa, tantum uigorem corpus eius accepit ut penè ab ea memoria prioris moleſtiæ tolleretur. Ita facto manè læta ſurrexit, & ſuæ reſtaurationis modum narrauit. Vnde uir eius & filii cum familiola, quam habebant, congratulantes & Dominum benedicentes, deinceps cum gratiarum actione uiri Dei conſueuerunt uiſitare ſepulcrum. Nec multopoſt eidem mulieri reuelatum eſt, quòd ſacro non eſſet baptiſmate abluta, & eiuſdem reuelationis ueritate comperta, ſancti baptiſmi gratiam ſuſcepit.

Aegra ſubito reualeſcit.

De *puella ſanata.* *Cap. 3.*

IN eodem pago quidam Bertricus fuit, qui colonus quondam fuerat presbyteri noſtri Igonis, quem ſanctus Ludgerus nutrierat. Hic filiam habuit adoleſcentulam, paralyſis doloribus affectam. Qui cum famam ſignorum, quæ ad ſancti uiri tumulum fiebant, comperiſſet, ſpem reſtituendæ ſanitatis puellæ beati confeſſoris uirtute & meritis concepit. Itaque eam ad ſacrum eius ſepulcrum perducere intendit. Cumque iam in uia poſiti eſſent, & eandem puellam frater ſuus coram ſe in ſagulo equis ferret, repente dolore omni, quo prius tenebatur, diſcedente, ſanata eſt. Quod cum fratri retuliſſet, deponi ſe orauit. Quo ſecundum ſuggeſtionem eius facto, uirtute Chriſti & meritis ſerui eius tam perfecte curata apparuit, ut non ſolum ambulare, ſed & currere poſſet. Ita q̃ ad illũ uſq; locũ mēbris oībus debilis adueãta eſt, ad memoratā beati Ludgeri memoriā ſana & incolumis peruenit. Aderāt ſalutis ei' teſtes pater, & frater. Aderant nonnulli aliquos ſuæ uiæ comites & huius miraculi teſtes habuerunt. Itaque oratione ac gratiarum actione cōpleta, domū cũ gaudio reuerſi ſunt.

Paralytica repente morbo abſoluitur.

De *Hilderado diacono curato.* *Cap. 4.*

QVidam in noſtro monaſterio diaconus, Hilderadus uocabatur. Hic dum adhuc ſcholaſticus eſſet in morbum incidit. Quo cum diu laboraret, ita neruis contractis poples eſt curuatus, ut tibia eius femori iungeretur. Cumque poſt longiturnæ ægritudinis fatigationem, fugatis doloribus, conualeſcere cœpiſſet, tibia eius curuata, ut fuerat permanſit. Vnde in ambulando ſuſtentatione baculi per dies plurimos utebatur. Proinde pater eius, nomine Sigebertus, qui in eodem iamtunc monaſterio monachus erat, tractare cum fratribus cœpit, ſi aliqua medicorum curatione contracti poplitis nerui relaxari poſſent. In qua æſtuatione cum aliquandiu manſiſſet quadam nocte ſanctus Domini ſacerdos Ludgerus eidem ſcholaſtico Hilderado per uiſionem apparuit, ac ueſte ſacerdotali & cidari, quam in capite geſtabat coruſcus: Vide, inquit, ne pro crure debilitato carnalem alicubi medicinam quærere præſumas. Quod ſi feceris, & meum mandatum contemnendum putaueris, non ſolum medicaminis ipſius nullam curationē recipies, ſed etiam præuaricatorum pęnam incurres. Deinde pro animi leuitate ac puerili mobilitate eum uehementer increpans, abſceſsit. Manè autem facto, quæ uiderat, fratribus narrauit. Et cum die eodem peractis ueſpertinis laudibus domum infirmorum, in qua ei priori nocte uir ſanctus apparuit, intraſſet, cernentibus cunctis, Qui aderant, non caſu, ſed nutu diuino extemplo ad terram corruit: Cumque in ipſo lapſo neruorum ſonitus audiretur, ac ſi illic ſicca ſarmenta frāgerentur, eius tibia ſine aliquo dolore erecta eſt. Et ſurgens continuo ſanus, non ſolum ſuæ ſalutis recuperatione, ſed & emendatiori & maturiori deinceps uita, ut admonitus fuerat, uerè ſibi ſanctum Ludgerum apparuiſſe probauit.

Contractus ſubito fit ſanus.

De *cæca illuminata.* *Cap. 5*

PVella quædam nomine Modſuuid, lumen oculorum amittens, anno integro tanta eſt cæcitate depreſſa, ut nec extrema quidem frui uiſione ualeret. Cuius parentes cum audiſſent quanta Dominus per ſeruum ſuum Ludgerum in morbidis curandis feciſſet, eam ad eccleſiam Voerdenenſem perduxerunt. In qua cum accepta licentia una cum filia ante ſepulcrum egregij confeſſoris noctem in oratione tranſegiſſent, puella illuminata eſt. Siquidem manè facto, cum lux paulatim per feneſtras irradiare cœpiſſet, primum quidem ſe proprias poſſe manus uidere, deinde ſenſim lumine creſcente clare ſe omnia cernere & dixit & probauit. Atque ita gratiarum actione perſoluta, domum cum ſuis reuerſa eſt, & in illuminationis dono, quod acceperat, tota ætate permanſit.

Cæca puella uidet.

De quadam à dæmonio muto liberata. *Cap. 6.*

EOdem fere tempore quædam puella ad memoratam eccleſiam perducta eſt, quæ à dæmonio inuaſa, & ſenſum ſimul perdidit, & loquelam. Quæ ubi limen baſilicæ tetigit, ſtatim ab ea ſpiritus immondus abſceſsit. Ita poſt eius diſceſsionē linguæ quoq; officio reddito, muta locuta eſt. Et quia tempore uexationis uix aliquid cibi percepit, primo quidē ſe famem pati dixit, deinde qualiter illuc aduenerit, percontari cœpit. Cui cum mater miſerabilem uexationem ipſius ex ordine retuliſſet, proſtrata ante ſepulcrum ſancti Ludgeri, Saluatori omnium Chriſto gratias egit, qui ipſam per ſerui ſui meritum de tā crudeli peſte liberare dignatus eſſet. Et accepta pro actis ſuis pœnitentia, domum incolumis repedauit.

Dæmoniaca muta liberatur à dæmone, & loquitur.

De paralytico curato. *Cap. 7.*

IVuenis quidam, Heliduuini nomine, paralyſin incurrit. Qui cum multis diebus omnium membrorum officio deſtitutus, in lecto decubuiſſet, non ſolum brachium dextrum, morbo per momēta ingraueſcente, incuruatum obriguit, ſed & ſiniſtra ei tibia contracta, femori adhæſit, cætera, ut diximus, mēbra omnino immobilia, ad doloris potius augmentum, quàm ad aliquē uſum, licet nō contracta, habebat. Vnde & cum ingenti dolore foras, cum opus erat, efferri ſolebat. Linguam ſolam, cætero corpore præmortuo, utcũque adhuc mouere ualebat. Proinde cum diu hac moleſtia laboraret, quadam die ſororem ſuam, quæ præ cæteris eius compatiebatur dolori, allocutus eſt, dicens: Audiui de ſancto Ludgero, quantas per illum Dominus infirmantibus ſanitates præſtare dignatur in loco, ubi ſancta eius membra tumulata quieſcunt. Quocirca peto, ut me foras efferri, & contra uiā quæ illuc ducit, facias poni, ut me uoueam illi ſeruiturũ, ſi forte eius meritis mihi Dominus ſanitatem donare dignatus fuerit. Quod cum factum eſſet, in ipſa ſtatim nocte, præſtante Diuina clementia, & dolor, quem habebat, conquieuit, & præter tibiam ſiniſtram, quæ, ut erat, contracta permanſit, omnia ei corporis officia reſtituta ſunt. Vnde cum peracta gratiarum actione indubitatam de perfecta ſua ſaluatione ſpem concepiſſet, rogauit Dominum ſuum corporalem, ut ad memoratum beati confeſſoris Chriſti ſepulcrum ſe perduci iuberet. Quod cum ille fieri probauiſſet, & tamen ei aliquod adiumentum, ut fieret, facere diſtuliſſet, is, quem neceſsitas urgebat, baculo debilem tibiam ſuſtentante,

Votũ uouet moxq; ferè paralitic^9 & dolor abcedit.

ſtentante, ad locum prænominatum peruenit. Erat hoc quinque diebus ante annuam S. Ludgeri ſolennitatem. Cumque ipſam ibi expectaſſet, & in ea porticu quæ eſt ante baſilicæ iannam, & ſancti ſacerdotis ambit ſepulcrum, ipſa nocte membra ſopori dediſſet, beatus ei Confeſſor, magno lumine atque clericorum obſequio comitatus, peruiſum apparuit, & membra il-

Sanatur ex toto

lius tangens, abſceſſit, in ſopore ipſo relicto. Poſt euius diſſceſsionem dum mox ſigna ad nocturnas uigilias ſonarent, & hisipſe expergeſactus eſſet, ſanus ſurrexit & oblitus baculi priorisque moleſtiæ & debilitatis, una cum aliis lætus & incolumis templum intrauit. Oratione autem expleta, recenſuit uniuerſa, quæ erga ſe diuinitus per ſancti Confeſſoris meritum geſta fuerunt. Proinde peracta operis diuini celebratione egreſſus, baculum ſuum in ingreſſu eiuſdem baſilicæ, in loco, ubi ſanatus fuerat, pro ſigno & memoria ſuæ ſaluationis infixit. Nec immemor ſuæ ſponſionis, precio ſe à temporali ſuo domino redemit, & uotum ſeruitutis impleuit.

De eius annua ſolennitate quid diuinitus indicatum ſit. Cap. 8.

VErum quia adhuc ſemel locum deuoluti ſumus, & de annua eius feſtiuitate mentionem fecimus, quid de ea ſerianda diuinitus ſit oſtenſum, breuiter euoluemus. Dindo, de quo ſupra locuti ſumus, magnum ad ſanctum Ludgerum amorẽ, miram circa noſtrum locum reuerẽtiam habebat. Vode annis ſingulis ad noſtrum monaſterium uenire, & beati uiri memoriam frequentare, & aliquot diebus cum noſtris manere conſueuit. Sed ne crebrior eius acceſſus fratres grauaret, ſuos cum annona homines, qui ſuis ſuorumque uſibus neceſſaria pararent, præmittere ſolebat. Quod dum quodam etiam tempore ſecundum ſuam feciſſet conſuetudinem, contigit natalicium ſancti confeſſoris Chriſti diem ſuperuenire. Et quia hoc in primis dormitionis eius annis erat nec dum ſacroſancta eius ſolennitas feriabatur. Proinde cum die eodem illi, quos ad hæc præmiſſos eſſe diximus, ceruiſiæ parandæ inſtarent, ligna, quæ in ignem

Nota miri quiddã

miſſa fuerant, inſtar ſtipularum in momento conſumpta ſunt. Deferebantur alia poſt alia, ſed igni immiſſa, durare aliquandiu nequibant. Iam propè erat, ut ſe ſine effectu laborare uidentes, labori ſuccumbere & opus intermittere cogerentur. Perſtabãt tamen, donec ceruiſiæ utcunque cocta confectio, in alia eſſet uaſa tranſponenda. Cumque ad hoc uentum eſſet, ut in naſe ad hoc parato aqua ſuperſpargi deberet, primo quidem omnino nihil decurrere quiuit. Deinde cum iã non manu, ut aſſolet, ſed ſitulis aqua ſuperfunderetur raris ſtillis parum aliquid ſtillare cœpit. Hoc quoque ipſum, quod ita collectum eſt, guſtu amarum & omnino ad nihil utile foras eiectum eſt. Ita euidenti indicio claruit, hunc decætero à noſtris diem eſſe feriandum.

Item de ferianda eius ſolennitate aliud miraculum. Cap. 9.

ALiud nihilominus ſuper eadem re miraculum diuinitus factum eſt. Siquidem cum annua reuolutione natalis eius celebritas ſuperueniret nec ſine epiſcopi iuſſu, ad cuius diœceſim noſter locus pertinebat, feriatio præcipi poſſet, fratribus noſtris uiſum eſt, ut cum noſtris hominibus feriaretur, cæteris ſuo arbitrio, utrum facere an dimittere uellent, derelictis. Proinde cum plurimi ex uicinis, noſtrorum exẽplum ſecuti, feriandum putarent, nonnullis opus ſuũ intermittere indignum uidebatur. Et quia uernum tẽpus erat, & arandi opera inſtabant, iunctis bubus ad arandum proceſſerunt. Cumquè iam operi inſiſterẽt, ferrum, quo arari debuerat, ſingulis confractum eſt. Quod dum ſinguli aliis, quaſi ſibi ſolis accidiſſet, retuliſſent, non caſu, ſed diuina uolũtate ob ſancti diei uiolationem hoc geſtum fuiſſe, generali omnium claruit damno. Erat tamen quidam Benno inter eos, qui mente obſtinata adhuc operi inſiſtendum putaret. Qui eũ, aratro utcunque emendato, crebris ſtimulis boues ad arandum impelleret, illi inſania efferati, diſruptis loris & iugis cum aratro abiectis, ſyluas petierunt. Nec omnino ante capi potuere, quàm ipſe cum reliquis ad ſancti Ludgeri memoriam ueniens ſuæ temeritatis & contemptus culpam coram fratribus confeſſus eſſet, & eorum pro ſe orationem ſupplex impetraſſet.

Multa alia liber hic ſecundus ſancti uiri habet miracula, quæ ne opus èxcreſcat in immenſum, omiſimus. Tandẽ ita concludunt hiſtoriæ huius authores.

Hæc ſanctus & uerè beatus Confeſſor Chriſti Ludgerus de inexhauſto illo ueræ ſalutis fonte percipiẽs, per corporum curam ad animarum nos ſalutem quærendam inuitat, quatenus utrobiquè eius patrocinio adiuti, utrobiquè ſaluati, peruenire quandoque ad æternæ beatitudinis emolumenta mereamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum patre & ſancto ſpiritu gloria coæqualis, eſſentia conſubſtãtialis uirtus & honor, laus & iubilatio, nunc & perpetim per infinitas omniũ ſeculorũ æternitates, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI ISAACIJ, QUI FUIT UIR DEI, UITA: AUTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

POſt uenerandæ & immaculatæ ac precioſæ Crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti inuentionem, poſt imperium Cõſtantini Magni Imperatoris, callidus & uafer ac uerſipellis ſerpens, qui ſemper piorum hominum generi inimicus & inuidus atque maleuolus aduerſatur, & fidem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſemper impugnat, tale quiddam in Dei Eccleſias machinatus eſt. Regnante enim impio & iniquo Imperatore Valente, magnus aduerſus orthodoxam fidem impetus factus eſt. Nam ipſe Arianorum hæreſis ſtudioſus ac defenſor, iuſsit ut ſanctæ fidelium Eccleſiæ clauderentur: uetuitque, ne ſolita in ipſis ſacrificia fierẽt quin etiam alias earum diruendas, alias in ſtabula redigendas curauit. Atque hæc quidem ſuperbia diu uiguit. Quo ſanè tempore magnus erat luctus & dolor ſeruorum Dei. Præcabantur autem nocte ac die, ut Dominus Deus ad miſericordiam moueretur, & iuſtitiam exerceret. Sic igitur tunc agebatur, ut olim ſub Herode rege pro Apoſtolorum principe actum eſt.

27. Mart.

Perſecutio Valẽtis

Nota & confert cũ noſtra ætate.

Act. 12

Dã. 13

Deus ergo aliquot annis interiectis, cuiuſdam ſerui ſui monachi, qui Iſaacius uocabatur, ſpiritum, ut pro Suſanna quondam Danielem, excitauit. Qui ut Elias propheta, cum angelicam uitam inſtituiſſet, ab Oriente profectus eſt. Eius autem oratio lucernæ inſtar ardebat. Diuinus enim ſpiritus & gratia cæleſtis in ipſo quieſcebat. Hic cum Imperatorem iniquè ſe gerere perſpiceret, uehementer dolebat & augebatur orabatque Dominum, ut è ſublimibus & ſanctis ſedibus ſuis deſpiceret, & miſericordiam ſuam demõſtraret. Audiuit eum Deus, quemadmodum Moſem aduerſus Pharaonem, & contra Imperatorem hoſtium impetum concitauit. Eo enim tempore Barbari apud Danubium congregati, copias ſuas contraxerant, & bellum aduerſus Imperatorem mouebant, ac totis uiribus in urbem ingredi conabantur. Magnus igitur tu

multus

multus exortus eſt,& multa præda agebatur. Coegit & Imperator exercitum ſuum, & in hoſtem expeditionem parabat. Verum idem illi accidit, quod Sauli
1. Reg. 31. Dauidis inimico cõtigerat. Neque enim reuerſus eſt. Nam Samuelis prophetia in ipſo quoque expleta eſt,
1. Reg. 28. quòd Deum ad iracundiam incitaſſet.

Cum igitur ad bellum proficiſceretur Imperator, occurrit ei beatus Iſaacius, & ſic illum eſt allocutus: Imperator, orthodoxorum Eccleſias aperi, & Deus iter tuum fortunabit. At ille uiro ſancto ne reſpondere quidem dignatus eſt, ſed eo, ut ſtulto, relicto, diſceſſit. Alio die uir ſanctus Imperatorem rurſum aſſecutus: Aperi, inquit, Imperator Eccleſias orthodoxorũ, & bellum proſperè conficies, ac uictor reuerteris in pace. Imperator ſeipſum colligens, & cogitans, quid ſibi uellent ea uerba, Reuerteris in pace, uoluit ei Eccleſias liberas dimittere. Coactoque conſilio, de pace faciendis orthodoxorũ Eccleſiis conſultabat. Verum qui eo tempore Præfectus erat, cum eſſet ex impio Arrianorum grege, perſuaſit Imperatori, ne beatum Iſaacium audiret, ſed contumelia affectum afflictũq; dimitteret. Quibus uerbis adductus Imperator, uirum pium cõtẽpſit. Sed ille iuſtum Dei iudiciũ expectabat.

Paucis autem diebus interiectis, Imperatorem proficiſcentem rurſum aſſequitur, arreptoque equi ipſius freno cœpit eum tum reprehendere, tum adhortari,
Valẽs iubet Iſaacium in ſpinas iactari. ut ſibi concederet, quod poſtulabat. Sed ipſe noluit. Erant autem prope uiam ſpinæ cum paliuris adeo dẽſis & aſperis, ut quoduis animal introiſſet, non poſſet ſeſe inde uiuum expedire. Hunc Imperator locum tãquam laqueum conſpicatus, iuſſit, ut uirum ſanctum illuc conicerent, quo interiret. Verum cum in ſpinas coniectus eſſet, ita molliter iacebat, ut ſi in lectulo cõquieſceret, nec ullo modo læſus eſt. Cumquè Imperator cum exercitu diſceſſiſſet, acceſſerunt tres uiri candidis ueſtimentis induti, quos uir beatus non agnoſcebat, & eum incolumem extraxerunt, ſeque ab eius oculis ſubduxerunt, ut non poſſet intelligere, quinam eſſent. Sed cum in ſe reuerſus fuiſſet, cognouit eſſe angelos Dei: & flexis genibus, gratias egit Domino, cui curæ ſunt ii, qui timent eum. Cumque diu precationibus incubuiſſet, & Deum laudaſſet, ſurrexit: & ſpiritu ſancto corroboratus, per aliam uiam occurrit Imperatori, & conſtitit in eius conſpectu. At Imperator eum adſpiciens, admiratus eſt, & uiri ſancti præſentia ſic obſtupuit, ut loqui non poſſet. Ipſe uerò cum fiducia: Tu quidem me, inquit, interiturum in ſpinis exiſtimaſti, uerum me Deus per angelos ſuos uiuum ſeruauit. Quamobrem audi me, Imperator, & aperi Eccleſias orthodoxorum, & aduerſarios ſuperabis, & cũ laude & gloria reuerteris. Imperator, etſi libertatem & uultum hominis admirabatur, non tamen paruit. Erat enim cor eius excæcatum & alienum à Deo. Sed duobus Senatoribus Saturnino & Victori uirum ſanctum tradidit: Hunc mihi, inquiens, cuſtodiendum curate, donec reuertar in pace: & tunc eius arrogantiã meritis pœnis afficiam. At ſanctus Iſaacius Spiritu ſancto plenus, ut olim aduerſus Achab regem Iſrael
3. Reg. 22. Michæas Propheta, ita reſpondit: Si reuerſus in pace fueris, ſcito in me nõ locutum eſſe Dominum Deum. Tu quidem manum conſeres, ſed non poteris hoſtibus reſiſtere, & ab eorum conſpectu fugies. Demum capieris, & uiuus igne conflagrabis.

Tradito igitur uiro ſancto cuſtodibus, diſceſſit Imperator, uerbis eius commotus ac perturbatus. Et cũ eſſet bellum initurus, in oppidũ quoddam Danubio propinquum ingreſſus, exercitum luſtrauit, diemq; prælio dixit. Cumquè paucis diebus quieuiſſet, ſigna contulit atque conflixit. Sed quemadmodum uir ſanctus prædixerat, hoſtium impetum ſuſtinere non potuit. Itaque ſe fugæ commiſit, & in agrum, in quo ſtabulum erat palearum plenum, peruenit, ibique cum Præfecto, per quem corruptus fuerat, ſe abſcondit.
Valens uiuus ignib⁹ concrematur. Barbari uerò, qui ſequebantur, cum illic eum latitare comperiſſent, igne circumiecto ſtabulum incenderunt. Atque ita miſer combuſtus, ſpiritum reddidit. Totus autem eius exercitus Theſſalonicam ſe contulit, & Gratianum Imperatorem Romanum expectauit. Qui cum ad eum, Deo fauente, perueniſſet, alterũ eis Imperatorem, nomine Theodoſium, uirum fidelẽ glorioſumque, & orthodoxæ fidei ſtudioſiſſimum cõſtituit. Atque ita Romam Gratianus reuerſus eſt. Milites autem ſuſcepto Imperatore Theodoſio, læti cũ ipſo Conſtantinopolim profecti ſunt. Saturninus uerò & Victor, quibus ſanctus Iſaacius cuſtodiendus traditus fuerat, ad Imperatorem ſalutandum acceſſerũt, petieruntque à uiro ſancto, ut pro ſe Deum precaretur. Colebant enim eum, uti prophetam, quoniã quæcunque Imperatori futura prædixerat, euenissent.

Duxerunt autem eum in ciuitatem, & inter ſe contendebant, uter ipſorum uiro ſancto domum ædificaret. At ipſe, cognita eorum cõtentione: Audite, inquit me ſerui Chriſti, nolite contendere, mihi gratum eſt ſtudium ueſtrum: Sed quia uobis cordi eſt, ut humilitati meæ perfugium paretis, quid nobis faciẽdum ſit, dicam. Si quis anteuerterit, ut mihi domum ædificet, illic habitabo omnibus diebus uitæ meæ. Ipſi autem, audito ſancto uiro, certatim domum cœperũt extruere. Ac Saturninus quidem, cum locum extra portam, quæ Collarida dicitur, poſſideret, illic ædificabat. Victor autem, in palatii loco, qui Arenoſus appellatur domum conſtruebat. Cum igitur ambo, beati uiri nomine ædificium molirentur, Saturninus adhibita diligentia, ita uolente Deo, domicilium ex duplici conſtans contignatione perfecit, & uirum beatum adiẽs: Ecce, inquit ſerue Dei, habitaculum tibi conſtruxi. Veni igitur, atque ibi habita. Acceſſit uir ſanctus, atque illic in nomine Dei noſtri permanſit. Victor autẽ
Enquãto ſit precio habetur uir ſanctus magno ambitu domicilium cum extruxiſſet, uenit & uidit ſe à Saturnino fuiſſe ſuperatum. Itaque magno affectus dolore, ſupplex ad ſancti uiri ſe pedes proſtrauit: Oro te, inquiens, pater, ut meum quoque locum accipias, & in eo commoreris, quando eũ nomine tuo ædificandum curaui. Cumque multis uerbis obſecraſſet, reſpondit ei iuſtus Iſaacius: Fili, inquiens, quo in loco noluit me Deus habitare, in eo quieſcam, donec uitæ meæ finis aduenerit. Et benedixit ei, atque dimiſit. In domicilio igitur ſuo lætus commorabatur.

Saturninus autem & Victor frequenter eum inuiſebant, ducebantque ſecum & alios amicos, & ea, quę ſubleuandis pauperibus ſunt neceſſaria, ſubminiſtrabant. Domum etiam uterque ſuam illum uocabant, ut eis Dominus in eius ingreſſu & exitu benediceret.
Signo crucis portas aperit. Quod ſi contingebat, ut, eo ſerius egrediente, portæ ciuitatis eſſent clauſæ, conſiſtebat & orabat, factoque Crucis ſigno, ſponte ſua portæ aperiebantur, atque ita exibat, gratias agẽs Deo. Saturninus autẽ cũ eum uehementer diligeret, attulit ei tabulas totius loci, ut proprius eſſet ipſius manſionis. Noctes igitur & dies aſſiduas Deo preces offerebat, nec unquam ceſſabat pauperibus eleemoſynas diſtribuere. Quòd ſi uſu ueniret, ut aliquis ab eo pauper in uia peteret eleemoſynam, ſtatim exuebat pallium ſuum, & pauperi dabat.
Ro. 12. Virtutes ſancti uiri Omni autem tempore uitæ ſuæ grauitatem ſeruauit, ſpiritu feruens, ut ait Apoſtolus, Domino ſeruiens, ſpe gaudens, in tribulatione patiens, orationi inſtans, neceſſitatibus ſanctorum communicans, omnibus benedicens, maledicẽs nemini, angelorum imitans uitam, ueſtigia ſequens Apoſtolica, tum zelo, tũ ſacrificio, tum deſiderio Chriſti, omnem manſuetudinem

dinem erga omnes homines præ ſe ferens, Dei uirtutibus ornatus, minimè pugnax, ab omni maleuolentis & malitia alienus, pacem & quietem quærens, aduerſarios mouens & cohortans, ut conuerterentur & adorarent ſanctiſsimam Trinitatem, in quo conſiſtit hominum ſalus, utque cœleſtem angelorum ordinem, & diuinam uitam imitarentur. Prouectus autem ad ſenectutem bonam, ad quam Abraham in terra promiſsionis, ad communem uitæ finem properauit.

Quodam igitur die conuocatis omnibus fratribus longo eos ſermone inſtituit, & cohortatus eſt, ut ſtabiles ac firmi in fide permanerent, & procul ab omni repræhenſione Dei mandatis obtemperarent: atque ita illos Chriſto clementiſsimo commendauit, & uirum fidelem atque conſtantem, ac diſciplinæ ſuæ ſtudioſum elegit, quem illis præficeret: & Deum precatus, eos dimiſit. Cum autem ueniſſet hora, ut è corpore ad Deum migraret, in pace ſpiritum ſuum ſanctis angelis tradidit. Magnus uerò inter fratres clamor & luctus exortus eſt, qui cum lacrymis dicebant: Pater ſis memor noſtri. Et curantes eum, pro dignitate extulerunt. Ciues autem uniuerſi ad obitum eius concurrerant, & ad tumulum uſq; ſunt eū comitati, & ſanctas eius ac precioſas reliquias in æde ſancti Stephani protomartyris, in ſacro altari collocarunt. Ac cæteri quidem ad ſua quiſque loca reuerſi ſunt: fratres uerò ad manſionem ipſius, Deum collaudantes, redierunt. Migrauit ad Dominum ſanctus pater noſter Iſaacius VI. Calend. Aprilis, & aſsiduè pro nobis apud Saluatorem Chriſtum intercedit, fiducia utēs apud Deum & Patrem: Cui gloria & Imperiū & adoratio & laus debetur, cum unigenito eius filio, & ſpiritu ſancto; nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. RVPERTI PRIMO Vangionum deinde Salisburgenſis Epiſcopi, fideliter conſcripta, ſed in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium reddita ferè paraphraſticos.

27. Mart.

CVM rex Childebertus apud Frācos regnaret, anno ſecūdo regni eius, ſanctiſsimus Chriſti Confeſſor Rupertus apud Vāgiones epiſcopi fungebatur officio. Is genus ſuum ad reges Francorum referens, tantā carnis nobilitatem & præſtantiam fide & pietate in Deum eximia mirificè illuſtrauit. Cuius ſi quis uirtutes compendio noſſe uelit, erat multa animi manſuetudine, integra corporis pudicitia & caſtitate, cū columbina ſimplicitate ſerpentis obtinens prudentiā, in laudibus Dei deuotus, conſilio prouidus, in ferendis ſententijs iuſtus, plenus ſancto ſpiritu, à dextris & à ſiniſtris præclare uirtutum armis munitus, gregi ſuo optime uiuendi ſeipſum formam exhibens, quod ſermone docuit, uita & factis declarans: corpus aſsiduis uigilijs perpetuiſque ieiunijs macerans, operū miſericordiæ ualde ſtudioſus, adeoque largus & benignus in inopes, ut dum illos foueret beneficijs, ſeipſum ad inopiam redigeret, atque hoc ſolum ſuum eſſe putaret, quod in miſeros & egenos contuliſſet.

Catalogus uirtutū S. Ruperti.

Multi ad eum cōfluūt.

Fama autem ſanctitatis eius non modo per urbes, ſed etiam regiones vulgata, permulti ad eum illuſtres confluxere uiri, non ſolum è uicinis, ſed etiam longinquis populis, ut eius ſanctiſsima doctrina imbuerentur, & catholicæ religionis ex illo puram cognoſcerent ueritatem, uel certè etiam ab eius ſacro ore in rebus duris & aſperis ſalutarem haurirent conſolationē. Et multi ſane illius opera ab hoſtis antiqui laqueis ſunt extracti, & in uiam ſalutis æternæ perducti: porro homines impij & hæretici, qui tum nō pauci apud Vangiones uiuebantur, uirum ſanctum non ferentes, multis eum ſupplicijs affectum & uirgis ignominioſè cæſum, ab oppido cum magna iniuria expulerunt. Sunt qui ſcribunt Beringerum regium comitē, quem alii Betcharium uocant, uiro Dei ſucceuſum, eum ita inhumaniter tractaſſe, maxime quòd is Beringerus Arrianis faueret. Verū hac occaſione maiora pietatis lucra ſancto uiro acceſſerunt. Nam per id tēpus Theodo, Bauarorum Dux inclytus, audiens famam hominis Dei, itemq; ſanctitatem & miracula, quæ per eum Dominus efficiebat, magno eius uidendi deſiderio accenſus, miſit quoſdam ex uiris primarijs, qui eum obnixè precarentur, ut Bauarorum regiones dignaretur inuiſere, & eis ſanctæ fidei uiam explicare. Vt autem uir ſanctus legatorum tum præſtantiam tum preces didicit, non ignorans diuinæ prouidentiæ moderatione iſthuc geri negocium, gratias egit præpotenti Deo, quòd ſedentibus in tenebris & umbra mortis uerum uitæ lumen Chriſtum Ieſum filium ſuum impertire percuperet. Itaque cum legatis illis quoſdam ex presbyteris ſuis ad Ducem præmiſit, nec multo interiecto temporis ſpatio, ipſe eos ſubſecutus eſt. Quod ubi ad Ducis notitiam perlatum eſt, ingenti ille perfuſus gaudio, cum proceribus ſuis proceſsit obuiam ſancto uiro, & in oppido Ratiſponenſi cū ſumma alacritate excepit.

Caeſus uirgis Vuor, matiatycitur

Theodo Dux Bauaria.

Porrò ſanctus Rupertus in dictis ieiunijs, de cæleſtibus myſterijs Ducem inſtituit, & in uera fide cōfirmauit, effecitque ut dæmonum cultui prorſus renunciaret, & poſtremò in nomine ſacroſanctæ Trinitatis baptizauit: neque illum duntaxat, ſed cū illo pariter uiros primarios & non exiguam populi multitudinē, nobiles ſimul & ignobiles: qui omnes laudabāt mundi redemptorem, qui ipſos de tenebris in admirabile lumen ſuum uocare dignatus eſſet. O uerè beatū pontificem, per cuius ſermone illuminata ſunt peccatorū tenebris obnubilata pectora, & arēria infidelium corda uitæ fontem ſitierunt. Iam uero undis ſalutaribus abluto Duce ſimul ac populo, eiuſdem principis permotus precibus ſanctus Rupertus, conſcenſa naui per Danubium deſcendens, uicis & caſtellis Euangelium Chriſti libera uoce prædicauit, atque ita per Noricos proficiſcens, in inferiorem uſque Pannoniam peruenit, lumen fidei, ipſe lucerna illuſtris & ſuper candelabrum poſita, paſsim omnibus inferens. Indè uerò iam pedeſtri itinere reuertens, Laureacum uenit, ubi multos à dæmonum cultu abſtractos baptizauit, complures etiam, uarijs oppreſſos morbis, in Chriſti nomine ſanitati reſtituit.

Theodo Dux baptizatur cū multis.

Laurecum.

Indè laureaco digreſſus, ubicunque ethnicismum magis feruere cognouit, eo intrepidus acceſsit, diſsipans idola, & accuratè omnibus exponens Chriſti Ieſu Domini noſtri diuinitatem pariter & humanitatē ſiue incarnationem, ut unus idemque Deus uerus & homo uerus eſſe crederetur, ante Luciferum à patre Deus uerus Deus genitus, in fine ſeculorum humanæ ſalutis cauſa ex virgine matre uerus homo natus, qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mūdum. Cum autem ad preces Ducis Theodonis & populi, uir Dei locum deligere uellet, ubi ſedes epiſcopi conſtitueretur, ad lacum Vuallerſeæ, quem textus hiſtoriæ huius lacum Vualarij uocat, ędem pontificiam primo extruxit, atq; in honorem beatiſsimi Apoſtolorum principis Petri templum ædificauit & dedicauit ad Iuuarum fluuium, ubi olim Iuuauium urbs fuit, quæ priſcis temporibus extructa mirabiliter, inter Baioaricas urbes clariſsima eminebat, ſed tū deſtructa,

Pſalm. 109.

Ioha. 1.

Iuuauiū inſtaurat S. Rupertus.

Iuuauium inſtaurat S. Rupertus.

ſtructa, raro iam habitata ciue, pene collapſa & uirgultis operta uidebatur. Cernens autem uir Dei locũ illum non importunum eſſe cathedræ pontificiæ, quippe inter montoſa loca ſitum & ab uulgi ſtrepitu remotum, eum ſibi à Duce Theodone dari petiit, & ſummo ſtudio inſtaurauit, & ſancti Petri eccleſiam, quam ędificarat, clericorum miniſteriis & rebus neceſſariis, liberalitate fretus eiuſdem principis, magnificè inſtruxit & auxit.

Crux lignea, à S. Ruperto benedicta.

Hac ferè tempeſtate quidam uiri boni ſancto antiſtiti non ſine multa admiratione retulerunt, in ea eremo, quæ tunc quidem certum non habuit uocabulũ, nunc autem Bonguoni dicitur, cæleſtia quædam ardẽtium lucernarum terque quaterque conſpexiſſe prodigia & odores eximiæ ſuauitatis hauſiſſe. Cum autem his auditis cuncti obſtupeſcerent, ſanctus epiſcopus Domingum, uenerabilem presbyterum ſuum, eo miſit, rei huius ueritatem accuratè exploraturum: addiditque illi crucem ligneam quam ſua manu benedixerat, iubens ut eam illo in loco ſtatueret. Itaque Domingus ubi eo peruenit, in ipſis noctis initiis cum religioſis, qui ei aderant, uiris cælitus deſcendere uidit luculentas lucernas, totamque illam regionem inſtar ſolaris radij illuſtrare. Hanc autem uiſionem, cum admirabili odoris ſuauitate coniunctam, tribus continuis uidit noctibus, moxque in eodem loco ſacratam defixit crucem, extructoquè ſuper illam tuguriolo, ad ſanctum Rupertum regreſſus eſt. Cui cum rem totam expoſuiſſet, ille, communicato cum principe Theodone conſilio, ad eremum illam profectus eſt, cernensquè locum poſſe humanæ habitationi accommodari; cœpit annoſas extirpare quercus, & denſam ſyluam in campi planitiem redigere, templumquè cum ſeruorum Dei domiciliis ſiue habitaculis exædificare.

Monaſterium in eremo.

Per id tempus Theodo princeps aduerſa correptus ualetudine, cum ſibi prope adeſſe ſentiret ſupremum uitæ tempus uocauit ad ſe * Theodeberrum filium ſuum, eumquè Ducem Noricorum conſtituens, præcepit ut ſancto Ruperto obſequentem & morigerum ſe præberet, atque ad propagandum Chriſtianiſmum & opus diuinum ſedulo illum adiuuaret, ſanctumquè locum Iuuauenſis eccleſiæ amaret, & honoribus ac dignitatibus perpetuo eueheret. Cumquè hæc mandata dediſſet filio, diem clauſit extremum. Eo defuncto, Theodebertus cum proceribus ſuis abiit ad ſanctum Rupertum, uiſendi eius gratia: Morabatur is tum in ea, quam diximus, eremo. Vbi autem ad eum peruenit dux, & illum & locum, in quo degebat, pio uenerabatur affectu, contulitq; ſe eccleſiæ quam ſanctus Rupertus illic conſtruxerat, & præſente Duce in honorem S. Maximiliani dedicauit, ſyluæ illius tria in circuitu miliaria, atque inſuper uillam Albinam cum cæteris, ut inde ſuſtentarentur monachi, quos ſanctus epiſcopus Deo ſeruituros illic congregauerat.

**Theopertum*

Theodo moritur.

Poſt hæc uidens uir Dei Bauaricam gentem Chriſtianæ quidem religioni colla ſubmiſiſſe, at interim tamen ſupereſſe non paucos ethniciſmi erroribus & tenebris implicatos, ad patriam profectus eſt: aſſumptisquè inde duodecim egregiis ſociis, qui et in docendis populis ſuam nauarent operam, Iuuauium reuerſus eſt. In iis autem duodecim, eximij erant Cunibaldus & Giſilarius presbyteri, uiri multa ſanctitate conſpicui. Adduxit uerò ſecum etiam Erentrudam neptem ſuam, & cum in ſuperiori Iuuauienſis urbis caſtello in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctiſſimæ matris eius Mariæ monaſterium extruxiſſet multas illic collegit ſacras uirgines, iisquè præfecit ipſam Erentrudam, ut cæleſti regi & ſponſo Chriſto famularentur: porrò ad preces *Theoperti principis, qui illi monaſterio plurimas attribuit poſſeſsiones, illarum uirginum conuerſationem per omnia rectiſsimè inſtituit.

S. Erentruda neptis S. Ruperti.

Theodeberti

His ita geſtis, cogitabat uir beatus ſuſceptum uerbi & ſanctæ prædicationis miniſterium, diuinę gratię ſubnixus ope, accuratè proſequi. Itaque Iuuauio egreſſus, Noricos populos, adiunctis ſibi ſociis, peragrauit & quibus necdum fidei lumen ortum didicit, eis Chriſtum diligenter annunciauit, profligatisque ab eorum pectoribus teterrimi dæmonis impoſturis & fraudibus, iis inſtillauit fidem, caſtitatem, humilitatem, miſericordiam, quibus Chriſtus, omnium bonorum largitor & fons, delectatus hoſpitibus, libenter earum mentium ingreditur domicilia, quas iis præditas animaduertit. Cumque hunc in modum Baioariorum fines uir beatus circumiret, & omnes ad ſacram Chriſti religionem traduxiſſet, hortabatur ut in fide conſtantes permanerent, relictisquè apud eos presbyteris, qui populum ad diuina myſteria conſuefacerent, Iuuauium ſe recepit, ex diuina reuelatione non ignorans propediem inſtare diem obitus ſui, quem etiam diſcipulis ſuis indicauit. Quorum ſanè animos tam triſte nuncium non immerito conſternauit, quòd nõ ſe duntaxat, ſed etiam tam multos, Chriſtiana religione nuper admodum initiatos, tanto uiderent paſtore deſtitui. At ille multa in Chriſtum fiducia erectus, Iuuauium & Noricos populos præpotenti Deo commiſit, Vitalemque, uirum ſanctum atque omni plebi pergratum, ſibi petiit fieri ſucceſſorem. Deinde cum dies Quadrageſimalis obſeruantiæ (ſic enim loquitur author huius hiſtoriæ) agerentur, febrium ardoribus uir ſanctus defatigari cœpit. Porrò illuceſcente Chriſti reſurrectionis ſacratiſsimo die, Miſſarum ſolemnia celebrauit, & ſumpto ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti Viatico, poſt dulces paternæ pietatis adhortationes, & extrema benigniſsimæ charitatis alloquia, quibus diſcipulorum animos confirmabat, inter ſanctas illorum miſere plorantium manus emiſit ſpiritum. Ecce autem dum lugent diſcipuli, cętus angelici à quibuſdam audiuntur religioſis uiris, cum canticis cæleſtibus animam ſancti uiri ad illam beatam Hieruſalem perferentes. Cumquè eius ſacratiſsimum corpus ad ſepulcrum apportaretur, uiſi ſunt uiri ſplendidiſsimi candidiſsimis amicti ſtolis: qui peractis iis, quæ ad funeris curam pertinent, diſparuerunt, quos quidem nemo dubitauit angelos fuiſſe, atque idcirco apparuiſſe, ut omnes intelligerent, qua ille beatitudine frueretur in cælis, ad cuius ſepulturam etiam angeli non dedignarentur adeſſe.

Dies Quadrageſimalis obſeruantiæ.

O felicem Iuuauienſem urbem, tam inſigni munitam patrono, quæ etſi murorum ruinis uideatur deſpicabilis, at illius meritorum lumine egregiè clareſcit. Deniquè tanti uiri interceſsione fulti gaudent Norici omnes, & præpotenti Deo perpetuas offerunt laudes, qui tam præclarum ipſis contulerit doctorem, cuius doctrina & prædicatione uiam ueritatis agnoſcentes, erepti ſunt de tenebris, & perducti ad Chriſtum lumen uerum, uiuentem & regnantem in infinita ſecula ſeculorum, Amen.

S. Rupertus doctor Noricorum.

MAR-

MARCI ARETHVSII EPISCOpi illuſtre Martyrium, Authore D. Gregorio Nazianzeno Oratione inuectiua prima in Iulianum Imperatorem, interprete uerò doctiſsimo uiro Iacobo Billio Prunæo, S. Michaelis in Eremo Abbate. Habent autem pleraque etiam Theodoretus Hiſtor. Eccleſ. lib. 3. cap. 6. & Sozomenus eiuſdem hiſtoriæ lib. 5. cap. 19. in uerſione Iohannis Chriſtophorſoni Angliæ Epiſcopi.

29. Mart.

IAM uero id, quod eximio uiro Marco Arethuſio accidit, quis tam ab orbe noſtro remotus, ut ignoret, ac commemorantem narratione non auteuertat? Hic cum, egregio illo Conſtantio imperante, pro ea licentia, quæ tũ Chriſtianis conceſſa fuerat, domicilium quoddam dæmonum euertiſſet, ac multos Chriſtianos a gentili errore ad ſalutem non minus uitæ ſplendore, quam dicendi facultate traduxiſſet, iampridem odio atque indignationi Arethuſijs erat, uel potius Arethuſiorum impijſsimo cuique dæmonumque amantisſimo. *De Iuliani Apoſtata Imperio dicit.* Poſteaquam autem, mutatis Chriſtianorum rebus, gentilium res tumere cœperunt, temporis potentiam & tyrannidem non effugit. Multitudo quippe etiam in præſens iras cupiditatesque ſuas coerceat, (quemadmodum ignis in materia latitans, aut amnis uiolenter inhibitus) occaſionem nacta, ſuccendi atque erumpere conſueuit. Quocirca cum populum aduerſum ſe incitatum, nec moderari quicquam uel cogitantem uel comminantem cerneret, primum conſciſcendæ fugæ conſilium init, non tam ignauia fractus, quam præcepto illo permotus, *Marco* quo è ciuitate in ciuitatem fugere & perſecutoribus cedere iubemur. Neque enim Chriſtianos, quantumuis fortes ac ſingulari tolerantia præditos, ſuæ tantum ſalutis rationem habere oportet: ſed perſecutoribus quoque conſulere, ut ne quantum in ipſis eſt, ad hoſtile periculum ex ſeipſis aliquid conferant. At poſtquam multos propter ſe duci atque abſtrahi, multos etiam propter perſequentium crudelitatem in animæ periculo uerſari intellexiſſet, non ſuſtinuit uir eximius alios ob ſuam fugam cautionemque periclitantes negligere: ac proinde præſtantisſimum maximeque philoſophicum conſilium capit. *Vltro ſe offert ad ſupplicia uir ſanctus.* Ea fuga enim redit, ſeſeque ultro plebis arbitrio tradit, atq; aduerſus temporis difficultatem inſtruitur. Hic uero quid acerbitatis aberat? quid non etiam atrocius excogitabatur? alijs aliud quippiá ad unius mali concentum afferentibus, nec tortoribus, ſi nihil aliud, at illius certe patientiam ueneratione proſequentibus, immo magis etiam excandeſcentibus: ꝙ illius reditũ ac præſentiá, non tam fortitudiné aduerſus pericula, quam contemptũ ſui interpretabantur.

Ducebatur ſacroſanctus ſenex, athleta ſpontaneus, per mediam ciuitatem, omnibus pręter perſecutores & carnifices, tum ætate uenerandus, tum uitæ probitate uenerabilior. Ducebatur porro ab omnibus, cuiuslibet ætatis & conditionis ac fortunæ, omnibus æque urgentibus, uiris & mulieribus, adoleſcentibus & ſenibus, ijsque etiam, qui uel publica urbis negocia adminiſtrabát, uel dignitate aliqua inſignes erát. Atque hoc unum certamen cunctis propoſitum erat, ut furoris aduerſus ſenem immanitate ſeſe mutuo ſuperarent omnibusque pietatis pars exiſtimabatur, quamplurimis eum cruciatibus afficere, pugilemque ſenem uincere, aduerſus totam ciuitatem decertanté. Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloacas, crinibus & quauis corporis parte (admixta nempe tormentis contumelia) ab ijs trahebatur, qui in Mithræ ſacris huiuſmodi ſupplicijs iuſte diuexantur. *Immaniſsima clariſsimi ſenis ſupplicia.* A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennaris generoſum illud corpus ſuſcipientes, atque hác tragœdiam pro ludicro habentes. Quibuſdam etiam tormentorum inſtrumentis tibiæ illius ad ipſa uſq; oſſa comprimebantur: lineis filis aures abſcindebantur, & quidem tenuisſimis & firmisſimis, ipſo interim ſporta in altum ſublato. Melle & iuſculo undiq; perfuſus, ab apibus & ueſpis meridie pungebatur, ardentisſimo ſole lucente: atque huic quidem carnes colliquante, illis autem beatarum illarum carniũ non enim dixerim miſerarum, eſum acriorem efficiente. Hic enimuero, ut hoc quoque literis mandé, *Fortitudo eximia in tormẽtis.* ſenex ille, idemque ad certamina iuuenis, (nam ne in turmentis quidem frontis animique lætitiam relinquerat, uerum ſupplicia etiam irridebat) celebratum illud & memorabile dixiſſe fertur, Omen illud ſibi placere, quòd ſublimen ſe perſpiceret, illos contra abiectos humique depreſſos. Vſqueadeo ſuperior ijs erat, á quibus tenebatur, adeoque á doloribus & moleſtijs remotus, non aliter ac ſi alienis periculis interesset, ſuppliciumque ſuum pompam, non calamitatem, exiſtimaret. Et quidem cui non hæc uirtutis præſtantia religionem & reuerentiam inieciſſet, etiá mediocri lenitate atque humanitate præditorum? *Iuliani in Chriſtianos ſauitia.* Sed illis hoc non licuit per tyrannidis turbinem, Imperatorisque cupiditatem, tum á populis, tum ab urbibus & præfectis crudelitatem expoſcentis, etiamſi pleriſque ſecus uideretur, malignitatis illius & peruerſitatis arcanum ignorantibus. Hęc firmus ſenex & conſtans pertulit. Si cauſam quæris, ut ne nummum unum aureum tortoribus ſuis proijceret. Ex quo perſpicue intelligi poteſt, eum pietatis cauſa cruciatus toleraſſe. Nam quandiu Arethuſij, æſtimato euerſi fani precio, totam auri ſummam petebant, aut ipſum certe delubrum inſtaurare iubebant, uideri poterat idcirco potius obſiſtere atque in contrarium obniti, ꝙ iuſſa exequi atque explere non poſſet, quam quòd pietatis ſtudio flagraret. Poſtquam autem tolerantia ſua eos paulatim uincens, atque ex æſtimatione ſemper aliquid detrahens, eo tandé ré adduxit, ut perquá exiguum eſſet id, quod á ſe poſtulabatur idque perſoluere facilime poſſet, pariq; certamine inter ſe contéderent: illi ut uincerét, hic ne uinceretur: hoc eſt, illi ut uel tantillũ pecuniæ acciperent, hic ne quid omnino numeraret: (quamuis alioqui multi eſſent, qui partim pietate adducti, partim inuicta & inexpugnabili eius fortitudine moti, amplioré et ſummá erogare pararét) tum uero liquido declaratum eſt, eum non pro pecunijs, ſed pro pietate certamen inijſſe. An uero hæc lenitatis & clementiæ argumenta, an contra furoris & crudelitatis argumenta ſint, nobis exponant, qui philoſophũ Imperatoré ſuſpiciunt atq; admirantur. Ipſe equidem neminem fore exiſtimo, cui iuſta & uera ſit defutura ſententia. Necdum illud adieci, hunc ex ijs unum fuiſſe, qui impurum illum & nefarium, tum cum genus ipſius totum periclitaretur, ſeruarant, furtimque ſubduxerant: quo etiam ſolo nomine merito *Marc⁹ Iulianum in periculis ſeruat.* fortaſſe hæc perperiebatur, ac plura perpeti merebatur, ꝙ tantum malum uniuerſo terrarum orbi imprudens ſeruaſſet. Quocirca is, qui tum Præfecti munere fungebatur, his rebus commotus (quanquam enim religione gentilis, moribus tamen gentili ſublimior erat, ac præclarisſimis & laudatisſimis tá ueteris, quá noſtræ memoriæ uiris cóparandus) multiplicem hominis excruciationem tolerantiamq; nó ferens, illud

ad Imperatorem magna cum animi libertate dixiſſe memoratur: An non pudet nos, Imperator, uſque adeò Chriſtianis omnibus inferiores eſſe, ut ne ſenicu lum quidem unum ſuperare queamus, idque per omnia tormentorum genera graſſatum? & quem uincere haud magnum & honorificum, an non extremæ calamitatis eſt, ab eo uictos diſcedere? Ita iiſdem rebus, ut apparet, hinc Præfecti erubeſcebant, hinc Imperatores gloriabantur. His porrò quidnam miſerius, nõ tam patientibus, quam facientibus, contingere potuit? Atque Arethuſiorum quidem facinus ad hunc modum ſe habuit, ut iam parua ſit Echeti & Phalaridis crudelitas, ſi cum illorum immani ſæuitia conferatur, uel eius potius, quo authore & impulſore hæc committebatur: ſiquidem ſemiois ſunt germania & ueoti naufragia.

SANCTORVM IONAE ET BArachiſij martyrium, authore Eſaia Adami filio, equite regis Saborij, auditore & ſpectatore eorum quæ fiebant. Habetur in Simeone Metaphraſte.

29. Mart.

SAborius Perſarum Rex, XVIII anno regni ſui aduerſus Eccleſias Chriſti, & eos, a qbus Deus omnipotens colebatur, perſecutionem exercuit. Iuſſit enim Magis ut ſancta Chriſti templa diruerent, & Chriſtianorum monaſteria incenderent. Præterea imperauit, ut Chriſtiani conquirerentur, inuentique cogerentur dijs ſacrificare: & qui parerent, magnis afficerentur honoribus: qui uero parere recuſarent, uarijs tormentis & ſupplicijs grauiſſimis excruciarentur. Eo tempore erant in regione Perſarum, in quodã uico, qui uocatur Iaſa, duo fratres Ionas & Barachiſius, uiri iuſtitia fideque pleni, qui magna cum reuerentia mandata Domini obſeruabant. Hi ſancti, audita Chriſtianorum perſecutione, manſionem ſuam reliquerunt, & ad eum locum, ubi impij Magi Chriſtianos omnes acerbiſſime excruciabãt, profecti ſunt.

Edictũ regis Perſarum.

Ionæ & Barachiſij fortitudo.

Cum autem eſſent in uico, qui dicitur Bardiaboch, & ad carcerem, in quo Chriſtiani incluſi tenebantur, acceſſiſſent, orarunt carceris cuſtodẽ, ut ſibi ad Chriſtianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingreſſi eſſent, nouem inuenerunt uiros condemnatos, qui impij Regis Saborij decretis aduerſabantur. Cum igitur ſancti Ionas & Barachiſius uidiſſent eos in cruciatibus, & ſalutaſſent, cœperunt illos cohortari ac dicere: Fratres ac patres, nihil timeamus: ſed in nomine Crucifixi certamen unum ſuſtineamus, ut coronã aſſequamur ſempiternam, quemadmodum & fratres patreſque noſtri martyrio ipſi quoque ſunt aſſecuti. Hac ſanctorum Ionæ Barachiſijque oratione illi magis adhuc confirmati, ſe mutuo cohortabantur, & gratiæ, ut ita dicam, oleo ſe uiciſſim ad patiẽtiam & tormentorum atque martyrij perfectionem ungebant & corroborabant. Sanctorũ autem martyrum, qui in carcere uincti erant, nomina hæc ſunt. Zanitas Lazarus Marothas, Nerſes, Elias, Mares, Abibn, Sẽbethes & Sabas. Hi pro Chriſti nomine cum multos cruciatus pertuliſſent, & in ipſo martyrij certamine uitæ curſum præclare confeciſſent, firmam fidem ſeruantes, incorrupta atque immortali martyrij corona magna cum laude redimiti, in cœlum ad angelorũ choros aduolarunt.

Nomina 9. martyrum.

Poſt autem quidam Magi ſanctum Ionam & Barachiſium apud tres Magorum principes Maſdrath, & Seroth, & Maarneſem, a quibus ſancti damnati fuerant, accuſarunt, quod neque immolarent, nec Regis mandatis obedirent, nec Solem, & Ignem, & Aquam adorare uellent: quodque nouem illi martyres eorũ ſermonibus adducti, regijs decretis non obtemperaſſent. Tunc Magorum principes indignatione pleni, eos ad ſe adduci iuſſerunt, atque ita allocuti ſunt: Adiuramus uos per noſtrum regem regum Saborium ut uere nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, reſpondeatis: Paretis ne Regis uoluntati, & obeditis decretis eius, & adoratis Solem, & Ignem, & Aquã ut iubet ipſe Rex, an non? Reſponderunt ſancti Ionas & Barachiſius: Loquemur uobis: Vos autem ita nos audite, ut Principes, & Regis Perſarum Iudices decet. Vos enim delegit Iudices, & omne iudicium ſuum in manibus ueſtris collocauit, ut iuſte iudicetis. Nonne debetis, præclari Iudices, magis quam terrenum regem, timere eum, qui uobis ſapientiam & intelligentiam dedit, & Deum, qui cœli & terræ atque omnium ſpirituum imperium habet, agnoſcere: quique temporum diſtinguit uarietates, atq; omnia moderatur, & nobis prudentiam largitus eſt, ut iudicetis eos, qui in carne ſunt ſimiles nobis? Adiuramus igitur uos, ut uere ſyncereque dicatis nobis, quẽ Deum abnegare debeamus: cæleſtem ne, an terrenũ æternum, an caducum? Nos enim credimus in Deum, qui fecit cœlum & terram: non autem mortali homini credimus. Neque enim debemus homini credere, qui exiguo uiuit temporis ſpatio, & moritur, ac ſepelitur, quemadmodum nos, & in aliorũ hominum numero ponitur.

Præclara SS. Ionæ & Barachiſij uerba.

His auditis, Magorum principes uehementer indignati, atque impio furore pleni, quòd Rex ipſorum contumelia eſſet affectus a ſanctis, qui mortalem eũ aſſererent, uirgas aſperas è malis punicis atque ſpinoſas afferri iuſſerunt, ut cæderentur. Sed imperarunt prius, ut ſepararẽtur, quo neuter poſſet, quid ab altero dictum eſſet, intelligere, atque ita in Chriſti certamine confirmari. Tum Maſdrath, & Seroth, & Maarneſem, tres Magorum principes confidentes, ut de ſanctis quæſtionem haberent, iracundè iuſſerunt, ut ſanctus Ionas ſolus adduceretur. Quo quidem adducto: Quid tibi, inquiunt, faciendum ſit, diſpice. Si deos ueneraris & adoras, Solique, & Igni, & Aquæ ſacrificas, & quæ à rege regum Saborio iuſſa ſunt perficis, liber cum honore dimitteris, alioqui te acerbiſſimis tormentis & ſuplicijs grauiſſimis afficiemus. Neque uerò putes nos tibi eſſe inimicos, ipſi enim tibi nihil mali faciemus, niſi tute ſaluti tuæ male conſulueris. Reſpondit ſanctus Ionas: Iſtius, inquiẽs, ego ſalutis nõ egeo propter Ieſu Chriſti uitã. Præterit enim, nec unquã permanet. Quamobrem nunquam negabo Dominum meũ Ieſum Chriſtum uiuentẽ in ſecula, quoniam ipſe eſt ſpes omniũ Chriſtianorum, nec confunduntur, qui ſperant in eum. Sic enim nobis pollicitus eſt: Amen, amen, inquiens, dico uobis, quiſquis me negauerit coram filijs hominum, & ego negabo eum coram patre meo, qui in cœlis eſt, & coram ſanctis angelis. Veniet enim in nubibus cœli, in gloria patris ſui, & angelorum atq; archangelorum. Iamque paratus eſt, ut unicuique homini reddat ſecundum opera ipſius. Quæ cum ita ſint facite in me, quod uobis mandatum eſt: neque enim putetis, nos domum Dei relicturos, aut ab eo uiſis terroribus defecturos, qui nobis conceſſit, ut ſanctæ domui eius ſeruiremus, & nobis dixit: Vos eſtis lux mũdi. & rurſum: Vos, inquit, eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalientur ea, quæ ſalienda ſunt? Quare ſi, ut ſuadetis, ueſtro regi regum obtemperemus, & iuſſa eius faciamus, non ſolum nega-

Mat. 10 Luc. 12 Ap. 22

Mat. 5 Ibid.

bimus Dominnm noſtrum, ſed cauſa etimus, ut uos omnes illũ negetis, & perniciẽ omnibus afferemns.

S. Ionas atrociter flagellatur.

Hæc cum audiuiſſent Magorum principes, ira concitati, iuſſerunt, ut lege Perſica uinciretur. Traiecta igitur uirga inter manus & crnra, iners bumi iacebat uir ſanctus tanquam lapis. Miniſtri autem eum uirgis è mxlo punica ſpinoſis uerberabant, nec prius deſtiterunt, quam eius lacerata ſunt latera. Ipſe uerò dũ uapnlaret, non repugnabat, ſed Deum laudans, dicebat: Gloria tibi, Deus patrum noſtrorum, Abraham, Iſaac & Iacob, qui eduxiſti nos ex hoc mundo, & dignarus es nos ad amntem, & fidem ſanctam tuam adducere, (Nam per fidem Abrxham iuſti cognouimus, fidem ſanctam tuam) cum tamen pauca pro mnltis patiamur. Et nunc, Domine da nobis patientiam, ut perficiamus omnia, quæ nobis Spiritus ſanctus tuus præcepit, qui & canticum nouum cecinit pet os patris noſtri Danidis. Fac nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit. Ait enim, unam petii à Domino, hanc requiram, id eſt, ut ſemper ſim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod expecto quotidie, per martyrium elargire.

Pſa.26

Egregia uox martyris.

Hæc S. Ionas cum dixiſſet, magna uoce Magorum principibus: Ego, inquit, à rege ueſtro peccatore, & omnibus amicis eius, quicuoque ſint (ſunt enim omnes ſatanæ principes) diſcedo, & omnes ipſos abnego, & à ſole, ac luna, & ſtellis atque igne, & aqua, quos eſſe deos aſſeritis, alienus ſũ nec ullo mndo illns adoro, ſed eredo in patrẽ & Filium & Spiritum ſanctum, ueram Trinitatem, quæ ſeruat mundum uniuetſum, fecitque deos etiam ueſtros, qnos nobis per uim adorandos cenſetis.

Hęc audiẽtes Magorum principes, iuſſerũt ut pes eius funiculo uinciretur atque ita in pruinam & glaciem eatraheretur, ibique totam noctem iaceret, (erat enim byems) obſeruareturq́ue, quid frigoris cã faceret. Miniſtri fecernnt imperata, & illic eum uſq; ad ſequentem diem reliquerunt, cum iniqui Iudices rurſum confidentes in tribunali, ſanctum Barachiſiũ adduci imperarunt. Qno addncto, & coram ipſis conſiſtente: Quid agis, inquiunt, Barachiſi? Immolasne, & Solem, atque Ignem, & Aquam adoras & ueneraris, quemadmodum & frater tuus Ionas, mutato conſilio, fecit, an tormentorum certamen nis in corpore tuo ſuſcipere? Reſpondit ſanctus Barachiſius:

S. Barachiſii reſponſio memorabilis.

Qnemadmodum frater meus adorauit, ſic ego adoro, & ueneror, & colo. Vos de ipſo falſum retuliſtis. Nam Veritas non permiſit, nt id faceret. Quis enim mentem eius excæcare potuiſſet, ut relicto eo, à quo ipſe creatus eſt, adnraret ea, quæ creata ſunt, ut hominibus ſeruiant? Si adoranda eſſent, non ſeruirent hominibus, ſed homiues illis inſeruirent. Dedecus enim eſſet igni ſi nobis ſernili ordine deſeruiret. Nunc autem uidemus hoĩes nõ ſolũ diuites, uerũetiã pauperes, nõ bonos tm̃, ſed & malos, ignis uti ſeruitio. Cũ igit̃ ignis cõſtitutus ſit ſeruus noſter ab eo, q̃ fecit illũ, iniquũ, ẽ uelle nos cogere, ut ignẽ adoremus, quem Deus ad humanos uſus creauit, & abnegemns ipſum Deũ, qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt. Aequum eſt potius, ut gloria, & adoratio, atque omnis honor à Regibus & Principibus & Ducibus, & omni ſpiritu, tribuatur ei, à quo & ſublimia & profunda facta ſunt, cnius arcana conſilia nemo poteſt cumprænẽdere, neque ualet ad ſublimitatem glorię eius peruenire, cum tamen auxilio ipſius egeant omnes filii hominnm. Ipſe enim alit, omnes, nullius indiget, omnia moderatur. Illod tantum a nobis reqnirit ut nomen Dñi cognoſcamus, nec ſinamus nos figmẽtis & erroribus decipi. Sic enim iubet: Ne feceritis nobis idola, nec adorraueritis opera manuũ ueſtrarũ, nec ullã aliã rẽ procreatã. Qm̃ ego ſum Dñs Deus ueſter, qui à principio ſum, & ſine fine permaneo. Et nõ eſt alius Deus præter me. Et gloriam meam alteri nõ dabo, neqne uirtutes meas ſculptibilibus, neque honorem meum idnlis. Ego occido, & uitam præbeo, & non eſt, qui manus meas poſſit effugere.

Ex.20
De u.5
Eſ.42.
De.32

Tunc irati Magorum principes, cœperunt eos admirari & ipſorum conſtantiam, ac dicere: Ne iudicemns illos hoc tempore, ne qnis eorum, qui pii ſunt, & ſolem, & ignem, & aqnam adnrant, auditis eorum ſermnnibns, à religione noſtra, deficiant, & immolare recuſent, noctu potius illns audiamus, cum omnes dormiunt & conquieſcũt, ne qnis cognoſcat, quæ ab ipſis dicnntnr, aut quæ fiunt à nobis. Tunc igitnr iudicium intermiſerunt. Nocte autem, cum magna eſſet quies, conſidentes, iuſſerunt ſanctum Barachiſinm adduci, & magno cum ſilentio enm audiebant. Cumq́ue multa ultro citroque dicerentur, & in ea diſputxtione ſanctus Barachiſius, dinina ſapientia munitus, uictor exiſteret, indignati, iuſſerunt dnas glebas æneas ardentisſimas ſub axillas ipſius admoueri, & dixerunt ei, Per regis regnm Saborii coronã, abiice alteram è glebis in terram, ut intelligamux re abnegxſſe Deũ tuũ.

Cruciatur S. Barachiſius.

Reſpõdit sãctus: Barachiſins Miniſtri ſatanæ & principes ſcelerati per ſalutẽ Dei mei, & interitũ ſatanæ patris ueſtri, non timeo regem ueſtrum, & neutram glebarum in terram abiiciam, ſed utranque propter nnmen Chriſti perferam. Qninetiã uos adiuro per uiuentem Deum, ut ad bunc cruciatũ maiores alios, ſi quos habetis, adiungatis. Quis.n. ad bellũ prnficiſcitur, & in prælium ingreditnr, qui non promptus ſit mnrtem oppetere, ut magnam gloriam & præmia multa, & locum principis à Rege conſequatur? Hæc cum à ſancto Barachiſio dicerẽtur, ingenti dementia uicti Magorum principes, iuſſerunt plũbnm liqneſieri, & in palpebras eius nares coniici. Rurſumq́ue liqueſieri plumbum iuſſerunt, & in fauces eius & aures infundi, ne audire loqui ue poſſet. Poſt autem miniſtris illum tradiderunt, dicentes, Adducite eum in carcerem, ibiq́ue uno pede ſuſpenſum includite.

Nota reſponſum admirabile.

Tnnc imperarunt, ut beatus Ionas iterum ad conſpectum ſuum adduceretur. Quo quidem adducto: Quomodo, inquiunr, ſe habet corpus tuum, & quomodo noctem illam totã glaciei ac frigori expoſitus tranſegiſti? Reſpondit beatus Ionas, &, Nullam, inquit, mihi credite, regii Principes, Deus meꝰ, in quo animus, meus conquieſcit, noctem unquam mihi æquè tranquillam largitus eſt, ex quo me peperit mater mea, nec memini unquã, ex quo ſcire potui quid ſenſus ſit, ullam omnino noctem tam mihi quieſcenti ſuauem extitiſſe. Conſolatio enim mibi præſto fuit ex ſancto illo ligno, cui affixus fuit Dominus meus Ieſus Chriſtus.

S. Crucis ſanctum lignum.

His auditis, iniqui Magorum principes dixerunt: Atqui frater tuus Barachiſius Deũ tuũ abnegauit, & tu adhoc in ſententix permanes obſtinate? Reſpondit ſanctus Ionas: Scio, inquiens, & ego, fratrem meũ abnegaſſe diabolum & omnes angelos eius, ſeq́; perfecte Chriſto Domino addiciſſe. Nonne, dixeruot Magorum principes, magis expedit tibi, ut à Deo tuo deficixs, quam ut uitam amittas? Reſpondit ſanctus Ionas: O cæci & ſtulti, quomodo uos eſſe prudentes iactatis? Expendite, quæſo, pro ueſtra prudentia ueritatem.

Elegãs ſimilitudo.

Non poteſt homo, qui triticum habet in horreo reconditum, & ſeruat illud qnãuis & imbres, & niues, & fulmina, & reliquæ aeris iniutiæ uigeãt, ſibi tẽperare, quin ipsũ triticũ ſumat, & manibus ſuis in terram iaciat, ſeminãs in nomine Domini. Sperat enim ex ſemine exiguo ſe meſſis tempore, Chriſto fauente, aream repleturum. Quòd ſi triticũ in horreo ſuo reliquerit, & nõ ſeminauerit,

 deficiet,

deficiet, & creſcere non poterit. Idem in hominibus licet conſiderare. Si quis in hoc mundo pro nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti animã ſuã perdiderit, in nouo mundo, cum uenerit ad eos hominum filios renouandos, qui in ipſum credunt, & uoluntatẽ eius faciunt, renouabit illos in lumine, ſuo quod nunquã præterit, neque diſſoluitur. Eos uerò qui præcepta ipſius, mandataque negligunt, in ignem coniiciet, qui nunquam extinguitur, neque enim carbones habet ignis ipſorũ ut ſcriptum eſt, nec lucem habet eorum flamma.

Hæc ille cum dixiſſet, diu Magorum principes obmutuerunt, ſermonem ipſius admirati. Poſtea uerò dixerunt ei: Ne erres, Iona, neque ſcripturas ſequaris multos. n. ſcripturæ decipiunt. Reſpondit beatus Ionas: &, Recte, inquit, dixiſtis, ſcripturas decipere, decipiunt. n. ſcripturæ Græcorum. Nec aliud magis homines decipit, quam uita mundi huius. *Itẽ alia* Quiſquis aũt Chriſti guſtat aſſlictionem, is nunq̃ fallitur. Quemadmodum. n. cũ diues aliquis amicos ad conuiuium uocat, illi relictis propriis ædibus, accedunt, ſciũt. n. ſe ad lætitiam inuitari, cum autem diſcubuerint, ac uinum deguſtarint, ſi ſuaue ſit gaudent & largius bibunt, nec poſtq̃ ebrii facti ſunt, domum reuerti poſſunt, ſed eorum domeſtici apprehendunt illos: domũque deducunt, poſtridie aũt manè, cũ iã uinum edormierint, & crapulam exhalarint, ualde lætantur, q̃ apud domeſticos ſuos ſint. Sic & Chriſti ſerui, cũ ſe a principibus in carcerem uocari ſentiunt, ſe ad certamina & tormenta ire non ignorant. Cum igitur acceſſerint & biberint & cruciatibus atque amore Chriſti ebrii euaſerint, nec familiæ, nec liberorũ amplius, nec ſaniæ recordantur, nec aurum, aut argentum, aut quicquam aliud curant, ſed reges & principes aſpernantur, & Regem unum expectant magnum Chriſtũ *Luc. 1.* cuius nos milites ſumus, in ſecula ſeculorum permanentes, cuiusque regnum non præterit, ſed manet in æternum.

Præciduntur Ionæ digiti oẽs ¶ His auditis, iuſſerunt Magorum principes, ut ſancto Ionæ, tanquã plura, q̃ opus eſſet, locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem miniſtri cum effeciſſent, amputatos digitos in conſpectu ipſius proiicientes, dixerunt: Eccè nunc q̃uo digitos tuos in terra diſſeminauimus. Expecta igitur, & cum meſſis tẽpus aduenerit, aderunt tibi multi digiti. Reſpondit ſanctus Ionas: Ego digitorum & manuum nõ egeo multitudine. Deus, a quo factus ſum, me in ea renouatione, q̃ in nobis eſt effecturus, ipſe renouabit. audientes hęc Magorum principes, iracundia pleni, iuſſerunt picẽ in magno uaſe liquefieri, & caput eius à miniſtris abradi, tum ipſum ſanctum in ſaccũ ita cõiici, ut caput exraret. Fecerunt iniqui miniſtri qđ fuerat imperatum & ſancti uiri cutẽ capitis ac linguã in uas pice plenum immiſerunt, deinde totũ etiã ipſum ſanctum, in picẽ in medio uaſis uehemẽtiſſime æſtuãtis, coniecerunt. Verum ſancto Iona in uas coniecto, ſtatim tota pix uaſe defluxit, ita ut eum non attingeret, nec ulla in parte læderet. Rem mirabilem ac nouam admirati homines impii, & uidentes uirũ ſanctũ nullum ex tanto tormento damnũ accepiſſe, cochleã afferri iuſſerunt & in ea ſanctum poni, uehementerq; comprimi ac diſſecari. Fecerunt miniſtri imperata, ipſumquè in cochlea compreſſerunt & omnia illius oſſa confregerunt deinde ipſum medium diſſecuerunt. *Immaniſsima ſupplicia.* Cum aũt diſſectus eſſet, imperarunt impii Magorum principes, ut corpus eius in lacũ profundiſſimum cõiicerent, ac diligenter obſeruarẽt. Atque ita factũ eſt.

Sancto igitur Iona martyrii coronã aſſecuto, iuſſerunt rurſum ad quæſtionẽ ſanctũ Barachiſium adduci atq; ita eũ allocuti ſũt: Parce mẽbris tuis, Barachiſi, & noli intẽpeſtiue teipsũ ꝑdere. Reſpõdit eis uir ſãctus; Neq; ego, inquiẽs, meipsũ formaui, neq; ꝑdã Dñs, à quo factus ſum me uirtute ſua renouabit eripietq; me è manibus ueſtris & è manibus Prinipis ueſtri neqſſimi, qui opificem ſuũ Deum non agnoſcit, ſed diaboli uoluntatẽ defendit ſtudetq; perficere. Hæc cum à ſancto dicta eſſẽt, duo ex Magorũ principibus Maſdrath & Seroth, ad Maarnenſem conuerſi: Nos, inquiunt, regem regum Saborium afficimus ignominia iſti. n. errore ſuo confiſi, neminem uerentur. Ita locuti, ardentes ira uultus ſuos ad beatũ Barachiſium conuerterũt, iuſſeruntq; ipſum in ſpinas coniici, deinde arundines afferri, findique medias, & ſancti uiri carni admoueri tum funiculo tenui ipſum circunuinciri atq; comprimi donec arundines in carnẽ penetrarent: poſt aũt imperarunt, ut arundines extraherentur, ut eius carnes dilacerarent. *Nota pluſquã belluinã crudelitatẽ.* Sic igitur fecerunt miniſtri, & carnes ipſius dilaniarunt. Tunc in cochleam, in qua ſanctus Ionas lectus fuerat, iniici iuſſerunt impii, atque ibi omnia oſſa eius perſringi. Quæ cum eſſent confracta, Magorum principes miniſtris imperarunt, ut in fauces ipſius picem ardentẽ coniicerent. Atque ita beatus Barachiſius animam reddidit, & ſanctorum martyrũ numerum aſcriptus eſt.

Abdiſſotas emit corpora ſãctorum admodũ carè Cum aũt uir quidam pietate inſignis, nomine Abdiſſotas, ſanctos Ionam & Barachiſium martyrio coronatos intellexiſſet, acceſſit, & ſanctorum tabernacula quingentis miliariſiis Daricis, & tribus ueſtimentis Sericis emit ab iis, à quibus ſeruabantur. Neq; uerò ſola ſanctorum Ionæ & Barachiſii corpora mercatus eſt ſed illorum etiam, qui ante ipſos martyrium pertulerant. Iurauit autem emptor, neminẽ è principibus reſciturum, cuſtodes ſanctorũ corpora uendidiſſe, dixitque ſe illorũ, qui martirio eſſent affecti, ueterem amicum eſſe. Cuſtodes. n. iuſiurandum exegerant, ueriti, ne, ſi res ad principum aures perueniſſet, in aliquod periculum inciderẽt. Sanctorum, qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc ſunt, ut ſuperius diximus Ionas & Barachiſius, Zanitas, Lazarus, Marotas, Nerſes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas undecim hi pugiles, glorioſiq; Martyres, ad finẽ uſq; pro Chriſto decertarunt, paſſique ſunt ſe uariis cruciatuum generibus torqueri, ut in Chriſti fide conſtantes apparerent, & præclarum uirtutis ſpecimen & exemplum ac formam poſteris relinquerent. Hi ſancti beatiſſimi & Chriſti milites inuicti ſtrenue pro Duce ſuo pugnantes, & uictoriã de Chriſti hoſtibus reportantes, ſtolam lucis induti ſunt, & incorruptã ab ipſo glorię coronã obtinuerunt, & nos oẽs eorũ ꝑcibus & ſupplicationibus apud Deũ adiuuamur.

Interfecti ſunt nouẽ ex iis Chriſti Martyribus VI. Cal. Aprilis, reliqui aũt duo IIII. Calend. eiuſdẽ mẽſis. Hanc autem ſanctorum Martyrum hiſtoriã cõſcripſit Eſaias Adami filius, qui cũ eques eſſet Regis Perſarum Saborii, & cum Magorum principibus, ut auditor tantum & ſpectator eorum, quæ fiebant, intereſſet atque ita omnia quę in hoc certamine contigerunt,
ab initio ad finem uſque audiſſet ac perſpexiſ-
ſet, ea ad omnium ædificationem atque uti
litatem & ſalutem, literarum monu-
mentis mandauit, ut talem pro
Chriſto uirtutem omnes
ſtudeant imitari: Cui
gloria & impe-
rium in ſe-
cula ſe
cu
lorum, Amen.

VITA

VITA S. EVSTACHII ABBAtis Luxouienſis, Quem alij Euſtaſium uocant, Authore Iona abbate, eius contemporaneo, ſed ſtylus obſcurior & aſperior, pleriſque locis in gratiam lectoris modicè mutatus eſt per F. Laur. Surium.

CAP. I.

29. Mart.

VEnerabilis Euſtachii Abbatis Luxouienſis monaſterii ſcripturus uitam, habitatorem eius innocentium ſpiritum ſanctum, ut qui illi uirtutes largitus eſt, mihi ad narrandas eas ſermonem tribuat, ut facta dictis exæquentur. Sub Mauritio & Phoca Imperatoribus, quo tempore Romanæ Eccleſiæ pontifex Gregorius clarus habebatur, necnon & Clotarius Chilperici filius, ſtrenue Francos regebat, religioſiſſimi extitere uiri, diſcipuli almi patris Columbani, Attala & Euſtachius. quorum prior in Bobienſi, alter in Luxouienſi cœnobio, eius ſucceſſores fuere, & magiſtri inſtituta ſuis alumnis ſeruanda tradiderunt. In principio autē narrationis noſtræ, exemplum bonorum omnium ſumamus Euſtachiū, qui ſufficit religioſas ac Deo deuotas mentes, ad appetenda uirtutum culmina erigere, & ad perfectionis compræhendenda faſtigia incitare. Cum ergo uenerabilis pater Columbanus uiceſimo ab eremi inhabitatione anno Luxouium reliquiſſet, in eo monaſterio uenerandus pater Euſtachius illi ſuffectus eſt: cuius poſt magiſtrū uirtutes clare fulſere. Et is quidē ex Burgūdionū gēte ort⁹, nobilis fuit gñe ſed nobilior ſanctitate, ſui magiſtri ueſtigiis inſiſtēs. Ad eius famā undiq; confluebant non pauci, & ſe religionis cultui mancipabant, ita ut non parua monachorum congregatione adunata, cum ſexcentis ferè monachis illic degere uideretur in Dei laudibus, qui uno regulæ ſiue canonis monaſtici ſpiritu ſuperna inſpiratione imbuti, laudes omnipotenti Deo pio exhibebant famulatu. Porrò ille pater uenerabilis multæ erat abſtinentiæ & multarum uigiliarum quotidiano ieiunio corpus macerans, orandi etiam erat ei aſſiduitas magna die ac nocte. Nec aberat ab eo ſolicitudo omnium eccleſiarum, interueniendi etiam magna aſſiduitas & conſtantia. In rebus quoque diuinis implēdis erat fortiſſimus, ſolicitus quoque pro pauperibus & peregrinis. Gaudebat cum gaudentibus, flebat cū flentibus. Nam quoties illi aliquis ob recipiendā pœnitentiam lapſus ſuos eſſet confeſſus, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Cauſas autem criminū, quas illi confitebatur, nulli, niſi Domino ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplū poſteris ſacerdotibus, ut interceſſores apud Deū magis ſint, quam accuſatores apud homines. Nam & ſecundum Apoſtolum circa huiuſmodi hominem cōfirmanda charitas eſt, quia ipſe ſui accuſator eſt, nec expectat accuſatorem, ſed præuenit, ut confitendo ſuum abluat delictum. Humiliat etiam animam ſuam ſicut Dauid ſanctus, qui poſtquam audiuit à Propheta, Dimiſſum eſt peccatum tuum, humilior factus eſt in emendatione peccati, ita ut cinerem ſicut panem manducaret, & potum ſuum cum fletu miſceret. Erat quoque uir ſanctus temperatus in omnibus, diſcretione præcipuus, redundabat erga illum timor & amor in ſubditis, redolebat doctrina in diſcipulis, labentia cuncta eius, animo ſubiecerant. Nullus apud eum uel mœrore premebatur, uel immodica lætitia afferebatur. Nec operā declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corpus eius detineretur. Erat aūt ei uſitata exhortatio ad diſcipulos ſuos, ut eſſent memores ſanctorum patrum, qui ꝑ mortificationem carnis & contemptum præſentis uitæ regna cęlorū adepti ſunt. Quapropter fratres mei, inquit, optimum iuſtis certamen, magis uerò ac magis ſatagite, ut per bona opera certam ueſtram uocationem & electionem faciatis. Monachorum autem opus illud eſt præcipuū, ut orationem puram offerāt Deo nihil habentes in conſcientia repræhenſibile, & memores illius, quod Dominus dicit in Euangelio: Cum ſtabitis ad orādum, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem, ut & pater ueſter, qui in cœlis eſt, dimittat uobis peccata ueſtra. Quòd ſi uos non dimiſeritis, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra.

Attala & Euſtachius diſcipuli S. Columbani.

Genus S. Euſtachij.

Confeſſio ſacramētalis.

2. Co. 2

2. Reg. 12.

Pſ. 101

Exhortatio ad monachos.

Mat. 11

CAP. II.

INtereà memoratus rex Clotarius uiri Dei Colūbani prophetiam ſuos in ſe effectus habuiſſe cernens, uenerabilem patrem Euſtachium, qui eius loco Luxonienſe monaſteriū regebat, ad ſe accerſiuit eumq́ue ad ſe uenientem piè admodum obſecrauit, ut ipſius nomine uellet ad beatum Columbanum legatione fungi, adiunctis ſibi quos uellet, nobilibus uiris, & quocunque eum reperiret loco, efficaci oratione ei perſuaderet, ut ad ipſum accedere dignaretur. Audito rege, uenerabilis diſcipulus ad iter ſe accingit, magiſtri ueſtigia perſecutus. Cumq́ue ad eum uenisset, Clotarii regis mandata ei expoſuit. Viſo Euſtachio, lætatus beatus Columbanus, gratulatur ſibi redeundi oblatam facultatem, retinet aliquandiu apud ſe Euſtachium, hortatur eum memorem eſſe laborū ſuorum, cœtum fratrum diſciplinæ habenis moderari, multos in eorum ſodalitatem aſciſcere, ſuiſque imbuere inſtitutis. Dimiſſum poſt hæc, ad Clotarium remeare iubet, taliaq́ue ad regias aures perferre reſponſa, ſibi æquum non uideri ut reuertatur, hoc ſolū orare, ut ſodales ſuos, qui Luxouienſe inhabitarent monaſterium, regali adiutorio & præſidio foueret, addidit etiam literas ad regem caſtigationis plenas. Fuere eæ regi munus gratiſſimum, eaſq; ceu pignus quoddam fœderis uiri Dei accepit lætus & ouans, nec obliuioni tradidit preces eius, ſed omni præſidio iam dictum monaſterium munire ſtuduit, annuis ditare cenſibus, fines eius undique pro uoluntate uenerabilis Euſtachij dilatare, denique ob uiri Dei amorem, eius incolas omni ope & beneuolentia proſequi.

Euſtachius legatus ad S. Columbanum

CAP. III.

POrrò uenerabilis pater Euſtachius ex Italia à beato Columbano, ut iam diximus, reuerſus, paterno affectu & æquo iure ſubditas monachorū regebat cateruas. Cōtigit aūt eum pro communi neceſſitate ire ad Clotarium regem, qui eo tempore in extremis Galliæ finibus & in locis maritimis morabatur. Iter autem habuit Euſtachius per ſaltum quendam pagumq́ue Briegium, peruenitque ad uillā Chagnerici, ubi dudum eius magiſter aliquandiu moratus fuerat. Villa ea Pipimiſicum dicebatur, diſtans ab urbe Miledorenſi duobus plus minus millibus. Ibi tum Chagnericus cum coniuge ſua Landegunda, bene Chriſtiana & ſanæ mentis fœmina degebat, cuius filium Magnoaldum apud ſe habebat. Viſo autem Euſtachio, Chagnericus cum ingenti gaudio eum excepit. Erat autem cum patre & matre filia Burgundofora, quam B. Columbanus Domino conſecrauerat. Eam uerò pater inuitam & planè recuſantē cū deſponſaſſet cuidam, & nuptiis tradere uellet, dolore

S. Burgundofora uirgo Deo ſacrata

dolore oculorum correpta,& tanto febrium igne ſuccenſa eſt,ut uix iam ſuperis reddi poſſe crederetur. Iã ſupremum illa trahente ſpiritum,beatus Euſtachius patrem eius increpauit, dicẽs ſuæ noxæ eſſe,ꝙ ea rantis cruciaretur pœnis,quandoquidem Columbani uiri Dei interdictũ uiolare attentaſſet. Tum ille diſſimulans,Vtinam inquit, ſoſpitati reddatur,& diuinis tradatur obſequiis, ego talibus uotis obſtare non debebo. Accedit inde Euſtachius pater ad lectum puellæ,ſciſcitatur ſi ſuo aſſenſu contra beati Columbani interdictum, poſt uota cæleſtia rurſus iteraret terrena. At puella teſtabatur ſe talibus uotis nunq̃ paruiſſe,ut terrenis cæleſtia commutaret, ſed paratam fuiſſe & eſſe beati uiri parere præconiis, ſeque ait præterita nocte uidiſſe ſimili figura uirum, qua ipſe eſſet, qui oculorum lumen ei redderet. uocemq; ſimul audiſſe dicentem:Quodcunque tibi uir iſte dixerit, fac, & ſanaberis. Infer ergo auribus meis, quæ mihi ſunt cuſtodienda,& tuis orationibus pelle dolorem à Domino illatum. Proſtratus itaque humi cum lachrymis uenerandus pater,Dñm poſtulat, ut munus promiſſum largiatur, ſurgensque, crucem ſupra oculos exprimit,& manu oculos palpans,Domini auxilium implorat. Protinus ſalus ſecuta eſt, lumen redditur, febrium ignis fugatur, redditamq́ue ſoſpitati matri commendat,donec à Clotario reuerſus, religioſis eã ueſtibus induat. Cernens autem pater ſoſpitati filiam

Signo crucis reſtituit uiſum.

redditam,rurſus inſiſtit ut ſponſo tradatur, pollicitationis priſtinæ cæca obliuione immemor. Quo puella comperto, cum una è ſodalibus de fuga ineunda pertractat,eaque aſſenſum præbente, felici fuga clã elapſæ,ad beati Petri Apoſtolorum principis baſilicã peruenerunt. Quod ut pater reſciuit, poſt eas furibũdus,pueros dirigit, iubetq́ue ut apprę̨henſam filiam crudeliter perimant. Pergentes pueri,finibus eccleſię puellam receptam reperiunt. Paulisper autem morati dum parentis ira frangeretur, puellæ mortis periculum minantur. At illa: Si,inquit, morte me formidare putatis,in hoc eccleſiæ pauimento probate. Ob talem etenim cauſam ouans mortem excipio propter illum,qui pro me non dedignatus eſt mori. Interea peracta legatione ſua Euſtachius pater remeat, puellam cuſtodia liberat,patrem terribiliter increpat, religionis ueſtem per pontificem urbis illius, Gundoaldum nomine, induit, ſacratq́ue ſalutaribus ſacramentis, monaſterium uirginum Chriſti ſuper paternum ſolũ inter fluuios Mugram & Albam ædificat, fratres,qui ſtructuræ curam habeant,deputat, germanum puellæ Chagnoaldũ, & qui ei poſtea ſucceſſit, Vualdebertum,ut regulam eas doceant,decernit, in quo quidẽ Vualdeberto quantæ uirtutes poſtmodum extiterint ſi uita comes fuerit,proſequi nitemur.

Burgũdoforæ conſtantia.

Habitus monaſtic⁹.

CAP. IIII.

REuerſus inde uenerabilis uir Euſtachius ad Luxonium,magiſtri præceptum implere parat, ut gentes uicinæ pabulo fidei alerentur. Progreſſus ergo, Vuaraſcis prædicat,quorum alii idololatricis cultibus,alii Photini, alii Bonoſi errore contaminati erant. His ad fidem conuerſis, ad Boios,qui nunc Baioarii uocantur,tendit, eiſque multo labore imbutis,ac fidei lineamento correctis,plurimos eorũ ad fidẽm conuertit. Vbi cum aliquantiſper moratus fuiſſet,dimiſit ſagaces uiros,qui in cœpti laboris ſtudio deſudarẽt: ipſe uerò ad Luxouiũ remeare ſtudet. Cum ergo iter carperet,uenit ad quendam uirum nomine Gundoinum,qui eo tempore ad uillam, quam Moſam uocant ab amne eo in loco fluẽte morabatur. Cũq; is uidiſſet Euſtachiũ, uelut gratiſſimũ munus ouans domi recet. p ingreſſus autem Euſtachius in

S. Euſtachius Chriſtũ gentilibus annũciat.

domum, præmiſſa benedictione, poſcit ut liberos, quos habeat,repræſentet. Ille obediens, duos bonæ indolis filios præſentat. At uir ſanctus, Eſt ne,inquit, tibi adhuc proles? Ille fatetur præter unam filiam luminibus orbatam, nomine *Salebergam,ſe amplius non habere. Veniat,inquit,illa. Quam cum uidiſſet, ſciſcitatus eſt ex ea, utrum iuuenilis animus ad cultũ diuini timoris adſpiraret. Tum illa affatim ut tenera quiuit ætas,reſpondit ſe paratam eſſe ſacris obtemperare præconiis. Suſcepit ergo uir ſanctus laborem, biduano corpus ieiunio affecit, mentem fide armauit, ſuper oculos benedictionis oleum effudit, meruitq́; tandem per eius interuentum cæcitas obtinere lumẽ. Redintegrauit diuina pietas ad preces famuli ſui,luminis damna,ut recepto lumine,poſt diuina munera uberius ad timoris Dei,cultum adſpiraret. Et ea quidem nuncuſque ſupereſt,& diuinis obſequiis dedita, non ſolum ſuæ utilitati, ſed & aliis prouidet opportuna. Cumq́ue uir Dei progreſſus inde,cœptum iter peragerer,quendam fratrem Agilum nomine, qui modo Reſpacenſis cœnobii præſul exiſtit, quemq́ue tũ uehemens febrium ignis excoxit, manu tetigit,interuentuque orationum ſuarum priſtinæ ſoſpitati illico reſtituit. Deinde peruenit ad ſupradictum cœnobiũ, ibique tam fratres interius quam uicinos populus ad Chriſtianum uigorem excitare ſtudet, multoſq́ue eorum ad pœnitentiæ medicamenta pertraxit. Fuit autem hoc illi ſtudio, ut multos ſua fæcundia erudiret, & quidem complures ex eis poſtea eccleſiarum præſules extiterunt:Chagnoaldus Lugduni, Acharius Viromandorum & Nouiomenſis ac Tornacenſis epiſcopus,Rachnacarius Auguſtoduni & Baſileæ, Audemarus Bononiæ & Taraonenſis oppidi.

*Adesbergã. *Sadalbergam.*

Cæca lumẽ recipit.

Febris pellitur

Ex monachis multi epiſcopi.

CAP. V.

CVmq́ue iam haberetur omnibus gratus B. Euſtachius ita ut nullus ſe beatum Columbanũ perdidiſſe gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuiſſet,præſertim cum cerneretur in diſcipulo magiſtri inſtituta manere:cum, inquam, iis omnibus charus eſſet,& omnium quoque Franciæ procerum ſtudio & honore fulciretur ;atque Clotarii regis amore & ueneratione clueret,exarſit more non liuidus aduerſus ſanctorum famam chelydrus, excitatq́ue è finibus matris nouum Cain,qui fratrem uelit zelo extinguere,uel etiam nouum proditorem, qui magiſtri dicta ſcinderet,& collidendo ſolida, ad fragiles turbarum auras fragilem mentem acommodaret. Excitat unum è lubditis, Agreſtium nomine, qui quondam Theodorici regis notarius fuerat, & quadam cordis compunctione tactus,omnia, quæ poſſederat,relinquens,& ad Luxouium ueniens,ſe & ſua omnia ſupradicto patri tradiderat. Is ergo, ut cuncta replicem,religionis ſpeciem in monaſterio geſtans, poſt licentiam poſtulat, ut gentium eſſe prædicator permitteretur. At uir ſanctus illum diu obiurgans increpat, ait illũ ſe non debere ad tale opus idoneum uel dignũ, quippe rudem adhuc in religione,putare, omnibus eccleſiaſticis ornamentis decoratum eſſe oportere, qui ad tantum opus ſatis aptus cenſeatur. Commemorat ei Ieremiam,qui licet Domini electione miſſus, tamen ſe dignum negauerit, dicens: A,a,a, Domine Deus, eccè neſcio loqui,quia puer ego ſum. Moyſes quoq;, quẽ ducem Dominus elegit populi ſui,ob linguę tarditatem ſe indignum fatebatur. Sed cũ his rationibus nihil proficere,quem tenere nõualet, abire ſinit. Qui ubi ad Baioarios peruenit, ibi paululum moratus, nullum fructum attulit, ſed uelut alta platanus,garrula uerborum folia tremulas quatiens ad auras, fructus copiam neſciuit. Deinde Aquileiã proficiſcitur.

Chelydrus eſt genus ſerpẽtis ſed hic dæmonẽ ſignificat.

Iere. 1.

Exo 3

Porrò

Porrò Aquileienſes tum deſciuerant à communione ſedis Apoſtolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum Apoſtolorum principem loquitur: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Deſciuerant autem ob trium capitulorũ diſſenſionem, undè diſcordiæ incrementa diuturna manarunt, quod præſenti operi non neceſſe eſt inſerere.

Mat.16

Veniens igitur Agreſtius Aquileiam, ſocius ſtatim ſchiſmatis affectus, à Romanæ ſedis communione ſeiunctus ac ſeparatus eſt, totius orbis communionem, quicunque Romanæ ſedi iungerentur, damnans, in ſola Aquileia orthodoxam fidem retineri contendens. Hoc ergò ſchiſmate imbutus, epiſtolam uenenoſam, increpationibus plenam, ad beatum Attalam per Aureum, Adaluualdi regis Longobardorum notarium, dirigit.

Nota ſtultitiam chiſmatici

Quam beatus Attala perlectam & ridiculo habitam, mihi tradidit ſeruandam: & ego quidem per multorum annorum ſpatia illam abditam habui, ſed poſtea mea negligentia perdidi: nec quinis utiq; alius illam, ſed ipſe proprio ſtylo ſcripſerat. Miſſa autem ad beatum Attalam epiſtola, ipſe ad Luxouium properat, deinde beatum Euſtachium ſchiſmaticis tentat aculeis, ſi ſanam eius mentem ſua ueſania corrumpere queat.

Agreſtius nititur Euſtachiũ euertere.

Quod ut uir uenerandus comperit, diu paternis alloquiis errantem monet: ſed poſtquàm ſalutaribus monitis & ſalubri antidoto mẽtem peſte corruptam curare nequiuit, à ſuo ac ſuorum cõtubernio eum ſegregauit. Refutatus ergò à B. Euſtachio, huc illucq; ne uagatur, ut nonnullos ſuæ ſententiæ fautores poſſit efficere. Sed cùm præ imperitia nihil poſſet obtinere, beati Columbani regulam ſibi carpendam ſumpſit, multa aduerſus eam liuido dente garriens, ac uelut cœnoſa ſus grunniens, per quoſcunque potuit ſui ſimiles murmur excitauit, annuente illi Abeleno, Genuenſis urbis epiſcopo, qui illi ſanguinis cõiunctione proximus erat.

Calumniatur regulã S. Colũbani.

Et is quidem Abelenus uicinos epiſcopos in Agreſtij ſubſidium omni ſtudio ſenſim ſibi iungere nitebatur, ita ut ipſum quoque regem Clotarium tentaret, num ipſorũ parti eſſet aſſenſum præbiturus. At ille ſciens & experimento cognitã habens beati Columbani ſanctitatem, & diſcipulorum eius doctrinam, primò ſuis eos ſtuduit reſponſis redarguere: ſed cùm nihil proficeret, ſtatuit ut ſynodali examine regula probaretur, nihil ambigens de beati Euſtachij authoritate & doctrina, quin omnes aduerſantes ſanctæ regulæ prudentia & facundia ſua, adminiculãte ei ſpiritu ſancto, facile ſuperaret.

Clotarij regis prudentia.

Emanante ergò regia iuſſione, multi Burgundionum epiſcopi in ſuburbio Matiſconenſis oppidi conueniunt: inter quos Maximus reſidebat * Trecenſis epiſcopus, propter quẽ præcipuè ſynodum fieri urgebat Vuarnacharius beati Euſtachij inimicus.

*Synod' Matiſconẽſis f. * Trecẽſis.*

Sed præualuit beati Euſtachij deprecatio, ut qui fautor & patronus fieri uoluit miſeræ intentionis, is correptus à Domino, omnium uires frangeret. Nam præfixo & ſtatuto die, quo aduerſus Euſtachium altercatio futura erat, ipſe morte præuentus interiit. Fractis ergò in illo Agreſtianæ partis uiribus, turbantur, ſciſcitantur omnes ex Agreſtio, quænam aduerſus regulam beati Columbani uel uenerabilem Euſtachium obiiceret. Tum ille trementibus labiis, nihil authoritatis aut elucubrati eloquij habens, ait ſuperflua quædam & à canonica conſtitutione aliena, ab eius regulæ profeſſoribus pari ſtudio obſeruari.

Nota ridiculas hæretici cõtra monachos obiectiones.

Cumque illi urgerent, ut ea expromeret, tandem crimina recitat, nempe ipſos ſuæ regulæ habere cochleam, quam cùm lamberent, eam crebrò ſigno crucis ſignari, & in ingreſſu cuiuslibet domicilij intra cœnobium, tam ab introeuntre quam egrediente, benedictionem poſtulari. Sed cùm illi nihil dignũ ſynodali diſcusſione obiici cernerent, Alia, inquiunt, ſi quæ habet, opponat. Prorumpit ille, atq; ſe ſcire Columbanum à cæterorum more diſcrepare, & ipſa Miſſarum ſolẽnia multiplicatione orationum uel collectarum celebrare, & multa alia ſuperflua: quæ cum authore tanquàm hæreticas traditiones uoluit ut Synodus execraretur. Vt uerò audiuit beatus Euſtachius hæreticos dici ſe ſuoſque una cum magiſtro Columbano, dixit ad Synodum: Vos, ò decus ſacerdotij probare debetis, quinam in eccleſiis ueritatis ac iuſtitiæ ſeminaria conſtituant, & qui à ueritate & uera religione aliena tradant. Quicquid enim à norma ueri tramitis diſſentit, extra Eccleſiæ corpus haberi debet. Veſtrum eſt diſcernere obiecta, an ſint à ſcripturarũ ſerie aliena. Aiunt illi: Ex tuo ore noſſe uolumus, qđ his, reſponſum reddas. At ille: Nequaquam, inquit, reor ego contrarium eſſe religioni cochleam, quam Chriſtianus lambit, uel quodcunque uas aut poculũ, crucis ſigno muniri, cũ ꝑ aduentũ ſigni Dominici pellatur peſtis aduerſantis inimici.

Euſtachij ad calumnias agreſtij reſponſa.

Introeuntẽ uerò monachum cellulam uel exeuntem benedictione Domini armari, ratum duco iuxta illam Pſalmiſtæ uocem: Dominus cuſtodit te ab omni malo, cuſtodiat animã tuam Dominus. Dominus cuſtodiat introitũ tuum & exitum tuum ex hoc nunc & uſque in ſeculum. & licet hoc ad unumquemque Chriſtianum poſſit referri ut gratia baptiſmi per fidem in Eccleſiam intrans ſeruetur, & uſque ad finem perſeuerantiæ uigore firmetur, tamen ad quotidianum motum ſiue in ingreſſu, ſiue egreſſu uel progreſſu unũquẽq; noſtrũ ſigno crucis muniri, uel benedictione ſodaliũ roborari, fas duco.

Pſ.120

Multiplicationẽ uerò orationũ in ſacris officiis, credo ego omnibus eccleſiis proficere. Quanto enim plus Dominus quæritur tanto plus inuenitur, & cum crebrius oratione pulſatur, ad miſerendum petẽtibus citius excitatur. Nihil enim magis deſiderare debemus, q̃ orationi incumbere. Sic enim ipſe Dñs in Apoſtolis nos hortatur: Vigilate & orate, ne intretis in tẽtationem. Sic & Apoſtolus ſine intermiſſione orare nos docet. Denique omnis ſacra ſcriptura ad Deũ clamare nos iubet. Qui enim clamare negligit, tanquã à Chriſti membris neglectus & præciſus, abiicitur. Nihil.n.tã utile tãque ſalutare, q̃ creatorẽ multiplicatione precum & orationum aſſiduitate pulſare.

Matt. 26. 1.Th.5

His & conſimilibus reſpõſis confuſus Agreſtius, addit garrulitatis noxam calumniatur capitis comam aliter tõderi, aliter characterẽ exprimi, & ab omnium recepto more deſciſci. Cum ſic ille friuola garriret, ſagax Euſtachius, ut erat uirtute patiẽtiæ & ſcientiæ inſignis, reſpondit: In horũ præſentia ſacerdotum te ego eius diſcipulus & ſucceſſor, cuius tu diſciplinam & inſtituta dãnas, ad diuinũ iudicium cum illo intra præſentis anni circulum diſceptaturum inuito, ut iuſti iudicis examẽ ſentias, cuius famulum tuis obtrectationibus maculare conaris. His dictis, metus quoſdam partis Agreſtianæ perculit, hortanturque oẽs, ut pacis nexu corda iungantur, & ille quidẽ à præſumptę temeritatis audacia deſiſteret. hic uerò paterno affectu piis correptionibus labẽtẽ foueret. Reſpõdet B. Euſtachius, ueſtris ego precibus libens ſatisfacerẽ, ſi miſera mens duritiam uecordiæ abiiceret, & correctis cauterio morbis, uel antidoto curatis uiſceribus, redux ad ſana conſilia ſe recipere niteretur. Tum uerò cogẽtibus cunctis, Agreſtius ſimulatam pacem poſtulat uti poſteà factis declarauit. Euſtachius miti animo, & mente uirtutum conſcia ſuaſione poſcentium flexus, pacem tribuit, oſculum porrigit. Agreſtius interim manifeſtam ueſaniam metu uerecundiæ continuit, non tamen à malis penitus receſſit.

Agreſtius ſictè pacẽ petit ab Euſtachio.

CAP. VI.

COEpit nanque poſtea tẽtare monaſteria, & ſub ſpecie diſcipuli pcecium proditionis taxare. Venit uerò ad quendam uirum uenerabilem Romaticũ, qui primæ nobilitatis fuerat apud Theodebertum regem, porrò beati Columbani exemplo & Euſtachii prędicatione permotus, in Luxouienſi cœnobio monaſticis inſtitutis ſe ſubdiderat. Cũ autẽ diu ſub regulari tenore uitam ageret, poſt, Euſtachio annuente, puellarum monaſterium in fundo ſuo extruxit, in quo etiam regulam beati Columbani cuſtodiendam indidit. Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agreſtius pergit, ſeſe ſubditum atq; obedientem ſimulat, ſimulque Amatum, quem ibi Euſtachius ob imbuendam regulam præfecerat, mollibus ſuggeſtionibus tentat. Eo nanque tempore pro quibuſdam rebus neglectis tam Amatus, quã Romaricus, ab Euſtachio obiurgati fuerant.

Nota inſidias Agreſtii ſchiſmatici

Læſos ergo ut ſenſit, ut facilius exaſperatas mentes ſuis aſſertionibus iũgeret, quibuſdam adhibitis ſtimulis id paulatim nitebatur, ut uenenata uerba ſanæ mentes reciperent, & ſic in contemptum regulæ beati Columbani propriam ueſaniam propagaret. Pròh dolor, exitiabili ſuaſione ac letifera ſuggeſtiõe inſanus ille ſana maculauit. Nam abiectis inſtitutis priſtinis, rudibus plebem doctrinis inſtruere illi conati ſunt, & educto iã ante iuxta B. Iob, colubro tortuoſo manu obſtetricante diuina, rurſum zelum inuidiæ admittere non metuunt.

Iob.26

Deinde ad Burgundoforam dirigit iter Agreſtius, ut eam quoque ſuis ſtimulationibus, ſi poſſet, macularet. At Chriſti uirgo eum non fœmineo more ſed uirili planè reſponſione cõfudit. Num tu, inquit, confutator ueritatis & nouorum introductor argumentorum, ea cauſa, huc ueniſti, ut ueneno tuo dulcia mella miſceres, & uitalia alimenta letali amaritudine commutares? Illis tu detrahis, quorum ego uirtutes experta agnoui, quorum doctrinam ſalubrem recepi, ex quorum eruditione multos cęleſtia regna penetraſſe comperi? Meminiſſe te uelim illius Eſaiæ: Væ q dicit malũ, bonũ, & bonũ malũ. Accelera, & pruſus ab hac ueſania feſtinus recede.

Burgũdofora egregiè cõfutat Agreſtium.

Eſa.5.

Cõfutatus ille his Chriſti famulæ reſpõſis, rurſũ ad Romaricũ & Amatũ repedat, ut cęptã deceptionis rugã foueat, & contrahat. Sed non defuit ultio diuina. Cũ.n. ad hoc iam omnes adſpirarent, ut contemptui priſtinorum documentorum ſubſcriberent, & aſſeclores ſe præberent, primum lupi rabie exagitati, duos ex huius aſſertionis fautoribus, per intempeſtam noctem intra ſepta irrũpentes, morſibus laniarunt, atque ipſos quoque rabie compræhenſos, miſerabiliter morti tradiderũt. Alium quendam* Plareium, qui ad hunc diſcordiæ fomitem uehementer adſpirabat: dæmoniacus furor pſuaſit, atque ignobiliter neci dedit. nam propria manu ipſe ſe laqueo ſuſpendit. Sed cũ hæc ultio necdum corrigeret delinquentes, protinus maior ſecuta eſt. Nam ſubito fulgur lapſum e cœlo magno fragore pcutit, locũ, eccleſiã peruagatur, tegumenta ſubuertit, plebem urit & examinat, ſcilicet ut præſens correctio illi, quæ nimia ſimplicitate pręueniente, calliditate euerſa, ignauæ perſuaſioni aſſenſum præbuerat, monſtraret futuram debere irato fugere. Mortui ad præſẽs ſunt uſque ad uiginti. Deinde metu perculſos paulatim mors rapuit, ut ex ea ultione, ut aiunt, amplius q̃ quinquaginta extincti ſint, authore quidem criminis ad pœnitentiam reſeruato, ut ſi agnoſcat & redeat, procul dubio ſanitatem recipiat. Nullum etenim Dñs perire deſiderat, ſed ſemper quanuis grauibus delictis obrutum, ut per pœnitentiæ fomenta reſipiſcat, expectat. Sed cum ille ſæpius ſibi datum pœnitentiæ locum non agnoſceret, ut B. Euſtachii ſententia, ad diuinum iudicium ipſum uocantis, præualeret, ante triginta dierum circulum, priuſquam uertẽtis anni metas compleretur, à ſeruo ſuo, quem ipſe redemerat, ſecuri percuſſus, interiit.

En ultionem terribilẽ in calũniatores regulæ S. Colũbani.

** Plereum.*

Occaſio criminis dicebatur, uxoris pmixtio. Quod q̃uis multi dixerint, & pro uero aſſerere uoluerint noſtrum tamen affirmare nõ eſt. Cuncta enim, iuxta Salomonẽ, adducet Deus in iudiciũ p oi errato, ſiue bonũ, ſiue malũ, & ſm Apoſtolũ Vniuſcuiuſq; opus quale ſit ignis pbabit. Hoc tñ nobis dicendum eſt, iuſtam enim ſententiam diuini iudicii ferire non diſtuliſſe, ut & aſſentatores ſiue aſſeclas eius ceſſare à lacerationibus famulorum Dei admoneret, & ille per contumaciam admiſſa ſcelera merita ultione lueret.

Agreſtii interitus.

Ecc.12 1.Co.3.

Amatus uerò & Romaricus uenerabilis Euſtachii indulgentiam poſtulantes, recepti ſunt, & ſubmota deſidia, eius gratia fruuntur. Porrò Abelenus & cæteri Galliarum epiſcopi poſt ad roboranda Colũbani inſtituta adſpirãt & multi iam amore beati Columbani & eius regulæ, monaſteria conſtruunt, fratres adunant, greges Chriſti congregant. Inter quos fuit illuſtris uir Eligius, qui modo Viromandenſi eccleſiæ pontifex præeſt. Qui cum adhuc ſuperſit, non meo iudicio fulciendus eſt, ne adulationis inſimuler. Is uerò apud Lemouicenſem urbẽ monaſterium nobile ſuper fluuium Vincennam, Solemniacum nomine, extruxit, diſtans ab ea urbe millibus quatuor, & alia multa iiſdem locis cœnobia. Sed & Pariſiis puellarum monaſterium, quod regio munere acceperat ædificat, cui Chriſti uirginem Auream præfecit. In Bituricenſi uerò urbe puellarum monaſterium ſecundum beati Columbani regulam * Bertuara, nobilis genere & religione fęmina, conſtruxit. In ſuburbio Bituricẽſi uir uenerabilis Theodulphus, cognomento Babelenus, monaſteria ex regula beati Columbani, religione omni pollentia extruxit: Primum in inſula ſuper fluuium Milmandam ubi religioſorum uirorum adunauit cateruam: Aliud Gandiacũ nomine, haud procul a fluuiolo Albera: Tertium Chriſti uirginum in loco, dicto Carantonio, ſuper fluuium iam dictum Milmandram. Item aliud Chriſti uirginum iuxta Niuernenſe oppidum ſub eadem regula conſtruxit. Iam uerò beatus Euſtachius, has adeptus uictorias, corrigere delinquentes ſtudet, ac ſuæ paci eos, qui remanſerant, adunare conſtituit. Porrò monachorum, ſub eius obedientia degentium in ſæpedicto monaſterio ingens creuerat multitudo, ut iam multa per uicina loca cœnobia conſtruerentur, quæ eius ſucceſſor B. Vualdebertus firmauit atque ædificauit.

Amatus & Romaricus conciliatur S. Euſtachio.

Cõſtruuntur multa cœnobia S. Columbani.

** Bertrada.*

CAP. VII.

DEnique beatum ex hac uita præſtolans exitũ, omni intentione ad contemplanda ſcripturæ diuinæ myſteria, ſiue, ut author loquitur, myſticorum præconiorũ documenta deſudat, ſolique Deo mente intenta preces fundens dirigit. Cumque iam per multorum circulum annorum hoc in opere intentus uacaret, aduenit tempus uocationis, ferturque ſententia iuſti iudicis, ut quod minus annorum circuli, diuerſis afflictionibus peracti, purgauerant, paucorum corporis infirmitas dierum ſanaret, interrogatuſque inter pœnæ incendia ſub uiſione nocturna, ſi quadraginta dierum ſpatio leuiori pœna cruciari malit, aut triginta feruentiori incendio purgatus, uitam beatam functus, cœlos penetrare, ille reſpondit, melius eſſe, quanuis duris breui tempore ſubiacere flagellis, quam pœnis lenioribus prolixius conſumi. Tulit ergo prouiſam atque electam corporis pœnã, & die triceſimo omnibus ualedicens, triſte remanentibus nuncium depromit, ſuum exitum eadẽ die

Viſio oblata ſãcto uiro

Eucharistia munitus obiit

die eſſe futurum. Deinde ſumpto uiatico, animã cœlo reddidit, ardensque deſiderium ſuperis, & paternum regimen uiuentibus religionisque exempla relinquens, ipſe parta uictoria, cœlorum regna penetrauit, duce Chriſto, cui eſt uirtus & honor per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VITA BEATI IOHANNIS CLImaci, à Daniele monacho conſcripta.

Martij 30.

Quænam hunc uirum diuinum ciuitas tulerit, atque ante cœleſtis militiæ glorioſam exercitationem educauerit, nõ facile dixerim, cùm id mihi non ſatis diligenter exploratum ſit. Quænã uerò modò ipſum ferat, æterniſque & immortalibus delicijs paſcat, longè ante nos Paulus expresſit. Eſt enim & ipſe penitus cœleſtis illius Hieruſalem effectus municeps in qua eccleſia primitiuorum eſt: quorum, inquit, conuerſatio in cœlis eſt, ubi ſpiritu purgatisſimo atque ab omni materia remoto, diuina inſatiabiliter hauriens, pulchritudines inuiſibiles contemplans, digna ſudorum præmia recipit, laborumque mercedem quietisſimã refert. Nã cœleſtis regni hæreditate potitus, cum illis iam in æternũ tripudiat, iungitq; lętitiã cum iis, quorũ pes ſtetit in directo. Quonam uerò modo beatitudinẽ iſtam ſibi comparauit, iã dicere inſtituã.

Hebr. 12.

Hic cùm per ætatem corpoream ſexdecim fermè eſſet annorum, ſeipſum obtulit Chriſto ſacrificiũ gratum atque acceptabile, monaſticæ uitæ iugo colla ſubiiciens in monte Sina, eo puto conſilio, ut ipſa uiſibilis loci commoratione admonitus, ad inuiſibilem Deum facilius dirigeretur, & aptius perduceretur. Atque peregrinationem, ut intellectualium adoleſcẽtularum magiſtram, in primis adamauit, per quam turpi & noxia cõfidentia oĩ reiecta humilitate honeſtisſima ſumpta dæmonẽ illũ à quo nõnunquã, ut nobis ipſis placeamus, nobisq; confidamus, inducimur, à ſe penitus eliminãs, ab ipſo quoq; cordis aditu reiecit. Inclinans uerò ceruicẽ, & cõfidẽs in Domino, ac ei, q ſe ſuſceperat, patri, ueluti optimo cuidam gubernatori, ſe totum permittens, altisſimos atque ſæuisſimos uitæ præſentis fluctus ſine periculo traiiciebat. Adeò uerò perfectè mundo proprijsque uoluntatibus mortuus erat, ut inexpertem rationis ac uoluntatis animam quandam habere uideretur, atque proprietate naturali omnino liberatam. Idque cùm ante hanc cęleſtẽ ſimplicitatẽ, mundanæ ſapientiæ nõ fuerit imperitus, ſanè mirabilius eſt. Philoſophiæ. n. tumor à Chriſti humilitate, ut plurima alia, lõgè remotus eſt.

Anno ætatis 16 fit monachus.

Summa eius obedientia.

Decem igitur & nouem annis ita conuerſatus eſt, ac beatæ ſubiectionis exemplar omnibus factus: cùm is, qui ſe exercuerat, ſenior ſanctus migraſſet ad Chriſtum, & ipſe ad uitæ ſolitariæ ſtudium egreditur, illius orationibus, ut armis potentisſimis, fretus ad deſtructionem munitionum ſatanæ. Quinto autem ab eccleſia lapide palæſtræ ſuæ domicilium conſtituit, loco cui Tholas nomen eſt. Ibique quadraginta annos ſumma animi magnanimitate, & alacritate tranſegit ardentisſimo amore ac diuinæ charitatis igne ſemper æſtuans. Iam uerò quis poſſit, quantos illic pertulit labores, digne aut uerbis, aut plauſibus proſequi? Quomodò enim id efferri in lucem poterit, cùm omnis eius labor clàm & ſine arbitro exactus ſit? Veruntamen ex primitiis quibuſdam & uelut præuiis occaſionibus, beatisſimi uiri ſanctum uitæ inſtitutum audiamus.

Fit anachoreta.

Cibi parſimonia.

Edebat quidem ex omnibus, quæ ſibi per profesſionis ſuæ uotum edere licebat, ſed modice omnino, ut & ex hoc faſtum atque elationis cornu ſapientisſime deiecerit, breuitate quidem uictus inſanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inediã clamans: Tace, Obmuteſce: & ex omnibus modice guſtando, tyrannidem inanis gloriæ ſub iugum mittens. Solitudine præterea & raro hominum congreſſu, fornacis huius flammam, luxuriam ſcilicet, adeò extinxit, ut omnino obſtructa ſedaretur, nullasque moleſtias irrogaret. Cupiditatem uerò (quam idolorum uenerationem Apoſtolus eſſe diffiniuit) miſericordia Dei rerumque exiguitate fortisſime fortis iſte ſuperauit. Accidiam uerò, animique deſidiam, (quam meritò ſuggem animæ mortem dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitatione deuitauit. Cumque nullius mortalis rei affectione teneretur, æternorumque ſolum ſenſu paſceretur, noxiæ triſtitiæ liber euaſit. Iracundiæ uerò tyrannidem in ſeipſo per obedientiæ gladium occiderat. Raro præterea congreſſu corporis, rarioreque uſu ſermonis, inanis gloriæ ſanguiſugam, araneæ ſimilimam, mortificauit. Quid octaui uitij ſupremam diligentisſimamque enuodationem, ſuperbiæ ſcilicet, proſequar, quam cępit quidem per obedientiæ manſuetudinem nouus hic Beſeleel, perfecit uerò cœleſtis Hieruſalem Dominus, præſentia ſua adueniens, humilitatemque aduerſus illam exaltans, qua ſine diabolum, eiusque conformem claſſem deſtrui posſibile non eſt.

Vitia ut in ſe extinxerit.

Gala. 5

Vbi uerò in huius coronæ contextu ponam lachrymarum illius fontem, rem quidem raram, & quæ in multis non facile inuenitur, quarum hodie ſupereſt ſecreta officina, ſpelunca breuisſima in extremitate quadam ad radicem montis poſita, tantumque ab illius atque omni alia cellula remota, quantum ad obſeruandas gloriæ inanis aures, ſatis eſſe uidebatur? Ad cœlum uerò uſque gemitibus, ſuſpiriis, ſingultibus, precibusque & eiuſmodi reliquis, quæ ab his fieri ſolent, qui gladiis cauterijsque pũguntur, & quibus effodiuntur oculi, pertingens: ſomni tantum capiebat, quantum ſufficere poſſe arbitrabatur ad ſeruãdam animi intellectusque ſubſtantiam, nè per enormitatem uigiliarum contabeſceret. Ante ſomnum uerò ut plurimum orationibus uacans, libellos etiã conſcribere ſolitus erat, quo ſolo opere accidiæ languorẽ à ſe fugabat. Porrò curſus eius omnis, perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hũc enim die noctuque mundisſimo caſtitatis ſpeculo intuens, ſatietatem ullam capere nolebat, immò uerò, (ut magis propriè eloquar) non poterat.

Gratia lachrymarum.

Somni parcitas.

Huius aliquandò diuini patris uitam imitari cupiens, eiusque diſciplinis imbui, atque ab eo uerę philoſophiæ elementa percipere, quidam ex his, qui uitam ſolitariam delegerat, Moyſes nomine, plerosque ſanctorum patrum precatores exhibuit, per quos, ut ſe in diſcipulum ſuſciperet, ſummis precibus orauit. Igitur illorum precibus fretus, à ſancto uiro, ut optauerat, ſuſceptus eſt. Huic aliquandò ſanctus pater præceperat, ut quodam ex loco pinguis glebæ materiam conueheret, pro lætiori hortuli olerumque cultura.

Moyſes diſcipulus ſancti uiri.

Perueniens igitur Moyſes ad denotatum ſibi locũ, quod iuſſus fuerat, impigre exequebatur. Sed cũ iam meridianum tempus adeſſet, & ſolis incendio, fornacis in morem, locus ille igneſceret, (erat enim mẽſis Auguſtus) uictus Moyſes, & ex tranſuectione fatigatus, aliquantula requie opus ſibi eſſe decernit, atque ſub immanis ſaxi umbra ſeipſum dimittẽs, obdormire cœpit. Sed clemẽtisſimus Deus fideles ſeruos ſuos in nullo cõtriſtari pmittens, cùm iã periclitaretũ Moyſes, conſueta illum miſericordia hoc mõ præoccupat.

Magnus hic pater Iohãnes cũ in cellula ſua degerat,

rat, ſibiipſi & Deo, ut conſueuerat, uacans, in ſomnũ quendam tenuiſsimum incidit, uiditque per uiſum uirum quendam auguſtiore facie & habitu ſe excitantem, ſomnosque ſibi exprobrantem ac dicentem: Tu ne Iohãnes ita ſecure obdormis, & Moyſes periculo proximus eſt? Citius itaque euigilans, oratione ſtatim armatur, pro diſcipulo ſupplicans. Quem poſtmodum ad ueſperam reuertentem interrogat, num aliquid ſibi aduerſum atque inſperatum cõrigiſſet. Tunc ille, Saxũ, inquit, miræ magnitudinis parũ abfuit, quin me demoliretur & penitus contereret, cum ſub illo profunde obdormirẽ niſi uocẽ tuã me audire exiſtimans, ex loco, concito ſaltu, timore plenus deſiliſſem. Quo facto, continuè ſaxum illud è * ripa euulſum, ac terrę affixum cõſpexi. Quo audito, uir Dei uerè mẽte humilis, nihilque ex his, quæ uiderat & audierat, diſcipulo annuncians, occultis clamoribus & intimæ charitatis uocibus hymnum dicens, gratias uberrimas retulit Deo.

Seruatur Moyſes à præſentiſsimo periculo.
**for. rupe.*

Erat enim uir ſanctus occultorum uulnerum medicus. Monachus enim quidam, Iſaac nomine, quũ aliquando graui carnis æſtuaret incendio, curſu ad illũ peruenit, undique mœrore circunfuſus, inteſtinumque bellum ſingultibus & lachrymis patefecit. Eius itaque fidẽ & humilitatem uir Dei admiratus, blãdè his uocibus conſolatur, dicens: Stemus, inquit, ambo ad orationem fili, & omnino clemens & miſericors Dñs preces non deſpiciet noſtras. Quod quũ factum fuiſſet, necdum oratione cõpleta, adhuc prono in faciẽ infirmo fratre proſtrato, uoluntatẽ ſerui ſui Dñs fecit, ut ex hoc prophetã ſuũ uera dixiſſe oſtenderet, ſerpensque carnis effugit, flagellis intẽtiſsimæ orationis edomitus. Portò is, ꝙ hactenus fuerat æger liberatum ſe ægritudine conſpiciens, omnique iam huiuſmodi perturbatione curatum, obſtupuit ualde, Deoque & inclyto eius famulo gratias retulit.

Eſ 65.

Cũ uerò præterea hic uenerandus pater uerbo gratiæ ad ſe uenientes affatim exatiaret ac doctrinæ fluẽta largiſsime profunderet, maligni quidã homines, inuidiæ facibus inflammati, tantamq; frugẽ, quanta ex illius doctrina gignebatur, cohibere molientes, loquacem illum ac nugacẽ uocare cœperunt. Quod ille animaduertens, cunctaque in eo, qui ſe confortabat, Chriſto poſſe edoctus, nec ſolũ per ſermonis exhortationem eos qui ad ſe utilitatis ſuæ cauſa ueniebant, erudire uolens, ſed multo potius per ſilẽtium, & per operum philoſophiam, ut ſicut ſcriptum eſt, abſcinderet quærentium occaſiones, uſque ad certum tempus tacere inſtituit, melliſluumque doctrinę fluuiũ cõpeſcere, ſatius eſſe & melius exiſtimans, hoc interim detrimento affici ſtudioſos bonorum amatores quibus fortaſſe per ſilentiũ amplius profuturus erat, quã ingratos illo, iudices amplius iritari, ne ulterius eorum malitia & maleuolẽtia excreſceret. Quocirca & illi reueriti humilitatem ac modeſtiam uiri, conſciique quòd ſibi eiuſmodi utilitatis fontem obturauerant, quantique detrimenti omnibus extiterant, ad uirũ ſupplices aduenlũt, doctrinæq; ſermonẽ cõi uoto cũ aliis expoſcunt. Ceſsit igitur ſtatim, ut ꝗ cõtradicere nõ norat & denuo prioris ſtatus arripuit normã.

Obtrectatores patitur uir ſanctus 2. Cor. 11.

Cũ igitur ita bonis omnibus excelleret, ut ſimilis inueniri non poſſet, uno ſimul oẽs uoto, unoque affectu tanꝗ nouũ quendam Moyſem inuitum illum ad fratrũ magiſterium & regimen aſſumpſerunt, lucernã (ut ita dixerim) ſup principatus cãdelabrũ eleuãtes optimi ſanè taliũ iudices nec ſpe ſua fruſtrati sũt. Aſcẽdit.n. & ipſe ad mõtẽ, ſacratãq; caliginẽ ſubiẽs, Dei manibus cõſcriptã legem ſuſcipit, Deiq; contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus ſcandẽs uerbo Dei aperuit os ſuum, & ſpiritum attrahens, eructauit uerbum bonũ de bono theſauro cordis ſui.

Creatur Abbas.

Sic igitur impleuit finẽ uiſibilis uitæ in principatu Iſraelitarum monachorũ, in hoc ſolũ à Moyſe differens, ꝙ ſupremã Hieruſalem ſumma facilitate cõſcẽdit. Ille enim, neſcio quo modo, etiam terrena fruſtratus eſt. Atteſtantur aũt his, quæ diximus, quotquot ꝑ eum ſpiritus ſancti eloquiis & gratia potiti ſunt, plurimique ex his eius gratia ſaluati ſunt, hodieque ſaluantur. Teſtis optimus ſapientis huius ſalutis ſimulq; ſapientiæ nouus Dauid. Teſtis item & paſtor noſter optimus Ioannes, a quo magnus ille exoratus, de Sinai monte ad nos uſque animæ cognitione deſcẽdẽs, ueluti nouus aliquis Dei ſpeculator, ſuas à Deo tabulas inſcriptas oſtendit nobis: extrinſecus quidem actiuæ uitæ, intrinſecus uerò contemplatiuæ doctrinam continentes.

FINIS MARTII MENSIS.

APRI-

MARTYRIVM SANCTARVM AGAPES, CHIONIAE, ET IRENES, QVAE APVD THESSALONICAM PASSAE SVNT,

AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

1. Aprilis, ut hæc teſtatur hiſtoria. quantū ad lectē attinet Latina Martyrologia 3. & 5. Aprilis has martyres habent.

QVANTO ex aduentu & præſentia Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti maior gratia in humanum genus collata eſt, quã olim fuerat, tanto & ſanctorum hominum uictoria maior extitit. Pro his enim hoſtibus, qui corporeis oculis cernuntur, hoſtes illi ſuperari iam cœpti ſunt, qui oculorum ſenſu percipi non poſſunt. Nã dæmones ipſi, quorũ naturæ ſpectabiles nõ ſunt, uel à puriſſimis atq; honeſtiſſimis fœminis, Spiritu ſancto plenis, ſuperati igni tradũtur. Tales fuerunt tres illæ ſanctæ mulieres, quæ ex urbe Theſſalonica originem ducebant: quam urbem ſapiẽtiſſimus Paulus celebrauit, cum eius fidem & charitatem laudans, ſic ait: In omni loco fides ueſtra in Deum peruagata eſt. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non neceſſe habuimus ſcribere uobis: ipſi enim uos à Deo didiciſtis, ut diligatis inuicem.

1. Theſ 1. & 4. *Gẽ. 12.* *Matt. 10.*

Cum igitur perſecutio à Maximiano Imperatore aduerſus Chriſtianos illata eſſet, mulieres illę quę uirtutibus ſeipſas ornauerant, Euangelicis legibus obedientes, propter ſummam in Deum charitatem & cæleſtium bonorum ſpem, patriſquè Abraham factum imitantes, patriam, cognationem facultateſque omnes reliquerunt, ac perſecutores fugiendo, quemadmodum Chriſtus præcepit, altum quendam montem petierunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipſum ad montis celſitatem contulerunt, eorum uero animus in cælo ipſo uerſabatur. Cũ autem in eo loco fuiſſent comprehenſæ, ad eum, qui perſecutionis author erat Magiſtratum ductæ ſunt, ut reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem uſque ſuam in Chriſtum charitatem ſeruantes, immortalitatis coronam aſſequerentur. Vna quidem è tribus illi præcepti perfectionem poſſidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximum ſicut ſeipſam, ſancto Apoſtolo dicente: Finis præcepti eſt charitas: meritò Agape uocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac ſplendidum baptiſmatis nitorem ſeruans, ita ut de ipſa propheticum illud dici poſſet: Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. Tertia Saluatoris & Dei noſtri donum, hoc eſt, pacem in ſe habens, & in omnes exercens, quemadmodum Dominus dixit: Pacem meam do uobis: Irene ab omnibus uocabatur, à pace nomen accipiens. Has tres fœminas cum ad ſe ductas, & ita affectas Magiſtratus uidiſſet, ut dijs ſacrificia offerre nollent, igne cremandas eſſe decreuit, ut per ignem exigui temporis, igni ſubiectos diabolum omnemque dęmonum cateruam ipſius diaboli exercitum, qui ſub cælo eſt ſuperantes, incorruptam gloriæ coronam adipiſci, ac Deum ipſum, à quo gratia eis collata eſt, cum Angelis perpetuo collaudare poſſent. Quæ uero ab illis geſta ſunt, ea breuiter narrabimus.

1. Ti. 1. *Pſ. 50.* *Io. 14.*

Cum præſideret Dulcetius, Arteməſius ſcriba dixit cognitionem de his, qui præſentes ſunt, à Stationario miſſam, ſi iubes, legam. Iubeo, inquit Dulcetius præſes, re legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ ſcripta ſunt, recitabo. Caſſander beneficiarius hæc ſcripſit: Scito, mi domine, Agathonem Agapen, Chioniã, Irenen, Caſiam, Philippam, & Eutychiam nolle his ueſci, quæ dijs ſunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas eſſe curaui. Tunc Dulcetius Præſes illis dixit: Quænam eſt iſta ueſtra tanta inſania, ut nolitis religioſiſſimis noſtrorũ Imperatorum & Cæſarum iuſſis obedire? Agathoni autem: Quare, inquit, tu ad ſacra proficiſcẽs, quemadmodum conſueuerunt, qui dijs conſecrati ſunt, non his ſacris V ſus es? Reſpondit Agatho: Quoniam Chriſtianus ego ſum. Tum Dulcetius: Num tu etiam hodierno die in eo propoſito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille: Tu uero Agape, quid ais? Reſpondit: Ego Deo uiuenti credo, neque uolo rectè factorũ conſcientiam meam perdere. Tunc Præſes: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cum Deo uiuo credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen uero conuerſus Præſes, ait: Quid nam tu ad hæc? Cur non piiſſimo noſtrorum Imperatorum & Cæſarum iuſſui obtẽperauiſti? Diuini timoris cauſa, inquit Irene. Dein. Præſes: Tu uero Caſia, quid ais? Animã meã, inquit Caſia, ſeruare uolo. Præſes autem: Nunquid ſacrorum uis eſſe particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præſes: Tu uero Philippa, quid dicis? Reſpondit illa: Idem & ego dico. Quidnam, inquit Præſes, hoc idem eſt, quod dicis? Illa autem Philippa: Mori malo, quã ueſtris ſacrificijs ueſci. Tunc Præſes: Sed tu Eutychia, quid ais? Idem inquit illa, & ego dico: malo & ipſa mori, quam facere quod iubes. Ait illi Præſes: Num uirum habes? Mortuus, inquit Eutychia, ille eſt. Præſes uero: Quampridem mortuus eſt? Ante menſes ferè ſeptem, inquit Eutychia. Tunc ille: Et undenam igitur grauida facta es? Ex eo, inquit illa, uiro, quẽ dedit mihi Deus. Præſes autem: Hortor te Eutychia, ut ab iſta inſania deſiſtere uelis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? uis ne regali edicto parere? Minime, inquit Eutychia, ego parere uolo: ſum enim Chriſtiana, Dei omnipotentis ſerua. Tum ille: Quoniam Eutychia grauida eſt, interea ſeruetur in carcere. Atque hæc addit: Tu uero Agape, quid ais? Viſne omnia illa facere, quæ nos dominis Imperatoribus ac Cæſaribus noſtris deuoti facimus? Minime, inquit Agape, decet deuotam me eſſe. His uerbis mens mea non abducitur: inexpugnabilis enim illa eſt. Tunc Præſes ait: Et tu Chionia, quid ad hæc dicis? Mentem noſtrã inquit Chionia, nemo poteſt peruertere. At Præſes: Num aliqua apud uos ſunt impiorum Chriſtianorũ commentaria, uel membranæ aliquæ, uel libri? Reſpõdit Chionia: Nulla o Præſes, nobis ſunt: omnia enim illa Imperatores, qui nunc ſunt, à nobis abſtulerunt. Præſes autem: Quis nam hanc mentem uobis dedit? Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autem Præſes: Quinam ſunt, qui uobis authores fuerunt, ut ad iſtã ſtultitiam ueniretis? Deus, inquit Chionia, omnipotens, & unigenitus eius filius, Dominus noſter Ieſus Chriſtus

Agathoniſcõ ſtantia &c.

Eutychia grauida traditur cuſtodiæ.

Libri Chriſtianis ablati.

Chriſtus. Dulcetius ait: Manifeſtũ illud eſt quòd omnes uos deuotioni noſtrorum potentium Imperatorum ac Cæſarum ſubiectos eſſe oportet. Quoniam uero poſt tam multum tempus, poſt tot admonitiones, totque edicta propoſita, & tales minas iniectas, nos temeritate quadam & audacia elatæ, ipſorum Imperatorum ac Cæſarum iuſſa contempſiſtis, in Chriſtianorum impio nomine permanentes: cumque ad hodiernum diem iuſſæ à ſtationarijs, ac primis militibus Chriſti negationem ſcriptam profiteri, facere id recuſetis, propterea pœnas uobis dignas accipite. Id cum dixiſſet, ſententiam ſcriptam legit: Agapen & Chioniam, quoniam iniquis mentibus & contrarijs ſententijs elatæ, contra diuinum edictum dominorũ Auguſtorum ac Cæſarum fecerunt, & nunc etiam temerariam, uanam & pijs omnibus execrabilem Chriſtianorum religionem colunt, igni tradendas iubeo. Hiſque dictis, ſubiunxit: Agatho autem, Caſia, Philippa & Irene, quoad mihi placuerit, ſeruentur in carcere.

Sententia in Agapē & Chioniam.

Poſtea uero quàm ſanctiſſimæ mulieres igni conſummatæ ſunt, cum rurſus ſancta Irene ad Præſidem ducta fuiſſet, Dulcetius ſic illam affatus eſt: Tuæ inſaniæ propoſitum ex his, quæ facis manifeſto apparet, quę tot membranas, libros, tabellas, codicillos & paginas ſcripturarum, quæ ſunt impiorum Chriſtianorum, qui unquam fuerunt, ad hodiernum uſque diem ſeruare uoluiſti: quæ cum prolata eſſent, ea cognouiſti, quamuis quotidie negaueris, uos eiuſmodi ſcripta poſſidere, non contenta neque ſororum tuarum pœna, neque mortis metum præ oculis habens. Quamobrem tibi pœnam afferri neceſſe eſt. Sed alienum tamen non uidetur, etiam nunc benignitatis partem aliquam tibi condonari, ut ſi uolueris nunc ſaltem deos agnoſcere impunis & ab omni ſupplicio periculoque libera eſſe poſſis. Quid igitur dicis? Facisne quod Imperatores noſtri & Cæſares iuſſerunt? Num parata es ſacrificijs ueſci, & dijs immolare? Minime, inquit Irene, minime per Deum illum omnipotentem, qui creauit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Summa enim illius ignis ſempiterni pœna propoſita his eſt, qui Ieſum Dei Verbum negauerint. Dulcetius uero. Quis nam tibi author fuit, ut membranas iſtas atque ſcripturas ad hodiernum uſque diem cuſtodires? Ille, inquit Irene, Deus omnipotens, qui iuſſit nos ad mortem uſque ipſum diligere: qua de cauſa nõ auſę ſumus eum prodere: ſed maluimus aut uiuentes comburi, aut, quæcunque alia nobis acciderint, perpeti, quam talia ſcripta prodere.

Irenes conſtantia.

Tum Præſes, Quiſnam, inquit, conſcius erat hæc in domo illa eſſe, in qua habitabas? Reſpondit Irene: Hæc uidit Deus ipſe omnipotens, qui omnia ſcit: præterea nemo. Noſtros enim homines inimicis peiores duximus, nè forte nos deferrent. Itaque nulli hæc oſtẽdimus. Superiore anno, inquit Præſes, cum edictum illud tale, ac priũ iuſſum Dominorum Imperatorum ac Cæſarum primo fuit diuulgatum, ubinam uos latuiſtis? Ad hæc Irene: Illic, ubi Deus uoluit. In montibus (ſcit Deus) ſub Deo fuimus. Præſes uero, Apud quẽ uixiſtis? Sub Deo, inquit illa, alias in alijs mõtibus uerſantes. At Præſes, Quinam erant, qui uobis panem ſuppeditabant? Deus, inquit Irene, qui omnibus eſcam ſuppeditat. Tum Præſes, Eratne pater ueſter harũ rerũ conſcius? At Irene, Minime per Deum omnipotentem conſcius erat ille, qui ne nouit quidem hæc omnino. Præſes ait, Quis igitur ueſtrorum uicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga, & loca inquire, uel eos qui norũt, ubi nos eramus. Præſes dixit, Poſtquam è monte reuerſæ fuiſtis, ut tu dicis, legebatis ne ſcripta iſta, præſente aliquo? Domi noſtræ erant, inquit Irene, neq; audebamus illa efferre, quamobrem magnopere angebamur, quod non poteramus nocte ac die illis operam dare, ſicut à principio conſueueramus uſque ad annum ſuperiorem, quo & illa occultauimus. Dulcetius Præſes dixit, Sorores quidem tuæ pœnas noſtro iuſſu decretas exoluerunt, te uero, etſi antequam aufugies, propterea quod ſcripta ac membranas iſtas occultaueras, mortis pœna tibi decreta fuerat, non tamen eodem modo iubeo è uita ſic repente diſcedere, uerum per ſatellites ipſos, & Zoſimum publicum carnificem in lupanari nudam ſtatui præcipio, è palatio ſingulis diebus panem unum ſumentem ſatellitibus ipſis non permittentibus te illinc diſcedere.

Pſalm. 141.

Sententia in Irenen.

Cum igitur ſatellites & Zoſimus publicus miniſter præſto eſſent, Illud, inquit præſes, uobis notum ſit, quod ſi mihi ſignificatum fuerit, uel horæ alicuius momento iſtã ea eo loco motam fuiſſe, in quo eam eſſe iuſſimus, tunc uos ſupremæ pœnæ ſubiecti eritis. Scripta uero ipſa a ſcrinijs & arculis Irenes proferãtur. Cum igitur quemadmodum à Præſide iuſſi fuerant, eam illi ad publicum lupanar duxiſſent, & propter Spiritus ſancti gratiam, quæ ipſam protegebant, & uniuerſorum Domino Deo puram atque intactam ſeruabat, ne unus quidem ad eam accedere, uel turpe aliquid in eam facere aut dicere auſus fuiſſet, ſanctiſſimam illam fœminam Dulcetius præſes reuocauit, & ante tribunal ſiſti iuſſam, ſic affatus eſt, Nunquid in eadem adhuc temeritate perſiſtis? Minime, inquit Irene, temeritas, ſed Dei pietas eſt, in qua perſiſto. Cui reſpondit Dulcetius præſes, Et ex priore tuo reſponſo manifeſte oſtendiſti te Imperatorũ iuſſui nolle æquo animo parere, & nunc quoque in eadem arrogantia perſiſtentem te uideo, quare dignam pęnam perſolues. Cumque chartam petijſſet, ſententiam hanc contra ipſam ſcripſit, Quoniam Irene Imperatorum iuſſui parere, dijsque immolare noluit, quinimmò nunc quoque in Chriſtianorum ordine ac religione perſeuerat, hac de cauſa, ut antea duas eius ſorores, ita & ipſam uiuentem nunc comburi iubeo.

Irene igni adiudicatur.

Hæc ſententia cum à Præſide lata fuiſſet, milites Irenen compræhenſam in quendam ſublimem locum duxerunt, ubi & eius ſorores antea martyrium paſſæ fuerant. Cum autem magnum rogum accendiſſent, iuſſerunt ipſam in eum conſcendere. Itaque ſancta Irene pſalmos canens, & Dei gloriam celebrans, in rogum ſe coniecit, atque ita conſummata eſt in conſulatu Diocletiani Auguſti nono, Maximiani autem Auguſti octauo, Calendis Aprilis, regnante in ſecula Chriſto Ieſu Domino noſtro, cum quo Patri eſt gloria, ſanctoque Spiritui in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. HVGONIS, GRATIAnopolitani Epiſcopi, grauiter & erudite conſcripta à reuerendo patre D. Guigone, V. Priore primæ Carthuſiæ.

INnocentius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Guigoni Priori Carthuſienſi. Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Diuinis reſpondentes beneficijs, cognita uita eius, & auditis, quæ per beati Hugonis merita ſiunt, miraculis, ſupernæ maieſtatis clementiam collaudauimus, & Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Cardinalium, atque aliorum, qui nobiſcum aderant, communicato conſi-

lio,

lio, ipſum inter ſanctos & electos honorari præcepimus, & diem eius aſſumptionis cum gaudio ſolenniter celebrari. Quia igitur ipſius uita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruſcatio, qua Deus eũ facit apud homines præfulgere, tuæ maxime dilectioni nõ extant incognita: authoritate beati Petri & noſtra tibi mandamus, quatenus, ea, quæ tibi ſuper hoc nota fuerint, diligenter deſcribendo poſterorum memoriæ tradas: ut & Deus honoretur in ſancto, & clerus legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipſius interceſſione peccatorum ueniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios noſtros Cartuſienſes fratres, per te in Domino ſalutamus ac benedicimus. Data Piſis x. Cal. Maij.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVGONIS EPISCOPI.

Domino & patri chariſſimo, ac reuerendiſſimo ſedis Apoſtolicæ pontifici Innocentio, Cartuſienſium pauperum ſeruus inutilis Guigo, perpetuã ſalutem & pacem in Domino, & ſi quid apud Deum tanti poteſt peccatoris oratio. Non pepercit noſtræ uel uerecundiæ, uel imperitiæ, Apoſtolatus ueſtri imperioſa dignatio. Sicut enim huic opuſculo præfixæ ueſtræ ſerenitatis indicant literę, beati Petri authoritate & ueſtra mandaſtis, ut uitam beati Hugonis Gratianopolitani epiſcopi noſcendam poſteris ſcripto commendaremus. Rogauerant quidem idipſum iampridem complures alij, ſed maxime non ſpernendæ authoritatis Arialdus & Hugo, Maurienenſis & Gratianopolitanus epiſcopi: è quibus prior habitu & uita regularis, beati uiri in tractandis eccleſiaſticis rebus per triginta fere comes extitit annos, poſterior uero ex nobis monachus, ita ei in eccleſiaſtico regimine ſucceſſit, ut propter diuturnam ac uehementem infirmitatem ipſius, in eius locum, ipſo petente, ueſtraque pietate iubente, priuſquam obiret ipſe, conſecraretur. Et erga eos quidem quos præ longa familiaritate uel conuictu latere non poterant, noſtra nos imperitia ſeu uerecundia, & quę forte non minus impediebat, carnis infirmitas ſufficienter poterant excuſare, ad tantæ uero pondus authoritatis, ne mutire quidem præſumpſimus, ne, dum ei non obedimus, cui totus commiſſus eſt mundus, eũ offenderemus, à quo factus eſt mundus, & dum apud homines uitamus imperitiæ confuſionem, apud Deũ incurreremus damnationem. *Ro. Pōtifici totus commiſſus mūdus.* Obſecramus autem eos qui hæc legerint, ne tanti ſanctitatem patris, noſtra non ſolum facundia, ſed & cogitatione longe maiorem, ex iſta ſcriptura metiantur, & maxime, ne putent nos ultra, quàm ſua poſtulant merita, noſtris eum ſermonibus efferre potuiſſe. Tantum enim abeſt, ut ſanctitatis illius magnitudinem plus æquo ualuerimus quaſi fauorabiliter extollere, ut nec illam ipſam ſanctæ conuerſationis eius prærogatiuam, quod ſine fictione dicimus, tum propter imperitiam, tum propter ſermonis inopiam, ut erat dignum, potuerimus explicare.

VITA S. HVGONIS EPISCOPI.

Cum ergo præfati patris ſanctiſſimi mores & opera Deo placentia, ſufficientem ſermoni adeo præſtent materiam, ut non ſolum noſtram, ſed & quorumlibet uincat facundiam, carnis eius tacendam ea tota duceremus originem, eo quòd indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicij inſcrutabilem altitudinem naſci quotidie nullus ignoret, nec referat aliquid, qualibus ſit ortus quiſq; parentibus, ſed qualibus uixerit moribus, nec augmenta conferat meritorum potentia, diuitijs & nobilitate terrena claruiſſe, ſed hæc omnia pro Chriſto contempſiſſe, cum uideamus & Dominum pauperibus ortum parentibus, & in apoſtolis inſigniores, ſumptos ex piſcatoribus. *1. Aprilis.* Vnde & beatus ad Corinthios ſcribens Paulus, Videte, inquit, fratres uocationem ueſtram, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus ut cõfundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quę non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret, ut non glorietur omnis caro in conſpectu eius. *1. Cor. 1.* Verum quoniam ij, qui de uirtutibus tractauere ſanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuiſſe natales, dicamus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentinenſis, loco iuxta Iſaram fluuium ſito, cui Caſtrum nouum nomen eſt, parentes habuit & ſecundum ſeculi dignitatem non infirmos, & quod excellit, ſanctitatis prærogatiua conſpicuos. E quibus pater Odilo nomine, præter alia quam plurima, quæ militari licet in habitu, laudabiliter geſſit uel habuit ueritatis & caſtitatis amator extitit. *Patria & parentes S. Hugonis.* Nam & mendacia, ingenua mentis affectione religioſis quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, citius fuerit ſortitus uxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, præſertim in potentibus, monſtro ſimile ducitur, pręter uanrios eſt expertus amplexus. Idemque ipſe quo iam grauis, ſanctiſſimo monente filio, tanto feruore contempſit ſeculum, ut ſenectutis immemor & delicatę conſuetudinis, duras, quas Carthuſia propter uerba labiorũ Dei cuſtodit, uias aggredi non dubitauerit. *Pater eius ſenex fit Carthuſianus.* Vbi annis ferè decem & octo in tanta ſobrietate, tanta uixit humilitate, ut cunctis ibidem Deo famulãtibus charus, cunctis haberetur ueneratione digniſſimus. Cui uiam uniuerſæ carnis ingreſſuro (erat quippe ferme iam cẽtenarius) uenerabilis affuit filius, eumque proprijs & inunxit & ſacra communione repleuit manibus. Exequias condigna ueneratione tam ſancto funere, obitus diem, ſicut & matris, eleemoſynis quoad uixit, celebrem duxit & ſacrificijs.

Quæ uidelicet uenerabilis mater eius, cum poſt abſceſſum uiri, præter quem nullum penitus nouerat, uellet & ipſa cuncta relinquere, quia fœminarum religioſa rara tunc erant monaſteria, pij filij ſalubribus inſtructa monitis, cõtinẽtiæ & eleemoſynis, orationib. atque ieiunijs ac reliquis sãctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit tẽporis, filios ẽt ſuos, militaribus ſtrenuos actibus, ab immoderatis, quantũ poterat, frenabat exceſſibus. Cui decumbẽti ea, qua obijt, ægritudine, optata filij adeſt præſentia, adorãda tradit myſteria, extrema non multo poſt ſepulturæ ſoluit obſequia, prompta ſolués obedientia, quod tm perat Deus lege Moſaica, dicẽs, Honora patrẽ tuum & matrem, ut ſis longęuus ſuper terram. *Exod. 20.* De qua utique

Pſalm. 141.

que terra Pſalmiſta Domino dicere credit, Tu es ſpes mea portio mea in terra uiuentium. Hæc autem dicere ſuerat ſolita, ꝙ dum prægnans ſuis eum ferret uiſceribus, uiſum ſibi per ſomnium ſuerit elegátem creaſſe paruulum, quem ſiſtendum Dei conſpectibus, ſancti, in quibus & beatus erat Petrus, deferebant in cœlum. Hinc factum eſt, eadė adnitente, uel diſcendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec fruſtra, ſingularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Amauit autem ſtudia literarum nó mediocriter: propter quæ ēt in exteras profectus regiones, multa ſuſtinuit. Inerat quippe illi, & uſque ad ultimam ſenectam ineſſe non deſtitit, uerecunda ſobrietas, quæ eum & inter ſuos ēt neceſſariorum ſæpe cogebat ferre inopiā, dum nec amicis, ſi quid eum angebat, pudore uictus poterat confiteri. Quo quaſi freno à multis cóprimebať illicitis.

Somnium matris eius, cum illū geſtaret utero.

Eius uerecundia.

Cum autem a ſcholis reuerſus, Valentiæ, ubi maioris canonicus erat eccleſiæ, inter ſeculares & lubricos iuuenis licet pudibundus demoraretur & ſobrius (ſtatuerat enim, ſicut ipſe dicebat, ab omni deinceps contaminatione immunem ſe, Deo iuuante, ſeruare) contigit dominum Hugonem, Galliarum omniū ex præcepto beatæ memoriæ Gregorij ſeptimi legatum, ad eandem uenire ciuitatem, uirum ſcilicet in eccleſiaſticis negocijs ſtrenuum & famoſum, eccleſiæ Dienſis tunc præſulem, poſtea Lugdunenſem archiepiſcopū. Qui cernens iuuenem elegantem uultu, ſtatura procerum, eloquio temperatum, moribus uerecundum, edoctuſq́ue ab eis, qui nouerant, cuius eſſet erudirionis & generis, & ut erat tam in rebus humanis quam diuinis ingenij perſpicacis, agnoſcens in eo magna quædam futuræ probitatis & ſanctitatis inſignia, hilariter & affabiliter amplexatus eſt, rogans ut ad ſe ueniret, ſuorum certaminum comes futurus & particeps: quibus non ſolum aduerſus laicos, qui eccleſias, decimas ac cœmeteria ſacrilege detinebant, ſed & cōtra ſacerdotes, quorum uitam inhoneſta coniugia maculabant. Simoniacos etiam, qui cupiditate cæcati, ſacra profanaque miſcebant, paucis iuuantibus, acerimus inſudabat. Quod ipſe libenter amplexus eſt. Aliquanto dehinc temporis exacto ſpatio, idem Legatus apud Auinionem, non ignobilem Prouinciç ciuitatē, grande celebrauit concilium, in quo multa ad Dei honorem & eccleſiæ utilitatē præconio digna patrauit. Ad hoc conciliū epiſcopo carentes & epiſcopū quærentes Gratianopolitani uenere canonici, comperroque præſatum iuuenem conuentui intereſſe præſenti, petierunt ſuppliciter, ſuffraganre concilio, ab eius uenerabili patrono, cui grataꝫ officium ſocietatis exhibebat, ut hunc ſibi daret ſine dilatione epiſcopum.

Synodus Auinionen.

Quibus ille protinus gratulabundus aſſenſit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum eccleſiæ fauēs profectibus, cuius etiam ſacris officijs futurum nō dubitabat opportunum. At uero ille, repentino timore concuſſis ab imo uiſceribus, toto reniti corpore magniſq́ue clamare uocibus, & ſetæ ætate, ſcientia & poſtremò moribus & uita tantis myſterijs imparem cœpit affirmare, nec ullatenus pati in ſuæ ſalutis periculum ſua utilitate officia ueneranda fœdari. Quam utique de ſe ſententiam, profundiſſima humilitate conceptam, uſque ad finem non exuit. Semper enim in quantiſcunque ſanctitatis & bonorum profectibus operum, inutilem ſe ſeruum & pontificatus adminiſtratione indignum proteſtari non erubuit, ſemperq; ad deponendū, ſicut ex conſequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi conſilij, qui prædictis eum conceſſerat clericis, etſi gaudebat, ꝙ in hac ætate & habitu (erat enim habitu ſecularis, & annorum ferme uigintiſeptem) honores non modo non appeteret indebitos, ſed & repudiaret oblatos cępit tamen rationabili, qua pollebat, facundia eius erigere trepidationē, ſolari uerecundiam, frāgere pertinaciam, aſſerens in talibus uel ſubeundis uel portandis oneribus non de ſua quenquam uirtute, ſed de Dei potius debere benignitate præſumere, à quo deberet ſperare bonū, quod deerat, & ad quem referre, quidquid acceperat. Huius itaque & cæterorum, qui aderant, uirorum grauium conſolationibus fractus atque hortatibus, tandem aliquando ceſſit electioni.

Petitur in epiſcopum, ſed totis uiribus conatur effugere O eximiam, ſed rarā uirtutem.

Præerat autem eo tempore Viennenſi Eccleſiæ archiepiſcopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius ſuſtinebat infamiam, ſibi manus imponere non admiſit. Cunctis itaque, præter epiſcopi, a non ſine reuerentia memorando Legato ſumptis ordinibus, Romam, eodem comitante, profectus eſt, ut a ſedis Apoſtolicæ ſummo conſecraretur antiſtite. Vbi dum, conſecrationis ſtatutum opperiens diem, commoraretur in ipſis quodāmodo diuinæ ſeruitutis initijs & in primis ſacræ militiæ tyrocinijs, grauiſſimam hoſtis antiqui impugnationem rudis & talium inexpertus incurrit. Quæ ſanctam ipſius animam uſque ad illam ægritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuq́ue nunc acrius, nunc mitius, non deſtitit excruciare. Quia enim Sanctæ cōuerſationis & illuſtriū operum inſignibus meritis magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus & gloriam, ne forſitan extolleretur, angelum ſatanæ, ſicut & beatus Apoſtolus, qui ſe colaphizaret, accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariā Ieſu ſacerdoti magno, ueri Saluatoris myſterium præferenti, ſatan ſtabat a dextris, ut aduerſaretur ei. Nec hoc mirandum, cum conditorem & rectorem omnium Deum, humana carne ueſtitum, impijs auſibus tentare præſumpſerit, & poſtremò, oſtenſis totius mundi regnis cum ſua gloria, Hæc inquiēs, omnia tibi dabo, ſi proſtratus odoraueris me, idolatriæ etiam ſcelus perſuadere conatus fuerit. Sicut ergo ipſi Domino incredibili præſumptione idolatriam, & ſic & eius ſeruo ſuggerebat uiperea machinatione blaſphemiam, ſcilicet ut de Deo, uel de his, quę ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed ſicut a domino, ſic, eodem iuuante, ab eius ſeruo uictus & confuſus abſceſſit. Cum igitur impugnationem, ut diximus, inſuſpicabilem ſenſiſſet hoſtis antiqui, reputans ne forte indignatus aduerſum ſe fuiſſet Dominus, ꝙ eligētibus ſe ceſſerat uel inuitus, electioni in ſe factę abrenunciare modis omnibus deliberauit, & ſacras adminiſtrationes, quibus in dies ſe magis ac magis deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam deliberationem, ut putabat, ſaluberrimam ſimul cum ipſa tentatione, ab imo corde lachrymis profuſis atque ſuſpirijs, ei, qui ſe duxerat, feſtinauit oſtendere. At ille defectu eius & nimio, quanquam à religione profecto, timore ex parte interim rationabili reſponſione ſedato, ad memoratum Papam pergere, & quidquid eius angebat animum, utpote Chriſti uicario, totum reuelare ſuaſit. Quod cum humiliter deuoteque feciſſet, tāta conſolationis ab eius ore ſagina perfuſus eſt, tantumque erga ſe dilectionis expertus affectum, ut de hac ipſa, quæ in deſperationē eum pene compulerat, tentatione gaudere, & felicioris inſuper ſpei materiam ſumere cogeretur. Docuit enim beatus Papa, utpotè in rebus his nec rudis nec inexpertus, arguere Dominum & caſtigare, quos diligit, & omnem filium flagellare, quē recipit. Et ideò quanto durius cordi eius impoſuerat flagellum, tanto euidentius paternę in eum dediſſe dilectionis indicium. Prę́ſenſiſſe etiam iamiamq́ue diabolum, quanta per eum ipſe damna paſſurus, quanta Dei foret populus uirtutis incrementa ſumpturus: & idcirco omnes inueteratæ malignitatis inſumere conatus, ut a ſacris

Tentatio blaſphemia ſancto uiro per omnem uitam uſque moleſtiſſima.

2. Cor. 12.

Zac. 3.

Mat. 4

Rom. pōtifex eū conſolatur.

eum

eum quoquo modo deterrere poſſit: officils, permittente Deo, ad ipſius quidem ignominiam & pœnam, ad huius autem coronam & gloriam. Huiuſmodi ſermonibus & ueritate plenis, & authoritate roboratis, non quidem tentatione penitus extincta, ſed tamẽ cõſolatione ſuſcepta, animæquior effectus, conſecrationem ab eodem poſt modicum ſuſcepit epiſcopalem.

Itemq; conſecrat epiſcopum.

Tantus autẽ & in ipſa conſecratione, & toto illo, quo ibidem demoratus eſt, tempore illius tanti uiri amor in eum oſtenſus eſt, ut patenter oſtenderetur, diuinæ in eo gratiæ magnum aliquod præſenſiſſe præſagiũ.

Iudic. 4

Sed & comitiſſa Mathildis, habitus quidem fœminei, ſed animi per cuncta uirilis, quæ rerum humanarum tumultus atq; pericula, inſtar propheteiſſæ Deboræ, prudenter ſedare & fortiter nouerat tolerare, in ſuo Deum uenerans famulo, diei conſecrationis eius neceſſaria cuncta ſubminiſtrauit, paſtoralem, quo diu uſus eſt, baculum dedit, additis Pſalmorum ſecũdùm beatum Auguſtinũ explanationibus, cum B. Ambroſij uolumine, cuius eſt titulus, De officiis. Totoq́ue, quo deinceps tempore uixit, tanquàm uerum Dei famulũ ſyncera deuotione ſpecialiter honorauit & coluit, ſitiens eius inſtanter & conſiliis inſtrui & oratione defendi.

Nota deprauatos eius tẽporis mores.

His ita non ſolum proſpere, ſed & religioſe peractis, ad ſuſceptam reuerſus eccleſiam, inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompoſitum, & ſanctarum obſeruationum intactũ inſciũ, ut non ſolum gradus inferioris clerici, ſed & ſacerdotes uxores ducerent, nuptias publice celebrarẽt, emere ac uendere ſancta non hæſitarent, eccleſias, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum ditioni ſacerdotes ſubditi poſſiderent, uſurarij ſiue fœneratores iniuſta ex alienis damnis lucra coaceruarẽt, nec ob hoc tamen minus eorum aliqui uel eccleſias intrarent, uel myſteria ſacroſancta perciperent: adeò erant omnes diſciplinæ totius expertes. Porrò ſubſtantia domus epiſcopalis, diſſipantibus non tam epiſcopis q̃ tyrannis, qui præceſſerant, penè fuerat tota conſumpta. Vndè multas ibidem etiam neceſſarij uictus inopias per plures pertulit annos, eo q̃ nec illicitis contractibus, ſicut pluribus mos eſt, ſuas indigentias ſupplere uolebat, & mutuare, undè redderet, non habere ſe cogitans, minime præſumebat.

Vide ſtudia ſancti uiri & ueri epiſcopi.

Verùm tot & tanta ſuſcepti populi uitia uel peccata, quantà uigilãtia quibusve prædicationis & diſciplinæ flagellis perſecutus fuerit, quos ibidẽ labores, quos diſcurſus, qualeſve ſolicitudines inſumpſerit, quæ ieiunia, quas uigilias, quas pſalmodias, quos gemit*, quas preces, quoſque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum paterna pro eis compaſſione profuderit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Sed nec quis ex tãtis laboribus prouenerit fructus, noſtris exponi uerbis aut poteſt aut opus eſt, cùm rerum in melius manifeſta mutatio idipſum cernentium euidenter ingerat oculis.

Ezec. 1

Ipſe uerò interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram ſua ſemper facie gradientiũ, ſedulus imitator, ſeſe ante ſe ponere, & ſua uel pericula uel profectus ſubtili examinatione diſcutere non ceſſabat. Contemplans itaq; ſuam uel ætatem, uel morum imperfectionem, in quam præcipue uſq; ad mortem mentis oculos intentos & ipſe habuit, & alios habere perſuaſit, & ſuſcepti pondus officij, necdum duobus poſt conſecrationem expletis an[illegible] contemptis omnibus, Caſæ Dei ordinis Cluniacenſis, factus eſt monachus.

Fit monachus Cluniacenſis.

Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis ſtudium uiſebatur. Vbi ſanctorum, quorum ibidem aderat copia, uirorum ſucceuſus exemplis, eoſq́ue ſuis, quanquàm nouitius, non minus ipſe ſuccendens, annum fecit, cùm cæteris bonis, tum præcipuè humilitate, cuius præ cunctis uirtutibus ſectator extitit indefeſſus, cunctis amabilis. Ita nanque ſeſe gerebat, ut cunctorum imitatione pariter & ueneratione dignus exiſteret. Poſt hoc cogente, qui ſe ſacrauerat, memorato ſedis Apoſtolicæ præſule Gregorio ſeptimo, ad epiſcopatum à monaſterio, quo feruens intrauerat, feruentior eſt reuerſus, ex unius anni ſtudiis tanta uirtutis incrementa reportans, quanta de diuturnæ uitæ laboribus uix aſſolent multi: pro clauſtro circunſpectionem habens peruigilem, qua non tantũ ſui ſenſus corporis, ſed & cogitationes comprimeret cordis: pro abbate iuſtitiam, à cuius mãdatis nec proſperis unquàm potuit, nec aduerſis abduci, pro congregatione autem religioſos, quibus propter illud, Cum ſancto ſanctus eris, & cum uiro innocente innocens eris, carere nũquàm uoluit, ſocios, immo totam uniuerſaliter Eccleſiam, quam tam ſyncerae dilectionis complectebatur affectu, ut eius nec aduerſa, nec proſpera inconcuſſis poſſet tolerare uiſceribus.

Pſ. 17.

Nam iuxta illud Apoſtoli, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego nõ uror? ſemper Eccleſiæ & lætabatur proſperis, & torquebatur aduerſis.

2. Cor. 11.

In his agebat, & ecce tribus necdum in epiſcopatu poſt monaſterij reditum completis annis, adeſt magiſter Bruno, uir religione ſcientiaque famoſus, boneſtatis & grauitatis ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulacrum. Habebat autem ſocios magiſtrum Landuinum, qui poſt eũ Carthuſiæ Prior extitit, duos Stephanos, Burgenſem & Dienſem. Hi ſancti Rufi canonici fuerant, ſed deſiderio uitæ ſolitariæ ei, Abbate fauente, ſeſe coniunxerãt. Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum, eo quòd ſolus ex eis ſacerdotis fungeretur officio. Duos laicos, quos appellamus Conuerſos, Andream & Guarinum.

S. Bruno cum ſocijs uenit ad S. Hugonem.

Quærebant autem locum, eremiticæ uitæ congruum, necdumq́ue repererant. Hac ergo ſpe, ſimul & ſuaui ſanctæ conuerſationis eius odore trahente, ad uirum ſanctum uenerunt. Quos ille non ſolum gratanter, ſed & reuerenter ſuſcepit, tractauit & uoti compotes fecit. Ipſo nanque conſulente, iuuante, comitante, Carthuſiæ ſolitudinem intrauerunt atque extruxerunt.

Viſio ſancti epiſcopi.

Viderat autem circa id tempus per ſomnium in eadem ſolitudine Deum ſuæ dignationi habitaculum conſtruentem, ſtellas etiam ſeptem, ducatum ſibi præſtantes itineris. Erant uero & hi ſeptem. Quapropter non iſtorum tantum, ſed & qui ſucceſſerunt eis, conſilia libenter amplexus eſt, & uſque ad mortem Carthuſiæ habitatores conſiliis fouit ſemper & beneficiis. Licet uero & prius diuini amoris totus arderet incendiis, non aliter tamen ad diſciplinæ cœleſtis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferbuit, quàm ſi flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes.

In Carthuſia uiuit humilime.

Erat cum eis non ut dominus, aut Epiſcopus, ſed ut ſocius & frater humilimus, & ad cunctorum, quantum in ipſo erat, obſequia paratiſſimus, adeò ut uir uenerabilis Guilhelmus, Prior tunc ſancti Laurentij, poſtea ſancti Theofredi Abbas, magiſtro Brunoni etiam ipſe religioſa deuotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe tunc per ſingulas inhabitabant cellas) apud magiſtrum Brunonem non leuiter conquereretur, quòd penè omnia, ad humilitatem ſpectantia, intra cellam ſibi præripere officia, & Epiſcopus non ſecum ſaltem ut ſocius, ſed potius conuerſaretur ut famulus: non licere ſibi triſtis aſſerens ex ſeruilibus operibus quicquam attingere, quæ iuxta morem debebãt per uices efficere, eo ſibi cuncta præripiente. Tantum autem eremum deuotus incolebat & ſedulus, ut eum magiſter Bruno nonnunquam exire compelleret, Ite, dicens, ite ad oues ueſtras, eiſq́ue, quod debetis, exoluite. Eo tempore magnæ paupertatis & humilitatis ardore ſuccenſus,

cenſus, uoluit equitaturas ſuas cunctas uendere, & diuiſo pauperibus precio, propriis pedibus in prædicatione diſcurrere. Sed homo profundi cordis, magiſter Bruno ſcilicet, cuius conſiliis non aliter quàm præceptis obtemperabat Abbatis, non conſenſit, timens nè apud ſe forſan extolleretur, aut à cæteris de ſingularitate iudicaretur epiſcopis, aut (quod dubiũ non erat) idipſum propter aſperitatem & inæqualitatem conſummare non poſſet itinerum.

Factum eſt autem, ut dum, contemptis carnalibus, ſpiritualia zelo feruentiore ſectaretur, præ nimiis uigiliis, ieiuniis & lectionibus, orationibus & meditationibus, & reliquis ſacris exercitationibus, capitis & ſtomachi grauiſſimam decideret in ægritudinem, cuius moleſtiis & cruciatibus, omni fide frequentioribus & acrioribus, per quadraginta ad minus annos, quoad uixit, nequaquam caruit. Atque ita ad illum, cuius ſupra meminimus, ſatanæ angelum, quo multiplicius colaphizatus, minus extolleretur, alter eſt additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione uidelicet & ægritudine, tanquàm aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in ſpiritualem erga Deum deuotionem, & in omnium afflictorum ueram compasſionem exercuerit, nec ipſe adhuc uiuens ad plenum, ſi uellet etiam, poſſet exponere.

Capitis & ſtomachi doloribus affligitur.

Quo enim per hæc magis affligebatur, eo uehementius ſpretis, quæ mundi ſunt, in Deum refugium uerum & unicum totus efferebatur, uoluptatem inde, ſicut aiebat, tanto pleniorem hauriens atque ſuauiorem, quanto fuerat anguſtiam paſſus acerbiorem, iuxta illud Pſalmi: Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huiuſmodi alternatum in eo ad finem uſque non ceſſauere uiciſſitudines. Nunc enim in ſuperna totis uiribus ſpiritualibus erectis oculis, guſtando & uidendo, quoniam ſuauis eſt Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudiis, nunc infirmitatis humanæ pondere relapſus ad ſolita, prioribus non uacabat anguſtiis. Vtrobique lachrymæ, ibi pro gaudio, hic pro tædio. Quid plura? Factæ ſibi fuerant lachrymæ ſuæ panes die ac nocte: non has illi proſpera, non has ſiccabant aduerſa. Vix legere, uix pſallere, uix ſine his diuina meditari. Adeò nanque harum in eo excreuerat gratia, ut frequenter nec edenti niſi frenatæ deeſſent. Multoties enim per has ſibi & ſociis conuiuium, maxime aliquot ante finem annos, uel impediebatur, uel fuſcabatur.

Pſ. 93.

Gratia lachrymarũ.

Habebat quippe lectorem, à quo ſanctos codices, quorum non paucos ſcribi fecerat, & alibi & præcipuè ſibi ad menſam legi faciebat, ut duplicatis deliciis ſeſe ſuoſque ſaginaret. Cumque lectori de diuinis uel ſeueritatibus uel miſerationibus aliquid occurriſſet inſigne, idipſum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, ſpiritali per ſcripturam uoluptate guſtata, concuſſis ab imò uiſceribus, tantis lachrymarum infundebatur irriguis, ut uoluptatem uentris & gutturis & ſibi funditus tolleret, & in ſociis temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cùm tales motus cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantiſper à legendo ceſſare, ut taliter moleſtiam hanc poſſent ad tempus declinare. Hanc autem diuini muneris gratiam peccatores, ob confeſſionem ad eum uenientes, uel maximè ſentiebant. Clementer enim hos humiliterque ſuſcipiens, patientiſſime audiebat, aliquando flens ipſe cum flentibus, aliquando uero ad lachrymas ſuis eos excitans fletibus. Quod uno liquebit ſufficienter exemplo. Vir Deo charus Gaulterius, cognomento Calneſius, qui apud nos in monachatu diu laudabiliter uixit & obiit, ſolebat referre,

Ad mẽſam ſibi uult legi ſacros codices.

Erga cõfitentes ut ſe geſſerit.

quòd cùm in ſeculo poſitus, ſuas ei confiteretur offenſas (erat enim in Eccleſia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipſe ſuper caput eius, & tantam uertici lachrymarum infuderit copiam, ut madefactis capillis, deorſum etiam riuuli per confitentis ora defluerent. Porrò mulierum confeſſiones non minus caute, quàm benigne ſuſcipiebat. Non enim in angulis, aut obſcuris aut ſecretis locis eas audire ſolitus erat, ſed potius ubi à pluribus conſpici poſſet. Et aurem quidem ſatis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem uertebat adſpectum, auditum ſolum, propter inſidias diaboli, huiuſmodi negociis aſſerens applicandum. Quam uidelicet oculorum cuſtodiam incredibili ſemper & ubique circunſpectione ſeruabat, ita ut cùm potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apoſtoli, Cui honorem, honorem: ad colloquium honorifice hilariterque frequenter ſuſciperet, multa coram ſe diuque tractantium facies penitus non uideret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficili me poſſe uitari, niſi quis corporis ſenſus uigilantia multa compreſſerit: intrare autem, ſecũdùm prophetam, mortem per has quaſi feneſtras, & ingredi domos noſtras. De qua etiam cohibentia ſenſuum dum uice quadam cum religioſis quibuſdam colloqueretur, inter quos erat uir literis & puritate conſpicuus, dominus ſcilicet Airaldus archipresbyter tũc ipſius, nunc Maurienuen. epiſcopus, reſpondit idem uir Domini Airaldus paſſiuo ſe mulieres adſpicere, nec eatum ſibi nocere contuitum: eſt enim caſtiſſimus.

Oculorum cuſtos tantus fuit quãtus nec ait us q̃ quam. Ro. 13.

Ad quod ille, non à mulierum tantum, ſed à uirorum quoque uultibus religioſæ mentis auertendum reſpondit intuitum, aſſerens quòd experientia ſua poteſt quiſque conjicere, per communionem humanæ mutabilitatis atque compaſſionem fieri, ut affectiones conſpecti frequenter ad conſpicientem inæſtimabili uelocitate pertranſeant, & uerbi gratia, de irato iratus, & de triſti triſtis, & de laſciuiente fiat laſciuiens: quas paſſiones ſatis eſſe habere quenquam proprias, non in ſe tranſcriberet aliter alienas, nullius ſe totius epiſcopatus ſui mulieris, præter unius, ita faciem adſpexiſſe, ut ea conſideratione uultus, ſi occurreret, quænam eſſet, poſſet agnoſcere. Quid hac reſponſione caſtius? Quid circunſpectius? Quid philoſophia uera refertius? Talem utique ſe mulieribus exhibuiſſe, caſtiſſimum, talia in humanis affectionibus aduertiſſe, ſapientiſſimum. Hoc fuit illud, quòd cum de matre mea, quæ cum eo, quæ uoluit, quandiu uoluit, locuta fuerat, ab eo quæſiſſem, utrum eam ualde ſenecta fregiſſet: paulalum ſecum præmeditans, Neſcio, inquit, utrum ſit uetus, an non. Hinc & illud, quòd muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen edicere nolumus, in eius conſpectu, quàm moroſe placuit, multa loquẽte, cum & ipſe, quod libuit, reſpondiſſet, illaque diſceſſiſſet, dicerentque ſocij eius, quos prudentes & religioſos ſemper habere curabat, cur non eam corripuiſſet, quòd ſe ſuamque faciem tam facete tamque laſciue poliret, reſpondit ille non ſine horrore quodam & execratione, faciem eius ſe penitus non uidiſſe. Et quid mirum, quòd faciem illius unius non uiderat, qui nullam nouerat? Vbi nunc ſacerdotum, ubi plurimorum in ſacro habitu conſtitutorum curioſa laſciuia, laſciuaque curioſitas?

Nota eximiã continẽtiam reſponſi dum.

Attendant hæc & imitentur, ſi poſſunt: mirentur & uenerentur, ſi non poſſunt. Sed & qui ſanctitatem ſine miraculis nihili ducunt, quæ nos ideo non magnifacimus, quoniam ab electis hæc & reprobis haberi communiter ſcimus, & in maioribus patriarchis multiſque aliis, qui Deo ualde placuere, ſanctis

ani

uel nulla, uel pauca reperimus, qui tamen, ut dicere cœperamus, miracula quærunt, etiam atque etiam conſiderent, utrum mirabilius ab homine, mortali carne circundato, quicquam debeat exigi, & utrum cuiquam poſſit non impoſſibile uideri, per quinquaginta & amplius annos grandem epiſcopatum a quolibet homine regi, & præter unius, nullius omninò fœminæ faciem ſciri. Et certè hæc ipſa parum quidem formoſa, ſed conſilii eius ſatis indiga. Et tamen ad ipſius præſentiam, non ſolum ex ſuo, ſed etiam ex aliis epiſcopatibus ſeu pro confeſſione, ſeu aliis cauſis innumeris tanto deuotius frequentiuſque ueniebant, quanto ſanctiorem cognouerant. Non autem hunc ſolum, id eſt, oculorum ſenſum, ſed & cæteros omnes ſimili diligentia cohibebat. Aures nanque & linguam cum a cæteris illicitis, tamen quam maximè ab obtrectationibus frenans, aiebat ſufficere unicuique propria peccata, nec eſſe neceſſe, ut alienis ſuam uel audiendo conſcientiam, uel loquendo contaminet linguam. Rumores nec interrogabat, nec facile referebat. Veracem autem eum fuiſſe in ſuis ſermonibus, quo certius, quam inimici, teſtimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi ſunt, homo ſatis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore ualdè deuotus, inuictiſſimè pro iuſtitia reſiſtenti, moleſtias non paruas nec paucas intulit. Bis nanque, ut multa taceamus ab eo pro ſuis excommunicatus exceſſibus, bis epiſcopalibus expulit domibus. Itaque cum grande placitum inter eos haberetur in præſentia Guidonis Viēnenſis archiepiſcopi, qui poſtea Papa Calixtus effectus eſt, & uir Dei iuſta illud, quod ſcriptum eſt: Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit: iuſtitiam aduerſus comitem aperta contradictione defenderet, indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus paratuſque, ſicut apparuit, quicquid potuiſſet obiicere, quaſi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquando a uobis ego, quod uerum non erat, dici. Ad hæc ſanctus epiſcopus coram cunctis, qui aderāt, (aderant autem diuerſi ordinis non pauci) interrogauit, utrum ſe ſcientem audiſſet mentitum. Tunc ille quanquam iratus, quanquam furore repletus, ueritatis tamen pondere preſſus, eum ſe reſpondit ſcienter nullatenus audiſſe mentitum. De ueriloquio igitur ipſius hoc unum hoſtis & irati ſufficiat teſtimonium. Et quanquam digreſſionis forſitan arguamur, quia tamen per comitem beati uiri patuit ueritas, per eundem monſtretur conſequenter etiam charitas. Infeſtiſſimus, ut dictum eſt, erat ei, adeo ut non in ſuis domibus, ſed aut nobiſcum, aut Lugduni demoraretur. Eius quippe ciuitatis eccleſia magnā illi reuerentiam, magnumque in ſuis tribulationibus præſidium ſemper exhibuit, eiuſque conſiliis in grauioribus uti negociis pergratum habuit. Cum ergo die quadam de comite pariter loqueremur, ait ipſe bonam ſe de ſalute illius ſpem gerere, nec aſſecuturum Dei miſericordiam deſperare, quia nunquam delectabilius aut feruentius pro eo ſolitus fuiſſet orare. Miranda charitas, ſed & ſtupenda non minus humilitas. Quid enim charitate plenius, quidue apud homines ſingularius, quam orare non ſegnius pro perſequente, quam obſequente? Quid autem humilius, quam hanc ipſam deuotionem non ad ſua, ſed ad ipſius referre merita, non quæ iam eſſe ſciret, ſed quæ futura ſperaret? Quia igitur certum eſt ab eo mandatum eſſe impletum, quo dicitur: Diligite inimicos ueſtros, beneſacite his, qui oderunt uos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uobis, dubitari non licet, aſſecutum etiam mercedem quæ ſequitur: Vt ſitis filii patris ueſtri, qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Qua profecto mercede nihil beatius, ut & præcepto nullum ſublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, ut uideant cuius ſit meriti, qui talis executor præcepti, tāti compos eſt præmii.

Aurium & linguæ cōtinētia.

Veritatis ſtudioſiſſimus.

Pro. 28

Orat feruenter pro infeſtiſſimo pſecutore

Mat. 5

De tactu uerò uel odoratu, ſuperfluo facimus mentionem, quorum alterum, id eſt, odoratum ad hoc ſolum curabat, ut putores propter paſſiones cerebri non admitteret, alteri uero, id eſt, tactui & antequā ordinaretur, in totum ualefecerat. Nec ideo ſe ſuoſque ſenſus ab intuitu fœminarum tam diſciplinatè frenabat, quòd circa libidinis uitium ſe ſentiret infirmum, quippe quem & præfatæ tentationis atque infirmitatis anguſtiæ, & eccleſiaſticæ diſpēſationis multiplices curæ, & maximè aſſiduum legendi, pſallendi, orandi, meditandi, ſpeculandique Diuina ſtudiū, ad huiuſmodi delectationes penè fecerant inſenſibilem, ſed ut ſui habitus & officii qualem decebat, maturitatem ſeueritatemque ſeruaret, & contra inueterati hoſtis inſidias circumſpectionis infirmioribus, quæ ſequerentur, exempla monſtraret, docens, non debere quenquam de quantalibet puritate uel firmitate præſumere, cum & homo, teſtante Iob, in eodē ſtatu non perſeueret, & aduerſarius rugiendo ſicut leo circumiens, quærat ſine ceſſatione quem deuoret. Dauid & Salomonem præ oculis ſemper ponendos, quorum, quia ſe circa mulieres exhibuere licentius, alter ex ſumma innocentia in adulterium decidit & homicidium, alter de ſapientia, qua mortales cunctos excellerat, in ſeruitutem uſque deſipuit idolorum. Deſideria porrò uentris, & gutturis uir beatus inſtantia quanta repreſſerit, res ipſa, tacentibus nobis, certioribus probat indiciis. Capitis nanque dolores & ſtomachi, his maximè creati ſtudiis, ſatis & ſuper ſatis eum ab huiuſcemodi monſtrant abſtinuiſſe deliciis. Eleemoſynæ ſanè fuit & per ſe diligens executor, & in aliis etiam feruidus exhortator. Exceptis enim domus ſuæ duntaxat neceſſitatibus, cuncta pene, quæ conſequi poterat, non in theſauros congerebat, poſterorum uel diſſipanda litibus, uel conſumenda luxibus, ſed ſciens illud Apoſtoli, Hilarem datorem diligit Deus, diſtribuit lætus egentibus. Denique annulos aureos & gemmatos, calicem etiam ſimiliter aureum tempore magnæ famis uēdidit, horreis defectum minantibus, & alendis impendit pauperibus. Adiuuabant etiam non minimè hanc in eo gratiam potentes & nobiles, qui ſanctæ conuerſationis eius, longè lateque ſalubriter ſuauiterque fragrantis, odore percepto, de remotis etiam regionibus, quamuis eum non uidiſſent, ob diuinam tamen reuerentiam beneficia multa mittebant. Procul non a menſa tantum eius, ſed a totis etiam atriis hiſtriones, tanq̄ uaſa perditionis & organa falſitatis, procul militares clientes, tanquam rapinarum & cædium & totius inſtrumenta crudelitatis, procul etiam equites, niſi rari, & ipſi raro, reſpectuq; quam maximè * ſpecialis utilitatis. Non enim equum putabat, eccleſiarum bona, quæ patrimonia ſunt æſtimanda pauperum, in aliorum expendi præſertim malorum, uſibus hominum, immò magis ſemetipſum, tanquam ex pauperibus unum, grauiter accuſabat, q̄ ſibi ac ſociis de rebus ſibi commiſſis competentem ſumeret copiam, ac non potius ſuſtineret cum pauperibus & ipſe pauper inopiam. Eleemoſynam igitur, ut diximus, libenter faciebat, ſedulè ſuadebat, pro ſatisfactione etiam pœnitentibus iniungebat. Hæc nanque tria præcipuè culpas ſuas emendare cupientibus ſectanda præcipiebat, orationem, ieiuniū & eleemoſynam, non humanam in hoc temerita-

Cōtinētia odoratus & tactus.

Iob 14.

1. Pe. 5

2. Reg. 11.

3. Reg. 11.

Eleemoſynarū ſtudium.

2. Co. 9

**ſpiritalis.*

S tem,

Mar. 9 *Luc. 11* tem, ſed euangelicam ſequens authoritatem. Dicit enim Dominus, peſſimum dæmoniorum genus eiici non poſſe, niſi in oratione & ieiunio. Alibi quoq; phariſæis loquẽs: Date, inquit, eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis.

Verum ſi ſcribere uelimus, quanta moderatione hæc ipſa pro perſonis, uiribus, affectibus & ſacultatibus diſpẽſare ſolitus erat, quamq; ſapienter & ſobriè res ſuas in ſuorũ & ſuos ſpiritales & corporales uſus, necnon & pauperum ſolatia diſtribuerit, erit quidem non ſolum ſanctitatis eius, ſed & ſolertiæ documentũ euidentisſimum, ſed lectoris debemus uitare faſtidiũ. Illud ſanè quo pacto præterire poſſumus, quin uel breuiter attingamus, ꝙ cum frequentisſimè ſuorũ & alienorũ cauſas mundanas & eccleſiaſticas audiret, uẽtilaret, terminaret, cumq; in ſubditis ſibi clericis per tam prolixum uitæ ſpatiũ toties cõſecrationes, degradationes, recõciliationes pro perſonarũ & eccleſiarũ cõpetentibus cauſis & neceſſitatibus celebraret, manus ſuas tamen ab omni, ſecundũ propheticum præconiũ, excusſit munere. Eo iudice, nulli unquã perſonæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum paupertas, nullũ quantacunq; officiorũ ſiue natalium reũ fecit extremitas. Non mitiorem amicus, non duriorem expertus eſt inimicus. Non deargentatam conuictis uel confitentibus impoſuit pœnitentiam, non lucroſam in placitis defendit edidítve ſentẽtiam. Nõ conſiderabat perſonam pauperis, non honorabat uultum potentis. Quod beati uiri eo præclarius illuſtrat meritum, quo rarius uel in præſentibus, uel in præteritis habet exemplũ. Quanta nobis hoc loco, ſi laudare cõparatione malorum bona uelimus, offertur materia in præſentium temporum fœces inuehendi, in quibus cum dedecore atque euerſione honeſtatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, ſacerdotia uenundat, innocentiam exterminat, omnia diuina profanaque contaminat. Excæcant nunc munera oculos ſapientum, & ſubuertunt uerba iuſtorum. Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. A minimo uſque ad maximum omnes auaritiæ ſtudent, a propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. Non deficit de plateis noſtris uſura & dolus. Poſtremo in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc hactenus. Non enim iſta ſuſcepimus. Ad Dei igitur hominem uerba uertamus, qui temporalium negociorum litigioſas cauſas æternorum amore non amare, ſed tolerare, magiſtra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre moleſtiora ſibi placita, modiſque omnibus his abrenunciaturum, ſi non in hoc Deum ſe ſciret offenſurum. Intererat autem illis tantummodo pacis obtentu, maximè pauperum atque eccleſiarum. His etenim nouerat grauius motus nocere * guerrarum. Vbi uerò inexorabilia in aliquibus odia & inexpiabiles repererat iras, tunc demum fortisſimè de Dei fiſus auxilio, totuſque in charitatis atque humilitatis ſolutus affectum, inſtantisſimè ac deuotisſimè, offenſus, pro his, qui offenderant, ſupplicabat. O quoties ſalutis humanæ, quaſi cæcatus deſiderio, in cœnoſa ſe pro talibus cauſis loca proiecit? quoties ad pedes contemptibilium etiam perſonarum diu proſtratus iacuit? Nec facile, immo penè nuſquam fruſtrabatur optatis. Nam etſi qui negaſſent, non ſolum gratis, ſed & cum ſatisfactione pœnitentes, offerebant poſtea non roganti, quod negauerant ſupplicanti. Tantam quippe omne genus hominum ei reuerentiam deferebat, ut Deum grauiter offendiſſe ſe crederet, quiſquis ei poſtulata negaſſet.

Munera reſpuit uir ſanctus

Eſa. 33

Integritas in iudiciis

Leui. 19

Deut. 16.

Iſa. 1.

Ierẽ. 6.

Ecc. 10.

** guerrarum pro, litium.*

Nota admirabilem tũ charitatẽ, tum humilitatem.

Fuit etiam prædicator egregius, erat quippe non mediocriter literatus. Sed & ingenio & memoria benè præditus erat, inquantum moleſtia capitis non obtundebat. Nam & literas ſuas ipſe dictabat, eas præſertim, quarum ei cura propenſior erat. Ideò autem prædicans facilius ſuadebat, quia quod uerbis dicebat, operibus oſtendebat. Vt enim commiſſam efficacius inſtrueret plebem, faciendo præueniebat ſermonem. Sicut & de Domino ſcriptum eſt, Quia cœpit Ieſus facere & docere. Inſtruebat igitur ad confesſionem, excitabat ad pœnitentiam, promptã ad ignoſcendum diuinam monſtrando clementiam. Nec quærebat in quo a literatis quaſi ſapiens laudaretur, ſed quod ab auditoribus & melius intelligeretur, & utilius retineretur. Denique intantum auditores eius interdum prædicatione eius mouebantur, ut capitalia etiam aliqui crimina, Deum magis uerentes, quam homines, publicè faterentur. Quod ſequens declarabit exemplum. Apud * Vinnaicum caſtrum populo multo, ad dedicationem eccleſiæ congregato, uerbum fecit, quo in multas lachrymas audientium corda reſoluit. Ibi mulieres duæ, quæ, ſicut apparuit, eius uerba profundius aure cordis imbiberant, audientibus pluribus ſcelera confeſſæ ſunt, quæ commiſerant. Et poſterior quidem qui dixerit, non ſatis habemus compertum, prior autem ſuum ſe prodidit occidiſſe maritum. Cumque uir Dei necis eſquireret modum, retulit in eſcam illi ſe dediſſe uenenum. Poſt quæ iusſit præſentes abſcedere, ut ei cæteri, quod uolebant, liberius poſſent oſtendere. Tanta uerò ad confitendum fuit reliquæ plebis inſtantia, ut ne dimidiam quidem partem eius, in tali opere ualde licet deuota, auſcultare quiuerit tolerantia. Hoc a uiro ætate & ſanctitate reuerendo Vuilhelmo, ſancti Theofredi nunc abbate, tunc monacho, nos audiuimus, qui beati uiri per annos pluſquam uiginti comes extitit indiuiduus. Sed quando nos omnia bona eius uel breuiter tangendo memoriæ mandare poterimus? Congeſſerat nanque in illum unum diuina gratia uirtutum ornamenta plurima, quæ diſpertita per ſingulos, plurimos illuſtres ſufficienter facere poſſent atque conſpicuos. Si enim laudatur caſtitas quis illo mundior? Si ſermonis ueritas, quis in loquendo cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si próximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectior? Si eleemoſyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum gratia, in quo effuſior? Si contemplatio, in quo ſublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iuſtitia, quis diſtrictior? Si prudentia, quis circunſpectior? Si temperantia, quis moderatior? Verum cum talis eſſet ac tantus, ipſe tamen, iuxta illud Euangelii, Cum feceritis omnia, dicite, Serui inutiles ſumus, ſe infructuoſum, ſe ſemper accuſare non ceſſabat inutilem, qui epiſcopi locum occuparet, epiſcopi honorificentiam ſuſciperet, epiſcopalia bona conſumeret, epiſcopi uerò nec merita, nec fructus haberet. Et certe præſto erant, quæ poſſent menti eius non modo ſolamen afferre, ſed & in ſuperbiam, niſi tam ſolida eſſet, extollere. Vt enim taceamus, quæ clero pariter & plebi per eum bona prouenerant, eremus Carthuſiæ, Caleſienſis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium canonicorum apud Miſerenum & apud ſanctum Georgium domus, ipſo adnitente cœperant, ipſo ſpiritualiter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipſe imperfectionem ſuam, qua nec Apoſtolus carebat, dicens: Non quòd iam acceperim aut perfectus ſim, tantummodo cogitans, & cum Pſalmiſta dicente: Vt ſciam, quid deſit mihi, non quid ſibi uirtutis adeſſet, ſed quid deeſſet, ſubtili admodum diſcusſione conſiderans, epiſcopalem ſarcinam modis omnibus exuere deſiderabat. Qui ſententia uel deſiderio, ſicut in principio diximus,

Prædicatio eius efficax.

Act. 1

** Iuſsit eum.*

Nota rem miram.

Virtutes eius catalogus

Lu. 17

Monasteria eius opera conſtructa

Phil. 3.

Pſ. 38.

mus, ab initio ſuæ promotionis ad mortem uſque non caruit. Hac igitur uoluntate indies augmenta ſumente, Romam legatos & literas in hoc ipſum ad uenerandæ memoriæ Papam miſit Honorium. Sed cũ legati poſtulata non impetraſſent, immò magis literas ad eum conſolatorias & ad perſeuerandum exhortatorias accepiſſent, ipſemet quamuis morbis ac ſenectute grauatus, ſpe tamen in poſterum quieſcendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans ſuppliciter & obteſtans dari ſenectuti ſuæ licentiam quieſcendi, & Eccleſiæ Gratianopolitanæ meliorem in ſuum locum paſtorem ſubſtituendi. Sed nec ipſe quamuis multas, ut putabat, iuſtas & animi & corporis allegaret occaſiones, impetrare ualuit, ut ſibi tãtum & Deo uacare permitteretur. Creditum eſt enim, quòd ſola authoritate & ſanctæ conuerſationis exemplo plus poſſet plebi prodeſſe ſubiectæ debilis & ægrotus, quàm quiuis alius, robuſtus licet & ſanus. Conceſsis itaque ex teris, quæ petebat, honoratusque à ſummo põtifice & conſolatus, ut potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen epiſcopatum olim conceptum non depoſuit deſiderium.

Petit obnixè abſolui ab epiſcopi functione.

Defuncto autem Honorio, cum per tyrannicam & ſchiſmaticam rabiem non ſuis meritis, ſed cognatorũ & fratrum fultus præſidiis, Petrus Leonis aduerſus ueſtram innocẽtiam, quæ beatæ memoriæ Honorio ſucceſſerat emerſiſſet, atque hoc uir Dei certiſsimè comperiſſet, morbis licet, ut diximus, & ætate conſumptus zelo tamen domus Dei cuius diligebat decorem, perrexit Anicium, ut eundem cum aliis epiſcopis excommunicaret ſchiſmaticum. Quæ profectò excommunicatio propter authoritatem tanti uiri contulit multũ & profectum catholicis, & detrimentum ſchiſmaticis. Et certè tam idem Petrus, quam pater eius, ſancto uiro multas olim uenerationes & obſequia præſtiterant. Sed beatus homo in tali negocio, id eſt, ubi periclitabatur iuſtitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paſchalem cum clericis & parte ciuium in eccleſia beati Petri neſanda proditione cepiſſet, & eorum, qui ſecum erant capti, pietate uictũ ad illicita pacta coegiſſet, ipſe præ cũctis, ut apud Viennam excommunicaretur, effecit. Qua excommunicatione, Eccleſiæ ſuæ Domino roborante ſententiam, tyranni illius in contrarium eſt mutata proſperitas, & imperiali dignitate priuata poſteritas. Declinante igitur perſecutiones præfati ſchiſmatici ſerenitate ueſtra & Gallias ingreſſa, occurrit ei Valentiam beatus Hugo, cum lachrymis rogans & obſecrans, quod & pridem ab anteceſſore ueſtro petierat, ut ſcilicet cunctis ſarcinis & oneribus eccleſiaſticis abſolueretur, & utilior in eccleſia Gratianopolitana paſtor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit. Ab hoc tempore cœpit indies magis magiſque deficere, & morti, crebreſcentibus moleſtiis, propinquare. E duobus nãque ſatanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos ſupra retulimus, tentatione uidelicet atque infirmitate, alter, id eſt, tentatio, ita extinctus eſt, ut nec ueſtigium eius ullum relinqueretur: Alter uerò, hoc eſt, infirmitas, excreſcere quotidianis non ceſſauit augmentis, donec illo obeunte, ipſe quoque pariter finiretur, Sed cũ & antea ſemper uerbis & operibus in eius beata anima Deum habitare claruerit, tum præcipuè in hac infirmitatis afflictione poſtrema, quis uel quãti foret meriti, & quàm ſyncero Dominum uenerare tur affectu, & quàm uera dilectione in tam diuturna uita ſua iuſtitiam ueritatemque dexeuſaſſet, latere nõ potuit. Nam per eiuſdem infirmitatis nimiam uiolentiam deleta uel perturbata penè tota memoria, in ea duntaxat parte, quæ bonis maliſque communis eſt, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter uſus, deſeruit, localium & temporalium rerum continens formas, ea ergo memoriæ parte obliterata ſiue confuſa, pars illa quæ ueritatis & iuſtitiæ totiusque diuini cultus impreſſa lineis, in hominibus sãctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non ſolũ æque, ut prius uerumetiã conſtantior interdum feruentiorque innotuit, adeo ut litaniis & pſalmis pectoriſque contuſionibus, diebus ac noctibus diuinæ clementiæ aures interpellando, religioſis, qui ſibi ſeruiebant, oneroſus plerunque fieret fratribus. Aderant nanque ad ſeruiẽdum ei tam ex ſociis propriis quàm ex noſtra & Caleſienſi, necnon & Excubienſi domibus octo uel nouem & interdum etiam decem, partim ſine literis, omnes religioſi fratres, nec ulla prorſus perſona ſecularis ad ipſius admittebatur obſequium. Hi uerò die noctuq; corporalibus ac ſpiritualibus neceſsitatibus eius deuotiſsimè ſeruiebant. Erga quos, ſeruitores uidelicet ſuos, quantum in humilitate, quam inter cæteras uirtutes præcipuè ſectatum ſupra retulimus, profecerat, quamq; profunde puri cordis ſacris eam impreſſerat receſsibus manifeſtis oſtendit indiciis. Nam ſi quid opus habebat, non à quoquam eorum iubendo tanquã dominus, ſed rogando, nec humanam, ſed diuinam potius remunerationem imprecando ſuppliciter expoſcebat. Verbi gratia: Exhibe uel fac mihi hoc aut illud propter Deum, ut Deus hoc tibi retribuat in futuro. Mirabantur autem & uehementer ſtupebãt, quod qui ſubiectos oẽs, & propriam præſertim familiam tanta authoritate tantaque ſeueritate regere conſueuit, in ægritudine qñ ſolent aliis morbi ſtimulante moleſtia ad irarum & indignationum motus eſſe procliuiores, tantam manſuetudinem, tantã induerat humilitatem. Nam etiamſi quis uel modicè repræhẽdiſſet eum, uel aliquam moleſtiam in eius famulatu ſe pertuliſſet dixiſſet, protinus pugnis grauiter pectus uerberans, ſe reum clamabat, uirgarum diſciplinam imponi ſibi deuotiſsime flagitabat. Quod quia cuncti propter multã circa eum reuerentiam recuſabant, flebat ubertim cõfeſsionemq; illã, qua myſteria celebraturus uti fuerat ſolitus, innumerabiliter repetebat, pſalmos quoque & diuinarum ſcripturarum ſententias, litanias etiam & orationes Eccleſiaſticas die noctuque incredibili inſtantia frequentabat, ita ut nocte una, ſicut nobis ueraci narratione relatum eſt, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumq; à ſeruientibus ſibi corriperetur, quod hæc agendo non ſolum ſuo fatigationem corpori, ſed etiam augmenta præberet infirmitati, reſpondebat ille, non ſolum non hinc ſuis incremẽta miſeriis, ſed inſuper magna prouenire remedia. Ita quippe his aſſueuerat ſtudiis, & ita dulcedinẽ Diuinæ laudis & obſecrationis medullitus imbiberat, ut cum cætera penè omnia per paſsionem, ut prædiximus, capitis de memoria diffugiſſent, hæc prorſus de ſanctiſsima eius mẽte nulla uel phrenesis uel alterius morbi potuerint aboleri: Immo tanto hæc inſtantius & delectabilius reuoluebat, quãto cætera obliuione quoque iuuante, rarius incurſabant. Et cum plerũque, hac ipſa obliuione cogente, ubi eſſet, uel cũ quibus eſſet, neſciret, interrogatus tamen de his, quæ ad iuſtitiam religionemque pertinebãt, ſine cunctatione ueraciſsimè ſapientiſsimeque reſpondebat. Nam cum falſus rumor exiſſet, quod comiti Amedeo, qui comitis Vmberti, patris uidelicet ſui ſecutus exemplum, non exiguam beato ſeni reuerẽtiam exhibebat, filius natus fuiſſet, quærerẽtque qui aſsiſtebant ei, an cũ uellet ipſe baptizare, ilico non ſine aſpernatione reſpondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curãdũ eſt, cũ baptiſmus à quocunque datus, ſit ſemp idẽ. Iſtẽ

Schiſma Petri Leonis.

Tentatio blaſphemia prorſus ſopita.

Nota hic ſane res ſtupendas.

Reuera eximia & admiranda humilitas

300. Dominicas orationes una noctetã debilis recitat

Verum extra neceſsitatẽ nõ debet baptizare niſi ſacerdos.

diſceptantibus inter ſe, qui aderant, quis ſucceſſorem eius, eo ipſo petente iam electum, in ſacerdotem conſecraret, ſimiliter indignatus reſpondit, non eligendũ intra Eccleſiam Catholicam ordinatorem, cum licet diuerſis & à diuerſis datum ſacerdotium non poſsit eſſe diuerſum. Indignabatur autem in talibus facilius & uehementius, quia uel dubitare in his, blaſphemiam deputabat.

Vide S. Thomã. 3. part. q. 67.

Accurrentibus etiam ad uiſitandum eum clericis & laicis ſatis multum uenerabiliter ac deuotè, pro perſonis & officiis monitus ſaluberrimos infundebat. Inter quos Guigonem Deſiderii, unũ de maioribus poſt comitem, erga ſe præ multis deuotum, cum flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagitaret, ſeuera increpatione corripuit, dicens eum iniuſtas in ſubditos exactiones faciẽdo animæ ſuæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille ſtupefactus, ait non hæc ſibi ab illo, qui iam penè inter mortuos deputari poterat, ſed à Deo potius, qui ei reuelauerat, dici, aſſerens grauiſsimã reuera recenter terræ ſuæ mulctam impoſuiſſe, necdumque accepiſſe, nec poſt hæc eius monita accepturum deinceps eſſe. Carnotinus etiam epiſcopus, dominus Gaufridus, ſeruo Dei ex quo notus, ſingulariter etiam charus, poſt uiſitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magis deſideratam exhibuerat, ad ueſtri Valentiam, ubi tũc erat, reuerſurus, cum quid ex ſua uobis parte dici, præciperet, quæreret, ait ille, ut pro ſe ueſtra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic cum quæreret quid pro ſe uellet orari? Vt Deus, inquit, in me mundanum extinguat, & ſuum accendat amorẽ. Idipſum religioſos fratres, qui ſedulum ſibi exhibebãt obſequiũ ſæpiſsime precabatur, reũ ſe & indignum diuinis beneficiis non ſine pectoris contuſione conteſtans. Quadam autem uice quidam ex ſociis, tantis eius fletibus atq; ſuſpiriis motus, quaſi conſolaturus, Quid, inquit, pater tantum plangis, cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiſeris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert, cum ſola cupiditas & uanitas, ſi diuina non adſit clementia, perditioni poſsint humanæ ſufficere? Quid prudentius aut, compendioſius ab incolumi & integræ memoriæ potuit reſponderi? Omnia quæ uel boni piis ſtudiis auerſantur, uel mali pernicioſis niſibus conſectantur, duobus uerbis cupiditatis & uanitatis incluſit. Dienſis etiam epiſcopus dominus Odolricus, unus ex eius alũnis, & in eccleſia Gratianopolitana per omnes honores uſque ad Decanatum, qui poſt epiſcopatum maior ibidem eſt dignitas, ab ipſo promotus, uitæ regularis habitũ per reuerendas manus ſanctiſsimi ſenis deſiderans ſumere, deuotus aduenit, ipſo iam multa, morbis ingraueſcentibus, debilitate grauato. Cuius aduentus cauſa, miniſtris indicantibus, uir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaque protinus eſt repletus lætitia, ut oblitus infirmitatis, uenienti occurrere geſtiens, penè ſe de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, oſculatus eſt eum, & præ gaudio lacbrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus, ueterem hominem cũ actibus ſuis, & induat te nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate ueritatis, memoria, ut iam dictum eſt, ad communia ultra fidem deficiente, ad diuina ſolito nonnunquam amplius exuberante. Nam & poſt multa ſanctiſsima & ſaluberrima monita cum abiret, necdumque atria cuncta tranſiſſet, id etiã mandare curauit, ut de caligis pedules abſcinderet, quatenus præter pedes totus iaceret ueſtitus. Dolebat enim nonnullos in religioſo habitu, ad ſanctitatis initiam, tibiis dormire nudatis. Poſt hæc iuuãtibus miniſtris, in planum deſcendit ſolum, proſtratusque in in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat cũ lachrymis gratias obtulit, his indiciis, quantum ſalutem deſideraret humanam, penè iam defunctus oſtendẽs. Ridere autem uel ocioſis uacare uerbis, aut rumores inutiles recitare, ſeruitores ſuos nequaquàm patiẽter habebat. Statim enim hoc ipſum ſeuera increpatione frenabat, aſſerens tempora fletibus debita & pœnitentiæ occupanda lamentis, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ocioſis terenda ſermonibus. Vnde, quæſumus, etiam etiamque conſiderent, qui mirari niſi inſolita non norunt, utrum uel in ſcripturis, uel in humanis relationibus tale quicquam noſſe potuerint, & utrum non omnino impoſsibile, & contra naturam, & ideo incredibile etiam uideatur, potuiſſe hominem corporalia, & à puero conſueta de memoria perdere, & diuina non potuiſſe, cum id potius naturæ, uel conſuetudinis exigat ratio, ut ſpiritualia & diuina, tanquam ſubtiliora & minus aſſueta captuque difficiliora, prius abſcedant, illa uerò, utpote familiariora, & humanæ infirmitati ad cogitandum faciliora, diutius maneant. Quòd ſi ea, quæ circa ſanctos contingere ſolent, quo rariora, eo ſunt etiam mirabiliora, quid eo mirabilius cuius pro ſui, raritate, nec in ſcripturis ullum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et ſentiat quiſque quod uult nobis autem uidetur, nec aliter peritiores, eos maxime, qui phyſicam norunt, ſenſuros exiſtimamus, non minus ſingulare, minusue, immo forte amplius fuiſſe mirabile, inter tot, tamque diuturnas & acerbas cerebri paſsiones, Diuinam cognitionem atq; inuocationem, & religioſam non perdidiſſe deuotionem, quàm inter eculeos ardentesque laminas & ſuccenſas craticulas inſuperabili conſtantia Chriſtianam non negaſſe fidem. Ibi enim quod infeſtat, exterius totum ingeritur, hic ipſa rationis inſtrumenta, ipſaqua diuinorum & humanorum ſenſuum memoria quaſi cellarium intrinſecus impugnantur, & qui eis præſidet animus, non aliunde nec alibi, quàm ex eis & in eis quibus iuuari debuerat, dignioribus ſcilicet & ſublimioribus, ſibique pro ſui ſubtilitate coniunctioribus ſui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat: In ſuæ nanque mentis exceſsibus, quos utique crebros & ſublimes habebat, relictis non ſolum cæteris, ſed & ſemet ſub ſe, ſupernam dulcedinem delectabiliter guſtare ſolitus fuerat. Vnde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, beatum Hugonem, ſicut & ſanctum, Iob, ideo tantis tribulationum procellis exagitatum, tantisq; dolorũ fornacibus inſtar auri decoctum, ut & ad ſocietatẽ ſanctorũ purior & clarior hinc exiret, & qđ non ſuperficie tenus, ſed ex totis medullis Deum dilexerat, mũdus agnoſceret, dũ ab eius inuocatione, nec doloris nec phreneſis uis eũ ulla cõpeſceret. Quid plura? In his uſq; ad ultimum perſeuerauit ſpiritum, erga ſuam Carthuſiam, eiusque Priorem indignum, quod ſine lacbrymis nõ ſcribimus, ſpecialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carendo, demonſtrans.

Non ſeri ocioſos ſermones.

Crebri patientia conſſus.

Anno itaq; ab incarnatione Domini milleſimo cẽteſimo triceſimoſecundo, ætatis porrò ſuæ ad minus octogeſimo, menſe quarto, conſecrationis autem itidem ad minus quinquageſimoſecundo, Calendis Aprilis, ſexta ante Palmarum Dominicam feria, circa Galliciniũ beatus Hugo, inter ſui tẽporis epiſcopos operibus & fama ſingularis, pacata domo & cũctis referta bonis, cõmiſſa et eccleſia ac plebe trãquilla pace fruente, migrauit ad Dominum, ſucceſſorem ſubſtitutum iam ſibi Carthuſienſem, ſicut diu multumque deſiderauerat ante, relinquens. Seruatum eſt autem

Feliciſsime migrat à corpore.

Cupiditas & uanitas.

tem corpus eius inſepultum uſque ad tertiam ſequentis hebdomadæ feriam ſerenis diebus & calidis, ita ut nemo deſideraret æſtatem, mirantibus plurimis, quòd nec clementia aeris, nec circunſtantis cõſtipatæ æſtu, nec cereorum calore tabeſceret. Ad cuius uenerandas exequias tres accurrunt epiſcopi, Dienſis Gratianopolitanus, Carnatinus, qui præcedenti die poſt ſecũdam quam ei in hac ſua ultima debilitate uiſitationem exhibuerat, uix tandem receſſerat, rogans ut ſi breui deficeret, poſt eum, quod & factum eſt, protinus mitteretur. Statim uero, ut eius obitus fama percrebuit, accurrerunt non ex ſuo tantum epiſcopatu, ſed ex remotis quoque regionibus innumerabiles populi, cereos ac diuerſi generis oblationes afferentes. Omnis ætas, ſexus, atque conditio deuotiſsime oſculabantur pedes eius, intantum, ut ſandalia ipſa, tanquàm tincta pellis ſaliua pariter & lachrymis obſcurarentur. Nam & lactentes offerebantur paruuli, quo tam ſancti corporis tactu aduerſus omnia munirentur aduerſa. Nonnulli etiam ſandalia ipſa, ardentiori fide oſculando, mordebant, aliquid inde ob ſanctificationem ſecum ferre uolentes. Annuli ac nummi & res aliæ ſancto applicabantur corpori, ut eo ſepulto, pro reliquiis haberentur.

Deuotio populi erga ſacrum corpus.

Aderant ea noſtris & Caleſienſibus atque Excubienſibus plures conuerſi, ſanctiſsimæ glebæ cuſtodes aſsidui, monachorum quoque & clericorum cum eccleſiaſticis apparatibus greges quàmplurimi. Tantus autem concurſus undique fuerat populi, & tam grata cunctis etiam defuncti præſentia, ut uia tandem eum permiſerint ſepeliri. Denique quinta defunctionis die tertia, ut diximus, poſt palmas feria, deceperũt turbas promittentes quòd ipſum extra eccleſiam efferrent, ut eum liberius & intuerentur, & tangerent. Hac itaque ſpe exeuntibus, & ita eccleſia beatæ ſemper uirginis Mariæ, ubi ſepeliendus erat, ex parte uacuata, obſeratis protinus firmiſsimè ianuis, ſacri corporis uenerandæ reliquiæ in præparato ſarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium pariter & pſallẽtium clamore ponuntur. Frequentia porrò turbarum circa ſepulcrum eius modò rarior, modò denſior ob ſpem diuinæ in ſe miſerationis, propter ingentia beati uiri merita nunc uſque perſeuerat.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, ſcripta fideliter à quodam eius prope æquali, ſed rudi ſtylo, atque ea cauſa mutato per F. Lauren. Surium.

1. Aprilis.

Eius patria.

VValericus uir uenerabilis, mediocri quidem fuit genere, ſed fide & religione illuſtriſsimus, quippe qui ab ipſa penè infantia à Domino præuentus ſit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale ſolum porrò adhuc puerulus ætate, ſed mente grandæuus, oues parentis ſui ad paſcua ducere ſolebat. Accidit interim, ut audiret à uicinis, nobiliũ pueros ad ſcholas literis inſtituendos adduci ſolere. Ibi tũ ille magno incenſus deſiderio, tabellã ſibi effecit, cum multa reuerentia à ludimagiſtro petit in ea Alphabetum ſibi exarari, & literarũ ſignificationem expromi. Quod ut haud difficulter obtinuit, ad ſuas paſcendas oues alacer regreſſus eſt. Interea res euenit memorabilis & admiranda. Cum enim gregem, paternum curaret in agris, aſsidua meditatione, licet inuito parente, non alphabetum modo, ſed etiam totũ didicit Pſalterium. Inde uerò cœpit ſacras adire ædes, & intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magis ac magis diuino compungebatur timore. Creſcente autẽ in eo calore fidei, ut audiuit nõ procul abeſſe monaſteriũ quoddam, in quo ſuus degeret auunculus, eius inſiſtens ueſtigiis, eo ſe contulit. Porrò parens eius iuſsit, ut domum ſe reciperet. Reſpondit ſanctus puer, ſe deinceps ad paternas ædes nunquàm rediturum. Ea res & ſtuporem & mœrorem eius patri attulit, multaque is animo cogitare cœpit, adhibitis etiam Abbatis & fratrũ conſiliis, quonam pacto eum à monaſterio educeret.

Literas diſcit admirabiliter.

Et fratres quidem cœperunt hortari beatum puerum, ut ad parentes rediret, & deinde quãdocũq; illi uiſum eſſet, ad cœnobium reuerteretur. Addebãt blãdis uerbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicebant, ut ſic animum eius terrerent. Sed ille meliori concepto conſilio, tanquàm petra immobilis, in ſua ſententia perſiſtebat, nòn immemor illius, quod Dñs Ieſus ait: Qui amat patrem aut matrẽ plusquã me nõ eſt me dignus. & illius ſententiæ Apoſtolicæ: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an perſecutio an fames? Cernens uerò Abbas pueri cõſtantiam, & immotum animi deſideriũ, ceſsit pietati & timori diuino, aitque ad fratres: Non abiiciamus hoc, quod nobis à Dño donatũ eſſe uidemus. Tũ uerò omnes propenſa uolũtate & cũ gaudio ſpiritali eũ intro admittunt, promotũq; in clericũ, intra paucos dies præſẽte patre eius, ſub regulari ordine, ut author loquitur, eũ cõſtituunt. Cum ipſius uerò ætatis incremento, creſcebat pariter & gratia ſpiritusſancti, & cunctorum erga illũ amor & beneuolentia. Erat ſanè corpore caſtus mente deuotus, ſermone comis & affabilis decorus & amabilis adſpectu, prudentia conſpicuus, clarus temperantia, animi fortitudine robuſtus, iuſtitiæ ualde tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate manſuetus, charitate feruens, denique bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eo morũ integritas & maturitas uiſebatur, ita ut confratribus ſuis tanquàm exemplar eſſet & norma uiuẽdi.

Nõ poteſt extrahi ex monaſterio.

Matt. 10.

Ro. 8.

Virtutes eius

Inter hæc autem animo ſemper ad ſublimiora uirtutum exercitia adſpirãs, cœpit, relicta patria & poſthabitis parentibus, peregrè uelle proficiſci, idq; non mentis leuitate, ſed Diuino eum amore peturgente. Abiit igitur ad monaſterium beati Macarii, quondam Antiſsiodoreñ epiſcopi, quod in eius urbis uiridario quodã ſuburbano conſtructũ eſt, uenientẽq; idẽ antiſtes humaniter accepit. Ibi uerò per multũ tẽpus ieiuniis, uigiliis & precibus haud uulgariter incumbens, cæleſtem in terris uitã degebat, cumque eius uirtutũ fama longè lateque ſe diffunderet, quidam uir nobilis & opulentus, Bobo nomine, ad eũ, ſalutaris ab eo hauriendæ inſtitutionis cauſa, deuotus acceſsit, ab ipſoque Dei famulo deuotius exceptus eſt. Tantum autem apud eius animũ tum prolatis è Diuina ſcriptura ſententiis, tum fuſis pro illo ad Dominum precibus effecit, ut omni mundi calcata gloria, uoluntariã Dei amore paupertatẽ complexus ſit, & ne miſſa ſemel ad aratrũ manu, retro reſpicere uideretur, noluit domũ reuerti, ſed cum magiſtro ſuo S. Vualderico pari religionis feruore Luxouium uſque profectus eſt, ubi uenerandus & admodum ſanctus, inſigniſque ſacræ religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia inſula ortus, ducentorum & uiginti plus minus monachorum pater morabatur: in cuius cœnobiis nemo ſibi aliquid ceu proprium uendicabat: præter diurnos labores nocturnasque uigilias, omnibus omnia erant communia, idem uelle ac nolle, cor unum & anima una in Domino, atque tametſi nihil mundi huius apud ſe haberent præter parciſsimum & tenuem uictum, & corporis ſimplicia atque humilima indumẽta, at nihilo minus in Chriſto omnia poſsidebant, atque his deliciis & diuitiis contenti, uitam uiuebant angelicam. Et de S. Columbani quidem uirtutibus & factis admirãdis ſi quis plura noſſe uelit, cum

Petit monaſterium Antiſsiodorẽ.

Venit ad Luxouien cœnobium.

ea narratio à noſtro inſtituto ſit aliena, ad eruditi diſcipulorum eius diſcipuli Ionæ Abbatis, præclari ſanè uiri opuſculum perlegendum ſe conferat, quod ille de tanti patris uita conſcripſit, Nos ad S. Vualerici res geſtas explicandas reuertimur. Cum adhuc in Luxouienſi cœnobio ageret, humilitatis ſtudio horti colendi curam ſuſcepit, in quo ſane tanta olerum creſcebat copia, ut fidem prope uincere uideatur. Accidit autem, ut in aliorum hortis pleraque omnia olera limaces & alii uermes deuaſtarent porrò S. Columbanus Vualerici curæ commiſſum hortum ingrediens, non ſolum nihil ibi à uermibus adeſum reperit, ſed omnia potius uirentia, amœna & inuiolata conſpexit Facile autem uir Dei plenus animaduertit hoc non caſu ita eueniſſe, ſed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum eſſe, licet is è diuerſo non ſuis, ſed fratrum meritis hortum defenſum aſſereret. Perſpecta itaque tanta eius gratia, beatus Pater Columbanus iuſsit eum interprobatos recipi monachos, quē alii tanquam nouitium inter pullantes (qua uoce author uſus eſt) ſtatuendum cenſuerant.

Ionas Abbas ſcripſit uitā S. Columbam.

Contigit indè, ut B. Columbano fratres ſacris lectionibus inſtituente, & diuini uerbi ſemina inter illos ſpargente, de improuiſo limen domus illius S. Vualericus calcaret. Ad eius uerò introitum B. Columbanus admirandæ ſuauitatis odorem perſenſit, cumque didiciſſet quiſnam tum eo fuiſſet ingreſſus, fertur ita dixiſſe: Tu iure es Abbas monaſterij & ſenior mihi diligende. Cum autem ab illo cœnobio ſanctus Columbanus cum fratribus ſuis eſſet expulſus, perſequente eum Theodorico rege, malè perſuaſo, à Brunichilde auia ſua, qui tum Burgundionum regnum obtinebat, quemadmodum Auſtraſiorum Theobertus, paſtores quidam eum locum ſibi uendicarunt, ſed B. Vualericus Domini uirtute profanis ſiue ſecularibus hominibus inde expulſis, cœpit locum ſacrum reſtituere: iamque B. Euſtachius à S. Columbano miſſus erat, ut illi cœnobio præeſſet, licet eius fines quoſdam etiamnū homines ſeculares occuparent, qui eum litem intentarent, B. Euſtachius & generis & morum nobilitate uenerabilis, una cum famulo Dei Vualerico adeo illos efficacibus & mellitis ſermonibus, Domino illi opem ferente, ab iam dictis cœnobij finibus amouit, ut nullum prorſus inter illos contentionis ſcandalum extiterit. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatiēter ſubſequi conaretur, & licet uir Domini blādis eum uerbis coerceret, ille iuſſa eius magis etiam aſpernatus eſt. Tum uerò ait ad eum uir Dei: Fili, noli ſequi eos, ne fortè cum ignominiæ nota ad nos reuertaris. At ille in ſententia perſeuerans, cum aliis quibuſdam ſecutus eſt abeuntes, orta autem inter illos contentione, lapidis ictu in manu percuſſus eſt, tantoque ex eo ictu dolore affectus, ut quoad uiueret, in eius manu ueſtigium eius remaneret. Nam digitus auricularis adeo contractus eſt doloris acerbitate, ut tandem radicitus exaruerit.

S. Euſtachius è laicorū manibus recuperat cœnobium

Præterea uerò quidam è fratribus Vualdolenus nomine quodam deſiderio inflammatus, petiit à B. Columbano copiam apud gentiles Chriſtum prædicandi ſociumque ſibi eo in opere, fouendæ religionis cauſa, uenerabilem uirum Vualdericum adſciſcendi. Cui beatus pater ſic fertur reſpondiſſe, Tu quidem, fili, bono zelo duci uideris, ſed noueris Vualericum magnū eſſe apud omnipotentem Deum, Caue igitur, ne moleſtus ei ſis, ne quam ſcandali materiam excites. Permiſit uerò illi, ut eum ſibi adiungeret, ſed poſtea, ut uir ſanctus prædixerat, euenit. Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem peruenerunt, ab eoque locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petierunt. Vbi autē ad locum quendā Ambianēſi uerum eſt cuī comes Sigobardus præerat, accidit, hominem pro admiſſo facinore capite damnatum, iam in patibulo ſpiritum reddidiſſe. Eum ut procul adſpexit B. Vualericus, permotus animo, ut erat pietatis uiſceribus plenus, celeri curſu ad ſupplicii locum contendit, & quāuis carnifices eum prohiberent, ne cadauer extincti hominis ullo modo contingeret, at ille intrepidus (perfecta enim charitas foras mittit timorem) reſtim ſcidit, & corpus exanime ſuis manibus in terram depoſuit, eique incumbens, cum profuſis lachrymis cœpit rogare Dominum, ut hominem excitaret. Non diſtulit pius Dominus audire preces ab ardentiſsimo amore profectas. Nam confeſtim cunctis adſtantibus & ualde admirantibus, tanquam ex profundo ſomno euigilans homo, uitæ reſtitutus eſt incolumis. Tā uerò ingens miraculum ad præſidem perlatum eſt, cœpitque uir Domini ſuppliciter rogare eum, ut quem Dei benignitas uita donaſſet, iudicis quoque clementia proſequeretur, & poteſtatem miſero faceret, quocunque libitum ei eſſet, diſcedendi. At ille ſæuo furore inflammatus, denuò eum ſuſpendi iubet. Cui uir Dei, Conſtat quidem, inquit, te iam ſemel de illo meritas maleficii pœnas repetiiſſe, itaque niſi me pariter cum illo ſuſpenderis, quem Diuina potentia ſuſcitauit non illum patiar auelli ex manibus meis. Quòd ſi uerò me exiguum Chriſti ſeruum tu fortaſsis exaudire noles, eſt mundi præpotens creator & Dominus, qui neminem ſe inuocantē contemnit, nosq; pro ſuis legibus certantes, pro ſua ſolita benignitate modo exaudire non dedignabitur. His uerbis fractus comes, iuſsit hominem ſolui & dimitti, qui poſtea longo uixit tempore.

1. Io. 4.

S. Vualericus uita functū excitat

Non putamus hoc loco prætermittēdum, quemadmodum illuſtris & Deo deuota matrona Bertila, quæ multis eos beneficiis affecit, cum ſagaci ingenio facilè perſpexiſſet, Vualericum uirum eſſe admodum ſanctum, obnixe ualde ab eo petierit, ut ſi contingeret ipſam illi eſſe ſuperſtitem, liceret ei corpus eius, tanquā pignus ſacrum ſepulturæ mandare. Cui ſanè ille reſpōdiſſe memoratur, Hoc in Diuinæ poſitum eſt arbitrio uoluntatis. Fiat ergò, ſicut & ubi illi uiſum erit. Porrò Clotarius rex ex conſenſu Ambianenſis antiſtitis, ita ut petierant, locum eis ſecretum largitus eſt, remotiori ab hominum conſuetudine uitæ, & monaſtico inſtituto bene opportunum, quem antiquitus Leuconaum dicere conſueuerant. In eo autem loco Ambianenſis pontifex beatus Bernardus diebus Quadrageſimæ Diuinæ ſolitus erat contemplationi uacare, ibidemque S. Vualericus à fratribus ſegregatus, in quadā cellula ſe incluſit, ut omnibus mundi huius curis poſthabitis pro more ſuo Diuina duntaxat & cæleſtia cōtemplaretur. Fratres uerò monaſterium ſibi conſtruxerunt, & regis eleemoſynis ſuſtentabātur, Situs eius loci commodiſsimus eſt. Nanque ab uno latere ex propinquo mari multā habet amœnitatem, ab alio uerò præterfluit piſcoſus fluuius Somna, atque illic ſuper ſcopulos & ſaxa ingentia ab imo uſque in ſublime uiſuntur ſtructa ædificia, quæ admirandum præbent uicinæ regionis hominibus ſpectaculum. Porrò à parte tertia, quæ cæteris præcellit: humus eſt optima & ualde fertilis, & tam arboribus pomiferis quàm ſylueſtribus, iiſque & denſis & ſpecioſis, magno ambitu cingitur ad multam utique amœnitatem. Eo igitur in loco extra hominum ſtrepitus latere quidem uoluit S. Vualericus, ſed fama uirtutum & bonorū operū exēpla præclara apud omnes paſsim eum celebrem & inſignem reddebant, euenitque illi quod Dominus ait in Euangelio, Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat

Clotarius rex à pro cœnobio ſpatium tribuit.

Situs cœnobij.

Mat. 5

cerat omnibus, qui in domo ſunt. Quemadmodum autem magnes lapis ferrum ad ſe trahit, ita etiam gratia Dei, quæ in ſancti uiri uultu uerbiſque & moribus relucebat, per multos ad uitæ eius piam quandam feruentemque æmulationem inuitauit & adduxit. Vbi hoc obiter dicendum uenit, uirtutes, quas per illum Dominus effecit, quotidieque efficit, tam multas eſſe, ut earum certus numerus iniri uix poſsit. Quo fit, ut illas duntaxat huic lucubratiunculæ intexuerimus, quas à uiris fide dignis & earum bene conſciis aut peritis, quippe ab ipſo ſancto uiro & enutritis & inſtitutis, auditione accepimus. Et certe quoſdam ex iis diuerſis uexatos morbis, ſanitati reſtituit: è quibus unum nunc exempli cauſa proferemus.

Hinc habetur huius hiſtoria fides.

Blitmundus, qui etiam Gogus dicitur, apud Iſaram fluuium ortus, ab antiquo humani generis aduerſario percuſſus fuit adeo, ut membrorum omnium compagibus luxatis, ſe in pedes erigere non ualeret. Is ad beatum Vualericum adductus eſt, cumque in eius conſpectum ueniſſet, ait uir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum eſt. Duxit autē illum ad atrium ſuum & imponens ei manum, luminibus ad cœlum erectis, à Domino obtinuit, ut, quemadmodum is ipſe Blitmūdus poſtea narrauit, ubicunque ille manum ſuam poneret, mòx dolor immanis, tanquam per meatus uel poros quoſdā eiectus, ita penitus à toto eius corpore profligaretur, ut eadem hora ſolutis neruis, qui iam aruerant, manū ei porrigens uir ſanctus, in pedes eum ſanum & incolumen erexit. Tunc qui præ foribus aderant, nimio timore & ſtupore conſternati, in præpotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici præconia & uenerationem eruperūt. Blitmundus uerò à ſancto uiro poſtea ita præclare inſtitutus & educatus eſt, ut ad eum locum tum porrò exædificandum, tum etiam gubernandum, ſecundus, & quidem dignus atque idoneus, Abbas creatus ſit.

Curat Blitmundū

Vualdolenus autem, cuius ſuperius mentio habita eſt, uictus & annonæ copiam à rege accipiebat. Interim quadam interueniente neceſsitate, eius fratres à B. Vualerico nonnihil farinæ petierunt. Ille more ſuo alacriter iubet illis, quod uolebant, porrigi, conuenienter illi ſententiæ Saluatoris, Omni petenti te tribue, at tamen cum farinam adſportarent, ait eis: Quę à nobis expetiiſtis fratres, ea quidem uobiſcum hinc tolletis, ſed credite mihi, nihil hinc cedet in uſus ueſtros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem ſuum, ſed, ut uir Dei prædixerat, eueſtigio iubentur referre eo, unde attulerant. Multos uero ſanctus uir ex obſeſsis dæmones expulit. In iis unus erat tanto furore correptus, ut in corio inſutus teneretur. Quem cum ad pedes eius abieciſſent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quoties autem tales ad eum deferebātur, in cellulam ſeorſum eos perducebat, ſeque ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miſeris ſalutem obtinebat. Multis uerò eulogias tranſmittebat. Qui autē ad eius conſpectum adducebantur, terribili uoce clamabant: Heu heu, iam nos ille noſter torquet aduerſarius, iam nos Vualericus inflammat.

Luc. 6.

Sanat dæmoniacū.

Claret ſpiritu prophetico.

Inter alia ſancti ſpiritus chariſmata, etiam donum prophetiæ illi non defuit. Nam quæ ab aliis clam geſta erant, culpaſque abſentium ſæpe publice reprehēdit, ut tanto illos cautiores & ob alia perperam admiſſa uerecundiores efficeret, quanto certiores eſſent, nihil eorum ipſius notitiam effugere, quæ contra Dei uoluntatem, licet abſentes, perpetraſſent. Quod cum illi intellexiſſent, non auſi fuere quicquā eum celare, ſibi ab eo de culpis admiſsis interrogarentur, ſed palā eas illi edicebant. Contigit uerò duos germanos ad illum uenire feriis beatiſsimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Miror, qua temeritate auſi fueritis ante Miſſarum ſolennia bibere. At illi culpam fatentes ſuam ueniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipſum uenientē his uerbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodie feciſti. Cum enim intra ædes tuas ueſtibus te indueres, adſpexiſti coniugem tuam, & illa non ignorans quid uelles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Miſſam potare non dubitaſti. Agnouit homo culpā ſuā, & ſe id feciſſe doluit. Illuſtris quædam matrona ſuo horā prādi per puerū panē & lagenas uini illi miſit. At puer edendi bibendique auiditate impulſus, partē ſibi retinuit, reliqua attulit ad uirū Dei, qui Deo reuelante pueri fraudē cognoſcēs, Nos quidē, inquit, fili pro apportato munere gratias agimus, ſed tu uide ne ſis auſus quicquam ſumere de pane illo & lagena, quæ tibi in quodam loco abſcōdere uoluiſti. Iā.n. in lagena ſerpens deliteſcit, & panis uenenū habet mortiferū. His auditis, intremuit puer, moxque reuerſus, inuenit uera dixiſſe uirum Dei, itaque pudefactus, tremebūdus rediit ad illum, multū dolēs ob facinus improbū. Venit quidā ad hominē Dei, fiſtulæ morbo prope oculū laborās. Impreſsit ei uir ſanctus crucis ſignū, & eum ad ſua exequenda negocia iuſsit abſcedere. Illo hæſitāte, ait uir Dei, Video te nō ſatis cōfidere de reſtituenda ſalute, uerū ubi domū redieris, iuſculū tibi porriget uxor, quod caue ne ſumas nec ulla alia, præter hoc crucis ſignum, tibi adbibeas medicamenta. Si ſecus egeris, uitio hoc liberaberis quidem, nec inde morieris, ſed eius quoddā ueſtigium tibi inhærebit, quoad uixeris. Quæ oīa ſic, ut erat prædictū euenerunt. Venit homo domū, uxor ei iuſculum obtulit, ille oblatum ſumpſit, inſuper quęcumque potuit extrahendi ueneni adminicula captauit, & mortē quidem euaſit, ſed luſcus deinde permanſit. Lōgū eſt referre, quā multos ille hoc morbo uexatos curauerit, hoc tñ ſilentio premendū non eſt, quotquot ad eū acceſsiſſent, non niſi crucis ſigno & ſaliua oris eius abſque alio quouis medicamine ab illo fuiſſe ſanatos.

Reprahendit eos, qui ante Miſsā biberāt

Signo crucis ſolo noluit morbidum eſſe contētum.

Morbidos ſolo crucis ſigno & ſaliua ſua ſanat.

Profectus aliqñ fuerat uir Dei ad principē quendā inde rediens ad cellā ſuam pedes, ut ſolitus erat, peruenit ad locū, quē Auguſtā uocant: (Vt autem hoc obiter dicamus, ſolebat uir ſanctus, dum iter ageret, aſello ſedere humilitatis ſtudio, ſed ut magis etiam cum humilitati ſtuderet, tum labore ſe afficeret, pedibus crebrò ſuis iter conficiebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuerſæ cernebantur imagines, terræ ualidiſsime infixus, eumque ruſtici ſuperſtitione gentili impenſe uenerabantur. Vbi id conſpexit uir ſanctus, mox incēſus zelo Dei, dixit ad puerum ſuum, Fili mi, impelle hunc truncum in ruinam. Ille nihil cunctatus, manu eum contigit, & ingentē molem, quam uix multa hominum turba magna ui euertere uel etiam ſecuribus incidere poſſet, tanquā iam putrefactam, leui motu humi proſtrauit. Cadens autem truncus cum ingenti fragore & ſtrepitu, totus contritus & quaſſatus apparuit. Ea uerò res ruſticis eius loci magnum & ſtuporem & mœrorem attulit, qui arreptis fuſtibus & armis, ut iniuriam dei ſui uindicarent, certatim accurrerunt, factoque unanimiter impetu in hoīem Dei, extenſis brachijs ictus & uerbera intētarūt. At ille, ut ſemp erat animo firmo & imperterrito, ſic eis dixiſſe fertur, Si Dominus uult iſthuc, qđ minamini, pmittere, nemo uobis reſiſtere ualebit. Quibus illi uerbis fracti, nutuque diuino repreſsi, ab illo receſſerunt. Tū uerò ſanct' Dei ſacerdos cępit eos inſtituere, ut relictis idolis, unū Deū oipotētē colerēt, tātūq; ſuis ſermonib' cōſecut' eſt ut in eodē loco poſtea baſilicam in honorem S. Vualerici extruxerint, iuxta fontē quendā, unde ſe uir ſanctus lauiſſe dicit ubi multa beneficia fide recta poſcētib' diuinit' pſtātur.

Ruſticos gentiles cōuertit.

Vrſinus puer, preclaris editus natalibus, germanus frater Mauronti nobiliſsimi uiri, præcipui inter aulicos proceres, ſed eo nomine uel maximè illuſtris, quòd pro Chriſti amore ſponſam forma egregia contempſit, omnique huius mundi faſtu & dignitate reiecta Chriſti Domini ueſtigia ſectabatur. Huius ergo frater Vrſinus puer ad poſteriores corporis partes ulcus accepit ualde periculoſum, unde certa propemodum mors illi impendere uideretur. Porrò eius pater ad fidem amplectendam animo erat præduro & inflexibili. At tamen curatum eſt ab his, quorum mẽs erat ſanior & fides robuſtior, ut is puer ad ſancti patris cõſpectum adduceretur. Qui cum ulcus ſuis contrectaſſet manibus, mox ſanatum eſt.

Vlcus periculoſum ſanat.

Vir quidam nobilis uenit ad uirum Dei, rogans ut filium eius Andebertum dyſenteria iamdiu laborãtẽ curaret. Addidit autem non tam uiuere eum, quàm doloribus confici, & extremam horam cupidè expectare. Quòd ſi id facere nollet, ſaltem non dedignaretur eius corpus ſepulturæ tradere. Cui uir beatus reſpondit: Qui Lazarum quatriduanum & iam fœtentem excitauit è tumulo, etiam hunc adhuc uitalẽ trahentem ſpiritum, licet tenuiter admodum, non difficulter poterit incolumem tibi reſtituere. Cumque eũ ſuis ſacris tetigiſſet manibus, is, qui per multos dies nihil eſculentum ſumpſerat, fertur exclamaſſe, petiiſſeque à patre ſuo, ut quamprimum cibus ipſi præberetur: pauloque poſt, qui parentum manibus ad Dei ſeruum allatus fuerat, iam lætus & alacer cum patre ſuo eques domum reuerſus eſt.

Ioã. 11

Illud hic omittendum non eſt, quemadmodum uirum ſanctum etiam num mortalem & in terris degentem præpotens Deus ultus ſit, qua ex re perſpicuè licebit animaduerti, qui Chriſti ſeruos offendit, non illos modo, ſed etiã habitantẽ in eis Dominum ad indignationem prouocare. Vnde tanto magis formidanda eſt ira iuſtorum, quanto certius conſtat in illorum pectoribus præſentem adeſſe æquiſsimum iudicem Deum. Cum enim uir ſanctus ab eò loco, quẽ Caldem uocant, hyberno tempore ad ſuũ monaſterium rediret, in ipſo itinere ob nimiã frigoris acerbitatem ad presbyteri cuiuſdam domicilium, cũ ſociis ſeſe calefacturus diuertit. At illi, qui tantũ hoſpitem ſummopere uenerari & reuerenter excipere debebãt, ut eius ſacris ſermonibus inſtrui mererentur, ad turpia & obſcœna iactanda uerba, una cũ eius loci iudice, prorumpunt. Ille contra, uti conſueuerat, putridis & corruptis hominum uulneribus ſalubria cæleſtis uerbi cataplaſmata adhibebat, aitque ad illos: Non audiuiſtis filij, illud ex Euangelio, De omni uerbo ocioſo reddituros nos rationem in die iudicij? Ea oratione nihil illi permoti, contempto uiro Dei multo etiam fœdiores & impuriores uomebant ſermones. Tum ille: Volui quidem, inquit, in tam acri frigore nonnihil corpuſculum meum ad ignem refouere, ſed ueſtræ id nõ ſinunt linguæ impuriſsimæ, quæ me etiam frigore afflictum hinc abire compellunt. His dictis, excuſſo in eos pedum ſuorum puluere, abſceſsit. Eccè autem in procaces & ſpurcos illos mox ultio diuina graſſatur, & presbyter quidem repente utroque orbatus eſt lumine, & iudicis membra genitalia computruerunt. Tum illi præſentem Dei uindictam malè experti, conãtur uerbis ſupplicibus ad ſe uirum ſanctum reuocare, ſed fruſtra. Et alter quidem cæcus permanſit, alter uerò, contracto corpore & putreſcente inguine, extinctus eſt. Ita nimirum uoluit Deus ulciſci læſum fidelem ſeruum ſuum, cuius omnis uita componctione & diuina gratia plena fuit. Nanq; à primis ætatis initiis corporis ſeruauit integritatem, humilitate uerò & benignitate tanta fuit, ut humanum modum excedere uideatur. Quoties ille uel ad diſcipulos inſtituendos ſermonem habuit, uel ſpiritu pſallens & mente ad cælum ſuſpexit, uel humi proſtratus Deo preces obtulit, toties per eius ora ſanctæ compunctionis manabant lachrymæ.

Iuſti nõ ſunt offendendi.

Matt. 12.

Vltio diuina in obſcœna loquentes.

Catalogus uirtutum eius.

Quis uerò enumerare ſufficiat, quot ille noctes inſomnes tranſmiſerit, furtiuas eaſque prolixas preces inter denſas uepres & in depreſsis uallibus fuderit? ut illas interim omittam peculiares, & bene lõgas, quas in clauſo cubiculo, ſoli Deo uacans, crebrò fecit. Lectus eius ex uirgis contextus, uili operculo tegebatur. Veſtes lineas reſpuebat. Preces horarias & cœnobitico & Gallicarum eccleſiarum ritu accuratè perſoluebat. (hoc enim mihi ſignificare uidẽtur uerba authoris, quibus ait, eum curſum tam monaſterialem quã Gallicanum, magno ſtudio indefinenter celebraſſe) iis abſolutis, imbecilla membra tandem exiguo fouebat ſomno. Hoc autẽ illi propoſitũ ſemper fuit, ut nequod tempus ocioſe tranſmitteret, ſed ſemper aut lectioni, aut orationi, aut operi manuario eſſet intẽtus, cumque erga omnes liberalis, benignus & humanus eſſet, magis tamẽ erga pauperes & egenos: idq; adeò, ut etiã de ſuis humeris detractũ ueſtimentũ eis tribueret, alimenta quoque & cæteras mon aſterii facultates de craſtino nihil cogitans, petentibus elargiretur. Quòd ſi fratres ea re contriſtatos uidiſſet, blandis & conſolatoriis eos ſermonibus animabat, ita dicẽs: Filii, iſthuc ſectemini, idque pro comperto habeatis, quicunque prompto animo neceſſaria petentibus tribuerit, quicquid à Domino neceſſarium petierit, citius id illum impetraturum. Neque id uerbis ſolis, ſed etiam rebus ipſis confirmabat. Nanque & ipſo orante & Domino ſubminiſtrante, abundè fratribus eius omnia ſuppeditabant.

Occium fugit.

Benignitas in pauperes.

Tãtæ autem lænitatis fuit, ut auiculæ indomitæ crebro ex eius manibus cibum ſumpſerint abſque ulla formidine, digitiſque illius, quoties libitum ei eſſet, ſe attrectari præmiſerint. Cumque aduentarẽt fratres & obſtupeſcerent, auesque nonnihil auolarent, dixit ad fratres: Fili non faciamus eis iniuriam, ſed ſinamus eas paululum ſatiari ex his micis. Tum uerò fratribus retrocedentibus, certatim illæ aduolabant, ut annonã de ſancti patris manibus caperent more ſuo. Erga fratres quoque tanta erat humanitate & clementia, ut ſi quempiã ex iunioribus ob perpetratas culpas flagellari iuſsiſſet, crebro tamen id fieri uetarit, accitũque illum ad ſe, blãde leniterque admonuerit, ut deinceps caueret ſibi, cogitaretque quas iam merito luiſſet pœnas: in præſens autem hac affectus uerecundia, illæſus abiret, & in poſterum nihil uerberibus dignũ admitteret. Atque hac ſane ratione plures ille retrahebat ab rebus illicitis, quàm multorum poſſent uerbera, ab irato animo profecta.

Aues lenitate mulcet.

Quod ad corporis formã attinet, uultus ei erat hilaris, ſermo compoſitus, ſtatura procera, gracile corpus manus tenues digiti oblõgi, oculi uenuſti, adſpectus amabilis, facies ualde placida, ſed pallens, confectaq; macie, quippe cum non raro tota ſeptimanã nihil cibi caperet, Dominicis exceptis diebus, & neque uinum, neque ſiceram, neque quicquam, quod ebrietatem poſſet adferre, potaret, interim nihilo minus ad hoſpitũ aduentum, ſola eum perurgente charitate, de huiuſmodi potionibus deguſtans, atque ita etiam inedia corpus afficiens, ut tamen ſuæ functioni nunquam deeſſe uideretur. Porrò quando per eum Dominus uariis affectos morbis curabat, uel res occultas & futuras prædicebat, uidere licebat genas eius roſeo perfuſas colore, & fulgore micantes admirabili, ut eo argumento perſpicue poſſet animaduerti, eius dicta & facta authorem habere ſpiritum ſanctum.

Corporis forma.

Ieiunia diuturna ualdè.

Iam

Iam aduentabat tempus, quo poſt multos pro Deo ſuſceptos labores, ad beatum & felicem huius uitæ terminum uenturus erat. Itaque cum die quodam Dominico ad ſuum monaſterium reuertiſſet, abijt ad uerticem montis, ubi arbor erat undique uepribus cincta quo in loco furtiuas illas, de quibus ante diximus, Deo preces offerre conſueuerat. Aderāt autem illi fratres quidam, in quorum præſentia certum deſignauit locum unius capacem hominis, aitq; ad illos: Vbi de hac ora, Deo uolente, tandem deceſſero, hoc in loco me ſepeliatis. Proximo inde Dominico die, carnis ſarcina depoſita, uictor migrauit ad Chriſtum, atque iuxta illam arborem, ubi ipſe iuſſerat, ſummo cum honore ſacrum eius corpus humatum eſt. Ad illam autē arborem, ut ipſe retulit, S. Bernardus epiſcopus ſanctorum reliquias ſuſpendere ſolebat: quod uir Domini non aliunde quam ex diuina reuelatione didicerat. Satis autem ex his apparet, & diem obitus & locum ſepulturę ſuę uiro ſancto diuinitus indicatū fuiſſe. Quę uerò poſt eius obitum diuina potentia miracula effecerit breuiter annotabimus, ſed ex multis pauca duntaxat referendo, neque ea fabuloſa, ſed quæ à ueridicis teſtibus confirmata didicimus, maximè quæ uir reuerendus & eruditus Ragnebertus Abbas pio ſtudio, multo labore & ſermone copioſo quidem, ſed admodum ſimplici conſcripſit.

Deſignat locum ſepulturæ ſuæ, & moritur.

Abbas Ragnebertus.

Puella quædam triennij fermè ſpatio oculis orbata fuit. Eam parentes ad locum, ubi uirum Dei humatū diximus, adduxere. Ad cuius finem cum appropinquaret, ait: Quid eſt hoc, quod illic procul luce clarius ſplendere conſpicio? Reſponſum eſt ei, hoc eſſe domini Vualerici oratorium. Ita illa ſe ſentiens illuminatam, gratias egit Deo & ſancto Vualerico, domumq; rediјt. Iuxta eum locum, quem ſupra diximus Auguſtam uocari, ubi truncum illum, quem ceu idolū ſuum colebant ruſtici, iuſſerat uir ſanctus euerti, pro quo tēplum in Dei nomine uiro ſancto extructum fuit: iuxta illum ergo locum dum quodam die aliquot fœminæ iter haberent, una ex eis aliás antecedens, ibi preces fudit: ac deinde ad ſocias ait: In hoc ſacro loco deſcendite è curru, & orate pro peccatis ueſtris: & paululū reſumptis uiribus, hauſto potu, cum gaudio ad deſtinatum pergamus locum. At illa, quæ inter eas primaria eſſe uidebatur, contemnens eius monitionem, cū filia cœptū perſequebatur iter. Interim dum mutuo inter ſe colloquuntur, filia non ſine ſtomacho dicit ad matrem: O mea chara parens, itáne habitatores loci huius eum hîc ueneratione proſequûtur iam uita functum, quem nos ante paucos annos ſedentem aſello & habitu contemptibili cernebamus? Reſpondit mater Huiuſipſius hoc loco celebrem uolūt agi memoriam ruſtici, cuius nobis actus uiles & deſpicabiles uidebātur. Dumq; hoc id genus ultro citroque iactantur ſtulti & temerarij ſermones, filia ſentit crura ſua, tanquam paralyſi affecta, immani dolore torqueri: moxque cū mœrore indicat id matri. Stupent ambæ, tandemque ſtatuūt ea cauſa iſthuc accidiſſe, quòd noluiſſent preces fundere in loco memorato. Itaq; magno timore correptæ, cum ingenti humilitate ad idem uiri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni faſtu & elatione compreſſa, tandiu cum lachrymis proſtratæ rogant ueniā cōtemptus ſui, donec miſerante Domino, ſanitas filiæ reſtituta eſt.

Cæca uidet.

Vltio in obtrectatrices ſancti uiri.

Accidit autem, ut ex ſancti uiri cœnobio monachi diſcedere compellerentur. Cumque id fratres deſeruiſſent, S. Bernardus Epiſcopus B. Vualerici ſacrum corpus ad ſuam Ambianenſem ciuitatem transferre nitebatur. Verum ubi facta oratione corpus effodi iuſſit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum. uereor enim, ne ſimus propoſiti noſtri effectū habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admouēt manus ſacro corpori è terra leuādo, ſed illud prorſus ſentiunt immobile. Sicut enim uiuens eam ſolitudinem ſanctus Vualericus dilexerat ita uiſus eſt & defunctus ab ea nolle auelli. Decreuerat enim præpotēs Deus, ut Blitmundus, quem uir Dei, ut ſupra dictum eſt curauerat, qui tum in Bobienſi monaſterio ſub Attala Abbate regulariter uiuebat, & ab eodem crebro poſtulabat, ut ei faceret poteſtatem eundi ad eum locum, in quo B. Vualericus conditus eſſet, oportuno tēpore monaſterium inſtauraret. Perſeuerāte enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum diffitilem incidit: & cum die quodam iret ad eccleſiam, imbecillia membra eius Blitmundus ſuſtentabat: ad quem ſic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebro à me petiiſti, id tibi modo permiſſum eſto. Ille uero non ſatis intelligens, quid ſibi uellet, ait ad eum: Quo me iubes ire pater? S. Attala reſpondit, Ad locum S. Vualerici, uti ſæpè poſtulaſti, habeas proficiſcendi licentiam: Video enim illum in immenſa claritate. Paulo pòſt S. Attala migrauit ad Dominum, & Blitmundus in Galliam ueniens, locum S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianenſis epiſcopi, egregiè inſtaurauit, eique aliquandiu Abbas cum multa laude præfuit: ubi Dominus uſque in præſens multa largitur beneficia meritis & interceſſione fidelis ſerui ſui Vualerici: qui uiuit & regnat Deus trinus & unus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Corpus S. Vualerici immobile.

Blitmundus Abbas.

EGREGIVM MARTYRIVM S. Amphiani, quem alij Apphianum uocāt, Itemque Adeſij fratris eius authore Euſebio Cæſareenſi Eccleſ. Hiſtoriæ lib. 8. cap. 14. & 15. interprete doctiſs. uiro Iohanne Chriſtophorſono, Angliæ Epiſcopo.

2. Aprilis, teſte Euſebio ſed Latina Martyrologia habent, 5. Aprilis.

MAximinus Cæſar, qui ſui ipſius uiribus ac manu imperium occupauerat, perſpicua odij & impietatis erga Deum, animo ſuo tanquā naturaliter inſitæ & innatæ, indicia omnibus commōſtrans, perſecutionem magis generalem, quā ſuperiores Imperatores, contra nos inſtituit. Proinde cum perturbatio & cōfuſio nō exigua illa quidem omnibus impēderet, & alij in alia loca eſſent diſperſi, ſeduloque periculum euitare ſtuderent, & grauis commotio ubique paſſim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinū amorem & libertatem, fidei in Deum confeſſione, beati martyris Apphiani dignè explicādam ſatis idonea reperiatur? Qui quidem in feſto, quo gentiles Heccatæ ſacrificare ſolent omnibus Cæſareæ ciuibus admirabile ſuæ in Deum ſolum pietatis exemplar propoſuit contemplandum, neque tamen adhuc uigeſimum ætatis ſuæ annum egit. Qui primum Beryti quo liberalibus humanioris literaturæ diſciplinis erudiretur (quippe fuit parentibus, qui mūdi diuitijs affatim circumfluebant, ortus) longo tempore commoratus, incredibile dictu eſt quo pacto in tali tamque uitioſa & corrupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque præ ætatis flore, quo iam corpus uiguit, neque præ familiaritate & neceſſitudine adoleſcentulorum, quibuſcum uixit, mores deprauatos combiberit, ſed temperantiam ampleatus, modeſte, ſobrie & pie ſecundum eam religionem, quæ eſt Chriſtianorum propria uitam traduxerit inſtitueritque. Quod ſi patriæ illius mētionem facere oporteat, & illam ob iſtum generoſum pietatis athletam ex ea editum

Caſtiſſima S. Apphiani adoleſcētia

editum ornare, hoc plane efficiemus nec immerito. Si quis igitur Pagas Lyciæ non obſcuram ſanè ciuitatē nouit inde hic adoleſcens ortus erat: qui poſt reditū à ſchola & inſtitutione, qua fuiſſet apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, uitæ conſuetudinem, qua cum patre & alijs cognatis utebatur propterea quod illi animum neutiquam inducerent, ut ſecundum pietatis inſtituta uitā degerent, ferre non poterat, ſed tanquam diuino ſpiritu correptus, & naturali quodam, immo cœleſti & uerò ſapientiæ amore inflammatus, altiora animo cōpleans, quam quæ falſa & umbratilis mundi gloria fert blandis corporis lenocinijs repudiatis clam amicis & familiaribus ſuis aufugit: & nequaquam ſumptuū, qui ipſi ad uitam neceſſario ſuppetere deberent ullam curam habens propter ſpem & fidem in Deū fuit à diuino ſpiritu ad urbem Cæſaream tanquā manu deductus: in qua martyrij corona, quæ eſt merces pietatis ei præparata fuit.

Paga, patria Apphiani.

Fugit parentes, & uenit Cæſaream, ubi à Pamphilo martyre ſacris eſt literis erudit⁹

Dum erat nobiſcum una ea ſacris literis exiguo illo temporis ſpatio, quo uixit, tātum percepit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & diſciplina ad pie uiuendum aptiſſima ſeipſum exercens, attentiſſimè uiam ad mortem muniuit. Quinetiam qualem uitæ exitum declararit, quis eſt qui in eum intuendo nō obſtupeſceret? Aut quotuſquiſque rurſus eſt, qui eius animi fidentiam, liberam mentis celſitatem, conſtantiam, & maxime omnium fiduciam, & conatū ipſum in quibus argumenta uere in Deum pietatis & feruētis ſpiritus, qui planè ſupra hominem putādus eſt, perſpicue apparuerunt, non fama & auditione aſſecutus optimo iure admiraretur? Nam cum tertio anno perſecutionis noſtræ, regnāte Maximino, ſecūdus in nos cieretur tumultus, & tyranni literæ tum primum ad Vrbanum perlatæ eſſent, ut omnes cuiuſque generis & ætatis (magiſtratibus in quaque ciuitate omni cura ac ſtudio in eam rem incumbentibus) dijs eorum immolarēt, & præcones per totam urbem Cæſaream uiros cum uxoribus & liberis ad idolorū delubra ex edicto præſidis conuocarent, & tribuni item quenque ex ſcripto nominatim appellarent (unde omnia loca inexplicabilibus miſeriarum fluctibus redundabant) iſte, quem dixi, Apphianus, nemine, quid eſſet facturus, ei conſcio, clam nobis, qui in ædibus cum illo eramus, clam etiam uniuerſa præſidis cohorte, fidenti animo ad Vrbanum iam ſacrificantem accedit, atque audacter & abſque formidine eius dextram prehendens, extemplo ab immolando coercuit, prudenterq; admodum & grauiter eum diuina quadam animi confeſſione & alacritate ab errore deſiſtere hortatus eſt. nam parum rectum eſſe, & uno & ſolo uerò Deo relicto idolis & dæmonibus hoſtias offerret. Iſtud planè, ut uidetur, adoleſcentulus aggreſſus eſt, diuina ui & potentia ipſum ad hanc rem impellēte, & per facinus ab illo admiſſum pene in aures omnium inclamante, tantum abeſſe ut Chriſtiani, qui hoc nomē uere uſurpant, à pietate in Deum omnium authorem, qua ſemel ſunt imbuti, abducantur, ut non modo minas terrores & omnia ſuppliciorum genera, quæ eoſdem ſequi ſolent, ſtrenue ſuperent: ſed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua ac neutiquā metu hæſitante, fidem libere cōfiteri, &, ſi fieri poſſet, etiā perſecutores ipſos & carnifices ab ignorationis cæcitate auocare, & ad unum ſolum Deum agnoſcendum impellere audeant. Hac igitur de cauſa iſte, de quo inſtituitur oratio, confeſtim (quod ueriſimile erat homini in tali facinore deprehenſo euenturum) à præfecti ſtipatoribus, tanquam agreſtibus beluis in eum furentibus dilaniatus & infinitis plagis toto corpore, quas fortiſſimè ſuſtinebat, excruciatus, ad tempus in carcerem concluditur. In quo unum diem noctemq; utroque pede compedibus, ad cruciatum paratis, longe à ſe mutuo diſtento diuexatus, poſtridie ad iudicē educitur. Ac ſimulatque compellebatur ad ſacrificandum, reſtitit, & ſummam animi tolerantiam ad ærūnas horrendoſque dolores ferendos monſtrauit: adeo ut carnifices latera eius non ſemel atque iterum, ſed ſæpius ad oſſa uſque & intima uiſcera dilacerare, plagas & uerbera in os & ceruicem infligere pergerent, ut uultus eius uerberū uibicibus intumeſcens, ab ijs, qui illum probe & accurate ante de facie nouiſſent, ne agnoſci quidem amplius poſſet.

Apphiani fortitudo egregia.

Germana Chriſtianorū uirtus.

Apphianus dire cruciatur.

Verum cum ne huic quidem dolorum cumulo ulla ea parte ſuccumberet, tortores ex mandato præſidis, pedes lino tincto oleo eoque incenſo obuoluētes afflictarunt. Vnde quantos & quam graues dolores beatus ille exhauſerit, mihi uidetur non poſſe dicēdo exprimi. Peruaſit enim per carnes illius, eaſque abſūpſit, & in oſſium penetrauit medullas uſque adeo, ut totius corporis humor, inſtar ceræ tabefactus, liqueſceret, deſtillaretque. Cæterum ne in his quidem cruciatibus dimiſit animū, ſic ut iam aduerſarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ communem hominis naturam longe ſuperauit, ferè defeſſi eſſent: unde rurſus in uincula compingitur. Triduo poſt ad iudicem denuo productus & eandem pietatis confeſſionē libere exprimens, licet iam deinceps prope mortuus eſſet, maris tamen fluctibus ſubmergendus traditur. Miraculum aūt, quod ſtatim poſt eſt conſecutum, ſi à nobis commemoretur, ueriſimile eſt nullam fidem habiturum, apud eos præſertim, qui eadem oculis minimè ipſi conſpexerunt. At licet homines uix fidem illi adhibituros satis intelligamus, ratio tamen non patitur, quin omnino rem, ut geſta eſt, ſcriptis prodamus: quippe cum omnes (uere dixerim) qui Cæſaream incolunt, eiuſdem teſtes habere uideamus: nulla enim ætas Cæſareēſium ab illo admirabili ſpectaculo abfuit. Simul atque igitur ſanctiſſimum illum & beatiſſimū Chriſti martyrem medio mari, ut illis uidebatur, in profundiſſimos uortices coniecerant, ex improuiſo iāta procella, non uſitata illa quidem, tanta etiam turbatio, non per mare ſolum, ſed per uniuerſam continentem ſe diffundebat, ut cum terra, tum tota ciuitas eius impetu & uiolentia concuteretur, atque una cum iſto mirando & repentino terræmotu ipſum mare martyris cadauer, utpote tam ſacrum pondus ſuſtinere non ualens, ante portas ciuitatis eijceret. Huiuſmodi igitur ſunt res geſtæ ſancti Apphiani, qui die Paraſceues, hoc eſt, ſecundo die menſis Xantici, i. ad quartum Nonas Aprilis, martyrio occubuit.

Supplicium imane.

Cap. 15 Papam martyr.

Eodem tempore, iiſdemque ferè diebus in ciuitate Tyriorum adoleſcens, nomine Vlpianus, poſt acerbiſſimas plagas & uerbera grauiſſima, in pellem bubulā tam nuper extractam, cum cane & aſpide inuolutus, præceps in mare deiicitur. Quapropter uidetur mihi merito poſt res, Apphiani, in martyrio geſtas, i ſermone noſtro recenſendus. Non longo tempore poſt Aedeſius, non ſolum Apphiani ſecūdum Deum, ſed etiā ſecundum ſanguinis coniunctionem ex patre germanus frater, germana ferè & ſimilia cum illo tormenta perpeſſus, poſt infinitas fidei confeſſiones, poſt diuturnas uinculorū afflictationes, poſt latam à præſide ſententiam, qua ad metalla in Paleſtina erat damnatus, poſt uitæ rationem, quam pallio ueſtitus more philoſophi (etenim plus politioris eruditionis, pluſq; cognitionis in philoſophia fuerat, quā frater, adeptus) ſanctiſſimè traduxerat, tandem cum iudicem in Alexandria ſententiam de Chriſtianis pronunciantē uideret, & plus æquo in eos furentem (quippe uiros interdum graues & modeſtos uarijs ignominiæ notis affecit

Aedeſius hic etiam Pāphili martyris fuit diſcipul⁹. Iudex Hierocles fuit, tunc Aegypti adminiſtrator.

affecit, interdum & mulieres ſummæ continentiæ, & uirgines, quæ ſua ſponte Dei cultui ſe conſecrauerant ad turpem ipſarum cõtumeliam lenonibus tradidit) idem cum fratre aggreſſus eſt. Et quoniam illa facinora intoleranda ei uidebantur, fidenti & erecta animi magnitudine accedens ad iudicem, turpitudinis & ignominiæ, quam cum uerbis, cum rebus ipſis præſtitiſſet, eum coram coarguit. Vnde uarijs tormẽtorum cruciatibus diuexatus (quæ quidem conſtanter & ſedate admodum pertulit) ad extremum fuit in mare proiectus, & eundem cum fratre exitum conſecutus.

VITA S. NICETII LVGDVnenſis Epiſcopi, Authore Gregorio Turonenſi, Cap. 8. in Vitis Patrum.

Aprilis. 2.

Iere. 1

PRæſentiæ diuinæ bonum, ꝗ plerunq; regno ſuo prouideat quos adſciſcat, ipſa ſæpius ſacræ lectionis teſtantur oracula, ſicut ad Ieremiam eximium uatem cœleſtis oris myſtica deferuntur eloquia, dicentis: Priusquam te formarem in utero, noui te: & ante, quam exires de uulua, ſanctificaui te. Et ipſe Dominus utriuſque conditor Teſtamenti, illis, quos largitio hilaris agnino decoratos uellere ſuis locat à dextris, quid ait? Venite benedicti patris mei, percipite præparatũ uobis regnum à conſtitutione mundi. Sed & illud uas electionis beatus Apoſtolus: Quos, inquit, præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui. Nã & de Iſaac Iohanneque qualiter naſcerentur uel quid agerent, & nomen & opus prædixit & meritum. Sic & nunc de B. Nicetio ipſa illa priſca miſeratio pietatis, quę immerita ditat, non nata ſanctificat, & omnia prius, quam gignantur, & diſponit & ordinat, qualiter ſacerdotalis gratiæ infulis floreat in terris, prius genitrici uoluit reuelare. De cuius uita retinetur quidem exinde libellus nobiſcum, neſcio à quo compoſitus, qui multas quidem uirtutes eius pandit, nõ tamẽ uel exordium natiuitatis conuerſioniſque eius, uel ſeriem uirtutum declarat ad liquidum. Et licet nec nos omnes eius uirtutes inueſtigauerimus, quas per eum Dominus uel occultè operari eſt dignatus uel publicè, tamen quæ ad priorem authorem non peruenerũt etſi ruſticiori ſtylo pandere procurauimus.

Matt. 25.

Rom. 8

Ge. 17.

Luc. 1.

Parentes S. Nicetij

Igitur Florentinus quidam ex ſenatoribus, accepta Arthemia coniuge, cum duos iam haberet liberos, ad epiſcopatum Ianubenſis urbis expetebatur, & re iam obtenta, cum principe domum reuertitur, coniugiq; quæ egerat, nunciauit. Quod illa audiens, reſpondit uiro, Deſine, quæſo, dulciſſime coniux ab hac cauſa, & ne quæſieris epiſcopatum urbis, quia ego ex conceptu à te ſumpto epiſcopum gero in utero. Requieuit uir ſapiens, audita uxore, rememorans illud, quod diuina quõdam uox principio fidei noſtræ Abrahæ præcepto beato præceperat. Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi uocem eius. Denique impletis pariendi diebus, mulier enixa eſt puerum, quem quaſi uictorem futurum mũdi, Nicetium in baptiſmo uocauit, eundemque ſumma nutritum diligentia, literis Eccleſiaſticis mandauit inſtitui. Defuncto autem patre, hic cum genitrice iam clericus in domo paterna reſidens, cum reliquis famulis manu propria laborabat, intelligens cõmotiones corporeas non aliter niſi laboribus & ærũnis opprimi poſſe. Quodam uerò tempore cũ adhuc in domo ipſa degeret orta eſt ei puſtula mala in facie. Quod uirus inualeſcens ac excoquens, fecit puerum

Ge. 21.

deſperatum. Sed mater eius iugiter, inter ſanctorũ nomina beati Martini nomẽ pro eius ſalute peculiarius inuocabat. Cumque per biduum puer iacuiſſet in lectulo clauſis oculis, & nullum uerbum conſolationis matri lamentanti proferret, ſed potius ipſa genitrix inter ſpem metumque titubans, iuxta ritum exequiarum neceſſaria funeris præpararet, ſecunda die ad ueſperum aperiẽs oculos, ait, Quo iuit mater mea? Quæ ſtatim adueniens, ait, Ecce adſum, quid uis fili? Et ille, Ne timeas, inquit, mater, beatus enim Martinus ſuper me Crucem Chriſti faciens ſurgere me iuſſit incolumem. Hæc effatus, ſtatim ſurrexit à lectulo, geminauitq; uirtus diuina miraculi huius gratiam, & ut Martini panderetur meritum, & ut hic, quia futurus erat Pontifex, a contagio ſaluaretur. Teſtis enim fuit huius cauſæ uiſa cicatrix eius in facie.

Mater eius S. Martinum inuocat, & curatur.

Efficacia ſigni S. Crucis

Aetate quoque iam tricenaria presbyterij honore præditus, nequaquam ſe à labore operis, quod prius geſſit, abſtinebat, ſed ſemper manibus proprijs operabatur cum famulis, ut Apoſtoli compleret præcepta, dicentis Laborate manibus ut habeatis unde tribuere poſſitis neceſſitatem patientibus. Illud omnino ſtudebat ut omnes pueros, qui in domo eius naſcebantur, ut primum uagitum infantiæ relinquentes loqui cœpiſſent, ſtatim literis doceret, ac pſalmis imbueret, ſcilicet ut primo ingreſſui tali iungeretur pſallentium, ut tã antiphonis, quam meditationibus diuerſis, prout deuotio flagitabat animi, Deo ſeruire poſſent. Caſtitatem autem non modo hic diligenter erat cuſtodiens, uerumetiam cuſtodiendi gratiam alijs iugiter prædicabat & à polluto tactu & uerbis obſcœnis, ut deſiſterent, edocebat. Nam recolo in adoleſcẽtia mea cum primum literarum elementa cœpiſſem agnoſcere, & eſſem quaſi octaui anni æuo, illeq; indignũ me lectulo locari iuberet, ac paterna dilectionis dulcedine ulna ſuſciperet, oram indumenti ſui articulis arripiens, ita ſe colobio concludebat, ut nunquam artus meos beata eius membra cõtigerint. Intuemini, quæſo, & aduertite cautelam uiri Dei, qui ſi ſic ab infantuli artubus, in quo nulli adhuc eſſe poterant ſtimuli concupiſcentiæ, nulla incitamẽta luxuriæ, ne ab eis tangeretur, abſtinuit, qualiter de loco, ubi ſuſpicio luxuriæ eſſe potuit, ille refugit? Erat enim, ut diximus, caſtus corpore, mundus corde, non in ſcurrilitate uerba proferens, ſed ſemper quæ Dei ſunt loquens. Et eñ omnes homines in illo cœleſtis charitatis uinculo diligeret, matri propriæ ita erat ſubditus, ut ei quaſi unus ex famulis obediret.

Eph. 4.

Caſtitatis ſtudium ingens.

Denique ægrotante grauiter Lugdunenſi Antiſtite in urbe Pariſiaca, cum a Childeberto ſeniore magno amore diligeretur, uoluit Rex uſque ad eius lectulum proficiſci ac uiſitare infirmum. Cui uenienti ait Epiſcopus Optime noſti, ò pijſſime, quod tibi in omnibus neceſſitatibus tuis fideliter ſeruierim, ac quæcũque iniunxiſti deuote impleuerim. Nunc precor, ut quia tempus reſolutionis meæ adeſt, nõ dimittas me ab hoc mundo cum dolore diſcedere, ſed unam petitionem, quam ſupplico, libenter indulgeas. Et ille, Pete, inquit, nam quod uolueris obtinebis. Rogo, ait, ut Nicetius Presbyter nepos meus, Eccleſiæ Lugdunẽſi ſubſtituatur epiſcopus. Eſt enim, ut mei teſtimonij uerba proferunt, amator caſtimoniæ, dilectorque Eccleſiarum, & in eleemoſinis ualde deuotus, & quæcũque ſeruos Dei decent, & operibus gerit, & moribus. Rex Fiat uoluntas Dei. Et ſic pleno Regis & populi ſuffragio, epiſcopus Lugdunenſis ordinatus fuit præcipuus concordiæ ac pacis amator. Qui ſi læſus fuiſſet ab aliquo, ſtatim aut remittebat per ſe, aut per alium inſinuabat ueniam deprecari. Nam uidi ego quodam tẽpore Baſilium presbyterum miſſum ab eo ad

S. Nicetius creatur Ludgenen. epiſcopus.

Armen

Armentarium Comitem, qui Lugdunenſem urbē his diebus poteſtate iudiciaria gubernabat dixitq́ꝫ ad eū Pontifex noſter cauſæ huic, quæ denuo mouetur, dato iudicio terminum fecit: ideoque commonet, ne eā iterare præſumas. Qui furore ſuccenſus, reſpondit Presbytero: Vade, & dic ei: Quia multæ ſunt cauſæ in meo arbitrio poſitæ, q̄ alterius iudicio finiēdæ* erunt.

f. non erunt.*

Regreſſus Presbyter, quæ audiuit Simpliciter expoſuit. Sanctus uerò Nicetius commotus contra eū, ait: Verè, inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eo quod uerba, quæ furor exegit, meis auribus intuliſti. Erat autem conuiuio recumbēs, ad cuius & ego læuam cum adhuc diaconatus fungerer officio propinquus accubueram. Dixitque mihi ſecretius: Loquere presbyteris, ut deprecentur pro eo. Cumque locutus fuiſſem, non intelligentes uoluntatem ſancti, ſilebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, ſurge & deprecare pro eo. At ego cum trepidatione conſurgens oſculatus ſum ſancta eius genua, orans eum pro Presbytero. Qui indulgens atque eulogias porrigens, ait: Rogo, dilectiſſimi fratres, ut uerba inutilia, quæ ignaue muſſitantur, aures meas non uerberent: quia nō eſt dignum, ut homines rationabiles irrationabilium hominum procacia uerba ſuſcipiant. Hoc tātum uos ſtudere oportet, ut illi, qui contra Eccleſiæ utilitatē quædam machinari cupiunt, ueſtris propoſitionibus confundantur. Irrationabilia enim, non ſolum non admirari, ſed nec audire deſidero. O beatū uirum, qui omni intentione uitare cupiebat ſcandalum. Audiant autem hæc illi, qui ſi offenſi fuerint, ignoſcere nolunt, ſed totam pro ſua ultione conuncantes urbem etiam teſtes adhibere non metuunt, qui uocibus nefarijs dicant: Hæc & hæc audiuimus de te hunc loquentem. Et ita fit, ut pauperes Chriſti talibus accuſationibus, miſericordia poſtpoſita opprimantur.

Quodam autem mane cum ſurrexiſſet ad matutinas ſanctus Nicetius, expectatis duabus antiphonis, ingreſſus eſt ſacrarium. Vbi dum reſideret, Diaconus reſponſorium pſalmum canere cœpit, & ille commotus, ait: Sileat, ſileat, nec præſumat canere iuſtitiæ inimicus. Et dicto citius oppilato ore ſiluit, quem iuſſit uocari ad ſe ſanctus, & ait: Nónne præceperam tibi, ne ingredereris Eccleſiam Dei? Et cur auſu temerario ingredi præſumpſiſti? Aut cur uocem in canticis Dominicis es auſus emittere? Stupentibus autem omnibus, qui aderant, & nihil mali de Diacono nouerant, exclamauit dæmonium, & ſe torqueri à ſancto immēſis cruciatibus confitetur. Ipſe enim præſumpſerat in Eccleſia canere, cuius uocem, ignorantibus populis, ſanctus agnouit & ipſum uerbis acerrimis execratus eſt. Tunc impoſitis ſanctus Diacono manibus, eiecto dæmone perſonam reſtituit integræ menti.

Diaconum dæmoniacum liberat.

His, & alijs ſignis declaratus in populis, uiceſimoſecūdo Epiſcopatus ſui anno, ætate ſexagenaria, migrauit ad Chriſtum. Qui dum ferretur ad ſepeliendum, cæcus quidam ſe ſub feretrū flagitauit adduci ſtatimque eo ingreſſo, uultus diu lumine uiduatus, reſeratis oculis adornatur, nec diſtulit diuina pietas beatos artus glorificare ſignis, cuius beatam animam cum choris angelicis ſuſcipiebat in aſtris. Poſt dies autē, quos lex Romana ſanciuit, ut defuncti cuiuſpiam uoluntas publice legatur, huius antiſtitis teſtamentum in foro delatum, turbis circunſtantibus, à Iudice reſeratum recitatumque eſt. Presbyter uerò baſilicæ tumens felle, quod nihil loco, in quo ſepultus fuerat, reliquiſſet, ait: Aiebant ſemper plerique, ſtolidum fuiſſe Nicetiū; nunc ad liquidum uerum eſſe patet, cum nihil baſilicæ, in qua tumulatus eſt, delegauit. Sequēti autem nocte ſanctus apparuit presbytero cum duobus epiſcopis, id eſt, Iuſto atque Encherio, in ueſte fulgenti, dicens ad eos: Hic presbyter, ſanctiſſimi fratres blaſphemijs me obruit, quia nihil facultatis ſcripſerim tēplo huic, quo requieſco, & neſcit, quia quicquid præcioſius habui, ibidem reliqui, id eſt, glebā corporis mei. At illi dixerunt. Iniuſte facit, detrahēs ſeruo Dei. Cōuerſusque ſanctus ad presbyterum, pugnis palmiſq́ꝫ guttur eius illiſit, dicens, Peccator conterende, deſine ſtulte loqui. Expergefactus autem presbyter, tumefactis faucibus, ita doloribus coarctatur, ut ipſas quoq́ꝫ ſaliuas oris uix cum labore poſſet maximo deglutire. Vnde factum eſt, ut per dies xl. lectulo decubans, grauiter cruciaretur. Sed inuocato confeſſoris nomine, ſanitati redditus, nūquā auſus eſt ea uerba, quæ prius præſumpſerat, garrulare.

Migrat è uita.

Nota pœnam presbyteri, ſanctum uirum blaſphemantis

Priſcum autem Epiſcopum, huic ſancto ſemper fuiſſe aduerſum, norunt omnes. Hic Diacono cuidam huius caſulām tribuit. Erat autem grauis, eo quod & ipſe uir Dei robuſto fuiſſet corpore. Capſa autem huius indumenti ita dilatata erat atque conſuta, ut illa quę per paſchalia feſta ſacerdotum humeris imponuntur. Ibatque Diaconus cum hoc ueſtimento diſcurrens, ac paruipendens de cuius uſibus remanſiſſet, hoc habēs in lectulo, hoc utens in foro, de cuius fimbrijs, ſi credulitas certa fuiſſet, reddi potuit ſalus infirmis. Cui ait quidam, O Diacone, ſi ſcires uirtutem Dei, & quis fuit, cuius ueſtimento uteris, cautius cum eo uiueres. Cui ille, Vere, inquit, dico tibi, quia & hac caſula tergo utor, & de capſa eius, parte proliatore deciſa, tegumen pedum aptabo. Fecit ilico miſer, quæ pollicitus eſt ſuſcepturus protinus diuini iudicij ultionem. Nāq́ꝫ ubi deciſo cucullo, aptatis pedulis pedes operuit ex templo arreptus à dæmone, ruit in pauimentum. Erat autem ſolus in domo nec erat qui ſuccurreret miſero. Cumque ſpumas cruentas ore proijceret, extenſis ad focum pedibus, pedes cum pedulis ignis pariter deuorauit. Hactenus de ultionibus.

Nota ultionē in ſacraueſte abutentem

Aigulphus quoque Diaconus noſter Roma ueniēs beata nobis ſanctorum pignora deferebat. Hic cauſa orationis tantum locum, quo ſanctus quieſcit, adiuit Ingreſſusque ædem dum diuerſorū miraculorū opus illuſtre perpendit, uidit immenſum cateruatim populum ad eius ſepulcrum, uelut felicium examina apum ad conſuetum alueare confluere, & alios, Presbytero qui aderat miniſtrāte, particulas ceræ pro benedictione ſumere, alios parūper pulueris, nonnullos diſruptas ab opertorio eius fimbrias capere & abire, ferētes in diſparibus cauſis unam gratiam ſanitatis. Hæc ille cernens, fide compunctus & lachrymans, ait: Si marinorum me moles fluctuum ſulcare mei ſacerdotis deuotio, fecit, ut luſtratis Romanorum martyrum ſepulcris aliquid de eiſdem pignoris deferre deberem, cur non Gallicani mei confeſſoris pignora capiam, per quæ mihi meiſque ſalus integra reparetur? Et ſtatim accedēs, quaſdam de herbulis quas deuotio populi ſacrum iecit in tumulum, manu linteo operta. Sacerdote porrigente, ſuſcepit, repoſitaſque diligenter domū detulit. Itaque ſtatim fidem hominis miraculorum actio comprobauit. Nam diſcerptis de his particulis, & frigoriticis cum aquæ potu porrectis, protinus cū hauſtu ſalutem inuexit, ſed & multis deinceps. Quando autē hæc nobis retulit, iam quatuor exinde ſanos factos ab hac infirmitate narrauit.

Nota antiquam Chriſtianorū deuotionem.

Iohannes autem Presbyter noſter dū ab urbe Maſſilienſi cum commercio negotiationis ſuę rediret, ad huius ſancti ſepulcrum in oratione proſternitur, de qua conſurgens, adſpicit confractas compedes diſruptaſque catenas quæ culpabilium uel adſtrinxerant colla uel ſuras attriuerant, & admiratus eſt. Sed contemplatio non fuit miraculis uacua. Nam rediens ad nos Presbyter aſſerebat cum ſacramento, tres coram

ſe ibi

ſe ibi cæcos fuiſſe lumini redditos, ac domum rediiſſe ſaluatos. Apud Genabenſem quoque Galliarum urbẽ dum eius reliquiæ rum honore pſallentij portarẽtur tantam ibi Dominus gratiam præſtare dignatus eſt; ut ſuppliciter adorantes & cæci uiſum, & claudi reciperent greſſum. Nec dubitare poterat quiſpiam præſentem eſſe confeſſorem, cum uidebant talia infirmis remediorum munera miniſtrari.

Reliquia deportate miraculis coruſcãt.

Seditione etiam in quodam loco exorta, cũ uulgo ſæuiente uolantibus ſaxis ac facibus, furor arma non mediocriter miniſtraret, unus eleuato enſis acumine cũ aſſultu graui uirum percuſſit. Poſt dies autem paucos inuentus iſte ab interempti germano ſimili exitu trucidatur. Quod cum iudex loci illius comperiſſet, uinctum uirum in carcerem trudi præcipit, dicẽs: Dignus eſt morte hic ſceleſtus occumbere, qui uoluntatis propriæ arbitrio, nec expectato Iudice, auſus eſt temere mortem fratris ulciſci. In qua dum teneretur cuſtodia & multorum ſanctorum nominibus inuocaris, miſericordiam precaretur, quaſi ad ſanctum Dei conuerſus ait. Audiui de te, ſancte Niceti, quòd ſis potens in opere miſericordiæ, ac prius in compeditorũ flentium abſolutione, deprecor nunc, ut me illa ſuper enioenti pietate uiſitare digneris qua in reliquorum abſolutione uinctorum ſæpius claruiſti. Poſt paululũ uerò obdormienti apparuit illi uir beatus dicẽs: Quis es tu, qui nomẽ Nicetij inuocas? Aut unde noſti quis fuerit, quod eum obſecrare non deſinis? At ille cauſã delicti ex ordine referẽs, adiecit: Miſerere, quæſo, mihi, ſi tu es uir Dei, quem inuoco Cui ſanctus ait: Surge in nomine Chriſti, & ambula liber. à nullo enim compræhenderis. At ille in hac expergeſactus uoce, ſe abſolutum catenis comminutis, confractaque trabe miratur, nec moratus, nemine retinente, uſque ad eius ſepulcrum perrexit intrepidus. Tunc à iudice noxialis culpæ damnatione conceſſa, laxatus abſceſſit ad propria.

S. Nicetius uinctũ abſoluit.

Gratum eſt illud addi miraculis, quod accenſis ad lectum eius fecerit cicindulis, quia ingentia ſunt quæ in cœlis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo ſanctus quieſcere erat ſolitus ſæpius miraculis adornatur illuſtribus. Qui grandi ſtudio ab Aetherio nunc epiſcopo fabricatus, deuotiſſime adoratur, nec immerito, cum frigoritici ſæpius ſub eo ſiti compræſſo uapore ac frigore ſaluentur, cæterique infirmi ibidem proiecti, protinus ſubleuentur. Palla etenim ſpecioſa tegitur, lychnique in ea iugiter accenduntur. Vnus igitur ex his, per xl. dies totidemque noctes, ut ipſe ædituus aſſeruit, abſq; ullius fomẽtis adiutorio perdurauit ſplendẽs, in quo nec papyrus addita nec gutta olei eſt ſtillatoris adiecta, ſed lo ipſa qua primum ſtatuum eſt, compoſitione permanſit, cum luce præclara.

Nota de lectulo ſãcti uiri

Huius ſancti reliquias Gallomanus Tricaſſinorum Pontifex deuotus expetijt, quæ cum pſalleotio deducerentur, & cæcorum oculi illuminati ſunt earũ uirtute & aliorum morborum genera meruerunt accipere medicinam. Ad nos quoq; faciẽtergium, dependẽtibus uillis intextum, quod ſanctus ſuper caput in die obitus ſui habuit, eſt perlatum. Quod nos tanquã munus cœleſte ſuſcepimus. Factum eſt autem, ut poſt dies plurimos ad benedicendam Eccleſiam in parochia Paternacenſi urbis Turonicæ inuitaremur. Acceſſi, fateor, ſacraui altare, decerpſi fila de linteo, locaui in templo, dictiſque Miſſis, & facta oratione, diſceſſi. Paucis deinde diebus interpoſitis, aduenit ad nos ille, qui in uitauerat, dicens: Gaude in nomine Domini, ſacerdos Dei, de uirtute beati Nicetij antiſtitis. nam noueris, quia oſtendit miraculum in Eccleſia, quam ſacraſti. Cæcus enim erat in pago noſtro, diuturna cæcitatis

Cæcus illuminatur.

& caliginis oculorum nocte detentus, cui apparuit quidam per uiſum noctis, dicens: Si uis ſanus fieri, proſternere in orationem corã baſilicæ ſancti Nicetij altari & recipies uiſum. Quod cum feciſſet diſruptis tenebris, lumẽ ei uirtus diuina patefecit. Poſui fateor de his pignoribus & in alijs baſilicarum altaribus, in quibus & energumeni ſanctum confitentur, & fidelis orario ſæpius promeretur effectum.

Phronymius igitur, Agathenſis Epiſcopi famulus, epileptici morbi acceſſu fatigabatur, ita ut plerunque cadens ac ſpumans, linguam ſuis proprijs dentibus laceraret: & cum ei à medicis plurima fierẽt, accidebat ut paucis menſibus interpoſitis, non tãgeretur à morbo, ſed iterum in recidiuum cruciatum ruens, peius quam prius perferebat. Dominus uerò eius, cum uidiſſet tantas uirtutes ad ſepulcrum beati Nicetij fieri, dixit ad eum: Vade & proſternere coram ſepulcro ſancti orans ut te adiuuare dignetur. Qui cum iuſſa expleſſet, ſanus regreſſus eſt, nec ultra eum attigit morbus. ſeptimus autẽ erat ab incolumitate pueri annus, quãdo eum nobis Epiſcopus præſentauit.

Epilepticus puer ad ſancti ſepulcrum ſanatur.

Quidam uero pauper, uiuente ſancto, literas ab eo elicuit, manu eius ſupſcriptas, quibus ſibi per deuotorum domos eleemoſynam flagitaret. Poſt eius uerò obitũ adhuc cũ ipſa circumiens epiſtola, nõ pauca ab eleemoſynarijs pro ſancti memoria capiebat deſiderium enim erat omnibus, ut quiſq; uiderat ſubſcriptionem ſancti, aliquid præbere egeni. Quod uidens quidam Burgundio non honorans neque uenerans ſanctum, obſeruare pauperem cœpit à longe, uidensque eum ſyluas ingreſſum, irruit, & abſtulit ei ſex aureos cum epiſtola, colliſumque calcibus, reliquit exanimẽ. At ille inter calces & reliqua uerbera, hanc uocem emiſit, Adiuro te per Deum uiuum, & uirtutem ſancti Nicetij, ut uel epiſtolam eius mihi reddas, quia mihi ultra non erit uita, ſi eam perdidero. Ille uerò ea proiecta in terram abiit, quam pauper colligẽs, uenit ad ciuitatẽ. Erat aũt ibi eodẽ tpe Phronymius Epiſcop9, cuius ſupra meminimus. Ad quẽ accedens pauper, illi ait: Ecce hõ, qui me grauiter cæſum expoliauit, abſtulitque ſex aureos, quos pro intuitu epiſtola ſancti Nicetij acceperã. Epiſcopus aũt narrauit hæc Comiti. Iudex uerò uocato Burgũdione percõtari cœpit ab eo q d ex ĩde diceret. Negauit aũt corã oĩbus, dicẽs: Quia nũ q̃ uidi hoĩem iſtũ, neq; res eius abſtuli. Epũs uerò adſpiciẽs epiſtolã, uidit ſubſcritionẽ ſancti, & cõuerſus ad Burgũdionẽ, ait: Ecce in hac epiſtola ſubſcritio ſancti Nicetij tenet, ſi es innocens, accede propius, & iurã tãgẽs manu ſcripturã, q̃ ipſe depinxit, credimus.n. de uirtute illius, quia aut te hodiè oſtẽdet hoc ſcelere cõtaminatũ aut certè pmittet abire innoxiũ. At ille nihil morat9, accedit ad manus epi, qui hãc epiſtolã extẽſã tenebat, eleuãſq; manus ſuas ut iuraret, cæcidit retrorsũ ſupinus, & clauſis oculis ſpumas ab ore proijciẽs, quaſi mortuus putabat. Trãſeũte aũt quaſi duarũ horarũ ſpatio, aperuit oculos ſuos, dicens, Væ mihi quia peccaui auferẽdo res pauperis huius. Et ſtatim retulit p ordinẽ, qualiter iniuriã intulerat hoĩ illi tunc epũs cũ iudice cognita culpa, ea tantum, quæ abſtulerat, inopi reddidit, & pro cœde duos inſuper ſolidos addidit, & ſic uterque à iudicis conſpectu diſceſſit.

Nota pœnam periuri

Quot aũt p hũc ſanctũ, carcerali ergaſtulo reuincti abſoluti ſint, quotue cõpeditorũ catenæ ſiue cõpedes ſint cõfractæ, teſtis eſt hodiè moles illa ferri, quæ in baſilica eius adſpicitur, de ſupradictis ſupplicijs aggregata. Nuper autem in conſpectu Guntranni Principis Siagrium Auguſtudunenſem Epiſcopum ipſi referentem audiui, in una nocte in ſeptem ciuitatibus carcerariis apparuiſſe beatum uirum, eoſque abſoluiſſe

Puluis è ſancti tumulo deſumptus & hauſt9, ſanitate confert.

ab

ab ergaſtulo,& abire liberos permiſiſſe. Sed nec iudices contra eos quicquam agere deinceps auſi ſunt. De cuius ſepulcro ſi febricitans, ſi frigorationes habens, ac diuerſis morbis laborans,quid pulueris ſumpſerit, ac dilutum acceperit, mox recipit ſanitatem. Quod non eſt dubium præſtare eum,qui ait ſanctis ſuis:Omnia quæcunq; petieritis in nomine meo, credite quia accipietis,& uenient uobis.

Mar.11

Igitur apud uicum Priſciniacenſem urbis Turonicæ, Eccleſia dudum conſtructa abſque ſanctorum pignoribus habebatur,cumque incolæ loci plerunq; peterent, ut eam quorumpiam ſanctorum cineribus ſacraremus, de ſupradictis reliquiis ſancto altari collocauimus, in qua eccleſia ſæpius uirtus Dñi per beatum manifeſtatur antiſtitem. Nuperrimo autem tempore mulieres quædam uexatæ a dæmonio,ex termino Biturigiæ uenientes,tres numero,dum ad baſilicam ſancti Martini deducerentur,hanc eccleſiam ſunt ingreſſæ.Igitur colliſis in ſe palmis, dum ſancti Nicetii faterentur ſe uirtutibus cruciari, proiicientes ab ore neſcio quid putulentum cum ſanguine,ab obſceſsis ſpiritibus protinus ſunt mundatæ.

Tres dæmoniacæ liberantur.

Dado unus ex his pagenſibus cum in hoſtilitate illa,quæ apud Conuenas eſt,acceſsiſſet,& plerunque in periculis mortis irrueret, uouit, ut ſi domum reuerteretur incolumis,ad memoratam Eccleſiam exornandā in honore beati Nicetij aliqua ex his,quæ acquiſierat, largiretur. Rediens igitur,duos calices argenteos deferebat,uouitque iterum in itinere, quòd hos Eccleſiæ conſerret,ſi ad propria ſoſpes accederet. Domum ſuam igitur accedens,unum tantummodo dedit, alio ſanctum fraudare procurauit,dās coopertorium,Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegeretur. Apparuit autem illi uir beatus per ſomniū dicens: Quouſque dubitas & uotum implere diſsimulas?Vade,inquit, & calicem alterum, quem uouiſti, redde Eccleſiæ,ne pereas tu,& domus tua.Coopertorium uerò,quia rarum eſt, non ponatur ſuper munera altaris:quia non exinde plene tegitur myſteriū corporis ſāguinisq; Dominici. At ille exterritus, nihilq; moratus, uotū,,quod uouerat, uelociter adimpleuit.

Vigilia natalis Domini.

Huius hominis frater ad uigilias Dominici natalis aduenit monuitque Presbyterum,dicens: Vigilemus unanimiter ad Eccleſiam Dei, atque exoremus deuote beati Nicetij potētiam,ut eo obtinente,huius anni curriculū cum pace ducamus.Quod Presbyter audiens,gauiſus iuſsit ſignum ad uigilias commoueri. Quo commoto, adueniente Presbytero cum clericis & reliquo populo,hic gulæ inhians, moras ueniendi innectebat, cumque mitteret ſæpius Presbyter ad eū accerſendum,reſpondebat: Paulíſper ſuſtinete,& uenio.Quid plura? Tranſactis uigiliis ac data luce, hic, qui prius commonuerat,ad uigilias nō acceſsit.Presbyter uerò,impleto officio,commotus contra hominem, ad habitaculum eius properat, ut quaſi eum à communione ſuſpenderet. At ille correptus febre, ſicut uino,ita diuino exurebatur incendio. Nec mora, uiſo presbytero, datis uocibus cum lachrymis, ſupplicabat ſibi pœnitentiam tradi. Cumque eum Presbyter increparet, dicens: Merito à ſancti Nicetii uirtute exureris, ad cuius Eccleſiam uenire ad uigilias neglexiſti, Inter ſermocinantium colloquia ſpiritum exhalauit.Facta quoque hora tertia,cum populus ad Miſſarum ſolennia cōueniret, hic mortuus in Eccleſiam eſt delatus. Quod uirtute ſancti antiſtitis actū nemo ambigere poteſt. Hæc aūt nobis ipſe expoſuit presbyter.

Nota terribile Dei iudiciū in negligentes ſacras uigilias

Plurima uerò de his uel noſipſi experti ſumus, uel per fidelium relationem cognouimus, quæ indicare longum putauimus. Libello igitur clauſuram dabimus,cum unum adhuc admirandum de libro uitæ eius, quem ſupra à quodam ſcriptum præfati ſumus, memorabo miraculum, de quo uirtus diuina procedens, non reliquit inglorium,ſed ad comprobandum uirtutem dictorum,patefecit eſſe plurimis glorioſum Diaconus enim Auguſtudunenſis, graui oculorū cæcitate turbatus,audiuit hæc,quæ glorificator ſanctorum ſuorum Deus ad ſancti tumulū exercebat, dixitque ſuis:Si eius adirem ſepulcrum,aut aliquid de ſanctis pignoribus ſumerem,aut certè ſi palliū,quo ſancti artus teguntur,mererer attingere,fierem ſanus. Cūq; hæc & huiuſmodi cum ſuis uerba conferret, adſtitit repente clericus quidam,dicens:Bene,inquit,credis, ſed ſi de eiſdem firmare mentem cupis uirtutibus, en uolumen chartaceum, quod de his habetur ſcriptum ut facilius credas ea, quæ ad auditum tuarum aurium peruenerunt: At ille priuſquam legi iuberet, inſpirante diuinæ pietatis reſpectu,ait:Credo quia potens eſt Deus egregia operari per famulos ſuos. Et ſtatim poſuit uolumē ſuper oculos ſuos. Extemplo autem fugato dolore,diſruptaque caligine,uſum uidendi recipere meruit à uoluminis uirtute. Et in tāta claritate poſitus eſt,ut ipſe propriis oculis legēs,uirtutū geſta cognoſceret.Operatur autē hæc unus atque idem Dominus,qui glorificatur in ſanctis ſuis,ut qui ipſos illuſtribus miraculis editis efficiat glorioſos. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Liberatur S. Niceti cæcus luminatus.

DE S. THEODOSIA VIRGINE & Martire conſtantiſsima, authore Euſebio Cęſarenſi Eccl. Hiſtorię lib.8. cap. 17. interprete D. Iohanne Chriſtophorſono.

IAm uerò cum perſecutio eſſet ad quintū annū cōtinuata, ſecundo die meſis Xāthici,ideſt,ad quartū Nō. April.in ipſo die Dñico,& in ipſo feſto Reſurrectionis Saluatoris noſtri,Theodoſia rurſus uirgo Tyri puella fidelis & modeſta, nō annos decē & octo omino adhuc nata,uinctis quibuſdā Cæſareæ, qui regnū Chriſti conſtārer cōfitebātur, ante tribunal cōſiſtētibus accedit cū benignè ſalutatura,tū (ſicut ueriſimile eſt) eos obſecratura,ut cū eſſent apud Dñm,illius recordarētur. Quo factitato, eā tāquam nefas quoddā & impiū facinus aggreſſam,ſatellites abripiūt, deducūtq; ad Præſidē: Extēplo uerò iſte quaſi mente captus & animi furore maximè efferatus, grauibus & horrendis tormētis latera māmasq; ad interiora uſq; oſſa dilaniat: quā adhuc ægrè ſpirātē illā quidē,hilari tamen uultu & læto oīa cruciamēta pferētē,in rapidos maris fluctus proiicei iubet. Deinde ab illa ad reliquos Chriſti cōfeſſores digreſſus, omnes ad æris metalla,quæ erāt in Phæno Paleſtinæ, condemnat.

2. Aprilis.

Feſto reſurrectionis Christi

Immaniſsime ſancta uirgo dilaniatur.

BVLLA CANONIZATIONIS S.Franciſci De Paula, ordinis Fratrum Minimorum inſtitutoris: in qua etiam eius uita deſcribitur.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad perpetuam rei memoriā Excelſus Dominus militantem Eccleſiam precioſorum lapidum uiuorum, ipſi ſummo angulari lapidi Chriſto Ieſu nitentium,ornatiſsima uarietate decoratam, ſtructura mirabili fundare diſpoſuit. Hinc proceſſere beati patriarchæ, qui fide præclari,

Is eſt Leo x.

Patriarchæ. Prophetæ.

ſancto.

ſanctorũ etiam angelorum ſuſceptores effecti, facie ad faciem Deum uidere meruerunt. Hos ſecuti ſunt ſancti prophetæ, quibus oſtendit Deus ſecreta ſua, ut uẽtura, quaſi præſentia, ſpiritu ſancto illuminati, agnoſcere atque enunciare potuerint. Poſtquam autem uenit plenitudo temporis, & nos in aſſumpta ſibi humanitate oriẽs ex alto uiſitare, noſtræque ſalutis myſteria (iuxta quod prædixerant prophetæ) adimplere dignatus eſt, conſtituti, fuere beati apoſtoli, diuinæ legis promulgatores & prædicatores, qui per orbem uniuerſum genus humanum (quod ſub diabolicæ poteſtatis iugo tenebatur) ad ſalutem excitãtes, Dei uerbum in omnibus terræ finibus prædicarunt. Hos ſubſecuti ſunt martyres ſplendidi, qui fidei loricam induti, & incõcuſſæ ſtabilitatis balteo ſuccincti, ſtolas ſuas in ſanguinę innocentis agni lauantes, candidato exercitu Chriſtum Ieſum imitati, ſupernæ ciuitati Hieruſalem, hoc eſt, triũphanti eccleſiæ cum glorioſa uictoria palmas manibus geſtãtes, ſe dicto uiuo lapidi Chriſto adiunxerunt, ſempiternã ſui memoriam & exemplum uenerabile militanti eccleſiæ relinquentes. Progreſſi ſunt & doctores lucidi, qui ſuis doctrinis & exẽplis catholicam & orthodoxam fidem defenſantes, falſiſque prophetis ac iniquis doctoribus, fidẽ ipſam ſubuertere ſatagentibus, ſe opponentes, dictam militantẽ eccleſiam multipliciter illuſtrarunt, quibus eadem eccleſia coniuncta, progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Sequuntur poſtea ſancti confeſſores, qui uirtutum gemmis coruſcantes, Dño rationẽ de talentis creditis repoſcenti (utpote fideles & boni ſerui) multiplicatũ de ſuis laboribus fructum attulerunt, & in arcem cæleſtem repoſuerunt, omniaque mundi blandimenta (ut uenenum aſpidum) fugiẽtes, latibula in terris petierunt, antris abditi, rudi uictu & ſcaturientis aquæ leui potu carnem macerãtes tegmine hircino amicti iunceo uel ſtramineo cubili feſſa membra ſomno fouẽtes, nudis pedibus Dominũ quæſierunt, æternamque patriã inuenerunt. Adſunt & uirgines nitidæ, mũdo corpore, ſyncero corde, ſanctaque mente cum oleo in lampadibus ſuis ſpõſo (qui eſt præ filiis hominum ſpecioſus) obuiam uenientes. Deuotæ tandem continentesque uiduæ, & aliæ quàm plurimæ ſexus utriuſque perſonæ, piis ac ſanctis operibus ſemper intentæ, cum plenis etiam manipulis eidem cæleſti ſponſo ſe repræſentant, cum angelis gloriam in altiſsimis Deo, & in terra pacem hominibus bonæ uoluntatis mirificè depromentes. Hęc omnia unus atque idem ſpiritus admirando plurimum operatur miniſterio. Et ſicut altiſsimus ab initio uineã ſuã talibus piis cultoribus (iuxta ſanctam promiſsionem ſuam) uiſitauit, firmauit & auxit, ſic ſemper ad illam ſuæ protectionis auxilium multipliciter impertitur. Nouiſsime uerò diebus noſtris cæleſtis ille agricola uineam ſuam more ſolito uiſitans, uirum fortẽ ad huiuſmodi uineæ culturam adduxit, glorioſum ſcilicet confeſſorem, beatum Franciſcum de Paula, ſuperno cœtui merito ſociandum, immò uerius ſociatum, qui inter cæteros Chriſti athletas ſuis meritis & exẽplis ipſam ſanctam Eccleſiam (diuina cooperante gratia) multipliciter decorauit, præſentiſque temporis caliginem ſuæ lampadis fulgore mirabiliter illuſtrauit.

Apoſtoli. *Martyres.* *Doctores.* *Cãt. 6.* *Sonfeſſores.* *Matt. 25.* *Virgines.* *Matt. 25.* *Pſ. 44.* *Viduæ.* *Luc. 2.*

Ipſe enim aduerſus mundum, carnem & dæmonẽ fortiter dimicauit, ac in odorem ſuauitatis altiſsimi currens, copioſam utriuſque ſexus fidelium multitudinẽ ſalubriter poſt ſe traxit, ac (uelut effuſam ſuper faciẽ terræ) religioſam profeſsionis ſuæ generationem dereliquit, ut ad illuminationem gentium celebris ſui memoria (tanquam rutilum ſidus) in Eccleſiæ firmamẽto ſeruaretur. De cuius quidem origine, uita, moribus, & fama, necnon mirabilibus (quæ in præmiũ ſanctitatis eius Deus mundo multipliciter oſtendere dignatus eſt, ne de tam celebri uiro etiam poſteritas ipſa remaneat ignara) pauca ex multis duximus recẽſenda. Conſtat ſiquidem in regno Neapolitano inter Brutios & Lucanos Paulæ oppidum ſitum eſſe, quod itinere unius diei à Cuſentia, illius prouinciæ metropoli, diſtat. Inde originem traxit Iacobus Martolilla. Illi proximum eſt caſtrum Folſchaudi, ubi nata eſt Viẽna, quondã ambo in fide Chriſti baptizati & confirmati, ac (ut ueri catholici) educati. Qui inuicẽ ſecũdum ritũ S. Romanæ Eccleſiæ matrimoniũ contrahentes, & (ut fideles decet coniuges) mutuã charitatem, uitæque honeſtatẽ ſeruantes, diu cohabitarũt. Ex hoc matrimonio B. Franciſcus de Paula procreatur. Qui ſacri baptiſmatis fonte lauatus, & chriſmatis ſacramento confirmatus, ab eiſdemque parentibus ſub Dei timore & amore educatus, inſigne ſpecimen ſanctitatis futuræ præ ſe ferẽs, ſolitudinẽ & religionem diligere ac orationib. & ieiuniis aſsidue uacare cępit. Quę cũ eius parentes animaduertiſſent, ipſum annũ circiter decimumtertiũ agentẽ (iuxta uotũ per eos emiſſum) domui S. Franciſci ciuitatis S. Marci obtulerunt. In qua puer in ſortẽ Dñi electus, anno per eũ exacto, nullaq; ꝓfeſsione emiſſa, uocatis parentibus, eos, ut ſe ad eccleſiam S. Franciſci de Aſsiſio, & ſanctæ Mariæ de Angelis, deuotionis cauſa ducere uellẽt) enixè rogauit. Qui pio eius deſiderio annuentes, ſeſe itineris comites ꝓbuerũt. Quibus eccleſiis deuote uiſitatis, in patriã reuerſus idẽ beatus (ſancto ſpiritu inſpirante) ad eccleſiã cõſtruẽdã animũ addixit, ipſeque primus fundamenta effodere cœpit. Quo inter uicinos diuulgato undique ad opus iuuãdũ cõcurritur, alii operi incũbebãt, nõnulli calcẽ, lapides, cæmenta, & alia, id genus, futuro ædificio neceſſaria, deportabãt. Fertur ẽt tunc fratrẽ quẽdã, S. Franciſci habitu indutũ, ex improuiſo beatũ Frãciſcũ de Paula increpaſſe, ꝙ tã anguſtã ædẽ facere incepiſſet, eamdẽq; demoliri ſibi mandaſſe, ac aliã maiorẽ deſignaſſe, beatoq; Franciſco de Paula aſterenti, ſibi uires ad tã ingens opus perficiendũ nõ ſufficere, diuinitus reſpõdiſſe, Deum omipotentẽ ei nullo pacto defuturũ, eueſtigioque diruptis muris euanuiſſe. Vnde nõ immerito pleriq; illũ B. Frãciſcũ fuiſſe exiſtimarũt. Poſtridie uerò nobilis quidã Cuſentinus ſuperuenit, qui eidẽ beato ꝓ ædificãda eccleſia magnũ auri atque argẽti põdus obtulit. Vnde iuxta ſitus deſignationẽ, eccleſiã notabili forma nõ paruo ſumptu cõſtruere cępit, neq; unq̃ à laboribus ceſſabat, niſi cum orationi diuiniſq; rebus intendebat. Qui & ſi uigiliis cõtinuiſq; ieiuniis maximè eſſet attritus, lapides tñ, calcẽ & ligna, aliaq; ad fabricã neceſſaria ꝓpriis etiã humeris deferre nõ deſinebat. Erat adeo in loquendo humanus atque affabilis, ut nullus unq̃ ad eũ acceſſerit, qñ mellifluis eius uerbis delectatus, & incredibili quadẽ ſermonis dulcedine capt⁹, & quaſi diuino ſpiritu replet⁹, & ab eo receſſerit. Humilitatẽ eius ẽt inſtituti per eũ Ordinis cognomẽtũ oſtẽdit. Qđ ut is oĩm minimus eſſe uolebat, ita Minimorũ dici cẽſuit & inſtituit. Eiuſdẽ ẽt Ordinis ĩſtitutor & gñalis corrector exiſtẽs, oĩum ſe infimũ (quoad poterat) exhibebat, & ad oĩa etiã ſeruilia opa (ut & cæteris humilitatis ꝓberet exẽplũ) deſcẽdere nõ dedignabatur. Quippe diſcipulis ſuis diſcũbẽtibus miniſtrabat, ſæpequè eccleſiã & altaria uerrebat & mundabat, ac paramenta & alia ad diuinũ cultũ neceſſaria cõponebat, aliorũq; fratrũ (ẽt nouitiorũ) indumenta ꝓpriis manibus abluebat. Et cum iuuenis adhuc eſſet, Calabriãq; incoleret, nũq̃ niſi nudis pedibus ẽt ꝑ glacies, niues, mõtes, & acuta ſaxa, uepres, ſpinaſq; incedebat, nullãque ex eo ẽt grauiſsimo ſæpè põdere preſſus, læſionẽ pedibus patiebatur.

Paula oppidũ patria S. Frãciſci. *Parentes.* *Traditur in cœnobium.* *Eccleſiam cõſtruit.* *Eius affabilitas & comitas uerborum.* *Humilitas.* *Iuuenis ambulat nudis pedibus.*

Ignis eũ non lædit.

tur. Ipſum ſæpius ignẽ nudis pedibus conculcaſſe, ac
ignitos candentesq; lapides manibus portaſſe, liquidò
cõſtat. Admirabilis erat uitæ eius auſteritas, quæ pro-

Auſteritas uitæ.

pterea admirabilior cẽſenda eſt, quia in pueritia, ado
leſcentia, iuuentute, ſenecta & decrepita eius ætate in
ter labores, uigilias, ieiunia, abſtinẽtias, innumerasq;
corporis macerationes, eundẽ pene uiuendi modũ ſer
uauit. Horũ, & plurimorũ aliorũ ſanctorũ operũ ratio
ne habita, adeo ſancti ſpiritus gratia hoĩem cõpleta
eſt, ut piis eius meritis & precibus in Chriſti nomine
dæmones à corporibus humanis ſæpius eiecti, plures
que infirmi diuerſis morborũ gñibus oppreſsi, & iam
à medicis deſtituti, ac morti propinqui, priſtinæ ſani
tati reſtituti fuerint: Idẽq; beatus aliis cõpluribus, q
memoria & ſenſibus capti, ſeu intelligentia debilitati

Eius miracula.

erant, ſanitatẽ præſtiterit, ac multis claudis inceſſum,
ſurdis auditũ, mutis loquelã cæciſq; lumẽ reſtituerit,
& leproſos mũdauerit, nõnulloſq; mortuos, uel ꝓ mor
tuis habitos, ad uitã priſtinamq; lucẽ reduxerit. Quo
rũ quidẽ miraculorũ fama cum iã ꝑ totũ fere orbẽ ua
garetur, & ad aures ſerre Pauli II. predeceſſoris noſtri
peruenisset Cubiculariũ quẽdam ſuũ, ad bo. me. Pyrrhũ
archiepiſcopũ Cuſentiũ miſit, mãdauitq;, ut ipſe ſuꝑ
miraculis huiuſmodi ſe diligenter informaret, ac de-
inde ipſum de ueritate certiorẽ efficeret. Qui quidem
archiepiſcopus põtificis mãdato parere deſiderãs, ac
neminẽ habẽs, qui talia melius q̃ ipſemet cubicularius
explorare, fideliusq; referre poſſet, eidẽ ſuaſit ut is cũ
ſocio, quẽ ei adiũxit, ad dictum beatũ uirũ ſe conſer-
ret ac de illius uita, miraculis & fama huiuſmodi ple
nã informationẽ caperet. Cubicularius archiepiſcopi
fretus cõſilio, hoĩem adiit. Et cũ inter ſalutandũ, dicti
beati uiri manũ oſculari uellet, ille omnino renuit, eũ
que rogauit, ut ſibi potius manũ deoſculandã porrige
ret, aſſerens id multo iuſtius & cõuenientius fore, eo
ꝙ ipſe Cubicularius xxxiij. annos iã presbyter eſſet.

Spiritu prophetico claret.

Quod Cubicularius memoria repetens, (ubi id uerũ
eſſe cognouit, miratus eſt, hominis ſpiritũ, & cum eo
ad colloquiũ in camerã cõceſsit. Vbi cũ primus ſermo
de tã ardua, difficiliq; uita fuiſſet, ut eã nulli (niſi ro-
buſto ac ualido) tolerabilẽ fore Cubicularius aſſeue-
raret, beatus pater (audito illius verbo) igni appropin
quãs, ardẽtes prunas abſque læſione manibus arripiẽs,

Ardentes prunã ſa manu tenet.

dixit. Qui perfecto corde Dño ſeruiũt, oĩa creata illis
obtẽperant. Exterritus ille eo miraculo, ueniã petiit.
Cũq; eius pedes humiliter oſculari uellet, ipſeq; uir
beatus id recuſaſſet, eius tũc ueſtẽ manu apphenſã de-
uotẽ oſculãs, & ab eo recedẽs, ad põtificem rediit, ei-
que miracula, quæ uiderat enarrauit. Olim etiã uir no
bilis Iacobus de Tarſia, bato terræ Bellimõtis Cuſen-
tiñ diœceſis, cũ grauiſsimo & penè inſanabili apoſte
mate lõgo tẽpore in crure laboraſſet, inſigneſq; medi
ci & chirurgi in eo nihil proficerẽt quin hulcus illud
ingraueſceret, omnibuſq; remediis adhibitis, iã in de
ſperationem ſalutis res adducta eſſet, tãdẽ dictos Iaco
bus fama ſanctitatis & miraculorũ beati uiri (q tunc
Paulæ degebat) adductus ad eũ non ſine magno labo-
re acceſsit, illiquè plagã detexit, & ſe deuotiſsimè cõ
mẽdauit. Primũ ſiquidẽ ipſi beato & omibus, q adſta-
bãt, hulcus graue & miſerabile, ac penè inſanabile oſ
ſum eſt. Illũ tñ beatus admonuit, ut in Deo firmã fidẽ
& certã ſpem haberet, quia ſanitatis gratiã cõſequere
tur. Ac ſtatim unũ ex ſuis fratribus miſit, q aliqua fo-
lia herbę, q̃ uogula caballina dicitur, & inibi naſcitur
colligeret, & cũ ipſis foliis certos pulueres, quos in cel
la ſua ipſe beatus retinebat, ſibi afferret. Dũ frater ille
mãdata exequit, beatus uir ad ꝓpinq̃ crucifixi imagi
nẽ cõuerſus, orauit, ut baroni, in ſuæ diuinitatis gratia
cõfidẽti miſericordiã ſuã aperiret. Nec multò pòſt fo
liis ac pulueribus huiuſmodi ſibi (ut iuſſerat) appor-
tatis, facto ſigno crucis aliquantulũ de dictis puluerĩ-
bus hulceri impoſuit, illudq; tribus ex foliis prædictis
cooperuit, & omnia circunligauit, in Domino ſpẽ re
ponẽs, ꝙ ſanitatẽ recuperaret. Illi ergo benedicẽs, iuſ
ſit ut ilico ſuam repeteret domũ ad quartũdecimũ fer
mè lapidẽ inde diſtãtẽ. Qui cũ aliquãdio equitaſſet,
ad uxorẽ ſuã Iohãnã, q̃ illũ ſemꝑ in eo itinere comita

Vlcus deſperatum ſanat.

ta fuerat, cõuerſus, Mihi uidet, inquit, ꝙ ſim ſanus, qa
acerbũ illũ dolorẽ & peſsimũ fœtorem amplius nõ ſen
tio. Et cũ iã certũ mõticulũ ſuperaſſent, Iacobus auide
cupiens intelligere, an poſſet ambulare, ex equo deſcẽ
dens, ꝓpriis pedibus ambulare cœpit, & calce terrã ꝑ
cutiẽs, nec aliqd doloris ſentiẽs, ſe liberũ & ſanũ intel
lexit. Deo igitur & B. Franciſco de Paula gratias agen
tes cõiuges, uoti cõpotes ad ꝓpria rediere. Iiſdẽ fermè
diebus in ciuitate Cuſentiñ fuit quidã Marcellus de
Cardilla, pedibus & manibus contractus, ac totus le-
proſus, adeo ut iã uocẽ quaſi omnẽ amiſiſſet, eiuſq; lo
quela uix audiret. Qui cũ ꝑ cõſanguineos ſuos ad Pau
læ monaſteriũ adductus, & beato uiro pręſẽtatus fuiſ
ſet, ille miſericordia motus, parũ ſecreto orauit. Mox
uerò rediẽs, eũ manu ſubleuauit, & ab omĩ mẽbrorum

Contractũ, eũdẽque leproſũ curat.

cõtractu & lepra incolumen reddidit. Guidonẽ quoq;
Lipãtũ nobilẽ Cuſentinũ, grauiſsima infectũ lepra, in
domo Paterni (quã uir beatus tunc ædificabat) ad ſe
uenientẽ ſanitati reſtituit. Cũ idẽ beatus uir fabricã do
mus in ſua Paulæ oppidũ incepiſſet, adductus eſt ei q
dã à natiuitate mutus. Quẽ cũ parẽtes eius iuxta ec-

Itẽ aliũ Mutus loquitur.

cleſiã poſuiſſent, dixit eis uir beatus, ut alte ſecum ter
Ieſũ acclamarẽt, & ita aperiretur illi ſenſus. Beato ue
rò inchoãte, dictiſq; parẽtibus ꝓſequẽtibus, mutus ſi
militer alta uoce dixit, Ieſus. & inde liber atq; integer
uſque ad eius obitum in loquela permanſit.

Rurſus Iulia, Antonii Cathalani in dicto oppido
Paulæ habitãtis filia, ab ortu cęca & nihil ꝓrſus uidẽs
cũ à parẽtibus ſuis ad beatũ uirũ (q fortè tũc in horto
domus erat) adducta fuiſſet, idẽ beatus uir herbã quã
dã euolſit, eãq; ſigno crucis facto ſuꝑ ipſius puellæ o-

Cæca uidet.

culos appoſuit. Quæ ſtatim uidere cœpit, ac ſenſu iſto
tãdiu, quandiu poſtea uixit, freta eſt. In fabricã dictæ
domus Paterni, cũ duo laborãtes terrã effodiẽdo obru
ti fuiſſent, ita ut iã ꝓ mortuis haberẽtur, ad ſuccuren
dũ inuocatus uir beatus, à duabus partibus terrã effo
di fecit. Quo facto, dicti laborãtes uiui & illæſi ſua (ut

Duo ꝓ mortuis habiti, uiui cernuntur

creditur) gratia ſunt reperti. Dũ quidã Antonius ar-
chitectus ad dictæ domus Paterni fabricã acceſsiſſet,
& beatus uir, ut ꝓ cibo illi miniſtrãdo nõnullæ fabæ
coquerẽtur, cuidã fratri iuniori inibi exiſtẽti mãdaſ-
ſet frater ille ollã, cũ dictis fabis & aqua, frigidis in co
quina cineribus ſuperpoſuit, oblitoſq; ignẽ, quo culi
na carebat, aliundè afferre, diſceſsit. Sed cum uir bea-
tus dictas fabas iã coctas eſſe credẽs, una cum hoſpite
in culinã ueniſſet, nulluſq; ibi ignis adeſſet, dictus An
tonius ſubriſit de dicti beati pcepto, & eius ferculo,
qđ nõdũ coqui cępiſſet. Cui uir beatus ferculum ip-
ſum paratũ eſſe reſpõdit, tetigitq; manu ollã, quæ ili-
co feruere uiſa eſt, ſtatimq; fabæ coctæ fuere, ita ut in
de Antonius ipſe prandiũ ſumere potuerit. Qua de re
dictus Antonius, & nõnulli alii tũc præſentes, maxi-

Olla ſine igne ferueſcit.

ma ſunt admiratione affecti. Idẽ ẽt beatus uir die qua-
dã (more ſolito) Miſſam audire cupiẽs, eccleſiã ingreſ
ſus eſt. Cũq; tũc eccleſiæ lãpas accenſa non eſſet, & ali

Lãpas abſque igne accẽditur

qui ex iis qui ibi Miſſæ audiẽde cauſa aderãt, ignẽ fo-
ras q̃ſitum iuiſſent, illũq; iã afferrẽt, uir beatus chordã
lãpadis accepit, ut eam deduceret. Illa uerò in medio
deſcenſu abſque aliquo igne miraculoſe accẽſa, efful-
ſit ea quo circunſtantes candelas ꝓ Miſſa tũc celebran
da neceſſarias deuotiſsimè accenderunt. Cũ in terra
Mõtiſalti dictæ Cuſentiñ diœceſis quidã Frãciſcus, ip
ſius terræ incola, febre adeo uexaretur, ut de eius ſalu-
te nul-

te nullam medici ſpem promitterent, laboraretq; in extremis, ac (omnibus Eccleſiæ ſacramẽtis deuote ſuſceptis, & candela benedicta more ſolito accenſa, in eiusq; manibus poſita) à circunſtantibus iá pro mortuo haberetur, tũc Iohãna matre eius, ad B. Franciſcũ de Paula ſpecialẽ gerens deuotionis affectũ, illum lachrymans deprecata eſt, ut filiũ ſuũ ſanare, ac uitæ reſtituere dignaretur: ut illius ope tribus ſuis (ex dicto eius filio) nepotibus prouideri poſſet. Præterea ſi uoti compos fieret, ſe ſtatim huius ſeculi uanitatibus omnino renunciaturã, & in habitu tertiæ regulæ eiuſdẽ beati, Deo perpetuo famulaturã, deuote uouit ac promiſit. Quo uoto emiſſo, ſtatim eius filius quaſi à morte reſurgens, circunſtantes adſpicere, ſeque melius habere incepit: nec multis poſtea diebus, priſtinæ fuit ſaluti reſtitutus, & per xxx. ferè annos inde ſuperuixit.

Iam pene mortuus reualeſcit

Cũ in dicto oppido Paterni, idẽ beatus uir moram traheret, quidã oculi albuginem patiens, ad eũ acceſſit, humiliterque rogauit, ut ſibi opem afferret. Cuius precibus motus uir beatus, bombycẽ ſacro latice adſperſam ſuper uirginẽ calcẽ (quæ forte pro eccleſiæ fabrica ibi aderat) conuoluit, & ea oculũ, macula huiuſmodi infectũ, abſterſit, ſignoque crucis deſuper facto ab omni albugine & macula ſtatim liberauit. Cũ quidam dicti oppidi uenatores hyemis tẽpore in montibus niuibus repletis hominem, nullũ uiuẽtis ſignum præ ſe ferentẽ, inueniſſent, illũ ſepeliendũ ad locũ detulerunt, ubi tunc beatus uir morabatur. Qui in illum reſpiciẽs, Per charitatẽ (ait) uiuit homo iſte: & ad eum conuerſus, Surge (inquit) & ambula. Ad cuius uerba, homo in ſepulcrũ mittendus, ilico ſurrexit, ac pedetentim ambulare cœpit, moxque hoſpitij domũ ingreſſus, ac cibo & potu refectus, priſtinæque ualetudini reſtitutus, ad propria ſaluus & incolumis remeauit.

Item alius iã defunctus.

Præterea in dicto oppido Paulæ, dum ſui ordinis domus ædificaretur, & calx in fornace coqueretur, accidit, q uel propter nimiũ ignẽ, uel aliã cauſam, fornax ipſa ruinã minaretur. Tunc illius magiſtri nullũ penitus remediũ adhibere ſcientes, ad beatũ uirũ pro auxilio recurrerunt, eique periculũ expoſuerunt. Qui illis, Per charitatẽ, inquit, ad collationẽ ſeu prãdium eatis, mihique curam fornacis relinquatis. Quibus diſcedentibus, ipſe ſtatim ſigno crucis facto, intrepide dictam fornacem ardentem intrauit, ac illam ſolus reparauit, indeq; abſq; læſione aliqua incolumis exiuit.

Intrat illæſus in fornacem ardẽtẽ.

Iulius Bartuchius, etiã de Paula, iuuenũ multitudine adiutus, poſt beati uiri obitũ è Coſentiæ caſtro Paulã uerſus, eximiæ magnitudinis bombardã tranſportari curans, additis etiã ad laborẽ uiginti boum iugis, apud quendã decliuẽ locũ, nõ longè à Paula diſtãtem, Lamachia nuncupatũ, funẽ maximũ cuiuſdã nauis onerariæ, quæ bombarda ipſa alligata erat cuidã arbori, ut paulatim laberetur, inuoluit. Quã cũ nec Iulius ipſe, neque tot ſocij propter impetũ uelocem, qui ex magnæ molis lapſu ferebatur, retinere ualerẽt: ibi, dum idẽ Iulius ultra, q̃ eius uires ferebãt, nititur, iuxta arborẽ, cui circunligatus erat funis, proſtratus cecidit, pedesque ſuos intra eiuſdẽ funis orbes inuoluit. Vnde cum nullo pacto, niſi munere diuino, quin eius crura frangerentur, euadere poſſet, arborẽ amplectens, ſumma eũ deuotione clamauit: O beate Franciſce de Paula, opem fer mihi miſero. His dictis, (mirabile dictu) currus, cui bombarda ipſa impoſita erat, in loco præcipiti ſtatim reſtitit: apparuitque eidẽ Iulio quidã frater Ordinis beati Franciſci de Paula, qui tunc funẽ ipſum manibus retinuit. Idẽ uero Iulius tãto periculo ereptus, oẽsque, qui illuc quaſi ad ſpectaculũ conuenerant, miraculũ acclamãtes, omnipotenti Deo, beatoque Frãciſco de Paula, immenſas ilico gratias egerunt. Ipſeque Iulius ante alios oẽs nudis pedibus ad eiuſdẽ beati uiri monaſteriũ profectus, imaginẽ ſuã ceream, fune pedibus implicito pro deuotione in tãti miraculi memoriã obtulit.

Inſigne miraculum.

Cũ à quodã fratre Antonio, ordinis Minorũ profeſſore uiro doctiſſimo integerrimæque uitæ, idẽ beatus uir etiã in publicis prædicationibus carperetur, q uidelicet tã impudens eſſet, ut ſimplex laicus & literarũ penitus ignarus, quibuſdã herbis ægrotis ſalutem promitteret: accidit, ut idẽ frater Antonius ab alijs dicti Ordinis Minorũ fratribus, ad eundẽ beatũ uirũ miſſus fuerit, quatenus eũ de præmiſſis redargueret. Qui cum ad eũ ueniſſet, & magnis illũ cõtumelijs affeciſſet, increpaſſetque eius ignauiã & craſſitudinẽ, uir Dei cõſtantiſſimus patiẽtiſſimusq; tot cõuicijs & iniurijs nullatenus fractus, ac ne cõmotus quidẽ fuit: ſed foco appropinquãs, ardentes titiones nudis manibus accepit, eosque ſtricte cõpreſſit, ac manifeſte oſtẽdit, in Dei uirtute oĩa fieri poſſe. At ille prudẽtiſſime proſpiciẽs hominis ſimplicitatẽ & fidẽ, omniaque ab eo diuina gratia & ardẽtiſſimo fidei ſpiritu fieri, eius pedibus aduolutus, illos arcte cõplectens, oſculatique ſatagens, ueniã ab ipſo humilime poſtulauit: neq; inde ſurrexit, donec ab eodem beato patre benediceretur. Quo factũ eſt, ut qui antea in illum publice maledicta plurima cõgeſſerat, propriũ cõfeſſus errorẽ, beati uiri ſanctitatem dignis uerisque poſtea laudibus merito efferret.

Ardentes titiones nudis manibus fortiter cõplectitur.

Quæ oĩa cũ mirabilẽ quandã & rare auditã uiri ſanctitatẽ arguerent, eorũque celebris fama iam ad cla. me. Ludouicũ xi. eius nominis Francorũ regẽ Chriſtianiſſ. perlata eſſet, Rex uiri beati ſanctitate motus, ac ipſum coram uidere cupiens, à piæ me. Sixto Papa IIII. etiã prædeceſſore noſtro impetrauit, ut eidẽ beato uiro in uirtute ſanctæ obediẽtiæ mãdaret, ut ex Calabria in Frãciã ſe cõferret, dictũque Ludouicũ regẽ uiſitaret. Quibus iuſſis Dei famulus obediens, in Frãciã iuit: ubi eũ præfatus rex ſingulari deuotione ſuſcipiens, ſeque ab eo benedici poſtulãs, illi tanq̃ uiro Dei magnũ honorẽ & reuerentiã exhibuit. Cognita deinde uiri ſanctitate, ei eiusque fratribus ſedẽ prope ciuitatẽ Turonẽ & regiũ palatiũ aſſignauit, amplamque & magnificã domũ cũ eccleſia (quæ in hãc uſque diẽ extat) pro ipſius beati Franciſci de Paula, ſuorũque fratrũ uſu & habitatione conſtrui fecit.

A Frãcia rege euocatur, & reuerenter habetur.

Tantæ inſuper cõtinẽtiæ fuit idem beatus uir, ut non carne, ſed ſolo ſpiritu compactus eſſe uideretur. Prius enim q̃ ab hac luce diſcederet, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, ſuæque religionis propagationẽ, diuina (ut piè creditur) inſpiratione inſtructus, tres regulas fratrum ſcilicet ac ſororum, & utriuſque ſexus fidelium, Tertiariorum nuncupatorum, inſtituit.

Tres regulas inſtituit.

Erat humilitatis amator erat, illamque à ſuis etiam coli deſiderabat: fratres ſui ordinis, Minimos: & ſorores, Minimas uocari debere ordinauit: iniunxitque illis, ut decem mandata diuina & Eccleſiæ præcepta ſalutaria uigilanter obſeruantes, Romano Pontifici, pro tempore exiſtenti, fideliter obedirent, ac ſub obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, quadrageſimaliſque uitæ ſacris notis perſeueranter uiuere profiterentur, nonnullis ad regularum fratrum ac ſororum huiuſmodi, tam circa perſonarum ipſarum directionem & informationem, quàm diuini cultus augmentum, debitam obſeruationem & inſtitutionem, opportunis adiectis capitulis. Ipſas uero fratrum ac ſororum, cum decem: dictorum autem utriuſque ſexus Tertiariorum regulas cum VII. capitulis per eum piè inſtitutas, re. me. Iulius Papa II. ſimiliter prædeceſſor noſter, eodem beato uiro tunc in humanis agente, matura præhabita deliberatione, tanquàm religioni conſonas (poſtquàm idem Sixtus prædeceſſor noſter, ac ſanctæ com. Innocẽtius VIII. & Alexãder VI.

Regula illa à ſummis Pontificibus approbantur.

Rom. Pontifices etiam prædeceſſores noſtri, eidẽ beato uiro, eiusque ordini, ac eius perſonis, & domibus quàm plura priuilegia conceſſerant) per ſuas primo, & deinde nos per alias noſtras literas approbauimus & confirmauimus, diuerſiſque priuilegijs, gratijs & indultis ordinem ipſum multipliciter cõmuniuimus, prout in ipſorum prædeceſſorum & noſtris inde confectis literis plenius continetur. Cumque uitæ ſuæ finem iam proximũ Diuina inſpiratione proſpiceret, idem beatus uir pridie, quàm decederet (qui fuit dies cœnæ Domini) pluribus è fratribus ſuis (qui ex uarijs prouincijs & regnis tunc ad eum uenerant) adſtãtibus, in Miſſa conuentuali poſt pęnitentiæ ſacramentum deuote ſuſceptum, cum profundiſſima humilitate, uberrimaque lachrymarum effuſione pectus ſuũ percutiendo, ſacroſanctum Euchariſtiæ uiaticũ è manibus unius ex ſui ordinis presbyteris magna cũ deuotione ſuſcepit.

Sub obitum percipit Eucharistiã.

Poſtea Domino noſtro Ieſu Chriſto beatæq; Mariæ uirgini, & ſanctis omnibus deuote peractis gratiarum actionibus, Miſſaque huiuſmodi celebrata, ad cellam ſuam proprijs pedibus (licet præ ſenectute debilis, & infirmus) baculo, quẽ more ſolito geſtabat, innixus rediit. Poſtero autem die, cum idem beatus fideliſq; Dei ſeruus tẽpus inſtare uideret, quo ſibi ex hac lachrymarũ ualle migrandum erat, dictos fratres ſuos ad ſe cõuocari iuſſit, eosq; ad fraternam pacem, mutuamq; charitatẽ dulciſſimis uerbis ac ſalutaribus monitis charitatiue exhortatus eſt, illiſque benedictione more ſolito impertita, cum iam nonageſimumprimum (uel circa) annũ feliciter impleuiſſet, anno à partu uirgineo milleſimo quingẽteſimo ſeptimo, Aprilis uerò die ſecunda (quæ tunc fuit paraſceues, Veneris ſancta nuncupata) circa horam, qua pro nobis Chriſtus paſſus eſt, ſigno ſanctæ crucis deuote ſignatus, omnibusq; ſacramentis Eccleſiaſticis debite communitus, perlecta coram eo Dominica paſſione, iunctis deuote manibus, erectiſq; in cęlum oculis ſanctæ Crucis * triumphum piè amplectens, reuerenterq; oſculans, ac ſæpius, In manus tuas Domine cõmendo ſpiritum meum, aliasque pias orationes deuotiſſime repetens: dimiſſa huius carnis ſarcina, quaſi uiuens abſque aliquo doloris aut mortis notabili ſigno, migrauit ad Chriſtum.

Reddit ſpiritũ creatori uir ſanctiſſimus.

*far. * trophaum*

Cumque tunc per undecim dies eiuſdem beati corpus inſepultũ remãſerit, illucque maxima uirorum & mulierum, ac religioſarũ perſonarum multitudo acceſſerit, ut ſanctum uirum, quem uiuentem ſumma ſuerãt ueneratione proſecuti, etiam defunctum uiderent, & illius apud Deũ ſuffragia mererentur, mirum omnibus fuit, ꝙ eius caro per tot dies incorrupta permanſerit, nec ullũ prorſus fętorem emiſerit: quin potius odor quidem ſuauiter fragrãs ab ea manauerit.

Corpus exanime diu manet incorruptum.

Poſt ipſius etiã obitum, multis eius ſuffragia deuote implorantibus, omnipotens Deus quam plures gratias elargiri, magnaq; miracula palàm operari dignatus eſt. Propter quæ chariſſimus in Chriſto filius noſter Franciſcus, huius nominis primus Francorum rex Chriſtianiſſimus, chariſſimaque in Chriſto filia Claudia regina, eius conſors (quæ alias coram dicti ordinis tunc generali, ac alijs nobilibus perſonis emiſſo uoto, ꝙ ſi gratiã pro maſculo aſſequeretur, in beati patris honorẽ Frãciſci nomẽ ei imponeret, fulgentiſſimum puerum in lucẽ edidit: illique, iuxta dictum eius uotum, Franciſci nomẽ imponi fecit) Necnon dilecta etiam in Chriſto filia, nobilis mulier, Aloyſia de Sabaudia, Andegauenẽ. & Angoliſmenẽ. Duciſſa, Cenomanenſiſque Comitiſſa, eiuſdem Franciſci regis genitrix, nobis per uenerabilem fratrem noſtrum Dionyſium epiſcopum Mauclouien. generalem, ac dilectos filios, Iacobum Lucam, decanũ eccleſiæ Aurelianen. & nobilem uirum Antoniũ Raphin, alias de Poton, dominum temporalem loci de Podio Caluatio Agennen. dięceſis, pro nonnullis particularibus ipſius Chriſtianiſſ. regis negocijs nũcios & oratores ad nos deſtinatos, humiliter ſupplicari fecerunt, ut præmiſsis diligenter inquiſitis & exploratis, ad eiuſdem beati uiri canonizationem procedere dignaremur.

Votum Claudia regina.

Quorum quidem precibus licet libenter annuere uellemus, ſummopereque gauderemus huiuſmodi canonizationem noſtris temporibus diuino quodam myſterio contigiſſe, ac nobis æquum uideretur, ut idem beatus Franciſcus de Paula (quem iam Deus in cęleſti gloria ſanctorum choro dignum feciſſe, pluribus ac manifeſtis indicijs & miraculis oſtenderat) in terris etiam ſibi debito ſanctorum honore, non defraudaretur, ac ſuper eo maxime nobis inſtaret uenerabilis frater noſter Bernardinus epiſcopus Sabinenſis, Cardinalis ſanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ordinis protectorem ab eodem beato uiro, nondum tunc ab humanis egreſſo, aſſumptus: cumulatiſſimæque preces nobis, ac uenerabilibus fratribus noſtris, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, per dicti Ordinis tunc zeloſum, totius Minimorum Ordinis nomine, ſuper hoc ſæpius porrectæ fuiſſent, non ſtatim rem tanti ponderis ac momenti faciendam, ſed iuxta ueterem & laudabilem conſuetudinem, cunctãter matureque conſiderandam duximus.

Roma. Eccleſia iuribus grauibus cunctãter & mature ſe gerit.

Poſt complures igitur commiſsiones aulæ palatij noſtri aduocato conſiſtoriali, & auditoribus cauſarum eiuſdem Palatij ſuper hoc debite factas, tandem tribus etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus ex tribus illorum ordinibus, uidelicet uenerabili fratri Nicolao epiſcopo Alban. de Fliſco, & dilectis filijs noſtris Dominico tituli ſancti Bartholomæi in Inſula, presbytero de Iacobatijs, ac Iohanni ſanctorum Coſmæ & Damiani, noſtro ſecundùm carnem nepoti, diacono de Saluiatis, reſpectiue nuncupatis Cardinalibus, de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu commiſimus, ut ipſi uiſis & examinatis proceſsibus, editis ſuper eiuſdem beati uiri uita, moribus, fama & miraculis, ante & poſt ipſius obitum eius interceſsionibus à Deo factis, alijsque cunctis ad ſanctorum canonizationem huiuſmodi neceſſarijs, ſe ſuper omnibus ac ſingulis diligenter informarent, & per eos comperta, in noſtro ſecreto conſiſtorio (ut moris eſt) fideliter referrent. Cumque ipſi cardinales, uiſis ac diligenter examinatis diuerſis proceſsibus, in partibus Calabriæ & Franciæ de ſedis Apoſtolicæ commiſsione habitis, & ad curiam noſtram trãſmiſsis, teſtiumque fide dignorum depoſitionibus, pro tantæ rei dignitate debite ponderatis, de ſupradictis miraculis, ac uitæ ſanctimonia, & alijs à iure requiſitis, fidelẽ nobis relationẽ in pluribus etiã ſecretis cõſiſtorijs iã feciſſent, nosq; ipſorũ & oium aliorũ cardinalium uota, pro faciẽda dicta canonizatione conuenientia & conformia inueniſſemus, & pro ulteriori executionẽ dilectus filius Angelus de Ceſis, utriuſque iuris doctor, & dilectæ aulæ noſtræ cõſiſtorialis aduocatus, in publico conſiſtorio omnia de ipſius beati uiri uita, moribus, fama & miraculis copioſe percenſuiſſet, nobisq; humiliter ſupplicaſſet, ut ad eiuſdem beati canonizationẽ, matura deliberatione pręhabita, procedere dignaremur: Nos de relatis coram nobis inprimis humiliter Deo gratias agentes, rogauimus oẽs, in eodem publico cõſiſtorio tunc adſtantes, ut ſuis orationibus & ieiunijs Eccleſiã Dei iuuarẽt, ac nè eam altiſſimus modo aliquo in huiuſmodi canonizationis officio errare permitteret, inſtanter orarent. Demum, poſt aliquot dies conuocatis denuo in aula noſtra conſiſtoriali in palatio Apoſtolico uniuerſis & ſingulis, qui tunc aderant in noſtra Romana curia Eccleſiarum prælatis, patriar-

patriarchis uidelicet, archiepiſcopis ac epiſcopis, in præſentia eoruodem fratrum ooſtrorum præfatæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardioalium, eoſdem proceſſos ſuper ipſius beati uita, moribus, fama & miraculis editos, per eundem Angelum breuiter ſummarieque repeti fecimus. Quæ cùm ex ſerie per Cardinales, ac alios, quibus id munus per oos ioiúctum fuerat, coarctata & expoſita fuiſſent, omneſque adſtantes prælati, quid ſibi ſuper huiuſmodi oegocio uideretur, interrogati, unanimi conſenſu, nollo penitus diſcrepante, reſpōdiſſent ſibi uideri, quòd idem beatus uir inter ſanctos merito adſcriberetur & coonumeraretur: Nos iterum humiles omnipotenti Deo gratias agentes, qui ad beatum ſeruum ſuum debitis honoribus proſequēdum, corda noſtra illuminare dignatus eſſet, ipſius canonizatioois diem, Dominicam in albis nuocupatā (qua in Eccleſia cantatur, Quaſi modo geniti infantes, quæ tuoc occurrebat prima die Maij, anni Domini milleſimi quingenteſimi deciminoni, qua etiā tūc beatorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi feſtum cōtingebat) deputauimus, ac io baſilica principis Apoſtolorum de urbe amplum ſuggeſtum ligneū de more parari & exornari iuſſimus. Super quo quidem hodie, adſtante populo ac uniuerſo clero, de uita, miraculis & fama eiuſdem beati Franciſci de Paula, humili deuotioneque pleno ſermone per nos, ut moris eſt, habito, deindeque Litania & Hymoo, Veni creator ſpiritus, per omnia deuote decantatis, necnon à procuratoribus cauſæ ipſius canonizationis, & à Chriſtianisſimi Francorum regis oratoribus huiuſmodi, eiuſdemque Ordinis Minimorum tunc Vicegenerali Correctore, à nobis magna cum inſtantia petito pronunciari adſcribi inter ſanctos eundem beatum Franciſcum de Paola, cùm iam omnia cōſummata eſſent, omneſque conſuetas Eccleſiæ cæremooias ſuper ea re rite ſeruauiſſemus, Deum præ ocolis habentes ad canonizationem eiuſdem beati ſub his uerbis procedendum duximus & proceſſimus: Ad honorem omnipotentis Dei, patris, & filij, & ſpiritusſancti, ad exaltationem fidei catholicæ, Chriſtianæque religionis augmentum, ac ordinis Minimorum conſolationem & incrementū, authoritate Domini noſtri Ieſu Chriſti, beatorumque Petri & Pauli Apoſtolorum eius, & noſtra, de fratrum noſtrorum ſpeciali conſilio & aſſenſu, decernimus & diffinimus, bonæ memoriæ Franciſcum de Paula, eiuſdem ordinis Minimorū inſtitotorem, in cœleſti Hieruſalem inter beatorū choros iam receptum, æternæque gloriæ condonatum fuiſſe, ac ſanctorum confeſſorum catalogo adſcribendum fore, ipſumque huiuſmodi catalogo impræſentiarum adſcribimos, & eum tanquàm ſanctum, publice priuatimque colendum eſſe declaramus atque mādamus: ſtatuentes eius feſtum die ſecunda mēſis Aprilis ab uniuerſali Eccleſia annoatim celebrādum fore, & ab eo ſuffragia à Chriſti fidelibus implorari & expectari poſſe, omneſque ac ſingulos honores illi merito præſtandos & exhibendos eſſe, qui cæteris etiam ſanctis confeſſoribus, in huiuſmodi catalogo deſcriptis, conuenire noſcuntur. Quibus debite peractis, inchoatoque per nos ac decantato, & ad finem uſque à cantoribus proſecuto hymno: Te Deum laudamus, in illius etiam fine cardinali diacono in cantu diceote, Ora pro nobis beate Franciſce de Paula, à choroque reſponſo, Vt digni efficiamur promisſionibus Chriſti: Nos ilico propriam orationem de eodem ſancto alta uoce decantauimus, dicentes: Seruitutis noſtræ tibi Domine iura ſoluentes, quæſumus, ut beati Franciſci de Paula confeſſoris tui patrocinio ſuffragante, in oobis tua dona multiplices, & ab omoibus tuearis aduerſis. Per Chriſtum Dominum ooſtrum.

Forma canonizationis.

Oratio de S. Franciſco de Paula.

Deiode uerò à dicto choro reſponſo, Amē, ſolennem illic Miſſam noſipſi celebrauimus de dicta tunc currēte Domioica in Albis, collectas ſingulas ſub una concluſione terminantes: Additis etiam prædicta, cæteriſque ſpecialibus eiuſdem ſancti Franciſci de Paula collectis, immediate ſequentibus: Pro ſecreta uidelicet, Hoſtias Domine tuorum ſuſcipe populorum, quas tibi io beati Franciſci de Paula, feſtiuitate dicamus, ut nobis conferant tuæ propitiationis auxilium. Cum ſua coocloſione, uidelicet, Per Dominum &c. Deinde uero poſt communionem ſubiunximus, diceotes: Cœleſti Domine ſacramento conſolati, te ſupplices deprecamur, ut intercedente beato Franciſco de Paula, ab omoi oos mentis & corporis labe cuſtodias, & per ipſum tuæ ſentiamus indulgentiæ largitatem: Cum ſimili concloſiooe. Et ita Miſſam ipſam ad fioem uſqoe cum ſolitis cæremonijs iuxta ordinarium Apoſtolicum illic debite terminauimus, iodulgentiamque plenariam omoibus, officio huiuſmodi tunc aſſiſtentibus, deuote coocesſimus, ac etiam io loco ſepulturæ eiuſdem ſaocti Franciſci de Paola, io depoſitionis ſuæ die, uidelicet ſecunda Aprilis, huiuſmodi perpetuo duraturam quadragiota annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim coadonauimus, ad laudem & gloriam omoipoteotis Dei, qui in ſanctis ſuis mirabilis & glorioſus, uiuit & regnat benedictus in ſecula ſeculorum. Cæterum, quia difficile foret præſeotes originales literas ad omoium notitiam deferri, uolumus & decernimus, quòd earundem Tranſumptis, manu ootarij publici ſubſcriptis (ſub ſigillo uenerabilis fratris noſtri Paridis moderni, & pro tempore exiſtētis epiſcopi Piſauren. ac cæremoniarum Magiſtri, uel alicuius alterius Prælati Eccleſiaſtici) fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis ubique ſtetur, acſi originales literæ huiuſmodi eſſeot exhibitæ uel oſtenſæ. Nulli ergò omnino homioum liceat hāc pagioam noſtrorum proceſſus, uoluntatis & decreti infringere, uel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipoteotis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno iocarnationis Dominicæ milleſimo quiogenteſimo decimonono, Calendis Maij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Ia. Sadoletus.

H. de Buſſeyo.

ORATIO FVNEBRIS IN SANctum patrem & confeſſorem Nicetam, quam ſcripſit Theoſterictus, illius beatisſimi uiri diſcipulus. Habetur in Simeone Metaphraſtæ.

3. Apri.

PRopoſitum nobis eſt maximæ cuiuſdam utilitatis argumentum, ſanctisſimi patris ooſtri Nicetæ commemoratio: quæ propoſita oobis eſt, uelut ſacrum quoddā conuiuium ex omnigeois, non corporeis, ſed ſpiritualibus epulis repente inſtructum: quo conuiuio nō corpora, ſed aniοæ rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expers hodierno die uobis ſpiritualibus conoiuiis ex rudi ſermone apparatum ſuppeditabo: oobis, ioquam, qui ſanctis & animarum altricibus eius doctrinis nutriri ſemper optaſtis. Verum mihi, ſacri auditores, quippe qui (ut

quod in Actis Apoſtolorum ſcribendis de ſe Lucas dixit, & ipſe dicam) inde uſque ab initio, ut ſcitis, patrem hunc ſecutus ſum: mium eſt non omnia quidem continenter ſcribere, (neque enim poſſem) ſed è multis illius præclare factis pauca quædam in hac narratione inſerere ad eorum ædificationem atque utilitatem, qui hæc audiunt, & in poſterũ legere uoluerint: nè honeſtiſſima illius facta, tempore ipſo & alta obliuione obſcurata euaneſcãt. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, ſanctorum hominum uitas, dictaque & præclare facta conſcripſerunt: qui & oratione ſua illos ornarunt, & nobis ex ea re multum adiumenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id

Mat. 5 facere aggreſſi ſumus. Non enim conſentaneum eſt, tantam eius hominis uirtutem ſilentio tegi aut occultari, neque talem lucernam conuenit ſub modio, ſed ſupra candelabrum poni, ut luceat omnibus, qui ſunt in huius uitæ domo (quemadmodum Euangelica uoce nobis traditum eſt) in gloriam cœleſtis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur.

Sed tractationem hanc illos aggiedi conueniens erat, quorum uita recta eſt, & ab omni repræhẽſione libera, oratioque grauis & compoſita, cum illorũ uita congruens. Quarum rerum priorem qui recte præſtiterit, illi, uelut ex ſpiritualium donorum theſauro, & poſterior abunde ſuggeritur. Cui uero ea defuerit, is dubie & cum hæſitatione orationem proferet. Huius autem patris uirtus tanta fuit, ut uix illi, quos ſupra dixi, pro dignitate eam narrare poſſint: uel (ut uerius dicam) ne illi quidem hoc poſſent: tantum abeſt, ut nos poſſimus, quibus utrunque deeſt, uitæ, inquã, probitas, & oratio compoſitionis atque concinnationis elegantiam habens. Verum ſanctiſſimi patris deſiderium, ad id conandum nos exuſcitat atque impellit, qui ex illius narrationibus fortaſſe fructum aliquẽ & animæ adiumentum percipiemus. Qui enim unguenta componunt, quanuis ab unguentorum natura longe abſint, tamen & ipſi odorum ſuauitatis participes fiunt, & aliis odorem per olfaciendi ſenſum impertiunt. Cõtra uero timor ipſe ſeſe opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens imbecillitatem meam, quæ tanto oneri par non eſt: meq; admonet, nè, dum eum uirum laudare uelim, inconcinnis atque inelegãtibus uerbis aliquo modo illum uiruperem, & ad indignationem contra meipſum excitem, ſitque mihi ea res inutilis. Quod nè mihi accideret, ſilentium potius deligendum eſſet, quod eſt ſine timore ac periculo. Neque enim aliquem pœnitet ſiluiſſe, quẽadmodũ locutos eſſe pœnitere ſæpe multos ſolet.

Cũm in his duabus rebus ambigerem, tanq̃ in trutina quadam poſitos, deſiderium ipſum grauioris momenti uiſum eſt, timoris lancem leuiorẽ faciẽs, & orationis authorẽ Chriſtum mihi adiutorem proponẽs, magniq; eius uiri, de quo dicturi ſumus, in condonandis erratis facilitatem. Nam cum adhuc in terris eſſet uir ille, clemens erat, ſciensque delictis noſtris ueniã dare: quam & nunc à beata ipſius anima multo magis mihi dandam eſſe certo ſcio, Grata enim eſt patribus ipſis (ut quidam dixerunt) puerorum lingua quanuis balbutiẽs, Deoque ipſi gratum eſt, quod pro uiribus

Hiſtoria huius ueritas. fit. Moneo aũt illud, nè quis falſum aliquid uel fictum me ſcribere ſuſpicetur. Eorũ enim mos eſt, qui rebus fidem non adhibent, utilitatem omnem abiicere. Nã quid ipſe à mendaciis lucri facerem, ſi alios quidẽ cõmendarem, meipſum uero ſententiæ illi obnoxium

Pſal. 5. redderem, quam contra mendaces prophetæ Dauidi ſpiritus ſanctus ſuggeſſit? Non enim fabulæ ſunt, quæ dicentur, ut externis hominibus uideri ſolẽt. Sed hæc quidem ſatis. Incipiam igitur, Deum ipſum omnis principij authorem propoſitum habens.

Sed undenam incipiam? An patriam, genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quænam erit utilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit ſcriptura, ſanctorum, eſt ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus eſt: patria uero, ſuperna Hieruſalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, ut ait magnus Baſilius. *Hebr. 11.* *Patria S. Niceta.* At ſi quis & inferioris patriæ appellationem ſcire cupit, Cæſarea Bithyniæ illum genuit; illa in uitam hanc eum protulit, aluit, & omnibus cognoſcendum tradidit: illa primæ ipſius ætatis rectè factis fruens ſeſe oblectauit, *Pater.* Quòd pertinet ad parentum nomina, nõ poſſum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: ſed pater Philaretus uocabatur: cuius filius cùm uirtutis amator fuiſſet, re ipſa cũ patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis ſtudioſus & Deo gratus, quippe qui monaſticæ uitæ inſtituto dignus poſtea factus, perfectior euaſit. Ille cùm legitimam uxorem duxiſſet, ex ea unicum hunc filium ſuſcepit, & octauo die, poſtq̃ puer natus fuit, uxorem ipſam amiſit. Deus enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit.

Adhibetur literis. Educatus igitur puer fuit apud patria matrẽ. Cũq; parum creuiſſet, iis literis, quibus pueri ſolent erudiri, ediſcendis parens ipſe eum tradidit. Cùm autem puerulus diſcẽdi eſſet cupidus, & laboris ualde amãs, paucis annis omnia edidicit: poſtea uero Pſalterium memoriæ mandauit. Cumque illum in Eccleſia pater totondiſſet, ut Anna Samuelem, Deo ipſi eum dica- *1. Reg. 1.* uit, & omnino addixit, ut æditui locum interea teneret. Quod munus ille, oẽm reuerentiã & ſpiritualem prudentiã adhibens, ita exequebatur, ut oẽs mirarentur, quanta cũ uirtute ſe gereret, & q̃ cõpoſito animo eſſet. Quis enim hunc aliquando uidit in ludis puerilibus uerſantẽ, ut pueris mos eſt, geſtire, ſaltare, currere huc atq; illuc, in terra ſe uolutare, atque ululare? Quis hunc prope illos, qui choreas exercẽt, tã uiros, q̃ mulieres, ſedentẽ uidit, uel aliquo modo adhærẽtẽ, & inhoneſta illorũ uerba aliquando audientẽ? Quis illum ſympoſijs eorũ, qui diu in uino ebibendo immorantur, quibuſq; tragœdiæ, tumultus, & nugæ amicæ ſunt, uel paululum adhærẽtem adſpexit? Domi enim ſedens, & librum in manu habens, legebat diligẽter, & ut id, quod in Euangelio eſt, dicam, proficiebat ſa- *Luc. 2.* pientia, ætate & prudentia: neque unq̃ à diuinis conuentibus aberat, ſed diuinas literas cordis ſenſu percipiebat: modo id, quod dixit Deus ad Abrahã: Exi de *Ge. 12.* terra tua, de cognatione tua, & de domo patris tui: modo illud Eſaiæ prophetæ dictum: Exite de medio *Eſ. 52.* ipſorũ, & ſegregemini, & impurũ nè tetigeritis, dicit Dominus, & ego ſuſcipiã uos: itẽ illud, quod diuina uoce prolatũ eſt; Qui diligit patrẽ uel matrem plusq̃ *Matt. 10.* me, nõ eſt me dignus: & qui nõ accipit crucem ſuã, & ſequitur me, nõ eſt me dignus. & alio loco: Si quis uult *Luc. 9.* uenire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me &: Si quis ueniens ad me, nõ renunciauerit omnibus, quæ poſſidet, adhuc autem & *Luc. 14* animæ ſuæ, non poteſt eſſe meus diſcipulus.

Hæc cũ audiret, & his ſimilia, nõ in uia ſemẽtẽ ſpargebat, hoc eſt, in ipſius mẽtis ſuperficie, ita ut conculcari poſſet, & à uolucribus cœli, hoc eſt, a malignis ſpi- *Matt. 13.* ritibus ſubripi ac deuorari, neque ſupra petras hoc eſt, ſupra cor ſenſu carẽs & aridum, ita, ut æſtus, id eſt, tentationis tempore, tanquàm ea, quæ radicem non haberent, cito exareſcerent, nõ denique in medias ſpinas, hoc eſt, in huius uitæ ſolicitudines fundebat ſe- *Fructus Trigecuplus.* mina, quibus ſolicitudinibus ſuffocata mens fructum nullum ferret: ſed in terram ſui cordis ualde bonam ac pinguem, ſemen ipſum reponebat: quãobrem fructum reddidit Deo ipſi trigecuplum, ſexagecuplum

&

Fructus trigecuplus. Sexagecuplus. Centuplus. Pſa. 83

& centuplum: trigecuplum, eo quòd uitam cum uirtute tranſegit: ſexagecuplum, quoniam monaſticæ uitæ exercitationem puram & innocentem ſeruauit: cẽtuplum, quia pro fidei confeſsione multas perſecutiones ſuſtinuit: de quibus poſtea loquemur. Nunc autẽ ad ea, quæ nobis propoſita ſunt, redeundum eſt.

Cùm diuina eloquia, quæ ſupradiximus, audiuiſſet, quidnam illum feciſſe aut conſultaſſe aliquis cogitabit? Mentem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit, & ad optimam quandam formam ſeſe traduxit, de uirtute (ut eſt in literis diuinis dictũ) in uirtutem progrediens, & iis, quæ inferiora ſunt, præferens meliora, ſecum cogitabat, quomodò Deum ſanctè coleret. Cumq́ue à ratione ipſa rectè ac rite præſidente didiciſſet, facile fieri poſſe, ut uita cęlibe ac perturbationibus uacua, ſenſus ipſos purgare, & mente pura ad id, quod purum eſt, accedere poſſet: à mundi uoluptatibus ſe abrumpere, & ad Deum adiũgere ſtuduit. Cumq́ue patri ſuo, amicis, conſanguineis, æqualibus, iis denique omnibus, qui ad eum pertinebant, ſalutem multã dixiſſet: ab ea regione, quæ ipſum aluerat, ſtatim auolauit, & ad torrentem eiuſdem urbis, in meridiei parte fluentem, ad ſenem quendam, Stephanum nomine, qui illic ſolitaria uita utebatur, ſe contulit, eiusq́ue in rebus aſperis perferẽdis ſocius erat: quinimmo cum ipſo certabat, dum monaſticæ uitæ legibus ab illo erudiebatur.

Vitam amplectitur monaſticam.

Poſtea uerò quàm eius diligentiam & alacrẽ ſtudium ſenex ille animaduertit, author ei fuit, ut ad cœnobium iret, quippe quòd multum ea res expediret, præſertim iuuenibus, eo quia iis, qui ad ſummum uirtutis faſtigium peruenire cupiunt, plus exercitationis imponit. Bono ſenis cõſilio magnus ille uir uſus eſt, eiusq́ue preces pro uiatico ſumens, uiam ad mare ducentem tenebat, diuina prouidentia ipſum dirigẽte, quæ per eum uitum populum ſanctiorem factum, & bonorum operum æmulatorem adeptura erat. Venit igitur ad Meditij monaſterium, quod tunc à paucisſimis colebatur, & à ſanctisſimo patre noſtro Nicephoro, qui monaſterium conſtituerat, regebatur. Supplex autem à paſtore illo petebat, ut in monaſterium acciperetur. Cumq́ue perſpicacisſimus paſtor eum uidiſſet, & ex habitu ac moribus uirum optimum eum fore coniecieſſet, libenter ipſum accepit, & in ſuo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei præceptis obſeruandis operam dabat. Cumq́ue omnes uitæ huius fragilis atque caducæ uoluptates pro nihilo faceret, ſyncera, non adulterina, neque ficta terrenarum rerum abdicatione, ſeipſum mundo crucifixit, & mũdus ipſi crucifixus eſt. Quamobrem non amplius ſibiipſi uiuebat, ſed Chriſto & Præſidi, omnemq́ue affectum corporeum illo affecto, qui ad res ſuperoas ac cœleſtes pertinet, omnino extinxit.

Itẽ cœnobiticam.

Huius autem uiri peregrinatio fuit immutabilis, nam ex quo tempore à patria euolauit, non amplius illam uidit uſque ad eum diem, quo ad Deum profectus eſt. Idem omnem prauitatem & ad obediendum difficultatem, facili & ab omni curioſitate ac ſimulatione aliena, obedientia ſuperauit. Cogitatio aũt eius aſsidua, & nullam intermisſionem accipiẽs, erat mortis meditatio. Ventrẽ uero multis dominantẽ ita ſubiecit, ut uel res neceſſarias admodũ parce ipſi ſuppeditaret, iis tantũ utens, quæ ad uitæ uſum pertinent. Cõtinentiã non ſolũ à cibis abſtinendo exercebat, ſed ab omni terreno affectu ſeipſum remouendo, quẽadmodũ ille dixit: Qui certat, ab oĩbus ſe abſtinet. Tẽperantiam & caſtitatẽ ita perfectã oſtẽdebat, ut fragile hoc corpus ad eũ ſtatũ traduceret, in quo eſſet corruptionis expers futurũ, & in corpore hoc terreſtri uitã incorporeã ageret, purã & angelorũ inſtitutioni ſimilẽ.

Eius obedientia. 1. Cor. 9. Temperantia.

Nõ erat in eo uiro furoris perturbatio, neq; iracũdiæ aut ſimultatis affectus: nõ odij, aut obtrectationis, uel alios condemnãdi ſpẽs: nõ loquacitatis, uel facetiarũ, neq; ocioſi ſermonis opinio: ſed omne ipſius ſtudium atq; opus erat Diuinorũ eloquiorũ meditatio, & ſolertes ad Deũ preces. Nulla in re inanis gloriæ uel ſuperbiæ ueſtigiũ, nihil deniq;, quod ad humanã oſtentationẽ pertineret, in eo uiro cernebat. Summisſionis aũt excellens donũ tam abunde acceperat, ut ubique oẽs ſeipſo præſtãtiores exiſtimaret, oĩbus ſe ſubiiciẽs. Itaq; nõ ſolũ cũ iis, qui primi erãt, ſed uſq; ad infimos humilitatẽ & obedientiã exercens, charitatẽ in Deũ & in proximũ firmã atq; immutabilẽ retinebat. Nulla in eo fuit humanæ aſſentationis ſpẽs, qua uel aliis, uel ſibi ipſe placere ſtuderet, aut ſui amãs eſſet. Nihil deniq; perperã aut ſimulate agebat. Nulla in eo fuit ueſtis elegantia, ita ut ipſum corpus cõtempſerit, neque omnino ullam eius curã habuerit: ſed hoc tantũ curarit, ut caſtum ac purũ Deo ipſi corpus ſuũ offerret. Omnia igitur morũ ſimplicitate & corde ſyncero ſine hæſitatione aliqua faciebat. Quæ uero à Præſide ipſo dicebant, tanq̃ à Deo ipſo dicta excipiẽs, oẽm quidem curioſitatẽ & hæſitationẽ abiiciẽs, fidem autem ac certam perſuaſionem habens, omnia exequebatur.

Humilitas eius eximia.

Obediẽtia inſignis.

Cũ igitur paſtor ipſe illũ ita ſtudioſum ac prõptũ uidiſſet, qui nõdũ quinquenniũ in profesſione monaſtica pęregerat, ad p̃sbyterij ordinationẽ eũ promoueri curauit: quã p manus magni Tharaſij aſſecutus eſt, qui Cõſtantinopolitanæ ſedis erat Patriarcha, eamq́; ſedẽ multis uirtutibus adornabat. Cũ igitur p̃sbyter ordinatus fuiſſet, & monaſterij curã illi, quãuis inuito, Præſes tradidiſſet, ſanctus ille uir onus illud ſibi traditũ, moleſte quidẽ ferebat: ſed qui nulla in re didicerat repugnare, neque tunc contradicere auſus eſt: ſicq́ue, quãuis inuitus, nihilominus tamẽ onus illud accepit. Cũ igitur eam curam ſuſcepiſſet, oẽm diligẽtiam adhibens, ſtudebat gregem ipſum copioſiorem efficere. Idq́ue factum eſt. Eius enim fama in omnes partes peruagante, plurimi ad eum ueniebant, & terrenis rebus renunciabãt. Itaque paucis annis factum eſt, ut fratrum ſocietas ad centeſimum numerum perueuerit: quos ille, adiuuante Chriſti gratia, ut peritus aliquis gubernator, ad ſalutis portum dirigebat, pro ipſis, ut probatisſimus paſtor, aſsidue uigilans.

Ordinatur presbyter.

Præficitur monaſterio

Factũ aũt fuit, ut qualis erat uita & uirtute ſanctiſſimus pater noſter Niceta, talẽ uniuerſarũ rerum Dominus Deus hominẽ illi miſerit, qui ſecundas monaſterij partes teneret: Athanaſiũ, inquã, illũ uenerãdũ & admirabilẽ uirũ, cuius uirtus non ea fuit, ut obiter illã narrare posſimus: cuius etiã in Deũ charitatem, quã oſtendit, cũ primũ mundo renunciauit, opinor etiã angelos ipſos fuiſſe admiratos. Erat ille patri ſuo charisſimus, & literas apud ipſum ſumme doctus: qui & publicorũ libellorũ ſcriba creatus, magiſtratui, qui Logotheſion dicit, p̃ſectus fuit: unde nõ uulgares mũdi huius honores eius pater per filiũ ad ſe uẽturos ſperabat. Cum uero iuuenis ille oĩa hæc cõtempſiſſet, & oĩ rei eſſet intentus, ut cœnobij habitu ſe indueret, idq́ue feſtinans perfeciſſet, eius pater, cũ hoc audiuiſſet, ui ad ſe illũ traxit, & indumẽtis quibus ex cęnobio ueſtitus fuerat, proiectis, p̃cioſis ueſtibus illũ, quãuis inuitũ, induit. At iuuenis ipſe patrẽ ſic affatus eſt: Putaſne, ò pater, ſericis iſtis ueſtibus me à p̃poſito cõſilio impeditũ iri? Totũ mẽdũ cõtẽpſi. Quid enim p̃derit homini, ſi uniuerſum mundũ lucret, animæ uero ſuæ detrimẽtũ patiatur? At pater illũ in domo concluſit, exiſtimans ita fieri poſſe, ut à bono p̃poſito ipſum auerteret. Cum aũt iuuenis ipſe opportunitatẽ inueniſſet, ſerica illa indumenta in quatuor partes lacerauit. Quod cũ uidiſſet pater, aliis ſericis ipſum induit.

Athanaſius monachus inſignis.

Luc. 9.

Ille uerò & eas ſimiliter lacerauit. Iratus igitur ea re pater, ita crudeliter filium uerberauit, ut eius terga intolerabilibus illis plagis contabuerint, & medicorum manu atque cura indiguerint. Poſtea uero quàm ille iuuenis patrem certiorem fecit, nullo modo fieri poſſe, ut eius ſententia mutaretur, quamuis membratim illum diſſecaret, pater ipſe ea re compunctus & lachrymis perſuſus, filium ſic allocutus eſt: Vade fili, & perfice iter illud bonum, quod elegiſti, & Chriſtus ipſe tibi opem ferat, teque ab omnibus laqueis diaboli eripiat.

Athanaſius à patre dire flagellatur, ſed permanet in propoſito.

Ita igitur iuuenis ille uenit ad monaſterium, quod ſupra diximus, exercitationis certamina efficaciter illic ſuſcepturus. Tantam uero humilitatem exercuit, ut nihil ſecum attulerit ex iis rebus, quæ in hoc mundo ſpectabiles ſunt. Plerique noſtis eum uirũ, quem dico, & quem uos experti eſtis: ſcitis uiliſſimis ueſtibus indui ſolitum, immò neminem abiectiore ueſte uſum fuiſſe, quamuis ex parentibus ualde terrena hac nobilitate inſignibus, ortus fuiſſet. Hic, ut ſupradictum eſt, à ſanctis patribus noſtris in monaſterium receptus fuit, & ab inclyto Nicephoro ſecundæ partes poſt patrem Nicetam illi conceſſæ fuerunt. Erant igitur ambo illi una quædam anima & mens in diuerſis corporibus, tranquillo ſtatu omnia diſponẽtes, & ipſi quidem à ſancto Nicephoro regebantur, ſed iidẽ omnem fratrum ſocietatem gubernabant, ita ut partim ipſi regerent, partim uero regerentur, mutua inter ſe & Præſidis charitate copulati. Neque unquàm inter ipſos offenſio aliqua, uel diſſidium exortum fuit, ſed erant ueri paſtores, & animæ morbos, ut probati quidam medici, ſanabant, curantes gregem omni ſtudio ac ſcientia. Alter ſecabat: erat enim ad ſecandũ idoneus: alter mitibus quibuſdam uerbis leniens, ſectionem ipſam curabat: erat enim mitis. Alter in iis, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in iis, quæ ad ſpiritum attinent, uerſabatur. Vterque autem utrique rei ſtudebat.

Niceta & Athanaſii in gubernando monaſterio prudentia &c.

Itaque, ut peritiſſimi quidam medici, omnem, ut diximus, diligentiam adhibentes, oues Chriſti rationales paſcebant. Duritiem atque acerbitatem ex increpatione & ignominia proficiſcentem lenientes, ſegnitiemque & languorem, uel tentatione aliqua, uel mœroris ardore illatum, orationis comitate, & diſcretionis atque commiſerationis medicina erigentes; tã quàm è ſomno fratres exuſcitabant. Quod uerò in eis ceciderat & confractum erat, futuri iudicij timore illud colligãtes curabant. Triſtes & ſegnes, & ipſa incuria diſſolutiores ac lentos factus, laborioſæ doctrinæ ſtimulis erigebant. Eos uero, qui celeriter gradiebantur, & alios anteuertebant, maximè atque attentiſſime obſeruabant, nè illis ambitionis opinio, tanquàm fera quædã irrepens, inſidias faceret. Denique (ut ſummatim dicam) omnem gregem omni ſtudio ac diligentia cuſtodiebant, uigilantes pro illo, & feras, quæ non oculis corporeis, ſed animo compræhenduntur, ab ouium rapina profugantes, non ut mercenarij, ſed ut optimi paſtores Chriſti paſtorum principis. Ita uero omnium fratrum ſocietatẽ edocuerunt & mutua charitate atque concordia deuinxerunt, ut uero de ipſis illud dici poſſet: In hoc cognoſcent omnes, uos meos eſſe diſcipulos, ſi charitatem habueritis adinuicem. Tunc quamuis hæc feciſſent, ab omni tamen audacia procul aberant. Nugarum uero & facetiarum ne nomen quidem in illis uiris audiebatur: ſed in diuinorum eloquiorum meditatione uitam degentes, ita miniſterium ſibi commiſſum ſinguli exequebantur, totumque Pſalterium quotidie pronunciabant: quo expleto, ad eorundem pſalmorũ uiciſſim canendorum ordinem ſe parabant, ita ut nunquàm omnino à Dei gloria celebranda ipſi uacarent. Ac ſi cuiuſquam uitio factum eſſet, ut ocioſus ſermo irreperet, cõtinuo alius quiſpiam admonitione ſua eius ſermonis continuationem abrumpebat. Erant & fratres aliqui clàm diſpoſiti, qui uniuſcuiuſque dicta & facta patribus nunciabant, ut ea re fieret, nè quis, abſentibus iis, qui præſidebant, ocioſum aliquod uerbũ proferre auderet, idque uitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac factorum auſugerent.

Ioã. 13

Totum pſalteriũ dicũt quotidie.

Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum myſteria perficiebantur, ſtabat magnus pater noſter Niceta ante ſanctam & ſacratam menſam, ut ſancto Dei throno aſſiſtens, ſacrificium & Diuina myſteria obeundo. Sanctus uero Athanaſius aſſiſtebat, cogitatione & mente tota intentus, miniſterij flabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter poſtea fuit: ſtabat, inquam, metuens ac tremens, ſuaſque genas ac pectus lachrymis madefaciens. Sicque totum ſanctũ illud ac Diuinum miniſterium complebant. Cùm uero ita pure atque innocenter ſacra facerẽt, ſancta puriſſima atque immortalia myſteria impartiẽtes aliis, uniuerſum populum ſanctum efficiebant, eumque in pace multa dimittebant.

Miſſa ſacrificium.

Ad hæc ſanctiſſimus pater noſter ad Domini Dei templum crebro fratres congregans, docebat, admonebat, & ita hortabatur. Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quamobrem congregati ſumus, aſſidue cogitemus, & quàdiu tempus habemus, ſolertes ſimus & certemus, neque ſegnitie nosipſos lentos fieri patiamur. Quandiù mercandi tempus nobis eſt, animæ noſtræ lucrum abunde nobis comparemus. Cùm enim mercatus amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non eſt, inquit, in morte qui memor ſit tui: non eſt in inferno confeſſio. Conſideremus quales pœnæ illos maneant, qui multa peccata commiſere, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo Iudex ipſe miſericors eſt: in illo autem altero non item. Hic miſeretur, illic punit. Hic ſeptuagies ſepties peccata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrem hic laboremus, & ſtudioſe contendamus, nè ignauia ipſa diſſolutos nos faciat. Curramus feruenti & celeri gradu, (curſu enim opus eſt, & illo quidem uehementi) ut perueniamus ad perfectionis menſuram. Sobrij ſimus ac uigilemus, quoniam qua hora non putamus, Dominus noſter ueniet. Contemnamus mundum, & ea quæ ſunt in mundo. Carnem & eius ſuperbiam execremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugiamus carnis uoluptates, auerſemur eius libidinem. Sint nobis deliciæ ipſæ inuiſæ, nè & ipſi deliciæ ſimus inimicis noſtris. Amplectamur continentiam, per quam anima noſtra pura efficitur. Aduerſariorum inuaſiones repellamus, & animi ſubmiſſionẽ poſſidere ſtudeam⁹ quæ ad cœlos nos ꝑuehat. Confeſſionẽ teneamus, cõpendioſam illã ſalutis uiã. Obedientiam ediſcamus, uitæ impatibilis cõciliatricẽ. Anguſtias in nos uenientes patiẽter excipiamus, ut noſtra, nõ ut aliena quædam exiſtimantes. Nõ enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis, ut ait Apoſtolus. Studeamus ingredi in illã unicam fidei copulam, neque huius mundi facultates futuris illis bonis anteponamus. Nihil eorũ, quę corrupta & caduca ſunt, admiremur: neque rebus ſtabilibus id ꝑferamus, quod ſtabile nõ eſt. Supernas res inquiramus: illas aũt ſupernas eẽ arbitremur ac ſentiamus, ubi Chriſtus eſt. Turpitudo & ſermo de rebus ſtultis abſit à nobis: hæc enim odit ſpiritus ſanctus, quoniã & de uerbo omni otioſo rõnẽ reddemus in die iudicij. Mortificemus mẽbra noſtra, quæ ſunt in terra, & ſtudeamus illa offerre hoſtiam ſanctam & Deo placẽtẽ. De nulla

Niceta ad fratres exhortatio egregia.

Pſal. 6.

Luc. 12

Rom. 8

Matt. 12.

alia

Eph. 6 alia re, niſi de animæ noſtræ ſalute, ſoliciti ſimus. Accipiamus armaturam ſpiritus, ut poſſimus ſtare aduerſus inſultationes diaboli: cum his enim inimicis nobis colluctatio eſt, qui corporeis oculis nõ cernuntur: non aduerſus ſanguinem & carnem tantũ pugnamus. Seruiamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus gratias ei, qui nos uocauit in uitam ſempiternã.
Mat. 7 Ipſius mandata obſeruemus: anguſta eſt enim uia & aſpera, quæ ducit ad uitam: per illam autem uiam ambulare ſtudeamus, quàm maximè poſſumus. In ora-
Eph. 4 tione & precibus fortiter perſiſtamus. Deponamus ueterem hominẽ cum ſuis actibus & libidinibus, ut induamur nouo, qui creatus eſt ſecundùm Deum in ſanctitate & iuſtitia. Subiiciamur nobis uiciſſim in ti-
Matt. 13. more Dei. Caſtitatem & temperantiam, ac mẽtis ſynceritatem poſſideamus, ut angelorum contubernales efficiamur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, ut ſol. Quale igitur erit noſtrum dedecus, illos quidẽ ut ſolem effulgentes uidere, qui lucis opera fecerũt, nos uerò ipſos obſcuratos & tenebris inuolutos, quippe qui noctis opera effecerimus? Satis quidem ad pœnam, uel dedecus hoc futurum eſt. Quamobrem precor, inquit, uos, ut operum, quibus ſancti uiri ſtuduerunt, imitatores eſſe contendamus, ut una cum ipſis in illa requie eſſe poſſimus, unde aufugit dolor, triſti-
Eſ. 35. tia & gemitus. Charitatẽ igitur in omnes habeamus,
Apo. 9. pacemq; ac ſanctitatem amplectamur, ſine quibus ne-
Heb. 12 mo uidebit Dominum: omnem uero ſolicitudinẽ noſtrã in Deũ coniiciamus, quoniã ipſi curæ nos ſumus.

Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à ſeipſo cum beatus ille uir nos edocuiſſet, & hortatus eſſet, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus bonus eſt. itaque dabit nobis ſermonẽ ſapientiæ ad os noſtrum aperiendum, quo uobiſipſis ea, quæ expediunt, & alias commemorare, & noſipſos ad Dei præcepta obſeruanda excitare poſſimus. Hæc patris documẽta apud omnes quidem ad animæ utilitatem ſpectantia dicebantur: quæ uero priuatim ſingulis idem pater dicebat, in ſanctam ſuam cellam unumquenque uocans, illa quidem neque numerari, neque narrari poſſunt. Sæpè enim totam noctem inſomnem tranſigebat, admonens ſingulos fratres de rebus ſalutaribus, omnes miſericordia proſequens, omnes curans, omnibus commiſeratione impartiens, omnibus omnia factus, ſicut beatus Paulus ait, ut om-
1. Co. 9 nes lucrifaceret. Quis enim ab aliquo dæmone, humanæ carnis inſidiatore, impugnatus unquàm fuit, & huic patri cum fide & cordis cõtritione id aperuit, ac non ſtatim à tali dæmone liberatus eſt? Quis à mœrore ac ſegnitie, atque anxietate, quæ mentem ipſam obſcurant, uexatus fuit, & hunc adiit, ac non ſtatim ad tranquillitatem, ſolertiam & fortitudinem exuſci-
Ieiuniis & uigiliis ſe affligit. tatus eſt? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam perturbationem huic confeſſus, non ſtatim ab ægritudine ipſa curatus eſt? Erat eius corpuſculum uigiliis ac ieiuniis ita liquefactum, ut propter ſummam imbecillitatem uix loqui poſſet. Quis ita continentiam amplexus eſt, ut pater noſter Niceta, qui uel res neceſſarias, panem dico & aquam, parce ſumebat? De uino autem & reliquis delicatis cibis, ſuperuacaneum eſt aliquid dicere. Quis ita caſtum atque purum cor-
Mat. 5 pus, ut hic, habuit? Quis manſuetudinem & humilitatem, ut hic, perfectam exercuit? Quis perſpicax, aut miſericors, ut hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino propoſitas, manifeſte complexus eſt, cum & pauper ſpiritu fuerit propter regnum cœlorum, & lugendo una cum his laborarit, qui ex utraque parte laborant, ut Paracleti conſolationẽ aſſequãtur. Idem manſuetus & humilis fuit præter cæteros, ut terræ illius, quæ à manſuetis poſſidebitur, hæreditatem acciperet. Idem eſuriit & ſitiuit iuſtitiam, neq; unq̃ eius rei ſatietate affectus fuit. Ita uero miſericors & pauperũ amator extitit, ut neque illi ſatis eſſent ea, quæ poſſideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit mundus corde, quo & Deum uidit, & cũ eo uerſatus eſt: pacificus, & ab omni altercatione alienus ut Dei filius uocari poſſet. Paſſus eſt & perſecutionẽ propter iuſtitiam: exprobrationemque & uerba peſſima ab alienæ ſectæ hominibus mentientibus audiuit propter Chriſtum. Quamobrem & exultans, copioſam pro his rebus mercedem in cœlis recepit.

Cum his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritũ ſanctum in ſe habitantem haberet, diuinis muneribus dignus fuit effectus, & eiiciendi prauos atque impuros ſpiritus facultatem à Deo ipſe accepit, idq; merito: Glorificantes enim me, inquit Dominus, & ipſe *1. Reg. 2.*
glorificabo: & quæ deinceps ſequuntur. Id uero, quod dicturus ſum, ipſe quidem non uidi, ſed quidam è numero fratrum, poſtquàm pater ſanctiſſimus diẽ obiit illud mihi narrauit. Aiebat enim, quòd cum monaſterii ianitor neſcio qua in re occupatus eſſet, eius rei miniſterium paſtor ipſe illi ſupplendum commiſit. Quod munus cum obiret, uenit uir quidam ex eorum numero, qui uerſabantur in illa regione, ad monaſterii ueſtibulum cum adoleſcentulo quodam, qui mutus ab ortu ipſo fuerat. Vir autem ille fide impulſus eum fratrem precabatur, ut puerũ ſumeret, & ad magnum Nicetam duceret, qui pro ipſo Deum precaretur. Cumque patri hoc ille ſignificaſſet, ſedato animo pater ipſe eum repræhendit ac remiſit. Sed cum ille perſiſteret, dicens eum uitum fide ductum id petere, iuſſit puerum ad ſe duci. Quo facto, Niceta puerum *Precibus & ſigno crucis ſanat mutum*
accepit, & pro ipſo Deum precatus, Crucis ſigno illũ ſignauit, & adiuuante Chriſti gratia, puerum, qui nõdum locutus fuerat, bene loquẽtem ad patrem remiſit. Qua re eius pater admiratione affectus, cum multas gratias Deo, utroque ſancto egiſſet, cum puero ipſo hilaris domum ſuam rediit. Quæ uero ipſe cognouis, illa nequaquàm ſilebo.

Erat frater quidam in monaſterio ex eorum numero, qui ſimpliciores ſunt, & malitia omnino uacui, qui à patribus propter laudabilem ſuam innocẽtiam ac ſimplicitatem ualde diligebatur. Huic cum malorum origo diabolus inuideret, peſſimis ſuis artibus uſus, ad amentiam atque inſaniam eum hominem impulit. Id beatus Niceta moleſte ferebat, cùm fratrem ſic affectum ac talia patientem uideret. Deinde nos hortatus eſt, ut ad ueſperam uſq; ieiunaremus. Cũq; *Ieiunio, oratione, & ſancti olei unctione amentẽ reſtituit.*
ſancta fratrum congregatio in unum cõueniſſet, poſt perfectum diuinum miniſterium, accepit uir ſanctus fratrem illum, & ſuper eũ precatus eſt: cumque oleo ſancto & unguẽtis ipſum unxiſſet, rurſus in priorem ſtatum reſtituit, cùm prudentem & mentis compotem, adiuuante Chriſti gratia, eum reddidiſſet. Ex illo igitur tempore frater permanſit incolumis, per ſanctas preces ſancti patris noſtri impurorum ſpiritũũ machinatione ab ipſo propulſata, neque amplius qualecunque damnum in ipſum inferente.

Alius quidã ex iis, qui nuper ad eum uenerãt, impuro ſpiritu laborabat: qui ſpiritus occulte illum uexabat, ſeipſum nõ aperiẽs. ſubterfugiebat enim dæmon ille, ſancti hominis præſentiam metuens. Itaque illũ latere ſtudebat. Cum uerò tempus ueniſſet, quo adoleſcens ille ſanctum monaſticæ uitæ habitum accipere deberet ſub magni Nicetæ catechiſmo, & ſanctarum ipſius manuum impoſitione, idque doloſus diabolus ſenſiſſet, cœpit fratrem poſtera nocte perturbare, & uiſa quædam ipſi obiicere, quibus terrorem ac fluctuationem in eius mentem coniiciebat. Cum igitur frater ille ſeipſum à diabolo vexari, & po-

Diabolus nititur quẽdam abſterrere à monachiſmo.

tentia illius ſe opprimi animaduerteret, media nocte ſurrexit, ut ad ſanctum uirum confugeret, cumq; prope cellam ueniſſet, in qua magnus Niceta dormiebat, uidit ſerpentem quendam ualde magnũ, qui ante portam illius cellæ ſerpebat, & ingreſſum illi omnino præcludebat. Dæmon enim ipſe in eam figurã ſe uerterat, ut eius mos eſt, quò iuuenem perterreſaceret, nè ad eum uirum introiret, qui ab eo ipſum expulſurus erat. At frater illi ſancti uiri auxilio fretus, & dæmonem contemnens, in cellam magni patris inſiliit, & impuri dæmonis inſidias ipſi aperuit. Tunc ſanctus uir eum Cruce ſignauit, & pro ipſo Deum precatus, illum admonuit atque hortatus eſt, nè talem dæmonem metueret, iuſſitque in cubiculum, in quo dormiebat, reuerti. At inſidiator ipſe per paucos dies ſeipſum ſubtraxit. Cùm autem non ferret ſancti uiri gratiam, & ab eo in ſe illatum ardorem, cœpit rurſus fratrem perturbare, intolerabiles quoſdam cordis dolores immittens. Poſtremo illum collidens, mutum atque immobilem reddidit: cuius uiſcera ira æſtuabant ac dilacerabantur, ut illa diſrumpi nos exiſtimaremus. Cum igitur ſanctus Niceta ueniſſet, pro illo Deum precatus, ſigno ſalutaris Crucis eum ſignauit, & eadem illa hora opprimentem dæmonem ab ipſo eiecit, & fratrem ſanum reddit. Itaque ex illa hora frater incolumis permanſit, nunquàm amplius à tali dæmone offenſus.

Oratione & ſigno Crucis dæmonem expellit.

Alius quiſpiam & ipſe de iis, qui paulò antè uenerant, habebat immundum ſpiritum, ſimiliter & eum ipſum latentem. Cum igitur frater ille aliquot dies in monaſterio manſiſſet, cœpit à dæmone agitari & uehementer uexari. Cum autem ſanctus Niceta illuc ueniſſet, pro fratre ipſo Deum precatus fuit: cumq; dæmonem ab eo expuliſſet, adiuuante Chriſti gratia, ſanum illum reddidit. Dicebat autẽ uir ille, poſtquàm curatus fuit, à ſe uiſum illum diuinum hominem uirgam tenentem, & Aethiopem quendam deformem ab eo eiicientem. Hic cum inſipienter ſe geſſiſſet, & Dei gratiam reieciſſet, antequàm tonſus fuiſſet, clàm diſceſſerat à monaſterio, cum interea nosipſi neſciremus, quid illi euenturum eſſet. Has & alias plurimas & diuerſas ægrotationes eorum, qui febri, aut ex capite, & aliis morbis laborabant, ea gratia, qua donatus à Deo fuerat, beatus Niceta curauit.

Quàm uero in animi ægritudinibus curandis egregius medicus idem pater noſter Niceta extiterit, nemo eſt qui neſciat. Etenim ex ipſo motu atque habitu eos cognoſcebat, qui cogitationibus uel affectibus premerentur. Ac ſi cui accidiſſet, ut in aliquod erratum incideret, (Angelorum enim eſt nunquàm cadere) illum etiã ex triſtitia & uultus mutatione cognoſcebat, eumque ad propriam cellam ſeorſum ductum diuina ſua doctrina atque conſolatione eo adducebat, ut omnes res ſuas aperiret. Quem ſi ualde contritum humiliatum uidiſſet, non ita, ut par erat, ſed mediocriter repræhendebat, cõfirmans in ipſum charitatem, nè abundantiore triſtitia eiuſmodi homo abſorberetur, hac etiam in re beatum Paulum imitatus, à quo in hominem illum Corinthium, qui contra legem fecerat, idem factum ſcimus.

2. Cor. 2.

Hæc ſunt diuini patris noſtri egregia facta, hęc beati uiri fortia opera, hæc uenerãdi hominis & generoſi militis certamina, & uictricia præmia. Quis eius doctrina, aut ſuauiſſimo ipſius ſermone ſatiatus unq̃ fuit? Omnibus erat mitis, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiẽdum facilis, miſericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus diiudicandi arte, totus humilitate refertus, totus manſuetudine & omnibus uirtutibus ſyncere abundans. Tota deniq; ipſius uita & contemplatio, omnibus fuit ædificationis & utilitatis materies. Itaque ad uirtutem omnium uerticem, ad ipſarum, inquam, perturbationum uacuitatem peruenit, cum omnes ſuos ſenſus purgaſſet. Quamobrem totus illuſtris ac ſplendidus factus eſt, totus ſuauis & adſpectu & moribus, totus uenuſtus ac decorus, ab æterna Trinitate ſemper illuſtratus.

Perturbationes in ſe edomitas habuit.

Magnus uero Athanaſius, fidelis & prudens diſpenſator, qui cœnobij res multis annis bene adminiſtrauit, quique multos labores cum patre Niceta paſſus eſt, eorundem certaminum ſocius atque conſors, cum multa præclare in cœnobio feciſſet, in morbum incidit, quo & conſumptus eſt. Quem cum extremum ſpiritum agentem nos circundediſſemus, cumq; precati fuiſſemus, ut apud Deum ipſum, à quo aſſumebatur, noſtri eſſet memor, hunc ſermonem poſtremum habuit: Si ego fiduciam apud Deũ inuenero, & quod cupio aſſecutus fuero, omnino ipſi ſcietis. Cum igitur honeſto quodam modo ſanctos pedes extendiſſet, in Dei manus uigeſimoſexto menſis Octobris die ſpiritum tradidit. Quamobrem cum eius exequias curauiſſemus, in proprio quodam monumẽto, ut mos eſt, ipſum condidimus. Nõ enim noſtris patribus, ut aliis monaſteriis, mos eſt in unum monumentum omnes mortuos reponere, ſed unicuique aptum locum ſeruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, ſeruantes id, quod ita dictum eſt: Terra es, & in terram reuerteris. Illic igitur & beati patris reliquias repoſuimus. At nè eius ſancti uiri monumentum obſcurum eſſet, ſed manifeſtum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, ut ſupra monumentum ex honorato illo ſancti uiri pectore arbor cupreſſus naſceretur. Quamobrem multi fide ipſa impulſi, illuc euntes, arborem illam amplexãtur, & frondes ex ea decerpentes, ad ſanitatem afferẽdam adhibere ſolent.

Athanaſius obdormiuit in Domino.

Gen. 3.

Ex eius pectore cupreſſus naſcitur.

Cum uero pater noſter Niceta Athanaſij obitu nõ mediocriter triſtis eſſet, & eius ſeparationẽ ægrè ferret, utriuſq; officij onus ipſe ſuſcipiens, uigilabat, & ut fratribus prouideret, oẽm laborẽ adhibebat. Non multo aũt poſtea, & communis noſter pater Nicephorus, qui monaſterium diuina ope adiutus conſtituit, & omnia ſua bona Deo conſecrauit, ille, inquã, apud Deum & homines honoratus, & oĩbus charus ꝑꝑ mõris ſuæ modeſtiam, & ipſe mortẽ obiit quarto die mẽſis Maij. Noſter uero pater Niceta, ut legitimus ipſius diſcipulus, eius memoriam ſplendidã ac celebrẽ quotannis agi debere ſcripto tradidit. Tunc oĩs fratrũ ſocietas illũ precabamur, ut principatus ordinationem ſimul atq; appellationẽ acciperet. Noluerat enim eã accipere, quoad beatus Nicephorus ſuperſtes fuit. Ille uero dolebat, idq; admodum moleſte ferẽs, omnes precabatur, ut ipſi eum dimitterent, neq; cogerent talem appellationem ſuſcipere, dicens: Aſſumite alium quemcunq; uultis, qui principatus nomen habeat, & ego cum Deo ipſo, quemadmodum antea faciebã, gregis curã habebo: tantũ uos precor, nè hac in re mihi uim afferatis. Poſtea uero q̃ illi diximus, fieri non poſſe, ut hoc ei concederemus, quoniam cum & ſuperſtite communi illo noſtro patre, ſecundùm Deum ipſe noſter dux fuiſſet & magiſter, multo magis poſt ipſius migrationem eum deceret onus ipſum re & nomine ſuſcipere: Graue, inquit ille, mihi eſt, quod uos, fratres, uim afferentes, mihi imponitis: fiat tamẽ Dei uoluntas. O immenſam ſanctiſſimi patris humilitatem. Quod enim quidam multis largitionibus ambire ſolens, & ſeditione ac bellis ſibi comparant, id propter ſummam humilitatem uiro illi oblatum fuit. Multũ igitur & nos, & amici, atque alij quidam patres ipſum precãtes, ui adduximus, ut eius ꝑfecturæ ordinationem

Aegre in ſe recipit Abbatis uel præfecti nomen.

tionem & appellationem, ſicut ſupra diximus, acciperet. Hanc autem accepit per impoſitionem manuũ ſancti Nicephori, qui tunc erat Conſtantinopolitanæ ſedis Patriarcha.

Iconoclaſtarũ hæreſis. Cum uero nos Byzantij eſſemus, cœperunt rumores quidam ſpargi de impijs & Deo inuiſis contra ueneranda imagines dogmatibus. Malorum origo diabolus ultra modum ſe efferens, & aduerſus Deum arroganter ſe gerens, qui dixit: Ponam ſedem meam in *Eſ. 14.* nubibus, & ero ſimilis altiſsimo: quamobrem & deiectus fuit, & inde uſque à principio humano generi inſidiatus, primum ſe in paradiſum cõtulit, & primũ formatum hominem eoipſo circumuenit ac decepit, quòd illum Deum fore diceret. Itaque fecit, ut Dei præceptum uiolaret, & à paradiſo exterminaretur. Poſtea humano genere amplificato, idolorum ſuperſtitionibus illud oppreſſit, hominibusque ipſis perſuaſit, ut res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, uenerarentur. Cum uero ab eiuſmodi ſuperſtitione, tum a diuino Verbo, quod humana carne ſe induit, tum a ſanctis Apoſtolis ac Martyribus, & alijs diuinis & ſacratis Patribus, chriſti diſcipulorum ſucceſſoribus, homines liberati fuiſſent, & idolorum ſuperſtitio deleta eſſet, neque ſic doloſus ille diabolus ab inſidijs deſtitit: ſed rurſus diuerſas quaſdam hæreſes excogitauit, & per illas ipſas in terris graues diſſenſiones & intolerabilia ſcandala latè diſſeminauit. Quibus etiam ipſis homines liberati ſunt per ſanctas ſynodos, & patres ſanctos, qui conſtanter hæreſibus reſtiterunt, eaſque oppugnarunt, ſingulas ſingulis ætatibus, quibus unaquæque hæreſis exorta fuit.

Impietas Iconomachorũ. Quidnam tunc diabolus ipſe fecit? Num quieuit, uel ceſſauit? Minimè, inquam, ille, ſed rurſus aliam hæreſim excogitauit, extremam, ac primam, quæ omnes alias prӕteritas ſummatim comprehendit, ac ferè Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti diſpenſationem euertit. Nam ſi honor imaginis ad exemplar ipſum pertranſit, ut ait Magnus Baſilius, omnino & è contrario imagine ipſa contempta, neceſſe eſt & exemplar ipſum una contemni. Cum uero imago ipſa honoratur, ſimiliter & exemplar ipſum honoretur neceſſe eſt. Dicam apertius, exemplo quodam appoſito, quod ſenſu percipitur: Fac eſſe imaginem aliquam regalem aliquo in loco impreſſam (olim enim regibus mos fuit hoc facere) deinde duos aliquos homines prætereuntes regalem imaginem uidiſſe, illorumq; alterum, eo quod in regem ipſum optime affectus eſt ad imaginem ipſam cucurriſſe, eamque amplexatum fuiſſe: alterum uero, illi homini ſuccenſentem, qui hoc fecerit in eam expuiſſe, & lutum ipſum utraque manu tollentem, illam ipſam imaginem corrupiſſe ac deleuiſſe. Velim dicas, ſi Rex utriuſque factum cognouerit utrinam illorum hominum ſuccenſebit, aut utrum charum habebit? Nonne priorem illum honoribus & ſtipendijs proſequetur, poſteriorem uero puniet? Quòd ſi terreni Regis imaginem aliquis euertens, id impune non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, & in omnibus rebus, excepto pec-*Nota hæreticè.* cato, nobis ſimilis, imaginem contēpſerit, quam pœnam non habebit? Apage, ne ſis homo ita ſtolidus, ſed reuerere imaginem Chriſti, ſi Chriſtum deſideras. Quòd ſi exemplum non ueneratis, manifeſte ſignificas, neque exemplar ipſum à te honorari.

Argumenta contra imagines, & eorũ dilutiões. Sed agreſtes quidam, dicet aliquis, imagines ipſas Dei loco habent, & ob eam cauſam a quibuſdam audiui, cum temere dicerent, non decere Chriſti imagines effingi. O inſcitiam hominum. Ita enim eorum cauſa, qui oculis ſunt hæbetioribus, & ſolem ipſum tibi, quicunque es, qui hæc dicis, liceret obſcurare. Sed audi noſtræ mentis ſententiam de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ita dictate, alium quidem cultum ſecundum adorationem eſſe, quem primæ & diuinæ illi naturæ adhibere docti ſumus: alium uero ſecundum habitum quendam & anagogice, ut & magnus Dionyſius ait, quem ſecũdũ proportionem nobis congruentem cum ipſa eorum ſignorum, quę ſenſu comprehēduntur, uarietate multiplicari uidemus: quibus ſignis ſacro quodam modo ad Diuinitatem, quæ mente compræhenditur, pro noſtræ conditionis moderatione prouehimur. Itaq; Deum ipſum & diuinam uirtutem cœleſtes quidem mentes, ut ad intelligendum idoneæ, ſicut ipſis fas eſt comprehendunt: nos uero corporeis & ſenſu compræhenſis imaginibus ad diuinas res contemplandas ita ut poſſumus, perducimur. Quòd ſi mente ita excæcatus es, & ad ea, quæ dicuntur, allucinaris, neque te corrigi permittis, ſed in errore perſiſtis, in illo ipſo tempore, quo e uita excedes, fruſtra te id ſecutum fuiſſe pœnitebit.

Alij uero ut minoris momenti hæreſim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idq; facile capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neq; hęreſim hãc eſſe cogitant, ſed contentionem quandam. Ego uero ualde grauem hæreſim illam exiſtimo. Opinor autem & unumquenque eorum, qui rectè ſentiunt, talem eam exiſtimare, quippe quæ Chriſti diſpenſationi inſenſa eſt. Cogita uero & illud, quod aliæ quidem hæreſes ab epiſcopis, & illis inferioribus presbyteris, initium habuerunt: hæc autem ab ipſis Imperatoribus ortum habuit. Scitis uos, quantum inter presbyteros Imperatores interſit. Et illæ quidem ab ijs conflatæ, qui noua & falſa dogmata conſtruere, uetera uero & probata contemnere uoluerunt, paulatim uim adeptæ ſunt: hæc à regali potentia illata eſt. Leo enim, cognomento Iſauricus, cum in Theodoſium iuniorem tyrannidem exercuiſſet, Romanorum imperium arripuit: quo ſuperbe admodum elatus, non dedit gloriam Deo, (per ipſum enim Reges regnant, & potentes ſcribunt iuſtitiam, ut ait Salomon in Prouerbijs) ſed extulit in altum cornu ſuum, & locutus, eſt aduerſus Deum iniquitatem, & poſuit in cœlum os ſuum, & lingua eius tranſiuit in terra: cœpitque hiſtoriam inde uſque a ſanctis Apoſtolis Eccleſijs traditam delere, dicens, non oportere Chriſtum depingi, neq; in imagine illum adorari. *Hæreſis Iconoclaſtarum origo.* *Pro. 8.*

Cum hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno ſuo migrauit, & ueneranda illa hirundo e nido ſuo euolauit, quæ Eccleſiæ uer pulchris concentibus ornans, dies feſtos Domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians & obſcura quædam crocitans, procumbente ipſa Eccleſia, & mœſto quodam modo ingemiſcente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio non parua in orbis terrarũ eccleſijs, mapſo ipſo, tanquam peſte quadam, quocunque percurrente, impietatis potentia corroborato. Poſt hęc ſucceſsit Leonis imperio ſimul atque impietati Conſtantinus filius, malæ radicis malum germen, peſtilētis feræ progenies, draco, animarumque corruptor, atque ex crudeliſsimo Leone pardus natus eſt, uarijs habens ingenium, qui patrem ipſum multis partibus malitia ſuperauit. Non enim ſola imaginum iniuria cōtentus fuit, uerum etiam ſanctos martyres, quã tum in ipſo fuit, honore priuauit, cum præceperit nõ eſſe illos ſanctos appellandos, ſed ſimpliciter nomina ri apoſtolos, Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, & alios ſimiliter. Illorũ autem reliquias omnino contempſit, ac pro nihilo duxit. Atque, ut ſummatim dicam, habitu erat Chriſtianus, mente ipſa Iudæus. Quam enim Chriſtus ſibi in domicilium delegit, *Conſtãtinus Copronimus habitu Chriſtianus animo Iudæus*

delegit glorioſiſſimam, inquam, ſuam matrem, omnibus alijs rebus creatis ſuperiorem, omnium hominum ſalutem, mundi patrocinium, quæ propter uirginitatis ſuæ præſtantiam prope Deum uerſatur: huius, inquam, uenerandum nomen multis modis ab Eccleſia expellere ſtuduit: eius uero interceſſiones, per quas mundus ipſe conſiſtit, illas ne nominare quidem uoluit, cum diceret, nemini eam poſſe opitulari.

Blaſphemia rius in matrē Dñi.

Conabatur autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cum enim aliquando marſupium, aureis nummis plenum, in manum ſumpſiſſet, & ijs, qui cum ipſo uerſabantur, illud oſtendiſſet, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marſupium hoc ualet? Multi, inquiunt illi. Cum uero aurum eieciſſet, rurſus quæſiuit, quantinam marſupium eſſet. Cumq; illi reſpondiſſent, nihili ualere: Ita inquit miſer ille, & Deiparens Maria (neque enim ſanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Chriſtum in ſe habebat, ualde honorata illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differt à reliquis. O blaſphemiam, o ſuperbiam, o immenſam Dei tolerantiam, o ſummam patientiam. Quomodo ipſius lingua non obmutuit, quæ aduerſus Chriſti matrem tam ſuperbe iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blaſphemis Iudæis nouus hic Phariſæus, & Deo inuiſus differebat? Noſtros uero monachos indignos exiſtimabat, de quibus cogitaret: quinimmo abiectos & nulla memoria dignos uocabat ille, qui nulla ea parte memorabilis fuit. Quicunque autem prauo ipſius conſilio parere noluerunt, partim exilio condemnati ſunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij uectibus contuſi: qui ſic diſcerpebantur, ut eorum uiſcera in plateis diſſiparētur. Teſtatur id Stephanus, nouus Chriſti martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit ſocius. Ad hæc aliqui ſunt in altum mare proiecti. Alij, ut tyrannis tormenta inferentibus peccandi occaſionem auferrent, fugiebant, & in montibus ac ſpeluncis uerſantes, in fame & ſiti, frigore & nuditate afflicti, anguſtias multas tolerabant. Alij cruciatus extimeſcētes, neque ſuę carnis infirmitate confiſi, in alienam regionem migrarunt, & illic, quòd ad conſcientiam & propoſitum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij tormentorum metui ſuccumbebant. Alij aſſentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quàm diuinam gloriam appetentes, ſe ſubijciebant. Alij corporeis uoluptatibus addicti, ſuas etiam uxores circunducere non erubeſcebant. Itaque animarum ſalutis domicilia (proh ſcelus) facta ſunt adulterij & inceſtorum diuerſoria. Totum autem eius uiri, quem diximus, propoſitum & ſtudium erat omnino in ea re occupatum, ut ordinem monaſticum deleret: idque ea eo tempore, quo regnare cœpit, propoſitum habebat. Tantopere uero ſordium & impuriſſimæ cuiuſque rei odore malo delectabatur, & animalium brutorum ſtercoribus ſe illiniret, & eos, qui cū illo erant, idem facere iuberet: quos amabat, ob idq; benigne accipiebat, quod rebus male olentibus ſemper delectarentur.

Monachos aſpernatur.

Atrox perſecutio.

Monaſtico ordini eſt infeſtiſſimus Copronimus.

Sed tempus non eſt, nefaria illius facta omnia deplorare, cum & multa ſint, & admodum profana. De eodem & illud fertur, quòd cum infans eſſet, & baptiſmate lauaretur, piſcinam ipſam fœderauit, ita ut ſanctus Epiſcopus Germanus dixerit, turpem & graueolentem odorem ab illo puero Eccleſiæ immiſcēdum. Id quod re ipſa factum eſt. Imprudens & illud uobis dicere cum alijs omnibus oblitus ſum. Ego ipſe legi tredecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de ſanctorum interceſſione mentio facta erat. Cum igitur & hic miſeram animam efflaniſſet, Leo eius filius quinquennio Imperium tenuit: qui cum non eſſet ita improbus ut pater, nihil tale commiſit, immò uero Eccleſiæ res paululum eius tempore ſunt inſtauratæ. Poſtea cum & hic mortuus fuiſſet, & Irene ipſa, uere pacis cognomen habens, regnare cœpiſſet, Eccleſiæ pacem una cum filio procurauit. Cum enim muliebrē infirmitatē depoſuiſſet, aduerſus impietatem ipſam ſe fortem oſtendit, & pro ueritate multum ſtudij atque conſtantiæ adhibens, eos, qui contra ueritatem aliquid dicebant, zonis atque honoribus priuatos, ab Vrbe profugauit. Cumque ita præclare pro fide ipſa pugnaſſet, magnum Tharaſium adiutorem & ſecum ſentientem, denique omnium rerum moderatorem Deum omnia perficientem, ſecum habens, ueterem Chriſtianæ diſpenſationis pulchritudinem & decentem ſpeciem Eccleſijs reddidit: ſummaque pax per totum orbem terrarum, Chriſti ope & Irenes Ortodoxæ Reginæ diligentia, conſtituta eſt. Sunt & alia eiuſdem mulieris plurima rectè facta: domicilia, inquam, in quibus ſenes curantur, mendici nutriuntur, hoſpites accipiuntur: ſunt & tributorum leuationes. Monaſticus autem ordo ita eius tempore auctus eſt, ut multitudinem innumerabilem adeptus fuerit. Vbique enim erant exercitationis monaſticæ loca, ubique animarum diuerſoria, & monachorum ac laicorum pacifica conſtitutio, precesque tam monachorum, quam laicorum aſſiduæ, pſalmorum cantus per totam noctem, atque omnia pacato & quieto ſtatu regebantur: Chriſtianorumque res in tranquillitate magna conſtitutæ tales erant, ut propter concordem & unam eandemque fidem, unum eſſet ouile, & unus paſtor Chriſtus.

Irene imperatrix Iconomachos profligat.

Irenes, quā ſupradiximus, Imperio ſucceſſit Nicephorus ſimul & rectæ fidei ſentētia ualde pius, & pauperum atq; monachorum ſtudioſiſſimus. Poſt illum Michael, qui nūc etiam dignitate monaſtica excellit. In hunc tyrannidem exercuit Imperator nomine, & moribus fera quædam exiſtens: qui cum Romanum imperium iniuria occupaſſet, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permiſſione illud factum cognouit ſed inſipiens factum eſt cor ipſius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem inferre cœperat, propterea ſuum imperium diutius permanſurum cogitabat. Hic etiam imitatus eſt ſibi cognomine, & moribus concordem diuinæ pietatis deſertorem Aſſyrium illum, & hoſtem malorumque inuentorem, Leonem, inquam, illum Iſauricum. Cœpit igitur ſancta ſanctorum perſequi, quemadmodum & ille perſecutus fuerat. Deinde ſuorum myſteriorum duces, prauarumque rerum magiſtros quęrebat. Inuenitque paucos quoſdam è Senatu, Iohannem ſcilicet, cognomento Spectam, & Eutychianum. Ad hæc & ex ſacerdotū numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium luſtrans, inuenit Iohannem quendā, cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu appræhenſum, ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, utilem futurum. Vas enim electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum contra Orthodoxos.

Leo Armenus.

Quemadmodum igitur Paulus Chriſti uas, ita hic diaboli os factus eſt: & ſicut torrens, ex diuerſis imbribus conſtans, maleolētes & perturbatas aquas defert: ita & iſte ex fœdo cordis ſui theſauro graueolentia & cœnoſa dogmata produxit, eos, quos prope ſe habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui infra ſolum regale erant, Antonium Syleum, è monachis uero Leontium quendam

dam, & Zoſimum, qui illis ipſis diebus in adulterio depræhenſus, truncis naribus, mortuus eſt. Poſthæc omnem monachorum multitudinem cum Epiſcopis & metropolitis ad ſanctiſſimum Nicephorum Patriarcham coegit, qui per totam noctem in magna Eccleſia pernoctarunt. Mane uero ipſos ad ſe Imperator accerſiuit. Habebat aût ſecû intra palatiû occultos quoſdã ſallaces homines, & malorum magiſtros, quos uelut gallina quædam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, iubebat nihil metuere. Iuſſit autem & Patriarcham ſolum in primis ad ſe introire, ignorans, quæ nam inter ipſos ſeorſum dicta fuerant. Deinde omnes accerſiuit. Itaque ante illum ſtetit patrum caterua, lectiſſimorum hominum ac ſanctorum, qui angelis ſimiles erant ac diuini. Aderant & Imperatoris optimates & totus Senatus.

Sanctiſſimus igitur Nicephorus eos, qui gradus dignitate præſtantes erant, affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Poteſt ne id cadere, quod non eſt? At illi cû ad eius interrogationis obſcuritatem ambigerent, ac nihil reſponderent, ſed ſe uiciſsim intuerentur, rurſus Patriarcha ab eis quæſiuit, num Leonis & Conſtantini Iſaurorum tempore ſanctæ imagines cecidiſſent. Illi uero cum capita deorſum inclinaſſent, & notu uerum eſſe, quod Patriarcha quæſierat, ſignificaſſent, quod ſatis erat ad eorum, quæ priuatim inter ſe dixerant, propoſitum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non ſtat, poteſt cadere? Ad hæc nihil reſpondit Imperator, ſed ad patres conuerſus, ait: Scitote, patres, me idem ſentire, quod uos ſimulque effigiem quandam, quam in ſinu geſtabat, extulit, & per ſimulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod uos, ut uidetis, neque a uobis diſſideo. Verum quidam ſurrexere, qui aliter docentes, eam uiam rectam eſſe dicunt, quam ipſi tenent. Prodeant igitur coram uobis, & materia hæc inter uos inquiratur. Et ſi quidem uobis perſuaſerint, quod ipſi recte dicant, neque uos quod bonum eſt impediatis. Si uero ipſi a nobis perſuaſi fuerint, quòd res nouas doceant, deſiſtant à praua doctrina, & recti dogmatis ſententia uigeat ut antea. Nam ſi & de aliqua alia re minoris momenti ad me relatum fuiſſet, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: quomodo de Eccleſiaſtica quæſtione tacuerim?

Nicephori Conſtãtinopolitani epiſcopi prudentia.

Simulatio Leonis Armeni.

Illi uero cum neque paſſi eſſent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram ſe prodire, neque dicendi facultatem dandam eſſe dicerent, ſed uelut execrabiles quoſdam eos haberent: ad hæc cum certo ſcirent Imperatoris uoluntatem ad malum procliuem eſſe, neque unquam ſe illi perſuaſuros fore, quâuis totam ſcripturam teſtem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Epiſcopus: Si quæſtio, inquit, Eccleſiaſtica, Imperator, hæc eſt, ut dixiſti, in Eccleſia inquiratur, ut mos eſt: altius enim & à principio ipſo, Eccleſiaſticæ quæſtiones in Eccleſia, non in palatijs regijs, inquiruntur. Reſpondit Imperator: Sed & ego filius ſum Eccleſiæ, & ut uos conciliem, utroſq; ueſtrum audiam, & utraque uiciſsim dijudicans, uera cognoſcam. Ad hæc Michael Synadorum Epiſcopus: Si nos, inquit, conciliare uis, quare non id facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detinens, & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij uero neque in angulis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perterrefacti. Non eſt hoc conciliantis, ſed tyrannidem inferentis, indicium. Non eſt ita inquit Imperator, ſed ut prædixi, ita ſum ego, ut uos eſtis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum eſt, non decet ſilentio me illam præterire. Quænam cauſa eſt, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipſi dubitatis, & teſtimonia non habetis, quibus ueſtra dicta côfirmentur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Epiſcopus dixit: Teſtis Chriſtus eſt, cuius effigiem uides ante oculos in primis deſcriptam, infinitis teſtimonijs nos abundare, quibus id confirmare poſſimus: neque dubitamus, ut tu ſuſpicaris: ſed non habent iſti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Poſt hunc & Petrus Niceæ Epiſcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui uis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, ſi huc ducas, & eorum propugnator ſis, à te adiutor potentiores, quã nos, futuros? Non temere ſanctiſsimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipſa cum poteſtate coniuncta eſt, illic ueritas ſuperari uidetur, & iuſtitia tyrannide oppreſſa conculcatur.

Eius arrogãtia & temeritas.

Poſt hæc ſacer Euthymius Sardenſis Epiſcopus, liberiore uſus oratione, ſic Imperatorem affatus eſt: Audias Imperator: ex quo tempore Chriſtus in terram deſcendit, uſque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Eccleſijs, quæ ubique gentiû ſunt, Chriſtus ipſe depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans eſt, qui audeat tot annorum traditionem, a ſanctis Apoſtolis, martyribus ac pijs patribus profectam, diſſoluere, uel paululum mouere, Apoſtolo ipſo dicente: State igitur, fratres, & tenete traditiones, quas edocti eſtis ſiue per ſermonem ſiue per epiſtolam noſtram: Et alio loco: Quanuis Angelus de cœlo euangelizet uobis præter id, quod accepiſtis, eſto anathema? Quamobrem aduerſus eos, qui ante nos hæreſim hanc excogitarunt, Synodus apud Niceam urbem iterum collecta eſt ſub Irene & Conſtantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipſe Dei filius proprio digito ſignauit. Quicunque audebit aliqd ex ipſa mouere, uel expungere, anathema eſto. Cum hæc audiſſet Imperator, & uerſutæ mentis eſſet, facile ſe hæc pati ſimulauit. Reſpondit autem & Theodorus, uehemens Eccleſiæ magiſter, dux Studitarum: Ne tentes nunc, o Imperator, Eccleſiaſticum ſtatum diſſoluere. Ait enim Apoſtolus: Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, deinde Prophetas, tertio Paſtores & Doctores ad perfectionem ſanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, o Imperator, ciuilis ſtatus & exercitus commiſſus eſt. Hæc igitur cura, Eccleſiam autem paſtoribus ac doctoribus (ut ait Apoſtolus) derelinque. At ſi non uis hoc facere, ſi quis peruertendæ fidei noſtræ cauſa de cælo nobis aliquid nunciauerit, ipſum non audiemus: tantum abeſt, ut te audituri ſimus.

Vide hic antiquitatẽ imaginum.

2. Thes. 2.

Galat.

Epheſ. 4.

Præclara Theodori epiſcopi ſententia.

Tunc Imperator furore admodum exardeſcens, & quod recte dictum fuerat, uelut iniurioſum quiddã accipiens, omnes eiecit: ſanctum uero Theodorum in exilium miſit, ac iuſſit, quandiu Imperator ipſe uiueret, in urbem Byzantium non reuerti. Monaſteriorû autem Præſides cum præcepiſſet nuſquam progredi, neque Orthodoxæ fidei ueritatem docere, expulit eos ex urbe: magnarumque Eccleſiarum Præfectos, partim ad Orientis, partim ad Occidentis inſulas relegauit, ſanctiſſimoque uiro Nicephoro Patriarchæ ſcribens: Deſcende, inquit, tu de ſede illa, quoniam Eccleſia te non indiget. At ille honeſtiſsimis ſuis literulis ad eum reſcripſit: Non ita, o Imperator, ego temere deſcendam: non enim cauſa aliqua in me eſt, cur deponi debeam. At ſi rectæ fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, ſiue per teipſum, ſiue per aliquem regium tuum hominem mihi ſignifices, & deſcendam. Tunc Imperator miſit unum

Leo Armenus Catholicos perſequitur.

ex

Nicephorus epiſcopus pellitur in exiliũ.

ex optimatibus ſuis, qui tyrannico more iplum depoſuit. Ille uero cum in magnam eccleſiam deſcẽdiſſet, & cereas faces accendiſſet, thuraque, & preces adhibuiſſet, cum populus ipſe illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij Chriſtianos uos inueni, Chriſtianos uos relinquo. Cumque ad Acropolim deſcendiſſet, nauigium conſcendit, & uenit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, ſilentio, tolerantia & multa patientia uſque ad eum diem permanſit, quo ad Dominum ſuum migrauit.

Ei Theodotus homo leuiſſimus ſubſtituitur.

Concilia bulum haerticorum.

Itaque acerbi ueritatis perſecutores cum omnem impunitatem adepti eſſent, cœperunt ſine timore aliquo dilatari, & impiorum dogmatum ſemen ſpargere. Fecerunt & Patriarcham Theodotum quendã ex eorum numero, qui Spatharij dicuntur, adoleſcentium ludibrium, eligentes ſcilicet hominem ita rudem ac leuem, ut & theatri rem ludicram eum appellare ſoliti ſint, qui aliquid ridiculum & falſum in eum dicere uolebant. Hunc aiunt & ſeruam quandam ſecum habuiſſe eo nomine, quòd è renibus laboraret, re autem uera, ut uoluptatem expleret. Poſtea Iudaicum quoddam concilium ijdem in magna Eccleſia coegerunt, & ſub anathemate ſanctos patres eiecerunt. Heu quæ inſania hæc fuit. Sed reuertetur dolor ipſorum in capita eorum, & in uertices illorum anathema ipſum deſcendet. Epiſcopos uero, qui ab ipſo diſſentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcarunt, partim per poſticum eijciendos è conſeſſu curarunt.

Præfecti monaſteriorum in carceres mittuntur.

Quo facto iuſſi ſunt introire inſigniũ monaſteriũ duces. Itaque omnes introiuerunt: è quorum numero unus fuit & diuinus pater noſter Niceta, de quo nobis ſermo eſt. Deinde illos primum aſſentationibus uerſuto quodam modo decipere, poſtea uero & minis eoſdem perterrefacere conabantur. Cum uero illos omnia contemnentes uidiſſent, in diuerſos carceres coniecerunt, cogitantes quid nam ipſis fieret. Tunc & ſanctus pater noſter Niceta in carcere male olente & ſordido clauſus fuit, idque per multos dies, ita ut, & ſi non alia pœna ei acceſſiſſet, ſatis condẽnatio hæc ad ſupplicium ualeret: erat enim uir ille, ut quiuis alius, ad nauſeam propenſus. Ad hæc omnia ueniebant ad ipſum per ſingulos dies inſani & imperfecti quidam homunculi, abiecti & pro nihilo faciendi, & plane indigni, qui uirum appellarent. Einſmodi tamen homines nugaces maledicta & inſana quædam uerba in eum iactabant, ut moleſtiam uiro ſancto afferrent. Præter cæteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario ſermone illum ſæpius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in ſomnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abſtine, inquit, a ſeruis Dei: Ex eo tempore uir ille immodeſtus reſipuit, neque amplius iuſto uiro moleſtus fuit: quin etiam alios impediebat, quo minus id facerent.

S. Niceta exulare iubetur

Cũ igitur ſanctus ille pater in carcere multos dies uexatus fuiſſet, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem eſſe iuſſit, & in caſtello quodam ſeruari, quod Maſaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat uidere ſanctum illud corpulculum frigore ac niuibus è ſuperiore parte affligi: Ex inferiore uero, cum terra ipſa humorẽ emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui uirum ſanctum ad exilium ducere iuſſus fuerat, natura eſſet immitis, diuinum illum patrem ita urgebat, ut per ſeptem dies, qui eo tempore breuiſſimi erant, totã uiæ illius longitudinem tranſegerit. Hoc idem fera illa immitis & aduerſus alios patres effecit. Cum uero Imperator conſideraſſet exilio ipſo nihil aliud perfectum iri, niſi patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus anguſtijs maiores haberent, uerſutus ille conſilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi uiri in exilio manſiſſent, rurſus maiore quodam ſtudio eoſdem Byzantium reuerti iuſſit eadem itineris difficultate & moleſtia, eoſq; tandiu liberos eſſe, quoad ipſe cogitaret, qua ratione ad ſuã uoluntatem illos attrahere poſſet. Cumque hyemis tempus & ſanctorum ieiuniorum dies tranſijſſent, poſt ſanctum Paſcha malorum inuentori Iohanni eos tradidit, ut qua uellet ratione, ipſos affligeret.

Præfecti monaſteriorum immaniter affligũtur.

Cum igitur eos appræhendiſſet, in diuerſos carceres immiſit, & talibus tormentis ſubiecit atq; compreſſit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipſos affligerant. Cum enim in triſtes & obſcuros carceres eos conieciſſet, neque ſtratum aliquod infra ſe, neque tegumenta ſuper ſe habentes, eo modo, quo ſinguli erant induti, ſic humi proſtrati ſunt, teſtis quibuſdam pro puluinari utentes. Quibus ſingulis per foramen quoddam anguſtiſſimum panis, eiuſque putidi, unicam, uelut canibus, proijciebant: tantum uidelicet, quantum ſatis eſſe uidebatur, ne fame perirẽt. Ijſdem & paululum aquæ male olentis dabatur. Erat enim Imperatori propoſitum uel ſanctos uiros ad ſuam ſententiam adducere, uel uita eos priuare. Quinetiam ut plus moleſtiæ atque ærumnarum celeberrimo patri noſtro afferret, eum, qui illi miniſtrabat, fratrem noſtrum, Theoctiſtum nomine, qui & Chriſti gratia eius ſucceſſor fuit, adhuc iuuenem in cuſtodia concluſit, & eadem ratione afflixit. Cum autem aduerſarij illos uidiſſent malle mori, quam ueritatem prodere, dederunt operam, ut ipſos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quærerent, niſi ut ſemel cum Theodoto communicarent, neque quicquam amplius facerent: deinde ſinguli ad ſua monaſteria regredi poſſent cum ea fide & ſententia, quam haberent. Hac conditione exierunt patres illi, ſi decet patres eos appellare, qui uelut in palæſtra quadam ſupplantati ſunt, quamuis eam rem in ardentem quendam ſeruorem poſterius conuerterint, ob idq; carcere detenti fuerint.

Nota fraudi hæreticorum.

Venerunt igitur ad ſanctum Nicetam, eum hortãtes, ut exiret è carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quæ ab ipſis dicerentur, parere uellet, pergebant ipſum excitare, quòd dicerent fieri nõ poſſe, ut illic ipſe remaneret, alijs exeuntibus. Nihil, inquiebant, eſt, quod illi a nobis quærunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipſi totum perdamus. Ita cum diutius uim inferrent, cõtra uoluntatem ſuam pater ceſſit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recuſaret, (nunquã enim hoc dixerim) ſed patrum hortatione impulſus ſe ſubiecit, non animo & propoſito, ſed ſenes ipſos reueritus. Nam ſi pro fidei ratione uita & mors propoſitæ illi fuiſſent, certo ſcio mortem futuram fuiſſe illi optabiliorem, neque omnino de recta fide ac doctrina aliquid eum remiſſurum fuiſſe, etiamſi pericula infinita propoſita ei fuiſſent. Quamobrem omnes ad ea, quæ Oratoria dicuntur, quæque, ut antea, picturis exculta erant, aſſenderunt, communicaruntque cum Theodoro, manum illi dãtes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Chriſti, anathemati ſubijciantur. Itaque reliqui patres in ſuum quiſque monaſteriũ quod regebat, abierunt: ille uero beatus pater cum ſecum animo cogitaſſet, multæ ruinæ cauſam eſſe, cum quis ab inſtitutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliã regionem proficiſci, & illic errorem, in quem lapſus

fuerat

fuerat, emendare.

Cum igitur omnia ſua in nauigium conieciſſet, na uigauit uſque Proconeſum. Sed illic ſententiam mu tans, ſecumque dicens, ubi erratum commiſſum fuit illic opus eſſe & emendationem fieri: rediјt rurſus Byzantium, & in priore ſua confeſsione ac fide permanebat, nihil omnino metuens. Quem cum Imperator ad ſe uocaſſet: Quid eſt, inquit, quòd cum aliј patres in ſua monaſteria profecti ſint, tu ſolus hic relictus es, propriam uoluntatem ſecutus, non edicto meo parens? Sed, ut audiui, cogitaſti & Imperium noſtrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrem noſtro edicto cedens, in monaſterium tuum redi: ſin minus ærumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc ſanctus ille uir leni uoce reſpondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monaſterium meum redibo, te iubente, neque à fide mea deſciſcam, ſed in eadem confeſsione mea ſum & ero, in qua & Patres mei ſeruati ſunt, & propter quam olim periclitati ſunt optimi Eccleſiæ propugnatores: in qua Eccleſia nos ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ Dei. Bene illud ſcito, Imperator, quòd neque mortem extimeſcens, (ad tempus enim hæc eſt) neque ut tam hanc appetens (Deus teſtis eſt) feci, quod non decebat: ſed ſenum aliorum reuerentia his me ſubieci, quibus non debui. Certo igitur ſcias, nullam me uobiſcum habere communionem, ſed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil amplius à me te auditurum ſperes.

S. Niceta cõtrà Imperatore conſtanter fidem profitetur.

Cum igitur Imperator ea ſententia illum eſſe uidiſſet, quæ mutari non poſſet, eum Zachariæ cuidã tradidit, regalium ædium curatori, quæ Maogana dicuntur, illicque interea iuſſit ab illo uiro cuſtodiendũ, quoad, quid de ipſo agendum eſſet, deliberaret. Cũ autem Zacharias ille pietatis eſſet ſtudioſus, nihil mali ſancto homini fecit: ſed omnino aliter ſe gerens, beneficijs maximis eum afficiebat, neque in eius uultum præ reuerentia intueri audebat. Eum poſtea Imperator exulem miſit in unam quandam inſulam ex his, quæ ſunt in ſinu ipſo poſitæ, Glyceria uocata. Eam uero inſulam detinebat Anthimus quidam præſtigiјs deditus, ſacrilegus, uerſutus, obliquus, doloſus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipſius malitiam, monaſteriorum, quæ illic erant, Præſidem impiј homines fecerunt: talibus enim uiris tunc imperia in manus tradebantur, ut eorum potentia totũ perverteretur. Illum propter multam ipſius inſaniã, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant. Hic cum ſanctum uirum accepiſſet, & poteſtatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cum enim in anguſto & arcto carcere ipſum concluſiſſet, perpetuo uexabat, neque paululum è carcere illum proſpicere ſinebat, ipſe carceris clauem ſecum ferens, & per foramẽ quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines impiј ei promiſerant, ſi Nicetæ perſuaſiſſet, ut cum ipſis conueniret, maiore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, ſperans ſe uiro ſancto perſuaſurum quod uolebat.

Relegatur in exiliũ.

Crudeliter affligitur

Cum uero uenerandus Niceta illic eſſet admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet ſancti Spiritus gratiam occultare, quæ in illo ſancto uiro multam ſe oſtendit. Zacharias, quem ſupradiximus, diuini patris noſtri cuſtos ualde beneficus, miſſus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarũ gubernatione, à barbaris eius regionis finitimis captus & captiuus ductus fuit. Hoc cum ſanctiſsimus Synadorum Epiſcopus ex eo loco, in quo ipſe cuſtodiebatur, audiſſet, ſanctiſſimo Nicetæ ſignificans: Communis, inquit, noſter amicus Zacharias cõprehenſus & captiuus ductus eſt. Sed rogo te, ut eius cauſa Deum preceris: certo enim ſcio, quòd eum exorare poſsis. Id cum patri per miniſtrum fratrem noſtrum Philippum nunciatum fuiſſet, ita ea re triſtis fuit, ut fere totum diem ieiunus permanſerit.

Cum autem ueſpera ueniſſet, quam habebat candelam ad carceris lumen, eã dedit miniſtro, ut aqua maritima illam ablueret. Quod miniſter cum ſtudioſe feciſſet, ſancto uiro candelam reddidit. Cum eam igitur ille accendiſſet, uigilabat, Deo ipſi pro Zacharia tandiu ſupplicans, quoad ab illo de Zachariæ liberatione certam fidem accepit. Cum enim ueniſſet hora nocturna, qua pſalmi cani ſolent, miniſtrum ſuum uocauit: cumque pſalmos ceciniſſent, & Diaconus Nicetam hilarem ac lætum uidiſſet, quæſiuit eius rei cauſam. Cui Niceta: Ne ſis, inquit, Philippe, triſtis: noſtrum enim amicum Zachariam tuis oculis hic uiſurus es. Non multo autem poſtea uiſum fuit genti, quam ſupradiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exiјt Zacharias cum reliquis captiuis, Deo & uiro ſancto gratias agens.

Prædicit Zachariæ liberationẽ.

Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cum fluctuatione magna opprimerentur, & iamiam ſubmergendi eſſent, inuocato uiri ſancti nomine, ſeruati ſunt, & Deo ipſi gratias egerũt, qui ſuis hominibus ſanctis talem gratiam conferre ſolet. Ita S. Niceta fortiter oĩa tolerauit, per ſex annos anguſtiјs afflictus, & rerum inopia uexatus uſque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic uero nefarius pœnas ſua temeritate dignas, hoc eſt, mortem ſæuiſsimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & uelut Angelum quendam ducem ſequentes, nemine impediente, in regiam domum ingreſsi ſunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladiјs ipſum percuſſerunt. Viſum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percuſſus eſt, qui perpetuo iniquus fuerat.

Leo Armenus interficitur.

Erat apud hunc duabus catenis uinctus Michael. Quem cum hi, qui feram illam domuerunt, ſtatim à uinculis exoluiſſent, Imperatorem pronunciarunt. Cum ille autem inter uirtutem & uitia medio quodã modo ſe gereret, fidem quidem ipſam non in priſtinũ ſtatum reſtituit: ſed patres tamen noſtros omnes ab exilio reuocauit, eoſque liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Eccleſiæ perſecutio ſedata eſt. Exiјt igitur & beatus pater noſter Niceta ex eo carcere, in quo erat, uelut ex ſtadio quodam confeſſor illuſtris, & martyr ſine ſanguine, manifeſte uictricia præmia reportans. Abiјt igitur magnus pater ad inſulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum una ſedit, Angelorum uitam degens. Eratque omnium dux ad ſalutem, omnium columen, omnium medicus, tam animarum, quam corporum ſalutem procurans, indigentibus uero ſuppeditans, quæ neceſſaria illis erant, non ſolum noſtræ fidei hominibus, ſed alienis etiam eleemoſynam largiens. Poſt hæc beatus ille pater paruum quoddam prædium, ad Boream uergens, e regione Vrbis poſitum mercatus eſt, & illic reliquum uitæ tempus, quod quidem breuiſsimum fuit, tranſegit.

Michael ei ſubrogatur.

Pax eccleſiæ.

Cum uero tempus ueniſſet, quo diſſolui haberet, ut cum Chriſto eſſe poſſet, morbo uehementius eum urgente, & ipſius uires conſumente, cum dies Dominicus illuxiſſet, hora ſexta ſanctos illos pedes extendens, qui ad confeſsionem fidei bene cucurrerant, migrauit, & una cum Angelis profectus eſt in cælum, tertio die menſis Aprilis. Cum igitur auditum fuiſſet, uirum illum ſanctum diem obiјſſe, conuenit multitudo magna ex urbe & finitimis locis uirorum ac

S. Nicetæ obitus.

mulie-

mulierum, monachorũ & uirginum, qui omnes Nicetam ut patronum ſuum, ad ſupernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiſcopi, ſanctiſsimus Theophilus Epheſi, & ſacer Ioſeph Theſſalonicæ. Cumque conſuetas exequias uiro ſancto exoluiſſent, in loculis eum repoſuerunt. Eius uero diſcipuli cum ipſum nauigio impoſuiſſent, ad ſanctũ monaſterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipſum expectabamus cũ religioſiſsimo Paulo Epiſcopo Pluſiadis. Cumq; ad nos perueniſſet, & è nauigio eum extuliſſemus, ſanctas illas reliquias lachrymantes uenerati fuimus: quas in humeros accipiẽtes, cõgruenti pſalmorũ cantu omnis fratrũ ſocietas ex utriſq; monaſterijs, ad ipſius patris monaſteriũ deduximus. Plurima

Miracula fiunt. uero miracula per ipſum Deus in uia effecit. Nam & dæmones è multis, qui uexabantur, fugati ſunt, & ægroti uarijs morbis liberati. Inter quos & mulier ſanguinis profluuiem patiens, cũ fide acceſsiſſet, & ſanctas reliquias ſolum tetigiſſet, ſanitati reſtituta eſt.

Cum igitur exequiarum ordinẽ ex more ſuper ipſum compleuiſſemus, in communis patris noſtri Nicephori monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc uiuens ſibi ipſe fecerat a ſiniſtra parte ſuggeſti. In quo per Chriſti gratiam curationes & ſigna uſque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad ſanctos illos loculos accedunt, ſani domum reuertuntur, quocunque morbo detenti fuerint. Hæc fuit ſancti hominis uita, hæc cęleſtis illius ciuis & diuini patris noſtri Nicetæ inſtitutio. Hic Deum inſatiabiliter amauit, & ab ipſo Deo iure amatus eſt. Eius gloriam celebrauit, & ipſe glo-

1. Reg. 2. ria donatus eſt: Glorificantes enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri uidelicet, & Filio, & ſancto Spiritui nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. RICHARDI EPISCOPI Cicestrenſis, incerto quidẽ authore, ſed fideliter conſcripta. Arbitror autem epitomen eſſe illius prolixæ uitæ, quam duobus libris complexus eſt Radulphus Ciceſtrius circa annum ſalutis 1270. quam quidem in præſens ad manum non habui. Porro ſtylum paulo latiniorem adhibui in gratiam Lectoris, pleriſque redditis paraphraſticos.

5. Aprilis. SAnctæ & nunquam intermoriturę memoriæ Richardus natione Anglus, in Vuigorniẽſis diœceſis pago, quem a ſalis puteo Vuich uocant, parentes habuit

S. Richardi parẽtes non ignobiles, Richardũ & Aliciam. In pueritia, præter illius ætatis ingẽium choreas & id genus uanitates atq; perniciosa ſpectacula intantum à ſe noluit eſſe aliena, ut coætaneorum ſuorum nullis

Felix ingenium. neque blandirijs, neque ſuaſionibus ad ea potuerit pertrahi: ipſos uero coæuos ſuos & cõdiſcipulos breui tempore tam eruditione, quam uitæ & morum integritate anteceſsit. Porro frater eius captiuus abductus fuit in teneriori ætate: qui deinde maturiori æuo dimiſſus è cuſtodia, ad patriam nudus & inops regreſſus eſt.

Cuius extremam paupertatem ex animo miſeratus Richardus, cum nihil ipſe quoque haberet, unde poſſet eius inopiam ſolari, in eius ſe tradidit ſeruitutem. Ibi uero tempus non exiguum in multa paupertate & abiectione, ſed non minori cum patientia, modo ad aratrum, modo ad bigam, modo ad alios id ge-

Seruit fratri ſuo. nus duros labores adhibitus, humiliter & modeſte ſeruiuit. Intantum autem eiuſmodi officijs fratris ſibi beneuolentiam conciliauit, ut is accepta charta, totius terræ ſuæ illum ſcripſerit hæredem. Deinde uero amici & cognati eius de quadam illi nobili puella deſponſanda tractare cœperunt. Id ubi ſenſit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa ſponſa multas opes habiturum, doluit ſe ſuum illi fundum tranſcripſiſſe. Quod cum competiſſet Richardus, ait ad illum: Non eſt, frater chariſsime, quòd te hoc nomine affligas. Qua enim tu in meuſus es liberalitate atque humanitate, eandem ego quoque erga te declarabo. Itaque non ſolum ſcripturam tuam & fundum tibi reſtituo, ſed etiam ſponſam ipſam libens tibi trado, ſi tamen illi & amicis eius id moleſtum non ſit. Neq; enim ego unquam illam exoſculatus ſum. Dein

Poſt abitis omnibus, confert ſe ad ſtudia literarum de omnibus abdicatis, fundoque & ſponſa & amicis derelictis, primum ad Oxonienſem Academiam, inde Lutetiam Pariſiorum ſe contulit. Tanto autem ferebatur diſcendi deſiderio & amore, ut de uictu cultuque corporis non magnopere cogitaret. Vt enim ipſe poſtea narrare conſueuit, cum haberet in ſuo cubiculo ſocios duos, non erat illis tribus niſi unum capitium, & ſingulis tunicæ ſingulæ. Itaque uno ex ipſis ad audiendam lectionem abeunte cum capitio, reliqui duo manebant in cubiculo, ſicque per uices illo capitio uſi, lectiones auſcultabant. Cibus illis erat panis & uini parum cum oluſculo aut eius generis uili edulio. Carnibus enim aut piſcibus ut ueſcerentur, illorum paupertas non ſinebat, præterquam Dominicis & ſolennibus diebus, & cum illis uel amici uel cõmilitones adeſſent. Aiebat uero uir ſanctus, ſe nunquam toto uitæ ſuæ ſpatio iucundiores & ſuauiores duxiſſe dies.

Tantos interim in bonis literis progreſſus habuit, ut ab omnibus acclamaretur, dignum eum eſſe, qui

Fit artium magiſter. magiſterij titulis ornaretur. Noluit autẽ Pariſijs promoueri, ſed in patriam reuertens, denuo ad Oxoniẽnſem ſcholam acceſsit, nec diu poſt in artium magiſtrum illic promotus eſt: & quæ antea conquiſierat, alijs liberaliter impartiuit. Poſtea uero in Italiam profectus, Bononiæ ſeptennio amplius iuriſprudentiæ operam dedit, idque tanto cum eruditionis incremento, ut præceptor eius morbo correptus, ex omni-

Studet iuriſprudentiæ. bus diſcipulis ſuis unum Richardum delegerit, qui ipſius loco cœptam prælectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo amplius tanta cum modeſtia & dexteritate pręſtitit, ut ab uniuerſa illa Academia haud uulgari tum laude tum honore ſit affectus: apud præceptorem quoque ſuum eum gratiæ & beneuolentiæ locum obtinuerit, ut unicam filiã ſuam cum omnibus facultatibus ſuis propenſiſsimo animo illi tradere peroptarit. Verum beatus Ricardus iam diuinitus permotus, lõge aliud animo uolutabat, eiq; ſummiſſe admodum gratias egit, quaſdam interim rationes ciuiliter prætexens, addens etiam peregre ſibi eſſe abeundum: eo autem itinere confecto, ubi Deo uolente redierit, ſe uoluntati ipſius minime defuturum pollicens. Atque ita illi atque filię eius cum uale dixiſſet, rediјt in Britanniam ad Academiam Oxonienſem, multis illic ſeſe laboribus, uigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Adeo uero eius creuit exi-

Fit Cãcellarius Academia Oxonien. ſtimatio, ut omnium unanimi conſenſu Cancellarius eius Academiæ creatus ſit.

Per id tẽpus Cantuarienſis eccleſię cathedrã obtinebat beatus Edmundus, qui eius integritatẽ & prudentiam diu ante compertam habuit: Lincolnienſi autẽ eccleſiæ præerat Robertus, quem cognominãt,

craſſo

craſſo capite, uir ſane eximia ſanctitate. Hi ambo, altero alterius conatum & uoluntatem prorſus ignorãte, uno eodem tempore in id ſummopere incumbebant, ut poſſent eum habere Cancellariũ. Obtinuit tandem Cantuarienſis antiſtes, quod id prior ſuam mentem & deſiderium beato Richardo indicaſſet, in eiuſque famulitium ille ſe contulit, eius uoluntati reuerenter obſecundans. Tum uero B. Edmundus ſuũ illi ſigillum tradidit, & præcipua quæque grauioraque totius diœceſis ſuæ negocia illi demandauit.

Item Archiepiſcopi Cãtuarien.

Itaque B. Richardus non impiger, cœpit quotidiana bonis ſtudijs augmenta adijcere, prouinciam ſibi traditam abſque ullo faſtu & ſuperbia fideliter & accurate adminiſtrare, manus ſuas excutere prorſus ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quòd munera excæcent oculos ſapientum, & mutent uerba iuſtorum.

Deute. 16.

Itaque uidere in illo licebat ineffabilem quandam æquitatem, multam affabilitatem & comitatem, modeſtiam, ſimplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones bene compoſitas atque ſedatas. Porro ſancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam, quam in exilio degenti conſtanter adhæſit, non ignarus, eos qui ſocij fuerint paſsionum, fore etiam ſocios cõſolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnaturos.

2. Corint. 1. 2. Timot. 2.

Mortuo autem beato Edmundo, ſanctus Richardus tam ab aula, quam a curis & negocijs aulicis abſolutus, Aureliam profectus, in cœnobio Dominicorum ſacræ theologiæ ſtuduit, non ut plerique ſolẽt, auribus quidem audientes, ſed animum ad intelligendum non accomodantes: ſed quæ auribus hauſit corporis, ijs etiam interiorem admouit auditum, ut poſſet efficacius audita in opus conferre.

Dat operam Theologiæ.

Ibidem uero ſacerdotio initiatus eſt, ut omnipotenti patri dilectum filium immolaret.

Fit presbyter.

Ab eo autem tempore, cum ſe ad eum dignitatis gradum pertigiſſe cerneret, ueſtes habuit ſolito humiliores, minusque cultas. Poſtquam autem in diuinæ ſcripturæ ſtudijs iam diu ſatis uerſatus erat, ad paſcendas oues ſibi creditas abceſsit. Habebat enim unicam parœciam, cui curam neceſſariam impendere uoluit, & boni paſtoris fungi officio.

Succeſſerat iam beato Edmundo in Cantuarienſi eccleſia Bonifacius antiſtes uenerabilis: optabat autem ille hominis adeo gratioſi, puta Richardi, frui conſuetudine & conuictu. Itaque priſtinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, ſed id ſane inuito ac recuſanti. Interea diem ſuum obijt Radinus de Neuellis, Ciceſtrenſis epiſcopus. Eius uero eccleſiæ, iam paſtore orbatæ, canonici, impetrata pro conſuetudine facultate ab rege Henrico, eius nominis tertio, quendam ex regis aula, eiuſdem eccleſiæ Canonicum, epiſcopum elegerunt. Sed ea electio ex Canonum præſcripto per Bonifacium Cantuarienſem archiepiſcopum & eius quoſdam ſuffraganeos antiſtites, uitæ probitate & doctrina inſignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, uenerabilis pater Robertus Lincolnien. epiſcopus, in irritum redacta eſt, quòd is, quem elegerant, ſcientia & moribus tantæ functioni parum idoneus eſſet: communi autem omnium ſententia Richardus antiſtes electus eſt.

Eligitur in epiſcopũ Ciceſtren.

Sed cum ea res ad aures regis perlata eſſet, ualde acerbe ille tulit priorem electionem ita plane reſciſſam, ſubrogatumque eſſe hoſtem ſuum, nempe Richardũ qui beato Edmundo ijs in controuerſijs, quas cum ipſo habuerat, adhæſiſſet. Itaq; furore percitus, res eccleſiæ Ciceſtrenſis iuſsit confiſcari. Verum beatus Richardus de concilio antiſtitum cũ literis Cantuarienſis epiſcopi ad regem proficiſcitur, ſupplices illi preces offerens, ut patiatur ea, quæ ſunt eccleſiæ Ciceſtrenſis, ſibi reſtitui. Sed nulla ratione flectere potuit regis animum: cumque diu multumque ſe fatigaſſet, & multas iniurias atque cõtumelias eſſet perpeſſus, tandem ad extremum illud poſt Deum integris perfugium, Apoſtolicam ſedem ſe contulit.

Sedes Apoſtolica afflictorũ perfugium.

Iam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuerterant, quos illic aduerſum ſe paratos & inſtructos offendit. Præſidebat tum illi ſedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & utriuſque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem ſua authoritate confirmauit atque inſuper ſacrarum manuum impoſitione illum ſolenniter epiſcopum conſecrauit.

Fertur tum miri quiddam eueniſſe. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus eſſet à Pontifice conſecratus, ubi ad ſacram unctionem uentum eſt, uix guttulam ex ampulla elicere potuit Pontifex: poſtquam autem beatus Richardus ſacra unctione fuit imbuendus, tam copioſe liquor ex ampulla manauit, ut miniſtri linteis ægre abſtergere potuerint, ne in collum & corpus eius diflueret. Stupebãt non immerito Pontifex & Cardinales, alijque, qui illic aderant, dixitq; unus è Cardinalibus: Reuera gratiæ plenitudinem adeptus eſt.

Deinde uero beatus uir cum literis Pontificis in patriam proficiſcens, in itinere ſepulchrũ inuiſit beati Edmundi, iam miraculis coruſcantis: poſtea in Britanniam peruenit, facultateſque omnes Ciceſtrenſis eccleſiæ ab regijs miniſtris iam exhauſtas atque abſumptas reperit. Propoſito quoque publice edicto, rex omnibus interdixerat, ne quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus literas Pontificias & mandata exhibuit, non tam regem ſibi conciliaſſe, eiuſq; promeruiſſe gratiam, quam iram potius & indignationem conciliaſſe uiſus eſt. Quamobrem pauper & inops a rege diſcedens in diœceſim ſuam, ſub tecto alieno degit hoſpes, & menſa aliena utitur.

Eius in epiſcopatu afflictiones.

Interim crebro perluſtrat diœceſis ſuę loca uiſitans creditum ſibi gregem & ſacramenta, ubi res poſcere uidebatur miniſtrans. Ne quis autem eũ ceu ignauum & inertem ſuique iuris deſertorem ac proditorem inſimulare poſſet, interdum ad regiam ſeſe contulit, & ablatorum bonorum reſtitutionem humiliter poſtulauit, licet ſemper inde cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accedit quandoque, ut aſpero regis reſponſo Decanus & Canonici Ciceſtrenſes animis turbarentur ac mœrore afficerentur: ſed illos uir Dei hilari uultu alloquitur, atque illud eis ex Actibus Apoſtolicis commemorat: Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati: additque: Ego uobis id confirmo, hanc uexationem & afflictionem nobis quandoque Dei benignitate in gaudiũ mutatum iri.

Actor. 5.

Cernens autem regis pertinaciam, ſummo Pontifici eius reſponſa indicauit: qui ſane mirum in modum ſancti uiri uicem miſerans, ſeuerißime mandauit duobus Angliæ epiſcopis, ut regem admonerẽt de reſtituendis intra certum tempus Eccleſiæ Ciceſtrenſi ablatis rebus: quòd ſi nolit, ſententias in ipſius literis expreſſas toto regno inuulgarent. Iam bienniũ uir ſanctus regias uexationes pertulerat, & tum demũ a rege illi ædes ruinoſæ & uacuæ reſtitutæ ſunt.

Poſtquam autem epiſcopi functionem beatus Richardus ſuſcepit, factus eſt in precibus ſolito feruentior, in præſtãdis eleemoſynis benignior atque copioſior, in proprio caſtigando corpore ſeuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus uel cultus corporis neglectior, geſtus atque ipſa etiam pronunciatio modeſtior. Ad menſam ſedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente nonnihil lectore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs

Catalogus uirtutum eius in epiſcopatu.

rebus

rebus bonis & frugiferis ſermones conferebantur. In pagos ſuæ diœceſis ueniens, ægrotos & pauperes diligenter iuſsit inquiri, iiſque non modo eleemoſynã præbuit, ſed etiam humaniter & benigne eos inuiſit & uerbi cœleſtis alimonia accurate refecit. Cumque ob eleemoſynas largius impenſas reditus abſumerentur, dominus Richardus Bachedenſis, frater eius ſecundum carnem, cui temporalium rerum curam cõmiſerat, dixit ei, ad tam profuſas eleemoſynas in tanta pauperum multitudine reditus & prouẽtus ipſius non ſufficere. At uir Dei illi reſpondit: Itane recte rationi conſentaneum tibi uidetur, mi frater, ut nos ex uaſis aureis & argenteis edamus & bibamus, & Chriſtus in pauperibus ſuis ſame crucietur? addiditque. Poſſum etiam ego, quemadmodum pater meus, ex paropſide & cratera eſcam ſumere & potum haurire. Vendantur igitur uaſa argentea & aurea: ſed & equus, quo uehor, magni precij eſt: uendatur, obſecro, et ille, & illorum precio alantur pauperes Chriſti. Neque ſolũ nouerat uir ſanctus pauperes cibo potuque fouere, ſed etiam nudis præbere ueſtes, mortuos proprijs manibus ſepelire. Non tam autem ſtipem elargitus eſt etiam ante, quam rogaretur: cumque nõ deeſſent qui ſciſcitarentur, cur pecuniam daret non petentibus, reſpondit: Scriptum eſt Domine, præueniſti eum in benedictionibu dulcedinis. Itemque: Care ſatis emitur, quod precibus obtinetur. Inſtituit autẽ etiam domum hoſpitalem pro presbyteris egenis, ſenio confectis, cæcis atque alijs corpore debilitatis: & ne publicæ mendicitati ſubijcerentur, quæ ad uictum & ueſtitum pertinent, eis in eadem domo curauit ne deeſſent.

Benignitas in pauperes.

Pſ. 20.

Illud quidem ualde eſt memorabile, ꝙ unus panis eius benedictione adeo auctus eſt, ut cum præter eorum, qui præſentes aderant, ſpem & expectationem, abunde refecta eſſent ad tria millia pauperum, ſolitas portiones recipientium, tot fragmenta ſuper fuerint, quæ pro ratione illius diſtributionis, centum inſuper pauperibus cibandis ſuffeciſſent. Neque ſemel duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta eſt rerum augmentatio, ſed ſæpius, illo id præſtante, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Cilicio etiam uſus eſt uir Dei & lorica, quibus corpus ſuum maceraret. Porro ueſtimenta eius & calceamenta nec admodum nitida, nec plus æquo abiecta uiſebantur, ſed moderata, & ipſi congruentia, in quibus ſane non eſt paſſus aliquid apparere curioſæ nouitatis. Sed neque phaleris, auro uel argento conſpicuis, equos ſuos ornari uoluit, neque ſuperfluas ueſtes mutatorias ſecum circunferre, non ſolum pompam uitans, ſed etiam timens, ne pauperes clamarent ac dicerent illud, quod apud Diuum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum nobis fame & frigore miſerabiliter laborantibus?

Vnius panis mira multiplicatio.

Pſalm. 144.

Quendam dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam eccleſiæ Ciceſtrenſi irrogatam, uir ſanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam ueniret, familiariter eum admiſit, & apud ſe in prandio retinuit, dicens, quãdiu in ipſius aula eſſet, ſe eum excommunicationis ſententia nolle teneri: at ubi receſsiſſet, ſi non ſatisfaceret eccleſiæ, omnino uelle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, ſi inter partes ſint lites & diſsidia, dum ſuum quæque uult ius repetere ac tueri, non debere charitatis ſigna inter Chriſtianos omitti aut negari. Si enim, inquit, ꝙ meum eſt, uolo recuperare, nõ debeo id quod Dei eſt, alteri ſubtrahere. Et ita quidem ipſe ſe geſsit erga Abbatem de Fiſcanno, & uirum illuſtrem Richardum, tunc Comitem Cornubiæ, itemque Canciæ comitiſſam, cum eſſent ei controuerſiæ cum illis ratione eccleſiæ ſuæ. Nam pro contumelijs honorem, pro inimicitijs beneuolentiam rependit.

Eius charitas erga aduerſarios.

Quidam è clero uirginem Deo ſacratam ex monaſterio illius extractam corrupit. Id ubi reſciuit uir ſanctus, eũ beneficio ſiue ſacerdotio eccleſiaſtico, quod in ipſius diœceſi habebat, cum multa illius ignominia priuauit. Rogantibus autem pro illo tum rege ipſo, tum Cantuarienſi archiepiſcopo & multis alijs prælatis, proceribus atque baronibus, uir Dei in diuina exequenda iuſtitia prorſus inflexibilem ſe oſtendit, percutienſque pectus ſuum, ita ait. Donec ſpiritus hos reget artus, talis furcifer, qui uirginem Deo ſacratam temerare auſus eſt atque etiamnum apud ſeſe inſtar ſcorti cuiuſdam detinet, me quidem conſentiente nunquam in mea diœceſi curandis animabus præficietur. Et quia prouocauit iſte ad dominum archiepiſcopum Cantuarienſem, faciat ille ſane, ſicut uoluerit reſpondere apud æquiſsimum illud tribunal Chriſti.

Seueritas in ſtupratorẽ uirginis Deo dicata.

Hanc beati uiri conſtantiam cum illi uidiſſent, deinceps ea de re eum tentare noluere. Non aliter ſe geſsit erga tres uicarios, qui concubinas apud ſe palam fouere conuicti fuerant. Cum enim nollent eas a ſe dimittere, lata in eos ſententia, eccleſiaſticis beneficijs illos priuauit. Quoſdam etiam, qui furem ad eccleſiam confugientem, uiolenter inde extraxerãt atque ſuſpenderant, illius iam putre cadauer per dies quadecim & eo amplius exhumare compulit, & ad eccleſiam, unde illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

Item in tres concubinarios.

Accidit quandoque, ut domorum & rerum ipſius exuſtio & non minima iactura ei nunciaretur. Familia tum plangente & dolente, ipſe ſereno & iucundo uultu gratias egit Deo, illoſque bono eſſe animo iuſsit, ita dicens: Nolite dolere chariſsimi: habemus etiamnum, unde nobis res neceſſarias parare poſsimus. Et hæc quidem ego nobis ea cauſa accidiſſe ſentio, quòd ad præſtandas eleemoſynas non eam adhibuimus curam & liberalitatem, quam debebamus. Itaque uolo & iubeo, ut poſthac de facultatibus noſtris largiores præbeantur eleemoſynæ. O uirum generoſo pectore, qui etiam inter defectus deficere neſciens, ex ipſa rerum ſuarum iactura nouit ſibi uirtutum cumulare augmenta. Præfectis & præſidibus diœceſis ſuæ ſub diuini nominis obteſtatione & animarum periculo grauiſsime interdicere ſolebat, ne quicquam à ſuæ diœceſis hominibus præter fas exigerent, nec eos indebitis exactionibus uexarent. Ipſe uero etiam ea, quæ iure ei debebantur, petentibus clementer remiſit. Conſanguineos ſuos, etiam maturos & habiles, ad beneficia eccleſiaſtica admittere noluit ulla ratione, ſciens paſtorum principem Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum non B. Iohanni euangeliſtæ, ipſius cognato, ſed B. Petro, ſanguine illi minime coniuncto, regni cœlorum claues tradidiſſe.

Contemptus rerum præſentium.

Vetat exactiones indebitas.

Mat. 16.

Tanta autem erga clerum ſuum moderatione & humanitate uſus eſt, ut cum ad matutinas perſoluendas preces Solis exortũ præueniſſet, clericoſque ſuos etiamnũ ſomno, ut habet humana fragilitas, preſſos cerneret, ad priuatas interim preces ſeſe conferret, permittẽs eos quiete ſua perfrui, & illud Domini Saluatoris quaſi ſuauiter dicens: Dormite iam & requieſcite. Alioqui ſane ſummopere ille delectabatur precibus Deo religioſe atque deuote oblatis: id quod uel hoc uno ſatis doceri poteſt, quod cum uiros religioſos inuiſeret, uel ad ipſum uenientes eum oſculo ſancto ſuſciperet, dicere ſolitus fuit: Bonum eſt ea deoſculari labia, quæ thymiama ſanctarum orationum, Deo cum deuotione oblatarum, ſuauiter redolent: quod quidem, ut ipſe crebro retulit, a beato Edmundo

Math. 26.

do ſuit mutatus, qui ſic dicere conſueuerat.

Quanto autem ſtudio & diligentia etiam in alienis diœceſibus ſacras uir beatus cóciones habuerit, quàm clementer contritos corde refouerit, ſua peccata confitentes audierit & inſtruxerit, pœnitentes abſoluerit, conſilia petentibus imperti erit, deſperantes ad bene ſperandum reuocarit atque animaduertit, alacres adhortatus ſit ut perſeuerarẽt, imbecillos atque nutantes confirmarit, & ut denique omnibus omnia factus ſit, quis poſſit pro dignitate explicare? *Prædicat crucem in ſubſidiũ terra ſancta.* In ſubſidium terræ ſanctæ, crucis prædicationem ſuſcepit, ab Romano Pontifice ipſi demandatam: & à Ciceſtrenſi quidem eccleſia incboando, per loca mari adiacentia progreſſus, ad Cantuarienſem uſque ciuitatẽ peruenit. Porrò decimo die ante, quàm portum illum celebrem, quem Doueram uocant, attigiſſet, in morbum incidit, nec tamen laborare deſiit in agro Dominico, ſed quotidie cócionando, confeſsiones recipiendo, pueros confirmando ſacros etiam ordines conferendo, uires corporis exhauſit. Vbi Doueram peruenit, in quadam domo hoſpitali, quam Dei domum appellabãt, hoſpitio receptus eſt, rogatusq; ab eius Xenodochij moderatore, eccleſiam quandam cum cœmeterio, ubi pauperes ſepelirentur, in honorem S. Edmũdi, quondam domini ſui conſecrauit, dixitq; eodem die palam in concione, ſe ab eo tempore, quo fuiſſet conſecratus epiſcopus, ſemper id in uotis habuiſſe, ut antequã diem clauderet extremum, uel unam in honorẽ ſancti domini ſui Edmundi poſſet baſilicam conſecrare, egitque eodem in loco gratias Deo, qui ipſum deſiderio non eſſet fruſtratus ſuo, addiditq; ſe ſcire iam uelocem fore depoſitionem tabernaculi ſui, oraos ut exitum ipſius ſuarum precum ſuffragijs communirent.

Supra uires rebus diuinis incumbit. Altero deinde die, qui fuit Dominicus, licet ijs, quos diximus, laboribus atq; inſuper morbo eſſet prę grauatus & confectus, ubi hora ſurgendi adfuit, neſciens moras nectere, mane in oratoriũ ingreſſus eſt, ibiq; cœpit pſallere: cũq; Miſſæ ſacrificio intereſſet, morbo ingraueſcẽte, mẽbra imbecillia ſuſtentare nõ ualens, humi collapſus eſt. Aderant mox è ſuis, qui eum è terra ſublatum, ſuis manibus in hoſpitium deportarunt, atq; in lecto repoſuerunt. Ibi tum Guilelmo capellano ſuo, qui magna ſancti uiri familiaritate fruebatur, indicauit, ſe ab illa ægritudine nequaquàm euaſurum, iuſsitque ut funeri neceſſaria præpararet, ſed cautè tamen, nè familia ipſius animaduertens perturbaretur: magiſtro quoque Simoni de Terringes, obitus ſui diem prædixit. Petijt verò ad ſe apportari imaginem crucifixi, eamq; allatam deuotè *Crucifixi imaginem deoſculatur.* cóplexus, locis uulnerum, perinde ac ſi iam morientẽ Dominũ Ieſum cerneret, pia oſcula affixit, eaq; ſuauiter labijs demulcens, in hæc uerba prorupit: Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte pro omnibus beneficijs, quæ mihi pſtitiſti, pro pœnis & opprobriis, quæ mea cauſa pertuliſti, quæ tanta fuere, ut meritò *Thrẽ. 1.* illud ex Threnis prophetæ tui dicere potueris: Non eſt dolor, ſicut dolor meus. Tu noſti Domine, quòd, ſi tibi placeret, omnia opprobria atque tormenta & ipſam denique mortem propter te paratus ſim tolerare: & ſicut tu noſti uera me dicere, ita quæſo miſerearis mei, quia tibi commendo animam meam. Illã *Pſ. 30.* autem Pſalmiſtæ, uocem, In manus tuas Domine cõmendo ſpiritum meum, crebro iterabat: ad beatiſſimam quoque Chriſti matrem ſemperq; uirginem Mariam, ſubinde corde ſimul & uoce ſe conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe: mandauitque ſuis capellanis, ut ea uerba ad eius aures pronunciare non ceſſarent. Atque ita inter ſuſpiria piæ deuotionis & uerba ſacræ orationis, adſtantibus religioſis præsbyteris & clericis, laicis quoque fidelibus, B. Richardus animam deinceps in illa beatiſſima ciuium ſuperorũ victuram ſocietate, reddidit *Sanctus vir moritur.* creatori, anno ætatis ſuæ plus minus quinquageſimo ſexto, pontificatus uerò anno nono, tertio Nonas Aprilis circa noctis medium, quo tempore ſponſus ille cæleſtis ad nuptias uenturus dicitur. *Mat. 25.* Cùm autem iam obijſſet, ſacrum corpus eius, quod in utra multis ſuerat delaſſatum uigilijs, humi ſæpius cubando attritum, maceratum ieiunijs, caſtigationibus afflictũ, præter humanum morem, nitidiſsimum apparuit, ita ut quoddam futuræ reſurrectionis inſigne præ ſe ferre uideretur. Poſtquàm autem compoſitum & eũ in modum, qui pontificem deceret, in feretro eſſet collocatum, atque in eam, quam paulò ante diximus ab eo conſecratam, eccleſiam deportatum, undequaque ingens factus eſt hominum concurſus ad tam uenerabiles celebrandas exequias: & ſinguli beatos ſe *Deuotio populi erga eius ſacras reliquias.* putabant, ſi uel feretrum tangere, uel ſacrarum ueſtium fimbriam attrectare licuiſſet. Annullos, & monilia, eius corpori admota, pro ſanctificatis habebãt, & inſtar reliquiarum aſſeruabant.

Deinde uerò Ciceſtriam corpus ſacrum deportatum eſt, ut illic, quemadmodum ipſe iuſſerat, humaretur. Sepultum autem eſt loco humili in Ciceſtrenſi eccleſia ante aram S. Edmundi, quam ipſe extruxerat in eius templi parte aquilonari, ubi magna diuinitus eduntur miracula, adeò ut etiam tres mortui eius meritis ad uitam reuocati ſint, abortiuus fœtus animam uitalem acceperit, & plura alia ſanè admiranda contigerint, quæ breuitatis ſtudio prætermittimus.

SANCTORVM THEODVLI Lectoris, & Agathopodis Diaconi Martyrium.

4. Aprilis. FLorentem erga Deum pietatem fraude ſua diabolus ſemper conatur euertere. Neque tamen ſtrenuos pietatis milites ualet offendere, ſed eos duntaxat uincit, qui Chriſti gratiæ adhærent imbecillius. Quemadmodum enim cum regionem aliquam, in qua diu pax uiguit, bellum inuadit, uiri fortes corpora ſua uulneribus mortique obijciunt, ut gloriæ coronam conſequantur, ignaui autem ac timidi cedunt aduerſarijs, maluntque corpora integra conſeruare, quàm gloriam aſſequi: Sic, cum draconis ſatellites aduerſus Chriſti ſeruos bellum mouent, ſi quis nondum firmam in Deo fidem habet, fragilitate uictus, à propoſito recedit, qui autem Chriſti verbis animum armauit, is pietatem conſtanter tuetur ac ſeruat, nec ullo modo ab improbo inimico conuincitur. *Diabolus quos euertat, quos non.* Verum Theodulus in primis animum perturbationibus ſuperiorem præ ſe tulit, qui cum fiduciæ erga Deum haberet ſocium Agathopodem uirum generoſum, ingentem impietatis tempeſtatem idololatriæque bellum, quod, Maximiano Cæſare imperante, per totum orbem terrarum ardebat, immutabili mente diſcuſsit. Nam cùm equites paſſim percurrentes, populos Imperio ſubiectos cogerent rerum omnium Procreatorem abnegare, & Tyrannus ille omni ſtudio atque ui ad pietatem euertendam incumberet, alius alio fugiebat, cum omnibus immolare recuſantibus impiè mors eſſet propoſita. Et qui uitam magnifaciebant,

chaos aboleſti, qui cœli polos fabricatus es, & Solem ſplendorem donaſti, ut cuncta per diem illuſtraret, & lunam feciſti, ut noctis tenebras diſcuteret, utraque autem cum cæteris ſideribus mundi rebus omnibus augumentū præberet, qui terræ plantas & animalia, mari piſces, aeri uolucres largitus es: ut mare quidem proprijs muneribus homini à te procreato deſeruiret, aer congruentibus auium cantibus laudes tuas perſonaret, terra uerò è ſinu ſuo nobis uarios fructus ederet, ut tibi ſoli rerū omnium Domino, quam maximas poſſemus, gratias ageremus, tu genus noſtrum, quod impietate obrutum, nihil eorū, quæ tibi præcepta fuerāt, uolebat obſeruare, ſed ebrietatibus & crapulæ atque nequitiæ, relicta iuſtitia, incumbebat, in æternam ire perniciem non permiſiſti. Neque aduerſario noſtro dæmoni conceſſiſti, ut tantum in nos debaccharetur, ut rationem noſtram ad tartarum uſque deprimeret, ſed crimina noſtra obliuione delens uoluntaria, e cœleſtibus ſedibus Filium tuum unigenitum ad homines de nihili, qui naturā aſſumens humanam, eſſentiæ mortali dignitatem adiungeret immortalem, ut homines in peccatis oberrantes, Verbo tuo, per quod procreati ſunt, ad pietatem reuocares. Tu enim cum Filio tuo, & ipſe Filius tecum, & cum ſancto Spiritu, rebus maxime omnium admirandis homines impios ad pietatem adduxiſti. Sic enim Lazarus, qui uitæ munere defunctus, quartum iam diem in ſepulcro iacebat, propter te naturæ lege & mortis poteſtate ſuperatis, uoce tua ex inferis ad uitā rediit. Sic homo quidā, cùm uidendi careret facultate, ſolo luto oculis eius per manū tuā impoſito, uidendi uſum obtinuit. Sic olim, & mulier, quæ ſanguinis fluxu laborabat, fimbriæ tuæ ueſtis contactu, ſpe cæterū, ſanitatem recuperauit. Sic placuit tibi, Deus, ut uerbo tuo ſolo is, qui in grabato gestabatur, ſtatim grabatum humeris ipſe ſuis geſtaret. Ita nunc et a placeat tibi, ut nos impiorū cruciatus ſuperantes, ad cœleſtia regna perueniamus.

Ioan 11

Ioan 9

Mat. 9

Ibid.

Hæc laudātis Theodulo & Agathopode precantibus, qui eodem in loco aut homicidij, aut adulterij rei detinebantur, conſeſtim, depoſita mortis formidine, ad beatorum pedes proſtrati, ſupplices criminum ſuorum ueniam poſcebant. Turbæ uerò, quæ foris erant, carceris clauſtris confractis, inſiluerūt, magna rerum, quæ dicebantur, affectæ admiratione. At Vrbanus quidam, qui tunc Theſſalonicæ quæſtor erat, impiusque diaboli contubernalis, curſu ad Præfectū contendit, magna uoce clamans atque denuncians, multos recuſaturos immolare, niſi ſerui Dei celeriter è medio tollerentur. Quamobrēm Fauſtinus uehementer perturbatus atque commotus propter illos, qui in carcerē irruerant, iuſsit ut adoleſcens ſimul cum ſene adduceretur. Mirabantur autem omnes, quumodo uterque rebus futuris gauderet. Non aliter enim lætabantur, quam ſi non ad ſupplicium, & mortem, ſed ad triumphum & celebritatem aliquam iucundam ducerentur. Itaque uultus hilares habebant, & Dei uerbum prædicabant.

Alacritas ſanctorum martyr.

Cum igitur ad tribunal conſtitiſſent, Fauſtinus ad Theodulum: Quo, inquit, nomine appellaris? Reſpondit ille: Theodulus uocor. Nònne, inquit, didiciſti, æquum eſſe, ut omnibus, quæ dominus omnium Maximianus imperat, obtemperetur? Reſpondit Theodulus, & ait: Quæ cæli terræque Dominus imperat, ea planè obſeruanda eſſe didici. Quæ autem præcipit Maximianus, ſi æqua ſunt, obſeruanda eſſe cenſeo: ſin iniqua, nequaquam. Ecquis, inquit Fauſtinus, cælum fabricatus eſt? Deus, reſpondit Theodolus, omnipotens, Deique filius Ieſus Chriſtus, qui Verbum eſt Patris. Illéne, inquit Fauſtinus, quem grauiſsimis cruciatibus affectum Iudæi crucifixerūt? Ille ipſe, reſpondit Theodolus, quem crucifixerunt Iudæi, (Id enim propter nos pati uoluit) & quē iidē paulopoſt à mortuis in uitam reuocatum, & colūbæ inſtār in cælum aſcendentem aſpexerunt. Hæc enim fecit, ut mortem expugnaret, & ſuperborum rationē redargueret. Cur non potius, Fauſtinus inquit, deis noſtris immolandum cenſes? Quoniam, reſpondit Theodulus, is potiùs colendus eſt, à quo ſimulacra cōfecta ſunt, quam ea ipſa, quæ delectationis & fraudis effecta ſunt gratia. Quod enim facit, eo, quod fit præſtantius eſt. Cùm igitur Fauſtinus adoleſcentem ueſtimentis ſpoliari iuſsiſſet, miniſtri eum acerbè diſcruciabant, clamante præcone: Sacrifica, & dimitteris. Theodulus autem: Veſtimenta quidem, inquit, à corpore diuellere poteris, mentis autem fidem a Deo non aueres in æternum. Cumque liberius loqueretur, & propoſita tormenta negligeret, Maximianumque ſæpiùs tyrannum appellaret, iuſsit Fauſtinus quoſdam alios tormentis, quæ ferre non poterant, coactos, coram illis ſacrificare. At Theodulus, Iſthæc inquit, tormenta parua ſunt atque ridicula. Maiora tibi aduerſum nos excogitanda ſunt, ut perfectam in Deo coniunctionem noſtram perſpicias, quæ pro religione cruciatus omnes perferre poteſt. Neceſſe eſt, inquit Fauſtinus, ut hodie eas, quas Chriſtiani ſcripturas appellant, in medium proferas. Si reſipiſcis, inquit Theodulus, & idolatriam fraudem exiſtimas, & idcirco Apoſtolorum, & Prophetarum uerba requiris, ut mentem tuam in uera pietate confirmes, libenter id faciam, ſin minus, ne putes me Dei gratiæ proditorem futurum. Atqui, Fauſtinus inquit, corpori non parcam tuo, ſed illud feris dilaniandum obiiciam, niſi mandatis meis celerrime uolueris obedire. In corpus meum, reſpondit Theodulus, tibi ſæuire licet, ut libet. Quæ autem mihi iniuſta uidentur eſſe, ea ut faciam, ne grauioribus quidem propoſitis cruciatibus, adduci vnquàm potero.

Theodolus immaniter cruciatur.

Iudex vult ſacras pādi ſcripturas.

Cum igitur in his diſputationibus multum eſſet temporis conſumptum, nec Theodulus uellet ſcripturas prodere, alij aliunde accedebant, qui adoleſcentis animum tum muneribus allicere, tum minis terrere conabantur. At ille, tanquam murus vndique ferro lapidibuſque munitus, & munera, & minas aduerſariorum repellebat. Tunc Fauſtinus miniſtris tacito nutu, quid fieri uellet, indicauit, qui Theodulum, ut capite damnatum, eò duxerunt, ubi ſontes damnatique puniri ſolent. Cumque carnifex gladium eduxiſſet, Theodulus, porrecta ceruice, hiſce uerbis ad Deum clamauit, Gloria tibi, Pater illius, qui pro nobis mortem ſubire uoluit. Ecce ergo quoque moriar, quia te libere confeſſus ſum. Cum igitur Fauſtinus accepiſſet, Theodulum ceruicem ultro porrexiſſe, ut ea cæde coronaretur, eum ad ſe reduci iuſsit. Atque interim Agathopodem interrogabat. Tu, inquiens, quomodo uocaris? Reſpondit ille, Agathopus. Cuius es conditionis? Eiuſdem, cuius & Theodulus. Quæ nam, inquit Fauſtinus præfectus, tibi cum illo eſt neceſsitudo? Num genere tibi, & natura coniunctus eſt? Reſpondit Agathopus, Genus quidem nobis diuerſum eſt, ſed iidem mores. Et quantum genere diſtamus, tantum fide coniuncti ſumus. Ergo, Præfectus inquit, ad idem ambo ſupplicium, ut uerba tua indicant, properatis. Si eodem pacto, inquit Agathopus, ab illis erumnis diſceſſerimus, ſimul etiam a Deo remunerationem capiemus. Nónne, inquit Fauſtinus, turpe eſt de te, perinde atque adoleſcentem, decipi, & in apertum periculum ruere? Minime, inquit vir ſanctus: ſed quanto ſum ætate prouectior

Agathopodis fortitudo.

tanto æquius eſt, ut eò contendam, quò Theodulus in primo ætatis flore fortitudine ſua peruenit. Fauſtinus autem: Caue, inquit, Theodule, nè tu adoleſcens huiuſmodi verbis decipiaris, vt temere in gladium ruas. Iſte enim cum iam canus ſit, nihil noui facit, ſi ad finem feſtinat. Tua uerò diuerſa conditio eſt. Ad hæc promptiſſimè Theodulus: Haud ità me, inquit, ignauum aut imbecillum exiſtimo, ut pro pietate ſenem eſſe, quàm me, fortiorem cenſeam. Sic eos dicẽtes, & Chriſtum inuocantes corripuerunt miniſtri, uinctoſque rurſum in carcerem duxerunt. Ipſi aũt collaudabãt Deum, cuius auxilio diabolum ſuperaſſe uidebantur.

Reducuntur in carcerem.

Porrò circunſteterunt nobiles quidam lachrymantes. Ad quos Theodulus: Quid ſibi, inquit, uult iſte concurſus & lachrymæ? Veſtram, inquiunt illi, calamitatem miſeramur. Ipſe uerò uultu admodum tranquillo ſubridens: Nihil eſt, inquit, cur, miſerijs ueſtris omiſſis, nos rerum meliorum appetentes commiſeratione proſequamini. Hęc Theodulo dicente, miles acceſſit, & utrunque ferro uinxit, atque interius duxit, quò turbam irruentem excluderet. At illi cùm nox adueniſſet, Deum collaudantes obſecrabant, ut ſe in religione conſtantes conſeruaret: atque ità tranquillè quieuerunt. uerùm piorum fautor adiutorque Ieſus Chriſtus, ipſis idem ſentientibus, idem etiam uiſum, futurorum iudicium, immiſit. Videbantur.n.ſibi eodẽ tempore oram ſolniſſe, cum magna pelagus tempeſtas occuparet: itaque fractis remis & malo, quicquid nauim ſeruare poſſet, cùm cæteri fluctibus obruti perijſſent, ſe piſcium in morem ad litus adnataſſe: & gubernatoris ſolertia ſeruatos, ac ſplẽdidis ueſtimentis indutos, amœnum in montem, cuius cacumen cælum attingeret, conſcendiſſe. Hoc utique uiſum nocte cùm aſpexiſſent, ſomno ſoluti, æquè enarrabant ac ſi alter ignoraret. Sed cùm parem utrique gratiam fuiſſe ſubminiſtratam cognoſcerent, bonam in futurum ſpem ſuſcipientes, laudes diuinas pro tanto munere decantabant atque dicebant: Quis unquam, benigniſſime Deus, tantum audeat optare, quantum ex filij tui clementia quieſcentes, percepimus? Quis eſt adeò feris moribus præditus, ut tanta commotus beneficentia, non omnibus uoluptatibus pietatem anteponat? Quis ad benemerendum tam promptus eſt, ut filius tuus Ieſus Chriſtus, qui per uiſum nobis gratiam & coronam ante certamen oſtendẽs, nos in ſtadio pietatis fortiores reddidit & conſtantiores? Hæc illi dum precarentur, cuſtodes ingreſsi ſunt, dicentes Theodulum & Agathopodem à Præfecto requiri. At illi cum Chriſti ſignum in frontibus ſuis feciſſent, miniſtros uincti ſequebantur.

Viſum uidẽt ĩ ſomnis.

Magna autẽ inter amicos & neceſſarios luctus exortus eſt. Cogitabant enim eos ad cædem rapi. Verũ Theodulus ad eos hilari uultu: Si pro amicitia, inquit, lachrymatis, lætari potius debetis, quod tam honeſtis in rebus probemur: ſin inuidia commoti, ſucceſsibus noſtris doletis, cõmune pietatis ſtadiũ patet, & fidei promulgatio pariter oẽs uocat: paucis tamen coronam præbet, illis nimirum, qui nec diuinarum nec uoluptatis ſtudio tenentur. Dum adhuc loquerentur, Fauſtinus præfectus in ſublimi tribunali ſedens, eos tertiom interrogauit: & cũ nihil aliud reſpõderẽt, niſi: Chriſtiani ſumus, & pro Chriſti nomine omnia pati uolumus: ipſe uultu triſti ſententiam tulit, ut Theodulus & Agathopus immolare recuſantes, in mare proijcerentur. Miniſtri igitur beatorum manus poſt terga reuincientes, ceruicibus eorum lapides ſuſpenderunt quorum pondere in profundum deprimerẽtur. Nauigia igitur undique propinquorum & amicorum plena cõcurrebant, qui partim pro naturæ neceſſitudine lachrymabantur, partim eos beatos prædicabant, quòd draconem in certamine ſuperaſſent. Sed cum ad locum morti deſtinatum ſcapha appropinquaret, quidam Fauſtinum deprecabantur, ut ſententiam mitigaret. Qui tandem precibus eorum adductus, uirum præclarum Fuluium ad eos miſit, qui peteret ut thure duntaxat uellent Deum abnegare. At illi, ut iam in Dei gratia perfecti Chriſtum Ieſũ tantum inclamabant. Verum cum iam pars multum præterijſſet, & miniſtri uellent prius Agathopodem in mare deijcere, ille ore in cælum ſublato uerba hęc uoce ſolito clariore pronunciauit: Ecce hoc rurſum lauacro hodie omnem peccati contagionem abluere & ad Chriſtum Ieſum animis puris contendere feſtinamus.

Fertur in eos ſẽtẽtia.

His dictis, milites in fluctus etiam Theodulum, in certamine pietatis uictoriæ corona redimitum, proiecerunt. Mare autem cum eos ſuſcepiſſet, fractis lapidũ uinculis multo pulchriora propinquis corpora ipſorum reddidit. Et paulo poſt Theodulus apparens cum ſtola & decoro habitu præcepit ut facultates ſuæ uiduis & orphanis ex æquo diſtribuerentur: ut poſt ſuũ à nobis diſceſſum, uideretur non ſolum uelle in calamitate conſtitutos conſolari, uerumetiam propinquos ad idem pietatis ſtudium incitare. Horum igitur ſanctorum memoriam, ſingulis annis conuenientes, meritò celebramus. Aequum enim eſt, ut eos laudibus & uotis annuis decoremus, qui pro ueritate ſe fortiter geſſerunt, ſtudeamuſque fidem ipſorum pro uiribus imitari. Chriſti gratia martyrio coronati ſunt ſancti Theodulus & Agathopus pridie Nonas Aprilis, ad gloriam patris & filij & ſpiritus ſancti, in ſecula ſeculorum, Amen.

Merguntur ĩ mare.

VITA S. AMBROSII MEDIOlanenſis Epiſcopi, clariſſimi Eccleſiæ doctoris, Authore Paulino presbytero.

4 Aprilis.

Hortaris, Venerabilis pater Auguſtine, ut ſicut beati uiri Athanaſius epiſcopus & Hieronymus presbyter ſtylo proſecuti uitas ſanctorum Pauli & Antonij, in eremo poſitorũ, ſicut etiã Martini uenerabilis epiſcopi Turonenſis eccleſiæ Seuerus ſeruus Dei ſermone contexuit, ſic etiam ego beati Ambroſij epiſcopi Mediolanenſium eccleſiæ meo proſequar ſtylo. Sed ego ut meritis tantorum uirorum, qui muri eccleſiarum ſunt & eloquentiæ fontes, ita etiam ſermone me imparem noui. Tamen quia abſurdum eſſe opinor, quod præcipis, declinare, ea, quæ à probatiſſimis uiris qui illi ante me adſtiterunt, & maxime ab ſorore ipſius uenerabili Marcellina didici, uel quæ ipſe uidi, cum illi adſtarem, uel quæ ab ijs agnoui, qui eum in diuerſis prouincijs poſt obitum ipſius ſe uidiſſe narrarunt, uel quæ ad illum ſcripta ſunt, cum adhuc obijſſe neſciretur, adiutus orationibus tuis & meritis tanti uiri licet inculto ſermone breuiter ſtrictimque deſcribam ut lectoris animum & ſi ſermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet, ne uerborum fucis ueritatem obducam: ne, dum cupior elegantię pompam requirit, lector tantarum uirtutum amittat ſcientiam: quem non magis uerborum phaleras pompaſque ſermonum, quam uirtutes rerum, gratiamque Spiritusſancti ſpectare conuenit. Siquidẽ nouerimus uiatores gratiorem habere aquam breui uena ſtillantem, ſorte cum ſitiunt, quam profluentis fontis riuos, quorum copiam ſitus tempore reperire non poſſunt.

Marcellina ſoror, S. Ambroſij.

poſſunt. Et hordeaceus panis, dulcis ſolet eſſe etiam iis, qui centenis uicibus ferculorum quotidiani conuiuii copias ructare conſueuerunt. Sed & hortorum amœna mirantibus herbæ agreſtes placere conſueuerunt. Quamobrem obſecro uos omnes, in quorum manibus liber iſte uerſabitur, ut credatis uera eſſe quæ dicimus. Nec putet me quiſquam ſtudio amoris aliquid, quod fide careat, poſuiſſe. Quandoquidem melius ſit penitus nihil dicere, quam aliquid falſi proferre, cum ſciamus nos omnium ſermonum noſtrorũ reddituros eſſe rationem. Nec dubitem etſi non ab omnibus omnia, tamen ab diuerſis diuerſa ſciri, & ea cognita nonnullis eſſe, quæ etiam minus ipſe aut audire, aut uidere potui. Vnde ab die natiuitatis eius narrandi initium ſumam, ut gratia uiri ab incunabulis quæ fuerit, agnoſcatur.

Ambroſius præfectus pater S. Ambroſii.

Igitur poſito in adminiſtratione præfecturæ Galliarum patre eius Ambroſio, natus eſt Ambroſius, qui infans in area prætorii in cunabulis poſitus, cum dormiret aperto ore, ſubito examen apum adueniens, faciem eius atque ora compleuit ita, ut ingrediendi in os, egrediendique frequentarent uices. Quæ pater, qui prope cum matre uel filia deambulabat, ne abigerentur ab ancilla, quæ coram nutriendi infantis ſuſceperat, prohibens, (ſolicita enim erat, ne infanti nocerent) expectabat patrio affectu, quo fine illud miraculum clauderetur. At illæ poſt aliquandiu euolantes, in tantam aeris altitudinem ſublenatæ ſunt, ut humanis oculis minimè uiderentur. Quo facto territus pater, ait, Si uixerit infantulus iſte, aliquid magni erit. Operabatur enim iam tunc Dominus in ſerui ſui infantia, ut impleretur, quod dictum eſt. *Pro. 16* Fauum mellis, ſermones boni. Illud enim examen apum, ſcriptorum ipſius nobis generabat fauos, qui cœleſtia dona annunciarent, & mentes hominum de terrenis ad cœlum erigerent. Poſtea uero cum adoleuiſſet, & eſſet in urbe Roma conſtitutus cum matre uidua & ſorore, quæ uirginitatem iam fuerat profeſſa, comite alia uirgine, cuius uirginis ſoror Candida & ipſa eiuſdem profeſſionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum uideret ſacerdotis a domeſtica ſorore uel matre manus oſculari, ipſe ludens offerebat dexteram, dicens, & ſibi id ab eis fieri oportere, ſiquidem epiſcopum ſe futurum eſſe memorabat: Loquebatur enim in illo ſpiritus ſanctus, qui illum ad ſacerdotium nutriebat. Illa uerò, ut adoleſcentem & neſcientem quid diceret, reſpuebat.

Soror eius uirginitatē profeſſa.

Cauſas agit.

Sed poſtquam edoctus eſt liberalibus diſciplinis, Vrbe egreſſus eſt, profeſſuſque in adiutorio præfecturæ prætorii, ita ſplendidè cauſas perorabat, ut eligeretur a uiro illuſtri Probo, tunc præfecto prætorii, ad conſilium tribuendum. Poſt quod conſularitatis ſuſcepit inſignia, ut regeret Liguriam Aemiliamque prouincias, uenitque Mediolanum. Per idem tempus mortuo Auxentio, Arrianæ perfidiæ epiſcopo, (qui Dionyſio beatæ memoriæ confeſſore ad exilium deſtinato, incubabat eccleſiæ) cum populus ad ſeditionem eſſet commotus, eſſetque illi cura ſedandæ ſeditionis, ne populus ciuitatis in periculum ſui uerteretur, perrexit ad eccleſiam. Ibique cum alloqueretur plebem, ſubito uox fertur infantis in populo ſonuiſſe, Ambroſium epiſcopum. Ad cuius uocis ſonum, totius populi ora conuerſa ſunt, acclamantis Ambroſium epiſcopum, ita ut qui antea turbulentiſsimè diſsidebant, quia & Arriani ſibi, & Catholici ſibi epiſcopum cupiebant, ſuperatis alterutris, ordinari repente hunc unum mirabili & incredibili concordia conſenſerunt. Quo ille cognito, egreſſus eccleſiam, tribunal ſibi parari fecit, quippe mox futurus epiſcopus, altiora conſcendit. Tunc contra conſuetudinem ſuam tormenta iuſſit perſonis adhibere. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum ſuper nos. Sed non ſimiliter is populus tunc clamauit, ſicut populus Iudæorum. Illi enim uocibus ſuis ſanguinem Dominicum effuderunt, dicentes: Sanguis huius ſuper nos, *Matt. 27.* Illi uerò cathecumenum ſcientes, fideli uoce remiſsionem illi peccatorum omnium per baptiſmatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus, reuertens domum, philoſophiam profiteri uoluit, futurus ſcilicet uerus philoſophus Chriſti, qui contemptis ſecularibus pompis, piſcatorum ſecuturus eſſet ueſtigia, qui Chriſto populos congregarunt, non fucis uerborum, ſed ſimplici ſermone & ueræ fidei ratione, miſsi ſine pera, ſine uirga, etiam ipſos philoſophos conuertunt. Quod ubi ne faceret, reuocatus eſt, *Luc. 9.* publicas mulieres publicè ad ſe ingredi fecit, ad hoc tantum, ut uiſis his, populi intentio reuocaretur. At uero populus magis magiſque clamabat, Peccatum tuum ſuper nos. At ille cum uideret nihil intentionem ſuam proficere poſſe, fugam parauit. Egreſſuſque noctis medio ciuitatem, cum Ticinum ſe pergere putaret, mane ad portam ciuitatis Mediolanenſi, quæ Romana dicitur, inuenitur. Deus enim, qui eccleſiæ ſuæ catholicæ murum parabat aduerſus inimicos ſuos, & turrem erigebat Dauid contra faciem Damaſci, *Cãt. 7.* hoc eſt, perfidiam hæreticorum, fugam illius impediuit. Qui inuentus cum cuſtodiretur a populo, miſſa relatio eſt ad clementiſsimum Imperatorem Valentinianum, qui ſummo gaudio accepit, quod iudices a ſe directi, ad ſacerdotium peterentur. Lætabatur etiam Probus præfectus, quod uerbum eius impleretur in Ambroſio. Dixerat enim proficiſcenti, cum mandata ab eodem daretur, ut moris eſt, Vade, age non ut iudex, ſed ut epiſcopus. Pendente itaque relatione, iterum fugam parauit, atque in poſſeſſione cuiuſdam Leontii clariſsimi uiri aliquandiu delituit. Sed ubi relationi reſponſum eſt, ab eodem Leontio proditur. præreptum enim erat uicario, ut inſiſteret rebus perficiendis. Qui iniuncta ſibi cum uellet implere, propoſito edicto, conuenit omnes, ut ſi uellent ſibi conſulere rebuſque ſuis, proderent uirum. Productus itaque & adductus Mediolanum, cum intelligeret circa ſe Dei uoluntatem, nec ſe diutius poſſe reſiſtere, poſtulauit ſe non niſi a catholico epiſcopo baptizari. Solicite enim cauebat perfidiam Arrianorum. Baptizatus itaque, fertur omnia Eccleſiaſtica officia impleſſe, atque octaua die epiſcopus ordinatus eſt cum ſumma gratia & lætitia cunctorum.

Præficitur Liguriæ & Aemiliæ.

Eligitur epſ ſed modis omnibus conatur ſubterfugere.

Miſſa priuata et antiquitus celebrata.

Igitur poſt annos aliquot ordinationis ſuæ ad urbem Romam, hoc eſt, ad proprium ſolum, perrexit, ibique ſanctam puellam, de qua ſupra memorauimus, cui manum offerre ſolitus erat, in domo propria cum germana, ſicut reliquerat, inuenit, matre iam defuncta. Atque cum illa dexteram illius oſcularetur, ſubridens ait illi, Ecce ut dicebam tibi, ſacerdotis manũ oſcularis. Per idem tempus cum trans Tiberim apud quandam clariſsimam inuitatus, ut ſacrificium in domo offerret, quædam balneatrix, quæ paralytica in lecto iacebat, cum cognouiſſet ibidem eſſe Domini ſacerdotem, in ſellola ſe ad eandem domum, ad quam ille inuitatus uenerat, portari fecit, atque oranti & imponenti manus, ueſtimenta attigit. Quæ cum ea oſcularetur, ſtatim ſanitate recepta, ambulare cœpit, ut impleretur illud Dominicum dictum ad Apoſtolos, *Iohan. 14.* Etiam maiora his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamen ſignum ſanitatis ut mirabile fuit, ita etiam nec occultum. Nam ego hoc poſt annos pluri-

mos, ſanctis uiris referentibus, poſitus in Vrbe cognoui. Sirmium uero cum ad ordinandum epiſcopum Anemmium perreaiſſet, ibique Iuſtinæ, tunc temporis Reginæ, potentia & multitudine coadunata, ecclesia pelleretur, ut non ab ipſo, ſed ab hæreticis Arrianis epiſcopus in eadem eccleſia ordinaretur, eſſetque conſtitutus in tribunali, nil curans eorum, quæ a muliere eacitabantur, una de uirginibus Arrianorum impudentior cæteris tribunal conſcendens apprehenſo ueſtimento ſacerdotis, cum illum attrahere uellet ad partem mulierum, ut ab ipſis cæſus de eccleſia pelleretur, ait ei (ut ipſe ſolitus erat referre:) Etſi ego indignus tanto ſacerdotio ſum, tamen te non conuenit uel profeſsionem tuam, in qualemcunque ſacerdotem manus inücere, unde debes uereri Dei iudicium, ne tibi aliquid mali eueniat. Quod dictum eaitus confirmauit. Nam alio die mortuam ad ſepulcrum uſque deduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc factum non leuem aduerſariis incuſsit metum, pacemque magnam Eccleſiæ catholicæ in ordinando epiſcopo tribuit.

Vltio diuina in temerariā puellam.

Ordinato itaque catholico ſacerdote, Mediolanū reuertitur, ibique ſupradictæ Iuſtinæ mulieris innumeras inſidias ſuſtinuit: quæ muneribus atque honoribus aduerſus ſanctum uirum oblatis, populum eacitabat: ſed infirmorum mentes talibus promiſsis decipiebantur. Pomittebat enim tribunatus & diuerſas alias dignitates iis, qui illum de eccleſia raptum, ad eailium perduxiſſent. Quod cum multi conarentur, ſed Deo præſule, perficere non ualerent: unus infelicior cæteris, nomine Euthymius, tanto furore eacitatus eſt, ut iuxta eccleſiam ſibi domum pararet, atque in eadem carrum conſtitueret, quo facilius raptum, ad eailium perduceret. Sed iniquitas eius in uerticem ipſius deſcendit. Poſt annum enim eodem die, quo illum rapere ſe arbitrabatur, eodem carpento impoſitus, de eadem domo ipſe ad eailium deſtinatus eſt, reputans ſibi, iuſto iudicio Dei id in ſe eſſe conuerſum, ut in eodem carpento dirigeretur ad eailium, quod ipſe parauerat ſacerdoti. Cui non minimum ſolatii ſacerdos præbuit, dando ſumptus, uel alia quæ erant neceſſaria. Sed hæc confeſsio hominis nec mulieris furorem, nec ueſanorum Arrianorū dementiam repreſsit. Maiore enim accenſi amentia, baſilicam Portianam inuadere nitebantur. Eaercitus etiam armatus ad cuſtodiendas fores eccleſiæ eſt directus, ut nemo auderet catholicam eccleſiam ingredi. Sed Dominus, qui de aduerſariis ſuis Eccleſiæ ſuæ triumphos donare conſueuit, ad eccleſiæ ſuæ munimentum militum corda conuertit, ut aduerſis ſcutis eccleſiæ fores ſeruarent, nec egredi dimitterent, ſed ingredi eccleſiam plebem catholicam minimè prohiberent. Sed nec hoc ſatis erat miſsis militibus, niſi etiam pro catholica fide cum plebe pariter acclamarent. Hoc in tempore primo antiphonæ, hymni ac uigiliæ in eccleſia Mediolanenſi celebrari cœperunt: Cuius celebritatis deuotio uſque in hodiernum diem, non ſolum in eadem eccleſia, uerum per omnes penè Occidentis prouincias manet.

Iuſtina Imperatrix ei eſt infeſtiſſima.

Pſ. 7.

Antiphona, hymni, uigiliæ in eccleſia Mediolanēſi.

Per idem tempus ſancti martyres Protaſius & Geruaſius ſe ſacerdoti reuelauerunt. erant enim in baſilica poſiti, in qua ſunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum. Sed ſancti martyres Nabor & Felix celeberrime frequentabantur. Protaſij uero & Geruaſij martyrum ut nomina, ita etiam ſepulchra incognita erant, intantum ut ſupra ipſorum ſepulcra ambularent omnes, qui uellent ad cancellos peruenire, quibus ſanctorum Naboris & Felicis martyrum ab iniuria ſepulcra defendebantur. Sed ubi ſanctorum martyrum ſunt corpora leuata & in lecticis poſita, multorum ibi ſanatæ ægritudines perdocentur. Cæcus etiam Seuerus nomine, qui nunc uſque in eadem baſilica, quæ dicitur Ambroſiana, in quam martyrum corpora ſunt tranſlata, religioſè ſeruit, ubi ueſtem martyrum attigit, ſtatim lumen recepit. Obſeſſa etiam corpora ab ſpiritibus immundis, curata, ſumma cum gratia domum repetebant. Sed iis beneficiis martyrum inquantum creſcebat fides Eccleſiæ catholicæ, intantum Arrianorum perfidia minuebatur. Denique ea hoc tempore ſedari cœpit perſecutio, quæ Iuſtinæ furore accendebatur, ut ſacerdos de eccleſia pelleretur. Tamen intra palatium multitudo Arrianorum cum Iuſtina conſtituta, deridebat tantam Dei gratiam, quam Eccleſiæ ſuæ catholicæ Dominus Ieſus meritis martyrum ſuorum conferre dignatus eſt, uenerabilemque uirum Ambroſium narrabat pecunia comparaſſe homines, qui ſe uexari ab immundis ſpiritibus mentirentur, atque ita ab illo, ſicut & a martyribus, ſe torqueri dicerent: Sed hoc Iudaico ore loquebantur Arriani, ſuppares ſcilicet eorum: Illi enim de Domino dicebant: Quoniam in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia: Iſti de martyribus uel de Domini ſacerdote loquebantur, quòd non Dei gratia, quæ per ipſos operabatur, immundi ſpiritus pellerentur, ſed accepta pecunia ſe torqueri mentirentur. Clamabant enim dæmones, ſcimus uos martyres. Et Arriani dicebant: Neſcimus eſſe martyres. Iam hoc & in euangelio legimus ubi dixerunt dæmones ad Dominum Ieſum, Scimus te, quia ſis Dei filius. Et Iudæi dixerunt, Hic autem unde ſit, neſcimus. Sed non hic teſtimonium accipitur dæmonum, ſed confeſsio. Vnde miſeriores Arriani uel Iudæi, ut quod confitentur dæmones, illi negant. Deus tamen, qui gratiam Eccleſiæ ſuæ augere conſueuit, non paſſus eſt diu inſultari a perfidis ſanctis ſuis.

Miracula ad corpora SS. Geruaſii & Protaſii.

Ea derident Arriani.

Matt. 12.

Luc. 4.

Iohā. 9

Vnus itaque ea ipſa multitudine ſubito arreptus ſpiritu immundo, clamare cœpit, optare ſe ita torqueri eos, ut ipſe torquebatur, qui negarent martyres, uel qui non crederent in Trinitatis unitatem, quā docet Ambroſius. At illi hac uoce confuſi, qui conuerti debuerant, & dignam tali confeſsione agere pœnitentiam, in piſcina demerſum hominem necauerunt, perfidiæ homicidium iungentes. Deduxit.n. illos adhuc finem digna neceſsitas. Sanctus uerò Ambroſius epiſcopus maioris humilitatis uir factus, donatam ſibi a Domino gratiam reſeruauit, creſcebatque quotidie fide & amore coram Deo & hominibus.

Per idem tempus erat quidam uir de hæreſi Arrianorum, acerrimus nimium diſputator, & durus atque inconuertibilis ad fidem catholicam. Is conſtitutus in eccleſia, tractante epiſcopo, uidit (ut ipſe poſtmodum loquebatur) angelum ad aures epiſcopi tractantis loquentem, ut uerba angeli populo epiſcopus nūciare uideretur. Quo uiſo conuerſus, fidem quam eapugnabat, cœpit ipſe defendere. Fuerunt etiam duo cubicularii tunc temporis Gratiani Imperatoris, de hæreſi Arrianorū, qui tractandam epiſcopo quæſtionem proponerent: Ad quam audiendā altero die ad baſilicam Portianam omnes ſe affuturos promiſerāt, Erat.n.quæſtio de incarnatione Domini. Sed alio die miſerandi homines, ſuperbiæ tumore completi, nec memores promiſſorum, cōtemnentes Deum in ſacerdote ipſius, nec plebis expectantis conſiderantes iniuriam, immemores etiam dictorum dominicorum, Quoniam qui ſcandalizauerit unum ex minimis iſtis, oportet ut mola aſinaria collo eius alliget, & demerga-

Angelus ad aurer S. Ambroſii.

Matt. 18.

mergatur in profundum maris, conſcendentes in equos quaſi gratia geſtandi, ciuitatem egreſſi ſunt, expectante ſacerdote, & plebe in eccleſia conſtituta. Sed huius contumaciæ qui finis fuerit, horreſco referens. Subito enim præcipitati, miſeras animas emiſerunt, atque corpora illorum ſepulturæ ſunt tradita. Sanctus uero Ambroſius, cum ignoraret quid factum eſſet, nec diutius poſſet plebem tenere, aſcendens pro tribunali, de eadem quæſtione, quæ fuerat propoſita, ſermonem adorſus eſt, dicens: Debitum fratres curo ſoluendum, ſed heſternos meos non inuenio creditores, & reliqua, quæ ſcripta ſunt in libro, qui de Incarnatione Domini intitulatur.

Iterum Legatus ad Maximum Imper.

Occiſo itaque Gratiano Imperatore, recipiendi corporis eius cauſa, ſecundam ad Maximum ſuſcepit legationem: Apud quem quam conſtanter egerit, qui uoluerit cognoſcere, ipſius legationis epiſtolam, ad Valentinianum iuniorem datam, cum legerit, approbabit. Nobis enim alienum a promiſſione uiſum eſt illa inſerere, ne adiunctæ epiſtolę prolixitas faſtidium legenti afferret. Ipſum uero Maximum a communionis conſortio ſegregauit, admonens ut effuſi ſanguinis domini ſui, & (quod eſt grauius) innocentis, ageret pœnitentiam, ſi ſibi apud Deum uellet eſſe conſultum. Sed ille cum pœnitentiam declinat ſuperbo ſpiritu, non ſolum futuram, ſed etiam præſentem ſalutem amiſit, regnumque quod male arripuerat, fœmineo quodam timore depoſuit, ut procuratorem ſe reipublicæ nomine præfuiſſe confiteretur.

Maximũ excõicat.

Mortua uerò Iuſtina, quidam aruſpex Innocentius nomine, non opere, cum pro cauſa maleficiorum a iudice torqueretur, aliud quam interrogaretur, fateri cœpit: Clamabat enim, ab angelo maiora tormenta ſibi adhiberi eo, qui cuſtodiret Ambroſium, quoniam temporibus Iuſtinæ ad excitanda odia populorum in Epiſcopum, cacumen tecti eccleſiæ conſcendens, medio noctis ſacrificauerit. Sed quanto inſtantius & ſolicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini ſacerdotem conualeſcebat: Miſiſſe etiam ſe dæmones, qui illum necarent, fatebatur, ſed dæmones renunciaſſe, ſe non ſolum ad ipſum appropinquare minimè poſſe, uerumetiam nec ad fores domus, in qua manebat epiſcopus quia ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, ut etiam longe poſiti urerentur, atque ita ceſſaſſe artes ſuas, quibus aduerſus Domini ſacerdotē ſe aliquid poſſe arbitrabatur.

Cõfeſſio Innocentij maleficij.

Alius etiam gladium ferens ad cubiculum uſque, ut interficeret ſacerdotem, peruenit, ſed cum eleuaſſet manum, diſtricto gladio dextera obrigente remanſit. Tunc ſe miſſum a Iuſtina poſtquam confeſſus eſt, brachium, quod iniquè cum extenderetur, riguerat, ſanatum eſt confeſſione.

Percuſſor ſancto uiro a Iuſtina immiſſus.

Per idem tempus cum uir illuſtris Probus puerum ſuum notarium, qui ſpiritu immundo grauiter uexabatus, direxiſſet ad Epiſcopum, egreſſum urbe dimiſit diabolus, timens ad uirum ſanctum perduci. Atq; ita puer quãdiu Mediolani apud Epiſcopum fuit, nulla comminatio diaboli apparuit. Sed ubi egreſſus Mediolano eſt, & prope urbem peruenit, idem ſpiritus, qui illum antea habuerat, uexare cœpit. Qui cum interrogaretur ab exorciſtis, cur quandiu Mediolani fuit non in illo apparuiſſet, confeſſus eſt diabolus timuiſſe ſe Ambroſium, & ideo receſſiſſe ad tempus, atque expectaſſe in illo loco, ubi ab illo receſſerat, donec reuerteretur, quo reuertente, uas, quod deſeruerat, repetiſſet.

Extincto itaq; Maximo, poſito Theodoſio Imperatore Mediolani, Ambroſio uerò epiſcopo conſtituto Aquileiæ, in partibus Orientis in quodam caſtello a Chriſtianis uiris ſynagoga Iudæorum & lucus Valentinianorum incendio concremata ſunt, propterea q Iudæi uel Valentiniani inſultarent monachis Chriſtianis. Valentinianorum enim hæreſis triginta deos colit. Sed de huiuſmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit: Qua accepta, Imperator præceperat, ut ſynagoga ab epiſcopo loci reædificaretur.

Hæreſis Valẽtinianorũ 30. deos colit.

Sed huius præcepti tenor cum ad aures perueniſſet uenerabilis uiri Ambroſii epiſcopi, direxit ad Imperatorem epiſtolam, quia ipſe in tempore excurrere non poterat, quo illum conueniret, ut id, quod ab eodem ſtatutum fuerat, reuocaretur, ſeruariq; ſibi deberi ab eo audientiam, quoniam ſi dignus non eſſet, qui ab eo audiretur, dignus etiam non eſſet qui pro illo a Domino audiretur, uel cui preces ſuas, aut cui ſua uota committeret. Paratum etiam ſe eſſe pro tali negocio mortem ſubire, ne diſſimulatione ſui præuaricatorem faceret Imperatorem, qui tam iniuſta contra eccleſiam præcepiſſet. Poſtea uero cum Mediolanum reuertitur, poſito Imperatore in eccleſia, de eadem cauſa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit Domini perſonam, loquentis Imperatori: Ego te ex ultimo Imperatorem feci, ego tibi exercitum inimici tui tradidi, ego tibi copias, quas ille aduerſum te exercitui ſuo præparauerat, dedi, ego inimicum tuum in poteſtatem tuam redegi, ego de ſemine tuo ſupra ſolium regni conſtitui, ego te triumphare ſine labore feci, & tu de me inimicis meis donas triumphos? Cui deſcendenti exedram, Imperator ait: Contra nos propoſuiſti hodie epiſcope? At ille reſpondens, ait: Non ſe contra ipſum, ſed pro ipſo fuiſſe loquutum. Tunc Imperator: Reuera (inquit) dura præceperam contra epiſcopum de ſynagoga reparanda. In monachos uerò uindicandum eſſe, a comitibus qui in tempore aderant, dicebatur. Quibus epiſcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago uobiſcum uerò mihi aliter agendum eſt. Atque ita obtinuit, ut illa, quæ ſtatuta fuerant, reuocarentur. Nec prius ad altare accedere uoluit, niſi fide ſua Imperator illum agere debere teſtaretur. Cui epiſcopus. Ergo ago fide tua. Reſpondit Imperator: Age fide mea. Qua ſponſione iterata, iam ſecutus peregit ſacerdos diuina myſteria. Hæc autem ſcripta ſunt in epiſtola, quam ad germanam ſuam fecit: In qua tractatum inſeruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui a Propheta Hieremia uiſus eſſe deſcribitur.

Nota ſancti uiri mirabilẽ conſtantiam.

Iere. 1. iuxta 70. interpretes.

Per idem tẽpus cauſa Theſſalonicenſis ciuitatis, nõ minima ſucceſſit tribulatio ſacerdoti, cum penè comperiſſet ciuitatem delatam: Promiſerat enim illi Imperator ſe ueniam daturum ciuibus ſupradictę ciuitatis, ſed agentibus comitibus occultè cum Imperatore, ignorante ſacerdote, uſque in horam tertiam gladio ciuitas eſt donata, atque plurimi interempti innocentes. Quod factum ubi comperiſſet ſacerdos, copiam Imperatori ingrediendi eccleſiam denegauit, nec prius dignum iudicauit cœtui eccleſiæ uel ſacramentorum communioni, quam publicam ageret pœnitentiam. Cui Imperator contra aſſerebar, Dauid adulterium & homicidium perpetraſſe, ſed reſponſum illico eſt: Qui ſecutus es errantem, ſequere corrigentem. Quod ubi audiuit clementiſſimus Imperator, ita ſuſcepit animo, ut publicam pœnitentiam non abhorreret: Cuius correctionis profectus ſecundam illi parauit uictoriam.

Imperatorẽ excõicat, et cogit publicã agere pœnitẽtiam.

Per idem tempus duo potẽtiſſimi & ſapientiſſimi uiri Perſarum ad famam ſacerdotis uenere Mediolanum, deferentes ſecum plurimas quæſtiones, ut ex illis probarent ſapientiam uiri. Cum quo ab hora diei prima uſque ad horam ferè tertiam noctis per

interpretem diſputauerunt, admirantesque diſceſſerunt ab eo. Et ut ſe probarent non ob aliam cauſam ueniſſe, niſi ut certo certios noſſent uirum, quem fama compererant, alia die ualeſacientes Imperatori, profecti ſunt ad urbem Romam, illic ooleotes cognoſcere potentiam illuſtris uiri Probi, qua cognita, ad propria reuerterunt. Sed egreſſo Theodoſio de Italia, & Conſtantinopoli conſtituto, Valentiniano Auguſto intra Gallias poſito, directa relatio eſt ſub nomine Senatus a Symmacho, tunc præfecto Vrbis, de repetenda ara Victoriæ & ſumptibus cæremoniarũ. Sed ubi comperit ſacerdos, miſſo libello ad Imperatorem poſtulauit ut ad ſe relationis exemplaria dirigerẽtur, quibus ipſe pro partibus ſuis reſponſurus eſſet. Qua relatione accepta, præclariſſimum libellum conſcripſit, ut contra nihil unquam auderet Symmachus uir eloquentiſſimus reſpondere.

Eugenius Imperator

Sed poſtquam auguſtæ memoriæ Valentinianus in Viennenſi ciuitate (quę eſt Galliarum ciuitas) uitam finiuit, Eugenius ſuſcepit imperium, qui ubi imperare cœpit, nõ multo poſt, petentibus Flaniano tũc præfecto & Arbogaſte comite, aram Victoriæ & ſumptus cæremoniarum, (quod Valentinianus auguſtæ memoriæ adhuc in minoribus annis conſtitutus, petentibus denegauerat) oblitus fidei ſuæ, conceſſit. Hoc ubi audiuit ſacerdos, relicta ciuitate Mediolanẽſi, ad quã ille feſtinato ueniebat, ad Bononienſem ciuitatẽ emigrauit, atque inde * Fabentiam uſque perrexit. Vbi cum aliquantis degeret diebus, inuitatus a Florentinis, ad Tuſciam uſque deſcendit, declinans adſpectũ ſacrilegi uiri, non formidans imperantis iniuriam. Nam epiſtolam ad eundem dedit, in qua conuenit cõſcientiam illius, de qua pauca de multis ponenda duxi: Etſi imperatoria poteſtas magna ſit, tamen conſidera Imperator, quantus ſit, qui corda hominum uidet, conſcientiam interiorem interrogat. Nouit omnia, antequam fiant, nouit & interna pectoris tui. Ipſi falli uos non patimini, & Deum uultis celare? Hoc non cecidit in animum tuum. Quamuis enim illi agebant tam perſeueranter, nonne tuum fuit Imperator, pro Dei ſummi & ueri & uiui ueneratione perſeuerantius obſiſtere, & negare, quod erat iniuria, ſacrilegis? Et iterum: Quomodo igitur meis uocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, niſi cõſulerem mihi, quia non potui tibi. In ſupradicta itaq; ciuitate Florentinorum, cum in domo clariſſimi quõdam uiri Decentis, & quod eſt amplius, Chriſtiani, maneret, filios ipſius Pauſophius nomine, admodum paruolus, cum ſpiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impoſitione manus ſacerdotis ipſius eſt ſanatus. Sed poſt aliquantos dies ſubita infirmitate correptus infantulus, exhalauit ſpiritum: Cuius mater ualde religioſa & plena fide ac timore Dei, ablato illo de ſuperiore parte domus, ad inferiora deſcendit, ac in lecto ſacerdotis ipſo abſente compoſuit. Quem cum reuertens ſacerdos in lectulo inueniſſet, (erat.n. illo in tempore extra domum poſitus) miſeratus matrem, & fidem ipſius contemplatus, Heliſæo ſimilis, ſupra corpus infantis ſe ipſe compoſuit, atque orando meruit uiuum reddere matri quem mortuum inuenerat. Ad quem etiam infantulum libellum conſcripſit, ut quod ætatis infantia ſcire non poterat, legendo agnoſceret. Veruntamen factum ſcriptis ſuis non cõmemorauit, ſed quo affectu declinauerit cõmemorare, non eſt noſtrum iudicare. In eadem etiam ciuitate baſilicam conſtituit, in qua depoſuit reliquias martyrum Vitalis & Agricolæ, quorum corpora in Bononienſi ciuitate leuauerat. Poſita enim erant corpora martyrum inter corpora Iudæorum. Nec erat cognitum populo Chriſtiano, niſi ſe ſancti martyres ſacerdoti ipſi reuelarent. Quæ cum deponerentur ſub altari, quod in eadem baſilica conſtitutum eſt, magna illic totius plebis ſanctæ lætitia atque exultatio fuit, pęnæ dæmonum confitentium martyrum merita.

4. Re. 4

Ambroſius infantulum mortuũ ſuſcitat

Per idem tempus Arbogaſtes comes aduerſum gentem ſuam, hoc eſt, Francorum, bellum parauit, atque pugnando non paruam multitudinem manu fudit, cum reſiduis uero pacem firmauit. Sed cum in conuiuio a regibus gentis ſuæ interrogaretur, Vtrum ſciret Ambroſium, & reſpondiſſet, noſſe ſe uirum, & diligi ab eo, atque frequenter cum illo conuiuari ſolitum, audiuit, Ideo uincis omnes, quia ab illo uiro diligeris, qui dicit Soli, Sta, & ſtat. Quod ego ideo poſui, ut cuius famæ fuerit uir ſanctus etiam apud Barbaras gentes, legentes agnoſcant. Nam & nos, referente iuuene quodam Arbogaſtis admodum religioſo cognouimus, qui tunc interfuit. Erat enim in tempore, quo hæc loquebatur, uini miniſter. Profectus itaque ſacerdos de Tuſciæ partibus, Mediolanum reuertitur, iam inde egreſſo Eugenio contra Theodoſium Imperatorem, ibique Chriſtiani Imperatoris præſtolabatur aduentum, ſecurus de Dei potentia, quòd non traderet credentem in ſe hominibus iniuſtis, nec relinqueret uirgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum, ne extenderent iuſti ad iniquitatem manus ſuas. Promiſerat enim Arbogaſtes tũc comes, & Fabianus præfectus Mediolano egredientes, cum uictores reuertiſſent, ſtabulum ſe eſſe facturos in eccleſia Mediolanenſi, atque clericos ſub armis probaturos. Sed miſerandi homines, cum dæmonibus malè creduli ſunt, & aperiunt os ſuum in blaſphemiam contra Deum, ſpem ſibi uictoriæ ademerunt. Cauſa autem commotionis hæc fuit, quia munera Imperatoris, qui ſe ſacrilegio commiſcuerat, ab eccleſia reſpuebantur, nec orandi illi cum eccleſia ſocietas tribuebatur. Sed Dominus, qui Eccleſiam ſuam tueri conſueuit, de cœlo iaculatus eſt iudicium, atque omnem uictoriam ad religioſum Imperatorem tranſtulit Theodoſium.

Nota ethnicorum de S. Ambroſio ſententiam.

Pſ. 124

Extincto itaque Eugenio a ſatellitibus eius, cum ſcripta acciperet Imperatoris, non illi alia maior cura fuit, quam ut pro his interueniret, quos renatos inuenerat. Obſecrauit primò ſcriptis Imperatorem, miſſo diacono, poſtea uero quam directus eſt Iohannes, tunc tribunus & notarius, qui nunc præfectus eſt, ad tuitionem eorum, qui ad eccleſiam confugerant, etiam ipſe Aquileiam perrexit, precaturus pro eis, quibus facile uenia impetrata eſt, quia Chriſtianiſſimus Imperator, prouolutus pedibus ſacerdotis, teſtabatur meritis & orationibus eius ſe eſſe ſeruatum. Reuertens itaque de urbe Aquileienſi, uno die præceſſit Imperatorem. Nec diu clementiſſimæ memoriæ Theodoſius Imperator, ſuſceptis filiis in eccleſia & traditis ſacerdoti, in hac luce fuit. Poſt cuius obitum fere triennium ſuperuixit. Quo in tempore ſancti Nazarii martyris corpus, quod erat in horto poſitum extra ciuitatem, leuatum, ad baſilicam Apoſtolorum, quæ eſt Romana tranſtulit. Vidimus autem in ſepulchro, quo iacebat corpus martyris (qui quando ſit paſſus, uſque in hodiernum diem ſcire non poſſumus) ſanguinem martyris ita recentem, quaſi eadem die fuiſſet effuſus. Caput etiam ita integrum atque incorruptum cum capillis capitis atque barba, ut nobis uideretur eodem tempore, quo leuabatur, lotum atque compoſitum in ſepulchro. Et quid mirum? quandoquidem Dominus hoc in Euangelio ante promiſit, quòd capillus de capite eorum non peribit. Etiam odore

Eugenij cædes.

Nota mira S. Nazarij martyris corpore.

Lu. 21

odore tanto repleti ſumus, ut omnium aromatum uinceret ſuauitatem. Leuato corpore martyris & in lectica compoſito, ſtatim ad S. Celſum martyrem, qui in eodem horto poſitus eſt, cum ſancto ſacerdote ad orationem perreximus. Nunquam tamen illum antea oraſſe in eodem loco, compertum habemus. Sed hoc erat ſignum reuelati martyris, ſi ſanctus ſacerdos ad locum, ad quem nunquam antea fuerat oratum, iſſet. Cognouimus tamen à cuſtodibus loci ipſius, quòd à parentibus, illis traditum ſit, non diſcedere de loco illo per omnem generationem & progeniem ſuorum, eo quòd theſauri magni in eodem loco poſiti eſſent, & uerè magni theſauri, quos non ærugo neque tinea exterminat, neque fures effodiunt & furātur, quia cuſtos eorum Chriſtus eſt, & locus eorum aula cæleſtis, quibus uiuere Chriſtus fuit & mori lucrum. Tranſlato itaque corpore martyris ad baſilicam Apoſtolorū, ubi pridem ſanctorum Apoſtolorum reliquiæ ſumma omnium deuotione poſitæ fuerant, cum tractaret epiſcopus, quidam de populo repletus ſpiritu immundo clamare cœpit ſe torqueri ab Ambroſio. At ille conuerſus ad eum, ait: Obmuteſce diabole, quia non te torquet Ambroſius, ſed fides ſanctorum & inuidia tua: quoniam illo uides aſcendere homines, unde tu deiectus es. Nam Ambroſius neſcit inflari. Quo dicto, ille qui clamabat, obmutuit, proſtratusque in terram eſt nec amplius uocem, qua obſtrepere poſſet, emiſit.

Per idem tempus, cum conſulatus ſui tempore Imperator Honorius in urbe Mediolanenſi Libycarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente data copia eſt, miſsis militibus ab Stilicone comite, hortatu Euſebij præfecti, ut Creſconius quidam de eccleſia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, ſanctus epiſcopus cum clericis, qui in tempore aderant, defendendum circundedit: Sed multitudo militum, quę duces ſuos habebat de perfidia Arrianorum, præualuit aduerſum paucos: atque ablato Creſconio, exultantes ad amphitheatrum reuerterunt, eccleſiæ luctū non modicum relinquentes. Nam ſacerdos proſtratus ante altare Domini, factum diu fleuit. Sed cū reuertiſſent & renunciaſſent his, à quibus fuerant deſtinati milites, dimiſsi leopardi, ſaltu celeri ad eundē locum, in quo ſederant, qui de eccleſia triumphabant aſcendentes, grauiter lauiatos reliquerunt. Quod ubi uidit Stilico comes, pœnitentia motus eſt, ita ut per multos dies ſatisfaceret ſacerdoti, & illæſum quidem illum, qui ablatus fuerat, dimiſit, ſed quia grauiſsimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium deſtinatur, non multo poſt indulgentia proſequente.

Vide miraculum ob uiolatā eccleſiæ libertatem.

Per idem tempus cum ad palatium pergeret, eumque pro loco officii noſtri ſequeremur, * Theodolo tūc notario, qui poſtea ſumma cū gratia Murinēſem rexit eccleſiam, cum caſu quidam pede eſſet lapſus, atq; proſtratus iaceret in terra, ridēte, conuerſus ſacerdos, ait: Et tu, qui ſtas, uide ne cadas. Quo dicto, ſtatim is qui alienum lapſum riſerat, ſuum doluit. Fritigildis uerò regina Marcomannorum, cum à quodam Chriſtiano uiro, qui ad illam fortè de Italiæ partibus uenerat, referente ſibi audiret famam uiri, Chriſto credidit, cuius illum ſeruulum recognouerat, miſsisque Mediolanum muneribus ad eccleſiam, per legatos poſtulauit, ut ſcriptis ipſius qualiter credere deberet, informaretur. Ad quam ille epiſtolam fecit præclaram in modum catechiſmi, in qua etiam admonet, ut ſuaderet uiro, Romanis pacem ſeruare. Qua accepta epiſtola mulier ſuaſit uiro, & cum populo ſuo ſe Romanis tradidit. Quæ cum ueniſſet Medialanum, plurimū doluit, quòd ſanctum ſacerdotem, ad quem feſtinarat, minimè reperiſſet: Iam enim de hac luce migrauerat.

**Theodulo.*

Fritigildis regina Marcomannorū, credit in Chriſtum.

Temporibus uerò Gratiani (ut retro redeam) cum ad prætorium Macedonii, tunc magiſtri officiorum, pro quodam intercedendo perrexiſſet, atque præcepto ſupradicti uiri fores inueniſſet clauſas, nec copiā ingrediendi adeptus eſſet, ait: Et tu quidem uenies ad eccleſiam, quam nec tu ingredieris, ianuis licet nō clauſis. Quod factum eſt. Mortuo Gratiano, confugiēs Macedonius ad eccleſiam, patentibus ianuis aditum reperire non poterat. Ipſe autem uir uenerabilis epiſcopus erat multæ abſtinentiæ & uigiliarum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. Cui prādendi nunquam conſuetudo fuit niſi die ſabbato & Dominico, uel cum natalitia celeberrimorum martyrum eſſent. Orandi etiam aſsiduitas magna die ac nocte. Nec operam declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur. Erat etiam in illo ſolicitudo omnium eccleſiarum interueniendi etiam magna aſsiduitas & conſtantia. In rebus etiam diuinis implendis fortiſsimus intantum, ut quod implere ſolitus erat circa baptizādos quinque poſtea epiſcopi à tempore quo deceſsit, uix implerent. Solicitus etiam nimium pro pauperibus & captiuis. Nam in tempore, quo epiſcopus ordinatus eſt, aurum omne atque argentum, quod habere poterat, eccleſiæ uel pauperibus contulit. Prædia etiā quæ habebat, reſeruato uſufructu germanæ ſuæ, donauit eccleſiæ, nihil ſibi, quod hic ſuum diceret, derelinquens ut nudus atque expeditus miles Chriſti, Dominum ſuum ſequeretur: Qui cū diues eſſet, propter nos pauper factus eſt, ut nos eius inopia ditaremur. Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flētibus. Siquidem quotieſcunque illi aliquis, ob percipiendam pœnitentiam, lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Videbatur etiam ſibi cum iacēte iacere. Cauſas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli niſi Domino, ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplū poſteris ſacerdotibus, & interceſſores apud Deū ſint magis, quàm acuſatores apud homines. Nam & ſecundum Apoſtolum, circa huiuſmodi hominem confirmanda charitas eſt quia ipſe ſui accuſator eſt, nec expectat accuſatorem, ſed præuenit, ut confitendo ſuū alleuet ipſe delictū, nec habeat, quod aduerſarius criminetur. Ideoque ſcriptura dicit. Iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Vocem enim eripit aduerſario & quaſi dentes quoſdam, paratos ad prædam criminationis infeſtæ, peccatorum ſuorum confeſsione confringit, dans honorem Deo, cui nuda ſunt omnia & qui uult uitam magis peccatoris quàm mortē: Nā ipſi pœnitenti non ſufficit ſola confeſsio, niſi ſubſequatur & emendatio facti, ut pœnitens non faciat pœnitenda. Humiliet etiā animā ſuā, ſicut Dauid ſanctus qui poſtquàm audiuit à propheta, Dimiſſum eſt peccatum tuum, humilior factus eſt in emendatione peccati, ita ut cinerem ſicut panem manducaret, & potū ſuum cum fletu miſceret. Flebat etiā amariſsimè, quotieſcunque fortè nunciatum illi fuerat de cuiuſcunq; ſancti obitu ſacerdotis intantum ut nos illum conſolari niteremur, ignorātes pium affectum uiri, nec qua ratione ita fleret, intelligentes. Quibus ille huiuſmodi reſponſum reddebat: Non ſe flere quia receſſerat, qui fuerat mortuus nunciatus, ſed quia ſe præceſſerat: Vel quia difficile eſſet inuenire uirum, qui ſummo ſacerdotio dignus haberetur.

Abſtinentia, uigiliæ, & oratio Ambroſii.

Liberalitas in pauperes et eccleſiā.

2. Corint. 8.

Confeſſio ſacramētalis.

2. Corint. 2.

Prou. 18.

Ezec. 18.

2. Reg. 12.

Pſal. 101.

Ipſe autem de ſua morte ante prædixit, quòd uſq; Paſcha nobiſcum futurus eſſet, quod quidem meruit Dominum obſecrando, quo maturius hinc liberaretur. Ingemiſcebat enim uehementer, cum uideret radicem omnium malorum auaritiam pullulare, quæ neque copia neque inopia minui poteſt, magis magiſq;

incre-

Auaritiam deplorat.

increſcere hominibus, & maximè in iis, qui in poteſtatibus erant conſtituti, ita ut interueniendi illi apud illos grauiſsimus labor eſſet, quia omnia precio diſtrahebantur. Quæ res primo omne malum inuexit Italiæ, & exinde omnia uergunt in peius. Et quid dicam, ſi in huiuſmodi perſonis ita rabiem ſuam exercet, qui ſolent aut filiorum, aut propinquorũ cauſas prendere, ad excuſandas excuſationes in peccatis, quãquidem pleroſque cepit etiã cælibes ſacerdotes uel Leuitas, quibus portio Deus eſt, ut etiam ipſi illã appetant. Et uæ mihi miſero, quia nec fine mundi prouocamur, ut tam graui iugo ſeruitutis liberari uelimus quo dimergimur ad profundum inferni, ut faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Attamen beatus ille, qui quandoque conuerſus, diruptis uinculis atque proiecto iugo huiuſmodi dominationis, tenebit & allidet paruulos eius ad petram, hoc eſt, omnes intentiones eius allidet ad Chriſtum, qui ſecundum Apoſtolum, petra eſt, quæ omnes ad ſe alliſos interimit, ipſa inuiolabilis manens, nec reum faciens eum, qui ad ſe alliſerit nequiſsimi uteri deteriores partus, ſed innocentẽ: ita ut ſecurus poſsit dicere Portio mea Dominus: Quia cui nihil in ſeculo eſt, illi portio eſt Chriſtus, & qui contempſerit pauca, multa percipiet, inſuper & uitam æternam poſsidebit.

Luc. 16

1. Corin. 10

Pſal. 141.

Ante paucos uerò dies, quàm lectulo detineretur, cum quadrageſimum tertium pſalmum dictaret, me excipiente & uidente, ſubito in modum ſcuti breuis, ignis caput eius cooperuit, atque paulatim per os ipſius tanquam in domum habitator, ingreſſus eſt, & facta eſt facies eius uelut nix. Poſtea uero reuerſus eſt uultus eius ad ſpeciem ſuam. Quod cum fieret, ſtupore perculſus obrigui, nec potui ſcribere, quæ ab illo dicebantur, niſi poſteaquam uiſio ipſa trãſibat. Dicebat enim in eo tempore teſtimonium ſcripturæ diuinæ, quod ego optimè retinebam. Nam ſcribendi uel dictãdi ipſo die finem fecit. Sedquidem ipſum pſalmum explere non potuit. Ego uerò id, quod uiſum à me fuerat, honorabili uiro Caſto diacono (ſub cuius cura degebam) ſtatim retuli. At ille repletus gratia Dei, ſpiritus ſancti aduentum me in illo uidiſſe edocuit ex lectione Actuum Apoſtolorum. Superioribus autem diebus cum Stiliconis tunc comitis ſeruus, qui dæmonio laborauerat, in Ambroſiana baſilica iam ſanus maneret commendatus à domino ſuo, (ferebatur enim, quòd libenter ab eodem haberetur) facere falſas epiſtolas tribunatus compertum eſt, intantum ut tenerentur homines qui ad miniſtrandum pergebant. Sed ubi ad perſonam ſerui ſui peruenit comes Stilico ipſe in ſeruo ſuo noluit uindicare. Homines etiam, qui decepti fuerant, interuentu ſacerdotis dimiſit, de ipſo uerò ſeruo, ſacerdoti queſtus eſt. Quem uir ſanctus cum de eccleſia Ambroſiana egrederetur, requiri fecit atque ad ſe perduci. Quem cum interrogaſſet, & depræhendiſſet authorem tanti flagitii, ait: Oportet illum tradi ſatanæ in interitum carnis ne talia in poſterum audeat admittere. Quem eodem momento, cum adhuc ſermo eſſet in ore ſacerdotis ſancti, ſpiritus immundus arreptum diſcerpere cœpit. Quo uiſo, non minimo timore repleti ſumus & admiratione. Multos etiam diebus ipſis, imponente illo manus & imperante, ab ſpiritibus immundis uidimus eſſe purgatos.

Pellit ab obſeſsis dæmones.

Per idem tempus Niceutius quidam, ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, ut raro in publico uideretur. Cum ad altare acceſsiſſet, ut ſacramenta perciperet, calcatusque caſu à ſacerdote exclamaret, audiuimus: Vade, & amodò ſaluus eris. Nec ſe amplius doluiſſe pedes tempore, quo ſanctus ſacerdos de hac luce migrauit, lachrymis teſtabatur. Sed poſt dies hos, ordinato ſacerdote eccleſiæ Ticinenſi, incidit in infirmitatem: Qua cum plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico dixiſſe fertur, Quòd tãto uiro recedente de corpore, interitus immineret Italiæ.

Vnde conuocatis ad ſe nobilibus uiris illius ciuitatis, quos diligi à ſancto ſacerdote cognouerat, partim interminatus eſt, illis, partim blando ſermone perſuaſit, ut pergerent ad ſanctum ſacerdotem, ſuaderentq́; illi ut ſibi uiuendi peteret à Domino commeatum. Quod ille ubi ab illis audiuit, reſpõdit, Non ita inter uos uixi ut pudeat me uiuere, nec timeo mori, quoniam Dominum bonum habemus. Per idem tempus cum in extrema parte porticus, in qua iacebat, in imo poſiti Caſtus, Polemius, Venerius & Felix tunc diaconi ſecum tractarent, uoce ita repreſſa, ut uix inuicem ſe audirent quis poſt obitum illius epiſcopus ordinãdus eſſet, atque cũ de nomine ſancti loquerentur Simpliciani, tanquam intereſſet tractatui, cum longe poſitus ab ipſis iaceret, approbans exclamauit tertio, Senex, ſed bonus. Erat enim Simplicianus æui maturior. Qua uoce audita, expaueſcentes fugerunt. Defuncto tamen eo, non alius illi ſucceſsit in ſacerdotio, niſi is, quem ille bonum ſenem trina uoce ſignificauerat. Cui Simpliciano Venerius, quem ſupra memorauimus, ſucceſſor fuit, Felix uerò nunc uſque Bononienſem regit eccleſiam. Caſtus autẽ & Polemius nutriti ab Ambroſio, bonæ arboris boni fructus, in Eccleſia Mediolanẽ diaconi funguntur officio. In eodem tamen loco, in quo iacebat (ſicut referẽte beato Baſiano epiſcopo Laudenſis eccleſiæ, qui ab eodem audierat, didicimus) cum oraret una cum ſupradicto ſacerdote, uiderat Dominum Ieſum adueniſſe ad ſe, & arridentem ſibi. Nec multos poſt dies ablatus eſt.

Preclara vox ſanctiſſimi patris.

Videt Chriſtũ arridentẽ ſibi.

Sed & eodem tempore, quo à nobis migrauit ad Dominum ab hora circiter undecima diei, uſque ad illã horam, qua emiſit ſpiritum, expanſis manibus in modum crucis orauit. Nos uerò labia illius moueri uidebamus, uocem autem non audiebamus. Honoratus autem ſacerdos eccleſiæ Vercellenſis, cum in ſuperiori domo ſe ad quietem compoſuiſſet, tertio uocem uocãtis ſe audiuit, dicentisq́; ſibi, Surge, feſtina, quia modo eſt receſſurus. Qui deſcendens, obtulit ſancto Domini corpus. Quo accepto, ubi glutiuit, emiſit ſpiritum, bonum uiaticum ſecum ferens, ut in uirtute eſcæ anima refectior, angelorum nunc conſortio, quorũ uita uixit in terris, & Eliæ ſocietate lætetur, Quia ut Elias nunquam regibus uel ullis poteſtatibus, ita nec iſte pro Dei timore loqui ueritus eſt. Atque inde ad Eccleſiam maiorem antelucana hora, qua defunctus eſt, corpus ipſius portatum eſt, Ibique eadẽ fuit nocte, qua uigilamus in Paſcha, quem plurimi infantes baptizati, cum a fonte uenirent, uiderunt, ita ut aliqui ſedentem in cathedra tribunali dicerent, alii uero aſcendentem ſuis parentibus digito oſtenderent, ſed illi uidentes, uidere non poterãt, quia mũdatos oculos non habebant. Plurimi autem ſtellam ſupra corpus eius ſe uidere narrabant, ſed luceſcente die Dominico, cum corpus illius, peractis ſacramentis diuinis, de eccleſia leuaretur, portandum ad baſilicam Ambroſianam, in qua poſitus eſt, ita ibi dæmonũ turba clamabat ſe ab illo torqueri, ut eiulatus eorum ferri non poſſet. Quæ gratia ſacerdotis non ſolum in illo loco, uerumetiam in plurimis prouinciis uſq; in hodiernum diem manet. Iactabant etiam turba uirorum ac mulierum oraria uel ſemicinctia ſua, ut corpus ſancti aliquatenus ab ipſis contingeretur. Erat enim exequiarum turba innumerabilis, totius dignitatis, totiusque ſexus, omniumque penè ætatum, non ſolum Chriſtianorum, ſed etiam Iudæorum & pagano-

Habes hic communionem unius ſpeciei.

Quanta deuotio populi erga corpus B. Ambroſii defuncti.

ganorum, maiore tamen gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

Eodē, quo obiit, die, ſicut textus epiſtolæ loquitur, quæ à ſucceſſore eius uenerabili uiro Simpliciano ſuſcepta eſt, de partibus Orientis ad ipſum, tanquàm adhuc nobiſcum uiuentem, directa, quæ nunc uſq; Mediolani habetur in monaſterio, quibuſdam uiris ſanctis apparoit, orans cum illis & imponens illis manus. Habet enim diem epiſtola, quo directa eſt, Qua lecta, inuenimus diem eſſe, quo ille defunctus eſt. Intra Tuſciam ciuitate Florentia, ubi nunc uir ſanctus, Zenobius nomine, epiſcopus eſt, quia promiſerat, petentibus illis, illos ſe ſæpius uiſitaturum, frequenter ad altare, quod eſt in baſilica Ambroſiana, quæ ibidē ab ipſo conſtitura eſt, uiſum orare, ipſo ſancto uiro ſacerdote Zenobio referente didicimus. In eadem etiā domo, in qua declinans Eugenium manſit tempore, quo Radagaiſus ſupradictam ciuitatem obſidebat, cum iam de ſe penitus deſperaſſent uiri ciuitatis, per uiſum euidam apparuit, & promiſit alio die ſalutem illis affuturam. Quo referente, ciuium animi ſunt erecti. Nam altero die, adueniente Stilicone tunc comite cum exercitu, facta eſt de hoſte uictoria. Hæc Pauſophia, religioſa fœmina, matre pueri Pāſophii, referente cognouimus. Maſcezeli etiam deſperanti de ſalute ſua uel exercitus, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu, in uiſu noctis apparuit, atque cum prouolueretur ad pedes ſancti uiri Maſcezeisl, percutiens in terrā ſenex baculo, quo regebatur tertio (hac enim illiſpecie apparuerat) ait, Hichichic, ſignans locum, deditque intellectum uiro, quem uiſitatione dignum fuerat arbitratus, ut agnoſceret ſe in ipſo loco, in quo ſanctum Domini uiderat ſacerdotē, die tertia uictoriam adepturum, atque ita ſecurus bellum & incboauit, & conſummauit. Nos tamen ea Mediolani poſiti, ipſo Maſcezele referente, cognouimus, Nam & in hac prouincia, in qua nunc poſiti hæc deſcribimus, plurimis hoc ipſum retulit ſacerdotibus, quibus etiam referentibus, ſecurius ante nobis cognita, huic libro adiūgere arbitrati ſumus. Siſinni etiam & Alexandri martyrum, qui noſtris temporibus, hoc eſt, poſt obitum ſancti Ambroſii in Agaunæ partibus perſequentibus gentilibus, martyrii coronam adepti ſunt, cum reliquias Mediolani ſumma cum deuotione ſuſciperemus, adueniente quodam cæco & referente cognouimus, qui eodem die tacto lectulo, in quo ſanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit, quòd per uiſum noctis uidiſſet nauem appropinquare litori, in qua erat multitudo ablatorum uirorum, quibus deſcendentibus ad terram cum unum de turba precaretur, ut ſciret qui eſſent ii uiri, audierit, Ambroſium eiuſque conſortes. Quo audito nomine, cum deprecaretur ut lumen reciperet, audierit ab eo, Perge Mediolanū, & occurre fratribus meis, qui illo uenturi ſunt, (deſignans diem) & recipies lumen, erat enim uir (ut ipſe aſſerebat) de litore Dalmateno, nec ſe ante ueniſſe in ciuitatem aſſerebat, priuſquam recto itinere reliquiis ſanctorum occurriſſet nōdum uidens, ſed tacto loculo, uidere cœpiſſe.

Reliquia martyrum à Mediolanenſibus sūma cū deuotione ſuſcepta.

His itaque decurſis, non arbitror graue uideri, ſi paululum promiſſi noſtri metas exceſſerimus, ut Domini dictum, quod per os ſanctorum prophetarū locutus eſt, completum eſſe doceamus, Sedentem aduerſus fratrem ſuum & detrahentem occultè, perſequebar. Et alibi, Noli diligere detrahere, ne eradiceris. Ut quicunque fortè huiuſmodi captus eſt conſuetudine, cum legerit qualiter in his, qui ſancto uiro detrahere āuſi ſunt, fuerit uindicatum, ipſe etiam in aliis emēdetur. Igitur Donatus quidam, natione Aphet, presbyter tamen Eccleſiæ Mediolanenſis, cum in cōuiuio poſitus, in quo erant nonnulli religioſi uiri, detraheret memoriæ ſacerdotis, aſpernantibus illis & deferentibus linguam nequam, ſubito uulnere percuſſus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manibus ſubleuatus, in lectulum poſitus eſt, atque inde ad ſepulcrum uſque perductus. In urbe etiam Carthaginenſi, cum apud Fortunatum diaconum, fratrem uenerabilis uiri Aurelii epiſcopi, ad conuiuium ueniſſem, una cum Vincentio Coloſitano epiſcopo Murano etiam epiſcopo Bolitano, ſed & aliis epiſcopis & diaconibus Murano epiſcopo detrahenti ſancto uiro, retuli exitū presbyteri ſuperius memorati, quod ille de alio dictū de ſe oraculū, maturo ſuo exitu comprobauit. Nam de eodem loco, in quo iacebat, cum ſubito uulnere ingēti eſſet percuſſus, alienis manibus ad lectum portatus eſt, atque inde ad domum, in qua hoſpitabatur, reductus, diem clauſit extremum. Is finis uirorum detrahētium fuit, quem uidentes qui tunc aderant, admirati ſunt. Vnde hortor & obſecro omnem hominem, qui hunc librum legerit, ut imitetur uitam uiri, laudet Dei gratiam, declinet detrahentium linguas, ſi uult magis conſortium habere cum Ambroſio in reſurrectione uitæ, quam cum detrahentibus illi ſubire ſupplicium, quod nullus ſapiens non declinat. Tuam etiā precor beatitudinem, pater Auguſtine, ut pro me humilimo peccatore Paulino, cum omnibus ſanctis, qui tecum inuocant nomē Domini noſtri Ieſu Chriſti in ueritate, orare digneris, ut quia in adipiſcenda gratia cum tanto uiro non ſum dignus habere conſortiū adeptus meorum ueniam peccatorum, ſit mihi præmium fugiſſe ſupplicium.

Psalm. 100.

Vltio diuina in obtrectatorē ſancti uiri.

Exemplum aliud conſimile.

VITA BEATI ISIDORI HISPAlenſis Epiſcopi, per B. Braulium Cæſarauguſtanum antiſtitem deſcripta.

ISidorus uir egregius, Hiſpalenſis eccleſiæ epiſcopus, Leandri epiſcopi ſucceſſor & germanus, floruit à tempore Mauririi Imperatoris & Recaredi regis, in quo quicquam ſibi antiquitas uendicauit, immo uerò tēpus antiquitatis in eo ſcientiam imaginauit uir in omni genere locutionis ſamatus & peritus, doctusque qualitate ſermonis exiſlés & apertus. Cōgrua uerò opportunitate loci, incomparabiliter eloquētia clarus. Iam uerò quantus ſapiētia fuerit, ex eius diuerſis ſtudiis & elaboratis opuſculis perfacilè prudens intelligere poteſt. Denique de his, quæ ad noſtram notitiam peruenerunt, iſta commemorabo.

Habetur in fine operis eiuſdem Iſidori de uiris illuſtrib. 4. Aprilis.

Edidit enim libros Differētiarum duos, quibus ſubtili diſcretione ea, quę confuſe uſu præferuntur, ſenſu diſcreuit. Procemiorum librū unum, in quo quid quiſque ſanctæ ſcripturæ liber cōtineat, breui ſubnotatione diſtinxit. De ortu & obitu patrum, in quo geſta dignitatemque & mortem eorum atque ſepulturam ſententiali breuitate ſubnotauit. Ad germanum ſuum Fulgentium. Aſtigitanum epiſcopum, Officiorum libros duos, in quibus originem officiorum, cū unumquodque in Eccleſia Dei agatur tempore ſuo, non ſine maiorum authoritate elicuit. Synonymorum libros duos in quibus ad conſolationem animi, & ad ſpem percipiendæ ueniæ, intercedente rationis exhortatione erexit. De natura rerum ad Siſebutum Regem, unum, in quo tam de Eccleſiaſticorum doctorum, quam etiam de Philoſophorum indagine, obſcura quædam de

Scripta S. Iſidori.

electi-

electione abſoluit. De Numeris librum unum, in quo Arithmeticam, propter numeros eccleſiaſticis ſcripturis inſertos, & ea parte tetigit diſciplinam. De nominibus Legis & Euangeliorum librum unum, in quo oſtendit quid memorata perſonę myſterialiter ſignificent. De hæreſibus librum unum, in quo Maiorum ſecutus exempla, breuitate qua potuit, diffuſa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris Papę Gregorii Moralibus decorauit. Chronicorum à principio mundi uſque ad tempus ſuum, librum unum, nimia breuitate collectum. Contra Iudæos, poſtulante Florentia germana ſua, propoſito uirgine, libros duos in quibus omnia, quæ fides Catholica credit & legit etiam prophetarum teſtimoniis approbauit. De uiris illuſtribus librum unum, cui nos iſta ſubiūgimus: Monaſticæ regulæ librum unum, quam pro patriæ uſu & inualidorum animis decentiſsimè temperauit. De origine Gotthorum, & regno Sueuorum, & etiam Vādalorum hiſtoriæ librum unum. Quæſtionū libros duos, quos qui legit, ueterum tractatorum multam ſupellectilem recognoſcit. Etymologiarum codicem nimię magnitudinis, diſtinctum ab eo titulis, non libris, quę quia rogatu meo fecit, ego in uiginti libris diuiſi, quos omnes omnimodæ philoſophiæ repletos, quiſquis crebra meditatione perlegerit, non ignorabit diuinarum humanarumque rerum ſcientiam. Et merito, eſt enim ibi redundans diuerſarum artium elegantia, ubi quæcunque fert ſcribi, reſtricta collegit.

Regulā monaſticam ſcripſit

Sunt autem alia huius uiri opuſcula multa in Eccleſia Dei cum ornamēto inſcripta. Quem Deus poſt tot defectus Hiſpaniæ nouiſsimis temporibus ſuſcitans, credo ad reſtauranda antiquorum monumenta, ne uſquequaq; ruſticitate ueteraſceremus, quaſi quandam lucem appoſuit deſtinari, cui non immerito illud philoſophicum à nobis appropriatur: Nos, inquit, in noſtra urbe peregrinantes, errantesq́ue quaſi hoſpites, tui libri tanquam domum reduxerunt, ut poſsimus aliquando, qui & ubi eſſemus, agnoſcere. Tu autē patriæ in deſcriptione temporum & ſacrorum uitis ſacerdotum, tu domeſticam publicam diſciplinam, tu ſedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumq́ue rerum nomina, genera, officia, cauſas aperuiſti.

Quanto uero flumine eloquentiæ, & quot iaculis diuinarum ſcripturarum ſeu patrum teſtimoniis, Acephalitarum hæreſim confuderit, ſynodalia geſta coram eo ſpecialiter acta, declarant, quæ contra Gregorium, præfatæ hæreſis antiſtitem, eam aſſerunt ueritatem. Obiit temporibus Heraclii Imperatoris, & Chriſtianiſsimi Scintillani Regis, ſumma doctrina præſtantior cunctis, & copioſior operibus charitatis.

Acephalorum hæreſin oppugnauit.

VITA SANCTAE VIRGINIS Theodoræ, & Didymi Martyris, authore Simeone metaphraſte.

Et Latina quidem Martyrologia habent hanc hiſtoriam 28. Aprilis, aiuntq; Theodoram una cum Didymo percuſſam, ſed cum Metaphraſtes habeat Didymum Nonis Aprilis caſum, Theodoram autem euaſiſſe, nos eam quinto Aprilis die cum Metaphraſte collocauimus.

DIocletiano & Maximiano Imperatoribus Præſide Alexandrinæ ciuitatis Euſtrathio, edictū quondam aduerſus Chriſtianos miſſum fuit, ut uel diis immolarent, uel ſupplicio afficerentur. Cū uerò Præſes ille pro tribunali ſederet in Magna Alexandrinorum ciuitate iuſsit cohortem accerſire Theodoram uirginem, quę nuper capta fuerat, & in carcere ſeruabatur. Quam cum duxiſſet: Præſto, inquit cohors, eſt Theodora. Iudex igitur, Cuiuſnam ſortis es mulier? Chriſtiana, inquit Theodora, ego ſum. At ille. Liberane, an ſerua? Dixi iam, inquit ipſa, Chriſtianā me eſſe, Chriſtus enim ueniens, à peccato me liberauit. Quòd uerò & ad uanam atque inanem mundi huius gloriam attinet, claris parentibus orta ſum. Tunc Iudex Quæſtorem accerſiri iuſsit. Quem cum cohors præſto eſſe dixiſſet: Dic inquit, Luci: Noſtinè Theodoram uirginē? Cui Lucius, Per tuam, Præſes, ualentem uitam ac ſplēdorem, nobiliſsima eſt, multæque exiſtimationis & primi generis mulier. Quare, inquit Iudex, cū ſis ita nobilis, nuptias recuſaſti? Theodora reſpondit Chriſti cauſa nubere nolui. Cum enim ille homo factus in mundo uerſaretur, ab ea, quæ ſemper uirgo & Dei mater fuit, genitus, à corruptione nos remouit, & ſempiternam uitam nobis promiſit, Itaque fore mihi perſuadeo, ut in eius fide permanens, ad finem uſque incorrupta & intacta ſim.

5. Aprilis.

Cōſtās confeſſio S. Theodora.

Cur noluerit nubere.

Tunc Iudex dixit: Imperatores iuſſerunt, uos, quæ uirginitatem ſemper ſeruatis, aut diis immolare, aut iniurioſius tractari. Arbitror, inquit Theodora, te nō ignorare, hominis propoſitum Deo ipſi inprimis gratum eſſe, is uerò animum meum atque propoſitum caſtum eſſe cognouit. Quod ſi me id pati, quod dicis, & uiolari coegeris, non erit hæc impudicitia, ſed uis & iniuria. Iudex autem: Cum te ingenuam eſſe nouerim, & tui rationem habere cupiam, admoneo, ne contumelioſius te geras: nihil enim proficies. Nam, per deos omnes, ſententiam hanc Imperatores tulerunt. Tūc illi Theodora, Et prius, inquit, tibi dixi, hominis propoſitum atque animum Deo gratum eſſe. Cum enim omnia ille pernoſcat, cogitata etiam noſtra ſcit, & mentes ipſas perſpicit. Quamobrem ſi coacta fuero facere quod dicis, impudicam me factam nunquā exiſtimabo. Siue enim caput meum, ſiue manus, ſiue pedes abſcindere, ſiue totum corpus dilacerare uolueris, hoc quidem per uim ac poteſtatem, quam habes, facere poteris. Similiter lupanari tradar, necne, in arbitrii mei poteſtate non eſt, ſed in manu tua, cui per imperium uim licet inferre. Quòd uerò ad animi mei propoſitum attinet, certum eſt Deo ipſi caſtitatis meæ profeſsionem ſeruare, illi enim uirginitas mea dicata eſt, ille certus huius rei Dominus eſt, ille, ſi uoluerit, uirginitatem hanc meam, poſſeſsionem ſuam, incolumem atque intactam ſeruabit.

Virginitatē ſuam Deo dicauit.

Iudex uerò ait: Noli Theodoram, ætatem tuam honeſte actam totam iniuriæ & probris obiicere, nam, ut Vrbis Quæſtor teſtatus eſt, his parentibus orta es, qui nobilitate atque exiſtimatione cumprimis excellunt. Ad hæc Theodora, Chriſtum, inquit, primum cōfiteri debeo, qui & Deus eſt, & omnis nobilitatis, honoriſque author, qui ſcit & me columbam ſuam purā & incolumem ad finem uſque ſeruare. Tum Iudex dixit: Curnam erras, ò Theodora. Eumne Deum credis, qui fuit in cruce ſuffixus? An qui talis eſt, te in lupanar coniectam, intactam ſeruare poterit, ab his præſertim uiris, qui mulierū amoribus inſanire ſoliti sūt? Fidem, inquit Theodora, & ſpem habeo in Chriſto, qui Crucem perpeſſus fuit ſub Pontio Pilato, fore, ut

meab

me ab iniquis iſtis uiris eripiat, & à labe omnino liberam ſeruet, in eius fide permanentem, neque unquàm eum negantem. Iudex uerò: Adhuc te nugantem patior, necdum iubeo tormentis ſubiici. At ſi contendere non deſtiteris, ut ancillam aliquam te proſternens, faciem quod domini atque imperatoris noſtri iuſſerunt, ut & reliquis mulieribus exemplum fias. Ad hęc Theodora: Parata ſum corpus meum cuius poteſtatē habes, tibi tradere anima uerò ipſa in ſolius Dei manu eſt ac poteſtate: Tum Iudex: Excæcate illam ſtatim eique dicite, ne inſanire amplius uelit, ſed cedere & diis ipſis immolare. Minimè, inquit Theodora, per Deum ipſum dæmonibus ſacrificium aut cultum afferre uolo, cum Deum adiutorem habeam. Ad hæc Iudex: Quid me cogis tibi honeſtiſsimæ fœminæ iniuriam facere? Auſculta mihi, ò ſtulta, ne in tātam turbam incidas eorum, qui ſententiam expectant, quę cōtra ſe feratur. Non ſum amens, inquit Theodora, quæ Deum cōfiteor, & ipſum adiutorem habeo. Quam.n. iniuriam mihi fore putas, ea res honorem & gloriam ſempiternam mihi comparabit. Tum Iudex: Ego non amplius te feram, ſed Imperatorum iuſſa exequar, futurum enim exiſtimans, ut perſuaderi poſſes, diutius te ferebam. Quòd ſi tibi parcens, id minus curabo, qđ iuſſus fui, Imperatores contemnere uidebor. Illi autē Theodora ita reſpondit: Sicut ipſe Imperatores metuis, quodque ab illis iuſſus es, id facere ſtudes, ita & ego ſtudeo non negare Deum meum: timeo enim & ipſa uerum illum Imperatorem Deum contemnere.

Prudēs S. Theodoræ reſponſū.

Contentioſe, inquit Iudex, mecum agis, & æternorū imperatorum iuſſa negligis, & me, tanquam imbellē aliquem, deſpicis. Adhuc trium dierum tempus tibi condono, ac per deos omnes, niſi animum mutes & ſacrifices, in lupanar te tradā, ut mulieres omnes, te ita tractari uidentes, turpitudine tua caſtigentur: At Theodora: Et nunc idem Deus eſt, & ſemper, qui non permittet, ut eum derelinquam. Peto autem ut intactam ac puram me ſeruari iubeas, quò ad ſententiam tuleris. Tunc Iudex ait: Theodoram ſub tuta cuſtodia ſeruate uſque ad tres dies, ſi fortè reſipiſcens, ſibi ipſa perſuaſerit, ut a tali contentione deſiſtat. Quin & præcipio, ne permittatis aliquem ad eam ingredi, & cum ipſa uerſari, propterea quòd familia nobili & honeſta nata eſt.

Poſt tres dies cum Iudex in tribunali ſederet: Adducatur, inquit, Theodora, Cohors ait: Domine, præſtò eſt Theodora. Tum ille: Si reſipuiſti, & tibi iam perſuaſiſti, nunc ſacrifica, & eſto libera, puto enim te nequaquam ſapere, in eodem propoſito perſiſtentem. Reſpondit Theodora: Et antea dixi tibi, & nunc eadē dicere non recuſo, caſtitatis meæ profeſsionem, Chriſti cauſa ſuſceptam eſſe, qui fuit incorruptæ uitæ prædicator, meamque confeſsionem ipſius Dei gratia neri. Eius igitur Domini & Dei confeſsio per me prædicetur, & ipſe uideat (ſcit enim) quomodo ſuam uirginem puram conſeruet. Per deos ipſos, inquit Iudex, dominorum iuſſa ueritus, ne forte illis non obediens, periclitер, aduerſus te faciam, quod ſum iuſſus. Quoniam uero in lupanar tradi maluiſti, quam diis ipſis ſacrificare, uideamus, num te ſeruet Chriſtus ille tuus propter quem in contentione iſta perſiſtere uoluiſti. Id cum Iudex dixiſſet, ad cohortem uerſus: Tradatur, inquit, iſta in lupanar. Tunc ait Theodora: Tu, Deus, qui occultas res inſpicis, qui nouiſti omnia, priuſquā illa fiant, qui ad hodiernum uſque diem mihi affuiſti & intactam in ea re me ſeruaſti, quam tibi promiſi, ipſe & poſthac me cuſtodias, & a profanis & iniquis eorum manibus, qui parati ſunt ancillę tuę iniuriam inferre, incolumem & integram ſerues. Hæc cum illa dixiſſet, ad lupanar ducta eſt, ad quod ingreſſa, oculos ad cęlum erexit, & ait: Tu Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti me adiuua, ut ab his canibus eripiar. Tu, qui Petrum in carcere adiuuiſti, eumque ab iniuria liberum illinc eduxiſti, & me hinc ab iniuria incolumem educas, ut omnes uideant, meque ſeruam tuam eſſe cognoſcant.

Ducitur S. Theodora in lupanar.

Act. 12

Turbæ autem illæ eam, ut lupi agnam, circundantes, certatim ſtudebant pro ſe quiſque ad eam ingredi, & ut canes in feram aliquam, & accipitres in columbam, ita in eam turbæ inhiantes ingredi feſtinabant. Cæterum neque tunc Chriſtus ipſe ceſſabat, ſed cum quendam ex fratribus præparaſſet, ad eam illum miſit. Quidam enim religioſiſsimus frater, qui Dei negocia tractare optimè didicerat, & quemadmodum aliquem ex Dei uoluntate diuitem fieri deceret, benè nouerat, ille cum è rebus bonis ſemper aliquid amplius appeteret, & ſibi comparare ſtuderet, duplicem martyrij coronam ſibi conciliauit, & regnum cælorū hoc modo rapuit. Cum enim militari habitu ſe induiſſet, primos ad eam ingreſſus eſt, quaſi unus ex impudentium & intemperantiū hominum numero eſſet. Eius igitur hominis nouam & peregrinam figuram ſancta illa uirgo Theodora cum uidiſſet, fuit præterita, eā enim res multum iniuriæ ac turpitudinis præ ſe ferebat. Quamobrem ancipiti & dubio animo carceris angulos circumibat, ſecum cogitans, num a Chriſto ipſo relicta eſſet.

Vir pius ſub militari habitu eam liberat.

At ſanctus Didymus (ita enim uocabatur) ut germanus frater, incipiens eam affari: Non ſum, inquit, id, quod uides. extrinſecus enim lupus uideor, intus uerò ſum ouis manſueta. Ne ſpectes exteriorem hanc ueſtem, ſed interiorem & promptum animi affectum conſideres. Frater enim ſum in aliena figura, cōtra diabolum ſapiens, eorum quidem ueſte indutus, qui ſunt illius miniſtri, ut ita huc ingrediens non agnoſcerer, (erant enim, qui huc uenientem ſpeculabantur) & Domini mei precioſam poſſeſsionem, & Dei columbam eam ſeruare poſſem. Sed agè ueſtem mutemus, tibi Deus ipſe uictoriā largitur: me uero coronat ſanctus, & quę ſine macula eſt, agnus ille, qui tollit peccata mundi. Exi tu, & ad Dominum uo: ego propter Dominum hic remanebo. Hac mea ueſte, quam timebas induaris. Eſto tu pro me, ut eſt ab Apoſtolo dictum: Eſtote, ut ego, quoniam & ego, ut uos. Ille quidē hæc dicebat: Theodora uerò libenter ei obtemperabat. Nouit enim ab illo ipſo Deo, qui miſit in lacum leonum prophetam Abacuc, ut Danieli, qui & ipſe propheta erat, cibum impartiret, quique & leonum ora obſtruxit, militem illum tunc ad ſe miſſum, ut ipſius habitu occultata, & illinc erepta ſeruari poſſet.

Iohā. 1.

Galat. 4.

Dā. 14

Illa igitur uirgo militis habitum ſumpſit, ocreiſq; quibus antea miles uti conſueuerat, crura ſua contexit: cumque reliqua ueſte ſe induiſſet, capiti galeā impoſuit, eiuſque armis acceptis, illo ipſo, quem, qui ei adſtiterat præcepit, ornatu induta egreſſa eſt. Admonita etiam fuit, ne quem aſpiceret, propter eorum luporum impudentiam atque audaciam, neve aliquem alloqueretur, ſed recta ad portam tēderet, & Ieſum ipſum uiæ ducem ſibi proponeret. Et illa quidem illinc egreſſa, ut columba quædam alas quatiens, atque in cælum tendens, ex accipitris ore, uel agna e leonum faucibus, euaſit. Frater uero ille ſedebat, de ſorore nō amplius ſolicitus, & ſpiritualeprandium expectans. Cūque ſe capitis tegumēto induiſſet, eo in loco ſedebat. Erat autem ita coronatus, ut ſi aduerſari uiu ipſum uiciſſet. Interuallo autem temporis, quidam ex infantium numero intemperantiæ ſeruus, ita ut erat impudens, illuc tanquàm ad uirginem ingredi auſus, cum uirum pro uirgine offendiſſet, mente perculſus ſecum ipſe dicebat: Nunquid uirgines in uiros transfert Ie-

Exit è lupanari, habitu militari induta.

lus iſte? Miles ille, qui ante me huc ingreſſus eſt, exiit. Quis nam igitur hic eſt, qui ſedet? Vbinam uirgo illa, quæ hic incluſa erat? *[Iohā. 2.]* Audiui aliquando à Ieſu ipſo aquam in uinum conuerſam: nunc maius quiddam uideo: uirginem enim in uirum mutauit. Timeo nè & me in mulierem conuertat. Ille uerò cum opportunè ſororem eripuiſſet, factum ſuum non occultauit, ſed clara uoce, Non mutauit, inquit, me Dominus, ſed & mihi & illi coronam dedit. Quam igitur habebatis, eam non habetis: quique uobis non erat, eum non habetis. Virgo illa, uirgo eſt, ut antea, miles uerò Chriſti Ieſu athleta nũc eſt. Egreſſus igitur, qui fuerat paulo ante ingreſſus, quod factum erat, nunciauit. Id autem Iudex audiẽs, iuſsit eum ante tribunal ſiſti. Quẽ præſentem cum uidiſſet, eum interrogans ait: Quod nam tibi nomen eſt? Didymus, inquit ille, ego appellor. Tum Iudex: Et quiſnam tibi ſuggeſsit, ut iſtud faceres, ac me cõtemneres? Cui Didymus: Deus me miſit, ut hoc facerem. Confitere, inquit, Iudex, antequã tormẽtis ſubiciaris. Vbinam eſt Theodora illa uirgo? Reſpõdit illi: Per Chriſtum Dei filium, ubi ea ſit, neſcio. *[Ingenua S. Didymi confeſsio.]* Illud ſcio, ac perſuaſum habeo quòd cum Dei ſit ſerua, & Deum ipſum ſatis confeſſa fuerit, intacta permanſit: quam Deus ipſe incolumem & à labe puram ſeruauit. Itaque quod factum eſt, non mihi, ſed Deo ipſi tribuo, quoniam ſecundum fidem ipſius fecit illi Deus, quemadmodum & ipſe noſti, ſi fateri uelis. Tũc ait Iudex: Cuiuſnam ſortis homo tu es? Chriſtianus, inquit Didymus, ego ſum, à Chriſto liber factus. At Iudex: Cruciate illum uehementer duobus modis, ꝑpter eius petulantiam. Pero, inquit Didymus, ut quod ab Imperatoribus tuis iuſſus es, celeriter expedias. Cui Iudex: Per deos duplicia tormenta tibi repoſita ſunt, niſi diis ipſis ſacrifices. Quod ſi feceris, prius illud facinus tuum audax condonabitur. Ego, inquit Didymus, re ipſa tibi oſtendi, me Dei athletam eſſe, propter finem enim mihi repoſitum hoc facere aggreſſus fui, ut & uirgo ipſa, uirgo remaneret, & ego Dei confeſsionem manifeſte proferrem, nam in Dei fide permanens, tormenta non ſentiam. Itaque celeriter fac, qđ uidetur, non enim dæmonibus immolo. Nam & ſi in ignem me tradere uolueris, illinc etiam Deus me poteſt eripere.

Tunc illi Iudex: Tantæ audaciæ cauſa caput tibi abſcindetur: & quoniam dominorum atque Imperatorum noſtrorum præceptum cõtempſiſti, reliquiæ tuæ in ignem tradentur. Ad hæc Didymus: Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui *[S. Didymus capite plectit.]* conſilium meum non deſpexit, ſed & Theodorã ancillam ſuam integram ſeruauit, & me per duo tormẽta coronabit. Cumque ſententiam à Iudice latam accepiſſet, ſecuri percuſſus eſt. Quo facto, eius corpus in ignem fuit coniectum. Martyrio autem functus eſt ſanctus Didymus Nonis Aprilis, regnante in cælis Domino noſtro Ieſu Chriſto: Quoniam ipſi eſt gloria cũ Patre & ſancto Spiritu nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

F. LAVREN. SVRIVS LECTORI PIO.

Hanc hiſtoriam aut certè conſimilem prolixè deſcribit S. Ambroſius Mediolanẽ epiſcopus lib. 2. de Virginibus: ſed eam quòd in quibuſdam nonnihil ab hac diſcrepare uideatur, in uigeſimumoctauum Aprilis diem transferemus, quo die Latina Martyrologia Theodoræ & Didymi martyrium habent, ut lector utrobique, hoc eſt, & quinto iuxta Metaphraſten, & 28. Aprilis die iuxta Latinos, hanc egregiam habeat hiſtoriam.

MARTYRIVM S. THERMES ET Pherbutæ eius ſororis, eiuſque Ancillę; authore Simeone Metaphraſte.

TEmpore noſtræ perſecutionis, Regina repente in morbum incidit: *[5. April.]* quæ cum Iudæorum Crucis inimicorum, eſſet ſtudioſa, eoſque libenter audiret, acceſſerunt ad eam atque dixerunt, Simeonis epiſcopi, cognomento Iombaphæi, ſorores, ut fratris necem ulciſcerentur, uenenum ipſi, quo interiret, miſcuiſſe. Quod cum ad Regis aures perueniſſet, ſancta Therme ſtatim cum ſorore & ancilla compræhenſa eſt. *[Maupta princeps Magorum.]* Erat autem hæc uirgo ſacris in rebus exercitata, immò uerò omnes erant in Ieſu Chriſti fide optimè inſtitutæ. Habita de illis quęſtio fuit in palatio. Maupta.n. Magorum princeps cum duobus aliis principibus, Regis mandato Iudex fuerat conſtitutus. Cum autẽ ſancta Therme cum duabus reliquis in iudicium eſſet adducta perſpecta Iudices pulchritudine ipſius (erat enim forma admodum uenuſta) improbo ſinguli amore uehementer exarſerunt, nemo tamen aliis rem indicauit. Sic igitur illas ſunt allocuti:

Cur orbis terrarum Reginę ac dominæ ueneficiũ paraſtis? Quo quidem crimine dignæ eſtis mortis ſupplicio. Hic ſancta Therme reſpondẽs: Cur nos, inquit, in crimen uocatis, quod à ueritate abeſt quam longiſſime? *[Thermei cõfeſsio.]* Cur nobis calumnias ſtruitis? Si ſanguinem noſtrum ſititis, quid uobis impedimento eſt, quo minus illum bibatis? Si mortem noſtram optatis, ecce manus ueſtræ quotidiè cædibus coinquinantur: & nos propter Deum noſtrum malumus mori, quàm ipſum abnegare, eſt enim uita noſtra. Et quemadmodum ſcriptum eſt, ut unum Deum adoremus, & illi ſoli ſeruiamus ſic etiam facimus. *[Deut. 6. & 10 Exod. 22]* Et cum alibi ſcriptum ſit. Maleficos non ſines uiuere, quomodo nos maleficæ, quæ ſcelus id grauius propè Dei abnegatione iudicamus? Vtrique profecto crimini mors propoſita eſt. Audiebant Iudices uirginem cum uoluptate, & pulchritudinis, atque ſapientiæ ipſius admiratione loqui nõ poterant. Sed quiſque ſecum ipſe ſic cogitabat: Regem hortabor, ut illas liberet, & hanc mihi uxorem ducã. Mauptas autem: Vix tandem rectè, inquit, dixiſti, uobis non licere eſſe maleficis: Verum fraternæ mortis ulciſcendæ cauſa id perpetraſtis. Ad hæc uirgo ſancta reſpondit: Quid mali fratri noſtro accidit, ut nos, propter ipſum à Deo uiuente uitam noſtram ſeiungere debeamus? Quamuis enim uos illum improbitate ueſtra & æmulatione interfeceritis, tamen uiuit, & gaudet in regno cæleſti quod quidem regnum, potẽtiam & imperium ueſtrum euertet. Quæ illa cum diceret, iuſſerunt eas in carcerem duci, & cuſtodiri.

Diluculo autem miſit ad eam Mauptas nunciũ, qui diceret: Si uis, orabo Regem, ut liberet uos, à morte, & eris mihi uxor. Quibus uerbis auditis, ſtrenua, uirgo, & ſi non potuit non commoueri, tamen ita reſpõdit: Os tuum obſtrue, canis immunde, inimice Dei, & omnis ueritatis, nec audeas amplius uerbum impurũ effundere in aures meas. *[En quam abominatur cõiugi uirgo Deo dicata.]* Neque enim iſta cogitatio cadit in mentem meam. Abſit. Semel enim dicata ſum Chriſto Domino, cui uirginitatem meam ſeruo, & fidem ac ueritatem tueri ſtudeo. Solus enim eſt ſine peccato, & liberare me poteſt ab immundis manibus, & impuris cogitationibus ueſtris. Mori non timeo, nec ullum cædis genus reformido. Hæc enim uia quam mihi adornaris, me ducet ad chariſsimum fratrẽ meum Simeonem, ut dolorum & gemituum, quos poſt necẽ

ipſius

ipſius pertulit anima mea, ſolatium & conſolationē accipiam. Miſerunt itidem ad eam reliqui duo Principes nuncios quos illa pariter cum indignatione reiecit. Quamobrem cum ſe uictos ab illa perſpicerent & cupiditatem ſuam inanem eſſe animaduerterent, conſilium inierunt, & falſum atque iniquum ad Regem teſtimonium detulerunt, eas eſſe maleficas, aſſerentes.

Quo Rex audito, decreuit, ut niſi Solí immolarēt, occiderentur. Quod quidem decretum cum ad eas perlatum eſſet, reſponderunt, ſe Deum, cæli ac terræ effectorem adorare, nolle autem honorem Deo debitum, Soli ab ipſo procreato tribuere, nec ullis minis poſſe à charitate Saluatoris & Domini ſui Ieſu Chriſti reuocari. Quæ cùm dixiſſent ſanctæ Virgines, uno Magi conſenſu magnaq́; uoce è terra tollendas, pronunciarunt, quòd Reginæ pharmaca præparaſſent, quibus interiret. Statim igitur Rex hanc in eas ſententiam tulit, ut quo mortis genere Magi uellent, afficerentur. Negabāt enim homines impij atque impuri, fieri poſſe, ut Regina conualeſceret, niſi uirginū corpora duas in duas partes ita diſſecarentur, ut Regina per medium illatum incederet. Sed Mauptas rurſus, cùm ad ſupplicium ducerentur, ad ſanctam miſit, qui diceret, ſi uellet ſibi obſequi curaturum, ut nec ipſa, nec reliquæ puellæ interficerentur. At uirgo ſancta, clara uoce; Canis, inquit, immundæ, cur hæc loqueris, quę ego audire nō poſſum? Ad finem enim huius uitæ peruenire cupio, ut perpetuò uiuam. Abſit, ut caducam hanc mihi uitam parem, qua morte per eam ſempiterna.

Nec audire ſuſtinēt coniugij mētione, ſciēs id ſibi nō licere.

Eduxerunt igitur illas extra ciuitatem, & pro unaquaque ipſarum binos palos ita defixerunt, ut uni earum collum, alteri pedes earum alligarent. Et cū eas ſic extendiſſent, aſſumpta ſerra fabrili ſingulas in binas partes diſſecuerunt. Et terna ligna procera in una parte uiæ, terna in altera conſtituerunt, illiſq́; ſanctarum uirginum corpora ſuſpenderunt. O ſpectaculum horrendum ac miſerabile, ſpectaculum lachrymis, luctu, ſtupore & gemitu proſequendum. Si quis lachrymas non habet, accedat, & erumpent ex oculis eius fontes lachrymarum. Ecce corpora candida & ſancta trophæum in uia conſtituunt, in quibus illæ omni uitæ ſuæ tempore grauitatem & virginitatem coluerunt. Libertas in ignominiam uerſa aſt earum, quæ moleſtiam & æquitatē in proprio thalamo exercebant. Ecce gloria mutata eſt in contumeliam. Quādiu quieſcet & expectabit Diuina iuſtitia? Sed cum ad iudicandum exurget, non parcet amplius, nec miſerebitur. Quam multa audet ſuperbia: quæ tamen cum ceciderit, non conſurget, nec habebit ubi conſiſtat. Hæc profectò Sanctarum ligna fructus iuſtitiæ ferunt. Verè iſti ſunt Arabiæ lupi crudeles, bibētesq́; ſanguinem, qui uirgines has ſecuerunt ac ſuſpenderunt. De ipſis cogitabat beatus Propheta cū diceret.

Horrēdū ſupplicium.

Pſ. 123 Viuentes utiquè abſorbuiſſent nos. Cùm iraſceretur furor eorū in nos, uiuentes ad inferos deduxiſſet nos. Quis tam horribili facinore lætari potuit? Quis tam immane ſpectaculum ſine lachrymis intueri? Nemo profectò. Aut ſi quis potuit, is ab hominis natura eſt alienus, nec ex genere Adam profectus eſt.

Tulerunt igitur infelicem Reginam, quæ in ea uia per ſanctarum corpora tranſijt, magna illam caterua proſequente. Rex enim diem illum celebrabat. Martirio coronata eſt ſancta Therme, cū ſorore & ancilla, Nonis Aprilis, in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Cui gloria cum ſanctiſsimo Patre, & benigniſsimo ipſius Spiritu uitæ largitore, nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA B. VINCENTII Valentini, cognomento Ferrarij, profeſsione Dominicani, ſanctitate, doctrina, miraculisq́; clariſsimi.

PROLOGVS EPISTOLARIS Fratris Petri Ranzani Panormitani, ad Reuerendum Magiſtrum ordinis Prædicatorum Martialem Auribelli, in ſequentem hiſtoriam S. Vincentij confeſſoris.

SI Maiorum noſtrorum, qui poſt noſtrum inclytum ducem Dominicum, Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerūt, facta, dicta, geſta, inſtituta diligenter repetere, & cum eis ea, quæ à te geſta ſunt, ex eo tempore, quo Dei prouidentia eiuſdē Ordinis ſummus magiſter creatus es, conferre uoluerimus, pater reuerendiſsime, certè ſatis compertum habebimus, quòd nullo eorum inferior, multis æqualis, plurimis uerò præſtantior habearis. Nam ſi laudari ſolent illi, qui Prædicatorum Ordinem fundauerunt, laudandus quoque es tu, quandoquidem ea, quæ ipſi fundauerunt, & quæ tu reperiſti uetuſtate collapſa, & penè interitura, diligenter erexiſti, prudenter auxiſti, ſapientisſimè conſeruaſti. Solent illi laudari quòd ſtudioſos bonarum artium amauerūt, ſed non minus & tu laudari dignus es, qui omnia Italiæ loca, & multa extra Italiā, in quibus olim noſtrorum fratrum publica ſtudia literarum eſſe conſueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noſter Ordo multis annis ante à paſſus fuerat, diruta inueniſti, pro ſingulari animi tui uirtute in ſplendidiorem cultum reſtituiſti. Omitto eas uirtutes, quibus præditos eſſe oportet eos, qui alios gubernāt, præſertim iuſtitiam, clementiam, manſuetudinem, liberalitatem, in quibus certè nemine inferior, omnium prudentium uirorum iudicio, exiſtimaris. Ad uniuerſas uerò has & alias uirtutes tuas, quas prætermiſſas hoc loco facio, illud unum accedit, quod eſt omnium præſtantiſſimum. Nam cùm annis centum & triginta, ante quos floruit illud ſingulare Chriſtianæ Eccleſiæ lumen, Thomas Aquinas, uſque ad hanc ætatem ferè innumerabiles utriuſque ſexus homines in diuerſis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum ubertate, quàm uitæ ſanctitate & crebra miraculorum coruſcatione claruerunt, tamen tanta fuit noſtrorum patrum ſeu negligentia, ſeu puſillanimitas, ut eorum mirifica uita paucis nota, & ferè in obſcuro ſit, cum tamen nōnulli ex eis in ſanctorū Martyrum, multi in Confeſſorum, alii in Virginum catalogo aſcribi ac collocari digniſsimè mererentur. Inter quos ille uir præcipuus fuit, uir inquam, Apoſtolicus, beatus Vincentius Valentinus qui ueluti ſol cæteras ſtellas claritate, ſic ipſe uitæ sāctimonia, uerbi Diuini præconio, ac uariorum miraculorum coruſcantia cæteros ſuperauit. Et tamē cū quinq; & triginta anni uſque ad preſentē annū fluxerint, ꝙ ex noſtra luce diſceſsit, neminem ex noſtris habuimus, cui tāta diligentia aut tantus animus eſſet, ut à ſummis pōtificibus eū catalogo sāctorū aſcribi poſtulaſſet. Quæ res facile fieri potuiſſet, quādoquidē uiri ſanctitas erat ferè toti mūdo notiſsima, nomē eius erat fama celeberrima. Supererāt pterea illi Romani Pōtifices, qbus erāt cognita mirabilia opera eius, & utilitas, quā ex fructu doctrinæ eius (quam longè lateque diffudit) fuit Chriſtiana reſpublica conſecuta. Tu uerò

Thomas Aquinas.

pater

pater ſapientiſſime ſicut doctrina multos ex his, q te in noſtri Ordinis maximo magiſterio præceſſere, ſic & animi magnitudine ſuperare contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegiſti pio illi ſanctoq; negocio dare operam, quod ab alijs neglectum eſt: ut uidelicet induſtria, uigilantia, prudentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipſum Vincentiũ nuſquàm, ſed ſolũ de eius operibus pauca quædã audierat, ſuggereres, ut inueſtigata tãti uiri mirabili uita, cũ cæteris ſanctis, more Romanæ Eccleſiæ eum connumeraret. Qua in re noui ego ac cæteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tẽpore utebaris, quot, quantos, qualesque labores ſuſceperis: ſed eos prætermiſſos facio, quoniam eos enumerare nec hic locus eſt congruus, nec breuibus perſtringi poſſet. Et quoniam negocio, quod magnanimiter aggredi uoluiſti, quanquam non à Nicolao põtifice, ſed à Calixto tertio, qui ei ſummo pontificio ſucceſſit, finis impoſitus eſt, uolens noſtri Vincentij geſta mandare memoriæ poſteritatis, mihi iuſſiſti, ut ea, quæ de eius mirabilibus factis apud maximum Pontificem uniuerſamque Romanam eccleſiam claris ueridicisque teſtimonijs cõprobata ſunt deberem ipſe conſcribere. Quam rem, tametſi arduã & præter ingenij mei uires ac ferè infiniti operis eſſe, manifeſtè perſpicio: tamen quia nefas eſt tua diffugere iuſſa, quod ipſe iuſſiſti facere nuper inſtitui. Fuit uerò mihi id iucundiſſimum, cùm obedientiæ meritò, cuius præmium me ſpero in cælis habiturum: tum quia ſcio ipſum Vincentium pro me Ieſum Chriſtum continuè precaturum, ut mihi detur poſſe hãc noſtram mortalem fragilemque uitam ſine errore tranſigere. Nec minus ſpero tanta admiratione digna eſſe huius Diuini uiri opera, quòd quicunque legerint, quæ ſum ipſe ſcripturus, facilè permoueri poterunt, ut eius exemplo præſentem uitam cùm omnibus eius uoluptatibus aſpernentur. Igitur antequàm narrationis meæ principium faciam, inuoco gratiam Spiritusſancti, quo duce, eorum copia, ſtylus & ordo dicendi mihi miniſtretur, ſitque mei operis fortunatum initium & feliciſſimus finis: ut illud nec uetuſtas abolere, nec ulla delere poſſit obliuio. Ipſum autẽ opus quinque libris, & ſingulos libros ſuis capitulis diſtinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illuſtrius. Stylo utar admodum plano, ut uidelicet ſicut hoc opus eſt ad diuerſos populos diuulgandum, ſic à diuerſis hominibus doctis atque indoctis ea, quæ narrabuntur, facilè intelligi poſſint.

Calixtus III. in Sanctorum catalogo San Vincentiũ adſcripſit.

VITAE EIVS LIBER PRIMVS.

De nominis eius interpretatione. Cap. 1.

April. 5.

VIncentius à uincendo, quodam Diuino præſagio, nomen ſortitus eſt. Vicit enim illa tria, de qbus ſic ait Auguſtinus in libro de Agone Chriſtiano. Quòd cũ cunctis eius erroribus, amoribus, terroribus mundus iſte uincatur, ſanctũ docuit martyriũ. Beatus autem Vincentius licèt pro Chriſti confeſſione necatus non fuerit, ut martyr dici potuiſſet: tamen dum uiueret magnanimis, cum hoſtibus importuniſſimis dimicauit eosque animi ſui quadam inſuperabili uirtute deuicit. Nam uicit mundi errores, mirifica ſapientia: amores, integra mentis & corporis caſtimonia: terrores, incredibili animi fortitudine ac patientia. Quomodo uerò ea uicerit, docebunt ea, quæ de eius integerrima uita, deque operibus, omni admiratione digniſſimis, infrà memorabuntur. Sed nõ ineptè de eo illud intelligi poteſt, quod apud Euãgeliſtam Iohannem in Apocalypſi deſcribitur: Vidi, & eccè equus albus: & qui ſedebat ſuper eum, habebat arcum: & data eſt ei corona, & exiuit uincens, ut uinceret. Primi enim illius ſigilli apertio, quæ hoc loco à Ioanne deſcribitur, quamuis literali ſenſu primum ſtatum Eccleſiæ Chriſti ſignificet, ut concorditer ab omnibus illuſtribus ſcriptoribus exponitur. ac per equum album, primum ſtatum Apoſtolorum intelligendum eſſe dicant, quorum tempore, ob nouitatem ſacri baptiſmatis, & Eccleſia ipſa nitens & candida dicebatur: tamen non alienum erit, ſi ſermonem iſtum de hoc inclyto confeſſore Vincentio intelligamus. Equus quidem dici poteſt, tam ob magnanimitatem, quam habuit cum hoſtibus, quos paulo antè nominauimus, dimicando, quàm ob prædicationis miniſterium, quod exercuit, dum diſcurrit per uniuerſas occiduas regiones, Euangelium Chriſti longè lateque diffundẽdo. Nec tamẽ equus ſolum dictus eſt, ſed pulchrũ fuit, ut adderetur albus. ob nitorem uidelicet pudicitiæ, qua emicuit: ob ſplendorem eruditionis, qua claruit: & tãdem ob fulgorem doctrinæ, quã miris operibus ac uaria miraculorum coruſcatione diffudit. Super hunc equum album Chriſtus ſedit. Teſte nempe Auguſtino Chriſti gratia eſt in ſancti hominis anima, ſicut ſeſſor in equo. Chriſtus etiam in hoc equo ſedens, habuit arcum, qui eſt ueteris nouique teſtamenti ſcriptura, qua defenditur Chriſtiana religio, uulneratur ac premitur hoſtis, deijcitur & confunditur Iudæorum perfidia, & hæreticorum peruerſitas. Et data eſt eidem huic equo albo corona triplex: Vna ex ſideribus: & hoc propter mirabilium uirtutum multitudinem: De qua corona ait Iohannes in Apocalypſi: Et in capite eius corona ſtellarum duodecim: Altera ex auro, propter eruditionem magnãque doctrinæ claritatem. De qua in Eccleſiaſtico dicitur: Corona aurea ſuper caput eius. Tertia ex lapide precioſo, de qua dicitur in Pſalmo: Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Hic equus, tam glorioſa corona inſignis, exiuit uincens carnis uoluptates, mundi delicias, dæmonisque uerſutias. Exiuit, inquam, in campum mundanũ tribulationum, ut uinceret carnem caſtitate, mundum paupertate, dæmonem humilitate, uitia perfecta charitate. Quæ omnia eum feciſſe, ex geſtis eius clariſſimis manifeſtè demõſtrabitur. Sed & huic tam ſtrenuè decertanti, tamque glorioſè ex profligatis hoſtibus triumphanti, multiplex & precioſiſſimum præmium promiſit ille, pro cuius amore pugnauit, in Apocalypſi dicens: Vincenti dabo edere de ligno uitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei. Et paulò poſt: Vincenti dabo manna abſcoditum &c. Quæ autem ſint iſta tam magnifica præmia, quæ figuratè uincenti a Ieſu Chriſto promittuntur, in præſentia miſſa faciamus. Nimium enim longa ſumeretur oratio, ſi ſingula hæc uerba, quorũ ſenſus eſt profundiſſimus, uellemus exponere.

Vincentius ut mundũ uicerit.

Apoc. 6.

Primũ ſigillũ.

Equus albus.

Scriptura ſacra ẽ arcus.

Apo. 12

Eccl. 45.

Pſalm. 20.

Apoc. 2.

Ibidẽ.

De ortu & progenie eius, & quòd ſuis parentibus aliquibus indicijs, qualis quantusq; eſſet futurus antequàm naſceretur, oſtenſum. Cap. 2.

BEatus Vincentius ex Valentia clariſſima Hiſpaniæ ciuitate, & ex antiqua honeſtaque Ferrariorum familia natiuitatis duxit originem. Parentes eius, poſt peractam in multis corporis delicijs iuuentutem, maturiorem ætatem cum tanta morum elegantia & tam honeſtè, tamque religioſè tranſegerunt, quòd non immeritò tam inſignem filium habere meruerunt. Inter cætera uerò, quibus eorum uita laudabilis

Patria

Parentum integritas.

laudabilis reddebatur, illud ſeruare præcipuè ſtuduerunt, quòd ſingulis annis, facto diligenti calculo rerum, quæ erant eis eorumque familiæ neceſſaria, id quod tandem ſuperfluũ erat, pauperibus erogabant. Itaq; ambo piè uiuentes, hũc filiũ genuerunt: qui nõ ſolũ eis, ſed & uniuerſæ patriæ eius perpetuã gloriã cõparauit. Fuerunt eis & alij duo filij, quorũ alter Petrus, alter Boniſacius nominatus eſt. Hic antè Boniſacius fuit uir utriuſq; iuris conſultus, oĩum ſui tẽporis eruditiſſimus. Qui mortua uxore, adhortatus a B. Vincentio, Carthuſiẽſem Ordinẽ elegit, eiuſq; habitũ ſuſcepit in quodã monaſterio extra urbẽ Valentiã, quod uocatur Porta cęli. Inter illius autẽ Ordinis fratres adeò religiosè cõuerſatus eſt, ꝙ poſt quatuor annos eũ in eorũ generalẽ rectorem elegerunt. Satis de hoc: ad B. Vincentij parẽtes redeamus. Quantus autẽ aut qualis eſſet Vincentius naſciturus, patri uno, matri uerò duobus indicijs oſtenſum eſt, antequàm ex utero naſceretur. Patri nanq; quadã nocte uiſum eſt dormienti, ꝙ cũ in eccleſia fratrũ Prædicatorum eſſet, quendã in ipſorum fratrum habitu uirum pulcherrimũ, uenerabilem prædicãtem audiebat. Cumque ea, quæ ab illo dicebãtur, magna cũ auiditate audiret, memoriæq; cõmendare conaretur, hæc uerba à uiro ei dici uidebantur. Congratulor tibi, ò fili chariſſime: poſt paululum uxor tua pariet tibi filium, cuius erit tanta uitæ integritas, tanta doctrinę utilitas, tanta famæ ac mirabilium operum claritas, quòd omnes Galliarum Hiſpaniarumq; populi eum, tanquam unus ex ueteribus Apoſtolis, uenerabuntur: eritque frater Ordinis cuius me uides. Poſt quæ dicta, multitudo, quæ ibi adeſſe uidebatur, magnis uocibus Deo gratias referebat. Itaq; dum & ipſe in illiuſmodi gratiarũ actione ſeſe multitudini cõformẽ reddere conaretur, ſtatim ſomno ſolutus eſt, conatuque uocis dormiẽtem uxorẽ excitauit. Illa experrgefacta, cœpit uirũ curiosè interrogare, quidnã ſic uellet, ꝙ tam magnã uocem dormiens emiſerit. Nec multum uir moratus, ſciſcitanti uxori ſomniũ, quod uiderat, iucundiſſimè indicauit. Igitur ſuper ea re multa collocuti ſunt. Verùm quia à multis Theologis ſæpè didicerant, huiuſcemodi ſomnijs rarã adhibendam eſſe fidem, non multum de tali uiſione gauiſi ſunt: ſed tũ non penitus fuit eis ablata ſpes, quo minus crederent aliqua ex parte futurũ eſſe id, quod per ſomnium promittebatur. Vnde rem ipſam Diuinæ prouidentiæ commiſerunt. Verùm ipſi mulieri duobus indicijs ſatis perſuadebatur, non omninò uanum uiri ſomnium eſſe exiſtimandum. Vnum fuit, quòd cum anteà ſingulos filios, quos genuerat in utero maxima cum moleſtia geſtaſſet: tamen quandiù fuit Vincentio grauida, nihil moleſtiæ ſentiebat. Quinimmò tanta erat ei agilitas, tantumque corporis robur, ut penè nihil in utero portare uideretur. Alterum fuit, quòd eodem exiſtens filio grauida, ex utero ſuo ſæpè audiuit tanquàm canis latrantis uoces emitti. Cumque ea eadem re uehementer obſtupefacta, à nonnullis, qui ſingulares ſerui Dei eſſe dicebantur, præſertim à uiro clariſſimo Iacobo, Romanæ Eccleſiæ Cardinali, & Valentinæ urbi epiſcopo, qui erat ei conſanguinitate propinquus, perquireret, quid ſibi ſignificare, uellet huiuſmodi latratus: ei reſponſum eſt, nihil aliud fore, niſi quòd paritura eſſet infantem, qui eſſet futurus Euangelij Chriſti feruentiſſimus ac eruditiſſimus ſanctiſſimuſque prædicator. Hi nanque, qui in Eccleſia Chriſtiana prædicandi exercent officium, non abſurdè canibus comparari conſueuerunt. Adueniente deinde tempore pariendi, quoniam multis huiuſmodi portenta diuulgauerant, magna utriuſque ſexus turba ad domum eorum conuenit, non ſolum ut eis congratularentur, ſed etiam ut quiſque uidere poſſet infantem, de quo talia promiſſa Diuina facta dicebantur.

Fratres eius. Boniſacius frater eius fit Carthuſianus.

Viſio patris eius.

Mater eius illo grauida quid audierit.

De baptiſmo & nominis præſaga impoſitione. *Cap.* 3.

PEractis deindè aliquot diebus, conſtituto die baptiſmi, amici & cognati ad Eccleſiam conuenere. Cum igitur deuentum eſt ad ea, quæ in pueris baptizandis fieri ſolent, inter eos, qui aderant longa fuit diſceptatio de nominis impoſitione. Vnuſquiſque ex eis, qui ad baptiſmum fuerant uocati, ſuum nomen infanti imponi cupiebat. At ſacerdos, uidens inter eos tantam diſcrepantiam, tædio affectus, poſteà inquit. Quantum uos expectaui, nec uos uideo eſſe poſſe concordes: ego uolo huic infanti nomen imponere. Sit igitur nomen eius Vincentius. Quod illi audientes, conticuerunt, laudaueruntque prudentis ſacerdotis conſilium, ac ſimul dixerunt. Vocetur Vincentius. Fuit tamen poſt factum magna omnibus admiratio, illudque non niſi Dei prouidentia eueniſſe arbitrati ſunt. Nam nec ex cognatis quidem, nec ex amicis, qui adſtabant, aliquis erat, qui Vincentius uocaretur. Multi autem ex eis, qui affuerunt, ea, quæ geſta ſunt, in huiuſmodi nominis impoſitione, memoriæ condiderunt, ut uidelicet uidere poſſent, ſi illi nomini futura opera Vincentij conuenirent. Demum ubi Vincentius adoleuit, manifeſtè uiderunt tam mirifica eſſe eius opera, ut rei & nominis nulla diſcrepantia penitus appareret.

Sacerdos ei nomen in baptiſmo imponit.

De ætate puerili & bona eius indole. *Cap.* 4.

MAtri præterea, Vincentium infantem educanti, plures cauſæ oblatæ ſunt, ut eum ultrà, quàm credi poſſet, tenerrimè diligeret. Quemadmodum enim parum moleſtiæ dederat tempore, quo eo grauida fuerat, ſic & dum eum paruulum nutriebat, rarus erat in eo uagitus, & ubicunque a matre collocabatur, tacitus quieſcebat. Si quando in cunabulis poſitus uigilabat, apertos tenens oculos, ſecum totus iucundus eſſe uidebatur. Erat adſpectu decorus, ut non modò matri, uerumetiam ſingulis, qui eum adſpiciebant, amabilis redderetur. Mox uerò ut ſextum annum attigit, parentes primis eum literis imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitijs primos annos agens, incredibile dictu eſt, quàm breui tempore quantùm profecerit. Nondum nanque decimum annum attigerat, & non ſolùm pueros coætaneos, ſed & multos alios, eo natu maiores, qui ſub eodem præceptore proficiebant, iam longè ſuperauerat. Pueris rariſſimè colludebat, & ſi interdum eum cum pueris eſſe contingeret, poſt breuem honeſtumque ludum eos ſilere & ſedere cogebat, & aliquem eminentem locum conſcendens, ſic dicebat. Audite ò pueri, quæ loquor, & diiudicate, aptùſne an ineptus prædicator ſim ipſe futurus. Itaque ſedentibus ſilentibuſque illis, ſe primo loco cruce ſignabat, & incipiens quædam dicebat, quæ didicerat ab eis, qui Valentiæ prædicabant. Nullum eruditum theologum uiderat prædicantem, quem in geſtibus, dictis ac ſententijs qui-

Mater eum infantem tenerrimè diligit.

Adhibetur diſcendis literis.

Puer pueris concionatur.

buſdam non ſciuiſſet effingere. Hęc omnia parentes ac cæteri, qui uidebant, non ſolum cõſiderabant, ſed etiam mirabantur, & tacitè pectore conſeruabant. In Grammatica autem non mediocriter inſtructus, dum ageret duodecimum annum, ad Dialecticam ſtudium tranſtulit. In qua quoq; facultate duorum annorum ſpatio tantum profecit, ꝙ inter adoleſcentes, qui ſecum illi facultati incumbebant, ſummus omnium habebatur.

De laudabili eius conuerſatione tempore iuuentutis. Cap. 5.

Vitam ſuam ſicut in pueritia, ſic & in adoleſcentia cũ omni innocentia ſtuduit ducere. Faciebat hoc non ſolum gratia, quam Deus, ipſum præueniens, in mentem eius à teneris annis infuderat, uerùm etiam quædam animi ſui natura fortunatiſſima, qua ſummoperè ad uirtutes promptus reddebatur. Iuuit quoque & parentum diligẽtia, qui pueri innocentiam pronumque in uirtutes animum aduertentes, multis blanditijs eum frequenter incitabant & exortabantur, ut in cœpta uirtute perſeueraret, ac quotidiè niteretur eſſe melior. Itaq; quẽadmodum ab optimis parentibus didicerat, ſic debito tempore eccleſias frequentabat, Miſſarum ſolennijs intererat, prædicatorum doctrinas hauriebat, religioſè ieiunabat, piè Dei laudibus uacabat. Singulis hebdomadis bis, id eſt, quarta & ſexta feria, ieiunare didicerat. Quod documentum adeò tenaciter mẽti adoleſcentis impreſſum eſt, ut uſque ad felicem uitæ ſuæ terminum, huiuſcemodi ieiunium frequenter ſeruauerit. Quoſcunque prædicatores, qui Valentiæ Dei uerbum prædicabant, ſiue docti ſiue indocti eſſent, quadam pia curioſitate audire cupiebat. Quando ipſi prædicatores aliquid in beatæ uirginis Marię præconium dicebant, lætus efficiebatur, & ex ipſa mentis lætitia lachrymas continere non poterat. Sẽper autem flebat ubertimè, quando de myſterio paſſionis Chriſti aut ipſe legebat, aut ab alijs legi uel dici audiebat. Tantaq; inerat ei in lachrymando dulcedo, ut à lachrymis deſiſtere moleſtũ, in eis uerò perdurare iucundiſſimum eſſe uideretur. Pro ſingulari quoque deuotione, quam habebat ad Crucem Ieſu Chriſti & ad beatam uirginẽ Mariam, officiũ, quod in utriuſq; laudem clerici dicere ſolent, ſingulis ſtatutis horis quotidiè dicebat. Erga pauperes, præſertim religioſos, liberaliſſimum ſe ſemper exhibuit. Eos.n. in domum parentum introductos, rebus, quibus poterat, lætiſſima fronte refici faciebat. Et quanuis huiuſcemodi pietatis officij, tantum eſſet aſſiduus, parentes tñ ei congratulabãtur, nec unquã ea, quæ ſanctus adoleſcens in eleemoſinas erogabat, contracta facie eum facere prohibuerunt. Quinimmò tertiam partem ſubſtantiæ, quæ eum cõtingebat, ei conceſſerunt: quam ille quatriduo totã pauperibus erogabat.

Studia ipſius in adoleſcentia.

Benignitas eius in pauperes.

De magno profectu eius in ſtudio artium liberalium, & de cauſis ob quas à conciuibus plurimum amabatur. Cap. 6.

His tot tantiſq; præclaris adoleſcentis uirtutibus accedebat illud, ꝙ cum rarò in homine adoleſcente poſſit reperiri, ſolet quoq; eſſe maxima admiratione dignum. Nanq; anteà, quam ſecundum & uiceſimum annum attingeret, tam pertinaci ſtudio literis incubuit, ut inter eos, qui Valentiæ philoſophiam Theologiamque profitebãtur ſummus omniũ haberetur. Inerat ei grande & acutũ ingeniũ, tenax indelebiliſq; memoria, & continua in ſtudijs perſeuerantia. Tantæ uerò modeſtiæ fuit, ut nũquàm uiſus ſit cum aliquo, ſiue loquendo ſiue etiã diſputando, contẽdere, parentibus tantum obedire, tantumque honorare eos ſtuduit, ut nunquàm ab aliquo notari potuerit, ꝙ eis uel minimã dederit offenſionem. Hæ tam mirificæ uirtutes fecerunt, ut à cunctis Valentinis ciuibus uehementiſſimè amaretur.

Anno ætatis 21. iã ſũmus habetur & philoſophus & theologus.

Vt S. Dominici inſtitutum complexus ſit. Cap. 7.

Memor ſancti huius pater eorum, quæ de filio eius naſcituro ei fuerant diuinitus indicata, atque ex alia parte cõſiderans in adulto filio tantam rerũ peritiam, tantamque morum elegantiam, quadam die eum ad ſe accerſitum his uerbis allocutus eſt: Tria ſunt, optime fili, quæ me plurimũ agitant, reddũtque animo ſuſpenſum: & ſi mihi daretur optio, planè ex meipſo intelligerem, quid illorum potius eſſet eligendum. Volui tamen tuam audire ſententiam, & polliceor me penitus proſecuturum id, quodſi ipſe facere propoſueris. Memoria retineo, quemadmodũ tibi frequenter narraui, ea quę de te mihi Deus per quietẽ reuelauit, antequàm ex matris utero naſcereris. Et uarię uirtutes, quibus te à primis annis præditum uidi, mihi ſpondere uidentur, omninò debere impleri, ut habitum religionis Prædicatorum accipias, atque in ipſo habitu fidei Chriſtianæ efficiaris prædicator præcipuus. Me deinde inducunt diuitiæ, quibus pro ſumma Dei liberalitate abundamus, florida quoque adoleſcentia tua formæque præſtãtia, ut uxorẽ tibi aliquã perquirã, quæ his omnibus conueniat. Poſtremò, quoniã conſidero in te multarum rerum eſſe peritiam, quæ profectò tãta eſt, ut omnes exiſtiment te futurum eſſe unum ex uiris doctiſſimis, quos orbis terrarum habeat: idcirco mihi ipſi frequentiſſimè perſuaſi: ut te uel Romam uel Pariſios mitterem, ubi uirtus & eruditio tua his, qui eruditiſſimi ſunt, offerri poſſit, quo noſtræ familiæ perpetua gloria comparetur. Hæc ſunt, chariſſime fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agitatur. Verum ego nunquàm ad aliquid horum faciendum te adhortabor, niſi ad id, quod tibi potius uideatur. Tu tamen manifeſta mihi conſilium animi tui, ut dum optimum tempus nobis eſt, tibi, antequàm moriar, de eo, in quod declinare uolueris, prouideamus. Ad hæc Vincentius ita paucis reſpondit: Decreueram, pater optime, iamdudum te alloqui ſuper his, quæ de meipſo facere propoſueram: ſed quoniam Dei uoluntate factum eſt, ut te me præuenires, pro his omnibus, quæ dixiſti, breuiſſimè reſpõdebo, tibique omnia, quæ in animo mihi ſunt, manifeſtabo. A diuitijs, corporis uoluptatibus & ſeculi huius honoribus ſcito me eſſe plurimũ alienum. Omnem amorem, curam, propoſitumque, & omne conſilium meũ in Ieſum Chriſtum ſine aliqua hęſitatione defixi: & ob hanc rem conſtitui habitum beati Dominici ſuſcipere, & in eius religione me Dei ſeruitio dedicare. Suppliciter igitur te oro, pater mi ſuauiſſime, ut ſi me amas, facias me tua benedictione dignũ. & hoc idem à matre mea humiliter poſtulabo, ut uidelicet pace amborum, ad Dei ſeruitium ualeam peruenire. Hæc Vincentij uerba patris animũ tantũ commonerunt, ꝙ lachrymas continere non potuit. Igitur filium complectens ac deoſculãs, multis cum lachrymis benedixit. Filius quoque à collo patris pẽdens, ac paternis lachrymis plurimum cõmotus, cœpit & ipſe uberrimè flere. Igitur ſpirituali lætitia ac mutua pietate collachrymãtes, Deo gratias retulere. Mox q; pater filium ad matrem duxit, eique ſanctum propoſitũ eius indicauit. Qua ex re uehementer gauiſa, ac uidẽs filiũ ante ſe proſtratum, ut maternã benedictionem acciperet, non minus & ipſa cœpit collachrymari.

Aperit patri ſuũ de cõplectenda uita religioſa propoſitum.

lachrymari. Tandem, chariſsime fili, inquit, hoc eſt, quod ſemper optaui, & quod à Domino mihi concedi frequentiſsime poſtulaui. Tibi & nobis congratulor. Tibi quidem, quia effugies huius caducæ uitæ miſerias, nobis autem, quia a Ieſu Chriſto nobis concedi meruimus, ut noſtri uoti compotes nos eſſe uideremus. Igitur Dominus cuſtodiat introitum tuũ & exitum tuum. Det tibi Deus cæleſtem benedictionem, meam autem, quandiu uixero, ſemper habebis. In his atque alijs huiuſcemodi ſermonibus, illius diei maximam partem conſumpſerunt. Poſtero autẽ die pater cum filio ad fratrum Prædicatorum conuẽtum ſeſe contulerunt, & Priori cæteriſque fratribus cauſam, ob quam uenerant, expoſuerunt. Quanto gaudio affecti ſint fratres, breuibus certe aperiri nõ poſſet uerbis. Conſiderabant nanque, quod adoleſcens, qui in prima ætate erat ſciẽtia & moribus præſtantiſsimus, merito in matura ætate maximus futurus eſſet, ac propterea arbitrabantur, ꝙ Prædicatorũ ordini multũ ſplendoris & gloriæ eſſet acceſſurum. Quas ob res eum libenter & humaniſsime ſuſceperunt. Et poſt triduum die Dominica, quæ fuit Nonis Februarii, eo agente octauum & decimum annum, ei habitum tribuerunt.

Induit habitũ S. Dominici.

De optima conuerſatione eius in religione, itemq́ue forma, & eruditione. Cap. 8.

POſt habitus ſuſceptionem cœpit ingenioſus puer ea inter cætera legere, quæ de uita diui patris Dominici ſcripta ſunt. Mira profecto adoleſcentis ſapientia. Dignum enim eſſe cenſuit, ut inprimis illa ipſi eſſent intellecta & cognita, in quibus ſuum inclytum ducem Dominicũ imitari deberet. Itaque ultra plurimas uirtutes, quibus beatum Dominicum præditum fuiſſe legit, & in quibus eius æmulator eſſe ſtuduit, ſacræ Theologiæ ac lectioni ſanctarum ſcripturarum, exemplo ipſius Dominici, ſe totum dedit, ut uidelicet talibus Diuinis armis munitus, poſſet opportuno tempore Euangelij doctrinam lõge lateque diffundere. Nunquã ocioſæ ſtare uel loqui uiſus eſt: Vniuerſum uerò tempus aut orationibus, aut ſcholaſticis exercitijs, aut officijs ei commiſsis occupabat. Erat in eo in cunctis, quæ faciebat & dicebat, multa & admirabilis humilitas. In conuerſatione autem ultrà, quam dici poteſt, ſe omnibus humanum exhibebat. Deinde quia, ut ſupra ſcripſimus, non ſolum morum elegantia, ſed etiam doctrinæ claritate excellens habebatur, ab eo, qui in ipſo fratrum conuentu præerat, ei iniunctum eſt, ut pro fratrum adoleſcentium profectu de Dialectica & de Philoſophia quippiam legeret. Quod quidem humiliter & iucundè ſeſe lacturum recepit. Tanta autem erat in eo, quando legebat, facundia & eruditio, ꝙ ea ſecularibus quoque iuuenibus ad eum audiendum, ac ſub eius diſciplina proficiendum, ſupra ſeptuaginta conuenerunt. In quo exercitio tres continuos annos conſumpſit. Deinde Prior cæteriq́ue fratres, grande eius ingenium conſiderãtes, indignumque eſſe exiſtimantes, ut tantus iuuenis Valentiæ teneretur, uno animo decreuerunt eum mittere Barcinonam, unam ex claris celebratiſque urbibus, quas orbis terrarum habet. In qua erant nonnulli Theologi ex ipſo Ordine Prędicatorum, qui illa ætate omnium doctiſsimi habebantur. Deinde Ilerdam antiquam celebremq́ue Cataloniæ ciuitatem, in qua per ea tempora florebant publica ſtudia liberalium diſciplinarum. Ipſe igitur cœpit Theologiæ facultati tam pertinaciter incumbere, quod pro ſingulari eruditione ſua, octauum annum agens in ea facultate, fuit Theologorum adnumeratus collegio à Benedicto ſummo pontifice, cuius paulò poſt mentionem faciemus. Inter ſtudiorum uerò eius tempora, cum eſſet xxiiij. annorum, edidit inſigne illud opus de dialecticis ſuppoſitionibus, in quo quiſque manifeſtè uidere poteſt quanta fuerit authoris peritia, ſi conſideretur in ipſo opuſculo multa eſſe præclariſsima, non ſolum ex media philoſophia, uerum etiam ex profundiſsima Theologia delecta. Poſtea autem quam inſigni illa corona donatus eſt qua donari ſolent hi qui theologis connumerantur, à fratribus & amicis fuit Valentiam reuocatus. Et quia, ut ſupra memoratum eſt, ob doctrinam uirtuteſque eius celeberrimi nominis erat, idcirco ea hora, qua Valentiam ingreſſus eſt à multis nobilibus clariſque uiris, ei obuiam extra urbem euntibus, fuit magno cum honore ſuſceptus. Paucis uerò poſt diebus Epiſcopus & Capitulum Valentinæ eccleſiæ, & hi, qui in ipſa urbe magiſtratum gerebant, eum obſecrauerunt, ut aliquid de ſcripturis ſacris, deque facultate Theologica legeret. Quod libenti animo facturũ ſeſe ſpoſpondit. Itaque impetrata facultate ab eo, qui Aragoniæ prouinciam gubernabat, in ipſa Valentina urbe & eccleſia ſex annos cum incredibili omniũ attentione, non ſolum legit eis, qui in ſcholis uacabãt ſtudijs liberalium artium, uerum etiam uiris plebeijs publicè prædicauit, à quibus mira auiditate audiebatur, tantæq; uenerationis erat apud eos, ut in ipſa ciuitate ſolus doctus, ſolus religioſus, ac ſolus ſanctus & ſolus Chriſti ſeruus haberetur. Tã aũt lõgè lateq; nomẽ eruditionis & ſanctitatis eius diffuſum eſt, ut ex proximis quoque uiciniſq́ue ciuitatibus multi concurrerent, ut eum & prædicantem audirent & ſub tam inſigni literarum ac morum præceptore proficerent. Inter hæc ipſa uenit Valentiam uir, illa ætate nominatiſsimus, Petrus de Luna, unus ex Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, miſſus legatus ad Carolum Francorum regem à clemente Papa, quem in Fundenſi urbe in ſummum antiſtitem elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa ſexto, tanquam à Pontifice non ritè creato, diſceſſerat. Is igitur auditis his quæ de Vincentij doctrina & miris uirtutibus ferebantur, eum ſecum duxit, ac tandiu tenuit, donec peracto legationis tempore, ad ipſum Pontificem redijt. Tam grata autem fuit Cardinali Vincentij conuerſatio, ut uix multis precibus impetrare potuerit, ne eius curiam ſequeretur. Tandẽ impetrato, quod uoluit, ualentiam reuerſus, retulit ſe ad conſueta legendi ac prædicandi exercitia.

Sacra lectioni incumbit.

Prælegit Dialecticam & philoſophiam.

Edit librũ de Dialecticis ſuppoſitionibus.

Eius prælectiones & conciones.

De diabolo, quomodo ei apparuit in ſpecie venerabilis ſenis. Cap. 9.

IN ipſa autem ciuitate Valentia, licet multum fructũ fecerit animarum, tamen quandiu ibi cõmoratus eſt, & dæmonũ & hominum uarias pertulit inſidias. Sed ut de inuiſibilibus inſidijs omittamus, quibus omnes á dæmonibus tentari fideles ſolent, de uiſibilibus hoc loco pauca ſubijciamus. Quadam nocte, cum finito matutinali officio ante beatæ Mariæ uirginis oraret imaginem, & intercætera uirtutem perſeuerantiæ à Domino Ieſu Chriſto ſibi concedi peteret, uiſus eſt ei adſtare ante oculus diabolus in ſpecie ſenis ualdè uenerabilis, cuius erat barba uſque ad genua prolixa & nigerrima. Qui ei dixit: Ego ſum unus ex illis ueteribus patribus, qui multis annis magna cum corporis continentia ac incredibili potus cibiq́ue parcitate Aegypti ſolitudinem incolui. Et cùm eſſem iuuenis, omnem corporis uoluptatem experiri nolui. Poſtquàm uerò tempora iuuentutis meę in uarijs delicijs conſumpſi, in me reuerſus, pœnitentiam egi: & ſic clementiſsimus Deus dedit mihi ueniam peccatorum meorum.

Valentia & dæmones & homines ſentit infeſtos.

Dæmõ ei apparet.

Nunc igitur, ſi mihi ſeni credendum eſt, qui habeo multarum rerum uſum, tibi ſuadeo, ut floridæ ætati tuæ compatiaris, & hanc corporis macerationem nunc omittas, & uſque ad ſenectam reſerues. Nec dubites paratus eſt enim Deus ſemper ſuſcipere pœnitentiam. Sanctus autem Vincentius, ubi primo rē huiuſcemodi uidit, fuit uehementi timore commotus. Sed poſtquàm uerba loquentis aduertit eſſe uenenifera, diabolum eſſe ſuſpicatus eſt. Vnde ſeſe Deo & beatæ uirgini commendans, nihil ad uerba diaboli reſpondit, ſed ſe ſigno crucis muniens, Abi, inquit, peſtifer ſerpens. Nāque ea ſubdolis uerbis & dictis tuis, non unus ex Aegypti patribus, ſed ex inferni dæmonibus unus eſſe cōuinceris. Credidiſti nouum militem Chriſti tuis inſidijs poſſe ſuperari. Sed licet nouus ſim in hac militia, tamen gratia Chriſti, cuius amore laboribus me tentationibusque expono, me ſic undique armatum reddet, ut contra te dimidicare non metuam. Dæmon ſe cognitum uidens, emiſſo eiulatu magno ac tetro fœtore relicto, protinus euanuit. Viſionem uerò iſtam uir Dei nonnullis fratribus reuelauit, eos obſecrans ac ſtrictiſſimis præceptis eis inhibens, ne cui rem geſtam reuelarent. At illi indignum eſſe arbitrati, ut tam memorabile factum ſilentio premeretur, rem, prout geſta fuerat, per uniuerſam ciuitatem diuulgauerunt.

Dæmō pudefactus diſcedit.

Quomodo in ſpecie Aethiopis, dæmon ei apparuit eum retrahere cupiens. Cap. 10.

Alia quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Ieſu Chriſti crucifixi depicta, apparuit diabolus in ſpecie uaſti Aethiopis, huiuſcemodi uerba depromens: Orationibus ac cæteris operibus tuis, quibus te cœlum credis poſſe contingere, tantum inſidiabor, donec faciam te turpiter uictum ſuccumbere. Ad quem ſanctus Chriſti miles: Nullas tuas, ait, qualeſcunque inſidias formidabo. Et diabolus: Nihil eſt, inquit, difficilius, quàm ut uſque in finem poſsis in gratia, de qua loqueris, perſeuerare. Reſpondit Vincentius: Ille qui dedit ut inciperem, dabit quoque ut perſeuerem. Itaque frontem armauit crucis ſignaculo, & ilicò dæmon diſceſsit.

Crucis ſigno fugat dæmonem.

Vt diabolum audierit ipſum deterrentem, utque uirgo Maria eum confortarit. Cap. 11.

Aduerſus Heluidiū.

Alio tempore, dum circa quartam noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit diuus Hieronymus de uirginitate beatæ Mariæ, & inter ſuauitatem lectionis ipſam uirginem obſecraret, ut eius uirginitatem cuſtodiret, facta eſt ad eum uox huiuſcemodi: Non omnes poſſumus eſſe uirgines. Nanque tametſi uſque nunc te uirginem appellare potuiſti, non tamen ultra patiar, ut tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc uerba plurimum attendens, intra ſe tacitus uoluebat, quid ſibi uellet ſermo, quem audierat. Non enim induci poterat, ut uerba illa ore beatæ Mariæ emanaſſe crederet, quippe quæ uirginitatis cuſtodes uirgo ipſa ſemper amauit, confortauit, adiuuit, magnificauit. Genua igitur flectens, ab ipſa uirgine petiit, ut quid ſignificare uellent uerba illa terrifica, dignaretur oſtēdere. Nec multo pòſt ei beata uirgo multa cum luce uiſibiliter apparuit. Et poſtquàm ſui eum oſtenſione cōfortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta eſt: Verba illa ad te paulò ante facta, diaboli fuerūt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, ut territus, ab incepta uirtute deſiſtas. Tu autem cautus eſto, & conſtanti animo perſeueres. Et quanquam tibi crebras parabit inſidias, ac frequenter conabitur ut periclitetur uirginitas tua, atque cæteræ uirtutes quæ in te ſunt, corruant, tamen ne diffidas, ſpera ſemper in Domino, quoniam ipſe erit clypeus tuus, quo non ſolum arma diaboli poteris facilè contemnere ſed & ipſum cunctaſque artes & uerſutias eius magnanimiter ſuperabis. Hæc ubi à uirgine glorioſa dicta ſunt, ei à Vincentio gratiæ referuntur, & illa diſparuit. Ex eo autem tempore Chriſti militi tantum feruoris acceſsit, ut non terreſtris homo, ſed cæleſtis angelus eſſe uideretur. Nunc ſubijcienda quoque ſunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hoſtis niſus eſt eius animum frāgere, & ad libidinem inclinare.

B. Maria illi apparet.

De muliere eius amore capta, quomodo à dæmone uexata, & eius meritis curata fuit. Cap. 12.

Erat beatus Vincentius non ſolum uirtutibus præditus, ſed etiam corpore pulcher & adſpectu uenuſtus quo fiebat, ut eius uirtutes eſſent gratiores, faceréntque ut ab omnibus uehementer amaretur. Fuit igitur Valentiæ mulier quædam, tam nobilitate generis clara, quàm forma corporis præſtans. Quæ ſuggerente diabolo, capta eſt amore ipſius Vincentij tam ardenter, quòd nullam aut animi aut corporis quietem habere potuit, ſed ſingulis diebus frequentabat loca in quibus eum uidere aut alloqui poſſet. Vincentius licet eam aduenire frequentius uideret, tamen nihil tale ſuſpicabatur, ſed arbitrabatur eam aliqua deuotione moueri, ut & mulieribus conſuetum eſt, quæ ſeruos Dei quadam naturali pietate affectuoſius, quàm faciant mares, piis obſequijs uenerantur. Illa autem in dies uehementiſsimo feruore amoris agitabatur, ac tandem quid faceret neſciens deliberauit grauē ægritudinem fingere, ut ſic haberet opportunitatem alloquendi eam, & eidem manifeſtandi flammas ardentis amoris, quibus intrinſecus urebatur. Itaque lecto ægrotantium more decubuit, cœpitque multo cum clamore magnos oſtendere cruciatus, ac demum in lecto illo frequenter & illuc tam mirabiliter uerſabatur, ꝙ cunctos, qui obſtabant, ad ſui commiſerationem mirum in modum prouocabat, aduocantur medici, qui nullum in ea ægritudinis ſignum eſſe cognoſcentes, uaria iudicia proferebant, ſi qua tamen in ea ægritudo eſſet, intrinſecus eſſe arbitrabantur. Tandem uidentes, quòd nimio dolore torquebatur, conſulunt accerſiri ſacerdotem, cui illa confiteretur, ne uideli cet inter tanti doloris uehementiam ſine ſacra confeſsione diſcederet. Eligitur itaque ab ea uir Dei Vincentius, qui celeriter ueniens, cameramque in qua illa decumbebat, ingreſſus, ac cunctis, qui aderant, ex more excluſis, cœpit puellam exhortari ad pœnitentiam. Mulier in initio non audet manifeſtare furorē amoris, quo occupata tenebatur ſed dicit facitq; ea, quę conſuetudine Chriſtianæ religionis ad ritū pertinent cōfeſsionis. Verumtamen interea ſæpè propoſuit amorem, quo urebatur, uerbis exprimere, ſed quando dicere incipiebat, pudor uerba labijs inhærentia detinebat. Et ſic protrahebat ulterius uerba, reſpondebatque ad ea de quibus ſanctus confeſſor eā interrogabat. Et poſt multa uerba, ultro citroque habita, tandem occultum ignem mulier celare non potuit, ſed omni formidine pudoreque depoſito, Scito, inquit, ò frater Vincenti, me non quidem corpore, ſed mente languere. Et niſi tu mihi pro miſeratione ſuccurras, ſcio me ilicò morituram. Iam enim annus eſt, ꝙ tuo amore adeo ardenter capta ſum, ut nō ſolum ignis ardentis flāmis cor meū exuri ſentiā, ſed & ad tātū furoris agitationē deueni, ꝙ frequētiſsimè meipsā proprijs manibus enecare decreuerā. Volui tibi

Gratior eſt pulchritudo uirtus in corpore uirtus.

Ex qd factum fama turpis amoris

ſibi ſæpiſſimè cordis mei furorem manifeſtare, ſed me partim tenuit pudor fœmineus, partim nomen ſanctitatis & innocentiæ tuæ, quæ me formidare fecerũt, nè tam execrabile facinus tibi aperirem. Itaq; tanquam deſperans, nemini meum ignem indicare uolui, tacitumq; uſq; ad hoc tempus reſeruaui.

Fœmina prouocat S. Vincentiũ ad libidinem.

Mihi uerò ſuper hac re iterum atq; iterum cogitãti, uiſum eſt potius, ut hanc corporis ægritudinem fingerem, quo locum tempuſq; opportunum haberem, quibus huius ignis flammas poſſem extinguere, & optata uoluptate potiri. Quamobrem meum corpus, quod cernis eſſe pulcherrimũ expono poteſtati tuæ. Sume igitur nunc de me uoluptatem, & principium faciamus, ut deinceps ſimus uinculo indiſſolubili ac perpetuo amore coniuncti. Hæc dicens, linteum, quo tegebatur, amouit, & ſeſe totam nudam exhibuit. Sanctus uerò Confeſſor admiratus impudentis fœminæ audaciam, ac ſcelus abominabile execrata, inprimis eam commonere cœpit, ut nudum corpus tegeret. Deinde à tam nefario opere abducere eum ſeueritate multa conatus eſt. Poſtremò & dixit, ꝙ Ieſu Chriſto à teneris annis ſuum corpus animumq; deuouerit, quodque ſe perpetuam caſtitatem ſeruaturum promiſerit, & ob id omnem terrenum amorem abdicauerit, omnemq; libidinẽ execratus fuerit.

Cõtemnitur à ſancto uiro.

Quibus dictis, ab ea protinus diſceſſit. Illa tali reſponſio indignata, mox cogitauit in uirum innocẽtem obiectare infamiam, & tanquam altera Phutipharis uxor uoluit clamare ac dicere contra ſanctum Dei quòd eã uiolenter opprimere uoluiſſet. Sed ſummæ Dei prouidentiæ nequaquam paſſa eſt, ut innocenti tam infame facinus opponeretur.

Obſidetur à diabolo.

Eccè enim quum primum impudẽs fœmina uoluit uocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorẽ ingeſſerat, eius corpus grauiſſimè uexare cœpit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, & tanti clamoris cauſam diligenter inquirunt. Tandem uiſis multis ſignis, mulierem à dæmonio uexari ſentiunt. Aduocantur itaque multi, qui dæmonem nouerant adiurare. Adhibentur præterea remedia, quæ huiuſmodi adhiberi conſueuerant: ſed nihil cuncta ualebant. Verum diabolus exorciſtis ità reſpondebat: Ex hoc corpore nunquam me pellere poteritis, niſi huc uenerit uir ille, qui in medio ignis poſitus, uri non potuit. Quærunt igitur omnes, quid ſibi uelint uerba, quæ diabolus proferebat. Poſt longam autem rei ſciſcitationem, quidam ex his, qui aderant, in medium ſurgens: Aduocetur, inquit, frater Vincentius. nam ipſe mulieris huius cõfeſſionem audiuit. Eſt etiam uir & ſcientia & ſanctitate inſignis, propter quæ certum nobis eſſe debet, ꝙ nemo ſit, qui poſſit nobis illorum uerborum ſignificantiam aperire uerius. Aſſenſere omnes, & mox ad B. Vincentium ſeſe contulerũt, ut ei rem, quæ acciderat, exponerent: precanturq;, ut dignetur uiſitare fœminam, quæ, dum ualebat, magnam erga eum beneuolentiam ſeſe habere demonſtrarit. Ipſe autem etſi ſe plurimum difficilem præbuerit, tamen nè rem inſuetam facere uideretur, quandoquidem antea infirmos ſemper uiſitare cõſueuerat, fecit quod illi uoluerunt. Attamen ſecum multa cogitans, ſeſe Ieſu Chriſto commendauit, eumq; precatus eſt, ut pro immenſa clementia ſua dignaretur miſereri mulieris, quæ à dæmone nõ ſolum corpore, ſed & anima uexabatur.

Ad præſentiam S. Vincentij fugit dæmõ.

Poſtquàm igitur uentum eſt in locum, ubi miſera uexata tenebatur, dæmon ululatũ teterrimũ emittens, En adeſt, inquit, uir ille, qui in medio ignis non eſt æſtuatus. Nunc igitur hinc diſcedendum. Hæc dicens, muliere ſemiuiua relicta, diſceſſit. Qui aderant, uidentes tam grande miraculum, obſtupuerunt, eiuſq; ſanctitatem maiori in ueneratione habuerunt.

De ſcorta in eius Cellam introducto. Cap. 13.

ALium quoque modum diabolus machinatus eſt, quo fortem caſtumque animum eius frangeret, & ad libidinem inclinaret. Suggeſſit enim nonnullis (religioſi fuerint, an ſeculares, incertum eſt nobis) ut pro experiendo ſancti uiri animo, mulierem quãdam meretricem ſpecioſiſſimam, pretio conductam in cellam eius introducerent.

Meretrix in eius Cellam adducitur.

Capto igitur opportuno tempore, quo uidelicet Vincentius ipſe ex more in Eccleſia orationi uacabat, memorata fœmina in cellam eius introducta eſt. Vincentius ergò ab oratione regrediens, clauſo oſtio, & in locum, ubi dormire ſolebat, ueniens, reperit mulierem ſedentem: & in primo adſpectu uehementer obſtupuit, & antequàm alloqueretur, multa cogitabat. Tandem uerò exiſtimauit illam non eſſe mulierem, ſed dæmonem, in ſpecie mulieris eum decipere parantem. Vnde hoc pacto locutus eſt: Quæ tibi cauſa fuit, ut huc uenires in tali forma, maledicte diabole, qui ſeruis Dei nouis ſemper dolis inſidiaris? Meretrix autem, ut erat ab eis, qui eam introduxerant, inſtructa, ità reſpondit. Noli, ò frater Vincenti, me diabolum appellare: fœmina ſum, non diabolus. Sed obſecro te, ut me patienter audias, & exponam tibi cauſam & modum, quo huc ingreſſa ſum. Ferè quatuor menſes ſunt, quòd tuo amore capta ſum. Frequenter tentaui, ut uel diei uel noctis tempore ſecreto ad te uenire poſſem, ſed nunquam mihi miſeræ ſeſe obtulit opportunitas.

Deteſtabilis mulier ſanctũ uirum ad ſcelus inuitat.

Nunc autem à nemine hominum uiſa, huc ingreſſa ſum, & neceſſarium eſt, ut in hoc lectulo ſimul hac nocte dormiamus, & ex hoc nunc tibi promitto, quòd quoties de meo corpore uoluptatem capere uoles, præſtò ero, & ſimili modo, quo nunc feci, ad te me conferam. Non dubites. Nemini notum erit id, quod ſimul faciemus. Scio quidem famam tuæ honeſtatis eſſe integerrimam, & quanuis nomen habeas ſanctitatis, tamen quia ſcio te fragilem eſſe hominem, auſa ſum ad te confidenter uenire, certa quòd tu quoque de me poteris ſine dubitatione confidere. Hæc dicens, in oſcula & in obſcenos amplexus ruere uoluit. At Vincentius eã prohibuit, neque fœminæ ſpecie, neque ueſtium eius precioſitate, aut comptis blandiſque ſermonibus uel parum commotus aut captus, & dixit, Abi peſtifera, & unde ueniſti, protinus reuertaris. Quod ſi ſecus feceris, caue nè ſubita morte moriaris. Tentaſti enim fœdare animum corpuſque meum, qui a primis annis Chriſti ſeruitio me mancipaui. Illa uerbis eius ſic ſtatim compuncta fuit, quòd aduentus ſui cauſam modumque patefecit, & eos præterea nominauit, qui eam mercede in hoc opus deteſtabile conduxerant.

Mulier contempta reſipiſcit.

Denique poſt multa ſalutis hortamenta, mulieris cor ità immutatum eſt, ut uberrimè flens ac ueniam petens ſuper præſumptione, pœnitens uitam ſuam emendare polliceretur. Beatus autem Vincentius eam rogauit, nè cui id, quod geſtum fuerat, reuelaret, neq; illis, qui eam introduxerant, nè uidelicet illi, qui tantum flagitium perpetrauerant, infames haberentur. At illa non deſtitit, quin rem geſtam multis ex ordine reuelaret. Paucos uerò poſt dies proſtibulum deſeruit, & marito accepto, reliquum uitæ in uera corporis & animi continentia duxit.

De eius circumſtantia, & ut placidè tulerit inuidorum inſidias. Cap. 14.

NVnc unum ſubijciendum, quo perſpicuè pateat, quàm patienter tulerit flagitioſorum contumelias, qui ei plurimum inuidebant. Frater quidam Valentiæ fuit ex ordine Prædicatorum, qui omnem ætatem uſque in ſenectam in laſciuia turpiter duxerat, & ob hoc beatum Vincentium exoſum habebat, quia uidelicet eum ſæpius increpabat, & à mala uita abducere, & ad bene uiuendum inducere conabatur. Itaque non ferens æquo animo uiri Dei increpatinnes & ſalutifera monita, ei malignè detrahebat, & in eum multa ſcelera conferebat, diſſeminabatque multa, quibus celebris fama eius obſcurari fœdarique potuiſſet. Igitur exercens corporis ſui aſſuetam obſcœnam libidinem, quadam nocte meretricem, quæ illis diebus Valentiam uenerat, ad dormiendum ſecum introduxit. Manè uerò perſoluto meretrici precio, non tamen tanto, quantum illa ſe habituram ſperabat, eam, ut potuit, ſecretò emiſit. Meretrix uerò faciem fratris diligenter intuita eſt ut uidelicet quis eſſet, per effigiem poſſet cognoſcere. Et antequam illa egrederetur, dixit ſe nunquàm diſceſſuram, niſi prius ſciret, quo nomine frater uocaretur. Ille mox reſpondens, Vocor, inquit, frater Vincentius Ferrarij. Et caueas, obſecro, nè cui dicas quod fecimus. His ab eo dictis, abijt meretrix, & lenoni, cum quo morabatur, ac multis alijs dixit, quòd in cõuentu fratrum Prædicatorum cum fratre Vincentio per integræ ſpatium noctis dormiſſet: & cum idem frater Vincentius multam de ea uoluptatem ſumpſiſſet, non tamen dignam ei pro labore mercedem reddidiſſet. Et ad hæc multa alia turpia adiecit, quæ honeſtatis cauſa miſſa facimus. Leno autem & plerique alii ſcelerati homines, qui beatum Vincentium ſummo odio habebant, quia tanquam uitiorum reprehenſor ſeuerus, eorum deteſtanda flagitia denudabat & terribiliter arguebat, ſtatim per uniuerſam ciuitatem rem diuulgauerunt. Per idem tempus erat Valentiæ Bonifacius, ipſius beati Vincentij germanus, cuius ſuprà mentionem fecimus, qui & illo tempore erat in urbe ipſa unus ex patribus iuratis, quod eſt quoddam magiſtratus genus, quo non ſolum Valẽtina ciuitas, ſed & uniuerſæ penè Cataloniæ ciuitates uti conſueuerunt. Huic multi ciuium retulerũt ex ordine rem omnem, quæ de fratre eius Vincentio ferebatur. Qui tantum ſcelus credere non potuit, quandoquidem conſcius erat uirtutum, quibus præditus erat germanus eius: propter quod arbitratus eſt, prout res ſeſe habebat, ab inuidis in innocentem hæc fuiſſe conficta. Itaque ex eius conſulto hi, qui unà cum eo magiſtratum gerebant, conſtituerunt, ut fieret per urbem quædam generalis proceſſio, cui ſinguli clerici ex ſingulis ordinibus intereſſent. Conſtituta autem die Bonifacius ipſe & collegæ ſui ac cætera Valentina nobilitas conſtituerunt locum, in quo ſeſe collocare tempore huiuſmodi ſolennitatum ſolebant, ubi & meretricem illam, quæ ſe cum magiſtro Vincentio dormiſſe iactabat, poſuere. Iuſſeruntque ei, ut ſingulos fratres ordinis Prædicatorum incedentes inſpiceret, & eum, cum quo dormierat, fideliter indicaret. Procedentibus igitur ſingulis fratribus, cùm tranſiret magiſter Vincentius, iurati eum meretrici oſtendentes, interrogauerunt an ille eſſet, quem noſſe cupiebant. Illa reſpondens, Non, inquit, iſte eſt ille, quem quæritis Scio enim hunc eſſe illum Dei ſeruum, ad cuius doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem & ego, ex quo Valentiam ueni, quatuor uicibus uidi prædicantem. Ille uerò frater, quem noſſe petitis, ſenex eſt. Deinde ubi ipſe Vincentius & poſt eum tres alij fratres ex more prætererunt, mox aduenit frater ille, qui ſcelus admiſerat, & meretrix eum ſine ullo indice agnoſcens, digito demonſtrans, En, inquit, hic eſt ille, quem quæritis. Finita tandem proceſſione, Bonifacius cæterique nobiles, qui ciuitati præſidebant, fratrem diffamatorem ad ſe accerſiri fecerunt, eique multam pœnam ac etiam mortem, ſi opus eſſet, comminati ſunt, niſi coram eis peccatum ſuum confiteretur, & aboleret infamiam, qua uirum Dei Vincentium contaminarat. Ille territus, ſtatim fecit quod illi uoluerunt. Rem namque, ut erat geſta, narrauit. Deinde ab eis confuſus abſceſſit, pergensq; ad Chriſti ſeruum Vincentium, qui hæc omnia ignorabat, multum lachrymans ab eo ueniam petiit, & faciliimè impetrauit.

Obtrectatorẽ patitur.

Turpiſſimè infamatur.

Patres iurati, magiſtratus in Catalonia.

S. Vincentio ſua fama reſtituitur.

LIBER SECVNDVS.

Præfatio breuis ad magiſtrum ordinis Prædicatorum. Cap. 1.

POſteaquam de diui. Vincentij uita, narrata ſunt ea, quæ à puerili uſque ad iuuenilem ætatem ab eo geſta, deſcribenda uidebantur, pater præſtantiſſimè, in quarum rerum narratione erat huius operis primus liber conſummandus: reliquum nobis eſt, ut ad alia eius geſta & mirifica opera, quæ in matura ætate per eum Deus fecit, tranſeamus uſque ad felicem illum diem, quo ex hac luce diſceſſit. Et quanquam huiuſcemodi geſta & opera tot & tanta ſint, ut pro eorum clariore narratione longiſſima uolumina non immeritò poſtulent: tamen conabor ea, quanta potero breuitate perſtringere, atque ita ſtylum temperare, ut nec longitudo operis tædio afficiat eos, qui legerint, nec ea, quæ ſunt memoria digna, prætermittantur. Nec dubito certè, quin mihi ſcripturo tam præclara facinora, illud dicere uel maximè liceat, quod ab eloquentiſſimo ac beatiſſimo patre Hieronymo dictum eſt, quando ſcripturus geſta beati Hilarionis: Porrò, inquit, mihi tanta ac talis uiri conuerſatio uitaque dicenda eſt, ut Homerus quoque ſi adeſſet, uel inuideret materiæ, uel ſuccumberet. Quamobrem uerendum mihi eſt, ne cùm tam mirabilis uiri uirtutibus impar & ingenium & eloquentia noſtra ſit, ab hominibus ſapientibus mea arguar audacia. Sed quia obedientiæ onus, à te mihi impoſitum, reijcere indignum eſt, gratiam inuoco ſpiritusſancti, qui ſicut illi cæleſtes uirtutes largitus eſt, ſic & mihi, ſi non geſtis eius parem, ſaltem meo ingenio non imparem ſermonem tribuat, quo ea poſſim fideliter enarrare. Verùm quando uno libro uelle ſingula eius geſta complecti, nimis longum eſſet, eorum narrationem in duos libros diſtinguam.

Benedictus

Benedictus Papa Auinionem accerſitum, ſuum confeſſorem eum conſtituit ac Magiſtrum Palatij. Cap. 2.

Petrus de Luna fit Rom. Pontifex, & dicitur Benedictus 13.

IGitur ut eorum, quæ deinceps ſcripturi ſumus, cum eis quæ ſupra narrauimus, ſit continuata narratio, quædam pro rerum notitia ſunt altius repetenda. Per illud tẽpus apud Auinionem, Galliæ nobiliſſimam ciuitatem, commorabatur Benedictus tertiusdecimus, ſummus Romanæ Eccleſiæ põtifex, quem ſuperiori libro diximus ſuiſſe miſſum legatum ad Carolum Gallorum regem à Clemente Papa, quẽ in eodẽ libro diximus apud Fundos fuiſſe creatũ ſummum antiſtitem ab ea parte Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa ſexto diſceſſerat. Mortuo enim ipſo Clemente apud Auinionem, uno conſenſu omnium Cardinalium, qui in ipſa urbe, conſiſtebant, ipſe Benedictus pontifex creatus eſt, quamuis duæ aliæ partes Cardinalium, duos alios pontifices ſibi elegiſſent. Quo factum eſt, ut ſchiſma ſit ſubſecutum inter populos Chriſtianos: quandoquidem tres ſummi pontifices uno eodemq; tempore Romanæ Eccleſiæ præſidebant, quorum tamen quilibet ſeſe legitimè creatum fuiſſe arbitrabatur. Quo uerò modo id factum fuerit, non eſt à nobis hoc loco dicendum. Eorum enim eſt iſta dicere qui conſcripſerunt catalogum ſummorum pontificum. Illud uerò omittendum nõ eſt, quod ſinguli ferè Galliarum Hiſpaniarumque principes, & ciuitates ipſi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus quamprimum ad ſummum ſacerdotium electus eſt, miſſis nuncijs & literis, uirum Dei Vincentium ad ſe accerſiri iuſſit: quia et doctrina & ſanctitas uiri, ei notiſſima erat, & ſecum eum habere uoluit, ac in ſuum cõfeſſorem elegit, & magiſtrum palatij Apoſtoli inſtituit. Itaq; Vincentius, nè iuſſis pontificis nõ obtemperare uideretur, quamuis moleſtum ei eſſet ſequi curiam terreni principis, tamen ſingula, quæ ei impoſita ſunt diligẽter, executus eſt. Cõſiſtens aũt in Auinione urbe, nunquã ocioſus fuit, ſed oẽ tẽpus dabat aut lectioni ſacrarũ ſcripturarũ, aut doctrinæ uerbi Dei, aut ædificationi proximorũ, aut uigilijs crebriſq; ieiunijs, hymnis & orationibus. Ob quas res nõ modo ab ipſo põtifice & uniuerſis prælatis, qui in ipſa urbe commorabantur, uerumetiam à cũctis Auinionenſibus ciuibus, tanquã Dei ſingularis fideliſque ſeruus, ac Chriſtianæ ueritatis eximius doctor, amabatur, obſeruabatur, uenerabaturq;, & egregijs laudibus extollabatur. Fuerunt quamplurimi eo tempore, qui ſalutaribus ſuaſionibus exemplisq; eius flexi, corruptos mores ac ſceleratam ante actam uitam in ſanctam conuerſationem commutauerunt.

Fit Cõfeſſarius Papæ & magiſter palatij.

De ſchiſmate & labore viri Dei pro vnione Eccleſiæ. Cap. 3.

ET quoniam, ut paulò antè memorauimus, tres ſummi ſacerdotes præſidebãt Eccleſiæ Chriſtianæ, & quilq; eorũ ſe rite creatum aſſeuerabat, ob quod maximum ſchiſma erat inter populos Chriſtianos: fuerunt ſanè ea tẽpeſtate multi, qui in eam curam ſummore incubuerunt, ut Eccleſiã ad unionem reducerent. Sed quia non ità, ut decuit, rem aggreſſi ſunt, quod uolebant, perficere nequiuerunt. Ob quod à multis tam eccleſiarum prælatis, quàm terrarum principibus res omnis, fidei beati Vincentij commiſſa eſt, tãquam hominis, qui uerax prudẽſq; & eſſet & haberetur, nec quæreret gloriã terrenæ dignitatis: propter quæ unuſquilque arbitrabatur, neminẽ inter mortales reperiri poſſe, qui tantũ negotium uel diligentius, uel prudẽtius, uel melius perficeret. Itaq; inprimis uir Dei Benedictũ pontificem adijt, eique ſuaſit, ut uniuerſos prælatos & cum eis cunctos theologos ac utriuſq; iuris conſultos, quorum Auinione magna multitudo erat, ad ſe accerſiri iuberet, & in cõſultatione poni faceret, quid ei eſſet in tanta Eccleſiæ fluctuatione faciendum. Et prætereà conſuluit, ut potius in ſumma inopia ageret uitam, quàm q̃ propter terrenam dignitatem ſuã inter populos Chriſtianos diſcordia foueretur. Propter hæc & multa alia, quæ omiſſa facimus, tandẽ eidẽ Benedicto ſuaſit, ſi opus eſſet, pro pace Eccleſiæ ſummo pontificio renunciaret. Pontifex non moliũ moratus, cedere quidem noluit, ſed ſtatim uocatis ſingulis prælatis cæteriſq; eruditis uiris, qui eius curiã ſequebantur, rẽ in cõſultatione poni fecit, quemadmodũ ei B. Vincentius ante perſuaſerat. Verùm quia res, de qua erat conſultatio, & ardua & plurimum periculoſa eſſe uidebatur, ideò in eius agitatione ipſi prælati plurimis menſibus inſtiterunt. At Vincentius intereà nihil omiſit, quo minus ſua opera unio Eccleſiæ fieret. Namq; multas Galliæ & Hiſpaniæ urbes peragrauit, ſe uidelicet conferens: modo ad Sigiſmundum Imperatorem, qui per ea tempora in Cataloniam uenerat: modò ad Carolum Francorum, modò ad Martinum Aragoniæ regem, ſæpè ad ipſum Benedictum, ut tam pericoloſo negocio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaque horum, quos modò nominauimus, atque aliorũ Chriſtianorum principum, & quamplurimorum eccleſiarum prælatorum una uoce unoque conſilio tandem deliberatum eſt, ut Conſtantiæ, præclara Germaniæ urbe, generale Concilium fieret, quo tantis nauiculæ Chriſti fluctibus melius conſuleretur.

Negociũ tollendi ſchiſmatis S. Vincẽtio cõmittitur.

Multũ laborat pro Eccleſia unione.

Cõcilium Conſtãtien.

Vt ad prædicandum miſſus ſit a Chriſto, utq; et Cardinalatum reſpuerit. & a curia cum licentia receſſerit. Cap. 4.

CVm hæc Auinione & Conſtantiæ gererentur, & quadam die B. Vincentius mente pluriniũ agitaretur, & inter ſe quæreret, quid ſibi agẽdum eſſet in tanta rerum anguſtia, repente magna ui febriũ corripi ſe ſentit. Poſt duodecim uerò dies, quibus adeo grauiter decubuit, ut multi eum crederent moriturum, ei uiſus eſt Ieſus Chriſtus, mirabili claritate coruſcans: quem inter multitudinem angelorũ comitabantur beati patres Dominicus & Franciſcus, qui & eum confortauit, & lætiſsimum ex ſui uiſione reddidit. Deinde poſt multa his uerbis eum allocutus eſt. Conſtans eſto, & omnem mentis angorem penitus abijce. Sicut enim te in multis tentationibus fortẽ feci, atque ab hominũ & dæmonũ inſidijs uarijs eripui, ſic & deinceps faciã, & uſq; in finẽ te mea gratia comitabitur, ac nunc ex hac corporis ægritudine & mentis anguſtia te liberabo. Citò.n. erit pax Eccleſiæ reddita. Tu ergo cùm primum conualueris, ex curia Benedicti diſcede. Elegi nanque te in ſingularem euãgelij mei præconem, & uolo q̃ per uniuerſas Galliarũ Hiſpaniarũque regiones euãgelizans, in humilitate ac paupertate diſcurras. Et tandẽ poſt uberrimũ uerborum operumque tuorum fructum, in finibus terræ feliciter morieris. Inter cętera autem quæ euãgelizabis, uolo ut populis extremũ iudicij diem citò affuturum denuncies, populorum ſcelera reprehendens ſine formidine. Et quanquàm multas improborum calumnias patieris, ne timeas, quoniam tecum ſemper ero, & cum, me duce, euaſeris cuncta pericula, aduerſariorumque inſidias facile deſpexeris, uatẽ te adhuc expectabo, antequã mundi terminus adueniat. Hæc dicẽs, genas B. Vincẽtij leniter tetigit, tanq̃ uidelicet ei ſignũ ſingularis familiaritatis oſtẽderet. Moxq; adiectis multiſq; ad ædificationem,

Vide Chriſtum.

Dies iudicij cito ad futurus.

& inſtruendum militem ſuum erant neceſſaria, Chriſtus ipſe diſparuit. At Vincentius ſtatim reuocatis uiribus, ex ſtrato, quo decumbebat, ſurgit: uolenſque exequi, quæ Chriſtus iuſſerat, in primis decreuit adire pontificem maximum, cui aperiret ſanctum propoſitum, & cuius licentia res ipſa facta, maiorem uideretur habere authoritatem. Igitur dum ad pontificem ſeſe conferre uellet, eccè ipſe pontifex, magna Prælatorum multitudine comitatus, conuentum fratrum Prædicatorum ingreſſus eſt, Chriſti ſeruum Vincẽtium inuiſurus. Itaq; ubi primum uidit uirum ſeſe obuiam offerentem, quem audierat grauiſſima ægritudine occupatum, & de cuius uita non multum ſperabatur, plurimum & admiratus & gauiſus eſt. ¶ Poſt multos autem ſermones inter eos habitos, Vincẽtius ſuum animum Benedicto Papæ manifeſtauit. Ille id ęgrè ferens, multas uias inuenit, quibus Vincentius ſecum detineretur. Deniquè uidens eum à propoſito dimoueri non poſſe, excogitauit ſingularẽ aliam uiam, qua uel à propoſito eum deſiſtere faceret, uel animus eius facilius frangeretur. Vacantibus nanque tum Valentino, tum Ilerdenſi, tum aliarum quarundam eccleſiarum epiſcopatibus, eum epiſcopum creare conſtituit. Cumque nec oblatis huiuſcemodi dignitatibus ipſe Vincentius flecteretur, quadam die conuocatis Cardinalibus, qui Auinione commorabantur, paratoq; ea more pileo, eum ad ſe accerſitum, collegio eorum una omnium uoce uoluit adnumerare. Vincentius hanc quoque dignitatẽ non quidem deſpexit, ſed certè iuſtis de cauſis admittere noluit: Primum, quia ſeſe indignum eam excellenti dignitate exiſtimabat: Deinde, quia longe utiliora & fructuoſiora animo cogitabat: Poſtremò, (quod & præcipuè eum mouebat) quia ſi in tali dignitatis gradu conſtitutus eſſet, ab ipſius pontificis curia diſcedere nequiuiſſet, atque ita nec Chriſti legationem exequi potuiſſet. Veruntamen ne ingratus pontifici maximo ipſiſque Cardinalibus uideretur, eis maximas gratias egit, ac manifeſtato animi ſui propoſito, ab eis licentiam authoritatemque euangelizandi poſtulauit. Summus autem ſacerdos ac Cardinales audientes cauſas, quas uir Dei expoſuit, indignum eſſe cenſuerunt, ut aliquo modo ſanctum eius propoſitum impediretur. Quas ob res eum, quocunque uoluiſſet, abire permiſerunt. Inſuper ut efficacius & ſalubrius populis Dei Euangelium per mundum diſcurrens euangelizare poſſet, idem pontifex ſponte ſua magnam ligandi abſoluendique poteſtatem ei contulit, mittens eum tanquam ſpecialem Apoſtolicæ ſedis legatum qui peccatores à uitijs abduceret, & ad pœnitentiam reuocaret.

Recuſat epiſcopatũ & Cardinalatum.

DE PROPINQVITATE *iudicij prædicante eo, ut pontifex ſummus rationem petierit, utq; libellum de propinquitate iudicij ſcripſerit.* Cap. 5.

POſt hæc ex Auinione primum, deinde paulatim progrediendo, per urbes & uillas euangelizans, in Cataloniam reuerſus eſt: ubi potens opere & ſermone, duos continuos annos docens inſtitit. Populi autem eum, tanquàm unum ex ueteribus apoſtolis, ſequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, & multis obſequijs uenerabantur. Et quia inter cætera, quæ docebant, generale iudicium multis rationibus citò futurum eſſe confirmabat, non defuerunt multi qui memorato pontifici dicerent, magiſtrum Vincentium plurimas nouitates ſeminare in populis: inter quas una præcipuè eſſet, quòd diem extremi iudicij noſtris diebus proximum eſſe affirmaret: unde expedire dicebant, ut ipſe, qui eſſet maximus paſtor Eccleſiæ, quid ſibi talia uelint, diligenter perquireret. Itaque datæ ſunt ad B. Vincentium à ſede Apoſtolica literæ, ut ſummum pontificem certiorem faceret, quænam eſſent ea, quæ de ipſius iudicij tempore fateri dicebatur. Ipſe acceptis lectiſque literis, iuſſis Apoſtolicis mox obtemperauit. Compoſuit enim libellum quendam egregium, in quo paucisſimis complexus eſt ſingulas rationes, quibus moueri ſolebat, ut probabiliter oſtenderet, ipſum iudicium noſtris temporibus eſſe propinquum. Libellum uerò ad ſummum pontificem miſit, qui cum examinaret, corrigeret, probaret, uel etiam improbaret, ſi forte ea, quæ in ipſo ſcripſerat, improbanda uiderentur. Sed nec papa, qui huiuſmodi libellum componi uoluit, nec illi, qui doctrinam uiri Dei criminabantur, aliquid in eo comperTerunt, quod uel minima reprehenſione dignũ eſſe exiſtimaretur.

Libellus eius de propinquitate extremi iudicij.

Vt hortatus ſit Benedictum Papam, ut pontificio renunciaret poſt Martini electionem. Cap. 6.

POſt paucos uerò menſes Patres, qui in concilio Conſtantienſi uniendæ Eccleſiæ gratia conuenerant, poſt multam longamque rerum plurimarum diſcuſſionem, adiudicauerunt neminem ex illis tribus, qui ſe maximos pontifices arbitrabantur, ritè fuiſſe creatum: ob quod nullam alicui eorum obedientiam, tanquam ſummo ſacerdoti, à populis Chriſtianis præſtandam cenſuerunt. Nomina autem eorum non ſunt ſilentio prætereunda, non quidem, quòd eis, qui noſtri Vincentij uitam lecturi ſunt, neceſſarium ſit illa ſcire, ſed ne nobis memoria excidiſſe uideantur. Vnus eorum fuit Benedictus, cuius à nobis ſupra mentio facta eſt. Alius, Gregorius duodecimus Tertius. Iohãnes uiceſimus tertius. Itaq; ſingulis his ſummo pontificio priuatis, in eodem Concilio una omnium patrum uoce Martinus quintus creatus eſt. Quod ut factum eſt, ex illis tribus, quos modò nominauimus, Iohannes & Gregorius, licet non libenter, tamen neceſſitate coacti, ſummo ſacerdotio renunciauerunt, ipſique Martino ceſſerunt. At Benedictus, quoniam electio, qua creatus eſt, nulla ex parte reprehendi poſſe uidebatur, nunquàm induci potuit, ut renunciaret. Hæc quamprimum ad aures Vincentij peruenere, non modo crebris literis eum ad huiuſcemodi renunciationem adhortatus eſt, uerùm ipſe ſeſe ad eum contulit, ac multis uarijsque rationibus ei ſuaſit, ut decretis ac deliberationi Conſtantienſis Concilij penitus obtemperaret. Deniq; uidens, quòd uerbis ſuis flecti non poſſet, ab eo diſceſſit, & ad conſueta exercitia rediJt.

Martinus V. creatur Pontifex.

De uerborum eius & doctrinæ fructu & efficacia. Cap. 7.

QVanuis iuuentutis ſuæ tempore multis in locis uerbum Dei euangelizauerit, tamen dum ageret quadrageſimum annum, cępit peregrinationis eius tempus ac doctrinæ cõtinuum illud ac mirabile exercitium, quod uſq; ad uitæ ſuæ terminum ſine intermiſſione continuauit. Regiones autẽ, quas docens peragrauit, hæ fuerunt, Catalonia, regnum Valentiæ, Aragonia & Nauarra, quæ ſunt in citeriore Hiſpania. Ex Hiſpania uerò ulteriore, excepta Gallicia & Portugalia, ſingulas alias ferè regiones, urbes & oppida ac uillas circuiuit. Ex Gallis autem inprimis illa regio, quàm noſtro tempore

Anno ætatis 40. uerũ ſeſe ad prædicandũ uerbũ Dei.

uocant

uocant linguam Occitanam, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Normannia. Biturnia, Aluernia, Flandria, Albia, Octauia, Picardia, Vaſconia, Britannia, ubi & feliciter, ut pòſt dicemus, migrauit. Deſcendit quoque in Italiam, & uniuerſas regiones & urbes Pedemontij luſtrans, atque multas Lombardię terras & ciuitates peragrás, demum uenit Genuam, ubi uno ferè menſe commoratus eſt. Diſcurrit præterea omnem illam maritimam regionem, quam uulgo Genuæ ripariam uocant. Decreuerat ſic paulatim progrediendo ac docẽdo uenire in Tuſciam, & in ſingulas Italiæ regiones. Sed diuino conſilio factum eſt, ꝙ dum ipſe in portu Veneris conſiſteret, affuit nuncius à rege Hiſpaniæ Iohanne miſſus, qui tradidit ei literas, quibus multis precibus & magna inſtantia idem rex eum in Hiſpanias reuocabat. Itaque in Hiſpanias redijt, & poſt factum ibidem animarum uberrimum fructum, profectus eſt in Gallias, & ſic in Italiam ulterius proficiſci non potuit. Maris certè pericula nunquàm formidauit. Nauigauit enim ad inſulas Baleares, quas noſtro tempore Maioricam Minoricamque nominamus. Dum uerò per Gallias euangelizando diſcurreret, Henricus rex Angliæ, permotus fama mirabiliũ operum eius, parata quadam naui, & in ea miſsis nũcijs & literis: eum ad ſe uenire, & in eam inſulam nauigare obſecrauit. Facto itaque quod religioſus rex petierat, et eidem reuelatis multis futuris, ad eius regnum pertinentibus, quæ ſuccedenti tempore fuerũt penitus ſubſecuta, atque in ipſa inſula ſeminato uerbo Dei, acquiſitoque maxima ex eius doctrina fructu, inde diſceſsit, & in Scotiam, quæ eſt Angliæ inſula proxima, nauigauit. Iuit & in Hyberniam, quæ eſt alia Oceani maris inſula, & in ea non multum commoratus, tandem in Gallias reuerſus eſt. In huiuſcemodi uerò peregrinatione ſiue diſcurſu, uitæ ſuæ talis ordo fuit. Nocte ſolum quinque horas quieti tribuit, reliquas noctis partes uel orationibus aut lectionibus ſacrarum ſcripturarum tranſigebat. Manè aũt in locum, quo eum prædicaturum expectabant, ſe cõferebat. Primum ipſe Miſſam cantu ex more celebrabat: Deinde uerba ſalutis, prout ſpiritusſanctus menti eius infundebat, pronunciabat. Poſtea ſermone finito, uolens populorum ad ſe concurrentiũ ſatisfacere deuotioni, eis manus oſculandas præbebat, oblatosque ſibi infirmos cruce ſignabat. Sicque plurimi, quorũ numerus nobis incertus, ſoli Deo cognitus eſt, diuerſo infirmitatũ genere laborãtes, poſt tactũ in eis à uiro Dei ſalutiferæ crucis ſignaculũ, pfectæ ſanitatis beneficiũ reportabãt. Pro quarum rerũ narratione aliũ locũ excogitauimus. Verba tñ, quibus ĩ huiuſmodi languentiũ ſanationibus utebatur, hoc in loco ſubijciemus: Signa, inquit, eos, qui crediderint, hæc ſequẽtur: Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Hæc primò dicebat. Deinde ſtatim adijciebat: Ieſus, Mariæ filius, mundi ſalus & Dominus, qui te traxit ad fidem catbolicam, te conſeruet in ea & beatũ faciat, & ab hac infirmitate te liberare dignetur, Amen. Deniquè cibo ſatis pauco corpus pro neceſsitate naturæ reficiebat. Cibus eius ex piſcibus frequẽtius erat, quos tamẽ non multo ſtudio coctos paratosque uolebat, ſed quomodo religioſi uiri ſtatui cõueniens uidebatur. Ab eo anno, quo religionem Prædicatorum profeſſus eſt, uſque ad diem, quo migrauit è uita, ab eſu carnium abſtinuit, niſi aliqua euidens neceſsitas eum aliter facere compuliſſet. Nunquàm uoluit, niſi uno ferculo uti. Vinum, multa aqua dilutum, ſemper ſumebat, illudque aut ſemel, aut bis & rarò ter, & nunquàm poſt tertiam uicem bibere uſus fuit. Et ut paucißimis uerbis multa complectamur, conſtitutiones fratrum Prædicatorum, quo ad ſingulas ceremonias, & ipſam regulam, ubicunque eum eſſe contigerat, non minus ſeruabat, quàm ſi in ipſorum clauſtro moraretur. Quadraginta annis, exceptis diebus Dominicis, ut plurimum ieiunauit. Nec unquàm talia ieiunia aliquo caſu prætermiſit, niſi per corporis ægritudinem ea prætermittere cogeretur. Iter uerò diſcurſus eius non equitando, ſed proprijs pedibus peregit, ſolo baculo, cui innitteretur, cõtentus, idque quindecim annis continuis fecit. Verũ poſteà ex quadam ægritudine, quæ ei ſuperuenit in tibia, grauior tardiorque effectus, neceſsitate compulſus, habuit quendam aſinum, quo uehebatur, quoties de ciuitate in ciuitatem proficiſcebatur. Sæpè etiam operam dedit, præſertim in locis, ubi erat ei opportunitas, ut poſſet de rebus ſuo uſui neceſſarijs pro ſua uoluntate diſponere, ut ſuper ſarmentorum aut palearum aut iſtiuſmodi rerum ſtraminibus, uel paupere ſacculo, modica lana repleto, dormiret. Nudam carnem eius nemo uidit unquàm, nec etiã fratres illi, quibus ipſe familiarius utebatur. Illud præterea pro edomanda carne & in memoria paſsionis Chriſti à prima adoleſcentia obſeruauit, quòd ſingulis noctibus quibuſdam flagellis è Funibus confectis corpus ſuum multis cum lachrymis cædebat. Et ſi forte alicuius ægritudinis impedimento id facere nequiuiſſet, hoc à fidis ſocijs ſuis fieri uolebat, eos per Ieſum Chriſtum obteſtans, ne quid dubitarent, ſed cum ualidis ictibus cæderent. Elegit autem in ſocios quoſdam fratres ex ipſo Prædicatorum ordine, quorum quinque fuerunt Petrus Muya Iohannes de Pulchroprato, quẽ Toloſę ſtudijs literarũ uacantẽ ad Prędicatorũ ordinẽ traxerat, Raphael Cardona, Ioffredus Blaues, & Petrus Cerdã, qui omnes licet fuerint uita & ſama clari, duo tamen illi, quos ultimo nominauimus, tantæ perfectionis tantæque eruditionis fuerunt, ut eorum doctrina multis populis profuerit, ijdem in uita & poſt mortem multis miraculis claruerunt. Et quoniam magna populorum multitudo eum de loco ad locum euntem ſequebatur, quorum pars publicam pro commiſsis pœnitentiam agebat pars ſola deuotione mouebatur, ut uidelicet à uiro Dei uerba ædificationis ſpiritualis audirent, & ut bene uiuendi exemplum ſumerent, excogitatus eſt ab eo quidam ordo rerum, quo deuotio ſequentiũ magis augeretur, ut uitæ doctrinæque eius fructus eſſet copioſior. Ducebat nanque ſecum multos ſacerdotes, quos ex diuerſis religionibus elegerat, quorum officium erat, uel audire confeſsiones pœnitentium, uel epiſtolas, euangelia ſacroſque hymnos ex more decantare, quando & quoties Miſſarum ſolẽnia agebantur. Organa quoque portari faciebat, ut uidelicet cantus ſuauitate populorum affectus incẽderetur uehementius, & Dei laudationi uacaret diligentius. Inſuper quoſdam notarios elegit, qui, quoties à uiro Dei de pace inter diſcordes tractaretur, præſtò adeſſent, ac remiſsiones inter eos factas literis mandarent, ne forte eos, ut à multis fieri ſolet, facti poſt pœniteret. Eos prætereà, qui eum pro agenda pœnitentia ſequebantur, ſingulis diebus poſt Solis occaſum per urbes & quæcunque alia loca, ad quæ declinabant, quaſdam proceſsiones facere uolebat eiſque quoſdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipſe compoſuit, ac iubebat, ut quiſque eorum nudatis humeris ſeipſum flagellis cæderet, & & alta uoce diceret: Hoc fit in memoriam paſsionis Ieſu Chriſti, & in remiſsionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium deuotio, tantus erat omnium luctus tanta contritio, tanta religio, ut ipſi quoque incolæ locorũ, ubi hæc agebãtur, non

Reuocatur Hiſpanias.

Nauigat in Britanniam.

It in Scotiã & Hyberniã.

Eius nocturna & diurna exercitia.

Signo crucis innumeros ſanat.

Marc. 16.

Cibus eius.

Nota ſancti uiri admirandam pudicitiã.

Nota de publicè pœnitẽtiã agẽtibus.

non ſolum in lacbrymas ſoluerentur, ſed etiam com plures ex eis, flexi talibus exemplis, uirum Dei ſanctamque ſocietatem eius per multa terrarum ſpatia religioſe ſequerentur. Ex quo factum eſt, ut aliquando ſupra numerum decem millium hominum perueniret religioſa illa ſocietas.

Miri hominũ concurſus.

Quin etiam tanta multitudo confluebat, tam ad uidendum huiuſmodi ſpectaculum, quàm ad audiendam tam mirabilis prædicatoris doctrinam, ut non ſolum in populoſiſsimis urbibus, ſed etiam in campeſtribus locis uſque ad octoginta millia hominum frequenter conuenirent. Et quanuis talis corporis flagellatio in frigorum, uentorum, pluuiarumque ſæpe numero fieret tempore, nemo tamen ex eis unquam incurrit uel minimam ægritudinem. Quam rem multi miraculo dignam exiſtimauere. Verum nè qua poſſet eſſe confuſio propter concurrentem turbam, elegit nonnullos, quorũ neque fama, neque conuerſatio poterat aut haberi aut eſſe ſuſpecta, quibus curam dedit, quæ erant uictui neceſſaria, parare, ſtationes diuerſoriaquè ſingulis diſtribuere, ut uidelicet mares à fœminis, clerici à ſecularibus ſepararentur, & tandem omnia alia diſponere, prout temporis, loci, rerumque opportunitas poſtulaſſet. Quidquid eleemoſynarum ei tribuebatur, ſocijs ſuis, prout cuique opus erat, diſtribui faciebat. Si quid uerò ſuperfluũ erat, pauperibus erogare ſolebat. Pecunia quoties offerebatur, à ſocijs ſuis accipi uetabat, iubebatquè, ut nihil, niſi quæ eſſent quotidiano uſui neceſſaria, acciperent.

Pecuniam nõ uult recipere.

Cum quadam die conſules cuiuſdam oppidi Galliæ, quod Biterris dicitur, triginta ei aureos in eleemoſynam obtuliſſent, & uir Dei eos nunquam uoluiſſet accipere, atque illi eũ in nomine Ieſu Chriſti & B. Mariæ uirginis adiuraſſent, ut eos omnes acciperet, ipſe, ne nomina tam ueneranda ſpernere uideretur, aureos quidem ilico accepit, ſed mox eos cuidam ex ſocijs dedit, iuſsitque ut non prius ex oppido diſcederet, quàm pauperibus, orphanis, uiduiſque diſtribueret. Omnium hominum, non ſolum popularium, ſed etiam principum & eccleſiarum prælatorum uitia arguebat.

Omniũ uitia acriter caſtigat uerbis.

Non enim reſpiciebat perſonas hominum, unde nemini parcebat, & quæ ei repræhenſione digna uidebantur, ardentiſsime repræhendebat. Cum clericis tamen prudentius agebat. Nam quoties ad aures eius aliquod magnum & nefarium facinus clericorũ perueniebat, eos aliquo in loco ſecreto congregabat, ac ſic quomodo, quantum aut quibus de rebus opus erat, commonebat. Nec ſolum uiris id faciebat, uerumetiam fœminis, quæ in monaſterijs degebant. Quàm ſeuerus autẽ in homines flagitioſos fuerit, uno exemplo ſatis erit oſtendere. Tempore, quo erat Ianuæ, nobiliſsima urbe Italiæ, uir quidam Valentiæ oriundus, ob quædã admiſſa ſcelera fuerat ultimo ſupplicio condemnatus. Cũque uirũ Dei complures obſecraſſent, ut Ianuenſiũ Ducem adiret, eum oraret, ut homini condemnato impunitatem concederet, reſpondit: Abſit, ut opera mea iuſtitiæ locus impediatur, & ſceleratis hominibus impunitas concedatur.

Nota ſancti uiri iuſtitiam

Illud uerò libenti animo faciam, ut genus mortis permutetur. Itaque Ducem adijt, & quicquid petijt, facile impetrauit. Quoties uerũ Miſſam celebrabat ante Dominici corporis & ſanguinis ſumptionem tot lachrymas fundebat, ut pauci intuentium ſe à lachrymis continere poſſent.

Lachrymæ ius in Miſſa.

Ex quo frequenter euenit, ut tantus luctus omnium audiretur, quantus eſſet, ſi in cuiuſpiam morte a conſanguineis plangeretur. Et ne cui harum rerum uana ſuperſtitio fuiſſe uideatur, deinceps nobis dicendum eſt, quanta utilitas fuerit ex mirabilibus eius operibus ſubſecuta. Quæ res magis conſpicua erit, ſi de efficacia ſermonis eius primo narrauerimus.

Qualis fuerit ordo uitæ eius, dum prædicando per multas occiduas regiones diſcurreret. Cap. 8.

EFficaciam ſermonis eius oſtendit, tum Chriſtianorum hominum utriuſque ſexus diuerſorumque ſtatuum pœnitentia, tum maximè multorum millium Iudæorum Saracenorumque cõuerſio. Nã ex Chriſtianis hominibus, qui perditi atque obſtinati in manifeſtis ab omnibus habebantur ſupra centum millia ad ſalutiferam pœnitentiam reduxit. Erat enim in uitiorum repræhenſione terribilis, ita ut frequentiſsime accideret ut multi ſcelerati adeo compungerentur uerbis eius, ut humi proſtrati, coram uniuerſa multitudine, omni pudore poſtpoſito, magna peccata confiterentur, & ueniam lachrymabiliter peterent.

Nota fructũ mirabilẽ cõcionum eius.

Et quanuis ipſis peccatoribus ſic terribilis eſſet, tamen ſuas repræhenſiones cum tanta moderatione mitigabat, quod quicunque eum ſemel prædicantem audiebant, mirum in modum alliciebãtur, ut ad eum iterum audiendum proficiſcerentur. Rarum omnino erat, ut ipſo prædicante, auditores ad lachrymandum non prouocarentur. Cum uerò de futuro iudicio, aut de Chriſti paſsione, uel de pœnis inferorum loqueretur, iam ipſe quam populi aſtantes, ſemper in tantum fletum prorumpebat, quòd neceſſarium erat, ut per multum temporis ſileret, donec à lachrymis ceſſaretur. In explanatione ſacrarum ſcripturarum erat tum luculentus, tum copioſus. Quæcunque uel docebat, uel ſuadebat, uel pro ſcelerum correptione dicebat, ſemper ſcriptura tum aut ſanctorum uirorum teſtimonijs confirmabat, & auditorum animis mirabili quodammodo imprimebat. Tanta erat in eo ſententiarum exemplorũque ubertas, quando prædicabat, ut ſingulos ſcripturarum ſacrarum libros, ac quæcunque in earum uiri ſancti expoſitionem conſcripſerũt, quaſi memoria habere uideretur. Ne autem, perirent ea, quæ de tãti uiri ore emanabant, monuit Deus animos nonnullorũ ex auditoribus eius, ut quæ ipſe prædicabat, utcunque poſſent, conſcriberent. Itaque compoſuerunt ex eis complura uolumina, quorum aliqua ſunt multis in locis diuulgata, ex quibus noſtri tẽporis cõcionatores multum utilitatis accipiunt. Sunt tamen non pauci, qui eum prædicantem audierunt, & non legunt ſermones quos ſuo tempore habuit, in ſcripta redactos, aſſeruntq; quod uix conſequuntur* eorum, quæ ipſe ſuo ore reſonabat.

**Iuxta Lectionis ſui.*

Quàm uerò acutus, acer, copioſuſque diſputator contra Iudæorum perfidiam fuerit, ac quam clarè ſcripturarum ænigmata eis aperire conſueuerit, illud uel maxime demonſtrat, quòd in diuerſis utriuſque Hiſpaniæ urbibus, ſupra uigintiquinque millia ex eis ad ſuſcipiendam Chriſtianã adduxerit religionem, & eorum templa in Chriſti eccleſias dedicari fecerit.

Supra 2500 Iudæorũ ad Chriſtũ conuerſi.

Nec minus multi Saraceni quorum in Hiſpania magna copia eſt, eius ignitis eloquijs incitati, ſacrilegam Mahometis ſectam deteſtantes, ſacrum baptiſma perceperunt. Quorum numerus fere octo millium fuit.

Saracenorum 8000.

Multa prærerea monaſteria, multa hoſpitalia, multæ ſacræ ædes, multi põtes pro fluuiorum tranſitu, multis in locis fuerunt eius hortatu conſtructa. Ad iniuriarum odiorumque remiſsionẽ quàm efficax fuerit ſermo eius, teſtes ſunt uniuerſæ urbes, uniuerſi populi apud quos uerbũ Dei ſeminauit. Nulla ciuitas fuit, in qua ciues multiplicibus odijs diſcordes comperit, à qua prius diſceſſerit quàm eam magna ex parte pacatam concordemque relinqueret. Fuerunt ferè innumerabiles, inter quot multis

multis annis capitalia odia ob necem aut amicorum aut affinium, aut conſanguineorum exarſerant, qui ſermonibus eius permoti, adeo corde compuncti ſunt, ut nequaquam ueriti ſint coram maxima hominum multitudine collachrymantes ſurgere ac clamare, ſeſe uelle indulgere homicidis. Inter quæ illud fuit memorabile, quòd compoſuit magnam illam diſcordiam, quæ erat inter duas nobiliſsimas Valentinorum familias, Solenorum uidelicet & Centellarum, quorum animi ita erant diſsidentes ac hoſtili odio incenſi, ut multis annis uariæ cædes fuerint utrinque perpetratæ. Meretrices, lenones, homicidas, piratas, uſurarios, Dei ſanctorumque blaſphematoris, & huiuſmodi generis homines, in ſceleribus perditos, ferè quadraginta millia reduxit ad propriorum flagitiorum agnitionem, & ad agendam publicam pœnitentiam eo ordine, quem ſupra expreſsimus. Nec mirum, ſi tam uehementer homines ad bene uiuendum incitabat. Nempe cum ſanctitate uitæ erat quædam in eo ſumma eloquentia, quam exornabat incredibilis ſententiarum grauitas ſplendor nitorque ſermonis. Quæ omnia reddebant eloquia eius ignita, ita ut cuncta, quæ loquebatur, non ex ore terreſtris hominis, ſed potius cœleſtis angeli manare uiderentur. Fuerūt multi, quibus diuinitus conceſſum eſt, ut dum ipſe prædicaret, angelos Dei uiderent, ſuper eum in humana ſpecie frequenter deſcendentes. Ad omnia hæc accedebat quòd uox eius ſic erat à natura diſpoſita, quòd eam pro libito uoluntatis, prout uiſum eſſet, facile expromeret. Nam pro rei neceſsitate acutam, grauem, gracilem ac ſonoram uocem edebat. Multi inſuper quaſi miraculi inſtar id in illo ſuſpiciebant, quod cum numerus eorum, qui eum prædicantem audiebant, frequentiſsimè tantus eſſet, ut plures ab eo longiſſimo interuallo diſtare cogerentur, non tamen minus ab eis, qui plurimum aberant, quàm illis, qui erant proximi, diſtincte audiebatur ſermo eius. Illud autem omnium præſtantiſsimum erat in eo, quòd ea, quæ docebat, multis ſignis clariſsimiſque miraculis confirmabat, de quibus infra narrabimus. Maxima etiam admiratione dignum illud eſt, quòd donum linguarum, ſicut & ueteribus apoſtolis, ei conceſſum eſt. Cum enim per illas ſingulas regiones, quas ſupra memorauimus, ſuas prædicationes diſfunderet, & ſua Valentina ac materna lingua fuerit ſemper locutus, tamen ſinguli tam pueri, quàm ætate prouecti utriuſque ſexus, eius ſermonem per ſingula uerba percipiebat, perinde ac ſi in ſingulorum patria fuiſſet natus, & eorum idiomate fuiſſet locutus. Multi quoque Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alij in alijs locis nati, qui cum non niſi materna lingua loqui ſcirent, nec aliam intelligerent, ad loca, in quibus prædicabat Vincentius, cum alijs ad audiendum concurrentes, tandem concione peracta, faſsi ſunt ſe ſingula uiri Dei uerba percepiſſe non minus, quam ſi eorum lingua eum loquentem audiſſent. In illa Galliæ regione quæ noſtro tempore Britannia dicitur, ſunt quidam populi quos Galli uocant Britones Britonizantes, quorum lingua ſolis ipſis cognita eſt. Et quamuis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui ſciant, multi tamen non ſolum non niſi ſua lingua loquuntur, ſed & nullam aliam intelligunt. Qui tamen uirum Dei, ſuo materno idiomate loquentem, diſtincte intelligebant ita ut ſinguli quoque pueri & fœminæ maximum fructum ex ſalutifera eius doctrina perceperint.

Cap. 7. huius ſecundi libri.

Donū linguarum diuinitus accepit.

Britones Britonizātes.

Quanta eius apud nobiles, itemquè principes etiam infideles ueneratio fuerit. Cap. 9.

Dicendum deinceps eſt, quantum non ſolum apud populares, ſed etiam apud clariſsimos principes atque eccleſiarum prælatos & ipſos ſummos Pontifices ualuerit eius authoritas. Et inprimis illud dicamus, quod erat communis omnium conſuetudo, ut ex ſingulis urbibus, ad quas proficiſcebatur, omnis populi multitudo, omnisque nobilitas, & omnis clericorum ordo, ipſi quoque epiſcopi & eccleſiarum prælati egredientes, ei obuiam procederent, hymnosque decantantes, eum tanquam unū ex Chriſti apoſtolis intra ipſas urbes exciperent. Sæpè uerò id ne fieret, ipſe prohibuit. Sed ubi animaduertit ex ea re populorum animos in Dei deuotionem incendi, nec etiam poſſe prohiberi, quo minus talis reuerentia ſibi exhiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, ſed propterea haudquaquàm in ſuperbiam animus eius efferebatur. Omni enim propter Deum faciebat, & in ipſius laudem & honorem, referebat. Et cum multi eis, qui ei obuiam pergebāt, phaleratis equis ueherentur, ipſe tamen uili aſino uectus, medius eorum humilime incedebat, uel in cœlum erectos tenens oculos, uel humi defixos. Horis, quibus prædicabat, artifices nihil penitus operabantur. Ipſi quoque doctores, qui prælegebant in locis, ubi florebant publica ſtudia liberalium artium, tandiù à lectionibus uacabant, donec concio eius abſolueretur. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendæ doctrinæ eius, quòd uis infirmi domi retineri poterant, quin ad audiendum eum & ipſi concurrerent. Locis uerò, in quibus prædicauit, quandiù præſens fuit, tandiù & etiam per multa tempora poſtea à periurijs, à Dei ſanctorumque blaſphemijs, ab aleæ ludis, atque à multis alijs flagitijs ceſſatum eſt. Tanta erat omnium contritio, tanta religio, tanta in ueſtitu honeſtas & in uictu parcitas, ut à cunctis qui talia uidebant ac diligenter conſiderabāt, tempora priſcorum apoſtolorum rediſſe æſtimarentur. Fuerunt per ea tempore quamplurimi uiri, certè non indocti nec imprudentes, qui conſiderantes ſancti Vincentij ſingulas animi corporiſque uirtutes, & maximum fructum, quem ſuæ illuſtri doctrina, exemplis & operibus adferebat, animaduertentes inſuper, quàm laudabilis fuerit ordo uitæ eius, quantus fuerit ad eum populorum concurſus, & quanta deuotio, & demum quàm uaria ac magna fuerint miracula, quibus claruit uita eius, dicere auderent quòd poſt Chriſti apoſtolos nemo fuit, qui eum nedum ſuperauerit, ſed nec etiam coæquauerit. Paupertatem euangelicam adeo efficaciter commēdabat, ut complures uiri nobiles ac opibus ditiſsimi eius ſuaſionibus incitati, totam ſubſtantiam ſuam pauperibus diſtribuerent, & pauperem Chriſti Vincentium in paupertate ſequerentur. Nec minus permoti ſunt multi clerici, qui locupletiſsima beneficia relinquentes, aut arctiorem eligerent religionem, aut eum ſequerentur, quocunque ire decreuiſſet. Fœminæ prætereà clariſsimarum familiarum, ſanctis uerbis eius commotæ, ſeſe arctis monaſterijs intruſerunt ad ſeruandam perpetuam pudicitiam. Tam autem uenerabilis omnibus reddebatur, quòd beatū ſe arbitrabatur, quicunque eum uel tangere, uel alloqui potuiſſet. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui ſacras manus eius certatim oſculari conabantur, quòd in populoſis ciuitatibus frequentiſsimè neceſſarium erat, ut quidam lignei cancelli fierent, inter quos ipſe & ſocij eius conſiſterent, quibus prohiberetur, ad eum concurrentium acceſſus importunus.

Nota quantū eius concionibus ab omnibus delatum fuit.

nus. Martinus prætereà & Ferdinandus Aragoniæ, & Iohannes Hiſpaniæ reges, conſueuerunt ei ſeſe obuiam offerre, quoties eorum urbes, ubi ipſi præſentes erant, beatus Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti Galliarum ac Hiſpaniarum principes cum in urbes, quæ eorum ditioni ſuberant, adueniret. Machoma quoque rex Granatæ, quanuis infidelis eſſet, tamen audita fama mirabilium operum, quæ de B. Vincentio ferebatur, præſertim quòd multa Saracenorum Iudæorumque millia ad religionem conuertiſſet Chriſtianam, miſsis literis & legatis, eum ut in ſuum regnum iret, obſecrauit, ut uidelicet eum uidere & prædicantem audire poſſet, fide publica promittens, ut in eius regno poſſet legẽ Chriſti libere prædicare, nihil eo obſtante, ꝙ Maurorum ſeu Mahometis lege id prohibeatur. Et Vincentius quidem impetrata à ſummo pontifice eundi ad ipſum regem facultate lætus ſe eò contulit, ac coram illo ter prædicauit, cum incredibili tum regis, tum aliorum Saracenorum attentione. Cumque eius doctrina tanta uoluptate audiretur, ut iam magna populi multitudo, deſpecta Mahometis ſacrilega ſecta, eſſet ſacrum baptiſma ſuſceptura, nonnulli ex eorum ſatrapis id ægrè ferentes, regi comminati ſunt regni amiſsionẽ, niſi Chriſtianos prædicator à regno eius depelleretur. Ea re compulſus eſt Vincentius ad docendos Chriſtianos populos reuerti. Subortis etiam frequenter quibuſdam dubijs, de maximè arduis fidei catholicæ & Romanæ eccleſiæ negocijs, maximi Pontificis & Cardinalium ſenatus eius ſententiam, tanquam uiri & doctiſsimi & ſanctiſsimi, non ſolum audire uoluerunt, ſed etiam tanquam firmiſſimum tutiſsimumque portum tenuerunt. Et licet ſæpius id factum ſit, tamen ne nimis longam texamus hiſtoriam, unum ſolum hoc loco memorabimus.

Machoma rex Saracenus cũ ad ſe accerſit

Cum Conſtantienſi Concilio inter omnes illos doctiſsimos patres, qui in eo conuenerant, diu fuiſſet magna quædam quæſtio agitata, nec unquàm tantæ rei ueritas inueniri poſſent, tandẽ conſtituerunt, ut ad beatum Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque una omnium uoce miſſus eſt ad eum Iohannes, tunc Cardinalis ſancti Angeli. Cuius fuerunt comites quatuor duo theologi & duo utriuſque iuris conſulti, omnium illius ætatis eruditiſsimi. Venienti igitur ad ſe Cardinali, & ſui aduẽtus ei cauſam exponenti, Vincentius lachrymans, Vnde, inquit, mihi, ut tantus taliſque uir ad me ueniat? Bene ueſtræ breues literæ Conſtantiam uſque me uenire facile feciſſent, etiam ſi in extremis partibus fuiſſem orbis. Illud uero uehementer admiror, quòd tanta uirorum doctiſsimorum copia quantam ſcimus ad Conſtantiæ concilium ueniſſe, nequiuerit ueritatem rei comperire, quam ego tam facilem tamque manifeſtam conſidero. Sed hanc ignorantiam non ob aliud eueniſſe puto, niſi ob ſuperbiam nonnullorum ex eis, qui ſunt in ipſo Concilio qui omnia non propter Deum faciunt ſed ut humanam gloriam conſequantur. Hæc poſtquàm ab eo dicta ſunt ſtatim Cardinali & eis, qui eum comitati ſunt, explanauit quæ illi uoluerunt. Nec ſolum ſpiritualia, ſed & ſecularia & quædam maximarum rerum negocia eius fidei commiſſa ſunt.

Conſtãtienſis Concilij patres quantũ ei tribuerint

Extincto nanque Aragoniæ rege Martino, cũ nulli legitimi filij ei relicti eſſent, qui regno ſuccederent ſubſecuta eſt magna diſceptatio inter multas clariſsimas familias, cuinam regni ſceptrum iure deberetur. Cumque multo tempore res ipſa in controuerſia fuiſſet, nec aliquis finis oſtenderetur, qui eis diſceptantibus pacem eſſet allaturus: tandem fuit omnium communis ſententia, ut aliqui eligerentur, quorum tanta eſſet eruditio, tanta anthoritas tanta fides, & tanta religio, ut in tanto negocio non immeritò æqui probatique iudices eſſent. Itaque delecti ſunt nouem ex omnibus, qui in Gallijs & Hiſpanijs comperiri potuerunt. Quorum duo fuerunt, ipſe Vincentius & Bonifacius germanus eius, cuius ſuprà mentio facta eſt. Qui diſcuſsis ſingulis, quæ pro rei deliberatione diſcutienda uidebantur, ipſi rei finem impoſuerunt, quale ius & ratio imponendum poſtulauerunt. Facto prǽterea fine Conſtantienſis Concilij, Martinus, qui in ipſo Concilio creatus ſummus pontifex fuit, ilicò miſit Antonium Montanum ad eum, qui eo tempore ſummus omnium theologus habebatur. Qui & literas ad eum detulit, quibus Pontifex ei confirmauit omnem illam abſoluendi, ligandi, docendiq́ poteſtatẽ, quã ei anteà Benedictus contulerat, eum tanquam Chriſti apoſtolum mittens, qui nomine Ieſu Chriſti doctrinam euangelicam populis prædicaret. *Violentes inſuper. Arogoniæ regina, Iohãnis regis uxor, quadã fœminea cupiditate permota affectabat ingredi uiri Dei cellulam, ut uidelicet uidere poſſet, qualis erat locus, in quo orabat: qualis lectulus ubi quieſcebat. Cumque hoc à beato uiro impetrare non poſſet, (nefas nanque eſſe uidebatur, ut fœminæ ſeruorum Dei cellas ingrederentur) illa indignans, cellulæ oſtium uiolenter aperiri iuſsit. Moxque ingrediens, loca, quæ uidere cupiebat, uidit quidem, ſed uirum Dei, qui intus erat, nec ipſa nec illi, qui eam comitabantur uidere potuerunt. Illa igitur à fratribus, quos in cella reperit, ſciſcitatur, ubinam beatus Vincentius eſſet. Reſpondent illi quòd eum ante oculos haberet, ac dicunt ſe plurimum admirari, quod eum non uideret, cùm ipſe in loco patulo eſſet, undè ab omnibus uideri poſſet. Poſtquàm hæc reginæ dixerunt, ad uirum Dei Vincentium conuerſi. Quid cauſæ eſt, inquiunt pater optime, quòd reginæ ad te uenienti non aſſurgis, nec eã alloqueris? At ille, Neſcitis, inquit, filij mei, nũquàm fuiſſe a nobis permiſſum, ut fœminæ in cellas noſtras introducerentur? Et quamuis hæc regina ſit, tamen eam ingredi non permiſi, nè fiam perſonarum acceptor. Et quoniam uiolentiam hanc fecit, ne me inuito ingredi auſa ſit, ideò quandiù hoc in loco cõmorabitur, diuino miraculo fiet, ꝙ eius oculi tenebuntur, ut quamuis coram habeat me, nunquàm tamen uidere poſſit. Hæc audiens regina, ſtatim egreditur: Vincentius autem ſecutus eſt eam. Quem illa uidens, ante eum mirum in modum humiliata eſt, ac pro commiſſo ueniam petijt. Cui dixit beatus Vincentius: Niſi per muliebrem ignorantiam peccauiſſes certè non impunè tantam uiolentiam mihi feciſſes. Vltor enim eſt Deus iniuriarum, quæ ſeruis eius inferuntur. Amodo igitur caue, nè quid eiuſmodi committas in ſeruos Dei. Poſt multos uerò inter ſe ſermones, regina diſceſſit. Alia quoquè uice eadem regina, uolens explorare, an uita ipſius Vincentij talis in occulto eſſet, qualis coram hominibus uidebatur: quadam nocte, magna uirorum fœminarumque nobilium comitante caterua, in conuentum fratrum Barcinonæ introducta, tandem uenit in locum, ex quo per quaſdam rimas eum uidere poterat. Itaque intuens, uidit uirum Dei flexis genibus orantem, & circa eum maximam quandam eſſe claritatem, ex qua magna radiorum multitudo profluens, circunquaque diffundebatur. Illa diligentiùs intuetur, circunſpiciens an in ipſa cellula aliquæ cereæ faces eſſent, unde tantus ſplendor procederet: ac tandẽ perpendens eum non humano opere, ſed cæleſti miraculo fieri, ad comitantes conuerſa, Abeamus, inquit, obſecro: non enim eſt de hoc diuino uiro ulterius experimentum

Antonius Montanus ſummus theologus.

Regina Aragonum ingreſſa in cellam Dei non uidet.

Eadem regina quid circa Dei ſeruum uiderit.

rimentum cupiendum. Longe enim plura ac clariora ſunt eius opera, quàm ea, quæ extrà uidentur, uel fama referuntur. Eis igitur oſtendit id, quod ipſa uiderat, ac inde ilicò diſceſſerunt.

Quas ob res regina extunc tanta ueneratione eum proſecuta eſt, quòd quoties eum uidebat, quaſi prona adorabat, non minus quàm ſi aliquem angelum cæleſtem per terras gradientem uidiſſet. Solebat quoque narrare uir quidam, nomine Leonardus Gayanus, qui eum multo tempore cum alijs ſecutus fuerat, quòd quadam nocte nonnulli inſpicientes per rimas quaſdam oſtij cellulæ, in qua quieſcebat, uiderunt cellam ipſam mirabili claritate reſplendentem, & in medio uirum Dei à terra penitus eleuatum, oculos ad cælum ac manus iunctas tenentem, & deuotione uehementiſſima orantem.

De conuerſione hominum Puta vallis.
Cap. 10.

Vallis puta habitatores barbari.

IN ea Galliæ regione, quam noſtri temporis uulgus Delphinatum uocat, eſt inter duos montes uallis quædam, quam ſub illud tempus, quo beatus Vincentius clarebat, habitabat gens quædam ferè barbara, quæ erat tot malorum labe infecta, quòd quicunque ex eis non uacaſſet laſciuiæ, aut non uixiſſet ex rapto, uel non fuiſſet humani ſanguinis effuſione delectatus, aut non fuiſſet magicarum artium uſus præſtigijs, eis nequaquam cohabitare poſſet. Propter quæ & plura alia gentis illius obſcœna facinora, Gallorum lingua locus iſte Vallis Puta dicebatur, quod latino ſermone diceretur uallis fœtida. Fuerunt autem multi pontifices Romani, qui ad eos frequenter prædicatores & hæreticæ prauitatis inquiſitores miſerunt, ut uel ſalutaribus doctrinis, uel pœnarum formidine à ſuis obſcœnitatibus reuocarentur: ſed hæc nihil profuerunt. Nam ferociſſima gens illa eos, qui mittebantur, ferro irruens uel eijciebat, uel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens fortis Christi miles, non quidem terrenis, ſed cęleſtibus armis munitus, in uallem ipſam proficiſcitur. Duxit uerò ſecum illam religioſam cateruam, quæ eum ſequebatur agens pœnitentiam, modo quo ſuprà diximus: ut uidelicet eorum exemplo gens illa facilius ad contritionem prouocaretur. Itaque ubi incolæ uallis tantum uirum, cuius celeberrimam famam frequenter audierant, ad ſe ueniſſe uiderunt, ad eius doctrinam audiendam certatim concurrerunt.

Poſt paucos autem dies, omni ferocitate depoſita, fuit gens illa ab omni errore reuocata, & ad ueræ religionis cultum ſic reducta, ut non ſolum à ſceleribus deſiſterent, ſed etiam, quamdiù apud eos Beatus Vincentius ac per multa tempora poſt, ueræ conuerſionis ſigna multiplicibus indicijs demonſtrarent. Quamobrem fuit à uiro Dei conſtitutum, ut non amplius Vallis Puta, ſed mutato nomine Vallis Pura uocaretur. Quæ nominis appellatio uſque ad hęc noſtra tempora perſeuerat.

Redeũt ad ſanitatem.

Quomodo B. Dominicus eidem apparens, dedit teſtimonium virtutum eius, præcipuè uirginitatis. Cap. 11.

VLtimo huius libri loco illud unum dicendum eſt, quod eſt tam uirginitatis, quàm multarum aliarum uirtutum eius teſtimonium mirabile, ac manifeſtum indicium, quòd non ſolum à ſeculi huius hominibus, ſed etiam à cœleſtibus ciuibus uenerabatur. Quadam enim uice dormienti beato Vincentio media nocte adfuit beatus Dominicus, ex cuius corpore tanta lux emittebatur, quòd totus locus mira claritate reſplenduit. Ex quo expergefactus B. Vincentius, ac uidens uirũ in fratrũ Prædicatorũ habitu, Quis, inquit, es tu qui hac hora huc te cõtuliſti? Reſpondit ille: Ego ſum Dominicus pater tuus, ad te à Chriſto Ieſu miſſus, ut à me multa docearis, quæ te cognoſcere omninò oportet, ut Dei legationem, ad quã electus es, feruentius exequaris. Da mihi igitur locum, & ſimul in hoc tuo lectulo quieſcamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et unde mihi ò pater ſanctiſſime tantum honoris aduenit, ut tantus uir, cæleſtis ciuis, ad me ueniret, & mecum, qui mortalis ſum, uelit in uiliſſimo lecto meo quieſcere? Nunquàm id permittam: pedum uerò tuorum ueſtigia humi proſtratus adorabo. Quod ubi Vincentius facere uoluit, Dominicus prohibuit, & ait Age Vincenti, per inceptam uirtutum ſemitam conſtanti animo gradiaris. Scito enim apud Deum magna eſſe merita tua. Et ut iucundius uitam agere poſſis, uolo te ſcire, quòd multa ſunt, quæ te mihi ſimilem efficiunt, propter quæ non immeritò dignus es, ut mecum uno in loco quieſcas. Primum ſe eiuſdem religionis uinculo adſtrictus, quo & ipſe fui, quando mortalis eram & ueſtra uita fruebar. Deinde es Euangelicæ doctrinæ prædicator & doctor, à Chriſto, ſicut & ego, miſſus ad euangelizandum. Es prætereà uirginitatis uirtute inſignis, qua me quoque conſtat præſtantiſſimè claruiſſe. Poſtremò ſunt in te aliæ multæ magnæque uirtutes, in quibus tu optimus filius me patrem feliciter imitaris. In illo tamen tibi ſum anteponendus, quòd fui dux ordinis Prædicatorum. Tu igitur ſtude, ut quæ cœpiſti, diligenter perſequaris, ut tandem peracto mortalis uitæ curſu, mecum inter cæleſtium ciuium ordines colloceris. Poſt hæc dicta beatus Vincentius ei gratias egit, eumque obſecrauit, ut pro eo Dominum continuè precaretur, quo ei largiretur benè uiuendi perſeuerantiam. Itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socij autem eius, qui in loco contiguo ei, ubi hæc agebantur, dormiebant, talium uerborum ſono excitati ſunt, audientesque huiuſcemodi colloquiorum uiciſſitudinem, per rimas quaſdam tabularum, quæ ipſos ſuperabant, inſpicientes, uiderunt beatum Vincentium & ſecum quendam alium fratrem, qui uidebatur multùm uenerabilis, cum eo multa loquentem, ex cuius facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui conticuerunt quidem, ſed rem geſtam conſiderantes menti condiderunt. Et quamprimum illuxit, Vincentium adierunt, eumque per Ieſum Chriſtum & omnes ſanctos eius obteſtantur, ut eis manifeſta faciat ſingula illa, quorum partem proxima nocte uiderant & audierant. Ille, quamuis primò plurimum reſtiterit, poſtquàm tamen ſe adeò ſtrictè obteſtatum uidit, eis omnem rem ilicò ex ordine manifeſtauit, orans nè cui reuelarent.

S. Dominicus ei apparet.

In quibus Dominico ſimilis ſit.

LIBER TERTIVS.

PRAEFATIO AVTHORIS.

PEr ea, quæ ſecundo libro narrata ſunt, pater religioſiſſime, perſpicuè uideri potuit, quàm mirabilis fuerit ordo uitæ noſtri Vincētij, quàm magna ignitorum eloquiorum eius efficacia, quanta in caſtigando proprio corpore ſeueritas, quanta cibi & potus parcitas, ac tandem quanta ueneratione non modò noſtri ſeculi homines, ſed & cæleſtes ciues eum proſecuti ſint. Et nè tanti talíſq; uiri conuerſatio uideatur minus claruiſſe miraculis, ſtatui in hoc tertio mei operis uolumine ſcribere miracula illa ſpecioſiſſima, quibus claruit in uita, & quæ apud maximum Romanæ eccleſiæ Pontificem qui eum cæteris ſanctis cōnumerauit, fuerunt clariſſimis teſtimonijs cōprobata. Verùm cùm ipſorũ numerus fuerit ſupra octingēta & ſexaginta, habitis ex illis ſolùm quatuor proceſſibus, qui confecti ſunt Auinione, Toloſæ, Venetijs & Neapoli, nè tanti operis longitudo faſtidio ſit eis, qui legerint, ex multis pauciſſima recenſebo, ea uidelicet, quæ poſteritati ſint maximam admirationem allatura. Non poſſum tamē non uehementer dolere, cùm mecũ ipſe conſidero, ꝙ cum ferè uniuerſæ uitæ ſuæ curſum in Hiſpanijs peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omiſſa ſunt; nec fuerunt inueſtigata aut literis mandata, ut meritò fieri debuiſſet. Ex quo factum eſt, quòd multa à me ſcribi nequiuerint, quibus uita eius profectò longè maiori admiratione digna haberetur. Verum quicquid omiſſum eſt, non certè tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim. Tu. n. ſingula, quæ ad rem ſpectabant, diligentiſſimè prouidiſti. Quem igitur incuſabo? Quantum quidem ſciam, neminem: illud tamē mihi notiſſimum eſt, ꝙ tanta fuit diligentia tua, & tã clara & mirifica ea fuerũt quæ in quatuor illis proceſſibus de ipſius B. Vincentij conuerſatione, ac uita comperta ſunt, ut in Calixto maximo Pōtifice nulla fuerit mora, quo minus poſt duos menſes, quàm fuerat ad ſummũ ſacerdotium adſcitus, Catalogo Sãctorum eum adſcripſerit. Quòd ſi proceſſus illi, qui ex Nicolai V. qui ante Calixtum Chriſtianæ eccleſiæ præfuit, omniumq; Cardinalium conſulto Barcinonæ, Valentię, & in pluribus alijs utriuſq; Hiſpaniæ, Galliæ & Italiæ locis confecti ſunt, opportuno tempore ad Romanam curiam delati fuiſſent, exiſtimo ego, ꝙ tanta fuiſſet operum ac miraculorum eius copia, ut uix triginta dies ſuffeciſſent pro narratione, & ferè infiniti operis laborem, pro ſui deſcriptione non immeritò poſtulaſſent. Igitur ut meæ narrationis principiũ faciam, ea primo loco dicere decreui, quæ demonſtrabunt eum mirabiliter prophetiæ ſpiritu claruiſſe.

Nota multitudinē miraculorum.

F. LAVRENTIVS SVRIVS PIO & Aequo Lectori.

EX tertij huius libri præfatione animaduerti poteſt, authorē, uitãdæ nimiæ prolixitatis cauſa, ex innumeris prope B. Vicētij miraculis tãtũ pauciſſima, ut ipſe ait, deſcripſiſſe, quæ tñ ſũt amplius quadraginta & ſeptē, niſi ꝙ ea, quæ ſanctus uir propheticè prædixit, ille inter miracula numerat, paulo largius miraculi uocabulo uſus cũ alloqui Apoſtolus donum prophetiæ diſtinguat ab operatione uirtutum, id eſt, ſignorum & miraculorũ, ut docti uiri interpretantur. Itaq; nè opus hoc noſtrum in immenſum excreſcat, maximè quando author plerunque multis agit uerbis, ubi pauca ſufficerent, crebrò etiam parùm commoda in deſcribendis miraculis oratione utitur, coacti ſumus, quæ ab illo fuſius cōmemorantur, & cōprehenſius & paulò Latinius referre: qua tamen in re dedimus operã, ut etſi poſſint multa ex eius uerbis deſiderari parũ tamē aut potius nihil rerum memorabilium prætermiſſum eſſe uideatur: demptis aliquot miraculis, quæ breuitatis ſtudio omiſimus.

1. Cor. 12.

CVm aliquando apud Valentiam Hiſpaniæ urbem, B. Vincentius concionaretur, & à concione permulti ad eum accurrerent, ut ipſis benè precaretur, inter alios adfuit etiam Alphonſus quidã præter alias, quibus præditus erat, uirtutes, etiã Iuris ſanè quàm peritus. Eũ intuitus S. Vincētius, Gratulor, inquit, tibi, optime fili. Noueris fore, ut & patriæ & familiæ tuæ maximo ſis ornamento. Summam enim inter mortales dignitatem obtinebis, meq; uita ſunctum maximo honore afficies, & præcipua ueneratione proſequeris. Tantum uide, ut in uirtutum ſtudio perſeueres. Calixtus hęc uiri Dei uerba mandat memoriæ, dat operam ut in dies ſeipſo melior euadat. Poſt aliquot annos creatus Valentinus epiſcopus, indè Cardinalis, poſtremò iam grandæuus, præter omnē mortalium expectationem, fit Pontifex Romanus. Tum uerò non immemor, quæ ante annos quinquaginta ipſi prædixiſſet B. Vincentius, tertio Pontificatus ſui menſe eum ſanctorum catalogo adſcripſit.

Prædicit Alphonſo, [illegible]

Propter raram eruditionem, cùm adhuc eſſet admodum iuuenis, ex decreto Patrum ſui inſtituti miſſus eſt Barcinonem philoſophiæ magiſter: qui* quidã eſt honoris titulus, quo ornari ſolent iuuenes Ordinis S. Dominici. Vbi Barcinonem uenit, non modò philoſophiam prælegit in ſchola, ſed etiam conciones habuit ad populum. nanq; ab ipſa adoleſcētia mirificè inſtructus fuit ad concionandum. Erat tum fames ingens ijs in locis & magna annonæ caritas. Ea cauſa indictæ ſunt publicæ preces, factæque ſolennes proceſſiones, à clero, & à populo uniuerſo. Intereà quodam die Dominico ſermonem habuit Vincentius; aderant autem ſupra triginta hominum millia. Ibi tum ille diuinitus permotus. Volo, inquit, ò Barcinonenſes gratos uos eſſe Deo pro beneficio uobis ab ipſo collato. Hodiè enim ante ſolis occubitum duæ magnæ naues tritico onuſtæ, in portum urbis ueſtræ appellentur. Ijs uerbis multã è populo lætabantur, ſed uiri grauiores, cùm eis necdùm eſſet ſancti uiri perſpecta uirtus, parùm eis tribuebant: nec deerant certæ rationes, quæ non admitterent, ut eis ſermonibus fides heberetur. Itaq; plus indè ſcandali & offenſionis, quã lætitiæ extitit in populo. Et Prior quoque illius & fratres eum temeritatis arguebant: quibus ille placidiſſimè reſpondebat ità fore, quemadmodum dixiſſet. Et certè uera eum dixiſſe rei docuit euentus, nauibus ante ſolis occaſum ad urbem feliciter appulſis.

** [illegible]*

Prædicit naues [illegible]

Perpiniani uir ſanctus ardentiſſima laborabat febri, itaut uita eius à multis pro deplorata haberetur. Adducebantur à fratribus medici, quibus ille ait. Non ego ueſtris opus habeo pharmacis: neque enim aut hoc tempore, aut hoc in loco, aut ex hac ægritudine deceſſurus ſum è uita. Longa mihi adhuc ſuperſunt uitæ emetienda ſpatia. Poſt dies quatuor incolumem me uidebitis. Abſcedunt medici, & die quinto Vincentius ſanus apparet.

Alia eius prophetia.

Frater quidam Auguſtinianus, idemque Prior cœnobij cuiuſdam in Catalonia, multa nefanda cum alijs quibuſdam maledicis obtrectatoribus in ſanctum

ctum uirum eiuſque doctrinam iactauerat. Cernẽs autem eius manſuetudinem & imperferendis iniurijs conſtantiam, uitæ quoque ſanctitatem, ſe falſo eum criminatum doluit, captanſque opportunitatem, eum adijt, ueniam petiit, ſe unum ex illis eſſe confeſſus eſt uiris ſceleratis, qui contra ipſum eiuſque ſanctam doctrinam conſpiraſſent. Sed de tua humilitate & manſuetudine certo mihi, inquit, id polliceor, licet multa in te impiè commiſerim, non me repulſam apud te paſſurum. Cui ſic uir ſanctus reſpõdit: Ego iampridem tibi ſocijſq; tuis ignoui, ſed multo etiam magis tibi pepercit Deus, qui hac tibi adſpirauit mentem, ut hodie ad me uenires. Feſtina igitur & conſule animæ tuæ, certus te breui moriturũ. Quamprimum adito ſacerdotem, eiq; ne peccata omnia, quorum potes meminiſſe, confitearis. Ille ualde perterritus fecit ut iuſſus erat, deinde accepta benedictione & pacis oſculo, à uiro Dei receſſit. Necdũ peruenerat ad locum, quo ire conſtituerat, & eccè ſubitò corruens, expirauit, non ſine maximo ſociorum eius terrore & admiratione. Porrò S. Vincentius eodem momento ait ad illos qui ipſum comitabantur: Oremus pro anima fratris illius, quem paulò ante hortatus ſum, ut ſua peccata confiteretur. iã enim mortuus eſt. Itaque eodẽ in loco eius exequiæ ſunt celebratæ: quibus peractis, nũcius adſuit, repentinum eius obitum indicans.

Subitaneã mortẽ ſuo obtrectatori prædicit.

Gilabertus monachus & præfectus cœnobij S. Mariæ de Podio, quod eſt Valentiæ, abdicata cœnobij ſui cura, conſtituerat cum cæteris ſequi uirũ Dei. Eius animi pietatem animaduertens uir ſanctus, libenter eum recepit. Paucisſimis inde elapſis diebus illi ad ſe accito ait: Hortor fili, ut protinus corã me confitearis, ac deinde ad tuum reuertaris monaſterium. Illic enim tibi ſepulcri locus erit. Porrò dum iter facis, nunquã ceſſes à laudibus Dei, & ſi quid unquã ueræ contritionis habuiſti, id iam in te excitare coneris. Ad fores monaſterij fratres omnes te cupidisſimè præſtolantur. Ille tametſi non ſatis uiri ſancti dicta aſſequeretur, tamen fecit libens omnia, factaque confesſione & percepta ſancti uiri benedictione, ad ſuum properauit cœnobium. Mox uerò ut eius limen attigit, ſpiritum exhalauit, eodemque momento illi quoque iuſſit B. Vincentius exequias fieri.

…tẽ cui …ã ex …omiſsi- …us …uis.

Alexandria Longobardiæ ciuitas eſt. Ibi concionante B. Vincentio, adfuit etiam Bernardinus ille, nunc toto orbe nominatisſimus, profeſsione Franciſcanus. Id quidem temporis, licet multis eſſet ornatus uirtutibus, tamen etiamnum iuuenis erat, & necdum apud Italos nomen eius celebre habebatur. Porrò B. Vincentius iam toto orbe celebrabatur. Vbi aũt concionem eius Bernardinus audiuit, admirans doctrinam, eloquentiam & feruorem ſancti uiri, ad illũ ſe contulit, cupiens in illius ſe amicitiam inſinuare, ut poſſet eius & uerbis & exemplis inſtitui. Eius aũt egregiam indolem facilè animaduertens B. Vincentius, humanisſimè acceptum apud ſe illum cibum ſumere uoluit. Poſt multos ultrò citroque collatos ſermones, accepta benedictione Bernardinus abijt. Poſtridiè mane concionante B. Vincentio, adeſt rurſus Bernardinus. Ibi tum palam edixit B. Vincentius: Noueritis charisſimi inter uos adſtare fratrem quendã Franciſcanum, qui paucis ab hinc annis erit inſignis tota Italia, atque ex eius tum uita, tum doctrina fructus uberrimi exiſtent, & licet ego illũ ætate antecedam, at tamẽ in Romana Eccleſia ille me honore anteibit. Et uos quidem decet hoc nomine gratos eſſe Deo ego uerò relicta illi Italia, me ad Gallias & Hiſpanias recipiã. His dictis, eò redijt, unde parumper digreſſus erat. Poſt annos decem, Bernardini nomen Italiam omnem compleuit, & quanuis triginta annis ante illum ex uita deceſsiſſet B. Vincentius, ſex annis ante Vincentium Bernardinus in Sanctorum relatus eſt.

B. Bernardinũ ſanctitatẽ & famã prædicit.

Apud Cæſarauguſtam, nobilem Aragoniæ urbẽ dum uir ſanctus in agro concionem haberet, ſermonem interrupit & in multas lachrymas prorupit. Deinde terſit oculos cælumquè ſuſpiciens, paulisper ſiluit. Mox ad populum, rei nouitate attonitum, conuerſus hilari uultu: Non miremini, inquit, filij mei. Didici enim à Dño, hac hora Valentiæ è uita abijſſe matrem meam, & ea cauſa lachrymabam, at nunc illi gratulor, poſtquã itidem cognoui eam piè ac religioſè hinc emigraſſe, & uiuere cum Chriſto in cælis. Annotarunt eius uerba plerique omnes fuiſſeque uerisſima paucis poſt diebus, cum literæ de matris eius obitu allatæ eſſent, compererunt.

Matris ſuæ obitũ diſcit diuinitus.

Eodẽ modo ſororis quoque ſuæ mortem cum eſſet Toleti, diuina reuelatione cognouit. Fuit illa uirgo uſque ad obitum ſuum, multiſque annis reuerenter admodum quandam fratris ſui Vincentij lineam tunicam apud ſe conſeruarat, quã morti iam propinqua, ſuo corpuſculo imponi uoluit, ſicq; ne iacens, inter alia crebro hæc uerba repetijt: Ora Deũ pro me charisſime frater Vincenti. Tandem poſt horas duas hæc illius ſuprema uerba fuere: En frater meus Vincentius me deducit ad tribunal Ieſu Chriſti, quibus dictis, mox animam reddidit. Hæc autem omnia B. Vincentio inter ſacrificandum reuelata fuere. Itaque peracto ſacrificio aſcendit, & ſuggeſtu omnibus palã indicauit. Poſt dies non paucos ex literis cognitum eſt, eadẽ hora migraſſe, illã qua B. Vincẽtius dixerat.

Item ſororis.

Biennij eius ſpatio, quo fuit in Britannijs quendã ex eius ſocijs uexauit febris. Petijt is benedici & cruce conſignari à ſancto uiro, ut poſſet eo morbo liberari. Et manus quidem ſuas illi B. Vincentius impoſuit, ſed mox eum intuens. Noueris, inquit fili fruſtra te expetere ſanitatem, nanque poſt dies octo hora prima Dominicæ diei morieris. Conſule igitur ſaluti animæ tuæ. Ille paruit uiro beato, & eadem hora, qua prædictum erat, uita functus eſt. Ad eius exequias multi conuenere ſacerdotes, à quibus uir ſanctus petijt, ut ſinguli pro illius anima ter Miſſas celebrarent, dicens reuelatione Diuina ſe didiciſſe, triduo illum Purgatorijs pœnas luiturum. Offeruntur ab illis Miſſarum ſacrificia, & à Vincentio gratiæ eis aguntur, indicaturque Miſſarum & precum ſuffragijs animam à pœnis ereptam, ad cælos euolaſſe.

Prædicit ſocio obitũ.

Toloſæ uir Dei in tanta populi frequentia ſermonem habuit, ut cum multis locus deeſſet, in muros pleriq; conſcendere cogerentur. Inter eos iuuenis quidam in muro poſitus ſomno corripitur, & ab ipſo muro ſic pendet medius, ut niſi Deus ferat opem, de eius ſalute actum eſſe uideatur. Senſit id in ſpiritu uir Dei, (nam corporis oculis illam cernere non poterat) ſermonemque interrumpens, Quidam, inquit, adoleſcens à tergo meo ſomno oppreſſus hæret muro, qui niſi excitetur, animo & corpore periturus eſt. Ijs auditis, mox accurrere quidam, & hominem conſeruarunt.

Senſit per ſpiritũ periculũ adoleſcentis.

Apud Ilerdam ſacerdos quidam ſub externo habitu cultioribus utebatur indumentis & rebus, quibus homines laſciui delectari ſolent, ſed ea tamen non ſinebat ab alijs uideri, priuata delectatione contentus. Cõcionãte aũt ea in urbe uiro Dei, & inter alia uitia etiam ſeuerè caſtigante eorũ petulantiã, qui in corporis cultu eſſent immoderati & ſuperflui, eius quẽ diximus, ſacerdotis uitã oẽm & conuerſationẽ, ſtudiũ q; ẽ, quod in corporis cultũ conferret, ſingularũ

Occulta producit in lucem.

quoque

quoque ueſtiũ, quas ſub exteriori habitu ferebat, formas & colores luculenter explicauit. ubi id ſacerdos ille audiuit, obſtupuit, cogitansque ſecum non niſi Diuina reuelatione ea illum ſcire potuiſſe, ualde cõpunctus, omnem uitæ & ueſtium laſciniam propudiauit, ſanctumque uirum menſibus uigintiduobus per multa Hiſpaniarum loca cupidè & religioſè comitatus eſt.

Valentiæ multi, relictis rebus tẽporarijs, uirũ Dei affectabantur. In ijs quidam, Caynam nomine, res ſuas pro aureis quadringentis diſtraxit, ueniensque ad B. Vincentium, ait ſe illum ſequi uelle, cupereque aureos illos omnes non aliter, quàm ipſe uellet, expẽdere. Hortante B. Vincentio, ut in Chriſti pauperes illos conferret, abijt ille, & ducentos quidem aureos elargitus eſt reliquos in uſus neceſſarios reſeruauit. Inde ad uirum Dei reuerſus, Feci, inquit, pater, ut uoluiſti. At ille Spiritu ſancto reuelante, ſciens eum mentiri: Non es, inquit, dignus meo contubernio. Cũ enim aureos ducentos tibi retinueris, certum eſt te necdum ſpem oẽm in Deo conſtituiſſe, itaque me libero animo ſequi non poteris. Ego uero in meo cõtubernio illos habere uolo, qui fide & uirtutibus, nõ qui nummis & opibus abundent. Ille hæc audiens, coram multis humi proſtratus, cum multis lachrymis & culpam ſuam faſſus eſt & ueniam petijt, facileque impetrauit, cũ etiam reliquam pecuniam erogare conſtituiſſet.

Fraudẽ cuiuſdã Deo reuelãte cognouit.

Apud Derthuſenſe Cataloniæ oppidum quodam die pro facienda concione in ſuggeſtum aſcendit, ſed præter morem diù tacitus permanſit. Expectabat populus admirabundus, ille uerò cauſam ſilentij eam eſſe dixit, quòd ſuſtineret aduentum quorundam, quos ipſis ſciret fore gratiſsimos, hortabanturque ut uenientibus locum præberent. Vix uerba finierat, & ecce tota Iudæorum Synagoga illuc accedens, ait ſe uelle Vincentium concionantem audire. Accipiuntur iucundiſsimè ab omnibus, & locus eis opportunus attribuitur. Porrò uir ſanctus antequã ſermonem inchoaret ſciſcitabatur ex illis, cuius hortatu eò aduenissent. Illi ſe reſpondent nullius ſuaſione, ſed tanquàm Diuino quodã inſtinctu permotos, ſimul omnes ad ipſum audiendũ accedere deliberaſſe. Orditur inde ſermonem præco Dei, & tanta gratia proſequitur, ut magna Iudæorum pars in Chriſtum crediderit.

Iudæos multos conuertit.

Barcinone mulier quædam infantulum in genitalibus ruptũ, ad B. Vincentiũ adduxit, orans, ut crucis ei ſignum imprimeret. Cui uir ſanctus, Gaude, inquit, filia. Infantulus hic breui curabitur, & ubi adoleuerit, allegeretur in clerum eritque theologus præſtantiſsimus. Ijs dictis, manũ imponit infanti, & is e ueſtigiò ſanatur. Deinde temporis ſucceſſu euenerunt ea omnia, quæ uir ſanctus prædixerat. Nomen uiri, ſi quis noſſe uelit, eſt Iohannes Solerius, hodieque ſupereſt, & ob raram eruditionem apud Alphõſum Aragonum regem in multo precio eſt.

Iohannes Solerius.

In uilla, quam Morellam uocant, non multum diſtante à Valentia, uir fuit & genere & uirtutibus nobilis, habuitque uxorem iuuenem & quidem ſpecioſiſsimã & multis uirtutibus ornatiſsimam, ſed eadem ipſa per interualla quaſi furore corripiebatur, non ſine magno & ſuo & aliorum periculo, cum alioqui ſibi reddita, ſingulari prudentia & manſuetudine polleret. Ad ædes eius, inuitante marito, uenit B. Vincẽtius, moxq; oblatæ ipſi mulieri benè precatus eſt, impoſuitq; illi manum. Et quã diù quidẽ illic moratus eſt nullã mulier furoris moleſtiam paſſa eſt, ita ut ab omnibus iam planè curata putaretur. Abeunte aũt marito cum familia ad concionem S. Vincentij, illa ſola cũ alia familiari fœmina remanſit, cibos neceſſarios præparatura. Sed cum illa fœmina alijs intẽdere, hanc rurſus amentia corripuit, & ecce infantem ſuum in fruſta ſecat, partemque coquit ad ignẽ, reliquã cœnæ reſeruat. Abſoluta concione, maritus domum lætus redit, ab occurrente coniuge perquirit, num ſit apparatum prandium. Illa reſpondet parata eſſe omnia. Rurſus ſciſcitante marito, an piſces commodè cocti ſint, ait cum piſcibus etiam egregias ſe coxiſſe carnes. Id uerò ille moleſtè ferens, obiurgauit eam, ſciens B. Vincentium à carnibus abſtinere. Tandem aduertit illam more ſolito furijs agitatam, proprium mactaſſe filium. Tum uerò ingens omnium extitit luctus & clamor mariti inprimis, qui eam calamitatem ferebat acerbiſsimè. Res geſta ad beatum Vincentium perfertur, ille mox accurrit, extenta manu iubet omnes ceſſare à clamore & eiulatu, porrò infantis membra diſſecta ſibi offerri, quibus allatis, flectit genua, paucis obſecrat Deum, inde crucẽ exprimit in cadauer infantis, ita dicẽs: Ieſus Mariæ filius, mũdi ſalus & Dominus, qui huius infantis animam ex nihilo, fecit eam in hoc corpus reſtituat, ad laudem & gloriam nominis ſui. Hæc ubi dixit, cunctis adſpectantibus membra inter ſe coniungebatur, & infans reuixit. Ea tanto uerò tamquo reuera ſtupendo miraculo, quanta illic omnium admiratio, quantum gaudium, quanta ad priorem erga ſanctum uirum uenerationem acceſſio extiterit, facilè per ſe quiuis poteſt intelligere.

Immane facinus.

Reſtituit uitæ infantẽ in fruſta ſectum.

Alius quoque illi infans mortuus oblatus eſt, cui poſt breuiſsimam precem manus imponens, mulieri eum offerenti dixit: Abi domum, & iugiter lauda Deũ. Infans hic dormit, ſed priuſquã domũ reuertaris, excitabatur. Credidit mulier, & abijt, cumque limen domus calcaret, infans ſe commouet, edit uagitus, matris ſugit ubera ac poſt ea maturam uſque peruenit ætatem.

Item alium.

Valentiæ ſub ſacra cõcione adducta fuit ad beatũ uirũ mulier ab ipſo ortu muta. Ille paululũ intermiſſa cõcione ſuſpiciens in cælum, moxque ad fœminã cõuerſus, Quid uis, inquit, filia? Illa reſpondit. Panẽ uolo & loquẽdi facultatẽ. Tũ ille, Panẽ quidẽ, inquit, donec eris in uita, habebis, ſed cũ ob multam animæ tuæ ſalutẽ linguæ officio careas, noli fruſtrà illud petere, quod nũquã ſis impetratura. Si enim loqui potuiſſes, immodica mordacitate & corporis & animæ uitã perdidiſſes. Abi igitur, & mente Deum laudare ne ceſſes. Reſpondit illa: Faciam ſancte pater, quod hortaris, ſtatimque obmutuit, & poſt annos ſeptem mortua eſt.

Muta loquitur.

Rurſus obmuteſcit.

In quodam hoſpitio quindecim panibus ſupra duo hominum millia uir ſanctus refecit, parumque uini, quodque iam penè coacuerat, in optimum uinum mutauit, ijſdem apponi iuſsit. Cernens autem hoſpes tam inſigne miraculum, humi ſe abijcit, & cum magnis clamoribus omnibus qui aderat, remque ignorabant, quod geſtum erat indicauit, nec potuit eum compeſcere uir ſanctus, quin omnes ad gratias Deo agendas hortaretur. Poſt cibum ſumptum iuſsit B. Vincentius, ut hoſpiti iuſtum preciũ ſolueretur. at ille nihil prorſus recipere uoluit, id ſolum rogans, ut domui ſuæ & cunctis in ea habitantibus uir ſanctus bene precaretur. Factũ eſt ita cumq; luce proxima hoſpes cũ coniuge ad oppidum proficiſci inſtituiſſet farinã uinũq; empturus, ciſtã farina, doliũq; uino ſuauiſsimo abũde plenũ cõpicit. Nimis prolixi futuri ſumus, ſi ſingulatim annotare uelimus quoties uir beatus ſuis precibus id genus res auxerit, cum id fecerit ſæpiſsimè. Vnũ ſi hoc præterire nõ poſſumus, quod uinum, unde ad ſex hominũ millia, qui uirũ ſanctũ ſequebantur,

xv. panibus ſupra 2000 hominum paſcit.

Sex milia hominũ bibunt uinũ, & nihil imminuitur, &c.

ſequebantur, biberant, non ſolum nihil immunitum eſt, ſed etiam in decem annos ſeruatum (licet tam multum indè diſtribueretur, ut uni anno uix poſſet ſufficere) morbos curauit eorum omnium, qui inde biberent.

Puella quædam à ſæuiſsimo dæmone obſeſſa, tametſi funibus eſſet uincta, uix ab octo uiris ad beatum Vincentium adduci potuit: in cuius conſpectũ ut uenit, clamores edidit ſanè quam horrendos, itaque ſe cõparauit, ut omnibus terrorem incuteret. Primò igitur præcepit dæmoni uir ſanctus, ut eam uim remitteret, nec puellã exagitaret. Mox ille obmutuit, & puella ſtetit immota, obliquis oculis intuens in uirũ Dei. Deinde rurſus in Chriſti nomine præcepit dæmoni, ut quandò & quam ob cauſam in puellam eſſet ingreſſus, ediceret. Tum ille faſſus eſt, ſe ante ſeptennium matrem puellæ incitare conatum, ut maritum occideret. Illam uerò, cũ multos audiret ſtrepitus in ædibus ſuis, quos dæmones excitarant, euigilaſſe, ſeque crucis ſigno muniiſſe, Chriſtique & beatæ Mariæ uirginis nomina appellaſſe: Tum uerò nihil ſe potuiſſe contra illam, quandoquidem nomina illa plurimum dæmones formidarent: ſed puellam, filiã eius, eo quòd cruce ſe minimè conſignaſſet, ſe inuaſiſſe, reliquis nihil potuiſſe nocere, ꝙ crucis eſſent ſigno armati. Iubente autem uiro ſancto, ut, puella illæſa, exiret: reſpondit dæmon. Multi antehac me conati ſunt eiicere, ſed fruſtra. Tu uerò rectè dictus es Vincentius. & eccè à te uictus diſcedo. His dictis, cũ horrendo ululatu & teterrimo fœtore, exiit, puella humi proſtrata & pene exanimis relicta, cui Vincentius iuſsit domum reductæ cibum porrigi, ac deindè acciri ſacerdotem, cui ſua peccata conſiteretur. Factum eſt, ut ille imperauit, & puella intantum deinceps uirtutibus aucta eſt, ut non multo poſt tempore inter matronas Valentinas omnium prudentiſſima & honeſtiſsima ſit habita.

Puellã cruce ſe non ſignantẽ occupat damõ.

Liberauit etiam uir ſanctus dæmonia cum quendam, qui multas illi iniurias multaſque contumelias irrogarat,* quem dæmon in concione inuaſit, ad quã ille eo animo acceſſerat, ut audiret aliquid, quod poſſet criminari. Licèt autem dæmon rogaret ſanctũ uirum, ut ſe nõ expelleret a tam nefariò hominem, donec eſſet ultus iniurias eius, tamen audiuit ab illo: Seruus ſum Ieſu Chriſti, qui etiam pro illis rogauit, qui cum cruci affixerunt. Eius igitur nomine tibi præcipio, ut ab hoc peccatore recedas. Ad quę uerba exiit dæmon cum uoce terribili, & ſulphureo fœtore, porrò homo uiſus eſt plane extinctus. Sed uir Dei negauit eſſe mortuum, uoluitque uiuum ea ſacerdotibus illic hærere, donec ad ſe rediens, illi confeſsionẽ faceret. Id genus dæmoniacos ſupra ſexaginta diuerſis & locis & temporibus uir ſanctus curauit.

Dæmõ pellitur.

Sub quadã concione, quam uir beatus Murciæ habuit in Hiſpaniis, ipſa Dominica Palmarũ, tres equi terribiles in populum, qui concioni intererat, toto impetu incurrerunt. Iam fugiebant homines, ſed eos hortabatur ſanctus Vincentius, ut cruce ſe ſignarent, ita fore inquiens, ut facilè illi in fugam uerterentur. Cumque hoc illi feciſſent, uir ſanctus in Chriſti nomine præcepit dæmonibus, qui in forma equorum uiſebantur, ut nullo læſo ab urbe abſcederent. Abierunt illi, & uir Dei ſic ad populum locutus eſt: Conſtanti animo eſtote charìſsimi, nec uos à dæmonibus ſinatis in fraudem impelli. Dæmones quidem illi, quos modò ſub equorum horrida ſpecie uidiſtis, diù hanc urbem occuparunt, at nunc multa me cernentes à uobis uitia profligaſſe, multũque bonæ frugi apud uos extitiſſe, conati ſunt quibuſdã ea uobis perniciẽ afferre, ſed Chriſto propitio illorum conatus irriti fuere: nec tamẽ ſine aliquo maleficio abierunt. Eſt enim inter uos fœmina quædam, quæ filiam ſuam uirginem, non auſa huc ſecum adducere, domi reliquit, ſed ea ſi nunc domum rediret, cerneret rem nefariam. His dictis, ſermonem proſequutus eſt. Porro mulier, auditis eius uerbis, domum ſe contulit, & cum filia in lecto adoleſcentem cubantẽ offendit. rei autem indignitate commota, feſtina abiit ad uirum Dei, & coram omni multitudine quid ipſi accidiſſet, mœſta enarrauit. Id genus flagitia non ſemel ille ſanctus uir per ſpiritum cognouit.

Stuprũ puellæ palàm edicit, Deo reuelãte.

Haud procul Valentia pagus eſt ſancti Matthæi. In eo paucis diebus commorante ſancto Vincentio, dæmon acceſsit ſub habitu, & forma admodum uenerabilis eremitæ, ultroque ſe obtulit ad aſſectandum beatum Vincentium cum aliis. Eum uerò tota illa religioſa caterua humaniſsime recepit, cumque mira uerſutia iam omnium ſibi beneuolentiam conciliaſſet, ſenſim ſparſit uirulentos quoſdã ſermones, qui non modo beati Vincentij doctrinam, ſed etiam catholicam fidem læderent. Itaque catenis uinctus, in tetrum carcerem conicitur, ultimo ſupplicio tãquam hæreticus afficiendus, niſi caneret palinodiã. Sequenti die mittuntur qui explorent, num mutarit ſententiam, & nemo inuenitur. Referuntur hæc ad S. Vincentium, & ille ſubridens, ait: Nihil uos iſthæc res habeat ſolicitos, non enim homo, ſed ſatan fuit, qui fructum, quem multi ueſtrum ea mea doctrina percepere, corrumpere uoluit.

Diabolus ſe ſimulat eremitam.

In quodã Cataloniæ pago ipſis feriis Apoſtolorũ Petri & Pauli, ſermone habiturus erat uir Dei. Eccè autẽ Miſſę ſacrificio peracto, priuſquàm ſacras ueſtes exueret, tam immanis & horrenda ſubitò tempeſtas orta eſt, ut cælum ipſum ruinam minari uideretur, & oẽs ſe perituros formidarent. At uir ſanctus ad populum conuerſus, eum iubet ſpẽ ſuam collocare in Domino Ieſu, moxque contra illã tempeſtatem ſparſit aquã ſacratã, ac deinde crucis expreſsit ſignũ. Illicò tẽpeſtas diſsipatur, & mira redit aeris ſerenitas. Tum ille pulpitu aſcendens, ità locutus eſt: Niſi pro uobis hodie Dñm deprecati fuiſſent ſancti Apoſtoli, tãta his locis, chariſsimi, extitiſſet tẽpeſtas, ꝙ nec in arboribus frõdes, nec in agris ulla germina uel quicq̃ uitens remanſiſſent. Nec tñ uelitis nimium eſſe ſecuri, nam intrà annum ſimilem eſtis experturi tempeſtatem, ſed crebris apud Deũ precibus agite, ut pro ſua immenſa clementia & uobis & rebus ueſtris parcat. Hæc cum dixiſſet, in beatiſsimorũ Apoſtolorum laudibus abſoluit concionem, & poſt dies paucos diſceſsit. Iã fluxerant undecim mẽſes, & uenit horrida tẽpeſtas, quã ille prædixerat futurã. Eodẽ uerò modo nõ ſemel, ſed ſepiſsimè, cũ diuerſis in locis cõcionaretur, ortas tempeſtates crucis ſigno compeſcuit.

Tẽpeſtatem arcet aqua ſacrata & crucis ſigno.

In Galliæ oppido Carcaſona & locis adiacẽtibus, à menſe Iunio uſq; in Ianuariũ tanta fuit ſiccitas, ut nullæ fruges eo anno ſperarentur. Id temporis B. Vincentius Tololæ erat. Eum igitur afflicti ciues adeũt, orant ut ſicut cæteris populis, ità ipſis quoque ſuas cõciones impartire dignetur. Venit ad illos ſanctus pater, & quinto die ab ingreſſu in oppidũ, facta concione, iuſsit ut uniuerſus populus genua flecteret, & oẽs miſericordẽ Dñm pro pluuia precarẽtur. Ipſe pariter in genua ſe ſubmiſit orãs. Deindè ſurgens crucẽ expreſsit in aere, iuſsit oẽs abire domum & Deo gratias agere, ꝙ ipſorũ preces admiſiſſet. Vix uerba expleuerat, & eccè denſantur nubes, atque Paulò poſt tam largi funduntur è nubibus imbres, quales eius loci homines ſe nunq̃ uidiſſe meminerãt: nec prius ceſſarunt, donec ſancti uiri precibus repreſsi ſunt.

Pluuiã facilè impetrat.

Apud * Muriſiã ciuitatẽ Hiſpaniæ citerioris, quadã æſtate locuſtę & bruchi innumerabiles intrà dies quatuordecim omnia, quę in agris erant, deuaſtarũt.

** Nurſam.*

Locuſtas & bruchos pdit.

Per id tēpus ūenerat eò B. Vincentius. eū ciues urbis dolentes adeunt, precū eius ſuffragia implorant. Ille iubet confeſtim adferri aquam benedictā, deindè cū clericis, qui eū aſſectari ſolebant, hymnus canētibus ad ſingular urbis portas acceſsit, ſtansq; in illarū medio, contra ea loca, in quibus dicta animantia graſſari dicebantur, aquā ſacratam adſperſit, & ecce poſtridiè omnia extincta reperta ſunt, & intrà paucos dies agri & uineæ adeo reſtitutæ ſunt, ut illo anno nullæ fuerit penuria ſubſecuta.

Tanta fuit B. Vincentij & uitæ & doctrinæ anthoritas, ut ea ętate qua claruit, in toto orbe terrarū ipſe propemodū ſolus & uera dicere, & ſanctè uiuere putaretur, nec tñ defuere etiā multi, qui eius & uitāj& doctrinam criminari nō dubitarent, ſed id mirū uideri non debet qñ ità ab ipſo mundi exordio cōparatū eſſe uiuemus, ut quæ bona & pręclara ſunt, alienę inuidentiæ obnoxia ſint. Interim tñ bomines improbi machinas obtrectationū ſuarum ſancto uiro fruſtrà adbibuere, quēadmodum patebit ex iis, quæ iam dicturi ſumus. Apud Perpinianū homines quidā impuriſsimi atq; flagitiis omnibus cooperti, permultos Iudæos incitarunt, ut in magna populi frequentia, Vincentio quippiā contra Iudæos pro cōcione dicēte, ipſi ſermonē eius interrumperent, affimarentque eū ſcripturæ uerba deprauare, & ad peruerſos ſenſus detorquere. Spetabant illi, hac ratione beatū uirum pudelactū, & eius famā obſcuratum iri. Itaq; cū iuſſu Ferdinandi regis decretū eſſet, ut Iudæi oēs, qui Perpiniani degerent, Dominica die B. Vincentij cōcioni intereſſent, (cui ſanè interfuere etiā Benedictus Pontifex, cuius eſt lib. 2. mentio habita, & Sigiſmundus Imperator, & Ferdinandus rex, & pleriq; eccleſiarū prælati & principes, qui Eccleſiæ ad concordiam redigendæ ſtudio per id tēpus Perpiniani cōuenerant, atq; etiā populus uniuerſus) ſub ipſa hac cōcione in tanta hominū frequentia Iudæi ſurrexere in mediū, & quemadmodū perſuaſi erant, B. Vincentiū carpere non dubitarunt. At ille nihil perturbatus: Silete, inquit, non.n. patitur mos populi Chriſtiani, ut dū cōcio habetur, uerbi Dei fiat interpellatio. Sed hora ueſpertina oēs ad me ueniatis, & uidebimus nū prauā ego ſcripturarū ſententiā depromā. Fecerunt illi, qđ dixerat, horaque ſtatuta eū accedūt, eamq; perſpicuè

Iudæos egregiè confutat.

& luculenter ab eo diſcunt eorū omnium, quæ pro concione docuerat, ueritatē, ut ſe planè uictos faterentur, idque poſtero die corā Pōtifice, Imperatore, rege, cęteriſq; principibus & populo uniuerſo palàm teſtarentur, ſeque de uiro Dei mentitos aſſererent. Porrò illi, qui Iudæis harū rerū authores fuerant, intrà paucos dies malè perierunt. Quidā etiā alterius inſtituti monachus Toloſæ degens, malè in B. Vincētium animatus, in publica cōcione confutare ea uoluit, quæ ſuperioribus diebus ille palàm docuerat. Sed uixdū iniquæ obtrectationis uerba expleuerat, eū eccè ſubitò corruit, totuſq; obmutuit, donec reſipiſcēs, mēte a Deo ueniā petiit, & à beato quoq; Vincentio ſe ueniā petiturū & quæ contra illū dixiſſet, retractaturū promiſit. Eo uoto nūcupato, rediit ſanitas & lingua laxata eſt: mox ad S. Vincentium ſe conferens, ueniā & petiit, & ſine ulla mora impetrauit.

Hactenus quæ Author lib. 3. fuſius cōſcripſit, nos cōtractius aliquāto retulimus: omiſsis qbuſdā miraculis, nō q lectu digna nō ſint, ſed nè nimia prolixitate opus noſtrū in nimiā uaſtitatē excreſceret: Iam uerò quartū librū ſubiungemus de felici eius obitu & miraculis, qbus tā uiuus q̄ defūctus in Britānia minori claruit: ſimul ēt explicabimus, quēadmodū in ſanctos B. Vincētius zelatus ſit, ſed hęc quoq; partim Authoris, partim noſtro ſtylo cōſcribemus in gratiam Lectoris & ſtudio breuitatis.

LIBER QVARTVS.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS ad ordinis Magiſtrum.

QVoniā duce Chriſto tam amplū cāpum nō ſine labore percurri, ut geſta noſtri Vincentij, licet nō omnia, tñ ex omnibus multa cōſcripſerim, pr̃ humaniſsime: nūc nihil mihi reliquū eſt, niſi ut uitæ quoq; ipſius felicē finē deſcrībam: protinus & multorū etiam miraculorū, qbus & in uita & poſt mortē in Britannia claruit, narratione hunc quartū librū non ſine rationabili conſilio diſtinxi. Maximo.n. tædio affeciſsē eos, qui legerint, ſi in ſuperiori libro & ea, quæ narrata ſunt, & quæ deinceps memorabuntur, cōplecti uoluiſſem. Erit quoq; in hoc libro mei incepti operis finis, ut uidelicet unus idēq; eſſet & narrationis meæ & uitę eius terminus, quo ex nr̃a luce migrauit ad cęlū, à Ieſu Xp̄o gloria ſēpiterna & honore coronādus.

Venit in Britanniam Britonantē.

Itaq; poſt luſtratas regiones illas, quas ſupra exp[illegible]ſimus, eā demū Galiæ partē ingreſſus eſt, q̄ nr̃o æuo Britānia dr̃, ibique toto biēnio cōtinenter doctrinā ſalutis lōgè lateque diffudit: Quantū uerò eo tēpore fructū fecerit, breuibus explicari nequaq̄ pōt: licebit aūt eius rei uel ex uno hoc argumento cōiecturā capere. Si.n. loca propè innumera, in quibus paucos cōmoratus dies cōciones habuit, in quædā propemodū tēpla mutaſſe uiſus eſt, omnibus indè uitiis eliminatis, & ſanctis uirtutū ſtudiis & operibus introdu[illegible]: quāto uberiores ille fructus attulit in Britānia doctrina ſua, ubi totū moratus biēniū, cōtinēter eius populos inſtituit? Agebat aūt tunc ætatis annū ſeptuageſimū, corpuſq; eius tū ob ſenectutē, tū ob labores & cibi potuſq; parſimoniā uitæq; ſeueritatē adcò co[illegible]ſectū & extenuatū erat, ut abſq; adminiculo ægrè poſſet ambulare. Nec tñ quicquā de labore ſuo & [illegible] exercitiis remittebat ſenex venerabilis, ſed pro ſalute animarū grauiter ſudabat. Vnū hoc in eo ſingulare cernebatur, idq; à multis non alio q̄ miracul[illegible] loco habitū ē, q cū ante pulpiti, undè erat cōcionaturus, conſcenſum adeò imbecillus eſſet, ut uix ſeſe commouere aut loqui poſſe uideret, poſteaq̄ dicēdi fecit initiū, non minus ardenter, eruditè, diſtinctè ac luc[illegible]lenter ſermonē ptexuit, q̄ conſueſſet ætate floren[illegible] [illegible]li hominū ordini uel ſtatui, nulli ætati, null[illegible] ſexui negatus eſt fructus doctrinæ & ſanctitatis eius. N[illegible]

Pueros ut inſtitueret.

duntaxat ætate prouectos, & ſublimiū rerū a[illegible] plinarū capaces erudiebat, ſed etiā pueros ce[illegible] ſe horis euocatos inſtituebat, docēs eos quead[illegible]odū cruce ſe ſignarent, orōnē Dñicā & angelicā ſalutationē atque fidei ſymbolū enunciarent, Deū colerent, & amarent parentibus & proximis quibuſq; honore haberent, & debita officia perſoluerent. In dandis conſiliis, nec diuites pauperibus, nec ignobilibus nob[illegible]les anteponebat, ſed erat charus oībus, utilis oībus, pi[illegible]s, benignus, amabilis, denique & uenerabilis om[illegible]ibus. Maximè uerò orphanorū, pupillorū ac uiduarū ſe p̄bebat defenſorē, conſultorē ac moderatorē: & ut multa in pauca cōferamus, oībus ſe & doctorē, & par[illegible]ē exhibuit: nec ſolū animos eorū uerbo ſalutaris doct[illegible]næ inſtruxit, ſed etiā ſanctis precibus ſui[illegible] ab corpo[illegible]bus morbos & ęgritudines depulit. Et ſi aūt p[illegible]numerabiles ſanctarū manuū eius impoſitione integræ ſanitatis beneficiū ſint adepti in B[illegible]ia, nos tamen ex plurimis non niſi pauca huc a[illegible].

Fœcunditate [illegible] Ducis Britannicæ.

Vxor Iohannis Britanniæ Duci, Caro[illegible] regis filia, multis annis permanſit infœcunda. [illegible] uir ſanctus benè precatus e[illegible] & manu ſua a[illegible] uentrem crucis ſignum expreſsi[illegible] concep[illegible], & multos peperit filios, atque in iis Petrū mu[illegible]

tutibus

tutibus illuſtrem, qui etiamnum ſupereſt Dux clariſſimus Britanniæ, quique ob ſumma erga B. Vincentium deuotionem & reuerentiam, multam operam impendit, ut in ſanctorũ albo eius nomen deſcriberetur. Multę prætereà aliæ fœminæ eius manuum impoſitione fœcunditatem impetrarunt.

In Nannetenſi oppido uenienti ad ipſum homini paralytico, qui eo morbo decem & octo annis laborauerat, ut cum cæteris ab illo benedicti mereretur, ità locutus eſt: Argentum & aurum non eſt mihi, ſed precor Dominum Ieſum Chriſtum, ut pro immenſa benignitate ſua, corporis, quam expetis, tibi largiatur ſoſpitatem. Mox multa eius membra cruce conſignat, & ille ſe ſentit incolumem, ſurgenſque magnificat Deũ, & uiro ſancto gratias agit, domumque ſe recipiens, eam moleſtiam deinceps minimè perpeſſus eſt. *Sanat paralyticum* Duobus verò expletis annis, quibus per uniuerſam Britanniam minorem, quam alij Britanniam Britonantem uocant, ità uitæ uerbum diſſeminauit, ut eius ſermonẽ Dominus confirmaret ſequentibus ſignis. Venetiæ, quæ eſt huius Britanniæ urbs, poſitus, a fratribus, qui eum ſequebãtur, admonitus eſt, ut in Hiſpanias reuerteretur, & iam ætate grauis, in patrio potius quàm peregrino ſolo moreretur. Verum ille memor uerborum Chriſti, quæ Auinione decumbẽti dixerat, ut ſupra libro ſecundo annotatum eſt, nẽpe ut Occidentem euangelizando peragraret, eorũ conſilijs nulla ſe ratione obſequi uelle reſpondit. Cũ enim hæc Britannia ad Oceanum in extremis Occidentibus finibus ſita ſit, exiſtimabat eam eſſe regionem, in qua Chriſtus eum prædixerat è corpore migraturum. Tandem uerò importunis illorum precibus fractus, decreuit abire Venetia, & in Hiſpanias proficiſci. Cum ſit enim Hiſpania quoquè in orbis terrarum finibus poſita, poterat non abſurdè accipi, de ea Chriſtũ eſſe locutum. Itaque Venetiæ ciuibus primò generatim admonitis, ut doctrinæ ſuæ memores eſſent, ſuoque diſceſſu incredibili mœrore affectis, media nocte iter ingreſſus eſt, ſedens aſino. Cũque ſe iam aliquot paſſuum millia confeciſſe arbitraretur, die illuceſcente ad ipſius urbis portas ſe cernit conſtitutũ. Tũ uerò ad ſocios conuerſus, Redeamus, inquit, fratres mei in urbem. Nihil enim aliud hoc ſibi uult aliud, niſi ſic uiſum eſſe D E O, ut hac regione defungar. *Abit Venetia, ſed diuinitus retinetur.* Ingreditur igitur oppidũ, & ſimulatq; res ciuibus innotuit, confeſtim cũ ingenti gaudio ei occurrerũt. Mulieres quoquè & pueri certatim iere obuiàm, ut eius manus oſcularentur, dicentes: Benedictus, qui uenit in nomine Dñi. Tantus quoquè in ea urbe fuit campanarum ſtrepitus, quantus eſſe ſolet, cum inſignis aliqua ſolennitas celebratur. Poſtquàm autẽ ad ſuũ peruenit hoſpitiũ, ciues & eos, qui ipſum comitabantur, ità affatus eſt: Sic placet Deo, chariſsimi, ut reuertar ad uos, nõ quidẽ concionandi gratia, ut hactenus feci, ſed ut apud uos claudã extremũ uitæ diem. Vos igitur ſinguli ad ueſtras abite ædes: Porrò clemens, & bonus Dominus digna uobis reddat præmia pro honore, quo me hodierna die affeciſtis. Hæc & pleraque alia locutus, multa ab illorũ oculis uim lachrymarum expreſsit. Altera luce acerrimis corripitur febribus, & acerbo per membra omnia dolore cruciatur, ita ut penè totus defeciſſe uideretur. Nec tamen his potuit retardari, quo minus ſancti uiri officio fungeretur.

Eccleſiaſticis ſacramentis ſubmergit ſe munit.

Conuocauit igitur in primis fratres ſuos, & eis ſui obitus diem indicauit: moxque accito ſacerdote, cui confeſsionem facere ſolebat, illi confeſſus eſt, petijque ſibi impendi plenam peccatorum omniũ remiſſionem, quemadmodũ Martinus Pontifex maximus illi antea conceſſerat. Deindè alia Eccleſiæ ſalutifera ſacramenta tanta cum religione & pietate percepit, ut ſanctis uerbis, crebris lachrymis, hymnis & precibus omnes ità commouerit, ut nemo eſſet, qui non profusè lachrymaretur. Poſteà triduo toto admonuit eos, qui uiſitandi cauſa ipſum adibant, uti nè doctrinæ ab ipſo perceptæ obliuiſcerentur.

Multa iis diebus, quibus ægrotabat, locutus eſt & admiratione & annotatione digna, quæ cum omnia in ſcripta referre non poſsimus, ea iis pauca ſelegimus. Eo die, quo rumor ſparſus eſt, uirum ſanctum decumbere, & ſacramẽtis Eccleſiaſticis eſſe munitũ, Epiſcopus & magiſtratus atque uniuerſa Venetiæ nobilitas ad eum inuiſendum pariter profecti ſunt. Poſt multos autẽ ſermones, ultrò citroque habitos, ſic eis locutus eſt: Viri Britones, ſi meminiſſe uolueritis eorũ, quæ toto hoc biennio continenter uobis pro concione dixi, certè comperietis ea eſſe eiuſmodi, quæ a ueritate non diſcrepent, ſed ſint ueſtrarũ ſaluti animarum profutura. Noſtis omnes, quot & quibus uitijs deditam inuenerim regionẽ ueſtram, & nihil in me ſuit, quo ueſtræ poſſem ſaluti conſulere, quod non promptiſsimè & libentiſsimè impenderim. Vnà igitur mecũ D E O gratias agatis, quòd & mihi gratiam ſermonis contulerit, & ueſtros animos capaces meæ doctrinæ effecerit, ut ea ad uitam rectè inſtituendam promouerentur. Vobis hoc iam ſupereſt, ut in iis, quæ benè cœpiſtis, perſeueretis, & quæ à me didiciſtis, eorum nequaquam obliuione capiamini. Ego uero, poſteaquam Deo uiſum eſt, ut ex hac urbe decedam, apud eius tribunal uobis me patronũ & perpetuum pro uobis deprecatorẽ fore polliceor, ſi tamen a mea diſciplina non receſſeritis. Valete omnes, ego poſt dies decem migrabo ad Dominum.

Deindè uerò prohibuit, nè tam frequentes ad eũ inuiſendum admitterentur, ut poſſet maiori frui quiete, & rerum diuinarum contemplationi liberius uacare. Tametſi autem ægritudines omnes, quibus antehàc creberrimè afflictus fuerat, patienter tulit, at tamen in hac extrema, quæ omnium fuit moleſtiſsima atque grauiſsima, tantam declarauit patientiam, ut multi prudentes uiri, & ipſi quoque medici, morbi genus, & ægroti animum conſiderantes, ſæpenumerò dicerent ipſis uideri impoſsibile, ut mortalis homo maiori poſsit eſſe tolerantia præditus. *Eius incredibilis, & eximia patientia.* Cum quippiam facerent medici, quod corpus eius lædere & dolore poſſet afficere, nullus ab eius ore neque clamor neque uox edebatur, niſi tantum aut nomen I E S V, aut beatiſsimæ Mariæ uirginis, aut alicuius è ſanctis. Dempto illo tempore, quo uel cibum, uel ſomnum capiebat, uel pro re neceſſaria quippiam loquebatur, ſemper D E O laudes offerebat.

Magiſtratus autem Venetiæ, cum non ignorarent in ea urbe nullum eſſe cœnobium Dominicanorũ, ut lites anteuerterent, quas de eius humando ſacro corpore orituras uerebantur, ex illo ſciſcitati ſunt, quem uellet habere locum ſepulturæ. Quibus ità ait: Ego ſum profeſsione monachus pauper & ſeruus Ieſu Chriſti: itaque non ego de meo ſepeliendo corpore, ſed de animæ potius ſalute cogito. Interim tamen, ut quemadmodum in uita, ſic etiam poſt obitũ ex me pacem habeatis, obſecro uos, ut Prior cœnobij N. quod præ cæteris meæ profeſsionis cœnobijs ueſtrę urbi uicinius eſt, curam ſepeliendi corporis huius relinquatis. Cum iam autẽ dies nouem abiiſſent, petijt ſibi legi Paſsionem Chriſti, quemadmodum à ſingulis eſt Euangeliſtis conſcripta. Deindè recitari uoluit ſeptem illos Pſalmos, quos Pœnitentiales uocant, quos quidem pſalmos atque etiam totum Pſalterium tandiu dixit, donec & corporis uiribus, & linguæ officio eſſet deſtitutus. Ad extremum lecta

eſt Litania, qua abſoluta, mox totus quadam iucunditate & illaritate perfuſus, iunctis ſublatiſque manibus & oculis in cælum, migrauit ad Dominum.

Felicē animā reddit optimo creatori.

Sub hoc tempus uiſa eſt per feneſtram eius loci, in quo decumbebat, inuolare ingens multitudo papilionum miri candoris, qui paſsim circumuolitantes tum demum receſſerunt, cum ille ſpiritū exhalauit nec amplius uſpiam apparuerunt. Putantur ſine dubio fuiſſe ſpiritus angelici, qui felicem illā animam ſecū ad beatiſsimam cæleſtis Hieruſalem patriam abduxerunt. Eadē hora ex eius corpore odor manauit longè ſuauiſsimus. Per id tempus Venetiæ erat religioſiſsima Ducis Britanniæ coniunx, cuius ſuprà mentionē habuimus: quæ, pro ſingulari in beatum uirum deuotione, proprijs manibus uoluit abluere corpus defuncti quēadmodum habet multarum gentium conſuetudo, ut corpora uita functorum lauent. Aquam uerò ipſam, qua illud abluit, diu accuratéque conſeruauit, nec ea unquàm corrūpi potuit, nec inde aut uermes, aut aliquid fœditatis enatū eſt: immò ue rò tandiu gratiſsimi fuit odoris, donec in eo uaſe, in quo aſſeruabatur, penitus cōſumpta eſt: multi etiam, cum ex ea bibiſſent, uarijs ſunt morbis liberati. Porrò Britanniæ Dux exequias celebrandas curauit, quę & ipſius dignitati, & beati uiri meritis cōgruerent. Ad eas autē uniuerſa penè Britannia aduolauit, plerique à Duce euocatis, alijs ſacrū corpus uidere cupientibus, atque alijs corporum ſoſpitatē obtinere uolentibus. Tanta autē erat multitudo ſacrum illud uenerandumque corpus certatim aut uidere aut tangere nitentium, ut triduo illud aſſeruari oportuerit inhumatum, multiſque armatis cuſtodibus uallatū. Interim tamen nec tenuiſsimus indè exhalauit fœtor, nec ulla uel in uultu uel in cæteris mēbris uiſa eſt immutatio, ſed idem ſemper permanſit corporis color, donec eſt ſepulturæ mandatū. Obijt ſexta feria Nonis Aprilis, cōdituſque eſt in ſumma æde urbis Venetiæ anno Chriſti 1418. Sicut autē in uita multis claruit miraculis, ità etiam poſt obitum homines innumerabili aut ſacrarum reliquiarum corporis eius, aut ueſtiū quibus in uita fuerat indutus, aut ſepulcri eius contactu uſque in præſentem diem ſanitatis beneficia impetrarunt, ex quibus uolumus pauca huc adſcribere.

Nota d' aqua, qua eius corpus examine ablutum eſt.

Apud Cæſaraugustam uir quidam, nomine Iohannes Samicus, peſte exitialiter correptus, ità ut ſalus eius deſperaretur, hortatu illuſtris uiri Iohānis Graſſiæ, qui nunc eſt Maioricenſis epiſcopus, & Alphonſi regis Aragoniæ conſiliarius, multis cum lachrymis B. Vincētio uotum nuncupauit, & illicò curatus eſt.

Peſte correptus ſanatur.

In eadem urbe uir quidam zelotypus uxorem ſuā tribus in locis letaliter uulnerauit, & licet eius uita iam prorſus à medicis deſperata eſſet, illa ad B. Vincentium deprecandum ſe contulit, & intra paucos dies conualuit.

Venetiæ habetur culcitra, in qua B. Vincentius decubuit, cum è corpore migraret, compertumque eſt ſupra quadringentos homines, cum ex deuotione, in ea aliquantiſper iacuiſſent, tum ab ardentiſsimis febribus, tum alijs diuerſis languoribus ilicò fuiſſe liberatos.

Nota mira d' culcitra.

In Maiorica ferunt haberi cucullum, quo fuit indutus, cum in eam inſulam nauigaret, eius attactu iaminde ab eo tempore, quo ex ea diſceſsit, uſque in præſens non modo febricitantes, ſed etiam dæmoniaci, & fœminæ in partu periculoſè laborantes, curantur.

Frater quidam Dominicani inſtituti Guilelmus Portas, cum in eadē inſula beatus Vincentius eſſet, pilos quoſdam raſæ barbæ illius, ex deuotione multo tempore aſſeruauit. Is ut audiuit fœminam quandā à dæmone occupatam, quæ multa etiam ſecreta indicaret, pilos illos panno inuolutos, ad eius collum alligauit. Tum uerò malus dæmon acrius cœpit uexare fœminam. Interrogatus cur eſſet ſolito atrocior, reſpondit ſe uim magnum ſentire capillorum fratris Vincentij Ferrarij, & tandèm è fœmina abſceſsit, ea penè exanimi relicta. Multi alij ſolo ueſtium ſancti uiri contactu, à diuerſis & quidem exitialibus morbis erepti ſunt. ſed ijs commemorandis nolumus eſſe prolixiores.

Pilis eius pellitur dæmō.

Supereſt nunc, ut paucis exponamus, quemadmodum B. Vincētius ſanctorum catalogo adſcriptus ſit. Et quidem in eo tempore, quo ex uita abijt, Martinus V. Romanæ Eccleſiæ pontifex fuit, à quo ſane multi Galliarum Hiſpaniarumque principes, multæ florentiſsimæ ciuitates, & Academiæ, multi eccleſiarum prælati tum per literas, tum per legatos petierunt, ut tam inſignem uirum in ſanctos referret. Et ille quidē eorum preces non dubitauit eſſe æquiſsimas, uoluitque eas in opus conferre, ſed quibuſdam aſperis caſibus interim incidentibus, res dilata eſt, non ſolum ab hoc Martino V. ſed etiam eius ſucceſſoribus Eugenio IIII. & Nicolao V. & tandem à Caliſto III. feliciter confecta eſt, quemadmodum ipſe uir ſanctus longè antè prædixerat.

Hic quædam deerant in exemplari MS. quod unicum habuimus.

VITA ET MIRACVLA MAGni, & beati Patris noſtri Eutychij, Patriarchæ Conſtantinopolitani, ab Euſtathio humili Presbytero conſcripta Habetur in Simeone Metaphraſte.

MAGNVM nobis argumentum propoſitum, ſed tenuis facultas ſuppetit ad explicandum. Animus ardet, ſed friget lingua, nec uiri magni res admirandas, & uitam optime inſtitutam poteſt enarrare. Cogitatio ampla, ſed anguſta dictio. Materię multum ad Dauidis turrim ædificandam: ſed architectus inſipiens & imperitus. Verùm Dominus Deus omnipotens inſipientibus ſapientiam præbet, verbumque ſuggerit euangelizantibus uirtute multa: ac digito ſuo, id eſt, Spiritu ſancto aperit aures ſurdorum, & linguam, quæ uix, aut ne uix quidem ad dicendum moueri poteſt, diſertam reddit, qui ex lapidibus etiā poteſt ſuſcitare filios Abrahæ. Non ignoro eum, cum diues ſit, duos obolos ità ſuſcipere, ut eos auro, & topazio præferat, quippe qui ne calicem quidem aquæ frigidæ, tantū in nomine diſcipuli datum, unquàm aſpernetur.

6. Aprilis.
Pſ 67
Sap. 10.
Matt. 3.
Matt. 10.

Quid igitur ab hoc munerē ſuſcipiēdo deterere nos debet? An quod ea nobis nō adeſt orationis copia, ut pro dignitate poſsimus uirū diuinū laudare? Minimè uerò. Neque enim (ut Magnus inquit Baſilius) quod totū inter cælū ac terrā interiectū ſpatiū oculis pertranſire nequeamus, propterea nolumus intueri, quantū poſſumus. Itaq; nec ego, quamuis orationis laborē inopia, & argumentum difficile propoſitum ſit, iners atq; ignauum ocium amplectar, neque eorum ſimilis ero, qui cum timidi ſint, nec ullum habeant uſum nauigādi, ſolo maris aſpectu deterriti, nec experiendi quidē cauſa litori propinquas undas audent attingere. Sed beatiſsimi uiri fretus auxilio, populorum ſtudio conabor pro uiribus ſatisfacere. Scio enim illos ea fore contentos, non quantum uiro huic magno diuinoque debetur, ſed quantulum apud me pauperem reperietur.

reperietur. Neque enim illi ſoli erant Deo grati, qui uitulos ipſi precioſos, & oues ad ſacrificium afferebant, ſed ſimilam item, & turturem, & columbã, parua quidẽ & uilia, ſed pura tñ munera offerentes laudabantur. Ex eo.n. quod quiſq; habet, nõ ex eo, quod *Luc. 11* nõ habet, cenſetur. Eo igitur, qui dixit: Qui quærit, inuenit & pulſanti aperiet, confiſus, licet imperitiam meam non ignorem, tamen quæ à magno hoc uiro præclarè geſta ſunt, explicabo: uel potius occaſionẽ peritioribus dabo laudandi eum, qui omni ſuperior eſt laude, quique ſibi ipſe magna eſt laus: Siquidẽ (ut *Pro. 10.* Sapiens ait) argentũ ignitũ eſt lingua iuſti, & labia iuſtorũ ſtillant gratias. Ingens.n. ex ueris eius ſermonibus ſplendor fulget. Nec Sol aliena, ſed propria luce illuſtratur. Magnũ orbis lumen doctor Eutychius, aliorum non eget laudibus, ut perfectus oſtendatur. Nec illi gloriæ coronã aliunde ſumpta imponimus: *Pſ. 44.* ſed quemadmodum inquit Propheta Dauid: Omnis gloria filiæ regis ab intus circundata uarietate, ſic & diuinum illud ſacrumq; caput omnibus uirtutum generibus eſt exornatum, & tanquàm ſublimis quædam fax perpetuò ſplendet omnibus in hoc uitæ pelagõ nauigantibus, ut ad eam reſpicientes, in portum tutiſſimum & quietiſſimum curſum dirigant.

Hic igitur magnus uir Deique ſeruus, Pontifex ſanctus, non ab hominibus, nec per homines, ſed per Ieſum Chriſtum conſtitutus, alter quidam Iob in patientia iuſtus, ab omni reprehenſione alienus, pius, uerus rectè demonſtratus eſt. Verũ quoniã de Iob facta eſt mentio, non alienum erit, ut ex eiuſdem hiſtoria memorandi huius Pontificis præconia recenſeamus, tum propter multa, quę illi adnexa cõtigerũt, *Iob. 1* tum propter fortitudinem, qua illa pertulit. Ac primum quidem Iob uir fuit in regione Vſitide, diues gregibus & armentis atque pecunia. Huius autem diuitiæ & copiæ in eo ſitæ erãt, quòd nihil poſsideret, nihil haberet. Ille pro ſeptem filiis ex uitulis & hircis Deo ſacrificium offerebat: hic non pro ſeptẽ; ſed pro decies mille, immò uerò pro innumerabilibus *Sacrificiũ incruentum, Miſſa.* populis ſacrificiũ ſine ſanguine, & ſine diuiſione diuinum ſemper faciebat. Cæterum quia & regionis, & loci, & generis dignitatem Iob hiſtoria commemorat, huius nos item admirandi uiri regionem, & locum, & parentes conſideremus. Videbimus enim eũ ex Chriſtianis, & Orthodoxis parentibus & auis genitum & educatum fuiſſe. Radicem inueſtigemus, cuius eſt ramus, & ex fructu arborem agnoſcamus. Nam ex arbore iuſtitiæ, uitæ fructus oritur. Qua igitur è regione, & loco, & qua ex radice magnus hic fructus ortus ſit, ſi ã fructus eſt dicendus, ac non potius uitis florida, & abundans perennis uitæ ramis, & charitatis erga ſuos pãpinis circonuoluta, & loco filiorum exuberans morum pulchritudine, ſuauesq; *Matt. 13.* & maturos uirtutis racemos abundè ferens, ex quibus uinũ lætitia cor afficiens emanauit, quandoquidem eſt terra, quæ ſemen ſuſcipiens fructum profert uel trigeſimum, uel ſexageſimum, uel centeſimũ: quẽ quidem fructum edidit fruendũ iis, qui habitu ſunt perfectiores, quippe ſenſus ad diſcernendum bonum à malo habent exercitatos: ſi qui ſunt, qui id neſciant, intelligere neceſſarium eſt.

Magnus igitur hic uir è regione Phrygum oriundus eſt, & in oppido, quod diuinus Pagus dicitur, na*Patria S. Eutychy.*tus. Fauſto ſane ac præclaro nomine appellatum eſt hoc oppidum. Quid enim præclarius, quàm uel à DEO fuiſſe habitatum, uel diuinum hunc hominẽ ediſſe, ut prophetice quodãmodo propter illũ ſortitum ſit hoc nomen? Hic enim uir admirabilis tam gratus in patriam extitit, ut eam muro inexpugnabili circundederit. Templũ enim in ea ſanctorũ Quadraginta martyrum exædificandum curauit, ut locus ipſe multis de cauſis diuinus uocari debeat, cum refugium & ſalus ſit multarum animarum, eorumque in primis, qui angelicam & ſolitariam uitã complectuntur. Cum igitur multa in ea regione zizania, id eſt, homines nouarum rerum ſtudioſi atque hæretici exorti eſſent, magni huius uiri parentes illis obtiterunt. Erant enim ueluti clara quædam lumina, & uitæ uerba tenebant, ueneneſque fetas conculcabant: quippe qui uirtutem acceperant calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & omnem poteſtatem inimici. *Auus eius.* Quis eius patriæ ciuis auum huius præſtantis uiri, eodemque nomine Eutychiũ ignorat, qui inter ſacerdotes excelluit, & gratiam habuit à Deo dæmonas eiiciendi, morboſque curandi? Ante quẽ à ſpiritibus immũdis uexati, cũ in eius uultu præfulgentẽ gratiã ferre non poſſent, ſtatim concidebãt. Quod malũ accidere illis conſueuit, qui arcano Dei conſilio ſpiritalibus immundis traditi ſunt ad carnis interitũ, ut ſpiritus ſaluus fiat in horrendo iudicij die. Verum clemens & miſericors Deus, qui non patitur *1. Cor. 10.* eos, qui in tentatione uerſantur, ſupra uires tentari, eum tentationis prouentu, remedium laborantibus per uiri ſancti manuum impoſitionem afferebat.

Ex hac ſacra radice filia, nomine Syneſia pullula*Syneſia mater eius*uit, quæ nomini ſuo facilè reſpondit: fuit.n. uerè prudentiæ mater. Cum igitur rectè educata eſſet, & adoleuiſſet, opportuno tempore à Domino, uiro moribus ſenſuque ſimili matrimonio coniuncta, ut paulò poſt oſtendemus, concepit ac genuit filium primogenitũ Eutychium, magnũ Patriarchã. Anteq̃.n. fingeret ſeruũ ſuum Deus in utero, nouit eũ: & antequàm *Iere. 1* exiret è uulua, ſanctificauit, & hoc illi nomen impoſuit. Quos enim præſciuit Deus, hos & uocauit: & *Rom. 8* quos uocauit, hos & ſanctificauit. Beata, quæ illum geſtauit, quoniam talis patris mater extitit, Anna nõ minor, quia & Samuele maior hic. Illa enim promi*1. Reg. 1.*ſit, ſe Domino conſecraturam filium, quẽ peperiſſet. Nã Deo ſupplicans: Si dederis, inquit, ſemẽ uiri, conſecrabo ipſum in conſpectu tuo omnibus diebus ui*Viſio matris eius*tæ eius. At hæc maius quiddam fecit. Cum enim nihil eſſet pollicita, Deo fructum ſuum obtulit. Illa, quem precibus impetrarat, in lucẽ edidit unius generis ſacerdotem & Prophetam Samuelem. Hæc illum, quem laudamus, mater, ſponte datum totius Orientis Pontificem, & patrem patrum ſanctẽ peperit, & uiſione, quam uiderat, dignũ educauit. Cum enim illum adhuc in utero gereret, lux eam circumfulſit, & lectulum, in quo iacebat, adeò ut eo ſpectaculo non mediocriter territa, ſecum ipſa ſæpè cogitaret, quidnam ſibi uellet res tam admirabilis. Portendebat autem, ut ego arbitror, lucidam ex ea ſtellam, immò uerò ſtellam uirũ ſole ſepties lucidiorem oriturũ, qui multos in tenebris & inertia ſedentes, ut exitus docuit, illuſtraret.

Sed quid de marito eius, & patre magni huius patrum patris dicemus? Præclarane ipſius facta prætẽribimus, an de ipſo quoquè pauca quædam breuiter attingemus? Quis ut Alexander (nam illi id erat nomen) æquè generoſus? Quis Imperatori & Principi*Alexã der pater eius*bus æquè charus? Nã quantoperè æterno Imperatori Deo gratus fuerit, filij ab eo geniti honores declarãt) Inuicta erat in bellis dextera Beliſarij, qui ſummus tunc erat Dux. Hũc ille plurimi faciebat, & magno in honore habebat, ut inter ſtrenuos fortesque uiros maxime præſtantẽ. Cum igitur & apud Imperatorem, & apud Principes magnã gloriã obtineret hic etiã Chriſti miles, nulla tamen re magis erat celebratus, quã q talis filij pater extitiſſet. His ergò maioribus, & parentibus, uiris Chriſtianis & orthodoxis &

admirandis, genus duxit magnus hic atque admirabilis uir Eutychius, & apud ipſos enutritus & educatus, primam ætatulam tranſegit. Neque uero ipſe educationis locus prætermittendus uidetur. Eſt enim magna & felix Auguſtorũ ciuitas. Reperimus autem & D. Paulum Apoſtolum ortus educationiſque ſuæ mentionem facere, cum ortum ſe eſſe dicit in Tarſo
Ac. 22 Ciliciæ oppido, & ad pedes Gamalielis educatum, atque inſtitutum.

Quæ igitur magnũ Eutychium ciuitas enutrierit,
Auguſtinopolis ſit educatus. uideamus. Auguſtopolis dicta eſt: in quo ſanctum etiam ac ſalutiferum baptiſma ſuſcepit, qui multos filios ipſe regenerauit, & ſuperiori mundo peperit. Illud itẽ admirandũ eſt, quòd eum auus edocuit. Narrabat enim uir optimus, cum ab auo ad ſacrum lauacrũ ductus eſſet, ab illo didiciſſe, ut cum baptizatus genue eſſet flexurus, ità precaretur. Bonã mihi mentem, Domine, elargire, & fac ut literas diſcam, & aduerſarios meos ſuperẽ. Quæ quidẽ inſtitutio à ſpiritu ſancto profecta eſt, quo ipſe repletus fuit, poſteaquàm ſanctum catholicæ atque apoſtolicæ Eccleſiæ baptiſma ſuſcepit. Enutritus igiť apud magnũ auũ in ſanctiſsima eius Eccleſia iuxta Auguſtopolim, in qua ille erat presbiter & rerum ſacrarũ cuſtos, in prima ſua ætatula didicit, mores compoſuit, inceſſum & habitum: atque hilarem uultus modeſtiam, & omnia denique: quæ ad perfectionem pertinent, percepit. Nec abſurdum fore puto, quando ipſe quoque puer fuit, ſi ludicra quædam eius ætatis expoſuero.

Domum in qua cum auo ſuo commoratus eſt, in hodiernum uſque diem Clona, id eſt, ramum appellant. Si autem appellata eſt, quoniam in ea duodecim erant aui eius fratres, tãquam eiuſdem arboris rami: quamobrem, & Clonades dicebantur, magnarum
Ludus puerilis. enim arborum rami quoque ipſi ſunt magni. Hic cũ multi pueri quadam die eſſent congregati, is inſtitutus eſt ludus, ut principum & ſacerdotum nomina ſibi quiſque mutuò daret & ſumeret. Quidam etiam manu propria nomen ſuum cum aliqua dignitate in pariete deſcribebat. Quare magnus hic uir diuinitus motus, cum ſuum nomen ſcripſiſſet, adiecit Patriarchæ dignitatem. Sic enim adhuc in eo pariete manu eius ludicris literis inſcriptum legitur: Eutychius Patriarcha. Quis id non admiretur? Luſit quidem &
Ge. 22 Iſaac cum Iſmaele, ſed Patriarchatus dignitatem tacuit, quamuis Patriarchæ filius eſſet unigenitus, & ex ipſo tribuum eſſet profectura multitudo, & multarũ gentium patrẽ fore Deus Abrahã promiſiſſet. Cõ
Gen. 17 ſtat & magnum Alexandriæ ciuitatis Epiſcopũ Athanaſiũ, ludũ eiuſmodi cum æqualibus ſuis conſtituiſſe, ut memoriæ proditum eſt ab iis, qui uitam ipſius cõſcripſerunt. Verum nè Athanaſius quidem de ſe tale quiddã ſcripſit, aut dixit. Sed magnus Eutychius ſolus ab incunabulis, ueluti alter Samuel, futura proſpiciens, diuino ſpiritu impulſus, Patriarchalẽ dignitatem & gratiam ſibi à patre luminum datũ iri pro-
Iaco. 2 nunciauit. Omne.n. datũ optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, ut ait D. Iacobus.

Cum igitur duodecim iam eſſet annorum, & eum tẽpus alio extra aui domum uocaret, ut implerentur in eo, quæ a Domino fuerant præfinita, non audiuit,
Gen. 12 quemadmodum Abraham: Exigi de terra tua, & de cognitione tua (Neque enim Deo parentes & propinqui eius aduerſabantur) Sed, quemadmodum Ia-
Ge. 28. cob ab Iſaac & Rebecca, ad urbium reginam miſſus eſt a parentibus & auo, quem diximus, eo quidem cõſilio, ut in diſciplinis grauioribus erudiretur. Sed
Ge. 29 magis tñ opus, ut oſtenderetur, eũ uocabat. Nam ut Iacob in Meſopotamiã profectus, filias Laban Liam & Rachelẽ accepit uxores, qui ſanè Laban mundi figurã gerit, & eius filiæ Eccleſiã ex Iudæis gentibuſque conflatã ſignificant: ſic & nouum Iacob magnumque Patriarchã Eutychium Deus, Eccleſia ex utroque populo coniuncta, paulò poſt nouæ Romæ Pontificem conſtituit. Verum cum diſciplinas, quarum ſingulas & uulgus & ſapientes admirantur, oẽs ipſe percurriſſet, & in unã quodãmodo coegiſſet, æqualeſque ſuos ſuperaſſet, ad eam, quæ uera & ſola ſapientia eſt, ſe totum contulit, nihil mali ex uetere illa & ſpinoſa atque inquinata doctrina trahens: ſed, iuxta prouerbium, omiſsis ſpinis, ex inſipientibus Philoſophis, ſi quid in eis boni & religioni cõſentaneũ erat, tãquam roſas decerpens. Didicerat.n. ſibique planè perſuaſe-
rat, ſapientiã huius mundi, ut Diuus Apoſtolus ait, *Iac. 3*
non ſurſum deſcendere, ſed eſſe terrenã, animalẽ ac dæmoniacã, nec ullũ ſpiritus fructũ ipſam cõplectentibus afferre: cæleſtem uerò ſapientiã, primũ quidem eſſe caſtã, deindè pacificam, modeſtã, ſuaſibilem, plenam miſericordia & fructibus bonis, quibus illi qui eam colunt, perfruuntur. Hanc ſummo cõplexus ſtudio magnus hic Dei uir, bonũ conſilium cepit, quod non auferretur ab eo, ſed quo ipſe ſeruaretur. Sic
enim ait Sapiens: Bonum conſilium cuſtodiet te, & *Prou. 2*
pia cogitatio ſeruabit te. Quod quidem cõſilium re ipſa ſtatim executus eſt per ſancti Spiritus perfectionem. Gratiam non diſtulit, nec dixit: Cras ueniam atque perficiam, ſed cum dixiſſet, Volo, res ipſa confeſtim ſubſecuta eſt. Quandoquidem Deus eſt admi-
rabilis conſiliarius. Omne enim datum bonũ, & om- *Iac. 1*
ne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Verùm ecquod illud conſiliũ fuit? Ve terrẽa relinqueret, & omnem Aegyptiacam uoluntatem ſub ſabulo ſepeliret, rurſuque ad montem uirtutum, hoc eſt, ad monachorum angelicum chorũ contenderet. Qua de re mox latius loquemur.

Cum igitur hoc conſilium cepiſſet, ac ſuper petram, quæ Chriſtus eſt, rectè ædificatus eſſet, & firmũ ac ſtabile maneret hoc fundamentum, occaſio quædam illi à Deo oblata eſt, quæ propoſitum eius pauliſper impediret. Quemadmodum enim, qui iter faciunt, atque in ipſo itinere inter ſe colloquuntur, repentino aliquo tonitru territi, per modicum tempus iter ſimul atque ſermonẽ intermittunt, eo autẽ ceſſante, inſtitutum iter ſermonemque repetunt: Sic uero huic admirabili contigit. Dum enim uitæ ſolitariæ rationem iniret, Pontificatus illi dignitas oblata eſt. Summa enim contentione petiit ab eo ciuitatis Amaſeorum Epiſcopus, & quidã alij, ut Lazichenorum Epiſcopatum ſuſciperet. Horum ille ſtudiis precibuſque coactus, cum eã eſſe Dei uoluntatẽ exiſtimaret, ceſsit neceſsitati, ſeque illi muneri, ut agnũ
innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia ci- *Luc. 4.*
uitate commoraretur, primum ſpiritualem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus ſanctificauit. Accepto enim libro, legit, & cum illum plicuiſſet, miniſtro reddidit. Neque illud prætermittendũ eſt, quod primum capillos nõ obſcuro, nec quouis in loco, ſed in ſancta æde cum quadam uenerationis occaſione depoſuit. Quis autem locus hic ſanctus fuerit, audire operæpreciũ eſt. Glorioſæ Dominæ noſtræ Dei genitricis & ſemper uirginis Mariæ templum in Vrbis tui regione, in Imperatoris campo ſitum, omnibus eſt notum. In hoc ex parua ætate magnus hic uir die noctuque diuinis precationibus uacabat, & ſancti corporis precioſique ſanguinis Chriſti Dei noſtri cõmunionem ſumebat. Hic ille, tempore iam id requirente, ſpiritales Sacerdotij gratias accipere cõcupiuit. Vere altera Sion declarata es ſancta Chriſti matris Eccleſia, quoniam in te miſſus eſt Spiritus ſanctus ſuper diuinum hunc & Apoſtolicum uirum.

Etenim

Et tu uir Dei deſiderio deſideraſti gratiã, cuius iam diu amator eras, quamque in ipſo ſanctuario accipere expetebas.

Tondẽtur pili capitis eius. Quid igitur actũ eſt? Paratus erat, qui precioſum illius caput tonderet. Priuatum quærebant locum: & dignus repertus eſt. Ecquis ille locus? Sanctum baptiſteriũ. Illuc conceſſerunt. Cumque non inuenirent, ubi conſiderent, Dei prouidentia factũ eſt, ut in almi lauacri crepidine is ſederet, & contra ipſius atque tondentis uoluntatẽ, diuino tamen cõſilio, cõtigit, ut omnes eius capilli in lauacrum deciderent. Admiratione digna ſunt, quæ magno uiro acciderunt. Sacer enim fons, qui iam ipſum regenerauerat tanquàm mater, rurſum capillos eius ſuſcepit: quod quidem mea ſententia ſignificabat, innumerabilem hominum multitudinem per ipſum in eo ſacro huius auguſtæ ciuitatis fonte regenerandam. Sicut.n. nemo poteſt cœli ſtellas, aut arenam maris, capitiſve capillos enumerare: ita nemo poterit numero comprehendere regale ſacerdotiũ, gentemque ſanctam, quam per aquam & ſpiritum regeneratam, Deo uir ſanctus obtulit. Eo igitur capillorũ in ſacrum fontẽ lapſu, id fuiſſe præſignificatum exiſtimo, & proptereà ſilentio prætereundum eſſe non cenſui. Et ipſe

Pſ. 75. cuncta, quæ ſibi contingebant, tanquàm à Deo miſſa, ſuſcipiebat, & diligenter obſeruabat. Id cum eue-

Thrẽ 3. niſſet, decreuit ſe nunquàm abluere, nec aqua cõmuni caput irrigare. Quod quidem re ipſa præſtitit, illotus manens uſque ad finem vitæ ſuæ. Paruit enim illi D E I mandato: Vouete, & reddite Domino D E O ueſtro: Et: Bonum eſt uiro, cum tulerit iugum ab adoleſcentia ſua. Et hæc quidem ante primum gradum acta ſunt.

Quid poſteà? Paulò poſt & alter Stephanus apparuit, cum Diaconi iugum ſubiiſſet, factis & uerbis potens, vita & moribus multos componens ac docens, quomodo diuinum miniſteriũ perficere oporteat, & in domo Domini uerſari, quæ eſt Eccleſia Dei uiuentis. Sed cum paruo tẽpore in gradu Diaconatus ex diuinorum Canonum præſcripto manſiſſet, ut de pluribus benè mereretur, ad presbyterorũ cathedrã prouectus eſt. Conſiderare autem, quo modo, ordine & ratione illi cuncta ceſſerint. Nihil præter ætatem, omnia perfecta, omnia diuina gratia plena. Ordinis autem ratio cum omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima eſt. Cum triginta eſſet annorum Presbiter creatus eſt, ætate corporis congruente ad per-

Luc. 3. fectionem accedens. Hanc ætatẽ Chriſtus ſuper omnia Deus uidetur honoraſſe, qui cum triginta eſſet annorum, baptizatus eſt, me, & quæ mea ſunt, omnia ſumens, ut ego, quæ illius ſunt, per perſonæ coniun-

Pſ. 106 ctionem acciperem. Cùm igitur in Presbyterorum ſede conſideret, eumque, ut inquit Dauid, exaltarent in Eccleſia populorum, & in cathedra Presbyterorum laudarent, gradum illum quoque exemplo ſuo decorauit: cum non ſimul ſatus eſſet atque editus, ut fabulæ Gigantes fingunt, neque ut repentini quidam, & die uno, tanquam è luto formati populorum Præſides. Non enim repentè ad eum gradum uenit. Nam

Pſ. 22. is non erat, qui gradum perſequeretur: ſed gradus ipſe illum ſecutus eſt, ut ait ſcriptura: Miſericordia tua, Domine, ſubſequetur me. Cum igitur omnia ea diuino præſcripto & lege perfeciſſet, iamque ſpe-

Eſ. 55. raretur Lazicbenorũ futurus Epiſcopus, ab ea remotus eſt cura ab ipſo Deo, qui meliora ſemper ac præ-

1. Reg. 16. ſtantiora proſpicit ſeruis ſuis. Neque enim cogitationes meæ, cogitationes ueſtræ, inquit Dominus per Prophetam. Homo quippe in faciem reſpicit, Deus autem intuetur cor.

Cum igitur conſilium illud mutatum eſſet, & Lazicbenorum urbis Epiſcopatus ad alium deueniſſet, priſtinum propoſitum complexus, incorruptas diuitias

Matt. 13. tractare decreuit, & prudentem patrem familias imitari, qui promens ex theſauris ſuis omnia noua, & uetera, precioſam emit margaritã, & ſuperlucratus eſt. Sic & uir admirabilis blandas uitæ uoluptates & ſenſus pulchrè cõmutauit: dansque tẽporaria, ut acciperet ſempiterna, propter excellentẽ cognitionis magnitudinẽ, imitatus eſt Apoſtolos, qui, relictis

Matt. 19. omnibus, ſecuti ſunt Chriſtum. Se totum ſolitariæ uitæ tradidit, monachi ueſtem induens, & re atque ha-

Fit monachus bitu & ſermone philoſophiã illã amplectens, quam ex utero matris adamauerat. Imitatus eſt Eliam Theſbitem, & Ioannem Baptiſtam, qui exercitationis uiam imitari uolentibus oſtendentes, ſolitudinem primi coluerunt. Quanquam magnus Eutychius nõ ſolitudinem, non Carmelum, ſed Amaſeorum metropolim elegit, ubi deſiderio ſuo ſatisfaceret. In hac enim ciuitate ſanctum eſt monaſterium, quod ſanctiſſimi quondam Epiſcopi Meletius, & Vranius, & Seleucus exædificandũ curarunt. Ac Meletius quidẽ & Seleucus, cũ ſanctiſsimam Amaſeorũ Eccleſiã rexiſſent in ea ſanctè dormierunt, & in hodiernum uſque diem miracula, & curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod per illũ Deus, cum adhuc uiueret, operatus eſt.

Seleuci epiſcopi miraculum inſigne. Cum enim fames grauiſsima regionẽ occupaſſet, non mediocre periculum erat. Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum eſſet frumentum exportatum, cuſtos non ferens flagitantium impetum, ad ſanctum Seleucum acceſsit, horreique claues reddidit: Non eſt, inquiens, frumentum in horreo, & efflagitantis populi multitudinem ferre non poſſum. Acceptas claues uir ſanctus in lectulo ſuo poſuit, & per totã noctẽ, ut ſolitus erat, precari D E V M nõ deſtitit, ut admirabilem potentiam ſuam oſtenderet, quo populum ſuum alere poſſet ac ſuſtentare. Poſtridiè igitur manè, cum ad ſanctum Epiſcopum de more religioſiſsimi clerici ueniſſent, ipſe ad cuſtodem: Accipe, inquit, claues, frater, & ſubueni pauperũ neceſsitati. At ille rurſus iureiurando affirmauit, nihil in horreo eſſe frumenti. Cumque obſtinatus in incredulitate perſtaret, ad clericos conuerſus uir magnus: Benedictus, inquit, Dominus: Abite cum illo, & cognoſcite, utrum uera dicat, necne. Cum autem abiiſſent, & uellẽt oſtium aperire, uix potuerunt introire præ frumenti multitudine. Manet autẽ ad hũc uſque diem inſcriptum teſtimonium, Centies mille frumẽti modios ex horreo ſancti Seleuci precibus exportatos. Hactenus de beato Seleuco. Vranij uerò, qui in Iberis ſedem obtinuit, & illic defunctus eſt, tumulus adhuc curationes elargitur, idque patet ex ægrotantibus, qui in æde, in qua ſanctus hic requieſcit, ad eius tumulum paſsim appropinquantes, morbis liberantur, & ſani curſitant collaudantes Deum.

Habitũ monachi induit. In hoc igitur magno monaſterio, quod ipſe poſteà tum ædificiis, tum cultu diuino, tum prouentibus amplificauit, monachi magnus Eutychius habitum induit. Cumque ſuccinctos haberet lumbos in ueritate, & ſancti Spiritus armaturam ſuſcepiſſet, totius monachorum cœtus in ea metropoli gubernãdi prouinciam cœpit, ex quo Catholicus, ſeu Generalis appellatus eſt. Qua quidẽ dignitate nihil elatus eſt, nec eam in animo ſuo magnifaciebat. Omnem enim ca-

Eſ. 40. ducæ ac miſeræ huius uitæ ſplendorem, ut inanem, aſpernabatur: quippe qui hominis gloriam, ut florem fœni eſſe non ignoraret. Itaque cùm maximus eſſet omnium ac primus, ità ſe gerebat, ut ſi unus è

Mar. 10. multis extitiſſet. Sic enim Dominus præcipit: Qui uult inter uos eſſe primus, ſit omnium ultimus,

& miniſter. Dictum enim illud: Dux aliorum es con
ſtitutus, ità te gere, vt ſi unus eſſes ex illis: planè me
minerat & obſernabat. Iam cum omnia non exiguo
tempore, nempe decem annorum ſpatio in eadem
manſione degens, eique præſidens, feciſſet & docuiſ
ſet, multosque Deo cohortationibus & doctrina ſua
Mat. 5 lucratus eſſet, illud Euangelicum obſeruans: Qui fe-
Proue. cerit & docuerit, his magnus uocabitur in regno
22. cælorum, & illud: Melius eſt nomen bonum, quàm
Mat. diuitiæ multæ. meruit illa uerba audire: Euge ſer-
25. ue bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam. Et ſic illuſtris effectus eſt, ut
cum inſtar ardentis & abſconditæ lampadis ſub mo-
dio eſſet, electus ſit, ut ſuper candelabrum poſitus,
fideles omnes illuſtraret, & omnibus, ut ciuitas ſu-
per montem poſita, clarus fieret. Sed quomodo hæc
geſta ſunt? Dei prouidentia factum eſt, ut in negocio
quodā, ad omnes Chriſtianos pertinente, magni hu-
ius uiri opera requireretur. Negocium autem fuit
eiuſmodi.

Scitis uos omnes, uiri ſtudioſi, ſanctum Concilium
Conci- quintum in hac regia ciuitate fuiſſe celebratum, re-
liū V. gnante Diuo Iuſtiniano Imperatore, qui Chriſtianæ
œcume religionis, ſtudioſiſſimus fuit, & diligentiſsimus in
nicum congregandis ſanctiſsimis Epiſcopis, qui tria illa ca-
pita diiudicarēt, id eſt, Theodoreti ſcripta cōtra duo-
decim capita ſancti Cyrilli, & epiſtolā Ibę, ad Marim
Perſam conſcriptam, & Theodori Mopſueſtiæ Epi-
ſcopi Iudaicas nugas & maledicta. Quæ quidem di-
ligenter explorata, & iuſtè improbata, meritoque
damnata fuerunt ab ipſo ſancto œcumenico Conci-
lio. Cū igitur omnes Epiſcopi ſanctiſsimi, conuoca-
rentur, Amaſenorum item Metropolita accerſebatur,
ut ad hanc urbium reginam, harum quæſtionū gra-
tia ſe conferret. Verum cum infirma corporis ualetu
Exod. dine ille impediretur, Deo ità proſpiciente, ut latētis
3. & 4 huius ſancti uiri Eutychi theſaurus manifeſtus fie-
ret, primum Metropolitanus per alios probos uene-
randoſque uiros, qui erant perſuaſuri, ut regnantem
hanc ciuitatē acciperet, deindè ipſemet illum horta-
tur, ut ſibi uelit obſequi, & pro ſe ad Conciliū prom
pto animo, ut qui ſit dogmatum diuinorum peritiſsi
mus, proficiſci. Ceſsit uir ſanctus cohortationibus.
Erat enim ità prōptus ad obtemperandū, ubi ſalutis
lucrum ſperabatur, ut tardus ad obſequendum, ubi
animæ detrimentū & damnum erat propoſitum. Ve-
Gen. 15 rum cum initio rem ægre ferret, ut Moſes olim, cum
in Aegiptum ad liberandos filios Iſrael mitteretur,
Exod. uidit & nouus hic Moſes, ſi non rubū ardentem, ac
3. clibanum, ut Abraham, conflagrantem. Audiuit &
uocem, non quæ diceret: Nè appropinques huc, aut,
Solue calceamentum è pedibus tuis, quibus uerbis
Ge. 22. pręcipitur, ut terrenę carnaleſque cogitationes depo
nantur, ſed uerba ſimilia: Abrahā, Abrahā, Per metip
ſum iuraui, dicit Dn̄s, benedicens benedicam tibi, &
multiplicans multiplicabo te: & erit ſemen tuum ſi-
cut aſtra cæli. Tot enim taleſque ſunt, qui non ex ſan
Iohā. 1 guinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uolun
tate uiri, ſed ex aqua & ſpiritu, & aliis ſpiritualibus
gratiis illi nati ſunt filij. Quæ autem uiſio illa fuerit
quam uidit, & quæ illa uox, quam audiuit, comme-
morare eſt operæpreciū. Rurſus nouus Ioſeph, rur-
ſum nouus Daniel ſit magnus hic uir.
Viſio S. Videbam, inquit, in uiſione noctis digitum manus
Euty- Domini in firmamento cæli, & montem ſancto mo-
chy. naſterio imminentem, (Eſt enim mons ille ualdè ſu-
blimis & excelſus, in quo ſancti martyris Thalæi
ædē conſtructam uidemus) cuius uertex mihi à di-
gito illo oſtēdebatur, & uox audiebatur, dicens: Illic
eris Epiſcopus. Quis per mortē illū aliud, q̄ urbium
reginam, ut exitus docuit, ſignificari exiſtimaſſet? Eſt
enim uerè montiū reliquorum ac ciuitatum uertex
atque faſtigiū, de quibus ait Dauid: Rigans montes
de ſuperioribus ſuis. Siue enim uirtutes angelicas, ſi- Pſalm.
ue montes ipſos & ciuitates intelligas, utroque mo- 103
do ueritas apparet. Cum igitur uiſionē hāc uidiſſet,
Deum, qui illam oſtenderat, deprecabatur, ut ſacrum
illud munus & periculum, quod ex eo imminerēt, à
ſe transferret, utque ſibi potius cōcederet, in futura
uita bonis illis, quę iuſti promiſſa ſunt, perfrui, atque
audire uerba illa: Eſto ſuper decē ciuitates. Sed Deus,
qui nubes ducit ab extremis terræ, quiq; à gregibus Luc. 19
ouium uocauit Dauid, unxitque illū prophetam &
Regē, elegit & mitem hunc uirū, & occaſione illa,
quam dixi, in urbium ampliſsimam duxit. Manſit
autem apud Patriarcham, qui tūc erat: Menas appel-
labatur, eratque uir ſanctiſsimus & diuinus. Cūque
angelicā ageret uitā, futuraque proſpiceret, magnū
Eutychium hortatus eſt, ne a ſe diſcederet, oſtēdenſ-
que illum ſancto clero, dixit; Hic monachus erit ſuc-
ceſſor meus. Confeſtim autem illum miſit ad Impe-
ratorem, apud quem cum de rebus propoſitis diſpu-
taretur, apparuit omni diuina humanaque diſcipli-
na inſtructiſsimus. Cumque cōgreſſus eſſet cū hære-
ticis, qui ſoliti ſunt uerbis digladiari, nō ad utilitatē,
ſed ad ſimpliciorū euerſionem: illi non potuerunt re-
ſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, quo loquebatur. Cum.n.
quidam negarent, eos anathemate feriēdos, qui poſt
mortem deprehenſi eſſent hæretici, ipſe diuinarum
ſcripturarum teſtimoniis anathemate puniēdos eſſe 3. Re
demōſtrauit. Rex enim Ioſias, inquit, cum id prophe 13.
tia antè ſignificaſſet, oſſa eorum, qui uitulis immola- 4. Reg.
rant, poſt mortem effodit atque combuſsit. Idem er 23.
gò in hæreticos ſeruandum eſt, ut poſt mortem ana-
themate damnentur.

Hunc igitur Imperator & qui adſtabant, admira-
ti, magnopere coluerunt & obſeruarunt. Itaque ma-
iore cum libertate deinceps in regia uerſebatur, &
maiores cognitionis eius diuitiæ apud Deum atque
homines declaratæ ſunt. Amabat autē eum Impera-
tor, immò uerò Imperatorū ac regum omnium Do- Rom 8
minus, cui cum ante ortum noſtrū nota ſint omnia,
(quos enim præſciuit & prædeſtinauit, hos & uoca-
uit & glorificauit) magnum etiā Eutychium ſumma
cū gloria uocauit ad Pontificatus dignitatē. Paucis
enim poſt diebus ſanctus Dei ſeruus Menas, regiæ ur
bis Patriarcha, de quo mentionem fecimus, in ſene-
ctute bona & dierum plenus, quos cū Dei gratia tri-
ſegerat, hinc ad angelorum & ſanctorum Patrum ui
tam migrauit. Cuius quidem obitus nuncio ad Chri-
ſtianiſsimum Imperatorem perlato, multi certatim
incredibili ſtudio conabantur amicos Imperatoris
promiſsis & muneribus corrumpere, ut hominibus
indignus Pontificatum deferret. Sed qui omnia facit
& mutat, quique corda ſcrutatur & renes, Deus, in
manuque ſua cor regis continet cum finibus terræ,
quietiſsimi Imperatoris cor ad uirum dignum incli
nauit. Qui celeriter uni è referēdariis (Petrus hic ap
pellabatur) mandauit, ut quæreret & teneret, & con
gruenti honore cuſtodiret magnū Eutychiū. Quod Viſio a-
ſanè factum eſt. Sed audite uiſionem, quam is, dum lia Sā
ſeruaretur, uidit. Videbar, inquit magnus ille uir, cti Eu-
magnam quādam & præclaram domū uidere, & le- tychy.
ctum ſplendidè ſtratum, in quo mulier, nomine So-
phia iacebat, quæ cum uocaſſet me, ornamentaque
demonſtraſſet, uidi mox domui adiacens ſolarium ni
ue repletum, & puerum in ſolario ſtantem, nomine
Soterichum, qui è ſolario caſurus uidebatur, niſi ego
præueniens, è niue eductum a lapſu conſeruaſſem.
Hoc uiſo quid aliud ſignificabatur, niſi pulcherrima
eccleſiæ

eccleſiæ ſanctiſsimæ opera? Hæc enim erant illa, ornamenta. Per puerum autem in niue periclitantem, dogmatica diſciplina laborare indicabatur. Quæ quidem omnia, ſancti uiri præſidentis, operam & diligētiam requirebant.

Cum igitur hæc ita proceſsiſſent, ſancto Clero ſacroque Senatui liberè conſilium ſuū expoſuit Chriſti ſtudioſiſsimus Imperator, affirmans, ſe de illo Diuinam uiſionem uidiſſe. Cum enim, inquit, in æde *Viſio Imperatoris* ſancti Petri principis Apoſtolorum, in qua Senatus habebatur, me ſomnus complexus eſſet in quiete uidi principem Apoſtolorum mihi magnum Eutychiū oſtendentem, dicentemq́ue, Fac ut hic ſit Epiſcopus. Hæc cum ita ſe habere iureiurando affirmaret Imperator, omnes ipſius contentionem ac ſtudium, quod diuino quodam ſplendore uultus declarabat, conſpicientes uno animo, eademque mente, & cunctis ſuffragijs, atque una uoce ante tempus conclamarunt: Dignus eſt, dignus eſt. Cum igitur illi omnia ordine & ex Diuinorum Canonum præſcripto contigiſſent, & tempus eſſet, ut ſacrarum manuum impoſitione & initiatione conſecraretur pater & magiſter ipſorum adducitur ad ſanctum altare, qui multos ad illud ſacerdotes atque pontifices erat adducturus: precibus ac manu & diuinis ac uenerandis oraculis conſecratur, ſancto Spiritu iungitur: uel potius ſanctificatus ipſe uiciſsim præſentes omnes Pontifices ſanctificat: *Lu. 15* ouis errantis typum ſuper humeros tollit: in ſedem ſublimem aſcendit, in ſolio ſedet: atque paſtorū principem Chriſtum in cælum reuertentem imitatur. Dicit enim ipſe quoque populo uniuerſo uerbum illud, quod coniunctione conciliationemque & conſeruationem ſignificat: nempe, Pax omnibus: & ab omnibus illud uiciſsim accipit. Præclare diuinus Dauid antè de ipſo pronunciauit: Quàm magnificata ſunt opera tua Domine: omnia in ſapientia feciſti. Quæcunque *Pſal. 103.* enim in hunc acta ſunt diuina, ſunt plena ſapientia, lætitiaque fideles omnes afficiunt.

Aequum autem eſt, ut annorum ipſius numerum *Numerus quadragenarius myſtic⁹* cognoſcatis ut quam perfectus plenuſque concurrerit, intelligi poſsit. Quadrageſimo ætatis ſuæ anno creatus eſt Patriarcha. Par enim erat, ut omnia perfecto uiro eſſent perfecta. Hunc quippe numerum in diuina ſcriptura, tanquam myſticum perfectumque reperimus. Nam & Iſaac, ex Sara Abrahæ filius unigenitus, cū quadraginta eſſet annorum, Rebeccam du- *Gen. 25* xit uxorem, cum ad illud uſque ad tempus in uirginitate permanſiſſet: qui profectò Iſaac Chriſti myſterij, & Eccleſiæ ex gentibus congregandæ figuram ex- *Exo. 2.* preſsit. Quid Moſes ille magnus, ſeruuſque Dei? Nōnne cum quadrageſimum ageret ætatis annum, fratres ſuos inuiſit in Aegipto: & cū uidiſſet Aegiptiū quēdam iniuriam Iudæo afferentem, illi qui afficiebatur iniuria, Aegiptio interfecto, auxilium tulit? Expletis *Exo. 3.* rurſum quadraginta annis, in Madian diuina illa uiſione quam in monte Sina uidit, factus eſt dignus ꝗ rubus, cum arderet igni, nō comburebatur: Audiuit & uocem dicētem ſibi: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & deſcendi, ut eruerem ipſos. Veni, & mittam te in Aegyptum. Quid hoc ſignificat, niſi ipſum eligi præfectum & liberatorem filiorum Iſraelis? Iam quomodo leges diuinas digito Dei in tabulis inſcriptas accepit? Nōne poſteaquam ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, in quibus & noui Teſtamenti my- *Ex. 24 & 34.* ſteria didicit? Ac meritò quidem Moſes duplicē hūc numerum adhibuit, cum eſſet lex, & ſub ipſa lege. Imperfecta enim eſt lex. Quid omnium ſaluator ac *Ma. 4.* liberator, Chriſtus Ieſus, qui legem impleuit? Nōnne ipſe quoque numerum hunc obſeruauit, cum dies quadraginta & totidem noctes ieiunauit, omnemq́ꝫ mox tentationem atque omnem impetum inimici ſuſtinuit, deditque poteſtatem hominibus calcandi ſuper ſcorpiones, & ſerpentes & omnem poteſtatem inimici & poſt reſurrectionem nōnne uarijs modis uerſatus cum ſanctis Apoſtolis ac diſcipulis ſuis quadrageſimo die benedicens illis diſceſsit ab eis, & fere- *Lu. 21 Act. 1* batur in cælum relicta illis & per ipſos Eccleſiæ ſua pace, quam acquiſiuerat ſanguine ſuo? Ex multis hęc pauca uolui commemorare, ut oſtenderē omnia, quæ in ſanctum hunc uirum collata ſunt, Diuina quadam gratia contemplatione digna proceſsiſſe.

Verum quia deinceps fuit, cum eſſet conſecratus, & ſublimē illam dignitatem accepiſſet? Sanctitas ei ſimilis quæ per linguas ignitas ſuper ſingulos Apo- *Act. 2* ſtolos deſcendit ſuper ipſum item requieuit: & Spiritu ſancto plenus, loqui cœpit, quemadmodum ipſe Spiritus dabat eloqui. Meritò poſſet hic aliquis totū illum ſcripturæ locum accommodare: Erant autem in Hieruſalem uiri religioſi ex omni gente, quæ ſub cœlo eſt. Verè enim ex omni gente erant religioſiſſimi epiſcopi in noua Hieruſalem Conſtantinopoli cōgregati, trium illorum capitum gratia, quæ ante recenſui. Cum igitur conueniſſet multitudo & confuſa eſſet, audiuerunt ipſum loquentem alia lingua aduerſus diuerſas linguas hæreticorum. Alia enim eſt recte loquentium, & in recta fidei confeſsione manentium lingua alia eorum, qui in ſuperbia ſua loquuntur iniquitatem aduerſus Deum altiſsimum. Itaque ignita ſancti uiri lingua ſuſtulit eos in finem, Spiri- *Exo. 3.* tus ſancti ope, & ſanctiſsimis epiſcopis adiuuantibus ut Moſes Iſraelitæ ferens opem, Aegiptiumque percutiens. Dogmata enim hæreticorum, à ueris iſraelitis tenebroſa execrandaque exiſtimantur: quamobrem & damnata, ſub ſabulo ſepeliūtur. Iam quæ in magno illo quinto Concilio acta fuerint, ſcitis uos omnes uiri doctiſsimi. Quare non eſt neceſſe, ut aliquid de illis dicamus. Quòd ſi qui ſunt, qui ea ignorent, facilè poterunt intelligere. Sed hoc loco congruet id, quod à Dauide dictum eſt: Sacerdotes tui induantur iuſti- *Pſalm. 131.* tia, & ſancti tui exultēt. Itemque illud, quod ab Apo- *Eph. 6.* ſtolo dictum eſt. Induite armaturam ſpiritus ſancti quo poſitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica iuſtitiæ, & calceatis pedibus in præparatione Euangelij pacis, in omnibus ſumens ſcutum fidei, & galeam ſalutis, & gladium Spiritus, quod eſt Verbum Dei, ſpinas amputauit, & uias aſperas planas reddidit eiectis lapidibus, id eſt, maledicis & deteſtandis hæreticorum ſermonibus, ex uera fidei uia: & medium maceriæ parietem ſoluens per ſanctorum dogmatum expoſitionem & comprobationem, ſanctiſsimis Dei Eccleſijs pacem reddidit.

4. Patriarchæ in v. Synodo. Res autem accidit admirabilis, & illius animo digna: quæ, ut arbitror uel potius ſcio, nunquam accidet, nec eſt euentura. Cum enim multa diuerſis locis atque temporibus ſancta Concilia celebrata ſint, ex quo religio Chriſtiana conſtituta eſt, nemo unquam niſi magni huius atque diuini uiri tempore, quatuor ſimul Patriarchas conueniſſe meminit. Itaque cūctis dubitationibus & controuerſijs nō uiolentia nec neceſſitate aut partium ſtudio atque affectione, ſed demonſtrationum & cohortationum ui diſſolutis, ſumma pax & magna tranquillitas in Dei Eccleſia eſt conſecuta. Quatuor autem Patriarchæ ſunt hi: Vigilius ueteris Romæ, Eutychius hic nouæ Romę, Apollinarius magnæ Alexandriæ, Dominus Antiochiæ: qui tā quam unum in corpus ex quatuor elementis conflati unanimes, idemque ſentientes manus inter ſe coniūxerunt ut oraculū illud pſalmi teſtatur: Flumina plau- *Pſ. 97.* dent manibus in idipſum: Montes exultabūt. Et quod à Zacha-

à Zacharia dictum eſt: Erit in die illa commotio Domini ſuper eos magna, & capiet unuſquiſque manú proximi ſui, & manus eius cum manu proximi ſui cōiungetur: & Iudas pugnabit in Hieruſalem, & cōgregabit robur in omnium populorum per circuitum. *Zacha 14.* Quadruplicem igitur & auream quodammodo quandam magnam catenam conficiētes, in templum Dei, hoc eſt, in magnam Eccleſiam ingreſſi ſunt, & Diuinum incruentumque ſacrificium obtulerūt, ſemel & ſolum Chriſtum Dominum paſtorumque principem imitati qui unica oblatione ſanctificauit uniuerſos ſemel paſſus in fine ſeculorum. Omitto quod ſacerdos ſemel in anno in Sancta ſanctorum ingrediens, latriæ figuram & umbram exprimebat. Quatuor hi fluuij tollentes contritiones montium, iuxta illud: Eleuabunt flumina fluctus ſuos: opiniones hæreticorum, *Pſ. 92.* quæ apud fideles ſunt maculæ quædam & ſordes, eiecerunt à uocibus aquarum multarum, id eſt ſcripturarum & Patrum teſtimonijs: lætitiáque & gaudium ſanctis montibus, hoc eſt Chriſti eccleſijs pepererūt. Quis uidit quis audiuit res eiuſmodi? Pulchri ſanè, & admodum pulchri ſunt fluuij, qui egrediuntur è paradiſo: multo tamen magis laudandi ſunt quatuor hi qui in paradiſum ingreſſi ſunt. Paradiſus enim eſt Eccleſia Dei, in qua plantati ſunt in montem hæreditatis, inhabitaculum paratum, quod Dominus ſanctificauit, quod parauerunt manus eius qui regnat in ſeculum & ultra. Horum igitur conſenſu & coniunctione Dominus Deus noſter fortis & potens in bello, currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare, do- *Ex. 15* lectos hæreſeum fautores, triumque capitum impietatem demergens, nouo nimirum Moſe manum tollēte, & uirga, id eſt, cruce filios contumaciæ in aqua maris ſuffocāte. Filij autem Iſrael ambulauerunt per ſiccum in medio maris.

Cum igitur ex quatuor paſtorum concordia rectoque ſenſu factum eſſet ueluti unum ouile, atque unus paſtor, & omnis diſciplinæ moderatio ſuper ſacerdotes & ſacerdotum prçſules conquieuiſſet, diſceſſerunt ad ſuas ſinguli ciuitates & populos magno cū gaudio. Ac diu quidem tunc omnes ubique Eccleſiæ Dei in pace uerſatæ ſunt. Ambulabant enim & ædificabantur in timore Dei, & ſancti ſpiritus conſolatione replebantur. Relictus autem eſt ſolus nouus hic *Ge. 32.* omnibus in rebus Iacob & magnus Patriarcha Eutychius. Nam ut ille quondam luctatus eſt non cum homine (neque enim is homo fuit, qui benedixit Iacob, & mutauit nomen eius in Iſraelem: Quoniam ſi fortis, inquiens fuiſti luctando cum Deo: & quæ ſequuntur) ita hic aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tam uiſibiles, quam inuiſibiles, ſolus pro Chriſto Deo noſtro bellum ſuſcepit, ſolus ſubijt Eccleſiarum ſolicitudinem reſtititque uſque ad ſanguinem nocte & die pugnans aduerſus hoſtes ueritatis. Graues enim & Arabici lupi non deſinebant Dei gregem oppugnare, mala excogitantes, & loquentes peruerſa captiuasq; ducentes animas ſimpliciorum. Non exiguo tempore hic Dei ſeruus creditū ſibi gregem à Paſtorum principe Chriſto, ſuper aquam refectionis & in loco paſcuæ collocauit, quod firmū erat conſeruans, quod fractum, alligans: quod debile, confirmans, quod aberrabat reducens ſermonibus & rationibus opportunis, ut peritus paſtor. Ardore diei & *Ge. 31.* glacie noctis utebatur, ut Iacob Patriarcha qui pro Lia & Rachele ſeruiuit, Laban pecorà paſcens annis quatuordecim. Verum ille pro ouibus rationis expertibus labores perferebat: quorum quidem laborū merces erat manifeſta. Nam quæ ſublimioris ſpeculationis ſunt coniugium ſcilicet illud Iacob cum duabus ſororibus, ea figuram quandam præ ſe ferebant Eccleſiæ, ex Iudæis & Gentibus congregatæ, quam Chriſtus omnium Deus ſibi deſpondit. Aliam autem orationem hæc requirerent. At magnus hic uir Dei Eutychius pari annorum numero, quot ſunt Apoſtoli, Chriſti gregem pauit, quem ipſe Paſtorum princeps Apoſtolorum principi Petro commendauit: Si diligis & amas me inquiens, paſce oues meas, & paſce *Iohan.* agnos meos. Nanque oues has cruce obſignatas & *21.* uirtutibus uarias in unum ouile, id eſt, in ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam cōgregatas, alieno non ſeruientes nec audientes conſeruauit. Oues enim propriæ ſemper audiunt uocem ueri paſtoris. Neque enim fuit mercenarius paſtor, neq; ut fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus, in ouile ingreſſus eſt: ſed diuina lege & optimo ordine eum diſciplina & gratia cōgruente, commēdata eſt illi Eccleſia Dei quam uirginem caſtamque Domino conſeruauit.

Cæterum hoc ferre diu non potuit inuidus atque honeſtatis inimicus diabolus qui inſolens ac ſuperbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem uniuerſum *Eſ. 10.* tanquam nidum: & tanquam oua derelicta tollam, & auferam manu mea fines gentium. Cum enim florentem ac plenam Chriſti aream cerneret, & frumētum maturum ac multiplex & ad cælum uſque pertingens, quid fecerit zizaniorum ſator & generis noſtri hoſtis, quid machinatus ſit ſapiens ille ad faciendum malum, quomodo zizania in frumentum coniecerit uideamus. Specie pietatis & honoris ignominioſi (ut ait Apoſtolus: Zelum habent, ſed non habēt ſcientiam) tanquam aper de ſylua & ſingularis ferus *Ro. 10.* per ſimpliciores pulchram Eccleſiæ uineam deuaſtare aggreſſus eſt & uentos immiſit, atque procellam in domum bene ſuper petram ædificatam immò uerò in ipſam petram. Quæ tamen firma permanſit, illaque ut puluis paulo poſt diſſoluta ſunt. Verum quiſnam zelus iſte fuerit, ſeu gloria, aut pietatis ſpecies, *Iuſtiniani* paucis explicemus. Scitis uos omnes, qui pij Impera- *Imp.* toris Iuſtiniani diuinorum dogmatum ſtudium me- *pium* miniſtis, quomodo is in eam potiſſimum curam incū- *ſtudiū.* beret, ut omnes hæreticorum rationes unà cum ipſis hæreticis improbaret & euerteret: quod quidem & fecit tum argumentis & demonſtrationibus, tum teſtimonijs ſcripturarum. Hic neſcio quo authore & magiſtro cœpit execrabilem ac deteſtandam & perniciosam opinionem illam ſub ſpecie religionis probare, quæ Domini noſtri Ieſu Chriſti corpus ex ipſa diuinitatis cōiunctione incorruptum aſſerebat. Quæ *Labi-* quidem, ut cancer ſerpens atque depaſcens, totum *tur in* propè orbem perdidiſſet, niſi noſter Phinees anteuer- *errorē* tēs reſtitiſſet. Sed quod huic morbo remedium adhi- *Aph-* bitum eſt Sanctorum Apoſtolorum & prophetarum *thardo-* atque Doctorū teſtimonia, & demonſtrationes ſunt *carū.* multæ quibus uſus eſt ille ad peſtilerum illum mor- *Vide* bum opprimendum. Pernicioſa enim omnino peſtis *Nice-* eſt affirmare, incorruptum fuiſſe Domini noſtri Ieſu *pho. Ec-* Chriſti corpus ante reſurrectionem. Quis enim adeò *cle. Hi-* ſtultus eſt ut Domini corpus ex eo, quod cum diui- *ſto. lib.* na natura copulatum fuit, incorruptum aſſerat, cum *17. ca.* hoc conceſſo, colligendum ſit neceſſario, fictam & ſi- *29.* mulatam humanæ carnis ſuſceptionē extitiſſe? Quomodo enim incorruptum corpus pati potuit, aut circuncidi, aut pannis inuolui, aut lacte nutriri? Quæ ſi illam uitæ largitricē carnem ſubijſſe credimus, Crucem item, & clauorum foramina, & lanceæ uulnus confiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici nō poteſt, niſi per hoc uerbū intelligamus, corpus illius nulla unquam fuiſſe peccati macula contaminatum, aut in ſepulcro non eſſe diſſolutum. Verum hæc à magno diuinoq; doctore Eutychio ſcriptis ſtudioſè ſunt & acriter diſputata. Ex quibus, ſi quis ueritatē ignorat,

tat facile eam poterit intelligere. Longiores enim eſſemus, ſi ea uellemus perſequi. Videamus igitur quid poſteaquam patrum attulit teſtimonia, cõſecutũ ſit.

Cum magnus hic uir longa oratione Imperatori, non eſſe id Eccleſiæ Catholicæ dogma, comprobaſſet, animam ſuam, (ut ait Ezechiel Propheta) quæ ad

Eze. 3. propoſitum pertinerent explicans, ſeruauit. Illi uerò malorum inuẽtores in peccatis ſuis perierunt. Inſtar enim ſæpè cadentis guttæ & petram excauantis, Imperatori perſuaſerunt. Atque huius quidem improbæ opinionis magiſtri, execrãda nugacis Origenis & Euagrij & Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens prætereo, ne malo malum rependere uidear & contumelia calumniam perſequi, & contra propoſitum & mores ſancti Eutychij facere: qui ex beato Saluatoris noſtri mandato, nõ eſſe malum pro malo reddendum, ſed contra potius maledicentibus benedicendum, & pro perſequentibus præcandum,

Ma. 5. tum factis, tum uerbis docuit. Quanquam ſilenda potius uidentur, quam prædicanda, quæ tũc geſta ſunt. Quamobrem ut ipſe uir ſanctus edocuit, quæ ſilentio ſunt digna, prætereamus. Vigil igitur iuſtitiæ oculus malitiam impunitam abire non permiſit: ſed calumniã omnino retexit, & patefecit, adeo ut illi ipſi ore proprio coniuratione contesſi ſint, & ultionis æquitatem collaudarint. Erant autem, qui hæc machinati ſunt non ſolum ex eorum numero, qui plurimum ualebant apud Imperatorem, uerum etiam ex ſacerdotibus, qui erant inſignes, quique magnas Eccleſias gubernabant: (ſi tamen ſacerdotis nomine digni ſunt, homines improbi & calumniatores) quos tamen omnes iuſtitia puniuit, obſtruens labia aduerſus iuſtum loquẽtia iniquitatem in ſuperbia & deſpectione. Iſti igitur, ut dictum eſt, execrabiliũ & impiorum dogmatum ſtudio ſimplicitatẽ Imperatoris peruerterũt, & ſub incorrupti occaſione iniquè, ut demonſtrabitur, & præter diuinos Canones atque Eccleſiaſtica inſtituta beatum ac pium uirum oppugnarũt. Sed eos iuſtus iudex & in hac uita puniuit, & nunc ad inferorum ſupplicia detruſit ſempiterna.

Cum igitur ſtudijs iſtorum diuturna ois morbi eſſet adaucta, & uulnus iam intractabile, atque adeo immedicabile euaſiſſet cumque Imperator, aſſumpta charta, in qua det eſtanda illa opinio, quòd Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incorruptibile fuerit, continebatur, ea diuino magnoque pugili Eutychio perlegiſſet, flagitabat ut ſententia & ſuffra

S. Eutychius nõ uult ſubſcribere errori. gio ſuo illam comprobaret. At ille, ut æquum erat, primum cohortationibus utens, negabat eam eſſe doctrinam Apoſtolorum quamobrem ſe illi nec animo poſſe, nec uerbis aſſentiri. Deinde cum nec cohortationibus, nec admonitionibus poſſet Imperatori perſuadere, ne quid contra catholicam Eccleſiam & recta dogmata faceret, omnem curam & ſolicitudinem

Acto. 20. ſuam in Deum reijciens, Apoſtoli uerbis teſtatus eſt, ſe nihil utilium omiſiſſe, quod non nunciarit: atque in poſterum ita ſe confirmauit, ut pro Chriſti fide uellet omnia perpeti: Certo inquiens, ſcio, nec mortem nec uitam, nec præſentia, nec futura, nec afflictionem nec anguſtiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium poſſe me ſeparare à charitate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Hæc uir ſanctus uerbis primum, nunc autem factis comprobauit. Conſtat enim facta eſſe ſubſecuta. Cum enim nollet dogmatis errorem ſuſcipere, & Aphthardocitas comprobare, ſtatim malorum inuentores, qui omnia facilè audent, principes illi & ſacerdotes unà congregati in auditorium & conſentientes, meditati ſunt inania & ſtulta aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius: & Imperatori perſuaſerunt, ut uirum omnibus ornatum uirtutibus, è ſede exturbaret, in eaq; alium conſtitueret, qui ſtudijs & opinionibus ſuis cõſentiret. Quod quidem & factum eſt. Nam cum feſtus dies ſancti Timothei apud Hormiſdæ regionẽ in nouo palatio celebraretur, ac ſanctus Eutychius rem di- *Feſtum S. Timothei.*
uinam faceret, Tribunus militum & ſatellites, immanis feræ miniſtri, Epiſcopatum inuaſerunt comprehenſis & diſtractis uiri ſancti familiaribus, qui cõtra illum teſtificarentur, ut quoquo modo illum nõ ſine cauſa Epiſcopatu eiectum fuiſſe oſtenderent. At uir magnus, cum eorum inuaſionem in Epiſcopatum, & quoſdam è ſuorum numero illinc uiolenter abſtractos & in carcerem coniectos fuiſſe cognouiſſet, peracto ſacrificio: diſtributaque ſancta Communione, in ſacrario manſit. Dicebant enim quidam graues uiri, ſi è ſacro templo exiret, fore, ut interficeretur: quoſdam enim armatos atque in Antiochi prædio collocatos, eo conſilio foris eum expectare.

Hæc uir beatus cum accepiſſet, conſtitit ante altare, ſolitisq; ueſtibus & ſuperhumerali indutus, quod ſemper ſecum habebat, uſque ad ueſperam precationibus incubuit, Deum obſecrans, ut Eccleſiam ſuam tranquillam & recta dogmata conſeruaret cum autẽ feciſſet obſecrandi finem, ſacerdotes & monachi, qui aderant, hortati ſunt eum, ut cibum caperet: quod & fecit. Cumq; paululum quieuiſſet, affuit cum gladijs & fuſtibus multoque cum præſidio militari magna illa fera, qui Aethereus appellabatur: correptumque ſanctum uirum nudum, & nihil habentem, in monaſterium quod Choracudim appellant abſportauit. Quo in loco cum uno die commoratus eſſet & propter monaſterij paupertatem malè tractaretur, miſericordia commoti, (nam uiri ſancti uirtutem aduerſarij quoque admirabantur) eum in Oſiæ, id eſt, Sanctæ
ſic appellato monaſterio propè Chalcedonem collocarunt. Nec amplius quærentes, utrum iure, an iniu- *Expellitur uir ſanctus è ſede ſua*
ria è ſede fuiſſet eiectus, coacto poſt diem octauũ conuentu Epiſcoporum & Principum, uirum ſanctum, quem indicta cauſa eiecerant in ius, ut ſe defenderet, uocarũt, quod libellus aduerſus eum Conſeſſui eſſet oblatus. Quid autem libellus contineret, non ſine riſu poteſt audiri: Quod unctus eſſet, quod auiculas comediſſet, quòd multas horas genibus flexis oraſſet, & alia his magis adhuc ridicula. Ab eiuſmodi igitur criminibus, ut ſeſe purgaret, eum accerſiuerunt. Sed uir *Nota crimina.*
ſanctus Epiſcopis & principibus, qui Conſeſſus mandato nuncium attulerant: Ad quem, inquit, acceditis, & quem me uocatis? Illi ueritate coacti reſponderunt: Ad dominum noſtrum & patrẽ. Quibus ipſe rurſum: Quis eſt, inquit iſte dominus & pater ueſter? Venimus, inquiunt, (tanquam occultis quibuſdam uerberibus uapularent) ad Patriarcham noſtrum dominum Eutychium. Patriarcha ego, inquit ille, Patriarcha Dei gratia ſum, nec à me quiſquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis eſt ille, quem meo in loco collocaſtis? Quibus uerbis cum illi reſpondere non poſſent, uicti reuerterunt ad eos, à quibus miſſi fuerant. Verum idem conuentus iterum & tertio contra Canones eum uocauit. Sed ille ſemper congruenter reſpondit: Si canonicum, inquiens iudicium conſtitutum eſt detur mihi Clerus meus, & ordo Patriarchatus, & ueniam defendamque me, & accuſatorum meorum utar teſtimonio. Hæc illi reſponſa cum accepiſſent, nihil conſentaneum facientes ſententiam cõtra ipſum tulerunt, ipſis iudicibus dignam. Quam tamen beatus uir anteuertens, ſubiecit omnes pœnis Canonicis donec reſipiſcerent.

Verum cum finem accepiſſent conſeſſus illius ludi, is qui conſilium Achitophelis diſiecerat, axesque curruũ Pharaonis confregerat, diſſipauit etiam illorum

cum

rum conſilium,implicans eos inter ſe:qui cum occa
Deportatur in exiliū. ſionem honeſtam non reperirent aduerſus iuſtum,ut
quæ iniuſtè egerant,iuſtè uiderentur egiſſe , (erant
enim ijdem iudices & accuſatores) eum ex loco,ubi
erat in inſulam,quæ Principo dicitur,tranſtulerunt.
Ad hanc appulit inſulam beatus uir cum tempeſtate
die ſabbati , nocte profunda. Cum autem illuc iſſet,
antequam quicquam aliud ageret , uidit Crucem in
pariete pictā cum hoc elogio:Chriſtus uobiſcum eſt
ſtate. Qua quidem re uehementer lætus,gratias egit
Deo,qui hanc ſibi conſolationem attuliſſet. Sed cum
in illa inſula tres hebdomadas ſub magna militū cu-
ſtodia tranſegiſſet,rurſum ab eiſdem iudicibus decre
tum eſt,ut Amaſeorum metropolim peteret,mane-
retque in monaſterio,quod ipſe conſtituerat. Quod
& factum eſt. Quæ autem illuc aduerſus eum acta ſcri
ptaque ſint,dicere,ne longior ſim,ſuperſedebo. Satis
enim eſt, quod ad hoc propoſitum dixit Ezechiel ex
perſona Dei: Eo tempore auertam faciem meam ab
eis,& inquinabunt Epiſcopatum meum,& ingredien
tur in ſancta mea ſine reuerentia,& facient inquina-
tionē magnā. Sed quæ deinde euenerint,uideamus.
Fidelis Dei ſeruus Eutychius Paulo ſimilis decla
ratus eſt,& ad eum quoque Pauli hiſtoria referri po
teſt. Sic enim de Paulo ſcriptum eſt: Vt autem iudica
Act. tum eſt,ut in Italiam nauigaremus,tradiderunt Pau
27. lum & quoſdam uinctos Centurioni,nomine Iulio.
Sic & de ſancto uiro factum eſt. Nam poſteaquā mul
ta temere conſulta eſſent,tandem ut diximus decre-
tum fuit,ut ad Amaſeorum metropolim ſeſe conferr
ret,& in ſuo ipſius monaſterio uiueret. Hoc ille uun
cio doluit fortaſsè? Aduerſatus'ne eſt? Vel huc currit
illi,quod dominus prædixerat: Nemo Propheta acce
ptus eſt in patria ſua? Minimè uerò: ſed prompto ani
mo omnia ſubiit. Gaudebat enim,quod dignus habi
Luc.4. tus eſſet qui pro nomine Dei contumelia afficeretur
Studebat enim non ſolum ut in illum crederet, uerū
etiam ut pateretur. Quoniā fides ſine operibus
Iaco.2. mortua eſt. Imitatus eſt hac etiam in re ſuper omnia
Eſ.50. Deum,qui dorſum ſuum tradidit flagellis, & genas
alapis, & faciem ſuam non auertit à fœditate ſputo
rum. Cuius liuore ſanati omnes ſumus. Qui etiam di
xit: Si me perſecuti ſunt, & uos perſequentur. Si patrē
familias Beelzebub uocauerunt,quanto magis dome
Ma.10 ſticos eius? Hoc egit & ſeruus Dei. Decreuerat enim
omnes potius perpeti acerbitates,quam fidem prode
re,ut exemplo ſuo multi confirmarentur, ſtabileſq;
& immobiles in recta fidei confeſsione permanerent.
Quod quidē & factum eſt. Omnes enim patriarchæ,
multique Epiſcopi,præcipueque Orientales recuſa-
runt Imperatoris opinioni ſubſcribere,& ei cum ſy-
nodo,cum ſcriptis reſtiterunt,in primiſque ſanctiſſi
mus Theopolis patriarcha Anaſtaſius , qui eaſdem,
Anaſtaſius epiſcopo. Antiochenus. quas magnus Eutychius(æterumnasnè diram an coro
nam?) pertulit. Cum igitur in dicta cauſa damnatus eſ
ſet exilio; parataque eſſent iam omnia,nos item cum
illo perſecutionem pro Chriſto & exilium ferre de-
creuimus. Quo quidem rō ſtituto,ille omnes qui ade
rant in inſula,ore oſculatus,ut Epheſios Paulus in li
Act. tore,animo autem totam Eccleſiam,ſibi à Deo credi
20. tam,in oſculo ſancto,eam Domino,à quo ipſam acce
perat,commendauit.
Bonorum igitur, qui nos ducebant & qui miſerat,
arbitrio in monaſterio ipſius conſtituiſsimus tanquā
in exilio,ut ipſi arbitrabantur: quod tamen uir ſan-
ctus ſalutiferum ſibi & multorum bonorum cauſam
eſſe iſtimabat. Quę autem ſūc in uia publica geſta ſunt
utrium moleſta acerbaq; fuerint an miraculis & ægro
tantium curationibus plena ut orationis longitudō
uitetur,prætereo. Quanquā eadem,maioraque pu

blicè perſpecta ſunt , cum uiri ſancti reuocatio cele-
brata eſt. Deſcendit igitur in Amaſeā magnus pugna
tor Eutychius,ut Abrahā olim , & eius nepos Iacob
in Aegyptum,ambo Patriarchæ,propter famē. Nam *Ge,12.*
quod Saluator noſter Ieſus Chriſtus in eādem Aegyptū *& 46.*
deſcenderit,ut rem excellentiorē cum honore præte *Eſ.19.*
rimus , & propter leuem nubem , & propter caſum
manufacturum ſimulacrorum. Nam diſcenſus quidē
ille multis miraculis claruit. Dei enim carnem huma
nam induti præſentia, quid nō admirabile efficeret?
Nec magnorum Patriarcharum deſcenſus miraculo
caruit,ut facilè declarant nobis omnibus plagæ illæ,
quas à Deo Pharao accepit propter Abraham & Sa-
ram:quamobrem eos cum honore dimiſit, & Ioſeph
declaratio,& Iacob atque filiorum eius ad ipſum pro
fectio. Hæc quidem illis admirabilia cōtigerunt: Sed
magno Eutychio non minora conceſsit rerū omniū
effector Deus. Quæ autem hæc,quantaque fuerint ,
multis omiſsis,uideamus. Hęc quidem nos perſpexi-
mus,& audiuimus,& manus noſtræ cōtrectauerunt,
& quæ uidimus,teſtamur. Qui.n.dixit: Qui credit in
me,opera,quæ ego facio,& ipſe faciet,& maiora his *Ioā.14*
faciet: &, Si habueritis fidem , ſicut granum ſinapis, *Matt.*
diceretis huic monti: Tollere,& transfer te in mare:& *17.*
fiet ita: ipſe dedit ſeruo ſuo gratiam ſanitatū,ut mor
bos curaret,& dæmones eiiceret. Curationibus qui
dem efficiendis neceſſarium eſt,ut & curandorum fi
des adſit, & curantium uirtus. Quorum unum ſi de-
fuerit,alterum nihil proderit. Vtrunque enim ſimul
operatur. Nō potuit, inquit Euangeliſta de Domino *Mat.*
loquens,illic ſigna facere propter illorum increduli- *13.*
tatem. Quamobrem qui cum fide ad uirum hunc ſan
ctum accurrebant,plus gratiæ accipiebant,cum om- *Mar.*
nia ſint credenti poſsibilia, uiro ſancto uirtutum ra *9.*
diam ſibi à patre luminum gratiam impartiente.
Hinc autem exordiar: Vos qui eiuſmodi narrationi-
bus delectamini,attendite.
Sed unde aut à quo gratia exordiēdum eſt? Quāuis
alia ſint miracula præſtantiora , ab hoc tamen initiū
ſumendum exiſtimo: Erat in urbe Amaſea quidā An
drogynus,legitima uxore copulatus qui cū filijs pro-
creandis operam darent, ita fruſtrabantur, ut infan-
tes,antequam ex uentre exirent , immaturi præripe-
rentur. Ex quo parentes ipſi magno mœrore afficiebā
tur. Quid igitur faciunt? utile conſilium capiunt. Cō
fugiunt ad Deum,qui mortuos etiā poteſt per ſeruos
ſuos in uitam reuocare. Imitantur uiduam illā Sa-
reptanam,cuius filium Elias ſuſcitauit Sunamitidem
imitantur quæ cucurrit ad Eliſæum , cum filius eius *3.Reg.*
in cœnaculo mortuus iaceret. Confugiunt & ipſi ad *17.*
beatum uirum: ſupplicant ut precibus ſuis impetret, *4.Re.6*
ne infantes ſibi in lucem editi,ſtatim moriātur. Qui
cum pro illis precatus eſſet,ambos unxit oleo ſancto
tum eo,quod è precioſa Cruce,tum illo,quod ex ſan
ctæ puræque Dei genitricis & perpetuo uirginis Ma
riæ noſtræ Dominæ ueneranda imagine ſcaturire ſo-
let Sozopoli, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu *Nota de ole.*
Chriſti. Hæc enim uerba cunctis ægrotantibus ,qui
ad ſe accedebāt, ſolitus erat adhibere quemadmodū
& diuus Iacobus præcepit: Infirmatur, inquiens ,ali-
quis è uobis? uocet Eccleſiæ presbyteros, & orent ſu-
per eum,ungentes ipſum oleo & oratio fidei ſaluabit *Iaco.5*
infirmum: & ſi peccata commiſerit,remittentur ei.
Cum igitur precandi finem feciſſet & tanquam gra-
tia quadam afflatus taceret,mox: Nomen, inquit,illi
Petrum imponens,& uiuet. Erat enim mulier grauı-
da. Cum autem ego adeſſem,& reſpondiſſem: At ſi fę
minam,inquiens pariet, ecquod illi nomē imponēt?
Minimè , inquit ille,ſed Petrum uocabunt, & ſaluus
erit. Quibus uerbis gaudentes,tanquam puerum nō-
dum

dum natum in ulnis geſtarent, domum reuerſi ſunt.
Tempore iam impleto, peperit filium, quemadmodũ
antè uiderat & prædixerat ſeruus Dei. Quem cum ba
ptizandum curaſſent parentes & nominaſſent Petrũ,
poſtea unà cum ipſo ad uirum ſanctum accedentes,
complexi ſunt pedes eius & confeſſi ſunt, quæ ſibi fe
ciſſet Deus, & quod ſui miſertus eſſet. Impoſitis autẽ
puero manibus uir ſanctus benedixit ei. Sed cum cre
uiſſet ille, qui ex præcognitione & precibus genitus
fuerat alter natus eſt illis. Itaque uenientes rur-
ſus, ambos filios ad ſanctum uirum attulerunt, laudã
teſque Deum rogabant, quo nomine poſtremus de-
Prou. beret appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Sa
8. lomonis uenuſtè uſurpauit. Frater, inquiens, fratris
fultus auxilio, eſt tanquam ciuitas munita. Parenti-
bus autem ipſorum dixit: Ioannem hunc appellabi
tis, quoniam in ęde ſancti Ioannis preces ueſtras Do
minus Deus audiuit. Creuerunt autem pueri: & uul
gatum eſt hoc in tota illa ciuitate: & omnes collauda
bant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxi-
lio à uiro ſancto factam, uideamus. Senex quidam è
uilla quę ad ſanctiſsimam Eccleſiam pertinebat, filiũ
habebat ſurdum & mutum, annorum circiter qua-
tuordecim. Quem cum ad ſanctum uirum perduxiſ-
ſet, ſupplicabat ut ipſi à Deo opem impetraret. Ita cũ
pro illo preces fudiſſet, oẽs eius ſenſus inunxit oleo
ſancto, terque Nunechem (nam illi id erat nomen)
uocauit. Ac primo quidem die obſcurè reſpondit cũ
Sur- autem tres ibi dies manſiſſet, & oleo ſancto iungere
dus & tur, ſolutum eſt uinculum linguæ eius & planè audie
mutus bat, ac loquebatur. Sed cum uellet eum pater in mo
cura- naſterio relinquere, noluit Dei ſeruus. Senex igitur,
tur. aſſumpto filio, domum magno cum gaudio reuerſus
eſt. Audiamus & aliud inſigne miraculum.

Quidam alius eiuſdem loci, qui inter ipſius ſanctiſ
ſimæ Dei Eccleſiæ clericos electos erat, (Cyrillus il-
le appellabatur) filium habebat, qui cum quinque eſ
ſet annorum, & eo amplius, nec loqui poterat, nec alĩ
mẽtum accipere nec uitæ propè, nec mortis erat par
ticeps. Hunc cum ad uirum ſanctum perduxiſſent, il
le ſolitas preces adhibuit, & ſanctam communionem
impertiuit, & cum panem communem benedixiſſet,
dedit ei, atque dimiſit. Ex illa autem die ſolutum eſt
uinculum linguæ ipſius, & loquebatur, edebatque &
bibebat, cum Dei gratia ſanitatem recepiſſet. Videa-
mus & aliud huic ſimile, immò uerò admirabilius.

Item Eſt oppidulum quoddam, nomine Zaſa, ipſi metro
alius poli Amaſeæ propinquum. Quidam inde profecti,
mutus. quadrimulum puerum ad ſanctum uirum adduxerũt
Hic nihil aliud, niſi ex matris ubere nutrimenti pau-
lulum capiebat. Erat autẽ propè carnis & corporis ex
pers, neque colorem ullum habebat. Sed tãquam ſpi
ca uento corrupta, quæ cum nondum creuerit eadem
quandam atque inanem granorum & ariſtarum ſpe
ciem habet: ſic & ille puer uidebatur. Potuiſſes om-
nes illius coſtas, & neruos & oſſa numerare. Hunc uir
Dei magnus cum adſpexiſſet ſic exiccatum, & paren
tes ipſius dolore tabeſcẽtes, Dei, qui ea, quæ nõ ſunt,
facit ut ſint, implorans auxilium, totum pueri cor-
pus inunxit oleo precioſo, & ſanctam communionẽ
impertiuit: cumque panem communem benedixiſſet
parentibus dedit, præcepitque, ut mero panem illum
intingerent, pueroque præberent. Quod illi cum fe-
Itẽ par ciſſent uoti compotes facti ſunt. Dicebant enim ſe po
uulus ſtridie magnum in eo carnis diſcrimen adſpexiſſe. Ac
propè cepiſſe enim mediocre nutrimentum: idemque ter-
exani- tio die, & alijs deinceps conſecutis feciſſe. Tenebat
mus. autem panem in manu ſua, & coram parentibus ede
bat, mouebatq; oculos ſuos, q antea reconditi uix cer
ni poterant, & ſingulos adſtantium intuebatur. Dice

bãt præterea parentes eius, puerum, ex qua hora pro
illo uir ſanctus oraſſet, ubera matris attingere noluiſ
ſe, ſed oblato cibo fuiſſe nutritum. Læti igitur paren-
tes, cum filio ſano in oppidulum ſuum reuerterunt.
Hic ſi quærat aliquis, cur integram ſtatim puer non
receperit ſanitatem, is ſciat Dei iudicia abyſſum eſſe
multam. Videmus autem Dominum quidẽ ac Deum
noſtrum arcano cõſilio infirmos quoſdam ſtatim nõ Pſ. 35.
curaſſe. Cum enim luto cæci oculos inunxiſſet: Abi,
inquit, in Siloam, & laua. Et lotus uidit. Et cum alij Ioan. 9
manus impoſuiſſet, rogauit, ecquid cerneret. Reſpon Mar.
dit ille: Video, inquiens, homines ut arbores, ambu- 8.
lantes. Ex quo patet, eum quibuſdam ſanitatem pau-
latim tribuiſſe, eas ob cauſas, quas nouit is, qui, quid
cuique ſit utile, non ignorat. Sed hęc hactenus. Aliud
miraculum explicemus.

Filius cuiuſdam opificis Amaſeæ, repentino mor-
bo correptus, ad portas mortis appropinquauerat.
Hũc pater ulnis impoſitum ad monaſterium geſtauit
ut uiro illum ſancto offerret, quo eius precibus ſanita
tem recuperaret. Eo tẽpore uir ſanctus alijs negocijs
diſtinebatur. Quamobrem cum ſatis diu pater expe-
ctaſſet, uolebat diſcedere: Quid adhuc, inquiens uexẽ
beatum uirum, cum puer moriatur? Sed qui adera-
mus, conſiderantes Deum poſſe mortuos etiam in ui
tam reuocare, hominem paulisper morati ſumus. Vi
debamus autem puerum omnino maxima corporis
parte defeciſſe. Eius igitur moti periculo, ſanctum ui
rum acceſſiuimus: qui nulla interiecta mora uenit, &
precibus adhibitis, puero manus ſuas impoſuit, un-
xitq; oleo ſancto, ac domum dimiſit. Poſtridie pater
reuertit cum lachrymis gratias agens Deo pro ſalu- Itẽ ali-
te filij ſui. Interrogatus autem quomodo ſe haberet us puer
puer, reſpõdit, Dei gratia, & ſancti uiri precibus om
nino conualuiſſe. Tota enim, inquit, nocte luſit, uigil
que lætatus eſt. Haud multo poſt nos item puerum
uidimus & collaudauimus Deum, qui mortuis etiã
uitam reddit. De hoc quoq; ſatis dictum eſt. Ad aliud
miraculum tranſeamus.

Agreſtis quædam mulier cũ filio ſeptenni quibuſ-
dam de cauſis in urbem uenerat. Sed dæmonis incur
ſu repente pueri pedes obſtupuerũt, adeo ut ſtare nul
lo modo poſſet. Mater autem triſtis & lugens, filium
ad ſanctum uirum portauit: qui cum precibus oleum
ſanctum pueri pedibus adhibuit. Finita autem preca
tione mater uolens experiri, utrũ puer ſtare poſſet,
depoſuit ipſum qui primo quidem tremens, uideba-
tur eſſe caſurus: uerum ubi paulatim fiduciam ſum-
pſit, (blandis enim ſermonibus, qui aderant, animos
illi faciebãt) ſtetit intrepidus & nihil eſt commotus.
Cum igitur repente firmatæ eſſent plantę ipſius & ta
li, cum matre reuerſus eſt domum, ſaliens & laudãs Puer
Deum. Nos quoque, qui miraculum uideramus, quo- clau
modo is ſcilicet alienis pedibus in templum ingreſ- dus ſa-
ſus, proprijs pedibus egrediebatur, collaudauimus natur.
Deum, qui talem gratiam ſeruo ſuo noſtris etiam tẽ
poribus largitus eſſet. Audiamus & aliud miraculum
magis uenerandum, ſi quidem morbus magis miſerã
dus ac nouus fuit.

Hæret ciuitati Amaſeæ monaſterium fœminarũ,
à Flauia nuncupatum. Quædam igitur illius mona-
ſterij mulieres puellam ad optimum uirum perduxe-
runt, dicentes, eam omnino non admittere ſanctã cõ
munionem: ſed cum illam ſit acceptura, magno timo
re ac tremore corripi & clamare, & cum triſtitia ſan
ctum Domini corpus auerſari, licet dies Dominica
celebretur, & ſanctũ Chriſti corpus & ſanguis diſtri
buatur. Quibus uerbis nos fidem non habentes, dixi
mus uirum ſanctum ad puellam acceſſurum, & pre-
ces ſolitas adhibiturum cum communione. Verum
cum

cum puella ad ſacram communionem appropinquaret, deprehendimus eſſe uera quæ dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepiſſet, eam cum uomitu agreſtique uoce proiecit. Sed adſtantiū quidam manu porrecta illam excepit, atque in ignē coniecit. Nos autem territi ac mœſti domum puellā dimiſimus hortantes, ut poſtridie reuerteretur. Quæ cum reuerſa eſſet, uir ſanctus, ſolitis precibus adhibitis, omnes puellæ ſenſus unxit oleo ſancto: ſed cum ad os perueniſſet, illa uocem agreſtem emittens magnam euomuit fœditatem, immò uerò ſpiritum immundum, qui miſeram affligebat. Poſt autem permiſit uir ſanctus, ut diſcederet, & ſanctam ſuſciperet cōmunionem: quam illa Dei gratia, ſine ulla formidine aut conuulsione percepit. Suſpirans autem uehementer puella poſteaquam ſanctum corpus & precioſum ſanguinem ſuſcepiſſet: Eccè, inquit, deinceps Colochim (ſic enim illius regionis pueri panem nondum ſanctificatum appellant) percipiam. Et omnes collaudauerunt Deum, qui res admirandas & nouas atque incredibiles facit, quarum non eſt numerus, etiā per ſeruos ſuos. Mirabilis enim eſt Deus in ſanctis ſuis. Iuuenis quidam in arte pingendi peritus, eam in domo Chryſaphij piæ memoriæ, in ipſa ciuitate Amaſeorum exercebat. Hic aliquādo ueterem ex pariete Veneris picturam delebat, ut hiſtorias pias reponeret. Volebat enim uir ille ex domo ſua ſuperiore Archangeli oratorium facere ex inferiore autem oratorium ſanctæ immaculatæque Dominæ noſtræ Dei genitricis & ſemper uirginis Mariæ. Cum igitur pictor fœdam impudicæ Veneris hiſtoriam euertiſſet, dæmon qui illi inhærebat, artificis manū ſic inuaſit, ut inflammata tumeſceret, & graui ulcere affecta, neceſſario amputanda uideretur. Quarè cum periculum adſpiceret, utile capit conſilium, & ad uirum ſanctum confugit, ut per ipſum à Deo auxilium impetrer. At ille cum pro ipſo Deum oraſſet, unxit oleo ſancto dexteram ipſius manum, quæ inflammatione atque ulcere laborabat: idque fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio conualuit atque alteri ſimilis reddita eſt. Et quo in loco pictor uulnus acceperat, in eo memoriæ & grati animi declarandi cauſa, ſancti uiri depinxit imaginem: ut manus, quæ curationis beneficium acceperat medicum ſuum ſecundum Deum teſtaretur. Huic ſimile & aliud factū eſt.

Dæmō excluditur à puella.

Iob. 9.

Pſ. 67.

Oleo curat manū à dæmone inflāmatā.

Puerum ab impuro dæmone uexatum ſculptor quidam ad beatum uirum duxit. Qui cum magno uiro peccanti adſtitiſſet, propterea quod paruulus puer erat adſtantem quidam ad ſcultorem: Geſta, inquit, uir puerum, ut ſanctificationem aſſequatur. Quod ille fecit. Abſoluta autem precatione ambo diſceſſerunt. Poſtridie uerò ſculptor uenit lugens ac dolens, quod manus dolorem ferre non poſſet. Cumque ex eo quæreretur: Quid luges? Poſteaquam, inquit puerū geſtaui, manus mea incredibili dolore torquetur. Dæmon enim, relicto puero, inhæſit mihi: atque ille quidem curatus eſt, ego autem uerſor in diſcrimine. His uir beatus auditis ſubridens, dæmonem, quod talia feciſſet, contempſit: & pro miſero illo precans liberauit eum, nihil aliud ei præcipiens, ut faceret, niſi ut precationibus incumberet. At ille, neglecto uiri ſancti mandato, tumoremque & ardorem manus timens, ad medicos confugit, ut impleret id, quod dictum eſt: Qui peccat in eum, à quo factus eſt, incidet in manus medici. Erat enim manum ſuā perditurus. Itaque cum omnia in medicos & balnea conſumpſiſſet, & nihil adiumenti perciperet, ſed magis laboraret rurſus ad medicum, qui argentum non exigebat, ſed gratis operam ſuam egentibus impertiebat, acceſſit. Qui nihil moratus aut ueritus, Deum miſericordem obſecrauit, ut liberaretur: quod & factum eſt. Ille enim precibus poſtea incumbens, ut ſanctus iuſſerat, à doloribus & inflammatione liberatus eſt, adeo ut Deum laudans, artem ſuam ſolitam exerceret. Verum quando in eorum, qui à ſpiritibus immundis uexati curatique ſunt, mentionem incidimus, de apoſtata quodam uerba faciamus, eo quod non uulgarē utilitatem ea res afferre poteſt his, qui monaſticum habitum paruifaciunt & reprobant.

Eccl. 38.

Item ſeruū manū inflā[matā].

Iunior quidam ab improbo & graui dæmone ita uexabatur ut quoties illum affligebat, à nemine poſſet contineri. Omnes enim ſuperabat, omnes conterebat. Hunc miſerum ad uirum ſanctum, qui impuros eiuſmodi ſpiritus expellēdi gratiam à Deo habebat, adduxerunt. Qui præcioſæ Crucis telum dæmonibus formidabile, & oleum eius, uexati fronti cum adhibuiſſet, ille ſigno Crucis, tanquā clauo ignito, tranſfixus, charitate cępit, & ſpumas effundere, & furere, & dentibus frendere, ut non ab uno, ſed à multis dæmonibus uexari uideretur. Cum enim multi cū monachi tenerent, omnes ſuperauit & afflixit. Et cum diu ſic eſſet uexatus tandem ut mortuus iacuit. Quàobrem illum omnino à dæmone liberatum arbitrabamur. Sed cū poſtridie reuertiſſet, peiora patiebat. Cum igitur diu fuiſſet afflictus & uexatus à dæmone admirabatur Dei ſeruus, & ſecum ipſe cogitabat, cur ab eo dæmon non recederet: dixitque mihi, ut miſerū hominem interrogarem, qui eſſet, & unde ipſi tā improbi dæmonis incurſus contigiſſet. Cum igitur ille mente conſtitiſſet, diligenter quæſiui de ſtatu eius, & quomodo pueritiam tranſegiſſet. At ille: Cū, inquit, ingreſſus eſſem puer in monaſterium ſancti Ioannis in arce, (ſic enim Amaſeæ locus quidam appellabatur) ibique non paruo tempore manſiſſem piæ tandē exercitationis pertęſus & habitu monachi ſpreto exiui è monaſterio, & ſimul cū habitu uitā mutaui: nam & mulierem cognoui, & alia multa peccata commiſi. Itaque nunc, ut uidetis, ſum in hoc ſtatu, & ab immūdo ſpiritu miſerè detineor & affligor. Mihi ſi qd poteſtis, opitulamini. Hæc cum ex nobis uir ſanctus didiciſſet, immò uerò nos ab illo didiciſſemus, (Niſi enim ipſe cognouiſſet, nō præcepiſſet nobis, ut hominem uexatum de ſtatu ipſius interrogaremus. Qd quidem eo conſilio fecit, ut exemplo illius nos confirmaret, eoſque, qui uitam monaſticam & angelicā negligunt & aſpernantur, moneret, ut reſipiſcerent) ſuggeſſit illa uerba Iob: Qui uulnus meum cernitis timete: Et, Ne, dederis in commotionem pedem tuum. Et, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens ſe retro, aptus eſt ad regnum cælorum. Hæc ille & multa alia his ſimilia cum dixiſſet ad utilitatem & confirmationem præſentium monachorum: uexatum hominem ob ea, quæ dixerat, commiſeratus, ualde ſuſpirans & continenter orans ea. Dauidis uerba ex perſona miſeri illius hominis pronunciauit: Dixi, cōfitebor aduerſum me iniquitatem meam Domino & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Ac ſanctus quidem uir ad hunc uſque uerſum pſalmum pronunciauit. Non alienum autem eſt, ut uerſum qui ſequitur, adijciamus: Pro hac orabit ad te (non quilibet: ſed quis?) omnis ſanctus in tempore oportuno. Illud autem tempus eſt oportunum, cum petuntur à Deo, quę illi placēt. Petite enim, inquit, & dabitur uobis. Quærite, & inuenietis. Pulſate, & aperietur uobis. Cum igitur uexatus confeſſus eſſet, pro ipſo rurſum ſolitas preces uir ſanctus obtulit Deo: hortatuſque eſt ut in monaſterium, in quo erat, reuerteretur habitumque reciperet, quem abiecerat & affecerat contumelia. Quod ille cum ſtudioſè feciſſet, non eſt amplius à dæmone uexatus: ſed in monaſterio manſit prudenter-

Iob 6.

Luc. 9

Pſ. 31

Luc.

prudenterque ac modeſtè ſe geſſit. Quamobrem laudabant Deum, qui ibi erant atque dicebant: Hodiè ſalus domui huic facta eſt. Quoniam frater hic noſter mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Impletum & illud eſt: *Iaco. 5.* Multum ualet oratio iuſti aſſidua. Audiuit etiã ab illo is, qui curatus fuerat: Eccè ſanus factus es, noli amplius peccare. Sed iam reliqua miracula perſequamur.

Homo quidam eo laborans morbo, qui totum corpus depaſcitur ad ſanctum uirum confugit, ſupplicãs ut ſibi à Deo miſericordiam impetraret. Qui miſerũ morbo propè conſumptum adſpiciens, non mediocriter cõmotus eſt. Adhibita igitur oratione, unxit oculos eius & manus oleo ſancto: præcipiensque, nè uinum omnino guſtaret, dimiſit. Ille uerò libenter paruit, ſciens, quæ ab hominibus effici nequeunt, Deo eſſe facilia & exemplo Naaman Syri, *4. Re. 5* domum ſuam reuerſus eſt: Sed cum anni ſpatium præterijſſet rurſum idem uir rediit gratias agens Deo, & laudans illum, quod morbus amplius nõ ſerperet, ſed cohiberetur atque deficeret.

Alius quidam ad uirum ſanctum acceſſit, dicens, ſe ab urbe Cumano eſſe, & annum iam eſſe integrũ, ex quo lumen non uidiſſet. Et cauſa hæc erat: Cum illi controuerſia cum quodam in iudicio intercederet iurare coactus eſt: & tanquam periurij nullum eſſet crimen peierauit. Deus autem conſulens ſaluti eius, excæcauit eum. Quo quidem affectus ſupplicio, cum lucem non cerneret, & manu duceretur, uenit ad uirum Dei, & peccatum confeſſus eſt, & oculorum cæcitatem indicauit rectè colligens, Deum ſacerdotibus maximam poteſtatem per ſanctos apoſtolos tribuiſſe. Illis enim dixit: *Matt.* Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Proinde cũ uir admirabilis ſoluendi munus (ſuorum enim quiſque peccatorum catenis obſtringitur) atque curandi haberet Deum orauit omnipotẽtem, ut ipſi tum periurij ueniam tum oculorum ſanitatem concederet. *Cacũ ſacro oleo ſanat.* Et abſoluta ſuper eum precatione unxit illum oleo ſancto tribus diebus, & liberauit. Ita factum eſt, ut qui alienis manibus & alienis oculis ductus uenerat proprijs oculis in ſuam ciuitatem reuerſus ſit, Deum laudans. At hos quidem paucos è multis commemorauimus, quos de facie nouimus, qui curati ſũt. Magna enĩ quotidiè uirorum & fœminarum, & puerorum multitudo ad eum cõfugiebat, quicũuarij morbis, & manifeſtis, & occultis laborarent, miſericordiam Dei omnes aſſequabantur. Fœminæ pueros adhuc lactentes geſtabant, qui lugebant & querebantur, quòd nutrimento carerent ſuo. Et matres ipſæ dolebant, ꝙ lactis fontes eſſent exiccati. Miſerandum igitur erat ſpectaculum, & ſuſpitia ac gemitus clamoresquè uarij. Quid ageret uir Dei magnus, cũ matres ſimul ac filios lugentes uociferantesque cerneret, hos quidem propter famem illas autem, quod ſe filijs orbari animaduerterẽt, preſertim cum tam eſſet mitis, tam erga omnes clemens, tam miſericors? Nónne animus eius uehementer commouebatur? Commouebatur planè, ex quo etiam impetrabat poſtulata. Cũ enim precaretur, dicebat ea, *Exod.* quæ Moſes ille magnus: Domine, ſi dimittis eis peccata, dimitte: ſin minus, dele me de libro, quem ſcripſiſti. Quibus uerbis obſecrans Deum, efficiebat, ut miſereretur eorũ, qui miſericordiæ ipſius indigebant.

Precibus & oleo curat fæminarum. Operæprecium eſt igitur, ut ex multis mulieribus, quæ, cum id paterentur, ad eum confugerunt, & curatę ſunt, unam memoremus quæ cum eſſet curata, rediit ad monaſterium, & gratiam Dei prædicauit: Cum me, inquiens, lac defeciſſet ad ſanctum uirum acceſſi cum filio meo: eumque ille pro me precatus eſſet, & oleum dediſſet, è monaſterij foribus egrediẽti ubera lac ſuggeſſerunt, diuque tantam copiam effuderunt, ut & alios pueros lactare poſſem. Quã obrẽ qui eam ante uiderant domos alienas frequentare, ut filio lac inueniret: uidentes illã ſic abũdare, ut alijs etiam lac copioſè præberet, Deum collaudabant, cuius ita ampla ſunt beneficia, ut ubi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet, arbitror eſſe neminem. Quinetiam eos qui rectè ſentiunt, illi ſimile & par exiſtimaturos cenſeo, quod ſterili contigit. Nam quemadmodum illa pariendi quidem naturam habebat, ſed tamen parere non poterat: ſic & huius ubera natura quidem lactis fluxum habere debebant, ſed is exaruerat, ut per ſeruum Dei exuberaret. Veritatẽ enim dico in Chriſto. Multæ mulieres tum hoc morbo, tum alijs multis occultis & grauibus laborantes, ueniebant & Dei opẽ exorabant. Ac de curationibus quidem huiuſmodi, licet plurima dici poſsit, ſatis hæc ſint.

Nunc uideamus & aliam gratiam, huic ſancto uiro *4. Reg. 17.* conceſſam à Deo. Quæ quidem, ut ego ſentio non multum differt ab ea quam habuit Elias propheta, & quæ in Sareptis fuit declarata. Quanquam Theſbites quidem famis, quam ore ipſe ſuo populo intulerat, particeps fuit, & à uidua, quæ ſe filiumque neglexit, benignè ſuſceptus eſt hoſpitio. Cui ille gratiam hãc retulit, ut neque in hydria deeſſet farina, neque in naſe oleum. *Irruptio Perſarum in Ro. Imperij dit ionem.* Hic autem, quaſi ſecundus quidam Elias famem ipſe non intulit, ſed multos fame laborantes, precibus aluit. Cauſam autem exponam. Impiorum Perſarum in Rempublicam noſtram impetum omnes ſcimus cum nouus Nabuchodonoſor Choſroes Sebaſten uenit & Melitenen. Cum igitur in magnas tunc anguſtias atque diſcrimen adductæ res eſſet, uicini omnes ferè tum Nicopoli, tum Cæſarea, tum Comanis, tũ Zala, ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaſeã, tanquam in locum munitiſsimum ſe conferebant, non tam urbis præſidio, quam uiri ſancti precibus cõfiſi. Omnes enim & ciues & inquilini, qui magna ex parte erant Iberi, & hoſpites reliqui ſuas ſecundum Deum in hoc ſancto uiro ſpes collocarant. Ex eius.n. ore pendentes & uerba ipſius audientes, ſeruati ſunt. Merito igitur in tali tumultu innumerabilis hominũ multitudo in urbem concurrit. Sed cum ibi diu eſſet commorata, magna cibariorum penuria conſecuta eſt. Itaque omnes ad ſãctum ipſius monaſterium, tãquam tutiſsimum in portum, confugiebant, ut ſimul cum corporibus animos paſcerent. Quarè cum magnus quotidie ſumptus fieret, & fames in dies creſceret tum propter noſtros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ noſtræ aduerſarios, magna omnes in mœſtitia & anguſtijs uerſabamur. Cum enim multitudini panis ſubminiſtraretur, ſic exinanitæ ſunt arcæ monaſterij, in quibus farinæ conſeruabantur, ut ne unius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus eſſet. Cum igitur horrei cuſtodes monachi religioſiſsimi farinam imminui, & flagitantium cernerent creſcere multitudinem, ad uirum magnum acceſſerunt, illum ſcripturæ locum uſurpantes: *Act. 16.* Tranſiens in Macedoniam, adiuua nos: quoniam farina iam in arcis deficit & ſpes uictus nobis adimitur. At ille, nulla interpoſita mora, nihil dubitans, ſed opulentæ Dei miſericordiæ fidens in eum ingreſſus eſt locum, in quo arcæ erãt farina propè iam uacuæ. Et cum Deum obſecraſſet miniſtros hortatus eſt: Bono inquiens, animo eſtote: quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus Deus noſter elargietur. Spero enim quemadmodum olim ex hydria farina non defecit, ita nunc minimè defuturam. Nam licet inclinaueri-

tis ex

Pſ.74. tis ex hoc illud, (ut eſt in pſalmo dictum) hoc eſt, à pleno ad id, quod eſt inane, tamen fæx eius non erit exinanita. Sed edent omnes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum Deum noſtrum. His uerbis gaudio repleti religioſiſſimi monachi, alacriter mandata exequebantur, panem omnibus accedentibus diſtribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutriuerunt. Et eo ſanè maius miraculũ apparuit, quod cum farinæ in annũ paratæ nihil adderetur, & tantũ quotidie inſumeretur, tamen non ſolum non defecit, uerum etiam, poſt eaquam noua farina eſſet illata, farina uetus diu, immo ſemper ſatis fuit, ſicut ſcriptũ eſt: Comedetis uetera ſupra uetera, & uetera à conſpectu recentium eijcietis. Sine pœnitentia enim ſunt dona Dei. *Leu. 26.*

Rom. 11. Ac de miraculis quidem quæ à ſancto uiro geſta ſunt ſatis ſit hæc pauca commemoraſſe: reliqua alijs conquirenda & commemoranda relinquemus. Non tamẽ erit alienum, ut miraculum, quod in eum factũ eſt, recenſeamus. Ecquod iſtud eſt? Illud omnino mirum, quod ad eius pertinet reditum ad propriam ſedem: quam tamen nunquam omnino reliquit. Cum igitur duodecim annorum ſpatio, atq; eo amplius in monaſterio à ſe conſtituto manſiſſet & res admirabiles quas commemorauimus atque alias multas Dei auxilio perfeciſſet, ſumma miraculorum, quæ ab illo geſta ſunt, ea fuit, quã circa ipſum Deus oſtendit. Non.n. legatus, non angelus, ſed ipſe Deus, qui per turbinem & nebulas Iob fuerat allocutus: qui tardus eſt ad uindictam *Iob.38* & celer ad remunerationem: qui non relinquit omni*Pſ.124* no uirgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum, ut nõ diſcant malitiam iuſti: in fine certaminum claro præconio pugilem alloquitur: Accinge, inquiẽs, ſicut uir *Iob.40* lumbos tuos: Interrogabo te, tu autem mihi reſpondebis. Opinarìſne me aliter tecum loqui, quam ut iuſtus appareas? Hoc eſt uulnerum medicamentũ hæc certaminis corona, hæc patientiæ remuneratio, hoc futuræ mercedis pignus idẽ, qui dolere facit, rurſum recreat. Nemo putet, eum ſine tentationibus & afflictionibus, aut grauibus periculis totum tempus in monaſterio ſuo tranſegiſſe. Non enim deerant hoſtes *Multa patitur in monaſterio.* tum uiſibiles, tum inuiſibiles, qui conijcerent eum in caminum tentationum, perturbationũq; flammam incenderent, & doloribus eius adderent incrementũ: ut illum pſalmi uerſum poſſet dicere: Super dolorem uulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis ſanctum monaſterium ita uexabant, ut tæde*Pſ.68.* ret nos etiam uiuere, niſi angelus Domini deſcendiſſet, & flammam ignis diſcuſſiſſet feciſſetque medium *Dan. 3.* caminum ignis, ut ſpiritum roris refrigerãtem. Quoniam igitur oportebat aurum probatum è fornace eximi, ut ſplendidius uideretur, (tales enim ſunt Sancti, qui tranſeunt per tentationes: quorum ſub perſo*Pſ.65.* na, Tranſiuimus, inquit Dauid, per ignem & aquam & eduxiſti nos in refrigerium) eduxit & egregium pugnatorem in refrigerium Deus, qui tẽtationes diſſoluit: Non te, inquiens, deſeram nec derelinquam: *Ioſ.1.* quemadmodum & Apoſtolus ait: Fidelis autem eſt *1.Cor. 10.* Deus, qui non patietur uos tentari ſupra id, quo poteſtis ſuſtinere: ſed faciet cum tentatione & prouentum tentationis. Verum quonam huius exitus aut liberatio, breuiter audiamus.

Cum ex hac uita diſceſſiſſet is, quem Deus arcanis quibuſdam de cauſis, quas ipſe nouit, in ſedem huius ærumnoſi magnique uiri irrepere permiſerat, cumq; pius populus paſtorem doctoremq; ſuum flagitaret, & ad piæ memoriæ Imperatores Iuſtinum & Tiberiũ in primiſque ad imperatorum & regum omniũ uerũ Imperatorem ac Regem Deum noſtrum exclamaret, ut fidei cuſtos, Trinitatis buccinator, rectæq; religionis defenſor, qui omnia omnibus fiebat, ut plures lucriſaceret, ſibi redderetur: ſuſcipientes illi diuinum populi fideliſſimi ſtudium, & charitatis ardorẽ, quo ipſi quoque iampridem erga ſanctum uirum flagrabant, pio populo id, quod petebat, cõceſſerunt. Illud enim ſemper optauerant, cum multis alijs de cauſis, tum ob eam præcipuè, quòd eos imperatores futuros prædixerat. De quibus, quamuis ad orationis exitum properemus, tamẽ cum tempus hoc exigat pauca dicenda ſunt, ne in illius, qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quæ igitur illis prænunciata fuerint, commemorabo. *M… 25*

Tribus circiter annis ante Imperium Iuſtini, futura proſpicienti & magno Pontifici patefactum fuit, ipſum imperaturum. Qui, nulla interpoſita mora, ut eum in Dei timore confirmaret, turſus que uitam eius ad pietatem incenderet, cum in Iucundiani quodã die Senatus haberetur in remotum quendam locum Dei ſeruus Eutychius Iuſtinum ſeduxit, quo quidem in loco feneſtra erat, (hoc enim erit ſignum, ut lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban teſtimonium fuit) &: Audi, inquit, ampliſſimè uir, quamuis humilis ego ſim ſeruus & ſacerdos Dei, ſignificauit mihi Deus, te poſt auunculum tuum fore Imperatorẽ: quare uide, ne huc illuc occupationibus diſtraharis: ſed attende tibi & operam da, ut dignus euadas, qui Dei perficias uoluntatem. His auditis, Iuſtinus gratias egit Deo, & uiro magno reſpondit ad hunc modum: Deus me dignum faciat, ut uolũtati eius temperem, meque gubernem & regam arbitrio … Atque hæc quidem ſic acta ſunt. Cum autem uir magnus eſſet in inſula, quæ Principo appellabatur, quodam die narrabat nobis: In uiſione, inquiens, noctu quidam mihi gladium dedit duorum imagines continentem, Iuſtini & coniugis eius qui & mihi attribuãt. Sed quidnam id ſignificaret, ab eo quæſiuit u… ex ijs, qui illic præſto erant, num illius gladii u… ſectionem aliquam, uel rei finem portendi ſciret. Minimè, inquit ille, ſed hi ipſi regnabunt, & me liberabunt: imperatorio .n. habitu indutos aſpicat. Q… imperauerint, perſpicuum eſt. Quod autem … beratus, quodq; exilij eius multæ ultiones extiterint omnes nouimus. Atque hæc quidem ab illo prænunciata perfectaque ſunt.

Quid porrò de piæ memoriæ Tiberio prædix… uideamus. Primum quidem ipſum Tiberium notat apud Iuſtinum, antequam eſſet Imperator, colloca uit. Deinde cum apud Sirmium Abarici belli cauſa ageret, ſcripſit ad eum uir admirabilis. Scribendi tem hæc fuit occaſio. Tribunus quidam militũ Amaſeæ commorantium, cupiens apud Tiberium gratiam inire, acceptis à ſancto uiro literis commend… ad eum alacri animo Sirmium profectus eſt. Atq… lius quidem epiſtolæ argumentum erat eiuſm… Sed tamen Imperij quoque prænunciationem continebat. Poſt prooemium enim epiſtolæ ſequebantur hæc uerba: Nunc quidem in parte Reipublicæ gubernacula tibi commiſit Deus mox autem & finem concedet. Hoc nemo noſtrum tũc animaduertit. Sed ubi Cæſar creatus eſt, tũc intelleximus. Epiſtolam enim ille, ut poſtea audiuimus, ſeruauit. Ac de duorũ quidem Imperatorũ prædictione ſatis dictum eſt. Quid autem & de præſenti Imperatore Mauritio Chriſtiano ſtudioſiſſimo, iã duodeuiginti annos prænunciarit, explicemus. *Item T… rum*

Cum ageret uir ſanctus in monaſterio in ea rerum perturbatione, contigit, ut omnes, qui Ponti prouinciam incolebant, uenirent ad ſanctum hunc uirum, magnam ex illius ſermone utilitatem percepturi. Cumque, ut in colloquijs fit alij alias prouincias laudarent,

darent,

darent, magnus Dei uir, cum de Arabiſenorũ ciuitate mẽtio fieret, uenuſtè dicebat ad principes, qui indè uenerant: Magna eſt ciuitas ueſtra, & de illo meritò dici poteſt: È Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? *Iohã. 1* *Luc. 14* Id autem ità pronunciabat, ut non diceret, ſe id affirmare, nè ſe ſublimem, ſed humilem oſtenderet. Omnis enim, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Et hæc quidẽ Amaſeę prædicta ſunt.

Cum aũt Deo placuiſſet, ut ſuã in ſedem reſtitueretur, biẽnio ante obitũ Tiberij Imperatoris cõtigit, ut ipſe Tiberius in morbũ incideret. Et inuiſit eũ Dei ſeruus, atq; conualuit. Per uiſum.n. intellexerat, tunc eũ nõ eſſe moriturũ. Cum igitur multa dicerẽtur de ſucceſſore, ſi quid humanitus ei cõtigiſſet; Nõ morietur, dicebat uir magnus. Et cũ diuerſis nominatẽtur, beatus nihil reſpondebat. Sed cũ piiſsimus hic Imperator Mauritius nominatus eſſet, ſe colligẽs, ea, quæ antè cognouerat atq; ꝓdixerat, aperuit: Verè non eſt *Item Alauritium.* alius, inquiens, idque iureiurando aſſeruit. Tunc igiť & quæ Amaſeæ dicta fuerant, meminimus. Quãobrẽm de his nemo dubitet. Idcircò.n. & ꝑſonas, & tẽpora, & loca, & occaſiones expreſsimus, nè quis nos putaret hęc in ei⁹ gratiã cõfinxiſſe. Qui.n. capit, capiat: & q̃ nõ uult credere, nè credat. Quid.n. mihi de his, q̃ ſũt foris, iudicare? Sed eò reuertamur, undè digreſsi ſumus, cũ de uiri ſancti reuocatione loqueremur.

Cum igitur Chriſti amantiſsimi populi clamores exaudiuiſſent Iuſtinus & Tiberius Imperatores, ſtatim magna cũ celeritate ingentiq; gaudio ſcribas generoſiſsimos miſerunt ad ſanctũ uirũ, ut eum uel inuitum & recuſantẽ ad regiã ciuitatẽ reducerent. Hi cũ ad eum perueniſſent, reddiderunt ei literas Imperatorũ. Quas ille cum perlegiſſet, ſuſpiciens in cælũ, & lachrymãs, egit gratias Deo: Ecce, inquiens, Dñe, *Pſal. 138.* labia mea non prohibebo. Qm̃ tu cognouiſti cogitationes meas de longè, ſemitã meam & funiculũ meũ inueſtigaſti, & oẽs uias meas præuidiſti. Mirabilis facta eſt etiam ex me ſcientia tua: confirmata eſt, & nõ potero ad eam. Quis nouit mentẽ Dñi, aut quis conſiliarius eius fuit? Quis ea, quæ Deus altiſsimus decreuit, diſsipabit? Num dicet figmentũ ei, qui ſe finxit: Cur me feciſti ſic? Audiui auditionẽ tuam, Dñe, & timui. Cogitaui opera tua, & obſtupui. His & aliis multis uerbis cum gratias egiſſet, & in ſancto monaſterio diuinũ ſacrificiũ obtuliſſet, in ſede conſtitutus *Feſtum exaltationis S Crucis.* (dies tunc erat Dñica) poſt̃ ſalutiferæ etiã Crucis memoriã die quartadecima menſis Septembris ſplendidè celebrauimus: monaſterio & omnibus habitantibus in eo benedixit, uniuerſæq; ciuitati: oẽſque Deo cõmendans, iter ſuſcepit. Comitatus eſt autẽ eũ uſq; ad regiã ciuitatẽ Archiepiſcopus. Videre licuit nouũ planè ſpectaculum, & diuina illius anima dignũ, mixta inter ſe contraria, dolorẽ & gaudiũ, luctum, & lætitiam, cũ alij quidẽ ob eius diſceſſum dolerent, alij propter ipſius reuocationẽ lætarẽtur. Diuerſas eorũ oculi lachrymas effundebant, partim mœroris, partim gaudij plenas: immò uero ob nimiã exultationẽ, lachrymæ ex omniũ oculis affluebant. Lachrymę .n. (ut oẽs ſcitis) etiã cum ingens gaudiũ præceſſerit, oboriuntur, q̃ nec cor affligunt, nec animos eorũ, quorum uiſcera cõmouentur, excruciant. Vbi.n. peccatũ non anteceſsit, nec dolores conſequuntur. Princeps apoſtolorũ peccauerat, ideò amare dicitur fle*Matt. 26.*uiſſe. Quòd ſi peccata non adſint, obortæ lachrymæ, lachrymæ, ſed lætitiæ latices ſunt appellandæ. Vtrũque in ipſa uite fieri uidemus. Cum amputatur & circunfoditur, tanq̃ dolens lachrymat: Contrà cùm luxuriat, & racemos pendentes undiquè habet, lætitiã atque hilaritatem his præbet, qui eam coluerunt. Hoc igitur modo Dei ſeruus omnes, qui ciuitatem incolebãt, lætitia afficiens & gaudio, cũ eos Dño cõmẽdaſſet, uix tãdẽ ab illis diuelli potuit, & proficiſci.

Quis ea, quæ tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate ualeat explicare? Quæ lingua narrare queat aſsiduos & uarios concurſus & cõgreſſus, fauſtas acclamationes, cum una oẽs, & clara uoce dicerent: Benedictus, qui uenit in nomine Domini: Et, *Pſal. 117.* Gloria in excelſis Deo, & in terra pax? *Luc 2.* Sciebant.n. qui ità clamabant, à Domino dictum eſſe: Qui uos *Matt. 10.* accipit, me accipit: Et qui accipit iuſtum in nomine Iuſti, mercedem iuſti accipiet. Infirmos autem iuxta uiam afferebant, ut uel umbra fortis uiri eos attingeret. Qui pro ratione fidei à Deo auxilium accipiebant. Accidit & res admirabilis: nã cum ab Euchaitis uir ſanctus diſcederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, ſic eſt à multitudine conculcata, ut de ipſius, deque filij eius ſalutem oẽs deſperarent. Quæ tñ euaſit incolumis, morbuſq; deceſsit. Atq; ità totũ iter noſtrum perfecimus. Cum antẽ ad Nicomedenſium metropolim perueniſſemus, uidebamur nobis alium in mundum ueniſſe. *Act. 12* Quarè tanquàm è ſomno excitati, utrum ea eſſent uera, cogitabamus. Et quẽadmodum narrat hiſtoria de Principe Apoſtolorum, q, cum angelus Petri latus attigiſſet, dixit ei: Cingere, & calcea te caligas tuas, & ſequere me. Tranſeuntes autem primam, & ſecundam cuſtodiam, uenerunt ad portam ferream, quæ ultrò aperta eſt eis. Poſt hæc aũt exiſtimabat Petrus, ſe uiſum uidere. Sic & magno contigit Eutychio. Cum enim Nicomediam perueniſſemus, uerè cognouimus, Deum miſiſſe angelũ ſuum, & Petri imitatorẽ eripuiſſe de manu omnium, qui ei ſtruxiſſent inſidias. Nõ ſolum enim fidelis & Chriſti ſtudioſus populus, regale ſacerdotium, gens ſancta, cõgruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo, ſed incredulus etiã & à grege noſtro alienus populus Hebreorũ, ꝓpemodũ *Matt. 21.* pueros illos imitans, clamabat. Benedictus qui uenit in nomine Dñi: Et, Creſcet fides Chriſtianorum.

Cum hoc igitur honore & honeſta peregrinatione in urbium reginam ingreſſus eſt propugnator, ut *Redit Conſtãtinopolim ad ſedem ſuam.* fortis olim ac magnus Athanaſius Alexandriam. Talia enim de ipſo diuus Gregorius conſcripſit: Neque aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim aſinæ uirum illum portabant: & rami ac ſtragulæ ueſtes uariæ illum excipiebant: & alij præcinebant ac præſultabãt. Neq; uerò ſolũ multitudo puerorũ, ſed omniũ linguæ certatim fauſtis acclamationibus utebantur. Prætereo uarios plauſus & thura, quę incedebantur, atque ignes, qui ità ubiquè fiebãt, ut tota urbs ardere uideretur. Omitto conuiuia publica, & noua ædificia, & quæcunq; ſolent ciuitates efficere, ut gaudiũ lætitiamque ſignificent: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò uir admirandus & magnus Eutychius exceptus eſt celebritate, ut cum honorificæ multæ iam fuerint, nulla poſt hominum memoriã ſplendidior extiterit. Illud igitur Eſaiæ prophetæ eximij meritò huic congruere dixeris. Adducent fratres ipſorũ (id eſt, uiri fideles, & pij) Leuitas *Eſai. 66.* & Sacerdotes in ſplẽdidis mulis cum uehiculis in ſanctam ciuitatem munus Domino. An nõ ità fuit? Immò uerò patrem paſtoremque ac magiſtrum ſuũ fidelis populus duxit in ſanctam ciuitatem, nouam Hieruſalem atque reginam urbium.

Quis dicendo aſſequi poſsit res admirandas, quæ tunc terra marique geſtæ ſunt? Quomodò mare conſtratum ſit, tergaque ſua nauibus ſubiiciens, terræ factum fuerit ſimile, adeò ut ſine impedimento poſſent omnes ſuper ipſum incedere? Nemo.n. præ hominũ multitudine poterat aquam à terra diſcernere. Et erat terra omnis atq; mare labium unum, uoxque

una diuinæ & cæleſtis omniũ, ſimul Domini & creatoris ſui Dei gloriam celebrantium. Hæc dicta ſunt, ut qui ſciunt, recordentur, & ut qui neſciunt, diſcát. Quid porrò? Prætermittemũ ne reliqua? Minimè uerò. Quæ nam iſta ſunt? Diuino conſilio factum eſt, ut undè diſceſſus principium fuit, indè reditus etiam initium habuerit. Cũ.n. dies feſtus ſancti Timothei in Hormiſda, ut antè diximus, celebraretur, illinc uir pius ſacrificium faciens ſublatus eſt, & ea pertulit, q̃ paſſus eſt. Cum autẽ curſum expleſſet, tanquàm ſol, exultauit ut gigas currens uiam à ſummo cæli, & occurſus eius uſque ad ſummam eius. Rurſus enim in Hormiſda reſtitutus eſt, tanquàm ſponſus ingrediens in thalamum ſuum. Et non fuit, qui ſe abſconderet, aut calore eius nõ frueref. Omnes enim fideles, ſanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt, uel per uiſum, per per tactũ. Multi etiam per ſalutationẽ & dulcẽ congreſſum delectabantur. Alij per auditũ uehementer gaudebant. Fama.n. eius paulò pòſt per oẽm terram eſt peruagata. Cùm igitur noctem ibi tranſegiſſet, manè ſumpto ſuperhumerali, quod ſecũ ipſe ſemper geſtabat, cum ſancto clero ſuo in auguſtam ædem ſanctæ, & immaculatæ Dominæ noſtræ, Dei genitricis & ſemper uirginis Mariæ, quæ in Blachernis ſita eſt, conceſsit. Illic.n. erant pij Imperatores Iuſtinus & Tiberius: qui hilari uultu, & magno cũ honore ſanctũ uirum ſuſcipientes, quæ tempori cõueniebant, collocuti ſunt. Et quia dies erat Dñica, & diuinum ipſe ſacrificiũ erat facturus eũ dimiſerũt.

Dies feſtus S. Timothei.

Pſ. 18.

Ibidẽ. Quis non commemoret hic opportunè uerba illa Pſalmi: Dies diei eructat uerbum, & nox nocti indicat ſcientiam? Si quis enim illam tempeſtatis, & tentationis, ſeu perſecutionis diem ac noctem cum hac reuocationis, & reditus eius, ſummaque pacis ac tranquillitatis die nocteque comparet, magnam ſapientiam, & ſcientiam in utroque tempore negocioque reperiret. Nam in perſecutionis tempore ſabbatum & hyems erat. Vigeſimo enim ſecundo menſis Ianuarij die uir ſanctus tentatus & eiectus fuit. Reuocatus aũt eſt die tertia menſis Octobris, quæ erat Dominica. Qua quidem die & illi, qui uiro ſancto inſidias ſtruxerant, atque eum in exilium eiecerant, Aetherius & Addæus, quorũ hic quidem Vrbis Præfectus erat, ille autẽ Antiochiæ curator, mortui ſunt. Et quemadmodum ambo uirum ſanctum eiiciendum curauerant, ità meritam ambo mercedem perceperunt. In hac igitur die & uir optimus ſedem recepit atque Eccleſiam ſuam, & ipſi priuati ſunt uita multis annis antè, quàm ipſe reuocaretur. Prophetica item illa uerba huc poſſunt accõmodari: Et erit, quo in loco dictum fuit: Hic populus meus non eſt, (ut quibuſdam tunc uidebatur) uos illic filij Dei uiuentis uocabimini. In Hormiſda.n. ut dictum eſt, facta fuit reuocatio. Qui uerò ſtadia, equitatus, & huiuſmodi res cogitant, ignorant illud: Beati, qui perſecutionẽ patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum: Beati eſtis, cum maledixerint uobis homines, & perſecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum uos, mentientes, propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces ueſtra copioſa eſt in cælis.

Oſee. 1

Matt. 5.

Iam & de ſuperhumerali pauca dicenda ſunt. Neque enim illi in ea expulſione fuit ereptum, ſed apud eum manſit. Cum enim quidam e clericis ſuaderent Aetherio, ut ipſum adimeret ſancto uiro, ille, neglectis eorũ uerbis, recuſauit. Itaque cum ipſe in indignatione uerſaretur, eis, qui ad ſe inuiſendum uenerant, confeſſus eſt: Quæ, inquiens, feci Dño Eutychio, ea in me cumulatè reciderunt. Per homines eius oppugnaui eũ, per homines meos oppugnatus ſum. Veſtimenta illius diripui, omnia mihi direpta ſunt. Vnũ tantum non ademi, id mihi quoq; relictũ eſt. Cum enim me clerici cohortarentur, ut illa adimerem ſuperhumerale, id non feci. Et ecce cum in hac ſim calamitate, zona tantum, & dignitatis meæ inſignia non ſunt à me ſublata. Lugens ille quidem hæc narrabat, pœnitentiæ tamen tempus non inuenit, quamuis multis lachrymis eam quæſiuiſſet. Ac de his quidem ſatis. Ad rem inſtitutam redeamus.

Confeſſio Aetherij perſecutoris eius

Cum uir ſanctus, ut dictum eſt, cum Imperatoribus congreſſus eſſet, & uix tandem ab illis diuelli potuiſſet, uidens populum, Chriſti paſtoriſque ſui ſtudioſum, ſine interpellatione gratias agentẽ Deo, precatus eſt eum, ut bonus ipſius eſſet remunerator. Atque ità cum uniuerſo populo fideli in ſanctam Dei magnam Eccleſiam ingreſſus eſt, non ſine labore tamen, tanquàm in regnum Dei, cum magna premeret multitudo, quæ diuinum templum occuparat. Cũq; in locum editum, ut Moſes olim in monte Sinai, aſcẽdiſſet, ſublatis ad Deum manibus, populi preces & ſupplicationes cæleſti Deo, & patri offerre, Deique miſericordiam ad populum deducere uidebatur. Neque enim illud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitruus autem, & buccinæ progredientes, id eſt, aptæ diuinorum oraculorum lectiones, clarius & uehementius pronunciatæ, cum timore & magna compunctione peragebantur. Quid tũ? Diuina caligo ſanctum operuit altare, ſuper quo cum incruentum ſacrificium obtuliſſet, fidei populo diſtribuit: quæ quidem diſtributio ab hora tertia ad nonam uſque perducta eſt, cum omnes ab ipſo uellent accipere communionem. Quotiès enim diſtribuebat, omnes ad eum ſine ceſſatione concurrebant. Nam qui rectè ſentire ſoliti erant, nulla uidendi eum ſatietate afficiebant. Sed quanto quis illi magis hærebat, tanto magis attrahebatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrũ, quod arcana quadam illius ui naturali pertrahitur. Ità uir admirabilis omnes, qui uidendi ipſum ſtudio tenebantur, amanter attrahebat. Erat enim totus gratioſus in habitu, ſpecioſus tũ animi, tum corporis pulchritudine, ſublimis operibus, ſenſu humilis, uirtute uenerandus, necnon congreſſu ualdè benignus & affabilis, manſuetus, miſericors, ſermone dulcis, ſed dulcior moribus, adſpectu angelicus, animo multo magis. Nequeo omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, geſtus, aptam omnium membrorum confirmationem, undè plerunquè interior homo dignoſcitur: uultus hilaritatem, & gratiã, de quo Salomon: Cor, inquit, gaudens (in Domino mirum) exhilarat faciem: oculos lætos, & pupillas eorum integras: (tales ſunt enim, qui adſpiciunt recta, & qui annuunt iuſta) dentes candidos, (purus.n. eſt & cæleſtis iuſtorum cibus) ignita labra, ardentia uerba & pura, & gratias ab illis ſtillantes, contractas & rectas aures, ad omnẽ diuinam uocem ſuſcipiendã idoneas: collum, ut Dauidis turrem, ædificatũ, atque ad ferendum Chriſti, & ſpiritale diuinæ charitatis iugum, & Eccleſiarum ſolicitudinem accommodatũ, albam ſacri capitis comam, & Aaron barbam ſimilem, qua uitæ ſplendor & perfectio ſignificabatur: ad hæc corporis fragrantiam, tanquàm unguentum, quod deſcendit in oram ueſtimenti ſacerdotalis, ætatis moderationem, quæ ætatem ſecundum Chriſtum perfectam oſtendebat, latas manus, quæ liberalitatis amplitudinem indicabant, congruentes digitos & aptos ad diuinos ſermones & dogmata cõſcribenda: rectos omninò pedes ac firmos, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtrã declinantes, ſed per tritã & regiã ſemitam, quam bos & aſinus, id eſt, populus Chriſtianus

Pro. 15.

Cãt. 4.

Pſ. 1.

ſtianus, ex Iudæis Gentibuſque collectus, calcat Incedentes.

Eſa. 52. Quis compoſitum eius inceſſum, & pulchros totius corporis motus deſcribat? Sic enim incedunt modeſti ſpecioſique pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Ea quo quidem inceſſu, diuinus & perpetuus ipſorum animi motus agnoſcitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ità in eius facie florescentem, ut mali Punici corticem, aut cuiſpiam alterius pallentis pomi colorem ſuaui odore coniunctum? Talis profectò eſt uerè temperantium uita, durior illa quidem, ſed quæ uariorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis ſpiritalibus: & ſpirat, ut ſcriptum eſt, alijs quidē odorem mortis in mortem, alijs autem odorem uitæ in uitam. Quis non admiretur firmum & ſtabilem & conſtantem doctrinæ eius ſermonem, quem nocte & die facere non deſinebat, ut, quemadmodum de magno Baſilio diuus Gregorius ait, & tranquillè reprehenderet, & docendo laudaret: & utrunque ità moderaretur, ut neutra ratione offenderet: ſed, & in reprehendendo patris dulcedinem, & in laudando grauitatem ſeruaret, ut nec lenitas diſſoluta, nec grauitas aſpera: ſed illa prudens, hæc modeſta, utraque ſapiēs uideretur. Quid uobis deſcribam uirum, quem anteà Paulus expreſsit, cum magnum illum Pontificem cælos penetrantem laudaret? Illuc enim uſq; audet oratio peruenire: ſi quidem Chriſtos eſſe didici eos, qui ſecundum Chriſti præcepta uiuunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc eſſet in terra, à ſpiritu ſublatus, terram reliquerat, & extra carnem & mundum ſemper erat: uitamque his, quæ cernuntur, agebat ſublimiorem, diuinas illas formas ſuſcipiens, quæ cū inferioribus & mutabilibus iſtis nō cōmiſcent. Verè purum Dei ſpeculum ſemper fuit, lumini lumen adiungēs, & ſplendidius obſcuriori. Cū Angelis uerſabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo homines conſecrabat, & ſuperiori mundo per ſanctum baptiſma, atque alia ſpiritalia munera procreabat. Quis hæc & his ſimilia de uiro diuino pro dignitate recenſebit? Quis orator, quis diuinarum narrationum ſcriptor hæc, ut decet, perſequetur? Vtinam adeſſet diuus Gregorius, ut nunc etiam magnū Baſilium laudaret. Nā huius ſancti uiri ſunt multæ magnæque uirtutes, & ad Sancti Baſilij menſuram accedentes. Sufficit autem diſcipulo (ait Dñs) ſi ſit ſicut magiſter eius. Vtinam, inquam, beatus ille adeſſet, qui uirtutes has dignè pronunciaret. Neque enim ego, qui nec dicendi facultate, nec ſcientia ualeo, ſum ad illas idoneus explicandas. Itaque ueritus, nè ſimilis ei deprehenderer, qui talentum unum accepit atque defodit: & in periculum inciderem, illis argumentum materiamque ſuggeſsi, qui res ab illo geſtas ualent conſcribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis uerſamur. Neceſsè eſt autem, ut quæ uir optimus poſt reditum geſsit, paucis exponamus.

2. Cor. 2.

Matt. 10.

Matt. 25.

Vixitne (ut rurſum utar illis uerbis, quæ de magno Athanaſio diuus Gregorius ſcripſit) ut tanti populi præfectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum uixit? In adeundis periculis pro ueritate cuipiam ceſsit? An ea certaminibus minus honoris, quàm alij, reportauit? An poſt reditum aliquid de priſtina uirtute conſtantiaque remiſit? Nequaquàm, ſed iſdem ſemper in eius uita, tanquam in lyra, concentus fuit. Facta, uerba, certamina, pericula, quę ante reditum, quæ poſt reditum ab illo geſta ſunt, perpetuā uiri conſtantiam probitatemque teſtantur. Nam poſteaquàm recepit eccleſiam, ità ſe comiter benigneque geſsit, ut ne inimicis quidem reditus eius fuerit iniucundus. Verū hæc alij admirētur & laudent, quibus ocium eſt paruas etiā illius res geſtas admirari. Cum paruas dico, eum cum ſeipſo, & res illius inter ipſas comparo. Paucæ enim ex rebus ab illo geſtis ſatis eſſent ad alium illuſtrandum. Quæ igitur per nouum hunc Athanaſium poſt eius reditum Deus geſſerit, uideamus. Nemo putet, eum ea rerum perturbatione ullam ſpiritalium numerum iacturam feciſſe, aut ea ullo pacto fuiſſe imminuta. Quinetiam aucta cumulataque ſunt, ut ex iis, quæ pauca de multis commemorabimus, intelligetis.

Vos, qui reditum eius memoria tenetis, non ignoratis magnam ad diuturnam (antequàm reuerteretur, peſtem extitiſſe: quæ quidem ità ſæuiebat, ut, niſi hic à Deo electus, tanquam alter Phinees, obſtitiſſet, omne genus hominum atque omnis ætas interiiſſet. *Nu. 25* Quomodò autem placatus eſt Deus? Supplicationibus, quas ipſe cū Chriſti ſtudioſo populo adhibuit, à ſanctiſsima magna Eccleſia incipiens, uſque ad ædē ſanctæ & immaculatæ Dominæ noſtræ, Dei genitricis ſemperque uirginis Marię, quæ in Blachernis colitur. Dū igitur ſupplicationes ad Chriſtum Deum noſtrum, quem ipſa Virgo de Spiritu ſancto cōcepit, fierent, pepercit ille populo, angelūq; cohibuit, qui ciuitatē ſine intermiſsione percutiebat. Imitatus eſt in hac re uir admirabilis Dauid Prophetam, qui, cū propter populi enumerationem peſtis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego peccaui, dem ego pœnas. Iſti quid peccauerunt? Et poſtquàm uidit angelum in area Ornan Iebuſæi, orauitque eum, immò uerò Dominum nè extenderet manum in Hieruſalē, exauditus eſt. Quamobrèm & altare conſtituit in ipſa area, & Dño boues immolauit, & placatus eſt, & mors ſæuire deſiit. Nōnne magnus ac manſuetus Eutychius, offerens rationabile & incruentū ſacrificiū Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demiſiſſet, niſi populi ſalutem impetraſſet. Ab eo igitur die, uſque ad beati uiri uitæ finem Chriſtus Deus noſter à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditus quidem ipſius primum opus hoc fuit, quo ſalutē omnibus communem impetrauit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, uideamus.

Supplicationibus ab Eccleſia ad Eccleſiā factis, ſāctꝰ uir peſtilentiam abegit.

2. Reg. 24.

Nobilis quidam puer, qui apud Calopodium Auguſtæ primicerium manebat, immò uerò ab eo nutritus fuerat, aduerſo quodam caſu in oculo iniuriā acceperat, & magno in diſcrimine uerſabatur. Nam medici, qui eum curabant, adiumēti nihil attulerāt: ſed contrà potius morbum auxerant. Quamobrèm ad optimum medicum confugit, qui ſolis precibus ualebat morbum expellere. Quod & factum eſt. Nā ſolita precatione adhibita, precioſo oleo laborantem oculum inunxit: & Dei gratia reſtitutus eſt ſanitati. Sed aliud admirabilius uideamus.

Cum Cyrillo Catulo multis annis uxor uixerat. Quæ cū in aquam intercutē incidiſſet, & multum in medicos impendiſſet, nihil opis inuēnit, ſed de ſalute deſperabat. Hanc maritus in uaria loca ducendam curauit, fore ſperans, ut aeris mutatione conualeſceret. Fortè tunc uir ſanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Chriſti uxoriſque ſuæ amans intellexiſſet, & uiro ſancto notus eſſet, nulla interpoſita mora, mulierem ad eū duxit, ſupplicans, ut pro illa Deū obſecraret, ut à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, ut molem uentris eius ſpectantes omnes admiraremur. Verum cum ille precatus eſſet, & oleo ſancto unxiſſet, dimiſit eam. Poſt aliquot autem dies cum uir ſanctus eodem in loco eſſet, uir duxit uxorē ſuam, gratias agens Deo, & omnibus oſtendens eam ab illo morbo, & calamitate liberatam. Sic enim tumor uentris euanuerat, ut eo morbo nunquam laboraſſe uideretur. Quo quidē miraculo perſpecto, multi

Hydropicam ſanitati reſtituit.

multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta. Verum nè quibuſdam narrare uidear incredibilia, finem faciam. Neq; enim ultra Gades, ut diuus ait Gregorius, tranſeundum. Et magnus ille Nyſſenſium Pontifex Gregorius, docens orationem non eſſe longius protrahendam, q̄ gratiarum menſuram patiatur, de ſorore ſua ſic loquitur: Hæc ab illa geſta ſunt omnia: quæ licet incredibilia uideantur, uera tamē ſunt, & credibilia apud eos, quibus ea planè nota fuit. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuiſſe putant: hi neſciunt, pro ratione fidei munerum fieri diſtributionem, ut fide puſillis parua tribuantur, magna autē illis, qui fidei ſunt amplitudine præditi. Verum nè Dei muneribus detrahendi occaſio detur incredulis, ſublimiora miracula prætermittemus, hæc, quæ cenſuimus, ſatis eſſe ad hiſtoriam abſoluendam exiſtimantes. Quæ quidē uerba de magno item Eutychio dicta ſcriptaque intelligantur.

Cum igitur Dei ſeruus curſum confeciſſet, fidemque ſeruaſſet, deinceps repoſitam ſibi iuſtitiæ coronā expectabat. Vixit, poſteaquàm reuocatus eſt, & in ſublimem ſedem reſtitutus, annos quatuor, & menſes ſex: ut omnes uitę ipſius anni fuerint ſeptuaginta. In eo autem ocio quos aduerſus omnem hæreſim, ſpiritu ſancto adiuuante, ſermones conſcripſerat, omnibus fidelibus & Orthodoxæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ filiis promulgauit, cum eos exemplo prius, & uita planiſsimè & apertiſsimè comprobaſſet. Docuit non eſſe fimo & luto, hoc eſt, uitæ caducæ, & rebus iſtis inſtabilibus inhærendum. Hanc.n. uitam eſſe ue luti figuli rotam, quæ aſsiduè impletur & circonuoluitur, aut lunæ ſimilē, quæ perpetuis mutationibus obnoxia nunq̄ in eodē ſtatu permanet. Cū igitur ità uixiſſet, ut uiuendi norma poſſet eſſe Pōtificibus: ſic aūt docuiſſet, ut rectæ diſciplinæ regulam dogmata eius cōtinerent, cupiebat iā diſſolui, & eſſe cū Chriſto, licet propter multorū ſalutē in carne manere magis eſſe neceſſarium iudicaret. Sed ipſum quoq;, cum homo eſſet, animi a corpore ſeiunctionē ſubire oportebat. Qua quidem de re quotidiè philoſophabatur, & eadem, quæ Baſilius & Gregorius, ſentiebat & loquebatur. Quorum unus: Carnem, inquit, deſpice, quæ præterit: animum cura, qui eſt immortalis. Alter autem: Vtinàm, inquit, grauem hanc exuar tunicā, ut accipiam leuiorem.

Vita hæc quibus cō parāda.

In his ille uerſatus, & ſemper hæc meditans, & cū magnis patribus ità uiuens, ut non minus Baſilij, & Gregoriorum, & magni Dionyſij, & reliquorum ſanctorum Patrum, Apoſtolorum, & Prophetarum ſermones & dogmata, quàm aerem hunc ſpiraret, tamen quibuſdam mente imperfectis ſuſpectus erat, quaſi ab eis in reſurrectionis ratione diſſentiret, cum tamen homines ſtulti nō intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quæ affirmaret. Quid mirum eſt, ſi puerili mente præditi, ſic de ipſo ſentirent, cùm Dominus ac Deus noſter in digito Dei dæmonia eiiciens, in principe dæmoniorum ea eiicere putaretur? Quid de diuo Paulo? Cum in Areopago de Ieſu deq; reſurrectione loqueretur, nónne dictū eſt: Quid uult nugator hic dicere? Quid quòd Baſilius uirtutū fundamentū, & ſancti Spiritus propugnator, ab imperfectis exiſtimatus eſt, Deum eſſe Spiritum ſanctū, non confiteri? Quæ cùm ità ſint, non eſt mirum, ſi & de hoc ſacro capite, magno diuinoque uiro Eutychio, qui fuit Eccleſiæ columna & lumen, & uenerandis Patribus omnino ſimilis, tale quiddā ſuſpicati ſunt iſti, qui reſurrectionis rationē non capiunt. Abſit.n. ut rectis Eccleſiæ ſanctæ, & Apoſtolicæ dogmatibus contraria unq̄ ſenſerit. Plenæ ſunt eius orationes ſententiis hac de re ſanctorum Patrum. Qualis eſt illa diui Gregorij: Inquit enim: Si quis dicit, Chriſtū ità nunc depoſuiſſe carnem, ut ab ea nudā diuinitatem, & eſſe & uenturam aſſerat, is aduentus eius gloriam ne uideat. Qui igitur fieri poteſt, ut cum hanc ſuis in ſermonibus ſententiam poſuerit, ab illis diſcreparit? Neque.n. aliter loquebatur, ac ſentiebat. Abſit. Cor illi paruum nunquam fuit, nunquàm animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo & corpore ità cōſtemus, ut corporis miniſterio, & opera animus utatur, fore, ut ſi rectè ſimul ſe geſſerint, ſimul etiam bonis immortalibus perfruantur: & corpus ſi afflictū fuerit, & in ſeruitutem redactum, ſupplicia ſimul cū anima uitet ſempiterna. Vtrunque enim ſimul aut coronatur, aut condemnatur. Oportet enim omnes ſiſti ante tribunal Chriſti, ut quiſque recipiat, quæ per corpus geſsit, ſiue bonū, ſiue malū. Nam utrunque in hac uita ſimul operatur: & utrunq; ante Chriſti tribunal ſiſtendum eſt. Iuſtum autem erat tribunal illud. Ibi non erit acceptio perſonarum, nec dimidia ex parte iudiciū fiet: ſed (ut Eccleſiaſtes ait) cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni abſcondito, ſiue bonum, ſiue malum ſit. Quod quidē iudicium adeò iuſtum erit, quia poſt reſurrectionem nec corpus ſine anima, nec anima ſine corpore, cum quo ſemper uixit, unq̄ reperietur: ſed immortalitatis pulchritudine corpus ſimul cum aīa decorabitur.

Luc. 11, Ac. 17 — *2 Cor. 5.* — *Ecc 12*

Aduerte, Lector, quòd is eſt ille Eutychius Conſtantinopolitanus Patriarcha, quocum quæſtionē de reſurrectione habuit diuus Gregorius Papa, dum in ea ciuitate is ſedis Apoſtolicæ Apocriſarium ageret, quēadmodū habes in libro Moraliū, 14. c. 31. & 32. Et licet hic author illū ab errore excuſare contendat, præfatus tamē uir ſanctus apertè teſtatur, eū in hoc articulo cecidiſſe, licèt ante mortem ſeſe correxerit. Quod ipſum multis Sanctis uiris accidiſſe comperimus. Lege prædictum caput 32.

Hæc ille, & his ſublimiora cōſiderās, cupiebat à corpore diſcedere, & ad Dn̄m proficiſci, & illis Dauidis uerbis utebatur. Quemadmodū deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus: Et, Qn̄ ueniam, & apparebo ante faciē Dei? Videbat & calamitates, quæ huic magnæ ciuitatis erant euenturæ, & inſtituta ſtudiaque noſtra non bona, & die ac nocte Deū clementē precabatur, ut uel minas remitteret, & ciuitati nihil inferret mali: uel ſibi uitā adimeret, nè afflictionem eius intueretur. Et, quæ precatus eſt, impetrauit. Voluntatē.n. timentiū ſe facit Dn̄s Deus, & preces eorum exaudit, & ſeruat eos. *Pſ 41.*

Hęc illo precante ac ſupplicante, exauditus eſt ſtatim, ut indicant illa Prophetę uerba: Adhuc loquente, te dicā, Eccè adſum. Inſtabat tēpus, plenitudo tēporis, corona anni, immò uerò annorū bonitas, celebritas celebritatū, uniuerſę reſurrectionis primitię, Chriſti Dei nr̄i Reſurrectio, in qua lætatur cœlū, & terra: de qua dicit diuinus ille Dauid: Hæc eſt dies, q̄ fecit Dn̄s, exultemus & lætemur in ea: & cōſtituit iubet diē ſolennē in cōdenſis uſque ad cornu altaris, id eſt, ad angelicas uſq; uirtutes: quēadmodū & ſciſſum uelū declarat, cæleſtia terreſtribus aperiri, & res procreatas una oēs uoce procreatorē ac Deū ſuū collaudare, iuxta illud: Fiat uoluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra. Cū igitur hanc diē hilari aīo is celebraſſet, qui de illa ità diſſeruerat, ut nemo alius, cumque ſanctiſſimā magnā Eccleſiā luſtraſſet, & ſacra lauacra cōſtituiſſet, oēs Pontifices & ſacerdotes & Imperatorē & Senatū atq; uniuerſum Dei populū ſalutauit: cum tamen multi id, quod fiebat, ignorarent, ac ea de

Pſalm. 144. Eſ. 65 — *Pſal. 117.*

mor

more fieri arbitrarentur. Ipſe autē ſolus rē nouerat.

Quomodò hæc ego nunc ſine lacbrymis poſſum commemorare, qui miſer eo die amplius, quàm ſolebam, angelicam ipſius faciem oſculatus ſum? Cum enim id bis terque feciſſem, ſatiari non poteram. Et cùm ex me quæreret, cur ita ſæpè id facerem: Quia, inquam, bodiè tm̄ mihi licet. Atq; ita contra me prophetaui. Quod utinam non feciſſet, prius.n. quam ille, mortuus ſum: ſolus relictus ſum orphanus, ſolus margaritam amiſi, ſolus theſaurum in agro condidi, ſolus aberro, tanquàm ouis non habens paſtorem, ſolus lugens & mœrens obambulo totum diem. Paulo pòſt autem omnes, qui bonorum ipſius participes extiterunt, uerba illa mecum, ut arbitror, pronunciabunt: Extinctum eſt lumen oculorum noſtrorum. Erepta nobis eſt lux animarum. Vitæ noſtræ præſidium eſt diſſolutum. Concordiæ ſignaculum ereptū eſt, & charitatis uinculum ſublatum. Imbecillum ornamentum confractum eſt. Propter te, pater, nox etiam pro die in uita pura ſplendebat: nunc dies etiā in tenebras conuertetur. Sed lamentationibus, præ-

Luc. 23. ſertim ante tempus, non eſt indulgendum, nè illud ab eo audiamus: Nolite flere ſuper me.

Cùm igitur ſacrificium totum expleſſet bonus paſtor, & uniuerſo populo fideli ſacroſanctum & ſalutiferum Domini noſtri Ieſu Chriſti corpus diſtribuiſſet, in ſanctum Epiſcopium reuerſus, modicum cibum cū ſolitis familiaribus bilari uultu cępit. Poſt cibum autem cum pauliſper quieuiſſet, & tempus, quo lampades accendebantur, exigeret, ut ad officiū ueſpertinum accederet, contractio quædam totum eius corpus inuaſit. Quamobrèm quidam è clericis religioſiſsimis eum obſecrabant, ut conquieſceret: ſed precibus efficere non potuerūt, quominus iret ad officium ueſpertinum. Sancto igitur ſpiritu confirmatus, in ſanctā Dei Eccleſiam ſe contulit. Populus autem illum exſpectabat. Omnes enim illū ſemper quidem, ſed tunc potiſsimum, cum Apoſtolica erat

Acri febre corripitur. ſtola indutus, adſpicere cupiebant. Cumque uarias preces ueſpertinas cum illa perſoluiſſet, ſacrum altare oſculatus eſt, fidelemque gregē Deo cōmendauit. Et ex altari uiſibili quodammodò ad inuiſibile, de uirtute in uirtutē progrediens, preces peregit, clauſis omnibus ſenſibus, & à populo totus ſeparatus. Reuerſus igitur in Epiſcopiū, in lectulo ſuo decubuit, uehementique febre circa mediā noctem correptus eſt. Atque ità manſit ſemptem dies, aſsiduè precibus incumbens, ſeque ſigno crucis muniens.

Cùm igitur morbi uis intenderetur, idque ad religioſi Imperatoris Tiberij aures perueniſſet, ea re ualdè perturbatus, ciuilibus omnibus curis intermiſſis, de illo ſolicitus erat, medicoſque pręſtantiſsimos miſit, qui eum curarent, à quo multi uarijque morbi curati fuerant. Qui ſanè medici plus ex eius doctrina opis perceperunt, quàm illius corpori contulerūt. Nullum enim medicamentū ſibi paſſus eſt adhiberi:

Pſal. 148. Præceptum, inquiens, poſuit, & non præteribit. Medicū habeo, qui mihi pro arbitratu ſuo medebitur. His auditis, Imperator magno cum deſiderio & fide beatum uirum inuiſit, primum quidem, ut ab illo benedictionem acciperet, deindè ut intelligeret, quis poſt illum paſtor eſſet populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, ſed alterum reticuit, nō quòd ignoraret, ſed propter quaſdā cauſas, quas, Deo ſibi aperiente, ipſe nouerat. Quarè cum ea, quæ res & tempus poſtulabat, cum Imperatore locutus eſſet, bilari, lætoque uultu ille diceſsit. Ego autem à quibuſdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuiſſe à ſancto uiro prænunciatum, celerem ipſi mortem inſtare Idquè uerum fuiſſe, euentus docuit. Nam quatuor poſt menſibus è uita deceſsit CHRISTI amantiſsimus Imperator.

Cùm totam igitur hebdomadam ægrotaſſet uir ille ſimplex moribus, & gubernādi ſcientia multiplex, ſapiens oratione, & mente ſapiētior, magnus Patri-

archa, pro omnibus Deum orans mente firma, uſque *Ge. 49.*

ad ſeptimā horā Dominicæ primæ poſt Paſcha, (de- *Obdormit in Domino.*

cebat enim ſeptimam quietis propriam perficere) cumque omnibus benedixiſſet, ut olim Iacob filiis ſuis, colligens & ipſe nouus Iacob pedés ſuos, circa nonam aut decimam noctis horam, in Dei manus ſpiritum ſuum commendauit: & ex hac uita diſcedens in ſenectute bona, ab angelis ad cæleſtes choros ſublatus eſt. Quod quidē ex duobus miraculis, quæ tunc acciderunt, facilè intelligi potuit. Cùm enim anima eius à corpore ſeiungeretur, uniuerſus populus in Eccleſia clara uoce exclamauit: kyrie, eleiſon: Poſtquàm chori præfectus lucernæ precationem abſoluiſſet, ac diceret: Miſerere noſtri, Domine, miſerere noſtri ſecundum magnam miſericordiam tuam. Domine exaudi & miſerere. Cōuerſus igitur populus fidelis à miniſtro, magno cum clamore ad Deum remiſit paſtoris & doctoris animam ſanctā, ita gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc non admiretur? Quis non itē illud, ꝙ nec eius oculi, nec reliquæ corporis partes ullius opera, ut componerētur, indiguerunt. Quandoquidem & oculi ità decorè ſub palpebris conditi ſunt, ut dormiētibus ſolent naturaliter. Labra autem aptè concluſa ſunt, & manus ante ipſum pectus complicatæ, totum denique corpus tam decorum ſponte ſua ſitum habitumque retinuit, ut nullius opera aut manus requireretur, mirumque eſſet, quòd diuina illa anima ſuum ipſius corpus tam bene compoſuiſſet.

Sed quid deindè ſit conſecutum, uideamus. Rurſum Baſilius alter declaratur eſt, de quo magnus hæc dicit Gregorius: Cum iacturam ciuitas ſenſiſſet, ſe ue pupillam derelictam conqueſta eſt, peregrinationē, tanquàm tyrannidem, incuſauit, & animam compræhēdere, quaſi manibus aut precibus retineri poſſit, concupiuit. Cum igitur omnia funeri neceſſaria parata eſſent, ſanctus ipſe ſanctorū manibus ſublatus geſtabatur. Certatim autem ſinguli uel oram ueſtimenti, uel ſacrum feretrū attingere ſtudebant. Quid enim corpore illo ſacratius aut purius? Alius ad eos, à quibus geſtabatur, appropinquare, alius ad pectus tantum, tanquàm ex illo quoque proueniret utilitas, frui cupiebat. Plenæ erant plateæ, plenæ porticus, omnes ædium feneſtræ, omnia tecta & faſtigia & culmina referta erant. Premebāt ſe mutuo, qui præibāt, qui ſequebantur, qui propè erant, qui aduentabant, innumerabilis hominum, ætatum omnium multitu-

do, omnes, qui apud Imperatorem in honore erant, *Eccè magnifica ſancti uiri ſepultura.*

imprimiſque Præfectus urbis, qui omnes in uiri ſancti funere honeſtando ſuperauit. Interfuiſſet etiam Imperator, niſi ea cura eum detinuiſſet, ne aliquis tumultus in populo naſceretur. Omne militum genus interſuit, omnes ſacerdotum ordines, & monachorū innumerabilis multitudo. Pſalmorum cantus cum lamentationibus cōtendebant. Cedebat perturbationibus philoſophia. Noſtri cū externis, externi cum noſtris contendebant, utri magis lugentes plus perciperent conſolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quòd ex tot hominum millibus nemo ullum in periculū incidit, præſertim cū multæ etiam fœminę, onus in utero geſtantes, uidendi diuini corporis gratia accederent. Atque, ut aliquē epitaphium adiungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lacbymas excitauit, ſed ea maior gloria fuit, quòd omnium animis defi-

xus inhærebat. Corpus uix rapientium manibus eui
tatis, in ſanctorum apoſtolorum templum illatum
eſt,& in ſanctorum Patrum tumulo conditum Ap-
poſitus eſt Patriarchis Patriarcha, Præconibus ma-
gnus Præco, Martyribus Martyr, Apoſtolis, qui per
eorũ ueſtigia ſemper inceſſerat, ubi ſanctorũ etiam
Apoſtolorũ, Andreæ, Lucæ,& Timothei, corpora cõ
quieſcunt, ante ipſum altare, ad baſin eius, (quẽ qui-
dem locũ ſibi ipſe uiuens elegerat) ut ne poſt obitũ
quidem ab altari ſancto corpus eius recederet: cùm
anima eius altari in cælis aſsiſteret, atque ibi cum ſan
ctis angelis, & apoſtolis pro uniuerſo populo præ-
ces effunderet. Aequum erat ut corpus, quod cum il
la anima coniunctum fuerat, quod cum illa ſimul in
ceſſerat & certamina pertulerat, in terra nunquàm
ab almo altari ſeiungeretur, ſed cum populi ſacer
dote ſupplicante, & munera Domino Deo offeren-
te, pro populo ſuo & ciuitate quodammodò ſuppli-
caret. Nam corpora ſanctorum, parem cum animis
ipſorum uim habent. Precioſa enim in conſpectu
Pſ. 115. Domini, mors ſanctorum eius. Et, Protegam ciuita-
4. Reg. tem hanc, inquit Dominus, propter me, & propter
19. Dauid ſeruum meũ. Magnæ nobis conſolationi ſunt
Sancti, qui per fidem expugnauerunt regna, adepti
ſunt repromiſsiones, & plus ualent poſt uitæ commu
tationem.

Agite nunc etiam Magni Baſilij laudatores, mihi
orationis paupertate laboranti opitulamini. Ego plu
ra quidẽ cupio prætermittere: ſed aliud me poſt aliud tra-
hit, & tanquàm in corpore, omnibus partibus æquè
pulchro, quicquid occurrit, pulchrius uidetur, & o-
rationẽ ad ſe conuertit. Agite igitur egregias illius
dotes proſequimini, uos, qui illarũ & laudatores, &
teſtes exiſtis. Præclarum inter uos certamen ſuſcipite
uiri ſimul ac fœminæ, adoleſcentuli, & uirgines, ſe-
nes & iuuenes, ſacerdotes & populus, monachi, & q
cum aliis uiuitis, qui in contemplatione, & qui in
actione uerſamini. Alius aſsiduum eius in ieiuniis &
precibus, tanq̃ corporis & materiæ eſſet expers, ſtu-
dium laudat. Alius in uigiliis & pſalmis decãtandis
Vide conſtantiam. Alius aſperam atque incredibilẽ in ni-
uirtutũ ctu duritiem, aut animi demiſsionem. Alius obliuio-
Catalo nem iniuriarum, qua quidem in primis excellebat,
gũ, qua ex Apoſtoli præcepto ità dicentis: Sol non occidat ſu
in ſan- per iracundiam ueſtram. Omnis igitur illius chorus,
cto uiro uos, qui circonſtatis, qui ſuggeſtũ attingitis, qui eſtis
flore- inferius, qui ex noſtris aut externis adeſtis, mecum
bant: et laudationem conficite. Alius alias huius noui Baſilij
quibus uirtutes celebrate. Qui in iudiciis præſidetis, legiſla
ipſe de- torem laudate. Qui ciuitatem regitis, ciuem. Qui ex
neretur populo eſtis, popularem. Qui eruditione delectami-
exerci- ni, magiſtrum. Virgines, uirginem. Coniuges, caſtũ.
tationi- Qui ſolitudine gaudetis, amantem ſolitudinis. Qui
bus. frequentia: iudicem. Qui ſimplicitate, ducem. Qui
contemplatione, theologum. Qui in rebus ſecundis
uerſamini, moderatorem. Qui in aduerſis, conſolato-
rem. Senectus, baculũ: Iuuentus, diſciplinam: Pauper
tas, largiorem: Opulentia cuſtodem. Videntur mihi
& uiduæ defenſorem, & pupilli patre, & inopes pau
perum ſtudioſum, & hoſpites hoſpitalem, & fratres
fratrum amantem, & ęgroti medicum cuiuſque mor
bi ac medicinam, & ſani ſanitatis conſeruatorem, &
oẽs deniquè eum laudibus efferre, qui omnia factus
eſt omnibus, ut oẽs aut plurimos lucraretur. Ego qui
dem ſic amborum patrum uirtutes laudibus immi-
ſcui, ut lautiores apparatu conuiuas eiuſmodi epulis
gaudentes acciperem. Vobis autem, qui tanto ſtudio
iuſta magno Eutychio perſoluiſtis, nihil aliud con-
ſuluerim, niſi ut ad illum ſemper reſpiciatis: atq; ſem
per uos eum cernere, & ab ipſo uos cerni exiſtimetis.
Hæc eſt laudum ipſius ſumma. Hic diuini uiri uirtu-
tum theſaurus.

Vos autem, qui me benignè audiuiſtis, tuq; inpri- *Exod.*
mis diuinũ ſacrumque caput, meæ orationis pauper- *12.*
tati ueniam date. Moſaicum illud de agni eſu man-
datum expendite, quod ità ſe habet: Decima die mẽ-
ſis primi tollat unuſquiſque agnum per familias, &
domos ſuas: ſin autem minor eſt numerus, quàm ut
ſufficere poſsit ad ueſcendum agnum, aſſumet uici-
num ſuum, qui cõiunctus eſt domui ſuæ. Si ad unius
agni eſum multos cõuocandos præcepit, quid ad u-
nius paſtoris, & talis paſtoris laudationẽ fieri præce-
piſſet? Ego, ſancte pater, cum tuis laudibus celebran-
dis par eſſe non poſſem, legi obtẽperans, non paupe
res uicinos, ſed æquales tuos ac pares, uiros eximios
conuocaui, non ut agnũ unũ edi conſpicerent, ſed ut
paſtorẽ & peregrinationis ſociũ collauderent. Aequũ
eſt.n. ut homines priuati, & qui argentum nõ habẽt,
id eſt, qui orationis diuitiis carent, eant ad aquam ui
uam, & ex propriis puteis & fontibus hauriant. Ne-
que.n. fas eſt ad alienos fontes, hoc eſt, ad externam
diſciplinam & ſcientiã proficiſci. Quæ igitur, pater
ſancte, ex tuis rectè factis aſſequi potui, ea prompto
animo ſitientibus propinaui. Quæ antẽ uires meas
ſuperabant, ea ſapientibus reliqui perſequenda: quo- *Eccle.*
rum uerba, ſicut ſcriptũ eſt, ſunt tanq̃ ſtimuli & cla- *12.*
ui igniti. Da.n. ſapienti occaſionẽ, & ſapientior erit. *Prouer.*
Innoteſce iuſto, & adiiciet, ut ſuſcipiat te. Et diuus *9.*
Apoſtolus: Veſtra, inquit, abundantia illorũ inopiã
ſuppleat, ut & illorum inopia neſtræ ſit abundantiæ
ſupplementũ, ut fiat æqualitas: Et, Quæ deſunt Chri *2. Cor.*
ſti afflictiones, eas impleo in carne mea. Et rurſum: *8.*
Quæ.n. mihi deerant, ea uenientes fratres impleue-
runt. Et uos igitur, uiri perfecti, qui uiri huius ſancti, *Coloſſ.*
diuinique patris ac magiſtri laudatores ac ueri filij *1.*
eſtis, animi mei ſtudium & propenſionem boni con-
ſulite: & quod laudationi deeſt, implete: immò uerò
totum hoc onus ſuſcipite: ut impleatur id, quod ſcri *Prou.*
ptum eſt: Frater fratris fultus auxilia, ciuitas firma *18.*
atque munita.

Tu uerò beatiſsime ac ſanctiſsime pater, è cælo
nos adſpice, & uitæ noſtræ curſum ad ſalutem diri-
ge, ut cum hinc deceſſerimus, recipias nos in ſinum
Abrahæ, & in æterna iuſtorum tabernacula, ubi pu-
rius atque perfectius, quæ abs te de ſancta & eiuſdẽ
eſſentiæ, & ſempiterna Trinitate didicimus, uidea-
mus. Eã, pr̃, pro nobis famulis tuis, & pro grege tuo,
& fideliſsimo hoc Chriſtiq; amantiſsimo populo de
precare, ut æterna bona conſequamur, in Chriſto Ie
ſu Dño noſtro: Cum quo, Deo & Patri gloria & ado
ratio, ſimul cum ſancto & bono & uitæ largitore Spi
ritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

VITA S. VVILHELMI ABBATIS Roſchildenſis in Dania, ab eius quidem diſcipolo conſcripta, ſed per F. Laurentiũ Suriũ aliquot locis in compendiũ redacta, plerunquè etiam phraſi mutata.

Beatus Vuilhelmus ex nobili ort⁹ *Apri-*
proſapia, uenerabili uiro Hugo *lis 6.*
ni Abbatis S. Germani de Pratis
apud Luteriã Pariſiorũ, à parẽ-
tibus traditus ẽ, rectè ac piè in-
ſtituẽdus. Acceptus ẽ ab illo pbe
nignè, ſiquidẽ nepos illius erat,
curatumq; ut liberalibus literis *Dat o-*
accuratè imbueretur. Et in ipſa quidẽ adhuc tenera *peram*
ætate, cùm prima etiãnum literarum rudimenta po *literis.*
neret, diligenter conſiderabat, uti monachi intrà cę-
nobium

nobium reſident, lactitarent, cantarent, in preces incumberent. Itaque inſtar ſolertis apiculæ ex illorũ bonis ſtudiis, tanquàm floſculis quibuſdam, mella ſibi colligens, in pectoris ſui alueario congeſsit, puerulúſque meditari cœpit, quod poſtea ætate maturiori exerceret. Porrò in ſtudio literarum, felici ingenio diuina gratia accedente, multos coæuos adeò ſuperauit, ut etiam inter egregios humanioris literaturæ magiſtros celebris haberetur. Lætabatur Abbas Hugo profectu & probitate nepotis ſui, & gratias agebat Deo, curauitq́ue ut ſubdiaconus ordinaretur, & Præbendam, ut uocant, obtinere Pariſiis in eccleſia beatiſsimorum Petri, & Pauli apoſtolorum, & S. Genouefæ, ubi tunc Canonici ſeculares erant. Factus autem Canonicus, quæ ſui erant muneris, prudenter exequebatur, memorq́ue eorum, quæ puer in monaſterio uiderat, ſæpè ſolus ſedebat in libro lectitans, & in diuina ſe lectione exercitans. Ea res moleſta erat cæteris Canonicis, quorum erant mores deprauati & quadam cæcati illi inuidentia, unde debebant corrigi, indè facti ſunt deteriores. Itaque non benè in eum animati, ſtridebant dentibus, & ſermones iactabant uirulentos. Timebant enim, ne breui cogerentur etiam ipſi ad meliorem ſe frugem recipere, & arctioris uitæ legibus frenarentur, aut certè ipſis eiectis, alij in eorum collegium introducerentur, quorũ & habitus & uita eſſet religioſior.

Ingenij felicitas.

Pater quorũdam inuidia.

Valdè igitur in eam curam & cogitationẽ incumbebant, quomodò eum poſſent à ſuo contubernio excludere. Erat inter illos quidam, qui beato uiro præ cæteris familiarior eſſe uidebatur. Is ſubdolè, & fraudolenter cœpit cũ illo colloqui, ſed dictorũ exigere ſilentium, ſimulare propoſitum petendi monaſterium, uitã illorum Canonicorũ deteſtari, ſed ficte: petere, ut tam ſancti propoſiti ipſe ſe uelit ſociũ præbere. Placuit Vuilhelmo tam pius animus, ait ſe non defuturum, ſi ille prior ſuo exemplo ipſum confirmaret: multa interim & quidem crebra inter ſe miſcent colloquia de cõtemptu mundi, tandemque ſtatuunt pariter ſe conferre ad monaſterium, quod Charitatis dicitur. Quò cùm ueniſſent, à præfecto monaſterij humaniſsimè recipiuntur, & in hoſpitio iubẽtur eis neceſſaria miniſtrari. Ibi tum homo uerſutus ſocius Vuilhelmi, hortatur eum ad conſtantiã, ait ſibi reſtare quædam neceſſaria expedienda negocia, quibus expeditis, ilicò ſe ſpondet rediturum. Tunc demùm ſentiens Vuilhelmus hominis fraudem, neque geri hoc negocium è ſpiritu Dei, ſed machinari illum quippiam nõ ſincere, ait, meritò illum, qui eſſet ætate maior, priorem etiam debere in ſuſcepto propoſito declarare cõſtantiã. Videns autẽ ille fruſtrà ſe niti, longa trahens ab imo pectore ſuſpiria: Differamus ergò, inquit, in aliud tempus: ſicque pariter domum reuerſi ſunt.

Fraudulẽta cuiuſdã machinatio.

Porrò Abbas Hugo uoluit Vuilhelmũ etiam Diaconum ordinari. Ibi rurſus accenditur inuidentia æmulorum, timentium nè ad eum prouectus gradum, etiã maiorẽ obtineat dignitatẽ. Adeunt igitur Pariſienſem antiſtitem, orant nè eum promoueant, perſuadentq́ue fraudolenter circumuentio. Cũ enim multis eum nominibus accuſaſſent, epiſcopus nimiũ credulus, collationem ſacrorum ordinum in aliud tempus reiecit. Non latebat ea improborum hominum uerſutia Abbatem Hugonem. Itaque cum ſuis literis miſit Vuilhelmum ad Sylnanectenſem epiſcopum, qui eum Diaconum ordinauit. Redit indè domum Vuilhelmus, neſciẽtibus aliis Canonicis, quid actum eſſet: atque ſabbato proximo deſignatur Homeliæ Lector futurus, nec potuit ea in re propter illorum importunitatem obtinere aliquem, qui eius

Fit Diaconus

muneri uicarius ſuccederet. Id autem illi ea cauſa faciebant, ut hac re offenſus, ſcandalo pateret, & ipſi contra eum, tanquam non ſatisfacientem inſtitutioni Canonicæ, ſuæ maleuolentiæ exercendæ anſam haberent. Sed nocte Dominicæ diei, cum ſeptima eſſet recitanda lectio, ipſe ad eam pronunciandam acceſsit. Erat tum Euangelium de dæmonio muto à Chriſto eiecto. Cùm autẽ dixiſſet, Iube Domine benedicere: illi magno ſtupore attoniti, nihil reſponderunt loco benedictioni, immò uerò omnes è tẽplo abierunt, ſolo Vuilhelmo relicto, & magiſtro Alberico, uiro bono & iuſto, qui illorum conatibus non fuerat aſſenſus. Manè rurſus illis in unum conuenientibus, & de iis, quæ nocte deſignarant, inter ſe conferentibus, ſuperuenit etiam magiſter Albericus, atq; ità loqui exorſus eſt: Id quidem pro certo affirmare poſſumus, hac nocte uidiſſe nos mirabilia. Mirum illud ſanè fuit, quod Chriſtus dæmonium mutum eiecit, & homini linguæ officium reſtituit: ſed hoc multo mirabilius ego puto, quòd D. Vuilhelmo illud Euangelium pronunciante, eiecti ſunt cõfratres eius ex Eccleſia, eoque loquente, illi obmutuerunt, & tanquàm alieni ab eo receſſerunt. Hæc cùm ille dixiſſet, apud auditores ignominiæ notam reportarunt æmuli illi: porrò B. Vuilhelmus iugi meditatione ſcripturarum ſeſe cõfirmans, in omnibus prudenter ſe gerebat, diuinoque protectus adiutorio & patientiæ clypeo munitus, aduerſarios ſuos, de ſua malitia nihil remittentes, facilè ſuperauit, atque etiam honoribus creuit, auctus cuiuſdam Præpoſituræ dignitate.

Lu. 11

Accidit deindè, ut Eugenius Pontifex ſeſe Gallias conferret: cumq́ue Luteriæ appropinquaret, Ludouicus rex, & Pariſienſis epiſcopus cum multa cleri populique frequentia ei obuiam procedentes, illum honorificè exceperũt, atque ad beatiſsimæ Mariæ uirginis Eccleſiam cũ ingenti gaudiũ deduxerunt. Paucis inde elapſis diebus, uoluit idem Pontifex in eccleſia B. Genouefæ miſteria Diuina peragere, quia Apoſtolica dicebatur. Vbi eò uentum eſt, orta eſt cõtentio inter ſummi Pontificis, & huius eccleſiæ Canonicorum miniſtros, adeò ut pugnis res proceſſerit, & non ſolum pontificis miniſtri, ſed etiam ipſe rex Ludouicus, qui illos compeſcere uoluit, à canonicorum illorum famulis uerberatus ſit. Tanta autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex, cũ Ludouico rege tractauit de improborum hominum inſolentia dignè caſtiganda. Viſum eſt autem, in eorum locum alios ſubrogare, homines religioſos, nempe monachos illos, quos nigros uocant: neque tamen Canonicos illos per uim ſuis Præbendis ſiue ſacerdotiis priuare uolebant, (erant enim inter eos non pauci nobiles, & literati) ſed permittere, ut illis, quoad uiuerent, fruerentur. Verùm ubi iſthuc Pontificis, & regis propoſitum ad aures abbatis ſancti Victoris perlatum eſt, Pontifici, & regi ualde ſupplices preces obtulit, ut ordinis ſancti Auguſtini profeſſores in eam eccleſiam introducerentur, multiſque oſtendit rationibus, contumaces illos facilius ad bonam uitam regularem, quàm ad monachorum habitum, & conſuetudinem, traductum iri. Pontifex, & rex his auditis, cùm iam exploratam haberent, bonam famam illius Abbatis & fratrũ eius, eorũq́ue inſtitutũ præ multis alijs prædicari nõ neſcirent, domũ quoq; S. Victoris ſuauẽ eximiæ charitatis de ſe odorẽ ſpargere, Abbatis precibus aſſenſere: atq; die ſequenti electus eſt in Abbatẽ Odo prior homo ſanctæ cõuerſationis, atque totius religionis amator indefatigabilis: adiunctique ſunt ei duodecim Canonici, uiri probi ac bonæ exiſtimationis, qui in Eccleſia S. Genouefæ commorarentur:

Eugenius 3. Rom. Põtifex

Abbas conſtituitur in eccleſia S. Genouefæ.

atq; ex eo tẽpore uſq; in præſens iſtuc Canonicorũ S. Auguſtini inſtitutum ea in eccleſia conſeruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij & regis Chriſtianiſsimi Ludouici.

Cum hæc ità gererentur, Vuilhelmus ad ſuam Prępoſituram ſeceſſerat, de rebus domus ſuæ cum amicis pertractans. Sedenti autẽ ad menſam diuerſis ferculis inſtructam, quidam de improuiſo adueniens, ità locutus eſt: Dominus Odo, Abbas ad S. Genoueſam, has ad te literas miſit perferri. Ille audito nomine Abbatis, ualdè admirans, ait: Quis eſt hic Abbas? quando uerò Abbas aliquis fuit ad S. Genoueſam? Reſpondit nuncius: Odo Prior S. Victoris heſterno die inſtitutus eſt Abbas ad S. Genoueſam à ſummo Pontifice & rege Ludouico. Tum Vuilhelmus, Sõniare ne mihi uideor, inquit, an res ueras tu mihi narras? Vera equidẽ refero, ait nuncius. Reſignatis mox literis, didicit ab Abbate Odone mandari, ut quamprimùm ad ſuam eccleſiã accedat. Surgit igitur poſthabito conuiuio, cunctiſque ualedicens ait: Ibo uiſum, quæ ſit hæc mutatio dexteræ excelſi. Poſtq̃ ad S. Genoueſæ collegium uenit, uidit ibi homines religioſo habitu indutos, nec dubitauit uera ſe ex nuncio audiuiſſe. Interim admirabatur plurimũ, qua de cauſa tã repentina facta eſſet mutatio. Nunciatur aũt Abbati aduenisse dominum Vuilhelmũ: moxque illi Abbas hilariter occurrit, & amanter eum amplectitur: deindè omnia, quæ geſta fuerant, illi ordine exponit, cœpitque eum adhortari ad contemptũ mundi, proponere multa è ſcripturis diuinis, quæ poſſent acres illi ſtimulos admouere, de mundi vanitate, de fallaci amicitia huius ſeculi, aliaque id genus nõ pauca: quibus abſolutis, appræhenſa manu eius, duxit illũ ad uitreã feneſtrã, in qua picta erat effigies crucifixi Saluatoris: atque ibi repetitis ſermonibus, animũ eius inflammare uoluit, ut cuperet ipſe quoque crucifixum Dominum ſuum ferenda cruce ſua imitari. Eccè autem adeſt gratia ſpiritus ſancti, tantaque lachrymarum uis ab oculis Vuilhelmi prorũpit, ut uix ſermonem proferre poſſet. Ait autẽ ad Abbatẽ: Vtinã ſcire poſſem, quòd me non dedignetur habere ſeruũ Dominus meus Ieſus Chriſtus, & ſuperioris ætatis iniquitatibus & erratis ueniã dare. Cui Abbas: Ego, inquit, pro illo fideiuſſorem me offero, ſi dictis meis parere uolueris, fore, ut non modo remittat errata ſua, ſed etiam poſt hanc uitam cum ſanctis ſuis immenſa te donet beatitudine. Tum uerò repentè ad eius pedes collapſus Vuilhelmus, ſe & ſua tum Deo, tum illi commendauit, ſicque de mundi huius naufragio nudus euaſit. Lætatur uerò Chriſti familia de tam præclari iuuenis conuerſione, tum etiam de oblato ipſis diuinitus, & quidem præter ſpem, auxilio tam opportuno. O quàm magnificata ſunt opera tua bone IESV. Ad unius fidelis ſerui tui admonitionem relinquit Vuilhelmus noſter prædia, poſſeſſiones, domos, familiam, opes & honorem, atque ultra hæc omnia, quod eſt omnium præſtantiſsimum, etiam ſemetipſum.

S. Vuilhelmus fit Canonicus Regularis.

Accepto deindè habitu regulari, Vuilhelmus illorum duodecim fratrum collegio acceſsit, atque unà cum habitus mutatione, ipſe quoque in uirum alterum mutatus eſt, iamque ibat de uirtute in uirtutẽ, charitate feruẽs, humilitate præcipuus, patientia fortis, obedientia tractabilis, & ad uirtutũ cæterarũ ſtudia promptus. Vacabat inſtanter lectioni, orationi, diuinæ cõtemplationi, uigiliis & ieiuniis, ut corpus in ſeruitutem redigeret, & qui anteà ſericis nitebat ueſtibus, iã in habitu abiecto pauper pauperibus inſeruit, oblituſque diuitiarũ uitæ ſuperioris, inſtàr aliorũ ueſcitur pane furfureo & herbis agreſtibus. Neq; id mirũ debet lectori uideri. Non.n. habebant tum niſi duas, ut uocant, Præbendas, quibus initio & ipſos fratres, & familiam oportebat eſſe contentam, donec aliis Canonicis paulatim è uita abeuntibus, reditus eorũ augerentur. Et quidẽ fortis athleta Chriſti Vuilhelmus, in propoſito firmus, religionis, & inſtituti ſui tam erat æmulator uehemens, ut cũ iam Supperioris, ut uocant, officio fungeretur, nulla ſineret ſacræ religionis inſtituta uiolari. Intereà apparuit illi nocte quieſcenti Dominus IESVS ſub forma ſpecioſiſsimi adoleſcentis, uocanſque eũ proprio nomine, Noueris, inquit, Vuilhelme, te ad quandã inſulã mecum profecturũ, multaſque illic tentationes & moleſtias perpeſſurum: ſed iis mea ope ſuperatis, ad me uenies in cæleſtem paradiſum. Eam uiſionem non prius intellexit, q̃ eſſet in Daniæ inſulã * Selandiã, ubi modò quieſcit, accitus. Præteriere indè anni non multi, & Abbate Odone è uita decedente, Garinus, eius monaſterij Prior, Abbas creatur, erat.n. uir doctus, & probus, & in rebus agendis prouidus ac circunſpectus. Ille modis omnibus Priorem uolebat inſtituere quendam è fratribus, nec alij fratres abhorrebant. At ille iam eligendus, reclamabat, dicens in regali Abbatia meritò per regem debere conſtitui Officiales, ſic enim uocant eos, qui eiuſmodi functionibus præditi ſunt. Ea res malè habuit fratres, dixeruntque illi: Si uis ex noſtri inſtituti præſcripto Prioratum ſuſcipere, nos non refragabimur: ſin autem tranſgredi uis terminos, quos poſuerunt patres noſtri, nunquàm eò pertinges. Ille in ſententia manſit pertinax, eſtque in regis palatio ab ipſo rege, Ordinis conſtitutiones ignorante, factus Prior. Cùm autẽ uellet pulſata campana conuocare fratres ad menſam, ualdè id moleſtè tulere fratres, nec ferre potuit eam inſolentiam uir Dei Vuilhelmus, ſed zelo Ordinis & iuſtitiæ accenſus, illũ à cãpana pulſanda remouit, ſuppriorẽq; adhibuit. Eo nomine accuſatus apud Abbatẽ, tanq̃ qui manũ uiolentam inieciſſet in Priorem, publicã iuſſus eſt agere pœnitentiã: nec id facere recuſauit, licet palam teſtaretur, ſe nulla eũ affeciſſe iniuria, atque ab officio Prioris nõ Priorem abegiſſe, ſed inſtituti præuaricatorẽ. Diſplicuit autẽ fratribus ea Abbatis in Vuilhelmum prolata ſententia, remque totã ſummo Pontifici, qui apud Senones tũc erat, indicarunt. Põtifex uerò tũ inſtituti præuaricatione, tũ Vuilhelmi iniuſta dãnatione non leuiter cõmotus, Abbatis S. Genoueſæ mandauit, ut citra morã una cũ Vuilhelmo ad ipſum accederet. Paruit ille, ueniensque ad Pontificẽ, temeritatis & immoderationis arguitur: porrò Vuilhelmus ab eius ſententia abſoluitur: mandatque Põtifex ſeueriſsimè, ne deinceps Officiales contra ordinis inſtituta eligantur.

Viſio eius.

Dicitur etiã Sialandia.

S. Vuilhelmus à ſummo Pontifice innocens declaratur.

Ortus eſt poſteà rumor in uulgo, ablatũ eſſe caput S. Genoueſæ è loco ſuo. Perfertur etiã uſque ad aures Ludouici regis, qui ualdè indignatus, iurauit, ſi res ità foret, ſe Canonicos eius Eccleſiæ oẽs inde expulſurũ. Adhibẽtur aũt cuſtodes reliquijs Eccleſiæ illius. mittitque rex literas ad Archiepiſcopũ Senonenſem eiuſque ſuffraganeos epiſcopos, Abbates quoque & Priores eius diœceſis, ut ad certũ diẽ oẽs adſint Pariſiis, rei huius ueritatẽ exploraturi. Vbi ad fratres eccleſiæ S. Genoueſæ regis minæ peruenere, nõ immeritò animis cõſternati ſunt, ſed longè tñ dolebãt magis tã precioſo ſacrarũ reliquiarũ theſauro ſe, ut uerebantur, orbatos eſſe. Ante oẽs dolebat hoc nomine Vuilhelmus, qui reliquias oẽs & theſaurũ eccleſię aſſeruãda iãpridẽ receperat. Iã aderat pręſtitutus dies, aduenit rex cum ſuis, aduenerunt Pontifices & Abbates, aduenit etiã populi multitudo non exigua, exitũ rei noſſe percupiens. Deſignantur, qui cum epiſcopis aſſen-

Eccè quãtus Zelus erga ſacras reliquias.

pis aſcendant ad eum locum, ubi S. Genoueſæ reliquiæ ſeruabantur. Voluit autem cum eis pariter aſcendere Vuilhelmus, tanquam ſacri cuſtos theſauri, ſed non permittitur. Arripuit tum ille, haud ſcio an candelabrum uel thuribulum, ſecum ita dicens: Si non licet aliter, ſaltem ut miniſter aſcendam. Aperitur deinde theca, & eccè caput S. uirginis, quæ eſt Galliarum decus & ornamētum, cum cæteris eius artubus reperitur. Nō potuit tūc animi ſui lætitiā intra ſe cohibere Guilhelmus, ſed non habita ratione tot longè maiori dignitate præſtantium uirorum fidenter cantat te Deum laudamus: eius uocem excipit tota illa hominum frequentia, & ad finem uſque illud canticum depromit. Eo abſoluto, Archiepiſcopus Orationem de S. Genoueſa ſubiungit: qua dicta, Aurelianenſis epiſcopus furibūdus in has prorupit uoces: Quis eſt petulans ille, qui præter Archiepiſcopi & aliorū antiſtitum authoritatem, propter uetulæ cuiuſdā caput, hic fraudulenter ab iſtis impoſitum, auſus eſt incohare, Te Deum laudamus? Reſpondit autem illi Vuilhelmus: Si noſſe uis, quis ego ſim, non abnego eſſe me famulum S. Genoueſæ. Nec me temeritas impulit, ſed ſyncera erga ſanctam uirginem dilectio. Caput autem, quod uidiſtis, non dubito uetulæ fuiſſe, ſed uirginitatem integram perpetuo retinentis. Septuaginta enim & eo amplius annis uirgo permanſit incorrupta S. Genoueſa, donec ſpiritum cęlo, corpus terræ redderet. Sed ne qua ſit de hoc capite ambiguitas, iubeatis clibanum uehemēter accendi, & ego ad ſanctiſsimæ uirginis huius merita declaranda, cum eodem capite in illum intrepidus ingrediar. Tum epiſcopus ille deridens beatum uirum, Tune, inquit, in ardentem clibanum cum hoc capite intrabis, cum quo ego nollem in cupam aqua calida plenam ingredi? At uerò Archiepiſcopus ultra non ferēs illius epiſcopi dicacitatem, ſilentium ei indixit: porrò religioſi uiri fidem & erga ſanctam uirginem deuotionem approbauit. Sed non impunè abijt ſtultiloquium, ore polluto prolatum. Nam poſtea ille multis obſtrictus facinoribus, à ſua ſede eiectus uitam indignam digna morte miſerabiliter finiuit.

Calūmnia cuiuſdam antiſtitis.

Vltio diuina in antiſtitem.

Abſalonis epiſcopi Roſchildēſis uirtutes.

Anno à nato Saluatore 1161. regnū Daniæ obtinuit Vualdemar[a], Canuti regis & martyris filius uir ſapiēs & ſtrenuus, q Vuādalos à regni ſui finibus ꝓpulſauit: nam ſæpè infeſtos illos patiebatur, utriuſq; ſexus homines & prædam multam ſecum abducentes. Tandem uerò etiam Chriſtianæ religioni eos coegit colla ſubmittere. Per id tempus Roſchildenſi Eccleſiæ cum multa laude præſidebat Abſalon epiſcopus, uir magni conſilij, cleri decus, mœrentium & afflictorum conſolator, religioſorum pius amator totius populi rector modeſtus, aduenarum & pauperum benignus ſuſtentator, Vuandalorum ſtrenuus debellator, religionis Chriſtianæ ornamentum, exemplar ſobrietatis, forma pudicitiæ, ueræ nobilitatis & probitatis inſigne ſpeculum, lucerna fulgens in tēplo Dei, eiuſque columna fortis & immobilis. In eius Diœceſi erat cœnobium Canonicorum, in inſula, quam Eſchyl uocant, non longe diſtāte ab oppido Roſchildenſi, mari undique cincta. Et ipſe quidem locus peramœnus erat, pratis uirentibus & diuerſis nemorum arboribus oblectans oculos animoſque illic degentium: at tamen id temporis pauci illic morabātur fratres, & ij ipſi fruſtra Regulares dicti, cum à regulari diſciplina multum deflexiſſent. Cernens autem uenerabilis epiſcopus Abſalon illorum mores ab omni religione prorſus abhorrere, mœrebat animo, ferebatque indignè diabolica fraude deceptos, uitam prorſus mundanam uiuere. Cœpit itaque crebro ſecū pertractare, qua ratione poſſet illi eccleſiæ conſulere, atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim interceſſerat cū Guilhelmo uiro religioſo, cum Pariſijs literis operam daret ſcienſque illum uirtutibus & ſanctis moribus ornatum, deliberauit illi ad ſe accito tradere locum memoratum. Mittit itaque in Gallias Saxonem præpoſitum Roſchildenſem, uirum honeſtum, qui ab S. Genoueſę collegio petat dominū Vuilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus etiam locum oportunum ſe epiſcopus daturum pollicebatur. Abbas uerò eccleſiæ S. Genoueſæ, animaduertens tanti præſulis æquas & bonas eſſe preces, de fratrum ſuorum conſenſu ablegauit Vuilhelmum cum tribus alijs in Daniam, ducente eos Saxone Præpoſito. Et ij quidem curſu proſpero poſt aſſumptionem beatiſsimæ Mariæ matris Dei peruenere in Selādiam, & triduo poſt Ringſtadium, quod B. Canuti martyris meritis illuſtratur. Ibi uerò tum præſens aderat Vualdemarus rex & Abſalon epiſcopus, qui illorum aduentu lætati, eos amplexi ſunt promiſeruntque ſe eos futuros haud aliter atque filios, dilecturos ut fratres, & tanquam amicis conſulturos. Poſt triduum inde profecti ſunt Roſchildiam, adiunctis eis quibuſdam ex epiſcopi familia, qui illorum curam gererent, quemadmodum habet gentis illius conſuetudo laudabilis. Paucis in urbe diebus exactis, ad inſulam Eſchylli appulerunt. Erāt autem ſex illic ſolo nomine Canonici, qui illorū aduentu non mediocriter turbati, quod uererentur deprauatos ſuos mores propediem caſtigatum iri, communicato inter ſe cōſilio, ſtatuerunt adire epiſcopū, eique tanquam neſcienti quid accidiſſet indicare. Venitur inde ad epiſcopum, ille diſsimulat, ne eccleſiæ res ipſo abſente magis magiſque dilapidarentur præfigit uerò illis certum diem, ad quem ſit præſens futurus, & de fratrum illorum peregrinorum aduentu perquiſiturus. Altero deinde poſt S. Bartholomæi ferias die aduenit, & collato cum eis ſermone de paſtore conſtituendo, Guilhelmus Abbas creatur, & in Abbatis ſede collocatur, tametſi antea non Abbatem, ſed Præpoſitum atque Priorem illic habuiſſent. Eodē die duo ex illis Canonicis copiam diſcedendi & petierunt & impetrarunt, ne tumultus illo in loco ciērent: quatuor remanſerunt ætate exacta, iam inutiles ferè ad omnia. In ijs fuit Prior, uir bonus & iuſtus, qui ſe Vuilhelmo & eius ſocijs adiunxit, uitamque priorem piè tranſactam meliori fine concluſit. Poſtea autem rogante domino Guilhelmo abbate, noluit epiſcopus Abſalon ſcire domus illius facultates & annonam. Ferè autem nihil inuentum eſt, omnibus abſumptis. Ea res Epiſcopo & admirationi & pudori fuit: at nihilominus iuſſit Abbatem & fratres bono eſſe animo, & tum quidem denariorū libras quinque eis dedit, quibus alimenta coemerent, impenſas neceſſarias promittens in poſterum. Interea labuntur aliquot dies, & peregrini fratres tantam penuriam tum etiam frigoris nimiam acerbitatem non ſatis commodè ferentes, ab epiſcopo redeundi in Gallias petunt facultatem. Etſi autem id non mediocriter epiſcopi animum commoueret, at tamen noluit cuiquam uim inferre, paſſuſque eſt illos diſcedere. Illis abeuntibus, abbas Vuilhelmus abſterritus eius regionis moribus & ignoto gentis idiomate, itidem ab epiſcopo ad ſuos ſe recipiendi ueniam popoſcit, aſſerens uires ſuas impoſito oneri longè impares eſſe. Tum uerò Epiſcopi & uultus & animus concidit: ſed tandē ita ferè locutus eſt: Valde quidem optauimus aduentum ad nos ueſtrum, ut huic eccleſiæ conſuleretur: ſed ut uidemus, proſperis eius ſucceſsibus inuidet uetus ille inimicus, ueritus ne ab antiqua poſſeſſione

Is eſt Saxo Grammaticus, inſignis Danorum hiſtoriographus.

Danorum hoſpitalitas.

Vuilhelmus creatur Abbas.

Eius ſocij redeunt in Gallias

Abſalō confirmat Vuilhelmū abire nolentē

ſione ſua excludatur. Si tamen benignisſimus Deus animum hunc tibi adſpirare dignetur, magno pietatis affectu rogatum te uelim, ne ſuſceptum ſemel munus & prouinciā deſeras. Non frangat animū, tuū, quod ſolus uideris tantum moliri opus: quia non humanis uiribus, ſed cęleſti gratia nitendum eſt. His & id genus alijs optimi epiſcopi ſermonibus cōfirmatus Abbas, mutata ſententia, decreuit illic permanere, reiq; euentum ſuſtinere. Eodem autem anno fames ingens regionem illam occupauit, mortuisq; pecoribus propè uniuerſis, fratres, qui reliqui erant, neque butyrū, neque caſeos, ſed nec panes habere potuerunt. Illi autem culpam omnem in Abbatem Vuilhelmum conferentes, dicebant per calumniam: Proh dolor, cur huc ad nos acceſſit homo pannoſus, uilis homūcio, nihil ferè neque manducans, neque bibens, ſed præſtantiores quaſque domus huius res auro argentoq; permutans: eoque in ſuos recondito loculos, nos inedia confici ſinens. Sparſus eſt inde hic falſus rumor, multorumque aures occupauit, & apud maleuolos ueritas obſcurata eſt. At uir Dei hiſce calumnijs nihil motus, æquo eas ferebat animo, factus tanquam homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.

Dæmonis malignitas in uirum ſanctū.

Quadam nocte fratribus dormientibus malignus ſatan lucernam dormitorij euertit eamque iuxta lectum Abbatis, ubi multa erat ſtraminum congeries, depoſuit, Abbatem exuſturus. Sed nō neglexit famulum ſuum Chriſtus: & ſtramina quidem in circuitu lecti eius ardebant, aſſerque ijs ſuppoſitus adurebatur, ſed lectum Abbatis ignis prorſus non attigit. Eius rei fama ad Epiſcopum perlata, poſt dies paucos ille ad locum peruenit comperitque uera ſe audiſſe. Alio tempore, Vuilhelmo abbate cum Thrumone ſacerdote, uiro docto & prudente, in pago, quem uulgo Torſtātop appellant nocte quieſcēte antiquus hoſtis ſtemēs in ſanctum uirū, ſumptum effigie decrepiti eiuſdēq; turpisſimi monachi ad eius lectum acceſſit, ſignoque ſalutaris crucis munitum, conabatur ſpurca inflāmare libidine. At ille licet oculis dormiens, mente uigil erat, dixitque dæmoni: Abi hinc omnium ſpurciſſime: in me propitio Chriſto tuæ machinæ nihil obtinebunt. Ille his auditis, acrius ſæuit, accedensq; propius, in os Abbatis putentem nebulam ingerit, peccataque iam olim per confesſionem & lachrymarū largos imbres expiata, illi procaciter improperat. Tum ille, ſublato pede, ualido impulſu dæmonem à ſe reiecit. Dæmon ſe dolens eliſum, inſtar ſæuiſſimi leonis ad Thrumonis lectum acceſſit, in eiusque uigilantis latus ictum grauisſimum impegit ita ut is putaret aliquot coſtas ſibi comminutas. Manè laudibus Deo perſolutis, Abbas & Thrumo in hypocauſtum abeūt: cūque illic pariter conſediſſent, Thrumo ait: Seruet & adiuuet te Deus Domine Abba. Ille reſpōdit, Amen. Eundem autem ſermonem Thrumone bis terque repetente, Abbas, quid id ſibi uellet inquiſiuit. Tum ille, Scio, inquit, multas te tentationes perpeſſum pluresq; perpeſſurū: ſed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi quam hac nocte infeſtus tibi fuerit ſatan: ſed cū tu illum cum ignominia abegiſſes, in me furibundus incurrit, adeoque cecidit latus meum, ut uerear aliq̄ è coſtis cōfractam. Itaque ſentio improbo illi fortiter tibi obluctandum eſſe, ne ex te uictoriam reportet.

Item alia.

Verum cum ſentiret hoſtis tartareus machinationes ſuas aduerſus Chriſti ſeruum fruſtra adhiberi, conatus eſt per ſuos efficere adminiſtros, quod per ſe non potuit. Itaque inſtigauit quoſdam, qui eum uarijs efficerent contumelijs & multis iniurijs irritarēt atque ita cum dedecore cogerent in Gallias remeare: Sed ille fundatus ſupra firmam Petram, uerbis eorum nihil perturbatus eſt, ſæpè illud Apoſtolicū uerſans in pectore Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio uerò ſpem: ſpes autem nō cōfundit. Cum igitur filij degeneres in his proceſſum non haberent, demoliendā ei necē tractare cœperūt iam ſacco incluſum in mare demergere, modo cultellis confodere, aliàs Vuandalis eum uendere, crebro uerò etiam ſecuribus in eius cerebrū in pactis eū perdere cogitabant. Sed præpotens Deus, cuius prouidētia in ſui diſpoſitione non fallitur, diſſipauit cōſilia eorum & fideli ſeruo ſuo fecit etiam cum tētatione prouentum. Cur autem in eum tam malè animati eſſent ea cauſa fuit, quod inſtituta ordinis uolebat exactè obſeruari, nec patiebatur eos per abrupta uitiorum ire præcipites. Erat enim ſanctæ religionis cultor indefeſſus, ordinis ſui ſacræque inſtitutionis conſeruator admirabilis, uitiorum rigidus profligator, uirtutis amator egregius, honeſtatis & ſanctimoniæ totius diligens inueſtigator & doctor: In caſtigando ſeuerus in corrigendo ſedulus, in exhortando ſuauis & placidus, in reddenda ratione modeſtus, in ſermone uerax, in iudicio iuſtus, in rebus eius fidei commisſis integer & fidelis. Conſolabatur ægros, pauperes & peregrinos benignisſimè curabat inſiſtebat uigilijs, ieiunijs, crebris precibus, curam ſui gregis gerebat perpetuam, aſſiduis precibus eum Domino commendans. Fratribus noctu quieſcentibus, preces nocturnas ipſe anteuerrebat, multisque gemitibus pro illorum ſalute Chriſti clementiam implorabat. In ſermonibus, quibus fratres ſolebat ad pietatis ſtudia incitare, facile ſoluebatur in lachrymas, adeo ut ſæpenumero auditores ad cordis compunctionem & pœnitentiam permouerentur. Zelo autē Ordinis ſiue inſtituti ſui inflāmatus, interdū ſuperbis & tumidis rigidū ſe præbebat tranſgreſſoribusque mulctam irrogabat. Nouerat enim pro ijs omnibus ſe Deo rationem exactam redditurum, qui eius uel exemplo uel ſilentio à recto itinere ad deuios uitiorum calles aberrarent. Si qui uerò fuiſſent mente præfracta, & ad petendam pro ſuis culpis ueniam obſtinata, ut illos ſuo exemplo emolliret, ab eis ueniam petebat, licet id pro ſui muneris dignitate minimè deberet. In perſecutionibus, quæ ei tum à diſcipulis, tum ab alijs inferebantur, cōſtans erat & patiens, omnesque ſua tolerantia uincebat. Clemens inprimis & miſericors fuit in peccantes in ipſum, & deinde ueniam petentes, eosque hilariter, & comiter excipiens, pro illorum erratis fleuit largiter, & pro reſipiſcentia Domino gratias uberes egit. Charitatis fuit ſectator indefatigabilis, obtrectationum & inuidiæ hoſtis capitalis. Verba inania & indecora ſiue ab honeſtate aliena minimè proferebat riſum ineptum reſpuebat, neque ab alijs eiuſmodi uerba audire ſuſtinuit. Sermo eius omnis erat de pace de concordia, de humilitate, de manſuetudine, de honore quoque, quem ſibi mutuo fratres impendere deberent, ſicut dicit Apoſtolus, honore inuicem præuenientes. Lectione aſſiduus uacabat, præcipuaque in Deum & res diuinas deuotione ferebatur, nec unquam ſine magna neceſſitate a nocturnis diurnisque precibus in eccleſia perſoluendis uoluit abeſſe. Circa deuotionem in templo pſallentium & ſacri altaris miniſterium ſedula animi cogitatione uerſabatur, & quos erga hæc maiori feruore & pietate præditos nouerat, eos tenerrimè diligebat. Cilicio ad mortem uſque carnem macerauit. Menſa frugali uſus eſt, nec tam ſui corporis refectionem, cum eſſet miræ abſtinentiæ, quam pauperum & infirmorum, quos paterno fouebat affectu, refocillationem ſpectauit. In lectulo ſuo nihil præter laneum pannum (author laneotum uocat) ſtraminibus impoſitum, aut ſi eſſet acre

Rom. 5

Catalogus uirtutum eius.

Ro. 12.

Eius menſa.

Lectus

Multis calūnijs & iniurijs infeſtatur.

Veſtes.

acre geln, pelles urſorum habebat, niſi morbi grauis moleſtia eum mollioribus rebus uel compuliſſet. Sicut autem modico erat uictu contentus, ita etiã corporis indumentis. Monaſterium ſancti Thomæ Apoſtoli in loco, qui Paracletus uocatur, primus ipſe conſtruxit. inſtitutumq́ue ſancti Auguſtini eius habitatores ſectari uoluit accedente etiam priuilegio Põtificis maximi Alexandri. Multis uerò miraculis ſeruum ſuum Chriſtus cohoneſtauit & fecit admirabilem. Quidam dyſenteria uexatus in pago, qui ab incolis Medellis dicitur, in uiſu audiuit, ut de cibo Abbatis Vuilhelmi ederet, nec ſe dubitaret ab illo morbo liberatum iri. Credidit homo, miſit qui Abbatis cibos adferret, comedit, ſeque ſenſit ſanitati reſtitutũ.

Monaſterium cõſtruit.

Miracula.

Eſt pagus monaſterio illi uicinus, Nadunet nocabulo. In eo puella tãto cruciabatur dolore morbi cuiuſdã ut per triduũ quaſi exanimis iacere uideretur, niſi quòd calor uitalis in eius membris ſentiebatur. Adſtabant cognati, & haud ſecus atque mortuam lugebant. Mater puellæ Brigidã, quæ iã aliquot dies & noctes apud eã peruigil manſerat, die quarto leuiter obdormit, uidet in ſomnis adſtantem matronam niueo habitu indutam, ipſiq; dicentem: Multum affligeris incommodis filiæ tuæ: ſed ſi iuſſeris ei afferri reliquias ciborum Abbatis Vuilhelmi de Paracleto, uidebis breui incolumem. His dictis, illa diſparet, mulier euigilat, refert uiſa & audita omnia ijs, qui aderant: illi monẽt obtemperandum, quandoquidem ille Abbas à multis pro ſancto haberetur. Abit mulier properè, indicat fratribus quibuſdam eius monaſterii uiſionem illi narrant Abbati: Abbas, ut erga afflictos ſemper erat pietatis uiſceribus affluens, piſciculos & ſorbitiũculam ſibi pręparatam iubet tradi mulieri: illa hilariter accipit, feſtina redit domum, ſorbitiunculam in os filiæ infundit, cumq́ue tertio id faceret, reuixit puella & attraxit ſpiritum, atq; poſt paululum reſedit, quæ iam inter mortuos computabatur accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino, me precibus & meritis Vuilhelmi Abbatis reualuiſſe. Et hæc quidem nos habemus ab ijs, qui præſentes interfuere, & ſcimus ueraces illos eſſe.

Penè exanimis puella ſanatur.

Monachus quidam Ciſtertiẽſis ordinis, Haqninus nomine, incola monaſterij, quod Eſrom uocant, multis annis ex pectoris obſtructione & anguſtia, tanta laborauit raucedine, ut uix etiam ab adſtantibus poſſet internoſci quid diceret. Multa quidem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauſerat, ſed fruſtra. Incidit tandem illius animo, ut Abbatem Vuilhelmum adiret. Non cunctatur ille, uenit ad uirum Dei, rauco murmure explicat pectoris uitium, precatur obnixè, uelit manu ſua cõtingere gutturlanguidum. Ille exprimens ſignum Crucis, tangit guttur & ait: Sanet te filius Dei: monachus uerò ſentit cæleſte remediũ. Nã ſenſim dilatata arteria anheli pectoris, organum uocis magis magisq́ue reformatur. Profectus quandoquè Romã fuerat uir Dei, cũq; rediret, inter Alpium rupes equus famuli eius adeò attriuit pedem, ut ingredi non poſſet. Doluit id ſummoperè uiro ſancto: Itaque rogat Deum, ut ob merita ſanctorum, quorum ſacras reliquias ſecum detulerat, equũ ſanet. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter.

Incidit quodam tempore uir ſanctus in morbum grauẽ, qui ei quoque uiuendi ſpem auferret. Nocte autem Dominicæ diei, morbo acrius ſæuiente, B. Genoueſam uirginem, quam impenſe amabat, ſedulo rogauit, ut apud Dominum pro ipſo intercederet. Deinde ſomno correptus, uidet ſanctam uirginem ad lectuli ſui pedes adſtantem, facieque iucunda & blando ſermone ita ipſum conſolantem: Noli timere quoniam bonum Dominum habemus. Ille eam agnoſcẽs gratias egit, quòd ad ipſum uenire dignata eſſet, rogauitq́ue quiſnam ille eſſet Dominus. Reſpondit S. Genoueſa: Ieſus filius Dei. Ille audito hoc mellitiſſimo nomine, ualdè exilaratur, atque poſt paululũ euigilans, ſentit ſe incolumem. Multa alia per ſeruũ ſuũ Chriſtus fecit miracula: ſed tempus eſt, ut ad felicem eius deſcribendum obitum quandoque nos conferamus. Ante annos ſemptem, priuſquam migraret à uita, nocte quadam in uiſione adſtitit ei uir quidam eleganti uultu uenerãda canitie, dixitq́ue illi: Septẽ dies uiues. Illo diſparente, uir ſanctus manſit ſolicitus, neſciens quinam accipienda eſſet, quæ audierat. Iam ſeptem dies exegerat ſoſpes: itaque putat ſeptem hebdomadas, aut mẽſes ſeptem, aut certè totidem annos ſignificari. Caſtigãs igitur corpus ſuum, licet etiam antea Dominum tota mentis intentione dilexiſſet, illiusq́ue mandatis accuratè paruiſſet, ab eo tamen tempore uſque ad ſuptemũ uitæ ſuæ diem, adeò carnem ſuam crucifixit cum uitijs & concupiſcentijs, ut anteacta uita huius extremæ comparatione, delicata uideri poſſet. Nemo eum tunc ſine lachrymis orantẽ uidit: & cum Miſſę ſacrificium offerret, ita inflammabatur, ac ſi Dominum in carne præſentem pati & excruciari cerneret. Longum eſt hic referre, quibus ſeſe uigilijs, & ieiunijs, precibus afflixerit, & Domino holocauſtum præpararit. Atque ut hinc probatior & purgatior exiret, immiſit Dominus in totum corpus eius ulcera, quæ ille patiẽter tolerauit iam ſeptimus uoluebatur annus, & ſacrũ agebatur. Quadrageſimæ tempus, à cunctis fidelibus ſancta deuotione obſeruãdum: eratque uir Domini ſedulo occupatus commemorandis nouiſsimis ſuis & quotidiè cũ ſumma cordis contritione & lachrymarũ profuſione atque multa cum reuerentia ſacrificium Miſſæ Domino offerebat, & corporis & ſanguinis eius ſacroſancta communione ſeſe præmuniebat. Ea autem die, quæ cœnã Domini proximè antecedit, cum eſſet in cubiculo cũ quibuſdam fratribus, conqueſtus eſt prior ſe illam noctem habuiſſe longè omnium moleſtiſsimam: ille cõtra affirmabat, ſe nunquam potitum eſſe nocte lætiori atque iucundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Ieſum: cui duo alij aderant, & ego tertius acceſsi & ineffabili ſum delectatione affectus. Reſpondit Prior: Forſitan, pater ſancte, Dominus Ieſus te accitum uenit ad regnum ſuum, ſicut pollicitus eſt, priuſquã in hoc regnum reconferres. Tum abbas ſuſpirans & fletibus ora profundens, Fiat mihi, inquit, ſecundum uerbũ tuum. Poſtero die qui erat Cęnæ Dominicæ, ad ſacrã arã ſacrificaturus acceſſit, & omnibus fratribus Euchariſtiam ſuis manibus porrexit. Peracto ſacrificio, cum circa pauperes ſuſcipiẽdos mandatum Domini impleſſet, ultimam cum fratribus cœnam facturus ingreditur. Quis hic uerbis poſſit digne exprimere, in ea cœna quam ſerenum & iucundum omnibus uultum exhibuerit? Qui tum interfuere, uidere ſibi uiſi ſunt quædam futuræ beatitudinis in eius uultu haud obſcura indicia: tanta in illo præter ſolitum lætitia relucebat. Neque id mirum, quando totum eius pectus iam ſpiritusſanctus ſua præſentia compleuerat in eoq; ſuauiter quiſcebat, ſpesq́ue certa propediem adfuturę felicitatis & glorię ineffabile eius cordi gaudium adſerebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius diſcipulis, Gerardo uiro religioſo Dominus eius futuram gloriã reuelauerat. Cum enim ille ſuo in lecto quieſceret, per uiſum quidam illi dixit maturæ ætatis uir: Surge, ſequere me. Ille ſurgit, & ſequitur præcedentem ad loca ignota. Tandem ad quandã planitiem ampliſsimam & floribus amœniſsimam perueniunt, in qua erat domus miræ amplitudinis, ex mar-

S. Genoueſa liberat eum à graui morbo.

Viſio eius.

Quadrageſimæ tempus.

Vidit Chriſtũ

Viſio Gerardi, eius diſcipulĩ

ex marmore conſtructa. In eam ingreſsi, tantam luminis claritatem, tantam odoris ſuauitatem, tam mirã & incompræhenſam iucunditatem hauriunt, ut uerbis explicari non poſsit. Erat uerò illic ſedes poſita, gemmis & auro mirificè ornata: in eaque uiſebatur corona aurea, lapidib⁹ precioſiſsimis intexta, ſed necdum abſoluta. In circuitu ſedis quatuor erant uiri albis induti, qui laminas aureas & gemmas ad coronæ abſoluendum decorem compingebant. Stupente fratre ad harum rerum cõſpectum, is, qui eum eò adduxerat, ait illi: Scis, cuius hæc ſit ſedes & corona? Illo ſe neſcire affirmante, ait: Hãc ſedem tuus Abbas promeruit, quando conuerſus ad Dominũ, pro eius amore opes & copias & omnem mundi gloriam contempſit, & ſeipſum abnegans, eius crucem ſuſtulit in humeros ſuos, eius ueſtigijs inſiſtens. Porrò hac corona ubi ex multis afflictionibus & diris inſectationibus, quas pro Ordinis obſeruantia pertulit & adhuc perpeſſurus eſt, perſecta fuerit, coronabitur.

Corripitur lateris acri dolore.

Peracta cœna, ſurrexit uir ſanctus, ut lauaret fratrũ pedes ſed grauiſsimo lateris dolore ĩpeditus eſt. Itaque receſsit. Morbo autem magis magiſque ingraueſcẽte, in lecto reponitur, ubi quod ſupererat eius diei & noctem dimidiam cum magno cruciatu exegit. Deinde dolor ille abſceſsit, & febricula ſucceſsit. Deficientibus ſenſim corporis uiribus, in ſabbato ſancto fratres eum hortabantur, ut ſacram unctionem perciperet. At ille libenter ſe illius ſacratiſſimæ noctis uigilijs intereſſe uelle aiebat, mirabili feruore incenſus erga cultum diuinum: ſed neque uirium imbecillitas neque fratres, id ut faceret, permittebant. Deſignati aũt ſunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus unum ad ſe accerſiens, Scis, inquit, fili, quia noua adeſt ſolennitas, Chriſtianis omnibus ueneranda. Itaque & nos debemus nouis ueſtibus indui: affer, quæſo, ad me ueſtem, quam habes, ut illa induar. Intellexit ille facile, quam diceret ueſtem, attulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato ueteri eum induit. Rurſus autem admonetur ab adſtãtibus uir ſanctus, ut ſacram unctionem admitteret. Reſpõdit ille: Præſtante, Domino meo Ieſu Chriſtò, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in Ecclesia fratres, Vt uenientes ungerent Ieſum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, ſacrum oleum ſecum ferens. Vir ſanctus illo ueniente tendebat ad extrema, atque hoc ſolum crebro repetebat, Citò, citò. Peracta indè ſancta unctione, depoſitus eſt ſuper cinerem & cilicium: ſic enim decere mori Chriſtianũ, iam olim dixerat beatiſsimus Martinus Turonũ epiſcopus. Ibi tum feliciter emiſit ſpiritum octauo Idus Aprilis, anno Chriſti 1203. ætatis uerò ſuæ nonageſimo octauo, à ſuſcepto uerò abbatis officio quadrageſimo. Eius religioſi filij ſacrum corpus illius cũ hymnis & canticis, quibus permixtæ erant lachrymæ & gemitus in eccleſiã detulerunt: cumque ad ſedes ſuas ſe recepiſſent, Te Deum laudamus inchoatum eſt, & matutinæ laudes Dominicæ reſurrectionis, non quidem abſque luctu & lachrymis, ſed tamen debita cũ ueneratione, abſolutæ ſunt. Vide hic lector, quam ſit uerè mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Nam neque ſine gloria ſuit patris huius uita neque mors ſine gratia, immò uerò in conſpectu Domini multum precioſa: quippe qui illo die receptus ſit à Chriſto in paradiſum, quo ipſe uictor ab inferis reſurrexerat, Die ſecũdo Paſchæ humatum eſt corpus eius ante altare S. Thomæ apoſtoli, quod ipſe ædificarat, domino Abbate Turkillo eccleſię B. Mariæ de Eſrom, cum ſuis monachis funeri eius officia debita exhibente, multiſque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurrentibus, ut eius exequijs intereſſent.

Inde febricula

Sub mortẽ induit nouum ciliciũ.

Accipit extremã unctionem.

Obit.

Pſ. 67.

In eo aũt loco Dñs noſter Ieſus Chriſtus ad laudem & gloriã nominis ſui per beati uiri ſuffragia uſque in præſens innumera præſtat beneficia ijs, qui toto corde ipſum quærunt: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Sed ò quãtus erat hic luctus omnium, maximè uerò diſcipulorum eius: qui licet de tanti patris gloria cœleſti nihil ambigeremus, eius tamen orbati præſentia, humano ducti affectu mœrebamus. Dies feſti noſtri conuerſi ſunt in luctum, & ſabbata noſtra in lamentationem: tametſi gaudere potius nos oportuit, ꝙ quẽ magiſtrũ habueramus in terris, deinceps interceſſorem habituri eſſemus in cælis, ſi doloris acerbitas rationem admiſiſſet. Sed benedictus Deus, qui mœrorem noſtrum uertit in gaudium. Nam poſt trãſitum patris noſtri, iuuenes noſtri uiſiones uidebant & ſeniores noſtri ſomnia ſomniabant: undè coniecimus quod propediem eſſet Dominus mirificaturus ſanctum ſuum.

Erant duo iuuenes ex beati patris familia, diuerſis per id tempus in regionibus conſtituti, quibus hora mortis eius oblata eſt uiſio, nonnihil quidẽ diuerſa, ſed utraq; plena fide & digna memoratu. Alter ex his Nicolaus nomine, à monaſterio aufugerat, & dabat operam literis Hildeſij, quod eſt Saxonię oppidum. Is uidit perſonam quandam ſibi ignotam, in ſtola candida cœlum ſcandere, & intra albicantes nubes ita recipi ut tantum pedes & extremæ ueſtes cernerentur. Stetit igitur affixis cœlo oculis admirabundus: ſed mox adeſt quidam ſciſcitans, quid ita miraretur, ac deinde ſubiungens: Hic homo quem uidiſti in cœlum recipi, Abbas tuus eſt, qui multa patientia uicit ſeculi perſecutiones, nunc autẽ coronatur, quia fideliter permanſit in mandatis Domini ſui. Expergefactus Nicolaus, ducitur pœnitentia, reditque ad ſuum monaſterium, & emẽdationi ſe offerens, hanc uiſionem oĩbus enarrauit. Alter, Godmundus nomine, in monaſterio Sora degens, ſub aurorã eius diei, qua Chriſti reſurrectio celebrabatur, adſpiciebat in uiſione, penè ſemi-uigilãs, multitudinẽ angelorũ dulciſſimè canentiũ. Ex ijs duo angeli, ineffabili ſplendore cõſpicui, quendã ætate iunaturum, ueſtimentis ſacerdotalibus ornatum, dextra læuaq; ſuſtentabãt, eius brachia ſuis humeris retinentes annixa, ſicque ad cælum uſque procedentes. Hos autem ſequebatur diabolus cum multa furentium atque ſtridẽtium dæmonum turba: ſed angelis cœlos penetrantibus, ille triſtis uia qua uenerat, retroceſsit. Ex ſocijs autem eius quidam inſtar claudicantium lento ſequebantur gradu, quorum uni dixit Godmundus: Adiuro te per filium Dei, ut dicas mihi, quid ſibi uelint ea, quæ uidi. Ille toruo uultu & obliquis luminibus eũ intuẽs, ait: Abbas tuus Vuilhelmus angelorum obſequi in cœlum eſt deportatus: nos autem uenimus aliquid iuris noſtri in eo inquiſituri, ſed uim paſsi ab angelis, diſceſsimus inanes. Mane ſurgens adoleſcens, omnia ſuo magiſtro cunctiſque, qui illic aderant, expoſuit, & tandem ad domum noſtram reuerſus, eadẽ nobis quoque retulit, acceptoq; religionis habitu, Deo militare cœpit.

Poſt obitum autem ſuum uir ſanctus multis claruit miraculis, factuſque eſt omni ex parte ingens hominum concurſus, uidere cupientium ea, quæ fiebãt apud eius ſacras reliquias mirabilia. Dæmoniaci purgabantur, paralytici reddebantur incolumes, cæci uidebant, claudi gradiebantur, audiebant ſurdi, muti loquebantur: contracti & genibus humi reptãtes, erigebantur: leproſi ſanabantur, mortui reuiuiſcebant: & penè exanimes, ab ipſo mortis aditu ad lucem reuocabantur: nec homines modò, ſed etiam pecora curabantur;

rabantur: aeris tempeſtas ſopiebatur, & ſæuiens maris unda comprimebatur. Poſſent hic multa commemorari ſanè admiranda, quæ uel audiuimus, uel uidimus in Paracleto, ubi ſacrum eius corpus conditum eſt: ſed ipſa multitudo nos, ne id fiat, dehortatur.

SANCTI CALIOPII VITA ET martyrium, authore Simeone metaphraſte.

7. Aprilis.

THeoclia mulier quædam pia, ac timens Deũ cũ tota familia ſua, multas faciebat eleemoſynas, & ſanctè uiuebat. Hæc uiro nupſit ſenatorio, qui nullos ex ea, quoniã erat ſterilis, liberos ſuſcipiebat: Dei tamẽ munere tandẽ cõcepit. Sed cũ adhuc uterũ gereret, maritus eius defunctus eſt. Quamobrem in magna opulentia filiũ peperit, & Calliopiũ appellauit, qui in omni diuinarum literarum ſapientia educatus eſt. Erat autem Pergæ Pamphyliæ patricius. Verũ cũ eo tempore contigiſſet, ut idololatriæ error uigeret, & ueritas conderetur, & multi ſacrificarẽt idolis, ſanctus Calliopius aſsiduè ieiunijs & precationibus incumbebat. Quòd cũ ad Iudices delatum eſſet, beata mater eius Theoclia conſuluit filio, ut uitandi iudicij cauſa, aurum, ueſtimenta, ſeruoſque ſumeret, & illinc nauigaret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ ſe contulit. Vbi cùm impius præfectus Maximus Bacchanalia, & ludos, & choreas, & conuiuia idolis celebraret, admirabatur pius adoleſcens, quænã illa eſſent. Ipſe enim ieiuniis perpetuò uacabat. Ab illis igitur, qui aderant, percõtatus eſt, quid illud eſſet. Qui cũ reſpõdiſſent, deorum eſſe celebritatẽ: Veni, inquiunt, & tu ut cõuiuij particeps fias. At ille: Chriſtianus, inquit, ſum, & Chriſtum ieiuniis celebro, nec quæ ſunt flagitioſis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum, qui Chriſtum colunt, ingredi.

Armat ſe precibus & ieiuniis aſsiduis.

Hæc cùm ad aures Præfecti perueniſſent, iracundia plenus, iuſsit eum in iudicio ſiſti. Quod cum eſſet factum: Ecquod, inquit Maximus, nomen eſt tibi? Chriſtianus ſum, inquit, & Calliopius uocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbem uniuerſum deorum celebritas peragatur, tu in iſto errore perſiſtis? Vos, inquit Calliopius, in errore tenebriſq; uerſamini, qui, relicto Deo uiuẽte, qui cœlũ & terrã, & quę in eis ſunt, omnia Verbo procreauit, ſaxa ſenſus expertia, & ligna putrida, quæ ſunt manũ impiarum opera, colitis & adoratis. Adoleſcentia, inquit Præfectus, te petulantem reddit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, è qua gente ſis, & ex quo genere. E Pamphylia ſum, inquit Calliopius, & patritius genere, &, qđ nobiliſsimũ eſt, Chriſtianus. Dic mihi, Præfectus inquit: Parentes habes? Mater, reſpõdit Calliopius, ſupereſt: nam pater iamdiu defunctus eſt. Per ſolẽ ac deos oẽs, Præfectus inquit, ſi uis eſſe pius & dijs immolare, filiam, quã unicam habeo, tibi uxorẽ dabo. Si uxorẽ, inquit Calliopius, ducere decreuiſſem, nõ priùs filiã tuam acciperem, q̃ mater mea id ſciret & approbaret. Verùm ſic habeto, me Chriſto meo credidiſſe, & puluerem hunc, quẽ Deus conflauit, & ad ſimilitudinẽ ſuã fecit purum & ſine macula ante Chriſti tribunal ſiſtendum eſſe. Quamobrẽ fac, quæ tibi uidentur: ego enim Chriſtianus ſum.

Conſtãs reſponſum ſancti adoleſcentis.

Sceleſtiſsime, inquit Maximus Præfectus, iſtiuſmodi uerbis futurum putas, ut ira commotus, te celeri ſupplicio necandũ curem? Falleris. Neq; enim id faciã: ſed corpus tuum omni cruciatuum genere confectũ, in ignẽ cõijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormẽtis excruciabis, tanto mihi ea perferenti corona ſplendidior contexetur. Nemo enim, ut ſcriptum eſt, coronabitur, niſi legitimè certauerit. Tunc Maximus iuſsit, ut eſ uincto, plumbatis uirgis omnia oſſa confringerentur. Beatus autẽ Calliopius, dum uapularet: Gratias, inquit, ago tibi Chriſte, quia dignus effectus ſum, qui propter nomen tuum uerbera ſuſtinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtẽpera, & dijs immola, ut patriam uideas, & matrem tuã, & ne ſpolieris diuitijs ac fortunis tuis. Tormẽtorũ enim ſentis acerbitatem. Dulcedinem, inquit Calliopius, promiſſæ à Chriſto quietis degusto, & tormẽta non ſentio. Nec in aliena regione me eſſe puto, cũ Domini ſit terra, & plenitudo eius. Et hic quoq; patriã cerno, matremq; meã. Nam mater mea, eſt Chriſti eccleſia ſacroſancta: & patria mea, eſt cœleſtis illa Hieruſalem. Noſtra enim cõuerſatio in cœlis eſt. Qđ ſi mihi corpoream matrem obijcias, audi quid Chriſtus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem pluſquã me, non eſt me dignus. Nã quòd ad diuitias ptinet, eas negligo, & malo Chriſti Cruce affligi, q̃ caducis ſtulti mundi delicijs frui.

2. Ti. 2

Gratias agit inter tormenta.

Pſ. 23.

Matt. 10.

Maximus præfectus: Quàm eſt, inquit, extors. Crudis neruis uentrem eius cædite, dicentes: Noli unum pro alio ſtultè reſpondere, ſed aptè ad interrogata. Inſane, inquit Calliopius, & quauis fera crudelior, & à Chriſti pietate qui in cœlis eſt, aliene, tibi ueritatis rõnem expono, quam tu animi oculis nõ cernis, aures occludens, ne Dñi ſermonem exaudias, & contra legum præſcripta iubes me, tanquã homicidam, uerberari? Rotã, inquit Præfectus, collocate, & magnũ ignem ſuccendite. Rotæ tanta ui alligatus eſt adoleſcens, ut totus diſcerperetur. Quo quidem cruciatu cùm acerbiſsimè angeretur: Chriſte, inquit, præſtò ſis ſeruo tuo, ut ad finẽ uſque laudetur in nomẽ tuũ, quanuis indignus ſim ſeruus tuus: Et cognoſcãt oẽs, eos, qui in te ſperant, nõ confundi in æternũ. Statim igitur accedẽs angelus Dei, flammã carbonum extinxit: & miniſtri, cùm uellent rotã uoluere, nõ poterãt. Delicata autem ipſius membra coram rotã ſanguine conſperſeruut. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iuſsit autem Præfectus eũ ſolui, & a rota dimoueri. Spectatores dicebãt, iudiciũ illud iniquum eſſe: & dolebãt, ꝙ talis adoleſcẽs tã acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adoleſcẽtia eſſe petulantẽ, & propterea grauioribus cruciatibus pffectũ iri? Canis, inquit Calliopius, impudẽtiſsime, tu me ſic alloqueris, quaſi crudeliſsima recuſem aut deprecer tormẽta tua? Infelix, inquit Præfectus; credis te cõtumelijs effecturũ, ut te celerius occidẽdũ curẽ. Verùm haud ita erit. Deis igitur immola, ut quæ reliqua ſunt, tormenta lucrifacias. Nõ permittet, inquit Calliopius, Chriſtus meus, ut puram meã in Deũ fidẽ peruertas. Arbitratu tuo corpus excrucia, recepturus à Deo in die iudicij merita pręmia. Qua enim mẽſura metiris, eadem remetietur tibi. Ferreis, inquit Maximus, catenis uinctum in interiorem carcerẽ conijcite: nemo curã illius gerat; nemo impiorũ amicorũ ad eũ accedat: beatũ ſe putet ob ea tormẽta, qbus pp ipſius impietatẽ aduerſus deos affectus eſt. Statim igitur uinctus in carcerem interiorem cõiectus eſt, ubi intermiſsione Deũ laudabat.

Immaniter cruciatur.

His auditis, mater, facto teſtamento, ducẽtos quinquaginta ſeruos libertate peculioq; donauit: & quidquid auri, aut argenti, aut ueſtimẽtorũ habebat, pauperibus reliquit: poſſeſsiones autem Eccleſiæ ſanctæ largita eſt. Tum celeriter in Ciliciã ad ſanctiſsimum filiũ ſuũ Calliopiũ contendit: & in carcerẽ ingreſſa, procidit ante pedes eius, & uulnerum cruorem abſterſit. Sanctus autem Calliopius catenis, & corpo-

Mater eius poſſeſsiones ſuas eccleſiæ largitur.

ris

ris tumore ex uerberibus contracto, cohibebatur, quominus poſſet aſturgere & ad matrem accedere. Sed ita locutus ē: Opportunè uenisti, mater, ut teſtis eſſes Chriſti truciatuum. Mater autem filij corpus adſpiciens dilaniatum: Beata ego, inquit ad ſanctiſſimũ filium ſuum Calliopiũ, & beatus fructus uentris mei, quoniam, ut Anna, dicaui te ſacrum munus Domino Ieſu Chriſto: ut Sara, obtuli te Deo holocauſtum gratum, & acceptum Domino ſacrificium. Manſit autem totam noctem illam in carcere ad ipſius pedes proſtrata. Simul autem ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carcerē illuſtrauit, & uox eos ſic allocuta eſt: Vos eſtis ſancti Dei & Chriſti confeſſores, euerſoresque idolorum, qui patriam & pecunias reliquiſtis, ut cum Chriſto pateremini.

Calliopij egregia conſtãtia.

Cum autē ill dixiſſet, Præfectus, Voca, inquit, Chriſtianorum ſectæ ſtudioſum Calliopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc ſaltem, inquit, ab inſania diſcede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs ſacrifica, ut uiuas: alioquin ut magiſter tuus ſuſfigeris in crucem admiror, inquit Calliopius impudentiam tuam, qui cũ ſæpè ex me audieris Chriſtianum me eſſe, & Chriſtianum eſſe moriturum, & in Chriſto uicturum, tam impudenter pergas ueritatem oppugnare. Feſtino eandē, quam magiſter meus pertulit, mortem oppetere. Hęc cũ ille dixiſſet, Præfectus ex reſponſis martyris animaduertens eum à propoſito deduci non poſſe, ſententiam tulit, ut quinta ſabbatorum Paſchæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligēs, quinque nummos miniſtris dedit, ut eum contraria ratione, quàm Chriſtus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur ſabbatorum pronus in caput crucifixus eſt, & die paraſceues animam egit. Et uox de cœlo audita eſt, ita ſonãs: Veni ciuis Chriſti, & cohęres ſanctorum angelorum.

Crucifigitur deorſũ uerſo capite.

Mater uerò ſanctiſſimi ac beatiſſimi filij corpus cõplexa, & Chriſtum laudans, in eius complexu ſpiritũ reddidit. Et accedentes fratres eorum corpora in loco ſacro ſepelierunt collaudãtes patrem & filium & ſpiritum ſanctum: cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. AIBERTI MONACHI & Presbyteri Chriſpinienſis monaſterij, bona fide conſcripta à quodam archidiacono Auſtromandiæ, eius æquali. Plerũque ſtylus mutatus eſt in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium.

PRAEFATIO.

Sicur olim ſtatuæ triumphantium & agoniſtarum, uel arcus triumphales, in quibus triumphi & ſimulacra egregiorum uirorum ob recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclarè geſta eſſent, expreſſa cernebantur, erigi ſolebant, ut ea inſpiciētes, ad illorum imitationem accenderentur: ita facta & dicta illuſtria ſanctorum Patrum literis mandari ſolēt, ut ea uel legentes uel audientes, animis inflammentur ad earum rerum ſectanda ſtudia, quæ ſint digna tum relatione, tum ſcripto ad poſteritatis notitiam tranſmitti. Qua ego ratione permotus, uitam ſancti Confeſſoris Chriſti Aiberti, quemadmodum à religioſis & ueridicis uiris maximè autem à Domino Alulpho religioſo monacho, qui eius ſecreta præ cæteris melius nouerat, accepi, pro mei ingenij mediocritate diligenter enarrare conſtitui, ut qui eam uel lectione uel auditione cognouerint, ſanctum uirum, ſi non omni, ſaltem aliqua ex parte imitari nitãtur, aut certè deuotis ab illo precibus obtineant, ut apud Dominum fiat ipſis pius interceſſor & promptus adiutor. Valde enim indecorum & turpe nobis eſt, ſi tanti uiri res geſtas ſilētio tegi patiamur. Immò uerò quãdò Dominus ſanctum ſuum mirificauit, præſtando illi uires tum agendi tum patiendi mirabiliter, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori ſermone eum celebrare deberemus, ſi facultas dilertè & eleganter ſcribendi ſuppeteret: ut dictionis ſplendore & ſuauitate, lectoris uel auditoris animum ad ſuſcipiendam eorum, quæ relaturi ſumus, imitationē efficacius permoueremus. At ſi facultas deficit, non tamen deeſt prompta uoluntas. Itaque precemur ſpiritum ſanctum, qui in ſanctis ſuis mirabilis & glorioſus eſt, ut ad laudem & gloriam nominis ſui & fidelis ſerui ſui, ad noſtram quoque & aliorum utilitatem ea, quæ de ſancto uiro commemorare decreui, ita, ut par eſt, mihi donet explicare.

Habes hinc huius hiſtoriæ fidem.

SEQVITVR HISTORIA.

Beatus Aibertus, ſacerdos Chriſti egregius in territorij Tornacenſis pago, quem Eſpeen uocãt, originem duxit, magis tamen ſuis uirtutibus & ſanctis operibus, quã proſapia inſignis: tametſi alioqui parentes habuit religioſos & honeſtos. Pater eius miles fuiſſe creditur, Albaldus nomine mater, Heluidis dicta fuit. Vterq. liberæ conditionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia, ſcriptura teſte, Generatio rectorum benedicetur: credimus eos pro ſuo merito bonitatis procreaſſe filium cœleſti benedictione dignum, ut ſequentia luce clarius edocebunt. Vt autem recto & naturali ordine ſancti uiri res geſtas ſcribēdo proſequamur, primo omnium dicendũ eſt, quæ futuræ ſanctitatis adhuc puer de ſe indicia præbuerit, nõ litera docente, ſed ſancto ſpiritu: qui ubi uult, ſpirat & cui uult, adſpirat. Cum enim etiamnum paruulus eſſet, ſæpiſſimè cõſueuit clam noctibus è lecto ſurgere, flexiſque genibus & membris humi proſtratis, terram innumeris exoſculando uicibus, tenerum corpuſculum fatigare. Optabat uerò, ne quis omnino id reſciret, ſed tandem latere non potuit. A famulis quoque domus depræhenſus eſt. Quod ubi cognouit, nolens habere ſui laboris teſtem, niſi Chriſtum, cui ſe di[illegible]citurum uerebatur, ſi hominibus placeret: in om[illegible] ſeceſſit, exiſtimans illic ſecretius ſe eiuſmodi exercit[illegible] uacaturum. Sed hic quoque tandem inuentus eſt [illegible] ſi nimia genuum curuatione defeſſus, humi proſtratus iaceret. Nec tamen ceſſare uoluit, ſed quoad licuit ab hominum conſpectu ſe ſubducens, alia captabat ſuis ſtudijs apta diuerticula, oportunoſque receſſus. Nolebat ſapiens puer fauore populari mercedem in cælis repoſitam corrumpere. Et certè quiſquis pro rectè factis humanas aucupatur laudes, nõ eſt ſanæ mẽtis, immò planè deſipit, nõ attendens illud Apoſtol[illegible]: Si adhuc hoibus placerem Chriſti ſeruus nõ eſſem.

7. Aprilis.

Parentes.

Amor.

Ioan. 3.

Exercitium pueritiæ.

Gal.

Nec ſolum hac ratione pro Chriſti amore ſuum affligebat corpuſculum, ſed etiam crebris ieiunijs illud ualdè macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus ieiunium ipſe ſibi indicebat, parum aliquid pomi aut alterius rei deguſtare, ut ſi fortasſis à patre, nolente ut paruulus ieiunaret, interrogatus eſſet, num comediſſet, citra mendacium reſpondere, ſe ſumpſiſſe cibum. Forſitan enim audierat: Os, quod mentitur, occidit

Exercitatio.

Sap.

cidit animam. Longè uerò ille aberat à mendacio & iuramentis, qui nec ludicra quidem aut ocioſa ſoleret uerba proferre, in die iudicij de uerbis ocioſis nequaquam rationem redditurus. Non eſt autem ſilentio premendum, quod cum in agro ſeruaret patris pecora, audito campanę ſono, illis relictis, ad eccleſiā confugit, laudes cum precibus diuinæ maieſtati pro ſuo captu oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod *Pſa. 8.* in Pſalmo legitur: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. His uirtutum & piarum actionum quaſi primitijs quibusdam religioſus puer imbutus maiori accedére ætate, duce ſancto ſpiritu, ad maiora cōtendit. Freqnēter. n. eccleſiarū limina terens, uerba uitæ cum multa animi deuotione auſcultauit. ſciebat *Lu. 11* enim dictum à Domino Saluatore: Beati qui audiunt uerbum Dei & cuſtodiunt illud. Porrò uerò laſciuiā & oblectamenta mundi ſenſim magis ac magis abominans atque faſtidiens, conſtituebat uni omnipotenti uacare Deo. Timebat enim, nè ſi mundi fieret amicus inimicus, Dei efficeretur. Itaque arctius uitæ genus complecti deſiderans mundanis illecebris paulo poſt omninò nuncium remiſit.

Qua autem ratione ad eam conuerſionis gratiam peruenerit, ut tam mutarit, quodo ualefecerit, quo etiam ordine & labore per anguſtam & arctam uiam ad Deum feliciter commigrarit, operæpretium eſt referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, ſed ſanctitatis, ut dictum eſt, ſtudioſus, fortè quodam die mimum audiuit cantionem quandam depromentem, qua conne- *Ex cātione mimi admirabiliter corde compungitur.* xio ſancti Theobaldi & uitæ eius aſperitas felixque obitus continebantur. His nō corporis duntaxat, ſed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repente eſt gratia diuinitus compunctus, ut ſecum ſtatuerit neq; carne, neque ſanguine, neque lineis deinceps uti pannis, ſed laneis & cilicinis, atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter ſeruire. Cœpitque ſtudiosè expetere conſortium religioſorum uirorum, cum quibus fame, ſiti, ieiunijs, uigilijs, crebriſque precibus corpus caſtigaret, & in ſpiritus ac rationis ſeruitutem redigeret. Cumq; in hoc totus eſſet, quodam peregrino, quem pater eius hoſpitio receperat, duce & indice, inuenit uirum magnæ ſanctitatis *Iohannes eremita inſignis.* & miræ abſtinentiæ, ſacerdotem egregium Iohannē in quadam ſolitudine commorantem, ab hominum ſtrepitu & conuerſatione ſemota, in qua etiam ferebatur ſanctus Domitianus fuiſſe. Erat autem is presbyter monachus Criſpinienſis, ſed permiſſu domini Rainerii Abbatis Criſpinienſis, deſertum illum incolebat locum. Huic igitur uir uenerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, ut uno ſpiritu & pari uoluntate Domino famularentur. Quantas autem mi- *Magna uitæ aſperitas.* ſerias & calamitates, quantamq; inopiā pro ſpe uitæ æternæ illo in loco patienter tolerarint, non facilè poſſit ſingulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus ceſſauere. Premebātur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abſcedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in locis copia non ſuppetebat. Et quid ego multis perſequar horum uirorum afflictiones, pro Chriſti amore ultro ſusceptas? Ex illis ieiunijs, uigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adeo & macie & pallore confecti uidebantur, ut humanam ſpeciem propemodum non referrent. Vt enim ipſe pater Aibertus retulit, cum aliquando urgente neceſſitate extra illum habitationis ſuæ locum eſſet egreſſus, uidentes eum paſtores hirſutum & uilibus pannis deformem, aufugerunt, monſtrum ſe uidiſſe arbitrati. Ait etiā ſe plerū-que tantos à frigore angores ſuſtinere, ut ueſtem, quā monachus exuerat, Miſſam celebraturus induat, timens ne interim ui algoris extinguatur.

Sæpè per hyemem uſu illis uenit, ut pane deficiēte glacie cōfracta, herbas ab aquis manibus extraherēt, quibus ægrè uitam ſuſtentabant, omni alia re eſculenta deſtituti. Cogitabant, opinor, cum Apoſtolo, non *Rom. 8.* eſſe condignas paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabāt ſerui Dei, quo ſe quiſque in hac uita durius & aſperius habet, eo arctius eum ſuperno amori copulari: ſicut e diuerſo quātò quis inferiùs magis delectatur, tanto ampliùs ab amore ſuperno eum diſiungi. Quod enim illi ſubtiliter attenderent, fortaſsis apud ſe dicebant, ſe ſeruos inutiles eſſe, iure facere quicquid boni facerent, nec ultra debitum quicquam facere poſſe. Nam tametſi, ut S. Iacobus ait, ex operibus ſuis iuſti- *Iac. 2.* ficatur homo, tamen quantacunque ſint, ſine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis ſaluus fieri non poteſt, dicente Apoſtolo: Non eſt uolentis, neque curren- *Rom. 9.* tis, ſed miſerentis Dei. Ideoque quicquid faciebant boni, non id ſibi, ſed patri luminum adſcribebant, à *Iaco. 1* quo omne donum perfectum deſcendit. Interea autem, dum ita ſe gererent, uir Dei Aibertus paulatim Pſalterium memoriæ commendebat.

Per id tēpus uoluit dominus Rainerus Abbas Criſpinienſis, ob confirmandam ſui monaſterij libertatē, Apoſtolorum limina uiſitare, hosq; duos uiros, multa charitate ipſi deuinctos, illi uiſum eſt ſui itineris comites aſſumere. Quo in itinere hi tres ſancti uiri quos labores & angores pertulerint, ſolus Deus nouit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, ueſtiti cilicio, *Nota iter difficillimum.* parùm pecuniæ habentes, ipſa inopia locupletes. Et mulum quidem ſecum ducebant, ſed uix aut nunquam eo utebantur, peregrinis debilibus & infirmis illius uſum præbentes. Cumque ueniſſent Romam, audiunt ſanctæ memoriæ Romanum Pontificē Vrbanum eſſe Beneuenti. Tum uerò Aibertus & Iohānes non fuere auſi tam longum arripere iter, partim quod uiribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduerſa ualetudine laboraret. Abbas autem Rainerus, pro ſua erga illos beneuolētia, hortatus eſt eos, ut in monaſterium Vallis umbroſæ ſe reciperent, at- *Laus cœnoby Vallis umbroſæ.* que illic eius reditum ſuſtinerēt. Vbi ſanè monachos inuenerunt miræ continentiæ & exquiſitæ uitæ, multa erga illos uſi humanitate, amanter eos exceperunt, perpetuò etiam eos apud ſe retinere cupientes. In illo enim monaſterio ſtrictè & inuiolabiliter obſeruatur inſtitutum & Canon S. Benedicti, ut multi uiri boni teſtantur, uiuuntque laboribus manuum ſuarum, ſpe cœleſtis uitæ corpora ſua multiuario labore indeſinenter afficientes. Diſciplinæ monaſticæ rigorem ſtrenua charitate feruenter cuſtodiunt, erga pauperes & peregrinos ſuſcipiendos benignè ſe exhibent, in ſepultura impertiendi fratribus pij, & in quouis denique religionis genere præclaros ſe oſtendunt: adeo ut duo illi uiri, de quibus iam diximus, omnibus monachis, quos adhuc uidiſſent, illos ſanctiores affirmarint. Cumque apud illos aliquanto temporis ſpatio hæſiſſent, multas rectè uiuendi inſtitutiones, ut ipſi teſtabantur, ab illis percepere. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus ſuſceptum eſt iter proſecutus, ueniensque Beneuentum, ab Vrbano pontifice honorificè acceptus eſt, monaſterijque ſui munimentum, quod deuotè petijt, non difficulter impetrauit. Confecto uerò negocio, Apoſtolica benedictione firmatus, lætus ad ſocios redijt, atque ab illis pariter & à cœnobij fratribus hilariter ſuſceptus eſt. Etſi autem, dum cœnobitas Vmbroſæ uallis eorumque uitam prædicauimus, à propoſito deflexiſſe

xiſſe uideamur, tamen quicquid de ijs laude dignum commemoratum eſt, ſapienti ſanè aptè & congruenter poterit noſtro propoſito cohærere uideri. Dum enim illorum egregia ſtudia ſcribendo efferimus, illum pariter celebramus, cuius cauſa hoc opus cudendum ſuſcebimus: quippe qui, ut ipſe aſſerebat, non pauca ab eis Deo ſeruiendi exempla & incitamenta
Pſ. 17. perceperit, conuenienter illi Propheticæ ſententiæ, Cum ſancto ſanctus eris.

Poſtquàm aũt apud fratres illos ſatis fuere recreati ſerui Dei, illis ualefacientes & pro collatis benefi-
Viſio S. Alberti. cijs multas gratias agentes, ad propria ſunt reuerſi, multis in eo reditu moleſtijs toleratis. Et Abbas quidem ad monaſterium rediJt, alij autem duo ſancti uiri ad ſuam eremum. Vbi cùm nocte quadam Albertus membra ſopori dediſſet, in ſomnis uiſus eſt ſibi altiſsimam arborem, inter Haſnonium & S. Amandũ ſitam, conſcendiſſe, albumq; uidere accipitrem ſiue aquilam ad ſe aduolantem, ueſtemque monaſticam afferentem, ipſumque ea induentem. Expergefactus autem, ſummopere apud ſe perquirere cœpit, quidnam uiſio illa portẽderet. Tandem placuit ei, ut iuxta illam uiſionem monachus fieret. Facile autem id impetrauit à Rainero Criſpiniẽſi Abbate, ſanctæ memoriæ uiro, monachis quidem primò recuſantibus, poſtea uerò aſſenſum præbentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, ſi ſola externa reſpicias, nec putabant talem eum fore, qualem poſtea experti ſunt. Ita plerunque fit, ut quæ prius ui-
1. Reg. 16. leſcebãt, Deo uolente, poſt in ſublime tollantur quẽadmodum de Dauide legimus. Fit itaque monachus
Fit monachus Criſpinienſis. cum benedictione cœleſti. Deinde etiam eius cœnobij factus eſt Præpoſitus, & communibus fratrum ſuffragijs Cellarius. Aduertebant enim idoneum eſſe, cui ea officia mandarentur. Et certè tam in externis, quàm internis rebus adeò accuratè tum Deo, tum fratribus inſeruiuit, ut ab omnibus amaretur. Semper.n. ſolicitè curabat cõmune bonum, in oĩbus prudenter & moderatè ſe gerens. In opere & manibus eius, ut dici ſolet, bonum omne exuberabat. Promptum ſe exhibebat ad externa expedienda negocia, cùm fratrum uel utilitas, uel neceſsitas poſcere uideretur.

Curam monaſterij haud aliter atque pia parens filiorum, gerebat: hoſpitalitati deditus, in pauperes largus, ſibijpſi parcus, alijs impartiens quod ſibi ſubtrahebat. Pacem uerò & mutuam inter fratres concordiam præcipuè amabat: murmura, obtrectationes, & id genus uitia, quæ in cœnobijs ſolent exiſtere, deteſtabatur & profligabat. Aliquid ſibi monachum ceu proprium uſurpare, id planè mortiferum & modis omnibus execrabile aſſerebat.

Cibus eius. Quòd autem ad ipſius uiuendi monaſterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructibus ſemel interdiù modicè utens, corpus ſuum ſuſtentabat. Lac & caſeus & piſces in os
Veſtis. eius non admittebantur. Cilicio aſperrimo doma-
Lectus. bat carnem. Lectum nullũ habuiſſe creditur, præter ſcamnum uel alium aſſerem, in quo cubans mediocrẽ capiebat ſomnum. Ante nocturnas preces, quas matutinas uocant, ſemper Pſalterium abſoluit. In flectendis genibus erat celerrimus, lachrymarum copia ualde affluens, ut poſſet cum Propheta dicere ex
Pſ. 6. ſententia: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Cumq; annis uigintiquinque in monaſterio ea uiueret ſeueritate, nunquam ab eius ore Chriſti laus aberat: fames, ſitis, algor, omniuaria carnis caſtigatio & afflictio iam ſancto uiro pro delicijs computabantur: adeò ſemper iucundus & hilaris & eſſe uidebatur, & reuera erat. Viri nanque ſancti cum animo reputant futura ſupplicia impiorum, & immenſam felicitatẽ beatorum, quicquid Dei zelo perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem ſpe illius ſempiternæ beatitudinis animantur, inde uerò intolerabilibus gehennæ cruciatibus ſoliciti redduntur: ſicque dum pœnas tolerant temporarias, uitant æternas, & coronas ſibi parant ſempiternas: ſitq; hac ratione, ut dum effugere nituntur, quod grauius eſt, facilius tolerent quod minus graue eſt, etſi ſit alioqui ualde onerosum. Ita ergo etiam huic religioſo uiro iugum Chriſti ſuaue, & onus eius leue fuit: & cũ
Mag. virg. multis florere: uirtutibus, etiam integer corpore & uirgo ab ipſo ortu uſque ad ſupremum uitæ diem creditur permãſiſſe: quod quidem eſt angelicum decus, & uirtutum inſigne præcipuum.

Etſi autem ea, quæ dicta ſunt, magna & ſtupenda eſſe uideantur, at tamen quicquid geſſiſſet, pro nihilo ducẽs, optabat in eremo habere cellulam, in qua incluſus degeret, ut illic laudibus diuinis & precibus liberius uacaret, & corpus ſeuerius edomaret. Curauit igitur conſtrui cellulam in loco deſerto, antequã è monaſterio egrederetur: eaque exædificata, uix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monaſterio, ad illam ſeſe conferendi. Valdè enim fratribus monaſterij uidebatur eſſe neceſſarius. Tandẽ autem ea obtenta, in eam ſe abdidit, ſed ita tamen, ut quoàd uixit, in Criſpinienſis Abbatis poteſtate ſemper eſſe uoluerit. Quam uerò corpus ſuum in ea Cellula malè acceperit, duriterque habuerit audire quidem pium eſt, ſed imitari glorioſum. Viginti ſanè & quinque annis in ea permanſit incluſus: è quibus duobus & uiginti pane prorſus abſtinuit, & omni potu annis uiginti. Nec tamen aliquo obſtrictus uoto, ſed ſponte ſua tot annis pane & potu atque alijs quibuſdam corporis neceſſarijs alimentis ſibi interdixit. Qua autem occaſione pane abſtinuerit, ſi quis noſſe uelit, ex ijs, quæ dicturi ſumus, poteſt cognoſcere. Quadam hyeme accidit, ut locus, in quo morabatur, adeo aquarum inundatione obſideretur undique, ut neq; accedere ad eũ quiſquam, neq; indè egredi poſſet. Cum igitur & panis ei deeſſet & Miſſam auſcultare non poſſet, animo permoueri cœpit (necdũ enim ſacerdotio initiatus erat.) Itaque nocte quadam cum multo dolore & pijs querimonijs beatiſſimam ſemperque uirginem Mariã compellauit, orans ut ipſius miſerias ſubleuaret, his uel ſimilibus utens uerbis: O ſancta uirgo uirginũ Maria, quæ pariẽdo Dei filium mũdo gaudia cõtuliſti, quæ eſt fõs pietatis & miſericordiæ copia, ſubueni mihi miſero, corporali pane indigenti, & Miſſarũ ſolennia non audienti. Quibus di-
Alter... nes ve... s. ctis, ſomno correptus obdormiuit. Ecce autem noi in uiſu adeſt ſanctiſsima mater & uirgo in forma matronæ pulcherrimæ, cum puellis plurimis inferioris ſtaturæ. Quas ut uidit uir Dei, ita dixiſſe uiſus ... Equidem ſi pridem in monaſterio fœminas uidiſſem, profectò illas expuliſſem. Cur igitur nos huc intrare auſæ eſtis? Cui uirgo ſacratiſsima reſpondit: Tace frater: ego ſum uirgo Maria, quam tam dulciter inuocaſti. Sed quid à me uis præſtari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, quibus tu quoq; non ignoras me carere. Reſpondit uirgo mater: Putaſne omnipotentem Deum te etiam ſine pane poſſe ſuſtentare? Ego uerò, inquit ille, credo Deum id poſſe. Et uirgo beata: Cur aũt, ait, conquereris te Miſſas non auſcultare, cùm tota uita tua & omnis actio tua, quædã Miſſarũ ſint ſolennia? Deinde uiſa eſt ſanctiſsima uirgo buccellã panis immittere in os ſancti uiri. Qua quidẽ uiſione ille adeo pmotus fuit, ut deinceps neq; panem appetierit, neque panem edere curarit, con-

tentus

tentus herbis, radicibus, & nillibus illis cibis, quibus ueſci conſueuerat.

Fortaſsis autē noſſe te iuuat Lector, qua ſe purpura uel byſſo Chriſti miles induerit. Nimirum à planta pedis uſq; ad uerticē aſperrimo cilicio tegebatur. Lectū quoque ſi ſcire uelis, in ſcāno uel alio aſſere ſe reponebat, cilicino ſacculo utens pro ceruicali. Et quid me neceſſe eſt multa perſequi? Quicquid boni geſsit uir Dei, antequàm ſe in hanc cellulam contuliſſet, id in ea iam inclusus, non ſolùm non minuit, ſed auxit etiam, durius aſperiuſque ſeſe affligendo. Si prius fleuit amare, iam multò acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Anteà pane & aqua uixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, utroq; abſtinuit: atque eum in modum etiam cætera bona ſuperioris uitæ, in hoc ergaſtulo, arctiore uiuēdi ratione, in melius prouexit.

Virtutes eius. Sed his de ſancti uiri exterioris hominis cultu abſolutis, congruum eſt ad lectoris notitia perferre, quàm præclare etiam hominem interiorem ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquàm cocco bis tincto, itemq; cæteris lucis armis ita eum communiuit, ut posſit ſecurus & intrepidus prodire in conſpectum tremendi & diſtricti iudicis etiam in illa die, quandò iuſtus uix ſaluabitur: de qua dicit Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentus eius? aut quis ſtabit ad uidendū illū? Idemipſe his iuſtitiæ armis intus & exterius inſtructus, cōſtanti animo potuit procedere ad debellandū fortem armatum, tortuoſum, illum colubrum & Leuiathan: qui pro minimo ducens, quod fluuiū abſorbuerit, etiam fiduciam habet, quod influat Iordanis in os eius: id eſt, non infideles modò, ſed etiam Chriſtiana religione initiatos deuorare molitur.

1. Pet. 4.
Mala. 3.
Iob. 40.

Inter hæc autem fama ſanctitatis eius bono odore orbem terrarum cōplente, cœperunt ad eū homines confluere. Cum autē anteà non niſi acolytus fuiſſet, de ſapientum uirorum cōſilio à Burchardo Cameracēſi epiſcopo ſubdiaconus & diaconus eſt ordinatus. Deindè ēt ad ſacerdotium promotus eſt, ut populis ad ipſum uenientibus melius poſſet conſulere, & familiarius ſecretas confesſiones recipere. Factus autē presbyter, duas in die celebrabat Miſſas, pro uiuis alterā, alterā pro defunctis. Vigilias, ut uocant, defunctorum cū nouem lectionibus hoc pacto legere ſolebat. In prima Vigiliarum parte dicebat pſalmos quinquaginta cū tribus lectionibus: in ſecunda & tertia itidem faciebat: ſicq; in illis uigiliis, interiectis nouē lectionibus, totū pſalteriū depromebat. Quod quidē graue & oneroſum uideri posſit, niſi quis libenti animo faciat. Centies per diē flectebat genua, & quinquagies proſtrato quidē corpore, ſed articulis & digitis ſubleuato, ad unamquamq; genuum curuationem dicebat ſalutationē angelicam. Pſalmi & preces ab ore eius nunquā recedebant, niſi eſſet aduentantibus aliquid præbendum conſilij: quod tū, ſi quis penitius intueri uelit, nō posſit dici precū intermisſio. Pecuniam aut accipere, aut ēt manu contingere, haud aliter atq; ſerpentinū uirus abhorrebat. Quod ſi quiſpiam oīno largiri ei aliquid uellet, iubebat id donari Criſpinienſi monaſterio, rerum neceſſariarū ualdè indigo. Quid ego hoc loco aliud posſim dicere, quàm hunc uirū, etiā ſi flagitijs omnibus fuiſſet coopertus, eaq; agendo pœnitentiā ſeq; macerando expiare noluiſſet, haudquaquàm plus atq; fecerit, facere potuiſſe? Quis noſtra ætate intantùm odiuit animam ſuā, ut eā poſſet ſeruare in uitā æternā? Quis adeo inexorabilis fuit ſui ipſius perſecutor? quem ſi tyrannus aliquis catenis aut compedibus conſtrinxiſſet, & panē atq; potum ſaltem triduo aut quatriduo ei ſubtraxiſſet multa commiſeratione multisq; lamentis id noſ proſequendum arbitraremur. Ille uerò cùm non modo nullorum eſſet ſcelerum reus, ſed etiam multis ornatus uirtutibus, ſuapte ſponte, ut diximus, pane & aqua non paucis annis ſibi interdixit.

Fit ſubdiaconus & diaconus.
Itemq́, presbyter.
Preces quotidiana.

Atq; his exercitijs, aliisq; perferendis anguſtiis uir ſanctus, ceu lapis uiuus, expolitus atq; omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in ſtructura cæleſtis illius Ieruſalem, ubi precioſi lapides, preſsuris & tunſionibus perpoliti, cū coruſcantibus gēmis & margaritis nitentibus, pro qualitate meritorū, ſempiterno & admirabili fulgore relucent, quēadmodùm ſcriptum eſt. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. Quemnam igitur eum potius dicemus? Martyremne an cōfeſſorem? Sed rectius proculdubio & martyrem, & cōfeſſorē. Quāuis.n. perſecutor ſanguinem eius non fuderit, at tū ea, qua diximus, rōne ferendo crucē ſuā & Chriſtum ſequēdo & uoluntate & actione martyr fuit, gloria & honore à Deo coronandus. Martyr fuit, carnē crucifigens cū uitijs & concupiſcentijs. Martyr fuit, omnes carnis & mundi uoluptates proculcans & propudians: quanquàm uſus obtinuit eos ſpeciatim martyres dicere, qui ſuum profudere ſanguinem, à tyrannis uel perſecutoribus morte uiolenta extincti. Quod quidē martyrij genus noſter Aibertus ſola uoluntate pertulit. Nihil aūt bona uoluntate ditius Deo offerri poteſt. Quòd ſi uerò occaſio ſe obtuliſſet, & extitiſſet perſecutionis tēpus, ut pro certo à multis creditur, lætus & imperterritus perſecutoribus occurriſſet, ceruicem percuſſori ultrò præbiturus. Sed quia eius non fuit obeundi martyrij opportunitas, aliud martyrij genus expetijt, ſeipſum omnipotenti Deo hoſtiam uiuentem in odorem ſuauitatis quotidiè immolans, propriæ carnis crudelis perſecutor effectus: quod nō multum differt à perpesſione martyrij, in tyrannica perſecutione ſuſcepti. Legitur nanq; etiam B. Iohannes Apoſtolus calicem Domini bibiſſe, quem tamen nō legimus pro Chriſto fudiſſe ſanguinem, cùm propria morte uitam finierit.

Matt. 12.
S. Aibertus ut fuerit martyr.
Matt. 20.

Confeſſor autem fuit noſter Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota uiuendi ratione Deum confeſſus eſt & laudauit, permultosq; ſua humanitate & manſuetudine ad confitenda peccata & turpitudines ſuas induxit. Eſt enim confesſio aliquandò peccati, interdum uerò laus & gratiarum actio. Dicit Chriſtus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater cæli & terræ: ſed nulla hic peccati confesſio eſt, à quo longisſimè aberat filius Dei: ſed laus & gratiarum actio. Equidem ſæpè & legi & relegi uitas ſanctorum Patrum, inueniq; ſanè in eis uiros miræ abſtinentiæ, nec tamē ullum reperi, quo in affligenda carne ſua hūc Dei ſeruum auderem dicere inferiorē.

Itéque confeſſor.
Matt.

Vitauit eſcam, qua ſolent ueſci homines, contentus cibo uermium & brutorū animantium. Hucuſq; diximus, ut erga ſeipſum ſe geſſerit uir ſanctus: nunc porrò dicendū eſt, ut ex debito fraternæ charitatis ēt alijs ſeſe impenderit: quibus nimirum dum optima ſuggerendo conſilia pro uiribus prodeſſe ſtuduit, magnum ſuæ beatitudini cumulum adiunxit.

Fuit ille lucerna, diuini amoris igne accenſa & ardens, uirtutumq́ue plena lumine & ſplendore, non ponenda ſub modio, ſed ſuper candelabrum. Cumque lucis ſuæ radios per orbem terrarum diffudiſſet, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præſtabantur, fama longè lateque diuulgaret, diuerſarum nationum populi excitati, cateruatim ad ſancti uiri conſpiciendam faciem ſermonesq́ue audiendos, ſuaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo animo & alacri uultu excipiebat & ſuauiter conſolabatur. Erat.n. hoc illi uelut ab ipſa natura inſitum, ut cupe

Multus fit ad eū hominū concurſus.

ret eſſe omnia omnibus ad ſe uenientibus, pro cuiuſque conditione uel qualitate, totumque ſe illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum ſectatorem. Itaque mœſtis & afflictis atq; calamitoſis condolebat: cum gaudentibus & iucundis ipſe pariter lætabatur: utriſq; uerò, prout res eorũ poſcere uidebatur, paterno affectu ſubueniebat atq; conſulebat, illorũ tũ aduerſa tũ proſpera in ſe transferens, rebus illorum afflictis dolens, ſecundis congratulans: quod utiq; germanæ eſt dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, ut ait S. Gregorius probatio eſt dilectionis. Illos autẽ, qui confeſſionis faciendæ cauſa eũ accedebant, prius quaſi iuramento obſtringebat, ut ipſius audito conſilio, ad epiſcopos ſuos irent, eadem flagitia illis quoque confeſſuri. Si quos tamen uidiſſet obſtinato animo, etiã interpoſito iureiurando, decreuiſſe nulli niſi ipſi ſua crimina detegere, illorum ſanè tandẽ improbitati cedens, ueritus ne in deſperationis barathrum irent præcipites, ſi eos nollet audire, confeſſionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum & pœnitentiæ mulctã eis irrogans, nec tamen ceſſabat perſuadere fortiter, & uehementer etiam adiurare, ut turpia, quæ ei dixiſſent, ſuos epiſcopos minimè celarent. Quod ſi omninò recuſarent, grauem & propè intolerabilem eis pœnitentiæ mulctam imponebat: quod tamẽ quidam æmuli, uirum ſanctũ falsè irridẽtes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur.

Ro. Põtifices quid illi mandarint.

Mandauerat autem Paſchalis Papa per Oduinum Abbatem S. Gisleri, ut omnes confeſſionis gratia ad ipſum uenientes, alacriter audiret, & pro criminũ quantitate pœnitentiæ eis onus iniungeret. Idem uerò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et poſſumus ſanè ex ijs quæ paulò ſuprà diximus, haud obſcurè colligere, multos ei ſuas ſpurcitias aperuiſſe, quas nulli alij unquàm explicuiſſent, perituri potius cum ſuis ſceleribus, quam in cuiuſquam alterius notitiam ea deducturi.

Tantus autem plerunq; fuit ad eum hominum cõcurſus undequaq; confluentium, ut locus habitationis eius omni ex parte haud aliter circundatus uideretur, quã ſolent caſtella uel urbes ab hoſtibus obſeſſæ: adeoq; ſanctum uirum deſatigabant, ut uix parũ cibi aut ſomni capere liceret, humanæ naturæ imbecillitate id flagitante.

Multi palam ſua crimina cõfitentur.

Vndè etiam nõ rarò accidit, ut plures cum eo ſecretò colloqui uolentes, cùm præ hominum frequentia locus non daretur, horrenda flagitia & neſandas turpitudines ſuas cunctis audientibus palam enunciarent: ipſe uerò pro loco & tẽpore reſpondens, ſalutaria eis cõſilia impertiret. Pleriq; ẽt ex ijs quibus dabatur ad eũ propius accedere, eius ueſtẽ ui lacerabãt, parteſq; auulſas ſecũ aſportabãt, pro reliquiis eas habituri, illo quidẽ ualde dolente & renitente, ſeq; miſerum peccatorem uocitante, palamq; teſtante, nõ ſe eſſe talẽ, qualẽ ipſi putarent. Quòd ſi dicta factaq; ſancti uiri propius intueri uelẽmos, facilè nobis perſuadebimus, animũ illius elationis peſte neutiquã infectũ fuiſſe, præſertim cũ ẽt in pueritia & iuuentute ſuperbiæ uitium cautiſſimè ſẽper deuitarit. Nec tñ negamus potuiſſe eũ tentari ſuperbia, ſed Deo benè propitio, credimus tentationi minimè ſuccubuiſſe.

Tentatio uana gloria.

Quo tñ uitio non pauci ex illis, qui ſapientes putãtur, crebro euertuntur. Atq; quidẽ uitijs omnibus profligatis & ſub iugũ miſſis, peſtiferũ hoc clarinnir uenenũ nunquã deſinit peſtilẽs draco adſpergere hominũ rectè factis, ut eo corrumpat oĩa: nõ ignorãs, quibuſcunq; rebus admixta ſit ſuperbia, ijs certã adferre perniciẽ atq; pditionẽ. Illa nãq; iã olim in cælo angelos, in paradiſo primos homines impulit in ruinã. Vnde nõ immeritò ſapiẽs quidã etiam in rectè factis monet eſſe cauẽdũ. Et certè quiſquis hac peſtifera lue delectatur, teſte S. Hieronymo, ſcriba eſt & phariſæus, magis cupiens uideri & dici bonus, quàm eſſe. Non eſt autẽ, q̃ putet quiſquã, cũ ad eum, ut diximus, omni ex parte tam multi cõcurrerent, ſolùm homines illiteratos & uulgares ad eum ueniſſe: immò uerò adibant eum Archidiaconi, Abbates, eremitæ, monachi, & omnis generis religioſi & docti uiri, nobiles quoq; ſexus utriuſq;, eius ſe precibus gratulabundè commendantes, nec cõfeſſionis immemores, ipſumq; inſtar prodigij cuiuſdã ſuſcipiẽtes & admirantes. Et quis non obſtupeſceret, audiẽs hoĩem nihil omninò tot annis bibentẽ, nulloq; pane uelcẽtẽ? Et equidẽ ſic ſentio, ſi tã potuiſſet omnino prorſus carere cibo, quã potuit pane & potu, nihil penitus eũ alimenti fuiſſe ſumpturũ. Sed quia id naturæ humanæ cõditio non ſinebat, illa præclara ſibi delegit edulia, quorum ſupra fecimus mentionẽ, quibus tñ uix uitã tueri potuit. Etſi aũt nõ ignoro Chriſtum mirabilẽ eſſe in ſanctis ſuis, tñ nõ poſſũ, quin præ admiratione & ſtupore exclamẽ: O incõprehẽſibilis altitudo ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ Dei: quã multas aĩas, diabolica fraude euerſas, ex ſatanæ laqueis hic uir ſimplex & uix mediocriter literarũ peritia imbutus cõfeſſionis & pœnitẽtiæ adhibẽdis remedijs eripuit, imò p illũ Deus nõ fuit ille fortaſsis in Eccleſiæ tabernaculo phialæ loco habẽdus, quæ uberes ſapiẽtiæ hauſtus ſuppeditaret: certè uel cyathum fuiſſe nemo negare auſus erit, modica doctrina multos inebriãtẽ, eorũq; mẽtibus obliuionẽ peſſima quæq; perpetrandi, Deo largiente ſuauiter adducẽtem. *Pſ. 67. Ro. 11.*

Itaq; cùm ad Chriſti erit uenturus tribunal, non uacua manu aderit, ſed multos ſecũ ferens manipulos, auditurus à Chriſto: Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudiũ Dñi tui. *Matt. 25.* Inter quos erit ẽt ioculator ille, quẽ ad uiã ueritatis reuocauit, cuius ipſe olim cantilena, Deo adſpirãte, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduam uiuendi rationem amplectendam inflammatus.

Et ut paucis multa complectar, tot uita ſancti uiri martyrium fuit, immò & miraculi inſtar, fuit conſolatio miſerorũ, ſolamen peccatorum, fuit perpetuus labor & pœnitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui uult uenire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me: alioqui non eſt me dignus. *Luc. 9.* Quod ille non ſurda aure accipiẽs, crucẽ eius manſuetiſſimis accepit humeris, eumq; accuratè ſectatus eſt, diligens eum ut patrem, & timẽs ut Dñm. Nec ambigi debet, præpotentem Deum per hunc famulum ſuum & in uita & poſt obitũ eius etiam alia miracula feciſſe, quæ quidem ſuo tempore, Chriſto iuuante, in ſcripta redigentur: quanquàm præclarius eſt uirtutẽ qualitatem eximiã in illo fuiſſe, quippe qua ſoli boni præditi ſunt q̃ claruiſſe miraculis, quæ poſſunt fieri ẽt à malis. Quãuis aũt nõ haberet alimẽta corporea, quibus reficeret pauperes & alios ad ipſũ accedẽtes nõ tñ deerat ei panis uerbi Dei, quo pro modulo doctrinæ ſuæ oẽs illuc ĩdignos recrearet, q panis tãto præſtat alimẽto corporeo, quanto aĩa corpori.

Cibus quales aduẽtãtibus appoſuerit.

Interim nihilominus cũ multa animi iucunditate apponebat omnibus ſua illa egregia fercula, quibus ipſe ſuſtẽtabatur. Quòd ſi olim inter antiquos illos patres hoc aureum ſidus rutilaſſet, quãtis hodiè laudibus, quãta prædicatione efferretur? Sunt.n. pleraq; tanto maiori in pcio apud mortales, quãto plus habent uetuſtatis, tametſi uetuſtatis in multis exiguum pondus eſt. Si tamen tanta eſt temporũ uis, ut ẽt hac in parte antiqua præſentibus præſtent, poteſt ſatis dici probabiliter, laudes & præconia ſancti uiri, quæ à præſentibus modò reticentur, poſteros noſtro egregiè quandoque celebraturos. Cùm ſit autẽ

magni

magni apud Deũ meriti, rogemus eũ piè ac deuotè, ut ſuis precibus apud miſericordiæ fontẽ, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum peccatorum nobis ueniã & ſempiterna beatæ uitæ gaudia impetret, qui eius honore & gloria celebrare appetimus, quique eum & uiuentem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius ſuffragia humiliter expetentibus.

Annis 50. fuit monachus.

Sed ne fortaſsis lectori prolixitate tædium adſeramus, ad finem properandum eſt. Peractis itaque annis plus minus quinquaginta in monachi habitu & ea uitæ auſteritate quã diximus, (ut iã nihil dicamus de illo tẽpore, quo nõ mollius ſe accepit, degens cũ Iohãne inſigni monacho & presbytero i eremo) paucis ante Paſcatis ſolennitatẽ diebus, letali morbo correptus eſt: ſentiẽsq; adeſſe mortem præ ſoribus, acciri iuſsit Engelbertum, id temporis Criſpiniẽſis cœnobij priorem: à quo ſacro eſt oleo unctus, & corporis & ſanguinis Chriſti ſacra cõmunione catholicè munitus. Deinde ipſo ſacratiſsimo Paſchæ die, qui tunc in ſeptimum Idus Aprilis incidit, ſub horã diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo glorioſè tranſiens ad patrem, cum illo perẽniter regnaturus. Sacrum uerò corpus eius biduo aſſeruatum eſt ab amicis, die tertio ſepulturæ mandãdum. Interim Abbates, uiri religioſi & fœminæ, atq; utriuſq; ſexus homines uulgares ad exequias eius celebrãdos undiq; cõuenere, & utriuſq; noctis uigilias cũ cereis & luminaribus piè ac deuotè celebrarunt. Die tertio Paſchæ ſole iã ſuos radios in orbẽ effundẽte humatũ eſt corpus uenerabile ab Abbatibus Criſpinienſi & S. Amãdi, cęterisq; uiris religioſis & honeſtis, & quidẽ nõ abſque planctu & lachrymis multis, magnoq; clamore. Sepultus eſt autem eodem in loco, ubi eius cellula fuerat, ubi meritis & precibus eius ęgris & piè poſtulantibus multa præſtantur beneficia, largiente Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Extremã unctionẽ & Eucharistiã ſub mortẽ percipit. Obit.

Miracula ad ſepulchrum eius.

Porrò necdũm uita functo uiro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannonienſis Comitis, tam acri conflictabatur febre, ut mortem ad ſe inuitare uideretur. Cumq; nulla poſſet ratione eius morbi moleſtia leuari, cuidã præcipuo amico cũ magno gemitu dixit, non ſe ſuã deſperare ſalutem, modò liceat ad Beatiſsimi & religioſiſsimi uiri conſpectũ peruenire, cuius iam apud nationes omnes eſſet nomẽ diuulgatum. Nec magnas nectere moras uoluit, ſed eò proficiſcens, ad locum peruenit, ubi uir tam ſingularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterãt remedia inueniri. Sedit autem ad arctiſsimæ cellulæ eius feneſtram, ubi etiam alij reſidere ſolebant: & poſtquàm de uarijs inter ſe peccatis erant collocuti, cogitabat æger Comes, ſi poſſet ei copia fieri eius potus, quo uir ſanctus uteretur, ilicò ſe curatum iri: crebroq; hæc ſecum uerba uolutabat; Poteſt Deus huius uiri precibus me hac moleſtiſsima ægritudine liberare: tandemque rogauit uirum Dei, ut porrigeret ipſi de potu ſuo. At ille etiam cũ iuramento affirmauit ſe potu omni prorſus carere: nec eſſe ibi aquam, niſi in illo puteo, cui ipſe aſsideret. Tum uerò ſummopere petijt æger Comes eam ſibi aquam hauriri. Mox uir Dei iubet Hilmaro miniſtro ſuo aquam è puteo hauſtam offerre Comiti. Paret Hilmarus ſancto uiro, cuius ueſtigia in multis ſectabatur, & aquam in uaſe illi illuſtri uiro potandam defert. At ille non immemor Chriſtum in ſuprema Cœna benedixiſſe & gratias egiſſe, atque ita calicem præbuiſſe diſcipulis: rogauit ut etiam uir Dei huic aquæ benediceret. Tum ille ſublata manu dextera, & crucis expreſſo ſigno, hoc uel ſimili modo precabatur: Potum ſeruorum ſuorũ filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibẽdoq; uiſus eſt ſibi cuiuſuis generis pręſtãtiſsimum potare uinum eiusq; potionis uim per omnia membra ſua ſenſit medullitus diffundi. Bibit uerò de eodem potu etiam Alulphus monachus Criſpiniẽſis, inſigni religione conſpicuus, laudauitq; omnipotentem Chriſti Saluatoris uirtutem.

Matt. 26.

Aqua mutatur in præſtãtiſsimũ uinũ.

EPITAPHIUM S. ALBERTI.

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe recluſus,
Dominus Albertus, qui mactans in cruce carnẽ,
Chriſti paſcha fuit, proprium cùm paſcha peregit,
Cũ Chriſto patiens, cum Chriſto Paſcha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Alberte,
Qui tibi mortalis ueſtito tegmine carnis,
Mirando planè dat munere pabula uitæ.

MATYRIUM S. BADEMI ARchimandritę, ex Simeone, Metaphraſte.

8. Aprilis.

QVo tempore Quadraginta illi ſancti Martyres interfecti ſunt, comprehẽſus fuit Bademus ſanctus Archimandrita unà cum ſeptem quibuſdam ſuis diſcipulis, & regis Saporij iuſſu in carcere concluſus. Bademus autem ille ortum ducebat ab urbe Betlapat, ex familia admodùm diuite. Cùm uerò monachorum inſtitutionem ſequi cœpiſſet, omnia ſua pauperibus diſtribuit. Cumque monaſterium extra urbem ædificaſſet, illic reſidebat, ſtudens, in omnibus Deo placere, & quæ diuinæ uolũtati grata ſunt, ea perficere. Erat enim uir ille gratiæ & ueritatis plenus, & diuinæ electionis uas.

Bademi patria.

Extruit monaſterium.

Hic igitur uir ſanctus, diuina quadam & perfecta prudentia ductus, aſcendit in montem Domini, & habitauit in loco ſancto eius, benedictionemque accepit à Deo Saluatore ſuo, & adſpexit faciem Dei Iacob. Hic, qui noſtris temporibus fermenti loco relictus fuit ex perfecto illo ſanctorum martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt. Eius autem ſancti uiri cæde ac ſanguine noſtrorum temporum imbecillitas firmata eſt. Hic uerè lapis fidelis, ſectus eſt à monte illorum, qui à principio fideles extiterunt, raptus enim fuit myſterij cauſa, ut nobis omnibus eſſet ſalutis uia. Ità uerò generoſum & conſtans propoſitum in martyrio ſubeundo præſtitit, ac talem animi ardorem in Deum oſtendit, ſicque ab omni ſorde, labe ac macula purum ſe præbuit, ut praua facinora aduerſus illum nihil loci habere poſſent. Rapina ipſa ſtatim procul ab eo fuit: cupiditates omninò extinctæ, nihil contra illum poterant: mammonas eius uirtutem cognoſcens obſtupuit: aurum ſe ab eo abſcondidit: diuitiæ ſtatim ab eodem ſpretæ ſunt: arrogantia confeſtim apud illum fracta eſt: ſuperbia in eius conſpectu ſubitò humiliata: tumor, & animi elatio, ut puluis, in eius oculis conculcata eſt. Paupertas uerò ad eius pedes omninò fixa & corroborata eſt: manſuetudo latera ipſius fuit amplexa: ueritas in eo exorta, & iuſtitia erecta, charitas illum amplexata, & pax oſculata, eoque gauiſus eſt, concordia in ipſius oculis poſita: omnibuſque iuſtitiæ fructibus uir ille plenus fuit. Omnes hæ uirtutes in eo uiro habitabant, quoniam odor ſuauis ipſius animæ mirum in modũ ſingulis uirtutibus iucũdus erat, & ex illius cãdore ani-

Vitia ut in ſe extirparit.

Virtutes eius.

Mihi enim abſit ſacris mentiri rebus , & adulterare uerbum, ubi Deus memoratur. Ei autem, qui minimè intelligit, & indignua eſt Dei magnitudine, qui carnem aſſumpſit, & incredulus eſt iſta dicenti, non mihi pertineblt periculum. Si qui autem illi ſunt, qui cùm huius ſcripturæ legerint textum, glorioſam rei admirationem ſanè credere renuerint, & illis Dominua miſereatur, faciatq; capaces ſancti uerbi, nè rei exiſtant Dei miraculorum, quæ plura in ſuis fieri prædeſtinauit electis: quoniam & ipſi humanæ naturæ infirma conſiderantes, impoſſibilia decernunt ea, quæ de hominibus ſanctis glorioſa dicuntur. Aſſumam de cætera narrationē, ipſam rem referens, quæ in hac noſtra generatione facta dinoſcitur, quam ſacer uir, diuina & agere & docere edoctus, narrauit. Sed ut ſuprà dictum eſt, nullus hæc ad incredulitatem trabat, conſiderans impoſſibile fieri in hac noſtra generatione tam grande miraculum: quia gratia Dei per omnes generationes in ſanctas pertranſiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodùm Salomon ſecundùm Deum docuit. Tempus nunc eſt ſacræ prodere narrationis initium, magnum uirileque certamen uenerabilis mariæ Aegyptiacæ, uidelicet qualiter expleuerit tempora uitæ ſuæ.

VITA S. MARIAE AEGYPTIACæ, alio ſtylo, & quidem niſi fallor, meliori e Græcis conuerſa, quàm ſit ea, quę uulgò circunfertur. Hæc autem uerſio, quam nunc edimus, in perantiquo manuſcripto exemplari attribuitur Paulo Diacono, cuius etiam potiùs eam eſſe crediderim, quàm alteram illam uulgò uſurpatam, quæ tamen multis locis cum hac ad uerbum concordat.

9. Aprilis.

IN monaſterio Palæſtinorū fuit uir uſq; moribus & uerbo ornatus, qui ab ipſis eunabulis, monacbicis eſt actibus diligenter inſtructus, & conuerſationibus ueraciter educatus, nomine Zoſimas. Et nullus nos æſtimes dicere Zoſimam illum, in prædicationis erroneæ dogmatibus accuſatum ſectę alterius. Alius enim hic, & alius ille, & multa inter utroſque diſtantia, licet unum utorq; ſortiti ſint uocabuli nomen. Hic itaque Zoſimas ab initio in ſuo Paleſtinorum conuerſatus eſt monaſterio, & omnem pertranſiēs monachicam diſciplinam, in abſtinētiæ opere omnium factus eſt probatiſſimus. Omne. n. præceptū ſibi traditū canonis ab his, qui ab infantia educati ſūt in lucta perfectæ diſciplinæ monacbicæ, irrepræbenſibiliter conſeruabat. Multa etiam & ipſe ſibi adijciens ſuperaddidit, cupiens carnem ſpiritui ſubiugare. Nec enim in aliquo offendiſſe comprobatur. ità enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, ut multoties multi monacbi de prædicti loci monaſterijs & de longinquis partibus ad eum confluentes, eius exemplis atq; doctrinis ſe conſtringerent, & ad illius imitationem abſtinentiæ, ſe multo magis ſubiugarent.

Zoſimæ monachi perfectio.

Hæc itaq; omnia in ſe habens, à meditatione ſacri eloquij nunquàm diſceſſit, ſed ſiue in ſtrato ſuo quieſcens, ſiue ſurgens, aut operam teneus manibus, uel cibum ſi conueniebat ut ſumeret, capiens: bono, quo ille uti conſueuerat, ſpiritualiter utebatur, unumque opus habebat perpetuum, nunquàm deficiens pſallere, frequēter & meditationē facere ſacri eloquij. Multoties enim, ut aſſerunt, & diuina illuſtratione dignus effectus eſt à Deo ſibi uiſionis oſtenſæ: & mirum non eſt nec incredibile. Si enim, ut ait Dominus beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt: quanto magis qui ſuam purificauerint carnem, ſobrij ſemper animoque peruigiles, oculis diuinæ proſpiciunt illuſtrationis uiſionem, indicium hinc præparatæ futuræ* bonitatis accipientes? Dicebat autem ipſe Zoſimas, ab ipſis, ut ità dicam, maternis ulnis in hoc ſe eſſe monaſterio traditum, & uſq; ad quinquageſimumtertium annum in eo curſum monacbi cum peregiſſe. Poſt hæc autem pulſatus eſt à quibuſdam cogitationibus, quaſi iam in omnibus eſſet perfectus, alterius non indigens in ullo doctrina. Hæc autem, ut dicebat, intrà ſe cogitabat: Nunquid eſt in terris monachus, qui nouum aliquid poſſit tradere mihi, aut iuuare me ualens in aliquo, quod ignorem, aut quod ego in monachico nō expleuerim opere? Nunquid inuenitur eorū, qui ſolitudinem dilexerunt, uir, qui prior me in actibus ſit? Hæc & his ſimilia eo cogitāte, adſtitit quidā & dixit ei: O Zoſima, benè quidē, & ſicut poſſibile fuit homini, decertaſti: benè curſum monachicū conſummaſti. Tamē nullus eſt, in omnibus qui ſe perfectū demonſtret. Maior enim lucta præſens, quàm illa quę præterijt, licet tu neſcias. Vt antē cognoſcas, quantæ ſint & aliæ uiæ ſalutis, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui, ut Abrahā ille patriarcharum eximius, & ueni ad monaſteriū, quod iuxta Iordanem adiacet flumen.

Ma. 5.

for. * *beatitudinis*

Tentatio Zoſimæ.

Gē. 12.

Mox igitur ſecutus dicentem egreſſus de monaſterio, in quo ab infantia conuerſatus eſt, & perueniēs ad Iordanē, omnibus fluminibus ſanctiorem, dirigitur ab eo, qui uocauit eum, in monaſterium, in quod illum Deus uenire præcepit: pulſansq; iē manu ianuam, loquitur prius monacho, qui ianuam obſeruabat, & ille nunciauit eum Abbati. Qui ſuſcipiens eum habituque & ſpecie religioſum conſpiciens, poſtquàm flexit genua, ut mos eſt monachis, accepta oratione, hoc eum interrogauit: Vndè frater aduenisti? & quam ob rem apud humiles te coniunxiſti monachos? Zoſimas autem reſpondit: Vndè quidem ueni, non puto neceſſarium dicere: ædificationis autem gratia Pater adueni. Audiui de uobis magnalia & laude digna, & poſſe Deo per uos animam ſociari. Dixit autem ei Abbas: Deus, frater, qui ſolus ſanat animæ infirmitatem, ipſe te & nos doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea ſaciēda, quæ opportuna ſunt. Homo enim hominem ædificare non ualet, niſi unuſquiſque attendat ſemetipſum frequenter, & ſobrio intellectu, quod expediens eſt, operetur, Deum habens cooperatorem. Tamen quoniam, ut dixiſti, charitas Chriſti te uidere nos humiles monachos perduxit, mane nobiſcum, ſi ob hoc ueniſti, & omnes nos nutriet paſtor bonus ſancti ſpiritus ſui gratia, qui animam ſuam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues uocat ex nomine. Hæc dicente Abbate, flectens iterum Zoſimas genua, accepta oratione, reſpondit, Amen. & manſit in eodem monaſterio.

Matt. 20.
Io. 10.

Vidit autem ibi ſeniores, actibus & uiſione ſplendentes, ſpiritu feruentes & Domino ſeruientes. Pſallentia enim ibi erat inceſſabilis, totius noctis habēs ſtabilitatem, & in manibus ſemper operatio, & in ore Pſalmi diuini abſque diminutione. Sermo ibi otioſus non proficiebat: cogitatio auri argentique, aut rei alicuius apud illos non erat, nec nomen apud eos cognoſcebatur: ſed unum erat primum ſolummodò, quòd feſtinabatur ab omnibus, ut unuſquiſq; mortuus eſſet corpore, ſicut ſemel eis, quæ in ſeculo ſūt,

Nota inſigne monaſteriū & monachorū ſanctiſſimā uitam,

mortificatur non uiuens. Cibum autem habebant in deficientem, diuinitatis eloquia: nutriebant uerò corpus neceſſarijs pane & aqua, ut multo magis apud diuinam charitatem apparerent efficaces.

Hæc Zoſimas, ut dicebat, perſpiciens, ædificabatur ualdè, extendens ſe ad perfectionem, & creſcere faciens proprium curſum, cooperatores inueniens, optimè diuinum innouantes paradiſum.

Quadrageſimam ut obſeruarint.

Tranſactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quãdò ſacra ieiunia Chriſtianis traditum eſt celebrare, & purificare ſeipſos ob diuinæ paſsionis reſurrectionisque Dei ſalutationem. Ianua autem monaſterij nũquam aperiebatur, ſed ſemper erat clauſa, & abſq; ulla perturbatione monachi curſum ſuum explebat: nec.n. erat licitũ aperire aliquando, niſi fortaſsis monachus propter aliquod opus neceſſarium adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis uicinorũ non ſolùm inuſitatus, ſed & incognitus. Canon autem talis à priſcis ſeruabatur temporibus: propter quod, ut conſidero, Deus Zoſimam perduxit in idem monaſterium.

Dehinc ergò referam, qualiter ipſius monaſterij ſeruabatur traditio Dominica, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos eſt, agebantur pro conſuetudine diuina ſacramenta, & unuſquiſq; particeps efficiebatur uiuifici ac intemerati corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ſolitò modicum cibi ſumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque ſuppliciter oratione, ſalutabant ſe inuicem monachi, & publicitus genu flexo amplectebantur Abbatem, poſtulantes orationem, ut haberent ad inchoatum certamen cooperatricem & comitem. His ita ſe habentibus, fores monaſterijs patefiebant, & pſallentes conſona uoce, Dominus illuminatio mea & ſalus mea,

Pſ. 26.

quem timebo? Dominus defenſor uitæ meæ, à quo trepidabo? &c. exibant omnes, multoties aut duos aut tres monaſterij cuſtodes relinquentes, ut non cuſtodirent ea, quæ intus erant repoſita (Non enim erãt apud illos aliqua furibus congrua) ſed nè oratoriũ abſque diuinis relinquerent ſolennijs. Vnuſquiſque autem ſecum annonam ferebat, prout poterat aut uolebat. Nam alius portabat *aquam, corpori ad menſuram ſufficientem, alius carycas, alius palmarũ fructus dactylos, alius uerò legumina aquis infuſa, alius nihil præter corpus proprium & ueſtimentum, quo utebatur. Nutriebantur autem, quandò neceſsitas exigebat naturæ, herbis quæ naſcebantur per ſolitudem. Canon autem erat unuſquiſque ſibijpſi & lex abſque præuaricatione, ut non cognoſceret aliquis conſocium, qualiter abſtinebat, aut quomodò agebat. Iordanem enim mox tranſmeantes, longè abinuicem ſe ſequeſtrabant, & nullus ſe iungebat ad ſocium, ciuitatem æſtimãtes ſolitudinẽ. Sed etſi unus ex ipſis à longè uenientem ad ſe aliquẽ uidebat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem ſibi & Deo, pſallens frequenter & conſtituto guſtans tempore cibũ. Ità omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monaſterium ante uiuificum diem reſurrectionis Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cùm feſtam Dominicam cum ramis palmarũ celebrare ſancta accepit Eccleſia. Reuertebantur autem, unuſquiſq; habens proprij laboris teſtem agricolam, propriam conſcientiam, cognoſcentem qualiter operatus eſt, & qualia laborum ſemina ſeminauit. Et nullos ullo modo interrogabat alium, quomodò aut qualiter laboris certamina conſummaſſet.

** paruũ panem.*

Dominica palmarum.

Hic eſt itaq; huius monaſterij Canon, & ità perfectè & optimè cuſtodiebatur. Vnuſquiſque enim, ut dictum eſt, per ſolitudinem Deo iungebatur, & in ſemetipſo decertabat, nè hominibus placeret, ſed ſoli Deo. Illa enim, quæ propter homines fiunt, ut hominibus placeant, aguntur: & non ſolùm non proderũt facientibus, ſed multo damno talia agentibus efficiũtur obnoxia. Tunc itaque Zoſimas conſueta monaſterij lege tranſmeauit Iordanem, modicum quid pro corporis neceſsitate deportans congruum & ueſtem qua utebatur: & Canonem quidem celebrabat, ſolitudinem pertranſiens & tempore elce neceſsitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terra, modicum quieſcens, & ſomnũ ad modicum guſtans, ubicunque eum ueſpertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, ſemper inceſſabile eundi habens propoſitum. in deſiderio enim habens, ut dicebat, introire in ſolitudinem, & ſperans inuenire aliquem patrem in ea habitantem, qui eum poſſet aliquid ædificare, ſicut deſiderabat, ſine ceſſatione iter agebat, quaſi ad aliquem iam manifeſtum feſtinans. Viginti autem dierum exigens iter, cùm ſextæ horæ tempus aduenit, ſtetit modicum ab itinere, & conuerſus ad orientem, agebat ſolitam orationem. Conſueuerat enim conſtituto diei tempore figere itineris curſum, & ſtans pſallere, & genuflexu orare. Dum autem pſalleret, & in cælum inſpiceret intentis obtutibus, uidit à parte dextra, ubi ſtans ſexta orabat, umbram quaſi humani corporis apparẽtem: & prius quidem turbatus eſt, phantaſiam alicuius ſpiritus exiſtimans ſe uidiſſe, & cõtremuit: ſigno autem crucis ſe muniens, & à ſe timorem projiciens, (Iam enim & orationis eius finis inſtabat) conuertens oculos, uidit aliquem in ueritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod uidebatur, corpore nigerrimo, præ ſolis ardore denigrata, & capillos capitis habens ut lana albos, & ipſos modicos, non amplius quàm uſque ad ceruicem deſcendentes.

Vana gloria pereunt.

Statis ut ſepe dies Tertiæ ſtationis.

Hæc itaque Zoſimas uidens, & deſideratæ dulcedinis gauiſus effectum glorioſæ uiſionis, cœpit feſtinãter currere in eam partem, quò & illud, quod apparuit, feſtinabat. Gaudebat enim gaudio magno. Non enim uiderat in ſpatio dierum illorum ſpeciem hominis, aut animalium uel uolucrum beſtiarumque formam. Deſiderabat igitur cognoſcere, quæ uel qualis beſtia eſſet, quæ uidebatur, ſperans quoniam alicuius maiorum efficeretur proſpectus. Illa autem ut uidit econtra Zoſimam uenientem, cœpit fugiens currere ad interiorem ſolitudinem. Zoſimas autem ætatis ſenectam obliuiſcens, & laborem non reputãs itineris, tetendit rapidiſsimo curſu, deſiderans coniungi fugienti. Hic ergò ſequebatur, illa autem fugiebat. Erat autem curſus Zoſimæ uelocior, & paulo efficiebatur propinquior. Vbi autem appropinquauit, ut iam etiam poſſet uox audiri, cœpit, has uoces emittens, clamare Zoſimas cum lachrymis: Cur me fugis decrepitum peccatorem, ſerue Dei? Verè ſuſtine me, quicunque es, per Deum te coniuro, pro cuius nomine hanc inhabitas ſolitudinem. Suſtine me infirmum & indignum ſenem. Suſtine me pro ſpe, quam habes pro tãti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem ſeni per Deũ, qui neminem aliquando projicit. Hæc cum lachrymis Zoſima poſtulante, uenerunt currentes in quendam locum, in quo quaſi aridus torrens deſignabatur in quo fuiſſe torrentem conſiderauit, ſed locum illum talem conuenit habere ſimilitudinem, quomodò & in terra illa apparebat. Vt uenerunt itaque in prædictum locum, illud, quod fugiebat, deſcendit, & item aſcendit in partem aliam. Zoſimas autem clamãs & nuſquã progredi ualens, ſtetit in alia parte loci,

loci qui ſpeciem uidebatur habere torrentis, & addit lachrymas lachrymis & ſuſpiria cumulauit ſuſpirijs, ut multo magis ex propinquo ſtridorem luctus audiret.

Suo nomine appellat Maria Zoſimā, hactenus inuiſum.

Tunc illud corpus, quod fugiebat, uocem talem emiſit: Abba Zoſima, ignoſce mihi propter Dominū, quĩ manifeſtare me tibi, conuerſa nõ poſſum. Mulier enim ſum, & omni corporeo tegmine nuda, ut ipſe uides, & corporis turpitudinem habens intectam. Sed ſi uis peccatrici mulieri orationem uerè tribuere, proijce mihi indumentum, quo circundatus es, ut poſsim muliebrē infirmitatē operiēs, cõuerti ad te, & tuas accipere orationes. Tunc tremor nimiusque metus & mentis exceſſus accepit Zoſimam, audientem ſcilicet, quia eum ex nomine uocaret Zoſimam. Strenuus enim erat uir ille ualdè, & diuinitatis dono prudentiſsimus, & cognouit, quia ex nomine non uocaſſet eum, quem nunquàm uiderat, de quo nec unquàm audierat, niſi manifeſtiſſimè prouidentiæ gratia fuiſset illuſtrata. Fecit autem cum feſtinatione, quod iuſſum eſt ei: & exuens ſe pallio, quo erat indutus, terga uersùs proiecit ei. Illa accipiens, inquantùm potuit tegens partem corporis, quam oportet plùs tegere cæteris, præcinxit ſe, & conuerſa ad Zoſimam, ait ei: Quid tibi uiſum fuit Abba peccatricem uidere muliercŭlam? Quid quærens à me uidere aut diſcere, tantum non recuſaſti tolerare laborem? ille autem in terram proſtratus, poſcebat benedictionem ſecundū morem accipere. Proſtrauit autē ſe & ipſa, & utriq; iacebant in terra, alius ab alio poſcens benedictionē: & non erat aliud ab alterutro audire niſi tantum, Benedic.

Diuinitus docta nouit eũ eſſe presbyterum.

Poſt multarū autē ſpatium horarū dixit mulier ad Zoſimā: Abba Zoſima, tibi cõpetit benedicere & orare. Tu.n. presbyterij honore ſuffultus es, & plurimis iā annis ſancto aſsiſtis altari, & donis diuinitatis Chriſti ſecreta rimaris. Hæc uerò uerba Zoſimā in magnū timorē & certamen magis inducebant, & tremens ſenex, ſudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei deficiens uiribus & quaſi halitu iā intercluſo. Manifeſta iam quidē es ex ipſa uiſione, ò ſpiritualis mater, quoniā tu ad Dominū profecta es, & fortiori parte ſeculo mortua es. Manifeſtè autē plùs omnibus tributa eſt tibi gratia, ut me uocares ex nomine, quē nunquā uidiſti. Sed quia gratia nõ ex dignitate cognoſcitur, ſed ex animarū actibus ſignificari conſueuit, ipſa benedic propter Dominū, & orationē tuæ perfectionis tribue indigentiæ meæ. Perſeuerantiæ autē ſenis cõpaſſa, dixit: Benedictus Deus, qui ſalutē procurat animarū: & Zoſima reſpondente, Amen, ſurrexerunt utriq; de terra, & ait mulier ſeni: Homo, quā ob rem ad me peccatricem ueniſti? Tamen quoniā quidē te gratia ſpiritus ſancti direxit, ut aliquod miniſterium exhibeas, meæ exiguitatis corpori cõgruē, dic mihi, quomodò hodiè Chriſtianisſima regitur tribus, quomodò Imperatores, quomodò ſanctæ Eccleſiæ paſcitur grex. Zoſimas autē reſpondit: Mater, tuis orationibus ſanctis pacem ſtabilē Deus largitus eſt: ſed ſuſcipe indigni mei conſolationem, & propter Deum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, ut non huius curſus & itineris labor ſine fructu mihi efficiatur, & tantæ ſolitudinis uia. Et illa reſpõdit ad eum: Te quidem oportet Abba Zoſima ſacerdotii, ut dixi, habentem honorem, pro omnibus & pro me orare. in hoc enim & uocatus es. Sed quia obedientiæ præceptū habemus, quod mihi à te iuſſum eſt, bona faciam uoluntate. Et hæc dicens, ad Orientem cõuerſa, & eleuatis in excelſum oculis manibusque extenſis, cœpit orare motu tantum labiorum in ſilētio, ità ut uox penitus non audiretur, quæ poſſet intelligi. Vnde & Zoſimas nihil potuit ex ipſa oratione agnoſcere. Stabat enim, ut dicebat, tremens terram conſpiciens, & nihil ullo modo loquens. Iurabat autem, Deum teſtem uerbi proponens, quoniam ut uidit eā perſeuerantē in orationis cõſtantia, paululùm eleuatis ab adſpectu terrę oculis, uidit eam eleuatam quaſi cubitum unum à terra, & in aere pendentem orare. Hoc autē ut uidit; nimio pauore correptus, proſtrauit ſe in terram, ſudoreq; ſuffuſus & nimium perturbatus, nihil dicere præſumebat, in ſeipſo autem dicebat, Domine miſerere.

Præ feruore ſpiritus, corpus quoquè ſurſum tollitur.

In terra autem proſtratus iacens, ſcandalizabatur in mente, putās nè fortè ſpiritus eſſet, qui ſe fingeret orare. Conuerſa autem mulier, erexit monachum, ità dicens. Quid te Abba cogitationes tuæ perturbant ſcandalizari in me, quaſi ſpiritus ſim, & fictam faciam orationem? Certus eſto, homo, peccatricem me eſſe mulierculam, attamen ſacro circundatam baptiſmate, & non ſum ſpiritus, ſed fauilla & cinis & totum caro, & nihil ſpiritualis phantaſiæ aliquandò uel ad mentem reducens. Hæc dicens, ſigno Crucis ſignat frontē ſuā, oculosq; & labia, ſimulq; & pectori uexillū Crucis inſigens, ità dixit. Deus, Abba Zoſima, de aduerſario Eccleſiæ & immisſionibus eius liberet nos, quoniam multa ſuper nos eſt inuidia eius. Hæc audiens ſenex, proſternit ſe, & appræhendit pedes eius, dicens cum lachrymis, Obſecro te per Dominum Ieſum Chriſtum, uerum Dominum noſtrū, qui de uirgine naſci dignatus eſt, pro quo hanc induta es nuditatem, pro quo has carnes ità expendiſti, ut nihil abſcondas à ſeruo tuo, quæ es, & undè, uel quādò & qua occaſione ſolitudinem hanc inhabitaſti. Sed omnia, quæ circa te ſunt, edicito mihi, ut Dei magnalia facias manifeſta. Sapientia enim abſcondita & theſaurus occultus, quæ utilitas in utriſq;? ſicut ſcriptum eſt. Dic mihi omnia propter Dominū, nec .n. pro gloriatione aut oſtētatione aliquid dices, ſed ut mihi ſatisfacias peccatori & indigno. Credo. n. Deo, cui uiuis, cum quo & conuerſaris, quoniam ob huiuſcemodi rem directus ſum in hāc ſolitudinem, ut ea, quæ circa te ſunt, Deus faciat manifeſta. Nõ.n. noſtræ uirtutis eſt, iudiciis reſiſtere Dei. Niſi fuiſſet acceptabile Chriſto Deo noſtro manifeſtare te & qualiter decertaſti, nec teipſam permitteret uideri ab aliquo, nec me conforraret tantam properare uiam, nuſquam ualentem progredi, aut de cellula mea procedere.

Ec. 20.

Hæc eo dicente, ſed & alia plura, eleuans eum mulier dixit. Verè erubeſco, Abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum, tamē quia uidiſti nudū corpus meū, denudabo, tibi & opera meorum actuū, ut cognoſcas quantæ turpitudinis & luxurię cõfuſione & opprobrio repleta eſt anima mea. Non enim, ut tuipſe conſideraſti, propter aliquam gloriam meam, quæ circa me ſunt, uolo narrare quid. n. potero gloriari, quę diabolo uas fui electionis effecta? Scio autem, quia ſi cœpero narrare ea, quæ ſunt de me, fugies à me, quemadmodum quis fugit à facie ſerpentis, auribus non ſuſtinens audire inexpedibilia, quæ ſum operata. Dicam tamen, nihil negans, & uerius referam, ſupplicans tibi priùs, ut non deficias orare pro me, ut miſericordiam merear inuenire in die iudicii. Et ſenex ſuffuſus lachrymis, flebat. Tunc cœpit mulier narrare ea, quę de ſe erant, ità dicens.

Ego, frater, patriam Aegyptum habui. Parentibus autem meis uiuentibus, duodecimum gerens ætatis annum affectu illorum ſpreto, in Alexandriā ueni, & quomodo quidem uirginitatem meam in primis

Exponit Maria Zoſimæ antea actā uitam ſuam.

uiolauerim,& qualiter indeſinenter & inſatiabiliter uitio libidinis ſubiugata iacuerim, erubeſco conſiderare. Hoc enim non breue eſt dicere: illud uerò clarius dicam, ut poſsit cognoſcere inſatiabilem uitij mei ardorem, quem habui in amorem ſtupri. Decem & ſeptem & eo amplius annos (ignoſce) publicè populo tranſegi in incendio iacens luxuriæ. Non propter alicuius donum uirginitatem meam perdidi: neque enim ab aliquibus dare uolentibus aliquid accipiebam: quippe libidinis furore ſuccenſa, hoc cōſiderabam, ut amplius ad me concurrere gratis facerem, nefarium ſtupri mei implens deſiderium. Neque enim conſideres, quia pro diuitijs nihil accipiebam. mendicans nanque uiuebam, aut multoties ſtuppam filando. Deſiderium enim, ut dixi, habebā inſatiabile, ità ut indeſinenter me in ſterquilino luxuriæ uolutarem. Et hoc mihi erat pergratum, & hoc uitam exiſtimabam, ſi indeſinenter naturæ iniuriam peregiſſem. Hoc modo me uitam ducente, uidi in quodam æſtus tempore multitudinem Libyorum & Aegyptiorum quaſi ad mare concurrentem. Repeni itaque aliquem, & interrogaui: Quò putas feſtinant uiri iſti, qui currunt? Dixit autem mihi Hieroſolymam omnes aſcendent ob ſanctæ Crucis exaltationem, quæ poſt aliquot dies ſolitò celebratur.

Exaltatio S.Crucis.

Dixi ad eum: Putas ſuſcipient me, ſi uoluero abire cum ipſis? Et ille dixit: ſi habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè frater naulum uel ſumptum non habeo. Vadam autem & aſcendam in unam nauim, quàm conduxerunt, & licet noluerint, enutrient me, memetipſam eis tradam. Corporis enim mei poteſtatem habentes, pro naulo accipiant. Propterea autem cum eis uolui ambulare, (Abba meus ignoſce) ut multos haberem cooperatores in meæ libidinis paſsione.

Dixi tibi, mi domine ſenex, ignoſce mihi, nè compellas me meam dicere confuſionem. Contremiſco enim, nouit Dominus. Maculant .n. & te & ipſum aerem iſti ſermones mei. Zoſimas autem terram lachrymis infundens, dixit ei, Dic propter Dominū ò mater mea, dic, & nè prætermittas ſequentia tam ſalutiferæ narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc. Adoleſcens ille, audiens ſermonum meorum ſcurilitatem, ridens diſceſsit. Ego autē fuſum, quem manu tenebam, proiiciens, (hunc .n. etſi poſt tempus, conueniebat me tenere) cucurri ad mare, quo illos perſpexi currentes, & uidi iuuenes aliquot in litore ſtantes, numero quaſi decem, corpore motuq; acerrimos, & ad id, quod mihi erat pergratum optimos uiſos. Erant autem & alij, qui iā naues aſcenderant. Impudenter autem, ut mihi conſuetudo erat & irreuerenter in medio eorum me dedi, dicens, Accipite & me uobiſcum, quò pergitis, non enim ero ingrata uobis. Sed & alios ſordidiores proferens ſermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inuerecundum motum meum uidentes, accipientes me, in nauiculam duxerunt. Exindè autem nauigationem cœpimus. Quæ autem poſt hęc acta ſunt, quomodò tibi enarrare potero, ò homo Dei? Quæ lingua dicere uel auris ualet audire ea, quæ in nauigio uel itinere facta ſunt? quomodò & nolentes ad peccandum miſeros ego compellebam. Non eſt narrabilis uel inenarrabilis nequiſsima ſpecies, cuius non ſim infelicibus magiſtra ſceleris, effecta. Ergò nunc ſatisfactus eſto, quia ſtupeſco, quomodò meas mare illud ſuſtinuit iniquitatum luxurias, quō terra nō aperuit os ſuum, & in infernum uiuentem me demerſit, quæ tantas in laqueum induxi animas. Sed, ut arbitror meam Deus, qui neminem uult perire, ſed omnes fieri ſaluos, requirebat pœnitētiam. Nō .n. uult mortem peccatoris, ſed longanimiter expectat, ſuſtinens conuerſionem. Sic itaq; cum magna feſtinatione aſcendimus Hieroſolymam, & quantos quidem dies ante feſtiuitatem in ciuitate commemorata ſum, ſimilibus nequiſsimis uacaui operibus, magiſq; peioribus. Non .n. contenta fui iuuenibus, mecum in mari luxuriantibus & in itinere, ſed & alios multos peregrinos & ciues in mei ſceleris actus congregans, conquinaui ſeducens.

Quando autem uenit ſanctæ Exaltationis feſtiuitas precioſæ Crucis, ego quidem, ſicut & priùs, ibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad eccleſiam unanimiter concurrentes. Abij & ego, currens cum currentibus, & ueni cum illis in atrium templi, & cum ueniſſet hora exaltationis diuinæ Crucis, impingebam & impingebar, repellebarq; quodammodo, feſtinans ingredi cum populo magno conatu, & quidem uſq; ad ianuam templi cum his, qui ingrediebantur, cum magna laboris tribulatione appropinquabā & ego infelix, quando autem ianuam ingredi debebam, illi quidem omnes ſine impedimēto, ingrediebantur, me autem diuina aliqua uirtus prohibebat, non indulgans introitum. Mox igitur repulſa, eijciebar foras, & eiecta, inueniebar, ſola in atrio ſtans. Conſiderans autem per muliebrem impotentiam hoc mihi euenire, iterùm alijs me immiſcebam, uim mihi quodammodò faciens introeundi, ſed enim laborabam in uacuum.

Vt enim limina ueſtigio contingebam, omnes interius recipiebantur, nullum habentēs impedimentum, me autem ſolā non recipiebat, ſed quaſi multitudinis militaris manibus modò hinc, modò inde repulſa & eiecta, ut mihi ingredienti aditū clauderet, ita me repentina aliqua prohibebar uirtus, & iterū inueniebar in atrio. Hoc tèr & quatèr paſſa & facere conans, nihilque proficiens, deſperans decæterò & ampliùs nuſquàm progredi ualens, (fuerat quippe corpus meum à ui comprimētium ualdè confractū) recedens diſceſsi, & ſteti in quodam angulo atrij tēpli, & uix aliquando, ob quam cauſam prohiberer aidere uiuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus ſaluti, recogitabamque quia ſqualida actuum meorū ſcelera mihi introeundi aditum obſerabant. Cœpi itaq; flens nimiùm conturbari & pectus tūdere, atq; ſuſpiria de profundis cordis proferens, & gemens eiulāsq; proſpexi in loco, in quo ſtabam, ſurſum imaginem ſanctæ Dei genitricis ſtantem, & aio, ad eam intentè & indeclinanter attendens, Domina uirgo, quæ Deum uerum genuiſti ſecundum carnem, ſcio enim ſcio, quia non eſt condecens nec opportunum me ſic horridam adorare imaginem tuam uel cōtemplari oculis, tantis ſordibus pollutis, quæ ſemper eſſe uirgo dinoſceris & caſta, quæ corpus & animam habes mundam & immaculatam, iuſtum autem eſt, me luxurioſam à tua puriſsima caſtitatis munditia abominari & proijci. Tamen quoniam, ut audiui, ob hoc effectus eſt Deus homo, quem ipſa digna genuiſti, ut peccatores uocaret ad pœnitentiam: adiuua me ſolitariam & nullum habentem adiutorium. Præcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in eccleſiæ pātefactum aditum. Non efficiar aliena à uiſione precioſiſsimi ligni, in quo adfixus Deus homo, quem concipiens ipſa uirgo genuiſti, proprium ſanguinem dedit pro mea liberatione. Iube, ò Domina, & mihi indignæ ob dignæ Crucis exaltationem ianuam pateſieri, & te ex genito Chriſto digniſsimam do fideiuſſorem, quia nunquàm ultrà meam carnem coinquinabo per horrida commixtionum

mixtionum ludibria, ſed mox ut filij tui, uirgo me lignum adorare conceſſeris, renunciabo ſeculo & omnibus quæ ſunt ſeculi, & uadam ubi præceperis ac demonſtraueris ſalutis nřā, quia tu pro me fidē dixiſti. hæc dum dicerem, ſatisfeci menti meæ, quòd ſancta Dei genitrix poſſet pro me hæc omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miſcui me inter hos qui templum ingrediebantur, nullusq; repertus eſt, qui me foras repelleret, ſed magis ut unde maris, ita me turba intro impellebat appropinquare ſancto loco, quē prius nec pedibus calcare poterā. Tūc ex nimio gaudio appræhēdit me pauor, dū me uiderem locis adſtare ſanctis, ubi prius iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam abſque ullo labore adoraui lignum ſanctæ Crucis, & ſenſi ibi odorem ſuauitatis, & merui uidere omnia Dei myſteria. Et egrediens ad illam, quæ me fide duxerat, adiungenſque me in illum locum, in quo promiſsiones fidei dictionis ſanctæ Dei genitrici feceram, flectens genua, his cœpi loqui ſermonibus: Tu mihi Domina miſerta es meaſque preces non repulisti, per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere non poſſunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem pœnitentiam. Quid amplius quæram, quàm quòd merui uidere diuina myſteria? Appropinquauit ò domina tempus, in quo mea debeat impleri promiſſio. Nunc ubi tibi placuerit, dirige me, & demonſtra mihi pœnitentiæ & ſalutis uiam. Dum hæc dicerem audita eſt uox dicentis: Si Iordanem tranſieris, illic bonam inuenies requiem. Ergò dum talem audiuiſſem uocem, credens eam propter me fuiſſe dictam, cum lachrymis meas leuaui manus, & ita dixi Dei genitrici, Domina mi, Domina ne derelinquas neque deleras me, ſed iugiter cuſtodias, ubi tu me uis ire. Et hæc dicens, egreſſa ſum atrium templi, & uidens me quidam pius uir obtulit mihi pro eleemoſyna nummos tres, dicens: Suſcipe mater. Ex quibus minutos tres comparaui panes, quos mecum pro benedictione tuli in uia. Interrogauique uirum illum, à quo panes emeram, ubi uel quæ eſſet uia, uolentibus ad Iordanem ambulare flumen, qui oſtendit mihi portam ciuitatis, per quam iter ad Iordanem facerem.

Admittitur in tēplū.

Exinde egrediens, initium uiæ cum lachrymis faciebam. Erat autem quaſi tertia hora, quando lignū adoraui & ante ſolis occaſum attigi oratorium ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſuper ripam Iordanis poſitum. Mox faciem & pedes ex ipſius aqua fluminis laui, & ſacroſancta myſteria merui in eodem ſancti Iohannis Baptiſtæ percipere monaſterio. Ibique unius panis dimidium edens, bibenſque aquam Iordanis, in terra me collocaui. Alio uero die aſcendens nauiculam, tranſfretaui Iordanem, enixius deprecans ſanctam & immaculatam uirginem, ut ipſa mihi uiam oſtēderet ſalutis, ſicut ei placeret. Peruenique in eremum, & ex illo tempore uſque nunc ſemper elongaui fugiendo, habitans in deſerto, & expectans Deum meum, qui ſaluos facit conuertentes ad ſe. Zoſimas autē ait ad eam: Quot anni ſunt, domina mi, ex quo hanc habitas eremum? Reſponditq; ad eum mulier: Quadraginta & ſeptē anni ſunt, ut exiſtimo, ex quo de ſancta egreſſa ſum ciuitate. Dicit ei Zoſimas: Quē inueneras aut inuenis cibum, ex quo hoc habitas deſertum? Mulier reſpondit: Duos quidem & dimidiū ferebam panem, quando Iordanem tranſieram, qui ꝑ tēpora quaſi lapides duri facti fuerant. Ex his modicum comedendo, aliquantos tranſegi annos. Dicit ei Zoſimas: Et abſque labore tot annos patiens euaſiſti, uel ſubita conuerſationis mutatio non tibi incuſſit labores? Reſpondit illa: Rem nunc me interrogaſti, Abba Zoſima, multum habentem timorem. Nam ſi uoluero nunc recordari pericula, quæ ſuſtinui, atque inſidias cogitationum, timeo ne mihi rurſum renouentur. Zoſimas dixit: Nihil derelinquas domina mi, quod non mihi patefacias. Semel tibi ſuppliciter ſupplicaui, ut omnia minutatim dicas.

Pſ. 54.

37. annis degit in ſolitudine.

Grauiſſima tētationū infeſtationes.

Tum illa reſpondit. Crede mihi, Abba Zoſima, ꝙ decem & ſeptem annos in hoc deſerto feris & indomitis cogitationum beſtijs tranſegi, carnalibus reluctans cogitationibus. Dum recordabar affluentiam præteritorum ciborum, deſiderabam carnes uel piſces, quos in Aegypto antea comederam. Delectabar uini potu inſatiabiliter. multo enim uino utebar, dū fuiſſem in ſeculo: Delectabant me nefanda cantica dæmonum, quæ antea didiceram. Sed mox lachrymas fundebam, & manibus pectus uulnerabam. Reducebam ad memoriam, illam quam mihi fideiuſſorem feceram dum in hāc ingrederer eremum & quaſi Dei genitricis adſtarē imagini, ita eam lamentabiliter rogabam, ut amoueret peſſima ac ſordidiſſimas mentis meæ cogitationes. Et dum plurimas funderē lachrymas, undique mihi refulgens uidebam lumen atque claritate coruſca circundabar. Rurſus autem inſidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes, quæ quaſi ignis uehemens deuaſtabant uiſcera cordis mei, impellentes me ad pernicioſa deſideria. Dum uerò talia tentationum certamina indeſinēter mihi inſiſterent, ad conſueta orationum recurrebam arma, in terram me proiiciens, eamque lachrymis inundans, meam, mihi ut ſuccurreret, orabam fideiuſſorem, ne poſtmodum, ut præuaricatrix, damnationis extremæ luerem pœnas. Non autem eleuabam à terra faciem, niſi totius diei noctiſque cōſummatum fuiſſet ſpatium, & dulciſsimi illius ſplendoris fuiſſem lumine circundata, qui totam illam tentationum cogitationem fugaret. Sicque ſanctæ fideiuſſoris meæ protecta ſolatio, tranſegi decem & ſeptem annorum ſpatia innumera euadens pericula. Et ex illo tempore uſque hactenus, auxiliatrix mea præſto mihi inuenitur ubiquè, & undiq; uigilans cuſtodit me. Dixit ad eam Zoſimas: Nunquid eguiſti utentis uictu ac ueſtimento? Reſpondit: illis, ut dixi, expenſis panibus per decem & ſeptem annos, comedebam herbas quæ in deſerto inueniebantur. Veſtimēta autem mea, cum quibus Iordanē tranſgreſſa ſum, dirupta atque putrefacta ſunt. Valde autē à pruinis hyemalibus & æſtiuis ardoribus tribulata ſum. Ab illo uerò tempore uſque nunc, diuina miſericordia eripuit corpus & animam meam à cunctis periculis ſicque mihi recordanti, quanta mala, quantaque pericula per diuinam euaſerim gratiam, magna lætitia, ſpes creſcit ſalutis. Cibus potuſque ac ueſtimentum mihi eſt uerbum Domini, quoniam non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Nam dicit ſcriptura: Non habentes ueſtimētum, induuntur petra, qui ſe ueſtimento expoliauerint iniquitatis.

Mirabilis Deus in ſanctis ſuis.

Deu. 8 Io. 24. iuxta 70 interpretes.

Hęc audiens Zoſimas, quòd ex teſtimonijs diuinarum ſcripturarum loqueretur, ait ad eam: Pſalmos, ò domina mi, uel alios ſcripturæ libros legebas? Ait ad eum: Crede mihi, homo Dei, quia non uidi alium hominem ex eo, quando transfretaui Iordanem, niſi tantum nunc tuam præſentiam, ſed neque beſtiam aliam uel alid animal. Literas uerò nunquàm didici, neque aliquem legentem aut pſallentem audiui, ſed uerbum Dei ſemper uiuens, omnem hominem docet ſcientiam. Eccè explanaui tibi mea opera pater, ſed ſicut antè rogaui, & nunc rogo te atque coniuro per Deum uerbum incarnatum, inceſſabiliter dignare orare pro me peccatrice apud Dominum. Dum hæc diceret mulier, compleuit uniuerſos ſermones ſuos.

Flectens

Iob. 6. Flectens uerò ſenex in terra genua, uocem cũ lachrymis eleuauit, dicens: Benedictus Deus, qui facit magna, mirabilia, glorioſa atque terribilia, quorum non eſt numerus. Benedictus es Domine Deus omnipotens, qui mihi peccatori reuelaſti omnia bona, quæ donare dignatus es timentibus te, nec unquàm derelinquis quærentes te. Ille uerò eleuans ſenem de terra dicebat: Hæc omnia quę audiſti à me, ò homo Dei per Saluatorem te coniuro Chriſtum Dominum noſtrum, nullis ea loquaris, quouſque me Deus de terra aſſumi iuſſerit. Nunc igitur uade cum pace, & iterum uenturo anno uidebis me, & uideberis à me, Dei tecum gratia comitante. Rogo autem te per Deum, ut in ſanctis ieiunijs futuro anno minimè trãſeas Iordanem iuxta conſuetudinem monaſterij. Audiens autem Zoſimas, quòd & ſolennem regulã monaſterij ei nũciaret, admirabatur, nihil aliud dicens, niſi, Gloria tibi Deus, qui præſtas diligẽtibus te. Illa autẽ ait ad eum. Habita, ut dixi, in monaſterio, & nõ egrediaris iuxta regulam, quia nec permittetur tibi. Et ueſpere ſanctæ Cœnæ Dominicæ ſume ſacroſanctum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti in uas mundiſsimum, adferenſque mihi, expecta me in illa parte Iordanis iuxta ſeculum, ut eo ueniẽs, ſuſcipiam uiuificationis ac redemptionis myſteria, quia à die illa, qua in oratorio ſancti Iohannis, priuſquam tranſiſſem Iordanem, communicaui, uſq; nũc minimè ſacri corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti percepi myſteria. Sed me peccatricem deprecantem te, ò pater ne deſpicias mihique ſacroſancta myſteria afferas ea hora, qua Dominus ſuos diſcipulos illius ſacratiſsimæ Cœnæ participes fecit. Iohanni autem Abbati monaſterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipſi & gregi tuo. Aliqua enim fiunt ibi merito emendanda. Sed nolo te hæc ei nunc dicere, ſed quando præceperit tibi Deus. Hæc dicens, & orationem à ſene poſtulans, ad interiorem ſolitudinem uelocius feſtinauit.

Nouit monaſtery ſecreta.

Zoſimas autem proſternens ſe, oſculabatur ſolum ubi eius ueſtigia ſteterunt, dans gloriam Deo, immẽſasq; gratias agens, reuerſus eſt, laudãs & benedicẽs Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Iterum autem remeans eodem ſolitudinis itinere, quo uenerat, ingreſſus eſt monaſterium eo tempore, quo conſueuerant ij, qui in eo morabantur. Et totum quidem annũ illum tacuit, minimè audens quippiam dicere ex his quæ uiderat, in ſeipſo autem deprecabatur Dominũ, ut iterum ei oſtenderet deſiderabilem uultum. Suſpirabat autem, annui curſus conſiderans tarditatem. Quando autem aduenit ſacra ieiunorum prima Dominica, mox poſt ſolitam orationem alij quidẽ pſallentes exierunt, ipſe autem modica febris infirmitate detentus, manſit intus in monaſterio. Recordatus eſt autem à ſancta illa ſibi prædictum, quia neque uolens egredi ualebis. Aliquantis autem elapſis diebus, ab infirmitate ſubleuatus, in monaſterio conuerſabatur. Quando autem monachi ſunt reuerſi & coniuncti ueſperæ ſacratæ Dominicæ cęnæ fecit quod ei iuſſum eſt, mittens in modicum calicem intemerati corporis & precioſi ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti portionem. Poſuit quoquè in caniſtro caricas paucas & palmarum fructus, id eſt, dactylos, & parum lẽticulæ aquis infuſæ, & ueniens tardè hora iam ueſpertina, ad labium Iordanis ſedebat, aduentum ſanctæ præſtolans. Beatiſsima autem illa tardante muliere, Zoſimas non dormitauit, ſed ſolicitè attendebat ſolitudinem, ſuſtinens quod uidere deſiderabat. Dicebat autem ſenex in ſemetipſo: Nunquid ueniẽs non me inuenit, & reuerſa eſt? Hæc dicens, lachrymis perfuſus fleuit, & eleuans in cælum oculos, ſupplíciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes Domine iterum uidere, quam mihi uidere tribuiſti. Non uadam uacuus, peccata mea portans in increpatione.

Hæc orante eo cum lachrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque, & ſi uenerit, faciet? Quomodo tranſibit Iordanem? Quia nauicula non eſt, quo pacto ad me indignum perueniet? Heu me infelicẽ. Heu quis me tam iuſtæ ſpeciei alienauit? Hæc ſene cogitãte, eccè ſancta illa aduenit, & in parte alia fluminis ſtetit, unde uenerat. Zoſimas autem uidens eã ſurrexit gaudens & exultans nimis, & glorificans Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabant cogitationis intentione, quòd non poſſet illa tranſire Iordanis fluenta. Et reſpiciens ſenex, uidit eam uexillo Crucis aquas Iordanis ſignantem. Totius tunc noctis tenebras ſplendor illuminabat, lunæ, quia tempus recurſus illius erat. Statim autem ut ſignũ Crucis impreſſit, aſcendit ſuper aquas, & ambulans ſuper liquidum æquoris fluctum, ueniebat quaſi per ſolidum iter, Zoſima autem ſtupente, & genu flectere nitente, illa ſuper aquas clamans, prohibuit, dicens: Quid facis Abba, qui ſacerdos Dei es, & diuina portas myſteria? Qui ſtatim obediuit dicenti. Illa autẽ deſcendens de aquis, dixit ſeni: Benedic pater, benedic. Ille autẽ cum magna feſtinatione reſpondit (Stupor enim nimius inuaſerat eum in tam glorioſo miraculo) & dixit: Verè non mentitur Deus, qui pollicitus eſt ſibi ſimiles eſſe eos qui ſemetipſos purificãt. Gloria tibi Chriſte Deus noſter, qui oſtendiſti mihi per ancillam tuam hanc, quantum mea conſideratione inferior ſum uera perfectione. Hæc eo dicente, poſtulauit mulier ſanctum dicere ſymbolum, & ſic Dominicam inchoare orationem. Expleto, Pater noſter qui es in cælis, ſicut mos eſt pacis oſculum obtulit ſeniori, & ſic uiuifica myſteriorum ſuſcipiens dona, in cælum extenſis manibus ingemiſcens cum lachrymis, ita clamauit: Nunc dimittis Domine ancillam tuam ſecundum uerbum tuum in pace quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum. & ſeniori dixit: Ignoſce Abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monaſterium cum pace Dei, recurſu autem aduenientis anni iterum ueni in illum torrentem, in quo tecũ ſum prius locuta. Prorſus nõ omittas, ſed propter Dominum ueni, & uidebis me uerũ qualiter Deus uoluerit. Ille autem reſpõdit ad eam: Vtinam eſſet poſſibile nunc tua ſequi ueſtigia, & tui precioſiſsimi uultus uiſione frui. Oro mater, ut unã ſenis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo, quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, oſtendit ei quod ſecum detulerat caniſtrum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, ſufficere dicens gratiam ſpiritus, ut cuſtodiret animam immaculatam. Tunc dixit ſeni: Ora pro me Dominum, & meæ memor eſto ſemper infelicitatis. Ille pedes eius contingens, cum lachrymis deprecabatur, ut oraret pro Eccleſia & pro Imperio & pro ſe, & dimiſit eam abire flens & eiulans. Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, ſi uellet, poterat detineri.

Noua mer... lſcor gug... ga... dacri... ca.

Sub... bein... me ji... conſu... ſtam Eucha... riſtiã.

Illa autem Crucis iterum impreſſione Iordanem ſignans, aſcendit ambulans ſuper liquidum Iordanis elementum, & tranſiuit ſicut ante ueniens fecerat. Senex autem reuerſus eſt, gaudio & timore nimio repletus. Semetipſum autem repræhendebat, pœnitẽs quia nomen ſanctæ ut cognoſceret, non inquiſiuit, ſperabat tamen uenturo hoc ſe anno conſecuturum.

Tranſacto autem eiuſdem anni curſu, uenit iterũ in uaſtam ſolitudinem, expletis omnibus ſecundum

conſuetudinem,

conſuetudinem, feſtinans ad glorioſam uiſionem intuendam. Perambulans autem ſolitudinis iter, & inueniens aliqua cupitum locum indicantia ſigna, dextra læuaque adſpiciens, intuitumque oculorum deducens, luſtrabat ubique ſicut ſcientiſsimus uenator ſicubi ſuauiſsimam repertam compræhenderet ferá. Vt autem nihil ullo modo uidit quoquàm ſe mouens, cępit ſeipſum lugens infundere lachrymis. Tūc eleuans oculos, orans dicebat: Oſtende mihi Domine abſconditum theſaurum, quē mihi peccatori manifeſtare dignatus es. Oſtende mihi, obſecro Domine, in corpore angelum, cui totus comparari indignus eſt mundus.

Zoſimas inuenit eius corpus exanime.

Hæc orando, peruenit ad locum, qui in torrentis ſimilitudine fuerat deſignatus, & in extrema eius parte ſtans, uidit in parte ſuperiori ſplendentem ſolē & adſpiciens, & uidit ſanctæ mortuum iacens corpus, & manus ſic, ut oportet, compoſitas, & corpus ad Orientem reſpiciens. Currens autem, lachrymis lauit beatiſsimæ pedes. non enim aliud corporis eius membrum audebat contingere. Lachrymans autem aliquandiu, & pſalmos dicēs tempori & rei congruētes, fecit ſepulturæ orationem, & dicebat ſibijpſi: Forſitan non complacēt ſanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitāte, deſignata ſcriptura erat in terra, ubi hæc legebantur: Sepeli Abba Zoſima miſeræ Mariæ corpuſculū. Redde, terræ, quod ſuum eſt, & pulueri adijce puluerem. Ora tamen Dominum pro me, tranſeunte mēſis *Parmathi ſecundum Aegyptios, quod eſt ſecundū Romanos Aprilis die nona, id eſt, V. Idus Aprilis nocte ſalutiferæ paſsionis, poſt diuinæ & ſacræ Cœnæ communionem.

** Parmenothi.*

Has ſenex cum legiſſet literas, cogitabat quidem prius, quiſnam eſſet, qui ſcripſit. Illa enim, ut ipſa dixerat, literas ignorabat. In hoc tamen ualde exultās gaudebat, quia eius ſanctum didicit nomen. Cognouit uerò, quia mox ut diuina in Iordane myſteria participauit, eadem hora in locum illum uenit, ubi mox de hoc mundo tranſiuit, & idem iter, quod Zoſimas per dies uiginti ambulans uix conſummauit laborans, unius horæ curſu Maria confecit, & ſtatim migrauit ad Dominum. Glorificans autem Zoſimas Dominum, & lachrymis corpus eius infundens: Tēpus eſt, inquit, miſer Zoſima quod iuſſum eſt, perfice. Sed quid faciam infelix, quia unde fodere ualeā, non habeo? Deeſt ſarculum, non eſt raſtrum, nihilq́; ex omnibus eſt præ manibus. Hæc illo in corde ſuo ſecretè dicente, uidit lignum permodicum iacens, quod aſſumens, cępit fodere. Valde autem dura erat terra & ualde fortiſsima, & nequaquàm ualebat ſenex fodere, quia & ieiunio confectus, & longa itineris fatigatione nimis erat exauſtus. Laborabat enim, & ſuſpirijs nimijs urgebat, & ſudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipſo fundo cordis ſui. Et reſpiciens, uidit ingentis formæ leonem iuxta corpus ſanctæ ſtantem, & eius plantas lambentem. Videns autē contremuit præ pauore grandiſsimæ feræ illius, præcipuè quia audierat ſanctam fœminam illam dicentem, quod nunquàm aliquam uidiſſet feram. Signo autem ſe Crucis confirmauit undiquè, credens quia illæſum eum cuſtodire ualet uirtus iacentis. Leo autem cœpit annuere ſeni, blandis eum motibus ſalutans. Zoſimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo miſſus uenisti maxime ferarum, ut huius Dei ſamulæ corpus terræ commēdetur, exple opus officij, iuſſuſque eius corpuſculum ſepeli. Ego enim ſenectute cōfectus non ualeo fodere, ſed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum, rurſus autem tanti itineris ſpatia emetiri non ualeo, ut aliquid adferam. Tu diuino iuſſu hoc opus cum ungulis facito, ut commendemus terræ hoc ſanctum corpuſculum.

Leo ſuis unguibus parat ſepulcrum.

Continuò autem, iuxta ſenis ſermonem; leo cum brachijs & ungulis fecit foueam, quanta ad ſepeliendum ſanctæ corpuſculum ſufficere poſſet. Senex uerò lachrymis pedes ſanctæ abluens, & multipliciter effuſa prece exorans eam, ut nunc pro omnibus amplius oret, operuit terra corpuſculum nudum adſtante leone, ſicut eam prius repererat, & nihil aliud habens, niſi illud ſciſſum ueſtimentum, quod ei iam ante proiecerat Zoſimas, ex quo Maria quædam ſui corporis membra texerat. Deinde recedunt pariter, & leo quidem in interiora ſolitudinis quaſi ouis manſueta abſceſsit: Zoſimas autem reuerſus eſt, benedicens & glorificans Deum, & hymnum laudis decantans Dn̄o noſtro. Veniens aūt in cœnobium, omnia fratribus ab initio retulit, nihilq́ue abſcondit ex ijs omnibus, quæ uidit & audiuit, ut omnes audientes magnalia Dei nimio ſtupore admirarentur, & cum timore & amore magnaque fide celebrarent beatiſsimæ Mariæ huius tranſitus diem. Iohannes autē Abbas inuenit quoſdam corripiendos & emendandos, iuxta ſanctæ illius ſermonem, & hos miſerante Deo conuertit. Zoſimas autem in eodem degens monaſterio, impleuit annos centum, & tunc migrauit ad Dominum in pace, gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria & honor & imperium unà cum ſancto & uiuificatore & adorando ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTORVM TERENTII, Aphricani & ſociorū Martyrium, authore Simeone Metaphraſte.

10. Ap.

DEcius Romanorum Imperator, idolorum ſtudio cupiens omnes in exitij barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli): in uniuerſas imperio ſubiectas prouincias edictum miſit, ut omnes Chriſtiani ad immolandum & comedendum ea, quæ idolis eſſent immolata, pertraherentur. Quòd ſi qui recuſarent, in iudicium uocati plecterentur. Decretum hoc cum in Aphricam ad præfectum Fortunatianū eſſet perlatum, ipſe ſedens in tribunali, populum cōuocauit, & ſic eſt allocutus: Dijs immolate, alioqui ſupplicijs afficiemini. Et, his dictis, tormenta in medium proferri iuſſit. Quibus conſpectis, multi perterriti præfecto obtemperarunt, & à Chriſti religione defecerunt. Quidam tamen ex ipſis, numero quadraginta in Chriſti fide fortiter mori decreuerant, ſeq́; mutuò ità cohortabantur: Videte, fratres, nè Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum abnegemus, nè ipſe quoque abneget nos. Mementote Dominum olim dixiſſe: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animā autem non poſſunt occidere. Timete potius eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennā. Fortunatianus ad hos: Video, inquit, uos uiros & ætate perfectos, & ſapientia prędito, quamobrem miror, cur uos eiuſmodi dementiæ tradideritis, ut unum Deum & regem dicatis, quem Iudæi, ut hominem ſceleratum, crucifixerunt. Reſpondit omnium nomine ſanctus martyr Terentius: Si noſſes, Præfecte, Crucifixi uirtutem, relictis idolorum erroribus, ipſum coleres & adorares. Eſt enim filius Dei, benignus, diues, clemens & miſericors, qui Patris nutu & uoluntate in terram deſcendit, diuinitatemque ſuā humanæ naturæ coniunxit, & pro ſalute noſtra Crucem

Multi deficiūt à Chriſto.

Matt. 10.

cem ſubire uoluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate, alioqui membra ueſtra comburens, delebo uos. Putas, inquit Terentius, nos terrore commotos ſententiam mutaturos? Non adeò ſumus ignaui, ut, relicto uitæ largitore, deos alienos adoremus. Fac igitur celeriter, quod tibi lubet, aduerſum nos, quoniã ſtrenui & conſtantes Chriſti cultores ſumus. Indignatus Præfectus, iuſsit eos, ueſtimentis detractis, in idolorum templum trahi. Idola autem auro argentoque & precioſis erant ueſtibus exornata. Ingreſſus Fortunatianus, dixit eis: Magno deo Herculi ſacrificate. Gloriam enim & poteſtatem eius conſpicitis. Erras, inquit Terentius, & ignoras, id quod tibi utile eſt. Dei enim iſti tui, lapides ſunt, & ligna, & æs, & ferrum. Ornati autem ſunt auro, ut homines decipiant, & abducant ab æterna uita. Nam ipſi quidem non uident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant, quippe qui ab hominibus ſculpti conflatiq; ſunt, & in hominum ſpeciem conformati, ut ad hanc impiam cogitationem eos, qui ſibi parent, cõuertãt. Similes enim eorum ſunt, qui faciunt ea, & omnes,

Pſ. 113 qui confidunt in eis. Dicite, quæſo: Illi, quos deos aſſeritis, poſſunt ne ſibi ipſis opitularij, & eos, a quibus læduntur, ulciſci? Quòd ſi ipſi ſibi auxilio eſſe nõ poſſunt, quomodò nobis opitulabuntur?

Trudũtur in carcerẽ martyres.

Hæc audiens Præfectus, iuſsit Terentiũ, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium in carcerem interiorem detrudi, & omni diligentia cuſtodiri: Cras, inquiens, audiam illos. Beatum autem Zenonem, & Alexandrum, & Theudorum cum reliquis ſocijs, qui erant omnes numero trigintaſex, ad tribunal adductos ſic alloquitur: Cum ex priori ueſtra contentione nihil utilitatis perceperitis, parere mihi, & magno deo Herculi immolate. At illi: Sæpius iam, inquiunt, diximus, nos eſſe Chriſtianos, id quod ex ſuperioribus quæſtionibus intelligere potuiſti, nec tu nobis unquàm perſuadebis, ut idola impura colamus, & adoremus. Facilè enim poſſumus, quicquid in hanc ſententiam dixeris, confutare. Non uultis, inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui inuictorũ Imperatorũ iuſſa facere cogemini. Et iuſsit eos aſperis uirgis & neruis uapulare. At illi, ſublatis in cælũ manibus, una omnes, & clara uoce dixerunt: Adſpice Domine, & adiuua ſeruos tuos, & libera nos ab aduerſario. Quibus auditis, magis adhuc eos uirgis cædi imperauit, donec multi ſatellites unus poſt alium eos uerberando defeſsi ſunt, & lora ac uirgæ defecerunt. Rurſum autem iuſsit eos fuſtibus cædi. Verum licet omnia ipſorum uiſcera contererentur, adeo tamen hilares ac læti erant fortium martyrum uultus, ut omnes ſanctorum patientiam atque conſtantiam admirarentur.

Eorũ ſocij flagellantur.

Adurũtur.

Poſtquàm igitur cæſi fuerunt, dixit ad eos Præfectus: Immolate, & liberabo uos. Sancti autem tacebant. Sed Præfectus iratus, pyras incendi iuſsit, & terga eorum aduri, cum ea prius aceto & ſale conſperſa eſſent. Tunc ſancti Dei martyres ſuſpicientes in cælum, dixerunt: Domine Deus noſter, qui tres pueros,

Dan. 3 Ananiam, Azariam & Miſaelem, de camino ignis li-

Dan. 6 beraſti, nec eos lædi permiſiſti, qui Danielem ex ore leonum eripuiſti, & de manu Pharaonis Moſem ſeruaſti, & ſanctam Teclam ab igne, & theatro, & feris ac beſtijs marinis defendiſti, qui amicis tuis perfectum regnum largitus es, qui filium tuum Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ à mortuis excitaſti, qui multa uariaque dona nobis dediſti, qui lucem procreaſti,

Pſ. 103 & cælum ſicut pellem extendiſti, qui ſtellas dinumera-

Pſ. 146 ras, & ſuis eas nominibus uocas, qui in fines terræ miſiſti ueritatem, exaudi nos ſupplices, & ex calamitatibus libera, quoniam tua eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Cum precandi finem feciſſent, Præfectus ira deſæuiens, iuſsit eos ſuſpenſos dilacerari. Quod quidem dum fieret, ſanguinis riui ex eorum corporibus defluebant. Neque tamen cruciatum acerbitate commouebantur. Deus enim confirmabat eos, & robur ac fortitudinem ſubminiſtrabat. Præfectus autem ad eos: Perſuaſerunt ne uobis tormenta, ut ab inſania recedatis? an adhuc in impietate ueſtra permanetis? Illi nihil reſponderunt. Ad uos, inquit rurſum Præfectus, hæc loquor. At ſancti Dei Martyres ſuſpicientes in cælum, ità locuti ſunt: Deus omnipotens, qui Sodomorum urbem propter *Gen.* ipſorum nequitiã igne ſuccendiſti, & in ſolitudinem redegiſti, hoc etiam impiorum domicilium nũc propter iuſtitiam tuam euerte. Cumque Chriſti ſignum frontibus ſuis impreſsiſſent, inſufflarunt aduerſus idola, & ea ſtatim confracta in puluerem redegerũt. Tunc ſancti Martyres ad præfectũ: Cernis, inquiunt, deos tuos? Vbi eſt robur ipſorum? Potuerunt ne ſibiipſis opitulari? Haud multò poſt autem & templum corruit. Cuius euerſione indignatus Præfectus, iuſsit ut ſancti Martyres capite plecterentur. Qua illi ſententia læti, collaudabant Deum, & gaudentes ad locum præfinitum peruenerunt: & genibus flexis, oblatisque ceruicibus, confeſtim interfecti ſunt. Acceſſerunt autem uiri religioſi, & ſublata eorum corpore in loco ſacro condiderunt.

Tum beatum Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium adduci iubet, & dicit ad eos: Dijs immolate, alioqui malè eſtis perituri. Et nemo poterit eripere uos è manibus noſtris. Chriſtiani ſumus, ut ſæpiſsimè iam diximus, reſponderunt Martyres, & in Chriſto ſpes poſitas & collocatas habemus. Dæmones non adoramus, neque deos tuos colimus, & tormenta tua negligimus. Proinde, quos uis, adhibe cruciatus. Deo enim adiuuante, te à nobis uictum iri confidimus, quemadmodum & diabolus ſuperatus eſt à Chriſto, qui nos ad cupiditates tuas uincendas corroborat. His auditis, iuſsit eos in cuſtodiam abduci, & catenis eorum colla & manus pedeſque compedibus uinciri. Eos igitur miniſtri, ut iuſsi fuerant, in carcerem coniecerunt. Imperauit præterea, ut tribulos ferreos in terram proijcerent, quibus cõfigerentur: & nemini Chriſtianorum ad eos accedere permitterent, nè cibum afferrent. Verum circa mediam noctem lux fulſit in carcere, & angelus Dei ſtetit in conſpectu ipſorum, & dixit ad eos: Terenti, & Aphricane, & Pompei, & Maximè, ſerui Dei altiſsimi, conſurgite, & corpora ueſtra curate. Et accedens angelus, tetigit catenas eorum, & ceciderunt. Et ecce menſa coram ipſis benè inſtructa. Et dixit ad illos angelus: Quieſcite, & cibũ capite, quem uobis Chriſtus miſit. Sancti autem, Chriſto collaudato, comederunt. At cuſtodes, ſplendore perſpecto, ingreſſi ſunt, ut uiderent, quid illud eſſet, & inuenerunt eos gaudentes, & Præfecto rem nunciarunt. Qui poſtridiè eos ad tribunal adduci iuſsit, &, Nõdum, inquit, ſupplicij edocti eſtis, ut ab amentia ueſtra diſcedatis & dijs immoletis? Reſpondit Terentius: Stultitia hæc nobis erit & omnibus, qui diligunt Deũ. Quod *1. Co.* enim ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, nam hominum ſapientia, apud Deum ſtulticia eſt. Stulti & amentes eſſemus, ſi, relicto Deo, dæmones, quemadmodum tu facis, adoraremus. Quibus uerbis Præfectus iratus, iuſsit eos ungulis lacerari. Dum autem id fieret, illi precabantur Deum, dicentes: Ieſu Chriſte fili Dei uiuentis in ſecula, lumen Chriſtianorum ſpes noſtra certiſsima, præſtò ſis nobis, & fer auxiliũ, & nè confundas nos propter ſanctum nomen tuum. Chriſti igitur ope ſubleuati, cruciatus non ſentiebãt.

Ab angelo confirmantur.

Itaque

Nibil læduntur à feris et ſerpentibus.

Itaque iuſsit eos Præfectus in carcerem retrudi. Et conuocatis omoibus ferarum incantatoribus, imperauit, ut ſæuas omnes feras & erudeles, quas haberent, aſpides & oiperas afferrent, & cum ipſis includerent. Quæ quidem feræ ad pedes eorum accedeotes, eos ninil omnino lædebant. Sancti uerò coofidẽtes, Pſallebant, & Deum collaudabaot. Cumque tribus diebus & tribus noctibus cũ ſanctis incluſæ mãſiſſent, quarto die ſub noctem miſit Præfectus, qoi uiderent, utrum à feris cooſumpti eſſeot. Sed qui miſſi fuerant, ad carceris fores appropinquantes, audiebaot eos pſallentes & collaudantes Deum. Cumque diligentius uellent iotueri, quid ageretur, carceris tectum conſcendentes, ſanctos uiderunt, qui confidebant, & angelum Dei ſtantem ante faciem ferarum, &, ne ad eos appropinquarent, prohibentem. Et Præfecto celeriter, quæ uiderant, nonciarunt. Summo igitur manè ſedit io tribunali, & iuſsit, ut incantatores feras ſuas ſumerent, & ſancti ad tribunal adducerentur. Iocantatores igitur eum ad carceris oſtium incantatiooibus ſuis feras aduocarent, illæ oon andiebant. Sed cum oſtium carceris apertum ab illis eſſet, uoo omoes impetu egredientes, quoſcunque nactæ ſunt homines, occiderunt, & in ſolitudinem profectæ ſoot. Tum cuſtodes ad Præfectum ſanctos ad-

Pſ. 43.

duxerũt. Qui cum eos oulla in parte læſos adſpiceret, furore concitatus, eos capite damnauit. Sancti autem egreſsi ſuot læti, canentesque dicebaot: Liberaſti nos, Domine ab ijs, qui oos affligebant, & qoi adoreot nos, confudiſti. Miniſtri uerò, eductis gladijs, feceruot imperata. Atque ità ſancti io Chriſti confeſsione, martyrij palmam acceperunt.

Eorum autem corpora rectè componentes oiri religioſi, in loco, qui duobus paſſuum millibus ab urbe diſtabat, ſepelierunt ad gloriam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Ameo.

VITA S. MACARII PATRIARchæ Antiocheni, iuſſu Sigeri Abbatis ſcripta anno ſalutis 1067. ſed author nomen ſuum ſuppreſsit. Pleriſque autem locis & ſtylus mutatus eſt, & quæ redundare uiſa ſunt, redacta in compendium per Fratrem Laurentium Surium, ſed ità tamen, ut nihil deſit de hiſtorę integritate.

10. Ap.

Patria S. Macarij.

GEmma regalis, quam non artificis maous, ſed omnium artifex Deus in ſuo repoſuit diademate, Armeniæ decus, parẽtum gloria, beatus puer Macarius oobiliſsimo apud Armenos ſtẽmate ortus eſt, quippe eoios maiores omnes ab omoi hominum memoria præcipua fuere oobilitate nec inter eos facilè quiſpiam degener repertus eſt.

Parentes.

Parentes habuit Michaelem & Mariam, multa quidem generis claritudine inſignes, ſed quibus non minos ſplendoris & ornameoti acceſſerit ab optimis moribus nati ex ipſis filij clariſsimi. Ea autem tempeſtate ille in lucem editus eſt, quando Macarius maior, magnæ ſanctitatis nir, Aotiochenam eccleſiam gubernabat, ſtabilis columoa regni, & firmamentum totius Eccleſiæ. Qui com Macarij huius, de quo oobis ſermo texitur, eſſet conſaogoineus, eum è baptiſmatis fonte ſuſcepit, ſuumq; illi nomen imponeos, Macarium ooluit appellari, & qoia grandæuus erat, fractusque iam ſenio, parentis loco eum apud ſe retinuit outrieodum atque inſtitueodum, ut poſſet ipſe iam propemodum deficiens, in hoc aliqua ratione inſtaurari atque renouari. neq; eum ſpes feſellit. Traditus quippe Macarius puer artium liberalium ſtudijs, ſuo profectu uoto ſui antiſtitis abundè reſpondit.

Progreſſus in literis.

Impleuit quoquè eum Dominus ſpiritu ſapientiæ, & peracre illi contulit ingenium, quo facilè conſecutus eſt diſciplinas liberales omnes, quibus Græcia Armeniaque pollebant. Matutinas horas accuratè expendit, pigritia & ſegnitie omni prorſus profligata. Cumque iam adoleuiſſet, ſolito ſtudioſius uiſus eſt ſe componere ad imitationem beati aotiſtitis Macarij, animo cæleſtia meditari, mundi illecebras fugere, æterna appetere, ſtudiumque omne, quod antea in literarum ſtudia contulerat, in religionis actibus pònere, rumores uulgi pro nihilo putare, totumque ſe diuino cultui mancipare.

Lætabatur his Macarius ſenior, cernenſq; eius in pietate, ſapieotia & bonis moribus profectum, toto cœpit pectore in id incumbere, ut eum poſſet habere ſucceſſorem. Itaque cõuocat Clerum & proceres, itemque plebem, exponit eis ætatis ſuæ plurimos annos, orat ut proſpiciant eccleſiæ de idoneo ſucceſſore, ait ſe lætiori animo mortem opperiturum, ſi eccleſiæ Antiochenæ de bono paſtore ſit prouiſum. Commendat illis à ſe nutritum atque eruditum Macariuoi, ait ſi ipſis oon diſpliceat ſibi gratum eſſe, ut is eligatur, nec tamen ſe illis quicquam uelle præiudicare, quo miOus ſua in eligeodo paſtore libertate utantur.

Fit Patriarcha antiochenus.

Hæc & id genus alia eum ille dixiſſet, quia res diuinitus gerebatur, omnes illi unanimiter aſſeoſere, cupiontque Macarium iuuenem in beati ſenis throno collocari. Obijt deinde ſanctus pater, & ei ſuccedit Macarius, moribus hooeſtus & in iuuenili ætate iam permaturus. Non illum mutauit tantus honor, ſed incredibilem præ ſe tulit manſuetudinem & humilitatem. Induxit enim in animum, ut omnibus omoia fieret, quo plures faceret ſaluos. Ante omnia uerò dilexit decorem domus Dei & locum habitationis gloriæ Dei. Comitas ei inerat cum grauitate coniuncta, io hominum frequentia hilaritas non abſque decoro, deoiqnè in cunctis actionibus memorabilis honeſtas. Præcipua autem illi cura & intentio erat, ut Eccleſiæ ſuæ & munimento & oroamento foret. Sermo illi erat ſale conditus, populoque gratiſſimus. Nec poterat de illo dici, quod de quibuſdam Dominus ait, dicunt, & non faciuot. nam ſeipſum

Matt. 23.

ſubditis ſuis niuendi exemplum præbebat. Caduca omoia duxit pro oihilo: cumque animo omnia proſpiceret, oihil potuit ei ſubitum aut imprnuiſum accidere. Conciones eius oon erant inanes, ſed aut ſuadebat, aut admooebat, aut conſolabatur, aut præcipiebat. Iram animo non retinebat, ſcieos magoum & honeſtum nindictę genus eſſe ignoſcere, magnamque uindictam eſſe uindicari potuiſſe. Didicerat iam ſeipſo contentus eſſe. Qui autem ſibijpſi ſatis eſt, ut dici ſolet, is cum diuitijs natus eſt.

Victus eius.

Victus ei erat parabilis, oon qui ooluptati eſſet, ſed qui corpus tenuiter ſuſtentaret. Vitia deteſtabatur ipſe quidem, oeque tamen aliorum eſſe uoluit aut curioſus ſcrutator, aut acerbus repræhenſor, ſed ſine exprobratione caſtigator, & erroris ueniæ facilis dator. Io iudicando maiorem quam in ſermone præ ſe ferebat ſeueritatem, ultor clemens, ſæuitiæ hoſtis. Tardus ad iram, proous ad miſericordiam, in aduerſis firmus, io proſperis humilis & cautus. Virtutes haud minori ſtudio occultabat ſnas, quàm ſolẽt alij ſua uitia. Vanam gloriam planè cootempſit. Omnibus prodeſſe, nulli nocere, nocentes ue rò etiam ar-

cere

cere ſtuduit. Inter lætiſsimos conuiuas lætior ipſe, frequenter abſtinuit. Molles & delicatas ueſtes, quibus quandoquè uſus fuerat, aſperrimis camelorum pilis permutauit, uilemque ſe tunicam induit. Lectuli mollitiem uehementer aſpernatus, balneis uix unquàm uſus eſt. Sed nimirum prolixi futuri ſumus, ſi eius uirtutes omnes accuratè deſcribere uelimus.

Veſtes. *Lectus*

Quando precibus clam uacabat, pro conſuetudine ſudarium ſecum ferebat, quo largiter manantes tergeret lachrymarum undas, eratque illud ſolum earũ lachrymarum & precum conſcium, quas uir ſanctus fundebat pro peccatis & ſalute totius mundi nec potuit eſſe uirtutis expers, quod tot fuerat infuſum lachrymis. Fuit in beati uiri domo Theodorus quidam leproſus. (Nam tales ei & familiares, & non mediocri curæ erant) Is cum præ cæteris & lepræ morbo & inopia premeretur, diuque de ratione ſanitatis recuperandæ ſecum cogitaſſet, tandem in mentem ei incidit ſalubre conſilium, quod ei fides non dubia ſuggeſſit. Nec tamen auſus fuit indicare epiſcopo deſiderium ſuum, ſed tacitus abijt ad Eccleſiam, in qua ille orare conſueuerat, & ſudarium eius admouit lepræ ſuæ. Non tulit illa uim ſudarij, ſed probatæ fidei perhibens teſtimonium, ceſsit pulſa meritis lachrymarum. Tum uerò ille iam ceu nouus homo audet adſtare uiro Dei, Deoque & illi gratias agere. Cernere licebat in ſancti Pontificis domo, quaſi nitentes quaſdam gemmas, pauperes Chriſti, uarijsque oppreſſos morbis, cæcos, ſurdos, claudos, quos quotidiè eò properantes, ut ab eo ſtipem acciperent, uir pius duplici beneficio proſequebatur. Quicunque enim ab eius ſanctis manibus accipiebant cibum uel potum, ilicò reualeſcebant, & quotquot obtinere poterant aquam, qua manus ſuas abluiſſet, integram reportabant ſoſpitatem.

Gratia lachrymarũ.

Leproſus curatur eius ſudario.

His autem & eius generis alij rebus admirandis quanto uir beatus magis pollebat, tanto ſe in omnibus & indigniorem arbitrabatur, & humiliorem exhibebat, non aliter ſe gerens, quàm ſi horum eſſet planè ignarus. Creſcebat interim fama ſanctitatis eius: Deoque ab omnibus offerebantur gratiarum actiones, uiro Dei laus & gloria accedebant cumulatior in dies, maiorque ad ipſum exiſtebat hominum concurſus. Quem ille modis omnibus declinare uolens, ne ſancti ſpiritus chariſmata, humilitate parta, per ſuperbiam & arrogantiam amitteret, ſeipſum ad perfectiora maioraque ſanctitatis ſtudia cœpit incitare. Vileſcebat ei, quicquid hic mundus charius amplectitur, honores, dignitates, opes & copiæ. Non radiabant in domo eius gemmæ & margaritæ nitentes, ſed uerſabantur ex cæcis uidentes, ex claudis ambulãtes, è famelicis ſatiati panibus. Non ambiebant illum ſcutati & ſericati, ſed inopes & miſeri, eius benignitate recreati. Illis enim omnia ſua diſtribuit, eoſque in hac uita uoluit habere hæredes facultatum ſuarum, ne perderet uitæ futuræ hæreditatem. Cumque nihil iam ei reliquum eſſet, præter pontificiam dignitatẽ, eam quoque tranſtulit in Eleutherium, uenerabilis memoriæ uirum, epiſcopali duntaxat benedictione ſibi retenta. Atque ità nudatus terrenis omnibus, & inter cæteros pauperes ipſe quoque pauper Chriſti effectus, exit è finibus patriæ ſuæ, relictiſque omnibus ſequitur Chriſtum. Nec retinetur chariſsimorũ affectu parentum, quos ſummo affecit dolore eius inopinatus receſſus, non illorum cognatorumque diuitiæ & gloria, non ſedes inſignis Antiochenæ eccleſiæ, ad quam ut erat diuina uocatione electus, ità in ipſo flore iuuentutis cauſa amoris eius, qui ipſum elegerat, illa ſe abdicauit. Adiunxit autem ſibi quatuor eiuſdem deuotionis fideles uiros, Iohannem, Petrum, Danidem & Cõſtantinum, qui ab infantia ſub iugo religionis Chriſto militauerant.

Humilitas eius.

Pauperibus omnia elargitur.

Abdicat ſe pontificatu.

Cũ his igitur iter ingreſſus, ante omnia terrã promiſsionis petijt, unde humani generis eſt orta redemptio, non inuitus ipſam quoque pro redemptore ſubiturus mortem, ſi res poſcere uideatur. Ibat ultrò in exilium ſpontè ſuſceptum, ut expeditior poſſet proficiſci in patriam cæleſtem: ſed, ut dixi, primò adijt terram, Domini Saluatoris præſentia quondam inſignitam, uoluitque uidere Capharnaum, miraculorũ Domini familiarem, & omnem luſtrare Galilæam, Hermonijm quoque & torrentem Ciſſon, ubi ſuperatus eſt Siſara, itemque Naim, in cuius portis ſuſcitatus eſt filius uiduæ. Tum etiam deſertum intueri, ubi de quinque & ſeptem panibus quinque & quatuor hominum millia ſaturata ſunt: in Cana, ubi aquæ ſunt mutatæ in uinum, ueram guſtare uitem, uidereque Nazareth, iuxta nominis ſui interpretationẽ totius florem Galilææ, in Samaria Iohãnis Baptiſtæ, Heliſæique & Abdiæ uenerari cineres, Amos quoq; prophetam, buccina paſtorali in ſua rupe clangentẽ conſpicere. Inde ad paſtorum caulas pergere, in ſpelæa Dauid orantem, fluenta Iordanis ex lauacro Domini puriora attendere, uidere Lazarum faſcijs, colligatum de monumento prodire, in monte Oliueti cum Domino aſcendente uotis & animo ſubleuari, locum ligni ſanctæ Crucis exoſculari & lambere ſpeluncam Saluatoris intrare, & in ſepulcro Domini tã diu deſiderato, peccata tum ſua tum totius orbis plãgere: Anteuertit autem ſama uenientem, & iam aliquè ad aures ſancti Patriarchæ Iohannis peruenerat. Vbi autẽ aduenit, Hieroſolymitani eum officioſè exceperunt, & à ſancto patriarcha honorificè retẽtus, aliquandiu illic moratus eſt. Delectabat enim eũ dormitorium Saluatoris, & locus Caluariæ, ubi Dominus noſter crucifixus, ſalutaris occubuit uictima pro omnium redemptione: delectabat etiam eum cum Iudæis de illorum perfidia uerba miſcere, & cum Saracenis congredi, ſi quem illorum poſſet ab errore reuocare.

Adi[t] terr[am] ſanct[am] *Iudic.* *Luc.* *Mat. 14 & 15.* *Iohan.* *Iohã.*

Et quidem haud difficulter confutare eos potuit inuictus ueritatis aſſertor, facileque uicit iuſtus impios, doctus indoctos, & quia mortem contempſit, ſua inſtantia illorum errores preſpicuè prodidit, attamen reſiſtebant illi, & cum uerbis eum ſuperare non poſſent, intentabant minas & uerbera, ut eum in ſuam ſententiam pertraherent. Ille uerò neque cæſus cedit, afflictus ſupplicijs, inſiſtit ſanis admonitionibus. Et ualdè quidem atrociter toto corpore ab illis nefarijs hominibus laniatus, ità ut etiam propè nuda oſſa apparerent, non tñ quicquã de ſanctæ prædicationis ſtudio remiſit. Auellitur inde à ſocijs ſuis, duciturque in medium impiæ multitudinis, nolensque illis cedere, mittitur in cuſtodiam, ibique in ſtar crucis, cuius gloriam prædicabat, in terra extenditur, clauis configitur, ſed reijciente terra clauos, uinculis aſtringitur, ſaxum ignitum nudo eius pectori imponitur, cuſtodibuſque adhibitis, illic relinquitur. Ille carceris tenebris mirificè lætatur, ſpe cæleſtium præmiorum animatus, nec deeſt Chriſtus militi ſuo, ſed ergaſtuli atram noctem cæleſte lumen illuſtrat, humi iacentem diuina erigit miſeratio, pœniſque abſolutum angelica fouet conſolatio, inter cætera etiam prædicens hoſtium eius breui futuram conuerſionem.

Verberatur ad uſq[ue] delubra[tur] *Mittitur in carcere[m]*

Procedit ille deinde ex carcere in publicum, ſtupent Iudæi, mirantur Saraceni, & tum illum, tum ſe ſe mutuò reſpectantes, tanta rei nouitate ſtant attoniti. Iubent autem acciri cuſtodes carceris, à quibus dum audiunt lucem cælitus emiſſam, uiſitationẽ angelicam

Eunt hoſtes conuertuntur.

gelicam & beati uiri curationem & abſolutionem diuinam, compunguntur corde, & tandem aſſentiũt ueritati, uerbique Dei miniſtrum uenerantur, idque adeo, ut ad eius ueſtigia aduoluti, & eorum, quæ in illum impiè deſignarant, ueniam petierint, & Chriſtianæ religionis doctrina imbui optarint. Nihil ille cũctatus, prædicat Chriſtum & quæ ſunt fidei Chriſtianæ, inter cætera docens non patere aditum in regna cælorum, niſi ijs, qui renaſcantur ex aqua & ſpiritu ſancto. Amplectuntur illi fidem, & regenerantur in Chriſto, quotquot erant prædeſtinati ad uitam æternam.

Ioã 3.
Act. 16

Iſthuc uerò ubi per regionem illam rumor ſparſit, multi ad eum concurrunt: cupiunt alij talem uidere doctorem, alij eius ſalutarem haurire doctrinã. Offerunt autem ei Eutychianum quendam, inter Saracenos nobilem, ab anno ætatis eius nono, ut ipſi quidem aſſerebant, uſque ad ſenectutem ſurdum pariter & mutum. Ex huius curatione uolebant capere doctrinæ eius experimentũ. Erãt uerò etiã eius dexteræ manus digiti areſacti. Itaque rogabãt pro illo ſanctum uirum, ille porrò rogabat Deũ, nec eſt paſſus repulſam. Audit Saracenus ſeipſum abſolute loquentem, arida manus ſuum facit officium, idemque ipſe cum permultis alijs ſalutari expiatus lauacro, Dominum benedicit. Hoc miraculum non paucis poſteà fuit occaſio in Chriſtum credendi, & eius præſulem magnificè celebrandi. Non hic opus eſt multis oſtendere, quàm in diſputando ſubtilis, in ſcripturis explanandis ſyncerus & perſpicax fuerit, cum id quiuis poſsit animaduertere, tam ex Iudæorum & gentiliũ conuerſione, quàm conuerſorum in ſuſcepta fide confirmatione.

Surdus & mutus curatur.

Poſtquàm autem uir ſanctus Dominicæ paſsionis reſurrectionis & aſcenſionis, aliaque loca ſacra benè perluſtrauerat, Iohanni Patriarchæ cæteriſque fidelibus ualedixit, & cũ socijs ſuis iter ſuſceptũ proſecutus eſt. In tanta autem terrarum uaſtitate nullus ei placuit ad manendum locus, niſi ubi poſſet ignotus & obſcurus degere. Sed eius clariſsimi parentes moleſtiſsimè ferebant talis tantique filij ſolatijs ſe deſtitui. Mittunt itaque nuncios, qui itinera obſeruent, adduntque mandata, quæ perferant ad uirum beatum, quibus & preces iunctæ erant, quæ ad manendum inuitarent, & minæ, quæ compellerent. Iubebant, ſi blandis uerbis reduci non poſſet, uim adhiberent, & cum iniuria uel inuitum reuocarent ad ſuos. Abeunt nuncij, incidunt in ſanctum uirum eiuſque comites, gradiunturque cum illis, & mutuos inter ſe ſermones cõferunt, deinde exponunt nuncij mandata, amicorum uota parentum ſuſpiria, aiunt admirari Armenios, cur ità fugere uoluerit, indicant Syrorum erga ipſum ſtudium & beneuolentiam, Antiochenæ ſedis dignitatem, multaque alia, quibus ſe illum flectere poſſe ſperabant. Ille uerò nihil his permotus, comiter & iucundè reſpondebat, ambiguis eos ſermonibus ſuſpenſos tenens. Sed cum cernerent illi, nihil eum de cœpto remittere itinere, uiolentas admouẽt manus, retrahuntque nolentem. erant enim numero & uiribus ſuperiores. Sed eccè adeſt uirtus diuina quæ alios cæcitate percutit, aliorum extenſa in epiſcopum brachia in aere detinet, omnium equos in fugam compellit. Non deerat illic ridendi materia, ſi adfuiſſent deriſores. Stant illi ſtupefacti, nec quicquã uident, deponere nõ poſſunt temerè erecta brachia, audiunt loquentes, & interpellare non audent. Pœnitet iniuria affeciſſe uirum beatum, procidunt coram illo, & cum multo eiulatu petunt ſe ſibi reſtitui. Ille uerò iniuriæ iam immemor, apud Chriſtum pro eis intercedit. Scipioni, quem manu geſtabat, paruã

Vim ei inferũt parẽtũ nuncij, ſed excæcantur.

Cruce perpetuo utitur.

crucem impoſuerat, quæ illi & iter agenti, & uigilanti & dormienti, & quodlibet agenti ſemper præſtò erat. Eam cum erexiſſet contra illos, laxabantur brachia rigida, & ab oculis caligo omnis abſceſsit. Tũ uerò iuſsit eos quàm primum abire, renunciareque ſuis, ut deſinant lugere ad cæleſtis patriæ gaudia irreuocabiliter properantem. Repetunt illi mox Armeniam, Macarius cum ſuis tendit ad Occidentem, miraculis in itinere coruſcans.

Forte autem obuiam habuit quoſdam Ieruſalem petentes, & in ijs cæcum unum, qui cum eſſet pauper & mendicus, comitum ſuorum magnam in ſe experiebatur humanitatem, qui per uices ei manũ præbentes, ſecum illum ducebant. Videns autem cũ ſanctus Patriarcha, ait illi: Quonam tendis? Reſpondit: Hieroſolymam cum his uellem adire Domine, ſi Dominus permiſerit. Tum epiſcopus lachrymans, & intra ſe Dominum orans, crucem, quam geſtabat, oculis cæci applicuit. Flebant uerò pariter omnes, qui illum ſic eum cernebant, quibus ait: Fratres, inuocate Dominum mecum, non enim ambigere debemus, cum in nomine eius congregati ſimus, quin ille ſit in medio noſtrum. Vbi uerò adeſt Chriſtus uerum lumen, nemo poteſt remanere obſcurus. Eius ergò gratia illuminare dignetur etiam hunc cæcum. Vix ille uerba compleuerat, & cæcus adſpicit cæli lumen, ducemque deinceps non requirens, proficiſcitur lætus Hieroſolymam, comites ſuos antecedens. Peruenit deinde beatus Patriarcha ad locum quendam, ubi nulla erat aquæ copia. Tentabant ſocij eius locis permultis, ſi poſſent fodiendo humum, aquam elicere, ſed fruſtra. Humus natiua ſterilitate damnata, quod non habuit, de ſe præbere alijs non potuit. Tandem conferunt ſe ad deprecandum ſanctiſsimum Patriarcham, audiuntque ab eo: Nihil deeſt, filioli, Deum timentibus, nobiſque de eius miſericordia præſumentibus, nec deerit aqua ad potandum, nec fons uitæ credentibus. Hæc dicens, ſcipione ſuo crucigero Crucis ſignum pingebat in terra, moxque copioſa indè aqua prorupit, perpetuò ſcaturire non deſitura pro tanti uiri memoria ſempiterna.

Cæcus recipit lumen.

Aquã Crucis ſigno elicit è terra.

Poſt multa terrarum emenſa itinera, cum ſuis comitibus beatus Patriarcha in Baioariam peruenit: Vbi commodam hoſpitem inquirens, diuina agente prouidentia, in ædes Adalberti uiri magnæ dignitatis & prædiuitis delatus eſt, ad cuius dignitatem nõ parum addidit tantus pontifex hoſpitio receptus. Retinuit autem is apud ſe uirum Dei cum ſocijs eius anno integro perquàm humaniter, officioſè illi ſemper inſeruiens & præbens benignè neceſſaria. Nõ eſt autem tãtæ charitatis fraudatus præmio. Vxor eius, Aua nomine, multo tempore iam uexata morbo grauiſsimo uſqueadeo uiribus deficiebat, ut eius uita planè pro deſperata haberetur. Nihil ultra potuit eloqui, ſed continenter eius obitus expectabatur, nõ abſque multa familiæ & propinquorum defatigatione. Doluit eius uicem beatus Macarius, ad ſolitas recurrit preces, aquam benedicit, crucem ſuam ea intingit, tres guttulas ab ea cruce in eius os inſtillat, Crucis ſignum exprimens, & ab ipſo mortis aditu illam retrahit ad uitam. Vix intercedit horæ ſpatium mulier reualeſcit, reſidet, accerſit maritum, loquitur expeditiſsimè: Vnde, inquit, domine mi hic homo uenit ad nos, qui tam præclaris meritis nos longè antecellit: O nos felices, qui eius meruimus frui contubernio. Illi ſanè poſt Deum debeo uitam meam. Quæratur in opibus noſtris, quo tanto beneficio aliquam uicem rependamus. His dictis, ſurgit ſana, lætatur familia, laudes Deo, grates uiro ſancto aguntur, offeruntur ei munera, ſed hoſpitalitate contentus,

Venit in Bauariã.

Nota uim Crucis & aquæ ſacratæ.

tus, quod gratis acceperat, nô niſi gratis dare uoluit, admonuitque eos, ut ea in pauperes conferrent. Creſcit inde erga eum ueneratio, quòd manus ſuas uideretur excutere ab omni munere, ſed quia uix ulla domus eſt, in qua non ſit aliquis, qui & fallere poſsit & in fraudem impelli, non defuit etiam hoc in loco fallacia inimici.

Nota genus furti & eius ſcopũ.

Erant duo ex Adalberti familia, qui ut per ſcelus poſſent ſibi opes parare clam furantur linteum, quo ſacrificans uir ſanctus manus ſolebat abluere. Planè enim ſibi perſuaſerunt, propter tanti uiri ſanctitatẽ efficax illud fore ad quoſuis curandos morbos, cogitabant que, ſi res ſuccederet, ex eiuſmodi curationibus grandem ſibi conflarent pecuniam. Ne poſſet autẽ furtum depræhendi, aliud linteum in ablati loco reponebant. Non plane culpanda fuiſſet ea fides, ſi abſuiſſent ſordes & praua cupiditas. Interim res tota uiro Dei diuinitus reuelatur, & ille quidem pro ſua manſuetudine uoluit eam tegere, ne paterent ignominiæ, ſed præpotens Deus non eſt paſſus latere. Ambos illos flagellat febri acerrima. Adeſt uir ſanctus, præ cõmiſeratione lachrymatur, admonet ut ſi quid peccaſſent, confiterentur. Illi pertinaciter negant, plus reformidantes ultionem heri ſui, quam iram Dei. Admouet illis uir Dei crucem ſuam, & iam propè deficientes febri liberat. Tum uerò compuncti corde, cõfitentur facinus ſuum. Cœpit autem uir ſanctus celebris haberi in Baioaria, ſed non ferens hominum laudes & fauores, lachrymante hoſpite & eius coniuge inde receſsit, cũ prius & illis & domui illorum bene precatus eſſet, & ſalutaribus eos adhortationibus imbuiſſet.

Venit Moguñtiam.

Indè Moguntiacum perlatus, obuium habet homicidam quendam, fuga ſe ſeruare cupientem. Pallebat miſer uultu non multum diſsimilis morti, quam fugere nitebatur. Inſequebantur enim illum hoſtes, certiſsimam illi necem allaturi. Vbi is ad beatum Macarium peruenit, ultrà nec auſus nec ualens progredi, ad eius pedes corruit, petens ut tam præſens periculum à ſuis ceruicibus auertat, eum neſciret quis eſſet. Aduolant mox hoſtes, ipſi quoquè beato uiro necem intentantes, ſi ſit auſus eius patrocinium ſuſcipere. Ille uero intrepidus, medium ſe interponit inter miſerum hominem & perſecutores, armiſque, quibus pugnare ſolebat, probè communitus, inter reum & tela hoſtilia ſtat imperterritus: obijcit illis furentibus ſcutum inexpugnabile, crucem illam ſuã, in cunctis actionibus ſuis familiare ipſi perfugium. Ore quidem illis, mente uerò Deo ſupplices offert preces pro miſero. Vidiſſes illic pium ſanè ſpectaculum: hoſtes arma uibrare, iuſtum pugnare precibus & meritis, Deum autem ſtare à iuſto, illi reſiſtentes expugnare cælitus. Tandem enim flexi ad miſericordiam, etſi uerba ſancti epiſcopi non intelligerent animum tamen eius facilè colligentes, humiliter admittunt preces pro reo, atque de equis deſilientes, eius amplexantur ueſtigia, petũt ueniam & accipiũt benedictionem, aiunt ſe in illo uidiſſe ſpeciem angelicam, & lucem cælitus radiantem, paratos ſe offerũt ad omnia, quæ uelit de reo fieri idq; adeo, ut ad oſculum quoquè illum admittere non recuſarint, cuius paulò ante ſanguinem ſitiebat.

Sãctã Vbiorũ Coloniã ingreditur.

Poſt aliquot dies Moguntia digreſſus, Coloniam acceſsit, ſanctorum cultura nobilem, ubi à quodam Tizone admodum reuerenter & officioſè hoſpitio acceptus eſt. Erat is & morum honeſtate inter ſuos clariſsimus, & rerum opulentia nulli ſecundus, at tamen nihil ſibi habere uiſus eſt, cum ſalute corporis careret. Quid enim habet, qui ſeipſo caret? Infeſtabat eum morbus regius ex multo iam tempore, omniſque cibi & potus appetentia proſtrata erat, m[...] fruſtrà ſuam operam impendentibus. Itaque ille ſalutis inops, charitate locuples, hoſpitem ſuũ uoluit quotidiè ſibi aſsidere, & ex eodem uaſe ſecum & edere & bibere. Quicquid autem cibi capiebat æger, uir ſanctus prius benedixit ſiue ſacrauit, nec inanis fuit eius benedictio. Nam poſt aliquot dies cœpit habere meliuſculè, inde magis magiſque uiribus confirmari, & non edere tantum, ſed uorare etiam. Lætatur ille tam inſperata ſalute, gratias uberes agit hoſpiti ſuo, at is nihil tale ſuis tribuens meritis, hortatur eum, ut Deum agnoſcat eiuſmodi munerum largitorẽ. Deinde relicta Colonia, circumibat loca meritis inſignita ſanctorum, & ubiquè præclara relinquens ueſtigia meritorum. Machliniam tandem ingreſſus eſt. Ibi quoquè benigna fidelium ueneratione exceptus, apud beati Rumoldi martyris Eccleſiã commodum cum ſuis hoſpitium & beneuolum obſequium adeptus eſt. Eccè autem intempeſta nocte tumulus & clamor ingens exiſtit, & uir ſanctus repẽtè excitatur. Incendium enim iam quaſdam ædes peruaſerat, & res erat plena periculi, flammis obuia quæque corripientibus, ità ut nulla ui humana extingui poſſe uiderentur. Curritur itaque ad beatum Macarium, rogatus ut flamma fidei ſuæ extinguat flammas omnia uaſtantes. Non nectit ille moras, aduolat ad ædes incendio proximas, de tecto extrahit quippiam, & mox Crucis ſigno conſignatum, loco ſuo reſtituit. Id ubi ſenſit ignis furibundus, tanquàm ualido repulſus uento, non poteſt ultrà progredi, ſed in ſeipſo tabefactus, incredibili celeritate defecit. Tollitur in ſublime clamor populi, celebratur omnipotẽtia Chriſti, beati patriarchæ merita prædicantur.

Ad Machliniam.

Poſt hæc uir Dei proficiſcitur Malbodium, quod eſt ſacrarum uirginum monaſterium, ubi S. Al[...]dis uirgo quieſcit, pro cuius ueneratione cum [...] hoſpitio recipi peteret, eum Durandus quidam uir bonus & humanus, comiter ſuſcepit, & pro uiribus alacriter ei miniſtrauit. Hærens autem aliquandiu eo in loco, uoluit uenæ ſectione aliquid de ſanguine ſibi detrahi. Eum ſanguinẽ in oſculum hoſpes excipiens, uni è ſeruis ſuis ſummo ſtudio aſſeruandum tradidit. At nequam ille ſeruus inſtigante diabolo & inuidia ſtimulante, ſacrum illum cruorem [...]nuam effudit, ſe latere poſſe confidens. Sed iuſtus Dominus lepra percuſsit malignum, quæ eum, donec uixit, depaſta eſt. Porrò beatus patriarcha, ſæpiu[...] corde & ore commemorandus, necdum peregrinationis ſuæ finem imponens, à Malbodio abijt Cameracum, ubi paucos moratus dies, quis, qualis & quantus eſſet, diuinitus innotuit. Nam quodam die, ſole occumbente, ſanctiſsimæ matris & uirginis baſilicã, ſuo more in ea in diuinis laudibus & precibus pernoctaturus, intrauit, ſed eum cuſtos templi non ſine iniuria eiecit, bileque percitus oſtium obſerauit. Ille tranquillo animo ante fores Eccleſiæ in preces ſe proſtrauit. Deus autem uolens oſtendere, quanti apud ipſum eſſet meriti, qui abiectus & obſcurus uidebatur oſtium baſilicæ ei patefecit, quam tamen ea hora uir ſanctus ingredi noluit, ne infirmum hominem magis perturbaret. Cuſtos ad nocturnas preces templi fores reſeraturus, ut eas patere uidit & peregrinum humi proſtratum, timore penè exanimatus eſt. Manè res omnibus innotuit, Deo à fidelibus gratiæ aguntur, hoſpes excluſus cœpit haberi clariſsimus. Sed ille nihil tale appetens, Tornacum ſe contulit.

[...] Cameracum.

Tornacũ [...]

Ea urbs & diuit[...] & ciuibus abundat, ſed populus eſt leuis & pronus in tumultus. Non autem caſu, ſed nutu diuino eò peruenit uir ſanctus, ubi etiam inſigni miraculo illum Dominus cohoneſtauit. Cum

enim

enim orta eſſet in uulgo ſeditio exitioſa, & iam ad arma concurreretur, paſſimque uolitarent tela, à ciuibus uibrata in ciues: (quo genere certaminis quid poteſt eſſe inſolentius, cùm nec uictoriam ullus ſequatur triumphus, idemque luctus ſit & uictis & uictoribus, ciuitatique immineat excidium, quádo nec pietati parcitur, nec pudori, in ipſos etiam cognatos ſæuiente ferro, & crudelitate neſciente modum? (in hoc, inquam, rerum diſcrimine erat Tornaci princeps patriæ ſenior Balduinus, qui ſuos milites iubet arma capeſſere, non ut pugnent, ſed ut furentem populum ab armis ad pacem & tranquillitatem reuocent. Sed illius principis conatus perindè ſucceſſit, ac ſi quis in magna tempeſtate concitatos Oceani uelit fluctus compeſcere. Prorupit uerò etiam beatus Patriarcha cum ſuis armis, puta, Cruce, precibus & ſociis peregrinationis celeriterque accurrit ad locum diri certaminis, fundensque cum lachrymis preces ad Dominum, confidenter erigit ſcipionem ſuum, cui crucem infixerat, & non ſine Dei præſenti ope, furentibus pacem exoptat. Mox langueſcit procelloſa ſeditio, & redditur tranquillitas: pluſque potuit hoſpitis admonitio, quàm Comitis comminatio: tantumque uir ſanctus illo ſuo ſcipione crucigero & fuſis ad Dominum precibus effecit, ut ſeſe inuicem oſcularentur, & tanto tumultu ſine ſanguinis fuſione ſopito, ciuitas tota reſtitutæ pacis beneficio lætaretur.

Seditio nē cōpe ſcit erecta cruce.

Iam multo tempore beatus Patriarcha non paruos longinquæ peregrinationis tulerat labores, quibus cùm tandem uellet Dominus finem imponere, Gandauum peruenit, ubi ante omnia ſancti Petri cœnobium, quod Blandinium uocant, inuiſere uoluit, ſed uiſitantis uirtus illic ignota fuit. O miſeram hominis conditionem, illic plerunque errare mortales in iudicio, ubi tamen nulla eſt erroris intentio. Non modo non inuitatur ab illis ad hoſpitium, ſed nec admittitur quidem. Peruenit tandem ad monaſterium, quod ſanctus confeſſor Bauo ſuis meritis illuſtrabat. O felicem illam ciuitatem, eiuſque populum, licet id ipſi neſcirent, quibus tanta conceſſa eſt ſalus. O diem illam iucundam & memorabilem, diem dignam nunquam carere memoria iucunditatis. Regnabat per id tempus in Galliis Robertus rex, Flandriæ Marchionatum obtinebat Comes Balduinus, cœnobio ſancti Petri ad ſanctum Bauonem præerat Abbas Erembolduș: qui eum & comites eius hoſpitio recepit, & peramanter curauit.

Gandauū peruenit.

Abbatis uerò & fratrum eximia charitate permotus ſenſim cœpit in animum inducere, ut apud illos permaneat. Apparet hic iudiciorum Dei abyſſus multa. Quem enim neque Armenia, neque Antiochena ſedes, neque inde à ſepulchro Domini uſque ad ſancti Bauonis monumentum, tam uaſta terrarum ſpatia retinere potuere, Gandenſis Eccleſia retinuit. Exhibetur indè tanto hoſpiti communis Eccleſia, commune monaſterium, communis quoquè menſa, ſed cubiculum priuatum, ubi cum ſuis quieſceret. Placet omnibus, nec ulli eſt onerosa eius ſancta conuerſatio: inuitat omnes ad meliora eius pia animi deuotio: nec fratres duntaxat, ſed etiam alios eius regionis homines quotidiè confirmat eius ſacra benedictio. Crebrò nanque uiſitabat Eccleſias Gandauenſis ditionis, celebrabat Miſſæ ſacrificia in ſingulis, ſolitis uacabat precibus, populos ubique Deo pijs commendabat uotis. Quibus etſi ob idiomatis imperitiam loqui neſciret, non tamen ceſſabat pro ei loqui apud Dominum.

Eius cō uerſatio in monaſterio.

Quicquid autem ei à fidelibus oblatum eſſet, mox in pauperes conferebatur, quorum ille ab infantia curam geſſerat. Vndique ad eum populus frequens confluebat, & permulti à uariis liberabantur incommodis. Nam etiam aqua, quibus manus eius fuiſſent ablutæ, nequaquam erat uirtutis expers, & leuis manuum eius attactus ad depellendos morbos erat efficax: qui uerò ſublimiori fidei deuotione præditi erant, ijs ad promerendam ſalutem ſola ſufficiebat epiſcopalis benedictio. Inuitabatur plerunque à diuitibus & ægrotis, apud quos confecto negocio, cuius erat cauſa accitus, mox recurrebat ad cœnobium, fratrum egregia erga ſe beneuolentia allectus. Et ij quidem non rarò inſtabant apud illum, ut perpetuò cum ipſis maneret, ſed ſurdo canebant, quippe qui planè conſtituerat in patriam reuerti. Qua tamen in re minimè illi conſentiebant eius comites: quibus ille relictis, uno tantum ſocio itineris contento, Abbati & fratribus ualefaciens, receſſit. Sed paulo poſt inſtantur pedes, morboque correptus decumbit, & iam de uita eius ſpes propè nulla ſupereſt. Vbi id audiunt Blandinienſes, etſi ſerò, dolent tamen ſe talem uirum initio non recepiſſe: itaque ut poſſint tandem uel inuitum ad ſe adducere, precibus agunt apud Lambertum id temporis caſtellanum. Cumque pariter irent ad uirum Dei, adueniunt etiam S. Bauonis fratres: cumque ſimul omnes conſediſſent, Caſtellanus per interpretem rogabat eum, ut ad Blandinienſe monaſterium ſe conferret. Ille uerò oculis in S. Bauonis fratres blanditer coniectis, indicat ſe cupere ad illos reduci. Tum uerò Caſtellanus cum Blandinienſibus abiit, nullam uim auſus admonere tali uiro: nec minori cùm gaudio ad S. Bauonis monaſterium reuocatur, quàm fuerat dolore indè digreſſus tractaturque ab eis humaniſſimè.

Dum uult redire in patriā, diuinitus impeditur

Sed cum humana ſubſidia parùm illi prodeſſent: erat enim exanimi ſimillimus: ſanctorum in ea eccleſia quieſcentium eſt uiſitatione recreatus. Cum enim nimia inualetudo non ſineret eum ulla potiri ſomni quiete: quadam nocte nec planè dormiens, nec prorſus uigilans, quaſi in ecſtaſi poſitus, uidet S. Bauonem ſibi adſtare, & ut in monaſterium ingrediatur, attentè præcipere. Ille uerò, ut ſibi uidebatur, ſurgit, intrat in cœnobium, ante ſacram aram uidet multæ dignitatis perſonas ſexus utriuſq; cum S. Bauone reſidere: atque in ijs uiſus eſt ſibi S. Landoaldum cognoſcere, quem ſolum aſſerebat præ cæteris inſulatum Miſſas celebraſſe, atque ipſi cum cæteris abſoluto ſacrificio benedixiſſe: ac deindè ſanctum Bauonem ex illorum medio ſurrexiſſe, extenſa manu amanter ipſum tenuiſſe, atque ut iuxta altare ſancti Petri ſtaret, iuſſiſſe. Ipſo ità ſtante, eoſdem ſanctos cum cereis propius ad ipſum acceſſiſſe, tanta luce micantes, ut eorum ſplendorem uix ferret humanus adſpectus: atque ita illorum præſentia ſe confirmatum, redditamque ſibi ſenſiſſe ſalutem. Poſt hanc uiſionem manè ſurrexit incolumis, fratribus uiſa expoſuit, & nè quid poſſent de ueritate ambigere, ſanum ſe oſtendit.

Viſione caleſti recreatur mirificè.

Manſit poſteà ad quinque menſes in cœnobio, & rurſus cogitabat de repetenda patria: ſed dum ille ſtatuit repetere Armeniam, à Chriſto euocatur ad patriam claritatis æternæ. Aduentabat Paſchatis ſacra ſolennitas, & ſparſo iam in uulgus eius recedendi in Armeniam propoſito, captata ex temporis opportunitate & ocio deuotione, in ſacra Paraſceue totius prouinciæ multitudo ad eum confluxit. Inuitabat enim illos dies indulgentiæ & remiſſionis.

dies exultationis & liberationis, dies uidelicet dierũ, id eſt, Dominicæ Reſurrectionis, idque pro magno ducebant, ſi poſſent illo die Paſchalia ſacramenta de tanti pontificis manu percipere, eius benedictionibus intereſſe non incerti de patrocinio, ſi ſe & ſua diſcedenti commendaſſent.

Verum dum illi præſtolantur abiturum, Deus illum eis prouidet patronum ſempiternum, cuius etiam in impendente ipſis calamitate eſſent patrocinijs fruituri. Seuiebat enim tum peſtis horrendum in modum, adeò ut penè tota prouincia hominibus orbari uideretur. Excreſcebant repente in palatis hominum puſtulæ, quæ ſi non chirurgi ferro ilicò eſſent apertæ, ut noxius efflueret humor, actum erat de uita. Fuit ſanè inaudita quædã illius immaniſſimæ peſtis rabies, uincebatque ſuperſtites multitudo morientium uixque tot reliqui eſſe uidebantur, quot poſſent cadaueribus humandis ſufficere. Iam omnis humani auxilij ſpes ablata erat, tandemque communi omnium ſententia decernitur, ut triduanum non modò hominibus, ſed etiam pecoribus & iumentis indicatur ieiunium, ad Dei implorandam opem omnes confugiant, & ſuffragia ſanctorum Gãdaui quieſcentium humiliter expetant, tantoſque patronos qui Dei miſericordiam in eiuſmodi periculis conciliare ualdè aſſueuerint, in unum locum conſerant. Sed dum hac illi religione Deum placare inſtituunt, Deus ſuam non differt miſericordiam, unumque ex omnibus eligit, in quem ſæuiſſima lues poſtremum irrueret. Is beatus fuit Macarius, qui quàm feruenter & obnixè, quàm multis cum lachrymis & ſuſpirijs diuinam rogauerit clementiam, ut hanc cladem à populo ſuo auerteret, dici uix queat. Sed dum ille pro alijs intercedit, commune benigna Dei prouidentia periculum cum alijs incurrit, ſæuaque illa peſtilentia infectus primò amiſit omnem loquendi facultatem, ſed mox prophetica donatus gratia, nutibus & ſignis, quibus poterat, prædixit præter ſe & alios duos neminem deinceps ea peſte occubiturum: quod poſteà rei euentus approbauit. Deinde autem reddita ei uoce, iubet acciri reuerendum Abbatem Eremboldum cum fratribus: qui cùm ueniſſent, orauit quamprimùm tonderi ſibi caput & barbam. Teſtamentum autem nullum condidit, quandoquidem peregrinus & pauper, unde conderet, non habebat. Soli matri ſuæ remiſit partem barbæ ſuæ, nè diù ſuſpenſam torqueret longa filij nunquàm redituri memoria. Inde cum fratribus ingreſſus cryptam beatiſſimæ ſemperque uirginis Mariæ, ante altare S. Pauli baculo deſignauit locum ſepulturæ ſuæ. Iam tertius inſtabat dies indicti ieiunij, etiam paruulis & uitulis materna negantur ubera, & modis omnibus propè uis infertur regno cælorum. Efferuntur corpora ſanctorum ex utroque monaſterio, & fit hominum ingens concurſus: ubique luctus, ubiquè lachrymarum magna uis, tollitur ad cælum clamor uirorum, mulierum, infantium, pecudes quoque & iumenta ad uacua præſepia edunt mugitus intolerabiles. Flectitur interim benignus Deus, ſeueritatem lenitate temperat, & ut flagellando iuſtum iudicem, ita conſolando pium patrem, utrobique fidelem, nuſquàm crudelem ſe declarat. Reſtituuntur ſuis locis corpora ſanctorum, poſt lachrymas pro peccatis fuſas redeunt ſinguli ad ſuas ædes: porrò Patriarcha Macarius abit cum fratribus ad cœnobium, ingreſſuſque cùm illis uirtute qua poterat in refectorium, ut uidit illos non niſi parum panis & aquæ ſumere, obſecrando & imperando iubet, ut mutent ieiunium.

Immaniſſima peſtis ĩ Flandria.

Triduanũ ieiunium hominũ et brutorũ animantium.

Corpora ſanctorum exportantur.

Aſſidet etiam ipſe menſæ, & hilarem ſe omnibus exhibens, charitate potius quàm neceſſitate adductus, ex cibis appoſitis pauxillum edit, ſicque eis ultimum uale dicens, epiſcopalem impendit benedictionem. Vix ad cellulam redeunti præ imbecillitate uirium, fratrum peruigil cuſtodia adhibetur. Ubi emigrandi aduenit hora, in lectulo reſidens, expanſis manibus & ſurſum erectis luminibus, Domino cum lachrymis ſe commendauit, ſuffragia ſanctorum & protectionem angelicorum ſpirituum multimodis precibus ambiens. Tantus autem eos, qui illi aderant, inuaſit horror, ex præſentia, ut creditur, beatorum ſpirituum, ut quemadmodùm de S. Paulino Nolano epiſcopo annotauit Beatus Papa Gregorius, omnes abſque mora fugere uoluerint, niſi eorum animos erexiſſet fratrum conuentus, ad exequias ſurgentium. Quibus congregatis caput in terram reclinans, inter pſallentes & orantes ſpiritum feliciter exhalauit: impletaque eſt eius prophetia, ipſo poſtremo ex ea peſte occumbente. Corpus enim feretro impoſitum, tanta contentione ferebatur ad eccleſiam, ut ad ſingulos propè paſſus noui portitores ſanctiſſimo oneri ſuccedere niterentur. Certatim ſinguli ſe ingerebant, ut uel extremas feretri partes tenerent. Si cui id negatum eſſet, illi uel ueſtes ſacrum corpus deferentium attigiſſe palma ſuprema fuit. Poſtquam ad cryptam uentum eſt, ubi ſepulcri locum ipſe deſignarat, honorarunt eum muneribus, & lachrymis inſuderunt, uixque locus capere poterat irruentes turbas. Neque ſanè maiorem Armenia luctum ciui & propinquo impendiſſet, quàm impendit Flandria peregrino. Fleuiſſet illa fortaſſis pro cognatione, hæc fleuit pro pietate. Nec uerò potuit uulgi deuotioni ſatisfieri, donec facie ſancti uiri detecta, ſimul totum funeris operimentum tolleretur. Quo ablato, tum demum uidere erat manibus ac pedibus impreſſa oſcula, manantes ab oculis in ſacrum corpus lachrymas irruentium, oblata profusè munera, certatim uiros ac fœminas offerentes, alios annulos, inaures, monilia & torques à ſuo corpore auellentes, & eius pectori imponentes. Nam quo quiſq; maiori erat deuotione præditus, eo liberalius in defunctum dona conferebat, eius apud Deum ſibi patrocinia promittens. Obiit uerò beatus Macarius 4. Idus Aprilis. Anno ſalutis 1012. S. Henrico Romanorum Imperatore, rege autem Gallorum Roberto. Sacrum autem corpus eius ſub Sigero Abbate, qui quartus ab Eremboldo S. Bauonis cœnobio præfuit, eleuatum eſt, & in ipſa eleuatione integrum repertum. Viſi tum ſunt in aere duo circuli inſtar coronarum, quorum alter in medio habebat crucis ſignũ aureo fulgore conſpicuum. Interfuere huic eleuationi rex Gallorum Philippus, Comes Balduinus cum proceribus ſuis & Adela coniuge, filioque Balduino Hannoniæ Comite, Balduinus quoq; Nouiomeñ & Lietbertus Cameraceñ epiſcopi. Multis uerò miraculis etiam poſt obitum ſuum claruit uir beatus, quę breuitatis cauſa prætermimus. Sub hac autem eleuatione antiquior eccleſia eius loci, quam S. Amandus epiſcopus in honorem S. Petri Apoſtolorum principis dedicauerat, ob uetuſtatem præcipuis locis à fundamento inſtaurata, denuò conſecrata fuit in honorem Domini noſtri & omnium ſanctorum.

Dialog lib. 3. ca. 1.

Moritur S. Macarius.

Sancti

SANCTI ANTIPAE, PERGAmi Aſiæ epiſcopi martyrium, ex Simeone Metaphraſte.

11. Aprilis.

CVm aduerſus Chriſtianos perſecutionem excitaſſet Domitianus, qui Apoſtolorum tempore Romanum Imperium obtinuit, per orbẽ uniuerſum ad omnes magiſtratus miſſæ ſunt literæ, ut homines Chriſtiani decretis Imperatoris parerent, & ſine ulla excuſatione ſtultã idolorũ religionẽ colerent, eorumq; tẽpla omni honore uenerarentur. Tunc fidelis uerum Deũ confitentium multitudo pateſacta eſt, & magna Martyrum, pro Chriſti Saluatoris fide ubiq; decertantium, uirtus apparuit. Tunc & Eccleſiæ fidei que baſis, & Chriſtianæ ueritatis fundamentũ, atq; æternæ diuinitatis unigeniti præco Ioannes Apoſtolus præſtantiſſimus in Patmum inſulã relegatus eſt. ubi dum magnũ Chriſti Martyrum cœtum ijs, quæ de ſeptem Eccleſijs ſcripſit, confirmaret, Antipas teſtis meus fidelis, inquit, qui occiſus eſt apud uos, ubi ſatanas habitat. Ex ijs Apoſtoli uerbis intelligi põt, quibus eſſent moribus præditi homines illi, qui Pergamum incolebant, ubi erant ſatanæ domicilium. Ibi nec naturæ lex ſeruabatur, nec ulla erant iudicia. tantum ſibi quiſq; iuris uindicabat, quantum uiribus & robore ualebat. Sibiq; ſatis iuſti uidebantur, & fortes ac boni, qui Chriſtianum aliquem detuliſſent.

Iohannes Apoſtolus Apocalypſin ſcripſit.

Cùm igitur Chriſtianorum cœtus magno in diſcrimine uerſaretur, Antipas uir ſtrenuus & conſtãs nihil turbabatur, ſed tanquã in angeli naturã eſſet ex homine cõuerſus, fortiter reſiſtebat, nec ulla proſus in re formidabat: quinimmò ſæpius prodibat in publicum: & tortorum minas negligens, in medio ipſorum fulgebat: & puræ ſynceræq; fidei ſplendore tenebricoſos idololatriæ errores diſcutiebat. Quãobrẽ omnes, qui putarentur dij, fugiebant, & ne unus quidem eorum audebat in ea urbe manere, in qua ſanctus ipſe cõmorabatur. In ſomnis igitur ſacrificulis ſuis dæmones apparebant, dicentes, ſe nec ſacrificiorum eſſe participes, nec nidorẽ ſuſcipere, propterea ꝙ à Chriſtianorum principe Antipa fugarẽtur. Qua re indignata multitudo, in Antipam impetum facit, eumq; compræhendit, & in locum, ubi fieri ſacrificia ſolebant, trahit. Et Præfectus ſic eum alloquitur: Tú nè es Antipas ille, qui nec ipſe decretis Imperatorũ obtemperas, & alios, nè obtemperent, adhortaris: & ſacrificia, quæ fieri à nobis ſolent, ita perturbas, ut deorum neminem pinguedine, aut nidore frui permittas? ex quo factũ eſt, ut dij omnes receſſerint: & periculum imminet, nè tueri ciuitatem amplius uelint. Satis ſit tibi ad hunc uſq; diem Chriſtianę ſuperſtitioni uacaſſe. Reſipiſce iam, & legibus noſtris parere, ut dij, qui pulcherrimæ huic urbi præſunt, curare nos ac tueri queant. Quod ſi ſacere recuſaris, & partium tuarum ſtudio, deorum neglexeris religionem, ex Romanarum legum præſcripto meritis ſupplicijs afficieris. Reſpondit B. Antipas: Vnum hoc ſcito, me Chriſtianum eſſe & impio Imperatoris decreto ab omni ratione alieno parere omnino nolle. Et quoniã quæſtionibus tuis reſpondendum eſt, id faciam libenter. Si enim dij, quos adoratis, & quos totius orbis dominos aſſeritis, ſic ab homine mortali fugari ſe dicunt, ut cùm ueſtri defenſores ac uindices eſſe debeant, opem ueſtram implorent, facilè poteſtis errorem ueſtrum agnoſcere. Qui enim ſeipſos ulciſci non poſſunt, & ab homine uno uinci ſe confitentur, quomodò gentem uniuerſam in aliquo periculo conſtitutam, aut ciuitatem aliquam poterunt liberare? Hoc conſiderantes, debetis nunc ſaltem à pernicioſo errore ueſtro diſcedere, & in Chriſtum credere, qui deſcendit de cælis, ut hominũ genus conſeruaret. Qui ſanè Chriſtus in fine ſeculorum uenturus eſt iudex omnium, daturusque ſingulis congruentia factis eorum uel præmia, uel ſupplicia.

Antipæ conſtantia.

Antipas egregiè oſtendit falſorũ deorũ uanitatem.

Reſpondit Præfectus: Vos nouis à uobis inuẽtis legibus & inſtitutis uultis obtẽperare, neglecta deorũ religione, quã iãindè ab initio nobis à maioribus ꝑ manus traditã accepimus, à quibꝰ & hæreditas ad nos peruenit. Idcireò. n. nos illorũ ueſtigijs inhærentes, ab eis diſcedere tutum non arbitramur: cùm uetera recentibus præſtent, & quæ temporis longitudine ſunt confirmata, nouis ſint laudabiliora. Quamobrem ipſe quoq; mutare ſententiam debes. nec eum hominem in uiuendi ratione ſequi, qui paulò ante cognitus eſt, & præſtigijs quibuſdã uitã mortaliũ perturbauit, præſertim cùm in crucem ſuffixus ſit ſub Põtio Pilato præſide. Imperatorũ igitur decretis parere, ut nobiſcũ ſine periculo uitã tranſigat, habebis. n. nos omnibus in rebus propitios & amãtes, ut filios, quandoquidem ætas id poſtulat tua, ut te perindè ac patrem diligamus. Ad hæc uir ſanctus. Licet, inquit, innumerabilibus argumentis aures meas obruas, nõ tũ ero tam ſtultus & imprudens, ut cùm iã ad extremam ſenectutẽ peruenerim, nec à morte procul abeſſe poſſim, ſententiam mutem, & uitæ miſerabilis ignominioſæq; gratia, à confirmata fidei confeſſione diſcedam. Noli igitur mentem meam circunuenire, in rerum diuinarum aſſidua lectione uerſatam. Neq; ab initio fuit ullus deorum ueſtrorum, nec quicquã ab illis utile ad uos unquam perfectum eſt. Sed ipſi turpibus & obſcœnis hominibus, prauè uiuendi materiam afferentibus, & turpium uoluptatum occaſionem demonſtrantibus uos addixiſtis. Quòd ſi uetuſtiſſima quæq; ſunt obſeruanda, cur non & Cain fratricidij inuentorẽ imitamini? Cur non eos uobis proponitis imitandos, qui cælum conſcendere conati ſunt, aut qui ſe cum proprij ſororibus commiſcere non ſunt ueriti, undè diluuium genus eorum deleuit, quia piam ac rectam uiuẽdi ſemitam ingredi neglexerunt? Quamobrem ſi uos item iſtos propter antiquitatem & eorum flagitia imitari uolueritis, nõ per aquam amplius, ſed per ignem æternum, & uermẽ, qui nunquam dormit cõſumemini, niſi reſipueritis.

Deorũ turpitudo.

Gen. 4.

Gen. 6.

Eſ. 66.

Hæc atq; alia multa loquẽtem uirum iuſtum corripiunt homines impij, & ad Dianæ templum trahunt, ubi erat ſtatua bouis ænei, quem igne ſucceuſo multò antè inflammarant. In hunc, beatum martyrem coniecerunt. At ille cùm ſe Chriſti ſigno muniuiſſet, dum eiuſmodi cruciatu diù torqueretur, ad hũc modũ precabatur. Deus, qui myſterium in arcanis bonorũ theſauris reconditum nobis aperiſti, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quem & arcana conſilij tui patefeciſti, gratias ago tibi pro uniuerſis beneficijs tuis, qui nos in te ſperantes ſeruas, & me hac hora dignum feciſti, ut ad eorum adſcriberet numerum, qui pro nomine ſancto tuo martyriũ pertulerunt. Spiritum meum ab hac hodiè uita diſcedentem ſuſcipe, & concede, ut apud te atque unigenitum filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum gratiam inueniat: ut & qui poſtea futuri ſunt benignitatis particeps tuæ, nomen ſanctum tuum collaudent in Chriſto, per quem honor habetur tibi in ſecula ſeculorum, Amen. Facto precandi fine, tanquam graui ſomno captus, ſpiritum reddidit, & glorioſa Martyrij corona redimitus, in cælum euectus eſt.

Signo crucis ſe munit.

Reddit ſpiritũ.

Reliquiæ martyris magno ſtudio colliguntur.

Tunc uiri quidam pij reliquias Ipſius magno ſtudio collectas, in hoc loco Pergami collocarunt, ubi nos congregati gratias agimus Deo pro ijs, quę in nos benignè egit. Hunc enim martyrem nobis largitus eſt: qui tanta præſtitit uirtute, ut locus hic, ubi martyrium pertulit, in hodiernū uſque diem miraculis excellat: & magnæ in eo fiant curationes, quibus & Deus, qui præſtat omnibus, & unigenitus filius eius Dominus noſter Ieſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu laudatur: & pia ſanctorum in Chriſto Martyrū memoria celebratur, quæ animos noſtros quaſi uiua quadā uoce quotidiè incitat ad eum in ſanctis ipſius imitandum: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA ISAAC SERVI DEI per D. Gregorium Papam ſcripta lib. 3. Dialogor. cap. 14.

PRioribus Gotthorum temporibus fuit iuxta Spoletanā urbem uir uitæ uenerabilis, Iſaac nomine, qui uſq; ad extrema Gotthorum tempora peruenit, quē noſtrorum multi nouerunt, & maximè ſacra uirgo Gregoria, quæ nūc in hac Romana urbe iuxta Eccleſiam beatæ Mariæ ſemper uirginis habitat. Quæ dum adoleſcentiæ ſuæ tempore, conſtitutis iā nuptijs, in eccleſiam fugiſſet, & ſanctimonialis uitæ cōuerſationem quæreret, ab eodem uiro defenſa, atq; ad eum, quē deſiderabat, habitum Domino protegente perducta eſt. Quæ quia ſponſum fugit in terra, habere ſponſum meruit in cęlo. Multa aūt de eodē uiro, narrante uenerabili patre Eleutherio, agnoui, qui & hunc familiariter nouerat, & eius uerbis uita fidem præbebat.

Gregoria fugit nuptias, & fit ſanctimonialis.

Hic itaq; uenerabilis Iſaac ortus ex Italia nō fuit, ſed ea illius narro miracula, quæ conuerſatus in Italia fecit: Cū primum de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem ueniſſet, ingreſſus eccleſiam, à cuſtodibus, petijt, ut ſibi quantum uellet licentia concederetur orandi, eumque horis ſecretioribus egredi non urgerent. Qui mox ad orandum ſtetit, diemq; totum peregit in oratione, cui ſequentem continuauit & noctem. Secundo etiam die cum nocte ſubſequenti indefeſſus in precibus perſtitit: diem quoquè tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc unus ex cuſtodibus, ſuperbiæ ſpiritu inflatus, cerneret, undè proficere debuit, indè ad defectus damna peruenit. Nam hunc ſimulatorem dicere, & uerbo ruſtico cœpit impoſtorem clamare, qui ſe tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demonſtraret. Qui protinus currens, uirum Dei alapa percuſſit, ut, quaſi religioſæ uitæ ſimulator eſſet, de eccleſia cum contumelia exiret. Sed hunc repente ultor ſpiritus inuaſit, & ad uiri Dei ueſtigia ſtrauit, ac per os illius clamare cœpit: Iſaac me eijcit, Iſaac me eiicit. Vir quippe peregrinus quo cenſeretur nomine, neſciebatur: ſed eius nomen ille ſpiritus prodidit, qui ſe ab illo poſſe eijci clamauit. Mox autem ſuper uexati corpus uir Dei incubuit: & malignus ſpiritus, qui eum inuaſerat, abſceſſit. In tota urbe tunc ſtatim, quid in eccleſia factum fuiſſet, innotuit. Currere uiri & fœminæ nobiles atq; ignobiles pariter cœperunt certatimque eum in ſuis rapere domibus conabātur: Alij ad conſtruendum monaſterium prædia, alij pecunias, alij ſubſidia quæq; poterant offerre uiro Dei ſuppliciter uolebant. Sed ſeruus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egreſſus urbē, non longe deſertū locum reperit, ibiq; ſibi humile habitaculum conſtruxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius æternæ uitæ accendi deſiderio cœperunt, atque ſub eius magiſterio in omnipotentis ſe Domini ſeruitium dederunt. Cumque eum crebrò diſcipuli humiliter admonerent, ut pro uſu monaſterij poſſeſſiones, quæ offerebantur, acciperet, ille ſolicitus ſuæ paupertatis cuſtos, fortem ſententiam tenebat, dicens Monachus qui in terra poſſeſſiones quærit monachus non eſt. Sic quippe metuebat paupertatis ſuę ſecuritatem, perdere, ſicut auari diuites ſolent perituras diuitias cuſtodire.

s. Iſaac prolixæ preces.

Vide priſcorum hominū

ſeruori ad extruēda monaſteria.

Summi ſtudii paupertatis.

Ibi itaq; prophetiæ ſpiritu magniſque miraculis, cunctis longè lateq; habitātibus uita eius inclaruit. Nam die quadam ad ueſperum in horto monaſterij fecit iactari ferramenta, quæ uſitato nos nomine uangas uocamus. Dixit itaq; diſcipulis ſuis: Tot uangas in horto proijcite, & citius redite. Nocte uerò eadē, dum ex more cùm fratribus ad exhibendas laudes Domino ſurrexiſſet, præcepit, dicēs: Ite, & operarijs noſtris pulmentum coquite, ut mane primò paratum ſit. Facto autem manè, fecit deferri pulmentum, quod parari iuſſerat, atque hortum cum fratribus ingreſſus, quot uangas iactari præceperat, tot in ea laborantes operarios inuenit. Ingreſſi quippe fures fuerāt, ſed mutata mente per ſpiritū, apprehenderunt uāgas, quas inuenerūt, & ab ea hora, qua ingreſſi ſunt, quouſq; uir Domini ad eos ueniret, cūcta horti illius ſpatia, quæ inculta fuerāt, coluerunt. Quibus uir Dn̄i mox ut ingreſſus eſt, ait: Gaudete fratres, multùm laboraſtis: iam quieſcite. Quibus ilicò alimēta, quæ detulerat, præbuit, eosq; poſt tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid uultis, ad horti aditum uenite, tranquillè petite, cum benedictione percipite, & à furti prauitate ceſſate. Quos ſtatim collectis oleribus onuſtari fecit. Actūq; eſt, ut qui ad hortū nocituri uenerant, cum laboris ſui præmio, & repleri ab eo, & innocui redirēt.

Nocturnæ laudes.

Fures deprehenſi uti ſunt.

Alio quoque tempore acceſſerunt ad eum peregrini quidam, miſericordiam poſtulantes: ſciſſis pannis obſiti, ità ut penè nudi uiderentur. Cumq; ab eo ueſtimenta peterent, eorum uerba uir Domini tacitus audiuit: qui unum ex diſcipulis ſuis protinus ſilenter uocauit, eiq; præcepit, dicens: Vade, atq; in illa ſylua in loco tali cauam arborem require & ueſtimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumq; diſcipulus abijſſet, arborem, ſicut iuſſus fuerat, requiſiuit: ueſtimenta reperit, & latenter detulit, magiſtro. Quæ uir Dei ſuſcipiens, peregrinis nudis atq; petentibus oſtendit & præbuit, dicens: Venite, quia nudi eſtis: eccè tollite, & ueſtite uos. Hæc illi intuētes, recognouerunt quæ poſuerant: magnoq; pudore conſternati ſunt: & qui fraudulenter ueſtimenta quærebant: aliena, confuſi receperunt ſua.

Facinus improbū proditur.

Alio quoquè tempore quidam ſe eius orationibus commendans, ſportas duas plenas Alimentis', ei per puerum tranſmiſit, quarum unam idem puer ſurripuit, atque in itinere abſcondit, unam uerò Dei hominem detulit, & petitionem illius, qui ſe ei per xenium commendauerat, enarrauit. Quam uir Domini benignè ſuſcipiens, eundem puerum admonuit, dicens. Gratias agimus, ſed uide ſportam, quam in itinere poſuiſti, nè incautus tangere præſumas, quia in eam ſerpens ingreſſus eſt. Eſto ergò ſolicitus, ne ſi tollere incautus uolueris, à ſerpēte feriaris. Quibus uerbis puer ualdè infuſus, exultauit quidē, quod euaſit mortē, ſed triſtis ad modicū factus eſt, quia quā uis ſalubrem pœnam euaſerit, tn̄ pertulit uerecundiā ſuā. Qui reuerſus ad ſportam, cautè ac ſolicitè attendit, ſed

Idem.

ſed eam iam, ſicut uir Dei prædixerat, ſerpēs tenebat.

Hic itaq; eùm uirtute abſtinentiæ, contemptu rerum tranſeuntium, prophetiæ ſpiritu orationis intẽtione eſſet incomparabiliter præditus, unum erat, quod in eo reprehenſibile eſſe uidebatur: quia nõnunquàm tanta ei lætitia inerat, ut illis tot uirtutibus niſi ſciretur eſſe plenus, nullo modo crederetur.

Petrus, quæſo te, quidnam hoc eſſe dicimus? Sponte ſibi lætitiæ frena laxabat: an tot uirtutibus pollēs, aliquando ad præſens gaudium etiam renitens eius animus trahebatur.

Cur in ſanctis uiris interdũ parua quædam uitia habeant.

Gregorius: Magna eſt, Petre, omnipotentis Dei diſpenſatio: & plerunque contingit, ut quibus maiora bona præſtat, quædam minora non tribuat: ut ſemper eorum animus habeat, undè ſe ipſe reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti eſſe, nec poſſunt: & laborant in hoc, quod non acceperunt, nec tamen elaborando præualent, in his, quæ accepta habent ſe minimè extollant: ſed diſcant, quia ex ſemetipſis maiora bona non habent, qui in ſemetipſis uincere parua uitia atque extrema non poſſunt. Hinc eſt enim, quòd perducto Dominus ad terram repromiſſionis populo, cunctos fortes atque præpotentes aduerſarios eius extinguēs, Philiſteos atq; Chananæos diutius reſeruauit: ut, ſicut ſcriptum eſt, in eis experiretur Iſrael, quia nonnunquam ut dictum eſt, etiam, quibus magna dona tribuit, parua quædam reprehenſibilia relinquit, ut ſemper habeant, contra quod bellum gerant, & deuictis magnis hoſtibus, mentem non erigant, quando eos adhuc aduerſarij etiam minimi fatigant. Fit itaq;, ut miro modo una eademque mens, & uirtute polleant, & ex infirmitate laſceſcat: quatenus & ex parte conſtructa ſit, & ex parte ſe cõſpiciat eſſe deſtructam, ut per bonũ, quod quærit & habere non ualet, illud ſeruet humiliter, quod habet. Sed quid mirum ꝙ hoc de homine dicimus, quando illa ſuperna regio in ciuibus ſuis ex parte dãna pertulit, & ex parte fortiter ſtetit, ut electi angelorũ ſpiritus, dum aliã per ſuperbiam cecidiſſe conſpicerent, ipſi tanto robuſtius, quanto humilius ſtarent. Illi ergo regionis ſuæ etiam detrimenta profecerunt, quæ ad æternitatis ſtatum ex parte ſuæ deſtructionis eſt ſolidius inſtructa. Sic ergo & in unaquaq; anima agitur, ut in humilitatis cuſtodiam aliquando ad lucra maxima ex minimo dãno ſeruetur.

Iud. 3.

Petrus: Placet quod dicis.

VITA S. GVTHLACI ANAchoretæ & Confeſſoris, ſcripta fideliter, tametſi Authoris nomen manuſcriptus codex non habuit. Scripſit autem uitam ſancti uiri, Gulielmus Rameſey Anglus Benedictinus, item Felix Crolandienſis Benedictinus: ſed puto non niſi epitomẽ eſſe quam nos edimus. Nã & MS. codex teſtatur eſſe abbreuiatam, ſed ueram.

Aprilis 11. Parenter S. Guthlaci.

IN diebus Ethelredi regis Merciorum, nobilis quidam, nomine Penualdus, regali progenie ortus, ex uxore ſua nomine Tecta, ſanctum Guthlacum ſeruum Dei progenuit. Ea autem hora, qua eum Dominus uocauit & ſegregauit ex utero matris ſuæ, cæleſti prognoſtico deſignatus eſt. Manus enim quaſi hominis, rubri nitoris, cælitus miſſa, & ad oſtium domus extenſa, ineffabili fulgore coruſcare uiſa eſt. Quæ ſignaculo crucis oſtiũ muniens, felici præſigurauit auſpicio, ꝙ ille ad ortum procederet, qui cõſtãti perſeuerantia Chriſti crucẽ in ſuo corpore circunferret. Hominum autem multitudo, nouitate miraculi ſtupefacta, accurrens, inauditæ uiſionis prodigium, magnum diuinæ diſpenſationis foræ myſterium aſſerebat. Cumq; ſtupore magno, ſecundùm uarios animi motus, opinionibus ambiguis fluctuarent, una obſtetricum de domo egrediens, infantem iam natum proclamat. Nato itaq; puero & baptizato, Guthlacus uocatur, quod ſonat bellidonum, uel bonum donum iuxta idioma Anglorum. A Deo donatus eſt parentibus ſuis, ut contra oppreſſores eorũ bella gereret, ac de illis cum uictoria titulos triumphales reportaret. Vel potius iuxta datum optimum donumq; perfectum, deſcendens à patre luminum, contra ſpiritales nequitias pugnaret, & fortiter eas uinceret. Erat puer facie ſerenus, omnibus gratus & acceptus, ut animos hominum etiam ſolo adſpectu ſibi conciliaret ad gratiam & fauorem.

Iacob 1.

Cùm autem uigeſimum & quartum ætatis attigiſſet annum, & ſui generis inimicos inualuiſſe conſpiceret, cœpit ad militares actus feruenter adſpirare: decoratusq; cingulo militari, & adiunctis ſibi copijs militaribus, cœpit in hoſtiles populos immaniter ſæuire, urbes oppugnare, caſtella ſubuertere, ac de bellicis actibus inæſtimabilis famæ titulos obtinere. Interim in ipſa crudelitate armorum hoſtibus ſuis miſericors erat, eiſq; de rapinis & prædis tertiã partem refundebat. Tandẽm diuino inſtinctu ad memoriã reuocabat exitus triſtes & horrẽdos regum magnorumq; principum, de quorum ſtirpe deſcenderat, & ꝙ pompa ſecularis fumus eſt, & uapor ad modicum parens. Cogitabat breues eſſe dies hominis, finẽ dubium, exceſſum è uita horribilem, iudicem terribilẽ, pœnam ſine fine ſempiternam. Vocatis itaq; commilitonibus ſuis ait. Hactenus chariſſimi mei uanitatibus huius ſeculi ego militaui, deinceps Saluatori meo militare decreui. Eligite uos uobis ducem, cuius ſigna ſequamini, ego n. ſequor Dominicæ Crucis ſignum. Et cùm nullis precibus à ſententia deduci poſſet, abiectis armis ſuis, Rependoniam uenit, ubi erat monaſterium inſigne, & accepto clericalis tonſuræ charactere, monaſticis diſciplinis ſe mancipauit, & nihil omnino bibit, quod ebrietatis occaſio eſſe poſſet. Pſalmos autem & hymnos didicit, atq; in ſcientia ſanctarum ſcripturarum intrà biennium mira facilitate profecit. Erat uultu iucundus, humilis geſtu & inceſſu, opere religioſus & Deum timens, fide firmus, ſpe longanimis, charitate profuſus, manſuetus & mitis, cõſilio prouidus, in uerbis circũſpectus.

Datſe militiæ in iuuẽtute.

Monaſteriũ petit poſthabita militia.

Eſt uerò in Britannia palus uaſta & diffuſa, quæ à Gronte flumine incipiens, diuerſis nemoribus, ſtagnis inſulis, carectis, uarijsq; fluuialium uiarum flexuoſis anfractibus diſtincta, ab Auſtro ſeſe porrigit uſq; in Aquilonẽ tractu longiſſimo, ubi circa maris confinia ſuos habet limites. Eò, à fratribus impetrata uenia, peruenit, didicitq; ab incolis loci, inſulã eſſe nomine Croulande, ubi quidã olim habitare tentauerant, ſed eos monſtra eremi & laruales formæ dæmonum territos, in fugam compulerant. Scapha piſcatoria in inſulam uectus, terram horroris & uaſtæ ſolitudinis ingreditur in die S Bartholomæi Apoſtoli, de cuius meritis ſpecialiter confides, ſolus habitare cœpit cũ duobus iuuenibus, quos ſecũ adduxerat, & ædificato modico taguriolo, pellibus ſolùm crudis & rudibus pro indumẽtis utebatur, pane hordeaceo & aqua lutulenta poſt ſolis ſemper occaſum, cum maxima moderatione parſimoniæ, ueſcebatur. Inuidens igitur humani generis aduerſarius humilitati uiri Dei, adeò uehementem ſpiritum tẽtationis

Inſulã horridam ingreditur uictūrus ſolitarius.

 in

In tẽtatione cõfirmatur per S. Bartholomæum.

in eum immiſit, quòd eum in deſperationis foueam deuoluiſſet, niſi illum Dominus per B. Bartholomæi merita miſericordiæ oculo reſpexiſſet. Animo itaque conſternatus, & ſuprà, quàm credi poteſt, turbatus, lugere & deſertum deſerere diſponebat. Sed B. Apoſtolus Dei Bartholomæus uiſibiliter ei apparens, dixit: Conſortare fili, & eſto robuſtus: manum tuam miſiſti ad fortia: non decet tanti propoſiti profeſſorem modico tentationis turbine ſubuerti: Viriliter ergò age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum: qui etſi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione prouentum. Impulſus euerſus es ut caderes, ſed ego oraui pro te, ut non deficiat fides tua: & adiutus es. Etenim Dominus ſupponit ma-

Iob 7. num ſuam. Vult Dominus tentari, quem diligit: i-

Ro. 5. deo uiſitat eum diluculo, & ſubitò probat illum: Operatur equidem tentatio probationem: probatio uerò ſpem, ſpes autem non cõfundit. Beatus uir qui cõ-

Ierẽ. 17 fidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius & brachium ipſius in tẽpore tribulationis. Exhibe te fili, ſicut Dei miniſtrum, in multa patientia. Si abundat pro Chriſto tribulatio tua, abundabit & per ipſum conſolatio tua. Noli ergò de infirmitate tua timere: ſpiritus Dei eſt, qui adiuuat infirmitatem tuam. Si

Ro. 8. exurgat aduerſus te prælium, ſi caſtra dæmonum, iacta in eum cogitatum tuum: confide in eo, ipſe.n.eſt ſalus populi ſui: ipſe erit tibi turris fortitudines à facie inimici. His & ſimilibus dictis, apoſtolus ab oculis eius euanuit. Ipſe uerò cõſortatus eſt in Domino, & ab illo die ſpiritus deſperationis nunquam eum tentare auſus fuit.

Fallax dæmonũ conſilium.

Die quadam duo filij tenebrarum, transfigurantes ſe in angelos lucis, ei multa perſuaſionis inſtantia cęperunt conſulere, ut continuè per hebdomadam ieiunaret, & hac uia gradum ſummæ perfectionis attingeret. Biduana enim & triduana ieiunia reprobantes, proponebant ei ieiunium Moyſi & Eliæ, atq; intolerabiles abſtinentias uenerabilium Patrum, qui olim conuerſati fuere in Sceti. Erat uerò is diabolicæ perſuaſionis ſcopus, ut ille prorſus ab eſu ceſſaret, ſibiq; certum exitium diuturnitate ieiunij aſciſceret.

Ieiunij immoderati effectus

Cùm enim ieiunium regulam moderationis & diſcretionis excedit, ſubitò langueret corpus, deficit ſpiritus, torpeſcit orationis affectus, tollitur operationis effectus, caligat contemplationis oculus. Intelligens

Pſ. 67. autẽ Guthlacus diabolicæ tentationis uerſutiã, inuocata Chriſti uirtute, pſallebat: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fugiat qui oderunt eum, à facie eius. Itaq; illis flebili ululatu & mœſtiſſimo planctu aerem implentibus, Guthlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempſit, eiusq; ſuggeſtiones omnes conculcauit.

Elapſis deindè paucis diebus, noctis intempeſtæ ſilẽtio irruit in eum infinita dæmonum multitudo. A terra uſq; ad cælum totum aeris elementum imple-

Infeſtatio dæmonũ.

batur præſtigijs & laruali bus dæmonum formis. Rapiunt autem eum monſtroſi dæmones, extra cellam educunt, membra eius colligant, cumque in paludes cœnoſas & profundas demergunt. Deindè indè abſportantes, per loca aſperrima & inextricabiles ueprium denſitates trahunt. Cumque pars noctis maxima adhuc ſupereſſet, urgent uerberibus & tormentis, ut inſulam quamprimùm deſerat, mortis ſupplicium ei terribiliter intentantes, ſi ab ipſorum ditione maturè non recedat. Ille autem minas eorum ducens pro nihilo, Chriſtumque inuo-

Pſ. 15. cans, cum Pſalmiſta dicebat: Prouidebam Dominũ in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, nè commouear. Videntes autem ſpiritus maligni, ſe nihil proficere aduerſus conſtantiam eius flagellis ferreis & horrendis alatum ſtridoribus illum torquẽt & cruciant, deniq; uſq; ad nubes ſubuectũ, in ſeptentrionali cœli plaga conſtituunt. Cœpit autem tota cœli facies denſa caligine obſcurari innumeraque dæmonum confluxit turba, qui arreptum, ad fauces inferorum mirum in modum excruciãdo, perducunt: Sanctus uerò Guthlacus ſentiens fœtorem gehennæ, & æſtuantes ignis ſulphurei globos, omnia, quæ paſſus fuerat, comparatione illius anguſtiæ, leuia putabat. Cernebat enim hinc gurgites

Vide cruciatus impiorum.

igneos, inde torrentes grandine glaciali teterrimos, cælum terramq; occupare: uidebat non ſine dolore & gemitu, inter ſulphureos ignium uapores, inter fauillarum uoragines, inauditos hominũ cruciatus, ineffabilium facies tormentorum. Dæmones uerò his qui cruciabantur, horribiliter inſultantes, quaſi de uiro Dei pro ſuo libitu triũphaſſent, ſuperbè & procaciter intonabãt: Eccè, inquiũt, nobis traditus es ad cruciatus ſempiternos: eccè his ſupplicijs & doloribus ſine fine torqueberis, quia ſedes noſtras inuadere præſumpſiſti. Ille autẽ patienter cuncta tolerans,

dicebat: Domine Deus meus, in te ſperaui, ſaluũ me *Pſ. 7.*

fac ex omnibus perſequẽtibus me, & libera me. Cũq; eum in illa tormenta ſe detruſuros ſperarent, mox adfuit B. Bartholomæus apoſtolus, & cum eo lumen ſplendens admirabiliter. Cuius ſplendorem nequam ſpiritus ferre non ualentes, fugam capeſſunt, & ab eius oculis penitus euaneſcunt. Sed illis iuſſu Apoſtoli reuocatis, ab eodem apoſtolo ſeuere iniungitur, ut nulla corpori eius moleſtia irrogata, reducant eũ ad locum, undè eum abduxerant. Quod cùm ſuauiſſimè facerent, & ſine eius moleſtia, [illegible]itus eſt

chorus pſallentium in excelſo: Ibunt ſancti de uirtu- *Pſ.*

te in uirtutem uidebitur Deus deorum in Sion. I[illegible] hoſtibus triũphatis, in loco habitationis ſuæ repoſitus, ea ipſa uexatione factus eſt humilior, feruetior, ſolicitior, fortior & cautior.

Dum circa matutinas laudes ſolicitus nocte quadã eacubaret, uidit à ſiniſtris duos dæmones, ipſi cæteris notiores. Qui cùm miſerabiliter flerent, & ille cauſam fletus inquireret, reſponderunt: Quia prauales in omnibus contra nos, teque attrectare aut cõtingere non audemus. Facto autem ſigno crucis, ab oculis eius euanuerunt. Quadam uice uiro Dei contem-

Præſtigiæ dæmonũ.

plationi & orationi uacanti, undiq; turbarum ſt[illegible]pitus & clamor quaſi exercitus irruentis auditur [illegible]lis enim diebus Britones Anglorum gentem ho[illegible] crudelitate uaſtabant) & cellam uir Dei egred[illegible] & aures arrigens, audit quaſi populum innumerabilem lingua Britannica, quàm olim iuuenis in exilio didicerat, loquentem. Demùm certatim irruunt po-

puli, & habitaculo eius ignem ſubijciunt, illumq[illegible] *Pſ. 67.*

piunt, & acutis haſtarum ſpiculis in aera leuant, eiq; nunc igne, nunc ferro mortem intentant. Ipſe uero dæmonum has eſſe illuſiones intelligens, dixit: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius: cumque ſubiungeret: Sicut deficit fumus deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei: tota illa horrenda multitudo cum ſuis illuſionibus quaſi fumus euanuit.

Clericus quidam nomine Bertelinus, ſub inſtitutione, beati Guthlaci diuinis mancipatus obſequijs, Deo in ſpiritalibus exercitijs militabat. Videns ergò ſpiritus nequam, ꝙ uirum Dei nulla poſſet tentatione ſubuertere in hoc Bertelino prauę cupiditatis tantum excitauit ardorẽ, ut domini & magiſtri ſui ferro perimendi cogitationem ſuſceperit: ut ſcilicet illo clàm è medio ſublato, ipſe ſibi eius res atq; domicilium quaſi iure quodã hæreditario uindicaret. At pius Chriſti ſeruus, quicquid Bertelini aduerſus eũ mo-

Videt Berteliſni contra ſe machinationes.

liretur iniquitas, ſpiritu ſancto reuelante cognouit: illiq; ad ſe accerſito, animi eius conſilium & propoſitum perſpicuè explicauit, nẽpe qñ, & ubi, & quare, & qualiter facinus illud perpetrare decreuiſſet. Ille aũt depræhenſum ſe ſentiens, pœnitentia ductus pedibus uiri Dei humiliter ſe proſtrauit, ueniam petiit & obtinuit: ideq; poſteà B. Guthlaco fidelis admodũ fuit, & cum illo uſq; ad finem uitæ eius permanſit, illumq; ſepulturæ tradere meruit.

Alia demonũ uexationes & præſtigia.

Nocte quadam cùm uir ſanctus uigilijs & precibus deuotus inſiſteret, tota inſula intremuit, infinita dæmonum multitudo, aſſumptis brutorum animantium formis, locum intrauit, & intrando circunquaque concuſſit. Ingrediebantur domum innumeræ ſpecies beſtiarum, leo rugiens, taurus mugiens, urſus frendens, aper grunniens, lupus ululans, equus hinniens, aries balans, aſinus rudens, coluber ſibilãs: unumquodque animal pro naturæ ſuæ facultate, dentibus, uel pedibus aut cornibus, minas & terrores intentans. Vir autem Dei, ſigno crucis ſe muniens, dixit. Cur me tentas ſatana? Dominus mihi adiutor eſt, & ego deſpiciam inimicos meos. Hæccine eſt ſimilitudo altisſimi, quam tibi olim uſurpare uoluiſti in delicijs paradiſi? Qui tunc ad formam & ſimilitudinem Dei per ſuperbiam adſpirabas, nunc uiliter & turpiter in brutorum & immundorum animantium effigies te transformas. Certè pauperes Chriſti magno tuo malo perſequeris: quia quanto grauius ſupra dorſum eorum fabricaueris, tanto ſplẽdidiores gloriæ coronas eis in tuam perniciem fabricabis. In quamcũnque autem ſpeciem te trãsformes, certus ſum, quia neque mors, neq; uita, neq; gladius, neq; angelus, neq; poteſtates, neq; principatus, neq; creatura aliqua poterit me ſeparare à charitate Dei. His dictis, tota illa phantaſia diſparuit.

Eſa. 14

Rom. 8

Aues & feræ mãſueſcunt.

Ad ſancti uiri iuſſum hirundines & cæteræ aues eremi, piſces etiam ſtagni alacriter ad eum acceſſerunt, & quæ in ea ſolitudine erant feræ & ſylueſtres animantes, manſueſcebant. In primo hirundinum aduentu, cùm ueluti blandè eum primo ſalutaſſent, certa nidificandi loca ſingulis aſſignauit. Illæ uerò eius ſcapulis familiariter inſidentes, quodam gratulationis applauſu ſancti uiri humanitatem prædicare uidebantur. Cumq; ab illo ſciſcitaretur uir quidam, undè eſſet tanta illarum auium confidentia & intrepida apud ipſum habitatio, reſpondit: Qui toto corde fugit conſortia hominum, ei non ſolum feræ & uolucres, ſed cætera quoque omnia ſolatio ſunt atque inſuper nunquàm ei blanda deerit conſolatio angelorum.

Ethelbaldus rex.

Ethelbaldus quidã de genere Merciorum, ſpectata nobilitate fuit. Aduerſus hunc cùm inualeſceret rex Conredus, eumq; à regni ſui finibus prorſus exturbaret, omni humano ſolatio deſtitutus, uirum Dei Guthlacum crebro uiſitauit, ſperans eius meritis à Deo ſuæ calamitatis ſe impetraturum leuamentum. Eius autem angores per commiſerationis affectum uir ſanctus non ſolum cùm illo communes habere uoluit, ſed quaſi proprias ſibi fecit. Euenit interim, ut idẽ Ethelbaldus cum uenerabili uiro Vuilfrido nauigio ueniret in inſulam: cùmque de ſcapha exirent, Vuilfridus duas manicas in ſcapha reliquit. Porrò beatus Guthlacus, dum in oratorio contemplationi uacaret, ſpiritu ſancto docente, cognouit eas manicas à coruis abſportari. Quòd cùm uiris illis indicaſſet, uident coruum in faſtigio cuiuſdam domus unam ex ijs manicis tenentem, pedibus & roſtro uellentem. Præcipiente autem uiro Dei, relicta manica, coruus citius auolauit. Qua recepta, Guthlacus alteram quoque ſine dilatione reſtitutum iri pollicetur. Nec mora, tribus uiris aduenantibus ſanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamq; ille receptam Vulfrido non parum admiranti tradidit.

Dæmoniacus ualdè ſæuus curatur.

In orientalium Anglorum finibus iuuenis quidã obſceſſus, intãtum à dæmone uexabatur, ut lignis & lapidibus ferroq; homines appeteret, ſuaq; membra dentibus & unguibus laniaret, atq; etiam tres homines cum illi eum ligare tentaſſent, interfecerit. Circunductus ille fuit ab amicis ad multa ſanctorũ loca, ſed caſſo labore. Tandem ad B. Guthlacum eũ adducunt, isq; triduo in ieiunio & precibus perſeuerans atque aqua hominem adſpergens, omnem maligni dæmonis poteſtatem ab eo excluſit, & parentibus ſanum atq; incolumem reſtituit.

Item alius.

Nobilis quidam, Ethelbaldi exulis, cuius paulò ante meminimus, comes, à dæmone uexatus & uiro Dei oblatus, poſtquàm illius zona accinctus fuit, omni maligni ſpiritus uexatione ilicò eſt abſolutus. Cũ Abbas quidam uirum Dei uiſitare uellet, duo eius clerici copiam ſibi ab eo fieri petierũt, ob certa quædam negocia, quibus expediendis fingebat ſe neceſſario coràm intereſſe oportere. Abeunt igitur ad domum cuiuſdam uiduæ, & crapulæ, ebrietati atque impudicitię ſceleratè indulgent. Guthlacus interim Abbati, ſpiritu ſancto reuelante, illorum flagitia, dictaque & facta tam luculenter exponit, ac ſi illis præſens adeſſet. Reuerſus indè Abbas ad monaſterium, nomen uiduę clericis expresſit, locum, tempus, dicta, facta, omneſq; circunſtãtias ità diſtinctè explicauit, ut illi pudefacti, ueniam ab eo humiliter poſtularint.

Videt in ſpiritu abſẽtiũ flagitia.

De quodam monaſterio duo fratres ad uiſitandũ uirum Dei & uerba ſalutis audienda uenientes, detulerũt ſecum duas lagunculas potu plenas: eos uerò in itinere in arena depoſuerunt, ceſpitibus eas operientes, ut in reditu ab illis laboris aliquod ſolatium caperent. Cum autem B. Guthlacus cæleſtis uerbi pabulum illis miniſtraſſet, quadam materia ſeſe offerente, ſubridendo dixit: Quarè filioli mei nõ adduxiſtis uobiſcum lagunculas, quas ſabulo infoſſas, ceſpite operuiſtis? His illi auditis, obſtupefacti pariter & pudore ſuffuſi, culpam ſuam fatẽtur, ueniãq; petunt. Omnes ſanè morbis affecti, à maligno ſpiritu uexati, angoribus correpti, uel peccatorum ſarcinis presſi, ſi ad uirum Dei ueniſſent: de afflictione ſolatium, in ambiguis conſilium, de doloribus gaudium de peccatis remedia reportabant.

Nota uim cilicij sãcti uiri

Quidam ſupradicti Ethelbaldi comes, cùm pedẽ haberet ſpina transfixum, à planta pedis uſq; ad renes tanto tumore cœpit inflari, ut uitam eius, quotquot eius miſeriam eſſent intuiti, deſperare poſſent. Porrò B. Guthlacus exuens cilicium, in quo ſolebat orare, ipſum illo circundedit, dictoq; citius ſpina è pede reſiliente, tumor in momento ſubſedit, & dolor omnis ſopitus eſt.

Prodit abſentis uerba.

Quidam epiſcopus, Hedda nomine, cùm iret ad Guthlacum uidendum, eiuſq; clerici auſteritatẽ uitæ uiri Dei & humilitatẽ commendarint, Vuilfridus quidam breui ſe cogniturum dixit, num talis eſſet, qualem eum fama prædicaret: Ego, inquit, diu uixi apud Scotos, uidiq; illic pſeudoanachoretas, ſimulatè ſanctitatis ſpeciem præ ſe ferentes: noui etiam alios ſanctæ religionis uerisſimos profeſſores. Vſu ergo & experientia ſciam diſcernere, poſtquã Guthlacũ uidero, num in ueritate ambulet, nũ ſit talis opere, qualem eũ fama cõmendat. Cũ ergò epiſcopus ad uirũ Dei ueniſſet, & ſe mutuò ſalutaſsẽt, multaq; de ſacro eloquio contuliſſent: reſpiciẽs Guthlacus clericũ illũ, Frater, inquit, Vuilfride, quid tibi nũc uidetur

de homine iſto, quem te hodiè iudicaturū heri promiſiſti? Ille rubore ſuffuſus & admiratione, in terram humiliter ſe proſtrauit, ueniā petijt & obtinuit. Epiſcopus uerò Guthlacum ad ſacerdotij gradum promouit, effecitq; ut Guthlacus, quod à ſuæ conuerſionis initio propter nullum hominem facere unquàm uoluit, inuitus & compulſus cum ipſo in menſa diſcumberet.

Fit preſbyter.

Per id tempus uirgo quædam Edburga, filia regis Adulphi, uirginum Deo ſacratarum uenerabilis Abbatiſſa, plumbeum ſarcophagum linteumque delicatum intus inuolutum Beato Guthlaco deuotè trāſmiſit, humiliter & obnixè rogans, ut in die obitus ſui ſe in illo permitteret ſepeliri: ſimul etiam cum ingenti affectu eum deprecans, ut quis ei eſſet in illa ſolitudine ſucceſſurus, ipſi prædicere dignaretur. At uir ſanctus tandem oblatum munus ægrè ſuſcipiēs, ſanctæ uirgini renunciauit, illum etiamnum ethnicum eſſe, qui ei eſſet ſucceſſor futurus, breui autem baptizatum iri: quod quidem ita factum eſt. Quidā .n. Ciſſa nomine, poſt B. Guthlaci deceſſum è uita, fidem Chriſti ſuſcepit, & eius meruit eſſe ſucceſſor.

Prædicit, quē ſit habiturus ſucceſſorem.

Videns autem beatus Guthlacus Ethelbaldum diuturnitate exilij fractum, & prorſus animo contritum, ſalutaribus monitis ſtuduit eum à deſperationis lapſu erigere, ità dicens: Noli fili chariſſime de Chriſti benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abſtulit res & facultates tuas, ad ſalutem tuam id ille tibi cedere faciet. Cæleſtis nſuque medicus non ſemper dulces, ſed interdum etiam amaras porrigit potiones. Si te caſtigauit Dominus, feras id patienter. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum: bonus eſt Dominus ſperantibus in ſe. Scito quia oraui pro te, & in proximo eſt, ut faciat Dominus de perſequentibus te iudiciū, non in arcu nec in gladio, ſed in Dei uirtute: non in ſudoribus bellicis, ſed in lachrymis & orationibus meis, quas tibi condolens, in conſpectu præpotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui ſolium & gloriam. Morietur propedièm is, qui te perſequitur, & ſuperbia eorum, qui te oderunt, ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Tu uerò, cùm benefecerit tibi Deus, noli eſſe ingratus.

Eius alia prophetia.

Appropinquante uerò die obitus ſui, uocauit ad ſe Bertelinum, cuius ſuprà eſt mentio habita, dixitque ei: Ad laborum meorum, fili, ſtipendia uado: bonum eſt mihi diſſolui & eſſe cum Chriſto. Deinde poſt multos ſermones iniunxit ei, ut ſororem ipſius Pegam officioſè ſalutaret, rogaretque eam, ut corpus eius ſepeliret. Idcircò enim, inquit, uitaui adſpectum eius in hac uita, ut in æterna nos inuicē uideamus. Ait autem ad eum diſcipulus eius: Adiuro te pater per miſericordiam Chriſti, ut mihi apertius reuelare digneris, quid ſit, quòd ab ea die, qua primum tibi cohabitare cœpi, quotidiè manè & ueſperè te cum alio loquentem, mutuaſque ſermones audiui, nec tamen ſcire potui, cum quo uerba miſceres. Reſpondit uir ſanctus: Inſtat fili chariſſime ille nouiſſimus mihi dies, nec mētiri expedit cum etiam à prima conuerſione mea ſemper omne mendacium deuitarim. Noueris igitur, poſteaquàm ad hanc me eremum contuli, ſemper manè & ueſperè angelū me meæ conſolationis habuiſſe, qui labores & tentationes meas cęleſti ſolatio reuelabat: prædicebat futura, indicabat abſentia: arcana cæleſtia, quæ nec licet nec expedit mihi loqui, reuelabat. Hæc autem fili ſilentio tege, nec atteotes ea cuiquam mortalium, niſi ſorori meæ Pegæ & Egberto anchoretæ, ullo unquàm tempore aperire. Cumque hæc & plura alia dixiſſet, tanta de ore eius ſuauitas prorupit, ut uiderentur ibi ſparſi roſarum flores, aut effuſus balſami liquor.

Angelus quotidiè ei locutus eſt, in eremo degēti.

A media quoq; nocte uſq; ad aurorā, totam domū candor lucis inæſtimabilis circumfulſit. Oriente uerò luce dixit ad diſcipulum ſuum Bertelinum: Tempus eſt fili, ut ad Chriſtum tranſeam, & extenſis ad cælum oculis & manibus, tertio Idus Aprilis Obdormiuit in Domino. Vidit autem illic Bertelinus quaſi turrem igneam, à terra uſq; ad cælum erectam, cuius tanta erat claritas, ut eius comparatione ſolaris ſplendor palleſcere uideretur. Veniens deinde ad inſulam B. Pega uirgo, ſoror uiri Dei, ſenſit totam habitationem ſupra omnem fragantiam incomparabili odoris ſuauitate completam: humatoq; S. Guthlaco in eius oratorio, ad propria remeauit.

Migrat ad Dominum.

Vigeſimo & quarto ætatis ſuæ anno, ut ſuprà dictum eſt, uir ſanctus militiæ ſe dedit, & octo annis in ea ferocitate & uanitate permāſit: porrò quindecim annis in ſolitudine uitam Deo placentem duxit. Elapſo uero poſt obitum eius anni circulo, cùm ſoror eius unà cum religioſis presbyteris corpus ſacrum decentius collocare uellet, idem corpus omninò integrum & incorruptum, dormienti quàm mortuo ſimilius inuentum eſt. Brachia enim & digiti itē flecti & duci poterāt, quaſi humores agente ſpiritu per uenas excurrerent, neruiq; eius ex morte nihil priſtini uigoris & uiuacitatis amiſiſſent. Veſtes quoque oēs, quibus fuerat inuolutus, prorſus inuiolatæ priſtino cādore nitebāt. Corpus autem ſuper terram in tumulo cum magna exultatione repoſitū eſt. Audito uerò obitu ſancti uiri, Ethelbaldus exul nimio dolore correptus, cum multis lachrymis uenit ad ſepulchrū uiri Dei, dicēs: O mi pater, ego infelix exul quò ibo? quid faciā? quò me uertā? Nunc demū me uerè exulē & miſerum agnoſco. Nè deſeras pater Guthlace hūc deterſū, hunc exulem & abiectum, filium doloris, uagū & profugū, expoſitū periculis & tormētis. His & multis alijs cum gemitu & planctu dictis cùm iam bona pars noctis abſceſſiſſet, uidit oratorium circumfuſi luminis ſplendore mirabiliter irradiatū, beatūq; Guthlacū cæleſti claritate fulgētem, & hæc uerba ipſi dicentē: Fili chariſſime, Dominus te reſpexit: confide & confortare, quia intra bienuium labores tui finem habebunt, recuperabiſq; cum honore & gloria regnum tuum. Cumque uir ſanctus longitudinem dierum, uitæ extremum terminum & alia euentura illi quaſi digito indicaſſet, illeque ſignum expeteret, addidit ſanctus: Signum hoc & indicium tibi ſit, quòd die craſtino ante horam tertiam habitatores huius loci præter ſpem magna alimentorum copia gaudebunt. Id cùm Ethelbaldus impletum uideret, animum prius uacillantem, ſpe & fiducia confirmauit. Nec mora, Deus perſecutorem eius tulit è medio, hoſtes illius profligauit, & ante biēnij finem regia illi dignitas & poteſtas integrè eſt reſtituta.

Corpus eius poſt obitum integrum & incorruptum.

S. Guthlacus apparet Ethelbaldo.

Cœpit autem locus, ubi conditus eſt B. Guthlacus innumeris coruſcare miraculis. Quotquot enim in fide Chriſti & erga ſanctum confeſſorem reuerentia in ſuis neceſſitatibus remedia popoſcerunt, non ſunt uoto fraudati ſuo. Conceſſit autem Ethelbaldus rex, ſic ut uiuenti Guthlaco promiſerat, ut eius inſulæ abſoluta libera & tranquilla poſſeſſione, ſancti uiri ſucceſſores fruerentur. Adiecit uerò etiam regia munificentia, ut iure perpetuo & inconcuſſa poſſeſſione obtinerēt quinq; milliaria regionis illius ad Oriētē, id eſt, uſq; ad foſſam, quę uocatur Aſcēdyck, & tria ad occidentem, itemq; quinque ad Auſtrum, & ad Aquilonem totidem. Atque loca hæc omnia ab omni exactione, & cōſuetudine ſæculari prorſus exemit,

Miracula ad ſepulcrum eius.

mit, plenamque in omnibus libertatem ſigillo regali in epiſcoporum & procerum præſentia confirmauit. Et quia locus erat paluſtris & minimè ſolida humus, nec lateritiarum ſtructurarum molem ſuſtinere poſſet, ingentes palos quernos in humum adigi iuſsit, terramque ſolidam à nouem milliaribus nauigio aduehendam curauit atque ità fundamento uſus materiato, eccleſiam inchoauit, & monachorum conuentum inſtituit, locumque augens beneficijs, ædificijs & ornamentis, uſque ad diem obitus ſui ab illius cœnobij ueneratione, defenſione & promotione nõ ceſſauit. Floruit S. Guthlacus circa annum ſalutis ſeptingenteſimum & ſextum.

Ethelbaldus rex cõſtituit monaſteriũ.

VITA S. STANISLAI EPISCOPI Cracouien. & Martyris, Grauiter conſcripta. ſtylus in gratiam lectoris paſsim mutatus eſt per F. Laurentium Surium. Multa huius hiſtoriæ habentur in Vuandalia Alberti Cranzij lib. 3. c. 12 13. & 14.

11. Ap.

Quidã ſcribũt ex pruſſorũ familia nobilẽ fuiſſe, cognomento Sciepanouiũ.

STanislaus in Cracouienſi territorio ex honeſtis parentibus ortus eſt, qui de Raba & Sciepeoauo ueri hæredes fuere. Ab ipſo aũt primo ortu ſuo gratuita Dei benignitate Præuentus, ſortitus eſt animam bonam, donis naturæ diuinitus eſt auctus & ornatus. Tum uerò etiam Deo deuotus, mente pudicus, corpore caſtus, moribus maturus, ſermone prudens, iudicio iuſtus fuit. Porrò parentes eius cum uiderent puerum ingenioſum & literarum ſtudijs deditum, ſcholis eum adhibere decreuerunt. Itaque diſcendis literis traditus, pueriles ludos & leuitates deuitauit, iuuenum fugit laſciuiam, lectioni operam dedit. Hæc autem idcircò faciebat ſagax puer, ut proficere poſſet in honeſtarum artium ſtudijs. Poſtquã autem primis literarum rudimentis ſatis imbutus fuit, in ipſa iuuentute ad Academiam liberalibus diſciplinis operam nauaturus ablegatus eſt. Vbi cũ diu moratus eſſet, Lambertus Cracouienſis epiſcopus, qui etiam Sula dictus eſt, fama eius percepta, illũ ad ſe accerſitum, Cracouienſis Eccleſiæ canonicum inſtituit, ubi ſanè inter reliquos eius eccleſiæ canonicos Stanislaus haud aliter atque ſtella matutina in medio nebulæ emicuit. Totum enim ſe contulit ad ſeruiendum Deo.

Fit canonicus Cracouiẽſis.

Deinde Lamberto abeunte è uita, Stanislaus diuina uolũtate & canonica electione anno Chriſti milleſimo ſeptuageſimoſecundo Cracouienſis eccleſiæ creatur Epiſcopus, tanquam lucerna ponitur ſuper Eccleſiæ candelabrum, omni uirtutum ſanctitate relucens. Suſcepto autem curæ paſtoralis miniſterio, gregi ſuo cuſtodiendo accuratè inuigilabat, & licet propter pontificiæ dignitatis celſa faſtigia ſuis omnibus eſſet prælatus, attamen animi ſummiſsione & cordis humilitate propter Deum omnibus erat ſubiectus. In adhibenda ſanè correctione erat ſeuerus, & culpas delinquentium, cuiuſcunque etiam uel dignitatis, uel authoritatis eſſent, non diſsimulans, opportunè, importunè repræhendebat, idque adeò, ut ipſum quoque Boleslaum regem, qui patri ſuo Caſimiro in regni adminiſtratione ſucceſſerat, cum uita & moribus flagitioſus eſſet, ut ſe ad meliorem frugem reciperet, ſedulò admoneret, & ad agendam pœnitentiam inuitaret. Sed ille nihil de ſua peruerſitate emittens, infenſo & hoſtili erat animo in uirum Dei. Quanuis autẽ multas ei continenter moleſtias & perſecutiones inferret, non tamen deſtitit uir ſanctus pro eo Dominum deprecari. Tandem autem cernens omnes admonitiones & caſtigationes ſuas ab illo obſtinato animo contemni, nec ſe quicquã apud illum proficere, tum quoque in iuſtitiæ excidium iniquas illum leges condere, ab eius familiari conſuetudine ſe ſubduxit, ne illi tacitus conſentire uideretur.

Creatur epiſcopus.

Virtutes eius

Cum autem uellet uir ſanctus Cracouienſis eccleſiæ prouentus augere, prædium ad Viſtulæ ripam emit. Dicebatur id Petrauinum à* Petro milite, cui pro illo iuſtum perſoluit precium. Et quandiu ille quidem ſuperuixit, ſine ulla interpellatione poſſedit id prædium epiſcopus. Vbi autẽ Petrus in humanis eſſe deſiuit, fratres eius uel cognati propinquiores, tanquam legitimi ſucceſſores, cœperunt appellare Epiſcopum de reſtituenda ipſis hæreditate. Rex autem Boleslaus, ut diximus, repræhenſionis impatiẽs, in ſanctum uirum malè erat animatus, ſed necdum tamen ea maleuolentia in apertum proruperat. Cognati interim Petri ſuſtinebant unum atque alterũ annum, uel eo etiam amplius, donec regis ira in epiſcopum ſeſe palam oſtenderet. Itaque rex incitauit eos, ut epiſcopum nolentem iuri ſuo cedere, ad ipſum citarent. Faciunt illi ſic, ſiſtitur uir ſanctus coram rege, querelæ deponuntur, pars utraque auditur, lis diſcutitur, cauſa uentilatur. Tandem ut omnis controuerſia ſopiretur, regis & iudicum ea fuit ſentẽtia, ut epiſcopus ea poſſeſsione cederet, niſi aut uenditorem adduceret, aut inſtrumentum emptionis & uenditionis exhiberet, uel certè teſtes idoneos produceret. Ea lata ſententia, epiſcopus ex more teſtes conſcriptos palam recitauit. Quibus approbatis, iuſſus eſt ad futurum colloquium apud Petrauinum cum ijs teſtibus comparere. Iam aduentabat dies, quo illos teſtes producturus erat epiſcopus, ſed illi mandato & timore tyranni abſterriti, nec ad præfixum adeſſe diem, nec teſtimonium dicere auſi fuere. Sentiens ergo ſeruus Chriſti Staniſlaus humano ſe auxilio deſtitui, ne Eccleſia ſuo prædio fraudaretur, totum ſe ad diuinam implorandam opem tanquàm ad turrim fortiſsimam contulit. Nam ſine eius ope nil boni habetur. Venit indè ad colloquiũ die ſtatuto, ſtansque in conuentu, dixit: Obſecro regiam dignitatem & Poloniæ principum æquitatem, quãdoquidem migrauit à terris ueritas, ut dentur mihi uel trium dierum induciæ, & ſiſtam coram rege & uobis eum, qui mihi prædium uendidit, ut teſtetur ipſe cuius ſit hæc hæreditas.

Petri co.

Rex boleslaus ei eſt infeſtus.

Teſtes nõ audẽt pro illo dicere teſtimonium.

Ea autem ſancti uiri oratio quibuſdam ſtupenda, alijs uerò delirantis eſſe uidebatur, at nihilominus è concilij ſententia permiſſum eſt ei ſpatium trium dierum. Tum uir Dei, fide Chriſti confirmatus, dixit eis, qui ipſi aderant, pijs & religioſis uiris: Fratres & commilitones mei, uos ſcitis iſthuc negociũ eſſe Dei & Eccleſiæ: Chriſti crucifixi patrimonium eſſe, pro quo certamus, à quo ſanè egreditur iudicium ſingulorum. Illi ergo cauſam hanc committamus, atque toto hoc triduo in ieiunium, uigilias & preces incumbamus, faciemque Domini in confeſſione præoccupemus. Quòd ſi fidem habuerimus inſtar grani ſinapis, ſicut ipſe Dominus ait in Euangelio, quicquid ſine hæſitatione petierimus, haud dubiè accipiemus. Petamus ergo fidenter, quæramus inſtanter, pulſemus perſeueranter, ut quod fideliter petimus, efficaciter conſequamur. Imminente iam tertio die, Epiſcopus cum ſuis Petrauinum intrauit diuina celebraturus. Aderat illic quoquè rex & milites, & multa populi frequentia, qui ad colloquium confluxerant. Diuino peracto miniſterio, Epiſcopus, ità ut erat pontificalibus indutus, egreditur

Pro. 29

Matt. 17.

ad

ad fores Eccleſiæ, ubi Petrus erat humatus, iubetq; terram eijci è tumulo, ſepulcrum aperiri. Deindè flexis genibus, ità Dominum lachrymans obſecrat: Miſerere noſtri Deus omnium, qui uiuorum dominaris ſimul & mortuorum, defende cauſam tuam, & educ ad uictoriam iudicium tuum, quoniam diminutæ ſunt ueritates à filijs hominum. Reuoca, quæſo, Domine à morte ad uitam hunc Petrum famulum tuũ, ſuſcita de puluere iam triennio ſepultum, ut ueritati teſtimonium perhibeat, qui ſuſcitaſti de monumento Lazarum iam fœtentem & quatriduanum, ut glorificetur nomen ſanctum tuum & laudetur in ſecula ſeculorum. Reſpondentibus illis, qui aderant, Amen, ſurgit uir ſanctus è terra, pontificali pedo cadauer tangit, dicitque clara uoce: In nomine patris & filij & ſpiritusſancti ſurge Petre, qui dormis, & exurge à mortuis, ut declaretur in te uirtus & potentia ſanctiſsimæ Trinitatis. Surge, ſurge, ſurge, ſta in medio, & dans honorem Deo, redde teſtimonium ueritati, ut augeatur fides credentium, & obſtruatur os loquẽtium iniqua. Mox coram omnibus ſurgit Petrus, & manum illi porrigente Epiſcopo uiuus prodit è ſepulcro, abitque cum eo ad concilium. Quò cum perueniſſent, beatus Staniſlaus dixit regi & cunctis qui aderant: En hic eſt Petrus ille, qui mortuus fuit, nũc uerò coram uobis uiuus aſsiſtit; cuius uiuæ uocis teſtimoniũ plus apud uos ualere debet, quàm uel teſtiũ uel inſtrumentorum productio. Quærite igitur ab illo, num prædium mihi uendiderit, & iuſtum preciũ à me receperit. Noſtis hominem, patet monumentũ, eius excitatio ſub ueſtris oculis per Dei uirtutem iã facta eſt. Faceſſant procul tenebræ infidelitatis, abigatur ab oculis ueſtris omnis caligo ambiguitatis. Non putetis eſſe phantaſma: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut hunc uidetis habere. Rex autem & cæteri omnes ſtabant ſtupefacti & attoniti tanti miraculi nouitate. Porrò cognati eius & omnes, qui antè nouerant eum, his rebus uiſis, nec tergiuerſandi locum, nec ſpiritum ulterà habebant. Monuit deindè Petrus cognatos, ut eo nomine agerent pœnitentiam, quòd uiro ſancto & iuſto multos labores & iniurias attuliſſent, quòd, ſi id non facerent, multis eos ſupplicijs affectum iri prædixit, addiditque: Vos ſcitis nihil uos iuris habuiſſe in patrimonio meo, quod Staniſlao Epiſcopo uendidi, modò uerum fateri uelitis. Deinde conuerſus ad regem & populũ: Ego, inquit, precibus & meritis beati Staniſlai excitatus ſum, & Dei uoluntate huc ueni, ut teſtimonium perhibeam ueritati. Proteſtor ergo coram omnibus uobis, me Staniſlao Cracouieñ epiſcopo Petrauinum, meum quondam patrimonium, uendidiſſe, & pecuniam, quam exegi, recepiſſe, propinquosque meos nihil unquàm iuris in eo habuiſſe. Teſtes autẽ, qui huic negocio interfuere, & ſe dicendo teſtimonio ſubduxere, timore, munere, gratia, odio adducti niſi pęnitentiam egerint, nouerint ſe ueritatis, quæ Deus, eſt conſortio nunquàm fruituros.

Ioan. 11.

Excitat triẽnio defunctũ

Petrus excitatus obiurgat cognatos.

Dicit teſtimoniũ pro S. Staniſlao.

Rex uerò Boleſlaus & eius aſſeſſores, tanti teſtimonij aſſertione conuicti, de communi conſilio dederunt epiſcopo iuſtitiæ palmam, & ſine omni contradictione collocarunt eum in plena eius prædij poſſeſſione. Qua autem ratione illud prædium à Cracouiẽſis Eccleſiæ iuriſdictione ſit abalienatum, non eſt pręſentis loci dicere. His ità geſtis, dixit Staniſlaus ad Petrum militem: Si placet & tibi expedire uidetur, rogabo Dominum, ut pro tuo labore & merito aliquot annorum tibi ſpatia largiatur, quibus poſsis apud nos uiuere. Ille reſpondit: Gratias ago ſanctitati tuæ, uenerande pater: ſed mihi nunc id optatius eſt, ut me meo reſtituas ſepulcro. Nam exiguo adhuc tempore pro erratis meis in Purgatorij locis manſurus ſum, atque ità per Dei miſericordiam lætus proficiſcar ad requiem ſempiternam. Quod ut audiuit beatus Staniſlaus, comitantibus eum turbis, reduxit illũ ad tumulum, quem ille cunctis cernentibus ingreſſus, membra compoſuit, pro ſe Deum rogari petijt, terraq; opertus, rurſus in Domino obdormiuit. Eius uerò animam Staniſlaus precibus Domino commendauit, habitaque ad populum exhortatione, & pontificali eis impertita benedictione, cum comitibus ſuis domum reuerſus eſt, gratias agens omnipotẽti Deo pro uniuerſis beneficijs eius. Reſidebat frequenter in Eccleſia ſua, orationi & lectioni uacans aſsiduè: uerò etiam parœcias ſuæ diœceſis, prout poterat, uiſitabat, & quæ inuenit emendatione digna, pro uiribus corrigebat. Eos, qui in Clero numerabantur, & Eccleſiaſtico fruebantur beneficio in diœceſi ſua, ſedulò perurgebat, ut decor honeſtatis, pudor caſtitatis, & bonæ conuerſationis fama in eis redoleret. Quòd ſi qui fuiſſent planè incorrigibiles, eos & beneficio priuabat, & è ſua diœceſi expellebat. Etſi autem iuſtus & ſeuerus eſſet, at tamen peccatores clementer admittebat ad agendam pęnitentiam, & eorum confeſsiones recipiebat. Ad Clamores pauperũ non obſtruebat aures ſuas, & oppreſſos, omni auxilio deſtitutos, à manibus uiolentorũ eruebat. Viduas & pupillos ſuæ ditionis memoriæ ſuæ, haud ſecus atquè libro, inſcriptos habebat, eosque ſuis eleemoſynis tum palam, tum occultè ſuſtentabat. Erga afflictos pietatis & commiſerationis uiſcera gerebat. Mẽſa eius ſplendida erat & communis, maximè peregrinis & religioſis uiris, ſed multorũ ferculorum uſum non habebat. Commeſſationes & nocturnas compotationes haud aliter atquè peſtem abominabatur. Talibus enim uacare, gentilium potius eſt & improborum hominum. Domeſticos & familiam caſtiſſimè diligendam docebat. Aulici & beneficiarij atq; cauſidici eius, ubicunquè cum eo morarentur, ſiue domi, ſiue foris, nulli erant oneroſi. Decimas ſuas uel uendi, uel colligi curabat. Procuratores ſuos opportuno mittebat tempore abſque meſsis & pauperum detrimento. Aequum pondus, æquam menſuram, & æquum uolebat habere modium. Hac nimirum ratione uir ſanctus uitam exegit ſuam, Domino Deo fideliter adhærens dum uixit in hoc mundo, nè à mũdo in fraudem impelleretur.

Petrus redit in ſepulcrum.

Catalogus uirtutũ eius.

Magno autem etiam martyrij flagrabat deſiderio, cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto. Et quidem Boleſlaum regem ualdè ſibi infeſtum ſentiebat: qui ſanè propter ſceleris immanitatem, quam exercuit in martyrem & epiſcopum Staniſlaum, cognominatus eſt Prauus, propter multam uerò liberalitatem, Largus, ob inſignem deniquè in rebus bellicis fortitudinem, Audax. Et uidetur ille quidem uirtutis quædam habuiſſe fundamenta ab initio, ſed corruit ſtructura factorum eius, quæ quandam boni & uirtutis ſpeciem præ ſe ferre uidebantur, uſque in abyſſum.

Vt autem fines regni ſui, quos ab obitu magni* Boliſlai proaui ſui amiſerant maiores eius, poſſet recuperare, ſuo ſtipatus exercitu, exteras peragrauit nationes, & aduerſum rebelles multa ſuſcepit & commiſit prælia. Iam * decimus & ſeptimus uoluebatur annus, quo rarus in patria, continenter in caſtris perpetuò apud hoſtes morabatur. Cõmixtus inter gẽtes didicit opera eorum, & ſeruiuit immũditijs eorum. Intermiſſo uirtutum ſtudio, factus eſt ſentina omnium uitiorum, dumque auidus uictoriæ diutiſsimè extra patriam moraretur, mora eius quantum amplificandæ reipublicæ commodi afferebat, tantum po-

Quiã ſeptemium tam habet.

ſteà

ſtcá attulit detriméti & diſcriminis. Nobilibus enim regni Poloniæ cum rege bellicis exercitationibus foris occupatis, domi interim ſerui coniuges & filias eorum ſceleratè polluunt, alias quidem iam longæ maritorum expectationis pertæſas, nonnullas uerò etiam ui ad ſuæ obſequeodum libidini adactas. Nec hoc contenti illi nequam ſerui, lares & cubilia dominorum occupant, municipia communiunt, atque etiam domum reuerſis hæris bellum facere conſtituunt. Nobiles in caſtris regijs audita harum rerum fama, zelo incitati, modis omnibus ultiones meditabantur, idque adeò, ut etiam rege inuito domum redierint, ſeruosque expugnatos, pro ſingulari improbitate, exquiſitis ſupplicijs effecerint, fœminas etiã, quæ ſpontè ſeruorum ſe libidini ſubdiderant, pœnis atrociſsimis excruciatas interemerint. Sed rex Boleſlaus moltis hoſtium cædibus & uictorijs elatus, immanis belluæ induens ſæuitiam, truculentus redit in Poloniam, bellumque ab hoſtibus in ſuos conuertit. Aiebat illos non ſuas in plebe ulciſci iniurias, ſed regiam in plebe maieſtatem perſequi: addebatque non illos ſibi poſſe placere uiros, quibus magis curæ ſint facta muliebria, quàm officia regi præſtanda. Tum etiam conquerebatur illos in hoſtili terra non tam ipſum deſeruiſſe, quam ipſis hoſtibus ultro prodidiſſe. Itaque præſtantiores quoſque capite dãnauit, quos autem palam compræhendere uel non potuit, uel non auſus fuit, inſidijs appetijt. Porrò matronas, quibus mariti quadam ducti humanitate pepercerant, tanta crudelitate inſectatus eſt, ut ad eorum ubera catulos admouere non ſit ueritus, infantulis miſerrimis abiectis, quibus etiam hoſtes, quanuis Scythæ & Barbari, pepercissent. Huius autem immanitatis eam adferebat rationem, ſcortorum offendicula extirpãda potius eſſe, quam fouenda.

Sæuitia Boleſlai in nobiles.

Item in matronas.

At uerò S. Stanislaus uidens ſe crudelem hominé à nefario opere & ſæue barbariæ paternis commonitionibus non poſſe reuocare, ſed inſtar lupi rapacis & truculentæ belluæ eum in oues Dominicas ſæuire ferroque tyrannico in populum Chriſtianum debacchari, & innocentum cruore uelut ebriam, maritalis quoque tori iura uiolare, & neque Deum timere, neque homines uereri, deniquè iuſtitiam proculcari & opprimi, aſcendit ex aduerſo, & ſe pro domo Domini murum oppoſuit, & ut paſtor bonus animam ſuam pro ouibus ponere non dubitauit, futurusque mox Chriſto hoſtia, uelut agnum manſuetum ſeſe obtulit mactandum & immolandum. Præmiſſa namque monitione ex præſcripto diſciplinæ Eccleſiaſticæ, primo illi comminatur regni excidium & amiſſionem deinde anathematis mucrone ferit obſtinatum & ab Eccleſiæ arcet ingreſſu. Rex autem, impius, paternam illius caſtigationem non ferens, tanquàm lignum aridum & tortuoſum, quod frangi citius quam dirigi poteſt, ad meliora licet prouocatus maiori ueſania corripitur, & uelut alter Pharao, iuſto Dei iudicio magis induratur. Cum enim uir ſanctus in eccleſia S. Michaelis de Rupella, diuina celebraret myſteria, & ſanctorum patrocinia apud aram infulatus imploraret, non ordinis, non diuini officij, non loci, non temporis, non diuinæ maieſtatis ulla habita ratione, nec præſentem Dei uultum reueritus, crudeliſsimus tyrannus ab ara iubet antiſtitem abſtrahi. Parent ilicò ſatellites, ſed quoties in eum irruere conantur, toties repulſi corruunt, tertiò deniquè proſtrati, manſueſcunt. Eos uerò tyrannus, ſtans ante fores templi, acriter obiurgat, cum ſumma indignatione dicens: O uos ignauos & degeneres, itá non poteſtis unum ſacerdotem auellere? moxque irruens in aram, in Chriſtum Domini manus iniicit uiolentas. Ilicò irrumpunt etiam ſatellites, Dominum ſuum ſecuti, fruſtatimque cæſum ſanctum pontificem, diſcerpunt, regeque iubente, foras proijciunt canibus deuorandum. Sed omnipotens Deus, qui ſanctus eſt in omnibus operibus ſuis, & mirabilis in ſanctis ſuis, ad declarãda beati uiri merita, eiuſque conſeruandas ſacras reliquias, & cæleſtes & terrenos ſubitò cuſtodes apponit.

S.Stanislaus opponit ſe Boleſlao tyrãnidi.

Exo. 7. 8. &c.

Crudeliſsima cædes S. Stanislai.

Nam cominus à quatuor Viſtulæ partibus uiſæ ſunt quatuor aduolare aquilæ, locumque cædis eius ſublimius circunuolantes, à ſacri corporis contactu abigere uolucres cæteraſque carniuoras feras. Cuius ſtupendi miraculi nouitate perplures animati ac zelo pietatis incenſi, ſparſas membrorum particulas auidè colligunt, indè ad locum paſsionis eius accedunt, & magno præpotentis Dei miraculo corpus, Paulò antè miſcrandum in modum diſſectum, uidét integerrimum, nullis cicatricum ueſtigijs in illo apparentibus. Itaque multis conditum aromatibus abſportant, & ad eiuſdem baſilicæ S. Michaelis aditũ reponunt, cumque in ea Eccleſia uir ſanctus humatus eſſet, iugis lampadarum ſplendor ab eius monumento non receſsit.

Pſ. 144. & 67.

Corpus ſancti uiri diſſectũ inuenitur integrum.

Poſteà uero, quædam matrona nobilis in ea Eccleſia orans, uidit S. Stanislaum antiſtitem ad aram S. Michaelis uiſibiliter adſtare, & quaſi Miſſarum celebrare ſolennia, eũque in coronæ modum multas perſonas uenerabiles circunſiſtere. Peracto autem diuino miniſterio, hunc in modum ſe alloquentem audiuit: Ego ſum Stanislaus Cracouienſis epiſcopus. Vade, dic epiſcopo & canonicis fratribus meis, ut corpus meum trãſferant ad Eccleſiam cathedralem. Hic enim ſine debito iacet honore, & oſſa mea puluere te[...]untur. Abijt illa, & indicauit ut iuſſa erat. Porrò epiſcopus & canonici, de religioſæ matronæ reuelati[...] [...] h[...]tantes, anno partæ ſalutis milleſimo octo[...] [...]nonoctauo ſacrum illud corpus ad ſummam ædem [...] ea qua par erat, reuerentia tranſtulerũt. B[...]leslaus autem hæc audiens, tantæ gloriæ beati põti[...] [...] [...]gent que timore correptus eſt, iamque & Deo & hominibus iuxta inuiſus, in Hungariam [...] [...]mus pari[...]a. Eius quoquè filius Mi[...]co cum illo pariter a[...]giens, in ipſo ætatis flore ueneno perijt. Anno [...]tem ſecundo exilij ſui rex impius, inaudito languore percuſſus, miſerãmè deceſsit è uita.

Transfertur ſacrum corpus.

Vltio diuina in Boleslaum.

SANCTI SABAE GOTTHI VIta & Martyrium, Conſcripta ab eccleſia Gotthicę. Habetur autem in Simeone Metaphraſte.

ECcleſia Dei, quę eſt in Gotthia, Eccleſiæ Dei quæ eſt in Cappadocia, & omnibus Eccleſiæ Catholicæ Chriſtianis, ubiquè gétium habitantibus, miſericordia, pax & charitas Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti impleatur. Quod à beato Petro dictum eſt: In omni gente, qui timet Deũ & operatur iuſtitiã, acceptus eſt ei nunc etiam uerum eſſe declaratur. Hoc enim in beato Saba confirmatum eſt, qui eſt martyr Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cũ enim genere Gothus eſſet, & in Gotthia in medio generationis prauæ atque peruerſa uitã ageret, itá uiros imitatus eſt ſanctos & cũ ipſis omnigẽe uirtutũ Chriſtũ coluit, ut in mũdo tanq̃ ſtella fulgeret. Iã indè.n. ab ipſa infantia Domini noſtri Ieſu Chriſti religioné

12. Ap.

Ac. 10

religionẽ cõplexus, eã uirtutẽ perfectã exiſtimauit, ut in filij Dei cognitione in uirum perfectum euaderet. Verũ quia diligentibus Deũ oĩa cooperãtur in bonũ, ſtrenuè aduerſus hoſtẽ pugnans, & huius uitæ malis ſuperior exiſtens, atque pacem cum omnibus habens ad ſupernæ uocationis brauium peruenit.

Rom. 8

Memoriæ igitur & ædificationis piorum gratia, nos, poſteaquam is in Domino conquieuit, tacere & quieſcere nequaquam permittimur, ſed ad præclara ipſius facta conſcribenda impellimur. Fuit enim fide rectus, religioſus, ad obediendũ in omni iuſtitia prõptus, mitis, imperitus ſermone, non autem ſcientia, cum omnibus pacificus, pro ueritate loquens, os idololatris obſtruens, non ſuperbus, ſed (quod humiles decet) ſubiectus, quietus, non autem petulans in loquendo, ad omne opus bonum propenſiſsimus: Pſallens in Eccleſia, eiusque magnam curam gerens, pecuniam poſſeſsionesque deſpiciens, niſi quatenus neceſsitas exigebat, ſobrius, omnibus in rebus continens, à fœminarum abhorrens conſuetudine, precationibus & ieiunijs quotidiè incumbens, ab inani gloria alienus, omnes ad rectè uiuendum incitans, quæ ex uirtute atque officio ſunt, exequens, fugiensque contraria integram deniquè fidem, quæ per dilectionem operatur, obſeruans, ac nunquàm deſinens in Domino cum libertate loqui. Neque enim ſemel, ſed ſæpè, antequàm pro fide martyrio coronaretur, te ipſa ſeipſum ueræ pietatis acerrimum defenſorẽ oſtendit.

Viri ſancti uirtutes & exercitia.

Gal. 5.

Cũ enim Gotthiæ principes & magiſtratus cœpiſſent Chriſtianos homines infectari, & cogere ut ederent ea, quæ eſſent idolis immolata, & Gentiles quidam conſilium illud iniſſent, ut Chriſtianis propinquis ſuis pro immolatis, quæ immolata non eſſent, proponerent, quo propinquos ſuos ſeruarent, perſecutoresque deciperent, re cognita, beatus Sabas non ſolum ipſe comedere cibos uetitos recuſauit, ſed in medium prodiens, proſtratus eſt omnibus. Si quis, inquiens, ex carnibus illis comederit, Chriſtianus eſſe non poteſt. Atque ita cauit, ne omnes in diaboli laqueum inciderent. Hac de cauſa, qui fraudem hanc moliebantur, eum ex illo uico expulerunt: ſed poſteà reuocarunt. Cæterum cum rurſus mota eſſet perſecutio, quidam ex eiuſdem uici gentilibus uictimas dæmonibus offerentes, iureiurando uolebant affirmare, neminem in uico ſuo Chriſtianum hominem reperiri. Verum Sabas cum fiducia iterum in medium prodiens, & ad conſeſſum illorum accedens: Nemo, inquit, pro me iuret, ego enim Chriſtianus ſum. Deniquè, inſtante perſecutore, prædicti Gentiles, celatis propinquis ſuis, iurarunt non eſſe in uico ſuo, niſi unum Chriſtianum. Quo audito, princeps iniquitatis iuſsit, unũ illum (hic autem erat beatus Sabas) adduci. Et cum eſſet adductus, ex ijs, qui circunſtabant, quæſiuit, quid ille haberet in bonis. Cumque reſpondiſſent, nihil amplius, quàm id, quo erat indutus, contempſit eum uir iniquus: Neque prodeſſe, qui eiuſmodi eſt, inquiens, nec obeſſe poteſt. Atque ita locutus, iuſsit eum extrudi.

Sinceritas ſancti uiri.

Contẽnitur à iudice propter paupertatem.

Pòſt autem cum ingens rurſum in Gotthia à peccatoribus perſecutio moueretur, & ſanctus Paſchæ dies appropinquaret, ad aliud oppidum uoluit proficiſci, ut cum Guttica presbytero ſanctum illũ diẽ celebraret. Sed iter facienti uir ille magnus, adſpectuquè ſplendido apparuit, & dixit ei: Reuertere, & uade ad Sanſalam presbyterum. Sabas autem reſpondit: Abeſt, inquiens, Sanſalas. Fugerat enim propter perſecutionem, & in Romania commorabatur: ſed tunc propter diem Paſchæ domum redierat. Quamobrem Sabas, cum eius reditum ignoraret, ita reſpõderat, & ad Gutticam presbyterum ire contẽdebat. Verum cum mandato illius magni uiri a ſe cõſpecti parere nollet, repentè cum ſerenum tunc eſſet, magna niuis copia terræ faciẽ ſic occupauit, ut iter intercluderet, & Sabas progredi non poſſet. Intellexit igitur ſe Dei uoluntate ab itinere prohiberi, iubẽtis, ut ad Sãſalam presbyterum ſe conferret. Quarè Deo gratias agens, reuerſus eſt, & cum gaudio Sanſalam conueniens, narrauit ei & alij compluribus id, quod in uia perſpexerat. Simul igitur Paſchæ diem celebrarunt. Cæterum tertia poſt celebrationem nocte eccè ex impiorum decreto Atharidus, Rhotei reguli filius, cum magna impiorum latronum manu in pagum irruit, & cum domi ſuæ Presbyterum dormientem offendiſſet, eum uinciri iuſsit ſimul cum Saba, quem è lectulo nudum ſuſtulerant. Ac presbyterum quidem in curru collocarunt: Sabam autem nudum, ut erat genitus, per ſpinas, quas repentè inciderant, pertraxerunt comprimentes eum, & fuſtibus ac flagellis uerberantes, adeò erant aduerſus Dei ſeruos immites ac ſæui.

Rapitur nudus … & … [illegible]

Sed hoſtium crudelitas uiri iuſti patientiam ac fidem exercuit. Cum enim dies aduenisſet, in Domino glorians, perſecutores ſuos allocutus eſt ad hunc modum: Nónne me per loca aſpera & ſpinoſa nudum & ſine calceis pertraxiſtis? Cernitè, an pedes mei [illegible] ſint: utrum in corpore meo appareant uerberum ſigna, quæ mihi inflixiſtis. Videntes illi nu[illegible]um in eius carne ueſtigium extare crudelitatis ſuæ, ſublatum axem ſuper humeros eius impoſuerunt, & [illegible] extremas axis partes manus ipſius extender[illegible], pedesque ſimiliter ad alterum axem allig[illegible] & d[illegible]que ſuper axes ipſum proijcientes, ut humi [illegible] iaceret, effecerunt, nec prius eum torq[illegible] runt, quàm maxima noctis pars præter[illegible] miniſtris dormientibus, mul[illegible] acce[illegible] it, & [illegible] Nocte enim excitata fuerat, ut [illegible] pararet. Ille uerò ſolutus, eodem in loco m[illegible] pidus cum muliere, & eã adiuuabat. S[illegible] alluxit, re cognita, crudelis Atharidus manus eius uinciri iuſsit, eumque ad trabem domus ſuſpendi. Nec multò poſt uenerunt quidam ab Atharido miſſi, & cibos idolis immolatos attulerunt. Sic presbyterum & Sabam alloquentes: Hæc uobis m[illegible] Atharidus mittit, ut comedatis, & animas ueſtras à morte liberetis. Hæc nos, reſpondit Presbyter, non edimus, neque enim nobis licet. Quamobrem Atharidum cohortamini, ut nos potius iubeat crucifigi, aut alio genere mortis interfici. Beatus autem Sabas: Quis, inquit, hæc miſit? Reſponderunt: Dominus Atharidus. Vnus, inquit Sabas, eſt Dominus [illegible] qui in cælis eſt. Impuri & profani ſunt iſti per[illegible]nis cibi, quemadmodum & Atharidus ipſe, a quo [illegible] ſunt. Ita loquente Saba, unus e ſeruis Atharidi [illegible] flammatus, uas in ſancti uiri pectus conieeit tanto cũ impetu, ut omnes, qui aderant, crederent eum ſtatim interiturum. Verum ille pietatis ſtudio uulneris dolorem ſuperans: Nunc, inquit, miniſter, arbitraris ictu me tuo ſuſtuliſſe? Sed ità habeto, me adeo non doluiſſe, ut mihi uidearis lanæ uellus in me cõieciſſe. Cuius rei perſpicuum illud indicium fuit, quod nec exclamauit, neque, ut in dolore fieri ſolet, ingemuit, neque ullum in eius corpore plagæ ueſtigium apparuit.

Non ſentit dolorem.

Tunc, his omnibus cognitis, Atharidus eum iuſſit interfici, & iniquitatis miniſtri, dimiſſo Sanſala Presbytero, Sabam ad fluuiũ, qui uocatur Muſæus, ut eũ ſuffocarent, traxerunt. At beatus uir præcepti Domini memor, & proximũ diligens ſicut ſeipſum. Quid, inquit, peccauit Pesbyter, quia mecũ non moritur?

ritur? Non eſt tuum, reſponderunt miniſtri, iſtud præcipere. Tunc ille in exultatione Spiritus ſancti exclamauit, ac dixit: Benedictus es, Domine, & laudabile nomen filij tui in ſecula, Amen, quoniã Atharidus quidem ſe ipſe morte damnauit, atque interitu ſempiterno, me autem ad uitam mittit perpetuam. Sic enim tibi complacuit in ſeruis tuis, Dñe Deus noſter. Et cum duceretur, nunquam ceſſauit Deum collaudare, dignas non putans afflictiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ in Sanctis reuelabitur.

Ro. 8.

Cum autem ad fluminis ripam ductus eſſet, miniſtri inter ſe: Cur non, inquiunt, dimittimus hominẽ hunc innocentem? Nunquàm enim Atharidus hoc eſt reſciturus. Sed beatus Sabas dixit ad eos: Quid nugamini, ac non potius facitis, id quod uobis eſt imperatum? Ego uideo id, quod uos non poteſtis intueri. Ecce ſtant e regionè, qui me ſuſcepturi ſunt in gloria. Tunc eum ad aquã perduxerunt gratias agentem Deo, atque eum collaudantem, (Spiritus enim eius ad finem uſque non deſtitit id facere) & in flumen proiectum, ligno, quod eius collo alligauerãt, in profundo ſuffocarunt. Atque ita per lignum & aq̃ defunctus, in ſe uerum ſalutis Symbolum expreſsit. Erat autem annorum octo & triginta. Martyrio coronatus eſt quinta die ſabbati poſt Paſcha, id eſt, pridiè idus Aprilis, Valentiniano & ualẽre Imperatoribus Conſulatum gerentibus Modeſto & Arintheo.

In aq̃s ſuffocatur, laudans Deum.

Deinde extraxerunt illũ ex aqua homicidæ, & inſepultum reliquerunt. Verum nec feræ, nec uolucres eius reliquias attigere, ſed à pijs fratribus ſeruatæ sũt easque clariſsimus Dux Ioſſoranus Deũ colens, miſſis uiris fide dignis, è loco barbaro in Romaniã tranſtulit, & precioſum patriæ ſuæ munus, & fructum fide glorioſum miſit in Cappadociam ad noſtram religionem, Domino gratiam ſuam ijs, qui ſuſtinent & timent ipſum, largiente. Quamobrem, qua die Martyr coronatus eſt, ſacrificantes, hoc reliquis fratribus nunciate, ut in omni Catholica atque Apoſtolica Eccleſia exultãtes, collaudent Dominum, qui proprios ſeruos ſuos elegit. Salutate omnes ſanctos. Salutant uos hi, qui nobiſcum perſecutionem patiuntur. Ei autem, qui poteſt nos omnes gratia & benignitate ſua in cæleſte regnum perducere, gloria, honor, imperium maieſtas cum unigenito Filio, & ſancto Spiritu in ſecula ſeculorum, Amen.

Extat in eius operibus.

BEATI IVSTINI PHILOSOPHI & martyris uita, ex eius libris à Ioachimo Perionio Benedictino collecta.

IVſtinus in urbe Palæſtinæ, cui nomẽ Neapolis Flauia fuit, Priſco Bacchio patre natus eſt. Is primum, poſteaquã ſtudijs humanitatis eruditus eſt philoſophiæ ſtuduit, deindè Chriſtianorum diſciplinæ ſe addixit, poſtremò pro Chriſto mortẽ pertulit, de quibus ordine inſtitui dicere, ut qualis uir fuerit id eſt, quem in ijs ſe præſtiterit, intelligatur.

13. Aprilis.

Eius patria & parens.

Cum ab initio ferè ætatis cuperet conferre, ſicuti ipſe ait, inter ſe diſciplinas philoſophorum, ut ego interpretor, primò Stoico cuidam ſe erudiendum tradidit, ut Stoicorum decreta cognoſceret. Deinde cũ aliquantum temporis cum eo uerſatus eſſet, poſteaquam nihil amplius ſibi uidit de Deo, cuius ſcientiã habere cuperet, ſuppetere, quod neque Stoicus ille Dei ſcientiam haberet ipſe, neque neceſſariam hanc diſciplinam eſſe cenſeret, illo relicto, ſe ad alium contulit, qui Peripateticus erat, acutum hominem, ut ſibi uidebatur. Is cum Iuſtinũ primis diebus retinuiſſet ſecum, deindè mercedem ab eo exigere cœpit, quòd illa ipſius conſuetudo, ut dicebat, ei non futura eſſet inutilis. Iuſtinus autem illum ob eã cauſam paulò poſt reliquit, cum eum ne Philoſophum quidem iudicaſſet. Stoicorum atque Peripateticorum his de cauſis repudiatis contemptisque diſciplinis, cum etiam tum eius animus præcipuum ac propriũ philoſophiæ munus quodnam eſſet, audire cuperet, acceſsit ad Pythagoreum quendam clariſsimum hominem, magna ſapientiæ cognitione præditum, habitoque ſermone cum illo, quo ſe & illum audire uelle, & cum ipſo cõſuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo quærere cœpit, num Muſicæ Aſtrologiæque & Geometriæ operam dediſſet, aut cogniturum ne ſe eſſe ſperaret aliquid eorum, quæ ad beatam uitam pertinerent, niſi ijs antè eruditus eſſet, quæ eius animum à rebus ſub ſenſum cadentibus deiungeret atque abducerent, eumque rebus ijs, quæ animo atque ratione cernuntur, aptum præpararent, ut honeſtum ipſum, ipſumque bonum uideret. Cumque Iuſtinus eas ſe diſciplinas ignorare profeſſus eſſet, cum Pythagoricus ille dimiſit, cum illas & laudaret multis uerbis, & neceſſarias eſſe dixiſſet. Quod Iuſtinus primum acerbè ut par erat, tulit, cum ità ſe de ſpe deijci intelligere, eoque magis, quod illum aliquid ſcire ſibi perſuaderet. deindè conſiderans tempus, quod illis in diſciplinis conſumpturus eſſet, nõ paſſus eſt ſe in longum tẽpus reijci. Itaque in hac animi diſtractione & dubitatione ei uiſum eſt ad Platonicos uenire, quòd & illi tum magno erant nomine ac gloria, & plurimum uerſatus eſſet paulò antè in urbe ſua cum docto homine, qui Platonicis decretis antecelleret, magnumque fructum ex eius uſu conſuetudineque cepiſſet, maioremque in dies progreſſum tum facere ſolitus eſſet. Is autem uehementer illum rerum corporis expertium intelligentia excitabat, formarumque, quas illi ideas uocant, cognitio animum illi erigebat, ſic ut ad breue tempus, & ſapientem fore ſe, & inani ſpe ductum, Deum ſtatim uiſurum eſſe ſperaret hic enim Platonicæ philoſophiæ propoſitus eſt finis. Cum ita animo conſtitueus, tandem aliquando magna tranquillitate ocioque abundare ſtatuiſſet, hominumque uiam declinare, ſe in locum mari uicinum ac propinquum recepit. Ibi hominem quempiam necopinato offendit, qui illum diſputando eò tandem adduxit, ut contemptis philoſophis omnibus, quòd ueram de animorum immortalitatem ac de Deo ſententiam non pronunciaſſent, prophetarum libros legere uellet. Longa illa eorum fuit ad animorum immortalitate, de bonorum præmijs malorumq; ſupplicijs diſputatio, in qua, illo quærẽte, Iuſtinus ea Platonis ſententia quæ tum ipſi uiderentur (neque enim uera ſunt decreta illa, ſed ea Chriſtianorum finibus exterminanda) reſpondit. Summa autem illa fuit cogente illo ſiue minutis interrogationibus, ſine rationibus ac ſimilitudinibus, uerum non eſſe uiſum à philoſophis.

Studet philoſophiæ Stoicæ.

Peripatetica.

Pythagorica.

Platonica.

Scopus diſcipline Platonicæ.

Itaque cum Iuſtinus aſſentiretur, quæreretque quonam præceptore iam quiſpiam uteretur, aut unde adiuuari poſſet, ſi ne in philoſophis quidem uerum inueniretur, extitiſſe reſpondit quoſdam olim ijs omnibus, qui philoſophi haberentur, antiquiores beatos homines, iuſtos ac Deo charos, qui diuino inſtinctu locuti eſſent, resque eas uaticinati eſſent, quæ cũ euenirent, quos eoſdem prophetas uocarent, eos ſolos & uerum intellexiſſe, & hominibus enũciaſſe

Philoſophi à ueri notione alieni.

nullius

nullius metu deterritos, nec uictos opinione aut ductos gloria, ſed ea ſola prædicaſſe, quæ ſpiritus ſancti pleni audiuiſſent atque uidiſſent. Libros etiam eorũ euitare, eique qui eos euoluiſſet, maximum fructum eſſe propoſitum & principiorum & finis, & eorum, quæ philoſophus tenere deberet, cũ eis credidiſſet. Neque enim eos demonſtratione, aut neceſſaria concluſione uſos eſſe tum in ſuis ſermonibus, quippe qui teſtes ueritatis eſſent, digni, quibus maior, quàm omni demonſtrationi, haberetur authoritas. Eorum autem orationi cogere aſſentiri primum ac maximè ea quæ prædicta ab illis eueniſſent & euenirent, deindè mirabilia inuſitataque opera, quæ efficerent, quæ eadem, ſpiritus erroris & impuri pleni falſi prophetæ & uates nec perfeciſſent, nec perficerent, ſed tantum falſa quædam ad ſtuporem hominum & admirationem. Quocirca illum ita animo conſtitutum monebat, ut inprimis Deum precaretur, ut ſibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intelligive poſſe à quouis, ſed ab eo tantum, cui datum ſit Dei eiuſque Chriſti conceſſu ac munere. Quæ cum dixiſſet, aliaque prætereà, multa, eaque Iuſtinum ſequi iuſſiſſet, abijt, nec ab eo poſteà uiſus eſt.

Admirabilis S. Iuſtini mutatio. Tum uerò illo eius ſermone Iuſtinus repentè in animo ſuo ignem (tantum ſanctæ cohortatione præclarique ſermones ualent) excitari ſenſit tantum, eũ ut iam tum prophetarum uirorumque illorum, quos Chriſtus charos haberet, deſiderium teneret. Cumque eius uerba ſecum ipſe in animo repeteret, hanc unam philoſophiam tutam & utilem reperiebat. Sic ergo, ut ipſe ait, ex his philoſophus extitit. Idẽ quãdo poſteà ſalutari uitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dicturus ſum, utrum ante ſuperiorẽ diſputationem an ne poſt eãdem euenerit, conſideremus. Scribit enim in priore Apologia, ſe, qui Platonis decretis delectaretur, cum in crimen uocari Chriſtianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ terribilia habentur, aſfici eos cerneret, hoc cogitare ſolitum fieri non poſſe, ut ipſi in uitio & uoluptatum cupiditate uerſarentur. Mihi quidem uidetur id eueniſſe ante illam diſputationem, quòd ex illa non ſolum exteros philoſophos, ſed Platonem quoquè contempſiſſe uideatur. Vtcunquè res habeat, eum intelligimus ex ſcriptis ſuis, poſteaquã in Chriſti diſciplinam ſe ſemel tradidit, Chriſtianæ religionis ac diſciplinæ acerrimum defenſorem extitiſſe, atque ab ea defendenda nec minis, nec ſupplicijs ullis, nec deniquè morte deterreri abducique potuiſſe.

Chriſtianæ religionis eſt, acerrimus propugnator. Hoc declarant eius libri, quorum in alijs Iudæos atque gentes, id eſt, diſciplinæ noſtræ hoſtes, illos ueteris legis, quam unam probabant, teſtimonijs, has philoſophorum atque poetarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, ſententijs refellit & coarguit: in alijs Chriſtianos eorumque religionem apud Antoninum Pium Imperatorem eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatum Romanum defendit magna dicendi & libertate & copia. Nec uerò in hoc tam repræhendendi defendẽdive ſtudiũ ſequebatur, quam illos ab ingrata Deo uita & diſciplina ad gratam deducendi uoluntatem, quorum ſuperius illud itá perfecit, ut non alius plenius & aptius perfeciſſe uideatur, poſterius autem num ſuos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id eſt, num aliquos ad Chriſti religionem deduxerit, ignoro. Hoc quidem certè poſſum dicere quod ipſe ait Tryphonem Iudæum ab ipſo poſt eum ſermonem, quem cum illo aduerſus Iudæos habuerit, maxima ex illo percepta uoluptate, itá animo conſtitutum diſceſsiſſe, ut ſe ac ſodales, ſi ſæpius unà diſputare liceret, maiorem utilitatem fructumque percepturos fateretur. Hoc etiã uerisimile eſt, Antoninum Pium eiuſdẽ orationibus, quas pro noſtris dixit & ſcripſit, adductum, ſcripſiſſe ad Aſianos epiſtolã pro Chriſtianis, cum id petebat, ut de Chriſtianis ità quæreretur, ut ſi qui maleficij conuincerentur, pœnas luerent, ſi non conuincerentur, non punirentur hoc uno, quòd appellarentur Chriſtiani, ab eo, quaſi Iuſtinus perſuaſiſſet, illa epiſtola ſcriptum eſſe uideamus.

In Triphon. pa. ul.

Scripta S. Iuſt. Scripſit autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt, Sermonem, quem aduerſus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Chriſtianis apud Antoninum Pium, eiuſq; ſucceſſores & Senatum Romanum: Orationem Paræneticam ſiue Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expoſitionem fidei de recta confeſsione ſiue de ſancta eiuſdemque eſſentiæ Trinitate: Epiſtolam ad Zenam & Serenum: Quæſtiones quinque à Chriſtianis Gentibus poſitas, Gentiumque ad eas reſponſiones, & earum refutationes: Quæſtiones Gẽtium Chriſtianis poſitas de eo, quod incorporeum, eſt, de Deo & reſurrectione, Chriſtianorumque ad eas reſponſiones: Explicatione ſiue reſponſiones ad Chriſtianos de quibuſdam neceſſarijs quæſtionibus (quanquàm hic liber alterius uidetur eſſe, quoniam Irenæi & Origenis mentionem facit) & refutationes quorundam Ariſtotelis decretorum. Alios eius libros Euſebius, & poſt eum Hieronymus, Photius atque Suidas enumerant, qui ad nos non uenerunt: ueluti Elenchum, quem librum Euſebius & Photius quartum eorum, quos in Gentes ſcripſit, nominant, tertium uerò eum, qui non extat, in quo de dæmonum natura diſputat, alium etiã de Monarchia Dei, qui non uidetur is eſſe, qui extat, quemadmodũ alio loco docui: Alium quoquè, quem Pſalten inſcripſit: Alium prætereà, quem ſcripſit de Animo, ut illi dicunt. Ipſe autem in ſecunda Apologia pro Chriſtianis librum in omnes hæreſes ſe ſcripſiſſe dicit, qui etiam ad nos non uenit. Vſus eſt uehementi genere dicendi, quod ad Philoſophorum quam oratorum, ſtylum propius accedit, ſed interdum obſcura eſt illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicendum eſt.

Iuſtini libri qui nõ-dum extant

Eſt uehemẽs in Philoſophos. Cum ẽn omne genus hominum, qui à noſtra & uita & diſciplina abhorrent, acerbum ſe præſtitit, tum in philoſophos maximè, quòd, ut mihi uidetur, non ſolum ipſi religionis noſtræ hoſtes & uita & profeſſione eſſent, ſed etiam quòd & alios exemplo ſuo ac doctrina in contraria confirmarent, & ad eam noſtros, quantum in ipſis eſſet deducerent. In ijs Creſcẽtem quendam, & uita & diſciplina Cynicum, qui in noſtros falſum pro teſtimonio diceret, delegiſſe uidetur: in quem acerbitatis ſuæ oculos maximè emitteret. Nam & ſæpè cum eo de rebus decretisque religionis noſtræ diſputauit, & cum imperitum eum in rebus, quæ philoſophorum ſunt propriæ, in diſputationibus comperiſſet, nec tamen deſineret, eius uitã atq; mores apud Antoninum Pium publicè culpauit, eumque imperitum ſe diſputando oſtendiſſe dixit. Quod uerum eſſe ea eo credere debemus, quia ſe paratum eſſe tum confirmauit de ijſdem rebus in cõſpectu illorum diſputare, & niſi & ipſius interrogationes, & Creſcentis reſponſiones ad eos perlatæ eſſent. Auxit hoc ueterem Creſcentis inuidiam, qua Iuſtini æmulus flagrabat. Itaque ex eo die nunquam eius animus antè conquieſcere potuit, quàm eius ſanguine & morte ira ſatiaretur, quemadmodum Tatianus Iuſtini diſcipulus in libro, quem in Gentes ſcripſit, teſtatur. Is quidem liber erat, nondum editus. Eum enim habet amicus quidam, à quo utendum,

Creſcẽs author cædis S. Iuſtini.

dum, ſicuti pollieitus erat, accepiſſem, niſi tum, cum hæc ſcriberem, ab urbe abſuiſſet. Nec uerò mors Iuſtinum feſellit. In ea enim Apologia, quam dixi, qua ſi eam diuinare, ſe expectare profeſſus eſt, dum ab aliquo eorum, qui erãt in nomine ac gloria, aut, etiã à Creſcente, ipſe dedità opera in crucem ageretur.

MARTYRIVM SANCTORVM & Glorioſorum Chriſti Martyrum, Carpi, Papili, & ſociorum, authore Simeone Metaphraſte, qui licet affirmet paſſos eſſe 13. Octobris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quòd perantiquum Romanum, itemquè Bedæ & Vſuardi Martyrologia eos habent 13. Aprilis die.

13. Ap.

MEminiſſe eorum, qui pro Chriſto ſunt paſsi, eſt plurimum utile & condncibile. Sufficit enim uel ſola memoria, ut ad Dei amorẽ excitet animũ, & ſit uelnti quædam ala ad uirtutem, & efficiat, ut eadẽ certamina, quæ corpore martyres, mente ille ſuſtineat pro fruendis, ijs quæ ſunt illic, remunerationibus. Ex ijs ergo qui hæc martyrij peregere certamina, ualidæ quoquè eccleſiæ columnæ & fundamẽta, Carpus & Papylus noſcuntur, quorum uterque in clara quidem patria, nempe ciuitate Pergamenra, ex ualde aũt pijs natus parẽtibus, eis quoqꝫ cõueniẽtem uitæ oſtendit rationem, ueluti generoſæ cuiſdã radicis generoſum germen: adeò ut ex fructu arbor euaderet manifeſta, & ex fluento cẽſeretur fons beatus. Nam ambo quidem corpus faciebant eſſe ſolis contentum neceſſarijs, repellentes quicquid erat uarium & curioſum neceſſarijs autem tam modicè utẽtes, ut corpore quidem multum abeſſent ab angelis, inſigni autem abſtinentia, incorporei propemodum uiderentur. Hinc cum prouecti eſſent ad ſummum uirtutis, iudicati ſunt digni, quorum fidei committeretur populi præfectura. Et Carpus quidem, cum perueniſſet ad pontificatum, pietatis myſteria annunciabat ijs, qui erant Thyatiris: Papylus autem honoratus gradu Diaconatus, ſuo muneri reſpondens, adhibebat ſtudium in paribus laboribus.

Patria Carpi & Papyli.

Nota inſignẽ abſtinẽtia Sãctorũ.

Cum ergo eorum fama peruaſiſſet in omnes partes, utpotè quòd ea ſit natura uirtutis, non poſsit latere, ſed ipſam ſemper prædicet, magna multitudo ideo confluebat, & eorum fruens doctrina, lubenter accedebat ad pietatem. Sed fieri omnino nõ poterat, ut qui fuit ab initio bonorum aduerſarius, cum hæc ſic fierent, quietem ageret. Non quieuit itaque, ſed cũ inueniſſet egregios adminiſtros ſuæ malitiæ, eis perſuader, ut Sanctos accuſent apud Decium, quòd ſint & in deos impij, eos abominantes, & ſequantur uanam Chriſtianorum opinionem. Ille autem hac re grauiſsimè affectus, Valerium quendam aſſeſſorem, cum quo res omnes ſuas communicabat. (Erat autẽ amans dæmonum, & uir agreſtis emittit in Aſiam, quæ ſibi de ſanctis nunciata fuerant, ei ſignificans, & ei in illos poteſtatem permittens. Statim ergo Valerius uiam conficit quam celertimè, & poſtquàm fuit in loco, ubi ij degebant, ille quidem ſtatim deis uanis conſueta uoluit offerre ſacrificia, eiusque iuſſus mox peruaſit omnes terminos regionis Thyatirorum, ut quicunque in ea erant, nihil cunctantes uenirent in eum locum, ubi fieret ſacrificium, gratiarũ actiones ipſi quoquè dijs illius redditnri, ut qui nollet ſolum ægrotare, ſed alios quoque uellet frui eodem morbo. Hoc autem ducebat eſſe ſufficiens argumentum ſententiæ martyrum. Dicebat enim intrà ſe, quòd ſi ipſos quidem uideat communiter conuenientes cum multitudine ad ſacrificandũ, falſa apparebunt omnino, quæ dixerunt Decio. Sin minus, non eſt alia maior expectanda probatio.

Virtutis natura.

Cum ergo omnes quidem in locum conueniſſent, ut peragerent ſacrificia, ſoli autem abeſſent admirabiles duo martyres (alibi enim ſtabant, Deo preces, nempe uerum reddentes ſacrificium) ijs ſiſti iuſſis, ille ſuperbius ac elatius eos rogauit cauſam, cur ipſi abfuiſſent, deinde etiam adiecit: At ſaltem ante meos oculus pulchrè corrigatur delictum, ut accuſatoribus inuidia in caput eorum conuertatur, & uobis clarior, quàm prius, gloria oriatur. Ad hæc ſancti, qui & metu & omni claritate humana erant ſuperiores: Eſſet dedecus, ò Iudex, dixerunt, apertum, inquam, dedecus, habere bouem & aſinum, (ut eum magno dicam Eſaia) qui nos arguerent magni criminis ingrati animi. Siquidem illi quidem cognouerunt poſſeſſorem, & eum, qui ipſos alebat, nos autem quòd alamur ab ipſo, ignorare uideremur, ſi uero relicto Domino, qui falſo uocantur, deos coleremus. Hæc dixerunt, & Deus ſimul ijs, quæ dicta ſunt, eſt aſſenſus. Nam magnus irruens terremotus, conuertit in puluerem ea, quæ ab inſipientibus colebantur, ſimulacra. Et inanima quidem ſic ſe habebãt, & ita fuere diſſoluta.

Eſa. 1.

Valerio autem firma erat ac ſtabilis malitia, & quæ non poterat amoueri. Nam cũ admirari oporteret potentiam Dei ineffabilem, & deorum ſuorum magnam irridere imbecillitatem, (quod quidem feciſſet uir prudens & intelligens) ille euaſit magis temerarius, & ſuam planè oſtendit inſaniam. Sed cum uirorum nobilitatem & modeſtiam reueritus, tunc à grauiore cruciatu abſtinuiſſet, iubet eos, ferreis collaribus collis eorum impoſitis, per mediũ forum nudos circumagi. Nudi itaque ducebantur athletæ, colli uinculo grauati, & forum obibant cum infamia qui uerè erant honeſti, irriſi & ludibrio habiti, qui innumerabilibus digni erant laudibus: Iudex ergo, qui turpem hanc & infamem traductionem putabat ſanctos affecturam dedecore, & ſic eorum conſtantiam eſſe emollituram, ſtatuit mollibus eos uerbis aggredi, & ſic cuniculos agere in generoſum eorum propoſitum: &, Si uos quidem, inquit, uiderem non ferre aperta indicia generoſi ſpiritus, nequaquàm uobis darem conſilium. Licet enim, ſi uelim, uos per tormenta expugnare, inuitosque & nolentes ad noſtram conuertere religionem. Sed cum & uultus, & morum moderatio ſignificetur ueſtri animi libertatem, ſtatui fungi apud uos officio boni conſiliarij. Neque enim arbitror uos latere, quòd longo ab hinc tempore incepta, quę dijs immortalibus exhibetur, gloria & honor, manet uſque in hodiernum diem, non apud nos ſolos, qui Grecam linguam nouimus, ſed etiam apud ipſos barbaros. Per hanc ergo religionem uidere licet ciuitates bonis regi legibus, hoſtiũ deprimi ſupercilium, pacemque uigere. Vndenã aũt reges, & principes, multi quidem etiam prius, nunc autem Romanorum, ad tantam gloriam peruenere, ut gentes quidem & ciuitates euerterent, in poteſtatẽ aũt omnes redigerent aduerſarios? Si ergo in doctorũ ſermonibus inducti eſtis ad hanc à ratione alienam, & quæ nuper apparuit, Chriſtianorum opinionẽ, nõ ualdè repræhẽdo. Hoc tãtũ dico eſſe ſimplicitatis. At uos nunc tãdẽ reſipiſcentes, & ad uos redeũtes, conuertimini ad id, quod eſt melius, ut & dij ſint

Terra motus ingens.

Nudi circũaguntur ſancti martyres.

uobis

uobis propitij, & pluribus bonis, quæ ſunt apud nos, fruamini, & Imperatoris in benefaciendo munificētiam ſic uobis concilietis. Sin autem in prioribus omnino perſtiteritis, à tot bonis excidetis, ſed & nos quoque aſperiores (quod abſit) uobis neceſſe erit omnino experiri.

Hæc poſtquàm audiuerunt martyres, oculis in cælum ſublatis, cum ſe Chriſti ſignaculo munijſſent: Vſideris, dixerunt, nos, tanquā aliquos ſimpliciores, nō tardè, ſed facilè putare poſſe conuertere ad diſcendā impietatem. Sed ſcias te non incidiſſe in uiros puſilli & abiecti animi, non per hoc, quod pro Chriſto ſuſcipitur certamen, & noſtram ab ineunte ætate in pietate exercitationem. Non enim propter temporis antiquitatem, honore dignam dixerim ueſtram religionem. Neque enim ſiquid eſt antiquum, eſt id etiam honore dignum, quandoquidem uetus quidē eſt omnino etiam uitium, ſed non etiam propter tēpus dignum eſt quod honoretur. Non ergo conſiderandum, an antiqua ſit ueſtra religio, ſed hoc ipſum, an ea oporteat admittere, quam nos quidem conſuluerimus declinare, & de medio tollere pro uiribus, quæ tam horribilem ignis gehennam recondit & reſeruat ijs, qui ipſam diligunt. In ſumma autem, ſi uelis accuratè attendere, inuenies omnino tu quoquè eos qui apud uos coluntur, deos, nihil aliud eſſe, quā opera manuum hominum inanima & ſurda, quæ nihil omnino, non modo alijs, ſed ne ſibi quidem ipſis, poſsint opis afferre. Si ergo homo quidem eſt Dei opus, ut qui ab eo ſit effictus, quæ uos autem ſimulacra adoratis, ſunt opera manus humanæ, quomodò quis, niſi fuerit planè nullo ſenſu præditus, & planè bos & aſinus ijs quæ ipſe eſt fabricatus, honorem tribuerit? cum oporteret illa magis ſuos honorare opifices, ſi quis ineſſet eis ſenſus? Quoniam ergò confeſſus es nos eſſe intelligentes, & ſcis, ꝙ homo, qui eſt ſanæ mentis, nunquàm ueritati id, quod eſt falſum, prætulerit, aduerte animū, & de eo, qui uerè eſt opifex uniuerſorum, diſce à ueridicis labris.

Deus ſuapte natura non poteſt circunſcribi, eſt enim eiuſmodi, ut in eum non cadat omnino circunſcriptio, & ſuperat omnem, quæ in tempore ſuſcipitur, cogitationem. Nanque temporum non ſubijcitur tempori. Quamobrem nec cœpit quidem eſſe. Omnia autem, tam quæ ſub adſpectum cadunt, quā quæ mēte percipiuntur, ad hoc, quòd ſint produxit. Homo ergo cum eſſet à Deo effictus, & ei eſſet tributum, ut habitaret paradiſum, & ad maioris profectus exercitationem accepiſſet mandatum, inuidia diaboli affectus morbo inobedientiæ, non poſſe interire, permutauit interitu, & cum carnis ſubijſſet uoluntatem, fuit ſubiectus morti. Cæterum pater inuidiæ non fuit contentus hoc ſolo lapſu eius cui inuidebat, ſed etiam ad Dei, proh dolor, obliuionem eos deduxit, qui poſteà nati ſunt ex eodem genere, ut non ſolum corporibus, ſed etiam animis mors dominaretur. Relicto itaque uerò Deo, & ad lucem ueritatis ſua ſponte claudentes oculos, cultus ſimulacrorum ſubiere tenebras. Propterea ergo idem noſtri generis opifex, qui benignis uiſceribus nos produxit ex nihilo, non ferens uidere hominem opprimi maligni tyrannide, & à paterno ſinu non exceſsit, & omnia factus, ſicut nos, præter ſolum peccatum, cruci affigitur, & moritur, à lapſu peccati nos uolens liberare. Cum ergo ſua morte noſtri lapſus authorem deiecisset, ipſe & in cælos aſcendit, è quibus deſcenderat, & nos illuc uocat, ut qui nobis ad ſe aſcenſū oſtēderit. Potéſne tu quoque tale quid oſtendere, quod à tuis dijs factum ſit, ante iā eos deos uocare pęnitet? Poſſeſsionum aūt, & pecuniarū, & honoris apud Imperatores, quæ ſunt neſtra, ut dicitis, bona, nos paruam curā gerimus, ut qui ea non tanq̄ ſtantia iudicare, ſed tanquam fugientia, rectè didicerimus à propheta, & maximè cum in Deum ipſum ſpem collocauerimus, & ab illius gloria toti pendeamus, propter quem etiam magno ac forti animo pati ſtatuimus.

Hæc cum audijſſet Valerius, & ægritudine animi fuit affectus, & igne inſaniæ incenſus. Et prorinus exuens fictam perſonam manſuetudinis, internam aperuit feritatem. Et ſanctorum quidem facultates dedit diripiendas ijs, qui accuſauerant rem, quæ ualde quidem ab illis deſpiciebatur, plurimi autem fiebat ab ijs, qui id magnum exiſtimabant, ipſos uerò agreſtibus quibuſdam equis alligatos, iuſsit quam primum agi Sardas. Atque equos quidem, cum incepiſſent currere Thyatiris, aduentāte ueſpere, Sardis uix tandem faciunt à curſu deſiſtere. Cæterum martyribus, qui in hoc acerbo cruciatu totam diem tranſegerant, nec nox tamen bonis actibus uacua remanſit, ſed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit conſumpta. Si quando autem parum ſomni caperent, eis aſsiſtentes angeli, deſeſſos recreabant, & ad tormenta moa futura faciebat animo alacriores. Poſtridiè autem partim quidem inter ſe, partim autem ijs, qui aderant, narrabant ſancti diuinam illam apparitionem, & uenturum Valerium ad eorum examinationem expectabant, perindè ac quidam ſtrenui milites certamina cupientes, & ad mortem cum gloria ſuſcipiendam, generosè & audacter intuentes. Ille autem cum perueniſſet Sardas, tunc exiſtimabat, & ſi non prius, ſe obedientiores & faciliores inuenturum martyres. Solum enim ſciebat cruciatus: Conſolationem autem undè ſciret terrena illa anima, & aliena diuina apparitione & bonitate? Cum eos autem uidiſſet uultu, quam prius, lætiores, ſpirituque confiſiores, & animo minus deiectos, deſperans ſe poſſe eos tormentis expugnare, aſſentationibus rurſus & maiorum donorum promiſsionibus aggrediebatur emollire uirorum fortium conſtantiam. Cum autem magis tentaſſet, & adhuc maiorem animaduertiſſet roboris firmitatem, proceſsit rurſus ad acerbitatem, continua mutatione, & uaria collocutione, moliens improbus uenari eam, quæ in Chriſto fundata erat, ſanctorum ſimplicitatem.

Supplicium martyrum.

Modò blanditur, modò ſæuit iudex.

Cum autem ſic quoque uinceretur, & ne parū quidē cedentes uideret martyres, ſed tāquā uulpes quędam, uiſus eſt pugnare contra leones, animi planè dubius & perplexus, alia arte eos ſuperare aggreditur & Carpum quidem & Papylum uiros fortes ac præclaros dimittit, iubens eos tutò ſeruari, admirabilē aūt Agathodorū, qui miniſtrabat martyribus, & famulorū munere fungebatur, qui ipſe quoq; iā erat perfectus martyr, & ſuo in eos amore erat ſocius eorūdē ſuppliciorū, eū, inq̄, iuſsit eatēſum, boū neruis cædi immiſericorditer, ſimul quidem ſanctos moleſtia afficere propter cruciatū eius, qui erat eiuſdē fidei, & terrefacere uolens. Vtrique ergo inter ſe contēdebāt, nēpe & iudex, qui puniebat, & martyr. Iudex quidē, ut multitudine plagarū eum expugnaret; martyr aūt plagas tā lubēter acciptēs, ut euidēs eſſet, eū hoc habere in uotis, ut duraret ſuppliciū, & nō defatigarentur tortores ferientes. Cū ergo martyricū illud corpus iā lōgo tpe cæderetur flagellis, emittebātur quidē riui ſanguinis, tanquā ex quodā fonte, ſuo aūt integumēto nudabātur uiſcera, diuellebātur muſculi à cōpagibus, & ſenſus doloris re uera magnus & acer inuadebat uirū fortē. Ille autē, perinde ac ſi nullam pateretur moleſtiam, in malis ita erat affectus, ſilentio ferens crebros ictus flagellorū, & pati propter Chriſtū, habens ſatis magnū dolorū ſolatiū.

Agathodorus cruciatur.

Mira eius tolerantia.

Cum

Reddit ſpiritũ.

Cum autē iam defeſſus quidem eſſet Valerius, defatigati aũt eſſent lictores feriendo, cũ uerò tormenta magis lætificarent, Chriſtus eũ in cęlos accerſit, athletam dignè coronaturus. Is autē & ſtatim ſpiritũ in manus eius, q uocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod inſepultum quidē fuit proiectũ, ut deuoraretur a feris, & alitibus, cũ ità iuſsiſſet Valerius. Veſpere aũt quidā ea iis, q illic ppè babitabāt, id abſcondunt in quadā ppinqua ſpelunca, ducētes hoc eſſe opus benigni & clemētis animi, aut ſic etiā diuina diſpenſante puidētia. Quidnā aũt eſt poſteà conſecutũ? Valerius Præſes, q erat re uera uerſuta & fraudulenta uulpes, lenioribus uerbis ſanctos aggreditur, timens forte, ne ipſos quoque, ſicut iam etiā Agathodorum, amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignã tali arrogantia & amentia, cum non patiniſſet, ut ſacrificaret diis immortalibus. Vos autem cum ſitis ſapientes, cur nõ adſpicitis ad id, quod eſt uobis conducibile, ſed uultis eſſe ſimiles homini uerè infelici, q p uita & gaudio ſtultè uiolentã mortē elegit? Et hæc quidē Valerius.

Iterum blanditur præſes.

Reddit ad crudelitatē

Cũ autē audiuiſſet ſanctos eum magnę accuſare ſtultitię propter hoc à ratione alienũ conſilium, ſe autē tunc cõſpiciendos planè felices ac beatos arbitrari, qñ uiolentam, quæ apud eum uidetur, Agathodori mortē imitati fuerint, relicta rurſus ementita clementia, ad ei conſuetam & gratam reuerſus eſt feritatem, & ea facit, quæ ipſam decēnt. Longè.n. profecturus, à ciuitate Sardsnorum Pergamũ uſque iubet ipſum ſequi ſanctos, & cogit eos pari paſſu pedibus currere cum equis pernicibus, ut labore curſus defatigati, quid aliud, q̃ inuiti mutarentur & pſuaderentur adorare ſimulacra? Sancti aũt, q nõ eſſet maior curſus, eam rē exiſtimabant detrahere de uoluptate. Sic quidquid ppter Chriſtum inſerebatur, nõ moleſtiã, ſed magnã potius afferebat lætitiam, ut quod eſſet eis magna demonſtratio ſui in Chriſtum deſiderij.

Pſ. 67.

Martyres diuinitus curantur.

Cum ergò in tanti curſus labore diē tranſegiſſent, atque ad dolorē uulnerũ ſuorum (ut cum diuino Dauid dicã) hoc quoq; eſſet eis additũ, ſimulq; conſecuta fuiſſet cuſtodia, & nox iam aduentaſſet, angelica quædã & diuina uirtus eis apparens, curauit eorum uulnera, & ad certamina ſuſcipienda ei maiorē indidit animi alacritatem. Cũ ergò manè ſurrexiſſet Valerius, iubebat eos ingredi ad laborē ſolũmodò, & heſternæ diei adſpiciēs afflictionē, & exiſtimās eos uix tandē portatos iter poſſe cõficere. Cũ aũt uidiſſet illos adeò ualentes & robuſtos, & uultus eorũ nõ minus lætos & alacres, q̃ eorum, qui utuntur aſsiduè lauacris, & uitam agunt umbratilem, eam rem uocabat præſtigias, qui uerè erat plenus dæmonibus: & ideò ampliorem eis adiunxit dolorem, nã eorũ membris ferro omni ex parte grauatis, iuſsit eos rurſus uiam inire. Poſtquàm autem & ipſe, & illi in loco fuere pſtituto, cum dæmonibus ſacrificaſſe Valerius, in tribunali præſidet iudiciali. Et cum beatũ Carpum ſiſti curaſſet, & fidelis alicuius amici perſonã induiſſet, & qui de ipſo erat admodum ſolicitus: Oportebat quidē, dixit, te noſtrã reuerentē lenitatē, tua ſpõte uenire ad id, quod eſt bonũ & honeſtũ, & diis ſacrificare maximis. Nunc autem, cum & ad id ſuaſionibus inciteris, & beneficio afficiaris, ut uideo, ne minimas quidē eis agis gratias: ſed negligis id, quod eſt tibi conducibile. Eccè enim hi tuæ miſerentes ſenectutis, effecerunt, ut iter perageres abſque afflictione. Ipſe autē, neſcio quomodò, & ingratus eſſe cõuinceris in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultũ deſpicis. Velis ergò nunc ſaltem annuere, & mihi credere cõſulenti ea, quæ ſunt utilia. Tuã.n. reuereor canitiem, & magno dolore afficior, & tanquã, nõ alienam, ſed meam, tuã defleo calamitatem. Sed q d agã? Scis enim, q cum adeò deſpiciar, non feram, ſi non propter meipſum, at propter deorum contumeliam.

Carpi conſtantia.

Ad hæc diuinus Carpus: Conſilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à uita ducit ad mortem, nemo, qui fuerit compos mentis, cõſiliũ, ſed idipſum, quod eſt, nominarit inſidias. Quòd ſi meam reuereris canitiē, quid impedit, quo minus tu mihi magis credas paternè conſulenti? Quòd autem tu ex me dolorem accipis, ego magis tui miſereor interitus, & apertè tuam (hoc ſciat amica ueritas) ægrè fero calamitatē, qui tales deus colas, & ſpem poſueris mendacium, ut dicam cũ diuina ſcriptura. Qui quidem quemadmodum poſſunt dij iurè reputari, cum ſint ex inanima materia, & ad hoc, quòd ſunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergò non ferens Deos ſuos a Carpo, & ſi uerum diceret, ea affectos cõtumelia, bona uerba malè eſt remuneratus. Odio enim habuit in portis repræhendentem, (ut diuinus dicit Amos) & ſanctum ſermonē eſt abbominatus. Statimque ex iuſſu eius lictorũ manus tenebant ſanctum, & uirgæ ſpineæ eum cædebant immaniter: carnesque aſsiduè laceratæ ac diſcerptę, diſpergebantur in aerem. Nec his ſatiabatur ira, ſed alij rurſus lictores, partim quidem admouebant lampades eius lateribus, partim autē inhumanè adſpergebant ſale eius uibices. Hinc riui quidem ſanguinis per ſolum ferebantur: Fibriæ autem, quæ diuellebantur, martyri grauem dolorem afferebant. Hi a defeſſum fuiſſe, etiã ſi quid inanimum ità fuiſſet cæſum: doluiſtis autem uos quoque omninò uel ſolum audientes. Sed martyr, quo magis augebatur multitudo ſuppliciorum, eo magis erat ipſe captus Dei amore, & tanquàm ex re aliqua ſuauiſsima ſe uoluptate explebat ea doloribus, donec eius uirtute defeſſus Valerius, eum tranſmiſit in carcerem.

Eſ. 28

Amos 5. S. Carpus dirè caditur.

Papylꝰ ſiſtitur.

Cum autem diuinum ſiſti curaſſet Papylũ, perindè ac ſi nunc eum primum adſpexiſſet, rogauit, quinam eſſent parentes, quænam patria, & quænam eſſet martyri ſcientia. Sanctus autem: Iam, inquit, diſcere potuiſti, me eſſe natũ ex ingenuis parentibus. Sũ uerò ortus Thyatiris, Exerceo autem medicinã, non quæ fuerit ex herbis è terra naſcentibus, ſed quę alicui à Deo data fuerit. Non enim uſque ad corpora circunſcribimus eius utilitatem, ſed etiã morbos animæ corrigimus. Tunc Iudex: Non hæc, inquit, fieri potuerint ſine exercitatione eorum, quæ ſcripta ſunt à Galeno & Hippocrate, qui acceperunt à diis ſummam illius ſcientiæ. Papylus autem: Galenus quidē, inquit, & Hippocrates, & qui illorum artem exercēt, tunc aliquem curauerint, quando gratiam ſuæ benignitatis meus quoque Chriſtus præbuerit. Sin minus, perit eis ſtudium, nihil commodi conſequens ex ſua in arte exercitatione. Quos autē deos nominas, cum nec ſibi quidem poſsint aliquid prodeſſe, quomodò ij curam geſſerint aliorum ſanitatis? Quòd ſi etiam uelis rem ipſam uerè intelligere, eum, qui propter te ſedet, altero, ut uides, oculo orbum, faciant uiſum recuperare, & poſteà nihil dicam. Fuerit autem quiſpiam, ait Valerius, qui eũ poſsit ſanare? Nõ hoc ſolum, inquit ſanctus, ſed omnes etiam alios morbos & affectiones inſanabiles facilè curauerit, qui Chriſtum omni morbo medentē inuocauerit. Dixit autē Valerius: Videamus in præſentia id, quod dicis. Nõ ego, inquit Papylus, aggrediar primus. Vereor.n. nè cum ipſe omnia adulteres, miraculum adſcribas dæmonibus. Sed tui primum inuocent quem uelint tuorum deorum, & tunc ego quoque oſtendã Chriſti mei uirtutem.

Tunc cum quoſdã deorũ cultores & ſacrificos ad-

duxiſſet Valerius, iuſsit ſuos inuocare deos, nullam, quæ ad hunc faciat, omittentes artem, nec induſtriã, nec rationem. Illi autem, alius aliò accedentes, hic quidem Apollinem, ille autem Aeſculapium, alius deindè alium inuocabat ex diis adulterinis, impotentes in te, quę fieri non poterat, quòd ad homines attinet, inuocantes. Eratq; res ualdè ridicula, & plena dedecore. Quid enim de uiuentibus, magnus inquit Eſaias, ſciſcitabuntur mortuos? Totus ergò dies præteriit, & illi quidem rogabant, ſupplicabant, ſacrificabant, rebus illis uanis perpetuò aſsidebant. Surda autem, ſurda erant: & ei, qui ex parte cæcutiebat, nullũ erat auxilium ab iis, qui erant cæci penitus. Quid ergò Chriſti ſeruus? Simul cum carnis oculis animæ quoq; oculos ad cælũ tollens, ad miſericordiam ſuũ inuocabat Dominum. Deindè quid? Crucis ſignum immittit oculis, manu tangit, & tactum lux eſt conſecuta, & extinctus oculus facilius eſt apertus, quàm ſi ſomno fuiſſet opertus, &, quod maius eſt, eius, qui beneficio affectus fuerat, animę quoque ablata eſt cęcitas, eratque credens, & ueram lucem intuebatur, quæ illuminat omnem hominem uenientẽ in hunc mundũ: & ſimul etiam magna hominum multitudo deducta eſt miraculo ad agnitionem ueritatis. Quẽ non hæc mutaſſent, & effeciſſent quærere & diſcere, quiſnam is ſit, qui tanta eſt uirtute præditus? Sed & ſi omnes, nequaquàm quidem certè Valerium, immo eum etiam ſeipſo fecerunt longè ſæuiorem, perindè acſi delectaretur errore, & nequaquàm ſuſtineret aperiri ueritatem. Vndè etiam cum eius martyrem ſublimem ſupra lignũ ſuſtuliſſe, uerberat acerbiſsimè, tales ei reddens remunerationes pro beneficio, quo eius affecerat aſſeſſorem.

Et flagellis quidẽ cædebatur pulchrũ illud corpus: Papylum autem non hoc malè habebat, ſed quòd nõ grauiora infligerentur tormenta, ægrè ferebat: quomodò contrà Valerius, uicta uidens ſua tormenta à martyris animi magnitudine, dolebat, & acerbè tolerabat. Adiecit itaque etiã alia: & ignem accendit eius lateribus: & iubet eum appeti lapidibus. Sed nec aduerſus ignẽ ſe geſsit martyr ignauè: & lapides ueluti reuerti corpus, quod ſic pro Chriſto torquebatur, aliò quidem iaciebantur, nequaquàm autem in ipſum ferebantur. Cum ergò iam defeſſus eſſet Valerius, nec iam haberet, quod ſanctis inferret ad ſupplíciũ, dabat tempus uibicibus, reputans fortaſsè, ꝙ ſi parum dimiſſi ſic fuerint martyres, inflammati iã uibices eos grauioribus afficerent doloribus, & ſic redderent molliores ad futuram quæſtionem. Sed ij cum propè haberent medicum, propter quem plagas lubenter accipiebant, non ſolum à doloribus, ſed etiam à uulneribus liberati ſunt ſimul cum cicatricibus, ne ullũ quidem in ſe eorum ferentes ueſtigium. Quarè ſeipſum imprudens feriebat Valerius, non martyres. Quo enim illi magis leuabantur laboribus, eo magis cor eius cædebatur: itaque, perindè ac ignis, eum accendebat.

Breue tempus interceſsit, & rurſus ille quidẽ præſidet in excelſo tribunali, torno & cædem ſpirante adſpectu intuens, & per animæ ſpeculum oculos, internã oſtendens acerbitatem, & nec pluribus quidẽ ſui præbens adeundi copiam: illum autem tantum circunſiſtunt, quicunque erant miniſtri eius arrogantiæ. Introducuntur autẽ uiri præclari, uel potius ingrediuntur prõpto & alacri animo. Diceres eos uocari ad cõuiniũ, non autẽ ad certamen. Et ille quidẽ uidebatur, uel ante minas, eos eſſe territurus ipſo ſolo aſpectu: & interrogabat, ſententiæ martyrum faciens periculum: & uiſione appræhendebat eorum mutationem. Tantum uerò aberat, ut illi ità eſſent affecti, ut etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda ſententia, & quòd non citò morerentur, ualdè ægrè ferrent: Cur, dicentes, & tibi, & famulis exhibes moleſtiam, nos quidem ſæpè adducens, poſtremæ autem ſemper parcens ſententiæ, ſperans fortaſſè fore, ut nos pœniteat, & perſuadeas, ut à Chriſto deficiamus & ueritate? Quod quidem tunc aſpexeris, cum uideris nos æquè ac deos tuos, nullo ſenſu præditos & ſurdos. Hæc cum primum dixiſſent, murices quidem ferrei diſpergebantur in terra: præclari autem uiri in eos nudi iaciebantur, & ſupini ſuper eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbiſsima, cũ uel ſolum ſubiicitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deus ſuos neglexit famulos, ſed ſtatim (oportet enim rurſus aliquid dicere ex diuina ſcriptura) aſcendit inſpirans in faciem eorũ, & eos liberans ea afflictione. Et protinus euanuerunt murices: & conſeruati ſunt ipſi illæſi à malis. Hoc planè iudicem accẽdit ad furorem: & nouaculæ adeò crudeliter martyrũ latera laniabant, ut utraque pars rurſus egrederetur naturales limites, nempe & lictores in puniendo immiſericorditer, & ſancti in forti animo tolerandis moleſtiis.

Immaniter cruciantur.

Poſt hęc rurſus cõgregat beſtias crudeliſsimas, & ſanctis theatrum conſtituit, & ipſe ſedet ſpectator. Et cum in medium adduxiſſet martyres, in eos immittit urſam: & cum putaſſet, ſimul atquè fuiſſent immiſſi, fore, ut uirorum præclarorũ corpora diſcerperet, uidit potius naturam animalium ratione carentium, admirabiliter docentem intelligentiã eos, qui ſunt participes rationis. Vrſa .n. ueluti reuerita ſpecioſos eorum pedes, & pacem uerè annunciantes, nõ ſolum nihil noxium, nec agreſte fecit, nec, ut ſemel dicam, belluinum: ſed ad eorum pedes procidit, & amicè eſt amplexa. Nec hoc quidem ſufficit inſipienti ad dandam ei intelligentiam. Sed leo quoque protinus immittitur: qui ipſe ſimiliter, atquè urſa, diuinis obediebat nutibus, iis, qui pro cõmuni Domino grauia patiebantur, nihil omninò uolens mali facere. Valerius autem, tãquàm ipſe ſeipſum conans ſuperare in ſcelere, in lacum quendam noua calce & recens extincta, uel, ut melius dicam, accenſa refertum, iubet ſanctos immitti, & in eo degere tres totos dies, tali modo inuictos moliens uincere impius. Sed fruſtrà laborabat, aduerſus uerum Deũ depugnans. Nam diuina quædam gratia, & uirtus Chriſti aderat martyribus, qui propter ipſum erant in lacu, hebetans quidem calcis operationẽ, à malo aũt illæſos ſeruãs athletas.

Vrſa mãſueſcit

Itẽ leo

Valerius autem quo maiorem gratiam uidebat apparére in ſanctis, eo magis iracundia feruebat ipſe iuueniliter, contendens ſtultus uel Deo eſſe fortior. Crepitis itaque ferreis, longis fibulis confixis, iubet calceari pedes martyrum, & calceatos illos ſic currere, ut ſaltem uiderentur uicti in hoc certamine. Sed rurſus quoquè laborauit temerè. Quo enim magis noua excogitabat, eo magis diuina uirtus adumbrabat ſanctos, & iis, quæ inferebantur, reddebat ſuperiores, & aduerſus aſpera & grauia efficiebat robuſtiores. Ille autem adhuc eos tentabat à ſua traducere ſentẽtia, quibus ſic apertè diuina opem ferebat gratia. & uolebat eos ſacrificare rebus abominandis: adeò emotæ mẽtis erat impius. Cũ ergò neſciret q̃d ageret, pudore iam affectus, & apertè ſuperatus, accendit fornacem, quæ multa alebatur materia: & in medium eius iniicit martyres. Illa autem protinus fuit extincta, & refrigerabat ſanctos. Quo quidem tẽpore honeſtiſsima quoq; Agathonica, quæ erat uerè ſoror martyris, diuini, inquam, Papyli, & flãma cũ eis intrauit, & certaminum, ſicut etiam coronarum fuit particeps. Rurſus ergò redierunt in cuſtodiam

Agathonica ſoror Papyli.

& rurſus

& rurſus uocabant hymnis ad Deum & precibus.

Cum autem dubius eſſet animi iudex, nec ullum inueniret exitũ, uix tandèm eos condemnat, ut uitã finirent gladio. Ducebantur ergò martyres gaudio pleni ad locum conſummationis, cum nec præclara quidẽ Agathonica ab eis abſcedere ſuſtinuiſſet. Deindè cum ſanctas manus ad Deũ ſuſtuliſſent, non pro ſe ſolum preces fundebant, ſed etiam orabant, ut ſui occiſores ab errore liberarentur, & conuerterentur ad pietatem. Sic gratiam ſuis referebãt inimici, eius, qui bonus eſt, diſcipuli, occiſoribus ſuis præcantes ueniam eius, quod erat admiſſuri, facinoris: quibus alioqui ipſi magnam habebant gratiã, ꝙ per eos migrarent ad eum, quem deſiderabant. Cum precati quoque eſſent ea, quæ erant omnibus utilia, eis capita fuerunt amputata tertiodecimo menſis Octobris. Precioſa autem eorum reliquias, quæ abiectè & contemptim iacebant, Chriſtianorũ manus cum ſuſtuliſſent, cũ lampadibus ſimul & hymnis in loco inſigni preclarè depoſuerunt, opes Chriſtianis inuiolabiles, malignis ſpiritibus flagellum terribile, & rorem omnibus ægrotantibus & certam medelam: ad gloriam Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti: quem decet honor & potentia, cum ſanctiſſimo & uiuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorũ. Amen.

Plectũtur capite.

Nota de reliquiis.

VITA S. MARTII ABBATIS, authore S. Gregorio Turonen. Epiſcopo, de uita Patrum. cap. 14.

13. Aprilis.

MAgnum nobis diuina pietas largita eſt beneficium, cum delictis noſtris fieri præcepit de remiſſione refugium, ſi negligentibus ignoſcamus, ſi indulgeamus lædentibus, ſi odientibus nos econtrariò commodum benedictionis impertiamus, dicẽte Domino Ieſu Chriſto: Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & orate pro calumniantibus, & perſequentibus uos, ut ſitis filij patris ueſtri, qui in cælis eſt. Eccè ꝙ̃ magnum theſaurum congregat contemptus iræ, reconciliatio damnati, remiſſio iudicati. Filium te Dei patris facit, cohæredem Chriſti adſcribit, cęleſtibus regnis habitatorem ſtatuit. Vndè manifeſtũ eſt oblita delicta eius in cœlo, qui delinquenti beneficium ueniæ impetitur in ſeculo. Sic enim Dominici oris ſententia prolata teſtatur: Si, inquit, dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & pater ueſter cæleſtis peccata ueſtra. Cum uerò ſupplices famulos docet orare, ait: Sic enim dicetis ad patrẽ: Dimitte nobis debita noſtra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Matt. 5.

Matt. 6.

Ibidẽ.

Igitur ſanctus Martius, beatus Abbas, ſanctitate præclarus, diuinis eruditus ſtudiis, huius ſententiæ bonum retinuit corde, ut libenter dimitteret delinquenti, & non ſolum ignouit noxam, uerumetiam, munere præbuit gratiam, nè in aliquo uilem redderet culpati perſonam. Sed antè de conuerſatione eius pauca locuturi ſumus, priuſquàm ad huius beneficium accedamus.

Beatiſſimus hic Martius, Aruernæ urbis Abbas, eiuſdem territorij fuiſſe incola fertur: & à pueritia ſua religioſam agens uitam, totum ſe Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in eleemoſynis, promptus in uigiliis, in orationibus ualdè deuotus, totis uiribus luxuriam abſtinentiæ freno ac parcitatis agone coercens, nè ſibi aliquid ſubrepere poſſet. Non immeritò Martius uocitatus, qui fortiter ac ſtrenuè pullulantes actionum mortalium cogitationes, gladio ſpiritus ſancti in ipſo dimicationis exordio ſuccidebat, non ſurdus auditor exhortationis: Accingite uos armatura Dei, & gladio ſpiritus ſancti, ut poſſitis ignita diaboli tela contemnere. Cumque ad ætatis legitimæ perfectionem ueniſſet, & tanquàm ſidus egregium in illa urbe fulgeret, adhuc aliquid ſibi deeſſe putans, haud procul ab ea ſeceſſit, acceptoque ſarculo, montem lapideum cædere cœpit: in quo cellas ſculpens, habitacula ſibi paruula fecit, ſcilicet ut arctius ſobrietatis catena cõſtrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumque holocauſtomata ſuper cordis mundi altare proferret, recolens Dominum dixiſſe per Euangelium: Intra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum: & pater tuus, qui uidet in abſcondito, reddet tibi. Sciebat eum angelicæ ſibi uiſitationis conſolationem adfore, ſi ſe ab humanis adſpectibus longius amouiſſet.

Virtutes S. Martij.

Ephe. 6.

Matt. 6.

In hac ergò rupe cauati mõtis, habitationi res neceſſarias præparabat, formans in antro ex ipſo lapide ſcamnum & cellulam ſiue lectulum, in quo poſt laborem multum feſſo corpuſculo requiẽ indulgeret. Sed erant hæc immobilia, quia ex ipſo lapide inciſæ maſſæ ipſi petrę inhærebant. Nihil autem ſuper eam, cum quieſceret, ſternebat, ſed tantum cum ueſtimẽto, quo indutus erat, decumbebat, non alios habens tapetes, plumellas, aut ſtragula, quo hæc operirẽtur: nihil enim habebat proprium, niſi Dei cultũ, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuotorum largitio miniſtrabat. Denique æternus Dominus, qui iugiter glorificat ſanctos ſuos, cœpit cæleſte famuli meritum terrigenis declarare, uel qualis eſſet cultor ſuæ diuinitatis oſtendere, dum ei curationum gratiam dignatus eſt impertire. Nam dæmones de obſeſſis corporibus in nomine Ieſu Chriſti uerbo fugabat: uenenum malæ puſtulæ Crucis ſignaculo opprimebat, quartanis, tertianisve febribus infuſo benedicti olei liquore medebatur, & multa alia beneficia populis, annuente largitore bonorum omnium, tribuebat.

Durũ ſtratũ S. uiri.

Efficacia crucis, & olei benedicti.

Ad tanti uiri famam cœperunt quidam ad eũ confluere, gaudentes eius inſtrui diſciplinis. Quid plura? Colligit uiros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantãque aduerſus ſuſtinendarum iniuriarum tela ſumpſerat bonitatem, ut putares eum lorica dulcedinis eſſe uallatum. Erat autem monachis hortus diuerſorum olerũ copia ingẽti refertus, arborumque & fructuũ, amœnus uiſui, & fertilitate iucundus: ſub quarum arborum umbraculo, ſuſurrantibus aure ſibilo foliis, beatus ſenex plerunque ſedebat. Quidam autem imprudens, & ſine timore Dei, gulæ circunſcriptus deſiderio, effracta ſepe horti, furtiuo eſt ingreſſus aſcenſu, ſicut Dominus exprobrat in Euangelio. Quia qui non intrat per ianuam, hic fur eſt & latro. Porrò autẽ erat noctis tempus: (nec enim poterant hæc niſi in nocte perpetrari: quia omnis, qui malè agit, odit lucem.) Hic igitur collectis oleribus, cepiſque & aliis, atq; pomis, oneratus faſce fraudis iniquæ, ad aditũ, quo ingreſſus fuerat, pergit, ſed nequaꝗ̃ reperit exitũ. Grauata onere conſcientia terretur, & inter laborum ponderũ alta ſuſpiria ducit, ſuſtentatur interdum ſuper columnas arborum. Circuit iterumque omnem ambitum horti, & non modò oſtium non reperit, uerumetiam nec ipſum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingreſſum. Torquetur uerò, duplici cruciatus dolore, nè aut teneatur à monachis, aut à iudice capiatur. Inter hos cogitationũ faces nox ei elongatur, iubarq; lucis deſideratæ non

Iohã. 10.

Iohan. 3.

Fur diuinitus punitũ.

redditur. Abbas uerò in pſallentio noctem ducit, &, ut credo, reuelanre Deo, quæ gerebantur, agnoſcit. Etenim albeſcente iam pnlo, uncat præpnſitũ, dicẽs: Accurre uelocius ad hortum: bos enim petulcus ingreſſus eſt in eum, ſed nihil læſit ex eo. Accede nunc, & impoſitis neceſſariis, dimitte eum, ſic enim legitur: Boui trituranti os non colligabis. Præpoſitus uerò nõ intelligens quæ narrauit, abiit ut impleret iuſſionem. Quem cum uidiſſet homo appropinquanrẽ, proiectis in terram, quæ ſumpſerat, fugere cœpit, ac inter ſpinas & rubos caput immergit, & iu mndum porcorum aditum, undè egrederetur, conatur aperire. Quem monachus apptæhendens, ait: Nè timeas fili, quia ſenior noſter miſit me, ut ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quæ ille proiecerat, tam poma quàm nlera, impoſuit humeris eius, & aperto oſtin, dimiſit eum, dicens: Vade in pace, & ne ultrà repetas, quæ ignauia comitante geſsiſti.

Ipſe quoque ſacerdos, uelur iubar ueri luminis in orbe reſplendens, infirmitatum morbida, uirtutum eſficacia pellebat aſsiduè. Niuardus quidam diurna febre detentus, dum aquas æſtuans ab ardore haurit aſsiduè, ab hydrnpe intumuit, ità ut tam uenter, q̃ ſtomachus, in mndum ueſicæ cernererur extenſus. In deſperatione ergò pro tali infirmitate poſitus, deferri ſe ad ſanctum beneficio plauſtri depoſcit. Deniquè eleuatur à lectulo, imponitur ſuper uehiculũ, atque ad cellulam ſancti perducitur, deprecans humiliter, nt ſibi Sacerdos Dei manus imponeret. At ille proſtratus io oratione coram Domino, cõuerſus eſt ad infirmum, tactuque blandiſsimo eius membra contrectans, eum in contemplatione adſtantium reddidit ſanum. Nam ità fertur tumor omnis ante digitos eius aufugiſſe de corpore obſeſſo, ut nullum in eo ulterius ægritudinis remaneret indicium. Hæc autẽ à mei genitoris relatione cognoui, eò ꝙ ei fuerat hic Niuardus io amicitiæ coniunctione deuinctus. Aſſerebat autem idem, uidiſſe ſe quoque ſanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum eſſet adhuc puer quaſi ãnorũ undecim, ab illo tertianarũ ardore ſebriũ occupatur. Tunc amici appræhenſum puerum duxerunr ad uirum Dei: erat enim iam ſenex & proximus reſolutionis diei, caligabantque oculi eius. Poſita uerò manu ſuper puerum, ait, Quis eſt hic, uel cuius eſt filius? Reſponderunt: Famulus tuus eſt, nomine Florentius, Georgij qnondam filius ſenatoris. Et ille: beoedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & ſanare dignetur languores tuos. At ille oſculans manus ſuas, & gratias agens, abſceſsit ſanus. Aſſerebat autem nunquàm deinceps ſe in omni uita ſua ab hoc contagio fuiſſe pulſatum.

Ipſe iam ætate nonagenaria bono deſudans certamine, conſummato curſu uitæ, ſeruans in Deum fidem, ad illam coronam iuſtitiæ, quam retribuit Dominus, commigrauit. Dehinc cum ſnmmo hooore ablutus, digniſque ueſtimentis indutus, infra oratorium monaſterij eſt ſepultus. Quòd autem beatus eius tumulus diuinis uirtutibus illuſtretur, ipſa, quæ aſsiſtit, carerua poterit conteſtari: quæ cum infirmos mittit ad tumnlum, exemplo incolumes domum remittit. Nam cum diuerſis è partibus confluentes, deferenteſque* morborum genera, inibi capiant medicinam, frigoriticorum tamen outantia tremore membra, ſæpius ad ſoliditatem iotegram reſtaurantur, tribuente hoc Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui miraculis illoſtribus ſanctorum tumulos glorificat. Ipſi gloria in ſęcula ſęculorum, Amen.

VITA *ERMIGILDI FILII REgis Vuiſigotthorum, per D. Gregorium Papam ſcripta, lib. 3. Dialog. cap. 31.

*Hermingildi.

SIcut multorum, qui ab Hiſpaniarum partibus ueniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus rex, Linigildi regis Vuiſigotthorũ filius, ab Arriana hæreſi ad fidem catbolicam uiro reuerendiſsimo Leandro Hiſpalitano epiſcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto, prædicante conuerſus eſt. Quem pater Arrianus ut ad eandem hæreſim rediret, & præmiis ſuadere, & minis terrere conatus eſt. Cumque ille conſtantiſsimè reſponderet, nunquã ſe ueram fidem poſſe relinquere, quam ſemel agnouiſſet, iratus pater, eum priuauit regno, rebuſque expoliauit omnibus. Cumque nec ſic uirtutem mentis illius emollire ualuiſſet, in arcta illum cuſtodia concludens, collum manuſque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum deſpicere, & forti deſiderio cæleſte quærens, in ciliciis uinculatus iacens, omnipotenti Deo ad cõfortandum ſe preces effundere, tantoque ſublimius gloriam tranſeuntis mundi deſpicere, quanto & religatus agnouerat nil fuiſſe, quod potuerit auferri. Superueniente autem paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arrianũ epiſcopum miſit, ut ex eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed uir Deo deditus, Arriano epiſcopo ueniẽti exprobrauit ut debuit, eiuſque à ſe perfidiam dignis increpationibus repulit, quia etſi exterius iacebat ligatus, apud ſe tamẽ in magno mentis culmine ſtabat ſecurus. Ad ſe itaq; reuerſo epõ Arrianus pr̃ infremuit, ſtatimq; ſuos apparitores miſit, qui conſtantiſsimum confeſſorem Dei illic, ubi iacebat, occiderent, quod & factum eſt. Nam mox ut ingreſsi ſunt, ſecurim cerebro eius infigentes uitam corporis abſtulerunt: hocque in eo ualuerunt perimere, quod ipſum quoque, qui peremptus eſt, in ſe conſtiterat deſpexiſſe. Sed pro oſtendẽda uera eius gloria, ſuperna quoqne non defuere miracula. Nam cœpit in noctorno ſilentio pſalmodiæ cantus ad corpus einſdem regis & martyris audiri, atque ideo ueraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt, quod illic nocturno tempore accenſæ lãpades apparebant, unde & factum eſt, quatenus corpus illius, ut uidelicet martyris, iure à cunctis fidelibus uenerari debuiſſet. Parer uerò perfidus & parricida, cõmotus pęnitentia, hoc feciſſe ſe doluit, nec tñ uſq; ad obtinendã ſalutẽ pertimuit. Nã quia uera eſſet catholica fides, agnouit. Sed gẽtes ſuæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine, ad extrema perductus eſt, & Leandro epiſcopo, quẽ prius uehementer afflixerat, *Richardum regem filium ſuum, quem in ſua hæreſi reliquerat: commendare curauit, ut in ipſo quoque talia faceret, qualia, & in fratre ſuis exhortationibus feciſſet. Qua commendatione expleta, defunctus eſt.

Poſt cuius mortem Richardus rex non patrẽ perfidum, ſed fratrem martyrem ſequens, ab Arrianæ hæreſeos prauitate conuerſus eſt. Totam quoque Vuiſigotthorum gentem ità ad ueram perduxit fidem, ut nullum in ſno regno militare permitterer, qui regni Dei hoſtis exiſtere per hæreticam prauitatẽ non timeret. Nec mirũ, ꝙ ueræ fidei prædicator factus eſt, frater eſt martyris: cui* hũc quoq; merita adiuuãt, ut ad omni-

Mittitur in carcerem S. Hermengildus.

Perimitur in carcere.

*Recharedum

Recharedus rex ex Arriano fit Catholicus.

ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re conſiderandum nobis eſt, quia totum hoc agi nequaquàm poſſet, ſi Ermigildus rex pro ueritate mortuus non fuiſſet. Nam, ſicut ſcriptum eſt, Niſi granū frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, *Ioh. 12* ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert: hoc fieri uidemus in membris, quod factum ſcimus in capite. In Vuiſigotthorum etenim gentes unus mortuus eſt, ut multi uiuerent: & dum unum granum fideliter cadit, ad obtinendam fidem animarum ſeges multa ſurrexit.

VITA ET PASSIO SANCTORUM decem & octo martyrum Cæſarauguſtanorum, per Aurelium Prudentium conſcripta in Periſtepheno.

16. April.

Quantum præſidij ſit urbibus in reliquiis ſanctorū.

BIs nouē noſter populus ſub uno
Martyrū ſeruat cineres ſepulcro:
Cæſarauguſtā uocitamus urbē,
Res cui tanta eſt.
Plena magnorū domus angelorū
Nō timet mundi fragilis ruinā,
Tot ſinu geſtās ſimul offerenda
Munera Chriſto.
Cùm Deus dextra quatiens coruſcam
Nube ſubnixus ueniet rubente,
Gentibus iuſtam poſiturus æquo
Pondere libram.
Orbe de magno caput excitata
Obuiàm Chriſto properanter ibit.
Ciuitas omnis, pretioſa portans
Dona caniſtris.
Cyprianus. Afra Carthago tua promet oſſa
Ore facundo Cypriane doctor.
Aciſclus, et Zoellus Corduba Aciſclum dabit & Zoellum,
Treſque coronas.
Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Fructuoſus. Tarraco, intexit cui Fructuoſus
Sutile uinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt:
Emicant iuxtà lapides gemelli:
Ardet & ſplendor parilis duorum
Igne corruſco.
Parua Felicis decus exhibebit
Felix Artubus ſanctis locuples Gerunda
Noſtra geſtabit Calagurris ambos,
Quos ueneramur.
Cucuſates. Barcinon claro Cucuſate freta,
Surget, & Paulo ſpecioſa Narbo:
Teque præpollens Arelas habebit
Sancte Geneſi.
Geneſius. Luſitanorum caput oppidorum
Vrbs, adoratæ cineres puellæ
Eulalia. Obuiàm Chriſto rapiens, ad aram
Porriget ipſam.
Sanguinem Iuſti, cui Paſtor hæret,
Iuſtus. Paſtor. Ferculum duplex, geminumque donum
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.
Caſsianus. Ingeret Tingis ſua Caſsianum,
Feſta Maſſylum monumenta regum,
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Chriſti.
Singulis paucę, tribus aut duobus,
Forſan & quinis aliquæ placebunt
Teſtibus Chriſti, prius hoſtiarum
Pignore functæ.

Tu decem ſanctos reuehes & octo
Cæſarauguſta ſtudioſa Chriſti,
Vertice flauis oleis reuincta
Pacis honore.
Sola in occurſum numeroſiores
Martyrum * turbas Domino paraſti: ** turmas.*
Sola prædiues pietate, * multa ** multa.*
Luce frueris.
Vix parens orbis populoſa Pœni,
Ipſa uix Roma, in ſolio locata,
Te decus noſtrum ſuperare in iſto
Munera digna eſt.
Omnibus portis ſacer immolatus
Sanguis, excluſit genus inuidorum
Dæmonum: & nigras pepulit tenebras
Vrbe piata.
Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulſa nam peſtis populum refugit:
Chriſtus in totis habitat plateis,
Chriſtus ubique eſt.
Martyrum credas patriam coronis
Debitas ſacris, chorus undè ſurgens
Tendit in cælum niueus togatæ
Nobilitatis.
Indè, Vincenti, tua palma nata eſt: *Vincentius.*
Clerus hic tantum peperit triumphum, *Valerius epiſcopus*
Hic ſacerdotum domus infulata
Valeriorum.
Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo uexatum tremefecit orbem,
Triſtior templum rabies in iſtud
Intulit iras.
Nec furor quiſquam ſine laude noſtrum
Ceſsit, aut clari uacuus cruoris:
Martyrum ſemper numerus ſub omni
Grandine creuit.
Nónne, Vincenti, peregrè necandus
Martyr, his terris tenui notaſti
Sanguinis rore ſpeciem futuri
Morte propinqua?
Hoc colunt ciues: uelut ipſa membra
Cæſpes includat ſuus, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris oſſa.
Noſter eſt, quamuis procul hinc in urbe
Paſſus ignota, dederit ſepulcro
Gloriam uictor, prope littus altæ
Fortè Sagunti.
Noſter & noſtra puer in paleſtra
Arte uirtutis, fideique oliuo
Vnctus, horrendum didicit domare
Viribus hoſtem.
Nouerat templo celebres in iſto
Octies partas deciesque palmas:
Laureis doctus patrijs, eadem
Laude cucurrit.
Hic & Encrate recubant tuarum *Encrate uirgo.*
Oſſa uirtutum: quibus efferati
Spiritum mundi uiolenta uirgo
Dedecoraſti.
Martyrum nulli, remanente uita,
Contigit terris habitare noſtris:
Sola tu morti propriæ ſuperſtes
Viuis in orbe.
Viuis, ac pœnæ ſeriem retexis,
Carnis & cæſæ ſpolium retentans,
Tetra quàm ſulcos habeant amaros
Vulnera, narras.
Barbarus tortor latus omne carpſit,
Sanguis impenſus, lacerata membra,

Pectus abſciſſa patuit papilla
Corde ſub ipſo.
Iam minus mortis precium peractæ eſt,
Quæ uenenatos abolens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
** ſoporo.* Fine * ſupremo.
Cruda te longum tenuit* cicatrix:
E diù uenis dolor hæſit ardens:
** tenuit* Dum putreſcentes * tenuat medullas
Tabidus humor.
Inuidus quanuis obitum ſupremum
Perſecutoris gladius negarit,
Plena te martyr tamen, ut peremptam,
Pœna coronat.
Vidimus partem iecoris reuulſam,
Vngulis longè iacuiſſe preſsis:
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque uiua.
Hunc nouum noſtræ titulum fruendum
Cęſaraugustæ dedit ipſe Chriſtus:
** Tumba.* Iu gè uiuentis domus ut dicata
Matyris eſſet.
Ergò ter ſenis ſacra candidatis
Nomina 18. ſanctorũ martyrum. Diues Optato ſimul & Luperco,
Perge conſcriptum tibimet ſenatum
Pangere pſalmis.
Ede Succeſſum, cane Martialem,
Mors & Vrbani tibi concinatur,
Iuliam cantus reſonet, ſimulque
Quintilianum.
Publicum pandat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cæcilianus.
Quantus Euenti tua bella ſanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue:
Cum tuos uiuax recolat triumphos
Laus Apodemi.
Quatuor poſthinc ſupereſt uirorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat uocatos
Priſca uetuſtas.
Carminis leges amor aureorum
Nominum parui facit: & loquendi
Cura de ſanctis, * ocioſa non eſt
** uitioſa.* Nec rudis unquàm.
Plenus eſt artis modus, annotatas
Nominum formas recitare Chriſto:
Quas tenet cæli liber, explicandus.
Tempore iuſto.
Octo tunc ſanctos recolet, decemque
Angelus coram patre filioque,
Vrbis unius regimen tenentes
Iure ſepulcri.
Quin ad antiquum numerum trahentur
Viua poſt pœnæ ſpecimen puella,
Morsque Vincenti, cui ſanguis hinc eſt,
Fons & honoris.
Additis Gaio (nec enim ſilendi)
Teque Cremeoti, quibus incruentum
Ferre prouenit decus ex ſecundo
Laudis agone.
Ambo confeſsi Dominum, ſteterunt
Acriter contra fremitum latronum:
Ambo guſtarunt leniter ſaporem
Martyriorum.
Sancti in cælis orant pro nobis Hæc ſub altari ſita ſempiterno,
Lapſibus noſtris ueniam precatur
Turba, quam ſeruat procerum creatrix
Purpureorum.

Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum ſulcos, quibus eſt operta
Spes, ut abſoluam retinaculorum
Vincla meorum.
Sterne te totam generoſa ſanctis
Ciuitas mecum tumulis: deindè
Mox reſurgentes animas & artus
Tota ſequeris. *Orat ad tumulos ſanctorum.*

VITA S. PATERNI EPISCOPI Abrincenſis, ſatis, ut apparet, fideliter, ſeu ualde obſcuro ſtylo conſcripta. Itaque in gratiam lectoris oratione aliquanto Latiniori reddita eſt per F. Laurentium Surium.

Religioſæ actiones, uirtutum incrementis cumulatæ, atque ad faſtigium ſacratę benedictionis perductæ, tum quoque miraculorum fide dignorum tranſacti temporis teſtimonio approbatæ, uiuacibus meritis nunquàm abſunt à fidei internis obtutibus, etiamſi nullis ſint literarum monumentis conſignatæ. Neque enim extrinſecus adhibitis indigent teſtimoniis, cum domeſticis ueræ gloriæ documentis fulciantur. Verumenimuerò ob aliorum utilitatẽ expedit planè etiam in ſcripta eas referri. Itaq; & nos beati Paterni antiſtitis præclarè geſta ſcribenda ſuſcepimus: confirmatur enim grex deuotus ſui paſtoris ſuffragio, quoties eius uirtutum commemoratione recreatur. Ortus eſt autem beatiſsimus Paternus apud Pictauos, Aquitaniæ oppido, & quidem ex parentibus, generis nobilitate atque etiam publica adminiſtratione conſpicuis. Sed uicit ipſe natalium ſplendorem uitæ & morum claritudine, Iulita matre iam ab annis duobus uidua, illum honeſtiſsimè educante.

16. Aprilis. Licet Vſuardus eũ habeat 23. Septẽbris, fortaſsis propter tranſlationem. S. Paterni patria. Mater.

In ipſa uerò tenera ætate, cæleſti inſpiratione permotus, religioſæ uitæ frenos ſibi ſponte iniecit, in monaſterio * Enixionenſi Dominicæ ſeruitutis iugo & habitu monaſtico ſuſcepto. Vbi ſanè non multò pòſt ab Abbate ad cellarij diſpenſationem adhibitus, in illo primo ſuæ promotionis gradu non obſcura de ſe indicia dedit, idoneum ſe fore, cui, diuina agente prouidentia, etiam pontificatus functio, & plurimarum rerum adminiſtratio quandoquè demandaretur. Volebat autem mater eius iam cœnobium ingreſſo ueſtem parare, cumque telam ordita eſſet, eamque caſu ſuper tectum repoſuiſſet, miluus eam ad ſuum nidum abſportauit, ubi poſt anni exacta ſpatia reperta eſt integra, adeo ut eius ſtamen nec imbres hyemis, nec æſtatis feruores corruperint. In ipſa adhuc adoleſcentia ad ſublimiora ſanctæ uitæ ſtudia adſpirans, cum non fideret ſibi ipſi propter ætatis teneritudinem, cum Scubilione, eiuſdem loci monacho, prius communicato conſilio, pro Chriſti amore relictis parentibus, in pago Cõſtantino (ſic enim loquitur author hiſtoriæ) unà cũ illo libenter conſtituit peregrinus degere. Itaque nihil præter Pſalterium ſecum accipientes, eò profecti ſunt. Porrò ſanctus Scubilio, licet ætate maior eſſet, uidens beatum Paternum meritis uenerabilẽ, ut illum ſibi æquaret, pallium ſuum diuiſit, eique partẽ dimidiã dedit. Ambobus uerò propter captandam ſolitudinem Inſulam quandam adire cupientibus, uir quidã nobilis & religioſus Deoque dilectus detinuit

Monaſticam uitã amplectitur.

detinuit eos apud ſe, donec ciuibus ſuis illorum aduentum indicaret: rogauitque illos, ut in fanum Siſciacum ſe reciperent, ſuiſque precibus homines erroribus implicatos, à dæmonũ cultu reuocarent. Tum uerò illi circa montis ſinum in cauernam quandam ingreſsi ſunt: cumque populus, execrabili ductus conſuetudine, in illo fano debaccharetur ſancti uiri admonebant miſeros, nè falſos deos colendo ſe æternum perderent, qui ſalutem poſſent adipiſci ſempiternam, ſi non eiuſmodi iniuria ſuum irritarent creatorem: aiebantq; rectius omnino ipſos facturos, ſi per gratiam Dei renati, ſuũ colerẽt conditorem. His auditis, homines inſani reuerendos uiros irreuerẽter cõtemnunt, ritũq; ſuo cœptũ cultũ pertinaciter proſequunt. At ſancti uiri tũ ſanctæ crucis ſigno, tũ fidei feruore armati, accedũt ad uaſa, in qbus illi miſeri pulmẽta coquebãt, ſuiſq; ea ſcipionibus euertũt: potũ quoquè effundũt, poſthabito præſentiſsimo uitæ ſuæ periculo, ut pro Chriſto fortiter dimicarẽt, parati etiam immò & appetentes pro illo obire martyrium, ſi non defuiſſet percuſſor. Eccè autem nutu diuino timore corripiuntur, qui ſanctos uiros facilè etiam trucidare potuiſſent: ſed cum ad ſuum locum ambo reuerterentur, mulier quædam in illorum contumeliam ſeſe nudauit: & repentè membris omnibus contrahitur, totoque anno uigore tabeſcente cruciatur, neruiſque debilitatis, etiam ulcere flagellatur, donec petita a ſanctis uiris uenia, illis Dominum rogantibus, ſanitati reſtituta eſt.

S. Paternus cum Scubilione degit in ſpecu. Illorũ Zelus & conſtantia.

Accidit quodam die, ut non niſi dimidius panis illis ad neceſſariam refectionem ſupereſſet. Aduenien te autem peregrino quodam, beatus Paternus humanitatis ſtudio eum illi largitus eſt, potius apud Deũ ſibi ex illo mercedem colligere uolens, quam in ſuũ eum uentrem recondere. Vbi autem ſtata edendi hora aduenit, ſanctus Scubilio rogauit eum, ut illud panis fruſtum ipſis apponeretur. Cui Paternus ait: Chriſtus, qui ſemper abundat, ſeruis ſuis eſcas ſubminiſtrabit. Tulit hoc moleſtè Scubilio, quippe qui labore defeſſus, nihil inueniret, undè uires exhauſtas reficeret. Interim non dormitabat prouidentia Dei ad ſuppeditandam eſcam ſeruis ſuis, nec eos fame diſcruciari paſſus eſt ille qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione Nam cõfeſtim Vuitheus, qui ſe primus in illorum diſciplinam tradiderat, illis ieiunantibus multa attulit munera & magnam ciborum copiam: ſicquè intra temporis ferè punctum, quod indigenti Paternus impertierat, cum grandi fœnore receperunt. Sed cum cibum caperent, non aderat aqua, qua ſitim excluderent: quæ tanto ſolet eſſe acrior, quanto eſt maior è cibo ſatietas. Mox igitur in terram proſtrati, ſupplices Chriſto, qui eſt fons uitæ indeficiens, preces offerunt, ut ipſe famulis ſuis aquã largiatur in deſerto, qui olim populo Iſraelitico è petra largiſſimas produxit undas in ſolitudine. Audiuit auris propinqua clementiſſimi Saluatoris preces ſeruorum ſuorum, tangentequè Paterno humum baculo, fons erupit: crederes te uidere Moyſen uirga percutientem petram. Eius rei fama crebreſcente, uir uenerabilis Generoſus, Abbas eorum, poſt triennij ſpatia abijt ad requirendos monachos ſuos, tam benè fugitiuos, quippe qui ad Chriſtum aufugerant. Vbi autem ad illos peruenit, didicit Paternum arduum ſanè uitæ inſtitutum ſequi, præter panem & aquam, uel olera ſale conſperſa, nihil alimentorum admittere, & nõ fœminarum duntaxat ſed etiam uirorum adſpectus declinare: ut ab hominum conſuetudine remotus, ſolicitè opperiretur uiſitationes angelicas: tantoquè plus proficeret in rerum diuinarum contemplatione, quanto minus haberet ex hominibus ſolatij. Tum præterea cognouit eum nullo unquàm cubare in lectulo, nulla lecti operimenta requirere, nunquàm ad plumas uel caput reclinare ea ueſte, qua interdiu uteretur, etiam noctu contentum eſſe: pro molli lana aſperum uſurpare cilicium, ut nec ipſa quidem nocturna quies corpori ſine moleſtia abiret, exactoque in ſanctis laboribus die, nox non ad quietem, ſed ad laborem ſuccedere uideretur. His igitur conſideratis, ut aduertit Abbas eum monaſtici canonis metas, tanquàm equum impatientem, immodico feruore excedere, impoſito quodam freni retinaculo, ad moderata eum ieiunia reuocauit, ſimulquè iuſsit, ne tam arctæ ſe daret ſolitudini, nec uirorum adſpectum & colloquia recuſaret: tum etiam cellulas inuiſeret. Simul etiam apud Leucianum epiſcopum & ciues præclarũ ei reddidit teſtimonium, bonis & honeſtis eum parẽtibus eſſe editum. Dehinc ualefaciens Paterno, Scubilionem ſecum ad monaſterium reduxit: cui tamen non multò poſt copiam fecit ad Paternum ſeſe recipiendi. Porrò Leucianus epiſcopus Paternum primò diaconum, indè presbyterum ordinauit. Ille uerò quantum ſibi ſenſerat ex illa promotione acceſſiſſe dignitatis, tanto plus ipſe ſibi cumulandis uirtutibus ueri honoris adijcere nitebatur. Tantus autem Siſciaci ex eius & Scubilionis laboribus gratiæ fructus excreuit, dum illic cæleſtia uerbi ſemina ſpargerent, ut fanum prophani cultus in pecorum ſtabula redactum ſit. Spelunca autem illa, in quam uiri illi egregij ſe abdiderant, tam ſuaues ex ſe diffudit uirtutum odores, ut permulta ex Paterno prodierint monachorum examina, nec pauca apud Conſtantienſes, Baiocenſes, Cenomanos, Abrincenſes, Rhedones in Britannia minori ab illo fundata ſint monaſteria. Claruit autem eius eximia fides multis argumentis, & ſacratam uitam miraculorum ſigna declararunt.

Paternus fit presbyter.

Siſciaci námque oblata ei fuit ancilla muta ab Oroaſte presbytero. Extendit uir ſanctus manum, ut puellæ labia aperiret: ſed cùm dentes non poſſet diducere mox oleo benedixit, eoquè maxillas eius conſignans, id effecit, ut ſonum redderent, qualem ſolent catenarum fragmenta inter ſe colliſa. Deindè etiam os eius eodem liniens oleo, ſciſcitabatur quid haberet, quòd ſic perpetuò obmuteſceret. Tum illa ſubito reſpondit uiro Dei, & undè muta fuiſſet effecta, explicauit.

Mutã ancillã curat.

Siſciaco diſceſſurus uir ſanctus ad Abrincenſes, petijt à fratre Scubilione, ut liceret ſecum auferre duos pullos columbarum, quos ipſe nutrierat. Negauit aſſenſum Scubilio, dicens ſe eius abſentis loco uel colũbas uelle retinere. Adquè Paternus: Immo uerò inquit, illius ſint columbæ, quem amplius amant. Cumquè ad monaſterium, quod indè ad decem & octo ferè milliaria aberat, perueniſſent, poſtridiè uenerabili uiro Paterno illic columbæ alacres occurrerunt, ſuum erga eum teſtantes deſiderium. Nec præter rationem eſt, quòd uirum ſpiritalem columbæ, quarum ſimplicitas etiam in ſcripturis diuinis commendatur, ſecutæ ſunt:

Apud Abrincenſes Vrſi cuiuſdã ancillæ adeò erant ui morbi contractæ manus, ut nec filia quidem è gremio poſſent diuellere. Orauit promiſera uir Dei, & cito laxatis neruis, priſtina manibus incolumitas reſtituta eſt. Id ubi fama longè latequè diuulgauit, multa Childeberti regis prece compulſus, ei Pariſijs uehiculo operto incluſus occurrit: cumquè Mileuico puer à ſerpente percuſſus, ilico è corpore abiturus uideretur, acceſſit ad eũ uir ſanctus, editoquè crucis ſigno, & olei liquore puero perfuſo, exitiale uirus tali antidoto profligauit. Quo ſanè in loco in rei geſtæ teſtimonium baſilicam in beati uiri honorem condiderunt. Vbi autem maligni ſpiritus eũ Pariſios aduen-

Cõtractas manus cuiuſdã fœmina ſanat. Signo crucis & oleo pellit

Pſal. 144. *Exod. 17.* *Num. 20.* *Fontẽ precibus è petrã* *S. Paterni uita rigida.*

tare ſen'erunt, ex obſeſsis corporibus aufugerunt, & qui febre correpti erant, incolumes euaſere, nec potuit illic durare morbus, ubi tam inſignis medicus ſua pharmaca produxit. Poſteà uerò, cum uir Dei pro pauperibus regias aures appellaret, inclytus rex Childebertus Creſcentio, ad quem publica cura ſpectabat, mandauit, ut quod B. Paternus ab ipſo exigeret, id exequi nè omitteret. Promiſit ille ſe ita facturum, ſed fidem ſefellit. Nam in Burgundiã profectus eſt, uiro ſanctiſsimo neſciente. At mox illũ diuina ultio perſecuta, oculorũ lumine priuauit, ita ut biduo erraret. Agnoſcens igitur culpam ſuam, celeriter regreſſus eſt ad hominẽ Dei, ueniamque petiit: eodẽque momento, quo ab animo iniquitas abſceſsit, oculis lux reddita eſt: factuſque ex ipſa cæcitate eruditior, ſerui Dei non diſtulit parere uoluntati, felicior effectus pulſa pectoris caligine, quàm oculorum luce reparata.

Iam ſeptuageſimum ætatis agebat annum B. Paternus, & Abbatis officio fungebatur, cum eccè Sciſsiaci in cellula, quam primò extruxerat, quieſcenti quadam nocte uiſus eſt locus ille mira claritate perfuſus: ſimul autem uiſi ſunt ad eum ingredi ſancti Epiſcopi Melanius, Leucianus & Beor, qui ad Dñm migrauerant, ipſumque ordinare antiſtitem. Hac ille uiſione obſtupuit, ſed tacitam apud ſe habere uolẽs, tamen occultare non potuit, quã poſteà ipſe rei euentus ad omnium notitiam perduxit. Nam non multum interceſsit temporis, cum decedenti Abrincenſi epiſcopo ad regis & populi preces ipſe ſucceſsit. Nec enim recuſare potuit, quod ſecreta Domini diſpenſatione ſibi imponendum iam antè præuiderat. Vbi autem id honoris adeptus eſt, talem ſe præbuit, cum in ueterum eccleſiarum inſtauratione, tum in nouarũ ædificatione, domorum etiam reparatione, & pauperum procuratione, ut eſſet in ſingulis admirabilis, & in omnibus ſingularis. Cum autem quadam uice in pago Theodiſiaco ad comitem Seuerum fœmina quædam, ciuis Rhedonẽſis, ueniſſet planè muta, ſanctoque uiro in oratorio eſſet oblata, illo pro ea preces fundente, actutũ longa rupit ſilentia, nec potuit diutius ſeruire inimico, pro qua Chriſtus eius & creator & ſaluator fuerat interpellatus.

Tertiumdecimum annum in Abrincenſi pontificatu iam agens uir ſanctus, altero Paſchatis die, cum fratres Sciſciaci inuitare cuperet, in morbum incidit, itemque ſanctus Scubilio apud Mandanenſes. Mittunt autem utrinque nuncios, mutuoque ſibi ſignificant, ut priuſquàm migrent ex hac uita, mutuo conſpectu fruantur. Nuncij in ipſo itinere ſibi fiunt obuiam, rogantque beatum Scubillionem, ut beato Paterno occurrat. Id uerò quo minus ille poſſet, ſinus quidem maris impedimento fuit, quem nocturno tempore traiicere non licuit. Verum cum a Siſciaco ferè tribus milliaribus abeſſet, eadẽ omninò hora beatus Paternus, & frater eius Scubilio reuerendus Prępoſitus, nobili triumpho, comitibus angelicis ſpiritus, animas ſuas è terris ad cæleſtia regna cum Chriſti æternum uicturas tranſmiſerunt. Cumque & Paterni exequias celebraret Lauto Epiſcopus, qui ante dies octo eius inuiſcendi cauſa eò uenerat, eiuſque ſacrum corpus ab Baſilicam deportaret: itemque Lauſcius epiſcopus S. Scubilionẽ ad baſilicam eandẽ adduceret, ambo põtifices, cõcinente pſallentium choro, præter omnẽ expectationem ſibi inuicem occurrerunt, pariterque in eodem loco conuenerunt, & uiri ſanctiſsimi, quorum funera illi antiſtites curabant, felici tranſitu locum orationis, quem ipſi extruxerant, eadẽ die ſimul occuparunt, & qui ſe in uita mutuò dilexerant, nec in morte quidem ſeparati ſunt, idque adeò, ut uno eodemque momento, uno atque eodem monumento pariter cõditi ſint: nec dubium, quin Chriſto redemptori noſtro, noſtri amantiſsimo, electi eius gratia è ſeculo, felicibus meritis illuſtres, pariter occurrerint in cælis: etiam poſt obitum beatis & mirificis operibus integrè uiuentes, & miraculis corruſcãtes, ad laudem & gloriam præpotentis Dei, cui eſt honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM martyrium Eleutherij Epiſcopi, & Euanthiæ Matris eius, authore Simeone Metaphraſte.

CVm Aelius Adrianus Romanis quidem imperaret, dæmonibus autem & ſimulacris diligenter ſeruiret, admirabilis quoquè Eleutherius illo tempore cognitus eſt, ueluti quædam ſtella diẽ illuſtrans. Cuius patria quidẽ fuit inclyta, & magna Roma: parentes autem genere quidem nobiliſsimi, diuitiis uerò opulentiſsimi, gloria etiam clariſsimi. Tẽt conſulẽ enim fuiſſe eius patrem, eius ſcribit hiſtoria. Sed cum eſſent adeò inſignes, nec eis quidem deerat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim mater * Euanthia, cum diuini Pauli apoſtolici admonitionibus fidem accuratè didiciſſet, cum ſtudio uirtutis, Dei quoquè cultu erat ualde locuples. Ea cum hunc ſanctum peperiſſet puerũ, Eleutherium quidem uocauit ex ipſo ortu: adeò autem liberaliter & honeſtè eum educauit, ut nomini res quoquè conuenirent.

18. Apr.

Eleutherii patria.

Sic ergò educatum, cum ad uirilem ætatem perueniſſet, Deo & Archiepiſcopo Aniceto dat eum, donum ipſo dignum. Ipſe enim tunc Romanæ præerat Eccleſiæ. Qui uidens morum eius moderationem & alias uirtutes, eũ quidem primũ Diaconũ, deindè Præsbyterum, poſtremò Epiſcopũ ordinat Illyrici: ſicque lucerna, ut Euangelicè dicam, poſita ſuper candelabrũ, & uerbi luce illuminante multorũ cogitationes: & falſam quidem mẽdacij doctrinam proculcante, doctrinæ ſermone affluente, ad ſolius autem Dei cognitionem multos cõuertente, & deducente ad pietatem, nõ poterat malignus hæc ferre moderatè: ſed rabie quidẽ in ipſum agitabatur, & grauiter ſpirabat contra pietatem. Totũ uerò ſubiens Adrianum, cum illo armatur contra ueritatẽ: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutherium, ex piis ſtudens demetere eos, qui erant inſigniores, tanquàm ſpicas quaſdam cæteris præſtantiores: & ſtatim cum terribili legatione mittitur Felix quidam, unus ex Ducibus exercitus, iuſſus & per uim adducat Eleutherium, & ſeum ſiſtat ante tribunal imperatorium. Qui cum ad Chriſti mandram perueniſſet eccleſiam, eam extrinſecus circunſidet multitudine militum, & cum intus intercepiſſet Eleutherium, tanquàm prædam aliquam ſtudebat habere agnum Chriſti.

Mat. 5.

Deindè templum ingreſſus, & truculentis quidẽ oculis & truculentiore etiam ſpiritu, tanquàm ipſo uultu eius, qui miſerat, ſignificans ſæuitiam, ſe oſtendens iis, qui uidebant: poſtquàm uidit Eleutherium ſuauiſsimum doctrinæ fluentũ profundentẽ, & ornatiſsimè pietatem annunciantem iis, qui cum eo uerſabantur, ille mirandum in modũ admirabatur Chriſti uirtutem: & ſtatim mutata ſæuitia, (uiſus eſt enim habere animum aptum ad ſuſcipiendum ſemina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro perſecutore diſcipulus

ſcipulus: & priorum ueluti oblitus, non latro & perſecutor, ſed Chriſti, quē perſequebatur, amicus & diſcipulus: & deſpicit quidem ipſum Imperatorē: procidit autem ad pedes ſancti, & ab eo tempore lubens uerſabatur cum magiſtro, illius uerbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed ſic quidem fecit Felix, & nequaquàm curauit reuerti ad eum, qui miſerat. Non erat autem id, quod uidebatur Eleutherio. Feſtinabat enim ad confeſsionem, eratque própto & alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinus eſt ingreſſus, habens etiam ſe ſequentem Felicem ducem exercitus. Cum autē inter eundū in aquam incidiſſent, ſic hic Felix alius

Act. 8.

Candaces: & à diuino Philippo baptizatur, nempe Eleutherio, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Poſtquàm uerò itinere confecto Romam uenerunt, à fidelibus quidem, qui erant Romæ, agnitus, ſingulatim de Eleutherio omnia annunciat. Eleutherū autē iuſſus Imperatoris imperabat ſiſti ad illius tribunal. Ille uerò tam magno & excelſo animo ingreditur, acſi non ad certamina, ſed ad feſtum accerſeretur. Quem cum adſpexiſſet Imperator, ut uidit eū eſſe & iuuenē, & formoſum, & uirtutis ornamēto & animo & oculis decorum: Cur, inquit, o Eleutheri, patria relicta religione, Deorū cultum nihili faciens, nouum quendam Deum colis, idque cum non ſolum ſit apertè mortuus, ſed etiam mortem ſubierit turpiſsimam? Eleutherius autem ei, qui ſe tā ſtultè gerebat, nec reſpōdendū quidem eſſe arbitratus, & alioqui ipſum Chriſtū in iis, quæ pro Chriſto paſſurus erat, imitans, ſtabat tacens. Sed reſpōde, rurſus dixit imperator: Qui ſit, quòd te tam ſtolidè geras, & in hunc Chriſtianorum cultum inſanum te immiſeris? Deinde aliquantulum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, & diis inuictis ſacrifica. Si enim perſuaſus conuertaris, honores tibi præbebo maximos: Sin autem non pareas, grauiſsima inferam ſupplicia.

Lu. 21

Eleutherius uerò Domino inuocato, q dixit: Nolite eſſe ſoliciti, quomodò aut quid reſpondeatis: Dabitur enim uobis, inquit ille, ſapiētia, cui nullus poterit reſiſtere: Quomodò, inquit, potero ſuſtinere talibus diis ſeruire, aut alij ſuſtinenti aſſentiar? Quomodò autem non magis uobis conſulerim ab eis deficere: & ſi nō pareatis, ueſtram defleam amentiam, quòd ratione a Deo honorati effecti eſtis uiliores lignis & lapidibus, adeò ut hæc Deos eſſe puteris: & non ſolum eſſe, ſed etiam bene eſſe exiſtimetis: idque uerò Deo relicto, qui ratione conſtituit uniuerſum? Cælum enim & terra ſunt opus manus illius. Sumus uerò nos ex iis, quæ creauit, opus pulcherrimum & precioſiſsimum, etiam ſi tanquàm in pugna nocturna ignoramus id, quod eſt amicum & hoſtile: & aduerſus noſtrum quidem Dominū bellum gerimus: eos autem, qui ſunt uerè noſtri inimici & hoſtes, dæmones, inquam, noſtros, ò inſaniā, putamus eſſe dominos, & eos honoribus extollimus & ſacrificijs. Ego igitur Domino meo adhæreo, & ſemper adhærebo: & Chriſto meo ſeruiam, ignominias ue-

Gal. 6.

ſtras & honores, & has pueriles laruas ſuppliciorū, infantium eſſe plagas reputans. Mihi enim, ut meus dixit doctor Paulus, totus mundus eſt crucifixus, & ego mundo: & mori pro Chriſto, deliciæ mihi ſunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit Imperator, & grabatū iubet afferri æneū, & ei multum quidē ignis ſubſterni: ſupra eum aūt nudum extendi athletā, & ſic perpetuò deflagrare, donec omnino interierit.

Poſtquàm aūt hæc cito facta ſunt, martyr inſiluit in grabatū, & totus in toto fuit extenſus. Ciuitas uerò ægrè ferens id, quod factum fuerat (oēs enim ferè conuenerant ad ſpectaculū) exprobrabant Imperatoris crudelitatem: Cur, dicentes, uir adeò clarus, genereq; & ſapientia inſignis, malè perit, tanquam infamis quiſpiam? Deus autem dolorem alleuabat è ſuperis: & tanquàm quodā rore refrigeratus, & in molli herba cubans, martyr ſentiebat uoluptatem. Imperator autem poſtquam animi rabiem tormento iam ſatis lenierat, exiſtimans eum iam eſſe mortuum, iubet illinc tolli illius corpus. Poſtquàm e lecto ferreo ſurrexit martyr, non ſolùm illæſus, ſed etiam lætus & alacer: & extollam te Deus meus rex meus, canebat cum gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuò. Laudabo Deum, qui lætificat iuuentutem meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam annunciabunt: & miracula tua narrabunt. Poſtquā uerò Deo ſic glorificato, audaciùs deinceps adſtitit ante tyrānum: Adſpice ad me, ait, ò Imperator, quem tu exiſtimaſti ab igne exedendū, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnoſce autē tuorum quoquè deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, ſuam eſſe contumeliam Imperator arbitratus, & ſe uictum eſſe opinatus, q contemneretur, ſupplicium eo excogitat maius & uehemētius. Rurſus ergò in medio proponitur craticula, igne quidem ſubtùs accenſa: oleo aūt deſuper adſperſa, & flammam grauiter accendens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: ſed ſimulatque fuit ipſe impoſitus craticulæ, ignis ſtatim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula uerò, tanquam non oleum, ſed aqua potiùs deſuper fuiſſet infuſa, ipſa quoque erat frigida, ſanctum conſeruans illæſum.

Illæſus ab igne manſit martyr.

Pſ. 144

Quid uerò? cum his ne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam: ſed rabie ſemel percitus, & ad alia quidem nihilo meliùs affectus, quam cæcus: ad hoc autem ſolum intuens, ut dijs ſuis gratificaretur in ſancto puniendo, qui quidem ſunt omninò dæmones homicidæ, rurſus iubet afferri ſartaginem, ceramque & picem, & adipem in eā inijci: multo uerò igne ſubtùs accendi, & ſic in ea rurſùs extēdi martyrem. Poſtquàm ergò factum fuit, quod fuerat imperatum, & ſartago tota erat candens: ſtetit autem martyr quoq; ſubiturus ſupplicium: Nè differas, inquit Imperator, ò Eleutheri. ſtas enim medius inter mortem & uitā. cura id, quod tibi futurum eſt conducibile. Nam ego quidem magnam tui curam gerēs, nè malè pereas, in te ſum affectus, tāquàm in germanū filiū: nec uellē p deos, uirū tā nobili loco natū, & qui eſt ipſe adeò bonus, tā diſertus & tā pulchra ſpecie, ſeipſum inconſideratè inijcere in periculū: idq; pp nihil aliud, q pp peruicaciā uanā & inutilem. Poſtq̄ aūt ſtetit martyr aduersùs hæc generosè decertans, aptè probris remunerans blāditias, & illum lupum appellans Arabicum, ut qui ouibus Chriſti inſidietur, tandem hæc quoque adiecit: Quicquid feceris, non mihi perſuadebis, ut ab hac pia & beata deſiſtam conſtantia.

Lingua ſubdola diaboli.

Hic Adrianus animo ſauciatus, uerbis relictis, ad facta ſe contulit, & iubet eum extendi in ſartaginē. Quod cùm factum eſſet, eadem, quæ priùs, rursùs ſunt conſecuta: & ignis quidem mutatur in rorem: aura uerò quædam ſuauiſsima fortem ac generoſum uirum refrigerauit. Adrianus autem neſciens, quid ageret, cùm ei mutarentur omnia in contrarium, ſedebat animi dubius, bouem habens in lingua, ut dicitur, & linguam uinctus profundo dolore. Quem cùm uidiſſet ſic affectum is, qui tunc erat Præfectus urbis nomine Corebo, ad noua inuenienda tormenta uir egregius, & ad faciendum aliquid, quod aduersùs neceſsitatem eſſet acre & efficax, (erat autem Chriſtiani

Martyris conſtantia.

ni dogmatis non omnino ignarus,ſed & quæ felici exercitus duci acciderant, uerbis acceperat, & Chriſtianorum fidei ueluti quædam ſemina & initia in corde acceperat: adhuc uerò ſectabatur res gentilium, plurimi faciens colere & obſeruare Imperatorem) ipſe autem tunc uidens Adrianum dubitantem, & neſcientem quomodo ſe in ſanctum gereret, accedens: Ego te,inquit,ò Imperator, liberabo à negocijs, & hunc iuuenem,qui repugnat euis iuſsis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed clibanus quidem inferatur æneus:acuti autem obeliſci infigantur in utraque eius parte,& mox ſcies Eleutherium aut paruiſſe, aut male perijſſe.Hæc uerò dicens, non animaduertebat ſe leonem putare poſſe terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori,& cùò confecta machina, Martyr in cælum tollens oculos tam qui cernuntur, quàm qui ſub adſpectum non cadunt, & totam mentem in cælum defigens,& præ gaudio totus quaſi a Deo afflatus: Ago tibi gratias,inquit,Domine I E-S V C H R I S T E & Deus,quod me talibus & tantis bonis ſis dignatus:quòd me manu tua potēti uirtute accinxeris,quod pro tuo nomine talia tibi pati uiſum ſit.Et nunc adſpice de cælo,& uide qualia contra me fabricantur,qui te oderunt:& libera animam meā à iaculo eorum,& à uiris ſanguinū,qui bonus es, ſerua me:ut ſciant omnes,te eſſe ſolum Deum & glorioſum in toto orbe terrarum. Deinde etiam pro ijs ipſis,qui illum cruciabant,ſicut Stephanus pro ijs, qui eum lapidibus appetebant,orans: Tange cor eorum, dicebat,ò Domine,qui es multæ miſericordiæ,& tuū ſanctum eis nomen fac ſit cognitum, & deduc ad tuā uoluntatem:ut cognoſcant te ſolum uerum Deum, & deſiſtant à pernicioſo cultu ſimulacrorum:Quoniam benedictus es in ſecula, Amen.

Cùm Corebo ſic orantem attendiſſet martyrem, ueluti accenſo,qui erat ei repoſitus,carbone pietatis, repentè mutatur longe pulcherrima mutatione: & tanquam non is eſſet,qui paulò antè excogitabat ſupplicia aduerſùs martyrem, accedens ad Imperatorē: Pro quo,inquit, maleficio, aut pro quo crimine his pœnis afficitur Eleutherius?aut pro qua cauſa morte tam acerba damnatur? Imperator uerò hac inopinata auditione ualde commotus, toruè intuens Coreboném: Num tu es,inquit,is, quem ego noui, Corebo? Quidnam autem tibi accidit, aut quidnam tibi factum fuit?Nunquid te cepit aurum ab illius matre acceptum,& tam repentè mutauit? Quàm multa uerò etiam à multis alijs tibi data, potuerint conferri cū meis donis,quem ego & opibus & gloria & mea familiaritate & coniunctione beatum Romæ reddidi? Quod ſi plura deſideras,licet tibi noſtris frui affatim: tibi ſunt aperti omnes mei theſauri:ex his hauri ambabus manibus,neque teipſum ita prodas,à fœmina furto ſublatus, & pauco auro emptus. Corebo autem iam totus repletus bono ſpiritu, & martyris precibus mentem habens illuminatam,exclamauit illud admirabile & dignum quod celebretur: Precium tuum,dicens,tecum eat in perditionem. Tuæ uerò pecuniæ ſint fomes igni,qui te manet. Quid enim tua ſponte cæcutis, & conaris mouere ea, quæ ſunt immobilia? idque cum didiceris experientia, quòd nullus quidē ex tuis dijs pōt ullū ex ijs,qui adſunt, in ignē iniectū ſeruare.Is autem,quem colit Eleutherius,reddit eum & igne potentiorem & quouis alio ſupplicio.

His ſic dictis, dici non poteſt,quanta ira & inſania repletus fuerit tyrānus. Solent enim re uera ualidæ amicitiæ ualidas quoquè ſimiliter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Præfectum eodem puniri clibano, quo ipſe conſuluerat,ut puniretur Eleutherius.Cum ergo iam appropinquaret tormento,ora pro me,clamauit Corebo martyri,& me arma his armis, nempe Chriſti ſignaculo,quibus ducem exercitus muniſti Felicem.Sic ergo Corebo armatus à martyre, & pronus iniectus in clibanum, ipſe quoquè manſit ſimiliter ab igne nō expugnatus. Adrianus autem his tormentis defeſſus,eum condemnat, ut ei caput amputetur.Et Coreboni quidem ſic ſuccedit finis martyrij:& qui à multis à ſeculo deſideratur, hīc breui tempore theſaurum arripuit. Quænam uerò ſunt Eleutherio poſteà conſecuta? Primum quidem ipſe in clibanum immittitur:deinde etiam obeliſcis,ut uidebatur,trāſfigitur.Et clibanus quidem rurſus,ſicut prius, extinguitur:conuertuntur autem protinus cuſpides obeliſcorum, quodammodò carnem honorantes martyris & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem: quin etiam multos ex ijs,qui adſtabant, attrahētes ad Dei cognitionem,qui hæc faciebat miracula: qui etiam, Magnus eſt Deus Chriſtianorum,clamabant,qui à nobis prædicatur per Eleutherium. Rurſus ergo & hæſitatio & magnus dolor inuadit tyrannum.Et tunc quidem martyrem tradit in cuſtodiam:Poſteà autem eximios ex ijs,qui ei parebant,conuocatos congregat:& cum toto die deliberaſſet,ubi & quonam modo Eleutherius ſubiret ſupplicium, uiſus eſt ei locus quidem carcer: modus uerò maximè miſerabilis, nempe per famem.

Coreb capit damnatur.

Mult credu in Ch

Et poſtquàm hęc uiſa ſunt,multos quidem dies in carcere decertauit cum fame. Sed qui olim Danieli, & Eliæ per uolucrem alimentum ſuppeditauit, eum quoquè alit per columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod his magnis bonis ſit dignus habitus: Tyrannus autem inſaniebat,& quòd oſtenſum eſſet machinationem fuiſſe imbecillam, efferabatur, & ideo equos feros & minimè manſuetos,eis longè ſæuior,iubet iugo alligari, & eis etiam alligari Eleutherium, ut cum,equi, qui iugum ferre non didicerant,& erant alioqui feri, ſtrepitu currus ualdè eſſent perturbati, & huc & illuc temerè ferrentur, martyri, petris & alijs alliſo, diuellerētur & lacerarentur carnes, ut ſic particulatim & membratim cōciſus,abrumperet animam. Sed nec hæc ei proceſſerunt ex animi ſententia, ſed quomodo ille non ceſſabat ea operari, quæ ad uim faciendam pertinebant,& ad afferēdum interitum, ità nec Chriſtus ea prouidere, quæ ſpectabant ad ſalutem. Angelus enim è cælo adueniens, & feros illos equos repentè reddidit mites & māſuetos, & cum ſoluiſſet Eleutherium, eum immittit in currum, & cum duxiſſet equos ad montem uicinum ciuitati, effecit,ut martyr aſcenderet leniter & placidè. Et uerò aliud quoque accedit admirabile & contra opinionem. Nam cùm ſic in montem ueniſſet martyr, & deinde rationale ſacrificium,conſuetam Deo laudem, ſacrificaret,quæ aderant animalia, urſi & leones, & ſi quæ erant aliæ feræ, accedentes circundant Dei famulum,& ei blandiuntur, & tanquam illius uocem intelligentes,benedicere cœperūt & adorare:& hoc ſignificabant, quòd & in terram annuerent, & rurſus in aerem pedibus efferrentur, & alijs etiam geſtibus corporis. Sed ſic quidem feræ, perindè ac ſi martyr eſſet chori inſtitutor & ductor, cum is incepiſſet canere,eæ quoquè choream implentes circunſiliebāt & quaſi reſpondebant,& magiſtrum,quoad eius fieri poterat,ſequebantur admirabiliter.

Dan. 14. 3.Reg. 17.

Feræ ... ſs ... rant ... ntur.

Adrianus autem non ſolùm martyris, ſed ne ipſarum quidem ferarum reuerebatur intelligentiam: ſed cùm ad illas ueniſſet audiendas,erat idem Adrianus multis etiam feris & aſinis inſipientior & efferatior.Multi enim,quibus curæ erat uenatio, cum hæc ſuis uidiſſent, oculis,renunciarunt Imperatori. Sed

ille

ille erat, ut eſt in prouerbio, aſinus ad lyram. Non ſolùm enim miraculo nihil euaſit melior, ſed etiam armatos emiſit milites, mox compræhenſuros Eleutherium. Feræ autem non conſeruabant parem in illos obſeruantiam: ſed ut quæ accuratè ſcirét ſui Domini diſcernere amicos & inimicos, cùm primũ eos uiderunt, celerrimè in eos ferebantur: & parùm abfuit, quin eos diſcerperent cornibus & dentibus, niſi martyr illis quidem tanquam freno aliquo non adſpectabili, iniecta oratione, iuſsiſſet eas reuerti undè uenerant. cùm militibus uerò metum ſoluiſſet, & qui cum armis fuerant, eis aduentum exprobraſſet: (neque enim ad paricidam aliquem ueniſſe aut latronẽ, quos oportebat, cùm nutu ſolùm ſignificaſſent, ſequentem habere eum, qui ab eis quæritur) hoc cũ dixiſſet, læto & alacri animo ſequebatur, multùm diſſerens in itinere. & ſi nihil aliud, dicens oportere eos uereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere certum exemplum ad eum, qui ipſos creauit, agnoſcendum. Deindè optimè cum eis diſſeruit de regno cœlorum & gehenna: & ſic per totam uiam benigniſſimè admonens & docens, tantam uim habuit, ut multis ex eis perſuaderet, efficeretque ut lux ueritatis lucet in illorum animis. Poſtquàm uerò Romam peruenerunt, Imperator ſtatim maximam conuocat concionem, uolens habere plurimos teſtes interitùs martyris.

Seruat hoſtes ſuos à feris.

Poſtquàm autem fuerunt oĩa parata, & frequens conuenit populus, ſecùs euenit quàm putabat Imperator. Qui enim aderant, non martyris occiſionis, ſed Chriſti, quæ in ipſo erat, uirtutis fuerunt potius teſtes, omni exceptione maiores. Nam leæna quidem admodùm ſæua in eum immittitur: quæ inſtar teli magno impetu irruit & ad ſanctum accedit, non ut Eleutherium diſcerperet, aut uel exiguo morſu eum offenderet: ſed potius ut illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia. Quod quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus: lingua uero lambebat eius plantas. Videbatur autem ægre ferre, quod non etiam uocem haberet humanam, quæ pro pietate loqueretur cum martyre. Sed nec hæc perſuadent Imperatori, qui erat duro corde, ſicut ille Pharao, ut pietatem ex eis diſceret: ſed ut qui beſtiam damnaſſet imbecillitatis, quòd ea eſſet fœmina, iubet etiam marẽ ſimul immitti in martyrẽ. Ille uerò ueluti cõtendens cũ fœmina, & nõ minus beneuolus uolens uideri in athletã, illã quidẽ repellit: ipſe aũt accurens, pedes amplectitur, adhæret, lãbit, exilit, geſtu, adſpectu & motu ſuã annũciat beneuolentiã. Ex ijs uerò, qui aderant & hæc uidebant, qui animæ quidem oculis utcunquè intuebantur, protinus clamabant magnum eſſe Deũ, qui colitur ab Eleutherio. Quorum autem mentis uiſus cæcutiebat, ij ſanctum uocabant planum & maleficum, qui hæc ſolis præſtigijs falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, ut in his diuina quieſceret iuſtitia: ſed oportebat omninò obſtrui labra doloſa, ut diuinus dicit Dauid, quæ aduersùs iuſtum loquebãtur iniquitatem, in ſuperbia ſcilicet & contemptione: ſicut etiam obſtructa ſunt, & ultimo ſiluere ſilentio. Nam inter loquendum ictu percuſsi, qui non cadebat ſub adſpectum, protinus accipiunt mortem præmia blaſphemiæ.

Leæna lambit eius plãtas.

Itẽ leo.

Planũ, id eſt, impoſtorem.

Pſ. 30.

Iniquus autem Imperator in ſummam adductus dubitationem, poſtquàm uidet omnia cedere martyris menti & gratiæ, eum morte condemnat, quæ gladio fit ei afferenda. Nam quoniam martyrij curſus nõ poterat aliter finem accipere, & hic ipſe athleta uenire ad Chriſtum, quem deſiderabat, ipſum quidem, qui ſunt huius rei miniſtri, gladio interimunt. Deindè matrem quoquè, quæ erat eius collo circunfuſa, & ei magis corde quàm ore adhærebat: nihil autem muliebre aut maternum loquebatur, neque tali filio indignum, ſed eius certaminibus lætabatur & gloriabatur: immiſericorditer impij filio ſuo adhærentem interficiunt. Quidnam uerò erat conuenientius, illósne feciſſe cùm eſſent mali, an illam eſſe paſſam, cùm eſſet pia in Deum & amans filij? an cum ſic moriente filio eſſe mortuam, & non abeſſe à præmijs filij matrem, quæ eum pulchrè erudijt: ſed eos communiter ſiſti ante communem Dominum, & apud eum manere, ut ſacra dicit ſcriptura, matrẽ propter filium lætantem?

Cad. ẽ gladio cũ matre ſua.

Pſ. 112

Qui autem erant pij ex Illyrico, quicunque quidem tunc aderant, cùm diligẽter eorum extuliſſent reliquias, ijs, qui erãt Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebãt, ubinàm eſſent, ſignificant & communicant: & ſic cùm ambo eas unxiſſent & cõdiuiſſent, & ut par eſt honoraſſent, ipſas piè ſepeliunt: Chriſtianis diuitias, quæ non poſſunt eripi, morbis & malis ſpiritibus propulſandis præſens remedium: Ad gloriam patris & filij & ſpiritusſancti, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

S. APOLLONII, SENATORIS eloquentiſsimi, Præclarum martyrium, authore Euſebio Cæſareenſi, Eccleſ. Hiſtoriæ lib. 5. cap 20. interprete doctiſsimo uiro Iohanne Chriſtophorſono.

EOdem tempore, Commodo Imperium Romanum gubernante, noſtra religio ad pacatum & trãquillum ſtatũ traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes eccleſias in toto terrarũ orbe occupauit. Quo quidem tẽpore ſalutaris Dei ſermo hominum mentes cuiuſque generis adeò attraxit ad piam Dei, rerum omnium conditoris, religionem cultũq;, ut iam Romæ complures & genere illuſtres, & rerum affluentia admodùm locupletati, unà cum omni familia, & cognatione ſua, ſe ad ſuam ipſorum ſalutem amplexandam reciperent. Verum iſtud uirtutis hoſti, & inuidia natura ſua exæſtuanti diabolo minime ferendum uidebatur: & propterea uarias deintegro machinas contra nos aſtutè fabricare aggreſſus eſt. Nam Apollonium, uirum inter fideles politioris literaturæ ſtudijs & philoſophiæ notitia plurimùm celebratum, in iudicium adducit: & unum ex eiuſdem Apollonij ſeruis, ad hanc rem ualdè accommodatum, qui hominem accuſet, excitat. Cæterùm huic miſero ac perdito intempeſtiuè & incommodè in iudicium ad Chriſtianum accuſandum ingredieri, ſtatùm (quoniam iudices, qui Chriſtianorum nomina ſolùm, quia Chriſtiani eſſent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare mandauerat) crura ſuffringebantur, Perennio iudice contra eum talem ſententiam pronunciante. Ille autem Deo chariſsimus martyr, cùm iudex ab illo obnixè petijſſet flagitaſſetque, ut fidei ſuæ rationem coram Senatu redderet, ſimulatque accuratiſsimam orationem apologeticam pro fidei, quam profitebatur, defenſione corã omnibus recitaſſet, ſententia Senatus ſecuri percuſſus, deceſsit è uita. quippe uetus lex apud illos extabat, Chriſtianos, qui ſemel in iudicio comparuerãt, niſi profeſsionis ſuæ ſententiam mutarent, non omninò liberos dimittendos eſſe. Iſtius uerò coram iudice uerba & reſponſa, quæ ad Perennij rogata da-

18. Aprilis.

Pax Eccleſiæ ſub Cõmodo Imperatore.

Pœna ĩ delatores Chriſtianorum.

S. Apollonius ſecuri pcuſsus.

bat,

bat, & orationem apologeticam apud Senatum habitam, ſi cui lubitum ſit accuratè cognoſcere, ex libro noſtro, quem de ueteribus martyribus compoſuimus, manifeſtò intelliget.

VITA S. VRSMARI EPISCOPI & confeſſoris, authore Ratherio, Veronenſi Epiſcopo.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Lobienſe monaſteriũ eſt in Cameracẽſi diœceſi apud Bichiũ.

DOminis reuerendiſsimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditis, cuncto etiam Chriſticolarum gregi, in Laubienſi cœnobio degenti, Ratherius, eiuſdẽ cœnobij quõdam monachus, modò uerò Veronenſiũ epiſcopus, utroque hoc licet diuinitatis dono indignus, ea in Domino, quæ ſuis ipſe fidelibus parauit ab initio. Apud uenerabilem nuper ſanctæ Cumanæ Eccleſiæ iuſto Dei iudicio cauſans epiſcopum, reperi libellum, pauca de uirtutibus continentem domini ac ſpecialis patroni noſtri, ſancti uidelicet Vrſmari Epiſcopi: continentia rerum quidem, auro obrizo topacioque præferenda: locutionis uerò ſolœciſmis ita pro ſui modulo refertiſsima, ut noſte difficile fuerit, utrùm ſcriptoris negligentia, an dictatoris id contigerit inſipientia. Quod cùm non parùm pro tempore nos offendiſſet, curauimus ea eiuſdem operis ſolummodò corrigere uitia, quibus aut in ſenſu lectoris naufragare poterat intellectus, aut quæ nimia ſui deformitate faſtidium ingererent audientibus. Simplea autem, & ut ita dicamus, penè ruſticus cùm totus ſermonis textus altum uideri poſsit ſapientibus, à nobis ideò minimè penitùs uiſus eſt commutandus, quia & ſanctarum authores ſcripturarum ferulas cõtemnere nouimus grammaticorum; & doctrinã ſimplicem piſcatorum, quàm ſophiſmata philoſophorum, Deo magis placuiſſe, in ſaluatione cõuerſarum ubiquè cernimus nationum. Epiſtolaris uerò præfatio cuiuſdam Anſonis, ſancti, ut credi poteſt, quanquàm non adeo diſerti uiri, quam eidem ſuo operi præpoſuit, omittenda uiſa eſt omninò, ut ipſa quoq; authoris in ea lateat omnimodis intentio. Recipiat igitur ueſtræ paternitatis ſanctiſsima charitas hunc à ueſtro, non audemus dicere, filio, ſed ſeruulo, & equidem, pro nefas, fugitiuo, quantulumcunque benignæ inſtructionis noſtræ fructum, & cum his, quæ apud uos leguntur, charitatiuè cõferat, ſi bene cõſonent. Sin aliàs, diſcernat prudentiſsimũ urbanitatis ũræ palatũ, quid ea his melius aliquid ſapidiusq; cõtineat, & hoc pro meliori ſapidiorique utendum retineat. Illud ſolerter minus eruditis nobiſcum conſulendo, cogitetis, quia iuxta cuiuſdam ſapientis ſentẽciam, bona eſt locutio, planè & ſuauiter congruenterque mouens audientem: tantum abeſt, ut hiſtoria aliquid continere debeat creperum, dum nõ ob aliud ſit edita, quàm ut res geſtas præſentium uel præteritorum, ad notitiam transferat futurorum. Precor intereà, inter huius mundi miſerrimè fluctuantem naufragia, orationum ueſtrarum contineat ancorã: idipſum ab exiguitate licet ut poſtuletis mea, modò tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere ſuffragia. Deus aũt pater Domini noſtri Ieſu Chriſti aptet uos in omni bono, ut faciatis eius uoluntatem, perficiens in uobis per gratiam ſpiritusſancti, quod placitum eſt ſibi, per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Apud cuius clementiam, pium intercesſorem iugiter inuenire mereamur Vrſmarum ſanctiſsimum pontificem, cuius uitam in præſenti elucidare diſponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & ædificationẽ populi cõuenientis.

Anſo ſcripſit uitã S. Vrſmari ſed eã nonnihil expoliuit Ratherius

NARRATIO.

18 Aprilis.

BEatus igit Vrſmarus epiſcopus bonorũ omniũ pconio dignus, pago Theuracenſi, & uilla, quæ uocatur Fleon, oriundus, à Domino eſt electus per prædeſtinationem, priusquàm ſeculo daretur per originem. Grauidæ nanque matri eius de eo, apparuit quidam uenerandus ſenex per uiſum, in manu ſua tenens puerulum, pronuncianſq;, Accipe, inquit, hunc puerulum, nutrĩes eum. Magna uerò fames eandem tunc temporis oppreſſerat regionem. Reſpondens uerò mulier, ait ſeni: Vndè hoc faciam domine, cùm deſit mihi panis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei panem ualdè candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries illum. Quem cùm accepiſſet mulier, creuit inter manus eius magnus ualdè. Tunc mulier inquit: Illud quod uideo, quid ſignat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui de regno aliquam Chriſto lucrifaciet partem. Quod poſteà uerum fuiſſe, ipſe ore monſtrauit & opere. Tanta ſiquidè à Domino gratiam eſt conſecutus, ut omnes pabulo uerbi diuini reficeret, qui ad eum gratia colloquendi uenirent. Iterùm autẽ mater eius depreſſa ſomno, aliã uiſionem uidit continuò. Scalam quippe cõtra ſe ſtare uidebat, cuius cacumen cælos tangebat, per quam idem puer ſcandens, cælum ingrediebatur. Ipſa uerò eundem uſque ad ſcalæ eſt proſecuta cacumen: ſed ſequi, ut aſſerebat, potuit, conſequi omninò non potuit. In ſe itaque reuerſa, cognouit ilicò hæc ueraciter omnia ſuum, quem clauſum utero detinebat, præfigurare filium. Hæc & his ſimilia quamplurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & poſteà, quæ prolixum eſt enarrare per ſingula. Exultans itaque in Domino mater, aiebat: Scio certiſsimè, quòd Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem geſto, & felicem me tales nati ſuſceptione profiteor.

Patria S. Vrſmari.

Viſio matris eius.

Alia uiſio.

Editus itaque puer, Vrſmarus eſt uocatus, adultuſque doctoribus ſacrarum traditur ſcripturarum. Qui imbuerunt eum ſacris literis diuinaque lege, nõ mediocriter, ſed perfectè: nec ſeculariter, ſed monaſticè atque regulariter. Ab ipſa uerò pueritia ſenilia exequens opera, nequaquàm in uolũtate propria, ſed in uoluntate ambulabat diuina. Creſcente ſant ætate, etiam morum probitate pollebat. Erat enim corpore caſtus, mẽte incorruptus, amabilis cunctis, affabilis uniuerſis, animo benignus, corpore pulcher, prudentia callens, fortitudine uigens, temperantia ſerenus, iuſtitia ſeuerus, longanimitate perfectus, eleemoſynis largus, abſtinentia parcus, patientia & humilitate præditus, manſuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide robuſta ſtabilis, ſpe inconcuſſa longanimis. Harum uerò omnium uirtutum commerita exaggerabat eius in animo cuncta ſuauiter diſponens ſapientia Dei. Sermo quoquè eius, iuxta Apoſtolum, ſale erat conditus. Si quandò opportunum tempus uideret, ſine ædificatione proximorum horam tranſire minimè ſinebat. Terrena quoquè cuncta deſpiciens ac cæleſtia concupiſcens, illi ſoli uacare deſiderabat, cui ſe totum à puero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compunctione cordis Dominum deprecabatur, ut quæcunque meditaretur uel ageret, in conſpectu eius accepta forent. Ipſe

Diſcit ſacras literas ualde religioſe.

Virtutes eius.

Col.

uerò

uerò, qui eas potenter inſpirauerat, miſericorditer
pias dignatus eſt exaudire preces.
Creatur antiſtes. Paſtoralem deinde cathedram adeptus, tanta Do
mini ſublimatus eſt gratia, ut penè omnes mortales
anteiret, ſeculumque habitans, nihil in ſeculi habe-
ret. Scripturarum denique doctor, monaſteriorum
conſtructor, prouiſor eccleſiarum, cuſtos animarum,
Iohan. 10. nutritor orphanorum, defenſor uiduarum, redem-
ptor captiuorum erat. Gregem ſibi commiſſum ità
diligebat, ſicut ueritas ipſa diligendum docuerat. Nã
ſi graſſata fuiſſet, ut antiquitus, uеſania tyrannorum,
mori pro ouibus Dominicis minimè trepidaſſet. Qđ
plura? Vir iſte diſsimilis longè fuit illis hominibus,
quos nunc paſsim cernimus noſtris temporibus. Ne-
que audiuimus aliquem, qui abſque carnificis gladio
tam diro cruciatus ſit martyrio. Nos uerò idonei nõ
ſumus enarrare uel ſcribere omnes, quas in ſeculo p-
Nota mirabilem abſtinentiam. tulit, paſsiones, præſertim cùm nouem annis & de-
cem hebdomadibus abſque alimonia uixerit panis.
Cibus uerò ipſe, quem ſumebat, tam tenuis & modi-
cus erat, ut eo ſuſtentari nemo poſſet mortalium, niſi
miraculo, ut ipſe, diuino. Omnes autem, qui eum cer
nebant aut audiebant loquentem, mirabantur quòd
tam robuſtus eſſet & eloquens, abſque alimonia pa-
nis uiuens. Aqua uerò, eius erat potus, & aliquoties
ſicera: qua tamen paululùm raròq; utebatur. Victus
illius is erat, quem abſque officio dentium ſumere
poſſet. Tanta quoquè eius erat patientia in huiuſmo
di atque alijs tribulationibus, ut poſſet comparari pa
Iob. 1 tientiæ Iob beatiſsimi, qui non peccauit labijs ſuis,
Pſ. 33. nec ſtultum quid contra Deum locutus eſt. Laudem
econtrà Domini concinebat, atque, ſecundum Pro-
phetam, benedicebat Dominum in omni tempore,
laus eius ſemper in ore ipſius reſonabat. Conijcere
uerò poſſumus ueraciſsimè, quòd uir iſte de illo ui-
uebat pane, qui de cælo pro noſtra deſcendit redem
ptione. Nam ſicut ſuprà diximus, ità facundus erat
dono ſpirituali, ut quaſi fons fluens, aut fluuius uide
retur inundans. Quæcunque uerò prædicabat ore,
adſtruebat actione: ualidiora eſſe ſciẽs exempla, quã
uerba: & plus eſſe opere docere, quàm uoce.
Operæpretium uerò iudico fore, iam nunc pro-
ſequi ſtylo, quàm efficax uiro ſancto inerat uir-
tus ad effugandos hoſtis antiqui incurſus. Erat
quoddam monaſterium, quod dicitur Malbodi-
um, duodecim fermè millibus à Laubaco ſuæ pro-
uiſionis diſtans cœnobio, in quo erat ſanctimo-
nialium turba non modica. Quarum unam ſpiri-
tus inuaſit malignus, cœpitque eam uehementer la-
niando uexare, atque per os eiuſque pauor etiam
corda uicinorum perterruit. Tenentes autem eam
ſorores, dicebant ad dæmonem increpando: Quo-
modò introire auſus es ſamulam Dei? Et ſubiunge-
bant, dicentes: Impuriſsime dæmon, exi ab ea. Qui
bus ille reſpondens, dicebat: Non exibo, priuſquàm
Vrſmarus epiſcopus ueniat, & ipſe me exire compel
Ioan. 8 lat. Hanc autem confeſsionem nequaquàm ei aſcri-
bi, qui ab initio mendax fuit, & in ueritate non ſte-
Mar. 3. tit, ſed Dei imperio cogente ueraeum fatemur dixiſ
ſe, non ſponte: ſicut & in euangelio, Scimus, aiunt
dæmones, quòd tu ſis filius Dei. Quod utiquè cum eſ-
Matt. 16. ſet ueraciſsimum, præter alia innumerabilia beati Pe
tri prodit teſtimonium, iiſdem uerbis Domino inter
roganti glorioſæ præbentis confeſsionis reſponſum,
Diabolus à Chriſto illuſus. tamen quadam ſui parte mendaciſsimum: mentitam
eſſe malitiã, teſtis eſt Dominica paſsio, ab impijs in-
ſtinctu patrata diabolico. Nam licèt nouerit pro ſa-
lute humani generis Chriſtum ueniſſe, neſciens ta-
men ordinem liberationis noſtræ, illuſus eſt morte
Dominica, quaſi auis decipula. Oſtenſa namq; morta
litate, quam ille interimere appetebat, carnis, abſcon
dito captus eſt hamo diuinitatis. Cæterùm ſi indubi
tanter ſciret hunc eſſe Chriſtum filium Dei uiui, a-
gnouiſſet mortis legibus nequaquam poſſe teneri. Si
agnoſceret poſſe non mori, non hunc ſuaderet cruci
figi. Non enim intellexit humanæ perditionis auda-
ciſsimus lanio, quòd ſuo fruſtraretur imperio, in Sal
uatorem mundi ſæuiẽdo. Ignorauit antiqua malitia,
quia ius perditionis humanæ non amitteret, ſi ſe à re
demptoris hominum ſanguine continuiſſet. Vnde
& Apoſtolus: Si hunc, inquit, principes ſeculi cogno *1. Cor. 2.*
uiſſent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent.
Principes uerò quos dixerit ſeculi, ex alia eius ſentẽ *Ephe. 6.*
tia conijcere poſſumus, qua ait: Non eſt nobis collu
ctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduersùs
principes & poteſtates, aduersùs mundi rectores te-
nebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæ-
leſtibus. Ipſe quoquè Dominus: Princeps, ait, huius *Iohan. 14.*
mundi uenit, & in me non habet quicquam. Quãuis
& de Herode & Pilato non incongruenter poſsit ac-
cipi, ſecundùm illud, quod Pſalmiſtæ uoce dicitur:
Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerũt in *Pſal. 2.*
unum aduersùs Dominum, & aduersùs Chriſtum e-
ius. Sed illi principes ſpecialiter unius populi, non
principes ſeculi generaliter appellati ſunt. Cùm er-
gò ueraciſsimum ſit, Tu es Chriſtus filius Dei uiui,
teſtimonio B. Petri: mẽdaciſsimum eſt, Scimusq́, quia *Matt. 16.*
ſis filius Dei, teſtimonio diaboli. Et ſicut Petro ait:
Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater
meus, qui in cœlis eſt: ità & diabolum calliditas aſtu *Ibidẽ.*
tiæ & ſubtilitas naturæ hoc confiteri nõ fecit, ſed uis
atque poteſtas eius, qui ad eum deſtruendum de cœ
lis aduenit. Vt uerò diuina illic in homine latẽte prę
ſentia tortus, mentiendo uerum dixit dubius: ita hic
Dominica in beato Vrſmaro operante potentia, ue-
rum dixit inuitus: in utroque uerò nõ ſuo uoto uſus,
ſed iubentis imperio coactus. Altera igitur die, ordi-
nante Dei prouidẽtia, affuit B. Vrſmarus epiſcopus.
Cumque relatum ei fuiſſet de ea, quæ à diabolo ue-
xabatur, puella, iuſsit ilicò ipſam ſibi exhiberi. Qđ
cùm factum fuiſſet, ille non de ſua, ſed de Domini
præſumens uirtute, accepto libro, cœpit legere exor *Dæmoniaca liberatur.*
ciſmum ſuper caput eius. Dehinc benedicto oleo na
res, oculoſque & os eius liniuit, & protinùs immun
dum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella,
pauor quidam, qui præſentia diaboli ſeminatus fue-
rat, adhuc pectoribus uicinorum inerat. At uir Do- *Aqua benedictæ efficacia.*
mini præcepit ſibi aquam cum ſale deferri: quibus
benedictis, iuſsit ſpargi per cuncta monaſterij loca:
& ſic omnis pauor cum authore ſuo ſatana diſceſsit.
Alio quoque tempore ducta eſt ad eum puella quę
dam ſecularis, plena dæmonio, quam iuſsit ſibi in oratorium
deferri. Quo facto, præcepit eam uinculis,
quibus ſtringebatur, abſolui: & poſt hæc cœpit Dei
potentiam ſuper caput ipſius inuocare, ipſumque dæ
monem, ut à plaſmate Dei uiui recederet, increpare.
Mirum in modum hoſtis ille antiquus cœpit conti-
nuò anxiari & fremere, diuerſaſque ac diras uoces e-
mittere. Sanctus uerò Vrſmarus iuſsit eam extra ora
torium trahi, ipſeque ſubſequens, percuſsit eam tri-
bus uicibus baculo, quem geſtabat manibus. Tum ſpi *Alia obſeſſa curatur.*
ritus nequam exijt ab ea tã celeriter, ac ſi ipſe fuiſſet
percuſſus. Quam mox beatus pontifex ſaniſsimam
oratorio reddidit, perungenſque oleo benedicto, li-
beram abire permiſit. Habebat ſanctus pontifex ne-
ptem in iam dicto monaſterio Malbodienſi, quam ip
ſe paruulam commendauerat ſanctæ Aldegũdi. Quę
poſtquam fuiſſet adulta, orta eſt quædam in eius col *S. Aldegundis.*
lo ſæua nimis infirmitas, quæ guitteria dicitur ſermo
ne Gallico. Aſtruebant uerò medici, quòd aliter cu
rari

ſanari nequiret, niſi carne inciſa cum uncino ferreo, foràs morbus traheretur. Hoc autem illis facere cogitantibus, contigit ſuperuenire ſanctum Domini pontificem. Qui accerſito ad ſe medico, interrogauit eũ, dicẽs: Dic mihi, utrùmne ualeas ſanare eam. At ille ait: Nequeo, niſi cum uncino ferreo carne inciſa, morbum foràs traham. Audiens autem uir Dei hoc, omninò facere prohibebat: quia oppidò eam diligebat, & periculoſum hoc ualdè eſſe cernebat. Verum imponens manum ſæpiùs die illa ſuper ipſum uulneris locum, dicebat: Vide filia, nè patiaris tibi ferrum imponi. Credo enim in Domini pietate, quia ipſe te liberabit ab hac infirmitate. Nocte uerò eadem uir ſanctus ubertimas preces ſudit ad Dominum ob eius ſalutem. Luceſcenſcente uerò die altera, á ſtrato ſoſpes ſurrexit puella, in tantùm, ut nec ueſtigium infirmitatis remaneret in ea.

Eodem quoquè tempore alia ægrota intrà eiuſdẽ monaſterij ſepta iacebat tam ualido languore obſeſſa, ut omnes, qui eam uidebat, de ſalute eius prorſùs deſperarent. Quæ cùm audiſſet ſancti uiri aduentũ, cœpit uirtute, qua poterat, dicere. Obſecro, ut rogetis illum ad me uenire: confido enim in Deo, me reualituram quantocyus, ſi eum uidere meruero. Quod cùm beato uiro fuiſſet intimatum, abſque mora ad illam acceſsit: cumque intuitus eam fuiſſet, eleuata manu, ſignum ſanctæ Crucis ſuper ægrotam fecit, & ſtatim fugata febre, mulier conualuit, uitamque ſibi à Deo per interuentum ſancti uiri redditã, ſæpiſsimè multis ipſa narrauit.

Poſt hæc itaque uenerabilis pontifex cernens paulatim ſibi uires corporis minui, ſuæque diem uocationis imminere, curam cœpit non paruam gerere, ne grex ſibi commiſſus relinqueretur ſine paſtore. Tunc, annuente Deo, optantibus cunctis ſanctus Erminus eligitur, uir omni bonitate repletus, atque magiſtro moribus adæquandus: cunctis uerò illius temporis hominibus meritò præferendus. Quem benignus pater ut filium chariſsimum monuit amabiliter, quatenùs gregem ſibi commiſſum ſolicitè paſceret, moribus & uerbis ſecum ad æthera transferre ſatageret. Quod ipſe agendum ſuſcepit quidem moleſtè, ſed, Deo cooperãte, ſtrenuè peregit. inchoauit humiliter, ſed perſeuerauit feliciter. Bonus igitur gregis Chriſti paſtor Vrſmarus, moribus & annis maturus, digna ſuſcepturus meritorum præmia, cœleſtia inuitatur ad regna. Qui precibus chariſsimorũ, quos in Chriſto nutrierat, filiorum, ſuum fideli creatori commendãs ſpiritum, ipſis præſentibus exultãs in Domino, carnis quartodecimò Calẽdas Maij ſoluitur ergaſtulo, uicturus in ſecula cum Chriſto: angelorũ euectus miniſterio, cæleſti inſerẽ paradiſo: ubi ſine fine patriarcharum fruitur fide, prophetarum ſpe, apoſtolorum conſeſſu, martyrum collegio, confeſſorum ac uirginum contubernio, cunctorumque cælicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus uerò illius à diſcipulis religioſo compoſitum officio, cultu eſt honorifico tumulatum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monaſterium, oratorium eſt in honore ſanctæ Dei genetricis conſtructum, in quo depoſuerũt beati corporis theſaurum; ubi diuina pietas demõſtrãt quotidiè, cuius meriti illic habeantur reliquiæ, ad laudem & gloriam maieſtatis ſuæ, cuius honor, decus & poteſtas permanet ſine fine, Amen.

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENſIS ARCHIEPIſCOPI & MARTYRIS, AUTHORE * Osberuo, eiuſdem Cantuarienſis Eccleſiæ monacho.

*Oſberto

PRincipium naſcendi à ſplendidiſsimis natalibus trahens Elphegus, magna prudẽtia & ſumma humilitate uitam inſtituit. Cuius animi ingenui atque uitæ innocentiam parentes admirati, literarum eum ſcientia & Chriſtianæ religionis ſapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philoſophiæ ſtudium conuertit ad diligendum Deum, illum noſſe, illi parere, illius iugo mancipare ſe ſemper deſiderans. Tactus itaque maieſtatis ſpiritu, paternæ hæreditatis negligens, maternum dolorem, cùm ab ea unicè diligeretur, obliuiſcens, mundum deſeruit, & in monaſterio nomine Derhirſt, religionis habitum ſuſcepit: ubi priuata deſideria propriasque uoluntates cœpit abigere, cunctorum famulatui ſubiacere, omniũ ſe quaſi quondã inſtrumẽtũ exhibere, Deũ infatigabiliter diligere, ieiunijs & uigilijs uacare. Et quidẽ quibuſcunq; potuit, ſtuduit prodeſſe: quibus autẽ prodeſſe non potuit, ſaltẽ nõ obeſſe conatus eſt. Tranſactis autem in monaſtica religione aliquot annis, cum uideret tempus adoleſcentiæ præterire, arctioris uitæ ſemitam arripere, ſingulareque cum antiquo hoſte certamen inire contendit. Egreſſus itaque de monaſterio, peruenit ad locum Bathonia uocatum: ubi aqua calida de terra emergens, balnearum uſum pro uoluntate præſtat. Ibi habitaculum conſtruens, ſe incluſit, & rigore incredibili corpus ſuum ieiunijs & abſtinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, ſuarum uulnera animarum detegentes, & conſilium ſalutis ab eo perquirentes. Vnde factum eſt, ut non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata ſit.

19. April.

Monaſticum uitæ ſtatum arripit.

Fuit incluſus & ſolitarius.

Culpabat autem non modicè uir ſanctus illos, qui ſecularem habitum mutarent, & uitam non mutarent. An non, inquit, mẽdacij tibi plenus uidetur, qui quod non eſt, eſſe ſe oſtentat, dum aliud geſtat in corde? Sanctius eſt enim, ueſtem non mutare, quã ſub ueſte uitam negligere. Cùm autem ampliſsima manſione perfectam ſobrietatis legem diſcipulis ſuis dixiſſet, atque carnales appetitus refrenare docuiſſet, ipſe in anguſta domuncula ſe incluſit: ſummas tamen cauſas & negocia ad eum fratres referebant. Plerique intereà monachorum fidei & profeſsionis immemores, laxatis obedientiæ frenis, medijs noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, laſciuire, & prorſùs quæ inhoneſta ſunt, quantùm latens audacia ſinebat, operari cœperunt. In cuius ſceleris capitalem ita Dei deſæuit pariter & occidit. Nocte uero quadam Elphego more ſolito ſacras excubias faciente, uoces & ſtrepitus intrà monaſterium audiuit. Egreſſus autem foras, fratrem quendam miſerè afflictum & iacentem uidit. ſuper quem horrendi aſpectus & ſordidiſsimi amictùs homines ſtabãt, qui tauteis eum atque ignitis ſerpẽtibus flagellabãt. Euigilante autem illo, & præ doloris anguſtia diros eiulatus emittente, tortores illi talia improperando dixerunt: Nec tu obediſti Deo, nec nos tibi. Et hæc dicentes, animam de corpore excuſſerunt. Quod uidens ſanctus, totus in lachrymas reſolutus, redijt ad cellam ſuam. Videntes autem fratres quæ geſta ſunt, errorem ſuum fatentur, & pœnitentiam agentes, uitam in melius commutarunt.

Vltio diuina in monachos improbos.

Mortuo

Ethelwol- dus Vuintoniē ſis epiſcop.

Mortuó autem Vuintonienſi epiſcopo Etheluuoldo, facta eſt oon modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siqui dē clerici euiſdē eccleſiæ ſceleratiſsimam nitam agentem, contra canonum ſtatuta per omnia niuentes, cùm à præfato aotiſtite ſæpiùs correpti, prauos mores corrigere nollent, immò quæ prauè geſſerant, pertinaci ipſú defendere uellēt, regali ſanctione decretū fuit eos expelli, & alios qni digniores eſſent, eorum nice fungi debere. Itaque clericis io exterminiū datis, timentes Dominnm monachi admittuntur. Ex quo ſactū eſt, ut in electione epiſcopi clerici clericum, monachi monachum, utrique ſuæ uoluntatis ſautorem uellēt.

S. Dunſtanus.

Quod uidens S. Dunſtanus, ad orationis refugium ſe contulit, Deum, cui futurorum ſcientia patet, ſuppliciter rogans, quatenns dignaretur oſtendere, quis regendæ eccleſiæ idoneus foret. Cumque preces deuotè multiplicaret, apparuit ei Beatus Andreas apoſtolus, tali oraculo uſus: Quid, inquit, chariſſimè contriſtaris? quid tam lugubres queſtus lachrymando depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & epiſcopum deſolatæ eccleſiæ conſtitue. Nec te aliquorum potentia prohibeat: quoniam non ab homine, ſed à Deo hæc de illo ſenteotia proceſſit. Nè autem de me te ſolicitū reddam, ego ſum Andreas, filij Dei apoſtolus: tuæque ſalutis diligentiſsimum cuſtodem me eſſe noueris. Sicq; releuatus Dunſtanus, Elphegum, ut iuſſus fuerat, epiſcopum cōſecrauit, & ad ſedem ſuam cum honore remiſit.

Elphegus conſecratur epiſcopus.

Elphegus autem ità ſe omnium moribus conformauit, ut & omnibus charus eſſet, & nemo, quod rarum eſt inter homines, eius gloriæ inuideret. Summæ in omnes extitit miſericordiæ: in ſeipſum uerò impius uidebatur & crudelis. In hyemali enim ſtigore & glacie, cùm ſomnus nocte omnes occuparet, ipſe clàm nudis pedibus, ſola tunica indutus, de ſtrato ſurgere, foràs exire, & uſque ad auroram orationibus uacare conſueuit. Cùm autem pranſurus ad menſam iotraret, tam oacuus ferè à menſa ſurrexit quàm acceſsit. Vndè corpus illius taota attenuatum eſt macie, ut cùm manus cum Sacramento tenſas in altum porrigeret, per medias palmarum iuncturas claritas aeris perſpici poſſet. Omni generi hominum ſuum ſciuit contemperare ſermonem & animum. Nullum parochianorum ſuorum publicè mendicare permiſit, nec alterius loci pauperem uacuum abire ſiuit, immane horrendumque nefas reputans, ſi quod natura commune conſtituit, hoc uelit homo ceu propriū uſurpare. Quapropter nec Dominici corporis membrum eſſe, qui pauperum indigentijs nollet ſubuenire, uigilanter diſputabat. Nam ſi patiēte uno corporis membro, compatiuntur cætera: manifeſtum eſt, eiuſdem corporis membrum oon eſſe, quod patiēte alio, compaſsionis affectum neſcit habere. Vbi uerò illa defecerūt, quæ ex iure eccleſiæ, miniſterio pauperum cōpetere potuiſſent, theſauros eccleſiæ, quos ipſe multiplices parauerat, iubet diſtribui: docēs ex hoc ornatiſsima quæque eccleſias poſsidere, ut tempore felicitatis ſint honeſtati, tempore uerò neceſsitatis ſine utilitati.

Vita aſperitas.

Nota ſancti uiri mirabilē maciē.

Cùm autem B. Dunſtanus obitum ſibi imminere conſpiceret, & eccleſiam Dei per malorum ſucceſsionem turbari metueret, ſolicitis obſecrationibus aures Diuinæ miſericordiæ pulſat, quatenùs Elphegū ſucceſſorem habere poſsit. Cui ſtatim exaudito, qđ poſtulat, promittitur; quamuis non ſtatim, quod promiſſum fuerat, adimpletur. Quod ea re dilatum fuiſſe arbitror, ut & omnibus manifeſtum fieret, quantùm Deus Dunſtanum diligeret, cui quod uiuenti tam benignè promiſerat, hoc defuncto longè pòſt tā ueraciter exhibebat: & Elphegum illa tempora inuenireot, quæ eum ad martyrij gloriam prouehere poſſent. Anoo autem Domini milleſimo ſexto, ab aduentu Anglorum in Britāniam 578. Elphegus anno ætatis ſuæ quinquageſimoſecundo, Archiepiſcopus Cantuarienſis effectus eſt. Cumque iter uerſùs Romam pro pallio habendo arriperet, & quoddam oppidum hoſpitandi gratia intraret, oppidani hominem incognitum uidentes, & auaritiæ ſuæ conſulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, eumque omni ſupellectili priuatum, uerbis & uerberibus exire compellunt. At ille iniurias ſuas leniter ferens, ſuorū uerò mediocriter dolens, uia qua uenit regreditur. Necdùm ab oppido longè receſſerat, & ecce horrēdæ uoces mœnia corripiunt, quæ ciuibus & ædificijs celerē minantur ruinam. Nec mora, uorax flamma oppidū conſumere cœpit: cumque ignis uehementer excreſceret; nec euadendi ſpes aliqua fuiſſet, uirum ſanctū adeunt, fatentur delictum & ueniam petunt. Mox ſanctus illis compatiens, preces ad Deum fudit, & ignis moleſtia protinùs extincta ceſſauit. Reſtitutis ergo epiſcopo rebus ſuis, acceptoque à Papa pallio, domum proſperè regreditur. Pudicitiæ uirtus tantùm dominabatur in eo, ut nemo illo audiente uel obſcœnum aliquod uerbum proferre, uel turpe factum referre auderet. Erat uerò etiam pauperum conſolator, oppreſſorum releuator, unicum afflictis refugium.

Fit archiepiſcopus Cātuarienſis.

Palliū à Papa petit, & accipit.

Per idem tempus Suuanus & Turkillus, Danorū principes, nonnullam terræ Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Suuano tamē terribiliter diuinitus occiſo, Turkillus malignæ hæreditatis principatū ſortitus, multas Angliæ prouincias cæde & incendio uaſtabat. Rex nanque Ethelredus imbellis, quia imbecillis, monachum potiùs quā militem actione præ ſe ferebat: homines uerò regionis diuitijs corrupti, uoluptatibus obligati: nec quicquam præter corporis & ſingulare & priuatum commodum, honeſtum putabant. Itaque quiſque dum ſibi & rebus ſuis timet, omnes temperant à bello, nemo pro cauſa omnium certamen experiri tentabat: cùm ea de cauſa certandum eſſet, ut quod quiſque ſuum eſſe uellet, pro eo quàm ſplendidè pugnaret. In tanto igitur rerum diſcrimine Elphegus hoſtes adire ſolebat, & uerbum uitæ eis prædicabat, captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, ſtudioſè alebat. Vndè quantùm à fideli populo colebatur & uenerabatur, tantùm ab infideli contemnebatur & irridebatur. Sed fidelis ille malens cum Domino Beelzebub, quàm cum Phariſæo Rabbi uocari, non deſtitit operi incepto operam dare, fideles in fide conforrare, infideles ad fidem uocare.

Dani uaſtant Angliam.

Quendam autem Edricum rex totius regni præfectum ſtatuerat, hominem humili quidem genere, ſed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, ſuauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum ſuperbia atq; crudelitate ſuperauerat. Huius igitur fratrem, primò nobilitati Cātuariorum in præſentia regis gratuitò maledicentem, deindè ea, quæ unicuique ex hæreditate prouenisſet, uiolenta dominatione inuadentem, eadem oobilitas interfecit, ædesque eius ſuccendit. Cuius frater à rege ultionem poſtulat, denegat rex poſtulata, iure fratrem eius peremptum pronunciat. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis ſecum decem millibus uirorum, fratrem occiſum ulciſci conatur. Sed cùm parùm proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuaritas ſolos debellandos, ſed ad totius Britanniæ fines inuadendos, regnumque poſt uictoriam æqua ſorte diuidendum. Sicque fœdus ineunt, dextras dant & accipiunt, ſacramenta

Edricus Angliæ præfectus.

enta exigunt & porrigunt, Cantuariam uaſtare pri
ò delibcrant. Quod audieos Elphegus epiſcopus,
onuncato populo ait: Forti animo eſtote, Deum præ
culis habete: præter eum, qui corpus & animam po
eſt perdere in gebennam, nihil formidate, humilita
em & patientiam ſeruate. Chriſtus enim, cùm Deus
ſſet & omnia illi pater in manus dediſſet, de inimi-
is ulciſci ſe noluit, ſed gladiũ, Malchi ſanguine cruẽ
um, in uaginam recondi iuſsit. Obſeſſa tandem à
Danis ciuitate per uiginti dies, & quicquid ad uſum
itæ ciues parauerant ea hauſto, mittitur à pontifice,
qui Danis ſuggerat, ut ab incepto deſiſtant, populoq;
nocenti parcant, caueantque, ne diuinæ correptio-
is flagello, pro filiorum caſtigatione ad tempus con
eſſo, nimis inſolenter abutantur. Sed Dani mandata
prætermittentes, turres eatruere, arietibus murum
erire, igneas faces iacere conſtanter cœperunt. Et ec
è uorax flamma per domos ſuccenditur, ac ſæuiente
Auſtro, ſe dilatando diſpergitur. Tunc miſeranda in-
er ciues facta eſt deliberatio, utrumnam deſertis mu
orum propugnaculis, ad proprias domos conuola-
eot, an ijs neglectis, munitioni urbis incumberent.
Vicit communem utilitatem priuata affectio, filiorũ
dulcis recordatio erga tuendam familiam innata cõ-
miſeratio. Currunt itaque & rapiunt de medijs flam-
mis coniuges & charos liberos, hoſtili gladio ſtatim
feriendos. Et ecce effracta urbe, eaercitus ingreditur,
terribilis ſonitus ex clamore uocum & clangore tur-
barum attollitur, adeo ut omnia ciuitatis fundameo
ta concuti uiderentur. Alij nanque ferro iugulati, alij
flammis conſumpti, plures à muro præcipites dati,
nonnulli per uerenda ſuſpenſi deficiunt. Matronæ dũ
theſauros, quos non habebant, coguntur prodere, ca
pillis per omnes ciuitatis plateas diſtractæ, ad ulti-
mum flammis iniectæ ſunt. Paruuli à matrum uberi-
bus auulſi, lanceis confodiuntur, aut ſuper eos ducto
plauſtro, minutatim conteruntur. Sanctus autem El-
phegus non ferens tantam ſuorũ depopulationẽ, cum
turba monachorum in eccleſia circunſeptus eſſet, re
pentè de manibus tenentium elapſus, de eccleſia, e-
uaſit, currensq; ad locũ cadaueribus plenũ, inter cune
os hoſtiũ ſe ingerens, eaclamauit, &, Parcite, inquit,
parcite, & ſi uiros uos eſſe cognoſcitis, innocẽtẽ ætatẽ
perſequi ceſſate. Non eſt iſta uictoria, qua lactentium
perimitur ionocẽtia: nec laudi adſcribitur, quicquid
in ſimplices & mites bellando admittitur. En me, qui
ueſtræ impietatis crimina libero ſemper ore caſtiga
ui: en qui captiuos & à uobis mulctatos paui, ueſtiui,
redemi. In me ueſtra potiùs ira deſæuiat.

Mox itaque capitur, & intercepto manibus guttu
re, uox loquentis præpeditur, uinculis palmæ inne-
ctuntur, genæ unguibus diſſecantur, pugnis & calci-
bus latera tunduntur: eccleſiam quoque igni combu
runt, gregem Domini in ore gladij conſumunt, & e-
piſcopum ſeptẽ menſibus in arcto carcere cuſtodiũt.
Intereà cœpit ira Dei in homicidam populum adeò
dæſeuire, ut paruo temporis ioteruallo duobus eorũ
millibus per diros uiſcerum cruciatus proſtratis, cæ
tera quoque multitudo ſimiliter percuſſa, ſimile eat
tium eapectaret. Commoniti ſunt autem à fideli po-
pulo, ut de peccatis pœniteant, & põtifici ſatisfaciãt.
Sed illi differunt, arbitrantes hoc malum à fortuna
eis accidiſſe. Præualuit interim clades ſuper omnem
carnem, quæ pontifici mortem inferre nitebatur, &
tunc denis, nunc uicenis terribili uiſcerum dolore ca
pitisque abſumptis, magnam formidinẽ uiuentibus
incuſsit. Citato igitur conſilio, mox ad epiſcopum
currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis ue
niam petunt: & de carcere eum extrahentes, ad publi
cos populi conſpectus cum honore deducunt, & ait

illis epiſcopus: Etſi ueſtra inſatiabilis crudelitas ue-
niam non promeretur, tamẽ quid nos facere deceat,
exemplo Domini edocemur: qui cum ſuorum digna-
tus fuiſſet lauare pedes diſcipulorum, non illum ex- *Iohan.*
cluſit, à quo ſe tradẽdum eſſe præſciuit, immo ipſum *13.*
ſanctiſsimo pane cibauit, phariſæorum miniſtros po
tentiæ ſuæ uerbo eliſit, ſed confeſtim eoſdem erigen-
do ſanauit: & quod magnæ bonitatis inſigne eſt, quos
quotidiè mandatis cœleſtibus pertinaci animo cernit
reſiſtere, eos in cælo ſedens adhuc patitur uiuere, im *Iohan.*
mò humanis rebus plus quàm cæteros præſtare. Qua *18.*
propter quoniam eaemplorum illis deuotus cupio
imitator exiſtere, oblitus incendia ciuitatis, innocen
tium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta eſt, præ
teritæ impietatis, ſicut ipſe patrẽ pro ſuis crucifixo-
ribus, ità ego pro meis tortoribus ipſum interpella-
bo. Afferte ergò panem, ſtatim uobis reddendum
ſalutatem: quatenùs ex hoc refecti, & cupitæ ſa- *Lu. 23*
lutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori redda-
tis, aut ſceleratiores blaſphemi remaneatis. Et dato
omnibus pane à ſe benedicto, omnes de exitiali li- *Pane*
berauit clade. *benedi-*

Cumq; ſanitati redditi eſſent, principes quatuor *cto ſa-*
epiſcopo mittunt: & primò quidem pro impenſo be- *nat Da*
neficio gratias aguot: deinde ſi uita & libertate uelit *nos.*
potiri, tria millia marcarum ut perſoluat, exigunt.
Quòd cum ille facere renueret, eum ligauerunt, & in
auditis tormentorum quæſtionibus die Dominicæ re *Reddit*
ſurrectionis affligentes, in carcerem retruſerunt. Cũ- *mala*
que in omnibus his laudes Deo ageret, eccè apparuit *pro bo-*
ei ſpiritus malignus in ſpecie angeli, mentiturque *nis.*
de ſupernis ſedibus ſe deſtinatum, quatenùs illum ad
communem gentis ſalutis de ſqualore carceris edu-
cat. Nec ueretur ignaui militis uocabulo notari, cùm *Nec*
neque Petro humilior, neque Paulo eſſet robuſtior: *ſuga*
quorum alterum ſporta contexit, alterum uerò carce *da tu-*
rali ſtridore grauatũ angelus abſoluit. Chriſtus quo- *bi a A-*
que, ut lapidantium manus effugeret, de templo exi- *ctor. 9*
uit, ac fugiendi licentiam euangelico præcepto ſuis
mandauit. His ille ſermonibus ueluti onguentis deli
butus, carcerem egreditur, illum ſequens. Pluribus au
tem aquarum alluuionibus per obſcuras noctis um- *Act. 12*
bras tranſuadatis, repentè malignus diſparuit. Tunc *Iohan.*
ſanctus peſtiferi ductoris machinas intelligẽs, ex imo *8.*
pectoris dolorem attraxit, medijs ſe paludibus inie- *Matt.*
ctans, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicẽs: *10.*
O uitæ dator, ò ſtirpis Adæ unice miſerator, cur ſe-
nem me tua gratia deſtituit, quem in florida ætate nũ
quam deſtituere conſueuit? Tandiù miſericorditer
ſeruatum, in eatremo pateris perire abiectum? Quo-
ties te in huius uitæ naufragio ſaluatorem inueni?
Eaperiar, nũc, quæſo, conſolatorem in hac dæmonis
illuſione, adiutor in opportunitatibus, in tribulatio
ne. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum teoe-
bræ, author earum iuatà, Elphegus omnibus ærum-
nis incluſus. Tibi ſoli derelictus eſt pauper, pupillo tu *Pſal. 9*
eris adiutor. His & huiuſmodi diuinas aures appella-
re non ceſſat, & ecce apparuit ei iuuenis aureo ſplen-
dore amictus, diuini ſignaculi uexilla præferens, & di *Ibid.*
xit: Quo te tui diſtrahunt pedes? quò impetus fugæ?
quo ductoris inuidia? Sicine itur ad coronam, fugiẽ
do certaminis luctam? Aut quomodò poteſt brauio
palmæ fulgere, qui currendi metas in ſtadio noluit
appræhendere? Cui cum retuliſſet ſacerdos, nõ ſe fu-
gere, ſed diuini nuncij imperio paruiſſe: Non hoc,
ait ille, diuinitatis imperium fuit, ſed diabolicæ ma-
lignitatis commentum: nec tam te ille de carcere e-
ducere, quam extra carcerem uoluit ſeducere. Vrget
nanque illum præteritæ uitæ tuæ pia operatio, & in
tãtis tribulationibus præſens tibi ſemper ſancti. ſpiri
tus

tus conſolatio, cuius præſentia omnibus conſtantiā donat, conſtantia uictoriā, uictoria gloriā. Redi ergò ad locum amiſſæ coronæ, cælitus tibi deputatum, ſciturus, ꝙ te die craſtino pater honorificabit in cælo, honore illo maximo, ut in æternum ſis cū eius filio. Elphegus igitur ad locū certaminis ab angelo reuocatus, lætus expectabat horā, qua à Deo coronā perciperet. Sed cum propè fuiſſet, ut carcerē iā intraret, cōpræhenſus à carnificū turba, plagis afficitur maximis: inſuper cerebro capitis uiolato, ſemiuiuus in ergaſtulo recluditur, ubi accenſo foco, & quicquid fętidiſsimū fumū uel generaret, uel generatū foueret, per ſingulas diei horas iniecto, carceris ianuas claudunt. Tranſacta igitur magna noctis parte, cępit domus cæleſtis gratiæ participiū ſuſcipere, æternæ uitæ odoramenta ſpirare, hymnos mellifluos ſanctorū uocibus ſonare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis lætitia Dunſtanū quondā archiepiſcopum, uultu & ueſte glorioſum, conſpicit aſsiſtentē, protenſiſque ad illū manibus itá dicentē: Ad te æterni regis inuictiſsime miles, ad te noſtro honorandum obſequio uenimus, miſsi ab illo, qui tibi & uictoriā præſtitit de inimico, & ſempiternā coronā ꝑparauit in cælo. En, quorū collegio poſt mortē carnis in perpetuū frueris, ciues Ieruſalē cæleſtis ac domeſtici Dei: ſi ea, quę deſunt, paſsionū Chriſti amore in carne tua patienter ſuppleueris. Vidimus nanque multiplices urbis labores, eccleſiarū incendia, filiorū neces, tua cū uinculis opprobria, & poſt impenſa beneficia, duplicata tormenta. Quod ergò reliquū eſt, deitatis potentia uallatus, libens excipe, ſciens non eſſe condignas paſsiones huius tēporis ad ſuperuēturā gloriā, quæ reuelabitur in te. Vnus nanque dies ad ſuppliciū, ſed iugis ac ſempiternus erit ad præmium.

Rurſus dirè affligit. — *Sancti cū inuiſunt,* — *Rom. 8*

Inter hæc laxantur uincula, & integrè omnes corporis ſanantur plagæ: Elphegus pſallens cum pſallentibus, exultans cū exultantibus incedit. Manè autem facto, cū armatorū manu non parua de carcere educitur, & ſuper iumentum poſitus, ad iudicium pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hodiè eris ſpectaculum. Et ille: Aurum uobis diuinę ſapientiæ propono, ut relicta uanitate, quam diligitis, ad unum uiuum, & uerum Deum ſtudium conuertatis. Quòd ſi cōſilium Dei, pro me uobis annunciatum, obſtinata mēte ſpreueritis, peiori profectò, ꝙ̄ Sodoma, morte peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli ſatellites in illum proſiliunt, auerſis ſecuribus deiiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua flectens, hanc orationē fudit Deo, dicēs: Altiſsime Dei patris unigenite Ieſu Chriſte, qui per uterum intactæ uirginis uenisti in hunc mundū peccatores ſaluos facere, & me in pace ſuſcipe, & iſtis miſerere. Et prolapſus in terram, iterūque reſurgens, denuò ſic ait: Paſtor bone, paſtor ſingularis, filios Eccleſiæ, quos tibi moriens cōmendo, tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipſe de ſacro fonte ſuſceperat, ſecurim capiti eius infixit. Qui ſtatim in æterna pace requieſcens, uictorē ſpiritum cū triūpho, tertiodecimo Calendas Maij dirigit ad cælum. Principes autem Danorū, cupientes & ſuum facinus & Elphegi gloriā obſcurare, corpus illius flumini immergi ſtatuunt, rati ſceleris enormitatē eo facilius contegi poſſe, quo magis ab hominibus eius memoria tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliā, Chriſtus Elphego parauit ad gloriā. Protinus nanq; omnis populi multitudo, quæ, illo docente, errorem abiecerat, armata ꝓcedit, malēs cū defuncto pariter occumbere, ꝙ̄ illud corpus, cuius miniſterio ſanctificationis ſuſceperat myſteriū, aquarum uoragini tradere abſorbendū. Itaq; corpus à diuerſo populo ſeruatū, nec mergebatur, nec ſepeliebatur. Veſpere aūt utriuſque partis ſenatores conueniunt, ut tantæ cōtentionis litē ſuis rationibus determinent. Factū eſt aūt oīm aſſenſu, ut in cōmune oēs ſanctū depoſcant, quatenus ſi quid ualeat apud Deū ſuū, in hoc ambiguo potentiæ ſuæ uirtutem oſtendat. Eccè, inquiunt Dani, ramus de fraxino præciſus, ſucco & cortice omnino nudatus: ſi hunc huius ſanguine intinctum matutina lux uirentem inuenerit, iuſtum nos, & ſanctū occidiſſe conſtabit: & quo illū honore ſepeliatis, penès uos erit. Sin autem in priſtina lignū ariditate permanſerit, erraſſe uos in eius amore dicemus, noſtriq; arbitrij, quid de cadauere facere uelimus.

Precatio ſancti uiri. — *Migrat martyr ad Dominū.*

Cumque oībus conditio grata & accepta fuiſſet, ut omnibus liquidò cōſtare poſſet, ꝙ poſt mortē Elphegus uiueret, aridū lignū ſub unius noctis tēpore cœpit frondere, & quod ſerò Dani telluri fixerunt, manè ſurgentes florere uiderunt. Nihil ergò contradictionis ulterius habentes Dani, certatim in amplexus defuncti ruere, crebra oſcula figere, ceruices ſupponere, lachrymas, & eiulatus emittere cœperunt. Sublatū ergò corpus humeris inimicorū, ad arborē, eius triumpho inſignē, defertur, comitantibus innumeris ſignorū prodigiis, potenti uirtute Dei cælitus oſtēſis. Mox.n. ſalus languidis innouatur, cęci illuminantur, ſurdi audiunt, muti loquunt, claudis greſſus reſtituitur. Ibi etiā orationis domo ſuper illū fabricata, plerique Danorū magnantes, in eadē regenerati, ad fidē Chriſti conuertuntur. Cū aūt hęc omnia Lōdonienſes per ordinē audiuiſſent, multa mediāte pecunia, corpus uſque Londonias transferentes, honorificè ſepelierūt. Anno autē Dñi 1012. aduefperaſcēre ſabbato paſchalis hebdomadæ, ſanctus Elphegus cū martyrij corona 13. Calendas Maij, anno epiſcopatus ſui ſeptimo & ætatis ſuæ 59. migrauit ad Dominū. In eius autē mortis authores intantū ira Dei deſæuit, ut quidā dux propria ſe manu interimeret, alius gutturi ſuo ſtylū infigeret, præsbyter, pertinaciter crucē abſcondens martyris, gladio occideretur: alius eiuſdē ordinis, ſandalia epiſcopi temerè portās, à dæmone corā omni populo uexaretur. Et factū eſt, ut tam uehemens cunctos Danorū principes formido inualeſcerit, ut uix eos terra teneret: ſed maritimis ſe tempeſtatibus dantes, exiſtimarent in pelago martyris iram effugere poſſe, quos ab eius ira tellus tueri non poſſet. Sed mox ut in altum perducti fuere, centum ſexaginta naues, aduerſis uentorū flatibus actæ, in profundum maris demerſæ ſunt: porrò ſexagintaquinque ad ignotas appulſæ regiones, quaſi qui inſidiarū gratia ueniſſent, ab incolis miſerabiliter interfecti ſunt. Remanſit tn̄ in Anglia peſsimus Turkillus, malorū princeps, pauco tēpore prædo futurus, ſed in æternum damnati ſpiritus præda manſurus.

Nota inſigne miraculum. — *Multa fiūt miracula.* — *Vltio diuina in eius interfectores.*

Non paruo tempore euoluto, uenit princeps Danorū Canutus cum multo nauigio in Angliam, diſsidensque ab illo propter quaſdā res, malè ac perfidioſè actas, quicquid reſiduū nefandi populi fuit, deleuit, ipſum ducem cum ſex tantum nauibus in Daniā fugauit. Qui cum ad terram euaſiſſet, ſuſpectus Danorum principibus, nè inteſtina bella moliretur, ſtatim per cuncta religionis loca agitatus, ad extremū ab ignobili uulgo occiſus, feris & auibus proiectus eſt. Poſt hæc uerò princeps Danorū Canutus, cum uideret populum ſuū ab exercitu Anglorū ſine intermiſsione cædi, & propter rerum difficultatem ad deditionē ferè cōpelli, accerſitis omnibus qui ad ſe cōfugerant, ſapientioribus Anglis, conſuluit eos, quid cauſæ eſſet, ꝙ tot ſibi aduerſa accidiſſent. Qui omnes uno ore reſpondentes, dixerunt: Prophetia eſt ſancti martyris Elphegi: ꝗ cū à patribus tuis fuiſſet cir-

Canutus Danorum rex. — *Turkilli cædes.*

cunuentus, prædixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuò eſſent radices acturi, ſed peiori, quàm Sodoma morte perituri. Nunc ergò ſi uis illum tuis téporibus reddere placatum, promitte illi, ſi felix fuerit rerum ſucceſſus, te reliquias illius ad ſedem eius honorificè reſportandas curaturum. Quod cum firmiter pro miſiſſet, poſt modicum pacem obtinuit, poſt pacem, regni dimidiũ, poſt dimidium, totum. Cumque ab omni bellorum tumultu requies undiquè data fuiſ-
Nota miraculum. ſet, recordatus eſt rex, quid B. Elphego quondã promiſiſſet, & directa legatione, uocauit Egelnothum archiepiſcopum: qui corpus martyris, decem annis ſepultum, incorruptum & inuiolatum reperientes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in ſarcophago ueneranter collocantes.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. Simeonis Epiſcopi, Vſthazanis Eunuchi, & multorum aliorũ, ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sozomeni lib. 2 cap. 8 &c. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.

21. Aprilis. CVm tempore progrediente numerus Chriſtianorũ apud Perſas uehementer creſceret, adeò ut conuentus agere, & ſacerdotes ac diaconos habere cœperint, hæc res non mediocriter
Magi apud Perſas. offendebat animos Magorum, qui ueluti tribus aliqua aut ſacerdotalis ſtirps ſucceſsione quadam religionem Perſarũ indè ferè ab initio adminiſtrauerat: Iudæos quoquè permagna affecit moleſtia, qui præ inuidia, naturaliter quodammodò ipſis inſita, religioni Chriſtianæ ſemper infenſi eſſe ſolent. Et ob eam cauſam Simeonem, id temporis Seleuciæ, & Cteſiphontis, urbis in Perſide primariæ, archiepiſcopum cœperũt apud Saporem, tum regem Perſarum, accuſare, quòd Imperatori amicus eſſet, quodque ei res Perſarũ pro
Voluntaria paupertas Chriſtianorũ. deret. Quorum calumniis perſuaſus Sapores, primò omnium tributis immoderatis eo affligit Chriſtianos, quòd ipſorum quamplurimos uoluntariam egeſtatem excolere norat. Deindè uiris difficilibus, & inhumanis illorum tributorum exigendorum poteſtatem dat, quo & inopia pecuniæ, & exactorum feritate coacti, ſuam religionem aſpernari inciperent, de qua una re ſummoperè ab eo laboratum eſt. Poſt hæc ſacerdotes & miniſtros Dei gladio trucidare, eccleſias dirui, earum theſauros ac monumenta in publicum proferri, & Simeonem, ut regni Perſarum & religionis proditorem, adduci iubet.

Itaq; Magi ope Iudæorum, qui in ea re eos alacri animo iuuabant, eccleſias demoliuntur, Simeonem cõpræhenſum & catenis ferreis uinctum, ad regem deducunt, qui ſe ibi & ſpectatum, & ſtrenuũ uirum
Simeonis conſtantia. præſtitit. Nam cum Sapores eum, ut daretur in quæſtionẽ, introduci iuſsiſſet, neq; ueritus eſt quicquam, neque regẽ adorauit. Quarè grauiter commotus rex, ſciſcitatur quid ſit cauſæ, cur iam neutiquàm ipſum adoret, cum antè id feciſſet. Cui Simeones: Nõ antè; inquit, deductus eram ad uerum Deum prodendum: & propterea non recuſabam debitos honores regi præſtare: at iam idem ipſum facere fas non eſt. Nam iã pro pietate & noſtra religione decertaturus uenio. Quæ cũ dixiſſet, iubet rex ut ſolẽ adoret. Quod quidem ſi facere uelit, pollicetur ſe ei multa daturũ munera, & in magno honore habiturum. Sin autẽ detrectet, & illũ, & uniuerſum Chriſtianorũ genus è medio ſublaturũ minatur. Vbi uerò Simeonẽ neque minus terrere, neque promiſsis flectere poſſet, ſed uirili & conſtanti aĩo affirmantem, ſe nunquã uel ſolẽ adoraturũ, uel ſuã ipſius religionẽ proditurum audiret, iubet in uinculis aliquandiu teneri, ratus, ut uidetur, eum uelle reſipiſcere. Quem in carcerẽ deductũ conſpicatus Vſthazanes ſenex Eunuchus, educator Saporis, & in familia regis principẽ locum obtinens, cõſurgens, (ſedebat forte pro foribus palatij) eum ho-
norificè ſalutat. At Simeones uerbis illũ contumelio- *Bile ſua incitatur ...*
ſis increpare, & bile incenſus, uociferari cœpit: atq;
auerſo uultu ideò præteriit, quod cũ eſſet Chriſtianus,
paulò antè ui coactus, ſolẽ adorauerat. Quarè Vſthazanes Eunuchus fundere lachrymas, ingemiſcere, ueſtẽ ſplendidã, qua erat indutus, exuere, & tanquã homo in luctu conſtitutus, nigram circumiicere cœpit: pro portis regiæ ſedet, lamẽtatur, plorat cũ gemitu, ſicq;
ait: Heu me miſerũ, qualem erga me Deum fore de- *Zelus Vſthazanis pœnitentia.*
beo expectare, quẽ iamdudum denegauerim! Nã ob
hanc cauſam Simeones, ne uerbũ mihi loqui dignatus, ſic ore auerſo properè prætergreſſus eſt.

Vbi iſta reſciuit Sapores, illum acceſſit, rogat cauſam luctus, & ecqua illi in ædibus obtigiſſet calamitas. Cui Vſthazanes: In hiſce, inquit, ædibus, o rex, nihil mihi accedit infortunij. Vtinàm enim pro eo, quod mihi contigerit, in omnia alia calamitatum genera incidiſſem: quippe id quidem certè fuiſſet toleratu multo facilius. Iã uerò lugeo, quòd maneam in uita quoque, cum dudum mori debuiſſem, adhuc tamen ſolem uideam, quem, quo tibi gratificarer, nõ reuera ex animò, ſed ſpecie ſolum ſimulata adorauerim, adeò ut utraque de cauſa mortem meritus ſim: tum quòd Chriſti proditorem, tum quòd ueteratorem erga te meipſum oſtenderim. Quæ cum dixiſſet, cæli & terræ opificem Deum cum iureiurando teſtatur, ſe in poſterum de ea ſententia nunquàm deſtiturum. Sapores autem incredibilem Eunuchi mutationem uehementer admiratus, graniore quidem iracundia in Chriſtianos exarſit, perindè quaſi illi præſtigiis hanc rem confeciſſent, ſed tamen miſericordia erga ſenem cõmotus, modò manſuetum, modò ferum ſe in illum oſtendit, atque omnibus oribus laborauit ut de ſententia deduceret. Vbi nihil profecit, conſtanter aſſeuerante Vſthazane, ſe nunquam tam ſtultum fore, ut pro omnium conditore Deo res ab eo conditas colat, tum ira inflammatus, mandat caput enſe ceruicibus abſcindi. Ad quod ſupplicium à lictoribus deductus Vſthazanes, orat eos, ut pauliſper expectent: rem enim ſe animo tenere, quam regi ſignificare uelit. Vocato igitur ad ſe eunucho ſibi fideliſsimo, iubet iſta Sapori annunciare. Quam tandẽ beneuolentiam ab ineunte adoleſcentia ad hoc uſq; tempus, ò rex erga tuã familiam præſtiterim, & quanto ſtudio tum patri tuo, tum tibi inſeruierim, nullis uideor egere teſtibus, apud te præſertim, qui hæc iſtis exploratè cognita habeas. Quarè pro omnibus officijs, quæ in uos aliquando tam beneuole contulerim, hoc mihi unum uelut remunerationis loco concede ut his, qui me ignorant, non uidear tanquam infidus erga regnum tuum aut in aliquo maleficij genere deprahenſus, iſtud ſupplicium ſubire. Et quo
hoc pateat omnibus, fac præco palam prædicet, ca- *Vſthazanis pro rege coniunctio ſua petitio ...*
put Vſthazani amputatũ eſſe, nõ quod improbitatis cuiuſquam in palatio ab ipſo admiſſæ conuictus ſit, ſed quòd ſit Chriſtianus, & Deum ſuum; quo regis uoluntati morem gereret, negare noluerit. Atque iſta quidem regi renunciauit eunuchus: Sapores autem eadem, ſicut Vſthazanes poſtulauerat, præconẽ prædicare iubet. Nam ratus eſt alios prompto ac parato animo de religione Chriſtiana deſciturus, ſi certiores fierent, nemini Chriſtiano miſericordiam tributã fore, quippe cũ Vſthazanes ſenex, educator regis, ei fami-

ei familiaris, & beneuolus, etiam eſſet interfectus. Ac Vſthazanes ad alium finē ſupplicij cauſam prædicari tam impensè deſiderauit: ſiquidem cogitauit, quòd ſicut, quandò timore preterritus ſolem adorauit, multis Chriſtianis metum iniecerat: ſic iam non pauciores ad ſuam animi magnitudinem & conſtantiam imitandam incitaret, ſi modò intelligerent, eū pro religione Chriſtiana trucidatum eſſe.

Caput 9.

Vſthazanes capite plectitur.

2. Hoc modo Vſthazanes uitam, quam hic in maxima gloria traduxerat, deſeruit: Simeones autem de eius morte in carcere certior factus, Deo gratias pro illo egit. Poſtridiè eius diei, qui erat ſextus dies hebdomadæ, in quo ante celebrem diē feſtū reſurrectionis, memoria ſalutaris Chriſti paſsionis quotannis recoli ſolet, decernit rex, ut Simeones gladio feriatur. Nam antè denuò è carcere deductus ad regem, fortiter & magno animo cum Sapore de fide Chriſtiana diſſeruit, & neque illum, neque ſolē adorare uoluit. Eodem die centum alios quoquè, qui erant in carcere, rex itidem obtruncari iubet: Ad extremum Simeonem, cum cæterorum omnium mortem oculis adſpexiſſet, trucidari. Horum pars epiſcopi, pars presbyteri, pars aliorum clericorum ordine fuerunt. Cum omnes ad locum, in quo erant necis ſupplicium ſubituri, deducerētur, princeps Magorū percōtatur ab illis, utrū uelint uiuere, & eandē cum rege religionē colere, ſolemque uenerari. At ubi nemo eorum his conditionibus uellet in uita manere, rectà ad locum, in quo erant ſecuri feriendi, deducuntur. Ac dū lictores in opus incumbunt, & in cæde martyrum occupantur, Simeones adſtans illis, dum interficiūtur, iubet bono aīo eſſe, uerbaq; apud eos facit de morte, de reſurrectione, de pietate: & teſtimonijs ex ſacris literis deprōptis cōfirmat,ità mori, eſſe uerè uiuere: atq; præ ignauia Deū ꝑdere, eſſe uerè mori. Eos.n. etiamſi nemo ipſis necē afferret, breui morituros, qñquidē à nemine in hāc lucē edito hic finis uitari pōt. Poſt mortē uerò ea, quæ ſunt æterna, nō eodē modo omnibus euentura, ſed ſingulos uelut trutina quadā examinatos, accuratam uitæ anteactæ rationem reddituros, & hos pro rectè factis præmia percepturos immortalia, illos pro maleficiis pœnas ſempiternas luituros. Denique pro Deo uelle mori, eſſe in bonis ſummum & rem multo beatiſsimā. Dum iſta Simeones dicendo percurreret, & tanquàm magiſter gymnaſij præciperet, quomodò in certaminibus ſe gererent, ſinguli aures attentas ei præbentes, ad necē cupidè gradiebantur. Lictor autem, poſtquàm centum illos interemit, poſtremo in loco Simeonē obtruncauit, atq; Abedechalā & Ananiā unà, ambos ſenes presbyteros eccleſiæ, cuius Simeones erat epiſcopus, pariter cū illo & compræhenſos, & in uincula cōiectos.

100. martyres cū Simeone cæduntur.

Simeones eos confirmat.

Cap. 10.

Puſicis præclara uirtus.

3. Eodem temporis momento Puſices, perfectus omniū regis artificum, ibi fortè ſtans, cum uideret Ananiam, cui iam cedes parabatur, cōtremiſcentem: Pauliſper, inquit, o ſenex oculos occludito, & bono animo eſto. nam ſtatim lumen Dei uidebis. Vix eſt hæc locutus, cum compræhenſus eſt & ad regē deductus. Atque cum eſſet ſe Chriſtianū confeſſus, quoniā libero ore apud regem pro religione Chriſtiana, & pro martyribus uerba fecerat, idcircò quaſi aliquid nefas dixiſſet, dabatur lictoribus mandatum, ut admodum peregrino & crudeli inprimis mortis genere afficererur. Lictores igitur collo eius circa ceruicē perforato, illàc linguā extrahūt. Porrò aūt eius filia uirgo, falſo à quibuſdam in crimen uocata, compræhēdit, eodemque temporis articulo occiditur. Sequenti anno, eo ipſo die, quo memoria paſsionis Chriſti recoli ſolet, cum iam celebris dies feſtus Reſurrectionis expectaretur, exiit edictum Saporis crudeliſsimū in uniuerſam Perſidē, quod iubebat, ut omnes, qui ſe confiterentur Chriſtianos, morti addicerentur. Quo quidem tempore turba multa Chriſtianorum, quæ ne numerari quidem poteſt, ſecuri percuſſa eſt. Siquidem Magi eos ex urbibus, & uicis, in quibus latitabāt, ſumma cū diligentia eruerunt. Nonnulli autem ſua inducti uoluntate, nemine eos ducēte, ſe ipſi ideò indicarunt, nè ſilentio Chriſtū denegare uiderentur. Ac dum oēs, qui erant Chriſtiani, morte mulctarentur, plurimi etiā, qui in ipſo palatio ætatem egiſsēt, mactati ſunt, in quorum numero erat Azades eunuchus, regi lōgè chariſsimus. Quem cum Sapores interfectum accepiſſet, incredibile animo dolorē hauſit: hancque cōmunem cędem ſedauit, atque ſolos religionis noſtræ doctores trucidari iuſsit.

Eius filia ſupplicium.

Innumeri chriſtiani perimuntur.

Azades martyr

Cap. 11

Vſuardus has habet 22. Aprilis.

Per idem tempus regina in morbū delapſa, Tarbula ſoror Simeonis epiſcopi, ſancta uirgo, ſimul cū ancilla, idem uitæ genus colente, & ſorore eius, q̄ poſt uiri mortem abſtinuit à nuptiis, & eandē uiuēdi rationē tenuit, cōpræhenditur. Cauſa autē, cur hæ mulieres fuerint compræhenſæ, fuit falſa criminatio, à Iudæis in eas conficta, q̄ uidelicet ob mortē Simeonis iratæ, uenena reginæ inſidioſè paraſſent. Regina uerò (ſolēt.n. ægrotantes malis hominibus facilè aures accōmodare) calumniam ueram eſſe, & maximè quidem, q̄ erat à Iudæis obiecta, exiſtimauit. Nam eiuſdem erat cū Iudæis opinionis, ad eorū morē uitā inſtituēbat, & ueraces illos, ſibique maximè beneuolos putabat. Magi igitur Tarbulam, & reliquas duas arreptas, morte condemnant: ac cū ſerra diſſectas patibulis ſuffixiſſent, effecerunt, uti regina ſpatium inter patibula intermiſſum trāſiret, perindè quaſi morbus eo pacto depelleretur. Fertur, hāc Tarbulam forma ualdè liberali & honeſta fuiſſe, Magnum quendā eam deperiſſe, mercedemq;, uti cum illa rē haberet, clām miſiſſe: promiſiſſe denique, ſi uellet ipſius parere libidini, tum eam, tum ſocias ſaluas fore. At illam hanc turpitudinē ne audire quidē uoluiſſe, ſed nuncios uerbis cōtumelioſis excepiſſe, intemperantię crimen cum probro illis obiectaſſe, ſe multo libentius uelle mori, quàm uirginitatē prodere, reſpondiſſe. Porrò cum edicto Saporis ratum eſſet, uti ſupra demōſtratū eſt, ut ſoli ſacerdotes & doctores fidei Chriſtianæ compræhenderentur, Magi & eorū principes, totam Perſidē obeuntes, epiſcopos & ſacerdotes grauibus afficiunt incommodis, cum in alijs locis, tum maximè omnium in Adiabenorum regione, quæ eſt Pars Perſidis, tota fidei Chriſtianæ dicata. Hactenus omnia ex Sozomeno, qui eiuſdem libri capite 12. etiā hæc addit: Iſto Sapore regnante, infinita multitudo presbyterorum, diaconorum, monachorum, ſanctarum uirginum, & aliorum, qui in eccleſiarū miniſterio uerſabantur, & erga religionem præclarè animo affecti erant, egregia piæ uitæ teſtimonia dedit.

Tarbulę & duarū ſororū crudele ſupplicium

Tarbulę pudicitia.

Clero uel maximè infeſtus Sapores.

VITA S. ANSELMI CANTVARIENſis Archiepiſcopi, ab Edinero Anglo eius cōuictore, duobus libris conſcripta.

PROLOGVS F. EDINERI.

QVoniam multas, & antecéſſorum noſtrorum temporibus inſolitas rerū mutationes, & noſtris diebus in Anglia accidiſſe, & coaluiſſe conſpeximus, nè mutationes ipſæ poſterorum ſcientiam penitus laterent, quædam ex illis ſuccinctè excepta, literarum memoriæ tradimus. Sed quoniam opus ipſum in hoc maximè uerſatur, ut ea, quæ inter reges Anglorum, & An-

ſelmum archiepiſcopum Cantuariorum, facta ſunt, inconcuſſa ueritate deſignet, quæque omnibus purā illorum hiſtoriam ſcire uolentibus, tunc temporis innoteſcere potuerunt, licet inculto, plano tamen ſermone deſcribat: nec adeò quicquam in ſe contineat, quod ad priuatam conuerſationem, uel ad morum ipſius Anſelmi qualitatem, aut ad miraculorum exhibitionem pertinere uideatur, placuit quibuſdam familiaribus meis, me ad hoc ſua prece perducere, ut ſicut deſcriptione notarum rerum poſteris, ità deſignatione ignotarum ſatageremus tam futuris quàm præſentibus aliquod officij mei munus impendere. Quos eo quòd offendere ſummoperè cauebam, dedi operam uoluntati eorum pro poſſe morem gerere. Opus igitur ipſum de uita & conuerſatione Anſelmi archiepiſcopi Cantuarienſis titulatum, taliter Deo adiuuante curaui diſponere, ut quamuis aliud opus, quod præſignauimus, ex maiori parte de eiuſdem uiri conuerſatione ſubſiſtat, ità tamen in ſua materia integræ narrationis formam prætendat, ut nec illud iſtius, nec iſtud illius, pro mutua ſui cognitione, multum uideatur indigere. Plenè tamen actus eius ſcire uolentibus, nec illud ſine iſto, nec iſtud ſine illo ſufficere poſſe pronuncio.

VITA S. ANSELMI CANTVArienſis archiepiſcopi. Lib. I.

21. Aprilis.

INſtituta uitæ, & conuerſationis Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi literarum memoriæ traditurus, primò omnium uocata in auxilium meū ſumma DEI clementiā & maieſtate, quædā breuiter dicā de ortu & moribus parentum eius, ut hinc lector aduertat, de qua radice prodierit, quod in ſtudiis naſcituræ prolis poſtmodum fulſit. Pater igitur eius Gundulfus, mater Ermerberga uocabatur. Vterque iuxta ſeculi dignitatem nobiliter nati, nobiliter ſunt in Auguſta ciuitate conuerſati. Quæ ciuitas cōfinis Burgundiæ & Longobardiæ, Ermerbergam in ſe edidit: Gundulfum, in Longobardia natum, ciuem ſui eaaduena fecit. Coniuncti ſunt lege coniugali, ambo diuitiis non ignobiles, ſed moribus ex quadam parte diſsimiles. Gundulfus enim ſeculari deditus uitæ, non adeò curam ſuis rebus impendere, ſed habita frequenter ab re diſtribuere, intantum, ut non modò largus atque beneficus, uerumetiam prodigus atque uaſtator à nonnullis æſtimaretur. Ermerberga uerò bonis ſtudiis ſeruiens, domus curam benè gerens, ſua cum diſcretione diſpenſans atque cōſeruans, bonæ matrisfamilias officio fungebatur. Mores erant probi & irrepræhenſibiles, ac iuxta rectam conſiderationem ratione ſubnixi. Hæc fuit uita eius, in hac, dum uixit, permanſit, in hac finem uitæ ſortiri promeruit. Gundulfus uerò circa diē obitus ſui, ſpreto ſeculo monachus factus, monachus defunctus eſt. Anſelmus filius horum, cum puer paruulus eſſet, maternis, prout ætas ſua patiebatur, colloquiis libenter animum intendebat, & audito unū Deum ſurſum in cælo eſſe, omnia regentem, omnia continentem, ſuſpicatus eſt, utpotè puer inter montes nutritus, cælum montibus incumbere, in quo & aulam Dei eſſe: eamque per montes adiri poſſe. Cūque hoc ſæpius animo uolueret, contigit ut quadam nocte per uiſum uideret, ſe debere montis cacumen aſcendere, & ad aulam magni regis Dei properare. Verùm priuſquàm montem cœpiſſet aſcendere, uidit in planitie, qua pergebat, ad pedem montis mulieres, quæ regis erāt ancillæ, ſegetes metere: ſed hoc nimis negligenter faciebāt & deſidioſè. Quarū puer deſidiam dolens ac redarguens, propoſuit animo, ſe apud Dñm regem ipſas accuſaturum. Dehinc monte tranſcenſo, regiam aulam ſubit, Dominum cum ſolo ſuo dapifero inuenit. Nam familiā ſuam, ut ſibi uidebatur, quoniā autumnus erat, ad colligendas meſſes miſerat. Ingrediens itaque puer, à Domino uocatur. Accedit, atque ad pedes eius ſedet. Interrogatur iucunda affabilitate, quis ſit, uel undè, quid ve uelit. Reſpondit ille ad interrogata, iuxta quod rem eſſe ſciebat. Tunc ad imperiū Domini panis ei nitidiſsimus per dapiferū affertur, eoque corā ipſo reficitur. Manè igitur cū quid uiderit, ante oculos mentis reduceret, ſicut puer ſimplex & innocens, ſe ueraciter in cælo ex pane Domini refectū fuiſſe credebat, hocque coram aliis ità publicè aſſerebat. Creuit ergò puer, & ab omnibus diligebatur. Mores etenim pbi in eo erant, qui magnoperè eū diligi faciebant. Traditur literis, diſcit, & in breui plurimū proficit. Necdum attigerat ætatis annum quintumdecimum, & iam qualiter ſecundum Deum uitam melius inſtituere poſſe, mente tractabat, idque concepit apud ſe, nihil in hominū conuerſatione monachorum ultra præſtantius eſſe. Quā aſſequi cupiens, uenit ad quendam ſibi notū Abbatem, rogans illū, ut ſe monachū faceret. Sed Abbas uoluntate illius agnita, quod petebat, inſcio patre illius, nè offenderet animū eius, facere recuſauit. At ille in ſuo propoſito perſtans, orauit Deum, quatenus infirmari mereretur, ut uel ſic ad monachicū, quem deſiderabat, ordinē ſuſciperetur. Mira res. Vt.n. Deus declararet, quantū etiam in aliis de ſuæ pietatis auditu confidere poſſet, preces illius exaudiuit, ac illi protinus ualidam corporis debilitatem immiſit. Acriter igitur infirmatus ad Abbatem mittit, mortē ſe timere pronūciat, orat ut monachus fiat. Præfato timore obſtante, nō fit quod poſtulabat, & hoc quidē ad humanū tantum ſpectabat examen. Cæterū Deus, quē futura nō fallunt, ſeruū ipſius loci conuerſatione noluit implicari, proptereà q alios quoſdā in ſinu miſericordiæ ſuæ recōditos habebat, quos, ut poſtmodū claruit, magis per illū ad ſuā uoluntatē in poſterū diſponebat informari. Poſt hæc ſanitas redit iuueni, quodque tunc nequibat, in futuro ſe per gratiam Dei facturum mente proponit.

Vide pueri cādorē.

Nota deſiderium monachiſmi.

Exindè cum corporis ſanitas, iuuenilis ætas, ſeculi proſperitas ei arriderent, cœpit paulatim feruor animi eius à religioſo propoſito tepeſcere intātum, ut ſeculi uias magis ingredi, quàm relictis eis monachus fieri cuperet. Studium quoquè literarū, in quo ſe magnoperè ſolebat exercere, ſenſim poſtponere ac iuuenilibus ludis cœpit operam dare. Verumtamen pia dilectio & diligens pietas, quas in matrem ſuam habebat, nonnihil eum ab iſtis reſtringebant. Defuncta uerò illa, ilicò nauis cordis eius, quaſi ancora perdita, in fluctus ſeculi penè tota dilapſa eſt. Sed omnipotens Deus, præuides quid de illo facturus erat, nè animam ſuam, pace tranſitoria potitus, perderet, infeſtum ei & inteſtinū bellum generauit. Hoc eſt, animum patris eius acerbo contra illū odio inflāmauit intantum, ut æquè, aut certè magis ea, quæ benè, ſicut quæ perperam faciebat, inſequeretur. Nec aliqua poterat patrem humilitate lenire, ſed quanto illi ſe exhibebat humiliorem, tanto illū ſibi ſentiebat aſperiorem. Quod nimis intollerabile cernens, & nè deterius quid indè contigeret timens, elegit potius paternis rebus & patriæ renunciare, quàm patri ſuo uel ſibi quamlibet infamiam ex ſua cohabitatione procreare. Paratis itaque his, quæ neceſſaria erant in uiā itur ia, patria egreditur, uno, qui ſibi miniſtraret, clerico

Tepeſcit adoleſcētis feruor, dū arrident mūdus.

Pater eū uexat.

Diſcedit à patria.

Parentes S. Anſelmi.

Gundulphus fit monachus.

Mira pueri ſimplicitas.

Viſio.

clerico comitatus. Cumque dehinc in tranſcenſu mõtis Seniſij fatigaretur, & laboris impatiens corpore deficeret, uires ſuas niuem mandendo reparare tentabat. Nec alio aliud, quo ueſceretur, præſto fuit. Quod miniſter illius aduertens, doluit, & nè fortè quid edendum haberetur in ſacculo, qui aſino illorum uehebatur, diligenter inueſtigare cœpit, & mox contra ſpem panem in eo nitidiſsimum reperit. Quo ille refectus, recreatus eſt, & in incolumis reſtitutus.

Lanfranci præclarũ encomion.

Exactis dehinc partim in Burgũdia, partim in Frãcia fermè tribus annis, Normanniam adit, ibi quendam nomine Lanfrancum, uirum uidelicet ualdè bonum, præſtanti religione ac ſapientia uerè nobilẽ, uidere, alloqui & cohabitare uolens. Excellens ſiquidem fama illius circunquaquè percrebuerat, & nobiliſsimos quoſque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat. Anſelmus igitur uiro adito, eumque ſingulari quadam ſapientia pollere agnito, eius ſe magiſterio ſubdit, eique poſt modicum familiaris præ cæteris diſcipulis fit. Occupatur die noctuque in literarũ ſtudio, non ſolum quæ uolebat à Lãfranco legendo, ſed & alios, quæ rogabatur, ſtudioſè docendo. Propter quæ ſtudia, cum corpus uigiliis, frigore & inedia fatigaretur, uenit ei in mentem, quia ſi aliquando monachus, ut olim propoſuerat, eſſet, acriora, quàm patiebatur, eum pati nõ oportere: nec eunc ſui laboris meritum perderet, quod nunc, utrũ ſibi maneret, non perſpiciebat. Hoc ergò mente cõcepto, totam intentionem ſuam ad placendum Deo dirigere cœpit, & ſpernendo mundum cum oblectationibus ſuis, reuerà cupit fieri monachus. Quid plura? Cogitat ubi melius perficere queat, quod facere deſiderat, & itá ſecum tractat: Eccè, inquit, monachus fiam. Sed ubi? Si Cluniaci uel Becci, totum tempus, quod in diſcendis literis poſui, perdidi. Nam & Cluniaci diſtrictio ordinis, & Becci ſupereminens prudentia Lanfranci, qui illic monachus eſt, mihi aut nullo prodeſſe, aut nihil ualere cõprobauit. Itaq; in tali loco perficiam, quod diſpono, in quo & ſcire meum poſſum oſtendere, & multis prodeſſe. Hæc, ut ſubinde ipſemet referre ſolebat, ſecum meditabatur, addebatque: Necdum eram edomitus, necdũ in me uigebat mundi contemptus. Vndè quod ego, ut putabam, fretus aliorum charitate dicebam, quàm dãnoſum eſſet, non aduertebam. Poſtmodum autem in ſe reuerſus: Quid, inquit, Eſſene monachus, hoc eſt, uelle ſcilicet aliis præponi, præ aliis honorari, ante alios magnificari? Non. Illic ergò, depoſita contumacia, monachus deueni, ubi, ſicut æquum eſt, cunctis propter Deum poſtponaris, cunctis abiectior habearis, præ cunctis paruipendaris. & ubi hoc eſſe poterit? equidẽ Becci. Ibi ſiquidem nullius ponderis ero, quandoquidem ille ibi eſt, qui præminentis ſcientiæ luce conſpicuus, cunctis ſufficiens, cunctis honorabilis & acceptus eſt. Illic ergò requies mea, illic ſolus Deus intentio mea, illic ſolus amor eius erit cõtemplatio mea, illic beata & aſsidua memoria eius, felix ſolamẽ & ſatietas mea. Hæc cogitabat, hęc deſiderabat, hæc ſibi ꝓuenire ſperabat. Raptabatur quoq; mens eius per id temporis in alias ſectandæ uitæ uias, ſed uis deſiderij eius in hanc quàm maximè declinauerat. Sciens itaque ſcriptum eſſe, Omnia fac cum cõſilio, & poſt factum non pœnitebis, nolebat ſe alicui uni uitæ earum, quas mente uoluebat, inconſultè credere, nè in aliquo uideretur ſcripturæ præceptis nõ obedire. Amicos inſuper multos habẽs, ſed cui ſe totũ in iſtis cõmitteret, cõſiliariũ unũ de mille, uidelicet præfatũ Lanfrancũ eligens, uenit ad eũ, indicãs uoluntatẽ ſuã ad tria pendere, ſed ꝓ conſilio eius ad unũ, quod potiſsimũ iudicaret, duobus relictis, ſe uel le tenere. Quæ tria ſic ei expoſuit. Aut, n. inquit, monachus fieri uolo, aut eremi cultor eſſe deſidero, aut ea proprio patrimonio uiuens, quibuſlibet indigentibus ꝑ Deum pro meo poſſe exindè miniſtrare, ſi conſulitis, cupio. (Iam n. pater eius obierat, & tota hæreditas ad illũ reſpiciebat.) In his, inquam, tribus uoluntatẽ meã, dñe Lanfrance, fluctuare ſciatis, ſed precor, ut me horũ potiſsimo ſtabiliatis. Differt Lãfrancus ſententiã ferre, ſuadetque negociũ ad uenerabilis Maurilij Rothomagenſis epiſcopi audientiã magis referre. Acquieſcit Anſelmus conſilio, & comitatus Lanfranco pontificẽ petit. Tanta autem uis de notionis pectus Anſelmi tunc poſsidebat, tantũque ueri conſilij Lanfranco ineſſe credebat, ut cum Rothomagum petentes, per magnã, quæ ſuper Beccum eſt, ſyluã pergerent, ſi Lanfrancus ei diceret, In hac ſylua mane, & nè, dum uiaeris, hinc exeas caue, proculdubio ut fatebatur, imperata ſeruare. Peruenientes ergò ad epiſcopum, aduentus ſui cauſas ei exponunt, quid indè ſentiat quærũt. Nec mora, monachicus ordo præ cæteris laudatur, eiuſque propoſitum omnibus aliis antefertur. Anſelmus hæc audiens, & approbans, omiſsis aliis, ſeculo relicto, Becci monachus factus eſt, anno ætatis ſuæ uiceſimoſeptimo. Regebat eo tẽpore cœnobium ipſum dñs abbas Herluinus nomine, uir grandæuus, & magna ꝓbitate cõſpicuus, qui primus ipſius loci abbas, monaſteriũ ipſum à fundamentis de ſuo patrimonio fecerat. Sæpedictus autem Lanfrancus gradum Prioris obtinebat. Anſelmus uerò nonus monachus factus, ſtudioſè uitam aliorum religioſius uiuentium æmulabatur. Immò ipſe ſic religioni per omnia ſeruiebat, ut quiſquis religioſè in tota ipſa congregatione uiuere uolebat, in eius uita ſatis inueniret quod imitaretur, & ita per triennium de die in diẽ ſemper in melius proficiens, magnus & honorandus habebatur.

Anſelmus in eius ſe diſciplinã tradit.

Eius erga Lafrãcum obſeruantia.

Fit monachus.

Herluinus primus abbas Becen.

Venerabili autem Lanfranco in Cadomenſis cœnobij regimen aſſumpto, Prioris officio functus eſt, ſicque Deo ſoli uacandi ampliorem libertatem potitus, totum ſe, totum tempus ſuum, in illius obſequio expendere, ſeculum & cuncta negocia eius ab intentione ſua funditus cœpit amouere. Factumque eſt, ut ſoli Deo, cęleſtibusq; diſciplinis iugiter occupatus, in tãtum ſpeculationis diuinæ culmen aſcenderit, ut obſcuriſsimas, & ante tempus ſuũ inſolitas de diuinitate D E I & noſtra fide quæſtiones, Deo referante ꝑſpiceret, ac perſpectas enodaret, apertiſque rationibus, quæ dicebat, rata & catholica eſſe probaret. Diuinis quoque ſcripturis tantam fidem adhibebat, ut indiſſolubili firmitate cordis crederet, nihil in eis eſſe, quod ſolidæ ueritatis tramitem ullo modo exiret. Quapropter ſummo ſtudio animũ ad hoc intenderat, quatenus iuxta fidem ſuam mentis ratione mereretur percipere, quæ in ipſis ſenſit multa caligine tecta latere. Contigit ergò quadam nocte, ut ipſe in huiuſmodi mente detentus, ante nocturnas uigilias uigilans in lecto iaceret, & meditãdo ſecũ rimari conaretur, quonam modo Prophetæ præterita ſimul & futura, quaſi præſentia, olim agnouerint, & indubitanter ea dicto uel ſcripto protulerint. Et eccè cũ in his totus eſſet, & ea intelligere magnoperè deſideraret, defixis oculorum ſuorũ radiis, uidit per medias maceries oratorij ac dormitorij monachos, quorum hoc officium erat, pro apparatu matutinarum altare & alia loca eccleſiæ circumeuntes, luminaria accendentes, & ad ultimum unũ eorũ, ſumpta in manibus chorda, pro excitandis fratribus ſcillam pulſantem, ad cuius ſonitum conuentu fratrum de lecto ſurgente, miratus eſt de re, qui acciderat. Cõcepit ergò apud ſe, Deo leuiſsimum eſſe, prophetis in ſpiritu

Fit prior.

Eius mentis perſpicacia.

Corporeis oculis parietes penetrat.

Ecc. 32

De uita genere ſuſcipiendo conſulit Lanfrancũ.

uentura moſtrare, cum ſibi conceſſerit, quæ fiebant, per tot obſtacula corporeis oculis poſſe uidere.

Magnũ animi lumen.

Hinc perſpicatiori interius ſapientiæ luce perfuſus, mores omnis ſexus, & ætatis ita diſcretionis ratione monſtrante penetrauit, ut eum palàm inde tractâtẽ, aduerteres cuique ſui cordis arcana reuelare. Origines inſuper & ipſa, ut ita dicam, ſemina atq; radices, nec nõ proceſſus oium uirtutum ac uitiorum detegebat, & quemadmodũ uel hæc adipiſci, uel hæc deuitari atq; deuinci poſſent, luce clarius edocebat.

Optimus cõſiliarius.

Tantam autem omnis boni conſilij uim in eo elucere cerneres, ut pectori eius ſpiritum conſilij præſidere non ambigeres. Quàm propius uerò atque aſsiduus in ſanctis exhortationibus fuerit, ſuperuacuum eſt dicere, cum illum ſemper in ipſis infatigabilem, omnes fermè audientes conſtat fatigaſſe, quodque dicitur de ſancto Martino, Eius ori nunquam defuit Chriſtus, ſiue iuſtitia, uel quicquid ad ueram uitam pertinet, incunctanter confirmamus ſine mendacio poſſe dici de illo. In his leue eſt lectorem aduertere, eum de menſa Domini non ſine quodam præſagio ꝑuiſum iam olim nitido refectum pane fuiſſe.

Mira aſtinẽtia.

De corporalibus eius exercitiis, ieiuniis dico, orationibus atque uigiliis, melius æſtimo ſilere, quàm loqui. Quid nanque de illius ieiunio dicerem, cum ab initio Prioratus ſui tanta corpus ſuũ inedia macerauit, ut non ſolum omnis illecebra gulæ penitus in eo poſtmodum extincta ſit, ſed nec famem ſiue delectationem comedendi pro quauis abſtinentia, ut ipſe dicere conſueuerat, aliquando pateretur. Comedebat tamẽ ut alij homines, ſed omninò parcè, ſciẽs corpus ſuum ſine cibo non poſſe ſubſiſtere.

Precationum eius libellus.

In orationibus autem, quas ipſe iuxta deſiderium & petitionẽ amicorum ſuorum ſcriptas edidit, qua ſolicitudine, quo timore, qua ſpe, quo amore Deũ & ſanctos eius interpellauerit, necnon interpellandos docuerit, ſatis eſt & me tacente uidere, ſit modò, qui eis piè intendat, & ſpero, quia cordis eius affectum, ſuumque profectum in illis & per illas gaudens percipiet.

Eius uigilia.

Quid de uigiliis? Totus dies in dandis conſiliis ſæpiſsimè non ſufficiebat: addebatur adhuc pars maxima noctis.

Corrigit libros.

Prætereà libros, qui ante id temporis nimis corrupti ubiquè terrarũ erant, nocte corrigebat, ſanctis meditationibus inſiſtebat, ex cõtẽplatione ſummæ beatitudinis & deſiderio uitæ perẽnis immenſos lachrymarũ imbres effundebat. Huius uitæ miſerias, ſuaq; ſi q̃ erãt, peccata & aliorũ amariſsimè flebat, & uix parũ antè uigilias nocturnas, ſepeq; nihil ſõni capiebat. Talibꝰ ſtudiis uita eius oroabatur.

Aemulos patitur, dũ aliis anteferetur.

Qualiter aũt erga ſubditos ſe habebat, det Deus ad æmulationem prælatorum, paſſe uel quid modicum dici. Cum primũ igitur Prior factus fuiſſet, quidã fratres ipſius cęnobij facti ſunt æmuli eius, uidẽtes & uidendo inuidentes illũ præponi, quẽ iuxta cõuerſionis ordinẽ iudicabãt eis debere ſupponi. Itaq; turbati, aliosque turbantes, ſcandala mouent, diſſenſiones pariunt, ſectas nutriunt, odia fouent: at ipſe cũ his, qui oderant pacẽ, erat pacificus, & detractationibus eorũ reddebat officia fraternę charitatis, malens uincere malitiã in bono, q̃ à malitia eorum uinci in malo.

Illos bonitate uincit.

Quod miſerante Deo factũ eſt, ſiquidẽ illi animaduertentes eũ omnimodis purè ac ſimpliciter in cunctis actionibus ſuis incedere, neque quod in re blaſphemari poſſet, in illo reſidere, mala uoluntate in bonam mutata, dicta eius & facta in bono æmulari cœpere. Verum ut clareat, quo pacto id prouenerit, unũ ex ipſis exempli gratia ponã, quatenus agnito, quo dolo Anſelmi à ſua prauitate ſit mutatus, qualiter & alij per eũ correcti ſint, perpendatur.

Osbernus eũ odit acerbè.

Osbernus quidam nomine ætate adoleſcentulus, ipſius monaſterij monachus, ingenio quidẽ ſagax & artificioſis ad diuerſa opera pollens manibus, bonam in ſe bonæ ſpei materiam præſerebat. Sed mores, qui in eo ualdè perverſi erant, iſta multum decolorabant, & inſuper odium, quod omninò more canino contra Anſelmum exercebat. Quod odium, quantum ad ſe, Anſelmus non magnipendens, ſed tamen mores illius conuenire ſagacitati ingenij eius magnoperè cupiens, cœpit quadam ſancta calliditate puerum pus blandimentis delinire, puerilia facta eius benignè tolerare, multa illi, quæ ſine ordinis detrimẽto tolerari poterant, cõcedere, in quibus & ætas eius delectaretur, & effrenis animus in manſuetudinem curuaretur.

Eximia prudentia Anſelmi in regẽ.

Gaudet puer in talibus, & ſenſim à ſua feritate ipſius dimittitur animus. Incipit Anſelmũ diligere, eius monita ſuſcipere, mores ſuos componere. Quod ille intuens, præ cæteris eum familiariter amplectitur, nutrit, fouet, & vt ſemper in melius proficiat, omnibus modis hortat & inſtruit. Dehinc pauiatim ei, quæ conceſſerat, puerilia ſubtrahit, eumque ad honeſtã morũ maturitatẽ prouehere ſatagit. Non fruſtratur pia ſolicitudo eius, proficiunt in iuuene ac roborantur ſacra monita eius. Ergò ubi de firmitate boni ſtudij adoleſcentis ſe poſſe confidere animaduertit, mox omnes pueriles actus in eo reſecat, & ſi quid repræhenſionis eum admittere comperit, non modò uerbis, ſed & uerberibus in eo acriter uindicat.

Osbernus mutatus in...

Quid ille? Aequanimiter cuncta ſuſtinet, confirmatus in propoſito omnis religionis, feruet in exercitio diſciplinæ omnis ſanctæ actionis, ſuffert patienter aliorum cõtumelias, opprobria, detractiones, ſeruans erga omnes affectum ſynceræ dilectionis. Lætatur pater in his, ultrà, quam dici poſsit, & diligit filium ſancto charitatis igne, pluſquam credi poſſet. Sed cũ ipſe (ut flens referebat) eum ad magnum Eccleſiæ fructũ proficere ſperaret, eccè graui corporis infirmitate præripitur, lectoque recipitur. Videres tum bonum patrem, felicis iuuenis amicum, lecto iacentis diù noctuque aſsidere, cibum & potum miniſtrare, omnium miniſtrorum ſuper ſe miniſteria ſuſcipere, ueri amici morem in omnibus gerere. Ipſe corpus, ipſe animam eius ſtudioſiſsime refouebat.

Osbernus obit.

Appropinquanti autem ad exitũ, familiari præcepit alloquio, quatenus poſt obitum ſuũ, ſi poſsibile eſſet, ſuum eſſe ſibi reuelaret. Spopondit, & tranſiit. Corpus defuncti ex more lotum, ueſtitũ, in feretro compoſitũ, in eccleſiam delatũ eſt. Circunſederunt fratres, pſalmos pro eius anima decantãtes. Anſelmus uerò, quo liberius pro eo preces funderet, in ſecretiorẽ eccleſiæ locum ſeceſsit. Qui cum inter ipſas lachrymas ex graui cordis męſtitudine corpore deficeret, & paululũ oculos in ſomnum deprimeret, uidit in ſpiritu mentis ſuæ quaſdã reuerendi uultus perſonas, candidiſsimis ueſtibus ornatas, domũ, in qua idem Osbernus uitã finierat, introiſſe, & ad iudicandum circum cõſediſſe. Verum cum iudicij ſententiam ignoraret, eamque ſolicitus noſſe deſideraret: eccè Osbernus adeſt, ſimilis homini ad ſe cum aut ex languore, aut ex nimia ſanguinis minutionem fuerit exanimatus, redeunti.

Apparet Anſelmo.

Ad quem pater: Quid eſt fili? Quomodò es? Cui ille hæc uerba reſpondit: Ille antiquus ſerpens ter inſurrexit in me, & ter cecidit in ſemetipſum, & urſarius domini Dei liberaui me. Quo dicto, Anſelmus oculos à ſummo leuauit, & Osbernus non cõparuit. En obedientiam mortuus uiuo exhibebat, quam uiuens uiuenti exhibere ſolebat. Quòd ſi quiſpiam audire uelit, qualiter hęc obedientis uerba defuncti, ipſe Anſelmus fuerit interpretatus, breui accommodet aures. Ter, inquit, antiquus ſerpens inſurrexit in eũ, quia de peccatis, quæ poſt baptiſmũ, priuſquàm à

parentibus

parentibus ad ſeruitiũ Dei in monaſteriũ offerretur, illum diabolus accuſauit: de peccatis etiam, quæ poſt oblationem parentum ante ſuã profeſsionẽ fecerat, illum accuſauit, de peccatis nihilominus quæ poſt profeſsionẽ ante obitũ ſuum egerat, illum accuſauit. Sed ter cecidit in ſemetipſum, quia peccata, quæ in ſeculo conſtitutus admiſerat, per fidẽ parentũ, quandò eum Deo obtulerunt, deleta inuenit. Et peccata, quæ poſtmodum in monaſterio degens ante ſuã profeſsionem fecerat, in ipſa profeſsione deleta inuenit. *Profeſſio monaſtica delet peccata.* Peccata etiam, quæ poſt profeſsionẽ ante obitum ſuũ egerat, per ueram confeſsionẽ & pœnitentiam deleta atque dimiſſa in ipſo eius obitu confuſus inuenit, ſicque malignas uerſutias ſuas, quibus eũ ad peccandũ illexerat, iuſto Dei iudicio in ſe ad cumulum ſuæ dãnationis retorqueri ingemuit. Et urſarius Dñi Dei liberauit eum. *Vrſarij Dei.* Vrſarij Dei, boni angeli ſunt. Sicut.n. urſarij urſos, ità angeli malignos dæmones à ſua ſæuitia coercent & reprimunt, nè nobis tantum noceant, quantũ uolunt. Poſt hæc Anſelmus, ut ſanctæ dilectionis munus, quod uiuo impẽderat, mortuo non negaret, ꝑ integrum annum Miſſam pro anima eius omni die celebrauit. Quòd ſi aliqñ à celebratione ipſius ſacramenti impediebatur, eos, qui Miſſas familiares debebãt, ſuã ꝓ aĩa fratris Miſſam dicere faciebat, & ipſe Miſſas eorũ, dũ opportunũ erat, ante Miſſani ſui defuncti alia Miſſa perſoluebat. Itaq; per ſingulos dies totius anni aut ipſe ꝓ illo Miſſam celebrauit, aut ab alio celebratã alia Miſſa mutuatus eſt. Super hæc miſsis circunquaque epiſtolis, pro aĩa ſui Oſberni oſones fieri petiit & obtinuit. Hæc fratres uidentes, & ſocordiam ſui cordis redarguentes, ſe miſeros ac infelices, Oſbernũ beatum prædicant ac felicem, qui talem amorem, talẽ meruit inueniſſe ſubuentionem. Ex hoc ergò ſinguli quique corpore, & animo ſe ſubdunt Anſelmo, cupientes in amicitiam eius hæreditario iure ſuccedere Oſberno. At ille in conuerſione ipſorum Deo gratias agens, omnibus omnia factus eſt, ut omnes ſaluos faceret.

Verumtñ adoleſcentibus atque iuuenibus præcipua cura intendebat, & inquirentibus de hoc rationẽ, ſub exemplo reddebat. *Iuuentus ceræ compar. E.* Comparabat ceræ iuuenis ætatem, quæ ad formandũ ſigillũ aptè eſt temperata. Nam ſi cera, inquit, nimis dura uel mollis fuerit, ſigillo impreſſo, eius figuram in ſe nequaq̃ ad plenum recipit. Si uerò, inquit, ex utriſque, duritia ſcilicet atque mollitie, diſcrete habens, ſigillo imprimitur, tũc forma ſigilli omninò perſpicua, & integra redditur. *Senes.* Sic eſt in ætatibus hominũ. Videas hominem in uanitate huius ſeculi ab infantia uſque ad profundam ſenectutem conuerſatum, ſola terrena ſapientẽ, & in his penitus obduratum. Cũ hoc age de ſpiritualibus, huic de ſubtilitate contemplationis diuinæ loquere, hunc ſecreta cæleſtia doce rimari, & perſpicies eum nec quid uelis quidem poſſe uidere. Nec mirum, indurata cera eſt: in iſtis ætatẽ non triuit, aliena ab iſtis ſequi didicit. *Pueri.* Econtrariò cõſideres puerum, ætate ac ſcientia tenerum, nec bonum nec malum diſcernere ualentem, nec te quidem intelligere de huiuſmodi differentem. Nimirum mollis cera eſt & quaſi liquẽs, nec imaginem ſigilli quoquo modo recipiens. *Iuuenes.* Medius horum adoleſcẽs & iuuenis eſt, ex teneritudine atque duritia congruè temperatus. Si hunc inſtruxeris, ad quæ uoles, informare ualebis. Quod ipſe animaduertens, iuuenibus maiori ſolicitudine inuigilo, procurans cuncta in eis uitiorum germina extirpare, ut in ſanctarũ exercitiis uirtutũ, poſteà cõpetẽter edocti, ſpiritualis in ſe transforment imaginem uiri.

Sed cum inter hæc eum diuerſa diuerſorum negocia fatigarent, & nõnunquàm illius mente à ſua quiete turbarent, conſilium ſuper his à ſupradicto uenerandæ memoriæ archiepiſcopo Rothomagenſi Maurillio poſtulaturus, Rothomagum uenit. Cumque ſui aduentus cauſam pontifici exponeret, ac inter uerba pro amiſſa ſtatus ſui tranquillitate uehementiſsimè fleret, ab onere prælationis, quod ſibi fatebatur importabile, ut releuari mereretur, magnoperè cœpit rogare. At ille, ſicuti uir magnæ ſanctitatis, Noli, inquit, mi fili chariſsime, qđ quæris, quærere, nec te à ſubuectione aliorum, cui ſolius curam gerens, uelis retrahere. Verè etenim dico tibi, me de multis audiſſe, multoſque uidiſſe, qui quoniã cauſa ſuæ quietis ꝓximorum utilitati per paſtoralem curam inuigilare noluerunt, per deſidiam ambulantes, ſemper de malo in peius profecerũt. *Periculoſum, eſt abiicere curam animarum.* Quapropter nè tibi (quod abſit) hoc idem cõtingat, per ſanctã obedientiam præcipio, quatenus prælationem, quam nunc hàbes, retineas, nec eam, niſi tuo iubente Abbate, quomodolibet deleras: & ſi quandò fuerit ad maiore uocatus, eã ſuſcipere nullatenus abnuas. Scio enim, ꝙ in hac, quam tenes, non diù manebis, uerum ad altiorẽ prælationis gradum poſt non multum proueheris. Quibus auditis, Væ, inquit, miſero mihi. In eo quod porto, deficio, & ſi grauius imponitur onus, reiicere non audeo? Repetit præſul edictum, & ut prius, iubet oẽ transgrediatur.

Dehinc Anſelmus ad monaſterium reuerſus, talẽ ſe cunctis exhibuit, ut ab omnibus loco chariſsimi patris diligeretur. Ipſe enim mores omnium & infirmitates æquanimiter ſufferebat, & unicuique, ſicut expedire ſciebat, neceſſaria ſuggerebat. O quot in ſua iã infirmitate deſperati, per piam ſolicitudinem eius ſunt ad priſtinam ſanitatem reuocati. Quod tu Hereunalde decrepite ſenex in teipſo percepiſti, qñ grauatus non ſolum ętate, ſed, & ualida infirmitate, ità ut nihil tui corporis, præter linguam, haberes in tua poteſtate, per manus illius paſtus, & uino, de racemis ꝑ unã in aliã eius manũ expreſſo, de eius ipſa manu bibens, es refocillatus, ac priſtinæ ſanitatis redonatus. Neque.n. alium aut aliundè potum ſumere poteras, qui tibi cordi eſſet, ut referebas. *Eius erga ægrotos cura, & ſolicitudo.* Ipſe quippe Anſelmus in uſu habebat, infirmorũ domũ frequentare, ſingulorũ fratrũ infirmitates diligenter inueſtigare, & quod infirmitas cuiuſque expetebat, ſingulis abſque mora ſeu tædio ſubminiſtrare. Sicque ſanis pater, & infirmis erat mater, immò ſanis & infirmis pater & mater in commune. Vndè & quicquid ſecreti apud ſe quiuis illorum habebat, non ſecus quàm dulciſsimæ matri, illi reuelare ſatagebat. Veruntñ ſolers diligentia iuuenum hoc præcipuè exercebat.

De quorum numero quidam in ipſo cõuentu hoc apud ſe propoſuerat, quatenus nulla occaſione unquàm ſuam manum ſuis genitalibus membris admoueret. Cui propoſito inuidens diabolus, tantum dolorem & anguſtiam in eiſdem membris fecit eum ſentire, ut ſe iuuenis nullo modo ferre ualere. Sentiebatur etenim caro ipſa tanti ponderis eſſe, ac ſi quędam plumbi grauiſsima moles ad ima eum detrahens, in illa ſui corporis parte penderet. Cumque in habitu ſuo anxietatis magnitudinẽ diſsimulare non poſſet, requiſitus ab Anſelmo quid haberet, rem celare non potuit. Admonitus itaque, ut modũ ægritudinis admota manu probaret, uerecundatus recuſauit, timẽs nè propoſitum uiolaret. Tunc Anſelmus, aſſumpto ſecum quodam grandæuo fratre, & religioſo, iuuenem languidum in ſecretiorem locum ducit, utpotè modum infirmitatis illius agniturus, & auxilium pro poſsibilitate laturus. Quid amplius? Caro ſaniſsima reperitur, & admodum mirati ſunt. Eueſtigiò quippe oĩs illa diabolica uexatio cadit, nec in hu-

iuſmodi fatigat ulterius iuuenem, quem ſimplex Anſelmi adſpectus à tanta clade fecit immunem.

Prætereà quidam ex antiquioribus ipſius cœnobij fratribus, qui ueteri odio plurimum erat infeſtus Anſelmo, nec ullatenus poterat ſuper eum reſpicere ſimplici oculo, infirmitate preſſus, ad extrema perductus eſt. Cum itaque fratres meridiana hora in lectis ex more quieſcerent, ipſe in domo infirmorum, in qua iacebat, cœpit miſerãdas uoces edere, & quaſi quorundam horridos aſpectus ſubterfugere geſtiret, pallens & anxiè tremens, uultum ſuũ delitefcendo hincindè commutare: Territi fratres, qui aderãt, quid haberet, percontãtur. At ille: Geminos immanes lupos me inter brachia ſua compreſſum tenere, & guttur meum impreſsis dentibus iamiam ſuffocare uidetis, & quid mihi ſit quæritis? Quo audito, unus ex monachis, Riculphus nomine, ad Anſelmũ, qui tunc in clauſtro emendandis libris intendebat, concitus perrexit, & eo extra clauſtrum educto, quid circa infirmum fratrem ageretur, patefecit. Iuſſus ergò Riculphus ad ægrum rediit, & Anſelmus in ſecretiorem locum ſolus receſsit: Poſt modicum, domum in qua frater, qui patiebatur, erat, ingrediens, leuata manu, ſignum ſanctæ Crucis ededit, dicens: In nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti. Ad quod ſactum ſtatim æger conquieuit, exhilarato uultu, intimo cordis affectu DEO gratias agere cœpit. Dicebat enim, quòd Anſelmo oſtium, ingrediente, & extenſa manu ſignum ſanctæ crucis edente, uiderit ex ore illius flammam ignis in modum lanceæ procedentẽ, quæ in lupos iaculata, eos deterruit, & celeri fuga de lapſos procul abegit. Tunc Anſelmus ad fratrem accedens, atque cum eo de ſalute animæ ſuæ ſecretius loquens, ad pœnitudinem, & confeſsionem omniũ, in quibus ſe Deum offendiſſe recordari ualebat, cor eius inclinauit. Paterna dehinc authoritate à cũctis abſolutũ, dixit eũ hora qua fratres ad Nonam ſurgerent, præſenti uita deceſſuiũ, Quod & factum eſt. Nã monachis à lecto ſurgentibus, ipſe ad terram depoſitus eſt, & illis circa ipſum in unum collectis, defunctus eſt.

Frater ei inſeſtus, in ſummo uerſatur periculo.

Eũ Anſelmus liberat.

Præfatus Riculphus ſecretarii, id eſt, cuſtodis, officio in ipſo cœnobio ſungebatur. Hic quadã nocte, dum tempus & horam, qua fratres ad uigilias excitaret, per clauſtrũ iens, obſeruaret, fortè ante oſtiũ capituli pertrãſiuit, introſpiciens uerò, uidit Anſelmũ in oratione ſtantem, ingenti ſplendentis flammæ globo circuncinctum. Miratur, & quod uidebat, quid noui prætenderet, ignorabat. Exiſtimabat enim Anſelmum ea hora ſopori potius, quam orationi occupatum. Ocyus itaque dormitorium aſcendit, ad lectũ Anſelmi uadit, ſed eum ibi nequaquàm inuenit. Regreſſus igitur, hominem in capitulo reperit, ſed globum ignis, quem reliquerat, non inuénit.

Orans, ſplendore cinctus uidetur.

Alio quodã tẽpore eidem Anſelmo mandatum ab uno de principibus Normãniæ eſt, quatenus ad ſe in Angliam tranſire uellet, cum propter alia negocia, tum ut ſua prece iter illius per maritima pericula tueretur. Aſcendit, abiit, iam dies mutui colloquij in ueſperam declinabat, & principem de hoſpitando Anſelmo nulla cura detinebat. Quod ubi Anſelmo innotuit, nihil ſuper ſe cuiquam locutus, accepta licẽtia, loco deceſsit. Eunti autem, & quò diuerteret, incertum habenti, (Beccus enim longè aberat) occurrit unus de monachis Becci, uolẽs illuc ire, quo eũ ſciebat principis colloquio detineri. Interrogat ergò eũ Anſelmus, quò tendat, ac deindè quid conſilij de ſuo hoſpitio ferat. Reſpondit: Et quidem, pater, hoſpitium qualecunque non longè habemus: ſed quid uobis & fratribus præter panem & caſeum apponatur, non habemus. At ille ſubridens: Bone uir, ait, nè timeas: immò citus procede, & miſſo reti in uicinum amnem, ſtatim inuenies piſcem, qui ſufficiet omnibus nobis. Ille accepto mandato præuolat, acciroque piſcatore, quid Anſelmus iuſſerit, intimat, ac ut uelocius rete in fluuium iactet, iubet, hortatur & obſecrat. Admiratus ille, parere petenti moratur, ridendum potius quàm attentandum, quod dicebat, ſore pronuncians. Tandèm tamen à fratre coactus, cõtra ſpem rete iecit, & ilicò trutam inſolitæ magnitudinis cum alio quodam piſciculo cepit. Territus piſcator ad ſactũ & obſtupefactus, aſſeruit ſe iam per uiginti annos receſſus aquæ illius rimaſſe, & nunquàm huiuſmodi trutam in ea reperire potuiſſe. Parata igitur & uiro appoſita, iuxta uerbum eius, ſibi & ſuis copioſè ſuffecit, & ſuperabundauit.

Nouſ me miraculo piſcu capture

Alia uice uir quidam, Vualterus nomine, cognomine Tirellus, eundem hominem per terram ſuam tranſeuntem detinuit, nolens eum à ſe impranſum dimittere. Verum cum ipſe de penuria piſcium conquereretur, & quòd tanto uiro ac monachis eius, niſi uilia quædam, non haberet quæ apponeret, alludens dixit ei Anſelmus: Sturio unus en tibi defertur, & animus tuus de deliciarum inopia queritur? Ridet ille, fidem his, quæ audiebat, præbere nullatenus ualens. E ueſtigio autem uerborum Anſelmi, duo ex hominibus uiri attulerunt ſturionem unum prægrandem, quem in ripa fluminis Alteiæ dixerunt à paſtoribus ſuis inuẽtum, ſibique tranſmiſſum. Si ſpiritum prophetiæ iſ his uiro affuiſſe quis dubitat, geſtæ rei ueritas, quid ſit tenendum, declarat.

Prædicit ſturionem.

His temporibus ſcripſit tractatus tres ſcilicet de Veritate, de Libertate arbitrij, & de Caſu diaboli. In quibus ſatis patet, ubi animum fixerit, quamuis ab eũ quæ aliorum cura expetebat, talium rerum conſiderarione nullo ſe modo ſubtraxerit. Scripſit & quartũ quem intitulauit, de Grammatico. In quo cum diſcipulo, quem ſecum diſputantem introducit, diſputans, cum multas quæſtiones dialecticas proponit & ſoluit, tum qualitates & qualia, quomodò ſint diſcretè accipienda, exponit & inſtruit. Fecit quoquè libellum unum, quem Monologion appellauit: Solus enim in eo ſecum loquitur, ac tacita omni authoritate diuinæ ſcripturæ, quid Deus ſit, ſola ratione ſic, nec aliter eſſe poſſe, probat & adſtruit.

Edit eius libros.

Monologium.

Poſt hæc incidit ſibi in mentem inueſtigare, utrũ uno ſolo & breui argumento probari poſſet id, quod de Deo creditur, & prædicatur: uidelicet, quòd ſit æternus, incommutabilis, omnipotens, ubiq; totus, incõpræhenſibilis, iuſtus, pius, miſericors, uerax, ueritas, bonitas, iuſtitia, & nõnulla alia, & quomodò hæc omnia in ipſo unum ſunt. Quæ res, ſicut ipſe referebat, magnã ſibi peperit difficultaté. Nã hæc cogitatio partim illi cibum, potum, & ſomnum tollebat: partim, & quod magis eũ grauabat, intentionẽ eius, qua matutinis & alij ſeruitio Dei intendere debebat, perturbabat. Quod ipſe animaduertẽs, nec adhuc, quod quærebat, ad plenum capere ualens, ratus eſt huiuſmodi cogitationem, diaboli eſſe tentationem, niſuſque eſt eam procul repellere à ſua intentione. Verum quanto plus in hoc deſudabat, tantum illũ cogitatio ipſa magis ac magis infeſtabat. Et eccè quadam nocte inter nocturnas uigilias Dei gratia illuxit in corde eius, & res patuit intellectui, immenſoque gaudio & iubilatione repleuit omnia intima eius. Reputans ergò apud ſe hoc ipſum & aliis, ſi ſciretur, poſſe placere, liuore carens, rẽ ilicò ſcripſit in tabulis, eaſque ſolicitus cuſtodiẽdas uni ex monaſterij fratribus tradidit. Poſt dies aliquot tabulas repetit à cuſtode. Quæruntur in loco, ubi repoſitæ fuerant, nec inueniuntur.

Queſtio diſficilis ei uidetur...

Perit quod in eo quæ ſcripſit...

niuntur. Requiruntur à fratribus, nè fortè aliquis eas acceperit, ſed nequaquam. Nec enim huculquè inuētus eſt, qui recognouerit ſe quicquam inde ſciuiſſe. Reparat Anſelmus aliud de eadem materia dictamē in alijs tabulis, & illas ſub cautiori cuſtodia tradit cuſtodiendas. Ille in ſecretiore parte lectuli ſui tabulas reponit, & ſequenti die nil ſiniſtri ſuſpicatus, eaſdem in pauimento ſparſas ante lectum reperit, cera, quæ in ipſis erat, hac illac fruſtatim diſperſa. Leuantur tabulæ, cera colligitur, & pariter Anſelmo reportatur. Adunat ipſe ceram, & licèt uix, ſcripturam recuperat. Veritus autem, ne qua incuria penitùs perditum eat, eam in nomine Domini pergameno iubet tradi. Compoſuit ergò indè uolumen paruulum, ſed ſententiarum ac ſubtiliſsimæ contemplationis pondere magnum, quod Proſologion nominatur. Alloquitur enim in eo opere, aut ſeipſum, aut Deum. Quod opus cùm in manus cuiuſdam ueniſſet, & is in quadam ipſius operis argumētatione non parùm offendiſſet: ratus eſt eandem argumentationem ratam non eſſe: quam refellere geſtiens, quoddam contra illam ſcriptum compoſuit, & illud fini eiuſdem operis ſcriptum appoſuit. Quod cùm ſibi à quodam amico ſuo tranſmiſſum Anſelmus conſideraſſet, gauiſus eſt, & repræhenſori ſuo gratias agens, ſuam ad hoc reſponſionem edidit, eamque libello ſibi directo ſubſcriptā, ſub uno ei, qui miſerat, amico remiſit. Hoc ab eo & ab alijs, qui libellum illum habere dignantur, petitū iri deſiderans, quatenùs in fine ipſius ſuæ argumētationis repræhenſio, & repræhenſioni ſua reſpōſio ſubſcribatur.

Eius multa Epiſtola.

Inter hæc ſcripſit etiam quamplures epiſtolas, per eas nonnullis ea, quæ ſecundum diuerſitatē cauſarum ſua intererant, procurare mandans, & nōnullis conſilium de negocio ſuo quærentibus, pro ratione reſpōdens. Et quidem de his, quæ diuerſæ cauſæ ſcribere cogebant, mentionem facere ſuperſedemus. Quid autem conſilij cuidam Lanzoni, nouiter apud Cluniacum facto monacho per unam mandauerit, huic operi inſerere curaui, quatenus in hac una cognoſcatur, quid de alijs perpendatur. Scripſit itaque inter alia ſic: Ingreſſus es, chariſsime, profeſſuſque Chriſti militiam, in qua non ſolùm apertè obſiſtentis hoſtis uiolentia eſt propellenda, ſed & quaſi conſulentis aſtutia cauenda. Sæpè nanque, dum tyronem Chriſti uulnere malæ uoluntatis apertè maleuolus non ualet perimere, ſitientem tamen poculo uenenoſæ rationis maleuolè callidus tentat extinguere. Nam cùm monachum nequit obruere uitæ, quā profeſſus eſt, odio, nititur eum conuerſationis, in qua eſt, ſubruere faſtidio. Et licet illi monachicum propoſitum tenendum quaſi concedat, tamen quia hoc ſub talibus, aut inter tales, aut in eo loco incepit, illum ſtultum nimis inprudentemque multimodis uerſutijs arguere nō ceſſat: ut dum illi perſuadet incepto Dei beneficio ingratum exiſtere, iuſto iudicio nec ad meliora proficiat, nec quod accepit, teneat, aut in eo utiliter perſiſtat. Quippe dum inceſſanter laborioſis cogitationibus de mutando, aut ſi mutari non ualet, ſaltem de improbando initiò meditatur, nunquā ad finem perfectionis tendere conatur. Nam quoniā illi fundamentum, quod poſuit, diſplicet, nullatenùs illi ſtructuram bonæ uitæ ſuperædificare libet. Vndè fit, ut quemadmodùm arbuſcula, ſi ſæpè tranſplantetur, aut nuper plantata, in eodem loco crebra conuulſione inquietetur, nequaquam radicare ualēs, ariditatem citò attrahit, nec ad aliquam fructus fertilitatem peruenit: ſic infelix monachus, ſi ſæpiùs de loco ad locum proprio appetitu mutatur, aut in uno permanens, frequenter eius odio concutitur, nuſquā amoris ſtabilitus radicibus, ad omne utile exercitium langueſcat, & nulla bonorum operum ubertate areſcat: Cumque ſe nequaquàm ad bonum, ſed in malū proficere (ſi fortè hoc recogitat) perpendat, omnem ſuæ miſeriæ cauſam non ſuis, ſed aliorum moribus iniuſtus intēdat, atque inde ſe magis ad odium eorum, inter quos conuerſatur, infeliciter accēdat. Quapropter quicunque cœnobitarum fortè propoſitum aggreditur, expedit ei, ut in quocunque monaſterio profeſſus fuerit (niſi tale fuerit, ut ibi malum facere inuitus cogatur) tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare ſtudeat, atque aliorum mores aut loci conſuetudines, ſi contra diuina præcepta non ſunt, etiamſi inutiles uideantur, dijudicare refugiat. Gaudeat ſe iam tandèm inueniſſe, ubi ſe non inuitum, ſed uoluntarium tota uita manſurum, omni tranſmigrandi ſolicitudine propulſa, deliberet: ut quietus ad ſola piæ uitæ exercitia exquirenda ſedulo uacet. Quod ſi ſibi uidetur maiora quædam ac utiliora ſpirituali feruore appetere, quàm illi præſentis monaſterij inſtitutionibus liceat, æſtimet aut ſe falli, ſiue præferendo paria paribus, uel minora maioribus: ſiue præſumendo ſe poſſe, quod non pōſsit: aut certè credat ſe non meruiſſe, quod deſiderat. Quòd ſi fallitur, agat gratias diuinę miſericordię qua ab errore ſuo defenditur, nè ſine emolumēto, aut etiā cum iactura locum uel uitæ ordinem mutādo, inconſtantiæ leuitatiſque fruſtra crimen ſubeat, aut maiora ſuis uiribus experiendo fatigatus, deteriùs in priora, aut etiam in peiora prioribus deficiat. Si autē uerè meliora illis, quæ in promptu ſunt, nondùm meritus optat, patienter toleret diuinū iudicium, quod ulli aliquid iniuſtè nō denegat, neq; murmurādo aut obloquendo Deū offendat: ſed æquanimiter oia ſuſſerat, oia ad meliora conetur deducere ferendo: ne per impatientiā iudicē iuſtū exaſperans, mereatur qđ nō habet, nō accipere: & qđ accepit amittere: aut qđ non amat, inutiliter tenere. Seu uero miſericordiā ſeu iudiciū erga ſe in illis, q̄ nō habet & optat, perſentiat, lætus ex his quæ accepit, largitori ſupernæ gratias dignas perſoluat. Et quia ad qualemcunque portum de procelloſis mundi turbinibus potuit pertingere, caueat in portus tranquillitatem, uentum leuitatis & impatientiæ turbinem inducere: quatenùs mens, conſtantia & manſuetudine tutantibus quieta, diuini timoris ſolicitudini & amoris delectationi ſit intenta. Nam timor p ſolicitudinē cuſtodit, amor uero p delectationem perficit. Scio, quia hæc maiorem aut ſcribendi, aut colloquendi exigunt amplitudinē, ut plenius intelligatur, quibus ſcilicet dolis antiquus ſerpens ignarum monachum in hoc genere tentationis illaqueet, & econtra quibus rationibus prudens monachus eius callidas perſuaſiones diſſoluat & annihilet: ſed quoniam iam breuitatem, quam exigit epiſtola, exceſsi, & totum, quod hinc dixi, aut dicēdū fuit, ad cuſtodiendā mentis quietē pertinet, huius rei breuis exhortatio epiſtolam noſtrā terminet. Nec putes, chariſsime, hæc me idcirco dicere quod ſuſpicer te aliqua mentis inquietudine laborare: Sed quoniam dominus Vrſio cogit me aliquam admonitionem tibi ſcribere, neſcio quid potius moneā, q̄ cauere hoc ſub ſpecie rectæ uoluntatis, quod ſcio nouitijs quibuſdā ſolere ſubrepere: Quapropter amice mi & frater dilectiſsime cōſulit, monet, precatur te tuus dilectus dilector totis cordis uiſceribus, ut totis uiribus quieti mentis ſtudeas, ſine qua nulli licet callidi hoſtis inſidias circumſpicere, uel ſemitas uirtutum anguſtiſsimas proſpicere. Ad hanc uerò monachus, qui in monaſterio conuerſatur, pertingere nullatenus ualet ſine conſtantia & manſuetudine, quæ maſuetudo indiſſolubilis comes eſt patientiæ: & niſi monaſterij ſui inſtituta,

Ex epiſtola ad Lanzonem.

Callida diaboli nequitia.

Monaſterium ſuū monacho non mutandū.

Timor Amor.

Mētis trāquillitati ſummopere ſtudendū.

ſtituta, quæ diuinis non prohibentur mandatis, etiam ſi rationem eorum non peruiderit, ut religioſa ſtuduerit obſeruare. Vade, & omnipotens Dominus perficiat greſſus tuos in ſemitis ſuis, ut non moueantur ueſtigia tua, ut in iuſtitia appareas in cōſpectu Domini, & ſatieris, cùm apparuerit gloria eius.

Pſal. 36.

Viſionē in ecſtaſi uidet.

Inter hæc cùm iam, ut dictis & ſcriptis ſuis mores ſui in nullo diſcordarent, totā ſuæ mentis intentionē in contemptum mundi cōpoſuiſſet, & his ſolis, quæ Dei erant, totū ſtudium ſuū inſinuaſſet, contigit, ut infirmitate correptus, grauiter affligeretur. Sed ipſe in Deo ſemper exiſtens, languore paulisper ſedato, extra ſe per mentis exceſſum raptus, uidet fluuium unū rapidum atq; præcipitem, in quem confluebant omniū fluxuū purgaturæ, & quarunque rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipſa nimis turbida & immunda, & omni ſpurcitiarum ſorde horrida. Rapiebat igitur in ſe, quicquid attingere poterat, & deuoluebat tam uiros quàm mulieres, diuites & inopes ſimul. Quod cùm Anſelmus uidiſſet, & tam obſcœnā reuolutionē illorū miſeratus, undè uiuerēt, aut undè ſitim ſuam refocillarēt qui ſic ferebātur, inquireret, accepiſſetq; reſponſum, eos ea, qua trahebantur, aqua uiuere delectariq;, indignātis uoce inquit: Quo modo? Taline aliquis cœno potatus, uel pro ipſo hominum pudore ſe ferret? Ad hæc ille, qui comitabatur eum, Ne mireris, ait. Torrens mundi eſt, quod uides, quo rapiuntur & inuoluuntur homines mundi, & adiecit: Viſnè uidere, quid ſit uerus monachatus? Reſpondit: Volo. Duxit ergò illum quaſi in conſeptum cuiuſdā magni & ampli clauſtri, & dixit ei: Circunſpice. Adſpexit, & ecce parietes clauſtri illius obducti erāt argento puriſsimo. Herba quoque mediæ planitiei uirens erat & ipſa argentea, mollis quidem & ultra humanam opinionem delectabilis: Hæc molle alterius herbæ ſub his, qui in ea pauſabant, leniter flectebatur, & ſurgentibus ipſis, & ipſa erigebatur. Itaque locus ille totus erat amœnus, & præcipua iucunditate repletus. hunc ergò ad inhabitandum elegit ſibi Anſelmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eià, uis uidere, quid ſit patientia uera? Ad quòd cùm ille magno cordis affectu geſtiret, & ſe id quam maximè uelle reſponderet, ad ſe ſubitò reuerſus, & uiſionem & uiſionis demonſtratorē dolens ac gemebundus pariter amiſit. Duas aūt, quas uiderat, uiſiones intelligēs, ſecumq; reuoluēs, eo magis unius horrorē fugere, quo alterius amœnitate ſtuduit delectari. Totum ergò deinceps ſeſe dedit in hoc, ut uerus monachus eſſet, & ut uitā monachicam firma rōne cōpræhenderet, alijsq; proponeret: Nec eſt priuatus deſiderio ſuo. Quod quidē, ut æſtimo, aliquātùm percipi poterit ex uerbis eius, q̃ per uices huic opuſculo indere cati ſumus iuxta, qđ ſeries geſtæ rei, quā ſuſcepimus, enarrare poſtulabit. Nec enim mihi uidet, pleniter poſſe pertingi ad notitiā inſtitutionis uitæ illis, ſi deſcriptis actibus eius, qs uel qualia in ſermone, taceā.

Nota de mundo.

Item de monachatu

Colloquium eius cū quodā Abbate, ut pueri ſint in cœnobijs tractandi.

Quodam igitur tempore cùm quidā Abbas, qui admodū religioſus habebatur, ſecū de his, quæ monaſticæ religionis erant, loqueretur, ac inter alia de pueris in clauſtro nutritis uerba cōferret, adiecit: Quid, obſecro, fiet de iſtis? Peruerſi ſunt & incorrigibiles, die ac nocte nō ceſſamus eos uerberantes, & ſemper fiūt ſibijpſis deteriores. Ad quæ miratus Anſelmus: Nō ceſſatis, inquit, eos uerberare? Et cùm adulti ſunt, quales ſunt? Hebetes, inquit, & beſtiales. At ille: Quam benè oē nutrimentum ueſtrum expendiſtis, qui de hominibus beſtias nutriuiſtis? Et nos, ait, quid poſſumus indè? Modis omnibus conſtringimus eos, ut proficiant, & nihil proficimus. Conſtringitis? dic mihi, quæſo, Domine Abba, ſi plantā arboris in horto tuo plantares, & mox illā oī ex parte cōcluderes, ut ramos ſuos nullatenus extēdere poſſet, cùm eā poſt annū excluderes, qualis arbor inde prodiret? Profectò inutilis, incuruis ramis & perplexis. Et hoc ex cuius culpa procederet, niſi tua, qui eā immoderatè concluſiſti? Certè hoc facitis de pueris ueſtris. Plantati ſunt per oblationē in horto Eccleſiæ, ut creſcant & fructificent Deo. Vos autem intantùm terroribus, minis & uerberibus undique illos coarctatis, ut nulla ſibi penitus liceat libertate potiri. Itaq; indiſcretè oppreſſi, prauas & ſpinarū more perplexas intrà ſe cogitationes congerunt, fouent, nutriunt, tantaque eas nutriēdos ui ſuffulciunt, ut omnia, quæ illorū correctioni poſſent adminiculari, obſtinata mente ſubterfugiāt. Vndè fit, ut quia nihil amoris, nihil pietatis, nihil beneuolentiæ ſiue dulcedinis circa ſe in nobis ſentiūt, nec illi alicuius in nobis boni poſteà ſidē habeat, ſed omnia ueſtra ex odio & inuidia contra ſe procedere credāt. Contingit itq; modo miſerabili, ut ſicut deinceps corpore creſcunt, ſic in eis odium & ſuſpicio oīs mali creſcat, ſemper pronis & incuruis ad uitia. Cūq; ad nullū fuerint in uera charitatē nutriti, nullū niſi depreſsis ſupercilijs, oculòue obliquo ualent intueri. Sed propter Deum uellem diceretis mihi, quid cauſæ ſit, quòd eis tantùm infeſti eſtis? Nōnne homines, nōnne eiuſdem naturæ ſunt, cuius uos eſtis? Velletiſne uobis fieri, quod illis facitis, ſi quidē, quod ſunt, uos eſſetis? Sed eſto. Solis eos percuſsionibus & flagelis, ad mores bonos uultis informare. Vidiſtis unquàm aurificem ex lamina auri uel argenti, ſolis percuſsionibus imaginem ſpecioſam formaſſe? Non puto. Quid tūc? Quatenus aptā formā ex lamina aptet, nūc eam ſuo inſtrumento leniter premit & percutit, nūc diſcreto leuamine leniùs leuat & format. Sic & uos ſi pueros ueſtros cupitis ornatis moribus eſſe, neceſſe eſt, ut cum depreſsionibus uerberum, impendatis eis paternæ pietatis & manſuetudinis leuamen atque ſubſidiū. Ad hæc Abbas: Quod leuamen? quod ſubſidiū? Ad graues & maturos mores illos conſtringere laboramus. Cui ille: Benè quidē. Et panis & quiſque ſolidus cibus, utilis & bonus eſt, eo uti ualēti. Verùm ſubtracto lacte, ciba indè lactentem infantem, & uidebis eū magis ex hoc ſtrangulári, quàm recreari. Cur hoc? Dicere nolo, quoniam claret. Attamen hoc tenete, quia ſicut fragile & forte corpus pro ſua qualitate habet cibum ſuum, ita fragilis & fortis anima habet pro ſui menſura uictum ſuum. Fortis anima delectatur & paſcitur ſolido cibo, patientia ſcilicet in tribulationibus, non concupiſcere aliena, percutienti unā maxillam præbere alterā, orare pro inimicis, odientes diligere, & multa in hunc modū. Fragilis autem adhuc in Dei ſeruitio, tenero lacte indiget, māſuetudine uidelicet aliorum, benignitate, miſericordia, hilari aduocatione, charitatiua ſupportatione, & pluribus huiuſmodi. Si taliter ueſtris & fortibus & infirmis uos coaptatis, per Dei gratiam omnes, quantùm ueſtra refert, Deo acquiretis. His Abbas auditis, ingemuit, dicens: Verè errauimus à ueritate, & lux diſcretionis non luxit nobis. Et cadens in terram ante pedes eius, ſe peccaſſe, ſe reum eſſe confeſſus eſt, ueniamq; de præteritis petijt, & emendationem de futuris repromiſit. Hæc idcirco diximus, quatenùs per hæc, quàm piæ diſcretionis & diſcretæ pietatis in omnes fuerit, agnoſcamus.

Elegās ſimilitudo.

Nō idē cibus fortis & imbecillo apponēdus.

Talibus ſtudijs intendebat, in iſtis Deo ſeruiebat, per hæc bonis omnibus ualdè placebat. Vnde bona fama eius non modò Normania tota eſt reſperſa, uerumetiam Francia tota, Flandria tota, contiguaq; his terra omnis. Quin & mare tranſijt, Angliamque repleuit. Exciti ſunt quaquà gentium multi nobiles,

prudentes

Multi ad eius cœnobiũ confluunt, eius fama exciti.

prudentes clerici,ſtrenui milites,atq; ad eum confluere,ſeque & ſua in ipſum monaſteriũ ſeruitio Dei tradidere. Creſcit cœoobium illud intùs & extrà: intùs in ſancta religione, extrà multimoda poſſeſsione. Cũ uerò Abbas Heriuinus,cuius ſuprà meminimus,iam decrepitus monaſterij cauſis intendere, & opem ferre non ualeret,quicquid agi oportebat,ſub Anſelmi, utpotè Prioris,diſpoſitione fiebat. Exigentibus igitur multiplicibus cauſis, eum foras monaſterium ire ſæpè neceſsè fuit. Cui dum nonnunquã equi, & alia, quæ ſunt æquitaturis neceſſaria, deeſſent, præcepit Abbas ei omnia,quæ opus erant, parari, & illi ſoli, ſicut propria,miniſtrari. At ille ad nomen proprietatis inhorruit,& reuerſus de itinere, quæquæ ſpecialiter fuerant præparata in uiam ituris, communiter exponi iuſsit: nec propter ſecuturam, quam forſan erat paſſurus,penuriam,unquàm ſe retraxit, quin ex ſua copia cæterorum ſuppleret inopiam. Nec mirandũ,cùm iam mundo illuxerat,eũ ſe fratribus ſuis talẽ exhibuiſſe,cùm,ſicut ipſemet referre ſolitus erat, etiam quandò adhuc in ſeculari uita degebat,eo circa alios amore feruebat, ut quemcunque ſui ordinis minùs ſe habentem uideret, eius inopiam de abundantia ſua libens pro poſſe suppleret. Iam tunc enim ratio illum docebat, oẽs diuitias mundi pro communi hominum utilitate ab uno omnium patre creatas, & ſecundo naturalem legem nihil rerum magis ad hũc, quàm ad iſtum pertinere. Taceo, quòd illi ſæpè plura auri & argenti pondera à nonnullis ſunt oblata, quatenùs ea in ſuos ſuorumque uſus ſuſciperet, ſeruaret, diſpenderet,quæ ipſe nulla patiebatur ratione ſuſcipere:niſi fortè communi fratrum utilitati profutura, Abbati præſentarẽtur. Sed cum is, qui ſua offerebat, econtra diceret,ſe nullam tunc uoluntatem habere, ut abbati uel monachis aliquid daret,niſi ei ſoli: referebat ille,ſe talium opus non habere,nec aliter à quoquam uelle quicquam accipere. Illud autem breuiter dico, quòd inter huiuſcemodi ſtudia die quadam dũ ad lectum ſuum in dormitorio diuerteret, annulum aureum in eo inſperatus inuenit,& admodum miratus eſt.

Annulum aureũ reperit in lecto ſuo

Reputans ergò apud ſe,ne fortè aliquis eorũ, qui res monaſterij procurabant,quouis euentu eundẽ annulum ibi reliquerit, leuauit eum & ſingulis oſtendit. Mirantur illi, & ſe rei conſcios omninò negant. Oſtenditur alijs atque alijs,ſed hucuſquè nullus fuit, qui recognouerit,undè uel à quo illoc delatus ſit. Et tunc quidem annulus idem in opus Eccleſiæ expenſus eſt,& res ità remanſit: Poſtmodum uerò, cum ipſe Anſelmus ad pontificatum ſumptus eſt, fuerunt qui hoc ipſum per annulum illum iam tunc quodam præſagio præſignatum fuiſſe aſſererent. Nos autẽ quæ geſta ſunt, ſimplici tantũ ſtylo digerimus.

Inuitabatur præterea à diuerſis abbatijs, quatenus ibi & publicè in Capitulo fratribus, & ſecum priuatim loqui uolentibus,uerba uitæ miniſtraret. Nanq; ſolenne extiterat omnibus, ut quicquid ab ore illius foret auditum, ſic haberetur quaſi planè diuinum reſponſum.

Dicta eiusquãto ĩ precio habita.

Vndè requirendi conſilij gratia, ex diuerſis ad eũ locis feſtinabatur. Quæ res inuidia graui diabolum uulnerabat. Nonnullos ergo, quos ab ea intẽtione ſecreta fraude non poterat, manifeſta increpatione auertere machinabatur.

Exemplum egregij militis.

Exempli cauſa: Miles quidem erat, Cadulus nomine. Hic quadam uice uigilijs & orationibus Deo intentus, audiuit diabolũ ſub uoce ſcutarij ſui extra eccleſiam, in qua erat, nociferantem, & turbato murmure, equos & omnia ſua fracto hoſpitio à latronibus iam tunc direpta eſſe atque abducta conquerentem, nec aliquid eorum ulterius recuperandum, ni citius accurreret. Ad quæ cũ ille nequaquam moueretur, maius uidelicet dãnum deputans orationi cedere, quàm ſua perdere, dolens diabolus ſe deſpectum, in ſpeciem urſi demutatus eſt, & eccleſiæ per rectum dilapſus, ante ipſum præceps corruit, ut horrore ſaltem & fragore ſui caſus, uirum à cœpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monſtrum ſecurus irridet. Poſt quæ ſtarum uitæ ſuæ propoſito ſanctiori fundare deſiderans, Anſelmum adijt, conſilium eius ſuper ad hoc addiſcere cupiens. Verùm dum ad ipſum uadens, iter accelerarer, eccè malignus hoſtis humanam uocem ex aduerſo edens, in hæc uerba prorupit: Cadule, Cadule, quò tendis? Igitur cùm ille ad uocem hanc ſubſiſtere, ſcire uolens, quis eſſet qui talia diceret, repetiuit dæmon & ait: Quò tendis Cadule, Quid te tantoperè Priorem illum hypocritam cogit adire? Opinio ſiquidem eius omnino alia eſt à conuerſatione uitæ illius.

Calumnia & fraus diaboli.

Quapropter ſuadeo, conſulo, ut celeriùs redeas, nè ſeductus ab ea ſtultitia, qua modò traheris, illaqueeris. Hypocryſi nanque ſua iam multos decepit, & ſpe uana deliburos, * ſuis uacuos & immunes effecit. Hic ille audiens, & dæmonem eſſe, qui loquebatur, recognoſcens, ſigno ſe crucis muniuit: & ſpreto hoſte, quò propoſuerat ire, perrexit. Quid plura? Audito Anſelmo, abnegato ſeipſo & ſeculo, religioſæ uitæ ſe tradidit, & apud maius monaſterium monachus factus eſt.

Cadulus miles fit monachus.

Hunc etenim uſum Anſelmus habebat, ut nunquàm alicuius commoda cauſa ſuaderet alicui ſeculo renunciare uolenti, quatenùs in ſuo monaſterio potiùs, quàm in alieno, id faceret. Quod nimirum eo intuitu, ea conſideratione faciebat, ne ullus poſtmodùm loco, quem propria deliberatione nõ intrauerat, aliqua, ut fit, pulſatus moleſtia, detraheret, & ſcandali ſui ac impatientiæ murmur perſuaſioni illius imputaret: itaque ſe alijs, & alios ſibi, ad multa diuiſus, graues efficeret.

S. Anſelmus abbas creatur

Defuncto ſæpè ſuperiùs nominato Abbate Herluino, uno omnino fratrum Beccenſium conſenſu in Abbatem eligitur. Quod ipſe omni ſtudio ſubterfugere geſtiens, multas & diuerſas rationes, nè id fieret, obtendebat. Sed illis nec auditum quidem rationibus eius patienter accommodare uolentibus, anxiatus eſt in eo ſpiritus eius, & quid ageret ignorabat. Tranſierunt in iſtis dies quidam: Verùm ubi Anſelmus uidit ſe monachorum unanimen conſtantiam non poſſe uerbis mutare, tentauit ſi quo modo eam ualeret uel precibus inclinare. Eis itaque pro re ſub uno conſtitutis, ac ei, ut omiſsis obiectionibus ſolitis, Abbas fieri adquieſceret, inſiſtentibus, ille flens & miſerandos ſingultus edens, proſternitur in faciem corã omnibus, orans & obteſtans eos per nomen Dei omnipotentis, per, ſi qua in eis erant, pietatis uiſcera, quatenùs reſpectu miſericordię Dei ſuper eum intendãt, & ab incepto deſiſtentes, ſe à tanto onere quietum manere permittant. At illi omnes econtrà in terram proſtrati, orant ut ipſe potiùs loci illius & eorum miſereatur, nè poſtpoſita utilitate communi, ſe ſolum præ cæteris ſingulariter amare cõuincatur. Acta ſunt de his utrinque plurima in hunc modũ: ſed iam nunc eis iſtum ponimus dicendi modum. Vicit tandem diligentia fratrum, iugum Domini ſub eius regimine ferre uolentium: uicit quoque, & multo maximè uicit præceptum, quod, ut ſupra retulimus, ei fuerat ab Archiepiſcopo Maurilio per obedientiam iniunctũ, uidelicet ut ſi maior prælatio, quam illius Prioratus extiterat, ipſi aliquandò iniungeretur, nullatenus cã ſuſcipere recuſaret. Nam ſicut ipſe reſtabatur, nunquam ſe Abbatem fieri conſenſiſſet, niſi eum hoc, qđ dicimus, imperium ad hoc conſtrinxiſſet. Tali ergò uiolentia eſt Abbas effectus, ac Becci debito cum honore ſacratus. Qualem uerò ſe deinceps in cunctis ſancta-

ſanctarum exercitijs uirtutom exhibuerit, indè colligi poteſt, quod nuoquam de retroacta ſanctitatis ſuæ conuerſatione cauſa Abbatiæ aliquid minuit, ſed ſemper de uirtute in uirtutem, ut Deum deorum in Sion meretetur uidere, conſcendere ſtuduit.

Tandē inuitus conſenſit in ſui electionē.

Delegatis itaque monaſterij cauſis curæ ac ſolicitudini fratrum, de quorum uita & ſtrenuitate certus erat, ipſe Dei cōtemplationi, monachorum eruditioni, admonitioni, correctioni iugiter inſiſtebat. Quando autem aliquid magni in negocijs eccleſiæ erat agendum, quod in eius abſentia nō æſtimabatur oportere definiri, tunc pro tempore & ratione negociū, quod imminebat, mediante iuſtitia diſponebat. Abominabile quippe iudicabat, ſi quiduis lucri aſſequeretur ex eo, quod alius cōtra moderamina iuris quauis aſtutia perdere poſſet. Vnde neminem in placitis patiebatur à ſuis aliqua fraude circumueniri, obſeruās ne cui faceret, quod ſibi fieri nollet. Hinc procedebat quod inter placitantes reſidens, cùm aduerſarij eius per ſua conſilia diſquirerent, quo ingenio, quave calliditate ſuæ cauſæ adminiculari, & illius ualerent fraudulenter inſidiari: ipſe talia nullatenus curans, eis, qui ſibi uolebant intendere, aut de Euangelio, aut de aliqua alia diuina ſcriptura, aut certè aliquid de informatione morum bonorum diſſerebat. Sæpè etiam, cum huiuſce auditores deerant, ſuauiter in ſui cordis puritate quieſcens, corpore dormiebat. Eueniebatque nonnunquàm, ut fraudes ſubtili machinatione compoſitæ, mox ubi ſunt in audientiam illius delatæ, non quaſi à dormiente, qui tunc erat, ſed ſicut à perſpicaciter uigilante & intendente, ſint detectæ atque diſſectæ. Charitas enim, quæ nō æmulatur: quæ non agit perperàm, quæ non quærit quæ ſua ſunt, in eo uigebat: per quam, quæ uidenda erāt, ueritate mōſtrante, e templo perſpiciebat.

1. Cor. 13.

Erga hoſpites ut ſe geſſerit

Quàm uigil autem atque ſolicitus fuerit circa hoſpitum ſuſceptionem, eorumque in omni humanitatis officio reuelationem, ex eo probatur, quod illum pio ſtudio in hoc & ſe & ſua nouimus expendiſſe: ſe in omni hilaritate, ſua in omni largitate. Quod ſi aliquando ad refectionem corporum uictus omnino pro uoto ſuo non ſufficiebat, hoc, quod deerat, eius bona uoluntas & uultus alacritas apud hoſpites gratioſè ſupplebat. Præterea nonnunquam cibus fratrum ſuo iuſſu de refectorio ſublatos, & hoſpitibus eſt allatus atque appoſitus. Neque enim tunc in promptu aliud erat, quod eis aptè poſſet apponi.

Victus autem monachorum ita Deo prouidente diſpenſabatur, ut nihil eorum, quæ neceſsitas expetebat illis deeſſet, licet ſæpiſsimè in hoc eſſent, ut timeretur ne in craſtinū eis cuncta deeſſent: ſicque nonnunquam inter aliquid & quaſi nihil ferebantur, ut aliquid eis non ſuperflueret, & quod erat quaſi nihil, eos nequaquam per inopiam fatigaret. Quod penitus illis contingebat ſecundum uerba ſui patris, qui ea prædicebat, dum miniſtri eccleſiæ apud eum querebantur de formidine imminentis neceſsitatis. Frequenter nanque à cellarijs, a camerarijs, à ſecretarijs aditus eſt, & quid conſilij contra penuriam, quæ cuiuſque obedientiam peſſundabat, daret, inquiſitus. Quibus cum reſponderet, Sperate in Domino, & ſpero quia ipſe neceſſaria quæque uobis miniſtrabit: mirabili modo non ſecus eueniebat in re, quā ipſe dicebat ſe habere in ſpe. Videres enim poſt hæc uerba ſtatim ipſa die uel certè ſequenti mane, ſine, quod falli non poterat, priuſquam penuria aliqua illum affligeret, aut naues de Anglia oneratas omni copia in uſum illorum iuxta appelli, aut quemlibet de diuitibus terræ fraternitatem Eccleſiæ quærentem, cum magna pecunia aduentare, aut aliquem, relinquere mundum

Neceſſaria fratribus nō deſunt

uolentem, ſe & ſua in monaſterium offerre, aut denique aliunde apportari, unde per plurimos dies neceſſaria quæque poterant miniſtrare.

Habebat præterea ipſum cœnobium plures poſſeſſiones in Anglia, quas pro communi fratrum utilitate neceſſe erat per Abbatis præſentiam nonnunquàm uiſitari. Ipſo itaque ſuæ ordinationis anno, Anſelmus in Angliam profectus eſt. Ad quod licet hæc, quam dixi, ſatis firma cauſa exiſteret, alia tamen erat non infirmior iſta, uidelicet ut reuerendum Lanfrancū, cuius ſupra meminimus, uideret, & cum eo de his, quæ corde gerebat, familiari affatu ageret. Ipſe ſiquidem uenerabilis uir iam de Abbate Cadomēſi factus fuerat archiepiſcopus Cantuarienſis, omnibus ualdè honorabilis, & ſublimi probitate conſpicuus.

Lanfrācus Cātuarienſis iam archiepiſc.

Cum igitur Anſelmus, tranſito mari, Cantuariam ueniret, pro ſua reuerentia & omnibus nota ſanctitate, honorificè à conuentu Eccleſiæ Chriſti, in ipſa ciuitate ſitæ, ſuſceptus eſt. Pro quo honore nolens ingratus exiſtere, poſtmodùm ipſi monachorum conuentui, à gratiarum actione inchoans, procedente in hoc uerborum ſerie, de charitate locutus eſt: rationabiliter oſtendens eum, qui charitatem habet, maius aliquid habere, quam illum, ad quem charitas ipſa habetur. Ipſe enim inter alia inquit: Qui charitatem habet, hoc, undè Deus ei ſcit gratias, habet: ille uerò, ad quem tantummodo habetur, minimè. Quas etenim gratias mihi debet Deus, ſi tu me uel quilibet alius diligit? Quòd ſi maius eſt habere hoc, undè Deus ſcit homini grates, quàm hoc, unde nullas, cum pro habita charitate gratias ſciat, pro ſuſcepta non adeò: colligitur, eum, qui charitatem erga alium habet, maius quid habere, quam ipſum, cui impēditur. Amplius: Is, cui dilectio alterius ſeruit, ſolius commodi munus perfunctoriè ſuſcipit. uerbi gratia: Honorem unum, beneficium unum, prandium unum, uel quodlibet officij genus in hunc modum. Alius uerò charitatem, quæ cōmodi munus exhibuit, ſibi retinuit. Quod in uobis & in me, ſanctiſsimi fratres, libet in præſenti conſiderare. Ecce unum charitatis officium mihi impendiſtis. Impendiſtis, inquā, mihi charitatis officium unum, & à me iam ipſum officium tranſijt: charitas uerò ipſa, quæ Deo eſt grata, uobis remanſit. Nónne melius iudicatis bonum permanens bono tranſeunti? Ad hæc ſi ex ipſo officio circa uos aliquid charitatis in me creuit, & hoc ipſum uobis ad cumulum retributionis erit, qui feciſtis, unde mihi tantum bonum prouenit. Sic non uobis tantùm charitas ueſtra remanſit: à me officium quod exhibuiſtis, penitùs tranſijt. Hæc igitur ſi recta conſideratione attēdimus, profectò perſpiciemus, magis nobis eſſe gaudendum, ſi alios diligimus, quàm ſi diligamur ab alijs. Quod quia non omnes faciunt, multi potiùs ab alijs amari, quàm amare alios cupiunt. Hæc & huiuſmodi multa locutus eſt, & accepta fraternitate monachorum factus eſt inter eos unus ex eis: degens per dies aliquot inter eos, & quotidiè aut in Capitulo, aut in clauſtro mira quadā, & illis adhuc tēporibus inſolita, de uita & moribus monachorū corā eis rationabili facundia diſſerens. Priuatim quoq; alijs horis agebat cum his, qui profundioris ingenij erāt, profundas eis de diuinis necnō ſecularibus libris quæſtiones proponēs propoſitasq; exponens. Quo tempore & ego ad ſanctitatis eius notitiā peruenire merui, ac pro modulo paruitatis meæ, beata illius familiaritate, utpotè adoleſcens, qui tunc eram, non parùm potiri.

Diligere quā diligi præſtat

[illegible] in libris bonis [illegible]

Inter reuerendum autem Pontificem Lanfrancū, & hunc abbatem Anſelmum; quid in illis diebus actum dictumve ſit; planum eſt intelligere his, qui

uitam

uitam & mores nouerunt utrorunque. Qui uerò non nouerunt, ex eo intelligant, quod, inquantùm noſtra & multorum fert opinio, non erat illo tempore alius, qui aut Lanfranco in authoritate, uel multiplici rerum ſciētia, aut Anſelmo præſtaret in ſanctitate, uel Dei ſapientia. Erat præterea Lanfrancus adhuc quaſi rudis Anglus, necdumq; ſederant aio eius quædā inſtitutiones, quas repperat in Anglia. Quapropter cōplures de illis, magna fretus rōne, mutauit ſola authoritatis ſuæ deliberatione. Itaq; dū illarū mutationi intenderet, & Anſelmum, unanimem ſcilicet amicū & fratrē, ſecū haberet, quadam die familiariùs eum eo loquens, dixit ei: Angli iſti, inter quos degimus, inſtituerunt ſibi quoſdam, quos colerent, ſanctos. De quibus cùm aliquando, qui fuerint, ſecundum quod ipſimet referunt, mente reuoluo, de ſanctitatis eorum merito animum à dubietate flectere nequeo. Et eccè unus illorum eſt in ſancta, cui nunc Deo authore præſidemus, ſede quieſcens, Elphegus nomine, uir bonus quidem, & ſuo tempore gradu archiepiſcopatus præſidens ibidem. Hunc non modo inter ſanctos, uerùm inter martyres numerant, licet eum non pro confeſſione nominis Chriſti, ſed quia ſe pecunia redimere non uoluit, occiſum non negent. Nam cùm illum, ut uerbis utar Anglorum, æmuli eius & inimici Dei pagani cepiſſent, & tamen pro reuerentia illius ei poteſtatem ſe redimendi conceſſiſſent, immenſam pro hoc ab eo pecuniam expetiuerunt. Quam quia nullo pacto poterat habere: niſi homines ſuos eorum pecunia ſpoliaret, & nonnullos forſitan inuiſæ mendicitati ſubiugaret, elegit uitam perdere, quam eam tali modo cuſtodire. Quid hinc igitur tua fraternitas ſentiat, audire deſidero. Et quidem ille, ſicuti nouus Angliæ ciuis, hæc ſummatim perſtringens, Anſelmo propoſuit.

Nota.

De S. Elphego epiſcopo.

Attamen cauſam necis beati Elphegi hiſtorialiter intuentes, uidemus non illam ſolam, ſed aliam fuiſſe iſta antiquiorem. Denique non ideo tantum, quia ſe pecunia redimere noluit, ſed etiam quia paganis perſecutoribus ſuis ciuitatem Cantuariam & Eccleſiam Chriſti in ea ſitam concremantibus, ciuesque innocuos atroci morte necantibus, Chriſtiana libertate obſiſtere, eosque à ſua infidelitate cōuertere niſus eſt, ab eis captus, & crudeli examinatione eſt occiſus.

Sed Anſelmus, ut uir prudens, uiro prudenti iuxta interrogationem ſibi propoſitam ſimpliciter ita reſpondit, dicens: Palam eſt, quod is, qui ne leue quidē contra Deum peccatum admittat, mori non dubitat: multò maximè mori, non dubitaret, priuſquam aliquo graui peccato Deum exacerbaret. Et reuera grauius peccatum uidetur eſſe Chriſtum negare, quam quemlibet terrenum dominum, pro redemptione uitæ ſuæ, homines ſuos per ablationem pecuniæ illorum ad modicum grauare. Sed hoc, quod minus eſt, Elphegus noluit facere. Multo igitur minus Chriſtū negaret, ſi ueſana manus eū ad hoc mortē intendendo conſtringeret. Vnde datur intelligi, miram pectus eius iuſtitiam poſſediſſe, quando uitam ſuā maluit dare, quā ſpreta charitate proximos ſuos ſcandalizare. Quamobrem lōge fuit ab eo illud Væ, quod Dominus minatur ei, per quem ſcādalum uenit. Nec immeritò, ut reor, inter martyres computatur, qui pro tanta iuſtitia mortem ſponte ſuſtinuiſſe ueraciter prædicatur. Nam & beatus Iohannes Baptiſta, qui præcipuus martyr & ueneratur & creditur à tota Dei Eccleſia, non quia Chriſtū negare, ſed quia ueritatē tacere noluit, occiſus eſt. Et quid diſtat inter mori pro iuſtitia, & mori pro ueritate? Amplius: Cū teſtante ſacra eloquio, ut ueſtra paternitas optimè nouit, Chriſtus ueritas & iuſtitia ſit, qui pro iuſtitia & ueritate moritur, pro Chriſto moritur. Qui autem pro Chriſto moritur, Eccleſia teſte, martyr habetur. Beatus uerò Elphegus æquè pro iuſtitia, ut beatus Iohānes paſſus eſt pro ueritate. Cur ergo magis de unius, quā de alterius uero ſanctoq; martyrio quiſquā ambigat, cū par cauſa in mortis perpeſſione utrunq; detineat? Hæc me quidem, reuerende pater, inquantum perſpicere poſſum, rata eſſe ipſa ratio docet: attamen ueſtræ prudentiæ eſt, & me, ſi aliter ſentit, ab hoc corrigendo reuocare, & quid potiſſimum in tanta re ſentiendum ſit, Eccleſiæ Dei docendo monſtrare. Ad quod Lanfrancus: Fateor, inquit, ſubtilem perſpicaciam, & perſpicacem ſubtilitatem ingenij tui uehementer approbo & ueneror, firmaq; ratione tua edoctus, beatum Elphegum, ut uerè magnum & glorioſum martyrem Chriſti, deinceps me colere & uenerari ex corde, gratia Dei iuuante, confido. Quod ipſe poſtmodùm deuotè executus eſt: quin & hiſtoriā uitæ ac paſſionis eius diligenti ſtudio fieri præcepit. Quam quidem hiſtoriam, non ſolū plano dictamine ad legendum, uerùm ēt muſico modulamine ad canendum à iucūdæ memoriæ Osberno Cantuarienſis Eccleſiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipſe ſua prudentia, pro amore illius martyris, celſius inſigniuit, inſignitam authorizauit, authorizatā in eccleſia Dei legi cantarique inſtituit, nomenque martyris hac in parte non parùm glorificauit.

Matt. 18.

Matt. 14.

Iohan. 14.

1. Cor. 1.

Lanfrancus curat deſcribi hiſtoriā S. Elphegi.

Poſt hæc Anſelmus ad agenda, propter quæ uenerat, terras eccleſiæ Beccenſis per Angliam adijt, utilitati monachorum ſuorum per omnia ſtudioſè ſecundùm Deum inſeruiens. Vadens autem & ad diuerſa monaſteria monachorum, canonicorum, ſanctimonialium, necnon ad curias quorunque nobilium, prout eorum ratio ducebat, perueniens, lætiſsimè ſuſcipiebatur, & ſuſcepto quæque charitatis obſequia gratiſsimè miniſtrabantur. Quid ille? Solito more cunctis ſe iucundum & affabilem exhibebat, moresq; ſingulorum, inquantum ſine peccato poterat, in ſe ſuſcipiebat. Nam iuxta Apoſtolum, his, qui ſine lege erāt, tanquam ſine lege eſſet, cùm ſine lege Dei non eſſet, ſed in lege Chriſti eſſet, ſe coaptabat, ut lucrifaceret eos, qui non modo ſine lege, ut putabatur, beati Benedicti: ſed & eos, qui ſeculari uitæ dediti, in multis uiuebāt ſine lege Chriſti. Vndè corda oīm miro modo in amorem eius uertebātur, & ad eum audiendum famelica auiditate rapiebantur. Dicta etiam ſua ſic unicuique hominum ordini conformabat, ut auditores ſui nihil moribus ſuis concordius dici poſſe faterentur. Ille monachis, ille clericis, ille laicis, ad cuiuſque propoſitum, ſua uerba diſpenſabat. Monachos, ut ne minima quidem ſui ordinis cōtemnerēt, admonebāt, conteſtans, quia per contemptum minimorum, ruerent in deſtructionem & deſpectum omnium bonorum. Quod dictum ſub exemplo uiuarij proponebat, dicens clauſuram illius diſtrictioni ordinis monaſtici aſsimilari: Quandoquidem, inquit, ſicut piſces decurrente aqua uiuarij moriuntur, ſi clauſuræ ipſius minutatim ac ſæpè crepant, nec reficiūtur: ità oīs religio monaſtici ordinis funditùs perit, ſi cuſtodia eius per modicarū contemptum culparum, paulatim à feruore ſui tepeſcit, atteſtante ſcriptura, quæ ait: Qui modica deſpicit, paulatim decidit.

2. Cor. 9.

Omnibus ſua uerba, pro cuiuſque ſtatu, accommodat.

Eccleſ. 19.

Clericos quoque, qualiter ſe in ſorte Dei cuſtodire deberent, inſtruebat, eisque magnopere eſſe cauendū, ne ſi à ſorte Dei caderent, in ſortē diaboli per neglectum conuerſationis & ordinis ſui deciderent.

Coniugatos etiam, qua fide, qua dilectione, qua familiaritate, tam ſecundùm Deum, quàm ſecundum ſeculum ſibi copulari deberent, edocebat: uirum quidem, ut ſuā uxorē ſicut ſeipſum diligeret, nec præter illam,

illam, aliam noſſet: eiusque, ſicut ſui corporis, abſque omni ſiniſtra ſuſpicione curam haberet. Mulierem uero, quatenus uiro ſuo cum omni ſubiectione & amore obtemperaret, eumque ad bene agendum ſedula incitaret, necnon animum eius, ſi fortè contra æquum in quenquam tumeret, qua affabilitate mitigaret.

Eius docendi modus.

Hæc autem, quæ eum uel admonuiſſe, uel inſtruxiſſe, uel edocuiſſe dicimus, non eo, ut alijs mos eſt, docendi modo exercebat, ſed longè aliter, ſingula quæque ſub uulgaribus & notis exemplis proponens, ſolidæque rationis teſtimonio fulciens, ac remota omni ambiguitate, in mentibus auditorum deponens. Lætabatur ergo, quiſquis illius colloquio uti poterat, quoniam in eo, quodcunque petebatur, diuinum conſilium in promptu erat. Hinc eum omnis ſexus & ætas mirabatur, & mirando amplectabatur: quò quis potentior alijs erat atque præſtantior, eò magis erat ad miniſtrandum ei deuotior atque proclinior. Non fuit comes in Anglia ſeu Comitiſſa, uel ulla perſona potens, quæ non iudicaret ſe ſua coram Deo merita perdidiſſe, ſi contingeret ſe Anſelmo Abbati Beccenſi gratiam cuiuſuis officij tunc temporis non exhibuiſſe. Rex ipſe Vuilhelmus, qui armis Angliam ceperat, & ea tempeſtate regnabat, quamuis ob magnitudinem ſui cunctis ferè uideretur rigidus ac formidabilis, Anſelmo tamen ità erat inclinatus, & affabilis, ut ipſo præſente, omnino, quā eſſe ſolebat, ſtupentibus alijs, fieret alius.

Mira eius exiſtimatio apud Anglos.

Pro ſua igitur excellenti fama, Anſelmus toti Angliæ notus, ac pro reuerentia ſanctitate charus cunctis effectus, iter repetendi Normanniā ingreditur, ditatus multiplici dono, quod honori ac utilitati eccleſiæ ſuæ uſque hodie ſeruire dinoſcitur. Familiaris ergo ei dehinc Anglia facta eſt, & prout diuerſitas cauſarū referebat, ab eo frequentata. Vt autem omnipotens Deus demonſtraret, ſe gratiæ ipſius, quam inuenerat apud homines, eſſe authorem, & illum apud ſe, quàm apud homines, gratiam inueniſſe potiorem, quoſdam uiros per uiſum dignatus eſt uiſitare, & qualiter per eum ab infirmitate, qua nimis grauiter uexabantur, conualeſcerent, edocere. Horum, quæ dico, duos, qui inter ſuos non ignobilis famæ erant, exēpli cauſa proponam: qui, ſicut à ueridicis ipſius monaſterij, cuius Abbas diu extiterat, monachis accepi, in eodem ipſo monaſterio, illis præſentibus: per eum curati ſunt.

Quidam igitur uir nobilis & ſtrenuus, in confinio Ponti ac Flandriæ præpotens habebatur. Hic in corpore lepra percuſſus, eo maiori mœrore afflictus eſt, quo ſe & à ſuis, contra dignitatem natalium ſuorum, pro obſcœnitate tanti mali, deſpici deſerique uidebat. Conuerſus itaque ad Deum eſt, & crebris orationibus, cum eleemoſynarum largitionibus, opē ab eo precabatur. Vna igitur noctium ei per uiſum quidā apparuit, monens, ut ſi priſtinæ ſanitati reſtitui uellet, Beccum iret, & apud Abbatem Anſelmum efficeret, quatenùs aquam, unde manus inter Miſſam ſuā lauaret, in potum illi conferret. Qui uiſioni credulus, quo monebatur, impiger tendit, Atque Anſelmo, cur adueniret, ſecretò innotuit. Stupet ille ad uerba, & hoīem ut à talibus deſiſtat, multis modis adiurat. At ipſe in precibus perſtat, & multo magis, ut ſibi miſereatur, exorat, nec patiatur, ut ea medicina fraudetur unde ſibi cæleſtem ſalutem affuturam pro diuino promiſſo credebat. Quid plura? Vicit pietas pectus humilitatis, & pro homine Deum poſtulaturus, matutino tempore Miſſam ſecretius celebrat. Admittitur æger, & quā petebat aquā, de manu uiri accepit. Quę in potū ilicò ſumpta, & hominem morbidū integerrimæ ſanitati reſtituit, & in laudem Dei multorum ora diſſoluit. Clām itaque uirum, qui uenerat, è ſe Anſelmus emiſit, denuncians ei in nomine Domini, ne unquàm hoc factum ſibi aſcriberet, ſed ſola diuina miſeratione perfectum eſſe certiſsimè ſciret, & hoc ita eſſe, tacita funditus mentione ſuæ perſonæ ſciſcitantibus reſponderet.

Leproſum ſanat aqua, qua manus in Miſſa abluit.

Quo etiam tempore quidam frater de cōgregatione, ualida corporis infirmitate percuſſus, ad extremā deductus eſt. Huic in ſomno quidam adſtitit, & quod uitam atque ſalutem recuperaret, ſi aqua ab Anſelmo ſanctificata adſpergeretur, ipſi promiſit. Æger uero Anſelmum ſe uiſitantem ſolita uiſitatione, de aqua precatus eſt, & uoluntatis compos effectus, e ueſtigio ſanitati reſtitutus eſt. Hæc pro oſtendenda gratia uiri paucis dicta ſunt. Attamen de gratia, quam meruerat apud homines, non multum his, qui mores illius nouere, mirandum uideo, propterea quòd quædam appetibilis ſuauitas, ubicunque erat, ex conuerſatione eius emergebat, quæ in amicitiam illius ac familiaritatem cunctos agebat. Ipſius etenim ſtudij ſemper erga omnes ea titerat, ut ea potiſsimū ageret, quæ alijs magis commoda eſſe poſſe intelligebat. Vnde cùm interrogaretur, quod emolumenti acquirerēt, qui ſeruata æquitate, aliorum uoluntati in quibuſcunque poſſent concordare ſatagerent; quidve detrimenti incurrerent, qui ſuam potius, quàm aliorum uoluntatē implere ſtuderent, hoc modo reſpondebat: Qui aliorum uoluntati concordare per omnia in bono nititur, hoc apud iuſtum iudicem Deum meretur, ut quēadmodum ipſe aliorū uoluntati in hac uita, ita Deus & omnia ſecum, ſuæ uoluntati concordent in alia uita. Qui uerò aliorum uoluntate contempta, ſuam implere contendit, id eiuſdem iudicis ſententia damni ſubibit, ut quoniam ipſe in uita præſenti uoluntati nullius, nullus quoque in futura uelit aut debeat concors eſſe uoluntati illius. Eadem quippe menſura, qua quiſque alijs menſus fuerit, remetietur ei. Huius igitur rationis Anſelmus conſideratione ſubnixus, nulli grauis, nulli uolebat oneroſus exiſtere, etiamſi à monachicæ inſtitutionis auſteritate hac de cauſa deberet aliquantulum temperare. Et quidem, ut eum diſcretionis ordo docebat, nonnunquam ab ipſa ſeueritate alijs condeſcendendo temperabat. In quo quid hi ſenſuri ſint, qui poſt nos iſta fortaſsis lecturi uel audituri ſunt, * perſcire non poſſumus: Nos tamen, qui uitæ illius modum ſcire meruimus, magis in eo laudādū æſtimamus, quòd à rigore ſui propoſiti aliquādò pro ratione deſcendebat, quàm ſi continuè in ipſo rigidus indiſcretè perſiſteret. Ratione ſiquidem agi, uirtutis eſt: uitij uero, contra.

Item ægrum aqua benedicta.

Studiū concordiæ quid ſit.

Mat. 7.

** præſcire*

Inter hæc quidam clericus, ætate iuuenis, Boſo nomine, Beccum uenit, Abbatis colloquium expetens. Erat enim idem acer ingenio, & quibuſdam perplexis quæſtionibus inuoluerat animum, nec reperire quenquam poterat, qui eas ſibi ad uotum euolueret. Loquens igitur cum Anſelmo, ac nodos ei ſui cordis depromens, omnia, quæ deſiderabat, ab eo ſine ſcrupulo deceptionis accepit. Miratus ergo hominem eſt, & nimio illius amore deuinctus. Dehinc ergo cùm eius allocutione familiariter poteretur, illectus ad cōtemptum ſeculi, emēſo breui ſpatio, Becci monachus factus eſt. Cuius conuerſioni ſimul & conuerſationi diabolus grauiter inuidens, in tantam illum; tentationis procellam demerſit, ut ſuccedentibus ſibi uarijs cogitationum tumultibus, uix mentis ſuæ compos exiſteret. Tranſierunt in hoc quidam dies, & ſe ipſa ſemper fiebat immanior tentatio eadem. Turbatus ergo & mente confuſus, Anſelmum adijt, animiq́ue ſui fluctus illi expoſuit. At ipſe, cùm ſingula intellexiſſet,

Boſo fit monachus, ſed tentatione uexatur damnis tentationum.

intellexiſſet, hoc ſolùm pio affectu, ſcilicet, Conſulat tibi Deus, ei reſpondit, ilicoque fratrem à ſe dimiſit. Eueſtigiò aũt tanta tranquillitas mẽtis illũ ſecuta eſt, ut, ſicut ipſemet mihi referebat, ultra quã dictu credibile ſit, ſubitò alius fieret ab eo, qui fuit. Itaque omnis illa tentatio penitus euanuit, nec quicquam huiuſmodi in ſe ulterius ſenſit. Fiebant prӕterea ab Anſelmo plurima in hunc modum, quӕ nos breuitati ſtudentes, ex induſtria prӕterimus. Silentio quoque prӕterire placuit innumeros homines, tam per lauaturas manuum eius, quàm per reliquias ciborũ eius, ante illum clam eo ſubtractas, à diuerſis languoribus, ſed maxime febribus, curatos, diſpenſante Deo ſua dona iuxta meritum fidei uniuſcuiuſque. Nam ſi cuncta, quӕ inde à ueraciſsimis uiris accepimus, deſcribere uellemus, loquacitati potius, quàm rerum geſtarum ſimplici narrationi nos operam date (ut reor) iudicari poſſemus. Quapropter ne nimis longum faciamus huiuſcemodi immorando, iſtis omiſsis, tendamus ad alia. Verùm ne inculta oratio prolixa ſui continuatione legentes ſeu audientes faſtidio grauet, hic primum cœpto operi terminũ ponamus, quatenùs illis, quӕ magis delectant, recreati, aliud exordium, ſequentia noſſe uolentes, expediri repetiant.

Cito liberatur

Multa miracula.

LIBER SECVNDVS.

DEfuncto memorato rege Anglorũ Vuilhelmo, Vuilhelmus filius eius regnũ obtinuit. Hic ſublato de hac uita uenerabili patre Lantfranco, eccleſias ac monaſteria totius Angliӕ graui nimium oppreſsione afflixit. Cuius oppreſsionis anno quarto Anſelmus inuitatus, immo diſtricta interpellatione adiuratus ab Hugone Ceſtrenſi comite, multiſque alijs Anglorum regni principibus, qui eum animarum ſuarum, & aduocatũ elegerant, & inſuper Eccleſiӕ ſuӕ prece atq; prӕcepto pro cõi utilitate coactus, Angliam ingreſſus eſt. Pridiè igitur natiuitatis beatӕ Dei genitricis & perpetuӕ V. Mariӕ, Cantuariã uenit. Vbi, cũ quaſi ex prӕſagio futurorum multi & monachi & laici conclamarent, illũ archiepiſcopum fore, ſummo manè a loco diſceſsit, nec ullo pacto acquieſcere petentibus, ut ibi feſtum celebraret, uoluit. Venienti autem ei ad curiam regis, optimates quique alacres occurrerũt, magnoque ipſum cum honore ſuſceperunt. Rex ipſe ſolio exilit, & ad oſtium domus uiro gaudẽs occurrit, ac in oſcula ruens, per dexteram eum ad ſedem ſuam perduxit. Conſident, & lӕta interim quӕdam inter ſe uerba permiſcent. Deinde Anſelmus ſecretius cum rege acturus, cӕteros ſecedere monet. Omiſsis igitur monaſterij ſui cauſis, pro quibus maximè illuc ueniſſe putabatur, regem de his, quӕ fama de eo ferebat, Anſelmus arguere cœpit, nec quicquam eorum, quӕ illi dicenda eſſe ſciebat, ſilentio preſsit. Penè etenim totius regni homines omnes talia quotidiè, nũc clam, nunc palam, de eo dicebant, qualia regiam dignitatem nequaquam decebant. Finito colloquio, diuiſi ab inuicem ſunt, & de eccleſiӕ ſuӕ negocijs ea uice ab Anſelmo nihil actum eſt. Deindè Ceſtram ad comitem abijt, ac in partibus illis degere per plures dies ex neceſsitate compulſus eſt. Intereà rex Vuilhelmus graui lãguore corripitur, & penè ad extrema perducitur. Suadetur ei inter alia à principibus, ut de matre totius regni eccleſia, uidelicet Cantuarienſi, cogitet, & eã a priſtina uiduitate & calamitate per inſtitutionẽ pontificis releuet. Acquieſcit ille cõſilio, & Anſelmũ in hoc opus fore digniſsimum pronunciat. Acclamatur ab uniuerſis, edictum regis laudat clerus & populus omnis, nec reſonat ibi ulla contradictio cuiuſlibet hominis. Audit hoc ille, & ferè uſque ad exanimationem ſui cõtradicit, reluctatur & obſiſtit. Prӕualet tamen eccleſiӕ Dei conuentus. Rapitur ergo, & uiolenter in uicinam eccleſiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quàm ducitur. Acta ſunt hęc anno Dominicӕ incarnationis milleſimo nonageſimo tertio, pridiè Nonas Martij, prima Dominica Quadrageſimӕ. In ſubſequenti autem feſto Paſchӕ Vuintoniam Anſelmus aduenit, & in ſuburbio ciuitatis hoſpitatus eſt. Vna igitur nocte in tecta ſuburbij per incuriam ignis dilabitur. Quo creſcente, ӕdificia quӕque paſsim cõſumebantur. Et iam ignis idẽ hoſpitium Anſelmi cõſumpturus, duabus tãtùm domibus interpoſitis, aderat. Quibuſdam igitur ea, quӕ in domo erant, abſportantibus, interdixit domina domus, affirmans ſe nullo modo ſibi uel ſuis aliquid damni timere, quӕ tantum hoſpitem, hoc eſt, Anſelmum archiepiſcopum meruiſſet ſecum habere. Pro quibus uerbis Balduinus, uir ſtrenuus & monachus, mulieri cõpaſſus, ſuaſit Anſelmo, ut hoſpiti ſuӕ ſubueniret. At ille: Ego? in qua re? Egredere, inquit, & ſignũ crucis igni oppone: arcebit illum fortè Deus. Reſpondit: Pro me? Nihil eſt, quod dicis. Egreſſus tamen domũ eſt, timore incendij ductus, & uiſis flammantibus globis, à uenerabili Gundulfo epiſcopo & ab eodem Balduino contra ignem ſignum ſanctӕ crucis erecta in altum dextera edere coactus eſt.

Feſtum natiuitatis S. Mariӕ

Ecce quàm inuitus creatur archiepiſcopus.

Nota ſancti uiri modeſtiã.

Mirabile dictu: Non priùs manum extenderat, quã in ſe incendium retorqueri, flammas deficere cerneres, ita ut domum etiam, quam urare cœperant, ſemiuſtam relinquerent.

Igitur Anſelmus propter multas rationes, quӕ interuenerant, nondum conſenſerat electioni, quӕ de ſe facta fuerat, ut pontifex fieret; ſed tamen detinente illum rege, morabatur in Anglia, conuerſante cum eo ex iuſſu regis prӕfato Gundulfo Roffenſi epiſcopo, & ei, quӕ opus erant, miniſtrante. Ablatis autem de medio rationibus illis, tandèm poſt longum temporis ſpatium obedientia ſimul ac neceſsitate conſtrictus conſenſit, & pridiè Nonas Decembris debito cũ honore ab omnibus epiſcopis Angliӕ, Cantuariӕ cõſecratus eſt. In qua conſecratione Euangelica illa ſententia ſuper eum reperta eſt. Vocauit multos: Et miſit ſeruum ſuum hora cœnӕ, dicere inuitatis ut uenirent, quia iam parata ſunt oĩa. Et cӕperunt ſimul oẽs excuſare. Dehinc cũ ſe regali curiӕ in Natiuitate Domini Ieſu prӕſentaſſet, & honorificè à rege ſuſceptus, primos dies feſtiuitatis circa regem lӕtus tranſegiſſet, pòſt inſtinctu diaboli hominumque malorum mutatus eſt animus regis contra eum, eo quòd ipſe, ſpoliatis hominibus ſuis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentiӕ ſuӕ gratijs dare noluit. & ita principe turbato, à curia diſceſsit. Veniẽs aũt in uillam ſuam, quӕ Berga uocatur, dedicauit ibi eccleſiam ad parochiam pertinentem: quam quidem anteceſſor eius Lantfrancus conſtruxerat, ſed obitu prӕuentus, dedicare nequiuerat. Ad quam dedicationem quidam clericus inter alios de Londino ueniẽs, ſeq; inter clericos, uiri quaſi ad cõminiſtrandum mittens, chriſmatorium pontificis clam ſubripuit, & in turbã merſus, fugam arripuit. Dum igitur iter, quod Londoniam ducit, ingreſſus cum furto fuiſſet, reflexit greſſum, non autumans ſe ad locum, quem fugiebat, feſtinare. Sed cùm rediens adunatӕ plebis multitudinem reperiſſet, animaduertit ſe cupitum iter permutaſſe, & qua uenerat, uiam repetit. Aliquantũ proceſſerat, & iterum uiſum eſt ſibi eò tendere, quò fugiebat. Factum eſt hoc frequentius, & nunc hac, nunc illac,

Tandẽ ſe ſinit cõſecrari.

Lu. 14.

Rex in eũ ira inflammatur.

illac, neſciens quò iret, erroneus ferebatur. Populus autem, qui eum ſic ſe habentem intuebatur, quidnã haberet mirabatur. At ubi miniſtri põtificis uas chriſmatis perditum eſſe cognouerũt, confuſi & tumultuantes diſcurrũt, quod perditum erat, hinc indè quærũt, ignorantes à quo uel ubi id certò quærere debeant. Rumor damni fertur in populum, & opinio multorum cadit erroneum in clericum. Capitur, & ſub cappa illius uas abreptum inuenitur. Refertur antiſtiti, quod actum erat. At ipſe modeſto uultu, menteque trãquilla ſtatim iuſsit culpam ignoſci, & clericum ad ſua liberum dimitti. Tunc ille iter, quod furio grauatus nullatenus tenere ſciebat, liber illico & nihil hæſitans, ingreſſus agebat.

Poſt hæc paucis diebus interpoſitis mandatur ad curiam ire Anſelmus, regem mare tranſiturum ſua benedictione proſecuturus. Qui tranſitus dum uento obſtante differtur, Anſelmus opportunum ſe tempus nactum exiſtimans, regem pro eccleſiarũ, quæ de die in diem deſtruebantur, releuatione, pro Chriſtianæ legis, quæ in multis uiolabatur, renouatione, pro diuerſorũ morũ, qui in omni ordine hominum quotidie nimis corrumpebantur, correctione cœpit interpellare. Quæ ipſe omnia cum magna indignatione ſuſcipiens, nec ſe cauſa illius quicquam de omnibus acturũ fore proteſtans, hominem diſcedere, nec ſe trãſfretaturum diutiùs ibi expectare iratus præcepit.

Rex ab eo admonitus, iraſcitur.

Conſiderans Anſelmus poſt hæc, quid quietis perdiderit, quid laboris inuenerit, anxiatus eſt ſpiritu, & uehementi dolore attritus. Ducebat enim ante oculos ſuæ mentis, qualem in Prioratu & Abbatia poſitus, uitam agere ſolebat, quàm ſcilicet iucundè in Dei & proximi charitate quieſcebat ac delectabatur, quàm deuotè, uerba uitæ loquens, ab omnibus audiebatur: quam deuotius ad ſuæ, ut ſperabat, cumulum retributionis, quæ dicebat, opere exercebãtur: & nũc econuerſo cùm in melius per epiſcopatum proficere debuerit, eccè die ac nocte in ſecularibus laborãs, uidebat ſe nec Deo, nec proximo ſecundum Deũ iuxta priſtinũ morẽ intendere poſſe, nec quenquã ex ore ſuo uerbum uitæ, quod facto impleret, ad ſuæ, ut reputabat, detrimentum mercedis audire uellet.

Acceſſerant iſtis in augmentum mali ſui, crebræ ſuorum hominũ oppreſsiones, quotidiè auribus ſuis inſonantes, & minæ malignantium, deteriora in poſterum pollicentium, circunquaque detonantes. Sciebat enim, regiam mentem contra eum in furorem concitatam eſſe: & ob hoc quiſque malus beatũ ſe fore credebat, ſi quod illum exaſperaret, ullo ingenio facere poſſet. Multis itaque ac diuerſis iniuriarum procellis fatigabatur, & nulla terreni honoris uel commodi ſuauitate, undè conſolationem haberet, fouebatur. Verùm ſalua in omnibus & ad omnes innocentia ſuæ conſcientiæ, modicum reſpirabat ab his, & magnopere conſolabatur, ſi quando ſe monachorum clauſtro inferre, & quæ inſtitutio uitæ ipſorum expetebat, coram eis effari ualebat. Quod ipſe quadam uice, capitulo eorum præſidens, & ex more de huiuſmodi liberius agens, dicendi fine completo, iucunda hilaritate alludens, iocoſa comparatione innotuit, dicens: Sicut bubo, dum in cauerna cum pullis ſuis eſt, lætatur, & ſuo ſibi modo bene eſt: dum uerò inter coruos aut corniculas, ſeu alias aues eſt, incurſatur ac dilaniatur, omninoque ſibi malè eſt, ita & mihi. Quãdò enim uobiſcum ſum, benè mihi eſt, & grata ac ſingularis uitæ meæ conſolatio. Quãdo uerò remotus à uobis, inter ſeculares conuerſor, hinc indè uariarum me cauſarum incurſus dilacerant, & quæ nõ amo, ſecularia negocia uexãt. Malè igitur mihi eſt, quãdo ſic ſum, ac tremẽs pertimeſco, ne meũ huiuſmodi eſſe, procreet immane diſpẽdiũ animæ meæ.

Multis exagitatur uir ſanctus iniurijs

Elegãs ſimilitudo.

Ad quod uerbũ, licet alludẽs, ut dixi, cœpit amariſsimẽ flẽs ſubinferre, & ait: Sed quæſo miſeremini mei, miſeremini mei uos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quia ergo in tali cõuerſatione magnopere reſpirabat, ea ſibi deficiente, grauiter ſuſpirabat. Deũ teſtor, me ſæpe illum ſub ueritatis teſtimonio audiſſe proteſtantem, quòd libentius uellet in congregatione monachorũ puerili loco inter pueros ſub uirga magiſtri pauere, quã per paſtoralẽ curam toti Britanniæ prælatus, in conuentu populorũ cathedræ põtificali præſidere. Fortè dicet aliquis: Si tam bonũ, tã iucundũ erat illi habitare cum monachis, cur nõ continue habitabat Cantuariæ cũ ſuis? Ad quod ego: Si hoc ſolũ ſibi poſsibile eſſet, magno ſe conſolatum putaret. Sed & hoc partim remotio uillarum ſuarũ, partim uſus & inſtitutio anteceſſorũ ſuorum, partim numeroſitas hominum, ſine quibus eũ eſſe pontificalis honor nõ ſinebat, illi adimebat, eumq; per uillas ſuas ire ac inibi degere compellebat. Præterea ſi Cantuariam aſsiduè incoleret, homines ſui ex aduectione uictualium oppido grauarentur, & inſuper à præpoſitis, ut ſæpè contingebat, multis ex cauſis oppreſsi, ſi quem interpellarent, nunquàm præſentem haberẽt, magis ac magis oppreſsi, in deſtructionem funditus irent. Nullo tamẽ loco uel tẽpore ſine ſuis monachis & clericis erat: his duntaxat exceptis, qui ad eum ex diuerſis locis confluẽtes, raro deerãt. Omnes etenim ad ſe uenientes, dulci alacritate ſuſcipiebat, & cuique pro ſui negocij qualitate efficaciter reſpondebat. Videres ſiquidem iſtos ſcripturarũ ſententijs ac quæſtionibus inuolutos, mox, ratione propoſita, ab eo euolui: illos in morum diſcretione nutantes, non ſegnius informari: illos neceſſarium rerum tenuitate laborãtes, datis, quibus opus habebant, ab inopia releuari. Nec iſta largitas ſolummodò monachorum ſeu clericorum penuriam, & ægeſtatem ſubleuabat, ſed inquoſque etiam laicos ea indigentes, ea ſibi ſubueniri petentes, pro poſſe & nonnunquam ultra poſſe pij patris redundabat.

Nota ſancti uiri dictũ memorabile.

Quoties autem opportunitas ſeſe præbebat in remotiorẽ cameræ ſuæ locũ ſecedere, ſoliſque cæleſtibus ſtudijs conſueuit inhærere. Vndè fidei Chriſtianæ zelo commotus, egregiũ & pro illius temporis ſtatu, pernecesſarium opus de Incarnatione uerbi cõpoſuit. Quod opus epiſtolari ſtylo conſcriptũ, uenerabili ſanctæ memoriæ Vrbano Romanæ eccleſiæ ſummo põtifici dicauit, deſtinauit. Quod ille gratioſè ſuſcipiens, ac inuincibili ueritatis ratione ſubnixum intelligens, in tanta authoritate habuit, ut poſtmodũ contra Græcos in cõcilio Barẽſi, cuius ſuo loco mentio fiet, diſputans, indè robur ſuæ diſputationis aſſumeret, & quàm damnabilis fuerit error eorum in hoc, quod ſpiritum ſanctum à filio procedere negabant, adſtrueret. Sed nos iſta prætermittentes, & ceptæ narrationi operam dantes, dicamus quod ipſe Anſelmus, ad refectionem corporis ſedens modo de ſacra, quæ coram eo legebatur, lectione, materia loquendi ſumpta, conueſcentes ædificabat: modò ex ſua parte ſacra uerba ædiſſerens loco ſacræ lectionis, præſentium mentes illuſtrabat; modo de aliqua re utili uel neceſſaria requiſitus, requirentem pariter & coaudientes, mira ſuauitate reficiebat. Huius rei cognoſcendæ gratia, quod leuius occurrit, exempli cauſa unum ſubijciam: non quo ulla doctrinæ eius efficacia per hoc deſignetur, ſed ut in quibus lingua eius inter carnales epulas uerſari ſolita fuerit, paulisper intimetur.

De incarnatione uerbi libriũ edit.

Concilium Barenſe.

In menſa ut ſe geſſerit.

Venit ad eum quadam uice quidam ex ſeculari uita monachus factus, conſilium de uita ſua flagitãs. Hic cùm alias familiarius ei locutus fuiſſet, inter pran-

prandendum opportunitate potitus, dixit: quia cum ſe in ſeculari uita teneret, intellexit non rectum fuiſſe iter ſuum pergendi ad uitam. Quamobrem, inquit relicto ſeculo, ueni ad ordinem monachorum, ſperãs me ibi poſſe penitùs intendere uitæ perenni & Deo. Eccè autem ex precepto Abbatis mei ſecularibus negotijs intendo, & dum res Eccleſiæ contra ſeculares defendere tuerique deſidero, placito, litigo, nec mihi forſan magnæ curæ eſt, ſi alij perdunt in meo lucro. Quapropter ferè cogor deſperare, dum ea, quæ reliqui, cum tot peccatis uideor adminiſtrare. Ad hæc Anſelmus tali ſub exemplo reſpondit. Tota uita hominum comparari poteſt molendino, ſuper præcipitem fluuium conſtituto. Sit igitur in hoc molendino ad manum hominis molens mola: qua qui molũt, alij ſic ſuam farinam negligunt, ut tota in fluuium labatur ac defluat: alij parte retenta, partem in præceps ire ſinunt: alij totam colligant, atque in ſua cuſtodia condant. Horum ſcilicet, qui nihil ſibi de farina ſeruauit, quod in ueſperè comedat, non habebit. Qui parum retinuit, pro portione ſua parũ inueniet. Qui totam collegit, largè ſe paſcere poterit. Itaque molendino aſſimiletur, ut dixi, uita hominum: Molæ, actus illorum. Nam ſicut mola, dum aliquid molit, in circuitu ducitur, & circunducta ſimili curſu ſæpè reducitur: ſic & actus humani quibuſque temporibus in ſe reuertuntur. Verbi gratia: Arant homines, ſeminant, metunt, molunt, panificant, comedunt. En circuitum ſuum mola peregit. Vltrane quieſcit? Nequaquàm: Repetitur enim idipſum. Aratur, ſeminatur, metitur, molitur, fit panis & comeditur. Hæc fiũt omni anno, & more molę recurrunt in idipſum. Vides ergò hominem cuncta opera ſua pro terreno cõmodò facientem, nihil in eis niſi tranſitorium quid deſiderantem. Iſte quidem molit, quia operatur: ſed tota farina ſua, qui fructus eſt operis, à fluuio, id eſt, à fluxu ſecularis deſiderij rapitur ac præcipitatur. Hic cum in fine uitæ ſuæ molendinum egreſſus, atque in domũ ſuam reuerſus, operũ ſuorũ fructus manducare uoluerit, nihil inueniet, eo quòd fluuius torrens totũ abſorbuit. Ieiunabit ergò, ue miſero, in æternum. Eſt alius, qui ſuam non omnimodis farinam perdit, quoniam nunc aliquam pro Deo eleemoſynam facit, nũc ad eccleſiam pro Dei ſeruitio uadit nunc infirmum uiſitat, nunc mortuum ſepelit, & alijs in hunc modum bonis intendit. Verùm cum is ipſe uoluptatibus carnis inſeruit, pro illata iniuria per odium ſæuit humanis laudibus paſcitur, crapula & ebrietate ſopitur, horumq; ſimilibus eneruatur, nè farinæ pars maxima pereat, nequaquã cautus inuigilat: Quid de iſto erit in futuro, niſi quia recipiet, prout geſſit? Iam tertiũ genus in ordine monachorum attende. Eſt igitur monachus ſub Abbatis ſui imperio poſitus, obedientiã in omnibus, quæ ſibi ſecundùm Deum iniunguntur, profeſſus, ſua, quantùm in ſe eſt, uoluntate nunquàm clauſtra monaſterij pro quouis ſeculari negocio egredi uolẽs. Huic forte pcipitur, ut extra clauſtrũ ad cuſtodiẽdã aliquã eccleſiæ uillã eat. Excuſat ſe, & ne fiat, obſecrat. Perſtat Abbas in ſnĩa ſua, & per obedientiã iubet peragi imperata. Non audens ille recuſare, paret. Eccè uenit ad molam, neceſſario illum molere oportet. Inſurgunt hinc inde querelæ, placita, lites. Cuſtodiat ergò ſapiens monachus farinam ſuam, eamq; in uas ſuum diligẽter recipiat, nè in fluuium defluat. Quo, inquis, pacto? Nihil per inanem iactantiam agat, nihil quod Deus prohibet, cuiuslibet lucri gratia faciat. Obedientiæ, quæ ſibi iniuncta eſt, ita ſtudeat, ut & res eccleſiæ cõtra omnes uiriliter iuſteque tueatur & protegat, & de alieno per iuſtitiã ſub dominium eccleſiæ nil redigere ſatagat. Si in huiuſmodi conuerſatur & uiuit, quamuis aliquando pro talibus Miſſas perdat, nonnunquàm loquatur, cum fratres in clauſtro tacent, & quædam ſimilia horum faciat, uel dimittat, quæ ipſi nec faciunt, nec dimittunt: obedientiæ, uirtus, quem exercet, hæc cuncta conſumit, & uas ſuum integrum ſeruans, farinam de ſua mola fluentem, quæ illum æternaliter paſcat, totã ac purã colligit atque recondit. Non enim ſecundum carnẽ, ſed ſecundum obedientiam incedit, ac per hoc, ut Apoſtolus ait, nihil damnationis illi erit. Et quid de illo ſentiendum eſt, inquit, qui ſe ultro ad diſpoſitionem uillarum offert, atq; ut id, quod cupit, ad effectum perueniat, clam ſibi adiutores aduocat, munera pollicetᷣ, gratiã ſpõdet? Refert nihil hoc ad propoſitũ Monachi pertinet. Ait. Quare? Nonne hic talis, licet hoc, quod dixi, cupiat, tamen ſine licentia prælati ſui nil facere tentat? Reſpondit: Licentia multos decepit. Obedientia enim & inobedientia contraria ſunt. Harum media, licentia eſt. Is igitur, quem obedientia non conſtringit clauſtra monaſterij egredi, uult tamen exire, regulæq; diſtrictionem licenter declinare, quamuis nolit ſine licentia id præſumere, & idcirco actum ſuum licentia, qua nititur, poſſit defendere, peccatum tamen habet ex illicita uolũtate. Nec .n. poſtquam mortuus mũdo clauſtrum ſubijt, ad mũdi negocia uel uoluntate ullatenus redire debuit: Quia tamen ipſum uelle ſuum non niſi permiſſus, facto implere uoluit, obedientia, quam in hoc amplexus eſt, ipſum factum excuſabit: ſed uelle, quod contra obedientiam habuit, periculoſum, niſi pœnituerit, illi erit. Quod nonnulli minus attendentes, licentia, quam pro implenda uoluntate ſua expetũt, ſæpè falluntur.

Vita hominum molendino cõparatur.

Nota diuerſos hominũ ſcopos.

De monachis ex obedientia externa negocia curantibus.

Nota obedientiã uim.

Rom. 8

De monachis ad negocia adſpirãtibus.

Hæc, ut dixi, nõ pro oſtendenda doctrinæ ſuæ qualitate propoſui, ſed quibus inter epulas occupari ſolitus erat, leui exemplo monſtraui. Nam ſi de humilitate, de patientia, de manſuetudine, & de hac, quã nũc paululùm tetigi, obedientia, necnon de alijs innumeris ac profundis ſententijs eum, ut ſingulis ferè diebus audiebamus, differentem introducerem: aliud opus cudendum, & quod in manu habemus, eſſet intermittendum. Quandò ergò, ait aliquis, manducabat? Manducabat planè inter loquendum, parcè quidem, & ut mirareris, undè uiueret. Veruntamen fatebatur, & uerum eſſe cognouimus, quia dum alicui longe diſputationi occupatus erat, magis ſolito neſciẽter edebat, nobis, qui propinquiores ſedebamus, clanculò panem ei nonnunquàm ſubminiſtrãtibus. Cùm uerò abſentibus hoſpitibus priuatim cum ſuis ederet, & nulla quæſtio ſpiritualis cuiuſuis ex parte prodiret, prælibato potius quàm ſumpto cibo, mox ceſſabat, lectioni que intendens, manducantes expectabat. Quòd ſi aliquem cerneret aut pro ſui expectatione celerius comedentem, aut fortè cibum relinquentem, utrunque redarguebat, & quo ſuo commodo, nihil hæſitantes, operam darent, affectuosè admonebat. Vbi autem alios libenter edentes aduertebat, affabili uultus iocunditate ſuper eos adſpiciebat, & adgaudens, leuata modicum dextra, benedicebat eis, dicens: * Benè faciat uobis.

Cibi magna parſimonia.

**pro. Benè uertat.*

Expoſito igitᷣ, quibus modulis Anſelm⁹ inter ſuas epulas delectari cõſueuerat, ut paucis exponatᷣ, quib⁹ ẽt alijs horis intenderit, repetã, quod de eo me ſuperius dixiſſe recordor, uidelicet: Eius ori nunquã Chriſtus defuit, ſiue iuſtitia, uel quicquid ad uerã uitã ptinet: Omneſq; tẽpus perditum iri aſſerebat, qđ bonis ſtudijs aut neceſſariæ utilitati non ſeruiebat. Opinari autẽ illũ ſecus uixiſſe, quàm docebat, profiteor nefas eſſe. Nam cũ illum, ex quo religionis habitũ ſumpſit uſq; ad ſuſceptam pontificatus dignitatem, omnium uirtu

tum ornamentis ratum ſit ſtuduiſſe, ipſaſque uirtutes, quorumcunque mentibus poterat, uerbo & exẽplo inſeruiſſe, ita nihilominus ratum eſſe confirmamus, eum totius Britanniæ Primatem factum, omnimodis in hac parte claruiſſe. Vndè etiam pro ipſarum indiſcreta, ceu nonnullis & mihi quoque aliquando uiſum eſt uirtutum cuſtodia ſæpè repræhenſus. & *quòd monachos clauſtralis, quam Primas tantæ gentis eſſe deberet, præiudicatus eſt. Hoc pro excellenti humilitate eius, hoc pro immenſa patientia eius, hoc pro nimia abſtinentia eius dicebatur, dictum accuſabatur, accuſatum damnabatur.

*fsr. *ꝙ potius*

Præcipuè tamen in ſeruando manſuetudinem, indiſcretionis arguebatur, quoniam ſicut à pluribus putatum eſt, multi, quos Eccleſiaſtica diſciplina corripere debuerat, intellecta lenitate eius, in ſuis prauitatibus quaſi licite quieſcebant. Verum audita ſuper his excuſatione ſua, (nã neminẽ ſpernebat, nemini rationẽ ad inquiſita reddere contẽnebat) mox liquido cognoſcebatur, ipſum aliter quam faciebat, minimè in talibus facere debere uel poſſe, dum ſe in regula ueræ diſcretionis uellet abſq; errore tenere.

Mũdi huiuſne gocijs oc cupari, quã illi fuerit moleſtũ

Secularia uerò negocia æquanimiter ferre nequibat, ſed pro ſuo poſſe modis omnibus ſuã eis pſentiã ſubtrahebat. Si qñ aũt talis cauſa emergebat, ut ei neceſſariò intereſſe oporteret, ſoli ueritati ſtudere, nulli fraudẽ, nulli quodlibet præiudicium, quantum ſua intererat, patiebatur inferri. Si uani clamores, ſi contentiones, ſi iurgia, ut fit, oriebantur, aut ea ſedare, aut citius ſeſe abſentare curabat. Niſi.n.itá faceret, tædio affectus, ſtatim animo deficiebat, & inſuper grauẽ corporis ægritudinẽ incurrebat. Quã cõſuetudinẽ eius edocti, ſæpè illũ, re ipſa cogẽte, de medio multitudinis eduximus, proponẽteſq; aliquã ex diuina pagina quæſtionẽ, illicò corpus & animã eius, quaſi ſalubri antidoto medicatũ, in conſuetũ ſtatũ reduximus. Requiſitus autẽ, quamobrẽ ſic imbecillis ad ſeculares cauſas aut puſillanimis exiſteret, reſpondebat. Qui oĩm ſecularium rerũ amorẽ ac cõcupiſcentiam ab animo meo iamdudùm pepuli, qualiter in cauſis earum fortis & diligens exiſtam? Immo ueritatem dico, non mentior, quia quando ipſæ mihi ſeſe importunè & ex neceſſitate ingerunt, ita mens mea illarum horrore concutitur, ſicut infans, cùm aliqua terribilis imago uultui eius ingeritur. Nec in earum diſpoſitione magis delector, q̃ puer in uberribus matris delectatẽ, dũ illis, accerba amaritudine ſuppliti, ablactatur.

Nota ſãcti uiri de ſe ipſo teſtimonium.

His neceſſitatibus actus, totam domus ſuæ curam & diſpoſitionem dño Balduino monacho, cuius ſuprà meminimus, impoſuit, quatenus ad nutum illius cũcta penderent, & ſtatuta extra ordinationẽ eius irrita fierent. Ita igitur ſecuritate potitus, ſpiritualibus diſciplinis & contemplationi operam dabat.

Multiplices eius afflictiones.

Veruntamen diuerſæ tribulationes & anxietates, quas tum propter terras Eccleſiæ, quas quidam maligni iniuria, rege non prohibente, inuadebant: tũ pro pecuniarum exactionibus, quæ totum regnũ, ſed maximè ſuos homines in immenſum deuaſtabãt: tũ pro monaſteriorũ oppreſſionibus, quas ſedare nõ poterat, & quotidiè ad eũ referebantur: tũ pro multis alijs in hunc modũ ſæpè patiebatur, hãc eius quietẽ interrũpebant, & aliena quædam meditari compellebãt. Præterea hi, qui ante epiſcopatum uiro ſubmiſsi, eum diligebant, diligendo fauebant, fauẽdo quæq; electa de ſuis alacres conferebant: nunc terras Eccleſiæ petere, nunc equos rogare, nunc pecuniam, nunc hoc uel illud, ad quod ſcilicet ſua quenq; uoluptas trahebat, ab eo præcari. Aduerteres itaq; petita obtinentes, in præſentia eius ficta pace gaudere, retributiones & obſequia polliceri: alios, in contraria lapſos, honorẽ eius detrahere, homines eius pro poſſe impugnare, in immenſum minari.

Ille autem in patientia ſua ſciens poſsidere animã ſuam, cũ his, qui oderant pacem, erat pacificus, uerba manſuetudinis & pacis ſemper reddens impugnatoribus ſuis, cupiens malum illorũ in bono uincere. At tamen ea, quæ poterant inſequenti tempore Eccleſiæ ſuæ damno eſſe, nequaquam æquo animo tolerare, aut ſub negligentiam cadere patiebatur. Sed quid dicã? Tanta cupiditas ea tempeſtate dominabatur in mentibus quorundam, ut nec patientia ipſius deliniti, monitis acquieſcerent: nec terroribus pulſati, cæcitatem ſui cordis exirent. Verùm de extraneis non multum fortè mirandum. Ipſi ſui propinqui ac domeſtici homines, mentiti ſunt ei & infideles facti. Animaduertentes quippe manſuetum, lene, ſimplexque cor eius, in pluribus cauſis fraudulenta calliditate, compoſitiſque ſermonibus eum multoties circumuenire, & quæ illius iuris eſſe debebant, diminuentes, ac eadem ſua non iure augentes, qua ei fuerant alligati, fidem perdidere. Qua de re cùm à Balduino aliiſque fidelibus ſuis nimiæ ſimplicitatis minoriſque prudentiæ familiariter reprahenderetur, ſimplici admiratione reſpondebat, dicens: Quid eſt hoc? Nonne Chriſtiani ſunt? Et ſi Chriſtiani, num alicuius commodi cauſa uellent contra fidem ſuam ſcienter mentiri? Nihil eſt: tanto nempe ſtudio mihi loquentes ſua uerba cõponunt, & ea, fide ſua interpoſita uera eſſe tutant, ut incredulitati putetur poſſe aſſcribi, nolle credere eis ipſa ueritatis firmitudine niti. Dicebat hæc ille, affirmans ipſos ſibi nolle, quod ſciebat ſe nemini facere uelle. Cumq; reſponderet, ſui moris illos non eſſe, aiebat: Fateor, malo decipi, bona de illis credẽdo, etiam ſi me neſciente mali ſunt: quàm decipere meipſum, credendo mala de ipſis, quos nondùm uerè probaui, ꝙ boni non ſint. Hæc tamen in principio pontificatus ſui dicta meminerim. Poſtmodùm enim rei ueritas uiro innotuit, & quę ſibi à uerè ſuis dictæ fuerant, nimis uera fuiſſe cognouit. Quãuis igitur ſolitam fidem non ex toto uerbis eorum deinceps præbuerit, tñ ſuis rebus in poſterum non parum obfuit, ꝙ ipſe in principio tam credulus fuit. Siquidem illi certo ſcientes, eum pro malis ſibi illatis ad mala reddenda cor non habere, à timore ſuſpenſi ſibiq; ipſis deteriores effecti, in peius profecere. Quod pater tractans apud ſe, magis illorum, q̃ ſubſequi præuidebat, perditioni, q̃ ſuæ indolit tranſitoriæ deceptioni. Pro qua tamen deceptione & fidei non ſeruatæ corruptione, ſæpè Anſelmus dicere ſolitus erat, eos quandoq; aut in ſe, aut in liberis ſuis de rebus Eccleſiæ, quibus oĩo ſublime raptabantur, exhæredandos, & antiquæ paupertati, in qua nati fuerant & nutriti, ſubiugandos, aut certè aliqua graui & contumelioſa uindicta ante mortem uel in morte, quod deterius eſſet, puniẽdos. Quod dictũ eius iã i quibuſdã cõpletũ uidemus, & ex hoc, quid alijs etiam timendũ ſit, coniectamus. Ideo aũt eos corrigere nequibat, quoniam ipſi more dentarũ ſpinarũ perplexi, argutis uerborũ aſſertionibus ſe tales non eſſe, qui huiuſmodi correctione opus haberent, affirmabant. At ille contentioni ſemper deuitans, dimittebat eos ſibi, timens ne menſuram diſcretionis excederet, ſi in rimandis actibus illorum nimis ſtudioſus exiſteret. Nil.n.in mundo magis, quam peccare, timebat. Conſcientia mea teſte, non mẽtior, quia ſæpè illum ſub ueritatis teſtimonio profitentem audiuimus, quoniam ſi hinc peccati horrorem, hinc inferni dolorem corporaliter cerneret, & neceſſarió uni eorum immergi deberet, prius infernum, quam peccatum, appeteret.

A domeſticis quoque ſæpius ſit.

Eccleſiæ bona ſibi tenentibus infortunium prædicit.

Nam uiri ſancti ſummi cum peccatum ſit genus.

Aliud quoque non minus forſan aliquibus mirum dicere

dicere ſolebat, uidelicet malle ſe purum à peccato & innocentem, gehennam habere, quàm peccati ſorde polintum, cælorum regna tenere. Quod dictum cum aliquibus extraneum uideretur, reddita ratione tēperabat, dicens: Cum conſtet ſolos malos in inferno, torqueri, & ſolos bonos in cęleſti regno foueri: patet, nec bonos in inferno, ſi illuc intrarent, poſſe teneri debita pœna malorum, nec malos in cœlo, ſi fortè accederent, frui ualere felicitare bonorum. Propter hęc magno ſtudio ſemper nitebatur peccatorum cōtagia deuitare, & quicquid eis aliquam naſcendi occaſionē poterat miniſtrare, ab intentione ſua omni ſolicitudiue propulſare. Nec in momentaneus erat. In his deniq; uerſabatur quotidiana inſtitutio morū eius, in his ſtabat aſſidua cōuerſatio uitæ eius, in his uigebat indeficiēs executio propoſiti eius, in iſtia Deo ſeruiebat, pro his quibuſq; bonis acceptus erat, per hæc uitam æternam adipiſci ſatagebat.

Diſſenſio inter Anſelmū et regē Angliæ.

Regem autem de tranſmarinis locis regreſſum Anſelmus adijt, & ut ſibi Romam ad Papam Vrbanum pro ſtola ſui archiepiſcopatus eundi licentiam daret, humiliter petiit. At ille ad nomen Vrbani turbatus, dixit ſe illum pro Papa non tenere, nec ſuæ cōſuetudinis eſſe, ut abſq; ſua electione alicui liceret in regno ſuo Papā nominare. Hinc igitur orta quædā diſſenſio grauis eſt, ſed in aliud tēpus diſcutienda eſt dilata. Iubetur ergò, ut totius Angliæ epiſcopi, abbares & principes, ad diſcuſſionē diſſidij huius apud caſtrū, quod Rothingeham dicitur, ueniant. factū eſt, & tertia ſeptimana Quadrageſimæ, iuxta edictum, conuenerūt. Cauſa in medium ducitur, & Anſelmus diuerſis querelis hincindè cōcutitur. Siquidem multi, & maximè epiſcopi, regiæ uolūtati fauere uolentes, ſpreto æquitatis iudicio, id probare nitebantur, quod Anſelmus, ſalua fide, quā regi debebat, nullatenus poſſet in regno Vrbanum, ſedis Apoſtolicæ præſulem, pro Papa tenere. Quibus cum plura, quæ ratio tulerat, obiecta fuiſſent, & Anſelmus eos ex uerbis Domini, Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cęſari, & quæ ſunt Dei, Deo, aliiſq; nōnullis, quæ ratio nulla refellere poterat, penitus infrenaſſet: illi econtra, quid dicerēt, non habentes, eū in regem blaphemare uno ſtrepitu conclamauere, quandoquidem auſus erat in regno eius, niſi eo concedente, quicquam uel Deo aſcribere.

Matt. 22.

Epiſcopi Angliæ nolut ſuo parere Primati.

Igitur ad unam regiæ indignationis uocem, quidā ex epiſcopis archiepiſcopo ſuo atq; primati omnem ſubiectionem, profeſſam obedientiam uno impetu abnegant, eiq; unitatem fraternæ ſocietatis pari uoto miſerandi abiurant: quidam uerò in eis, tantùm quæ ex parte Vrbani Papæ præciperet, illi ſe obedituros negant. Epiſcopi itaque omnes, qui affuerant, Roffenſi ſolo excepto, aut uno aut alio modo debitā illi ſubiectionem & obedientiam abnegant. Rex etiā ipſe cunctam ei confidentiam & ſecuritatem ſuis in omnibus adimit, nec ſe illum pro archiepiſcopo uel patre amplius habiturum iurat, niſi ipſe uicario B. Petri ſe ulterius obediturum ſtatim deneget. Tres dies in iſto negocio, clamoribus in Anſelmum & contumelijs grauidi, expenſi ſunt, & tandem in hoc, quē dixi, fine concluſi ſunt.

Tunc Anſelmus in ſuo propoſito conſtans, per internuncium conductum, à rege poſtulat, quo tutus regno decedat. Quod principes multi dānoſum fore dinoſcentes, pro reſtituenda pace, inducias utrinq; uſq; ad Pentecoſten dari precantur, & obtinent: ac ſic eum, ne regno decedat, impediunt. Spondet igitur rex, ſe rebus eius uſq; ad prefixū tempus induciarum, plenā pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc uoluntati illius pro ſua religione multum in negocio, quod emerſerat, condeſcenſurum. Verū omnino in contraria lapſus eſt, & Anſelmus domino Balduino extra regnum depulſo, hominibuſq; ſuis capitis & expoliatis, terriſque uaſtatis, in immenſum afflictus eſt. Attamen poſt hæc & Vrbanum per Vualterum Albanenſem epiſcopum, qui pallium Anſelmo à Roma Cantuariam detulit, pro Papa ſuſcepit, & principium ſuorum cōſilio actus, in amicitiam ſuā uirum recepit. Verùm poſt aliquantum tempus idem rex à *gualis uictor regreſſus, renouata ira propter milites, quos, ſicut falſo à malignis dicebatur, malè inſtructos in expeditionem Anſelmus direxerat, contra ipſum turbatus eſt. Tunc Anſelmus conſiderans apud ſe, omni tempore talia pro nihilo poſſe oriri, & ſe eis occupatum, ſemper ab officio pontificali poſſe impediri: tractauit ſecum ſibi Romam eundum, conſilium à ſede beati Petri ſuper his petendum. Cùm igitur in ſolennitate Pentecoſtes ad curiam apud Vuindelhoram ueniſſet, per familiares ſuos regi mandauit, ſibi perneceſſarium eſſe Romam ire, & hoc, ſi ei placeret, ſe per licentiam eius facere uelle. At ille, Nequaquam, inquit. Nec enim eum aut in his, quæ agenda ſunt, cuiuſuis conſilij inſcium, aut alicui graui peccato obnoxium eſſe ſcimus, undè uel Papam conſulere, uel illius abſolutionem neceſſe ſit illi implorare. Et res igitur ità tunc quidem remanſit.

Diſcedente autem Anſelmo à curia, & ad uillam ſuam, nomine Heyſem, properante, pueri, quos nutriebat, leporem ſibi occurſantem in uia canibus inſecuti ſunt, & fugitantem infra pedes equi, quem pater ipſe inſidebat, ſuſidentem conſecuti ſunt. Ille ſciens, miſeram beſtiam ſibi ſub ſe refugio conſuluiſſe, retentis habenis, equum loco fixit, nec cupitum beſtiæ noluit præſidium denegare. Quam canes circundantes, & haud grato obſequio hincinde lingentes, nec de ſub equo poterant eijcicere, nec in aliquo lædere. Quod uidentes, admirati ſumus. At Anſelmus, ubi quoſdam ex equitibus adſpexit ridere, & quaſi pro capta beſtia lætitiæ frena laxare, ſolutus in lachrymas, ait: Ridetis? Et utiquè infelici huic nullus riſus, lætitiæ nulla eſt. Hoſtes eius circa eam ſunt, & ipſa de uita ſolicita, confugit ad nos, præſidium flagitans. Hoc planè eſt & animæ. Nam cùm de corpore exit, mox inimici ſui, ſcilicet maligni ſpiritus, qui in eam in corpore degentem, per anfractus uitiorum multis modis perſecuti ſunt, crudeliter aſſunt, parati eam rapere, & in mortem æternam præcipitare. At ipſa nimis anxia, huc illucque circunſpicit, & qua tueatur, defenſionis & auxilij manum ſibi porrigi ineffabili deſiderio concupiſcit. Dæmones autem econtrario rident, & magno gaudio gaudent, ſi illam nullo fultam adminiculo inueniunt. Quibus dictis, laxato freno, in iter rediit, beſtiam ultra perſequi clara uoce canibus interdicens. Tunc illa ab omni læſione immunis, exultans, perpeti curſu cāpos ſyluaſq; reuiſit. Nos uerò depoſitis iocis, ſed non modicè alacres effecti de tam pia liberatione pauidi animalis, cœpto itinere uiam detriuimus.

Nota de anima hominis morituri.

Alia uice conſpexit puerum cum auicula in uia ludentem. Quæ auis pedem filo annexum habēs, ſæpè, cū laxius ire permittebatur, fuga ſibi cōſulere cupiēs, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractā uſq; ad ſe deijciebat: & hoc ingēs gaudiū illi erat. Factum eſt id frequentius. Quod pater adſpiciens, miſerè condoluit aui, ac rupto filo liberati redderetur, optauit. Et ecce filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et uocatis nobis: Conſideraſtis, inquit, iocum pueri? Et confeſſis conſideraſſe, ait: Simili conſideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos ſuis laqueis irretitos, pro ſua uolunta-

Diaboli in hominibus decipiendis malignitas.

te in diuerſa uitia pertrahit. Sunt enim quidam,
ut uerbi gratia dicam, aut auaritiæ, aut luxuriæ & ſi-
milium flammis ſuccenſi, & ea magna conſuetudine
illis addicti. His contingit aliquando, ut ſua facta
conſiderent, defleant, ſeque amodo à talibus ceſſatu-
ros ſibi promittant. En more auis ſe uolare liberos au
tumant. Sed quia prauo uſu irretiti ab hoſte tenen-
tur, uolantes in eadem uitia deiiciuntur. Fitque hoc
ſæpius: nec omnimodis liberantur, niſi magno cona
tu per reſpectum gratiæ Dei, filum prauæ conſuetudi
nis dirumpatur.

Hinc iterū Anſelmus ad curiam ueniens, iam peti-
tam licentiam Romam eundi à rege petiuit, ſed eam
non obtinuit. Poſtq; in mēſe Octobri inuitatus à re-
ge, Vuintoniā uadit, & quod iā bis rogauerat, atten-
tius per internuncios tertio rogat. Turbatur ille, & ni
miū ſe uexari ab eo, anxie quæritur. Ad quod Anſel-
mus: Et quidē, ꝙ Romā ire diſpono, cauſa ſāctæ Chri
ſtianitatis, quā in hac terra regere ſuſcepi, cauſaq; ſa-
lutis animæ meæ, cauſa etiam ſui honoris & utilita-
Actor. 5. tis, ſi credere uelit, id ago. Si ergò mihi bono animo li
centiā dederit eundi, gratioſius accipiam. Si non, ego
utiq;, quod Deus præcepit, poſtponere nō debeo, quia
ſcriptum eſt: Obedire magis Deo oportet, quàm ho-
minibus. Quod ille audiens, turbato animo iubet, ut
aut cœpto deſiſtat, & inſuper ſe nūquàm beatum Pe-
trum uel ſedem eius pro quolibet negocio appellatu-
rum iureiurando promittat, aut ſine mora, omni ſpe
remeandi ſublata, ſuo regno decedat. Et ſubdens, ait:
Si uerò territus iſtis, cœpto deſiſtere & remanere quā
ire, delegerit, tunc nolo, quatenus mihi, prout iudica
bit curia mea, emēdet, quoniā illud ſibi concedi à me
tertiò petijt, in quo ſe perſeueraturum certus nō fuit.
Reſpondit: Dominus eſt, quod uult, dicit. Ego tamen
ſciens ad quid aſſumptus ſim, & quid in Anglia gerē
dum ſuſceperim, non mihi eſſe honeſtum pronūcio,
cuiuſuis tranſitorii commodi cauſa illud omittere,
quod in ope miſericordiæ Dei ſpero futuris tempori
bus eccleſiæ eius utile fore. Acta ſunt hinc his multo
plura: quæ quoniam alias ſcripſimus, hic paucis per-
ſtringimus. Rege igitur & curialibus contra uirum in
**et ad* iram permotis, ipſe ad eum placido uultu ingreditur,
Benè & * dextram eius ex more aſſidens, ait: Ego Domine,
preca- ut diſpoſui, uado, ſed primò meam uobis benedictio
tur re- nem, ſi non abiicitis, dabo. Quàm cū ille ſe nolle abij-
gi, abi- cere reſponderet, conquieſcentem regem ad hoc le-
turus è uata dextera benedixit: ſicque relicta curia, Cantua-
regno. riam uenit.

Poſtera die adunatos monachos in ipſa ſede Domi
no Ieſu Chriſto famulantes, his uerbis allocutus eſt:
Oratio Fratres & filij mei dilectiſſimi, ſicut audiſtis & ſcitis,
eius ad ego ex regno proximè ſum diſceſſurus. Cauſa quippe,
mona- quæ inter dominū noſtrum regem & me iamdiù de
chos. Chriſtianę religionis correctione uerſata eſt, ad hoc
eſt tandem perducta, ut aut ea, quæ contra Deum &
honeſtatem meam ſunt, me opporteat agere, aut è re
gno ſine mora decedere. Et ego quidem libens uado,
ſperans in reſpectum miſericordiæ Dei, iter meum li-
bertati eccleſiæ futuris temporibus nōnihil profuturum:
Super uos tñ, quos ad præſens relinquo, non mo
dica pietate moueor, utpotè quos tribulationes &
anguſtias, oppreſſiones & contumelias acerbius ſoli-
to, me abſente, paſſuros intueor. Licet enim con-
ſtet, illas nec me præſente, ex toto fuiſſe remotas, ta-
men quando emergebant, econtra eas uobis quod-
dam quaſi umbraculum extiti: & nè in immēſum nos
ferirent, ſcutum me ueſtræ protectioni medium ob-
ieci. Et quidem maiori pace ac ſecuritate vos uſos exi
ſtimo, poſtquàm inter uos ueni, q̄ à deceſſu uenerandæ
memoriæ Lantfranci patris noſtri uſi fueritis uſq;
ad introitum meū. Vnde etiā uideor mihi uidere, eo
magis ipſos, qui uos infeſtare ſolebāt, aduerſum uos,
me abeunte, ſæuituros, quo à dñatu, quo uos oppri-
mebant, uident ſe in præſentia mei deiectos. Sed uos
non eſtis rudes aut hebetes in ſchola Dñi, ut qualiter
in huiuſmodi, ſi ingruerint, debeatis uos habere, o-
pus habeatis doceri. Paucis tñ ſuggero, ut quia Deo
militaturi in conſeptū huius monaſterij conueniſtis,
præ oculis ſemper habeatis, quemadmodùm milite- *Mona*
tis. Nō enim omnes uno modo militant. Quod etiam *chi ut*
in terrenorum curiis principum uidere planum eſt. *ſe gere-*
Etenim princeps, diuerſi ordinis in ſua curia milites *re de-*
habens. Habet nanque, qui pro terris, quas de ſe te- *beant.*
nent, ſeruitio ſuo inuigilant: habet, qui pro ſtipendiis
in militaribus armis ſibi deſudant: habet etiam, qui
pro recuperanda hæreditate, quam in culpa parentū
ſuorum ſe perdidiſſe deplorant, inuicta mentis uirtu
te uoluntati ſuæ parere laborant. Hi ergò, qui pro
terris, quas poſſident, ſeruiunt, iam radicati ſunt &
fundati, nec euelli formidāt, dum ſe in domini ſui uo
luntate conſeruāt. At hi, qui pro ſtipendijs in militiā
ſeſe dederunt, nonnunquàm fatigati laboribus, à mili
tia, quam aggreſſi ſunt, ſegniter cadūt, dū fortè ma-
gnitudini exercitij atq; laboris magnitudo, ſicut ipſi
exiſtimant, nō æquatur impendij ac retributionis.
Qui uerò recuperandæ cauſa hæreditatis ſeruiendi
conditionem arripuere, quāuis nūc iſtis uel illis labo
rū generibus opprimantur, nunc his uel illis contu-
melijs afficiantur, æquanimiter oīa ſuſtinēt, ſi firmū
recuperādę hæreditatis ſuæ amorē certę ſpei gratia te
nent. Hæc fieri inter hoīes liquet, & hinc, quid in cu *Fami-*
ria principis oīm fiat, re ipſa monſtrante, aduertere li *lia tri-*
bet. Deus. n. cuius ſunt omnia quæ ſunt, in his tribus *parti-*
generibus diſtinctā ad ſui obſequiū curiā habet. Ha- *tum **
bet quippe angelos, qui æterna beatitudine ſtabiliti, *prin-*
ſibi miniſtrant. Habet ēt hoīes ſibi pro terrenis cōmo *Dei.*
dis, quaſi milites ſtipendiarii, ſeruiētes. Habet quoq;
nonnullos, qui diù noctuq; ſuæ uoluntati inhærēres,
ad regnum cælorū, quod in patris ſui Adæ culpa per-
diderunt, hæreditario iure peruenire contendunt. Sed
nobis ad beatorū ſpirituū ſocietatē magis eſt ſuſpirā-
dū, q̄ de eorū procinctu, quo Deo perēniter adſtāt, in
pſenti diſputandū. Ad ſolidarios Dei milites uerba
uertamus. Videatis quāplurimos, in ſeculari uita degē
tes, Deū in his, q̄ poſſidēt, ſpecietenus diligētes, & e-
ius p quædā bona opera, q̄ faciunt, famulatui inſiſten
tes. Superuenit his Dei iudicio tētatio aliqua, perdūt
ſua. Quid dicā? Mutata protinus mēte, uolāt, ab amo-
re Dei, deſerūt bona, quæ faciebāt, murmurāt, in inſti
tia Deū accuſant. Quid de iſtis dicēdū? Solidarij sūt,
& impletur in illis, quod dicit Pſalmus: Confitebitur *Pſ. 48.*
tibi, cū beneſeceris ei. Hoc de ſecularibus dictum.
Sed nos monachi utinàm tales eſſemus, ut horū ſimi
les nō eſſemus. Nā qui in propoſiti ſui norma, quam
profeſſi ſunt, ſtare recuſant, niſi cūcta, quæ ſibi ad uo
tum ſunt, copioſius habeant, nec hinc propter Deum
cuiusliber rei penuriam, nec hinc regulæ diſciplinā
pati uolunt, quibus (obſecro) rationibus iuuabuntur,
nè horū ſimiles habeantur? In omni quippe opere ſuo
priùs mercedem exigunt, q̄ cui merces debetur mini
ſterij munus exoluant. Et hi tales, regni cæleſtis hære
des erunt? Fidēter dico, Nequaquam, ſi non pœnitue
rint, ſe tales fuiſſe. Qui uerò ad recuperandæ uitæ re
gnum, obſequij ſui dirigit intētionē, Deo per oīa in-
hærere, & totam fiduciā ſuam inflexibili mentis ſtatu
in eum defigere nititur: nulla hunc aduerſitas, Dei ſer
uitio detrahit, nulla tranſeuntis uitæ uoluptas ab eius
amore cōpeſcit. Per dura & aſpera uiā mandatorum il
lius incedit, & ex ſpe retributionis futuræ, cor ſuū in-
deficienti charitatis ardore ſuccēdit: ac ſic in cunctis
uera

uera patientia fretus, cũ Pſalmiſta lætus canit: Magna eſt gloria Domini. Quam gloriam ſic in hac peregrinatione poſitus guſtat, guſtando ruminat, ruminãdo, deſiderat, deſiderando à longè ſalutat, & ad illam ſpe perueniẽdi ſubnixus, ea ſe inter mũdana pericula conſolatur, & alacriter cãtat: Magna eſt gloria Dñi. Et ſciatis, ꝙ hic ipſa gloria Dñi nullo modo defraudabitur, quũ totum, quod in eo uiget, uoluntati Dñi famulat, atq; ad hanc obtinendam dirigitur. Sed ò iam ab iſtis inter uos mihi ceſſandum uideo. Fratres mei, obſecro uos ſi his dolentes nunc ab inuicem ſeparamur, tendite, ut in futuro ante Deum læti adinuicem coniungamur. Eſtote illi, qui ueraciter uelitis effici hæredes Chriſti. His dictis, erumpentes ab eius oculis lacrymæ, eũ plura loqui prohibuere. Gemitum fratrũ, qui ſubſecutus eſt, quis enarrabit? Itã fletus impleuit omnia, ut uox nulli ſupereſſet ad uerba. Tandẽ pater medios rumpens ſingultus, ait: Chariſſimi mei ſcitis q̃d uos eſſe, & quò tendere cupiã. Sed hora hæc plura loqui uetat. Deo omnipotenti & beatiſſimo Apoſtolorũ principi Petro uos commendo, ut & ipſe Deus inter ſuas oues uos cognoſcat, & B. Petrus in ſuã tuitionẽ, ſicut oues Dei ſibi commendatas, uos ſuſcipiat. Ego ueſtra licentia & benedictione uado, ac ut Deus pacis ac dilectionis nobiſcum maneat, oro. Poſt hæc ſurrexit, & dato pacis oſculo cũctis, in oratorium iuit, populo, ſanctum eius alloquiũ præſtolanti, pro inſtantis qualitate negocij uerbum conſolationis & exortationis miniſtraturus. Quod ubi excellenter peregit, adſtãte monachorum, clericorũ ac numeroſa populorũ multitudine, peram & baculum peregrinantium more coram altari ſuſcepit, mẽdatisq; omnibus Chriſto, ingenti fletu & eiulatu proſecutus, egreſſus eſt.

Pſ. 137. *Ualedicit monachis.* *Alloquitur plebem.*

Ipſo Die ad portum Dofras iuimus, ibiq; clericũ quendam Guilhelmum nomine, à rege ad Anſelmũ directum reperimus. Detenti autem ibi quindecim diebus ſumus, uento nobis tranſitum prohibente. In qua mora idem Guilhelmus cum patre intrans, & exiens, & in menſa illius quotidiè comedens, nulli p̃p q̃ rem miſſus fuerat, denudare uolebat. Die uerò 15. cùm nos nautæ urgerent naues petere, & nos tranſire auidi, ad hoc fatigaremur, eccè uideres rem miſerandam. Patrẽ patriæ, Primatem totius Britanniæ Guilhelmus ille, quaſi fugitiuũ & alicuius criminis reũ, in littore detinet, ac nè mare tranſeat, ex parte domini ſui iubet, donec omnia, quæ ſecum ferebat, ſigillatim ſibi reuelet. Allatæ igitur ante illum bulgæ & manticæ, reſeratæ ſunt, tota ſuppellex illius, ſpe pecuniæ reperiendæ, ſubuerſa atq; exquiſita eſt, ingenti plebis multitudine circunſtantiæ, ac nefarium opus pro ſui nouitate admirando ſpectante, & ſpectando execrãte. Rebus ergò euerſis, ſed nihil horum, quorum cauſa euerſæ ſunt in eis reperto, deluſa ſolicitudo perſcrutãtis eſt, & Anſelmus cum ſuis abire permiſſus.

Detinetur uir ſanctus et eius res explorantur.

Itaq; nauem ingreditur, uentis uela panduntur, & aliquanto maris ſpatio promouemur: cùm ſubito nautæ, primùm inter ſe ſubmurmurantes, ac deindè murmur ipſum depromentes, manifeſta uoce affirmant, nullo penitus conatu, nullo numeroſorum remorum impulſu eo, quo ferebamur, uento Vuitſandis pertingendum: immò ſi marinis fluctibus pariter inuolui nolemus, ſine mora remeãdum. Ingemuit Anſelmus ad iſta, & ait: Si omnipotentis Dei iudicio placet, me magis redire ad priſtinas miſerias, quàm liberatum ab illis, tendere ad id, quod ipſe nouit me animo propoſuiſſe, ipſe uideat, ipſe diſpenſet: ego uoluntati eius obſequi paratus ſum, nec. n. meus, ſed ipſius ſum. Dixit, & ſuffuſis in lacrymas oculis eius, ilicò uẽtus ex alio latere ſurgens, uelum percuſſit, & nautas iam, uelo reflexo, terram petẽtes, ad priorem curſum reuerti coegit. Nos igitur non modicùm exhilarati, & in breui proſperrimè marinis fluctibus euecti, Vuitſandis pro uoto appulimus.

Egrediẽtibus autem nobis de naui, hi, quorum nauis erat, retinentes dominum Balduinum, quem prouiſorem & ordinatorem rerum Anſelmi ſupradiximus, oſtenderunt ei mirabile quiddam, quod acciderat. In fundo etenim nauis, quæ uirum per undas tranſuexerat, fractura unius tabulæ foramen unum, fermè duorum ſpatio pedum magnitudinis, habens, effecerat, quod fluitanti elemento lacum demõſtrabat, ſed nullum omninò, quandiù Anſelmus in ea fuerat, reſerabat introitum. Quæ res ſi admirationem ſeſe tuentibus intulit, non puto mirandum. Tunc Balduinus ſummo ſtudio cunctis rem celare præcepit, & ea res per id temporis non multis innotuit. Ego autem cũ indè quædã perſenſiſſem, ac poſt longum tẽpus dum iſtis, quæ in manu habemus, ſcribendis animum applicuiſſem, nihilq; unde mihi uel leuis dubitatio in eſſe poterat, deſcribere uoluiſſem, interrogaui eundem uirum de negocio, & ueritatem magnopere ſciſcitatus ſum. Qui interpoſita ueritatis aſſertione, qua ſeruus Dei ac uerus monachus inniti debet, confeſſus eſt rem ex toto, ſicut eam retuli, factam, nec quicquam in ea confictum.

Nota rem miram in naui rupta.

Anſelmus itaq; extra Angliã poſitus, magnificè lætatus eſt, & multiplices Deo gratias egit, ꝙ ſe quaſi immanẽ Babylonis fornacem euaſiſſe, & culmẽ quodammodò placidæ quietis contigiſſe uidebat. Vuilhelmus autẽ, audito Anſelmũ transfretaſſe, cõfeſtim præcepit cuncta, quæ illius iuris fuerant, in ſuum trãſcribi dominium, & irrita fieri omnia, quæ per ipſum ſtatuta fuiſſe probari poterant, ex quo uenerat in archiepiſcopatum. Quas itaq; tribulationes Eccleſia Chriſti paſſa eſt intus & extra, cogitatu, nedũ dictu, percipere difficile eſſe pronuncio.

Dan. 3 *Sancti uiri bona confiſcãtur.*

Igitur Anſelmus à Vuitſandis manè diſcedens, & poſt dies * ad S. Bertinum ueniens, magna plebis, clericorum ac monachorum alacritate ſuſceptus eſt, & per quinq; dies ibi detentus. Interea rogatu amicorum & canonicorum, altare unum apud S. Audomarũ conſecrauit. Quo facto, uenerunt ad eũ honorati quidã de indigenis uiri, flexis genibus obſecrantes, quatenus filios eorum per impoſitionem manus ſuæ ſacri chriſmatis unctione ſignaret. Ad quod mox ita reſpõdit: Et hos, pro quibus petitis, libens in hac cauſa ſuſcipiam, & alios hoc ſacramento egentes, ſi præſtò fuerint, non abiiciã. Qua illi faciliſte reſpõſi benignitatẽ uiri admirantes, magnificè lætati ſunt, & gratias egerunt, confirmatisque pueris ſuis, ilicò totã urbem his, quæ ab eius ore acceperant, impleuerunt. Videres ergò uiros ac mulieres, magnos ac paruos, è domibus ruere, certatimq; currendo, ad noſtrũ hoſpitium prædicti gratia ſacramenti properare. Plures ſiquidem anni apud eos tranſierant, in quibus nullus Epiſcopatum illic fuerat, tali officio paſſus occupari.

Confirmationis ſacramentum. *Plurimi ab eo cõfirmãtur.*

Sexto demum die, cum iam innumeram multitudinem confirmaſſet, & nos à loco diſceſſuros longum iter ipſius diei, quod inſtabat, feſtinare cõpelleret, eccè puella quædã domum de qua equos aſcenſuri egrediebamur, introiit, flebili pietatis affectu ſe cõfirmari depoſcens. Quod quidam ex ſociis noſtris audiẽtes, nimis moleſtè tulerunt, & uerba illius, utpotè, qui iã taliũ erant tædio affecti, contradicẽdo depreſſerunt. Quid plura? Virũ precibus puellæ aſſenſum tribuere nolẽtẽ, ipſi obiecta longitudine diurnæ uiæ, obiectis periculis, quæ nocturnos uiatores, in peregrina quãmaximè patria, comprehendere ſolent, detinuerunt, & nè uoci ipſius auditũ præberet, obtinuerũt. Sed ubi aliquantum proceſſimus, uenit patri in mẽtẽ, quibus

Religio ſanctis uiri.

adquieuerit, quid egerit. Ilicò nimis impietatis ſeipſum arguens, tm̃ exinde concepit cordis dolorem, ut quandiù uitæ præſenti ſuperſuit, pœnitudo ipſius facti, ut ſæpe fatebatur, ab animo eius non receſſerit.

Nobis dehinc cœptum iter de die in diem accelerantibus, fama uiri multo celerius præcurrebat, & multiplici populos unce replebat. Vndè turbarum concurſus, clericorum cœtus, monachorum exercitus, ei quocunq; ueniebat, occurrunt, iſti gaudio & exultatione concrepantes, illi uexillis & ſonoris concentibus Deo pro illius aduentu coniubilantes.

Cùm autem Lugdunum ueniſſet, & ab archiepiſcopo ciuitatis ipſius glorioſè ſuſceptus fuiſſet, poſt dies paucos, miſſis literis, cõſilium a Domino Papa de negocio ſuo quæſiuit: & quia partim imbecillitate ſui corporis, partim alijs pluribus cauſis præpeditus, ultra Lugdunũ progredi nequaq̃ poſſet, ei ſuggeſſit. Ità ergò Lugduni reſedit, reditũ nunciorum ſuorum ibi expectans. Poſt tempus Roma nuncij redeuntes, q̃m omni ſublata excuſatione, eum ad ſe Papa properare præceperit, referunt. Ille neſcius more, põtificalibus iuſſis obaudit, uitæ ſe periculis, mortem pro Deo nõ ueritus, tradit. Hinc Secuſiam uenimus, & nos Abbati loci illius præſẽtauimus. Eramus quippe monachi tres, dñs uidelicet pater Anſelmus, dominus Balduinus, & ego, qui hęc ſcribo, frater Edinerus. Qui ita ibamus, quaſi pares eſſemus, nollo indicio, quis cui præſtaret, coram alijs oſtẽdentes. Ab Abbate igitur, qui uel unde eſſemus, interrogati, paucis reſpondimus.

Nota qua apud exteros fuerit ei ns exiſtimatio.

Et audito, quoſdam ex nobis Becenſis cœnobij monachos eſſe, ſciſcitatus eſt. Fratres, obſecro uos, uiuit ille adhuc, ille Dei & omnium bonorum amicus Anſelmus, ſcilicet cœnobij ipſius Abbas, uir in omni religione probatus & acceptus? Balduinus ad hæc: Ille, ait, in archiepiſcopatum in aliud regnum raptus eſt. Ar ille: Audiui. Sed nunc, quæſo, qualiter eſt? ualet? Equidem ex eo tempore, ait, quo functus eſt pontificatu, non uidi eũ Becci, dicitur tñ benè ualere ubi eſt. Tunc Abbas: Et ut ualeat, oro. Hæc de ſe Anſelmus dici audiẽs, confeſtim tecto cucullæ ſuæ caputio capite, demiſſo uultu ſedebat. Nolebamus.n. agnoſci, nè fortè præcurrente fama de aduentu tanti uiri, cuiuis periculo noſtra incuria fieremus obnoxij. Celebratis dehinc in cœnobio S. Michaelis archangeli, quòd in monte ſitum Clusa uocatur, paſſionis ac reſurrectionis Dominicæ ſolennijs, in iter reuerſi, Romam feſtinauimus. Mirum dictu: Pauci atque ignoti per loca peregrina ibamus, neminem agnoſcẽtes, nemini, qui uel unde eſſemus, innoteſcentes, & ecce ſolus Anſelmi adſpectus in admirationẽ ſui populos excitabat, eumq; eſſe uirum uitæ deſignabat. Vnde cùm iam hoſpitati etiam inter eos, quorum iñſidias metuebamus, fuiſſemus, nõnunq̃ uiri cũ mulieribus hoſpitium intrauere, & ut hominem uidere eiuſq; mererentur benedictione potiri, obnixè præcabãtur.

Venit Romã, & à põtifice honorificè excipitur.

Tali ergò uulgi fauore Romam uſq; proſecutus, Lateranis, ubi tunc temporis ſummus pontifex morabatur aduenit. Nunciatur pontifici patris aduentus, & ouans iubet illum in parte ipſius ſui palatij hoſpitari, & die illo indulgere quieti. Manè confluit ad Papã Romana nobilitas, & de noui hoſpitis aduentu ſermo cõſeritur. Adducitur cũ reuerẽtia uir in mediũ, & in qua corã Papa decẽter ſedeat, ſella proſert. Ingreſſus, humiliat ſe pro more ad pedes ſummi Põtificis, ſed ſtatim ab ipſo erigit ad oſculũ eius. Sedet, ac pro aduẽtu illius lætari ſe Apoſtolicus cũ Romana curia dicit. Acclamat curia dicto. Poſteà ſilẽtio facto, multa in laudẽ hominis Papa locut' eſt: uirũ illũ uirtutis ac totius religionis eſſe cõteſtãs. Et quidẽ, inquit, ita eſt.

Mire à põtifice prædicatur.

Cumq; illũ, utpotè hominẽ, cũctis liberaliũ artiũ diſciplinis innutritũ, pro magiſtro teneamus, & quaſi cõparẽ uelut alterius orbis Apoſtolicũ & patriarchã iure uenerandũ cẽſeamus, ita ꝓ̃ũ excellẽs mẽti eius humilitatis cõſtantia præſidet, ut nec marinis periculis, nec longiſſimis peregrinę terræ ſpatijs terreri potuerit, quin ueſtigijs B. Petri nr̃æ paruitatis miniſterio ſe præſentare, noſq; magis illius, q̃ illũ nr̃o egentẽ conſilio, ſuper cauſis ſui conſulendos adire ſtuduerit. Quapropter cõſideratè, quo amore, quo honore ſuſcipiendus ſit & amplectẽdus. Hæc cũ Anſelmus de ſe, & multo his plura ꝓ ſui laude dici audiret, ſicut ipſemet ſæpe fateri ſolebat, nõ parũ erubuit, q̃m ſe talẽ apud ſe, qualis à tanto uiro ꝓdicabaẽ, minimè cognouit. Verũ tñ erat inter uerba tacẽs, decẽtius fore perpẽdens, ad hmõi ſilere q̃ loqui. Poſt hæc de ſui aduentus cã percontatus à Papa, eo ſibi modo narrauit eã, quo ueritati ac diſcretionis ratio popoſcit. Ille ad audita miratur, & ſubuentionẽ plenã pollicetẽ. Præcepit itaq;, ut ſubuẽtionis ipſius effectũ circa ſe Anſelmus ꝓſtolaretẽ.

Verũ q̃a calor æſtatis in partibus illis cũcta urebat, & habitatio Vrbis nimiũ inſalubris, ſed præcipuè peregrinis hominibus erat, Iohannes quidam nomine, olim monachus Becci, tũc aũt Abbas cœnobij ſancti Saluatoris Teleſini, annuente Papa, ſuſcepit eũ ut propriũ patrẽ amicè, & duxit in ſuã uillã. Sclauiã noĩe, q̃ in mõtis uertice ſita, ſano iugiter aere atq; tepenti, cõuerſantibus illic habilis exat. Igitur habitatio nr̃a in montis erat ſummitate locata, à turbarũ tumultu inſtar ſolitudinis uacua. Quod Anſelmus aduertens, ex ſpe futuræ quietis exhilaratus, ait: Hęc requies mea, hic habitabo. Ad primũ igitur conuerſationis ordinẽ (quẽ anteq̃ Abbas eſſet, habebat, quẽq; ſe in põtificatu poſitũ maxime perdidiſſe deflebat) uitã inſtituit, ſanctis operibus diuinæ cõtẽplationi, myſticarũ rerũ enodationi diù noctuq; mentẽ intẽdens. Vndè Chriſtianæ fidei amore permotus, inſigne uolumen edidit, quod, Cur Deus homo, titulauit. Quod opus, ſicut i ꝓlogo eius ipſe teſtaẽ, in Anglia cœpit, ſed hic, in Capuana uidelicet prouincia, cõſtitutus abſoluit.

Librũ, Cur Deus homo, compoſuit.

Inter hæc oĩa ſeſe oĩbus faciens, cunctis pro poſſe ſubueniẽs, cunctos, qui ſe audire uolebãt, nõ conſiderata alicuius perſona, ad ſuũ colloquiũ admittens, & ſingulis, pro qualitate motæ quæſtionis, benigna affabilitate atq; affabili benignitate ſatisfaciens. Quapropter fama illius in breui circumcirca percrebuit, & in dilectionẽ atq; uenerationẽ eius cunctorũ corda cõuertit. Quicunq; igiẽ eũ uidere, eiuſq; potuit benedictionẽ habere, beatũ ſe proprij cenſura iudicij æſtimauit. Monachus ẽt, q uillæ ipſius ꝓ Abbatis imperio cuſtos erat, quiq; nobis more boni hoſpitis in nonnullis miniſtrabat, cõſiderans uitã & actus patris, cõcepit apud ſe ſpẽ magni boni, & gratiã Dei in eo uigere, credidit que ꝙ Deus multa libẽs faceret ob merita eius: hoĩes aũt uillæ, multas incõmoditates quotidiè patiebanẽ pro penuria aquæ. In deuexo tñ latere montis puteus unus nimiæ ꝓfunditatis habebaẽ, ſed ita ſingulis diebus exhauriebaẽ, ut ab hora diei nona nulla, q̃ extrahi poſſet, in illo aqua uſq; manè reperireẽ. Cui incõmodo frater ille ſubuẽtũ iri deſiderãs, rẽ Anſelmo cõquerentis more innotuit, & ſuæ uolũtati ineſſe ſubiũxit, puteũ in ipſo, quo habitabamus, loco facere, ſi fortè Deus ſua pietate dignareẽ hoc incõmodũ ꝓpulſare. Laudat Anſelm' piã fratris uolũtatẽ, & rẽ tẽtare ſuadet. Lætaẽ ille ad hæc, & rogat quatenus ipſe locũ inſpiciat, ac ꝑmiſſa ꝑce, cũ benedictione ſua primus terrã aperiat. Aquieſcit ille ꝑcãti, nolẽs offendere uolũtatẽ hoſpitis ſui. Quid dicã? Cernebaẽ miræ celſitudinis rupes, & quaſi demẽtia uidebaẽ, i tali loco fontẽ uelle aquæ inueſtigare. Vadit tñ Anſelmus nobis comitat' ad locũ, & ſupplici ꝑce præmiſſa, hoc eſt, ut abũdãtiã

iugis

Fontem rupe ad eius preces erũpit.

iugis atq; ſalubris aquæ Deus ei largiretur, tertiò fe-
riens terram aperuit, & reliquo operi dare operam
iuſſit. Perpauci dies cœpti operis tranſierunt & ecce
fons uiuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos
ſtupore percusſit. Nec mirum. Aqua enim, quã ſe ma
giſter operis nec in plurimis diebus repertum pu-
tabat, nõ mirũ, ſi ſtuporẽ incuſſerit breui reperta. Per
fectus itaq; puteus eſt, modicæ quidẽ profunditatis
extãs, ſed limpidiſſimæ atq; ſalubris aquæ iugi fonte
redundans. Quæ res ilicò diuulgata, nõ paruæ admi
rationis fuit, & eam uiri meritis, oĩs qui audiuit, aſcri
pſit. Itaq; puteus ille, puteus Cantaurienſis epiſcopi
uſq; hodiè ab incolis ipſius terrę uocatur. Ferunt autẽ
hi, qui ad nos indè ſæpè uenerunt, quia multi diuer-
ſis languoribus ac febribus tenti, ſumpta in potu ea-
dem aqua, priſtinæ ſanitati mox reſtituuntur.

Puteus Cãtauriensis episcopi.

His diebus Rogerus Dux Apuliæ ciuitatem Capuã
obſidebat. Qui fama uiri permotus, mittẽs rogauit eũ
uenire ad ſe. Aſcendimus, iuimus, & plures in obſidio
ne dies exegimus, remoti in tẽtorijs à frequẽtia & tu
multu perſtrepẽtis exercitus. Erat aũt, ubi eramus, q̃-
dã eccleſiola penitus deſerta & iuxta oſtiũ ciſterna de
ſuper dirupta, magnæ profunditatis hiatum ſua diru
ptione prætẽdẽs. In qua eccleſia, uelut in camera, ꝓ
uelle conuerſabamur, tã quieti q̃ operi in ea indulgẽ
tes, & Ducẽ ipſum cũ ſuis nobiſcum ſingulis dieb⁹,
ut uolebamus, in promptu habentes. Quadam uerò
nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anſelmũ ſui
corporis neceſſitate ſilẽtio ſurgere, & nè inquietare-
mur, ſuo more lento pede ad oſtium tendere. Quod
cũ exiſſet, & immemor foueæ; per tenebras in partẽ
diuertiſſet, in profundũ cecidit, clamoſa uoce cadẽdo
dicẽs: Sãcta Maria. Ad quẽ ſonitũ nos ac ſocij noſtri,
qui in tentorijs quieſcebant, expergefacti, lectis proſi
liuimus, accurrentes hominẽ in profundo uidimus,
& præ timore ſimul & anguſtia cordis exanimati fe-
rè ſumus. Quod ipſe percipiens, mox leuato capite,
uultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læſionis ſeſe
perpeſſum. Deſcẽdentes igitur quidã ex noſtris ex al-
tera parte ipſius præcipitij, qua uia erat deſcendendi,
eduxerunt eũ a loco ſanũ omnino atq; incolumẽ. Cũ
poſt hæc ſedis Apoſtolicæ pontifex Vrbanus illo ad-
uentaret, & ei ab Anſelmo & principibus totius exer
citus obuiam itum eſſet, ingenti mundialis gloriæ
pompa proſecutus, ductus eſt in tentorium, quod
iuxta nos ſibi erat cæteris excellentius conſtitutum.
Sicq; donec ciuitas in deditionem tranſijt, obſidio il
lius dũm Papã & Anſelmũ uicinos habuit, itã ut fami
lia utrotũq; magis uideretur una, q̃ duæ nec facilè q-
uis declinaret ad Papã, q nõ diuerteret ad Anſelmũ.
Papa nanque colebatur a cunctis quemadmodum pa
ter & paſtor communis: Anſelmus uerò diligebatur
ab omnibus, ſicut homo mãſuetus & mitis, & cui ſuo
iudicio nihil debebatur à quouis. In Papa denique
ſupereminens uigebat cum dignitatis authoritate po
teſtas: in Anſelmo mira, & quæ cũctos demulcebat,
pura cum ſimplicitate humilitas. Multi ergò, quos ti
mor prohibebat ad Papam accedere, feſtinabant ad
Anſelmum uenire, amore ducti, qui neſcit timere.
Maieſtas etenim Papæ ſolos admittebat diuites: hu-
manitas Anſelmi ſine perſonarum acceptione ſuſci-
piebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam, ut de
Chriſtianis taceam. Siquidem nonnulli talium, (nam
eorum multa milia in ipſam expeditionem adduxe-
rat homo Ducis, Rogerus Comes de Sicilia) nonnul-
li, inquam, talium, fama bonitatis eius inter ſuos ex-
citi, manſionem noſtram frequentabant, & ſumptis
ab Anſelmo corporalibus cibis, gratioſi reuerteban-
tur, admirandam uiri benignitatem ſuis prædican-
tes, quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps

Vir ſanctus in profundã cadit foueã illeſus.

Ro. Pontifex & Anſelmus ſunt apud Apulię principem in caſtris.

ueneratione apud eos hábitus eſt, ut eùm per ca-
ſtra illorum, quæ in unum locata erant, tranſite-
mus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad cælum
manibus, ei proſpera imprecarentur, & oſculatis
pro ritu ſuo manibus, proprijs etiam coram eo geni-
bus flexis pro ſua benigna largitate grates agendo,
uenerarentur. Quorum etiam plurimi, uelut com-
perimus, ſe libenter eius doctrinæ inſtruendos ſub-
miſiſſent, ac Chriſtianæ fidei iugo ſua per eum colla
iniecisſent, ſi crudelitatem comitis ſui per hoc in ſe
ſæuituram non formidaſſent. Nam reuera nullum eo
rum pati uolebat Chriſtianum impunè fieri. Quod
qua induſtria, ut ita dicam, faciebat, nihil mea inter-
eſt: uiderit Deus, & ipſe.

Dehinc ſoluta obſidione, Anſelmus multa prece
Papam ad hoc flectere conatus eſt, quatenus ab one-
re pontificali eum abſolueret, & quieti liberum uaca
re concederet. Verùm cùm, quantum quidem ad ef-
fectum ſpectabat, in nihilum laboraſſet, fretus bene-
dictione eius, Sclauiam reuerſus eſt, opperiens ibi
tempus concilij, quod idem Papa apud Barum Ca-
lend. Octob. erat celebraturus. Cui concilio dum An
ſelmus ſe præſentaſſet & perſuaſus à Papa, Græcos in
proceſſione ſpiritus ſancti, utpotè quem à patre, non
à filio procedere adſtruebãt, errantes, rationabili atq;
catholica diſputatione cõfutaſſet, magni apud omnes
habitus eſt, & ueneratione digniſſimus cõprobatus.

Cõcilium Barẽſe cui Anſelmus interest, & Græcos cõfutat.

Finito concilio, Romam cum Apoſtolico profecti
ſumus. Tranſactis autem aliquantis diebus, uenit Ro
mam Vuilhelmus ille, cuius in exitu Angliæ mentio
ne fecimus. Is inter alia hoc effecit apud Apoſtolicũ,
ut inducias regi Angliæ daret de cauſa Anſelmi, uſq;
ad feſtum Michaelis archangeli. Quod Anſelmus a-
gnoſcens, ilicò Lugdunum redire uolebat, ſed prohi-
bitus à Papa eſt ꝑ cõcilium, quod ſe tertia hebdoma
da Paſchæ Romæ habiturum ſtatuerat. Morati itaq;
Romæ ſumus fermè per dimidium annum, continuè
circa Papam degentes, & quaſi in commune uiuẽtes.
Vnde & ipſe Papa nonnunquàm ad Anſelmum uenie
bat, lætè cum eo ſeſe agendo, & curiam ei faciendo.
Dedit ei quoque hoſpitium, in quo conuerſabamur
eo iure, ut ſi aliquando Romã rediret, cõtra oẽs homi
nes illud ſibi uẽdicaret. Ipſe in cõuẽtu nobiliũ, in pro
ceſſionibus, in ſtationibus, ſemper & ubiq; à Papa ſe
cundus erat, præ cunctis honoratus, cũctis acceptus,
& ipſe oĩbus ſimplici humilitate ſummiſſus. Præte-
reà Angli, illis temporibus Romã uenientes, pedes
eius, adinſtar pedum Romani pontificis, ſua oblatio-
ne honorare deſiderabant. Quibus ille nequaq̃ ad-
quieſcens, in ſecretiorẽ domus partem fugiebat, &
eos pro tali re nullo patiebatur ad ſe pacto accedere.
Quod ubi Papæ relatũ eſt, admiratus in homine hu-
militatem mundiq; contẽptum, iuſſit ſeſe in ſe tene-
re, & nullum benefacere ultra uolentẽ prohibere, ſed
oẽs pro tali cauſa aduentãtes, patienter admittere. At
ille modeſta quadã uerecũdia actus, iuſſa ꝑfectò poſt
poneret, ſi nõ inobedientiæ næuo corrumpi timeret.

Nota quo in honore Romæ fuerit.

Quid referam nonnullos ciues urbis, quorum in-
gens multitudo, propter fidelitatẽ Imperatoris, ipſi
Papæ erat infeſta, nonnunquàm in unũ conglobatos,
Anſelmum, à Lateranis ad S. Petrum euntem cum
ſuis propter odium Papæ capere uolentes, ſed mox ui
ſo uultu eius territos, proiectis armis, terræ procum-
bere, & ſe illius benedictione depoſcere inſigniri?
Hi honores, & horum ſimiles uulgi fauores ubique
illum comitabantur, quia mores ſui in cũctis Deo fa-
mulabantur. Hinc etiam erat, quòd non facile à quo-
quã Romæ ſimpliciter homo uel archiepiſcopus, ſed
quaſi à proprio nomine, ſanctus homo uocabatur.
Quicunque igitur ei ſeruiebamus, amori & honori

Romani non audent manũ mittere in Anſelmũ.

Cõciliũ Romanum.

eunćt ls eramus. Cùm uerò ad præfatum cnocilium ueotum eſſet,& iam quæ recidenda,reciſa:& quæ ſla tuenda uidebantur,ſtatuta fuiſſcnt, eacommunicationis ſententiam tam in laicos, qui inueſtiruras eccleſiarum dant, quàm in eos,qui de manibus eorum illas ſuſcipiunt,cum ioto concilio Papa intorſit. Eadem ſententia quoq; damoauit & eos, qui in officiũ ſic adepti honoris aliquem ſacrant.

Soluto conuentu,accepra licentia, Roma digredimur. Via uerò redeundi mulris erat periculis obnoxia:ſed protegenre nos Domino,pericula cuncta euaſimus,ac Lugdunum illæſi peruenimus. Vbi ſummo cum honore gaudioque ſuſcepti, & à pontifice ciuitatis,uenerabili ſcilicet Hugone detenti,manſionem noſtram illic firmauimus,amiſſa omni fiducia,uiuente rege Vuilhelmo, Angliam remeandi. Habitus eſt ergò ibi Anſelmus, oon ſicut hoſpes aut peregrinus,ſed uerè ſicot indigena & loci dominus. Vndè nuſquam ipſe ipſius urbis antiſtes, eo præſente, ſuo uolebat loco præſidere: ſed præſidente ubique Aoſelmo,ille mira humilitare & honeſtate præditus,inferioris & quaſi ſuffraganei loco ſimul & officio fungebatur. Super hæc,ut;epiſcopale officium per totam parochiam ſuam pro uelle exerceret, in uoluntate eius ac deliberarione conſtituit. Quod ubi per loca uicina innotuit, ilicò frequens populorum concurſus factus eſt,unctionem ſacri chriſmatis per impoſirionem manus illius polcenrium ſibi conferri. At ille omnes ad grariam ipſius ſacramenti admittebat, ità ut ſæpiſſimè in hoc totus dies expenderetur, & nos, qui ei miniſtrabamus, graui tædio afficeremur, ipſo ſemper iucundo & hilari uultu exiſtente. Creuit autem ea hoc in eum mira quædam & incredibilis dilectio omnium, & bonitas eius diuulgabatur per circuitum.

Lugdunu moratur ſummo cũ honore.

Igitur qui io illis diebus ſaltem reliquias de menſa illius poterat habere,cõtra omnia pericula & infirmitates ſe ſalutifera credebat medicina ditatũ.Nec iſta fides fallebat eus.Nã reuerà nonnullos febribus rentos,& quibuſdã alijs infirmitatibus preſſos, mox ſumptis ciborum eius reliquiis,nouimus integræ ſanitati reſtitutos. Exempli gratia: Feſtiuiras beati Mauricij celebris haberur Viennæ. Rogatus itaque Anſelmus à Guidone, ipſius urbis archiepiſcopo, io ipſa feſtiuitare uenit eò. Et celebrato ſolenni Miſſæ ac prædicationis officio,cùm ad refectionem corporis ſediſſet, uenerunt ante illum milites duo,uoce & uultu ægrotarionis moleſtiam,qua premebantur præferentes, rogantes quatenus de micis ſui panis eis dare digoaretur. At ille,Nequaquam, inquit: Nec enim pane integro,nedum micis, uos indigere conſpicio. Sed ſi comedere uobis placet, amplus locus eſt: ſedete,& cum benedictione Dei, quæ uobis apponentur, comedite. Reſponderunt ſe pro hoc non ueniſſe. Nec ego,ait,uobis aliud faciam. Intellexerat enim,quo intenderent. Vnus ergò ea his, qui io eius dextra ſedebant,intelligens illos ſalutis proprię curam habere, & uirum in hoc nihil,quod miraculo poſſet aſcribi,uelle facere,quaſi eorum importunitatis pertæſus,arrepta deſuper menſa fragmenta præbuit eis,& nè hominem fatigarẽt, ſecedere monuit. Qui ſtatim ut exinde modicum guſtauerunt, cũ benedictione uiri egreſſi ſunt. Poſt menſam in ſecretiorem locum me tulerunt,magnopere poſtulantes,quateous adiuti mea ope,ad Miſſam patris mererentur de manu eius Dñicum corpus & ſanguinẽ ſumere. Quos cùm libenter audiſſem,& quandò,& quóve in loco id fieret edocuiſſem,gratioſa uoce reſponderũt: Et nos quidem,omni excuſatione ſemota,ſicut dicis, ueniemus,ſi hac medicina, quam nũc de mẽſa ipſius ſuſcepimus,& quartanis & mortiferis febribus, ac inteſtinorum tortionibus, quibus intolerabili cruciatu concutimur,liberati non fuerimus. Et hoc erit ſignũ inter nos & te:quoniam ſi conualuimus, nõ ueniemus:ſi non uenimus,conualuimus.Quibus dictis, ab inuicem diuiſi ſumus. Nõ uenerunt,quia,ſicut accepi ab eis,qui utrunque oouerunt, eo quòd de mẽſa acceperãt,ad plenum Dei gratia cõualuerunt. Quod quidem ſi ita non fuiſſet,quemadmodum illos infirmitate grauatos, ſanitati uoluiſſe reſtitui, credibile eſt: ita eos requiſitione iſtius poſterioris medicinæ ſuperſedere noluiſſe, dubium oon eſt. Nempe tenebant iſta ſe,quio conualeſcerent, falli non poſſe, ſcientes quendam non ignoti nominis uirum eo ſolo, quòd ipſe ſpe recuperandæ ſanitatis, Miſſæ illius interfuit,à pari tunc inualitudine conualuiſſe. Siquidem unus è principibus terræ illius diù eadem, qua ipſi,languoris moleſtia uexatus fuerat. Hic agnito Anſelmum io eccleſia B. Stephani Miſſam ex more celebraturom, feſtinauit illò,arbitrans ſibi ad recuperandam ſanitatem utile fore, ſi miſſa tanti uiri ac benedictione meruiſſet potiri. Fateor, uidimus hominem ſuorum manibus inoixum,Eccleſiã introeuntem mortuo* quaſi uiuenti ſimiliorem, Sedit, & finita Miſſa,egreſſus eſt. Nobis uerò nec quis uel undè aut cur aduenerit,ſcientibus atque curantibus,idem uir,euolutis paucis diebus,ad patrem uenit:flexis genibus,ei pro adepta ſanitate gratias agens. Ad quod cum ille obſtupeſceret,indicauit ei ordinẽ geſtæ rei, confirmans quòd ab ea hora,qua ſe Miſſæ illius præſentauit, omni doloris uexatione depulſa,ſanitati reſtitutus ſit. At illa nihil ad ſe hoc pertinere,ſed ipſius fidei ac meritis beari martyris,ad quẽ diuertit, aſcribendum aſſerens,quæ ſaluti animæ illius competerent,eũ inſtruxit,& familiarẽ ſibi effectũ, correctiori uitę,ut poſt multorũ teſtimonio cõperimus reddidit.

' Reliquiæ mẽſæ eius mirè expetuntur.

Notanũ fragmẽtorũ ex eius menſa ſublatorum.

Nota uſũ Miſſæ audiẽdæ.

for. quam*

His ferè tẽporibus Cluniacũ euntibus nobis, occurrit quidam ſacri ordinis homo, lachrymoſis precibus uirum deprecans,quatenus & ſe oculo miſericordiæ & ſororem ſuam,nuper amentem effectam, dextera ſuæ benedictionis dignaretur reſpicere. Et ſubdens: Eccè,ait,io uia,qua trãſituri eſtis,inter multos tenetur,ſperãtes,quia ſi tu domine ei manum impoſueris,continuò fauente gratia Dei,ſuæ menti reſtituetur. At hæc ille muta uoce & quaſi ſurda pertranſijt aure. Presbyterum eo magis inſtantem ac preces multiplicantem repulit à ſe, omnibus modis aſſerens tam extraneum factum nulla ſibi ratione tẽtandum. Inter hæc procedimus, & illam io medio adunatæ multitudinis cominus teneri conſpicimus, furibundos motus & inhumanos nutus uultu, ore, oculis,corporis geſtu edentem. Populus itaq; uirum aduenientem circũdat,retentis habenis preces ingeminat,ut miſeræ mulieri manum imponat,orat, obſecrat. Obſiſtit ille,dicens,quod poſtulant,nequaquã Anſelmi eſſe. Obiiciunt illi uulgi more, quæ occurrebant,ſaltem improbitate uincere geſtientes. Tunc uir aliter ſe non poſſe euadere ſentiens, hoc ſolo eis morẽ geſſit: uidelicet,quod nulli negare ſolebat, ſigno eam ſanctæ crucis leuata dextera ſignauit. Quo facto,laxatis habenis ocyor abit, impoſitoq; cucullæ ſuæ capitio capiti,remotis ſocijs,ſingularis uadit,infelicis fœminæ ærumnas pietatis affectu perfuſus lachrymis tenerrimẽ deflens. Hac nos contritione afflicti Cluniacũ,illa uulgi manibus acta domum rediit. Necdùm pes eius limen ſuæ domus attriuit,& integerrimæ ſanitati donata,in laudem uiri linguas omnium ſoluit. Quam rem ſic factam, dum certa relatione Cluniaci accepiſſemus,gauiſi ſumus,ac pro ſua miſericordia Deo gratiam & gloriam dedimus.

Humilitas ſancti uiri.

Mente capta redit ad ſanitatem.

Actis

Actis deindè, propter quæ Cluniacum aduenimus, reuerſuri Lugdunum, iter per ciuitatem Matiſconenſem arripuimus. Vbi Anſelmus, rogatu epiſcopi & canonicorum, Miſſam publicè apud ſanctum Vincentium celebrauit, & inter ſermonem, quem ad populum habuit, ut omnes Dominum pro ſiccitate, qua in immenſum terra aruerat, communiter precarentur, admonuit. Dicunt ſe iam id ſæpius feciſſe, ſed nil effeciſſe, & ea re ut preces eorū ipſe ſua prece coram Deo efficaces efficiat, magnoperè orant & obſecrant. Quid dicam? Necdum pranſi eramus, & eccè ſubitò ſtupentibus cunctis, ſerenitas cæli in nubilum uertitur, ipſaque die, priuſquàm ciuitatem egrederemur, pluuia dulcis & copioſa terris illabitur. Plebs igitur, uiſo hoc facto, benedixit Dominum, & eius poſt Deum authorem magnis laudibus prædicant Anſelmum. Itaque in habitaculum noſtrum Lugdunum reuerſi, quietam uitam ab omni tumultu negocij ſecularis agebamus. Anſelmus uerò ueram uitā ſerui Dei, in ſanctis meditationibus in * omnium ſexus, ætatis & ordinis hominum ad ſe uenientium ædificationibus, ac in cæterarum uirtutum exhibitionibus exercebat.

omnis.

Liber de conceptu uirginali.

Per id etiam temporis ſcripſit librum unum, De cōceptu uirginali & peccato originali, & aliud quoddam opuſculum, multis gratum & delectabile, cui titulum indidit, Meditatio redemptionis humanæ.

Inter hæc Vrbanus, ſedis Apoſtolicæ pontifex, huic uitæ decedit, & ad inducias, quas de cauſa Anſelmi regi dederat, non peruenit. Quo tempore multa etiam de regis interitu à multis prædicebantur, & tam ex ſignis, quæ noua & inuſitata per Angliam monſtrabantur, quàm, ex uiſionibus, quæ pluribus religioſis perſonis reuelabantur, quia ultio diuina in proximo eum pro perſecutione Anſelmi oppreſſura eſſet, ferebatur. Sed Anſelmus in nihil horum animum ponens, quotidiè pro cōuerſione & ſalute eius Deum precabatur. Hinc exilij noſtri anno tertio, qui, quo à Roma Lugdunum uenimus, erat ſecundus, iuit Anſelmus Marciniacum, loqui Domino abbati Cluniacenſi Hugoni, & ſanctimonialibus. Vbi cum ante ipſum Abbatem conſediſſemus, & de his, quæ Anſelmum & regem euſque uerſabantur, uerba, ut fit, nonnulla hincinde proferrentur, intulit idem uenerabilis Abbas ſub teſtimonio ueritatis, proximè præterita nocte eundem regem ante thronum Dei accuſatum, iudicatum, ſententiamque dānationis in eum promulgatam. Ex quibus uerbis admirati non modicè ſumus, ſed perpendentes eminentiam ſanctitatis ac reuerentiæ eius, fidem his, quæ dicebat, nullatenus habere nequiuimus.

Hugo Abbas Cluniacen. regis Angliæ damnationē indicat Anſelmo.

Poſtera die, cum indè digreſsi, Lugdunum ueniſſemus, & in inſtanti feſto beati Petri, quod colitur Calendis Auguſti, dictis matutinis, nos, qui circa Anſelmū aſsiduè eramus, quieti indulgere cuperemus, eccè quidam iuuenis, ornatu ac uultu non uilis, clerico noſtro, qui prope oſtium cameræ iacebat, & necdum dormiens, oculos tamen ad ſomnum clauſos tenebat, adſtitit, uocās eum nomine ſuo: Adam, inquit, dormis? Cui dum ille reſponderet, Non, dixit ei, Vis audire noua? Et libens, inquit. At ille: Pro certo, ait, noueris, quia totum diſsidium, quod eſt inter archiepiſcopum Anſelmum & Vuilhelmum regem, determinatum eſt atque ſedatum. Ad quod ille alacrior factus, ilicò caput leuanit, & apertis oculis circunſpectans, neminem uidit.

Sequenti autem nocte inter matutinas unus noſtrū clauſis oculis ſtabat & pſallebat. Et eccè illi quidam chartulam, admodum paruam, legendam exhibuit. Aſpexit, & in ea, Obijt rex Vuilhelmus, ſcriptū inuenit. Confeſtim aperuit oculos, & nullum uidit præter ſocios.

Poſt triduum ab hinc ad Abbatiam, quæ uocatur Caſa Dei, multis precibus inuitatus, Anſelmus perrexit. Vbi cū honorificè ſuſceptus & hoſpitatus fuiſſet, una dierum, fratribus loci illius poſt menſam in lectis ſuis pauſantibus, ſubito fragore cælum intonuit, & uibrantibus coruſcis, crebra per montem fulgura uolitant. Creſcit tempeſtas illa, & multiplicata, non modicum fulminis ſuper domum, qua fœnum monaſterij ſeruabatur, præcipitat. Vndè protinus horridus ignis accenſus, teterrimum atque fœtentem ex ſe fumum per aera ſpargit. Quicunque igitur cum Anſelmo in hoſpitio erāt timore concuſsi, diſsiliūt. Remanſi itaque ſolus cum ſolo. At ille lecto uolens decumbere, interrogauit me, utrumnam ignis, qui eruperat, ſopitus eſſet. Cui cum reſponderem, auctū potius quàm ſopitum eſſe, erexit ſe, ac uultu placido atq; modeſto dixit: Melius eſt, ut nobis prouideamus, quia tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet. Quo dicto, ad ignem concitus uenit, eoque uiſo, mox illi ſanctæ crucis ſignum leuata dextra obiecit. Videres eueſtigiò flammam ſe ita demittentem, acſi pro ſuſcipienda benedictione illius congnuiſceret. Ignis ergo ſtatim in ſemet rediens, totus elāguit, nec aliquid abſumpturus uſquam proceſsit. Quodque fortaſsis non minus ſtupeas, uoratis quibuſdam ædibus, quæ circum erant, nil læſionis intulit fœno monachorum, qui Anſelmū hoſpitem habebāt, quo ſcilicet fœno domus fermè plena erat, ſuper quam fulgur ipſum primo corruerat.

Fœnile monaſterij fulmine inflāmatur.

Signo Crucis incendiū extinguit

Exindè duo ſui monachi ad Anſelmum uenerunt nunciantes ei deceſſum præfati regis. Siquidem ſecūdo die menſis Auguſti, qui poſt primam uiſionem, quam Lugduni factam nouiter retuli, ſecundus, & poſt ſecundam primus illuxit, idem rex manè in ſyluam uenatum iuit, ibique illum ſagitta in corde percuſsit, & nulla interueniente mora extinxit. Quo Anſelmus uehementi ſtupore percuſſus, mox eſt in acerbiſsimum fletum concuſſus. Quod uidentes, admirati admodum ſumus. At ille, ſingultu uerba eius interrumpente, aſſeruit, quo ſi hoc efficere poſſet, multo magis eligeret ſeipſum corpore, quàm illum ſic ut erat, mortuum eſſe. Nobis poſt hæc Lugdunum reuerſis, eccè nuncij unus poſt unum Anſelmo occurrunt, literas ei cum precibus ex parte matris eccleſiæ Anglorum, & ex parte noui regis Henrici, qui fratri ſucceſſerat, necnon ex parte principum regni, deferunt, ſummopere poſtulantes eum feſtinato greſſu redire, & aſſerentes totam terram in aduentum illius attonitam, omniaque negocia regni aduentum eius pendere dilata. Verum ubi Serberiam ad regem uenit, & ei, quid de eccleſiarum inueſtituris in Romano Concilio acceperit, plano ſermone innotuit, turbatus eſt rex ac uehementer indoluit, nec nutum eius in aliquo, ſicut nuncij dixerant, expectare uoluit. Quæ igitur inter eos per duos ſemis annos pro iſto negocio acta ſint, & quot quantaſve minas ac tribulationes Anſelmus paſſus ſit, uel quomodo nūcij ſemel ac iterum Romam pro mutatione ipſorum decretorum miſſi ſint, quidque effecerint, qui noſſe uoluerit, opus illud, cuius in prologo opuſculi mentionem fecimus, legat, & ibi ſingula planè, ut puto, digeſta reperiet. Poſt quæ omnia rogauit Anſelmū rex, quatenus ipſemet Romam iret, & cum nuncio, quem eo directurus erat, cauſæ, quæ emerſerat, pro ſuo honore opem ferret. In quo cum omnis totius Angliæ epiſcopi, abbates & principes acquieſcerēt, & eum pro tanta re, quin iret, nullatenus ſuperſedere debere conclamarent, ſe quidem iturum reſpondit,

Horrenda mors Regis Vuilhelmi.

Reuocatur à toto regno S.r Anſelmus in Angliam.

Multa patitur ab rege Hērico.

dit,ſed nil, quod uel eccleſiarũ libertati, uel ſuæ poſſei obuiare honeſtati, ſuo uel rogatu aut conſilio unquàm Papam acturum, uiua uoce reſpondit. Itaque eum Romam ueniſſet, à domino Papa Paſchali, qui Vrbano ſucceſſerat, totaque Vrbis nobilitate honorificè ſuſcepius eſt. Die dehinc conſtituto, Vuilhelmus ille, cuius ſuprá meminimus, à rege directus, cauſam regis in medium tulit, ac inter alia, ꝙ rex ipſe, nec pro regni amiſsione, inueſtituras eccleſiarũ pateretur amittere, minacibus uerbis aſſeruit. Ad quæ Papa: Si, quemadmodum dicis, rex tuus nec pro regni amiſsione patietur eccleſiarum donationes amittere: ſciat (eccè coram Deo dico) quia nec pro ſui capitis redemptione, eas illi aliquãdo Paſchalis Papa impunè permittet habere.

Iterũ, uenit Romã.

In his negotium regis ita finem tunc tẽporis ſumpſit, & Anſelmus alijs atque alijs cum Papa de Eccleſiaſticarum rerum inſtitutionibus actis, in iter reuerſus, ciuitatem Florentiam uſque peruenit, & nocte una in ea quieuit. Lecto igitur, in quo ſopori antiſtes indulſerat, dominus domus, eo diſcedente, pro amore decubuit. Cui obdormienti adſtitit quidam ignoti uultus homo, monens ut lecto ocyus decederet. Nec enim decet, inquit, te tua præſentia loco præripere, quod ex præſentia tanti uiri meruit obtinere. Qui manè conſurgens, & uiſum mente reuolucns, phãtaſmati deputat, ac nocte ſequẽti in eodẽ ſe lecto nihil hæſitãs collocat. Dormit, & eccè, qui uenera, ſecundò iam uultu paululum minaci adſtitit, repetẽs dicta, quæ primò protulerat. At ille expergefactus, ac uiſione, ut primum poſthabita, nocte tertia in ſolito loco ſomno ſe tradit. Cui obdormienti, idem, qui ſecundo apparuerat, iam tertio apparuit, irati mentẽ uultu ac uoce præſẽdens. Quare, ait, facis, quod iam ſemel tibi & iterum, ne faceres, dixi? Nũc igitur uel tertio admonitus ſurge, & te à lecto pontificis amodo cohibe. Nam dico tibi, quia, ſi ultra in eo repertus fueris, experieris nihil phantaſmatis eſſe in iſtis, quæ audis. Tunc ille uehementer exteritus, lecto deſilijt, epiſcopum ciuitatis ſuper negocio conſulturus celerius adit, eique ordinem rei in præſentia multorum exponit. Epiſcopus autem iamdudum uiri ſanctitatem fama diſcurrente edoctus, ac nuperrimè ex collocutione illius eam nonnihil expertus, hominis audaciam durius increpauit, & quia ſtultè & inſipiẽtium more gerit, quòd lecto, ubi uir tantus quieuerat, cubare præſumpſiſſe, aſſeuerauit. Eundem itaque lectum reuerenter deinceps ſeruatum iri præcepit, & ne aliquis in eo ulterius iacere præſumeret, iuſsit. Quod uſque hodiè, uti accepimus, ſeruatum eſt. Anſelmus autem cum emenſo itinere Lugduno appropinquaſſet, præfatus Vuilhelmus, comitatum illius deſerere uolens, interdixit ei ex parte domini ſui regis reditũ in Angliam, niſi ipſe omnes patris & fratris illius conſuetudines, poſtpoſita ſedis Apoſtolicæ ſubiectione & obedientia, ſe ei ſeruaturum certo promitteret. Quod ille audiens, admiratus eſt, ſciens ſe alia conditione Angliam exiſſe. perueniens ergo Lugdunum, reſedit ibi ex more antiquo in pace & quiete, propriam præfati reuerendi Hugonis, eiuſdẽ urbis archiepiſcopi, domum inhabitans, & ne ad horam quidem ab his, quæ Dei ſunt, uerbo ſe uel actu elongans.

Reſponſũ Pontificis ad regis Angliæ legatum.

Lectus, in quo ſemel tantum dormierat, reuerẽter aſſeruatus.

Lugduni moratur.

Accidit autem una dierum, dum ipſe pater, celebrato ſolenni Miſſæ officio, ſolus, prout ei conſuetudinis erat, in oratorio per fletum Deo ſeſe mactaret, ut quidam homo, pedes ſuos baculo regente, adueniret oratorium ipſum irrumpere geſtiens. Quem frater & ſocius noſter Alexander, monachus ſcilicet eccleſiæ Cantuarienſi, qui pro foribus egreſſum patris ſortè præſtolabatur, intuens eccleſiam ſubire uolentẽ, detinuit, ſciſcitans quidnam uellet. At ille clamoſa uoce ſe oculorum lumen amiſsiſſe reſpondit, ac uelle, ut ſeruus Dei ſibi manum imponeret, ſciens, quòd ſancta merita eius ſibi ſubuenirent. Pater igitur clamorem audiẽs, ſed uerba minimè diſcernens, iuſſit præfato fratri uenire ad ſe, & cauſam clamoris ipſius intimare. Tunc ille: Domine pater, ait pauper quidã uenit, conquerens ſe in oculis grauiter affligi, precaturq; per uos ei ſignum ſanctæ crucis imponi. At ille pio uultu, Ipſe ueniat, dixit. Itaque tertio ſuper oculos eius, quod petebat, ſignũ crucis cum pollice pingens, orauit ſic: Virtus crucis Chriſti illuminet oculos illos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integræque ſanitati reſtituat. Et adſpergens eos aqua ſanctificata, hominem præcepit abire. Alexander uerò mox illum reducens, monuit ut ſi factum uiri Dei non uſquequaque illi hac uice prima profuit, manè rediret, pollicens quod hoc ipſum illi repetita uice fieri impetraret. Ad quæ ille: Ego quidem bone Domine hac de cauſa non redibo, quia gratia Dei & fidelis eius famuli, omni cęcitate fugata, clariſsimè uideo. Hæc ita ſcripſi, ſicut ab ore ipſius Alexãdri, qui præſentem ſe fuiſſe teſtatur, accepi.

Cæcum ſanat Crucis ſigno & aqua benedicta.

Rex autem Henricus, ut comperit Papam in ſua ſententia ſtare mox archiepiſcopatum in ſuum dominium redegit, & Anſelmum ſuis omnibus ſpoliauit. Acta ſunt hinc inter eos multa, & anno uno ac ſemis indignatio regis non eſt ſopita.

Inter hæc uenit ad nos Vualo epiſcopus Pariſienſis, uir bene religioſus, & Eccleſiaſticarum conſuetudinum inſtitutionibus ab ineunte ætate imbutus. Hic Romæ notus & Apoſtolicæ legationis miniſterio functus, familiaritate patris Anſelmi potiebatur. Igitur ille à Roma ad nos ueniens, quorundam ſanctorum reliquias ſecum, ferebat, quas, ut certo comperimus, ſibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anſelmo me præſente loquẽs, innotuit ei, quid reliquiarum à Roma ſecum detulerit: Ad quod cum ille Deo gratias ageret, epiſcopus unum os, quod de capite ſanctæ martyris Dei Priſcæ eſſe aſſerebat, è pyxide protulit, & id qualiter adeptus fuerit, ilicò ſubinferens, ait: Romæ eram, & oratorium nominatæ martyris, in quo beatiſsimus Apoſtolorum princeps Petrus altare ſacrauit, ueſtutate conſumptum, dirutũ eſt, & corpus martyris in noua recondendum eccleſia, me adſtante, leuatum eſt. Igitur cum loci ipſius Cardinalis reliquias in ſuo iure haberet, & ipſe idem mihi familiaris exiſteret, os iſtud, quod uidetis, de ſacro corpore ſumptum, mihi pro ſigno mutui amoris dedit. Finierat præſul in iſtis. Aſt ego eatundem reliquiarum habendarum amore illectus, ut ex ipſo oſſe mihi partem daret, deprecari epiſcopũ cœpi. Et ille: Accipe, inquit, & quantum inde primo conatu frangere poteris, tuum ſit. Accepi, & en extrà, quàm ſperabam in principio mei conatus, una mihi particula in dextra manu remanſit. Cumque de paruitate ipſius mœrorem animi diſsimulare nequirem, & ut ſemel adhuc frangere inde mihi liceret, magnoperè geſtirem, rupit deſiderium meum Anſelmus, & ait; Noli noli: quod habes, ſufficiat tibi. In ueritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Conſtantinopoli & ultra citraue habetur, non omitteret domina ipſa, cuius eſt, quin illud ſibi uindicaret in die reſurrectionis ſanctorum. Quamobrem ſi debitam illi reuerentiam exhibueris, æquè ſuſcipiet, ac ſi toti corpori eius exhiberes. Quod ego audiens, acquieui, & quam decentius potui, ipſum ex hoc huc uſque ſeruaui. De quo oſſe poſt plures dies Petrus quidam, monachus C.lu

Vualo Pariſienſis epiſcopus.

En quiſ ſenter tantus ſanctorũ reliquias.

'oſacenſis

niacenſis, uir ſuo tempore magnæ authoritatis, qui camerarius erat domini Papæ Vrbani atque Paſchalis, ad nos ueniens, à me percontatus eſt quid ſentiret. At ille, ubi me referente accepit, qualiter id adeptus fuerim, uera omnino eſſe confeſſus eſt, quæ eps indè dixerat, ſeque præſentẽ fuiſſe aſſeruit, qñ idẽ os à corpore martyris ſublatũ, à Cardinali ſuſceperat.

Poſt hæc tum pro exercendo Eccleſiaſticæ diſciplinæ rigore, tum pro eccleſiarum in Anglia conſtitutarum releuatione, relicta Burgundia, Anſelmus ad Franciam iuit. Quod ubi regi Anglorum Henrico innotuit, rogatus ad eum in Normanniam uenit: ibique rex, ex timore ſimul & amore Dei correptus, reueſtiuit illum de ſuis, & in amicitiam eius receptus eſt. Conuerſante dehinc Anſelmo in Normannia, reuerſiſque Balduino & Vuilhelmo, qui ex iuſſu regis atque pontificis Romam pro expletione negocij, quod de inueſtituris eccleſiarum inter eos euſque uerſabatur, directi fuerãt, Vuilhelmus in Angliam ad regem uadit, ac in breui Beccum ad Anſelmum regreſſus, rogat eum ex parte ipſius regis, ut iam ſopitis retroactis querelis, ocyus Angliam uiſitaret. Cui cum ille promptus acquieſceret, & iter aggreſſus, Gemmeticum ueniret, infirmitate, ne iter expleret, inibi detentus eſt. Qua ſopita, Beccum reuertitur, regem Angliæ tranſfretaturum illic præſtolaturus. Vbi cum pro reditu omnes exultatio mira teneret, eccè infirmitas Anſelmi renouata, & ipſum lecto, & ſubuerſa exultatione graui, cunctos mœrore proſtrauit. Igitur ipſe nec manducare, nec aliquid unde ſalutem eius ſperare poſſemus, facere poterat, & de morte illius tantum nos formido immenſa tenebat. Inter hæc ut in cibum aliquid ſumeret, diligẽti cura petebatur, ſed ille nihil ſibi animo eſſe, quomodo poterat, anhelo ſpiritu fatebatur. Nobis tamẽ preces multiplicantibus, tandem nè penitus negando, nos magis magiſque grauaret: Forte, ait, de perdice comederem, ſi haberem. Quid plura? Per campos & ſyluas diſperſi ſunt quique ſuorum, & dies unus in requirẽda perdice caſſo labore conſumptus. Contigit autem, ut unus ex monaſterij ſeruientibus ipſa die per uicinam ſyluam iter forte caperet, negocio, quo alij occupabantur, nihil intendens, & eccè in uia, qua gradiebatur, beſtiola, quam martiram uocant, perdicem in ore ferebat. Quæ beſtiola, uiſo homine, ſuam ei prædam reliquit, ubique fuga conſuluit. At ille perdicem aſſumens, ad nos detulit. Ea qua æger noſter refectus, ſtatim meliorari ab ægritudine cœpit, ac demum in dies melius meliuſque habendo, priſtinam eſt ſanitatem adeptus.

Reuocatur à rege Henrico in Angliã.

Obſerua prouidentiam Dei.

Poſt hæc epiſcopis & abbatibus, qui exequiarum illius cauſa conuenerant, in ſua remeantibus, remeauit etiam Rodolphus Abbas S. Martini Sagiẽſis, qui unus erat ex eis. Vnus igitur ex omnibus hominibus eius, per uiam cœpit Anſelmo detrahere, & quòd meritò nullus infirmitati eius compari deberet, præſertim, inquiẽs, cum ipſe cibo & potu ſaluti ſua, ſi remota iactantia uellet, facilè ſuccurrere poſſet, maledica uoce adſtruere. Quod Abbas audiens, hominem monuit ut ſileret, nec de tanto uiro quid ſiniſtri ultrà proferret. Quæ ille ſubſannando deſpiciens, & in his, quæ cœperat, furore quodam exagitatus perſiſtens, equo calcaribus inſtitit, ut ab Abbate elongatus, liberius ederet, quod ſuæ mentis amaritudo ſibi proponeret. Verum cum ipſe præpeti curſo ferri geſtiret, ac remiſsis habenis ocyus ire inciperet, quem ſedebat, quadrupes corruit, eumque magno cum dedecore tergo ſuo excuſsit, ac per deuexum montem longo rotatu præcipitatum, à uiri blaſphemia linguam compeſcere docuit.

Vltio diuina in ſancti uiri obtrectatorem.

Dehinc in aſſumptione beatæ Dei genitricis & perpetuæ uirginis Mariæ, rex Henricus Beccũ adueniens, omnia, quæ inter ſe & Anſelmũ de ſæpè dicto negocio reſederant, moderante ſedis Apoſtolicæ ſanctione, deleuit, atque de ſingulis, ad quæ tendebat, ſuæ illum uoluntatis compotem fecit. Cum igitur Angliam repetendi iter Anſelmi certis ex cauſis aliquantiſper demoraretur, rogatus ab Abbate Beccenſi, dedicauit Capellam unam, infra curiam ipſius cœnobij ſitã. In qua dedicatione quidam clericus, phreneſis ualetudine tunc nouiter captus, à ſuis eſt ante pontificem ductus, ilicoque ad benedictionem eius à ſuæ mentis alienatione ſanatus.

Phreneticũ curat.

Cũ poſt hoc proſpero curſu in Angliã ueniſſet magno ſanctæ eccleſiæ gaudio & honore ſuſceptus eſt. Indè euolutis diebus nonnullis, uir quidam Anglus nobilis quidem & diues, ualida corporis infirmitate grauatus, ab Anſelmo ſibi panem à ſe benedictum tranſmitti per nuncium petijt, & accepit. Vnde paululum guſtans, iuxta fidem ſuam ſtatim conualeſcere cœpit, integræque ſanitati donatus, Deo & Dei uiro ex corde gratias egit.

Redit ĩ Angliã.

Inter hæc rex in Normannia poſitus, ualdè lætabatur, ſicut ferebant hi, qui ad nos ueniebant, quòd fuerat Anſelmi pace potitus. Vnde etiam firma ſibi ſpe applaudebat, ſuo ſe dominio totam Normanniã ſubiugaturum. Quod & factum eſt. Nam conſerto graui prælio, fratrem ſuum Robertum, Normanniæ Comitem, & alios principes, qui contra illum in bellum uenerunt, cœpit, innumeriſque peremptis, totam terram uictor obtinuit, idque per literas Anſelmo gaudenter & gratiſsimus mox intimauit. Omnes uerò, qui hæc geſta tunc temporis audiere, ea meritis concordiæ, quam rex cum Anſelmo fecerat, aſcripſere. Ipſo anno Anſelmus, celebrata paſchali ſolennitate in curia regis apud Londinum, abijt ad Abbatiam ſancti Edmundi, electum inibi Abbatem, ſua authoritate roboraturus, & alia quædam officia pontificalia pro ſuo iure celebraturus. Quæ ubi ſolẽniter cuncta peregit, grauiſsima febre correptus, per plures dies penè uſque ad emiſsionem ultimi flatus uexatus eſt. Pro quo illic octauas Pentecoſtes uſque detentus eſt, & concilium, quod ſe uiduatis eccleſijs rex propoſuerat collaturum, propter eius abſentiam in Calendas Auguſti dilatum eſt. Eo igitur tpe, adunatis in palatio regis Londini cunctis primoribus Angliæ, uictoriam de libertate eccleſiæ, pro qua diu laborauerat, Anſelmus adeptus eſt. Rex .n. anteceſſorum ſuorum uſu relicto, nec perſonas, quæ in regimen eccleſiarum ſumebantur, per ſe elegit, nec eas per dationem uirgæ paſtoralis eccleſijs, quibus præficiebantur, inueſtiuit.

Rex Angliæ Normãniã obtinet.

Libertas eccleſiæ in Anglia reſtituitur.

Scripſit inter hæc Anſelmus libellum unum de cõcordia præſcientiæ & prædeſtinationis, & gratiæ Dei, cum libero arbitrio. In quo opere contra morẽ, moram in ſcribendo paſſus eſt, quoniã ex quo apud ſanctum Edmundum fuerat infirmatus, donec præſenti uitæ ſuperfuit, ſolito imbecillior corpore fuit. Quapropter de loco ad locum migrans, lectica deinceps, non equo ſedens, uehebatur. Vexabatur præterea frequentibus & acerbis infirmitatibus, ità ut uix illi uitam promittere auderemus. Ipſe tamen nũquã priſtinæ conuerſationis obliuiſcebatur, ſed ſemper aut meditationibus bonis, aut exercitationibus ſanctis, aut alij pijs operibus occupabatur. Tertio igitur anno, poſtquam à ſecundo exilio per regem Henricum reuocatus eſt, omnes cibi, quibus humana natura uegetatur & alitur, in faſtidium ei uerſi ſunt. Manducabant tamen, naturæ ſuæ uim faciẽdo, ſciẽs ſe uiuere non poſſe ſine cibo. Qua ui per dimidium

circiter

circiter annum uitam quoquo modo tranſigens, ſen ſim corpore deficiebat, animi uirtute ſemper idem, qui eſſe ſolebat, exiſtens. Spiritu itaque fortis, ſed carne nimium fragilis, pedes oratorium adire nequi bat. At tamen conſecrationi Dominici corporis, qđ ſpeciali quodam deuotionis affectu uenerabatur, in tereſſe deſiderans, ſingulis diebus illuc ſe in cella fa ciebat deferri. A quo dum nos, qui ei ſeruiebamus, eũ, quia multum exinde fatigabatur, declinare niteremur, uix quinto ante ſui exitus diem euincere potuimus. Exin ergo alsi duè lecto decubans, anhela uoce omnes, qui ad eum accedere merebantur, in ſuo quenque ordine Deo uiuere hortabatur. Illuxerat Dominica dies Palmarum, & nos pro more circa eũ ſedebamus. Dixit itaque unus noſtrum: Domine pater, ut nobis intelligi datur, ad Paſchalem Domini tui curiam, relicto ſeculo, uadis: Reſpondit: Et quidẽ ſi uoluntas eius in hoc eſt uoluntati eius non contra dico. Verum ſi mallet me adhuc inter uos ſaltem tã diù manere, donec quæſtionem, quam de animæ ori gine mente reuoluo, abſoluere poſſem, gratioſus ac ciperem, eo quòd neſcio, utrum aliqui eam, me defuncto, ſit abſoluturus. Ego quippe, ſi comedere poſſem, ſpero conualeſcere. Nam nihil doloris in aliqua parte ſentio, niſi, quod laſſeſcente ſtomacho, ob cibũ quem capere nequit, totus deficio.

Miſſã quotidiè audit, ſi cèt imbecillis.

Veſperaſcente dehinc tertia feria, cum ipſe uerba, quæ intelligi poſſent, edere iam nulla ualeret, rogatus à Rodulpho Roffenſi epiſcopo ut nobis, qui adeaamus & alijs filijs ſuis, regi quoquè & reginæ cum liberis eorum, ac populo terræ, qui in eius obedientia ſe ſub Deo tenuerant, ſuam abſolutionem ac benedictionem largiretur, dexteram, quaſi nil ma li pateretur, erexit, & ſigno ſanctæ crucis edito, demiſſo capite ſedit. Iam fratrum conuentus in maiori eccleſia matutinas laudes decantabat, & unus eorũ, qui circa patrem excubabant, ſumpto textu euange liorum, legit paſsionem coram eo, quæ ipſa die ad Miſſam legi debebat. Vbi autem uenit ad uerba Domini: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis ſuper mẽ ſam in regno meo: lentius ſolito ſpiritum trahere cœ pit. Senſimus igitur eum iamiam obiturum, & de le cto ſuper cilicium & cineres poſitus eſt. Adunatoque circa eum uniuerſo filiorum ſuorum agmine, ultimũ ſpiritum in manus creatoris emittens, dormiuit in pace. Tranſijt autem illuceſcente aurora quartæ feriæ, præcedentis Cœnã Domini, quæ erat xj. kalẽd. Maij, anno uidelicet Dominicæ incarnationis mille ſimo centeſimo nono, qui fuit annus pontificatus eius aiij, uitę uerò ſeptuageſimusſextus.

Lu.22.

Loto igitur ex more corpore eius, petijt ſuprà ſæpè memoratus, rerum Anſelmi prouiſor ac diſpenſator, Balduinus, quatenus facies patris balſamo, quod admodum parum in paruulo uaſe ſibi, maiori eius parte perdita, remanſerat, inungeretur, ſperãs atque præoptãs eo modo illã uel modicè amplius ſeruatũ iri, ne corrũperet. Acquieuimus, uiri induſtriã amplectẽtes. Vas ergo ipſius liquoris in manũ eps ſũpſit, & uncturus uultũ defuncti, digitũ fundo uaſis immerſit. Quẽ ilicò extrahẽs, ſed uix ſũmitatẽ eius madefactã reperiens, ratus eſt balſamũ ipſũ ungẽdæ faciei haudquaq̃ poſſe ſufficere. Quapp rogat balſamũ, qđ cõficiẽdo chriſmati in maiori eccleſia ſeruabatur, afferri, cupiẽs uidelicet unà cũ capite, dexteram eius, per quæ multa bona atque diuina dixerat & ſcripſerat, tali unctura honorari. In his eum epiſcopo eram & eum in miniſterio illo iuuabam. Impreſsi poſt eũ in uas balſami digitum meum, & æquè aut certè minus digito eius madentem extraxi. Itaque rogatus epiſcopus mihi uas in palmam uerſare, ſi forte indè aliqua gutta deflueret, acquieuit, & ilicò, ſtupentibus cunctis, liquor defluens, copia ſui manum meã compleuit, & ſupereffluxit. Hoc ipſum ſecundo & tertiò ac ſæpius factum eſt. Et quid dicam: Tantam abundantiam balſami uas fermè uacuum miniſtrauit, ut intacto uaſe eccleſiæ non ſolum caput & manus, ſed brachia, pectus, pedes quoquè & totum corpus, non una, ſed ſæpius repetita uice, omni ex parte inungeremus. Dehinc more ſummi pontificis ueſtibus eſt ſacris indutus, & in oratorium debita cum ueneratione delatus.

Vir ſancti Chriſto deuotũ reddit ſpiritum.

Balſami liquor miraculosè promanat ex uaſe uacuo.

In craſtino autem, cum ſepulturæ traderetur, ſarcophagus qui illi fuerat pluribus retroactis diebus præparatus, lõgitudine quidem & latitudine aptus, ſed profunditate magna ea parte minus habens inuẽtus eſt. Quod conſiderantes, animo deficiebamus, nulla ſcilicet ratione pati ualentes, ut ſuperiori lapi de preſſus, ſua integritate aliquatenus læſus priuaretur. Cum itaque in hoc plurimi fluctuarent, & alij ſic alij uerò ſic rem poſſe componi dictitarent, quidam ea conferta multitudine fratrum, acceptum baculũ epiſcopi Roffenſis, qui funeris officium præſens agebat, per tranſuerſum ſarcophagi ſuper corpus patris ducere cœpit, & iam illud omni ex parte corpori iacentis præminere, magna nobis eam de admiratione permotis, inuenit. Ita ergo uener abile corpus patris Anſelmi, Cantuarienſis archiepiſcopi ac Primatis totius Britanniæ, ſepulcro incluſum quid conditio ſortis humanæ habeat in ſe, omnes, qui pertranſeunt, ſui exemplo monet attendere. Sanè in obitu & poſt obitum eius multa à multis uiſa narrantur, quæ gloriam eius, quam pro meritis ſuis eũ recepiſſe a Deo nõ dubitamus, atteſtãtur. Quibus tũſcribẽdis laborẽ intrare noluimus, magis uidelicet deligẽtes ſilentio noſtro omnes, qui dormiendo euiderunt, pares facere, quàm iſta ſcribendo illa nõ ſcribendo, unum alij, quaſi potiora uiderit, anteferre. Vt enim cuncta ſcribantur, infiniti negocij eſt. Aperta denique facta, quæ Deus per eũ facere dignatus eſt, & nos talium nudè pro poſſe digeſsimus, puto ſufficere ad notitiam retributionis & conuerſationis uitæ eius. Sit itaque Deo omnipotenti & filio & ſancto ſpiritu laus & gratiarum actio, nunc & per omnia ſeculorum ſecula, Amen.

Multa poſt eius obitum uiſa gloriam eius declarant.

VITA ET MARTYRIVM S. EPIpodij Martyris Lugdunenſis, grauiter cõſcripta. Adſtipulantur eis antiqua Martyrologia, & habentur in antiquis manuſcriptus egregijs exemplaribus.

SI merito uirorum fortium facta ad incitamenta poſteritatis mãdantur annalibus, qui pro terrena libertate uel pro patria magni intentione ceciderunt, relinquentes carnalium uirtutũ breuia monumenta, dum pereunt, quantis præconijs celebranda martyrum eſt, quæ mirabili glorioſoque compendio mundum uicit, dum manus ſuas ad cælum porrigunt, dum fidei & deuotionis exempla terris relinquunt, propagantes hominum uitam mortibus ſuis? Neque enim pro Imperatore terreſtri, ſed pro rege cæleſti ſpiritum profundunt ſuum, nec pro patria, quæ gignit & recipit, nõ pro patria, quæ habetur &

22. Aprilis.

Patria cæleſtis

& amittit, ſed pro illa Ieruſalē cæleſti, patria ſempiterna, q̄ morte eſt conſtrupta ſanctorum, quæ culminā ſua cælo inſerit: Cuius incolæ mori neſciūt, cuius libertas iugum tartareæ captiuitatis ignorat, cuius libertas cum immortali gloria & beatitudine perſeuerat. Etſi autem de premijs martyrum pauca perſtricta ſint, quia nequaquàm condignæ ſunt paſsiones præſentis ſeculi ad magnitudinem gloriæ cæleſtis, quę erit perpetua & ſempiterna, attamen hē ſunt ſanctorum triumphi, qui merito ſcriptis proditi, mittuntur ad poſteros, ut ſi eis non contingat occupatio paſsionis, ſuccenſæ tamen mentes æmulationis ardore, immaculatam uitam & contritionem corporum, imitationem martyrij illorum conſequantur.

Rom. 8

Itaque beatiſsimorum Epipodij & Alexandri cōflictus atque uictorias, Chriſto in illis triumphante, referimus, ut fides credentium præmiſſum & deſideret & ſequatur exemplum. Igitur principis Antonini Veri decimo ſeptimo Imperij anno, cum qui multas prouincias gentilium furor deſæuiret, pracipuè in Lugdunenſi urbe bacchatus eſt, in qua pro ſui magnitudine quanto maiores degebant populi, tanto etiam gentilium copioſior rabies æſtuabat. Iudices officiales, tribuni, milites, uulgus certatim: indiſcreto etiam ſexu, Chriſtianos multiplici crudelitate laniabant. Quorum plurimi diſtinctis paſsionibus atque nominibus, ad ſuccedentes memorias peruenerunt: Innumeros uerò, qui uel indiſcreta cæde concisi ſunt, uel uincti in ergaſtulis, defecerunt inſcriptos cæleſtis uitæ liber tantum continet. Nam poſt uaſtiſsimam martyrum ſtragem & ſæuientium paſsionū crudelitatem, de qua etiam Chriſti famuli, quos tūc illuſtriſsimæ urbes Viena & Lugdunū tenebant, ad eccleſias Aſiæ & Phrygiæ ſcripta miſerunt, cum penè ad integrum Chriſti nomen à gentilibus crederetur extinctum, per proditionem domeſticam Epipodius & Alexander occultè operam dare catholico cultui Præſidi nunciantur, quos ille indagine ſolicita religionis reliquias in illis extinguere cupiens, præcepit inquiri.

Vide Euſebij Pāph. Hiſtor. Eccl. li. 5. ca. 1. &c.

Epiſtola Vienneſis, & Lugdunen. eccleſiæ ad Aſianos, &c.

Verū intermiſſo pauliſper ordine paſsionis, quāti qualéſve fuerint, par eſt explicare. Et Alexander quidem natione Græcus fuit: Epipodius uerò, Lugdunēſis ciuitatis indigena. Porrò eos paruulos ſcholæ cōtubernium, & charitas iam uirilis in primæua ætate coniunxerat, & ita literis eruditiſsimi, concordia creſcente, ad Deum profecti ſunt, ut cum fuerint Chriſtiani, & à clariſsimis parētibus inſtituti, ad religionis tamen incitamenta ſe mutuo prouocarent.

Epipodij patria.

Nam ſobrietate, parſimonia, caſtitate, fide, opere miſericordiæ ita Deo ſeſe hoſtias dignas præparabant, ut in conſummationis meritum profecerit gloria illata martyrij. Erant ambo iuuentutis flore cōſpicui, neque adhuc coniugalibus nexibus implicati. Sæuiēte autem perſecutione, implentes euangelica conſtituta, ad aliam, uel etiam tertiam ciuitatem euntes, latebram ibi quæſierunt. Egreſsi uerò occultè ſepta murorum, in eo uico qui propter inciſam petram ſitus eſt, tugurium cuiuſdā religioſæ & fidelis uiduę, etiam ſine ullis comitibus, introierunt. Cumque illic aliquandiu, tecti fide mulierculæ & loci humilitate latuiſſent, tandem ſagax illos inquiſitor inuenit, eosque per anguſtum cellulę aditum fugientes manus infeſta corripuit, qui ita trepidis inſilientes irruperant, ut S. Epipodius calceamento pedis unius, dū pauidus proſiliret, priuaretur, quod poſteà fidelis mulier, tanquàm theſauros ſibi repertos, occuluit.

Virtutes.

Matt. 10.

Itaque captus etiam ante diſcuſsionem carcer recepit, quia manifeſti putabatur criminis nomen eſſe ipſa appellatio Chriſtiana. Deinde poſt triduū, uinctis poſt tergū manibus, ante præſidijs ſtatuunt tribunal, quos ſæuiſsimus iudex, adſtante & imprimente gentilium multitudine, de nomine & profeſsione interrogauit. Illi uerò & uocabula ſua ediderunt, & Chriſtianos ſe eſſe perſpicuè teſtati ſunt. Accenditur ergo Iudex, & popularis conclamatio attollitur, & in innocentes ſimul omnium inſania incurrit. Poteſtas eos increpat, & furorem ſuum huiuſmodi clamore teſtatur. Et iam nunc aduerſus deos immortales humana temeritas perſeuerat? Etiam nunc conuelluntur principum ſanctiones, & uno eodemque maieſtatis crimine Imperator impunæ & numina? Vbi ſunt tormēta quæ intulimus? Vbi cruces? ubi gladij? ubi beſtiæ? ubi ignitæ laminæ? ubi diſtrictio, et ultra mortis terminos procurata? Extincti ſunt homines, ſepulcra non extant, & tamen Chriſti memoria perſeuerat. O puniendi, quo auſu in religione uetita perduraſtis? Iam nunc pro neſtræ præſumptionis temeritate pœnas dabitis, ac nè ſe inuicem exhortentur, aut muniant ſermone uel nutibus, eiecto Alexandro, qui eſt ætate firmior, Epipodius applicetur.

Captus S. Epipodius, in carcerem mittitur.

Mina iudicis.

Quem ſcilicet ſingulariter deſtitutum, dum pro cōiectura ætatis teneriorem animo iudicabat, ſerpentis antiqui uſus calliditate, uenenata blandimentorum arte ſolicitat. Video enim te, ait iuuenem, & nefas eſt, ut in intentione praui propoſiti perſeueres, & pereas. Nos immortales deos colimus, quos uniuerſitas populorum, quos etiam nominibus proprijs, ſacratiſsimi principes uenerantur. Nos deos colimus lætitia, conuiuijs, cantionibus, laudibus, commeſſatione & laſciuia, uos uerò hominem crucifixum, cui placere non poſſunt, qui his omnibus perfruuntur, qui licēt iam reſpuit, qui ieiunijs delectatur, qui, damnatis uoluptatibus, triſtem & infœcundam diligit caſtitatem. Quid uerò tribuere beneficij cuiquam ualet, qui ſe tueri à uiliſsimorum inſectatione non potuit? Quæ quidem omnia idcirco tibi contexui, ut cum oblectatione & cum gaudio, quaſi iuuenis, auſteritatem refugiens, mundi huius beatitudine perfruaris.

Blanditur iudex Epipodio

Ad hæc beatus Epipodius: Non ita me Chriſti ac fidei Catholicæ armauit affectus, ut ſenſum meum miſericordiæ tuæ figmenta permoueant. Pietas enim iſta, crudelitas eſt, uobiſcumque uiuere, mors eſt æterna. Cæterum à uobis perire, glorioſum eſt. Sēpiternum uerò Dominum noſtrum Ieſum Chriſtū, quem crucifixum commemoras, reſurrexiſſe non uoſti, qui ineffabili myſterio homo pariter & Deus, famulis ſuis tramitem immortalitatis inſtituit, & ad cæleſtia regna perducit. Sed ut communiter tecum loquar, quia alta non recipis, nunquid ita cæcata mens tua eſt, ut neſcias hominem ex animæ & corporis duplici conſtare ſubſtantia? Animæ imperio corporis ſeruitio magis utimur. Turpitudines, quibus dæmones ueſtros, colitis, oblectant membra corporis, mentes interimunt. Quæ autem illa uita eſt, ubi partis potioris detrimenta capiuntur? Nos pro anima aduerſus corpus bella ſuſcipimus: Nos pro anima aduerſus uitia dimicamus. Vobis uenter deus eſt, & in morem pecudū, poſt ingluuiem prodigam, finem uitæ præſentis, mortis iudicatis occaſum. Cæterum nos, quicunque nobis perſequentibus interimus, dum tempora amittimus, uitam ingredimur æternitatis.

Epipodij conſtantia virilis.

Iudex uerò reſponſi huius liuore & admiratione defixus, iracundiaque ſtimulante commotus, admirabile eloquentiæ domicilium, id eſt, os martyris eliди pugnorum ictibus iubet. Ac deinceps S. Epipodius illato dolore conſtantior, mixtis cruore dentibus,

Caditur pugnis os martyris.

hæc

hæc uerba ꝓfudit: Chriſtũ cũ patre ac ſpiritu ſancto Deum eſſe confiteor, dignumque eſt, ut illi animam meam refundam, qui mihi & creator eſt & redemptor. Ita enim mihi uita non tollitur, ſed mutatur in melius. Nec intereſt, infirmitas corporea quo fine ſoluatur, dummodo anima cælis inuecta, ad ſuum reuertatur authorem. Cum hæc beatus Epipodius conſtanti aſſertione loqueretur, imperio truculenti iudicis oculeo ſuſpenditur, circumſtantibus hincinde lictoribus, ut latera eius impreſſis ungulis ſulcarẽtur. Tunc ſubitò populi terribilis clamor factus eſt, petentis, ut uel obrueretur imbre ſaxorum, aut membratim diuiſus, ſæuientium inſania carperetur. Sed de furore omnium tarda erat crudelitas iudicantis. Metuens autem Præſes, ne magis uim perferret, & per ſeditionem, poteſtatis ac iudicij reuerentia turbaretur, ad ſedãdã circunfuſæ multitudinis præcipitem & inſanum furorem, cauſamque commotionis extinguendam, eductum extra tribunal, gladio raptim feriri iubet. Itaque quanto infeſtior fuit inimicorum tumultus, tãto citius, diſpoſitione diuina, conſummatio accelerata eſt martyrij, ut puerũ ſuũ, de paſſione ac perſecutoribus triumphantem, uelocius Chriſtus remuneraret, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Gladio S. Epipodius feritur.

Quæ hoc loco ſequuntur de Alexandro ſocio Epipodij, Lector infrà offendet die 24. Aprilis.

CERTAMEN SANCTORVM & Glorioſorum Martyrum, Acepſimæ, Ioſeph, Et Acithalæ, ex Simeone Metaphraſte.

22. Aprilis. quo die latina eos habent Martirologia

FVrebat in Chriſtianos Saporius rex Perſarũ, & Magis, qui erant pars Perſarum, iuſsit ut eos perſequerentur. Qui etiam acrius inuadentes, eos, quos perſequebantur, cogebant colere ignem & ſolem. Qua de cauſa beatus quoque Acepſimas ab eis comprehenditur, qui ortus quidem erat ex patria Naeſſon, (quæ eſt quidem ſita in finibus Perſarum, eſt autem epiſcopali ornata dignitate) ætate ſenex, ut qui eſſet octoginta annos natus, ſenex prudentia, mitis & moderatus, ab ira alienus, abſtinenter uitam agẽs, egenos impertiens ſuis facultatibus, intentus orationibus, forma elegans, anima elegantior, & exteruis *motibus ijs, qui illos cernebant, ſignificans internã conſtitutionem, & factis & uerbis pietatem enuncians, & uitæ & rectorum dogmatum magiſter effectus Chriſtianis. Quo factum eſt, ut totam aduerſariorum aciem tanquàm aduerſus fortiſsimum antagoniſtam in ſe euocauerit. Circa quem quidem, etiam antequàm compræhenderetur, fit tale quid prophericè.

Acepſimæ uirtutes.

Puer quidam demulcebat eius caput, purgans à pediculis, qui ei afferebant moleſtiam. Id ergo amplexus: Beatum eſt, inquit, hoc caluum caput, (erat enim glabrum) quod quidem propter Chriſtum ſuſcipiet martyrium. Ille autem uerbo fuit lætatus: & puerum ſtatim uiciſsim complexus: Fiat mihi, ò fili, inquit, ſecundum uerbum tuum. Cum autem quidã familiaris & amicus Acepſimæ adeſſet, cum hæc dicerentur, (erat uerò is quoque uicinę ciuitatis Epiſcopus) ſubridens rogauit puerum, dicens: Dic mihi, ò fili, ſcis ne de nobis aliquid? Puer autem à Deo inſpiratus: Tibi quoque, inquit, ad tuam redeunti ciuitatem, non licebit eam uidere, ſed è uita excedes in pago, qui dicitur Aethradaran. Quæ quidem ambobus euenerunt, ſicut puer prædixerat. Sed hæc quidem, antequàm martyr eſſet compræhenſus.

Pueri cuiuſdã uaticinia.

Cum autem eſſet captus, & duceretur per domũ ſuam, propè accedens quidam ex familiaribus: Diſpone aliquid de domo tua ei. Dixit in aurem. Ille uerò: Hæc, inquit, (illam manu oſtendens) non eſt amplius domus mea. Ego enim mox migro in domum ſupernam. Cum autem fuiſſet in ciuitate Arbel, & productus eſſet ante principem Magorum, (erat uerò ei nomen Adrachus) rogauit eum, an eſſet Chriſtianus. Poſtquàm autem magna uoce hoc fuiſſet cõfeſſus: Sunt ne ergo, inquit, uera quæ fama celebrantur, quòd contemnas iuſſa regia, & quòd unum prædicas Deum contra edictum regium? Beata autem illa ſenectus nullo timore affecta, Quæcunque, inquit, talia, de nobis audiuiſti, ſunt uera. Vnum enim Deũ prædico conuenienter ijs, quę ſunt apud nos, ſcripturis, & eis, qui ad me uentitant, conſulo ut hoc dogma teneant, & tueantur. Magus autem: Audiuimus, inquit, te alijs præſtare prudentia, quæ longo tempore & experientia comprobatur. Nunc uerò non, ſicut audiuimus, licet nobis intueri. Nihilo enim melius es affectus, quàm puer inſipiens. Cuius eſt enim ſapientiæ aut ſanæ mentis, decreta regia deſpicere, & ſolem ſplendidiſsimum & ignem nolle adorare, quæ quidem ipſe quoque Rex adorat? Reſpondit. Chriſti Pontifex: Valde mihi uidetur deſipere imperium Perſarum, quòd dimiſſo creatore, ſtatuerit colere res creatas. Quis enim ſanæ mentis in animũ induxerit, Dei honorem tribuere ijs, quæ facta ſunt à Deo, ſicut uos facitis, uos impiè gerentes, & ipſa Rex ueſter? Ille autem: Nos impia, inquit, facere audes dicere, qui tale elementum adoramus, & ſolem uiuificum colimus, ò tu uerè impie & nugator, & uanæ defenſor religionis? Sed niſi tu ceſſeris iuſſui Imperatoris, & adoraueris eos, quos ipſe adorat, ne ſenectus quidẽ te liberabit, quo minus patiaris grauiſsima, neque quem colis Deum crucifixum. Deinde diuinus ſenex: Tibi obſtruatur os ſceleſtum, ò execrande, ſi putes te tuis minis mihi poſſe perſuadere, ut deficiam à patrio dogmate, quod didici ab ineunte ætate, & ad hanc conſeruaui canitiem. Si autẽ neque me, ut dicis, eripiet ſenectus, neq; Deus, quem colo, à ueſtris manibus, non ideo id, quod eſt præſtantius, mutabo deteriori. Quid enim mea intereſt uiuere hos paucos dies? Nam paulo pòſt etiam abſque uobis à me exigetur commune hoc naturæ debitum. Non adorabo ſolem, non colam ignem, Nemo meam irridebit ſenectutem, nemo mihi dabit uitio quod ſim uitæ cupidus, ut qui breui uita uendiderim tantorum bonorum beatitudinem. Propter hæc ira repletur ſceleratus, & ſacroſancta ſenectus ſtatim flagris cæditur adeo grauiter, ut ſanguine quidem totum ſolum reſtagnaret, nullus autem relictus eſſet locus corporis illæſus. Cum uerò parum eſſet relaxatus à plagis, iubet eum rurſus uinctum catenis ſiſti ante tribunal: Dicebat autem: Vbi eſt Deus tuus, quem colis ò Acepſima? Veniat, & te è meis manibus eripiat. Deus meus, inquit ille, o ſceleratiſſime, qui cælum implet & terram, poteſt me è tuis manibus eripere. Tu autem cum ſis terra & cinis, in quem audes ſuperbire? ſub quo ſternetur putrefactio, cui uita eſt morte grauior, qui uiuentem Deum non cognoueris: propterea tanquàm flos agri exiccaberis & uita miſerabiliter euerſa, traderis igni, qui nõ poteſt extingui, ut quẽ nunc adoras, illic re ipſa punitus ſentias, non eſſe ignem Deum, ſed ipſum quoque alium noſſe opificem, qui eſt etiam Deus omnium, quæ cadunt ſub adſpectum.

Conſtãtia ſancti ſenis.

Præclara reſponſio ſancti martyris.

Diriſſimè flagellatur.

Ier. 23

Eſa. 14

Ioſeph presbyter comprehenditur.

His maiore ira incenſo Mago, grauiores catenæ ſanctum

Pſ. 19.

ſanctum circumligarunt, & eum tunc interior accepit cuſtodia. Die autem ſequenti compræhēſus etiā fuit maximè uenerandus presbyter Ioſeph, ortus ex pago, qui uocatur Bethlabuca, quod exponitur, Recte ſcribentis: ipſe quoque ſenex & iam intra terminos Dauidicos, ut qui eſſet ſeptuaginta annos natus. Senectuti autem decor erat quadam gratia, & ſpecies uenerandos canos reddebat lætiores, cuius anima quidem zelum ſpirabat, & dogma Chriſtianorum mirandum in modum defendebat. Summè uerò is deditus erat temperantiæ, & continebatur cor eius metu diuino. Præterea autem compræhenditur etiam inprimis colendus Diaconus Aeithalas. Eum pagus aluit Bethnoadara, uir & ſpiritu feruens, & qui Chriſti charitate ualde accendebatur. Erant autem ei mores propenſi ad arguendum, & pleni dicēdi libertate inſtar magni Eliæ, ut qui uitæ, ut opinor, ſequerentur libertatem & animæ, puritatem. Florebat uerò in eo quædam quoque grauitas, quæ ei conciliabat ab omnibus uenerationem. Cum autem ambo producti fuiſſent ante iudicem, is toruo oculo eos intuens: O genus, inquit, perditiſſimum: cur in ſimpliciores homines irrepentes, & ueſtris doctrinis eorum oculos præſtringentes, deducitis ad falsā Chriſtianorum religionem? Beatus autem dixit Ioſeph: Nos nec uti præſtigijs, nec fallere didicimus. Verum autem & ſtabile dogma defendentes, eos, qui errant circa religionem, deducimus ad ueritatem, docētes adorare unum Deum, qui eſt cum alijs rebus Dominus ſolis & ignis. Dixit uerò Magus: Quodnā autem dogma eſt ueritati conſentaneum? id ne, quod Rex totius terræ ipſe & proceres defendūt, an quod uiles & abiecti homines, ſicut uos, qui decepti eſtis, prædicant?

Itē Aithalas.

Viles quidem & abiecti homines ſumus nos, reſpōdit Chriſti ſacerdos hoc iubente Chriſto præcepto, quoniam non in diuitijs & ſuperbia, uiſum eſt Deo noſtro uiam hominis dirigere. Et ideo nos ſæpè noſtra ſponte uos humiles reddimus, facultates noſtras prodigentes pauperibus, pro ijs nos accepturos æternas expectantes diuitias. Nam ſi in congregandis diuitijs ſtudium poneremus, tantum ea noſtris manibus commudi percepiſſemus, & tantas opes collegiſſemus, quantas nec tibi quidem licet, qui eas colligis ea pauperibus, & metis alienos labores. Nos enim proprijs manibus laborantes, iuſtè quæſitis pauperes impertimus. Vos autem ſoli auaritię dediti & plura habendi cupiditati, non ſolum nihil ipſi operamini, ſed prætereà etiam aufertis aliena. Quoniam uerò nos quoquè dicis amare diuitias, quodnam in eis bonum ineſſe animaduertentes, nos ad eas parandas defigeremus? Non ſunt eæ fugitiuæ & naldè infideles? Non hodie quidem huic adſunt, cras uerò migrant ad alium, priori domino quodammodo abnegato? Non magnam in eum, qui poſſidet, concitant inuidiam? Non eæ labores & bella apertè architectātur? Non latronum & furū attrahunt oculos? Quod ſi dicis ea ijs aliquam oriri uoluptatem, aut gloriā, magnum quid eſſe reputas? Quid nā ea differt a ſomnijs & umbris? Parua affecit uoluptate, deinde cum aduētarit ueſpera, extincta eſt & redacta in nihilum. Quòd ſi etiā in præſenti uita parum manſerit, mors tamen iam adueniens eam quoque habet ſimul abeuntem. acerba autem ſupplicia eum, qui ſe hic dedidit uoluptatibus, tenebunt perpetuò.

Fallacia & uanitas diuitiarum.

Hæc cū ſic dicerentur, interpellans Magus: Has, inquit, prolixas mittēs nugas, maximo deo ſoli & igni cultum, ut par eſt exhibe. Ad hæc dixit Chriſti adorator: Ne erres, neque putes te hoc unquam tuis eſſe contemplaturum oculis, me, inquam, relicto effectore ſolis & ignis, illius operæ adorare, & adeo repugnare meis uerbis & doctrinæ. Crudeliſſimus autem Magus, poſtquam audiuit hæc uerba, ira accenſus, iubet ſtatim eum extenſum uerberari uirgis mali Punicæ, cuius rami erant ſpinoſi. Cum uerò ſacras illas carnes laniarent filij interitus: Ago tibi gratias, dicebat athleta, in cælum extendens oculos, quòd dignatus ſis me meo ſanguine tinctum, peccati ſordes putè abluere. Lictores autem propter ea, quæ dixerat, in ipſum magis ira repleti, tum plagis ita conſciderunt, ut uox quoque ei interrumperetur. Deinde duabus catenis circūdatum, includunt in carcere, ei pulchrum uel inuiti ſolatium dantes Acepſimam. illic enim fuerat prius incluſus.

S. Ioſeph uirgis aſpris caditur

Ad uenetandum autem adſpiciens Aeithalam Iudex, qui erat animo implacabilis: Tu uerò quid dicis, inquit? Implebis ne iuſſum Regis, & adorabis maximum ſolem, & guſtabis ſanguinem, & cum muliere habebis conſuetudinem, & liberaberis ab ijs, quæ tibi impendent, malis: an etis etiam, ſicut alij, contumax & inobediens? Chriſti autē Martyr Aeithalas, uerè ſemper florans & cæleſtis planta pietatis: Tuæ, inquit, immundæ & caninæ apperitionis eſt hoc munus, ſanguinem guſtare, & pro Deo quæ Dei ſunt, colere. Abſit autem, ut ego adeo cæcutiam corporis & animæ oculis, ut hunc uidens Solem, ad eum uſque conſiſtam, & Deum omnino putem id, quod apparet, & non ulterius progrediar ſyncerio re oculo cogitationis, & Deum quidem id, quod mouet, rem uerò creatam reputem id, quod mouetur. Si autem mihi ſic iudicanti & plagas & mortem minitaris, non ideo mihi perſuadebis, ut diſcam tuum dogma, & negem ueram religionem. Propter hæc iratus impius: Sed nullus, inquit, ſanæ mentis mortem uitæ prætulerit, idque propter ſtultam & minimè conſideratam conſtantiam. Quamobrem nec tibi credendum eſt dicenti te paratam eſſe mori pro tuo dogmate & religione. Reſpondit ſanctus: Veſtri, qui à uana ſpe pendēt, & nullam æternæ uitæ habēt expectationem, poſtquàm hinc exceſſerint, iure exiſtimari potuerint eſſe & uitæ cupidi, & amantes corporis. Quorum autem ſpe uera & firma alitur anima, quòd & ea ſit immortalis, & ſit rurſus cum ſuo corpore coitura poſt mortis diſſolutionem, & æternæ uitæ futura particeps, ijs præſens uita res eſt parua & contemnenda, & mors minimè terribilis. Verax eſt enim Deus noſter & magiſter, qui dicit: Nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus, animam autē non poſſunt occidere.

Aeithala conſtans reſpōſū.

Luc. 12

Tunc iubet uir ille ferus eius quidem manus alligari poplitibus, & longum lignum in medio utrinque tranſadigi, ſex autem uiros robuſtos ab utriſq; ligni extremis conſcendentes, fortiter premere ſacroſanctum illud corpus, de induſtria factis ſaltibus: & oſſa eius confringere & diſſoluere. Deinde etiam mali quoque Perſicæ uirgis eum uerberari. Indomitus autem ille athleta, & cuius nulla re frangebantur ſpiritus, perinde ac ſi nullum dolorem ſentiret à tam inſigni cruciatu, magno & excelſo animo adſpiciens ad iudicem: Vt uidetur, inquit, corpora hominum, quæ diſcerpuntur, tibi aliquam afferunt uoluptatem, inſtar canum aut coruorum eis pleni cupienti. Scias ergò, me nullam ducere rationem horum tormentorum, quæ à te inferuntur. Aut ergo noua excogita ſupplicia, aut ſcito me ea nihili facere. Magus autem ſtatim conuerſus ad lictores: Cur, inquit, miſericorditer flagris cæditis impium? Videte enim, quomodo dum ei parcitis, ad nos inceſſendos contumelijs maxima inuehitur libertate. Illi uerò, uelut quodam ſtimulo eius ſermone excitati, tam fortiter

Immane ſupplicium.

Fortiſſimus Aeithalæ animus.

ter inuaſerunt, ut ex grauitate eorum, qui aſcendebant, & ex uehementia eorum, qui tendebant. & ex crudelitate eorum, qui flagellabant, compages quidem corporis ei fuerint diſſolutæ, oſſa autem ſint cõfracta, & carnes ſint diſcerptæ. Eum ergò portantes, quoniam pedibus minimè uti poterat, tanquã onus aliquod proijciunt ui in cuſtodiam, in qua etiam incluſum erat illud par ſanctorum.

Tēplū ignis.

Cum quinq; dies præterijſſent, eos è carcere eduxerunt, & duxerũt in locũ, qui uocabatur Paradiſus, prope quod erat tēplũ ignis qui ab eis colebatur. In quo cum præſediſſet ille ſceleratus, Ocyus mihi dicite, inquit ſanctus, an adhuc permaneatis in eadem ſtulta cogitatione, an conſilium mutaueritis in aliquid melius & ſalutare. Sancti tanquam uno ore protinus reſponderunt: Notum tibi ſit Iudex, quòd quã ab initio habuimus cogitationem, in ea adhuc perſiſtimus, & perpetuo perſiſtemus, non minis, non tormentis, non donis, nullo denique alio omnino mutati: Sed unum Deum adoramus, & eundem ſolum eſſe Dominum omnium, eorum, quæ ſunt, cognouimus. Hæc cum audijſſet Magus, aliud rurſus nouum excogitat tormentum, & iubet eos cingi funibus per axillas & lumbos & tibias, in unoquoque autem ſingulo lignum inijci & circumagi, & fune uehementer torqueri. Quod cum factum eſſet, erat acerbum ſpectaculum, & mitibus oculis lachrymabile. Nam ligna quidem circumagebantur, funes autem conuertebantur, & carnes indè premebantur, & oſſa cõterebantur. Erat uerò ualde grauis contritio, etenim ijs quoque, qui procul erant remoti, audiebatur fragor oſsium. Erat autem id, quod eis dicebatur inter tormenta: Voluntati regis nolite repugnare. Deindè id, quod è contrario dicebatur à ſanctis: Qui regis ueſtri uoluntati cedunt, Dei uoluntati reſiſtunt. Atqs erat quidem hora tertia, quando cœpit tormentum: uſque ad ſextam autem ſic patientibus athletis eſt productum.

Vox egregia martyrum.

Deſeſſus itaque Iudex, iuſsit eos rurſus abduci in carcerem. Quamobrem fuerunt abducti, non ſuis pedibus, ſed portati ab alijs, quòd ij eſſent omnino morte affecti. Imperatum autem fuerat cuſtodibus, ut ſi depræhenſus fuiſſet aliquis, eos uel cibo uel potu uel indumento impertiens, is ultimo ſubijceretur ſupplicio. In hunc ergò carcerem coniecti Chriſti milites, omnem afflictionem, omnem uexationem propter ipſum ſuſtinentes, tres annos incluſi permanſerunt; nullam aut famis recreationem, aut malorum, quæ erãt in cuſtodia, inuenientes conſolationem, niſi aliqui ex ijs, qui erant ſimul uincti, eorum miſerti, parũ quid nutrimenti eis latenter præbuiſſent. Qui enim in carcere aſsidebant cuſtodes, eorum quidem calamitatum, miſerebantur & ſenectutis, ſed cum nihil poſſent facere, quod ad eorum pertineret curationem propter metum iudicis, ſolum ea eorum malis dolorem accipiebant, & afferebant lachrymas commiſerationis.

Triennio in carcere dirè affligũtur

Deindè poſt illam acerbam & diuturnam afflictionem, cum eſſet in eo loco Sapores, (is autem dicebatur Bithmada) eos educit è cuſtodia is, cui fuerat cõmiſſum, ut eos caſtigaret. dixiſſes, ſi uidiſſes, illos eſſe umbræ ſimiles, longa afflictione adeò extabuerant. Deinde eos ſiſtit ad tribunal Ardaſabor, erat autem is princeps omnium Magorum, qui erant in Perſide. Ille uerò ſtatim eis dixit: Quid autem, eſtis Chriſtiani? Sancti uerò, Certè, dixerunt, Chriſtiani, & ſolum Deum uiuum adorantes, & ipſi ſoli ſeruientes. Tyrãnus autem: Videtis, dixit, quemadmodum quæ uobis illata ſunt tormenta, attulerunt nobis magnam afflictionem? multo autem magis diuturna uexatio & incluſio. ea enim & formam uobis mutauit, & effecit, ut ita tabeſceretis. Quamobrem uobis conſuluerim, ut mihi pareretis afferenti ea, quæ ſunt uobis conducibilia, & nobis parcatis, & ſolem lucidum adoretis. Sin minus, reſtat ut grauiſsimæ morti ſubijciamini.

Reſpondit ſanctus Acepſimas: Non me latet ſummo eſſe tibi ſtudio dogma patrium, & hoc tibi eſſe propoſitum, ſi modo fieri poſſet, uel ui uel perſuaſione efficere, ut omnes attrahas ad eandem religionẽ. hoc autem de nobis nunquam tibi ueniat in mentẽ, ut putes uel blanditijs uel minis uel alijs intentatis malis poſſe nobis perſuadere, ut deficiamus à nobis ſemel confirmato dogmate & à confeſsione. Parati enim ſumus omnia pati potius, quàm à fide in Chriſtum deficere. Non ignoro, inquit tyrannus, quòd cum uobis Chriſtianis mors putetur eſſe quies, omne ſtudium à uobis ad hoc ponatur, ut ijs fruamini, quorum ſpem concepiſtis, ſed non licebit uobis cito conſequi id, quod deſideratis. Nam cum prius ueſtras carnes paulatim conſumpſero, acerbum uitæ finem uobis imponam. Cui ſanctus: Et iam prius, inquit, à nobis audiſti, & nunc id quoque certo ſcias, quòd neque tuorum tormentorum, neque minarum nos ullam ducimus rationem. Nam qui in præcedẽtibus malis nobis manum præbuit adiutricem, ipſe nunc quoque nobis feret opem, & efficiet, ut non difficiliter feramus ea, quæ nobis intentabuntur. & ſi uelis facere periculum noſtræ in profundo ſenio fortitudinis, nihil obſtat. Scies enim te fruſtrà laborare, & aggredi ea quæ ſunt inutilia.

Ingens cõſtãtia martyrum.

Propter hæc ira repletus iudex, iubet afferri flagella ex corio crudo confecta, & ſubijci eorum oculis. Deindè dicit ſanctis: Iuro, inquit, per ipſum magnũ deum & inclytam fortunam Saporis, niſi imperio eius obedieritis, his ueſtras carnes conſumam, ueſtri nulla motus miſericordia. Quòd ſi etiam contigerit, ut uos citius moriamini, dum flagris cædimini, at ego ſic quoque puniam uel mortuos, & membratim diſſectos, proijciam auibus & canibus. Sanctus autẽ dixit Acepſimas: Cum per rem creatam, & non per Deum iuraueris, & etiam per fortunam hominis, uereor ne non ſit tibi curæ iuſiurandum, & non ſerues ea, quę ſunt à te iurata. Si autem ea ſeruare omnino conſtituiſti, eccè tibi noſtra corpora: ijs utere ut lubet, nulla, ut dicis, noſtri motus miſericordia, neque nobis quicquam parcens. Cum ſic dixiſſet, iuſsit ſceleratus iudex eum, extenſis manibus, ualdè uerberari in dorſo & in pectore. Eo uerò crudelitatis proceſſerunt qui flagellabant, ut nihil omnino intermiſerint, donec carnes auulſæ ab oſsibus, ſimul cum ſanguine in terram defluerent. Præco autem clamabat: Pare Regis uoluntati, & uiue. Dei uerò Pontifex, donec erant ei uires, contra clamabat: Ego Dei mei uoluntatem, uiribus ab eo acceptis, exequar, ueſtri autem Regis uoluntatem ne ſummis quidem auribus accipio. Cum autem & uox ei interrumperetur, & uires iam paulatim diſſoluerentur, & mors iamiam adeſſet, oculis in cælum ſublatis, cum in Deum confeſsionem conſeruare firmam & immobilem annuendo aſſeueraſſet, in ipſa rerum grauium & difficilium tolerantia, inuictam illam animam tradidit Deo agonothetæ.

Acepſimas horrendum in modum flagellatur.

Reddit ſpiritũ.

Adhuc autem iram ſpirantes acerbi illi tortores, In corpus iam mortuum ſeuiebant inſtar coruorum. Deindè cum præcipitem impuliſſent, & in plateam tãquàm profanum aliquid ſcelerati proiecissent, adhibent cuſtodes, ut ne ſepulturam quidem conſequeretur ab ullo ex Chriſti amantibus, maximum metum dæmonum depellere contendentes, qui ſe uexa

etant

rant illorum cultores promptiſſimi. Tribus autem diebus poſtea occupatis cuſtodibus propter aduentum filiæ regis Armeniorum, quæ ut eſſet obſes pacis, tunc data fuit regi Perſarum, ſurripitur à Chriſtianis reuera theſaurus, qui nũquàm conſummitur.

Cum ſic ergo B. Acepſimas decimo Octob. eo modo, quo dictum eſt, finem uitæ accepiſſet ſanctiſſimus Ioſeph poſt eũ fuit introductus. Ad quẽ ſe propius admouens iudex profanus: Vidiſti, inquit, quã acerba morte amicus tuus fuit uita priuatus, & tu nunc quoque, niſi meis monitis pares, ſimilibus ſubiectus ſupplicijs, eandem quam ille, mortem ſubibis. Diuinus autẽ Dei ſacerdos: Quod, inquit, prius dixi ei, cui iudicandi munus ante te obtigerat, hoc nunc quoque tibi dicam, quod nũquàm creatori præferam rem creatam, neque id quod eſt conditũ, adorabo, ſed conditorem, quandiu fuero compos mẽtis. His dictis, præſes correptus magno furore, iuſſit eũ ſimiliter extenſum atque priorem, flagellari boũ neruis, & acclamare præconem, eum fore ſaluum, ſi regis pareat uoluntati. Ille autem, Vnus eſt Deus, exclamabat, & præter ipſum nullus alius, in quo & uiuimus & mouemur & ſumus, cui etiam cultum offerimus rationalem, regia iuſſa parum curantes. Cum uerò multas horas uerberatus, ferè iam eſſet morte affectus, arbitrati eum eſſe mortuum, ſuſtulerunt, & in forum proiecerunt. Deindè cum reſciuiſſent aliquas ſpiritus reliquias hoc in eo manere, includunt in carcere.

Itidem Ioſeph cæditur

Poſt eum autem tertius fuit introductus ſapiens Aeithalas. Cui iudex: Vita, inquit, & morte propoſitis ante tuos oculos, gloriaque & ignominia, ne eligas deterius relicto meliori, nec eandem in eas uiã, quam ij, qui præceſſerunt, qui ſua ſtultitia dignum uitæ exitum acceperunt. Tu autem meum ſequens conſilium, & maximos honores conſequeris, & munera à rege accipies. Sin minus, cum tibi cauſa fueris ſuppliciorum innumerabilium, omnibus iucundiſſima luce per nim priuaberis. Diuinus autem Aeithalas: Me, inquit, puderet cæli & terræ, ſi cum mei amici, & qui & premebantur ſenectute, & ætate proceſſerant, fortiſſimè decertauerint, ipſe & uitæ cupidus, & tormenta extimeſcens conſpicerer, qui ſum ætate uegetiore. Nõ per Chriſti mei mortem, ero uitæ hac agende cupidus. Non pro ijs, quæ uidentur, bonis, non pro aſperis rebus prodã pietatem. Propter hęc magna excitat ira præſidis: & infanctum illata ſunt fiſgella. Ille autem ipſum ſordidum canem uocauit & ignauum, &, Quomodò, inquit, mẽs tua eſt infirma & imbecilla, ita etiam tormenta, quæ ſunt infelicium & abiectarum animarum terricula, non uerò fortium uirorum, quorum animi deſiderio Chriſti ſunt inflammati.

Cæditur etiã Aeithalas.

His Iudex obſtupefact᷑, qui erat mẽte capt᷒: Quid hoc, dixit confeſſoribus, ſibi uult, quòd iſti, qui dicuntur Chriſtiani, uitã præſentẽ deſpicientes, mortem tantoperè ſitiunt? Illi autem, Quoniam, aiunt, à patribus traditas attendentes doctrinas, credunt aliũ eſſe mundum, præſenti longè meliorem & admirabiliorem, propter quem uitam quoque præſentem deſpiciunt. Interim autem dum hæc dicerentur, & tẽporis prolixitate, & ab ijs, qui ipſum torquebant, uehementiſſima plagarum illatione, corporis quidem, quod multum decertauerat, diſſoluebantur compages: carnes uerò, quæ lacerabantur, cum ipſo ſanguine in terram defluebant. Cum eum autem iuſsiſſet parum relaxari Iudex, tãquàm eius motus miſericordia: Si uolueris, inquit, parere iuſſui Regis, ſunt apud nos medici, qui plagis tuis citò medebuntur. Cui ſtatim ſanctus. Si ſolo uerbo, inquit, poſſes meis mederi plagis, o tu, qui es mente & anima ſaucius, ne ſic quidem tibi animum adhiberem, cùm ea ſuadeas, quæ ſunt planè ſtulta & remota ab intelligentia. Tentans dixi, inquit Iudex. Nam etiamſi tu uelles parere iuſſui Regis, hoc tibi nihil prodeſſet, cum plagæ iam tibi mortem procurent. Quamobrem ego quidem efficiam, ut ſis exẽplo omnibus Chriſtianis, ne tam ſecurè magiſtratus afficiant contumelijs. Sed ſi in alijs, inquit ſanctiſſimus martyr, dixiſti ſæpe aliena & falſa, nunc, etiamſi nolles, dixiſti uera, & quod eſt omnino propediem euenturum. Me enim re uera bonum poſteris exemplum ſtatues fortitudinis & animi magnitudinis, qui tanquam ad exemplar aliquod, ad noſtram intuentes tolerantiam, facile ferent tua & tui ſimilium tormenta.

His, quæ dicta ſunt, fuit obſtupefactus Iudex: & acceſſito quodam ex ijs, qui apud eum multũ poterãt, qui dicebatur quidem Adeſche, ortus autem erat ex ciuitate, quæ uocabatur Arbel: Hos, inquit, accipe, & duc ad tuam ciuitatem, Chriſtianorum manibus obruendos lapidibus. uolo enim tuam ſolertiam hoc mihi efficere. Propter quam cauſam nec eis quidem gladio uolui mortem afferre. Cum eos ergo onerarijs iumentis tanquàm inanimum aliquid impoſuiſſet & alligaſſet, ille profectus eſt in patriam, quoniam non poterant inſidere iumentis, cum eſſent eorum membra omnino diſſoluta. Quamobrẽ humi iaciebantur in ijs locis, in quibus eos oportebat diuerſari, tanquam mortua corpora: & cum adducti eſſent in ciuitatem Arbel, eos accipit carcer obſcurus & tenebricoſus: in quo cum putrefactio carnium eis ex plagis orta eſſet, effluebat multa ſanies: & ſanctos grauiſſimi dolores inuadebant, & maximè, quòd non permitteretur ulli ex Chriſtianis ad eos accedere, & eorum ullam curam gerere. Quædam autem mulier pia & timens Dominum, quæ habitabat in finibus huius ciuitatis, intẽpeſta nocte uenit ad carcerem: & multis pecunijs delinitis cuſtodibus, effecit ut ſanctos latenter acciperet, & domum ſuam, quæ nõ longe aberat, ſeruorum ſuorum manibus portatos duceret. Deinde ijs productis, qui nec loqui quidem poterant, eis abſtergit ſaniem: lenibus autem quibuſdam medicamentis ſedat eorum dolores, mundis alligat linteola, unguentis ungit precioſis, & in omnibus oſtendit, q̃ eſſet pia & Chriſti amans, oſculans quidem membra martyrum, & eis illachrymans: ſanie autem, quæ ex eis diſtillabat, ſeipſam immungens.

Nota ſpectaculũ ſanè miſerandũ.

Egregiũ facinus piæ mulieris.

Cum uix tãdem autem ad ſe rediſſet Ioſeph: Tua quidem, inquit, in nos miſericordia & munificentia, ò ſacroſancta mulier, Deo erit accepta & nobis, qui pro eo decertamus. Nos autem tam immodicè deflere, eſt multum remotum à uera & certa ſpe Chriſtianorum & noſtra fide. Cui honeſtiſſima mulier: Mihi quidem animus eſt gaudio repletus, conſideranti, quòd Chriſtus uobis tantam dederit fortitudinem, ut magno animo ferretis tantam doloris acerbitatem: magis autem læta eſſem, ſi uos uidiſſem martyrio conſummatos. Lachrymari uerò eſt proprium humanæ naturę, quæ mouetur miſericordia eius, quod eſt ſibi genere coniunctum. Sed non oportet te dolore affici, neque lachrymari propter nos, reſpondit diuinus Ioſeph, cum omnino ſcias, quòd quæ propter Chriſtum ſuſcipiuntur afflictiones, æternam concilient lætitiam & regnum cælorum. Die autem illuceſcente, rurſus latenter reſtituuntur in carcerem.

Cũ ſex autẽ menſes præterijſſent, deponitur quidẽ à magiſtratu is, qui ſanctos acceperat, ut lapidibus obruerẽtur, alius autẽ eo ſæuior, ei ſuccedit, nomine

Zeroth: cui etiam Rex imperauerat, ut comprehenſi Chriſtiani, Chriſtianorum manibus obruti, interimerentur. Cum ergo ueniſſet ad ciuitatem, & ignis templum eſſet ingreſſus, ut ignem adoraret, ei dixerunt ignis adoratores: Sunt quidam hic iam longo tempore Chriſtiani in tuta incluſi cuſtodia, qui prius,
SS. Ioſeph & Aeithalas ſiſtũtur iudici.
ut nobis fuit ſignificatum, grauiſſimis ſubiecti ſupplicijs ac tormentis, non potuerunt induci, ut ſuam abnegarent religionẽ. Hæc cum ipſe audiuiſſet, eos ſtatim iubet ſiſti pro tribunali, & eis dicit: Cum Rex Sapores munitas quidem & ualidas euerterit ciuitates, & multas gentes oppugnatu difficiles redegerit in ſeruitutem: quomodo uos, qui eſtis quidem in eius poteſtate, eius autem terræ habetis uſumfructuum, perinde ac qui ab eo defeceritis, eius iuſſa tantopere deſpicitis? Ad hæc Ioſeph ille admirabilis: Si tyrannidem, inquit, & rebellionem aliquam nouiſſemus aduerſus Regem ueſtrum, oporteret omninò illatis armis & coacto exercitu nos inuadere: aut alium certè aduerſus nos mittere, qui eſſet & manu fortis, & rerum experientia præditus, & ad ducendum exercitum idoneus. Sed tantum abeſt, ut nos talia aggrediamur, ut non alium, ſed te aduerſus nos emiſerit, qui cum fœminis potius, quæ degunt in thalamis, q̃ cum uiris pugnare ſtuduerit. Nos enim noſipſos tanquàm oues tradidimus ad occiſionem, ut qui didicerimus eſſe ſubiecti omnibus poteſtatib⁹.

Dixit Præſes: Me ad iram, ut uidetur, prouocans, ut uitam tibi citius adimam, nos his inſectaris contumelijs. Sed non aſſequeris idquod deſideras. longo n. tempore & mora te protraham, & multis tormentis te paulatim conſummam. Iubet ergò eum funibus
Iterum crudeliſſimè cæditur S. Ioſeph.
uinctum à ſummis pedibus, ſuſpẽdi capite: exiccatis autem boum neruis ei plagas infligi. Sic ergo uenæ apertæ tormentorum uiolentia, tanquàm ex fonte præbebant fluxum ſanguinis. Qui uerò circunſiſtebat populus, iudicem accuſans immanitatis, ad miſericordiam mouebatur & ad lachrymas, ſtupens ſacroſancti ſenis tolerantiam. Quidam autem ex Magis, qui circunſiſtebant, ſecreto accedentes ad martyrem, dicebant: Clam nobiſcum ingredere in noſtri Dei templum, ſi à multis adſpici erubeſcis, & cum ſacrificaris liberare à ſupplicijs. Ille autem diſcedite à me clara uoce dixit: Diſcedite, qui operamini iniquitatem, quoniam Dominus exaudiuit deprecationem meam. Deinde cum tres horæ iam præterijſſent, iubet eum relaxatum à uinculis curam ſe ſiſti. Et quid, inquit, pares iuſſui Regis, & uitam morti præfers, an non? Reſpondit ſanctus: Abſit, ut ego unquam eam uitam cupiam, in qua me Sol uiderit ſibi potius, quã eius affectori, tribuentem adorationem. Quid autẽ, Eſt ne tibi, inquit, mors uitæ præponenda? Sanctus dixit: Certè. hæc. n. mors mihi uitam æternam conciliat, & eſt uobis cauſa multorum bonorum, quæ nec poſſunt cerni oculis, nec audiri auribus, nec mente comprehendi. Ad hæc ille ironice loquens, & ue-
Eſ. 64. 1. Cor. 2
luti irridens martyris reſponſionem: Magnas ergo, inquit, nobis debes agere gratias, ſi tam multa bona tibi conciliauimus. Omnino autem efficies, ut eorum quoque ſimus tecum participes, ut qui tibi fuerimus adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem; Nè ironicè, inquit, nobiſcum agas, ò
Mat. 5
iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent, benefacere, à diuino præcepto didicimus. Cæterum quandiù ſumus uiui in uita præſenti, Deum precamur, ut ab errore diſcedentes, diſcatis pietatem, & uerã religionẽ, ut uobis quoque ſit pars & ſors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeũt. Nõ eſt autẽ nobis datũ uel à ſupplicio eripere, uel bona dare. Hoc eſt. n. in ſolius Dei poſitũ poteſtate, qui habet ẽt poteſtatẽ iudicãdi uiuos & mortuos.

Dixit præſes: Eiuſmodi contentionibus miſſis in præſentia, & ijs bonis, quæ à te ſomniantur, pare Regis imperio. Te enim talibus & tantis ſubijciam ſupplicijs, ut per te alij quoque perſuadeantur Chriſtiani, ea, quæ tenent manibus, nequaquam commutare cum ijs, quæ ſpe apprehenderunt. Sanctus autem: Hoc, ut ipſe quoque noſti, maximè cupio, quamcitiſſime tranſmitti ad æternas manſiones. Quod ſi mihi alios innumerabiles intuleris cruciatus, aut etiã poſt te alius, conſummatus inueniar in Chriſti gratia. Habeo enim Deum me confirmantem, propter quẽ hæc pati conſtitui. Non ero autem, ut tu dicis, Chriſtianis adhortatio ad negandã pietatem propter tua tormenta, ſed incitamentum potius ad uerum Dei cultum. Ipſi enim me uidentes in tali ſenectute tuos uilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exẽplar fortitudinis, nec deerit illis, quem imitẽtur. His auditis, præſes beati ſenis interrita conſtantia obſtupefactus, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rurſus includi in carcere.

Deinde adſpiciens ad beatum Aeithalam: Te ne quoque, inquit, inuaſit idem ſtupor, & maximi luminaris recuſas adorationem? Reſpondet præco ueritatis: Viuit Dominus Ieſus Chriſtus, uiui Dei filius, in quem ſperaui à iuuentute, quòd immutabilẽ habeo
Aeithalas denuò flagellatur.
cogitationem, nec mihi ullus perſuaſerit, ut Dei honorem tribuam rebus ab ipſo creatis. Poſtquam hæc audiuit ille ſuperbus & barbarus, iubet ſanctum alligari talis, & ligno appendi. Ille autem magna uoce prædicabat ſe eſſe Chriſtianum. Magis erat defeſſus flagris cædendo impius, quàm ſanctus aliquid loqueretur remiſſum & indignum ea, quæ pro Chriſto eſt oſtendenda, fortitudine. Iubet ergo eũ de ligno deponi, & eius loco induci Manichæum, qui coram martyre apertè ſuam abiuraret religionem. Iubens ergo torquere Manichæum, cogebat ad negandum. Ille
Manichæus hæreticus deficit in tormentis à ſuo Manete.
autem primum quidem reſiſtebat, & aduerſus plagas uidebatur decertare. Cum autem uiolentius uerbera intentarent, qui flagellabant, & eum plagæ uehementer urgerent, uictus à doloribus, ſtatim inficiabatur, &, Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt itaque ad eũ formicam, iubentes interficere. Ille autem eam ſtatim accepit & interfecit. Propter quod ſanctus lætitia diffuſus, & ob id, quod factum fuerat, ridens propemodũ: Gratia paſſus, inquit, defecit adorator Manetis: & cædem feciſſe eſt conuictus, ut qui Deum ſuum interemerit. Ego autem meipſum beatum exiſtimo, ut Paulus, qui Chriſti uirtute apertè corroboratus, qui dixit: Ego uici mun-
Ioa. 16.
dum: conſeruo ſpiritum & animum inuictum.

Propter hæc ira repletus inſanus iudex, ſpinoſis mali Perſicæ uirgis iubet ſanctum uerberari. Plagæ autem ſic eum confecerunt, ut propè eſſet* mutus, &
** mortuus.*
nec ſentiret quidem uerbera, quæ infligebatur. Quãobrem cum eum traxiſſent, tanquam iam mortuum, foras eijciunt. Quidam autem ex Magis, cum forte illud corpus uidiſſet nudatum, & naturæ contemplatione motus eſſet miſericordia, panno eum operit. Qui uero erant einſdẽ, cuius ipſe, religionis, cum adſpexiſſent, quod ab eo factum fuerant, criminantur eum apud Præſidẽ, qui eum acerbis ſtatim cædit flagellis, & ab immiſericordibus eam accipit mercedem miſericordiæ. Beatum autem Aeithalam adhuc ſpirantem tradunt in cuſtodiam. Cum uerò accepiſſet iudex maximum quendam Præſidem, nomine Saborium, in eius uicum adueniſſe, qui appellabatur Macellaria, ei martyrum mandat examinationẽ. Ille autem non minus impius & ſæuus, quàm præcedentes, adſpiciens ad ſanctos: Veſtrani, inquit,

reueritus

reueritus canitiem, & ueſtræ miſertus afflictionis, ſuadeo ut ſolem adoretis, & guſtetis ſanguinem ſacrificiorum, ut à morte acerba liberati, omnibus iucundam uitam lucriſaciatis. Sancti autem tanquàm uno ore dixerunt: Carniuoris canibus mos eſt ſanguinem guſtare, non hominibus. Tibi uerò potius conuenit ijs exatiari, qui es inſtar canis rabioſus, & latras, & efferatis in eum, qui te fecit.

Rurſus ceduntur ſancti.

Poſtquàm autem iuſſit ſanctos flagris cædi, eorum miſericordia moti, qui circunſtabãt: De coctione, dicebant, guſtata loco ſanguinis, ſeruemini, & liberemini ab ijs, quæ uobis imminent, ſupplicijs. Illi uerò reſponderunt: Abſit, ut uel guſtu, uel ullo alio modo inquinemus puritatem noſtræ fidei, & hanc longæuam ſenectutem dedecore afficiamus. Verſutus autem ille Præſes & admodum malus: At ſi ad uos, inquit, pura caro fuerit allata, ne eam quidem guſtabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidam mundum & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergò miſsis his tuis machinationibus, in nos uelis citò proferre ſententiam. Fruſtrà enim laboras aerem uerberans, & per inſcitiam eum pulſans, qui non poteſt domari. Cum ergò communiter cum ijs, qui confidebant, conſultaſſent, & tuliſſent ſententiam, ut ſancti Chriſtianorum manibus obruerentur lapidibus, congregant Chriſtianorum multitudinem, cum quibus compræhenderunt etiam admirabilem illam Iſdandul: & cum beatum Ioſeph rurſus exportaſſent, ſiſtunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præſidi, ut ad ſe accedat propius, ut qui arcanum aliquid eſſet ab eo auditurus. Cum is uerò ſtatim acceſsiſſet propius, martyros implens ſaliua, execrandum illum uultum conſpicuit: &, Non te pudet, inquit, ò impudentiſsime, tam immaniter & tam hoſtiliter in hanc communem inſultare naturam, & corpus iam morte affectum, rurſus producere ad examinationem? Ille autem ab ijs quoque, qui confidebant, propter hanc nimiam crudelitatem probris affectus, & mirandum in modum irriſus, ad ſuam cathedram redit pudore affectus.

Vide S. Ioſeph in impiũ iudicem facinus.

Cum autem ſanctum paulo longius dimouiſſent, & manus pone uinxiſſent, foſſam ei fodiunt, & eum ad lumbos uſque demiſſum, infodiunt. Deinde compræhenſos circunſiſtunt Chriſtianos, & pulſantes, iubent eos uirum inclytum appetere lapidibus. Cum quibus ſacroſanctam quoquè Iſdandul, ut ſimilia faceret, urgentibus, dixit illa: Nihil unquàm à ſeculo tale fuit auditum, ut cogatur fœmina extendere manum aduerſus uiros ſanctos, quomodò uos nunc facitis, qui aduerſus inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis, & patriam, quæ degit in pace, ſanguine & cæde impletis. Illi uerò obeliſco longæ arundini alligato, eò ſanctum pungere imperabant. Illa autem: Abſit, inquit, ut ego id faciam. Nam ego id prius lubenter cordi meo affixero, quàm per ipſum ſanctum corpus uel minimum attingam. Sic illa quidem uirilem oſtendens conſtantiam, conſpecta eſt potentior quàm cogitarãt parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum ictibus obruerunt, ut cerneretur ſolũm caput, reliquo corpore obruto lapidum congerie. Quod quidem caput cum quidam ex impijs principibus uidiſſet adhuc moueri, iubet uni ex lictoribus, ut accepto lapide quantum poterat manus capere, in id deſuper immitteret. Quod quidem cum factum eſſet, & pondere lapidis caput eſſet contritum, beatus Chriſto tradit precioſam animam. Atque uenerandum quidem illud corpus, adhibitis cuſtodibus, conſeruabatur tanquàm theſau-

S. Iſdãdul.

S. Ioſef abit e uita.

rus aliquis. Cum tres autem dies præterijſſent, & ſi aduenifſet quartus, extitit magnus & terribilis terræ motus. Deindè cum ſic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperent, ignis è cælo demiſſus, cuſtodes quidem redigit in cinerem, lapidum uerò congeriem educit tanquam puluerem, Deo omnibus reddente manifeſtum honorem in martyrem: corpus autem non apparet, ſeu quòd Deus prouidiſſet, ut id transferretur ijs, quos ipſe nouit, modis, ſeu quòd hominum manus id ſuſtuliſſent.

Venerandum autem Aeithalam cum in uicum, qui dicitur Patrias, abduxiſſent, efficiunt ut Chriſtianorum manibus ipſe quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus monachi quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctu aduenientes, inſcientibus cuſtodibus id auferunt, re uera furtum laudabile facientes, & rem luce dignum, non tenebris. Deindè cum ei iuſta feciſſent, deponunt in quodam loco inſigni. Quo autẽ in loco ſanctum contigit interimi, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & ſua potentia, & gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum liberatio. Cum quinque ergo annis per hanc plantam ſic fierent miracula, qui gentium falſam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes itruerl hæc miracula ad confutandam falſam eorum religionem, plãtam excindunt radicitus. Multi uerò ex ijs, qui erant animo purgati, longo tempore uidebant lucem in eo loco, & diuinas uirtutes aſcendentes, & gloriam emittentes ei, qui ſanctos ſuos glorificat. Conſummatus autem fuit Chriſti martyr Aeithalas menſe Iunio, eandem conſtantiam & fortitudinem, quam ij, qui ante ipſum fuerunt conſummati, ad mortem uſque oſtendens, auxilio & gratia Chriſti ueri Dei noſtri: Quem decet gloria & honor, cum principio carente eius patre, & ſanctiſſimo & uiuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Item S. Aeithlatas

Nota rẽ mirã.

Hucuſque omnia ex Metaphraſte: cui ſubiungemus ea, quæ Sozomenus de Mille epiſcopo, quem hoc ipſo die, id eſt, 22. Aprilis habent Latina Martyrologia, in hiſtoriæ ſuæ libro 2. cap. 13. annotauit, interprete Latino Iohanne Chriſtophorſono Anglo. Per id temporis, inquit, etiam Milles martyrio occubuit, qui primum apud Perſas militauerat: poſteà autem, relicta militia, uitæ genus planè apoſtolicum excolere cœpit. Fertur, illum, cum eſſet epiſcopus urbis cuiuſdam in Perſide creatus, multos ſæpenumero cruciatus perpeſſum eſſe, uerbera etiam & diſtractiones membrorum pertuliſſe. At cum neminem in ea ciuitate poſſet ad fidem Chriſtianam traducere, ægrè & iniquo animo ferentem, ciuitatem execratum eſſe, indeque deceſſiſſe. Non longo poſt tempore, cum primarij uiri illius urbis in regem peccaſſent, exercitum cum trecentis elephantis eo profectum, urbem euertiſſe, & uelut agrum colentes, in ea ſementem feciſſe.

De S. Mille epiſcopo, quẽ Latina Martyrologia Meliſsum uocant.

Millem uerò peram ſolum, in qua ſacratum Euangeliorum librum habebat, ſecum geſtantem, Hieroſolymam precatum ſe contuliſſe, indeque in Aegyptum ad uiſendos monachos, qui ibi ætatem degebant, conceſsiſſe. Quæ autem, quàmque admirabilia, & quàm diuina facinora ab iſto Mille edita fuerint, teſtes ſunt Syri, qui eius res geſtas & uitam literis prodiderunt. Mihi certè ſatis uiſum eſt, hæc de eo & de his, qui in Perſide, regnante Sapore, martyrium obierunt, hactenus diſſeruiſſe. Nam tormenta illis inflicta, aut quinam fuerint, ex quoue loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio defuncti

ſint, aut quibus ſupplicijs affecti, uix à quoquam percenſeri poteſt: quippe cum tam uarij cruciandi modi à Perſis tanto cum ſtudio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum, ut ſummatim dicam, fertur, uiros ac mulieres, quorum nomina recenſebantur, martyrium id temporis pertuliſſe ad numerum ſexdecim millium: at multitudinem eorum, qui præter hos trucidati ſunt, ne numero quidem compræhendi poſſe: & propterea perdifficile uiſum eſſe Perſis, Syris & incolis Edeſſæ, qui multum de hac re laborabant, illorum nomina percenſere.

Innumeri martyres ſub Sapore rege Perſarum.

VITA SANCTI PATRIS noſtri Theodori, Siceorum Archimandritæ, à Georgio presbytero, eius diſcipulo, eiuſdemque manſionis præfecto conſcripta.

22. Aprilis.

Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti qui ab antiquis temporibus ſeruos ſuos, tanquàm ſtellas accendit in terra, ut populum ſuum regerent, & quæ ad uirtutem pietatemque pertinent, edocerent: quos nunc etiam, tanquam lucidos Solis iuſtitia radios, ex dulcisſima ſanctarum ſcripturarum lectione ueneramur: ut primum innocentiæ typum Abel, Enoch uirtute præſtantem, iuſtum Abraham, Iſaac fidelisſimum, & Chriſti figuram exprimentem, Iacob Simplicem, caſtum Ioſeph, Iob patientisſimum, Moſen legislatorem, ſupplicem Samuelem, Dauid manſuetisſimum, zelantem Eliam, Eliſæum rerum mirabilium effectorem, Eſaiam eloquentisſimum, uenerabilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin deſcriptorem, Danielem ora leonum obſtruentem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam ſacerdotem, in omnibus Dei mandatis iuſtificationibusque ſine reprehenſione incedentem, Simeonem ſenem, & mundi lumen in ulnis ſuis geſtantem, Iohannem Baptiſtam ſolitudinis incolam & prophetis antecellentem, duodecim chorum Apoſtolorum, in omni regione ac ciuitate fidè à Chriſto traditam diſſeminantium, martyrum cœtus qui eam ſanguine ſuo ædificarunt, ſanctorum patrum Concilia, à quibus Apoſtolicæ doctrinæ dogmata ſunt confirmata, & alios complures, qui in ueteri & nouo teſtamento extiterunt, quorum in ſacris libris fit mentio, quosq; ego propter multitudinem ſilentio præteriui, magis inſignes tantum uobis in medium proferrens.

Sanctorum catalogus.

Dan. 6 & 14.
Dan. 3
Luc. 1. & 2.

Omnes igitur Sãctos, qui certamina ſubierunt, & ediderunt miracula, Deus mundo largitus eſt, ut in ſingulis hominũ ætatibus diſſeminari, tanquàm ſtellæ quædam, uirtutum & certaminum & miraculorum ſplendore fulgerent, ut eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus roborati, miraculisque confirmati impiorum inſtitutorum perniciem effugerent, & in Chriſti regnum & gloriam ingrederentur ubi promiſſa ab ipſo recondita ſunt illa bona, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Sic & in hac ætate benignus ipſe Deus noſter, quaſi ſplendidam quandam ſtellam radios ſuos emittentem, beatum nobis Theodorum oſtendit: qui fuit ueluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia ſuperauit: qui fugauit dæmones, ægrotantibus reddidit ſanitatem, pater extitit pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentum, tutus periclitantium portus, perfugium miſerorum, peccatorum dux ad pœnitentiam, baculus inopum, conſolator afflictorum, ſocius Apoſtolorum, ſanctorum particeps, incola regni cœlorum, templum Spiritus ſancti: qui multos in cælum duxit, omnibus uirtutibus excelluit, uberem habuit fontem, ex quo ſanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accesſit, eique ad finem uſque uitæ gratus fuit, uereque Theodotus nomine & factis extitit. Quamobrem oro uos, patres & fratres, ut dum uitam eius expono, benignas mihi aures ueſtras præbeatis. Præclara profecto ſunt, & admodum utilia, quæ pro uiribus accuratè ſum explicaturus. Incipiam enim ab ijs, quæ puer gesſit: nam illa quoque ſunt optimæ frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accesſiſtis, etiam atque etiam obſecro, ut meam imbecillitatem adſpicientes, me ſtudijs & precibus ueſtris adiuuetis, ut munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantum gratiæ & benignitatis & ſapientiæ ſuæ tribuat, ut diuina & admirabilia huius ſancti uiri facta ualeam enarrare.

Sancti à Deo mundo collati.

1. Cor. 2

In Galatharum regione eſt oppidum, quod Siceõ appellatur, ſubiectum Anaſtaſiopoli primi Ancyrenſium principatus. Diſtat autẽ Anaſiopoli duodecim paſſuum milibus. In huius oppidi medio eſt publica regij curſus uia, in qua diuerſorium erat, ubi puella formoſisſima, nomine Maria, commorabatur cum matre Elpidia, & ſorore Deſpenia: quæ quidem ibi commorantes, quæſtum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iuſtiniano, contigit, ut inter magiſtratus uir quidam, nomine Coſmas, in equeſtribus certaminibus clarus, ad partes illas iudex mitteretur. Qui cum in diuerſorium illud ueniſſet, perſpecta Maria, amore illius captus eſt, & cum ea concubuit. Concepit mulier ex eo, & in quiete ſtellam uidit ingentem & claram, è cælo in uterum ſuum deſcendere: experrectaque ac timoris plena, ipſi Coſmæ uiſum narrauit. Qui: ſerua te, inquit, mulier, ſi fortè te Deus adſpiciat, & tibi det fructum, Epiſcopatus forte dignum. Et egreſſus manè, lætus diſceſſit. At mulier cum ad ſanctum quendam ſenem in loco, ſex milibus paſſuum diſtante, habitantem ueniſſet, narrauit ei ſomnium, quod uiderat. Qui: Magnus profectò uir, inquit, euadet puer, qui ex te naſcetur, & plurimum ualebit non apud homines, ſed apud Deum. Lucida enim ſtella regiam ſignificat gloriam, ut iudicant ſapientes uiri, qui ſomnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non eſt: ſed ſplendida uirtutum & gratiarum gloria, tibi per ſtellam abs te perſpectam ſignificatur, quam Deus in tuum fœtum infudit. Solet enim ſeruos ſuos, antequam edantur in lucem, in utero adhuc exiſtentes ſanctificare. Hoc cum audiſſet & Theodoſius Anaſtaſiopolis Epiſcopus, idem indicauit.

Siceon oppidũ.

Somniũ matris S. Theodori.

Expleto igitur partus tempore, Dei ſeruum peperit, & paucis poſt diebus, ut Chriſtianorum mos eſt, tulerũt eum ad ſanctam Orthodoxorum Eccleſiam: & à ſacerdotibus baptizatus eſt in nomine ſanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus eſt, ut ex nomine perſpicuum fieret, eum Dei donũ futurum. Cum autem ſextum ageret ætatis annum, cupiebat mater eius, ut in regia ciuitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & ueſtes precioſas, & res alias neceſſarias paraſſet, de itinere cogitabat. Verùm qua nocte profectura erat, ſanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: &, Quodnã, inquit, mulier de puero conſilium

Aliud eius ſomnium.

conſilium cœpiſti? Nè fruſtrà laborem ſuſcipias. Rex enim, qui in cælis eſt, ipſum ſibi requirit puerum. E ſomno mulier manè excitata, ſomnium ſuū cum lacbrimis enarrauit: Appropinquat, inquiēs, mors filij mei: atque ità labore itineris ſuperſedit. Et cum octo eſſet annorum puer, eum magiſtro literis imbuendū tradidit. Is cum Dei gratia maximè omnium eſſet ad diſcēdum aptus, multum profecit in literarum ſapientia: & ab omnibus diligebatur. In ijs autē, quæ agebat, probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos uincebat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam abſurdū facere, nec ſibi ipſe, nec alij cuipiā permittebat. Quòd ſi ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, eam ſtatim dirimebat.

Literis dat operā Theodorus puer.

Erat autē domi eius uir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificioſè conficiebat. Nā mulieres illæ poſteà, relicta uita meretricia, ad bonam frugem redierant, & piè caſteque uiuebant, multosque Principes & in dignitate conſtitutos hoſpicio ſuſcipiebant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat acceptum referebant. At ille quicquid præmij uel à fœminis ipſis, uel ab hoſpitibus accipiebat, in Eccleſijs impendebat: & manè ac ueſperi precationibus uacabat: & in ſanctis Quadrageſimæ diebus, cum omne cibariorum genus mulieribus miniſtraret, ipſe præter pauca panis fruſtula & aquam, eaque ad ueſperam, nihil guſtabat. Amabant hunc uirum mulieres, & propter ipſius modeſtiam & humanitatem colebant ut patrem. Puer autem uidens eum ita continentem, diuino amore inflammatus, uitam eius cœpit imitari. Sic enim iubet Apoſtolus: Mementote præpoſitorum ueſtrorum, qui uobis locuti ſunt uerbum Dei: quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Eſca enim non commendat nos Deo.

Heb. 13

Hunc animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è ludo literario domum hora prandij rediret, cogebant eum ut ſecum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, ſed ad ueſperam uſque ieiunus in ludo literario manebat. Et ueſperi, cum eſſet domi ſuæ, ad Eccleſias cum uiro pio Stephano ſe conferebat: & precationibus incumbens, Chriſti corpus & ſanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, niſi iam dicta panis fruſtula & aquam, ſumebat. Cumque multum & à fœminis, & à Stephano moneretur, ut ederet, monitis eorum noluit acquieſcere. Orauit autem mater magiſtrum ipſius, ut hora prandij puerum dimitteret: uolebat enim illi perſuadere, ut exiguum ſaltem leguminum cibum ſumeret, quoniam propter inediam, & quia tardius ueſcebatur, nimium gracilis euadebat. Magiſter igitur, intellecta matris uoluntate, dimiſit eum cum reliquis pueris. Ipſe uerò, quaſi canticum illud Dauidis exaudiret: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: transmigra in montem ſicut paſſer? cum è ſcholis diſcederet, in aſperum montem uicinum ſe conferebat, ubi ſancti martyris Georgij templum erat. Perſpicuè uerò ab ipſo ſancto, tanquàm aliquo adoleſcente, eò ducebatur: & in oratorium ingreſſus, diuinarum ſcripturarum lectioni uacabat. Poſt meridiem autem ad ſcholas reuertebatur. Et adueniente ueſpera, domum petebat: matrique interroganti, cur hora prandij ad ſe non ueniſſet, ipſe ſe excuſans reſpondebat, coactum eſſe in ſcholis manere, quoniam quæ oportebat, non didiciſſet, & quia languenti ſtomacho ita fuiſſet, ut nulla edendi cupiditate teneretur. Itaque mater rurſus magiſtrum monuit, ut filium cum cæteris pueris dimitteret. Ille uerò reſpondit, ſe id ſemper feciſſe, ea quo primum ab eo fuiſſet monitus.

Eius adhuc pueri ieiunia.

Pſa. 10

Cum autem accepiſſet, eum ad ſanctè martyris Georgij eccleſiam ſeſe conferre, miſit quoſdam è ſeruis ſuis, qui eum indè abſtraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata eſt illi atque præcepit, ut rectà ad ſe è ſcholis rediret. At ipſe priſtinam conſuetudinem ſeruauit, à qua mater eum neque admonitionibus, nec minis, nec uerberibus potuit auocare, nec uitam ab ea abſtinentiæ rationem interrumpere. Cum autem decimum ætatis annum impleret, quodam morbi genere, quod regionem illam inuaſerat, ipſe quoque correptus eſt, adeo ut in uitæ diſcrimine uerſaretur. Tulerunt igitur eum in templum ſancti Iohannis Baptiſtæ, quod longè aberat, & ad altaris introitum collocarunt. Supra autem in ipſo Crucis receptaculo erat imago Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex qua duæ ſuper ipſum morbo laborantem roris ſtillæ deciderunt: ſtatimque Dei gratia ſubleuatus conualuit, & rediit domum.

Imago Chriſti

Cum autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Chriſti martyr Georgius, puerum, illis profundiſſimo interim ſomno oppreſſis, excitauit, primum quidem ſub Stephani ſpecie, deindè ſub propria perſona: Surge, inquiens, puer Theodore, illuxit aurora, ad precandum in ſancti Georgij oratorium ingrediamur. Surgentem autem cum lætitia & alacritate, cum eſſent adhuc tenebræ, domo eduxit ad ſanctum oratorium. Ac multis quidem in uia dæmonum dolis terrebatur. Improbi enim illi, ac ueritatis inimici ſub luporum aliarumque ferarum forma puerum territantes, & undique eum inuadentem, ut deuoraturi, à bono propoſito abducere conabantur. Verum Chriſti martyr illum educto gladio defendebat, ut ab ipſis feris lædi non poſſet, alacriusque deinceps reuerteretur. Hoc autem cum puer quotidiè frequentaret, mater & reliquæ fœminæ, quæ cum illa erant, cùm eum in lecto manè non cernerent, ſuſpicatæ ſunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipſarum dormiens, repentè poſſet, nemine ſentiente, ſurgere. Metuentes igitur, nè à feris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac uagabatur, qui pueros deuorabat) ipſum territabant, ne ad oratorium iret, præſertim ante Solis exortum, propterea quòd locus ille deſertus & periculoſus eſſet. Quarum ipſe conſilijs non acquieſcens, præfinita hora à martyre excitatus, ad oraculum ſe contulit. Mulieres uerò diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum indè abſtraxerunt. Mater autem uerberatum filium ad lectuli ſpondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa ſanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus fœminis apparuit, ſtrictoque gladio, irruit, aduerſum illas minabundus, &, Abſcindam, inquit, uobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, ſe id amplius non effecturas, remiſit minas, atque diſceſsit.

Dæmones terrent cū tē puerū ad eccleſiā

E ſomno igitur excitatæ, ſoluerunt puerum, blandis eum uerbis orantes, nè ſibi ſuccenſeret, quòd uapulaſſet, & ex ipſo quæſierunt, cuius fretus auxilio ſic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primū, inquit, cum Stephano egrediebar, nunc autem formoſiſsimo ac uenuſtiſsimo iuuene comite egredior. Et ipſæ agnouerunt eum eſſe martyrem Georgium, quem in quiete conſpexerāt, cuius præſidio munitum puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei uolū

Eius ſoror

tas fiat. Habebat & ſororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipſum amore complectebatur, & adiuuabat opus Dei, & cum ipſo ad oratorium ſæpè interdiu uentitabat, ſtudebatque laborem ipſius ſub leuare. Quodam die, cum iam multum in literis profeciſſet, in ſancti martyris Gemelli templum, domui ſuæ propinquum, ingreſſus, in eo noctem tranſegit, uiditque ſe quodammodo apud Regem adſtare, cùm magna intereſſet militum copia, & mulier adeſſet purpura ornata. Audiuit autem ipſum Regem ita ſe alloquentem: Strenue pugna, Theodore, ut perfectam in cæleſti militia mercedē accipias. Ego inſuper in terra quoque te coram hominibus glorioſum & illuſtrem reddam. His auditis, ſomno ſolutus eſt, & cum duodecim eſſet annorum propter Chriſti Regis, quem uiderat, adhortationem incitatus, cœpit ad præſtantiora ſalutique coniunctiora contendere, ſeque in una domus ſuæ cellula continere ab Epiphania uſque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadrageſimæ hebdomadibus, prima nimirum & media, neminem prorſus alloquebatur, ſed ſoli Deo uacabat. Abſtinentia autem priſtina utebatur.

Viſio S. Theodori.

Vide pueri ſolitudinē & ſilentiū.

Cæterum cum ueritatis hoſtis diabolus cerneret eum ſpiritalia & præclara contra ſe arma poſſidere, ut eum perderet, cogitabat. Quadam igitur die Gerontij condiſcipuli ipſius perſonam induit, & ſuper aſperam quandam rupem, quæ Izidrama uocatur, eum adducit: & cùm in locum excelſum conſcendiſſet, Saluatoris illi tentationem obijciens: Si uis, inquit, optime Theodore, uirtutis tuæ ſpecimen dare, deorſum deſili. At ille loci altitudinem intuitus, reſpondit: Loci me terret altitudo. Atqui, diabolus inquit, tu ſolus inter omnes pueros me fortior iam eras, uincebaſque me: nunc autem hoc ego non metuo, ſed me deorſum proijciam. Caue, reſpondit Theodorus, nè id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, ſe id ſine periculo facturum: Si tu inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur diabolus ſuper petram, deſilijt: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquiens, ego ſaltaui: ſi uales, & tu idem effice, ut uideam, utrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, ſis generoſus. Puer autem ſaltus magnitudine territus, Conſiderabat Gerontium nunquam antea tam audacem fuiſſe. Præſtò interim fuit Chriſti martyr Georgius, apprehenſaque pueri manu, illinc eū abduxit: Veni, inquiēs, ſequere me, & nè audias tentatorem illum, qui animam tuā quærit: neque enim Gerontius eſt, ſed noſtri generis inimicus. Atq; ſanctus martyr in oratorio ſuo puerū conſtituit.

Tentatio diaboli.

S. Georgius eū liberat.

In quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditijs cohortabantur, ut domum ſuam reuerteretur, dicentes, ſe multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea ſcripturæ uerba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica eſt apud Deum: Et, Qui uult huius mundi amicus eſſe, inimicus Dei conſtituitur: Non enim poteſt quiſquam Deo amicus eſſe, & Mammonæ: noluit illis obſequi, ut indè diſcederet, ſed mundi diuitias ſpernens, eaſq; abijcere cupiens, zonam ſibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conſpectu ipſarum: Scio, inquiens, uos uereri, ne hæc amittam, & idcircò me obſeruatis. Accipite igitur, ac diſcedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illæ ſumptis, cum eum flectere non poſſent, abierunt. Totus enim animo defixus erat in Domino, cuius imitator, & eius ueſtigia ſequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, ut centuplum acciperet, & uitam æternam poſſideret, quemadmodum, qui hæc promiſit, Dominus ait: Qui uult, inquiens, uenire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Rectè enim puer iuſtiſſimus corpus ſuum abnegauit, & animæ tanquam aduerſarium affligens ac ſubigens, crucem in fronte geſtabat. Atque ut Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & reliqui Apoſtoli, relictis omnibus rebus, ſecuti ſunt Ieſum: ſic & puer hic, ſcripturarum teſtimonijs fidem habens, ea implere ſtudebat.

Iaco. 4.

Luc 16

Luc. 9.

Mat. 4.

Volens igitur Dauidem in canticis imitari, cœpit Pſalterium ediſcere. Magno autem cum labore uſque ad ſextumdecimum pſalmum edidicit, ſed decimumſeptimum nullo modo percipere poterat. Quāobrem cùm in oratorio propinquo ſancti Chriſtophori meditando commoraretur, & non poſſet ediſcere, humi proſtratus Dominum obſecrabat, ut ſe ad pſalmos facilè memoriæ commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit Petite, & dabitur uobis, id illi conceſſit, quod flagitabat. Cum enim ſurrexiſſet, & Saluatoris imagini ſupplicaret, dulcedinem melle ſuauiorem ſenſit in ore ſuo, & Dei munus agnoſcens, dulcedinemque deguſtans, & Chriſto gratias agens, deinceps facilè & commodè paucis diebus totum Pſalterium memoriæ commendauit. Atque ita omnes Eccleſias frequentabat, pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus canens, & laudans Dominum. Et ubicunque ſanctorum memoria celebrabatur, eò ſe promptè conferebat. Vndè in peruigilio ſancti martyris Eutreti Topolim, quod oppidum quindecim paſſuum milibus diſtabat, hora cœnæ profectus ieiunus, cum & precationibus incubuiſſet, & diuina Chriſti myſteria percepiſſet, curſu circa mediam noctem redijt, neceſſariaq; comedit. Sic.n. erat in curſu uelox, ut facta ſponſione, tribus paſſuum milibus cum equis currendo certaret, & uinceret.

Mat. 7.

Iam cum ex Prouerbijs didiciſſet: Vbi audieris eſſe uirum prudentem, uigila ad eum. Cum ſancto enim ſanctus eris, & cum electo electus eris, maximo Dei ſeruorum deſiderio tenebatur. Et ubi audiebat eſſe uirum iuſtum, eum inuiſebat, ut inſtitutam ipſius uitæ rationem diſceret. Et apiculæ inſtar, uirtutum eius flores legens, tanquàm uiaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur ſanctus quidam pater, nomine Glycerius, in loco qui Trapezas appellatur, decem paſſuum milibus diſtante: ad quem Theodorus acceſſit, ut ab eo benediceretur, atque ut, quemadmodum Eliſæus ab Elia benedictus, duplicem ſpiritus gratiam accepit: ſic & ipſe per eius benedictionem maioribus uirtutibus & gratijs dignus efficeretur. Nam patris benedictio domum & filiorū labores confirmat. Hunc uir ſanctus cum aſpexiſſet, & florentem in ipſo uirtutem diuinitus agnoſceret, hilari eum uultu ſuſcepit, & ſubridens: Amas, inquit, fili, monachorum habitum? Et uehementer eum amo, mihi, crede, pater, reſpondit; cupioque dignus illo fieri. Et cum ibi magna eſſet ſiccitas, egreſſi ambo ſub dio, conſtituerunt ante concham illi ſitam prope templum ſancti Iohannis Baptiſtæ. Et beatus ad puerum: Flectamus, inquit, genua, fili, & oremus Dominum, ut pro clementia ſua pluuiam in terram demittat, ex quo intelligemus, utrum ſimus in numero iuſtorū. Precantibus illis, contractū eſt nubibus cælum, & cum à precatione ſurrexiſſent, magnā pluuiæ copiam Deus emiſit in terram. Qua Dñi benignitate lætatus eſt ſenex: & puero ſubridens: Poſthac, inquit, quicquid popoſceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur id, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum,

Eccl. 6.

Pſ. 17.

4. Reg. 2.

Eccl. 3.

uo-

**for. ut cum.*

*ut corporis ætate ſimul & uirtutibus creſcas. Cum igitur puer à ſene benedictionem accepiſſet, & eum ſalutaſſet, domum ſuam reuerſus eſt.

Degit puer in oratorio.

Sed quartumdecimum iam agẽs ætatis annum, decreuit omninò domi ſuæ renunciare, & in oratorio uiuere. Qua quidem re cum mulieribus conſtituta, ſe contulit in oratorium, & in eo commorabatur. Verũ mater eius, cæteræque mulieres cum beatam eius inſtitutæ uitæ rationem ignorarent, à qua ille, quamuis puer adhuc eſſet, nullo modo recedebat, ei panes puros, & uarias uolucrum carnes, tum elixas, tum aſſas afferebant. Quæ ipſe quidem omnia ſuſcipiebat, nè pium ipſarum animum uideretur aſpernari, & quia ieiunium eius erat in abſcondito, eis tamen non ueſcebatur: ſed illis diſcedentibus, exibat ex oratorio, & omnia ſuper petram collocabat: & rurſum ingrediebatur. Veniebant autem aues & feræ atq; etiam homines iter facientes, & comedebant. Cibus uerò pueri ex ijs, quæ in oratorio offerebantur, conſtabat. Quòd ſi nihil offerretur, panis illi ſolus erat ſatis.

Cùm autem audiſſet locum quendam, indè octo paſſuum milibus diſtantem, qui dicitur Area, ſic à Diana & multis dæmonibus, qui illic habitabant, occupari, ut nemo illuc, præſertim in meridie, ſine certo mortis periculo poſſet accedere: ipſe Iulij Auguſtique diebus, poſteaquam horæ tertiæ preces abſoluerat, ad eum locum celeriter contendebat, & toto meridie illic morabatur, ubi Dianæ domiciliũ eſſe dicebant. Sed cùm auxilio Dei nihil aduerſi reperiret, ad oratorium redibat: ubi ſub altaris gradu ſpecum ſibi defodit. Ea uerò nocte, qua Chriſti ortus celebratur, cum ad eum clerici quidam & laici conueniſſent, cum illis ab oratorio ad flumen tranſeundũ deſcendit. Ipſe autem ſolus in aquam ingreſſus, tã diù in ea ſtetit, quoad omnis prophetica, & Apoſtolica, & Euangelica lectio cum toto ſacrificio fuit abſoluta. Poſt autem uix poterat pedes extrahere: ſic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita pſalmos concinens, ad oratorium rediit: & cùm dies aduenisſet, celebritatem peregit, & in ſpecum deſcendit, ibique ad Ramos uſq; Palmarum conquieuit. Quamobrem omnes, qui hæc conſpiciebant & uidebant, ſublatis in cælum manibus dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea huic paruulo: quoniam ſic fuit placitum ante te.

Stat diutiſſime in aqua gelida

Iam alia eius Elpidia uehementer eum commiſcebatur: magis enim illum, quàm ambas filias ſuas diligebat. Itaq; ueniens ad oratorium, ei, dum quietem ſilentiumque ſeruaret, cibum miniſtrabat, fructus ni mirum, aut olera, idq; ſabbato, & die Dominica. Nam reliquis diebus nihil omnino guſtabat. Hæc autem Anaſtaſiopolis epiſcopus Theodoſius cum audiuiſſet, ualdè gaudebat, eumq; apud omnes laudabat, dicens illum Dei inſtinctu commotus ea facere. Quodã autem die honeſtatis inimicus diabolus fecit, ut ex frigore in morbum incideret, & moueri non poſſet. Verum ei dormienti ſanctus Chriſti martyr Georgius adſtitit, & dixit ei: Quis cauſa fuit, fili, ut in morbum incideres? At ille conſiderans immundum coram ſe ſtantem dæmonem, iſte, inquit, impurus ac deteſtandus me in morbum coniecit. Martyr uerò uehementer dæmonẽ torquens, in fugam conuertit: & apprehenſa Theodori manu: Surge, inquit, & conualeſce. Neq; enim amplius execrandus iſte dæmon apparebit in conſpectu tuo. Statim igitur puer excitatus ſurrexit ſanus.

Vide miram pueri abſtinẽtiã, & aſperã uictus rationẽ

Sed Deus clemens, qui ſanctis ſuis Apoſtolis poteſtatẽ dedit ut dæmones eijcerẽt, & morbos curarent: dedit & illi gratiam aduerſus dæmones, ut eos ab hominibus expelleret, & ægrotãtibus mederetur. Nam poſt ſanctã Paſchæ celebritatẽ quidã homo tulit ad eũ quodam die filium unicum, à ſpiritu immundo uexatum, & fide ductus, orabat ſanctum puerum Theodorum, ut filiolũ ſuũ curaret. Verùm ipſe neſciebat, quid ei faceret: ſed excuſabat ſe, quòd eſſet iuuenis. Pater autem illius uexati lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi ſerue Dei, & minans filio meo, percute illum, dicens: Exi, exi, ſpiritus immunde, ab hoc puero in nomine Domini mei. Fecit, ut erat edoctus, ſanctus Theodorus: & turbatus dæmon cœpit eum irridere, & tanquam inſanum prædicare, & ſi quid ab illo audiebat, idẽ ille reſonabat: & bidui ſpatio nihil ille reſpondit. Tertio autem die idem puero fecit Chriſti puer Theodorus. Tunc dæmõ rurſus commotus, cœpit uociferari. Exeo, puer, exeo, nec amplius reſiſto. Da mihi horam. Illo autem ad altare aſcendente, dæmon clamauit ad hunc modum, O magna uis Nazaræi, hæc aduerſum nos excitantis. Ex quo enim in terram deſcendit, homines in nos armauit. Et nunc ſcorti filio conceſſit eijciẽdi nos poteſtatem. Heu mihi miſero, à quo pueſo expellor? Neque enim gratiam illi è cælo demiſſam ferre poſſum. Magna naturæ noſtræ ab hoc meretricis filio calamitas imminet. Multos enim è noſtro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quòd hic in me exercet imperium, nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cùm à tali puerulo ſim expulſus. Nam ſi id mihi à ſene aliquo contigiſſet, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, ſumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, uexati caput unxit, & ſigno Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, ſpiritus impuriſſime, & noli amplius nugari. Et uociferans dæmon, proiecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquàm mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum exiſtimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi porrige, atque iacentem excita. Quo facto, ſtatim in ſe rediẽs puer ille, ſurrexit. Itaque Dei gratia ſanum reddidit patri. Res autem uulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrem omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam.

Luc. 9

Expellit dæmonẽ oleo & Crucis ligno.

Chriſti igitur præcurſorem & Baptiſtam Iohãnẽ in hoc item imitatus eſt, manens in ſolitudine, quoad populo demonſtraretur, & illa Apoſtoli Pauli uerba in ſe expreſsit: Sancti omnes per fidẽ uicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromisſiones, abiecti, afflicti, uexati, in ſolitudinibus errantes, in ſpeluncis & in cauernis terræ. His ſalutaribus ſcripturis incumbens, non auditor earum tantum, ſed effector extitit, adiuuante Chriſto, qui bonum eligentibus ſemper fauet. Superiorem igitur montis partem aſcendit, & petram intuitus ad ſe tegendum idoneam, ſuffodiens ſibi ſpeluncam amplam fecit, obſtructoque aditu, in ea latitabat. Tunc autem accidit, ut milites illac iter facerent. Quarè cum à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquiſitus non inueniretur, ſuſpicabantur, eum à militibus ablatum eſſe, commoueruntque principem, ut milites comprehendendos curaret, quo puerum reſtituerent. Verum cum nec ſic quidem inuentus eſſet, à feris deuoratum fuiſſe iudicarunt. Et luxit eum diu mater cum reliquis fœminis & propinquis, uti iam mortuum. Duos in ea ſpelunca Chriſti puer Theodorus annos tranſegit. Et clericus quidam religioſus Diaconus ſolus rem nouerat, qui & proprium illi ueſtimentum aſperum dedit, (nam anteà lineis ueſtibus induebatur) & paululum cibi ex oleribus, &

Luc. 1.

Heb. 11.

Latitat in ſpelunca.

aquæ puſillum (ſic enim inter ipſos conuenerat) ſubminiſtrabat. Promiſerat autem eum ſe nemini iudicaturum.

Cæterùm uidens bonus Deus, qui ſeruorum ſuorũ curam gerit, labores ipſius, ut uerum eſſe oſtenderet, *Mat. 5* quod dixerat: Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra mõtem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt: omnibus eum patefecit. Cùm enim propinquæ ipſius mulieres animaduertiſſent pium Diaconum ſuper montem frequentius aſcendere, ſuſpicatæ id, quod erat, eum domi ſuæ iureiurando obteſtatę ſunt, ut quicquid de puero ſciret, ſibi ſignificaret. Ille uerò tum iureiurando coactus, tum aſpero pueri uitæ inſtituto commotus & metuens, ne moreretur, rem aperit: & locũ, ubi morabatur, indicat. Tũc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum propè mortuum, & ad ſancti Gregorij oratoriũ deducunt. Qui aere cõſpecto, ſine uoce diù manſit. Caput autem eius ſordibus fœtebat, & pediculis abundabat, & oſſa illius erant nuda, & coma uincta, nec ad eum quiſquam præ fœtore uermibusque ſcatentibus poterat appropinquare. Et adſpectus eius erat tanquàm mortui. Quamobrem nouus quidam Iob eſſe propter eiuſmodi calamitatem putabatur. Plorabat mater eius, & auia, & reliquæ mulieres. Et cùm eſſet pauliſper recreatus, uolebant ut domum ſuam deſcenderet, & corpus curaret. Quibus ipſe noluit aſſentiri.

Cum autem hæc religioſiſſimus Anaſtaſiopolis Epiſcopus Theodoſius accepiſſet, ſtatim ad eum in oratorium acceſſit, & conſpecto capitis eius ulcere, contremuit: & cùm illum ſalutaſſet, Lectorem declarauit. Magno autem labore ſordes eius abluerunt: & pannis lineis ulcere eius abſtergentes, capitis comam rotonderunt. Poſtridiè uerò Subdiaconum, Diaco- *Initiatur ſacris.* num, & Presbyterum inſtituit: Eccè, inquiens, Dei munere omnes cleri ordines conſecutus es, ut diuina poſſis myſteria peragere ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus numerum ſuorum elargitor dignum te faciat, qui & epiſcopi munere fungaris, & gregem ipſius rectè gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habitum etiam monaſticum accepturus, huius tantum unius expers uideris eſſe: quod tibi Dominus poſt uirtutum tuarum augmentum elargietur. Creſce igitur fide atque uirtutibus, & ora pro me. Et cùm ei benedixiſſet, & eum ſalutaſſet, rediit in ciuitatem ſuam. Tunc Chriſti ſeruus Theodorus duodeuiginti annos impleuerat. Quapropter multi epiſcopum incuſabãt, ꝙ eum ante legitimam ætatẽ ad Presbyterij dignitatem prouexiſſet. Sed religioſiſſimus epiſcopus Theodoſius reſpondebat, ſe non ignorare, Canones non permittere, ut quiſquam ante legitimũ ætatis tempus, & ſine teſtimonio presbyter inſtituatur, cum Apoſtolus ad Timotheum ſcribat: Non neo- *1. Ti. 3.* phytum, ne ſuperbia elatus, in iudicium incidat & laqueos diaboli. Sed quemadmodum ipſe Paulus Timotheum ætate iuuenem, epiſcopum conſtituit: ſic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum inſtitui. Significauit enim mihi Deus, eum eſſe dignum hoc munere. Et profectò hic iuuenis eſt à Deo. Quare ne teneram eius ætatem, ſed animi nobilitatem, attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum eſt. Non enim ſapientes ſunt, ætate prouecti, nec ſenes iudi- *Iob. 32* cium norunt, ut * Elius in Iob declarat: ſed Dei ſpiritus eſt in mortalibus, & Omnipotentis ſpiritus adoleſcentes erudit atque adiuuat, & piam ac rectam uiuendi rationem præcipit. His uerbis epiſcopi omnes aſſenſerunt. Nouus autem Chriſti miles Theodorus proficiebat ſapientia & prudentia ſpirituali: & gratia Dei erat cum illo.

Hæc pueritiæ Theodori inſtituta ego indignus illius ſeruus & diſcipulus Georgius ab eis accepi, qui æquàles ipſius, ac condiſcipuli cum eo uixerant, & oculis ſuis ea perſpexerant. Plurima etiam ab ipſo pio & ſancto uiro audiui, cùm ea ipſe de ſe modeſtè narraret, ut nos ad æmulationem incenderet. Poſt obitũ autem illius ea conſcripſi, ut pueri & adoleſcentes Angelicam eius uitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Chriſti Dei noſtri, cũ quo Patri gloria ſimul cum ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum, Amen.

Dominus Ieſus Chriſtus uerus Deus noſter, qui eſt iuſtitiæ ſol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, uita ſempiterna, ſalus animarum noſtrarum, & ſapientiæ largitor, det etiam peccatori Georgio ſeruo ueſtro tantum uirium, & ad dicendum facultatis, ut onus ſuſceptum perferre ualeam: & uobis eum amantibus ſic animos ad audiendum inflammet, ut præclaram & admirabilem ſancti, magniq; patris noſtri Theodori uitam, ad finem uſq; libenter audiatis. Iam enim aggrediar ea, quæ pertinent ad eius adoleſcentiam, precationibus ueſtris confiſus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorq; fuit.

Sanctiſſimus igitur Dei ſeruus Theodorus, duode- *Rarę exemplo nec timerè imitandũ ſit propter arcos* uiginti annorum cùm eſſet, ità Saluatore noſtro Deo uolente, ad Presbyterij gradum prouectus, diuinæ philoſophiæ uacabunt, ut ſe uiro prudenti ſimilem declararet, & ex laudabili conſilio Domini, relicta patria, domo ſuper arena exædificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti, ſeque totum Domino in cordis ueritate & fidei plenitudine conſecrauit, fundauitque ſibi domum ſuper firmam petram, ſiue animo, ſiue etiam ſenſu uelis intelligere. Erat enim locus arduus & uenerandus, in quo ſancti & glorioſi martyris Georgij oratorium conſtruxit, ut facilè alienorum uentorum, & futurarum procellarum, inſtar aquarum inſurgentium, impetus, tum fide in Chriſtum confirmata, tũ ipſius ſancti Martyris auxilio fultus, euitaret atque propelleret. In omnibus diuinis ſcripturis, uitam nobis æternam propinantibus, uerſabatur, & ſanctum Euangelium ſemper animo uoluens, ualde mouebatur, præſertim dum conſiderabat, quomodo Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus è cælis deſcendiſſet: quomodo induiſſet hominem: quomodò cum hominibus uerſatus eſſet, ſibi Hieruſalem elegiſſet, in qua cruciatum ferret acerbitatem, ageretur in crucem, ſepeliretur & reſurgeret. Hęc ille admirans, & terra ſubliniora ſuſpiciens, incenſus eſt cupiditate uiſendi & adorandi loca illa ſanctiſsima, ubi Chriſti pedes ſtetiſſent: cum & Zacharias prophe- *Zac. 14* ta gentem & tribum omnem execretur, quæ non adeat & adoret ea.

Cum igitur ad eum ueniſſet mater eius cum ſorore, *It Hieroſolymam.* & ambarum parente, communicato cum illis conſilio, & inuento ex prouidẽtia Dei itineris duce, iter ſuſcepit, & præ animi deſiderio laborem itineris non ſentiebat. Peruenit tandem ad optatam ſanctorum locorum ciuitatem Hieruſalem, & Crucem ſalutiferam, ſanctamque Reſurrectionem, & almum Præſepe, atque glorioſam Aſcenſionem, & reliqua omnia ſalutaris mortis & conuerſationis magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti monumenta adorauit, inuiſitque cuncta monaſteria, & omnes paſsim in cellis incluſos patres, eos quoquè, qui interiorem ſolitudinem incolebant, & ab illis benedictionem accipiens, præſtantiorũ uitæ rationem & inſtituta perdiſcebat.

diſcebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noſter baptizatus eſt, deſcendiſſet, ingreſſus eſt in propinquum Dominæ noſtræ Dei genitricis templum, quod Chuaoba uocatur, cumque ibi precatus eſſet, & Archimandritã, & qui cum illo erant, patres conſalutaſſet, habitum ab eis monaſticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita uerò cũ ſciret diuinitus, quis eſſet, nulla interiecta mora, habitum illi conceſsit, & ſimul cum reliquis patribus Deum obſecrauit, ut coram ipſo, & coram hominibus probaretur.

Accipit habitum monaſticũ.

Expleta celebritatis eius lætitia, omnibusque con ſalutatis, & accepta ab illis benedictione, è monaſterio in Galatiam ad patriam ſuam reuerſus eſt, repetijtque ſancti Georgij martyris oratorium, ubi magna cum lætitia habitabat, Moſaicæ gloriæ gratia ſplendens, & ieiunando, & humi cubando, uigilandoque & pſallendo ſe magis in dies ædificabat, maioraque à Deo munera tum in dæmonibus eijciẽdis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autẽ eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini ſunt, ſaperet, nec amoris ardorem, quo matres accẽdi ſolẽt, erga filium ſuum ſanctiſsimum retineret, eo relicto & ea bonorum parte, quæ ſibi conueniebat, aſſumpta, uiro cuidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupſit. At ſoror eius Deſpenia, & mater ipſius Elpidia, & ſancti ſoror Blatta ab eo ſeiũgi ſe non ſunt paſſæ, ſed ſanctam eius uitam contemplantes, omnique ſe modeſtia & caſtitate, eleemoſynisque & precationibus expurgantes, eum pro uiribus ſtudebant imitari. Ac Deſpenia quidem moriẽs, eum hæredem inſtituit, & ab ipſo ſepulta eſt in templo ſancti martyris Gemelli. Blattam autem ſororẽ ſuam uirginem, cum duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipſe ſanctiſsimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium uirginum monaſterio, quod Petrin appellatur, collocauit; ubi monaſticum habitum ſumẽs, Deo conſecrata ut uixit, quam ſanctiſsimè. Theodorus autem ad proprium locum reuerſus, cum triẽnio poſt beatã hanc ſororẽ in cæleſtẽ thalamum ad ſpõſum ſuũ Chriſtũ, cui ipſe eã dicarat, bonis operibus plenam migraſſe accepiſſet, Deo gratias egit.

Eius exercitia

Beata uerò auia eius Elpidia uehementer eum diligebat, & compatiebatur ei, & ſæpè ad eum proficiſcens, & uitæ ipſius inſtituta certaminaque conſiderans, collaudabat Deum, qui ea meretricis ſpinis ramum, roſas & fructus eiuſmodi proferentem eduxiſſet, & ex inutilibus lapidibus Abrahæ filium ſuſcitaſſet, ſublatisque in cælum manibus, Deum obſecrabat, ut mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotiſsimam, in ſtudio pietatis & fide ad finem uſque firmam & ſtabilem conſeruaret. Relictoque hoſpitio, in quo uiuebat, & collectis bonis ſuis omnibus, ut maiore lætitia frueretur, ſemper cum ipſo uerſari uolebat, eique miniſtrare. Quod ipſe non permiſit, ſed monuit, ut in ſancti martyris Chriſtophori monaſterio maneret, ad eamque puellas ab immundis ſpiritibus uexatas mittebat, ut earum curam haberet, & inſtitueret, & ſi poſt curationẽ manere uellẽt, eas in ſanctis inſtitutis exerceret. Ipſe uerò hominẽ quẽdã mercenariũ ex oppido propinquo, nomine Marinũ, q; ſibi miniſtraret, accepit.

Elpidia eius auia mirè eũ diligit.

Non ſinit eam ſibi miniſtrare.

Prouidentia autem Dei, qui dixit: Nè timeas, poſt hac eris homines capiens, faciam enim te piſcatorẽ hominum, factum eſt, ut quidam pio Dei incenſus ſtudio, ex oppido Paninotum ad eum accederet ſupplicans, ut ſe in cõtubernium ſuum reciperet. Quãobrem gaudio plenus, quòd ſe Deus ſolum non relinqueret, eum recepit, & monaſtico illum habitu induit, atque ita ſtudioſum reddidit, ut quendã à dæmone uexatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo Conchate ad eum ſe contulit, quæ uteri morbo laborabat, & precibus eius liberata, cum in uicum Eniſtratum ad filium ſuum Philumenum adoleſcentem, qui tunc literarum ſtudijs incumbebat, ueniſſet, illinc eum abduxit, & ſancto obtulit Theodoro, ut cũ ſecum in eiſdem uitæ inſtitutis erudiret.

Luc. 5.

Deſunt hic nonnulla in Græco exemplari.

Erat autem in loco illo probatiſsimus quidam faber ærarius, cui ſanctus Theodorus commiſit, ut ſibi cellulam anguſtiſsimam faceret, ut in eã ingreſſus, & ſtans ieiunij dies tranſigeret. Incolæ autem illius loci, fide impulſi, arma ruſtica ad opus illud conficiẽdum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, eſt ſanctitati eius accommodata. Verum cum eam uellet ſtatim ad locum ſuum transferri, rogarunt homines illius loci, ut eam illi tantiſper eſſe permitteret, donec alteram ligneam illi ſimilem faciendam curarent, in qua hyeme inſequẽte quieſceret, ut illius forma exemplum haberent, & poſteà ipſam ferream cellulam ipſi traderent. Annuit illis ſanctus Theodorus. Demũ aſſumentes eum, ſupplicationibus perduxerunt in locum ſanctum ipſius, & in magna ſalutiferæ paſsionis hebdomada cum in ea ipſum collocaſſent, in loca ſua reuerſi ſunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confeciſſent, inſequenti hyeme ad eum cum ſupplicationibus accedentes, ipſam illuc tulerunt. Ingreſſus igitur in cellulam ligneam, in tẽplo ſancti Iohannis Baptiſtæ abſtinentiam ſuam obſeruauit à Natali die Chriſti uſque ad Ramos palmarum. Vnde egreſſum eũ, ac ferrea cellula incluſum, ante illam celebritatẽ in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipſo benedictione, ad loca propria reuerſi ſunt. Stabat autem eiuſmodi cellula ſine tecto ſupra ſpeluncam ipſius ſub dio. Et iuſsit, ut bini ea ferro ſibi fierent ad pedum menſuram calcei, binæque manicæ pro manuum mẽſura, & crux decem & octo palmarum, & zona circa lumbos ſuos.

Magna hebdomada paſſionis.

Præterea cum grauiſsimam tunicam habere cuperet, prouidentia Dei quidam triplicem loricam attulit decem & octo librarum. Hãc ipſe ſanctiſsimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide petentium deſiderio ſatisfacit. Verum cum ſeipſum meruerit, propterea quòd corpus eius nimis creſceret, ut cupiditatibus reſiſteret, uinculum quoddam perpetuum ſibi memoriæ cauſa reperit, & bina uincula pedibus ſuis circumpoſuit, decreuitque illa nunquam abijcere, ſed ad tumulum uſque retinere. Cum autem aduenìſſet dies, in qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex ſanctiſsima Dei genitrice Maria naſci dignatus eſt, ueſtimento ſolito loricam impoſuit, & zona ferrea ſe cinxit, & ſuper collum ſuum crucem accepit, manicas induit, deindè in ligneam cellulam ingreſſus, abſtinentiam uſque ad tempus palmarum celebritatis ſeruabat. Egreſſus deindè, ſe in ferrea includebat, affligens corpus ſuum, & in ſeruitutem redigens, tum anguſtia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ita confundens diabolum, & uarios illius impetus frangens. A Chriſti autem ortu uſque ad Ramos palmarum, nec pane, nec leguminibus omnino ueſcebatur, ſed pomis tantum & oleribus, idque ſabbato ſolum & die Dominica. Hanc in pſalmis canendis regulam obſeruabat, ut pauliſper ceſſaret, deinde eoſdem repeteret.

Nota uitæ duriciem.

Porrò labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terrã operirẽt, & uẽti regnarẽt, uentorũ impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intrã tunicam penetrans, ad pedes uſque deſcẽdebat, & calcei replebantur ac ueſtimẽta: cũq; glacie rigerent,

Labores hyemis.

rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congelabant. Nam eam ſibi legem præſcri pſerat, ut à galli cantu ad ueſperam uſque pedes non moueret è gradu, in quo ſtabat, neque ullo modo ſe ad aliquam cellulæ partem inclinaret. Quamobrem cũ duobus annis prioribus magna uis frigoris fuiſſet, arboresque & dolia conglaciarent, ita pedes eius rigebant, ut eos extrahere non poſſet. Quare miniſter eius aqua tepida pedes eius perlundebat, atque ità paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum autem anno quodam Paſchæ celebritas in Aprilis menſis finem incideret, & Quadrageſimæ diebus ſol eſſet uehementior, accidit, ut tum abſtinentia, tum ſolis ardore, tanquàm exanimis, in cellula concideret. Quo animaduerſo, pius Philumenus ſacco cellulam contexit, ut umbram pararet. Verũ cũ Dei miles ſe collegiſſet, uideretq; umbrã, rẽ ægrè tulit, prohibuitque, ne quid amplius eiuſmodi fieret.

Fera apud illũ manſueſcũt.

Deus autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipſo non ambitione geri, ſed animo ſimpliciſsimo, Deiq; ſtudioſiſsimo, multis rationibus omnibus indicauit: Nam & animalia fera manſuetè cũ ipſo uerſabantur, & multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula ſe incluſerat terribilis urſa per triennium ad eum accedebat continuè, acceptaque de manu eius benedictione, neminem lædens diſcedebat. Lupus item ad oſtium cauernæ, in qua Sanctus erat incluſus, cum acceſsiſſet, illic expectabat. Quamobrem egreſſus miniſter eius Marinus, uiſa repentè fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto ſignificauit. At ille cum grauitate ſubridens: Nè uerearis, inquit, homo timide, neque enim uenit, ut iniuriam faceret, ſed ut ipſi cibus ſubminiſtraretur. Da igitur ei aliquid, frater, ut non ſolum in homines, uerum etiam in feras Dei mandatum illud, Omni poſcenti te tribue, expleatur. Accepit igitur miniſter panis fruſtum & poma, ex quibus ſolebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, eaque, & poma tantum obiecit feræ, eã propellens. Quæ cum obiecta comediſſet, rurſum ſtabat, & non diſcedebat, tanquàm aliquid aliud expectaret. Tunc ei panis etiam fruſtum obiecit, quo accepto, lupus ſtatim diſceſsit. Ingreſſus autem miniſter, Sancto rem narrauit.

Luc. 6.

Rurſus cum in cellula ferrea eſſet incluſus, acceſſit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obſecrans, ut pro ſe precaretur. Ipſe autem precibus adhibitis, iuſsit, ut exueretur, & accepta aqua, precatus eſt ad hunc modum: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, qui per Eliſæum prophetam mundaſti Naaman Syrum à lepra, quique, cum ad nos benignitate tua deſcendiſſes factus homo, anteqnàm mortẽ ſubires, uerbo leproſum curaſti: adſpice aquam hanc, & benedicens ei concede, ut ualeat ad emundationẽ præſentis ſerui tui, ut ſanus recedat ad gloriam & laudem ſancti nominis tui. Peractis precibus, & extẽſa manu, & ſignans eũ figura Crucis, aquã illã in caput eius effudit, & ſtatim ab eo lepra diſceſsit, & totũ ipſius corpus mundatũ eſt, & abiit laudans Deũ. Eodẽ morbo cũ eſſet oppreſſus Presbyter quidã præclarus nomine Colluras, acceſsit ad eũ cũ adhuc teneretur incluſus, & cum Sancti tunicam induiſſet, mũdatus eſt. Beata autem eius auia Elpidia cum omni lætitia & tranquillitate optimis ipſius uitæ inſtitutis & miraculis gaudebat, & puellas diligenter gubernabat, quæ uel liberatæ erant, uel uexabantur, iamque pulcherrimum monaſterium ædificarat, cũ ad optatum uitæ finem peruenit, quem ipſa præuiderat ex uiſo quodam, quod ſancto Theodoro narrauit: Videbam inquiens, fili mi dulciſsime & lumẽ oculorũ meorũ, adoleſcentem ualde formoſum, ſplendidis ueſtimentis ornatum, aurea fulgentem coma, & illi ſimilem, quem pro ſancto Georgio in eius hiſtoria pictũ cernimus. Hic cum ad me appropinquaſſet, uitæ tuæ rationem & pſallendi regulam cupiebat intelligere. Quam ego illi cum expoſuiſſem, dixit mihi: Cũ pſallitis, hæc dicite: Benedicite Dominũ montes & colles. Deinde ſubiecit: Magnam profecto gratiam, mulier, conſecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conſpexiſti. Poſthac uiues ſine ſolicitudine, cum recta eius uiuendi ratione lætiata ſis. Mihi autem, ut eius adiutori, multum debes, immo uerò gratia omnis debetur communi Domino & procreatori Dei, qui dignum eum fecit, ut eſſet in numero ſanctorũ ſeruorum ipſius. Iam igitur quieſce: nam adhuc laboraſti. Hæc illa cum narraſſet, in morbum incidit, & in pace requieuit, honorificeque ab ipſo ſepulta eſt.

Elpidia obitus.

Aqua benedicta, & ſigno Crucis leproſũ mũdat.

Viſio Elpidiæ auiæ eius.

Iam de matris ſuæ Mariæ obitu, cum ad eum quidam ex Ancyranorum ciuitate nuncium attuliſſet, ac diceret, ut ad dotem repetẽdam mitteret, quoniam ſine filijs defuncta eſſet, ipſe nullo modo aſſentiens, illi reſpondit: Falleris. nam mater mea defuncta non eſt. Cumque is proprijs ſe illam oculis mortuam affirmaret conſpexiſſe, rurſum reſpondit: Falleris, ut dixi. nã mater mea nec mortua eſt, nec morietur, ſed mihi ſupereſt, ac uiuit, & manet in ſecula. Preces tñ pro illa effudit ad Dominũ, unius hebdomadæ ſpatio ieiunans, ut ueniã ei Dñs concederet peccatorũ.

Orat pro matre defuncta.

Acceſsit ad eum in ſpeluncam inuolutum & quieſcẽtẽ quodã die ſanctiſsimæ Eccleſiæ Heliopolis procurator Theodotus, cognomento Tzutheus, & per miniſtrum nunciauit ei cum lachrymis: Miſerere, inquiens, mei, ſerue Dei, qui in magna uerſor calamitate. Miſi enim miniſtrum meum ad Eccleſiæ prouentus exigendos, ille uerò, prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc curſitãs, & ubiquè conquirens, eum reperire non potui. Supplico igitur ſanctitati tuæ, ut Deum obſecres pro me, quo poſsim illũ inuenire. Omnes enim facultates meæ non ſunt ſatis ad id, quod ille abſtulit, Eccleſiæ perſoluendum. Sanctiſsimus Theodorus huic reſpondit ad hunc modum: Si pro promittis, te illum ſine uerberibus dimiſſurum, & nihil ei amplius, quã quod eripuit, ablaturum, te Deus conſolabitur, & tradet eum tibi. ſin id recuſas, non inuenies eum. Ille iureiurando ſe id facturum promiſit, & ex bonis ſuis aliquid etiam largiturum, modo prouentus Eccleſiæ reſtitueret, alioquin ſibi uel filios eſſe nudos relinquendos, ut Eccleſiæ ſatisfaceret. Tunc orauit Dominum ſanctiſsimus Theodorus, ut miniſter ille fugitiuus, quocunque in loco eſſet, ità retineretur, ut indè non poſſet diſcedere. Deinde ſupplici reſpondit: Vade domum tuam ibiq; mane ſine ulla ſolicitudine. Cõfido enim, Deũ, ſi id, quod promiſiſti, perfeceris, celeriter eum tibi redditurum. Lætus ille diſceſsit, tanquã ex Sancti uerbis magnum pignus accepiſſet. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicaenſium coercebatur, nec indè ſe poterat extricare, cumque putaret ſe magnum itineris ſpatium confeciſſe, nihil omninò promouerat. Itaque cum ibi eſſent homines quidam qui & illum nouerant, & procuratorem, & quid eſſet ab eo factum, accederant, uiderentque eũ fruſtra ſe labore itineris defatigare, & , cũ ex eo quæreretur, unde, aut quò proficiſceretur, nequiret reſpondere, comprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Qui cum ab eo ſublatum aurum recepiſſet, redijt ad ſanctum Theodorum, Deo gratias agens.

Fugientem ſanctus ſuis precibus detinet.

Vir autem quidam ad eum duxit uxorem in diebus Pentecoſtes, à dæmone uexatam, qui cũ à Sancto increparetur, clamauit: O magna uis. Nè mihi itaſcaris,

ſcaris, ferruore ſerue Dei altiſsimi, neq; me in ignẽ ultionis mittas, neque enim ego ſum cauſa, ſed iouitus in hanc ingreſſus ſum. Miſit enim me Theodorus, cognomẽto Carappus, ex oppido Mazamex. Ecce, inquit Chriſti ſeruus, præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti filij Dei, ne illam impedias, quo minus negotia gerat ſua, donec rurſum huc reuertatur. Dæmone igitur quieſcente, marito dixit, ut cum uxore diſcederet, fructusque agrorum colligeret, ac deinde reuerteretur. Ita fecerunt. Diſcedentes enim, fructus ſuos collegerunt, & ad monaſteriũ reuerſi ſunt. Verũ cũ in templũ ingrederentur, ut Sanctiſsimi uultum adſpicerent, cœpit mulier acerbè à dæmone uexari. Quamobrem maritus eius iurabat, ipſam uſq; ad horam a Sancto præfinitam non fuiſſe uexatam. Verũ cum illic una eſſent hebdomada commorati non ferens dæmon ſerui Dei increpationem, mulierem ad pedes eius proijciens, diſceſsit & mulier liberata eſt, domumque læta cum marito redijt.

Dæmoniaca liberatur.

In loco Mazaniæ, qui eſt ad Siberim ſuperiorem, ſub climate Mnozeniæ, ingruebat menſe Iulij tanta locuſtarum multitudo, ut nebulæ inſtar totam regionem operiret, frugesque & fructus omnes deuoraret. Quam quidem calamitatem incolæ conſpicientes, audientesque miracula, quæ ſanctus Theodorus affecerat, ſupplices ad eum acceſſerunt, & ad pedes eius proſtrati, rogarũt ut ueniret, & precibus ſuis tantã à ſe calamitatẽ expelleret. Profectus cũ illis, peruenit ad catholicã ipſorũ Eccleſiã ſancti Euenici, in eaque de more manſit. Poſtridiè uerò ſupplicẽ populũ in agros dimiſit, præcepitque, ut quodam in loco cõſiſteret, & Dei miſericordiam imploraret. Ipſe uerò tres accipiẽs locuſtas in manu ſua, pro populo Dñm obſecrabat: atque interim tres illæ locuſtæ in eius manu mortuæ ſunt. Et gratias agẽs Deo, dixit ad populum: Reuertamur in Eccleſiã, filij, Deus. n. celeriter miſericordiã ſuã nobis oſtẽdet. Reuerſi igitur in ſancti Euenici templũ, diuinum ſacrificiũ peregerunt. Poſtero aũt die in agros egredientes, locuſtas omnes mortuas inuenerunt & Deum collaudauerunt.

Locuſtas interficit precib⁹

Improbus autem ille, qui bonis operibus, & uiris bonis ac Dei ſeruis ſemper inuidet, ad huius miraculi inuidiam proprium miniſtrum mouit, & ad ſancti uiri, qui illud effecerat, mortem inquirendam incitauit. Hic erat maleficus quidam nomine Theodorus, de quo ſupra meminimus, malarum artium peritiſsimus, qui eodem in loco habitabat. Sed artes illi ſuæ nihil aduerſus ſanctum Dei ſeruum erant profuturæ. Cum igitur homo ſceleſtiſsimus miraculum à uiro ſanctiſsimo factum adſpexiſſet, recordareturque improbum dæmonem ſuum, quem ipſe immiſerat, paulo ante eiectũ, re infecta, diſceſsiſſe inflatus à ſuperbo inimico, ſubiectiſque ſibi dæmonis nequitia inflammatus, miſit, qui ſanctum Dei ſeruum tentarent & ad mortem uſque affligerent. Verũ qui miſsi fuerant, non audentes eum uigilantem adoriri, ſomni tempus tanquã latrones expectarũt. Cæterum cũ diuina uirtute, quæ illũ protegebat, fugarentur, audaciores ea ipſis ad nequitiam, uiro ſancto rurſus appropinquauerũt, ſed eadẽ gratia Dei, tanquã ignis, ab eo progrediens, ipſos adurebat & perſequebatur. Quare cum idẽ ſæpius fruſtra, imò uerò cũ detrimẽto ſuo tentaſſent, ad eum, a quo miſsi fuerunt, cõfuſi reuerterunt. Cumque illos interrogaret, cur re infecta rediſſent, acriterque obiurgaret: Nulla, inquiẽs, eſt ueſtra uis, cũ. n. ad ipſum dormientem accedere, & iniuriam inferre nequeatis, quomodo uigilantem ſuperabitis? Econtra, reſpondebant illi, multo magis, quam, tu probati inuictique, cupimus in ijs, ad quæ nos mittis exequẽdis reperiri. Verũ cũ ad eũ accedimus, magna ex ore eius egreditur flãma ignis, nõ huius, qui ſeſu percipitur, quẽ nos cõtẽnimus, ſed diuini in eo habitãtis, à quo cõburimur, & idcirco, re infecta, diſcedimus. In cibo itẽ & potu eius uim noſtrã miſcuim⁹, ſed eã ipſe, uiſes benedictiõe, inutilẽ redit.

Theodorus maleficus neceſſe ei machinatur per dæmones.

Cum igitur ſe Theodorus toties uictum doleret, & inuidia magis in dies accenderetur, letale uenenum, magno paratum artificio, in piſcem coniecit, & per alios quoſdam ad Sanctum miſit. Ex quo cum Dei gratia, adhibita benedictione nihil accepiſſet detrimenti, Theodotus ille cõfuſus, quòd tã mortifero ueneno nihil egiſſet, conſideransque, quam imbecilla eſſet potentia diaboli, & quam magna Dei uirtus atque admirabilis, quæ & dæmonum & ueneni uim infregiſſet, & loculas interemiſſet, ex diabolica reſipuit ebrietate, & ad uirum ſanctũ ſupplex acceſsit, & ad pedes eius proſtratus, lachrymãs obſecrabat, ut ſibi Dei miſericordiã impetraret. Vir aũt ſanctiſsimus tãti luctus & ſupplicationis cauſam requirebat. Cui cum Theodorus ſuas in eũ inſidias, & dæmonum reſponſa, artificiumque diabolicum, quod in multarum animarum perniciem exercuerat, expoſuiſſet, oraretque, ut ſe à tali nequitia liberaret, & ſanctiſsimum ſibi baptiſmum impertiret, reſpondit ſanctus Theodorus: Si uis à Deo ueniam impetrare, primum omnia peccata tua confitere, & ſi quos habes libros maleficos, in medium profer, & quoſcunque homines, aut domos, aut animalia maleficijs tuis obſtrinxiſti, diſſolue, nec amplius ea in quenquam exerce, ſed pœnitentiam age, & ego Deũ qui uult omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem ueritatis uenire, precabor, ut ea tibi, quæ hactenus admiſiſti, condonet. Hæc ille omnia cum ſe perfecturum iureiurando promiſsiſſet, omnes libros maleficos protulit, & coram illo combuſsit. Sanctus autem Theodorus eum prius in religione inſtituit, & ieiunijs atque eleemoſynis purgauit, poſtea ad ſalutare lauacrum admiſit, & ad nonagintanouem ouium numerum adiunxit, ſeque doctrinæ Iacobi fratris Domini miniſtrum declarauit, peccatorem ab errore uiæ ipſius conuertens, & liberans animam eius à morte & operiens multitudinem peccatorum.

Venenũ nihil ei nocet.

1. Ti. 2.

Theodorus maleficus reſipiſcit.

Iaco. 5.

Accidit autem, ut poſteaquàm ad manſionẽ ſuam reuerſus eſt, in morbum grauiſsimum incideret, & ſancti angeli ad eum miſerandum accederent. Ipſe uerò cœpit flere, ac triſtis eſſe. Erat autem ſuper ipſum imago ſanctorum Coſmæ & Damiani, miraculis illuſtrium, qui tales ſe illi ſecundum quietem cõſpicuos obtulerũt, quales ea pictura exprimebãtur. Et accedentes ad eum, quemadmodum ſolent medici, uenarum pulſum explorabant, atque inter ſe ita colloquebantur, ut de ſalute eius, propterea quòd uires ipſius concidiſſent, deſperare uiderentur, & ad eum conuerſi, dicebant: Quid fles, frater? Cur triſtis es? Ipſe uerò reſpondebat: Quia non egi pœnitentiam, domini mei, & quia relinquo puſillum hunc gregem, qui nondũ eſt perfectè inſtitutus, & magna indigni diligentia. Tunc illi: Vis ut pro te ſupplicemus ut tibi paululum adhuc ad uiuendum ſpatij cõcedatur? Si hoc, inquit, feceritis, & tempus mihi ad reſipiſcendum impetrabitis, & pœnitentiæ meæ, & omnium quæ rectè poſthac egero, mercedem lucrabimini. Sancti autem ad angelos conuerſi, rogabant eos, ut illius tantiſper curam gererent, dum ipſi ſupplicatum pro illo, ad Regem irent. Et cum angeli ſe id facturos dixiſſent, ſancti Coſmas & Damianus profecti ſunt, & pro Theodori ſalute omnipotenti Regi Chriſto Deo noſtro, qui in cælis eſt, quique & Ezechiæ quindecim uitæ annos adiunxerat, ſupplicabant. Itaque uoti compotes reuerterunt, in medio ipſorum

Vide ſãcti uiri humilitatem.

ipſorum habentes adoleſcentem, angelis, qui aderant, adſpectu quidem ſimilem, ſed gloria præſtātiorem, qui præſentes angelos ſic allocutus eſt: Ab eo recedite, placatus enim eſt communis omnium Dominus & gloriæ Rex, & permittit, ut adhuc in carne maneat. Qui ſtatim unà cum ipſo in cælum redierūt. Sācti uerò Coſmas & Damianus: Surge, inquiūt, frater, & attende tibi ac gregi tuo. Benignus enim & clemens Dominus noſter preces noſtras pro te ſuſcepit, & largitus eſt tibi, ut uiuas, paſceſque cibum, qui non perit, ſed manet in uitā æternā, multarū animarū ſalutem cures. Hęc locuti, etiā ipſi diſceſſerūt.

Sanctus uerò Theodotus, confeſtim uiribus recuperatis, ſurrexit ſanus, & laudabat Deum, maioreque ſtudio abſtinentiæ & pſalmis decantandis incumbebat, & pro gratia ſibi à Deo conceſſa, multa miracula faciebat, tum in curandis omnibus morbis & languoribus, tum in expellendis ſpiritibus immundis, ſola enim ipſius increpatione aut iuſſu ab hominibus diſcedebant. Quibus miraculis multi commoti domos ſuas relinquebant, & ad eum accedentes, habitum monaſticum & uitam quietam complectebantur. Quidam etiam ex ijs, qui curabantur, nolebant ab eo diſcedere, ſed manebant apud illum, & neceſſaria miniſteria exequebantur. Quamobrem cum ſancti Georgij martyris oratorium eſſet Anguſtius, quā ut eos, qui ſacrificium peragebant, & qui ibi cōmorabantur, quique ad precandum conueniebant, capere poſſet, ad dexteram, ipſe partem ædem pulcherrimam ſancti angelorum principis Michaelis, tā æſtuati, quàm hyemi commodam, exædificauit. Hæc ad læuam habebat paruum ſancti Iohannis Baptiſtæ oratorium, ad dexteram autem, oratorium ſanctiſsimæ Dei genitricis, ſemperque uirginis Mariæ, in quo & fratrum regulam conſtituere decreuit, propterea ꝙ ægroti, & a malis ſpiritibus uexati, qui, ut curarentur, adducebantur, & qui ad precandum accedebāt, in archangeli Michaelis oratorio, quod die & nocte apertum erat, manebant. In his autem ſanctiſsimus Dei ſeruus Theodotus, tanquā fructifera olea in domo Dei, & ueluti palma uiteſpinas uerſabatur, & monachorū circundatus choro, in Dei laudibus excellebat. Miſit autem ſocium ſuum Philumenum ad Anaſtaſiopolis epiſcopum, ut eum presbyterum faceret, fratrumque præfectum, quoniam inter alios cōſtantia & manſuetudinę præſtabat.

Multi ſub eo uitam monaſticam cōplectuntur.

Iam cum ſanctus ac uenerandus ille manſionis locus Dei gratia auctus eſſet, ſed argentea ſupellectili careret, & uaſa tantum marmorea in myſterijs adhiberentur, miſit ſanctiſsimus Theodorus archidiaconum ſuum ad regiam ciuitatem Conſtantinopolim, ut argenteum uas ad ſacrorum myſteriorum uſum emeret. Ille autem eò profectus, uas emit à quodam opifice, tum materia, tum artificio ſingulare, & ad monaſterium tulit. Cum igitur poſtridiè peragenda eſſent myſteria, oſtendit archidiaconus uas illud ſanctiſsimo Theodoro, ut in eo fieret ſacrificium. Quod ille mentis oculo contēplatus, ut ſordidum atque inutile contēpſit. Cumq; Archidiaconus fabrefacti uaſis integritatē pulchritudinēq; cōmendaret, quippe qui nihil amplius, quàm ſpeciē extrinſecus poterat intueri: Noui ego, quoque, fili, inquit uir ſanctiſsimus, uas eſſe pulcherrimum, quantum ad materiam atque artificium pertinet, ſed aliam ob cauſam, quæ oculis non cernitur, coinquinatum eſt. Vſus omniū, ut arbitror, illud infecit. Quòd ſi dubitas, dic pſalmi uerſiculum, ut precemur, atque illud intelliges. Qđ ille dum faceret, & uir ſanctiſsimus, inclinato capite precaretur, ſic euaſit ipſum uas, quale ſolet argētum eſſe, cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perſpecto, fratres Deum collaudarunt, qui per ſeruū ſuum id, quod occultum erat, patefeciſſet. Verum cū Archidiaconus illud rurſum in manus accepiſſet, argenteum & ſplendidum apparuit. Quamobrem Cōſtantinopolim reuertens, reddit illud opifici, & cauſam narrauit. Opifex autem ſecum ipſe conſiderans, meminit uas ipſum ex argētea meretricis ſitula fuiſſe conflatum, & rem Archidiacono indicauit, ueniā petens, & rogans, ut pro ſe Deum obſecraret. Alia autem illi uaſa pura dedit atque pulcherrima, quæ Archidiaconus ad ſanctiſsimum Chriſti ſeruum attulit, priorisque uaſis cauſam ipſi & fratribus patefecit, qui Deo gratias egerunt.

Reſpuit uir ſanctus calicē ex meretricis argēto factū

Iam in Buzæorum loco, ſub Gratianopolim ſito, cum torrens ſic imbribus excreſceret, ut traijci non poſſet, cupiebant incolæ pontem ædificare. Cumque adhibitis artificibus opus prope confeciſſent, deerāt tabulę quædam lapideæ, ad quas excidendas (licet multi dicerent, ad theſaurū auferendum) in collem quendam propinquum ſe contulerunt. Verum magna indè ſpirituum exijt immundorum multitudo. Quorum pars inuaſit uiros & fœminas illius loci, eosque acerbè cruciabat, pars cæteros in uarios morbos coniecit, complures autem uias & loca finitima occuparunt, & homines ac beſtias, illas iter facientes, iniurijs afficiebant. Quamobrem regio illa magnis tum internis, tum externis calamitatibus laborabat. Cumq; illis in mentē ueniſſet ſerui Deo Theodori, decreuerunt, illius precibus immundos ſpiritus adiurare. Ex quo cœperunt ipſi ſpiritus non mediocriter formidare, &, nomine eius audito, mitius ac lenius agere. Ad monaſterium igitur profecti, tantopere ſupplicarunt, ut cum illis tandem abierit. Appropinquante autem illo ad regionem ipſorum, ſentientes ſpiritus præſentiam ipſius, & homines obſeſſos corripientes, occurrerunt ei, & cum ululatu uociferabantur ad hunc modum: Proh uis. Cur ueniſti huc, ò ferriuore? Cur Galatiam reliquiſti, ut Gordianam peteres regionem? Non erat opus, ut terminos tranſires. Cauſam enim, quamobrem te huc contuliſti, nō ignoramus. Verum nos non parebimus tibi, quemadmodum parent Galatiæ ſpiritus, nos enim aſperiores ſumus & aſtutiores. Sed cum eos uir ſanctus increparet, obmutuerunt. Poſtridiè autem, cum eſſent omnes congregati, & illi, qui uexabantur, circa uirum ſanctiſsimum eſſent, ſupplicationem emiſit, & totam regionem luſtrauit, peruenitque ad collē, unde dæmonia exiſſe dicebantur, atque illa torquens diuina Chriſti gratia, ueranda que Crucis ſigno, tōſionibus in pectus adhibitis, diu precationibus incubuit: iuſsitque, ut ex hominibus egrederentur, & in locum ſuum redirent. Quæ ualdè clamātia, ſciſsis ueſtimentis, obſeſſos ante pedes eius proſtrauerunt, & egreſſa ſunt.

Gratianopolis in Gordiana regione

Pellit dæmones ex obſeſſis.

Peſsimus tamen ſpiritus, qui mulierem uexabat, reſiſtebat, & nolebat egredi. At uir ſanctiſsimus, coma eius appræhenſa, uehementerque premens, adhibito Crucis ſigno, & fuſis ad Chriſtum precibus, increpabat eum: Hinc, inquiens, non diſcedam prius, quā ab illa fueris egreſſus. Tunc clamare ſpiritus cœpit, ac dicere: Magna eſt, ò ferriuore, uis tua etiā in me. Iam egredior, & nō repugnabo. Da nobis taurum aliquid ex ijs, quæ fers. Soluit ille calceamētū, coniecitque in foueā collis, unde exierant. Proiecta igitur muliere ante pedes eius, exiuit ab ea. At uir ſanctiſsimus ſtans, rurſum Dñm precabatur, ut ſpiritus itē illos omnes, qui loca finitima & uias obſidebant, atque iter facientes uexabant, compelleret in locum, undè egreſsi fuerant, regredi. Deique gratia omnes ſub muſcarum, & leprorum, murū ſpecie, ut quibuſdam

dam uidebantur, coacti, in foueam illam redierunt.
Tunc eam uir ſanctiſsimus, precibus fuſis, ſigno Cru
cis obſignauit, iuſsitque ut foramen illud obſtrueretur, & in priſtinam formam redigeretur. Et ſupplica
tionem ad locum ſuum reduxit. Nec unquàm poſtea
locus ille ſenſit eam calamitatem, nec loci finitimi,
nec uiæ, nec homines ulli iniuria eiuſmodi affecti
ſunt, ad gloriam Chriſti Dei noſtri, curationum lar-
gitoris. Vir autem ſanctiſsimus ad monaſterium
ſuum reuerſus eſt.

Ex Ponti autem oppido Heraclea Theodorus, co
gnomento Lataeas, diues, & claro loco natus, ad piũ
uirum acceſsit, & ad pedes eius proſtratus, lachry-
mans ſupplicabat, ut ad urbem ſuam ueniret, ac in ſa
cra æde ſanctiſsimæ Dei genitricis pro domeſticorũ
ſuorum ſalute precaretur. Cum enim domui ſuæ fo-
deretur, ex eaſoiſione contigit, ut magna ſpirituum
immundorum multitudo tum familiares ſuos, tum
Dæmonum infeſtationes profligat. alios ciues inuaderet, & acerbè uexaret. Beatus igi-
tur uir, cũ in æde illa ſanctiſsimæ Dei genitricis pre
cari cuperet, abijt cum illo, & deſiderio ſuo ſatisfe-
cit, familiamque præclari uiri Theodori, & reliquos
ab immundis ſpiritibus uexatos, precibus & ſuppli-
cationibus liberauit, multaque alia curationum mi-
racula tam in ipſa urbe, quàm tota illa regione, re-
uertendo fecit ad gloriam Saluatoris noſtri Dei.

Cum in Ancyranorum metropoli magna lues in
homines armentaque deſæuiret, eius metropolis cu-
ratores ad Dei ſeruum accedẽtes, ſecum abduxerũt.
Cumque filias haberent monachas in ſanctiſsimo
Dei genitricis monaſterio, quod Becia uocatur, ro-
garunt eum, ut ibi commoraretur, & pro illis Deum
obſecraret. Conſtituto autem ſupplicationis die, om
nes ciues & agricolæ conuenerunt ad ſupplicandum
& ipſe cum illis Deum obſecrans, ab ea peſte ipſos li
Vis aquæ benedictæ. berauit. Aquam præterea benedixit, qua conſperge-
bantur armenta, & libera erant. Quamobrem gra-
tias agentes Deo metropolitæ, uirum ſanctum ad
eius manſionem reduxerunt.

Porrò cum Siberis amnis, qui prope monaſteriũ
fluit, Siceorum ſata, atque adeo agros ipſos auferret,
uir ſanctiſsimus acceſsit, amnique præcepit in Chri
ſti nomine, ut in alueum ſuum rediret, nec agris am-
plius appropinquaret, ligneaque cruce defixa, & pre
cibus fuſis, impetum eius repreſsit. Cumque eodem
in flumine traijciendo multi periclitarentur, uir iſte
memorandus ad eius medium acceſsit, fuſaque bene
longa ad Deum precatione, reddidit ipſum manſue-
tum, ut nullum amplius in illius traiectu pericu-
lum foret.

Ductus eſt ad eum puer è quodam monaſterio, no
mina Arſinus, qui à ſpiritu immũdo uexabatur. Hũc
uir ſanctiſsimus cum accepiſſet, non feſtinauit cura
re eum quòd illi talem diſciplinam haud inutilem
eſſe diceret. Verum cum perfectæ iam eſſet ætatis, &
uir ſanctiſsimus pro omnibus accedentibus precare
tur, orauit & illo ut pro ſe quoque idem faceret. Cui
ſi promittis, inquit, te rectam & exquiſitam uitæ ra-
tionẽ amplexurũ, celeriter id, quod flagitas, impetra
bis. Promiſit ille. Itaque cum uellet Chriſti ſeruus
ſancti martyris Chriſtophori mulierum monaſteriũ
inuiſere, ſecum Arſinum duxit. Ex cum eſſent in ual
le Xeroniaca, & tempus foret opportunum, ſtãs uir
ſanctiſsimus, Deum pro illo precabatur. Cõmoto igi
Dæmonem ejicit. tur dæmone, cœpit affligi, & in ſublime tolli. Dæmõ
aũt ſuſpenſus, dicebat: Egredior, ferri noſte, tantum
ſolue me, & ſtatim diſcedam. Et hæc dicens, uidit ſan
ctũ martyrem Chriſtophorum Dei ſeruo obuiam ue
niẽtẽ. Et uehementius ululans dæmõ, proſtrauit illũ
ad pedes ipſius, atque diſceſsit. Cumque ſe collegiſ-
ſet, duxit eũ uir ſanctus in ipſius martyris monaſte-
rium, ubi admonitionibus & grauibus præceptis &
obſecrationibus Virgines, in eo degentes, ad mode-
ſtiam & timorem Dei, & humanum pudorem inſti
tuit. Valde enim eum Virgines uenerabantur.

Arſini magna abſtinẽtia. Poſteaquàm autem ad uirorum monaſterium ſan
ctus ipſe rediit, paruam cellulam ab eo accepit Arſi-
nus, in qua incluſus, quietem colens ſe exercebat, &
tribus hebdomadæ diebus pane cũ oleribus, aut po-
mis ueſcebatur, tempore autem Quadrageſimæ idẽ
illi quidẽ erat cibus, ſed ſabbato tantũ & die Dñica.
Erant & alij duo, qui aſperum eiuſmodi uitæ genus
Iſtẽ Euagrij & Andrea. colebant, Euagrius & Andreas, qui prope Arſinum
in cellulis degentes, animarum ſuarum ſaluti uaca-
bant. Horum ſtudio magnus Dei ſeruus lætabatur,
& Deum laudabat. Aliquanto autem poſt magno af
fecti ſunt deſiderio ſanctam ciuitatem inuiſendi, &
ſancta illius loca adorandi. Quod cum inter ſe con-
tuliſſent, ſupplices uirum ſanctum obſecrarunt, ne
deſideriũ ſuũ impediret, ſed precibus illud adiuua-
ret. Cũ igitur ab eo dimiſsi, iter ſuũ confeciſſent, &
uoti iã cõpotes eſſent, Euagrio placuit illic commo-
rari. Ingreſſus igitur in Laurã Abbatis Sabæ, ſanctè
uitam inſtituebat, factis ipſis declarans, ſe diuini &
ſancti patris Theodori eſſe diſcipulũ. Arſinus aũt &
Andreas in Galatiã ad uirũ ſãctiſsimũ redierũt, eũq;
rogarũt, ut pro ſe Deũ obſecraret, ſibique permitte-
ret, ut alia in loca ſeſe conferrent, ubi ſeparatim in
quiete uitam traducerent. Cum igitur pro illis Deũ
obſecraſſet, & qđ petebant, cõceſsiſſet, abierunt quò
utrique libuit. Andreas procul à monaſterio paſſuũ
millibus octo in Brianeæ collem iuit, ubi in lignea
cellula incluſus, ſanctè uiuebat, & à Chriſti die nata
li uſq; ad Ramos oliuarũ eãdẽ, quã in monaſterio ab
ſtinentiã coluerat, exercebat. Arſinus uerò, cum in
partem ſuperioris Potamiæ ſe contuliſſet, Galenirũ
ſibi, locũ ab hominum celebritate remotum, in quo
dæmones conſidebant, elegit, & ſtans Deũ orabat, di
cens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus
eius placatus, ſerua me peccatorẽ, & adiuua me atq;
defende, ut tibi ſeruiain & placeam in hoc loco. Sta-
timque ſe in lignea cellula incluſit, ibique hyemem
illam tranſegit. Poſtea uerò altiorem ſibi columnã
fecit, in eamque conſcendit, & ſolitam abſtinentiã,
& reliquarum uirtutum ſtudium coluit. Cumq; qua
Arſini obitus. draginta iam annos ita tranſegiſſet, patientiæ coro
na redimitus, & diſcipulus Theodoro præceptore
dignus, in pace requieuit.

Multi præterea à ſancto & præclaro patre noſtro
Theodoro inſtituti, uel apud ipſum uitam traduxe-
runt, uel alijs in locis excelluerunt. Inter quos & Re
Reparatus. paratus claris ortus parentibus, cohortationibus
eius & miraculis cõmotus, monaſticũ ordinẽ ſuſce-
pit, & ab eo inſtitutus, in paruam ſe cellulam inclu-
ſit in Colonoſsi regione Lycaoniæ, recteque uixit
ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum an-
nos aliquot in monaſterio rectè uixiſſet, deinde ad
Orientẽ profectus, prope mõtẽ Sina conſtitit, ibiq;
Elpidius. ſe exercuit. Hunc, propter quietẽ & religionẽ, patres
illis in locis cõmorantes, Elpidiũ quietũ appellabãt.
Leontius. Et Leontius, qui diu ſub diſciplina ſerui Chriſti inſti
tutus, prope locum Petmataiæ ſeparatim uixit tã ho
neſtè ac piè, ut cũ alia multa uaticinatus, ſit tum ini-
quorũ Perſarũ impetũ prædixerit, ſeq; ab illis inter-
Theodorus. fectũ iri. Qđ & factũ eſt, cũ è cellula ipſe ſua egredi
& quietẽ ſuã nollet intermittere. Et Theodorus, qui
in mõte Draconis piã uitæ rationẽ coluit, ab ipſo in
ſtitutus eſt habitum accepit, & poſtea manſionis
Stephanus. ipſius ſancti præfectus fuit. Et Stephsnus, qui prope
Pſilim fluuiũ ſancti Theodori manſionẽ rexit, ab eo
pariter

pariter fuit inſtitutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinẽ prætereo ne, dum in eorum hiſtoria moror, quæ ad magnũ ipſorũ & noſtrum paſtorem pertinent, imperfecta relinquam & prętermittam. Vita quidẽ ipſorum ſatis eos commẽdat, ſed talis magiſtri diſciplina multo magis. Nõ poteſt enim, ut ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, omiſsis interim ramis, altitudinem pro uiribus conſideremus.

Mat. 7

Eum rurſus deſideriũ inceſsit reuiſendi ſanctã ciuitatem Hieruſalem. Quarè cum duobus comitibus iter ſuſcepit. Tunc autem Hieruſalẽ magna ſiccitate laborabat. Cumque & lacus & ciſternæ exaruiſſent, magnis omnes in anguſtijs uerſabantur. Ciues enim & monaſteria aquas pluuias in lacus ciſternasq; colligunt, cũ fontes non habeãt. Homines igitur & iumẽta aquæ penuria affligebantur. Nec ſupplicationibus quicquam proficiebant, quoniam eam gratiam Deus ſeruo ſuo reſeruabat. Erant porro illic quidam ex Galatiæ regione, qui magnũ Dei ſeruũ & eius miracula cognoſcebant, & de ipſo in ſancta ciuitate, & in monaſterijs, quoties occaſio id ferebat, loquebãtur. Nouimus, inquiebant, ſanctum patrem in noſtra regione, qui unica precatione queat aquis uniuerſum orbẽ explere, quemadmodum Eliam prophetam tẽpore Achab regis Iſrael feciſſe legimus. Cum igitur in ſanctam ciuitatem Hieruſalem ingreſſus eſſet, & ſalutiferam Crucem, & ſanctum Chriſti ſepulcrũ adoraſſet, & omnia loca ſacra atque monaſteria inuiſeret, uidentes eum monachi, qui de illo locuti fuerãt pręſentiam eius tam in ciuitate, quam in monaſterijs diuulgarunt. Quamobrem Patriarchæ Hieroſolymitani nomine, clerici & monachi ad eum acceſſerunt, rogaruntque ut precibus ſuis Deum ſibi propitium redderet, & pluuiã impetraret. Tunc ille ſe excuſare, ꝙ indignus eſſet. Sed cum illi reſponderent, ſe confidere, ſuas ipſe preces cum aliorũ patrũ precibus coniunxiſſet, fore ut Deus pluuiam largiretur: Quando, inquit, dicitis, uos fidem habere, ſicut creditis, ità fiet uobis. Conſtituta igitur ſupplicatione, dixit militibus: Deponite, filij, ſtolas ueſtras, ne madeſiant, & uos defatigemini. Celeriter enim, mihi, credite, pro fide ueſtra Deus miſericordiam ſuam uobiſcum faciet. Cum igitur ſupplicando procederẽt, & quodam in loco ex mandato eius precandi gratia conſtitiſſent, ſublatis in cælum manibus, uir ſanctiſſimus ſatis diu Deum obſecrauit, & obſecrante illo, parua nubes apparuit ab occidente. Facto autem obſecrandi fine, præcepit, ut ſupplicantes progrederentur. Tunc nubibus totum obtectum eſt cælum, & ingens cœpit pluuia deſcendere, adeo ut madefacti, curſu reuerterentur, & Deũ collaudando, ſupplicationi finem imponerent. Omnes aũt ciſternæ & lacus pluuia, fluminis inſtar defluente, completi ſunt ob ſerui Dei precationem. Qui ne propter miraculi amplitudinẽ turbaretur, ſtatim ad monaſteriũ redijt.

3. Reg. 18.

Loca ſacra Hieroſolymis inuiſit.

Impetrat à Deo pluuiam.

Multis item alijs in locis monaſterio propinquis eiuſmodi miracula, ſiccitate premente, per ipſum effecta ſunt. In loco autem, qui Reace nuncupatur, ſæua quædam nubes ſtatutis temporibus regionem occupabat, & maturos uitium fructus grandine deijciebat. Quamobrem incolæ, cum ea calamitate multis iam annis aſsiduè afficerentur, ad monaſterium acceſſerunt, & multis precibus uirum beatum ſecum abduxerunt. Qui, conſtituta ſupplicatione, regionẽ luſtrauit, & Cruces quatuor ad regionis fines conſtituit, & ad monaſteriũ reuerſus eſt. Ex quo factũ eſt, ut ſæua illa nubes nunq̃ amplius regionẽ inuaſerit. Cuius beneficij memores loci illius incolę, quotannis monaſterio aliquot uini menſuras & uarias quas offerunt.

Nota hæc de 4. crucibus.

In Caria fluuius, qui dicitur Copas, exundans domos, deijciebat, & omnia paulatim euertebat. Quare Chriſti ſeruus, incolarum precibus adductus, illuc ſe contulit: & adhibita precatione, ad fluuij ripam, intra quam cum paruus eſſet, ſolebat contineri, Crucem ſtatuit. Et Dei gratia, ſanctique uiri precationibus factum eſt, ut quamuis ſolito etiam magis excreſceret, nonnunquam tamen terminum Cruce præfinitum tranſilierit, neque incolarum loca ſuffoderit.

Eo tempore piæ memoriæ Tiberius imperio potiebatur: qui cum Mauritium ſibi à ſecretis Comitem feciſſet, miſit eum aduerſus Perſas: Cumq; uiciſſet illos, in urbem ab imperatore reuocatus eſt. Hic igitur cum per Galatiã iter faceret, auditis, quæ de Chriſti ſeruo dicebantur, ad eũ, qui tunc in ſpelunca quieſcebat, cum fratre Petro & ſocijs acceſsit: & ad pedes eius proſtratus orabat, ut pro ſe Deum precaretur, ut iter ſuum ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem uir, cum ut ſurgeret præcepiſſet, & pro illo Deũ obſecrauit, & , Deo ſibi pateſaciente, dixit ei: Fili, ſi ſancti martyris Georgij memor extiteris, haud ita multo poſt cognoſces, qua in gloria imperij collocaberis. Quod cùm euenerit, memẽto, ut pauperes alas atq; ſuſtentes. Et cùm Mauritius hæſitaret, qua in imperij gloria ſe collocatum iri diceret, ſeduxit eum, & remotis ſocijs, aperte ſignificauit, ipſum futurum Imperatorem. Mauritius igitur cum ſocijs, accepta benedictione, lætus diſceſsit, & Cõſtantinopolim peruenit: defunctoque Tiberio, ut uir ſanctus prædixerat, imperium obtinuit: & eius uerborum memor, epiſtolã ad illum miſit, rogans, ut Deum pro ſe precaretur, ut imperium in pace tueri poſſet, & ab hoſtibus defendere: addiditque, ut peteret, ſi quid à ſe uellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philumenũ miſit, & reſcripſit Imperatori, ut in uſus pauperũ aliquid frumenti monaſterio tribueret. Addixit igitur Imperator monaſterio ſingulis annis tritici modios ſexcentos, & poculum illi pro munere miſit.

Mauritio prædicit Imperatoriã fort.

Cùm autem maioribus indies uirtutibus atque miraculis floreret, & fama eius ubiq; magna cum laude celebraretur, impletum eſt monaſterium uiris bonis: inter quos ipſe, ut Dauid cecinit, erat tanquàm oliua fructifera in domo Dei: ut de ipſo id, quod in Pſalmo prædictum eſt, impleretur: Iuſtus ſicut palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur. Iam cũ cerneret uir beatus multas turbas cõgregata, & ſancti Georgij oratorium anguſtius eſſe, quam ut omnes capere poſſet, templum ſancti martiris amplum faciendum curauit, ut dextrum eius templi latus, ſancti martiris oratorium teneret: ſiniſtrum autem, ſanctorum martyrum Sergij & Bacchi. Vbi cum pro faciẽdis fundamẽtis effoderent, & uarias petras igne acetoque perfringerent, atque deuoluerent, (erat enim agreſtis petroſusque locus ille) contigit, ut ſaxum miræ magnitudinis inuenirent: quod cum demolirentur, quẽdam in locum impulerunt, unde nullo modo poterat dimoueri. Multis igitur operarijs fruſtra laborantibus, acceſsit uir ſanctus, & ſaxum attingens: Benedictus Deus, inquit: hinc deorſum mouearis, ut hoc loco uti poſsimus. & dicto citius emotum eſt ſaxum, & facilimè uoluebatur. E regione uerò cũ eſſet arbor mali, quæ à ſaxo euertenda uidebatur, dolens uir beatus, exclamauit: Ità pertranſi, ut nulla malum iniuria afficias: & ſtatim, tanquàm eſſet homo prudẽs & intelligens, ſic extra arborem tranſilijt, ut eam nihil omninò læderet.

Pſ. 51.

Pſ. 91.

Imperat ſaxo.

Cum ex loco, qui dicitur Euarzis, millibus paſſum octo à monaſterio diſtante, quidam pro templi ædificatione calcem in curribusueherent, præſente uiro

ro

ſancto, contigit, ut magna nubes ſuper ipſos incūberet, & ingentem imbrium uim inciperet demittere. Quamobrem homines illi perturbati, & metuentes, nè currus atque iumenta, propter calcis incendium imbribus excitatū, comburerentur, magnis uocibus uirum ſanctum aduenientem compellabant, dicentes: Curre, domine, curre, perimus unà cum iumentis noſtris. Et cœperūt celeriter iumenta diſſoluere, & à clauſtris remouere. Sed uir ſanctus prohibuit, ne id facerent, qui ſtans, atque manus ſuas extollens, Deum precabatur, & ad præcedentem currum accedēs, inſedit & pſallens eum dirigebat, ſtatimque nubes duas in partes diſciſſa eſt, & imbribus magnis utrinque defluentibus, ne gutta quidem ſuper plauſtra decidit. Sic igitur ad monaſterium incolumes peruenerunt, Deum collaudantes, qui res admirabiles per ſeruum ſuum efficiebat. Alia item miracula, dum templum ædificaretur, ab ipſo facta ſunt.

Inſigne miraculum.

Poſt templi autem ædificationem, quæſiuit ea eo diſcipulus eius Deo chariſsimus Iohannes, quis eſſet illud conſecraturus. Cui reſpondit: Ecce dico tibi, templum hoc ab epiſcopo huiuſce loci conſecratū iri. Et uaticinatus eſt. Nam Deus ſeruos ſuos claros & illuſtres reddens, qui cum quinque talenta ſeruo ſuo dediſſet, & ea ipſe duplicaſſet, aliud ei munus largitus eſt, beatiſsimo item atque ſanctiſsimo huic uiro priores gratias & munera cumulauit, quoniam ea ipſe rectè factis duplicauerat. Paſtoris enim eum honore decorauit. Nanque defuncto Timotheo Anaſtaſiopolis epiſcopo, ciues & clerici ad beatiſsimū Ancyræ metropolis archiepiſcopum conuenerunt, & magnum Dei ſeruum Theodorum Siceorum māſionis Archimādritam, in ſanctiſsimæ eccleſiæ ſuæ epiſcopum efflagitarunt. Quorum ille lętatus ſtudio & uoluntate, præcepit, ut eum ad ſe adducerent. Erat autem tempus, quo ſanctus Theodorus in ſpelunca incluſus, precationi uacabat & quieti. Acceſſerunt igitur Anaſtaſiopolis clerici & ciues ad monaſteriū atque ſpeluncam, & ſupplicarunt, ut ſe paſtorem ipſis concederet. Quod ille cum ne audire quidem uellet, nedum concedere, ipſi, ui quadam pia illata, eum è monaſterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius diſceſſu cum & monachi, & cæteri qui illic commorabantur, mœſti eſſent, uir ſanctiſſimus eos per fratrem conſolatus eſt: Omittite, inquiens, mœrorem, filij. Nam ſi mihi credideritis, non dimittam uos. Nihil enim eſt in terra, quod me à conſuetudine ueſtra poſsit ſeparare.

Matt. 25.

Inuitus rapitur ad epiſcopatū

Ancyram igitur Metropolim ingreſſus, à beatiſſimo archiepiſcopo Paulo cum lætitia ſuſceptus eſt, & epiſcopus conſtitutus. Viderat autē quidā in quiete, ſtellam ingentem è cælo delapſam, ſuper eccleſiā illius ciuitatis conſtitiſſe, quæ radijs ſuis tum ciuitatem ipſam, tum regiones finitimas illuſtrabat. Egreſſus igitur è metropoli Ancyra ſanctus Theodorus, Anaſtaſiopolim uenit cum religioſiſſimo Cinaræ ciuitatis antiſtite, à quo in ſede conſtitutus, inſtar ſtellæ, quæ uiſa fuerat, diuinis curationum gratijs præfulgebat, aſsiduiſque ieiunijs, & precibus, & eleemoſynis, & omnibus denique uirtutibus & officijs ciuitatem ſibi creditam exornabat, & reliquas ad ciuã æmulationem inflammabat. Sic nanque ad uirtutem & pietatem excitata ſurrexerat, ut nomini ſuo planè reſponderet. Neque enim tam ciuium multitudine & diuitijs, & Imperatorum muneribus, propugnaculiſque munita præſtabat, q̄ diuini epiſcopi ſui uirtutibus & rectè factis. Nec ab hominibus ſolū, ſed ab angelis habitabatur, à cæleſtique Imperatore Chriſto ſemper inuiſebatur, & cuſtodiebatur, & muneribus omnibus abundabat. Excurrens autem ad monaſterium ſuum, templum ſancti Georgij martyris, à ſe ædificatum, cū lætitia & gaudio cōſecrauit. Quamobrem omnes collaudabāt Deum, cuius prouidentia factū eſſet, ut ſancti uiri laboribus nō alius, ſed idem ipſe in epiſcopali ſede conſtitutus frueretur, quēadmodū ſcriptū eſt: Labores manū tuarū manducabis. *Pſ. 127*

Virtutes eius in epiſcopatu

Poſt templi conſecrationem uir beatus Anaſtaſiopolim reuerſus eſt, Deique gratia multa fecit miracula curationum, adeo ut in lectulis & grabatis infirmi ad eum geſtarentur, ut eos ſanaret, quos cū illis, qui ab immundis ſpiritibus uexabātur, precibus ſuis liberos dimittebat. Talem enim à Domino noſtro Ieſu Chriſto gratiam habuerat aduerſus immundos ſpiritus, ut non ſolum, ſi eos ipſe increpuiſſet, uerū etiam ſi id per alios feciſſet, ſtatim ab obſeſsis corporibus fugerent. Sic enim accidit quodam die, cum in oratorio eſſet incluſus, ut quædam mulier uexaretur & cereos, qui illic erāt, confringeret, nec uir eius poterat eam cohibere. Quidam igitur è miniſtris eius in oratorium ſancti Platonis ingrediens, ubi erat ſanctus epiſcopus, rem illi ſignificauit. Verum cum ipſe nollet quietis terminum interrumpere, (decreuerat enim in præſepi ſtare, & conſidere) nec mulierē uolebat illuc ingredi, oleo benedixit, & dedit illud nuncio, dicens: Hoc oleo mulieris frontem unge, & manus, & aures: & dic dæmoni, ut ab illa exeat. Quod cum à miniſtro factum eſſet, conquieuit ſpiritus immundus atque diſceſsit, & mulier liberata eſt, nec amplius à dæmone uexata fuit.

Poteſtas eius in dæmones.

Cum autem multa quotidiè miracula eiuſmodi fierent à ſancto epiſcopo per gratiam Dei in ipſo inhabitātem, erat quidam magnæ eccleſiæ Diaconus, nomine Domitianus, incredulus, qui animo erat alienus, & ſcandalizabatur. Quadam igitur die Dominica uir quidam acceſsit ex metropoli Ancyra cum filio muto. Qua quidem hora cum diuinorum myſteriorum communio in eccleſia Catholica ſanctæ Sophiæ diſtribueretur, & ipſe puer os aperiret, dixit uir ſanctus: Dic Amen, & puer ſtatim clara uoce pronunciauit, Amen. Quare pater eius cœpit Deum laudare, & miraculum patefacere. Omnibus igitur admirantibus, & Deum collaudantibus, Domitianus humi ſtatim cōcidit. Quamobrem clerici quidam accurrentes, eum trementem excitarunt. Quærentibus autem, quid ei contigiſſet, reſpondit: Cum puer ille pronunciaret, Amen, & pater exclamarēt, quòd ſoluta eſſet lingua eius, ego non credebam id eſſe uerum, ſed fictū gloriæ cauſa exiſtimabam, & uidi quaſi flammam ignis ex ore pueri egredientem. His dictis, ad ſanctum uirum acceſsit, & procidens ad pedes eius, rogauit, ut pro ſe Deum obſecraret, ne uis diabolica à puero egreſſa, & diuina indignatio in ſe recideret. Vir ſanctus audiēs, id quod acciderat: Hoc, inquit, fili, contigit tibi propter incredulitatem animi tui, qua depulſa, fidelis eſto, hæc enim miracula non facimus nos, ſed Deus hoc etiā tempore, ne poſſimus dicere, Deum temporibus noſtris nullū miraculū effeciſſe, ſed quæ ante nos per ſanctos uiros effecta ſūt, credamus eſſe uera atq; ita ſēper in fide creſcētes, Deū adoremus. Hæc beato uiro loquente, Diaconus incredulitatē ſuam cōfeſſus eſt, & accepta benedictione, ab horrore & metu liberatus eſt, ſanctuſque diſceſsit, & fide deinceps animū ſuū cumulauit.

Nota de diacono miracula carpente.

Porro cupiditate reuiſendi ſanctā ciuitatē accenſus beatus uir, ibique tertiam obſecrationem abſoluendi, fratribus duobus aſſumptis, Iohanne Archidiacono monaſterij ſui, & Martino ex loco, qui dicitur, Dugaria, à quo dæmonū legionē eiecerat, ad ſancta loca profectus eſt, & Crucē ſalutarē Chriſtiq; ſepulcrū, & omnia, qui illic ſancta ſunt, adorauit. Inus

It tertiū Hieroſolymam.

fit &:

ſit & monaſteria, & in patriam non redire decreuit amplius, ſed illic in aliquo monaſterio quiete uiuere. Putabat enim ſe, ſuſcepto onere epiſcopali, à moderatione monaſtica defeciſſe, & curis atque ſolicitudinibus obrui. Profectus igitur in Lauram Sabæ Abbatis, uiuebat ibi in cellula pij cuiuſdam monachi, nomine Andreæ. Et cum quietis & ſilentij ſui tēpus aduenifſet, fecit illi *ſellam frater, apud quē morabatur, in qua uir beatus ſedens, abſtinentiam ſuam à die Chriſti natali ad Ramos uſque palmarum tranſegit, ne pedem quidem inde mouens, adeo ut patiētiā eius omnes illi patres admirarentur. Poſt Paſchæ autem celebrationem, duo illi fratres, quos ſecum adduxerat, illum aſsiduè cohortabantur, ut in patriam rediret, ſed eos ipſe noluit audire, dicens, ſe illic quietam & pauperem uitam agere. Verum nocte quadā illi ſanctus Dei martyr Georgius in ſomnis apparuit tradens illi baculum, atque dicens: Eia celeriter, ut in patriam reuertamur, neque enim licet, te, illa relicta, hic commorari. Cumque uir ſanctus reſpōderet, ſe id facere non poſſe, quoniam epiſcopatum recuſaſſet, pollicitus eſt ei martyr, & affirmauit ſe ab illa eum afflictione paulopòſt liberaturum, modo ne patriam deſereret. Surge igitur, inquit, & uade. Multi enim, longis ſuſceptis itineribus, illuc profecti, propter abſentiā tuam afflicti triſteſque diſcedunt. Quāobrem ego quoque tibi ſuccenſeo. Hæc locutus Chriſti martyr, e manu eius pignus accepit, quod id, nulla interpoſita mora, eſſet effecturus. Experrectus igitur uir beatus, ſomnium duobus fratribus narrauit, & ea patrū illius manſionis conſilio, cum duobus diſcipulis ſuis diſceſsit.

**cellā.*

S. Georgius eū cogit redire ad epiſcopatum.

Cum autem ad Galatiæ partes perueniſſent apud Druinorum monaſterium, fratribus ſuis præcepit, ne cui ſe patefacerent, incolis enim erat ignotus. Ingreſſus igitur eſt in monaſterium, ut ab itineris labore conquieſceret. Monachi uerò illi famam eius audiuerant, & magno ipſius deſiderio tenebantur, cupiebantque ab eo ſibi benedici. Suſcepit igitur eum hoſpitium cuſtos Anicetus uir religioſus, & Præfectus ſancti Theodori comites interrogauit, quis eſſet ille Pater. At illi è longinqua regione eſſe reſpondentes ueram eius notitiam celauerunt. Cum autem ad menſam accumberent, dixit uir ſanctus: Profecto, filij, comedimus ut Galatæ. Cumque paulopòſt idem repeteret, cuſtos Anicetus cœpit uehemēter dubitare, quiſnam eſſet, & ſuſpicabatur, fratres haud uerè de ipſo reſpondiſſe. Cum igitur à menſa conſurrexiſſent, & beatus Theodorus humi, ut erat ſolitus, requieſceret, fratres, ſeparatum in locum abducens eos, obteſtabatur, ut ſibi dicerent, quis & unde pater ille eſſet. Tunc illi reſponderunt, eum eſſe clarum miraculis Theodorum, manſionis Siceotum Archimandritam, Anaſtaſiopolis Præſulem. Anicetus uerò, quæ audierat, Præfecto & fratribus cum gaudio nunciauit. Quare cum ad officium nocturnum ſurrexiſſent, ſurrexit & uir ſanctus. Sed cum in oratorium ſancti Pauli apoſtoli ingrederetur, obuiā cum cereis exeuntes monachi atque Præfectus, ad pedes eius prociderunt, & eum conſalutantes, in proprium cœnaculū adduxerunt, & magna cum lætitia rogarunt, ut apud ſe diebus pluribus maneret, ut & ipſe de uia feſſus quieſceret, & maiorem ſibi benedictionem impertiret. Petijt autem econtra ille ab eis, ut ſibi miniſterium, quandiu ibi maneret aſsignarent. Et illis recuſantibus, illud ſibi ipſe onus impoſuit, ut fratrum cubilia manè ueſperique curaret.

Nota humilitatem.

Cæterum cū eius fama diuulgaretur, multi, ut ab eo benedictionē acciperēt, ad monaſterium uentitabant, & ægrotos ſuos afferebant. Inter hos mulier acceſsit, & filium mutum adduxit, ut pro eo uir ſanctus precaretur. Qui os ſuū aperiēs, in eū inſufflauit, & puer confeſtim locutus eſt. Mater igitur, aſſumpto filio, læta diſceſsit & laudans Deum. Alius puer, qui nullo modo poterat ambulare, à matre oblatus eſt ſancto Theodoro, qui pro illo Deum obſecrans, parū per ab illa diſceſsit, & aduocauit eum, dicens: Veni puer ad me in nomine Domini. Puer autem, relicta matre, ſtatim ad uirum ſanctum acceſsit. Et reddidit eum matri ſanum, laudanti Deum. Propinqui autem monaſterij ſancti Stephani Præfectus uenit, rogauitque Præfectum monaſterij Druinorum, ut per eum ſibi liceret beatum Theodorum abducere, ut monaſterio ſuo benediceret. Hoc audito, ſanctiſsimus *Cinnæ ciuitatis Amianus uenit ad ſancti Stephani monaſterium, ubi Dei ſeruus erat, & duxit eum in ciuitatem ſuam, ut illi benediceret. Proceſſerunt ei obuiam ciues cum ſupplicatione, læti propter eius præſentiam. Atque ita ingreſſus beatus Dei ſeruus, cum eis benedixiſſet, & Epiſcopum ſalutaſſet, ad Druinorum monaſterium redijt. Atque inde rurſus, Præfecto & fratribus comitantibus, diſceſsit, ut Anaſtaſiopolim reuerteretur. Et omnes famam eius audientes, concurrebant, ut benedictionem acciperent.

Mutū ſanat.

Itē claudum.

Vnius autem oppidi, haud procul à uia diſtantis, ciues illi ſupplices occurrerunt, obſecrantes, ut in oppidum ſuum ingrederetur. Erat illic adoleſcens oris titubantia prope mutus & elinguis. Ingreſſus autem uir beatus in oppidū, iuſsit, ut ſe in Eccleſiā ſequeretur, & cum diuina myſteria diſtribuiſſet, præcepitq; ut adoleſcens accederet, & pro illo precatus Deum, os illi aperuit, & ter inſufflauit, cumq; illū ſigno crucis obſignaſſet, ſanctum Chriſti corpus impertiuit: In nomine, inquiēs, Dñi Ieſu Chriſti loquere, & Dei gratia ſtatim locutus eſt, dicens, Amen. Quod homines conſpicati, Deū collaudarunt. Illinc igitur egreſſus, Anaſtaſiopolim uenit, eiuſque reditu omnes lætati ſunt. Quidam ad eum mulierem paralyticam in lecto impoſitam adduxerunt, qui iuſsit, ut illam in monaſterio deponerent. Biduoque poſt ad monaſterium profectus, & in Archāgeli templum ingreſſus, iuſsit, ut ad ſe mulier adduceret, manusq; ſuas ad gradus cancellū extenderet. Et diu pro ipſa precatus, accepit oleū lucernæ ſemper ardētis, & paralyticæ frōtem unxit, & manus ac pedes: In nomine, inquiens, Domini noſtri Ieſu Chriſti, morbos omnes expellentis, conualeſce, & domum tuam læta reuertere. Et ſtatim ſponte ſua deambulauit, laudans Deum. Suſcipientes igitur illam uiri, à quibus ducta fuerat, & gratias agentes Deo diſceſſerunt.

Itē dū muti.

Itē paralyticam.

Fabris quibuſdā mādauit beatus uir, ut ad uſū monaſterij, pro frumēto & fructibus cōſeruādis, domū ex tabulis ædificarēt, iuſsitq;, ne carne ueſcerētur, antequā opus abſoluerēt, aut ſi ueſci uellent, in oppidum irēt. Neq; n. edebatur caro in monaſterio, niſi in tribus Sāctorū celebritatibus, ut turbæ ſatisfieret. Verū cū abeſſet uir ſanctus, fabrorū præfectus paucis poſt diebus carnē comedit, & ſtatim in febrem incidit, iacebatque ſemimortuus, & de uita illius nulla iā erat ſpes. Quod cum ex fratre, qui ea monaſterio aduenerat, uir ſanctus accepiſſet: Verus profecto, inquit, eſt ſermo ſcripturæ, dicentis, Ab obediētia uitā ab inobedientia mortē proficiſci. Ille. n. à mādato recedēs meo, carne ueſci uoluit in monaſterio, & idcirco in morbum incidit. Et eo profectus, ubi ægrotus iacebat, dixit ei: Quod uerū eſt frater, ne me celaueris. Ille autē aperuit id, quod erat. Ecce igitur, inquit beatus uir, Deus, ut experiris, indignationem ſuam non affert nobis, ſed ipſimet nobis eā cōparamus. Crede ergo, frater, me non auaritia tibi carnē nō ſubminiſtrate

Pœna carnem in monaſterio edētes.

traſſe, ſed ut mundum & purum atque caſtum locum hunc conſeruarem. Surge igitur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & opus perfice, & deinceps mandatis obtempera. Precante igitur ſancto uiro, & manus ſuas ſuper ægrotum imponente, ſtatim conualuit: & eadem die ſurgens, cœpit reliquum opus abſoluere.

Pellit febrem

Cum autem ſanctus epiſcopus Anaſtaſiopolim redijſſet, uenit homo quidam ad monaſterium, & à Præfecto impetrauit, ut maneret in templo ſancti martyris Georgij: neque enim omnes in eo, ſed & in templo Archangeli commorabantur. Hic autem homo habebat carnes ſuillas in pera. Nocte igitur illa Chriſti ſeruo martyr Georgius apparuit, atque illi rem indicauit. Quamobrem dolore affectus uir beatus, diluculo nuncium miſit ad Philumenum præfectum, qui eum coargueret. Cum igitur quæſiſſent in templo ſancti martyris Georgij, carnem apud hominem illic manentem repererunt: & omnes gratias egerunt Deo, qui res occultas ſeruo ſuo patefeciſſet.

Cum uero ſanctiſsimus ciuitatis Germiorum epiſcopus Aemilianus cuperet beatum Theodorum uidere, atque ab eo impetrare, ut pro ſe Deum precaretur, multis precibus eum in ſuam ciuitatem adduxit, honorificeque in uenerabili templo Archangeli ſuſcepit. Eo tempore inſtabat celebritas dominæ noſtræ Dei genitricis Mariæ, quæ in Muſgi oppido colitur, ad quã ſingulis annis cum ſupplicatione conueniebant duarum ciuitatum, Germiorum & Eudoxiadis, epiſcopi. Aemilianus igitur epiſcopus, aſſumpto beato Chriſti ſeruo Theodoro, uenit ad celebritatẽ. Cum autem in oppidum ingreſsi, cum ſupplicatione in templum Dei genitricis introirent, mulier quædam eiuſdem oppidi, nomine Irene, ab occultis ſpiritibus diu uexata, & idcirco multis morbis & calamitatibus obnoxia, nec cauſam agnoſcens, tunc extra templum ſtetit iuxta portam: &, perſpecta ſupplicatione & beatis epiſcopis, cœpit à ſpiritibus uexari, reiectoque uelo, & aperto capite, & turba diſiecta, magnis ululatibus aduerſus ſanctum Theodorum latrabat, cũ eis dæmones maledicerent, quoniam ipſius præſentia turbarentur. Quod cum populus adſpiceret, cœpit clamare: Domine, miſerere. Suſpenſa autem mulier à terra, & manibus uinctis, per aera ad cancellos uſque ferebatur, uociferantibus dæmonibus, quod beatus Theodorus contra ſe Deum precaretur. Poſt Euangelij aũt lectionẽ, in terrã delapſa, iacebat ad altaris introitũ & lingua ſua puluerẽ lãbebat. At Chriſti ſeruus Theodorus ad eã cõuerſus, & coma eius appræhenſa, increpuit ſpiritus, qui in illa erant, dicens: In nomine Domini Ieſu Chriſti præcipio uobis, ut ab illa exeatis. Quo dicto, dæmones ſtatim ululantes ab ea diſceſſerunt: & manſit incolumis. Paulo poſt autem, marito & filijs defunctis, à ſancto uiro inſtituta eſt: & in cellula, ædi Dei genitricis propinqua, incluſa ſancte uixit. Epiſcopi uero & populi miraculũ adſpicientes, dederunt gloriam Deo, & ad loca ſua cum gaudio reuerſi ſunt. Beatus autẽ uir, Epiſcopo & ciuibus comitantibus, diſceſsit, & Anaſtaſiopolim profectus eſt.

Dæmones è fœmina expellit.

Venit ad eum oppidi Arauniæ Archipresbyter Andreas: qui cum apud eum dies aliquot maneret, contigit, ut filius eius Comitas in morbum grauiſsimum incideret. Cum igitur, deſperata ſalute, uocem amiſiſſet, & neminem agnoſceret, parato iam ſepulcro, miſit mater eius Iohannem presbyterum Anaſtaſiopolim, qui marito nunciaret, ut ad filij funus celeriter accederet. Tunc autem beatus Theodorus, cũ ſacrificiũ peregiſſet, cibũ capiebat, & pueri patrẽ ſecũ habebat. Nuncius igitur Andreæ cauſam, quãobrem uenerat, indicauit. Qua cognita, beatus Theodorus nõ permiſit, ut diſcederet: Et ego, inquiens, tecum ueniam: Volo enim monaſteriũ & fratres meos inuiſere: ſed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autẽ, Deo iuuante, nos puerum uiuum inuenturos. nunc enim non moritur: ſed adhuc uiuet, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, ut cũ ipſis cibum caperet. Cũ aũt ſurrexiſſent, profectus eſt uir beatus in oppidum, & omnes cum facibus & thure obuiam illi proceſſerunt. Et cum eſſet ueſpera, in eccleſiam ingreſſus eſt, & populo benedicens, ueſpertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreæ Archipresbyteri ſe contulit. Videns autem puerum morientem, Chriſtum Deum noſtrum, uitæ mortiſque Dominum, obſecrauit, ut animam in ipſo retineret, eumque parentibus uiuum & incolumem largiretur. Et cum obſecrandi finẽ feciſſet, adſpexit puerum, & allocutus eſt. At ille oculos aperuit, & intendit eos: ſed reſpondere non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rurſum igitur caput inclinãs Dei ſeruus, Dominum precabatur, ut integrã puero ſanitatem daret: & facto precandi fine, allocutus eſt puerum: Comita, inquiens, adſpice, & dic, quomodo te habes, & patri tuo reſponde, ne propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos intendens, reſpondit ad interrogata. Tunc ſignans illi frontem, & manus, & pedes, dextera illum apprænhendit: In nomine, inquiẽs, Domini Ieſu Chriſti, qui Cẽturionis morientem puerum ſuſcitauit, ſurge & ſta ſanus: idem enim tibi quoque uitam nunc elargitur. Iuſsit autem, ut illi daretur cibus, & comedit. Vocatus autem uir ſanctus à pueri parentibus ad cœnã, præcepit Iohanni presbytero, ut puerum itẽ ad cœnam adduceret: quem Iohannes cum adduxiſſet, eiq; miniſtraret ex ijs, quæ erant appoſita, plus, quàm alij comedit. Quod omnes adſpicientes magna lætitia, cum parentibus gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per ſeruos ſuos exoratus, largitur uitã. Poſtridie autem puer ſanus ambulabat. Et uir beatus ab oppido profectus eſt ad monaſterium.

Preces ueſpertinæ.

Matt. 8. Puerũ moribundũ reddit incolumem.

Eo tẽpore ſuſcepit hoſpitio diuinum & ſanctum uirum eremitam Antiochum, qui Conſtantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium Imperatorem, ut illi Synophrim oppidũ à Barbaris direptum commendaret. Erant huic ſupercilia denſa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ inſtar candida, & ad illa uſque protenſa, ſimiliter & barba, ungues prælongi: ad centeſimum annũ peruenerat: ſexaginta annorum ſpatio, nec uinum, nec oleum, nec aliud eiuſmodi guſtarat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cũ ſale & aceto ueſcebatur, & aquã bibebat. Huius fama ad Theodorũ, & Theodori pariter fama ad ipſum, Deo patefaciente, peruenerat. Et iuſtus ille quidem dicebat diſcipulis ſuis de ſancto epiſcopo Theodoro, ſe talem uirum ſanctum ad eum uſque diem non inueniſſe: ſibi enim uitæ ipſius inſtituta eſſe à Deo patefacta: Beatus Theodorus uiciſsim ita de ipſo: cum fratribus loquebatur, ut in tota Orientis eremo tam dignum Dei ſeruum uidiſſe aut audiuiſſe ſe diceret neminem. Quia autem hæc audiebant, ex fimbria ueſtimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant. Cumque manſionis fratrem ad eum uenerandum accederent, eos repræhendebat, & per interpretem recuſabat: Cur, inquiens, cum talem ſtellam, & ſanctum Chriſti Apoſtolum habeatis, ad me agreſtem & uilem, atque nullius precij hominem uenerandum acceditis? Ad ipſum uerè laudabilem & admirandum ſanctumque uirum colendum uos

Antiochus inſignis eremita.

Antiochi de Theodoro teſtimonium.

conuerti te, qui diuinam in mundo uitã agit, & cupiditates in ſe proterit, & doctrina ſua multos ad Deũ conuertit. Cum autem ueſpera adueniſſet, facto diuino ſacrificio, accubuerunt, ut paruo & ſolito cibo neſcerentur. Poſtea uoluit ſanctus Theodorus, ut erat ſolitus, hoſpiti pedes lauare. Sed ille non permiſit. Mutuò igitur manus lauerunt. Poſtridiè uerò mane feſtinabat Dei ſeruus exire, & iter ſuum perficere. Quod cũ beatus Theodorus animaduerteret, & obitũ eius propinquum eſſe diuinitus ſciret, idq; apud ſe fieri cuperet, rogabat eum, ut itineris labore feſſus conquieſceret. Ille contra obſecrabat, ut ſe dimitteret: Inſtat, inquiens, mihi è corpore migratio, & idcirco feſtino, ut in cellula mea naturæ concedã. Egreſſus igitur beatus Theodorus, comitatus eſt eũ Anaſtaſiopolim uſque: & afflictiones ac ſolicitudines, quas in epiſcopatu ſuſtineret, patefecit, quibus inſtituta uitæ ratio, & monaſteriorum ſuorum cura interrumperetur, rogans eum, ut quid ſibi agendum eſſet, conſuleret, & utrùm, relicta epiſcopatus dignitate, monaſtico tantum ordini deberet incumbere. Ille uero id quàm celerrimè faciendum cenſuit, ne apud Deum damnandus eſſe uideretur. Sanctus autem Theodorus ſuum illi iumentum, fratremq; dedit, qui illum quouſq; uellet, comitaretur. Mutuò ſe igitur ſalutantes & complectentes, diſceſſerunt. Et ſanctus Theodorus in epiſcopium reuerſus, dixit eum celerius è uita migraturum, quàm ut ad locum ſuum poſſet peruenire. Quod & factum eſt. Paucis enim poſt diebus nũciatum eſt, eum in uia mortuum eſſe.

Quoniam igitur plurima beati Theodori miracula, poſteaquàm epiſcopatum recuſauit, uiſa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea, quæ in ipſa ciuitate geſsit epiſcopali, quia ſunt omnibus nota, illa dũtaxat attingẽs, quæ aliqua ex parte cauſas & afflictiones incidant, quamobrem recuſauit epiſcopatũ. Cum enim neceſſariò cogeretur inuolui uarijs Epiſcopatus negocijs & ſolicitudinibus, magnis moleſtijs & anguſtijs afficiebatur. Nolebat enim terrenis curis à rerum cœleſtium diſtrahi contemplatione. Nam, ut inquit Dñs, nemo põt duobus dñis ſeruire: aut enim unũ odio habebit, & alterũ diliget: aut uni adhęrebit, & alterũ cõtẽnet. Cũ igitur neceſſe eſſet, prædia ad eccleſiã pertinentia, per procuratores adminiſtrare, & ipſi procuratores iniurijs agricolas afficerent, nõ poterat uir pius nõ uehemẽter angi & cruciari. Nã cũ id munus ciui cuidam, nomine Theodoſio, dediſſet, & ab eo agricolæ iniuria eſſent affecti, ad Chriſti ſeruũ lugentes confugerunt. Qui eos cõmiſeratus, (neque enim ſanctus & pius ipſius animus poterat ſine dolore quenquam afflictum & calamitoſum adſpicere) Theodoſium accerſendum curauit, monuitque, ut ab agricolarum iniuria deſiſteret. Ille uerò, inuenta occaſione, ab iniuria non deſtitit. Quare cum eos quodã in loco, qui Euchtaes dicitur, pergeret lædere, uno omnes animo congregati, & gladijs ac fundis inſtructi, contra ipſum conſtiterunt, cædem illi cõminantes, niſi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus, & ueritus, ne ab ipſis ſuperaretur, diſceſsit, & Anaſtaſiopolim ſe contulit, ut maiore munitus auxilio, aduerſus illos rediret. Id cum audiſſet uir ſanctus, totũ illum diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, conſiderans, ſi impetus ille ad exitum perueniret, & cædes aliqua fieret, id ſibi, tanquàm authori, crimini datum iri, ſeque animarum periclitantium reum fore. Humi igitur proſtratus, & Deum adorans, enixè rogabat, ut illius furoris motum compeſceret, antequam ad finem perduceretur. Et accerſito Theodoſio præcepit, ne ad ea loca ſe amplius conferret, ne mali quippiam accideret.

Cauſa cur ſe epiſcopatu abdicarit S. Theodorus.

Matt. 6.

Tunc ille, ſancti uiri hortatu dicens impetum illum agricolarum aduerſum ſe fuiſſe factum, multa in eũ conuicia coniecit, & necariæ contumeliæ uim addẽs, ſedem, in qua ſedebat, pede commouit. ex quo beatus uir, coram omnibus ſupinus concidit. Cum autẽ ſurrexiſſet, mitiori uoce iurauit, ſe apud eos Epiſcopum non moriturum, ſed ad monaſterium ſuum rediturum. Quibus uerbis Theodoſius minimè placatus, binas ſe illi auri libras expenſas laturum dixit, propterea quod à prædiorum procuratione ante diẽ conſtitutam repelleretur. Vxor autem marito aduerſabatur: Nihil, inquiens, ſit tibi controuerſiæ cũ ſancto Epiſcopo, ne pro benedictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille uxorẽ non audiens, rurſum in epiſcopium acceſsit, ut cum ſancto uiro altercaretur, in iudicioque contenderet. Verùm dum oſtiarius aduentum eius ſancto Epiſcopo nunciaret, repentè magnus eum timor inuaſit, & apparuit ei iuuenis adſpectu terribilis, & ſplendidè indutus, qui cum indignatione minatus eſt illi: Vir, inquiens, peſsime, ſic magno epiſcopo aduerſaris, nec deſinis ei moleſtiam & dolorem afferre? Ecce, prædico tibi, niſi deſiſtas, magna ſuper te ira deueniet, & miſerè uitam finies. Et hæc locutus, diſceſsit. Theodoſius uero, cum diù fuiſſet exanimis, ſe tandem colligens, & a uiro ſancto uocatus introiuit, ac procidit ad pedes eius, cum lachrymis ſupplicans, ut iniurias, quibus à ſe eſſet affectus, ſibi cõdonaret, non amplius auri libras pœnæ nomine repetituro.

Theodoſi procurator o ſſeſtus eſt.

Veneno iterum neſcio quomodo tentatus eſt, & in cellula ſua in epiſcopio mutus atque immobilis iacuit tribus diebus, adeò ut rumor de morte eius iam increbreſceret. Poſt tertium autem diem apparuit ei Domina, ſanctiſsima Dei genitrix Maria: quæ ſceleratis hominibus exitium comminata, & morbi cauſam aperiens, & inſidiatores patefaciens, è manu ſua tria illi colococca dedit: Hæc, inquiens, comede, & nihil tibi erit mali. Sõno ſolutus uir ſanctus, Saluatori Chriſto gratias egit, & immaculatæ matri eius uirgini Mariæ. Et cauſam quidem morbi ſignificauit, authores autem reticuit, & pro illis Deum precatus eſt. Præterea in diſtribuendis eleemoſynis, & in monaſteriorũ frequentatione & cura, quam de fratribus, quos lucratus fuerat, habebat, incuſabatur, quaſi eccleſiam negligeret, cum tamen ex trecẽtis ſexagintaquinque aureis nummis, menſæ ſuæ adſcriptis, quadraginta tantum ſingulis annis conſumeret, reliquos omnes eccleſiæ largiretur. Ad hæc à pſalmorum cantu & precatione negocijs diſtrahebatur. Quibus rebus afflictus, & uidens ciues quidem nihil inde proficere, ſed in uitæ flagitioſæ miſeria permanere, eos autem, qui in monaſterijs degebant, abſentia ſua negligentiæ deſidiæque uacare, & de migratione è monaſterijs cogitare, de quibus ſibi in die Iudicij ratio reddenda eſſet: glorioſi Chriſti martyris Georgij opem implorauit, ut ſe proprium in locum reſtitueret: & multis precibus Deũ orauit, ne ſibi crimini uerteret, quod epiſcopatũ recuſaret. Cũ igitur eam ueniam ſe a Deo impetraſſe certo ſciret, clero & ciuibus conuocatis, hãc habuit orationem: Vos me, Fratres, inuitum, ut ſcitis, & abſtractũ, hoc iugũ ſubire coegiſtis. Et quanuis me, ut ad illud ferendũ minime aptũ, excuſate, uos tamen audire me noluiſtis, ſed ueſtræ cupiditati maluiſtis indulgere. Vndecimus igitur iam annus eſt, ex quo ego uos affligo, & affligor à uobis. Quamobrem obſecro uos, ut paſtorem uobis paretis, qui & uobis placere, & res ueſtras curare poſsit. Ego enim poſthac Epiſcopus ueſter non ero: ſed ut abiectus monachus, ad manſionem reuertar meã, ubi in omni mea uita Deo ſeruire conſtitui. Hæc locutus, & aſſum-

Veneno ſãctus uir appetitur

Renunciat epiſcopatum.

pro

pto monaſterij ſui Archidiacono Ioanne, ad Ancyranorum metropolim ſe contulit. Nocte uerò illa ciuis quidam in quiete uidit ſplendidam ſtellam è ſumma Eccleſia radijs ſuis totam ciuitatem illuſtrantem, tã longè illinc diſceſsiſſe, ut uia perſpici poſſet. Quo quidem uiſo beati uiri diſceſſum ſignificatum eſſe, non eſt dubium.

Cùm igitur ad metropolitanum Ancyranorũ Archiepiſcopum Paulum perueniſſet, rogabat, ut ſibi ſucceſſor daretur. At ille tam bono uiro dari non poſſe reſpondebat. Cumque magna inter eos contentio eſſet exorta, conuenit inter illos, ut ea res ad beatiſſimum Conſtantinopolis Patriarcham Cyriacum reijceretur, & quod ille conſtituiſſet, ratum foret. Beatus igitur Theodorus piæ memoriæ Imperatori Mauritio, & beatiſsimo Patriarchæ Cyriaco ſupplicauit, ut decernerent, ſibi dandum eſſe ſucceſſorem. Metropolita uerò recuſationi eius rationes ſuas opponebat. Sed beatiſsimus Cyriacus Patriarcha, ita etiã iubẽte Imperatore, Metropolitano reſpõdit, ut beati Theodori preces admitteret, & inſignia ei ꝑpter uitæ ſanctitatem & innocẽtiam relinqueret Epiſcopatus. Mãdato igitur parens Metropolitanus, ab Epiſcopatus onere beatum Theodorum liberauit, & Epiſcopatus reliquit inſignia. Conſuluit autem illi, ne longius diſcederet, priuſquam in eius locum alterum conſtituiſſet. Egreſſus igitur ex Ancyranorum metropoli, in Heliopolis regionem ſe contulit, prope oppidũ Pidri in oratorium Archangeli, quod eſt in Ambrena, ſeipſum abſcondebat. Quodam die, cùm in hoc Archangeli oratorio ſacra myſteria celebraret, facta eſt facies eius hilaris & læta, & magna gloria gratiaque ſplendens. Et unus è fratribus, nomine Iulianus, preſbyter, uir admodum pius, cum faciem eius tam hilarem & lætam adſpexiſſet, proſtratus ante eum: Vnum, inquit, oro, pater, ut reſpondeas mihi. Cumque ſanctus Theodorus ei benedixiſſet, & præcepiſſet ut ſurgeret, & exponeret id quod uellet: tunc ille: Dum ſacrificas, inquit, pater, aliquando nulla fit in uultu tuo commutatio: ſæpius autem uultum uidemus tuũ magno ſplendore gratiaque fulgentem. Quamobrẽ nos item hilaritate perfundimur & gaudemus: quem admodum & hodie contigit. Obſecro te per Dominum, ut mihi huius rei cauſam exponas. Tum Chriſti ſeruus ſe excuſare, cœpit & narrationẽ ſubterfugere. Ille contra ſupplex & obteſtans inſtare. Tandem beatus uir: Promitte, inquit, mihi, te nemini, quod dicã, patefacturum, & cauſam explicabo. Cum igitur iureiurando ſe obſtrinxiſſet, quòd, dum ipſe uiueret, nemini rem patefaceret: Quandò, inquit beatus uir, me ſacrificantem lætiorem cernis, ſcito me uiſionem uidere. *In Miſſa ſæpe uiſum uidet.* Video enim tanquam uerum & ſplendidiſſimum uelum ſuper ſancta munera deſcendens inter ſacrificandum. Et quoties hoc cerno, lætor & exulto. Neque enim ſemper id uideo: & idcirco haud ſemper uultus eſt hilaris. Cùm aũt ad horã non adſpicio, rẽ protraho, expectãs dũ uideã id, qđ & hodie mihi demonſtratum eſt. Hæc cũ audiſſet preſbyter Iulianus, nõ prius patefecit, quẽ uir ſãctus è uita deceſsit.

Porro cum beatus uir accepiſſet, Epiſcopum eſſe Anaſtaſiopoli, gaudens & laudans Deũ, ad monaſteriũ redijt, & Dei gratia multa fecit miracula in ægrotos, qui accedebant. Preſbyter quidam, nomine Paulus, iumento ad eum uectus eſt è Lycaoniæ monaſterio. Erat enim ſiniſtrum eius latus in dexterã uiſcerum partem contractum: dextera autem ipſius coxa iandiu luxata: & caput eius in partem læuam ad pedem appropinquabat. Quamobrem nec ſtare, nec in lectulo extendi poterat. Sic enim erat diſtortus, ut miſerabile ſpectaculum exhiberet. Hic multis lauacris & medicinis adhibitis, nihil profecerat. Cũ igitur beati Theodori mandato tribus diebus in monaſterio manſiſſet, & miſeriam ſuam expoſuiſſet, hæc ab eo audiuit: Si uis conualeſcere, in patriam redi, & aduerſario tuo reconciliare, & ante hyemẽ ad me reuertere, & dabit tibi Deus ſanitatẽ. Negãti aũt ſibi cũ ullo eſſe inimicitias: Vide, inquit uir ſanctus, ne mentiaris. Inimicitias enim exerces cum Præfecto tuo. Quo ille audito, cœpit beatum Theodorum lachrymans obſecrare, ut pro ſe Deum precaretur, ut dolore mitigato poſſet expeditius incedere. Iuſsit igitur illum exui: & corpori eius manus imponens, infirma ipſius membra palpauit: & pro illo precibus fuſis, totum eius corpus medicamento perunxit. Statimque dolore liberatus eſt: ſed adhuc diſtortus manſit. Iumento igitur impoſitum, in patriam reduxerunt, & cum Præfecto ſuo in gratiam redijt. Poſt autem ad monaſterium reuerſus eſt. Quo quidẽ tẽpore beatus Theodorus in anguſtiſsima tẽpli ſanctæ Dei genitricis cellula, quieti ſilentioque uacabat. *Presbyterũ male affectũ ſanat.* Et fuſis pro eo precibus, à morbi uinculo diſſoluit, atque præcepit, ut prope ſe deambularet, & precationem quotidiè perciperet. Dedit etiam baculum, quo ſe ſuſtentaret. Et illo accepto, melius ſe habebat. Ad correctionem autem ipſius, longius baculum tradidit. Et poſt Paſchæ celebritatem aliud illi baculum dedit: Hoc, inquiens, manu tua apprehende, & eò, undè ueniſti, reuertere: breui enim perfectam ſanitatem aſſequeris. Cum autem baculũ illud ceciderit è manu tua, ne ſuſtuleris illud amplius: Accepta igitur uirĩ ſancti benedictione, presbyter Paulus domum reuerſus eſt. Et cum die quodam iter faceret, baculum è manu eius elapſum eſt. Qui ſancti Theodori ſermonem recordatus, illud non ſuſtulit: & plane conualuit, atque miraculum omnibus patefecit. Hic autem Paulus, ſancti uiri ſtudio, Conſtantinopoli presbyter eſt cõſtitutus: & deinde notus ciuitatis Iſauriæ factus Epiſcopus.

Eo tempore pius Imperator Mauritius, & beatus Patriarcha Cyriacus, & principes literis ſanctũ Chriſti ſeruum Conſtantinopolim acceſſierunt, ut eis benediceret. *It Conſtantinopolim, & magno in precio habetur.* Quamobrem cũ eo ſe cõtuliſſet, & beatiſsimum Patriarcham Cyriacum, & Imperatorem atq; Senatum conſalutaſſet, eique benedixiſſet, apud eos commoratus eſt. Magno autem eũ ſtudio & honore Imperator & Auguſta & omnes familiares complexi ſunt: & monaſterijs eius immunitates tributæ, illudque conceſſum ut nulli alij Epiſcopatui ſubiecta eſſent: ſed ſanctiſsimæ tantum & magnæ Eccleſiæ Apoſtolicæ regiæ ipſius ciuitatis, ita prouidente Deo, & ſancto martyre Georgio opitulante, propter beneuolentiam in eos, qui in illis degebant & ſacrificabant. Paruo autẽ illo tempore, quo manſit in ciuitate, magna per illum Deus fecit miracula.

Mulier enim, quæ apud illum habitabat, cũ filium quadriennem cæcũ haberet, in ulnis eum ſuis ad uirũ ſanctum geſtauit, & multis lachrymis ante illum proſtrata, puerum ad pedes eius depoſuit, ſupplicans ut lumen oculorũ illi largiretur. Vir beatus, cũ pueri oculos obſignaſſet, eiq; benedixiſſet, aquã benedictã matri dedit, præcipiẽs, ut aqua illa quotidie mane filij oculos lauaret. Quod cum ter egiſſet mater, quarto die filium ſanum ad ſanctum uirum adduxit, laudans Deum. *Cæcus uidet.* Eadem fœmina cum ſeptem menſes paralytica iacuiſſet, qua hora uiri ſancti benedictionem accepit, ſtatim conualuit.

Puella quædam, principis cuiuſdam ancilla, annis iam octo & uiginti dæmonium occultum habebat: quãobrẽ aſsiduè iacebat ægrota, & morbi cauſã ignorabat. Audita igitur beati uiri fama, dñs eius duxit ad eum puellam, rogans, ut pro ipſa Deum obſecraret,

ut ei uel mortem, uel ſanitatem elargiretur. Tũ Chriſti ſeruus eatenſa manu caput eius appræhendit, & precatus eſt Deum, ut ſibi morbum eius pateſaceret, & eam liberaret. Statimque dæmonium eam perturbare cœpit & ueaare. Atque ita clamabat: Etiam in me, ò ferriuore, uim tibi a Deo datam exerces? Abſtine à me, quæſo, dæmonum inſectator. Beatus autẽ Theodorus præcepit ei, ut taceret. Et cùm eſſet dies hebdomadis quarta, dimiſit eam: & mãdauit eius domino, ut quarta item proaimè ſeqnentis hebdomadis die eam ad ſe reduceret. Quæ cum ad diem conſtitutam reuertiſſet, & uirum adſpiceret, rurſus dæmoniũ in ea turbatum clamare cœpit, & uirum ſanctum deteſtari: O uis, inquiens, quæ nunc aduerſum nos à ſpurio & è ſcorto genito proficiſcitur. Vigeſimusoctauus iam annus eſt, ea quo mulierem iſtam obſideo, & ſanctorum nemo patefecit me. Hic autem meretricis filius aduenit, ur me patefaceret, ac eruciatui ſupplicioque traderet. Eaecrabilis dies, in qua genitus es, & in qua te huc contuliſti. At Dei ſeruus Theodorus ipſum ſigno Crucis increpuit, & diait: Quamuis meretricis filius ſim, ut ais, tamen ad gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti filij Dei, præcipio tibi in nomine eius, ut recedas ab hac muliere, nec amplius in illam ingrediaris. Dæmon autem magna uoce diait: Iuſſa tua equidem faciam, & egrediar: attamen hæc tertio ab hinc die morietur: Tu, inquit beatus uir, eai, & Domini uoluntas fiat. Neq; enim licet homini Chriſtiano uobis credere, cum uerba ueſtra ſunt improba & falſa. Laceratam igitur mulierem dæmon ante ſancti uiri pedes proiecit, & magna uoce edita, diſceſſit. Illa uerò cum ſe collegiſſet: Ego, inquit, ſanctis precibus tuis, pater, aſſecuta ſum ſanitatem. Vidi enim improbum ex ore meo, tanquam ſerpentem, egredi. Dimiſit igitur illam uir ſanctus cum benedictione, iuſſitque, ut diebus ſeptem apud Eccleſiã maneret. Qđ autẽ dæmon de morte illius prædiaerat, falſum fuit. Nam mulieris dominus ſimul cũ illa paucis poſt diebus ad uirum ſanctum rediens, magna cũ lætitia gratias egit Deo, qui talem ſeruis ſuis in ſpiritus immundos dediſſet poteſtatem.

Signo Crucis dæmonem ex pellit.

Alia mulier nobilis paralytica, ab ancillis ſuis ad uirum ſanctum geſtata, multis cum lachrymis clamare cœpit: Miſerere, inquiens, mei, ſerue Dei altiſsimi. Deum, qui tibi ſanitatum gratiam largitus eſt, deprecare pro me, ut incolumis diſcedam. Iuſsit uir ſanctus, eam humi deponi, & manu ſiniſtra caput eius appræhendes, deateram ad Orientem extendit, & obſecrauit ad hunc modum: Deus ſanitatũ elargitor, & ægrotantium medice, qui paralyticum curaſti, medere & huic ancillæ tuæ, & ab ea paralyſim eapelle, ut ſana diſcedat ad gloriam & laudem ſancti nominis tui. Et ſignans illam excitauit, oleoque inunxit: ſtatimque cœpit deambulare, Deum laudans, & diuinorum Chriſti myſteriorum particeps effecta, diſceſsit incolumis, atque omnibus miraculum nunciauit.

Sanat paralyticam.

Quidam cauponis filius, nomine Petrus, à dæmone inuaſus, corde cõficiebatur, nec ſe à dæmone nexari cognoſcebat. Pater eius duait eum ad uirum ſanctum, ur pro illo Deum precaretur, quo cordis ipſius dolor deſineret, & à morbo continno liberaretur. Sed uir ſanctus, cognita morbi cauſa, duait eum in cellulam ſuam, & lateri eius inhærens, Crucis ſigno faciẽ ipſius obſsignauit, percuſsitque illum iuxta cor i. Ne celes te, inquiens, immunde ſpiritus: manifeſta enim ſunt opera rua. Dominus Ieſus Chriſtus ſcrutator cordium imperat tibi, ut ab eo eaeas. Confeſtim commotus dæmon, elamare cœpit: Eaeo, ferriuore, nec aduerſor tibi: neque enim minas tuas perferre poſſum: nequeo ignem ex ore tuo egredientem, neque exurentẽ pati. Hæc & his plura locutus, ad uiri ſancti pedes Petro proiecto, magna uoce ululãs, diſceſsit. Puer autem in ſe rediẽs, & ante illum proſtratus: Pijs, inquit, precibus tuis, pater, à dæmone liberatus ſum. Vidi enim illum, fœminæ nigræ ſpeciem gerentem, à me ſeiungi, & per feneſtram abs te ululantem excludi. Beatus autẽ Theodorus iuſsit, ut diem apud ſe maneret: & poſtridiè ſanum patri reddidit.

Itẽ damoniacum.

Nauta quidam à dæmone nexatus, doloribus & membrorũ tremoribus, & multis calamitatibus cruciabatur, & in egeſtatem inciderat. Acceſsit ad uirũ ſanctum, & lachrymans ſupplicauit, ut à tot miſerijs per eius preces liberaretur. Cum igitur pro illo Deũ obſecraſſet, oleo benediait, & dedit illi, ut eo ſe ungeret, & dimiſit eum. Qui paucis poſt diebus ad uirum ſanctum redijt, ſeque conualuiſſe, & proſpere agere nunciauit, atque animi grati ac memoris cauſa, nauigij uelum obtulit, & multis tandem precibus uix impetrauit, ut illud acciperet.

Itẽ alium.

Luctator quidam ab immundo ſpiritu nexatus, & capite & membris omnibus dolebat. Hic ad uirũ ſanctum acceſsit, ſupplicans, ut pro ſe Deũ precaretur. Quod ille cum feciſſet, uinoque & oleo benedixiſſet, dedit ei: Abi, inquiens, fili, domum tuam: & cum te ueſperi cubitum conferes, unge te his: & quod in quiete uideris, mihi nũcia. Abijt, & fecit id, quod uir ſanctus præceperat. Poſtridiè autem ad eum redijt, dicens: Vidi, domine mi ſanctiſsime, ſecundum quietem, iuuenem quendam abs te profectum ad me, qui capitis mei comam appræhẽdit, & ad ſe traxit: & ſtatim dolor omnis ab articulis & oſsibus & membris meis diſceſsit, & tanquam uentus quidam uiolentus per capillos capitis mei egreſſus eſt. His auditis, Dei ſeruus benediait ei: Ecce, inquiens, nunc Dei gratia ſanus effectus es. Iuuenis autem, quem in ſomnis adſpeaiſti, glorioſus eſt Chriſti martyr Georgius. Et dimiſit eum, gratias agentem Deo.

Item alium.

Clarus quidam uir, nomine Mennas, occulto & graui quodam morbo ea diabolica ueaatione laborabat. Hic ad uirũ ſanctũ acceſsit: ſed ei morbũ ſuũ erubuit aperire. Quodã igitur die uir ſanctus, cũ ad ſe Mẽnas de more ueniſſet, eũ, remotis arbitris, in cellulam ſuã uocauit, & humaniter ſic eſt allocutus: Sæpe te huc, fili, contuliſti, ut mihi arcanum aliquid nunciares, & pudore deterritus es. Cur id tibi contigit fili? Cur nõ apertè ſignificas id, quod celas? Tunc ille procedens ad pedes eius, omnia patefecit, orans, ut pro ſe Deum precaretur, & morbum à ſe depelleret, dignareturque domum ſuam uenire, eique benedicere, atque omnibus habitantibus in ea. Se id facturum promiſit uir ſanctus: & biduo poſt domum eius ſe contulit, & à uiro pio benigne ſuſceptus eſt. Nocte autem, illa idem ei contigerat, quod ſolebar, & afflictus uehementer fuerat. Tũ uir beatus precibus incubuit, & Deum obſecrauit, ut hominẽ ab illa miſeria liberaret. Eadẽ igitur nocte, abſolutis pſalmorum precibus, unus ex diſcipulis eius, nomine Iulianus, in ſomnis uidit uirũ beatũ ſtantem ad maris littus, Mennamque ad ipſum accedentẽ, & in ulnis geſtantẽ ſuis monſtrum quoddã triceps, immanè uociferãs: quod cũ uir ſanctus appræhendiſſet, proiecit illud in mare. Poſtridiè igitur, cũ poſt ſacrificium accubuiſſent, ut pranderent, Chriſti ſeruus Theodorus ad Mennã diait; Confide, fili, & Deum lauda. Dei enim bonitate confiſus, ſpero calamitatem tuam abs te diſceſsiſſe, nec ea te amplius afflictum iri. Et cùm hæc diaiſſet, ſomni ſui diſcipulus recordatus, illud eaplicauit. Cũ igitur uir ſanctus Mennæ & fideliſsimæ eius uaori, & omnibus ipſius domeſticis benedixiſſet, diſceſsit. Mennas autem nunquam amplius ab eo morbo nexatus

Alium quendã morbo dæmonis curat.

ratus eſt. Iam uxor eius fœmina grauiſsima Chriſtiq; amantiſsima Theodora, orauit ſanctum uirum, ut ſciret, utrū ipſa, an maritus eius ex hac uita prior eſſet diſceſſurus. Vix igitur tandem exoratus, Deum precatus eſt, ut id ſibi patefaceret: reſponditque, maritum eius prius è uita diſceſſurum. At illa multis cum lachrymis eum quotidiè rogabat, ut Deū precaretur, quo ſe ex hac uita celerius euocaret. Eius flagitationibus uictus beatus uir, Deum obſecrauit, ut id ei, qđ optabat, concederet. Et diuinitus monitus, dixit illi: Dedit tibi Deus, quod flagitaſti. Res igitur tuas conſtitue. nam paucis poſt diebus morieris. Hoc reſponſo mulier læta diſceſsit, & rebus ſuis conſtitutis, quadrageſimo poſt die mortua eſt.

Eutychius, beati Theodori oſtiarius, cùm in uia dormiret, ſic à dæmone uulneratus eſt, ut manus ipſius cum toto brachio obſtupuerit. Quamobrem eā tumidam & obligatam, atque è collo ſuſpenſam geſtabat. Hic demum uenit ad ſanctū Theodorū, ut benedictionem acciperet. Et interrogatus ab eo, cur ei doleret manus: Dormiebam, inquit, domine, quodam in loco, & cū ſomno ſolutus eſſem mihi manus obſtupuit, tumoremque contraxit. Cum igitur beatus uir manum eius nudatam, precibus adhibitis, contrectaret, dæmonium cœpit per ipſius manum decurrere. Tunc uir ſanctus humerum ſignauit, nè ſurſùm curreret, & interimeret eum. Cœpit igitur manus eius à dæmone huc illuc uolui ac diſtorqueri, adeo ut eam non poſſet oſtiarius regere & ſuſtinere. Verū ſancto uiro tangente, & ſpiritum immundum increpante, ſtatim ceſſauit. Et accepto oſtiarius oleo, cui uir ſanctus benedixerat, manum unxit, triduoque conualuit.

Seruus quidem malè à dæmonio uexabatur. Hunc eius domina ad uirum beatum duxit. Et ſtatim ſpiritus commotus eum lacerabat, nec uolebat exire. Quē cum uir ſanctus increpuiſſet, uetuit ei, ne è gradum termino diſcederet, ut eo modo torqueretur: Benedictus, inquiens, Deus, non diſcedet hic homo, ab ipſo procreatus, è domo hac prius, quam tu ab illo exieris. Hæc cum dixiſſet uir ſanctus, in cellulam ingreſſus eſt ſuam, & præfinitum à regula pſalmorum numerum pronunciauit. Verum cum multis iam horis ſeruus ille uexatus maneret illic, & ſpiritus ibi religatus cruciaretur, miſerabili uoce clamare cœpit ad hunc modum: Exeo, ſerue Dei: neque enim ſuppliciū hoc ferre poſſum. Veni, ſolue me: & egrediar. Noli me diutius torquere. Egreſſus autem uir ſanctus è cellula ſua, dixit ei: Nolo, immunde, ut exeas. Dæmon uerò clamabat: Heu me miſerum, oro te, ut me ſoluas: ſatis ſupplicij pertuli. Quando permittis, ut egrediar? Volo, inquit uir ſanctus, ut media noctis hora diſcedas. Nunc uerò ſolutus es à præſcripto termino. Quamobrem huic homini per te iam liceat mentis eſſe compoti. Proiecit igitur eum ad pedes eius. Media uerò nocte, cùm uir ſanctus ad preces nocturnas exoluendas ſurrexiſſet, reſiliēs homo qui uexabatur, cœpit pati: & dæmoniū, quod in illo erat, clamabat: Venit hora. Exi, ferri uore, permitte mihi, ut recedā. Egreſſus igitur una poſt hora Dei ſeruus, increpuit ipſum in nomine Domini Ieſu Chriſti, atque imperauit, ut diſcederet. Et ſtatim, proiecto ad pedes eius homine, quem uexarat, exiuit, & ſeruus ille relictus eſt ſanus. Quem domina eius cum ſuſcepiſſet, magno cum gaudio domum ſuam ſe contulit, laudās Deum.

Vide quæ ſit ſanctorum hominū poteſtas

Mulier quædam ſerua, quæ dæmonium occultum habebat, beatum adijt Theodorum, ut ab eo benedictionem acciperet. Qui cùm acerbè aduerſùs eā, ut aduerſùs dæmone uexatam, adſpiciens, Deum pro illa rogaſſet, dæmon commotus ſtatim exijt, & mulier effecta eſt ſana.

Dæmoniacali beratur.

Quodam die tres ad eum acceſſerunt. Qui in eius cellula grauiſsime uexabantur, cum à Patriarcha Cyriaco eadem hora accerſitus eſt. Quamobrem beatus uir ire feſtinans, duobus præcepit, ut liberi eſſent, & ſtatim humi ad eius pedes, ut mortui, proſtrati ſunt. Tertium permiſit pati. Dæmon enim in illo exiſtens, durus erat, & facile expelli nō poterat. Quare uir ſanctus fremens: Quoniam, inquit, ſanctiſsimus Patriarcha noſter accerſiuit me, & in præſentia non poſſum id agere, quod ad te pertinet, ſta hoc in loco, & torquere: neque hinc diſcede, donec rediero. Et hoc dicto, ad ſanctiſsimum Patriarcham ſe contulit.

Itē duo alij.

Sergius autem, pius ſanctiſsimæ Eccleſiæ magnæ Diaconus, & ſanctiſsimi Patriarchæ familiaris, ſororem habebat, quæ cum triennium cum marito uixiſſet, nunquam concipere poterat. Vtrunque coniugem Sergius in ueſtibulo collocauit: &, cum ſanctus Chriſti ſeruus Theodorus à Patriarcha diſcederet, Iohannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, ut illac ſanctum uirum perduceret. Quod cum eſſet factum, Sergius diaconus eos ad uirum ſanctum adduxit, & ſimul cum illis ad uiri pedes procidit, ſupplicans, ut eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, ſed ad Deum accedite. Verum, cum illi nō deſiſterent obſecrare, utriuſque zonas accepit, atque inter illas utrinque collocatas, genibus flexis, Deum precatus eſt. Poſt ea aūt zonas illis reſtituit, ut ſe cingerent. Et Dei gratia factum eſt, ut poſt nouem menſes mulier filium pepererit. Cum autem diſceſsiſſet, Iohannem præmiſit, ut uideret, an uexatus ille extra præſcriptos terminos eſſet egreſſus. Inuenit igitur eum in loco præfinito, & à terra ſuſpenſum. Sic autem clamabat dæmon: Opportunè aduerſum me, ſerue Dei, ueniſti, maiorem contra me gratiā aſſecutus. Ferre te amplius non poſſum, quoniā exuris me. Exeo per altiſsimum. Tantum parce mihi. At Dei ſeruus pectus eius percutiens: Sæpe, inquit, mihi promiſiſti, & mentitus es: non parcam tibi. Tunc dæmon iureiurando promiſit, ſe nocte illa, cùm in ſanctiſsima magna Eccleſia precandi ſignum daretur, diſceſſurum. Cum igitur illi ſupplicium eſſet remiſſum, ad horam noctis præfinitam diſceſsit.

Impetrat partū fœmina.

Et poſt aliquot dies, Theodori, diaconi ſanctiſsimæ Dei genitricis, ſerua quædam, nomine Theodoſa, repentè à ſpiritu muto capta eſt. Cum autem dominus eius per Iohannem Dei ſeruo rem indicaſſet, iuſsit, ut eam ad ſe adducerent. Quæ cum uexaretur atque concideret, ſublatam conſerui eius ad uiri ſancti pedes geſtarunt. Et ſex dierum ſpatio liberata eſt, atque diſceſsit incolumis.

Alia puella annorum octo, Deo dicata in magnæ Eccleſiæ monaſterio, triēnio muta permanſit. Magiſtra igitur ipſius duxit illam ad ſeruum Dei, acerbe clamans, & cum lachrymis ſupplicans, ut ei ſanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obſecraſſet, præcepit, ut quotidiè manè & ueſpere ad ſe ueniret. Quod illa cum faceret, & ipſe pro ea precaretur, quo die curanda erat, iuſsit, ut os aperiret: & apprehenſa lingua eius, ſigno Crucis obſignauit, & ter inſufflauit, præcipiens ei, ut deglutiret. Deiq; gratia ſtatim locuta eſt, magna inquiens uoce: Deglutiui domine. Quare turba, quæ adſtabat, & rē uidebat, diu clamauit: Domine miſerere. Atque ita puella cum eius magiſtra, dimiſſa eſt incolumis.

Signo Crucis & trina inſufflatione mutā puellā ſanat.

Alia porro mulier, quæ decem annos ſanguinis fluxu laborauerat, magno cum deſiderio acceſsit, ut ab ipſo benedictionē acciperet: allatoq; unguēti alabaſtro, cū multam turbā uidiſſet circa ipſum, clā acceſſit, ut unguento pedes eius ungeret. Quo animad-

uerſo, Dei ſeruus pedes ad ſe contraxit, & clamans, dixit ad eam: Deſine mulier: quid facere conaris? Moleſta mihi res eſt, quã moliris. Territa mulier, unguentũ illi tradidit, rogans, ut pro ſe Deũ precaretur. Tũc uir ſãctus ita precatus eſt: Dñs Ieſus Chriſtus, q rerũ occultarũ cognitor eſt, precibus ſancti Georgij martyris exoratus ſecundũ fidem tuã id tibi, quod petis, elargiatur. Statimq; gratia Dei, ſanguinis eius fluxus ſtetit. Quo mulier miraculo animaduerſo, Deum laudans, cœpit rem omnibus indicare.

Oratione & aqua benedicta filium Imperatoris mũdat à lepra

Contigit, ut unus ex filijs Mauritij Imperatoris, lepræ morbo laboraret: cui cùm medici nullam poſſent opem afferre, Imperator uirum ſanctum acerſendũ curauit. Qui in palatiũ, ubi puer iacebat, ingreſſus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumque illum adſperſiſſet, reliquum aquæ dedit, ut rurſum cõſpergeretur: & ſancti uiri precibus puer ſanus effectus eſt. Imperatoris autem & Auguſtæ precibus adductus, inter ipſos conſiſtens, Deum pro illis obſecrauit: & cum benedixiſſet eis, diſceſsit in patriam, ad monaſteriumque peruenit.

Quidam paterfamilias ex oppido Alectoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monaſterium, & rogauit beatum uirum, ut ſigno Crucis bouem obſignaret, quo feritatem deponeret. Et cum uir ſanctus ad eum ueniſſet, bos huc illuc caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus eſt Deum, ut bos, feritate depoſita, manſueſceret. Et ſignans eum, dixit: Præcipio tibi in Chriſti nomine, ut ab ira deſiſtas tua, & ſubeas iugum in manſuetudine, quam tibi Deus tribuit, & dño tuo pareas. Cũ hæc dixiſſet uir ſãctus, bos ſtatim iram feritatemque depoſuit: & cum indè eſſet abductus, collum iugo facilè ſubiecit.

Signo Crucis, & imperio beſtias feras mã ſuefacit

Mulier item quædam mulam habebat, quæ nec frenum, nec ſellam admittebat, ſed ſe pedibus ſublatis erigens, manſuefieri nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monaſterium: cui uir ſanctus, ſigno Crucis adhibito, dixit: Benedictus Deus, ne poſt hac amplius fera peruerſaq; ſis, ſed, freno ſuſcepto, heram tuam inſidentem admitte cum omni manſuetudine. Ad hoc enim te Deus miniſterium creauit. Et ſtatim illi mulier inſedit. Neque enim parere amplius recuſauit. Idẽ & in equis, & in alijs animalibus ſtudiũ eſt.

Cupiebat uir beatus aliquid ex glorioſi martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum, ut ſe uoti compotem faceret. Pius autem Aemilianus, Germiorum Epiſcopus, ſancti capitis eius particulam, manuſque digitum, & dentem unum, aliamque particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iuſſitque, ut eas ſeruo ſuo Theodoro reliquias in templum, quod ſibi exædificarat, transferendas traderet. Miſit igitur Epiſcopus nuncium ad beatum uirum, qui eum nomine ſuo hortaretur, ut ſe ad precandum in templum ſancti Archangeli conferret: cupere enim ſe illum ſalutare, optataſque illi ſancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione, ex monaſterio exijt, & in Germiorum ciuitatem ingreſſus, in Archangeli templo precabatur. Amanter ſuſcepit eum ſanctus Epiſcopus Aemilianus, & in monaſteriũ ſanctæ Dei genitricis, quod uocatur Aligeres, perduxit. Eo tempore magna erat in Peſinuntium metropoli ſiccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem eum, incolæ intellexiſſent, Chriſti ſeruum Theodorum apud Aemilianum Epiſcopum diuertiſſe, celeriter ad eum omnes cum clericis in ſanctæ Dei genitricis templum conuenerunt: permittenteque Epiſcopo Aemiliano, in ciuitatem ſuam eũ adduxerunt, ut, facta ſupplicatione, per eius preces è cœlo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate ſex paſſuum millibus erat hortus, quem magna locuſtarum occuparat multitudo, & totum prope deuaſtarat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adeſſe intellexiſſet, proceſsit illi obuiam, & ad pedes eius proſtratus, calamitatem in hortum ſuum à locuſtis illatam indicauit. Cui uir ſanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in uaſe. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquam attulit. Quam Dei ſeruus, cũ benedixiſſet, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos conſperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuerſus homo, ſtudiosè fecit, quæ uir ſanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum adſperſerat, reuertiſſet, ne unam quidem locuſtam reperit. Paulò poſt item inuiſens, omnes planè locuſtas deletas inuenit. Quamobrem cum manus ſuas oleribus impleſſet, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium paſſuum à ciuitate proceſſerat ſupplicatio. Cum illa igitur ingredientẽ ſanctum uirum olitor aſſecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatiſsimus uerò Georgius Metropolita, cum lætitia ſanctũ Theodorum ſuſcepit, qui in diem ſequentem ſupplicationẽ indicendam mandauit. Poſtridiè igitur mane, cũ uniuerſa ciuitas ĩ catholica eccleſia ſanctæ Sophiæ eſſet cõgregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum uniuerſo populo ſupplicantes, ad uenerabile ſanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt: atque indè ad ſanctam Sophiã reuerſi ſunt. Vbi cum ſanctus Chriſti ſeruus Metropolitæ rogatu ſacrificaſſet, omneſque ſacra myſteria percepiſſent, nubibus contractum eſt cælum, & tanta pluuiæ copia in totam illam regionem deſcendit, ut aquarum fontes & flumina in tertium uſq; diem exundarint. Omnes igitur lætitia pleni, Deum collaudabant, qui ſerui ſui precibus motus, miſericordiam ſuam oſtendiſſet. Metropolita autem & populo comitante, S. Theodorus illinc diſceſsit: & cùm ad Epiſcopum Aemilianum ueniſſet, ab eoque optatiſsimas ſancti martyris Georgij reliquias accepiſſet, ad ſanctum monaſteriũ ſuum cum gaudio reuerſus eſt.

Videmiram aqua benedictæ uirtute.

Impetrat à Deo pluuiã

Illis diebus Cadoſiæ Epiſcopus ad eum in lectica uectus eſt, qui manus dolore, & articulorum omniũ ſolutione laborabat: nec manibus ſuis ori poterat cibum admouere. Hic in Archangeli templo ad beati Theodori pedes proſtratus, magna uoce, Miſerere, inquit, mei, ſerue Dei altiſsime: & me quoque tuorũ fac miraculorũ participẽ. Scio enim Deum tibi, quæcunque popoſceris, largiturum. Cũ aũt Chriſti ſeruus illũ eſſe Epiſcopum intellexiſſet, ægrè tulit eam adorationem, & eum fecit excitari: precationique incumbens, orabat Deum, ut morbum eius expelleret. Abſoluta aũt precatione, iuſsit, ut dextera parte templi ſancti Georgij martyris collocaretur, ad ſancti martyrium, ubi & cellula eius ſita eſt. Sic autem Epiſcopum eſt allocutus: Bono ſis animo, magne domine. Dei enim benignitate confiſus, te breui à morbo liberatum iri ſpero. Et cum oleo benedixiſſet, dedit ei, ut eo ſe ungeret. Duarum igitur hebdomadum ſpatio conualuit Epiſcopus, è monaſterioque diſceſsit, ambulans, & ſaliens, & laudans Deum.

Epiſcopi morbum articularem ſanat.

Clericus quidam, nomine Salomon, ab immundo ſpiritu uexatus, ad ſanctiſsimum uirũ acceſsit cũ uxore ſua, quæ ipſa quoque pariter uexabatur. Hi quotidie benedictionẽ eius accipientes, à ſpiritibus immundis breui temporis ſpatio liberati ſunt: ut ex depicta tabella, quam in ueſtibulo tẽpli Archangeli, ubi dormiebãt, teſtem miraculi reliquerunt, intelligi poteſt.

Nota de picta tabella.

Quidam è Salmania uico grauiter ab immundo

ſpiritu

ſpiritu uexatus, ad monaſterium ſe contulit: quem uir ſanctus, propter dæmonis importunitatem, in anguſtam cellulam conijci mandauit: & illuc ſe quotidie ad precandum conferebat. Quamobrē duarum hebdomadarū ſpatio liberatus, diſceſsit. Accidit, ut eodem tempore regio illa uniuerſa fame laboraret. Monachi igitur & pauperes ægroti, conſumptis omnibus cibarijs, magnis in anguſtijs uerſabantur. Erat autem Quadrageſimæ tempus: quo quidem tempore uir Dei genitricis monaſterio quietem & ſilentium obſeruabat. Biduo igitur ante Ramos palmarum Dionyſius horrei cuſtos ad eum uenit, eiq; ne ue pro monaſterijs quidem, nedum pro multitudine alenda, cibos habere nunciauit. Palmarum enim die è cellula ſua ſolitus erat exire, & biduo illo ingens multitudo conueniebat. Abi, inquit beatus Theodorus, in horreum, & farinæ reliquias ex areis in uaſculum collige, & affer ad me. Quod cum ab illo factum eſſet, uir ſanctus Deum precatus eſt, ut uictui neceſſaria monaſterija ſuis ſuppeditaret. Abſolutaq; precatione: Accipe, inquit, frater farinæ uaſculum, & illud ſuper altare ſanctiſsimæ Dei genitricis impone: & Deus nobis cibaria ſubminiſtrabit. Fecit ille, quod uir ſāctus præceperat. Poſtridiè uerò quidam uiri pij ex longinquis regionibus triginta naues Cyprias farina onuſtas aduexerunt. His & alijs innumerabilibus rebus admirandis, quibus, tanquàm floribus & margaritis, quotidie ſanctus coronabatur, magnæ ab omnibus gratiæ agebantur Deo, multique relicto mundo, iugum monaſticum non ſolum in eius monaſterijs, ſed etiam alijs in locis ſuſcipiebant. Itaque uerba illa Euangelica implebantur: Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt.

Multi fiut monachi.

Matt. 5.

Quoniam igitur & hic uir, quemadmodum Apoſtolus Paulus, corporis afflictionibus erat obnoxius, non alienum erit, utq; ad utilitatē noſtram eſt, perſequamur, ne quoties in eiuſmodi morbos & calamitates incidimus, animis concidamus: præſertim cum Deus nobis ex ratione præmium paret: & idcirco uiris iuſtis orantibus, ut à miſerijs liberentur, nonnunquam aduerſetur, & dicat: Sufficit uobis gratia mea: nam uirtus mea in infirmitate perficitur. Vt igitur in hoc ſancto Chriſti imitatore, Dei uirtus per infirmitatē perficeretur, corpus eius uulnere affectum erat: quod ſi quādo per ſe cicatricem obduxerat, indumenti aſperitate rurſum exulcerabatur. Hoc ille uulnere ad obitum uſque laborauit, ſibique illud à Deo fuiſſe datū dicebat, ut ei aſsidue gratias ageret. Oculorum item morbo ſingulis annis æſtatis tempore per ſeſquimēſem laborabat, & maiorem in modū gratias agebat Deo. Impediabatur tamen, quo minus turbas poſſet ſuſcipere. Quamobrē diuinitus incitatus, ad templum Dominæ noſtræ Dei genitricis, quod eſt Sozopoli, conſtituit proficiſci. Diuinum enim munus, qđ illic eſt, iampridem uidere concupierat. Cùm igitur ad pontem, qui Tantaendia dicitur, perueniſſet, Phērinus quidam caupo obuiam illi miſit, qui eum rogaret, ut in hoſpitium ſuum ingredi uellet, ſibiq; benedictionem ſuam relinquere. Iacebat enim ſemimortuus multo iam tēpore, & facies eius poſt tergū erat diſtorta. Ad eum igitur ſanctus Theodorus ingreſſus, cauſam quæſiuit, quamobrem id ei contigiſſet. Cui ille reſpondens: Cum eſſem, inquit, extra diuerſoriū, uenit canis quidam niger, & coram me hiauit: quamobrē ego quoq; inuitus idem feci. Cumque ipſe ſtatim euanuiſſet, ego in febrem incidi, faciemq; diſtorſi. Verū ſi tu, ſerue Dei, aliquid potes, adiuua me. Nā eum & greges armentaque mea interierint, poſteaquàm tu pro me preces fudiſti, ne unum quidem animal perij. Hæc ille eum dixiſſet, pro ipſo precatus Deum beatus uir, ter in eius faciem inſufflauit: & aquæ benedicens, dedit ei: Accipe, inquiens, & hac te aqua conſperge. Quod enim uidiſti, dæmonium erat. Sed in Chriſti nomine, cum reuertemur à precatione, te ſanum & incolumem inueniemus.

2. Cor. 12.

Vulnus habet perpetuum.

Aqua benedicta uis.

Egreſſus igitur è diuerſorio, itinere ſuo progrediebatur: cumque ad Amorium ciuitatem appropinquaſſet, ſalutatis eius aduentus omnibus innotuit: & ciues uniuerſi ſupplicantes, obuiam illi extra muros proceſſerunt. Et oblatus eſt illi puer à patre, pedibus adeo diſtortis, ut nullo modo poſſet incedere: qui, ſancto uiro Deum obſecrante, curatus eſt. Et eccè uir quidam illuſtris ex eadem ciuitate, nomine Iohannes, filium ſuum duodeuiginti annos natum, qui triennio paralyticus iacuerat, ad uirum ſanctum geſtandum curauit, & multis cum lachrymis rogauit eum. Miſerere, inquiens, iſtius infelicis & calamitoſi, ſerue Dei, & Deum pro illo deprecare, ut à morbo eum curet, & incolumem mihi largiatur: aut certe celerem illi ex hac uita exitum tribuat, ne uideam ipſum tam miſerè à morbo cōſumi. Quomodo, inquit ſanctus Theodorus, in morbum hunc incidit? Cui ille reſpondit: Cùm ad uenandum profecti eſſemus, in leporem hic miſer incurrit: quem cum iaculo tranſfixiſſet, in paralyſim incidit, eaque triennio iam laborat. His auditis, Chriſti ſeruus iuſsit, eum Anaſtaſij uiri pij domū portari, & in oratorio ſanctiſsimæ Dei genitricis, ubi erat ipſe manſurus, conſtitui. Mox in orbem ingreſſus, totam ſupplicando luſtrauit. Cū autem ad catholicam & primam ciuitatis Eccleſiam eſſet peruentum, obuiam illi factus eſt Epiſcopus: longius enim eum populo obuiam procedere propter ualetudinem. Quamobrem & ipſius Epiſcopi rogatu, ſacrificium obtulit ſanctus Theodorus, & populo benedixit: diſcedensq;, Anaſtaſij domum extra muros ſe contulit: & in oratorium Dei genitricis ingreſſus, adoleſcentem illum paralyticum iacentem inuenit: cumque benedixiſſet oleo, faciem eius, & manus, & pedes, & reliqua omnia corporis eius membra diſſoluta inunxit, & ſic eum allocutus eſt: Tibi dico, adoleſcens, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & ſta ſanus, ne propter te pater tuus doleat. Cumq; ille caput ſuſtuliſſet, manū ei uir ſanctiſsimus porrexit, & excitauit: precibusque ſuper ipſum adhibitis, ſanum patri reddidit.

Curat paralyticum oleo benedicto

Cum in Dei genitricis templum eſſent ingreſſurus, ecce quidam alius paralyſi laborans propter dæmonum, qui ipſum occultè multis iā annis uexabat, eadem hora ſurrexit, cœpitque ab immundo ſpiritu uexari, & Dei genitricis ſeruo, cui ab ea miraculum hoc ſeruatum fuerat, occurrens atque uociferans: O uis, inquit, Cur ueniſti huc, ſerriuore, cum Georgio Cappadoce, ut me torqueres atque configeres? Tot annis latui, & per te nunc indicor. Tunc omnes ſpectatores obſtupuerunt. Beatus autem uir ſpiritum immundum increpans, ſigno Crucis & precibus adhibitis, paralyticum curauit: & ſic in ſanctiſsimæ Dei genitricis Matris uenerabile templum ingreſſus, ubi diuino munere oleū manat, manibus in Crucis ſpeciē extenſis precans, oculos in admirabili imagine defigebat, cū oleum diuino norū effrueſcens, in oculos eius inſilijt, eosq; conſperſit. Quamobrē oēs, qui diuinū illud teſtimoniū adſpiciebāt, dixerunt: Vere magnus eſt hic Dei ſeruus. Cum aūt de eius aduentu beatiſsimus Epiſcopus Zoilus intellexiſſet, ſtatim honorificè duxit eum in Epiſcopiū ſuū, amiceq; tractauit.

Itē aliū ſigno Crucis & precibus.

Poſteà uerò, quàm diebus quadraginta precibus incubuit, relicta Sozopoli, ad urbem Amoriū appropinquabat: ubi ſaliēs obuiā illi proceſsit puer, qui diſtortis

ſtortis iam pedibus exiſtens, ab eo benedictionem acceperat, & Dei gloriam, quæ in ſe extiterat, nunciauit. Die uerò ad ueſperam inclinante, urbem ingreſſus, apud uirum illuſtrem Iohannem, cuius filium paralyticum precibus curauerat, diuertit. Et poſtridiè manè diſcedens, in Germiorum ciuitatem ad Epiſcopum Aemilianum peruenit: à quo dimiſſus, ad monaſterium ſuum proficiſcebatur. Cumq; ad prædictum ponté ueniſſet, audito Phentinus eius aduentu, proceſſit illi obuiam ſanus & laudans Deum, qui ſe ſerui ſui precibus à tali periculo liberaſſet: animique grati munus obtulit equum ex armento ſuo.

Cùm igitur uir pius & ſanctus ad monaſteriú perueniſſet, duæ claræ mulieres è metropoli Epheſo cũ lecticis & magna ſupellectili ad eum ſe contulerunt. Erat uni ex illis filius annorum uiginti, Andreas nomine, mutus: Alteri autem filiola annorum octo paralytica. Hæ fœminæ cum filijs & domeſticis ſuis ad ſancti uiri pedes procidentes, magna uoce multisque lachrymis ſupplicabant, ut filijs ſuis ſanitatem largiretur. Quibus Chriſti ſeruus Theodorus præcepit, ut ſurgerent. Et cùm precatus eſſet Deum, iuſsit, ut dies aliquot ibi manerent. Quadam autem die à pſalmis canendis circiter horam nonam de more egreſſus, ut populo benediceret, eumque dimitteret, puellulam iacentem inuenit: & accedens, ſignauit eam, & Deum obſecrauit: ab eaque recedens, ad altaris introitum aſcendit, & populo benedixit, & puellæ paralyticæ pręcepit, ut ad ſe ueniret. Quæ repentè, ſolutis diaboli uinculis, ſurrexit & ad eum uenit. Tubæ uerò adſtantes, cum matre puellæ pro tali miraculo cum lachrymis gratias agebant Deo. Atque ita mater accedens, filiolam ſuam è manu eius ſanam accepit. Quinetiã adoleſcentem mutum beatus Theodorus cum ſignaſſet, dixit matri eius, ut cum alijs diſcederet: fore enim, ut in ipſo itinere loqueretur. Suſcepta igitur uiri ſancti benedictione, in ciuitaté ſuam omnes redierunt. Et paulò poſt quidam ab illa ueniẽs ciuitate, adoleſcentem locutum eſſe nunciauit.

Item alios ſigno Crucis & oratione curationes facit.

Oppidi Sandi presbyter nomine Florentius, habebat fratris filium, cui cancer os exedebat. Eo igitur ſuper iumentum ſuum impoſito, magno ſtudio ad monaſterium contendit, & ad beati uiri pedes procidẽs ac lachrymans, ſupplicabat, ut pueri morbũ, cui nulla medicorum remedia proderant, curaret. At ille, fuſis precibus, locum morbo exeſum contrectans, ter in os eius inſufflauit, & aquã, cui benedixerat, dedit, ut ex ea acciperet: & ſtatim cœpit morbus eſſe lenior. Et cùm egreſsi eſſent è monaſterio, priuſquã domum peruenirent, prorſus euanuit.

Cùm totius populi ſupplicatio, poſt Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionem die ſabbati, ut quotannis fieri ſolet, ad monaſterium conueniſſet, erat in loco demiſſo lebes ebulliens iuxta uiam. Peracto autem ſacrificio, cùm uniuerſus populus ad epulas properans, è monaſterio egredi feſtinaret, puer è templo ſancti martyris Georgij exiens, diabolo impellente, in lebetem feruentem incidit. Accurrentes autem parentes, pedibus eum inde extractum, in templum ſancti martyris, ubi uir ſanctus populo benedicebat, intulerunt, & ſemimortuum ad eius pedes cum lachrymis depoſuerunt. Tum Dei ſeruus puerũ iuxta ſanctũ altare collocauit, &, inclinato capite, pro ipſo precatus eſt Deum. Et cùm illum oleo ſemper ardentis lucernæ iunxiſſet, Dei gratia excitauit, & ſine ullo detrimento parentibus incolumem reddidit.

Forté cum ſupplicatione monaſterij ſancti Theodori ex Briania præfectus Anicetus uenerat. Hic cũ id, quod puero contigerat, audiniſſet, eumque ſanum & nulla in parte combuſtum adſpiceret, lebetis aquã eſſe frigidam exiſtimauit. Itaque cùm eadem hora ſupplicando illac iter faceret, manum in lebetem iniecit, ut cognoſceret, utrum aqua calida eſſet, an frigida: & ſtatim manus eius exarſit. Cùm igitur beatus uir peracta ſuplicatione, populo benediceret, eumq; dimitteret, acceſsit ad illum Anicetus, & manum oſtendit, obſecrans, ut eam ſigno Crucis obſignaret. Cui ſubridens S. Theodorus: Crede, inquit, frater, & manum, quam in lebetem ultro cõiecisti, Dominus curabit. Signo autem Crucis adhibito, Anicetus dolore leuatus eſt, & ſanus diſceſsit, laudans Deum ob ea, quæ audierat & uiderat.

Magna uis ſanctæ Crucis.

In oppido Sãdi quidam paterfamilias, nomine Eutolmius, aream ſuam cupiebat ampliorem efficere. Anguſtior enim erat, quàm ut frugum poſſet copiam capere. Porrò collis quidam adiacebat, in quo multa inerant dæmonia. Cum igitur undique aream amplificans foderet, etiam collis ipſius lapidem amouit: unde immundi ſpiritus exeuntes, greges & armenta, atque etiam homines inuadebant & excruciabant. Ex ijs autem clamabant nonnulli, ſe ideò uexati, quoniã collis ille fuiſſet effoſus. Incolæ igitur, calamitate ſua perſpecta, & exiſtimãtes id propterea cõtigiſſe, quod Eutolminus inde pecuniam ſuſtuliſſet, ex eoq; fore, ut loci præfectus Euphrantas aduersùm ſe, tanquàm eius criminis reos, ueniret, contra Eutolmium impetum fecerunt, comminantes ei, ſe illum, uti totius perturbationis authorem, cum uniuerſa eius familia combuſturos. Quo tamen tumultu per uiros ſenes & graues ſedato, ad ſanctum Chriſti ſeruum nuncios miſerunt, qui ſupplicarent, ut ad oppidum proficiſceretur, & tot moleſtijs & calamitatibus incolas liberaret. Profectus eſt cum illis beatus uir, & cùm ad locum effoſſum perueniſſet, dixit eis: Confidite filij: neque enim hoc in loco id, quod ſuſpicamini, factum eſt. Quod ut faciliùs intelligatis, altiùs effodite. Paruerunt illi, & nihil prorsùs inuenerunt. Poſtridiè uerò ſupplicationem indixit: & cum locum uniuerſum, illis etiam, qui uexabantur, comitãtibus, luſtraſſet, ad collem effoſſum peruenit: ubi cũ preces, inclinato capite, fudiſſet, omnes ſpiritus immundi, qui in animantia & diuerſa loca introierant, illuc redierũt. Obſecrans aũt Deum & pro hominibus illis, qui uexabantur, ſpiritus immundos increpuit: & Domini Ieſu Chriſti inuocatione depulſos, adiuuante Spiritu ſancto, ibi eos incluſit. Et cum lapidé emotũ repoſuiſſet, foſſamq; cõpleſſet, almæ Crucis ſignũ impoſuit, totamq; noctẽ pſallens & laudans Deũ, illic trãſegit.

Dæmones expulſi.

Poſtridiè aũt, peracto ſacrificio, cũ ad monaſteriũ redire uellet, acceſſerunt ad eũ principes oppidi Permetaniæ, & ad pedes eius proſtrati, cum lachrymis rogarunt, ut etiam in oppidũ ſuũ ingrederetur, quoniã illic quoquè, cũ ex quodã loco tabula eſſet ſublata, multi dæmones egreſsi, ſex uiros & ſeptem fœminas inuaſiſſent. Diſcedens igitur Chriſti ſeruus Theodorus, cum illis profectus eſt. Verùm cum ad Acantiũ oppidum appropinquaret, dæmonum, ad quos eijciendos proficiſcebatur, opera factum eſt, ut iumentum, quo uehebatur, concideret, & ipſe è tergore ipſius delaberetur, & duo acuta ligna in uentrem eius defixa ſint, triplicique ueſtimento conciſo, carni ſic inhæſerit, ut ſanguinis multum effluxerit. Panno igitur lineo in plagam iniecto, iumentum ruſſus conſcẽdit, & ad comites ſubridẽs: Verè, inquit, filij, Dei nos auxilium protegit aduerſus dæmones, qui nos iniuria conantur afficere. Cum autem in oppidum perueniſſent, putabant comites eius, eũ propter graue uulnus, quod acceperat, ægrotaturũ. At ille Spiritus ſancti gratia confirmatus, tanquam ferre ſtatua, noctem illam Deum laudando in ſomnis tranſegit. Poſtridiè

Vir ſanctus grauiter ſauciatur.

ſtridie igitur oppidum ſupplicando luſtrauit, iuſsitque tabulam in locum ſuum reponi: & illuc ipſe quoque cum ſupplicatione acceſsit: inuocatoque ſanctæ atque eiuſdem eſſentiæ Trinitatis nomine, ſpiritus, à quibus homines uexabantur, eiecit; & omnes, qui inde abierant, coegit, atque ita relegauit in eo loco, ut nemini amplius iniuriam facerent. Habebat enim & magnum Chriſti martyrem Georgium ſibi opitulantẽ, cuius auxilio iam inde ab ipſa pueritia fultus fuerat. Cum igitur ſanctæ Crucis ſigno locum obſignaſſet, inde cum comitibus diſceſsit, & ad monaſterium reuerſus eſt. Miſit etiam Epiſtolam ad Euphrantam principem, cohibuitque impetum eius, docens, non inueniendæ pecuniæ gratia, ſed aſtutiæ ſatanæ locũ illum fuiſſe effoſſum: domumque dimiſit eos, qui ſe ex oppido Sandi fuerant comitati.

Locum ſancta Crucis ſigno obſignat.

Alias item cum in eiuſdem oppidi Sandi regione uites à locuſtis deuaſtarentur, & in oppidi Permetaniæ regione uites item à uermibus exederentur, uir ſanctus eas præſentia ſua precibusque deleuit ad gloriam Chriſti Dei noſtri, eam ipſi gratiam elargientis. In Eueraeuſium oppido cum agricola quidam nomine Timotheus, collem quendam, ſeu pecuniæ reperiendæ gratia, ſeu aliam ob cauſam ſuffoderet, magna ſpirituum immundorum multitudo ſic incolas inuaſit, ut complures ex illis tum uiros, tum fœminas, tũ pueros uexarent. Quamobrem Euphrantas, qui tunc Ancyranorum metropoli præfectus erat, agricolam illum compræhendi iuſsit, & quoſdam etiam ex illis qui uexabantur uirgisque cædi. Verum ij magno clamore precabantur, ne ſe pluribus uerberibus afficerent: dimiſsi uerò maiores tumultus excitabant. Congregati enim, primum Timothei, qui mali author extiterat, uillam ſuccenderunt: deinde conquirebant eũ ut occiderent: & aliorum item uillas exurebãt. Quicquid autem in ſuis inueniebant, deuorabant ac diſsipabant, & ſupellectilem confringebant. Quod ſi quis eos uellet cohibere, malè ab illis mulctabatur. Neq; uerò homines ſolum ab ipſis dæmonibus uexabãtur, ſed etiam animalia rationis expertia partim interficiebantur, partim reddebantur fera & intractabilia. Quinetiam regionis fines obſidentes, magnum iter facientibus detrimentum afferebant. Cùm igitur tota illa regio in his calamitatibus uerſaretur, pauci patresfamilias, qui ſani permanſerant, cum clero ad monaſterium confugerunt, ſupplicesque ſe ad uiri ſancti pedes abijcientes, obſeſtabantur, ut infelix oppidum ſuum ex tot miſerijs eriperet. Horum precibus exoratus uir ſanctus, cum ipſis profectus eſt. Obuiã autem illi prodierunt omnes oppidani, tum animo ualentes, tum à dæmonibus uexati, à quibus beatus uir contumelijs afficiebatur. Cum autem in ſancti Archangeli Eccleſiam eſſet ingreſſus, totam noctẽ hymnis precibusque tranſegit, Deum clementem obſecrans, ut ab hominibus & iumentis, totiusque regionis finibus dæmonum multitudinem in locum, undè exierant, compelleret. Manè uerò populus uniuerſus ad eum concurrit: & eorum, qui uexabãtur, ſpiritus clamabãt, ſibi ab eo nim afferri, ut qui cõtra ipſos ueniſſet, & Deum precaretur. At uir diuinus eos increpans, & diuina confiſus gratia tanquam pueros caſtigans, & in ſeruitutem redigens, imperabat eis ut in locum, unde exierant, reuerterentur, ibique ſine cuiuſquam iniuria permanerent. Et quoniam illuc ipſe tum propter infirmam ualetudinem, tum propter nimiam uigiliam proficiſci non poterat, uni ex fratribus presbytero, nomine Ioliano, qui cum ipſo erat, mandauit, ut nomine ſuo iret, & ad collem illum clerum duceret ſupplicantem, Euangeliumque ſuper homines uexatos legeret. Cumq; Iulianus, ſibi ut ignoſceret, precaretur, nihil enim profuturum aiebat, niſi ipſe accederet: indignatus uir ſanctus, eumque ut contumacem & incredulum repræhendens: Celeriter, inquit, ſupplicationem educito, & eſto obediens ac fidelis, & non incredulus. Deus enim illis omnino miſericordiam ſuam & ſanitatem, etiam me abſente, largietur. Cum igitur omnes ad collem cum ſupplicatione profecti eſſent, & Euangelium recitarent, ipſe manſit in Eccleſia, Deum obſecrans pro omnium curatione. Quamobrem ſpiritus, qui circa collẽ erãt uociferabantur ſe precationibus uiri ſancti conuinci & ſuperari. Item illi, qui uel homines, uel iumenta uexabant, uel loca finitima obſidebant, illuc, tanquã ab angelicis uirtutibus, coacti atque compulſi ſunt. Et dum Euangelium pronunciaretur, omnes cũ ululatu, proiectis hominibus, in tumulum illum reuerſi ſunt, Saluatoris noſtri Dei uirtute per ſerui ſui preces ita rem moderante. *Obſtruſa igitur tumuli foſſa omnes cum ſupplicatione ad Eccleſiã redierunt: peractoque ſacrificio, cum uir ſanctus in eo loco, precibus fuſis, Crucem collocaſſet, ab incolis ad monaſterium reductus eſt. Deique gratia factum eſt, ut illi dæmones, neque in homines, neque in animalia rationis expertia, quicquam amplius egerint.

Totã noctem hymnis precibusq; tranſigens, dæmones cõpeſcit.

**Obſtructa*

Crucẽ contra dæmones collocat.

Rurſum contigit, ut, cum in eiuſdem oppidi regione eſſet arca quædam, & uas cum tabernaculis ueterum Græcorum uirorum, quæ à dæmonibus obſeruabantur, quidam ipſius loci domini arcam aperuerint, & faſtigium ſiue operculum eius in oppidum ad excipiendam aquam importarint. Quapropter dæmones, & homines & animalia & loca quædam finitima, rurſus occuparũt. Ciues igitur interim Dei ſeruum adduxerunt: qui precibus ſuis & homines, & animalia, & loca finitima ab immundis ſpiritibus liberauit, & ſpiritus ipſos eodem ubi erant, compulit, nec permiſit, ut arcæ faſtigium ipſis, ut flagitabant, redderetur ſed uoluit, ut aquæ uſui deſeruiret: quemadmodum nunc item eſt pro monumento miraculo tum ipſius.

Cum Bunam, & Peton, & Hyniam, loca, quædam finitima, cantharorum multitudo ſic opprimeret, ut omnes agrorum fruges interciperet, incolarum precibus exoratus, ad ea loca ſe contulit, & cum pro illis Deum obſecraſſet, ſtatim omnis illa cantharorum multitudo deleta eſt. Atque einſmodi quidem miracula diuerſis in locis ab ipſo ſæpè facta ſunt ad gloriam Saluatoris Chriſti Dei noſtri, qui gratiam hanc uiro ſancto largiebatur.

Cantaros extinguit

Antequam Mauritius Imperator occideretur, cũ in Dei genitricis monaſterio uir ſanctus præfinitum pſalmorum numerum legeret, in ſanctuario recens exædificato lucerna, quæ ſemper ardet, extincta eſt. Quapropter uni ex fratribus annuit, ut eam accenderet. Sed cum ſtatim rurſus extincta eſſet, frater redijt & eum precibus eam iterum accendit. Repenteque rurſus extincta uir ſanctus illum repræhendens, tanquam ineptè id feciſſet, acceſsit ipſe, & manu ſua illã accẽdit. Sed cũ ille adhuc ſtaret, ſimiliter rurſũ extincta eſt. Tunc fratribus omnibus congregatis, ſeuerè locutus eſt ad hunc modum: Signum hoc, fratres, nõ ſimpliciter mihi credite, nec temere contigit. Vos ergo diligenter explorate, quid ageritis, & in conſpectu Dei peccatum ueſtrum confitemini. Licet enim uos illud celare conemini, Deus ipſe patefaciet. Cũ autem fratres ſibi nullius eſſe culpæ conſcios reſpondiſſent, ad obſecrandum Deum acceſsit, ut ſibi rem indicaret. Cumq; re diuinitus patefacta, triſtis eſſet, & cum gemitu diceret: Verè tu, Eſaia, naturam hominum expendiſti, cum diceres: Omnis homo fœnum, & omnis gloria hominis, tanquam flos fœni.

Eſ. 40.

Atuit

Aruit fœnum & flos eius decidit. Et cum hæc ipſe loqueretur, fratres rogabant eum, ut rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepiſſet, ut nemini rem indicarēt, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator eſſet interiturus. Fratribusq; merito id illi euenturum reſpondentibus, ob ea quæ improbe geſſiſſet: Sic ipſe quidem, alij, inquit ſanctus Theodorus, morietur: ſed poſt eum multo deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat. Paucis igitur poſt

Mauritij Imperat. cædes. diebus interfectus eſt Mauritius Imperator: & imperio potitus eſt Phocas. Qui cum in Orientem miſiſſet Domitium conſobrinū ut exercitum duceret aduerſus Perſas, qui regiones noſtras uaſtabant & prædabantur: is autem Domitius de hoſtium impetu, qui Cappadociam uſque peruenerant, deque Sergij patricij Imperatoris propinqui interitu intellexiſſet, magno in mœrore & metu uerſabatur, nec iter ſuſcepium audebat perficere.

Audita igitur ſerui Dei fama, ad eū ſe in monaſterium contulit, ſeque ad eius pedes abijciens, ſupplex rogabat, ut pro ſe Deum precaretur, ut ſcire poſſet, quid ſibi agendum eſſet: in dubio enim ſe propter hoſtium incurſum uerſari. Reſpondens illi Dei ſeruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & ſuſceptum iter perfice, incolumis enim ad exercitum peruenies. Verum cum in acie ſtabis aduerſus Perſas & prælium inibis, in magno diſcrimine uerſaberis. Sed commendo te

Prædicit futura Domitio. Deo, & ſancto eius martyri Georgio, ut te a periculo integrum cōſeruet. Cum igitur te periculum premet, memor eris huiuſce precationis, & Deus te a periculo eripiet. Hæc & alia multa tempori congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permiſit. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, ut uir ſanctus prædixerat. Cumque, inito cum Perſis certamine, inſidijs pateretur, magnoque eſſet in diſcrimine cum uniuerſo exercitu, meminit uerborum ſancti uiri, cuius precibus Deo fuerat commendatus. Et pedes in cannetum ingreſſus, delituit, atque ita periculo ſeſe ſubduxit: collectoque exercitu, in Romanorum loca ſe cōtulit & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere uirum ſanctum inuiſit, & magna cum fide ad pedes eius proſtratus, gratias egit Deo, qui ſe precibus ipſius è tanto periculo eripuiſſet. Et confeſſus eſt, omnia, quæ beatus uir prædixerat, cōtigiſſe. Solenni igitur Dominico die celebrato & ſuſcepta uiri ſancti benedictione, ad regiam urbem profectus eſt: & ex eo tempore magna in ueneratione habuit beatū Theodorum, & ſanctam eius manſionem: & ſemper cum ab Oriente ad regiam urbem iter faceret, ad ſanctum uirum diuertebat, multaque munera eius manſioni, & ſancti Georgij templo & oratorijs relinquebat.

Venit quidam uir ab urbe regia, nomine Phocas, qui inteſtino quodam morbo grauiter laborabat, aſſidueque multum ſanguinis e ore & uentre emittebat, neque ſtare, neque iacere ualens. Hic uirum ſanctū nactus in monaſterio ſanctiſſimæ Dei genitricis, procidit ad pedes eius, obſecrās, ut pro ſe Deum precaretur, ut à tanta ſe miſeria liberaret. Multa enim ſe medicorum remedia fruſtra expertum eſſe. Præcepit autem uir ſanctus, ut in ſanctiſſimo Dei genitricis oratorio maneret. Et manè dixit illi: Nūc, fili, abi in pace. Ipſe uerò cum clamore cœpit dicere: Itanè, pater, me, qui tam longinquis è locis ad te ueni, dimittis incuratum? Aegroti omnes, qui ad te cōfugiunt, recedūt ſani, & ego ſolus miſer negligor? Nō diſcedā profectò ex hoc loco, niſi à morbo liber. Obtempera, inquit beatus uir, fili, & cum fide proficiſcere. Preces enim tuæ acceptæ ſunt. Nec lōgè hinc abieris cū integram morbi curationem ſenties. Quod ſi totum uitæ tuæ tempus hic conſumpſeris, nullam propterea, mihi crede, leuationē accipies. His ille auditis, multis cum lachrymis clamans: Noui, inquit, ſerue Dei, quòd me perſequeris, ut indignum, qui hic maneam & curer. Ecce diſcedo, uti iubes. Tu ſaltem Deum, quem purè colis, pro me roga, ut ſanus reuertar domum. Abi, inquit uir ſāctus, fili: ſpero enim, Deum breui miſericordiam tibi ſuam oſtenſurum. Cum igitur indè egreſſus, ad Tiberis fluuij pōtem appropinquaſſet, naturali neceſsitate coactus, è lectica deſcendit: &, quemadmodum illi, qui, hauſtis medicamētis, purgantur, fœtidum corporis onus cū morbo depoſuit: nūciumque miſit ad ſeruum Dei, qui curationis munus ſibi diuinitus datum indicaret, peteretque, ut ſibi per eum liceret reuerti, quo Deo gratias ageret. Reſpondit beatus Theodorus, ut Deum animo laudaret. Quamobrem ad regiam urbem Deum laudans reuerſus eſt.

Alius quidam Sebaſtæ ciuitatis gubernator oculis captus, ad uirum ſanctum in monaſterium uenit. Et cū intellexiſſet, eum eſſe in inferiori monaſterio ſanctiſsimæ Dei genitricis, ab uno è comitibus ductus, humi proſtrauit ſe, & lachrymās Deum precabatur. Quem cum uir ſanctus, qui tunc præfinitum pſalmorum numerū in Dei genitricis oratorio perſoluebat ità precantem adſpexiſſet, fratribus, qui ſecum erāt: Vir, inquit, ille obtinuit id, cuius gratia ꝓfectus eſt: fidem enim ſecum attulit. Fides autem ualet plurimum. Cùm autem ingreſſus, ſe ad ſancti uiri pedes ſupplicem abieciſſet, petens uidendi facultatē: Deus, inquit beatus Theodorus, tibi profectò tribuet, qđ flagitas. Biduum hic manè cum tuis comitibus, teque itineris labore feſſum recrea: poſteà uerò diſcedes. Tertio igitur die cum illi benedixiſſet, præcepit, ut abiret. At ipſe ſupplex & lachrymans: Obteſtor te, inquit, uir ſanctiſsime, per Deum, qui tibi largitus eſt munus curationum, nè me ita cæcum dimittas, nè ciuibus meis labor & ſupplicatio mea inanis fuiſſe uideatur. Hæc & alia multa magna uoce cum diceret: Crede mihi, inquit uir beatus, non erit inanis labor tuus. Preces enim tuæ ſuſceptæ ſunt à Deo. Et celeriter, ſi diſceſſeris, recipies uidendi facultatem. Quòd ſi recuſaueris obtemperare, cæcus permanebis. Hoc ille audito, diſceſsit, & in oppido Arauona, quod quinque millium ſpatio aberat, diuertit. Manè uerò, cum ſibi manus & faciem ablueret, adſpexit,

Cæco uiſus reformatur. & cœpit Deum collaudare. Cumque ad uirum ſanctum reuerti uellet, nec ſine eius permiſſu auderet id facere, miſit unum è comitibus ſuis, qui rem illi nunciaret, peteretque, ut ſibi per eum reuerti liceret. At uir ſanctus illi iuſsit ſignificari, ut in pace iter ſuum conficeret, & Deo gratias ageret. Sanus igitur in patriam reuerſus, per quoſdam, qui ad ſanctum Theodorum ſe conferebant, ſalutem ei nunciauit, & Deo gratias egit.

Nauiculator quidam, nomine Theodorus, cum è Calleuſium Ponti mercatu nauigaret, à dæmone uulneratus eſt, & ad uirum ſanctum ſe contulit, quem cum in inferiori ſanctiſsimæ Dei genitricis monaſterio reperiſſet, ad pedes eius procidēs, plagam illi ſuā oſtendit. Spiritus erat nobis conſpicuus ſub corporis cute, tanquàm mus. Cui uir ſanctus cum manum impoſuiſſet, aufugiens per eius membra curſitabat. Sed uir ſanctus cum illum in brachio, ne curſitaret, con-

Dæmonē crucis ſigno abigit. cluſiſſet, homini iuſsit, ut in ipſo diuerteret monaſterio, ſeque itineris labore feſſum recrearet. Mox autē precibus adhibitis, brachio Crucis ſignum impoſuit expulſoque dæmone liberum dimiſit.

Antipater ex Acautium oppido procurator, & demetrius presbyter pietatis ſtudioſiſsimus ex oppido Siliqdicomenū, & Aetius ex oppido Alectoria procurator,

rator, viri præclari, ad ſanctum Theodorum, cum eſſet in mulierum monaſterio ſancti Chriſtophori, ſe contulerunt. Tunc autem ille cœnabat: quamobrē ipſos quoquè uocauit ad cœnam. Porrò cū ſine operculo lebes eſſet, dæmonis opera factum eſt, ut chloroſaura in olera, quæ coquebantur, incideret. Cumque miniſter olera appoſuiſſet, eaq; omnes, adhibita uiri ſancti benedictione, comediſſent, præcepit miniſtro uir beatus, ſi quid adhuc olerum reliquum eſſet, ut illud apponeret. Quod cum ille feciſſet, & ipſi comederent, chloroſauram offenderunt, eaq; cognita, cœperūt clamare: Perimus, pater ſancte, perimus. Quidnā egimus? Chloroſaura enim eſt ſerpens uenenatus. Cum igitur conquererentur & dolerent, quòd uxores & liberos non eſſent amplius uiſuri, dixit eis Chriſti ſeruus: Ne timeatis, filij: ſi enim Deo creditis, & mihi credite humili ſeruo eius. Nihil omnino detrimenti accipietis. Qui enim ab Eliſæo propheta inuocatus eſt Deus, cum mors eſſet in olla, idem uera pollicetur: Et ſi mortiferum, inquiens, quid biberitis, non uobis nocebit. Et cum poculo benedixiſſet, dedit eis bibere. Nec eorum quiſquam ulla affectus eſt iniuria. Poſtridiè igitur dimiſit eos collaudantes Deum.

Vide quantū valuerit ſancti uiri benedictio cibo adhibita.

4. Re. 4 Marc. 16.

Georgius Cappadox cum magna militum manu, catenis collo, manibusq; ac pedibus iniectis, uinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquàm imminutæ maieſtatis crimini obnoxius, cupiebat ſanctum Theodorum inuiſere, & eius ſe precibus commendare. Eodem & cuſtodes deſiderio tenebantur. Quamobrem ad eum ſe contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogarunt, ut Georgium uinctum admoneret, ut animo ſyncero ſe duci ſineret, nec ſibi, aut ipſis inſidias faceret, nè in capitis periculū apud Imperatorem incurrerent. Id fecit ſanctus pater. Diuinarum enim ſcripturarum utens teſtimonijs, monebat eum: Hæc, inquiens, fili, quæ ſunt in hac uita, breuia caducaque ſunt: quæ uerò in altera uita nos manent, ſtabilia & ſempiterna. Caue igitur, nè tibi ipſe mortem conſciſcens, in æternum ſupplicium incidas. Illudque conſidera, fili, & tibi ipſe propone, ut ſiue hoc, ſiue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo ſupplicium ſubeas, ut in uita futura liber ſis & abſoluaris. Quòd ſi nullius es tibi criminis conſcius, multo libentius, ſi condemneris, ſupplicium adi, ut coronam eādem accipias, quam ſancti omnes, qui iniuria interfecti ſunt, perceperūt. Expedit enim, uim iniuſtè patientem mori, quemadmodum & ſancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & ſancto Iohanni Baptiſtæ, & ſanctis Apoſtolis, & Chriſti martyribus. His & alijs multis diuinarum ſcripturarum teſtimonijs Georgius animo confirmatus, petijt, ut diuinorum myſteriorum particeps fieret. Tunc beatus Theodorus ad cuſtodes: Ueneramini, inquit, filij, myſterium Domini, & ſoluite hunc, dum illud accipit. Neque enim æquum eſt, ut quiſquam uinculis obſtrictus Chriſtum ſuſcipiat, qui pro nobis paſſus eſt, ut nos ab inferni uinculis liberaret. Cum autem illi excuſarent ſe, dicerentque id ſibi non licere: Georgium enim eſſe uirum nobilem ac ſtrenuum, qui ſi ſolutus eſſet, & uellet ingratus eſſe & aufugere, nullo modo comprehendi poſſet: beatus Theodorus, ſumpto diuinæ communionis poculo, ut id illi impertiret, ſuſpirans ad Deum ſuſpexit, & ilicò uincula humi cū ſtrepitu conciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, nè Georgius fugeret: Nihil, inquit ſanctus Theodorus, timeatis. Ego enim gratum & ſyncerum huius uiri animū planè noui. Cum igitur illi diuina myſteria tribuiſſet, uoluit ēt, ut ſimul cū cuſtodibus apud ſe cibum caperet. Poſt aūt uinculis rurſum iniectis, diſceſſerunt.

Gen. 4. 2. Par. 24.

Cum XVI. kalend. Auguſti ſolēnis ſancti martyris Antiochi dies in eius templo celebraretur, & beatus Theodorus ſacrificaret, dum, ut regionis eſt mos, diſcum in ſublime tolleret, ut ſanctum panem oſtenderet, ſanctus ipſe accepti ſacrificij panis ſuper diſco per ſe cœpit ſublimis extolli, & tanquàm exultans & ſaliens ſurſum, deorſumque, cunctis ſpectantibus, ità moueri, ut omnes, qui aderamus, illius aſcendentis deſcendentiſque motum & ſonitum uidentes audiētesque admiratione & timore propter miraculum repleremur. Ipſe uerò ſanctus compunctionis lachrymis & incredibili gaudio plenus, immenſam Dei noſtri bonitatem nobiſcum collaudabat.

Nota de crucibus, ī ſupplicationibus geſtādis.

Cum in oppidis finitimis ſupplicationes fierent, & Cruces, quæ geſtari ſolent, horribili miſerandoque ſpectaculo, per ſe concuterentur & commouerentur, interrogatus vir diuinus, quid ſibi id uellet, reſpondit: Deum, ò fili, precibus placate, quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem patricius, uir clariſsimus, promiſerat ſe auream Crucē ad ſupplicationis adorationiſque uſum effecturum. Itaque miſit uir ſanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dediſſet, diaconum rogauit, ut tantiſper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et ſanctiſsimus Patriarcha Thomas, qui poſt beatæ memoriæ Cyriacum, in pontificia regiæ ciuitatis ſede ſucceſſerat, laudata uiri glorioſi pietate, dedit etiam ipſe particulam uenerandi ligni ſanctæ Crucis & particulam ſancti ſepulcri Saluatoris noſtri Dei, & ueli particulam ſanctiſsimæ Dei genitricis, conijciendas in umbilicum illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæſiuit autem ex ipſo Diacono, utrum uerus fuiſſet ille Crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuiſſe dicebatur. Cumque diaconus id affirmaſſet, ualdè timuit beatiſsimus Patriarcha, & ſolicitudine plenus, epiſtolam ſcripſit ad ſeruum Dei rogans eum, ut quam celerrimè ad ſe in ciuitatem regiam proficiſceretur. Tunc uenit ad eum ex portis ſuperioribus Theodorus dux regius, qui olim dæmonis dolo mente captus, uiri ſancti precibus mentis cōpos factus fuerat, & rogabat eum, ut ſi ad regiam urbem iret, per ſuperiores portas iter faceret, & domū ſuam ab immundis ſpiritibus liberaret. Id ſe facturū reſpondit beatus uir, & dimiſit eum.

Contingit, ut Deo chariſsimus Philumenus præfectus, laudabilis uitæ ſuæ curſu confecto, in ſenectute bona diem obiret extremum. Hunc Dei ſeruus cum honorificè ſepeliendum curaſſet, Iohannem presbyterum, eidem probitate & moribus ſimilem, hortatus eſt, ut monaſteriorum ipſius curam ſuſciperet. Quod ille munus cum recuſaret, ad Orientiſque ſeceſſum ſpectaret. Si, inquit, in hoc mihi non obedieris, ut fratrum tuorum curam ſuſcipias, non habebis partem mecum. Quibus uerbis commotus, onus ſuſcepit. Cum autem ad regiam urbem proficiſci decreuiſſet, à Dorylei oppidi incolis & à monachis & diſcipulis ſuis Photio & Cyrico manſionis ſancti Georgij, quæ Fontium dicitur, exoratus, illàc iter habuit. Et turbis undiquè è locis uicinis cum ſupplicatione obuiam procedentibus, in oppidum ingreſſus eſt. Ubi peracto ſacrificio, benedixit eis. Inuiſit etiam Fōtium monaſterium: & cum monachorum animos diuinis documentis in religione confirmaſſet, diſceſsit. Appropinquāti aūt ad ſanctiſsimæ Dei genitricis monaſterium, obuiam uenit illi Theodorus ille dux regius, de quo paulò ante mentionē fecimus, & domū ſuā, ad portas ſuperiores ſitam, duxit uirū ſanctum, ut eā à magna dæmonum uexatione liberaret. Et homines enim, & animalia rationis expertia ab immundis ſpiritibus uexabantur: & cùm domeſtici prandèrent, aut

Infeſtas ædes habent dæmones.

aut cœnarent, lapides ſuper menſas iacebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat: & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & ſerpentium multitudo domũ occupabat, ut præ formidine in eã ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando tradnxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum adſpergens, eã à ſpiritibus immundis liberauit.

Pelluntur aqua benedicta

Inde autem diſcedens, in nauim aſcendit, ut ad regiam urbem nauigaret. Ei uector quidam in naui proximè aſsidebat, multis iam annis ab immundo uexatus ſpiritu: qui cũ in medio mari ſanctitatis eius gratiam ferre non poſſet, concuti cœpit, & cõtumelijs uirum ſanctum afficere. Quamobrem qui in naui erãt, cum neſcirent, cuius ille impulſu malediceret, eum repræhendebant, nè in Dei ſeruum debaccharetur. At uir ſanctus præcepit eis, ut homini ignoſcerent: & appræhendens illum, & pectus eius percutiens, ac ſignum Crucis adhibens, dæmoni occulto & conuicia iactanti iuſsit, ut exiret. Qui tãquàm mus illis, qui in naui erant, ex ore eius uiſus eſt egredi. Homo uerò, qui uexabatur, tanquàm mortuus humi iacuit: ſed paulò poſt à uiro ſancto excitatus eſt, & ſanus extitit, omnibus admirantibus & collaudantibus Deum.

Ingreſſus igitur in urbem regiã, à beatiſsimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio ſuſceptus eſt. Et cum inter ſe conſalutaſſent, obtulit ei diſcipulum ſuum Iohannem, & uitæ ſanctitatem ac mores eius commendans petijt, ut eum monaſteriorum Præfectum conſtitueret. Quod ſtatim fecit ſanctiſsimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmiſit ad ſancta monaſteria. Phocas etiam Imperator eũ accerſendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatus iacebat. Sancto igitur uiro ingreſſo & manus ſuas illi imponente atque precante, ſubleuatus Imperator rogauit eum, ut pro ſe, proque imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum uir ſanctus, ut ab hominũ afflictione & ſanguinis effuſione temperaret, ſi preces ſuas à Deo uellet exaudiri. Cum aũt ab Imperatore diſceſsiſſet, rogauit eum beatiſsimus Thomas Patriarcha, ut pro ſua in illum beneuolentia apud ſe diuerteret, & Deum obſecraret, ut in cæleſti uita ſimul inuenirentur. Et quæſiuit ex eo, an uerus fuiſſet admirabilis ille Crucium in ſupplicationibus motus. Quod cũ uerum fuiſſe intellexiſſet, cœpit orare uirum ſanctum, ut indicaret, quid ſignum illud portenderet. Tũ Sanctus recuſare, ſeque abiectũ atque humilem dicere, nec ſcire, quid reſponderet ad interrogata. Proſtratus ille ad pedes eius, ſe ſurrecturum negauit, niſi in ea re ſibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non ſignum hoc ſolum, ſed alia multa eſſe nota. Neque enim illud ad hunc uſque diem neglexiſti. Quod ſi neglexiſſes, tamen patefiet tibi, ſi petieris à Deo: Cum igitur ſe deſiderio eius ſatis factură promiſiſſet Chriſti ſeruus, eum ſurgere coegit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te affligi. Neque enim expedit, te hæc ſcire. Verum, quãdo ità uis, ſcito ex Crucium concuſsione multa nobis grauia moleſtaque prænunciari. Significat enim plurimos à religione noſtra defecturos, & barbararum gentium incurſiones, & magnam ſanguinis effuſionem, & ingens exitium, & in uniuerſo orbe ſeditiones fore, & ſanctas eccleſias deſertum iri, & diuini cultus atque imperij interitum, & aduerſarij aduentum appropinquare. Reliquũ eſt, ut tanquàm gubernator Eccleſiæ, & populi paſtor, Deo totis uiribus aſsiduè ſupplices, ut ignoſcat populo, & pro miſericordia ſua hæc omnia moderetur.

Phocã Imperatorẽ curat.

Prædicit clades futuras.

His auditis, beatiſsimus Patriarcha, magno timore mœſtitiaque correptus, cum lachrymis cœpit rogare ſanctum uirum, ut Deum obſecraret, quò animam ſuam tolleret, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque uellet ſanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & ſilentij ſui tẽpus aduentabat, id illi non permiſit beatiſſimus Patriarcha. Increpuerat enim rumor, ciuitatẽ haud ita multo poſt abſorptum iri. Quamobrem uoluit ut apud ſe hyemem traduceret. Nanque dicebat ſe precibus eius apud Deum pro populo indigere, ut ſaltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem uir ſanctus locum proprium ad habitandum poſtularet, iuſsit, ut in ſancti Stephani manſione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris noſtri Dei illic ſeſe incluſit, ut quietem, & abſtinentiam ſolitã obſeruaret. Quo tempore contingit, ut ſanctiſsimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium miſit ad beatum Theodorum, rogans eum, ut Deum precaretur, ut ſibi daret uitæ finem. At Chriſti ſeruus reſpondit, quãuis ipſe, ut ſanctus olim Apoſtolus Paulus, diſſolui & eſſe cum Chriſto cuperet, tamen cum magis eſſet neceſſarium, ut pro populi ſalute in corpore maneret, oraturum potius, ut illi uitam & ſanitatem elargiretur. Sed nuncium rurſos ad Dei ſeruũ miſit ſanctiſsimus Patriarcha: Per Dominum, inquẽs, obſecro te, pater, ſi diligis me, ut pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obſecres, ut depoſitum pignus ſuum recipiat è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet: neque enim ſpectare poſſum, quæ tu prænunciaſti. Tunc Dei ſeruus, flexis genibus, & fuſis pro ipſo precibus, nunciauit ei per Epiphanium miniſtrum, ſe quidem uitam eius pro ſalute omnium exoptaſſe, uerum quoniam tantoperè flagitaſſet, pro ſe preces fundi, ut diſſolueretur & eſſet cum Chriſto, iuſsis ipſius obtemperaſſe, & Deum illi, quæ cuperet conceſſurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrem ſi iubes, inquit, ut ueniam ad te, ſtatim id faciam: Sin minus, nos tamen uicisſim apud Chriſtum Dñm conſpiciemus.

Philip. 1.

Impetrat à Deo mortẽ epiſcopi Conſtãtinop.

Hoc audito, beatiſsimus Patriarcha gauiſus eſt gaudio magno, & Deũ laudans, monuit ſeruum eius, nè exiret, nève à quietis & abſtinentiæ ſuæ diſcederet inſtituto: contentum enim ſeſe eſſe promiſſo eius, quòd ſe uicisſim apud Chriſtum eſſent conſpecturi. Hoc & Imperator cum intellexiſſet, ſanctiſsimum Patriarcham inuiſit. Qui cũ omnibus benedixiſſet, ante horam ueſpertinam cum prudentia atque conſtantia mĩrabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cum ſerui Dei familiares angerentur, quòd tam amicum atque beneuolũ Patriarcham amiſiſſent: Nolite, inquit uir ſanctus, modicæ fidei homines, & puſilli animi, dolore conqueri. Qui enim futurus eſt Patriarcha, non minus nos diliget. Quod & factum eſt. Sergius enim, qui creatus eſt Patriarcha, uenit ipſe ad Dei ſeruum, nec permiſit, ut prius à quoquam certior fieret: ſed de improuiſo eum pſalmos canentem offendit, & ad pedes eius proſtratus, rogauit illum, ut pro ſe Dominũ precaretur, quò diuina ipſius gratia dignus effectos epiſcopatu & Apoſtolica ſede, ex uoluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: ſe enim iuniorem eſſe & imperitiorem, quàm ut ſine præcipuo & ſingulari Dei præſidio id præſtare poſſet. At Dei ſeruus, precibus fuſis, ipſumque complexus: Idcirco, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus impoſuit, ut maiore uirtute uiribusq; ſuſtineas calamitates & moleſtias impedentes: id quod præceſſor tuus ſibi præſtare non poſſe uidebatur. Confirma igitur te, & robuſtus ſis, atque uiriliter age. Deo enim confiſus, ſpero adminiſtrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore. Ex eo tempore maiores uires ſuſcipiens Patriarcha, in ſuo munere adminiſtrẽdo ſe rectè geſſit, & maiore, quàm

Sergius Patriarcha qui tamen poſteà fuit hæreticus.

præceſſor

præceſſor ipſius, beneuolentia uirum ſanctum eſt proſecutus.

Reprehendebat uir ſanctus illum morē, quo multi, præſertim in dignitate conſtituti, poſt myſteriorū perceptionem ad lauacra ſe conferebant. Quamobrē clericorum cœtus ſanctiſsimæ magnæ eccleſiæ, ad eum ſe cōtulit, & ſic eum eſt allocutus: Quoniam audiuimus, pater ſanctiſsime, te eos reprehendere, qui poſt myſteriorum perceptionem ſe lauant, ad te confugimus, ut intelligamus, utrum id ex ſacræ ſcripturæ lectione, an aliundè didiceris. Vir diuinus ita reſpondit: Legimus in ſcripturis ſanctis: Omne mendacium à malo eſt: &, Perdes omnes qui loquuntur mēdacium. Scitote igitur, filij, Deum mihi indicaſſe, eos ualdè peccare, qui poſt ſanctam communionem ad balnea ſe conferunt, ut corpus lauent & curent. Quis enim unguento delibutus & aromatibus, eorum abſtergit ſuauitatem? Quis ſimulac cum Imperatore pranſus eſt, ad balneum currit? Cùm autem adhuc in eadem manſione moraretur, multæ turbæ eò concurrebant, ut benedictionem ſuſciperent. Et cum ad eum quidam ueratus acceſsiſſet, & multa uociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiens, ſpiritui immundo, qui in illo erat, imperauit, ut exiret: & ſtatim egreſſus eſt, cum alijs fratribus ſpectantibus, tum Zoilo Dei ſtudioſiſsimo, qui eorum præfectus poſtea factus eſt. Alia item complura miracula fecit, dum illic eſſet, per gratiam Chriſti Dei noſtri. Quarè pietatis colentiſsimus Chriſtophorus manſionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginē ipſius apud ſe manere, pictorem accerſiuerunt, qui, perſpecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum deſiderio pictor ſatisfeciſſet, antequàm uirum ſanctū dimitterent, duxerunt eum, ubi imago illa erat, ut ei benediceret. Qui cum grauitate ſubridens: Vos, inquit, fures eſtis. Cur enim hoc feciſtis, niſi ut aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixiſſet, diſceſsit.

Psal. 5.

Eius effigies pingitur.

Domitius uerò patricius uir clariſsimus domum ſuam, quæ in * Arcadianis eſt, uirum ſanctum adduxit, ut familiæ ſuæ benediceret. Cumque Irenem coniugem ſuam, fœminam pietatis amantiſsimam, adduxiſſet: Benedic, inquit, Domine huic conſortuæ meæ, ea qua ego, cum ſimul diu uixerimus, nullos adhuc liberos ſuſcepi: quamobrem in mœrore uerſamur. At uir ſanctus, cum ei, precibus fuſis, benedixiſſet: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit deinique familiam uniuerſam, & famulos, & ancillas, ut omnibus benediceret: Inter quos ancilla quædā poſt omnes ſequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tūc è lectulo ſurrexerat. Hanc uir uerè diuinus procul conſpicatus, iuſsit, ut ad ſe adduceretur. Et cum illam ſiniſtra manu comprehendiſſet cœpit dextera manu pectus eius percutere, & ueaantem dæmonem increpare, nè occultus maneret, ſed pateſieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tanquàm uim patiens, uociferari. At uir ſanctus, ea humi proiecta, & pede ſuper collo eius impoſito, ad Orientem conuerſus, tacitē precabatur, ut labia tantū moueret, nec uox eius exaudiretur. Cumque ad precationis finem perueniſſet, clarâ uoce, ut omnes poſſent intelligere, laudem & gloriam ſubiecit ſanctiſsimæ Trinitatis. Manſit igitur puella diù muta: ſed cum interim, reliquis omnibus benedixiſſet, ab eo excitata, ſurrexit incolumis, & in omni uita ſua ſana permanſit. Porrò Domitij coniunx Irene, ut uir diuinus prædixerat, tres filios peperit, cum ſtatim poſt eius benedictionem primum filium concepiſſet.

** Arcadia*

Mulier diu ſterilis parit.

Dimiſſus ergo Chriſti ſeruus ab Imperatore, & à Patriarcha ad monaſterium ſuum reuerſus eſt. In oppido Scudris iuxta ſancti Archangeli monaſteriū, æſtatis temporibus nubes ingruebat, & in ſubiectos agros ingentem grandinis copiam demittebat, & magnis imbribus torrens ſic exceſcebat, ut in oppidum ingrediens, domos euerteret, & uillas atque agros abſportaret. Certè cum ſæua illa nubes quodam tempore ſolito etiam uehementius irruiſſet, uiolento atque intolerabili impetu torrens intumuit, & oppidi domos, & animalia rationis expertia, & uiros & fœminas cum filijs, & paruos infantes in cunis uagientes, & uolucres miſerabili ſpectaculo in Sagarim uicinū fluuium exportauit, cum afferri nullum poſſet auxilium. Incolæ igitur, qui ſuperfuerant, cū lachrymis ad uirum ſanctum ſupplices accedentes, eum ad oppidum adduxerunt. Qui in ea parte, in quam ſolebat nubes deſæuire, conſtitutus, fuſis ad Deum precibus, Crucē ibi collocauit: & Dei gratia factum eſt, ut nunquam amplius ſæua illa nubes ingruerit. Et ſi quādo aut nimiū aut aquarum copia torrens auctus eſt, nunquàm tamen alueı ſui fines tranſilijt, nec damnum ullum incolis importauit.

Vide magnū effectū Crucis collocatæ.

Bunoſſus homo immitis, cum in Orientis partes Proconſul iret, & ad monaſterium appropinquaret, audita uiri diuini fama, nūcium ad eum miſit, rogās, ut ad oratorium ſancti Gemelli ueniret, quoniam illic ipſe Deum adoraturus, cuperet uiri ſancti benedictionem accipere, cum non poſſet ad monaſterium accedere, quia feſtinaret proficiſci. Ad eum igitur uenit ſanctus Theodorus, cumque pro illo precaretur, & ipſe ſtaret, nec ceruicem inclinaret, uir ſanctus, apprehenſis frontis eius capillis, eum deorſum traxit. Ita uirtus fiduciam ſumere conſueuit, nec humanam metuere poteſtatem. Iuſtus enim, ut ſcriptum eſt, confidit ut leo. Nos autem, qui cum uiro ſancto eramus, ualdè timebamus, nè Proconſul, ut erat uir ferus & crudelis, contumelia ſe affectum exiſtimans, indignaretur. At ipſe humaniter & precationem, & reprehēſionem ſuſcipiens, uirum ſanctum ueneratus eſt: & manum eius deoſculans, pectori ſuo admouit, obſecrans eum, ut pro ſe Deum oraret, ut à dolore quodā, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quarè uir ſanctus digitis pectus eius leuiter percutiens: Tibi prius, inquit orandum eſt, ut interior homo corrigatur & conualeſcat. Illo enim curato, facilè exterior liberabitur. Hoc ego quoq; pro me Deū rogo. Quamobrē da te lenitati, & Deum time, ut preces meæ exaudiantur. Nam ſi ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & uirtutem negligas, inanis erit mea precatio. Eſto igitur clemēs & miſericors in homines Chriſtianos. In magiſtratu tuo nè te crudelem, inhumanumque præbeas: ſed peccata tua conſiderans, in aliorum peccatis uindicandis ſis mitis ac benignus. Caue, nè unquàm effundas ſanguinem innocentem. Si enim is, qui fatuum aliquem tantum appellarit, reus futurus eſt: quanto magis punietur à Deo, qui iniuſtè ſanguinem effuderit? Hæc pietatis ſemina in eius animo, tanquàm in terra fœcunda, cum uir ſanctus coniecisſet, ille nummos aliquot protulit, quos uiro ſancto religionis gratia daret: recuſantemque coegit accipere, rogans, ut ſingulos ſingulis fratribus diſtribueret. Cui uir ſanctus, antequàm eos conſpexiſſet: Quomodo, inquit, cum ſint quinquaginta nummi, ita diſtribui poterunt, ut ſinguli fratres, qui ſunt centum, ſingulos accipiant? Tunc ille uiri diuini uerba admiratus, reſpōdit: Quinquaginta profectò ſunt, ut ore tuo ſancto, uenerande pater, pronunciaſti. Mox igitur totidem alios mittam, ut omnibus ſatis eſſe queant. Quod & fecit. Sic iuſtorum uirtus ſolet homines ēt ſuperbos, mites ac manſuetos reddere.

Prou. 28.

Ferocē proconſulem præclarè ad: monet officij ſui.

Matt. 5.

Apocomenſis uici incolæ bouem occiderunt, ut carnibus eius ueſcerentur. Contigit autem, ut omnes,

nes,qui ex illis carnibus comederant, io morbum inciderent,& iacerent ut mortui.Et quicquid carnis reliquum fuit,nigrum euaſit ac fœtidum.Qui igitur ex carne illa non guſtarant,id,quod acciderat,uiro ſancto nunciauerunt.Qui reſpondit,exitium illud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertranſierant,proueniſſe.Et cum eo tempore non poſſet cum illis diſcedere,benedixit aquæ,quam per unum è fratribus miſit, ut periclitantes conſpergeret, eiſque bibendam propinaret.Quo facto,cuncti tanquàm è ſomno ſurrexerunt,præter unum,qui mortuus eſt.Iohânes enim procurator,cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans uiri ſancti benedictionem,accurrit ad mulierem ueneficam:& dum eius incantationes adhiberet fratri,ille animam egit.

Vide & hic aquæ benedictæ effectũ

Eodem in loco nubes immanis uindemiæ tempore tantam grandinis copiam demittebat,ut uites etiam multos in annos deuaſtaret. Sed cum uir ſanctus eò profectus, precibus fuſis, crucem defixiſſet, nubes eodem quidem tempore deinceps uenit,uerum ita pertranſijt,ut damni nihil intulerit.Quamobrem incolę Deo gratias agentes pro tali beneficio, uinetum monaſterio eius addixerunt.

Et alijs in locis talia miracula à ſancto Theodoro facta ſunt aduerſus cantharos,& locuſtas, & uermes, & mures, à quibus ſegetes & uites deuorabantur. Vbi enim tale quippiam accidebat, ſtatim ad uirum ſanctum confugientes, uel ipſum ſecum adducebant, uel aquam,cui manu ſua benedixerat,ferebant, ut deuaſtata loca conſpergerent: & ſtatim quod optabant, aſſequebantur.Si nubes immanes, & ſæuæ grandines regionem aliquam obruebãt,aut ſi torrentes & flumina cum populorum detrimento nimium excreſcebãt incolæ ſtatim ad eum concurrebant: & uel ipſum adducebant,uel Crucem de manu eius ſumebant,defigebantque in locis,quæ obruebãtur:& nullam amplius eiuſmodi calamitatem accipiebant. Si lues inuadebat boues,aut oues,aut alia genera quadrupedum,aut uoſucrum,aut etiam homines,ſimiliter aſſumebant ipſum,aut eius benedictionem, & aquam, cui benedixiſſet:uel etiam capiſtra, aut tintinnabula ad eũ afferebant,ut illis benediceret: & optatam curationem conſequebantur. Qui erant ab immundis ſpiritibus uexati, precibus eius curabantur. Si inter coniuges odium inciderat,uiri ſancti precatione pellebatur. Qui filios ſuſcipere non poterant, ad beatum Theodorum confugiebant,uel zonas, quibus ipſe benedixerat,aſſumebant:& precibus ipſius fiebant uoti cõpotes.Quoties aliquis ægrotabat,propinqui,aut amici oleum,aut aquam,cui uir ſanctus benedixerat,adhibebant ægroto,& curabatur. Qui medicorum remedijs,aut opera & manu, aut balneis indigebant, eis uir ſanctus conſulebat,quibus & medicis,& medicamentis,& balneis uti deberent: & omnes conſilio eius obtemperantes,curabantur.Qui uerò, neglecto illius conſilio,ad alios medicos, uel ad alia remedia, aut balnea confugiebant grauius & periculoſius ægrotabant.Qui occultas animi ægritudines uiro ſancto pateſaciebant, opportuna remedia accipiebãt. Tempus enim pœnitẽtiæ præfiniebat,quo ſe uel ieiunijs,uel precationibus, uel eleemoſynis expurgarẽt. Eos uerò,qui animi ulcera obtegebant & occultabãt admonebat,ut reſipiſcerent, & pœnitentiam agerẽt. Eos autem,qui ſeſe periurijs & blaſphemijs obſtringebant,graui obtutu repræhendebat,ut ab impia cõſuetudine deſiſterent,multiſque lachrymis, & obſecrationibus, & bonis operibus diuinam iram placarent.Si enim eos,aiebat,qui tantummodò loquuntur mendacium,ut Dauid ait, Dominus perdet: quanto magis illos æternis afficiet ſupplicis, qui mendacia periurijs cumulant?Reddes, diuina inquit ſcriptura, Domino iuramenta tua.Et de omni uerbo ocioſo,qđ homines dixerint,reddent rationem in die iudicij. Quòd ſi uerbi ocioſi rationem ſumus reddituri,quomodo Dei minas aduerſus periuros,& maledicos, & flagitioſos ſuſtinebimus?Eos porrò, qui inter ſe gerebant inimicitia, reconciliabat. Qui in iudicio contẽdebant,eos, ut lites & controuerſias tranſigerent & componerent, hortabatur,monens illos,nè ſe mutuis afficerent iniurijs,ſed ut res iſtas caducas negligerẽt & aſpernarentur, & diuitijs omnibus anteponerent præceptum illud:Diliges proximum tuum ſicut teipſum.Dilectio enim,ut inquit Apoſtolus, malum non operatur.Et,Qui diligit fratrem,diligit Deum. Omnes autem cohortabatur,ut hoſpitales eſſent,& benigni erga pauperes,atque ità peccata ſua redimerent, & ſibi cibum in futurum reponerent.

Vide & hic capiſtrorũ, et tintinnabulorum benedictionẽ.

Pſal.5. Matt.5. Matt.12.

Mat.5 Rom.5.

Erat autem beatus Theodorus ualdè clemens & miſericors erga omnes. Et ſi quis apud Principẽ aut Magiſtratum opprimebatur,accedebat ad eos uir beatus,& diuinæ parebat ſcripturę,ità præcipienti:Eripite pauperem,& egenum de manu peccatoris liberate: In quo uirtutem etiam Iob imitabatur, qui pauperẽ de manu potentis liberabat. Alijs autem in rebus cũ ſanctis uerſabatur,ad gloriam ſummæ eiuſdemque eſſentiæ & almæ Trinitatis,quæ ueros & ſanctos ſui adoratores ad finem uſque tuetur & exornat. Hæc ego Eleuſius,qui & Georgius à ſancto Theodoro uocatus ſum,omnia, Deo adiuuante,conſcripſi. Neque uerò miraculorum ipſius expers fui:ſed ea maximè omniũ expertus ſum. Cum enim parẽtes mei ex oppido Adigermaro oriũdi,diù ſimul uixiſſent,nec ullos poſſent liberos ſuſcipere,ad ſanctum uirũ acceſſerunt: cumque zonas,quibus ille benedixerat, accepiſſent, ego conceptus ſum,& in lucem editus,& infans ipſi oblatus,qui & in ſancto eius monaſterio enutritus, à religioſiſsimo Præfecto literas didici. Cumque parentes mei filiũ alterũ ſancti Theodori precibus ſuſcepiſſent eius illi nomen impoſuerunt.Duodecim igitur annorum ſpatio,quo apud illũ uixi, multorũ miraculorũ, quæ ab ipſo facta ſunt,inſpector fui.Quæ autem ab illo ſuperioribus temporibus geſta fuerant, ea uel à miniſtris eius,qui ſpectatores exſtiterant, uel ab eiſdẽ, qui rogati ſunt,accepi.Quanquàm & multa me oblitum eſſe confiteor,& nonnulla propter imbecillitatẽ meã prætermiſiſſe. Pauca igitur è plurimis attigi:nã ſi omnia perſequi uoluiſſem,me tempus & uires planè defeciſſent.

Pſal.81

Miraculum circa huius historiæ autho.

Deceſſit è uita ſanctiſsimus,& beatiſsimus, ac fideliſsimus Chriſti ſeruus Theodorus,tertio Imperij anno pietatis & Chriſti ſtudioſiſsimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo chariſsimus Conſtantinus creatus fuit Cæſar, indictione prima, die XXII.menſis Aprilis. Cuius precibus utinàm ad Chriſti Dei noſtri tribunal miſericordiã cõſequamur & ſimul cum ipſo cæleſti regno potiamur & cũ illis omnibus, qui memoriam eius colunt & celebrant,ad gloriam ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti:Cum quo Patri gloria cum ſancto Spiritu, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Obitus ſancti uiri.

VITA

VITA S. OPPORTVNAE VIRginis & Abbatiſſæ, edicta à S. Adelelino Sagienſi epiſcopo

PROLOGVS AVTHORIS.

Pſalm. 67. GLorioſæ ac Deo dilectæ uirginis
Opportunæ hodiè feſtiuitatem
celebrantes, redemptorē noſtrū
Ieſum Chriſtum collaudemus,
qui in ſanctis ſuis ſemper mirabi
lis eſſe dinoſcitur: & non ſolum
per uiros uiam iuſtitiæ nobis pa
tefecit, uerumetiam per fœmi-
nas & iuuenilis ætatis puellas exempla religionis &
bonæ imitationis cunctis ſe amantibus oſtendit. Deo
enim noſtro ſemper cura eſt de omnibus: & neminem
Matt. horum uult perire, quos redemit proprio ſanguine.
25. Nā ſanctos in ſanctitatem hortatur permanere, & pec-
catores à malis operibus diſcedere, & bonis actibus
inhærere, ut poſsint ad cœleſtem patriam peruenire.
Quod uirgo ſacratiſsima intelligens Opportuna, di-
uina gratia inſpirante, ab ipſa infantia Domino ſerui
re conſtituit, ut mereretur cum electis & prudentibus
uirginibus in cœlo regnare. Quæ poſita in huius ter-
ræ peregrinatione, ſemper plus cœleſtia, quàm terrena
ſtuduit diligere. Eiuſdem igitur dominæ noſtræ Op-
portunæ interceſsionem unanimiter deprecari debe
mus, antequàm de uita & conuerſatione morum eius
aliquid tractemus, ſiue antequàm quicquam de mira
culis, quæ per merita eius Dominus operatus eſt, di-
ſputemus: ut Chriſti adiutorio & eius aſsiduis preci-
bus, ab omnibus malis eruamur, uidelicet ab inſidijs
diaboli, & à laqueis ac uarijs huius ſeculi impedimē-
tis: & uita noſtra, intercedente B. Opportuna, maneat
ſecura inter proſpera huius uitæ & aduerſa, quæ affli-
gitur grauium peccatorum conſcientia. Concedat ēt
nobis Domini noſtri pietas, actus iam dictæ dominæ
noſtræ Opportunæ, & uirtutum eius magnificentiam
Sap. 10 ſcribendi facultatem, ad præſentium & futurorū uti-
Nū. 22 litatem: qui aperit os mutorum, & facit diſertas in fan
tium linguas: Quique temporibus Balaam ad loquen
dum, angelicis terroribus os aperuit tremefactę aſi-
næ, repleat paruitatem noſtram eloquio miſerationis
ſuæ, & donet mihi indigno ſuo famulo aliquid dignè
narrare in laudem dilectæ ſuæ, dominæ noſtræ Op-
portunæ. Et ſi non pro meis meritis, tamen pro utilita
te diem feſtum B. Opportunæ celebrantium, diſtillet
in nobis uel paruiſsimam ſui roris guttam, qui tempo
Nū. 20 ribus Moyſi de petra iuſsit exire largiſsimam aquam:
ſicut tunc populus ſitiens ſatiabatur aquis illius pe-
træ, ità & hæc plebes, quæ modò huc aduenit pro a-
more dominæ noſtræ Opportunæ, gaudens recedat
cum ſua iucunditate, audita uirtutum eius reuelatio-
ne. Nunc uobis dilectiſsimi filij, prout Dominus mi-
niſtrauerit, narraturi ſumus, quanta diuina gratia in
famula ſua, uirgine Opportuna, operari dignata eſt
mirabilia. Sed uos non pigeat audire, quod in ea Do-
minus perficere uoluit: quia dum ancillam ſuam glo-
rificat, nos ad eius inuitat exempla: ut operum illius
imitatores effecti, ei mereamur in cæleſtibus ſociari,
& ueſtigia uirginis imitando, atque præcepta Domi-
nica obſeruando, poſsimus cū illa cæleſtis regni per-
frui gaudio. In paucis, quæ dicuntur, maiora intelligi
re: quia quibus pauca nō ſufficiunt, plura prodeſſe nō
poſſunt. Maiora enim de domina noſtra Opportuna
oportet credere, q̄ poſsit noſtra locutio demonſtrare.

VITAE HISTORIA

SAncta igitur Opportuna, meritis & *Aprilis. 22.*
nomine digna, uitam diligens ſerua-
re angelicam, Domino Deo uouit uir
ginitatem ſuam. Atque ut liberius Do *Vouit*
mino deſeruiret, & ab omnibus ſecu *Deo*
li curis uacare poſſet, pompas & diui- *uirgini*
tias mundi abijciens, quarumdam ſanctimonialium *tatem.*
fœminarum collegio, eo, quo infra dicturi ſumus, iu
uante Domino, ſociata eſt modo. Nam parentes eius *Genus*
nobilitatis genere pollentes, & regalis proſapię apice *illuſtriſ*
florentes, inclyti Oximenſis pagi ſuper omnes, qui *ſimū.*
ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo
genuerunt, beatum uidelicet Gudegrandum, Sagien
ſis eccleſiæ, cui ego, Domino diſponente, deſeruio,
epiſcopum, & dominam noſtram Opportunam, cu-
ius hodiè patrocinia ueneramur, ſororem eius almi-
fluam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus
conſtituta, nobilis erat genere, ſed nobilior fide: deco
ra & pulchra facie, ſed pulchrior mente & operatio-
ne. caſtiſsimum ſemper retinens uultum, habitu ma-
nebat pudica ſupra omnes coæuas, quæ tunc morabā
tur in terra. Cumque eſſet mentis & corporis elegan-
tia adornata, & omnibus gratiſsima, multi præpoten
tes uiri, diuitijs & uarijs opibus referti, in matrimo- *Petitā*
nium eam ſibi coniungere ſatagebant. Promittebant *à mul-*
ei auri & argenti immenſa pondera, demonſtrabant *tis in cō*
delectabilia mulierum ornamenta, gemmis & marga *iugem.*
ritis radiantia. Offerebant ſeruos & ancillas, & diuer-
ſæ facultatis prædia, quæ illicere potuiſſent animum
puellæ, niſi illuſtrata fuiſſent cæleſti gratia. Has om-
nes promiſsiones ipſa ceu quiſquilias quaſdam & pur
gamenta contempſit mundi, ut munda & caſta poſſet
peruenire ad thalamum cæleſtis ſponſi. Nam quanto
maiora illi promittebant dona, tanto magis animus
puellę ab amore illorum recedebat: conſiderans in
Deo pretioſiora eſſe munera, quę ſūmo ſtudio quādoq;
obtinere deſiderabat. Enimuerò intantū fixa in obſe-
quio diuini amoris manebat, & paulatim adeò in bo-
norū operū creſcebat exercitijs, ut ſi adfuiſſet gladius
perſecutoris, ſpontè pro Dño bibitura fuerit calicē
paſsionis. Quia uerò duo ſunt martyrij genera, unū
in occulto, & alterū in publico: nō deerat illi corona
martirij, quę quotidie in corpore crucē perferēs Chri
ſti, ſapienter deuicit, oblectamenta carnis, mundi &
diaboli. Fortis enim bellatrix Chriſti, armis Domini-
cis munita incedens, uidelicet ſcuto fidei, & lorica iu
ſtitiæ, & gladio ſpiritusſancti, noluit aliquando ea de
ponere, donec uirtute diuini adiutorij omnes hoſtis
antiqui inſidias deuinceret, & cum triumpho uicto-
riæ, laureata ſerto iuſtitiæ, Deum deorum in cæleſti
Sion uideret. Noluit apparere inermis, nè ſauciaretur *Pſalm.*
diabolicis ſagittis. Nūquàm in ea diabolus quod uolu
it, inuenit: quia rex fortis & potens in prælio Domi- *23.*
nus, cui toto corde ſeruiuit, & quem totis uiſceribus
dilexit, ab omnibus inimici inſidijs eam illæſam cu-
ſtodiuit: quia à mandatis eius nunquàm receſſit, fre
quenter cum Pſalmiſta decantans: Iudica Domine no *Pſalm.*
centes me, expugna impugnantes me. Appræhende *34.*
arma & ſcutum, & exurge in adiutorium mihi.

Quadam autem die ipſa dilecta Dei Opportuna
cum multa fidelium turba, patre quoquè & matre ſe
cum pergentibus, eccleſiam intrans, audiuit Dominū *Matt.*
in euangelio dicentem: Vade, uende omnia quæ poſsi *19.*
des, & da pauperibus: & ueni, ſequere me, & habebis
theſaurum in cælo. Quæ omnia diligenter auſcultās,
& ſecum uelut mundum animal ruminando pertra-
ctans, ad genua patris & matris prouoluta, in hæc
uer-

ba protupit: Eiá mi dulcis pater & amabilis mater, per tremendũ & amandum eius nomen, cuius uerba modo ſonuerunt in auribus noſtris, atteſtor, nè mihi amplius quæritis ſponſum in terris, quia iam ſponſũ habere cupio Dominũ meũ Ieſum Chriſtũ in cœlis. Sequar iam ueſtigia dominæ meæ, beatæ Mariæ, Dei genitricis, nec ullius filij admittã copulã, niſi illius, quem uirgo concepit, uirgo peperit, & uirgo permanſit. Huius ego matris deprecabor gratiam, ut me ancillã ſuã nuptijs filij ſui faciat dignã, ut cũ filio ſuo coniuncta fuero, matri & filio, ſponſo & Domino meo ſine alicuius perturbationis obſtaculo ſeruiam in æternum. Multum pater & mater beatæ Opportunæ ſuper his mirabantur, & tandem pro cõſtantia filiæ ſuæ læti exiſtentes, Deo gratias egerunt immenſas, qui in filia ipſorum radicem huius bonæ uoluntatis plantare dignatus eſſet, deprecantes unanimiter, ut quod plantauit, ei etiam incrementum donaret. Cumque fideles, qui aderant, dixiſſent, Amen: beata Opportuna ab oratione erecta, læta patrem reſpiciens, dixit Iã filia Chriſti facta, audiam uocem eius, & inclinabo *[Pſalm. 44.]* aurem meam ad eum, & obliuiſcar populũ meũ & domũ patris mei, quia concupiuit rex ſpeciem meam, & ipſe eſt Dominus Deus meus, & adorabo eũ. Intereà appropinquat dies, quo B. Opportuna epiſcopali benedictione uelamen conſecratum capiti ſuo imponat & abiectis iucunditatis & ſecularibus ornamentis, induatur ueſtibus ſacræ religionis. *[Accipit monaſticũ habitũ.]* Itaque depoſita regia purpura, multũ lætatur, uili circumamicta tunica. Tunc ſtipata multitudine parentum & frequentia ſequentium hominũ, peruenit ad quoddã cœnobiũ, Sagienſi urbi uicinum, quod eſt in ſaltu Algiæ ſitum, & uulgo uſitato nomine nuncupatum Monaſteriorũ. In eo itaque loco digna Deo puella Opportuna, omnibus ſeculi rebus ualefaciens, & ſoli Deo uacare cupiens, accepto ſanctæ conuerſationis habitu, cœtui ſanctarum coniuncta eſt fœminarum, Domino ibidẽ famulantium. Videbatur autem quibuſdam ſanctimonialibus, quòd dum beata Opportuna idẽ cœnobiũ ingrederetur, angelus Domini eã cuſtodiens præcederet. *[In cœnobio ut uixerit.]* Dignũ quippe erat, ut quorum uitã imitari diſpoſuerat, ab eis cuſtodiretur. Habitans aũt inter ſacratas uirgines, non ſicut rudis, ſed ut perfecta conuerſabatur. Et omnibus diebus uitæ ſuæ talis fuit conuerſatio illius, ut à nemine poſſet reprẹhendi. *[Pſal. 1.]* Breui aũt tẽporẽ repleta eſt ſcripturæ ſacræ doctrina: quia die ac nocte meditabatur in lege Domini. Humilitatis & obedientiæ gratia ſuper omnes eminebat: quia maioribus ſeruiebat, ut matribus: minores diligebat, ut ſorores. *[Matt. 11.]* Erga omnes erat obediens & mitis, ſecum reuoluens diuinum præceptum: Diſcitè à me quia mitis ſum & humilis corde. Quãto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis ſe cunctis ſubdebat humilitate, ſciens ſcriptum: *[Eccl. 3]* Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Cũque his & alijs abundaret uirtutibus, accidit ut mater, quæ cæteris præerat ſororibus, migraret ad Chriſtũ. Tunc ſanctimoniales omnes uno cõſenſu & pari uoluntate elegerunt dominã noſtram Opportunã, ut inter eas culmen prælationis obtineret. *[Creatur Abbatiſſa.]* At illa cù multũ cõtradicere uellet, ſed pro ueneratione obedientiæ nõ ualeret, petijt triũ dierũ inducias, ut pro hac re Dominũ deprecaretur. Quod cũ factũ fuiſſet, reuelatũ eſt illis, ꝙ B. Opportuna digna eſſet honore prælationis. *[Magna abſtinentia.]* Deinde mater & Abbatiſſa ſuper omnes conſtituta, maiori corpus ſuum cœpit domare abſtinentia. Nã frequenter tota nocte in Dei laudibus uigilabat, & ſæpe in die à cibis omnino abſtinebat. Feria quarta & ſexta nihil manducabat: alijs diebus ad ueſperã panẽ hordeaceũ cũ aqua & aliquo cibo uiliſſimo ſumebat. Die Dominico paruiſsimis piſciculis uelcebatur, non propter uentris ingluuiem, ſed propter diei Dominici uenerationẽ. Nec tamen ipſos ſumebat uſque ad ſatietatem, ſed tantum ad corporis ſuſtentationem. Si quã quæpiam ex ſororibus eam interrogaret, dicens: O dulcis mater, quarè tã frequenter abſtinendo corpus maceras, ſic reſpondebat: *[Gen. 3.]* Adã de paradiſo eiectus eſt, quia pomũ uetitũ manducauit: & nos illuc redire debemus ieiunando. De potu uini & eſu carniũ non oportet nos quicquam dicere, quæ ipſa nolebat attingere. Et tamen cũ ab his ipſa abſtineret, ſanctimonialibus omnia ſufficienter miniſtrabat. Ipſas .n. & ſpiritualibus & corporalibus cibis decẽter alebat. Super omnia infirmos & pauperes diligebat, & eis tanquàm Chriſto miniſtrabat, reminiſcens uerbi euangelici: *[Matt. 25.]* Infirmus fui, & uiſitaſtis me: &, Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Balneis nõ utebatur, ciliciũ ſemper occultè ferebat. Ita erat ueſtita hyeme, ſicut æſtate: nec pro frigore adijciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto quando iacebat, unũ ſagũ tantũ habebat, & illud cilicinum: ſed in die, propter frequentiam hoſpitum ſuperuenientiũ, precioſo tegebatur opertorio lectulus eius. Fluxu mandebat lãchrymarũ, dicens cũ Pſalmiſta: *[Pſal. 6.]* Lauabo per ſingulas noctes lectum meũ, lachrymis meis ſtratũ meũ rigabo. Nullus eã uidit iratã, ſed ſemper tranquillã & blãdã. Delinquentes ſorores uerborũ caſtigatione & exẽpli ſui proponenda imitatione emendabat. Quòd ſi aliqua in duritia mentis permaneret, tandiù pro ipſa Dominũ deprecabatur, donec ad emendationẽ adduceretur. Neminẽ cædebat, ſed dulciter omnes regebat & clementiã ſui pectoris declarabat ſuauitate ſermonis. Ipſa enim quæ proferebat uerba, ſale ſapientiæ uideres eſſe condita. Non eſt æquũ, audientibus longa narratione afferre faſtidiũ. Nã ſi bona omnia & uirtutes, quas B. Opportunæ diuina pietas conferre dignata eſt, dicere uoluerimus, ante dies iſte, quàm oratio noſtra, finem habebit. Inter cætera uerò talẽ illa habebat conſuetudinẽ, ut ſi quid impetrare uoluiſſet, orando apud Dominũ obtinebat. Et ſi ab aliquo lædebatur, aut aliquis ei moleſtiã feciſſet, orando cũcta mitigabat. Quòd ſi latro de ditione uel rebus eius aliquid furtim abſtuliſſet, tandiù eũ oratione ſua ligabat, donec ablata reſtitueret. Si aũt lupus, aut uulpecula, ſiue aquila aliquã beſtiarũ raperet, ſola iuſsione reſtitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc uiuens cũ Chriſto, eodẽ fauente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoſcit & narrat Gallicana & Neuſtria terra: quę gaudent, mirantes uirtutum eius inſignia, quæ per famulam ſuam operatur diuina clementia.

[Godegrandus epiſcopus Sagienſis longinquã ſuſcipit peregrinationẽ.] Porrò cũ eſſet in iam dicto monaſterio, & præeſſet ibi ſanctimonialibus, factũ eſt, ut uenerabilis frater eius Godegrandus, Sagienſis eccleſiæ epiſcopus, ob amorẽ cæleſtis patriæ, Romã ad limina beatorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli, & diuerſa loca ſanctorũ cauſa orationis uellet peragrando circumire. Cumque ſecũ iſthuc deliberaret, uelletque tali in opere ſeptem annorũ curricula tranſigere, ut laborando, peregrinando & orando, poſſet delictorũ uenia & gaudia æterna obtinere, diſpoſita eccleſiæ ſuæ adminiſtratione, cœpit miſericordiam Dei inuocare, ut cuſtos eius eſſe dignaretur in concepto itinere. Accerſito itaque quodã uiro, diaboli amico, pleno totius nequitiæ dolo, qui priſtinus amicus eſſe putabatur, & erat ei affinitate coniunctus, præſeſque erat Oximenſis pagi, & uocabatur Grodobertus: uidentibus cunctis, qui aderant, commendauit ei defendendum omnem locum & epiſcopium ſuum, ita cum eo loquens: O dulcis amice Grodoberte, cõmitto fidei & amicitiæ tuæ omne officiũ

ficiũ eccleſiæ meæ, & omnẽ facultatẽ & ſupellectilẽ ſubſtantiæ meæ, donec, Domino uolente, redire potero: ut Dñi miſeratione & mea oratione ſimulque tua defenſione, grex mihi commiſſus, ab inimicorum hominũ ſeruetur incurſione. Benedicens deinde dominus Godegrandus omni plebi, & exhortans, ut in mãdatis diuinis perſiſteret, ualedicens etiam ſimulatori Grodoberto, perfuſus lachrymis, cœpit iter agere lõgæ peregrinationis. Sed quia ſcriptum eſt, Simulato-

Iob 36. res & callidi prouocant iram Dei: &, Simulator ore

Pro 11 decipit amicũ ſuũ: poſt receſſum domini Godegrandi noluit prædictus Grodobertus eſſe defenſor loci, ſed

Grodoberti pfidia et inhumanitas. magis inuaſor & deprædator populi. More nanque luporũ cœpit commendatas ſibi oues non defendere, ſed dilaniare: cępit ſubſtantiã earũ auferre, & neminẽ ſinebat quiete uiuere. Poſtponens itaque omnẽ amicitiã, & pro nihilo ducens affinitatem, poſtquàm res eccleſiæ cunctas crudeliter diripuit, contra decreta antiquorũ patrũ & inſtituta omniũ canonũ, dum adhuc dominus noſter Godegrandus uiueret, & Domino in peregrinatione deſeruiret, eidem eccleſiæ Sagienſi fecit ſe epiſcopũ ordinari. Tũ uerò, non accepta iuſta benedictione, ſed repletus diuina maledictione, non ſicut paſtor agebat, ſed ut mercenarius iniquus, ſola lucra terrena quærens, animarũ ſalutẽ paruipendens.

Ardentius enim Mammonæ, quàm Domino, ſeruiebat. Cùm hæc agerentur, ſoror beati antiſtitis, miſerijs & calamitatibus afflictæ eccleſiæ condolens, aſsiduè Dominũ deprecabatur, ut ab hac oppreſsione Sagienſem familiã liberaret, & fratrem ſuum ei ſanũ uidere concederet. Superna itaque pietas, quæ clamantes ad ſe exaudit, citò, quod ſancta Opportuna precabatur, ad effectũ perduxit. Nam ueniente anno ſeptimo peregrinationis domini Godegrãdi, & incolumẽ ſorori ſuæ eũ oſtẽdit, & ab omni peccatorũ cõtagione mundatũ, per martyrij palmã ad cœleſtia regna euexit, & de manu tyranni Grodoberti plebem ſuam li-

Mat. 5 berauit. Nempe cũ rediret B. Godegrandus, multorũ relatione didicit tyrannidẽ ſcelerati Grodoberti. Cognita igitur illius nimia cupiditate & crudelitate, memor Dominici pręcepti, dicẽtis: Diligite inimicos ueſtros, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uos: obniaè Dominũ precatus eſt, ut peccatis Grodoberti parcendo ueniã daret. Poſteà uerò eundem per nuncios blande admonuit, ut à nequiſsima inuaſione & inaudito ſcelere animũ reuocaret. Noluit enim primum ad Sagienſem Eccleſiam pergere, ſed nè locũ daret diabolo, diuertit ad iã dictũ Monaſteriolũ, ubi ſoror eius ſolerter Domino ſeruiebat. Cũ ueniſſet aũt

Vide fraudẽ. nuncius digni Deo præſulis ad iã dictũ tyrannũ, ille ſimulans ſe gaudere de reuerſione amici, fraudulenter talia remiſit ei mãdata: Noueris dulciſsime pater, quoniã uiri de longinquis patrijs aduenientes, te ab hac luce migraſſe dixerũt: ſed quia ſoſpes reuerſus es, omni tuæ ſedis & pontificatus poteſtate recepta, uiue eã longo tẽpore feliciter. Non enim in uno epiſcopio decet duos epiſcopos reſidere. Precamur itaque, ut ſimul loquentes priſtinis utamur amicitijs, ſicut expetit ordo charitatis & mutuæ dilectionis Feſtina-

Pſ. 54. bat nuncius dicta impij Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed ubi epiſcopus cum ſorore ſua uerba audiuit fraudulenta, talem B. Opportuna, ſpiritu prophetiæ repleta, reſponſionem dedit: Scias frater, quia molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Cognoſcentibus autem illis, quia appropinquabat tempus uocationis B. Godegrãdi, & quia Deus uellet eũ numero ſanctorũ martyrũ & epiſcoporũ per effuſionẽ ſanguinis coniugi, cœpit tanquàm pius paſtor iter arripere, ut animã ſuã pro ouibus ſibi à Domino commendatis poſſet ponere.

Sed lupus rapax Grodobertus ſecum pertractãs, quia ſi paſtorẽ interficeret, ſecurè poſteà ouiculas dilaniaret, cœpit more Phariſæorũ & Iudæorũ, qui Dominũ crucifixerunt, intra ſe quærere, quomodo ſanctũ epiſcopũ poſſet ſic interficere, ut immunis populo uideretur ab eius ſanguine. Nec defuit ei conſiliũ traditoris Iudæ: quia, ut Iudas, plenus erat diabolicæ perſua-

ſionis ſuggeſtione. Habebat ſiquidem ſecũ uirũ mali- *Ioan. 12*

gnũ, qui fuerat B. Godegrandi filius ſpiritualis, quem de unda baptiſmatis ſacri leuauerat: & loculos ipſius, ſicut Iudas Domini, deferebat: & eundẽ ſceleſtũ uirũ diuitijs & honoribus alliciebat, ut ſi beatũ Godegrandum interficeret, maiorem gratiã prę cæteris ſibi adſtantibus obtineret. Acccepit itaque auri & argenti, terrarũ equorumque muneribus, iurando promiſit ſe B. Godegrandum interfecturum. Hoc ergò Grodoberto magnum peperit gaudium.

Quadã igitur die, cum B. Godegrandus uellet Alemannicas cœnobiũ pergere, ut cum uenerabili Lanthilde, ſibi affinitate coniuncta, de diuinis ſermonibus colloqueretur, dum tranſiret per Nouantiũ prædiũ, uidit eũ filius diaboli Grodobertus per feneſtrã cœnaculi. Tunc aduocato ſancti Godegrandi filiolo, præcepit, ut ad necem ſancti pontificis properaret, ſi dicta munera obtinere uellet. Qui ſpontè properans, ad ſanctum Godegrandũ acceſsit, & repletus diri draconis aſtutia, toruis & crudelibus oculis ſanctum uirũ adiſpiciens, mortiferũ uenenũ ſub lingua aſpidea & antro cordis retinebat. Quod uidens B. Godegrandus & calliditatẽ animaduertens, ſereno uultu dixit: Quid eſt hoc fili? Vt quid peſtiferæ cogitationes uirulentũ animũ tuũ conturbant? An ignoras, quia ego ſum ſpiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini uoluntas. Ipſe autẽ truculentus & audax, oſculari ſe ab epiſcopo petijt.

Tunc glorioſus Godegrandus eleuans oculos in cælũ & ſciens iam imminere horam mortis, orauit ad Dominum, & dixit: Domine Ieſu, pijſsime redemptor, ſuſcipe ſpiritũ meũ, quẽ dediſti, & cuſtodi gregem, quẽ commendaſti mihi peccatori. Vtinam merear cum eis regnare in cælis, pro quibus non dubito ſuſtinere

paſsionẽ in terris. Cumque de cælis exauditam eſſe de- *S. Godegrãdus à perdito nebulone iugulatur*

precationẽ ſuã audiret, mox percuſſori ſuo in ſimplicitate cordis oſculum dabat libentiſsimè. Ille autem euaginato gladio, ſanctũ Dei pontificem bis in ſincipite percuſsit. Cuius uenerandi capitis percuſsionũ cicatrices, quaſi à medicis ſanatæ, modo nobiſcum, Domino donante, manent & apparent. Sic dilectus Deo pontifex & paſtor bonus, noſter Godegrandus, uitã in terris finiuit, & angelicis cœtibus ſpiritus eius in

cælis coniunctus eſt tertio Nonas Septembris. Quia *Matt. 25.*

in modico fidelis fuit, nunc in gaudiũ Dñi ingreſſus, ſupra multa eſt conſtitutus. Qui aũt eũ interfecit, in

eodem loco à dæmone arreptus, nec data munera ob- *Vltio diuina in eius percuſſorẽ.*

tinuit, & ad inferna heu prohdolor celeriter deſcendit. Grodobertus quoque, author miſeræ calamitatis diuinæ percuſsionis ultione turpiter & quidẽ breui uitã finiuit: quia nõ poteſt benè mori, qui malè uixerit. Quidã aũt hæc uidẽtes religioſi uiri & uicini, cũ pſalmis & cereis conati ſunt corpus ſancti Godegrãdi proprij epi de terra erigere, ut iuxta conſuetudinẽ Eccleſiaſticã illud mandarent ſepulturæ. Sed tanto pondere hæſit in terra, ut à nemine illorũ poſſet moueri. Quo comperto, S. Lanthildis cũ ſanctimonialiũ agmine acriter lugẽdo & flendo cœpit illuc pergere. Cui ſimiliter cõtigit. Nã nulla ratione corpus ſanctũ potuerunt de terra leuare. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam peruenit, quòd ſcilicet frater eius iniuſta factione Grodoberti iugulatus iaceret in terra, & à nullo poſſet indè leuari. Quæ in eccleſia

loqui: O ſorores chariſsimæ, diligenter attendite uerba exhortationis meæ nouiſsimæ. Sicut duplicia ſunt opera, bonorũ ſcilicet & malorũ: ità duo ſunt retributionũ loca, iuſtorũ & impiorũ. Attendite ergò, ut bona operantes, & à malis cauentes, in retributione iuſtorũ inueniamini. Cuius bonæ operationis radices tres ſunt præclaræ & magis inſignes, fides, ſpes & charitas. Et ipſa charitas tantũ fidẽ præcellit & ſpẽ, ut ipſe Deus charitas ſit, dicente B. Iohanne: Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si ergo uultis ut charitas, id eſt, Deus maneat in uobis, omni tempore diſcordiã, id eſt, diabolũ expellite à uobis. Obſeruate, quod promiſiſtis in baptiſmate: ſcilicet, renunciare hoſti antiquo & omnibus põpis eius. Deũ ex toto corde diligite, & mãdata eius obſeruate. Vnũquẽque Chriſtianũ tanq̃ uoſmetipſas, diligite: quia qui odit fratrẽ uel ſororẽ ſuam, homicida eſt. Facite alijs, quod uobis fieri uultis. Si ſpiritus Dei habitat in uobis, tẽplũ Dei eſtis: & tẽplũ Dei ſanctũ eſt, quod uos eſtis. Nolite ergo polluere tẽplũ Dei: q̃a ad imaginẽ Dei creatæ eſtis: Qui aũt templũ Dei uiolauerit, diſperdet illũ Deus. Sit in uobis uera & perfecta humilitas. Prælatis ueſtris obedite, omnes diligite per charitatẽ inuicem ſeruite. Nolite eſſe uerboſæ: quia in multiloquio peccatũ nõ deerit. Omnia cũ diſcretione agite. Ne ſitis bilingues, neque edaces, neque uinolentæ, neque ſomnolentæ. Sanctæ lectionis & boni operis ſtudiũ habete: quia inimica eſt animę ocioſitas. Peccata nolite perpetrare, ſed perpetrata, p̃ pęnitẽtiã delete. Laus Dei ab ore ueſtro nõ recedat. Memẽtote, q̃a diabolus fideles Chriſti ſemper ſupplãtare nitit. Infirmis neceſſaria miniſtrate, pauperib⁹ eleemoſinã date q̃a eleemoſyna à morte liberat: & ſicut aqua extinguit ignẽ, ità ipſa peccatũ. Oĩbus quibus poteſtis, adiutoriũ impendite. Ab omnibus malis declinate, & in bonis omnibus uos exercere, ut hæredes efficiamini patriæ cæleſtis. Precor, ut cũ ab hac luce poſt diẽ duodecimũ migrauero, ſepeliatis me iuxta ſepulcrum martyris Chriſti, D. Godegrandi epiſcopi. His & alijs ſanctis alloquijs confortãs ſorores, cœpit B. Opportuna graui corporis infirmitate detineri, & febris moleſtia prægrauari. Cumq́; membra corporis lectulo dediſſet, & oẽs artus eius uis morbi infeſtaret, tñ ab ore eius laus Dei nullatenus recedebat. Exacta aũt quadã nocte, dũ iã aurora diei ſequẽtis inciperet, in domo, ubi quieſcebat, maximi luminis ſplẽdor apparuit, & ſuauiſsimi odoris mira fragantia efferbuit. Tunc dilecta Deo uirgo, uidit beatã Cæciliam & ſanctã Luciã cauſa uiſitationis ad ſe uenire. Quas cũ uidiſſet, blando ſermone ità ſalutauit. Auete ſorores Cæcilia & Lucia. Quid præcepit ancillæ ſuæ glorioſa uirgo Maria, cæleſtis regina, & oĩm uirginũ dña? Reſpondẽtes ſacræ uirgines Cæcilia & Lucia, dixerũt: O ſplẽdidiſsima ſponſa Chriſti Opportuna, expectat aduẽtũ tuũ intacta uirgo Maria, ut filio eius coniungaris in cœlo, quẽ totis uiſceribus dilexiſti in mundo. Ornata corona gloriæ tuæ & accenſa lampade, debes ire obuiã ſponſo & ſponſæ. Poſt iſtiuſ aũt tã præclare uiſionis & uiſitationis, ecce in ſiniſtro angulo domus adſtitit terribilis dæmon & nimis ferox, in ſpecie nigerrimi Aethiopis, cuius capilli & barba diſtillabant quaſi picẽ calidã & liquidã. Oculi eius erant quaſi ferrũ ignitũ, quod de fornace multis ſcintillis emicans producitur. De ore & naribus eius flamma exibat & uapor ſulphureus. Quẽ uidens B. Opportuna, imperterrita dixit: Præcipio tibi diabole, auctor totius malignitatis, nè ab hoc loco monearis. Tunc oẽs ſanctimoniales aduocãs, & denũcians eis, q̃ terribilis ibi adeſſet inimicus, dixit eis: Ecce ſpiritus immundus & totius malitiæ repertor, qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adiuuante, ab ancilla Chriſti uictus confunditur. Precor itaque, amantiſsimæ ſorores, nè eius ſuggeſtionibus & incentiuis cogitationibus acquieſcatis. Tunc cõuerſa ad eũ, dixit: In nomine Dñi recede à me ferox & truculente inimice Chriſti, q̃a non me ancillã Chriſti ſuperabis, ſicut Euã primã fœminã ſuperaſti. Ex hac ergo uiſione & S. Opportunæ admonitione decætero ſanctimoniales feruentiores in Dei ſeruitio extiterũt. Cũq; iã prægrauãte corporis infirmitate duodecimo die, ſicut ipſa domina noſtra Opportuna prædixerat, ſciret adeſſe horã uocationis ſuæ, præcepit ſacerdotibus pro animæ ſuæ cõmendatione Miſſarũ ſolennia celebrare. Iuſsit ẽt, ut oẽs ſanctimoniales à maiore uſque ad minorẽ Domino offerrẽt libamina. Quod cũ factũ eſſet, iuſsit Dominicũ corpus afferri & ſibi dari. Quo accepto, dixit: Corpus tuũ Domine proficiat mihi ad ſalutionẽ animæ meæ. Et dũ clerus in exitu ſanctæ illius animæ, & adſtantes ſanctimoniales pſalmos decantarẽt, & ipſa cũ eis decantaret, reſpiciẽs ad oſtiũ domus, dixit his, qui pſalmos decantabant: Ecce aduenit dña mea B. Virgo Maria, cui uos commendo, quos in hoc ſeculo amplius nõ uidebo. Extẽdẽte aũt ea brachia, quaſi matrẽ Dei uellet amplexari, ſancta eius anima carne eſt ſoluta, & uiuit cũ Chriſto per æterna ſecula. Cũq; oẽs unanimiter quaſi propriã deflerẽt matrẽ, ſepelierũt eã iuxta ſepulcrũ fratris ſui, ſicut ipſa uiuẽs deprecata fuerat. Ibique Dominus noſter Ieſus Chriſtus p̃ merita amborũ multa miracula operatus eſt longo tp̃e, quandiù corpora eorũ ibidẽ quieuere. Poſteaq̃ uero corpus beatæ & admirandæ Opportunæ ab eo loco à fidelibus uiris tranſlatũ eſt, quocunquè acceſsit, & quocunque in loco, prædio, caſtello aut uilla depoſitũ fuit, permultæ uirtutes per eius interceſsionem effectæ ſunt, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt laus, honor, uirtus & poteſtas cũ Patre & Spiritu ſancto per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Eius extrema ad ſorores oratio.

1. Iohã. 4.

1. Iohã. 3.

Pro. 10.

Tob. 12

Eccl. 3

Apparent ei SS. Cæcilia et Lucia.

Videt teterrimũ dæmonem imperterrita.

Accipit Eucharistiam, uidetq́ matrẽ Dñi, et reddit ſpiritũ.

Ad calcẽ huius hiſtoriæ hæc erant adiecta: Ego humilis Adelelinus, Sagienſem ſupra plebẽ epiſcopus, adiuuante Domino, deſcripſi uitam beatæ Opportunę. Sequuntur nunc aliquot eiuſdem ſanctæ Virginis miracula, ab eodem authore conſcripta, ſed in ijs ſtylus mutatus eſt per F. Laurentium Surium, & cauſa prolixitatis uitandæ quædam omiſſa ſunt.

Dño miſerante Adelelinus Sagiẽſis plebis humilis epiſcopus, & B. Carilephi monachus & ſeruus, omnibus Chriſti ſanguine redẽptis gaudiũ p̃ſentis uitæ, & futuræ beatitudinis gloriã ſempiternã. Deo nos benè iuuante, uitam, cõuerſationẽ & obitũ B. Opportunæ deſcripſimus: iam uerò, ſummæ & ineffabilis Trinitatis freti auxilio, ẽt q̃dam eius miracula, quæ Chriſti clementia p̃ eam operata eſt, annotare, cõſtituimus: & q̃dẽ fide digna, quippe quæ partim nosipſi uiderimus, partim ab alijs nõ contemnendæ fidei acceperimus. Locus aũt, ubi ſanctæ uirginis corpus hodie q̃eſcit, uulgo Montiacus dicitur. Nouerit aũt lector, priusq̃ ego Sagiẽſis eccleſiæ ſedẽ obtinerẽ, illius q̃dẽ beatæ uirginis miracula nõ defuiſſe q̃ narrarent, at defuiſſe q̃ in ſcripta redigerent: cũq; ego quoſdã pateter æmulos, q̃ me excluſo, ſibi niterentur eam ſedem uendicare, uotũ nuncupaui B. Opportunæ, ſi me ab illis importunis hoĩbus tueretur, bona fidẽ me & uita & miracula eius cõſcripturũ. Et illius q̃dem interceſſione uoto ego potitus ſum meo: ſed quod gemens & dolens loquor, nõ dedi operam, ut ſtarem promiſsis. Cũ uerò omnipotens Deus non ſinat peccata abire inulta, nõ tuli impunè illam incuriam & negligentiã meam: ſed eo ipſo anno, quo conſecratus ſum epiſcopus, incidi in manus ſæuiſsimorum Normannorũ: qui me captum & uinculis conſtrictum, ceu uile mancipium,

Montiacus.

Adelelinus multa patitur à Normannis

cipiũ, in tranſmarinas regiones uendiderunt: Paſſus ego hoc ſum propter peccata meã, ut ſcirem non debere ſuperbia intumeſcere terrã & cinerẽ, ſatiusque eſſe non uouere, quàm uota non reddere. Tandẽ aũt poſt multa Normannorum ludibria, poſt dira, eaque crebro illata uerbera, poſt uaria maris procelloſi pericula, poſt multas immodici frigoris, nuditatis, famis prolixique itineris deuoratas moleſtias, cũ uiſum iam eſſet piiſsimo Saluatori me ad natale ſolũ reuocare, contendentibus nobis ad oppidũ S. Vualerici, uiolenta maris acceſsione adeo ſumus obruti, ut ſocij mei exequis in flumẽ deciderent, & cũ illis, pariter ego quoque deciderẽ: ubi cum iam mihi ablata eſſet ſpes omnis euadendi, ita cœpi dicere: S. Opportuna & B. Catilephe, ſeruate me pereuntem clientulũ ueſtrũ: Et eccè, cũ nulla mihi eſſet natandi peritia, niſus mihi ſum duce ſancta Opportuna, ad ripã fluminis peruenire: quod quidẽ nomine dignũ arbitratus ſum, ut hoc miraculũ primo loco commemorarem.

Eccl. 5

Adalbodus quidã uxorẽ habuit adeo contractam, ut nulla poſſet rõne pedibus ſuis ingredi. Eam ducere cũ uellet ad S. Opportunæ tẽplũ multa pluuia denſo luto itinera cõpleuit. Pulſantibus aũt tẽpli miniſtris campanas ſub preces Veſpertinas, miſerabilis illa per lutũ non abſque multa difficultate reprando, ad eccleſiã properabat, nec admittere uoluit, ut alij eã ſuis manibus geſtarent. aiebat enim: Sinite me, ut S. Opportuna uideat laborẽ meũ. Vbi aũt ad templũ peruenit, eadẽ nocte curata eſt. Alederudis ea uocatur, & ẽt nũm ſuis graditur pedibus, laudans Deũ.

Contracta mulier ſanatur.

In pago Vitutiaco Nolgrinus quidã fuit adeò mẽbrorũ omniũ officio deſtitutus, ut neque manus ad os ducere, neque phlegmata ex ore reijcere poſſet. Orauit is, ut ad S. Opportunæ eccleſiã perduceretur. Ductus eſt eò & ſemiuiuus ibi depoſitus. Poſt paucos dies precibus S. Opportunæ ſanus effectus eſt.

Itẽ paralyticus.

Non poſſum ſilentio præterire rẽ admirandã, quã ſub noſtro conſpectu Dominus efficere dignatus eſt. Malignus dæmon fœminã quandã occupauit, eiusq; membra momentis omnibus diuerſis modis crudeliter excruciabat. Amabat eã impenſe maritus eius, & ad multa ſanctorũ loca eã ducebat ſpe liberationis obtinendæ. Tandẽ audita fama S. Opportunę, quòd eius precibus uis dæmonũ comprimeretur, ad eius eccleſiã eã deuotus adduxit. Ibi teter ſpiritus ſentiens ſuas nequitias protritũ iri, ità per os fœminæ clamauit: Væ uæ mihi, Opportuna inueterata, quæ mihi ſemper inimica fuiſti: quæ tuis precibus crebrò cõtriuiſti machinas meas. Adſtabã ego illic inter cæteros dolẽs, & eccè in me multa cœpit iactare cõuicia: Noli ſperare, inquit, rudis & neophyte epiſcope, tua me uirtute hinc eiectũ iri. Nihil enim te reformido, ſed uirtutẽ aduerſariæ meæ Opportunæ. Interim qui illic ex populo & Clero aderãt, nõ ceſſabãt cũ lachrymis rogare Dñm, vt placatus precibus S. Opportunæ famulæ ſuæ, uirtute potentiæ ſuæ eliderer uires omnes inimici. Adſpergitur aũt fœmina aqua benedicta, & ſigno Crucis cõſignatur, & preces leguntur, illi negocio opportunæ: cũque uentũ eſſet ad ea uerba, Adiuro te draco nequiſsime in nomine agni, qui ambulat ſuper aſpidẽ & baſiliſcũ, qui conculcat leonẽ & draconẽ: mox ſpiritus immundus crudeliter eã diuexãs, ità ut unguibus & dentibus ſeipſam laceraret, terribili uoce clamauit. Scias Opportuna uetula, me quidẽ nunc egredi, ſed breui rediturũ. Ijs dictis, fœmina tranquilla reſedit, oculiſque & manibus in cœlũ ſublatis, ad aræ latus acceſsit, ſeque B. Opportunæ deuotam fore promiſit: acceptoque pane benedicto, iuit ad hoſpitiũ. Paucis inde elapſis diebus, cũ maritus eius cerneret eã incolumẽ, impendiò gauiſus, uoluit redire domũ. Exeũte aũt illo è pago, in itinere occurrit illi dæmon cũ multis ſatellitibus, qui oẽs ſub luporũ & canũ ſpecie in fœminã illã irrunt. Tũ illa clamare cœpit: S. Opportuna, ſerua ancillã tuã: ſimulq; fugæ ſe mandans, ſub arã ſeſe recepit. Ait aũt poſteà, lupos & canes illos, ad fores uſque eccleſiæ ipſam fuiſſe perſecutos. Diu uerò illo in loco uobiſcũ in precibus permanſit, & ſine læſione abſceſsit. Durauit ea ſanitas dies quindecim, atque interim quocunque uellet, ſine ulla dæmonis infeſtatione ambulabat. Ea re perſpecta, maritus eius clericis eccleſiæ obtulit pecuniã, ut liceret ipſi dormire cũ illa. Quod cũ ad me perlatũ eſſet, ego neque permittere id uolui, neque prohibere: ne ſi permitterẽ, uideret ſecus agere, quàm uellet S. Opportuna: ſi uerò negarẽ, ab ignorantibus argueret cupiditatis, quòd ea permotus, nollẽ hominẽ copulari coniugi ſuæ. Poſtquàm aũt ille cũ ea cõcumbere uoluit, ſenſit eã atrocius, quàm antea, à dæmone uexari. Nã manus & brachia fœdè agitabat, & tota lingua ex ore prominẽte, inaudità in Deũ blaſphemiam iactabat: nec potuit uir ſolus eã ad B. Opportunæ templũ adducere, ſed ciues utrinſque calamitatẽ miſerari, intra ulnas ſuas eã acceptã eò deportarunt, & ſemiuiuã antẽ eccleſiæ fores depoſuerunt. Et illic quidẽ diù illa humi iacente, neque uox eius ulla audiebatur, neque halitus ſentiebatur, ità ut extincta crederetur. Primo igitur lectis precibus, quæ ſolent energumenis adhiberi, ac deinde inchoatis pſalmis, qui apud funera leguntur: poſt longa horarũ ſpatia mulier, quæ mortua putabatur, & erat ſanè mortua ſecundũ animã, (moritur .n. anima, dũ peccat) magnis cœpit clamare uocibus: Sancta Opportuna, adiuua me ancillã tuã: nã deinceps ero tibi deuotiſsima: excita me precibus tuis à morte corporis & animæ. Cum aũt maritus eius blandis eã demulceret ſermonibus, percontareturque ex ea, quid uidiſſet, reſpondit: Dñe mi Heberte, (ſic .n. ille dicebatur) iã à ſæuiſsimo & immani lupo deuorata fui: cũque me uellent quidam nigerrimi Aethiopes, hoies pannoſi, cũ ignitis tridẽtibus in foueã ſulphureã protrudere, S. Opportunæ interceſsione me ſenſi liberatã. Me igitur haudquaquàm deinceps uxorem habebis. Osburgis uocabatur hæc mulier, & quoad ſuperuixit, Domino in corporis & animi puritate & deuotione ſeruiuit.

Demõ nõ fert uires S. Opportunæ.

Pſ. 90.

Rurſũ fœminam inuadit dæmõ, dũ maritus uult cũ ea cõcũbere.

Ezech. 18.

Multi hodieque ſuperſunt, qui ea, quæ dicturi ſumus, ſe uidiſſe teſtantur. Plebs Sagienſis eccleſiæ, pp peccata ſua, à crudeliſsima Normãnorũ gẽte miſerãdũ in modũ affligebat. Immanes illi barbari regionẽ oẽm perpetuis incẽdijs, populationibus & uirorum, mulierũ, pupillorũ, uiduarũ, infantũ, ſenũ cruentisq; dibus uaſtabant. Porrò Sereniſsimus rex Ludouicus, frater Caroli inuictiſs. Imper. & regis noſtri, cũ didiciſſet inſignes B. Opportunæ uirtutes, ſupradictũ prædiũ Mõtiacũ cauſa refugij donauit S. Opportunæ & illuſtriſsimo uiro Heldebrãdo, Sagienſis eccleſiæ epiſc. ſanctiſsimo. Is ergò Hildebrãdus, timore huius Normannicæ perſecutionis, partẽ Clericorũ iuſsit ſe conferre in Montiacũ cũ ſanctiſsimo B. Opportunę corpore. Parent clerici, & illis euntibus, è diuerſis locis occurrit eis multa utriuſque ſexus hoim frequentia, rogantiũ, ut ſuis ulnis liceret eis ſacrũ ſanctæ uirginis corpus geſtare. Per id tẽpus needùm erat eccleſia in Montiaco extructa: itaque in Goslini cuiuſdã ædibus illud depoſuerũt. Eodẽ die qdã cæcus ibidẽ curatus eſt, & multi ægri diuerſis è locis eò aduentantes, ſani indè receſſerunt, cũ eius feretrũ attigiſſent. Vt aũt uicini eius loci id aduerterunt, eum uenerari cœperũt, multaque à fidelibus dona offerebantur, è quibus tẽplum S. Opportunæ extructum eſt, ubi per eius merita & interceſsionẽ quicquid recta fide quæritur, etiã obtinetur.

Hildebrand' Sagienſis Epiſcopus.

Multa miracula ſiunt.

obrinetur. Matrona quædã Adelrrudis nomine ancillas habuit, quæ auditis B. Opportunæ miraculis, quodã die ſabbati poſt horã diei nouã ad eius oratoriũ peruenere. Id ubi reſciuit earũ dña, furore percita dixiſſe fertur: Vacant ocio ancillæ meç. itaque eunt per quiſirũ oſſa, neſcio cuius mortuæ fœminæ. Iuſsit aũt eas reuocari domũ, uoluitque flagellis cædere: & eccè dirus uiſcerũ dolor eam corripit, flagellũ ex eius manibus excidit, nec ceſſauit cruciatus, donec ad B. Opportunæ ædem deportata, ſe ream profiteretur, Tum uerò reddita ſanitati, multum profuit eius loci Clero, res neceſſarias eis ſubminiſtraos.

Nota diuinã ultionẽ.

Anaſtaſius quidã ut uidit in S. Opportunæ honorẽ eccleſiã exædificatã, dolens eius augeri ditionẽ, ſtimulante inuidia cœpit familiã eius affligere. Monebant eũ religioſi uiri, ut ab hac temeritate pro ſanctiſsimæ Opportunæ amore ſe cohiberet. Tũ ille cũ iuramẽto aſſeuerauit, ſe prius, quàm moreretur, eo in loco, ubi eſſet S. Opportunæ eccleſia conſtructa, fabas & legumina ſaturũ. Dixit ille, & eũ diuina ultio mox perſecuta eſt. Nã è domo illa exiens, rixari cępit cũ Helboldo iuuene, qui præter furcã nulla apud ſe arma habebat. Porrò Anaſtaſius ſuis armis confidens, nitebatur iuuenẽ interficere. Nec defuit ſibi adoleſcens, ſed lurca cædens Anaſtaſium, eodẽ die compulit ſpiritũ reddere. Ille uerò moriens, farebatur ſe à B. Opportuna percuſſum, ſeque reum proclamabat, ꝙ ſanctam uirginem & eius familiam contempſiſſet.

Item aliam.

Ea tempeſtate, qua exercitus fortiſsimi regis Boſonis paſsim prædas agebat, quidã eius miles Mouria cũ prædaturus inuaſit. Erat illic Herchenteus quidã, è S. Opportunæ familia. Ad eius ædes primum acceſſit immaniſsimus prædo, quæſiuitque ex eo, cuius eſſet. Ille reſpõdit ſe clientulũ eſſe S. Opportunæ uirginis. Tũ ille iuſsit ſuos ſcrutari omnẽ domũ eius, & res omnes diripere. Dicente autem Herchenteo, Noli mi domine familiam S. Opportunæ uexare: ille eũ telo percuſsit, & ſanguis manauit ex uulnere. Clamabat interim Herchenteus: Sancta Opportuna, niſi mihi opẽ tuleris precibus tuis, deinceps nolim eſſe ſeruus tuus. Illo hæc dicente, prædo fit cæcus, & ex equo decidit. Suorũ aũt manibus in eccleſiam S. Opportunæ allatus, ſe peccaſſe humiliter confeſſus eſt: donauitq; illius eccleſiæ clero equum ſuum & duas libras denariorum, & Herchenteo, uti ipſe teſtatus eſt, ſolidos decem. Porrò paulopoſt, dum Miſſa cantaretur, ſub altari iacens, recepit quidẽ uidendi facultatem, ſed uires corporis necdum recuperauit. Cum aũt promiſiſſet ſe ſocios omnes prohibiturum, nè familiæ S. Opportunæ eſſent infeſti, prædatoresque omnes ex adiacentibus pagis iuſsiſſet abſcedere, uires priſtinas ſibi ſenſit reſtitutas: factusque eſt fortiſsimus eccleſiæ S. Opportunæ defenſor, qui paulò ante fuerat prædo & uexator familiæ illius.

Cæcus uidet.

Vir quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam redactus fuit. In ipſis autem S. Opportunæ ferijs, populo Pariſienſi ad eius eccleſiam deuote concurrente, etiã Adalardus hic adfuit, & licet præ turba uix pateret ei aditus, tamen qua potuit uirtute ad altare uſque peruenit. Vbi poſt preces aliquandiu fuſas, ſanus effectus, diuinam in beata Opportuna uirtutem prædicauit. Id cum uidiſſet Ludouicus rex, præter ea, quæ ſupra diximus, etiam prata iuxta montem martyrũ & agellos apud portam Pariſienſis urbis ſitos, illi eccleſiæ largitus eſt, ſuſcipiente illo bonæ memoriæ Hildebrando Sagienſi Epiſcopo, qui id temporis eccleſiæ S. Opportunæ apud Pariſienſes præfectus erat.

Claudus reſtituitur.

Cum per merita huius beatæ uirginis innumerabiles ægroti in caſtro Syluanectenſi, ſub Hugboldo comite ſani efficerentur, Syluanectenſes omnes locũ illũ, ubi eius ſacrũ corpus aſſeruabatur, uenerari cęperunt. Eccè aũt ſacerdos quidã, Aſmarus nomine, inuidiæ ſtimulis percitus, dixit hominibus eò aduentãtibus: Non eſt hoc in loco ullũ ſanctæ alicuius uirginis corpus, ſed merũ phãtaſma eſt, quod hic colitur. Peruenit hoc ad aures Roberti, Deo chari & religioſi uiri, nunc uerò etiam epiſcopi, aitque ad illum: Eià miſer, qua fronte tu iſthuc auſus es dicere? Certè pro pediem experieris, nũ reuerà hoc in loco ſanctæ Opportunæ corpus habeatur. Eodẽ die blaſphemus ille, in cęnaculũ aſcendere uolens, fractis ceruicibus, non diù poſt expirauit: iamque ultimũ trahens ſpiritum, ante aram deportatus, propter blaſphemiam ſuam ſe falſus eſt diuina animaduerſione percuſſum.

Vltio diuina in contumelioſum.

VITA S. VVOLPHEMI, ABBAtis Bruvuilerenſis, Authore conrado monacho Bruvuilerenſi, & auditore Sancti Vuolphelmi.

PROLOGVS.

DOminici gregis paſtoribus, rectoribusque uigilantiſsimis, Euerbardo uidelicet cęnobij Bruvuilerenſis, & Herimanno in Colonia beati Pantaleonis, Conradus infirmus omniũ ſub regulari propoſito, coronã uigilantibus repoſitam à Domino. Hortamini, patres excellentiſsimi, nos uitã beati Vuolphelmi Abbatis ſcriptis depromere, ſecundũ à Deo uobis collatã præſcientiã, non modicã hinc fidelibus prouidentes ædificationis gratiã, Satagitis enim, ut uirtutũ eius exempla ad notitiam legentiũ literis deducta, benè uiuendi pijs mentibus pariant inſtituta. Sed quid, patres illuſtriſsimi, id placuit iniungere nobis, dum nec ſcientia ſuppetit, nec facundia ſermonis ſuppeditat? Porro in iubendo ueſtra tanta eſt authoritas, ut licet quod exigitis paueamus, omnino tamẽ negare uobis nefas eſſe ducamus. Liceat aũt ſub exemplo rei uiſibilis, plenius uobis declarare qua ſumus hactenus ſuſpenſi dilatione. Noſtis quòd abſque dubio acies oculorũ, ſolis ſuccumbat reuerberata ſplendore. Quanto magis ſcintilla noſtræ ſcientiæ, ſi altiora ſe præſumpſerit? Verũ ne ſanctitatis illius teſtimoniũ diutius differendo uideamur ſubtrahere, quanuis mole uideamur uicti ſuccumbere, ueſtris tamen uotis pro uiriũ noſtrarũ facultate ſtatuimus obedire. Dat auſum etiã uel fiduciã iſtud præſumendi, quòd quiſque pro ſuo modulo in Domini legitur obtuliſſe tabernaculo: alius aurũ & argentum, alius purpurã uel coccum bis tinctũ, alius pelles rubricatas arietũ. Benè aũt agitur nobiſcũ, ſi pilos obtulerimus caprarũ. Hæc autẽ omnia cum allegorica ſint, ut catholici doctores tradunt, in diuerſis donarijs gratiarũ genera diſtinguentes, in pilis caprarũ, quibuſdam locis uerba exprimi uoluere laudationũ. Vnde quoniam per ſcientiæ donum, uel affluentiã meritorum, perfectionẽ illam attingere nequimus, auro figuratã & argento, purpura uel cocco bis tincto, cæterisque donarijs: cupimus ſaltem pilos offerre caprarũ, quod eſt, uitulos labiorum noſtrorũ: quatenus in tabernaculo Domini utcunque nos contingat utiles inueniri, nè uacui prorſus appareamus in conſpectu Domini. Itaque uirorũ illuſtriũ actibus uel triumphis traditis literarũ monimentis, triplex ineſſe commodũ reperitur utilitatis, dũ ſtudio æmulandæ pietatis tot plerique modis illorum infor-

manē exēplis. Sũt quippe inſtrumētũ bonorũ operũ, errantium uia, pœnitentium uenia, perſeuerantium ſpes & corona. His tribus generibus differentiarum nim profectò patitur regnum cœlorum, dum errās corrigi, pœnitens iuſtificari, perſeuerans contendit ſaluari. Laudes etiam diuinę attolluntur, dum ad exēplum fidelium, ſanctorum merita ad memoriam reuocantur. Ne uerò plura replicando faſtidium legenti faciam per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam ſanctorum merita rediuiua fidelium uotis ſemper accipere incrementa: dũ ſuperna gratia illorũ fœcunditatē mentibus præſtat, & fructificandi gratiā ſubminiſtrat. Igitur ſancti ac beatiſsimi Vuolphel-
Fides huius hiſtoriæ mi Abbatis uitæ feriē explicaturi, nil aliud prorſus intendimus proſequi, quàm quod ab idoneis teſtibus contingit audiri, ſeu quod aliquot annis miniſtrantibus uel adſtantibus ſibi, diuina nobis gratia contulit intueri. De quibus ſi ullius hæſitauerit fides, tot nobilcũ extant idonei teſtes, quot ea illius temporis collegio fratres nunc uſque manent ſuperſtites.

VITAE HISTORIA.

22. Aprilis.
Patria S. Vuolphelmi Igitur glorioſus Domini cōfeſſor Vuolphelmus in Ribuarenſi pago ex illuſtri proſapia ortus, Dei, omnē iuſtũ gratuito illuminātis, præueniente gratia, lineam generoſæ propaginis ornauit titulo ſanctitatis. Qui merito iuxta etymologiā uel idioma linguæ regionis illius, Vuolphelm dinoſcitur appellatus, quoniā pro caſtris Dñi contra immaniſsimũ lupũ, id eſt diabolum galea ſalutis monitus, erat congreſſurus. Quod
Pater. quàm efficaciter, quàm ſtrenue pro re, pro tempore,
Mater. nomini contendens geſtis congruere, ſtuduerit exer-
Hebr. 13. cere, loco ſuo lector plenius poterit inuenire. Pater uerò ipſius, Frumoldus nomine, ut ex nominis eius liquet expreſsione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque ſibi competentem Euezam nomine, ſortitur uxorem: quibus, iuxta Apoſtolum, honorabile connubium & torus extitit immaculatus: quoniam matrimonium non contraxere cauſa explendæ libidinis, ſed gratia procreandæ ſobolis. Qui genere clari, & inter ſuos quodam innocētiæ priuilegio inſigniti, erant Chriſtianæ religionis deuotiſsimi coltores, fidei dote pollentes, charitate
Gal. 6. feruentes, pietatis amatores, iuxta Apoſtolum, bonũ operatores ad omnes. Verum domina Eueza, ut illuſtrem exponam familiam & aſri ſanguinis decus, ex cuiuſdā illuſtrem illuſtriſsimi comitis, Sicconis nomine, ſtirpe deſcenderat, quem & ampla prædiorum ſpatia, & utriuſque ſexus numeroſa familia, ſed & militaris animi commendabat audacia. Hic, quod opibus & nobilitate ſit celſius, iuſtitiam æquitatemque ſectatus, qua Deo nil inuenitur acceptius, totis elaborabat niſibus, ut ſicut propaginē magnificentia generis, ita & illuſtraret operibus pietatis. Vndè procul dubio innuitur, hũc iuſtũ tamque præclari meriti uirũ, ex modeſtis & pijs parentibus ortũ: quāquam pleroſque legamus iuſtorũ ex parentibus editos impijs, ueluti roſæ gignuntur ex ſpinis. Genitricē uerò eius, quā exēplo Rachelis, pro filio doloris ac dexteræ, in benedictione ſeminis Abrahæ hunc conſtat peperiſſe, dubium non eſt, cũ Anna Samuelis matre, uo-
1. Re. 2 cē à Deo commodati fœnoris meruiſſe. Pari quippe uoto hæc filiũ iouenitur obtuliſſe Domino. De qua etiam planè ſcoriendũ, quòd non minus paluerit, tabernaculo Domini, propter commerciũ coniugij, quam ſi toro minimè fuiſſet ſociata uirili. Hinc eo-

nim potius laudis eius uidetur propagari titulus, quòd tā benè redolentis floris fructum ad totius Eccleſiæ edidit ſtatũ, quàm quòd clariſsimũ ſtemmatis ramũ, ab anteritate dinoſcitur traxiſſe priorũ. Magis denique omnipotens uniuſcuiuſque approbat mentē, quàm conditionē: dũ liber ac ſeruus, unũ profectò in Domino ſumus. Ea uerò ſolũ præter oēm mundi gloriā, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatē nō eximet ulla uetuſtas, ſi quid boni, ſi quid recti, aut nos ipſi fecerimus, aut talium ſtudioſos ſucceſſores habere meruerimus.

Primā itaque humani incremēti beatus Vuolphelmus aſcendens lineā, auſpice Deo, de infantia ad bonæ indolis tranſijt pueritiā. In qua ætate & liberaliũ
artiũ diſciplinam eſt profeſſus, & ſuorũ inſtantia, Co- *Fit Canonicus ſummæ ædis Colonienſis*
loniæ apud ædē beati Petri Apoſtolorũ principis, corpori congregationis ſociatus. Quo temporis articulo poſt iuniorē Ottonē, ſceptrum imperij Henrico ſecũdo feliciter admiuiſtrante, rebus quidē bellicis uiro potentiſsimo, circa Eccleſiaſticas uerò diſciplinas ſolertiſsimo, ſanctus Heribertus, toto iam orbi fama ſanctitatis notiſsimus, ſanctæ Colonienſi eccleſiæ præſidebat epiſcopus. Qui beatiſsimus pontifex, iā ultimæ ætatis ſenio feſſus, famulũ Dei Vuolphelmũ, tā corpore adhuc, quàm & malitia paruulũ, more ſibi
Chriſtianæ religionis oblatũ, ut euangelicũ Domi- *Matt.*
nus paruulũ in medio ſtatutũ, benedixerat, & per ſa- *18.*
cri chriſmatis unctionē ſanctique ſpiritus inuocatio- *Confirmatur à S. Heriberto Epiſc.*
nē, in filiorũ Dei tranſtulerat ſortem. Porrò oē inanis aut uacua uel certè fortuita in illo poſſet æſtimari tāti benedictio uiri, ſancti ſpiritus attactus calore, ad cōtemplatiuā uitā toto iā mentis deſiderio cœperat anhelare, latiſque feciſſet uotis, ſi immaturitas id non impediſſet ætatis. Verũ quāto naturali proceſſu augmentũ capiebat uiriũ, tanto indies ſancti feruoris illius creſcebat deſideriũ. Fuit autē ut corpore caſtus, ità mente ſobrius: tantā poſsidens gratiā ualtus, ut quodammodò angelicus eius putaretur adſpectus. Præter hæc diuinæ pietatis indicia, in eruditione ſcri-
pturarũ tantā promeruit efficaciā, ut quod ſemel le-
gendo aduerteret, perpetuò retineret. Quod plerun- *Profectus in literis.*
que, ut credimus, occulto Dei agebatur iudicio, ne beatiſsimo uiro in aliquo ſcientiæ deeſſet plenitudo. Igitur exceptis diuinorũ uoluminũ paginis, quicquid poeta cecinit, orator facũdus diſſeruit, philoſophus excogitauit, quadā penna altioris ſenſus penetrauit.

Quanquam uerò tanta iuuenis ſcientia præditus
claruerit, nunquam tamē hinc iactantię uitio elatus *Coloſſ. 2*
ſuccũbuit, memor dicentis Apoſtoli: Nolite ſeduci per inanem ſapientiam huius mũdi. Tāta autem grauitas tanta morum illi inerat maturitas, ut palàm cunctis daretur intelligi, uas illũ electionis exiſtere. Nullā uerò pro carnali ingenuitate ſibi patiebatur reuerentiā exhiberi, utilius cenſens amore Chriſti ſe humilem exhibere perſonā, quam animũ habere degenerē. Ineptas etiā fabulas iuuenumque laſciuiā declinabat, uenenatas adulatorũ linguas abhorrebat. Vaniloquiũ, leuitatem oculorũ, totiusque motus corporis, ancora cohibebat grauitatis. Conſiderans itaque & perpendens magiſter ſcholarũ hunc illius in omniũ uirtutũ diſciplinis profectũ, gaudebat doctrinæ illi impendiſſe ſtudium, quem perfectionis cernebat attigiſſe faſtigium: Arctius itaque ſibi eum eligens annectendum, honorificentiusque ſeruandum, aſſumpſit illum conſortem participemque laboris, onus cum illo partiēs regendæ diſciplinæ ſcholaris. Feruebat itaque in eo magnificè ſtudium iugi exercitatione ſcripturarum: & quoniam ſcientiæ illius theſaurus non occultabatur abſconditus, fiebat ubique, fama uulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quàm ex pro-

proximo, ſtudioſorum illum clericorum expetebat
frequentia, præſenti auditu cupientium experiri, quã
ta in illo ueri Salomonis uigeret ſapientia. Verum ſi
cuti nulla eum argumentatione concludere, ſic nulla
tam argutæ propoſitionis ualebant documenta pro-
ponere, quæ cõcitè non ſoluerentur conuenienti hi-
ſtorica uel allegorica expoſitione. Itaque nouorũ iſte
ac ueterũ de bono theſauro ſui cordis prolator, ani-
maduertens quantæ impoſsibilitatis ſit duobus domi
nis ſeruire, ut uni Deo, cui ſeruire, regnare eſt, liberio
ri animo poſſet inhærere, ſeculo penitus deliberat re

Li. 2. Dial.

nunciare. Iuxta illud ergo Gregorianum, pedem, quẽ
quaſi in ingreſſu mũdi poſuerat, retrahens, ruptis ter
renarũ uoluptatũ catenis, morarum impatiens, fugã
inijt, latenter diſceſsit, ſanctumque Maximinũ in Tre
uerica urbe expetijt, ubi ſub uenerabilis patris Ber-

Fit monachus apud S. Maximinũ Treuiren.

nardi regimine amplius & perfectius tunc temporis
monachicã uitã feruere cognouit. Ibi præoptati diù
uoti compos effectus, ſe monachũ eſt profeſſus, ſeuiſ-
que cum Seraphin alis amictus, Deum excelſo gloriæ
ſolio ſublimium, tranquilla mentis acie contemplari
lætatur. Quod nè abuſiuè uideatur prolatũ, nouerit le
ctor. Romana aut authoritate decretum, illius ordi-
nis habitu ſignificantiam exprimi ſex alarum. Duas

Eſa. 6.

alas illo, quo totius corporis uelatur altitudo: Duas,
quo brachiorum regitur latitudo: Duas uerò ſuperio-
res, inuicem ſibi iunctas, capitis operimento. Quod
quia priorum ſancta definiuit authoritas, nulla argu
mentatione refellere habet poſteritas, cùm uideatur
& crucis per omnia ſpeciem gerere eiuſdem habitus
inſpecta qualitas. Quam crucem B. Vuolphelmus, ut
alter Paulus uel Antonius, non tantum exterius aſſu

Iohã. 12

mens, & ſed & interiori homini indiſſolubiliter ad-
ſtringens, onere ſeculi expeditus, ſequebatur Chriſti
ueſtigia, expanſis in ſuæ exaltationis ligno manibus
ad ſe trahentis omnia.

Colonienſes intereà, quibus non leuiter ferendũ
uidebatur, tantæ ſanctitatis uiro carere ubiubi requi
ſitũ, tandem audientes Treueris angelicæ cõuerſatio-
ni ſtudere, inuicem cõtulerunt, qualiter eum poſſent

Hermann⁹ Colonien Epiſc.

repetere. Hinc Herimãnum, illis diebus Coloniæ cur
rum Dei aurigantem, adeunt, quid habeant uoti, pa-
lam faciunt illi, & cur aliò translatum inſigne urbis
ſuæ non repetat, piè ſeuera indignatione in eum con
clamant. Erat tunc uidere togatæ urbis primores ite-
rum Gregorij ſui diſceſſum conquerentes: quia non
maior illo diſcedente Romanorum confuſio, quàm
hoc abſente Colonienſium agitabatur quæſtio. Nec
id iniuria. Sicut enim ille, ſuo nomini bonis operibus
congruendo, ſuæ & proximorum ſaluti inuigilabat:
ità & iſte fidei opera exequendo, cunctorũ dilectione
& ueneratione digniſsimus erat. Archiepiſcopus aũt
iuxta illud Sapiẽtis, Qui à multis timetur, neceſsè eſt
ut multos timeat: ſubiectorũ importunitatibus obte-
perare feſtinat: ſed ſuſpicatus Treuirenſes difficilè red
dituros uirum tam laudabilis uitæ, æſtimauit eum re
petendum facta in totius eccleſiæ auditu uocatione.
Eminebat tunc temporis inter præſentis regni cælo-

Henricus Abbas S. Pantaleonis.

rum maiores, Henricus Abbas monaſterij S. Panta-
leonis, qui memorati & ſæpius memorandi uiri auun
culus erat. Iſte chariſsimi ſui reuocationem gratanter
quidem ſuſcipiens, ſed illam æquanimiter ferre ne-
quiens, epiſcopi præſentiam expetijt: quid facto opus
ſentiret, expoſuit. Pontifex ſani conſilij neglector fu-
giens apparere, literas ſigilli ſui impreſsione bulla-
tas, Treuiros maturat dirigere, ad patrem uidelicet
Bernardum, ſub cuius conuerſabatur regimine. Ille
perpendens nihil intereſſe, utrum ouem alienam de
manu paſtoris ſui rapuiſſet, uel eo inuito retinere cõ-
tenderet, humilem tãtæ legationi præbuit aſſenſum,
quanuis nõ ſine graui mœrore tantum gregis amitte
ret ornamentũ. Talem adoleſcens, monaſticæ uitæ de
ſideratiſsimus, Colonienſium paſſus uiolentiam, in
ſui pontificis deducitur præſentiam: à quo, ut filius,
debito paternæ dilectionis affectu recipitur, & pro-
pter aſſumptum angelicæ dignitatis habitum, Henri
ci auunculi ſui prouidentiæ commedantur. Qui ui-
dens eum aſſuetæ ſolitudinis inhærentem ſtudio, fre-
quentiam audiendi & uidendi cauſa undique con-
currentium habere faſtidio, urbe eductum, præpoſuit

S. Vuolphelm⁹ præficitur monaſterio Gladebacenſi

cuidam ſui regiminis Abbatiæ, nomine Gladebaco,
Cuius utilitatibus quàm ſtrenuam ſuæ ſagacitatis cu-
ram impenderit, nemo eorum, qui præceſſerunt, cre-
dulus dubitare poterit.

Intereà iſdem uir Dei, cuius animus à terrenorũ
appetitu peregrè erat, & ſine corpore uelox ad ſuper
norum ciuium ſocietatem tendebat, dudum præcon-
ceptam aggreſſus eſt peregrinationẽ, Romamq́; pe-
tijt cauſa ſoluendi uota precum apud Apoſtolorũ cõ
feſsiondem. Quia uerò in ſuis poſitus, unicam ſalutis
noſtræ hoſtiam ſingulis diebus aſſueuerat immolare,
ab hoc etiam inter eundum noluit deſueſcere. Neque
enim grauis uidebatur itineris dilatio, quæ fiebat ſo-
lo amore patriæ cæleſtis. Factũ eſt aũt, ut nonnulli pe
regrinationis illius comites, humano more ad dulcia
ſoli natalis arua ſuſpirantes, eo paucis cum neceſſa-
rijs relicto, abirent, quaſi ex hoc expeditiorem & uiã

Rom. 7

& reditum habituri eſſent. Sed fruſtrà re uſi ſunt ſen
tentiæ Apoſtoli, qui omnẽ, non uolentis neque currẽ
tis, ſed miſerentis ait eſſe Dei. Ita enim occulta Dei
uoluntate profectis ſancti uiri dilatio, & ità illorum
dilata eſt acceleratio, ut unius horæ una oĩm fuerit

Ierẽ. 10

peruentio. Nondum enim illi expediti uiatores Apo
ſtolorũ ſubintrarant limina, cum uir Dei ſubſequenti
gradu preſsit eorum ueſtigia: nõ tam uerbis oſtendẽs
quàm rebus, non eſſe in quoquam hominũ uiã eius.
Qui expertam in hoc rerum euentu Dei omnipoten
tiã admirati, tranſacto peregrinationis negocio, in
ſua ſunt reuerſi, ex illo tempore Dei hominẽ digno
reuerentiæ loco habituri. Herimanno aũt Pelegrini
ſucceſſore cũ pontificatus infulis exuto, pari Coloniẽ
ſium aſſenſu ſubſtitutus eſt diuæ memoriæ Archiepi
ſcopus Anno: Qui cum, ut ſacerdos magnus in die-

S. Anno Colonien Epiſcopus inſignis.

bus ſuis, uolens Deo placere, miro religionis ferueret
amore, non minimum expendebat in conſtructione
cœnobiorum, unde legis Dei æmulatores ag-
gregans inhabitationi eorum. Cætera igitur piæ ſoli
citudinis monumenta Sigebergenſis cęnobij conſtru
ctione decorauit, uirumq́; ſæpedictum, accepta ſancti
tatis eius notitia, loco præponere curauit. Sed ſtu-
dioſum diuinæ cõtẽplationis hominẽ, actiuæ uitæ,
talibus initijs perneceſſariæ, uidẽs oĩno expertẽ, edũ
xit eũ ad locũ ſolitudini eius cõpetentiorẽ. In proxi-
mo.n. Abbatia Bruvuilerẽſis erat, q̃ quoniã uidnata
erat paſtore, curã eius, ſãcti uiri cõmẽdanit, puidẽtię,
quam ſine propoſiti detrimẽto facile poſſet explere.

Berengary hæreſis ſpargit in Gallys.

Iſtis diebus Frãcia turbabatur per Berengariũ Tu-
ronenſem, qui aſſerebat Euchariſtiã, quã ſumimus in
altari, non eſſe reuerà corpus & ſanguinẽ Chriſti. Vn
de contra eum, & pro eo, multũ à multis & uerbis &
ſcriptis diſputatum eſt. Aduerſus quem etiam extat
huius beatiſsimi uiri epiſtola, ad quẽdã Meginhardũ
Abbatem Gladebacenſem edita, firmiter undiq́; ueri
tatis aſſertione ſubnixa, qui quaſi filius patrẽ ſcriptis
conſuluit ſuper huius quæſtionis diffinitione. Quã li
cèt attexere ſit longũ, utilitati tũ proſpicientes legen
tiũ, non incõgruũ duximus præſenti inſerere opuſcu
lo, ut ad notitiã trãslata poſterorũ, hinc eius cognita
ſynceritate fidei, caueãt fideles aliqñ hmõi erroribus
implicari. Eſt autem hic modus uel textus epiſtolæ:

EPISTOLA S. VVOLPHELMI de Sacramento Euchariſtiæ, contra errores Berengarij.

DEI gratia Vuolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo ſalutem. Lac doctrinæ ſpiritualis, quod à me rogaſti, de cælo tibi fide & humilitate largius accumulaſti: Fide, quoniam quod in me nõ eſt, credis in me poſſe Deum omnipotentem operari: Humilitate verò, quia deficientibus

Berengarij dogma, uocat hæreſim

meritis & ſapientia, canitiem & ordinis dignitatem non abhorres in me uenerari. O quam conſequẽs eſt, ut dum nocet, quod inebriat, pro remedio deſideres, qđ debriat. Nocet autem quædam ebrietas hæreſis Berengarij, cuius ebrietatis periculum declinemus, & ad ubera uino meliora appropiemus. Et mox, ut eam aſſertionẽ iuuante Chriſto poſſimus deſtruere, quæ clauſis ianuis eum ad diſcipulos poſt reſurrectionem non

Iohan. 20.

intraſſe, nititur adſtruere, ex matris Eccleſiæ manans mammis, lactet nos euangelium Iohannis. Cum eſſet, inquiens, ſero die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erãt diſcipuli congregati, ſtetit Ieſus in medio. Et paulò inferius: Poſt dies octo iterũ erãt diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis: & uenit Ieſus ianuis clauſis, et ſtetit in medio. Ecce inter Berengariũ,

Iohan. 21.

quòd non intrauerit Dominus ianuis clauſis: & inter Iohannem, quòd intrauerit, cum ſit controuerſia, ſuperat ille, cui, Scimus, inquientis, quia uerũ eſt teſtimonium eius, omnis applaudit Eccleſia. Nã ſi gẽtilitas, dum libros claudit, his, quos recipi iudicat, applaudit: multo uerius huic euangelio perhibet Eccleſia teſtimonium pro quo, priuſquàm ſcriberetur, præmiſit orationes & ieiunium. Norit igitur Berengarius hæc ſibi ſufficere, quibus, cum à Deo ſint, non poſſit homo contradicere. Itaque deinceps ad id quoque Domino iuuãte ueniam, quòd in Euchariſtiæ ſacramento loquitur

Prou. 26.

blaſphemiam. Sed quia ſcriptura docet, ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam non eſſe reſpondendum: repreſſis interim ipſis blaſphemiæ uerbis, ad fontem eius præcurrẽdum, ut ſi Dominus dederit, nos eum obſtruere, deſinat inde ſanies huius blaſphemiæ ad nos defluere. Eſt

Origo erroris Berengarij.

autem uena huius ſcaturiginis, quòd non rectẽ ſentit de ſacramento Dominici corporis & ſanguinis: & dũ ad aſpiciendum in eis panem et uinum, oculos corporis habet, ad perſpiciendum in eiſdem carnem & ſanguinem, oculos mentis non adhibet. Nos autem ut uiſum acuamus, & acuendo proficiamus, quo hæc intueamur, ad obtinendam ſemel acceptam huius ueritatis

Pſal. 148.

traditionem noſmet hoc modo cohortemur: Si quis dixit, & facta ſunt: & mandauit, & creata ſunt omnia

Matt. 26.

ſi is, inquam, dixit de hoc pane: Hoc eſt corpus meũ: & de uino, Hic eſt ſanguis meus: neceſſe eſt omnino ſic eſſe. Nam hæc ſola myſteria non ab alijs ſunt ſeparata, quæ dicente Deo facta ſunt, uel mandante creata. Eſt autem unus atque idem Deus, primò mundum formans, deinde hoc ſacramento ſuam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, & alius redimeret: redimens, plus honoris ſibi aſſumeret: atque ita & Deus per ſe redempturus erat, & homo non niſi per ſe redimi poterat: quia uidelicet nil homini iure redimendo proficeret, quicquid aliud quàm hominem induendo Deus perficeret: ut ex hoc liquido conſtet, quòd unus atque idem, Deus & homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino ſic eſſe neceſſe eſt, quod, dicente Deo uel mandante, non eſſe non poteſt. Ecce noui & ueteris teſtamenti nos hæc authoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non minus, quàm tertium de cœlo cecidiſſe Catonem,

Inſultũ Berẽgarij argumẽtũ.

reprobamus. Eia ergo poſt duo teſtamenta, tertiũ hoc, & ideo tertium, quia ab eis alienatur: uerbis ipſius authoris ita loquitur; Si mures conſecratum corpus Chriſti comederint, non ideo Chriſtus in eis, & ipſi in Chriſto manebunt, nec uitam æternam habebunt. O ſi nunc apud inferos tortor Horatij deſideat, dum hoſtem Eccleſiæ hunc uerbis his derideat:

Horat. 2. de Arte.

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Putauimus hunc inter montes exaltatum, magnũ quid parturire, dum ecce mures in adiutorium eius conſpicimus eum de cauernis accire. Iam autem mediam hanc ironiam abrumpentes, contra Berengarium & pro nobis noſmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, unde agitur, ab Apoſtolis & ab omnibus electis comeſtum, qui ſoli ſic illud comedunt, ut Chriſtus in eis maneat, & ipſi in Chriſto; & non Iudas & omnes reprobi, ad quos, poſt bucellam panis

Iohan. 13.

ſatanas intrat, & fit longe alia conglutinatio intrantis ſatanæ & reproborum, quàm ea, quæ eſt Chriſti &

Hebr.

electorum; (Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit) ſi inquam hoc corpus ita ab electis comeſtum & eis conglutinatum, electis quoque conglutinatis eidem ſe ſanum & incolume uiuum & integrum recipit ad patrem: multo magis à Iuda & reprobis omnibus, plus etiam à muribus & ab alijs mundi ſpurcitijs recolligitur in regnũ ſuũ ſine ſui diminutione uel contaminatione. Nam & ſol hic inuiſibilis creatus, & non omnipotens, radios ſuos in cloacas & alias mundi ſordes emiſſos, rurſus retrahit ad ſe ſine aliqua pollutione. Hoc autem corpus, poſt expletam more catholico communionem ſanum &

In Paſſione S. Andreæ.

incolume, uiuum & integrum ſe recipit ad patrem. Sic enim teſtatur eccleſia Achaiæ B. Andream Apoſtolum dicere: Poſtquam omnis populus credentium agni carnes comederit & ſanguinẽ biberit, agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat & uiuus, & cum uerè ſacrificatus ſit, & uerè carnes eius comeſtæ ſint à populo, & uerè ſanguis eius ſit bibitus: tamen, ut dixi, & integer permanet, & immaculatus, & uiuus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps eſt, ſe uiuum & integrum & incolume recipiẽs multo magis ab his colligit in regnum ſuum. Hoc interim charitati tuæ puto ſufficere, dum uideamus, ſi ſit opus his aliquid adijcere. Veruntamen & quod dixi, & ſi quid dicturus ſum tuis orationibus & omnium piè de me ſentientium commendo: quoniam etſi mortui ſunt ob trectatores Hieronymi, authorem obtrectationis huiuſmodi uiuere perpendo.

Taliter hic miles emeritus, armis iuſtitiæ, fide ſcilicet, ſpe & charitate munitus, perfidiam Berengarij, in acie Domini conſtitutus, ſuo loco expugnauit inuictiſsimus. Quod quanta fecerit deuotione, teſtantur, quas fundebat, orationes & lachrymæ, quatenus ſeducti reſipiſcerent, catholica fides intemerata conſiſteret, & à recto tramite nulla prauitate infecta deuiaret. His ita prælibatis, uertatur ſtylus ad deſcribendum, quales pro bono eccleſiæ ſuæ, Cloteno uidelicet nomine, pertulit labores, immò, ſi dici fas eſt, perſecutiones. Quod qualiter eccleſiæ collatum fuerit & ablatum, paucis uidetur intimandum: quoniam nõ pleniter aduertitur ratio, cuius ignoratur origo. Domina Richera, cuius genitores Bruvuilerenſe fundamentis eſtruxerunt cœnobium, fidei ac deuotionis illorum æmulatrix exiſtens, terrenarum poſſeſsionũ ſuarum eccleſias Dei fecit hæredes, ut regni cœleſtis ipſa compos effici mereretur & hæres. Tradidit itaq; B. Petro in Colonia Comburg & Saleuelt, cum uniuerſis appendicijs ſuis: ſancto uerò Nicolao in Bruvuilere uillam, quæ dicitur Cloteno, cum oĩbus redditibus ſuis. Quam traditionem, ſub multarum probabilium perſonarum teſtimonio factam, præſens dõnus epiſcopus Anno ſua authoritate corroborauit, authorizauit, & ut per ſecuſa inconuulſa conſiſteret, uiolatores, raptores perpetuo anathemare damnauit. Soluente uerò dona Richera regina mortis debitum, dum deferretur tumulanda in Bruvuilerenſi cœnobio, uti ipſa uiuens conſtituerat, (nam & locum ſibi ſepulturæ ibidem deſignauerat) iuſſu prædicti archiepiſcopi Annonis corpus eius ui retinetur, & in eccleſia, quam ipſe in honorem beatæ Dei genitricis ſemper uirginis Mariæ à fundamento erexerat, ſepelitur. Quo facto, memoratum allodium Cloteno eidem contulit eccleſiæ, contradicentibus illis, quibus ardore iuſtitiæ hæc erat ad uidendum uiolentia grauis. Adeo tunc uir prudens & ſolertiſsimus prauorũ fuerat conſilijs circumuentus, nec repente poterat animus ab incepto reuocari, quippe cuius nutu etiam tunc diſponebantur negocia regni. His ita patratis, imminente iam eius mortis articulo, graui cœpit anxiari infirmitatis incommodo. Tunc uir B. Vuolphelmus, uiſendi eum gratia adiens, inter conſolationis uerba huius rei mentionem ingerens, monuit eũ pia ſolicitudine hoc piaculum expiare, hanc iniuſtitiam eliminare, addens, niſi emendatione mutaſſet cõmiſſum, pernicioſum eius animæ imminere periculum. Cuius ille, ut erat uir mentis ingenuæ, benigne ſuſcepta admonitione, ſciens eum uirum iuſtum & ſanctum, humiliter eius ſe commendat orationi, ſpondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca uiciſsitudine pro eodẽ reſtituturum. His exhilaratus promiſsionibus, gaudens remeat ad propria Domini ſeruus. Sed prohdolor ſecus quàm promiſerat, accidit. nã immatura morte præuentus obijt, & cum uitæ in medio, quod promiſerat, imperfectum dereliquit. Igitur quæ a maioribus noſtris, coæuis uidelicet uel diſcipulis beatiſsimi uiri, comperimus, fideliter ſtylo percurrente digeſsimus: nunc quæ noſtris ſunt acta temporibus, & ipſi uidimus, in geſtorum illius ordinem referamus.

Cœnobiũ Bruuilerẽſe à quibus extructũ.

S. Anno conſtruit eccleſiã, S. Maria ad gradus dictã.

Poſt exceſſum itaq; uenerabilis archiepiſcopi Annonis, domnus Hildolphus non abſque Colonienſiũ iniuria præſulatus obtinuit inſignia: qui ſuper hac eadem re ſæpius eſt conuentus à uenerabili patre. Qui præmonitus à prædicti loci congregatione, reſpondit ſe nulla rõne id ſanctæ Dei genitrici adimere, qđ tanti meriti uir pro ſua cõtulerit deuotione. Tũc uir Dñi apud archiepiſcopũ minime ſe cernens proficere, per ſuos legatos regiam magnificentiam ſtuduit adire, omnemq; geſtę rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, poſtmodum Romanorũ Auguſtus, qui illo tẽpore regni monarchiam ſtrenue gubernabat, huius rei comperta proclamatione, ſpondet ſe omnimodis affuturũ iuuamine: factũ quidẽ grauiter ferre, nunquàm uero, quoad uiueret, permiſſuiũ ſtabile. Animaduertens etiã famã bonitatis domni archiepiſcopi Annonis hæc præuaricatione legum uel iuſtitiæ non mediocriter poſſe obfuſcari, memor ueteris amicitiæ uiri, (ab illo quippe educatus uel nutritus fuerat) mandat domno Hildolpho, eius ſucceſſori, Cloteno celerius reſtitui cœnobio Bruvuilerẽſi. At illo nil certi ad hæc reſpõdente, ſed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex uoto conſulti, ſed ſpe fruſtrati, rediere legati. Tunc uir Domini, omni humano deſtitutus conſilio, quid ageret, quo ſe uerteret, dubius fluctuabat: ſed ab eo ſibi opẽ uel conſilium flagitat, qui ſolus nouit in periculis & neceſsitatibus ſubuenire. Tunc eius incidit animo, nil præſtantius, nil conſultius fore, quàm pontificem ſedis Apoſtolicæ ſuper hac re interpellare. Qua inſpiratione animæ quiĩor factus, deſtinat uelociter legatos ad Apoſtolicum, tunc fortè conſiſtentem in confinibus Alpium. Qui ubi coram Senatus primoribus & Romanæ Eccleſiæ iudicibus ad liquidum uerbis Papæ expoſuere ſingula, quæ ab archiepiſcopo Annone de Cloteno ſæpius memorato geſta fuere, omniũ mẽtes & corda ſtupor appræhendit cũ admiratione non modica. Tũc domnus Hildebrãdus, qui & Gregorius, ex authoritate beati Petri Apoſtoli per epiſtolas ſuas denunciat domno Hildolpho, eius ſucceſſori, ne ſub ſpecie pietatis, defenſor exiſtẽs impietatis, Cloteno, Bruvuilerenſi eccleſiæ uiolenter ablatum, diutius patiatur irreuocatum. Non eget, inquiẽs, o fili, Deus offerri quicquam ex iniuſtitia ſibi: quia, ut legimus, ſic ei fiunt uictimæ ex rapina, quomodo ſi mactet quis filium in patris præſentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnouimus fratrem noſtrum Annonem archiepiſcopum: ſed tamen in hac parte minimè defendendus eſt non errâſſe, dum quod beato Nicolao præripuit ſanctæ genitrici Dei gratum holocauſtum æſtimauit, dicente Domino per prophetã: Quia ego Dominus diligens holocauſtum. Nec fas eſt à fidelibus credi, matrem diſcrepare a uoluntate filij: dum id prorſus conſtet utriſque proprium atq; commune, eadem uelle & eadem nolle. At tu ne defendendo iniuſtitiam uidearis offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic malè conſultus commiſit epiſcopus Anno, ne & illius detrimentum ſit coronæ, & tibi occaſio culpæ.

Gregorius VII. ſcribit Hildolpho epiſcopo.

Eſ. 61

Hildolphus ſuccedit S. Annoni.

Huiuſmodi paternis admonitionibus à ſedis Apoſtolicæ authoritate ſuſceptis, prædicti pontificis Hildolphi magis in furorem uerſus eſt animus, quàm ad iuſtitiam uel miſericordiam prouocatus. Deniq; conuocat Colonienſes primores, ſe diffamatum, accuſatum per uirum Dei conquerens apud Apoſtolicum. Tunc uir mitiſsimus, his humiliter reniтens obiectionibus: Proferatur, inquit, o domine in medium, ſi placet, accuſationis teſtimonium: ſi nequeo me excuſare, de quibus criminor à te, tunc demum digne conuincar oſtenſam meruiſſe. Epiſcopus itaque domni Apoſtolici epiſtolam tenens præ manibus, legendam tradit in publico, æſtimans per eius relationem cunctos in ſerui Dei armari contradictionẽ. Qua recitata, plures aſſenſere, nil dignũ actũ offenſione. Quidã uero Bezelinus, domus B. Petri apoſtoli cuſtos, cũ alijs, qbus erat animus rẽ potius perturbare, q̃ ex æquo determinare: cũ aliud nõ inuenirẽt qđ obtẽderẽt, nõ abſq; ſuo cõſulto Papã ſuper hãc rẽ licuiſſe expetere. Dũ facili reſponſione hãc Domini famulus ob-

obiectionē nequiuiſſet refellere, epiſcopi magis furētis odio, quàm iuſto iudicio, iniuriatur, calumniatur: conuicijs quoquè & contumelijs, ſecùs, quàm pati dignum fuerat tantæ reuerentiæ uirum, attrectato, poſtremo etiam terribilibus ſacramentis paſtoralis curæ baculum ademputurum minatur. Tunc uir beatus, in iniurijs patientiſsimus, uirtute conſtantiæ roboratus, timore nudus, aduerſariorum conatibus

Cōſtātia ſancti uiri

reſpondit intrepidus. Neſciebat quippe mens iuſti pauere, quæ nulla torquebatur conſcientia culpæ. Diuina nos comitante clementia, non hic hodie præiudiciū ueremur incurrere, puram gerentes conſcientiam, totius prorsùs criminationis innoxiā. Hic ſermo uidetur completus, ubi dicitur, ut leo, confidere iuſtus.

Dum hæc & his ſimilia uir Deo plenus efficaciſsimè loqueretur, oris gratiam mentiſque conſtantiam omnes æmuli mirabantur, & ueluti nox quædam & tenebræ mentibus eorum infuſæ: quid agerent, quò ſe uerterent, dubij nutabant, dolentes ſe caſſo conſumptos labore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere & ſermone.

Qui eū defenderint.

In his perturbationum anguſtiarumq; preſſuris ex primoribus præcipue fauebant beato uiro Bertolphus, uir probus, eccleſiæ beati Andreæ Apoſtoli Præpoſitus, & quidam Vuigmanus de Heuerſbach, uir militaris & nobilis, ſed & eloquentia inſignis. Hi duo medium habentes eum,

2. Mac. 10.

ut olim cælitus directi Machabæum, pro defenſione iuſtitiæ non ſunt reueriti iniuſtitiam oppugnare, adeò ut nec minis, nec terroribus concuti, nec à propoſito aliquo poſſent munere frangi. Inſtabant igitur uiriliter ex Apoſtolica authoritate, precantes iudiciū eccleſiæ Bruuuilerenſi fieri iuxta mandatum & legationem Apoſtolici. Quorum uocibus & inſtantia nō mediocriter exacerbatus epiſcopus, cum graui indignatione inquit: Habetote uobis Cloteno: meum erit, tam & iniuriam meam uindicare, quàm & utiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore eius, uerbum, & cum uelocitate diriguntur legati, idem bonum uendicaturi. His ita patratis, iubet epiſcopus uirum Domini apud Nuſsiam caſtrum ſibi oc-

Pre. 21

currere, ea omnimodis intentione, ut nullo eius obſiſtente adiutore uel defenſore, faciliùs eum ualeret ꝓ uoto deponere. Sed non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Quandiù uero iſta incubuit aduerſitas, tandiù fratrum non deſtitit uotiua charitas, ſeptem pſalmorum & litaniæ ſup-

Pſ. 117

plicatione Dominum inceſſanter excitare, ut de mœrore gaudium, de tribulatione lætitiam concederet ſonenire. Vir itaque Domini ſciens tutam defenſionē conſtare non poſſe per hominem, Pſalmiſta dicente: Bonum eſt ſperare in Domino, quam ſperare in principibus: de adiutorio Domini confiſus, hilaris & gaudens iter aggreditur, quo fuerat imperatus. Perueniens igitur ad locum, non modica inopum collecta multitudine, per opera pietatis & miſericordiæ ſe Deo cupit attentius commendare. Cumque in ſolario cuiuſdam domus reſediſſent, & uir Domini, cum ſuis neceſſaria miniſtrans, ſolicitus circuiret ex improuiſo ſolarium corruit, totaque illa multitudo cum uiro Dei in cellarium ſubterraneum cadendo deuenit. Quos e ueſtigiò pars non minima domus ſubſequens oppreſsit: ſed ex Dei prouidentia, ſerui ſui meritis, nulli læſionem intulit. Itaque exciti ciues tanti ſonitus fragore, ocyus aduolant undique, & non ſine grandi admiratione ſoſpites extrahunt, quos iamiamque perijſſe crediderant. Quidam uerò præ cæteris lapſus oppreſſusque periculoſius, dū iam acſi mortuus defleretur ab omnibus, eductus nul-

Mira

la reperitur parte corporis læſus. Sed & pincerna hominis Dei, Codecho nomine, ipſa hora bina uaſa teſtea uino repleta præ manibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: ſed, mirum dictu, nec ſui, uel uaſorum, uel uini pertulit effuſionem. Quod factum mirabile idcirco diuinæ clementiæ placuit demonſtrare, ut panderentur mortalibus, quanti apud ſe meriti uir ſanctus ille fuerit. At uero epiſcopus, qui eò illum aduenire compulerat, diuinitus, ut creditur, refrenatur, in nullo tunc ei ualuit eſſe contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulū ſuū diuina prouiſio, ne mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare diſpoſuit prodigio. Hinc non ſopitū, ſed acrius accenſum eſt prædicti epiſcopi furoris incendium. Nam quamuis tunc eum ſinerit abire, rurſus tamen Coloniam ſtatuto die ad ſe iubet redire. Interea fratribus, ut ſuprà meminimus, pro eo ſolicitis in uigilijs & orationibus, adeſt uir Domini improuiſus. Quis, quæſo, fluctus eloquentiæ, quæ lingua poteſt euoluere gaudium tunc factum in commune? Gloriabatur quippe non immerito humilitas gregis ex præſentia ſui paſtoris, quē Dominus glorificauerat admirandæ poteſtatione uirtutis. Ea tempeſtate quidam Hartmānus, Abbas Tuitienſis, dum nocte quadam ſomno indulſiſſet, tale uidit ſomniū, præſagium utique futurorum. Vidit igitur per uiſum, uirum quendam forma egregium, uultu reuerendū, epiſcopalibus inſulis decenter ornatum, a Bruuuilerenſi eccleſia prodeuntem, & iter Coloniam dirigentem. Quem præcedentem, beatum Vuolphelmū Abbatem cum fratrum caterua cernit e ueſtigio ſubſequentem, ſeptem pſalmos cum litanijs ſæpius modulatis uocibus iterantes.

Viſio Hartmanni Abbatis Tuitienſis.

At ubi ad fores peruētum eſt cubiculi epiſcopi quieſcentis, fores obſeratæ, uirga præcedētis impulſæ, dictu uelocius ſunt apertæ. Quibus taliter intromiſsis, dux præuius ſtratum adiens recubantis, cum graui requirit animaduerſione, cur tanta contra ſe temerarius præſumpſiſſet exercere. Expleto ſermone, uirga, quam manu geſtabat, ad ultionem iniuriæ grauiter illum percuſsit in uertice. Itaque ſomno excitus Abbas præ pauore, uirum Domini certum reddit ex diuina protectione & beati Nicolai conſolatione. Nec falſum prorsus ſomnium extitit uel inane, dum, quod fratres in pſalmis & litanijs conſtitit egiſſe, hoc illi Dominus per uiſum dignatus ſit reuelare. Adhibet etiam certam fidem uiſioni exhibitio operis. Nam uno eodemque momento, ut hic illum uidit percuti, ſe ſenſit epiſcopus morbo grauari. Tali ergo modo diuinitus eliſa, omni fruſtrata illius aduerſatrix intentio eſt. Morbo quippe inualeſcente, poſt dies paucos obijt, & charam præſulatus Segninus uir pius obtinuit. De his ita meminiſſe ſufficiat: nunc ſe ad geſtorum eius ſequentia deſcribenda articulus uertat.

Segninus, defuncto Hildolpho fit Colonienſis epiſcopus.

Hic itaque Dñi famulus, quæ retro ſunt oblitus, in anteriora ſe extendens totis uiribus, exēplo Dauid prophetæ, dicentis: Dñe, dilexi decorē domus tuæ, & locū habitationis gloriæ tuæ: domū Dei aggreſſus eſt adornare oī decoris uarietate. Quod quia deuotiſsima mente cōcepit, mirifice effectu conſommauit. Denique, ut breuiter cuncta perſtringā, eius inſtantia uel ope, in uarios ornatus picturæ uel fabricæ ſeu et muſici operis decore, intus & extra ſe ſtatus extulit Bruuuilerēſis eccleſiæ. Sextū præterea cuiuſq; operis uerſibus expreſsit egregijs, ut liquido pateret inquirenti plénitudo materiei. Operæpreciū eſt, illud et non reticere, qđ ſingulis annis uir Dñi, nouū ac ueteris teſtamenti paginas ex integro faciebat legendo reuolui: quatuor Euangeliorum libros, quoniam non eo loco uel ordine, quo reliquos comperebat expleri, ſtatuit quatuor temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis clauſtri ſingulos à ſingulis diaconibus recitari.

Pſ. 25.

recitari. Quod cuius fecerit utilitatis intuitu uel deuotionis affectu, ea ſubiectis eius, ſuper utrunque teſtamentum compoſitis, liquet uerſibus. In quibus ſingulis annis utriſque explendis non paruipendendam annectit cauſam utilitatis, plurima etiam neceſſaria tangens, nunc perſonas ſubito decenter immutans, nunc electorum per uerbera ſalutem denuncians, nunc ſcripturarum ſuauem guſtum commendans, poſtremo geminam in Chriſto naturam generis humani medicinam declarans. Hæc idcirco prælibauimus, ut cũ ad talia uentũ fuerit loc, intrepidus lector percurrere poſſit, qđ ſe iã didiciſſe meminerit.

Carmina S. Vuolphelmi

LAte diffuſus ſic Eccleſiaſticus uſus
Se teſtamentis exercet in omnipotentis,
Vt legat hæc ambo, ſed & omni cõpleat anno,
Sicut in hebdomada pſalmorũ clauditur oda.
Aſt hinc pſallendi cum ſtet ſtatus, inde legẽdi,
Lectio quo preſit, nunquam præfatio deſit,
Qua claui limen patet ad quodcunque uolumen:
Pandat ut ad admiſſo quod clamet abyſſus abyſſo.
Admitti uerò dedit eius gratia Clero,
Qui populis ipſo parat hinc documẽta miniſtro.
Sed cunctis æque non detegit intima quæque,
Quis tamen interea abnuit interiora.
Angelus hinc enſem ſuſpendit percutientem,
Altius inflictus non dedit fulminis ictus,
Non ignis torrens, nõ uultus dæmonis horrens.
Captiuis diræ diſcedunt ſenſibus iræ.
Vaſta lues morbi, quæ ſæpe ſuperuenit orbi,
Aut non accedit, citius ve precando recedit.
Exceptos natos quod uult pater eſſe paratos,
Verberibus tangi, pœnisque fugacibus angi,
Quis abſterrendi nocuo ſunt fœdere mundi.
Sed non donorum Deus uſum ſubtrahit horum,
Quis patrem ſeſe per uerbera comprobat eſſe.
Sit ut eis ritus legaliter hic ſtabilitus.
Vt ſic pſallatur, ceu diximus, atque legatur,
Vtilitas extra patet hæc, latet altior intra.
Huc introductus guſtabit munera fructus.
Cui donat mentem Dominus guſtare ſcientem
Fructus maioris, quam pandat lingua, ſaporis.
Sed nec erit, guſtum qui ſcriptis exprimat iſtum:
Guſtans ipſe magis ſcit, quàm ſit gratia ſumma;
Quam ſcripturarum conſeruat cella ſacrarum,
Et quæ diffundi ſe uult per climata mundi:
Quo genus humanum ſit in hoc medicamine ſanũ,
Quod naturarum peragit compago duarum:
Dũ Deus inde pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil cœlis illinc, nil terris charius eſt hinc.
Qua ſpecie bina componitur hæc medicina.
Chriſtus patre ſatus, Deus: aſt homo, uirgine natus.
Qui cum patre Deus, ſed & almo pneumate, uerus,
Ad nos indultis pandat pia uiſcera culpis,
Secla per examen dum iuſtè diſcutit, Amen.

Præconia hoſpitalitatis & benignitatis in pauperes 1 Tim. 3 He. 13 Mat. 25.

Hos uerſiculos beati uiri ideo huic operi inſerendos utile duxi, ut quomodo ſimpliciores plane currentis proſæ delectantur paſtu, ita perfectiores exercitatius ſpiritualiter dicta indagantes, eorum ſpirituali guſtu pariter reficiantur & fructu. Sæpius autẽ in conuentu fratrum de ſalute diſputans & ſuadens animarum, inter multimodas uirtutũ propoſitiones hoc modo plerunque eleemoſynarum uel hoſpitalitatis commendabat gratiam: Oportet, inquit, ut ſcriptum eſt, & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt: & hoſpitalitatem non obliuiſci, dum & quoſdam placuiſſe legamus, angelis etiam hoſpitio receptis. Vnde magnopere uos fratres pauperum uel hoſpitum ſuſceptioni curam impenderet admoneo, quia profecto quicquid illis fideli deuotione confertur, Chriſto nimirum, qui ſe in paupere ſuſcipi, in hoſpite colligi uult, impenditur. Ideoque maxime neceſſariam hoſpitalitatis uel eleemoſynarum inculi gratiam, quia nec locum propagari perpendo uel inhabitantes, niſi per eleemoſynas & aſsiduas preces. Verum, charisſimi, dum alicuius in uobis boni ſcintillam uideritis igneſcere, ne ueſtris, quæſo, meritis uelitis adſcribere: quoniam, ut ſcriptum eſt, Neque uolentis, neque currentis, ſed Dei eſt miſerentis. *Ro. 9* Omnipotens quippe Deus aſpirando nos præuenit, ut bona uelimus: & adiuuando ſubſequitur, ut poſsimus. Inanis enim aliter eſſet conatus noſter, niſi diuina cooperaretur & uirtus. Taliter autem gratia præcurrente, & bona uoluntate ſubſequente, quod conditoris eſt, diuini noſtri ſit meriti. His & huiuſmodi exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad ſectandam prouocabat pietatem: Lucrandis autem ſedulus inuigilans animabus, ſatagebat nil promere uerbis, quod non roboraret exemplis, ne uitæ munditia prorſus diſcreparet à lingua. Hoc ordine nimirum hypocritarum declinabat conſortium, qui uerba quidem ſanctorum habent, ſed uitam non habẽt: & quos ſermonibus generant, non fouent exemplis: & quos uerbis ædificant, moribus & uita deſtruunt. Nanq; uir beatus non ſolum lingua ſua ſuaſit, ſed & exemplis, moribus & uita ſubiectis oſtendit, quæcunque fidelibus ſuis omnipotens Deus obſeruanda mandauit. Pauperum uero illi ſemper ſuerat maxima cura. Vnde diſpenſatiune prouida xenodochio ſuperaddidit decimas atque uiucta, ut abſque pecunia *uictus eis **uictus* præberentur neceſſaria. Iugiter illi aduerſus uitia pugna: quia mens ad uirtutes erecta, non erat procliuis ad uitia. Radicem omnium malorum cupiditatẽ uel auaritiam adeo perhorrebat, ut præter communem ſimplicemque uictum, nil ſibi prorſus, quod ſpeciale foret, aſſumeret. Pietatis affectu potius amari, quàm timeri, ſatagebat. Vnde iactantiam & elationem proculdubio reſpuebat. Nulli uero detrahere, nullum uolẽs odire, extinctis facibus iræ uel inuidiæ elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilaris, ſemper lætus, præferens hilaritate uultus, quam ſyncerus & purus erga Deum & homines eius eſſet affectus. Quanquàm uero iugi eſſet contemplatione ſuſpenſus, erat tamen ſingulis cõpaſsione proximus, *Actioni & contemplationi ut fuerit deditus.* mente minimè deflectens à contemplatione, dũ pietas ferueret in opere. Sic nimirum in ſimilitudine cæleſtium animalium, ante & retro oculatus, utrarunque uirtutum fuerat charitate deuinctus: ut dum cuilibet earum uideretur intentus, proprietate tamen non careret alterius. Taliter ſe agebat, qui Deo nil charius poſsidẽs præferebat, ea omni cordis & animi affectu diligens Deum, omnem uerò Chriſtianũ tanquã ſeipſum: ſeruans in ſimplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modeſtiam, in diſciplinæ ſeueritate cenſuram. Erga bene agentes apparere prælatus nouit, ſed ut coæqualis & ſocius: aduerſus uero uitia delinquentium, promotionis ſuæ exercebat priuilegium. Quis autem uerbis ualeat exprimere, quanta diſcretione omnia iudicia ſua ſtuduerit temperare, quantave iuſtitia moderari? Dum etenim pro quouis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in ſe deſcendens, iuxta illud Apo- *Erga corrigẽdos ut ſe geſſerit.* ſtoli, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, cõſiderans teipſum, ne & tu tenteris: tã *Gal. 6* quã proprij reatus delictũ deflebat alterius. Ita nimirũ mẽs Deo deuoti pectoris, oĩ ſe excoluit genere pietatis, ſatagẽs gaudere cũ gaudẽtibus, flere cũ flẽtibus,

uit

uir plane mitis & iuſtus, ſic omnibus omnia factus. Quo enim dolente condoluit? Quis ad illius adſpectum mœrentem non mutauit in gaudium? Quis ira inflammatus, illius ſermone non eſt mitigatus? Quis iniqua cogitatione pulſatus, non illo eſt medente curatus? Quis conſolari periit, & conſolationem non inuenit? Quis uim uerborum, quis efficaciam exprimat ſermonum? Quis pietatem euoluere, quis charitatē ualeat enarrare? In qua adeò radicatus fuerat & fundatus, ut licet nullius expers eſſet uirtutis, huius tamen cultor exiſteret ſpecialis. Non ſegniter etiam animo retinens, quod quanto ſubiectis prælatus, tanto curis maioribus eſſet occupatus: ſtudebat omnimodis Deo per contemplationem placere, exteriorum curas per idoneas quaſque perſonas ſolenniter adminiſtrare.

Taliter ea uoto liberius uacans Domino, utrobiq; prouidus gregi proſpexit: intus propria uigilantia, exterius congrua prouidentia. At quoniam fuerat miræ manſuetudinis & diſcretionis, ſciens quòd diſtrictio, ſi modum excedit, ſæuitiam gignit: & nimia pietas diſſolutionem diſciplinæ parturit: tanta inter utrunque uſus eſt diſcretione, ut nec indiſcreta diſtrictio ſubditis, recuſandi laboris fieret occaſio: nec nimia pietatis exhibitio, diſciplinæ ſoiet immoderata remiſsio. Ita nempe exemplo ſanctorū patrum greſſus ſuarum inſtituit actionum, ut nullatenus extra limitem iuſtitiæ propriam fineret effluere actionem. Hunc profectò felicem ac iure beatum talem dixerim uirum, qui & Eccleſiaſticæ diſciplinæ uigorem fortiter tenuit, & tamen matrem uirtutum diſcretionem

Catalogus uirtutum ſancti uiri. nunquam deſeruit.

Cuius ut mores uel actus ſummatim perſtringam, fuit uita laudabilis, uerbo diſcretus & utilis, conſilio prouidus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, miſericors & benignus, pronus ad ueniam, tardus ad iram. Per pietatis affectum, omnium condeſcendens

Iob 29. neceſsitatibus miſerorum: iuxta beatum Iob, pater

Iob 31. erat pauperum, mœrentium conſolator, pupillorum

Lu. 16 adiutor: non deſpexit inopem, nec dimiſit abſque operimento pauperem: alios reſouens uerbo conſolationis, alios ope releuans pietatis. Ab infantia Deum timere didicit. Ex utero enim ſecum egreſſa miſeratio, creuit. Arca cordis iugiter referta bona uoluntate, nunquam uacua manus extitit munere. Pauperum ſibi apud Deum hic conciliabat patrocinia, faciens ſibi amicos de iniquo Mammona, qui eum quandoq; reciperent in æterna tabernacula. Ne autem mundū plus iuſto uideretur diligere, mundo ſolummodo uſus eſt ad neceſsitatem, non ad ſuperfluam delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectatio-

1. Cor. 9. nes, Apoſtolicas æmulabatur traditiones, corpus uidelicet caſtigare & in ſeruitutē redigere, ut extenuatum cœleſtibus diſciplinis, uas aptum fieret ſanctificationis. Nouerat enim animum non poſſe legitimo imperio perfrui, niſi carnis motus penitus eſſent ſubiugati. Hoc denique ritu ſacrificij in ſui cordis penetralibus hoſtiam uiuam, ſanctam, Deoque placentem ſe exhibuit, dum ſingulis diebus, cum ſacroſan-

Eius frater Frumoldus Sorores, Oſuenda & Berta. ctis corporis & ſanguinis Chriſti miſterijs, per compunctionis gratiam ſeſe in holocauſtum mactauit. Extiterat huic beatiſsimo uiro frater germanus, Frumoldus nomine, ſorores ſanctimoniales duæ, quarū una Oſvenda nomine, miræ ſimplicitatis & innocentiæ fuit fœmina: altera uero Berta nuncupata, literarum plurimum eminens ſcientia. Hæc uitam beatæ Adelheidis, primæ Vilecenſis Abbatiſſæ, eleganti ſatis admodū ſtylo conſcripſit, plurimū religionis uel ſciētiæ ſuæ fructum in eodē loco dereliquit. De cuius prædicta ſorore, domna uidelicet Oſuenda, noſtris temporibus factum libet referre miraculum, omni ſane laude, memoria, & ueneratione digniſsimū.

Quidam frater ex cœnobio Bruvuilerenſi, Vdo nomine, adeo peſsima laborabat infirmitate, ut omnes cogerentur de eius deſperare ſalute. Denique toto miſerabiliter intumeſcente corpore, omnium membrorū amiſſa ſanitate, trunco potius, quàm humano corpori, uidebatur ſimilis. Quodque maxime mortis indicium ſolet exiſtere, nullum remedium illi adhibitum ualuit proficere, uolente, ut credimus, Domino demonſtrare, quod quanto grauior morbus, tanto potentior omnipotens credendus eſt medicus. Cumq; de ſolis eius agerentur exequijs, lento ſopore corripitur, uidetque per ſomnium domnam Oſvendam, iam immortalitatis luce potitam, ſibi aſsiſtere, compatiētiſque affectu manu totum corpus permulcēdo, uim doloris lenire. Indè Oratorium, iacentis lecto contiguum, ingreſſa, tertio flexis genibus adorauit, ſicque ſuper ægrotum ſignum ſanctæ Crucis exprimens, diſparuit. Illico uirtus diuina eſt ſubſecuta. Nam poſt paucos dies conualuit, integra ſoſpitate recepta. Vnde nec dubium extitit, illo uiſa pandente, ipſius ſuffragantibus meritis, erutum illum de confinio mortis. Fuerat autem iam immaniſsimus languor, ut à planta pedum uſque ad uerticem in eo non eſſet ſanitas: ſed tota corporis cute ſubtracta, ac ſi uetere homine exutus, recenti corio cum ſalute eſt ſuperinductus. At uero prædictus beati Vuolphelmi germanus, domnus uidelicet Frumoldus, armis terrenæ militiæ exutus, ſe illis implicari recuſauit ulterius, ut Deo ſeruire poſſet expeditius. Studium itaque peregrinationis arripiens, ne exul cæleſtis fieret patriæ, omni reliquo uitæ ſuæ tempore longe lateque, ad promerenda ſanctorum patrocinia, ſe ſtuduit exiliare, uno tantum contentus ſeruulo comite: cui tamen uerſa uice, ut alter Martinus, hic ſæpius conſueuit miniſtrare. Quod genus diuinæ propitiationis illo pedibus iugiter exequente nudis, adeo ſæpius uidimus eum liuentes plātas habere, ut nulla ratione calceamenta ualeret admittere. Erat etiam ei ſolennis conſuetudo, quando diu ad diuinum in eccleſia aſsiſtebat officium, omnimodis alicuius uitare colloquium: ſed ſtans, uel humi proſtratus orans, tanta lachrymarum potiebatur ubertate, ut uelut imbre perfuſum, madidum relinqueret pauimentum. Hanc compunctionis gratiam per diuinam poſsidens clementiam, cuſtodem in ſe reliquarum deputauit eſſe uirtutum: quia nullum penitus ei dominari nouit delictum, cuius mens ſedulo compungitur ad lamentum. Quis hunc fideliſsimū Domini dubitauerit ſeruum, cuius executio mandatorum, iam euidens meritis illius præbet teſtimoniū. Quamuis etenim in pace præſentis uitæ conſummauerit curſum, expleuit tamen martyrium, ſatagens crucifixum habere mundum, dum carnem ſuam cum uitijs & concupiſcentijs crucifixit, & Dominum fideliter ſequens, mundo peregrinus extitit. Hic cætibus iuſtorum, ut confidimus, coniunctus, in eccleſia propriæ poſſeſsionis quieſcit ſepultus. Hæc pauca prolata ſufficiant ad ſanctitatis teſtimonium beatiſsimi patris Vuolphelmi & Frumoldi germanorum.

Erat tunc temporis uir quidam genere nobilis, ſed moribus nobilior, Burchardus nomine, præfectoriæ dignitatis, ſed & præpotens armis, qui germanus extitit illuſtriſsimi uiri Emehardi Vuirceburgenſis epiſcopi. Hic euangelij non ſurdus auditor, Si uis perfectus eſſe, uade: uende omnia quæ habes, & da pauperibus: & ueni, ſequere me: relictis omnibus, quæ tēporaliter uidebatur poſsidere, Kanerberch, caſtellū ſuæ munitionis, Dño cōſecrari fecit locū orationis. Taliter cū diues eſſe poſſet in mundo, pauper elegit eſſe cum Chriſto

Miraculū Oſuendæ.

Frumoldi peregrinationes.

Burchardus uir nobilis.

Matt. 19.

Chriſto: plebeio habitu amictus, ſanctorum perluſtrabat loca, ſeruorum Dei ſnlerter reqnirens elloquia.
1. Reg. 12. Vnde & ad notitiam famuli Dei Vuolphelmi deductus, maximæ ab eo loco uenerationis eſt habitus: & ut qnondam animæ Danid colligata eſt anima Ionathæ, ſic amor Dei cōſœderauit utroſque. Ea hac itaque mutuæ charitatis affectione, frequenter eum ſolitus inuiſere, dulciſſimos gaudebat uerbi diuini fauos ex ore eius percipere. Mirabatur autem ſupra modum tantam illi cælitus conceſſam diuini affluentiā uerbi, ut quomodo ex ſupercreſcēte fluuio riuus ita ex illius mellito gutture manaret ſermo diuinus. Sed quid mirum, quod ſemper animus fixus in cæleſtibus, de diuinis tractare ualebat ſubtilius? Vt ergo rei ordinem proſequamur, uolens Dominus pio reuelare diſcipulo, quanta perfectio lateret in magiſtro, talis ei nocturno ſilentio diuinitus declaratur uiſio.
Viſio Burchardi. Vidit igitur illum, quem tremit tartarus, colit abyſſus, cœlorum adorat exercitus, in quem deſiderant proſpicere ordines dignitatis angelicæ: Hunc, inquā, uidit balneo impoſitum, manibus & officio beatiſſimi Vuolphelmi reuerenter foueri, ablui & detergi: Vbi etiam circunſtantes duodecim apoſtoli, adminiculum ferre uidebantur miniſtranti. Ille igitur uir præclariſſimus cælitus ſibi oſtenſam uiſionem per quēdam, Meginhardum nomine, monachum, fratrē ſibi ſatis familiarem, ad uiri Dei properauit transferre notitiam. Qui ſagaci animo uim ſomnij diſcutiens cœpit diligenter inueſtigare, quid uiſio hæc uideretur portendere. Intellexit itaque patenter, ſe commoneri uigilanter boni ſeruare tenorem propoſiti, Chriſto in ſuis omnimodis membris miniſtrari, iuxta ipſius dicentis uocem:
Matt. 25. Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Gaudebat autem uir Deo amabilis, ſummo electorum capiti ſe operibus placuiſſe pietatis, ſed ſeriem actibus exequi cupiens uiſionis, uice Domini balneum præparatur egenti, in cuius ſingula peraguntur obſequio, quæ uiſionis, popoſcerat ordo. Quibus rite completis, toto corpore mundus & ſanus egreſſus, ex integro nouis eſt ueſtibus ornatus. A quo tempore tantam gratiam meruit obtinere, ut mirabilium quoque patrator operum mereretur exiſtere.

Ipſo nanque tempore fuit quædam mulier in territorio Bruvuilerenſi, Golda nomine, quæ utrorūque luminum cæcitatem ſe doluit incurriſſe. Cumque omnium illuminatori placuiſſet per famuli ſui merita illi ſubuenire, ſub nocturno ſilentio tali perfruitur uiſione: Videbatur illi leuiter dormienti, uiro Dei Vuolphelmo, Miſſarum ſolennia celebranti, aſſiſtere, & poſt expletionem manuū eius ablutione oculos ſuos diluere, extersoſque fimbrijs ueſtimentorum eius, diù optatum lumen recepiſſe. Quam uiſionē ad nos perlatam, famulo Dei, ad diuina miſteria properāti, humiliter ſugeſſimus, & ut pauperculæ mulieri cōpateretur, exorauimus.
Sancti uiri modeſtia. Qui non aſſenſit, hoc ſui non eſſe referens meriti & ſomnijs, ſæpe fallentibus, fidem non leuiter adhibendam: ſed ſi eſt, inquit, hæc uiſio ex ſe, ſecūdo ac tertio Dominus eā dignetur reuelare.

Itaque corde contrito & humiliato in ieiunijs & orationibus eo conſtituto, eadem uiſio, quæ mulieri primo, apparuit ſecūdo ac tertio. Quid plura? Tandē
Cæca lumen recepit. uir Domini noſtra uictus eſt inſtantia, & ſecreto admittitur illa, ante fores eccleſiolæ iuſſa conſiſtere: quia non ei uiſus fuerat facile, niſi certa ex cauſa, frequentiā mulierū admittere. Itaque ritè peractis Miſſarū ſolennijs, ut docuit uiſio, abluit, exterſit, mox clare uidens remeauit. Tunc uir ſanctus, nolens uirtute facti huius humanis fauoribus attolli, memor Domini-
Matt. 17. nicæ præceptionis, iubentis diſcipulis, ne quoadusq; tempus compleretur reſurrectionis, ordinem cuilibet panderent uiſionis: interdixit ſummopere nobis, id illo in uita ſuperſtite nulla ratione prodere, nulla neceſſitate detegere.

Vir itaque Domini, de die in diem uirtutum exuberans copia, indeſinenter ad uitæ cœleſtes ſuſpirabat gandia, quæ iā promeruiſſe gaudet felix eius ſpiritus in Domini ſui præſentia. Nam quandiu in corpore uixit, mundum corpore, non mente, inhabitauit: ibi magis habere ſtudens appetens animum, ubi gaudium nouerat ſine fine manſurum. Vnde & merito dicere ualebat cum Apoſtolo: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. *Phil. 3.* Et illud: Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. *He. 15* Cæleſtis ergo patriæ inceſſabili flagranti amore, inter alia atque alia uirtutum exercitia, tanta ei erat orationis inſtantia, ut quanquā oībus floreret uirtutibus, hāc tamē poſſidere uideretur principalius. *Preces aſsiduæ* Ea cuius aſſiduitate hæc etiam ei inoleuit deuotio, ut ſingulis annis, dum more & ſanctæ & uniuerſalis Eccleſiæ ieiunium obſeruaretur Quadrageſimale, non ſolum circuniacentia, ſed & Agrippinæ Coloniæ ubique ſanctorum orando inuiſeret loca. At quoniam huius rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum, immo miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam, è Tuitio. Beati & glorioſi confeſſoris Heriberti ſepulcrum oratum petieramus: redituri, puppim aſcendimus: *ſoluta litore, admodū proſpere nauigabamus. **ſoluti à* Iotrorſum nos unda iam longius rapuerat, dum ecce repente intolerabili exorta tempeſtate, rupta quies Rheni ab imis ſedibus perturbatur: undæque in ſe redundantes, ad inſtar prominentium rupium, capitibus imminere uidebantur in naui reſidentium. Sicq; nauis huc illucque uagis dilabitur undis, & nūc ſummo in fluctu pendens, nunc unda dehiſcens terram inter fluctus aperit, turbatiſque nautis præ panore mortis, ſonus hæſit in gutture uocis. Tanto nobis uallatis periculo, uirum Domini, in poſteriori nauis parte reſidentem, & ſuo more, neſcio quid ſecreti, meditantem, & eorum, quæ nobis euenerant, prorſus ignarum, adij, & mortem omnimodis imminere nunciaui. Qui protinus ad orationum conuolans nota præſidia, ſanctorum deuotiſſimè implorat ſuffragia, litaniæ ſupplicatione impoſita. Dehinc cum crebra ſanctæ Crucis obiectione, Saluator mundi ſalua nos, cœpit canere: qui per crucem, inquiens, & ſanguinē redemiſti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, reſumptis uiribus conſtanter remigare uiros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis aſſerens periturum prouidentia Dei. Hac exhortatione animati, & quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, uiriliter æquora ſcindunt. Interea miſerabilis clamor utriuſque ſexus ſuper litus conſiſtentium attollitur in cælum, periculum noſtrum eminus intuētium. Quid multis morer? Inter confinia poſiti mortis & uitæ, tandem perlabimur ad locum, ubi multitudo nauium latius Rheni occupauerat ſinū. Quas attingentes, & ex altera in alteram tranſmigrantes, iuxta uiri Dei uocem, præter ſpem euaſimus omnes. *Liberā turmuli ex præſenti mortis diſcrimine.* Veruntamen ne dubitaretur ullo modo, illius nos ſaluatos merito, concitè id rabies Rheni fluminis diuino declarauit incendio. Denique ut ille beatus pedem extra puppim extulit, paulo ante diuinitus ſuſpenſis fluctibus prædæ fuit: & quæ prius onuſta mergi non potuit, ſubſiſtere tanto uiduata patrono nequiuit, ſed protinus, nobis cernentibus, ſubmerſa diſparuit. Taliter per immenſi mœroris præcipitium, meritis ſerui ſui, maximi nobis gaudij Dominus contulit beneficium, dum & uirtutum eius gratiam extulit, & quod uerebamur auertit.

Per

Dolet ualde altari deeſſe ſacras reliquias.

Per idem tempus quadam die cum ſecretorum ſuorum conſcijs oratorium, ut nunc falſo credebatur. Bruvilerenſis parochiæ in uilla, kyrchedoro nomine, oraturus intrauit: & ecce ſolo proſtratus, carere locum ſanctorum patrocinio, ſpiritu ſancto reuelante, didicit. Qui ſurgens ab oratione, cum ſecum conſiſtentibus acceſsit ad altare, & uelamine ſubducto, cum omnia diligenti intuitu perluſtraſſet, nihil omnino uel ſub ſigillo, uel rimarum fiſſuris, præter nidificationes ueſpertilionum & telas reperit aranearum. Vnde nimirum, ut par erat, mente conſternatus, abſque morarum dilatione Colonienſis eccleſiæ præſulem adijt, illi quæ geſta fuerant, ordine expoſuit. Cuius mentis dolori ille condolens, datis etiam ſanctorum reliquijs, euocatum ad ſe direxit cum eo quendã Hezelinum, Scarnenſis ſedis antiſtem, ut ſua uice prædictum locum, quia epiſcopij ſui diœceſis erat, Deo cõſecraret, & eius ſeruitijs manciparet. Qui libenti animo eius obtemperans imperio, congregata multitudine fidelium, diuinæ religioni dedicauerunt idem oratorium: ſtatuentes ibi duo altaria, ſuperius quidẽ in honore archangeli Michaelis, inferius uerò in ueneratione habenda beati Martini Chriſti confeſſoris. Hoc in facto illi nimirum cum beato Martino ſimilis extitit proportio uirtutis, qui pari modo ſimiliter illuſtratus diuina reuelatione, populum abſoluit à diabolicæ fraudis ſeductione, ara deſtructa latronis, qui in uice uenerabatur martyris. His ita rite celebratis, redierunt uterque ad propria, Deum collaudantes in iubilo.

Illud etiam non reticendum arbitror rei geſtæ miraculum, quod uidimus fieri ſub teſtimonio omnium fratrum, & eſt, fama uulgante, circunquaque notiſsimum. Mulier quædam, Adelheidis nomine, uarijs omnium membrorum languoribus oppreſſa, ad beati Nicolai in Bruvuilerenſi cœnobio limina, recuperandæ ſalutis gratia, eſt perlata. Quæ cum detrimento omnium mebrorum, occultis etiam uiſcerum doloribus ac non ferendis cruciatibus quatiebatur, ita ut omnis generis annonæ panem adeò faſtidiret, ut nõ ſolum guſtare, ſed & uitaret attingere. Hæc quidem beati Nicolai meritis celerem ſoſpitatem recepit in membris. Veruntamen occulto Dei iudicio omnimodis, ut prius, panis abſtinuit edulio. Dũ uerò poſt aliquot annos diuinæ clementiæ ab hac illam placuiſſet infirmitate abſoluere, intempeſtæ noctis ſilentio tali perfruitur uiſu: Videbatur illi, beatiſsimum uirũ Vuolphelmum panem benedixiſſe, & illum ſuſceptũ ab eius uenerabili manu ſe auidè comedere. Quæ fidẽ adhibens uiſioni, ſciens per eũ his maiora poſſe fieri, flebilibus uocibus panẽ ſibi ab eo obſecrat benedici. Qui renitẽs totis uiribus, indignum ſe proclamat miniſtrum operis huius. Tunc uideres animum uiri Dei anxie perturbari: uelle quidem miſereri, ſed palam id propter iactantiam fauoremque nolle fieri. Attamen ne diutius uideretur protrahere, quod diuinitus per eum diſpoſuerat adimplere, allatum panẽ benedixit, mulieri porrexit, præſentibus nobis illa comedit. Quæ uiri Dei meritis ex integro ſanitati reſtituta, omni, quoad uixit, tempore ibidem eccleſiæ uſibus tanto commodius ac deuotius ſtuduit deſeruire, quanto præ alijs multiplicius ac differentius gratias ſanitatum meruit obtinere. Vir autem Domini, quanquam tam præclaris & eximijs polleret uirtutibus, nũquam tamen illius elationi ſuccubuit animus, nõ gloriandum recolens ex uirtute ſignorum, ſed ex conſortio collegij electorum. Quis uerò ſingulatim queat referre ſanitatum genera, in diuerſis per illum languẽtibus exhibita miſeratione diuina? Sæpius enim, illo uiſitante, eſt indulta ægrotantibus ſalus, quod

Pane benedicto ſanat morbidam mulierem.

tamen ab aliquo ſibi imputari prorſus non patiebatur. Sufficiant è pluribus iſta fidelibus, ex illius memorata uirtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac uita tranſitus, dirigatur articulus.

Pſalm. 41.
Pſalm. 16.
Viſio ſancti.

Poſt innumera diuinæ per illum operationis patrata beneficia, uolens pius Dominus ſerui ſui conſolari gemitus & ſuſpiria, crebro dicentis cum Propheta: Quando ueniam, & apparebo ante faciẽ Dei mei? ſatiabor, dum manifeſtabitur gloria eius: placuit ei hoc ordine diſſolutionis ſuæ tempus reuelare. Quadã die tempore meridiano pro conſuetudine illo, non iacendo, ſed ſedendo dormiente, ſpecioſiſsimus per uiſum iuuenis ei adſiſtit, & ut ſe quantocyus ſequi feſtinaret, admonuit. Qui comitatus euntẽ, angelico ductu ad loca perducitur amœniſsima, omni decoris uarietate uernantia, incomparabili lucis ſplendore micãtia, totius etiam ſuauitatis odore redolentia. Ibi oſtenſis illi diuerſarum habitaculis manſionum, fidelibus nimirum à Domino promiſſarum, tandem in quoddam illum angelus magnæ uenuſtatis & proceritatis introduxit ædificium, cuius intus & extra contemplari iubetur diligenter ornatum: hunc ſibi manſionis locum diuinitus eſſe prænuncians deſtinatum: quem, inquiens, quanto ſtudioſius ac uenuſtius exornaueris, tanto iucundius ac felicius in perceptione illo frueris. Taliter angelico affatu de perennis gloriæ felicitate commonitus, euigilans, ſeorſum quibuſdam uiſum indicat fratribus, annectens proculdubio ſe quantocius diſſoluendum. Vnde miro modo animo conſternati, utpote cuius ſemper fuerant beneficia pietatis experti, de illius meritò amiſsione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem ſignant, cum uiſione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipſa die carnis ſolui contigit ergaſtulo, quo cælitus ei fuerat uiſio oblata. Vnde patuit, non phantaſticam illuſionem, ſed ueram fuiſſe uiſionem, quæ tam euidenter & uiri Dei diſſolutionẽ, & cęleſtẽ eius deſignauit manſionẽ. Per continuum itaque illius anni ſpatium, non ſegniter dormiendo, ſed ſolerter bonis operibus inuigilando, Domini ſui aduentum expectabat, atque conſeruis ſuis talentum ſibi creditum erogabat. Tanta autem uis diuini amoris cor eius penetrauerat, ut etiam ſi nollet de Deo loqui, ſilere non poſſet. Cumque id ſolito inſtantius atque feruentius ageret, proinde nonnulli cœperunt faſtidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non ſeà bona ſubtraxit intentione: ſed uolens eos reſipiſcere, illud Apoſtoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. Hæc quippe dicebat, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud ſubiungẽs: Mihi quidem non pigrum, uobis autem neceſſarium. Dum uero quadam die paterna ſe minus cerneret admonitione proficere, ſpiritum ſanctum tota concipiens mente, in hæc uerba prorupit Amos prophetæ, immo, ut potius poſtmodum rerum probauit euentus, ipſe ſpiritu tactus prophetiæ: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, & mittam famẽ in uos: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi uerbum Dei. Nouerat proculdubio, quod ſicuti fames eſt carnis, ſubtractum ſubſidium corporis: ita fames eſt mentis, ſilentium uel amiſsio diuinæ collocutionis. Vndè futura eis quaſi iam præterita narrans: Noueritis, aſſerebat, quod abſque dubio in quibus nunc uobis oneroſus exiſto, uel faſtidium genero, ſummo ea nobis quandoque, non tamen effectum habituris, futura deſiderio. Ego enim iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.

Galat. 4.
Phil. 3
Amos 8.

Hæc

** ſit, aut*

Hæc idcirco non prætereunda putaui, ne incaſſum prolata hæc uerba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus eſt, uerbum aut impletum *, aut in futuro non ambigamus implendum.

Licet autem iam ultimam duceret ætatem, nullatenus tamen propoſiti ſui paſſus eſt infirmare rigorem, indulgentius uiuendo, labore remiſſo. Exiguum quippe reputabat præſentis temporis laborẽ, ad ſupernæ futuræ gloriæ recompenſationem. Quapropter nec longæuitatem temporis, nec difficultatem cauſabatur laboris: ſed potius omnimodis apponens labori laborẽ, angelicam exequi ſtudebat exhortationem. At uero imminente iam eius migratione, ubi ſe ſenſit repente uiribus deſtitui, infirmitate grauari, euocatum reuerẽdiſsimum Abbatem cœnobij beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totius honeſtatis & religionis uirum, olei ſacrati ſe fecit liquore perũgi. Paucis dehinc euolutis diebus, primo lucis crepuſculo, decimo Calendas Maij, uiam uniuerſæ carnis ingreſſus obijt, & gaudium Domini ſui felix feliciter introiuit. Floruit autem temporibus ſecundi Henrici Imperatoris, qui monarchiam regni obtinuit poſt deceſſum tertij Ottonis, tempore beati Heriberti, ſãctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi, & uixit uſq; ad triceſimumtertium annum quarti Henrici Imperatoris, cuius pater extitit tertius Henricus, auus Imperator Conradus. Tranſijt autem, plenus dierum, omniumque profectibus operum bonorũ, anno milleſimo nonageſimoprimo Dominicæ incarnationis.

Hermãnus Abbas S. Pantaleonis eum inungit ſub mortem.

Hermãnus Colo. epiſ.

Cuius obitu comperto Herimannus, tunc temporis archiepiſcopus Colonienſis, exequijs eius ſummopere ſatagens deuotionis obſequium impendere, ad ſepeliendum eum deuotus occurrit. Cuius exemplo religioſorum uirorum etiam turba cõfluxit, inter quos præcipui & illuſtriores habebantur Abbates, Herimannus uidelicet, ſupra memorati cœnobij ſancti Pantaleonis, & Reginhardus bonæ memoriæ Sigebergenſis: qui utrique famulum Domini ſummo ſemper coluere ſtudio pietatis. Expletis itaque ab archiepiſcopo pro eius ueneranda memoria Miſſarum ſolẽnijs, ubi ſacroſanctum corpuſculum deponi debuit in ſepulchrum, accedens per ſe, amictum amouit, quo facies eius uelabatur adſpectus: & ecce mirũ dictu, cũ eſſet iã triduanus mortuus, apparuit nõ defuncti more pallidus, ſed roſeo colore perfuſus, gratia plenus, & ueluti roſcidulis guttis ſudore reſperſus. Quo præclaro uiſo miraculo, plerique fleuere præ gaudio. Ad circunſtantes uero conuerſus epiſcopus, En, inquit, patres dilectiſsimi, quam deuotus hic fuerit Domini ſeruus, quem tanta ac talis commendat gratia uultus. His à præſule peroratis, cũ debita ueneratione ſecus beati Petri apoſtoli altare decenter trahitur ſepulturæ. Ibi ſuffragantibus meritis eius fidelium exaudiuntur uota, infirmis impenduntur beneficia, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui una cũ patre & ſpiritu ſancto eſt honor, poteſtas & gloria per infinita ſecula ſeculorum Amen.

Facies triduò defuncti.

Itaque ueluti magno mari, emenſo præſentis hiſtoriæ pelago, iam quaſi litus cernentes reſpiramus, dũ quædam ſolum de miraculi eius referenda ſupereſſe uidemus. Satagendum eſt ergo, ut portum teneamus, curſũ conſummemus: quia ſicuti ſolent ſolẽ obducere nubes, ſic pigri deſideſq; ſcriptores utilium rerũ ſæpe ſubtrahunt cognitiones. Aggrediamur itaque referre miracula, quæ poſt obitum eius diuina per eum ſunt celebrata uirtute. In territorio Bruvilerenſi mulier quædam, Vuazela nomine, dum quadam die ad opus conſediſſet textile, tam crudeli ex improuiſo neruorũq; manuũ torqueri cœpit uexatione, ut clamore diræ uocis ciues cogeretur excire. Ex cuius immanitate doloris, paralyſis obnoxia credebatur paſsioni. Subito nãque adeo inutilis eſt reddita manibus, ut ad nullos eas ualuerit uſus applicare. Quo magis magiſque ingraueſcente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormiuit, & huiuſmodi lenis uocis ſonum dulciter audit: Quid ſopore deprimeris? Si præſenti paſsione carere uolueris, ſurge uelocius, & cum oblatione cerei domini Vuolphelmi adito ſepulchrum. Illius enim meritis es gaudio potitura ſalutis. Quæ alacri fide promptaque deuotione iubenti ſatagens obedire, ardente ſepulchrũ inuiſit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ ubi ad orationem procubuit, poſt puſillum ſana ſurrexit, & gratias agens Deo, ſoſpes ac læta receſsit. Frater quidam ex cœnobio Bruvuilerenſi, Heribertus nomine, poſt obitum beati Vuolphelmi in Daciam prouinciam fuerat trãſmiſſus, cũ alijs quibuſdã religionis monaſticæ gratia fratribus. Vbi cũ aliquantiſper cõmoratus eſſet, & iam reditum ei perſuaderet animus, comitantibus ſecum uiris honeſtis ac religioſis, iter eſt aggreſſus. Cumque ad mare perueniſſent, piratis inſidiantibus, & die noctuque maris ſinum occupantibus, ferme per dies nouem negabatur tranſitus. Vnde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, ut propitius adeſſe dignaretur Dominus ſe inuocantibus, intimis precabantur uiſceribus. Nec diſtulit plus Dominus ſuorum uota fidelium, concitè largiendo ſubſidium. Adeſt nanque prædicto fratri ſub noctis ſilentio B. Vuolphelmus per uiſum, in craſtinum iubens accelerare tranſitum, mare pacatum hoſtium denuncians impetum refrenatum. In memoriam uerò ſuæ liberationis ter ternis pſalmis, cultor illæ ſanctæ Trinitatis, Domino uota perſolui iuſsit iubilationis. Taliter hoſtium ſublata formidine: non modicum gaudium ſumpſere ea diuina reuelatione: & marinis ſe læti ingerunt fluctibus, piratis minimè nocere ualentibus. Hoc ordine per ſerui ſui merita ab imminentibus malorum procellis eruti, diuinæ gratias agunt liberationi. Quod ut ab ipſo fratre, qui pertulit, agnouimus, fideli narratione retulimus. Eodem tempore claudus quidam, Vuillemanus nomine, ex uilla, loco Bruvuilerenſi contigua, Polheim uidelicet nuncupata, obtentu beati Vuolphelmi diũ negata membrorum recepit officia. Tempore quippe Quadrageſimali ad locum accedens ſepulcri, quo ſalutis arderet deſiderio, cordis promebat gemitu, quo ſalutis ducebat̃ gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Denique ad Deum tota intenſione conuerſus, lachrymoſis precabatur ſuſpirijs, ut ſerui ſui meritis ſoſpitatem mereretur in membris. Nec ſpes fefellit, cui fides incitamẽtum præbuit. Citius enim dicto claruit, cuius ſanctitatis uel meriti uir beatus extiterit. Repente enim diu contracti ſe cœperunt extendere nerui, & uenarum meatus uitalis ſanguinis infuſione repleri, & membra prius præmortua, in priſtinum uigorem reſtitui. Quid longius morer? Sentiens homo diuinam in ſe operari uirtutem, lento conamine aſſurgere nitens, quanquam adhuc nutante greſſu, in pedes conſtitit, & quæ circa ſe acta fuerant, præſentibus fideliter diſſeruit. Quorum manibus ſuſtentatus, & huc illucque deductus, ut res innotuit fratribus, magnifice laudatur & glorificatur Deus, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt & glorioſus, faciens mirabilia ſolus. Ad indicium uerò tanti miraculi, ſuſtentatori illius baculi ſuper ſepulcrum beatiſsimi uiri multo tempore manſere ſuſpenſi.

Miracula poſt eius obitum.

Paralytica ſanatur.

Claudus reſtituitur.

Pſ. 67.

Alio ferme tẽpore huic miraculo accidit cõſimile, qđ quia qualiter ue ſit factũ, libet referre. De uilla Gerotdeshouen mulier oĩmodis cõtracta, ad ſæpe memora

tum

tũ locũ ab amicis eſt deducta. Hæc ſedulo ibidẽ incubans precibus, templi limina frequentabat attentius. Exiſtente autem ſacratiſsima beati Petri apoſtolorum principis ſolennitate, & hanc cum reliquo uulgo tantis contigit intereſſe ſolennijs. Quæ largiter flens, & longa ſuſpiria trahens, ante ſepulchrum beati uiri proſternitur, miſeram ſe ac infelicẽ nimiũ conqueritur, cuius nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda ſolui. Sed qui quondam mulieris Chananeæ, & huius uoluit preces differre: ut importunum illius deſiderium, fidei eſſet experimentum. At uerò quoniam beati uiri meritis ſaluti poſſe non hæſitauit, ſed in fide poſtulans perſeuerauit, effectum meruit. Erecta quippe diuinitùs, exclamauit, omniumque ſilentium clamoribus rupit. Vbi enim oſsibus oſſa ſe coniunxere diſiuncta, & neruorũ contractio iuncturarum fiebat connexio, non eſt mirandum, quòd fragilioris mulieris ſexus capauit animus. Exurgens itaque à pauimento, recepto uigore, incolumis præualuit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus ueraciter cum Chriſto ſe uiuere mundo teſtatur uir iſte beatus, Amen.

Matt. 15.

Contracta redditur ſalus.

SANCTI GEORGII, MAGNI Martyris vita & Martyrium, authore Simeone Metaphraſte.

Aprilis 23.

Diocletianus Romanorum Imperator, ſceptris indigne potitus, & primus eorum, qui ſibi cum illo Romanum imperium uindicabant, (tres enim erant) cùm Auguſtus declaratus eſſet Cæſar, omniaque ſibi tum aduerſus hoſtes, tum in ſubiectis populis è ſententia cedere uideret, magno ſtudio, ut ſibi quidem uidebatur, in eã curam incubuit, ut diuinam beneuolentiam compararet. Summam enim pietatem, & bonorum omniũ finem, in eorum, qui dij uocantur, cultu ſitam exiſtimabat. Quamobrem aſsidua illis & magnifica ſacrificia faciebat: inprimisque Apollinem, ut rerum futurarum peritiſsimum, uenerabatur: quem cùm aliquãdo de quodam negocio conſuluiſſet, ità reſpondiſſe ferunt, ut eos, qui in terris iuſti eſſent, ſibi impedimẽto eſſe diceret, quo minùs uera prænunciaret, eorumque cauſa fieri, ut tripodum uaticinia falſa deprehenderentur. Opinionis igitur errore deceptus miſer, ſcire uehementer cupiebat, quinam illi eſſent in terris homines iuſti. Reſpondens autem è ſacerdotibus quidam: Chriſtiani ſunt inquit, Imperator. Hãc ille reſponſionem tanquam eſcam, deuorans bellum aduerſus Chriſtianos, quod iam quieuerat, rurſum excitauit. Statim igitur arma, quæ aduerſus ſcelera cõparata ſunt in homines innocentes exerceri, & in omnes prouincias edicta cædis plena mitti cœperunt. Videre licebat carceres adulteris, & ſicariis, & flagitioſis hominibus uacuos: eorum autem, qui Chriſtũ Deum ac Saluatorem faterentur, plenos: Videre licebat, ueteribus & uſitatis cruciatuum generibus, tanquàm leuioribus, repudiatis, grauiora quædam excogitari, quibus plurimi quotidiè Chriſtiani paſsim afficiebantur.

Diocletianus dæmonũ cultor præcipuus.

Eius ſæuitia in Chriſtianos.

Cùm autem ad Tirannum uariæ criminum delationes aduerſus Chriſtianos undique, inprimisque ab Orientis procuratoribus ueniſſent, quod edicta Ipſius contemnerent, qui ſe Chriſtianos profitebantur quorũ numerus iniri nõ poſſet, adeo ut uel in propria religione uiuere ipſis permittendum eſſet, aut bello repente nihil eiuſmodi opinantes opprimi deberent: ille, his omnibus auditis, animi celans indignationem, & præ ſe ferens humanitatẽ, Præfectos omnes ad ſe, præcipueque totius Orientis procuratores accerſiuit. Qui cum celeriter omnes conueniſſent, Senatu conuocato, ſuam aduerſus Chriſtianos ſæuitiam patefaciens, Imperator iuſsitq́; ut quid quiſque de re propoſita ſentiret, in medium proferret. Cumque alij aliud dicerent, ad extremum ipſe uirus euomuit, deorum religione nihil eſſe præſtantius aſſerens. Cuius ſentẽtiam cum alij comprobaſſent, rurſum, Si meam, inquit, beneuolentiam magnifacitis, quando ita ſentitis, ſtudioſè operã date, ut Chriſtianorum religionem ex uniuerſo imperio meo prorsùs expellatis. Quod ut faciliusq́; perficere ualeatis, ego uobis totis uiribus fauebo. Omnibus autem approbantibus & collaudantibus, Senatui & ipſi Diocletiano uiſum eſt, ea de re iterũ & tertio ad populũ referre.

Tunc in exercitu aderat etiam admirabilis Chriſti miles Georgius, qui in Cappadocia non obſcuro loco è Chriſtianis parentibus natus, in uera pietate iamindè ab ipſa pueritia fuerat inſtitutus. Hic cum ad pubertatem nondum perueniſſet, patrem in certamine pietatis egregie pugnantem amiſit, è Cappadociaque cum matre in Palæſtinam, undè erat oriunda, ſe cõtulit: ubi multæ illi poſſeſsiones & ingẽs erat hæreditas. Ob generis igitur nobilitatem, cũ iã & corporis pulchritudine, & ætate ad militiam aptus eſſet, Tribunus militum eſt conſtitutus. Quo quidẽ in munere cum uirtutem ſuam in bellicis certaminibus, ſeque ſtrenuum militem oſtendiſſet, Comes à Diocletiano conſtitutus eſt, antequam Chriſtianus eſſe cognoſceretur. Cum autem eo tempore mater è uita diſceſsiſſet, maioris cupidus dignitatis, maximam è diuitijs ſibi relictis patrem accepit, & ad Imperatorem profectus eſt. Tunc autem uigeſimum ætatis annum impleuerat.

S. Georgius fit tribunus militum. Itẽ Comes.

Cum igitur primo ſtatim die tantam in Chriſtianos crudelitatem animaduertiſſet, & Senatuſconſultum mutari non poſſe, opportunum ad ſalutem tempus illud exiſtimans, omnem pecuniam & ueſtem celeriter pauperibus diſtribuit, ſeruosque præſentes libertate donauit, deque abſentibus, quod ſibi uidebatur, conſtituit: & tertio Concilij die, quo Senatus decretum confirmandum erat, & Principum crudelitatis authorum ſententiæ comprobandæ, aut refellendæ: ipſe, omni formidine humana reiecta, & ſolum Dei timorem in animo conſeruans, hilari facie & mẽte tranquilla in medio conſeſſu ſtetit, & ad hunc locutus eſt modum: Quouſque tandem, ò Imperator, & Patres conſcripti, & Quirites, bonis uti legibus ſoliti, furorem ueſtrum in Chriſtianos augebitis, legesq́; aduerſum illos iniquas ſancietis, & homines innocentes perſequimini? & ad eam, quæ uos, an uera ſit, ignoratis, religionem eos, qui ueram didicere, compelletis? Hæc idola non ſunt dei, non ſunt, inquam, dei. Nolite per errorem falli. Chriſtus ſolus eſt Deus, idemq́; ſolus Dominus in gloria Dei patris. Per ipſum facta ſunt oĩa, & Spiritu ſancto eiusq́; oĩa reguntur & conſeruantur. Aut igitur uos item ueram agnoſcite religionem, aut certe illos, qui eam colunt, nolite dementia ueſtra perturbare.

Mira eius adhuc adoleſcẽtis uirtus.

His uerbis attoniti, & inopinata dicendi libertate perculſi, oculos ad Imperatorem omnes conuerterunt, audituri, quidnam is ad ea reſponderet. Imperator autem, tanquam perſtrictis tonitru auribus, iracundiæ impetum in ſe cohibens, Magnentio cuidam ex confidentibus amico, qui tunc erat Conſul, annuit, ut Georgio reſponderet. Hic propius ad ſe illum accerſens: Ecquis, inquit, tibi iſtius audaciæ & magnæ in loquendo libertatis eſt author? Veritas, inquit Georgius. Tum Cõſul ſubiecit: Quis eſt ueritas? Reſpondit Georgius: Chriſtus ipſe, quem uos perſequimini. Ergo tu quoque, Magnentius

tius inquit, Chriſtianus es? Ego ſeruus ſum Chriſti mei, reſpondit Georgius: eoq; confiſus, in medio neſtrũ ultro conſtiti, ut ueritati teſtimonium exhiberẽ. His uerbis populo concitato, & alijs alia dicentibus, incertus quidam rumor exaudiebatur, ut fieri in tãta multitudine conſueuit.

Tunc Diocletianus, ſilentio per præcones indicto, cum defixis in ſanctum iuuenem oculis, eum agnouiſſet, ſic illum eſt allocutus: Ei olim nobilitatem tuã admiratus, ætatemq; honore dignam exiſtimans, te ad maiores prouexi dignitatis gradus: & nunc, quanuis ad perniciem abutaris dicendi facultate, tamen quia prudentiam & fortitudinem tuam diligo, tibi quæ utilia ſunt, conſulo tanquàm pater, hortorque te, ne rei militaris commoda deſeras, nève ætatis florẽ contumacia tua cruciatibus ſubijcias: ſed dijs ſacrificans, maiora à nobis expectes præmia, qui pietatem tuam remunerabimus. Sãctus autem Georgius reſpõdit: Vtinam potius tuipſe, Imperator, per me uerum

Eius cõſtãtia.

Deum agnoſcens, ei ſacrificium laudis ab ipſo quæſitum offerres: præſtantiori enim atque immortali te regno donaret. Siquidem illud, quo nunc potiris, cum ſit caducum & fragile, celeriter corruit atque dilabitur. Quamobrem & ea, quæ ex ipſo proueniũt, cum ſit fugacia, nihil poſſidentibus proſunt. Itaque nullum ex ijs meam in Deum meum pietatem labefactare, nullum cruciatuum genus timorem illius ab animo meo excutere poterit, aut mortis formidinẽ inijcere. Hæc uir ſanctus dum loquitur, Imperator totus ira percitur, nec permittens, ut faceret dicendi finem, ſatellitibus iubet, ut eum è concilio haſtis expulſum, in carcerem conijciant. Celeriter illi faciunt imperata: ſed cuſpis, quæ uiri ſancti corpus attingit, inſtar plumbi reflectitur, & os martyris laudibus perſonat.

In carcerem igitur deductum, humi proſternunt, compedibuſque uinciunt, & eius pectori lapidem ingentem imponunt. Vtrunq; n. Tyrãnus imperauerat. At uir ſanctus id patienter ferens, Deo non deſtitit uſque ad ſequentem diem gratias agere. Cum enim dies illuxiſſet, rurſus eum Imperator ad quæſtionem uocauit. Et cum uideret illum lapidis pondere defatigatũ: Reſipuiſtine, inquit, Georgi, an adhuc in errore permanes obſtinatus? Cui grauiter uir ſanctus reſpondẽs: Adeone, inquit, Imperator, ignauum me putas euaſiſſe, ut tam paruo ac puerili ſupplicio à religione deficerem, & pietatem abnegarem? Prius ipſe torquendo defatigaberis, quàm ego tortus. Ego te, inquit Diocletianus, ſupplicijs ità puerilibus afficiam, ut tibi celeriter uitam eripiant. Iubet igitur rotam prægrandem afferri, mucronibus undiq; præfixã, ad eamq; uirũ ſanctum alligari, paratiſque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aere rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus denſiſſima erant ſpicula præfixa, gladijs ſimilia, partim rectas habentia cuſpides, partim cultros coriarios imitãtia. Cũ igitur rota per gyrũ tabuli, appropinquaret, & uir ſanctus, tanquã agnus tenuioribus loris & funiculis ita conſtrictus, ut intra carnem abſconditi inhærerent, uinctus eſſet, & per gladios, uoluente rota, tranſire cogeretur, acutiſſima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & ſcorpij more contortum diſſecabatur. Hoc ille ſupplicij genus ſtrenuè perferens, primum quidem magna uoce precabatur, deindè ſecum ipſe tacitè gratias agebat Deo, nec ſuſpiriũ quidem ullum edebat. Modo bonum temporis ſpatium, tanquàm dormiens, conquieuit.

In carcerẽ coniectus, dure affligitur.

Vide ſupplicij genus immane.

Diocletianus igitur eum mortuum exiſtimans, lætus deoſque collaudans: Vbi eſt, inquit, Deus tuus, Georgi? Cur te ex hoc ludicro ſupplicio non liberauit? Cum autem iuſſiſſet eum ab illa machina ſolui, ipſe ad ſacrificandum Apollini profectus eſt. Cæterum magna nube ſtatim exorta, & maximo tonitru erumpente, uox deſuper emiſſa eſt, quam multi audierunt ita diſſerentem: Nè timeas, Georgi: tecum enim ſum. Paulo poſt autem, qualis nunquam antea, ſerenitas ſucceſſit, & uir candidis ueſtimentis indutus, rotæ aſſiſtere uiſus eſt, qui facie coruſcanti manum martyri porrexit, & ipſum complexus ſaluere iuſsit. Nemo autem audebat ad eum propius accedere, neque ex illis, qui illum aſſeruabant, neque ex ijs, qui miſſi fuerant, ut ipſum à rota ſoluerent, quoad is, qui apparuerat, ex eorum conſpectu diſceſſit. Tunc à machina ſolutus uiſus eſt ſanctus martyr, & præter omnium expectationem incolumis conſtitit, & Deo gratias agebat, ac Dominum inuocabat. His perſpectis, milites ingenti ſtupore correpti, rem Imperatori adhuc in templo ſacrificanti denunciant, ſancto etiam Georgio coram conſtituto. Quem cum adſpiceret Imperator, primum quidem ita ſe rem habere non credebat, & illum Georgium negabat eſſe, ſed alium ei ſimilem eſſe dicebat, aut eius certe ſimulacrum, quod ſpectatores deluderet. Verum cum accuratius illum contemplantes, qui aſſiſtebant, agnouiſſent, & martyr ipſe ſe Georgium eſſe diceret, obmutuerunt.

Duo Prætores palã Chriſtũ confitentur.

Porro ex adſtantibus duo, dignitate prætoria decorati, quorum unus Anatolius, alter Protoleo uocabatur, cum antea in Chriſti religione eſſent initiati, re admirabili conſpecta plenam fidem conceperunt, & ſublata uoce dixerunt: Vnus eſt Deus magnus & uerus Chriſtianorum. Hos igitur confeſtim imperator extra ciuitatem duci, atque, indicta, cauſa iubet obtruncari. Multi præterea ſe ad Dominum ſe conuerterunt, in ſeipſis fidem continentes, qui libere loqui non audebant. Sed & Imperatrix Alexandra ueritatem agnouit, quam libere loqui incipientem Conſul abduxit, ac priuſquam de illa rem intelligeret Imperator, domum dimiſit. Hæc Diocletianus indigne ferens, cum ratione nihil agere poſſet, iuſſit ſanctum uirum ſtatim in foueam calcis recens extinctæ coniectum, in tertium uſque diem aſſeruari, nè qua ex parte excogitari auxilium poſſet. Cum igitur uinctus ad eiuſmodi ſupplicium duceretur, magna uoce ſic precabatur: O conſeruator afflictorum, ò præſidium eorum, qui perſecutione uexantur, ò ſpes illorum, de quibus nulla eſt ſpes, Domine Deus meus exaudi preces ſerui tui, & adſpice me, ac miſerere mei. Libera me Domine ab inſidijs aduerſarij, & concede mihi, ut ad finem uſq; nominis tui confeſſionẽ immutabilem conſeruem. Ne derelinquas me, Dominè, propter iniquitates meas ne quando dicant inimici mei, Vbi eſt Deus eius? Oſtende potentiam tuã, & nomen tuum illuſtra in me inutili ſeruo tuo. Mitte angelum tuum, indignitatis meæ cuſtodem, qui Babylone fornacem in rorem commutaſti, & ſanctos pueros tuos incolumes conſeruaſti, quoniam benedictus es in ſecula, Amen. His dictis, ac toto corpore ſigno Crucis munito, in foueam, gaudens & laudãs Deum ingreſſus eſt. Miniſtri autem, qui miſſi fuerant, omnibus, ut iuſſi fuerant, peractis, reuerſi ſunt.

Imperatrix credit.

Dan. 3

Diocletianus uerò, cum tertius adeſſet dies, accerſitis quibuſdam è militibus, dixit: Infelicis illius Georgij, quem propter eius peruerſitatem & contumaciã in calcis foueam coniecistis, ne monumentum quidem uolo ſectatoribus eius extare, ne, dum ab illis colitur, glorioſæ inſaniæ capti cupiditate, in perniciem ruant. Ite igitur, & ſi quid ex miſeris illius oſſibus adhuc reliquum eſt, defodite, atque in perpetuum abolete. Hæc milites mandata cũ accepiſſent,

Nota de ſigno Crucis.

quanta potuerunt celeritate profecti ſunt, ſequente magna populi multitudine, ut quid futurum ve eſſet, perſpicerent. Expurgata igitur calce, intus repertus eſt uir ſanctus habitu ſplendido, tanquam è conuiuio ueniret: qui, manibus in cælum ſublatis, Deo pro uniuerſis eius beneficijs gratias agebat. Egreſſo autem illo, & nullum læſi corporis ſignum circunferente, tã admirabili ſpectaculo, qui conuenerant obſtupẽtes, uno omnes ore Georgij Deum collaudabant, & magnum eſſe dicebant.

Interea dum morantur milites, ac tempus terunt, rumor ad Diocletianum peruenit. Qui cum S. Georgium ſtatim accerſiſſet, ſtupore attonitus, ſic eum eſt allocutus: Aperi nobis, Georgi, undè tibi hæc adſint, & quibus abs te artibus fiant. Arbitror.n.te, ad magicæ artis oſtentationem, Crucifixi religionem ſimulare, ut præſtigijs ad ſtuporem omnes adducas, & te magnum oſtendas, ac Deum tuum quiſquis eſt, deorum omnium pręſtantiſſimum prædices. Ego quidem, reſpondit uir ſanctus, exiſtimabam, Imperator, ne os quidem poſſe uos aperire in eius Dei contemptum, qui nulla in re non potens eſt, & ex huiuſmodi in ſe ſperantes liberat. Verum, quando in tã profundum erroris barathrum, urgente diabolo, decidiſtis, ut ne illa quidẽ, quæ ueſtris oculis cernitis, miracula credatis, ſed præſtigias appelletis, ueſtram equidem cæcitatem deploro, ac miſeros cenſeo, ſed indignos tamen, quibus reſpondeam, puto. Nunc, inquit Diocletianus, cognoſcam, an, nobis cernentibus, res facias admirabiles, & nos, quibus reſpõdeas, indignos putes. Sed uel inuitus habebis, qui medeantur tibi.

Ardentes ferrea crepida eius pedibus adhibẽtur.

Tunc iubet ferreas crepidas afferri, oblongis clauis præfixas, eaſq; in conſpectu ſuo accenſas, ardenteſq; in utrunque ipſius pedem induci, ipſumq; uapulantem uſq; ad carcerem trahi, Irridenſq; dicebat: Quã uelox curſor es, Georgi. At martyr, cum tam acerbè traheretur & uapularet, ſecum ipſe exultabat: Curre, inquiens, Georgi, ut appræhendas: Sic enim curris, ut non incaſſum. Deindè Deum ſuum inuocẽs, dicebat:

1.Co.9

Reſpice de cælo, Domine, & uide laborem meum, & audi gemitum compediti ſerui tui: quoniam multiplicati ſunt inimici mei, & odio iniquo oderunt me propter nomen tuum. Sed tu ipſe ſana me, Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea: & da mihi patientiam uſq; in finem, nè quando dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum. Ita precabatur, dum ad cuſtodiam, in quam coniectus fuit, perueniret, afflictus ex uulneribus, quæ ardentes crepidarum claui pedibus eius intulerant.

Cum autem totum illum diem ac noctem, quæ ſubſecuta eſt, Deo gratias agens tranſegiſſet, poſtridiè accitus, in conſpectu adſtitit Imperatoris, qui iuxta publicum theatrum ſedebat. Aderat & Senatus uniuerſus. Sanctum igitur uirum Imperator conſpicatus ita rectè incedentem ut ſi ex crepidatum moleſtia nihil acciperet impedimenti, magna cum admiratione: Quid eſt, inquit, Georgi? Num ad uoluptatem & gratiam crepidę tibi repertæ ſunt? Sanè quidem, ſanctus Georgius reſpondit, Imperator. Tunc ait Diocletianus: Audacia depoſita, modeſtè obtempera, & magicis artibus reiectis accede, ac dijs propitijs ſacrifica: alioquin multis alijs cruciatibus affectus, hac dulci uita tandem ſpoliaberis. Quàm ſtulti, Georgius inquit, uidemini, qui Dei mei potentiæ præſtigiarum nomen imponatis, eiuſque præſidia magicis artibus comparantes, ludicra, dæmonum, qui à uobis coluntur, fallacias tam impudenter iactetis. Acri uoce, trucíq; adſpectu Diocletianus martyris orationem interpellans adſtantibus imperauit, ut os eius cæderẽt:

Os eius cæditur.

Sic, inquiens, doceatur, Imperatores non eſſe contumelijs afficiendos. Deindè iuſſit, ut neruis bubulis tandiu uapularet, dum caro eius cum ſanguine terræ agglutinaretur.

Cum autem ſanctus martyr ita crudeliter excruciatus, nihil hilaritatem uultus immutaret, Imperator admiratione plenus, ad eos, qui proximè aderãt, conuerſus: Equidem, inquit, hæc non uirtutis & fortitudinis, ſed magicæ artis opera dixerim. Magnentius autem ad eum ait: Eſt hoc in loco, Imperator, uir quidam magicę artis peritiſſimus, quem ſi iuſſeris acceſſiri, Georgius celeriter uictus oraculis tuis ſuccumbet. Statim igitur accerſitus magus, adſtitit coram Imperatore. Ad quem Diocletianus: Quæ, inquit, homo iſte nefarius egerit, præſentes omnes ſciunt: quomodo autem illa perfecerit, ueſtrum tantum eſt intelligere. Aut igitur præſtigijs eius diſſolutis modeſtum & temperantem hûc nobis redde: aut magicis medicamentis ex hac uita celeriter extrude, ut proprijs tandem artibus captus, debitam mortem experiatur. Id enim cum iam ſtatuiſſem, uiuere tamẽ adhuc permiſi. Athanaſio autem (hoc enim illi mago nomen erat) omnia ſe facturum poſtridiè promittente, Imperator uirum ſanctum in uinculis cuſtodiri iubens, è tribunali deſcendit. Ipſe uerò cuſtodiã rurſus ingreſſus, Deum uocabat, dicens: Admirabilis ſit miſericordia tua, Domine, ſuper me: & dirige greſſus meos ad confeſſionem tui, & perfice curſum meum in fide tua, ut in omnibus laudetur nomen tuum.

Poſtero autem die, cùm Diocletianus in altiori loco pro tribunali ſederet, magum adeſſe iuſſit. Ille autem præſtò fuit, prudẽtium grauitatem præ ſe ferrẽs: & medicamenta quædã in teſtaceis uaſculis oſtẽdẽs, ait Imperatori: Adducatur nunc reus, & ſentiet omninò, dijs coadiuuantibus, medicamentorum meorũ uires. Si enim inſanum hunc uis in omnibus, quæ iubes, dicto audientem efficere, hanc ſorbeat potionem. Et pariter proferebat unum medicamenti uaſculum. Sin apud tribunal tuum amaram huius mortem mauis uidere, hoc bibat. Et paruulum alterum uaſculum demonſtrabat. E ueſtigio ſanctum Georgiũ adduci iubet Imperator, & adſtanti ipſi: Iam iam, inquit, Georgi, magicæ artes tuę aut omnino diſſoluentur, aut deſinent. Ac iubet ipſum per uim ſumere paratum pharmacum. Ille autem hauriens ipſum intrepide, nihil ex illo ſenſit incommodi. Denique nulla rei nouitate ſecuta, gaudens adſtabat, dæmonum fraude illuſa. At Imperator inſaniens, alteram quoq; ipſi potionem iuſſit dari, atq; ut biberet cogi. Diuus autem Georgius, ui non expectata, ac ſorbens, eodem modo incolumis auxilio diuino & gratia ſeruatus eſt. Obſtupuit autem Imperator pariter cum toto Senatu, ſed & ipſe Athanaſius ſpectaculo rei. Ac non multo poſt dixit martyri: Quouſque tandem nos factis tuis ad ſtuporem adducis? Quandiu nobis uerũ nõ fateris, qua ſcilicet ratione, quæ tibi admota ſunt tormenta, contẽpſeris, & medicamentorum, quæ in manibus ſunt, iniuriam effugeris? Agedum pande nobis omnia clementer audituris.

Potionẽ magicã bibit illæſus.

Tunc beatus Georgius reſpondebat: Nè nos exiſtimes, Imperator, humanis ſeruari cõſilijs, ſed Chriſti innocatione, eiuſque potentia, quibus etiam freti, cruciatus nihili facimus, iuxta arcanam illius diſciplinam. Diocletianus autem: Quænam eſt, inquit, iſthæc Chriſti tui diſciplina? Diuus Georgius reſpõdit: Cum prouideret ueſtram in peius diligentiam, ſuos ille domeſticos confirmans inſtituit, ne timerẽt eos qui corpus occidunt, & ſuperuacanea ne curarent: Capillus, inquiens, de capite ueſtro nõ peribit, & ſi quid mortiferũ quid biberitis, uobis nõ nocebit.

Matt. 10. Luc. 21. Matt. 16.

Denique

Denique auſculta, ò Imperator: hæc eſt uera eius promiſsio, ut breuiter declarem: *Ioã. 14* Qui in me crediderit, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet. Diocletiãus, Quæ autem, inquit, uos opera eius eſſe dicitis? Diuus Georgius reſpondit: Cæcos illuminare, leproſos curare, claudos dirigere, ſurdis aures aperire, ſpiritus eijcere, mortuos in uitam reuocare, atque his ſimilia. Cõuerſus ad Athanaſium Imperator: Tu, inquit, quid dicis ad hæc? Reſpondit Athanaſius: Miror quomodo hic manſuetudinem tuam mendacij refellens, fallere imperium tuum ſibi poſſe perſuader. Nam multa quidem beneficia à dijs immortalibus quotidiè conſequimur, & ipſorũ bonitate multis bonis fruimur, ſed mortuos ad uitam reuocari hoc tempore nequaquàm uidimus. Hic autem mortali fidens homini, & Crucifixum Deum colens, maximorum ſignorum impudenter ipſi teſtis eſt. Verum quando coram nobis omnibus fatetur Deum ſuum talia feciſſe, & ueram eius promiſsionem experiri ſperantes in eum, ac quæcunque ipſe fecerit, eos quoque facturos, mortuum ipſe excitet coram te, & tunc nos quoque illius Deum, ut magnipotentem, uenerabimur. Ecce igitur mortuus in arca exaduerſo poſita, quem ego noueram, paulò ante ſepultus eſt. Hunc ſi Georgius excitauerit, re uera uicerit.

Admiratus Imperator conſilium Athanaſij, id ut tentaret, annuit. Erat autẽ arca magna è regione ſtãs tribunalis, dimidij ſtadij interuallo. Tunc Magnentius aſsiſtens Imperatori, petijt Diuum Georgium, quibus adſtringebatur, uinculis relaxari: & ad ipſum: Nunc, inquit, Dei tui mirabilia opera oſtende, & nos cũctos ipſi per fidem conciliabis. Sãctus Georgius: Conſul mi, inquit, Deus, qui de nihilo creauit omnia, nec impotens eſt per me mortuum hunc ſuſcitare, Sed mentibus ueſtris per errorem deceptis, quid uerum ſit, intelligere non poteſtis. Tamen propter adſtantem populum id, quod tentandi gratia petitis, per me Deus efficiet, ne hoc quoque magicæ aſcribatis. Eccè enim in ueſtra omnium conſpectu magus, quem adduxiſtis, nec incantatione ulla, nec cuiuſquam deorum ueſtrorum potentia hoc fieri poſſe, uerè confeſſus eſt. Sub oculis igitur & auribus omnium ueſtrum circunſtantium, Deum meum inuoco. Cum hoc dixiſſet, genibus flexis, propèmodum lachrymans Deum rogabat, & ſurgens, uoce magna ſic precatus eſt: O æternæ Deus, Deus miſericordiæ, Deus omnium uirium, atque omnia potens, qui ſpes in te ſperantium non confundis, Domine Ieſu Chriſte, exaudi me miſerum ſeruum tuum in hora hac, qui ſanctos apoſtolos tuos in omni loco & omnibus prodigijs & ſignis exaudiſti, & da huic generationi malæ ſignum ab ea petitum, & ſuſcita mortuum in urna poſitum, in confuſionem non colentium te, in gloriam tuam, & Patris, & Spiritus ſancti. Obſecro Domine, demonſtra ijs, qui circũſiſtunt, te eſſe Deũ ſolum altiſsimum ſuper uniuerſam terram, & ipſi cognoſcant te eſſe Dominum potentem, & tuo nutui omnia ſubiacere, & tuam eſſe gloriam in æternum, Amen. Et Amen ab eo prolato, ſonus factus eſt magnus, adeo ut contremuerint omnes. Tum retecto loculo, atque humi tegumento lapſo, reſurgens mortuus, cunctis uidentibus de urna exiliuit.

Mortuũ excitat piiſsimus martyr.

Statim igitur exorto populi tumultu, pleriſque plaudentibus, & Chriſtũ ſummum Deũ extollentibus Imperator eiusque familiares obſtupeſcentes, & incredulitatis pleni, primum quidem adhuc magnum eſſe Georgium dicebant, & ſpiritum introducere in fraudem ſpectatorum. Vt uerò eum, qui à mortuis reſurrexerat, hominem uerè agnouerunt Chriſtum inuocantem, accurrentemque ad Diuum Georgium, atque ipſi adhærentem, prorſus conſilij inopes obmutuere. Athanaſius autem accurrens, ad ſancti pedes procidit, Chriſtum clara uoce uocans Deum omnipotentem, ac martyrem obſecrans pro ſeipſo, ut ſibi eorum, quæ per ignorantiam commiſiſſet, ueniam deprecaretur. At longo poſt temporis ſpatio Diocletianus ſilentium populo indicens, ità locutus eſt: Videtis fraudem, uiri? Cernitis horum malitiam præſtigiatorum? Peſsimus hic Athanaſius ſui ſimilimo, & eiuſdem artis ſtudioſo occultè fauens, pharmaca, quæ nobis pollicitus eſt, non propinauit, ſed potius incantamentorum uim habentia, ad noſipſos decipiendos. Quocirca Georgius illis offenſus minimè eſt: quin potius impudentior factus, mortuum ſe ſuſcitaturum pollicitus eſt: quem ipſi fictæ mortis ſpecie defunctum, ad praui conſilij ſui exitum excitare finxerunt.

His dictis, Tyrannus ilicò Athanaſium iubet unà cum eo, qui reuixerat, indicta cauſa ſecuribus cædi, ut qui clara uoce Chriſtum Deum ſolum prædicaſſent: ſanctum uerò martyrem Georgium carceri inclusum, in uinculis eſſe, donec à muneribus publicis uacans, quid de illo faciendum ſit, deliberet. Hisque conſtitutis, in regiam ſe recepit. Sanctus autem Georgius carcerem ingreſſus, ſpiritu exultabat, & gratiarum actione Deum proſequebatur: Gloria, inquiens, tibi Domine, qui non confundis ſperantes in te. Gratias tibi ago, quod mihi adiutor ubiq; extitiſti, quod maioribus me quotidiè beneficijs afficis, & indignitatem meam exornas. Dignũ me fac Deus, Deus meus, quò celeriter uideam gloriam tuam, diabolo tandem confuſo.

Athanaſius cũ alio necatur.

Dum autem ipſe eſſet in carcere, quicunq; Chriſti fidem imbiberant, propter ea, quæ peracta erant, ad ipſum profecti, &, tradita cuſtodibus pecunia, ad eius procidebant pedes, & apud eum manebant: ex quibus multi etiam ægrotãtes, per Chriſti ſignum & nomen ab eo curati ſunt. Inter quos etiam uir quidã, Glycerius nomine, priuata fortuna, arans, altero ex bobus (ut ſæpè contingit) humi collapſo & abiecto, & tantum non expirante, poſteaquàm de ſancti uiri fama à quibuſdam didicit, currens in carcerem, bouis iacturam deplorabat. Tandem arridens huic ſanctus Georgius: Abi, inquit, lætus: Chriſtus.n. meus bouem tuum ad uitam reuocauit. Ille autẽ uerbis credens, & currens, inuenit, ſicut dixerat uir ſanctus. Mox uerò ne paululum quidem moratus, reuerſus eſt, & ad Martyrem accurrens, per ciuitatem uoce magna clamabat: Magnus eſt certè Deus Chriſtianorum. Compræhẽdentes igitur ipſum milites quidã, qui ipſi fortè occurrerant, per ſatellites rẽ Imperatori nunciauere. Is autem furore plenus, & ne ipſum quidem adſpiciens, nec dignum, quem interrogaret, exiſtimans, gladio obtrũcari extra urbem iuſsit. Hic ergò Glycerius, gaudens, & tanquàm ad conuiuium aliquod uocatus, currebat ante milites à quibus ducebatur, & magna uoce Dominum inuocabat, orans, ut martyrium ſibi baptiſmatis loco poneretur: atque ità uitam finiuit. Tunc quidam è Senatoribus apud Imperatorem S. Georgium accuſabant, quod in carcere ſedens, fama populum commoueret, multosq; à dijs abducens, oſtentis magicis Deo adiungeret crucifixo. Itaq; ad quæſtionem rurſus ducendum uideri, & ſi reſipiſceret, abſoluendum: ſin in eadem permaneret inſania, è uita tollendum.

Signo Crucis multos ægros curat.

Glycerius gladio caditur.

Imperator igitur, adhibito in conſilium Magnentio, iuſsit in diem poſterũ iuxta Apollinis templum tribunal ſibi parari, ut publicè de ſancto quæſtionẽ haberet. Nocte autem illa orans martyr in carcere, ac paululũ obdormiſcens, uidit in ſomnis Dominũ

Chriſt' S. Georgiũ confirmat.

propria manu ſe ſubleuantem, & amplectentem, & corona capiti ſuo impoſita, dicentem: Nè timeas, ſed bono animo eſto. Eccè enim iam dignus factus es, qui mecum regnes. Nè igitur tardaueris, ſed properè ad me ueniens, paratis fruere. Experrectus autem, & gratias Deo alacriter agens, carceris cuſtodem ad ſe uocauit, ipſumque rogabat: Hoc, inquiens, unum abs te, frater peto, concede, ut puer meus ad me ingrediatur, habeo enim, ipſi quod dicam. Annuente autem cuſtode, ingreſſus eſt puer, qui extra carceré expectabat, & dominum ſuum in uinculis ueneratus, flens humi iacebat. Sed ſanctus illum erigens lachrymantem, ut bono animo eſſet, hortatus eſt uiſaque nunciauit: Celeriter, inquiens, mi fili, Dominus meus uocabit. Poſtquàm igitur ex hac uita migrauero, accepto hoc meo miſero corpore, quemadmodũ ante diceſſum meum ſtatui, itineris tui duce Domino, domum, quam habitare ſoliti ſumus, prope Palæſtinam, concede, omnibusque peractis, quæ ibi præſcripta ſunt, Dei timorem habeto, à Chriſti fide non deficiens. Illo uerò promittente non ſine magna ui lachrymarum, ſe, Deo adiuuante, ſtudioſe omnia curaturum, uir ſanctus illum amplexatus dimiſit.

Atque poſtero die ſedens Diocletianus in tribunali ſibi parato, in ipſo Solis ortu martyrem ad ſe uenire iuſsit, iramque compeſcens, cœpit omni cum manſuetudine eum ſic alloqui.

Vide fallaciã diaboli

Nonne tibi uideor, Georgi, maxima humanitate & amore plenus eſſe, qui erga te tam mitis ſim? Nam mihi dij omnes teſtes ſunt, ut me ualde tuæ tædet adoleſcentiæ, tum propter florem pulchritudinis tuæ, tum Propter prudentiæ grauitatem animique conſtantiam. Ac uolebam quidem ſi reſipuiſſes, ut mecum pariter habitares, & ſecundas à nobis obtineres. Dic igitur nobis, ad hæc tu quoque quid ſentias. Sanctus Georgius: Oportebat, inquit, Imperator, hoc tuo erga nos ſtudio declarato, nõ tã multa in nos per iracundiã mala facere. Hæc ille uerba libẽter audiens, ſubiecit: Si uelles mihi, ut patri, amãter obſequi oẽs iſtos, quos pertuliſti, cruciatus maximis honoribus cõpenſarẽ. S. Georgius: Si uis inquit, poſthac in tẽplũ ingrediamur, deos, qui à uobis coluntur, aſpecturi. Ilicò igitur Imperator exultans magna cũ lætitia, Senatui & omni populo ꝑ prçconẽ edicit, ut in templũ erant, Simul uerò extollebat populus Imperatorem, & dijs ſuis uictoriã, dum iter in templum faceret, aſſcribebat. Vbi uerò omnes ingreſſi ſunt, indicto ſilẽtio, & ſacrificio iã parato, intuebantur omnes martyrem, ſperantes proculdubio ipſum ſacrificaturũ.

Nota uim S. Crucis

Ipſe aũt ad Apollinis ſtatuam accedens, extenſa manu: Ecquid, inquit, à me ſacrificiũ uis ſuſcipere ut Deus? Atq; eodem tẽpore ſignũ Crucis expreſsit, Dæmon uerò ſtatuam inhabitans, huiuſmodi uocem emiſit: Non ſum, ſed neque mei ſimilium quiſquam. Vnus eſt Deus ſolus, quem prædicas. Nos autem ex angelis ipſi miniſtrantibus apoſtatæ facti, ob inuidiam homines decipimus. Tum ſanctus reſpondit. Quo pacto igitur hic manere auderis, me cultore ueri Dei præſente? Atq;, hoc dicto, ſonus quidam ac fremitus luctui ſimilis ex ſtatuis emittebatur. Omnes autẽ ſimul ad terram lapſæ, cõtritæ ſunt. Tunc conuerſi quidam de populo, tanquàm furore concitati, ſacerdotibus incitantibus, correptum ſanctum uirum uinculis conſtrinxerunt, atque inter uerberandum clamabant, dicentes: Tolle magnum hunc, Imperator, tolle, antequam noſtra nobis ingrata ſit uita.

Alexãdra Imperatrix pa-

Hoc igitur tumultu concitato, & fama per urbem breui diſcurrẽte, Imperatrix Alexandra, cũ fidẽ Chriſti occultè apud ſe habere amplius non poſſet, celeriter prodijt: & cum populi tumultum, & S. Georgium procul uinctum cerneret, nec ad eum præ turba poſſet accedere, clamans dicebat: Deus Georgij adiuua me, quoniam tu es Deus ſolus omnipotens.

-lã ſuã fidẽ profitetur.

Sedato autem populi tumultu, Diocletianus ſiſti coram ſe uirũ ſanctum iuſsit: & inſanienti ſimilis, ad ipſum: Tales, inquit, benignitati meæ gratia repẽdis, fœdiſsimum caput? Sic dijs ſacrificare ſolitus es? Cui ſanctus Georgius: Ità planè ſacrificare didici, Imperator inſane, & ſic deos tuos colere noui. Erubeſce in futurum dijs talibus acceptam referre ſalutem tuam, qui ne ſibi ipſi quidẽ afferre opem poſſunt, neque ſeruorum Chriſti præſentiam ualent ſuſtinere. Dum uerò hæc diceret ſanctus, eccè Imperatrix quoque in medium procedens, eundem, quem antea, coram imperatore ſermonem habebat: & ad pedes uiri ſancti procũbens, Tyranni dementiam conſpuebat, maledictis deos lacerans, eorumque cultores deteſtans. Imperator autem ad eam: Quid tibi, inquit, accidit, Alexandra, ꝙ huic mago & incantatori adhærens impudenter, à dijs receſsiſti? Illa uero acriter eum repellens, ne dignum quidem cenſuit reſponſione.

Impius igitur Diocletianus furore repletus, de ſancto nihil amplius quæſiuit, ſed ab eo irritatus, & dum ſacrificiũ ſperat, ſubuerſos ab eo deos ſuos uidens, ad hæc Imperatricis mutationẽ animaduertens, atq; illius cauſa iracundior factus huiuſmodi ſententiam contra martyrẽ & nobiliſsimam tulit Imperatricem: Peſsimum Georgium, Galilæum ſeſe dicentem, & qui tum deos, tum meipſum conuicijs multis affecit, denique qui contra illos arte ſua magica uſus eſt, cum Alexandra ueneficijs eius corrupta, & pari dementia in deos ipſa quoque maledicta conijciente, gladio obtruncari iubeo. Statim igitur ij, quibus hoc demandatum erat, ſanctũ corripientes, uinctum extra ciuitatem ducebant. Tracta pariter cum eo nobiliſsima eſt Imperatrix: quæ, dum abduceretur, alacri animo orabat, labia mouens, & oculos in cælum frequentiſsimè intendens. At ſibi ad locum quendã uenit, ut conſiſteret petiuit.

Imperatrix reddit ſpiritũ.

Iiſque, qui trahebant, concedentibus, ſuper ueſtem ſedens, & caput in genua reclinans, ſpiritũ Deo reddidit. Huius rei cauſa martyr Chriſti Georgius Deum extollens, ipſique gratias agens, multa cum alacritate incedebat, orans, ut ſuus quoq; curſus rectè perficeretur: & poſtquàm ad præfinitum locum appropinquauit, clara ſic uoce precatus eſt.

Benedictus es, Domine Deus meus, quoniam dentibus quærentium me lacerandũ non permiſiſti, nec inimicos meos ſuper me lætos eſſe paſſus es: & quoniam liberaſti animam meam, ut paſſerem de laqueo uenantium. Nunc item exaudi me, Domine, & mihi aſſiſte ſeruo tuo in hac ultima hora mea: & libera animam meam ab iniquitate aerei hoſtis maximi, & ſpirituum eius: & ea, quæ iſti in me per ignorantiã peccauerunt, nè uertas crimini, ſed ueniam tuam & amorẽ tuũ illis cõcede, ut & ipſis contingat pars in regno tuo cũ electis tuis. Suſcipe etiam animam meam cum ijs, qui à ſeculo placiti ſunt tibi obliuiſcẽs omnium, quæ tam ſcienter, quàm inſcienter commiſi.

S. Georgius decollatur.

Recordare, Domine, inuocãtium magnificum nomen tuũ, quoniam benedictus es & glorioſus in ſecula, Amen. Hæc deprecatus, & cum gaudio collum proferrens, beato capite detruncatus eſt uigeſimotertio die Aprilis, egregiam confeſsionem perficiens, curſum cõſummans, fidem ſeruans impollutam. Vnde etiã coronam iuſtitiæ repoſitam habet.

Hæc ſunt maximorum certaminum ſtrenui uictoris trophæa. Hæc ſunt contra inimicos eius præclara facinora, & prælia glorioſa. Qui ſic certauerit, incorrupta atque æterna corona donabitur. Cuius pre-

cibus

cibus utinam nos quoque partem iuſtorum aſſequamur, collocemurque ad dexteram Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria, honor & adoratio in ſecula ſeculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPIſcopus Veronenſis Pio Lectori.

NE miteris, amantiſſime Lector ſi alteram tibi magni martyris Georgij uitam paulò poſt primam, legendam offerimus. Illā enim ex Veneta à Metaphraſte, hanc uerò ex Cryptæ Ferratę bibliotheca à Paſicrate, eiuſdem beati martyris ſeruo, ſcriptam habuimus. Quæ licet in paucis quibuſdam diſsimiles uideantur, ea tamen diſsimilitudo non in re, ſed in ordine potius conſiſtere uidetur. Ea uerò, quæ unus tacuit, alter ſuppleuit. Vtraque igitur cum ſequente Encomio legenti iucunda erit, cum in ſancti huius martyris geſtis enarrandis plurimum conueniant. Fecimus hoc eo libētius, quòd apud Latinos noſtros de glorioſiſsimo & celeberrimo martyre nihil, quod fide dignum eſſet, legebatur, cum conſtet inter apocryphas ſcripturas connumerari paſsionem ſancti Georgij martyris, quæ olim à ſanctiſsimo Gelaſio Papa reprobata eſt. Ne quis autem putet hanc hiſtoriā, quam nos in lucem proferimus, à duobus iam dictis authoribus contextam, eandem eſſe, quam ipſe beatiſsimus Gelaſius reprobauit, ſciat ipſam Orientalis Eccleſiæ teſtimonio confirmari, in qua ſingulis annis recitatur in compendium redacta. Itaque poſthac habebis, quo in martyris inuicti ſolennijs animū tuum abunde oblectare poſsis. Vale, & ſancti huius patrocinijs te ſummopere commenda. Mira enim ſibi ex intimo corde addictis beneficia præſtitit, & in poſterum præſtabit.

MARTYRIVM SANCTI ET magni martyris Georgij, à Paſicrate eius ſeruo ſcriptum.

25. Aprilis. NOſtri quidem Saluatoris Ieſu Chriſti regnum cum æternum ſit, neq; aliquod tempore principium habuit, neque ullum unquàm finem habebit. Eius uerò omni ex parte laudādus & celebrādus aduētus, quo tēpore Dei filius ex Maria uirgine carnem ſumpſit, & homo factus præſens in terris fuit, per totū orbem terrarū effulſit, Apoſtolorū doctrina & prædicatione his denunciatus, qui meruerunt, ut in ſanctorū hominū ſorte numerarentur. Quæ res & mirabilis fuit, & naturam omnem ac ſapientiā ſuperauit. Multis autem incredibilis uiſa eſt propter admirabilem, & quæ hominū opinionem ſuperabat, eius rei magnitudinē. Incredibile, inquā, id uiſum eſt illis, qui errori ſeruiebant. Quamobrē oēs, qui terrena & falſa huius mundi gloria detenti erāt, diuinæ prouidētiæ myſteriū, ignominiā & nugas quaſdā exiſtimabant: ſanctaque illa Dei hominis * facti, & ſalutaris eius regni prædicatio, à Iudæis quidem ſcandalum, à gentibus uerò ſtultitia putabatur. **facta,* Et tamen nihilominus Deo ipſi placuit, per multam & admirabilem ſeruorū ſuorum tolerantiam, humanum genus ad ueram ac ſalutarem religionem conuertere. *1. Cor. 1.*

Accidit autem, ut tempore illo, quo ſatanæ ipſius ſuperſtitio & idolorum ſeruitus in hominibus dominabatur, Diocletianus Romanorum imperio potiretur, qui peſtis profectò quædam fuit, & contra Chriſti gregem fera ualdè agreſtis, inanium; idolorū errori nimium addictus. Erat illi amicus quidam, qui ſentiebat idem, quod ille & impietate mirum in modum excellabat. Huic nomen erat Magnentius, qui ſecundas in imperio tenebat; & aduerſus Chriſtianos inſania quadam efferueſcebat, colendorumque idolorum impietate nimia * efferebatur. **efferabatur.* Vnà igitur conſultarunt, quidnam fieri oporteret ad Chriſtianorum culturam omnino de medio tollendam, & ad omnes homines deorum ſuorum cultui ſubijciendos. Erant enim idolorum errori, quo animę ipſæ perdebantur, ualdè inhiantes, Apollini, pręſertim, perdendorum hominum duci.

Cum igitur ſimul conſultaſſent, edicta ſcripſerunt Diocletiani Imperatoris nomine ad omnium prouinciarum ac regionum Præſides, Tribunos, & qui magiſtratu aliquo fungebantur. Literarum autem forma hæc erat: Diocletianus maximus ſemper Auguſtus, æternus Imperator, omnibus per omnem prouinciam ac Romanorum ditionem Ducibus, præſidibus ac magiſtratu aliquo fungentibus, ſalutem. *Litera Diocletiani cōtra Criſtianos.*

Quoniam ad diuinas noſtras aures fama quædam peruenit, quæ non mediocriter nos perturbauit, hæreſim quandā ualde impiam eorum, qui Chriſtiani dicuntur, uigere cœpiſſe, quippe qui Ieſum, quē Maria quædam Iudaica fœmina peperit, ut Deum colunt: Apollinem uerò magnum illum deum, Mercurium, Dionyſium, Herculem ac Iouem ipſum, per quos noſtræ Reipublicæ pax data eſt, contumelioſis maledictis inſectantur, uenerantes, ut Deum, Chriſtū illum, quem Iudæi, tanquam maleficum, in cruce ſuffixerunt: hac de cauſa edicimus, ut omnes Chriſtiani, tam uiri, quàm mulieres, per omnes orbes ac regiones ſupplicijs acerbiſsimis ſubijciantur, niſi dijs noſtris immolare, & errorem illum ſuum abijcere uoluerint. Et ſi quidem paruerint, ueniam illis dari uolumus: ſin minus, gladio percuti, & morte peſſima puniri. Illud autem ſcitote, ſi hæc diuina noſtra edicta neglexeritis, eaſdem, quas & illi dabūt, pœnas uos daturos.

His literis per omnem urbem ac regionē propoſitis, & perſecutione magna contra Chriſti gregem erumpēte, ità ut multi ex ijs, qui ualdè inſignes erāt, poſt plurimos cruciatus animo remiſsiore facti ſint, Diocletianus ipſe magis magiſque inſaniens, omnē Senatum ad ſe conuocauit, omneſque magiſtratus & militares tribunos. Qui cum eodem conueniſſent, rurſus conſultabat, quomodo ex imperio ſuo Chriſtianorum genus omninò delere poſſet: Cum uerò tam ij, qui una ſuaderent, quam qui aſsiſterent Imperatori, metu detenti, ſe id prompto animo facturos dixiſſent, quod in mentem illi ueniret, Diocletianus hanc habuit orationem.

Mihi quidem, chariſsimi auditores, nihil noſtra in deos pietate uidetur præſtabilius. Nam & imperium ipſum nobis, & hominibus omnibus ſalus ab illis data eſt. Iuſtum igitur cenſemus, deos ipſos perpetuis ſacrificijs compenſandos: eos uerò Chriſtianos, qui adhuc extant, & deos noſtros contemnunt, omnium generum cruciatibus tandiù ſubijciendos, quoad iſtorū impia ſuperſtitio diſſoluatur, & mortis genere turpiſsimo extinguatur. Itaque ad hæc ipſa omnes unà uoce reſponderunt: Nos, maxime inuictiſsimeque Imperator, ueſtræ diuinitatis in omnibus prouidentiam amplectimur, & immortales deos honorari uolumus, quemadmodum & ueſtrum imperium *Diocletiano. omnes magi-*

 iubet.

ſtratus aſſentiunt.

iubet. Si quis uerò poſthàc extiterit, qui uel cogitatione ipſa Chriſtum oominet, omoiũ generum morti ſubijciatur.

Cum impius ille Tyrannorum Senatus ad hunc oefarium & peruerſum modum decreuiſſet, & eiuſmodi edicta propoſuiſſet, omuiumque generum tormenta cootra Chriſtianos homines excogitaſſet, & multi Chriſtianorum inimici diligenter inquirerẽt, (quippe quòd aptisſimum tempus ſibi oblatum uiderent) ſi quem Chriſtisnum inuenire poſſent: eo tẽpore, ut in obſcura nocte, ſtella quædã clara & ſplẽdida effulſit, precioſa illa Chriſti margarita, Georgius, qui fuit meus dominus & Chriſti miles. Ille multorum deorum errorem & idolorum ſuperſtitio oem, uelut nubem quandam, exterminauit, & perfecta cæleſtique meote ſalutaris prædicationis diem proprio certamine omnibus eare dignis illuſtrem oſtendit. Qui fœdiſsimi Imperatoris Diocletiani minas nihil metuens, non tam multorum Principuoi, qui cum illo erant, furorem, non exercitum, non deoique propoſita tormenta aliquo modo cogitans, ſed in ea omnis, quæ uerè terribilia ſunt, intentum animum habens, religioſo cordis ſenſu hæc ſecum dicebat. Quid ceſſas, Georgi, cum Deus ipſe eos inuitet, qui ad eius nuptias ire uolunt? Patefactus eſt thalamus nuptialis, cœna parata eſt, quid ceſſas intrare, priuſquam ianua claudatur? Præſto eſt nunc Ieſus, qui crucem propter nos ſuſtinuit. Clamat ille: Nolite timere eos, qui corpus occiduot, animam uerò nõ poſſunt occidere. Recordare, Georgi, Euangelica illa documenta, & uetum illud Domini promiſſum: Quis confeſſus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cælis eſt. Vitæ huius breuem umbram ac cito prætereuntem, æternæ illi uitæ ne perferas, neque uanam mundi gloriam cæleſti ſpei anteponas, quoniam omnis gloria hominis eſt tanquam flos agri. Pauliſper ſuſtine, & cum aogelis perpetuo exultabis.

Matt. 22.

Matt. 10.

Ibidẽ.

Eſ. 40.

Hæc cum ſecum ipſe uore non elata, ſed tam clara, quæ audiri poterat, collocutus eſſet, & conſilio ualde bono cogitationem ſuam confirmaſſet, ooo ſolum Tyrannorum minas non extimuit, ſed etiam ueritatem ipſam uerbis ac factis prædicauit, & propoſitam tormentorum multitudinem irridens, ſuis certaminibus maximam ſanctiſsimæ Chriſti Eccleſiæ doctrinam, & pulcherrimam reliquit monumenta. Erat ſanctus hic martyr Georgius genere Cappadox, nobilis moribus ac facultatibus ualde illuſtris, diuina quadam prudentia, ornatus atq; tribunatibus plurimis functus. Aderat autem tunc ille una cum exercitu Imperatori.

Cum igitur tantam inſaoiam ab idolorum ſeruis aduerſus Chriſtum exercerl uidiſſet, celeriter pecunias & facultatem omoem ſuam pauperibus diſtribuit. Cumque ſe athletarum more ad ſtadium ſubeũdum exuiſſet, & in medio regij tribunalis, Senatusq; & omnium militum illic ſedentium, eorumque, qui magiſtratu aliquo præditi aſsiſtebant, præſenti animo ſtetiſſet, alta uoce: Chriſtianis, inquit, ò Imperator, ego ſum, qui fretus uera & cæleſti Deo ac rege Chriſto, in medio ueſtrum ſtare non ſum ueritus. Miror autem tanto in iſtis idolis colendis errore uos detioeri, & æternum ac uiuentem Deum ignorare, qui omnium opifex eſt, & tibi regnom iſtud dedit. Quãobrem, Imperator, & omnes, qui hic unà ſedetis, nolite dæmonum errore ac fallacia decipi. Dij enim, qui cælum & terram oon fecerunt, diſpereant. Nos uerò Chriſtiaoi unum Deum Patrem adoramus, & unum Domioum Ieſum Chriſtum filium Dei, per quem facta ſuot omnia, & unum Spiritum ſanctum

Vide egregiã ſancti martyris fortitudinem.

Ierem. 10.

Dei Trinitatem perfectã in una diuinitate & regno. Quapropter & hic piè uiuimus, & poſt mortem uitã æternam expectamus. Veſtra autem ſimulacra, quæ colitis, reuerà nugæ ſunt, & riſu digna, cum & fabulæ ſint, & nihil ueri in ſe habeant: nam diaboli iouentũ hoc fuit, quod perniciem atque interitum ijs affert, qui mentem illis adhibent.

Hæc cum ille dixiſſet, Magnentius, qui ſecundas poſt Imperatorem tenebat, & illi erat ualde charus, intuens in Georgium: Quod nam, inquit, eſt nomen tuum? & quis nam es tu, qui tantum audaciæ præ te fers? Reſpondit Georgius: Ego primo & præcipuo nomine Chriſtianus appellor, ut uerò apud homines uocor, Georgius ſum, cum ita Deo meo placuerit, oportet enim me copioſum & uberrimũ cæleſti Deo meo pietatis fructum offerre. Tunc in eum intuens Diocletianus Imperator, uelut ſæuus aliquis draco: Audio, inquit, Georgi, prudentia & fortitudine ſemper te probatum, & honoribus à regali noſtra prouidentia dignum fuiſſe habitũ. Age igitur dijs noſtris immola, ne peſsime moriaris, ſed noſtra humanitate magis frui poſsis, & honorem ac diuitias copioſiores, fiduciamque maiorem apud noſipſos aſſequaris. Iſta nunc uana fiducia tua nihil tibi proderit.

Ad hæc Georgius: Vtinam, ò Imperator, me ferres, & uerum atque unicum Deum agnoſceres, ut & cæleſte regnum mereri poſſes. Iſta enim poteſtas tua ad breue tempus eſt, tuaque promiſſa atque illecebræ nunquàm meæ in Deum pietatis ſtabilitatem commouere poterunt. Tui honores tecum ſint, & promiſſa tua illi habeant, qui tibi obtemperant. Ego enim Chriſtum habeo cæleſtem Imperatorẽ, qui contra ſatanã & eius mioiſtros uictoriam & gloriam mihi præbet. His commotus Imperator, & furore accenſus, iuſsit uecte illum ita uerberari, ut eius uiſcera in terram funderentur. Quo facto, eius corpus ſanguine circunfuſum erat, uectis uerò, ut plumbuoi, in poſteriorẽ partẽ reflectebatur. Tunc dixit ſanctus Georgius: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, quoniã gladium à miniſtro diaboli ſuſtuliſti, & eius contra nos fremitum deieciſti. His cõmotus Diocletianus, & ira multa repletus, iuſsit eum de ligno deponi, & in carcerem duci, eiusque pedes in ligno grauiter extendi, & in ipſius pectore lapidem magnum imponi. Lapide aũt impoſito, qui uix baiulari potuit, alta uoce ſanctus Georgius dixit: Gratias ago tibi Deus, quod dignus ſim factus, qui onus acciperem, quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque meæ in te confeſsionis ſtabilitatem firmare debeat.

Duriſſimè uerberatur ſanctus martyr.

Craſtino autem die ſuggeſsit ſatanas Diocletiano, & ijs, qui cum ipſo erant, ut iuberent rotam quandã ualde magnam multo & uario artificio componi. Facta igitur fuit rots gladijs undique armata, in quam iniquus ille Tyrannus iuſsit ſanctum uirum inijci. At ille ut in eum locũ ductus fuit, & triſtem illam machinam diaboli arte cõpoſitã uidit, in eam intuẽs dixit: Domine Ieſu Chriſte, gratias tibi ago, quòd in hanc ſortem me uocaſti. Tu igitur, qui fuiſti fixus in Cruce inter duos latrones, & ipſe immortalis mortẽ guſtaſti, ut à morte hominem eriperes, da mihi, quæſo, ſtabilẽ & immobilẽ tuæ fidei cõfeſsionẽ in hac hora, & ſerua animã meã ab hac diaboli machina. Hæc cum dixiſſet, in eam machinam iniectus eſt, grauiterque depreſſum eius corpus, in multas partes diſciſsũ fuit. Quo facto, Diocletianus Imperator & eius amicus Magnentius, elata uoce dixerũt. Vidiſtis omnes, qui hic præſentes eſtis, quòd non ſit alius deus, niſi Apollo, & Neptunus, Hercules, Iupiter, & magna Diana? Vbi nunc eſt Georgij Deus? Quare non uenit ille, & eum è manibus noſtris liberauit?

Terribile ſupplicium.

Cum

Cum igitur in rota illius tormento eũ manere iuſſiſſet, ad prandium ſe contulit. Hora aũt decima ſonitus magnus è cælo factus eſt, & uox hæc: Eſto fortis, Georgi, & ſententiam firmam tene: multi enim per te ad fidem meam conuertentur. Qui uerò erant illic carnifices, & eum cuſtodiebant, ſonitu illo perculſi, dicebant: Magnus eſt Deus Chriſtianorum. Angelus autem Domini uenit, & è tormento illo martyrem diſſoluit: cuius corpus cũ ſanũ reſtituiſſet, illum ſalutans: Gaude, inquit, Georgi, & crede in eũ, qui te corroborat, Chriſtũ, & curſum ſuum perfice. Ecce enim nos expectamus, perfectæ confeſsionis coronam tibi dari. Surrexit autem Georgius lætus, & proprio Domino gratias agens, inambulansque pſalmos illos canebat: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam

Pſ. 144
Pſ. 118

nomini tuo in ſeculum ſeculi. Dirige greſſus meos Domine, & non dominetur mei omnis iniuſtitia.

Cumque in eum locum ueniſſet, ubi Apollinis ſtatua erecta erat, inuenit illic Imperatorẽ ac Magnẽtium, & omnes Imperatoris amicos, ſacrificia & debacchationes idolis ſuis offerentes. Cum igitur propiùs acceſsiſſet, alta uoce: Agnoſcisne, inquit, me, ò Imperator, & eum Deum, qui à me tibi nunciatur, qui que me de manibus tuis, & à letali machina, quam ipſe opinabaris, morti me tradituram eſſe, omninò eripuit? Erratis igitur uos idolis ſacrificia offerentes. Tunc Imperator in eum intuens: Tu, inquit, quis es? Tunc ille: Georgius ego ſum, tuo iuſſu in rotam cõiectus, quem & dereliquiſti in multas partes à rota diſſectum: me enim mortuum exiſtimabas, qui & ueni, ut tibi oſtenderem Deum illum, quem tu ut imbecillem contemnebas, poſſe nos à morte eripere. Tũc Imperator iuſsit eum detineri: ſecum tamen cogitabat, eumque ualdè inſpiciebat, num non ipſe reuera, ſed eius imago eſſet, qui morte uiolenta ſublatus fuerat, & eos illuderet. Magnentius autem dicebat ſimilem illi eſſe. At S. Georgius: Ego, inquit, Georgius ſum Chriſti ſeruus. Nè erretis in iſtis idolis: ſed ſcitote Chriſtũ poſſe illos etiam à mortuis excitare, qui ſpem ſuam in eo collocarunt, eoſq; è ueſtris manibus liberare.

Cum uerò martyrem ipſum uidiſſent, & hæc ab illo audiuiſſent Anatolius & Protoleo Tribuni militum, crediderunt in Deum cum familijs ſuis. Itaq; alta uoce dicebant: Vnus Deus eſt, quia Chriſtianis colitur: ipſe Deus ſolus. Hæc autem cum Imperator audiuiſſet, iuſsit omnes illos extra urbem in locis deſertis obtruncari. Cum igitur illi ad martyrium proficiſcerentur, unâ uoce clamabant: Dñe Ieſu Chriſte, accipe animas noſtras, & in regnum illud tuum, quod nulla ſucceſsione mutatur, nos perducas, neq; tarditatem noſtram, quã in tui nominis cõfeſsione, & fide oſtendimus, pro peccato nobis imputes: ſed fac ut nihil nos impediat, quo minus redemptionem peccatorum conſequamur.

Duo tribuni credũt in Chriſtum, et occidun tur.

Hæc omnia cum Imperatrix Alexandra de ſancto martyre Georgio audiuiſſet, ipſa etiã Dño credidit, & ad Imperatorẽ accedens, liberè clamauit: Chriſtiana ego ſum, ego ſerua ſum illius Dei, quẽ Georgius colit. Hæc cũ illa diceret, Magnẽtius: Dic, inquit, Imperatrix Alexandra: Quare Chriſtũ laudans, deos ipſos contemnis? Illa uerò: Quod melius eſt, ego appetens, id quod ignobilius & peius eſt, contempſi. Hæc cum dixiſſet, domum rediit, interea Chriſti timorem in corde ſeruans & fidem immobilem. Imperator aũt furore percitus, iuſsit S. Georgium in lacum conijci, ardentem ea materia illa, quæ dicitur asbeſtos, quæq; non niſi poſt tres dies extingui ſolet: iuſsitque cuſtodes ipſos diligenter obſeruare, nè inſidiæ aliquæ fierent.

Imperatrix Chriſtũ confitetur.

Poſt tres autem dies Imperator præcepit militibus, ut illuc profecti, oſſa illius, quẽ morte uiolẽta interfectũ exiſtimabat, colligerẽt, & cautè in terra occultarent, nè aliquid ex ipſis inueniretur. Cũ igitur milites ipſi ad lacũ illũ ueniſſent, unà cũ illis & multitudo magna ad ſpectaculũ uenit, & materia, quæ asbeſtos dicitur, ſublata, ſanctus martyr Georgius inuentus eſt nulla omninò corporis parte læſus. Angelus enim Domini unà cum illo erat, Chriſti curam in eum exercens.

Cùm igitur illum uidiſſent, omnes clamauerunt: Magnus eſt Deus Chriſtianorum. Hæc cum audiſſet Imperatrix Alexandra, ipſa etiam uenit ad eum locũ, clamans: Vnus Deus eſt, quem Chriſtiani colunt, neque alius eſt præter ipſum, qui ex omnibus anguſtijs ſeruos ſuos eripit. Crediderunt autem & milites, qui miſsi fuerant, ut eum è lacu illo educerent. His audites Imperator iuſsit magnam militum manum illuc proficiſci, & ſanctum eum uirum comprehendere, & ad ſe ducere. Adducto igitur martyre, ſedens Imperator in tribunali cum Senatu ſuo: Quis, inquit, eſt, qui te uiuum reddidit? Tum ſanctus Chriſti martyr Georgius ait: Si audieritis rurſus, minimè credetis. Illud tamen ſcito, Imperator, Chriſtum Dei filium ab omnibus tormentis tuis me ſeruare, & omnes, qui eum inuocant, è laqueis diaboli eripere. Tunc Imperator iuſsit ferreos calceos componi, clauos rectos habentes & ignitos, quibus eius pedes induti, huc, atque illuc agitarentur. At ſanctus martyr cum ſic agitatus ambulare non poſſet, ſecum dicebat: Propera, Georgi, ad ſortem illam, quæ te apprehendit. Et lachrymans, ita Deũ præcabatur: Dñe Deus meus, ſaluator eorum, qui affliguntur, refugium illorum, qui perſecutiones patiuntur: patientia eorum, qui nominis tui cauſa ærumnas perferunt, nè me dereliquas: ſed da mihi patiẽtiam uſq; ad finẽ, nè dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum.

Calcei ferrei cũ clauis igni tis.

Cum primum autem preces compleuit, uenit uox è cælo, dicens: Eſto bono animo, Georgi: tecum enim ſum. Statim autem eius corpus ſanatum fuit. Cumq; martyr in carcerem coniectus fuiſſet, eo die, qui deinceps cõſecutus eſt, ante tribunal ſtetit. Imperator uerò illi dixit: Quouſque temeritatem tuam oſtendens, tormenta feres, & magicis artibus in dies magis utens nos à te deceptum iri putas? Auſculta igitur mihi, & dijs immola. Tum Georgius Imperatori, & his, qui cum illo erant: Ego, inquit, Dei mei auxilia expectans, & omnia ueſtra tormenta ſuſtinens, ſanus ante uos conſiſto. Solius igitur Dei potentiam teſtimonio meo confirmo, qui & paratus ſum omnes ueſtros cruciatus perferre propter ſpem, quam in Chriſto meo collocaui. Vos autem, quæſo, quam ſpem habetis in iſtis idolis, quæ cum uitæ ſint expertia, & nihil ſint, à uobis tamen fruſtrà coluntur? Nè igitur amplius ueſtræ rumq; commune ludibrium alijs propouatis: pudeatq; uos tandem deos nominare illos ipſos, qui luxurijs, nugis, fabulis & cædibus ſtudẽtes, in hoc mundo paulum uixerunt: & nũc igne illo, qui nunquàm extinguetur, puniuntur: qui & uos omnes expectat, à quibus dij coluntur.

Hæc cum Imperator & Senatus audiuiſſent, iuſſerunt neruis quibuſdam ingentibus mirum in modũ martyrẽ uerberari. Cumq; id diutius fieret, Imperator & Magnentius ei dixerunt: Quouſq;, miſer, non nobis obtemperans, dijs ipſis immolabis, ut honoribus magnis doneris? Ego, inquit ſanctus Georgius, uiuenti Deo quotidiè ſacrificium laudis offero, qui me liberabit de manibus ueſtris, & cæleſti honore atque gloria donabit. Vtinam uos potius mihi obtẽperaretis, & mecum unà uerum Deum coleretis.

Neruis atroci ter cadi tur.

Tunc Magnentius dixit. Si uis nos Deo tuo credere, oſtende nobis ſignũ aliquod, quod ab illo fiat, & unũ aliquem ex his mortuis, qui iacent, fac è tumulo corã nobis exurgere. Cui ſanctus Georgius: Manifeſtũ, inquit, ijs qui recte ſentiunt, hoc eſt Deum ipſum, qui è nihilo omnia creauit, poſſe mortuos etiam homines in uitam reſtituere. Quanuis autem uos diaboli errore detenti, neq; hoc facto in Deum uiuentẽ credituri ſitis, tamẽ eius multitudinis cauſa, quæ hic præſens eſt, Dei mei benignitate cõfiſus, ante omniũ ueſtrum oculos Deum ipſum inuocabo, & orabo, ut

1.Cor.2 ſignum hoc oſtendat.

Cumq; genua flexiſſet, & diutius Deũ oraſſet, ſurgens, & manus in cælum extendens, dixit: Aeterne Deus, qui uis omnes homines ſaluos fieri, qui per ſanctos apoſtolos tuos, unigeniti filij tui, omnium generum ſigna & prodigia effeciſti, ut gentes conuerterentur, & te cognoſcerent: tuipſe & nunc exaudi preces meas humilis ſerui tui, & excita unum è mortuis iacentibus in hoc tumulo, de quo Magnentius di-

Excitat mortuum. xit, in gloriam & fidem nominis tui, & unigeniti Ieſu Chriſti. Repente uerò terremotus magnus eo in loco factus eſt, & tumuli, ubi mortui iacebant, tegumentum in terram cecidit, & unus è mortuis iacentibus exijt. Qui cum ueniſſet, ante pedes ſancti Georgij decubuit, eumque precatus, dixit. Serue Dei altiſſimi, quæſo, dignum me facias Chriſti ſigillo & ſalute. Cui ſanctus Georgius: Si credis, inquit, in Deum, qui mortuos uiuos reddit ſaluus fies. Credo, inquit ille, in Deum uiuentem, & unigenitum eius filium Ieſum Chriſtum, qui nunc per orationem tuam me à mortuis ſuſcitauit.

Imperator uerò ſtupore & perfidia repletus, eum interrogabat: Quando tu mortuus es? Et quiſnam antea fuiſti? Cui mortuus ille reſpondit; Ego, tanquam Chriſtus in terram ueniret, unus fui ex his, qui errore idolorum detinebantur: quamobrem in locis obſcuris tam multis temporibus cum ijs, qui mecũ unà ſenſerunt hucuſq; manſi. His igitur uiſis & auditis,

Multi credũt in Chriſtum. plurimi ex eo populo, qui præſentes erãt, ac milites, in Deum crediderunt, & Chriſti gloriam collaudarunt. Id autem cum Imperator uidiſſet, amentia & furore magis repletus, dicebat Georgiũ magum eſſe, & à ſpiritu illuc adductum, ut eos in errorem impelleret. Ac beatus Georgius: Quouſq;, inquit, erratis, & uiuenti Deo blaphemias dicitis? Scito, Imperator, neque dæmones ipſos tales eſſe, qui Chriſti nomen audire patiantur. Quomodo igitur, quæ uidiſti & audiſti, dæmonis nomine fieri potuiſſent? Tunc rurſus iuſſit Imperator ſanctum martyrem Georgium in carcerem duci, & ipſe in palatium reuerſus eſt. Cum uero ille eſſet in carcere, omnes, qui ad Chriſti fidem conuerſi fuerant, nocte ad eum ueniebant, à carceris cuſtode muneribus aditum impetrantes. Et cum ad Georgium ingreſſi eſſent, ab illo in Chriſti fide catechumini efficiebantur. Sed & quicunque homines diuerſis morbis laborabant, ad eum ferebantur: & qui aliquos cæcos habebant, ad eum illos ducebant. Ille autem precibus eos curabat.

Glycerius uerò quidam, homo ruſticus, cũ araret, bos, quem unum habebat, cecidit & mortuus eſt. Ille cum ad carcerem ueniſſet, ad pedes ſancti Georgij ſe abiecit, dicens: Domine, bouem unum utilem habebam, quo terram colebam, & ita nutriebar: nunc autem ille cum ſub aratro ceciderit, mortuus eſt. Precor igitur te, ut Deum ores, & bos meus uiuus reſtituatur: futurum enim ſcio, ut Deus tuus te audiat. Sanctus autem martyr Georgius reſpondit. Si credis in Deum meum, bos tuus uiuus exurget. Credo, inquit Glycerius, non eſſe alium Deum, niſi eum ſolũ, qui Chriſtianorum eſt. Tum Georgius: Vade, inquit, nam bouem uiuentem inuenies. His uerbis ille credens, abijt: cumque bouem uiuum inueniſſet, redijt clamans: Magnus eſt Deus Chriſtianorum. Illum autem hæc dicentẽ carnifices & milites cõprehenſum, ad Imperatorem duxerunt. Quare Imperator turba-

Glycerius dura patitur pro fide. tus, neque appellationem ipſius audire paſſus, eum iuſſit minutatim ſecari. At ille, cum in Chriſti cõfeſſione cruciaretur, clamauit: Deus uerus, qui omnia eſ feciſti, nè me reprobes uas inutile, quoniam credidi tibi, Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Metuo autem, quoniam ſine ſancto baptiſmate tuo ſum. Volebam quidem baptiſmate lauari, ſed id antea facere non potui. Verum ſi uolueris tu, Domine, ſaluus fiã. Precor igitur te, Domine, ut ſanguis meus pro baptiſmate mihi reputetur, quoniam Deus es, qui corda hominum & propoſitum cognoſcis, & animum inquiris: Venit autem uox ex alto, hæc dicens: Veni, Glyceri, lætus ad me: perfectus enim eris apud me. Itaq; Glycerius martyrio conſummatus eſt.

Delatum autem fuit Imperatori Diocletiano, multos eſſe, qui uenirent in carcerem, & à ſancto Georgio docerentur, quos omnes ille ad ſe traheret, plurimos ægrotos curandos. Tunc iuſſit Imperator ſanctum Georgium ad ſe duci. Magnentius uerò dixit Imperatori, Chriſtianorum genus morte non domari, eũm ualde ſit contentioſum. Itaq; uirum iſtum, inquit, comitare potius & blanditijs aggredere, ſi uis ei perſuadere, ut dijs immolet. Sãctus autem Georgius, cum ad Imperatorem ueniret, pſalmum hunc canebat: Deus in adiutorium meum intende, Domine, *Pſ. 69.* ad adiuuandum me feſtina. Ductus igitur ad Imperatorẽ, hortari eum ita cœpit: Per ſolem illum & deos omnes, ſi me audieris, Georgi, & dijs noſtris immolaueris, facultates multas tibi largiar, & in palatio apud me ſecũdas habebis. Indulgeo enim tibi, & malo te mihi obtemperantem uiuere, quàm repugnantem mori. Benè, inquit ſanctus martyr, nunc loqueris. Vtinam & antea ijſdem uerbis uſus fuiſſes. Nunc autem poſt tot cruciatus ubinã iniuriam, qua me affeciſti, compenſatam inueniam? Cui Imperator: Condona mihi, ò Georgi, tanquam parenti crimen iſtud, & dijs immola, ac mecũ in palatio uiue. Tunc ſanctus Georgius: Quoniam, inquit, omnino reipſum mihi purgaſti, hac in re tibi ego inſeruiam. Vbinam ſunt dij iui? Eamus ad illos.

Hoc Georgij dicto Imperator exhilaratus, iuſſit omnem ſenatum & exercitum unà cum populo ad templum conuenire, præconesque omnes per totam urbem clamare, Georgium illum Galilæorum myſterijs eruditum, ad magnum Apollinem adire. Hac re audita, Græci omnes epulantes clamabant: Apollo uicit: Imperator Diocletiane, in æternum regnes, magni ſunt Imperatoris dij. Cum uerò in templum omnes introiuiſſent, & ſilentium factum fuiſſet, ſtãs ſanctus Dei homo Georgius, & in ſtatuam Apollinis intuens, ait: Tune deus es? Num ab hominibus te coli oportet? Hæc cum dixiſſet, ſpiritus ille impurus, qui prope ſtatuam illam permanebat, clamauit: Non ſum ego deus, neque qui mecum ſunt; ſed unus eſt Deus uerus, qui fecit omnia, & eius filius Chriſtus, per quem fecit omnia. Nos angeli ipſius eramus, cumque ab eo defecerimus, dæmones nominamur, à quibus & homines ipſi decipiuntur. Cui Georgius. Si dij uos non eſtis, quare homines ipſos decipitis? Quomodo autem & nunc audetis hic manere, cũ ego Dei ſeruus hic ſtẽ, ſuper quẽ inuocatus fuit, & nũc inuocat Chriſtus uerus Deus. Statim autem tumultus magnus factus eſt, & clamores, tãquã lamentantium dæmonum; omniaq; templa

pla & idola unà ceciderunt, & comminuta ſunt, cum ſanctus ille uir unà cum uerbis, quæ ſupra retuli, Crucis quoque ſignum feciſſet.

Nota uirtutẽ ſigni Crucis.

Id cum Græcorum ſacerdotes uidiſſent, aduerſus ſanctum Georgium irruerunt. Quo detento, clamarunt: Tolle hunc, Imperator, tolle hunc ueneficum, qui magicis artibus oẽs decepit, & deos ipſos euertit. Imperator autem tum dæmonum fallacia, tum plurimo illo ſacerdotum clamore in iram concitatus, dixit ſancto Georgio: Homo peſsime, atque omni errore, & ueneficio referte, nonne mecum conuenisti, te Apollini ſacra facturum? Cui martyr Christi Georgius: Inſipiens, inquit, & impudens Imperator, ego meum ſacrificium Chriſto meo uero Deo obtuli, propterea omnes dij ueſtri euerſi ſunt. Scito igitur ſaltem nunc, eos neque ſibi opitulari poſſe: idola.n. ſunt ſenſu carentia, & dæmones, qui ſtolidos homines decipiunt, ſed à Chriſti ſeruis euertuntur.

Tunc Imperatrix Alexandra, cum hęc audiuiſſet, ad Imperatorem accurrit, & coram ipſo clamans, hæc dicebat: Tu, Deus Georgij inuicti militis tui, propitius eſto mihi ſceleſtæ mulieri, neque recorderis, Domine, eorum, quæ per inſcitiam commiſi, ſed reſpice hanc meam extremam mutationem, & da mihi, ut partem habeam cum Chriſtianis, & cum ſeruo tuo Georgio. Hæc cum illa ſummis clamoribus & lachrymis diceret, multitudo magna in Dominũ Ieſum credidit, præſertim propter miraculum illud idolorum, quæ comminuta ſunt. Iratus igitur Imperator, aduerſus Alexandram & Georgium ſententiã tulit, & ſancto illi martyri dixit: En peſsime Georgi, etiam Imperatricem à te deceptam, morti ſubieciſti. Vade igitur & tu unà cum illa, & dignam tuis in deos blaſphemijs pœnam ſuſtine. Legit autem ſententiam, quæ ſic habebat: Georgium Galilæorum diſcipulum, qui decretum noſtri imperij uiolauit, neque deos ipſos coluit, quinetiã Imperatricem ipſam corrupit, iubemus gladio percuti, eiusque & Alexandræ ab eo deceptæ capita truncari. Statim igitur eos compręhenſos, extra urbem milites duxerunt.

Imperatricis mira cõſtãtia.

Cum autem Alexandra prompto animo ad brauium ſibi exoptatiſsimum unà cum martyre illo adiret, & animo ac mente Deum precaretur, ut labiorũ motus & oculi ad cælum erecti ſignificabant, aſſedit in quodam loco, & animam ſuam Domino in pace reddidit. Cum uerò ſanctum Georgium ad martyrij locum milites duxiſſent, ad ipſos conuerſus, Expectate, inquit, pauliſper, fratres, ut Deum precer. Quod cum illi conceſsiſſent, in cælum oculos & manus erexit, ac, gemitu emiſſo, dixit: Deus meus, qui es ante ſecula, ad quem ego à iuuentute mea confugi, tu, qui bona & uera es Chriſtianorum expectatio, & certa ſeruorum tuorum promiſsio, ac perennis theſaurus, qui antequàm à te aliquid petatur, dona præbes his, qui te diligunt, exaudi me, Domine. Tu, qui dediſti mihi martyrij confeſsionem, & ad finem uſque patientiam, tu, inquam, & nunc accipe animam meam, eamque ab aereis & inimicis ſpiritibus libera, ac me unà cum ijs, qui tibi grati fuerunt, collocare digneris. Dimitte & gentibus quæcunque contra me fecerunt, & contra ſeruos tuos, qui inuocant ſanctum nomen tuum. Illumina ipſos, ut ueritatem tuã agnoſcant, quoniam omnes uis ſaluos fieri. Emitte auxilium inuocantibus nomen tuum, Chriſte. Da ipſis timorem tuum, & charitatis in ſanctos tuos deſiderium, ut eorum memoriam retinentes, ipſorum etiam fidem imitentur, ut digni efficiantur unà cum ipſis uita cæleſti & regno ſempiterno, quoniam tuũ eſt regnum & gloria, Patris, & Fili, & Spiritusſancti in ſecula, Amen.

Imperatrix abit è uita.

Has preces cum ſanctus Chriſti martyr Georgius compleuiſſet, genua ipſa inclinauit, & collum ſuum extendit, & à carnifice percuſſus, dormiuit in Domino uigeſimotertio menſis Aprilis, die, qui paraſceue dicitur, hora ſeptima. Ego uerò ſãcti Georgij ſeruus, nomine Paſicrates, ſecutus dominũ meũ, omnia hæc uera in commentarios collegi. Beatus certè eſt, qui in Chriſtum uerum Deum, noſtrum & Saluatorem crediderit: Cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

ENCOMIVM IN SANCTVM Martyrum Chriſti Georgium, quod habitum fuit in die, quo eius martyrium celebratur, ex Simeone Metaphraſte.

SEmper quidem ſplendida, & omnium ore laudata ſunt ſanctorũ martyrum monumenta, cum primis uerò laudabile & glorioſum eſt, quod hodierno die celebratur. Præſens enim memoria martyrij non ſolum eorum, quæ Dominus paſſus eſt, imitationem continet athletico certamine decorata, & uerni temporis ſplendore (hoc enim tempore eius dies feſtus agitur) pulchrior facta, uerum etiam hilaritatem, quæ ex ſublimioribus Domini Ieſu Chriſti diebus feſtis proficiſcitur, abundè participat. Hic.n. inter hos dies, tanquàm inter duos ſoles, proprio motu ſe uertentes, uelut luna quædã interiectus, utriuſque ſplendoribus illuſtratur, & radijs Chriſtum imitantibus orbem terrarum illuſtrat. Ante illum quidem effulſit, & cum lucidiſsima ſplendentis auroræ hora exortus eſt, uel ſtatim conſequentem, aut continuam potius eam horam habuit dies ille feſtus à toto mundo celebratus, omniumq; ſplendidiſsimus ac præcipuus, Saluatoris, inquam Chriſti ueri Dei, & noſtri Domini, & martyrum principis, Crucẽ paſsi ac reſurgentis, qui propter nos homo factus eſt, & propter noſtram ſalutem martyrium ſuſtinuit ſub Pontio Pilato, ut eſt in ſacris literis quique ijs, quæ ipſe paſſus eſt, uictoriam contra mortem nobis largitus fuit. Idem quoque beati martyris Georgij dies feſtus meritò conſequentem habet eiuſdem Chriſti ad cælos aſſumptionem, quo die humanam noſtrã naturam in ſeipſo unà cum Patre collocauit. Quæ res non caſu euenit, ſed horum dierum concurſu ueræ charitatis œconomiam, & manifeſtam rerum diuinarum cognationem ſignificauit, ita Chriſto ipſo, cuius cauſa martyrium ſuſceptum fuit, ſummam in eum, qui illud ſuſcepit, charitatem ſuã nobis oſtẽdente, ut non ſolum his, quæ paſſus eſt, eius ſimilitudinem exprimeret, ſed in ipſo etiam die, quo paſſus eſt, ſe ſimilem oſtenderet.

Dies feſtus S. Georgij.

Hæc eadem celebritas & alias omnes, quæ martyribus in toto anno dicatæ ſunt, antecedit, cum ſola hæc poſt ſanctam Chriſti reſurrectionem uerno tẽpori ac ſplendori præſideat. Quoniam enim hæc athletica panegyris ac celebritas his finibus circunſcribitur, operæprecium eſt deinceps decus per partem explicare. Celebritatis autem decus eſt tum ſalutaris oratio, tum diuinum aliquod opus. Græcis quidẽ & Barbaris, omnibusque alijs, in quibus idolorum error dominabatur, diei feſti honeſtas & iucunditas erat, omni turpitudine & intemperantia dæmones colere. Nobis uerò, quibus crucis trophæum contra mortem datum eſt, diuerſum proponitur, hoc eſt, omnibus certaminibus illos ipſos dæmones expugnate

Feria ethnicorum.

Chriſtianis quid ꝓpoſitũ.

re ac redarguere. Quamobrem uoluptatum diſſolutio, ut turpiſsima res, nobis inuiſa eſt: labor autem, qui pro uirtute, & mors, quæ pro pietate ſuſcipitur, ut ſuauiſsima quædam res, à uiris fidelibus præter cętera exoptatur. His rebus factum eſt, ut idolorum error deletus ſit, & martyrũ multitudines effulſerint, atque terreſtria loca cælum ſint effecta, ſanctis uiris, uelut ſtellis quibuſdam, exornata. Nam huiuſmodi quotidianæ celebritates terrarum orbem continent, martyrum trophæa eorumque reliquias honorantē, & certamina illa, quę martyres obierunt, pleno cœtu celebrantem, certamina, inquam, illa, quæ communis hoſtis malitioſe intulit, Dei cultum, & nomē illud, quod alijs commune non eſt, per idola ipſa ſibi uendicare contendens. At Deus omnium, & Saluator & ſtudij princeps, pro ſuo in homines charitate conceſsit, humanam naturam aduerſus illum uictricem euadere, ut, à quibus ſtudebat, tanquàm deus, adorari, ab iiſdem, ut, mortuus & pedibus conculcatus, irrideretur.

Quoniam igitur idolorum inſania & caligo eo tēpore per omnem terrarum orbem effuſa, propemodum & eas partes, quæ non habitantur, repleuerat, omnibus ferè ad impietatem ſponte ſe conferentibus, & eum, qui uere Deus eſt ſummæ obliuioni tradentibus, tenebris & longæ noctis compedibus irretitis hominibus illis, qui dæmonum culturam plurimi faciebant, & uanis ſpectris, tanquàm miraculis quibuſdã, perterrefactis, in dies ſuperſtitioſiores efficiebãtur impietatis duces & amatores ſtudioſiſsimi, Diocletianus, inquam, & Magnetius, eorumque per omnem urbem ſatellites, inſtar lnum, ad impietatē irruentes, ſtudioſe in peſsimis rebus uerſabantur, & non erat reſpectus mortis eorum, ambulantes enim ambulabant in lumine ignis ſui, neque firmamentũ erat in plaga eorum, cum Deus ipſe diuturna patientia illos proſequeretur, ut qui iuſti eſſent, manifeſti fierent, ne hominum natura imperfecta penitus perderetur, frumento unà cum zizanijs exciſo.

Diocletiani et Magnentij ſuperſtitio.

Tunc, uelut ſtella quædam in die apparens, lætum pietatis fulgorem emittens, illuſtris hic & omnium uoce decantatus Georgius apparuit, qui & nomine & re fructuoſus extitit: Georgius, inquam, qui & nomine ipſo diuinum factum, & facto gratiam nomini congruentem in ſeipſo oſtendit, qui Iſſachar imitatus eſt, & diuinæ agriculturæ bonitatem amoræ proſecutus fuit, qui laborioſam culturam amauit, &, ut ſcriptum legimus, ipſe ab altiſsimo Deo agricultura effectus eſt, qui, ut bonus agricola, à teneris unguiculis laborauit, & fructum centuplo copioſiorum ſuo tempore Domino reddidit, qui aratro uirtutis ſuauē pietatis ſulcum recta uia duxit, ob idq; aptus regno cælorum probatus eſt, qui cum lachrymis ſemenē iecit, & cum exultatione meſſem collegit, qui cum luctu ſemina ipſa ſparſit, & gaudēs manipulos reportauit, qui fuit terra bene culta, quæ ſæpè in ſe uenientem ſpiritus ſancti pluuiam ebibit, & ſalutarem herbam his peperit, qui eam decerpunt cum fide.

Ecc. 7.

Hic fuit campus ille odoratiſsimus, in quo pietatis flores abundè floruerunt, ex quibus faui mellis ſponte producuntur, quorum dulcedo curatio quædam eſt animæ. Hic fuit arbor illa fœcundiſsima, iuxta fluuios ſpiritus ſancti ſata, & perpetuo florens, ſemperque maturos uirtutis fructus ferens ad illorũ animos excolendos, qui talium fructuum cum fide participes fiunt. Hic fuit feraciſsimus ueræ illius uitis palmes, cuius agricola eſt Pater cæleſtis, qui ſpiritualem iucunditatem per ipſum nobis excolit ad noſtros affectus curandos, & animam, & corpus renouandum. Idem fuit & diuinarum aquarum fons, ex quo animæ ſteriles irrigatæ & excultæ fidem, ſpē charitatem, uirtutum trinitatem, diuinæ Trinitati amabilem, produxit. Hic fuit diuinarum cogitationum cultor, & ipſius Dei ager, in quo pietatis gratia exculta fuit, & miraculorum copia, quæ omnibus uſui ſit, excolitur. Solet enim appellatio ipſa Dei gratiam, & hominum uirtutē indicare. In quod in Abraham, in Sara, Iſaac, Iacob, Moſe, & in alijs multis factũ didicimus. Talis fuit & nomine, & re Georgius.

Io. 15.

Hic ut roſa quædam in medijs ſpinis tunc exortus, & tanquàm lilium ex fœtida herba ſuauem pietatis odorem emittens, in medio idololatriæ cœno extitit, ut cupreſsus in ea regione, in qua rubi ſunt, tanquàm oliua fructifera in ſolitudine, & ut palma dulces reddens fructus olim amaros, ut luna plenum lumen emittens in nocte ualde triſti, denique ut fax quædam in obſcura caligine, & ut matutina ſtella in medijs nubibus ac tenebris, ijs, qui errabant in pelago impietatis, lucem præferens, utque ſol in denſa aliqua caligine lætum ſplendorem emittens. Quòd ſi, undenam bonam generis ſui originem ſortitus ille fuerit, ſcire cupis, res ipſæ, tanquàm uoce miſſa, teſtantur, Dei filium hunc eſſe, & Hieroſolymæ illius ciuem, quæ ſuperna ac libera eſt. Quotquot enim acceperunt eum, (ut ait ille, qui fuit & Chriſti diſcipulus, & uirgo) dedit eis poteſtatē filios Dei fieri, his, qui credũt in nomine eius, cuiuſmodi fuit Georgius, qui generis ſui nobilitatem factis comprobauit.

Gal. 4.
Ioã. 1.

Quoniam uerò, & terrenam eius nobilitatem ſcire cupis, patria ipſius fuit Cappadocum regio, altrix uerò Palæſtina, Chriſtianis inde uſque à proauis, ætate iuuenis, ſapientia canus, corde rectus, & utraque re aduerſus impietatem exultans. Qui in armorum certaminibus bene ab ipſa pueritia excelluerat, ac fortitudinem bellis gerendis conuenientem ita exercuerat, ut militaris ordinis Tribunatus, eius fidei cõmiſſus fuerit. Cumque illud munus adminiſtrare ipſi opus fuiſſet, ac multis in rebus ſæpe uiriliter ſe geſſiſſet, multamque rei bellicæ ſcientiam ſibi comparaſſet, & maiorem gradum appeteret, maiorem nimirum aſſecutus fuit. Nam cum eas opes, quæ à patribus ad eum peruenerant, accepiſſet, ad eum, qui tunc erat, Imperatorem cucurrit: idemque ferè illi euenit, quod Sauli olim euenerat. Ille enim cum aſinas inquireret, regnum terreſtre inuenit, hic mundanis honoris gradum exquirens, regnum cælorum ſortitus eſt, quodque præter opinionem accepit, maius eo fuit, cuius cauſa illuc uenerat.

Patria S. Georgij.

1. Reg. 9.

Cum enim illuc ueniſſet, & Deum ipſum contemni, dæmones uerò coli uidiſſet, non tulit eam rē homo ille pietatis ſtudio flagrantiſsimus, ſed cum cogitaret illud Dauidis dictum: Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, item illud: Tabeſcere me fecit zelus tuus, quoniam obliti ſunt uerba tua inimici mei, recordatus etiam id, quod Dominus ait: Quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego eũ coram Patre meo, qui in cælis eſt, diuino zelo inflammatus, ſuamque cogitationem, tanquam telum quoddam, exacuens, feſtinauit diuina promiſſa præripere, ac Deum ipſum per ſuam in eum confeſsionē, dicitiſsimi ſui confeſſorem acquirere.

Pſ. 118.
Ibidē.
Matt. 10.

At ne illi per anguſtam portam introire aggredienti terrenarum facultatum cumulus impedimento foret, ſed martyrium ipſum ualidius ac nobilius illis ſibi parare poſſet, neceſſariò faciendum iudicauit, ut diuino præcepto retineretur, quod præceptum Dominus ille, qui eiuſmodi certaminibus pręſidet, dedit adoleſcenti, qui diues erat, cum ſic ait: Si uis perfectus eſſe, uende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælis, & ueni, & ſequere me. Id quidem

Matt. 19.

quidem prior ille adoleſcens animo non prompto, ſed ſegni acrepit, at poſterior hic iuuenis libenter executus eſt, nam pecuniarum onus depoſuit, & in manus pauperum pecunijs traditis, precioſam regni *Matt. 13.* cæleſtis margaritam emit, theſaurumque illum, qui ſic in eo regno conditus eſt, ut rapi non poſsit, ſibi comparauit.

Cum igitur ea ea re ſuum animum perfectè confirmaſſet, eumq; diuino amori affixiſſet, auaritiæ, quæ animorum corruptela eſt, impulſorem diabolū euertit, & primam hanc coronam aduerſus illum arripuit, eamque ad ſublimioris uictoriæ adiumentum ac ſignum mente & animo compræhendit, ipſorum denique pauperum precibus ſeipſum communiuit, & ex ijſipſis uictoriæ ſpem bonam certa fide collegit. Ita fidenti animo, tanquam leo, cum ſuam crucē ſuſtuliſſet, ad bellum contra impietatem gerendum proſilijt. Benè enim norat ſapiens ille uir, eleemoſynis & multa fide peccata espurgari, quæ ſunt uictoriæ impedimenta. Eleemoſyna enim à morte præter *Tob. 12* cætera liberat. Super ſcutum potentis, & ſuper lan*Ec. 29* ceam aduerſus inimicum tuum pugnabit pro te, inquit filius Sirac. Hac igitur re prius communitus, & athletico more, ac fidēti animo ad pugnam egreſſus, non aliqua corporea, ſed illa ſpiritus ſancti armatura ſe induit, quàm Paulus Apoſtolus docuit. Lumbos *Eph. 6* enim in ueritate præcinxit, & iuſtitiæ thorace ſe induit, pedeſque calceauit in præparatione Euangelij pacis, aſſumitque galeam ſalutis, in omnibus ſuſcipiens ſcutum fidei, quod extinguit omnia tela ignita diaboli, & gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei.

Hac igitur armatura, quæ corporeis oculis nō cernitur, ſed ſpiritu & mente compræhenditur, ſeipſum communiuit, quoniam non aduerſus carnem & ſanguinem bellum ſuſceperat, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus rectorem mundi tenebrarum contra ſpiritales res ſpiritali more armatus, ac ſere Apoſtolicum illud eulogium clara uoce pronun*2. Cor. 10.* cians: Arma noſtra non ſunt carnalia, ſed potentia Deo ad euerſionem munitionum. Statim igitur cum è cælo adiutorem ſibi euocaſſet illum ipſum, cuius cauſa certamen proponebatur, cumque animos in ſua natura inſitos concitaſſet, & Eliæ prophetæ zelum ſuſcepiſſet, iuſtaque ira uſus fuiſſet, per arma iuſtitiæ deatra & ſiniſtra iniuſtitiam adortus, inuenit quodam in loco Imperatores illos nomine imperantes, re autem uera impietati deditos, quippe qui imperio ipſo aduerſus eum, qui illis imperium largitus fuerat, abutebantur. Vidit & infinita tormētorum genera, non aduerſus illos propoſita, qui aliquid iniuſte fecerant, ſed contra eos, qui pietatem ſeruabant, uarijs tribubus, gentibus & linguis circa eos Imperatores armatis conſiſtentibus.

Cū uerò & illos Georgius audiuiſſet nefaria quædam pronunciantes, ac futurum minantes, ut ſi quis Chriſtum nominarit, ijs tormentis ſine miſericordia *1. Mac. 2.* aliqua conſumptus moriatur, diuino ſpiritu feruefcens, Machabæorum exemplo, renes præcinxit, & furorem iudicio adhibito exercuit, & uelut leo fremēs, ualidum & toruum adſpectum præ ſe ferens, & minas ipſas non curans, in medium aduolauit, clara uoce ſe Chriſtianum eſſe pronuncians, & manifeſtè quanta eſſet pietatis nobilitas, oſtendens. O animū uerè diuinum, & Dei charitate compræhenſum, totumque ipſi Deo inhiante. O beatam uocem, quam edidit Chriſti nomen ferens Georgius, qui & à Deo ipſo accepit pietatis ſemina, eaque multo poſt tempore benè in ſuo animo exculta, opportune ipſi Deo perfecta reddidit. Eam, inquam, uocem cum aer ipſe accepiſſet, ſanctitatis cuiuſdam particeps factus eſt, angeli uerò è cælo intonuerunt, Archangeli acclamauerunt, omneſque cælorum uirtutes mirum in modum exultarunt, ſed & omniū Dominus & Deus iuſtum & conſentaneum eſſe cenſuit, ut illius animi ſtudio atque alacritati auxilium afferret, & incorruptam uictorię coronam ei pararet. Impiorum autē caterua obſtupuit, eorumque imperator diabolus, audita uoce illa, letalem plagam accepit. Et ille quidem generoſus Chriſti athleta pergebat clara uoce Chriſtum Deum confiteri, eos uerò, qui ab ipſis colebantur, dæmones eſſe, eoſque errare ac delirare affirmabat, qui fallacijs & calumnijs utuntur, ut eos probent deos eſſe, qui non ſunt, dæmonſtrabatque turpia quædam eſſe, non deos ut diuinas res, quas loquerentur. Denique illis blaſphemias proferentibus ora obſtruens, admonebat homines illos, ut ab errore, in quo erant, tandem reſipiſcerent, & unum ac ſolū, uerumque Deum cognoſcerent. Poſtremo illud diuinarum literarum eulogium crebro repetebat: Qui *Ierē. 10* non fecerunt cælum & terram, pereant.

At illi omni fraudum genere utētes, omnibus modis athletam tentabant, nihil non dicentes, nihilq; *Blanditijs & terroribus oppugnatur ſanctus martyr.* non facientes, ac modo ſermones blandos, & oleo ipſo leniores proferētes, modo nudis atque apertis minarum iaculis eum ferientes. Interdum autem ſimulabant, ſe illius prudentiam, & generis ſplendorem, atque in bellis gerendis fortitudinem admirari, & ipſius iuuentutem miſericordia proſequi. Itaque illum adhortabantur, ne immaturam mortem ſuaui huic uitæ temere præferre uellet, ſimul etiam honorum & pecuniarum munera non uulgaria illi proponebant. Poſtea tormentorum genera, & plurimas mortis uias minabantur, mortemque non breuem, ſed lōgam & triſtem eum paſſurum, ſi eorum monitis acquieſcerer noluiſſet. At firmus ille & fortis Chriſti miles, qui Deo ipſi magis, quàm hominibus pareret, & obedientia illa, quæ Deo præſtatur, nihil ualentius eſſe didicerat, nullo pacto mutatus, aut illorum minis ſuccumbens, ſed ſubdolas eorum adulationes redarguens, reſponſorum auſteritate eas à ſe repellebat, fraudulenta uerò promiſſa, ut uilia quædam, pro nihilo faciens reſpuebat, impiaque conſilia, tanquā peſtifera quædam uenena, propulſabat, & minas ipſas, animi, qui omnia perpeti paratus erat, alacritate, irridebat, eoſque urgens admonebat, ne quod facturi eſſent, diutius morarentur, ſed ſtatim periculum facerent, ac certiores fierent, an uerè ità eſſet paratus, ut aiebat, illud denique clara uoce dicebat: Meus a*Vox S. Ignatij ī Epiſt. ad Ro.* mor crucifixus eſt.

Vndiquè igitur (ut ſummatim dicam) inexpugnabilis erat uir ille, neque ab inimicis aliqua ex parte capi poterat. Quis me, inquiebat, ſeparabit à charita*Ro. 8.* te Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus enim ſum, quòd neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque poteſtatet, neque uirtutes, neque præſentia, neque futura, neque creatura aliqua alia poterit me ſeparare à charitate Chriſti: nam mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Atqui non ſermone tantum cum aduerſarijs congrediebatur, ſed re etiam ipſa prudenter & efficaciter ſe aduerſus illos inſtruebat, tanquàm fortis aliquis bellator, robur & fortitudinem ſuam non ſolū inferiendis aduerſarijs exercens, ſed in ijs etiam plagis, quæ ab ipſis illatæ ſunt fortiter perferendis, corpore & ſpiritu ſe ualidum præbens, illo tormenta patiens, hoc autem eos uiciſsim feriens. Illi enim eius corpus flagellis uerberabant, hic uerbera ipſa patienti & generoſo animo ita ſuperabat, ut ipſi magis cruciarentur, cum, non poſſent id aſſequi, quod uolebant,

quam

quàm ipſe, qui flagellis uerberabatur.

Nimirum illi ſanctum Georgium uecte quodam uerberari iuſſerunt. Cumque uectis ipſe, inſtar plũbi, retuſus fuiſſet ad eorum propoſitum inane redarguendum, ſpe decepti, ad alia tormenta conuerſi ſunt, & tormentis grauioribus eum ſubijcere conabantur, lapide quodam ingentis magnitudinis, cum ille in carcere ſeruaretur, per totam noctem ſupra uentrem impoſito, præterquàm quòd eius pedes lignea compede adſtricti erant, alijs quamplurimis & grauioribus tormentis adhibitis. Quibus cum athleta ille nimium laboraſſet, & ferè defeciſſet, poſtremò uehementiſsimum quoddam tormentum intulerunt. In rotam enim eum efferentes, generoſi hominis conſtantiam ſe fracturos arbitrabantur. Circa quam

Immane ſupplicii. rotam cum, inſtar ſcorpionis alicuius, ille magnæ mētis uir lumbos deflexos teneret, & protenderetur, & oppoſita reuolutione eius ſpiritus coarctaretur, omnia ipſius membra & artus è ſuo loco dimoti ſunt, carneſque contractæ ac languidæ effectæ, ſimulque acutis accommodatorum inſtrumentorum cuſpidibus in multas partes ipſius corpus diſſectum, multo ſanguine, fluente tormenta illa cruentauit.

Itaq; ab hominibus illis cæcis, ita erat, derelictus fuit tanquàm mortuus, multiſque hymnis ob eam rem deos ac dæmones illos ſuos ipſi celebrarunt. Sed ijſdem etiam magis erubuerunt, cum ſanum eum uidiſſent, quem ut mortuum dereliquerāt. Cum enim

A Criſto reſtituitur. Chriſtus ipſe omnium uita, uerus Deus ac Saluator, ſimul & à uulneribus, & à tormentis eum liberaſſet, cuſtodeſq; ipſos perterrefactos illinc abegiſſet, ſtatim uictor ille ualidiora certamina ſubire cupiens, concitato gradu ad impios illos homines prodijt ac ſtetit, tam uerbis, quàm factis inuictam Chriſti potentiam oſtēdens. Erat enim reuera uiſu admirabile ſpectaculum illud, formidoloſum atque horribile, quod pariter & fideles homines confirmabat, & infidelibus ora obſtruebat. Illi autem re inopinata perculſi, & perſcrutādo certiores facti, non inane, aut falſum aliquid, ſed uerum eſſe, quod uiderant, pro eo, quòd reſipiſcere debebant, deteriora quædam tormenta & magis uiolenta, generoſo illi uiro intulerunt. Materia enim eum obruerunt, quæ asbeſtos dicitur, hoc eſt, quæ non extinguitur, ſed tunc certè fuit extincta. Quæ res, cum contra opinionem hominum acciderit, multis uidetur incredibilis, quærentibus, quonā

Magnum Dei miraculū. pacto corpuſculū, quod natura tale eſt, ut facile corrumpi poſsit, uehementi, & ad comburendum idoneo materiæ illius feruori uel paulum reſiſtere potuerit: (quod tamen ita reſtitit, ut etiam crines ipſi ab igne læſi non fuerint, ſed omnino intacti permanſerint) uel quomodo animal illud quod ex tenui aere ac ſpiritum ducendo, naturalem uitam continent, ea materia, qua ad obſtruendum aliquid idonea eſt, obrutum, & reſpiratione priuatum, uita etiam ipſa priuatum non fuerit.

At ſi quis talibus ad contradicendum rationibus uſus fuerit dicat is, quomodo Ionas in uentre ceti

Iona 2. tribus diebus uixit, eumque intactum fera illa euo-

Ier. 38. muit, quomodo, & Hieremias in cœni lacum demer-

Dā. 3. ſus, intactus illinc eductus fuit, item quomodo tres illi pueri in fornacis flamma tenuem aerem reſpirabant, & combuſtis uinculis, eorum capillus combuſtus non eſt, neque ignis odor in illis ullus remanſit. Qui hęc, & alia admirabilia facta & prodigia, quę ſingulis ætatibus immēſæ gloriæ Dominus Deus ſeruorum ſuorum cauſa effecit, bene conſiderauerit, facilius adducetur, ut hoc etiam nobiſcum una confi-

Pſ. 67. teatur, & credens dicat: Vere mirabilis eſt Deus in

Pſ. 76. ſanctis ſuis. Vniuerſarum enim rerū natura talis eſt, qualem uult is, qui eam creauit: & hæc (ut in pſalmō dictum fuit) mutatio eſt dexteræ excelſi.

Sed deficiet me tempus, & multo magis oratio ipſa propter ſermonum inopiam, quæ in me eſt, ſi uelim ſingulatim & per partem ſcribere omnium tormentorum, quæ publicè & in carceribus aduerſus Chriſti militem illata ſunt, figurā & ſpeciem, & dolorum intolerabilem magnitudinem, quæ orationē omnem exuperat, eorumque qui illum cruciabat, ſæuitiam atque immanitatem, ipſius denique athletæ in omnibus tormētis perferendis tolerantiam & cōſtantem animum, qui per ſingulos cruciatus, quantū in eo fuit, illud præſtitit, quod eſt apud Paulum: Tā-

2. Co. 6 quam morientes ſumus, & ecce uiuimus. Quid dicam preces illas, quas per totam noctem & diem, ſubeundo certamina, ad Deum fundebat, partim ei ſupplicans, qui ſalutem afferre poteſt; partim gratias agens, quòd illi opem tuleras? Ad hæc & eorum, qui dij habebantur repentinam per Crucis ſignum euerſionem, ipſorumque dæmonum lamentabilem *con-

**confeſſionem* fenſionem, quippe qui manifeſto cōfeſsi ſunt, ſe deos non eſſe, ut eos puderet, qui temere illo adorabant? Quid propoſitas interea quæſtiones, atque oppoſitiones, quæ multam in ſe continent tragœdiā? Quid niores, & eorum, quæ ab utraque parte dicebantur, ſententiam, uelut in tabula, exponam? Quid diuinas uiſiones & collocutiones nocte & dia, ad eius patiētiam remunerandum, ſancto martyri à Deo conceſſas? Quid auxilia, conſolationes & curationes, ex quibus recreationem percipiens, præteritorum laborum libenter obliuiſcebatur, & ijs, quæ denuò in illū inferebantur, forti & conſtanti animo reſiſtebat, quaſi & corpus ipſum unà cum animo adamantinum haberet.

Sed ſi quis cupit omnia Georgij beatiſsimi uiri facta cognoſcere, hiſtoriam de ipſius martyrio cōſcri- *Pſ. 123*
ptam legat, & ex illa diſcat certaminum magnitudinem, & illius optimi bellatoris altum animum, & iuſtiſsimam uictoriam, diuinorumque præmiorum dignam mercedem. Ex eadem hiſtoria manifeſte cognoſcere poterit, & admiratione affici, quomodo ij, qui ſumma impietatis uoragine obſcurati erant, dolos adhibentes, & amara dulcioribus uerbis commiſcentes, beatum martyrem adorti ſunt. Ille uerò ſimplici ueritatis ſermone, graues & ſubdolas uerborū machinas facilè diſſoluebat ac demoliebatur, eorumque inſidias & occultos laqueos, ſolutæ & altæ mentis ſuæ alis tranſuolabat. Dein tormenta illa uaria & difficilia patientiæ ſuæ robore fortiter ſuperans, curſum confecit per clauos crepidis affixos propoſitū. Idem ſecuri per percuſſus eſt, corporis morte animę ipſius mortem extinguens. Demum ſanguine ſuo uictoriam adeptus fuit, & uictoriæ corona cinctus, uictricia carmina hilari animo ei cecinit, qui uictoriæ author fuerat. Hymnus autem talis erat: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

Ad hæc qui ſtudioſe ac diligenter eius hiſtoriam leget, diſcet, quemadmodum non ſibi ſoli martyr ille, uerum & plurimis alijs ſuo labore ſalutem conciliauit. De his loquor, quibus perſuaſit, ut & ipſi parem curſum trāſigerent, proprium ſanguinem Deo libantes. Anatolio enim & Protoleoni, ut hoc facerent, perſuaſi, duobus illis militibus, qui, cum ea, quæ in certamine illo effulſiſſere, miracula obſtupuiſſent, & ipſi martyris Georgij fortitudinem æmulati ſunt. Necnon & Glycerio, ex bouis illius reditu in prodigio celentem, nouimus ſtulta idolorum ſuperſtitione liberatum. Quos omnes ex ipſius (ut ita dicam) draconis faucibus extractos, tacit inicia perfecta,

&

& proprio Domino accepta obtulit. Quid quòd & miracula maxima & ingentia partim ijs, qui fideliter ea petebant, abundè per illius operam Deus largitus eſt, partim ab aduerſarijs non fideliter petita, re ipſa per martyris preces illa ipſe perfecit, ut & mortuum hominem è tumulo exuſcitauerit, ad eorũ *Mortuus excitatus.* qui illud petierant, amentiam redarguendam, & ueritatis cognitionem manifeſtius aperiendam? Quã aſſecuti fuiſſent, qui eam rem poſtularant, ſi æquiores oculos habere uoluiſſent. Illi enim ipſi partim miraculorum euentis fidem nõ adhibentes, partim ſpectra quædam & inania uiſa illa eſſe credentes, rurſus in eundem errorem reuoluti ſunt. Cũ enim ipſi omnes tormentorum machinas conſumpſiſſent, & martyris patientia uicti fuiſſent, ad eorum ſignorum, quæ fieri nunquàm poſſe illis uidebantur, petitionẽ, Iudaico more, conlugerunt. Poſtea uerò & ex eadẽ illa re conuicti, & in ruborẽ conuerſi ſunt. Multis.n. miracula illa ſalutem cõciliarunt, ex illis ipſis Georgij Deum agnoſcentibus. Cum autem non poſſent amplius immenſis illis, quæ per martyrẽ facta erãt, miraculis repugnare, neq; tamen ab ea, in qua erãt, ſuperſtitione ſe abduci paterentur, cumque excæcati *Eſa. 6.* eſſent, & obtuſi corde, auribus atque oculis, (ut ab Eſaia dictũ eſt) ad patrios errores neceſſario reuoluebantur, & machinis quibuſdam ueritatem ipſam ſe euerſuros parabant.

Athanaſium enim quendam in medium produxerunt, qui in magicis artibus multum exiſtimationis habebat, cuius fama longe magis celebrabatur, quã *Exo. 7. & 8.* eorum, qui olim apud Aegyptum aduerſus Moſem ipſum ſe aliquid effecturos opinabantur. Sed nõ diutius & hoc loco omnis illa magicæ artis fallacia uim habuit, mendacium enim ipſum à ueritate ſuperatũ fuit, & illius magi præſentia utilior tunc apparuit, quàm quo tempore Aegyptij magi Moſi reſtiterunt. *Exo. 8.* Illi enim cum Dei digitum eſſe cognoſcerent, qui eorum artem euertebat, uerbis tantum id confitebantur, ut hic fidem ipſam per Georgi opera ſibi patefactam amplexatus, gladio percuſſus, pro ueritate mortem ſuſtinuit, utraque nomini ſuo congruentis hæreditatem percepit.

Miſſos facio ſingulos, quos Chriſti miles ad eiuſdem certaminis rationem adduxit, cũ quibus & Reginam Alexandram eo adduxit, Moſis uirtutem & *Heb. 1.* ipſa in ſe oſtenderet, cum melius ac præſtantius regijs theſauris opprobrium Chriſti eſſe duxiſſet. Quę prompto animo mortem gladio illatam, quantum ad eius propoſitum pertinuit, Chriſti cauſa ſuſcepit, & cæleſtæ ac ſempiternum regnum cum terreſtri & caduco permutauit.

O inſatiabiles diaboli fauces. O inexhauſtã Chriſti Dei gratiam. Vbinam ſunt, qui impudenter nugãtes aiunt, noſtrum hoſtem diabolum res futuras præ noſcere? En ut manuum ſuarum operibus compræhenſus eſt, & non cognouit, ex quibus rebus, ſe uictorem futurum opinabatur, illis ipſis imprudenter ſe captum iri. Nam à quibus adorari geſtiebat, ab illis eum irriſum fuiſſe apparet, ac quærens alios interficere, ipſe tanquam mortuus factus eſt: Idque cum ipſe in eos homines, qui nudi atque inermes erant, reges ipſos, & omnem exercitum, omnemque tormentorum uiolentiam hoſtili animo intuliſſet. Et regum quidem ipſorum, cum multa & magna trophæa quõdam ſtatuiſſent, & poſtea in imperio eſſe deſiuiſſent uictoriæ ſunt extinctæ, at dexter Chriſti miles Georgius cum ſemel omnium hoſtem deuicerit, ſemper eam uictoriam, quam de illo reportauit, recentem habet, omnes ſimul dæmonum turmas Crucis telo ab humano cœtu expellens, & eos, qui ſub illorum manu fuerant, ad libertatem reuocans. Quid uictoria hac admirabilius? quid his triumphis ſublimius? quid his coronis glorioſius?

Hæc fuit ſapientis Ducis, ſe aduerſus hoſtẽ ſtruentis, ratio ac uia. Tam magnum fuit eleemoſynæ illius, quam, uenditis his, quæ poſsidebat, pauperibus diſtribuit, munimen atque præſidium. Hæc magni *S. Georgij de diabolo profligato triumphus.* bellatoris uictoriæ pręmia, hæc noſtri triumphantis militis trophæa, talia fuerunt & ſpolia. His in corpore ipſo uitam degens, eum, qui corporis expers eſt, interfecit, illum, cum in corpore ſuo uexando occupatum haberet, ſpiritu iugulans, cumque circa ſuam ipſius prædam illum ſuſpenſum teneret, eos quos in ſinu ſuo ille antea captos detinebat, abripuit. Eius enim imitator erat, qui carnis ſpecie obiecta, hoſtem diabolum allexit, & dum eius pugnam recuſare uidebatur, eum decepit, & ita captiuos homines è manu ipſius eripuit. Hæc, inquam, ille faciebat, Chriſtum magiſtrum totum in ſe habens, uel (ut uerius dicã) totus magiſtro ſuo inhians, neque amplius ſibi uiuẽs, ſed ei, qui pro ipſo mortem paſſus fuit, & reſurrexit, & ſuo exẽplo docuit, non eos timendos eſſe, qui corpus occidunt. Non enim erat amplius ſuo corpori? ſed diuinæ uoluntati, obnoxius, Quid dixi, corpori, Neque ſuæ animæ obnoxius erat. Cũ enim Chriſti eſſet diſcipulus, animam etiam ipſam uoluntariè abnegauit, & tollens crucem ſuam, ab omni cura liber, magiſtro ſuo adhæſit. Meritò igitur præterita tormẽta obliuiſcebatur, & ad ea, quæ ante illum proponebantur, uirili animo ſe intendebat. Itaque non ea, quæ anteceſſerant, metiebatur, ſed quæ ſupererant, requirebat. Defecerunt tormenta, ſed non defecerũt coronæ, non enim defecerat promptus martyris animus. Malorum inuentor ſemper aliquid amplius machinabatur, & Chriſti athleta Georgius maiores appetens coronas, maiorum certaminum occaſiones à machinatore diabolo exigebat. Ita erat utriſque uictoriæ certamen, illi quidem, (quanuis æque ſuperare Georgium non poſſet) ut ſecum unà ſanctum uirum perderet, huic ſtudium erat, ut non ſolus ſeruaretur, ſed & omnibus ualidiſsimum ſuum certamen, ſalutare quoddam exemplum, relinqueret. Itaque iuſtus ille certaminis præfectus Ieſus Chriſtus, uiro iuſtè certanti auxilium attulit. Vicit igitur martyr, & perijt, qui perdere alios ſtudebat.

Tũc cęleſtes mẽtes, & iuſtorũ hominũ chori hymnos cecinerunt & uictricibus certamen illud uocibus atque applauſu laudantes, certaminis authorem Deũ celebrarunt. At Chriſtus ſolus omnium Rex, & certaminum ſpectator ac perfector, ſingulari gloria ſuũ athletam corrobauit, cum totum illi regnũ. Vidit hoſtis diabolus, magiſque iratus eſt, inuidiæ ſtimulis atque æſtu efferueſcens, & (ut ait Dauid) den- *Pſ. 111.* tibus frendens, & perpetuo contabeſcens, dolensque quòd uoti ſui cõpos fieri non poſſet. Licebat igitur uidere aſtutiſsimũ draconẽ, aduerſus carnem & ſanguinem gloriari ſolitũ, elatumque & ſe efferentem, ac magnifica illa uerba iactantẽ: Robore meo hoc fa- *Eſ. 10. Arrogantia diaboli illuſa.* ciam, & manuum mearum potentia auferam terminos gentium, & orbem totum terrarum cõpræhendam, uelut nidum quempiam, & tanquã oua aliqua derelicta tollã, neque eſt qui reſiſtat, aut contra me aliquid dicat, & ponam ſedẽ meã ſupra nubes cæli, & ero ſimilis altiſsimo. Talem, inquã, & tantũ hoſtẽ licebat uidere à iuuene illo uno illuſum, & ita deſpectum atque confuſum, ut quid ageret, non haberet. Erat enim admodum triſtis, quòd tantæ res diuino illi uiro per eum imprudentẽ atque inuitum conciliatæ fuiſſent. Nam martyr ipſe eorũ etiam, quos proprijs laboribus ſeruauit, certas & immenſas ſibi mer

cedes

cedes adiunxit. Et quoniam ſapiens ille bellator mer
cedem, quæ retribuendo erat, maximè ſpectabat, id-
*irreti- circo non deſtitit hoſtē *irritare & confundere, quo
ri & ad perfectam de ipſo uictoriam adeptus eſt, eoque ir
retito, corporis ſui nauſgium ad tranquillum portū
appulit. Non dedit ſomnum oculis, neque palpebris
ſuis dormitationem, neque temporibus ſuis requiē,
donec locum & Dei tabernaculum ſeipſum effecit.
Noluit præſentis mortis liberatione donari, ut me-
liorem reſurrectionē aſſequeretur. Non deſtitit for-
Matt. titer ſe gerere, quoad magiſtrum & ſponſum dicentē
25. audiuit: Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fui-
ſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gau-
dium Domini tui.

Aptè in martyrem Georgium eadunt, ut cum
Chriſto ſponſo coniunctum, ea, quæ in cantico de
Cāt. 4. Chriſti ſponſa Eccleſia ſcripta ſunt, cuius formoſi
corporis mēbrum quoddam precioſiſsimum martyr
ipſe eſt: Veni à Libano, ſponſa, quoniam non per gra
tiam tantum, ſed & propriorū operum ſuaui odore,
ſui amatorem ac ſponſum Deum effecit, morte ipſa
eundem oblectans, factus perfecta uictima, eique in
Pſ. 28. odorem ſuauitatis accepta. Quòd ſi quis dixerit Li-
*Liba- banum dictum fuiſſe, propter uitulum illum *Liba-
ni, & num, & idolorum ſuperſtitionem, ex qua ſacram il-
lam martyris animam aufugientem, & ad Dominū
ipſum confugientem, Deus ipſe, ut pater, apertis ul-
Cāt. 4. nis occurrens, benigniſsimè his uerbis affatus eſt. Ve
ni à Libano ſponſa, quoniam & ita dictum illud qui-
dam interpretati ſunt, à uero ipſo non aberrauerit.
Quamobrem digna quoque eſt martyris anima, quæ
ab eodē Domino & hoc audiat, En ut pulchra, pro-
pinqua mea, es, tota pulchra, & macula non eſt in te.
Matt. Id quod ſignificat & illud: Confitebor ipſum & ego
10. corā angelis, & Patre meo, qui in cælis eſt. Quid his
laudationibus ſublimius, quando & Iudex ipſe eum
laudat, qui iudicandus accedit? quando & is, qui exa
ctor futurus eſt, ſeipſum & debitorem futurum con-
fitetur, & in ſuum gaudium ingredi eum hortatur,
qui inde uſq; à patribus ſuis reus erat? Hoc illud eſt,
1. Reg. 2 quod iureiurando affirmans, per prophetam dixit:
Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me
glorificabo. Ità Dei hæres, & cohæres Chriſti Dei, &
filij Dei, ualde laudatus & decantatus Georgius effe
ctus eſt, qui cum legitime certauerit, mercedem etiā
Rom. 8 ſupra legem recepit. Non enim condignæ ſunt
paſsiones huius temporis ea gloria, quæ reuelanda
eſt his præſertim, qui ſanguine purgati ſunt, & Chri
ſti ſacrificium ſunt imitati.

Vtrum igitur celebrabo, & magis magiſque ad-
mirabor? Eum ne, qui in hac corporea uita ſe tanta
gratia dignum præſtitit, ut & Deum ipſum in ſeip-
ſo collocaret, & iure proprium ſanguinem pro ipſo
effunderet, an illum, qui eum ita corroborauit, & ta-
li gratia omne humanū genus dignum effecit? Quia
non ultra modum hæc admiretur: Quis diuinæ in
humanam naturam charitatis exuperantiam nō ob
Gen. 3. ſtupeſcat? Nos peccata commiſimus, quæ uenia di-
gna non erant, qui certe eius uoluptatis, quam in Pa
radiſo guſtauimus, debito tenebamur. At Chriſtus
acerbiſsimorum laborum patientia, omnes ex parte
hoſtes illos, qui nos in lucta deiecerant, expugnauit.
Omitto enim dicere, quòd ea, quæ nos paſſuri era-
mus, ipſe patiendo, morte ſua mortē noſtram æquo
animo compenſauit. Nunc uero è contrario ipſe nō
indignos ſolum accipit, & in ijs, qui certant, ipſe ha
bitat, & certamina ipſa ſubleuat, ſed coronas etiam
tribuit, & ſuprema largitur dona, quæ oculus non ui
Eſ. 64. dit, nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcende
Cor. 2 runt, in quæ & Archangeli ipſi cupiunt proſpicere,

Talia ſunt ea, quæ ijs, qui eius cauſa labores patiū
tur, Deus retribuit, quinetiam cohæredes ſuos illos
nominat, quodque admirabilius eſt, mercedem præ- Rom. 8
bet, & id, quod retribuit, non ut gratiam, ſed ut debi Pſ. 61.
tum exoluit, ut ex Dauide, & uaſe electionis Paulo Rom. 2
probatur. Tanta enim eſt ipſius Domini in eius ſer-
uos bonitas, ut non ſolū debita non exigat, ſed & in
ſuper eos adiuuet, & magnifica dona gratificetur, mo
do fideli & non uacillanti corde ad eum aliquis acce
dat. Ipſe enim ait: Non te dimittam, neque te derelin Ioſ. 1.
quam. Certe uerax Dauid eſt, cum dicit: Ego dixi in Pſ. 115
exceſſo meo, Omnis homo mendax. Quæcunque e-
nim aliquis ad Dei gloriam celebrandam dixerit, ni-
hil dicet, quod eius laudibus par ſit, ſed omnino in-
fra earum dignitatum poſitum erit. Eius enim digni
tatis non ſolum hominum natura, ſed neque illa ip-
ſa antiquiſsimorum, & ad Deum proxime acceden-
tium angelorum conditio capax eſt. Quamobrem id,
quod cōprehendi non poteſt, ſilentio præteriēs, quā
tū illud ſit, ita ſignificabo, & Deū ipſum ita magis ho
norabo, quàm aliquid de eo dicam, quod ab eius di-
gnitate longiſsime diſtet.

Sed dicet aliquis, nos ad martyrem reuocans: Si
Chriſtus ipſe in martyre illo certante habitabat, ni-
hil mirum, ſi aduerſus tot cruciatus generoſo & for-
ti animo ille reſtitit, hoc enim nō Georgij opus fuit,
ſed habitātis Dei in eo gratia, cum enim Deus uult,
naturæ conditio ſuperatur. Huic ego reſpondēs: Ve-
re, inquā, ò amice, neque dubitanter eius, qui in mar
tyre habitabat, gratia totū effecit, ſed quidnam fuit,
quod eius habitationem ei conciliauit? Cōſiderare ue
lim primam cauſam, cur in eo Chriſtus habitauit, de
inde ita expendas, quæ ab ipſa gratia recte ſunt effe-
cta. Cauſam quidem Dominus ipſe per tonitrui filiū
Iohannem nobis reuelauit, cum ſic ait: Si quis dili-
git me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & Io. 14
manifeſtabo meipſum illi: Et, Ad eum ueniemus, &
apud eum manſionem faciemus. Declarans autē, &
charitatis effectum: Qui habet, inquit, mandata mea
& ſeruat illa, ipſe eſt qui diligit me. Quoniam igitur
Georgius mandata Dei habuit, ac ſeruauit, re ipſa
Chriſtum dilexit, idcirco & ipſe dilectus eum in ſe
habitantem poſſedit, quem dilexit. Cum uerò Chri
ſtus in illo habitaret, merito, non gratis tantum, mar
tyrij dono illum honorauit. Quod enim martyriū
ipſum merces ſit, & bonorum operum remune-
ratio, Dominum ipſum audi in Euangelio, quod
à Marco ſcriptum eſt, affirmantem, mercedem Marc.
multam his retribui, qui in perſecutionibus ſe di- 10.
gnos præſtiterint.

Primum igitur Georgi ac præclarū factum, quod
& Chriſti charitatem ei cōciliauit, in eo extitit, quo
niam antea ſeipſum dignum præparauit, qui puro ui
tæ ſuæ candore Chriſtū in ſe ſuſciperet, quanuis æta
te iuuenili adhuc eſſet, & militari magiſtratu ac po
teſtate uteretur: (Id quod nō eſt facile in hominibus
reperire) deindē, quòd prompto animo certamen ap
petierit, ac ſeipſum, per eorum, quæ poſsidebat, lar-
gitionem ad id paratum oſtenderit, quodque adiu-
torem ſapienter eum inuocauerit, quem ſecum habi
tantem habebat, Chriſtum. Itaque fidenti animo ad
pericula, quæ pro Chriſto ſubeunda erant, progreſ-
ſus fuit. Hæc autem præclara facta, a Georgij propo
ſito ac uoluntate proficiſcebantur, pura, inquam, il-
lius uita, fides non uacillans, ſed certa, promptus ad
labores perpetiendos animus ac ſtudium, cordis hu-
militas, quibus rebus nihil ſublimius, quæque niſi aſ
fuerint, fieri non poteſt, ut aliquis in Deum charita-
tem oſtendat. Hęc cum obtuliſſet, & in his ſummam
charitatem oſtendiſſet, uiciſſim & ipſe ualde a Chri
ſto

ſto dilectus eſt,& apertè in ſe eum ſuſcepit,qui iure illum dilexerat. Quamobrem,antequàm certamina ſubijſſet, cum iam paratus eſſet, certaminibus non fuit perturbatus,ſed uictor coronatus eſt, paratum habens ſibi adiutorem Ieſum Chriſtum. Ipſe enim cum naturæ noſtræ debitum atque infirmitatem bene noſſet,quinetiam & nosipſos ad animi tumorem elationemque procliues eſſe ſciret, neque totum noſtræ fidei commiſit,ne duorum alterum pateremur, *Matt. 26.* uel infirmitate, ut Petrus Apoſtolus,cadentes, uel, ſi ex ſententia nobis res ſuccederent, ut Phariſæus *Luc. 18* ille ſuperbus, intumeſcentes:neque rurſus totum ipſe perfecit,ne omnino nos inutiles eſſemus,& debitis noſtris adhuc obnoxij remaneremus.

Itaque,ut antea dixi,noſtram per hæc omnia ſalutem procurans,ſecundum menſuram fidei,quæ ineſt in ſingulis,ac pro eorum ratione,à quibus rogatur, dona ipſa tribuit,& cum quæritur, inuenitur,& pulſantibus diuinarum miſerationum ſuarum uiſcera patefacit,periclitantibusque adiumentũ & ſubſidiũ affert. Denique eorum omniũ propugnator eſt, qui pro eo aliquid pati ſibi propoſuerunt, non ſinẽs nos tentari ſupra id, quod poſſumus,ſed faciens cum tẽtatione & prouentũ, ut poſsimus labores ſufferre, *1. Cor. 10.* ob idque & perfecta patientiæ corona donari. Quicunque uerò propriæ ſegnitiei cauſa, terreſtri & corporeo ſenſu detinemur, multas peccatorum ſordes in nobisipſis habentes,ſuperno ac cæleſti auxilio deſtituimur. Itaque merito formidamus & decidimus, *Matt. 26.* neque,tentatione aliqua exoriente, conſiſtere firmo loco poſſumus. Quamobrem neceſſe eſt,Dei præceptum illud aſsidue à nobis ſeruari: Vigilate & orate,ne intretis in tentationem. Quod enim dicit,Vigilate & orate,nihil aliud uult, niſi ut propriam imbe*Ibidẽ.* cillitatem agnoſcamus, ſemperq́ue diuinum auxiliũ imploremus. Nã & Petrus Apoſtolus ſæpè pro Chriſto ipſo ſe moriturum pollicebatur,ſed quoniã Chriſti ſubſidium non quæſiuit,ſui ſpiritus prompto feruore & alacritate confiſus, redarguta fuit carnis infirmitas,quæ ſpiritus feruorem ſuperauit. Quamobrem ad illum ſpectans Dominus, dicebat:Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, ſpiritus quidẽ promptus eſt,caro autem infirma, ob idq́ue meo ſubſidio uobis opus eſt.

Ipſum igitur & nos in omnibus Saluatorem ac liberatorem Chriſtũ imploramus per glorioſum hũc ſemperq́ue celebrem, qui trophæũ & pulcherrimã uictoriã uerè aſſecutus eſt, per martyrem,inquam, Georgiũ precamur Deũ,ut eius uolũtas in nobis fiat ſicut & in cælis,& una & concors noſtra cum illo & cum cæleſtibus mentibus ſit ſententia ac uoluntas, ut uidelicet in nobis cõpleatur diuina illa uox, quã *Ioã. 17.* de nobis Filius ad patrem miſit, cum nos ad ſeipſum congregaret: Vt ſicut ego & tu, Pater, unum ſumus, & ipſi in nobis unum ſint, ego in ipſis,& tu in me:ut ſint perfecti,in uno eodemque ſenſu,eo ſcilicet,qui diuinus eſt,ut ita & ipſo in nobis habitante,& intenſo amoris uinculo ſecum unà colligatos nos tenen*Cant. 3* te,efficere poſsimus,quod in Cantico dicitur:Tenui *Ioſ. 1.* ipſum, & non dimiſi eum, ipſe uerò in nobis illud perficiat, Non te dimittam, haudquaquàm in tentatione nos relinquens ſed liberans nos à malo,& ab omni ſtudio atque impetu hoſtis diaboli, corruptioni animæ inhiantis,ſicut tunc diuinum hunc multis certaminibus exercitatum & ſanctũ martyrẽ Georgiũ liberauit,& nos unà cum illo choreas ducentes, *Pſ. 123.* dicere poſsimus:Anima noſtra, ſicut paſſer, erepta eſt de laqueo uenantium. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutoriũ noſtrũ in nomine Domini,qui fecit cælum & terram. Quoniam regnum & poteſtas ſeruandi nos in tempore anguſtiarum, à nullo alio,niſi ab ipſo ſolo proficiſcitur Domino noſtro Ieſu Chriſto,uero Deo ac Saluatore noſtro,per quem, & cum quo conuenit & iure debetur eiuſdẽ Imperij conſorti Patri, & eiuſdem eſſentiæ Spiritui ſancto uitæ authori, omnis gloria, honor & adoratio,magnitudo ac magnificentia, nunc & in ſecula ſeculorum,Amen.

ACTA QVAEDAM ET MARtyrium ſanctorum Felicis Presbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum, eruditè conſcripta à quodam,qui,res non auditas, ſed uiſas ſe narrare ſubindicet. Conſentiunt autem antiquiſsima Martyrologia.

IGitur beatiſsimus Irenęus, Lugdunenſis urbis epiſcopus, conſequenti tempore martyr,in quo *23. Aprilis.* diſpoſitione diuina, inſtituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate conſtabant, Felicem presbyterum tam conuerſatione quàm nomine, Fortunarum, in quo conſummationis diuitias adfuturas rei iam uocabulum promittebat, & Achilleum diaconum,Valentinæ urbi pro imbuendæ prędicationis ſeminario deſtinauit. Quos illic gentiliũ poſita multitudo ſpiritalis gratiæ ſuſcepit ſtudio,mirabili excoluit honore, uenerationis dilexit affectu. *Felix cũ ſocijs mittitur Valentiã.* Vbi dum impoſiti tam oneris,quàm honoris munia terreno labore,cæleſti militia exercere iugiter deſiderarent,tãta in eis breui tempore miraculorum emicuit fortitudo,ut quoſque ſpiritalis nequitiæ infeſtatione uexatos,morborum enormitate compreſſos, uariarum ægritudinum debilitate præmortuos, opitulationis armati potentia, priſtino uigori mentis & corporis nitibus reſtaurarent. *Clarẽt miraculis.* Quæ cuncta ſignorum uirtutibus, tam gratiarum quàm præconiorum ſuffragijs dilatata, nequeunt ſufficienter narrationis tramite reiterari., cum potius dignum ſit, contemptata,euidenti fide præferre,quàm audita & ambigua,agnitione recipere.

Ergò memorati iam ex magnis ad meliora tendentes,haud procul à Valentina ciuitate, ad Orientem, ſcilicet hoc quoque diuinitus eligentes,exiguum tugurium,per quod ſunt cæleſte habitaculũ conſecuti,humili ſedulitate, ſed deuotione ſublimiſsima,locauerunt. *Eorũ exercitia.* Ibiq́ue iugiter continuata pſalmorum modulatione inſtructi,uigiliarum laboribus muniti,ieiuniorum parſimonia paſti,maximè à Domino roborati,gentiliũ multitudinẽ ad baptiſmatis gratiã,exhortationis ad fidei piã laudabiliq́ue uiolentia rapiebant. Succedente itaque tẽpore, cũ ſanctus Felix artus excubiarũ aſsiduitate defeſſos, aliquantulum in ſopore quieſcere permiſiſſet, uiſionem,cæleſtis indicij aſsignatione monſtratã,fratribus enarrauit,dicens: *Viſio S. Felicis* Vidi locum,ſiderei ſplendoris coruſcatione micantem, ineffabilium florũ diuerſitate uernantem, fragantibus quoque aromatibus redolentem,tabernacula etiam ſtellantibus gemmis inſignia,fulgentis auri decore radiãtia, in quibus quinque agni,niueo candore nitentes, albentia lilia flore depicta croceo, paſtu delectabili inuitante, inſigni amœnitate carpebant. Quæ dum,magnitudinis immenſitate perterritus,& uirtutis admiratione,gauiſus,intendo: audiui hæc dicere,diuinæ uocis reſeratione prolata: Euge ſerui,fidei deuotione probati, Irenæi famuli mei diſcipuli,

ſcipuli, qui, talenta exigua, multiplici locupletatione ampliata, paraſtis, introite in gaudium Domini ueſtri, quo uos faciet perpetuæ lætitiæ exultatione gaudere, fratrum neſtrorū ſocietati coniunctos. Dū ergò huius delectabili narratione fruuntur, Fortunatus & Achilleus, ſpiritalis gratiæ ardore ſuccenſi, aiunt: Gloria tibi cæli fabricator, mundi conditor, ineſtabilium muoerum tuorum oſtenſa largitate pro miſſor, quia per famulum tuum Felicem, nobis indignis immerentibusq́; cæleſtiū theſaurorum arcana demonſtras, ac nos piæ uocis adhortatione ſolicitas, tantæque remurationis inuitatione corroboras, annue, ut contra imminentem aduerſarij infeſtatio oem protectionis tuæ auxiliatione muniti, eius ſæuientis furoris iacula contemnere, & ad conſumma tæ paſsionis coronam, te in nobis uincente, perueniſre ſuffragij tui munimine mereamur, quia cum tuū ſit, quod pro pietate mens humana ſuperare aggreditur, ipſius tamen facis eſſe pro retributione, in concertatione quod geſſerit.

Irenæū dicit. Huiuſmodi itaque oratione completa, quidā frater cum literis adfuit, à ſancto Ferreolo & Ferrutione directus, quos memoratus beatiſsimus antiſtes deſtinauerat ad Veſuntinnenſis ciuitatis eccleſiam, inſtituendi fundaminis conſtructione locandam. Quæ literæ huiuſmodi ſcripti ſeriem continebant. Domi

Litera SS. Ferreoli & Ferrutionis, nis piiſsimus, in Chriſto fratribus, Felici, Fortunato & Achilleo. Ferreolus & Ferrutio in Domino ſalutē. Seculorum moderator animarumque redemptor, cnoſeſſorumque ſuorum uberrima largitate muoerator, quædam mihi famulo ſuo arcanorum ſuorum occulta dignatus eſt reſerantis uiſionis declaratione monſtrare, quæ etiā feſtino deſiderio ſtudui ad ſanctæ fraternitatis ueſtræ notitiam peruenire. Cū ego tranſactis uigiliarum excubijs quieturi corpuſculi membra, ſopore paululum reparanda laxaſſem, uidi patefacta cæli *pagina, angelicis manibus, prætento Crucis uexillo, quinque coronas prolatas, auri ſplen

**ianua.* dore fulgentes, ac gemmarum coruſcatione micantes, audiens etiam uocem, tam mirabili ſtupore terribilem, quàm ambiendæ inuitationis pollicitatione iucundā, ità dicentem: Irenæi diſcipuli, qui eius ſuſcepiſtis prompta deuotione præceptum, percipite cæleſtis gloriæ regoom, mea remuneratione promiſſum. Credo itaque ſanctiſsimi fratres, quòd huius uiſionis miraculum nos martyrij ſolicitet ad triū phum. Et quia fortior debet ſemper parari animus, ubi altioris decertationis ſuperatur euentus, diuinæ opitulationis ſuffragio, nos mutuæ exhortationis munimine roboremus, quatenus cū ingruentis perſecutionis tentamenta aduenerit, paratam ualeamus habere ad ſuppliciorum cruciatus fidem, ſi uolumus adeptæ exultationis obtinere uictoriam. Hic rurſum B. Felix, quæ ei fuerant reuelata, quæq́; fratribus ſuis Fortunato & Achilleo fideli relatione patefecerat, Ferreolo & Ferrutioni ſcriptorū pagina declarauit. Tunc uerò uiri, quos manifeſta præmia accenderāt, ad tanti triumphi inſignia capeſſenda iugiter pſalmis hymniſque continuata modulatione replicatis, animos præbabant.

Valētiā Galilea dicit. Igitur eo tempore Aurelij principis perſecutionis furore ſæuiente, Dux Cornelius Valentioam ingreditur ciuitatem. Vnde cum uectandi gratia, potētiæ dilatatione ſublimis, arrogantiæ tumore terribilis, populi copia circonſeptus procederet, audit ſanctum Felicem, Fortunatum & Achilleum aſſueta de precationis inuocatione pſallentes. Quorum uoces audientes, pia tantæ dulcedinis oblectatione mulcebantur, ut angelicis choris concinentibus, intonare modulatione canoris clariſsima organa crederentur. Locus uerò Pſalmi hic erat: Omnis terra adoret te Deus, & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo al- *Pſ. 65* tiſsimè, alleluia. Cornelius hæc auditu denunciante cognoſcens, tam ſtupore attonitus, quàm diræ mentis furore ſuccenſus, ait: Quiſnam ſonus aurium mearum ſecreta percuſsit? Nunquid poſt Seueri principis ſeueram laudabilemque Lugdunenſium trucidationem, in his locis Chriſtianitatis aliqua indicia remanſerunt, quæ & ſacrilega nomina deſpiciant, & audacter principum decreta contemnant? Cui præſentes milites dixerunt: Sunt hic tres uiri, ſublimiſsimi ſeductores, qui tertiam ferè partem populi ad cultū Chriſti ſua indefinenti allocutionis perſuaſione traxerunt deorum quoque noſtrorum fana antiqua operoſitate ſublimia, & cæremoniarum noſtrarum religione ſanctiſsima, prophanæ authoritatis uiribus ſubuerterunt. Tunc Cornelius diabolicæ neſaniæ æſtuatione inflāmatus, præcepit eos ardui clauſtris carcere mancipari. Qui etiam, cū redeunti fuiſſent cuſtodum officijs præſentati, dixit eis: Non reliquorum, qui ſe Chriſtianæ religionis ſuperſtitione iactabant, uos exempla deterrent, qui ut Deum colere præſumebant, quem conſtat Iudæorum ſtirpe progenitū atque eorum iuſto urgente furore, uerberibus flagellatum, patibulo affixum, mortis ultione damnatum, humana uel communi conditione ſepultum? & adhuc reuerenda deorum nomina prophana ſubuſione deſpicitis, ſimul & inuictiſsimorum principum decreta contumaci proteruia contēnitis, ac populum, priſcis templorum cæremonijs famulantem, noui erroris ſubuerſione diſperditis?

Mittūtur in cuſtodiā ſatellites tyrāi.

Felix uerò, authoritate ſuſceptæ confeſsionis armatus, conſtanti fide & mente reſpondit: Nefandæ perſuaſionis ſenſus, dolenda perditione damnatos, ideo profundæ ignorantiæ error obtenebrat, quia cæleſtium myſteria non recipiunt arcanorum, nec eoldem ullius ueritatis ſplendor illuſtrat. Reſeranda eſt ergo potius contemplatio animarum fidei claritate, quàm corporum, & intelligendū, deos iſtos, quos tanto præconio & aſſertione falſitatis extollis, omnino deos nō poſſe dici, quippe qui fabricati manoū ueſtrarū effigiatione cognoſcūtur. Dic mihi, quodnā ualebunt precantibus medelæ adhibere præſidium, à quibus ſumpſiſſe probantur exordium? Et cum authores eorum, mortis aſsiduæ fragilitati ſuccumbāt ipſi cuius deitatis æternitate ſubſiſtunt? Eſt .n. Deus omnipotens præteritorum initiator, præſentium rector, futurorumque diſpoſitor, qui humanum genus imaginis & ſimilitudinis ſuæ procreatione plāſmatum, ſibi præcepit ſamulari. Idcirco indignum eſt, ut creatura creaturæ ſeruientis proprium ignoret authorem. Quem ſi plena fidei mente receperis, numinum tuorum irridenda ueneratione neglecta, facilè poteris æternæ uitę præmia promereri, atque ad cæleſtis habitationis ineffabilium munerum beatitudinē peruenire. Ad hæc Cornelius pertinaci deliberatione perſiſtens, ait: Salubrius nanque deberetis habere conſilium, ut auri argentique talentis liberalitatis meæ perceptis largitate, ſalutis uos ſecuritas uendicaret, quam pro tanti ſceleris facinore perpetrato, multiplicium ſuppliciorum pœna conſumeret, & oee corpora ueſtra ad ſolitam uel communem peruenian ſepulturam. Felix, Fortunatus & Achilleus dixerunt: Qui Chriſti potentiam abnegare proditio ne damnata perſeuerant, æterni interitus mācipatione peribunt. Nos uerò nec crudelis pietatis tuæ pollicitatio oblata ſolicitat, nec pœnarum cruciatio interminata conturbat, quia Deus noſter ſemper ſeruis ſuis præſtat in congreſsione fidem, in decertatione uirtutem, in conſummatione uictoriam. Glorioſius

Cōſtās & ſapiēs reſpōſum ſanctorū martyrum.

ſius nanq; eſt, æternæ beatitudinis uitam perpetuam obtinere, quam diabolicæ perſuaſionis errori mortifera credulitate ſuccumbere: quia quiſquis recti curſus gubernaculum derelinquit, merito in ſcopulos naufragij illiſus collabitur.

Tunc Cornelius uiroſa animi indignatione ſuccēſus, neruorum duriſſima flagellatione eos præcipit *Caduntur neruis.* lictorum inſlaotia uerberari. Qui inter ipſa beata ſupplicia propheticæ lectionis inſtructione pſallebant: Cōſundātur ſuperbi, quia iniuſtè iniquitatē fecerunt *Pſ. 118.* in nos, nos autē exercebimur in mandatis tuis. Cornelius uerò ait: Ecce dij noſtri, quos ad orare prophana reſultatione cōtēpſiſtis, ultricis in uos iræ ſuæ ſupplicia intendunt. Vbi iam eſt Chriſtus ueſter, qui uos nō aut uirtutis ſuæ præſidio adiuuat laborantes, aut potentiæ ſuæ munimine eripit liberatos? Sanctus Felix ita reſpondit: Si mentē tuā nō letiferi erroris cæcitas obtineret, cerneres ꝙ nos, quos credis flagellorū tuorū dilaceratione ſulcatos, nec impreſſi indicij ueſtigia deſignata cōmaculant. Cornelius præſentis uirtutis admiratione cōfuſus, ait: Quia nos tot flagellorū cruciatibus afflicti, dijs noſtris inuictiſſimis nō ceſſatis cōniciari, peritura corpora neſtra teterrimi carceris clauſtra ſuſcipient, poſtmodū tractatus mei deliberatione librāte, ſeueriori ultione intēte trucidāda. Itaq; beatis uiris intra feroces carceris tenebras cōſtitutis, & ſolitę modulationis exultatione reboāte cōcinētibus, medio ferè noctis tēpore angelus adfuit *Angelus eis apparet.* exterritisq; cuſtodibus, munitæ obiectionis clauſtra perſringens, & multiplicium tenebrarū terra obſcuritate cōdenſa ardentis luminis coruſcatione dirūpēs, ait eis: Ite nūc fideles cōfeſſores Dei, non terrenæ protectionis defenſati ſcuto aut galea, ſed diuinæ uirtutis armati fiducia, tēplū uel numinū ſimulacra, perditionis arte effigiāte cōpoſita, ſubuerſa uel cōminuta fide integra cito diſpergite. Qui maturātes deuota mēte cæleſtia cōplere præcepta, tēplorū obſtacula reſerantes, Iouis ſtatuam, electri precioſitate fulgentem, in puluerem arrepto fabrili malleo redegerunt: ſimiliter Mercurij & Saturni.

His oibus ita peractis, milites Chriſti iterū cōprehenſi, & ante Corneliū adducti, illi dixerūt: Crede in Deū, qui probatur tātæ potētię habuiſſe uirtutē, ut Lazarū, quatriduanæ ſepulturæ iā fœtore torpentē, ad ſpiramē uitæ reuocarit, in mari quoq; ſiccis inābularit ueſtigijs, quinque etiam milia mortalium quinque tantum panibus geminiſque piſcibus immortali *Ioā. 11* *Mat. 14.* bus paſtos opibus ſaturarit: ſæuientium uentorum tempeſtates imperantis uerbi tranquilitate firmarit. *Ibidē.* Hic nanque merito tantorum ſignorum miraculis adoratur, qui aurium meatus, craſſitudinis dam*Mat. 8.*natione obſtructos, præcepti ſui medela priſco reformauit auditu, cæcorum oculos inflictæ obdurationis nube concluſos, reſeratæ nouæ lucis fruendis uſibus reſtituit, pedes debilitatis contractione ſublatos, diuinæ auxiliationis miſericordia reformauit, lepræ et ſqualore perfuſos, compureſcentis ſquamæ tabe deterſa, iuſſit rediuiuæ carnis reparatione uireſcere. Hic nanque Deus dignè & diuinitatis ſuæ maieſtate ſolus creditur, & cunctis cordis uiribus diligitur, & inſignium miraculorum teſtimonijs formidatur. Tunc Cornelius ueritatis ſerie ſuperatus, *Grauiſſimè ſancti uiri cruciantur.* atque ob hoc magis ſuccenſus, iuſſit eos reuinctis poſt tergum manibus, renibus cruribusque confractis, circa uertiginem rotarum adſtrictos, fumi quoque amaritudine uel nube ſuppoſita, die ac nocte cōtinuata eculei extenſione ſuſpendi. Quos etiam, ueſana urgente crudelitate, lictores increpabant, dicentes: Qui deos comminuere procaci temeritate præſumunt, talibus debent ſupplicijs nefandam amittere uitam: Si tamen Chriſtus ille hac deitate pollet, qua uos nominis ſui magnitudinem iactatis, uirtute eripiat, tormenta ſubmoueat, uincula dirumpat.

Sequenti uerò die Cornelius iuſſit eos à ligaminū nexibus, paululum impertita abſolutione laxari, quibus ait: Sacrificate dijs, quos confringendo audaciter temeraſtis: forſitā eorum indulgentiam obtinebitis, ut collato medicorum ſtudio, ad incolumitatem priſtinam peruenire poſſitis. At illi reſponderunt, dicentes: Si in dijs iſtis aliquid exiſtere noſceretur, ſibimetipſis protectionis neceſſariæ iuuamina præbuiſſent, uti crederētur tunc poſſe ſubuenire aliorū ſupplicio, ſi ipſi ſua potentia ſeſe de proprio liberaſſent. Satius itaque ducimus, æternæ uitæ præmia mercaturi, pro Dei noſtri confeſſione ſuccumbere, quam perditionis ueſtræ cæremonijs deſeruire. Tunc immi nente iam glorioſioris certaminis uictoria uel triumpho, iuſſit eos Cornelius gladij obtruncatione percelli. Qui à miniſtris iuxta præcepta extra ciuitatem educti, & tamen circunfuſæ populorum multitudini prædicantes, in loco orationis, quem ſibi condiderāt, & perſecutorum fuerat infeſtatione crematus, conſummati martyrij ſunt præmium conſecuti, nocturnoque tempore Chriſtianorū fide uel ſtudio, digna ſunt celebritate ſepulti. Vbi diuinæ remunerationis *Capite plectūtur.* teſtimonio aſsidue exiſtere miracula comprobātur. Illi fletuum noſtrorum exoratione obtinētes, dignētur nobis ſuperno adminiculari ſuffragio, urbē propriā protegere, indignos miſericordiæ auxilio roborare, carceratis quoq; multiplicium delictorū uincula adſtricta laxare, annuente Dn̄o noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor, potētia & uirtus cū patre & ſpiritu ſancto in Trinitate perfecta, in ſecula ſeculorum, Amē.

VITA S. ADALBERTI, Secundi Pragenſis Epiſcopi, & martyris, Authore quidem Anonymo, ſed monacho docto ac bonæ fidei, eiuſq; contemporaneo, & ut uidetur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis modicè correxit F. Laur. Surius.

NAſcitur purpureus flos Boemicis terris: maior filius ea parentibus magnis aureum pomū proceſſit è nobilibus ramis: *23. Aprilis.* progreditur pulchra facie, ſed pulchrior ſpiritu Voitechus puerulus, quod nomē ſi interpreteris, *Voitechus, quē nos dicimus Adalbertū.* ſonat exercitus conſolationem. Pater eius erat uir magnus & præpotens, ſubſtantia eius integra, poſſeſſio diffuſa. Eſt ei mortalium felicitatum copia, ſub ipſo poſitorū hominū unda, familia multa perſtrepens, argento & auro plena domus. Cū eſſet dominus terrę, fuit tamen mediocris homo: oratio rara, ſed habitabat cum illo bona miſericordia: *Eius pater.* neglecta caſtitas, & larga pauperum cura. Mater ex *Mater* genere Sclauorum erat nobiliſsima, digna coniunx digno iuncta marito, marito uidelicet, qui contingit reges linea ſanguinis, quem longe lateque iura dantem hodie tremit populus, adeoque Henrico regi acceſsit proximus nepos. Fœmina, aiunt, caſta moribus plena eleemoſynis, fidem loquens operibus, nobilitati ſuæ pulchrum reſponſum dedit: ſed diſcipula uirtutis bene fit rea cuſtos fratris. Nam dum feruet zelo caſtitatis, dum fit familiarius ſamula orationis, dat uiro occaſionem peccandi, non cum una, ſed cū turba fœminarum. Bonus pater, ſed melior mater,

 optimus,

optimus, qui naſcitur ex ipſis. Intereà lacte plenus paruulus febricitans, mortem uicinam parentibus minatur, fletum mouet uidẽtibus eius ſidereos uultus. Pater lento gradu adit ſuum præ filijs charum filium, teſtatur crebris lachrymis, quantus uiuat amor pueri in uiſceribus patris. Mors amara in foribus ecce occurit, ſed ſalus benè cogitantibus. Diſeruot ergo territi parentes prece tremula: Non nobis, Domine, non nobis uiuat puer iſte, ſed clericus in Dei matris honorem portes iugum tuum pulchra ceruice. Sic dicunt, ponuntque ſub altare Virginis, & receſsit in ictu oculi uis doloris, infantulus ad ſe redit, ſoſpes in omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix auguſta, uirgo perpetua, ſic ſic ſe inuocantiũ ad Deũ portat hominum uota, dum negare neſcit ex corde petentibus, dum de cælo fert opem ægris mortalibus: Splendida ſtella maris, ſignaſti iam ſeruum uirgo Maria tuũ. Qui cum intra plenilunium ſenſibilis pueritiæ uenisset, rudesq; linguæ meatus ad loquelã extenderet, primis elementis imbuendus presbytero tũ datur in manus. Tunc miniſter eius, qui infantilibus cunis familiarius adhæſit, ut mos eſt humani ingenij, laborẽ fugiẽs, cõparandis literis ſe comitẽ ſubtrahit. Itaq; & ille arduũ iter deſperat, & ſemel atque iterũ concita fuga ad dulces ſeſe parentes recipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & uitalibus plagis fugam correxit, & cũ indignatione ſequens, non ab re filium tradidit amare ſalubribus ſcholis. Nam aperuit Deus puero aurem cordis, & interiecto menſis ſpatio, tanta gratia perfudit, ut exinde puer ſeniori, uſq; ad unguem philoſophiæ, eius pappas morum & magiſter ſenſuum foret.

Votũ parentum repẽtinæ ſalus pueri ſubſequitur.

Traditur literis.

Mire proficit.

Decurſis itaq; rudis infantiæ balbutientibus annis, Voicechus Dauidico nectare potatus, paruoq; melle dulce canentis Gregorij paſtus, ut partẽ ſuã commendat, ad ſeptẽ panes ſapiẽtiæ portatur: traditur, inquã ingenuæ Parthenopoli, Teutonũ nouæ metropoli liberalibus diſciplinis inſtituendus. Quam urbem rex maximus, primus trium Othonum Imperator Auguſtus, in magnum Archipræſulatũ erexit, & ut hodie cernere eſt, ſuo Mauritio in fluminibus Albis pulchro litore pulcherrimam domum prope conſtruxit. Vrbis epiſcopus tunc Adalbertus, ipſe & primus: qui quẽ ſuo nomine Adalbertum uocauit, bonæ indolis puerulũ Voicechum ſancto chriſmate liniuit. Hæc cum facta eſſent, non norũt: ſed poſteaquã finito ſcholæ duello domum rediit, recordata eſt mater pueri, quia* Brutijs epiſcopus gentium poſitus, cum idem Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum ungendis pueris, ut eũ tunc primò chriſmate liniret.

Mittitur Gandeburgum.

Locus obſcurus & mẽdoſus.

Igitur ad frontem ſcholæ hoſpes proceſsit, ianuas timoris intrat, ubi plures epulas appoſitas cernere erat, quas prout cuiq; uenæ in læuo pectore ſaliunt, amœna turba diſcipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc Athericus quidam facundiſsimus, ætate illa quaſi quidã Cicero, cuius illuſtris memoria uſq; in præſens per omnem Saxoniam habetur. Quẽ, quantos foret, diſcipulorum facies inſpecta ſiue lingua ſonat, & per uicinas urbes circunquaque diffuſa ſophia ceu digito demonſtrat. Apponuntur ad unum pædagogus & hærus, legere, ſicut conſuetudo erat, domi diſcere. & adeſt puero diuina gratia, currũt diuite uena ingenium, ſenſus, & ratio. Hoc autem aſſerũt mirabile in eo: ſi forte magiſter mouiſſet pedẽ, ut proprium eſt uagis puerorum animis, aliquando pereunte ludo totum conſumpſerat diẽ: cũq; de prælectione nec uerbum ſaperet, & benè iratus magiſter flagellare inciperet: Dimitte me, inquit: legã: & dimiſſus, ut rẽ notã optimè legit. Dicunt ẽt tribus linguis pro una locutũ, cũ ſcopæ tergũ uerrunt, & ferientia flagella dolentẽ carnẽ frãgunt. Auditoribus. n. uſus erat Latine fari, nec auſus eſt quiſquã eorũ magiſtro lingua barbara loqui. Vnde admotis orẽtibus uirgis, primũ, Mi domine, garrit: iam cum increſcit dolor, qui legem non habet, eodem uerbo nunc Saxo, nunc Sclauus miſericordiam clamat.

Annos ter ternos in arena ſtudij paleſtram exercet ingenij: effodiens terra cordis obtuſos ſenſus, cõtra ignorantiæ denſam noctem prendidit ſcientiæ diem. Poſtquam capella gregis magiſtrum tulit, ſchola dixit: Sat prata biberunt: diſcipulorum diuiſa manus certas ſedes domosq; reuiſant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans ſecũ dulces ſapientiæ liquores, dat charis parentibus uiſus filius gaudiũ magnum. Hoc toto tempore adeo laſciuus erat: ut homo, incubat terrenis delicijs, uacat puerilibus iocis, quærens cibũ & potũ, ut pecus, incuruuat uultũ, neſcit rectus cernere cælũ. Moritur interea Boemiæ prouinciæ epiſcopus, & ſi eſt, ut audiuimus, corã adſtãtibus deſperata uoce reſtatur, quòd a nigris ſpiritibus immũdis ad tartareũ chaos deportatur. Præſens erat tunc Adalbertus, unus extrema uidentium, & uerba morientis aure audientium. Quem, ut ipſe poſt Abbati in monaſterio dixit, uiſionis illius magnus horror inuaſit, & ad primam ſalutẽ direxit. Exinde emẽdare mores, frena ponere animis, deſideria carnis igne diuini amoris excoquere cœpit. Cõueniunt dux terræ & maior populus, & pro eligẽdo paſtore uarias ſentẽtias dicunt: oẽs tñ ad ultimũ manus leuans, aera clamoribus implent, non haberi meliorẽ, nec alium oportere eſſe ſuum epiſcopũ, quàm indigenam Adalbertũ, cuius nobilitas, diuitiæ, alta ſcientia & placabiles mores cũ tanto honore concordare. Ergò in hæc uerba leuatur terræ epiſcopus mutata mente, pius Adalbertus. Hac ipſa die, ubi erat epiſcopium, audiẽtibus multis locutum eſt dæmonium, cum presbyteri imprecationibus urgeretur, ut exiens de homine poſſeſſo, daret honorem Deo uiuo: Quid moleſti mihi eſtis? inquit, Væ ſatis eſt mihi amplius hic ſtare non poſſum, quia electus hodie eſt populo terrę epiſcopus, quem ualde timeo, Chriſticola Adalbertus. Sic ait, & quaſi citius dicto ceſsit dæmon impudens ſpiritui ſancto, & ut flagello fugatus, & exiuit homine ſano. Cui rei homo, qui hora illa præſens erat, Voilico quidam bonus & clericus ſapiens, uiſibile teſtimonium aſſerebat, & nos legimus, cum ad Abbatem noſtrum hoc ſcripto filius mandauerat. Ipſum epiſcopus Adalbertus ſuæ eccleſiæ Propoſitũ habuit, poſt ſuper cordis aridam flante ſpiritu ſancto, nobilem monachum mons Caſsinus recepit.

Redit in patriam.

Epiſcopi Pragenſis horrenda mors.

Creatur Pragæ epiſcopus.

Igitur electus epiſcopus, auricomam Italiam petit, quem obſeſſæ Cluſę arctas uias egreſſum, prima ciuitas Verona ſuſcepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi eũ paſtorali uirga inueſtiuit Otho ſecundus, qui tum loco patris rapidis curribus montem imperij ſcandit, ſed non dextro omine, nec niuo maturæ ve ſapientiæ ſigno rempublicam rexit, & dum omne quod uult, regem oportere ſequi, nõ benè putat, collectũ orbem amiſit, & quã patris terror peperit, pacem interfecit. Senſit Teutonũ tellus mortuum nautam maris, ſenſit dormientem aurigam orbis, cum quo proſpera Dei cucurrerunt, multa bona Chriſtianæ religioni accreuerunt. Migrans migrauit Otho pius, Otho rigidus,* fluxu gubernare doctus, cuius aurea tempora nunc graui gemitu memorat, quando preſſa malis ſancta Eccleſia, abſque ulla requie hoſtes inſurgere dolet, duorumq: oblita Othonum, antiquum nominat: Vere, inquiens, meus felix mundus erat. Otho dum ſceptra gerebat. Ergo Archimandrita

Otho 2 Imperator infauſtus.

**fluxa*

Vuilligiſus Archiepiſc. Moguntinus conſecrat S. Adalbertum. mădrira Moguntinus, grauis homo Vuilligiſus Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, uenerabile caput oleo unxit, & in præſentia Imperatoris ad ſacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempeſtate effrena gens, Luitici pagani iugum Chriſtianitatis depo nunt, &, quo etiore adhuc laborant, poſt deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiuerunt, Chriſtiani multi gladio ciciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala ſurrexere, maxima ubiq; & miſerrima naufragia emerſere, reſpublica, turpitudines paſſa, de ſolio deſcendit, Chriſtiana religio lacera iram Dei ſenſit.

**Sclauis.* Actum eſt bellum cum* Polonis: Dux eorum Mieſico arte uicit, humiliatus Teutonum magnus animus terram lambit, Otho pugnax Marchio laceris ueillis terga uertit. Alio tempore, quem rex congregat, optimus populus, & qualem poſtea uidere non contigit, ualde grandis exercitus, eum eſſet melius pugnare zelo cum paganis, ſine reuerentia fraternæ Chriſtianitatis congrediuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in uiribus regni iratū Imperatorē ſciunt: non durātes, cedunt hoſtes ad uirorum fortium impetum fortiſſimū. Sed dum uino neutrique collum flectunt, regnante Othonis tuſor tunio, uictores in turpem fugam deſiuunt. Vltimū *Caduntur Chriſtiani à Saracenis.* & lacbrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum ultra incredibilem modum numerus excreuit, cæde cadauerum laſſa dextra defecit, & bellantium heroum uirtus fracta ſuccubuit. Stratus ferro occubuit flos patriæ purpureus, decor flauæ Germaniæ plurimus, dilectus Auguſto Cæſari: qui cum ſtupentibus oculis nefas horret: tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem ſerò peniter, quia infantilia conſilia ſecutus, ſententias maiorum proiecit. Quis putas color, quæ ſacies talia cernenti erat? Quæ tibi, quæ magnanime iuuenis illa dies erat, quando in poteſtatem Saracenorum populum Dei traditum uidiſti, & ſub pedibus paganorū, Chriſtianum decus laceratum adſpexiſti? Verè, ut *Sap. 12* quidam ſpiritu canens Domino ait, Cum ſis iuſtus, iuſtè omnia diſponis: eum quoque, qui non debet puniri, tecte condemnas. Quòd ſi augendæ Chriſtianitatis gratia, non terræ cauſa, cecidiſſent tanti boni, cum aliter nequeat homo natus ad laborem, niſi mori debeat, adeo ſæuum uulnus doloris mater Eccleſia pro nihilo putaret. Sed uæ noſtro miſerabili æuo: nemo rea ſtudium adhibet, ut conuertat paganum: qua ſi Deus de cælo iubeat, diligunt honorem ſuum, ò Chriſte, non lucrum tuum. Poſt ſanctum Imperatorem Conſtantinum, poſt optimum Carolum, exemplar religionis, ut conuerterent paganos ad Chriſtū, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & eit heu, pro peccatis qui perſequatur Chriſtianum, & nullus prope dominus terrum, qui Eccleſiam intrare compellat paganum. Ergo rex puer, cernens charos ablatos, optimates occiſos, neſcius quo ſe uertat irato Deo, in maximam filiam criminum deſperationem impegit, illud poſt miſeriam ſequens quod Poetarum quidam, iacēs in marmoreis hortis, cantat.

Vna ſalus uictis, nullam ſperare ſalutem:

Vergil. 2. Aen. Emiſſo equo, dedit ſe in mare. Nat ſonipes: ubi laſſus ceſſat, ipſe rex nandi peritus, ſuper undas diu natat, donec obuia nauis Græcorum feſſum leuat, & extra ſpem chare coniugi & ſuperſtiti populo incolumem reddit. Erat, ut accepimus, uiuida uirtus in eo, feruida & effrena iuuētus, manus prompta bello, ſed rara unquam cum conſilio. Multa bona fecit, ſed ætas lubrica errare fecit, & plura præcipitatione peccauit. Prope ſemper perdidit dies ſuos: ubi prælium cœpit, extra Teutonum conſuetudinem pugnantibus eis, ſecutum eſt omne infortunium: cuius efficiens cauſa eſt, contra Dominum regis tacita offenſa.

Retrò ſumit iter ſanctus Epiſcopus Adalbertus: ue nit epiſcopij in partes, partitus, quatuor diuiſiones *Eccleſia prouentus ut S. Adalbertus diſtribuerit.* fecit, unam clerus, alteram agmen pauperum uſibus ſuis ſumpſere: tertiam mater Eccleſia pro captiuorū redēptione & ſua reſtauratione poſſedit: quartā ipſe cū cohærentibus ſibi ad neceſſarios ſumptus recepit. Cernere erat aliū hominē: ò qualem, ò quantum mutatū ab illo, qui paulò ante poſt pulchra tēporalia equorū curſu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, uel in deſiderijs ætate ſine magiſtro doctus erat. Redijt ad ſe, recognouit quāobrē Deus hominē fecerit, mutauit honorē, correxit pedē, diuina cōcupiſcens & ſola cæleſtia ſuſpirans. Delicias ægre fert, diuitias nō uult, aurū ducit pro nihilo, argētum pro luto, & quæcunq; humana uanitas ad mortē amplectitur & amat, alta mēte deſpexit. Horū uerò quicquid eſt, in pauperū uſus & ornamēta eccleſiæ, ut dixi, & ad ſola utilia cōuertere cura erat. Noluit regnū dare diuitijs: intelligit ſe illarū nō ſeruū, ſed dominū eſſe. Seculū & eius pompam, quā clericus tota mente quærebat, epiſcopus tota mente fugere cœpit: una cogitatio, unū ſtudiū erat nihil cōcupiſcere, nihil quere te præter Chriſtū. Inter hæc, ò Dñe, q̄ bonus & ſuauis *Sap. 12* ſpiritus tuus in omnibus. Vtiq; nō uolentis neq; cur- *Rom. 9* rentis, ſed miſerentis eſt Dei, cuius nunc ſpiritu cōpuctus, laborare cœpit Epiſcopus Voicechus: in digito Dei facere & docere epiſcopalia potuit. Quid nō pōt omnipotēs, cū uult, cū melioca cogitat Deus? qui uult neminē perire, immò ſuorū neminem patitur perire, puta bonitas, ſana æternitas, una ueritas, ſola dulcedo, tota pulchritudo ſecreta ſalus & beata præſentia, pulchra charitas & chara æternitas, & chara miſericordia Deus. Quē loqui, quam ſuaue? ſedulo meditari, ò quam delectabile, felix & inſatiabile? cuius lucis ab ſentes radios nos uere miſeri, nos uiuæ gloriç exules, nos mortui & cæci patiēter ſuſtinemus, utique, quia quā ſuaue & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miſeriæ merito ignoramus. Auribus noſtris audiuimus, quam mirabilis ſis in operibus tuis, ò maxime Domine, ò dulcedo, uita & panis angelorum, agnouimus te in miſericordijs tuis, cuius ciſus & ſacet ludus eſſe ſolet, una hora uertere impium, & facere ſanctum, ſicut eſt: Reſpexit Dominus *Lu. 22* Petrum, ea publicano quoque dedit Apoſtolum, & *Mat. 9* ex lupo fecit optimum Paulum. Ita cuncta Dei ualdè *Act. 9.* bona, miſericordia & redemptio ſalutaris Dei.

In cuius nunc uirtute ueteres pennas proiecit, & nouos mores aſſumpſit cælicola Adalbertus, cui tum *Exercitia ſancti Epiſcopi.* à certimis ieiunijs longos ſoles ducere, mactis uigilijs incentiua carnis domare, continuis genuflexioni bus ueniam peccatorum impetrare, perdiu & per noa cura erat. Quomodo ſacra lectio in cordis palato ſapiat, quantum Pſalmorum nobile carmen in oculis Dei ualeat, hoc aut ipſe, aut nemo probauit. Sentiēs ſenſit Dominum propitium & cuius oratio dat ſpiritum ſanctum, intime guſtat dulcem Saluatorē. Quātum ad exteriorem hominem, diſtrictiorem & auſteriorem uiuendi rationem nunc in epiſcopatu, quam prius in monaſterio habuit. Refugit non ſolum quod ſuaue eſt, ſed ipſa etiam naturæ neceſſaria negauit, incurrens in illud beatæ memoriæ uerbum:

O nimium felix, cui parcus ſufficit uſus.

Contra noxias uoluptates & labia inſurgentium uitiorum, omni arte, omni ſtudio uirtutum occurrit, donec deſideriorum ſpinas euelleret, terrenaſque de

lectationes uinceret: multa paſſus, proficuum ingentemq́; conſumpſit ſudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui eum ante nouerant: & qui prope latus uadunt, amatores carnales rigidum uitę genus odio habent: ità fame & ſiti non ſine cauſa laborat, frigore nimio, uigilijs & hirſuta ueſte ſine miſericordia corpus affligit. Deſiderium quippe eius in Deo erat, & poſtpoſitis cogitationibus malarum curarum, quas amor uanitatis habet, animam ſemper in manibus habuit, nullũ uolens habere inimicum, niſi inimicum. Debellat eius apertas, & cauet eius occultas inſidias: cui utiq; tot colaphos dedit, quot opera bona fecit. Calcat mundum ſub pedibus, ſubijcit libero animo terræ felicitates, habens ſpem in cælo, nec ſenſit tranſitorios labores: ſemper deorſum fugiens, quò trahit caro: omni anniſu feſtinans ſurſum, quo ſpiritus uocat. Benè uixit, bene docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquam opere receſſit. Populus autem duræ ceruicis, ſeruus libidinum factus, miſcebatur cum cognatis, & ſine lege cum uxoribus multis mancipia Chriſtiana perfidis Iudæis uendebant, dies feſtos confuſa religione obſeruabant: dies uerò ieiuniorum uoluptatibus uacãtes, omninò nõ curant. Ipſi Clerici palã uxores ducunt, contradicentem epiſcopum odio iniquo oderunt, & ſub quorum tutela quiq; fuerunt, contra ipſum maiores terræ concitauerũt. Erat aũt labor plurimus, contradictio creſcens: & cum emergentia mala emendare non poſſet, ubi piſcatio ſua nihil cepit, ſanctus epiſcopus locum dare neceſſarium duxit.

Diabolum dicit inimicũ.

Boemorum effrenis libido, polygamia & perditi mores.

Itaque ad ſanctam ciuitatem, ubi memoriale ſanctum, ubi ſepulchrum Domini eſt, pedeſter uenire affectans, matrem martyrum, Apoſtolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutũ, Græca Imperatrix Auguſta, quæ iã longos dies fleuit, ſepulti coniugis memoriã reparat, dulcẽ Othonẽ eleemoſinis & orationibus cælo cõmendat. Non.n. diù ſuperuixit Otho Cæſar, poſtq̃ reipublicæ talẽ errorẽ genuit, & Chriſtianorum tot mortibus, paganorum animos ſatiauit. Mira res. In tantis aduerſis illũ circunfluentibus non reſipiſcit, quid contrarium miniſtro æterni Imperatoris egerit, quid pio Laurentio peccauerit, non recognoſcit. Epiſcopatum, quem pater in ſacrum honorem precioſiſſimo martyri erexit ambitione ſuorum peccatum ductus, filius deſtruxit, non faciens ordinem, quaſi qui aquã in mare fundit, epiſcopatum deiecit, ut plenum delicijs archiepiſcopatũ ditaret. Tulit epiſcopum optimo Laurentio, poſuit Parthenopoli archipræſulem noſtro Mauritio. Factũ eſt contra ius in Eccleſia Dei, donec adueniẽs nouus rex, & religioſiſſimus, ueterẽ errorẽ correxit. Poſt tres Othones Henricus Chriſtianiſſimus eccè uenit. Propter hoc peccatũ, uelut pater, pugnãte Laurentio, uictoriam Otho perdidit, diebus ſuis omnem confuſionẽ recepit. Aduertẽte faciẽ Deo, quæ ſit uirtus tua, o homo, ſpecta nunc in homine uno. Quid prodeſt bellicus ardor? Quid ualet uirtus ſine ſuo loco? Age, fac cuncta cum conſilio. Quorſum uenis ſapiens inuito Deo? ſicut ſcriptũ eſt: Non eſt conſiliũ, non eſt ratio contra Deum. Quapropter audiamus bonum conſilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipſe te enutriet: ſpera in Domino, & ipſe faciet. Inſpiciamus magnæ indolis uirum, ex multo merito Imperatorem Auguſtũ. Eccè dũ peccat, flagellatur, & non emendat, plenus aduerſis, media uita moritur, iacet nunc inglorius: o utinam & non reprobus, pulchræ uirtutis alumnus.

Othonis 2. cõiugẽ dicit.

Othonis 2. temeritas.

Prou. 21.

Pſ. 54.

Pſ. 16.

Prius uerò, quàm moreretur, ut ad pœnitentiam hominem ſtimularet, ſicut eſt ſolus ſemper clemens Deus, talem uiſionem cuidam ſapienti oſtendit: quam ut auditam recolimus, infra annotare non abſurdum putamus. Nocte intempeſta, quando altus ſopor ſolet occupare homines, uidit ipſum, de quo agimus, regem Othonem aureo ſolio ſedentem, ſub pedibus eius argenteum ſcabellum, epiſcoporum & adſtantium procerum circa ipſum proſpexit ſeriem longam. Intrauit autem decora facie inſtar ignis iuuenis, quem niuea ueſte ueſtiuit, & purpurea ſtola in pectore cinxit: Nec ſtat, uia uadit, argenteum ſcabellum de pedibus Cæſaris cum indignatione ſubtrahit, & auerſo uultu ianuam petit. Quod ægre ferẽs poſt illum cucurrit, tale ſomnium cernere qui meruit. Quæſo, inquit, domine mi, dedecus nẽ facias, ſuppedaneum reddas, quiſquis es, qui tanta audes, obſecro, regem coram populo ne confundas. Hæc magna potentis Laurentij aurea perſona erat, ſicut illi epiſcopo poſt agnoſcere Deus concedeſſerat. Immò, inquit, ſi meum dedecus non emendat, maiora faciam, ſubtracto ſcabello, ipſo ſolio deponam. Huius uiſionis terrores minaſque exitiales cum cognouiſſet rex puer, facinus non correxit, ſiue amor hominis ſuaſit, ſiue ira Dei ita iuſſit. Huic in paruo corpore melior uirtus, magnus amor & fides ſuis, larga manus ſine querela cunctis, ſapientia maior annis, pia humanitas erga Dei ſeruos, confeſſio & oratio bona regnum tenuerunt, ſed hæc pecunia de ſtatuendis epiſcopis, ut eſt humanum peccare, in pluribus periculoſe exercuit iocum iuuentutis, cum in pulchro uſu ſuper doctrina librorum, ſola infelicitas bellorũ uictoriam tulit. In medio curſu, cum dulciſſima uita & gratiſſima lux iuuenibus hæc eſt, non adiuuat honor regis, fit uictima mortis, puluis in puluerem redit, uidere, quantũ gloriæ Cæſar relinquit. Sed peccatum, quod uiuens neglexit, mortuo marito emendare uxor ſuperſtes inſtabat, legatos mittit, eleemoſynas & orationes multorum, per quos propitium redemptorem appellaret, ut peccatorem regem ab incendio liberaret. Hæc tum, ubi ſanctum uirum adeſſe cognouit Adalbertum, nominatiſſimum epiſcopum, & Hieroſolimam properare audiuit, clam ad ſe uocat, oranſque ut pro anima ſenioris rogaret, maſſam argenteam obtulit ingentẽ. Vbi accepit uir Dei onus argẽti, ſuo itineri aut neceſſitati parum prouidens, omnia ſequenti nocte pauperibus expendit.

Viſio cuiuſdã de Othone 2.

Iuſſit, pro, permiſit.

Legati noſtri ad Deum, eleemoſyna & preces.

Nec mora, magnam Romam egreſſus, ad ſanctam ciuitatem Ieruſalem præter ſpem impefectum iter ſuſcepit. Nam ea uia ductus, ad montem Caſſinũ uſque peruenit, ubi B. Benedictus charam ſedem poſtremo poſuit, & multos filios Chriſto generans, pulchram militiã pulcherrime finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis caſtigatus, ne inutili uagatione uitã expenderet, ſed loco ſtaret, ita melius uirtutũ fructus cõgregare: Deũ uerò propitiũ, bene uiuẽs, in oĩ loco inueniret, ut dicit in Pſalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Dño. & rurſũ S. Hieronymi ſentẽtia bona: Nõ Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene uixiſſe, laudandum eſt. Animaduertit diuinũ anima habẽs oculos ante, & retro ità eſſe, ut dicũt, nec ſtetit in ſuis diſtinctionibus, dans locũ ſalubribus cõſilijs. Legerat enim hoc periculoſũ eſſe homini, ſi non maiorum ſpiritaliũ acquieſceret cõſilijs. Nec mora, montem feſtinus deſcendit, & quẽ in philoſophia Chriſti perfectiorem diſcipulũ inuenit, patrem Nilum calida ſpe accenſus petijt, ſub quo paruulus factus, iugum Chriſti ferre, & obedientiæ aureas literas parare ſatagebat, amplexuſq́; genua ſenis, in hoc firmus hærebat. Non uegat pater Nilus: Aſt, inquit, homo ego ſum Græcus, melius conueniſſit, cũ q̃bus hæc agas, monachi Latini. Redeas Romã, nutricẽ ſanctorũ filiorum, quære nobilẽ Abbatẽ amicum

Hæc nõ dicunt in reprahenſionẽ ſanctarũ peregrinationũ, ſed ut eũ ad perfectiora prouocent.

Ep. 13. ad Paulinũ.

amicum noſtrum Leonem, dic me miſiſſe te rudem diſcipulum ad talem magiſtrum. hoc duce itineris, prælia Dei ſecurus accede. Sub hoc patrono contra aduerſaria cuncta animæ ad Deum progrediens, ſaluus enatabis, & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accenſus excreſcet quotidie in te Deus tuus & Dei focus. Fecit, ut homo Dei bonus dixit, ad S. Bonifaciũ monachalẽ ueſtem accepit, ſub Abbate regula duce militauit, pedẽ iũxit obediẽtiæ imperio, & tanquam ad epulas, ita ad cõplenda iuſſa feſtinus, & ſi quis quid præcepit, adeo lætus, quo plus uile erat, ſeruitium omne libens facit, cũcta humilia diligẽti ſtudio in ſe format, ut ad Dei ſimilitudinem promptus ſcãdat. Obliuiſcitur ſeipſum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas nitidiſſime procurat, ſcutellas lauat, & ad cocorum neceſſaria cuncta curſu peruolat, manibus fratrũ aquã de puteo miniſtrat, mane ad clauſtra, ueſpere & meridie ad menſam aquas humero apportabat. Vt enim ueſpere, mane & meridie integræ congregationi ſeruiret, talem obedientiã de Abbate rogãs accepit. Cogitationem tacitã in ſe regnare nunquã permiſit, quicquid accedens ad animum diabolus dixit, ſtatim ſenioribus palam fecit. Acutiſſime aũt interrogauit de ſcripturis ſanctis, ſedulo percontatus de uitiorũ uel uirtutũ naturis. Sed ad hæc, quod ante neſciuit, quærenti illi recte Abbas reſpondit, ut ipſe non ſemel ad nos dixit. Vnde luce clarius conſtat, quia inſpiratio Dei erat, & gratia diſcipuli hæc erat. Iacit In domo animæ ſuæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor uirtutes inſtar crucis expreſſas, prudentiã, iuſtitiã, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides creauit, ex quibus durabiles parietes uiuo ſaxo cõſtruxit, quos cauo ferro obedientiæ explanauit, albo limo inuictæ patiẽtiæ muniuit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo texit, diuæ charitatis aurea tecta ſuprapoſuit. Tẽplũ Dñi ſe fecit, regale cubile filio regis intrã ſe præparauit. Orationũ lectionũque ſtudijs eo licẽtius incubuit, quo negocia præpedientis ſeculi nulla ad aureum ueniebant, nullæ curæ uel pericula regendarũ animarũ uexabant. Ex eius ore nunquã cõtentio, nunquã amara profecta eſt murmuratio, & cum Abbas uehementiſſime eũ increparet, occurrit benigna patientia, & ſemper flexa humiliatio. Erat lætus ad omne iniunctũ opus, non ſolum maioribus, ſed ẽt minoribus obedire paratus, quæ eſt prima uia uirtutis ad ſumma tendentibus cælicolis uiris. Quinquennio pleno miles Chriſti in monaſterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine uirtutum longe antecellens. Si cui forte uenit inuidia ſuæ ſanctitatis, hũc humilitate cito placabat. Proficiebat de die in diẽ, de uirtute in uirtutẽ proceſsit, in hoſpitio ſuo hoſpes Chriſtus, tanquã in gradibus eburneis reclinatus, procedens proceſsit, & uſque ad perfectum diem creſcere fecit.

Monaſticũ induit habitũ & uiuit ſanctiſſimè.

Hic habet Authoris huius ætatem & fidem.

Poſtea populus terræ epiſcopum ſuũ reuocat, ſancti uiri Pappatem, ſtudium ſapientẽ, & qui fratre charior dño terræ fuit, Chriſtianũ monachum, uirũ eloquentẽ in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romã ueniunt, de reditu paſtoris Papam appellant, populo pœnitẽti matrem ſuam requirũt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerũt ſoluere, deſinere à malis, ſtudium dare bonis. Abſceſſus ſancti uiri contrarius erat domino Papæ, talem margaritam à ſuo corpore auellere durum erat magnæ Romæ, ſed facta ſynodo, ratio obtinuit, quia gens iſta plenam ſatisfactionem pollicens uocat, dimiſſum gregem contra uoluntatem repetat. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto ſuo libitu, flẽs epiſcopus ad epiſcopatum redijt, pro cuius regimine uirgam, pro pignore annulum, dãte Apoſtolico, accepit. Dominica die ueniens uenit domum ad unã ciuitatẽ, ubi ipſa die mercatus erat magnus. Quæ uiſio non parum adduxit triſtitiæ ſancto uiro. Ad eos uerò, qui reduxerant, improperando ſic ait: Ecce neſtra promiſsio bona, pœnitentes ueſtri nec feriantur hac die ſacra.

Reperitur à Boemis

Stetit tamen in epiſcopio ſuo, paſcens macrum populum diuino pabulo, & ſi uellent, potans ſalutari poculo. Primum nouo aduentu paſtorem uerentur, quaſi nim fideles matrem eccleſiam petunt, & parũ repreſſa mala conſuetudine, quaſi cum Chriſtianis actibus Chriſtum adorant. Verũ noua religio citò deorſum uenit, antiqua conſuetudo ſuperiorẽ manũ tenuit: ſpreto Deo, carnalem populum carõ traxit, delectata iniquitas, deſideriorũ uias currere præcepit. Voluptas pro lege erat, cui ſeruire, regnare eſt, unũ Dominum nolunt, ad ignominiam ſuam, ut multis dominis ſeruitia agant, nectũt ſibi funes peccatorũ, quibus trahi ualeant in æternum exitium, quia diſcere nolunt, ubi ſit ſapientia, ubi ſit uita, lumen oculorum & pax.

Boemi cito redeũt ad ingeniũ

Bar. 3.

Accidit, ut ſolet humanis erroribus, ut quædam matrona, ingenitam nobilitatem oblita, ſcortũ ſe faceret, & palam facto peccato, maritus uitam mulieris quæreret. Ipſa uerò ad epiſcopum concita ala pedũ cõfugit, quã ille in oratorio S. Georgij retro altare abſcondit, ut ſatisfactionem ſuaderet, & uitã ſeruaret. Eccè adeſt ex improuiſo armata manus, & ſi nõ redderet mœcham, ambobus & epiſcopo & fœminæ minantur gladium. Audiuit ſonitum armorum, & minas uerberum procaces audiuit Epiſcopus lætus, & ſi forte martyrũ ſemper optatum, nunc miſerante Deo inueniat, tacita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mẽs & peior nox, index uenit, ſecretum prodidit, ubi lateret mulier, digito monſtrauit. Quid prodeſt refugiũ ad ſancta ſanctorũ? Quis curat, regnãte barbariſmo, fas Chriſtianũ? Frangunt templum, mulierem tremulã prenſis eductã crinibus capite truncant. Creſcunt culpæ, uetera ſcelera nõ cadũt, noua quotidie creſcunt. Quicquid boni promiſerũt, mentitos eſſe more operum dicunt. Vnde cogitans Epiſcopus, ꝙ nec illis, nec ſibi caſſus labor prodeſſet, animæ uerò ſuæ talis ſtatio obeſſet, Pappati ſuo ait: Scias certũ, aut ubi ego ſum, uenias, aut amplius me nunquã uidebis. Interim rñ ipſi erat labor magnus non prætermittere, quo minus admoneret clerum & populum, ſecundum quod ætas, diſcretio gradus, & qualitas criminis poſtulauit. Nec dabat ſomnum oculis, qua arte, qua uirtute compeſcere poſſet naſcentes errores, inquirens. Non tacendum, ꝙ iuxta poſitis Hungaris nunc nuncios ſuos miſit, nunc ſeipſum obtulit, quibus & ab errore parum mutatis, umbram Chriſtianitatis impreſsit.

Ergo diuinus heros aſcendit equos, dulcem Romã reuiſit, & quaſi poſt pericula maris, quaſſa nauis occupat optatum portum. Sic ſecretos monaſterij ſinus, charã requiẽ intrat: amplexus pulchrã Rachel, obliuiſcitur laborioſam Liam, utitur ſacris delicijs eſurientis animæ pulchros pandit rictus, orationũ lectionumq; perfruitur felicibus ferculis. Vſus uerò illi maximus erat, colloquia quærere ſpiritualiũ & ſeniorum, qui porro illic pro charitate Abbatis plures cõfluxerunt: Græci, inquã, optimi uenerunt, Latini ſimiles militarunt. Superioribus quatuor pius Baſilius, inferioribus quatuor magnus Benedictus dux ſiue rex erat. Inter quos medius incedens, Deum ſitiens Adalbertus, uerba uitæ ſumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dulcius contemplatur Deũ. O quoties obortis lachrymis memini dicentem,

Redit Romã ad monaſterium ſuum.

cum cauſa ædificationis acceſsiſſem Iohannem Abbatem: Vbi ſunt, inquit, margaritæ meæ? Vbi ſunt dulces cibi animæ meæ? Cum cōuenerunt ſancti uiri, pluebant ibi ſermones Dei, accenſæ ſententiæ mutuo curſant, arſit ignis ſuper terram cordis, reſtatur præſentem Deum unda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc Iohannes bonus & infirmus, hoc ſimplex Stratus & ſuper terram angelus unus, hoc ex ratione maioribus Dei ſapiens Iohannes, hoc ſimilis Theodorus, hoc Iohannes innocens, hoc ſimplex Leo, pſalmorum amicus & ſemper prædicare paratus. Ad hæc quanuis ſoleant ſigna & prodigia oſtendere, non facere, ſanctum animum pijs moribus coluit, ita ꝙ, ex parte ut & nos cognouimus, Adalbertus ſignorum operator adhuc in uita claruit. E quibus eſt illud ſcilicet, dum fratribus ſeruiret, & offenſo crure ſupra durum marmor ſatis ualide cecidiſſet, quia uinum neſcio an aquam portauit, teſtudinem cum eo, quod intus erat, illæſam ſeruauit. Audierunt ex menſa fratres clarum ſonum, quod nemo dubitauit fractum, mirantur omnes uas ſanum. Solebat prius obedientiam facienti multoties fragile uas frangi, & cum pro peccato negligentiæ ueniam peteret, angelus ſuperbiæ, humilitatem eius ægrè ferens, ut pro nimia frequentia uerecundiam ingereret, mala uoluntate teſtudinem frangere adiuuit: ſed quia non ceſſauit obedientia, nec generauit faſtidium maior triſtitia, ſeruo ſuo Deus ſolatium dedit in graui ruina, & tunc illæſa teſtudo apparuit, & poſtea, puro, nunquam aliam fregit.

Octo inſignes Abbates.

Eius miracula.

Teſtudinē ꝓ uaſe teſtaceo.

Dicunt etiam laborantem oculis filiam, neſcio cuius, cum manum imponeret, oratione ſanaſſe. Alteri quoq;, cū monaſterium cauſa orandi pro medela infirmitatis intraret, quem tribus annis ſumere non potuit, ſanctus panem pro benedictione obtulit: & primum inſueto hoc cibo hæſit, ſed qui aderant, quod uir Dei benedixit, manducare cū ſuaſiſſent, ſumpta fiducia parum guſtauit, & ex illo die quem omnes poſcunt, qui uiuere uolunt, ſine inuidia panem manducare cœpit. Hunc epiſcopum, quo dignū non fuit ſeculum noſtrum, cum ſine baculo iter agens Rauennam ueniret, cur ſine uirga paſtorali uir tantus incederet, optimè cautus Dei ſeruus Durans interrogauit. Reſpondens uerbum memorabile ille homo, qui uerè potuit loqui: Viuit Deus, inquit, in cuius conſpectu ſto: facile eſt geſtare pedum, ſed difficile reddere rationem, cum uenerit ad iudicium, qui non errat, diſtrictus iudex uiuorum & mortuorum, ſiue in uitam, ſiue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquando ſanctimonialis fœmina, quæ tēpore adoleſcentiæ ſat cognouerat ſanctū epiſcopum, credo, Parthenopoli uidit, cuius ſchola ad gloriam Dei talem nutriuit alumnū: & admirans cur, quæ dat licentior ætas, à ioco & riſum mouentibus uerbis adeo epiſcopus iuuenis abſtineret, ait ſancto uiro diuerſæ mētis fœmina: Alium Adalbertum uideo. Cur qui quondā eras homo pulcherrimè lætus, nunc ſeuerus es & inſtar Catonis cuiuſdam rigidus? Nonne cum magiſter ſcholarum ſapientiam docturus uenit ad noſtrū cœnobium, nobiſcum ludendo duxeras totum diē lætum? At ille grauiter ſuſpirans, proiecit uerbum cordis: Vere ſcias domina, quia quicquid eiuſmodi feci uobiſcum iocando, alto & accerbo uulnere nunc afficit animum meum.

Eius dictū memorabile.

Aſtericus eius clericus, contra ſanctum uirum arguendo, increpando, cum multa inutilia furibundo animo loqueretur, ultra limitē rationis proterua cōtētione progreſſus, quaſi quē amplius uidere nollet, magna cū amaritudine reliquit. Arrepto aūt itinere, tota die ipſe, cum ſocio homine ſuo equitans, errare cœpit, ut cum uiam, haud aliter atq; manum ſuā ſibi notā, inuenire non poſſet, ex pœna cognoſceret, quā graue peccatū cū epiſcopo cōtendēdo perpetraſſet. Porrò ad ueſperā caſſo labore reuerſus in urbē, ꝙ ira dictante ex humana infirmitate deliquiſſet, pœnitere corā Deo toto corde cœpit. Similiter uidua quædam occurrens equitanti, cū nudæ penuriæ aliquam conſolationē quæreret: Mecū hic nihil habeo, inquit, cras ueni ad ciuitatem, ſumens à me, tuæ neceſsitati quæ dare ualeo, cum charitate. Cumq; dimiſſa muliere, cœpto itineri inſiſteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierē, epiſcopus dixit. Quis ſcit, ſi uſque manè uiuam? Hodie compleat acceptio datū, ne ego iudicium, illa ſentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum bonum, ut opus nō tardet, neſcientibus quid futura pariat dies.

Procax clericꝰ caſtigatur à Deo.

Interea in purpura natus Otho rex tertius, cauſa ſcandendi culmen imperij, ut mos eſt à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum diu caput Latinæ terræ, oſtendit ſe, quaſi poſt Deum altera iuſtitia ueniat, iniqui omnes tremūt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod uenit, quem ipſe in ſacellum ſuum tractum poſuit Papa Gregorius Cæſarē, benedixitq; & populus Kyrie eleyſon celſa uoce cantauit. Aſcendit ille unctus cū corona imperij Imperator Auguſtus, gerens ſidereos cultus, & bonæ uoluntatis plena præcordia ferens. Poſt hæc facta eſt Synodus, & zelo iuris ductus Maguntinus Archiepiſcopus, antiquam cantilenam cantat: & epiſcopum ſanctum à quiete monaſterij ad relictos greges reuocare inſtituit. Aſſentit Papa Gregorius, & ſemel ſuſceptum gregem non poſſe impune eum dimittere, ſcripturæ ſententijs aſſeuerat, uelit nolit uir Dei, eat, inquiunt ſedentes epiſcopi, aliter uinculis nectatur anathematis. At ille ſecretū petens, ad Papa ait: Hoſtis quieti meæ inuidet, qui uos ſub ſtimulo inſtigat, ut eò me redire cōpellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnā meam, defectui meo remediū appone, triſti receſſui meo da uel unū ſolatiū. Si audiūt oues mea quā clamo uocē, uiuens morior cū eis, ſin minus, pietas tua mihi ſuccurat, ut uerba uitæ eis ſpernentibus, cum licētia tua uadam ad exteras & incultas gentes, quæ neſciunt nomen Domini. Acquieuit libens uoluntati hominis Dei Papa Gregorius, ut erat ſatis bonus, quantū permiſit uaga iuuentus. Relinquit S. Adalbertus monaſterium non ſine magno planctu ſuo & fratrum, moleſte ferens ruptā quietē, ſed habens de illo martyrio ſpem uiuam, cuius in ſuo pectore ardebat longum deſiderium. Homo Dei, ne timeas hominis cauſā, uade ſecurus, ſtella maris tuū iter anteibit, & dux bonorum Petrus fideliſsimus comes cohærebit.

Ottho 3 Imperator. Roma ũgitur à Pōtifice Gregorio ꝑ

Igitur cū puero Imperatore Alpiū nubila tranās, cauſa orationis Turones pedibus petit, ubi corpore iacens beneficia præſtat, qui nullo loco ſe rogantibus negat, baculus pauperū, dulciſsima mater peccatorum benignus Martinus, & larga manu dare paratus. Pariſios quoq; pedes uenit, ubi ſanctus & precioſiſsimus martyr Areopagita Dionyſius, fuſo ſanguine, corpore requieſcit: qui Athenis Philoſophiæ ſtuduit, ubi quē Paulus prædicabat, ignoto Deo ara poſita erat, q etiā Gallis euāgelizādi reſpōſa accepit, ſqū optimꝰ Clemēs Petri ſedē tertiꝰ ſedit, & dū paganis Chriſtum ingereret, pulcherrimo martyrio uitā finiuit. Cuiꝰ hoc inter cætera ē glorioſū & mirabile, q a poſt necē religioſus truncus ꝓpriū caput manibꝰ portauit, & ſequēs multitudo angelorū, laudes Deo cecinerūt; Populo cæli ſēꝑ gaudiū eſt de triūpho terræ,

S. Adalbertꝰ inuiſit Turones propter S. Martinum. Ac. 17

Vnde

Vndè & nunc exultans iubilat de chariſsimo Dionyſio, &, Gloria tibi Domine in excelſis, reſultat. Ad quem miſericordię largum ſi quis peccator confugerit, nunquam ſine miſericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacum, monachorum ingens cœnobium, auido curſu uolat: ubi corpore iacet & miraculis fulget magiſter mundo morientium, & tota mente cęleſtia quærentium, re ſcilicet ac nomine Benedictus, uino & oleo infirmorum medicus egregius, ſub umbra alarum pullorum Dei toto orbe inclyta mater. Nec dimiſit, ubi corpus diſcipuli quieuit, ubi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, ſigno ſanctitatis & miraculorum dulcedine magiſtro ſimillimus. Horum ſacra domicilia, & ſi qua occurrunt ſimilia, quem deſiderium æternorum afflauit, Adalbertus pede circumuolat, & adiutores ad ſua prælia uocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeo dilexit, cuius morē nobilē nouimus: quia omnes bonos eò plus amare ſtuduit, quò unumquenq; ſua uirtus & bonitas maiorē fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte niſi ſub conſpectu Imperatoris iacere permiſſus eſt. Horis congruis ſemper de cæleſtibus docuit regis pueros, & aſsiſtentes proceres ſuauisſimè admonuit, nè uel parū rebus infimis & terrenis animos affingerent, nè procul à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormenta ſubirent. Noctibus quoque calceos dormientium clam raptos aqua abluit diſcipulus humilitatis, manibus ſuis lutum deterſit, locos reſtituit.

Floriacen' cœnobiū.

Sacra loca inuiſit.

Ibi nocte ſopora parum molli lecto requieſcens, uitæ ſuæ deſiderabilem terminum adſpexit, quanuis ipſe non noſſet, quid ſibi uellet ſomnium; donec tactus ſpiritu alienigena hoc reuelauit. Putabat ſe uidere in domo maioris fratris duos lectos bene præparatos: pulcher ille quidem & decorus, ſed qui ſuus debuit eſſe, multo elegantior refulſit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento precioſè ueſtitus. Erat autē in ſuperiori panno capitali aureis literis inſcriptū: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod ſomnium cum coram Imperatore quibuſdam familiaribus exponeret, cui uiuax, ingenium natura dedit, & præclara facundia inſignem fecit, Leo palatij epiſcopus pulchre alludens, ait: Hoc tibi cito inuenies, quod quæris: dono uirginis proculdubio martyr eris. Nec minus, quod uidit de lecto fratrum, partim ante ſe uidit, partim hoc anno eſſe completum ſic collige mecum. Quinq; fratres habuit: omnium animas gladius pertranſiuit. Ex quibus maior frater in ſeruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: ubi etiam cum Boleſlao Polonorum Duce gratiam amicitiæ promeruit: porrò apud Imperatorem queſtus eſt, Ducem Boemorum Boleslaum ſine miſericordia ſe ſuosque fratres multis malis affeciſſe. Huius in aduentum & ſeros reditus, relicti domi quatuor fratres pacem impetrarunt, ex parte Ducis ſecuritatem & ſacramenta acceperunt. Proh diuinam humanamque fidem: nunquid non eſt catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis uena malus dolus ſalit. Heu noſtra infelicia tempora: ſapientem uocamus, cui ad fallendum calet ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterum Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit uitam, ut inferat mortem: dat Boleslaus fidem, ut inopinato occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem linea ſanguinis occidit frater ſuus S. Venceslaum. Interea quis non deploret ſqualores miſeriæ noſtræ? Quis non exhorreat cęcum natum hominem noſtrum? Dū neſcit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca uoluntas ducit; naſcitur peccatū de peccato, non habet finem, donec cadat, unde non reſurgat in delictum maximū: & fit miſero modo, quia cū poteſt, non uult, dulce peccatum non ualet dimittere poſt, ēt cū uult. Ita nunc aliud cogitans, aliud loquēs peruenit ad homicidium, &, Vindica Dñe ſanguinē, uox clamat de terra ad cælū. Homo, cōpleſti propheticū, apponēs iniquitatē ſuper iniquitatē: expecta nūc illud Euangelicū: Sanguis, qui effuſus eſt, ſuper te & ſuper filios tuos. Itaq; ſacramēto fidit liber populus, per campū ambulat. non. n. data fide bellum cogitat: ſtat proximo periculo ciuitas ſecura. Ecce hoſtes ex improuiſo ueniūt, armatus exercitus apertū bellū indicit, & diffuſa multitudine ciuitatē circūcingit. Sexta die in uigilia precioſi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilo minus & ſabbato certatim inſiſtunt. Honorare feſtū diē neſciunt, qui dulcia ſcelera tāquā epulas amant, nec iuuat, ꝙ urbani diē ſanctum obſeruari permot, contra quos forenſes ſuperbiæ uerba iaculantur: Si, inquiunt, ueſter ſanctus eſt Vēceslaus, noſter utiq; eſt Boleslaus. Sed quanuis poſt caperent ciuitatem, pœnas dedit aſperum uerbum. Ciuiū nanque gladio die illa ceciderunt hoſtium multa capita & oēs, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur aut cæci & diſperſi male uiuūt. Ceſſit ciuilibus bellis ſaucia ciuitas, miſerabili excidio ſunt familiæ diſperſæ, bona cuncta iacent in manu inimicorū, inundat planctus mulierum, ſtupet mortua facies puerorum comminantes dextras uirorum, ſtat ſilentium ſpectantiū clericorū. Sancti uiri quatuor, ſtrenui bello, & neſcij cedere loco, dū, de quo diximus, Radda clericus conſiliū dedit, parū ualentia arma dimiſerunt, & quā præliando pulchram mortem putauūt, confugiendo ad eccleſiam, ut eſt in humanis oculis, turpem acceperunt. Nā falſa data ſpes uiuendi, & dū exeuntes eccleſiam, ſponte in manus hoſtium uadunt, fefellit manus ſenioris, & in conſpectu omnium ſpecioſa corpora excepere ſentētiam capitalem. Hæc tunc ita geſta ſunt: ſed hoc tempore, quando digna indigni ſcribimus, gladio occubuit etiā frater natu maximus. Cōpleta autē eſt pij Adalberti uiſio tota, dū ante ſe quatuor fratrū, poſtea hoc anno maximi fratris mors ſubſecuta eſt: quorum mortibus mors ſua quanto fore præſtantior, ſicut & lectus eius illorū lectulo uiſus eſt elegantior, nemo non intelligit, qui ipſum cauſa Dei, illos ſeculi & uitæ defendendæ cauſa cecidiſſe cognoſcit.

Apoc. 6

Pſa. 68

Matt. 27.

Visio in ſomnis S. Adalberti.

Caduntur 4 fratres S. Adalberti.

Vidit etiā in monaſterio aliā uiſionē, quā non de ſe, ſed quaſi de aliquo alio reuerendiſsimis uiris itā expoſuit. Agnoſco hominem, cui duos ordines in cælo Deus arridens digito demonſtrauit, unum purpurei ſplēdoris, alterum ultra quam dici poſsit niuei cādoris. Inter hus & illos, blanda uox ait, manet te locus & certa ſedes. Ergo quem ſuo labori adiutorem Deus præparauit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum dubius petit, cuius auxilio nuncios ſuos miſit ad populum ſibi commiſſum, & multoties contradicentem, interrogans, ſi ipſum recipere uellent. Interim cum Boleslao nunciorum reditum expectat. Qui cum aduenissent, plenam contumelijs legationem reportarunt: Bene uenias, inquiunt Boemi, ad non ſemel refuratam plebem. Mira res, ad populum iam ſponte uenis, quem ſemper inuitum uocare & retinere neceſſe fuit. Scimus quid cogites, ò homo. Omnino nolumus, nec eſt tibi locus in populo tuo, qui uis uindicare occiſos fratres tuos uulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & ſuperborum contumelias, non minus exhilaratur, quàm ſolent homines, cum præter ſpem lætum nunciū & honores ſibi delatos accipiunt. Dictu pulchri,

Alia ſāncti uiri uiſio.

Boemi illū reſpuunt.

 inquit,

inquit, Domine uincula mea. Hoc eſt, quod expectans expectaui, deſiderio deſideraui. Ablatum eſt periculum meum. Qua poſſim ratione illum paſcere gregem, qui in faciem reſpondet, nolle ſe me habere paſtorem? Euge, non eſt quòd timeam reuocantem ampliùs Papam, nec triſtia ferentem Metropolitani immitis epiſtolam. Qui iam antè paganicis operibus in fugam me compulerunt, eccè palàm dicũt: Nolumus te. Igitur ſoluto fune, liber Epiſcopus appræhendit circunfluentibus animis proſequi deſideriũ, quod in corde ardebat, ſpecioſi martirij, Apoſtolica ad hoc uſus licentia: duosque ſocios, quos putabat ſacro bello futuros aptiores, magisq; idoneos portando euangelio, itineris comites deligit. Prius tamen, ut mater regula docet, & uiua uerba patrum lingua monent, oratione fratrum, quaſi ferrea chlamyde munitus ad agonem currere cœpit. Dux autẽ Boleslaus diligebat eum: quem rogat, ut ſe adiuuet, uidens uideat, quomodo in terram Pruſſorum nauigio ſe exponat ob quærendas animas, & uomere Dei proſcindendas incultas gentes. Complet Dux iuſſa ſpiritualis patris quamuis ut apud ipſum permaneret ſummopere optaret: ſed retardare ſanctum propoſitum auſus non erat.

Gneſna innumeris coruſcat miraculis.

Eſt in parte regni ciuitas magna Gneſgna, ubi ſacro corpori placuit quieſcere, ubi mille miraculis fulget, & ſi ex corde ueniunt, recta petentibus ſalutes currunt. Ibi ergo, quia in uia ſua erat, cuius longo tẽpore ſilentium exercuerat, Miſſam celebrat ſacras hoſtias oblaturus, uiua mox & ipſe Chriſto futurus. Baptizat populum grandem nimis. Inde nullas moras nectit, nauium aſcendit, quam nè prophanus quis tangere præſumat, Dux ſolicitus multo milite armauerat. Non poſt multos dies carina ſecante terga maris, Deum neſcientibus illabuntur Pruſſorum terris. Feſtinantes uerò nautæ, ſanctum onus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, ſecuram fugã capeſſunt. Rapit ergo homo Deo plenus, miſſurus retia ſua ſuper horriſonum mare, ſi fortè ueniat, quod in menſa Dei edendum apponat: aut ſi nullum piſcẽ capiat, ſaltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo ſpes ardua ꝑ Chriſto moriẽdi, & in uiridi corde uiuus ignis uim habet ardendi, tanquam in aureo altari accenſa aromata flagrant, & ſumantia ſcandunt. Ergò miles Dei cum duobus ſocijs

Venit ĩ Pruſſiã

intrauit in paruum quendam locum, qui circunbibẽte unda fluminis, imitatur inſulæ uultum. Ibi aliquot hæſere dies, & fama uolans paganorum auribus inuexit, habere ſe hoſpites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum ex improuiſo homines non plures parua naue ueniunt, dat ſaltum in terras, barbarum neſcio quid frendent, magna ira fumãt, & hoſpites quærunt. Res regis, ros mellis tum epiſcopi in ore fuit, codex Pſalmorum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia uerba oris Dei, in quo ſumma ſalutis &

Validiſſimo ictu proſternitur.

uita hominis certa manet & clauſa ſedet. Ad quem unus ex eis peiorum peſſimus propius acceſſit, nil boni loquens, nodoſa brachia altè extolit, & cum conto, quo nauẽ impulerat, cæleſtia meditantem epiſcopum inter ſcapulas fortisſimè percuſſit. Si nõ abitis, inquit, citius, capite plectemini, uexati diris pœnis & mortibus ingratis. Euolat è manibus uolumen excuſſum, alia ex parte ipſe humi ſtratus, dat oſcula uirenti terræ, mente extentus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad uitã nouatur interior, per penetralia cordis erupit uox lætitiæ & ſalutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta miſericordia Dei: ſi plus non accipiam pro crucifixo meo, unũ precioſum ictũ habeo. Homo Dei, putasne ſimplex plaga ſplẽdeat in dorſo tuo, aut preciũ habeat ſuper terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vel que non ſic margarita in ſterquilinio, nõ purpura regis in populo, nec facies roſæ in terræ gremio, adhuc uerò nec aureus ſol relucet in cœlo, ut in corde pio ictus unus pro Chriſto hilariter exceptus.

Quid uerò inde ſecutum eſt? Foras eiecti, ueniunt in mercatum, ubi confluxerat unda populorum: circunſtant ſubito cęlicolam uirum longo agmine capita canũ, pandunt cruentos rictus interrogant unde eſſet, quid quæreret, quare ueniſſet, quem nemo uocarit. Lupi ſanguinem ſitiunt, minantur mortem, quòd ad eos apportaret uitam. Donec loquatur, uix expectant: horrent, & derident: melius enim non ſciunt: loqui iubent, & capita mouent. Accinxit uerò ille ut uir lumbos ſuos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Chriſto Domino procurat, ad uos pro ueſtra ſalute uenio ſeruus illius, qui fecit cælũ & terrã, mare & cũcta animãlia: uenio uos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, ut cognoſcatis creatorem ueſtrũ, & deponatis ſacrilegos ritus, abrenunciãtes mortiferis uitijs & cunctis immũditijs: ut abluti balneo ſalutis, efficiamini Chriſtiani in Chriſto, habẽtes in ipſo remisſionẽ peccatorũ, & regnum immortaliũ cælorũ. Hæc ſanctus. Illi uerò iamdudũ dedignantes, cæleſtia uerba irrident, baculis terrã percutiunt, aerem mugitibus implent, manus tũ non inijciunt, ſed furorẽ dictant, & uerba diſtrictæ ſeueritatis ad aures hoſpitũ mittunt: Propter tales, inquiunt, noua non naſcuntur animalia, uetera mortuuntur. Exeuntes exite de finibus noſtris. Si cito non retrofertis pedẽ, crudelibus pœnis afflicti, mala morte peribitis. Illi uerò, qui in ingreſſu regni poſitus, bonos hoſpites eo loci eſſe permiſit, mortẽ, domus inflãmationem, bonorum direptionẽ, coniugis & liberorum diſtractionẽ, ſpumãte ira minantur. Videns athleta Chriſti nullũ fructũ animarum ſequi, & optato mortis ſpem auferri, deiecit animũ: & triſtitia magna affectus, uarios curarũ æſtus caſto in pectore uerſat, dicitq; fratribus: Presſi magnis difficultatibus: quid cõſilij capiemus? Equidẽ quò nos uertamus, non uideo. Habitus corporum & horror ueſtiũ noſtrarũ, ut ſentio, paganis animis nõ parũ offenſionis affert. Vnde, ſi placet, ueſtimẽta mutemus: clericã æqualẽ, pẽdentibus capillis, creſcere ſinamus: tõſæ barbæ comas prodire nõ prohibeamus: forſan nõ agniti, melius poterimus operari ſalutẽ, ſi ſimiles illorũ effecti, familiaribus cohabitemus, alloquamur & conuiuamus, laborantes quoque manibus proprijs, uictum quæramus inſtar apoſtolorum, abſconſa mente reuoluamus ſenſum pſalmorũ. Intereà proſperante miſericordia Saluatoris, fiet aliquid ſalutis, ut dum arte hac & hac fraude eos opinio deludit, euangelizandi occaſio certa ueniat, itã aut inuentarum animarum theſaurum magnum lucrabimur, aut dulcem uitam pro dulcisſimo Chriſto fundentes, deſiderata morte occumbemus. Ergo niſo conſilio meliora ſperans, conceptum mœrorem gaudij gladio confecit, egręſſurus è regione mala. Accenſis animis, mouet greſſus, ad ferocium quidẽ Luiticorũ idola ſurda, prædicationis equos flectere placuit, quorum linguam callebat, & quos necdũ mutata ueſte & habitu fallere potuit. Hoc tum ingenio, hoc dolo bono cogitauit, ut Chriſto acquireret nouum populũ, aut longis deſiderijs imponeret finẽ. Sed o uenerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Propè eſt, quod quæris, non neceſſe habes longam ſuſcipere profectionem, dabit tibi Deus breui itinere illud aſſequi, quod tam multo tempore quæſiuiſti recto ore, mundo corde, animo toto.

Sermo eius ad barbaros.

Luitici ut quibuſdã placet, ſunt qui alias Vilſi dicuntur.

Ecce

Eccè pulchritudo tua, eccè in foribus, cuius neſcit homo precium, felix & incomparabile martyrium, ut noſtro etiam æuo uirginis ille filius inſperato te faciat martyrem ſuum. O quàm pulchre riſit cælum, quando cum corona martyrij intrantem uidit Sclauum.

Romæ interea in monaſterio, quo ſanctus iſte in philoſophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiuſmodi reuelatio facta eſt. Inter plures uiſiones, quas uidet rapta mente ſæpè ad ſuperna leuatus, uidit & iſtam crucifixus mundo Iohannes monachus

Viſio Iohannis Abbatis.

& Abbas. Venerunt à cælo uſque ad terram deſcenſu delectabili, eleganti; adſpectu duo linteamina, inſtar niuis candida, abſque ulla uel ruga uel macula. Vnū ex eis accepit, quem quærere uenit, poſſedit charum pignus & dulce onus, fruēs fruitur ſuo Adalbertus, intrat cælum aureum tramite recto. Quis aliud linteum ſuo amplexu acceperit, & ad Deum portarit, ab eius ore, fateor, nunquàm excutere potuimus, & ideo ſiue hic, ſiue alter ſit, certa mēte neſcimus. Nec hoc nos fatigat, qui noſtrum interceſſorem in manibus, habemus: Adalbertum Domine tuum ſancta ſanctorum intraſſe cognouimus, & amātes ueneramur, & licet nunquam ſanguinem funderet, quæ eſt uera beatitudo, & paſſi Chriſti quædam ſimilitudo, tamē morum humilitate & puro ac intimo Dei amore uere eſſet filius cælorum, & qui nunquàm peccauerūt, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monaſterium eius per ſpirituales hæc uerba miſit, dicens: Notum ſit ueſtræ dulciſſimæ fraternitati, quia amicus noſter bonam uiam habet Adalbertus, qui uerè cum ſpiritu ſancto ambulauit.

Interea ipſe beatus Adalbertus in terra pagana cū ſocijs ſuis carpit iter ſecus litora maris, & fit repente colliſio undarum, quaſi ſe moueat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille ualidus penetrat. Comites ſecuri audiunt, medius ſenior uehementiſſime obſtupuit, & uelut pauida mulier cōſternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater ſuus, ſubridens ait: Pauet fortitu-

Vide ſāčti uiri humilitatem.

do tua audaciſſime miles? Si inſiliret in nos armata & ad cædem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Reſpondit ille: Nos ſumus fragiles, tu fortis, nos imbecilles, tu potens. Nos certe & minima timemus, ſed eo melius Deus noſter refugium & uirtus, quo eſt maior inopia mentis, & uirium parua ſuppellex. Eo felicius, eo glorioſius diligam te Domine uirtus mea, quo ſentiens meam infirmitatem, cognoſco te eſſe meam uirtutem. Vidit & idem Gaudentius ſequenti nocte ſomnium, quo lu-

Sōniū Gaudētij.

dentibus uerbis irriſit paueſcentem epiſcopum. Ingreſſus delectabile oratorium, aduertit paratum pōtificem Adalbertum celebraſſe miſſam. Comeſto autem ſacrificio, cum ueſtimenta plicarent, propius acceſſit ad cornu altaris, in cuius medio ſtetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat curſu rapido cuſtos ſacri altaris, unde talia præſumat, inſolentem Gaudentium ſeuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice ſumere potum uitæ, ſolus totum bibere debet, qui pro Chriſto immolato miſſa oratione legauit, tibi ſicco palato nec gutta remanebit. Mane facto Gaudētius inquit: Audi ſenior meus noctis ſomnium, quod uidi. Expleta Miſſa, quam celebraſti in templo Dei, acceſſi ut potum ſumerē de aureo calice, qui ſtetit in medio altari, & prohibuit me miniſter altaris, dicens; Alieno nequaquàm licet; pōtifex totū ſumere debet. Reſpondit beatus Adalbertus, paſſioni propinquans: Mi frater, iubente Deo ſomniū tuū proſperos habeat progreſſus, peccans ca-

ro peccati, donum Dei non impediat, miſericordia creatoris uictoriam obtineat.

Igitur ſexta feria Gaudentius, ſancto uiro duplex germanus, cum ſcandens ſol tres horas propè cōpleſſet, Miſſarum ſolennia in læto gramine celebrat, poſtea parum obſonij recumbentes accipiunt, ut in fortitudine cibi poſitum uigorem feſſa membra recuperarent, & uiam longam ſine labore reparati pedes citius conficerent. Pulſa fame, recreati ſurgūt, & pergere incipiunt, at non longe ab eo loco, ubi cibū ſumpſerant, inualeſcente laſſitudine capita deponunt, ſomnoque ob uexata corpora indulgent. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adeſt ſonitus armorum, haſta fulgurans, ſonans clypeus & gladius acutus. Cuiuſdam frater à Polonia occiſus erat, is barbarus zelo incitatus uenit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus peſſimis, conſpirauerant, ductique pœnitentia, quòd eos à ſe dimiſiſſent, impetu magno accurrūt, deſilienteſque ab equis, curſu rapido in illos irrunt, requiem hoſpitum turbant, uincula haud ſecus atq; latronibus inijciūt, manus & brachia Chriſtianorum ſtringunt. Stupēt fratres, & non ualde ſuauiter expergefacti, inopinantes uincula & hoſtes cōſpiciunt, nec minus, qui hoc ſpectaculum uotis omnibus ſemper expetierat, nunc magnus Adalbertus timet, & uelut homo amaræ mortis guſtum exhorruit, ultra, quàm ſolet, conſternata mens quadā ignauia laborat, moritura caro colorem mutat, pauore uita tremula hebet. Sed nemo miretur nonnihil fractum defeciſſe ſanctum, qui tot annis inter tentationum uentos & tempeſtates ceu arbor inconuulſa ſtetit, maxime nunc, quando propinquante termino palmam accipere debet. Nonne maior Dominus, re- *Luc. 22*

demptio noſtra Chriſtus, propinquante paſſione ſan- *Ioa. 10.*

guinem ſudat, & qui poteſtatem ponendi & ſumen- *Matt. 26.*

di animam habet, ſequentibus diſcipulis triſtem ſe

aſſerit uſque ad mortem? Si Deus trepidat, turpe eſt, *Iob. 4.*

ſi homo paueat, cum carnis mors prope accedit? Purgantur electi timore mortis, ſine quibus non ſunt, à leuibus peccatis, & ſi qua ueſtigia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inerti pauore tabeſcis? Deum tuum ſecutus, ſanguinem fundis, quo fuſo, ſecurum commeatum & liberū iter habes ad cælum, ſine occurſu inſultantium dæmonum, ſine obiectione uel minima peccatorum. Martyribus certe non occurrit accuſans ſatan, nec uerbum procul fugiens, eo quòd Saluatoris umbrā imitantur. Et ſicut Dominus ſine peccato propter nos mortuus eſt, ita & martyres, quamuis criminum rei, fuſo ſanguine propter Deum, omnino cunctis peccatis carebunt. Cæteri ſancti, quamuis candidā & odoriferam uitam ante Dei oculos habuerunt, de hoc ſeculo ſecuri non recedunt, ſed circa extrema infinita anguſtia laborant, neſcientes utrum eorum uita, mūda, ob eo iudicetur & digna, cuius cōparatione ſunt immunda omnia. Martyrio autem ſtat ſua ratio, res tuta & ſingularis gloria, quam accipere pro dono Dei meruit rara auis terrarum, felix infelicium noſtrorum Adalbertus temporum. O quam beatum, ò quàm gloriæ plenum ita mori, ut non appareāt ulla peccata, quoniam quæ ſecundum fidem lauantur in baptiſmo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quāta ſecuritas lætitiæ? O quales opes & diuitiæ, claudere in momēto oculos, quibus homines uidebātur & mūdus, & aperire ſtatim interiores, ut uideātur angeli & Deus, cuius pulchrū eſt oē quod fecit, & pulcherrimus ipſe. Nec erit iā ullū, quia eo peruenitur, ubi adeſt oē bonū. Vbi quid ignorat, qui oīa ſcientē nouit, quid nō habet, qui omnia habentē habet? Vbi quē nō pōt adiuuare miſerū, cui eſt præmiū

Deus,

Deus, oſtendens illi ſeipſum? Harũ ſententiarũ habemus te teſtem clarum, qui in hoc mundo poſitus, morum uirtutibus uiruiſti, & in hiſce uara humilitate, mirabilius claruiſti: nunc pro Chriſto mortuus, cæleſti beneficio & miraculorum dulcedine clarior, imò clariſsimus innoteſcis. Palã loquebaris, ſub cælo nihil ſpecioſius, nihil quicq̃ eſſe ſuauius, q̃ pro dulciſsimo Ieſu Chriſto dulcẽ ponere uitã. Et nũc monſtras quàm bene & feliciter uiuas, quãdo ad tua oſſa mortua tot ſalutes eueniunt, tot ſigna ſine tædio currunt.

Miracula ad eius ſacra oſſa.

Aiunt, qui illi agoni interfuerunt, quòd nec uerbum unum ediderit palleus epiſcopus, niſi quando ligatum ad montis ſupercilium duxerunt, ubi ſeptem lanceis pulchra eius uiſcera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit ictum, & toruo adſpectu occidendum martyrem in loco ſtatuit, hoc unum uerbũ, Quid uis? parer exili uoce interrogans fatur. Habes, qđ ſemper uolebas mori, paſſus pro deſiderato Chriſto, hac die felix uictima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo eſt crucifixus, & ipſe tunc ſanana lãguidum magnum, totum hunc mundũ, nunc uerò te faciens martyrem ſuum. Ne timeas periculum, eo q̃ eſt mors amara, mors auara. Nam ſi eſſet nulla mortis moleſtia, canente mellifluo Gregorio, non eſſet iãta martyrium gloria. Septem donis ditauit te Chriſtus, uirtute multa fluat tibi gratia ſancti ſpiritus, nunc in eius honorem ſeptem lanceis confixus, amplectere deſiderabilem Chriſtum. Quicquid peccaſti in hoc tempore, quod uoluitur ſeptem diebus, expians & expurgans ſeptẽ uulneribus, calca abyſſum & terram ſub pedibus, ultra omnẽ creaturam ſcandens, appræhende dulcem creatorem. Beatus homo, quem poſſedit gloria paradiſi, quem accepit confeſſio & pulchritudo ante oculos Dei, ut ſapiat ex ſententia, quæ ſolet dicere, Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Vocat nunc te cor contritum, uocat noſtrorum temporum infinitus error, clamat tibi feliciſsime martyr noſtrarum miſeriarũ magnus clamor. Tu cum purpureis proceribus in cõſpectu Dei delectatus, tu cum ſuauiſonis angelorum uocibus intrà ſancta ſanctorum epulatus, ne obliuiſcaris ueros captiuos, non ſentientes, in quanta tribulatione uerſemur. Tu qui multa potes ad regis chorũ fac nobis legem & iuſtitiam de iniquo odio tantorũ hoſtium, quia & nunc cum Chriſto regnum tenes, neceſſe eſt illud Satyricum depromas.

7. Lanceis eſt confeſſus.

1. Cor. 2

Author inuocat S. Adalbertũ.

O curas hominum, ò quantum eſt in rebus inane.

Ad grandem miſeriã neceſſariũ eſt magnum adiutorium. Veniat tecum non unus ſanctus, ſalus hominũ quorum eſt ars, ſtet tecũ angelorũ ſana pars. O amor, qui regis omnia cælo, reſpice miſeras terras animo benigno, in quibus hoc æuo magna graſſatur iniquitas. Fac quod feciſti, terra factus propter pietatem, fuſo ſanguine propter nimiam charitatem. Dic tu ante omnes, dic ea quibus nouus martyr enaraſti, dic bone Adalberte: Deus optime, miſerare noſtræ lunæ uarios labores, compeſce æſtuantis auaritiæ in immẽſum creſcentes errores, qui meretricis pulchritudine amorem Dei, maximè hoc æuo, commutare uolunt in amorẽ ſeculi, bonum dicentes, malum in fine ferẽtea. Promittunt delectare, & faciunt labore, dicunt ſe adiuuare, & non niſi nocere nouerunt. Quibus cõuenit illud poetæ.

Fiſtula dulce canit, uolucrem dum decipit auceps.

Luc. 9. imò conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, ſi uniuerſum mundũ lucretur, animæ uerò ſuæ detrimentũ patiatur? Quod ſlet in ſacro eloquio, qui ſecurus ſui, de noſtro periculo timidus eſt, quia ſtantes inter mille globos nunquàm dormientis diaboli, habentes & ingenitæ naturæ centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ ſæuam peſtem, ut res extra nos, perdat intus nos. Heu, inquit, in præſentiũ rerũ uoluptatibus poſiti, quo amplius concupita acquirimus, eo amplius os patens auaritiæ in immẽſum aperimus. Neſcio, miſeri quid ſimile patiamur, poſt expletionem uoluptatũ amplius eſurimus, & adeptis carnalium rerũ oblectamentia, nunquã dicimus, Sufficit. Hoc eſt cõmune malũ omniũ, maximè hæc eſt miſeria mea, & ſi qui ſunt, mei ſimiliũ, qui non niſi ſpiritualia debuimus, prope ſola carnalia cogitamus. Si quid potes, immò quia potes, noſtris medere uulneribus. Sed ad rem.

Primum dux & magiſter nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetralia cordis. Poſt ſaliente malitia & currente manu, cæteri ſcelus peragunt. Vt aũt oſtenderet clemens diuinitas, quàm ſoluta eſſent ſeruo ſuo carcer ſeculi, compedes magnæ & peccatorũ uincula cuncta, poſtquã ſanctũ corpus ſecarunt, nemine ſoluente, ligatæ manus per ſe ſolutæ ſunt. Ipſe uerò amicam mortem amplexus, quã ſemper ſequẽs dilexit, in modum crucis manus extendit, cadens cadauer matrem terram occupat, anima ſancta ad uitã feliciter intrat, admirans riſum Dei & gaudia canẽtis cæli. Reliquiſti ſub pedibus pulchrum hoc, quod apparet, ex aperire nunc quod intrinſecus latet, poſt fletus hominum tranſi in lætum numerũ angelorũ, ubi te uidẽt læti oẽs ſancti, maximè martyres Chriſti. Adhuc ultra angelũ martyr ad martyrum regem aſcende cum gloria, ad omniũ Saluatorẽ, ad ipſum, à cuius cõſpectu fugit cælũ & terra loquere facie ad faciẽ, quaſi homo ad amicũ ſuum. Effugiſti quid non amaritudinis? quid non habes dulcedinis? Vbi ſunt altæ contemplationes internæ refectionis? ubi eſt cibus & potus, laus perpetua creatoris. Ipſa die, dicũt, dũ quidam presbyter Miſſam faceret, & ſacras hoſtias iuxta ritum religionis offerret, reuelans ſpiritus ad aures dixit, ut beati martyris Adalberti ſuffragia laboranti mundo imploraret. Paret ille libens monitis diuinis, & * pro intra memoriam ſanctorum martyrum Adalbertũ uocat, ut noſtris erroribus apud diuinam miſericordiam mactata hoſtia intercedat.

S. Adalbertus crudeliter necatur.

Ap. 20

** pium*

Igitur impij uiri duos fratres immiſericorditer ligatos ſecum ducunt, & ſancti uiri nobile caput à reliqua corpore ſeparant, atque ſub fida cuſtodia utranque partem aſſeruant. Ne putes religionis cauſa id eos facere, qui non niſi prophana ſapiunt, à Duce ſinitimo Boleslao grandem pecuniam accepturos ſe ſperant, ut res erat, qñ reuerendiſsimũ corpus & caput, theſaurum deſiderabilem uendũt. Vos quidẽ feciſtis pro ueſtra inſania, ſed ò qualem imprudentes peperiſtis beatitudinem. Volenti illi uos conuertere ad Chriſtum Saluatorem; uos nolentes conciliaſtis immortalem dignitatem. Paſſus eſt precioſiſsimus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius eſt ſaxo tritus. Bene aũt ambo uno die, quia ſe petentibus uterque bonus effulget crebris miraculis, & præſto eſt ægris mortalibus. Eccè iterum boni, iterumq; & crebrò mihi eſtis appellandi. Loquimini ad cor cæli, ſuffragat ſtella maris, iungat ſe angelus bonus, & propitius Petrus ſequatur & omnis ſanctus. Propter Deũ loquimini bonum de nuis miſeris, bonum in conſpectu principis. Præſtante Domino Deo propter dilectum filium in ſpiritu ſancto, cuius eſt gloria, hominum ſalus, regnum & imperium, ſana pars angelorum, cum quo fuere & ſunt & uenient aurea regna immortalium ſeculorum, Amen.

Duo eius ſocij uincti abducũtur.

MARTYRIVM S. ALEXANDRI Lugdunenſis martyris, cui præter alia, fidem conciliant etiam antiquisſima Martyrologia. Habetur in MS. codicibus egregiis. Fuit uerò hic Alexander ſocius S. Epipodii, de quo ſupra dictum eſt.

Apri. 24.

EPipodium & Alexandrum primum coniunxit infantia, deinde in timore diuino inſtituit adoleſcentia, firmauit iuuentus, donec animis meritisque coniuncti, ad martyrium peruenerunt, quod tribuente Dei munere pariter ſuſceperunt. Sed Dominus noſter Ieſus Chriſtus ita militum ſuorũ uictores & diſpenſatores coronauit, ut qui ei iungebantur confesſione temporali, diuiderentur occaſu. Merito uerò nobis præſtitum iudicamus, ut duplici in illis ſolennitate fruamur. Nam dum & alternis diebus feſta illorum ueniunt, & illos inſeparabili ueneramur affectu, non uerò ſingulis diebus, ſed geminatis obſequijs utruoq; bis colimus. Et ſicut nudiustertiana ſolennitas cælo inſertum ſanctum Epipodium celebrauit, ita hodierna feſtiuitate Alexandrum ſanctum perueniſſe ad regna cæleſtia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad hiſtoriam pasſionis.

Interempto ergo Epipodio martyre, perſecutor recenti adhuc cruore adſperſus, beati Alexandri ſanguinem ſitiebat. Quem receptum ex carcere, ubi putauit exanimem, die interpoſito, furori ſuo præcepit offerri; ut eius ſupplicijs non ſolum rabiem ſuam, uerum etiam inſaniam ſæuientis populi cõpetaret. Quẽ tamen etiam hac percontatione tentauit: Adhuc in poteſtate tua eſt, ut euadas prædeceſſorum exẽpla, uideasq; quæ teneas. Ita enim perſecuti Chriſticolas ſumus, ut pœniteat te ſolum arbitrum reſſediſſe. Nã præter alias cæſorũ cateruas, etiam ſtultitiæ tuç collega ſuccubuit. Vnde tibi cõſulens, immortales deos thuris accenſione uenerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quòd dum glorioſos martyrũ reuoluis triumphos, & illa coliſſe tormenta commemoras, ad deuotionis me quoque confirmas exempla. Putasne ergo extinctas animas, quas ſudiſtis, uel quòd illi quidem cælum non posſideant? Sed uiceuerſa perſecutores potius in illo agone perierunt. Fallit enim te opinio tua, extingui nomen non poteſt Chriſtianum, quod ita Deo firmante firmatum eſt, ut & uita hominum cuſtodiatur, & mortibus propagetur. Deus noſter cælos, quos fecit, posſidet, terram tenet, inferna moderatur, & animas quas interemptas deludis, regnum cæleſte ſuſcepit, nos uerò cum dijs ueſtris inferna retinebunt. Et quia fratrem meum charisſimum in ſummo gaudio collocatũ ſcio, ſecurior uiam deuotionis ingredior. Ego nanque Chriſtianus ſum, & fui ſemper, & futurus ſum in gloriam Dei. Tu uerò exerce corpus, quod pro imbecillitate terrena fuſtibus mundi uidetur addictum, cæterum animas noſtras cuſtodiat & recipiat ille, qui cõtulit. Ad hæc præſes irato furore deſæuiens, ſanctum Alexandrũ diuaricatũ ternis cædentibus præcepit uerberari, qui nulla humili reſponſione inter tormenta deiectus, Dei ſemper præſidium flagitauit.

Siſtitur coram Iudice S. Alexãder.

Eius constantia.

Immanisſimè uerberatur.

Cumque longisſimo ſpatio cædentium ſucceſſus necesſitudine frangerentur, præſes interrogat, utrũ etiamnum in hac confesſione duraret. Cuius percontationi in concuſſa authoritate reſpondit, deos gentilium dæmonia eſſe, non numina: Deum uerò omnipotentem inuiſibilem, ſempiternum, ſui propoſiti eſſe cuſtodem. Tunc ergò iudex dixit: Chriſtiani ad iſthanc inſaniam proruperunt, ut prolixitate pœnarũ gloriam ſibi exiſtiment comparari, & perſecutores ſuos uiciſſe ſe iudicent, quos oportet celeri fine conſumi. Quia ergo eos in pertinacia ſua & audiri nefas eſt & uideri, idcirco Alexander ſixus cruci, animam, ſicut meretur, effundat. Poſt quam ſententiam miniſtri ſæuique carnifices acceperunt beatum Alexandrum, ſalutarique ſigno eum, extenſis in diuerſa brachijs ac manibus, nexuerunt, nec tamẽ diu beati martyris tormenta porrecta ſunt. Ita enim laniatus crudelitate fuerat uerberantium, ut crate ſoluta coſtarum, ſecreta animæ panderentur. Nam dum totus in Chriſto eſt, eum, quem confeſſus eſt, ſupremis uocibus uocans, beatum ſpiritum exanimatus emiſit. Hos itaque ſemper concordes & ſocios, quia mors diuiſerat, ſepultura coniunxit, dum à Chriſtianis educta occultè extra urbem corpora, abſconſa conduntur. Erat enim in colle ſuperpoſito ciuitati concretus dẽſatis uepribus locus, ibique in modum ſpeluncæ cõcluſa frutetis ac ſentibus uallis latebat, & ut fit, humor ſi per naturale miniſterium infunditur, ibi inculta fœcunditas. Quo in receſſu uenerabilia corpora religioſa prouiſione demerſa ſunt, quia gentilium furor extremam, denegans ſepulturam, etiam in corpora exanimata ſæuiebat. Poſtea uerò uenerabilem locum religioſorum cultus ſeruauit, & prodidit reuerẽtia deducta per poſteros, & ueraciter ipſi primum ſanctorum potentiam prodiderunt.

In cruce ſuſpẽditur, & reddit ſpiritum.

Nam cum tempore conſequenti populus Lugdunenſis pasſim morbo ſęuiente corrueret, adoleſcens quidam natu nobilis, ui febrium ualde ſuccẽſus, per uiſionem commonitus eſt, ut remedium à muliere, quæ calceamentum martyris habebat, expeteret. Illa uerò ſe medicinæ nihil noſſe reſpondit, ſed Domino miſerante, martyris per exuuias hoſpitali ope allata, ſe plurimos curaſſe non negabat, ſtatimque ei Lucia benedictionem, hoſpitalis calicem ſalutis porrexit. Qui dum poculum & remedium ſitis accepit, protinus ita extincto ardore conualuit, ut non ope humana, ſed mirabili diuinitatis auxilio, uitæ ac ſanitati redditus diceretur. Quæ uirtus fidei atque ſanctorũ per uniuerſam diſpergitur ciuitatem & innumera multitudo, dum ſanitatem corporum recepit, fidei incrementa ſuſcepit, factaque eſt membrorum atque animorum præſens & æterna medicina. Sed & poſtea in locis illis mirabilia iſta monſtrantur, eiectio dæmonum, debilitatum curatio, reſtauratio ſanitatum, quæ ita pene quotidiana & ijs maiora proueniunt, ut crudelitas, etiamſi ſit ſpontanea, exiſtentibus miraculis extinguatur. Itaque fidem dictis atq; factis conuenit applicari, quia amicorum Dei potentia, uirtus & dignitas, ut fideles & credulos diligit, ita deſerit dubitantes.

Nota de miraculis per ſancti martyris reliquias.

Extinguatur pro, ſuperetur, uel uincatur.

Idcirco non ambigamus uera eſſe, quæ & audita & uiſa ſemper diximus & manifeſtamus, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE MELLITO ABBATE ET Primo apud Anglos Londonienſi epiſcopo, ex hiſtoria Eccleſiaſt. Gentis Anglorum venerabilis Bedæ presbyteri.

24. Aprilis. Ec. hi. lib. 1. ca. 29.

PApa Gregorius (huius nominis primus) Auguſtino Epiſcopo (quia ſuggeſſerat ei, multam quidē ſibi eſſe meſſem, ſed operarios paucos) miſit cum legatarijs ſuis plures cooperatores ac uerbi miniſtros, in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iuſtus, Paulinus, Ruffinianus, & per eos generaliter uniuerſa, quæ ad cultum erant ac miniſterium Eccleſiæ neceſſaria, uaſa uidelicet ſacra & ueſtimenta altarium, ornamenta quoque Eccleſiarū, & ſacerdotalia uel clericalia indumenta, ſanctorum etiā Apoſtolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Miſit etiam literas, in quibus ſignificat, ſe ei pallium direxiſſe.

Lib. 2. cap. 3. Mellitus fit epiſcopus.

Anno Dominicæ incarnationis ſexcēteſimo quarto, Auguſtinus Britanniarum archiepiſcopus ordinauit duos epiſcopos, Mellitum uidelicet & Iuſtū: Mellitum quidem, ad prædicandum prouinciæ orientalium Saxonum, qui Thameſi fluuio dirimuntur à Cātio, & ipſi orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas eſt, ſuper ripam præfati fluminis poſita, & ipſa multorum emporium populorum, terra marique uenientium, in qua uidelicet gente tunc temporis Saberethus, nepos Edelberti ex ſorore Ricula, regnauit, quāuis ſub poteſtate poſitus eiuſdem Edelberti, qui omnibus, ut ſupra dictum eſt, uſque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi uerò & hæc prouincia uerbum ueritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit rex Edelbertus in ciuitate Lōdonia eccleſiam S. Pauli Apoſtoli, in qua locum ſedis epiſcopalis & ipſe & ſucceſſores eius haberent. Iuſtum uerò in ipſo Cantio Auguſtinus ordinauit epiſcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quodam illius, qui dicebatur Rotcheſter, cognominat. Diſtat autem à Dorouerni millibus paſſuū ferme uigintiquatuor ad Occidētem, in qua rex Edelbertus eccleſiam beati Andreæ apoſtoli fecit, qui etiam epiſcopis utriusq; huius eccleſiæ dona multa, ſicut & Dorouernēſis, obtulit, ſed & territoria ac poſſeſsiones in uſū eorum, qui erant cum epiſcopis, adiecit.

Lib. 2. Cap. 4. Synodus Romana.

Deinde cum iam obijſſet Auguſtinus Mellitus Londoniæ epiſcopus uenit Romam, de neceſſarijs eccleſiæ Anglorum cauſis cum Apoſtolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reuerendiſsimus cogeret Synodum epiſcoporum Italiæ, de uita monachorum & quiete ordinaturus, & ipſe Mellitus inter eos aſſedit anno octauo imperij Phocatis Principis, indictione 13. tertia die Calendarum Maiarum, ut quæque regulariter erant decreta, ſua quoq; authoritate ſubſcribens confirmaret, ac in Britāniam rediens, ſecum Anglorum eccleſiæ mandata atque obſeruanda deferret unà cum epiſtolis, quas idem Pontifex Deo dilecto archiepiſcopo Laurentio & clero uniuerſo, ſimiliter & Edelberto regi atque genti Anglorum direxit.

Lib. 2. Cap. 5. Eadbaldus rex efficit Chriſtianiſmo. 1. Co. 5.

At uerò poſt mortem Edelberti, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula ſuſcepiſſet magno tenellis adhuc ibi Eccleſiæ crementis detrimēto fuit. Siquidem nō ſolum Chriſti fidem recipere noluerat, ſed & fornicatione pollutus eſt tali, qualem nec inter gētes auditā Apoſtolus teſtatur, ita ut uxorē patris haberet. Quo utroque ſcelere occaſionem dedit ad priorem uomitum reuertēdi ijs, qui ſub imperio ſui parentis, uel fauore uel timore regio, fidei & caſtimoniæ iura ſuſceperunt. Nec ſupernæ flagella diſtrictionis perfido regi caſtigando uel corrigendo defuere. Nam crebra mentis ueſania, & ſpiritus immundi inuaſione premebatur. Auxit autem procellam huiuſmodi perturbationis etiam mors Saberethi regis orientalium Saxonum, qui ubi regna perennia petens, tres filios ſuos, qui pagani perdurauerunt, regni temporalis hæredes reliquit, cœperunt illi mox idololatriæ, quam, uiuente eo, aliquantulum intermiſiſſe uidebantur, palam ſeruire, ſubiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Cumque uiderent pontificem (Mellitum) celebratis in Eccleſia Miſſarum ſolennijs, Euchariſtiam populo dare, dicebant, ut uulgo fertur, ad eum, barbara inflati ſtultitia: Quarè nō & nobis porrigis panem nitidum, quem, & patri noſtro Saba (ſic nanque eum appellare conſueuerant) dabas, & populo adhuc dare in eccleſia non deſiſtis? Quibus ille reſpondebat: Si uultis ablui fonte illo ſalutari, quo pater ueſter ablutus eſt, poteſtis etiam panis ſancti, cui ille participabat, eſſe participes: ſin autem lauacrū uitæ contemnitis, nullatenus ualetis panem uitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare, quia nec illo opus nos habere nouimus, ſed tamen pane illo refici uolumus. Cumque diligenter ac ſæpe ab illo eſſent admoniti, nequaquā fieri poſſe, ut abſq; purgatione ſacroſancta quis oblationi ſacroſanctæ communicet, ad ultimum furore commoti, aiebant: Si non uis aſſentire nobis in tam facili cauſa, quam petimus, non poteris iam in noſtra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de ſuo regno cum ſuis abire iuſſerunt.

Mellitus expellitur è ſede ſua.

Qui expulſus inde, uenit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iuſto coepiſcopis, quid in his agendū, decretumque eſt communi conſilio, quia ſatius eſſet, ut omnes in patriam redeūtes, libera ibi mente Domino deſeruirent, quā inter rebelles fidei barbaros ſine fructu reſiderent.

It cum Iuſto in Gallias.

Diſceſſere itaque primo Mellitus ac Iuſtus, atque ad partes Galliæ ſeceſſere, ibi rerum finem expectare diſponentes. Sed non multo poſt tēpore reges, qui præconem à ſe ueritatis expulerāt, dæmoniacis cultibus impune ſeruiebant. Nam egreſsi contra gentem Geuiſſorum in prælium, omnes pariter cum ſua militia corruerunt, nec ſic, licet authoribus perditis, excitatum ad ſcelera uulgus potuit corrigi, atque ad ſimplicitatem fidei & charitatis, quæ eſt in Chriſto, reuocari.

Lib. 2. Cap. 6.

Poſteà autem Eadbaldus rex, anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, ſuſcepit fidem Chriſti, & baptizatus, eccleſiæ rebus quantum ualuit, in omnibus conſulere ac fauere curauit. Miſit etiam in Galliā, & reuocauit Mellitum & Iuſtum, eosque ad ſuas eccleſias liberè inſtituendas redire præcepit.

Redit in Angliam.

Qui poſt annum, ex quo abierāt, reuerſi ſunt, & Iuſtus quidem ad ciuitatem Roffi, cui præfuerat, redijt: Mellitum uerò Londonienſes epiſcopum recipere noluerunt idololatris pontificibus magis ſeruire gaudentes. Non enim tanta erat ei quanta patri ipſius, regni poteſtas, ut etiam nolentibus ac contradicentibus paganis, antiſtitem ſuæ poſſet eccleſiæ reddere. Veruntamen ipſe cum ſua gente ex quo ad Dominum conuerſus eſt, diuinis ſe ſtuduit mancipare præceptis. Denique & in monaſterio beatiſsimi Apoſtolorum principis, eccleſiam ſanctæ Dei genitricis fecit, quam conſecrauit archiepiſcopus Mellitus.

Lib. 2. Cap. 7.

Hoc enim regnante rege beatus archiepiſcopus Laurentius regnū cæleſte conſcendit, atque in eccle

ſia

ſia & monaſterio ſancti apoſtoli Petri iuxta prædeceſ ſorum ſuum Auguſtinum ſepultus eſt die quarto No narum Februariarum. Poſt quem Mellitus, qui erat Londoniæ epiſcopus, ſedem Dorouernenſis eccleſiæ tertius ab Auguſtino ſuſcepit. Iuſtus autem adhuc ſu perſtes, Roffenſem regebat eccleſi, qui cum magna eccleſiam Anglorũ cura ac labore gubernarent, ſuſce perunt ſcripta exhortatoria à Pontifice Romanæ & Apoſtolicæ ſedis Bonifacio, qui poſt Deus dedit eccle ſiæ, præfuit anno incarnationis Dominicæ 618. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id eſt, podagra grauatus, ſed mentis greſsibus ſanus, alacri ter terrena quæque tranſiliens, atque ad cæleſtia re gna ſemper amanda, petenda & quærenda peruolãs. Erat carnis origine nobilis, ſed culmine mentis nobi lior. Denique, ut unum uirtutis eius, unde cætera in telligi poſsint, teſtimonium referã: tempore quodã ciuitas Dorouernenſis, per culpam incuriæ igne cor repta, crebreſcentibus cœpit flammis conſumi. Qui bus cũ nullo aquarum iniectu poſſet aliquis obſiſte re, iamque ciuitatis eſſet pars uaſtata non minima, at que ad epiſcopum ſurens ſe flamma dilataret, confi dens epiſcopus in diuinum, ubi humanum deerat au xilium, iuſsit ſe obuiam ſæuientibus & huc illucque uolantibus ignium globis efferri. Erat autem eo lo ci, ubi flammarũ impetus maximè incumbebat, mar tyriũ beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo, per latus obſequentum manibus epiſcopus, cœpit oran do periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, uẽ tus, qui à meridie flans, urbi incendia ſparſerat, con tra meridiem reflexus, primo uim furoris ſui à læſio ne locorum, quæ contra erant, abſtraxit, ac mox fun ditus quieſcendo, flammis pariter ſopitis atque extin ctis, cõpeſcuit. Et quia uir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempeſtates poteſtatum aerearũ à ſua ſuorũq; læſione crebris orationibus uel exhor tationibus repellere conſueuerat, meritò uẽtis flam miſque mundialibus præualere, & ne ſibi ſuiſque no cerent, obtinere poterat. Et hic ergo, poſtquã annis quinque rexit eccleſiam, Eadbaldo regnante migra uit ad cælos, ſepultuſque eſt cum patribus ſuis in ſæ pe dicto monaſterio & eccleſia beatiſsimi principis apoſtolorum, anno ab incarnatione Dñi ſexcenteſi mo uiceſimoquarto, die octauo Calend. Maiarum.

Creatur Dorouernenſis archiepiſcopus.

Precibus ignẽ extinguit.

VITA B. ROBERTI, PRIMI Abbatis Caſç Dei, authore quidem mihi nondum comperto, ſed fide digno, ut ex ipſa poteſt hiſtoria animaduerti. Habetur autem in quodam inſigni MS. codice.

24. Aprilis.

Robertus genere Aruernus, oa tus eſt de parentibus Chriſtia nis, matre Raingarde, patre Gi raldo: Hũc à prima infantia Dei ſeruum futurum, ſignis quibuſ dam oſtenſum eſt. Mater enim eius ipſo grauida, cum imminẽ te partus tempore ad quoddam caſtrum tenderet, non ſine Dei nutu, urgente oeceſ ſitate, in ſolitudine partum effudit, utique futurum ſolitudinis amatorẽ. Delatus eſt inde cum matre ad caſtrum, &, ſicut fieri ſolet, cuidam mulieri traditur ad lactandum. Quem cum illa mammæ admouiſſet, guſtare noluit, nõ tam lactis deteſtatus odorem, quã peccati lactãtis horrorẽ. Patuit continuo, cũ & ma tris ubera libent ſuxit, & priorẽ illã, tentãdi cauſa ad hibitus, rurſũ deſpexit. Mulier.n. illa meretrix erat, & ob hoc infans, cũ lac reſpueret, damnauit peccatum. Deinde puer factus, traditus eſt diſciplinæ ſtudijs a pud uicum Briuatũ in eccleſia beati martyris Iuliani, ubi & clericus factus eſt, & deputatus inter cano nicos. Et procedente tempore uſque ad presbytera tum peruenit. Pueritiæ tempora ſic peregit, ut ab ijs malis, quibus illa ætas uel proprio uitio, uel alieno plerunque inuoluitur, illæſus euaderet, & tempora lia cuncta deſpiciens, ſpem totam in Deo locauerat, eumque, licet paruus, nõ paruo diligebat affectu. Nã in eccleſijs totis ſæpè noctibus cum lachrymis excu babat. Sic omnibus placere ſtuduit, ut Dei offenſam non incurreret. Pauperes & afflictos miſericordiæ proſequebatur uiſceribus, quibus quidem poterat opem, omnibus uerò exhibens compaſsionem. Vlce ribus plena corpora languidorum, abhorrẽtibus cæ teris, ipſe manibus contrectauit, manibus lauit. Vnde creditum eſt, manuum eius pio attactu ſæpè fugatã inualetudinem.

Abhorret infans à lacte impudicæ nutricis.

Eius pietas in pueritia.

Talem pueritiam ſecuta eſt adoleſcentia melior, addebatque uirtutibus uirtutem, manifeſtiorque in dies diuina gratia fulgebat in illo. Ieiunabat propen ſius & orabat, quantum poterat, larga manu paupe ribus diſtribuebat. Nam & domum eleemoſynarum conſtruxit in uico. Intereà ſacerdotio ſtrenuè ſunge batur, offerens Deo frequenter hoſtias pro ſalute po puli Chriſtiani. Inuitabat peccatores ad pœnitentiã, omniumque prouidebat ſaluti, & uerbo & uita non paucos lucrabatur, & cum omnes uitæ merito antei ret, omnibus tamen credi ſe inferiorem uolebat. Præ terea cõtemplationis amore flagrans, deſtinauit mu tare locum, & relictis omnibus, Chriſtum ſequi. Ad hibito igitur uno itineris ſocio, iter arripuit ad Clu niacum, religionis ac diſciplinæ loci laina commo tus. Cumque clam ſe fugere putaret, fama proditus eſt, & omnes propere, uelut pro ſalute publica ſolici ti, profugũ proſequuntur, tenent, reducunt. Erubuit uir ſanctus, & propoſitum ſuum non magis impedi tum quã manifeſtatum dolens, ex mentis ægritudi ne morbum incurrit. Vnde cum cœpiſſet conualeſce re, intelligens ſe à propoſito Dei uoluntate impedi tum, tentauit ſi uel inter ſuos adimplere poſſet opta tum. Sed cum domeſticorum nemo ſalutaribus moni tis præberet aſſenſum, rationabiliter urgens propoſi tum, profectus eſt Romam, ut apoſtolorum à Deo ſi bi, quod deſiderabat, conſilium impetraret. Reuer ſus autem Roma, poſtulata in fide nihil hæſitans, ex pectabat. Interea miles quidam Deo inſpirante cum punctus, ad uirum Dei, conſilium petiturus, acceſsit, qualiter peccatorum ſuorum magnitudinem, quorũ conſcientia torquebatur, digna poſſet ſatisfactione delere, docens nihil eſſe tam arduũ, quod propter Dei recuperãdam gratiam non ſubiret. Accepit à ſancto, ut relictis omnibus, ad Chriſti militiam ſe transfer ret. Cui cũ ille reſpõdiſſet, id quidẽ ſe facturum, ſi ſie ri poſſet cum ipſo, libẽtiſsimè, intellexit uir Deo ple nus, hunc ſibi ſocium ac uoluntatis ſuæ miniſtrũ di uinitus deſtinatum. Gauiſus ergo non parum, totum deſiderij ſui ſecretum aperit, ſocium ſe pollicetur. Miles itaque fide iam plenus & conſtantia, ut cœptũ ſuum Dei clementia proſperaret, ad memoriam bea tæ Virginis Anitium ire decreuit, ſciens nihil effica cius ſibi ad impetrandum, quã ſi matris apud filium patrocinio uteretur. Quo dũ properatur, eccè in uia Dei nutu paratam inuenit, quod petebat, eccleſiam ſcilicet ueterẽ, uaſta, cinctã ſolitudine, uotis ſuis in omnibus reſpõdẽtẽ. Reuerſus nunciat uiro Dei, quid inueniſſet, qui gratulatus ualde, gratias reddit Deo ingentes. Sed ut numerus Trinitatis ſecundum deſi derium uiri Dei adimpleretur, ad ſeruiendum Deo uni

Monachus uult fieri, ſed non ſinitur.

It Romam.

Miles ſe ei ſocium adiungit.

uni trinoque, acceſsit, & tertius æquè miles, offerens ſe non ſolum ſocium, ſed uerius miniſtrum. *Itē alter.* Gaudet, uir Dei de prouentu ſpirituali, & fructum ſeminum, quæ iecerat, precibus Deo commendans, diuinæ militiæ tyrones alloquitur, dicens: Congratulor, ò filij, ueſtræ promptæ deuotioni, & propriæ infirmitatis conſcius, in uia Dei, quam ipſe arctam & arduam aſſerit, ſocios uos habere deſiderio. *Matt. 7.* Sed timendum nobis ualde intelligo, ne temere hanc uiã arripiamus. Non enim incipere bonum, ſed conſummare, laudabile eſt, cadere autem à propoſito, dãnabile. Proponite ergo, mundo ualedicentes, mundi incommoda ſuſtinere, & quicquid homines fugiunt, uos ſequimini. Cumque talia multa uir Dei admoneret, illi ſe adhæſuros ac deuote famulaturos in omnibus promittũt. Ad hæc uir Dei: Potens eſt, inquit, Deus ſtabilire ac protegere ſibi famulantes, qui etiam ſibi non ſeruientes ea cauſa protegere ſolet, ut ſibi ſeruiant. Quapropter ſi adhærere Deo firmiter decreuiſtis, habetis me comitem uel miniſtrum. Et ad hæc, niſi moleſtũ eſt, adeuntes eccleſiam, interuẽtu martyris Iuliani Deũ, ut nobis meliora prouideat, implorate.

Petit uir sãctus eremũ cũ duobus diſcipulis. Quo completo, omnibus ad uotum paratis, die conſtituta eremum petit cum duobus diſcipulis, quorum prior Stephanus, ſequens Dalmatius uocabatur. Veniunt ad locum optatum, bonis omnibus indigentem, quia eis bonum erat bonis omnibus indigere. Nam quanto plus indigerent temporalibus, tanto plura ſe credebant reperturos æterna. Augebat loci difficultatem etiam uicinorum improbitas, qui morum immanitate feris ſimiles, ſeruos Dei, quos ſuſtentare deberent, conuicijs urgebant ac minis. Quantas ibi moleſtias ſenſerint ac perpeſsi ſint, tacendo melius putamus exprimi, quã dicendo. Verum in ijs aduerſis omnibus duorum mentes corroborabat tertius, uelut in acie tyrones ueteranus, docens eos, ut magis eligerent affligi cum populo Dei, quã temporalis peccati habere iucunditatem, cum hanc partem ſequatur æterna damnatio, illam ſempiterna felicitas. Quapropter reſpicerent in remuneratorem, adſpicerent in authorem fidei & conſummatorẽ Ieſum, *Heb. 12* qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. His & alijs multis ſermonibus diſcipulos tam conſtantes reddidit & perfectos, ut non ſolũ quaſcunque moleſtias gaudentes ſufferrent, ſed etiã pro perſequentibus exorarent. Facta ergo iuxta eccleſiã cellula, credo de ramis & frondibus, partiuntur inter ſe domeſticam curam, ut illi operarentur manibus ad uictum, ipſe uerò lectioni & orationi incumberẽt. *Eius et ſociorũ exercitia.* In oratorio, quod utcunque refecerant, certis horis & nocte communes preces fundebant, cibum parcũ & aridum cum gratiarum actione una ſumebant, cuius pars maxima peregrinis & pauperibus ſeruabatur, nec cogitabant de craſtino. Quadam die profectis ad laborem fratribus, cum ſolus in eccleſia ſubſtitiſſet, audit uocem petentis eleemoſynam. Surgit feſtinus, ingreditur cellulam, dat totum quod reperit. Totum illud, pars erat panis, quæ ſuperfuerat heſternæ cœnæ, ſuffectura tamen iterum tribus ad menſam. Reuerſis ab opere cibus defuit, quod cum moleſte tuliſſet Dalmatius, cito uir Dei querelam compeſcuit uerbis Chriſti: Nolite, inquit, ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus? *Matt. 6.* Scit enim pater ueſter, quia his indigetis. Quam ſententiam ſequens eueſtigiò confirmat euentus. Abbas enim Arbertus, qui eis hunc locum conceſſerat habendum, non ignorans affligi ſterilitate ſolitudinis ſanctorum uoluntariam paupertatem, tres eis pro benedictione miſit clitellarios equos, panibus oneratos ac uino. Duos uerò ex ijs ille, qui miſſus fuit, præſentauit beato uiro, tertium autem in uia more quodã inſolito nunciauit defeciſſe. Ad hæc uir ſanctus gratias egit, & uultu hilari conuerſus ad fratres: Diſcat, inquit, dilectus frater noſter Dalmatius *Dalmatij puſillanimitatẽ caſtigat.* in de Chriſti nihil deinceps dubitare, quando & nobis fiducia noſtra præſenti mercęde reſpondit, & ſe uidet pro murmure parua quidem, ſed manifeſta ad correptionem, pœna mulctatum. Nam partem ſuam illam nouerit, quæ in uia remanſit. Non eſt ablata tamen, ſed dilata, ut fidem ſibi non dubitet, quæ deſerat, reſtaurandam.

His & id genus alijs frequentetibus ſermonibus, non ſolum ſocios inſtruebat, ſed & incolarum mitigabat feritatem, paulatim brutis moribus exuens, tã quam de feris homines faciebat, maiore certè miraculo, quam ſi, ut apud fabulas inuenitur, humana corpora transmutaret in feras. Ita factum eſt, ut nonnulli cingulum militiæ deponentes, & ſancto eius contubernio adhærentes, Chriſti ſe ſeruitio in perpetuũ ibidem manciparent. *Multi ſe illi adiungunt.* Sed & quidam ea ordine clericali apud illum uitam ſolitariam delegerunt. Creſcente itaque numero diſcipulorum, creuit, & religionis obſeruantia. Nam præter illa, quæ omnibus erant inſtituta communiter, aliquid ſinguli addebant de proprio, quos tamen in omnibus procedebat magnæ deuotionis ſignifer, uir Dei. Cuius ſanctæ conuerſationis opinio, in Dei laudem longe lateque finitimos excitabat. Acceſsit ad uitæ meritum tanta miraculorũ potentia, ut iam illis in locis nullus ambigeret, uirũ ſanctum meruiſſe à Deo gratiam curationum. Quã ſic ille pro humilitatis cuſtodia fideliter petentibus miniſtrabat, ut diuina beneficia non ſibi, ſed ſanctorum Agricolæ & Vitalis, in quorum ſeruiebat eccleſia, meritis imputaret. *Miraculorũ gratiã nõ ſibi, ſed alijs aſcribit.* Sed eius merita dæmones non tacebant, cum ab obſeſsis corporibus pellerentur.

Mulierem dæmoniacam, ruſtici cuiuſdã uxorem, amicorum fides ad eum curandam adduxerat, qua in eccleſiã, ubi ſanctus orabat, uia introducta, renitẽte qui eam poſsidebat inimico, ore triſono cœpit in eũ minas & conuicia iaculari: Roberte, inquiens, Roberte de Caſa Dei, quid à noſtris ſedibus nos tentas extrudere? Nos te potius cum tuis breui perturbabimus, intolerabiles, quas hic pateris, moleſtias incendio cumulantes. Nec tibi proderunt collegæ tui, Agricola Bononienſis, Simphorianus Heduenſis, Marcellus Dienſis, priuatus Mimatenſis, Iulianus Briuatenſis, quos tibi paras ad nos impugnandos adiungere. Videbat diabolus hæc futura, uidelicet locum ibi fundandum, qui Caſa Dei nouo nomine uocaretur, ſanctorum reliquias, quorum nomina recenſebat, illuc inferẽdas, & cum futura bona uaticinaretur inuitus, ſaltem non profutura, quod uellet, metiebatur. Hoc ſolum de futuris libens prædixit, ꝙ locus eſſet conflagraturus incendio. Interea mulier ſaltu & diſcurſibus per eccleſiã debacchata, repentino impetu conuertitur ad altare, tanquã manũ ſacris ſpolijs iniectura. Cuius uir ſanctus miſeratus inſaniam, dilata interim oratione, obuius procedit, & uirgula, quam tenebat, percuſſam leuiter, ſeuerius increpauit. Deinde conuerſus ad dæmonem: In nomine, inquit, Domini tibi præcipio, exi & da gloriam Deo, neque ultra reuertaris expulſus. Concidit mulier ad hanc uocem, & inimico recedẽte, protinus obdormiuit. *Dæmoniaca curatur.* Poſt modicum expergefacta, mente iam ſana, ſed corpore adhuc fatigato, panem ſibi flagitauit afferri. Quem à uiro Dei benedictum, auide ſumpſit, & ſic facta incolumis, repedauit ad ſua, multo quoque poſtea uixit tempore.

Item ruſticus quidam nomine Conſtantius, prope ſanctum Victorem habitus, cum tantũ plenus eſſet

dæmonio

dæmonio, ut nulli parcens, ſeipſum dentibus infeſtaret, ſolam uiri Dei præſentiam profiteſ formidabat. Quem ſui toto corpore irretitum uinculis, & tanquã mortuum in feretro portantes, eidem ſancto pauidũ nimis & reluctantem præſentat. Ille ſuper eum facta oratione, adiurato per nomen Dei inimico, ut diſcederet imperauit. Ad primam iubentis uocem territus aduerſarius, & uas captiuum compulſus dimittere, quod ſolum potuit, laſſum reddidit & uexatum. Homo poſt paululum recreatus, ſumptis, quas ſanctus ei obtulit, eulogijs, ſanus & gaudens ad propria remeauit. Horum fama diuulgante, multi uulgo mixti nobiles, ad eum confluebant undique, quos gratanter ſuſcipiens, uerbo Dei recreatos, cum gaudio ad ſua remiſit. Sed cum pleríque Chriſto ſeruire nõ niſi ſub ipſius ducatu proponerent, quos loci uaſtitas minime recipere ualeret, ortum eſt nouum ea neceſsitate conſilium, ut ſcilicet ibi conſtrueretur monaſterium, in quo ſub regulari diſciplina, quos Deus colligeret, unanimiter habitarent. Ad quod conſtruendum pandebat uiam fidelium nõ paucorum deuotio, qui certatim in hos uſus prædia & pecunias ultronei offerebant. Videns Dei famulus tanti boni præparatam diuinitus occaſionem, ſciensq́ue ueraciter ad ſuæ periculum animæ pertinere, ſi tam multorum ſaluti, propriæ quietis reſpectu, deeſſet, habita ſuper hoc cũ fratribus ſuis deliberatione, aſſenſu etiam & conſilio Aruernenſis epiſcopi bonæ memoriæ Reuconis, cœpit monaſterium ædificare cum ſumma omnium gratulatione iuxta loculum, in quo prius habitauerat, & proſpere conſummauit. Eo tempore Francis imperabat Henricus, ſedem Apoſtolicam Leo nonus tenebat. Papam igitur ſupradictus epiſcopus adijt, uir ſãctus regem Frãcorum, utrique ſuper noui loci ſtabilitate authoritatis robur & congrua priuilegia petituri: Vtrique ſuccedit ad uotum, rege non ſolum petita annuente, ſed & domum Dei & uirum ſanctum regijs honorante muneribus: Papa uerò decretis Apoſtolicis roborante conſilium, inſuper etiam hominẽ Dei, cuius famam ſanctitatis audierat, licet inuitum, fratribus præficiendum mandante. Factum eſt ita, & dedicato monaſterio, uir beatus monachicum habitum regimenq́ue ſuſcepit tam fratrum precibus, quã Præſulis authoritate. Quanta autem in eo poſt regiminis curam circa ſubditos induſtriæ uigilantia, erga Deum ſimplicitas mentis illuxerit, illud ſignorum frequens oſtenſio, illud ſpiritalia laboris eius incrementa reſtantur. Nam præter ſecularium non modicam multitudinem, quorum animas uerbo prædicationis atque exemplo, orationum etiam ſuffragijs eſt lucratus, ea quibus ad trecentos fermè monachos acquiſiuit, præter eccleſias circiter quinquaginta poſt diuturnam deſolationem ad per ſeruitium reparatas, illud conſtat eſſe & præcipuum, quòd unicæ ſimplicitatis ac charitatis ſuæ formam, in diſcipulos & eidem loco, cuius fundator extitit, dotis inſtar egregiæ reliquiſſe cernitur hæreditariam ſanctitatem.

Itẽ dæmoniacus. — *En ut olim faciebant pij ad cõſtruẽda monaſteria.*

De miraculis pauca perſtringimus, cum tota ipſius uita in terris miraculum fuerit. Si qui tamen exterioribus ſignis facilius capiũtur, hæc pauca de multis attẽdant. Militem de monte Guaſconis, cui nomẽ Bernardus erat, annis tribus continuis renum iniuria, quam phreneſim medici nominant, laborantem, cum aquæ ſanctæ adſperſione ſuper eum deuotus orans, non ſolum corporis incommodo liberauit, uerumetiam poſtea monachum factum, Chriſti militiæ deputauit. Item alium per uitiati ſanguinis corruptelam aqua intercute laborantem, & naturalis caloris fomite iam demerſo, ſuperflui humoris abundantia protinus obruendum, ſacræ manus impoſitione reſtituit. Puerum quoque dæmoniacum, greſſus ac linguæ priuarum officijs, ruſtici cuiuſdam filium, ſub loco, qui Calidus mons dicitur, habitantis, eadem potentia per manus impoſitionem cum orationis uirtute curauit, triplicíque miraculo in eadem perſona, muto uocem, claudo greſſum, captiuo reddidit libertatem. Item præſentato ſibi dæmoniaco eũ panem ſanctum in eccleſiæ oſtio porrexiſſet, inimicus tantam uirtutem non ſuſtinentes, non ſine horribili ſoni ſtrepitu & intolerabili fœtore diſceſsit, hominemq́ue incolumem dimiſit. Mulier membris omnibus diſſoluta, quæ ipſo Miſſam celebrante, ſacris myſterijs aſsiſtebat, allata non ſuis pedibus, ſed manibus aliorum, etiam uocem, qua de perpetuæ Virginis laudibus in feſto ipſius Annunciationis ad populum differebat, fideliter audiens, reſtituta eſt ſanitati. Nec latuit aſsiſtentes tantæ uirtutis effectus, cum de neruorum eius concuſsione fragor emiſſus, terrorem ſubitum, tanquàm de tecti ruina, præſentibus incuſsiſſet.

Eius quædã miracula.

Cæterum uir iſte beatus, quod eſt miraculis dignius, habitum mentis in tanta rerum mundanarum uarietate, in tãta cura & ſolicitudine immobilẽ ſemper cuſtodiuit, ut nec ætatum, nec temporum, nec locorum, nec fortunarum diuerſitate a ſancto propoſito potuerit dimoueri. Ita factum eſt, ut per breuem laboris curſum (omne enim quod tranſit, breue eſt) ad æternæ uitæ brauium feliciter perueniret. Obitus quidem ſui diem creditur præſciuiſſe, fratribusq; ad ſe uocatis, poſt exhortationis uerba, ſingulis oſculatis ualedixit, ſicque conuerſus ad Dominum, ſeque & illos Deo precibus commendans, plenus dierum, dormiuit in Chriſto, ſepultusq́ue eſt in Caſa Dei noua, quam ipſe ædificauerat, octauo Calẽdas Maij: Regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum patre & ſpiritu ſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Animi eius perpetua conſtantia. — *Obdormit in Domino.*

SANCTI MARCI APOSTOLI & Euangeliſtæ martyrium, Authore Simeone Metaphraſte.

TEmpore illo, cum Apoſtoli per omnem orbem terrarum diſperſi eſſent, diuina uoluntate factũ eſt, ut uir ſanctiſſimus Marcus in Aegypti regionem adiret: Euangeliſtam hunc eſſe, ſancti Apoſtolicæ Eccleſiæ Canones conſtituerunt, eo quòd primus ipſe in tota Aegypti regione, Libya, Marmarica, Ammoniaca & Pentapoli, Chriſti Euangelium, quod ſcripſerat, & eius ad nos aduentum prædicauit. Erat enim tota illa regio hominibus referta: qui cum eſſet corde incircunciſo & duriſſimo, idolis ſeruiebãt, pleni omni impuritate, & impurorum ſpiritũ cultores. Per omnes enim urbes ac prouincias, & templa & locos conſtituebant. Siderum etiam euenta, & magicæ artes, omniſq́ue dæmonum facultas apud eos exercebatur. quàm Dominus Ieſus, cum in eam regionem iuiſſet, diſſoluendam atq; euertendam præmonſtrauit.

25. Aprilis. — *Sãctus Marc⁹ ubi prædicauerit.* — *Mat. 2*

Cum igitur diuinus Euangeliſta Marcus in Cyrenen urbem Pentapolis ueniſſet, & cæleſte Chriſti regnum prædicaſſet, & apud eos miracula ingentia feciſſet (ægrotos.n.curauit, leproſos mũdos reddidit, ac diuinæ gratiæ uerbo impuros & feroces ſpiritus eiecit) multi per eum crediderunt in Dñm Ieſum Chriſtum, & fecerunt, ut eorũ ſimulacra in terrã deijcerentur:

recentur:

eetentur, qui & baptiſmate illuminati ſunt in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, Amen. Illic igitur per ſanctum Spiritum ei reuelatum fuit, ut ad Pharitem Alexandriam abiret, & bonam Dei ſementem illic ſpargeret. Itaque beatus Euangeliſta Marcus ad ſtadium, tanquàm generoſus & fortis athleta, prompto animo gradiebatur. Cumque fratres ipſos ſalutaſſet: Dominus, inquit, meus mihi dixit, ut ad urbẽ Alexandriam proficiſcar. Fratres autem euſque illũ deduxerunt, quoad in nauigium ingreſſus eſt. Cumque panis buccellam deguſtaſſent, bene illi precantes, eumque deducentes, ſic dicebant: Dominus Ieſus Chriſtus proſperum faciat iter tuum.

Venit Alexã driam.

Beatus uero Marcus poſtridie Alexandriam uenit. Cumque deſcendiſſet è naui, adijt locum quendam, qui uocabatur Mendion. Cum autem eius urbis portam ingreſſus eſſet, ſtatim ipſius calceamentum diſſolutum fuit. Quod beatus Apoſtolus intelligens: Vere, inquit, uia hæc expedita & facilis eſt. Viſoque ueterum calceamentorum ſutore, calceamentum reficiendum ei tradidit. Ille uerò calceamentorum ſutor ſubula ſiniſtram manum ſuam percuſsit, & continuo clamauit: Vnus Deus eſt. Id cum beatus Marcus audiuiſſet, ſecum cogitans ac ridens dixit: Proſperũ fecit Dominus iter meum. Cumque in humum deſpuiſſet, ex ipſo ſputo lutum cõfecit, & eius uiri manum illinens: In nomine, inquit, Ieſu Chriſti uiuentis in ſecula, eſto ſanus, ac ſtatim eius uiri manus ſanata eſt. Sutor autem ille cũ apoſtoli Marci potentiã, & orationis efficacitatem, habitumq; uirtutis exercitationi conuenientem animaduertiſſet: Precor, inquit, te, homo Dei, ut uenias hodie & diuertas ad domum ſerui tui, ut ſimul pane ueſcamur, quoniam miſericordia hodie me proſecutus fuiſti. Beatus apoſtolus Marcus ea re ualde lætatus: Dominus, inquit, dabit tibi panem uitæ cæleſtis. Homo igitur ille ualde hilaris, coegit apoſtolum domum ſuam diuertere.

Sanat manũ ſutoris.

Quam cũ beatus Marcus introiuiſſet: Benedictio, inquit, Domini hic ſit. Precemur Deum, fratres. Ac ſimul precati ſunt, & poſt preces accubuerunt. Vt uerò benigne ſe uiciſsim acceperunt, dixit homo ille: Pater, obſecro te, quis es? Et undenam oratio iſta iam potens in te profecta eſt? Cui ſanctus Marcus dixit: Ego ſeruus ſum Domini Ieſu Chriſti, filij Dei. Vellẽ, inquit ille, Deum uidere. Tum ſanctus Marcus: Illum ipſum tibi oſtendam. Cœpitq; ſanctus Apoſtolus exponere initiũ illius Euãgelij: Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid filij Abraham: eique oſtendere, quæ prophetæ ipſi de Chriſto prædixerunt. Vir autẽ ille: Iſtas, inquit, Domine, ſcripturas, quas tu dicis, nunquàm ego audiui, ſed Iliadem, & Odyſſeam, & quæcunque Aegyptiorum filij docere ſoleat. Tunc cœpit ſanctus Euangeliſta Marcus Chriſtum ipſi nũciare, atque oſtendere huius mundi ſapientiam ſtultitiã eſſe apud Deum. Credidit homo ille Deo, propter ea, quæ à Marco dicta ſunt, & propter ſigna & prodigia per eum facta, ipſeque, & tota eius domus, & magna eius regionis multitudo, ab Euangeliſta ipſo illuminata eſt. Erat autem hominis illius nomen Anianus.

Sutor credit ĩ Criſtũ, cũ multis alijs

Cum uerò creuiſſet numerus eorũ, qui in Domino crediderunt, audiuerunt ciuitatis illius optimates, Galilæum quendam illuc ueniſſe, qui deorum ſacrificia euerteret, & ipſorum cultum impediret. Quamobrem eum interficere ſtudebant, atque inſidias multas ei faciebant. Quas cum ſanctus Marcus cognouiſſet, ordinauit Epiſcopum Anianum, & tres presbyteros Malcum, Sabinum & Cerdonem, ac ſeptem diaconos, & alios undecim, qui Eccleſiaſticum miniſterium obirent. Quo facto aufugiens, rurſus in Pentapolim uenit. Ibi cum annos duos tranſegiſſet & fratres qui illic erant, confirmaſſet, Epiſcopoſque & clericos per regionem illam ordinaſſet, rurſum uenit Alexandriam, & eius loci fratres multo numero & gratia & ſcientia Dei auctos inuenit, qui & eccleſiam ſibiipſis ædificauerant in ijs locis, quæ Bubulci nomen habent, maritimaque ſunt infra præcipitia quædam poſita. Qua re iuſtus ille uir multum gauiſus eſt, cumque genua in terram poſuiſſet, diuinam gloriam celebrauit.

Anianus ordinatur epiſcopus.

Cum uerò multũ temporis tranſijſſet, & Chriſtiani aucti eſſent, idola ipſa irridebant, & Græcos, quĩ ea colerent, ſubſannabant. At Græci, poſteaquam audiuerunt ſanctum Euangeliſtam Marcum illuc ueniſſe, ardore quodam atq; inuidia repleti ſunt, eo quod audirent admirabilia quædam per eum fieri. Aegrotos enim ſanabat, leproſos mũdabat, ſurdis auditum ita reſtituebat, ut Euangelij prædicationem ab eo percipere poſſent: multis deniq; cæcis uiſum præſtabat. Quamobrem illum inſectabantur. Quem cum non inuenirent, ſtridebant dentibus ſuis, & in ſacrificiis & idolorũm ſuorum debacchationibus aduerſus ſanctiſſimum uirum uociferantes, dicebant: Multæ ſunt huius magi & uenefici uiolentiæ.

Factum autem fuit, ut beatus & feſtus dies noſter, hoc eſt, ſanctum Paſcha die Dominico celebraretur, octauo Calendas Maij, hoc eſt uigeſimoquarto die menſis Aprilis, qui ab Aegyptijs Pharmutius uocatur. Illo autem tempore & Serapidis illorum dei debachatio celebrabatur. Cum igitur eam temporis opportunitatem nacti eſſent, homines quoſdam ſubornatos miſerunt, qui apoſtolũ ſanctas diuinæ oblectationis preces & miniſterium facientẽ inuenerũt. Quẽ cum comprehendiſſent, fune in eius collũ iniecto, trahebãt, ita dicentes, Trahimus bubalũ hunc ad bubulci ſtabulũ. At S. Marcus cũ traheretur, Saluatori Chriſto gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Ieſu Chriſte, quod dignus habitus ſum, qui pro nomine tuo hæc paterer. Eius autem carnes decidebant, & ſanguine ipſo lapides inquinabantur.

Sãctus Marcus Miſſã celebrãs, cõprabenditur.

Erat eius diei ueſpera, cùm in carcerem eum coniecerunt, donec inter ſe decernerent, quali morte ipſum de medio tollerẽt. Media uerò nocte, ianuis clauſis, & cuſtodibus ante ianuam excubantibus, eccè terremotus magnus factus eſt. Angelus autem Domini cum deſcẽdiſſet de cælo, tetigit ipſum, dicens: Serue Dei Marce, ſumme omnium illorum ſanctorum, qui ſunt in Aegypti regione, en ſcriptum eſt nomẽ tuũ in libro uitæ cæleſtis, & connumeratus es cũ ſanctis Apoſtolis, & memoria tua non delebitur in æternũ. Eiuſdem chori conſors eris, cuius cæleſtes & ſupernæ potentiæ conſortes ſunt. Archangeli ſpiritũ tuũ in cælos ſuſcipient, & reliquiæ tuæ in terris non peribunt. Hanc uiſionem cum beatus Marcus uidiſſet, manus ſuas in cęlum extendit, ac dixit: Gratias ago tibi, Domine mi Ieſu Chriſte, quod non dereliquiſti me, ſed cum ſanctis tuis me connumeraſti. Precor te, Domine Ieſu Chriſte, ut accipias in pace animam meam, neque me reprobes, aut excludas à gratia tua. Cumque hęc ille dixiſſet, Dominus Ieſus Chriſtus ad eũ uenit figura, illa quam habebat, quo tempore uerſabatur cum diſcipulis ſuis, & qua forma erat, antequã Crucem paſſus, & ſepultus fuiſſet. Qui & ei dixit: Pax tibi, Marce Euangeliſta meus. Beatus uerò Marcus dixit: Pax tibi, Domine Ieſu Chriſte.

Criſtus ei apparet.

Cũ uerò dies illuxiſſet, uenit illuc ciuitatis multitudo, quæ cũ illũ eduxiſſet è carcere, rurſus in eius collũ funẽ iniecerũt, eũq; pertrahẽtes, dicebãt: Trahamus bubalũ in bubulci ſtabulũ. At beatus Marcus eo maiores gratias omnipotenti Dño Ieſu Chriſto agebat,

dicens:

dicens: In manus tuas, Dñe, cõmendo ſpiritũ meum. Cũq; hoc dixiſſet, tradidit Deo ſpiritũ. Impiorũ uerò Grecorũ multitudo, cũ ignẽ eo in loco, qui Angelorũ nomine appellatur, accendiſſet, illius uiri iuſti reliquias comburebat. Tunc Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti prouidentia factum eſt, ut turbo quidam erumperet, & tempeſtas magna fieret, & ſol ipſe radios ſuo contraheret, tonitruaque & eorum ſonitus multus audirentur, plurima quoque pluuia cum grandine commixta uſq; ad ueſperam duraret, ita ut ædificia multa corruerent, & homines nõ pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore perculſi, reliquias ſancti Marci dereliquerũt ac fugerunt. Alij uerò irridẽtes dicebant, beatiſſimi illorũ Serapidis prouidẽtia hæc in illo uiro fuiſſe facta propter natalẽ ipſius diẽ.

Tunc uenerunt homines religioſi, & uiri iuſti reliquias a cinere ſecreuerunt, atque in eum locum tulerunt, ubi preces & pſalmos ſuos canebat: eiuſque funus curarunt, ut ciuitatis mos erat. Reliquias autem depoſuerunt in loco illuſtri è lapidibus exciſo, ipſius memoriam ſobriè & piè cum precibus celebrãtes, quo nihil precioſius Alexandrina ciuitas poſsidebat. Illas autẽ reliquias Orientẽ uerſus collocarunt.

Beatus igitur Marcus Euangeliſta, primus Chriſti martyr in Aegypti Alexandria, menſe, qui apud Aegyptios Pharmuthis, & apud Hebræos Niſan dicitur, ſeptimo Calendas Maij, ut Romani numerant, hoc eſt, Aprilis vigeſimoquinto, obijt, Imperatore Claudio Nerone Cæſare: nobis autem Chriſtianis imperante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Amen.

PROCOPII DIACONI ET Chartophylacis laudatio in ſanctum Apoſtolum & Euangeliſtam Marcum. Habetur in Simeone Metaphraſte.

RVrſus Apoſtolica panegyris ac celebritas effulget. Rurſus ego unà cum ijs, qui eiuſdem chori participes ſunt, exulto. Rurſus eius, qui Chriſti diſcipulus fuit, memoria, inſtar facis cuiuſdam, lumen nobis præfert, & ego linguam ipſam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quæ quidem lingua obſcura quædam pronunciat: nullius enim uibratilis orationis particeps eſt, neque pulchra & eleganti concinnitate uerborum probatur: quanuis neque ſi his rebus bene munita eſſet, ad beati Marci laudes explicandas ſatis eſſe poſſet. Ea tamen nunc præclaris Euãgeliſtæ factis exultat, & earum rerum, quas ille bene geſſit, facultatem, quam maximè poteſt, admiratur.

S. Marcus primus Aegypti epiſcopus.

Marcus Petri filius, & eius, qui claues cælorum accepit, ſocius, myſteriorum nũcius, & arcanorum præco, qui Aegyptum illuſtrauit, & in illius regionis ſacro throno optimus ſedit: (Neque enim hoc ad laudationis & gloriæ materiam parum eſt, cum difficilius ſit, tellurem ſpinoſiorem factam, quàm illã, quæ purgata eſt, laboris ſtudio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit: hic ſua egregia & præclara facta, tanquàm opſonia quædam, proponit. Simul enim cum uere ipſo ſuauiſſimo & omnium iucundiſſimo anni tempore huius uiri ſancti dies feſtus exorſus eſt, & inſtar ſplendidiſſimi ſolis humanas animas illuſtrauit. Nanque ut nunc terra ipſa floribus ornata eſt, ita & præſens dies præclaris Euangeliſtæ Marci factis decoratus, omnes ad ſe congregauit. Fidelium hominum cateruæ tanquàm ex conuentione quadam, eodem in loco uerſantes, Apoſtolum ipſum beatum prædicant. Gentium cœtus atque conuentus myſteriorum authorem celebrant: & magnificè, ut Chriſti ſcribam, extollunt, eiuſque diuinj aduentus teſtem honorant. Vel dicam potius: Mundus ipſe tanta huius uiri rectè facta ut diuina ſuſpicit, & magno cum applauſu ueneratur. Cũcti enim eius doctrinam adiutricem ſenſerunt. Sed neque oratio, neque lingua hunc pro dignitate laudare poteſt. Quid enim primum, aut quid poſtremo laudauerit? Nã & appellationes earum rerum, quæ in illo effulſerunt, multiplices ſunt, & certamina ipſa horribilia.

Dies feſtus S. Marci.

Hic enim & eum contemplatus eſt quem humani oculi uidere non potuerunt, in noſtro hoc corporeo tegumento apparentem. Hic & terram, quæ ipſum produxit, dereliquit: diuinaque uoce inuitatus, propinquorum hominum amoris illecebras propulſauit, proque nihilo fecit generis honores ac ſplendorem. Fluxæ & caducæ mundi facultates, ſomnium quoddam illi uiſæ ſunt. Itaque Deum ipſum rerum omnium Dominum tantum dilexit: unamque & ſolam felicitatem ea eſſe arbitratus eſt, quæ Deus promiſit. Idem & in Diſcipulorum ſocietatẽ aggregatus fuit. Nam in Septuagintaduorum Apoſtolorum, cœtu connumeratus eſt, tanquam ſplendidum quoddam lumen inter ſtellas apparens, ab illo, qui eum uocauit, delectus, cui nihil ex iis, quæ in inferiore hac mundi ſcena & uoluptate habentur, conferri poteſt. Verè Petri filius fuit Marcus: ita illi mente & animo fuit ſimilis. Natura enim ipſa, quæ propria ſunt alicui generi, ea ſic diſtribuit, ut & his, qui ſũt eiuſdẽ generis, communia ſint: & egregias uniuſcuiſque uirtutes omnibus communes proponit. Hoc ex eo declaratur, quòd Marcus Deo ipſi obediuit, & eum, a quo formatus eſt, ſequi ſtuduit: cæteraque bona his ſimilia, diligentia & uirtutis ſtudio aſſecutus fuit. Vt enim eſt apud prophetam Amos, ex perſona diuitis ac principalis Spiritus prænunciantem: Ecce ego firmans tonitrua, & creans ſpiritum, & nuncians in homines Chriſtam ipſius: ab extremis terræ partibus uſque ad extremas mundi partes perrexit, ut rerum omnium opificis Dei Euangelium prædicaret, uariaque rectè factorum ſemina ſpargeret. Nam orbem terrarum illuſtrauit, erroris impietatem extinxit, & eos, qui idolorum uictimis atque cruoribus contaminati erant, abſterſit atque purgauit, Deoque ipſi per baptiſmum purgatos (nè multa dicens longior ſim) obtulit. Pro ſcuto enim & haſta linguam habebat, qua prædicationem omnibus firmiſſimam annunciabat, turbaſque multas ad uerã uitã traducebat. Vnde.n. ſcaturiebat miraculorum redundantia, illinc & turbæ ipſæ ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur.

Rerum mundanarum contemptus.

Amos 4. Iuxta 70.

Qui pedibus antea mutilatus erat, integer poſtea factus, magiſter ijs proponebatur, qui ad currendum ueloces erant. Qui oculorum lumine antea carebat, pupillarum deinde aciem habens acutiſſimam, alios ad cognitionis lucem, tanquam manu protenſa, deducebat. Tactus iis, qui eo carebant, reſtitutus, illos, qui ad conſueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad ueram religionis formam dirigebat. Itaque ſacrificiorum, quæ idolis offerebantur, ignis in caliginem conuerſus eſt: & erroris authores dæmones tanquam in cinerem redacti erant, ueraque & diuina pietas efflorеſcebat. Ita illuſtria & admirabilia uictoriarum trophæa. His enim captiuos duxiſti aduerſantis exercitus Imperatores tu idiota ille, & olim rudis. His gentium errorẽ expugnaſti tu inermis & unica utens ueſte. His armis unà cum Petro ipſo tu Petri filius Italorum gentẽ ſubieciſti, ab Oriente ſole motus, & ad Occidentem aduolans, prædicationiſque orationem late fundens, qua parte & ſol ipſe radios ſuos in extremos mundi fines ſpargit, non ſophiſtica argumentorum uia, & ratione,

non comptis & concinnis argumẽtationibus, ſed ſimplici oratione & ueritate ſola uſus, quæ omnium uictoriam inexpugnabilem reportat.

Pythagoras. Quòd enim omnis oratio expugnari facilè poſsit, niſi, ea quæ uera ſunt, colat & prædicet, ex hoc ipſo cognoſcere poteris. Pythagoras ille, cum falſas opiniones fortiter defenderet, & multas fabulas diſputaret, Italis perſuadere non potuit, ut illas crederent. Illud idem & *Democritus.* Democritus cum ageret, Abderitarum ſuis dictis auſcultantem habuit neminem. *Orpheus.* Orpheus etiam ille, qui ſermone feras ipſas mulcere dicebatur, ciuibus ſuis Tracibus non perſuaſit. Atqui omnes iſti multa orationis copia redundabant, & inani quadam ſapientia elati, nimiũ ſibi placebãt, in qua & omnes perierũt, & alto ac ſempiterno ſilẽtio obruti ſunt. Talis enim eſt falſa & imbecilla gloria. Marcus verò ea proponẽs, quæ abſunt ab omni iactatione, & a Spiritu ſancto edocentur, illos etiam ipſos, quos aduerſarios habebat, ad ſibi obediendum faciles reddidit: ſuperno enim & cæleſti auxilio corroborabatur: puraq; & ſyncera fides, quam prædicabat, portis inferorum robuſtior erat. Ille igitur uir celeberrimus, ac ſemper laudandus, ut ueritatis præco, ad hanc uſque diem a cunctis celebratur. Vt enim decebat diuinam erga nos prouidentiam ac diſpenſationem ad ſalutarem finem perduci, ita & huius beati uiri memoriam in uita ipſa cum laudibus immortalem perpetuo ſeruari conueniens eſt. Per ipſum enim rebus creatis Deus prædicatus eſt. Per ipſum iis, qui aberrauerant, conuerſio ipſa conciliata eſt. Per eundem prouiſum fuit, quomodo homines ipſi ad formatorem ſuum Deum ducerentur.

Poſtea uerò quàm miſericordis Dei miſericordem aduẽtum prædicauit, & lingua de diuinis rebus diſſerens plurimos, cumque his & Italos, ad ueritatis cognitionem attraxit: his ipſis, tanquàm ſapiens architectus, & Euangelij librum conſtruxit, in quo nouas illas leges inſculpſit, quas Hieremiæ prophetæ prædi- *Iere. 31* ctio aurea innuit, hæc dicens: Perficiam in domum Iſrael, & in domum Iudæ teſtamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipſorum. Hoc, inquam, Marcus fecit, ut non prædicatione ſolum, ſed Euangelica etiam ſcriptura his, qui poſtea futuri erant, Verbi Dei hominis facti conditionem enuclearet, eiuſque diuina ſigna ac miracula ante oculos noſtros poneret, quæque pro nobis paſſus eſt, ac quemadmodum è monumento reſurrexit, & ad cælos, unde deſcenderat, elatus eſt, cunctis ſeculis oſtenderet.

Magnum certè hoc, Marce, tuum fuit, & planè diuinum opus. Mundo enim uniuerſo utilitatem attulit, & idcirco ubique decantatur. Nam uox tua ſupra tonitrui ſonitum fuit, & Euangelij tui lumen ſupra ſolis radios effulſit. Illi enim nube teguntur, uel nubecula aliqua oppoſita adumbrantur: at Euangelij tui lumen ac ſplendor, tui etiam animi formoſam ſpeciẽ detegit. Neque enim hoc aggredi potuiſſes, niſi interior mentis tuæ uirtus effulſiſſet, quæ ſemper fulget, & iis, quos prope ſe habet, inſtar facis lumen præfert: eos uerò, qui longè ſunt, ad ſe reuocat. Quæ cũ pulchritudine non quæſita, ſed naturali & uera decoretur, compendioſaque & breui ſapientia illuſtretur, admirabilia Dei facta in omnium aures infundit. Ita factum eſt, ut Chriſti fides efflorеſceret. Ita ipſa uicit ueritas. Ita Trinitas in una natura adoratur & nunciatur. Ita ab omni homine Pater ſine principio, & Filius ipſe quoque ſine principio, cum eiuſdem ſubſtantiæ & uitam dãte Spiritu, diuinis ſermonibus explicatur atque colitur, in tribus uidelicet perſonis unus Deus: ſingularis illa & diuina natura, una illa rerum omnium effectrix potentia, quæ mente non compræhenditur: error uerò ipſe amotus expulſusq; eſt: deorum multitudo, inanis & uana cultura eſſe depræhenſa eſt: quique uniuerſas res creatas, ut eſt in fabulis, (o amentiam) in tres partes, non ſuas, ſibi diuiſerunt, illi ipſi, ut in pſalmo eſt, cum ſonitu perierunt: & hominum euerſores dæmones, nunc euerſi ſunt: nõ enim Deum hominem factũ uidere potuerunt. Quã- *Pſa. 9* obrem cum ſe ab humano corpore debellatos, non a diuinitate aperta ſuperatos uidiſſent, erubuerũt. Nõ enim ſe uictos arbitrati fuiſſent, ſi à potente Deo uicti eſſent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ, ut a Prophetis prædictum fuit, diffuſa eſt. Occidentis regiones Apoſtolus ad Chriſtum conuertit, & rebus myſticis gentes inſtruxit: quemadmodum uidelicet Deus ipſe propter ſuam in humanum genus beneuolentiam ſe ipſe ſubmiſit: docuitque ſolum & unum Deum colendum eſſe atque adorandum.

Sed non poſt multos illos ſudores Apoſtolus ceſſauit, neque ad Apoſtolici muneris aratrum ducendum tardior factus fuit. Nam & Libyæ regionem celeriter peragrauit, unde & ad Orientis terram profectus eſt, ubi Euangelij ſementem ſpargens, illis gentibus perſuaſit, ut Deum quem ipſe prædicabat, agnoſcerent. Ad hæc & aliis Aegypti urbibus multorum hominum copia refertis, cum cæleſtia retia tetendiſſet, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Chriſti ſagenam compræhendit: dæmonum ſimulacra, quę illic colebantur, exterminauit: &, ut ſanctus quidam lapis (quemadmodum prophetia dixit) illiuſmodi erroris altaria euertit, quæque in illis inerant, inania & uana ſimulacra ſolo adæquauit, nõ tu- *Ioſue 6* barum clangoribus, nõ mœnia illa Hiericis deijciẽs, ſed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illis ipſis mœnibus ad expugnandum difficiliorẽ templaque omnium Dominatori Deo iiſdem in locis erigens, ubi & caliginoſas eorum, qui illic erant, animas candidiores factas, Deo reconciliauit, & baptiſmate illuſtratas, eidem familiares & amicas reddidit.

Hic enim Aegyptiorum regioni præcipuè a diui- *S. Marcus ab Petro Aegypti propra fectus.* no Spiritu magiſter aſſignatus: hic eiuſdem terræ in primis Põtifex & Paſtor à magno illo Petro ꝓpoſitus fuit: qui munus in manus ſibi cõmiſſum Apoſtolicis laboribus exornauit, & uariis modis laborãs, miniſteriũ illud ſacrũ excoluit: nõ deliciis utẽs, non ſegnitiei aut uoluptati deditus, ſed tẽtationibus tã a ſummis, quã ab infimis hominibus circundatus, & infinitis malorum copiis undique impugnatus, ut ea ratione, quemadmodum & Paulus, tumorem omnem comprimeret. O diuinum diſcipulum, qui terrarum orbem luſtrauit. O corpus, tot tantiſque operibus non defatigatum. O ſalutaris prædicationis ſemper florentem & immortalem potentiam. Diuina enim opera, & quæ a Deo proficiſcuntur, corruptionem nõ patiũtur. Decet hoc loco & de diuinarũ rerũ ſpectatore *Pſ. 18.* Marco, merito illo dicere: In omnem terram exiuit ſonus eius, & in fines orbis terræ uerborum ipſius utilitas: quod Dauid, diuinorũ opificiorũ magnificentiam admirans, pronunciauit. Hæc uox ſola tibi, qui a Deo ſapiens effectus es, iure, Marce, conuenit: Hæc ſola, inquã, uox ſupra oẽs alias Rhetoricæ facultatis uoces tibi congruens eſt. Nam & curſum tuum, & certamina hæc ipſa exprimit: cum res aſperas ac difficiles, nec non incorruptam coronam, quæ non auro ex regione Ophir cõfecta eſt, non lapidibus indicis & margaritis uaria, ſed talis eſt, qualem immortalis Iudex ille, & certaminũ præfectus Deus amãter componit, & propriis cultoribus retribuit. Tui enim pedes ſpe- *Eſ. 52.* cioſi ſunt, ut ꝓphetica ꝑdictione ſignificatũ eſt quia per terræ ambitũ peragrarũt. Lingua tua ſpecioſa quæ

pacem

pacem illam omnium mentem eauperantem feliciter nnociauit. Manus item ſpecioſæ, quæ Euãgelium calamo miniſtrarunt.

Sed quidnam hæc ſola ſacratisſima membra dico? Totus laboribus Apoſtolicis ſanctus, totus martyrij ſtigmatibus ita ornatus fuit Marcos, nt & martyrij præmijs, & brauiis omnibus nunc fruatur. Qui enim antea ſacrificium ofterebat, is propter Chriſtum etiã ſacrificium factus eſt: & paſtor ea, quæ omnium propria ſunt, unà cum ouibus ſuſcepit. Nam & ipſe, tanquàm ouis, unà cum alio Apoſtolico cœtu in mediũ luporum miſſus, & hoſtia uiuens Deo oblata eſt. Vinculis enim compræhenſus fuit ab iniqnis manibus ille, qui multos a dæmonum faucibus eripuit. Vinctus tamen, & huc atque illuc ductus, iniuriisq; ac maledictis laceſſitus, manſuetè & æquo animo omnia perferebat, Dominum ipſum imitatus. Multo carnis propriæ ſanguine perfuſus eſt, qui terram illam dæmonũ ſordibus expurgauerat. Hæc enim ſunt, quæ ingratorum hominum inſipientia ijs retribuit, per quos beneficia conciliata eis ſunt. Poſtremo omnium generũ cruciatibus, uelut aurum quoddam, probatus, ad infinitã ſllam lucem euolauit, uariorum certaminum & fortium factorum multiplices fructus percepturus. Talis fuit Apoſtoli curſus: tales Euangeliſtæ Marci conatus, miraculo pleni, & ſupernis plauſibus digni.

Ma. 10

An noo magnus Marcus in omnibus ſummas laudes meretur? Quid enim Apoſtolo ſublimius? Quid Chriſti ſcriba honoratius? Quid cum martyrij gloria conferendum? Cum verò & pontificius amictus eidem acceſſerit, athleticarum luctationum gloria decoratus, qnidnam aliud ad gloriæ ſpleodorem reliquum eſt? Non, inqnam, aliud niſi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus, unà cum aliis lectiſsimis Dei miniſtris uerſatur & exultat, magiſtri ſui vultum conſpiciens, & diuina ac principalis illius monarchiæ pulchritudinẽ ſpectans, eiusq; lumine decoratus. Cuius.n.uiri ſtudio Dei gloria aliis hoĩbus ꝓdicata eſt, eũ cęleſtis & infinita gloria cõſecuta fuit.

Sed neque eatum laudationum, quę in hoc inferiori mundo ſunt, expers eſt, licèt his non indigeat. Nũc enim Alexandria, immò uerò tota Aegyptus, Marcũ ipſum in primo throno confidentem fortita, tãquàm alterum quendam Nilum, non corporeum, ſed myſticum habens, ita ſpiritales eorum agros irrigantem, quemadmodum frugiferos ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare ſolitus eſt: illum inquàm, ut Apoſtolum, ut Euangeliſtam, ut Martyrem, magno præconio eatollit, & hymnis eius appellationibus congruentes concelebrat. Vides hunc in monumento poſitum, licèt in ſupernis regionibus eius aoimæ uerſetur & exultet. Eius pulueris theſauro locupletata, funebres cantus ipſi Apoſtolo pronunciat: & tanquàm cum niuente aliquo, & in ſpiritu uerſante colloquitur: & gratiis per illum ipſum conceſſis oblectatur: & pro illis honoribus, quos Apoſtolo cõgruẽtes, uelut dona quædam, offert, maiora beneficia uiciſsim recipit. Cum enim tentationum flatus aduerſus ciuitatem ſpirant, Apoſtoli Marci ſepulcrum urbis incolæ circumeunt, & a malis ipſis liberantur. Barbarorum ſupercilium ac ſuperbia, mala quædam acerbiſsima illis minatur: at ipſi ad paſtorem ſupplices confluunt. Moleſtiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apoſtolum ipſum, tanquàm ad medici officinam, è qua ſcaturiunt curationes, homines confugiunt. Immò uerò uniuerſa Aegytus, Marcum ipſum magiſtrum & adiutorem ſibi aſcribens, eius in omnibus iis, quę triſtia contiogunt, auxilium implorat: & die feſto, quem ſingulis annis honórat, laudes ipſas, uelut debitũ quoddã, illi offert: & multa cũ pompa atq; applauſu, exultationeq; & panegyri laudationes ipſas celebrat, diuinumq; ipſius Euangeliũ amplectitur, nt tabulas a Deo inſculptas, uel, ut rectius dicam, tanquam ipſum Chriſtios ueneratur, uerbaque a Deo pronũciata, ab Apoſtoli ore ſe audire arbitrãt.

Vide quid ꝓſtet inuocatio ſanctorum.

Dies feſtus S. Marci.

Quem Deum & nobis, ſacratiſsime doctor & Euãgeliſta, propitium reddere nè graueris, & iis ipſis, quæ moleſta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos ſubleues, quæq; in uita difficilia & grauia nobis ſunt, ea facilia reddas: rumpas & chirographum illud, in quo noſtra crimina ſcripta ſunt: erratorum des ueniã. Talem enim ab ipſius Domini lingua poteſtatem accepiſti. Si ligaueris, id, quod ligatur, ſolui non poterit. Si ad commiſerationem ac ueniam ſpectaueris, uinculum ipſum facilè diſſoluetur. Nè deſpicias nos propriorum peccatorum catenis cõſtrictos: ſed impera uinculis ipſis, & illa effringentur. Denique Eccleſias ipſas pacatas & tranquilas reddas, quas tuis ſermonibus in fundamento quodam firmo conſtituiſti: pro illis quippe Domini noſtri ſanguis effuſus eſt, a quo & liberatio profecta fuit: facque, ut & nos bonorum cæleſtium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria eſt & imperium nunc, & in ſecula ſeculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI ſermo hiſtoriacus de Santo Marco Euangeliſta.

Ecce uideo dilectiſsimi, quoniã ad menſam Eccleſiæ diſcumbentes, dum ſpiritualium deliciarũ alimenta percipitis, non uno ſermone contenti, adhuc alterum auidius eſuritis. Quamobrẽ & oos adminiſtrando refectionis noſtræ ferculo non deſiſtimus, ut ſanctam ueſtræ deuotionis eſuriem uel tenui quodam pabulo temperemus, dum ſcilicet cum Apoſtolo eadem uobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, uobis autem ſit neceſſarium. *Phi. 3.*

Inter omnes planè doctores Eccleſiæ, beatum hũc Marcum, cuius hodie triumphalia geſta recolimus, ſatis inſignem atq; conſpicuum iudicamus. Beati ſcilicet Apoſtolorum principis & in baptiſmate filius, & in doctrina diſcipulus, ſicut eum referentem geſta Saluatoris audiuit, ita per inobliquam fidei relationis lineam Romæ rogatus a fratribus Euangelium ſcripſit, ſicut & Clemens Alexãdrinus, & Papias Hierapolitanus Epiſcopus tradunt. Aſſumptoque moa Euangelio, quod ipſe confecerat, impiger adit Aegyptum, & Alexandriæ Chriſtum primus annuncians, iacit nouæ legis fundamentum. Et dum ipſe ſcriptor, qui & prædicator extitit Euangelij, idem quodammodo faber, qui & agricola, ipſe ſibi uomerem fabricauit, quo uidelicet ad ſpargenda ſacræ fidei ſemina humani cordis arua proſcidit.

Romæ ſcripſit Euãgelium.

Hoc itaque modo Alexãdrinã fabricauit Eccleſiã, eamq; nõ ſuo, ſed magiſtri ſui nomine titulauit, ut ad honorem B. Petri ſedes Apoſtolica nuncupetur, ad q̃ tamen Petrus acceſſiſſe non legitur. Tanta igitur magiſter atq; diſcipulus unanimitate coniuncti, tã conſona ſãcti Spũs ſunt inſpiratione conflati, ut & Petrus Euãgeliũ Marco, & Marcus cõſtrueret Eccleſiã Petro: quatenus dũ, quod ſuũ erat, alter trãsferret in alterũ, qđ cuiq; erat propriũ, cõe eſſet amborũ, & utriſuslibet totum eſſet quod uterque proprium poſſideret. Vnde B. Petrus eum quaſi ſpiritualem & unanimem præ cæteris filium uocat, cum figuraliter Romam

Alexãdrina ſedes cur Apoſtolica.

1.Pe.5 nomine Babylonis appellans: Salutat uos, inquit, Eccleſia, q̄ eſt in Babylone collecta, & Marcus fili⁹ meus.

Nec mirum, ſi beatus Marcus apud magiſtrum ſuū præcipuus extitit, & priuilegium præ cæteris Apoſtolicæ dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipoteus tautam uerbi uirtutem contulit, tautam prędicationis efficaciam prærogauit, ut omues qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totins ſanctę conuerſationis, iuſtantiam, tanquàm ad mouaſticæ perfectionis faſtigium peruolarent. Vude & Philo diſertisſimus Iudæorum, cum de primatu beati Marci apud Alexandriam Eccleſiam ſcriptitat, in Chriſtianorum laude uerſatus, eorum habitacula, monaſteria nuncupat. Et non ſolum per Alexandriæ fines, ſed & in multis aliis, Marco tum Eccleſiam illam adminiſtrante, prouinciis tales extitiſſe perhibet Chriſtianos, quales & Lucas meminit Apoſtolorum fuiſſe diſcipulos, uidelicet ut eorum eſſet cor unum & anima una, nullusque eorum aliquid proprium diceret, ſed omnes omnia communiter poſſiderent: eſſeque inter eos inſeparabilē unitatem animorum, inter quos nulla poterat inueniri diuerſitas facultatum. Talis ergo ſub Marco Alexandrina fuit Eccleſia, qualis & Hieroſolymæ fuiſſe ſub Apoſtolica legitur diſciplina, ut oeminem paupertatis indigentia premeret, oullus eorum diuitiis abundaret: ſed dum unicuique, prout opus erat, neceſſitas adminiſtrata ſuppeteret, locum inter eos querela murmurque non haberet. Significat ergo prædictus Philo, inter noua tunc naſcentis fidei cunabula, ac teneram (ut ita loquar) Eccleſiæ lactantis infantiam, quonſque ſub beati Marci regimine conſtitutos, ſobrietati ſimul ac pudicitiæ deditos, orationibusque & ieiuniis uehementer intentos: quos utique beatus Euangeliſta, non modo miraculorum plerunque prodigiis, oon modo ſanctæ prædicationis erudiebat eloquiis, ſed ad ſpiritualis uitæ rectitudinem eximiis etiā propriæ continentiæ ac pietatis prouocabat exemplis, ut omues peuè vaporantis fidei ardore ſucceſi, ita per nouæ conuerſationis uiderentur anhelare propoſitum, ac ſi monaſticæ perfectionis arduum arripuiſſent inſtitutum.

Videantiquiſſimā monaſteriorum originem. *Act.4.*

Cum itaque beatus Marcus uelut electa cæleſtis militiæ tuba, uehementiſſimis clangoribus intonat, & mandata Dei tanta prædicationis arte diſpenſat, ut auditores ſuos protinus ad ſummæ perfectionis alta ſuſtollat: quid aliud, quàm in etymologia ſui uominis perſeuerat? Marcus enim, excelſus maodato interpretatur. Et uerè beatus hic uir, oon erat excelſus animo, ſed mandato: quia dum mentem gereret humilem, uitam ſatagebat habere ſublimem: & qui cunctis ſeſe in humilitate ſubtrauerat, per uiam mandatorum cæleſtium ſublimiter incedebat.

Illud etiam, dilectisſimi, uos ignorare non patiar, quoniam octano Neroniani Imperij anno, triumphalem martyrii palmam B. Marcus obtinuit, cui mox & Anianus io Alexandrinæ ſedis dignitate ſucceſſit, & B. Petrus Apoſtolus Romæ ſeptennio ſupernixit. Vnde ſuperna diſponente clementia, factum eſt, ut cum Alexandriam prius & ſplendoribus Euangelicæ prædicationis, & effuſioue ſacroſancti ſanguinis illuſtraſſet, ad Italiam deinde quodam poſtliminio ſit reuerſus: ut eadem potiſſimum terra, in qua ſibi datum eſt Euangelium ſcribere, ſactas mereretur eius reliquias poſſidere & ubi ſibi conceſſum eſt Euaogelicę deſcriptionis iubar effundere, illic per glorioſæ glebæ ſuæ præſentiam, plurimis uirtutum atque ſignorum radiis coruſcaret.

Anianus S. Marci ſucceſſor.

Porrò ſi diligenter omnium Euangeliſtarum, in quibus defuncti ſunt, loca percurrimus, neminem eorum in eo, quem ſortitus eſt, perſeueraſſe tumulo reperimus. In Iohannis ſciliſcet ſepultura poſt obitum non corpus eius, ſed manna repertum eſt. Beati uerò Matthæi corpore nō Aethiopia, ubi peremptus agnoſcitur, ſed Salernitaua potius ciuitas decoratur. Sanctus etiam Lucas cum io Bithyniæ partibus, ſicut hiſtoria teſtatur, obierit, uiceſimo anoo Conſtantij Cæſaris de Acaia Conſtantinopolim tranſlatus eſt cū ſacroſanctis beati Apoſtoli Andreæ reliquiis. Hic uerò, de quo nunc agitur, ſanctus Euangeliſta Marcus Alexandria tranſuectus eſt, Deo miſericorditer diſponente, Venetiam: ut qui tunc totum Orientem uelut aureus lucifer illuſtrauerat, nunc per plagas occidui climatis præſentiæ ſuæ radiis eniteſcat. Per Aegyptum quippe ſibi dedicat Ortū, per Venetiā, tenet Occaſū. Illic Alexandrinæ ſortitus eſt Eccleſiæ ſolū, hic renaſcētis Aquileiæ nouum ſtatuit principatum. Et itaque uelut ſidus aureum toto orbe præclarum, ac celebri totius Eccleſiæ ueneratione conſpicuum.

Euangeliſtarū corpora vbi quieſcant.

Hoc itaque ſidus, dulciſſimi, præ oculis iugiter habeamus, huius imitemur exemplum, ſi inter ſpumoſos mundanæ uoraginis fluctus cupimus euitare naufragium. Hinc mare tumidum ſæuiat, illinc uenti furentes impugnent, ſi ab hoc ſidere mentis aciem oon auertimus, procellarum inundantium impetus uon timemus. Ad hoc itaque ſidus ſagenam mentis noſtræ certi curſus linea dirigat, ad hoc omne laboris noſtri remigium tendat, ut non (quod abſit) uorago nos Scyllææ profunditatis abſorbeat, non errorum cautes, uel inuadoſæ Syrtes improuidos obruant, ſed in tutæ quietis portum, & optatæ tranquillitatis ſinum ſupernus nos gubernator impellat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum Deo patre & Spiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. BASILEI

Epiſcopi Amaſeæ, per Iohannem presbyterum Nicomediæ ſcriptum. Habetur autem in Simeone Metaphraſte.

26. Aprilis.

FActum eſt, oe, poſtqoàm Deus percuſſit impium illum Romanorum Principem, ſuæque magnæ & ueræ cōfeſſionis hoſtem acerbisſimum Maxentium Tyrānum, quem ſub Cōſtantino pio Imperatore, & Chriſtianæ religionis obſeruādiſſimo, ut olim Pharaonem illum, in flumen demerſit, & in Conſtantini manus Romam tradidit: factum, inquā, fuit, ut benigniſſimus Imperator omnia Chriſtianis hominibus prouideret, & quamprimum ſuæ ſororis uirum Liciniū mitteret ad expugnādum Maximinum. Qui cum in partibus Orientis regnum ſortitus eſſet, aduerſus eum, qui uerus ac ſolus Deus eſt, iniquitatem loquebatur, & ſæua tyrannide eorum genus, qui Dei pietatem obſeruabant, affligebat, ut nemo alius fecerat eorum, qui antea fuerunt.

Exo.14

Licinij ſæuitia.

Licinius igitur omnipotente Domini noſtri Ieſu Chriſti manu adiutus, quippe qui Chriſti fidem ſyncero animo tunc obſeruabat, uictoriam de Maximino reportauit, cum in eo regno eſſet, quod ille in Oriente obtinuerat. Nefarius enim Maximinus de bello ipſo parum cogitās, Licinij quidem manum in fugam conuerſus euaſit, ſed uon omnino effugit illam Dei manum, quæ omnia ita comprehendit, ut ab ea nihil abſtrahi poſſit: quæ manus, tunc rationes, & pœnas, peſſimis illius ſceleribus dignas exegit. Cum enim domi-

Maximinus diuinitus punitur. domi ſe occultaſſet; repentino quodam per totum corpus & inſanabili morbo percuſſus eſt: doloribusq; aſperis ac uehementibus cum mirum in modum premeretur, pronus in terram cecidit eius carnibus occulto quodam igne liqueſcentibus, omnibusque ipſius membris diffluentibus ſolis, oſsibus anima ipſa concluſa: quæ oſſa cum carne & ſanguine carerent, è proprio loco, in quo poſita erant, abrūpi cœperunt. At anima illa miſerrima, neque ſic a ſceleſto & ſpoliato ſuo tabernaculo diſcedere potuit, priuſquā Domino ipſi ſupplex confeſſa eſt impietatem ſuam ac tyrannidem, quam aduerſus Chriſtum, eius ſeruos affligendo, exercuerat. Tali miſer ille turpiſsimo fine uitam ſuam exegit.

Itaque poſt iuſtam Maximini pœnam, & diuinitus iniectam iram, Licinius, cum totum Orientem ſub ſe haberet, magno cum apparatu ad noſtræ regionis urbem Nicomediam uenit unà cum coniuge ſua, ut in regia domo habitaret, & Orientis Imperium gubernaret. Iam uerò primum ſumma quædam pax repentè per totum noſtræ regionis orbem, poſt uehementes illas inſanientis idolatriæ commotas fluctuationes ac pugnas, Licinii arbitrio atq; opera inuecta eſt. At bonarum rerum inimicus diabolus, piè uiuentium tranquilitatem ac lætitiam non diù ferre potuit. Licinio enim ipſi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, euerſio ac pœna, nè & ipſe talis eſſet, ſed ea, quæ iuſta ſunt faceret, atque in illis perſeueraret. *Licinij ſimulata religio.* Nam cum feliciter, quod cupiebat, ei proceſsiſſet; quæque ſperabantur, in eius poteſtatem ueniſſent, oſtendit non lōgè poſtea, qualemnam animum haberet, & cuiuſmodi re uera eſſet, quòd uidelicet per ſimulationem, & ſub quadam ſimulatæ fidei ſpecie atque integumento cum maximo illo Imperatore Conſtantino uerſatus fuerat, quo tempore Conſtantini res geſtas conſiderans; animum ſuum occultabat. *Aperta impietas.* Tunc igitur, cum totus ſceleſtus eſſet & nefarius, totusque ad diaboli uoluntatem ſe accomodaſſet, ſolius & ueri, omniumque creatoris Dei confeſsionem reprobauit; idque poſt iuſiurandum illud, quod Dei amantiſsimo Imperatori Conſtantino ſæpius expoſuit, nullo unquam tempore ſe a Chriſtianorum fide defecturum, ſed illius ſe fore propugnatorem. Quæ ſua promiſſa pro nihilo faciens, Græcorum cultui ſe ipſe totum diligenter tradidit, ardenti zelo in rebus illis execrabilibus permanens, & ubique idolis ipſis ſacrificia offerens. *Effrenis libido.* Qui & uiolenter ſenatorias mulieres arripiens, in cōſpectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, nō matribus, neque filiis parcens, quo minus in temperanter cum illis coiret. Ad hæc per omnes gentes infinitas calamitates meditari non deſiſtebat.

Hæc cum magni Conſtantini germana ſoror uideret atque audiret, eaque ferre non poſſet, literas ad pium uirum, & Dei amicum Conſtantinum clam miſit, quibus ſignificabat, quæ Licinius facere auſus fuerat. Ille enim ſuperſtitioſæ dæmonum culturæ ſtudioſus, & ipſi Deo inuiſus Licinius, omnes Chriſtianos homines è domo ſua procul fugauit: qua re aperte ſe Chriſti diuino patrocinio nudum ac deſtitutum oſtēdit. Cum igitur ſine impedimento aliquo talia diutius ab illo fierent, una quædam puella ex earum numero, quæ in Reginæ miniſterium ardenti ſtudio affectæ erant, è genere Chriſtianorum exorta, moribusque & temperantia floreſcens, cum hæc cognoſceret, & ad ſtuprum a Licinio prouocata, cum eo miſceri exhorreret, ſimulque nè propter zelotypiam ac ſuſpicionē a domina ſua abigeretur, arcanū illud Reginæ ipſi aperire auſa eſt. *Exemplū inſignis pudentiæ.* Hæc inquit, Imperator conſtituit mihi facere. Benignus enim, qui eius cubiculi præfectus eſt, cum tanquàm magnum aliquod donū ſe mihi collaturum ſperaret, hoc ſigficauit. Te igitur obteſtor per Deum illū, qui cæli & terræ Dñs eſt, quē & ipſa times, & Imperator Cōſtantinus colit, nè ſinas uirginitate mea nefario coitu uitiata me priuari.

Hæc cum Regina didiciſſet, & puellæ ipſius æquā mentem ac propoſitum libenter amplexata eſſet, illam primum occultauit eo nomine, quòd delirio correpta, moritura uideretur. Poſtea uerò opportunum tempus nacta, multum auri & argenti, regiumque ornatum ac omnem ſuppellectilem, necnon pueros illi dedit, eamque miſit in Armeniæ regionem, atque illis hominibus, qui eam deducebant, præcepit, nullo modo, quæ fierent, alicui patefacerent, quæ nam ſcilicet, aut unde eſſet illa puella, quoàd Dominus ipſe prouidiſſet. Illi uerò uirili ueſte eam ornarunt: cumque Reginæ de puellæ cuſtodia, & benignitate in eam ſeruāda fidem certam dediſſent, in eum locum, in quem iuſsi fuerant, proficiſcebantur: ac ſi qui ab illis quæſiuiſſent, quisnam ille eſſet, Tribunum quendam eſſe reſpondebant. Dei autem prouidentia factum eſt, ut illi in urbem Amaſeam uenirent. Erat autem urbs illa Ponticæ prouinciæ metropolis, Glaphyra igitur (hoc enim erat puellæ nomen) cum urbem munitiſsimam uidiſſet, eius loci ſpecie delectata eſt, & pueros ſuos admonuit, ut ſi Chriſtianorum genus illic inueniſſent, in ea urbe permanerent.

Cum uerò adoleſcens quidam, qui ad Quintium urbis illius cumprimis illuſtrem pertinebat, audiuiſſet uiros illos Chriſtianos eſſe, & quærere, ſi qui eiuſdem fidei eſſent in urbe illa, ad Quintium, pertulit, quod audierat. Qui nihil moratus, eos conuenit, ac rogauit, ut in domo ipſius eſſe uellent, & ſi gratum eis eſſet, illic manerent, dicens: ſe quoquè Chriſtianū eſſe, & eo in loco Chriſtianū Epiſcopum habere, uirum egregium, & dignum, qui cum Apoſtolis ipſis cōferri poſſet. Illi eius uerbis obtemperantes, & in eius domo partem quandam capientes, apud clariſsimum uirum Quintium permanſerunt: & Epiſcopum ipſum conuenere, qui Baſileus appellabatur. Erat uir ille admodum eloquens, omnique uirtute & ſpirituali prudentia refertus. Cum uerò a Glaphyra ipſa quæſitum fuiſſet, quænam, & unde eſſet, reſpondit, ſe Italiam genere, & Chriſtianam eſſe, & ex parentibus Chriſtianis, ancillamque Reginæ illius, quæ Conſtantini Auguſtini ſoror, & Licinij regis uxor erat. Adiunxit etiam deinceps; quænam fuerat cauſa, ut ad eum locum ueniret. Illi cum hæc audiuiſſent, præceperūt, ut neque ipſa, neque quiſquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus uerſaretur, nè aliquo modo urbis Præfecto delati eſſent, & calamitatis alicuius cauſa ea res ipſis foret. Beatus uerò Epiſcopus Baſileus dixit, ad Dei gloriam illam diſceſsionis cauſam pertinere.

Tēplū Amaſeæ conſtruitur ſūptibus Glaphyræ. Illis ipſis diebus templum Eccleſiæ cauſa Epiſcopus conſtruebat: nam uſque ad illud tempus non fuerat intra urbem Chriſtianis ipſis locus aliquis ſanctus. Caſta igitur illa uirgo Glaphyra multum auri, & argenti ad templi ædificationem contulit, & omnes ferè ſuas facultates ad omnia ea ſuppeditabat; quæ beatus Baſileus iuſsiſſet. Quin etiam & dominam ſuā ſcripſit, ubinam eſſet, apud quem manere ſibi propoſuiſſet, ac de ſacro illo ædificio certiorem eam fecit, petens, ut plus pecuniæ ad eam mitteret, quo templum ſanctum Chriſtianis compleri poſſet. Id libentiſsimè fecit magni Cōſtātini ſoror, quæ & plurimas pecunias, & multa dona ad eā miſit. Scripſit etiam & literas ad epiſcopum, quibus puellā ei commēdabat.

Temporis interuallo iniquioris dæmonis arte factū aiunt, ut Glaphyræ literas Benignus ille, de quo diximus,

mus,inuenerit. Quibus lectis, cum audiſſet puellam uiuere,& apud quendam uirum Amaſeæ eſſe,regi Licinio hoc patefecit.Qui cum mirum in modum furore accenſus fuiſſet, illa ipſa hora ad prouinciæ Præſidem edictum miſit,quo iubebat Baſileum ipſum,& famulam Glaphyram ferreis uinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quàm regis literæ ad Præſidem ueniſſent,Dei prouidentia factum eſt,ut Glaphyra ipſa ex humanis rebus diſcederet. Corruptor autem ille & inhumanus Præſes cum regis edictum accepiſſet, ſanctiſsimum Epiſcopum Baſileum compræhendit,& ferreis uinculis adſtrictum ad Regem miſit. De Glaphyra autem ſcripſit, quòd mortua eſſet. Conſequebantur beatum Epiſcopum Baſileum duo clerici diaconi, quorum alter Parthenius, alter Theotimus uocabatur. Omnes autem in uia ipſa ab impiis militibus & carnificibus uexati ſunt. Cũ uerò ad Nicomediam regiam urbem ueniſſent, Dei ſeruus Baſileus in carcerem cõiectus eſt. Parthenius uerò & Theotimus apud quendam Elpidiphorum Chriſtianum hominem atq; hoſpitalem,qui carceri proximus habitabat benignè & multa cum miſericordia hoſpitio accepti ſunt.

Baſile⁹ uinctus mitti- tur ad Licinium.

Fideliſsimus igitur Elpidiphorus, cum omnia de uiro illo cognouiſſet, & carceris cuſtodi notus eſſet, auro ab eo impetrauit, ut ſine impedimento aliquo, & ipſe, & diaconi, & quoſcunque uoluiſſet, ad magnum Dei Pontificem introirent, & unà cum illo diuinas preces atque pſalmos,noctibus præſertim,canere poſſent. Inſtante igitur die,quo ante Tyrannũ Baſileus ipſe ſiſtendus erat,mediæ noctis tempore,carceris cuſtode accerſito, diaconos ſuos & admirabilem Elpidiphorum quæſiuit.Cuſtos igitur ipſe celerrimè eos omnes ad Baſileum duxit.Ille uerò pſalmos,ut cõſueuerat,etiam tunc canebat, cantus ab illa pſalmorum decade,Memento Domine Dauid,& omnis mãſuetudinis eius. Deinde cum in pſalmis dicendis ulterius progreſſus eſſet, tertiò uerſum hunc, extenſis in cælum manibus,& lachrymas fundens, dixit:Et habitauero in extremis maris, & manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua,Domine. Diaconi autem illi,cum Baſileum in precibus,tanquam perplexum,uidiſſent, lapſum fuiſſe ſuſpicati ſunt. Ipſe uerò ſciebat quid diceret, ut earum rerum finis oſtendit, quæ de illo concluſæ ſunt.

Vide nocturnã pſalmodiam.

Pſ. 131.

Pſ. 138.

Deinde cum hymnos & præces expleuiſſet,die ipſo iam luceſcente,Diaconos affatus:Tentationes, inquit,adſunt, fratres, a diabolo quidem ipſo commotæ,ſed ab hominibus in nos illatæ.Ne ſegnes ſitis,neque ob eas ærumnas,quæ futuræ ſunt,animo concidatis,ſed ſuſtinete,ſtabiles manentes in fide: neque uos dimoueri patiamini,ut probati,non confuſi,in aduẽtu Domini ſitis, uigilanter ac firmiter animæ oculos ad eum intẽtos habẽtes,qui poteſt nos ſeruare a morte, & luctum uertere in gaudium, anguſtias ipſas in iucunditatem,lachrymas in riſum,labores in requiẽ. Omnes uitæ huius uoluptates, & ſenſuũ illecebras, abiectiſsima quæque eſſe propter Dei filium Ieſum Chriſtum exiſtimate,ut eius hæredes unà cum omnibus ſanctis uiris efficiamini,eius regni deliciis fruentes.Scitote enim,filij mei, hac nocte Dominum meũ mihi uerè apparuiſſe, & qualis diſſolutionis meæ, & in illum migrationis futurus ſit finis, quæcunque denique magna & præclara in ſeruum ſuum faciet, mihi declaraſſe. Vos igitur tranquillo animo eſtote, & in Chriſto, reuertentes, fratres ipſos confirmate. Eutychium uerò Calliſtrati filium epiſcopum nobis aſſumetis. Ita enim mihi Dominus reuelauit, qui ſua gratia & benignitate motus faciet,ut uile hoc corpus meum uobis reddatur.

Cum eius clerici amaros fletus emitterent,ille conſuetam ſuam doctrinam adhibens,ipſos admonuit & hortatus eſt,ut reuerti uellent, manibus Elpidiphori eos commendans,cui & hoc dixit:Tu,frater,a Deo ipſo electus es,ut charitatis mercedẽ recipias. Vnà igitur cum illis ærumnas patere, neque ipſos dimittas, quocunque loco Dominus ad eorum miniſterium te inuitauerit. Cum primum uerò eos Baſileus dimiſſet, rex ipſe iuſſit illum ad ſe duci, ac primum Glaphyræ puellæ crimen obiiciebat, quòd eam accepe-rat,neq; quicquam de ea re ſignificauerat.Ille ad hæc omnia iuſtam defenſionem oppoſuit. At rex iuſsit ab eius adſpectu Epiſcopum amoueri. Cui & per urbis Tribunum ſignificans: Condonabo,inquit,tibi erratum hoc,& inſuper honores maximos adiiciã,ſi mihi obtemperaueris, & Deis meis ſacrificia obtuleris: quinetiam & eorum ſacerdotem,qui hic ſunt,Pontificem te conſtituam.Beatus uerò ille Dei miniſter Baſileus Tribuno reſpondit:Hæc dices Regi:Licèt totum regnũ tuũ mihi dare uolueris, nunq̃ tãtũ mihi dabis, quãtũ auferre uis,cum a Deo uiuente me ſeparare ſtudeas,& dæmonibus animarum corruptoribus adiungere,atque ab infinita, ſempiterna immortaliq; gloria abalienare,& ad caducos honores impellere, quorum honeſtas turpitudo eſt, & ſplendor abuſio quædam inutilis. Sed ſi uis me bonum conſiliarium audire,tu mihi obtemperes,& redeas illuc, unde diſceſsiſti: quemque reprobatum contempſiſti,ad eũ te ſupplicem abiicias. Bonus enim eſt Deus noſter, neque quiſquam alius eſt præter ipſum iuſtus,ſanctus & ſaluator. Pœnitentiam igitur agas,& a uanis iſtis rebus diſcedas,nè propter inſipientiam tuam mala & calamitates in te ueniant, illatæ ab illo ipſo iuſto iudice, quem tu negans,dixiſti Deum non eſſe.

S. Baſileus ſiſtitur corã Licinio.

Eius p̃clarũ reſponſum.

Hæc tribunus ſtatim Regi nunciauit:quem Rex iterum ad Baſileum mittens: Rurſus, inquit, illum adhortare,niſi forte cogi uelit. Quòd ſi parere mihi noluerit,ſtatim eius capite obtruncato,in mare præcipitetur,ut uideamus,an Galilæus ille ipſum ſeruare poſſit. Rurſus igitur tribunus ad eum uenit, ac dixit: Inter uitam & mortem nunc es cõſtitutus. Duorum alterũ delige:uel mihi obtẽperes,& Regẽ ipſum colas, diis immolans,quos ipſe ueneratur:uel teipſum gladio feriendum eſſe ſcias, & in mare præcipitandum. Hæc cum ſanctus ille uir audiuiſſet, admodum lætus reſpondit:Ego immortalem Deum meum ac Regem colere, & eius præceptis obedire ſtudeo. Iſti enim, quos ipſi deos uocatis, dæmones ſunt,cum quibus & qui eis credunt,a uero & ſolo Deo meo,in omnes imperium tenente,in illo ipſo iudicii tempore, quod definiuit,in ignem gehẽnæ, qui nunquàm extinguitur, detrudentur in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium. Fac igitur contra me quicquid uis. Ego enim non ſolum capite priuari,& in mare,ut dixiſti, proiici, ſed etiam infinitos cruciatus pro Chriſto meo ſuſtinere paratus ſum. Quandiù enim ſpiritus ipſe in naribus meis ſuperfuerit, formatorem & Deum meum non negabo, neq; ignis illius omnia uorantis reus efficiar.

Matt. 8. 13. 22. 24 25.

Cum Tribunus ea iis intellexiſſet hominis ſententiam ſtabilem eſſe atque immobilem,iuſsit mediocriter flagellis uerberatũ capite priuari, & in mare eius corpus deiici. Hoc enim modo quam plurimos ex iis, qui Chriſti fidem colebant, illos præſertim, qui Dei gregibus præſidebant,obtruncatos piſcibus eſcã proiecerat. At ille grauiſsimus & ualde religioſus Chriſti martyr Baſileus, uerbera ipſa grato animo excipiens, dicebat: Non tribulatio, non anguſtia, non plurima pericula, non gladius,non ignis,aut mors ſeparare me poterunt a charitate Chriſti: poteſt enim

Ro. 8

illo

ille ab omnibus me liberare. Cumque duceretur, canebat pſalmi uerſus illos: *Pſ. 79.* Qui regis Iſrael, intende, qui deducis uelut ouem Ioſeph: qui ſedes ſuper Cherubin, manifeſtare coram Ephraim, Beniamin & Manaſſe. Excita potẽtiam tuam, & ueni, ut ſaluos facias nos. Hæc maximè illi optabilia erant, & ſpectabãt ad ea mouenda, quę poſtea Elpidiphoro, & ijs, qui cum illo erant, euenerunt. Elpidiphorus autem ſimul cum diaconis & quibuſdam hominibus Chriſtianis Baſileum ſequebatur, quem carnifices ipſi uehementer urgebant. Venerunt igitur ad eum locum, in quo illi martyrium obeundum erat. Elpidiphorus autem carnifices adijt, quibus & nonnullos argenteos nummos dedit, eoſque rogauit, ut Baſileo liceret cum domeſticis ſuis ea loqui, quæ uoluiſſet. Id cum carnifices libentiſsimè conceſsiſſent, illus diuinus Chriſti athleta & epiſcopus Baſileus, cum in maris litore genua inclinaſſet, & manus ipſas in cælum extendiſſet, Deum orauit theologicis uocibus, & alijs attentionẽ afferentibus, in hanc ſententiam prolatis.

S. Baſilei precatio. Tu, qui cæleſtes & incorporeas mentes conſtituiſti: qui cælum, tanquàm pellem, extendiſti; terramq; ipſam ſuper aquas fundaſti: qui mare, & omnia creaſti, quæ in his ipſis continentur, Domine Deus meus, qui unicuique, & quocunque in loco, & in omnibus ſemper præſens es: quiq; facis uolũtatem timentium te, & cuſtodientium mãdata tua, exaudi preces meas, & fidelem gregem tuum cuſtodi, cui me miſerum ſeruum tuum præficere dignatus es: illum ab omni Græcorum uanitate ac uiolentia libera: & ab omni magniloquentia, & impia hæreticorum lingua, blaſphemias contra te loquente, intactum ſerua. Tu, qui omnia potes, idolorum inſaniam extermina, & ſatanæ opera deſtrue, Eccleſiæ uerò tuæ cœtum amplifica. Omnem hanc ciuitatem, & ei finitimas unum populum efficias, cuius eadem mens idemque animus ſit in tua, qui uerus Deus es, recta confeſsione retinenda. Eundem populum & bonorum operum, tibiq; placentium æmulatorem conſtitue, ut ab omnibus glorioſè celebretur nomen Patris, & Filij, & Spiritusſancti nunc, & in ſecula ſeculorum. Cumque uocem hãc, *Ac. 20* Amen, addidiſſet, Elpidiphorum, & diaconos ipſos amplexatus cum oſculo ſancto, quemadmodum maximus ille Paulus Epheſiorum preſbyteros olim amplexatus fuit: Benedictus, inquit, Deus, qui nõ dedit nos in captionem dentibus eorũ hoſtium, qui corporeis oculis non uidentur: ſed laqueos ipſorum contriuit, & nos liberauit, auxiliumque præbuit, ut ex anguſtijs eriperemur: neque ſupra, quàm poſſumus, nos tentari permiſit. Salutate fratres & filios meos, quos genui in Spirituſancto. Gratia Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus uobis, Amen. Tunc ad carnificem cõuerſus: Fac, inquit, tu amice, quod iuſſus es, & cuius *Vir ſanctus capite plectitur.* cauſa hic ades. Cumque genua inclinaſſet, & collum protendiſſet, lætus atque exultans, plaga una perculſus, bonum illud certamen fortiſsimè confecit.

Tunc Elpidiphorus carnificibus aurum offerens, eos rogabat, nè Baſilei corpus in mare demergerent, ſed illud ſibi ſepeliendum traderent. Verum hoc illi facere noluerunt, ſuſpicati, nè, ſi forte depræhenſi eſſent, ſuis etiam capitibus a Rege condemnati obtruncarentur. Cumq; ille precioſum martyris caput a carnificibus petiſſet, nec ipſum impetrare potuit. Itaque carnifices illi cum piſcatorum quorundam ſcapham arripuiſſent, in eam martyris corpus cum capite coniecerunt, & longius a terra diſtantes, in altum mare aliò caput, aliò corpus demerſerunt, nobis id uidentibus, qui & gemitibus confundebamur. Elpidiphorus autem miniſter Chriſti fideliſsimus, cum Diaconos in domum ſuam accepiſſet, eos conſolatus recreauit. Nocte uerò illa diuina quædam Angeli uiſio Elpidiphoro ter oblata eſt, eodemque tempore angelus ipſe ſic affatus eum fuit: Epiſcopus Baſileus Sinopem uenit, & illic uos expectat. Surge igitur, & eius Diaconos tecum habens, nauigium conſcende, & ad ipſum proficiſcere. *Viſio Elpidiphori.*

Elpidiphorus cum ter eodem tempore ſurrexiſſet, & uiſionem ſecum cogitaſſet, clericis illam expoſuit, ab eis quærens, an re uera locum aliquem, uel regionem Sinopem dictam alicubi eſſe audiuiſſent, Parthenius urbem Ponti eſſe dixit. Et ego, inquit ille, in ſomnis mihi uidebar magno illi uiro manum meam porrigere, & unà cum ipſo in Domini templum introire, qui & hoc mihi dicebat: Vt uides, ita erit tibi. Cum igitur Elpidiphorus aurum & uiaticum ſumpſiſſet, & omnibus alijs rebus maiorem Chriſti fidẽ duceret, eamque ſecum haberet, ac ut uiæ ducẽ quendam ſequeretur, Amaſeno nauigio inuento, unà cum Baſilei Diaconis in illud conſcendit. Nauigabant igitur in urbem maritimam Sinopem, Deumque precabantur, ut quæ initio facere iuſsi fuerant, ea manifeſtius eiuſdem iterum reuelarentur.

Illa igitur nocte, qui antea Elpidiphoro apparuerat, præſtò fuit, ac dixit: Ad dextrum urbis ſinum retia ipſum demittite, & quam cupitis margaritam inuenietis: ac repentè oſtendit illi & locum, & ſigna quędam, ac domum perlucentem, ſanctumque uirum in ea ſedentem cum multitudine militum, dixitque: En *Viſio alia Elpidiphori.* ipſum uides, manè igitur ueniens, illum capias. Experrectus igitur, & ualdè lætatus, his, qui cum illo erant, ſe hæc uidiſſe ſignificauit: qui cum diluculo ſurrexiſſent, iuerunt, prout uiſione illa docti fuerant, cum & ſigna, & locum inueniſſent. Ecce autem & piſcatorũ nauigium, qui retia ſua componebant, oblatum eſt. Eos cũ admirabilis Elpidiphorus ad ſe uocaſſet, Quid uultis, inquit, nobis demus, ut rete nobis iaciatis? Illi autem libentiſsimè cũ eis pactionẽ fecerunt. Qui cũ in nauigiũ conſcendiſſent, ſortiti ſunt inter ſe de primo iactu, ſorsque ipſa Theotimo cecidit. In ipſius igitur nomine retia in mare demiſſa ſunt, quæ extracta, nihil in ſe captum habebant. Deinde Parthenius pro Elpidiphoro ſortitionem fecit, & ſecundus ſagenæ iactus Parthenio cecidit. Sed neque ſic aliquid ab eis captum fuit. Dixit autem Elpidiphorus: Ego non in meo, ſed in Dei mei nomine uobis committo, ut ſagenam in mare iaciatis. Fidem enim in Deo ipſo habeo, fore, ut quod propoſitum mihi eſt, aſſequi poſsim.

Hoc igitur facto, glorioſi epiſcopi & martyris Baſilei corpus admirabili quodammodo, & ſuprà quàm dici poſſit, in ſagena illa complicatum fuit. Cum igitur piſcatores ſagenam extrahentes, multum onus in *Corpus S. Baſilei è mari extrahitur.* illa eſſe præſenſiſſent, arridẽtes: Feliciſsimus, inquiũt, iſtius hominis Deus eſt. Cum uerò retia in terram extracta fuiſſent, & hominem in mari peremptum uidiſſent, ſententiam mutantes, de fortuna illa conquerebantur. At Elpidiphorus cum eum uidiſſet, & ſanctũ uirum Baſileum cognouiſſet, ſe continere non poterat, quin multum lachrymaret atque ingemiſceret. Parthenius uerò in eius aurem incumbens: Nè demus, inquit, iſtis ſuſpicionem, ſed tanquàm communem humani generis naturam miſericordia proſequentes, illos rogemus, ut nobis eum dent, quo terræ cadauer ipſum mandare poſſimus. Cõſultabant enim piſcatores de illo iterum in mare proiiciẽdo. Quamobrem piſcatoribus dixerunt: Vos quidem, fratres, laboraſtis, idque, quod a Deo ipſo datum fuit, cepiſtis: date nobis eum, qui pro piſcibus extractus, ut ea quæ ad ſepulturam pertinent, ritè illi adhibeamus, ut terræ id, quod ei cognatũ eſt, adiũgatur. Piſcatores

autem pro cadauere nihil ſibi dari patiebantur. At Elpidiphorus: Vos, inquit, laborem paſſi eſtis, quodque uobis impoſitum fuit, exoluiſtis: iuſtum igitur eſt, uos mercedẽ recipere. Cũ hoc diceret, non antea deſtitit, quã quod conſtitutum eis fuerat, acceperũt.

Cum igitur ad ripam quãdam maris nauigaſſent, corpore illo accepto ac repoſito, a piſcatoribus relicti ſunt, ſole ad ueſperum iam uergente. Tum illi honoratum ſancti martyris tabernaculum amplexari cœperunt cum lachrimis atque gemitibus, & ea re multum gauiſi ſunt. Cum enim martyris caput ſine corpore, corpusque ſine capite, utrunque nobis ipſis ſpectantibus, in altum mare proiectum fuiſſet, admirabile fuit & inſigne admodum diuinæ potentię opus, illud idem caput cum corpore coniunctum emergere, cum ſectionis ſignum exiſteret, quam gladio allatam undique collum martyris præ ſe ferebat quidem, ſed ita tamen, ut a ſacro illo capite diſiunctum non eſſet. Neque ullum omnino damnum, uel tumorem ex aquis ipſis, quibus diù agitatum fuerat, ut alia omnia conſuerũt, corpus illud acceperat, neq; aliquid malè olebat, quinetiam odoris ſuauitatẽ quandam emittebat. Prorſus enim ab omni corruptione liberũ erat. Non a capite, non a palpebris, non a canitie illa, quæ nuper florere cœperat, pili effluxerãt, ſed qualis erat, cum adhuc ſuperſtes dormiebat, talis & nũc ante illos poſitus cernebatur, multorumque unguentorum ſuauitatem redolebat. Nondum autem ſeptuageſimũ annum exceſſerat. Sed nemo his fidẽ non habeat, quaſi diuinæ potentiæ ordine hæc non ſint facta, cũ ſciat, quæ in Erythræo mari, & Iordane fluuio ſub Moſe, Ioſue, Elia & Eliſæo olim a Deo effecta ſunt, quæque poſtea in Iona illo diuino homine, & tribus adoleſcẽtibus, qui in Babilonia illa fornace fortiter ſe geſſerunt, quorum neque crines, neque indumẽta ignis ardore aut incendio corrupta ſunt. Hęc enim Dei potẽtia euenerunt omnia facientis, & ſuo nutu quocunque tempore uoluerit, quæ contra omnium opinionẽ ſunt, diſponentis. Idem enim Deus eſt, qui & tunc, & nunc mirabilia omnia in eos, quos ſe dignos inuenit, uel poſt mortem eorum efficere ſolet. Cum ſatis igitur collachrymaſſent, & iam aduesperaſceret, Elpidiphorus ad urbem cucurrit, & uelum quoddam emit, cumq; multa nox eſſet, corpus ipſum in uelo illo inuoluit: quod in cuiuſdam Chriſtiani hominis domo, qui erat unus Eupolitarum, & apud quem iã antea diuerterant, reponens, unà cum iis, qui illic erant, decẽter funus ipſum curauit. Quamprimum autem & ex tabulis arcam quandam Elpidiphorus cõpoſuit, atq; in uehiculum mercede conductum corpore impoſito, una cum Diaconis ad illius urbem Amaſeam profectus eſt, ac totos quinq; dies in itinere conſumpſit. Ad multã uerò noctẽ in tẽplo, nuper conſtructo, reliquias illas repoſuerunt. Diluculo autem tota Chriſtianorum multitudo in eum locum collecta, occultè quidem propter Preſidis metũ, nè ſi hoc ille ſciret, eis malefaceret, feſtinauit ſancti uiri corpus ſepulcro dare. Sed quoniam uerisimile erat aliquos uel non credere, uel eius corporis ſpectãdi cupidos eſſe, cũ uelũ illud renouiſſent, omnium uirtutũ & continentiæ ſpecimen uiderũt, eorumq; ſenſus admirabili quadã odorũ ſuauitate oblectatus eſt. Cumq; totum illud ſancti uiri corpus, quod Spiritus ſancti tẽplum fuerat, inſpexiſſent, ac re illa, omniumq; opinionem ſuperante miraculo perculſi fuiſſent, & ſpiritualem patrem ac magiſtrum lachrymis proſecuti eſſent, ipſi deniq; miraculorum effectori Deo gloriam reddidiſſent, cum pſalmis & lãpadibus & multis aromatibus ante illud templum, quod a Baſileo martyre, Dei ope adiuuante, cõſtructũ fuerat, in ea parte, quæ ad Orientem ſpectat, ubi & reliquorum ſanctorum martyrum corpora multa repoſita eſſe dicuntur, eius etiam corpus condiderunt, huiuſque epiſcopum, paſtorem & ſui gregis etiam poſt mortem cuſtodem uigilantiſſimum habentes, eundemque grauiſſimorum ac ferocium, cuiuſmodi Arabici ſunt, luporum, qui non corporeis oculis, ſed mente compræhenduntur, aliarumq; ferarum, Græcorũ, inquàm, & hæreticorũ perſecutorum diligentiſſimũ.

Nota eximia miracula in exanimi corpore ſancti uiri.

Exod. 14.
Ioſ. 3.
4. Reg. 2.
Ion. 2.
Dan. 3.

Poſt inſignem igitur hominis illius ſancti cædem, Conſtantinus Imperator, cum hæc didiciſſet tum ex ſororis ſuæ literis, tum ex aliis uiris Senatoriis, qui a Licinio uexati fuerant, & ad Conſtantinum, tãquam ad ſeruatorem & malorum emendatorem confugerant, Roma diſceſſit maxima ira percitus, uel diuino potius conſilio, cum Criſpo filio, qui & in omnibus Rex bonus erat, eique ſimilis, a quo genitus fuerat. Venit igitur Conſtantinus in Orientem, ut Licinium compræhenderet, qui ſe ad bellum contra Imperatorem gerendum inſtruxerat. Sed eius exercitus totus ad Imperatorem illum maximè glorioſum, & nobiles uictorias reportantem ſe contulit, eique adhæſit. Licinium uerò, cum ferè ad mortem uſque Imperator caſtigaſſet, regali & quacunque alia principatus poteſtate priuatum, in Galliam demendauit, ut in illa regione habitaret: eo enim quòd eius affinis erat, illum morte punire noluit, qui iure millies mori debebat. Ei autem, toto Senatu audiente, dixit: Luge, & pœnitentiam age ob ea, quæ auſus es, boniſq; operibus ſtudens, ab illis nunquàm deſiſte: fortaſsè Deus propitius ac beneuolus erit tibi, qui omnis beneuolentiæ expers & inſidiator fuiſti: fortaſsè & ſempiternæ pœnæ ſententiã aufugies. Nihilominus tamen diuina pœna uehementer illum aggreſſa fuit: in ea enim regione, ad quam miſſus eſt, difficilia quædam ulcera, remedia eius maliciæ congruentia, ſimilem illi, quam Maximus paſſus fuerat, plagam attulerunt. Cum igitur grauiter ingemiſceret, & ſolum ac uerum Deum a ſe reprobatum fuiſſe confeſſus eſſet, ex hac uita miſer auulſus fuit.

Cõſtãtinus bellum facit Licinio, eũq; cõprehendit.

Porrò cum magnus & uerè Chriſti electus Imperator Conſtantinus Imperium inuictum atque inexpugnabile adeptus eſſet, diuiſiones illas, quas primus ex Romanis Imperatoribus Diocletianus excogitauerat, in ueterem ſtatum reſtitutas, diuinis legibus & ſtatutis coniunxit: ac per omnes gentes Græcæ ſuperſtitionis ritum ac tyrannidẽ in nihilum redegit: Chriſtianorum uerò res augeri, extolli, & omni cum fiducia rectiſsimam & ueram Chriſti confeſsionem prædicari fecit: omniaque illa, quæ ad idolorum templa pertinebant, ſiue redditus fuiſſent, Domini Ieſu Chriſti Eccleſijs deſtribui edicto iuſsit, Imperium deniqueipſum eidem Domino acceptum referens, Byzantium urbem ſuo nomine appellandam conſtruxit, quam omniũ Rex atq; Imperator Deus diligit. Obijt autem martyrio functus beatus, & inter ſacerdotes atque illuſtres martyres cumprimis egregius & fidelis Baſileus, menſe Martio, uigeſimooctauo die: ſepultus uerò fuit in ſacri ſui gregis urbe menſe Aprili uigeſimoſexto, imperante Conſtantino, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria, & imperium in ſecula, Amen.

Cõſtantinus præclara facinora.

Poſtea quàm tale in Chriſto miniſterium amabilis Elpidiphorus compleuit, & in urbe Nicomedia apud me minimum inter Chriſti ſacerdotes Iohãnem ſuit, omnes Baſilei res geſtas, quæ ſupradictæ ſunt, Deo iuſte, mihi expoſuit. Quamobrem ad eorum, qui hęc legent, uel audire uoluerint, ædificationem atque utilitatem literis mandare, & ſcripta relinquere ſtudui, quæcunq; uidi, audiui & didici: nã & ipſe dignus habitus ſui, qui per dilectũ Elpidiphorũ illius beati uiri ſpirituali

ſpirituali congreſſu frueret, quo tempore in carcere
cuſtodiebatur, à quo & maximam utilitatem perce-
pi. Cum enim tempore illo inter Chriſti fideles ho-
mines contentio ac diſsidium ortum eſſet, ego ab eo
uiro, qui omni affectione liber, & præceptor erat ue-
rè magnus, ſupplex petiji, ut diceret, num rectè ſenti
rent, qui filium ipſum ſimul cum Deo omnium ſupre
mo pariter æternum eſſe & ſine principio tenerent,
dicentes eum eſſe eiuſdem eſſentiæ, cuius & pater eſt,
necnon duo hæc ſine principio, & pari honore præ-
dita eſſe aſſirmantes: an potius hæreticam diſputatio
nem ſuſtinerent, cum quodam loco clara uoce Filius
Iohan. ipſe dicat: Pater maior me eſt: itē illud: Vado ad Deū
meum. Tunc ille: Si diuina, inquit, oracula diligenter
14. & & accuratè legere uolueris, omni affectu & odio li-
20. ber, inuenies rectiſsimè illos ſentire, qui confitentur,
ſic Deum ipſum à ſe coli, cum Iohannes aperte cla-
Ioh. 1. met: In principio erat uerbū, & uerbū erat apud Deū,
& Deus erat uerbum, hoc erat in princio apud Deū:
& Paulus teſtetur, Chriſtum eſſe Dei potentiam, &
1. Cor. 1 Dei ſapientiam, imaginem & characterem Dei inui-
Coloſſ. 1 ſibilis, primogenitum omnis creaturæ, atque creato-
rem. In ipſo enim creata ſunt omnia, ſiue uiſibilia, ſi-
ue inuiſibilia, & omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ip
ſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Si uerò in ipſo,
& per ipſum omnia creata ſunt & conſtiterunt, mani
feſtè tempus & ſecula creata eſſe intelligimus.

At ſi quis ad eam inſaniam deuenerit, ut Patrem &
Deum ſine potentia, ſapientia & uerbo fuiſſe dicat,
habeat ille & de Filio talem opinionem, quòd patibi
lis fuerit, & paulatim creuerit, atque additamentum
acceperit, eiusque ipſius diuini exiſtentis totam na-
turam (ut opinatur) ad principium referat. Au-
ctio enim & additamentum, quod paulatim fit, prin-
cipium habet omnino id, quod fit in tempore.
Verum non exiſtimo aliquem ex ijs, qui rectè ſen-
tiunt, tale quippiam opinari, neque hoc à ueritate po
ro diſſentire, quòd Pater ſine principio, & Filius cū
Deo etiam ipſe ſine principio ſit: Non enim in tempo
re Pater eſt, ſed ſupra tempus, ſupra quod & Filium
eſſe manifeſtum eſt. Itaque cum Deus & Pater ſem-
per fuerit, æternus etiam eſt Filius ipſe, ſupra quàm
cogitari poſsit, diuino modo à Patre genitus. Cum
enim confiteamur ſemper eum fuiſſe ſine principio,
ſemper ſapientem & potentem, fateri igitur ne-
ceſſe eſt fuiſſe Verbum, & Verbi genitorem: quod
Verbum non in aerem diſſoluitur, quemadmodum
noſtra uerba diſſoluuntur, ſed conſiſtit, & eſt uerè in
diſſolubile, ſemper ab eo, qui ſine principio eſt, ab
ipſo, inquam, genitore ſecūdum ueram eſſentia prin-
cipium habens ſupra principium. Quòd enim Verbū
ipſum, hoc eſt, Filius eiuſdem ſubſtantiæ ſit, cuius &
pater, filius ipſe homo factus clara uoce affirmat, cū
Iohan. ait: Ego & pater unum ſumus: &, Qui uidet me, uidet
10. & & patrem meum. Hæc enim uerba aliter intelligi nō
14. poſſunt, quàm ꝙ eiuſdem ſubſtantiæ cognationē ijs,
qui uerè ſunt, aptè congruere oſtendat. Eandem ſentē
Matt. tiam & in uerbis illis contineri arbitror: Euntes, doce
28. te omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,
& Filij, & Spiritusſancti. Cum hoc dicit, unū, oſtendit
nomen Patris, & Filij, & ſancti Spiritus, Curnam hoc
fecit? Vt eiuſdem ſubſtantiæ, uoluntatis, regni, pote-
ſtatis ac uirtutis, eandem cognitionem eſſe doceret,
diuerſitatemq́ue perſonarum, quæ in Trinitate conſi-
derantur, oſtenderet.

Iohan. Quod uerò dixit, Pater meus maior me eſt: &, Va-
14. & do ad Deum meum: in eam partem accipiendum eſt
20. in quam accipimus cum audiuimus illum eſuriuiſſe,
ſitiuiſſe, dormiuiſſe deſeſſum, anxium & triſtem fuiſ-
ſe, crucem denique & mortem pertuliſſe. Hæc enim
omnia pij homines humanæ filij Dei, hoc eſt, unige-
niti Verbi, naturæ propter nos ſuſceptæ tribuere de-
bent: quoniam formam hominis ſuſcepit, & ſponte
ſua ſeipſum exinaniuit, & cum eſſet diues, (ut ait di-
uinus Paulus) propter nos factus eſt pauper, ut nos il
lius paupertate diuites efficeremur. Similis enim no *2. Co. 8*
bis, fuit per oia, excepto peccato. Tales igitur humiles
uoces, & patibili naturæ conuenientes, cogitandum
eſt illi conuenire, qua parte homo fuit: Illas uerò ma
gnas, & Deo conuenientes uoces, de eodem cogitabi
mus, qua parte Verbū erat Dei in principio, & Deus,
unum cum patre: id quod ex diuinis ſignis oſtenſum
eſt. Itaque Genitori ſimilem fuiſſe intelliget, qui ani-
mæ oculis non caliginoſis eum cōtemplari uoluerit.

Cum his ſermonibus à beato illo martyre adiutus
fuiſſem, & ad rectæ ſynceræque fidei firmiſsimum la-
pidem conuerſus, animum meum in eo cōfirmaſſem,
& eorum, qui Filiū à Patris ſubſtantia diſiungere at-
que alienare conati ſunt, uel ſeipſos potius ab unige-
niti Filij prouidentia ſeiungunt, inanem & adulteri-
nā doctrinam execratus fuiſſem, ad lectiſsimū eorū,
qui Deo rectè credunt, numerum meipſum aggrega-
ui, in Patre, Filio, & ſancto Spiritu, eiuſdem Trinita-
tis gloriā celebrans, & nunc, & in ſecula, Amen. Ita
completum fuit martyrium ſancti Baſilei, qui fuit Epi
ſcopus urbis Amaſeæ. Eius autem memoria celebra-
tur uigeſimoſexto die menſis Aprilis. Te uero, qui
hæc aut legis, aut ſcribis, obteſtor per illū ipſum Deū,
qui omnia uidet & poteſt, ut propter peruerſorum
hominum, & eorum, qui nobis inimiciſsimi ſunt, hæ
reticorum malitiam, ab hac narratione nihil ſubtra-
has, neque quicquam illi addas.

VITA BEATISSIMI RICHARII presbyteri & almi patris, authore Albino flacco Alcuino Abbate.

PRAEFATIO AVTHORIS AD Carolum Imperatorem.

DOmino ſemper uenerabili, ſem-
perq́ue deſiderabili, pijſsimo ſan
ctæ Eccleſię tutori, gratia Dei
ſemper Auguſto Carolo, ueſtræ
ſalutis perpes amicus Albinus.
Rememorante ueſtræ excellen-
tiæ pietate, in loco ſancto & me
rito uenerabili Centula, cum &
ego ueſtræ gloriæ ſeruus, ueſtræ pietatis ueſtigia ibi-
dem proſecutus, aliquantiſper commorarer, orauerat
meam paruitatē uir magnus in Chriſto, dominus &
uenerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem con-
ditoris, qui mirabilis ſemper apparet in electis ſuis, *Abbas*
quendam libellum, ſtylo ſimpliciori digeſtum, de ui- *Angil-*
ta ſanctiſsimi ac uerè magnifici confeſſoris Richarij *bertus.*
cultius annotarem. Dumque exauditis continuo pre
cibus eius, quæ ipſi Diuinæ maieſtati exaudibiles &
charæ noſcuntur, eundem mihi exhiberi libellum pe
tijſſem, non parum miratus ſum, cur tanti nominis
confeſſor, quem tantarum uirtutum operatorem eſſe
conſtabat, quemq́ue priſca fama miraculorum patra-
tione poſt ipſos apoſtolos nulli ferebat ſecundum, tā
modico geſtorum uolumine potiretur. Idque mihi
ſtupeſcenti, innotuit iam dictus memorabilis uir An-
gilbertus, ac ſpirituales fratres eiuſdem ſancti loci,
haberi apud ſe, quinetiam apud diuerſas eccleſias, co
dicem alium grandioris quantitatis, in quo ſcilicet
illa miracula legebantur, quibus non immerito ſan-
ctum

ctum Chriſti confeſſorem omnis Gallia attollebat. Cuius ſimplex & minus polita locutio quia fratribus ad recitandum in populo aptior uidebatur, ſufficere ſibi eandem deſcriptionem conſenſerunt. Dumque in ijs, quæ rogabant, prænotandis, iam iamque animos applicarem, repentè ueſtræ pietatis nuncio ſum conuentus, uti ea, quæ tractabam, ſic annotarem, ſicut re uera ueſtræ ſapientiæ auribus inferēda. Hinc ego uocato notario, & fixo præ oculis iamdicto libello, ea, quæ referre uidebatur de conuerſione, de moribus, de continentia & ſanctitate uerè incomparabili, necnō de glorioſo tranſitu eius ad Chriſtum, ſeu de relatione precioſi corporis in locum priorem, dictatu admodum compendioſo, titulo uitæ beatiſsimi Richarij almi patris aptauimus: & niſi propria decipior imperitia, ueluti precioſum aurum ueſtræ prudentiſsimæ ſapientiæ ad ornandum diadema Chriſtianæ philoſophię, fide humili deuotiſsimè commēdamus. Et quia in ueſtri pectoris cubili gloriam Chriſti & ſanctorū eius honorem regnare cognoſcimus, hāc noſtri tam beati opuſculi præfationem, ueſtræ in Domino beatæ honorificentiæ dedicamus.

VITAE HISTORIA.

Geſta ſacerdotis magni tenet iſte libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.

Aprilis. 26.

Dagoberius rex.

TEmporibus glorioſsimi regis Frācorum Dagoberti, qui & ſeculari poteſtate præclarus, & Chriſtiana religione nobilis effulſit, & optimates ſuos dignitatibus exaltauit, & ſeruos Dei honoribus excoluit: in illis, inquam, diebus plurima ubiquè monaſteria à ſanctis patribus cęperunt conſtrui: necnon & multi ex laico habitu uiri religioſi inuēti ſunt: ex quibus Richarius quidam, natus in uilla Centula prouinciæ Pontinæ, uelut lucifer inter umbras oriens emicuit, non tam nobilibus iuxta ſeculum parentibus ortus, quàm moribus honeſtus & omni probitate deuotiſsimus. Hic ut in ruſtica uita, quædam præſagia futuræ ſanctitatis gerebat. Contigit autem, illo tēpore duos ſacerdotes, ſanctitate florentes & uirtutum meritis fulgentes, quorum prior Caidocus uocabatur, de Hyberniæ partibus in Pontinas perueniſſe regiones, ſed à ruſticis & popularibus illius loci propter inſolentiā morum non ſunt ſuſcepti, nec digno eorum ſanctitate honore tractati: ſed magis iniurijs afflictos & opprobrijs caſtigatos, à finibus ſuis cęperunt eos expellere. Quorum uiolentiæ & ſceleratis præſumptionibus futurus Dei famulus Richarius obuiauit, Chriſtique ſeruos de manibus impiorum eripuit, & cum omni benignitate eos deducens in domum ſuam, Deo prouidente, ut illi protegerentur, & ipſe ſaluaretur obtinuit. Nec lucerna gratiæ Dei accenſa diutius abſcondi potuit, ſed pateſactum lumen ſanctitatis & prædicationis, longe lateque ad ſalutem multorum fulſit. Nam introductos hoſpites ſuos, cum magnæ charitatis honore curauit, eoſque ſibi uerbum Dei prædicantes, cum tota humilitate & intentione audiuit. Nec fruſtra in terram bonam ſemen uerbi Dei ſparſum eſt: ſed quod aure audiebat, hoc radicitus corde retinebat, & centenos in horrea Chriſti, ut poſtea luce clarius & ſanctitate & miraculorum oſtenſione claruit, fructus germinauit.

S. Richarij patria.

Eius cōuerſio.

Igitur ex prædicatione famulorum Dei & adſpiratione gratiæ diuinæ compunctus, ad lachrymas conuerſus, confeſsionē ſuorū fecit peccatorū, & in conſpectu omnipotentis Dei ardenter ueniam petens, lachrymis abſoluit, quod ignoranter ab adoleſcentiæ illecebris peccauit: & qui Dominum ſuſcepit in famulis ſuis hoſpitalitatis gratia, ſuſceptus eſt à Domino in miſericordia & pietate. Nam ex eo tempore initium ſacræ religionis ſumpſit, & ad altiora pietatis faſtigia gradibus quotidiè humilitatis ſcandare nitebatur: & arreptum ſemel uitæ iter, fidei paſsibus peragere conatus eſt, atque poſteriora obliuiſcens, ſe in anteriora cum Apoſtolo extendit, illius uerſiculi per ſingulos gradus memor, Ibunt ſancti de uirtute in uirtutē: quatenus perueniant ad id, qđ ſequitur: Videbitur Deus Deorū in Siō. Itaq; mox ab initio cōuerſionis ſuæ tā dura ſe caſtigatione conſtrinxit, ut poſt longa & diuturna ieiunia, pane hordeaceo cinere commixto, & aqua lachrymis temperata, feſſum ieiunijs corpuſculū reſocillaret: & huius cibi ſuſtentaculo, deuotus Chriſti athleta uigilijs & orationibus die noctuque Domino militabat, non aerem uerberans, ſed corpus ſuum caſtigans, nè futurus Chriſti prædicator, in aliquo reprobus inueniretur. Sed his atque huiuſmodi uirtutum gradibus & ſanctiſsimæ uitę moribus Deo acceptabilis, dignis ſucceſsibus ad ſacerdotalem peruenit honorem: ut cui prædicationis deuotio inerat, honoris dignitas non deeſſet. Quē honorem, ut famulus Dei, magna humilitate ornauit, & uera charitate excoluit, & uerbi Dei prædicatione ampliauit, atque uelut bonus agricola, ſpinas peccatorum de agro Domini Euangelico uomere eradicauit, & arida corda ſuperno perpetuæ ſalutis rore irrigauit. Sed & diuina clementia, poſt eius irrigationē, in illo populo plurima fidei dedit incrementa. Vnde & omnibus prędictus uir Dei Richarius, honorabilis factus eſt & charus: quia quod ore prædicauit, exemplo oſtendit, & uiam uitæ, quam alijs ſermone monſtrauit, ipſe prior actu præcucurrit.

Phil. 3
Pſa. 83

Mirabilis abſtinētia

Fit presbyter.

Quicquid uerò ei populus in ſtipendia prædicationis ſponte obtulit, omnia pauperibus diuidere feſtinauit: indignumque ei uiſum fuit de craſtino præſentis uitæ cogitare, qui diuitias, æternæ uitæ accipere anhelabat. Ideò oblata ab hominibus diſtribuit, ut promiſſa a Deo acciperet. Felix commerciū, ut qui parua ac tranſitoria hilariter diſtribuerat, magna & æterna feliciter eſſet accepturus. Nam ſtudioſiſsimus fuit pauperum conſolator, peregrinorum ſuſceptor, uiduarum defenſor, pupillorum & orphanorum pater: Ita ut ueriſſimè de eo ſanctiſsimi Iob teſtimoniū dici potuerit: Oculus fui cęco, pes claudo, & pater orphano: & cauſam, quam neſciebam, diligētiſsimè perſcrutabar. Quapropter undiquè ad eum infirmi confluebant: quos læto ſuſcipiens animo, medelam eis conſolationis per ſanctas orationes præbebat. Nec leproſos uel elephantiacos exhorruit, ſed quaſi fratres amplexabatur, balneiſque eorum membra ſaucia fouebat: eademque poſt ipſos ingreſſus eſt, magis ea pietate illos emundans, quàm ſe commaculans, prophetici ſermonis non ſurdus auditor, dicentis: Egenos uagoſque induc in domum tuam, & nudum ueſti mecoperi; & carnem tuam ne deſpexeris. Nec ſolum carnali refectione ad ſe uenientes fouebat, ſed etiam ſpiritali ſanctæ prædicationis ſolatio reficere eos non ceſſauit. Et ſicut miſerorum idoneus ubique fuit conſolator, ita ſuperborum durus caſtigator eſſe non timuit. Illos pietatis clementia eleuabat, hos ſeueræ inuectionis cenſura deprimebat. Nec terrenæ poteſtatis iram furoris metuebat, quem timor interius diuinæ potentiæ totum corroborabat: paruipendens diuitum minas, ut præco ueritatis exiſteret. Nec fuit arundo uento agitata, ut eum aura humanæ uel laudis uel detractionis commoueret; ſed in arce ſolidæ ue-

Benignitas in inopes.

Iob 29.

Humanitas erga leproſos.

Eſa. 58.

dæ ueritatis conſiſtens, ab humano ore, ſecundum *1. Cor.* Apoſtolum, iudicari cõtempſit, uiamque regiam incedens, nec à dextris propter terrores potentium, nec à ſiniſtris propter laudicias adulantium declinabat. Quapropter magnam plebem Domino Deo ſuo in hac præſenti prouincia acquiſiuit, & ſibi honorem perpetuum promeruit.

Vndè populus eius cernens in Chriſto deuotionẽ religioſam, cœpit eum attentius honorare, multa ei pro eleemoſynarum largione afferre: quæ ille (ut erat Dei & proximorũ dilectione plenus) omnia in pauperum elargitus eſt ſolatia, maximeque in captiuorũ expendi redemptionem. Nam alios occultis diabolica fraude peccatorum uinculis obligatos, per ſedule prædicationis hortamenta ſoluebat: alios ſeculari captiuitate oppreſſos, pecuniæ largitione redemit: ut illi ſpiritaliter abſoluti, iucundarentur in Domino: & iſti carnali ſeruitute liberati, conuerterentur ad Deũ. Et non ſolum in his regionibus per pietatis opera, uel per prædicationis lumina prædictus uir Domini clarus effulſit: ſed ut lucifer æquoreos Oceani campos tranſiliens, præco diuini luminis nocturnas ſuo exortu diſcutit umbras: ſic ille in ultramarinas Britanniæ regiones, ad expellendas ignorantiæ tenebras, lumen ueritatis ſuo ſparſit aduentu: ſcilicet ut ſicut in iſtis regionibus, ſic & in illis alios à ſeruitute diabolica, alios à captiuitate carnali liberaret. Illis uerbum Dei infudit, iſtis charitatis precium impendit, ut pro temporali redemptione æternam reciperent libertatem. Sic ergo bonus Dominicæ pecuniæ negociator, duo ſimplicis charitatis Dei & proximi talenta multiplicare ſtuduit: quatenus cum multiplici laboris ſui fructu Domino ſuo obuiare poſſet, & hanc uocem audire iucundiſsimam: Eugè ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Fertur uerò, dum cauſa prædicationis in Britannia diutius moraretur, ſubito illi ueniſſe in mentem, aliquos ſui iuris ſub ſeruitute ſe reliquiſſe in Gallia. Itaque dolore percuſſus, dixit ad ſuos: Heu noſtros ſub ſeruitute dimiſimus in patria, dum huc aliquos liberaturi uenimus, maxime que ſcio eos cito eſſe morituros. Sed ite feſtinanter, nauemque conſcendite, & eos facite ingenuos, priuſquàm moriantur. Illi haud ſegniter præceptum ſecuti paternum, in patriam uenerunt, prædictoſque ſeruos uiri Dei ſaluos & incolumes inuenerunt, eoſq;, ueluti iuſsi erant, manumittentes, fecerũt ingenuos: qui non poſt multum temporis, ſicuti ſanctus uir Dei prædixerat, defuncti ſunt. O quanta clementia eſt Dei Chriſti, qui famulo ſuo pietatis affectũ inſeruit, & ſeruorum eius mortem futuram oſtendit: quatenus illi miſericordiæ merces de ſuis non periret, & illos morientes ſeruitutis iugum non grauaret: qui & ob alienos liberandos tanti itineris periculum ſubire non timuit: & ex eo tempore neminẽ ſui iuris ſub ſeruitutis iugo retinere uoluit: ſed ubique omnes ad ſe pertinentes libertate propria perdonauit, ne in proprios durior eſſe uideretur, qui in alienos mitiſsimus apparerẽ geſtiebat, & mercedem, quam ex alijs congregauit, de ſuis accumularet.

In Britannia quoque concionatur.

Matt. 25.

Igitur prædicationis officio in Britannia peracto, cum multiplici uerbi Dei fructu reuerſus eſt in patriam: nè dum in aliena meſſe quæreret mercedem, in propria perderet: & tãto ſe ardentius ſeruituti Dei ſubegit, quanto uiciniorem ſibi diem remunerationis eſſe præſenſit. Nam ſeipſum quotidianis ieiunijs macerauit, mortificatione carnis conſtrinxit, uigilijs afflixit, orationibus muniuit, charitate cõfirmauit, ſpe roborauit, fide armauit, nulli malum pro malo reddens, nullius adulator, neminem contemnens: ut uia ueritatis prior ipſe incederet, quam cæteris prædicãdo monſtrauerat. Sic uir Dei galea ſalutis indutus, & gladio uerbi Dei accinctus, & lorica iuſtitiæ undiquè circundatus, atque ſcuto fidei armatus, calceatuſque in præparationem euangelij pacis, proceſsit in prælium publicum contra antiquum hoſtem, omnia tela eius ignea fortiſsimo fidei umbone repellens: quotidianiſque triumphis ſpolia multa uicto hoſte reportauit, in Eccleſia Chriſti tam metuendus humani generis inimico, quàm humano generi pernecesſarius, utpotè qui non ſuam tantum, ſed multorum quæſiuit ſalutem. Ideo iuſtum eſt, ut multorum ore in Chriſto laudetur, multorum pro Chriſto redemptor cuius non tanti eſt miracula narrare, quæ ab eo geſta ſunt, quanti miraculorum cognoſcere uirtutem, qua cæleſti regi in diebus ſuis multum acquiſiuit populum. Nam officium prædicationis, omnium ſignorum oſtenſione maius eſſe, non dubium eſt, licèt non defuerit pro temporum uel rerum conuenientia ſignorum perpetratio, quæ per eum diuina peregit clementia.

exercitia ſancti uiri & uirtutes.

Ephe. 6.

Quodam nanque tempore maligni ſpiritus tentatio ad uerecundiam accidit uiri Dei, quam Dei miſericordia ad laudem ei conceſsit euenire. Viſitauit enim equitando s quandam Deo deuotam fœminam, Rictrudem nomine, & cum iam poſt dulces uitæ epulas & poſt colloquia ſalubria, ipſe uir Dei, aſcenſo equo ad propria remeare diſpoſuiſſet: fœmina prædicta, iuxta morem, equitantis ueſtigia patris ſecuta eſt, habens in ulnis filium ſuum, ut paruulus quoque benedictione hominis Dei roboraretur, quẽ ipſe antè ſacro baptiſmate regenerauerat. Accipiẽte itaque infantem equite uenerando ſeu ad benedicendum, ſeu ad oſculandum, antiquus hoſtis, omnibus bonis inimicus, immiſit equo ferocitatem: qui huc illucque dentibus ſtredens, pedibuſque calcitrans, & toto corpore inſaniens, inconſueto impetu per campum diſcurrere cœpit. Quod pauida cernens mater, oculos auertit, nè morientem uideret filium, quem ſeruus Dei, ſæuiente equo, manu tenebat. Familia uerò pro morte pueri uel caſu uiri Dei ſtrepere, plangere, eiulare non deſtitit. Sed dextera Chriſti, quæ Petrum trepidantem leuauit, nè mergeretur in undis, puerum cadentem ſubleuabat, nè allideretur interris. Nam oratione à famulo Dei facta, puer incolumis quaſi auicula peruenit ad terram, & equus redditus eſt manſuetudini ſuæ. Et mater quidem filium ſuum ſuper terram ſanum & ridentẽ ſuſcepit in ulnas ſuas: ipſe tamen ſacerdos Dei non equo iter agere, ſed aſello manſuetiſsimo ex eo tempore uoluit. Sic ergo miſerante Deo, tentatio maligni hoſtis illi uerſa eſt in laudis honorem: & ſuperbia equi, facta eſt humilitatis gratia & magiſtra. Nam non erat immemor, Dominum Chriſtum, dum ad redemptionem properaret humani generis, aſello iter egiſſe, non equo. Sic & ipſe propter ſalutiferam prædicationem dum per multa quotidiè feſtinaret loca, aſellum ſibi portitorem ſufficere iudicauit. Quocunque autem iter agebat, aut pſalmi in ore eius reſonabant, aut ſalutis ex ore eius prædicatio audiebatur. Nec mirum, ſi Chriſtum ſemper prædicaret lingua, quem ſemper gerebat in corde, per quem pius conſolator miſeris fuit, & durus inuector potentibus: illorum inopiam clementi miſeratione releuans, iſtorum ſuperbiam ſeuera caſtigatione reprimens.

Matt. 14.

Puerũ à præſẽtiſsimo periculo ſeruat.

Matt. 21.

Nam quodam tempore rex potentiſsimus Dagobertus, rogante uiro illuſtri Giſsemaro, eaſdem uenire in partes, & uirum Dei, ut ſe ſacroſanctis eius orationibus commendaret, inuiſere contigit: quem ipſe famulus Dei & ſanctitatis ſuæ benedictio roborauit, &

Rex Dagobertus inuiſit uirum Dei.

& ſacerdotali authoritate libera uoce caſtigauit, denuncians ei, ne in ſeculari ſuperbiret potentia, nè in fugitiuis ſperaret diuitijs, nec uanis adulantium extolleretur rumoribus, nè caducis gauderet honoribus: ſed magis Dei timeret potentia, illiusque immenſam laudaret gloriam: humanam uerò potentiam uel gloriam nullam putaret, quæ ſubito uelut uolatilis umbra recedat & tanquàm ſpuma ſuper aquam, tentationis flante uento, euaneſcat: atque hoc potius timẽdo cogitaret, quia potentes potẽter tormenta patientur: *Sap. 6.* & cui plus datur, plus exigitur ab eo. *Luc 12* Qui autem uix ſufficit pro ſe ſolo rationem reddere Deo in die iudicij, quid faciet pro tot hominum millibus ipſi commiſsis? Idcirco quiſque magis timere poteſt præeſſe, quàm ſubeſſe: quia qui ſubeſt, pro ſe ſolo rationem reddet Deo: qui autem præſunt, pro omnibus reddituri ſunt, qui ſub eorum ſunt poteſtate conſtituti. Qua caſtigatione rea, ut fuit ſapientiſsimus, benignè ſuſcepta, gaudens eius libera ueritatis fiducia, ſacerdotem Chriſti ſecum ad conuiuium uenire rogauit. Qui *Prandet Apud regem.* Chriſti confortatus exemplo, ſecularium non reſpuẽtis conuiuia, ut prædicationis ſumeret occaſionem, uenit cum rege ad menſam eius, totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, uerbum Dei dapes ſalutiferas conuiuis ſuis miniſtrauit. Cuius conſtantia morũ & inſtantia prædicationis præfatus rex delectatus, cœpit eum ea animo amare & honore proſequi in tantũ, ut ea ipſa die aliquid de cenſu ſuo ad luminaria domus Dei condonaret, ratum æſtimans, ut ſicut ipſe inuiſibili prædicationis lumine ab eo illuminatus eſſet, *Matt. 5.* ſic uiſibili luce per eum domus Domini illuſtraretur: & quod intus ei fulgebat in fide, hoc foris fulgeſceret in eccleſia, memor præcepti Dominici, quo dicitur: Sic luceat lux ueſtra corã hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificẽt patrem ueſtrum, qui *Pſalm. 35.* in cælis eſt. itemque in Pſalmo: In lumine tuo uidebimus lumen: id eſt, In lumine fidei, quod fulget in mẽte, lumen foris ſcintillat, quod ſplendeſcit in opere.

Exinde autem famulus Dei, quia ab hominibus honorabatur, homines fugere meditabatur, ut honores temporales declinãdo, honores acciperet perpetuos: eremumque concupiuit, quatenus liberius ſoli Deo uacaret, & contemplatiuos carperet fructus, qui ad id uſque temporis in actuoſis haud ſegniter deſudarat: ſciens à Domino dictum de Maria, ſedente ſecus pedes eius, & uerbum uitæ attentius audiente: Optimam partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab *Lu. 10* ea. Huiusque memor ſententię, monaſticam uitam petit, quo ſecretius ſola cæleſtia mente rimaretur, eccleſiæ regimen alteri tradens, quam ipſe in Centula uico Chriſto fundauerat. Porro Giſlemarus, uir illuſtris & Chriſtianæ religionis deuotus amator, ſimul & Mauronrus, nobilis quidam uir, & terrarum uel ſyluarum ad regem pertinentium ſeruator, præbuerunt ei locum manendi in ſylua Triſtiacenſi: qui & ipſe Mauronrus poſtea ſeculari habitu depoſito, monachus factus eſt in eodem loco. Cumque uiro Dei manſionem ſolitariam præparaſſet, Chriſto monaſterium *Degit ſolitarius.* conſtruere inchoauit. Vir igitur Dei habitationem illam cum uno ſolo commilitone ingreſſus eſt, paruo tantum tuguriunculo, uiliſsimo opere facto, contentus, ut habitatio uitæ cõueniret, ſuperfluum æſtimãs, ſeculi deliciarum habere & uidere. At inibi tanta ſe *Vita duriſſima.* mortificatione carnis caſtigauit, tanta ieiuniorum & uigiliarum aſsiduitate macerauit, ut uix oſſa trementia diſsipatis iuncturis ſibi adhærerent, & trementia baculo regente ueſtigia difficile moueret. Iam mente ſeculo maior, ſola cœleſtia ſemper cogitabat, quantumque mundo alienus, tantum Deo proximus erat, *Gen. 3.* illum quotidie uincens in eremo, à quo Adam olim uictus eſt in paradiſo: ſuper aſpidẽ & baſiliſcum ambulans, caput quotidiè antiqui conterens ſerpentis, temporalia contemnens, æterna ſola ſuſpirans, ſcalam ſomniantis Iacob omni hora aſcendẽs, atque per an- *Ge. 28.* guſtam uiam, quæ ducit ad uitam, incedens, iter ſuũ *Matt. 7.* aſsiduis muniuit orationibus. Nec clauſa tamen eremi anguſtia, lucis columna latere potuit: quin potius ſui fulgoris radijs longe lateque magis innotuit. Quapropter undique ad hominem Dei diuerſis fatigati infirmitatibus confluxerunt, quos ſanctarum medicinis orationum ſanauit, omnesque ad ſe quocunque morbo afflictos uenientes, uel triſtitiæ cuiuslibet rancore anguſtatos, ſanos & hilares domum remeare fecit: nec in domo ſalutis diu morbus manere ualuit, ſed quanto propius acceſsit, tanto uelocius receſsit. Mihi uerò non ſingulas uirtutum eius ſpecies nominatim enarrare propoſitum eſt, ſed uitæ ſanctitatem paucis perſtringere uerbis, nè eloquij mei tarditate multiplex ſignorum, per eum geſtorum, fama magis obſcuretur, quàm laudetur. Doctioribus ergo illa relinquenti, quo hinc præſens hoc ſeculũ ſancta illa anima deſeruerit, ſolum mihi dicere ſufficiat.

Itaque præſcius diei euocationis ſuæ, qua felicitatem diu deſideratam accepturus erat, ut eſſet ſemper coniunctus Chriſto, quem ſemper amauerat: uocauit ad ſe Sigobardum commilitonem ſuum, dixitque ei: Scio, fili mi, ſcio, quòd finis meus non tardat, & regẽ meum, quem diu concupiui, citius uidebo: & utinam tam propitium mihi ſeruo uideam, quàm deſiderabilem ſanctis ſuis. Sed tu, fili mi, præpara uaſculum corpuſculo meo, quo condatur, non ſuperfluo ſtudio, ſed *1. Cor. 15.* neceſſario uſu: ut illic ſeruetur in illum diem, quo corruptela hæc uertatur in incorruptionem, & mortale hoc induatur immortalitate: & para te cum omni diligentia, dulciſsime fili, ut ubi dies illa, quæ mihi modo appropinquat, tibi aduenerit, te paratũ inueniat. Ego uerò ingredior uiam uniuerſæ carnis: tantum mihi miſericors ſit Saluator mundi, & me modo defendat ab hoſte, qui me olim redemit ab hoſte: & quem præſentis uitæ habui conſolatorem, æternæ uitæ mihi inueniam largitorem. Hæc diſcipulus à patre audiens, lachrymis perfuſus, tamen præcepta ſecutus, lignum inueniens fidit, cauauit, & corpori patris coaptauit, ipſisque fletibus rigauit quod fecit, penè prius lachrymis implens amaris, quàm paternis membris: aptatumque, ut potuit, ſarcophagum in loco præfinito à patre compoſuit. Interim dum cũ triſtitia patri filius pararet obſequiũ, ualidior patrẽ coquebat infirmitas, & in frigido corpuſculo uix halitus remanſit extremus: nec tamen ab orationis ceſſauit officio, uel diuinæ laudis obſequio: & dum ſalutifero corporis & ſanguinis Chriſti uiatico ſuũ iter muniuit, inter gra- *Migrat ad Dñm.* tiarum actiones & uerba orationis, 6. Calen. Maij ſpiritũ emiſit: poſitusque eſt in ſepulcro à diſcipulo in loco, ubi ipſe præceperat. Sed mirum dictu: inter exequias paternas ſubito diſcipulus ſopore oppreſſus, uidit in uiſu, quaſi raptus eſſet in aulam ſplendidiſsimã *Viſio diſcipuli.* omnique decore pulcherrimã, immo ſolis his luce clariorem: in qua beatum Richarium præclaro & hilari uultu uidit habitantem, ſibique loquentem: Eccè frater Sibogarde, qualem manſionem præparauit mihi Deus: pro uili, quam habui in terra, pulcherrimam in cælo: pro contemptibili, glorioſam: pro obſcura, lucidiſsimam & profumoſa, omni ſuauitate renidentẽ. Euigilans autem Sigobardus, lætior opus exequiarũ *Corpus eius Centulam tranſfertur.* perfecit, Deo prouidente, ut filius conſolaretur, & patris ei gloria oſtenderetur. Conditus eſt ergo, ut prædixi, miles Chriſti, ubi ſuo regi maximè militauerat. Sed non multo poſt fratres à Centula monaſterio cũ ſuo Abbate Ocialdo, uiro religioſo & ſancti ſucceſſore, ue-

re,uenerunt,& corpus S.Richarij tulerunt, poſuerũt que in loco,in quo etiamnum cum magna meritorũ gloria requieſcit. Ibi enim, præſtante Deo, per ſerui ſui reliquias noua ſæpius audiuntur miracula edi, ut fides precantium pateſiat,merita ſancti uiri oſtendã-
Pſalm. 150. tur,& in ſeruo ſuo Chriſti laus celebretur, ſicuti dictum eſt,Landate Dominum in ſanctis eius.

Quidam contractus,corpore debilis,ſed fide robuſtus,frequentabat orando ſancti Dei ſepulcrum. *Contractus ſanatur.* Qui optata ſaoitate ſubito recepta, dedit gloriam Deo, quòd infirmus ueniſſet,& ſanus recederet. In cuius miraculi memoriam uſque hodie ſuſtentacula infirmitatis illius pendent in eccleſia S.Richarij. Sed & multoties dæmoniaci,ad corpus ſancti Dei ſuorum obſequio deducti,diuina concedente clementia,à uexatione maligni ſpiritus liberantur. *Liberãtur dæmoniaci.*

Quodam tẽpore uinculis & catenis coſtricti quidam per publicam ducebantur plateam,quæ eſt iuxta B.Richarij eccleſiam. Qui cum eminus ad uiri Dei propinquarent templum, uoce magna clamare cœpernnt:Sancte Richari,ſalua nos.& ſtatim ruptis uinculis,abſoluti ſunt. *Vincula ſoluuntur.*

Item clades magna,quam ueneno ſam lacertam uocant,longè lateque morte amara habitatores terræ interfecit,& uix,ab ea tactus,uiuus euaſit. Percuſſusque eſt ea peſte quidam è fratribus S. Richarij: qui licet mortem timeret propter cladem, uitam tamen non deſperauit propter patronum. Ergo quaſi ad certa ſuffragia comitantibus fratribus,cucurrit ad ſepulcrum uiri Dei:ibique communiter oratione facta, & ipſe liberatus eſt à morte,& omnes defenſi ſunt à plaga nec aliquis ex illis fratribus mortifera cladis eius uaſtatione percuſſus eſt. Nec ſolum illi liberati ſunt,ſed & ſi quis à longè ueniens,plaga tactus peſtifera,ad S. Richarij cum fide fugiat ſolatium,etiam cũ clade, mortis euadit periculum. Vnde intelligi datur, quantam habeat apud Deum poteſtatem pro noſtris intercedẽdi peccatis,ſi cum fide clamemus ad illum, qui tanta eſt uirtute præditus depellendi morbos ab illis, qui cum fide ueniunt ad eum. Nam pater ex miraculis, qualis ſit ex meritis,& anteacta uita fulgeſcit in opere ſubſequenti:ità ut non ſit opus dubitare de ſanctitate,dum tãtus eſt in uirtute. Intelligite hinc, fratres charìſsimi,qui pauper uoluit eſſe pro Chriſto,quales modo habeat diuitias cum Chriſto: & qui appetijt eſſe contemptibilis inter homines,quàm glorioſus regnet inter angelos, honorem, quem fugit in terris, nunc poſsidens feliciſsimè in cælis. Quapropter dignum eſt,ut ab omnibus honorificetur, qui omnium Dominum ſemper amauit:propenſius tamen a nobis qui eius corpori quotidie aſsiſtimus: quatenus quos filius genuit in doctorinis,dignos poſsideat hæredes in meritis. Nec illi tantum prodeſt noſtra laudatio, *Sancti imitandi.* quantum nobis eius imitatio. Magis illi plàcet imitator deuotus, quàm laudator ocioſus. Vndè fratres chariſsimi,& ſanctiſsimi patres,& filij iucundiſsimi, totiusque ſanctæ congregationis populus,qui ad tanti patroni feſta cõueniſtis,dignos uos facite, ut Deus omnipotens per eius interceſsiones, ueſtras exaudiat orationes. Ornate uoſmetipſos ſpiritali pulchritudine, ſuſpereminentis charitatis gloria, uictrici fidei fortitudine,& ſpe ſuauiſsima da Chriſti bonitate, ſe-
Tit. 2. quentes ſemper ſanctorum patrum ueſtigia,ut per eorum gradientes exempla,illorum ſocietate digni efficiamini:& ſecundum Apoſtolum,abnegãtes impietatem & ſecularia deſideria, ſobrie & iuſtè & pie uiuamus in hoc ſeculo,expectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti:qui dedit ſemetipſum ꝓ nobis,ut nos redimeret ab omni iniquitate,& mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum: Cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. MARTYRIS Anthimi epiſcopi Nicomediæ, Authore Simeone Methaphraſte, qui quidem eũ ſcribit 3. Septembris capite plexum, ſed nos Latinà hic ſequimur Martyrologia.

QVis neſcit, quàm pulchrè quidẽ ſita ſit Nicomedia, & quanta ſit eius magnitudo, quantusque ſit eius ſplendor,& quanta pulchritudo,& quod ea ſit arx omnium ciuitatum*Nicomediæ? Sed quãuis ea ſic ſe habeat, & ad tantã proceſſerit elegantiam, ſuo tamen germine magis gloriatur, quàm his omnibus. *27. Aprilis. ſecũdũ Latina Martyrologia*
Ex ea enim,tanquàm generoſus ramus, editus eſt Anthimus,floru itque & pulchros fructua produait. Nã modo quidem eſceſſerat ex infantia, & in eo bonorum morum florebat omnis gratia. Et iam euaſerat adoleſcens,& erat intelligentiæ multis numeris abſolutus. Poſtquàm autem in uirorum numerum eſt relatus,& eos fructus percepit, qui ſunt inter uiros, & uentri imperauit, iræque & carni eſt moderatus, & mundanum hunc faſtum abhorruit:toto tempore uacabat orationi, & diuinarum rerum meditationi: Matrem autem uirtutum charitatem ſtudioſè exercuit. Se autem in hoc præclarè geſsit,quòd ſemper eſſet grauitate præditus,& cogitabundus,& ſolicitus. Tanta autem ornatus erat humilitate, ut ſatis eſſet, ſi uel ſolum uideretur,ad compungendas animas eorum,qui erant ſtudioſi uirtutis, & ad augendam uirtutem.

Quoniam ergo qui ſic uitam agebat, & uel maximè uocalem præconem propriam habebat uirtutem, *Initiatur ſacerdotio.* nec celari,nec latere poterat,euehitur ad excelſam ſedem ſacerdotij,& in Presbyterorum cathedra laudat Dominum: cum tamen nõ repente ad id perueniſſet, neque ſuæ uitæ prœmium feciſſet ſacerdotium: ſed cum ſe prius rectè geſsiſſet in multis alijs gradibus, & eis conuenientem exercuiſſet uirtutem,& hæc omnia tuliſſent teſtimonium, quòd dignus eſſet ſuperioribus, ſic aſcẽdit ad magnam dignitatem ſacerdotij, non honorem perſequens, nec arripiens:ſed ab illo potius appræhenſus, etiamſi ipſe ſe procul remouebat propter ſummam humilitatem Deinde excedit quidem ex hominibus,qui Nicomediæ tunc erat Epiſcopus. Erat autem paſtore uidua eccleſia,& ſe eſſe deſertam deflebat miſerabilìter, & deplorabat calamitatem. Nicomediẽſium itaque præpoſiti, & maximè, qui erant alumni eccleſiæ, ſe eſſe deſertos ægerrimẽ ferentes,omnes inter ſe cõmuni ſuffragio decernunt, Anthimo mandandum eſſe epiſcopatum. Cum ergo ueniſſent ad eccleſiam, Deum uocabant teſtem ſuæ electionis:& uehementer rogabant, ut eis reuelaretur,an eſſet Deo accepta eorum ſententia,& an haberent ſupernum ſuffragium eis ſuffragans & adſtipulans. Ecce autem circunfulſit lux magna & admirabilis:& uox quædam Anthimo tulit teſtimonium,& eorum confirmauit electionem,& hortata eſt, ut ad effectum deducerent. Atque ſic præficitur clauo regendo eccleſiæ,& ſedes uirum dignum ſuſcipit, & ſuum ornamentum accipit eccleſia: & deponit triſtitiam, ut quæ adeo(ut cum Paulo dicam)irrepræhẽſibilem, & adeò ſapientem & magnum ſit aſſecuta præfectũ. *Creatur Nicomedia antiſtes. 1.Ti. 3.*

Ille autem,quomodo boni gubernatores, hoc ſolũ ſpectabat, & ad id ſe parabat, ut ſedaret graues fluctus

ctus impietatis : & ut animas eorũ, qui ſimul cum eo nauigabāt, ad portũ Dei duceret. Hoc nouit Iudex & Domina Index iſte uir admirabilis & laude dignus, q relicto Imperatore, & Imperatoris rebus oĩbus, cum Domina acceſsit ad pietatem, & cõem Regem ambo ſũt aſſecuti. Neque Glycerius & Theophilus fuerunt expertes ſtudij huius uiri pietatis, qui hoc ſufficiens præbuere teſtimonium, nempe mortem pro Chriſto. Neque alia multitudo uiginti millium, qui fuerunt per ignem conſummati. Mardonius quoque, & Mygdonius, & Petrus, & fortiſsimus Zeno, qui ipſi quoque oſtenderunt parem in Chriſtum amorẽ, quoniam nec à pari quidem ſuſtinuerũt abeſſe martyrio. Tantum quidem in pietate incrementũ tunc multi acceperunt ab Anthimo admirabili. Repente autem ex citatur tẽpeſtas uehemẽtiſsima & ſæuiſsima procella irruens in Chriſtianos, omnes perculit. Nam imperiũ quidem obtinebat Maximianus. exorta eſt autem grauiſsima perſecutio, & peruaſit in omnem terram : & ea Chriſtianis alij quidem quærebantur, alij uerò interficiebantur. Atque florem quidem pietatis, Anthimum, uirtus tunc facit manifeſtum: & indicatur quoque illis, qui quærebant Chriſtianos, is qui tunc quidem erat magnus inter ſacerdotes, paulò poſt autem etiam inter martyres.

Grauiſſima Chriſtianorũ perſecutio.

Nam ille quidem uerſabatur in quodam pago, ſeminans uerbum ueritatis, & talentum fidei multiplicans. Mittit autem Maximianus circa uiginti equites, ut eum compræhenderent, & ad eum adducerẽt. Illi autem cum Semanam ueniſſet, (eſt enim hoc nomen pago) offendunt Anthimum : & non conijcientes hunc illum eſſe, quem quærebant, ipſum Anthimum rogabant de Anthimo, & quiſnam is eſſet, & ubinam in pago degeret. Ille uerò cum eos quidem interim hoſpitio accepiſſet, & eis panem & fabas in cœna appoſuiſſet, & pro uiribus cõuiuium exhibuiſſet, deinde ſe eſſe Anthimum renunciat. Quod quidem cũ illi audiuiſſent, propemodum obſtupuerũt, & nec ad illius quidem canos poterant omnino intueri, reputantes quidem menſam, & cœnam, & hoſpitium: rurſus autem cogitantes, quanam de cauſa, & propter quid ducturi eſſent eum ad Maximianum, ad extrema ſcilicet mala, & certum ſupplicium. Quod quidem & eorum animis maiorem afferebat dolorẽ, & efficiebat, ut apud Anthimum erubeſcerent. Hac de cauſa cum os illius ueridicum haberent eius indicem, & ea eius lingua intelligerent eum eſſe Anthimum, eum lubenter dimittebant, & ut recederet ſuadebant: ſciebant enim nihil boni ei eſſe ſucceſſurum ex ſuo aduentu ad Maximianum. Nobis autem ad noſtram, aiebant, ſufficit defenſionem, Anthimũ quidẽ multum quæſiuiſſe per uniuerſam Nicomediam, non potuiſſe tamen eum inuenire. Sed qui Dei præcepta ſemper meditabatur Anthimus, eos omnino adhortans & docens, ut ueritatem loquantur in corde ſuo, & nec illos propter ipſum uel ſolis labris mentiri ſuſtinens, & alioqui propter Chriſtum mortem ſitiens, unà cum eis illinc eſt profectus, & iter iniit. Cum eos autem multum eſſet exhortatus ad pietatem, & de futuris cum eis diſſeruiſſet, & ſi quid eis durum & aſperum ex impietate inerat, id leuigaſſet & complanaſſet, & eis animæ agrum mundum, & ad pietatis ſemẽ ſuſcipiendum aptum reddidiſſet, diuinas prius effundit preces: deinde cum fluuium offendiſſet in itinere, eos baptizat, & iter rurſus cœptum perſequitur, donec uenit in ciuitatem, & ad tribunal Tyranni ingreditur, ponè quidem manus uinctus. Sic enim propter pietatem oportebat, tanquàm maleficum, ſiſti ante Imperatorem: Mentem autem ad cælos extendebat, undè ad ſe ſperabat uenturum auxilium.

Siſtitur coram Maximiano.

Volens ergo Imperator uel ipſo ſolo adſpectu Anthimo oſtendere, quàm eſſet graue & acerbum adituris periculum, ut eum ſtatim in principio inueniret molliorem, inſtrumenta publica ad torquendum cõparata, ei prius producit in conſpectum: & cum eum intro uocaſſet: Tu es, inquit, qui poſt Chriſtum, qui dicitur, erras, Anthimus: facilemque & ſimplicẽ turbam in eundem adducis errorem, & deos noſtros innumerabilibus cõtumelijs afficis? Ille autem ex æquo ridens & tormenta propoſita, & ea quæ dixerat Tyrannus: Ne ad hæc quidem, inquit, tibi reſponderem, certo ſcias ò Imperator, niſi mihi ſacer & diuinus Doctor Paulus perſuaderet, docens nos eſſe paratos cuilibet petenti reddere rationem. Pollicitus eſt enim nobis Deus os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes noſtri aduerſarij. Nam ego quidem prius tui in ſimulacra erroris, & in eos, quos dicis deos, damnabam craſsitudinem : nunc autem uideo maiorem tuam & apertam ignorantiam, quòd me quoque ipſum ſperaſti abrepturum, & me ab omnium creatore abducturum, qui te quoque ingratum figmentum ſua honorauit imagine. Cur enim me uinctum ad tuũ tribunal produxiſti, & tormentorũ inſtrumenta meis oculis ſubiecisti? Num clarum eſt te id feciſſe, ut me obſtupefaceres, & uel omnino perſuaderes, uel uim afferres? Oportet hæc aliquibus alijs proponere, qui ſunt nimis puſilli & abiecti animi, & quibus hæc præſens uita eſt uoluptati, & qui maximum ducunt ſupplicium ea priuari. Nam me hoc è luto corpus continet quouis carcere grauius, quòd mihi non ſinat animam tranſire ad dilectum. Minæ aũt, ſupplicia & tormenta, quibuſnam delicijs non ſunt mihi iucundiora, quæ habent mortem e ueſtigio conſequentem, quæ cum me à carnis liberarit uinculis, mittet ad ea, quæ deſidero?

1. Petr. 3.

Luc. 21

Videmirabilẽ animi fortitudinem.

Hæc cum ſacerdotio magnus, & decertatione maior Anthimus diſſeruiſſet, dixit Imperator: Sunt hæc quidem prolixæ nugæ: uidebis aũt. Cum uerò apud ſe ſubmurmuraſſet, iubet eius ceruicem uerberari lapidibus. Ille autem, tanquam iam ſuſcipiens primitias certaminum propter Chriſtum, & fundamentũ accipiens coronarum, placide accepit præſentes plagas, & cupiebat accipere grauiores, deſiderans conſequi præmia præclariora. Et partim quidem irridens, & Tyrannum ueluti ludificans: partim autem flamma inſaniæ animum eius accendens, & ad maiora & grauiora irritans ſupplicia: Dij, aiebat, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Quod quidem cum Maximiani cor medium penetraſſet, ferreis candentibus fibulis talos transfixit martyris. Illi autem tormentũ erat magnæ uoluptati, ut qui ea aſſequeretur, quæ deſiderabat ꝓpter Chriſtũ, & Maximiano propemodũ agebat gratias propter ſupplicia: adeo deſiderabat Anthimus Chriſto gratificari. Maximianus ergo, qui libere in tormentis ſuã exercebat poteſtatẽ, & martyris generoſum animum contendebat ſuperare acerbitate ſuppliciorum, iubet teſtis ſolum conſterni: Deinde ei nudum athletã impoſitam, uirgis cædi uehemẽtius: ut iudex dolor ad eius permanaret animũ, nempe & ſupernè ex uirgarũ uerberibus, & infernè ex teſtarum duritie. Ille autem ne tunc quidem deſperãs uictoriam, cantabat hæc uerba: Ago tibi gratias, Domine & Rex ſeculorum, quòd me cinxiſti uirtute ex alto, & inimicos meos dediſti mihi dorſum: & eos, qui me oderant, exterminaſti: & omnes, qui aduerſus me inſurgebant, ſubter me ſupplantaſti.

Iere. 10

Delectatus ſupplicijs.

Sed Maximianus rurſus proceſsit ad alia, & ænea candentia tibialia iubet alligari martyri. Quod quidẽ cum factum eſſet, ſicut iuſſerat, & beatis illis pedibus quod eſt uehementiſsimum, & ad doloris rationem ma-

maxime intolerandum, ignita tibi alia fuiſſent applicata, diuina quædam gratia ad generoſum illum uirũ deſuper aduolat: & illinc audit uocem eum magis roborantem, & ſpondentem uictoriam, & præmia promittentem, & uoa manum præbentem, quæ imponat coronam. Voa autem eius animum conuertit ad tranquillitatem, & eius uultum reddidit alacriorem. Porrò autem iucundus quoque quidam ſubriſus inſidet eius labijs, ſignificans, internam cordis tranquillitatem. Hæc ergo uidens Maximianus, ſtupebat quidẽ ut erat conſentaneum: (qu idni enim ſtuperet?) rei tamen detrahebat, & eam uocabat præſtigias, & incantationem, & rogabat cauſam. Iuſtus autem, Sunt, inquit, mihi præſentia, O Imperator, bona prœmia & certa promiſsio futurorum. Breui enim conuincam te fruſtra eſſe inflatum, & deos, quos nominas, oſtendã eſſe humanis uiribus longe imbecilliores, adeo ut te ſit ſubitura pœnitentia, quòd mei feceris periculum: & quod non à nobis citius receſſeris, non leue ſis dãnum iudicaturus.

Diuinitus confirmatur.

His uehementer commotus Maximianus, iubet martyrem rotæ alligatum, continenter quidem in rota uerſari, ignis autem lampadibus eius carnes conſumi & eliquari. Atque Maximiano quidem ad effectum ſtatim deductus fuit iuſſus: & lampades in manu habentes lictores, acceſſerunt ad martyrem, qui erat extenſus in rota, ignem ſpirantes, ignem uidentes, ignem ferentes: animis in eum flammam ſpirantes feruentius, quam ignis, quem habebant in manibus, ac propemodum arbitrantes, ſe athletam facturos eſſe totum flammeum. Poſtquàm autem iam uenerunt prope rotam, (O admirabilem tuam, O Chriſte, in eum uirtutem) illa quidem continuo deſtitit moueri: illi uerò cadunt in terram, & fluunt lampades è manibus, quæ nullam earum curam gerunt: & iam dimiſſæ ſunt uacuæ, ueluti quodam ſopore eas torpefaciente. Propter hæc ira percitus Imperator, tortores inſectabatur maledictis, & criminabatur ꝙ iuſſa exequi negligerent, & præſentium rerum curã omnem abijcerent. Et, Quomodo, dicebat, eò ueniſtis audaciæ, ut uos tanta inuaſerit ſocordia, & iſtum noſtro imperio prætuleritis, adeo ut noſtra quidem iuſſa relinqueritis imperfecta, humi autẽ accubueritis, ut & uobis ipſis gratificemini, & labore defeſſos recreetis? Videt, quemadmodum ne ſeipſos quidem poſſint reſtituere, neque manibus uti ad id, quod eſt opus: Sed ignorabat ſtolidus, diuinam uirtutem, non autem ſocordiam, uires eorum exinaiſſe. Illi autem: Non ità res ſe habent, O Imperator, reſponderunt, neque tardi ſumus in tuis iuſsis exequendis: abſit, ut tantum inſaniamus: neque ceſsimus ſocordiæ, neque manus noſtræ magno defeſſæ ſunt labore: ſed terribilis quædam uiſio nos ſic affecit, quæ nos humi deiecit, & manus noſtras diſſoluit: & iã ſumus membris diſſoluti, & effecti omnino imbecilli. Tres enim uiri, adſpectu quidem candidi, & candidis induti ueſtibus ſpecie aũt terribiles, nobis apparentes, torue in nos & ferociter & adſperaerunt: & ignis, qui erat in manibus, ex lampadibus ſtatim in nos ſpirauit. Deinde cũ iuſsiſſent abſcedere Anthimũ, (eũ aũt uocabãt Dei famulum) nos deijciunt: & ſic ſtatim, ut uides, afficiũt. Atque ij quidem hæc inter ſe diſſerebant.

Carnifices proſternuntur.

Interim autem dum rota quieſcebat ab ambitu, & nihil omnino mouebatur, martyr Deo feruentiorem offerebat gratiarum actionem, & illinc ampliorẽ conſequebatur benignitatem. Maximianus itaque uolẽs oſtendere, ea lictorum ſimplicitate, non autẽ ex martyrica ad Deum fiducia, hanc rem eſſe profectam, eũ depoſuit è rota, & ei enſe mortem minatur, niſi ſacrificarit. Ille autem ex minis ſumpſit argumentum maioris gratiarum actionis: & toto corde Deum rogauit ut perueniret ad chorum uiginti millium martyrum ut etiam liceret ei dicere: Eccè ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Imperator uero poſtquàm uidit finem ei maximè eſſe in uotis: Scio, inquit, quàm uos Chriſtiani ſitis gloriæ cupidi, & honoris appetentes, & quòd proiecta ueſtra audacia qualecunque nomẽ aſſequi cupientes, extremum omnium malorum, mortem uiolentã eligitis. Sed hac quidem de cauſa minimè lætaberis. Nã cũ ego te prius multis affecero ſupplicijs, luce præſenti ſic priuabo, ut qui ſis indignus tantæ rei uoluptate. Martyr autem: Non alia, inquit, ratione efficies, ut præmia conſequar præclariora.

Eſa. 8.

Quid poſtea conſequitur? Ferreis catenis uincitur, & ad maleficorum carcerem deducitur. Sed ea quæ conſueuerat, eius lingua ad Deum canebat: & catenas ſimul diſſoluit & uincula, ne eos quidem, qui ipſum ducebant, lictores dimittens expertes miraculi. Nam ij quoque proni humi iacebant, obſtupefacti admirabili ſpectaculo. Quædam enim diuina gratia deſuper martyrem circumuolans, & in eum lucẽ immiſit clariſsimã, & eos, qui ipſum acceperant, lictores, cũ ferreis illis, quibus erat circundatus, uinculis, humi repente deijcit, cum ne cõniuere quidem ſuſtinuiſſent. Cum uerò martyr eos feciſſet ſurgere, iubet ut cœptum iter peragant. Cum autem perueniſſent in carcerem, ingreditur ille lætus, tanquàm ad conuiuium: & cum eis, qui illic erant, fidei panem propoſuiſſet, & eos benigne & comiter eſſet amplexus, & eis propinaſſet pietatem ac ueram religionem, eos Chriſto totos coniungit & conciliat, & eius adoptiuos filios efficit per baptiſmum. Maximianus autem cum hoc accepiſſet ab ijs, qui erant ei ſubiecti, & timuiſſet, nè multorum aliorum faceret iacturam, iubet rurſus ad ſe adduci martyrem, & rurſus adhortatur, ut dijs illius ſacrificet. Quo tempore huius quoque rei præmium ei pollicetur ſacerdotium.

Ducitur in carcerẽ

Ille autẽ liberè: At ego, inquit, ante tua uerba ſum ſacerdos, & ſacerdos primi & magni & præclari Paſtoris & Pontificis Chriſti, qui non ſolum meæ carnis eſt particeps: & ad me uſque propter me deſcendit: idque cum ſit Deus expers materiæ, & qui non poteſt compræhendi: Sed etiam ſacrificauit ſeipſum pro ouibus: & in crucem actus, mortem ſuſcepit: & die tertio reſurrexit: & in cælum rurſus aſcendit, me quoque ſimul euehens, qui illinc cecideram propter inobendiẽtiam. Huius ſum ego ſacerdos, & ei meipſum ſtatui offerre hoſtiam. Res autem ueſtræ, & ueſtrorum, ut dicitis, deorum, dignæ ſunt nocte & angulis, & quæ lugeantur potius propter interitum & calamitatem, quam appetantur maledictis.

Magna dicendi libertas.

His ira percitus Imperator, iubet generoſum Anthimum duci ad mortẽ. Ducitur ergo athleta, ſpe futurorum habens uigentem lætitiam. Et cum perueniſſet ad locum, in quo erat per mortem peruẽturus ad uitam, ad precandum tempore petito & accepto, cũ poſtremo eſſet precatus, & Deum allocutus, ei beatũ illud caput amputatur tertio menſis Septembris. Veſpere autem accedentes quidam fideles, cum precioſum corpus illius ſuſtuliſſent, ſanctèque & honorificè cõpoſuiſſent, in ipſo loco, in quo fuit conſummatus, pulchrè deponunt, laudantes patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, unam diuinitatem & regnum: Cui omnis gloria, honor & adoratio, in ſecula ſeculorum, Amen.

Punit capite.

BEA-

BEATI PETRI DAMIANI SERmo partim Hiſtoricus de SS. Vitale & Valeria eius coniuge.

28. Aprilis. IMenſas Deo laudes & gratias referamus, dilectiſsimi fratres, qdam per totum orbem Paſchalis feſtiuitas rutilat, noſtræ patriæ fines etiã beati Vitalis triumphalis dies illuſtrat. Hodiè nanque miles Chriſti glorioſus, pro fide Imperatoris ſui in æternum uicturus occubuit: hodiè deuicto humani generis inimico, cum triumpho gloriæ regna ſiderea penetrauit: hodiè peracto ſtadij ſui curſu, de ergaſtulo carnis uictor exiuit: hodiè alternantibus hinc indè hymnidicis Angelorum choris, palatium Regis æterni purpuratus intrauit. Vbi cum ignitis beatorum ſpirituum cœtibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis ſenatoribus curiæ cœleſtis exultat, cũ Patriarchis in aureo ſublimiter ſolio inthronizatur, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatur: Cum his omnibus ſtola indutus gloriæ, ineffabili exultatione tripudiat, & in cõſpectu æterni Regis melodum Alleluia iucundiſsima ſuauitate decantat. O quàm beatè moritur, qui moriendo oritur: quàm feliciter temporalẽ uitam finit, qui uiuere perpetualiter incipit. Hinc eſt, quod ſancta Eccleſia dies migrationis ſanctorum, natales uocare conſueuit, quia protinus in cœlo naſcuntur, cum in terra uiſibiliter moriuntur: & tunc uerè incipiunt, cum mortalem uidentur uitam finire.

Sanctorum mors, uita initium.

Perpendite, fratres mei, hic inuictiſsimus miles Chriſti quàm forte, quàm robuſtũ pectus habuerit, qui de ſui periculo omnimodo ſecurus, de alieno ſolicitus, uno uerbi telo, & inimicum percutit, & claudicantem iã inflicto uulnere ſocium, ad agendum fortiter excitauit. Docta manus ad prælium, uibrauit haſtam: ſociũ, ut ſurgeret, tetigit, & uincenti iam aduerſario letale uulnus inflixit. Et enim in ueraciſsima geſtorum illius narratur hiſtoria, cum poſt nimia tormenta. Vrſicinus capitalem ſententiam uoluiſſet euadere, exclamauit beat⁹ Vitalis, dicens: Noli, noli, Vrſicine medice, qui alios curare conſueuiſti, teipſum æternæ mortis iaculo uulnerare. Sanctorum quippe uirorum eſt conſuetudo, fratres mei, ut in tribulationum bello deprehenſi, dum illinc aduerſarios inſequentes, hinc ſuos fugiẽtes adſpiciunt, illis opponant ſcutum patiẽtiæ, iſtis intorqueant iacula doctrinæ: atque ad utrunque pugnandi modum mira uirtutis arte ſe erigunt, quatenus & infirmè intus fortiter ſe erigant, & foris uiriliter aduerſa contemnant: hos docentes corrigant illos tolerantes premant. Inſurgentes nanque hoſtes patiendo deſpiciunt, infirmantes uerò ciues compatiendo ad ſalutem reducunt. Illis reſiſtunt, nè & alios ſubtrahant: iſtis metuunt, nè metuendo mortem, uitã funditus perdant. Illinc iaculis aduerſantia pectora feriunt, hinc ſcuto oppoſito debiles tuentur. Atque ità utrobique uelocitate circunſpectionis inuigilant, quatenus & ante ſe audaces confodiant, & poſt ſe trepidos à uulnere defendant. Sed quiſquis uult in campo certaminis fortiter agere, curet neceſsè eſt in pace domeſtica ſe cuſtodire, in ocioque ſe frequenter exerceat, ne ignarus pugnandi, incautè ad bella prorumpat: nè ſi rudis & imperitus cum doctiore congreditur, dum arma armis præter ſolitum conſerere nititur, antequàm inſigne aliquid faciat, improuiſo uulnere proſternatur, & uictus intereat, unde uictor eſſe totis uiribus anhelabat.

Ad certamina ut animus p̃parandus.

Neque etenim credendum eſt, quòd beatus Vitalis religioſè uiuere, & in primis Deo ſeruire tunc cœperit, cum ad agonem martyrij, perſecutoris illum crudelitas prouocauit. Vir nanque ſanctus tunc etiã ſummis uiribus fultus erat, cum ſine ulla perſecutionis moleſtia, in pacis ſuæ tranquillitate quieſcerat. Qui ſibi tantummodo notus & Deo, niſi cogeretur in campum certaminis progredi, à nobis nullatenus potuiſſet agnoſci. Virtus quippe ſe etiam tempore quietis exercuit, ſed prauorum ictibus tunſa, in aduerſitatis pila fragrauit. Et quietus in ſemetipſo quod erat continuit, commotus ad notitiam omnium odorem ſuæ fortitudinis adſperſit. Sic enim unguenta redolere latius neſciunt, niſi commota, & ſicut aromata fragrantiam ſuam non niſi cum inceduntur, expandunt: ita ſancti uiri omne, quod uirtutibus redolent, in tribulationibus profundunt. Vndè rectè in Euangelio dicitur: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic monti, Tranſi hinc, & tranſibit. Granum quippe ſinapis niſi conteratur, nequaquam uirtutis eius noſcitur: nam non contritum, lene eſt: ſi uerò conteritur inardeſcit, & quicquid in ſe acerrimum latebat, oſtẽdit. Sic nimirum, ſic unuſquiſque uir ſanctus, cum nõ pulſatur, deſpicabilis ac lenis adſpicitur: ſi qua uerò illũ tritura perſecutionis opprimat, mox omne, quod calidum ſapit, oſtentat, atque in feruorem uirtutis uertitur, quicquid in illo ante deſpicabile infirmumque uidebatur: quodque in ſe per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus, coactè aperit: Vndè benè per Prophetam dicitur: In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte declarauit. Miſericordia enim Domini in die mandatur quia in tranquillo tempore uirtus diuinitus conceſſa percipitur: in nocte uerò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate ſumitur, tribulationibus manifeſtat.

Matt. 17.

Pſal. 41.

Si enim quæritur, cuius uirtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo diſciplinę uigore domum ſuã bonus paterfamilias rexerit, quàm religioſo, quàm ſancto uiuendi ordine filios inſtituerit, beata Valeria uxor eius cum duobus filijs requiſita dicat, ut in ore duorum uel trium teſtium ſtet omne uerbum. Illa enim audita morte Vitalis beatiſsimi coniugis, non auidos peruaſores ſuis poſſeſsionibus timuit, non potentioris cuiuslibet patrocinium quæſiuit, non more uiduarum diſperſas ubicunquè res ſuas in tuto loco colligere ſtuduit: ſed caſtiſsimi coniugij fidem ſeruãs ad impendendum funeris obſequium de Mediolanenſi urbe uſque Rauennam mirabili feruore peruenit: Non illam deterruit tã longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendæ poſſeſsionis, non eã propinquorum ſiue conciuium amor in Mediolanenſi urbe deuinxit, non eam conſularis immaniſsimus furor à Rauennæ finibus exturbauit. Illuc quippe erectus eius ſpiritus medullitus intendebat, quo beatiſsimum uirum, calcata iam morte, præceſsiſſe cognouerat: ubi enim erat theſaurus eius, ibi erat & cor eius. Lætabatur illum in habitatione iam degere, dolebat ſe adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis deſiderio anhelabat in uia, quo ille iam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus uxor martyris appellari, ſed multo inenarrabilius æſtuabat eadem martyrij gloria coronari. Vndè non dubitandũ eſt, quòd ipſum beatiſsimũ uirum ſuum quotidiè ſpirituali deuotionis familiaritate depoſceret, quatenus eius ſacratiſsimis precibus ad martyrij palmã pertingere mereretur: ut nimirum quos immaculatos hic mutuæ charitatis deuinxerat thalamus, non diſpar in ſupernæ beatitudinis gloria iungeret & triũphus. Et quia duo fuerant in carne una uniti, fierent etiam in corona. Quapropter cum à Chriſtianis, qui tunc erant Rauennæ, eſſet prohibita, nè ſanctum cor-

S. Valeria magnanimus.

Matt. 6.

pus

pus auferret, & hac intentione depoſita, ad propria remearet, incurrit in homines idololatras Syluano ſacrificantes: qui deponentes eam de ſagmario, hortabantur, ut cum ipſis epularetur de his, quæ erant Syluano immolata.

Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris ueſtigia uiri tui relinquere, & erectum iam in cœleſtibus animum diabolicis ſuggeſtionibus inclinare? Nunquid poteris educata in fide catholica, quod in tranquillitate didiciſti, carnificum terrore poſtponere, & poſitum ſupra firmam petram fidei fundamentum, quolibet trepidationis turbine uiolare? Agè agè beata Valeria, eia nobilis matrona, nunc uiri tui documenta uiriliter recole, & quid tibi tanti doctoris magiſterium præſtiterit, declara. Ait enim: Chriſtiana ſum, & non licet mihi de ſacrificiis Syluani ueſtri manducare. At illi hæc audientes, ſic eam cæde mactauerunt, ut uix illam ſeminecem ſui homines ad Mediolanenſem urbem perducerent, ſicque intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quàm ineffabiliter diuinæ diſpenſationis ordo diſponitur, quàm miſericorditer humanæ conditionis ſeries uariatur. Mulier uirum de paradiſo eiecit: uir mulierem ad paradiſi patriam reuocauit. Illa, ut homo deciperetur, diabolo facta eſt inſtrumentum: iſte, ut mulier coronaretur, imitabile præbuit uirtutis exemplum. Antiqua mulier pomum uetitum comedendo, miſerabilis ieiunij ſe fame mulctauit: noua uerò mulier ab idolothytis abſtinendo, æternæ ſatietatis conuiuium præparauit. Illa fructu arboris delectata, beatæ amœnitatis oſtium ſeris concupiſcentiæ ſibi exeundo damnauit: iſta eſum carnium aſpernata, ſempiternæ uiriditatis paſcua clauibus ſibi continentiæ patefecit. Eccè liquido patet, quàm conſpicua morum honeſtate uir ſanctus in tranquillitate claruerit, qui & beatiſsimam coniugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo ſtudere auaritiæ didiciſſet, nequaquàm ſua omnia pro ſola ſepultura uenerandi cadaueris contempſiſſet. Si luxurioſis cum eo fuiſſet uſa conuiuijs, nimirum itinere fatigata, procliuius acquieſceret refici, quàm uerberibus uſque ad mortis confinium laniari. Et ut breuiter cuncta concludam, niſi pacis tempore per omnia didiciſſet uiuere Chriſto, in perſecutionis articulo nequaquàm potuiſſet mori pro Chriſto. Sed quoniam interrogata Valeria, cuius uirtutis excellentiſsimus uir eius ante certamē extitit, aſſertionis ſuæ teſtimonium breuiter reddidit, iam accedant & alij teſtes. Vt probetur, quàm honeſtè uixere parentes, ad teſtimonium uocentur hæredes: ueriſimile quippe eſt, ut quicquid uirtutis in ſanctorum filijs cernitur, totum ab ipſis parentibus traditum fuiſſe credatur.

S. Valeria cæſa occũbit

De SS. Geruaſio & Protaſio.

Igitur beatiſsimi Geruaſius & Protaſius, utroque parente non dicam orbati, ſed potius ſplendidiſsima eorum morte feliciter illuſtrati, ſicut in ſancta eorum refertur hiſtoria, nihil terrenum, nihilque carnale concupiſcentes, ſed uno ſe cœnaculo concludentes, per decem annos lectioni & orationis uacauerunt. Conſiderate, fratres chariſsimi, inæſtimabilem paternæ inſtitutionis laudem. Perpendite mirabilem rigidæ cenſuræ traditionem. Notate relictum pupillis nouæ conuerſationis exemplum. Animaduertite euidentiſsimum paternæ ſeueritatis indicium. Solet inter fratres communis ſubſtantia, diuiſionis fieri & diſcordiæ cauſa: inter iſtos autem diuidenda quidem hæreditas aderat, duorum tamen corda una charitas replebat. De populoſa urbe faciunt eremum diuerſorium habitandi uertunt in oratorium. Solent etiam adoleſcentuli amiſsis parentibus, per proprij arbitrij libertatem luxurioſè diffluere, & quaſi iam ſui iuris, libera uoluptatum ſuarum licenter ſibi frena laxare. Excedentes ſiquidem rectitudinis metam in eo quod licet omne ſibi exiſtimant licere quod libet. Iſti uerò Euangelicæ indolis pueri, non uenturæ adhuc uitæ ſoliciti, terrenarum rerum opumue ſibi prouident ſumptum, non morte diſſoluendæ carnalis copulæ ullum pepigere coniugum, non equis frementibus delectantur: non deliciarum laſciuijs reſoluuntur, non precioſis ueſtibus adornati inaniter concupiſcunt. Mundani ſtrepitus negocia fugiunt, terrenarum rerum diuitias aſpernantur, tranſitoriæ dignitatis culmina reſpuunt, carnalis illecebræ blandimenta contemnunt. Et non ſolum aliena non ambiunt, ſed & ſua omnia prodiga miſericordiæ largitate diſpergūt. De tota mundi latitudine unam ſibi glebam anguſtiſſimi carceris eligunt, ubi collectis à uanitate mundi undique ſenſibus, ſolam Creatoris ſui ſpeciem medullitus contemplantur. Ad illum iam clauſtra carnis excedentes, aſsiduæ meditationis ſtudio ſpiritum dirigunt: ad illum amoris nimij facibus accenſi, totis uiſceribus inardeſcunt. Erat quippe utriuſque mens in ſuperno deſiderio anxia, à concupiſcētijs terrenis aliena: amor nanque uetus, qui hanc repleuerat, in fletibus cruciabat. Sed dum in tali ardore cruciarentur, ipſis ſuis cruciatibus paſcebantur, & tandiù in admirabili huius conuerſationis feruore perſiſtunt, donec glorioſa parentum ſecuti ueſtigia, pro fide Chriſti martyrio coronantur. Nimirum quorum immitati ſunt exempla uiuendo, & quibus in terra ſunt carnaliter editi, eorum ſunt collegio in cœleſti beatitudine lociati: & quos carnalis propagatio iunxit, meritorum inæqualitatis non diuiſit. Et quo eos ordine in mundum natura produxit, eo etiam ad cœleſtia diuina illos gratia ſublimauit. Hi enim, qui genuere, præcedunt: qui uerò geniti ſunt, recto eos ordine ſubſequuntur.

O beata familia, quæ Aegyptum deſerens, tam ſtrenuè rubrum mare pertranſijt, & facto agmine, ad repromisſionis terram triumphando peruenit. O generoſa progenies, quæ naſcendo quidem de terra traxit originem, ſed uiuificè moriendo, ad cœleſtem tranſire meruit dignitatem: quam nobilitas murum, ad nobilitatem tranſtulit angelorum. Quàm ardua domus erat illa, quæ tot clariſsimos ciues ad ſupernam Hieruſalem tranſmittere meruit? Quæ enim ciuitas, quamlibet excelſa turritis mœnibus, huius domunculæ dignitatem excellere poterit, quæ cœli digna uocabulo, cupioſam martyrum turbam felici in ſe habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa ſublimis foribus clauſit. Nam & Apoſtolus cum de ſanctis martyribus loqueretur, protinus addidit dicens: Quibus dignus non erat mundus. *Heb. 11.*

Rauenna paſſi bi martyres.

Gaude igitur Rauenna urbs clariſsima, tantorum martyrum precioſo ſanguine purpurata: quæ licèt ex his quatuor ſolius beati Vitalis, ſacratiſſimum corpus corporaliter teneas, nequaquàm tamen à reliquis tribus per occultæ uirtutis myſterium uacas. Nam ſi beata Valeria cum uiro ſuo, ſcriptura teſte, fuit in carne una, neceſſario ſequitur, ut unius carnis una ſit ſepultura. Et cum legamus, Quod DEVS coniunxit, homo non ſeparet: nos etiam gaudentes, dicamus: Quia quod Deus, qui eſt æterna uita, coniunxit, temporalis mors interueniens non diuiſit. De filijs autem quid aliud dicendum eſt, niſi quia qui beatiſſimo genitori inſolubilibus naturæ uinculis ſunt connexi, nullatenus ab eo locali potuerunt interſtitio ſeparari? Legitur autem, quod Adam cum primum uxorem uidit, protinus dixit: Hoc nunc os ex oſſi-

Gen. 2.

Matt. 19.

Gen. 2.

bus meis, & caro de carne mea. Si ergò Eua, quia de
uiri latere eſt formata, os ex oſsibus eius, & caro de
carne eius dicitur: cur non & filij, qui de lũbis patris
exierunt, eadem & oſſa & caruem cum patre habere
dicantur? Licèt ergo ſeiuncti uideantur per interual
la locorum, per occultum tamen myſticæ uirtutis iun
cti ſunt ſacramentum. Gaude igitur nobilis urbs Ra-
uenna, & totis in Domino ulſceribus delectare:
quæ licèt ardua ſis muralis machinæ celſitudine, mul
to tamen excelſior es beatorum martyrum dignita-
te: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter
cincta, ſed ualdè inepugnabilius fortium Chriſti mi-
litum protectione uallata: quæ quodammodò Ro-
manis arcibus amicabiliter æmula, ſic per duos præ-
cipuos martyres, Vitalem uidelicet & Apollinarem,
mater eſſe meruiſti & domina circumpoſitarum, qua
rumlibet urbium, ſicut illa per duos ſummos Apoſto-
los, Petrum ſcilicet & Paulum, totius orbis ſibi uen
dicat principatum: & quaſi caput reliquis ciuitati-
bus facta, ità coruſcas duorum ſplendore ſancto-
rum, uelut humana facies geminorum luminibus
oculorum.

Lætare igitur & exulta, quia quæ dæmonum antea
fueras delubrum, nunc per reſpectum diuinæ gratiæ,
cęleſtium ſenatorũ facta es capitolium. Et quæ prius
malè fœcunda, in filijs tuis innumeras ſtipulas germi
nabas inferno, iam per beatorum mart/rum merita,
multos ciues parturis cœlo: Quæ præ confuſione ui-
tiorum antiqua fueras Babylonia, ipſa per nouita-
tem uirtutum noua Hieruſalem facta es, niuis nimi-
rum lapidibus adornata: ut iam populo tuo non im-
meritò per Paulum dicatur: Iam non eſtis hoſpites
Eph.2 & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei.
1.Pe.2 & per Petrum: Vos eſtis genus electum, regale ſa-
cerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Nec
leue tibi datum eſt diuinæ dilectionis iudicium in
eo, quòd beatus Vitalis etiam poſt felicem tranſitum
ſuum, in te uoluit habere ſepulchrum. Non eſt paſ-
ſus ex te ſuum corpus auferri, quia noluit te patroci-
nij ſui protectione deſtitui. In qua re tibi utique ma-
gis, quàm uxori beatiſsimæ, præſtitit: qui dum tuæ
utilitati conſuluit, ſanctæ uoluntati eius non acquie-
Sancti ciuitatibus patrocinij ſui protectionē pſtans. uit. Scriptum nanque eſt, quia ſancta Valeria, dum
beati Vitalis uellet corpus auferre, à Chriſtianis pro-
hibita eſt, & ſæpè in uiſionibus ab ipſo admonita,
nè ſanctum corpus à malo homine benè poſitum,
uiolaret.

Certè non poſſum dicere, fratres mei, quàm iu-
cundè, quàm delectabiliter certamen huius pugnæ
conſidero, quàm auidiſsimè totos interiorum lumi-
num radios ad ſpectaculum ſanctæ contentionis expã
do. Perpendo diuerſam litigantium aciem: hinc ui-
delicet ciuitatem, indè unam adſpicio mulierem: in
medio uerò poſitum corpus ſancti Vitalis, materia eſt
& cauſa certaminis. Quæque pars ſuis allegationibus
utitur, & cauſam ſuam diuerſa iuris ratione tuetur.
Illa repetit ius antiquæ poſſeſsionis, iſta opponit titu-
lum diuinæ conceſsionis. Illa conqueritur ſibi uiolen
ter ablatum, iſta econtrario aſſerit ex diuina ſibi be-
nignitate donatum. Dicit illa, Rem proximi tui non
concupiſcas: reſpondet iſta, Quod tuum eſt, nè re-
petas. Illa: Sed mihi eſt, inquit, dotalis matrimo-
nij lege coniunctus: iſta autem, Quia & mihi eſt præ-
cioſo martyrij ſanguine fœderatus: habuiſti tu, dum
licuit, coniugem tuam: liceat & mihi habere ſine mo
leſtia martyrem meum: Tibi enim eſt carnalis copu-
læ glutino ſociatus, in me eſt triumphalis martyrij
1.Co.7 gloria coronatus. Audi Apoſtolum dicentem: Mu-
lier alligata eſt legi, quandiù uir eius uiuit: cum au-
tem obierit uir eius, ſoluta eſt à lege uiri. Si ergo tu ſo
luta es à uiri lege, quæ in carne adhuc uiuis: quomo-
dò illi, qui ad cœleſtia regna iam tranſijt, innectere
uinculum quæris? Sed ad dirimendum huiuſmodi cõ
tentionis ſanctæ litigium, acceſsit ipſe beatus martyr
in medium, & uenerandæ uxoris querelæ impoſuit
modum: & qui eatenus fuerat materia contentionis,
ſequeſter & mediator factus eſt pacis.

Sed dum nobis, fratres chariſsimi, iſta dicimus, il
lud etiam ad mentem reducitur, quod Patriarcham
Iacob feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur. Legitur enim,
quia cum appropinquare cerneret mortis diem, uo-
cauit filium ſuum Ioſeph, & dixit ad eum: Si inueni
gratiam in conſpectu tuo, pone manum ſub femore *Ge.47.*
meo, & facies mihi miſericordiam & ueritatem, ut
non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum pa-
tribus meis, & auferas me de hac terra, condasque in
ſepulchro Maiorum. Cui reſpondit Ioſeph: Ego fa-
ciam, quod iuſsiſti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi.
Quo iuráte, adorauit Iſrael Deum: Quid eſt hoc, fra-
tres mei? Quid ſibi vult à tanto uiro tam anxia ſepe-
liendi corporis ſolicitudo? Si enim hoc ex humana
conſuetudine metiamur, profecto nihil dignum tan-
ta propheticæ mentis excellentia reperimus. Vbicun
que enim corpus humanum ſepeliatur, non ideo uel
minus perfecta, uel minus glorioſa eius reſurrectio fu
tura proculdubio creditur. Sed ſi myſtici ſacramenti
profunditas in huius dubietatis caligine requiratur,
perſpicuum lumen intelligentiæ ipſi, qui inuenerit,
orietur. Cadauera quippe mortuorum, peccata ſigni-
ficant iniuſtè uiuentium. Sicut enim poſt contactum *Nu.19.*
corporum mortuorum lex præcepit homines purifi-
cari, ità etiam poſt perpetrationem delictorum iu-
bemur per pœnitentiam ablui. Hinc nimirum il-
la ſententia dicta eſt: Qui baptizatur à mortuo, & ite *Ec.34.*
rum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Bapti-
zatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à pec-
cato: ſed poſt baptiſmũ mortuum tangit, qui culpam
poſt lachrymas repetit. Sepultura uerò mortuorum,
remiſsionem ſignificat peccatorum. Vnde per Pro-
phetam dicitur: Beati quorum remiſſæ ſunt iniqui- *Pſa.31.*
tates, & quorum tecta ſunt peccata. Vbi ergo ſepelien
da erant cadauera Patriacharum, niſi in ea terra,
ubi, ille erat crucifigendus, cuius ſanguine facta eſt
remiſsio peccatorum? Quæ ergo cauſa fuit, ut Pa-
triarcha Iacob ſepeliretur in Chananæorum terra:
eadem fuit, ut beatus Vitalis ſepulcrum ſibi ſpecia-
liter eligeret in urbe Rauenna. Sicut enim ille per
ſepulturam ſui corporis, remiſsionem peccatorum
in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifi-
gendus, ſignificauit eſſe futuram: ita iſte hanc fe-
licißimam urbem ad baptiſmi gratiam & ad fidem
Chriſti cognouit diuinitus eſſe uocandam. Qua-
propter obſecro uos & admoneo, dilectiſsimi fratres,
tantam dignitatem, quam gratuito DEI munere ſu-
ſcepiſtis, aſsidua meditatione recolite, & dignas
tantis beneficijs gratias non ſolum ore, uel corde,
ſed etiam dignis operibus referre curate. Caduca
ſeculi huius blandimenta deſpicite. Ad cœleſtis pa-
triæ gaudia medullitus anhelate. Carnis incentiua
reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, ope-
ribus adimplete. Ab amore Dei nulla uos mundi
proſperitas retrahat, nulla uos aduerſitas frangat.
Non corpus ueſtrum luxuria polluat. Non inuidiæ
flamma conſumat. Non uos elatio inflet. Non terre-
narum rerum cupiditas grauet. Non uos ab amore
proximi iracundia diuidat. Non prauorum uitiis di-
lectio inordinata coniungat. Tranſacta mala dignæ
pœnitentiæ fletibus tergite: imminentia uerò cau-
ta prouiſione uitate. Venturum terribilem iudi-
cem ante mentis oculos ponitę. Diſtricti examinis
ſententiam

ſententiam trepidi formidate: quantenus qui nunc uenturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare ſatagitis, in maieſtatis ſuæ gloria poſtmodum uenientem, ſecuri & alacres uideatis Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui cum Patre & Spiritusanćto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTAE Theodoræ uirginis, à S. Ambroſio ſcriptum lib. ſecōdo de Virginibus: quam hac die paſſam uolunt Latina Martyrologia, & quidem Alexandriæ, cum Ambroſius Antiochiæ habeat: ſed aut mendum eſt in ſcriptura, aut diuerſa eſt hæc Theodora ab illa, quam ſuprà V. Aprilis ex Metaphraſte annotauimus.

28. Aprilis. ANtiochiæ nuper uirgo quædam fuit fugitans publici uiſus. Sed quò magis uirorum euitabat adſpectum, eò amplius incedebat. Pulchritudo enim audita, nec uiſa, plus deſideratur, duobus ſtimulis cupiditatum, amoris & cognitionis: dū & nihil occurrit, quod minus placeat, & plus putatur eſſe quod placeat, quod nō iudex oculus explorat, ſed animus amator exoptat. *Profeſſio uirginitatis iam olim.* Itaque ſanćta uirgo, nè diutius alerentur potiendæ ſpe cupiditatis, integritatem pudoris profeſſa, ſic reſtinxit improborum faces, ut non iam amaretur, ſed proderetur. Eccè perſecutio. Puella fugere neſcia, certè pauida, nè incideret in inſidiatores pudoris, animum ad uirtutem parauit tam religioſa, ut mortem non timeret: tam pudica, ut expećtaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expećtatio. Producitur puella, duplex profeſſa certamen, & caſtitatis, & religionis. Sed ubi uiderunt conſtantiam profeſſionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubeſcentem ad adſpećtus: excogitare cœperunt, quemadmodum ſpecie caſtitatis religionem tollerent, ut cum id abſtuliſſent, quod erat amplius, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut ſacrificare uirginem, aut lupanari proſtitui iubent. Quomodò deos ſuos colunt, qui ſic uindicant? aut quemadmodum ipſi uiuunt, qui ita iudicant? Hic puella, non quòd de religione ambigeret, ſed de pudore trepidaret, ipſa ſecum: Quid agimus? Hodiè aut martyr, aut uirgo. altera nobis inuidetur corona. Sed nec uirginis nomen agnoſcitur, ubi uirginitatis author negatur. Nam *Meretricem. Venerē dicit.* quemadmodum uirgo, ſi meretricem colas? quemadmodum uirgo, ſi adulteros diligas? quemadmodum uirgo, ſi amorem petas? Tolerabilius eſt enim, mentem uirginem, quàm carnem, habere. Vtrunque bonum, ſi liceat: ſi non liceat, ſaltem non homini caſtæ, ſed Deo ſimus. Et Rachab meretrix fuit: ſed poſtquàm Deo credidit, ſalutem inuenit. *Ioſ. 2. & 6. Iudith 10.* Et Iudith ſe, ut adultero placeret, ornauit: quæ tamē quia hoc religione, nō amore, faciebat, nemo eā adulterā iudicauit. Benè ſucceſſit exemplum. Nam ſi illa, quæ ſe cōmiſit religioni, & pudorē ſeruauit, & patriam: fortaſsis & nos ſeruādo religionē, ſeruabimus etiam caſtitatē. Quòd ſi Iudith pudicitiam perdidiſſet. Itaq; talibus informata exemplis, ſimul animo tenens uerba Domini, quibus *Matt.* ait: Quicunq; perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eā: Fleuit, tacuit, nè eam uel loquentem adulterer audiret nec pudoris elegit iniuriam, ſed Chriſti recuſauit. Eaiſtimate, utrum adulterare potuerit corpus, quæ nec uocem adulterauit. Iamdudum uerecundatur oratio mea, & quaſi audire geſtorum ſeriem criminoſam atque explanare formidat.

Adducitur lupanari ſanćta uirgo. Claudite aurem uirgines: ducitur puella Dei ad lupanar: ſed aperite aurem uirgines Dei: Chriſti uirgo proſtitui poteſt, adolrerari non poteſt. Vbicunquè Dei uirgo eſt, Dei templum eſt: nec lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concurſus ad fornicem. Diſcite martyrum miracula ſanćtæ uirgines, dediſcite locorum uocabula. Clauditur intus columba, ſtrepunt accipitres foris: certant ſinguli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cœlum leuatis, quaſi ad domum ueniſſet orationis, non ad libidinis diuerſorium: Chriſte, inquit, qui domuiſti uirgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Caldæis rorauit ignis, Iudæis ſe unda ſuſpendit, miſericordia tua, nō natura ſua: Suſanna ad ſupplicium genu fixit, & de adulteris ttiumphauit: aruit dextera, quæ templi tui dona uiolabat. Nunc *Teclā dicit.* templum ipſum attrećtatur tuum: nè patiaris inceſtum ſacrilegij, qui non paſſus eſt furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, ut quæ ad adulterium ueni, uirgo diſcedam. *Da. 3 Ioſua 3. Da. 13* Vix compleuerat precem, & eccè uir militis ſpecie terribilis irrupit. Quemadmodum eum uirgo ut uidit, tremuit, cui populus tremens ceſſit? Sed non illa immemor lećtionis: Et *Ibidē.* Daniel, inquit, ſupplicium Suſannæ ſpećtaturus aduenerat, & quam populus damnauit, unus abſoluit. Poteſt & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Chriſtus milites ſuos, qui etiam legiones habet. At fortaſsè percuſſor intrauit, nè uereare anima: talis ſolet martyres facere. O uirgo fides tua te ſaluam fecit. Cui miles: Nè, quæſo, paueas ſoror. Frater huc ueni, ſaluare animam, non perdere. Serua me, ut ipſa ſerueris. Quaſi adulter ingreſſus, ſi uis, martyr egrediar. Veſtimenta mutemus: conueniunt mihi tua, & mea tibi, ſed utraque Chriſto. Tua ueſtis me uerè militem faciet, mea te uirginem. Benè tu ueſtieris, ego melius exuar, ut me perſecutor agnoſcar. Sume habitum, qui abſcondat fœminam: trade, qui conſecret martyrem. Induere chlamydem, quæ occultet membra uirginis, ſeruet pudorem. Sume pileum, quod tegat crines, abſcondat ora. Solent erubeſcere, qui lupanar intrauerint. Sanè cum egreſſa fueris, nè *Ge. 19.* reſpicias retrò, memor uxoris Loth, quæ naturam ſuam, quia impudicos licèt caſtis oculis reſpexit, amiſit. Nec uereare, nè quid pereat ſacrificio. Ego pro te hoſtiam Deo reddo, tu pro me militem Chriſto. Habes bonam militiam caſtitatis, quæ ſtipendiis militat ſempiternis: loricam iuſtitiæ, quæ ſpiritali munimine corpus includat: ſcutum fidei, quo uulnus repellas: galeam ſalutis. Ibi enim eſt præſidium noſtræ ſalutis, ubi Chriſtus. Quoniam mulieris caput *Eph. 5* uir, uirginis Chriſtus.

Videtur tamen pietatis. Et inter hæc uerba chlamydem exuit: ſuſpećtus tamen adhuc habitus & perſecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles offerre. Quæ pompa illa quæ gratia, cum in lupanari de martyrio certarent? Addantur perſonæ, miles & uirgo, hoc eſt, diſsimiles inter ſe natura, ſed Dei miſeratione conſimiles, ut cōpleatur oraculum: Tunc lupi & agni paſcentur ſimul. *Eſ. 65* Eccè agna & lupus non ſolum paſcuntur ſimul, ſed etiam immolantur. Quid plura? Mutato habitu, euolat puella de laqueo, iam non ſuis alis, ut potè quæ ſpiritalibus ferebatur: & (quod nulla unquàm uiderunt ſecula) egreditur de lupanari uirgo, ſed Chriſti. At illi, qui uidebant oculis & non uidebant corde, ceu raptores ad agnam lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodeſtior, introiuit: ſed ubi hauſit oculis rei textum: Quid hoc, inquit, eſt?

Puella ingreſſa eſt, uir uidetur. Eccè non fabuloſum
illud, cerua pro uirgine: ſed quod uerum eſt, miles ex
uirgine. At etiam audieram, & non credideram, quòd
Ioan. 2 aquam Chriſtus in uinú cnnuertit. Iam mutare cœ-
pit & ſexus. Recedamus hinc, dum adhucqui fuimus,
ſumus. Nunqnid & ipſe mutatus ſum, qui alind cer-
no, quàm credo? Ad lupanar ueni, cerno uadimo-
nium: & tamen mutatus egrediar: pudicus exibo,
qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tan-
to corona uictori, damnatus eſt pro uirgine qui pro
uirgine compræhenſus eſt. Ita de lupanari non ſolum
Certãt inter ſe de nece uirgo & miles. uirgo, ſed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad
locum ſupplicij cucurriſſe, certaſſe ambos de nece,
cum ille diceret: Ego ſum iuſſus occidi: te abſolnit
ſententia, quando me renuit. At illa clamare: Non
egn te mortis uadem elegi, ſed prædem pudoris opta-
ui. Si pudnr quæritur, manet nexus: ſi ſanguis expo-
ſcitur, fideiuſſorem non deſidern: haben undè diſſol-
uam. In me lata eſt iſta ſententia, quæ pro me lata eſt.
Certè ſi pecuniæ te fideiuſſorē dediſſem, et abſente me
iudex tuum cenſum fœneratnri adiudicaſſet, eadem
me ſenteutia conuenires, meo patrimonio ſoluerem
tuos nexus. Si recuſarem, quis me indignam morte
cenſeret? Quauto maior eſt capitis huius uſura? Mo-
riar innocens, nè moriar nocens. Nihil hic medium
eſt: hodiè aut rea erotui ſanguinis, aut martyr mei. Si
citò redij, quis me audet excludere? Si moram feci,
quis audet abſoluere? Plns legibus debeo, rea non
ſolnm fugæ meæ, ſed etiam cædis alienæ. Sufficiunt
membra morti, quæ non ſufficiebant iniuriæ. Eſt in
uirgine vulneri locus, qui non erat contumeliæ. Ego
opprobrium declinaui, nnn martyrium tibi ceſsi. Ve
ſtem, non prnfeſsionem, mutaui. Quòd ſi mihi præri-
pis mnrtem, oon redemiſti me, ſed circunueniſti. Ca
ue quæſo contendas, caue contradicere audeas. Noli
eripere beneficium, quod dediſti. Dnm mihi hanc ſen
tentiam negas, illam reſtituis ſuperiorem. Sententia
enim, ſententia poſteriore mutatur. Si poſterior me
nno tenet, tenet ſuperior. Poſſumus uterqne ſatisfa-
cere ſententiæ, ſi me prius patiatis occidi. In te non ha
bent aliam, quam exerceant, pœnam: iu uirgine ob-
nnxius pudor eſt. Itaque glnrioſior eris, ſi uidearis de
adultera martyrem feciſſe, quàm de martyre adulte-
ram reddidiſſe.

Quid expectatis? Dun contenderunt, & ambo ui-
cerunt: nec diuiſa eſt cnrnna, ſed addita. Ita ſancti mar
tyres inuicem ſibi beneficia conſerentes, altera prin-
cipium martyrio dedit, alter effectum. At etiam Phi-
Damõ & Pythias Pythagorici. loſophnrum gymnaſia Damonem & Pythiam Pytha
goreos in cœlum fuerunt: qunrum unus cum eſſet
morti adiudicatus, commendandorum ſuorum tem-
pus prnpoſcit. Tyrannus autem aſtutisſimus, quòd re-
periri non poſſe exiſtimaret, petiuit ut ſponſnrem da-
ret, qui pro ſe feriretur, ſi ipſe faceret moram. Quid
de duobus præclarius, neſcio. utrunque præclarum.
Alter mortis uadem inuenit, alter ſe obtulit.

Itaque dum reus moram ſupplicio faceret, fide-
iuſſor vultu ſereno mortem non recuſauit. Cum du-
ceretur, amicus reuertitur: ceruicem ſubſtituit, cnl-
la ſubiecit. Tunc admiratus Tyrannus chariorem Phi
loſophis amicitiam, quàm uitam fuiſſe, petiuit, ut ip-
ſe ab his, quos damnauerat, in amicitiam recipere-
tur. Tanta uirtutis eſt gratia, ut & tyrannum inclina-
ret. Digna laude, ſed minora noſtris. Nam illic ambo
uiri: hic una uirgo, quæ primò etiam ſexum uince-
ret. Illi amici, iſti incogniti. Illi tyranno uni ſe obtu-
lerunt, iſti pluribus, hoc etiam crudelioribus, quòd
ille pepercit, iſti occiderunt. Inter illos in uno obno-
xia neceſsitas, in his ambnrum uoluntas libera. Hoc
quoquè iſti prudentiores, quòd illis ſtudij ſui finis,
amicitiæ gratia: iſtis, corona martyrij. Illi enim
certauerunt hominibus, iſti Deo.

MARTYRIVM SANCTI Paphnutij Anachoretæ, & quingentorum quadragintaſex, qui unà cum illo martyrium paſsi ſunt: Authore Simeone Metaphraſte.

FVit, Imperatore Diocletiano, *21. Aprilis.*
Arianus quidam Præſes, qui per
totam Aegyptum Chriſtianns
homines inquirebat, ut cogeret
illos dijs ſacrificare. Veniebat
igitur in urbem Genteriam, quo
in loco erat Anachoreta quidam
in ſolitudine, cognomenro Ab-
bas Paphnutius, uir iuſtus, & in tota illa regione inſi
gnis. Is apud Præſidem ipſum ob eam cauſam dela-
tus erat, quòd deos ſperneret, & Imperatorum iuſsis
aduerſaretur. Arianus igitur Præſes ualdè contra eum
indignatus, duobus Centurionibus præcepit, ut bea-
tum Paphnutium, antequàm dies illuceſceret, ad ſe
uinctum ducerent. Abbas uerò Paphnutius nihil bo-
rum ſciens, per montem ingrediebatur, illic perno-
ctans, ut conſueuerat. Cui Angelus Domini appa-
rens: Salue, inquit, Paphnuti Chriſti athleta. Cui *Angelus apparet Paphnutio.*
Paphnutius reſpondit: Saluus ſis & tu, Domine. Se-
quere me, inquit Angelus, ut coronem domum illam,
quam à puero ædificaſti. Ingredere in cellulam tuam,
& arma te lorica iuſtitiæ: & pallio ſacro indutus, cœ
leſtem oblationem offeras: quoniam ueni hodiè, ut
te uocarem ad thalamum Domini tui, ut ſine ſolici-
tudine aliqua fruaris Deo tuo. Iam enim delatus es
apud Arianum Præſidem, qui præcepit ducentis mi-
litibus, ut antequàm dies craſtinus illuceſcat, te ui-
ctum ad tribunal ducant. Sed eſto bono animo, ne-
que timeas: ego enim ſum angelus ille, qui fui cum
patribus tuis, & nunc tecum ſum. Dominus autem te
fortem reddet, facietq; ut talis ſis, qui Arianum Præ-
ſidem confundere ualeas.

Cum igitur Angelus hęc illi dixiſſet, beatus Paph-
nutius in cellulam ſuam ingreſſus, pallio & linteo ſe
induit, ac poſt oblationem exijt ita hilaris, ut aliquis
faceret ad conuiuium pergens. Angelus uerò, manu
eius appræhenſa, cum illo de cœleſtibus myſterijs col
loquens, ibat. Cumque ad Aegypti fluuium, qui Nilus
nominatur, perueniſſent, angelus ipſe, quæ euentura
illi erant, enarrauit: eoque ſalutato, in cœlum aſcen-
dit. Arianus autē Pręſes è proprio nauigio deſcendit,
& in ſolio quodā ſedit apud portum ipſum, ubi oēs ui
cinarū urbium magiſtratus honoris cauſa eum expe-
ctabant. Sedit autem in ſolio illo nihil aliud curans,
niſi ut beatus Paphnutius capi poſſet. Ob id enim du-
centis militibus præceperat, ut illum compræhen-
ſum ad ſe ducerent. At beatus Paphnutius cum eos
anteuertiſſet, ſtetit in conſpectu Ariani Præſidis, cla-
mansque forti animo & uoce libera, dixit: Chri-
ſtianus ego ſum. Ego, inquam, ſum Paphnutius il-
le, qui à te quæritur. Nè igitur militibus tuis mei *Paphnutij ingens cõſtãtia.*
quærendi moleſtiam adhibeas. Tu quidem exercitum
tuum habes ad Chriſtianos homines congregandos,
& ad eorum ſanguinem effundendum: nos uerò ha-
bemus Angelos ipſos, a quibus ad cęleſte illud Dei re
gnum adiungamur.

Arianus Præſes intuens in illum, ait: Tune es ille
deſertor deorum atque impius Paphnutius, qui le-
ges contemnis, & deos iuſtos aſpernaris? Non
ſum, inquit Paphnutius, DEO alienus, neque im-
pius,

impius, ſed Deo uino à pueritia mea ſeruio. Tu uerò, qui multos deos obſeruas, alienus es à Deo ipſo. Hæc cum Prçſes Arianus audiuiſſet, ſtridens dentibus ſuis, ita dixit: Per deos illos immortales Appllinem & Dianam, peſsimis ſuppliciis te affligam. Ac ſtatim iuſsit iuſti uiri manus & pedes ferreis uinculis cōſtringi, & unà cum alijs uinctis counumerari, inter fures & maleficos collocatum. Et Præſes quidem ipſe in urbem abiit: beatus uerò Paphnutius paulatim incedebat propter uincula, quibus pedes ligati erant. Itaque ſeipſum pedetentim promouēs, ſecum loquebatur: Paphnuti, Paphnuti, agnoſce ſortem hanc, quæ tibi euenit: recordare quemadmodum & Ieſus Dominus inter duos latrones poſitus fuit.

Vincula ei inijciuntur.

Cum igitur Præſes in urbem introiuiſſet, ſtatim beati Paphnutii cauſam inquirebat. Qui ab iniuſtis illis militibus exagitatus, ad tribunalis gradum aſcendit, & Deique gloriam collaudabat. Statim autem ferrea uincula è manibus ipſius & pedibus, uelut quædā aqua, effluxerunt. Itaque ſtetit ante Arianum Præſidem, qui ad eum ita locutus eſt: Quiſnam, Paphnuti, furor te corripuit? Quare non ſacrificas iſtis diis, ſed peſsimè tibi moriendum eſſe propoſuiſti? Cui Paphnutius: Chriſtianorum, inquit, mors non eſt mors, ſed uita ſempiterna. Quamobrèm nulli ſacrificio, niſi omnipotenti Deo meo, Regi omnium ſeculorum. Arianus uerò Præſes iuſsit illuc ferri clibanos, & ferrea iacula, ac ſartagines oleo feruenti plenas: quibus omnibus circundato beato illi uiro Præſes dixit: Paphnuti, niſi mihi obedias, his omnibus cruciādus es. Ridens autem Paphnutius: Putàsne, inquit, Ariane, iſta tua tormenta mihi adeò terribilia uideri, ut Deum meū negare uelim? Auertat ſemper hoc Deus. Quinimmò illud tibi, noſtras monachorum uiuendi conſtitutiones longè plura tormenta in ſe continere: in multis enim exercitationibus nos tētamur. Sed noſter Saluator ità nos corroborat, ut occulta ſatanæ bella ſuperare poſsimus. Idem rurſus & nos corroborabit ad iſtam tuam, quæ nihil contra nos poterit, perſecutionem ſuperandam.

Ridet propoſita tormēta.

Tunc Arianus dixit: Multa, Paphnuti, uerba facis, quæ meo tribunali ferenda non ſunt. Porrò iuſsit beatum Paphnutium in armamento ſuſpendi, & lacerari. Sanctus igitur Paphnutius ſuſpenſus eſt, & euſquè laceratus, quoàd ipſius inteſtina in humum deiecta ſunt, & totum corpus ſanguinem conſperſum fuit. Ille uerò cum oculos in cœlum erexiſſet, Deum ſic inuocauit: Domine Ieſu Chriſte, non refugio diſpenſationē tuam. paratus enim ſum mori pro nomine tuo: ſed precor benignitatem tuam, nè permittas me prius mori, quàm Arianum confundam, & eius manufacta ſimulacra. Tunc Angelus Domini ſtetit ad dextram ſancti Paphnutij: cumq́ue eius inteſtina ſuſcepiſſet, in uentrem ipſius ea coniecit, concluſitque, & ita ſanum ipſius corpus reſtituit, ut ſi nunquàm anteà tormentis laceratum fuiſſet. Duo uerò milites Dionyſius & Callimachus cum Angeli manum, inteſtina beati Paphnutij ſic in uentrem ipſius conijcientem uidiſſent, repentè Domino Deo crediderunt: cumq́ue ſuas militares zonas dirupiſſent, in conſpecto Ariani Præſidis ſteterunt, dicentes: Et nós Chriſtiani ſumus. Illis uerò Arianus: Quidnam, inquit, uidiſtis, ut in talem inſaniam conuerſi, tribunal noſtrum contemnatis, & audearis iuſtos Imperatoris deos abnegare? Tūc milites una uoce reſponderunt: Quod uidimus, non poſſumus tibi enarrare. ſcriptum eſt enim in literis diuinis, quibus Chriſtiani homines utuntur: Nolite dare ſanctum canibus, neq; proijcere margaritas ueſtras ante porcos, Ergo, inquit Arianus, me porcis ſimilem iudicatis? Ad hæc milites dixerunt: Iuſtiores ſunt porci & canes, quàm tu es. animal enim omne, quamuis rationis expers ſit, Dei ipſius nutui ſubijcitur, & tacitis uocibus eum laudat: tu uerò Dominum ipſum aſpernaris, & negas. His uerbis Arianus ualde indignatus, iuſſit illos ſtatim obtruncari. Quare extra urbem ducti ſunt: & ſecuri percuſsi, martyrium ſuum compleuerunt, & in cœlos ipſos glorioſè aſcenderunt.

Lacerantur crudeliſſimè.

Sanatur ab angelo.

Mat. 7

Deo milites obtruncātur.

Arianus uerò Præſes ſurrexit è tribunali, ut iret ad prandium, iusſitq́ue beatum Paphnutium in carcerē coniici. Milites igitur illum arreptū, in obſcura quadā carceris cellula cōcluſerūt. Craſtino autem die beati Paphnutij cauſam Præſes nō inquirebat, ſed publicis rebus operā dabat, cogēs duces exercitus ac Præfectos res publicas expedire. Quas cum illi non expediuiſſent, iuſsit eos in carcerem coniici. Erant autē omnes quadraginta. Nocte uerò illa, qua in eo loco concluſi ſunt, uiderunt ibi lucem magnam, inſtar Solis tempore æſtiuo exorientis, ita ut totus locus illuſtratus fuerit. Quo uiſo, Magiſtratus illi, qui concluſi fuerant, carceris cuſtodem ad ſe uocarunt, & ab eo quærentes: Quænam, inquiunt, tanta ueſtra fuit audacia, ut igne in carcerem inferreris, & eum comburere conaremini, ut & qui uincti ſunt, fugam arripiant & nos periclitemur? Reſpondit illis Præſectus carceris: Nunquam, o fratres, ignis huc allatus eſt: neque ego parum miror. iam enim duas noctes eodem modo hic locus effulſit, ex quo tempore Chriſtianus homo Paphnutius in obſcura cellula clauſus fuit: neque omninò tenebræ in carcere fuerunt, ſed lux per totā noctem apud nos effulſit, ſicut ſol ipſe, cum exoritur. Magiſtratus illi cum hæc audiuiſſent, in eum locum acceſſerunt, ubi Paphnutius incluſus fuerat, & illic ſtantes, ipſum pro ſuæ ciuitatis & totius orbis terrarum ſalute orantem audiuerunt. Cumq́ue cellulam aperuiſſent, introiuerunt, eumq́ue manus erectas uelut faces quaſdam accenſas effulgentes habentem uiderunt, circa quem multa odoris ſuauitas inerat.

Hoc cum quadraginta illi Magiſtratus uidiſſent, eum adierunt atque adorarunt, cum quo & totam noctem tranſegerunt. Cum uerò dies illuxiſſet, Magiſtratus illi Paphnutium ſalutarunt. Ipſe uerò pacem eis optans: Pax, inquit, uobis ſit, filij. Sed quinam eſtis? Tunc illi: Præſes nobis iratus eſt, & iusſit in carcerem nos conijci rerum publicarum cauſa. Quibus ait ſanctus Paphnutius: Et ſi hodiè uobis pœna remiſſa fuerit, poſthac quid opus eſt denuò uos negotiis ciuilibus implicari? Quamobrem audite me, & credite Deo meo: nam eius nomen confitētes, ueſtris iniquitatibus liberati fueritis, peccatorumq́ue ueſtrorum chirographum delebitur: cumq́ue cçleſtis Hieroſolymæ ciues effecti fueritis, ſcribentur ueſtra nomina in libro ſanctorum uiuentium in ſecula. Tum illi quadraginta Magiſtratus una eademq́ue ſententia reſponderunt: Nos toto animo Deum tuum confitemur: fortaſsè enim hæc, quę accidit, carceris occaſio ad æternam libertatem nos perducet. Agitè, inquit beatus Paphnutius, ſurgite, eamus hinc, o filij. iam ueſtra nominà ſcripta ſunt in libro uiuentium.

Credūt 40. Magiſtratus in Chriſtum.

Exijt igitur è carcere beatus Paphnutius, ab Ariano Præſide requiſitus, quem & Magiſtratus illi ſequebantur. Cumque ad tribunal ueniſſet: O tribunal, inquit, tribunal, ego cōtra te uenit. Tu cū Apolline tuo & ego cū Dn̄o meo Ieſu Chriſto. Hæc illū dicentem milites Præſidijs circundederunt. Beatus autem Paphnutius ſtatim ita ex oculis eorum euanuit, ut non amplius uideretur. Porrò quadraginta illi Magiſtratus ſtatim ad tribunal aſcenderūt, clamantes, ſe Chriſtianos eſſe. Arianus uerò Præſes cum illos inſpexiſ-

ſet indignatus: Quidnam, inquit, uobis accidit, aut quidnam habetis? Nuoquid ægrè tuliſtis, quòd uos ſpreuerim, ob idque de ueſtra uita deſperaſtis? Magiſtratus antem illi una uoce dixerunt: Nos tuis famulis mentem non adhıhemus, ſed cœleſtem ſpem nobis propoluimus, & breuia & caduca hæc dereliquimus, ut ſempiterna illa bona recipiamus. Idque ſcias, uerè nos de oninibus noſtris facultaibus cõluſto tibi conceſsiſſe. Itaque redditum & noſtratum omnium poſſeſsionum poteſtatem habes. Vxores uerò & filij noſtri, ſi placet, oos ſequantur.

Igni cõ burun-tur.

Quænam iſta ueſtra iuſania eſt, inquit Arianus? Vt uideo, non aliunde, oiſi à deorum deſertore Paphnutio, & magicis eius ueneficijs hoc proficiſcitur: Illi autem: Obmuteſcat lıngua, iſta tua, quoniam contra ſanctum Dei uirum maledicta protuliſti. Hæc cũ Præſes Arianus audiuiſſet, ita indignatus eſt, ut ſtatim iuſſerit illos io ſupplicium agi: qui tormenta diuini amoris cauſa ſuſtinuerunt. Eos enim neſarij miniſtri cum in deſertum locum abduxiſſent, & foueas effodiſſent, easque igne impleuiſſent, beatos ipſos uiros illic comhuſſerunt. Stabat autem ſanctus Paphnutius ſupra ſingulos rogos, ſanctorum uirorum animas quaſi proprıis manıhus excepturus. Comhuſti ſunt antem quadraginta illi Magiſtratus, & nno eodemq; dıe martyrium eotum perfectum fuit, qni ſempiternum hrauium receperunt.

Beatus uerò Paphnutius cum per urbem ambularet, uidit ianuam cuiuſdam ditisſimi hominis patefactam. Erat autem uiro illi nomen Neſtorius. Acceiſit igitur, & mulieri, quæ ianuam cuſtodiebat: Da, inquit, mihi filia paulùm aquæ, ut hıbam. Cui ancilla dıxit: Ingredere Pater. Nouerat enım eum uirum, quoniam propter multa egregia illius facta inter Anachoretas celebrabatur, eius uita ualde laudabatur. Cum igitur eius adſpectum uidiſſet, libentisſimè illum accepit: cumque ad heram ſuam accesſiſſet: Egredere, inqnit, celeriter, ot beatum Paphnutium uideas, per quem multa ſigna facta ſunt ſub Ariano Præſide. Illa ſtatim cucurrit, & ad domns ſuæ atrium uenit, uiditque beatum Paphnutium ſtantem, nt Angelum Dei, eumque adorans, ait: Verè tota nita mea non tanti eſt, ot tua præſentia digna ſit: magni certè fecit me Dens mens, quod hoc tectum tuo ingreſſu digoatus fuerit. Cumque illom manu appræhendiſſet, in propriam domum introduxit, & in ſede argentea collocabat. Ridens antem heatus ille uir: Quorſum, inquit, multom iſtud anrum, quod oideo, tam impreſſum, quàm rude? Vana & inani ſpe uos iactatis. Audi me igitur filia, & elige tibi uitam Angelicam, & immortalium bonorum conciliatricem inſtitutionem.

Cum hæc audiuiſſet eins mnlieris filia, qnæ iotrà cuhiculum erat, ſtatim exiit, præcioſam ueſtem ferens. Beatus igitur Paphnutins hnmi ſedit, & duæ illæ mulieres ad pedes ipſius ſederunt. Quibus dixit beatus Paphnutius: Derelinquite iſtas inanes diuitias, quoniam rubigo anrum corrumpet, & tineæ ueſtes iſtas abſumenr, pulchraque formæ ſpecies in ſepulcris ipſis uertetur in deſormitatem: ſola Dei gloria & Regnnm ipſius in ęternum permaner. Cum adhuc beatns Paphnotius hæc ad Dei ſernas loqueretur, eins mulieris uir Neſtorius domum uenit. Præcurrens igitur mulier, occurrit uiro, ut ei de ſaocto illo homine ſignificaret. Neſtorins uerò uxorem ad te uertens: Qoare, inquit, tali bono dignus factus non fui, ot nnà cum collegis meis comburerer, qui ob hâc cauſam æternam uitam ſnnt aſſecuti? Vtinam inueniſſem iuſtum illum nirum Paphnntium, & in domum noſtram duxiſſem, qui pro nobis Deum oraret, ut ab eo uocaremus, & glosioſo ipſius segno digni efficeremur.

Tnm ei oxor: Celerrimè uotis tuis ſatisfactnm eſt. Ingredere domum, & uide ſanctnm Paphnutium omni uirtute ornatum. Cum igitnr introiniſſet, & ſanctum uirum inueniſſet, eum adorauit. Cui heatus Paphnutius: Surge, inqnit: Ieſus enim Chriſtus Dominus meus mihi præcepit, nt ad uos diuerterem: nã qne habet uos pro uaſis neceſſariis paratos. Nunc autem nè ſitis neglıgentes. Surgite, eamus, & confitemini Dominum noſtrum Ieſnm Chriſtum corã Ariano Præſide: non enim ſemper tale certamen proponitur, neque hrauia ubiqoe ſunt. Eamus, inquam, eamus, o filij, nt celerrimè coronas accipiamus. Beatus igitur Paphnutıus cum ſurrexiſſet, præibat: ipſi oero eum ſequebantur. Cumque Neſtorij uxor è domo exijſſet, ſic orauit: Domine Ieſu Chriſte, en ut ianuã ipſam patentem reliqui, neque illam clauſi: & tu ergo, Domine, portas cœli mihi pateſacias. Beatus igitur Paphnutius illis præcurrens, & ante tribunal conſiſtens: Tribunal, inquit, tribunal, conrra te rurſus oeni. Tu cum Appolıne tuo, & ego cum Domino Ieſu Chriſto.

Paphnutius Neſtorius etc. ducit ad martyriũ.

Arianus tunc quandam cauſam iudicabat: qui ſe cõuertens, uoluit ſanttum Paphnutium proprùs manihus detinere: ſed Angelus Domini ſubito ipſum ab eo arripnit. Neſtorius autem, & oxor illius, & filia, ſuhlimi uoce & lıbera oratione ſe Chriſtianos eſſe profesſi ſunt. Ariaous cum Neſtorium uidiſſet, intuens in eum: Itane, inquit, & to, Neſtori, ab eodem inſaniæ fonte potum ſumpſiſti? An neſcis, latrones & ſacrilegos in hoc meo tribonalı condemnari? Adora igitur iuſtos Imperatorum deos, & redi domum tuã honoratus cum uxore tua & filia. Tum Neſtorius reſpondit: Nè ſis tu de his rebus ſolicitus: non enim talıs ſum, ut uentre alliciar, nel patris tui diaboli illecehris decipiar, uel iniquitatis ipſius, quę mater tua eſt, aſſentationihus circunueniar. Conuerſus Arianus ad puellam: Quodnam, ioquit, eſt nomen tuum? Illa dixit: Stephana ege uocor. Sacrifica, inquit Præſes, diis Stephana, & a me multos honores percipies. Túc illa reſpondit: Nunqnàm prophanis diis tuis & impuris dæmonihus ſacrificabo: ſed corpus meum hoſtiam uiuentem, cæleſtique Deo meo gratam offero. Hæc cnm audiſſet Arianus, iusſit illam in armamentario in conſpectu parentum ſoſpeodi.

Stephana dirè cruciatur.

Ahrepta igitur à carnificihus puella, ſuſpenſa lacerahatur. Erat autem annos decem & octo nata, forma ualde bona. Milites igitur eius latera diſcerpſerunt. Itaque totum ipſius corpns ſanguine commiſcebatur. Ad cuius ſiniſtram partem mater ipſa ſtans, & animum addens, dicebat: Suſtine, filia, adhuc paululùm, & branium tuum recipies. Scis quemadmodum dotem tibi præparaueram, quantam oemo in ciuitate noſtra adhuc dedit, cum uellem primo ciuitatis noſtræ uiro uxorem te collocare. Nunc uerò, filia mea, ſempiternam & neram hæreditatem percipias. ţuus enim ſponſus immortalis, eſt Ieſus Chriſtns, ad quem nunc abis in cœleſtem illum thalamum. Hæc cnm mater diceret, etiam Pater ſimiliter illam his uocibus hortabatur: Eſto fortis, o filia. hodie enim cognoui me Deo dignum factum: itaq; gandeo, & exulto, qnòd te Deo ipſi donum præmitto. Cum adhuc parentes illius hæc dicerent, milites, qui eam lacerabant, ad eius hepar lacerandũ iã deuenerant: ac ſtatim puella ſpiritum Deo tradidit: quam parentes propriis manibus in monumento depoſuerunt. Deinde ante Ariannm ſtantes, deos ipſius contumelioſè appellaſe cœperunt. Iratns igitur Præſes, iusſit illos ſtatim obtruncari. Suum itaque martyrium in Chriſto &

ipſi

Neſtorius cũ uxore permittitur.

ipſi compleuerunt, & glorioſè in cælũ profecti ſunt.

Beatus uerò Paphnutius ibat per totã ciuitatem, quærens qui ad brauium ire uellent: noctes autem in diuinis precibus tranſigebat. Cumque ea iſſet ab urbe, inuenit ſexdecim pueros ad gymnaſium, illorum Senatorum filios, qui martyrium ſuſtinuerunt. Beatus igitur Paphnutius, cum ante illos ſtetiſſet, eoſque ſalutaſſet: Miror, inquit, filij, quòd uelitis à ueſtris parẽtibus ablieuari, qui Chriſte regnum ſibi delegerunt, & in cælis regnant, nũcque in illa ſanctorum Dei metropoli cum Angelis eius ſe oblectant. Obedite igitur mihi, o filij, & credite Deo meo, in quem & parentes ueſtris crediderunt, ac me ſequentes, ueniatis ad Arianum Præſidem, & confiteamini Ieſu Regem ſeculorũ, & uno animo eatis ad cælos ad illum ueritatis magiſtrum, & uera diſciplina erudiamini. Statim puerorũ mens uerbis beati Paphnutij confirmata eſt. Itaque ſimul Deo crediderunt, dicentes: Eamus, eamus, Pater paphnuti: nihil impedimẽto ſit noſtræ alacritati. iam enim à mundo hoc alienati ſumus, & corda noſtra in cælis ipſis uerſantur, ubi eſt & domus parentum noſtrorum. Beatus igitur Paphnutius ante illos currebat, uelut aliquis paſtor gregem ſuum ducens: cumque ad tribunal ueniſſet, clamaos uoce magna: Tribunal, inquit, tribunal, contra te denuò ueni. Ariane Tyranne, tu cum Apolline tuo, & ego cum Dmino meo Ieſu Chriſto. Arianus autẽ iuſſit milites gladios educere, & beatum Paphnutium circundare: ſed ſubito ille à Spiritu ſancto ereptus fuit.

Id cum ſexdecim pueri uidiſſent, aſcenderunt ad tribunal, uociferantes: Chriſtiani nos ſumus: en ut liberè hoc dicimus. Quibus Arianus: Vbinam ſunt parentes ueſtri? An, ut infantes, uos petulantes eſtis? Habemus, inquiunt pueri, ætatem ad reſpondendum tibi ualde idoneam. Nos ſumus illorum filij, qui martyres fuerunt, & nunc apud Deum ſunt. Sacrificate inquit Præſes, oẽ corporea ueſtra ſub tormentis diſpereant. Reſpondentes autem pueri, dixerunt: Crucia nos quibuſuis tormentis: non enim ſacrificamus. Arianus uerò cum in illos intuens, quendam uidiſſet aliis natu minorem, annum ferè decimumtertium agẽtem: Quidnam, inquit, o fili, tibi proderit, ſi morte peſſima ſublatus fueris? Quin potius audi me, fili mi, ut apud nos ſis, & plurimas pecunias tibi largiar, ſcribamque ad Imperatores, qui honore te decorabunt, modo, iuſtis diis Apollini & Dianæ ſacrifices, de quibus & diuina Imperatoris maieſtas ſcripſit, quod hi ſunt dei uiui. Tunc puer: Et Vbinam eſt Imperatoris edictum, in quo de ipſis diis ita ſcriptum fuit? Tunc Arianus iuſſit edictũ proferri. Quod cum ſacerdotes ſumpſiſſent, ipſum adorarunt. Similiter & Præſes aſſurrexit,

70. dij Diocletiani.

& edictum amplexatus eſt, pueroque dedit. Illud cũ puer accepiſſet ac legiſſet, inuenit ſeptuaginta in deos illo ſcriptos, de qbus Diocletianus ſcripſerat, ut adoratio & libeламẽ eis offerretur. Iuſſit autem Adrianus ignem ad aram accendi. cumque thus accepiſſet tam ipſe, quàm reliqui homines, in ignem cõiecerunt pro thure ipſo Imperatoris edictum in ignem coniecit, dixitque: Vnus eſt Deus Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui uerò in edicto Imperatoris tanquàm dii ſcripti ſunt, igne redarguentur.

Puer 13. annorum ſit martyr.

Sacerdotes autem cum ſuorum idolorum libellum comburi uidiſſent, uellebant crines è capitibus ſuis: & in furorem conuerſi, gladijs ſe lacerabant. Arianus ea re indignatus, iuſſit puerum in aram tolli, & uiuentem conburi. Illum igitur abreptum milites in mediam ardentis ignis flammam iniecerunt. Aequales uerò pueri alta uoce ſic eum rogabant: Frater & conſors noſtrorum certaminum, memento noſtri apud altiſſimum Deum; nam propter tuam prudentiã primitiæ Deo ipſi & ſacrificium tu ante nos oblatus es. Itaque & Præſes animi tui fortitudinem, & ipſi Græci prudentiam tuam obſtupuerunt. Hæc cum illi dicerent, puer ſpiritum ſuum in medio igne Deo reddidit. At Præſes maximè indegnabatur, quòd Imperatoris edictum conbuſtum fuerat: quamobrem cum reliquorum puerorum nomina denotaſſet, iuſſit illos iaculis transfigi. Statim igitur milites extra urbem illos circundederunt, & quindecim pueros illo die iaculis transfixerunt: perfectumque fuit illorum martyrium, & immortale Dei regnũ ipſi etiã poſſederũt.

15. pueri martyres.

At ſanctus Paphnutius circumibat, ut paſtor aliquis inquirens oues in deſerto errantes. Cumque ab urbe exiſſet, & uſque ad fluuij portum ueniſſet, uidit homines apud portum octuagintaquatuor numero, qui erant piſcatores. Acceſſit igitur ad illos beatus Paphnutius. Homines uerò illi inter ſe dicebant: Verè hic eſt Paphnutius, anachoreta ille inſignis: ac ſtatim ſubligaculis ſe induentes, obuiam ualde celeriter illi proceſſerunt, quem, & inclinatis capitibus adorarunt. Beatus uerò Paphnutius illis benedicens: Saluete, inquit, filij, nunc deligo unumquenque ueſtrum, quoad ſanctam ciuitatem habitauero, hoc eſt, domũ Patris noſtri, qui in cælis eſt, & tabernaculum eorum qui ſunt fratres mei in Chriſto. Quare autem ita ocioſè per totum diem hic ceſſatis? Quare & uos non iuiſtis ad opus faciendum in uinea Domini mei? Quare ita ſegnes eſtis, certamine ipſo & brauio propoſito? Obedite mihi, & credite Domino meo Ieſu Chriſto Regi ſeculorum, & Chriſtianorum Saluatori. Cõfiteamini eius nomen unius horæ ſpatio, & ipſe uobis æternam uitam largietur, facietque, ut ante uos ueniant angeli lucis, & ueros athletas effectos, in regionem uiuorum cum gaudio perducant.

84. piſcatores credunt.

Cum igitur illi hæc à beato Paphnutio audiuiſſent, repleti ſpiritu ſancto, ſtatim Deo crediderunt, & ad urbem celeriter peruenerunt. Erant autem omnes, ut diximus, octogintaquatuor numero, Ariani Præſidis piſcatores, qui cibos menſæ ipſius parabant. Beatus uerò Paphnutius ante illos currens, aſcendit ad tribunal, & clamans: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rurſus ueni. O Ariane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Ieſu Chriſto. Arianus autem Præſes iuſſit militibus Paphnutium circundare. Quẽ cum illi comprehendiſſent, ligauerunt. Illi autẽ octogintaquatuor uiri aſcenderunt ad tribunal, uelut leones in quercero exultantes, ac liberè clamabant: Chriſtiani ſumus & nos. Arianus Præſes eis dixit: Quis uos decepit, ut peſſimè moriamini? Tunc illi una uoce reſponderũt: Concordi animo hoc uenimus, ut te confundere poſſimus. Arianus Præſes: O ſceleſtiſſimi, inquit, homines, honorificè uobiſcum me gero, obidque me contemnitis? Quod cum dixiſſet, iuſſit illos flagellis cædi. Ipſi uerò octogintaquatuor homines eodem animo irruentes, euerterunt ſolium Præſidis. Itaque milites ſtrictis enſibus illos percuſſerunt: & Præſes eos iuſſit in ſupplicium agi. Statimque iniuſti illi milites in deſertum locum ductos ſecuri percuſſerunt: atque ita illorum martyrium completum fuit: qui & ipſi coronam immortalitatis receperunt in Chriſto Ieſu Domino noſtro, Amen.

Capite plectũtur.

Poſt hæc Arianus cum beatum Paphnutium ad ſe accerſiri iuſſiſſet: Deſertor, inquit, deorum & uenefice, faciam ut omnes, qui hic præſentes ſunt, cognoſcant Ieſum Chriſtum, quem appellas, talem non eſſe, qui liberet te de manibus meis. Statimque iuſſit Paphnutium in rotam ferream extolli. Rota uerò illa talis conſtructa erat, qualis ſerra fabri eſſe ſolet, à parte ſuperiore gladij aciem, inferiore autem ferrę cuſpidẽ habẽs. Quæ rota cũ ualde B. Paphnuti⁹ laceraret,

Immanes S. Paphnutij ſupplicium.

tur,

tur, iu quatuor partes diſcerptus eſt. Ariauus autem cum hoc uidiſſet, uocem eatulit ac dixit: Vbi nunc eſt Ieſus ille Paphuutij Deus? Quare oon uenit, ut ipſum è manibus meis liberaret? Cognoſcite ſaltem nunc, uon eſſe alium Deum, niſi Apolliuem, Iouem, Dianam & Palladem. Hi ſunt dei uiui, qui uoſtro Imperatori maieſtatem imperandi contulerunt. Iuſſitque impius ille Præſes beati Paphnutij corpus ſupra faſtigium templi, quod eſt iu illa urbe, poni, futurum ſperans, ut uolucres cæli uenirent, & ipſius carnes deuorarent. Feceruut igitur milites, quod iuſſi fuerant. Arianus uerò ſurrexit è tribunali, & io prætorium ſuum abijt: erat enim hora prandij.

At beati Papbnutij corpus iacebat in templi faſtigio, neque auis aliqua illuc ad Paphnutium aduolabat. Angelus enim Domini corpus ſancti uiri contexerat. Et eccè Domiuus ipſe deſcendit cum Archangelis, babens a dextta Michaelem, & a ſiuiſtra Gabrielem, qui eius corpus conglutiuauit atque inſtaurauit, dicens: Manu mea primum illum hominē formaui, eadem illa manus iuſtaurat te uuuc electum meum. Cumque hęc Saluator diſiſſet, in eum inſuffla uit, & anima iu eius corpus redijt: quem uirum Saluator ipſe ſpiritu fortitudinis repleuit, & poſtquàm eum amplexatus fuiſſet: Vade, inquir, & impudentem Præſidem redargue, qui nomen meum conuiciatur. Cum bæc dixiſſet, in cælos aſceudit, & iuſtum illum uitum lucida quadam nube circundatum, è templi faſtigio iu terrā dimiſit. Abijt igitur beatus Paphoutius inductus uube, tanquàm ueſtimento, & Arianum quæſiuit: quem inueuit in platea ſceleratos quoſdam bomioes iudicantem: cumque ante illum tepeute ſteiſſet, clamans: Ego, inquit, ſum Paphnūtius, a te diſcerptus. Quare coouiciaris uomeu Dei mei, & contumelioſè appellas eum, qui cuncta creauit? En ut Dominus meus Ieſus Chriſtus me in priorem formā reſtituit, ac miſit, ut arguam te inſipientiæ tuæ, & ijs, qui hic ſunt, perſuadeam, ut te mortalem agnoſcant, & mortuis ſimulacris ſeruientem.

Euſebius cũ militib' 400. credit. Euſebius Præfectus, cum beatum Paphnutium a mortuis excitatum uidiſſet, credidit Domiuo Ieſu cū militibus ſuis: quos cum recenſuiſſet, inuenit quadriugentos. Eis uerò dixit: Fratres, mecum ſentite, & mihi obedite: Chriſtum confiteamini, ut ſitis eius milites, qui Paphnutio denuo uitam dedit, eumque miſit ad redarguendum Arianum, quòd circa idolorum ſuperſtitionem multum erret: idque fecit, ut omnes ipſi credant, quòd nou ſit alius Deus, oiſi nnus, qui io cælis eſt. Curemus igitur, ut ſicut ego uos recenſui, ita Dominus uoſter Ieſu Chriſtus Rex ſeculorum, nos recenſeat iu cęlis cum omnibus ſanctis ſuis. Cum hæc Euſebius Præfectus dixiſſet, ſtetit ante Arianum Præſidem, ac liberè clamans: Chriſtianus, inquit, ego ſum. Similiter, & eius milites quadringenti clamauerunt una uoce: Chriſtiani ſumus & nos: en liberè loquimur. Arianus Præſes tunc Euſebio dixit: Minimè io mea poteſtate tu es: abi ad ducem tuum, ut ille te iudicet. Cui Euſebius: Omoium, inquit, poteſtas tibi data eſt. At Arianus: Non curo Chriſtianos ulciſci. Tuoc Euſebius dixit: Confitere igitur, uon eſſe alium Deū, oiſi unum, qui in cælis eſt, & iſta ueſtra manufacta opera nihil eſſe. Minimè, inquit Arianus, hoc dicam: nūquā boc eueniat: uiui enim ſunt Apollo & Diana.

Tunc Euſebius Præfectus, cum manum ſuam puluere impleuiſſet, in eius faciem conijciens: Fac, inquit, opera patris tui diaboli. Arianus ea re indignatus, iuſſit flagellis illum uerberari, & ait: *Euſebi' flagellatur.* Minimè, Euſebi, te celeriter interficiam, ſed paulatim cruciabo, & tormētis te affligi ſinam, quoad iudiciū meum à te contemptum fuiſſe Imperator Diocletiauus audierit. Reſpondit Euſebius. Per Imperium Regni Domini mei Ieſu Chriſti oon præteribit hodiernus dies, quin ego de mēſa ipſius Domini mei comedam. tu enim uou poteris comedere aut bibere, uiſi prius ſententiam de me tuleris. Tuuc Arianus Præſes iuſſit proprium currum ad ſe duci: cumque in illum conſcendiſſet, ſtatim iumentorum pedes iu terram defixi ſunt. Cum autem uellet è curru deſcendere, ſimiliter & ipſe deteotus eſt. Ita uerò, ut erat corde duro & obſtinato, iuſſit ſibi patiuam afferri eduliis plenam, ut cibum ſumeret. Properauit igitur eius coquus, & cibum illi paratum attulit. Sed cum ipſe manum in patinam extendiſſet, ita detentus eſt, ut manum in os ſuum iuferre oon poſſet. Tūc unus quiſpiam, qui Præſidi aſſidebat: Non amplius, iuquit, Domine, io hac urbe maneamus: en ut tota ueneficiis Paphoutij corrupta eſt. Tuuc Præſes ſurrexit, & indignatus, iuſſit abduci Euſebium cum quadriugentis militibus, & omnibus militibus, & omnes uiuos comburi. *Cõburitur cũ 400. militibus.* Illos igitur uefarii milites extra urbem duxerunt, & cum quatuor foueas defodiſſent, ſanctos martyres illi combuſſeruut. Sicque illorum martyrium completum fuit. Quorum animas cum ſancti Angeli in cælos aſſumpſiſſent, ipſi diuini martyres æternum brauium receperunt.

Arianus uerò Præſes exiit ab urbe illo ipſo die, ſecum ducens beatum Paphnutium, aſcenditque io nauigium ſupra fluuium, ac iuſſit afferri molam, eamque in collo beati Paphuutij ligari, & io medium fluuij deiici. Beatus autem Paphnutius io fluuium deiectus, enanigauit cum mola ſupra fluuium: nam ſupra lapidem ita ſedebat, quaſi ſupra nauigiū aliquod ferretur. Flauit autem uentus quidam uehemens in Ariani Præſidis nauigium: itaque circuoferebatur. Ad quem beatus Paphnutius cum propriu s acceſſiſſet: Ariaue, inquit, nauigium iſtud tuum uentis, nautis, & gubernatoribus indiget: mihi uerò nullo iſtorum opus eſt: gubernator enim meus eſt Chriſtus. Tu ſolitus es aute te metatores mittere, & urbes conſtruere: ego uerò præire ſtudeo ad parandas Domiuo meo Ieſu Chriſto animas, quæ regale ipſius palatium habitare poſsiut. Tunc qui Ariano aſſidebat: Nè ſioamus, inquit, Domine, hominem hunc apud nos eſſe: ueneficiis enim ſuis oos diruet. Porrò Arianus ſtatim iuſſit, aliorum nauigiorum gubernatores cum omnibus uauigijs ſuis illud, in quo ipſe uehebatur, ad terrā appellere. Cumque beati Paphoutij acta ſcripſiſſet, quatuor militibus ipſum tradidit, ut ad Imperatorem Diocletianum ducerent, à quo Paphnutij cauſa decerneretur.

Poſt aliquot uerò dies milites illi ad Diocletianum Imperatorem uenerunt, & Præſidis Ariani literas ei reddiderunt. Qui cum beati Paphnutij acta legiſſet, quamprimum iuſſit ipſum iu arbore, quæ palma dicitur, crucifigi. Idque milites ipſi extra urbem fecerūt. *S. Paphnutius crucifigitur.* Cum uerò ille crucifigeretur, Deo benedicebat, qui per ſanctos ſuos homines tot tantaque miracula efficiat. Sic beatus Paphnutius martyrium ſuum confecit: qui ab hora diei ſecunda crucifixus uſque ad horā nonā permāſit: tuncq; ſpiritū ſuū emiſit, & io cælos glorioſè aſſcendit, æternæq; uitæ brauiū recepit. Eius uerò corpus milites cū ab arbore palma detraxiſſent, ſub terra condiderunt, 28. die menſis Aprilis: qui & ipſi in Deum crediderunt: cùmque beati Paphnutij corpus in tumulo compoſuiſſent, ſtatim Diocletianū Imperatorem, priuſquàm aliò iret, adierunt, & Dominum Ieſum Chriſtum confeſsi ſunt, Diocletiani uero idola contempſerunt. Quare Diocletianus indignatus, iuſſit illos eadem hora obtruncari. Itaque & ipſi ſuum martyriū in Chriſto cōfeſsione cōpleuerūt,

Qui

Qui uerò ſub beato Paphnutio brauium receperunt, quingenti fuerunt & quadragintaſex tam uiri, quàm mulieres, incorruptum Dei regnum poſsidentes in Chriſto Ieſu Domino noſtro: quoniam ipſi conuenit gloria, imperium & adoratio cum Patre & ſancto Spiritu in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM

Maximi, dadæ et Quintiliani, ex Simeone Metaphraſte: qui quidem in annotandis hac in hiſtoria Imperatoribus & Conſulibus, incertũ eſt, quem authorem ſequatur: niſi fortaſſe alicuius imperiti librarij uitio nomina ſunt deprauatè ſcripta.

Aprilis 28.

QVo tempore imperabãt Maximus & Maximianus, homines ualdè impij, Conſulibus Tarquinio & Gabinio, ſecundo eorum Imperij anno, diaboli furor aduerſus Chriſtianos homines erupit. Cum igitur Conſules ipſi orbẽ terrarum pro Conſulatus munere curarent, illo ipſo anno edictum ediderunt in hãc ſententiam: Licet omnes uos nobis ſubiectos, deorum cultui deuotos eſſe ſciamus, nihilominus tamen cum huius magiſtratus, qui ſecundum Imperatorem primum locum obtinet, curam ſuſceperimus, omnes eos, qui noſtris temporibus regiones iſtas incolunt, rogamus, ut circa deorum cultum atque charitatem omni ratione ac ſtudio paratos ſe præbeant. Si quis autem depræhenſus fuerit Chriſti mentionẽ faciens, quacunque in parte fuerit, is noſtram iram aduerſus ſe concitabit. Hæc cum populus audiuiſſet, magno cõcurſu properabant omnes ea facere, quę edicto illo continebantur. Iſdem ad diem conſtitutã ſuos Magiſtratus ſalutarunt, dominis ſuis gratiam & felicitatem exoptantes, quippe qui deorum cultui talem curam adhiberent. Tunc Conſul Tarquinius: Quoniam, inquit, uos ità promptos inueni, faciendũ iudico, uoſque hortor, ut craſtino die accẽdentes, dijs ipſis ſacrificium offeratis: cumque è longinquis regionibus conueneritis, nobiſcum unà uos oblectetis. Poſtea uerò in ſuam quiſque patriam reuertetur.

Edictũ Conſulum.

Poſtero igitur die omnes uenerunt, dijs ſuis ſacrificia oblaturi. Quo facto, Tarquinius Conſul, ut promiſerat, illos dimiſit. Poſt hæc autem homo quidam furioſus Tarquinium adijt, eique dixit, tres uiros eſſe, qui heſterno die ipſius edicto paruiſſe, & dijs immolare noluerunt, quippe qui dicerent ſolum Deum, qui in cælis eſt, à ſe coli. Hæc cum audiſſet, Tarquinius, miſit miniſtros ſuos, qui eos comprehenderent. Miniſtri autem illi cum ad prædium ueniſſent, quod appellatur Oxobia, illos inuenerunt Deum precantes: quos comprehenſos & ferreis catenis ligatos, celeriter à ſatellitibus cuſtoditos duxerunt. Illi igitur cum ueſpere ingreſsi fuiſſent ad Tarquinium, ei nunciarũt, comprehenſos eſſe homines illos, qui Chriſtianos ſe eſſe dicerent. Tum illis Tarquinius: Hoc, inquit, tempore tam repente illos non accipiam, ſed ueſtræ fidei uſque ad matutinã craſtini diei horam ſeruandos committo. Milites igitur, ut iuſsi fuerant, ipſos cuſtodierunt. At illi per totam noctem Deum precantes, dicebãt: Largite nobis, Domine Ieſu Chriſte, tuam cæleſtem potentiam, quæ nobis auxilium ferat, ut poſsimus aduerſarios noſtros uincere, & pro tua benignitate dignos nos facias, qui uictoriæ coronam reportemus.

Cõprahendũtur ſancti martyres.

Cum igitur dies illuxiſſet, iuſsit Tarquinius ſanctos illos uiros coram ſe duci. Quos cum uidiſſet atque inſpexiſſet: Iſtine, inquit, ſunt, qui noſtra iuſſa cõtempſerunt, & pro ſuo arbitrio Dei cultum tenent? Mox autem ad illos conuerſus, ait: Primum dicite ueſtra nomina. Cui ſanctus Maximus reſpondit: Ego ſecundum fidem noſtram in Domino Ieſu Chriſto ſum Chriſtianus unà cum ijs fratribus meis: ut uerò homines me appellant, Maximus uocor. Huic Tarquinius Conſul: Ita profecto reſpondiſti, quaſi clericus, non dijs noſtris, ſed alteri cuipiam inſeruiens. Ille uerò alius, qui te ſequitur, & nobis in eadem re aduerſatur, quo nomine dicitur? Tum ille: Dadas, inquit, ego uocor, qui talis & ipſe ſum, qualem & frater noſter ſe eſſe prius dixit. Dein Tarquinius: Tertius autem ille quo nomine uocatur? Quintilianus, inquit ille, ego appellor, qui & ipſe Chriſtianus ſum.

Offerũtur Cõſuli.

Hæc omnia Magnilianus notarius excepit, quæ, iubente Conſule, recitauit. Tunc Tarquinius illis dixit: En ut in manibus noſtris uita ueſtra nunc eſt. Si igitur uultis uiuere, ite, & matri deorũ immolate, eiuſque ſacerdotes eſtote: illius enim ſacerdos mortuus eſt, & ad magnum Iouem ac cæleſtem regem abijt, ut illi miniſtret. Tunc ſanctus Maximus: Non te pudet, inquit, homo peſsime & impudẽtiſsime, neq; uereris Domini ac Dei nomen ita nominare, ut adulterum illum Iouem, cœleſtem regem eſſe dicas? Scitote, o ſtolidi homines, Chriſtum eſſe Regem illum cæleſtẽ, qui omnibus prouidet, & omnia in manu ſua continet. Hæc dicimus, ut illud cognoſcatis, quòd nos pernicioſa iſta iuſſa ſeruare non poſſumus: nos enim omnibus modis cæleſti Deo ſeruimus, quippe qui eius manu formati ſumus.

Maximi in dicẽdo libertas.

Gabinius Conſul, cum Dadam & Quintilianũ ad ſe uocaſſet, multis inanibus uerbis illos adhortabatur, ſi forte poſſet eos capere, & cum illorum pernicie ad propriam uoluntatem attrahere. Tunc ſancti uiri Dadas & Quintilianus ei reſponderunt: Nos aſſentimur ijs, quæ à fratre noſtro Maximo dicta ſunt, eaque comprobamus: quoniam ipſe eſt Catholicæ Eccleſiæ lector, & diuinam ſcripturam benè nouit, ſcitque qd nobis facere expediat. Tu uerò dæmonum inſania deceptus, ignoras quid cõducibile tibi ſit. Nam ſi uelles id facere, quod tibi expediret, unum illud cæleſte lumen contẽplari potuiſſes. Tunc Gabinius Conſul una cũ Tarquinio dixit: En quot modis uos adhortati ſumus: ſed imperio noſtro parere non uultis, & pergitis inſanire. Vos, inquit Maximus, inſani eſtis, qui homines rectè uiuentes, & ſoli Deo ſeruientes, ad dæmonũ ſuperſtitionem attrahere uultis. Facite igitur quicquid uobis placuerit: nos. n. à propoſito noſtro ac uoluntate nullo modo abducetis. Tum Gabinius & Tarquinius Conſules inter ſe conſultabant de ijs, quæ à ſanctis illis uiris dicta fuerant: iuſſeruntque ſanctos martyres in carcerem reduci; qui deinde ibant de propria ſalute loquentes.

Reducuntur in carcerem.

Media uerò nocte ſanctus Maximus legens diuinas literas, Dadam & Quintilianũ multum erudiebat. Cumque dormirent, diabolum ipſum armis præcinctum & ſecum pugnantem in ſomnis uiderunt. Cum uerò experrecti fuiſſent, apparuit illis angelus, dicẽs: Nolite timere. Deus enim ille, cui noſipſos tradidiſtis, uos ſuſtentat, neque à uobis longe abeſt. Hac oratione illi uiri ſancti corroborati, uſque ad matutinũ tempus Deum ipſum collaudabant. Conſules uerò tunc illos duci, & coram ſiſti iuſſerũt. Quod cum miniſtri feciſſent, Gabinius Conſul dixit: En in conſpectu noſtro ſtatis: nunc igitur uos hortamur, ut eũtes dijs immoletis: non enim tenues aut mediocres honores à nobis percipietis. At ſi nobis parere non uultis, mortem uobis ipſis adſciſcetis; quoniam noſtri dij hac no-

ćte

ſte nobis dormientibus hoc dixerunt. Et uobis, inquiunt ſancti martyres, Dominus Deus noſter nobis dormientibus dignatus eſt hoc reuelare, ut pro nomine ipſius omnes cruciatus ſuſtinere uelimus. Tunc Tarquinius Gabinio dixit: Homines iſti niſi tradantur ſupplicijs, nullo modo eis perſuadere poterimus. Huic Gabinius reſpondit: Cum ipſi hoc uelint & confirment, eius rei culpam ſibi adſcribant.

Flagellis caeduntur. Itaque iuſſerunt miniſtris, ut eos exuerent. Quibus exutis, Gabinius miniſtris præcepit, ut illos illigatos nudos in terram extenderent, & flagellis uerberarẽt. Id cum miniſtri audiuiſſent, celeriter fecerunt quod iuſſi ſunt. Tarquinius uerò miniſtris præcepit, ut eos interrogarent, an Conſulibus parere uellent, & dijs immolare: quod ſi facere noluiſſent, alia ſupplicia paranda eſſe nunciarent, ità ut acerbiſsimis tormentis afflicti, de uita dicerent. Cum igitur ſancti martyres à miniſtris interrogati fuiſſent, tanquàm uno ore loquentes dixerunt: Nos a Deo ipſo roborati, ueſtra tormenta contemnimus, neque iſtis iniquis iuſsis aſſentimur, ut dæmonibus ſacrificemus. Miniſtri uerò cum hæc ab illis audiuiſſent, Conſulibus ea retulerunt. Tarquinius autem dixit: Si nobis obtemperare iſti noluut, eos in carcerem conijcite, quoniam prandij hora nunc eſt. Cum uerò ſeptima hora tranſiſſet, iuſſerunt ſanctos illos uiros ante tribunal ſiſti. Qui cum præſto eſſent, Gabinius Conſul, Num, inquit, Maxime, aliquid rectè deliberaſti, ut dijs ſacrifices? Reſpondit S. Maximus: Minime nos tale conſilium ſuſcepimus. nam ſicut & antea tibi diximus, neminem alium nos adoramus, niſi Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ cum Patre & ſancto Spiritu. Tunc Gabinius iratus, ſanctis martyribus dixit: Niſi rectè ſapere uultis, & dijs ipſis ſacrificare, uos perdam, & in loca quædam deſerta mitti, & illic ueſtra capita ſtatim abſcindi iubebo. Hæc cum ſancti martyres audiuiſſent: Obteſtamur, inquiunt, te, ut facias, quod de nobis conſtituiſti. Tunc conſules ipſi iuſſerunt in propria loca eos abduci, & illic obtruncari. Itaque ſancti martyres ſententiam de ſe latam accipientes, Dei gloriam ita collaudabant: Domine Ieſu Chriſte, qui liberaſti nos ab hoc præſenti & peſsimo ſeculo, dignare nos, quæſumus, tua illa cœleſti requie, ut & nos poſsimus incorruptum & cæleſti regnum tuum poſsidere, qui benedictus es in ſecula, Amen.

Signãt ſe cruce & caeduntur ſecuri. Cum autem ueniſſent ſancti martyres in eum locũ, cui nomẽ eſt Ozobia, & Chriſti ſigno corpora ſignaſſent, & ſancto ſpiritu firmati eſſent, à carnifice ſecuri percuſsi ſunt, quemadmodum à Conſulibus decretum fuerat. Itaque Deo illi, cui crediderant, ſancti martyres animas ſuas reddiderunt. Paſsi ſunt autem, Maximus, Dadas & Quintilianus, 28. die menſis Aprilis, imperantibus Maximo & Maximiano, Tarquinio & Gabinio Conſulibus: in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. HVGONIS, ABBATIS Cluniacenſis, ab hugone, monacho Cluniacenſi eius æquali, conſcripta: ſed identidem nonnihil dictionem correximus.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Patrum Cluniacenſium Conuentui ſancto, ſeruus Hugo. Charitas, quæ libera ſeruit, pijs me iuſsionibus parere compellit. Præcepto ergò, non præſumptione, ſuſcepi de beato Hugone, licet indignus, aliquid dicere: nec eis præiudico, qui ante me de ſancto eleganti ſcripſere calamo: ſed noſtris ſeruio, dũ quædã ab eis omiſſa colligo, prorſus edita contraho: ne occupatos onerẽ, multa prætereo.

VITAE HISTORIA.

Hvgo iſte, quẽ dedicus ſermo proponit, ex illuſtri nobilium propaſapia Burgundionum, originem duxit. *29 Aprilis* Pater eius fuit Dalmatius princeps egregius, Samurenſis dominus. *Eius parẽtes* Mater eius Erenburgis, genere inſignis, uita laudabilis. Hic puer intemperantiam aulicorum ſectari noluit, conſuetudinem cum ſimplicitate retinuit, impudicos raptores abhorruit, pietati ſeruire deuotus elegit. Vndè factum eſt ut inuitis parentibus ad monaſterium fugeret, ſanctique Odilonis Cluniacenſis Abbatis magiſterio ſe commendaret. Factus itaque monachus, ad tantum mox religionis apicem aſcendit, ut quos imitari uenerat, his imitandus extiterit. *Fit monach'.* Pro meritis igitur Prior congregationis effectus, quàm diſcretè, quàm ſtrenuè ſui debita per egerit officij, noſtræ narrationis compendium non ſinit explicare. *Item Prior.* Tandem pius Odilo, uiuens in Chriſto, carne ſolutus eſt, miraculis coruſcus. Cui ſanctus Hugo dignè ſuccedens, ſua ſæpè præſentia dæmones effugabat. *Fit Abbas.* Nam Stephano Papa apud Florentiam decumbente, dũ uiſitaturus accederet, eumque ſanctis conſolationibus & oratione releuaret, dæmon, qui morituro maniſeſtus aduenerat, territus ex ijs: ſanctoque à Papa recedente, iterum redijt. Qua de cauſa ſæpius ad ſe patrem Papa reuocauit, ſæpiusque dæmonem reuocatus abegit: ſicut ipſe Pontifex præſentibus reuelauit: qui poſtmodum ſancti ſe precibus commendans, in eius manibus ſpiritum reddidit, ſancta confeſsione præmunitus.

Mirandis plus miranda ſubiungo, quæ referentibus uiris authenticis probata cognoſco. Hæc ſanè referunt Gaufridus de Monte ſancti Vincẽtij, & Rainaldus Heduenſis, qui adhuc præſentes ſunt. Dux Burgũdiæ Robertus Hagauonem Heduorum epiſcopum nimia infeſtatione grauabat, uarijsque prædonum incurſibus paſsim Burgundia laborabat. *Conuentus Heduẽſis.* Eapropter Gaufredus Lugdunenſis, Hugo Biſuntinenſis, Achardus Cabilonenſis, & Drogo *Maſticenſis, Heduam cõuenerunt, magnique patrem conſilij, prædictum Hugonem Cluniacenſem Abbatem, uenire rogauerunt. *for. * Matiſconẽſis* Aderat illuſtrium multitudo uirorum, populus confluebat infinitus, pro pace ſupplicans indefeſsis clamoribus. Adueniens ipſe Dux, immò tyrannus, Heduam intrauit, ſed faſtu maligno intereſſe conuentui recuſauit. At pater Hugo feruore charitatis permotus, tyrannum adijt, eumque uehementer increpans, cunctis mirantibus, tanquàm ouem mitiſsimam ſecũ adduxit. Epiſcopis autem ſupplicãtibus, ut pater Hugo pro pace componenda loqueretur, turbis undique reticentibus, & ab eius ore pendentibus, ſic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiſcum agant. Qui uerò filius pacis non eſt, qui non ex Deo, ſed aduerſarius eſt, huic ex parte omnipotentis præcipio, ut à nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta compleuerat, cum eccè quidam ſtatura procerus, facie truculentus, multis eum ſequentibus egreſſus, diſparuit. *Dæmõ à Cõuentu cogitur diſcedere* Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem noſſet ex ijs, qui egrediebantur. Mirabantur ſinguli, ſtupebant uniuerſi. His ità depulſis, tantam mox prædicatio ſancti efficaciam habuit, ut eo iubente, Dux ipſe ſui necem filij

eius

eins interfectoribus condonarit,& Eccleſia pacem re ceperit. Res equidem mira, ſed altinri miraculo cumulata. Quandiu enim in conuentu illo uir ſanctus ſancta perdocuit, ſicut columba candida ſuper caput eius præſens apparuit. Quibus id uidere datum eſt, Deum glorificauerunt. non enim omnes hanc uidere gloriam mernerunt.

Hildebrãdus legatus Cluniacum ueniẽs, quid uiderit.

Dũ hæc audiendo, uos mirari nideo, aliud non minus reſero. Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Diaconus, Apoſtolicæ ſedis pontifex Gregorius VII. mox futnrus, Galliarnm legatione ſuſcepta, Cluniacum uenerat. Hic quadam die ſedens in Capitulo cum beato Hugone, fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, adſpexit Dominnm Ieſum præſentem, prædicto patri aſſidentem, eique, de ſingulis quid agere deberet, ſuggerentem. Itaque Hildebrandus ſancti uiri merita prædicans, in ſamulo Dominum collaudabat. Saredũ uenerat Hugo pater, ut ibi Baptiſtæ Iohãnis feſtnm deuotus ageret: Ad qnem mulier quædam cum turba pro ea ſupplicante peruenit ſiquidem eius nterum uirulenta ſerpentis irruptio tenebat. Tum uero ſanctns miſericordia permotus, aquam afferri præcepit, eamque allatam precibus & benedctionibns ſignauit. Accipienſque ter de illa aqua, in os mulieris orando infudit. Quo ſacto, mox ſerpens horrendus per os illius, cunctis qni aderant cernentibus, exiuit. Qui ergo cum mœrore uenerant, cum gaudio reuertentes, Dominum collaudabanr

Vis, aquæ benedictæ

Illo tempore pacis conciliandæ prædictus pater cũ epiſcopis, Rocleno Cabilonenſi & Drogone Maſticẽſi, in campo uenatorio pariter adfuit. Turbis uerò circunſtantibus quidam peſsimo fœdatus crimine, non rimnit intereſſe. Quem ſanctus, ſancto edoctns ſpiritn, eminus intnens, ait præſentibus: Videtis miſerum illnm? Videtis dæmone plenum? Statimque eum deſignauit, & ad ſe nenire mandauit. Cui præſentaro, Quomodo, ait, hnc intraſti, qui hoc crimine (crimen antè expoſnit) te ſordidare uoluiſti? Cur miſer nobis in te dæmonem repræſentaſti? Pacem nos quærimus, dæmonem nolumus. Confuſus ille, negare nõ pntnit. Qnod ut uiderunt permnlti, qui illic aderant, inter ſe mutuo ſubmiſſa uoce colloquebãtur: Diuertamus ab hoc homine, qui etiam occulta hominum nouit intueri, nè etiam in noſtris nos peccatis, quemadmodũ iſtnm, ualeat depræhendere. Tunc pater ſanctus tradidit hominem illum in manus Rocleni Epiſcopi Cabilonenſis, cuius parochiæ erat, eius peccatum illi exponens: quem quidem Epiſcopns ille pro officio correxit. Simili modo, eodem reuelante ſpiritu ſancto, cum ad Charitatem ueniens, fratres in ſaocto ſuſciperet oſculo, quendam inter alios ſibi occurrẽtem ſubito abhorruit, & ab oſculo ſnſpendit. Fratribus autem factum mirantibus, illum, qui ut nonitius ſuſceptus fuerat, unde neniſſet, cui eſſet addictus ſectæ, ſolicitè cœpit inquirere. Et quia ſpiritalis omnia iudicat, & ipſe à nemine iudicatur, eum ex ipſius ore Manichæũ eſſe connicit, conuictumque cum infidelitatis macula lupum ab ouibus paſtor abegit, & infidelem à conſortio fidelium fidelis eiecit.

Occulta uitia nouit S. Hugo.

1. Co. 2

Turones uenerat Hugo pater, ut pro Abbatia maioris monaſterij, quam uiolentia Comitis Andegauenſis Gaufridi, cognomento Barbati, nimis oppreſſerat, interceſſor adeſſet. Cum omni itaque humilitate Comitem exorans, qnia duriorem inuenit, ei[9] ſe adnoluere pedibus uir ſanctus non erubuit. Sed cnm nulla ratione ab oppreſsione monaſterij eum poſſet compeſcere, atque eum multa indignatione recedentem retinere uellet, fibnla, qna eius chlamys ſtringebatur, dirupta eſt. Abeunti itaque prophetica uoce illud Samuelis ilicò inclamauit: Sciſſum eſt à te regnum hodiè. Qui mox, iuxta uiri Dei naticinium, perdidit dominium, à fratre ſuo Fulcone captus, & in carcerem coniectus: undè etiam, ſenſu iam debilitatus, non niſi morte ſolutus exiuit.

Prophetia ſancti uiri.

1. Reg. 15.

Martiniaci erat aliquando uir ſanctus, & cũ eo glorioſus doctor Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſanctorumque comitum cœius uenerandus. Quadam itaque die pater Hugo, ſancta ſatiatus meditatione, & diuina refectus reuelatione, fratribus conuocatis ait: Anouncio dilectioni ueſtræ, in Vuilhelmum regem Anglorum tranſacta nocte ſententiam proſcriptioois prolatam eſſe, eumque exiguo tempore regnarnrum. Iuxta uerhum eius conſecutns eſt rei, quam prædixerat, euentus. Fuit autem hæc proſcriptionis eius ſententia, ut dum uenatum exiret, ſubitò percuſſus ſagitta, morte citiſsima interiret. Apparuit deinde prophetantis ueritas, & Cantuarienſi Archiepiſcopo rege éius perſecutore perempto, reditũ ad ſnam ſedem Deus aperuit.

Ad Francigenas pius pater Hugo uiſitator deſcenderat. Quem uir illuſtris Albertus de Gornaco, in Beluacenſi pago honnrificè ſuſcepit. Vxor quoquè uiri, nomine Ermegardis, tanro hoſpiti reuerenter occurrit. Eam uerò intnens ſanctus, prophetico afflatus ſpiritu, dixit: Domina, grauida es: maſculus erit, quẽ paries. Hic, ſicut Deo placuerit, monachus erit. Audiẽs mulier, quæ de ſe ante non nouerat, mirabatur: qui præſentes aderant, lætabantur. Denique grauida illa maſculum peperit: Landricus dictus eſt, creuit, militari deputatns officio, gladium accepit, &, ut id hominum genus malè conſueuit, flagitioſus euaſit. Interim B. Hugo præſentis uitæ curſum cõpleuit in Chriſto, ſuceſsitque ei pius eius filius dominus Pontius: qui & ipſe Franciam uiſitaturus intrauit. Vbi pro ſua præclara conſuetudine errantes in uiam reuocans, plurimos ſecum adduxit. Inter quos & me peccatorẽ Hugonem, & hunc, de quo loquimur, iuuenem inuenit, uocauit, & ut ſanctns prædixerat, monachum fecit. Præſens eſt in Cluniaco, ſacerdotali fungitur officio. O prædicanda patris huius prophetandi gratia, qni non ſolum iu præſentia occulta hominum uerè reuelauit, ſed etiam longe poſt futura certo prænunciauit.

Criſpeinm uentutus, nt monaſteriorum ſibi ſuſciperet, Robertum qnendam, acri febrium ardore laborantem, obuium habuit. Cui ſanctus ualde compatiẽs ait: Si rapinas exercere ceſſaueris, crimenque prædonis abdicaueris, promitto ego tibi, quia in nomine Domini cito ſanaberis. Dedit miles fidem, ſe à rapinis ceſſaturum: dedit ſanctus, pulſis prece febribus, ægro ſanitatem. O quot eius oratione ſanati ſunt: ò quot de reliquijs eius ſumentes, tam ſe, quàm alios, impenſis inuicem particulis, à morbis citiſsimè curauerunt. Aqua, qua ſanctus ſanctas manus abluit, ſanitatem plurimis attulit. Dum ad alia feſtino, permulta (fateor) omitto.

Febricitatẽ ſanat.

Pariſiorum urbem uir ſanctus intrauit, atque ad Eccleſiam S. Genouefæ Miſſas celebraturus aſcendit. Qnibus expletis, accepta Apoſtoli planeta, quæ ab Antiochia olim delata, in ea, quam diximus, ſeruatur Eccleſia: ò utinam, inquit, haberemus ægrotũ, in quo uirtutis Apoſtolicæ caperemus experimentum. Quibus dictis, Robertus, ſua probitate illis in partibus ſatis notus, ſed diutino morbo membrorum officio deſtitutus, illuc ſe deferri præcepit, ubi ſanctum adeſſe cognouit. Deponitur debilis ante ſanctum, prece ſupplici quærit ab eo ſuffragium. Pater Hugo miſeretur, tenens Apoſtoli planetam, Dominum deprecatur, ipſamque planetam ſuper ægrum eleuans, cum dulci melodia ait: Petrus Apoſtolus dicit paralytico: Roberte

Planeta eſt ſuprema, ueſtris ſacrificantis, quam etiam Caſula uocant.

berte, ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi: qui continuo ſurrexit. *Acto. 9* In his uerbis Robertus ilico totus conualuit, ſanuſque egrediens, gratias agit. Res iſta notiſsima eſt: fere tota illa ciuitas teſtis eſt. Super hoc controuerſia laudabilis orta eſt. Pariſienſes dicunt, quia Petri eſt miraculum, qui per Hugonem Robertum ſanauerit. Cluniacenſes contra aſſerunt, Hugoni ſuo factum imputari debere, qui meritis Petri in Chriſti nomine debilem erexerit. Vtrorunque cauſam ſuſcipio: pro captu meo utriſque reſpondeo. Fides Domino præſentat affectum, Dominus fidei largitur impenſum. Robertus orauit Hugonem, Hugo ſaluatorem. Petrus aſcitus eſt, Saluator operatus eſt. Sed hoc uobis penſandum proponens, ad maiora feſtino.

Per Gaſconiam ſanctus iter agebat. Secus uiam in tugurio elephanticus quidam fœdus uulneribus decumbebat. Homo iſte nobilis, famoſus & diues, iacebat abiectus, leproſus & pauper. Audiens uir Dei, cō doluit miſeriæ uiri, aſſumptiſque ſecum duobus monachis, Duranno ſcilicet, qui fuit Toloſanus epiſcopus, & Hunaldo, qui Abbas fuit Moſiacenſis, intrauit ad pauperem, ulceroſo prædicauit patientiæ conſolationum. Miſſa conſolatione, fudit orationem: oratione completa, dedit benedictione. Agninamque eauēs tunicam, ueſtiuit pauperem. *Leproſum reſtituit ſaluti.* Mira res: Pauper ueſtitus ueſte pellicea, lepram exuit: incolumis factus, decorē induit: gratias agens, alacriter exilit.

Quidam frater nomine Guilhelmus, obedientiæ munus ipſi à ſancto Hugone demandatum curabat: ſed crure eius grauiter intumeſcente, muneri impoſito par eſſe non potuit. Itaque dolore acrius graſſante, mortem ſibi ſentiens imminere, totum ſe contulit ad Hugonem, quanuis abſentem, ab eoque uelut præſente poſtulat ſanitatem. Ad morbum uerò ſe conuertens, adiurauit eum, dicens: In nomine Ieſu Chriſti ex parte patris, qui me huc uenire iuſsit, præcipio tibi ut abſcedas, nec me deinceps ab ijs, quæ ex obediētia mihi facienda incumbunt, impedias. Dixit, & eccè dormienti in ſomnis duo albis ueſtiti apparuere monachi, dicentes ſe ueniſſe ex parte Hugonis Abbatis. Alter eorum crus tumidum attrectauit, oleum infudit: alter liniendo perunxit. Euigilans autem ægrotus, dolorem non ſenſit, plenamque ſibi lætabatur redditam ſoſpitatem.

Cluniaci quidam Theodoricus erat, anteà miles, tum uerò monachus: prius magnus nobilitate, tum humilitate paruus. Huius articulū pedis letalis morbus, qui cancer dicitur, occuparat: cumque nullum inueniret remedium, fide plena ad patris Hugonis ſe conuertit implorandam opem. Abbate itaque Miſſam peragente, de aqua, qua digitos ſuos ſumpta Euchariſtia lauerat, Theodoricus clanculum accepit, & de magiſtri uirtute confidens, infudit ex ea in articuli partes: ſtatimque pes totus conualuit, caroque de paſta ilico reſtituta eſt. *Cancri morbū pellit.*

Apud ueterem Chiricam locus eſt, non longè à baſilica ſitus: ubi ſuſcepit patrem Hugonem comes Ludouicus. Acceſsit ad famulandum ſancto uiro comitis uxor Sophia: parata eſt in uiridario menſa ſolicitudine promptiſsima. Sed ſubito turbatus aer, imbribus infeſtauit miniſtros: exorta tempeſtas, moleſtia afficiebat dominos. At pater ſanctus turbatos illos uidens, eorum miſertus, contra tempeſtatem eleuauit manum, ſanctæ Crucis ſignum oppoſuit: & eccè miro modo pluuia, quæ in circuitu largiter omnia infudit, menſas eorum & ipſis aſsidentes prorſus non attigit. *Signo Crucis pellit pluuiā.*

Romam proficiſcens aliquando pater Hugo, arctiſsimam à prominentis rupis latere uiam ingreſſus eſt. Erat inferius terribilis profunditas, ità ut metu præcipitij uix unquàm uiatores audeant intueri. Præcedentibus itaque alijs poſt alios præ timore ſocijs, ſequebatur pater, mente & oculis dextra læuaque pariter ad cælum leuatis. Siniſtra mulæ habenas tenebat, oratione ſuſpenſus Domino totus inhiabat. Propter tranſeuntes quædam paupercula mulier ibi in breuiſſimum arduæ rupis foramen ſeſe receperat. Mula uerò, cui ſanctus inſidebat, ubi latitantem illam ſubito adſpexit, miſere pauefacta, ilico reſilit: & reſiliens, tota in immane profundum cum ſancto uiro cadit. Ibi ſanctus, ut antea, ſic etiam cadendo, mentem & oculos dexteramque ad cælum erectam tenebat. Cadebat quidē corpore, ſed immotus cum Domino ſtabat mente. Præualuit itaque ſtabilitas mentis, ſuaque ſedens mula, inuiſibiliter reportatus ab infimis, uiæq; redditus eſt totus incolumis. *Nota rē ſanè ſtupendam.* Videte chariſsimi, uidete patrem de morte redeuntem, admiramini de funere reſurgentem. Sed qui Ionam in mare præcipitatum, de profundo abyſsi, de uentre ceti clamantem ad ſe, liberare uoluit, etiam hunc orantem omnipotēti miſericordia ſanum à ruina leuauit. *Iona 2.* Vidit Vincentius, qui tum in laico habitu, fideli ſedulus obſequio, ſanctum ſequebatur: adhuc ſupereſt, ſe uidiſſe teſtatur. O mirandam Hugonis orationum inſtantiam, quæ non ſolum ipſum ſeruauit, ſed etiam Aldephonſum Hiſpaniæ regem liberauit. Eum nanque frater eius Sanctius regno priuauerat, captum & catenatū carceri mancipauerat. Illi uerò pius Hugo cōpatiens, pro eo apud Dominum precibus inſiſtebat, & apoſtoli Petri confidens meritis, à Domino eum abſolui poſcebat. Nec mora: beatus Petrus apoſtolus cuidam fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro Aldephonſi ereptione Deum admiſiſſe reuelauit: fecit etiam Aldephonſo illud in carcere nunciari. Porrò Sanctio in ſomnis ſub graui cōminatione præcepit, ut cito Aldephōſum reſtitueret, nec differre auſus eſſet. Sanctius terrore correptus, Aldephonſum ſtatim reſtituit: reſtitutus ille, Deo & liberatori ſuo Hugoni gratias egit, cenſumque, quem pater ſuus Ferdinādus rex quotannis Cluniacenſi monaſterio ſoluendū inſtituit, ipſe duplicauit, ducentas & quadraginta auri uncias annuatim reddens. *Alphōſum regem liberat à carcere* Sic etiam pater Hugo Berardum de Reorcherio, (qui Cauariacū quod eſt iuris Cluniacenſis, graui exactione oppreſſerat) cum nec admonitionibus ſuis, nec amicorum ſuorum conſilijs eum refrenare poſſet, ad Deum ſuſis precibus edomuit. Cum enim pius pater pro oppreſsis Domino preces offerret, oppreſſor ſubito membrorum eſt incolumitate deſtitutus. Suis itaque turbatis, cōcutitur homo urgentibus malis, deponit contumaciam, aſſumit pœnitentiam. Tandem requiritur, dat fidem ſe ſatisfacturum, Hugo flectitur miſericordia, oppreſsi liberantur, oppreſſor emendatur.

Ad ſanctum Iohannem de Angeliaco uenit Abbas Hugo: qui licèt abſens eſſet corpore, præſens tamen ſpiritu, Cluniaco non deerat. *Viſio eius.* Vidit itaque in ſomnis, quaſi fulgur impetu quodam ruere, & Cluniacenſe auditorium ſcindendo irrumpere. Perpendens autem apud ſe, quæ uiderat, intellexit tale quippiam Cluniaci emerſiſſe, undè, niſi cito receederet, grauiſsima eſſet eius loci iactura conſecutura. Intermiſsis igitur illis, quæ cœperat, Cluniacum feſtinus redijt: uocat Priores & Ordinis cuſtodes, de negligentijs fratrum inquirit, ſed nihil eiuſmodi ex illis percipere potuit. Ijs itaque dimiſsis, ad Deum more ſolito recurrit: ſoluit uota precum, intrat Capitulum, fratres circunſpicit. Mira res. Spiritu reuelante, occultum inter alios reum ilico depræhendit, arguit, conuincit. Reus ille, Petrus erat, qui de Taderniaco uenerat. Confitentem

iudex

iudex pius dignè flagellat, miſericorditer ſanat. His uiſis, ſemetipſos circunſpiciebant ſinguli, nè quid in eis illicitum ſpiritualis oculos patris animaduerteret. Sic etiam per uiſionem commonitus, monaſteriũ S. Marcelli Cabilonenſis ſanctus intrauit, & mala quędam inueterata, & iam penè inſanabilia, ſpiritu ſancto edocente cognouit, reſcidit, ſanauit.

Epiſcopi ſacerdotij deditipœna.

Operæprecium eſt, propter monachos uaniloquijs deditos, quiddam hoc loco commemorare. Toloſanum epiſcopum Durannum, in cuius præſentia leproſum ſanauerat, Dei ſeruus ſæpe commouendo repræhendit, & repræhendendo commonuit, ut à ridiculis uerbis, quibus male aſſueuerat, ſibi temperaret: aiebatque, niſi in præſenti uita ab ijs ſeſe corrigeret, poſt mortem tumentibus labiis & ſpumoſo ore ipſum apparitnrum. Non correxit Epiſcopus: defunctus cuidã ſacerdoti Signino apparuit, & ut ſanctus prædixerat, ulceroſis tumida labijs ora præferebat. Petit auxiliũ patris lachrymabiliter, quem audire noluerat, dum eum olim piè corriperet. Signinus refert patri quod uiderat, miſeretur Abbas, & exceſſum oris ſepté fratrum ſilentio ſanare feſtinat. Septem fratres delegit, quibus ſeptem dierum ſilentium pro Epiſcopo indixit. Vnus ex ijs tranſgreditur, ſilentium ſoluit. Redit Epiſcopus ad Signinum, fractum accuſat ſilentium, de tranſgreſſore conqueritur, dilatam oris ſanitatem propter ſeptimi inobedientiam cauſatur. Signino hæc iterum ad patrem referente, Abbas inquirit de tranſgreſsione. Tranſgreſsio inuenitur, & alter ſeptenarius ſilentio dedicatur. Quo completo, tertiò Præſul apparuit, gratias agens Abbati: pontificali indutus chlamyde, os ſanatum oſtendit.

Eã S. Hugo ut aboleuerit.

Erat uir ſanctus apud Nanctoacum: uenit nũcius, qui diceret obijſſe Vuillencum. Vuillencus iſte Prior fuit loci de Charitate. Pro defuncto dum pius pater Miſſam celebraret, more ſolito uiuam ſeipſum hoſtiam Domino præſentauit, & ſic tenens in manibus filium, patri obtulit, oblatum ore ſuſcepit. A quo edoctus, ad fratres egreditur, reuelat ſocijs, quia apud Charitatem non Vuillencus, ſed Orius obierit. Erat ibi tum Odo, qui fuit Prior Cluniacenſis, poſt Epiſcopus Oſtienſis, deinde Apoſtolicæ ſedis ſummus Pontifex Vrbanus 2. Is miſſa legatione inuenit iuxta uiri Dei uerbum, non Vuillencum obijſſe, ſed Orium.

Vrbanus 2.

His alijsque ſignorum titulis celebris effectus Hugo Dei ſeruus, apud ſummos Pontifices magnus habebatur: illum Imperatores, illum reges uenerabantur. Italis, Gallis, Hiſpanis, Anglis innotuit, atque paſsim apud illos noua fundabat monaſteria, uetera reparabat: neque uiris duntaxat: ſed etiam fœminis cœnobia conſtituit: in quibus fragilis eorum conditio, ſexum uincens & ſeculum, ſancta inclusione religata, limites non egreditur præfixos, ſed liberis animis cœlum perambulat. Dixi iam fratres quædam ſancti patris ſigna, omiſi plurima. uirtutes eius magis imitandæ ſunt: quas quidem, cum ſint admirabiles, partim referendas duxi. Habitus eius, forma religionis: uita eius, bene uiuendi fuit inſtitutio. Orationem Deo, lectionem ſibi, conſilium proximo ſedulus exhibebat. A mendacio & ſimulatione abhorrebat penitus: torporem & ocium damnabat, pauperes opulenta manu paſcebat, infirmos pia ſolicitudine refouebat, afflictos conſolabatur, pupillos & uiduas tuebatur. In uitioſos ſeuerus, erga pœnitentes mitiſsimus erat. Diſciplinæ caſtigatione iudex, doctrina magiſter, charitate parens, obſequio miniſter. Ita uerò pluribus erat intentus, ut minor ad ſingula uix haberetur. Qui eius res geſtas nouerunt, parum me dixiſſe reuincunt. Eſt autem hoc loco illud minimè prætermittendum.

Catalogus uirtutum eius.

Bertinus de Varenis, in agro ſolus remanſerat, neſcio quid rei executurus. Viſio illi talis oblata eſt. Vidit perſonas primariæ dignitatis. Eas præcedebat Domina quædam, ſplẽdoris & gloriæ inæſtimabilis: quã tranſeuntem adſpexit quidem, ſed faciem eius uidere non meruit. Stabat homo attonitus, cum eccè quidã ſenior uenerandus mirantem illum ita alloquitur: Cuius eſt, ò homo, ager iſte, quem colis? Reſpondit ille: Sancti Petri eſt & Hugonis Abbatis. At ille, Meus eſt, inquit, ager & agri poſſeſſor. Ego enim ſum Petrus Apoſtolus, & hic, quem uides, ſanctorum eſt cõuentus. Domina, quæ præcedit, mater eſt Domini. Vade, & ex parte mea dic Hugoni Abbati, propediem illi eſſe migrandum à uita: ſolicite proſpiciat in Domino & ſibi & domui ſuæ. Bertinus mandata hæc conficere pertimuit: itaque ſecundo admonitus, & pro negligentia repræhenſus, Cluniacum uenit: rem totam ità, ut geſta erat, Abbati explicauit. Abbas reuerenter accepit, ſeque ad propinquam mortem accurate præparauit.

Bertini uiſio.

Eo tempore Fulgentius Abbas Affligiuienſis, uir uenerabilis, angelos uidit, duos mirificè ornatos lectulos in cœlum deferentes, altaque uoce dicẽtes: In his requieſcent magni duo uiri, Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, & Hugo Abbas Cluniacenſis: qui per uitæ meritum à terris aſcendunt in cœlum.

Pauci interceſſere dies, & uterque in Domino quieuit. Sabina quoque ſanctimonialis uirgo in Iotrenſi monaſterio, teſtimonij ſingularis, uidit matrem miſericordiæ cum glorioſo agmine ſanctorum: uidit & ſubſellium candidum decenter ornatum, agmini illi intereſſe: audiuitque Hugonem Abbatem Cluniacenſem illo abiturum. Sabina uiſionem retulit, nec multo poſt nuncius uenit, dicens migraſſe ſanctum, quẽ ea uiſio deſignauerat. Sic uir ſanctus & miraculis approbatus, & reuelationum ſacramentis præmonſtratus, in medio filiorum uita functus, ſed ſanctitate perpetuus, è mundo deceſsit, uiuit Deo: dignè humatus, in Cluniaco iacet: ſed inſtitutionũ eius ſanctimonia permanet, ſed ordinis diſciplina, quam tradidit, uſquequaque uiget, ſed in cœleſtibus meritorum eius corona refulget.

Obitus ſancti uiri.

Subſellium, proeo quo uidetur uſurpare.

Ea nocte, qua ſanctus deceſsit, erat in Italia Godefridus Ambianenſis epiſcopus, ſanctitate præclarus. Is cum membra ſopori dediſſet, uiſus ſibi eſt eſſe Cluniaci, rogarique ſe à fratribus, ut Abbatem Hugonẽ oleo ſancto inungeret, & epiſcopali redimitus infula Miſſas celebrans, Dominici corporis & ſanguinis ei uiaticum miniſtraret. Expendens uerò ſecum uiſionẽ Epiſcopus, eum obijſſe perſenſit, ſocioque itineris ſui Matthæo, uenerabilis Rhemorum Archiepiſcopi Rodulphi tunc legato uiſionem indicauit: pariterque diem annotantes, Romam peruenerunt, peractoque, pro quo uenerant, negocio, ad ſua redeuntes, inuenerũt eo tẽpore Cluniaci migraſſe sãctũ, quo id fuerat Ep̃o in Italia in ea, quam diximus, uiſione monſtratum.

Viſio Godefridi Epiſcopi.

VITA S. ROBERTI, PRIMI ABbatis Moliſmenſis, itemque Ciſtertienſis, bona fide, &, niſi fallor, iuſſu Odonis Abbatis Moliſmenſis conſcripta: ſed ſuſpicor in M S. codicibus, quos ſecuti ſumus, quędam omiſſa eſſe. Stylum aliquoties mutauimus.

26. Aprilis.

Beatus Robertus Campaniæ partibus oriũdus, quaſi quidam flos campi ſpecioſus enituit. Cuius nimirum decor in honeſtate morum intuentibus gratus erat, & ſanctæ opinionis odor, lõge lateque diffuſus ad imitatione ſui pluri-

Eius parentes.

plurimos inuitabat. Pater eius Theodoricus, mater uerò Ermgardis dicebatur: ambo ſecūdū ſeculi dignitatē clari, ſed ante Deū morū integritate clariſsimi.

Rerum uerò copia, quibus temporaliter abundabant, ſic utebantur, ut ſummi patrisfamilias potius uiderentur diſpenſatores, quàm terrenæ ſubſtantiæ poſſeſſores. *Prou. 19.* Scientes autem, quòd fęneratur Domino qui miſeretur pauperi: puluerem terrenæ conuerſationis pijs eleemoſynis abſtergebant: immo, quia in carne poſiti, non ſecundum carnem uiuebant, cogitatione & deſiderio in cœleſtibus habitantes, coronas ſuas uirtutum operibus, quaſi gemmis quibuſdam & lapidibus precioſis decorabant. Verum quia parentū eius fecimus mentionem, quemadmodum hunc ſanctum uirum ſpiritus ſanctus præuenerit in benedictionibus dulcedinis, cū adhuc matris utero clauderetur, breuiter abſoluemus.

Viſio matris eius. Prægnanti etenim matri glorioſa Dei genitrix uirgo Maria in ſomnis apparuit, annulum habens aureū in manu ſua, dixitque ei: O Ermgardis, uolo filium, quem geſtas in utero, hoc annulo mihi deſponſari. His dictis, mulierem dormientem relinquens, uirgo beata diſparuit. Illa uerò expergefacta, animo cępit reuoluere uiſionem. Adiecit autem beata Dei genitrix apparere iterum mulieri, ſicut olim Deus iterum atque iterum apparuit Samueli, ad confirmādam promiſsionem ſuam. Expletis igitur diebus, Ermgardis peperit filium, uocans eum Robertum. Quem ablactatum, tradidit literarum ſtudijs imbuendum: Cum eſſet autem annorū quindecim, in quibus ſupra omnes coætaneos ſuos proficiens, de fontibus Saluatoris puro pectore hauriebat, unde ſalutis gratiam poſtea populis eructaret. Cum autem eſſet annorū quindecim, mundana uitans contagia, totum ſe decreuit *Fit monachus* Domino conſecrare. Itaque florem gratiſsimæ iuuentutis Domino offerens, apud ſanctum Petrum de Cella ſuſcepit habitum regularem. Vbi ieiunijs & orationibus uacans nocte ac die, gratum Deo exhibendo obſequium, carnem ſpiritui, ſpiritum uerò ſubijciens creatori, proficiebat. Cum uerò tempus eſſet, ut in ſeruo ſuo glorificaretur Deus, & lucerna, quæ ſub modio latuerat, ſuper candelabrum ad illuminādam Eccleſiam poneretur, ille, in cuius manu ſunt corda hominū, eiuſdē domus fratribus inſpirauit, ut uirū Dei *inde Prior.* Robertū ſibi eligerēt in Priorem. Dignū quippe erat ut qui, duce gratia, lōgo uſu didicerat tenere moderamina uitæ ſuæ, iudex & moderator uitæ fieret alienæ.

Erat per id tempus in remotis nemorum latebris eremita quidam, Deo cupiens eo liberius, quo ſecretius, deſeruire. Qui cum aſsiduitate ieiuniorū maceraret carnem, & orationum inſtantia ſpiritum roboraret, reſpexit Dominus humilitatem eius, nec ſine grandi miraculo per illum creuit ſeruientium Domino multitudo. Duo enim milites, ſecundum carnem fratres, ad oſtentationem uirium ſuarum execrabiles nundinas, quas uulgus torneamenta uocat, expetentes, cum per nemus, in quo iam dictus eremita degebat, iter agerent, cœperunt intra ſe ſecreta cogitatione de nece mutua tractare. *Auri ſacra fames.* Inuidiæ quippe ueneno miſerabiliter tabeſcentes, apud ſe cogitabant, quòd altero eorum extincto, is, qui ſupereſſet, in defuncti facultates poſſeſſor ſuccederet. Sed Deus omnipotēs, qui ſciebat eos uaſa miſericordiæ modo futuros, fecit cū tētatione prouentū, nè iniquitatē, quā cōceperāt, effectui māciparēt. Cū igitur expleto negocio, ad qđ ierāt, quodq; ſatis ſtrenue geſſerant, adeò ut humanę laudis fructū ex hominibus reportarēt, ad propria remeantes, in locū, ubi de nece mutua ſecreta cogitatione tractauerāt, greſſu propero perueniſſent: ibi uelut ab ipſo loco admoniti, uel potius diuina inſpiratione compuncti, cogitatam cœperunt exhorrere nequitiam, & intra ſeipſos de concepto facinore conturbari. Ad memoriam uerò reducentes, ꝙ in propinquo eſſet tugurium eremitæ memorati, pari uoto iter ſuum ad ipſius manſiunculam direxerunt. Per confeſsionem uerò uirus peſtiferum, quod in eorum cordibus latuerat, euomētes, eliminata ſpurcitia, gratum in ſeipſis Deo habitaculum parauerunt. Denique à uiro Dei pro nequitia illa cogitatione ſuſcepta caſtigati, ab illo receſſerunt, etiam ſalutaribus admonitionibus inſtructi. Cum uerò ad locum, in quo prius alter alteri erat necem meditatus, perueniſſent, alter ex altero percontatus eſt: Ecquid, frater chariſsimè, hác nobis heſterno die euntibus animo uerſabas? At illo cogitationem animi ſui expromenti fratri ſuo, ille reſpondit: Et ego in ſimili cogitatione uerſabar. Rurſus igitur corde compuncti, & ad uirū Dei reuerſi, ſpreta ſeculi pompa, cum illo cęperunt ſpiritualiter uiuere, & ad portandum ſuaue iugum Chriſti ceruicem cordis humiliter inclinare. *Duo nobiles fiunt eremitæ.* Quis igitur dubitet eorum conuerſionem meritis beati Roberti adſcribendam, cuius magiſterio, ſicut ſequens oratio declarabit, diſciplinis erant regularibus imbuendi? Deus autem, qui conſolatur humiles, adiecit multiplicare ſeruos ſuos, ita ut intra breue ſpatium ad ſeptenarium numerum peruenerint. Quos ſeptem uiros, quaſi ſeptem columnas ſpiritualis ædificij, præparauit Dominus. Per illos nanque cœpit ordo monaſticus reuiuiſcere, & fructum ſpiritalem facere.

S. Robertus fit Abbas. Interim uerò beatus Robertus, ſanctitate & gratia apud Deum & homines clarus, à monachis ſancti Michaelis Tornodorenſis, electus eſt in Abbatē. Porrò ij, quos diximus, eremitæ, cum non haberent, qui eos diſciplinis regularibus informaret, audientes famam beati Roberti, duos è fratribus ſuis ad illū mittere curauerunt. Qui cum ad locum perueniſſent, in quo uir Dei ſedulum Domino exhibebat obſequiū, Præpoſitum domus illius in adiutorio repererūt. Qui cum eorum propoſitum cauſamque itineris cognouiſſet, uix ab illo multis precibus obtinere potuerūt, ut ad uiri Dei ſecretarium ducerentur. Inuidiæ quippe mucrone confoſſus Præpoſitus, ſibi arbitrabatur decedere, ſi quid laude dignum per ſeruum ſuum Robertum Dominus de aliorū profectibus ordinaſſet. Vnde etiam fratribus einſdem domus & ſociis Abbatia perſuaſit, nè petitioni fratrum, qui ad requirendum uirum Dei uenerant, ut ipſis præeſſet, aſſentirent. Veruntamen beatus Robertus eorum petitioni iuſtisq; uotis congratulans, illorum deſiderijs feciſſet ſatis, niſi fratres Tornodorenſes unanimiter obſtitiſſent. Interim ſalutaribus admonitionibus informatos, ſuis munitos precibus & benedictione firmatos, remiſit ad propria, ſingulariter in ſpe illos conſtituens, quòd ſimulatquè facultas ei tribueretur à Domino, ipſos adimpleret lætitia cum uultu ſuo. Poſteà uerò cernēs *Deſerit monachos diſſolutos.* fratres ſuos ab æquitatis tramite deflectere, ad monaſterium Cellenſe, unde euocatus fuerat, regreſſus eſt: ubi Lia, quæ laborioſa dicitur, ad tempus ſeposita, diù deſideratæ Rachelis fruebatur amplexibus, hauriens in gaudio de fontibus Saluatoris, quod poſteà propinaret in ſalutem fidelibus.

Matt. 5. Sed quia latere non poteſt ciuitas ſupra montem poſita, beatus Robertus ſupra montem Chriſtum radicatus firmiter & fundatus, defuncto Priore ſancti Aigulpi, ad paſcendum ibi humilem gregem Chriſti rurſum eligitur, in eadem domo unanimi fratrum uoto parique deſiderio Prior effectus. Memorati autem eremitæ, amore uitæ cęleſtis afflati, cum uirum Dei conſpicerent ſemper in melius proficere & ſeipſo effici meliorem inito conſilio, duos ex fratribus ſuis ad

ſedem

ſedem Apoſtolicam ablegarunt, ut à ſummo Pontifice precibus obtinerent, ut uir Dei B. Robertus puſillo gregi Chriſti pater fieret atq; paſtor. Summus aũt Pontifex audiẽs illorum propoſitũ, gauiſus eſt ualde petitioniq́ue eorum benigne annuẽs, Apoſtolica benedictiõe fretos, remiſit gratulabũdus ad ſedes ſuas, Abbati de Cella p̃ Apoſtolica ſcripta mãdãs, ut quẽ illi è fratrib⁹ elegiſsẽt, ipſis traderet Abbatẽ. Abbas autem Celenſis, ubi Pontificis accepit mãdata, beatum Robertum poſtulantibus dedit, triſtis quidem ac mœrens, ſed iuſsis Apoſtolicis non auſus obſtrepere aut repugnare. Videbat enim illorum cõſolationem, ſibi ſuisq́ue afflictionem fore, quandoquidem è domo ſua, firma quædam & inſtàr cedrinæ imputribilis columna tolleretur.

Fit Abbas Moliſmẽſis. Porrò beatus Robertus curã paſtoralis officij in ſe deuotus recepit, uidens quòd labor ſuus ſine fructu non eſſet, cum unanimitas gregis, reſpuens terrena & appetens inquirensq́ue cæleſtia, ipſius ſalutaribus monitis obediret.

Itaque ſecũdùm interiorem hominem in ſpiritu humilitatis Deo ſeruiens, ſecundúm exteriorem uerò ſtrenuè miniſterium ſuum implens, actiue uitæ tãquàm Liæ copulatus eſt ad filios ſpirituales procreandos in loco, qui nunc dicitur Colannus. Cum autem breui tempore fratrũ numerus uſque ad tredecim excreuiſſet, conſiderans uir Dei loci importunitatem, relictis ibi cuſtodibus, aſſumptisq́ue ſecũ fratribus, in quoddam nemus, cui Moliſmus nomen *Moliſmus extruitur* eſt, ſeceſsit: ubi proprijs manibus laborantes, ramos de arboribus amputarunt, atque ex ijs domicilia, in quibus poſſent quieſcere, conſtruxerũt. Oratorium quoquè ſimili ſchemate ædificarunt, in quo ſalutares hoſtias & ſacrificium contriti ſpiritus Domino frequenter offerebat. Cumq́ue panem non haberent, quo poſt diuturnum laborem corpora poſſent reficere, ſolis leguminibus utebantur. *Nota abſtinẽtiam.* Contigit autem Trecenſem Epiſcopum per nemus illud, in quo Dei homines in ſumma paupertate & humilitate Deo ſeruiebant, iter facere, & ad locum illum, refectionis hora, cum ſociorum frequentia peruenire. Quos uiri Dei deuotè ſuſcipientes, quodammodò confundebãtur, ꝙ non haberent, quæ cibum ſumpturis apponerent. In eorum autem humilitate & paupertate nõ mediocriter ædificatus Epiſcopus & cõpunctus, ualefecit eis & receſsit.

Procedente uerò tempore, cũ nõ haberẽt fratres, *Iob. 31* undè poſſent uel ad breue tempus ſuſtẽtari, ad beati Roberti cõſilium cõfugerũt. Ille uerò, qui nũquàm *Prou. 10.* putauit aurum robur ſuum, nec obrizo dixit, Fiducia mea: docuit illos in Domino collocare ſpem ſuam, ſciens, quia non fineret Deus diutius fame affligi animam iuſti. Cum igitur precium non haberent, nihilo minus Trecas eos miſit ad emendam annonam, ẽt iuxta literam prophetæ conſilijs obtemperans, dicẽ *Eſa. 55.* tis: Qui non habetis argentum, uenite, properate, emite & comedite. Cum autem Trecenſem eſſent urbem nudis pedibus ingreſsi, ſtatim de illis ad epiſcopum rumor perlatus eſt: qui illos ad ſe iuſsit introduci, ſatisq́ue deuote eos ſuſcipiens, ſuũ erga Deũ amorem in exhibẽda ſeruis eius humanitate declarauit.

Epĩ Trecen humanitas. Deniquè nouis ueſtibus regulariter eos induens, cũ quadriga, pannis & panibus onuſta, ad ſua loca remiſit. Qua quidẽ benedictione nõ mediocriter confirmati, didicerunt inter aduerſa patiẽtes eſſe. Quinetiam à die illa & deinceps nõ defuit, qui illis & ad ueſtes neceſſaria ſuppeditaret: cumq́ue in Dei ſeruitio conſtantiſsime perdurarent, multi accedebant *Matt. 10.* ad illos ſeculũ fugientes, & reiecta mundi ſarcina, ceruices ſuas iugo Domini ſupponentes. Quidam uerò etiam ex remotis locis eis mittebant neceſſaria, ut mercedem iuſti reciperent, dum ipſi iuſtis uitæ præſenti res neceſſarias impartirent.

Sed quia plerunque rerum copia morum inopiã & egeſtatem parit, cũ cœpiſſent abundare temporalibus, cœperunt ſpiritualibus uacuari, itá ut eorũ iniquitas quaſi ex adipe prodire uideretur. *Ex rerum copia quidam inſoleſcũt* Sanctus autem Robertus cor ſuum diuitijs affluentibus non apponens, magis ac magis in Deum proficere conabatur, & ſecundũ inſtituta ſancti Benedicti, ſobrie & iuſtè & piè uiuere. Quod uidentes filij Belial, in uirũ Dei atrociter inſurgebant, illum ad amaritudinẽ ꝓuocantes, & animã iuſti iniquis operibus cruciantes. Nec te moueat Lector, ꝙ in illa ſancta congregatione ſibi locum uendicauit iniquitas. Sanè ẽt ſcriptura *Iob 1.* teſte didicimus, ꝙ cũ quadã die ueniſſent filij Dei, ut aſſiſterent coram Domino, adfuit inter eos ẽt ſatan.

Sic ſic ab initio non defuit in Eccleſia iuſtus, qui *Boni & mali ſẽper admixti.* proficeret, & impius, qui probaret. Videns autem uir Dei, ꝙ illos repræhendendo non proficeret, & ꝙ diſciplinæ regularis obſeruatione poſtpoſita, unuſquiſque poſt prauitatẽ cordis ſui ambularet, ſtatuit illos relinquere: ne, dum in eis fruſtra quæreret ſpiritale lucrum, ipſe animæ ſuæ faceret detrimentum.

Orta igitur inter eos diſcordia, receſsit ab eis, uenitq́ue ad locum, qui uocatur Aurum, in quo audierat habitare fratres, in ſpiritu humilitatis Domino ſeruientes. Ad quos cum ueniſſet, deuote ſuſceptus eſt ab eis, uixitq́ue aliquandiu inter eos, laborãs proprijs manibus, ut haberet undè tribueret neceſsitatẽ patienti. Vigilijs etiam & orationibus inceſſanter inſiſtens, infatigabiliter Domino ſeruiebat: & cum in ſanctitate eunctos excelleret, omnibus ſeruiens, omnium ſe minimum reputabat.

Vnde non multo poſt ab eis electus eſt in Abbatẽ, *Fit Abbas.* quibus pręeſſe curauit multa cum modeſtia, infirmis curam impendens, & ſanos fouens, nec quaſi dominans in clero, ſed forma gregis factus ex animo.

Moliſmenſes intereà pœnitentia ducti, quòd uirũ Dei offendiſſent, & à ſe quodammodo ſua peruerſia & inobedientia expuliſſent, ruinam ſuam tam in moribus quàm in poſſeſsionibus anxiè deplorabant, ſuoque caſu experti ſunt, beati Roberti meritis, ipſis Dominũ rerũ tẽporaliũ abundantiam tribuiſſe. Itaque communicato inter ſe ſalubri cõſilio, ſummũ Pontificẽ adierunt, eiusq́ue authoritate freti, eum Moliſmum reuocauere. Vbi ieiunijs & orationibus continenter inſiſtens, æmulatione Dei æmulabatur ſibi ſubiectos, ità ut breui obſeruantiã diſciplinæ regularis apud illos inſtauraret. Erant autem inter illos quatuor uiri fortiores, nempe Albericus & Stephanus, atque alij duo, qui poſt cœnobiticæ exercitationis rudimenta, ad ſingulare eremi certamen ſuſpirabant. Egreſsi ergo de cœnobio Moliſmenſi, uenerunt ad quendam locum cui Vinicus nomen eſt: *Ciſtertiũ habitatur* quem cũ aliquanto tempore incoluiſſent, ad inſtantiam Moliſmẽſium à uenerabili uiro Ioceranno Lingonenſi Epiſcopo, niſi reuerterentur, excommunicationis ſententiam exceperunt. Compulſi ergo eum, quem diximus, locum relinquere uenerunt ad ſyluã quandã, ab incolis Ciſtertiũ nuncupatã: ubi in honorẽ beatæ Dei genitricis oratoriũ conſtruẽtes, nec minis nec precibus à ſuo deinceps propoſito potuerũt reuocari, ſpiritu feruẽter & indefatigabiliter die ac nocte Dño ſeruientes. Audiens aũt beatus Robertus ſanctam illorum conuerſationẽ, aſſumptis ſecũ uiginti & duobus fratribus, perrexit ad eos, ut ſancti eorũ ꝓpoſiti eſſet particeps & adiutor. *S. Rob. præeſt Ciſter.* A quibus ſumma cum deuotione ſuſceptus, eis aliquandiu paterna ſolicitudine præfuit, regulariter illorum uitã & mores inſtituens,

inſtituens, atque ſeipſum religionis & honeſtatis formã & exemplũ illis proponẽs. Sed Moliſmenſes ægrè ferentes tanto ſe paſtore deſtitui, ſummũ Pontificem adierunt, ut uir Domini beatus Robertus ad eccleſiã Moliſmenſem, quã prius fundauerat, redire cogeretur. Porrò ſummus Pontifex ut audiuit nouellam Ciſterrienſiũ plantationẽ in Chriſto firmiter radicatã, gauiſus eſt ualdè, præſertim q̃ cõperiſſet omni morũ honeſtate eã pollere, fratreſque beati Roberti exemplo formatos, ſancti Benedicti regulam feruenter obſeruare. At tñ animaduertens Moliſmenſibus imminere excidium, ſi uiri Dei præſentia fraudarentur, ſcripſit Epiſcopo Cabilonenſi, ut alio Ciſtertienſibus Abbate ordinato, beatum Robertum cogeret Moliſmũ reuerti. Quod ubi beatus Robertus comperit, ſciens quia melior eſt obediẽtia, quàm uictimæ, & quaſi ſcelus eſt idolatriæ, nolle acquieſcere: diſpoſitis apud Ciſtertiũ, quæ ad nouæ inſtitutionis obſeruantiam pertinebant, Abbatẽ eis præfecit, uirũ Deo dignũ, Albericũ, qui fuit unus ex primis monachis eccleſiæ Moliſmenſis. Sicque omnibus ſalubriter ordinatis, ad monaſterium Moliſmenſe, quod ipſe in honorem beatæ Mariæ fundauerat, reuerſus eſt. Defuncto uerò poſt biennium Alberico ſucceſsit Stephanus, à Roberto Abbas Ciſtertienſibus ordinatus.

1.Reg. 15. Eccl. 4

Sub hoc Stephano S. Bernardus monachus factus eſt.

Ita ergo nouellæ plantationis cum eſſet inſtitutor, & ad eius arbitrium utriuſque monaſterij, Moliſmenſis & Ciſtertienſis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis Moliſmum rediјt, Ciſtertienſibus quidem eius abitione mœrentibus, Moliſmenſibus cõtra eius reuerſione gratulantibus. Obuiam aũt ei uenit ex Barenſi oppido honoratorum hominũ atque plebeiorũ multitudo maxima, qui eũ cũ grandi tripudio & diuinis laudibus exceperunt. At ille cum ſuo, immo cum Chriſti grege puſillo, puta Moliſmenſi collegio, paratum ſibi à Deo locum ingreſſus, diuinam, quæ cuncta diſpenſat, prouidentiã tota mentis alacritate magnificans, commiſſum ſibi gregẽ paterno fouebat affectu, diſciplinis regularibus illos inſtituens: imò uerò exẽplum regulariter uiuendi ſeipſum illis præbens.

S. Robertus redit Moliſmum.

Quàm autem modeſtæ ſeueritatis in ſubditos, q̃ liberalis & benignus in pauperes fuerit, non eſt ſilentio prætereundum. Die quadam duo clerici uirũ Dei præ foribus eccleſiæ repererunt, & ab illo inſtanter alimoniã petere cœperunt. Vir aũt Dñi, ſicut totus miſericordiæ uiſceribus affluebat, illorũ cupiens leuare inopiã, ſtatim quendã è fratribus, cui ex officio incumbebat miniſtrare menſis, accerſiri præcepit, eique mandauit, ut aliquid largiretur egenis illis. Reſpondente eo, panes in monaſterio prorſus nullos haberi: Vñ igit̃, inquit uir ſanctus, hodie reficiẽdi ſũt fratres? Ille ſe neſcire reſpondit. Mox peractis ex more Miſſarum ſolennijs, fratres ad menſam accedere cœperunt.

Cumq; ſonitum cymbali, ſicut illa hora moris eſt, uir ſanctus audiſſet, ab œconomo ſciſcitabatur, undè panes haberet, quos fratribus corpore refecturis eſſet appoſiturus. Tũ ille, Paucos, inquit, reſeruaui, in eã curã intentus, nè fratribus hora refectionis cibus deeſſet. At uir Dei zelo accenſus, fremens & indignãs q̃ in grege ſibi commiſſo repertum eſſet inobedientiæ loliũ & diffidentiæ zizania, ingreſſus refectoriũ, panes menſis appoſitos in ſportam coniecit, eoſque è colliculo eccleſiæ uicino in ſubterfluẽtes aquas per præceps abiecit, nolens in filijs Dei culpam inobediẽtiæ extare. Eius autem zelum Deus ex alto perſpiciẽs, iam quibuſdam pijs fœminis de Caſtellione inſpirauerat, ut fratribus comeſturis panes deferrent.

Vide ſancti uiri zelum.

Porrò uir Dei Robertus ad portam monaſterij ueniens trẽs illic quadrigas offendit onuſtas panibus, quas memoratæ de Caſtellione fœminæ fratribus reficiendis adduxerant.

Itaque conuocatis fratribus, diffidentem illum & inobedientem fratrem coram omnibus obiurgauit, cunctoſque ad benè ſperandum in neceſsitate de Dei miſericordia ſalutaribus monitis animauit.

Cũ aũt uir beatus multa laborũ certamina in Chriſti militia exegiſſet, uitæ præſentis iã planè pertæſus, diſſolui & eſſe cũ Chriſto ardenti deſiderio cupiebat. Cuius uotis Deus annuẽs, horã exitus eius ab hac uita, nõ paucis antè diebus, ſicut ipſe optauerat, ei reuelauit: quam imminentem ille fratribus indicauit. Aliquandiu igitur corporis aduerſa ualetudine laborãs, gratiæ merita uirtute patientiæ cumulauit, glorians cum Apoſtolo in infirmitatibus ſuis, & uirtuti Chriſti gratum intra ſe domicilium parans.

2.Cor. 12.

Itaque anno ætatis ſuæ octogeſimotertio, tertio Calendas Maij, corpus terræ reddidit: ſpiritũ uerò ad Deũ, cui indefeſſo famulatu feruenter adhæſerat, terra plorãte, cælo gaudente, trãſmiſit. Filij aũt eius, monachi Moliſmenſes, quorũ oẽ gaudiũ & ſolatiũ in illo fuerat, amariſsimè flentes, reuerendi patris exequijs deuotius inſiſtebant: & licèt de ſuperna eius meritorũ retributione minimè dubitarent, immò de ſuffragijs per eius merita ſibi conferendis confiderent: attamen tanti patris præſentia, ab hac luce ipſis ſubtracta, non mediocriter angebantur. Et quia dũ uiueret, lucis ſe eſſe filiũ iuſtis operibus declarauit, quanti apud ipſũ eſſet meriti, Deus in eius obitu oſtẽdit. Nã ſupra domiciliũ illud, in quo eius exanime corpus iacebat, primo noctis crepuſculo duæ lucidiſſimæ, exq; diuerſi coloris irides apparuerunt: quæ ad amplitudinẽ magnæ plateæ ſe dilatantes, in quatuor partes terræ extẽdi uidebantur & altera quidẽ ab Aquilone ad Auſtrũ, altera uerò à Septentrione ad Orientẽ ſeſe protulit. In ſummitate aũt, ubi pariter iungebantur, clara luna inſtar lunaris circuli refulgebat, eaque in altũ ſeſe ptẽdẽs, tenebras noctis à loco illo penit' excluſit.

Obitus S. Roberti.

Eo defuncto, mira quædã uidentur.

Porrò in hac luce crux rutilãs uiſebatur, primo quidẽ exigua, ſed paulatim excreſcẽs, magna enaſcit. Circũ eã innumerabiles uarij coloris erãt circuli, in quibus ſingulis ſingulæ ortæ ſunt paruæ cruces, exq; rutilãtes & cũ ſuis circulis increſcentes. Cũque ſe uſquequaq; in firmamẽto intẽdiſſent, totũ Moliſmenſẽ locũ mirabiliter illuſtrabãt: ut ſignis euidẽtibus doceretur, beatũ uirũ, q in eo loco cũ pietate dormitione acceperat, filiũ lucis eſſe. Nec dubitandum, quin ad declaranda ſanctitatis eius merita lumen illud cum crucibus cælitus extiterit: ut daretur intelligi, ſanctum uirum, reſpuentem opera tenebrarum, carnem ſuam crucifixiſſe cum uitijs & concupiſcentijs.

Idcirco aũt multæ uiſæ ſunt cruces, ut certo eſſent argumẽto, quàplurimos eius ſãcti uiri futuros imitatores, ſicut & ipſe fuerat Chriſti. Quid uerò indes illæ aliud ſibi uoluiſſe putandæ ſunt, niſi ut intelligerẽtur ſignum eſſe fœderis inter Deum & hominem, inter creatorem & creaturam?

Expletis aũt pro morte circa beati uiri corpus exequijs, gleba illa ſanctiſsima à uicinis Abbatibus, alijſque reuerẽdis perſonis, ea cauſa congregatis, uenerabiliter eſt tradita ſepulturæ, & in eccleſia beatiſsimæ Mariæ Virginis, quã ipſe in eius honorem fundauerat, honorificè tumulata. Deus autem omnipotens, ut poſt carnis depoſitionem famulum ſuum Robertum uiuere comprobaret, multorum eum miraculorum gloria decorauit. Et ipſe uir ſanctus ut ſe oſtenderet curã gerere filiorum, etiam poſtquàm ſubtracta eſt ab eorum oculis uiſio corporalis, ſi quandoq; fuiſſent in Dei ſeruitio negligentes, aut ad nocturnas preces, quas Matutinas uocant, tardius ſurrexiſſent, crebrò ſolitus eſt excitare cuſtodem, arguens inertes

Etiam defunctus curã gerit Moliſmenſium.

æ neglig?tes,& hortãs ad meliora deuotos. Beata quoque Dei genitrix, quæ ſibi deſpõſauerat uirũ Dei, dum adhuc uteri materni clauderet anguſtijs, gratiã, q̃ ſingularẽ accepit à Dño, cõicare nõ deſtitit ſeruo ſuo. Nã ab obitu ſancti uiri cœperunt crebettima fieri miracula in eccleſia Moliſmenſi, quã ille cõſtruaerat in honorẽ eiuſdẽ ſacratiſsimæ uirginis cui à primæua ætate totũ ſe dediderat, & deuotione ſeruierat ſpeciali.

Miracula multa fiunt. Diuinæ autem diſpenſationis gratia in omnem terram diuulgante miracula, quæ Deus omnipotẽs precibus ſuæ matris & beati Roberti meritis operari dignatus eſt in eccleſia Moliſmẽſi, cœpit undiq; gẽtiũ cõfluere multitudo. In ijs quædã paupercula mulier, morbo laborans caduco, ad eccleſiam Moliſmenſem uenire cõſtituit, auxiliũ à matre Dñi & beato Roberto eius famulo quæſitura. Aſsũptis igit̃ ſecũ duobus puerulis, quorũ alter pẽdebat ad eius ubera, alter uerò greſſu debili matris ueſtigia ſequebatur, iter proſequitur deſtinatũ. Inclinante autem iam die, uenit ad monaſterium Quinceij, hoſpitiũ mendicans a monachis. Sed quia illorũ canõ intra fines monaſterij ſexũ muliebrẽ nõ admittit, compulſa eſt miſera mulier inde recedens in nemore pernoctare. Vbi ſane caſu fortuito focum reperit, quem è ſopitis cineribus rurſus excitans, cum duobus puerulis illic manſit.

Media aũt nocte lupus aduenit & cũ mulier ea una parte ignis ſederet, crudelis beſtia in altera recubauit. Quo uiſo, mulier fronti ſuæ ſignũ crucis imprimens, ſe & pueros ſuos Deo beatiſsimæ Virgini Mariæ, & beato Roberto deuotiſsimè cõmendauit. Interea illã ſuus inuaſit morbus, & dũ corpus ceu exanime palpitat, lupus quaſi de induſtria expectaſſet, minorem puerum abripiens aufugit.

Morbo aũt illo ſe remittẽte, fœmina tanquã à morte reſurgens, inter brachia ſuũ quærit infantulũ, quẽ paulò ante tenuerat, nec alibi ſe reliquiſſe ſciebat. Lætabatur ſe illo morbi dolore liberatã, ſed ecce ſuccedit dolor illo acerbior, quando maiorem filium interrogans de minori, caſum plane miſerabilem cognoſcit. Quid faceret miſera mulier aut quò ſe uerteret, neſciebat, ſed inter lachrymas & eiulatus hæc ſubinde repetebat: Redde, redde depoſitũ beatiſsima Maria, redde depoſitum Pater Moliſmenſis. Mira res. Dũ iſthæc crebrò repetit, & beatam Mariam ſanctumq; Robertum ſæpius inuocando uim doloris ſui exprimit, eccè bellua, ſuæ ferocitatis oblita, cui proprium eſt non parcere, ſed uorare, de ſylua procedens, & in noxio ore puerum deferẽs, eũ incolumẽ reddit matri ſuæ. *Inſigni miraculo lup⁹ reddit infantẽ* Tũ illa cõceptũ mœrorẽ ſubſequẽti lætitia prolligãs, cœptæ peregrinationis iter proſequit, & in multorũ præſẽtia rei ſeriẽ enarrat. Porrò in dorſo pueri dẽtium relicta ueſtigia, eius uerbis fidẽ conciliabant.

Itẽ uir quidẽ in uilla, quæ Nouallames dicitur, cũ uxore ſua negocijs externis occupatus, domo ſua obſerata, ſolũ reliquit infantulum in cunis dormientẽ. Interea ignis correpta materia paulatim increſcens, in flammas ſeſe etiã foras diffundit. cumque iam in tecti ſuperficie debacchraretur, accurrit populus, illi periculo remedium allaturus, ſed fruſtra id fuit, flammis aditũ in ædes prohibentibus. Accurrunt etiã parẽtes, pueri nomẽ crebro appellãtes, tũdũt pectora, lacerãt capillos, præ amore chari pignoris nõ ſentiũt cõflagrãtes ædes, quarũ diſpẽdiũ eius ſaluti poſthabebant. Mater hæc ſæpius iterat: Eſto clypeus à facie ignis deuorantis Dña Moliſmenſis. Demũ aduolat ad puerũ uterq; parẽs, rogãt Deũ, ut uel cineres flãmis abſũpti pueri liceat inuenire. O rem plane, ſtupẽdã. *Aliud preclarũ miraculũ.* Attẽdãt, qui audiũt, & tãti miraculi nouitatẽ miret̃ totus orbis. Inueniunt infantulum flãmmis arridentẽ, & cunabulis ſimul cum pannis in cineres redactis, in ſolum puerum ſæuire neſcit incendium.

Ita in laudẽ ſuæ matris & ad beati Roberti merita declaranda, filius Dei patris, antiquũ Babilonicæ fornacis dignatus eſt miraculũ renouare. *Dan. 3* Puero itaq; à parẽtibus oblato & eccleſiæ p̃ſẽtato, cõuenerũt plurimi Dñm collaudãtes, quorum etiam cõſilio, ne res obliuione deleretur, literis mandata eſt.

At uerò ſi uniuerſa, quæ per ſeruũ ſuũ Dñs operat̃, ſcribere uelim, nõ potero par eſſe labori, citiusq; me tẽpus, q̃ rerũ copia deficiet. Nam quotidie in eccleſia Moliſmẽſis beati Roberti auxiliũ implorãtibus, adeſt miſericordia redẽptoris noſtri. Eius interuenientibus meritis, ad ſepulcrũ eius illuminãtur cæci, debiles recipiũt greſſũ, ægri ſanãtur, maligni ſpiritus eius præſentiã nõ ferẽtes, ab obſeſsis corporibus expellunt̃. Qđ ne alicui incredibile uideat̃, pauca ſuperioribus adiũgemus. Duo ægri, fide feruẽtes ad locũ, in quo iã (?) cti corporis gleba, uitali ſpiritu uacuata, iacebat, accedẽtes, poſtq̃ ſupponi feretro, eiusq; ſudariũ contingere meruerũt, mox priſtinã recepere ſanitatẽ, plãctũq; fratrũ mœrẽtiũ in ſolẽne gaudiũ de patrato p̃ ſeruum Dei miraculo cõuerterũt. Sed & ſicut quõdã p̃ puellã captiuã uirtus Heliſæi prophetæ innotuit regi Syriæ, *4. Reg. 5.* ſic etiã p̃ ſexũ muliebrẽ apud Frãcigenas innoteſcere noluit ſeruus Dei. Niuernenſis. n. Comitiſſa, cũ in quodã oppido cũ puellarũ militũq; frequẽtia moraretur, monile aureũ ferebat ad collũ ſuũ, tã auri fulgore, q̃ gẽmarũ ſcalptura eximiũ. Cuius cũ ſplẽdorẽ & preciũ alijs indicatũ cuperet, ablatũ à collo ſuo manibus tenuit, alijsque geſtandũ tradidit. Mirabãtur oẽs monilis decorẽ, ſed dũ alij alijs illud uiſendum offerũt, atq; interim de rebus alijs miſcẽt colloquia, monilis obliuiſcũtur. Deinde comitiſſa manum mittens ad collum ſuũ, cum ſentiret monile inde amotum, ſolicite perquirit, cuinam illud tradidiſſet.

Negabant ſinguli ſe illud habere, itaque matrona nobilis cœpit magis ac magis animo cõturbari: Erat aũt in eo loco multũ ſtraminis, qđ illa iuſsit uentilari, & accẽſa lucerna, totã domum euerti. Sed cũ nulla poſſet ratione illud inuenire, puella quædam, quæ in eius erat obſequio, acceſsit ad illam, conſtantiſsimè aſſerens, ſi beatũ Robertũ fideliter inuocaret, fore, ut is monile amiſſum ſine dubio ipſi reſtitueret. Eius cõſilio Comitiſſa acquieſcens, cereum in honorẽ beati Roberti iuſsit ad eccleſiam Moliſmenſem deportari, atq; illic in honorẽ beatiſsimæ Virginis & ſancti Roberti accẽdi. *Monile amiſſum, ad S. Roberti inuocationem reperitur* Qđ cũ factũ fuiſſet, ſtatim corã multa plebis frequẽtia monile in eius gremio eſt repertũ. Itaq; factus eſt utriuſq; ſexus hominum conuentus pro tanto miraculo laudantiũ Deũ, & illũ in beato Roberto famulo ſuo mirabilẽ prædicanti. Hoc autẽ miraculũ in ea regione tã celebre euaſit, ut quisq; aliquid emiſerit, ad uiri Dei auxiliũ cõfugere nõ moretur, atque ita rẽ amiſſam ſine dilatione recuperet.

VITA S. PETRI MARTYRIS ex ordine Prędicatorum: Authore Thoma Lẽtino Patriarcha Hieroſolymitano, eius cõtẽporaneo. Dictionẽ in gratiã Lectoris eruditi paſſim nõnihil elimauimus.

PROLOGVS AVTHORIS.

TRes ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, Verbum & Spiritus ſanctus. & tres ſunt, qui teſtimonium dãt in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis. *1. Io. 5.* Sanctorum gloriam multis & uarijs teſtimonijs adſtruendã, ſapiẽtia diuina præuidit, quibus corda fidelium

ad laudes ſuæ bonitatis celabrandas attentius erigeret, & in ſanctorum uenerationem uehementius & copioſius excitaret. Felix autem ille ſanctus, cui & cœleſtia & terrena teſtimonia ſuffragantur, cui nec uirtus cęleſtis deeſt ad gloriam, nec laus terreſtris ad famam, longe lateque diffuſam, & fidelium teſtimonij comprobatam. Quæ quidam in beato Petro nouo martyre, ſtrenuo fidei pugile, clarius innoteſcūt, cuius ſanctitati tota Trinitas præbet teſtimonium: Patris potentia in miraculis, Filij ſapientia in doctrinis, Spiritus ſancti gratia in donis & uirtutibus, quibus eū uberius ornauit, & præ eius participibus ſuorum chariſmatum unctione perfudit.

Vt autem fides in fidei pugile contra fidei oppugnatores, nempe hæreticos, illuſtrius refulgeret, & ſuis micantibus radijs inuidorum oculos efficacius perſtringeret, non defuere illi etiam terrena teſtimonia, quando & aqua baptiſmalis innocentiæ, quam à matris utero inuiolatam ſemper retinuit, & ſpiritus ſapientiæ, quam per Italiam late diffudit, & ſanguis triumphalis paſsionis, quam pro fide Chriſti fortiſsime ſuſcepit, multiplicē eius gloriam cum multa laude taſtantur, ut ſanctis uirginibus, doctoribus & martyribus par exiſtimetur in præmio, quorum in terris merita magno ſtudio eſt æmulatus. Sed hæc ut euidētius appareant, à primordijs uitæ eius uſque ad paſſionis triumphum narrationem ſtylo rudi pertexemus, quædam etiam cælitus oſtenſa miracula adijciemus, quemadmodum ad nos homines fide digni uerisſime retulerunt, idque in gloriam & honorem illius, qui gloria & honore ſuū martyrem coronauit.

VITAE HISTORIA.

Aprilis 29.

BEatus Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiæ ſpeculum, & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Ciſalpina, quam Longobardiam uocant, ciuitate * Veronenſi, ex parentibus hæreſi deprauatis traxit originem, ut tanquām lux è tenebris, roſa de ſpinis, flos è ſentibus ortus, tanto amplius reluceret in mundo, redoleret in cœnobio, rutilaret in cęlo, quòd è parentibus errore obcæcatis, mente ſauciatis atq; corpore corruptis, decus uirginem, atque è ſpinis & ſentibus, æterno incendio addictis, martyr inclytus eſſet profectus. Nam tametſi parentes habuit hæreticos, quorum ut inſtitutione erudiretur, & filium uera ratio admonebat, & puerum neceſsitudo compellebat, at nihilo minus ita ſe mundum ab illorum ſeruauit erroribus & immunem, ut neque blandis parētum dolis, neque multa uerborum frequentia, ad hæreticorum ſiue colloquia, ſiue cōſortia uel induci potuerit, uel compelli. Videbatur iam tum in tantilla ætate intelligere prouerbium, quod nondum legerat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & illam Apoſtoli ſententiam: Corrūpunt mores bonos colloquia mala. Quod enim à natura uidemus homini & cæteris animantibus attributum, ut homo ſerpentis, agnus lupi conſpectum horreat, & inditam hoſti ſæuitiam ſentiat, hoc puerum bonæ indolis unctio cœleſtis edocuit, ut uenenatorum ſerpentum conſortia fugeret, & lupos rapaces, pellibus ouinis tectos, inimicos intelligeret, atque eorum commercia uitaret. Itaque cum necdum pueritiæ annos exegiſſet, annos plus minus ſeptem natus, à ſcholiſque rediret, quibus erat traditus literis imbuendus, à patruo ſuo hæretico, magno diaboli laqueo, quidnam in ſcholis didiciſſet, interrogatus, reſpondit ſe Chriſtianæ fidei ſymbolum didiciſſe, Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ, & reliqua, ordine illi recitans. A cuius fidei profeſsione cum ille puerum, tanquām rudem quendā tyrunculum auertere, niteretur, perſuadereque ei uellet, ut non Deū, ſed diabolum potius fateretur uiſibilium conditorē, quaſdam etiam ſcripturæ ſententias adhiberet ad ſuū confirmandū errorē, (erat.n. perfidiæ cauſidicus atq; patronus) nihil à puero potuit obtinere, affirmāte cōſtanter, quod legiſſet quodque ſcriptum eſſet, id ſe uelle & credere & confiteri. Quod ille ſatanæ uenator & adminiſter, magnusque animarum ſeductor ubi perpendit, totum, quod geſtum fuerat, patri pueri retulit, & ut Petrum à ſcholis remoueret, modis omnibus eſt perſuadere conatus. Timeo enim, ait, ne cū Petrus benè fuerit eruditus, ad meretricem illam ſe transferat, fidemque noſtram deſtruat, magnus eccleſiæ, hoc eſt, conuenticuli Manichæorum futurus, ſi uixerit, perſecutor. Quod quidem ille à ſeipſo non dixit, ſed tanquam alter Caiphas, beatum Petrum hæreticorum perfidiam deſtructurum, futurorum neſcius prophetauit. Sed quoniam non eſt conſilium contra Dominum, quemadmodum apud filium, ita etiam apud patrem nihil obtinuit ſermo eius. Non enim præbuit ei aſſenſum pater pueri, ſperans illum ad ſectam ſuam, poſteaquam in Grammatica eſſet inſtitutus, per hæreſiarcham aliquem pertrahendum.

*quidā habent * Cumana.*

Ec. 13. 1. Cor. 15. Menāder.

E Manichæi

Sic more hæreticorū Romanā uocat Eccleſiā. Io. 11.

Vt igitur Dei grata uoluntas impleretur, qui malignorum hominum diſsipat cogitationes, cum puer domi pueritiæ annos egiſſet, & hæreticos in ipſa propemodum infantia ſuperaſſet, miſſus eſt ſtudij cauſa Bononiam. Vbi licet eſſet ab hæreticorum infeſtatione remotus, non tamen defuerunt ei noua impugnationum genera, florem illi pudicitiæ eripere connitētium, quæ adoleſcentiæ ſolent eſſe permoleſta.

Ecquis uerò inter carnis illecebras, mundi fallacias, hoſtis antiqui inſidias, denique inter laſciua & lubrica ſodalium contubernia integritatem mentis & corporis poſsit conſeruare atque tueri? Non eſt hoc fragilitatis humanę, ſed donum Dei eſt & paucorum priuilegium. Immo uerò, teſte S. Hieronymo, in carne præter carnem uiuere, non terrena uita eſt, ſed cœleſtis. Itaque ingenioſus adoleſcens, cum ſortitus eſſet animam bonam, etiam ad corpus incoinquinatum & cor immaculatum conſeruandum toto pectore anhelabat, bonitatem circa ſe diuinæ diſpenſationis agnoſcens & ſtupens, ſicut longo poſt tempore coram quibuſdam fratribus, eius puritatis conſcijs, confeſſus eſt, quòd inuiolatus caſtitatis diſpendia potuerit euitare. Aduertens uerò puer ſanctus, non tutum eſſe cum ſcorpionibus habitare, uelut alter Ioſeph, pallium reliquit in manu Aegyptiæ, ipſius pudori inſidiantis, & ad religionis portum confugere deliberans, mundum cum flore marceſcente, parentes cum errore perimente reliquit, atque fratrum Prædicatorum inſtitutum mundus complexus eſt, futurus etiam ipſe prædicator eximius, oppugnator hæreſim, perſecutor ſordium, & uitiorum grauiſsimus caſtigator. In eo autem inſtituto paupertatis & humilitatis ueſtigijs inſiſtens, beatumque patrē Dominicum ducem uirginem uirgo ſequens, magnum perfectionis apicem attigit, ſemper de uirtute in uirtutem progrediens, & quaſi lux ſplendens, procedēs uſque ad perfectum diem.

In Ser. de Aſſumptione B. Mariæ.

Gē. 39

S. Petrus fit Monachus. Dominicanus.

Pro. 4.

In ipſo nouitiatu cōtra carnē magno zelo incēſus, ne ſeruus delicate nutritus proteruiret in dominū, adeo ſe ieiunijs & mirabili abſtinentia, uigilijs & precibus macerauit, ut menſuram propriæ fragilitatis excedens, ciuem propemodum perdiderit, dum uult hoſtem opprimere. Neruis enim corporis nimia exinanitione contractis, tam fortiter eius dentes cō-

Eius exercitia.

preſsi ſunt, ut uel ad ſorbendum quippiam quolibet inſtrumento ægre diduci potuerint. Miſertus eſt aũe illius, uel potius populi ſui Deus, nec paſſus eſt os illud beatum diutius obſerari, quod in medio eccleſiæ cum multo fructu creberrime aperire conſtituerat. Reſtitutus uerò priſtinæ ſanitati, modum quidem abſtinentiæ mutauit, ſed non abſtinendi propoſitum uel conſuetudinem.

Porro illa humanæ imbecillitatis experientia cõmiſerationis ſiue compaſsionis uirtuti adiuncta, ita in eo pietatis & parſimoniæ affectum moderata eſt, ut, licet erga ſe parcus & ſeuerus permaneret, erga aliorum tamen neceſsitates ſemper indulgentior fuerit. Cuius rei confirmandæ cauſa, illud unum commemoraſſe ſufficiat, quod egit, cum iam multo tempore fuiſſet uitam monaſticam profeſſus. Cum propter uberiorem gratiam, in labijs eius diffuſam, plurimorum corda Deus pia erga eum deuotione inflãmaſſet, ita ut nõ mediocriter lætaretur, ſi qua illi munuſcula mittere poſſent, ſicut fratres, qui tũc aderãt, diligentius obſeruarunt, de omnibus ad uictum pertinentibus, quæ ob illius gratiam quotidie mittebantur abunde, per integram Quadrageſimam aut parũ,

Matt. 20.

aut nihil ſibi ſumpſit, quemadmodum ſolitus erat ſæpius abſtinere, illum, licet eminus, ſequens, qui non miniſtrari uenit, ſed miniſtrare, quique propter nos, cum diues eſſet, factus eſt egenus, ut illius inopia nos ditaremur.

2. Cor. 8.

Mira animi & corporis integritas.

Cæterum integritatem mentis & corporis, uti à primis ætatis initij cœperat, ita ſemper illibatã ſtuduit conſeruare, atque in ea conſeruanda proficere, ut uirgo & mente & corpore permanens, nullum unquàm mortiferi criminis contagium ſenſerit, quemadmodum eius confeſſariorum fideli eſt teſtimonio comprobatum. Ne uerò per ocij deſidiam & inertiã hoſtilibus pateret inſidijs, in iuſtificationibus Dei exercebatur aſsiduè, ut in ipſo, rebus bonis & ſanctis exercitijs perpetim occupato, uitia nullum prorſus locum obtinerent, & à ſpiritalibus nequitijs tutus eſſet.

Præter hæc autem, quàm fuerit deuotione gratus, obedientia placidus, benignitate ſuauis, patientia conſtans, charitate præſtabilis, denique in cunctis morum maturitate compoſitus, ubertim teſtantur & ſeculares & monachi, qui uiderunt, qui eius meruere frui conſortio, & qui ei familiarius adhæſerunt. Quantumcunque uerò polleret moribus & meritis refulgeret, ne quaſi puluerem iactaret in uentũ, ſi ſine humilitate cæteras uirtutes in pectoris ſui armariolum congeſsiſſet, adeo ſe humilem & ſubiectũ in fratrum conuentu & congregatione exhibuit, ut ad illorum obſequia & miniſteria, quibus iuuenis ſolebat occupari, plerunq; ſe etiam ſenex facilem & ultroneum offerret. Itaque crebrò pia ſolicitudine ſeruiebat infirmis, ſæpè hoſpites hilari excipiebat alloquio, interdum etiam, uerborum & geſtuum decoro ac honeſtate ſeruata, officio ianitoris prudenter ac diſcrete fungebatur, nec ad ulla quantũuis humilia & abiecta officia ſe difficilem exhibebat uel inuoluntarium.

Magna humilitas.

Luc. 10.

Etſi autẽ interdum cum Martha externis eſſet occupatus miniſterijs, at tamen cum Maria ſolicitè ſedẽs ad pedes Domini, neque noctibus, neque diebus à diuinis ceſſabat colloquijs, Euãgelium Chriſti aut aliquem ſacrũ codicem ſub axilla, uel in ſinu aut manibus geſtans, & quoties licebat, uel lecta meditans, uel audita ruminans & memoria commendans. Tribuerat enim ei Deus deſiderium ſapientiæ, tantusq; amator factus eſt legis diuinæ, ut cum illo Eunucho Aethiope etiam in miniſterio quotidiano poſitus,

Act. 8.

quoties daretur opportunitas, ſacras lectitare literas non ceſſaret. Ita enim in illo grata ſibi inuicem uiciſſitudine ſuccedebant & ardor diſcendi, & promerendi deſiderium, ut mirum in modum etiam non minoratus actu, non minus ſapient iam perciperet, nec minus ſapientiæ uacaret. Contulerat enim ei diuina prouidentia cor docile & tenacẽ memoriam, quæ apud ſe depoſita fideliter cuſtodiret, & linguam eruditam, quę recondita efficaciter alijs diſpenſaret. Quãobrẽ ſine moræ diſpendio factum eſt cor eius promptuarium legis diuinæ, & ſacrarum ſcripturarũ armariũ. per idem autem tyrocinij ſui tempus non immemor opprobriorum, & quæ hæretici Eccleſiæ Dei exprobrarent, neque obliuioſus zelator effectus, fidem Catholicam præcipuè, & ea, quæ ad fidei defenſionem hæreſumq; oppugnationem pertinent, adeo ſuo animo affigebat, ut quaſi fidei propugnator ardentior, totum ſe illius obſequijs, eiusque hoſtium exterminijs mancipare uideretur, cunctaque eius uerba & ſtudia uirtutem fidei redolerent, adeoque circa illius cuius aſſerendę deſiderio totus ardebat, defenſionẽ profecit & inualuit, ut poſtea contra diros illius hoſtes mente intrepida feruentique ſpiritu continuum certamen exercens, diuturnam agonem ſuum tandẽ uictrice martyrio felicisſime conſummarit. Pro hac enim ab ineunte ferè ætate mortem ſubire cupiens hoc uel maxime à Domino attentis & crebris precibus poſtulauit, uti ne ſineret ipſum ex hac luce migrare, niſi hauſto pro illo paſsionis calice. Nec eſt fraudatus ſuo deſiderio.

Eius ſtudia.

Martyrij deſiderium.

Itaque diſponente Domino lucernam ſuam nõ occultare ſub modio, ſed breui temporis ſpatio exacto, ſuper pręedicationis candelabrum altius ſublimare, credita eſt illi eloquiorum diſpenſatio Diuinorum, & celerius ſtudia ſua uirtute cælitus comitante, factus eſt concionator ſiue prædicatur generalis. Vbi uerò tanquã alter Gedeon tubam prędicationis aſſumpſit, quam præclaro clangore inſonuerit hoſtes fugans, fideles excitans, multis in locis compertum eſt. Exiuit enim ſonus eius in omnem terram prouinciæ Longobardicæ, & loca Vrbi uicina, nec partem exiguam Tuſciæ, itemque in totam Ramundiolam ſiue Flaminiam & Marchiam Anconitanam. Quas enim ciuitates uel oppida earum regionum ſalutiferis aliquando clamoribus non impleuit? Quorum hominum, ijs in locis degentium, non concuſsit corda uel pulſauit auditum? Vbique in illis regionibus ſanctæ opinionis eius diffuſus eſt odor, ſed alijs odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in mortem, ubique magnum ſui excitauit deſiderium, ubique celebre factum eſt nomen eius. Auris audiens beatificauit eum, & oculus eum uidens, de ſanctis operibus, fidei exaltatione, & uictrice errorum confutatione teſtimonium perhibebat. Quantos autem qualesue fructus attulerit in ſalutem animarum, & ſuorum cumulationem meritorum, ſolus ille nouit, qui numerat multitudinem ſtellarũ, & cui nuda & aperta ſunt omnia Veruntamen ex diuturnitate temporis, ex labore multiplici, ex magnitudine gratiæ & uirtutis, præclara ſancti martyris merita præclarius innoteſcunt. Si enim beatus ille eſt, qui iugum Domini portauit ab adoleſcentia ſua, quanto is beatior, qui tanquàm Beniamin adoleſcentulus, in exceſſu ſanctitatis & uirginitatis & thalamo, triginta ferè annorum ſpatio in Prædicatorũ collegio commoratus, totum tempus & numerum dierum uitæ ſuæ in diuinis officis & obſequijs uſque ad triumphalem paſsionis titulum ſtudioſe expendit? Quòd ſi uerò bonorum operum uel laborum glorioſus eſt fructus, quis labores, quos hic operarius Domini ſiue in re-

Iud. 7.

Pſ. 146

Heb. 4

Thr. 3

Pſ. 67.

Sap. 3.

eſpiendarum Confesſionum ſtodijs, ſiue in Prędicationum clamoribus pertulit, dignè poterit enarrare? Vt enim dies pleni innenitentur in eo, & noctes uacuas non haberet, nocturna ſilentia, humanæ deputata quieti, poſt dormitionem breuem exigebat in ſtudijs lectionum, & ſomni tempus deuotis orationum ſuſpirijs occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, uel quotidianis aut ſedulis incumbendo concionibus, uel auſcultandis confesſionibus, aut hæreticorum peſtiſera dogmata ualidis contundendo rationibus: in quibus quidem ſpecialis gratiæ munere fertur claruiſſe.

Sic uerò gratiam gratiæ exæquabat Dominus, ut multitudo populi, ad conciones eius undique confluentis, gratiæ eius magnitudinem indicaret. De urbibus enim & caſtris cum uexillis & tubis ſonātibus erumpebant obuiam uenienti: recedentem quoque interdum tam multi ſequebantur, ut uix ab eis ſe poſſet auellere. Sæpè etiam, ubi concionari ſtatuerat, innumera hominum multitudo accurrens, locaq; præripiens & tempus anteuertens, illum intolerabiliter premebat. Quam ob cauſam Mediolanenſis populus, inſigni erga ſanctum uirum deuotionis argumento, in carruca, ex pictis aſſeribus fabricata, non tergis iumentorum, ſed humeris geſtata fidelium, illum repoſitum, & à compresſione importunæ multitudinis ſeruabat illæſum, & habendæ concioni opportunius locum pro eo captabat cæteris eminentiorem. Itā uerò deduci decebat agricolam Dei, qui ſemen ueritatis contra hæreſes, ſemen pacis inter odia, ſemen deniq; iuſtitiæ aduerſus ſcelera ſeminabat. Et certè multi abiurabant hæreſes, catholica ueritate perſpecta: plures, condonatis iniurijs, finem diſcordijs & ſimultatibus imponebant: plurimi uerò ſua confitentes peccata, ad agendam pœnitentiam ſe comparabant. Qui enim miniſtrabat eiuſmodi ſemina ſeminanti, etiam fructus tales ex ijs ſeminibus abundantius producebat. Vnde etiam labores ei leues & dies pauci præ diuini amoris magnitudine uidebātur. Sicut autem ad quoslibet tolerandos labores amor Dei & gaudium, ex magno fructuum prouentu conceptum, illum fortius confirmabat: ſic ad aggredienda ardua quæque ſuperna eum animabat fiducia, experimentis plurimis comprobata. Adeò enim diuino confidebat auxilio, ut plane ſibi perſuaderet, uix eſſe ullos tam duræ ceruicis homines ſiue in urbibus, ſiue in caſtris, quorum corda ſalubriter conterere & concutere non poſſet, ſi non deeſſet tempus diutius apud illos concionandi. Quamobrem etiamſi interdum audiſſet, quod quidem accidit rarisſimè, ut urbem ingreſſus uel pagum, in prima uel altera concione multos auditores non haberet, eam, quam diximus, fiduciam ſocijs pro illorum conſolatione exponebat, illud propheticum adducens: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Quod non ſemel duntaxat, ſicut Ionæ, ſed multoties & in multis ita conſtat ei eueniſſe.

Innumeri ad eius conciones confluunt.

Fructus cōcionum eius.

Ionæ 3.

Cum antè inſtar pluuiæ eius doctrina increſceret, inter ipſos ſermonum quaſi cœlitus effuſos imbres, Domino illi cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, multa cœperunt miracula coruſcare. Cum enim quadam die Mediolani præ foribus eccleſiæ B. Euſtorgij concionaretur, cuidā muto adoleſcenti, ad eum populi deuotione adducto, in os immiſit digitum, conficiendo Chriſti corpori conſecratum, moxq; ſoluto uinculo linguæ eius, beneficium loquelæ reſtituit. Interrogatus.n. ſtatim adoleſcens, qui decem annis mutus permanſerat, quid habuiſſet in ore: Digitum, inquit, tuum: ſimulq; coram omnibus in uberes gratiarum actiones prorumpens, recēs apertorum Chriſto reddidit labiorum uitulos. Etſi autem hoc miraculo meritò obſtrui debuerint ora hæreticorū iniqua loquentiū: at nihilominus illi, tam quā canes impudentisſimi, ſalutifera confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt. Itaq; ad ſancti ſui gloriam plura ſigna innouauit Dominus, & mirabilia immutauit. Nam quodam die, cum apud Mediolanum quendam epiſcopum Manichæorum beatus Petrus examinaret, multis epiſcopis & religioſis, atq; bona ciuitatis parte ad hoc ſpectaculum cōgregatis, & dies tum concione, tum hæreticorum examinatione in longum protracta fuiſſet, æſtusque ingens cunctos affligeret, hæreſiarcha ille opportunum, ut putabat, ſubſannandi tempus nactus, coram omnibus exclamauit: O Petre peruerſe, ſi tu es tam ſanctus, q̄ hic populus ſtultus affirmat: cur illum pateris tanto ſolis ardore cruciari, nec rogas Dominum, ut nubem aliquam interponat, nè ſtultus hic populus æſtu nimio conficiatur? Cui cum athleta fidei fidenter reſpondiſſet, ſe ita, ut dixerat ipſe, facturum, ſi promitteret, ſe abiurata hæreſi fidem ſanam complexurum: multi ex catholicis propter eam ſancti uiri ſponſionem contriſtari cœperunt, uerentes ne fides Catholica hac occaſione pateret ignominiæ: è diuerſo autem permulti hæretici lætati ſunt, ſperantes fore, ut uir ſanctus pudore afficeretur, maximè cum toto cælo nulla uel exigua nubecula appareret: atq; idcircò ſuum illum epiſcopum infeſtis clamoribus hortabantur, ut incunctanter promitteret. Sed cum hac ratione pertinacia hæretici, ſe obligare nolentis, frangi non poſſet, uel aliqua ex parte emolliri, beatus Petrus, qui neque propter hæreticorum gaudium, neque propter Catholicorum metum, benè ſperans in Domino, animo conciderat: Vt appareat, inquit, q̄ bonus Deus omnium uiſibilium eſt creator & opifex, ego illum rogo, ut ad conſolationem in ſe credentium, & incredulorum confutationem, aliquam nobis dignetur creare nubeculam, quæ inter ſolem & populum interpoſita, nos tueri posſit ab hoc æſtu. Quod ubi ab illo ex pulpito quodam eminenti, præmiſſo Crucis ſigno, dictum fuit, mox Dominus nubem inſtar tentorij effecit, quæ multo temporis ſpatio populum omnem ſua umbra protexit, cauſamque lætandi & hæreticis inſultandi auxit Catholicis.

Mutus loquitur.

Nubecula diuinitus creatur ad preces eius

Alio etiam die, ſimiliter diſputationi cum hæreticis præſtituto, cum moras facerent fratres, è uicinis monaſterijs acciti filij tenebrarum prudentiores filijs lucis, armis ueritatis deſtituti, ſe multitudine armauerunt, ut quem ratione non poterant, ſaltem multiloquio ſuperarent. Adfuit inter eos quidam, quem ſuæ perfidiæ patronum delegerant, uir loquax, clamoſus & malignus, ſermonum uerſutijs inſtructus.

Is ubi pugilem fidei cum ſocio ſuo adſtantem uidit, ſtatim uerborum tendiculas pedibus eius appoſuit, & ut incautum impelleret in ruinam, cœpit importune multoque clamore inſiſtere, ut ad ea, quæ propoſuerat, reſponderet. Sæpius illo uociferante, uir Dei attendens, non licere ſeruo Dei contendere & litigare, nec prodeſſe, ſi uerba ueritatis & ſobrietatis promantur, ubi non eſt auditus: ſimul etiam non immemor miſericordiæ Dei, totum ſe ad orandum contulit, attente rogans Deum ut hoſtes uel inuiti erubeſcerent tanquam impij, & muta fierent labia doloſa, aut certe pro ſua clementia iuberet ſolem ueræ intelligentiæ illis oriri. Nec mora: alterum è duobus impetrauit. Cum enim fidei propugnator aduerſus ueritatis inimicum fidenter inſiſteret, urgeretque, ut rurſus ſuam ille quæſtionem proponeret: ita Dominicæ uirtuti ſatanica

2. Ti. 2

Hæreticus loquaciſſimus obmuteſcit.

nica uerba ceſſerunt, atque ille paulò ante tam loquax & garrulus repente ſic obmutuit & elinguis effectus eſt, ut neq; ad quærendum, neq; ad reſpondẽdum os uel tenuiter aperire potuerit. Itaque perfidi comites illius alij alio diſsipati ſunt, nec compuncti, eorum duritia obſiſtente.

Contigit quandoque, uiro beato cum epiſcopo Placentino iter agente, ut ad ædes uiri nobilis, domini Gaufridi de Lomelo diuerterent, cuius filium Henricum ità gulæ tumor premebat, ut nec loqui poſſet, nec ſpirare. Itaque parentes eius, propinqua filij morte anxij, uitamque illius deſperantes, ubi audierunt fratris Petris Veronenſis aduentum, ambo illi obuiam occurrunt, moribundum puerum mœſti nunciant atque ſolicitè commendant. Acceſsit ille ad puerum, ſublatiſque ad Deum manibus, crucis ei impreſsit ſignum. Puer iam deuotus languenti collo, tanquam ſingulare remedium, ſancti uiri cucullum admouit, perceptaque benedictione, ſimul etiam ſanitatem recepit. Quod pater eius accuratè & libenter inſpiciens, nouũ cucullum ei donauit, tantæque uirtutis ueterem apud ſe retinuit: neque id ſanè ad inſipientiam ſibi. Nam poſtea is ipſe uir nobilis, diris uiſcerum torſionibus uexatus, cum ſibi metueret mortis imminere diſcrimen, cucullum illum, quem hactenus aſſeruauerat, reuerenter iuſsit adferri eoq; pectori ſui appoſito, mox uermem quendam bicipitem & ualdè piloſum euomuit, poſt illum uomitum plenam illico ſanitatem adeptus.

Contactus cuculli eius ſanat puerum.

Itẽ eius parẽtẽ.

Quamuis autem apud magnates magnificaret Dominus ſanctum ſuum, non minus ille tamen pauperibus monaſticæ uitæ profeſſoribus affabilem & amicabilem ſe exhibebat ſpecialis deuotionis affectu. Quibus cum frequenter gratiam uiſitationis impenderet, flammas diuini amoris in eis accendens, uacillantes confirmans ſermonibus ſuis, confortans manus remiſſas, & genua trementia roborans: contigit, ut in quodam caſtello Mediolanenſis diœceſis, nomine Caracte, ad humiliatorum fratrum domum ſuo more ſe conferret. Perductus eſt autem à nonnullis, de ipſius ſuffragio confidentibus, ad ſororem quandam, Caraſiam nomine, quæ adeò iacebat corporis uiribus deſtituta, ſeptemque annis iam iacuerat, ut etiam pro qualibet neceſsitate non poſſet ſurgere. Ad quam ut peruenit, ac precatus eſt: Domine, qui ſanaſti paralyticum & Lazarum ſuſcitaſti, obſecro, ut huic etiam mulieri digneris reſtituere ſanitatem. Protinus illa liberata, eadem ueſpera de ſuo grabato exurgens, altero manè redeunti occurrit, ac deindè quoad uixit, nempe annis ſeptem, permanſit incolumis, & officijs priſtinis integrè reſtituta. Eius generis aliud quiddam etiam Mediolani contigit, eum quidam, Acerbus nomine, qui quinquennio adeò fuerat contractus, ut in uehiculo ad ſanctum uirum adductus ſit: à quo cum eſſet conſignatus, continuò ſurrexit incolumis.

Mat. 6
Ioan. 11

Meritis etiam ſerui Dei ueniam peccatorum & ſperare potuit, & impetrare Mantuana quædam mulier, cuius ſalutem multi deſperauerant. In mortis enim diſcrimine conſtituta, longo temporis ſpatio iam linguæ uſum perdiderat. Ad eam uir ſanctus rogatus acceſsit, & ut uita poſſet ad eam ingredi per auditum, & ex ore prodire per confeſsionem, capitio reuerenter detracto, cum dixiſſet, Dominus uobiſcum, primam lectionem ſancti Euangelij ſecundum Iohannem, ut primò audiret effecit, & mox ut confitendo peccata ſua ipſi loqueretur, iniunxit. Illa incipiente uiri obedientia, uel potius gratia ſalutari, ſtupefacti circunſtantes & hilaritate perfuſi, è domo egreſsi ſunt, nè confitentis peccata audirent; ſed ea tamen poſtea tam alta uoce uti cœpit, ut confeſsionem generalem, quam fecit, ſub finem diſtinctè audire & intelligere poſſent etiam extra domum. Has ob cauſas fama illius & gratia non ſolum in ea, quam diximus, ciuitate, ſed ubiq; per patriam in dies augmenta capiebat, & latius ſpargebatur. Neque id mirum, quandò hæc & plura alia, dum adhuc uiueret, per eum Dominus operari dignatus eſt. Complures enim dæmoniacos, diuerſiſq; uexatos morbis ſolo contactu, uel Crucis ſigno curauit, ſicut multorum fide dignorum teſtimonijs eſt comprobatum.

Mulier deſperata in utroque homine ſanatur.

Verum cum peſtis hæretica in Longobardia pullularet, & multas iam ciuitates contagione peſtifera infeciſſet, ſummus Pontifex Innocentius quartus, non ignorans quàm perniciosa eſſet ouibus luporum admixtio, ad peſtem illam ſatanicam abolendam, diuerſos Inquiſitores ex ordine Prædicatorum, tanquã canes quoſdam, qui lupos ab ouibus arcerent, ad diuerſa Longobardiæ loca prudenter ablegauit. Sed cum Mediolani hæretici non ſolum multi numero, ſed etiam magni ſeculari potentia, uerſuti multa fraudulentia, garrulitate loquaces, ſatanicaque inſtructi ſcientia reſiderent, idem Pontifex ſciens beatum Petrum eſſe uirum magnanimum, qui ab hoſtium multitudine neutiquam formidaret: animaduertens quoque eius uirtutis conſtantiam, qua aduerſariorum potentiæ nec in minimo eſſet ceſſurus: atque compertam habens eius facundiam, qua poſſet hæreticorum contundere fallaciam & uanitatem: denique certò ſciens eum in diuina ſapientia egregiè eruditum, qua friuola hæreticorum argumenta facilè eſſet confutaturus, quippe qui à puero inter hæreticos uixiſſet, & quemadmodum ſcripturas detorquerent ac praue interpretarentur, quibus etiam uerbis & facie cauteriatas conſcientias ſuas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis probè didiciſſet, tam ſtrenuum fidei pugilem, tamque indefeſſum Domini bellatorem, Mediolani & in Comitatu Mediolanenſi inſtituit hæreticæ prauitatis Inquiſitorem, plena ei authoritate conceſſa. Ille uerò demandatum ſibi munus diligenter obiens, Sãpſonis uulpeculas accuratè perquiſiuit, easque diſsipauit ubique, nullam eis requiem tribuens, ſed mirabiliter eas confundens, ac potenter profligans, ita ut non poſſent reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui per eum loquebatur. Inerat ei ſanè ſpiritalis in ſuſcipiendis id genus certaminibus fiducia aduerſus hoſtes, quam ex diuina reuelatione conceperat. Nam cum uice quadam ob futuros eoſque incertos euentus nonnihil paueret, atque ante altare ſacratiſsimæ Virginis agones ſuos Virgini commendaret, per beatiſsimam Virginem uirgini dormienti reſponſum eſt, quod per filium Virginis iam olim, imminente eius paſsione, alteri Petro dictum fuit: Ego pro te rogaui Petre, ut nõ deficiat fides tua. Ita factum eſt, ut nec certa fiducia illum diffidere, nec feruor indeficiens tepere, nec multa experientia formidare permitteret, ſed ſicut leo fortiſsimus beſtiarũ, qui ad nullius pauet occurſum, ita ipſe non raro hoſtibus offerebat ſub ea conditione congreſſum, ut illi quotquot poſſent, ſecum adducerent de toto exercitu ſcripturarum: ipſe uerò uno ſolo contra eos contentus eſſet milite, beatum Paulum ſignificans, quem ſibi delegerat athletam inuictum aduerſum omnes fidei peruerſores. Sæpius etiam obtulit ſeſe hæreticis paratum ad flammas ultrò ſubeundas pro aſſerenda ueritate fidei catholicæ, ſi illi pariter ignis certamen experiri uellẽt. Denique pro ea fide uitam ſuam non modo pericu-

Fit Inquiſitor in ditione Mediolanen.
Iud. 15
Lu. 22
Pro. 30

lis, ſed morti etiam obijcere ualde appetebat. Probabile autem eſt, ex diuina reuelatione eum habuiſſe, qnod tam fidelkter, tamq́ue ſtequenter prophetico ſpiritu proferebat. Nam ueluti de felici martyrio ſuo, atque etiam de loco ſepulturæ ſuæ certus, utrunque fratribus hac ratione eum prædixiſſe compertum eſt: Scitote, inquit, me ex hac uita non niſi incredulorum peremptum manibus abiturum, nec dubitetis Mediolani me ſepulchrum habiturum. nec de ſuo metuebat præmio, qni tam erat certus de merito. Sciens enim, cui credidiſſet, non arroganter, ſed fidenter ita ſibi poſt bella uictoriam promittebat, ut firmiter ſperaret & crederet, nomen eius in litanij commemoratnm, & eius feſtum diem in Calendarijs adſcriptum iri. O beatum uirum, cui in præſenti uita iam futura inchoauerat, & cnius pedes iam in atrljs cæleſtis Ieruſalem ſtabant, quiq; adhuc in carne degens corruptibili, gloriæ immortalis & incorruptibilis laudisq; ſempiternæ primitias deguſtabat.

Mortē ſuā prædicit.

Præuidens autem uir ſanctus, è propinquo adeſſe diem ſuæ paſsionis, ſummi Pontificis mandata tanto conſtanıius atque inſtantius cœpit exequl, quanto propius cernebat ſibi repoſitam coronam iuſtitiæ, in illo die à iuſto iudice ipſi reddendam. Videntes uerò hæretici atque dolentes negocium fidei per illum tam proſperos habere ſucceſſus, de eius nece cum ſuis fautoribus tractare cœperunt, eſiſtimantes tum demum tranquillè ſe poſſe uiuere, ſi ipſorum tam ualidus perſecutor è medio ſublatus eſſet. Nec latuere ſanctum nirum illorum machinationes, quippe quas certas plurimorum relatione didiciſſet: ſed tanquam pngil inuictus & intrepidus, nec metuebat, quod iampridem ardenti deſiderio ſitierat: nec in ijs, quæ magna fiducia ſuſceperat, tepeſcebat: ſciens, occidi quidem ſe poſſe, ſed neque ſic tamen ſuperatum iri. Itaque in Dominica, quæ dicitur Palmarum, qnatuordecim diebus ante ſuum obitum iam præſcius beati martyrij ſui, Mediolani coram multa populi frequentia è ſuggeſtu palam dixit, ſe non ignorare hæreticos ipſi necem meditatos eſſe, & iam pecuniam ſicario numerandam, alicubi depoſitam eſſe. Sed agant illi, inquit, quicquid nolent, plus me ſentient facturum contra ſe etiam poſt obitum, quàm fecerim uiuens. Aſsignato autem quibuſdam hæreticorum fautoribus termino peremptorio ad octauum Paſcatis diem, nt mandatis eccleſiæ omnino parerent, prædicens ſe ad illum terminum reuerſurum, ad Cumanam ciuitatem profectus eſt, ubi Prioris inter fratres ſuos officio fungebatnr.

Portò anno ſalutis milleſimo ducẽteſimo quinquageſimoſecundo, die ſabbati illius, quod eſt finis Septuageſimæ, diciturq́ue ſabbatum in Albis, & Paſcha annotinnm, athleta Cbriſti de ſuo cœnobio ad certamen fidei Medinlanum contendens, nitebatur præfixum terminum præuenire. Cumq́ue iter medium carperet, quidam funeſtus hæreticus, & cruentus hæreticorum ſatelles, eorum precibus adductus, & precio librarnm quadraginta condnctus, in beatum uirum, iter ſalutaris propoſiti perſequentem, in agnum utique lupus, in mitem ferus, in pium impius, furibundus in manſuetum, prophanus in ſanctum auſu ſacrilego incurrit, & de Cbriſti ſacerdote nictimam faciens, ſacrum illius caput enſe cruento ferit, diraq́ne illi ſemel atque iterum repetitis ictibus, nulnera imprimit. Deinde nihil diuertentem ab hoſte, ſed protinus hoſtiam ſeſe exhibentem, illiusque trnces ictus patienter excipientem, ſeminecem hnmi proſtratum reliquit, & ad

Crudeliter cæditur à ſicario ad id conducto.

fratrem Dominicum, ſancti uiri comitem, aerem miſerandis uocibus implentem, opemq́ne & auxilium implorantem, mox cruentus carnifex ſe conuertit, & quatuor illi letalia uulnera inflixit. Interea beatus Petrus in parte alia ſe Domino commeodans: In manus tuas Domine, inquit, commendo ſpiritum meum, à fidei catholicæ profeſsione & præconio etiam in boc articulo minimè deſiſtens, ſed ſymbolum fidei, qnod propter patrui blandimenta puer abnegare noluit, in ipſis mortis angoribus, tanquàm egregius fidei propugnator, nequaqnam oblitus recitare, quemadmodum etiam ille ſceleſtus carnifex, fugæ præſidio deſtitutus, & à fidelibus, quos fratris Dominici clamores excitauerant, poſtea captus, atque idem quoque frater Dominicus, aliquot diebus ſuperuiuens, teſtati ſunt. Cum autem adhuc palpitaret uir ſanctus, cultrum homo ille ſanguinarius per eius latera adegit, eoq́ue confoſſo, beatum illius martyrium abſoluit. Atque ita expleta huius peregrinationis Saptuageſima, felix uiator cœleſtem peruenit ad Patriam, ita ſtolam ſuam martyr & nirgo dealbauit in Albis: ita denique ad æternnm celebrandum ſabbatum, ex ſabbato temporario migrauit. Paſcba etiam annotinum ſuo agno oon caruit, quando B. Petrus in illo tanqnàm agnus ionocens immolatus, ipſo ſui martyrij die ſimul & confeſſor, & martyr, & propheta, & doctor quodammodo eſſe promeruit. Confeſſor quidem, quando eodem die cõfeſsione more ſolito facta, Deo ſacrificium laudis obtulit, & fidem Chriſti inter tormenta conſtaoter confeſſus eſt. Doctor uerò, clara uoce ueram docendo fidem, dnm apoſtolicum ſymbolum diſerte pronunciauit, martyr autem, pro defenſione fidei ſaoguinem fundendo ſuum: Propheta denique, dum prophetico ſpiritu id, quod euenturnm erat, prædixit. Patiebatur enim per id tempus quartanam febrem, ſocijsq́ue dicentibns, illa die ſe Mediolanum attingere non poſſe, reſpondit: Si ad domum fratrum peruenire non dabitur, apud S. Simplicianum licebit hoſpitio uti. Quod ita factnm eſt. Nam cum eius ſacrum corpus curru Mediolanum adueheretur, eius percuſsore iam capto & nel inuito ſequente, fama tanti facinoris celeriter Mediolanum adnolans, urbem totam populo concurrente & tumnltuante, concuſsit & perturbauit, nec eum populi concurſum Magiſtratus Mediolanenſis, inopinatæ perturbationis metu attonitus, etiam clauſis urbis portis impedire potuit, quin tanta fieret plebis obuiam euntis impreſsio, ut ipſe etiam Archiepiſcopus, cum ſno Clero & permultis religioſis ſancto martyri inſtituta proceſsione occurrens, uix ad ſacrum corpus pertingere potuerit. Quæ res impedimento fuit, ut fratres ad ſuum cœnobium illud ea die perdncere non poſſent, ſed apnd S. Simplicianum illa nocte depoſitum ſit, fratribus apud illud pernoctantibus.

Item Dominicus.

Percuſſor eius captus.

Eſt uerò hoc loco illud nequaquàm prætermittendum, quod eius martyrium reddit illuſtrius atque celebrins. Habet enim paſsio eius quandam cum Chriſti paſsione ſimilitudinem. Chriſtus pro ueritate fidei, quam docebat, paſſus eſt: Petrus pro eiuſdem fidei defenſione. Chriſtus ab infideli populo Iudæorũ: Petrus à perfidioſa turbe hæreticorum. Cbriſtus Paſchali tempore crnci affixus eſt: Petrus eodem tempore cæſus eſt. Chriſtus ſub mortem, In manus tuas, inquit ad Patrem, commendo ſpiritũ meũ: Petrus iiſdem uſus eſt uerbis morti proximns. Chriſtus pro triginta argenteis proditus eſt, ut crucifigeretur: Petrus quadraginta libris Ticinẽſibus uẽditus eſt, ut tolleretur è medio. Chriſtus ſua paſsione multos adduxit ad fidẽ: Petrus ſua morte cõplures hæreticos cõuertit.

Paſſio eius in quibus Chriſti paſsionẽ imitetur.

Nam

Nam licet, dum eſſet in uiuis, peſtifera hæreticorum dogmata egregiè extirparit: at tamen poſt obitum, meritis eius intercedentibus, & crebris coruſcantibus miraculis, adeò ea profligata ſunt, ut plurimis relictis erroribus, ad ſanctæ matris Eccleſiæ gremium conuolarint, ipſaque urbs & Comitatus Mediolanenſis, ubi tot prius hæreticorum conuenticula reſederant, adeo ſint repurgata, ut pulſis alijſque reſipiſcentibus, nullus ibi apparere auſus fuerit. Multi etiam ex eis hæreſiarchæ inſignes & magni nominis, ſancti Dominici inſtitutum complexi ſunt, ijdemque hæreticos & eorum fautores uſque in præſens mirabili feruore perſequuntur. Ità nimirum Samſon plures occidit Philiſtæos moriens, quàm occiderat uiuens. Sic granum frumenti cadens in terram, perfidorum manibus mortificatum, uberem ſurgit in ſpicam. Sic aromata pilo contuſa, odoris fragrantiam latius fundunt. Ita granum ſinapis attritum, uim ſuam efficacius exerit. Denique Petrus noſterità preſſus acerbæ paſſionis torculari, gratiſſimi liquoris redundat in copiam.

Iud. 16

Cæterum poſt uiri ſancti glorioſum triumphum, cęli roſario dudum clauſo, ſed per beati Petri martyrium, ut ità loquamur, reſerato cæleſtia miracula crebrius declarata ſunt, quibus Dominus ſuum martyrem illuſtrauit. Terra quoque eius roſeo ſanguine madidata, uberiores fructus protulit, eoſque cęlo intulit lætabunda, præconis fidei & martyris Chriſti ſuffulta ſuffragijs, quæ in multis orbis regionibus atque prouincijs ſignorum euidentia declarantur. Quorum etſi nonnulla ſummus Pontifex ſuis literis ſtrictim compræhenderit, & nos tamen, quoad poſſumus, miraculorum ordinem proſequentes, ad lectorum & auditorum ædificationem latius ea diſtribuimus, alia quædam adijcientes, quæ poſtea fidelium hominum teſtimonijs uериſſimè ſunt approbata: ubi tamen hoc præmiſſum nolumus, plura eſſe edita miracula quam ſint inſcripta redacta, multa etiam prolixitatis uitandæ cauſa prætermiſſa. Pauca autem, quæ tacere noluimus, iam commemoramus. Eodem die, quo cæſus eſt uir beatus, mulier quædam morbo laborans, (dicebatur autem Iacoba) ad ſancti corpus auida acceſſit: ſed cum, premente turba, longo temporis ſpatio non poſſet ad illud peruenire, ut quandoque ſui morbi inueniret remedium, quod à medicis fruſtra expectata, tandem ægrè in eccleſiam ſancti Simpliciani ubi corpus martyris iacebat, introducta ſuper caput ſuum, ex quo fiſtula morbo iam aliquot oſſa perdiderat, manu martyris ſignum Crucis expreſſit, & integræ ſanitatis beneficium obtinuit.

Multa eius poſt obitũ miracula.

Eodem die in monaſterio dominarum de Ripolis prope Florentiam, cum quædam ſanctimonialis precibus eſſet intenta, nonnihil correpta ſomno uidit beatiſſimam Mariam uirginem in ſublimi throno glorioſam reſidere, atque hinc inde duos fratres illi aſſidere. cumque admirans quæreret, quiſnam alter eorum eſſet, audiuit uocem ipſi reſpondentem: Hic eſt Petrus Veronenſis, qui in conſpectu Domini tanquàm ſumus aromatũ glorioſus aſcendit. Quod quidem myſterij ſignificatione non uacat, quando frater Dominicus, qui cum eo uiſus eſt cælum aſcendere, non tamen auditus eſt cum illo nominari. Cum enim pariter cum illo paſſus ſit, creditur etiam cælum cũ illo aſcendiſſe: non tamen unà cum illo ſanctorum catalogo adſcriptus eſt. Itaque ea ſoror fama uulgante poſtmodùm cognoſcens, in unum eundemque diem & ſancti uiri martyrium, & ſuam uiſionem incidiſſe, mox concepta fiducia martyri uotum nuncupauit, pijſque precibus meruit à morbo quodam confeſtim liberari. Atque ita eius uiſionis ueritas, tum temporis concordia, tum miraculoſa ſanitatis recuperatione tanquam duplici argumento, comprobata eſt.

Viſio cuiuſdã monialis.

Vt autem catholicorum triſtitia, tanti propugnatoris obitu nata, nouæ lucis ortu plenum uerteretur in gaudium, lampades ad uenerabile ſepulchrum martyris in eccleſia beati Euſtorgij pendentes, pleræque ex ſeipſis abſque omni humano ſtudio & opera ſunt accenſæ: quippe cumprimis congruum id erat, ut qui fidei lumine & igne claruerat, ſingulari quodam lucis & ignis miraculo ornaretur. Super locum etiam paſſionis eius non raro luminaria quædam è cęlo deſcendentia, & ad cælum redeuntia per multi religioſi alijq; uiſibiliter conſpexere, atq; inter illa duos fratres in habitu fratrum Prædicatorum ſe uidiſſe teſtati ſunt.

Lãpades diuinitus accẽduntur.

Cùm autem id genus rumores ad ſedem Apoſtolicam afferrentur, & ſummus Pontifex ab hominibus fide dignis tam pręclara miracula perciperet, catholicæ fidei exaltationi, noui martyris ornamentis, & Apoſtolicæ ſedis, cuius Inquiſitorem ac pugilem Dominus tam mirifice illuſtrare dignaretur, honori congratulans, uirgineam eius innocentiam iuſſit accuratè diſcuti, & in multa eius merita ſolicitè inquiri, miracula quoque diligenter examinari. Atque ubi perſpicue cognouit famam uinci rerũ ueritate, maioraque comperiſſet, quàm ad ipſum perlata fuerant: de communi conſilio Cardinalium & Prælatorum omnium, qui per id tempus apud ſedem Apoſtolicam reſidebant, VIIII. Calend. Aprilis, nondum exacto poſt martyrium anno primo, illum Perusij in platea eccleſiæ fratrum Dominicanorum, adſtante ipſi cleri plebiſque, itemque religioſorum, nobilium ac procerum multa frequentia, alijs ubertim flentibus præ gaudio, alijs Deum magna uoce laudantibus, uniuerſis denique mirifice tripudiantibus, & ſolenni ritu diem feſtum celebrantibus, cum mirabili cereorum ardentium multitudine & eximio ſacrarum ueſtium apparatu, ſanctorum martyrum catalogo ſtatuit adſcribendum. Sed quia dies paſsionis eius, qui fuit ſeptimus Aprilis, in feſta Paſchalia crebro incidit, eius feſtum diem tertio Calendas Maij iuſsit ab omnibus fidelibus deuote & ſolenniter celebrari. Vbi autem per orbem diffuſus eſt Apoſtolicæ iuſsionis auditus, mox auditum deuotio, deuotionem noua miracula ſunt conſecuta.

Refertur in numerũ ſanctorũ.

Poſtquàm autem in ſanctorum martyrum album relatus eſt, catholicorum piæ deuotioni dignum plane uiſum eſt, ut ſacrum eius corpus, quod ultra annũ humili loco ſub terra iacuerat, ad ſublimiorem tranſferretur. Cuius rei cauſa cum fratres Mediolani ad prouinciale, ut uocant, Capitulum conueniſſent, ita ſanum & integrum & ab omni putore alienum illud inuenerunt, acſi eodem fuiſſet die tumulatum. Itaque fratres cum magna reuerentia exportarunt illud ad amplum quoddam pulpitum iuxta plateam, atque illic omni populo uiſendum & ſuppliciter uenerandum exhibuerunt. De miraculis, quæ plurima poſt eius in ſanctos relationem facta memorantur, nihil in præſentiarum ſcripturus ſum.

Corpꝰ eius poſt annũ inuenitur prorſus integrum.

VITA SANCTISSIMAE VIRginis Catharinæ Senenſis, in qua & per quam præpotēs Deus mira operatus eſt.

Scripſit autem eius Vitam copioſiſsimè reuerēdus Pater Raimundus Capuanus, ſacræ Theologiæ Doctor, & Ordinis Prædicatorū Magiſter generalis, atq; ſanctæ virginis Confeſſarius: ſed nè ea prolixitate, tum etiam ſtylo ſimpliciori Lectores offenderentur, per F. Laurentium Surium redacta eſt in compendium, ſed ita tamen, ut de hiſtoria parum aut nihil poſsit deſiderari. Inſerta ſunt etiam quædam ex Epiſtola venerabilis Patris Stephani Senenſis, Prioris Carthuſiæ Ticinenſis, qui ante monaſticę uitæ profeſsionem diu cum ſancta uirgine uixit familiariter, & eius amanuenſis fuit. Obſecramus autem lectorem, ut poſita omni hæſitatione, certò ſibi perſuadeat, tantos uiros non niſi uera & comperta ſcribere uoluiſſe.

29. Aprilis. Quo die ab hac uita migrauit.

APud Senas, præclarā Italiæ urbē, Iacobus quidā fuit, uir ſimplex, integer & timens Deū. Is uxorē duxit Lapā, ab omni huius ſeculi malitia alienam. Erāt plebeij ambo, ſatis laudabili orti familia, reque familiari pro ſua conditione bene inſtructi. Iacobus in rebus moleſtis & aduerſis erat multa patientia, nec murmuris uoces ſinebat uel ab ore ſuo, uel cuiuſquam è ſua familia prodire. Si quē autē cōmoto animo aſperius loquentē audiſſet, hilari uultu blāde illū conſolabatur, & ſui officij admonebat. *Patris eius patientia.* Quidā ciuis eius per ſummā iniquitatē grande ab illo æs alienū repetebat, cū tn̄ nihil ei dēberet: fretusq; amicorū potentia, ſimplicē uirū penè ad inopiā redegit. Moleſtè hoc ferebat Lapa uxor eius, & ſceleſto homini neſcio quid mali imprecabatur. At Iacobus oīa ſedatè ferens, obiurgabat eā: Sine, inquit, mea cōiunx. Deus illi quādoq; adſpirabit ſanā mentē, & agnito errore ſuo, patronus noſter erit. Id quod poſtea ita euenit. *Optima familiæ īſtitutio.* Tanta erat huius uiri probitas, ut tota eius familia, ab illo religioſè inſtituta, improbos & inhoneſtos ſermones nequaq̄ audire ſuſtineret. Filia eius Bonauētura nupſerat cuidā iuueni Nicolao. Ad eū ueniebant alij iuuenes, &, ut ſolēt tales, plerunq; nō abſtinebāt à uerbis inhoneſtis & laſciuis. Ea res tantā illi Bonauēturæ animi dolorē attulit, ut ēt in morbum incideret, & in dies maciè conficeretur. Nicolao ab illa cauſam mœroris perquirenti, grauiter reſpondit: Ego in paterna domo tales ſermones non audiui, quales hic quotidie iactantur. Itaq; pro certo noueris, niſi ab his ædibus fuerint excluſi, me breui moriturā. Mirabatur ille mulieris pietatē, & ſeſe corrigēs, prohibuit alijs, nè illa audiente uerbis parum uerecundis uterentur. Vtinam uerò ad hoc exēplum ſuam familiam hodie patresfamilias inſtituerent: melius profectò Chriſtiana Reſp. haberet.

Cū aūt Lapa multas Iacobo proles peperiſſet, tandē geminas edidit filias, è quibus Iohāna altera, altera Catharina eſt dicta: ſed Iohanna à baptiſmo non diù ſuperuiuēte, Catharina remanſit, quā mater eius multa cura educanda ſuſcepit, cæterisq; prolibus habuit chariorē: cui⁹ partim ea ratio fuit, ꝙ cū crebros paratus alias proles nutricibus tradere cōpulſa eſſet, Catharinā ſuis ipſa uberibus lactauit. Educata igitur hęc puella, cū iā ambulare cœpiſſet, tā omnibus chara & grata fuit, tantāq; eius uerba prudentiā redolebant, ut mater uix eā domi potuerit retinere, uicinis & cognatis illā ad ſe rapientibus, deſiderio fruēdæ iucunditatis & non planè infantilis ſermonis eius. *Amabilitas S. Catharinæ infantis.* Quidā uerò incredibili affecti lætitia & conſolatione ex eius ſuauiſsima præſentia, nō Catharinā, ſed Euphroſinā eā appellabant. Deindè annos nata plus minus quinque, ſalutationē edocta angelicā, illā crebrò repetebat, & cælitus permota, cœpit per gradus tū aſcendendo, tum deſcendendo, ad ſingulos ſingulas flexis geniculis Virgini matri ſalutationes promere, & in eiuſmodi pijs ſtudijs magis ac magis proficere. *Pieta.*

Poſtquā aūt ſextū ferè ætatis annū expleuerat, cū Stephano germano ſuo, illa paulò adultiore puero, ad ædes ſororis ſuæ Bonauenturæ, cuius ante meminimus, acceſſit: confectoq; negocio, cuius cauſa à matre fuerant miſsi, in reditu facta puella ſurſum erectis luminibus, ſupra uerticē tēpli fratrū S. Dominici uidit in aere thalamū elegātiſsimū, regio ſplendore cōpoſitū, & in illo Chriſtū Saluatorē in throno Imperatorio ſedentē, induū Pontificio habitu, & in capite ferentem tiarā, qualis eſt Pontificū Romanorū. *Viſio eius mirabilis.* Aderant illi Petrus & Paulus atq; Iohānes Apoſtoli. Ibi puella defigens oculos utriuſq; hominis in Chriſtū, illū amantiſsimè contēplabatur: uiciſsimq; Chriſtus ſuæ maieſtatis oculis in eā intentis, blandiſsimè ſubridens, extenta ſuper eā dextera, expreſſoq; Crucis ſigno illi benedixit. Mox ea rapta ſpiritu, & transformata in eū, quem ſuauiſsime adſpiciebat, & ſui & itineris oblita eſt: immotaq; permāſiſſet haud dubio, non totū ſolū, ſed ēt alias ſæpiſsime, in tantilla ætate in uia publica neq; homines neq; iumenta tranſeuntia aduertens, niſi per aliū tracta fuiſſet. Cū autē Stephanus puerulus iā proceſsiſſet aliquouſq;, ac paulò poſt aduertiſſet illā nō ſequi, ſed cælū attentiſsime tueri, iterū atq; iterū nomine eā inclamauit: ſed ea nihil reſpōdente, imò nec ſentiente quid clamaret, propius acceſsit clamitans. At nec ſic quidē ea ſe mouente, manibus traxit eā. tū illa quaſi à graui ſōno expergefacta, retractis parumper oculis, dixit: O ſi uideres, quæ ego uideo, ab hac mellitiſsima uiſione me nutiꝗ̄ reuocares. His dictis, referebat oculos ad cælū, ſed iā uiſio illa diſparuerat. Q̄d illa ſine dolore ferrenūvalēs lachrymis in ſe uindicauit, ꝙ oculos inauertiſſet.

Ab eo tempore tantilla puella caneſcebat morum maturitate ac ſenſu mirabili, ita ut facta eius nō pueritiæ uel adoleſcentiæ, ſed uenerandæ potius ſenectutis eſſe uiderētur. *Cana ī ſantia* Iā .n. accenſus in illa erat ignis diuini amoris, cuius uirtute intellectus illuſtrabatur, uolūtas feruebat, cōfirmabatur memoria, & actiones externæ ad diuinæ legis normā dirigebantur. Nā ſicut ipſa reuerendo patri Raimūdo cōfeſſa fuit, per idtēpus uitas ſanctorū Patrū Aegyptiorum, quorundam itē aliorū ſanctorū, potiſsimū autem beati Dominici, didicit non ab ullo homine, ſed ſola reuelatione diuina, tātusq; eius mentē cœpit ardor illas imitandi, ut nihil aliud cogitare poſſet. Inde in ea extitere tam multa rara & inuſitata, quæ oēs in admiratiouē raperent. Quærebat latibula, & clā ſuum corpuſculū quadam chordula cædebat, precibus ac meditationibus perpetuò uacabat, in dies magis dabat operam ſilentio contra morem puerorum, & cū ea ætas increſcēs multo egeat alimento, illa ſibi aliquid potius de cibo detrahebat. *Exercitatę nerrima puella.* Eius exemplo complures coætaneæ puellæ inuitatæ, ad eam confluebant, ut eius ſalutiferos ſermones audirent, & pro modulo ſuo ſancta eius ſtudia imitarentur. Conueniebant autem omnes ſimul

mol in quodam loco domus eius, idque occulte, & cum ea pariter ſe flagellabant, & quoties ipſa iuſsiſſet, orationem Dominicam & ſalutationem angelicam recitabant. His autem rebus non defuere miracula Dei. Nam ut plurimum aſcendendo & deſcendẽdo per gradus paternæ domus, ita per aerem ducebatur, ut gradus pedibus non attingeret. Hoc autẽ præcipuè tum fiebat, cum hominum fugeret conſortia, præſertim diuerſi ſexus.

Petit ſolitudinem.

In ea ipſa autem tenerrima ætate deſiderio imitandi ſanctos Patres Aegyptios ardentiſsime ſitiebat ſolitudinem, nec tamen rationem aliquam excogitare potuit, qua ad illam perueniret. Pugnabat itaque deſiderium cum fragilitate ætatis, & ceſsit quidem uictoria deſiderio, ſed non planè abſoluta. Nam quodã mane, incredibili flagrans eremi cupiditate, abijt extra urbem, unicum tantum panem ſecum ferens, paululumq; progreſſa, ut nullas uidet coniunctas illic ædes, quemadmodum ſolent eſſe in urbibus, putabat ſe iam propinquam deſertis locis. Inde itaque aliquanto ulterius proficiſcens, tandem ſub rupe quadam ſpeluncam reperit, in quam cum multo gaudio ingrediens, optatam ſe eremum inueniſſe arbitrabatur. Mox igitur cœpit orare feruenter, & ecce, Chriſto eius promptam uoluntatem approbante, ſenſim à terra uſque ad ſpeluncæ uerticem eleuabatur, ſicque ad horam uſque nonam permanſit. Verita autem, inſidijs inimici, eius deſideriũ impedire uolentis, iſthuc fieri, cœpit orare inſtantius. Tandem ſub horam nonam rurſus depoſita eſt in terram, intellexitque ea inſtinctu diuino, nondum uelle Dominum, ut relicta parentum domo, ſuum corpuſculum affligeret. Itaq; inde recedens, domum reuertebatur: ſed cum corpuſculi eius imbecillitas itineri conficiendo non ſufficeret, Deo ſe commendauit, cuius beneficio breui tẽporis ſpatio in ipſam ciuitatis portam per aera deportata eſt, ſicut ipſa poſtea cuidam cognatæ & confeſſarijs ſuis expoſuit, à porta autem feſtina redijt domũ. Diu autem res tota latuit, parentibus eius perſuaſum habentibus, quòd ab ædibus ſororis ſuæ Bonauenturæ reuertiſſet.

Eius autem uiſionis, cuius paulò ſupra fecimus mẽtionem, tanta fuit apud ſacræ infantulæ animum uis & efficia, ut non omnis mundi huius amor prorſus in ea extinctus ſit, accenſus ſanctus amor Chriſti Ieſu unici filij Dei, & amantiſsimæ matris eius ſemperque uirginis Mariæ. Itaq; omnia arbitrabatur ut ſtercora, modo lucriſaceret Chriſtum Saluatorem. Valde aũt adſpirabat ad tuendam in ſe uirgineam integritatem, cognouitque, Deo reuelante, beatiſsimã Dei genitricem primam nuncupaſſe perpetuæ uirginitatis uotum. Itaque anno ætatis ſeptimo, non ut ſeptennis puella, ſed plane grandæua, maturè ac diu de eiuſmodi præſtando uoto ſecum deliberauit, aſsidue rogans matrem Domini, reginam uirginum & angelorum, ut à Domino ipſi impetraret gratiam id faciendi, quod eſſet illi gratius & ſuæ ſaluti conducibilius. Atque interim augeſcebat quotidie feruor amoris diuini & deſiderium puritatis angelicæ. Vnde haud obſcure intelligens, quid Domino placeret, quadam die ſecretum petijt locum, & flexis utriuſque hominis genibus, ſic precata eſt beatiſsimam matrem Chriſti: O uirgo ſacratiſsima, quæ prima inter fœminas perpetuam Domino uirginitatem uouiſti, qui te uoluit eſſe matrem unici filij ſui, obſecro benignitatem tuam, ut non attentis meritis meis, digneris mihi ſpõſum dare filium tuum, quem totis animæ uiſceribus concupiſco, & ego promitto & illi & tibi, quod nullum unquam alium admittam ſponſum, ſed uirginem me illi perpetuam conſeruabo. Ita ſeptem na-

Ea eſt ẽt ſnĩa S. Auguſtini &c.

ta annos, Chriſto ſponſo immortali ſuam dedicauit uirginitatem, idque uoto coram Deo ſolenni, ut ait Raimundus.

Septennis uouet uirginitatem.

Ab hac die creuit in dies in uera ſanctitate, cœpitque Chriſti tyruncula iam tum bellum indicere carni, etiam necdum rebellanti. Statuit, quoad fieri poſſet, carni carnium eſum non permittere. Itaq; ſi quæ ei fuiſſent appoſitæ carnes, ut plurimum porrigebat eas Stephano fratri, aut paulatim proijciebat eas felibus, ut nemo poſſet aduertere. Flagella, de quibus ante diximus, non ſolum continuabat, ſed augebat etiã & ſola, & cum puellis, & quod mirum in tantilla ætate uideri poſsit, in eius animo feruescebat zelus animarum, & peculiariter illos amabat ſanctos, qui animabus lucrandis operam nauaſſent, intellexitque diuinitus, beatiſsimum Patrem Dominicum zelo fidei & ſalutis animarum Ordinem fratrum Prædicatorũ inſtituiſſe. Quæ res in eius animo tantam erga illum Ordinem reuerentiam excitauit, ut ſi quos uidiſſet fratres ſancti Dominici ſuas ædes tranſeuntes, illorũ obſeruaret ueſtigia, eaque illis abſcendentibus, humiliter ac deuotè eaoſcularetur. Porro creuit in eius pectore ingens deſiderium illius inſtituti complectendi, ut poſſet cum fratribus ſtudere ſaluti animarum, ſed ſexu id non permittente, cogitabat ſanctam Euphroſynam, cuius nomen iam ſupra diximus ei à quibuſdam impoſitum, hac in parte imitari, & inſtar illius fingere ſe maſculum, atque procul in regionibus ignotis ſe adiungere fratribus Dominicanis. Verum licet diu in hac cogitatione fuerit, non tamen permiſit Deus ut ita fieret. Accepere interim in ea quotidiana incrementa & corpus & animi uirtutes, & quædam ueneranda morum honeſtas & maturitas apud omnes, qui eius actus contemplabantur. Stupebant parentes, mirabãtur germani eius, tota domus familia ſtabat attonita.

Abſtinet à carnibus.

Reuerẽtia erga Dominicanos.

Ante decimum ætatis eius annum mater illam miſit ad paſtorem parœciæ ſuæ rogandum, ut Miſſæ ſacrificium faceret in honorem ſancti Antonij, deditque ei cereos & nummos, quos poneret in altari. Paruit Catharina, libenter exequens ea, quæ cederent ad honorem Dei, ſed ipſo delectata ſacrificio, manſit in templo, donec paractum eſſet. Inde domum ſe recepit. Mora autem illius matri diſplicuit, itaque ut ruborem ei afferret, Maledictæ ſint, inquit, linguæ, quæ te nunquàm redituram aſſerebant. (Sic enim illis in locis uulgo ſolent dicere) Puella ſapiens, ut audiuit matrem iſta dicentem paulisper conticuit: Deinde ſeorſum illam ducens, cum multa maturitate & modeſtia ita locuta eſt: Domina mater, ſi me quandoque uideris tua iuſſa negligentem, cædas me uirgis, quantum uiſum erit. id enim dignum & iuſtum eſt: ſed quæſo, ne propter meas culpas cuiquam unquam maledicas. nam neque tuam id decet grandæuitatem, & me ſummo animi mœrore afficit. His auditis, mater incredibiliter admirans puſillæ filiolæ tã ſapientem admonitionem, non tamen uolens id eam intelligere, Cur, ait, tam diu illic hæſiſti? Reſpondente ea, ſe Miſſam auſcultaſſe, quam ipſa celebrari mandaſſet, moxque inde reuertiſſe domũ, mater amplius ædificata, totum marito retulit. Ille uerò gratias agens Deo, rem tacitus conſiderabat.

Vide puellæ uerba ſapientiſſima

Poſtquàm autem ſacra uirgo ad nobiles peruenit annos, pro illius regionis more parentes eam domi incluſerunt. non enim patitur illic conſuetudo, ut eius ætatis puellæ innuptæ è domo exeant. Cœperũt autem & parentes & germani eius, ignari propoſiti illius, de eius tractare coniugio, mater quoque ad ſtudium excolendi corporis eam hortari, ut poſſet procorum oculis eſſe gratior, & amabilior, ſed illa

memor

memor uoti ſui, licet id parentes pro illorum reuerẽria, celaret, nihil tale facere uoluit. Non enim hominibns, ſed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater eius moleſte, & cum per ſe illã mouere non poſſet, filiam Bonauenturam, quam Catharina impenſe amabat, ut ei perſuaderet, bortata eſt. Et illa quidem multis uijs eius tentans animum, tandem eò adduait, ut daret operam aliquam ornando corpori, nihil tamen interim remittens de propoſito ſeruandæ integritatis. Hanc aurem culpam poſtea nõ ſemel tantis cum ſingultibus & lachrymis confeſſa eſt, ut uideri poſſet granilsimo ſe ſcelere obſtrinaiſſe. Sciſcitante ea ea D. Raimundo, confeſſario, num illo ornatu uoluerit contra uotum uirginitatis uenire, aut ulli homini placere, illaque reſpondente ſe quidem nihil uoluiſſe, minus, immo nihil tam ſibi acerbum fuiſſe, quam intneri homines, aut ab illis conſpici, at nihilo minus tamen ſe ream eſſe æternæ damnationis, Raimundus culpam illam extenuare conabatur, ſed cum hoc illa ferret ægerrime, ſurſumqne erectis oculis diceret, O Deus, qualis eſt hic meus ſpiritualis pater, qui etiam peccata mea excuſat? adderetque loquens Raimundo, Num debuit hæc creatura uiliſsima, rota à ſuo creatore præter meritũ aucta beneficijs, bonas horas ornandæ putri carni ſuæ collocare? Ego ne ipſum quidem tartarum puto ſuſficere huic peccato puniendo, tum coactus eſt pater Raimundus ſilere, qui tamen coram Deo & ſancta eius Eccleſia hoc ei reddit teſtimonium, ꝙ licet ſępiſſime eius audierit confeſsiones, etiam interdum generales, nunquàm illã inuenerit peccaſſe in Dei præceptum, id eſt, nllins letalis culpæ ream, immo uerò etiam à uenialibus culpis adeo immunem, ut iu confeſsionibus eius quotidianis utplurimum uix depræhendere quiuerit erratum ullum. Omne enim tempus ſuum aut orando, aut contemplando, aut proximos ædificando illam traduaiſſe confirmat. Quod eſt præclarum mirabilis innocentiæ à tanto uiro teſtimonium. Et cum tanta eſſet uitæ puritate, nihilo minus ait tam dure illam ſe accuſaſſe, tamque ingenioſe ſibi culpas impoſuiſſe, ut facile ab ignorante eius uitam rea putari potuerit, ubi rea non erat.

Mirè dolet ſe nõnihil ſtuduiſſe ornãdo corpori.

Teſtimoniũ graue eius innocentia.

Sed ut ad inſtitutam narrationem ſeſe referat oratio, cum ſe ità dediſſet nonnihil componendo corpori, à Bonauentura perſuaſa, nunquã tamen aninium ſuum ulli homini applicuit, uel ſponte ſe hominibus uiſenda præbuit, tametſi de orationis feruore & aſsiduitate meditandi nonnihil tepeſcendo remiſit. Verum ſoror eius Bonauentura, quæ ei huius uaniratis author fuerat, nõ diu poſt in puerperio obijt, percuſſa à Domino. Et fuit illa quidẽ proba & honeſta ualde & uerbis & moribus, ſed tamen quia illam, quæ uni Chriſto placere deſiderabat, ad ea quæ ſunt mundi huius, inuitare auſa erat, dura morte obijt in florenti ætate, non tamen penitus perijt, ſed ut ſanctæ uirgini, poſtea fuit reuelatum, poſt dira Purgatorij ſupplicia peruenit ad uitam ſempiternam. Aduertat autem lector, quanti ſit periculi, homines Deo ſeruire cupientes impedire & alio auocare. Defuncta autem ſorore, uirgo Catharina ſeruentius ad æterni ſponſi amplexus ſe recepit. Fleuit autem cum beata Magdalena ualde amare illam culpam ſuam, iacuitque ad pedes Domini, ſine intermiſsione orans & ueniam petens, ut poſſet etiam ipſa audire: Remittuntur tibi peccata, atque per id tempus totis niribus ſe beatæ Mariæ Magdalenæ conformare nitebatur, & erga illam ſingulari quadam cœpit deuotione affici. At hoſtis malignus, dolens eam ſibi ereptam ſpem ad mundi ſtudia eam reuocandi, per domeſticos illius ſanctũ propoſitum retardare ac impedire, per multa quoque aduerſa & perſecutiones eam ad mundana retrahere conabatur. Itaque urgebat ualde parentes & germanos eius, ut eam matrimonio collocarent, illique dabanc operam, ut ſponſum ei innenirenr. Id uerò ubi ſancta uirgo animaduertit, & Domino inſpirante, maligni dæmonis inſidias perſenſit, accuratius & uehementius & preces aſsiduas, In ſanctas meditationes & exercitia pœnitentiæ incubuit, bominnm conſortia deuitauit, apertiſque indicijs perſpicue declarauit, nolle ſe ſponſo mortali ulla ratione coniungi. At parentes alia tentant uia eam in ſuam ſententiam pertrahere, aduocant quendam Dominicani inſtituti fratrem, ipſis amiciſsimum, orant illum uehementiſsime, ut Catharinam a ſua ſententia deducat. Spondet ille ſe conaturum pro uiribus, ſed ubi uirginis ſenſit immutabile propoſitum, urgente conſcientia, conſuluit ei, ut amputatis capillis ſuis, indicaret ſe nolle in coniugium ullo pacto conſentire. Quod quidem eius ſanum conſilium ſancta uirgo haud ſecus atque cælitus pręſtitum arripiens, capillos quam primum ad cutem uſq; præcidit. Oderat enim illos, quòd putaret ſe illis cõponendis anteà grauiter peccauiſſe, cœpitque deinde præter morem puellarum, capite uelato incedere. Quod ubi Lapa mater eius uidit, qui inuſitatum uelamen ſibi uellet, ab ea perquiſiuit. Sed illa obſcure reſpondente, acceſsit propius, & uelamine detracto, uidit tonſum caput. Tum uerò acri dolore ſtimulata, ꝙ capillos elegantiſsimos, perditos cerneret, eiulans exclamauit: Ecquid feciſti filia? Sed uirgo rurſus caput tegens abſceſsit. Clamore autẽ matris permoti maritus & filiæ, accurrunt, cognitaque cauſa, grauiter commouentur. Inde porrò alterum uirgini ortum eſt certamen, priori acrius, ſed Deo bene iuuante, uictoria ceſsit uirgini, & ipſa quoque impedimenta ſalutis & caſti propoſiti eius, uerſa ſunt ei inſtrumenta uirtutis, & profectus ſpiritalis adiumenta.

Bonauẽturæ obitus prematurus.

Luc. 7.

Multis modis tẽtatur de coniugio.

Iam palam parentes & dictis & factis eam perſequebantur, iactabantque in eam conuicia, & minas intentabant, ita dicentes: Putas ne uiliſsima, quòd defectis criminibus à noſtra te poſsis uoluntate ſubducere? Rumpantur licet ilia tibi, marito copulaberis. Simul etiam omni ſecreto loco illi interdixerunt, & ſeruitijs domus eam perpetuo uoluerunt occupari, ne poſſet ſe Chriſto ſponſo ſuo coniungere & precibus uacare. Atque ut intelligeret ſe plane haberi contemptui, amota ancilla culinaria, eius ſordida officia illi demandarunt. Cogebatur itaque mitis & uerecũda puella audire quotidiana improperia, uerborum iniurias & multiplicem ſui ferre contemptũ. Volebant autem parentes & germani eius his rationibus eam frangere, & ad ſibi conſentiendum impellere, ꝙ iuuenẽ quendam ſponſum inueniſſent, cuius genus & familia eis pergrata eſſet. Verum draco peſtifer, malignus ſatan, cuius machinationibus iſta fiebant, quibus rebus ſe ſperauit uirginem euerſurum, ijſipſis magis eius animum, Domino iuuante, confirmauit. Nam uihil his omnibus permota, docente eam ſpiritu Dei, intra ſeipſam ſibi fabricauit conclaue, ſiue ſecretam cellulam, unde nunquàm uellet cuiuſcunque rei cauſa egredi.

Multa patitur à parẽtibus.

Ita factũ eſt, ut quæ hactenus uſa illa externa cella, nonnunquàm fuiſſet egreſſa foras, iam deinceps perpetuo maneret ſecum in cellula animi ſui, quam illi eripere nemo poſſet, planeque cæleſti uictoria triumphauit de diabolo, in interiori homine, ubi Chriſtus habitat per fidem in cordibus noſtris, ſibi conſtruẽs ſpiritale domiciliũ. Solebat illa poſtea crebro admonere Raimundum Patrem, cũ negocijs externis prope obrutum uideret, ut ſibi tale non manufactum in

Ep. 3.

ſuo

ſuo pectore frabricaret domicilium, nec inde unquã euageretur. Ibi enim, ut diximus, per fidẽ Chriſtus babitat in nobis, ibi regoom Dei intra nos eſt, ibi oũ quàm non præſto eſt ille, qui dicit: Eccè ſto ad oſtiũ, & pulſo, ſi quis audierit uocem meam, & aperuerit mibi ianuam, intrabo ad illom, & cœnabo cum illo, & ipſe mecom. Hoc ergo ſuauiſsimo hoſpite contenta & freta ſacra uirgo, uicit diabolum & omnes machinas eius. Docebat ille eam intus uias & rationes mirabiles externa omnia ſuperaodi. Imagioabatur ſacra oirgo, patrem ſuum repræſentare Chriſtum Ieſum, matrem ſuam, laoctiſsimam Chriſti geoitricẽ, cæteros de familia, apoſtolos & diſcipulos Saluatoris. Hac imagioatiooe fortiter concepta id aſſecuta eſt, ot omnibus illis cnm omoium admiratiooe hilariter & officioſe inſeruiret, tom etiam, ut illis ſeruiendo, ſemper cogitaret de ſponſo ſuo Chriſto, cui ſe ea omnia officia præſtare credebat, ſicque factum eſt, ut dum in culioa uerſaretur, ſemper eſſet iotra ſancta ſanctornm, ſeroiensque ad meoſam recumbentibus, animum ſnum mire paſceret imaginanda præſentia Saluatoris, cootemptum uerò ſui & iniurias omoes etiam iucundo ferret aoimo. At tamen, qoia non poterat prorſus etiam eateroo carere cubiculo, obi noctu qoieſceret, nec licebat tamen aliquod priuatim habere, fratris ſoi Stephani cubicolum delegauit, ubi poſſet illo abſente ioterdiu nooounqoàm ſola degere, & noctn illo dormiente, pro uoto precibus uacare. Rogabat aotem indefineoter Dominum, ut ipſius dignaretur toeri uirgioitatem. Nec deerat ille ſpoolæ ſuæ, ſed quanto plures ei perſecutiones & iniurias inferri cernebat, tanto eam maioribns iotus gandijs & cbariſmatis mirabiliter afficiebatur. Tandem germaoi eius oideotes conſtantiam, ſe uictos fatebantur. Pater autem eius cæteris ionocentior, tacitus eius facta contemplabatur, atque in dies certius perſpiciebat, non iuuenili leuitate, ſed ſpiritu Dei illã duci ac permoueri.

Luc.17 *Apo.13* *Piſsima imaginatione uicit oẽs diabolima chinas.*

Contigit interim quadam die, illam in iunioris fratris ſui Stephani cubiculo feruentes Domino preces offerre, idqoe non obſerato oſtio, non enim licebat ei alicubi clauſa manere ianua. Forte autem in illud iogreſſus pater eius, uidit illam in angulo orantẽ fleais genibus, & columbam paruam niuei candoris eius capiti inſidentem, ſed eo uiſo, moa per feoeſtrã altius euolantem. Percontaoti autem ea filia, quæ eſſet illa columba, reſpoodit ea, ſe columbam prorſus non uidiſſe. Admirans igitur ualde pater eius, ſecũ id conſeruabat, neque tooc ſolum, ſed etiam alias ſæpios uidit columbam. Per id tẽpus magis magisque io eius pectore creſcebat deſideriom induendi habitum Dominicanum, rogabatqoe ioſtanter Dominũ, ut dignaretur ipſi præſtare quod cupiebat. Et eccè dum ſic pulſat aures clemeotiſsimi Saluatoris, oidet in ſomnis multos ſanctos patres, monaſticornm Ordinnm ioſtitutores, atque in ijs beatiſsimum Dominicom. Hortabantur autem eam illi Patres, ut uoum aliquod inſtitutum mooaſticum diligeret, in quo Domino gratiorem poſſet exhibere famulatũ. Tum illa cœpit ire ad ſanctum Dominicum, qui moa ei occurrit cum habito ſororum, quæ dicuotor de Pœoitentia ſaocti Dominici, aitque ad illã: Forti animo eſto filia, nihil ambigeos, quia eſto ſis babitu froitura. Illa cum lachrymis gratias egit Deo & ſancto Domioico, & ipſis lachrymis excitata, ad ſe redijt. Ea autem uiſiooe mirabiliter confirmata, eodem die pareotes & germanos conuocauit, fidenterque eis locuta eſt, ſe iampridem in tenera ætate Deo ſuam uouiſſe integritatem, atque in ea ſententia iam maturioribus annis uſqueadeo ſe firmã permanere, ut nulla ratio-oe ab ea uelit diſcedere, monebatqoe, ut ceſſarent fruſtra eam ad coniugium prouocare, ſe enim Deo potius obedire debere, cui ſe deuouiſſet, quàm ipſis. Multaque alia conſtantiſsimè coram illis loquebatur, cum hactenus ſemper intra ſilentium ſe uerecunda poella continuiſſet. Tantæ autem ea eius oerbis obortæ ſoot lachrymæ omnibus, ot nibil ei poſſent reſpondere: poſtea uerò, ceſſante eiulatu, pater, qui eam tenere diligebat, & erat alijs religioſior, ita ait ad eam: Abſit, dulciſsima filia, ut quoquo modo Deo reluctari uelimus, à quo uidemus ſanctum propoſitũ tuum proficiſci. Fac libere, quod ei pollicita es, & ſicut illius te ſpiritus docebit. Vertensque ſe ad uxorẽ & liberos ſuos, Nemo, inquit, poſthac filiæ meæ dulciſsimæ moleſtus ſit, uacet libere ſpõſo ſuo. Non eſt, quòd doleamus pro mortali eius ſponſo recipere nos regem immortalem, cui illa ſe deſpoodit.

Columba inſidet capiti orantis *Viſio eius.*

Permittitur libere uacare Deo & ſibi.

Hac igitur accepta facultate & libertate Deo ſeruiendi, uirgo Chriſti totam uitam ſuam ad Dei famulatum, oon ſegniter, ſed mirabiliter, accommodauit. Exiguum cubiculum, ab alijs ſeparatum, impetrauit, ubi tanquàm io ſolitudine poſſet uacare Deo, & pro uoto affligere corpus ſuum. Ibi uerò quanta pœniteotiæ aſperitate ſeſe excruciarit, quàm ardẽter uultum ſponſi ſui quæſierit, nolla poteſt lingua eaplicare. Carnes, quibus ab ioſaotia rarò fuerat uſa, iã prorſus ſibi noluit eſſe interdictas, adeoque illas à ſe remouit, ut etiam odorem illarum abſque oaletudiois incommodo percipere non poſſet, immo uerò ad cibos acerbos potumque inſipidom adeo ſe aſſuefecit, ut dolcia omnia ei perniciem afferent. Voluit quandoque Dominus Raimundus, quandoquidem nihil illa ſumebat eſculentum aut poculentũ, unde poſsint debiles cõſortari, ut aquæ frigidæ, quam bibebat, ſaccarom miſceretur. Quod obi illa reſciuit, ait ad eom: Vt uideo, pater, exiguum hoc quod io me ſupereſt nitæ, penitus uis eatinguere. Vioum uſqueadeo diluebat, ot odore ſimul & ſapore extincto, nihil præter rubrum colorem relinqueretur, quo ſunt oina illius loci. Decimoquinto ætatis ſuæ anno uinum à ſe reiecit, ac deioceps ſemper aqua frigida otebatur. Cuiuſuis geoeris coctos cibos, præter panem, paulatim ſibi ſubtrahebat, & intra breue tempus eo ſuum adegit corpuſculum, ut pane & crudis herbis eſſet contentum. Anno ætatis uiceſimo, niſi fallor, aot circiter, etiã pane abſtinuit, nibil præter crudas herbas ſibi permittens. Poſtremo, uoo uſu neque natura, ſed dinioo miraculo eouſqoe peruenit, ut licet corpuſculum eius moltis eſſet morbis obnoxiom, & labores ſuſciperet iotolerabiles, uoo tñ in ea conſumerent humor ille, quem radicalem oocant, nec ſtomachos concoquendi fungeretur aut fungi poſſet officio, oec uires corporeæ ob cibi & potus defectum frangerentur, ita ut tota ipſius uita miraculum eſſet, quod etiã medici fatebantur. Affirmat Domious Raimundus, qoo tempore ipſe fuerit teſtis conuerſatioois eius, nullo cibo aut potu ontriente eam uixiſſe, nullaque uirtute oaturali adiutam, dolores & labores alijs intolerabiles læta ſemper facie toleraſſe; id uerò nõ ex quouis eaercitio uel conſuetudine abſtinendi, ſed potius ex pleoitudioe ſpiritus eueniſſe.

Vita eius duriſſima. *Solis crudis herbis ueſcitur.* *Vide miraculũ*

Præterea lectum ſibi parauit ex tabulis ligneis, nihil quicquam alterius rei addens. In eo uel ſedẽs meditabatur, uel proſtrata orabat, ſuoque tempore, nullis detractis ueſtibus, ſomnum capiebat. Veſtibus laneis utebatur: Cilicio quaodoqoe uſa fuit, ſed quia ſordes uitabat, cilicium catena ferrea commutauit. Ea catena ſtringebat tam fortiter ouda eius latera, ut propemodnm caroi concreta uideretur. Sed ſob fioẽ uitæ coegit eam Raimundus catenam miſſam facere,

Eius lectus.

re,quamuis ægre aſſentiret. Initio uigilare ſolebat uſque ad preces,quas matutinas uocant. Deinde ita domuit ſomnū, ut intra biduum uix dimidiā dormiret

Vigiliæ mirabiles.

horā,ſed neque tantillum admittebat ſomnū, niſi quādo morbi cogebant. Dicebat autē Raimundo,nullum ſe eā durū ſenſiſſe certamen,ut in ſomno edomādo. Idē autē Raimundus,uir grauis & fide digniſsimus, hoc de ea aſſeuerat pro indubitato,quod ſi habuiſſet auditores,qui ipſam intelligerent,& cum quibus poſſet cōferre,centū dies & noctes abſque cibo & potu fuiſſet

Res ſanè ſtupenda.

locuta de Deo,non ſolū abſque ulla ſatigatione, ſed etiam meliori corporis ualetudine. Et ipſa fatebatur, nihil ſibi in hac uita maiori eſſe ſolatio & refrigerio, quàm ſi poſſet cum intelligentibus ſermones miſcere de Deo,& quando eius rei dabatur opportunitas,ēt corpore hilarior & ualētior apparebat,ea ſubtracta, debilis fiebat. Sic autem loquendo de Deo,tota abſorbebatur in Deum. Volens uerò imitari ſanctum patrem Dominicum, multo tēpore quotidie ter ſe

Catena ſe durisſimè flagellat.

cædebat catena ferrea, ſingulis uicibus ad ſeſquihorā,ſanguine ab humeris in pedes manante,ut ſanguinem pro ſanguine redderet ſuo redemptori. Id genus autem caſtigationibus & afflictionibus mire extenuauit corpus ſuum,quod antea magni fuit roboris,ita ut etiam grandia onera ſuis humeris ad ædiū ſuarū ſolariū alacriter deportaret. Ferebat autem mater eius plus ſatis moleſte has eius corporis macerationes. Itaque cum aduerteret eam ſe catena uerberare,alta uoce eiulans,dicebat: Filia, filia,ego te iam uideo tuis manibus tibi certam necem afferentem. His uocibus iūgebat gemitus,uellebat canos capitis ſui, & ita ſe comparabat,ut nōn raro uicini omnes accurrerent, uiſuri quid accidiſſet uetulæ Lapæ. Cernens quoque eam cubare in tabulis, ui eam ſecum pertrahebat ad lectum ſuum. Illa flexis genibus, ut matrē deliniret, offerebat ſe promptam ad cubandum in lecto ipſius.

Itaq; reponebat ſe in extrema lecti eius parte, ſed illa obdormiente,redibat ad ſua exercitia. Rurſus uerò matre id percipiente,ut eius placaret animū, clā ſub linteamine poſtem uel duo ligna ponebat,ut in illis iacens,nihil de duritia ſtrati ſui mutaret. Tandem uerò mater nihil ſe proficere intelligens,ait illi: Ego uideo me omnia fruſtra attentare, dormi poſthac,ubi conſueuiſti. Inuidebat ſanctis eius exercitijs diabolus, & illius inſtinctu multa ei impedimenta obijciebantur.

Rurſus igitur reſtituta ſuæ libertati, tanto cœpit eſſe feruentior,quanto acrius ſibi obniti uidebat ſatanam. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ,quotidie preces perpetuæ ad Dominum Ieſum, ut habitū

Valdè adſpirat ad habitū religioſum.

diu optatum conſequi mereretur,quē à B. Dominico ſibi promiſſum nouerat. Sciebat enim ſe nōdum planè liberam fore ab domeſticorum moleſtijs de ineundo matrimonio,donec illo habitu potiretur. Agebat etiam cum ſororibus de pœnitentia S. Dominici, ut ipſam admitterent in ſuam ſodalitatem. Sed mater uirginis id necdum patiebatur æquo ſatis animo,& ut eam ab illa aſpera ſua uiuendi ratione auocaret,ad thermas eā ſecum uolebat proficiſci. Parebat illa parēti,ſed ut egregie eluderet ſatanam, qui matrē eius, mulierem ſimpliciſsimam, ad hæc inſtigare uidebatur,in ipſis thermis, ſimulans ſe uelle perfectius ſuū corpus abluere, adijt canalem, & aquas ſulphureas atque feruentes ſinens manare diu ſatis in ſuum corpuſculum,atrocius illud affligebat, quàm ſolebat cædendo catena ferrea. Fatebatur poſtea,cum D. Rai-

Se dirè cruciat in thermis.

mundus ex ea eſſet percontatus, quomodo illos feruentis aquæ ardores ſine uitæ periculo perferre potuiſſet,ſe rogaſſe Dominum, ut pœnas tartareas & purgatorias,quas ſe credebat meruiſſe, in hos cruciatus, quos libenter ferret, cōmutare uellet, ſicque ſe dolorem quidem ſenſiſſe, ſed citra ullam læſionem, illum ſuauiter toleraſſe. A thermis illis domum reuerſa,mox ad ſolita pęnitentiæ exercitia ſe recepit,tandemque matrem eò permouit, licet diu calcitrantē, ut cum ſororibus de pœnitentia S. Dominici, loqueretur de ipſa in ſuum conſortium admittenda. Sorores autem illę aliquandiu difficiles ſe oſtenderunt. Interim uirgo ſancta in morbum incidit,& corpus omne ſcatebat puſtulis, ſimulque febris ſe admiſcuit nō parum uehemens. Ibi mater eius, quæ eā præ liberis omnibus tenerius diligebat, decumbenti triſtis aſsidens,fomēta,quæ poterat adhibebat. Sed uirgo ſancta in ipſa corporis ægritudine fortior ſpiritu, uidēs adeſſe opportunitatem matrem impellendi ad ſatisfaciendum uoto ſuo, ita ei locuta eſt: Si uis,dulciſsima mater, ut uires recuperem, effice ut mihi detur habitus S. Dominici,alioqui non dubito,quin Deus & ſanctus Dominicus,qui me uocāt ad ſeruitiū ſuū, id,effecturi ſint,ut breui me ſis caritura. Hoc reſponſo mater accepto,nimio terrore ob mortem filiæ correpta,celeriter ſe contulit ad ſorores, quas ſæpe iam diximus,tamque ſerio cū illis egit de filia, ut in eius receptionem conſenſerint. Quod ubi ad uirginē mater Lapa retulit,illa præ gaudio fleuit,rogauitq; Dominum,ut morbus abſcederet, ne ipſius uoto & diutinæ expectationi remoram & impedimentū afferret. Et citò Dominus exaudiuit preces eius,atque intrā paucos dies reualuit: Neque potuit pius Dominus negare illi quicquam, quæ ſe ſummo ſtudio ad omnem eius uoluntatem conformabat. Aduenit igitur diù optata dies, & habitus, quem petebat,datus eſt ei cum ingenti cordis eius exultatione.

Poſtquàm autē nouæ militiæ uel profeſsionis genus complexa eſt, dicebat ſibijpſi: Eccē iam religioſum uitæ inſtitutum ſuſcepiſti, ad eius præſcriptum uiuas oportet, & quidem multo aliter,quàm feceris hactenus. Habitus tuus ater & candidus te admonet, ut mundo ſis mortua,& ſummæ ſtudeas puritati. Itaque ut poſſet uiuere purius, ſtatuit nulli prorſus loqui,niſi cum eſſet ſua peccata confeſſura, idque toto triēnio exacte obſeruauit. Habitabat etiam intra cellulam,nec inde exibat præterquàm ad templum. Cibum nunquàm ſumpſit, niſi prius lachrymas Domino obtuliſſet. Quis uerò eius uigilias,preces,meditationes,lachrymas dicendo conſequi poſsit? Fratribus ſancti Dominici, quos ipſa ſuos dicebat germanos, ſomnum capientibus,ipſa peruigil manebat. Illis ad diuinas laudes nocte ſecundo dato ſigno properantibus,ipſa ſe dabat quieti, corpori aſſeres,capiti,lignū ſupponens.

Accepto habitu S. Dominici, maiori ſe dat ſeueritati. Silētiū Solendo. Vigiliæ

Simulatque autē ipſa ſe in cellulam abdidit,ſponſus eius dulciſsimus Chriſtus Ieſus,ei apparuit,& eam de omnibus, quæ eſſent animæ eius conducibilia,perfecte inſtituit, ita ut ipſa poſtea affirmarit in cōfeſsione,ſe ea quæ ad uiam ſalutis pertineāt, non niſi ab ipſo Domino Ieſu Chriſto, ſiue inſpirante,ſiue perſpicue apparente, didiciſſe. Cū autē initiò formidaret, quam formidinem Chriſtus quoque in ea probauit,dicens hominem, donec in corpore degit,non debere eſſe ſine timore, cum formidaret, inquam, ne Saluatoris præſentiam diabolus mentiretur,transfigurans ſe in ipſum, Chriſtus eam docuit, quo pacto ipſius apparitionem à diabolica internoſceret: Pro certo, inquit,noueris,quandoquidem ego ſum Veritas,ex mea apparitione ſemper in anima maiorem exiſtere ueritatis notionem. Ex ueritatis autem cognitione id præſtatur animæ, ut & me & ſe rectius cognoſcat: Vnde porrò conſequitur ut ſe contēnat ex animo,meque honoret ac ueneretur. Ita fit, ut

Chriſtus ei apparet.

ex

ex meis uiſionibus anima ſeipſam ſuamque uilitatē plenitius intelligat, eamque intelligendo, ſeſe contemnat magis, humiliorque efficiatur. Cuius diuerſum

Ioã. 8. *Iob 41*

accidit ex ſatanæ uiſionibus. Cum ſit enim mendax, & mendacij pater, & rex ſuper omnes filios ſuperbię, in illis, quibus apparet, excitat ſuperbiam & confidētiam, qua ſibi multum tribuant, ſeque putent eſſe aliquid, animisque inflentur ac intumeſcant.

Hac ſaluberrima doctrina non uſcitanter percepta, cœperunt multiplicari uiſiones cœleſtes & reuelationes, tamque illi crebro apparuit Chriſtus Deus ac Dominus noſter, caſtarum mētium ſpōſus, ut uix poſsint duo reperiri homines, qui tam aſsidua fruantur inter ſe familiaritate, quam fuerit inter Chri-

Mira Chriſti ad eam familiaritas.

ſtum & hanc ſacram uirginem. Siue enim oraret, ſiue legeret, ſiue meditaretur, ſiue uigilaret, ſiue dormiret, ut plurimum hoc uel illo modo eius uiſione recreabatur: immò etiam interdum loquenti cum alijs aderat hæc ſacra uiſio, ita ut mente cum Chriſto, ore cum hominibus loqueretur. Sed id diuturnum eſſe non poterat propter ecſtaſim, quam paulò poſt patiebatur. Hinc autem proficiſcebantur omnia illa admiranda, puta, inuſitata cæteris abſtinentia, doctrina mirabilis, & luculenta miracula, quæ per eam Deus effecit.

Ne quis autem hæſitaret de ueritate earum rerū, quæ de illo ſcribuntur, reuerendus Pater Raimundus, ob confirmandum lectorem, quid ipſi acciderit, uerecundè commemorat, malens coram hominibus pudefieri, quàm ſanctæ uirginis iniurijs ſuum pudorem poſthabere. Ait enim ſe initiò, cum ueniſſet ad eius familiaritatem, multis modis de incredulitate fuiſſe tentatum, diuque quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id poſſet fieri, cuperet explorare, num res eius eſſent à bono uel malo ſpiritu. Rogabat autem, ut inquit, anxie Deum, qui nec fallere poſſet nec falli, ut ab ipſo dirigeretur. Interim ſubito ei uenit in mentem, ſi ſanctæ uirginis precibus obtineret à Domino inſolitam quandā, & qualem nunquàm eſſet expertus, ob admiſſa peccata cōtritionem, id ipſi fore ſignum euidentiſsimum, à ſpiritu ſancto omnia illius facta proficiſci. Nemo enim poteſt hunc habere dolorem ſiue contritionem, niſi à ſpiritu ſancto. Itaque acceſsit ad uirginem, & eam impenſe rogauit, ut à Domino ipſi impetraret ueniā peccatorum. Illa hilariter reſpondit, ſe id libentiſsime facturam. Addente autem Raimundo, ſe non poſſe frui quiete, niſi eius ueniæ ac remiſsionis certū obtineret ſignum, nempe magnam quandam & inſolitam contritionem, mox ſacra uirgo annuit, ſe eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raimundo, eā oēs ſuas cogitationes habuiſſe perſpectas. Abijt deinde domum, & altera die murbo laborens, decubuit. Eodem tempore etiam ſancta uirgo ſebribus & alijs ægritudinibus afflicta decumbebat, aitque ad ſociam: Eamus uiſum fratrē Raimundum, quia malè ſe habet. Illa reſpondente, non eſſe neceſſe, & ſi maximè foret, ſe peius illo ualere, mox præter morem celeriter cum ſocia abijt ad Raimundum, atque illi: Quid habes pater? Ille uerò præ debilitate ægre quippiam loqui poterat, ſed tamen adhibita ui, ait: Cur domina huc ueniſti? Peius tibi eſt, quàm mihi. Illa incipiente ſuo more loqui de Deo & noſtra ingratitudine, nunnihil confortatus Raimundus aſſedit, nihil iam memor heſternæ petitionis ſuæ, aut ſponſionis uirginis, cumque illa loqui pergere, oblata eſt menti Raimundi quæ inſolita conſideratio peccatorum ſuorum, & quàm eſſet eorum cauſa ſine dubio reus mortis, ediuerſo autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ cum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipſamque mortem in uitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam uim lachrymarum effudit, in eumque rugitū prorupit, ut timeret cor & pectus diruptum iri. Id ut uidit ſacra uirgo, quæ ea ſola cauſa uenerat, conticuit, ut ille bene uberrim fleret & ſingultiret: Interim Raimundus redijt in memoriam petitionis ſuæ & promiſsionis uirginis, uertens que ſe ad eam, dixit: Eſt ne hæc bulla, quam heri petiui? (Bullam enim uocauerat certum ſignum obtentæ ueniæ) Illa reſpondit, Ipſa eſt. addēsque ut memor eſſet gratiæ Dei, abſceſsit, illo multū ædificato & exhilarato.

Mirabilis cō tritio præſtatur Raimūdo.

Accidit deinde, ut uirgo Chriſti, multis preſſa morbis, Raimundum ad ſe iuberet acciri, communicatura illi quædam, diuinitus ipſi reuelata. Venit pater Raimundus, & adſtans illi decumbenti atque febricitanti, audiuit illam more ſolito loquentem de Deo, & quæ illo die ipſi Dominus reuelaſſet, exponētem, Ibi rurſus referente illa grandia quędam & alija inuſitata, de quibuſdam cogitabat apud ſe: Putas ne uera eſſe omnia, quæ dixit? ſimulque intendit in faciē loquentis, & ſubito uidit faciem eius in uiri barbati traſformatam, qui fixis oculis in eum reſpiciens, ualde illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maieſtatē quandam præ ſe ferens, unde manifeſte ſe Dominum oſtenderet. Territus igitur pater Raimundus, exclamauit: O, quis eſt, qui me reſpicit? Reſpondit uirgo, Ille, qui eſt. Iis dictis, mox facies illa diſparuit, & facies Virginis redijt.

Criſtus apparet in uirgine.

Hæc quidem ille uenerabilis Pater ſe coram Deo ſecurè loqui ſcribit, quia ipſe Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti ſcit, inquit, quia non mentior. Vt autem hæc ſcriberet, dicit ſe compulſum ab incredulis, quos etiam hortatur, ut ſibi diu incredulo & hæſitanti, ſed tandem mirabiliter confirmato, fidem cōmodent, & deſinent eſſe increduli, neque uacillēt aut deſpiciant, ſed reuerenter eius ſancta exempla ſacrāque doctrinam attendant. Scribit uerò de illa etiam uenerabilis Pater Stephanus, Prior Ticinenſis Carthuſię, qui ei ualde familiaris fuit, antequàm eſſet monaſticam complexus uitam, ſe annis ſexaginta & eo amplius notitiam habuiſſe multorum inſignium ſeruorum Dei, ſed nunquàm ſe uel uidiſſe uel audiuiſſe à multis præteritis temporibus ullum Dei ſeruū, qui ad tam ſublimem uirtutum omnium perfectionem pertigerit. Atque hoc ille ei perhibet teſtimoniū coram Deo & uniuerſa Eccleſia militante, adijcitque ſe multo tempore apud illam degendo, nunquàm uerbum ocioſum ab eius ore percepiſſe, & in ipſo initio quanto plus attenderet uitam, exempla, mores & uerba illius, tanto magis in ſe ſenſiſſe augmentum diuini amoris & contemptus ſeculi, ita ut cordi nouus quotidie feruor accederet ad appetenda cæleſtia, & totum mundum cum omnibus quæ is habet, contemnendum. Quæ ſane omnia prudens & in rebus diuinis uerſatus lector facile animaduertit certa eſſe documenta non fictæ, ſed ueræ ſanctitatis. Sed nunc ad narrationem reuertamur.

In ipſo diuinarum uiſionum initio, Chriſtus Dominus ei apparuit oranti, dixitq; ei: Si noſti filia quis ego ſim, & quæ tu ſis, beata eris. Ego ſum qui ſum, tu es quæ non eſt.

Chriſti præclara inſtitutio.

Hac cognitione freta, omnes facile conteres laqueos inimici, nunquàm uenies cōtra præcepta mea, omnemque gratiam & ueritatem nullo negocio obtinebis. Quæ quidem uerbis breuia ſunt, ſed ſenſibus uberrima & copioſiſsima & exponuntur ea fuſius à Patre Raimundo, ſed ne ab hiſtoria recedamus, eò lectorem remittimus. Alia autem uice rurſus Dñs apparens

rens ſanctæ uirgini, dixit ei: Filia, cogita tu de me, & ego cogitabo continenter de te. Ex hac ſaluberrima inſtitutione ſacra uirgo ſolebat inferre, quandoquidem Deo dicati ſumus, tum per ſacrum baptiſma, tum per religionem ſiue monaſticam, ſiue clericorum, nulla in re nos ſolicitos eſſe debere de nobis, ſed ſolicitudinē & cogitationem omnem eo conferre, ut placeamus ei, cui nos dicauimus. Itaque ſi uidiſſet ſuos timere periculum aliquod, dicebat illis: Quid ita nos de uobis eſtis ſoliciti? Permittatis uos diuinæ prouidentiæ, quę ſemper habet oculos in uos defixos, agitque curā perpetuam ſalutis ueſtræ. Et de hac quidem Dei prouidētia tantam ſacra uirgo fiduciam conceperat, poſtquā audiuit Dominum dicentem. Ego cogitabo continenter de te, ut nunquàm ſatiari poſſet de ea loquendo. Fuit quandoque ſancta uirgo in mari cū multis alijs utriuſque ſexus, aderat etiam pater Raimundus. Ipſis autem nauigantibus, uētus ſecundus flare deſijt, nec res erat ſine periculo, ſi à latere ſpiraſſet uentus. Raimundus pias querelas detulit ad uirginem non ſine lachrymis. Illa autem dixit: Quid ita de te anxius es pater? Quibus uerbis eius timorē compreſsit. At paulò poſt reflante uento aduerſo, nauclerus dicebat ſe compelli ad reducendum nauem eò, unde eſſent profecti. Id ubi ſacræ uirgini Raimūdus expoſuit, illa ait: Reducat in nomine Domini, & ſequatur uentū, quē Dominus dabit. Nauclerus flectit nauem, iamque cœperunt reuerti, at ſancta uirgine caput ſubmittente & Dominum deprecāte, mox redijt uentus proſper, & breui ad portum optatum appulerunt, alta uoce cantantes, Te Deum laudamus. Cōcordat autem hæc Chriſti doctrina, quā tradidit ſacræ uirgini, puta ut cogitaret de ipſo, ſicque ipſe rurſus cogitaret de illa, cum ea Prophetæ ſententia: Iacta cogitatum tuū in
Ps. 54. Dominum, & ipſe te enutriet. nec tamen ità accipiēda eſt, quaſi debeat homo ſedere ocioſus: Immò uerò committere non debet, quin faciat quod poteſt. Cū enim, ut ait Raimundus, fiducia hæc ex amore proficiſcatur, amor autem rei amatæ deſiderium excitet in animo, quod ſine actione fieri non poteſt, ſequitur inde, tantum operari hominem, quantum amet, at nihilominus non in ſuo, tanquam ſuo, ſed conditoris opere confidit.

Porro autem cum aduerteret malignus dæmō ſanctam uirginem ad has Chriſti inſtitutiones ſeſe penitus cōformantem, & ſublimes in uirtutibus progreſſus facientem, ueritus ne tandem etiam alijs multis efficeretur cauſa ſalutis, mille machinis eam ſibi ſumpſit acerrime oppugnandam. Sed illa ad Chriſtū cōfugit, & feruentiſsimis atque diuturnis precibus ab illo fortitudinem & robur animi obtinere cōtendit. Chriſtus autem eam muniuit & cōfirmauit egregiè, docuitque eam, ſi uellet uincere hoſtē, ut crucē pro refrigerio amplecteretur, quemadmodum ipſe, pro-
Heb. 12 poſito ſibi gaudio, ſuſtinuiſſet crucē. Sunt autem cruces reuera refrigeria, quandoquidem, ut illi ait Chriſtus, quanto plus patimur propter ipſum, tanto ei efficimur magis conformes, hic quidem in gratia, poſteà uerò in gloria. Iuſsit igitur Chriſtus, ut dulcia pro amaris, & amara pro dulcibus ſuſciperet, ita .n. ipſam inuictam fore. Non ſurde aure eam Chriſti do-
Sitit cruces & afflictiones. ctrinā accepit, ſed uſqueadeo apud ſe ſtatuit delectari afflictionibus, ut nihil in hac uita tantum ei refrigerij & ſolatij adferret, quantum afflictiones & cruces, ſine quibus, ut ipſa aiebat, uita hæc ei fuiſſet moleſtiſſima, propter eas autem libenter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus nō parum augeri. Sed ubi ſatis eam Chriſtus cōmunierat, permiſit dæmonibus attentare, ſi quid poſſent obtinere ab illa. Nec illi deſides ſunt ad nocendum, & pri-

mò quidem à rebus uenereis illi ſuggerendis capiūt initium. Immittunt turpes cogitationes caſtiſsimo pectori, adhibent illuſiones & phantaſmata dormienti, imò etiam corpora ex aere ſumpta, oculis & auribus uigilantis ingerunt faciūtq; multa, quæ ſine horrore dici non queant. Illa e diuerſo catena ferrea flagellat corpus ſuum, fundit ſanguinem ſuum, adijcit permultū ad priores uigilias, ita ut ſomno pene omni renunciaſſe uideretur. Non ceſſant autem hoſtes, cum ingenti multitudine apparent, primo quaſi blāde adulantur, hortanturque ne ſeipſam interficiat iā ta uitæ aſperitate. Iuuenis es, inquiunt, fac quod aliæ faciunt fœminæ, nubas uiro: & augeas humanum genus. Proponunt exempla Saræ, Rebeccæ, Liæ, Rachelis. Ne facile credamus hæreticis, quando ipſi nobis ſcripturas diuinas ad ſuam confirmandam impietatē proferunt. Faciunt enim hoc etiam dæmones. Quid, aiūt ipſi uirgini, hæc ſibi uult uita ſingularis, in qua tamen perſeuerare non poteris? At quicquid illi blaterarent, ſancta uirgo nihil penitus reſpondens, orabat, cum autem perſeuerantiæ deſperationem ei uellent inijcere, hoc reſpondit procacibus illis: Ego non meis, ſed Domini noſtri Ieſu Chriſti, uiribus nitor. nec ullum aliud ab ea uerbum extorquere potuerūt, ſolebatque ea familiaribus ſuis inculcare, ne tentati, in diſputationem cum dæmonibus ingrederētur. Cū ſint enim uerſuti, inquit, & longa fallendi exercitatione inſtructiſsimi, facile ſibi uictoriam promittunt, ſi poſsint cum homine miſcere ſermones. Itaque haud ſecus caſta anima ſe ab illis debet mox auertere, & ad Chriſtū ſponſum ſuum confugere, quàm ſolet ab adultero pudica matrona.

Vbi autē ſenſit dæmon hac uia nihil ſe proficere, aliam aggreſſus eſt. Repræſentabat ei formas uirorū & mulierū, turpiſsime inter ſeſe cōcumbentiū, & nefandos ſermones iactantium, ipſamque ad turpia petulantiſsime inuitantium. Cogebaturque hæc & oculis & auribus clauſis uidere & audire. Accedebat ad cumulū miſeriæ piјſsimi ſponſi abſentia, ut ipſi uidebatur, nec uiſibiliter, nec inuiſibiliter opem ferentis aut conſolantis. At illa nihilo minus ſine intermiſsione & carnem affligebat, & precibus tota incūbebat. Atque in hoc præclarum de ſe omnibus diuinæ gratiæ ſenſibili ſuauitate & conſolatione deſtitutis, exēplum præbuit, ne ſolita ſua exercitia propterea remittant, ſed augeant potius. Dicebat autē ſancta uirgo ſibi ipſi: Tune uiliſsima ullis te conſolationibus dignā putas? Itane iam tuorum oblita es peccatorū? An nō ſatis eſt tibi, ſi poſsis uel damnationem æternam euadere, etiamſi has tenebras & moleſtias ad ſupremum uſque uitæ diem perferre oporteat? An uerò Chriſto propter eius conſolationes ſeruire uoluiſti, & nō eo potius ut æternum illo fruaris? Nihil igitur de ſolitis remittas ſtudijs, quin addas potius aliquid. His ſanctæ humilitatis telis illum ſuperbum Goliath proſternebat Chriſti uirgo, ſuumque animum confirmabat. Durante autem hac tētatione, plus ſolito hærebat in eccleſia. Nam illic infeſtabatur quidem, ſed non perinde, atque in cellula ſua, quā quoties eſſet ingreſſa, mirā illic uidit dęmonū multitudinem, turpiſsimos ſermones & actus ipſi ingerentium, ita ut ſi licuiſſet, præ illorum horrores, libēter cum S. Hieronymo cōcaua uallium, aſpera montium, rupium prærupta petijſſet, ut tam abominādas dæmonū ſpecies & actus flagitioſos non cerneret. Non ceſſabat autem clamare ad Dominum, donec nonnihil ſedaretur illa tempeſtas. Iam multos dies iſthæc durauerat infeſtatio, & ecce quodam die illuſtrata diuinitus, cœpit hilariter ſeipſam offerre Domino paratam ad execrandas illas uexationes perferendas, quandiu ipſi uiſum eſſet.

Tē... cum ... tenta... turpi ſuggeſtione.

In templo minus infeſtatur.

ſet. Tum uerò dæmon quidam procax & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tui infeſtatione ceſſabimus, donec conſentias nobis. Mox illa ſecurè ei reſpõdit: Mihi non ſolum has, ſed et iã alias moleſtias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile eſt, quatenus quidem eius uiſum erit maieſtati. His dictis totus ille dæmonum cœtus inſtar fumi pudeſactus euanuit, & ingens lux cælitus illapſa eſt cubiculo, & in ea luce Chriſtus crucifixus ei apparuit, dicens: Filia mea Catharina, uides quæ ego tua cauſa perpeſſus ſum, non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Chri-ſtus ei appa-ret cru cifixus

Deinde ſub alia ſpecie magis propinquans, blande ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa: Vbi inquit, fuiſti mi Domine, cum eſſet cor meũ tot ſpurcitijs diuexatũ? Et ille, In corde tuo, inquit. Rurſus uirgo: Et qui fieri potuit, bone Ieſu, ut tu in illo meo eſſes corde, quod tot obrutũ erat impuriſsimis cogitationibus? Reſpondit Dominus: Cogitationes illę quid in tuo efficiebãt animo? gaudiumne, an mœrorem? Immo uerò, inquit illa, non niſi ſummum dolorem. Hoc igitur, Chriſtus ait, ego mea præſentia efficiebã, qua ſi tu deſtituta fuiſſes, illis ſpurcitijs delectata eſſes, iam uerò cum eas profligare uelles, nec poſſes, inde mœror oriebatur, ſed me authore & effectore, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, iocerim extrinſecus te ſinens oppugnari, quantum uidebatur expedire tibi. Sed quando illuſtrata radio lucis meæ, teipſam ſpontè obtuliſti ad tolerandas eas infeſtationes, mox eas abſcedere iuſsi, neq; enim pœnis, ſed uoluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, ſed mea uirtute certaſti uiriliter, maiorem à me gratiam conſequeris, & deinceps crebrius atque familiarius meipſum tibi exhibebo. His dictis, uiſio diſparuit, relicta in animo uirginis ſuauitate incredibili, maximè ꝙ eam Chriſtus uocaſſet filiam ſuam. Vnde etiam cõfeſſarium ſuum rogauit, ut ſic ipſam appellaret, quo poſſet redire ſæpius in eorum uerborum dulciſsimam memoriam.

Poſthac autem cœpit Chriſtus cum ea tam familiariter conuerſari, tamque frequenter apparere, ut prope fidem uincere uideatur, ſed illis, qui guſtarunt quàm ſuauis & humanus ſit Dominus Ieſus, facile id perſuaderi poteſt. Manebat etiam diutius ſolito cum illa, & interdum beatiſsimam matrem ſuam ſecũ adducebat, idemque diuerſos alios ſanctos, ſed ut plurimum ſolus ad eam ueniebat, loquens cum ea amiciſſime, idque adeo, ut non rarò cum illa pariter diceret Pſalmos, ambulans cum ea ſurſum deorſum in cellula. Hæc fortaſsis quibuſdam uidebuntur incredibilia, ſed meminerint, quàm familiariter idem ipſe Dominus olim in terris ultra triginta annos etiam cum impijs peccatoribus uixerit, meminerint, quæ ex eius perſona dicantur in Prouerbijs Salomonis: Deliciæ meæ, eſſe cum filijs hominum, quanquàm negari non poteſt, eximium & reuerà ſingulare fuiſſe, quod hac in parte præſtitum eſt huic à Deo ſingulariter dilectæ & electæ uirgini. Et quia diximus eam cum Domino Pſalmos legiſſe, ſcire debet lector, eam Latinè neſciuiſſe, ſed cum aliquando à ſocia quadam ſibi curaſſet deſcribi alphabetum, & aliquot illi addiſcendo hebdomadas impendiſſet, nec tamen poſſet appræhendere, ad Dominum confugit, ab illoque obnixe precabatur, ut ſi ipſi gratum eſſet, ipſe eam doceret, quo poſſet preces Horarias dicere. Audiuit autẽ illam celeriter Dominus, ita ut ab oratione ſurgens, legeret expeditiſsime. Stupebat ad eã rem Pater Raimundus, maximè cum non poſſet ſyllabatim quicquam pronunciare, immo uix noſſet literas. Deinde

Stupen da Chri ſti cha ritas.

Prou. 8

Scit le gere cũ uix noſ ſet cha racte-res.

ſibi cõparauit libros, & ex ijs lectitabat preces, quas Canonicas uocant. Solebat autem uulgari idiomate crebrò repetere illum uerſum, Deus in adiutoriũ meũ intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. Porrò autem creſcente in ea diuina contemplatione, paulatim preces uocales remiſit, ita ut tandem ob frequentiſsimos mentis exceſſus, uix unam poſſet dicere orationem Dominicam, quin ecſtaſin pateretur.

Vt poſſet autem ſponſo cœleſti, immutabili quodãmodo & inuiolabili fidelitate sẽper manere ſubiecta, ualde adſpirabat ad perfectum fidei gradum, dicens cum Apoſtolis: Domine, adauge mihi fidem, eãque adeo in me perfice, ut nulla poſſet ui aduerſantium concuti uel proſterni. Cumque ſæpe illi id oranti, ſæpe etiam reſponderet. Dominus Deſponſabo te mihi in fide tandem in Bacchanalibus, alijs uentri feſta celebrantibus, ipſa ſe incluſit in ſuam cellulã, non reſpiciens in uanitates & inſanias falſas, ſed ardentiſſime petens à Domino eam, quam diximus, fidei perfectionem. Et quia ueriſsimè dixit Propheta, Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui: Chriſtus ei apparuit cũ ſanctiſsima matre ſua & aliquot ſanctis, & eam mirabili modo ſibi deſpondit, hortatusque eſt eam, ut deinceps ageret uiriliter & incunctanter ea, quæ ex diuina prouidentia ipſi faciẽda incumberet. Poſt eam autem deſponſationem cępit eam Dominus ſenſim trahere ad hominum conuictum & conſuetudinem. Volebat enim eius opera uti ad multorum hominum promouendam ſalutem. Itaque cum ei appareret, & multa ei dixiſſet familiariter, ait ad eam: Hora prandij eſt, eas ad menſam, & inde ad me reuertaris. Sed hoc erat ſanctæ uirgini omnis intolerabile, à Chriſto reijci ad homines. Flebat igitur coram Domino, ſed ille, Sine, inquit, dulciſsima filia, ſic enim decet te implere omnem iuſtitiam, ut non tibi duntaxat, ſed etiam alijs per meam gratiam fructuoſa efficiaris. Simul admonebat eam zeli animarum, quem etiam in tenera ætate habuiſſet. Illa uerò libenter ſe permittente ipſius Diuinæ uoluntati, ſed nihilominus ſuam imbecillitatem, tum etiã ſexus conditionem opponente, quę non deceret uerſari inter homines, pręſertim diuerſi ſexus: Dominus ei abũde ſatisfecit, inter cætera dicens, uſque adeo increuiſſe ſuperbiam, eorum præſertim, qui ſe literatos & ſapientes putarẽt, ꝙ Diuina iuſtitia id amplius ferre non poſſet, quin eos pudefaceret, idque per fœminas, ipſius uirtute & ſapientia inſtructas. His auditis, ſancta uirgo, inclinato capite, Domino ſe offerẽs paratã ad omnem eius implendam uoluntatem, celeriter egreſſa eſt, ut cum alijs ad menſam accederet. Et erat quidem corpore cum illis, ſed animo tota erat apud Chriſtum, extra quem cætera omnia tædio erãt illi, breueque tempus, quo cogebatur eſſe apud homines, nimis illi prolixum uidebatur, dabatque operam, ut quam poſſet celerrime ad cellulam reuerteretur, fruitura ſuauiſsima præſentia Saluatoris. Ab hoc autem tempore extitit in ea deſiderium ingens ſacræ communionis, ut poſſet non ſolum ſpiritu, ſed etiam corpore coniungi Chriſto quem certo nouerat in Eucharistia reuerà corporaliter præſentem adeſſe. Atq; hoc deſideriũ, quoad uixit, ſemper in ea augebatur, ita ut, quam poſſet creberrime, ſacra Euchariſtia perfrui conaretur.

Luc. 17

Pſ. 36.

Chri-ſtus eã ſibi de-ſpõdet.

Deſide riũ ſa-cra cõ-munio nis.

Dominus autem in dies eam emittebat & incitabat ad conuerſandum modeſtè cum hominibus, quorum ſaluti per illam conſulere decreuerat. Ne igitur domus ſuæ hominibus ocioſa uideretur, ſolebat non nunquam redire ad familiæ miniſteria exequenda, unde multa notatu digna conſecuta ſunt. Studebat enim uirgo ſancta ita ſe comparare apud homines,

ut poſſet oībus de ſe uirtutis eaempla præbere. Occupabat ſe ſeruilibus actionibus, eaercebat bilariter ancillæ officia, uerrendo ædes, lauando cnquinæ uiēſilia, & id genus abiecta ſeruitia uſurpando, maaimè eum ancilla male ualeret, quo tempore duplicabat ſibi eiuſmodi officia, ſeruiens ancillæ & ægrotanti, & ei us loco reliquæ lamiliæ. Interim nihil de perpetuo precandi ſtudio & pœnitentia incomparabili remittebat, nibil ab æterni ſponſi caſtis amplexibus recedebat. Verſa enim propemodum ei in naturam uidebatur inctedibilis quædam habilitas & promptitudo mentem ſuam cum Cbriſto coniungendi etiam quouis loco & tempore, nec ab hac felicitsima coniunctione ullo actu externo impediebatur, ſemper & ubique ſurſum tendens ad cœleſtia. Vnde fiebat, ut propè innumeris uicibus extra ſeſe raperetur, ſub quibus raptibus manus & pedes contrahebantur, tā que fortiter adhęreſcebant locis, quibus ſe applicaſſent, ut frangi potuerint citius, quàm inde amoueri, oculi prorſus claudebantur, collumq; obrigeſcebat. Lapa mater eins, harum rerū rudis & iguara, ſæpius tentauit collum ita rigidum & nōnihil inflexum, ad ſuum ſtatum teducere, ſed ſocia uirginis inclamāte, ceſſauit. Vbi autem ſancta uirgo ſibi reſtituta fuit, tātos ſenſit colli dolores, acſi crebris fuiſſet ictibus contuſum, diaitq;, ſi mater paulò plus conatus adhibuiſſet ad illud reducendum, penitus fracturam fuiſſe.

Nota raram perfectionē.

Accidit, illam quandoque ſedere ad multas prunas, & ueru cum carnibus aſſandis, uerſare. Interim cogitabat illa de ſpnnſo Chriſto, cuius amore intus ardebat, & ecſtaſim paſſa, nihil amplius ſe mouit. Vidit hoc Lyſa, uxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, cępit ipſa uerſare ueru, ac deinde omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ecſtaſis ualde diu, donec iam omnes iuiſſent cubitum. Lyſa autem conſtituit uigilare, ut uideret eius finem. Egreſſaque poſt longam moram, ut eaploraret, nū ſibi eſſet reddita, uidit toto corpore eam in prunas corruiſſe, Eaclamauit ergo eiulans, Heu Catharina plane eſt cōbuſta, accurrenſque uelociter, & ab igne eam eatrahens, inuenit neque corpus neque ueſtes ulla ex parte læſas ab igne, immo nec odorem ignis exiare in illis, nec cineres nllos ijs adhæſiſſe, cum tamen etiam aliquot boris in illo igne iacuiſſe crederetur.

Diu iacet in igne prorſus illæſa.

Orabat quodam tempore ſancta uirgo Senis in tēplo Dominicanorum. Decidit autem cereus ardens in uelum ipſius orantis, nec deſijt ardere, donec cera omnis abſumpta eſt, uelo prorſus nullum ignis ueſtigium retinente. Solebat uerò tartareus dæmon, nimis acerbe ferens lucra animarum, quæ per eam in diuerſis regionibus crebrò fiebant, ſæpè eam multis adſpectantibus, Deoque permittēte, toto corpore iactare in ignem. Cunctis autem eiulantibus, illa ſubridens, prorſus illæſa exibat ab igne, dicens: Nolite timere, mala taſcha hoc fecit. Sic enim appellabat diabolum. Taſcba aūt illis in locis ſignificat ſacculum, ut ait Raimundus. Sed bis eatra ordinem obiter inſertis, ad hiſtoriæ ſeriem teuertamur.

Pergebat interim ſacra uirgo quotidie perfectius & ſponſo Chriſto intus ſeſe unire, & foris operā dare animabus ad illum reducendis & adducēdis, nec in altero aut deflectere aut diminuere quicquam de altero, qđ eſt ſane ſummæ perfectionis, & plus quam perfectæ charitatis in uita mortali. Cætera autē eius externa opera illa eacedebāt, quæ ea amore erga proximorum corpora & animas exercebat. Cum enim non ignoraret, ſe ſponſo Chriſto tanto gratiorem effici, quāto benignior & officioſior eſſet in proximos, patrem ſuum adijt, ab eoque petije, ut eius pace & bona uenia liceret ipſi de facultatibus eius pro ſua cōſcientia egenis præſtare eleemoſynam. Annuit pater, idque eo propenſius, ꝙ cerneret eis uitæ mirabilem ſanctitatem, ſimul etiam prohibuit familiæ, ne quis eam impediret, etiamſi omnia uellet pauperibus elargiri. Dabat igitur, uel potius diſpergebat larga manu res paternas, non tamen temere, nec quibuſcunq; ſed quos nouerat indigere. Erāt haud procul ab eius ædibus familiæ quędam ualde inopes, nec tamē præ uerecundia auſæ petere eleemoſynam. Id ubi ſancta uirgo reſciuit, ſummo diluculo per ſeipſam ad earū ædes apportabat clam frumentum, uinū, oleū & cætera, quæ habere poterat. Inuenit autem, Domino id efficiente, oſtia aperta, ſed rebus intra ædes illatis, ea claudens fugiebat.

Benigna ei[...] pa[...] re[...]

Quodam tempore ita toto corpore intumuit, ut nec pedibus conſiſtere, nec è lectulo ſurgere poſſet, audiuit autem non longe degere uiduam paupérculam, cum pnelibus ſuis multa penuria laborantē. Rogauit igitur Dominum, ut tantas ipſi uires ſuppeditare dignaretur, quo poſſet illi miſeræ opitulari. Moxq; ſummo manè ſurgēs, impleuit ſacculum tritico, grāde uas uitreum uino, aliudque uaſculum oleo, eſculenta quoque quæ inuenire potuit, cum ijs omnibus depoſtauit in cellulam ſuam. Etſi autem ſingula hæc per ſe potuit inferre in cubiculum ſuum, tamen ut omnia ſimul ferret ſola ad uiduam, id ipſi impoſsibile uidebatur. Attentat tamen, & alia dextra, alia ſiniſtra, alia alijs corporis locis tollens, facit periculum, num poſsit portare omnia. Eccè autem Chriſti uirtute nihil ſenſit ponderis, cum tamen non minus centum libris aut circiter ferret. It igitur alacriter, licet toto corpore inflata & ualde onuſta, ſed ubi appropinquauit ædibus uiduæ, ſenſit pondus intolerabile. Aduertens autem ludum eſſe ſponſi ſui, ipſam probātis, cum omni fiducia clamauit ad eum, pondusque leuans non ſine labore, depoſuit intra domum uiduæ oſtio mirabiliter patefacto. Sed excitata uidua ſono ac ſtrepitu, quē uirgo ſancta cauere non poterat, tum etiam ob uirium nimiam debilitatem non ualente ea ſe de loco mouere, uidua eam exhabitu cognouit. Tandem precibus à Domino impetrauit uires, quibus domum reuerteretur, ubi mox recidit in morbū, quo fuerat propter illam uiduam pauliſper reuelata.

Exemplū memorabile.

Orante illa quandoque in eccleſia Dominicanorū Senenſium, quidam mendicus ab ea petijt opem. Illa, cum nihil haberet apud ſe, rogauit ut expectaret, donec eſſe reuerſa domum. At illo dicente, ſe tam diu expectare non poſſe, ſancta uirgo eius non ferens afflictionem, anxiè cogitare cœpit, quidnā ei dare poſſet. Mox incurrit ei habere ſe apud crucem paruam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter dedit, iſque ea accepta lætus abſceſsit. Nocte proxima Chriſtus uirgini oranti apparuit, eamque crucem oſtendit, multis gemmis egregie ornatam, promiſitque ei, ſe in die iudicij eam coram tota angelorum & hominū frequentia oſtenſurum. Alio tempore ſacra uirgine ex eodem templo domum redire uolenti, Chriſtus occurrit in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum, petiuitque ab ea ueſtem. Illa rediens ad ſacellum, unde deſcenderat, tunicam non manicatam, quam ſub extima ueſtē propter frigus habebat, ſibi cautè detraxit, pauperique tribuit neſciens eſſe Chriſtum. At ille etiam lineum ueſtimentum petijt. Tum illa iubet eum ſe ſequi ad ædes ſuas, ubi ei ſubuculam & ſubligaculum dedit. Verum non deſtitit ille plura mendicare, ut probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quæſo, etiam manicas mihi largiaris. Illa perluſtrat domum, & ecce uidet à pertica ſuſpenſam nouam ancillæ tunicam, ab eaque manicas auferens

Videbis miram virginis liberalitatem.

Suma eius perfectio.

qua[ſ]

dat pauperi. Rursùs ille etiam ſocium in domo hoſpitali ſe habere dicit, ualdè indigentem ueſtibus. Tum uerò ſancta uirgo nihil prorsús ſibi ſupereſſe uidens quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quá nó ſinebat uirgineus pudor & honeſtas ut ſibi detraheret, ne nuda cogeretur cum multorum offendiculo incedere, dixit pauperi: Reuera chariſsime, ſi poſſem ullo pacto, libenter aliquid præſtarem ſocio tuo. Ille uerò ſubridens: Video, inquit, promptum animum tuum: ſed iam bene uale. Etſi autem ſancta uirgo, illo recedente, ex quibuſdam ſignis coniecit Dominum Ieſum eſſe, tamen quia tanta gratia ſe indigniſsimam putabat, ad conſueta ſe recepit exercitia ſua. Sed nocte ſequenti Dominus ei oranti maniſeſtè ſe uiſendú præbuit in illius pauperis effigie, in manu ferens tunicam, quam ipſi uirgo dederat, margaritis iam & coruſcantibus gemmis conſpicuam, aitque ſe illi daturum ueſtem inuiſibilem, quæ ab ea arceret omne noxium utriuſque hominis frigus. Quod certe ét reipſa præſtitit, adeò ut ea eo tempore iiſdem hyeme, quibus ęſtate, cótenta fuerit ueſtibus; immo nec hyemis intéperiem unquá ſenſerit. Simul aút etiam Dominus, & cú crucem argenteá, & cum hanc tunicá illi oſtenderet, talia ei promiſſa fecit, unde certò illi cóſtare poſſet, ipſam in cælis excellenti gloria ſine fine perfruituram.

Pauper quidam, ſed qui ſua ſponte bonis temporariis ſe nudaſſet propter Deum, rerum ad uictú pertinentium penuriam patiebatur. Percepit id ſacra uirgo, & aliquot oua coniecit in ſacculum lineum, tunicæ ipſius intrinſecus aſſutum, ut in illo paupere Chriſtum reficeret. In uia autem, ingreſſa in templum, orationi ſe dedit, & ecſtaſin paſſa, caſu incubuit corpore in ſacculum illum ouis plenum. Erat autem in eodem ſacculo digitale æreum. Ecce tibi rem, omni admiratione digniſsimá. Digitale illud pondere uirginei corpuſculi fractum eſt in tres partes, oua prorsùs integra manſerunt, cùm tamen aliquot horis illud pondus ſuſtinuiſſent.

Charitas ſeruat oua ĩtegra.

In ædibus paternis uas erat uinarium, unde familiæ potus dabatur. Sed eius uaſis uinum caſu nonnihil corruptum erat. At uirgo ſancta nó uilia, ſed optima potius, quá iam licebat, pro Dei honore pauperibus præbere ſolita, ad aliud uas ſe contulit, unde nec dum quiſquam biberat: in quo tantum erat uini, unde poſſent homines uiginti ad quindecim dies bibẽdo naturæ ſatisfacere. Ex eo uaſe quotidie dabat pauperibus & quidem abunde & diebus non paucis, antequam inde familia hauriret. Tandem cellarij cuſtos ex eo uaſe etiam familiæ hauſit: perrexit etiam uirgo, & quidem largius, quòd putaret á nemine iá iam animaduerti, inde porrigere egenis. Ita nó quindecim dies, ſed integer menſis tranſiit, & nihil uidebatur de uino ablatum. Stupebant omnes, & gratulabantur tam diu ſufficere uas illud, tum etiam uini eſſe guſtum haud uulgarem: ſed neſciebant miraculo id fieri. At ſancta uirgo, ſciens Chriſtum illud facere, iam palam omnibus, quos inuenire poterat, pauperibus indè largiſsima manu diſtribuebat. Tranſiit etiá menſis ſecundus, uentum eſt ad tertium, apparabantur noua uindemiis, muſto omnia implentur, ſed adhuc torcularia habent uinú. Mittitur pro illo uaſe euacuando, ut poſsit uino nouo impleri: ſed renunciatur illi, qui præerat torcularibus, pridiè inde hauſtam eſſe lagenam magnam, plenam puri uini, nec uideri ſolito minus relictum in uaſe. Illo uero urgente ut uas euacuaretur, uas apertum eſt, & nec ueſtigiú uini in eo apparuit, ſed repertum eſt ſicciſsimum, cùm pridie multum adhuc uini contínuiſſet. Indè ergò ſtupentes collegerunt, magno Dei miraculo ea uaſe tam ſicco hactenus multo tempore uinú hauſtum fuiſſe. Eius miraculi tot fuere teſtes, quot domus eius habitatores, plus minus uiginti.

Vinũ nihil minuitur.

Hactenus de benignitate eius in pauperes: núc de ſumma in morbidos & ægros humanitate dicendum eſt. Senis fuit mulier inops & ægrota, Tecca nomine; ea, cogente penuria, domum hoſpitalem periit, ſed ualde tenuem, ut uix ſuppeterent ipſi neceſſaria. Ad cumulum miſeriæ acceſsit lepra, quæ totum eius corpus occupauit, iamque uitabatur ab omnibus propter contagionem, cogitabantque eam a ſe extra urbem dimittere. Id ubi ſancta uirgo perſenſit, mirabili feruore properauit ad eam, & non modo res neceſſarias, ſed etiam ſuum miniſterium uſque ad obitum illi obtulit. Itaque quotidiè manè & ueſperi illá uiſitabat, parabat neceſſaria, Chriſtumq; in ea contemplans, accurate & reuerenter ei inſeruiebat. Ex ipſis autem ſacræ uirginis beneficiis illa mulier ſuperbiæ & ingratitudinis peſtem cótraxit, & quod ſancta uirgo pro ſolo Chriſti amore faciebat, illa cœpit pro debito exigere, addere etiam conuicia & contumelias, iraſci & irridere, ſi non ſtatim omnia feciſſet ad ipſius uotum, uel ſi aliquanto tardius ueniſſet. Sed iis nihil irritata ſancta uirgo, ſtudebat iracundam blandis uerbis & ſedulis officiis delinire, haud aliter atque propriam parentem eam tractans, ita ut etiam improba mulier admiraretur. Durauit autem illhuc diu, nec quicquam ſolitæ humanitatis propterea omiſit ſponſa Chriſti. Multi mirabantur, ſed Lapa mater eius ualdè moleſte ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illam quoque uirgo placabat, & pergebat in officio charitatis. Ecce autem, ut ex hoſte glorioſius triumpharet, permittente Deo, & diabolo efficiente, manus ſanctæ uirginis lepra inuaſit. Quod illa nihil morata, malebat toto corpore leproſa effici, quàm cœptum charitatis miniſterium deſerere. Non diu poſt exceſsit è uiuis mulier leproſa, uirgine illi in extremis adſtante, & eam efficaciſsime confirmante. Eius corpus horridum ſancta uirgo diligentiſsime abluit, induit, & ſuis manibus ſepeliuit. Poſt eius ſepulturam ita omnis lepra á uirginis manibus euanuit, ut etiam elegantiores, quam antea, uiderentur.

Seruit leproſæ, ab oĩbus derelictæ.

Videmi raculũ.

In eadem urbe fuit quædam ſoror de pœnitentia S. Dominici, Palmerina nomine. Hæc incredibili odio & inuidia ſtimulata, nec nomen ſanctæ uirginis audire ſuſtinuit. Obtrectabat ei priuatim & publice, nec obtrectationibus & maledictis poterat ſatiari. denique modis omnibus ſe eam acerbiſsime odire declarabat. Cernens id ſancta uirgo, humilitate & manſuetudine eius animum placare nitebatur, ſed fruſtrá. Confugit igitur ad Dominum, & pro illa miſera ſingulares ei preces obtulit, petens miſericordiam. Audiuit Dominus preces eius, ſed prius exercuit iudicium, percuſsitque illam Palmerinam in corpore: at nihilo illa melior facta, immo exacerbata magis, infenſiorem ſe uirgini oſtẽdit. Rursùs ergò ſtuduit humilitatis & manſuetudinis officis eam emollire. Seruiebat illi modis oĩbus, quibus poterat, blãdisq; uerbis & obſequiis eam conſolabatur. Sed ſaxo durior, nihil mouebatur tanta humanitate & beneuolentia, immò uerò ex ſuis ædibus eá iuſsit furibunda expelli. At iuſtus iudex tantú charitatis odiú cernẽs, ita eá percuſsit, ut repẽte uiribus oĩbus deſtituta, ad inferos properare uideret. Qđ ubi cognouit sãcta uirgo, mox in ſuú ſe cubiculú recepit, eoq; clauſo, crebro & inſtantiſsime rogabat Dñm, ne ſui occaſione illa aĩa periret. Oſtẽdit aũt illi Dñs miſeram & periculum infelicis illius Palmerinæ, aitque iuſtitiam ſuam ferre nó poſſe, quin tam pertinax odium puniretur. Tũ

Seruit fœminę ipsã odio Vatiniano proſequenti.

uirgo mente & corpore ſe humi proſtrauit, dixitque ad Dominum, ſe nullo pacto de eo loco ſurrecturam donec Palmerinæ miſereretur. Iã tres dies & noctes illa miſera iacuerat in agone, & ſupremum trahebat ſpiritum, nec tamen mori potuit. Nam toto hoc ſpatio perſeuerabat ſancta uirgo in precibus, & tandem lachrimis uicit & expugnauit inuictum & inſuperabilem, ita ut adſpiraret illi adamantino pectori gratiam ſuam qua agnoſceret culpam ſuam, eamque ſe admiſiſſe doleret. Id poſtquã Domino reuelante ſancta uirgo didicit, mox abiit ad illam: quæ ut eam ad ſe uenientem uidit quibus poterat ſignis, gaudium & erga illam reuerentiam oſtendit, cum prius eam uidere non poſſet ęquanimiter: ſicque perceptis ſacramẽtis, cum magna cordis contritione migrauit à corpore. Cuius animam uidit ſancta uirgo in tanto decore & pulchritudine, ut nullis poſsit uerbis exprimi, cũ tamen nõdum eſſet in gloria uiſionis Dei, aitque Dominus ad uirginem: Quis non omnem meritò perferat laborem, ut poſsit lucrari tantæ pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore captus fui, ut pro illis redimendis homo fieri & ſanguinem libens fundere uoluerim: quanto magis uos deberis ſummoperè in eam curam incumbere, nè pereant tã ſpecioſæ creaturæ? Orante autem ſancta uirgine, ut dignaretur ipſe Dominus hanc præſtare gratiam ut poſſet uidere deinceps elegãtiam animarum omniũ cum ipſa conuerſantium & ad ipſam uenientium, ut tanto magis accenderetur ad curandam animarum ſalutem, Dñs eam exaudiuit, atque ex eo tẽpore, quoties aliqui ad eam ueniſſent, magis ad eorum animas quàm corpora intenta erat, ita ut ſæpè non aduerteret corpora, nec quiſquam ferè poſtea ad eam acceſſit, cuius animæ ſtatum non peruideret, dicebatq; patri Raimundo: O pater mi, ſi uidiſſes animæ pulchritudinem, non dubito, quin pro illius ſalute libens cẽties mortem appeteres. Sæpè poſtea uſu uenit, ut in diuerſis regionibus homines prorſus ignoti, qui uiderentur eſſe probi & bonis moribus, ad illã uenirẽt uellentq; cum ea loqui de Deo: ſed illa crimina eorũ cernens, loqui eis non poſſet, immò uix faciẽ ad illos conuertere. Quod ſi inſtarent, cum quodam altiori uocis ſono diceret eis: Prius oportebat nos corrigere crimina noſtra, & ita accedere ad loquendum de Deo: atque his dictis, citiſsimè ab illis ſeſe expediret. Poſtea compertum fuit, illos fœdis ſceleribus contaminatos fuiſſe, idque ſine pœnitentia. Contigit, ut quandoque cuiuſdam magni uiri cõcubina ei loqueretur, & tam factis quàm habitu corporis quandam præ ſe ferret probitatem: ſed ſancta uirgo ſuum ab ea uultum ſemper auertebat. Admirabatur id Raimundus pater, diligenterque perquiſiuit ex aliis, quęnam eſſet, didicitquè concubinam eſſe. Id ubi ſanctæ uirgini indicauit, illa dixit: Si tu ſenſiſſes, pater, fœtorẽ, quem ego ſenſi cũ ea mihi loqueretur, planè uomuiſſes. Sed ad narrationis ordinẽ ſe noſtra referat oratio.

Vide charitatem.

Animæ pulchritudo.

Videt animarũ ſtatum.

Alia quædam ſoror S. Dominici, quam Andream uocabant, cancri morbo laborabat in pectore, illud ualdè deuaſtante. Tantus autem ex eo uulnere exhalabat fœtor, ut nemo niſi obſtructis naribus, poſſet ad eam propius accedere. Indè fiebat ut uix ullã poſſet obtinere, quæ ei uellet miniſtrare. Audiẽs hoc uirgo Chriſti, intelligensque eam ſibi derelictam, mox eam adijt, & iucunda facie ſuum ei ſeruitium, donec curaretur, obtulit. Valdè hoc miſeræ illi gratum fuit maximè cum ſe cerneret omnium penè ope deſtitutam. Seruiuit igitur iuuencula ſeni uiduę: & licet increſceret fœtor abominabilis, nihil omiſit eorum q̃ eſſent ægrotæ impendenda. Adſtabat ei aſsiduè nihil obſtructis naribus, uulnus detegebat, abſtergebat, abluebat, pãniculis obligabat, nullum interim horrorẽ, nullum tædium præ ſe ferens, ſed hilari animo & iucunda facie omnia efficiens, etiam ipſa ægrota ſtupeſcente ad tantam iuuenculæ conſtantiam & charitatem. Vidit autem hęc & inuidit coluber tortuoſus, & ut impediret, ſummam nauauit operam. Cum aũt uoluntatẽ ſanctæ uirginis mouere nõ poſſet, quippe in Chriſto fundatam, quodã die, ſancta uirgine uulnus detegente fœtore intolerabili ſtomachum eius propè euertit, ita ut ad uomitum propẽderet. At ſancta uirgo ſibiipſi irata, ſic alloquebatur corpus ſuum: Itane abominaris tu ſororem tuam, Chriſti ſanguine redemptã, cum poſsis in eundẽ, uel etiam deteriorẽ morbum incidere? Viuit Dñs, non feres iſtud impunè, ſimulq; faciem in pectus ægrotę inclinans, os & nares horrendo illi uulneri applicuit, ſicquè permanſit diu; donec ſentiret ſpiritum iam ſibi carnẽ calcitrantem ſubdidiſſe, & illam nauſeam extinxiſſe. Videns autẽ hoc ęgra fœmina, exclamauit: Ceſſa, ceſſa chariſsima filia, noli teipſam tam immani putore corrumpere. Victus ergo dæmon, abſceſsit, nec ceſſauit tamen tẽtare uias omnes, & quia uirginem ſactã uincere non poterat, ad ægram ſe uertit, in eiusq; pectore primò tædium erga ſanctæ uirginis miniſteria, deinde uerò etiã odium excitauit. Immiſit uerò in animum eius nefarias ſuſpitiones, ut putaret caſtiſsimã uirginem, quoties ipſi non adeſſet, obſcœnis actibus alicubi occupari. At ſancta uirgo nihil abſterrita, in illa infirma anu Chriſtum ſponſum ſuum cogitans, ſolita hilaritate ei ſeruire perexit, irridens diabolum cuius machinis uidebat itthuc effici in animo infirmo laborantis uetulæ. Ille uerò ſanctus eius operibus magis prouocatus, eò perduxit ægrotam, ut iã palã de turpitudine infamaret uirginem innocentiſsimã. Peruenit is rumor ad ſorores, & quædam ex ſenioribus adeunt ægrotam, ſciſcitãtur ex ea, num uera ſint, quæ dixerit. Illa fallaciter aſſeuerat uera eſſe. Prouocatæ & nimium credulæ ſorores, exprobrant ſanctæ uirgini tantum ſcelus. Illa uerò patienter reſpondit: Verè dominæ & ſorores meę, ego gratia Ieſu Chriſti uirgo ſum, idq; ſæpè repetens, nihil cõtra illam calũniatricem protulit. Quanuis aũt nõ poſſet non dolere tã turpi infamia, nihil tamẽ de priſtinis officijs intermiſit, ſeruiẽs illi miſeræ accurratiſsimè. Poſtea autem rem totã cum multis lachrymis retulit ad Chriſtum ſponſum ſuum, qui ei apparuit, habẽs in dextra manu coronam auream miri decoris, in ſiniſtra ſpineam, dixitque ei, ut eligeret utram mallet. At illa, quæ iampridem omnem uoluntatem ſuam in Dei uoluntatem transfuderat, Ego, inquit Domine, cupio in hac uita ſemper tuæ paſsioni conformari, & pœnas amplecti pro refrigerio: ſimulquè è ſiniſtra Saluatoris ſpineam coronam feruenter arripiens, illam ui multa impreſsit in caput ſuum, illud undiquè ſpinis cõpungens, ita ut poſt eam uiſionẽ capitis dolores ſentiret. Tum uerò Dñs iuſsit eam permanere in miniſterio illius ægrotæ, promiſitq; ſe maligni dæmonis calũnias in ipſius caput retorſurũ, plenãq; ei de illo uictoriã præbiturũ. Fuit ea nõ parua ſanctæ uirginis cõſolatio. At mater eius Lapa, ubi percepit ſiniſtros illos de ſua filia rumores, licet de eius puritate eſſet certiſsima, tñ ualdè cõmota in illã Andream, multũ aſpere dixit ad filiã: An nõ ſæpius prohibui, ne illi uetulæ ſeruires? En qualẽ tibi refundit mercedẽ. Fiebat hoc quoq; artificio ſatanę, ut ſãctũ illud miniſteriũ impediret. At ſãcta uirgo, flexis corã matre genibus, eam optimis rationibus flexit & leniuit. Deinde ſe contulit ad ægram, tantaque ea alacritate ſeruiuit, ut illa planè iam ſuperata, in ſeipſam deſcenderet, uideretquè facinus ſuum, ualdeq; animo cõpungeretur.

En quãtũ ſibiipſi uim affert.

Infamatur ſancta uirgo.

Vincit o ſpicus teterr. mã calumniatricem.

geretur. Interim uiſionem quandam uidit admirandam. Cum aliquando eius cubiculum uirgo ſancta intraret, circa lectum ſuum uidit diffundi lucem inæſtimabilis amœnitatis & dulcedinis, ita ut omnium miſeriarum ſuarum penitus obliuiſceretur. Neſciens autem eius lucis cauſam, uidit uultum ſanctæ uirginis quãdam angelicam maieſtatem per ſe ferentem ipſamque eo lumine tanquam tegmine quodam undiquè circundatam. Inde creuit in animo eius dolor, quòd tam excellentem uirginem ſpurco ore cõtaminaſſet. Paulò poſt diſceſsit ea lux, & ægra multum eiulans, ueniam petijt a ſancta uirgine. At illa eam amplexans, blandiſsimè conſolabatur, culpam omnem conferens in tartareum dæmonem. Porrò ſicut ante ſceleratè detraxerat ſacræ uirgini illa infirma anus, ita poſtea mirificè eã etiã cum multis lachrimis prædicauit, & præclara eius ſanctitati teſtimonia dixit referens etiam uiſionem, quam diximus, & inæſtimabilem ſuauitatem atque ſpiritualem conſolationẽ, quã tunc ſenſiſſet. Creuit indè fama ſanctiſsimæ uirginis & ſerpens inuidus omni conatu ſuo fruſtratus eſt. Sed iterum redijt ad faciendum periculum, ſi eã frãgere poſſet ſtomachi euerſione. Nam cum ſacra uirgo illud abominabile uulnus rurſus aperuiſſet, ut ablueret, intolerabilis fœtor, partim dæmonæ efficiente, immodicam eius ſtomacho nauſeam attulit. Sed illa in ſuum corpus ſancta quadam iracundia incitata: Viuit, inquit, altiſsimus, quia hocipſum quod uſqueadeo perhorreſcis, intra tua uiſcera condetur: ſtatimque illius horrendi uulneris ablutionem & ſaniem, in ſcutellam collectam, ſeorſum abſcedens, totam ebibit: moxque nauſeæ illius tentatio omnis ſopita eſt. & ipſa poſtea faſſa eſt patri Raimundo, nunquam tam ſuauem cibum uel potũ hauſiſſe ſe in omni uita ſua. Hæc ſunt reuera admiranda, & apud cordatum lectorem indubitata ſigna raræ uirtutis & eximiæ ſanctitatis. Apparuit autem ei Chriſtus nocte ſequenti, cum tam præclarè diabolum naturamque propriam debellaſſet, & eam ad ſacratiſsimum uulnus lateris ſui admouens ineffabili & inexplicabili potu diu ſatis admirabiliter refecit, undè tanta gratiæ abundantia in eius mente diffuſa eſt, ut etiam in corpus redũdarit, nec unquam deinceps more ſolito cibum acceperit, ſed neque potuerit accipere, quod certiſsimo fuit argumento, eam uiſionem minimè dubiã fuiſſe.

Vide exemplũ eximia perfectionis.

Non debet autem lectorem mouere, ſi de hac ſingulariter à Deo electa uirgine quædam inuſitata referantur. Attendat uitæ admirabilem ſanctitatẽ, multas ueras, eaſque eximias uirtutes, & libenter accommodabit fidem ijs, quæ de ea uiri grauiſsimi conſtãter aſſeuerarunt. Et quia propter ſingularem uiuendi rationem multi ex ea ſcandali materiã ſibijpſis ſumpturi erant Dominus poſt eam, quam diximus, uiſionem quodam tempore oranti apparens, prædixit mira, quæ in illa & per illam effecturus eſſet, ſimul etiã multos ijs eſſe contradicturos: ſed animauit eam, inſſitque nè formidaret. ſe enim illi adfuturum. Creuit autem deinde in ea gratia ſpiritus ſancti admirabiliter, ita ut ipſa quoq; ſtuperet. Lãguebat amore Chriſti ſponſi ſui, nec is languor capiebat remedium, niſi ex lachrimis mentis & corporis. Incitabatur ad crebro percipiendam ſacroſanctam Euchariſtiam: ſed hoc quoquè ut maioris amoris, ita quoque amplioris languoris fomentum fuit. Tanto autem ſacræ cõmunionis ardebat deſiderio, ut niſi ea frueretur, corpus propè deficeret, dureque pateretur. Ex ipſa uerò ſacroſancta Euchariſtia tanta cæleſtium conſolationum copia in eius mentem dimanabat, ut alimento corporeo ſtomachus eius non modò non indigeret, ſed neque ſine corporis tormẽto illud poſſet percipere: quòd ſi uim ſibi facere uellet cibũ ingerendo ſtomacho recuſanti, patiebatur diriſsimè, nec tamen ſequebatur concoctio, ſed rurſus per os uiolenter cibus omnis reijciebatur. Multa propter hoc prope incredibile Dei donum paſſa eſt ſancta uirgo, ab ipſis etiã domeſticis, ut initio non niſi tentatio & impoſtura diaboli putaretur.

Mirabile ſacra cõmunionis deſiderũ & effectus mirabilior.

Erat per id tempus eius confeſſarius, frater Thomas Dominicanus: iſque ſuſpicatus eam illudi ab angelo ſatanæ, transfiguratione ſe in angelum lucis, cogebat eam quotidiè cibum capere. Dicẽte aũt ſancta uirgine, ſe re ipſa experiri melius ſe ualere, cum cibo omni abſtineret: porrò eo ſumpto, ſe languere & debilitari, ille perſeuerabat in ſententia. Itaque ni ſe ueram ſanctæ obedientiæ filiũ declararet, totis uiribus conata eſt facere, quod ille iubebat: ſed intantum corpus omne defecit, ut parum abeſſet a morte. Tum illi ad ſe accerſito ait: Nõnne pater ieiuniũ mihi interdiceres, ſi me illo confici & enecari uideres? Illo reſpondente, ſe planè interdicturum, ſubintulit uirgo: Cum ergo iam toties expertus ſis, me ſumendo cibo in præſens mortis diſcrimẽ adduci, cur non etiã prohibes, ne cibum accipiam? Hic ille uictus, cernenſq; certa mortis indicia in uirgine, reſpondit: Fac, ſicut Chriſti ſpiritus te docebit. Video enim illũ in te grãdia operari. Nemo neque dicendo, neque ſcribendo poſsit conſequi, quantum perpeſſa ſit etiam à familiaribus propter eiuſmodi rara Dei dona: quæ cum illi capere non poſſent, carpere malebant & lacerare, q̃ admirari & uenerari. Murmurabãt, obtrectabãt, mordebant: ipſum etiã Thomam confeſſarium eò adigebant inuitum, ut eam repræhenderet. Hinc incredibiles in animo religioſæ uirginis anguſtiæ naſcebantur. Non enim illa aut præcepta ſui confeſſarij negligere, aut proximis prębere offendiculum auſa erat. Solum ei ſolatium ſupererat in orationis refugio. Flebatque coram Domino, & rogabat, ut ſuam uoluntatem dignaretur tum alijs, tum in primis Thomæ cõfeſſario indicare. Et ſæpè audiebat eam Dominus, & effecit, ut confeſſarius ſententiam mutaret. Vbi autẽ ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo niſi aquæ frigidæ potu uti, omnes penè in eam commoti ſunt, & religioſi & ſeculares, iactabanturque multa in illam temere, impellente liuido ſatana. Et tamen illa ex ſacroſancta Euchariſtia & Diuini ſpiritus gratia uires accepit incredibiles, ita ut pater Raimũdus palã teſtetur, ſæpè illã propè ad extrema deductam, cum nõ niſi mors eius expectaretur oblatã occaſione aliqua promouẽdi Diuini honoris aut ſalutis animarũ, ita repentè ſine ullo ſubſidio corporeo recuperaſſe non modo uitam & uires, ſed etiã pro eius conditione uires robuſtas, ut ſurgeret, ambularet, laboraret ſine difficultate, etiã præ cæteris omnibus ipſam comitantibus, nullam ſentiens laſsitudinem. Non erat id autem naturæ, ſed gratiæ, cuius efficacia non ſolum anima, ſed etiam corpus uegetabatur, ita ut prorſus nulla ei iam ineſſet cibi corporei appetentia: quam quidem ab ea excludebat non ſolũ ſumpta Euchariſtia, ſed etiã corã conſpecta, immo etiam ſacerdotis adſpectus, quem ſciuiſſet illo die Euchariſtiam contrectaſſe.

Multa patitur dũ abſtinet ab oĩ cibo.

Mira Eucharistia uis.

Porrò ſancta uirgo, interrogata ab alijs, cur non inſtar aliorum cibo ueſceretur, mirabili humilitate Dei eximiam gratiam quaſi ultionem peccatorum ſuorũ interpretari ſolebat, ita reſpondens: Deus propter peccata mea raro quodã morbo me percuſsit, ita ut quanuis libentiſsimè uellem edere non poſsim: tamen, Quæſo, precamini illum pro me, ut det ueniam peccatis meis, quæ ſunt cauſa malorum omnium, quæ patior. Eccè undè ſuppetebat uulgaris ſeſe

efferendi materia, indè ſancta uirgo occaſionem cepit de ſe uilius ſentiendi. Verumenimuero ut omnē infirmis ſcandali anſam, quātum quidē in ipſa eſſet, tolleret, ſtatuit quotidiè ſemel cum alijs ad menſam accedere, & modis omnibus periculum facere, num poſſet cibum corpori ingerere: ſed reuera ipſe ſumendi cibi conatus, nedum ſumptio ipſa, tātum eius corpori tormētum & moleſtiam afferebat, ut etiam crudeliſsimus quiſque non poſſet non ei ex animo condolere, ſi coram eſſet intuitus. Nam quicquid ingerebat corpori, aut per os reiici neceſse erat, aut atrociſſimè eam diſcruciabat, & penè totius corporis inflationes efficiebat. Et quamuis nihil eorum, quæ dentibus terrebat, præter ſuccum ſolum in ſtomachum dilaberetur. nam craſſam omnem ſubſtantiam expuebat, & caueri uix poterat, quin aliquid ſucci deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces & guttur libenter aquam ſorbillabat: attamen quicquid hoc pacto ſumpſiſſet, cogebatur quotidiè uiolenter ea imo ſtomacho ea haurire, fœniculi aut alterius herbæ uirgula per os ad ſtomachum uſque depreſſa: quæ res ei ſummos pariebat cruciatus. Atque hac uiuēdi ratione uſa eſt uſque ad mortem propter eos, qui eius ieiunio offendebantur. Cum autem reuerendus pater Raimundus cerneret quandoq; eiuſmodi carnificinam, quam ſancta uirgo ſubibat, ne infirmis eſſet ſcādalo, miſeratus eius uicem, hortabatur ne ita ſe crudeliter affictaret, ſineret murmurare quicunq; uellent: illa ſubridens, læta reſpondit: Præſtat ne pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quàm dare pœnas ſempiternas? Murmuratores iſti ualdè mihi utiles ſunt: quia illorū cauſa ego pendo creatori meo ſupplicia temporaria, cū debeam æterna. An uerò par eſt, diuinæ me iuſtitiæ ſubducere? Minimè ſanè. Magni beneficij loco ego pono, cum iuſtitia exerceetur in me in hac uita. Ad hæc nihil habebat pater Raimundus, quod reſponderet: ſed lector niſi planè in truncū mutatus ſit facilè animaduertit, ad quā ſublimè perſectionis gradum hęc uirgo Chriſti peruenerit. Et ſolebat illa itura ad menſam, dicere ſociabus ſuis, eamus ad ſumenda iuſta ſupplicia de hac miſerrima peccatrice. Ita nimirum illa ex omnibus tum dæmonū infeſtationibus, tum hominum perſecutionibus aliquid ad ſua lucra & ſpiritales profectus adiiciebat: eſtq́ue hæc eius ualde memorabilis ſentētia, Si quis rectè ſciret uti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipſi eueniunt, poſſet aliquid capere emolumenti.

Cibus omnis noxius eſt ei.

Porrò quemadmodum omnipotens Deus ſingulari quadam ratione ſuſtētabat corpus uirginis, ita mētem eius ſtupendis reuelationum conſolationibus recreabat. Indè uerò, puta ea abundātia internorū chariſmatum, ſupernaturalis ille corporis uigor proficiſcebatur. Itaque ab eo tempore, quo bibit de Chriſti latere, quod ſupra diximus, pene cōtinuè mens eius fixa permanebat in diuina cōtemplatione, & pro maiori temporis parte, ſenſitiua portio ſua actione deſtituebatur, manusq; & brachia obrigeſcebāt: aures nullos, quantumuis magnos, ſonos percipiebāt, & ita de aliis ſenſibus. Atq; hæc iam non modò in ſecretis locis, ut prius cōſueuerat, ſed palam etiā patiebatur, nec poterat ullis ipſa uerbis exprimere, quæ intus ſentiebat. Contigit interim, ut quadam die ſingulariter obſecraret Dominum, ut auferret ab ipſa cor propriū & omnē propriā uoluntatē. Videbatur autē illi ſic oranti in uiſione, uenire Chriſtum, & latus eius ſiniſtrū aperire, ablatoq; corde recedere. Et reuera nō potuit illa aliud ſentire, q̄ ſe corde deſtitutam. Cū id aūt diceret ſuo cōfeſſario, ille deridebat eā. Durauit hoc aliquot dies, & eccè è ſacello eccleſiæ Dominicanorū Senenſiū illa quadam die exire uolente, cum multa luce apparuit ei Dominus ferēs in manu cor quoddā rubicūdū & illuſtre: propinsq; accedens, illud in ſiniſtrum uirginis latus impoſuit, dicens: En filia mea charisſima, habes pro corde tuo cor meum clauſitq; latus eius. ſed ne putaretur inane phantaſma, illo in loco cicatrix permāſit, quā ſociæ eius ſe uidiſſe ſæpè teſtatæ ſunt. Secuta ſunt aūt hāc uiſionem multa admirāda, præſertim cū ſacroſanctā acciperet Euchariſtiā. Videbat tū frequēter in manibus ſacerdotis infantē, interdū puerū grandiuſculū, quando q; fornacē ardētē: ſæpe etiā inæſtimabilis ſuauitatis odores ſentiebat. Quoties aūt illud ſummū ſacramentū uel uidiſſet, uel ſumpſiſſet, nouum ideq; ineffabile gaudiū in eius animo exiſtebat, ita, ut nō rarò in eius pectore cor exiliret, idq; cū tāto ſono, ut ſociæ circūſtantes clariſsimè audirēt: nec erat ſonus ille uſitatus ſed ualdè ſingularis & præter naturæ morē. Solebat aūt ſancta uirgo dicere Thomæ confeſſario ſuo: Tantū gaudiū obtinet mentē meā, ut ualdè admirer poſſe durare animā in corpore: addebatq;: Tantū ardorē ſentio in anima mea, ut ignis materialis mihi frigere potius, quā urere, uideatur. Ex hoc autem ardore exiſtit quædam in anima mea renouatio puritatis & humilitatis, ita ut uidear mihi rediſſe ad ætatem quatuor uel quinque annorum: tātus quoque indè in me accenditur amor fraternus, ut non ſolum libēter, ſed etiam hilariter pro quocunque proximo uelim mortē oppetere. Et hæc quidē ſancta uirgo nō niſi cōfeſſario ſuo clā dicebat, cęteros, quātū poterat, celabat.

Mens eius q̄ defixa in Deū

Effect. Euchariſtiæ mirabiles.

Amor proximorū.

Apparuit etiā illi Dominus Ieſus cū uirginea matre ſua. & B. Maria Magdalena, & pro eius conſolatione noluit eam ipſam beatiſsimam Magdalenam eſſe illi matrem. Fuit hoc ſanctæ uirgini gratiſsimum, & cum multa humilitate ſe illi cōmendabat, atque deinceps ſemper eam matrē dicebat ſuam, & cum in aliis multis, tum in mirabili & prope cōtinua rerum diuinarū contēplatione ualdè illam imitabatur: & quemadmodum fertur beata Magdalena ſepties die quolibet etiam cū corpore ſublata in aera, ita etiā hæc ſancta uirgo ſæpè ui ſpiritus etiā corpore ſurſum rapiebatur, quemadmodū multi ſuis oculis conſpexere. Ipſe quoque Raimundus ſcribit ſe uidiſſe illam quādoque in ecſtaſi, audiuiſſeque ſubmurmurantē quippiā propinsq; acceſsiſſe, & has Latinas uoces dicentem percepiſſe: Audiui arcana Dei: quæ quidem & in raptu & poſtquā ad ſe redijt, ſæpiſsimè repetebat, nihil aliud addens. Sciſcitanti autem Raimundo, quid iſta ſibi uellēt, ait ſe in præſens nec aliud nec aliter poſſe dicere, immo uerò ſi ea quæ uidiſſet, humanis uerbis uellet exprimere, ſe non aliter ferè in conſciētia ſua afflictum iri, q̄ ſi Deum blaſphemaret: tantāq; eſſe diſtantiā inter ea, q̄ intellectus in Deū abſorptus, illuſtratusq; & corroboratus caperet, & illa, q̄ uerbis poſsint explicari, ut quaſi pugnantia uideantur. Nimiū prolixi erimus, ſi oīa cōmemorare uelimus mira & ſtupenda, quæ huic ſanctiſsimæ uirgini præſtitit Deus, præſertim ad ſacrā cōmunionē accedēti: & certè homines animales, ſpiritū nō habētes, ea deriderēt potius quàm admirarētur. Inter alia aūt adeo eius mentē ſua gratia cōfirmauit Deus, ut quicquid illi acciperet, illa prorſus immota pmaneret, qđ experimento didiciſſe ſe ſcribit Raimūdus, & omnes, qui cū illa uerſabātur. Præſtitit autem hoc illi Deus anno ſalutis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ipſis ferijs Sancti Alexij quo die miro feruebat deſiderio ſacræ communionis. Sæpè autem ea illi negabatur fratrum & ſororum, qui tum illi congregationi præerant, indiſcretione: ſed ea die promiſit ei Chriſtus ſine dubio ipſam communicaturam

Ecſtaſes mirabiles

ram, cum tamen ita illa langueret, ut impoſsibile uideretur uel paſſum unum conficere eam poſſe, & eius confeſſarius illo die decreuiſſet à ſacro faciendo abſtinere. Verum omnipotens Deus, & uires dedit uirgini, quibus cum omnium admiratione in templum uſque ſe conferret: & animum confeſſarij inflammauit deimprouiſò deſiderio ſacrificandi. Cum autem ſacram Euchariſtiam ex eius manibus perciperet, facie erat rubicunda & micante, tantaque cum deuotione eam percepit, ut maximum ſtuporem & deuotioné ipſi confeſſario adferret: ipſa uerò adeò fuit in Deum abſorpta, ut toto illo die, etiam poſtquam ad ſe rediit, nullum potuerit uerbum eloqui. Dixit auté poſteà F. Thomæ confeſſario, cum ex eius manibus ſumpſiſſet ſacroſanctam Euchariſtiam, tale aliquid ſe uidiſſet, quod mentem eius adeo ad ſe pertraxerit, ut alia omnia, quæ hic habeantur, uelut abominanda ſtercora ipſi uiſa ſint, non ſolum opes & uoluptates corporis, ſed etiam animi lætitiæ, tumque ipſi orant i præſtitit id Deus, quod diximus, puta mentem inter omnia immotam, quod eſt reuera munus excellens & eximium.

Mira uidet ſumēdo Eucha riſtiam

Eodem anno, die 18. Auguſti poſt ſacram communionem, mirabiliter fuit tracta in Deum, ut ægrè poſſet redire ad cellulam ſuam, ubi diu in ligneo illo ſtratu ſuo iacebat immobilis. Poſtea autem corpus eius ſubleuatum eſt in aera, manſitq; abſque ullo fulcimẽto, adſpicientibus tribus ſociabus eius, deinde rediit ad illud durum ſtratum, loquebaturque tacitè uerba uitæ, dulcia ſuper mel & fauum, quę ſocias omnes ad lachrymas commouerũt. Poſt rogauit Dominum pro multis, ſpeciatim pro F. Thoma confeſſario ſuo, qui per id tempus erat in templo, nulla ſenſibili deuotione affectus. Subito autem, illa orante, mutatus eſt mirabiliter, ſenſitque deuotionem hactenus ipſi incompertam. Valde igitur ipſo admirante, unde tanta præter ſpem eſſet gratia, caſu uenit ad eum una ex ſociabus ſanctæ uirginis, dixitque ei, multum pro ipſo oraſſe Catharinam illa ora. Intellexit itaque inde manaſſe tantum animi feruorem. Rogauerat autem pro illo & quibuſdam aliis ſancta uirgo, ut Dominus promitteret ipſi, ſe illis daturum uitam æternam. Promiſitque id ei Deus, impreſſo in dexteram manum eius cum ingenti dolore inuiſibili uulnere, in argumentũ ueritatis, ut ipſa non dubitaret, ſe ſtigmata Saluatoris habere in illa manu. Rem autem certam eſſe, teſtabatur dolor, qui eam iugiter illic cruciabat. Et hoc quidem, tempore F. Thomæ primi confeſſarij eius cõtigit: teſtatur autem pater Raimundus, ſe longo tempore ſacram ei communionem præbuiſſe Piſis in eccleſia uel ſacello S. Chriſtinæ, cumque more ſuo diu manſiſſet in ecſtaſi, ipſum cum aliis expectaſſe, donec ad ſe rediret: ſubitoque ipſis cernentibus corpuſculum eius, quod iacebat proſtratum, ſe erexiſſe pauliſper in genua, ſicque brachia extendiſſe facie rutilante, diuque ita permanſiſſe, ſed planè rigidum & oculis clauſis: tandem autem perinde, acſi letali fuiſſet cõfectum uulnere, repente decidiſſe, & paulo pòſt ipſam ſibi fuiſſe reſtitutam. Deinde autem ſecretè indicaſſe eam ipſi fide digniſsimo Patri Raimundo, Dominum Ieſum Chriſtum ſub illo raptu modo admirabili ipſius corpori quinque uulnera impreſsiſſe. Tantum autem dolorem in illis uulnerum, præſertim cordis locis ipſam ſenſiſſe, ut ſe non dubitaret breui morituram, niſi dolor ille leniretur. Quibus uerbis ualdè ſe afflictum ſcribit Raimundus, hortatumque eſſe omnes ſanctæ uirginis domeſticos, ut Dominũ pro differenda eius morte precarentur, Dominumque preces illas exaudiſſe, & mirabiliter ipſam corroboraſſe. Erat enim eius uita & ſanctiſsima conuerſatio multis adhuc utilis, immò & neceſſaria, licet ipſa de ſe tenuiter & aliter ſentiret.

Efficacia preců eius.

Chriſto ei imprimit V. Vulnera.

Quodam die feſto Conuerſionis ſancti Pauli, quẽ uirgo ſancta ſingulariter amabat, tam ſublimiter raptus eſt ſpiritus eius in Deum, ut tres integros dies & noctes permanſerit immota, nihil utens ſenſibus corporeis. Tandem reddita ſibi, uidebatur quaſi dormitare continuè, nec tamen dormire penitus: adeo ſpiritus ægrè redibat ab illis cæleſtibus uiſionibus ad hanc uitam temporariam. Cum autem ea ſic haberet, uenerunt duo patres Dominicani ad ipſam, ſciſcitabanturque, num uellet cum ipſis ire ad inuiſendum quendam inſignem uirum, in eremo degentem. Illa quaſi dormitans, reſpondit ſe uelle. Sed ſimulatque id protulit, tanta ei iniecta religio eſt, tamque acerbus conſcientiæ ſcrupulus, quod non eſſet ex animo locuta, ſed quaſi iocoſum dixiſſet mendacium, ut prę dolore animi redierit ad ſe, & tres dies atq; noctes ſine intermiſsione luxerit tenuiſsimam culpam illam, in quam permiſit Deus illam cadere, ne magnitudo reuelationum extolleret eam. Nã reuera ſub hac triduana ecſtaſi talia uiderat ſpiritu, quæ nullis poſſet uerbis explicare.

Mẽtis exceſſus uel de diuturnus.

Alio tẽpore, pridiè S. Dominici, multa ei reuelata fuere diuinitus de illo eximiæ ſanctitatis patre, & aliis ſanctis filiis eius: & quod mirum eſt plerunque ex uiſiones tam erant illi præſentes, ut ſimul & illis intendere, & aliis eas poſſet referre. Interim uenit in templum, ubi ipſa erat, F. Bartholomæus, ſocius confeſſarij eius, cumquè aſſediſſent pariter, cœpit ei narrare ſancta uirgo, quæ tunc ei diuinus oſtendebãtur. Sub ipſa autem narratione caſu tranſeunte eius germano fratre, pauliſper auertit oculos, ut uideret quis eſſet: celerrimeque ſe referens ad cæleſtes uiſiones, mox cœpit flere acerbiſsimè, & nihil ultra locuta eſt. Etſi autem humano iudicio uix ullum ibi poſsit ſentiri peccatum, cum uix momento uno ſe auertiſſet, tamen ad cautelam piarum mentium, ut ipſa fatebatur, duriſsimè propter hoc repræhẽſa fuit, tum à beatiſsima matre Domini, tum ab Apoſtolo Paulo. Et certè alia ſunt Dei, alia hominũm iudicia: poſſuntque homines diſſoluti hinc colligere qualem ipſi ab æquiſsimo iudice ſint obiurgationem in ſupremo mundi die expectaturi, ſi ancilla labecula adeo fuit caſtigata, ut ſancta uirgo teſtata ſit, ſe malè in tota hominum frequentia, qui tunc erant, ignominioſe pudefieri in hoc mundo, quàm denuo pati illam uerecundiam, quam ſenſiſſet ex Apoſtoli reprę henſione. Fuit autem inter alia multa de beatiſsimo Patre Dominico tunc ei reuelatum, quòd omnes actiones ſuas ab infantia uſque ad obitum ad normam præceptorum Dei direxit, nec unquã ullum Dei præceptum tranſgreſſus ſit, corporiſque & mentis uirgineam integritatem & baptiſmi gratiam perpetuò cõſeruarit, omnemque conatum ſuum eò intenderit, ut animas tum de errorum, tum de uitiorum laqueis liberaret.

S. Dominici præclara encomia.

Per id tempus ex multa gratiarum affluentia ita cor uirginis diuino eſt amore inflammatũ, ut plane decumberet, nec poſſet ſurgere è lectulo. Omnis autem hic languor ab amore proficiſcebatur. Petebat illa tunc ardentiſsimè à Domino, qui ei ſæpiſsimè apparebat, ut dignaretur ipſam tollere ex hac uita: ſed cum ſentiret nolle id Dominum, rogauit eum, ut donec eã uellet eſſe in corpore, dignaretur ipsã facere participẽ dolorũ, quos ipſe in hac uita tuliſſet. Id uero pſtitit ei Deus, eãq; egregiè aſſixit, ut ſolet chariſſimos filios ſuos. Porro cũ icremẽto aſſictionũ cordis & corporis, multis modis ẽt auctus eſt amor Chriſti, cuius tãta demũ uis fuit, ut cor uirginis à ſũmo uſq;

 dorſum

Moritur, & aïa uidet diuinam eſſentiam &c.

deorſum crepuerit, ruptiſque uitalibus uenis ſola ui diuini amoris, ſpiritum reddiderit. Huius autem rei complures fuere teſtes, qui præſentes interfuere & ipſa quoque teſtata fuit, animam fuiſſe á corpore ſeparatam, uidiſſeque ipſam eſſentiã & ſecreta Dei, quæ nullis poſsint uerbis enarrari, uidiſſe gloriam ſanctorum & pœnas peccatorum, tam apud inferos, quã in locis purgatorijs, prorſus inexplicabiles, quarum minima tanta ſit, ut ſi eam uiderent homines, decies potius mortem eſſent appetituri, quã illã uellent perpeti uel uno die. Durauit aũt hæc animæ à corpore ſeparatio ad horas quatuor, tãdẽq; uoluit Dñs, ut rediret ad corpus, & indicaret hominibus, quę uidiſſet, ꝓ illorũq; ſalute laboraret, ſicq; reddita eſt uitæ non abſq; ſũmo dolore, ꝙ ab illa luce & immẽſa gloria ad has tenebras & uitã miſerã redire oporteret, cui ubi ſe ſenſit reſtitutã, tribus diebus & noctibus fleuit cõtinẽter. Et ne putet lector res uanas hic referri, nouerit eo tẽpore, quo ſancta uirgo expirauit, quatuor ei adfuiſſe fratres Dñicanos, defunctã aũt penè oẽs uicinas uidiſſe, & utriuſq; ſexus notos permultos. Ex fratribus aũt quatuor unus Iohannes dicebatur, qui cum uidiſſet eã ſpiritũ reddidiſſe, incredibili dolore percitus in tantos prorupit eiulatus, ut rupta arteria multum ſanguinẽ uomeret, idq; crebro, ut eius uita deſperaretur. Tũ uerò F. Thomas, ſanctæ uirginis confeſſarius, cũ ingẽti fide dixit illi fratri Iohãni: Scio hãc uirginẽ magni eſſe meriti apud Dñm. Admoue igiť ſacras manus eius huic horrẽdo uulneri tuo, & hauddubie curaberis. Fecit ille ſic coram omnibus, qui illic aderant, & repente perfecte ſanatus eſt.

Reſtituitur uita

Inſigne miraculum.

Iacobus, huius ſanctæ uirginis pater, poſteaq̃ uidit eã toto pectore incũbere in cultũ Dei, sẽper eã & reuerenter & amãter tractauit, nec permiſit quẽquã è familia ei impedimento eſſe in ijs, quæ uellet facere. Itaq; inter illũ & filiã in dies augeſcebat charitas, illa aſsidue pro patris ſalute precabatur, isq; filiæ recte factis & uirtutibus gratulabatur. Appropinquabat aũt tẽpus, quo decreuerat Deus illum euocare ex hac uita. Cœpit igitur ex morbo decũbere, moxq; filia pro ſalute Patris Chriſtũ deprecari, ſed ut audiuit adeſſe eius uitæ præfixum terminũ, ualde rogauit Dñm, ut ſine pœnis Purgatorijs illũ ad ſe reciperet. Sed hac in re diuina iuſtitia diu difficilẽ ſe præbuit, ꝙ nõ eſſet Iacobus ſine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem uicit ſancta uirgo, ſed ita uicit, ut pœnas parentis ipſa in ſe reciperet. Obijt ergo uir pius, & ut certò cõſtaret eũ rectè migraſſe in cælum, eodem puncto temporis, quo ille abijt è corpore, uirginẽ ſanctam iliaci dolores inuaſerunt, ijsq; laborauit ſine intermiſsione uſque ad ſupremum uitæ ſuæ diẽ. Verũ illa non hos dũtaxat, ſed etiã quoſcunque alios cruciatus & moleſtias non modo patiẽter, ſed etiam hilariter ferebat, ſciens ſe ijs perferendis ad perfectiorem Dei uiſionem pręparari.

Pater eius feliciter obit.

Mira patientia.

Anno Chriſti 1370. Senis erat diues quidam, Andreas Naddini, diues opum ſed omnis uirtutis inops, cunctis prope flagitijs coopertus, teſſerarũ ludo totus deditus, in Deũ & ſanctos eius perpetim blaſphemus & deteſtabilis. Is anno ætatis ſuæ quadrageſimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt aũt ad eũ multi homines pij & utriuſque ſexus cœnobitæ atq; ante oẽs eius parochus, hortabanturque eũ, ut ſua peccata cõfiteretur. Sed ille miſer, qui nec ſacras ædes inuiſere, nec ſacris initiatos unq̃ honorare conſueſſet, admonitiones omnes reſpuit, ſeipſum plane deſperans. Audiuit hoc F. Thomas ſanctæ uirginis confeſſarius, effecitq; ut ea Dñm pro homine pereũte deprecaretur, & quidẽ feruentiſsime atq; inſtantiſsime. Sed Dñs illi reſpõdit: Illius blaſphemi hominis flagitia ad cælos uſq; pertingunt, qui pręter alia ſcelera, etiam tabulam, in qua erat picta imago mea & matris meæ atque aliorum ſanctorum, iactauit in ignem, dignus proinde, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verum ſancta uirgo, ſalutis animarum ſitientiſsima, dolens uicem perditi hominis, nõ ceſſauit à lachrymis & precibus, donec flexus Dñs Ieſus, decũbenti Andreæ appareret, hortareturq; eũ, ut ſua peccata cõfiteretur, liberaliter ei, ſi id faceret, ueniã pollicens. Et eccè ille ſaxo durior, repẽtè molleſcit, magna uoce poſtulat acciri confeſſarium, dicit Chriſtũ Ieſum ſe uidere, qui ipſum de facienda confeſsione admoneat. Lætantur omnes, curritur ad ſacerdotem, ille uenit, Andreas cum magno cordis dolore integre confitetur peccata ſua, condit teſtamentum, & feliciter migrat à uita. Ex talibus fructibus licet citra ullã ambiguitatem bonam arborem cognoſcere, licet perſpicue intelligere, in ſumma apud Deũ gratia hanc ſanctam uirginem fuiſſe.

Nota.

Impetrat homini deſperato ueniã à Domino.

Alio tẽpore apud eandẽ urbẽ duo inſignite flagitioſi latrones capti, & atrociſsimis ſupplicijs addicti ſunt propter facinorum immanitatem. Iã ducebãtur ad mortẽ, & curribus impoſiti, ignitis fuſciolis diſcerpebantur. Nemo illos ulla ratione permouere potuit, ut facerẽt ſuorũ peccatorũ confeſsionẽ, imò uerò blaſphemas uoces in Deũ & ſanctos eius palã iactabant. Eo aũt tẽpore erat ſancta uirgo apud Alexiã ſociã & diſcipulã ſuã, cuius ædes prætaribãt miſerrimi illi. Vbi aũt id ſenſit Alexia, celeriter indicat ſanctæ uirgini, illa ſe totam confert ad deprecandam clementiã Saluatoris pro ſalute deſperatorum, cum uidiſſet per feneſtram ingentem dæmonum turbam, illos miſere exagitãtium. Impetrat à Dño, ut poſsit ſpiritui illi ſe adiũgere, & cum eis ad portam uſque proficiſci. Vt aũt eã uiderũt dæmones apud illos, palã clamitabãt: Si nõ ceſſaueris, te dæmoniacã efficiemus. Illa contẽnens minas procaces, perſtitit in precibus. Vbi ad portam urbis uentũ eſt, eccè clementiſsimus Saluator apparet illis obſtinatis, totus uulneribus cõfectus & ſanguine madidus, inuitat ad pœnitentiã, promittit ueniam. Illi mox mutati, cum multa inſtãtia petunt ſacerdotem, peccata ſua ualdè dolenter cõfitentur, facta confeſsione, blaſphemiæ mutantur in laudes Dei, dignos ſe etiam maioribus tormentis fatentur, ſtupent omnes repentinam conuerſionẽ, carnifices quoque miteſcunt, nec audent noua imprimere ſtigmata, dũ uident tantam animorum deuotionẽ. Denique illi ad mortem haud ſecus atque ad epulas feſtinãt, ſpe bona freti, ſe per ſupplicia momẽtanea citius uenturos ad gaudia ſempiterna. Habes lector, quod mireris multo etiam amplius, quàm ſi horum extincta corpora ad uitam eſſent reuocata.

Duo latrones blaſphemi & obſtinati reſipiſcunt.

In eadem urbe fuit Franciſcus quidam de Ptolemæis, cuius primogenitus filius Iacobus ualde ſceleratè uiuebat, & iã duos ſuis manibus trucidarat, timebãtq; eũ oẽs propter eius crudelitatẽ & immanitatẽ. Erat uerò illi ſoror Ginoccia, corpore quidem uirgo, ſed mundo huic prorſus dedita, & in corporis cultu ultra modum curioſa & uana. Horum mater diuino timore compũcta, timens illorum damnationẽ, adijt ſanctam uirginem Catharinam, orans, ut cum duabus filiabus ſuis, præſertim uerò cũ Ginoccia, loqueretur de ijs, quæ ad ſalutem animæ faciũt. Illa libentiſsime annuit, tantumque precibus apud Deum & admonitionibus apud Ginocciam effecit, ut habitum acceperit ſororum de Pœnitentia S. Dominici, & omne reliquum uitæ tempus in precationibus & meditationibus ſanctis occupari, tamque duram & aſperam duxerit uitam, ut pater Raimundus

Ginoccia conuerſa.

dus

dus, quod eſſet nimia, eam reprehendere debuerit. Secuta autem eam eſt Fráciſca ſororeius in omnibus, erat gratiſsimum ſpectaculum, illas duas ſorores, paulò ante mundi uanitatibus deditiſsimas, iam uidere mira conſtantia non mundum duntaxat, ſed etiam ſua corpora habere deſpectui, & ſummo bono ardenter inhiare. At poſtquàm iſthuc reſciuit Iacobus earum frater, furibundus uenit ad urbem, modis omnibus Ginocciam à ſancto propoſito reuocaturus. Aderat autem illi frater eius, adhuc puer: qui ut audiuit eum multa in itinere minitantem, dixit ei: Reuerà frater, ſi Senas ueneris, tu quoque conuerteris, & confiteberis peccata tua. Ille uerò horrendum in modum iactabat maledicta, ſeque multas potius cædes perpetraturum dictitabat, quàm ulli unquàm confeſſurum. Interim ueniunt ad urbem, atroces intentat minas, ni ſoror abijciat religioſum habitum, Altera luce à matre eius accerſitur F. Thomas, ſanctæ uirginis confeſſarius, isque ſecum adducit F. Bartholomæum. Thomas cum Iacobo loquitur, ſed nihil efficit. Vidit autem hæc omnia in ſpiritu ſancta virgo Catharina, & pro Iacobi ſalute Dominum rogabat. Loquitur autem Iacobo etiam Bartholomęus, & hominis adamantinum pectus expugnat, adeò ut totum ſui pectoris uirus per confeſsionem euomuerit. Stupet eius mater ad tam inſperatam filij mutationem, ſorores gratulantur, tota familia laudat Deum F. Thomas & Bartholomæus eunt, ut hæc nuncient ſanctæ uirgini, ſed illa iã referebat omnia ſociæ ſuæ. Vide hinc lector, quàm apud Deum efficax fuerit ſanctæ uirginis deprecatio. Porrò Ginoccia in Dei ſeruitio uſque ad obitum perſeuerauit, & diuturnum morbum ferrẽs hilariter, cum ineffabili gaudio migrauit ad Dominum. Franciſca quoque ſoror eius breui eam ſecuta, inter dolores corporis ſemper ridens, cum iucundo riſu exijt è corpore.

Frã ca. *Iacobo ris conuerſitio*

Alius quidam Senis fuit, Nannes uocabulo, mundo addictiſsimus: Is priuatas cum multis exercebat ſimultates, multasque illis inſidias ſtruebat, ita ut ſibi diligenter ab eo cauerent, darentque operam, ut per ſequeſtros pacẽ cum eo cõponerent. At ille homo fraudulentus, cum ſolus paci obſiſteret, tamen ſe nihil magis atque pacem uelle ſimulabat, ut poſſet ſuæ illi ulciſcendi libidini indulgere. Tandem uerò à quodã ſancto uiro inſtituti Auguſtiniani perſuaſus, iuit ut loqueretur Catharinæ uirgini, cuius alioqui colloquiũ ſemper magnoperè deuitarat. Vbi autem ad eius ædes uenit, in patrem Raimundum incidit, è quo ægrè potuit ad breue ſpatium retineri. Interim ſancta uirgo domum redit, Nannes dolet, Raimundus lætatur, uirgo ſancta eum comiter ſalutat, ſimulque aſsidens, de cauſa sui aduentus percontatur. Ille omnia, quæ Raimundo dixerat, repetit: negat ſe ullius monitis obtemperaturum. Virgo ſacra oſtendit ei ſummum animæ periculum: pungit, ungit: ſed ille nec aſperis, nec blãdis mouetur. Id illa ſentiens, intra ſeipſam tacita Chriſtum orat pro ferreo homine, & orando patitur mentis exceſſum. Aduertit hoc Raimundus, & cum illo mitior colloquia, ſperans diuinitus adfuturam opem. Et eccè Nannes primo ait, ſe nolle ita ruſticè & inciuiliter omnia ipſis negare, permittit eis unius litis compoſitionem, ſurgensque uult recedere: mox exclamat: O Domine Deus, quæ me uis trahit & detinet? Nec recedere poſſum, nec quicquam negare. O quis me premit, quis me retinet? Hæc dicẽs, prorumpit in lachrymas, ſe uictum fatetur, flexis genibus offert ſe ſanctæ uirgini paratum ad omnia, non obſcurè aduertens iã ſe diaboli uinculis ferreis fuiſſe impeditum hactenus. Virgo autem ſancta ad ſe rediens, gratias agit Deo, dicitque ei: Locuta ſum tibi frater, & contempſiſti me; locuta ſum Domino, & ille non deſpexit preces meas. Age igitur pœnitentiam, ne repentina aliqua afflictio te premat. Ille uerò peccata ſua omnia confitetur patri Raimundo cum multa cordis contritione. Non diu poſt à præſide capitur, & in anguſtam cuſtodiam conijcitur, ſamaque ſpargebatur capite plexũ iri. Sed uirgine ſancta pro illo rogante Chriſtum, breui liberatus eſt, ſed non ſine magna ſuarum facultatum iactura. Vnde ſancta uirgo lætabatur dicens, euidens ſignũ eſſe, Deũ pœnas æternas ei condonaſſe, quem temporarijs malis caſtigaret.

Nannes conuerſus ... bo- fru

Hoc loco teſtatur Pater Raimundus, ſi ſcribere uoluiſſet hominum malorum conuerſiones omnes, bonorum profectus, infirmorum confirmationes, afflictorum conſolationes, ſpiritalium periculorum præmonitiones, quas Dominus per ſanctiſsimã uirginẽ mirabiliter operatus eſt, permultos eosque grandes ipſi libros fuiſſe conficiendos. Quis enim, inquit, narrare ſufficiat, quot ſceleratos homines ab ipſis inferorũ faucibus extraxerit, quot obſtinatos ad ſui cognitionem adduxerit, quot mundo huic deditos ad eius contemptum induxerit, quot uarijs diuexatos tentationibus è ſatanæ laqueis eduxerit, quot cælitus uocatos per uirtutũ iter deduxerit? Si cuncta corporis mei membra uerterentur in linguas, non ſufficerent ad explicandum fructum animarũ, quẽ attulit uirgo Chriſti. Vidi ego nonnunquam uel mille & eo amplius utriuſque ſexus homines ad eam uidendam & audiendam confluere, ſoloque eius adſpectu ita ob ſua malefacta animo compungi, ut lugentes properarent ad cõfeſſarios, quorum unus ego eram, & cum ingenti contritione ſua peccata confiterentur, & id crebro ita cõtigit. Quã ob cauſam Gregorius, eius nominis xj. Romanus Pontifex, mihi & duobus ſocijs meis dedit abſoluendi omnes ad eam uenientes & confiteri uolentes, facultatem, quam habent epiſcopi. Et certè multi uenerunt ad nos, immanibus implicati facinoribus, qui uel nunquam fuerant confeſsi, uel nunquam pœnitentiæ ſacramẽtũ rite ſuſceperant. Itaque non raro uſq; ad ueſpertinas p̃ces ieiuni permanſimus, nec tñ audire potuimus oẽs cõfiteri uolẽtes, ſed uirgo sãcta ſine intermiſsione orabat, & ita uictrix, capta p̃da, exultabat mirũ ĩ modũ ĩ Dño. Ita Raimũd⁹ Pater, etſi nõ plane ijſdẽ uerbis, tñ eadẽ sẽtẽtia. Puto aũt hinc luce meridiana clarius p̃ſpici, quo ſpiritu hæc uirgo sãctiſsima plena fuerit, quæ tot animas ad Chriſtũ adduxit, ſed ad alia pergamus, quanq̃ Raimũdus palã teſtat̃, plurimas sãctæ uirginis res geſtas ſe in ſcripta nõ retuliſſe.

Fruct⁹ & lucra animarũ.

Multitudo ſua peccata cõfitẽtiũ.

Lapa eius genitrix, ſimplex quidem mulier fuit, ſed quæ parum rebus inuiſibilibus afficeretur, unde fiebat ut nimium abhorreret ab emigratione è corpore. Nã poſt obitũ mariti cœpit aduerſa laborare ualetudine, & uirgini Catharinæ, pro eius incolumitate oranti, Dominus reſpondit, expedire ei, ut è uita decedat. Retulit hoc ad matrem Catharina, ſed illa amore uitæ præſentis horrens & refugiens mori, rogabat filiam, ut à Chriſto uiuendi ſpatia longiora impetraret. Dolet ſancta uirgo, ſed tamen rogabat Chriſtũ, ne ſinat mori matrem, niſi ipſius uoluntati magis cõformẽ. Annuit Chriſtus precantem uirginem, & licet increſcere ſinat morbum, non tamen patitur illo extingui Lapã. Sed eccè dum inuictum Deum propemodũ uincit ſancta uirgo precum ſuarum inſtantia, matrem flectere non poteſt. Itaque Chriſtus iuſsit eam dicere matri, iã quidem nolle ipſam mori, ſed futurum quandoque, ut mortem ſummopere exoptet, nec tamen poſsit uoto potiri ſuo. Et ita ſane euenit. Nam uſque ad ultimam ſenectutem tot aduerſa ei acciderunt ex ijs rebus quas amabat, ut dicere poſt ſoleret: Itaque transuerſum poſuit Deus animam meam in corpore, ut inde

exire non poſſit) & tandem etiam ſine confeſsione mortua eſt, eamque morientem tres fœminę uiderunt. Sed uirgo ſanctiſsima cum lacbrymis oculos ad cœlum leuans, dixit Domino, ſe ab eo loco nũquàm diſceſſuram, donec ei matrem reſtitueret uiuã. Hæc eius uerba eadem fœminæ audierunt, nec auſæ fuere corpus exanime mandare ſepulturæ, donec uiderent quem, exitum eſſent habituræ preces ſanctæ uirginis. Orabat igitur ferventiſsimè cum multis lachrymis, & ſubitò reuiuiſcit Lapa, & manſit in hac uita uſque ad annum ætatis ſuæ octogeſimumnonum, ſed ob multos aduerſos caſus uehementer afflictas, ſicut ei filia prædixerat.

Precibus matrẽ ad uitam reuocat.

Anno ſalutis 1374. plus minus, peſtis inguinaria uaſtauit Senas. Eo tempore degebat illic pater Raimundus, & ſedulum exhibebat miniſterium, non ſine præſenti uitæ diſcrimine, ea peſte laborantibus, nè ſine cõfeſsione decederent. Solebat autem crebrò diuertere pro utriuſque hominis aliqua captanda requie ad domum ſanctæ Mariæ de Miſericordia, cui tum præerat uir uitæ uenerabilis & integerrimæ, Matthæus nomine. Accidit autem, ut illum quoquè ea ſæua peſtis corriperet, & iam medicus inſignis eius uitam propè deſperaret. Perlatum eſt hoc ad ſanctam uirginem, quã ille Matthæus ob eius ſanctitatem impensè amabat, & feſtina ad illum acceſsit, & priuſquàm ad eum propinquaret, eminùs clamauit: Surge domine Matthæe, ſurge: non eſt iam tempus in lecto molliter cubandi. Vix illa uerba compleuerat, & momento temporis peſtis & apoſtema dolorque omnis ita euanuere, ut iis nunquàm Matthæus laboraſſe uideretur, ridenſque è lecto ſe ſubrigeret, paulò poſt cum Patre Raimundo non ægrotorum, ſed fortium hominum ſolidos cibos ederet. Eius præclari miraculi permulti teſtes fuere.

Viderẽ mirã.

In uicina eius domus S. Mariæ de Miſericordia, quædam Deo deuota fœmina morabatur. Ea cognitis ſanctæ uirginis uirtutibus, in eius ſe familiaritatem inſinuauit, eamque uenerationi habuit. Accidit autẽ, ut quodam die eſſet in ſolario, domus ſuæ & ruẽte ſolario ipſa pariter caderet, nõ carnib⁹ dũtaxat, ſed etiã oſſib⁹ grauiter cõquaſſatis, ita ut propediẽ oĩbus moritura uiderẽ. Audiuit id ſacra uirgo, & ad eũ accedẽs, ad patiẽtiam hortabatur. Cum autẽ uideret eius dolores propè intolerabiles, uirgineis manibus cœpit attrectare leniter loca male affecta, & mox dolor omnis obſceſſit ab eo loco, quem primò tetigit. Rogante autem ægra fœmina, ut pergeret etiam reliqua loca contrectare, fecit libenter, & eccè repentè ſanitas integra redit: ſed illa, nè ſanctæ uirginis modeſtiam & humilitatem offenderet, quam ſciret humanas laudes abominari, ſiluit donec ea recederet. Tum uerò omnibus palã dixit: Catharina Lapæ filia me ſuo contractu ſanauit. Grates & laudes à cunctis aguntur Deo, qui ſanctę uirgini eam gratiam contuliſſet.

Contactu ſuo ſanat penè mortuã.

Sub ea peſte, cuius paulò ſuprà meminimus, Senis quidam fuit anachoreta, re & nomine Sanctus. Percuſſus eſt autem etiam ille peſte, & ſancta uirgo eum è ſua cellula, in qua extra urbẽ degebat, curauit tranſferri ad domum Miſericordiæ, ſuperius memoratam: eumque cum ſociabus inuiſens, de rebus neceſſarijs illi prouidit, propiuſque accedens, clam ei dixit in aurem: Noli timere: quantumcunque ſe uis morbi intenderit, non morieris hac uice. Alijs autem nihil huius indicare noluit, ſed rogantibus, ut pro eo Dominum precaretur, quia ualdè eum amabant propter uitæ ſanctitatem, ita ſe exhibuit, ut etiam ipſa de uita eius dubitare uideretur. Creſcebat quaſi continuè morbus, & iam nihil niſi mors expectabatur. Rurſus autem accedit ad aures eius ſancta uirgo, dicitque ſubmiſſa uoce: Nè timeas: non morieris. Luctabatur ille cum morte, & tamen plus credebat uerbis ſanctæ uirginis, quàm illius mortiferis aculeis. Interim parantur funeri neceſſaria, ſed ille iam præterijt terminum, intrà quem ut plurimum occumbere ſolebant eo morbo preſsi. Sic aliquot dies tranſiere, & moriturus expectabatur. Tandem in eius aurem ita dixit ſancta uirgo: Ego tibi præcipio in nomine Domini nr̃i Ieſu Chriſte, nè migres à uita. Eueſtigio autẽ Sanctus in lecto ſe ſubrigit, cibumque petit: breuique temporis ſpatio adeo curatus eſt, ut poſteà multis annis ſuperuixerit. Is poſteà narrauit alijs, quæ ei ſancta uirgo clam dixiſſet, affirmauitq; palam, nulla ſe uirtute naturali, ſed ſola diuina potentia liberatum. Vixit is apud Senas annos plus minùs triginta & ſex ſolitariè inſtar Anachoretarum, & multum eum uenerabantur, quicunque nouerant eius uirtutes.

Sanct⁹ eremita.

Egregium miraculum.

Pater Raimundus per id tẽpus, quo illa peſtis graſſabatur Senis, fidisſimam nauauit operam cũctis, quibus adeſſe poterat, nec ullos ſibi uitando putabat, licèt morbus ille & aerem & corporea aliorum ſua contagione inficiat. Animabat uerò etiã illum ſancta uirgo: ſed quia ſolus propè erat in tam magna urbe, uix ullum aut cibi, aut ſomni capiendi dabatur ei ſpatium: tot ad eum peſte laborantium nuncij confluebant. Sed dum ſolus ferè, ut dixi, in tam ſancto opere eſſet occupatus, ipſe quoque ſenſit ſe apoſtemate peſtifero affectum: accedebat etiam febris & dolor capitis, ut ſolet in eo morbo. Tum uerò, ut potuit, cum ſocio iuit ad ædes ſanctæ uirginis: quam cum non inueniſſet, in quodam ſe repoſuit lectulo, donec illa ueniret. Venit illa, admouet manus ſuas Raimundi capiti, flexiſque genibus orat Dominum, & inter orandum uidet Raimundus, ut ſæpè alias, eam mentis exceſſum pati. Cum ergo ſic ad dimidiam ferè horam permanſiſſet, ſentit Raimundus ex corporis ſui extremis partibus tanquàm uiolenter quippiam extrahi, ſenſimq; ſe melius habere, adeo ut ante, quàm ſacra uirgo ſibi eſſet reſtituta, planè curatum ſe caperetur, interim tamen debilitate quadam remanente. Iuſſit autem ſacra uirgo ei cibum parari, eoque ſumpto, uoluit ut pauliſper quieſceret. Quieuit ille, ſurrexit paulò poſt ita incolumis, ac ſi nihil mali paſſus eſſet, redijtque ad priſtinos labores.

Raimũdus peſte laborat.

Virgo ſancta precibus pellit peſtem.

F. Bartholomæus Dominici, ſocius Raimundi Patris, eadem peſte & acrius & diutius oppreſſus, ſanctę uirginis precibus itidem reſtitutus eſt. Multos etiam alios diuerſis uexatos morbis, in diuerſis locis ſancta uirgo ſuis orationibus ſanauit: ſed id genus multa ſe breuitatis ſtudio omiſiſſe dicit Raimundus.

Poſtquàm autem illa peſtis extincta fuit, præter alios multos, quædam Deo dicatæ uirgines apud Piſas mirum in modum cupiebant ſanctæ uirginis & conſpectu & alloquio frui. Nam eius doctrina, ſicuti reuerà erat, ita etiam dicebatur admirabilis. Et quia nõ licebat illis proficiſci ad eam, per literas & nuncios inuitabant eam, ut ueniret Piſas. Virgo ſancta licèt ſemper uitaſſet diſcurſus, tamen tam crebris pulſata precibus, ad Chriſtum confugit, ab eo petens ſibi indicari, quid hac in re faciendum eſſet, maximè cum ex domeſticis eius alij hortarentur, ut iter ſuſciperet, alij ab eo ſuſcipiendo planè deterrerent. Poſt multos autem dies more ſolito apparuit ei Chriſtus: iuſſit, ut ſine mora iret Piſas. Indicauit illa hoc Raimundo cõfeſſario, & cum eius bona uenia iuit Piſas. Secutus eſt autem eam Pater Raimundus cum aliquot fratribus Dominicanis, ut eorum, quos illa ad Dominum conuerteret, confeſsiones reciperet. Multi enim eius ſermonibus ignitis corde compungebantur, quos illa ſta

It Piſas rogata à multis

tim

tim iubebat ire ad faciendam confeſsionem, ne diabolus à bono propoſito illos reuocaret. Vbi autem Piſas uentum eſt, hoſpitio uſa eſt ſancta uirgo apud Gerardum quendam, eius urbis ciuem.

Is uerò poſtea adduxit ad eam iuuenem quendam annorum plus minus uiginti, quem quotidianæ febres, per menſes octodecim miſerè uexatum, ex robuſtiſsimo planè imbecillum reddiderant, orauitque, ut ſancta uirgo pro illo Dominum deprecaretur. Illa ex animo miſerans iuuenem, ſiſcitabatur, quando poſtremo eſſet confeſſus peccata ſua. Illo reſpondente ſe multis annis non eſſe confeſſum, ſacra uirgo dixit: Ea igitur cauſa eſt huius diuini flagelli, quòd tanto temporis interuallo nolueris ſancta confeſsione expurgare animam tuam: ſed uade celeriter ad confeſſarium, & euome hanc putredinem peccatorum tuorũ quæ & animam & corpus infecit. Confeſſus eſt Iuuenis F. Thomæ, & ubi ad ſanctam uirginem rediit, illa manum humeris eius imponens, ait: Vade fili in pace Chriſti, nolo enim, ut has febres deinceps patiaris. Dixit illa, & uim uerborum eius declarauit repentina ſalus iuuenis. Huius rei, pręter alios, ipſe pater Raimundus teſtis oculatus fuit.

lit es te- s.

Senis Gemella, ſoror de pœnitentia ſancti Dominici, anginam, quam uulgo ſquinantiam uocant, periculoſiſsime patiebatur. Iuit ergò ad ſanctam uirginẽ dixit ſe non poſſe non mori, niſi ipſa precibus ſuis opitularetur. Illa ut uidit morbi atrocitatem, & quòd gutturis ſuffocatione uix ſpiritum traheret, cum multa fiducia appoſuit manum ſuã gutturi, ſignumque crucis illi imprimens, confeſtim morbũ profligauit. Ita quæ mœrẽs & tremẽs aduenerat, iucũda domũ abiit. Ea tempeſtate, qua Gregorius undecimus Romanus Pontifex Auinione Romam ſe recepit, ſancta uirgo cum ſuis ſodalibus illum anteceſsit, Genuamque uenit, illic hæſura, donec Pontifex eò ueniret. Aderat tunc illi pater Raimundus, & duo piiſsimi adoleſcẽtes, patria Senenſes, ambo amanuenſes eius, quorum alter Nerius Landoccii, alter Stephanus Corradi de Maconibus dicebatur. Ex iis Nerius poſtea ſolitariã & propeanachoreticam duxit uitam: Stephanus, iubente ſub mortem ſancta uirgine, cũ nihil minus excogitaret, ut ipſe de ſe ſcribit, quàm de monaſtico ſuſcipiendo habitu, Carthuſianus factus eſt celebris & ualdè religioſus.

Cum autem eſſet ſancta uirgo Genuæ, Nerius horribili correptus eſt ægritudine, & præ nimio dolore uiſcerum, miſerabiles edebat uoces & eiulatus, reptabatq; manibus & pedibus de lectulo in lectulũ, tanq̃ aliquod leuamẽtũ perpetuis illis cruciatibus reperturus. Indicantur hæc ſanctæ uirgini: illa iubet acciri medicos. Veniunt duo medici, fiunt omnia, quæ illi præſcribunt: ſed miſer ille non modo nihilo melius, ſed peius etiam habere cœpit, ità ut medici eius uitæ ſpem omnem abiicerent.

Quod cum Stephanus audiuiſſet, ad uirginem ſãctam ſe confert, eius pedibus lacrymabundus aduoluitur: orat, nè ſinat ſocium ſuum in peregrino ſolo miſerabiliter ex hac uita migrare. At illa, Cur ſic, inquis, doles fili, ſi Deo uiſum eſt fratrem tuũ ad ſuũ regnum euocare? Stephanus perſeuerat in precibus ſuis, dicit ſe nihil ambigere, quin, ſi uelit, poſsit Nerio ſalutem obtinere. Tum illa, non ferens hominis ſummam afflictionem, Vbi cras, inquit, me ad ſacrã communionem abire conſpexeris, reduc mihi iſthuc in memoriam, & ego offeram Deo preces: tu uerò rogabis Dominum, ut illas admittat. Abit Stephanus bene contentus, & altera luce uirgini ad Miſſam eunti inculcat preces ſuas. Percepit ea ſacram Euchariſtiam, & more ſolito, extra ſe rapta eſt: ubi autem ad ſe rediit, Stephanum illic expectantem ſubridens ita alloquitur: Dominus nobis reſtituit Neriũ. Stephanus celeriter abit ad Nerium, eumque in Domino conſolatur. Deinde paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reualeſcit. Ecce autem Stephanus, qui ei miniſtrauerat ægrotanti, ex multis corporis & animi moleſtiis, quas eius cauſa pertulerat, febres acres cum uomitu & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omnibus præcipue charus erat omnes ſanctæ uirginis ſocii ei decumbenti aſsiſtunt. Sed uirgo ſacra non ferens eius afflictionem, ad decumbentem accedens, Pręcipio, inquit, tibi in uirtute ſanctæ obedientiæ, ut has febres deinceps minimè patiaris. Abſceſsit febris, & Stephanus totus ſurrexit incolumis. Hoc ita ferè recitat Pater Raimũdus, & ipſe quoque Stephanus in Epiſtola ad F. Thomam Dominicanum, quam ſcripſit, cum eſſet Prior Carthuſiæ Ticinẽſis. Permulta alia fecit Chriſtus miracula per ſanctam uirginem in depellendis morbis, ſed quæ etiam Raimundus fateretur ſe non annotaſſe. Nam & ſororem quandam de Pœnitentia ſancti Dominici, ex pedibus & febre laborantẽm, celerrimè ſanauit, & ab infantulo quodam horrendos corporis tumores depulit.

Nerius eius precibus curatur.

Itẽ Stephanus eius ſocius

Apud Senas Michael Monaldi uir grandæuus, uxore conſentiente, Dei ſeruitio ſe mancipare ſtatuit: duaſque filias ſuas tradidit monaſterio uirginum, & ipſe cum coniuge foris habitans, propter Chriſtum curam gerebat rerum temporalium eius monaſterii. Nam ſeipſum quoque & ſua illi monaſterio donarat. Poſtea uerò altera filia, Laurentia nomine, annorum circiter octo, à dæmone arrepta eſt, adeoque moleſta fuit illi monaſterio, ut pater eius coactus ſit eam è cœnobio educere. Multis autem modis dabant operam parentes eius, ut innocens puella à nequiſsimo ſpiritu poſſet liberari, ſed nihil proficiebant, Chriſto eam curationis gratiam ſeruanti Catharinæ uirgini: ad quam cum eſſet tandem à parentibus adducta, illa tectum aſcendit, clamque fugit, ita ut nulla poſſet ratione inueniri. Sed parentes puellæ tanta eius humilitate magis ad bene ſperandum permoti, F. Thomam confeſſarium eius rogarunt, ut præcepto compelleret ipſam ad iuuandam filiam dæmoniacam. At ille ſciens ſe nullam habere poteſtatem in gratiam miracula faciendi, pia quadam fraude circumuenit ſanctam uirginem.

Acceſsit enim ad ædes eius, ſecum ducens puellã miſeram, dixitque ſociæ eius, ut illi reuertenti (nam tunc domo aberat) uerbis ſuis præciperet, ut puellã ea nocte apud ſe retineret. Paulò poſt redit ſancta uirgo, uidet puellã in cubiculo ſuo, ſentit mox plenam eſſe dæmone, ſuſpicatur eam eſſe quam fugiebat, diſcit ex ſocia quid iuſsiſſet F. Thomas. Tum uerò ſentiens ſe effugere non poſſe, ad ſolitum precum refugium ſe confert, puellamque flexis genibus ſecum orare compellit. Ita tota nocte peruigil cum dæmone pugnans, ante lucem coegit, licet inuitum, illum abſcedere, nihil læſa puella. Indicatur hoc F. Thomæ, & ille cum parentibus puellę uenit ad uirginem: qui ut uiderunt filiam ſuam prorſus incolumem, cum lachrimis Deo & ſanctæ uirgini gratias egerunt. Cum autem uellent eam ſecum abducere, non eſt paſſa Catharina, ſed eam apud ſe retinuit illis gratulantibus. Optimis interim & uerbis & exemplis puellam inſtruens, quodam die exiit cum Alexia, cuius erat illa domus, ad ædes ſuas, puella Laurentia cum famula in Alexiæ domo relicta. Iam uerò nocte ingruente dicit ſancta uirgo Alexiæ: Eamus celeriter ad ædes tuas. Illa reſpondente, non decere fœminas tali hora per urbem ingredi, uirgo ſancta ait: Lupus tartareus rurſus inuaſit

Expellit dæmonem

inuaſit ouiculam noſtram. Eunt igitur, & iueniunt puellam prorſus in uultu mutatam & prope furibundam. Duxit autem eam uirgo ſancta ad locum orationis, ibique non magno temporis ſpatio ità flagellauit dæmonem, ut ex puella exiens, deinceps nunquàm in eam reuerti auſus fuerit. Reducta eſt autem puella exiens, deinceps nunquàm in eam reuerti auſus fuerit. Reducta eſt autem puella ad monaſteriū, & multis annis in Chriſti ſeruitio illæſa perſeuerauit.

Rurſus illū pſtigat.

Fuit quandoque ſancta uirgo in caſtro quodam cū nobili domina Biancina uidua. Inuaſit autem dæmon eius caſtri fœminam quandam, & horrendum in modum diuexauit. Volebat uerò Biancina pro illa rogare ſanctam uirginem, ſed auſa non erat, ſciēs eius modeſtiæ & humilitati tales preces eſſe moleſtiſsimas. Curauit autem, ut dæmoniaca in uirginis conſpectū ueniret. Etſi autem illa hoc ægrè tulit, tamen cum eo tempore eſſet occupata quadam pace conficienda, dæmoni præcepit, ut ex eo loco ſe non moueret, donec ipſa reuerteretur. Poſtquàm autem illa abijt, dæmon per os miſeræ clamabat: Cur hic me detinetis? Sinite ut abeam, nam atrociter nimis excrucior. Hos autē clamores illo ſubinde altius iterante, & ſanctam uirginem criminante, illa uenit: mox autem ut cubiculū eſt ingreſſa, dæmon fortiter clamauit: Quare me detinetis? Cui uirgo, Surge, inquit, miſer, & quàmprimum ex hac Dei creatura diſcede. His dictis, dæmon toto mulieris illius corpore relicto, in ſolo gutture horrendos excitauit tumores. Sed uirgo ſancta crucis ſignū illi imprimens, illum prorſus eiecit: fœminam uerò, quòd ex præterita uexatione eſſet debilis, aliquandiu ſuo pectori admouit & ulnis: deinde iuſsit ci bum aliquem ei porrigi: quo ſumpto, paulò poſt ſuis pedibus ſana receſsit, quæ eò ab alijs pertracta fuerat.

Aliam curat dæmoniacam

Vt uerò etiam aliquid de Propheticis reuelationibus dicamus, nouerit lector prophetiæ ſpiritu ità perfectè & continuè ſacram hanc uirginem præditam fuiſſe, ut nihil eā Dominus celare uideretur de ijs, quæ uel ad ipſam, uel ad domeſticos eius, uel ad eam pro animæ ſalute refugientes attinerēt: nec poterant, qui cum ea uerſabantur familiariter, quicquam uel boni uel mali, quod alicuius eſſet momenti, ipſa abſente agere, quin illa diuinitus id ſciret: immò etiam ſecretas cordiū cogitationes ſæpè ità luculenter indicabat eis, ac ſi ipſa eas in ſuo corde uerſaret. Fatetur ingenuè de ſeipſo ſuſpiciendus ille Pater Raimundus, cū ſancta uirgo ſæpius in eo repræhenderet quædam, quæ ille tacitus ſecum cogitabat, ipſeque ſe excuſare uellet, illam dixiſſe: Cur mihi negas pater, quod ego euidentius cerno, quàm tuipſe, qui id cogitas?

Mirabilis cognitio prophetica.

Fuit uerò Senis miles ſtrenuus & nobilis, Nicolaus de Saracenis. Is poſt longam militiam domum reuerſus, curabat rem familiarem, longoſque ſibi uitæ dies pollicens, indulgebat conuiuijs. Hortabatur autem eum coniux & quidam cognati, ut ſua confiteretur peccata, & ob admiſſa in multis bellis flagitia ageret pœnitentiam. At ille pias admonitiones irridebat, ut ſolent homines mundo penitus affixi. Clarebat per id tempus ſancta uirgo Catharina apud Senas multis uirtutibus, præſertim uerò peccatorum etiam obſtinatorum conuerſione mirabili: nec quiſquā, quantumuis durus & ferreus, illi loquebatur, ut quotidiana docebat experientia, qui non uel totus reſipiſceret, quod ut plurimum contingebat: uel ſaltem à multis ſeſe uitijs, quibus antea fuiſſet deditus, cohiberet. Quod cum non ignorarent illi, qui hunc Nicolaum ad confeſsionem inuitabant, precabantur illū, ut uel ſemel ſanctæ uirgini Catharinę loqueretur. Reſpondebat uerò cū multa aſpernatione: Quid mihi cū illa muliercula negocijs eſt? quid uel in certū annis illa mihi conferre poſſet? At uxor eius adijt ſanctam uirginem, rogauitq; ut pro eo Dominum deprecaretur. Deinde in ſomnis ſancta uirgo Nicolao apparet, monet, ni damnari uelit ut obtemperet coniugis ſuæ conſilijs: Euigilans ille, dicit uxori, ſe uidiſſe Catharinam, uelleque ſe ei loqui. Lætatur pia coniunx, agit cū uirgine de opportuna ad colloquēdū hora: cū Nicolaus loquitur cū ea, & toto corde cōuerſus, peccata ſua confitetur F. Thomæ, ſanctæ uirginis confeſſario.

Multos conuertit ad Deum.

Nicolaus militaris homo conuertitur.

Poſteà redit ad ſanctam uirginem in tēplo orantē, dicit ſe peccata omnia confeſſum: illa ei congratulatur, ſed monet, ut uideat, num dixerit omnia confeſſario. Illo crebrò affirmante, ſe nihil, quorum fuiſſet memor, ſubticuiſſe, ſancta uirgo traxit eum ſeorſum, & quoddam immane facinus, quod in Apulia occultiſsimè perpetrarat, ei in memoriam reduxit. Tunc uerò ille obſtupuit, ſeque oblitum aſſerens, confeſſarium petijt, eique explicauit etiam illud peccatum. Cœpit autem palam edicere, quòd uirgo ſancta id ei indicaſſet, eamque mirificè prædicauit, atque deinceps haud aliter, quàm diſciplus magiſtro, illi obediuit, eodemque anno feliciter ex hac luce migrauit.

F. Thomas, ſanctæ uirginis confeſſarius, cum ſocio fratre Georgio Naddi, eques quādoque profectus eſt ad monaſterium uirginum, cui tum præerat Pater Raimundus. In itinere autem quieuerunt parumper, ſed parum cautè propter uicinos latrones, qui erant in taberna quadam: qui cū hos fratres conſpexiſſent, decē ex illis à mēſa ſurrexerunt, & illorū iter ante uertētes, in loco quodā obſcuro eorū aduētū ſuſtinuerūt, eosq; uenientes exequis deturbarūt, & penè ueſtibus oībus nudatos, ad loca ualde nemoroſa, & opaca duxerūt, ut illic iugulatos clā homo obruerēt. Rogabant fratres, ut ſibi parcerent, ſed illi nihil reſpondebant.

Cernens igitur F. Thomas præſentiſsimū mortis diſcrimen ex ſignis minimè obſcuris, mente ſic eſt locutus: O dulciſsima filia Catharina, uirgo Deo deuota, ſuccure nobis in hoc tam crudeli periculo. Vix ea uerba mēte protulerat, & eccè latro ipſis propinquior in hanc prorumpit uocem: Cur necem molimur his bonis uiris, qui nunq̄ nos læſerunt? Immane iſthuc flagitium eſt. Sinamus eos abire. non. n. prodent nos. Mox. oēs aſſentiunt, ueſtes, equos & ablata omnia reſtituunt, dempta parua pecunia, eosque illæſos à ſe dimittunt. Eodem autem ferè temporis puncto, quo F. Thomas ſanctam uirginem mente appellauit, illa dixit ſociæ ſuæ: Pater meus uocat me, & ſcio eum eſſe in magnis anguſtijs: moxque ſe contulit ad rogandū Deum, nec prius ceſſauit, donec oīa eſſent illis reſtituta. Aberat aūt à loco illo, ubi hæc accidere F. Thomæ ad uigintiquatuor Italica milliaria. Cogitet hinc lector, quàm facilè & ſcire res noſtras & nobis opitulari poſsint ſancti, iam Deo in cœlis perfectiſsimè cōiuncti, ſi tantum potuit ſancta uirgo etiamnum degens in corpore mortali.

Liberat ſuis precib⁹ confeſſarium ſuum.

Anno ſalutis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimoquinto, ditiones oēs Romanæ Eccleſiæ, Pontifici Gregorio XI. rebellarunt. Per tempus ſancta uirgo Piſis erat in domo quadā hoſpitali. Superuenēre aūt rumore de ciuitatis Peruſinæ rebellione, Pater Raimūdus multo animi dolore incitatus, quòd nullus eſſet in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathema eis metus, nulla erga Romanā Eccleſiā, eccleſiarū omniū matrē & magiſtrā, reuerentia: mœſtus iuit ad ſacrā uirginē, & lachrymabūdus ei narrauit, quid audiuiſſet de Peruſinis. Illa uidens multas eius lachrymas dixit: Noli pater ante tēpus flere: multa adhuc lachrymarū materia ſupereſt. Quod. n. nūc cernis, lac & mel eſt eorum comparatione, quæ ſequentur. Et poſſunt

ne,

ne, inquit Raimundus, peiora his accidere, quando uidemus Chriſtianos tam nulla erga matrem Eccleſiam eſſe deuotione & reuerentia? Quid ſupereſſe poteſt, niſi ut ipſius quoque Chriſti fidem negent? Reſpondit ſancta uirgo. Quod modo fit, laici faciũt, paulo poſt deteriora uidebimus in Clero, cum Pontifex cœperit in eorum prauos mores animaduertere. Excitabunt enim immane ſchiſma, & totam ſcindẽs Eccleſiam. Præpara igitur te pater ad patientiam. Tu enim iſthuc uiſurus es. Huius ſchiſmatis initia fuere ſub Vrbano VI. ſucceſſore Gregorij XI. & durauit illud in annos plurimos.

Apud Senas iuuenis quidam nobilis, Franciſcus de Malauoltis nomine, cum eſſet in iuuenili ætate orbatus parẽtibus, ex immodica libertate in multa ruit uitia deteſtanda. Vidit id quidam eius ſodalis, qui iã ſacram uirginem ſequebatur, & dolens eius uicem, aliquoties eum adduxit ad audiẽdas ſanctæ uirginis exhortationes, quæ quidem permultum ei contulerunt, licet nondum perfecte uitijs & deprauatis moribus ſuis ualefaceret. Cernens autem ſancta uirgo ad horam illum compungi, ſed poſtea rurſus redire ad ingenium & in priſtina uitia recidere, quodam die in feruore ſpiritus dixit ei: Tu quidem crebro uenis ad me, ſed mox inſtar auis reuolas ad uitia tua. Ego uerò quandoque talem reſtim inijciã collo tuo, ꝙ deinceps auolare non poteris. Hoc ſanctæ uirginis dictum Franciſcus & quotquot illic aderãt, notandum putarunt. Sed ante quàm id fieret, ſancta uirgo diem ſuum obijt, & Franciſcus iam etiam liberius repetebat facinora ſua. Vt autem conſtaret nõ fruſtra hæc eam dixiſſe Franciſco, poſtquã illa obijt, mortua eſt Franciſci uxor & ſocrus, & quidã alij, qui eius ſalutẽ retardabãt, & ille perfecte reductus ad cor, ſeculo ualefaciens, inſtitutum fratrum montis Oliueti cũ multa deuotione complexus eſt.

Dñs Bartholomeus Rauennas, Prior Carthuſiæ iuxta portũ Piſarũ, uir totius religionis & exactæ prudentiæ, mirum in modum amabat ſanctam Chriſti uirginem propter eius eximiam ſanctitatem & doctrinam mirabilem. Is igitur ſæpe rogauit, ut ad inſulam, in qua Carthuſia illa ſita eſt, accederet, ut poſſent fratres ſanctis ſermonibus eius in Dño confirmari. Fecit illa, ut erat rogata, & cum Raimundo Patre alijsq́ue ſexus promiſcui fere uiginti illuc profecta eſt. Nocte autem illa, qua eò peruenit, Prior ille ſanctam uirginem & ſocias eius hoſpitio recepit milliari uno Italico à Carthuſia, reliquos ſecum duxit ad monaſterium. Altera autem luce fratres omnes adduxit ad eam, rogans obnixe, ut aliquid diceret, unde poſſent meliores euadere. Aliquandiu illa recuſauit modeſtiæ cauſa, dicẽs ſe potius debere audire uerba ſeruorum Dei, ſed uicta Prioris & fratrũ multa inſtãtia, cœpit dicere de multiuarijs tentationibus hominum in ſolitudine degentium, & quibus rationibus ſint ſuperandæ. Dixit autem omnia tam appoſitẽ taliq́ue ordine, ut omnibus eſſet ſtupor. Abſoluto ſermone, Prior, qui fratrum ſuorum res omnes habebat bene perſpectas ex confeſsione, dixit Patri Raimundo: Si ſancta uirgo horum omnium audiuiſſet confeſsiones, non potuiſſet ad uniuſcuiuſq; ſalutem dixiſſe accommodatius, & conuenientius, quã modo dixit. Vnde mihi certo conſtat, plenam eſſe ſpiritu prophetiæ, & ſanctum ſpiritum loqui per os eius.

Alexia, iuuenis uidua Senẽſis, feruenter amabat S. uirginem, ut propemodum abſque illa nollẽt uiuere. Atq; ea cauſa habitum ſororum de pœnitentia ſancti Dominici libens accepit, & relicta propria domo, non longe ab ædibus Catharinæ aliam conduxit, ut crebrò ſanè cũ illa uirgo ſancta, & multis diebus apud illam non raro morabatur, interdum etiam ſeptimanas atque menſes integros in eius conductitijs ædibus exigebat. Accidit autem anno quodam, ut magna eſſet tritici apud Senenſes inopia, uendebatur autem uile & male olens triticum, & eius partẽ quãdam etiam Alexia emit, ne pane omnino careret.

Antequam autem illud putridum triticum abſumeretur, nouum idq́ue purum proſtabat in foro. Itaque uolebat Alexia abijcere, id quod reliquum erat corrupti tritici, & emere recens: Prius tamẽ mentem ſuam ſanctæ uirgini aperuit. Illa uerò reſpondit: Itane tu abiicere uis, quod Dominus uoluit eſſe hominum alimentum? Quod ſi tibi non libet illo ueſci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia rurſus dicente, non poſſe ſe tranquilla conſcientia uel pauperibus tam fœtentem offerre panem, uirgo ſancta ait, Para aquam & affer illam corruptam farinã: ego ipſa panes inde cõficiam in uſus pauperum. Alexia facit, ut erat iuſſa, & ſancta uirgo ex modica farina celerrime tam multos efficit panes, ut Alexia & eius famula ſtuperent. Nam ſi multo etiam plus farinæ fuiſſet, non potuiſſent tot inde panes fieri, nec in his ullus ſentiebatur fœtor: Immo qui illis ueſcebantur, dicebant ſe nunquam tam grati ſaporis panes guſtaſſe. His aliud accedebat magis admirandum. Nãque & pauperibus & alijs multis largiſsime panes illi diſtribuebantur, & nihilo minus ſemper in ciſta panaria multi ſupererant, ita ut multis hebdomadibus conſumi non poſſent à tam multis. Porro aliquot homines pij utriuſque ſexus, inſigni miraculo permoti ex illis panibus quoſdam pro reliquijs aſſeruarunt annis permultis.

Ex parua eaq́; putida farina plurimos, eoſque optimos panes facit.

Poſtea autem ſancta uirgo ſecreto dixit Patri Raimundo, rem totam ſcire uolenti, zelo quodam ſe permotam, tum ne donum Dei deſpiceretur, tum ne pauperes negligerentur, cum feruore acceſsiſſe ad illam farinam, mox uerò beatiſsimam Mariam uirginem ipſi apparuiſſe cum multis ſanctis & angelis, ſuisq́ue ſacratiſsimis manibus cum ipſa panes compoſuiſſe, atque indè ſic auctos fuiſſe.

Vrbanus ſextus Romanus Pontifex iuſsit quãdoquè, ut ſancta uirgo Romam ueniret. Multi autem utriuſque ſexus, quos ipſa in Chriſto genuerat, è Tuſcia ſequebantur eam euntem ad Vrbem, ſed ipſa prope inuita. Erant igitur apud illã uiri ſedecim & octo fœminæ, ad quem numerum ſępe magna fiebat acceſsio, & tamen illa ex meris eleemoſynis quotidiè emendicatis uictitans, omnes hilariter in ſuũ hoſpitiũ admittebat, nihil dubitans, quin Chriſtus & poſſet & uellet illis uictum ſuppeditare. Accidit interim, ut quodam die uix tantum panis ſupereſſet, quod uel quatuor hominibus ſufficeret, & hora tardior non ſinebat mendicare panes neceſſarios.

Iuſsit autem ſancta uirgo apponi ſingulis exiguas panis eius particulas, donec Dominus prouideret: ac deinde ſe ad preces ſolitas recipit. Mira res: Sumunt tã multi auide exiguas illas panis particulas, & ſemper ſupereſt quod edant, nec id poſſunt abſumere. Non immerito ſtupent omnes, panem non ſolum non minui, ſed augeri etiã. Sexdecim uiris abũdè ſuffecerat, & reliquiæ fœminis cũctis adeo fuere ſatis, ut etiam large eleemoſynæ inde præſtitæ ſint egenis. Eiuſdem modi miraculum fecit per ſanctam uirginem Chriſtus eodem anno etiam in Quadrageſima. Scribit etiam Pater Raimundus, poſt obitum ſanctæ uirginis, eius meritis quodam die paucisſimos panes, qui quinque hominibus non ſuffeciſſent, adeò fuiſſe multiplicatos, ut amplius quinquaginta ſuffecerint, & reliquię in [illegible] deportatæ ſint. Addit

Panis mirabiliter diuinitus augetur.

etiam, crebro eam, cúm adhuc uiueret, eiuſmodi miracula feciſſe.

Apud Piſas ſancta uirgo ob nimium mentis eacceſſum ita corpore debilitata fuit; ut moritura putaretur. Cum autem nihil alimentorum uellet admittere, immò nec ferre ea poſſet etiam ſana, Gerardus hoſpes eius miſit ad quẽdam amicum, orans ut parum uini cuiuſdam ad ipſum mitteret. Volebat enim eatrinſecus illo uino tempora & pulſus arteriarum ſanctæ uirginis delinire. Sed iam uaſculum eius uini ad tres menſes uacuum fuerat, nec aliquid mitti poſſe uidebatur. Voluit autem uir ille, ut Gerardi nuncius ſuis oculis uaſculum inſpiceret. Vidit ille, ſatisq; cõperit diu uacuum fuiſſe. Et tamen, nè qua poſſet ſupereſſe ambiguitas, epiſtomium è uaſculo extrahit herus domus illius. Sed ecce dum id facit, præter omnem eapectationem uinum ualde præclarum iodè promanans, humum madefacit abunde. Stupet ille incredibiliter, clauſoq; epiſtomio, perquirit e tota familia, num quiſpiam uinum in illo uaſculo fuiſſe conſcius ſit. Iurant omnes, intra menſes tres nihil in illo uini fuiſſe. Moa per omnem ciuitatem res propalatur, nec alio quàm miraculi loco habetur. Poſtea uirgine ſancta eunte ad patriarcham quendam, nuncium Pontificis, omnes confluunt è tota urbe ad uideodam illam. Hoc uerò ipſa tulit moleſtiſsimè, nec ceſſauit piis querimonijs pulſare aures Saluatoris, donec cum uino in fæces repente mutato, fama quoque illa abolita eſt. Erat autem certè inſigne miraculum, uas uacuum optimo uino magna ſui parte ſubitò impleri diuinitus, multosciues ea ſola deuotione inde bibere, nec tamẽ quicquam illi decedere: rurſus autem ad preces uirginis, hominum laudes & fauores abominantis, in fæces mutari.

Ex uaſe uacuo multũ hauritur, uini.

Iam lõge ſupra diximus, ſacram uirginem crebrò ſacram ſumpſiſſe Euchariſtiam, & quædã alia eò pertineotia. Solebat uerò etiam huius rei cauſa ſuos pati obtrectatores: ſed reuerẽdus Pater Raimundus, ſciẽs eius feruens deſiderium, pro uiribus dabat operam, ut illa tanto bono, quoties uellet; frueretur. Quandò autem mens eius eiuſmodi inflammabatur ardore, dicere cõſueuerat Patri Raimundo: Pater, ego eſurio: propter DEVM porrige mihi cibum animæ meæ. Hac etiam ex cauſa Gregorius undecimus Romanus Pontifea pro eius conſolatione Pontificio diplomate permiſit ei, ut poſſet apud ſe habere aliquem quotidie, qui eam abſolueret, & ſacroſanctam Euchariſtiã ei miniſtraret: immò etiam, ut liceret ei altare portatile habere, ſicq; poſſet ubiq; Miſſam audire, & illud eximium ſacramentum accipere.

Romanus Põtifex quid ei conceſſerit.

Narrat autem Pater Raimundus, quodam tempore iuiſſe illam cum ipſo & alijs ad inuiſcendos quoſdam Dei ſeruos: deinde Senas reuertiſſe hora tertiarũ prope eaacta, dixiſſeq; eam ipſi: O ſi ſcires pater, quãtum ego nunc eſurio. facilè autẽ ſe intellexiſſe quid uellet, ſed eacuſaſſe ſe à ſacrificãdo tum temporis importunitate, tum ſui ea itinere defatigatione. Ea uero iterum dicente, ſe uehementer eſurire, acceſsiſſe ipſum ad ſacrificandum illa præſente: cumque illi ſub finem eſſet præbiturus Euchariſtiam, faciem illius inſtar angelicæ ſplẽduiſſe: tum uerò ſe mente ita dixiſſe: Veni Domine ad ſponſam tuam: moxq; ſacram hoſtiam, priuſquam eam contingeret, ad ipſum ultro acceſsiſſe ſpatio latitudinis digitorum trium & eo amplius.

Alio quodam tempore ſancta uirgo magno tenebatur ſacræ communionis deſiderio, ſed nimis afflicta iliacis alijsq; doloribus, miſit ad Patrem Raimũdum ſociam ſuam, quæ rogaret eum, ut differret nonnihil Miſſæ celebrationem. ille libens annuit, ſed morbis ſe non remittentibus, iterum miſit ſociam, quæ diceret ſe non poſſe præ doloribus ſacram communionem percipere. Interim nihilominus, Raimundo neſciente, ipſa uenit ad tẽplum, ubi ille ſacrificium offerebat, & ſe in eatrema ferè parte reponens, preces feruentes ad Chriſtum fudit, ut ſicut ipſe ſacræ communionis deſiderio eam affeciſſet, ita etiam per ſeipſum illud perficere dignaretur. Pergit Raimundus longo ab ipſa interuallo offerre ſacrificium: ubi autem uentum eſt ad frangendam ſacram hoſtiam, quædam pars magnitudine ferè unius fabæ, diligenter aduertente Raimundo, eailijt ultra calicem in corporale, ſed eam ille nulla ratione, cum diu multumq; quæſiuiſſet, poſtea inuenire potuit. Quam ob rem ualdè anxius & perplexus, tandem ad ſanctam uirginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ea ipſius Chriſti ſacroſanctis manibus ſeſe percepiſſe.

Cũ eſſet ſancta uirgo Auinione, Romanus Pontifea Gregorius XI. iuſsit eam manere in quadam eleganti domo, attribuitq; ei ornatiſsimum ſacellum. Soror autẽ Pontificis, domina ualdè religioſa, poſtquàm cum ſancta uirgine locuta fuit, multa eam beneuolentia cœpit complecti. Inter cætera autẽ dixit clam patri Raimundo, ſe peroptare adeſſe, Catharina ſacram Euchariſtiam ſumente. Ille uerò promiſit ei, ſe die Dominico id ipſi indicaturum. Eo autẽ die ſancta uirgo hora tertiarum ſacellum ingreſſa eſt, & more ſuo eatra ſe rapta, eapectabat ſacram communionem. Miſit itaque pater Raimundus Stephanum, qui poſtea factus eſt Carthuſianus, & hæc commemorat in quadam epiſtola ſua, ut indicaret ſorori Põtificis, Chatarinam iam ſacram communionem ſumpturã. Illa tunc Miſſam audiebat, ſed ut uidit Stephanum, agnoſcens eum eſſe è familia ſanctæ uirginis, uenit ad eum celeriter, & ait: Quid quæris fili? Reſpondit Stephanus, ſe miſſum, ut diceret Catharinam cõmunicaturam. Feſtinauit illa, & cum multis utriuſq; ſexus comitibus uenit ad ſacellum: uenit cum ea pariter coniuna nepotis Pontificis, iuuencula indomita & mundi uanitatibus dedita. Et ſoror quidem Pontificis ualde religioſè ſe geſsit: hæc autem miſera, fortaſsis exiſtimans ſimulatè agere ſanctam uirginem, peracto ſacrificio finxit ſe eius pedibus præ deuotione faciem ſuam uelle ſupponere, & interim pedem alterum crebrò acerrimè acu compunxit. At ſancta uirgo in Deum abſorpta, nihil penitus ſenſit, nec ſe quicquam commouit. At poſtquàm omnes abſceſſerant, & illa ad ſe redijt, magnos ſenſit dolores pedis, ita ut ægrè poſſet ingredi. Sociæ autem eius inſpicientes ea loca, quæ dolere aiebat, uiderunt emortuum ſanguinẽ: atq; indè depræhenſa eſt perditæ illius mulieris malignitas & incredulitas.

Soror Rõ. Pontificis charã illam habet.

Nõ ſenſit acerrimos dolores.

Scribit porrò Raimundus pater, permultos utriuſque ſeaus fide dignos homines ipſi retuliſſe, ſancta uirgine percipiente ſacram communionem, perſpicue ſe uidiſſe ſacram hoſtiam è ſacerdotis manibus in os eius inuolare: & ipſe Raimundus teſtatur ſemper ſe ſtrepitum quendam ſenſiſſe, cum ei ſacram Euchariſtiam porrigeret, ab ipſa ſacra hoſtia eacitatum.

Fuit uerò diuinitus ſanctæ uirgini reuelatum, ipſam parẽ in cæleſti gloria futuram ſorori Agneti de monte Politiano. Eius ergo Agnetis reliquias ſacra uirgo ſummopere cupiebat inuiſere. Ne ſit autem lector prorſus ignarus, quænam hæc Agnes fuerit, nouerit fuiſſe Deo dicatã uirginem in monaſterio Montis Politiani, cuius monaſterij aliquot annis rector fuit pater Raimundus, & huius Agnetis hiſtoriam ex relatione quatuor diſcipularũ eius & ſcriptis quibuſdam contexuit. Tanta autem gratiæ benedictione eam Dominus præuenit, ut ipſa naſcente, mira quæ-

Agnes uirgo ſanctiſſima de monte Politiano.

quædam lumina uiſa ſint eo in loco, ubi mater eius parturiebat, ſed poſt eius partum euanuerint. Procedente autem ætate ſemper aucta maioribus uirtutum incrementis, duo uirginum cœnobia condidit, in quorum altero ipſa condita eſt, in quo & uiuens & defuncta multis & magnis claruit miraculis. Poſt obitum autem uirgineum corpuſculus multis annis permanſit incorruptum, & cum loci eius incolæ uellent illud balſamo condire, ut diutius duraret integrum, ex eius extremis manibus & pedibus liquor precioſiſsimus diſtillauit, isq; per ſorores in uas uitreum collectus, aſſeruatus eſt, balſami colorem præ ſe ferens.

Mira res.

Voluit ea re oſtendere Deus, non indigere corpuſculum illud balſamo, quod ex ſe ipſo ſupra naturæ uim balſamum funderet. Ea autem hora, qua Chriſto ſpiritum reddidit, quæ fuit intempeſtæ noctis, utriuſque ſexus infantes, apud parentes ſuos cubantes, clamitabant: Soror Agnes iam migrat à corpore, & eſt ſancta in cœlis: atque poſtero manè ingens multitudo uirguncularum ſolo Dei inſtigante confluxit, nullam admittens, quæ uirgo non eſſet, & cum candelis ardentibus, quadam inſtituta proceſſione, ad eius monaſterium acceſsit, uirgineam oblationem uirgini exhibens.

Nota res admirandas.

Propter hæc autem & alia multa ſigna & miracula, etſi nōdum eſſet Raimundi ætate in ſanctos relata, attamē annis ſingulis eius memoria à populo regionis illius honorificentiſsimè celebrabatur. Ad huius igitur præclaræ uirginis uirginale corpuſculum uiſendum atque uenerandum, uirgo Catharina cum bona uenia confeſſariorum ſuorum profecta eſt. cumq; eò ueniſſet, mox ad Agnetis uirginis corpuſculum religioſè ſe contulit, cunctis ferè eius cœnobij ſororibus ſociabus ſuis præſentibus: moxq; ad pedes eius flexit genua, illos exoſculari uolens. & ecce ſacrum illud corpuſculum alterum pedem, cunctis uidentibus, eleuauit, eiq; oſculandū obtulit. Id uerò cernens Catharina, cœpit caput inclinare profundius, ſicq; pes Agnetis ſenſim ſe retraxit in locum ſuum.

Aliud ſane ſtupendū.

Alio tempore rurſus ad illud monaſterium ueniēs uirgo Catharina, non iā ad pedes, ſed ad caput Agnetis uirginis acceſsit, diuque genas ſuas admouit pannis ſericis & aureis, quibus eius uirginis genæ tectæ erant: deindè ad ſocias ſe uertēs, ait: Cur nō eſtis gratæ Deo pro munere illius? Tum illæ ſurſum erectis oculis, uident candidiſsimum manna inſtar pluuiæ delabi, corpusque Agnetis & uirginem Catharinā omnesq; adſtātes ſua copia operire, itá ut una ex eis manus illis granis impleuerit. Fuerat autem Agneti uirgini hoc uſitatum, dum adhuc uiueret, præcipuè in preces incumbenti, ut manna ſuper eam plueret: uoluit itaq; conſodalem ſuam Catharinam etiā hoc miraculo cohoneſtare.

Manna decidit in Agnetē &c.

Iam ſuprà diximus, uirginem Catharinam prædixiſſe futurum ſchiſma in eccleſia Dei, cuius initia fuere ſub Vrbano VI. & in multos durauit annos. Cum igitur cerneret oculis ſuis iam euenire, quod ante prædixerat, horrendaq; mala eius ſchiſmatis occaſione in Dei eccleſia, cuius zelo ardebat, exiſtere, Chriſtiq; Vicarium Romanum Pōtificem undiq; infeſtari: nocte ac die plorans & lugens, ſine intermiſsione rogabat Dominum, ut pacē redderet Eccleſiæ ſuæ. Et partim quidem exaudita eſt, Deo ex hoſtibus inſignes aliquot uictorias Pontifici largienti: ſed citò eius dolores recruduerunt, maligno dæmone inter pontificem & Romanum populum excitante: quæ conſquè

monibus, plebem ad illud immane paricidium incitantibus, & ipſi quoque uirgini crudelē mortem minitantibus. Virgine autē in precibus ad multos dies perſeuerante cum incredibili mentis feruore, tandē obtinuit à Domino, quod uoluit: ſed ita tamen, ut in ſe reciperet pœnas, quas diuina iuſtitia à Romano populo erat repetitura, quæ etiam mortem ei attulerunt. Paulatim autem Romanæ plebis in Pontificem furor & rebellio ſe nonnihil remiſit, & tandem penitus ſopita eſt: ſed in ſacram uirginem, Deo permittēte, tartareorum dæmonū furor omnis conuerſus eſt, eiusq; exhauſtum corpuſculum tot morbis illi maligni atrociſsimè excruciarunt, ut credi nō poſsit niſi ab iis, qui coram intuiti ſint. Nam cutis ita adhærebat oſsibus, ut non tam uiui corporis, quàm cadaueris in terra conſumpti ſpeciem eius caro præ ſe ferre uideretur: & interim nihilominus ambulabat, laborabat, in continuas incumbebat præces, ſolito etiā feruentiores & prolixiores. Qui autem tunc illi aderant, perſpicuè cernebant ueſtigia uerberum, quibus cædebatur à dæmonibus, nec tamen poterant adferre remedium.

Multa ei uerbera dæmones inſerunt.

At uirgo ſanctiſsima animi inuicto robore & uirili conſtantia ad pœnas omnes ſeſe prōptiſsimam offerrebat, omnia perferens hilariter, quæ illi procaces & damnati ſpiritus ei poſſent inferre, eorum & minas, & maledicta, & uerbera cōtemnēs. Etſi autem dolores illi quotidiana caperent incremēta, & ipſa tum propter illum tormenta, tum alias ſuas ægritudines, anteà conſueuiſſet ad horam tertiarum differre Miſſæ auſcultationem, at nūc tota Quadrageſima manè longiſsimo itinere ſe conferebat ad San. Petri eccleſiam, atque inde ſub precibus Veſpertinis reuertebatur domum, ubi non niſi in lectulo potuit inueniri, in quo ſanè quiſquis eam eſſet intuitus, facilè iurare non poſſet eam indè ſe mouere. Et tamen ſequenti die ſurgebat, & ibat properè ad S. Petrum, quo itinere etiam ſanus poſſet fatigari.

Intereà uero quotidie in ea augeſcebat ſanctū illud deſiderium, quo Cupiebat diſſolui & eſſe cum Chriſto: cuius deſiderij fomentum erat perfectior diuinæ lucis in eius animum diffuſio. Porro bienniō ante obitum ſuum librum dictauit modo ſanè admirabili, quem ex ore eius partim ſe ſcripſiſſe teſtatur Stephanus Prior Carthuſiæ Ticinenſis, idque tum, cum mens eius ecſtaſin pateretur. Extat ille liber & eſt typis excuſus.

Dictat librū in ecſtaſi.

Appropinquante tandem huius uitæ termino, uocauit ad ſe omnes utriuſque ſexus, quos in Chriſto genuerat, atque id tēporis ſecum habebat, egregiumque ad illos ſermonem habuit, inter cætera hortando, ut totum amorem ſuum trāsferrent in Deum, nec ſua corda paterentur ullius rei labentis uitioſo amore affici, ſed ſimpliciter ac purè tenderēt in Deum, aſſerens etiam ſe à tenetis annis magnā illi cordis ſimplicitati dediſſe operam. Huc autem ut pertingerent, preces dicebat neceſſario adhibendas, easq; aſsiduas, & cum multa humilitate coniunctas. Valdè etiam cauendum, nè proximos iudicarēt. Multa prætereà alia adiunxit, cumprimis ſalutaria, licet immaniſsimè membris omnibus dæmonum crudelitate torqueretur, ita ut etiam facilè aduerterent omnes, cruciatus illos nulla ratione potuiſſe ab illa tam æquanimiter tolerari, niſi magna Dei gratia eius animum confirmaſſet. Fatebatur etiā, ſe uitam ſuam pro Catholicæ Eccleſiæ ſalute profundere. Deindè ab omnibus ueniā petijt: & cum ſalutiferis Eccleſiæ ſacramentis ſe curaſſet cōmuniri, & plenariam peccatorū omnium condonationem authoritate Gregorij XI.

ex factis & dictis eius id animaduerti. Quandoque.n. tacebat, nonnunquam reſpondebat, interdum ridebat, tanquã irriderent ipſi obiecta: & cum ſemel parum.per conticuiſſet, quaſi auſcultans quæ dicebantur, læto uultu reſpõdit: Vanam gloriam nunquã, ſed ueram utique gloriam & laudẽ præpotentis Dei. Atque hoc loco præclarum ei reddit teſtimonium Raimundus pater, dicens ſe eius confeſsiones & generales & ſpeciales ſæpiſsimè audiuiſſe, & omnes actiones eius accuratè conſideraſſe, ſecureque proinde teſtari poſſe, facta eius omnia ex ſpeciali Dei mandato uel inſtinctu eſſe profecta, & non modo nihil de hominum laudibus, ſed ne de ipſis quidem hominibus eam cogitaſſe quouis modo, niſi cum pro illorum ſalute Dominum precaretur, uel eam ſalutem ſuo labore promoueret: additque, credi ab homine nõ poſſe, qui mores eius non habeat exploratos, quam fuerit ab humanis affectionibus aliena, ut poſſet iurè dicere cum Apoſtolo: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Tandem poſt lõgum agonem, ſuperatis tartarëis dæmonibus, ad ſe reuerſa, confeſsionem illam generalẽ dixit, quæ ſolet publicè fieri, iterum ſibi abſolutionẽ & peccatorum condonationem impendi rogans, ut optimo ſanè ad omnem poſteritatem exemplo, in ſeipſa declararet, quod, teſte Poſsidio in eius Vita. S. Auguſtinus dicere conſueuerat, poſt perceptum baptiſmum, etiam laudatos Chriſtianos & ſacerdotes abſque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere: tametſi uirgo ſanctiſsima omnem ætatem ea puritate & ſeueritate exegit, ut meritò dici de illa poſsit, tanta pœnitentia eam opus non habuiſſe. Poſtquàm autem abſolutio rurſus ei impenſa eſt, repente cœpit uiribus deſtitui, nec tamen ceſſabat a ſacris admonitionibus, donec adeſſet ſupremũ uitæ punctum: quo aduentante, ait. Dñe, in manus tuas commendo ſpiritum meum: ſicq; feliciſsimè, ut diu optarat, ad Chriſtum profecta eſt, anno ſalutis 1380. die 29. Aprilis, ætatis ſuæ anno plus minus 33. Eadem hora, qua obijt, Raimundo Patri, qui tũ Genuæ erat, ſpiritus ſanctæ uirginis quædam locutus eſt, ſicut ipſe grauiſsimè aſſeuerat.

Raimũdi inſigne de ea teſtimoniũ.

Phil. 3

Migrat ad Chriſtũ feliciſſimè.

Sacrum aũt corpus eius clam ad fratrum Dominicanorum eccleſiam deportatum eſt, ſed res latere nõ potuit etiam nullo iudicante. Nam ferè totius Romanæ urbis populus accurrit, & pedes ac manus eius reuerenter oſculatus eſt, eiusq; ſe precibus commendauit: ſed cum nimius eſſet hominum concurſus, ſacrũ corpus intra cancellos ferreos collocatũ eſt: moxque edita ſunt diuinitus multa inſignia & ualdè præclara miracula, in ſignum euidens eius eximiæ ſanctitatis. Per triduum autem propter miraculorum frequẽtiam non potuit ſanctum illud corpuſculum tradi ſepulturæ. Poſtquàm autem humatum eſt, aucta ſunt miracula, Chriſto ſponſam ſuam mirabiliter clarificante: cui eſt cũ Patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Magnus populi cõcurſus ad eius funus, & multa miracula.

Porrò anno Chriſti 1461. anno pontificatus ſui tertio Pius 2. Romanus Pontifex ſanctorũ catalogo uirginem ſanctiſsimam aſcripſit, cum præter alios multos id etiam peteret Fridericus Romanorum Imperator, eius nominis tertius, & Paſcalis Venetiarum Dux: nec ea in re uſus eſt leuitate aliqua Pontifex doctiſsimus, uti ipſe in ſuis literis teſtatur, ſed debitis habitis proceſsibus, & accurata prius facta inquiſitione in uitam & mores ſanctæ uirginis, itemque in eius miracula, tam in uita, quam poſt obitum declarata.

MARTYRIVM SS. MARIAN. Lectoris, Et Iacobi Diaconi: Cuius Quidem certum authorem inuenire non potui, ſed pulchrè conſentit cum uetuſtiſsimis Martyrologijs, habeturq; in inſigni MS. codice.

30. Aprilis.

BEATVS Iacobus, ſicuti in uirtute fidei ſemper auſterior fuit, iamq; Decianæ perſecutionis infeſtationes ſemel ſuperarat, uoluit ſe non ſolum Chriſtianum, ſed etiam diaconum profiteri. Marianum autem hoc fecit obnoxium, quòd ſe Lectorem dun taxat, uti erat, confitebatur. Pependit Marianus ad uulnera, ſic tortus eſt, ut illum exaltaret & pœna. Nexus autem, qui pẽdentem retinebat, non manus, ſed ſummos pollicum apices uinxerat, ſcilicet ut tenuis digitorum exilitas plus in cæteris ferendis membris laboraret. Addita ſunt etiam pedibus multa pondera, ut diſcordantibus pœnis utrinque diſtracta, & uulnerum conuulſione reſoluta, de neruis ſuis totius corporis compago penderet. Sed Marianus noſter, Deo benè confidens, quantum corpore cruciabatur, tantum mente creſcebat. Victa deniquè feritate torquentium, rurſus in carcere, de triumpho ſuo multũ lætatus, includitur, ibique cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium uictoriæ Dominicæ frequenti oratione celebrauit. Poſt illam igitur uexationem corporis, Mariano, altius in ſoporem reſoluto, oſtenſum eſt tribunalis excelſi & candidi nimium ſublime faſtigium, in quo quidam iudex præſidebat. Erat illic catasta, non humili pulpito, nec uno tantum, ſed multis diſtincta gradibus & ſublimi aſcenſu. Audita autem uox eſt expreſsè dicentis: Marianum applica. Aſcendit igitur Marianus in illam cataſtam. Et ecce de improuiſò Cyprianus ei apparuit, ſedens ad dexterã iudicis, porrectaque manu, leuauit eum in altiorem cataſtæ gradum, arridensque ei, Veni, inquit, ſede mecum. Surrexit autem ille iudex, & deducebant eum ad prætoriũ ſuum. Iter autem erat eis per locum, pratis ridentibus amœnum, & uiridantium nemorum læta fronte ueſtitum, opacum cupreſsis in excelſum comas attolentibus. In cuius medio per lucidi fontes exuberantibus uenis & multo latice redundabant. & eccè ſubito ab oculis eorum iudex ille receſsit. Tum uerò Cyprianus phialam, ad fontis marginem iacentem, arripuit, & cum de fontis riuulis illam impleſſet, hauſit: iterumque illam implens, Mariano porrexit, isque libenter bibit, & cum Deo gratias diceret, excitatus ſua uoce, ſurrexit.

Mariani immanes cruciatus.

Viſio Mariani.

Hæc ut Iacobus audiuit, in mentẽ illi uenit, quod hanc ſignificaſſet coronam diuinæ dignationis oſtẽſio. Nam ſuperioribus diebus, cum eiuſdem carrucæ uehiculo Marianus & Iacobus cõmuniter uiam carperent, ad medium ferè diem, inter illa itineris confragoſa, mirabili & alto ſopore correptus, euigilauit & ait: Perturbatus ſum non ſine gaudio fratres mei: ſed & uos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & ſatis ampla magnitudine, cuius ueſtis diſtincta erat, & intantum candida luce, ut oculi in eum conſtanter intendere non poſſent: cuius pedes terram non calcabant, & uultus oris ſuper nubes erat. Is cum tranſcurreret, unam tibi Mariane, & alteram mihi zonas purpureas in ſinus noſtros iaculatus eſt, & ait: Sequimini me citò. O quietem uigilijs omnibus fortiorem: qua fęliciter dormit, quiſquis in fide uigilat.

Viſio alia Iacobi.

Tunc

Alia uiſio.

Tunc Agapius, qui iamdudum martyrio ſuo conſummatæ fidei ſacramenta perfecerat, agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ſub ipſo ictu paſsionis, dum expectatur carnifex: Bene, inquit Iacobus, ad Agapij cæterorumque martyrum beatorum pergo conuiuium. Nam iſta nocte, fratres, Agapium noſtrum uidebam inter omnes lætiorem, quos una nobiſcū Cirtenſis carcer incluſerat, ſolenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare côuiuium. Quò cū ego & Marianus, quaſi ad agapen, ſpiritu dilectionis charitatisq; raperemur, accurrit nobis obuius puer, quem conſtabat eſſe alterum ex geminis, ante triduū cum matre paſsis, corona roſea collo circundatus, & in manu dextera palmam uiridiſsimam præferēs: & Quid properatis? inquit. Gaudete & exultate. cras enim & ipſi nobiſcum cœnabitis. Dies à uiſione primus illuxerat, & iam promiſsis Dei ſententia Præſidis ſeruiebat, quæ Marianum & Iacobum & cæteros clericos, Patriarchis cum gloria redditos, è preſſuris ſeculi emiſit. Et perducti ſunt ad locum coronæ, qui riparum collibus hinc & inde ſublimis, media fluminis conualle ſubſederat: ſed & ſpectaculo erat celſa utriuſque aggeris altitudo. Alueus ipſe medio ſinu fluorem beati ſanguinis hauriebat. Sic igitur côſummati beati martyres Marianus & Iacobus, ad illud nobile peruenerunt conuiuium, ubi ſine faſtidio iugi gaudiorum gratulatione lætantur, Deum deorum in Sion cum omni alacritate & mentis lætitia contemplantes, Amen.

Gemini cum matre paſſi.

Plectūtur capiti.

Hactenus ex quodam egregio MS.codice: quibus pauca ſubiungemus ex Adonis Martyrologio, cui conſentit Vſuardus, niſi quod Ado paulò eſt illo prolixior. Facient autem hæc ad totius præcedētis hiſtoriæ pleniorem cognitionem, quam ſuſpicor à quodam aliquot locis nimis abbreuiatam, quibuſdam parum conſultò prætermiſsis.

Ex Adone pridie Calēd. Maij.

Natale ſanctorum martyrum Mariani & Iacobi apud Lambeſitanam ciuitatem. Quorum prior, Lector: ſequens, diaconus erat: & cum iampridem infeſtationes Decianæ perſecutionis in confeſsione Chriſti euiciſſet, iterum cum chariſsimo collega tentus apud Cirtenſem Coloniam, poſt dira & exquiſita tormenta, ita ut Marianus per ſummos apices pollicum ſuſpenſus, & graui pondere pedibus innexus, crudeliſsime torqueretur, diu in carcere macerati ſunt. Sed diuinis reuelationibus mirabiliter confortati, deindè in Lambeſitanam urbem ad Præſidem directi, & rurſum longo tempore carcerali ergaſtulo mancipati, ſed iterum diuinis reuelationibus alleuati, nouiſsime cum multis, aliis gladio conſummati ſunt.

HISTORIA BREVIS, SED FIde digna, Tametſi Author ignoratur, S.Maximi martyr. Habetur autē in antiquis MS.codicibus.

30. Aprilis.

DEcius Imperator, nolens profligare legem Chriſtianorum, promulgauit decreta per uniuerſum orbem, ut Chriſtiani omnes, relicto Deo uiuo & uero, dæmonijs ſacrificarent: qui uerò id facere nollent, ſupplicijs afficerentur. Quo in tēpore uir ſanctus Maximus ſe palam Chriſtianū declarauit. Erat uerò plebeius, negocij ſui curam gerens. Compræhēſus igitur eſt & oblatus Optimo proconſuli apud Aſiam. Dixit autem ei Proconſul: Quis uocaris? At ille: Maximus uocor, inquit. Proconſul dixit: Cuius cōditionis es? Maximus reſpōdit: Ingenuus quidem natus, ſeruus uerò Chriſti: mei autem negocij curā gero. Proconſul dixit: Chriſtianus es? Maximus reſpondit: Etſi peccator, tamen Chriſtianus ſum. Proconſul dixit: Cognouiſti decreta inuictiſsimorum principum, quæ nunc huc allata ſunt? Maximus reſpondit: Quænam illa? Proconſul dixit: Vt Chriſtiani omnes, relicta ſuperſtitione, cognoſcant uerū principem, cui omnia ſubiacent, & deos eius adorent. Maximus reſpondit: Iniquam huius principis cognoui ſententiam, & ideo me palam oſtendi. Proconſul dixit: Sacrifica ergo dijs. Maximus reſpondit: Ego non ſacrifico, niſi ſoli Deo, cui me ab ineunte ætate ſacrificaſſe gratulor. Procōſul dixit. Sacrifica, ne te uariis faciam tormentis affici. Maximus reſpōdit: Hoc eſt, quod ſemper optaui, ut carens hac temporali & miſera uita, peueniam ad ſempiternam. Tunc proconſul iuſsit eum fuſtibus cædi: cumque cæderetur, ait Proconſul: Sacrifica Maxime, ut ab his liber ſis tormētis. Maximus reſpondit: Hæc non ſunt tormenta, quæ pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti inferuntur: à quo ſi receſſero, uera & ſempiterna me tormenta manebunt. Tunc Proconſul iuſsit eum in eculeo ſuſpendi atque torqueri, & dicebat ei: Iam cerne ſtultitiam tuam, & ſacrifica, ut uitam lucreris. Maximus reſpondit: Lucrabor planè uitam, ſi non ſacrificauero. Nam ſi ſacrificauero, perdo eam. Mihi uerò, nec fuſtes, nec ungulæ, nec ignes tui ullum adferunt dolorem, quia in me manet Chriſti gratia. Tunc Proconſul tulit in eum ſententiam, ità dicens: Eum, qui ſacris legibus animum noluit accommodare, ut magnæ Dianæ ſacrificaret, in terrorem reliquorum Chriſtianorum, obrui lapidibus præcipio. Et raptus eſt confeſtim athleta Chriſti à miniſtris diaboli, gratias agens Deo, qui ipſum dignum iudicaſſet certando ſuperare diabolum: perductusque extra muros, lapidibus cæſus, tradidit animam Chriſto, cui eſt honor & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

Virile pectus & præclara conſtātia Maximi.

Lapidibus obruitur.

Aprilis & Secundi Tomi Finis.